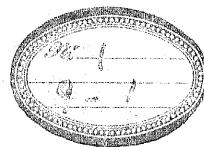

Republik Indonesia
ANTARANGSA
No. 1
20
1

17. a. 1. 3

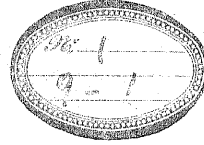

2 400 50

WILLIAMS & WATKINS

Kolours Buchenholz
mit Tannsäure
No. 1
20
1

17. a. 13

M. del Collegio de la Comp. de San. de Granada. 1774

CONRADI GESNERI
MEDICI TIGVRINI ^{auctoris} _{damnati}
HISTORIÆ ANIMALIVM
LIBER PRIMVS

De Quadrupedibus viuiparis. *cum expurgatione
permisus*

~~© In hac editione, in qua nonnulla sunt emendata, et ad
veritatem accuratius expressa sunt, et ad
veritatem accuratius expressa sunt.~~

*Editio secunda nouis iconibus nec non obseruationibus non paucis auctior at-
que etiam multis in locis emendatior.*

AD LECTOREM.

Habebis in hoc Volumine, optime Lector, non solum simplicem animalium historiam, sed etiam veluti commentarios copiosos, & castigations plurimas in veterum ac recentiorum de animalibus scripta, quæ videre hæcenus nobis licuit omnia: præcipue verò in Aristotelis, Plinij, Eliani, Oppiani, authorum rei Rusticæ, Alberti Magni, &c. de animalibus lubricationes. Tuum erit, candide Lector, ~~hæc omnia~~ laboriosissimum Opus, quod non minori tempore quam quidam de Elephantis fabulantur, conceptum eformatumque nobis, diuino auxilio nunc tandem in lucem ædimus, non modo boni consulere, sed etiam tantis conatibus (vt alterum quoque Tomum citius & alacrius absolvamus) ex animo fauere ac bene precari: & Domino Deo honorum omnium authori seruatorique, qui tot tantaque res ad Vniuersi ornatum, & varios hominum vsus creauit, ac nobis vt ea contempleremur vitam, valetudinem, otium & ingenium donauit, gratias agere maximas.

Nil addit Exp. an. 1772

*Por. an. 1772
my. inquis. in quibus
congi. de. etc. lib. 1.
forme a. 1772
Drego de Nib. 1772*

FRANCOVRTI,
In Bibliopolio Cambieriano.

ANNO DOMINI MDCCLXXIIII.

AMPLISSIMIS ET
MAGNIFICIS VIRIS, PIE-
TATE, PRVDENTIA, OMNIQVE VIRTV-
TVM GENERE SPECTATISSIMIS, CONSVLIVS ET
Senatõribus Reipub. Tigurinæ,

Dominis suis Venerandis,

Conradus Gesnerus Tigurinus S. D. P. *Auct. Damont*

^{Occasione}
^{incrementum}
^{Opus}
^{est}
NIVERSA quidem Philosophia, Amplissimi viri, vndiquaque optima & pulcherrima, omnibus sui partibus amore cultuque mortalium, ceu clientium & amatorum, dignissima est, vt optimi & sapientissimi quique omnibus seculis iudicarunt. Sed quoniam ingenia hominum dissident, & multas in nobis opinionum varietates, educatio, conuersatio, consuetudo, & vitæ victusque commoditas, & alia forsitan complures causas, efficiunt, quæ suis plerunque præiudicijs mentes humanas, non in literis tantum & religione, sed ferè nusquam non occupant: hinc adeo fit vt alij aliam partem literarum sequantur, quam scilicet vel omnino, vel pro occasione & statû rerum præsentem commodiorem sibi statuerint. Sic factum est vt ipse à puero, à cognato rei medicæ studioso educatus, professionis istius amorem ab adolescentia imberim. Et quanquam progressu ætatis variarum rerum cognitionem degustarem, nonnullis etiam immoratus rem medicam plus quam par erat relinquere, redij tamen postea, requirente id etiam rei domesticæ cura, ad medicinæ studium. Cum verò maximam huius scientiæ cum naturali philosophia cognationem animaduertirem, nec vllum egregium aut certe doctum medicum haberi, qui non altius prima methodi medendi rudimenta ex libris de natura tanquam fonte hausisset, cepi & ipse philosophorum qui de rebus naturalibus commentati sunt scripta cognoscere: In quibus illa semper in primis me delectabant, quæ de metallis, plantis & animalibus tractata reperiebam. Idque duplici nomine: Primum, quia certior de istis scientia haberi potest, quam de meteoris, & alijs quibusdam, vel nimium subtilibus & argutis, ac procul à sensu remotis, vel cuiusmodi vt firmam eorum cognitionem nec ratione nec sensu satis sperare liceat. Deinde quod non solum ad medicinam, sed rem familiarem quoque administrandam & alias artes, multo vtilior & propemodum necessaria, mediocri saltem istarum rerum contemplatio videretur. Itaque plurimum hoc in studio temporis posui, ita vt succisuis horis (quibus vulgus hominum, & literati etiam multi, otiose abutuntur, deambulant, ludunt, compotant) & quotiescunque ab alijs studijs aut negotijs recreari desiderabam, ad istos tanquam amores meos cupidè multis iam annis deflexerim. Et quanquam de plantis permulta obseruarem, alijs ante me non animaduertis, certè lucem à nemine me priore prodita, (indicio fuerit Catalogus plantarum noster quatuor linguis, veluti rudimentum quoddam & progymnasma iusti aliquando voluminis parandi, ante decennium editus: & passim hoc ipso in Opere digressiones) minus tamen necessarium videbatur in præsentia de eis conscribere, cum multi hodie eruditè & vtiliter de plantis scripserint & etiamnum scribant, vt de metallis etiam doctissime vtilissimeque Ge. Agricola, vir vel eo nomine multa laudè dignissimus: Quamobrem ad animalium historiam per paucis nostri seculi, & ferè

Epistola

per partes tantum tractatam, animum adieci. Hic cum viderem parum me praestitutum, nisi domesticis studiis & lectionibus peregrinationes quoque adiungerem, aliquot Germaniae loca (non multa quidem illa) primum adij, mox etiam Italiae pauca, non hoc tantum nomine, sed in super Bibliothecae nostrae, quam tum in manibus habebam, ut omne scriptorum genus enumerarent locupletanda. Quod si Mecenas aliquis contigisset, vel maior fortuna mea fuisset, multa profecto maris terraeque remotissima loca, animalium in primis historiae, deinde plantarum pariter aliarumque rerum cognitionis potentati tradenda gratia, etsi non firmæ valetudinis homo, Deo fecundante iam peragrasset. Id quoniam non licebat, feci quod potui, aliquot in diversis Europae regionibus mihi comparavi amicos, qui benigne, candide, liberaliter, multas animantium omne genus effigies ad vivum representatas, quarundam etiam nomina in diversis linguis & historias, mecum communicarent. Ego interim non solum à vulgo, & quibusvis peregrinis, qui ex varijs nationibus ad nos ventitabant, aut hac forte transibant, plurimam subinde quaesita annotavi: & simul omnia veterum ac recentiorum, quaecunque de animalibus multis & diversis linguis, siue ex professo, siue etiam obiter edita poteram nancisci, conferebam diligenter & in vnum quasi corpus componebam. Ita paulatim crevit opus, magno quidem & diuturno labore meo, nec parvo pro meis fortunis sumptu. Hoc cum ad iustam magnitudinem tandem aliquando peruenisse iam videretur (quamvis opus probe infinitum appareret, & cui semper accedere multa possent) excolere tandem quicquid haberem & publicare decrevi: ne si diutius differrem, plura potius inquirendo quam quae adeptus essem perficiendo occupatus, humanitas aliquid mihi accideret, ac tot tantique labores nostri perirent. Volui autem primo loco Librum de quadrupedibus viviparis (quae non ovum, sed perfectum animal & concipiunt & in lucem edunt) emittere: qui simul maximus, simul ceterorum vilissimus videtur, postulante id etiam ipsorum animalium dignitate sunt enim haec ceteris sine dubio digniora, perfectiora, & homini tum corporis partibus & affectibus tum animi facultatibus ac moribus propinquiora. De reliquis omnibus (hoc est quadrupedibus oviparis, aibus, piscibus, serpentibus & insectis) alterum Tomum huic, vt concilio, magnitudine parem futurum, si diuina fauerint, breui dabo, materiam enim omnem in promptu iam habeo. Haec de Operis prima occasione, incremento editioneque dixerim.

*Fructus
& opera
pretium.*

*Ad rem
medicam.*

Sed mirabitur forte non nemo, & quos fructus, quantum operis pretium, tantum volumen, tanti labores secum ferant, inquit. Cui responderim: Primum hanc naturalis philosophiae partem plurimum prodesse medicinae, idque varijs modis. Vno, in genere ferè circa plerasque animantes: quoniam plurimae vel integrae, vel ex parte aliqua in cibo sumuntur, aut ad medicamenta intra extraque corpus humanum requiruntur: altero, priuatim circa quadrupedes viviparas, quae propter similitudinem temperamenti & corporis humani multos eosdem cum homine morbos patiuntur, quos in pecoribus armentis iumentisque pastores ac veterinarij curant, sed & animalium quaedam seipsa, multa enim morborum auxilia ab eis inuenta constat, hinc multa ad hominis quoque salutem medicus non indoctus transferre potest. Iam serpentium & lacertorum ferè genus, & insecta quaedam, & quadrupedes etiam nonnullae, praesertim in rabie, nec non pisces, morfu suo icthuae, aut si in cibo sumantur, seu quavis seu certa aliqua parte sui hominem aut vehementer laedunt, aut interimunt, hic maxima medicorum diligentia opus est, neque enim par omnium curandi ratio. Praeterea circa cibum, potum, somnum, vigiliam, motum, quietem & animi affectus, aliasque res naturales, quarum vbi decente sanitas conseruatur, secus corrumpitur, plurima passim à brutorum exemplis in usum hominis est deriuare. Ego certe maximam medicinae partem inter prima huius artis rudimenta à breuis transumpta video, tum ab ijs rebus quas illa per naturam faciebant, aut fortuito patiebantur, tum illis quas homines in ipsis experiebantur. Nam tuto & citra impietatem periculum remedium noui dubij in bestia facere conceditur, in homine non item. Postremo cum varia medicamenta ex plerisque (vt dixi) animalibus habeantur, quae nos in singulorum historijs vno in loco ordine recensemus, hac commoditate fruatur medicus, vt cum aliquod animal ad manus eius peruenit, quasnam eius partes praecipue ad usum medicum reseruare debeat, inspecta illa ex partibus singulis remedium enumeratione, intelligat. Idem & coquus in vniuscuiusque historia leget, quoniam ad cibum & quomodo, quo apparatu, & quam salubriter veniant. Quod si singulatum considerare libet, permulte se offerent ad vitam homini sustinendam necessariae artes, quae omnes circa animalia earumque partes occupantur. Nempe cibi gratia piscatores omne aquatiliam genus venantur, partim sibi, partim vt vendant. Rei pecuarie studiosi, omne pecorum genus emunt, alunt, diuendunt: & qui Lactarij vocantur, caseos, butyrum, & alia ex lacte pecorum opera conficiunt, qui maximus montanae Heluetiae imò necessarius victus & quaestus est, hic scientia de curandis bobus, quibus & capris requiritur: in alijs quidem regionibus alijs etiam animantes, equi, asini, alces, rangiferi, cameli, lactis & qui inde fiunt ciborum gratia nutriuntur. Venatores feras capiunt diuersas. Sunt qui corpus muniendi causa coria & pelles elaborant, alutarij, pelliones, coriarij, calceolarij, & qui thoraces aliasque pelliceas vestes, & qui ephippia, mansupia,

*Ad apparatum
vibrum.*

*Ad vari-
as omnes il-
lustratas.*

& huius-

Nuncupatoria:

& huiusmodi conficiunt. Quidam vnà cum pilis diuersarum quadrupedum pelles ad vestimenta hyberna parant. Alij lanas & pilos tondent curantque, similiter ad vestes & stragula, vt ouium, caprarum, camelorum. Bobus & iumentis agricolae vtuntur: iumentorum quidem vsus, praesertim equorum, latissime patet, necessarius agricolis, vt dixi, ad arandum: iisdem & alijs hominibus ad vecturas, ad itinera in pace belloque conficienda. Est enim equitatus res in pace ciuitatibus & principibus decora, in bello necessaria, terribilis, & vbi camporum planities patet, plane magni momenti. Sunt & in aedificijs, & alijs operibus multa, vbi nisi iumenta vehendi aliosque labores obirent, (equos dico, mulos, asinos, camelos, elephantos, alces & rangiferos,) nonne hominum opera, ne satisfactura tamen, pro bestijs requiretur? Iam canum quam multiplex sit vtilitas quis nescit? Domes, pecora, homines, custodiunt, defendunt, amant. Venantur iidem, & feras aut fugant, aut retinent, aut occidunt. Sed quid in singulis hereo, in re minime obscura? Sat fuerit in summa affirmasse, ad multas & diuersas artes multorum animalium magnum imò necessarium vsus esse, & posse tractari vnumquodque melius, & ad vsus felicitus conuertere, ab eo qui naturam eius tum alijs in rebus, tum iis quas naturales (vt dixi) medici appellant, plane perspectam habuerit.

Sed in ipso Opere qui nam è singulis animantibus homini vsus contingere possint, ad remedia, ad cibum, ad vestes, ad vecturam, ad prognostica tempestatum, ad voluptatem & ludos, ad alia diuersa, satis in singulorum historia explicatur, nec opus est minutatim in praesentia persequi omnia, & quasi obtudere Lectori. Quinetiam mores ac virtutes in homine formandi exempla & documenta ab animalibus abunde suppetunt, quod quidem cum alijs quidam eruditi, tum longè doctissimus ille Theodorus Gaza vbi in Aristotelis de animalibus libris à se conuersos praefatur, copiose & eloquenter declarat. Vnde nos eius verba praefationi nostrae ad Lectorem subiiciemus.

Ceterum ad oeconomicam institutionem, quantum conferat animalium historia, si pluribus demonstrarem, merito prolixus & verbosus existimarer: nam cum iam antea agriculturae, rei rusticae, pecuariae & coquinariae, vt ita vocem, quibus res familiaris conseruatur simul & augetur, longè vtilissimam hanc cognitionem esse docuerim, eadem opera oeconomiae vtilem esse ostendi.

Porro quanquam non magnae nec multae vtilitates ab animalibus ad hominem redirent, ex quo tanto maiores, quanto qui vtitur eis naturae ipsorum peritior est: non parua tamen in eorum contemplatione voluptas, homini bene ac liberaliter instituto, tam varia & mira animalium discrimina inter se consideranti oboritur: siue ea in corpore, siue animo & vtriusque actionibus spectes. Quid admirandum magis quarundam auicularum extemporaneo cantu? cuius suauitatem ne numerosissimus quidem Musicorum hominum vocibus simul & instrumentis quibusvis summa arte vrentium chorus ne longo quidem intervallo attigerit. Quantus est in vniuersis luscinae admiratione summus ille & exquisita in huiusmodi rebus doctrinae vir Plinius? Quis formicularum mirifica & apicularum corpuscula, ingenia, opera, & in tantillis membris tantas animas, satis digne vel admiretur vel praedicet? Atqui nullum est animal in quo non aliquid suum, illustre, rarum: imò non aliquid, vt ita dicam, diuinitatis spectetur.

Quamobrem ineptus sim, si pluribus in praefatione ea tractem, quae passim in ipso opere copiosissime refero. Aristoteles ille philosophorum princeps, inter cetera generosi & liberalis animi argumenta, hoc etiam ponit, animalibus, praecipue rari, iucundi aut admirandi quippiam praefertibus, oblectari. Illiberalis hercle & sordidus est animus, quisquis vbiq; vtilitatem & lucrum spectet.

Quam plurima enim & pulcherrima nullum de se emolumentum afferunt possidenti, sed ipsa sui pulchritudine sola placent, & animos sibi deuinciunt. Sic gemmae pretiosissimae, adamantes, topazij, hyacinthi, smaragdi, chrysolithi, & aliae innumerae, non quod morbos gestatae aut alia quaedam pericula auertant, (quod quidam superstitiose ne dicam impie credunt,) sed sola illa splendoris & luminis in quocunque colore purissima pulchritudine, quam in minimo eodemque solidissimo corpore illibatam perpetuo seruare videntur, tanquam caelestis materiae quaedam particulae aut stellae quaedam terranae, in hominum thesauros veniunt, & ipsae sibi pretium sunt, nec alium de se fructum praebent. Interim saxa vulgaria aedificijs, molares pistrinis, cotes ferro acuendo, quamuis non vtilem tantum sed necessarium vitae vsus praesent, stupidissimus tamen habeatur & gallo Aescopi similis, qui ea gemmis nobilitate aut praetulerit aut etiam aequarit. Atqui haec inanimata sunt corpora, immobilia, ignaua, inertia.

Longè plus admirationis animalibus debetur: & inter animalia plurimum illis, quae in angustissimo corpore tam multiplex organorum genus, quae ad motus & actiones corporis requiruntur, conclusum habent. Nam & praecleari artifices ingenij vim exigua magis quam ampla materia ostentant.

Alexander Magnus (vt Solinus refert) Iliadem ita subtiliter in membranis scriptam habuit,

*Ad philo-
sophiam de
moribus.*

*Ad oecono-
micam.*

*Dignitas
& nobilitas
naturae
in historia
ad contempla-
tionem
& admirati-
onem
operis.*

Epistola

vt testa nucis clauderetur. Myrmecidæ Milesij & Callicratis Lacedæmonij opera (vt scribit Aelianus) propter nimiam exilitatem in admiratione habentur. Quadrigas enim fecerunt quæ sub musca possent abscondi, & in sesamo distichon elegentum literis aureis inscripserunt. Solinus Callicratæ formicas ex ebose ita scalpsisse scribit, vt portio earum à cæteris secerni nequiverit. Sic natura in paruis quibusdam & inutilibus (vt videtur) animalculis, maiori nisu & contentione quantum præstare possit, & experiri ipsa & nobis ostentare videtur.

Nam in omni re quæ ex materia & forma componitur, præstantior huius, vilior illius dignitas est. At corpus materiæ rationem habet: anima verò eiusque sentiendi, mouendi, & agendi facultas, formæ. Quare vbi eadem omnes secundum formam & animam facultates, motus, actionesque fuerint in minimo & propè nullo corpore, quale formicarum, apicularum & similibus est, naturam se quantum fieri potuit à materia abstrahere voluisse, & veluti nudam ostentando formam, si non vile opus, dignum tamen admiratione contemplationeque efficere, omnino verisimile est. Hi tanquam ludi quidam naturæ non contemnendi nobis sed spectandi proponuntur. Quòd si hominem miramur, qui paruo corpore omnium in natura rerum imaginem gerat, animo verò patris & opificis Dei, proximo certe post hominem loco in admirationem animalia venient, quæ & corporis partibus & animæ facultatibus hominem imitantur. Certè natura rerum omnium parens, (vt inquit Plinius, non rectè naturam pro Deo nominans) nullum animal ad hoc tantum vt pasceretur, aut alia satiare, nasci voluit, artesque salutes inseruit & visceribus, quippe cum surdis etiam rebus inseruerit. Iam si quæ animalium homini vtilia sunt, vt pecora, iumenta, & alia multa, in illis non tantum contemplabimur naturæ imò Dei sapientiam ac potentiam, sed insuper gratias agemus benignitati eius qui tam varias animantes in vsus humanos produxerit, earumque species perpetuò conseruet. Si quæ vero inutilia videbuntur, in illis tantum admirationi accedere, quantum vtilitati decedit, existimare debemus. Non enim communes solum animi corporisque motus, vires & sensus, in minutis illis animalculis habentur omnibus, non minus quam in boue aut Elephanto, quod ipsum per se satis magnam admirationem mereretur: sed insuper in quibusdam eorum longe excellentiora ingenij opera, quam in vllis magnis reperiantur bestiis. Vide quam mirifice domicilia sua parent apes & similia eis genera, & formicæ: quantum industria, quantum artis in illa conferunt? Quæ obsecro eloquentia satis insectorum istorum assiduitatem, prouidentiam, & ciuilem illam ac perpetuò concordem vnus operis administrationem, aliasque virtutes, siue, à ratione aliqua profectas, siue naturales potius, edisserat? Non est autem quòd ideo minus aliquis admirationi habenda hæc animalcula putet, si virtutes istæ non propriæ, hoc est, non ex ratione & voluntate ipsorum oriri videantur: neque enim ideo minus mirabimur opera Dei, quibus per naturam indidit, vt illius sponte eadem multa perficiant, quæ homines vix longo tempore docti exercitati que præstare possunt. Luculenta certè hæc omnia diuinitatis nihil non vbique replentis testimonia sunt: & mirabilis est Dominus Deus in operibus suis, siue per naturam, siue per rationem aut voluntatem, (quæ vtraque etiam ab ipso pendit,) siue nullo intercedente medio moueat. Quomodo verò vsquam abessent potentia, sapientia & bonitas diuina, vel quomodo vsquam in mundo cessarent, nedum in homine, quæ in contemptissimis istis & minimis corpusculis, sæpe tantillis vt vitum fallant, nec absumt, nec cessant, sed illustri præsentia suæ indicia edunt? Nam quòd mouentur & agunt, potentiæ est: quòd sensibus vtuntur, & inde vtilia sibi cognita sequuntur, contraria vitant, quòd domicilia struunt, quòd prouident de victu, sapientiæ est: quòd foetus fouent & alunt, quòd se inuicem amant aut amare videntur, dum degunt gregatim, dum omnes ad vnum opus consentiunt, dum hostes aut fures coniunctis viribus repellunt, bonitatis. Harum virtutum, aut quomodocunque appelles, primum & perfectissimum exemplum, aut vt Philosophi loquuntur, prima idea, causa & origo in Deo est.

Hæc igitur tam miranda in vilissimis etiam & sæpe ex putredine nascentibus animalculis Deum Optimum Maximum non fortuito aut temere nobis exhibuisse credemus, sed vt hoc argumento nobis constaret, omnia diuinitatis esse plena, (cum ne passerulus quidem vllus sit cuius non meminerit, aut qui citra voluntatem ipsius in humum cadat,) & verè quamuis Ethnicum Poëtam Aratum scripsisse,

Μεση δὲ Διὸς πάντων μὲν ἀρνιών,

Πάντων δὲ αἰθρῶπιων ἀγορῶν, μεση δὲ θάλασσαν.

Non possum hîc mihi temperare, quin Aristotelis verba ex primo de partibus animal. libro, quoniam optime huc faciunt, adscribam: neque vitio mihi dabit aliquis, si quid rectè quanquam alienis verbis protulerim. Non enim tam spectandum est quis dicat, quam quid dicatur, quamque commode & opportune. Sic igitur scribit: In iis etiam quæ in animantium genere minus grata nostro occurrunt sensui, natura parens & author omnium miras excitat voluptates hominibus, qui intelligunt causas, atque ingenue philosophantur. Absurdum enim, nulla que ratio ne probandum est, si imagines quidem rerum naturalium, non sine delectatione propterea in-

spectamus

Nuncupatoria:

spectamus, quod ingenium vnà contemplamur quod illas condiderit, id est, artem pingendi aut fingendi. Rerum autem ipsarum naturæ ingenio, miraque solertia constitutarum contemplationem non magis persequamur atque exosculemur, modo causas perspicere valeamus. Quam ob rem viliorum animalium disputationem per pensionemque fastidio puerili quodam spreuisse, molestæque tulisse dignum nequaquam est, cum nulla res sit naturæ, in qua non mirandum aliquid inditum habeatur. Et quod Heraclitum dixisse ferunt ad eos, qui cum alloqui eum vellent, quod fortè in casa furnaria quadam caloris gratia sedentem vidissent, accedere temperarunt, ingredi enim eos sidenter iussit, quoniam, inquit, ne huic quidem loco dii desunt immortales. Hoc idem in indaganda quoque natura animantium faciendum est. Aggredi enim quæque sine vllò pudore debemus, cum in omnibus naturæ numen, & honestum, pulchrumque insit ingenium. Quippe cum naturæ operibus iunctum illud præcipue sit, vbi nihil temere, viceque fortuita committatur, sed alicuius gratia omnia agantur: finis autem, cuius gratia quicquam vel constat, vel conditum est, boni honestique obtinet rationem. At vero si quis ceterorum animalium contemplationem ignobilem, abiectamque putat, iam hic de se quoque idem arbitrari debet. Non enim fieri potest, vt ea sine magna abominatione inspiciamus, ex quibus corpus constat humanum, vt sanguinem, carnem, ossa, venas, reliqua generis eiusdem. Omnino ita censendum, vt qui de quauis corporis parte, aut de vase aliquo disputat, non de materia, aut eius materiæ gratia doceat, sed formæ totius ratione: sicut & cum de ædibus agitur, non de lateribus, non de luto, non de lignis, sed de forma ipsarum ædium docemus.

Pari ratione, qui de natura agit, de compositione, totaque substantia tractet, non de ijs, quæ nunquam euenit vt à substantia separentur. Hæc ex Aristotele, prolixè quidem, sed non præter institutum nostrum, qui omnia illius de animalibus scripta in hoc Opus congerenda proposui, quamobrem ea etiam quæ præfationis loco ad commendationem totius Historiæ pertinebant, nequaquam omittenda duxi. Hæc cum ita se habeant, singulas animalium historias, singulos quasi hymnos æstimabimus diuinæ sapientiæ & bonitatis, à qua tanquam perenni & purissima scaturigine, quicquid vsquam bene, pulchre, & sapienter fit emanat, per mentes primum cælestes & spirituum angelorumque ordines, deinde hominum animos, à præstantissimis ad infimos progrediendo, (nam in hominibus etiam donorum Dei & excellentiæ non vna ratio est,) & ab homine descendendo per diuersos animalium gradus de zoophyta & plantas ad inanimata vsque corpora, ita vt inferiora semper ad imitationem superiorum tanquam vmbra quædam quodammodo componantur. Sic quidem diuinitas in res tum supra naturam sitas tum naturales descendit: nos verò ad eius contemplationem vice versa per eisdem gradus conscendimus. Ipsa interim diuinitas perpetuò vna eademque & sibi nunquam non similis perseuerat, nec iri seipsa decrescit: sed in corporibus tanquam speculis pro materiæ formarumque diuersitate magis minus lucidius aliter atque aliter refulget. Sic in corporibus nostris anima, licet tota toti insit corpori, nec vlla pars ea createat, illustris tamen facultates alias in alijs exercet partibus.

Verum anima ita connexa est corpori, idque mouet ac perficit, vt aliquid ab eo vicissim patiat, & damna eius nonnulla sentiat, & corpore suo ceu loco & domicilio circumscribatur, quorum nihil in Deum cadit: qui ita omnibus se communicat, vt neque substantia neque pars eorum vlla sit, nec afficiatur ab eis quicquam, neque includatur, sed ita sit vbique & omnia in omnibus vt extra omnia emineat, & mundum vniuersum ac caelos omnes superior ipse terminat, ac concludat. Verum hæc neque verbis neque cogitatione humana satis exprimi aut cogitari possunt, non ideo tamen ab omni contemplatione absterreri & abstinere nos continet. Quin potius aliquousque contemplando progersos, potentiam eius humiliter agnoscere, infirmitatem nostram boni consulendo: sapientiam eius admirari, nostram inscitiam emendando: denique bonitati eius gratias agere, malitiam nostram deprecando oportet.

Quod si ita affecti, circa inferiora ista & veluti posteriora Dei, pio & simplici animo verseremur, omnia hæc diuinitus nobis producta cum gratiarum actione agnoscentes, nec immoremur tamen, sed subinde ad ipsum opificem erigamur, & rebus alijs omnibus occasionis tantum & admonitionis loco aut tanquam stimulis & calcaribus de authore ipsarum cogitandi vtamur, quoniam tales sumus in hoc mundi teatro vt admoneri & incitari ad contemplationem rerum diuinarum semper indigeamus: relictis paulò post aut certe post hanc mortalem vitam externis istis & inferioribus & posterioribus, per gratiam Dei patris duce Domino nostro Iesu Christo, qui primus & vnus hanc viam nobis morte sua præparauit & ostendit, ad ineffabilis illius inimi, summi & primi boni consortium admittentur. Atque hic est finis & scopus tum rerum omnium naturalium considerationis, tum vniuersæ hominum vitæ.

Sed ne fortassis quisquam arbitretur, nostra hæc tantum aut philosophorum gentilium dicta esse, nec vllis Sacrae scripturæ testimonijs defendi, pauca quadam ex sacris literis mihi adferenda sunt. Primum igitur in ipso mundi exordio, Deus hominem creaturus, qui

Testimo-
nia sacra.

Epistola

qui in hoc mundo quasi theatrum quodam spectaret omnia, omnibus vteretur, omne prius animalium genus produxit, ut in domicilium vndiquaque instructum & absolutum homo ingrederetur. Deinde omnibus animalibus ad eum adductis, nomina singulis ab eo imponi voluit: & quam credimus non animalia tantum sed reliqua etiam omnia ab homine, suo quodque nomine duraturo in posterum, appellata, Scriptura tamen per excellentiam quandam de solis animalibus hoc praedicat. Exprimit etiam discrete, omne animalium genus, pisces, aues, pecora siue quadrupedes, & reptilia, in eum finem productum esse, ut hominis imperio, (non frustra scilicet, nec inutili,) subiceretur. Idem mox in benedictione, quam Deus in hominem confert, repetitur. Et iterum post diluuium in benedictione Noë & filiorum eius: Timore (inquit Deus) & metu vestri afficietur omne animal, terrenum & volucre, & quodcunque terra producit, aut in mari degit. Omnia iuris vestri sunt. Quicquid mouetur & viuit, ad cibum vobis permittitur. Et iam instante diluuiio iussus est Noas omne animalium genus, quod in aqua vitam degere non potest, in arcam inducere, de auiibus quidem & animalibus puris, septena singulorum coniugia, de impuris vero singula, nimirum ut species eorum conseruarentur, quas hominis causa Deus produxerat. Vbi illud animaduertendum impura etiam animalia, non contempta fuisse.

Porro in historia Regum de Salomone legimus, contulisse ei Deum tantam sapientiae facultatem, ut doctissimos quosque & celeberrimos viros longo à se intervallo relinqueret: mox inter fructus & opera sapientiae illius commemorantur Parabolarum tria millia, Carmina quinque supra mille, Historia plantarum à cedro vsque ad hyssopum, postremo Historia animalium, auium, reptilium & piscium. Quid est homo (inquit Dauid Psalmo 8.) ut memoriam eius habeas? Praefecisti illum operibus manuum tuarum, & omnia subiecisti pedibus eius: oues & boves & animalia ruris, volucres quoque & pisces maris, & quicquid per aequor transit. Et rursus Psalmo 148. Laudate Dominum de terra, dracones & omnes abyssi, ferae & cuncta pecora, reptilia & aues alatae, &c. Atqui bestiae Deum agnoscere vel laudare non possunt: nos igitur admonemur, Deum propter illas laudare, & gratias ei agere, bonitatem & sapientiam eius in omnibus istis rebus quas ad vniuersi ornatum, nostrumque usum produxit agnoscentes. Hinc est quod D. Paulus ad Romanos scribit, ethnicos etiam inexcusabiles esse, quod cum Deum agnouerint ex operibus eius, quantum inde scilicet homini cognoscere datur, non tamen ut Deum coluerint, neque grati fuerint. Siquidem quae sunt inuisibilia Dei (inquit) ex creatione mundi, dum per opera intelliguntur, peruidetur, ipsaque aeterna eius potentia ac diuinitas. Postremo locus extat copiosissimus & luculentus de prouidentia Dei, qua animalia bruta dignatur ac prosequitur, historiae Iobi capite 38. & 39. quem ne sim prolixior hoc in loco omit- tam. Haec haec de dignitate & excellentia historiae animalium: quibus vbi subiecero clarif- simorum virorum circa eandem studij exempla, ut non modo homine liberali, sed principe etiam dignam, imò regiam hanc cognitionem esse appareat, finem praefandi faciam.

Alexandro Magno rege inflammato cupidine naturas noscendi, delegataque hac commentatione Aristoteli, summo in omni doctrina viro, aliquot millia hominum in totius Asiae Graeciaeque tractu parere iussa, omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant: quibusque viaria, armenta, aluearia piscinae, auararia in cura erant: ne quid vsquam genitum (aliis, gentium) ignoraretur ab eo: quos percontando, quinquaginta ferme volumina illa praecleara de animalibus condidit: quae à me collecta (inquit Plinius) in arctum cum ijs quae ignorauerat, quaeque vt legentes boni consulant, in vniuersis rerum naturarum operibus medioque clarif- simi regum omnium desiderio cura nostra breuiter peregrinantes. Haec ille.

Alexander Macedo Aristoteli historiam animalium ei offerenti septingenta, vel vt inquit, Athenaeus (libro nono Dipnosophist. *πολυτάλαντον πραγματείαν* hoc Aristotelis opus appellans) octingenta talenta rependit. Regium enim munus eam ideo existimauit, quod inter plurima regia quae hinc traduntur, praecipue colligi possint, & equitandi, & venandi, & aucupandi rationes, quae sunt regiae exercitationes, Niphus.

Alexander Magnus dono dedit Aristoteli octoginta, (Vires etiam octoginta legit: malim octingenta cum Nipho, ex nono Athenaei vbi *ὀκτώκισσα* legitur: sed apparet ex pretij aestimatione, quae mox subijcitur, erratum esse librarij non authoris, quod octoginta hoc loco legitur) talenta (auri,) quadringentis octoginta coronatorum millibus aestimanda. Haec autem aestimatio ita colligitur: Centum enim talenta Attica ex abaco valent sexaginta coronatorum millia: quae multiplicata ogdoade, numerum constituunt hoc loco repositum, Robertus Cenalis. Eadem Guil. Budei aestimatio est libro secundo de Aeste. Quod si hodie videret Alexander, intelligeret profecto & miraretur inter innumera eius regia opera, nullius merito tantam ad posteros gloriam & famam ipsius transmissam, quantam ex hoc vno apud vulgus hominum contempto opere. Orbem ferè terrarum vicit, amplissima regna subegit, vrbes ingentes condidit: sed regnum eius in multas partes eo defuncto diuisum, in potestatem Romanorum, aliorumque regum venit: vrbes aut

deletere

Nuncupatoria:

deletere, aut mutatis nominibus, aut barbaris incolis habitatae literarum & historiarum omnium imperitis, conditorum suum non agnoscent. Interciderunt etiam quam plurimi scriptores, qui gesta eius literis mandarunt, vt vix vnus aut alter ex postremis extet. At animalium historia, cura & sumptu eius perscripta, conseruata tot haecenus seculis, annis ferè mille nongentis, maximo semper apud omnes bonos & eruditos in pretio fuit, & magna semper gloriae cum ipsi regi tum conditori eius Aristoteli. Non solum vero gloria maior ex hac in philosophum regis liberalitate ad posteritatem manauit, sed etiam fructus longe vberior, quam ex multis illis victorijs & regnis ab eo partis, quid enim inde adiuuari posteri potuissent, quod illius etiam seculi homines vehementer sibi damnosum experiebantur. Multa hominum millia vt suum pro libidine imperium vnus Alexander propagaret subinde occidebantur, respublicae mutabantur, vastabantur regiones, & alia multa publica priuataque mala, vt solent in bellis, multis magnisque regnis obuenebant. Nihil igitur tam honestum & gloriosum, nihil tam utile quod ad nostram duraret memoriam, rex ille regum perfecit, quam quod elegantissimos illos de animalibus libros conseribendi liberalissimus author Aristoteli fuit.

Omnem ferè animalium historiam (inquit Petrus Gillius) vel à regibus studiose animaduertam, vel ab ijs qui hanc ipsam conseripsissent, iisdem religiose dicatam & conseruatam video. Nam vt omittam alios nobilissimos reges, non optimos solum & diligentissimos pecuarios habitos, verum etiam curiosos in exquirendis animalium naturis fuisse: Iuba, Hieron, Attalus, Philometor, Archelus reges de vi naturaque animalium diligenter perscripserunt, Haec ille. Quae vero nostra super regum istorum scriptis sententia sit, exponam in fine Catalogi veterum non extantium, qui de animalibus scripserunt.

Oppianus Anazarbensis poeta longè doctissimus, cum sua de animalibus poemata Antonino imperatori Seueri filio Romae obtulisset, postulare iussus quod vellent, non reditum modo patris exulantis, quem solum petebat, facile impetrauit, sed etiam pro singulis versibus singulos nummos aureos accepit, quo dono exhilaratus poemata sua aureis literis exarauit, vt merito aurea appellentur. Sunt autem duorum eius poematum, de piscibus & de venatione, quorum vtrumque Ad Antoninum scripsit, circiter quinquies mille & octingenti versus.

C. Plinius Secundus Historiam mundi, in qua caetera breuiter, plantas & animalia copiosissime tractat, Vespasiano imperatori dedicauit, cui carissimus & familiaris erat. Anticenna vir in re medica & omni scientiarum genere excellens. Viro Perfarum regi à consilijs fuit, à qua dignitate plerique eum principem nominarunt, non dubitauit tamen aliquot de animalibus libros edere, & multa de iisdem Aristotelis scripta interpretari. Non mirum autem maius olim cognitionis animalium ac totius eorum naturae studium fuisse: siquidem (vt Varro scribit lib. 2. de re rust.) de antiquis illustrissimus quisque pastor erat, vt ostendit Graeca & Latina lingua, & veteres poetae, qui alios vocant *πυλαργαίς*, alios *πολυμήλας*, alios *πολυέστας*, qui ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt, vt Argis Atreus, vt in Colchide Aetes, &c. Romanorum vero populum à pastoribus esse ortum quis non dicit? quis Faustulum nescit pastorem fuisse nutricium, qui Romulum & Remum educauit non ipsos quoque fuisse pastores obtinebit, quod Parilibus potissimum condidere vrbes? non idem quod multa etiamnum ex vetere instituto bubus & ouibus dicitur: & quod aes, antiquissimum quod constat, pecore est notatum? Et quot nomina multa habemus ab vtroque pecore? à maiore, & à minore, vt sunt, Porcius, Quinius, Caprilius, Equitius, Taurus: item cognomina, vt Annij Caprae, Statilij Tauri, Pomponij Vituli, Haec ille.

In sacris quidem literis Abrahamum pecoris ditissimum fuisse legimus, & Davidem patris sui greges pauisse. Huc pertinet etiam quod proditum est, summos olim viros anatomes, hoc est dissectionis partium corporis humani perquam studiosos fuisse, & pueros etiamnum inter prima mathemata literarum in ea exercuisse. Petebant autem cognitionem illam partium corporis nostri, non ex ipsis statim humanis corporibus, sed aliarum animantium, vt simiarum, porcorum, canum, & aliarum quadrupedum inspectis, vt his rudimentis imbuti, promptius deinde ac certius in dissecando humano corpore vertarentur. In primis autem Marcus Romanorum imperator, corporum confectionis, & singularum partium naturae peritus fuisse memoratur. Aegyptij reges suis ipsi manibus anatomem administrare non dubitarunt. Jam Boëthius & Paulus Sergius Romanorum consules, & alij quidam principes viri, Galeno animalia dissecanti saepe adfuisse leguntur.

Hoc igitur & huiusmodi Optis, & tantorum virorum studijs nobilitatum, Historiam inquam animalium cum elaborarem, & primam eius partem de quadrupedibus viuiparis hoc tempore in publicum darem, Excellentiae vestrae clarissimi & prudentissimi viri, omnino multis de causis conseruandum existimaui. Primum publico nomine, quod omnes bonas literas fauore vestro dignemini, & studia tum sacra, tum quae illis subseruiunt linguarum & philosophiae, liberaliter in repub. vestra iuuetis atque promoueat. Dedicatio

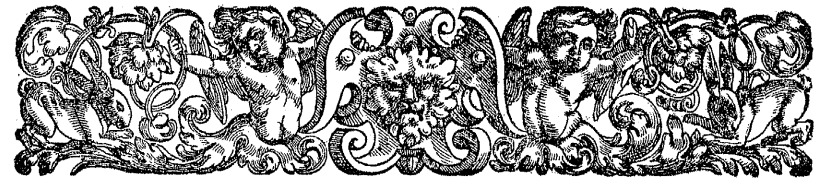
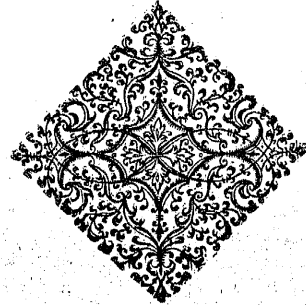
Deinde

Epistola Nuncupatoria:

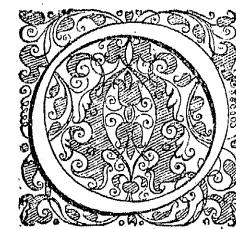
Deinde meo priuatim, quod ciuis sum vester, quod Academiae vestrae a puero alumnus, & nunc in eadem philosophiae naturalis professor, quod haec omnia in ciuitate vestra multis subinde beneficijs per vos affectus, conscripti & aedenda curavi. Has omnes ob causas aequissimum videbatur, vt Opus meorum operum, nisi fallor, praestantissimum, sub nominis vestri auspicio in lucem veniret. Vos pro beneuolentia vestra & humanitate, ita accipietis hanc dedicationem, (que vt vobis honesta & gloriosa esset, quantum ingenio & labore efficere potui, nihil ferè intermisi) vt externi etiam homines qui pietatem, prudentiam & fortitudinem vestram mirantur, propensum animum vestrum in bonas literas quoque earumque cultores patrocinium non vulgare intelligant. Quod si feceritis, & me amplitudini vestrae commendatum habebitis, ad reliquos etiam animalium historiae libros maiore animo & alacritate absoluedos accedam.

Valete. Tiguri anno Salutis M. D. LI. Mense Augusto.

TYPOGRAPHVS

Typographus Lectori, de Epitome huius operis.

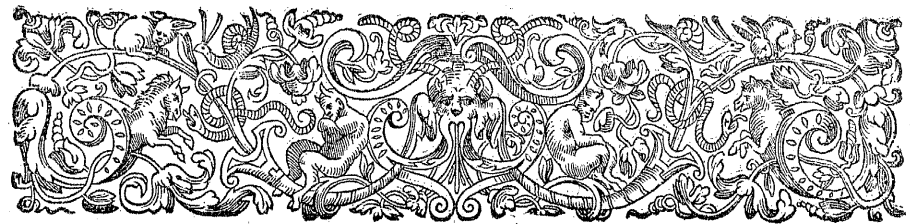
PERIS huius Epitomen si Deo placuerit, breui dabimus, omissis scilicet iis quae ad Philologiam & Linguas pertinent, vt illis etiam quorum tenuior est fortuna, ac iis qui occupatiores sunt alijs grauioribus studijs, quam vt in istis oblectari eis liceat aut libeat, per nos consulatur. Et, vt hoc obiter dicam, dedissemus forte etiam primi Tomi Bibliothecae ex officina nostra superioribus annis publicatae Epitomen, nisi iam a nescio quo inscijs nobis id fieri audiremus, qui nostris in compendium redactis, aut potius plurimis quae in volumine nostro erant, (vt sunt praefationes, censurae, argumenta, &c.) omissis, aliquot authorum nomina adiecit, quae quidem per se a di & paucis tolli comprehendi poterant. Verum nos eadem omnia eorsim cum alijs quam plurimis veterum recentiorumque scriptorum nominibus, primo quoque tempore in lucem dabimus, quod ad hoc vsque tempus distulimus vt eo copiosorem Appendicem istam colligeremus. Vale, & faue illis potius qui magnis sumptibus primi in publicum alicuius operis aedendi authores extiterunt, quam qui lucri spe belluino more aliena inuolant, praeter hominis Christiani officium, (quo quidem inter nos, si boni viri essemus, vel citra leges & privilegia sponte nos vt oportebat) quasi in tanta rerum & literarum copia omnis alia honesti lucri ratio & occasio desit, nisi quae cum iniuria & damno aliorum suscipitur. Iterum Vale.

QVÆ ANTE OPERIS INGRESSVM
TRACTANTVR.

- De Operis ratione ad Lectorem admonitio.*
- II.** *De providentia Dei circa animalia, ex historia Jobi.*
- III.** *De fructu ex animalium historia percipiendo, ex Theodori Gazæ præfatione in conuersionem suam Aristotelis de animalibus librorum.*
- IV.** *Catalogus veterum non extantium, qui de animalibus scripserunt.*
- V.** *Catalogi librorum extantium, quibus ad hoc Opus vsi sumus.*
- VI.** *Catalogus ~~authorum~~ virorum nostri seculi, qui aliquid ad animalium historiam (imagines, nomina in diuersis linguis, descriptiones) nobiscum communicarunt, gratitudinis ergo institutus.*
- VII.** *Ordinis ratio, quem per singulas ferè animalium historias in capitulum partitione secuti sumus.*
- VIII.** *Enumeratio quadrupedum viuiparorum, eo ordine quo in hoc volumine describuntur; cum numeris paginarum.*
- IX.** *Eorundem copiosior index Alphabeticus.*
- X.** *Eorundem indices aliquot alphabetici in diuersis linguis, Hebraica, Chaldaica, Arabica: Persica, Græca, Italica, Hispanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica.*

CON-

CONRADVS GESNERVS
CANDIDIS LECTORIBVS S.

IN Epistola nuncupatoria, qua occasione ad hoc Opus accesserim, quantum in eò elaborauerim, qui inde fructus sperari possint, & quanto studio tū Reges & Principes, tum multi magni & doctissimi viri animalium historiam excoluerint, satis mihi iam explicatum est. Hic reliqua de quibus admonendum Lectorem in Operis ingressu duxi, separatim proponam: neque enim in dedicatione ad Reip. nostræ viros Principes facta, prolixior me esse decebat.

Et quoniam ipsa libri magnitudo, antequam legatur quicquam, de prolixitate apud multos me accusatura videtur, hæc ante omnia mihi excusanda fuerit. Primum igitur non mirum est magnum euasisse Volumen, in quod omnia omnium, quotquot habere potui ante nos de animalibus scripta summo studio referre conatus sim: veterum inquam & recentiorum, philosophorum, Medicorum, Grammaticorum, Poëtarum, Historicorum, & cuiusvis omnino Authorum generis: ne eorum duntaxat qui Latine aut Græcè, sed quorundam etiam qui Germanicè, Gallicè aut Italicè lucubrationes suas adiderunt. Et diligentissimè quidem illorū qui de animalibus ex professo aliquid scripsere, minori vero curâ aliorum, qui obiter tantum, vt Historici & Poëtæ, nonnumquam de iisdem meminerunt. His plurimas obseruationes proprias adieci, cum nullo pudore à quibusuis, doctis, indoctis, ciuibus, peregrinis, venatoribus, piscatoribus, aucupibus, pastoribus, & cunctis hominum genere, multa subinde interrogando colligerem. Per literas etiam ab hominibus doctis, quas illi ex diuersis regionibus ad me dederunt non pauca cognoui. Imagines quoque animantium, quæ operis molem auxerunt. Præcipuè verò primus liber, quem nunc damus, de quadrupedibus viuiparis, excreuit immodicè, quoniam hoc animalium genus, vt homini familiarius, ita notius (præcipuè nostro orbi) & vilius: Et multi de singulis libellos aut etiam libros iustos scripserunt, vt de equis Hippipatri Græcè, Latine, & aliis in linguis recentiores, &c De canibus etiam multi multa prodiderunt: de pecoribus & armentis, bubus, capris, ouibus, suis, plurima rei rusticæ conditores Græcè Latineque. Dicat aliquis non fuisse ex omnibus sed ex optimis tantum libris conscribendam historiam. Ego verò nullius scripta contemnere volui, cum nullus tam malus sit liber, ex quo non aliquid haurire boni liceat, si quis iudicium adhibeat: quod potissimum sit, collatis melioris notæ scriptoribus, Græcis cum Latinis, veteribus cum nouis. Itaque licet nullum genus scriptorum præterierim, & à barbaris etiã & obscuris in diuersis linguis non pauca excerpserim, non temere tamen id feci: ita vt neque negligentior iudicari possim, qui temere fidem quibusuis habuerim: neque arrogans aut parum modestus, qui vilius lucubrationes contempserim. Ea sanè quæ falsa aut quouis modo absurda occurrerant, vel prorsus omisi, vel ita posui vt arguerem: aut si quando id non feci, siue per ignorantiam, siue aliam ob causam, quod tamen rarius commissum puto (præterquam in iis quæ ad medicinam pertinent, vbi sæpe multa tum falsa tum supersticiosa retulimus, vt amuleta fottè & alia, quæ eiusmodi sunt, vt à mediocriter etiam eruditus viris bonis facile agnoscantur) ex ipso authoris nomine, quantum quidquid fidei mereatur ferè iudicabit Lector, neque enim ego fidem meam vbique astringo, contentus aliorum verba & sententias recitasse. Quamobrem diligenter & religiosè caui, ne vsquam nomen authoris omitterem quanquam in paruis etiam & vulgò notis rebus: vt licet dubitationis nihil rebus inesset, de verbis tamen & locutionibus constaret, à quo proficisceretur authore, si quis imitari vellet. Itaque copiosior sæpe fui, vt non solum rerum cognitione prodessem: sed iis etiam qui soluta aut numerosa oratione Græcè Latineve disserere aut scribere vellent, sylvam vocabulorum locutionumque suppeditarem. Ceterum vt omnia Latine & pure scriberentur fieri satis commodè non potuit, cum quædam ex barbaris desumpta iisdem penè verbis recitarem, præsertim si quæ obscura vel dubia erant: reliqua verò ab illis descripta, ad mediocrem linguæ Latine vsum deflexi, non quod melius non possem, sed quod tales authores talis elocutio magis decere videretur. Quæ verò ex bonis & Latinis authoribus transcripsi, illorum nihil mutavi. De meo quidem stilo non aliud dicam, quàm hoc præcipuè mihi curæ fuisse, vt si non eleganter & grauitè, nec ad veteris alicuius imitationem, mediocriter tamen Latine & clarè dicerem. Nam neque otium erat stilum excolendi, cum in rebus ipsis tā variis tam innumeris occupatissimus essem: & ferè ad prælum describerem ea quæ annis aliquot prius cõgesta reposita

Ad Lectorem.

faciam, ut si ex illi contingeret, non res amplius inquirenda admodum, sed scriptio ferè tantum, & ordo, & cura ne quid frustra repetereetur, me detinerent. Quin & argumentum operis non grauem & ornatum stitum, sed perspicuum & mediocrem requirebat, & plerumque grammaticum, hoc est interpretationi aptum. Non enim recitare tantum verba authorum volui, sed plerumque etiam, ubi opus videbatur, explicationem adieci, ut hoc Volumine non tantum Historia sit animalium, sed etiam expositionis loco in plerisque omnibus qui de animalibus aliquid prodiderunt, futurum. Nam qui librum aliquem explicandum suscipiunt, duo præcipue curant, ut verba & sensus authoris declarant, & aliorum similes locos conferant, quorum postea quoniam in hoc opere summo studio perfecti, collatis tum aliorum tum vniuersi authoris eadem de re diuersis in locis dicta, minus operæ pretium fuit pluribus declarari authorum verba, cum ipsi inter se loci tam diligenter collati mutuari lucem afferant. Sic ubi tamen opus videbatur, verba etiam & sententias pro mediocritate meâ, tam aliâs, tum per parentheses, vt vocant, exposui. Accedit præterea quod natura à nimio stili cultu & omni affectatione sum alienus, hac cura illis relicta, quibus verba magis quam res sunt cordi. Sed vt copiosius dicta paucis reparam, prolixum hunc librum fieri oportuit, primum quod ex innumeris authoribus confectus est: deinde quod sæpe multa de meo declarandi causa adieci. Põterat tamen sic quoque multo breuior esse, si Philologiam non attigissem, in qua tunc nimium fuisse fateor: sed hanc quoque diligentiam, si non admodum vtilem, iucundam tamen grammaticis & aliis quibusdam fore spero: mihi certè magno labore, multis vigiliis constitit. Philologiam autem appello, quicquid ad grammaticam, & linguas diuersas, prouerbia, similia, apologos, poetarum dicta, denique etiam verba magis quam res ipsas pertinet. Hæc & huiusmodi magna ex parte ad octauum siue vltimum de vnoquoque animante caput rei eci: aliquoties tamen in priora etiam capita irreperunt, partim quod ego voluptate quadam ad digressiones eiusmodi leui occasione inuitabar, partim quod lucis non nihil authorum locis eodem modo recitatis afferre videretur: vt cum alibi tum secundo capite, ubi de partibus animalium scribebam, ex grammaticis, medicis & aliis sæpe pluresculi attuli. In tertio ubi de vitibus animalium & morbis agendum erat, sæpe ad plantas quibus illa vel nutriuntur salubriter, vel fortuito gustatis læduntur aut etiam necantur, copiosius describere las sinerit: & similiter in quinto capite, si quæ tales erant stirpes, vt iis per venatores cum aliquo esca obiectis animalia perirent. Ex professo vero in ipsa philologia, plantas illas nominare & interdum multis describere solitus sum, quæ quouis modo nomen situm ab aliquo animalit traxerunt. iam capite septimo, quod est de remediis ex animalibus, & noxis quas morsu id est in cibo sumpta inferre solent curandis, non raro multa altius repero, rei medicæ illustranda studio. Est vbi loca authorum dè præuata & restituenda, digrediendi occasionem præbuerunt. Breuiter vbi cundq; rarum aliquid, aut aliis inditum, se offerebat, quod explicatum communes literas illustrare videretur, facilius ad id enarrandum ab instituto decessi. Nam cum à puero in grammaticæ & philologiae studiis Græcis Latinisque educatus sim, & adolescens adhuc eadem proficere cœperim: donec adultus ad maturiorem philosophiæ præsertim naturalis & rei medicæ professionem accessi, quanquam ex illis quoque philologiam non parum auxilium ac solidiorem effeci: & auidissime temper variis lectionibus me exercuerim, posse me aliquid amplius in rerum & dictionum variarum explicationibus quam vulgus studiosorum præsertim ætate inferiorum & aliis occupatorum studiis, mihi persuasit. Quâ obrem liberius sæpe & copiosius multa scripsi, veteres ac recentiores reprehendi, nullo profecto vel obrectandi aliena, vel mea ostentandi animo, sed candidè & simplicitè, vt quantum in me esset publica studia profererem. Quod si nemo improbat illorum libros, qui nullo ordine vt quidque in mentem venerit variorum authorum verba & locutiones in vtraque lingua enucleant, vt apud veteres Macrobii, Gellii, Cassiodori, & quicunque varia scripserunt, quorum plurimos in secunda Bibliotheca nostræ parte recensui: & apud recentiores cum alij multi, tum præcipue Guil. Budæus, Cælius Rhodiginus & Calcagninus, Politianus, Erasimus Rot., &c. sed tanquam optimè meritis, quicumque vir bonus & vel mediocriter doctus, magnas agit gratias: non video quo iure vituperetur noster hic labor, in quo multa quidem ab aliis dicta, sed confute, multa à me primum prodita, ita digressi & dispositi, vt propemodum nihil non suo loco redditum sit. Si quidem omnium non solum sua sunt capita, sed capitum etiam partes, & certi ordines, priores, posteriores, mediæ vno ferè & perpetuo per vniuersum Opus ordine seruato. Et quoniam non rarenter incidebat, vt aliquid diuersos in locos ex illis quos institueram, referri posse videretur, ne nimius essem repetendo, ferè ab vno loco ad alterum lectorem remisi, nisi res tota paucis repeti posset. Hæc & alia quædam (vt diuersorum authorum verba, & stili varietas) inæquale, interruptum, & salubre vt ita dicam Opus, & (vt aliquis forte obiciet) scolis simile dissolutis reddiderunt: quod vitium ego etsi animaduertentem committere tantum non recitavi, dum ita prodessem. Erat autem hoc quicquid est vitij multo minus, si quis secum reputet, me ista omnia non eo instituto composuisse, vt continua lectionis serie cognoscerentur à studiosis: sed ita temperasse, vt quicquid aliquis super quouis animante nosse desiderat, id suo statim loco reperit, per se etiam legere & clarè intelligere possit. Itaque si quis tantum ad inquirendum per interualla hoc Opere uti voluerit, qui Dictionarium & aliorum huiusmodi communium librorum usus est, hoc redè facere poterit. Quod si perpetuo ferè nobis obseruati ordinis non meminerit, indi-

Ad Lectorem.

cem alphabeticum consulat, quem in totius Operis, id est, sine secundi Tomi, vtrique; Tomo communem ædemus, si nihil interim aliud, vt homines sumus, acciderit. Idem ferè Plinius in Naturæ historia cauit: nam in præfatione ad Vespasianum, Quia occupationibus tuis (inquit) publico bono parcendum erat, quid singulis continetur libris huic epistolæ subiunxi, summaque cura ne perlegendos hos libros haberes operam dedi. Tu per hoc & aliis præstabis ne perlegant: sed vt quisque desiderauerit aliquid, id tantum quærat, & sciat quo loco inueniat. Hoc ante me fecit in literis Valerius Soranus in libris quos *Erastriodori* inscripsit, Hæc Plinius. Qui in arte grammatica proficere cupiunt, & alicuius linguæ usum sibi comparare, illi ab optimis grammaticis qui methodo compositiua (vt vocant) artem tradunt, à literis & syllabis ad dictiones & octo sermonis partes, & postremo sermonem ipsum, & syntaxin progressi, artis notitiam petunt, interim tamen Lexicorum (in quibus singulæ dictiones locutionesque enumerantur longe aliter quam in præceptis artis, ubi nec omnia singillatim nec eodem ordine recensentur) vtilitatem non negligit, non vt à principio ad finem perlegat, quod operosius quam vtilius fieret, sed vt consulat ea per interualla. Ita qui animalium historiam cogniturus est, & continua serie perlecturus, petat illam ab Aristotele, & si qui similiter scripserunt: nostro vero Volumine tanquam Onomastico aut Lexico vtatur. Non enim me latet quod Aristoteles docet de partibus animalium l. 4. multo præstare (ad philosophicam descriptionem) & eruditius esse, de animalibus ita scribere, vt tum partes tum affectus pluribus communes simul tractentur, per locos quosdam communes explicata eorum historia, primum ea persequendo quæ communissima sunt, ac paulatim ad minus communia, postremo ad ea quæ certis tantum generibus ac speciebus infimis propria fuerint, descendendo: nam si in singulis animalibus partes & affectus aliquis singulatim consideret, multa subinde repetenda erunt, quod per absurdum (inquit) & prolixum fuerit. Hoc ego discrimen quamuis (vt dixi) animaduertens, volui tamen animalium historiam singulatim persequi, quod id nostro tempore, quo nomina plurimorum non amplius intelliguntur, multo vtilius futurum iudicarem: & nonnulla frequentius repeti minus absurdum putarem, propter ordinem eiusmodi institutum, vt inquisitioni magis quam continuæ lectioni seruiat hoc Opus: non tamen omnia quæ communiter alicui generi insunt, in singulis etiam animalibus posui, tum quod quædam nulli non nota sunt, vt communissima quadrupedum partes: tum quod in quibusdam si quis dubitauerit, facile ad Aristotelis locos, in quibus generatim illa tractantur, recurrere possit: & fortassis nos etiam aliquando de animalibus secundum genera & species non nihil commentabimur. Adde quod commodius erat per singula animalia historiam à nobis condico etiam nomine, quod non physicè aut philosophicè tantum, sed medicè etiam & grammaticè de vno quoque tractare statueram. Nec caret tractatio ista exemplis eruditorum: de plantis enim vix vnus aut alter, vt Theophrastus, Ruellius, iuxta methodum illam quæ communibus partibus & affectibus plantas singulas subiicit, aliquid prodidit: singulas vero separatim plurimi descripserunt & olim & nostro seculo, præcipue medici. Vnus Ruellius ferè in vtroque elaborauit, vt Galenus quoque, sed in facultatibus tantum describendis. Fateor equidè potuisse me quamuis instituto meo manente, in multis multo breuiorem esse, nisi præter cætera exquisitum etiam istud diligentiam meâ studium me oblectasset. Vbi in mentem venit Liuii illud quodam volumine sic oris: iam sibi satis gloriæ quæsitum, & potuisse se definire, nisi animus indies pasceretur opere. Quanquam, vt inquit Plinius, maius meritum esset, operis amore (quod ipsum non suæ sed Romani nominis gloriæ composuisse decuit) non animi causa perseuerasset: & hoc populo Romano præstitisse non sibi. Ego quamuis Liuium non solū vel animi gratia vel quærendæ sibi gloriæ, sed magis etiam historica veritate & populi Rom. illustrandi causa, scribendi labores sustinuisse existimo: modestius tamè dixisse iudico, ita vt dixit: ne si eo modo quem Plinius requirit dixisset, arrogantior videri potuisset, vt qui clarissimo totius orbis populo & gentium victori ornamenti quippiam suis scriptis accessurum de se prædicasset. Ego similiter etsi totum hoc Opus qualecunque est, non mihi sed Reip. & Academiæ nostræ moderatoribus (qui me à puero sua liberalitate fouerunt, fouentque etiam nū, & ad ea quæ cœpi alacriter perficienda hortantur) vniuersum debere volo, ac si quid inde gloriæ nasci potest, ad illos potissimum recidere: modestius tamen, ni fallor, hæc reticeo, & aliorum relinquo iudicium, an laudis & gloriæ famæ ex opere quanquam non, illa laudabili, Senatui & Academiæ multo iam tempore multis nominibus pietatis, doctrinæ & variarum virtutum clarissimis, accedere quicquam possit.

Sed nimium forte hæc etiam prolixus sum, dum Operis prolixitatem excuso, quanquam obiter simul alia quædam egi, vt commoditates quasdam eius ostenderem, ac stylum nostrum qualemcumque excusarem. Pergo ad reliqua. Et quanquam de immenso labore nostro ex antedictis satis constare possit ac ipsa Voluminis tum magnitudo, tum varietas & difficultas explicatarum in eo rerum pro me loquatur, addam tamen nonnulla, si ita fortassis aequiores & benigniores mihi censores contingant homines docti, (nam de indoctis parum curæ,) sicubi me offendisse animaduertent. Magni enim & ardui conatus, etsi non per omnia respondeant, veniam merentur: & (vt ille ait) opere in magno fas est obrepere somnum. Plinius se naturalem historiam suam confecisse scribit ex exquisitis authoribus centum adiectis rebus plurimis, quas aut ignorauerunt, aut postea inuenerat vita: nec dubitamus (inquit) multa esse quæ & nos præterierint. Eadem de hoc nostro volumine accipi velim: quamuis non solum ex authoribus centum sed multo pluribus id mihi cōcinnatum sit, vt facile est computare ex catalogo eorum quem infra posui. Erat autem primum perquam laboriosum omnia diligenter & cum iudicio legere, deinde excerpere, & ad suos redigere

DE CVRA ET PROVIDENTIA, QVA
DEVS BESTIAS RATIONIS EXPERTES
dignatur & profecquitur, locus lectu dignissimus
ex Iobi capitibus 38. & 39.

Cap. 38

NVM tu venaberis LEONI pradam, & passum carulis eius suppedivabis? Quis CORVO de cibo proficit, cum pulli eius famelici ad Deum clamantes oberrant?

Cap. 39

Notstine tempus quo CAPRÆ FERÆ in rupibus parvunt? An observasti partum CERVARVM, aut numerum mensium quos implent, & parturienti tempus? Submittunt se ille, incurvatque futurum magnis doloribus adunt. Tum bimuli adolefcunt, & pabulo iam confirmati relicta matre non redeunt. Quis ASINVM sylvestrem (pere) liberum dimisit, aut quis ONAGRI (arud, Hebræitum pere tum arud asinum ferum interpretantur) vincula solvit? Ego domicilium eius in soliturne posui, & cubile in loco sterili. Itaque ridet urbem oppidanam, nec audit clamores agafonis. Pasca sibi in montibus disquirat, & stirpes omne genus virentes sectatur. Volente MONOCEROS tibi servare, aut morari ad presepe tuum? An loro ipsum vincies, ut sequendo te sulcos aratro imprimere, aut glebas frangere velit? An sine illi credere, tantoque robore prestanti tuum permittere laborem? Sperabisne messem tuam ab eo conuehendam, ut condatur in horreum? Et pulcherrimas STRUTHIONIS (pauonis secundum alios, aut galli sylvestris) alas, quantum superant pennas, & alas CICONIÆ? (Quidam vertit: An (dedisti) alas plausibiles pauonibus, aut pennas ciconiæ & plumas?) Sed deserit in terra ona sua, ut in pulvere foueantur: nec cogitat pedibus ea disipari, & à bestijs conculari posse. Ita immitis est in pullos suos, ac si sui non essent: & ita pro eis sollicita non est, ut peperisse frustra videatur. Nullam enim mentem aut intellectum diuinitus accepit. Quo tempore verò sublimis euolat, ridet equum simul & equitem. Tunc EQVO dabis ut generosus & bellator sit? ut alta ceruice ferociat, & bimulum edat? An speres te illum excitare aut terrere posse instar locustæ? At qui naves eius ferociam spirant: calcibus solum fodiat, & fortitudine sua superbus armatis occurrit. Actum omnem contemnit, non frangitur animo, non expauescit incantem gladium. Non pharetra sonitum, non hastam vibratam, non lanceam aut cuspidem curat. Dumque fremitus & tumultus cietur, terram fodit, nec tuba sono mouetur. Clastico tubæ signo animosè adhiinit, ac emittit prælium. & ducum clamorem tumultumque tanquam odorans percipit. Num per tuam sapientiam sit, ut ACCIPITER volans alas suas ventis committat? Tuone iussu sublimis AQUILA fertur, & nidam in alto struit? Incolit illa (Vultur incolit petras, &c. LXX. Sed cadaueribus pacis Matthæi etiam cap. 14. aquilæ non vulturi adscribitur) petras, & inaccessibleium veluti arces: inde sibi de esca prouidet, longe lateque perspicacissima circumspiciens. Pulli eius sanguinem sorbent: ipsa cadaueribus ubicunque fuerint, aduolat.

DE FRVCTV EX ANIMALIVM HISTORIA
PERCIPIENDO, EX THEODORI GAZÆ
præfatione in conuersionem suam Aristotelis
de animalibus librorum.

Physicus
quomodo
versetur
in historia
animalium,
& in quo
finem.

OMNIS philosophandi ratio naturalis, vbi à primis illis naturæ initijs, materiam dico, formam, finem, agens, & motum (vt ita loquar) emerferit, hic versatur, ac diuissime immoratur hic suas vires exercet, atque multiplicem, variam, & admirabilem rerum constitutionem amplissime explicat. Persequitur ordine discrimina omnia, quibus natura suas animantes differre inter se voluit: colligit summa genera, reliqua sigillatim exponit: partitur in species genera & singula, quæ circiter quingenta numero in his continentur libris, describit: pergit quæque explanans, quemadmodum oriuntur, siue terrestria, siue aquatica: quibusnam consent membris, quibus vescantur alimentis, quibus afficiantur rebus, quibus moribus prædita sint, quantum viuendi spacium datum cuique est, quanta corporis magnitudo, quod maximum, quod minimum est: quæ forma, quis color, quæ vox, quæ ingenia, quæ officia: denique nihil omittit, quod in animalium genere natura gignat, alatur, augeat & tueatur. Quæ omnia eò spectant, vt, quod sanctissimus quoque author ille, quem Deus sibi veluti supellectilem quandam preciosam elegerat, admonet, ex ijs, quæ à natura proueniunt, Deum immortalium, ex quo ipsi pendet natura, intelligamus, adiremur, atque colamus: quare nihil pulchrius, nihil grauius, nihil dignius homini esse potest. Tantus fructus horum librorum est. Nec audiendi sunt, qui inquit: Multa Aristoteles de mulca, de apicula, de vermiculo, pauca de Deo. Per multa enim de Deo tractat, qui doctrina rerum conditarum exquisitissima, eoditorem ipsum declarat: nec verò de mulca, nec vermiculus omittendus est, vbi de natura mira solertia agitur. Vt enim artificis cuiuslibet nature ingenium in minutissimis potius contemplandum est. Quinetiam cum rerum causas cognoscere pulcherrimum sit (hac enim vna cognitione homo perfici absoluique potest, vt Deo immortali similis, quoad eius fieri potest, euadat) his sanctis libris plene docemur, cur quæque res in animalium genere ita sit: planeque felicitatem atsequimur illam nobiliorem, quæ in actione animi consistit, quam sapiens quoque

Minutissimum
animatum
conuersione
non spernenda.
Causarum
cognitio
quam
nobilitas

quoque poëta prædicans: Felix, inquit, qui rerum potuit cognoscere causas. Quid de anima loquar, de qua toties publicè, priuatimque disputatur? Nusquam suorum librorum tam aperte philosophus hic suam opinionem exponit, quàm in his libris, quid anima sit, vndeque in corpus recipitur. Ad hæc mores illi, & virtutum officia, quibus virum appellamus bonum, laudeque prosequimur, longe melius hinc accipi possunt quam vel à rhetore, quem Græci sophistam vocant, vel à prædicatore, nomine iam trito Latinis auribus. Iis enim sapienter vita discrepat à præceptis, & melius hortantur alios, quàm ipsi officio fungantur: vt interdum frustra illa virtutis egregia laus recitata sit prolixaque, corum præceptio vacet, & iaceat, cum exempla desiderentur vitæ præceptoris & authoritatis, quam qui respicit, facilius & mouetur ad virtutem, & in officio tenetur. At vero in contemplandis animalium moribus exempla suppetunt omnium officiorum, & effigies offeruntur virtutum summa cum authoritate naturæ omnium parentis, non simulata, non commentitiæ, non inconstantes & labiles: sed verè ingenuæ atque perpetuæ. Quis enim tam peruersa natura hostis sui generis est, quin emendetur, & mitigetur, cum nullum animal occidi à sui generis bestia videatur? Quis tam in parentes impius, ne cum ciconiæ auis, aut meropis pietatem erga parentes intelligat, pientior efficiatur? Quis adeò inhumanus, illiberalisque est, quem offitragæ benignitas in pullos aquilæ non faciat benigniorem? Quis tam piger, iners, & segnis est, quin excitetur ad vitæ munera, cum formicarum, aut apum labores, atque industriam intuetur? Quem non pudeat per metum peccare, cum non solum leonis animum inuictum cogitat, sed etiam reguli auicula, quæ cum aquila pugnat, certatque de imperio? Quis principem bonum non colat atque obseruet, cum si rex apum in itinere aberrauerit, omnes eum inquirere, odoratuque sagaci persequi, donec inueniant, cognitum habeat gestari: etiam regem à plebe, cum volare non potest, & si perierit, omne discedere? Nunquid parum exempli ad boni principis siue desiderium, siue obseruantiam datur? Quis princeps non ad clementiam facili inuitetur, cum reges apum armati quidem aculeo, sed eo nunquam vti intelligit? Quæ fides, quis amor in canibus? Quanta in elephantis mansuetudo? Quæ in auere verocundia? Quantum studium ornatus, ac polituræ in pauone? Quanta opera vocis amœnæ, suavisque in luscinia? Quid de iustitia apum dicam, quæ colligunt quidem ex ijs, quibus aliquid dulcedinis inest, sed sine vlllo fructuum detrimento? Quid de castitate elephantis, qui quam impleuerit coitum, eam rursus non tangit? Aut columbæ, quæ neque coire cum pluribus patitur neque coeugium iam inde à primo ortu initum deserit, nisi vidua, aut cœlebs? Disciplina autem & eruditio elephantum, quem non facit studiosiorem? Omnino nulla pars vitæ humana est, quæ non suorum officiorum exempla commodissime hinc accipiat. Nam, vt omittam artes illiberales, quæ & ipsæ ingenijs animarum non parum inuantur, valetudinis exempla quæso vnde commodius peti, quàm ex animalibus possint? Loca pro temporis conditione solent illa mutare: non plus edunt, aut bibunt quàm sibi salubri, si non diutius dormiunt quàm ratio valetudinis postulat: modum mouendi, quiescendique, tamant nouit sua quodque medicamenta: viuit sua quodque forte contentum, & gaude: hæc late à medicis præcipiuntur. At vero exempla, in quibus vis maior, quàm in præceptis est, ab animalibus certiora præbentur. Adde utilitatem, quæ in dicendi facultate ex hac animalium ratione afferri potest. Comparationes enim, assimilationesque illæ, quas Græci parabolas vocant, quæ plurimum orationem exornant auditoremque tenent, hinc varie, compositè, aptissimeque accipi possunt, vt siue oras, siue conuuium patris cum alij sermonē, eloquens, aptus suauisque esse possis. Poëta vero vnde nam pulchrius sua uita rara & mira accipiat quàm ex his libris, qui naturæ arcana rimantur, enarrant, aperiant? Medicus autem, quod fatetur, se sua inde ordini, vbi philosophus definit, nusquam plenius quàm hic viderit: quodque à Galeno medicorum principe traditur, Aristotelem primum anatomicum hoc est, membrorum dissectionem scripsisse, hic agnosceret: & quod idem & primus, & optimus fuerit author percipiet. Iam & philosophi nostræ ætatis, qui quadrisariam rerum causam ex prima illa librorum naturalis auscultationis institutione, accipiunt quidem communi quadam ratione, sed quemadmodum his natura vtatur, in constitutione, generationeque animalium, parum auctore Aristotele, videt inopia scilicet exemplaris Aristotelici quod legere possint, hic vidisse aliquando gudebunt, & Physici, quos se appellant dignius de cetero profitebuntur. Rationes enim ideo quærimus vniuersales, vt demum res particulares, & sensuales teneamus. Accedit ad hæc voluptas, qua inuari, ac perfici quamuis actonem Aristoteles ait, quam in contemplandis rebus naturæ audissimè capimus. Nam si pictor nos vehementer oblectat, cum animal scite pinxerit: quanto vehementius natura ipsa afficiet voluptate, cum eius tam multa & varia animalia, mira membrorum conuenientia, inauditaque moderatone & eleganti facta cernamus? Cum hos legitimus libros, contemplamur profecto, quàm varius, ac pulcherrimus fructus horum librorum, & utilitas amplior, quàm vt verbis exprimi possit. Hæc Theodoros Gaza.

Virtutes
sunt
mores
virtutum
officia.

Ad valetudinem
inueniendam.

Ad dicendi
facultatem.

Ad poetiam
compositam
Ad rem
medicam
propter
anatomiam
Ad primam
partem de
causis.

Voluptas

Catalogi Authorum.

CATALOGVS VETERVM NON EXTANTIVM, QVI DE ANIMALIBVS SCRIPSERVNT.

ARISTOTELIS librum ζωων η επιζωων. Athenæus alicubi citat, non peculiariter ullum puto librum quo carcamus intelligens, sed partem aliquam historie animalium, in qua de piscibus tractatur. Nam & libro septimo Aristotelis verba de pisce anthracit ex libro ζωων η επιζωων, qua tamen apud Aristotelem leguntur historia animalium libro 9. cap. 37. quod caput Γαζι aut alius Latine inscripsit de ingenio marinorum & fluuiatilium piscium pro ratione commodioris vite. Circa finem quidem libri septimi, Athenæus ex Aristotelis libro quinto historie animalium verba hæc recitat, Ο μοίως εστι των ιχθυων οι απειροι απεξ τιτων οιον οι χυτοι, οι τω δινετω περιεχομενοι, & ομοιως, ψηστα, θυβυ, & ο. que verba eo in libro, capite nono apud Aristotelem inuenio. Alibi tamen eodem in libro Athenæus citat Aristotelis verba que legantur εν τω επι ζωων απθεσεν piscem esse μονεκαυθον και κρηπον, qua nos apud Aristotelem nusquam reperimus, ut suspicemur quadam ipsius de animalibus scripta, præsertim de piscibus, nobis amissa. Plinius libro octavo Aristotelem quinquaginta præclara volumina de animalibus condidisse affirmat: at qui Theodorius Gaza libros de animalibus octodecim esse ait, nouem scilicet de historia animalium, quatuor de partibus, quæque de generatione: his Plinius libros etiam de anima, & parua natura alia (ut vocant) adnumerasse apparet: sic enim omnes erunt quinquaginta, Niphus. Nicandri Scholiastes in Alexipharmacis in aconiti mentione, Aristotelis ex libro decimo nono de animalibus verba citat de pant heræ, quod sumpto aconito ad excrementum humanum in arbore suspensum à venatoribus assalando tanquam ad remedium exhausta tandem extinguatur. Quod Aristoteles non alibi quàm nono libro cap. 6. historie animalium refert, quomuis citam in Mirabilibus memnerit. Diogenes Laërtius author est scripsisse Aristotelem etiam de compositis animalibus librum vnum, item de fabulis animalibus librum 1. & Anatomicos octo, & Selectum anatomicum vnum: hi omnes nobis intercederunt. Cæterum composita animalia intellexerim, quæ ex parentibus genere aut specie diuersa nascuntur.

Alexandri Myndij liber de animalibus, & historia iumentorum, memorantur ab Athenæo. Antipatri librum de animalibus citat Plutarchus in libro de causis nat. probl. 38. Antiphonheror scripsit de pauonib. Athenæus. Archestratus de varijs animalibus ad cibum aptis, eorumque ad gulam & voluptatem apparatu carminibus scripsit, quæ per sæpe recitat Athenæus. Cæclus Argiuus de piscibus scripsit carmine, Athenæus. Callisthenis librum tertium de v. natione citat Plutarchus in libro de fluuijs. Epicharmus Syracusanus pecudum medicinas diligentissimè conscripsit. Columella. Leonides Byzantius scripsit de piscibus oratione soluta, Athenæus. Numenij librum Theriacum citat Scholia in Nicandrum. Numenius Heracleotes de piscibus poema condidit, Athenæus. Petrichi Ophiaca adducit Scholiastes Nicandri. Paneratus Arcas Halicuntica reliquit carmine: item Posidonius Corinthius, Athenæus: Seleucus Tartensis Halicuntica edidit prosa, Athenæus. Sofratus scripsit de natura animalium, ut Athenæus & Nicandri Scholiastes citant. Eiusdem

secundum de venatione librum citat Stobæus in Sermone quo Venus vituperatur. Strato Lampfacenus physicus scripsit de generatione animalium, item de animalibus, de quibus dubitatur, & de fabulosis animalibus Laërtius. Theophrastus Eressius (Laërtio teste) scripsit de diuersitate vocis animalium eiusdem generis lib. 1. De animalibus quæ sapere dicuntur, vnum. De his quæ in sicco morantur, duos. De animalibus, septem. De his quæ colores immutant, vnum. De his quæ latibula faciunt, vnum. De automatis (sic puto vocat, quæ non ex coitu, sed ex putredine nascuntur) animalibus, vnum. Compendij ex Aristotele de animalibus libros 6. De animalium prudentia & moribus, vnum. De fructibus & animalibus versus mille centum & octoginta duos. Horum nonnullos etiam Athenæus citat: namπε τρις επι ζωων, επι των εν τω ηηρω διατελεοντων ζωων, επι των φωλαδωντων, επι των μεταβαλλοντων περς ζωων: item επι των δακτυλων και βληπιων. Xenocratis librum de utilitate quæ ab animalibus capitur citat Galenus lib. 10. c. 4. de simplicibus. Augustinus Niphus in præfatione commentariorum quos in Aristotelis de animalibus libros edidit, complures alios auctores veteres, quorum libri de animalibus scripti non extant

Catalogi Authorum.

rent, enumerat mutuatus ex Indice Plinii qui loco primi libri habetur. Auctores enim aliquot quos octauo præcipue libro Plinius nominat, tanquam omnes de animalibus simpliciter scripserint à Nipho numerantur, cum illi obiter tantum in operibus suis vel res gestas vel rem rusticam continentibus, animalium quorundam meminerint. Iuba, Hieron, Attalus, Philometer & Archelaus reges de vi naturæ animalium diligenter perferpserunt. Gilius. Ego regum istorum nomina citari quidè apud Plinium reperi, de animalibus verò ex professo eos scripsisse nusquam legere memini. Hiero quidem, Philometer, Attalus & Archelaus de cultura agri scripserunt, ut refert Plinius 18. 3. Iuba verò tum alia, tum de Arabia siue Arabica expeditione, eodem teste 6. 27. & 12. 14. in quibus libris multa eos de animalibus scripsisse conficio, ex professo nusquam.

ARABICOS, hoc est ex Arabica lingua translato: nominabo inferus inter obscuros.

GRÆCI.

- 4. * Actuarij liber de Serpentibus & venenis; breuiter ex Dioscoride contractus est.
5. * Adamantij Physiognomica.
6. Aeschylj tragædia.
7. Aetij non omnia sed pleraq. enoli & excerpserunt: regum vero librum 13. qui est de venenis & venenatis animalibus.
8. * Aeliani historia animalium, Petro Gillio interpretæ cum eiusdè additionib. ex Oppiano, Plutarcho, Porphyrio & Heliodoro, ut libri titulus habet. Sic autè Aeliani omnia adiecta sunt, ut nihil ad rem pertinens ommitteretur: nam si quando stilus luxuriari videbatur, & leuiter enagari, aut hominè cum brutis conferendo reprehendere, (quod sapius facit, ut qui professioner herbor fuerit) plerunq. contraximus.

CATALOGVS AVTHORVM EXTANTIVM, QVORVM SCRIPTIS ad hoc Opus vsi sumus.

Plinius Secundus in suo de natura Volumine auctorum quos sequitur nomina, & passim adlicere, & in fronte Operis ad finem capitum cuiusque libri præterere voluit. Est enim benignum (inquit) ut arbitrator, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris: non ut pleriq; ex iis, quos attingi, fecerunt. Scito enim conferentem me auctores, deprehendisse à iuratis & proximis veteres transcriptos ad verbum, neq; nominatos. Obnoxii profectio animi, & infelicis ingenij est, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, cum præsertim fors fiat & vsura: Hæc Plinius, quem nos etiam secuti authori per quos profecimus catalogum adscribemus. Enumerabuntur autem illi tantum quorum scripta extant: nam si illos etiam nominare vellem, qui ab alijs, præsertim veteribus citantur, etsi non sine exemplo id facerem, tamen catalogum nimis auerem, & hominis ambiciosi ac ostentantis suspicionem de me relinquerem. * Asterisco notauimus illos, ex quibus omnia quæ de animalibus habebant desumimus, siue quod toti de animalium historia conscripti essent, siue multa passim ex instituto, aut etiam obiter de animalibus pauca continebant: ita ut nihil amplius ad particulares animalium singulorum historias ab ijs petendum sit. Nam ex historicis, poetis & alijs authoribus, non omnia quæcunq; de animalibus apud eos haberentur excerpserim, quod id prolixius quàm vtilius futurum videretur, (cum nihil ferè noui in rebus ipsis apud illos tradatur, sed elocutio tantum variè,) sed ea tantum quæ fortuito siue in istorum libris, siue apud grammaticos citantes occurrerant. Si quæ tamen ad res ipsas facere iuaicabam, ex omni genere authorum sedulo transcripsi.

- * Eiusdem varia historie libri 14.
* Eiusdem de instruendis aciebus liber.
9. * Alexandri Magni epistola ad Aristotelem de rebus Indicis Cornelio Nepote interpretæ.
10. * Alexandri Aphrodisiensis problematum libri 2.
11. Alexander Trallianus medicus.
12. Animonicus de differentijs vocum.
13. * Annonis Periplus.
14. Apollonij Argonautica, cum Scholijs.
15. Apostolij Byzantij paræmia.
16. Appianus historicus.
17. Aratus, cum Scholijs.
18. Aristides rhetor.
19. Aristophanis comædia, cum Scholijs.
20. Aristotelis libri integri, quod particulares historias attinet, * De historia, de generatione & de partibus animalium. Physiognomica. De mirabilibus. De coloribus. Parua naturalia, ut vocant. Problemata. In cæteris libris, aut nullum aut rarissimum vilius animalium nomen occurret.
21. Michaëlis Ephesij Scholia in libros de generatione, quæ Ioannis Philoponi nomine publicata sunt. Niphus scribit Michaëlis Ephesij Scholia in libros de generatione extare, expositionem non extare.
22. * Ariani Periplus Euxini Ponti.
* Eiusdem Periplus rubri maris.
Eiusdem de rebus gestis Alexandri historie.
* Eiusdem Indica.
23. * Athenæi Dipnosophista.
24. Biblia sacra, hoc est vetus & nouum Testamentum.
25. Callimachi poemata quadam. (tum Græce.
26. Cl. Galeni libri: alij quidem multi sparsim à nobis cogniti: integri verò propter animalium historiam, qui sequuntur.

LIBRI HEBRAICI.

- 1. Vetus Testamentum cum annotationibus Seb. Munsteri.
2. Eiusdem Munsteri Dictionaria, Hebraicolatinum, & quadrilingue.
3. Epistola presbyteri Ioannis, ut vocant, hoc est Aethiopiæ regis ad Pontificem Rom. de rebus Aethiopicis.

* Libri de simplicium facultatibus. De antidotis. De theriaca ad Pisonem. De cibis boni & mali succi. De alimentorum facultatibus tertius. De parabilibus libri tres, quorum primus incipit, Cum ari medicæ

Catalogi

- medica circa nullas unquam urbes. Secundus, ad Solonem, acephalus. Tertius Galeno adscriptus, incipit: De gurgulionis vitijs.
27. Diodorus Siculus historicus.
28. Diogenes Laërtius de vitis philosophorum.
29. Dion historicus.
30. Dionysius Afer de situ orbis, & Eustathius interpres.
31. * Dioscorides.
32. Epigrammatum Græcorum authores diuersi.
33. Epistolarum Græcarum authores diuersi, quos Aldus olim uno volumine coniunxit.
34. Etymologicon.
35. Euripidis tragedia.
36. Eustathius in priores quinq; Iliadis libros.
37. * Geoponicorum, id est, de re rustica ad Constantinum Cæsarem librorum authores diuersi.
38. * Heliodori Aethiopica historia libri decem.
39. * Heraclidis descriptiones Rerumpub.
40. Herodoti historia.
41. Hesiodi poemata, cum Scholijs.
42. * Helychij Lexicon.
43. * Hippatri Græci, Absyrus, Hierocles, Pelagius & alij uno volumine coniuncti.
44. Hippocrates. precipud libri de natura muliebri, de morbis muliebribus, de internis affectionibus.
45. Homerus, cum Scholijs.
46. Iosephus.
47. Ioannis Tzetze varia historia.
48. * Iulius Pollux.
49. Lucianus.
50. Lycophron cum Scholiaste.
51. * Nicandri Theriaca & Alexipharmaca, cum Scholijs.
52. Nicolai Myrepsi medicamenta composita secundum genera, Leonharo Fuchio interprete.
53. * Oppiani libri de piscibus, & de venatione. * In eiusdem libros de aucupio paraphrasis.
54. * Orpheus.
55. * Ori vel Hori Hieroglyphica.
56. * Palephatus de fabulis.
57. Paulus Aegineta medicus. Succidanea cum eiusdem, & cum Galeni operibus coniungi solita.
58. Pausania libri de regionibus Græcia.
59. Philes qui de animalibus senarios iambicos condidit, omnia ab Aeliano mutuatus.
60. Philostrati Icones. * Eiusdem libri de vita Apollonij.
61. * Phurnutus de dijs.
62. Pindarus, cum Scholijs.
63. Plato.
64. Plutarchi vita, & alij varij libelli integri verò, * Virum terrestria aut aquatilia animalia sint sapientiora. * Gryllus, vel quod brutaratione utantur.
- * Liber de Iside & Osiride.
- * Causa naturales.
65. Polyeni strategemata.
66. Polybius historicus.
67. Procopius Gazæus sophista in octateuchum veteris Testamenti.
68. Q. Calaber poeta.
69. Theophrasti opera.
70. Theocritus.
71. Xenophontis opera diuersa. * De venatione. * Dere equestri. * Hipparchicus.

LATINI AVTHORES VETERES.

72. Ael. Lampridius.
73. Ael. Spartianus.
74. Alb. Tibullus.
75. Ammianus Marcellinus.
76. Aulus Gellius.
77. Aulus Persius.
78. * Aur. Cornelius Celsus.
79. * Cal. Apicius de re culinaria.
80. C. Iul. Cæsar.
81. C. Iulius Solinus.
82. * C. Plinij Secundi Historia mundi.
83. C. Suetonius Tranquillus.
84. C. Val. Catullus.
85. Decius Ansonius.
86. Fl. Vegetus Renatus de re militari. * Eiusdem Mulomedicina.
87. Fl. Vopiscus historicus.
88. Gratij liber de venatione.
89. Iul. Capitolinus historicus.
90. Iunius Iuuenalis poeta Satyricus.
91. L. Annaeus Seneca.
92. L. Apuleius.
93. L. Iunius Moderatus Columella de re rust. & hortensi.
94. Macrobius Ambrosius Aur.
95. * Marcellus medicus Empiricus, quem simpliciter Marcelli nomine citato inter remedia ex animalibus intelligi volo. non Marcellum Vergilium illum nostri seculi qui Dioscoridem transtulit, & annotationis illustravit.
96. M. Aelius Plautus Comicus.
97. M. Annei Lucani Pharsalia.
98. M. Aurelij Olympij Nemesiani poeta de venatione liber.
99. M. Cato de re rust.
100. M. Manlij Astronomicon libri.
101. * M. Terentius Varro de re rust. * Idem de lingua Lat.
102. M. Valerij Martialis epigrammata.
103. M. Virruuius de architectura.
104. Nonius Marcellus de lingua Lat.
105. Palladius de re rust.
106. Pomponius Mela.
107. P. Vergilij Maronis Bucolica & Aeneis.

* Einf.

Authorum.

- * Eiusdem Georgica.
- 108 P. Ouidij opera.
- * Eisdem fabio adscripta, Philomela de vocibus animalium, & Pulex.
- * Eiusdem Halientica.
- 109 Quintus Horatius Flaccus.
- 110 * Q. Serenus Samonicus.
- 111 Servius in Vergilium.
- 112 * Sextus Platonius de remedijs ex animalibus.
- 113 Sexti Aurelij Propertij Elegia.
- 114 Sextus Pompeius Festus de lingua Lat.
- 115 Sexti Iulij Frontini Strategemata.
- 116 Silius Italicus Poeta.
- 117 Statius Papinius Neapol. Poeta.
- 118 Titi Calphurnij Siculi Bucolica.
- 119 T. Linnij Historicus.
- 120 Valerius Maximus.
- 121 scuris, ait autem eum frequenter falsa scribere.
- 122 Kiranides etiam nescio quis ab Aggregatore & alijs recentioribus, in remedijs precipue ex animalibus subinde citatur.
- 123 * Matthai Syluatici Pandecta Medicinales.
- 124 R. Mosis.
- 125 * Petrus Aponensis de venenis.
- 126 * Rasis in libro de sexaginta animalibus.
- 127 Semeryon vel Haren Semeryon, ab Alberto Magno in historia animalium frequenter citatur.
- 128 Serapio.
- 129 * Vincentij Belluacensis de animalibus libri 7. nempe decimusseptimus Speculi naturalis cum sex sequentibus Speculi doctrinalis etiam libro decimosexto rursus de iisdem breuiter agit.
- 140 Liber de natura rerum auctoris innominati, passim apud recentiores illos quorum impudens sermo Latinus est, citatur, Vincentium, Albertum ex quibus nos omnia quae non prorsus absurda erant mutuati sumus.
- 141 * Andrea Bellunenensis Glossemata in Auicennam, utilia sane & erudita, quamuis dictionis non admodum pura fuit enim linguae Arabice peritus, ita ut orthographia etiam scripturum ab eo dictionum maior sit habenda fides, quam ab alijs quorum pleriq; miserè illam corruerunt.
- 142 Laurentius Rufus Hippiatrica peritissime scripsit, quamquam stilo non satis Latino.
- 143 Isidorus Etymologicus sui libro 12. de animalibus quaedam scripsit non inutilia: meretur autem medium fere locum, ni fallor, inter classicos & barbaros auctores.
- 144 Vt & Monachi illi quorum commentarij in Mesien ante annos circiter octo Venetijs excusi sunt.
- 145 * Eiusdem ordinis fuerint & Petri Crescentianus de re Rust. libri.

LIBRI LATINE QUIDEM EDITI, SED ADMODUM IMPURE, VT ex Arabica lingua conuersi plerique superioribus seculis, & illorum qui tales auctores imitantur: in quibus frequentissima etiam circa res ipsas errata sunt, partim auctorum, partim interpretum imperitia.

- 121 Aesculapius nescio quis, ex animalibus remedia descripsit quae pleraq; eadè apud Sextum Platonium reperio.
- 122 * Alberti Magni de animalibus libri, innumeris erroribus inquinati, ita ut Niphus totidè fere errores in eis scribat quot verba.
- 123 Alexander quidam auctor obscurus, ab alijs eiusdem farinae auctoribus citatur, ipse non videtur, ut & Rodolphus in Leuiticum.
- 124 Arnouldus de Villa noua, in his quae de animalibus scribit, ut in libro de theriaca, Arabum eorumve interpretum tum nomina tum errores sequitur.
- 125 * Bartolemai Anglici de proprietatibus rerum libri 19.
- 126 Auerrois libros Aristotelis de generatione & de partibus paraphrasticè reddidit, licet meo iudicio perperam interpretetur, Niphus Ego cum ex his scriptis nihil egregij sperarem, neq; apud nos reperirem, accersere nolui, ut neq; Auicenna de animalibus libros, in quibus pleraq; omnia Aristotelis esse puto: & si quid praeter illa adiectum est, in Alberti lucubrationibus, (quibus nos vsi sumus,) contineri.
- 127 * Auicenna opera medica. De eiusdem libris animalium in Alberti Magni mentionem iam dixi.
- 128 * Elluchajem Elmit har Medici de Baldarh Taurini.
- 129 * Ferdinandus à Ponzo Cardinalis, de venenis.
- 130 * Iacobus Donatus Patavinus, quem vulgo Aggregatorem vocant.
- 131 Iorachi cuiusdam liber de animalibus ab Alberto Magno saepe citatur, (& ab alijs ob-
- 146 * Aeneae Syluij Asiae & Europe descriptio.
- 147 * Alexandri ab Alexandro IC. Neapolit. Dies geniales.
- 148 Alexandri Benedicti Veronensis de morbis curandis opus.
- 149 * Aloisij Cadamusti nauigatio.
- 150 * Aloisij Mundella epistola medicinales.
- 151 * Americi Vesputii nauigationes.
- 152 * Andreae Alciati Emblemata.
- 153 * Andreae Vesalij opus Anatomicum.
- 154 * Angeli Politiani opera.
- 155 * Antonij Musae Brasauoli libri de medicamentis vsitatis simplicibus & compositis.
- 156 * Antonius Thylesius.

157 * Aug.

Catalogi

- 157. * Augustini Niphi commentarij in libros Aristotelis de animalium historia, generatione, & partibus.
* Eiusdem de augurijs liber.
- 158. * Baptista Fiera Mantuani caena.
- 159. * Baptista Platina Cremonensis de honesta voluptate & valetudine libri.
- 160. * Bastianus Landus Placentinus de humana historia.
- 161. * Belisarius Aquinius Aragonens Neronorum dux de venatione, ex Oppiano ferè.
* Eiusdem de aucupio liber.
- 162. * Brocardus monachus de Terra sancta.
- 163. * Celij Calcagnini opera.
- 164. * Celij Rhodigini Antiquarum lectionum volumen: quod frequentissime in opere nostro Celij simpliciter nomine citatur.
- 165. * Celius Aurelianus Saccensis. (hic pertinet ad ordinem veterum.)
- 166. * Celij Secundi Curionis Araneus.
- 167. * Caroli Figuli dialogi, alter de mustelijs, alter de piscibus in Mosella Ausonii.
- 168. * Caroli Stephani scripta de vocabulis rei horrentis, Seminarij & Vineti.
- 169. * Christophori Columbi Naugatio.
- 170. * Christophori Oroscij Hispani Annotationes in Aetium & eius interpretes.
- 171. * Desiderij Erasmi Rot. opera.
* Eiusdem Chiliades adagiorum.
- 172. * Erasmus Stella de Borussiae antiquitatibus.
- 173. * Francisci Marij Grapaldi Parmensis de partibus adium libri 2. Tractat autem de animalibus libri primi capitibus. 6. 7. 8. 9.
- 174. * Francisci Massary Veneti in munus Plinij de naturali historia Castigationes & Annotationes.
- 175. * Francisci Nigri Bastianensis Rhetia.
- 176. * Franciscus Kobortellus Vtinenis.
- 177. * Gabrielis Humelbergij commentarij in Samonicum, in Sextum de medicinis animalium, & in Apicium.
- 178. * Gasparis Heldelini ciconia encomium.
- 179. * Georgij Agricola libri de metallis. De ponderibus & mensuris.
* Eiusdem liber de animalibus subterraneis.
- 180. * Georgij Alexandrini prisicarum apud authores rei rustica enarratio.
- 181. * Guiljelmi Budei Commentarij linguae Graecae.
* Eiusdem Philologia.
- 182. * Gul. Philandri Castilionijs Galli in Vitruvium annotationes.
- 183. * Guiljelmi Turnerij Angli liber de auibus.
- 184. * Giberti Longolij dialogus de auibus.
- 185. * Hermolai Barbari Castigationes in Plinium.
* Corollarium in Dioscoridem. * Physica.
- 186. * Hieronymi Cardani de subtilitate libri.
- 187. * Hieronymi Vida poema de bombycibus.
- 188. * Iacobi Syluij libri de medicamentis simplicibus deligendis & preparandis.
- 189. * Iani Cornarij Annotationes in Galenum de comp. pharm. secundum locos.
- 190. * Ioachim Camerarij Hippocomus Rhetorica.
- 191. * Ioachim Vadiani Commentarij in Melam.
- 192. * Io. Agricole Ammonij de simplicibus medicamentis libri 2.
- 193. * Io. Boëmius Aubanus de moribus omnium gentium.
- 194. * Io. Brodei annotationes in epigrammata Graeca.
- 195. * Io. Fernelius Ambianus de abditis rerum causis.
- 196. * Io. Kufnerus medicus Germanus.
- 197. * Io. Ionianus Pontanus.
- 198. * Io. Manardi Ferrariensis epistola medicae naturales.
- 199. * Io. Rauisij Textoris Officina.
- 200. * Io. Ruellij historia plantarum.
- 201. * Io. Vrsini prologopoeia animalium carmine, cum annotationibus Iac. Olinarij.
- 202. * Iodoci Vuillichij Annotationes in Georgica Vergilij.
- 203. * Iulianus Aurelius Lesigniensis de cognominibus deorum gentiliun.
- 204. * Lazarus Bassius de re vestiaria, de re nautica, de vasculis.
- 205. * Leonelli Faentini de Victorijs, de medicandis morbis libri.
- 206. * Lily Gregorij Giraldi Syntagmata de dijs.
- 207. * Ludouici Vartomanni Romani patrij Nauigationum libri VII.
- 208. * Marcelli Vergilij in Dioscoridem Annotationes.
- 209. * Marci Pauli Veneti de regionibus Orientis libri 3.
- 210. * Matthias à Michou de Sarmatia Asiatica atque Europea.
- 211. * Medicorum recentiorum cum aliorum, tum qui parum Latine de curandis morbis singularim scripserunt, libri diuersi.
- 212. * Michael Angelus Blondus de canibus & venatione.
- 213. * Nicolai Erythraei Index in Vergilium.
- 214. * Nicolai Leonicieni opera.
- 215. * Nicolai Leonici Thomae Varia historia.
- 216. * Nicolai Perotti Sipontini Cornucopia.
- 217. * Othonis Brunfelsii Pandectae medicinales.
- 218. * Paulus Iouius de piscibus.
- 219. * Idem de Moschouitarum legatione.
- 220. * Petrus Crinitus.
- 221. * Petri Gallissardi Araquae pulicis Encomium.
- 222. * Petri Gyllij Galli Additiones ad Aelianum libros de animalibus à se translatis.
* Eiusdem liber de Gallicis nominibus piscium.
- 223. * Petri Martyris Oceanicae decades, de nauigationibus noui Orbis.
- 224. * Philippi Beroldi Annotationes in Columellam.
- 225. * Pinzoni nauigationes: & Magellani ad insulas Moluchas.
- 226. * Polydorus Vergilius de Anglia.

* Idi...

Authorum.

- * Idem de rerum inuentoribus.
- 227. * Raph. Volaterranus.
- 228. * Robertus Cenalis de ponderibus & mensuris.
- 229. * Roberti Stephani Appendix ad Dictionarium Gallicolatium.
- 230. * Scribonius Largus.
- 231. * Sebastiani Munsteri Cosmographia vniuersalis.
- 232. * Sebastiani Sigmarij cicada Encomium.
- 233. * Strozij poeta, pater & filius.
- 234. * Theodosius Trebellius Forouliensis, concinator Dictionarij quod Promptuarij in scriptis.
- 235. * Valerius Cordus de medicamentis compositis apud Pharmacopolas visitatis.

GERMANICI.

- 236. * Balhafaris Steindell Dillingensis Opsartica.
- 237. * Eberhardus Tappius Lunensis de accipitribus.
* Eiusdem proueria Germanica cum Latinis & Graecis collata.
- 238. * Hieronymi Tragi historia plantarum.
- 239. * Ioannis Elia scripta de vocabulis venatorij in libro eius de scientia scribarum publicorum.
- 240. * Io. Stumpfs Chronica Heluetia.
- 241. * Michael Herus de quadrupedibus.
- 242. * Olai Magni tabula & libellus de insulis & regionibus Oceani Septentrionalis Europaei.
- 243. * Varij libelli Hippiatrici Medicinales, & alij, partim excusi, partim manuscripti.

ITALICI.

- 244. * Francisci Alunni (non Arlunni, ut saepe scriptum in hoc Opere) Ferrariensis Fabrica mundi.
- 245. * Petri Andreae Matthaoli Senensis commentarij in Dioscoridem.
- 246. * Terra sancta descriptio auctoris innominati.

GALLICI.

- 247. * Guiljelmus Tardius de accipitribus & canibus venaticis.
- 248. * Andreae Furnerij liber de decoratione humanae naturae.
- 249. * Io. Goeurotus, de Conseruatione vitae.
- 250. * Thome Eliote Dictionarium Anglicolatium.
- 251. * Sigismundi Gelenij Lexicon symphonum Latinae, Graecae, Germanicae & Illyrica linguarum.

CATALOGVS

VIRORVM, QUI VT OPVS hoc nostrum & tempus literariam ~~invenirent~~ *invenirent* vel aliunde imagines animalium, aut nomina & descriptiones miserunt: vel praesentes comminicarunt. Horum nonnulli superius quoque nominati sunt, quod insuper scriptis eorum publicatis adiutus sum.

Achilles P. Gassarus medicus Germanus.
Alexander Pejer Scaphusianus.
Aloisius Mondella Brixicnsis medicus.
Andreas Martinus Rostochiensis.
Antonius Eparchus Corcyraeus, Graecae linguae professor Venetijs.
Antonius Musa Brasanotus illustrissimi Ferrariae ducis Hercules Estensis archiatros.
Antonius Stuppa Rhetus.
Arnoldus Peraxylus Arlenius Germanus.
Bartolemaeus à Castromuro vanonicus Curientis in Rhetia.
Celius Secundus Curio Italus.
Celius Sozinus Senensis.
Caspar Hedio Argentiniensis.
Christophorus Clauserus Tigurinus archiatros.
Cornelius Sittardus medicus Germanus.
Dominicus Monthejavrus medicus Veronensis.
Florianus Susz. Rolitz à Varshavia, Polonus.
Franciscus Belinbettus mercator Bergomensis.
Ge. Agricola consul Kempnicj.
Ge. Fabricius poeta, Scholae rector Misena.
Gisbertus Horstius Amsterodamus medicus Romae.
Gregorius Mangolt Constantiensis.
Guiljelmus Gravarolus Bergomensis, medicus.
Guiljelmus Turnerus Anglus medicus.
Henricus Stephanus Roberti filius, Parisiensis.
Hieronymus Fracastorius Veronensis medicus.
Hieronymus Frobenius Basiliensis typographus.
Hieronymus Tragus Germanus.
Io. Alus Hessus.
Io. Culmannus Goppingensis.
Io. Derschmann Germanus.
Io. Estuycus Anglus.
Io. Falconerus medicus Anglus.
Io. Kentmannus Dresdenensis medicus.
Io. Oporinus Basiliensis typographus.
Io. Ribittus ~~...~~
Iustinus Goblerus I. C. & principi Nassauensi à consilijs.
Lucas Gynus medicus Italus.
Michael Alysius Gallus Trecentis medicus.
Nicolaus Gerbelius Phortensis I. C.
Petrus Dasypodius Gracarum literarum professor Argentinorati, praceptor meus.
Petrus Gillius Gallus.
Petrus Merbelius Germanus, Carolo V. à consilijs Mediolani.
Petrus de Mesnil Gallus.

Petrus

Ordo.

*Petrus Paulus Vergerius, olim episcopus Iustinopoli-
tanus.*

*Sebastianus Munsterus Hebraica lingua professor Ba-
silicae.*

Sigismundus Gelenius Bohemus.

Simon Lashonius Valesus.

Theodorus Bibliander

Thomas Gybson Anglus, medicus.

Valentinus Grauius vir doctus & senator Misena.

*Vincentius Valgrisius Germanus, typographus Vene-
tius.*

*Lucas Schan pictor Argentoratensis aues
plurimas ad viuum nobis expressit, & quarundam
historias quoque addidit, vir pictura simul & aucu-
pypertus.*

Hi ferè sunt quorum diligentia beneuolen-
tiaque erga me pariter & bonas literas, tum ipse
plurimum debeo, tum omnis studioforum po-
steritas debitura est. Quod si fortè alicuius per
quem profeci nomen in praesentia praeterii, id ille
obliuioni potius & extemporaneae scriptioni,
quam ingratitude vi adscribat etiam atque et-
iam oro.

ORDINIS RATIO, QVEM PER SIN- GVLAS FERÈ ANIMALIVM HISTO- RIAS SECVTI SUMUS.

DE PICTVRIS ANIMALIVM IN HOC OPERE.

ROMANI imperij principes olim adhuc maxima orbis terrarum partis domini, multa peregrina subinde animalia populo spectanda offerebant, ut ita illius animos sibi deuincirent. At qui illa non nisi breui tempore, quo scilicet durabant spectacula, inspicere & considerari poterant. Nostra vero icones, quas omnes ad viuum fieri aut ipse curant, aut ab amicis fide dignis ita factas accipi, (nisi aliter admonuerim, quod rarum est,) quouis tempore & perpetuo se spectandas volentibus, absq; labore, absq; periculo, offerent. Nam animalia quadam viua, propter periculum ex crudelitate ipsorum aut veneni, quis comminus inspicere sustineat? ut sanos leones, vrsos immanes, crudelissimas tigres, rabidas pantheras, infestissimos crocodilos, & in mari canes, siluros, lamias, cetæ: deniq; venenata viperarum, aspidum, chelydorum, & alia serpentium ferarumq; genera, quae vel solo aspectu, cornibus, rictu, dentibus, unguibus, calcibus, aut aliter vulnera & mortes minitanti, protinus homini se inimica declant. At qui eadem picta non modo sine terrore, verum & iucunde spectamus: & tanto maiori quam innocuas animantes voluptate, quanto minus viua accurate & de proximo inspicere sustinemus: Cuius rei causam Aristoteles etiam in problematis inquirat. Optassem equidem cum suis coloribus excudi potuisse effigies: quod quoniam fieri non potuit, typographus pro his qui sumptum facere aliquanto maiorem non recusabunt, exemplaria aliquot pictoris manu coloribus illustranda ad archetypum nostrum curauit. Minora animalia, inter aues, pisces, & insecta praecipue, ea qua viuunt magnitudine plerumq; expressa sunt, si libri vel chartae spatium admittebat. Maiora vero necessario imminuta sunt: quod si non satis certa proportione inter ea seruata vbiq; facta est imminutio illa, excusare me poterit, partim picturam diuersitas quibus visumus, idq; diuersis temporibus & locis: partim occupationes plurima, quae me tum libro conscribendo tum aliis intricabant, ut picturis operam dare satis non possem, eamq; curam ferè in typographos reijcerem. Sed de magnitudine, & magnitudinum inter se proportione non admodum refert, dum caetera bene habeant, in quo quidem curando pro mea parte diligentia nihil intermisi.

DE PRIMO CAPITE A.

SINGVLORVM ferè animalium historiam, (perpaucis exceptis vbi id commodè fieri non poterat: ut ab initio statim in Aede, propter multas diuersasq; authorum de ea sententias) per octo capita, octo prioribus Alphabeti Latini literis maiusculis insignita partiti sumus, ut A. sit primum caput, B. secundum, & sic deinceps. Vltimum verò caput H. rursus in totidem partes per minores literas diuisi, ut Philologia quoq; eodem ordine tractaretur, per a. b. c. d. e. f. g. h. & literas. quanquam g. quae pars de medicamentis est, per artem in Philologiam venit, cum aliquod forte G. maioris, id est septimi capitis paralipomenon se offerebat. Sed singulorum capitum argumenta ordine prosequamur.

A. igitur quamuis caeteris collatum capitibus breuissimum sit, plurimum tamen plerumq; in eo laborandum erat, continet enim nomina diuersarum gentium, Hebraica ferè primum & Hebraeis finitima, (ut Arabica, Chaldaica, Saracenica:) deinde Persica, Graeca, Italica Hispanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica, vbi haec omnia haberi potui, quod in quadrupedibus facilius fuit. In aui- bus sanè multis, & piscibus, serpentibus, ac insectis, aliquando vnus tantum aut alterius linguae nomina reperi, & forte aliquando nullius, ut vel innominatum fuerit relinquendum animal vel nomen ei fingendum. Initio quidem statim de Latino nomine constituendo laborandum erat, id quod per

Capitum.

perdifficile est hoc seculo. Neq; mirum hoc videbitur hominibus doctis, cum Plinius vir tantus & in ipso literarum linguarumq; flore natus, similiter conqueratur, in haec verba: Illud satis mirari non queo, intercidisse quarundam arborum memoriam, atque etiam nominum, quae auctores prodidisse, notitiam, Quis enim non communicato orbe terrarum maiestate Romani imperii, profecisse vitam putei commercio rerum ac societate festae pacis, omniaq; etiam quae occulta ante fuerant, in promiscuo vni facta? At hercule non reperiuntur qui norint multa ab antiquis prodita, desidia rerum interitioni memoriae inducta. Huius quidem ignorantiae praecipua videri causa debet linguarum mutatio, neque enim Italia iam Latine loquitur, Gothorum & Langobardorum ut bellis oppressa, & colonis occupata, sic vocabulis inquinata. Graecia Turcarum seruitio premitur, nec amplius Graece sed barbare loquitur, adeo ut non rerum modo, sed etiam locorum illustrium nomina sint nouata. Quam ob rem nemo nobis vitio dabit, si aliquando vocabulis destituti noua sinxerimus, tum in vernacula lingua, tum Latina, aut Graeca, quod tamen nisi admonito lectore, ut patet, nusquam fiet, in auium, piscium, serpentium & insectorum duntaxat historiis, & in illis quoque raro: in quadrupedibus nunquam aut rarissime.

Hebraica vocabula, cum suis interpretationibus praceptor noster Theodorus Bibliander ~~per~~ pleraque nobis suppeditauit. Inquisiui autem & ipse nonnulla, cum aliunde, tum ex Arabum libris qui in re medica extant, & multa animalium nomina continent, quae ex Graecis transfulerunt, quamuis Graeca nomina per saepe retineant ita plerumque detorta & deprauata ut vix agnoscantur, qualia plurima ex Aristotele Avicenna transtulit, ut apud Albertum legimus: quod indicium illius etiam seculi inficitiae est, ut non sit mirum doctissimos etiam Iudaeorum hodie nihil certi de rerum nominibus, ut animalium, plantarum, metallorum, vestium, instrumentorum, &c. docere posse. Certe R. Abraham aben Ezra, qui claruit anno Salutis 1217. huiusmodi rerum nomina Hebraica prorsus obscura esse alicubi scribit, quod in rebus naturalibus diuersae regiones diuersa proferant, in iis verò quae artes & sciunt longinquitas temporis plurimum immutat. Reliquarum linguarum vocabula partim ipse vni cognoui, Gallica enim & Italica mediocriter intelligo, partim ex dictionariis, partim ex amicis diuersis didici.

DE B. LITERA.

CAPVT secundum docet quibus in regionibus animalia quaeq; reperiantur & quomodo secundum illas differant: & si speciei eius diuersae reperiantur, aut aliae quaedam differentiae, ut in equis secundum gressum & celeritatem, &c. illas etiam explicat. Praecipue verò corpus describit, & primum corporis magnitudinem: deinde partes singulis, simplices primum, externas internasq;, solidas & liquidas, ut sunt, pellis, pili, (& qui accidit eis color,) sanguis, adeps, medulla, ossa, venae, nervi, &c. deinde compositas à capite ad pedes, ut caput, cornua, cerebrum, oculos, aures, nasum, os, linguam, dentes, pectus, dorsum, cor, pulmones, ventriculum, hepatis, lienem, intestina, genitalia, crura, pedes, ungues vel ungulas, &c. (quanquam cornua & ungues, & alia quaedam ex praedictis simplices esse partes non ignoro, hoc ordine tamen collocaui, propter situm.) In quibusdam quae ab hominibus aluntur, ut pecoribus, iumentis, canibus, electionis etiam notas in hoc capite inserui.

DE C. LITERA.

TERTIO capite comprehenduntur naturales corporis actiones, quae vel ad vitae conseruationem, vel speciei propagationem pertinent, singulatim vero, Animantis cuiusque. Vox, Sensus, Cibus, Potus, Somnus, Somnia: Excrementa alui, vesicae, genitalium, sudor, menses, lac: Loci in quibus versantur, ut montes, syluae, paludes, frigidi, calidi, &c. latibula: Actiones corporis quod ad motum & quietem, ingressus, cursus, volatus, serptio, natatio, cubatio: Sanitas, & eius signa, & conseruatio, praecipue circa pecora, & ea quae ab homine aluntur animalia, (quanquam hanc tuendam sanitatis partem quae sita est in hominis cura, ad quintum ferè caput reieci.) Libido, Coitus, Conceptus, Gestatio & praegnantium cura, Abortus, Partus, Foetarum cura, Foetus eiusque educatio. Aetas, & eius dignotio: Vita spatium. Morborumque causa, signa, praecautiones, remedia. Et ex illis communes primum toti corpori, siue quod vniuersum occupent, ut febres, pestis, venena, siue quod in quavis eius parte fieri possint, ut vulnera, vlcera, scabies, abscessus: deinde particulares à capite ad pedes. Quae ad ornamentum magis quam sanitatem pertinent, ferè ad quintum caput differuntur.

DE LITERA D.

CAPITE quarto de animi affectibus, moribus & ingeniis agitur, quae singulorum animi bona aut virtutes, quae mala aut vitia sunt, tum inter se, tum erga foetus suos, erga hominem. Sympathiae & antipathiae, hoc est naturales quaedam concordiae & dissensionis singulorum, primum ad alias animantes, deinde ad res inanimatas.

Ordo.

DE LITERA E.

CAPUT quintum est de usu ex animalibus percipiendis, extra cibum tamen ac remedia. De venatione animalium, & quomodo capiuntur. Quomodo domentur vel cicurentur. Quomodo tractentur siue curentur, & nutriantur, & sanitatis tuendae praecepta: & in petoribus quae ad pastores greges & stabula pertinent. De instrumentis quibus ad usum eorum homini praestandum opus est. ut in boue de aratro, in equo de curuli, quamuis illam in Equo ad e. id est, quintam partem Philologiae retulimus. Exhibitio eorum in ludis & spectaculis. Pretium & pecunia quae ex ipsis eorumue partibus vendendis habetur. Usus diuersi hominibus viles ex singulis partibus, ut pellium ad vestes, cornum aut vngularum suffitus ad fugandos serpentes, excrementorum ad stercorendam terram, &c. Precognostica tempestatum, & alia si quae ex ipsis habentur commoda.

DE F. LITERA.

SEXTO capite tractatur de alimento ex animalibus, tum integris, tum per singulas partes: simpliciter primum quae in cibum admittantur, aut non: deinde medicè quam salubriter id fiat, & quale alimentum ex singulis corpori accedat, & si quid huiusmodi medici scriptum reliquerunt. Tertio de apparatus & condimentis singulorum, ex Apicio Platina, Athenaeo, vulgo, &c. Opusculum id est cibos & obsonia parantur & conduntur; artem apud veteres Graecos scripserunt, Acesias quidam, Mithaecus, duo Heraclidae Syracusani, Glaucus Locrus, Dionysius, Agis, Epænetus, Hegelesippus, Erasistratus, Euthydemus, Caton, Stephanus, Archytas, Acesius, Diocles, & Philistion, enumerati ab Athenaeo lib. 12. Idem sapienter multos Arcestrati versus recitat, ex poemate eius quod Gastrologiam vel Dipnologiam vel Opsopœiam inscribunt, de variis cibis ad voluptatem & gulam parandis condito. Melesermus etiam, Suida teste, scripsit *Μαγειρικὴν Πιστολὴν*, id est de re culinaria epistolarum librum vnum. Sed hos omnes intercidisse non est quod magnopere doleamus: plus satis enim huius voluptuariae artis, & multorum tum animi tum corporis vitiorum causa, non locupletes solum sed plerique etiam è vulgo periti sunt: & extant passim huius argumenti libelli in vulgaribus linguis, Italicè, Gallicè, Germanicè, quos ipse vidi, nec dubito quin aliae etiam omnes linguae hodie vilitate similes habeant, cum plerique non edant ut viuant, sed vice versa. De alimentis ex animalibus multa quidem diligenter, sed parum Latine, conscripsit Antonius Gazius medicus, in Corona sua florida, ut inscribit, sed magna ex parte veterum tantum testimonia affert, quae nos ex ipsis fontibus petere maluimus.

DE LITERA G.

SEPTIMUM caput remedia ex animalibus homini vtilia comprehendit, idque ordine, primum ex integris animalibus, deinde ipsorum partibus tum simplicibus tum compositis, eadem ferè serie quam in partibus enumerandis capite secundo sequor. Et quoniam saepe ab vna parte multa variaque medicamenta sumuntur, in morbis etiam quibus resistunt percipiendis, ordine certo vtor, ut prius communes morbi, deinde particulares à capite ad pedes progressu facto commemorentur. Authores ferè citantur isti, Plinius, Marcellus, Sextus, Rasis de sexaginta animalibus, Galenus & secuti eum medici tum Graeci tum Arabes. &c. Scripsit & Xenocrates olim librum *περὶ τῶν ἀπὸ ζώων ὀφελείας*, ut citat Galenus de simplicibus 10. 4. Ceterum quod superstitiosa non raro posuerim, cum alibi saepe, praesertim in Philologia, tum hoc in capite imprimis, excusatione vtar, si quis reprehendat, partim communi, omnia omnium congerere me voluisse: partim quod cum quaedam eiusmodi sint, ut non omnibus, etiam eruditissimis forte superstitiosa videantur, simpliciter omnia mihi recitanda, iudicium lectori relinquendum existimari. Ego quidem arte uleta omnia & huiusmodi superstitiosa in vniuersum damno, ita ut reiiciendo potius modum excedere velim, ac simul etiam non inutilia quaedam sed superstitiosis similia excludere, quam ex reuera superstitiosis (qualia certe innumera sunt, quae vulgus eiusmodi esse non putat) vel vnum aut alterum duntaxat admittere. Secundo post remedia ex animalibus loco, de moribus vel ictibus animalium in homine curandis tracto: & methodum medendi primum in genere praescribo, deinde per singula medicamenta diligentissimè apud authores obseruata.

DE H. LITERA, HOC EST DE PHILOLOGIA eiusque partibus.

OCTAVUM caput, quod totum philologicum & grammaticum est, (nisi forte cum paralipomena quaedam praecedentium capitum inseruntur, quod raro fit,) ex Graecis Latinisque dictionariis inter se collatis, & aliis lectionibus variis confectum, similiter in totidem partes dissectum, minoribus notatis literis, a. b. c. d. e. f. g. h. a. id est prima pars Philologiae, in sectiones septem plerumque distrahitur. Prima nomina habet, Latina & Graeca praecipue, quae scilicet minus vsitata sunt, ut poëtis aut alicui dialecto peculiaris, aut etiam ficta & ridicula, & nominum etymologias, ex Graecis Latinisque

Capitulum.

tinisque dictionariis magna ex parte. Item propria animalium nomina, ut Perfa canis, &c. Secunda est de epithetis, primum Latinis, deinde Graecis. Tertia, de metaphoricis nominum usu, de quibus derivatis Latinis, & Graecis separatim, substantiuis etiam & adiectiuis ferè seiunctis. Quarta, de imaginibus animalium alicubi pictis, sculptis, fuis, aut aliter expressis. Poterant huc etiam emblemata quaedam Alciati referri, quae ad finem Philologiae differre placuit. Quinta, de lapidibus, sed potissimum de plantis, quae ab aliquo animali denominantur. Sexta, de animalibus aliis, quae nomen à praesenti deducunt: aut aliqua ex parte ei conferuntur, quod posterius tamen aliquando ad b. retulimus. Septima, de nominibus propriis ab animalis praesentis nomine sumptis, aut certe ita similibus; ut inde sumpta videri possint, hominum primo, virorum & mulierum in vtraque lingua seorsim, deinde regionum, oppidorum, fluuiorum, &c.

b. c. d. e. f. g. eiusdem argumenti sunt, quibus eisdem literis notata, sed maioribus, praecedentia capita: hoc tantum interest, quod hic grammatica solum, philologica & poetica, in e. vero & g. etiam superstitiosa quaedam attigimus: & aliquando praecedentium paralipomena. Pars quidem g. hoc est de medicamentis, raro inuenitur, quod omnia huius argumenti ferè semper ad septimum caput relata sint.

h. hoc est vltima pars Philologiae, varia continet, ea maxime quae ad nullam partem praecedentem commodè referri poterant. Diuiditur autem ferè in quinque sectiones. Prima habet historias tum veras tum fabulosas. Secunda ad praedictiones pertinet, de prodigiis, ostentis, portentis, monstris, (quanquam in c. etiam vbi de partu, aliquando monstra posuimus,) omnibus, auspiciis, auguriis. Tertia ad religionem: Deinde animalium quorundam sepulturis, quae quibus diis sacra sint, de sacrificiis ex eis, & si quid huiusmodi est, cum aliunde, tum ex Gyraldi Opere de diis, & obseruationibus propriis. Quarta enumerat proverbia ab eis sumpta, ordine literarum ferè: vbi saepe quaedam adiecimus ab Erasmo non animaduersa, quaedam prolixius, quaedam breuius quam ille reddimus; quaedam castigamus. His subiiciuntur quandoque proverbia quaedam aut eis affinia, ex vulgaribus linguis aut Sacris desumpta literis. Quinta & vltima complectitur interdum paucas similitudines; Alciati emblemata, & apologos si qui apud authores alios occurrissent. Illos enim qui Aesopi nomine circumferuntur, ne prolixior essem, omisi.

Haecenus enumeravi singula capita, eorumque partes & sectiones triginta aut amplius si minutius diuidas, quae in magnis & communibus animalibus, ut quadrupedibus ferè pleraque reperiuntur: quibusdam plures, aliis pauciores desunt, vbi nihil ad eas referendū occurrebat, sunt quibus intergra desunt capita, quaedam fortassis vnum duntaxat & alterū, ut de nominibus, & corporis descriptione caput habebūt, si modo nomina mihi vlla cognita sint: nam corporis descriptio semper aliqua futura est. Huius varietatis gratia literis vt capita eorumque partes designarem vti volui potius quam numeris: absurdum enim videbatur, quattuor caput nominare vbi tertium deesset, nec placebat quod in vna historia tertium fuisset de corporis actionibus, id in alia de ingenio & moribus aut alio dissimili argumento sub eodem numero proponere: cum statuissem sub eadem litera aut eodem numero, idem semper argumentum afferre. Sed neque capitum partiumque singularium inscriptiones integras apponere libuit, vt verbis parcerem in opere alioqui satis verboso. In literis vero aliquam ponere, praecedente omissa, minus absurdum quam in numeris videbatur. Quod si non vbique propositam hanc partitionem exactè secutus sum, quod fortè in prioribus quibusdam quadrupedibus; antequam profus hunc ordinem mihi confirmassem, non multis tamen commissum est. in nonnullis vero propter varias & confusas scriptorum opiniones, vt ab initio statim in Alce, seruari rectè non potuit: est quando voluptas studiorum me quasi oblitum mei ad digressiones & philologiam, non suo loco,

vt prioribus septem capitibus, admiscendam inuitauit: in omnibus tamen aliquam ordinis rationem secutus sum, vt facile à bonis & eruditissimis Lectoribus, qui operis molem & materiam adeo copiosam rectè disponendi difficultatem aestimauerint, veniam mihi benignè datam iri persuasus acquiescam.

Hebraica.

nenfis camelum exponit.	Alchercheden (Ar.) id est vni-	931	יונת
Alhamel, Ar. puto Bellunenfis	cornis Bellunenfis	691 573	יער
arietem interpretatur.	150	27.109	זר
Hefel Sarac. vitulus, si rectè le-	771	109	זנבו כקו
gitur. Hebraicè quidem עגל,	317	20	פוא
egel, scribitur.	573	702	פוד
150 חוגביו	Ch.	150	פדוים
His & hyrzus, voces Persicæ vel	573	404	פדוים
Ar. pro mustela, apud Auicennam.	573	404	פדוים
24	573 936	404	פדוים
363 Ar.	173	Ch.	פוח
304 Ar.	160	Ch.	פוטח
369 Ar.	265	Ar.	פוח
634	26	Ar.	פוח
634	26	Ar.	פוח
Alfebha Ar.	573	Ch.	פוח
20	20	Ch.	פוח
1. 147. 320	Mefch vel mifch	696	פוח
147	Alnegib	24	פוח
363	733	Ar.	פוח
872 918	24	Ar.	פוח
872	824	Ch.	פוח
872	Alnemër	Ar.	פוח
753	825	Ch.	פוח
753	825	Ch.	פוח
753	404	Ar.	פוח
5	404	Ar.	פוח
931	Sufuatha	Ch.	פוח
311	687	Ch.	פוח
311	687	Ch.	פוח
quo actorum nono legitur.	687	Ch.	פוח
856	27	Ch.	פוח
772	109	Ar.	פוח
363	27	Ch.	פוח
20. 123. 291	265	Ch.	פוח
Iachmura	20	Ch.	פוח
369	265	Ch.	פוח
369	24	Ch.	פוח
16. 702	6	Ch.	פוח
304	551. 714	Ar.	פוח
304	Acbera	Ch.	פוח
6	936	Ch.	פוח
Katt Saracenis	771	Ch.	פוח
771	317	Ch.	פוח
804	20	Ar.	פוח
771	20	Ar.	פוח
702	265. 287	Ar.	פוח
702	vox Hebr. & Arab.	Ar.	פוח
150	551	Ar.	פוח
328	& 714. est autem mus, Sara-	Ar.	פוח
847	cenis hodie fara, apud Auicennam interpretem far.	Ar.	פוח
160	Alfhed Ar. 825. quidam alpheth	Ar.	פוח
160	scribunt, vel alphec, vel al-	Ar.	פוח
Kepb vel kolb Sarac.	160	Ch.	פוח
753	160	Ar.	פוח
788	160	Ar.	פוח
573	376	Ch.	פוח
287. 691. 804	702	Ch.	פוח

Persica. Lingua diuersa.

265	שעירי עזים	lica maimon, id est, simia cau-	Tigris 936. vox Persica: alii
605	שפן	data.	Armenicam, Indicam aut
687	Ch. ששגונא	multela, vox Italica.	Medicam faciunt.
	alii initium per duplex sa-	856. pauo.	605
	mech scribunt.	פירו או פירו 753. furo, mu-	5
	ת	stela.	872
123. 769	תאו	צואיטא 369. Gallica vox ciueta, id	551. 714
856	תור	est noctua.	Nadgaucha 26. aliàs Madaga-
26	Ch. תור	687. pro Gallica voce tes-	ueha.
26	Ch. תור	son: quæ taxum, id est melem si-	80.4
	Ch. apud recentiores,	gnificat.	160
	masculin. & torata fœemin.		287. 804
687	תחש		20. 123
123	תרא		572
287	תירס		150
287. 772	תיש		Guzden, irbea habenium, pela-
287	Ch. תיש		goz, colty, koky, 931. Persicæ
27	תבשמת		videntur aut Arabicæ voces.
931	תעל		
954	Ch. תעלב		
Thealaia	Ch. תעלב		
954	Ar. תעלב		
Tarnegul	Ch. תעלב		
6	תרחק		

PERSICA.

PRÆPONUNT AVTEM Persicæ sapius an articulum, vt Arabes al.

VOCES ALIQVOT

QVAS RABINI AVT IVDAI recentiores, ex aliis linguis, (vt Latina, Gallica, Græca.) mutuati sunt, tum aliàs, tum Hebraicas interpretandi gratia.

ברא	309. pro fibro.
חריפון	369. Gallica vox est: herifon pro hericio vel echino.
טגרוס	936. tigris.
טלפא	931. talpa.
טרטוגא	369. tartuga, id est testudo, Italicum & Gallicum est.
לקוס	633. pro Græco lycos, id est lupus.
מושתילא	753. mustela.
מוימוז	856. pro vulgri voce Ita-

GRAECA

אחר	311	Aegyptii canem anubin vocant:
אסכבו	287	felem bubastum 317
אסכחא	405	Aethiopicè nabis cameloparda-
אסתור	687	lin sonat 147
אסיר	151	Tigris vocabulum est lingua
בון	265	Persicæ: vel Armenicæ, vel
בון גלוי	265	Indicæ, vel Medicæ 936
בון כוחי	302	Indis cartazonus est monoce-
בוסקא	300	ros 689. & sandabenamet. rhi-
בון	265	noceros 842
בורחא	6	Medicanem spaca vocant 160
בחד	376	Parthis σίμαρ est genus quod-
בוגרה	363	dam muris syl.
בר	691	Phrygum lingua exis vel exin
בח	572	crinaceus dicitur.
גון	326	Punica lingua mures quidam
גוספנד	771	ζυσελου dicti 730
גורבח	753	Scythicè μυγαλη canis est 160
זון גירבה רח	931	
זופח	147	
זומישן	771	

Nomina

Græca.

Table with columns for Greek and Latin names, numbers, and Greek characters. Includes sections for G R Æ C A, A, B, Γ, Δ, Ε, Η, Θ, Ι, Κ.

Italica.

Hispanica.

Gallica.

Table with columns for Italian, Spanish, and Gallic names, numbers, and Latin characters. Includes sections for ITALICA, HISPANICA, GALLICA.

Gallica.

Table of Gallica words including Cheual, Cheureuel chieure, Cheureau, Cheureul, Chien, Chiens augues, Chien limier, Coche, Cochon, Connin, Dain vel daim, Dromadere, Elephant, Escurieu vel escurau, Foina vel fouina, Furon, furet, vel fuson, fufet, Grisart, Herisson, Herminne, Leopard vel lypopard, Lerot, Leure Sabaudis lutra, Loir, Loup, Loup ceruier, Loup chatt. 679. (Vide in Ad- ditionibus & castig. super ea- dem pagina.), Loutre, Lieure, Licorne, Lyon, Lyron vel rat liron, Martre, Martes soublines, Mouton, Mulet, mulus. foem. mule, Mullot, Musc, Cheureul du musc, Muscrain, vel muzeraigne mus araneus, Muset, vel musette, idem Sabau- dis, Ours, Porc chastre, Porc fanglier, Porc espic, Porceau, Porcelet, Pontois vel poytois, Pouttet, Ran, Rangier vel ranglier, Rat, Rat d'eau, Ratliron vel ratveul, Regnard, Sanglier, Sery Burgüdis mus araneus

Table of Germanica words including Singe, Souris, Taffon, taffon, taxion, telfon, Taulpe, Tigre, Toreau, Truye, Vache, Veau, Verrat, Celtica vetus lingua cercopithe- cos vocabat à cegivas, GERMANICA, A. Eckermaus, Aeber, Aff, Alp, Auverochs, B. Babion, Bär oder beer, Barg, Biber, Bilschmaus, Bisemthier, Bock, Bogner, Boll, Baummarder, Baumräter, Dracken, Brandhirsch, Büffel, Buehmarder, D. Dam/dämslin/damhirsch/damm- hirsch, Dars, Dornschwein, E. Eichhorn oder eyehorn, Einhorn, Esch/ellend, Elg, Ellend, Erdmaus, Esel, F. Färte oder värte, Farz oder varz, Fesch oder veesch, Feldmarder, Feldmaus, Fiechtmarder, Frette oder frettel, Frischling

Germanica.

Table of Germanica words including Fuchs, Fuchsaß, Furette, G. Gals, Geiß, Gennis, Genithkag, Gige, Grauwert, Greul, H. Hätemlin, Hagen, Hammel, Hamster oder hamesser, Harnball, Hasoder haas, Haselmaus, Haselmusch, Heilwider, Helfant, Hermelin, Heshund, Hyn, Hinde/hindkalt, Hirs/hirs/hirsch, Hodenwider, Hauptbär, Hund, Hundsigel, Hausmarder, I. Jaghund, Jbsch oder Jbschgeiß, Jgel, Jltis, Jferen verk, K. Kalb, Kamcel oder kamelthier, Kas, Kistein, Knätscher, Kornfärte, Künzele/künigle/kunlein, Ku, Kurshund, L. Lamb, Lassis, Lefrat, Leidthund, Leem oder Lemmer murium ge- nus in Norduegia vocatur, Leppard, Lew, Liechtmarder, Lochhündle

Germanica.

Table of Germanica words including Loos, Luchs oder Lur, Luchmaus, M. Marder oder marter, Wild marter, Meerfah, fahen, Meerfchwyn, Müßbelle, Mol oder molmaus, Moor, Mülleresel, Muthier/mulesel, Mulweiff oder molwurf, Saxonice, Mummelstier, Mummelthier/murmentle, Müß, Mäger, N. Nörs, Nulmaus oder nielmaus, Ochs, Otter, P. Pantherthier, Pile, Porcopick, Pundten, R. Ramchen, Ras, Reh oder reech, Reß oder reßmaus, Reen/rein/reynce/reinger/rein- schierou, Rind, Ross, Räden, S. Schaaß, Schär oder schärmus, Schormus, Schrettele, Schwyn/schwein, Schemmickel oder summe, Slacpratte, Spanfärte, Spigmus, Spürhund, Stachelschwein, Steinbock, Steinmarder, Stier

Anglica.

Table of Anglica words including Camel, Cat, Angli pro leopardo dicunt, Cony, Cow, Deer, Dogge, Dormusz, Erdschrew, vide Shrew, Falouue deere, Feret vel ferrette, Fische, Foxe, Geldid fu, Gote, Gotebucke, Gray, Hare, Harte, Heffar, Heggehogg, Hogg, hogge, hog, Horle, Kydd, Lambé, Lybarde vel leparde, Libdhog, Libdfu, Marmoset, Mineuer, Molle, Mows vel mouße, Mule, Munkai, Muske katter, Olyfant, Otter, Oxc, Pygge, Pork, Porkepyne, Ram, Rat vel ratte, Roo, Sheepe, Shrew, shrewe, shrow, erd- shrew, Squyrell, Su vel sowe, Tup, Vnycorné, Vrchin, Want, Warterratte, Wesel, vel wesyll, vel weafyll, Wether shepe, Wolf

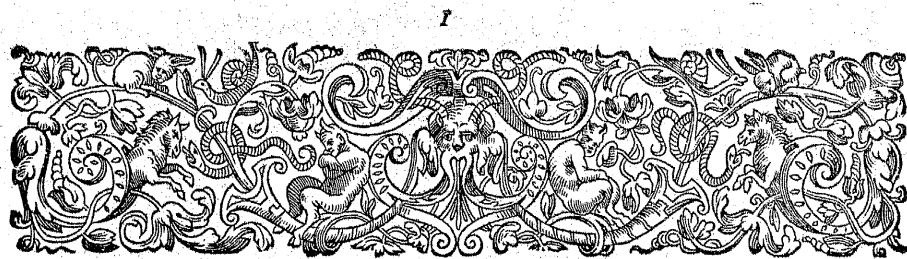
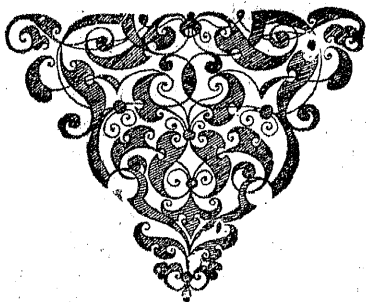
Illyrica.

ILLYRICA.

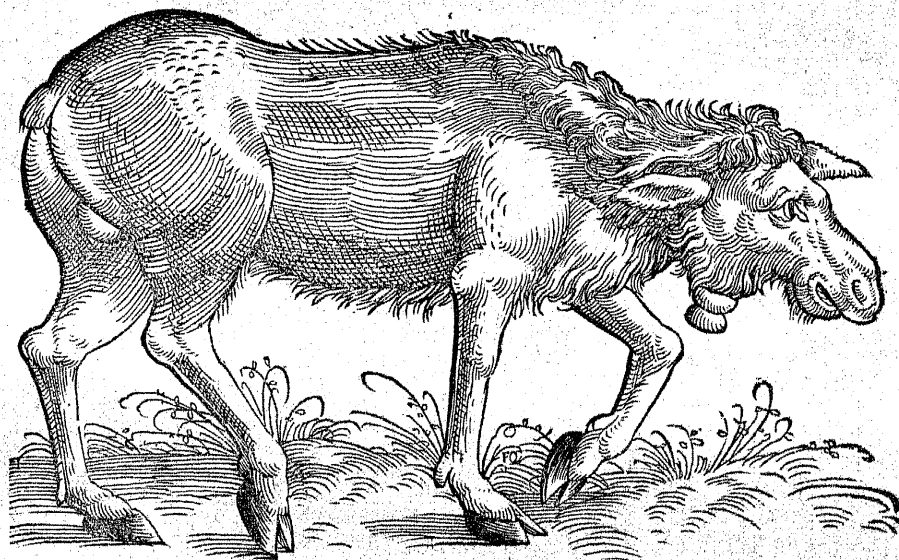
Extenditur autem hæc lingua hodie per innumeras gentes. Bohemi, Poloni & Moscovitæ peculiaria quædam habent nomina in hac lingua, ut plerunque notauimus.

B Abion	859	Kozoroziecz	304	Rosſomak animal apud Litua-	
Bauwol	123	Kralik vel kroliik	364	nos & Moscouitas	554
Beram	304, 815	Kriticze		Sarna	310
Bobr	309	Kun Bohemicum	305	Sczurek Polonicum	552
Ceruiro	679	Lanij	308	Sczurcz	714
Gaynus Bruſſis martes eſt	766	Lanij (cerua) Polonicum	326	Syſel Bohemice	735
Gednorozecz	691	Laſica Polonicum	746	Skop	772
Gelen	326	Lew	573	Skrzeczick	738
Gefſ	369	Lewhart	824	Slon	376
Gezwecz	687	Liſka	967	Sniatky Moscouiticum	362
Ielijenij Polonicum	326	Loni Bohemicum	136	Sobol vel Soböl	768
Iunecz	91	Los	1	Srna	310
Keret Polonicum	748	Malox	369	Swinic	873
Koczka	817	Mezecek	703	Tcherz	767
Kolczawa	753	Myſ	714	Tur vel thuro Polonicum	142
Konij	305	Morſka koczka	856	Tzuuijerzatko	369
Koza	265	Nedwed Bohemice	941	Vijdra Polonicum	767
Kozel	287	Niemegka myſ	748	Viſlij canes robuſtiſſimi Polo-	
Koziel Polonicum	300	Nouogrodela Polonicum	746	nis	244
		Opicze	848	Vuelblud	150
		Oſel	6	Weprz	1040
		Otzijſchax	369	Wewer Polonicum	641
		Owcze	772	Wewerka vel wijewijerka	845
		Pes velpas	160	Vuydra	684
		Pizmo	697	Wlka	635
		Pouuod Polonicum	1	Wul	27
		Porcoſpino	564	Zagicz	606
		Praſc	873	Zubr vel zubro	144
		Rys	679		

FINIS.

CONRADI GESNERI TIGV- RINI HISTORIÆ ANIMALIVM LIBER I. DE QVADRV- PEDI- bus viuiparis: DE ALCE

Picturam hanc à pictore quodam accepi, quam veram eſſe negant: cornua, quæ gemina habet, ſeparatim ſubiiciuntur.

ALCES, alcis: vel alce, alces: ἄλκη, paroxytonum potius quàm oxytonum: Germanice *Elck* vel *Eleud*, aliqui geminant, alii aspirationem præponunt, ut apud Latinos etiam nonnulli, quod non probo. (Zieglerus *Elis* interpretatur afinos syluestres.) Illyrice *Los*, Polonice similiter, & apud alios *Pouuod*, ut ex indigena quodam Polono nuper accepi. Illyrij etiam ceruum *Gelen* vocant, & fieri potest, ut inde nomen huius animantis ad Germanos translatum sit, propter similitudinem eius cum genere ceruino. *Ellend* (inquit Sigismundus Baro) apud Germanos dictus, habet nomen apud Hungaros, Valachos & Thurcos laius. Nullum huius animalis nomen aliarum gentes habent, cum peregrinum omnibus sit præterquam Scandinaviarum, quod sciam: proinde non assentior Iudæis illis, qui Deuteronom. cap. 14. זמר alcea interpretantur: quanquam alij pro eadem rupicapram, alij camelopardalin reddunt: mihi ad postremam animus magis inclinatur. In tam rara igitur & longinqua soli fera authores inter se variare, minus mirabimur. Ego singulorum verba apponam seorsim, cum aliqui satis commode conciliari non possint. Inter Græcos solus Paulanias (qui Antonini tempore claruit) in *El'acis* differens de elephantis vulgo creditis dentibus, quod cornua sint non dentes, haud omnibus enim eodem loco cornua nasci: argumento sunt, inquit, Æthiopici tauri, & alce fera Celtica, ex quibus mares cornua in superciliis habent, femina caret. Sed forte hoc loco Paulanias alcen confundit cum quadrupede illa, quam hodie rangiferum vocant, cui cornu è media fronte procedit, ut suo loco dicemus. Eiusdem in Bœoticis verba hæc sunt: Alce nominata fera, specie inter ceruum & camelum est, nascitur apud Celtas, explorari inuestigariq; ab hominibus animalium sola non potest: sed obiter aliquando, dum alias venantur feras, hæc etiam incidit. Sagacissimum esse aiunt, & hominis odore per longinquum interuallum percepto, in foveas & profundissimos specus sese abderet. Venatores montem vel campum ad mille stadia circumdant, & contra-cto subinde ambitu, nisi intra illum fera delitescat, non alia ratione eam capere possunt. Hæc Paulanias, qui ut plariq; veteres Germaniam totam & Septentrionales finitimas regiones vno Celtica nomine comprehendit.

Cæsar lib. 6. Commentariorum de bello Gallico: Sunt item in Hercynia sylua quæ appellantur Alces, harum est confimilis capris (ceruis potius legerim, quibus & varietas pellium conuenit, & res ipsa ostendit) figura, & varietas pellium: sed magnitudine paulo antecedunt, mutilæq; sunt cornibus: & crura sine nodis articulisq; habent: (Hæc Plinius de machli scribit, vt postea dicemus) neq; quietis causa procumbunt: neq; si quo afflictæ casu conciderunt, erigere sese aut subleuare possunt. His sunt arbores pro cubilibus, ad eas se applicant: atq; ita paulum modo reclinatæ quietem capiunt, quarum ex vestigijs cum est animaduersum à venatoribus, quo se recipere consueverint, omnes eo loco, aut à radicibus subruunt, aut abscindunt arbores tantum, vt summa species earum stantium relinquatur: huc cum se consuetudine reclinauerint, infirmas arbores pondere affligunt, atq; vna ipsæ concidunt. Romæ in triumpho Aureliani fuerunt tigrides quatuor, camelopardales, Alces. Vopiscus. Ludos secularis institutos in honorem Apollinis & Dianæ celebravit Val. Publicola, in quibus fucere, Elephanti, Alces, 10 Tigris, &c. Sub Gordiano Romæ fuerunt Alces decem, Julio Capitolino teste: qui totidem quoq; fuisse scribit in Gordiani sylua memorabili picta in domo rostrata Cn. Pompeij. C. Plinius natural. historia lib. 8. cap. 15. Septentrio fert Alcen, ni proceritas aurium & ceruicis distinguat (quoniam aures & ceruicem breuiiores habet alce quam iumentum, id est, mulus. Ioh. Caius de Alce scribit, collum eius breuius esse quam pro corporis modo) iumento similem. Item notam in Scandinauia insula; nec vnquam visam in hoc orbe, multis tamen narratam, machlin, haud dissimilem illi, sed nullo suffraginum flexu: ideoq; non cubantem, sed accliuem arbori in somno, eaq; incisa ad insidias capitur, aliàs velocitatis memoratæ. Labrum ei superius pragraunde: ob id retrograditur in pacendo, ne in priora tendens inuoluatur. Hæc Plinius. & apparet eum de alce & machli tanquam diuersis animalibus scripsisse ea, quæ Cæsar in vnam Alcen coniunxit. Sunt qui coniciant machlin feram illam esse, quæ vulgo 20 reiner appellatur: de qua in Rangifero dicitur: alij vero tarandum. In figura quam damus alcis etiam labrum superius perquam crassum apparct: & Olaus Magnus Gothus vir propter eruditionem ac regionis vicinitatem fide dignus, velocissimas esse alces testatur, vt paulo post dicam. Quamobrem cum solus quod sciam Plinius machlin feram nominauerit, nec de ea quicquam scriperit, quod alij authores alcibus non attribuunt, animus mihi inclinat non animalis, sed nominis tantum differentiam esse: nisi forte lectio corrupta est: in quibusdam enim codicibus non machlin, sed iterum alcen legitur: quanquam propter præcedentia verba se legi non possit, aut nisi, fera illa è Scandinia similis Alcæ, cuius figuram Caius ad me misit, machlis fuerit: quod plane existimo. Ioannes Ammonius Agricola legit, multas tamen narratam alcen, haud dissimilem bubus syluestribus, & nullo suffraginum flexu. Solinus simia Plinij sic scribit cap. 23. Sunt & alces multis comparandæ, adeo propenso labro superiore, vt nisi recedentes in posteriora vestigia palci non queant. Scandinauia insula è regione Germaniæ mittit animal quale Alces, sed cui suffragines, vt elephantis, flecti nequeunt: propterea non cubat cum dormiendum est. Tamen somnolentum arbor suslinet, quæ prope casura, secatur, vt fera dum assuetis fulcimentis innititur, faciat ruinam. Ita capitur: alioqui difficile est eam manu capi. Nam in illo rigore poplitum incomprehensibili fuga pollet. 30

Nunc veterum scriptis subdam recentiora. Matthæus Michauanus in descriptione Sarmatiarum. Apud Moschos Bisontes sunt & Alces, quarum crura absq; articulis prælonga. Moscli appellant Lozzos, & Germani 40 *Hellend*. Lozzi autem forte dicti sunt ab Alce per metathesin: vt & *Elch* germanicum, quod ad vocem Alce accedit. Erasmus Stella in libro de Origine Russorum. Ibidem, inquit, sunt Alce, non tamen ex asinorum agrestium genere: nam illi tantum in Africa & Asia reperiuntur. Alce autem quasi medium genus inter equos & ceruos, cornua quotannis amittit, & propter timiditatem gregarium est. Apud Albertum Magnum, virum in rerum cognitione non infeliciter versatum, nominibus vero imperitissime abutentem, libro historia animalium 22. vbi quadrupedum historiam ordine literarum exponit, pro alce primum Alches scribitur, deinde Alcy, postea in *Elent*, Equiceruum duorum generum facit, vnum quem Germani vocitant *Elent*, cuius tamen nomenclaturæ testem nullum producit: & alterum à Solino descriptum, de quo infra dicemus. Caterum libro 2. eiusdem operis de Alce in hanc sententiam scribit, & verè, vt ego iudico. Equiceruus nobis cognitus equo similis est, sed altior, vulgo *Elent*, & ad equitandi usum cicuratur: tantumdem enim vno dici spaci, quantum equus triduo perficit. Cornua eius solida & ramosa sunt, colore quo cerui. Ab initio vbi nascuntur ad tres vel quatuor digitos rotunda sunt, deinceps lata & tenuia asseris instar, & circa finem multos producant ramos. Facit hæc latitudo, vt scabellis idonea sint. Pondus cornuum ingens. Magnus horum animalium numerus est in syluis Prussæ, Vngariæ, & Illyriæ. Maiora sunt ceruis & hirsutiora, simili tamen pilo, in cæteris cauda solum ceruis similia. Frontis latitudo ad duos palmos. Hæc Albert. Videtur autem palmum pro dodrante dicere.

Alces figuram nuper ~~in~~ Sebali, Munsterus ad nos misit, ad viuum (vt ait) pictam, quæ à nostra 50 nihil differt, nisi quod iubata non est: & sanè puto non rectè huic quadrupedi iubam addi. Eadem cornuta est geminis cornibus, (talibus quale nos vnum separatim dedimus,) tergum versus reclinatis, ita vt pars in mucrones diuisa frontem spectet, opposita tergum. Borussia (inquit Erasmus Stella) gignit & alces, quos falsò syluestres asinos quidam autumant, quum hos Asia tantum & Africa procreet: specie media inter ceruinam & iumentum, nisi quantum aurium proceritas ipsaq; ceruix distinguit, magnitudine inter camelum & ceruum. Maribus in supercilijs cornua nascuntur, quæ quotannis amittunt, latiora quam ceruinis, ramosa tamen, & per totum conereta ac solida. Vngula bisida, colorq; ceruum imitatur. Venatorem è longinquo sentit animal certe simplex, & quod plus latebris quam fugæ fidat. Si vi canum vergeret, magis in canes se calce quam cornibus tueret. In locis palustribus sese plurimum condit, illic & partus edit suos. Formidinis eius argumentum esse aiunt, quod rarenter solitariū, in armento multum appareat. Vngulis eius comitiales morbum etiam spumantem abigi creditum est, si cute attingitur. Hallucinati sunt qui hanc feram nullo suffraginum flexu dixerunt. Hæc ille. Nuper etiam à peregrino quodam accepi, alcen à venatoribus agitatum ad aquas confugere, atque in iis stantem, aquam in ore 60 hauritam in canes feruicidam eruclare.

De Alcibus quoq; ad me scripsit anno 1561. D. Iohannes Bonarus de Balicze liber Baro, his verbis, Alces sine onagri, quos Polonice vocamus *Lossie* in plurali. In singulari verò *Los*, est animal valde melancholicum ac tetrum aspectu: æstate subiecitij coloris, hyeme ad nigredinem vergens, gradatim incedit, in paludinosas ac opacis locis plurimum inuenitur, humiditate gaudens, frigidis & septentrionalibus locis vtitur, impatientis omnis æstus. Propterea neque in Polonia non inueniuntur & aduectæ non durant, quod iam sæpius tentatum est. Cornua deiciunt quotannis quemadmodum cerui. Caro illorum est pinguis & dulcis, tamen ingrati saporis, grossa ac melancholica. Anterioribus pedibus canes & venatores tanquam cuspidè traicit, vulnecum impatiens: nam illa 70 tanta

tanta moles, ad similitudinem magnitudinè duorum ceruorum, vno vulnere prosteritur, aut mediocri ictu bombardæ. Hoc ille.

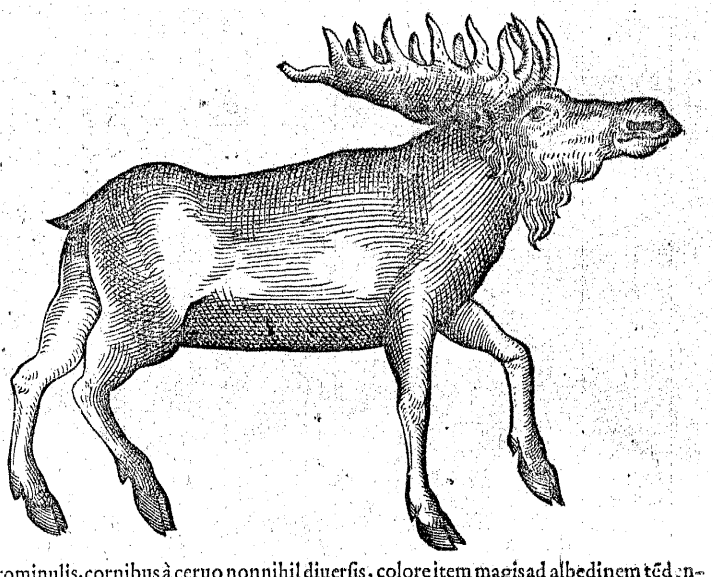
Nunc reliqua addam, quæ vulgo apud nos feruntur. Cornua singula libras circiter duodecim appendunt, longitudine ferè duorum pedum, non ramosa vt ceruorum; mucronibus tamen aliquot diuisa, dodrantem lata, armi potius quam cornu figura, aduectur ex Lituania. Germanicum nomen miseriam significat: & verè miserum est animal, si credendum est quod sæpe audiuius, quotidianum ei morbum comitiale ingruere, à quo non prius leuetur quam dextri (si bene memini) posterioris pedis vngulam auriculæ sinistra immiserit: quod ego, si fit fortuito fieri suspicor, conuulsis & distortis morbi magnitudine membris. Vngulam habet vt bos bifurcam. Illam, vel partem eius, aut annulum inde factum, eiusdem morbi amuletum gestant: vnde fit vt maximo pretio veneat. Illam autem congruo tempore abscindi oportere dicunt. nam nisi post venationem casto animali & adhuc viuenti eo tempore, quo in Venerem solent efferrere, abscindatur, nullas habere vires affirmant. Tempore autem casam aduersus ~~tu~~ & affectiones ~~tuas~~ valere credunt. Scio id non raro profuisse, sæpius tamen frustra tentatum: causam alij in morbi discrimen reiciant, ego animi persuasionem superstitiosis rebus magis minusve aut nullo modo confisam effectus rerum maxime variare crediderim. Capta vel modico vulnere læsa, expirat statim. præ timiditate nimirum. Pro vngula eius agyræ nonnulli bubulam vendunt, probatur odore, raditur enim & bene olet, vt fertur, bouis foetet. Alutarii pellem eius ad thoraces piscium adipe (ad hunc usum alij mli præferendo) præparant, vt imbres arceat. Venent singula, vt audio, tribus aut quatuor denarijs aureis. A ceruina, cui similis est, inspirat, & ferri thoracis instar hodie expetatur: quod *Ælianus* Tarando etiam attribuit, qui ex bouum syluestrium genere est: quanquam & Alces medici quidam & septarij hodie tarandos vocitant, vt Ioannes Agricola Ammonius scribit: qui etiam de vngulis huius feræ prodidit: suspensitas ita vt nudam cutem attingant, epilepsiam curare, & ab accessione eius liberare hominem, quamuis iam ore spumantem. Pellis Alcæ parata Cracouæ ad minus 5. florenis in moneta venditur, inter dum 8. 9. 10. Nervus alcis ad spasum quidam vtuntur, membrum quod conuellitur, cum eo circumligantes. Ant. Schæneberg. Audio præterea ramenta vel scobem vngulæ (vt etiam asinæ à nonnullis) aduersus eandem noxam in Polonia propinari. Quidam volunt hæc quæ de viribus vngulæ Alcæ aduersus epilepsiam dicuntur, de Alce parua tantum sumi debere, quæ nondum coierit. Smit qui miscet puluerem vngulæ cum theriaca, dein pulvis & cordi apponunt in epilepsia. In Scandinauia, vt dixi, plurima sunt Alces, quæ gregatim degunt, & supra aquas gelu astrictas, irruentes in cas montanos lupos excipiunt: hanc pugnam venatores obseruant, & partem victam persequuntur. Trahuntur à cicuratis homines in vehiculis per niues & glaciem in Suedia: quod in Gothia non licet, nec tantâ velocitate exploratores frui possint. Alces viuæ captæ principibus aliquando inter munera mittuntur. Elegans & argutum est Andree Alciati epigramma, ideoq; huc adscribendum:

Alcæ ræ genis insignia sistunt alce,
Constat Alexandrum sic respondisse roganti,
Nunquam (inquit) disserve volens, quod & indicat alce.
Alce & Tigris inter canes Alceonis apud Ouidium nominantur.

Vngulis & mūdē fert vna eam bdy. G.
Qui tot obiuisset tempore gesta breui.
Fortior hæc dubites, ocyor anne fiet.

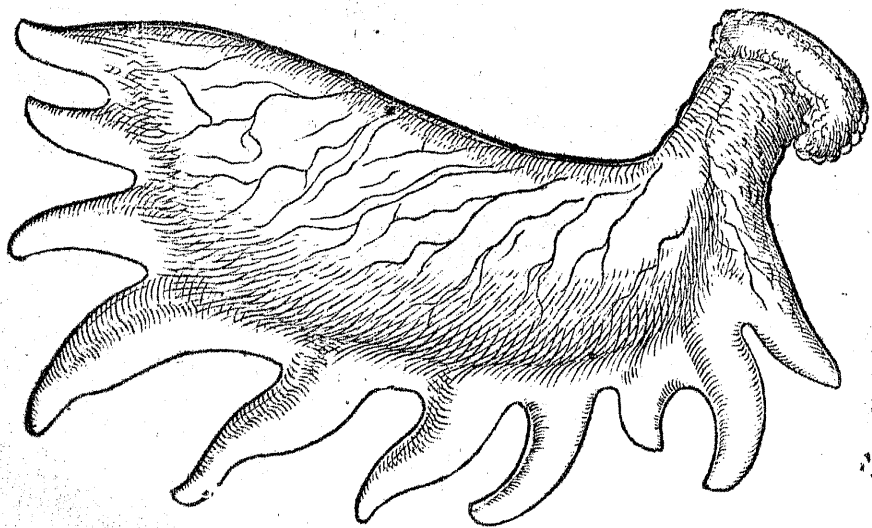
40 Alces figura accuratior quam superius exhibita. Hanc quidè ceu ad viuum picta Io. Kentmanus, & Io. Pontanus, excellentissimi medici, ad me dederunt: nec dissimilem, sed breuiorem, & magis compacto corpore, Ant. Schænebergerus.

50 Quæ fera Lithuanis (inquit Sigisfudus Liber Baro) sua lingua *Loss* est, eam Germani *Ellend*, quidam Latine Alcen vocat: Poloni volunt Onagram, hoc est, Alinū agrestem esse, nō respondente forma. Sectas enim vngulas habet. quanquam & quæ solidas haberent, reperire sint. sed id perrarum est. Animal est altius ceruo auribus & naribus prominulis, cornibus à ceruo non nihil diuersis, colore item magis ad albedinem tēdente. Cursus est velocissimus non quo cætera animalia modo, sed (Equi) gradarij instar. Vngulæ, tanquam amuleum contra morbum caducum gestari solent. Rursus generosus & illustris in regno Poloniæ vir Io. Bonerus de Balicze, &c. non politice tantum administrationis, sed variarum insuper naturalium rerū peritus, de Alce ita ad me scripsit: Mitto tibi Gesneræ cornua Alcæ, talia vt vix pulchriora possint reperiri: & frustū vngulæ. ego enim pedem integrum (integram tibiam nuper mihi donauit Augustus Christophorus Wirsungus, vir doctrina & præuate eximius, præstantissimus medicus Philippæ parens: & dum hæc scribo alteram longè maximam è Polina Lituania ab Antonio Schænebergero meo 70

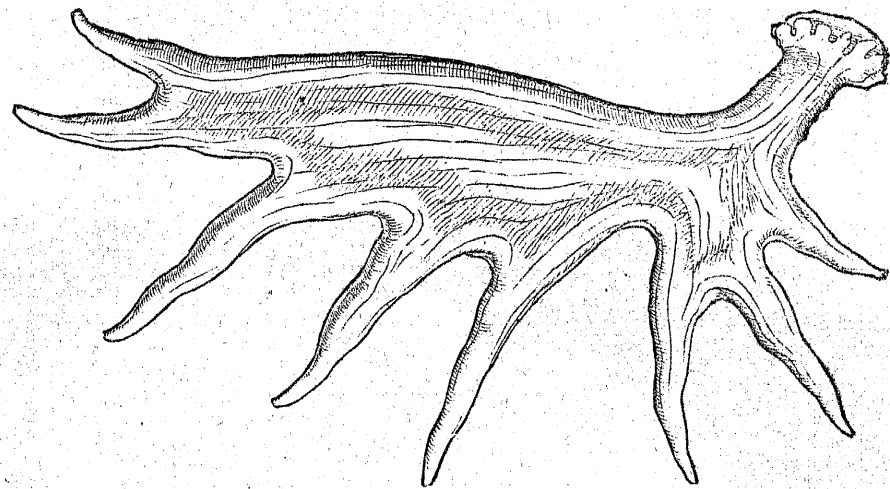

accepi vna cum vngulis seruo, de fera quam ego ipse in venationibus Lithuanicis (præfente serenissimo S'gismundo Augusto secundo rege Polonia) vno venabili ictu mirandæ magnitudinis confeci. est enim vt vastæ magnitudinis, ita mollis ad vulnera, & impatiens nec aliud periculum venatori, nisi is à fronte & non à latere impetat fortissimo enim ictu anterioris pedis tanquã telo traiecit venatorem. Eius magnitudo ferè duos ceruos adæquat: sic ut ex pede in tegro iudicari facildè potest. Verùm hæc & alia, quæ ad me dono mittebat, nescio quo infortunio hæc teneus ad me non peruenerunt: & quoniam nuper maximo bonorum omnium mœnore, fati concessit, spem planè omnem hæc & huiusmodi rara è ðarmatia acquirèdi abiicerem, nisi Antonius Schnerbergerus meus, (cui longam & felicem in Polonia vitam opto, vt virtus & doctrina eius merentur,) mei curam susciperet aut Georgius Ioachimus Ræticus, aut alius quispiam in illis regionibus, mihi simul gratificari simul, Naturæ hanc partem illustrare, & honorificam eo nomine sui memoriam in libris nostris posteritati relinquere vellet. I. Iulius Alcen, ni proceritas aurium distinguat, iumento similem facit: is quidem hæc in re fide dignior quàm Cæsar, spectatis iam aliquoties Alcibus Romam adductis. Præterea vt Pausania sæculo, ita hodiè; rarè capitur hæc fera: quod vel ex pedis vngulæ pretio constat: quæ quoniam amuletum esse conuulsionum & morbi comitialis creditur, in magno est pretio, non tanti æstimanda, si frequenter caperetur. Vngula Alcic (vt scribit Bonerus) habetur apud Polonos gestata in digito vel brachio pro singulari remedio contra spasimum aut morbum caducum. Obseruatur autem tempus vngulis abscindendis, post medium scilicet Augusti, vsq; ad finem Septembris. quo tempore, vt asserunt, hoc animal patitur hunc morbum: per quem cum prosternitur, perficit dextram auriculam dextro posteriore pede, & liberatur. is pes viuo animali abscinditur, & vngula detracta seruatyr pro certissimo horum morborum remedio: quod vtrum superstitioni an rationi naturali adscribendum sit, relinquo aliorum iudicio. Hæc ille. Velocitas etiam animalis, vt rarius capiatur, in causa est, & loca syluaru vasta, desertaq; quæ incolit. Hæc omnia animal 11. d. 20 dictum, vt Alcen esse credam, mihi persuadent. Sed adhuc obiicit quidam Iul. Cæsaris verba: Harum est consimilis capris figura, & varietas pellium: crura sine nodis articulisq; Mirum verò cur non cornibus etiam mutas esse Alces ex eiusdem verbis obiicit. atqui Pausanias cornutas fecit, cui maior fides. eius enim sæculo regionis, vbi hæc fera capiuntur, Romanis subiectæ erant & ipsæ in Romanorum spectaculis aliquoties visa. Fieri quidem potest, vt Cæsari Alcen aliquis descripsit, qui eam nondum adultam, & vel adhuc sine cornibus, vel is nuper amissis viderit. Paruas enim adhuc Alces, capris, capreisve similes ferè putarim, caudæ præsertim breuitate, & barba, ac pellicum varietate. (Si Capris legas, similitudo erit in barba: sed Capreis legèdum suadet varietas pellium.) Hoc etiam verisimile est, in vnam feram ab imperitis relata, quæ ad diuersas pertinebant vel contra interdum. Pausanias Alcen marem cornua in superciliis habere scribit. Cæsar feræ in Hercynia sylua in nominatè id attribuit: Est Bos (inquit) cerui figura, cuius à media fronte inter aures vnum cornu exilit, excelcius magisq; directum his quæ nobis nota sunt cornibus. Ab eius summo sicut palmæ ramiq; latè diffunduntur. Eadè est femina: marisq; natura, eadem forma magnitudinèq; cornuum. His verbis Tarandum seu Rangiferum feram insinuat, quod ad cornu figuram, fortassis etiam situm. At vnicorne animal in Europa ni fallor præter capras quædam feras in Carpatho monte si vera est fama nullum inuenitur: & cum ceruina specie animal sit, scæminas quoq; cornibus, iisq; forma & magnitudine non alter quàm mares, armari, vix mihi verisimile sit. Plinius Alcen & Machlin distinguit hæc illi similem faciens, sed nullo suffraginū flexu, &c. Alci igitur Plinius articulos tribuit. Cæsar negat. an habet quidem tum Alce, tum Machlis, vt cuncta animantes quibus pedes sunt. sed propter nimiam velocitatem vel habere, vel si ceteros non satis appareret? Sed hæc an alia causa sit huius falsæ persuasionis, viri docti, quibus animal ipsum eiusque gressum aut cursum aspicerè datum fuerit, obseruabunt. Quod verò addit Plinius, Machlin velocissimam esse, & labrum ei superius prægrande, in Scandinavia notè esse, hæc etiam Alci conueniunt: vt eam à Machlide non rectè distinguisse videatur, præsertim cum apud nullū alium auctorē Machlis nomē legatur. Germ. Elen, Elen, Ehb, Fig. 40

Cornu Alces, quate pictum olim amicus misit.

Eiusdè, vt videtur, effigies alia, ad cornu quod domi meæ habeo, delineata. longitudo eius dici non potest, propter sic partium eius distortum. latitudo decè ferè digitoru est, si à mucrone longissimo ad partè oppositā metiaris. Est autè mucro longissimus, digitorum 15. breuissimus, septem. Principium siue radix cuti proxima qua nascitur, paulò crassiore est ambitu quàm manus mea amplecti queat. Cornu totū bipartitū videtur, vt icon præfert: conuicio

conuicio autem latere sinistro feræ additum fuisse. quoniam partes fere omnes introrsum vergunt, si ita colloces, vt pars altera, quæ tribus mucronibus distinguitur, antrorsum spectet. Totum est solidum. Pondere librarum medicinalium 15. Alces audio Rigæ in Liuania nutrirè in domibus, & per vicos vrbs cicures obambulare.

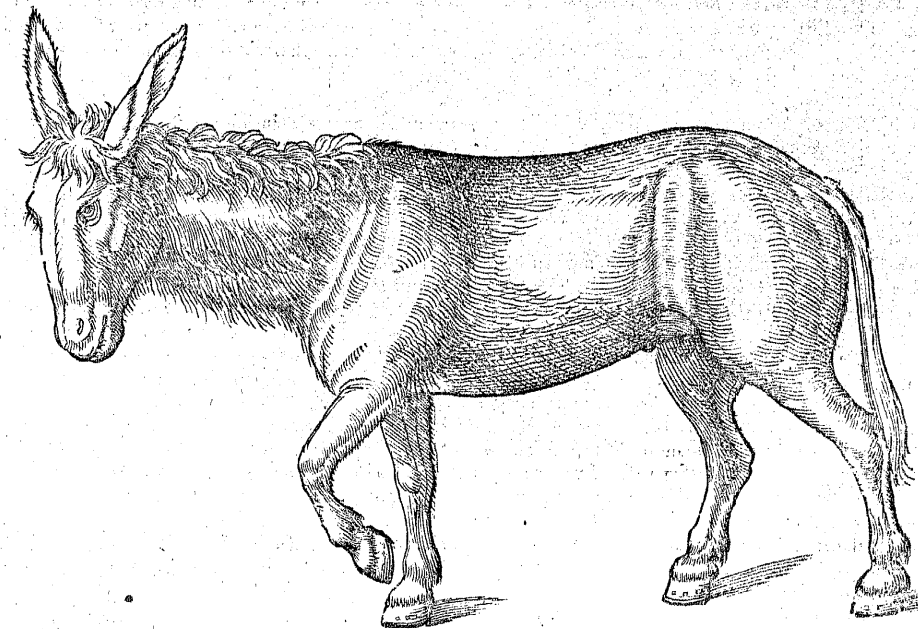
ALCIDA FERA FABVLOSA.

DIODORVS Siculus lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis: Minervam ferunt alcidam peremisse feram stupendam, ex terra natam, & antea, vt quæ natura plurimum ignis ex ore euomeret, insuperabilem pugna. Ea primum in Phrygia apparuit, regionem quandam comburens, quæ hucusq; exusta Phrygia dicta est. Deinde ad montem Taurum transcendens, sylvas continuas vsq; ad Indos incendio vallauit. Postmodum per mare in Phœniciam reuersa, sylvas Libani incendit: perq; Ægyptum in Libyam profecta, ad loca peruenit occidua. Postremo sylvis circa Ceraunia destructis, omniq; in cenla regione, cum homines partim flamma absumpti essent, partim timore patriam linquentes ad remotiora diffugerent loca, Minervam ferunt eam feram necasse, pellem pectori circumdedit. At vero alcidæ morte terra commota, deorum hostis, gigantes peperit. Hæc ille. Liuius lib. 2. Decadis 5. Minervam Alciden cognominatam scribit. Similiter de Caco Latini fabulantur, semihominem & semiferum fuisse, ignem ore vomuisse, regiones combustisse: demum ab Hercule occisum fuisse.

DE ASINO.

A.

ASINVS, Græcis ἀσινος & α.σ.ιν.ο.ς, Hebrais חמור chamor Deut 5. Peisis כרי care. Interpres Græcus ferme ἀσινος vertit. Cæterum חמור aton ot asina, in multitudinis numero vbiq; ponitur. Non placet quod LXX.

Asinus, id est, mulos vertunt, & Hieronymus asinos genere masculino. Inuenio & à posterioribus Iudæis pro asino poni tria hæc vocabula, גַּדְיָא גַּדְיָא גַּדְיָא tartak & גַּדְיָא caar. Est & אֲרָרְיָא air asini pullus vel asellus, Genes. 32. vbi translatio Chaldaica גַּדְיָא illic habet, Persica گاو گاو borah ha, Arabica غار غار atam, LXX. γάρδος simpliciter vertunt: & Iudicum το. aliqui pullos equorum etiam exponunt. Italis lasino, Hispanis asno, Gallis vngasne, Germanis Esel, Mul, Müllerefel. Illyrice osel, Anglice an asle. Asellus, ἀσέλιον, ἀσέλιον (ἀσέλιον enim insectum est) ab asino forma diminutiua: quamquam simpliciter etiam pro asino per contemptum ponatur. Nascuntur autem parui, vel vteri vitio. vel aliam ob causam præter naturam, vel propter loci frigiditatem. Columella ab initio lib. 7. Principium (inquit) tenebit minor Arcadiæ, vilis hic vulgarisq; asellus. Minor Arcadiæ, id est, Arcadico asino, qui & maior & pretiosus est.

B.

Asinus animal gerulum, plagarum & penuriae inter iumenta tolerantissimus, tardius reliquis armentis deficit, laboris & famis maxime patiens, corpore macilento & deformi. Frigoris impatiens est: quapropter Pontica & Scythica terra & finitima asinis carent, vt etiam Celtica (Gallia supra Hispaniam sita) propter immodicum frigus. Parui sunt in Illyria, Thracia & Epiro, cum cæteras quadrupedes Epirotica terra magnas ferat. Apud Indos Phyllosarietibus non maiores equi gignuntur. asini tantuli nascuntur, & similiter muli, & quod illic cunq; bestiarum perparuum est. Aelianus. In Arcadia fertilia pecori fuere pascua, præsertim equis atque asinis. (lego ἄσινος, id est, admittariis ad mulos procreandos) Strabo. In mulis etiam, asinis communia quedam dicimus. Asini speciosi & mularum generi seminando commodissimi forma, in mulis infra describetur. Ab aspectu (inquit) non aliter probari debet, quam vt sit amplissimi corporis, ceruice valida, robustis ac latis costis, pectore musculoso & vasto, feminibus lacertosis, cruribus compactis, coloris nigri vel maculosi, aut etiam rubei, secundum Palladium. Nam murinus cum sit in asino vulgaris, tum etiam non optimè respondet in mula. Murinus apud Varronem: Ego, inquit, de asinis potissimum dicam, quod sum Reatinus, vbi optimi & maximi sunt, è quo seminio ego hic procuravi pullos, & ipsi Arcadibus vendidi aliquoties. Igitur asinorum gregem qui facere vult bonum primum videndum vt mares fœminasq; bona ætate sumat, vtique vt quàm diutissimè fructum ferre possint, firmo, omnibus partibus honestos, corpore amplo, seminio bono, ex his locis, vnde optimi exeunt, quod faciunt Peloponnesus, cum potissimum eos ex Arcadia emebant, in Italia ex agro Reatino. Non enim si murenæ optime flutæ sunt in Sicilia, & helops in Rhodo, continuo hi pisces omni mari similes nascuntur. Et alibi apud Varronem: Quid similes parentum gignantur, eligendi, & mas & fœmina cum dignitate vt sint. In mercando item (vt cæteræ pecedes) emptionibus & traditionibus dominium mutant, & de sanitate ac noxa solet caueri. Vtrinq; dentati, Homo, Equus, Asinus, & sine adipe habent, Aelianus. Asinus & mulus dentes habent 36. & agnatos, Absyrus. 30 Asino & tauro inter ea quæ animal generat, crassissimus & nigerrimus sanguis est Plinius asinis pinguisimum, homini tenuissimū esse scribit. Caput grande (quamquã Aristoteles in Physiognomicis paruum id facit) aures longæ latæq;. Tum mas, tũ fœmina trigesimo mense dentes mittit priores: secundos autem sexto mense, atq; etiam tertios quatuorq; eodè gnomonas hos quartos à diu dicanda ætate nuncupat. Quod si non prius peperere quàm decidant postremi, sterilitas certa. Cor ei proportionè maximum, vt omnibus timidis, aut propter metum maleficis. Venter ynicus, vt & reliquis quæ solidas habet vngulas. Felle caret, vt solipeda omnia. Mammæ linas gerit int. r femora, in anteriore dorsi parte circa scapulas debilior, vbi & crucis figura in eo apparet: posterius & circa lumbos validio. Cauda habet quàm equus longiorem. Cur pili è cicatrice nascatur eis, inq; candidi, Aristoteles querit Problemate 29. & 31. sectionis 10. Corpore asinorũ exanimato scarabeos gigni putat. Stygis aqua ex petra profluens in signi frigiditate est, dissilientibus vasis omnibus, asini modo vngula excepta, aut mula, sicuti alij prodidere, ni mendosa 40 sit Græcorum exemplaria. Certè in libro de primo frigido Plutarchus de asini vngula in cell. xix. quod facit in his locis ite Ioannes Monachus in Alexandri mentione. At libro tricésimo Plinius, mularum vngulis contineri modo Stygis aquam prodit, facilis lapsus: nam Græcè ἄσινος asinus est: mulus autem vel mula, μῦλος. Aut vtrunq; est, aut forsitan labitur, Plinius. Nam in Alexandro Plutarchus ἄσινος μῦλος dicit: quamquam interpret equi vngulam reddidit, Cœlius Rhodig. Vitruuius etiam lib. 8. mulina tantum vngula Stygis aquam conseruari posse dicit. Iustinus lib. 17. seu Trogus, equi. Curtius autem lib. 10. dum iumentum ait, in medium relinquit. Aelianus non vngulis, sed cornibus asinorum Scythicorum contineri scribit.

C.

Tardus & piger in cessu asinus, eoq; verberibus promouendus, inter quæ durissimus est. Rudissima & absona vocerudit, de qua plura mox in Philologia. Ferula asinis gratissima sunt in pabulo, cæteris vero iumentis præsentan: 50 veneno. qua de causa id animal Libero patri assignatur, cui & ferula. Ocimum Venereum stimulat, ideo etiam equis asinisq; admittitur: tempore ingeritur. Spinis quoq; adhuc teneris vescitur asinus, & fructibus arborũ. Quia & eo rure. Columella teste quod pascuo caret, contineri potest exiguo, & qualicunq; pabulo contentus. Quippe velsolis spinis que, vel perticis salignis alitur, vel obiecto face farmetorum. Palsis vero, quibus ferè omnes regiones abundant, etiam gliscit. Q Hortensius maiorem curam sibi habet, ne eius esuriant mulli in piscinis: quam ego habro ne mei in Roka esuriant asini, &c. Ego enim vno seruulo, ordeo, nō multa aqua domestica, meos multitudine: alo asinos, Varro: & alibi, Commodè (ait) pascuntur farre & fuscis ordeaceis. Eadem ferè in pastu obseruantur quæ in equi. Aquæ potu pinguescere eos ferunt, & ex cibo eò magis proficere quo plus biberint. Pullum asina à partu recentem subiciunt equæ, cuius lacte amplior sit, & hippoclas vocatur: præterea educant eum paleis, feno, hordeo. Non nisi assuetos potant fontes, qui sunt in pecuariis, atq; ita vt sicco tramite ad potum eant. 60 Nec pontes transeunt per raritatem eorum translucentibus fluuiis. (Hic pro eorum aliis legitur plançarũ in Plinio: quæ vox etiam Gallica est, & pōcium tabulas significat: vt non approbemus illos qui placarum, aut vt Hermolans phalangarum legere malunt. Mirumq; dicit, sicuti: & si immutentur aquæ, vt bibant, cogendæ exonerandæ sunt, Plinius. Apud Afros pastorales asini reperiuntur impoti, id est, qui nunquam bibunt, Herodotus lib. 4. De asini pastu & potu vide etiam in equis. Non nisi spaciofa incubitant laxitate. Varia nanq; somnio visa concipiunt, icctu pedis crebro: qui nisi per mane emicuerit, repulsa durioris materiz claudicat illico affert. Asini cur plus excrementi sicci egerant quàm humidi, Aristoteles inquit Problemate 58. sectionis 10. Asina tenuiorem reddidit vrinam quàm mares. Purgantur mensibus, amplius quidem quàm oues & capræ, sed multò ex proportione minus. Anna focer Esau primus equis asinos copulauit, vt Iudæi asserunt. Isidorus, Mulus est in equo asinus, minus tamen quàm equus. In admittario asino Absyrus caput magnum commendat. Tam mas quàm fœmina mense 70 tricesimo

tricesimo coitit sed magna ex parte nequeunt generare: verum in bimatu, aut trimatu & semisse. Sed iam vel anniculum ventrem gessisse asellam aiunt, ita vt quod pepererat, educari ac perfici potuerit, Aristoteles. Et Plinius similiter, Partus (inquit) à tricesimo mense ocyssimus, sed à trimatu legitimus: totidem quo et equæ & eislem mensibus, & simili modo. De asinis ad coitum idoneis lege Constantinum lib. 16. cap. 20. item cur equæ in Elide ex asinis concipere non potuerint, Leoniceum 1. 62. Asinus nisi à prima dentium mutatione generare incipiat, nunquam post generat, sed sterilis omnino perdurat, Aristot. Superstitiosè à quibusdam proditum est, asinas non concipere totannis, quot grana hordei muliebris purgationis sanguine contacta ederint. Non à quinoctio verno, vt equæ & cætera pecua, admittarijs iunguntur asina: sed æstiuo solstitio, propter naturæ frigiditatem, vt tempore calido pulli nascantur, eodem enim tempore parit, quo coierit, Aristot. Admittuntur ante solstitium, vt eodem tempore alternis annis pariant, duodecimo enim mense conceptum semen reddunt, Varro. Mares in remissione operis deteriores ad generationem sunt, quam obrem ab opere non disjungunt. Asinus equam superueniens citius implet quàm equus. Si equus superuenierit asinam, quam inierit asinus, non peruertet asini initum: sed si asinus superuenierit equam, quam equus inierit, peruertet (ita vt abortus sequatur, Plin.) propter feminis sui frigiditatem, Aristot. Et alibi, Asinus quidem equi generatur corruptit, sed equus asini minime, cum equa iam asini initu conciperit. Cum vel equus cum asina, vel asinus cum equa inierit, multo magis abortus consequitur, quàm cum vni generæ inter se iungantur: verbi gratia, equa cum equo, aut asina cum asino. Euenit etiam tempus gerendi vteri, cum equus cum asino coierit, maris normatid est, vt quanto spacio temporis mas perficitur suo in genere, tanto etiam fœtus, quem ipse procreat, abfoluatur. At magnitudine corporis, specie, & viribus, magis fœminæ, quàm mari simile euadit quod nascitur: si frequenter coeant, neq; vllò interposito tempore cessent, quæ ita iunguntur, breui fœmina sterilefcit: qua de causa non frequenter ita coniungunt, qui curam huic adhibent rei, sed tempus aliquod interponunt. Non asinum equa, vt asina equum recipit, nisi asinus sit, qui equa suserit. Admittunt de in dultria quos hippoclas vocant, ac si equimulgos cognomines, qui in pascuis modo equorũ viribus bonis superant coeant. Reijcit asina semen à coitu nisi impelletur: quam obrem statim à coitu verberant insectanturq; Aristot. Plinius rem eandem his verbis exprimit, In continens vterus vrinam genitalem reddit, ni cogatur in cursum verberibus à coitu. Parit duodecimo mense (annum vterum fert & asina & equa) singularim magna ex parte procreat prolem: ea nanq; natura est, vt vnum pariat, sed non nunquam gemellos etiam ædit, rarissime tamen. (Geminos asinam ex sese peperisse non facile quenquam meminisse ferunt. Aelianus.) Mulus ex asina & onagro genitus omnes antecellit. Parere vel in conspectu hominis, vel in luce nolit, sed tenebras quærit (aliàs in tenebras ducitur) cum parturit. A partu die septimo mari iungitur, eoq; die iuncta maxime recipit initum, sed postmodum etiam paritur. Solet hæc, nisi priusquam gnomonem amittat, peperit, nunquam postea initum recipere: sin antea pepererit, parere tota sua ætate potest. Gignit tota vita (teste Plinio) quæ est ei ad trigessimũ annum. Ad mularũ maxime partus, aurium referre in his & palpebrarum pilos aiunt: quamuis enim unicolor reliquo corpore, toridem tamen colores quot ibi fuere, reddit. Prægnantes opere leuant. Venter enim labore nationem reddit deteriorem. Marem nõ disingunt ab opere, quod reinissione laboris sit deterior. Secundum partũ pullos anno non remouent à matre. Proximo anno noctibus patiuntur esse cū his, & leuiter capistris, aliàs quæ re habent vincos. Admittuntur ante solstitium, vt eodem tempore alternis annis pariant: duodecimo enim mense conceptum semen reddunt. In pastu eadem ferè obseruantur quæ in equis. Partus charitas summa, sed aquarum tædium maius, per ignes ad fœtus tendunt. Eadem, si riuus minimus interfit, horrent, ita vt pedes omnino caueant tingere. Dolent eis à fœta mamma: ideo sexto mense arcent partus, cum equa anno propè toto præbeant. Lac grauidæ habent mense decimo, vel vt Plinius 40 scribit, prægnantes continuo lactescunt. Pullis earum, vbi pingue pabulum, biduo à partu maternum lac gustasse lactale est. Genus mali vocatur colostrato. Crassissimum asinæ lac est, vt quo coaguli vice vtantur: tenuis equæ, tenuissimum camelæ. Hæc Plinius, quo modo autem crassissimum sit asinæ lac paulò post disseremus. Equi & asini ad biennium lactentur, Anatolius. Vita asinis ad trigessimũ annum (aliàs amplior annis triginta) fœmina viuacior mare est. In Scythia ingentè & diturnam vim hyemis equi perferunt, muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt, cum tamen alibi stantes in gelido equi labefiant, asini verò ac muli durent, Herodotus. Vno maxime morbo laborant, quem malida vocant, quod vitium in capite oritur, facitq; vt per nares pituita multa, ruffaq; effluat, quæ si ad pulmōnem descenderit, moriuntur: sed si in capite solam est, non infert interitum. Soli inter animalia pilosi, non à pediculo tantum, verum etiam rediuo immunes sunt. Plinius oues etiam à pediculis infestari negat. Asinus Catarrho corripitur (ἀσινος) & si in pulmōnem destaxerit, moritur. Porphyrius lib. 3. ἀσινος κατάρρηστος. Mulus tantum sit κατάρρηστος π, asinus raro: equus non, sed podagricus Absyrus. Est autem μάστιγος tuberculum iuxta coronam id est, vngulæ exortũ. Præter canē alia quoq; animalia simili rabie obnoxia sunt, vt lupi, vrsi, leopardi, equi & asini, Cœlius Aurelianus. Asino moriente viso celerime deficit: raro alio qui morbis afficiuntur. Grammatici Græci maliasmon esse dicunt catarrhũ per nares in asinis: & tormina etiã eis accideret: à neutro morbo eos euadere. Malic, μάστιγ, apud eosdè, affectus iumentorũ cum tussiuunt: & malis, apthha, id est, oris vlcus, inflàmatio. Absyrus de morbis equorũ cap. 2. Maxima (inquit) ægrotudo est, à quo equi nõ facile cõualefcunt, quæ pleriq; malin, alij catarrhũ, Romani sumperũ vocant, est autè reuera articularis morbus, deinde eius signa & curationè subijcit. Nos plura de hoc morbi genere in Boue dicemus. Si oues vtatur stabulo, in quo mula, aut equi, aut asini steterint, facile incidunt scabiè, Columella. Circa Abderam & limitè qui Diomedis vocatur, equi nascuntur illis herbis pastis, inflàmantur rabie, circa Potniae vno asini, Plin. Asini in Thufcia depasti cicuta, tam graui somno præmitur, vt 60 stupidi sensuq; priuati, cadauera videantur. Et sæpe accidit, vt dũ à rusticis propter pellè excoierantur, iam dimidia parte detracta, tũ primum expergifcētur, excoriantibus inde vehemētè cõsternatis, Petrus Andreas Matthæolus. Ad vrinæ difficultatè asini, vt Suidas scribit, superstitiosũ quidã hæc verba immurmurabant. Gallus bibit & nõ meijt, myxus nõ bibit & meijt. Ego pro myxo hie myxum id est glirem accipio, vt suo loco repetã copiosius. Ad morbos particulares in equis, asinis, & mulis, sanguinis detractione vtendũ est, Hippocrates in Geoponicis. Eidè ferè morbi asinis & equis in festi sunt, & similiter curantur: proinde asinos curaturus ad equo transibit. Asinis non detrahendus est sanguis, quia naturaliter minus habent sanguinis, gracilioresq; sortiti sunt venas. Vegetius.

D.

Asinus ineptissimis est moribus, & degenerè animo, in primis manfactus, ingenij placidi, stolidus, nec vlla vt-cunque magna & iniqua onera detrectat. Obuijs in via cedere nescit. Vocem hominis conflatam intelligit, & meminit iter quod aliquoties ingressus est. Maurusij asini primum ut se in viam dederunt, incredibiliter in-

citata celeritate iter conficiunt, ut euolare, non excurrere videantur. Deinde eos cito fessos de via, & pedes & spiritus deficient, ac pedum tarditate ad currendum constructi insistant, & acerrimas profundum lachrymas, non tantopere, meo iudicio, ob futuram mortem, quam ob pedum infirmitatem, quare ut captiui ad equos alligati trahuntur, Aelianus. Muli & asini volutationi indulgent, ut ita scilicet à lassitudine recreentur. Asino & tauro coruus aduersatur, quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos laceret. Cum salo etiā auicula praelium ei est: Spineticus enim se scabendi causa atterens, nidus eius dissipatitem cum spino, cui victus à vepribus, quas asinus tenellas adhuc pascit. Sunt & lupi eis inimici, ut qui carne alantur, itaq; ab illis circumueniuntur. Nullo negotio lupi Asinos comprehendunt & facile è vita tollunt, Aelianus. Cum lupum asinus præsentem viderit, caput in latus vertit, ne aspiciat, & visu auerso inuaditur. Præterea colota holis est: dormit enim colota in præsepibus, & narrem subiens asini, ne comedat, impedit. Plura de colota lib. 2. in Stellione docebo. Quærit asini asplenon herbam, ut minuatur atram bilem. Vnguibus mule vel asini (adulsi) mures fugantur, Vrinus. Pulmo asini si fumigetur, omne ventosum fugat, Galeus. Ammonianus Syriano cognatus, poetarum interpretationi & Græcæ linguæ elegantie deditus erat, atque asinum sapientie auditorem possidebat, Suidas. Quod asini etiam discernant genus, speciem ac indiuiduum, Galenus confirmat lib. 2. Methodi, his verbis: Adeoque (inquit) est evidens, ac omnibus natura insitum, tum hominibus, tum brutis, ut aliud quid ceu in substantia subiectum, aliud ceu specie vnum intelligant: ut vel asinorum (qui tamen omnium brutorum stupidissimi videntur) aliud esse specie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conspicita namq; camelo, asinus se retrahit, & fugit, ac timet, si nunquam ante camelum conspexit: sin autem videre iam assuevit, quamuis aliam aliamque illi demonstres, tamen propter consuetudinem non amplius timet, sed veluti vnam speciem intuetur, & illam cui insuevit, & hanc que nunc primum apparet. Ad eundem modum nec homines timet propter consuetudinem: sed hos quoque veluti vnam speciem videt. Verum si curatorem inspexit, non solum ut hominem, sed etiam ut hunc hominem agnoscat, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & lasciuat, cum cum aspexit, utiq; indicans se familiarem agnoscere. Hunc itaque tum ut hominem, tum ut familiarem noscit. Eum autem quem primum iam videt, ut hominem similiter, ut familiarem non similiter. Et paulo post. Eodem modo viam norunt, non tantum absolute ut viam, sed etiam ut hanc aliquam viam. Nam in ingressu viæ quam non nouit, asinum statim attendit, & illam perambulet, ac totam peragat, in neutram partem declinans, nisi sibi in diuersa seinditur, utiq; declarans se speciem ipsam viam meminisse & clarè agnoscere. Quippe inambulabat eam, quæ trita est: quatenus autem ignorat, fallitur. Neque enim ex recordatione eius, qua infectis vnaque numero est, hanc quam non nouit, peragere potest: & quæ sequuntur reliqua. Huius loci sunt etiam quæ in Physiognomicis Aristotelis legitur, ubi et aliqua hominis & partium eius ad asinum similitudine de ingenio pronuntiat. Asinis, inquit, & suis communis est intemperantia circa Venærem. Asinis proprium, cura & sollicitudine carere. Qui asinos referunt capite paruo, ferè sunt stupidi. Qui facie carnosâ, timidicadem magna, tardi: Qui fronte rotunda, stupidi: Qui eminentibus oculis, simplices: magnis, asinini: Qui labijs crassis, & superioribus magis eminentibus, stultidæ: quæ voce magna & graui, contumeliosi, vel (si Græce maui) *ὀργιστῶν*. Adamanthus etiâ illos quorum oculi sicut asinis prominent, dementes & contumeliosos esse coniicit.

E.

Tertio anno domare incipiunt ad eas res, ad quas quisq; eos vult habere in vsu. Greges eorum non sanè sunt, nisi ij, qui onera portant, ideo quod plerique deducuntur ad molas, aut ad agriculturam, ubi quid vehendum est, aut etiam ad arandum, ubi leuis est terra, ut in Campania. Greges sunt ferè de mercatorum, ut eorum qui è Brundisio aut Apulia a scellis dosuarijs comportant ad mare oleum, aut vinum, itemq; frumentum, aut quid aliud, Varro. Ceterum Columella lib. 7. in initio: Principium (inquit) tenet bit minor Arcadiæ. vilis hic vulgaris, quæ asellus, cuius pleriq; rusticarum rerum autores in emendis tuendisq; iumentis præcipuam rationem volunt esse: nec iniuria: nã abij, vilo ferè sumptu alitur (ut supra explicauimus) & imprudentis custodis negligentiam fortissimè sustinet. Huius animalis tam exiguæ tutela plurima & necessaria opera supra portionem respondent cum & facilem terrâ, qualis in Bætica totaq; Cibiye sit leuissimè aratri proficindat. In Byzacio Africa illum centena & quinquagena fruge fertilem campum, nullis cum sicus est arabilem tauris, post imbres vili asello, & à parte altera iugianu vomere trahente, vidimus scindi, Plinius. Ad hæc vehicula non nimio pondere trahit. Sæpe etiam ut celeberrimus poeta memorat, Tardi costas agitator aselli, Vilibus aut onerat pomis, lapidemq; reuertens Inculsum, aut atra massam picis vbe reportat, tam verò molarum & conficiendi framenti penè solennis est huius pecoris labor. Quare omne rus tanquam maximè necessarium desiderat asellum: qui, ut dixi, pleraque utensilia & vehere in urbem, & reportare collo, vel dorso commodè potest, Columella. Apud nos molitores maximè asellis vtuntur, & rustici ad lignationem & rebus suis vehendis medici. Quicquid per asellum fieri potest viliissimè constat, Plin. Mulus, equus, asinis ferè nullæ, nisi si in familia sunt, Cato. Quot iuga bouum, mulorum, asinorum habebis, totidem plostra esse oportet, Idem. Alibi quoq; asinos plostrarios & asinum molarium, & iugum asinarium apud Catonem nominari reperio. Ad bellum vsu asini per nec starij sunt qui portet onera (ὄνειαφα quæ πῶς ἔσται γρηνα Pollux) boues item qui currusti aiant, muli, qui vtrumq; præsent. Cælius ex Pollucis lib. 1. Quondam asinis non solum onera gestanda imponabantur sed & pilorum hi carrucula trahabant. Nunc & hi propè vbiq; cum quis commutantur. Camerarius: Indi inuehantur camelis, equis, asinis: feliciores elephantis, Arrianus. Asinū 400 nummū emptū Q. Axio Senatori autor est M. Varro, haud scio an omnium pretio animalium victo, Plin. Quæstus ex ijs opima prædia exuperat. Notum est in Cæliberia singulas quadragenas milibus numerum enixas (asias emi) Plin. Asini Arcadici in Græcia nobilitati, in Italia Reatinum, vsque èd ut mea memoria asinus venierit sellertijs millibus sexaginta, & vnæ quadrigæ: Roma consisterint quadringentis millibus, Varro. Et alibi, Optimum est (inquit) Reatinum seminiū, ubi tricenis ac quadragenis millibus H. S. admistrarij aliquot venierunt. Quadraginta si stertia valent are Gallico bis mille libras Furonicas, hoc est mille solatos bilibres. Tanti comparatam referunt asinam Reatinam gerulam, at atricem & prolificam. Quo fit ut sexaginta milia sellertiorum nummorum, quibus asinū sua memoria emptum Varro miratur, solatorum mille quingentorū compleant assimilationem, ut Robertus Cenalis calculauit. In Timochain regno Perfidis, asini sunt pulcherrimi & optimi, ut & vnus vendatur pro triginta a genti ponderibus, Paul. Venetus. Et quoniam asini propter mulorum generationem præcipue vtilis ac pretiosi sunt, multa hic quæ ad eam & asinos admistrarios pertinent, dici poterant, nisi commodius videretur in mulorum vsq; mentionem ca differri. Ex onagro & asina genitus omnes antecellit, Plin. Catmani propter equorū inopiam asinis in bello plurimum

rimum vtuntur: & asinum Marti sacrificant, quem solum Persæ ex omnibus dijs colunt, & bellicosi sunt, Strabo lib. 15. Id à Scythia fieri ait A: nobius Apollodorum citans, Gyraldus. Saracori Asinis ad ferenda onera non vtuntur neque ad molas sed bellatores habent, & quemadmodum in equis Græci sedentes, sic asinis hi bellica pericula excipiunt. Aelianus. Asininum lac miscet ad Phrygium caseum conficiendum, Aristot. Stercus asinorum primum est maximè hortis: deinde ouillum, & caprinum, & iumentorū, Palladius. Brassicis simum asininum maxime conuenit, Plin. Quidam bubulo iumentorū simum præferunt, ouillumq; caprino: omnibus vero asininum, quoniam lentissimè mandant: è contrario vsus aduersus vtrumq; pronuntiat, Idem. Vide plura de Asinino simo in Caprino. Aegrotantem malum (arborem) curabis stercore asinino aqua diluto, rigando ad dies sex, Anarolius in Geop. Tibia ludicra nunc è soto ossibusq; asini & argeto fiunt, Plinius: & alibi, Asinorum (inquit) ossa ad tibias canora sunt. Tibiarum artifices ceruinis ossibus, quorum olim vsus erat, asinina præponunt, tanquam argutiora: & Aelopus apud Plutarchum in sapientum conuiuio miratur tam crassum & à Mulis alienum animal ossa maxime tenuia & musca habere. Niloxenus etiam eodem in libro: Busirita inquit Naucratis nos accusant, quod ex asinis ossa tibijs adhibere cepimus, cum ipsi vel tubam audire nefas sit, quod asini vocem assimilet, qui propter Typhonem eis exosus est. Colysanemas cognominatus est Empedocles Laertio teste: Nam cum Agrigentinus ventoinfestaretur, illum auertisse dicitur circumpositis vrbi pellibus asinorum innumeris. Apud Cumanos mulier in adulterio deprehensa ducebatur in forum, ut illic lapidi insitens omnibus esset conspicua. Deinde impositam asino, atq; ita per totam ciuitatem circumductam, reducebant ad lapidem, ut ibi rursum esset omnibus spectaculo. His actis habebatur infamis per omnè vitam, & ignominia gratia *ὄνειαφης* dicebatur, quod asinum equitasset. Lapis autem nefastus ac detestabilis habebatur in quo steterat mulier, Plutarchus in Problematis Quadrabit hæc nomenclatura adagij instar in quamvis proliquitæ fama. In Varini Camertis Lexico onobostides & onobastides eodem sensu legimus Oncebares, Stephano *ὄνειαφης*, Aegypti vrbs est. Maxima etiam apud Parthos ignominia ducebatur, nudia asino inuehi, Suid. Asinina pellis germ. *Esibut*, sunt spissa, & parantur à pictoribus qui ijs ad pingendum vel scribendum vtuntur. Mesha Arabice nominatur pannus contextus ex pilis asinorum & caprarum, vel caprinis tantum: vnde Arabes solitudinum incolæ tentoria & saccos sibi conficiunt, Andreas Bellunè Equæ caluaria, sed non virginis, intra hortum ponenda est, vel etiam asina. Creduntur enim sua præsentia fecundare quæ spectant, Palladius. Columella lib. 10. inter rusticorum remedia aduersus tempestates, sic scribit: Hinc caput Arcadici nudum cute fertur aselli Tyrrenus fixisse Tages in limite ruris. Asinus quatiens aures, tempestatem indicat, Incertus. Aselli se vertentes fricando ad terram dorsa sua, indicant magnas pluuiæ guttas. Obscurus.

F.

Pullos asinarum epulari Meeenas instituit, multum eo tempore prælatos onagris: post cum interitit autoritas saporis, Plin. Aristophanis interpres in Vespis scribit asinos Athenis in cibū venisse, super his verbis poeta: *ὄνειαφῶν φάρμακον εὐπορείων γάρ οὐκ ἔστιν ἄσπετον, ὅτι τὸ εἶναι τὸν γάρον ὄνειαφῶν ὄνειαφῶν*. Sunt qui asinorum domesticorum, etiam cum senuerunt, carnes mandant: quæ pessimi sunt succi, ac concoctu difficillima, stomachumq; lædunt, & præterea inter edendum sunt insuaues: quæ admodum equorum ac camelorum carnes, quibus etiam ipsi homines, animo & corpore asinini ac camelini, vescuntur, Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus. Circa Alexandriam abundat Elephantia, propter calorem aeris & victum: vescuntur enim athara, lentæ, cochleis & salfamiliis multis, & asinini carnis & alijs huiusmodi exasium & melancholicum succū gignentibus. Gal. 2. ad Glauc. Lac muliebre temperatissimum est, mox caprillum, hinc lasininū, ouillumq; postremo vaccinum, Aegineta. Archigenes & Philagurgius omne lac incommodū esse calculosis pronuntiant, præter asininum, quod substantia tenuissimum est, & facultatis facillimè dissoluentis. Igitur mirabiliter articulorum tumores & nodos (quos ad callosæ duritiæ modum ex vitio lactis vsu pueri sustinere coguntur) leuigat & delet: vnde admonendum duxi ut ipsum calculosis assidue hemina mensura exhibeatur, post matutinas deambulationes, atq; id præferri dicitur à lapidis generatione gratia, præ omnibus alijs fiat. Meminit horū Actius in curatione lapidis vesicæ. Idem scriptor alibi de suppurationis renibus tractans, his verbis vtitur: Lac itaq; cū melle post puris eruptionem eis præbendum: & primum quidem asininum aut equinum, ad vlcera enim repurganda conducit: quū vero repurgatione amplius opus non habent, & morsus sunt obtrusiores, indigetq; æger nutrimento, tunc etiam bubulum lac eis exhibendū duarum aut trium heminarū mensura. Bubulum, asininum, & equinum lac, ventri magis idonea sunt, sed ipsum turbant, Dioscorides. Maximè repurgat lac equinum, tum asininum, deinde bubulum, tum caprinum, Varro. Agathus cum vris & tauris & lapis conligere solitus lacte asinino vescabatur. Textor. Pullum asininum à partu recentè subijciunt equæ, cuius lacte ampliores fiunt, quod id lac quàm asininum, ac alia omnia dicunt esse melius, Idem. Dulcissimum ab hominis lacte camelinum, efficacissimum ex asinis, Plin. Bubulum lac pinguisimum est, ouinum & caprinum multo minus, asinarum minimum pingue habet. Quamobrem perraro alicui in ventre coagulatur, si recens nullum & calidum adhuc bibatur: quod si sal & mel adijciantur, fieri non poterit ut amplius coaguletur in ventre. Eandem ob causam alium magis subducit, quod serum ei copiosius insit, minus autem de casei natura, cuius ratione lac alium sistit, Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus. Et alibi, Equinum lac ocyus descendit, similique modo asininum. Queritur apud recentiores medicos, an asininum lac sit omni alio tenuius: quoniam Galenus secum etiam in hoc pugnare videtur, lib. 6. de sanitate tuenda inter omnia lactis genera tenuissimum dicens: tertio autem de alimentorum facultatibus. pauld ante citatum iam locum camelinum & equinum ei in tenuitate præferens, Aristotelem tertio de animalium historia secutus. Hos locos Ioan. Manardus in epistolis ita conciliat: Sexto de sanitate tuenda, inquit, Galenus asininum lac leptomer: staton, id est, maximè tenuium partium affirmat: in tertio vero de alimentis, camelinum asinino, non in tenuitate sed in humiditate præfert, hygroton enim dicit. Quare nisi fateri voluerimus Aristotelem aliud sensisse quàm Galenum, dicere oportet: bit, quod per tenuissimum non intellexerit tenuissimarum partium, sed maxime humidarum, Hæc ille. Ego Galeni verba sic accipio, asininum lac tenuissimum rectè dici, si comparetur animalium lacti quæ apud nos & plerasque gentes vulgari solent. vacarum nempe, ouium, & caprarum: simpliciter vero, & comparatione ad animalia, quorum in usitatum fere ad cibum & potum in Europa lac est, vt camelis & equi non tenuissimum, sed crassius. Sic etiam Plinius tenuissimum lac camelis esse scribit, mox equabus, crassissimum asina, vt coaguli vice vtantur. Crassissimum dixisse videtur, pro crassius quàm cameli & equæ. Leptomeres, id est, tenuium partium vocatur, quod non crassis neque viscosis partibus constat, & cito ac facile corporum meatus subit: id quod lacti èd magis conuenit, quod liquidius est, minusque caseosæ substantiæ habet, vt Galenus ipse exponit. Sed ne sum longior, & si plura hoc in læco

contra Manardum dicenda haberem, ad remedia transeo quæ ex asino & diuersis eius partibus apud scriptores celebrantur.

G.

Ex eadem aqua, de qua bos aut asinus biberit paululum sumptum & potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, Marcellus & Plin. E caluaria asini, &c. ad comitiales remedium est apud Trallianum: nisi forte *de* malè aliquis scripserit pro *de* vs, quod est *de* vs. Asini frons cuti alligata gestataq; morbo comitali liberat, vt legitur in libro Stratonis, dicitur autem moschionis, Trallianus. Corallium ex cerebro asini alligato Epilectico, Idem. Ad comitiales prodest asini cerebrum ex aqua mulla, infumatum prius in folijs, semuncia per dies potum, Plinius lib 28. cap 16. Numerus dierum in exemplaribus vulgatis non est expressus: ex sequentibus tamen constat non pauciores esse quam 30. Ridiculum est quod apud eundem legitur: Si quis asino (inquit) in aurem percussum à scorpione se dicat, transire malum protinus tradunt. Est genus febrium quod amphemerinum vocant, hoc liberari tradunt, si quis è vena auris asini tres guttas sanguinis in duabus heminis aquæ hauserit: item venenata omnia accenso asini pulmone fugere, Plin. Idem si tritus bibatur ad anhelitum & tussim commendatur ab Haly Arabe. Sunt qui ex asino mare nigroq; cor edendum cum pane sub dio prima aut secunda luna præcipiant contra morbum comitiales, Plin. Lecur inflatum est comitalibus prodest, sed ieiunium edendum præcipitur, Dioscorides. Alij admixta modice panace, ori inflandum docent idq; diebus quadraginta: sic à comitalibus morbis & alijs infantis tueri, Plin. Aridum tritum cum petroselinis partibus duabus, & nucibus iuglandibus tribus purgatis ac melle illitis (alijs ac melle tritum) in cibo datum hepatico ieiunio mirabile est, Plinius & Marcellus. Cinis ex eo cum oleo ad serophulas utilis est: Item ex hepate & carne eius cinis ad fissuras frigore contractas, vt Auicenna scribit: ego Dioscoridem magis approbo, qui vtraq; hæc remedia vngularum cineri attribuit, vt etiam Rasis. Ad licen vitiū efficacissimè datur inueteratus lien asini, ita vt in triduo sentiat utilitas, Plin. Si lienosus de splene asini arefacto quotidie ieiunus pauillum manducet, ita potenter sanabitur, vt intra triduum utilitas remedij huius appareat, Marcel. Splen contritus & ex aqua impositus mamillis lac prouocat, Sextus. Lien inueteratus ex aqua illitus, mamillis abundantiam facit, vluus suffitus corrigit, Plin. Splenis asinini leuissimus puluis, cum seuo vrsino & oleo ad mellis crassitiam redactus, & illitus, supercilij pilos restituit, Rasis. Renes inueterati tritij, & in vino mero dati, vesicæ medentur, & vrina in continentiam cohibent, Plin. Eidem arefacti atque exusti tritij, id est in puluerem tenuissimum redacti, & ex mensura conchule vnus cum vini meri cyathis duobus strangurioso potui dati efficaciter medentur, Marcellus. Cinere genitalis asini spissari capillum putant, & è canicie vindicari si rasis illinatur, plumbosq; tritis cum oleo, Plinius. Coitus stimulat dexter asini testis in vino potus pro portione, vel ad alligatus brachiali: nec non eiusdem à coitu spuma collecta rosæo panno, & in clusa argento, vt Oribanec tradit. Salpe genitale (asini) in oleum feruens mergi iubet septies, coq; perungi pertinentes partes: Bialcon cinerem ex eodem bibi. Testes sale asseruati, & aspersi potioni, in asinarum maxime lacte vel ex aqua, ad comitiales profunt, Plinius. Fel tauri vel asini vtrumq; per se aqua in fractum, maculas in facie tollit euitatis solibus ac ventis post detractam cutem. Plinius & Marcellus. Sanguis asini sedat fluxum sanguinis ex vclamine (id est, cerebri tunica, ni fallor) Barbarus quidam: (Dioscorides hanc vim cerebro gallinaceorū attribuit) Sanguis asini prohibet fluxū sanguinarium è meninge, Auicenna. Eiusdem tres vel quatuor gutte cum vino haustæ, febres quotidianas sanant, Aesculapius quidam. Plinius, vt paulò ante retuli, idem scribit de tribus guttis sanguinis ex vena auris, in duabus heminis aquæ haustis. Sanguis asinini pulli ex vino, regio morbo medetur, Plin. Medulla cameli, adeps & lac asini, pili è cauda sinia, adijciuntur vnguento cuidam ad resolutiones apud Actium 12. Spuma niri canum moribus ex asinino adipe aut sillis medetur. Diosc. Adipem tradunt cicatrices corpori concolores reddere, Dioscorides: vel vt alij, vestigia cutis aboleat: vt Plinius, cicatrices nigras reducit ad colorem. Sanat & vuluarum exulcerationes idem inueteratus, & in vellere appositus duriciem vuluarum emollit: per se vero recens & inueteratus ex aqua illitus, psilothri vim obtinet, Plin. Si medulla asini aut seuo, is qui comitiale patitur, loco calido inungatur plurimum iuuabitur, Rasis, Scabiem hominis asinina medulla maxime abolet. Plin. Seuo cicatricibus ac lieheni lepriq; maxime color redditur: Sole adusta eodem aptissime curantur, Plin. Coitus stimulat anferis masculi adipe permixto illitum, Plin. Sextus similiter, qui non seuum sed adipem rectius vocat, & ad anum hoc medicamentum apponi iubet. Pelis iniecta impaidosiofantes facit, Plin. Somnos allicit ardeola rostrum in pelle asinina fronti ad alligatum. Idem suffitus asini albi pilos & lupi sterus, Hippocrates lib 1. de morbis mulier. in prescripto quodam ad conceptum, Epilepticus concidet si pilos asini & mule in suffitum offeras, Trallianus. Sanguinem suffit pilorum asini cinis illitus efficacior vis è maribus aceto admixto & in lana ad omnia profluua imposito. Plin. Ossa cõfracta & decocta contra leporis marini venenum dantur. Vngularum asini cinis per dies multos (toto mense, Plinius) binis cochlearibus (vel vt Rasis habet, pondere trium aureorum & dimidij) porus, prodit comitiales adiuuat: eadem oleo subacta strumas discutit: & illitæ (puluis siccus illitus) pernionibus medentur. Dioscorid. & Galenus lib. 11. de simplicibus pharmacis. Ad epilepticos, vngulas asininas vltas & tritas dato Galeni loco non rectè phygæda legunt. Strumas discutit vngula asini vel equi cinis, ex oleo aqua illitus, & vrina calefacta. Plin. Curat etiam ea quæ serpunt vlcera, inspersus, Idem. Asini vltas vngula miscetur medicamentis ad vmbilici tumores infantium, apud Actium: item collyrio oculorum apud Myreplum. Vngula asinina suffitæ partum maturant, vt vel abortus euocetur: nec aliter adhibetur, quoniam viucentem partum necant, Plin. Cinis ex eisdem eū asinæ lacte inunctus, cicatrices oculorum & albugines tollit. Vt leucomata oculorū efficaciter discutias, vngula asini viucentis lima, & scobe earum quam tenuissimo, qui leuitate sua oculos non offendat, cum lacte muliebri mixto, frequenter inungito, Marcell. Annulum ex vngula asini, in quo nigri nihil sit, ab epileptico gestatum, prohibere aiunt, ne concidat. Hodie idem pollicentur de annulo ex vngula ales. Ad concussos dentes & dolentes, Asini vngula vltam tritamq; aceto excipe, & orbiculos faciens reponat vsu, aceto orbiculum vnum liquato, datoq; ore continendū, ilico enim dolorem sedat tollitq; è Galeo 2. Capilli & barbæ nascuntur etiã glabro, si liehen asini, id est collectione duram quæ est circa crura eius, comburas, & teras, & puluerem illum ex oleo vetere imponas: hoc ita validū est, vt si muli rinde maxillam vnixeris, barbæ ei nasci scias, Idem. Lethargicos excitat illitus ex aceto, Plin. Ex quacunq; causa grauednè capitis exortā, quæ intempeliuū cõcitet somnū, sine dolore discit, si quis impetiginis in asini cruribus naturaliter natas detrahat, easq; in scobè delimitas, in mixto aceto narib. penitus obliquet, Marcell. Carnes ex iure sumptæ phtusicis medentur: Hoc genere maxime in Achaia curant id malum, Plin. Simile quid apud

Auicennam

Auicennam legitur. Ad phtusiu, carne asinæ scotoque capræ, medicina salubris, Serenus. Sunt qui carnem asini, sanguinem alij aceto dilutum, per dies 40. bibendum contra morbum comitiale præcipiunt, Plin. Asininum lac cum melle potui datum, ventrem facile & sine periculo soluit, Marcel. Dioscorides & alij simpliciter alium mollire scribunt. Bubulum, asininum, & equinum lac, ventri magis idonea sunt, sed ipsium turbant, Dioscorid. Asinæ lac ad purgationē dat Hippocrates in libro & diæta morborum acutorum, vbi Galenus cõment. 4. lac istud purgantium omnium mitissimum & infirmissimum esse scribit: esse verò humidius quouis alio lacte & ventri deijciendo aptius. Vide Mundellam in Dialogis, quod lac asinæ nõ purget asferentem. Asininum peculiariter collutos dentes gingiuasq; stabilis, Idem. Asinino lacte dentes dolentes colluito: hoc & eos qui mobiles sunt corroborat. Archigenes apud Galen. Nic. Myreplum. Eodem lacte percussu vexatos dentes, aut dentium eiusdem cinere, confirmari notum est, Plin. Non solum enim dentibus innoxium est, sed ob tenuitatem etiam abstergendo conducit. Comitiales morbis viles tradunt testiculos arictinos inueteratos tritosque dimidio denarij pondere in aqua, vel lactis asinini hemina. Interdicitur vini potus quinidiebus ante & postea, Plin. Ad comitiales (vt diximus) coagulū vituli marini bibunt, cum lacte equino asininoque, aut cum punici succo: quidam ex aceto mullò, nec non aliqui per se pilulas deuorant, Idem. Diocles epilepticis dat lac asininum & equorum impetiginis vel molorum, neque tempus adijciens factis & odiosis ægotantes afficiens rebus, Coel. Aurel. quod ipse Coelius non probat. Lac asininum melle mixtum Galenus iuueni, qui ferè contabuerat, à balneo statim exhibuit. Lac asininum in heceticis & tabidis morbis administratur: nam plus feri habet quam alterius substantiæ, vnde in phtusicis magis ad deteriorationem præbetur quam ad nutritionem, è nutriendis autem asinus in otio & herbis recentibus, vt ferragine, hordeo, secale. Rond. cap. de affect. ventris. Suspiriosis ante omnia efficax est potus equiferorum sanguis: proxime lactis asinini tepidi cum bulbis decocti, ita vt ferum ex eo bibatur, addito in tres heminas cyatho nasturtij albi, per fusi aqua, deinde melle diluti, Plin. Si dolent vbera, lactis asinini potu mulcentur: quod addito melle sumptum & purgationis mulierum adiuvat, Idem. Stomachum exulceratum lactis eiusdem potus reficit, item bubuli, Plin. Aristolochia vel agaricum, obolis ternis ex aqua calida, aut lacte asini pota, stomachi vitia sanant, Idem. Dolores stomachi lenit & maxime his, quibus tristitia aut desperatio accedunt, lac asininum aut muliebrem aut bubulum, silicibus incoctis potatum, Archigenes, apud Gal. 2. 107. Heraclides orthopnoicis dedit anisi feminis, quod ternis digitis prehenderit, tantundem hyoscyami cum lacte asinino, Plin. Commendatur etiam ad tussim, extenuationem, sputum sanguinis, hydropem & duriciem splenis. Capiti tamen infirmo, & vertigine aut tinnitu laboranti non conuenit. Priuatim prodest contra gypsum, & cerusam, & sulphur, & argentum viuum: Item duræ aluo in febr. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis vtilissimè: & bibitur ab imbecillitate vires colligentibus, quos atrophos vocant. In febr. etiam quæ creat dolore capitis. Pueris ante cibum lactis asinini heminam dari, aut si in exitu cibi rosonem sentirent, antiqui in arcanis habuerunt: si hoc non esset, habuerunt è caprino, Plin. Ad columellam pendulam (id est, valde laxatam absq; inflammatione) mentam ac rutam & coriandrum lacte asinino trita gargarizanda præbe. Galenus de compos. med. 2. 77. lib. 6. Ad aphthas, lac asininum gargarizandum præbe. Idem. Eiusdem potus utilis est celiacis & dyntericis, addito melle, Plin. Tenesimus (id est, crebra & inanis voluntas egerens) tollitur potu lacte asinino, item bubulo, Idem. Serum aut lac asininum propinat Hippocrates in tabe dorsali, & bubulum lac per dies 40. lib. 2. de morbis. Idem ad fluxum & alios morbos vteri, coagulū asininum cum mali punici radice, &c. bibendum præcipit. Sunt inter exempla qui lac asininum bibendo liberati sunt podagra chiragraue. Alij vero feri asinini potu eisdem morbos profusus euasere, Plin. Aqua mulla contra hyoscyamum salutaris est cum lacte, maxime asinino, Idem. Asinino lacte foto venena restringuntur. Peculiariter si hyoscyamum potum sit, aut viscum (chamæleon ixias potius) aut cicuta, aut lepus marinus, aut opocarpachum, aut pharicon, aut dorycnium; & si coagulū alicui nocuerit: nam id quoque venenum est in prima lactis coagulatione. Sed meminisse oportet recenti vtendum, aut non multò postea tepesfacto. Nullum enim celeriter emanescit, Plin. Cancri fluuiales triti potique ex aqua recentes, seu cinere adseruato, contra venena omnia profunt, priuatim contra scorpionum ictus cum lacte asinino: vel si non sit, caprino, vel quocunq; Addi & vinum oportet, Idem. Venenis datis expellendis, lac asinæ, placidaque bouis prodesse loquuntur, Serenus. Lac asini contra leporem marinum commendat Nicander. Si hydrops à splene fuerit, lactis asinini heminas octo præbe melle affuso: Hippoc. lib. de internis affectibus. Rupta, conuulsa, cancri fluuiales triti in asinino lacte maxime sanant, Plinius. Asininum lac conferre aliquid candorū in mulierum cute existimatur. Poppea certe Domitij Neronis coniunx, quingentas per omnia secum fetas trahens, balnearum etiam folio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens, Plinius: & rursus alibi, Cutem (inquit) in facie erugari & tenerescere, & candorem custodire lacte asinino putant. Notumque est qualdam quotidie quingentarum custodito numero fouere: Poppea hoc Neronis principis instituit, balnearum quoque sic folio temperato, asinarum gregibus ob hoc eam comitantibus. Denigrant capillos hæc. Radicem capparum tritam cum muliebri lacte, aut, vt alijs placet, asinino, ad tertias cognito & ad noctem pro cataplasmate imposito. Archig. 2. 17. Vrina asini atritus calciamentorum cum luro suo illita sanant: item scabiem hominis, & vngues scabros, Plin. Lepras ac furfures tollit tauri, vel addito nitro vrina asini circa canis ortum, Plin. Asini vrina traditur nephriticis siue renum vitijs mederi in potu, Dioscorides. Eadem cum melanthio prodest contra omnes impetus & suppurationes siue panos & apostemata, Plin. A sydere percussorum curatio. Asinilotio ipsos consperge & sanescunt, Galenus. Alij vlcerebus exedentibus & humidis vitem prædicant. Sideratis vrina pulli asinini narido admixto perunctione prodesse dicitur, Plinius. Eadem capillum densari putant, admiscetque nardum fastidij gratia, Idem. Vrina muli vel mulæ vel asini cum suo luto illita, & clauso abolet, & callis medetur, Marcel. Ad pendulam columellam Apollonius loturum Asini plurimum & calidissimum bibendum præberi præcipit. Galenus. Fimum asini recens cum rosaceo in grauitate aurium tepidum instillatur, Plinius. Vlcera capitis subito nata sanantur, si asini stercore succo, & seillæ contritæ quantum fatis videbitur, & bubulæ adipis tantundem miscueris, atque ad capitis vlcera veluti cerotò vsus fueris, Marcel. Quidam, si intestina prolapsa in hernia non poterant intromitti, superponebat stercore asini calidum & hoc per 3. dies continuabat. Arnoldus. Tam asinorum quam equorum fimum, siue crudum, siue crematum, addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet, Dioscorides. Stercus asinæ aridum naribus infriatum sanguinem sine intermissione fluentem cito compefcit, Plinius. Idem si recens imponatur, profluua sanguinis mire sedare dicitur: item cinis ex eo. Qui vluus etiam prodest impositus, Plin. Ad fluxum sanguinis è vulnere: Recentem ac calidum adhuc fimum asininum cataplasmate modo

super

Non est hic silentio prætereunda mirabilis illa Bileami asina in sacris libris Numerorum cap. 22. celebrata, cui & angelum Dei videre, & dominum insidentem alloqui diuinitus datum est. An non etiam ipse resū dominus Christus, dum suum ipse ingenium ab omni fastu alienissimum offendit, & indomito adhuc asello vehitur, vt diuus Zacharias olim futurum prædixerat, maximam huic quadrupedi gloriam adiecit? Extat Luciani liber Lucij vel Asini titulo, & L. Apuleij libri vndecim Asini aurei idem vtisq; argumentum, sed Apuleius omnia copiosius tractat & multa intermiscet. Institutum est naturam mortalium & mores humanos obiter designare, vt admoneremur ex hominibus asinos fieri, quando voluptatibus belluinis immergi asinali stoliditate brutescunt, nec vlla rationis virtutisq; scintilla in eis elucescit. Sic enim homo, vt docet Origenes in libris periarchon, fit equus & mulus: sic transformatur humanum corpus in corpora pecuina. Rursus ex asino in hominem reformatio significat calcatis voluptatibus exutisq; corporalibus delicijs rationem respiscere, & hominem interiorē, qui verus est homo, ex ergastulo illo cœnofo ad lucidum habitaculum virtutibus & religione ducibus remigrasse, ita vt dicere possimus iuuenes illicio voluptatum possessos in asinos transmutari: mox senescentes, oculo mentis vigente, cum virtutes iam matureseunt, exuta bruti effigie humanam resumere. Proclus nobilis Platonicus monet multos esse in vita lupos, multos porcos, plurimos alia quadam bruti specie circumfusos. Quod minime mirari nos oportet, cum terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium, in quo animæ aut vnguentis delibatur, aut pharacis epotis inebriatur, transfigurentur in brutas animantes. Pharmaca autem sunt obliuio, error, inscitia: Quibus anima consopita brutescit, donec gustatis rotis, hoc est scientia (quæ mentis illustratio est, cuiusq; odor suauissimus) auide hausta in humanam formam, hoc est rationalem intelligentiam, reuertatur: Hæc Beroaldus in Apuleij Asinum. Asini encomium scripsit Hen. Cornelius Agrippa, in postrema parte libri de vnguentis scientiarum. Leo Africanus in descriptione Africæ lib. 8. cap. 20. agens de hiltionibus Africæ qui certis diebus in quoddam Alcairi suburbium conueniunt, qui camelos, asinos, & canes saltare docent, inter cetera sic scribit. Plerunq; hiltionum quispiam, vbi non nihil præful-tauerit, ad asinum conuersus alta voce Sultanum magni operis ædificium meditari ait, proinde opus illi fore omnibus Alcairi asinis, calce, lapidibus, ceterisq; id genus necessarijs rebus deferendis. Tum asinus repente in solum prolapsus, pedes in æra attollit, ventrem iurgefacit, atq; oculos non secus claudit quam si exanimus esset. Interim astantibus hiltio asini casum conueniunt, obnixeq; rogat alio recuperando ipsum adiuuent. Coacta viritum qua potest pecunia, Ne exilimetis, inquit, asinum mortuum: hiltio enim paupertatis domini sui conscius, hoc dedita opera confingit, vt munusculis illi collatis, pabulum sibi emere queat. Deinde ad asinum conuersus, vt confestim exurgat monet: ceterum non se loco dimouens asinus, frequentibus sustuarijs vapulat: quibus nec dum excitatus, fabulam repetit hiltio, iterumq; plebem adortus, Scitote, inquit, Sultanum edictū tulisse, vt luce crastina populus omnis triumpho spectandi causa ciuitatem exeat: fœminæq; omnes venustæ ac nobiles pulcherrimos asinos in-
equitent, atq; ijs auentam & præstantem Nili aquam potandam exhibeant. Vix hæc verba absoluit hiltio, quando asinus in pedes erectus prosiliit fremens & lætitia exultans. tum fabulâ prosequens hiltio, Vici, inquit, nostri præ-
feste, à me commodato petijt elegantem hunc meum asinum, deformi ac vetulæ vxori suæ vtendū. Ad hæc ver-
ba asinus, tanquam humanæ mētis compos, auriculas complicat, & altero pede claudicans luxatum se fingit. Tum hiltio: tibi itaq; arrident iuenculæ? Asinus caput inclinans annuere videtur. Age, igitur, hic plurimæ sunt iuenculæ, iudica quæ tibi magis placeat? Asinus spectatorum coronam circumdat, & fœminam honestiorem seligens, eò contendit, capiteq; contingit: spectatores verò alta voce ridentes, exclamant, Heus, inquit, asini fœminæ! Post hæc asino in hiltio hiltio, ad alium se locum confert. Hæc ille. Aegyptij in Hieroglyphicis oncephalum pin-
gunt, hominem rudem & nunquam peregrinatum significantes, vt qui nec historias cognouerit, neq; ea quæ alibi sunt persequitur, Horus. Apion Posidonij & Apollonij Molonis mendacia secutus, vt Iosephus secundo aduer-
sus ipsum libro redarguit, Iudæos Hierosolymis in templo aureum asini caput ingentis pretij coluisse scribit: idq; deprehensum esse ab Antiocho Epiphane cum templum spoliaret. Atqui cum varij casus (inquit Iosephus) no-
stram ciuitatem vexauerint, & Theos ac Pompeius magnus ac Licinius Crassus, & postremo Titus Cæsar ciuita-
tem ceperint, nihil huiusmodi illic inuenere, sed purissimam pietatem. Antiochus verò pecuniarum inops, cum non esset hostis, sed fœdere iunctus, socios & amicos nos aggressus est, nec aliquid in templo derisionis dignum in-
uenit, vt multi & fide digni scriptores testantur, Polybius Megalopolitanus, Strabo Cappadox, Nicolaus Dama-
scenus, Timagenes, Castor Chronographus & Apollodorus: qui omnes Antiochum pecunijs indigentem & fœ-
dera violasse, & templum auro argentoq; plenum spoliasse scribunt. Hæc Aegyptius Apion considerare debue-
rat, nisi cor asini ipse potius habuisset, & impudentiam canis, qui in Aegypto assollet coli, hæc Iosephus. Meminit
historiæ huius Nic. Leonici: nus etiam lib. 3. cap. 30. Plutarchus Sympoticorum lib. 4. problemate 5. Probabile vi-
detur (inquit) Iudæos suem colere, vt pote seminandi & arandi magistram, vt asinum quoq; colunt, quod aquæ
fontem eis aperuerit. Huc facit Petri Criniti ex primo libro de honesta disciplina caput 9. Verba sunt (inquit)
Cornelij Taciti, quo loco historiam de Iudæorum origine & moribus scribit. Asiniferæ Iudæi Mosis duci, atq; om-
nium ignari fortuitum iter incipiunt: sed nihil æque quàm inopia aquæ fatigabat: iamq; haud procul exitio totis
campis procubuerant, cum grex asinorum agressem, e pastu rupem nemore opacam conscendit. Secutus Moses,
coniectura herbidi folij, largas aquarum venas aperit. Hic vulgatissimi codices deprauati sunt: sed ita legendū esse
constat ex Apologetico Tertulliani, vbi ille, Refert (inquit) Tacitus Iudæos Aegypto expeditos, siue (vt putauit)
extorres, vallis Arabiæ aquarum locis egentissimos. cum sit macerarentur, onagris, qui forte de pastu potum pe-
tituri existimabantur, indicibus fontium vsos, ob eamq; gratiam cõsimilis bestia superficiem consecrasset. Sed hæc
mera mendacia sunt. Nos in sacris legimus Genesios 36 quod Ana fœcer Esau dum pascit asinos patris sui in de-
ferto, inuenit ארמיים, mulos interpretantur rabi Saadias & Salomon, vt etiam Steuchus & Sanctes ex no-
stis. Hieronymus aquas calidas, secutus quorundam Iudæorum opinionē. Sic enim scribit in Quaestionibus. Alij
putant iamiā maria appellata, & volunt illum aquarum congregationes reperisse, quæ iuxta idioma linguæ He-
braicæ marianuncupatur. Et pauld post: Nonnulli putant aquas calidas iuxta Punicæ linguæ viciniā, quæ Hebræe
contermina est, hoc vocabulo signari. Sunt qui arbitrentur onagros ab hoc admisso esse ad asinas, & ipsum istius-
modi reperisse concubium: vt velocissimi ex his asini nascerentur, qui vocatur iamini. Pleriq; putant quod equa-
rum greges ab asinis in deserto ipse curauerit primus insecendi, vt mulorū inde noua contra naturam animalia na-
scerentur. Aquila, Symmachus, Theodotion & L. x. vocē Ebraicam reliquerunt, quæ tamen à librarijs vitiata est,
dum alij scribunt יאמין, alij יאמין. Chaldaica translatio habet, ארמיים gbarain, id est fortes: Arabica ארמיים
kogar: Perfica Mar an astara. R. David Kimhi in libro Radi cum mulos exponit quem doctiores hodie sequuntur. 70
Cæterum

Cæterum Romani veteres pari causa & Christianos æque ac Iudæos asinarios vocarunt, obstinato videlicet in
Christi nomen odio, quia per ignominiam etiam Christum per eliteram appellabant. Sed & figuris picturisq;
Christianis illudebant, quando infando etiam picturæ genere Deum nostrum sic depictum spectanti populo
propofuerunt, vt is foret auribus asininis, pede altero inungulatus, librum gestans & togatus. Cui flagitio vt se-
lus adderent, tali titulo Christi effigiem dedecorarunt: Deus Christianorum ἀσινάρης: qua in re non ipse quidem
Tertullianus agrè à risu abstinuit, cum nomen ipsum & formam conspiceret, Hæc Crinitus. Non emittenda est
hoc loco Simsonis historia, quæ in sacris Biblijs libro Iudicum cap. 15. proponitur. Simson vir apud Iudæos omnium
fortissimus, cum in ipsum inermem Philistæi irruerent, maxilla asini arrepta quamuis iam marcida hostes nulle
prostrauit: inde cum nimia siti laboraret, proiecta maxilla, preces ad Deum fudit, & aqua ex dente molari pro-
fluentis scaturiginem impetrauit. Sunt qui vocem Hebraicam שפתח hamaçtesch, non verum dentem mola-
rem, sed saxum dentis specie interpretentur, quod fuerit in loco illo tum recens à re gesta Læhi, id est maxilla, ap-
pellato. Notum est lapides quosdam molares vocitari, non solum qui tam in vsu molæ sunt, sed quoniam illi us
sunt generis, ex quo præstantiores sunt molares siue catilli, quos asinos etiam Græci nominant.
VI. Pierius Valerianus in vario & doctissimo suo Hieroglyphicorum volumine docet, per Asini effigiem de-
notabantur olim, denotariue possunt hæc. I. Rerum omnium, hominumq; locorumq; ignarus per Asinici-
pitem hominem significabatur. II. Immodica petulantium hominum luxuria, per Asinum in diuinis literis
notatur. III. Impudentia: quod Asinus sua tantum comoda destinatis quodam animo prosequatur:
& modò suæ morem gerat voluntati, nihil penitus habeat, castigationes contemnat, verbera etiam nihili faciat. Xe-
nophon Asinos quadrupedum inauerecudissimos dixit. Iosippus cor Asini & Canis impudentiam obijcit Appio-
ni. II. III. Populus Iudæicus: vt pote qui sublimioris doctrinæ, quæ in diuinis eorum literis delitebat, intel-
lectum minime percipiunt, simplicitatemq; scriptorum tantum prosequuntur, ob huiusmodi stuporem & im-
peritiam Asinæ assimilatur, quam Christus posthabuerit in scenso eius pullo, qui factus est ea doctrina dignus
quam ille nos docuit, &c. V. A Deo & sacris alieius. Asinum enim Aegyptij adeo impurum existimabant, vt
animal etiam dæmoniacum arbitrantur, &c. Erat verò apud eos mos vt Asinum ludibrijs omnibus incesse-
rent, luto cespitibusq; passim impetum, contis etiam simularent, quaque se locus offerret opportunus, præci-
pitem agerent. vnde proverbum in contemptibiles despiciatissimosq; homines emanari, Asinus Aegyptius.
VI. Egregium principium citò destitutum. In ore enim omnium est Asini succussationem (vel inceptum car-
sum) parum admodum procedere, &c. VII. Stoliditatis ludibrium. Sic Aegyptij in Simiarum greges Asini
num vel saltare vel tibij canere, vel eriam disceptare fingebant, rem quidem tam dictu quam spectatu ridiculam,
sed quæ in secessu pondus habeat. VIII. Indocilitas, per Asinum frænatum, apud Aegyptios & Mathematicos.
IX. Sophistarum nugæ. Asinum enim (inquit Pierius) Sophistæ nostritæ in delicijs habeat, vt sine Asino
nihil meditentur, nihil moliantur, & disciplinam omnem suam ἀσινὰ δὲν σπουδῆς ostentent, &c. X. Adulatorum il-
lecebræ. Sacerdotes enim Aegyptij Asinum inter flores & vnguenta statuebant: quorum nihil ad hunc modum
pertineret: ex hoc felicitæ perniciem, quæ potentioribus præcipue assentatorum machinis insidiatur, in dantes,
cum inde risui & ludibrijs omnium exponantur, qui enormes adulatorum assentationes aucupantur. XI. Igna-
uia. XII. Mulier male morigera & conceptum euitans, &c. per Asinam & fustem inhaerentem tergo, desi-
gnatur: vt vir etiam minime officiosus in vxorem, per Asinum, &c. XIII. Pregnantæ dissimulatrix. Asina
enim impendio cauet ne vel in conspectu hominum, vel in luce parcat. XIII. Solstitium vel tempus annuum,
per Asinæ pullum. Solstitio enim terè & parit & admittitur: annumque integrum omnino gestat. XV. Vic fru-
gi, vxor prodiga, per hominē sparti funiculum torquentem, & Asellum à tergo opus quantum unque feret, ab-
rodentem. XVI. Patrem familiæ parcum, familiam prodigam, per Asinum vnum longioris funis nodos. com-
plicantem, & acalios à tergo clanculum dissoluentes. XVII. Bonum omen, quod Augusto in aciem descen-
denti Eutyclus asinarius, & Asinus Nikon nomine obuij fuerint. XVIII. Vinitory, nam abrosio ab Asino vi-
tis palmite, vindemiam inde feraciorem prouenisse obseruatum est: idque secuti mortales latitorem sibi quotan-
nis prouentum comparant. XIX. Ochusab Aegyptijs, quem tanquam tyrannum oderant. XX. Labor
indefessus atque feruillus. Eremitam diuinæ literæ per Onagrum intelligunt, hoc enim animal in solitudinarijs lo-
cis vitam degit.

Andræ Alciati Embléma in auaros.

50 *Septimus populos inter diuissimus omnes,
Defraudans geniumq; suum, mensasq; paratas,
Cui similem dicam hunc, in opem quæ copia redat?
Nang, asinus dorso pretiosa obsonia gestat,* *Arua senex nullus quo magis ampla tenet,
Nul præter betas, durasq; rapa vorat.
An ne asino? Sic est, insular hic eius habet.
Seq. rubo aut dura carite pauper alit.*

Σενέριος, ὄντι λαλεῖ.

Τίτη δὲ δὲ ἀγκυλὴ βεβαδύπην ὄνον ἀμύμη ἐν ἰπποῖς,
Ὁυχ ἀλις δὲ τὴν μὴλοιο περιδρομὸν ἀσινάρησιν ἀνάγκησιν.
Αἰετὸ ἔτεσε πώλοισιν ἐξέρομας, ἢ ἔτε λαίπην
Γυρὸν ἀλκωνοῖς ἐξελάσσει δρόμον;
Σπειρηδὸν σποσπὸν κινηλοδῖωντ ἔχρει,
Ἢ ἦ μοι τίω σπολιῶ ἀνυχνί γράσαν ἀφῆν.

PROVERBIA.

Asinus Aegyptius, pro eo qui derisui sit omnibus, quemque omnes infectentur, conuellant, lacerent, Cælius
Rhod. Bouem si non possis, asinum agas. Vide inter proueria de Boue. Asellam agas. Asinus alia portat, alia La-
con. Antronius asinus. Asinus inter apes, de ijs qui in mala inciderunt, Erasmus & Suidas. Sus sui pulcher, asinus
asino. Vide in Sue. Asinus auis, Eras. & Suid. Asinus auriculas mouens, Erasmus & Suid. Ἡ λιθὸς πὲρ τὸ σπυροῦς λὺς,
καὶ νωθὸς, ὅσοι ἱμπερὸς μάστιγας, καὶ οἱ τὸ χάλινον ἔλκοντι παθὲσσι, συχναὶ οἱ σπειρηδὸν ἔστων. Verba hæc apud Varinum ex
authoris innominato citantur. Auriculis demissis, prouerbum à iumentis ductum, cui aduerari videtur illud,
Auribus arrectis. Horatius Scrm. 1. Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus. Quam grauius dorso subjicit onus.
Nos etiam aures illum demittere dicimus, qui spe sua frustratur, Es laßt die oren hangen. Asini aures, vide pauld
inferius in Mida. Asinus balnearioris, in eos qui ex suis laboribus ipsi nihil fructus capiunt, sic Germani, Ein Kar-
B 3 ger reyer

gerreycher ist Salomons esel. Ab asinis ad boues transcendere, est ex humiliori conditione ad ditiorum partes transire, apud Plautum in Aul. ut supra recitauimus. Asini homines pro stupidis & stolidis apud eundem in Pseud. Camelus vel scabiosa complurium asinorum gestat onera, Erasmus. Η κάμηλος φεραλάσα (aliis καὶ φεραλάσα) ποσειδων δὴν ἀνατίθειλα φεραλάσα, εἰς ἀγλαίην ἐν χερσὶν κατ' ἐπιλήθειαν, καὶ ἰαβὸν ἐταίρους, Suidas & Varinus. De Laide meretrice dictū puto, quæ iam vetula speculum Veneri consecrauit, ut Alciatus Emblemate perquam lepido expressit. Si vel asinus, canem mordeat, litem mouebit. Suidas Canthelium, tardus ingenio, rudis, vel magnus asinus, Suidas. Καθηλίως, αἰμὸς, μωρὸς, Varinus: forte legendum, καθήλιος ὄντος, μωρὸς. Asini caput ne laues nitro. Similia nobis sunt, Et est ut nos das man die sanum schirt, man pflockt oder senkt sy doch wual &c., Man sol die seck mit mit seuden nehen. Asini cauda. Asinus compluitur: Cephisodorus apud Suidam, Σειπίτης μὲν ἀγῶν ἵππων ἰσχυρὸς ὄντος ὄνομα: in eos qui maledictis nihil omnino commouentur. Nam asinus ob eutis duritiem ad eod pluuia nihil offenditur, ut vix etiam fustem sentiat. Huic asinia sunt apud nos. Ich bin so naß als ich wuerden mag: &c., Vnuem ich den rock schüttels, so fallet es alles ab. Asinus Cumanus, vel apud Cumanos, ὄντος εἰς Κυμάνων, Erasmus & Tzetzes in varia historia 4. 10. & 11. de rebus raris & inopinatis dicitur, Apostolus. Vide in Leone H. e. Asinos non curo. Ab asino delapsus. Ab equis ad asinos Equus ex asino. Vide vtrumque in Equo. Asinus esuriens fustem negligit: Huic respondet Germanicum, Hungerige fluegen oder mucken beßend, scharpf. Fabulam narrare surdo asello, Horatius 2. epist. Suidas etiam refert in prouerbio, ὄντος τὰ ὄντα κινῶν. Asinum sub freno currere doces, hoc est indocilem doces. Nā equus ad cursum idoneus, asinus ad equestrem cursum inuutilis, Horatius, Infelix operam perdas, ut si quis asellum. In campum doceat parentem currere frenem. Vtere, curru tuo de asinis nihil laborans, Ἀπὸνέμας τὸ σπῆ ἀμείζηνος, ἢ δ' ὄντων ἄδεν μέλη: hoc est, Cura res tuas his que fruce, nihil inquiring de alienis. Nam cui plaustrum est domi, nō opus habet deportandi oneribus asinos aliunde conducere. Asini lana, Ab asino lanam, & Asinum tondens, ὄντος πύλας, ὄντος κέρειν, de inuili vel impossibili labore. Asinus in pelle leonis: Notus est Aesopi apologus. Asinus ad lyram: ὄντος λύρας, scilicet ἀκούσας. ὄντος λύρας ἀκούων καὶ εἰ τὰ ὄντα: in imperitos & laude digna non approbantes, vel ea laudantes quæ non intelligunt, secundum illud, Asinus auriculas mouens. Apud Menandrum sic effertur, ὄντος λύρας ἤκουε, ἐσὶ δὲ λυγροῦ ὄντος. Pythagorei de animalibus solum asinum afferunt ad harmoniam non factum esse, proinde absurdam bestiam nullo sensu ad lyra soni tum affici, Aelianus. Miretur sanè aliquis cum natura auriculas longiores illis addiderit animantibus, quas auditu præcellere oportebat, & sonos promptissime apprehendere, cur non eadem sonos simul argutius discernant: ceruus enim discernit & afficitur, asinus non item. An non tam ad cognitionem & voluptatem aurita sunt animalia quædam, quàm ad corporis incolumitatem tuendam? præsertim cum timida ea omnia sint. Proinde in stupidum & ea quæ non intelligit se intelligere simulatent prouerbium hoc conuenient: Πῶς γὰρ αὐτὸν ἴσως ἀκούει ἐγγυαίνοντα καὶ σπῆ δὲ λαλήθῃσιν ἀνθρώπων, καὶ ὄντα μεγάλα ἔχη καθάπερ ὄντος; Suidas. Eiusdem argumenti sunt apud Suidam, 30 Asinus ad tibiam, Asinus tubam audit, ὄντος σπῆ δὲ αὐλῶν, ὄντος ἀκούσας ἀέλουγγου. Malo asino vehitur, ὄντος ὄντος πονηροῦ, ὄντος κινῶν, in eum qui res sunt parum secundæ: felices enim eximij equis in lidere gaudent: nec inscite iacietur in hominem parum feliciter coniugatum. Simile est illud Vuestphalorum, Heryt cyn geck pferdt. Nos vulgo hominem ira temere commotum asino inequitare dicimus. Asini maxilla vel mandibula, ὄντος γνάθου, iocus in hominem voracem apud Eupolidem. Eiusdem nominis Laconia promontorium est, quod stadijs ab Asopo ducentis distat, Pausania teste, à figura forsitan appellatum. Midas auriculas asini, Suidas & Varinus in Midæ mentione: in stolidos & crassis auribus pinguique iudicio homines: vel contra, qui aliquid eminus audiunt, quibus vulgo aures tenues esse dicimus: tyrannos præsertim, qui corycaos & auscultatores quasi oblongas aures habent, qua prouerbij figura longe etiam regum manus dicuntur. Eustathius annotat veteres finxisse homines quosdam habuisse aures Asini quod sensu audiendi valeret. Nullum aliud animal acrius asino audire ferunt, mure tantum excepto. 40 Lucianus in libello cui titulus, non esse facile credendum delatoribus, Calumnia depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit. Argo poetæ complures oculos attribuit, quod homo solers ac perspicax ὄντος ἐπιπράγμων fuerit: sic auditioni præcipue intentum asini aures habere dicitur. Midæ aures quomodo abierint in asininas Ouidius libro 11. Metamorphoseon graphice depingit. Asini dentes, ὄντος δαντῆς, de ijs qui narrarent absurda ridiculaque dictu, ut Apuleius in Asino suo. Muli asinis quantum præstant. Asinus mysteria portans, ὄντος ἀγῶν præficiatur. Athenis olim res quibus ad peragenda sacra Eleusinia opus erat, asino imposita deportabantur. Huc pertinet apologus ille, quem Alciatus inter Emblemata versibus illustrauit, sub titulo, Non tibi, sed religioni.

Isidis effigiem tardus gestabat asellus,
Obiis ergo deam quisquis reuerenter adorat,
Asi asinus tantum præstari credit honorem
Donec eum flagris compefcens dixit agaso,

Pando verenda dorso habens mysteria.
Piasq; genibus concipit flexis preces.
Sibi, & intumescit admodum superbiens:
Non es deus tu (aselle) sed deum vehis.

In Myfiarari reperiuntur asini quibus recta sint illia: inde nato adagio ut ὄσφυ καττηγῶς, ἦγαν κατταγῶς, id est ile fractum habens, dicitur, ex Myfia asellus, Cælius Rhod. Asino ossa das, cani paleas. Asinus in paleas, ὄντος εἰς ἀχνας, in eos qui præter spem in bona quædam incidunt, ijsq; fruuntur abunde. De asini prospectu, ὄντος παρακύβητος, in eos qui videndo titulo quempiam calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Prouerbij occasionem alij aliam referunt, ut Erasmus recenset, ego ne nimius sim, ad reliqua pergo. Rex aut asinus: id est victor aut victus: Tractum est adagium à sphaera ludo de quo supra diximus. Eodem sensu nostri quidam, Ein wulckning oder dreck sem. Prouerbium olet quod scribit Horatius in Epistolis: Qui male parentem in ropes protrahit asellam, Et merito: quis enim in oitum seruare labore? Quadrabit in quosdam peruerso natos ingenio, qui cum ipsi non sapiant, nolint tamen bene consulentium monitis obtemperare. Asinus inter simias, ubi stolidus aliquis in adit in homines nasutos & contumeliosos. Simile habent Germani, Ein eule vnder enem huffen kräygen. Scytha asinum. Vide Scytha equum. Asinus stramen mauult quàm aurum. De asini vmbra, καὶ ὄντος σκιάς: in illos qui temere quamuis ob causam sine fructu contendunt, quod nostri dicunt, Vmb ein tubendreck haderen. Ridiculum historiam ex qua ortum est prouerbium paræmiographi referunt. Archippus comædiam scripsit titulo Vmbra asini. Asinus in vnguento, ὄντος ἐπιμάζω, Erasmus & Suidas. Τὸν ξυνοῦτε ἀνθρώπων, prouerbium ab asinis translatum, Vide in mulo hi, mutuum muli scabunt.

Συμάχου ἐν τῷ 3ῳ βιβλίῳ, Torquet piger funiculum, prouerbium apud Ionas celebratum, ut Pausanias scribit in Phocicis, cuius verba paulo aliter quàm ab Erasmo translata subscribam. Ex Polygnoti picturis (inquit) hæc etiam est. Vir quidam (apud inferos) sedet, quem titulus Ocnon esse indicat. Factus est autem ad huc modum, ut ipse funiculum torqueat, affatæ asella, quæ quod tortum fuerit affidue abrodatur. Hunc Ocnon, aiunt, hominem fuisse industrium, operiq; intentum, sed vxorem habuisse sumtuosam & prodigam, quæ omnia illius labore corrasa mox absumperit. Cognitum autem est mihi etiam ab Ionibus dici solere, si quem conspexissent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumentum, hic homo funiculum Ocni cõtortuet. Picturæ hoc genus Delphis consecratum fuit. Plinius inter Socratis pictoris argumenta, Et piger inquit, qui appellatur Ocnos, spartu torqueus, quod asellus arrodit. Errat Varro, qui desidem & ignaum hac pictura significari putauit, cum laboriosus potius & industrius, sed cui vxor prodiga sit, designetur, quam obrem asina, non asinus in pictura est: quod Pausanias de industria annotauit, auctores reliqui neglexerunt. Idem argumentum marmore calatum, Romæ duobus visitari locis, nempe in Capitolio & in hortis Vaticanis Hermolaus Barbarus testis est. Hoc interim admirandum, non solum cur Plinius, ut Erasmus putat, sed Pausanias etiam & alij, ipsum hominem Ocnon, id est pigrum appellauerint potius quàm asinum, cui conuenit tum res ipsa nempe pigritia, tum nomen, cum onos & ocnos vna tantum litera differant: & Propertius non Ocnon torque re funem, sed illum ipsi torque ri his versibus confirmet. Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno, Aeternumq; tuam pacat aselle famam. Plutarchus in libro de animi tranquillitate: καὶ αἰσθητὸν ἐν αἰσθητοῖς (καὶ φασί) σπῆ δὲ αὐτῶν, ὄντος πῆν περὶ τὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸν αἰθέρα, &c. Hoc est, Quemadmodum apud inferos depictus qui funem torqueat, permittit asino vt depascens absumat id quod tortum fuerit: ita pleriq; rudes obliuosi & stupidi homines, nulla præteritorum ratione habita, futura semper expectant, & præsentia abolent. Hæc prolixius adiciio, ut quæ Erasmus nec Græce rectè legit, nec aptè Latine reddidit, emendetur. Sunt qui ex hoc signamento, referente Suida, Erasmus enim præterit prouerbium ὄντος πύλας, de rebus nullo sine perficiendis interpretentur, ut πύλας non ipsa asini vellera sint, sed funiculi, quos abrodere & quasi tondere fingitur. Quinetiam prouerbium, τὸ ἐν αἰσθητῷ, id est, Quæ apud inferos, Aristophanis interpres ad eandem fabulam refert: quasi non in genere ad omnia pertineat, quæ de inferis poetæ nugantur, ut omnia inania somnisiq; similia aptè sic nominemus. Mihi sanè qui primi hæc confinxerunt, Cratinus & Aristophanes, veterum poetarum & Homerum maxime fabulas imitati videntur, qui alias quoq; apud inferos pœnas similiter perpetuas & infinitas celebrarunt, vt cribra Danaïdum, Sisyphi saxum, & Tityi iecur, & in Caucaſo Promethei: vt hic ipse perpetuus in torqueudis funibus labor, pœna illius fuerit, qui viuus vel in vxorem luxuriosam, vel in meretricem prodigus fuisset. Extat Alciati Emblemata hoc titulo: Ocni effigies; De his qui meretricibus donant, quod in bono vsus verti debeat.

Impiger haud cessat funem contexere sparto,
Sed quantum multis vix torqueat frenum horis,
Fœmina iners animalis facili congesta marito

Humidaq; artificii iungere fila manu.
Procinus ignaui ventris asella vorat.
Lucra rapit, mundum prodigit ing, faum.

Sed desino tandem Ocni funem torqueare, si prius monuero ocnon etiam dici Græcis auem ex ardearum genere maximam & pulcherrimam, teste Pausania, quam Aristoteles stellarem vocat, & olim è seruo in auem transiisse fabulam narrari scribit, quoniam vt cognomen sonat, iners otiosaq; sit. Empusa mutabilior, prouerbij loco ab Erasmo refertur. Aristophanes enim meminit in varias eam formas mutari, vt bouis, muli, canis, & rursus mulieris formose. Interpres scribit spectrum quoddam esse, quod ab Hecate soleat emitti videndum miseris & calamitosus. Quidam existimant meridians horis apparere solitum iis qui parentant inanibus. Fit autem in sacris etiam Pfalmis mentio meridiani dæmonij. Sunt qui hanc ipsam Hecaten affirmant esse: narrant autem vno videri pede, vnde & nomen additum putant ἢ μύσαν διονεὶ ἐνὶ ποδῶ: Hæc Erasmus. In Etymologico legimus Empusam esse dictam καὶ τὸ ἐμπόδιον ἢ τὸ πῶν ἢ ἕτερον ποδῶς χαλκῶν ἔχεν, ἢ ἐπὶ τῷ ποδῷ σποτεινὸν ποπῶν ἐφαρμετο πῆς μυκηθνοῖς. ἐμαλκίτο δὲ αὐτῆς καὶ ὄνομα. Suidas habet sic dictam καὶ τὸ ἐνὶ ποδῷ ἔχεν ἢ ἕτερον ποδῶς χαλκῶν ἔχεν: quæ lectio similiter in Etymologico restituenda est. Vocabatur etiam ὄνομα ἢ ab asinino pede, quem βαλίπνον vocant: βαλίπνον enim proprie asinorum funis est. Caterum dæmones quosdam onoscelos dictos supra annotauimus. Nunc Germanica quædam adagia, in quibus asini mentio fit, subnectemus, & quæ eis respondent Latina, nulla tamè eiusdem animantis mentione. Ein esel heisset den andern sicktrager, id est, Asinus asinum saccigerulum vocat: quo sensu illud vsurpatur, Loricipedem rectus deridet. Duffeln sind des esels salat kreuter, id est, Cardui asino acetarij loco sunt: cui conuenit. Similes habent labra laqueas. Vil seck sind des esels rodt, id est, Multi sacci alinum opprimunt vel cneant: Huiusmodi est, Cedendum multitudini. Man rufft den esel nit zu hoffs, er sol dann seck tragen, id est, Asinus non vocatur ad auxilium nisi pro facis portandis: Latini similiter monent, Porro à Ioue atq; fulmine. Wenn dem esel zu wal ist, so gebe er auff das eystantzen, und bricht ein beim em zwey, id est, Cum asinus lasciuat, in glaciem saltaturus progreditur, & crus perfringit. Eiusdem argumenti est illud, Viro Lydo negotium non erat, sed ipse egressus emit. Apologum de Leonis asini & vulpis societate retuli in prouerbio, Leonina societas.

DE HINNO, INNO, ET GINNO.

HINNS, INNS & GINNUS, animalia nobis per Germaniam ignota sunt (nisi, quis viles & paruos asellos etiam sic nominare velit, vteri vitio nanos) quamquam ne aliarum gentium nomina præter Græca reperio, à quibus Latini quoq; mutuati sunt. Nam Itali qui nanos & bastardos asinos vocant, circumloquuntur. Qui ex equo & asina concepti generantur, quamuis à patre nomen traxerint, quod hinni vocantur, matris pe omnia magis similes sunt, Columel. Equo & asina genitos mares, hinnulos antiqui vocabant: contraq; mulos quos asini & equæ generarent, Plin. Hinnulus, fœtura eap colorum, caprarum, damarum, leporum, similitumque: item ex equo & asina genitus, Idem. Inulos accipiunt nonnulli (Hermolaus Barbarus) cerninos pullos: hinnos autem & hinnulos cum flatili ac duplici consonante, ex asina conceptos mares equi seminio, Cælius Rhodig. Muli & hinni bigeneri atq; insitij (insititij) non suoptre genere ab radicibus: ex equa enim & asino, fit mulus: contra ex equo & asina hinnus, vterq; eorum ad vsum vtilis, partu, fructu, ventre, Varro. Et paulo post. Hinnus minor est quàm mulus corpore, plerunq; rubicundior, auribus vt equi, iucant & caudam similem asini habet. Item in ventre est, vt equus, mensis duodecim. Hocce item vt equulos & edneant, 70 & alunt, & atarè eorum ex dentibus cognoscit Hinnos vel hinnas quo sensu accipere debeamus, Varro designat.

Ait enim, ex equis & mulis (alijs hinnulis, quod non placet) qui nascantur, hinnos vocari, Nonius. Himus, hima, & himulus, & himula vocantur, qui ex equo & asina nascuntur, quos quidam butdones appellant, Perot. Ego in quatuor his dictionibus libratorum culpa factum puto, vt m pro duplici n legatur. Burdo autem dictus videtur *ἄρδων φέδων*, id est, oneribus; nam & Græce apud quosdam recentiores *ἄρδων* legitur: vel quoddam bardum, id est, stupidum & fatuum sit animal: aut forsan ab Hebraica voce pered, quæ mulum significat, vt pirdah mulam. Sunt enim hinni etiam multi quidam, cum *ἄρδων*, id est, ex altero parente asini sint. Latini grammatici hominem bardum dici putant à Græco *ἄρδων*, qui tardus ingenio sit. Manni seu mannuli equi dicebantur, haud ita magni, ac præmites, vulgus (vt scribit Porphyrio) burdos vocabat: Burdones dici videntur quoq; ab Iureconsulto, Digestorum tricesimo secundo, ac de legatis tertio, Cælius Rhodig. Peculiare quoddam mulorum genus in Gallia circa Gratianopolin haberi audire aliquando memini, quod ex asina & tauro natum vernacula lingua iumar appellant. In Heluetiæ alpihus supra Curiam ad pagum Spelugam ex equa & tauro natum equum ex viris fide dignis accepi. Hinnulus ex tauro & equa generatur. Multos vidimus, inquit Scaliger. duos olim habuimus: nunc vnã scæmelam: cuius aures inter, ossa tubercula duo semiuiglandis magnitudine paternæ frontis præ se ferunt rudimetum. Huic generi aiunt quidam superiores deesse dentes. Illud in iis vitium frequens, quod inferior mandibula porrectior est superiore: quod in multis conspicitur piscibus. Besi dicuntur à Gabalis & Aruernis. Hoc tempore in ula regis Galliarum animal nutrirri aiunt ab anteriore parte asini, posteriore ouis specie. Sed præter institutum est bigenera hic omnia persequi. Ferrariæ in aula principis inter peregrina animalia aselli etiam pumili aluntur. De mulis pomiliis Martialis distichon extat:

Hic tibi de mulis non est metuenda ruina,

Alius in terrâ penè sedere solet.

Mulus cum equa coniunctus innum procreauit: post deinde superuenire non solet, Aristoteles interprete Gaza: Græci codices *γίννοι* habent cum gamma & hic, & mox de equo nano. Plinius 8. 4. 4. hæc cita reddit. In plurium Græcorum est monumentis, cum equa muli coitu natum, quem vocauerint hinum, id est, paruū mulum. Hinum scribit per n simplex. Procreant quos ginnos vocant ex equa, cum in gerendo vtero ægotauit, more pumilionum in ordine hominum, aut porcorū quos posthumos (*μετὰ χροιά*) vocant: & quidem vt pumilio, sic ginnus modum suo genitili excedit. Arist. 6. 2. 4. historici animalium. Et alibi in libris de partib. animalium: Ex equo & asino ginni proueniunt, cum conceptus in vtero ægotauit. Aliqui non ginnum, sed *ιννν* scribunt pro manno vel equo pumilio. Ginni apud Aristotelem deminuta forma equi dicuntur: quos & gygenios ab Strabone nuncupari putat nonnulli: quanquam & mulorum genus sic in Liguria vocetur, Cælius Rhodig. apud Græcos filium vel nepotē significat: & fieri potest, vt ab hac voce iumenta nana quæuis Græce *ιννν* & *γίννοι* dicantur, quod pullorum magnitudinem nunquam excedant: & apud Latinos hinni & hinnuli, & fortè ginni quoq;. Quamquã apud eos complurium quadrupedum fetus, similiter vt supra diximus, sic appellantur. Etymologiam literatores asserunt quod hinniant & vocem reddant equinæ similem, quam ego non probo: neq; enim in ceruis & leporibus, & aliis huiusmodi talem percipimus vocem: & Græca magis quam Latinæ originis vocabulum apparet. Vt mulus sic & burdo sterilis est. Hic equum magis refert & vocem edit equi: ille asinum, Albertus Mag. Videtur autem intelligere muli genus ex equo & asina prognatum. De hinno & hinnulo, &c. vide plura in ceruo Fla. & in mulo C. Mulfum pen cor. asinus, mulus, aut equus breuis, Promptua.

DE ONAGRO SIVE ASINO SYLVESTRI.

MULUS apud Varronem, imitatione Græca, *οναγρο*: Latinis vsitatus onager dicitur, asinus est ferus aut syluestris: regionibus nostris ignotus, dici tamen potest vernacula lingua *em Waldesei*. Historiæ Job cap. 6. *פֶּרֶד* pere exponunt, onagram Latini & Græci: item Hieremias cap. 14. Pered vero in eadem lingua mulus est. Prophetæ Osee cap. 8. legitur *פֶּרֶד בְּרִיחַ*, pere bored lo, Latini transferunt Onager solitarius apud se. Septuaginta omnino nullum hic animal nominant. Varinus meminit Cyrillum in huius Prophetæ interpretatione *μονον* asinum exponere: alios verò magnam belluam, quæ ob ferocitatem sola pascatur. *Μονον* alioqui aprum solitarium significat. Ego hanc vocem in translatione 1. xx. interpretum siue vulgata Græca non reperio: si in aliqua alia reperitur, ad hunc omnino locum capit 8. pertinere puto. Non conuenit autem onagram gregarium animal solitarium vocari: nisi quis ita accipiat, quod licet gregatim in solitudine tamen degat. Et fortè diuersa onagri genera sunt. Ego præter hoc genus monocerotem onagram legi, de quo paulò post dicemus. Dicitur *פֶּרֶד* pere, ponitur etiam adiectiue pro syluestri, vt *פֶּרֶד אֲדָמָה* pere Adam, id est, syluestris homo, Genes. cap. 6. *פֶּרֶד אֲדָמָה*, ziz schadai, Psalmo 80. Græcus interpres transtulit *μονον ἀγρο*. Chaldaus tharnegul, id est, gallus syluestris. Ebraeorum alij autem omnium maximã interpretantur, alij ferarū omnium commune nomen. *פֶּרֶד*, iachmur, Deut. 14. animal est simile magnæ capræ, teste R. Iona, cui etiam apud Arabes nomen idem. Chaldaica translatio habet iachmura. Perfica kutz cohi. Septuaginta, Iosephus, & Hieronymus, bubalus. Est autem bubalus etiam de caprearum genere. Sunt ex nostris, qui suspicentur asinum ferum significari. De hac voce vide in Bubalo boue. *פֶּרֶד* arod constanter omnes onagram vertunt: & *פֶּרֶד* cre etiam Job 39. De voce iemum, quam in Genesi quidam mulos ex onagris & asinabus natos interpretantur, supra in asino 1. h. diximus. *פֶּרֶד מֵרֹדָה* meroda & *פֶּרֶד אֲרָדָה* arda quoq; à Seb. Manitero onagri nomine redduntur, Martialis lib. 3.

Dum tener est onager, solus, lalfo matre

Pascitur, hoc infans, sed breue nomen habet.

Nostra memoria rex Saracenorum, qui apud Tunim in Africa imperitat, Ferdinando regi Neapolitano asinum ingentem forma conspicua ac varia dono misit, Raph. Volaterranus. Onagri in Phrygia & Lycæonia præcipui sunt, sed pullis eorum tanquam sapore præstantibus Africa gloriatur: hos lalifones appellant, Plin. Onagrorū in Phrygia & Lycæonia sunt greges multi, Varro. Ultra Catadupa Nili procedens Apollonius & comites, videntur leones & pantheras, item ceruos capreas lruthionos & asinos syluestres complures, &c. *Καυδία* insula prope Cretam, vbi maximi onagri nascuntur, Suidas. Asinorum agrestium copia est in Perside, Suetonius. Angermannia ducatus tenet septentrionalia ad confinia Laponie: eius tractus est totus syluosus, & ibi in præcipuis feris venantur vros & bisontes, quos patria lingua dicunt *alg*, id est, asinos syluestres, Iacobus Zieglerus in Schondia. Alces feras quosdam inepte onagros interpretari, reprehensum est supra. Fuerunt sub Gordiano Romæ præter alius ferus onagri viginti. & triginta in Sylua Gordiani primi (depicti tantum puto) Iulius Capitolinus. Asinorum greges ferorum Asia fert & Africa, Plin. In Lycia onagri non transeunt montem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. Regio sub æquinoctialia ad orientem & meridiem (vt scribit Nicephorus Callistus) asinos feros magnitudine ingentes fert, pelle

pelle mirificè præter morem versicolore, albo scilicet & nigro colore admodum inter se variatis, & zonæ quadam à summa dorfi spina ad latera & ventrem demissæ, atq; ibi diuise, & conuersionibus quibusdam inter se implicatæ, mirificam & nouam efficiunt plicaturam & varietatem. Sunt & asini syluestres in Madera insula, Aloyfius Cadamyfius, Giraffæ, leones, leopardi, onagri in prouincia Abasie nascuntur, Paulus Venetus. Amant onagri locos excelsos & rupes. Hier. 14. Onagri (peraim Heb.) steterunt in locis excelsis, & attraxerunt auram sicut dracones, defecerunt oculi eorum, quod non esset herba. Septuaginta vertunt, *Ὀναγροὶ ἐξησαν ἐπὶ νάπυς*. Hinc sumpta occasione obscuri quidam authores onagram beneficio ventorum absque aquis viuere scribunt, tanquam Propheta per naturam id ipsum facere dicat, non potius necessitate & inopia aquæ: hoc enim multis animalibus per situm commune est, vt ore hiante frigidum captent aerem. Isidorus & Iorath quidam scribunt onagram æquinoctio verno, vel 25. die Martij, per singulas noctis & diei horas semel rugire, & inde æquinoctium cognosci: item terram pedibus terere & fodere, atque inde ad situm & fugam prouocari. Apparet autem istos orygem vel cynocephalum pro onagro somniare. Errant & alij recentiores, qui scribunt domari non posse hoc animal, & hominum consuetudinem ei intolerabilem esse. Nam, vt M. Varro testatur, onager ad seminacionem idoneus est, quod è fero sit mansuetus facile, & è mansuetus ferus nunquam. Sed illi forsan Indicum & vnicornem onagram cum vulgari confundunt. De onagro quædam, eius ingenio & manufacture, & genito ex eo mulo, vide in mulo C. Epitheta onagri reperiuntur asininus, timidus (Vergil. lib. 3. Georg. vbi canes alendos consilia *ἄρδων* *εὐφροσύνη* *ἀγροῦ*) & segnis. At fide digni authores, minime segnem, sed velocissimum faciunt: vt claret his Oppiani versibus, quos libentius propter alia etiam epitheta adscribo,

Ἐξέως ἐπιπρωμῆν ἄσφρον, ἠερόν τε, Κροπινόν, ἀεὶ ἀσπιδίω, κρατερὸν ὄνυχον, αἰπὸν ἀναγρόν,
Ὅτε πέλει Φαίδρος, δέμας ἀσινῶ, εὐρὺς ἰδέσθαι, Ἀργύρεῶ, χοίλι, δολιχῶ, ἀξύντολῶ, θείν.

In his carminibus attribuitur ei vngulæ bonæ & robustæ, velocitas vento comparanda, corpus satis amplum, *αἰπὼ* altum, latum, & pulchrum aspectu, aures longæ, color argenti: ego cinereum splendidum intelligo, vt *ἠερόν* eodem pertinet: nisi quis ita accipiat, vt Vergilij aeripedem ceruam, quod minus probo: neque enim quæquam hoc sensu vsurpasse memini. Grammatici apud Græcos poetas ærcum exponunt obscurum, nigrum, nebulosum. Nebulæ color vt pote cinereus asino conuenit: videtur autem idem alio & onagri color esse, vt conicio ex Polluce, cuius hæc verba sunt, *Κίλιον* color est vestium, quem nunc onagrium vocant. Dores enim asinum cillon vocant. Quod autem onager non torus sit albus, quamuis *ἀργύρεῶ, χοίλι* à poeta dictus, apparet ex sequentibus, *ταυρὴν δὲ μέλανα μέσων ῥαχῶν ἐμφεβέηκε Χιονὴς ἐκαστῆθε* *ὁ ἐπιχορμὴν σφάραγος*, id est, vitæ nigra medium occupat dorsum, quam ambiunt lineæ vtrinque niuæ. Nam si totum corpus album esset, dorso excepto, frustra candida illæ lineæ memorarentur. Magnus tamen ille & vnicornis Indicus onager, vt Philes testatur, toto corpore albet, capite tantum rubet. Sed adiciam reliqua etiam ex Oppiano, ita ferè vt à Petro Gyllio Latine expressa sunt. Onagri pastu alantur herbarum, quas abundè fundit terra, fortibus feris opima præda sape fiunt, magna fæminarum multitudo ne gaudent, quo quò maritus ducit, fæminæ sequuntur, siue is ad pastionem, siue ad fontes proficiscitur, atque ad vesperam vnã cum ipso ad domesticam sedem redeunt. Ex æmulatione & rivalitate tantopere laborat, vt sui pulli de matre sint ei suspecti. Itaque fæmina parienti proximus assidens, partum expectat, ac si fæmina editur, amat partum, & lambens ipsum lingua conformat: Sin autem editum marem videt, tum sanè animo incitatur, & ex ægritudine laborare incipit, quod alter mas natus sit, qui matre aliquando potiri possit, quam ob rem furenti animo & prompto pullorum testiculos aggreditur abscondere: Matèr etiam parienti doloribus debilitata, suo tamen infelici filio contra patrem auxiliari molitur: & quemadmodum in bello cum hostes filio interfecto matrem retrahunt, quæ gnatum adhuc cæde palpitantem amplexa magno gemitu plorat, genasq; lacerans infra mamillas sanguinem effundit: Sic illa videns pullum vicinum ad moriendum, miserabiliter lamentatur, & lugenti per similibus. Diceret miseram suum partum circumuentem suauis & supplicis locutione diceret: Marite, cur tuus aspectus tam truculentus? Cur oculi tui, qui ante lucidi essent, sanguinei apparent? Anne Mædusæ faciem vides, quæ homines in faxa conuertit? an immanis draconis virulentum fœtum? an lænæ catulum montiuagæ? Itæne filium communi susceptum voto castrabis? O me miseram, quæ partum edidi infelicem ob scelus paternum. O filium hoc miseriorem, quod non vnguibus leonum, sed plus quam hostilibus patris dentibus obriualet inuidiam castrabis. Post hæc elegantissima est epiphonemata poetæ in æmulationis & zelotypiæ vim, cuius partem quin subscribam temperare mihi non possum:

Ἐδὲ πάτερ ὄσον ἐφ' ἡλίαια παντοῦρον ἦτορ, Κεῖνον δὲ φύσιν ἡσυχίαν ἔχον ἐσθλάδα,
Θήρας ἀνάξ, δάκναις ἢ πηρὸς θρῦμῶσαν ἱραμυλῆ, Δεξιτέρῃ ἢ φέρον ἀδαμακτινον ὠπασσας ἄορ,
Ὅν παῖδας τήρησε φίλως γλυκεροῦσι τακεδόνι, Οὐχ ἔταρξες, πηρὸς τε μελῶν, ὅτε οἶδεν ὀρμαίμεις,
Ὁ παῖδάων δὲ γαλακτός τε καὶ ἄσπιδῶ ἀντιβολήση.

Aristoteles in mirabilibus quiddam simile scribit de equis syluestribus in Syria, quos gregatim incedere dicit, ac eorum duces, si quem minore natu fæminam salire viderint, tandiu illum persequuntur, donec affectu ore inter posteriora crura inferto testiculos eius euellant.

Sitis impatientem esse hanc feram, constat ex Psalmo centesimo quarto, Dominus, inquit psaltes, fontes immitit fluuiss, vt inter montes prætermeent: bibunt inde animalia cuncta, & sitim suam extinguunt *פֶּרֶד* peraim, id est, onagri. Nam cum in regionibus calidis siccisque tantum reperiat, & ob timiditatem subinde locum mutet magna cum celeritate, præsertim cum natura corpore sicco sit, asininus empe temperamenti (sunt enim syluestria eadem qua vrbana temperie, sed sicciora ferè, calidioraque) necesse est saepe sitim pati. Videndum est tamen, ne oryx, quem physiologi veteres & boni authores perpetua siti ardere scribunt, non item onagram, à recentioribus & imperitis cum onagro hæc in re confundatur. Vtrinque sanè Africa siticulosa regionis peculiare animal est, sed magis oryx. Metuit & fugit feras omnes carniuoras, ideoque, vt pleraq; timida, velocitate valet. Venatio leonis onager in solitudine, & pascua diuitum pauperes, Sirach cap. 13, & Oppianus, *κροταροῖς ἀγροῦν βίσις ἔσται, ἐπὶ θύρασι*. Addunt recentiores, aquam purissimam tantum ab onagro bibi, nec facile aliam: cum vtgetur à canibus, excrementum alui odoratum reddere, circa quod illis detentis ipsum effugere: Fæminam nimis libidinofam esse, eoq; nomine mari saepe molestam: Mares libidine accensos, si fæminæ desint, montes scandere, vntum naribus haurire, & voce terribili rugire: Cor onagri pinguisimum esse: Feram ipsam quãto magis capta mansuescit, tanto efferatior esse antequam capiatur. Sed horum omnium grauem authorem habeo neminem: nisi quod Plinius testatur, fæminas gaudere copia libidinis. In hoc genere linguæ imperitant gregibus fæminarum,

Amulos

Ænulos libidinis suæ metuunt. Inde est quod gravidas suas seruant, vt in editis maribus, si qua facultas fuerit, generandi spem morsu detruncant: quod cauentes scæminæ, in fecibus partus occidunt, & parere furto cupiunt, Solinus & Plinius. Leo onagrum odit & venatur, Albertus. Asini sylvatici reperiuntur in desertis Africa vel desertorum confiniis maxima frequentia Leucophæi pariter coloris. Velocitate equis tantum Barbaricis cedunt, atque hominem videntes, magnis clamoribus ululantes recalcitrant, firmique donec illis adeo proximus sit, vt manibus attingi possint, persistunt, tum in fugam se coniciunt. Ab Arabibus deserta incolentibus, decipulis, aliisque huiusmodi machinationibus capiuntur. Confertim incedunt, cum vel pabulantur vel potant. Carnes calidæ scætent, sapiuntque; sylvaticum verum refrigerata ac biduo elixæ absoluti sunt saporis, Leo Africanus. Asini feri gregatim pascuntur: qui venantur eos, equites persequuntur, ac defessos tandem anhelosque, & plurimo puluere excitato impeditos, partim iaculis conficiunt, partim viuos capiunt, & catenis vinciunt: partim nimia persecutione percussos attonitosque; equis alligant, quos illi præcurrentes sequuntur, Pollux. Martialis lib. 11.

Pulver adest onager, mitti venatio debet,

Dentis Erythraei iam remouete sinus.

Ælianus scribit onagros in Mauritania cursu pernices esse, citoque desistentes & anhelos à venatoribus capi, Raph. Volaterranus. Dorcades, asini syluestres, & c. ficus & farinam appetunt: quare Armenij vt eas capiant (sicut & alias complures feras) piscium nigrorum qui venenati apud ipsos nascuntur, farina ficus conspergunt: quibus gustatis bestia statim intereunt, Ælianus. Generantur ex equa & onagris mansuetis mulæ veloces in cursu, duritia eximia pedum, verum strigoso corpore, indomito animo, sed generoso, Plinius 8. 44. Hi forte sunt muli, quos Aristoteles Syriæ peculiare scribit, celeritate præstantes, nec steriles vt proprie dicti muli: quibus tamen commune nomen sortiti sunt propter formæ similitudinem: vt asini feri vrbanoꝝ nomen accepere, quibus tamen longè præstant celeritate. Onagro & asina genitus mulus omnes antecellit, Plin. Pullos asinorum epulari Mæcenas instituit, 20
 multum eo tempore prælatos onagris: post eum interit autoritas saporis, Plin. Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus, Ceruina caro, inquit, non minus quàm bubula & ouilla, succum vitiosum generat ac concoctu difficillem: His syluestrium asinorum, bono habitu præditorum ac iuuenum, caro est propinqua. Sunt qui pantheris vt & asinis bono habitu præditis, cuiusmodi sunt agrestes, vescuntur, Idem. Plinius cum ex asinino lacte & ossibus remedia contra venena quædam recensisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Ad panos & apostemata in quacumque parte præcipuum remedium traditur in calculo onagri: quem dicitur cum interficiatur reddere, vrinam liquidiorum in initio, sed in terra spissantem se. Hic adalligatus femini, omnes impetus discutit, omnique suppuratione liberat. Est autem rarus inuentus, nec ex omni onagro, sed celebri remedio, Plinius 28. 15. Fel eius extirpat morum, & super abscissum vestigia viliter illinitur: Admiscetur etiam emplastris contra ignes sacros, quos curare dicitur: priuatim ad elephantiasin & varices adhibetur: Adeps cum oleo colliuo commendatur ad renem & dorsi dolorem, quem crassi status producerint: illinitur quoque ad panos salubriter, Auicenna. Splen asini syluestris vel equi syluestris, aridus tritus in potu datus splenetico pondere drachmarum trium in 5 vncis vini temperati conuenit illi, Galenus 7. 227. 107. vt citat R. Moses. Adeps vulturis dissoluit, sicut adeps asini syluestris, Rasis. Caro contra dolorem spinæ dorsi & coxendicium iuuat, Rasis. Caro dorsi asini syluestris cum oleo cataplasmatas instar articulis dolentibus applicatur, Auicenna. Vrina eius lapidem in vesica frangit, Galeno teste, vt Auicenna citat. Vngulæ crematæ cinis comitialibus prodest: idem oleo admixtus strumas dissoluit, & alopeciam emendat, si cataplasmatas instar adhibeatur, Vincentius Bell. Medulla inuncta, podagras curat, & dolorem extinguit: Fimum vitello oui permixtum fronti illinitur, vt sanguis erumpens sistatur: Idem crispas capillos cum felle bouino inunctum: Aridum cum vino haustum contra scorpionis ictum maxime celebratur, Rasis. Inspecio in oculum asini syluestris adiuuat sanitatem visus: etiam est utilis descensui aquæ in oculum: & dixit filius Zor, quod hoc est sanum & indubitatum, R. Moses. Oxyon vocantur pelles onagrorum, Suid. Asini feri magnitudine Leucocuta est, Plin. alij codices non feri, sed ferè habent. Fabulam apud Corn. Tacitum Judæos onagris indicibus fontium vfos cum in desertis Arabiæ siti macerarentur, in Philologia de asino supra retulimus. Onagrum fabulam inscripsit Demophilus, quam Plautus transtulit Asinariæ nomine, vt supra diximus. Onagri item machina sunt, quæ & harpages vocantur, quibus iniectis accedentes quoque arripere & attrahere licebat, Suidas. Harpagem aliqui paroxytonum, Latine harpago instrumentum est, quo titulas & alia è putis extrahimus: item quod nauibus in bello nauali iniicitur, sicut coruus & manus ferrea. Licet & vncum à figura nominare. Vegetius 4. 2. lupum instrumentum quoddam describit in modum forcis dentatum, quo contra arctes in oppugnationibus oppidani funibus alligato vtantur. Onagri nomen, sicut & creagra & podagra pedica, & podagra inditum apparet, quod verbum comprehendere significat. Quamuis & & etiam vncem sonat, non quemuis tamen, sed quo machinæ versantur: & fieri potest, vt improprie pertica etiam cui vncus inseritur, & nuncupetur, quasi & & id est, vncis ad comprehendendum aptus: sed nostra hæc coniectura sit. Nos huiusmodi onagros certis locis per ciuitatem publice expositos habemus, vt cum incendiorum calamitas postulerit, omnibus ad manum sint. Nunc de alio eiusdem nominis instrumento dicendum Flauius Vegetius lib. 4. de re militari, cap. 22. post descriptionem balistæ, quæ funibus, neruis, chordisque tenditur, & quanto maior fuerit, tanto spicula longius mittit. Onager autem, inquit, dirigit lapides: sed pro neruorum crassitudine & magnitudine, saxorum pondera iaculatur. Nam quanto amplior fuerit, tanto maiora saxa fulminis more contorquet. His duobus generibus nulla tormentorum species vehementior inuenitur. Saxa enim grauioribus per onagram destinatis, non solum equi eliduntur & homines, sed etiam hostium machinamenta franguntur. Cæterum scorpiones dicebantur, quas nunc manu balistas vocant, ideo sic nuncupati, quod paruis subtilibusque spiculis inferant mortem, hæc Vegetius. Ammianus Marcellinus lib. 23. diligentissime hæc & alia bellica instrumenta describit: onagrum tamen à scorpione non distinguit. Idem enim instrumentum, tormentum (inquit) appellatur, quod ex eo omnis explicatio torquetur: scorpio autem, quoniam aculeum desuper habet erectum: cui etiam onagri vocabulum indidit ætas nouella, ea re, quod asini feri cum venatibus agitantur, ita eminus lapides post terga calcitrando emittunt, vt perforent pectora sequentium, aut per fractis ossibus capita ipsa displodant, Hæc Marcellinus: Formam qui querit ex ipso petat: ego hoc tantum adferam summitati eius vncos ferros copulari, è quibus pendet stupea vel ferrea funda: & quoniam vncos, vt ex Suida docuimus, onagros aliqui vocant, inde aliquis potius quàm à lapidum reiectione nomen instrumento factum coniecerit. Oxyon oxytonum, pro asinario exponitur: & & Animal

Animal est quoddam onagro simile, quo vescuntur Indi quidam versus australem portum, vt in Magellana navigatione legimus.

DE ASINIS SCYTHICIS, ET AFRICANIS.

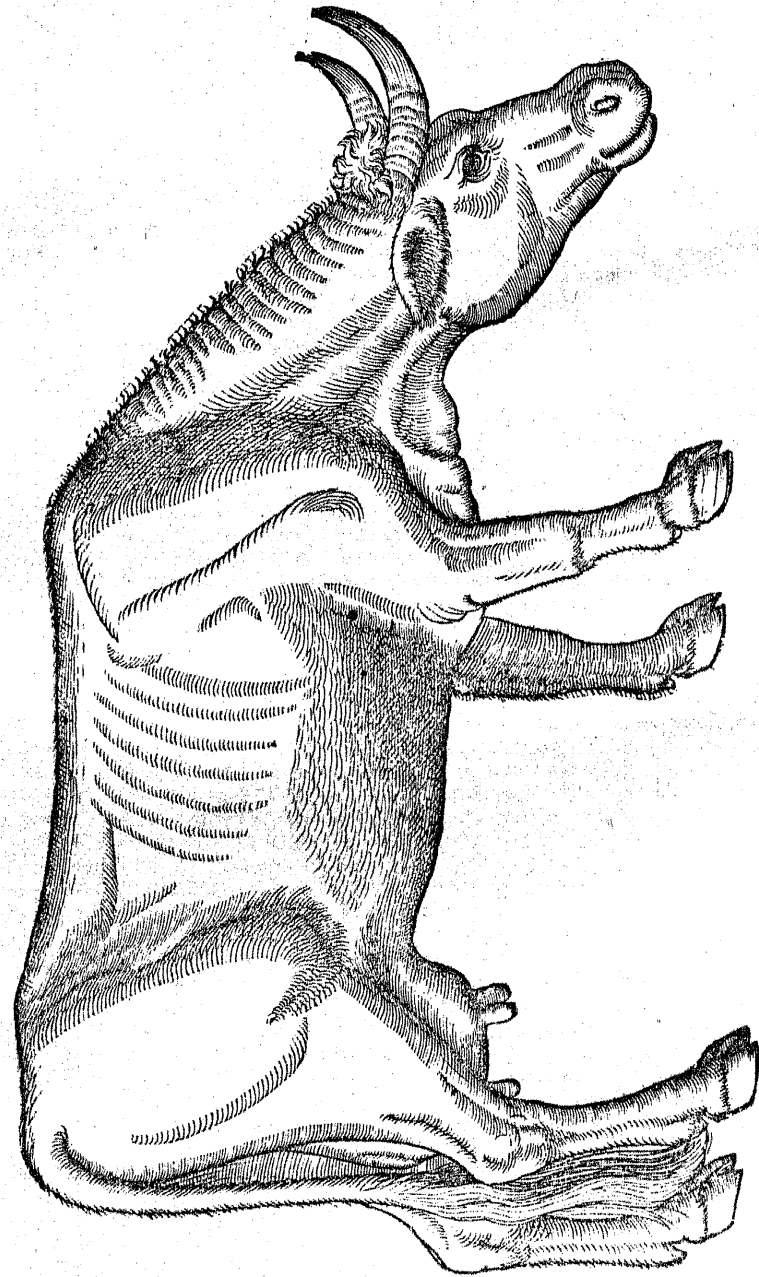
In Scythia asini cornibus præditi nascuntur, quorum cornua Arcadiæ fluminis Stygis aquam continent, quæ transmittit vasa omnia, etiam si sint ex ferro. Hæc cornua à Sopatro apportata fuisse aiunt Alexandro Macedoni, & illum admiratum misisse Delphos, vt dedicarentur Pythiæ, Ælianus. Vide supra in B. de asino. Proprie dictos asinos supra ex Aristotele in Scythia reperiri negauimus. Apud Afros, qui Aratores cognominantur, asinos cornutos reperiri, Herodotus auctor est libro 4.

DE ASINIS, VEL ONAGRIS POTIUS, INDICIS.

Sylvestres asinos equis magnitudine non inferiores apud Indos nasci accipi, eosque reliquo corpore albos, capite verò purpureo, oculisque nigris (caruleis vertit Raph. Volat.) esse, cornuque in fronte verè vnicum: (Volaterranus addit selquicubitale) cuius superius puniceum, inferius autem album, medium verò nigrum sit: atque non omnes quidem Indos, sed potentiores, cum tanquam armillis quibusdam brachia, sic cornua auro certis spaciis ornarunt, ex his ipsis bibere solere. Ex hoc cornu bibentem ab insanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipsum conuulsionibus corripi, neque sacro morbo tentari, neque venenis vllis ferunt. Quinetiam si quid prius pestilens biberit, tum id euomere, tumque ad sanitatem redire. Cum autem ceteri asini, quibuscumque in terris sint tam domestici, quàm syluestres, tum solipeda animalia, non talos habeant, asinos Indicos cornigeros Ctesias inquit, talis primum, iisque nigris, præditos esse. Deinde si quis eos confregit, interiora quoque nigra deprehensum esse: neque modo corporis velocitate longè multumque ceteros asinos superare, sed & velocitate eadem multo equis & elephantis præstare. Cum autem in viam se dederunt, tardius primo ingrediuntur, deinde paulatim tantum confirmantur ad contendendum iter, eos quidem vt sequi operosum sit, eorum verò cursum transcurrere nulli concedatur. Postea autem quàm scæminæ pepererunt, patres circum pullos à partu recentes summa custodia versantur, eorumque commoraciones locis Indiæ desertissimis sunt. Cum à venatoribus Indis inuaduntur, pullos suos adhuc ætate infirmos à tergo suo pascentes habent, atque pro eis propugnant: contra equites audent venire, eosque ferire. Tanto sanè hi robore existunt, nihil eis vt obistere queat, quin statim & concidat, & perdat, equorumque incurfu latera diserpunt ac lacerant, & viscera dirumpunt: ex quo fit, vt ad eos equi appropinquare valde metuant, appropinquatio enim capitalem vrisque multam miserabiliter infert. Ex eo namque consuetudo non equi modo, sed & asini pereunt: pergrauiter calcibus pugnant: eorum morsus catenus acerbiores existunt, vt quicquid 30
 comprehenderint, funditus diripiunt: ex his verò, qui sunt confirmata ætate incomprehensibiles sunt. Carnes eorum quod amarissimæ sint, haudquaquam esculentæ: Hæc Ælianus Petro Gyllo interprete. Raph. Volaterranus male transtulit hæc feram selle carere: & potionem ex hoc poculo ad ignem sacrum conferre. Nam & fellis vesicam habet, & potio illa contra morbum sacrum, id est, comitalem, non ignem sacrum prædicatur: vt in Græco Philæ codice legimus: à quo similiter, vt Æliano, sed breuius describitur: Οὐραγοῦ ἡμῶν ἐστὶ φαρὰ πρὸς τὴν μένυσαν. Facit autem ille Indorum regem ex cratere de huius animalis cornu confecto bibentem, quem splendidum (ἰσχυρῶν) & cubitalem esse dicit: Feram ipsam inter solipedes solam & talum & bilis vesicam habere. Asinus Indicus licet solipes, corniger tamen est, sed singulare cornu gerit, & solus in solipedum genere talum possidet, Aristoteles, & Plinius. Cornigera ferè bifidula. Solida vngula & bicorne nullam: Vnicorne asinus tantum Indicus. Vnicorne bifidulum, oryx. Talos asinus Indicus vnus solidipedum habet, Plinius: & alibi, Cornua solipedum nulli, excepto asino Indico, qui vno armatus est cornu. Xenophon talos (astragalos) etiam equis attribuit, cum Aristoteles vir in his rebus doctissimus solidipedum nulli talum inesse dicat, ne alio quidem, præterquam Indico, cui etiam cornu è fronte promineat, Pollux. Recetiores quidam obsecuti, onagrum Indicum, magnam & crudelē feram describunt, cornu vnico, duro, acuto & longo: Robur ei tantum esse, vt ingentia saxa de rupibus euclat, idque tantum vim suam experiri di gratia. Monoceros alius est simpliciter dictus, quem Indi Cartazonum vocant, nisi auctores errauerint, quod in rebus adeo peregrinis facile fit: alius item rhinoceros, quem sæpe cum monocerote quidam confundunt: alius denique oryx, omnes vnicornes. Cornu quod tanto pretio hodie contra morbos quosdam & venena celebratur, præterque hodie rhinocerotis esse aiunt, alij monocerotis simpliciter: Ælianus & illum secutus Philes, scriptores Græci, non alterius vnicornis, quàm asini Indici cornu, vt diximus, dotibus istis prædicant: in 40
 historiis sanè horum trium, asini Indici, monocerotis, & rhinocerotis, plurima communia reperio: pauca diuersa: vt suspicetur aliquis duo tantum diuersa animalia esse, vnum rhinocerotem, & aliud monoceros ex media fronte, quod alij alter nominauerint, cum rhinocerotem imperiti quidam confuderint. Plura vide infra in Monocerote. Magnus Indorum rex quotannis diem vnum proponit, tum hominum tum bestiarum certaminibus: committuntur autem pugnatæ inter se bestia, feri tauri, arctes mansueti, asini vno armati cornu, byæna, postremo elephanti, Ælianus.

DE ONOCENTAURO.

ONOCENTAVRVM quisquis vidit, non incredibile ducet, quod fama peruagatum est, Centauros fuisse, neque fictores atque pictores in eorum descriptione errasse. Verum siue reuera fuerint, siue omni cera flexibilior, & ad fingendum habilior, fama illos finxerit, prætereo. Quæ verò de onocentauro fama accipi, hæc sunt. Eum homini ore & promissa barba similem esse, simul & collum, & pectus, humanam speciem gerere: mammas distantes tanquam mulieris ex pectore pendere: humeros, brachia, digitos, humanam figuram habere: dorsum, ventrem, latera, posteriores pedes, asino perfimiles: & quemadmodum asinum, sic cinereo colore esse: imum ventrem leuiter exalbescere: duplicem vsum esse manus præstare: nam celeritate vbi sit opus: ea manus præcurrunt ante posteriores pedes: ex quo fit, vt non ceterorum quadrupedum cursu superetur: Ac vbi rursus habet necesse, vel cibum capere, vel aliud quiddam tollere, quæ antea pedes essent, manus efficiuntur: tumque non graditur, sed in sessione quiescit. Animal est graui animi acerbitate, nam si capiatur, non ferens seruitutem, libertatis desiderio ab omni cibo abhorret, & fame sibi mortem consciscit, licet pullus adhuc fuerit. Hæc de onocentauro Pythagoram narrare testatur Crates ex Mytio Pergamo profectus, Ælianus & Philes. Raph. Volaterranus scribit, quod anticâ corporis partem similem humanæ habeat, posticam asinæ, colore sit albo, idque ex Æliano se transtulisse: ex quo nos iam interprete. 70
 te P. Gyllo cinereum colorem ei tribuimus, imo ventri tantummodo albicantem. Ignobiles quidam auctores onocent-

Vaccula, diminut. Verg. *Vaccula nonnunquam secreta cubilia captans.* Bucula, diminut. *Bovidon,* Verg. 1. *Georg.*
Aut bucula caelum suspensus patulis captavit naribus auras. Plinius lib. 34. cap. 8. Myronem Eleutheris natum, &
 ipsum Ageladis discipulum, bucula maxime nobilitavit, &c. Et Cicero 6. Verr. Aut ex ere Myronis buculam?
 Idem 1. de Diuinat. Itaq; ex auro quod exterebratum esset, buculam curasse faciendam, & eam in summa columna
 collocauisse. Verg. 1. *Georg.* *Aut errans bucula campo.* Buculus (aliis bucolus) nouellus bos & tyronculus. Co-
 lumell. lib. 6. Quum deinde buculos comprehenderit, extra stabulum producito. Hebraice *schor* nominatur, שׁוֹר,
 Deut. 14. in masculino tantum genere, bos vel taurus exponitur: *bakar* vero בָּקָר, bos, armentum, aut vacca. Thor
 Chaldaice, idem quod *schor* Hebraeis, Danielis 4. inde nimirum Graeci & Latini taurum dixerunt. Inuenitur &
sora apud recentiores, שׁוֹרָא, masculini generis, vt torata feminiini. *Alph* etiam אֵלֶף à docilitate & affluactione
 ad labores dictus videtur. Psalmo 8 pro alphim, id est, boues, Chaldaus reddit *tor*, id est, tauri, Graecus βόες, La-
 tinus armenta: Arabs *bakar*. Alpha etiam Graeci grammatici caput bouis exponunt. Sacre literae distinguunt pec-
 cus in duo genera, vt oues & capra dicantur אֵילָן לְרֵגֶל, id est, greges: armenta vero & iumenta, בָּקָר, *bakar*, בְּרֵיאַת
 מֵרֵיָא,

meria, genus boum magnorum, bubalus. Sunt qui bene saginatas pecudes, vt boues & oues, intelligant: nam vox
 מֵרֵיָא *marab* saginare significat, vt scribunt rabini Kimhi, & Salomon in commentariis Amos 5. Hieronymus piat-
 guia vertit Abraham ex sententia R. Saadia, animal esse dicit maus boue, quod in hisce regionibus non extet: A-
 rabica translatio habet מֵרֵיָא. Eruditi apud nos *meria* pro nomine adiectiuo accipiunt, quodatile & saginatum
 sonet, vt etiam baria. שׁוֹרָא *sachafch*, Exodi 25. animalis nomen variis coloribus distinctum. Onkelus vertit *sfgo-*
 na. R. Salomon Ezechie cap. 16. taxum exponit, quod eruditi ferè nostri temporis approbant: quanquam Hebraei
 quidam bouem exposuerint. Ceterum *egela* עֵגֶלָא Genes. 15. & Ierem. 46. iuencam potius quam vaccam verte-
 rim, cum עֵגֶל *egel* vitulum significet. Exodi cap. 32. pro *egel* Hebraico Chaldaus & Arabs habent *egela*: Perfa *go-*
 salai: Septuaginta *γοσγελων*, id est, vitulum. Vaccæ etiam nomen ab Hebraeis deductum non dubito, qui bouem
 10 *bakar* vocant, vt vaccam Saraceni hodie *baccara*, quæ & *para* פָּרָא Hebraice dicitur, vt *par* פָּרָא iuencus, aut vitu-
 lus, cum additur *ben bakar*: simpliciter autem bos in genere Genes. cap. 32. pro Hebraico *parim*, Chaldaus vertit
tor: Arabs *bakera*, Perfa *nadgaueha*, vel *madagaueha*. Bœ apud Graecos communis generis habetur, vt apud La-
 tinis etiam. Italice *buc*, Gallice *beuf*, Hispanice *buey*, Germanice *ochsi* & *ruhd* in masculino genere tantum: An-
 glisce *oxe*. Illyrice *wul*. Baulbulis pro vrina bouis apud Syluaticum legi, ceu Arabicam vocem. Vacca, Italice et-
 iamnum *vacca*, graecè vulgò *ἀγελαιά*, Gallice *vache*, Hispanice *vaca*, Germanice *Ku* vel *Kube*, Anglice *cow*. Simi-
 li voce in Italia quondam Altinæ regionis incolæ vaccas humilis staturæ & lactis abundantes ceuas appellabant,
 teste Columella. Iunice, iunice, ten cræ ætatis bos femina, quæ iam cessauit vitula esse, necdum tamen ad summam
 magnitudinem peruenit. Persius Sat. 2. *Tot tibi quum in flamma iuicium omnia liquefiant.* Plautus Milite, Quam
 mox ad stabulum iunice recipiat sese pabulo. *σέρπες* vitula, quæ paulo adultiores factæ *δαμάλεις*, & poctis *δαμάλαι*
 20 dicuntur: neutre iugum, neutre Venerem expertæ: adultæ demum *βόες*, id est, vaccæ dicuntur, Varinus. Vaccant
 Florentinus auctor Graecus *βουλιαν* aut *damalin* reddidit.

B.

Bos in lege Moisaica animal est sacrificiis & cibo concessum, quoniam ruminat & vngulam habet bifidam. De
 antiquis illustrissimus quisq; pastor erat, vt ostendit Graeca & Latina lingua, qui *βοιωτῆς* cognominant aliquos.
 Bos certe in pecuaria maxima debet esse authoritate: nec dubium, quin (vt ait Varro) ceteras pecudes honore
 superare debeat, praesertim autem in Italia, quæ ab hoc nuncupationem traxisse creditur, quod olim Graeci tauros
ιππῶδες vocarent: & in ea vrbe, cuius mœnibus condendis mas & femina aratro terminum signauerunt: velut pe-
 cus, quod item Athenis Cereris & Triptolemi fertur minister: quod inter fulgentissima sidera particeps caeli,
 quod deinde laboriosissimum adhuc hominis focius in agricultura: cuius tanta fuit apud antiquos veneratio, vt
 30 tam capitale esset bouem necasse, quam ciuem. Hæc Varro. Hoc animal, tantæ apud priores curæ fuit, vt sit inter
 exempla damnatus à populo Rom. die dicta, qui concubino procaci rure omafum edisse se negante, occiderit bo-
 uem, actusq; in exilium tanquam colono suo interempto. Quare dicam de bubulo pecore, quam acceperim sci-
 entiam, vt si quis quid ignofat, discat: si quis scit, vbi nunc labor obseruet. Quod ad laudes & excellentiam boum,
 alia etiam quædam infra dicemus. Quæ in emendis bubus sequenda, quæq; vitanda sint, non ex facili dixerim,
 cum pecudes pro regionis caeliq; statu, & habitum corporis, & ingenium animi, & pili colorem gerant: alia for-
 mæ sunt Asiaticis, alia Gallicis, Epiroticis alia: nec tantum diuersitas prouinciarum, sed ipsa quoq; Italia partibus
 suis discrepat. Campania plerunq; boues progenerat albos & exiles, labori tamen & culturæ patrij soli non inha-
 biles. Umbria vastos & albos, eademq; rubros: nec minus probabiles animis, quam corporibus. Hetruria & Latium
 compactos, sed ad opera fortes. Apeninus durissimos, omnemq; difficultatem tolerantes, nec ab aspectu deco-
 40 ros. Quæ cum tam varia & diuersa sint, tamen quædam quasi communia, & certa præcepta in emendis iuencis a-
 rator sequi debet, eaq; Mago Carthaginensis ita prodidit, vt nos deinceps memorabimus. Martio mense compa-
 randi sunt boues, qui tamen siue de nostris capiuntur armentis, siue emanant, idcirco nunc comparantur vitu-
 lius, quia necdum sagina temporis pleni, aut celare possunt fallaciam venditoris, & vitia sua, aut repugnando do-
 mituræ contumacem pleni roboris exercere fiduciam. Hæc signa spectanda sunt in bobus, seu de nostro, seu de a-
 lieno grege fuerint comparandi, vt sint boues nonelli, quadratis & grandibus membris, & solido corpore, denso
 breuiq; musculis, ac toris vbiq; surgentibus, colore rubeo vel fusco, tactu corporis molliissimo: cornibus proce-
 ris ac nigrantibus & robustis, ac sine curuaturâ prauitate lunatis (camuris, Vergil.) fronte lata & crispa, magnis &
 hirtis auribus: oculis & labiis nigris (subnigris, nigrantibus) naribus refimis patulisque, cernice longa, torosa &
 50 compacta (cui plurima ceruix, Verg.) palcatibus amplis & penè ad genua promissis: circa genua fluentibus) pe-
 ctore magno, armis vastis: capaci & tanquam implete vtero (ventre non paruo) lateribus porrectis, lumbis latis,
 dorso recto planoq;, vel etiam subsidente, clunibus rotundis: cruribus neruosis, solidis, compactis ac rectis, sed
 breuioribus potius quam longis: nec genibus improbis, vngulis magnis, caudis longissimis & setosis pilosisque.
 Magni interest cuiusmodi quæq; pecus sit ad fructum: Itaq; potius bouem emunt cornibus nigrantibus quam
 albis, Varro. *Nec mihi displiceat maculis insignis & albo: Aut iuga detrectans, interdumq; aspera cornu: Et faciem iau-
 ro propior, quæq; ardua tota, Verg. Optima torua. Forma bouis, cui iurpe caput.* Idem. Vaccas etiam mense Martio ma-
 xime parabimus: & quamquam eadem ferè in ipsis desiderantur, quæ & in maribus, priuatim tamen eam signa
 referemus, vt veterum etiam aliqui fecerunt. Ergo qui vaccas aut gregem armentorum emere vult, obseruare de-
 bet primum, vt sint hæc pecudes ætate nouellæ, & potius ad fructus ferendos integræ quam iam expertæ: vt sint be-
 ne compositæ (corpore bene compactæ) vt integris membris, oblongæ, amplæ, magnitudine commoderata, for-
 60 ma altissima, ætatis maxime trimæ, saltem non minores anniculis: quia vsq; ad decennium factura ex his procedet
 vilior: bima aut trima fructum ferre incipit: corium tactu non sit asperum ac durum: colore potissimum ni-
 gro, deinde rubeo, tertio heluo, quartæ albo. Molliissimus enim hic, vt durissimus primus. De medijs duobus prior
 quam posterior melior, vtiq; pluri quam nigri & albi. Probantur item vaccæ ceu maxime generosæ, flauescentes
 colore, nigrisq; cruribus. Ad hæc per singulas partes commendantur, si fuerint cornibus nigrantibus venustis &
 Janibus: latis (latissimis vel altis) frontibus: oculis magnis, patentibus & nigris: pilosis vel setosis auribus, & cõpressis
 malis submissisve, gibberis spina leuiter remissa (*δαμάλεις ἐλαειπτοι γνάθους συνεσταλμέναις ἐχθῆσαι, ἐσιόμεναι, μη λυγρῆς*)
 appetris naribus, labris subnigris, ceruicibus crassis ac longis: amplissimis à collo palcatibus demissis: bene cõstatæ
 (*βαδύμοις ἀροῖς*) maximis & capacibus vteris, latis humeris, lato tergo: bonis clunibus: coda amplissima & profusa
 70 vsq; ad calces, vt habeat inferiorem partem frequenter pilis subcrispam: compactis cruribus (*βραγχύισσι*) hirsu-
 tis, nigris & modicis, potius breuioribus quam longis: rectis genibus (*στέλισι*) & eminulis, distantibus inter se, pe-
 dibus

dibus non latis, neq; ingredientibus qui displodantur, (ἐν τῷ Βαδίζεν μὴ ἀναπορεύεσθαι ἀγὰρ ἐν ᾧ ὄστρε, ἄουβναις.)
 vngulis modicis (breuibus) quæ non diuaricent, & quarum vngues sint laeues ac pares. Pulchrum sanè fuerit de-
 corari signis omnibus naturalibus: sin minus, ac certè pluribus. Omnis bos indigena longè melior est quàm pere-
 grinus: nam neq; aquæ, nec pabuli, nec cæli mutatione tentatur, neq; infestatur cõditione regionis, sicut ille, qui
 ex planis & campestribus locis, in montana & aspera perductus est, vel ex montanis in campestria: itaq; etiam, cū
 cogimur ex longinquo boues accerere, curandum est, vt ex similibus patriis locis traducatur. Illud ante vniuersa
 curandum est, vt viribus ad trahendum comparentur æquales, ne valentioris robur alteri procuret exitium. Den-
 tes bimus emittit bos, nec vniuersos, vt equus. Nerui bubus præ cæteris animalibus duri: taurus duriores quàm
 boui castrato. Caro eis sicca & atribiliaria. Cornua tauris robustiora quàm vaccis, Arist. circa finem libri 4. de hist.
 animalium: quo in loco Albertus Magnus contrarium habet, his verbis: Cornua vaccarum fortiora & maiora 10
 longiora sunt cornibus taurorū: deceptus fortè Plinij verbis, qui tauris minora quàm bubus tenuioraq; esse cor-
 nua scribit, cum Plinius boui nomine non vaccas, sed boues excetos intelligat. Similiter & Rafis errat cornu ro-
 bustius vaccis attribuens. Gerunt autem boues cõtomiæ, id est, castrati, cornua maiora, eadem ratione qua spado-
 nes calui effici nequeunt. Nam coitus cerebrum maximè debilitat & imminuit. Bubulo pecori castrato Democri-
 tus ait tortuosa, gracilia, longa nasci cornua. Contrà testibus prædico enasci secundum radicem, crassa, recta, mul-
 toq; minus proluxa, eisdemq; latiori, quàm aleros fronte esse: Nam hic ibidem cum multo venæ sunt, ab iis ossa
 dilatantur, simul & cornuum eruptio, quoniam crassior existat, frontem huic in latitudinem proferunt. Castrato
 verò quod sedes cornuum & initium enascendi perparuum habeat circulum, minus dilatatur. Pars caua cornuum
 in bubus, vt alijs etiam ferè omnibus, ex cute potius oritur, quàm solidum quiddam osse enascens subit, impletq;
 totam. Cornua vaccæ calefacta facile in quamuis partem flectuntur. Cornua iuniorum tepefacta in cera flectun- 20
 tur, ducunturq; facile quòd volueris, Aristot. Boum attritis vngulis, cornua (id est, ipsas vngulas. Sed Plinius ho-
 monymia fortè deceptus, non ita accepisse videtur. Vide infra in H. b.) vnguendo aruina, ceduntur agricola:
 Adeoq; sequax natura est, vt in ipsis viuentium corporibus feruente cera flectantur, atq; incisa nascentium in di-
 uersas partes torqueantur, vt singulis capitibus quaterna fiant, Plinius. Plura de cornuum natura, vide paulò post
 in bubus Nomadibus. Mutili dicuntur boues, qui cornibus carent, Columella lib. 7. cap. 3. mutili boues thr nodes
 (vt Democritus vocat) id est, foramiulenta cranij partem, & poris seu meatibus plenam non habent, sed os
 vniuersum solidum: quod cum affluxum humorum non admittat, vt cornibus, nudi ac mutili sint, in causa est.
 Venæ etiam circa idem os cum pertenuis sint & infirmæ, minus alimenti continent, Alianus. Lapillum habent in
 capite, vt fertur, quem expuunt, si necem timeant. Dentis eis continui, & bis mutantur. Ruminant, nam superio-
 re dentium ordine carent, id est, primoribus quatuor, vt oues etiam & omnia quæ ruminant. Oculi bouum nigri 30
 sunt, Aristoteles: item lati planiq;. Cor sine osse omnium, quæ nos nouerimus, præterquam equi, & generis bouum
 cuiusdam, quod in corde ossiculum cõtinerere aiunt, Arist. In equorum corde & bouum ossa reperiuntur interdum,
 Plinius. Nervosam verò cordis bubuli esse naturam, significatur vel eo osse, quod in nonnullis gignitur: maximè
 verò taurorum cor eiusmodi est. Palearia à pelle dicuntur, quæ cum laxa proluxaq; à collo dependet, generositatis
 signum in boue est. Seneca in Hippolyto, Musco tenaci pectus ac palear viret. Ouidius Metamorph. 7. Pendula pa-
 learia dixit. Palearium verò locus est vbi conditur palea. Vaccæ mammas binas inter femora habent: capra etiam
 & cerua & reliqua generis eiusdem mammas parte eadem gerunt: cuius rei causa est, quod hæc sursum versus ca-
 plant sui corporis incrementa. Itaq; vbi confluuium & copia excrementi sanguinis, qui locus sanè in fra est, & cir-
 ca effluentis materię ossia, ibi mamme à natura postæ sunt. Qua enim parte motus agitur alimentum, inde etiam ca-
 pi alimentum potest, Arist. Boues in feminibus mammas habent quaternas, Plin. Vaccis papillæ quaternæ sunt, 40
 Arist. De ventribus eorum dicendi locus erit alius, vbi de ruminantibus in genere agetur. Lapidem etiam qui re-
 peritur in felle bouis, ad tauri fel differemus. Umbilicum venæ contentæ in putamine complect, plures in maio-
 ribus animalibus, vt boue, cæteri q; generis eiusdem: binæ in medio cribris: singula in minimis, Arist. Suum pili
 crassiores sunt quàm bubus & elephantis: quamuis tenuiorem quàm boues & elephanti cutem habeant, Idem.
 Vaccinum lac crassum est, vnde facile coagulatur, Albertus. Animalia quædam colore varia sunt: idq; vel genere,
 vt pauo, vel non genere toto, sed parte, vt boues & capræ interdum variæ generantur, Aristot. Boum caudæ tenor
 longus, pili sunt breues: equis contra, Arist. Horum caudis est longissimus caulis, atq; in vna parte hirtus, Plin. Et
 paulò mox, Leonis infima parte setosus, vt bubus & forci. Huic tantum animali omnium quibus priorior cauda
 non statim nato consummata: vt cæteris, mensuræ: crescit vni, donec ad vestigia ima perueniat. Camelopardalis
 pedibus & cruribus boui similis est. Boum præ sua magnitudine auctior in longitudinem lien est: cæteris omnibus 50
 bifidulis cornigeris rotundus. Bubulis similes sunt renes vituli marini, sed solidi non caui. Item hominum renes,
 quippe qui tanquam compositi ex multis rebus exiguis consent, neque aquabiles sunt quomodo renes ouium
 cæterarumq; quadrupedum, Arist. Boues & capræ & quæcunq; id genus cornigera sunt, ob siccitatem adipem
 plurimum generant, Galenus de facult. med.

Boum multa sunt genera, & varij mores: Ægyptij qui accolunt Nilum, & colore niuei sunt, & magnitudine
 omnium præstantissimi. Veruntamen mites, & ad hominum genus mansueti, facile imperio audientes sunt, Alia-
 nus & Oppianus. Aristoteles etiam boues in Ægypto maiores quàm in Græcia nasci scripsit. Æthiopicos tauros
 ex euentu rhinoceros denominant, Pausanias. Aoniorum variis coloribus distinctorum perpetuè indiuisa quæ
 vngulæ sunt, eorundemq; vnicum cornu, quod ex media fronte existit, Alianus & Oppianus. Boues domesticæ
 quotquot in Africa montibus nascuntur, adeo sunt exigui, vt alijs collati, vituli bicornes appareant, Leo Afri- 60
 canus. Afrorum qui inter Getuliam & nostram oram habitant, equi & boues max. p. 1. 1. 1. sunt quàm no-
 stri, id est, longioribus labris (interpretæ pro ea legit, & vngulis longioribus vertit) Strabo. Plurimum lactis
 est vaccis Alpinis, quibus minimum corporis, plurimum laboris, capite non ceruice iunctis, Plinius. Columella
 idem scribit de Aetnis per te, quas incolæ eius regionis ceuas appellent, id quod magis probò. Altinum enim
 vrbs olim in litore Venetiæ florentissima fuit iuxta Aquileiam, à qua Altimates populi dicti. Vaccæ Arabi-
 cæ propter alentium humorum confluxum, qui permultum generosæ propagationis nutrimentum corni-
 bus præstat, eisdem excellent: quæ verò cornibus carent, os humorem capere solent, solidius habent, & haud-
 quaquam hunc ipsam sibi humorem recipere potest. Quare incrementi causa cornibus existit influentia, quam
 sanè plurimæ & crassissimæ venæ humore, quantum ferre possunt, grauidate infundunt, Alianus. Armeniis duo
 cornua sic erraticis flexionibus tanquã hœdera retorquentur: Ac si mucrone appetuntur, ob corneam duritatem, 70
 non

non sine damno ferrum retu aditur, Alianus. Item Oppianus qui cum vnicu cornu Aonios descripsisset, subdit se
 Armeniis gemina eis esse cornua. Circa Bœotia vrbe[m] Pœmandriam, quæ & Tanagra dicitur, optimi boues na-
 scuntur, Varinus: Apparet inde factum Pœmandriæ nomen. Carici in parte Asia fœdi visu, tubere super armos à
 ceruicibus eminentes, luxatis cornibus, excellentes in opere narrantur: cæteri nigri coloris candidiue, ad laborem
 damnantur, Plin. (Similia vide mox in Scythicis.) Cyprij boues τὸ πρὸς ἀγῶνι, id est, stercore humano vescuntur, vt
 medeantur torminibus, Plinius. In Bœotia etiam Aristophanis interpretæ πρὸς ἀγῶνι boues esse scribit. Vide inter
 proueria ex boue. Boues præcipue magnos fert Epiroticæ terra: quas incolæ Pyrrhicas vocant: pastum enim
 abunde præbet, & loca singulis anni temporibus accommodata habet, Aristot. In nostro orbe (inquit Plinius) E-
 piroticis laus magna, à Pyrrhi (vt ferunt) iam inde regis cura. Id consecutus est, non ante quadrimum ad partus
 vocando. Prægrandes itaq; fuere, & hodieq; reliquæ stirpium durant. At nunc anniculæ ad fecunditatem po-
 scuntur, tolerantius tamen binæ, Plinius. Theodorus ex Aristotele translulit Pyrrhicas vaccas ab incolis per an-
 nos nouem intactas Venere seruari: ego cum Plinio annos quatuor potius quàm nouem legerim: facilis lapsus ex
 d in θ. Has numero quadringentas esse, & proprias regis accipimus, nec posse viuere locis alijs, quanquam tenta-
 rum ab aliquibus est, Aristot. Fuere in Epiro Pyrrhica boues, quas atavros vocabant, intactas Venere, vt incre-
 mentum ampliter caperent, quasi setauras dicas. Sic verò creduntur dictæ ab ignea mobilitate, aut à colore: sunt
 qui diminutiuum putent ex forma Æolica. Alij Pyrrhicas intelligunt Epiroticas, de regis Pyrrhi nomine, Cælius.
 Scribunt Græci Epiroticos boues Larinos dici ab Larino pastore, cuius meminit Athenus quoque, qui ab Her-
 cule redeunte ab Geryonis necè, exciperit educaueritque: vnde Epirotica mox armenta sint celebrata. Etiam si
 partæ, qui ab narium magnitudine dicti larinos velint, vt est ab interprete Aristophanis adnotatum, siquidem 10
 functula intendunt vim habeat, pueri verò nares sint. Cæterum Cestrini quoq; vocantur, qui Larini, Cælius. A-
 thenæus lib. 9. Larini boues (inquit) dicti sunt à λαροῦ δῆλον, quod est τὸν ἄδου, id est, saginari. Sophron, Bies ἢ λα-
 ροῦ ὄντιν; vel à Larine Epirotico vico: vel à Larino pastore. Hinc aliqui abusu e fues etiam larinos dixerè, alites
 nimirum & pingues. Epiroticæ vaccæ præ sua præcipua magnitudine, amphoras singulas implent lactis,
 mensuræq; eius dimidium mammis duabus præstant. Erctus qui mulget, aut paululum se inclinat: quoniam se-
 dendo vbera contingere nequeat. Cæteras etiam quadrupedes magnas terra eadem Epiros gignit, excepto alino:
 sed præcipue boues & canes, atq; etiam oues Pyrrhicas, à Pyrrho rege cognominatas, Aristot. Erythrei boues mo-
 bilia similiter cornua vt aures habent, Alianus: idem alijs de Phrygijs scribunt. Argiuum Hercule[m] missum esse
 ad Geryonem vt boues abigeret, Hecæatus scribit, non quidem ad terram Hispaniam, nec ad Erythiam vllam in-
 sulam: sed loca circa Ambraciam atq; Amphilochos Geryonem imperio tenuisse: indeq; abactas boues, quæ mi-
 ra specie in illis comperiatur locis, herbida regione & pascuis admodum lata, Cælius. Boues in Eubœa ferè omnes
 albi nascuntur, quate & argibœcon poeta Eubœam cognominant, Alianus. Boues in Hispaniolam noui orbis
 insulam aduecti magnitudine valde incrementum, adeò vt eius insula boues à nonnullis, quanquam hyperbolicè,
 elephantis comparentur, porci mulabus, P. Martyr. Vaccæ in Frisia, Hollandia & Selandia, propter abundantiam
 pabuli in regionibus illis magna corpora habent: & omnes ferè quarum maculosæ sunt pelles, lacte abundant, te-
 ste Alberto Magno. Ludouicus Guiciardinus in descriptione Belgij, maximos in Fusia & Hollandia boues esse
 scribit, ac quosdam tantæ tamq; intusitate magnitudinis reperiri, vt pondus sedecies centum librarum excedant.
 Narrat præterea, Comiti Hoochflateni aliquando Machliniæ commoranti bouem Frisicæ dono datum tam in-
 gentem & tam pinguem, vt bis mille quingenta viginti & octo pondo penderet: quod cum prodigiosum & in-
 credible videretur, effigiem eius ad vitium in vestibulo palatij eiusdem Comitis depingi curarunt cum notatione
 diei & anni quo id factum est, cuius adhuc monumenta extant. Hæc Guiciardinus. Boues quidam carniuori sunt
 instar luporum, Rafis. In India boues solidis vngulis vnicornes, Cæstas nasci scribit, Plinius. Aliqui etiam tricor-
 nes. Solinus. Bubus Indicus camelorum altitudo traditur, cornua in latitudinem quaternorum pedum, Plin. Pro-
 lemao secundo ex India cornu allatum ferunt, quod tres amphoras caperet. Vnde conicere possumus, bouem il-
 lum, à quo eiusmodi tantum cornu extitisset, maximum fuisse, Alianus. In bubulo pecore, quod incitato cursu
 valet, curam Indi ponunt: & simul de eorum velocitate rex & permulti principes decertant, neque turpe ducunt
 pro huiusmodi animalium genere auro argento ve sponsonem facere. Currendi meta bobus hæc constituitur,
 vt inter se nexi & iugati triginta stadia currant. Æquales & pares boues equis currunt, neq; velocitate boues ab e-
 quis internoscas: Ac si quando rex de suis bobus cum quopiam sponsonem fecerit, in tantum contentio[n]is flu-
 dium procedit, vt is ipse in curru sequatur, atque adeò aurigam incitet. Is sanè quidem equos stimulis eruentat, à
 bubus verò manus abstinet, siquidem ij nullis admotis stimulis incitatisimo cursu feruntur: Ac nimirum tam
 ambitiosa est bubali certaminis contentio, vt non diuites modò, sed inferioris status homines in eiusmodi con-
 certaminibus permultum versentur. Sunt item apud Indos alijs boues, qui maximos hircos magnitudine non su-
 perare videntur. Ij vel coniugati velocissime currunt, nec minus strenue quàm Getici equi cursum conficiunt. A-
 lianus. Boues illi quibus Indi ad velocitatem vtuntur, feri sunt, vt infra apparebit ex eodem Aliano in Bubus feris
 Indicis. Apud Indos Pŷillos arietibus non maiores equi gignuntur, itemq; oues non magnitudine agnos nostros
 superant: Asini tantuli nascuntur & similiter muli, boues, &c. Alianus. Aristoteles ait Leuctricorum bouum cor-
 nua atq; aures, ex vna stirpe cognata & simul contexta esse, Alian. Garamantum armenta obliquis ceruicibus pa-
 bulantur. Nam si reiecta (recta forte) ad pastum ora dirigant, officium pronam in humum cornua & obhixa, Soli-
 nus: Vide in Troglodyticis mox. In Africa regio est (Garamantum aut vicina quædam) vbi boues præposterè
 pascuntur, quod cornua inflexa anterius habent, & ob id cessim euntes pascuntur. Nam offensantibus in terra
 cornibus, progrediendo pasci nequeunt, alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis at-
 que duritiam, Herodotus lib. 4. In Libya Indis finitima (ego Libyam Indis finitimum nullam scio) retrouersus
 pascuntur boum esse armenta auditione accepi. Causa cur sic pascantur, est, quod ante oculos cornua habent, vt
 quæ ante pedes sunt, videre non queant. Ex quo fit, vt ingressione[m] ad caudam retorquentes, herbam de pascan-
 tur, Alianus: ante quem primus & solus opinor Herodotus in Libya boues istos opisthonomos reperiri scripsit,
 id experimentibus cornibus quæ adnuunt proclinanturque in ima: eius historiam conuellit Athenæus sub aliena
 persona, quoniam à nullo præterea historicorum sit comprobata, Cælius. Aristoteles tamen de partib. animal. li-
 bro 2. cap. 16. horum quoq; mentionem facit. In Bangala prouincia maximi boues sunt, qui crassitudine, sed non
 altitudine elephantis æquant, M. Paul. Venetus. Apud Mysios, boues cornuum expertes sunt, non item in Scy-
 thia, vbi minima cornibus boues mutili sunt. Nec mihi molestus quispiam esse debebit, quod contra scribam 70
 atque

atque Herodotus, cum ait bubulo generi non esse in Scythia cornua: Iccircosq; cornibus mutilum est, quod vniuersum caluarie os nullas commissuras habeat, nihilq; humorum confluentium propter duritiem resistet capiat, & vero venæ per hoc ipsum os perinētes, propter ea graciliores & debiliores, quia minus alantur: Itemq; eorundem qui à cornibus nudi sunt, eò sicciorem ceruicem, ac minus fortem esse necesse est, quod ipsorum pertenuis venæ sint. In Nomadibus, qui ad Mæoticas paludes hyemant, & dies æstiuos in camporum aquoribus viuunt, ex bobus partim sine cornibus nascuntur, partim ferrula ideo excrucantur, quod hæc pars vim frigoris sufferre non queat, Alian. Præonij boues hirsuti toto corpore, tum potissimum in pectore & mandibula, Pausania, Pellet, vide in Syriis Pusille buculæ quas Phasiana regio fert, singulæ abunde beneficio pabuli mulgentur, Aristot. Phœnicum libri testantur, indigenas vaccas ea esse magnitudine, vt vel procerissimi pastores cum mulgent flare, atq; adeo in scabellum ascendere habeant necesse, vbera vt possint pertingere, Alianus: idem Aristoteles de Epiroticis. Botes 10 in Phrygia & alibi sunt, qui cornua perinde vt auricularas moueant, Aristoteles & Plin. Alianus idem de Erythraeis tradit. Botes Phrygij rubro colore & flammeo (καυτοί τε φρυγικοί τε Oppianus) altiq; & torosa ceruice præstant. Eorum ab aliis cornua longe diuersa sunt: neque enim consistunt, sed flexibilia huc illuc flectuntur, Alianus & Oppianus. Botes in Scythia cornibus carent, ob illius regionis frigiditatem, Hippocrates. Scythici in quorum dorso gibber est, & procerissimi & ex omni parte albi, per paruis cornibus sunt, & minime acutis: similiterque vt cameli eminenti dorso exsunt: simul & cum dorso cilielle imponuntur, perinde vt cameli genu flectunt, rursumq; suscepto onere surgunt, quod ipsum hominum, qui iis ad grauissimorum onerum vectigines vtuntur, discipulina facere solent. Quærendum num quid differant à Caricis, de quibus pauldante diximus ex Plinio: nec dissimilia de Syriacis nunc adferemus, vt suspicari quis posset auctores confudisse. Syriacis non sunt palæaria, sed gibber in dorso, Plin. lib. 8. cap. 45. Nodos scapularum flectunt vt cameli. Alianus absq; vlla gibberis mentione, hæc scribit: Syrij bellicosi sunt, magno robore, & lata fronte, cornibus robustis, aspectu truculento, non obeso corpore, neq; rursus macilentos, ad cursum & pugnam præstant. Alianus & Oppianus, qui & Pellaos hos vocat: apud quem vide plura. Troglodytarum armentis cornua in terram directa sunt, qua de causa obliqua ceruice pascuntur, Plin. Idem Solinus de bubus Garamantum prodit, Borlino vulgo Italis, boues qui ex Hungaria in Italiam adducuntur satis pingues & boni.

C.

Bones dentibus superficiem tantum herbarum carpunt, radices non ledunt. Animalium soli & retro ambulantes pascuntur, apud Garamantas quidem haud aliter. Laudantur multi cibi edaces, verum in eo consiciendo lenti: nam hi melius concoquunt: ideoq; robora corporum citra maciem conseruant, qui ex commodo, quam qui festinanter mandunt. Sed tam vitium est bubulci pinguem, quam exilè bouem reddere: humilis enim & modica corporatura pecoris operarij debet esse, neruisq; & musculis robusta: non adipibus obesa, vt nec sui tergoris mole, nec labore operis degreuetur. Vacas palci oportet in locis viridibus & aquosis: amant enim pacua locorum irriguorum. Quamuis butyrum, vt audio, colore saporeq; præstantius sit ex pascuis siccioribus quam palustribus. Si regionis ratio patitur, nullus melior cibus est quam viride pabulum. Vbi verò deest, eo ordine ministratur, quo pabuli copia & laborum coeget accessio. Maritima & aprica hyberna hoc armentum desiderat, quia melius fructetis & his herba internascente saturatur: æstate in opacissimis nemoribus comode pascitur, vbi virgula & frons multa: & in montium altis frondosisq; magis quam planis pascuis. Nam inelius nemoribus herbis & fructetis & caretis, quam lapidosis locis duratur vngula. Nec tam fluuiois ritosq; desiderant quam lacus manu factos, quoniam fluuialis aqua, quæ ferè frigidior est, partum abigit, & celestis iucundior est, Columella. Quamuis circa fluuiois recte propter amena loca pascantur: sætuta tamen aquis tepidioribus adiuuant, vnde magis vitibus habentur, vbi pluuial. saqua tepentes format lacunas, Palladius. Omnis extremi frigoris tolerantior equino armento vacca est, ideoq; facile sub dio hybernat. Botes autem recte pascendi non vna ratio est: nam si vbertas regionis viride pabulum sumministrat, nemo dubitat, quin id genus cibi cæteris præponendum sit: quod tamen nisi rignis, aut roscedis locis non contingit: itaq; in iis ipsis vel maximum commodum est, quod sufficit vna opera duobus iugis, quæ eodem die alterna temporum vice vel arant, vel pascuntur: sicciorebus agris ad præsepia boues alendi sunt, quibus pro conditione regionum cibi præbentur, Columella. Botes & fruge & herba vescuntur: pinguescent iis, quæ statum cient, vt eruo, & faba fresca, atq; etiam ipsa fabarum herba. Et seniores, si cute incisa spiritum adigas, deinde præbeas pabulum, pingues facies. Ad hæc hordeo vel integro, vel pinuto, & à gluma separato pinguescunt, & dulcibus, vt ficu, & passa: vino etiam & frondibus vltimi: sed præcipue sole, & lotionè calidæ aquæ, Aristot.

Cytifum in agro esse quam plurimum maxime refert, quod bubus & omni generi pecudum vtilissimum est, quod ex eo cito pinguescit, & lactis plurimum præbet ouibus: tum etiam quod octo mensibus viridi eo pabulo vti, & postea arido possit: præterea in quolibet agro, quamuis macerrimo celeriter comprehendit: omnem iniuriam sine noxa patitur. Satio autem cytifi vel autumno circa idus Octob. vel vere fieri potest. Cum terram bene subegeris, areolas facito, ibiq; velut cymii semē cytifi autumno serito. Plantas deinde vere disponito, ita vt inter se quoquo versus quatuor pedum spacia distent. Si semen non habueris, cacumina cytiforum vere deponito, & stercorea tam terram circumaggerato. Si pluuia non incesserit, rigato quindecim proximis diebus simulatq; nouam frondem agere ceperit, sarrito, & post triennium deinde cedito, & perori præbeto. Equo abunde est viridis pondo xv. bubus pondo vicena, cæterisq; pecoribus pro portione virum. Potest etiam ante Septembrem satis commode ramis cytifi feri, quoniam facile comprehendit, & iniuriam sustinet. Aridum si dabis, parcius præbeto, quoniam vires maiores habet, priusq; aqua macerari, & exemptū paleis permisceo. cytifum cum aridum facere volēs, circa mensē Septembrem, vbi semen eius grandescere incipiet, cedito, paucaq; horis, dum flauescat in sole habeto: deinde in vmbra exsiccat, & ita condito, Columella. Serenda in tenuiore terra quæ non multo indigent succo, vt cytifus & cicer, Plin. ¶ Quoniam verò tam salutarem non omni solum pecudū generi, sed etiam homini fructicem, & non medicis modo, sed poetis quoq; Græcis Latinisq; celebratum, quinam hodie & vbi esset, nemo adhuc ex eruditis, quorum ego scripta legerim, nos docuit: commodum hinc digressus ea de re studiose cædide quod habeo, communicabo recitabo autem primum aliorum opiniones. Primum igitur Marcellus Vergilius (qui Florentiæ in Italia vixit) in commentariis suis, in Dioscoridem, cytifum hodie in Italia nusquam apparere, & in antiquum ac natale sibi solum reuersum: non parum antiqua amantibus desiderium sui reliquit: aut si sit, in antiquum sine honore iacere cõqueritur. Post hæc Ioan. Ruellius Gallus cytifum hodie in feretibus præcipue hordeaceis inneni- xi scribit, fruticè albicantem, cui omnes ex descriptione Dioscoridis nota cõueniant: Sed alio in loco huc cytifum suum

suum melioto tam similem facit, vt difficillimè discernatur: distinguit autem hoc modo, Cytifi (inquit) folia digitis tria suboleant erucam, meliotos magis crocum iucundo sequitur odore. Gustus quoq; discrimē facie prædet: namq; cytifus manu cicer respicit. Hieronymus Tragus Germanus trifolium prætense matūs, asperiusq; folijs durioribus, oblongis, & microrhatis (in Italia nonnulli trifolium lunatum vocant) pro cytifo accipit. Postremo Petrus Andreas Matthaolus Senensis, in Italicis suis ad Dioscoridem commentarijs, sic scribit, vt nos transfalimus: Cytifus hoc tempore copiosissimus per omnē Italiam præuenit, Dioscoridis ac Plinij descriptionibus vndiquaq; respondens. Sunt qui vernacula lingua trifolium caballinū vocant, alij tribolum. Ramos primum cubitales producit, ac sepe maiores, qui folijs veri trifolij videntur, cum costa è medio satis prominente. Frondes eius albicant, & si manu fricentur, acrim cœu erucæ odore spirant: si mandas ciceris recentis gustum repræsentant. Flores muscosi radem arim harent, alias flauis, alias candidi. Hæc nota cytifum adeo exprimit, vt quin ipsissimus sit negare possit. Caballinum autē trifolium vocant, eò quod plurimū eius pabulo delectentur equi, qui liberi ællare pascuntur: id quod sententia hostia confirmanda accedit: nam (vt Plinius inquit) cytifus equis tam gratus est, vt præ eò hordeum negligant. Fuchsius & Monachi qui commentarios in Mesuen ediderunt, cum hanc scripturam verum cytifum esse nescirent, trifolij odore specie fecerit. Mattheus Pet. Matthaolus. Præter illos qui non statim pectore vllam cytifi mentionē faciunt, reperio neminem. Est autē communis hic Ruellii, Tragi & Mattheoli error, quod cytifum ab heresere non animaduertunt, idq; non modo præteritatem, sed materia ignota imo ossa. Sic enim Plinius scribit, Tota ossa est illex, cornus, robur, cytifus, morus, ebenus, lotus, & quæ sine medulla esse diximus. Et quælibetquam alibi fruticem appeller, arbutus tamen potius adiuuare debuerat. Ruellius quidē cytifum suum fruticem nominat, sed cum laborat in distinguendo eò a melioto herba, fruticem nomine eum abutitur, vt sæpe fit non est dubitū. Ebeni duo genera facit Plinius, vnum arbutum, alterum fruticosum cytifi modo, & tota India dispersum. Agit autem de cytifo inter peregrinas arbores: rutex est, inquit, inuentus in Cythra insula, inde translatus in omnes Cycladas, mox in vrbes Græcas, magno casei proventu: propter quod maxime puerorum rariū esset Italia. Quid est igitur quod Matthaolus per omnē Italiam copiosissimum esse scribit? Ego quæ anno Salutis Christianæ 1542. Italiam ingressus Patauim venissem, in orto Petri Bembi Cardinalis arbutulam vnam quam prius a me visam, & omnibus qui mecum aderat ignotam, vt primum vidi gustauiq; mox verum cytifum esse intellexi. Proceræ erat, si bene memini, sex circiter cubitos, folia (quæ adhuc seruo) vbiq; terna, omnino loti siue trifolij prætensis, minora tantum: gustu dulcia & glutinosa, malua propemodū insulari quod de cytifo Galenus (& post eum Aegineta) prodidit: Cytifi (inquit) folia vim habent discutienti, sed aquo tepidoq; succo diluta, quem admotum etiā malua. Deinde cum per alpes in Germaniam redire, non procul Tridento, idē omnino genus syluestre reperi, longe minus & fruticosius satiuo. Io. Quintinus, qui de insula Melite libellum a didit, cytifum in ea abundare testatur nullā eius descriptionem adiunxit. Nos, vt à studiosis diligentius posthac animaduertatur, plura quæ formam tuam facultates eius attinet, ex veteribus reperemus, & primū ex Dioscoride. Cytifus frutex est albus in totū, vt ramus, ramos spargens cubitales, maioresq; interdū, in quibus folia femigræci, aut loti trifolia, minora tantū, dorso medio prominente: ea digitis tria erucæ olent, gustataq; cicer (alias cicer viride) sapunt. Folia refrigerant, tumores inter initia discutunt, si cū pane trita illinantur: decoctum eorū potu vrinam citā. Nonnulli, quod apes alliciat, prope aluearia ferunt. Hæc Dioscorides: in quibus etiā codicibus nonnullis nomenclaturæ cytifo illi attribuntur, telme, lotus grandis, trifolij, & apud Romanos trifolij, maius: omnes scilicet à foliorum similitudine ductæ: nā telis sœn amgræcum est. Columella cytifum & zcas, & carnicin, & trifarin vocari scribit: & esse geminam, hoc est fatiuam, & alterā suā spontis. Paulus Aegineta comam cytifi iubet præcordijs prægnantibus contra vomitiones ex vetere vino imponi. Plinius libro 13, cap. 14. Frutex est (inquit) & cytifus, ab Aristomacho Atheniensis in his laudibus prædicatus pabulo ouium, aridus vero etiā suum: spondetq; iugero eius annua h. s. mm. vel medio cri solo redditus. Vtilitas quæ eruo sed ocyor fatietas, perquam modico pinguescente quadrupede, ita vt iumenta hordeū spernant. Nō ex alio pabulo lactis maior copia, aut melior, super omnia pecorū medicina à morbis omni vfu præstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridū, atq; in aqua decoctū, potui cum vino dari iubet: firmiores cellioresq; infantes fore. Viridem etiam gallinis, aut si aruerit madefactam. Apes quoq; nunquā de fore cytifi pabulo contingente, promittunt Democritus & Aristomachus. Nec aliud minoris impendij est. Seritur cū hordeo, aut vere semine vt porri, vel caule autumno ante brumam. Si semine, madidū. Et si defuit in bres, factum spargitur: Plantæ cubitales feruntur serobe pedali Seritur post æquinocia tenero frutice. Perficitur triennio. Demetit verno equinoctio cum florere desinit, vel pueri, vel anus vtilissima (forte vtilissima) opera. Canis aspectu breuiterq; si quis exprimerit similitudine velit, angustioris trifolij frutex. Datur animalibus post biduum semper: Hyeme vero quod inaruit, madidum. Satian equos dena libra, & ex portione minora animalia, obiterq; inter ordines allum & cepe feri fertile est. Non æstiuum, non frigorium, non grandinum, aut niuis iniuriā expaucescit. Adicit Hyginius, ne hostium quidem, propter nullam gratiam ligni, Hucusq; Plinius. Idem alibi Glaux cytifo & lenticulæ folijs similis (quod Dioscorides quoq; scribit) &c. coquitur in sorbitione similaginis, ad excitandū vbertatem lactis. eamq; qui hauserint, balneis vti conuenit. Et alio in loco, Glancio quoq; (inquit) lactis vbertas intermissa restituitur, sumitur eius rei causa ex aqua. Hic ego nō glaucio, sed glauce legerim. Glancij enim vsus est extracorpore tantū applicati (cum sit odore tetro, & gustu amara) ad ophthalmiam maxime à principio, & ignes sacros nō validos, Dioscoride & Aegineta testibus. Folia ramulosa sunt vltimo & cytifo, Plin. Quid autem hic sibi velit vox ramulosa nō satis mihi cõstat: nec video quid vltimus eū cytifo circa folia cõmune habeat. digeruntur enim vltimi folia singula alternis ad ramulorū latera. Cornelius Celsus lib 4. cap. 9. in curatione lienis: inter ea quæ vrinam mouent & lienis profunt, vt trifolij semen, cuminum, apium, serpyllum, portulacam, & reliqua, cytifum quoq; cõnumerat. A cytifo dulcè & pingue lac producit. Mulieres quidem, si lactis inopia præmantur, cytifum aridum in aquam macerari oportet, & cū tota nocte permaduierit, postero die expressi succi ternas hemittas permisceri modico vino, atq; ita potandum dari: sic & ipsa valebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur, Columella 5. r. Fimum ad agros lætificandos alij aliud præferunt: quidā cuiuscunq; quadrupedis ex cytifo. Molestia arboribus est & hedera adnascens, & vinciens: molestus & cytifus, nā omnia feruē necat: sed eo valentior auro (alimno frutice) est: hic enim vel cytifum ipsum interimit, Theophrastus interprete Gaza. Et alibi, Spissa & roboris medulla, quod atrum cognominant: atq; etiam magis cytifi quippe cum hæc proxima ad ebenum accedere videatur. Principatus quidem ei in pabulis datur, propter lactis inde copiam bonitatemq; in commodum tamen tantisper dum floret, vt inquit Aristoteles, apium examina eliciuntur: quanquam Democritus prædicet, nunquam de flore cytifi pabulum

bulum contingere. Hederæ modo vincit & strangulat, Ruellius. Apparet et erroris huius occasionem ex Theophrasto sumptisse, qui loco iam citato libri 4. cap. vitimo sic scribit: *Φοραὶ δὲ ἐν τῷ ἀλλήλων εἰσι τῶν παραμείχων τῶν τε φάσιν ἐν τοῖς ἀλλοῖς ἐπιπέδον. χαλεπὸν δὲ καὶ ἐκ τῆς παραμείχου. χαλεπὸν δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀπολέσει (lego ἀπολύσει) δὲ παλὴν ὡς ἐπέειν. ἰσχυρότερον δὲ τῆς πάλαιον. ἀπολύσει δὲ τὸν κύβον.* Hæc *παραμείχου* vox homonyma est inam & innasci vel circumnasci significare potest, id quod hederæ convenit vel iuxta nasci, quod cytiso, cuius materia cum durissima & ossca sit, aded vt vel hebenum prouocet, minimè apta est flecti & vincire. Sed iuxta nascens radicibus suis alimentum arboribus præripit, gustanti enim vt malua succi plenus apparet, vt plurimum attrahere opus sit. Sic orobanche vicina strangulat, non superficie circumuoluta, vt sciunt qui herbam nouerunt (quanquam Theophrastus alicubi per imperitiam proximis herbis conuolui cam scribat, vt etiam Pet. Anercas Marthæolus rectè obseruauit) sed radicibus, siue succum duntaxat terræ omnem attrahentibus illis, siue etiam circumuolutis. Sic & alimon frutex propinquum necat cytisum, non aliter quam sal lugine sua, cuius vi præsens ceteris affertur calamitas. Nam proxima inuadere & inuolui alimon, ex bonis authoribus nemo tradidit. Similis error est Plinij circa aram etiam, id est solium & felleam, de quibus 18. 17. hæc eius verba sunt: *Triticum, aram, horicum, festuca quæ vocatur ægilops, circumligando se & complexu necat.* Theophrastus in hoc Theophrasti loco, de hederæ pro *ἀπολύσει*, id est adnascens, addidit, & vincens, quod licet in hederæ conueniat, etiam tamen anasam Ruellio dedit, vt idem verbum ad cytisum transferret. Quod si quis contemnat Theophrastum omnino sensisse cytisum arbores iuxta se ramis suis amplecti, errasse etiam in cytiso eum dicam similiter vt in orobanche. In Mylia, qua parte nostræ provincie finitima est, tractus occurrit, quem Britum nominant, in quo mel Attico simile penitus magna cum admiratione contempexi, quamquam deteriora plane mella ibi quocq; proueniunt. Extrabat autè ibi monticulus quidam non magnus, saxosus totus, thymo & origano plenus, ad cuius radices agri cytiso quam plurimum abundabat: ex eo collis dominus mel vlt; aded colligebat, vt hæc in parte Atticum etiam superaret, acce tamen vt Atticum nõ erat, stantq; idcirco se gustantes adortebat, & nauicam cito commouebat, si paulo liberalius comestum fuisset. Hoc siquidem cetero cytiso scriptores vno ore tradunt, apes ex cytisi floribus plurimum mellis excerpere. Fructuosa verò planta cytisus est, eam altitudinem attingens, ad quam myrtus crescit: hæc Galenus libro 1. de Antidotis, vbi optimi mellis indicia recenset. Necant inuicem inter sese vmbra, vel densitate, atq; alimenti rapina. Necat & edera vincens. Nec vitum prodest & cytisus, Plinius libro 17. cap. 24. circa finem, de morbis arborum loquens. transfudit autem id verbum penè Græca Theophrasti verba quæ paulo ante posuimus, hoc tantum interest, quod vlti mentionem addidit non immerito aliquis conijciat diuersam huius loci Theophrasti lectionem fuisse, eamq; ab aliquo in margine vel versum interstitio annotatam, in textum ascitam. Ego certe Theophrasti Græca sic legitur: *Χαλεπὸν δὲ ἐκ τῆς παραμείχου. χαλεπὸν δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀπολέσει τὸν κύβον τὸ ὡς ἐπέειν. ἰσχυρότερον δὲ τῆς πάλαιον. ἀπολύσει δὲ τὸν κύβον.* Hoc est, Nocet etiam viscus si adnascatur: nocet etiam hederæ, quæ in vniuersum ferè omnia necat: alimon solum ea validus est: nam hederam quoq; necat. Facilis transitus fuit ab *ἀπολύσει* in *ἀπολέσει*: nam in Græcis quoq; exemplaribus Dioscoridis aliquot, vbi grauis herbe folia cytiso comparantur, vt Plinius etiam exponit, *ἀπολύσει* pro *ἀπολέσει* legitur. Huic lectioni confirmanda accedunt Theophrasti verba, quibus eiusdem rei causam enucleat lib. 5. de causis plantarum capite 22. cui ex Theodori translatione huic apponam: conferendum enim rectè conuersa animaduerti. Quæ autem (inquit) vicinitate iuxta fatorum, aut cõtatione sponte se associantium, corruptiones conferuntur, hanc alimentum propter sibi rapina solet committere: eorumq; celeritas, quod validiora pluraq; sint quæ infestant, eorumque syluestria sunt, quæ radice numerosa coherent, quæ multo indigent alimentum, quæ abscondere, amplecti, strangulare atq; irreperere apta sunt, vt edera. Nam viscum quoq; & omnino quoque aliquam plantam pro sede capiunt, interimere possunt. Edera & auro, nimio pabuli desiderio, fallugineq; sibi ingenta, arbores necant sed auro perniciosis est, quod plus habet falluginis, hæc ille. Nulla hæc cytisi mentio, vt vel cæco appareat, rectè à nobis emendatum esse tum Plinij locum, tum Theophrasti superiorem. Obtinuit istaq; rectam non inuolutam plantam esse cytisum. Hoc vel corollarij loco addam, non cytisum, sed citton, sed citton, hederam, omnia corrumperet, à Theophrasto hic scriptum esse. Nam libro 3. histor. cap. vltimo, iisdem verbis de hederæ scribit: *Ἄπολύσει δὲ τὸν κύβον τὸ ὡς ἐπέειν. ἰσχυρότερον δὲ τῆς πάλαιον. ἀπολύσει δὲ τὸν κύβον.* Notandus est insuper Marcelli Vergilij error, qui nõ modo cytisum cum Plinio & Theodoro & Herm. Barbaro apud Theophrastum inepte legit, quod tantis authoribus eum facere tolerandum erat, sed insuper ita vertit: Theophrastus (ait) testatur hederam alias arbores, hederam vero cytisum, cytisum tandem halimum enecare. Ridiculus iste *ἀπολύσει* planè falsus est, & nusquam in Theophrasti neq; integris neq; corruptis codicibus reperitur. Sed forte Vergilij ex Bucolicis versus in mentem ei venerunt.

Torna leana lupum sequitur, supra ipse capellam, Florentem cytisum sequitur lascina capella:
Et Theocritus, *Ἄπολύσει δὲ τὸν κύβον τὸ ὡς ἐπέειν. ἰσχυρότερον δὲ τῆς πάλαιον. ἀπολύσει δὲ τὸν κύβον.* Quare cum & ipse de cytiso scriberet, eandem figurâ est imitatus. Sed quoniam commodè hos de cytiso Vergilij verius recitari, subijciam & reliquos eiusdem, in quibus cytisi mentionem facit. Aeglo. 1. *Non me pascente capella, Florentem cytisum, & salices carpetis amaras.* Seruius super hoc loco cytisum genus fructis vel herbam esse meminit, quæ nascatur inter campos & sylvas in Cytiza ciuitate: sic enim scribitur, siue per authoris imperitiam, siue librariorum vitio: nos ex Plinio supra docuimus in Cythno insula vna Cycladum primum inuentum hunc fructicem. Scribitur autem Cythnus rectè per t aspiratum, *Κύθηρον* apud Steph. cuius etiã Ouidius meminit libro 7. Metamorphos. *Florentemq; Syron, Cythnon, planumq; Seripho.* Cytisum vero Græcè omnes per t scribunt, non th: Latine vero indocti quidã per th. Et Aegl. 9. *Sic cytiso pasta distendent vbera vacca.* Aegl. 10. *Nec cytiso saturantur apes, nec fronda capella.* Et Georg. 2. *Tendantur cytisi, tadas sylvas aliam ministrat.* Postremo Georg. 3.

At cui lactis amor, cytisum lotosq; frequentes Ipse manu, falsusq; serat præsepibus herbas.
Cytisi epitheta apud poetas leguntur, florens, viridis, agrestis, tenuis, vt Ioan. Rauisus obseruauit. Eupolis poeta in fabula quæ inscribitur Aeges, inducit capras de cibus suis & alia quadam iactantes, *καὶ ἀπὸ τῆς κίττου ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς κίττου τῆς κίττου. φασκεν ἰσοδὴ &c.* vt Macrobius citat. Satis iam multus in cytiso fuisse mihi videret, nisi ex prædictis occasionem pauca quadam adiungendi haberem. Nam quod supra diximus Democritum prædicare nunquam de flore cytisi pabulum contingere apes: admonet me laburni de qua Plinius lib. 16. cap. 18. Laburnum (inquit) aquas odit: Alpina & hæc arbor, nec vulgò nota, dura ac candida materiæ, cuius florem cubitalè longitudine apes non attingunt, hæc Plinius: nec alibi apud vllum authorem laburni mentionem reperias. Nos arborem vidimus dependente flore luteo pedem longiore, forma qua pisorum flores nam & siliquæ subnascuntur. Florem autem appellamus oblongam ex multis floribus pendulam congeriem. Folia ei terna, sicut in loco præsentant cytiso, sed maiora.

maiora. Rustici prope Orthodorum (Osetodorum Iulius Cæsar nominat) inter ortu Rhodani & Lemannum lacum leuit, aut lebit, sua lingua indigerant: & florè testantur apibus infestis, quo vel alucearibus imposito diffugiã similitur clauo ex arboris materia imposito. Materiã ne sub terra quidẽ in adificijs putredinem sentire. Reperitur etiã in montibus circa Toggenburgum Heluetiæ regionẽ: nec procul Bononia in Apennino. Hanc arborẽ si quis Alpinum cytisum nominet, propter foliorũ materiãq; similitudinem, & eundẽ aduersus apes effectum (si modo verè scribit Democritus) meo quidẽ iudicio nõ errauerit. Cytisus auget lac, vt eruum; sed dũ floret in commodus est, vr̄it enim tantisper, & extinguit lac, Aristot. lib. 3. hist. animal. cap. 21. Non mirũ igitur si eo tantisper abstineant apes. Albertus Mag. eo in loco, vt solet inepte omnia, pro cytiso cocturè legit, & adhuc ineptius viciam interpretatur. Præter cytisum & laburnum, arborẽ quæ folia similia, similiturq; digesta, hoc est terna habeat, anagyris solã in monasterij cuiusdã horto Venetijs vidi. Hæc etiã fruticosa est arboris instar, & semẽ in corniculis gignit oblongis: sed graui tetroq; odore à laburno ac cytiso facile distinguetur. Fruticosum illud arbutũ, quod Galli vocat bagenaulde, Germani alicubi (Basileæ enim in hortis vidi) *venkruete kichle*: sic autem proprie nominant placentari genus turgidum & rotundũ, spongiosum intus & imagine faucea. Ihsenim placentulis siue globulis figura & inanitate fructis liuis folliculi bellè respondent. Folia tamẽ ei non terna, sed bina, è regione, qualia in cicere, pisus, & alijs multis; neq; facultas vlla quæ in gustu malua comparari possit. Quanquam autẽ Dioscorides glaucis folia tam cytiso quàm lenticulã comparat: lenticulã autẽ bina esse nõ terna constat, non tamen necesse est cytisi quoq; bina esse, figuram enim singularũ foliorum, non quo digeruntur ordinem, Dioscorides in ista comparatione respexit. At Plinius trifolio tam simile fecit cytisum, vt absq; similitudinis nota ipsum trifolij nõ omẽ ei tribuerit: breuiter enim (inquit) si quis exprimere similitudinẽ velit, angustioris trifolij frutex est. Hoc est, fruge trifolium (angustioribus tantum folijs) lignescere & adolecere in fruticẽ, cytisum habes. Sic alibi de ligustro: Eadẽ (inquit) arbor est quæ in oriente cypro, cum non eandẽ reuera, sed vndiquaq; simillimã indicaturus esset. Sed redeo ad bagenauldam Gallorum, quæ hic & propter generis cum cytiso affinitatẽ, & vsum ad pecora, si modo colutea Theophrasti est, omitti nõ debuit. Colutea (inquit Theophrastus libro 3. histor. plantarum cap. 17.) Liparæ proprietur, arbor magnitudine præstans, fructum in siliqua ferens, magnitudine lentis, qui oues mirum in modũ pinguefacit. Nascitur semine, & fimo præcipue ouillo. Tempus ferendi, cũ Arcturus occidit: ferendũ semine præmadefacto, cum iam in aqua pullulare incœperit. Habet folium non absimile fœnogræco: germinat primo vnicaulis, triennio maxime: quo quidẽ tempore baculos decidunt. Elegantes enim illos proferre videtur: & si ita quis (Ruellius non rectè legit, si quis nimis, quasi ad baculos tantum referret, nõ ad cacumẽ) decurtauerit, mox arbor emoriatur: haud enim latere plantigera constat. Spargitur deinde in ramos, quartorq; anno arborefcit, hæc Theophrastus. Colutea (inquit Ruellius) iam etiã in Gallia prouenit, omnibus nota bagenaulde nomine. Namq; frutex est quadriennio se in arborẽ efferens, ramis exilibus, folio fœnogræci, membraneo folliculo, pellucente, prætumido, & veluti quodã spiritu distendente turgido, ita vt digitis si prematur, crepitans diffiliat. in quo semẽ atrum, durũ, laurum, lentis magnitudine, pisi gustu. Mauritanij sermone suo vernaculo sene nominant, duorq; eius faciunt generas, suæ spontis, & hortense. Nam & semine nascitur, in fimo præcipue ouillo. Addunt vbiq; siliquas oblongas, quibus semina in ordinem vtrinq; digesta clauduntur, tenui pendere pediculo. Ob id facile ventorum impetu deturbari, hærentesq; pertinacis perticis decuti. Caduceas opiliones legunt, saginandis ouibus penquam vtilis, hæc Ruellius cuius sententiã Leonardus Fuchsius etiã sequitur, nempe coluteam Theophrasti & sene Arabum eandẽ esse plantam. Manifestum autem illis est qui vtrinq; inspexerunt, stirpes toto genere diuersas esse. Nam colutea frutex est, non quarto arborescens: sene vero herba cubitalis tantũ & annua: folliculis etiam multũ discrepant. Folijs forte aliquo modo conueniunt, & vt quidam scribunt purgandi viribus. Describitur sene à Serapione, quod autem siliquæ tenuius hærentesq; perticis decutiuntur, vt Ruellius tanquam ex Mauritanis scribit, nusquam reperio. Petrus Andr. Matthæolus Senensis in commentarijs Italicis super Delphinio Dioscoridis, senam diligentissime describit, & Ruellij errorem refellit. Quamobrem non immorabor hic prolixius, sat fuerit hoc indicasse in presentia, senam Græcis Latinisq; veteribus fuisse incognitam; bagenauldam verò coluteam esse etiam ipse sentio, & nisi fallor Matthæolus quoq; eiusdem opinionis videtur. Illud postremo circa cytisum adijciemus, videri nobis Matthæolum errare, cum herbam illam quam pro trifolio odorato in prima editione Fuchsius pinxit, eandẽ esse putat cum illa planta quam ipse pro vero cytiso accipit, flauis aut albis floribus. Nam trifolium illud Fuchsi (quod ille à me admonitus trifolium Dioscoridis non esse sed lotum syluestrem potius, in secũda editione quæ solas imagines habet, in lotum vrbanam vertit) flauis floribus nunquam apparet, imò ne albis quidem, sed canis, aut ex albo subcæruleis. Frequentissimum autem apud nos fertur propter quoddã casei secundarij genus, Claronensem vocant, quod nostri hac potissimum herba condire solent. De qua egi in Libello nostro de operibus lactarijs: & agam forsitan aliàs copiosius. Hactenus de cytiso & alijs quibusdam cytisi occasione herbis, prolixius quidem scripsi, non tamen præter insuetum, quoddã animalium historiam. Non enim vbius solum, sed omnino pæcori, præcipue autẽ ouibus, capris, equis, apibus, gallinis, & ipsi etiam homini, maximus cytisi vsum à maximæ authoritatũ scriptoribus, pmittitur: & quæ hic verborum dicta sunt, in animalibus ceteris repeti nihil opus erit. Non difficile autem fuerit cytisum aliunde accersitam plantare, cum nullam regionem aspernetur: interim loco eius frondibus vltimis potissimum vtetur. Nã & Columella illam ceteris præfert frondibus, vt mox ex eius verbis patebit: Et Aristoteles vltimum apibus gratã, & frondibus eius boues pinguefcere testatur. Iucundissimum bubus pabulum adfert vltimis: capræ etiam & oues id appetunt. Varijs generibus soli prouenit: quamobrem à ple-

risq; fertur. Maxime autem commendatur Attinia, quæ procerior lætiorq; quàm nostras est.
Cytiso aut Medica herba nutritimus boues lactantes: sic enim plus continebunt lactis, Sotion in Geoponicis Græcis. Aristoteles contra, lib. 9. histor. anim. cap. 21. Pabuli genus (inquit) aliud copiã lactis extinguit, vt Medica herba, & præcipue ruminantibus: aliud auget, vt cytisus & eruum. Idẽ lib. 8. cap. 8. Herba Medica prima falx vitio datur, & cum scetida aqua rigatur, incommoda est. Et lib. 9. cap. 40. Expediit conquisisse apud alucearia, puros, fabas, Medicam herbam, suriam, &c. Dioscorides, præsertim trifolij (inquit) similis Medica recens nata est: crescenti deinde contrahitur & angustius fit folium, profertq; similes trifolio caules, in quibus semẽ lenticulã simile, inflexumq; corniculorum modo: quod siccatũ suauitatis gratia condimẽtario salĩ miscetur. Id viride emplastri modo impostum, prodest his, quæ refrigeranda sunt. Totã autem herba pro gramĩne vtitur, qui quadrupedẽs & iumenta pasunt, hæc ille ex translatione Marcelli Vergilij, qui mutillum corruptumq; hunc de siliquis & seminibus locum suspicatur. Ruellius & Matthæolus ita transtulerunt: Medica siliquas habet corniculorum modo in-

tortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Ex Hispania (scribit Marcellus in Annotationibus) integros herbæ quam illi Medicam censent, cum suo semine caules afferri nobis curauimus. Est autē illius in Hispania quotidianus in iumentorum pabulo vsus: caules cubitales geniculatosq; profert, trifolio vndiq; similes. Audiuimusq; ab iis qui in Hispania sem obseruauerunt, quod de ea ab antiquis fertur, quicquid in caule assurgit, in folijs contrahi. nullo cibo prius magisq; latari & pinguefcere iumenta pecusq; omne: parcius dari, quoniã inflet & multum creet sanguinem, quẽm ducere postea necesse sit: deniq; nihil non ab antiquis traditum de ea nũc etiam inueniri. Quod non conuenit scriptori huic, semen est: quod hic lentis magnitudine indicat, & in tortis in illa vero exiguum, panici minus, papaueris vero semine nõ aded maius, cum rotunditate oblongum, colore flauescente videtur: quorum nihil in Dioscoridis Medicæ sentine est. Siliquam non licuit videre, sed vt conijcere ex feminis 10
quantitate facile est, gracilem & vitæ siliqua graciliorem: credere oportet, &c. Verba illa, *φύλον παρρησίου* *πρεσβύτης* non eodem modo in cunctis leguntur, arguitq; varietas vitium, Hactenus Marcellus. Ruellius pro *φύλον* legit *λοβός*, id est siliquis. Nunc Petri Matthæoli ex commentarijs in Dioscoridem verba subiiciam: Medicã (inquit) quamã olim vulgari fuerit, & per totã sãta Italia pro pecore, nostro tamen tempore profus non deseruisse videtur. Abundat hodie (vt quidam scribunt, in Hispania, & summa diligentia propter pecora colitur: vernacula lingua alfalfa vocant, quẽ quidem vox originis est Arabica. Nã apud Auicennam in capite Cot, alfalfat (aliàs, al afelci, aliàs, al flicat) nõ nominatur, Hæc Matheolus. Ego his diebus ab Hispania accẽpi patrio sermone alfalfes vocari hæc herbam, ad duos aut tres ad summum cubitos excrefcere, folia terna loti pratensis instar proferre. Io. Kodericus Lusitanus, qui annotationes quasdam in Dioscoridem reliquit, Medicam Hispanice melguas vocitari author est (Sic videtur ille perperam de melega, quam nos sergi vocamus intellexisse, vt etiam Hermolaus) Alasfels, author Ebenbitar, vox Persica, idem significat quod fassafa, quæ est species trifolij, quod datur 20
equis saginandis, & in Syria pabulum est pecorum omnium: siccum appellant cot, recens alrathbe, Andreas Bellun. Nunc Plinij verba apponemus ex lib. 18. cap. 16. Medica (inquit) externa, etiam Græcia, vt à Medis aduecta per bella Persarum, quæ Darius intulit, sed vel in primis dicenda: Tanta dos eius est, cum vno satum plius quam tricenis annis duret. Similis est trifolio caule folijsq; geniculata: quicquid in caule assurgit, folia contrahuntur. Vnum de ea & cytho volumen Amphiloachus fecit confusum. Solum in quo seratur, elapidatum purgatumq; subiigitur aut iunio: mox aratum & oecatum integitur crate iterum & tertium, quinque diebus interpositis, & fimo addito. Poscit autem siccum suceosumq; vel rigum. Ita præparato seritur mense Maio, aliàs prunis obnoxia. Opus est densitate feminis omnia occupari, internascensq; herbæ excludit præstant in iugera modica vicena. Cauendum ne aduratur, terraq; protinus integri debet. Si sit humidum solum herbosum, vincitur, & deficiit in pratium. Ideo protinus altitudine vnciali herbi: omnibus liberanda est manu potius quam furculo. Secatur incipiens 30
florere, & quotiens resloruit. Id sexies euenit per annos, cum minimum quater. In semen maturefcere prohibendum est, quia pabulum vtilius est vlcq; ad trimatum. Verbo feri debet, liberariq; ceteris herbis: ad trimatum maris ad solum radi. Itaq; reliquæ herbæ intereunt sine ipsius damno, propter altitudinem radicum. Si enicent herbæ remedium vnicum est aratro, sæpius vertendo, donec omnes aliæ radices intereant. Dari non ad fatietatem debet, ne repellere sanguinem necesse sit: & viridis vtilior est. Arescit furculose, ac postremo in puluerem inutilem extenuatur. De cytho cui & ipsi principatus datur in pabulis, affatum dicimus inter fructus, Hactenus Plin. Medica herbæ stercoreis & vrinæ caulã perit, vt quidam dixerit, Theophrastus. Et alibi: Herbæ quadam diminutæ tonse q; meliores euadunt: eum porrã, brassica, Medica, &c. tollitur enim æreido & siccitas, & radices validiores redduntur. Multis regionibus Medica natu fatis morosa, alijs cumulatim emergit: cum seritur decem annis durat: per annum deinde quater recit, interdum sexies demeritur: agrum stercoat, omne emaciatur armentum ex ea pinguefcit: agrotanti pecori remedium est. Ad maciem equorum, vt Columella prodidit, nulla res tantum quantum Medica potest. Flos in purpureum colorem spectat: Hæc herba (Ruellij verbis vtor) pleriq; tractus Gallie virent, quam vernacula consuetudine grande reston, quasi trifolium vocant. Alij quod allatum sit à Burgundionibus semen auorum nostroru mentora, Burgundiensem fœnum agricolæ nominant. Rura quadam etiam apud nos fecnaciã sermone patrio dicunt. Ruris disciplina prudentes Medicam iactato semine serunt, adiecta nostratis auctore portuicula: eam siquidem radiculis fundamenta iacere putant, quibus comprehendens firmius nitatur. Sed & pleriq; præta fatent apud nos Medica, quæ vel natã sponte, vel cœli conditione nata est: nisi quadam olim illic fatæ reliquarum vestigia restent, quæ herboso (vti solet) cespite vitæ, delcui in pratium. Hanc Marcellus Vergilius dum in lucem reuocare conatur, magis eius obliterauit cognitionẽ. Veror sanẽ ne cythum ille pro Medica viderit: nam hæc ferẽ facit, quam explicat, repræsentat, & Hispanijs etiam frequens: fieri oleum ex Medica 50
tradunt ad neruorum tremores efficax. Hactenus Ruellius. Quod autem oleum alcot ad tri morẽ maxime commendat, author est Auicenna. Ego siquidem ex alfalfes Hispanorum vngnis elicium per instrumenta, egrum aduersus calculum opem ferẽ audio: Medica herbæ genus esse crediderim quam in Heluetia nostra quidam trifolium matu vocant, *prossch klee*. Hieronymus Tragus fœnogracum sylvestre: folia ei loti pratensis, sed binarternis aut quaternis per singulos ramulos binorũ foliorum ordinibus: quorum in gustu dulcedo tanta, vt vel glycyrrhizã pronocent. Collucet cubitales, & aliquando bicubitales, ab vna radice plures exeunt, transuersi ferẽ per terram spatib, subrussi, geniculati, multis alarum cauis. Flores candicant. Siliquæ modice incuruæ & lunatæ in mucronem exeunt, triangulæ, emittente ab vna parte angulo per longitudinem quæ duorum digitorum est, ab altera carinata: in quibus femina fœnograciõ minorã paulo, angulosa, specierum, colore lutea, sapore vicia. Radix alba, cubiti aut seque cubiti etiam altitudine descendit, crassitudine pollicari, lenta & tenax, vetustate rufefcit: intus dulcis quam superficialis, imò subamara ferẽ. Nascitur iuxta vias; & locis siccis, vt montanis vel arenosis interdum. Herba omnino in multos annos viuacissima. Hieronymus Tragus lotum sylvestrem siue Libycum esse suspicatur: sed sapor medicatus abest. Ego iam olim & nostro sæculo primus sylvestrem lotum illam esse ostendit, quam nostri vocant *frankam*. Rustici quidam apud nos folia trifolij maioris sui ad vomitum prouocandum edunt, aduersus erupulã præferunt: nimis enim sui dulcedine & necio qua indicibili qualitate naufrantur: Medica (inquit Hermolaus Barbarus) imperitia vulgimelica vocari cœpit: Hæc quondam plena erat Venetia, sed pridem periit: nunc in eandem prouiciã reuertit eã quasi polliminio curauimus, ab annis multis ferẽ nõ viciũ in Italia, sed ne intellectã quidẽ magnopere qualis esset, allatam ex Africa in Campaniam. Semen eius sub demẽ phæoli recentis saporem præsentat, Hæc Hermolaus. Impulit cum opinor in hunc errorem Albertus Magnus, qui circa finem libri 3. de animalibus, Quãdam palea (inquit) lac minuunt, vt granum quod 70
melega

melega vocatur, & à nonnullis surigum. Aristoteles hoc Medicæ attribuerat: Alberto nominis vicinitas imposuit. Culmos melega (vel sorgi, vt Fuchsius appellat: cuius hæc verba sunt) quatuor aut quinq; habet, altos, crassos, geniculatos, rubicundos, folijs vestitis longis, latis & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus: spicam quã panicum maiorem ac densiorem, rufam & barbatam, in qua semen rufum, rotundum, lentis magnitudine, & acuminatum. Florem luteum, Radicem multis fibris capillatam. Semen dulce est, & gustu planè panicum refert, Hæc Fuchsius. Ex iugis eius scopæ vestiarie fiunt. Errat Ruellius cum scribit panicum in Italia melegam vocitari. Melega enim Longobardorum, non alia est quã sorgo alibi dicta, & in Hetruria sagina (nimirum à saginando pecore) Panicum vero per omnem Italiam præscum nomen Latinum retinuit. *Μηδονή* *αὐλά*, *ἢ* *ρηί-φουλα* *Ⓞ*, *ἢ* *ἡ* *λατὸν* *κ* *ἢ* *ἡ* *νεσπ* *αὐρὸ* *ζωντα*, Varinus: sed in huiusmodi rebus grãmatici fide digni non sunt. In Græcia tempore Eustathij archiepiscopi Thessalonice Medica herba nomen vetus adhuc seruabat, vt ipse scribit in commentarijs in Dionysium: nec dubito quin hodieq; seruet, Hæc hactenus de Medica. Buhus frondẽ populineam, vimeam, querneam, ficulneamq; vsq; dum habeat, dato, Cato. Folia populine quernaq; animalibus Cato iubet dari non perarida: bubus quidem & ficulnea, iligna q; & ederacea: Dantur & ex harundine & lanro, Plinius: qui alibi etiam eruum bubus iumentisq; vtilissimum esse scribit. Ex cibus nemõ dubitat, quin optimi sint, vicia in facem ligata, & cicercula, itemq; prærase fœnum. Minus commode tuemur armentum paleis, quæ vbiq; & quibusdam regionibus solæ præsidio sunt, ea probantur maxime ex milio, tum ex ordeo, mox etiam ex tritico: sed iumentis iustam operam reddentibus, ordeum præter has præbetur. Quibus alimentis potissimum quæq; pecudum pascatur habenda ratio: nec solum quod fœno satura sit equa, aut bos, cum sues hoc vitent, & quarant glandem: sed quod ordeum, & faba interdum sit quibusdam obijciendũ, & dandum bubus lupinum, & lactarijs Medica & cythum, Varro. Fabæ largius datæ copiam efficiunt lactis, Aristot. Miratus sum aliquando cicuta etiam nõ abstinere boues: nec viridi, nec arida: vidi enim magnos cicutæ faeces ex pratibus collectos pro cibo vacæis offerri. Nostri hanc herbam vocant *ruffkymich*, id est, carum equinum, alij *karbenjen*, *ziger kryut*, *vnsfcherlang*, & alij *eliter*. Hæc asinis quã noxia sit supra retulimus. Ranunculo similem herbam, quam coronopodem aliqui putant, floribus aureis, inter verna olera vulgarem, butyri colore commendare credunt si à vaccis depassa fuerit: eam ob causã Germani inferiores nominant *butterbloumen*, nostri à splendore *ghysbloumen*, & *alpbloemen*, quod in alpinis vaccis prægrata sit. Est & alia in palustribus nascens flore simili ma: ore, folio rotundo, crenato, radicibus albis capillatis, sapore ferẽ betæ: nostri vocant *majsbloumen*, id est, flores palustres, alij *dutter bloumen*, à colore vitelli, alij *schmerbloumen*, quod tanquam viciũ niteant: Gall: pratenses bacinos. Nos idem genus in hortis dasypodon, id est densis conferctisq; florum folijs, alimus. Ruellius chamæleucen interpretatur: cui ego non assenserim. Chamæleuce enim verius eadẽ quæ tusilago est. Butomon planta similis est arundini, quam boues edunt, Suidas: de qua plura mox in H. dicemus. Galion herba est cubitalis, foliolis angustis & per genicula radiatis simul pluribus: flore flauo, confercto, muscoso, odorato, abstinere eo boues: vt & vrticã simili herba fœtida, & marrubij quodã genere fœtido, quod in aruis & noualibus nascitur, aliud quã ballote, longioribus & in acutum exeuntibus folijs, crenatis. Vacca non edunt ebulum, nec solanum. De alijs quibusdã herbis quæ bubus noxiæ aut venenosa sunt, mox in morbis eorum dicemus. Si herbas aere melle dicto, cœlitis confertas oues & boues ederint, suauissimum lac habeunt, Aelianus. Bobus (inquit Columella) pro temporibus anni pabula dispensantur. Ianuario mense singulis fressi, & aqua macerati erui quaternos sextarios mistos paleis dare conuenit, vel lupini macerati modios, vel cicerculæ maceratæ semodiam, & super hæc affatim paleas: licet etiam, si sit leguminum inopia, & clata, & siccata vinea, quæ de lora eximuntur, cum paleis miscere. Nec dubium est, quin ea longe melius cum suis folliculis antequam eluantur, præberi possint: nam & cibi, & vini vires habent, nitidumq; & hilarẽ, & corpulentum pecus faciunt: grano abstinemus. Frondis aridæ corbis pabulatoria modiorum viginti sufficit, vel fœni pondus triginta, vel si non, modius viridis lauræ, & ilignæ frondis: sed his, si regionis copia permittat, glans adijciatur, quæ nũc ad fatietatem detur, scabiam parit potest etiam si prouentus vtilitatem facit, semodius fabæ fresæ præberi. Mense Februario plerumq; eadem cibaria sufficit, Martio, & Aprili debet ad fœni pondus adijci, quia terra profcinditur: fat autem erit pondus quadragenarium singulis dari: ab Idibus tamen mensis Aprilis vsq; in Idus lunias viride pabulum recte secatur: potest etiam in Calen. Iulias frigidioribus locis idem præstari, à quo tempore in Calen. Nouemb. tota æstate, & deinde autumno fatiuntur fronde, quæ tamen nõ ante est vtilis, quã cum maturuerit vel imbribus, vel asiduis roribus probaturq; maxime vimeæ, post fraxinea, & ab hac populnea: vltimæ sunt iligna, & querna, & lauræ, sed post æstatem necessarie deficientibus ceteris, possunt etiam & folia ficulnea probe dari, si sit eorum copia, aut fringere arbores expediat lignea tamẽ vel melior est querna, sed eius generis, quod spinas non habet, nã id quoq; vti iuniperus respuitur à pecore propter aculeos. Nouemb. mense ac Decembri, per fementem, quantum appetit bos, tantum pascendum est: plerumq; tamẽ sufficiunt singulis modij glandis, & paleæ ad fatietatem datæ, vel lupini macerati modij vel erui aqua confersi sextarij v. r. permisti paleis, vel cicerculæ similiter confersæ sextarij x. r. misti paleis, vel singuli modij vineaceorum, si ijs, vt supra dixi, large paleæ adijciantur, vel si nihil horum est, per se fœni pondus quadraginta, Hæc Columella. Fœnum alibi bis tantum, alibi ter aut quater etiam anno secatur. Armentorum id cura, iumentorumq; progeneratio suum cuiq; cõsilium dabit optimum, maximẽ quadrigarum questus, Plinius. Sufficiunt singulis bouum iugis erui modij quini sati. Martio mense satum, noxiũ esse bubus aiunt: item autumno grauedinolum: innoxium autẽ fieri primo vere satum. Idem. Bubus glandem circa brumam aspergi conuenit, in iuga singula modios 2. 40. Largior valetudinem infestat: & quocunq; tempore detur, si minus triginta diebus continuis data sit, narant verna scabie ponitere, Plinius. Lupini modij singuli bouem vntu fatiant, validumq; præstant, Idem. Palea plures gentiũ pro fœno vtũtur. Melior ea quæ tenuior minorq; & pulueri propior: ideo optima è milio, proxima hordeo, pessima ex tritico, præterquam iumentis opere laborantibus. Culmus laxos locis cum inaruit, baculo frangunt substratu animalium. Si palea defecit & culmus teritur. Ratio hæc, maturius defectus muria diu respersus, dehinc siccatus in manipulos conuoluitur, atq; ita pro fœno bubus datur, Plin. Vinaceos per annum quod die recentes succernito: Lectos exsiccato, restibus subtentis, cribro illi rei parato, siccis concucato in doliã picata, vel in lacum vinarium picatum, id bene operito, iubet quæ oblini, vti habeas quod des bubus per hyemem, Cato. Hordei stipulam bubus gratissimam seruant, Plin. Maxime studendum est vt competentibus redundantibusque saturi semper habeantur & pingues. Omnis enim agrius exordium sumit ex macie. Exhaustum animal celerius labor frangit, astus vexat, frigus penetrat. Non solum enim æstiuis mensibus pascuum sufficit, vbi frondes diuersi generis addantur, & minui varietas ipsa 70
falsidum.

fastidium. Hyeme non tantum paleis sed feno quoq; & hordeo, & fapiis eruo saginandi sunt boues. Nullus autem vberiores ciborum repudiabit expensas, qui considerare voluerit boum per inopiam percuntium quam cariora sunt pretia. Vegetius 3. r. M. Varro turdorum fimo ex auarijs ad agros latificandos principatum dat: quod etiam pabulo boum suumque magnificat, neque alio cibo celerius pinguescere asseuerat. Plin. Boues quidam luporum instar carniuori sunt Rafis. Theophrastus prodidit boues quoque pisce vesci, sed non nisi viuent. Apud Pæones qui Prasiadem paludem habitans, equis & subigalibus pisces pro pabulo præbent. Herodotus. In provincia Aden, equi, boues, cameli, & oues vescuntur piscibus (quorum ingens illic copia) & libentius quidē sicis quam recentibus: nam propter immensum calorem herbis & frugibus carent, Paul. Venetus. Horotas & Gedrosios fama est tanquam scenum pisces equis edendos objicere. Celtas audio, boues & equos piscibus alere, &c. Aelianus. Circa Mosynum Thracia boues sunt qui piscibus vescuntur in præsepia obiectis, Athenæus. In Narbonensi provincia nobilis fons Orge nomine est in eo herbæ nascuntur in tantum expetita bubus, vt meris capitibus totis eas quærât. In remotissimis ad Septentrionem Oceani Germanici insulis boues adeo pinguescunt, vt periculum eis sit ne moriantur præ pinguitudine. Facile saginantur, si labore abstineant. Augentur iuuentæ amplius cum plus temporis expertes Veneris degunt, vt iam in Epiroticis diximus, Aristot.

Boues & equi forbendo bibunt, vt & reliqua animalia quorum dentes continui sunt, Aristot. & Plinius. Bos contra quam equus nisi aqua sit clara, frigida atq; limpida, bibere nolit, Aristot. Aquam quidem istius generis animal non requirit nitidissimam, nec vsq; adeo læditur si fordidâ biberit: Sed tamen bubulci diligentis est procurare, vt mundam semper & optimam bibat, Vegetius. Per ætatem boues aquam bonam & liquidam bibant, semper curato, vt valeant refert, Cato. Theophrastus in Thurijs Crathin, candorem facere tradit, Sybarin nigritiam bobus ac pecoribus, Plin. Confluentem candidi coloris efficientem & Crathis fluuius emittit. Nâ ouilium & bubulum pecus & omnis grex quadrupes, sicut Theophrastus ait, ex eo bibens, & nigro rufoc albus fit. Aelianus. In Falisco omnis aqua potata candidos boues facit, Plinius. Aestate ad aquam appellendum bis, hyeme semel, Varro.

Bubus tantum fœminis vox grauior, in alio omni genere exilior (tenuior & acutior) quam maribus, quod maxime in homine patet, Aristot. & Plin. Vitulus etiam vox grauior quam adultis, perfectisq;: quamobrè his caltratis vox è contrario mutatur: transeunt enim quæ castrantur in fœminâ. In cæteris animalibus vox maribus grauior, fœminis acutior est, Aristot. Albertus Magnus vaccâ ait eò quod corpore atribiliario, id est frigida & crassa constitutionis sit, grauius sonaret: taurus autem beneficio sexus magis ad temperamentum accedere, eiusque gratia vocem habere acutiorem. Cætera omnia (inquit Aristot.) cum natu minora sunt, vocem mittunt acutiorem: vituli autem bubuli grauiorem, vt & vaccæ quam tauri. Vituli enim & vaccæ partem quam mouent non habent validam, alteri propter ætatem, alteræ propter fœminici sexus naturam. Vas nempe per quod primum spiritus fertur, amplum in ijs est, multumq; aeris mouere cogitur: multum autem, præsertim si tardè moueatur, graue sonat. Cæteris animalibus vas illud angustius est.

Boues grauidas negant præterquam dextero vuluæ sinu ferre, etiam cum geminos ferant, Plin. Taurus quidam cum statim à castratione iniisset, impleuit quoniam nondum execti essent meatus, Aristot. Non procul à Patrensi ciuitate fluuius est Milichus: & post illum alius nomine Charadrus: Ex hoc pecora *Bonquæ* tempore veris bibentia, vt plurimum mares parere aiunt. Eâ ob causam pastores, in diuersam à flumine partem ea abigunt, bubus tantum exceptis, quas illic ad fluuium relinquunt, quoniâ tauri tum ad sacrificia tum ad labores vaccis vtiliores sunt. Inter alia quæ verò pecora fœminæ maribus præferuntur, Pausanias in Achaicis.

Boues etiâ somnare palam est, vt omnia ferè quæ animal pariunt. Impendent pestem, & terræ motum, & cæli salubritatem, & frugum fertilitatē præsentunt: Neq; tametsi ratione carent, ab eorū quæ sibi aut salutē, aut perniciem afferre queunt, intelligentia aberrant, Aelianus. Vita fœminis quindecim annis longissima, maribus viginti: robur in quinquagesimo, Plinius. Viuunt magna ex parte fœminæ annos quindecim, atq; etiam mares excisi: nonnullis ætas, vel ad viginti annos, atq; etiâ plures si corpore bene habito sint: nam excisos assuefaciunt, & duces colligunt boum, vt ouium, qui plus temporis quam cæteri viuunt vsu exercitij, & copiâ pabuli. Vigent quinquennes maxime: quo circa Homerum quidâ recte dixisse aiunt, Quinquennè taurum, & bouis lustro florentis. Idè nanq; significari arbitrantur, Aristot. Etas boum dignoscitur ex dentibus: mutant enim anteriores anno euolutæ & decem vel octo mensibus: deinde post sex menses paulatim amittunt proximis, donec intra triennij omnes mutauerint. Quo quidē tempore optimè habiti sunt, & in vigore ad decē vsq; vel duodecim annos perseverant. Viuunt ad quatuordecim vsq; vel quindecim annos. In statu dentes habent pul. hros, longos & æquales: qui per senectutē eis imminuuntur, nigrescunt, & corroduntur, Pet. Crescentinus. Nostri ex circulis quibusdâ qui circa vaccarum cornua nascuntur superne ferè, de ætate iudicant: illi in quinquagesimo ferè terni sunt, postea plures. Sunt qui quoties facta fuerit, toties singulos adnasci circulos existiment. Equo & boui pili quotannis decidui, vt quidam scribit, Cælius. Bubulum lac fertilius caseo est, quam caprinū. Cum enim ex amphora lactis caprini formaginis obolæ (quæ *φωσφωρ* dicitur, id est casei obolares, vel quoru singuli obolo venient) vnde viginti conficiantur, bubulū eadem mensura triginta facit, vt pastores cõfirmant, Aristot. Bouis lac crassissimum est: cur autē paucius proportionem sui corporis sit, in caprini mentione infra dicemus ex Aristot. In Pafilla buculæ quas Pafiana regio fert, singula abūde beneficio pabuli mulgētur: & Epiroticæ vaccæ præ sua præcipua magnitudine, amphoras singulas singula implent lactis, mensuræq; eius dimidiū mammis duabus præstât. Quantum lactis proenerit primū concretescens, perinde vt lapis durefcit: quod ita accidit, nisi aqua admiscetur. Lac à partu vile est: ante quæ peperit, caret lacte, Aristot.

Vaccæ purgantur menstruis mensura quinto quoq; mense apparet in regionibus valde calidis, reliquo tempore cum vrina excernitur: cuius rei indicium est, quod vrina fœminarum omnium animalium tenuior est cum grauida sunt quam aliâs, Aristot. Vaccæ acutiorem quam tauri reddunt vrinam. Idem. Menses & vaccis fiunt, vt equabus, sed minus, Idem. Bos fœmina cum coitum affectat, leuiter purgatur mensibus, quantum hemina dimidiū, aut paulo plus. Tempus autem coeundi tunc potissimum est cū purgatur, Aristot. Adferemus & infra nonnihil de libidine & coitu taurorum, præter ea quæ hic dicuntur. In Aegypti vico Schuffa nuncupato, non magno quidē, sed certe eleganti, qui in Hermopolitæ præfecturâ censerit, Venerem religiose & sanctissime colit, quam Vrariam appellant: Atq; vaccam etiam ideo venerantur, quia affinitatem & conuenientiam cum dea ipsa habere existimant. Etenim huiuscemodi bestia tantopere ad Venerem incitata est, vt cum maris mugitum audit, ad coitum

coitum vehementissime exardescat. Atque adeo, sicut harum rerum experientes confirmant, taurum à triginta stadiis ipso mugitu amatoriam significationem, quasi tesseram Veneris danrem, exaudiat. Itemque istum bubullum cornibus Aegyptij & fingunt, & pingunt, Aelianus. Vacca cum appetit coitum (appetit autem non diutius quam tres horas) tum quam maximum potest, mugitum edit. Ac nisi hoc ritum horarum spatio taurus accurrat, in aliud certum tempus, quod perraro accidit, naturam claudit. Taurus autem vel longo loci intervallo, ex clamore illius appetitionem auribus concipiens, celerrime ad coitum accurrere festinat. Aelianus ex Horo Apollinis quæ addit hanc ob causam Aegyptios vt auditum designent tauri auriculam pingere. Vaccæ ex fœminis potissimum, post equas, libidine incenduntur. Tauri enim & efferantur ad eò, vt bubulci eas tenere aut capere nequeant. Indicium tum equæ tum vaccæ suæ libidinis præstant, genitalis specie prominentiore. Vaccæ etiam mingunt crebrius more equarum. Ad hæc, vaccæ taurus superueniunt, & sequuntur sedulo, & assistunt. Turgent ad coitum prius minores natu, quam maiores, tam in equorum genere, tum in boum, Aristot. Mensem vnum vel triginta dies ante admitturam obseruari solet, ne fœminæ cibo & potione se impleant: quamobrem pabuli pars eis subtrahenda est: quod existimatur facilius gracilliores & macræ (macrescentes) concipere, ac semen attrahere nimia plerò corporis obesitas steriles reddit. Contra taurus, duobus mensibus ante admitturam herba & palca ac feno venteris facere conuenit, & à fœminis fecerit, vt vires habeant & fortius incant. Hoc & armentarij & opiliones obseruant. Vnum marem quindecim vaccis sufficere abunde est, Columel. Varro habere se taurus cotidem scribit, quod Atticus, ad matricem septuaginta, duos, vnum anniculum, alterum bimum. Hoc secundum astris exortum se facere, quod Græci vocant Iyam, fidem Latini, tum denique taurus in gregem redigere. Iuuenca aliquando annicula peperit, vt edacari auerique, quantum genus exigeret, licuerit. Recentior verò quam annicula non patitur Venerem, nisi ostento. Iam enim vel quarto ætatis mense coisse perfectum est, Aristot. Iuuenca si annicula, aut mula si gemellos peperit, ostentum ditum pestemq; denunciat, Alex. ab Alex. Non minores oportet iniri quam vitas, vt trimæ pariant, eo melius si quadrimæ. Pleræque pariunt in decem annos, quædam etiam in plures, Varro. Cum excefferint annos decem fœtibus inutiles sunt. Si tamen ante bimatum conceperint, partum earum remoueri placet, ac per triduum, ne laborent, vbera exprimi, postea mulctra prohiberi. Nec ante ætatem trimam taurus his oportet admitti. Sed erit studium diligentis, amotis senioribus, nouellas suæ binde conducere, & steriles aratro ac laboribus deputare, Pallad. Coitus à delphini exortu ad pridie nonas Iuniarum diebus triginta, aliquibus & autumno: generibus quidem quæ lacte viuunt ita dispensatus, vt omni tempore anni superfit id alimentum, Plin. Maxime idoneum tempus ad concipiendum à delphini exortu vsque ad dies quadraginta aut paulo plus. Quæ enim ita conceperint, temperatissimo anni tempore pariunt, Varro. Tempus admitturæ optimum, secundum alios, medium veris existit. Initium coitus plurimis quidem mense Aprili & Maio: sed nonnullæ etiam ad autumnum vsq; tempus coeundi deducunt, Aristot. Mense Iulio fœminæ maribus plerumque (maximè) permittendæ, (submitte) vt eo tempore conceptos proximo vere adultis iam pabulis edant: quia decem mensium partus sic poterit maturo vere concludi. Nam decem mensibus ventrem perferunt neque ex imperio magistri, sed sua sponte marem patiuntur. Atque in id ferè, quod dixi, tempus, naturalia congruunt desideria, quoniam post vernam pinguedinem gestientes, & pabuli nimietate exhilaratæ lasciuunt, Columel. & Pallad. Quod si aut fœmina recusat, aut non appetit taurus (eadem ratione qua fastidientibus equis mox præcipiemus) elicitur cupiditas ore genitalium admoto naribus, Columel. Si autem vaccæ non exceperint taurus, præcordium squillæ, hoc est tenerimæ squillæ partes, atque (vt quispiam dixerit) pingue ipsum aqua tundendum est, ex eoque, vbi fuerint absterfi, vaccarum sinus vngendi, Quintillij. De tauris ad libidinem excitandis seorsum etiam infra dicemus. In vaccis equabusque maximè conceptus indicium sit, cum menses cessarunt, spatio temporis bimæstri, trimæstri, quadrimæstri, semæstri: sed id percipere difficile est, nisi quis iandudum securus, assuetusque admodum sit: quamobrem non desunt, qui menses in his animalibus negent, Aristot. Hoc admittendum, quod fertur, ex boue castrato etiam, si statim admiseris, vaccam concipere. Si abundantia pabuli est in regione, qua paciscimus, potest annis omnibus in fœturam vacca submitti. Si vero indiget hoc genere, alternis temporibus onerandæ sunt, maximeq; si eadem vaccæ alicui operi feruire consueuerunt, Palladius. Sed non dubium est, vbi pabuli sit lætitia, posse fœminis annis partum educari: at vbi penuria est, alternis submitti: quod maxime in operarijs fieri placet, vt & vituli anni temporis spatio lacte satientur, nec fonda simul operis, & vterque grauetur onere. Vacca cum partum edidit, nisi cibis sulca est, quamuis bona nutrit labor fatigata nato subtrahit alimentum. Itaque & fœtæ cythys viridis, & torrefactum ordeum, maceratumque eruum præberet, vel tenero olere commisto, torrido, molitico mello, & per vnam noctem lacte macerato saluatur. Melius etiam in hos vsus Altinæ vaccæ probantur, quas eius regionis incolæ ceuas appellant: eæ sunt humilis stature, lactis abundantes, propter quod remotis earum fœtibus, generosum pectus alienis educatur vberibus: vel si hoc præsidium non adest, faba fresa, & vinum recte tolerat, idque præcipue in magnis gregibus fieri oportet, Columella. Si vaccæ à coitu, cauda anguilla detur, certò concipiet, ex germanico quodam scripto. Silere montano putat promoueri conceptionem in vaccis & equabus. Boues fœtæ pinguescunt dum gerunt vterum, eduntque amplius, vt etiam aliæ quadrupedes. Boues circa Toronam, paucis ante partum diebus, lacte carent: reliquo tempore habent perpetuo. Ventrem ferunt decem menses, Varro. patiunt mente decimo: quicquid ante gentium, inutile est, & non vitale. Sunt auctores, ipso complete decimum mensem die, parere, Plinius. Quandiu viuunt & coire solent & parere. Pariunt singulos, geminos raro, Aristot. Ferunt vterum menses nonem decimo pariunt. Sunt qui decem totos menses, exceptis paucis diebus, affirmant. Quod autem in lucem præcurrerit hæc tempora, id abortiuum est, vitaleque minime, etiam paulò maturauerit partum: præmolli nanque, imperfectaque vngula prodit, Aristot. Mas vbi iuuentam superuenit, certis signis comprehendere licet, quem sexum generauerit, quoniam si pariter dextra desiliuit, marem seminasse manifestum est: si læua fœminam: id tamen verum esse non aliter apparet quam vbi post vnum coitum fonda non admittit taurum: quod & ipsum raro accidit. Nam quamuis plena fœtus non expletur libidine, adeo vltra naturæ terminos etiam in pecudibus plurimum pollent blandæ voluptatis illæbrae, Columella, Varro, & Africanus. Cæterum si desideres vt id quod orietur sit masculus, quo tempore coeundum est, vinculo sinistram testem excipito. Sin autem fœmina, dextrum similiter deligato. At nonnulli id ipsum naturaliter faciunt: qui quidem si masculum nasci volunt, spirante Borea congressus præparant: sin contra fœminam, aère existente Austri, Africanus. Aprili mense vituli nasci solent, quorum matres abundantia pabuli iuuantur, vt sufficere possint tributis laboris, & lactis. Iptis autem vitulis costum mollium que milium cum

Ita et miscetur, saluti more præbendum, Palladius. Cum parere cœperint, secundum stabula pabulum feruari oportet integrum, quod egredientes degustare possunt, fastidiosa enim sunt, Varrus. Vacca per ætatem secundiores pluuiosam instare hyemem indicant. Alias. Cum vacca plures gravidæ sint, & facile initum parturiant, mirum pro signo hyems & imbricium id accipitur, Aristoteles. Neque enim fieri potest, ut Alberto placeat, animal secum secundo & genitali humore abundare, nisi iam à cœlesti influxu stellarum, quæ annum regunt, humor in eis commoveretur. Tolerat frigus hoc armentum genus, & potest facile hybernare sub dio: providendum tamen quo recipiant se frigidus locus ne sit: alioquin eas & fames macrescere cogit. Calore igitur sub dio: frigidibus intra lectum manere oportet. Sed laxo spatio conserta facienda sunt, ne in angustiis stent, aut feriantur, aut concurrant, & ut inuicem fortioris ictus effugiat, nec iniuria fiat gravidarum, & conceptem altera alterius elidat. Propter tabanos etiam & bestiolas quasdam minutas, aliqui solent includere septis ne concitentur. Octo pedes ad spatium standi singulis boum paribus abundant, & in porrectione quindecim. Stabula eorum vel boum meridiana plagas respiciant, non tamen egeant septentrionis luminibus, quæ per hyemem clausa nihil nocent, per æstatem patefacta refrigerent. Optima sunt saxo aut glareæ (glareis) strata, non incommoda tamen etiam sabulosa: (arenis strata) illa, quod in bres respiciant: hæc, quod celeriter sorbeant transmittantque. Sed utraque de vasa sint (propter vngulas animalium ab omni humore suspensa) ut humorem effundant, spectentque ad meridiem, ut facile siccentur, & frigidis ventis non sint obnoxia (vel propter status glaciales, quibus aliquis resistere debet obiectus.) Subterni oportet frondem aliudque quid in cubilia, quo mollis conulescant. Boves nitidiores sicut, si focum proxime habeant, & ignis lumen intendant. Præsepium oportet extructum esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animalium pereat. Bubilina bona beneque edificata, bonas præpes, falsicas habeant elatratas. Clatros inter se oportet pede distare. Si ita feceris, pabulum boues non efficiunt, Cato. In incendiis si simi aliquid egeratur de stabulis, facilius extrahi, nec recurrere oves bonesque fertur, Plinius. Hybernæ stabulationi boum præparanda sunt stramenta, quæ mense Augusto intra dies triginta sublatæ messis præcisæ, in æcerum extrahi debent: horum defectio cum pecori, tum agro est vitiosa: liberanter arua sentibus, qui æstivo tempore per canicula ortum recisi, plerumque radicibus intereunt, & stramentis pecoris subiecti plurimum hercoris efficiunt. Hæc cum ita curauerimus, tum & omne genus pabuli præparabimus, dapimusque operam, ne penuria cibi macrescat pecus. Leuis autem cura pascui est: nam ut ærior herba consurgat, ferè vltimo tempore æstatis incendunt: ea res & teneriora pabula recreat, & sentibus vltis fructicem succurram in altitudinem compellit. Ipsis vero corporibus affert salubritatem, iuxta consuetum faxis & canalibus sal superiectus, ad quem saturæ pabulo libenter recurrunt, cum pastoralis signo quasi receptui canitur: nam id quoque semper crepusculo fieri debet, ut ad sonum buccina pecus, si quod in sylvis substitit, septa repetere consuecat: sic enim recognosci grex poterit, numerusque censeri, si veluti ex militari disciplina intra stabularij castra manserint, Columella.

Nec equus nec boues morbo premuntur aliquo, si illis cornu ceruinum atendas, Absyrus in Geop. De bouum sanitate tuenda complura sunt, quæ exscripta ex Magonis libris, armentarius suus et cetero ut legeret. M. Varro curabat. Laborant armenta vehementius pruina sollicitata quam niue. Quocumque autem tempore, sed maxime æstate, si boues concitentur ad cursum, aut alius eorum ad perniciem soluitur, aut febricitant commouentur. Natura enim pigrum animal bos, & labori potius, quam velocitati accommodum, vehementer læditur si ad opus cogatur infuetum, Colum. & Vegetius. Plantæ oliuarum primo succulari debent, ita ut simplex stylus altitudinem maximi scorbis excedat: deinde arando nec oxam bosallamue partem corporis offendat, optimum est etiam constitutas plantas circummunire caucis, Columella. Cauendum præcipue est, ne aut cursum longo, aut longo itinere fatigentur, vel vllis grauioribus certe oneribus assilantur: nimiam enim lassitudinem sequitur agerudo, & omne animal est debile strampitur, Veget. Ut longæui & sani sint boues, bubulum conuenit providere vel dominum, ut à frigidibus calidissimo cubili muniantur, & si fieri potest, semper foco vicini sint boues. Quodam enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis commodum est: siue quod inutilis & pestifer humor exudat, siue conceptum ex pastu vel opere frigus expellitur, siue in flammatum halitu interna curantur. Bouile loco sicco statuendum est, assidueque mundandum, ita quod quoties pabulum ad edendum inutile subternatur, ut boues siccis & mollis cubent. Parum quoque fastidij est cum boues reuocantur ex opere, ut colla eorum ex vino tepido perfundantur, & diuissime perficitur. Cum vero de via vel pastu redeunt luculentia adhibita, priusquam deducantur ad bouile, aqua diluendi pedes, ne inhaerentes corpori fordes vlcera generent, vel vngulas faciant molliores, vel certe molestiam manducantibus, vel in quietudinem afferant dominicis. Sed hyeme omni solertia frigus est prohibendum, velut æstiuis mensibus pura aura querenda. Per diem igitur sub vmbra, per noctem sub dio boues stare conuenit. Non enim pauciores si æstiuantur, quàm si allecti, colligunt morbos, Veget. Omnes ferè incerti sunt obscuroq; animalium affectus. Qui enim discere aliquis possit, aut à quo percontari, quoniam affectu aut morbo ipsum animal constiterit? Igitur si plium contusum ex vino meraco & ulgro in naris illis infundas, omnem obscuro affectum facile persanabis. Democritus autem cõsultat ut vere ipso incipiente, squille atq; rhamni radicem boui poculo permisceamus, quatuordecim dierum spatium. Si vero manifesto morbo laborent, eleisphacum (id est saluam) montano ex loco collectum, præsumque in aqua, quæ bibitari sunt boues, pari d'eru numero infundens offerensq; illos restitues. Id quod non solum bubus, sed etiam aliis pecoribus optulatur. Sal præterea nutrimenti confusum, conducit mire. (Multi largo sale miscent pabula, Columell.) Enat & Medes herba, Paxamus. Inter exordia tædiantur boui aduersus omnes morbos potio ista succurrit: Tres semuncias squille minutatim concisas, præterea radices teneræ popinam (vox ut apparet corrupta) effolis & diligenter lotas, contundes in pila, & tria ex eis pondera (forte pondus) addito sextario salis, in viui septem sextarios mites & per septem dies per os bouis singulos sextarios digereres. Qui d si toto anno aduersus omnes agerudines d' speras, boues stagnare (lego seruare, vel saluare, vel saluare) volueris incipite vere id est idibus. Februarj quindecim diebus continuis hanc potione dabis, quæ vsq; adeo salutatis est, ut approbatum sit in ætate retro anno boues sic curatos nullius morbi contagione tentari, Veget. in cap. de malide & morbis contagionis bouum. Non proderit tibi satiare pecora, nisi omnia adluentur diligentia, ut salubri sint corpore, viresq; conferuent: quæ utraq; custodiuntur large dato per triduum medicamento, quod componitur pari pondere triti leptoni, cupressiq; & cum aqua nocte vna sub dio habito: idq; quater anno fieri debet vltimis temporibus veris, æstatis autumni, hyemis, Columella. Idem ferè remedium Vegetius sic defecitibus Poliorum lupini (sic enim lego, 7c

non caprina) foliorum myrti sylis, foliorum cypressi, singulorum vncias tres diligentissime deteres, & infundes in congium equæ, & vna nocte sub dio manere patietis, & inde vnicuique repositos per triduum singulos sextarios dabis, idq; quater in anno, ut prædictum est. Sæpe etiam langor & nausea discitur, si integrum gallinaceum crudum ouum ieiunis faucibus inferas, ac postero die spicas vlpici vel alij cum vino conteras & in naribus infundas, Columella. Ouum crudum cum hemina salis & sextario vini per singula capita (sepiimo) diffundi per commodum est, Vegetius. Bos si agrotare cœperit, dato continuo ei ouum vnum gallinaceum crudum, integrum facito: post die caput vnum vlpici conterito, & id vase ligneo terito, & cum hemina vini facito bibat sublimiter: Bosque ipse, & qui dabit, sublimiter stet. Ieiunus ieiuno boui dato, Cato. Iunat etiam si allium tunsum hircino misceas sepo, herbam quoque verbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem iniungas, & cum vino per os digerat, Vegetius. Boum morbis commendatur seuum, sulphur viuum, allium syluestre, ouum coctum: omnia hæc trita in vino danda, aut vulpis adipem, Plinius. Quidam marrubium dederunt cum oleo & vino, Vegetius id mane infundendum ait. Quidam porri fibras, alij granam thuris, alij sabinam herbam rutamque cum mero diluunt: eaque medicamenta potanda præbent, Columella. Thuris puluerem cum mero siue per nares inieceris, siue per os dederis prodest, Vegetius. Nec minores medicinae bouis horum copia (malim, per illorum inopiam) subministrantur. Nam potros, rutam, apium, & herbam sauinam, si quis large deterat & misceat vino, ternasque heminas præbeat ad potandum, ægrotanti subuenit. Idem. Multi casibus vitis albæ & valulis erui bubus medentur, Columella. Plurimi caulem vitis albæ concisum, atq; serpyllum & squillæ partem in aqua macerant, ternasque heminas per triduum digerunt, quæ potio ventrem purgat, vires quoq; confirmat, Veget. Ne boues debilitentur, orobum (id est eruum) comminutum aqua distemperans, propina singulis mensibus, Constantinus. Bubus si morbum metues, sanis dato salis micas tres, laurea folia tria, porri fibres tres, vlpici spicas tres, alij spicas tres, thuris grana tria, herbæ sabine plantas tres, rutæ folia tria, vitis albæ caules tres, vini sextarios tres. Hæc omnia sublimiter legi, teri, darique oportet. Ieiunus fiet, qui dabit. Per triduum de ea potione vnicuique boui dato. Ita diuidito, cum ter vnicuique dederis, omnem absumas: Bosque ipse, & qui dabit, facito ut vterque sublimiter stet: vase ligneo dato, Cato. Nonnulli pellem serpentis obritam cum vino miscent, Columella. Anguina pelle & sale & fere cum serpyllo contritis vno die, deiecitque cum vino in fauces bouum vna maturascente, toto anno eos valere quidam scripserunt: Vel si hirundinum pulli tres tribus offis dentur, Plinius. Similiter Cato, sed alii verbis: Vbi vna (inquit) variæ cœperint fieri, bubus medicamentum dato quotannis, ut valeant. Pellem anguinam vbi videris, tollito, & condito, ne quæras cum opus fiet. Eam pellem, & fat, & sale, & serpyllum, hæc omnia vna conterito, cum vino dato bubus omnibus ut bibant. Est etiam remedium cum dulci vino tritum serpyllum, & concisa & in aqua macerata scilla. Quæ omnes prædictæ potiones trium heminarum (mensura) singulis diebus per triduum datæ, alium purgant, depulsiisque vitis, recreant vires. Maxime tamen habetur salutatis amurca, si tantundem aquæ misceas, & ea pecus infuecas, quia protinus dari non potest, sed primo cibi asperguntur: deinde exigua portione medicatur aqua, mox pari mensura mista datur ad satietatem, Columella, Vegetius, Paxamus. De eadem Cato sic scribit: Boues ut valeant, & curati bene sicut: & qui fastidient cibum, ut magis cupide appetant: pabulum, quod dabis, amurca spargito, primo paululum, dum consuecant, postea magis: & dato rarerer bibere, commistam cum aqua æquas biliter quarto quintoque die: hoc si feceris, ita boues & corpore curatores erunt, & morbus aberit. Votum pro bubus, ut valeant, sic facito. Marti Syluano in sylua interdus, in capita singula bouum votum facito: farris adorei libras tres, & lardi pondus quatuor, pulpæ pondus quatuor semis, vini sextarios tres semis. Id in vinas licito conijcere, & vinum idem in vnum vas licito conijcere. Eam rem diuinam vel seruum, vel liber licet faciat. Vbi vna diuina facta erit, statim ibidem consumito. Muller ad eam rem diuinam ne addat, neque videat quomodo fiat. Hoc votum in annos singulos, si voles, licebit vouere, Cato. Idem alibi, Dapem (inquit) pro bubus pyro florente facito. Eam hoc modo fieri oportet: Ioui dapali culignam vini quantum vis poluceto. Eo die ferat bubus & bubulis, & qui dapem facient. Cum polucere oportebit, sic facies. Iupiter dapalis, quod tibi fieri oportet, in domo familiarum mea culignam vini dapi eius rei ergo. Maeste vino inferiori esto. Maeste hac illace dape polucenda esto. Manus interlucito: postea vinum sumito. Iupiter dapalis, maeste istace dape polucenda esto. Maeste vino inferiori esto. Vestæ si voles dato: daps Ioui affaria pecunia vna vini Ioui castæ. Pro fanato sine contagione. Postea dape facta serio milium, panicum, lentium, allium, hæc ex M. Catone vnicuique superstitiosa transcripsi: qui vult obeliscum inducat. Non omittendum est etiam illud ex Vegetio remedium, quod diapente vocari potest, quoniam vno tantum pharmaco, betonica nempe, theriacam diatesaron apud veteres antidotum excedit: Tres vncias baccarum lauri, gentianæ, aristolochiæ longæ myrtæ, & betonicæ, diligentissime detere & misce cum mero, ex quo trinas heminas triduo iugiter iumento per os dabis: Morbos agerudinesque depellit. Auris vulneratur, & sanguis eius in os datur ægrotanti boui. Sili vel fescili Creticum quadrupedum quoque alium silit, siue tritum potui infusum, siue mandendo commandatum & sale: Boum morbis tritum infunditur, Plin. Vacca ægrotanti infundi iussi puluerem de baccis lupiperi cum gentiana & mellis habuit.

Druidæ Gallorum samolum herbam nominare nascentem in humidis: & hanc sinistra manu legi à ieiunis contra suum bouem que iussere, nec respicere legentem, nec alibi quàm in canali deponere, ibique contere poturis, Plinius lib. 24. cap. 11. nec alibi vsquam hoc nomen hæcenus reperi. Hoc etiam Lectorem hic admonere operæ precium videtur, Flauium Vegetium, qui bouum remedia tradidit libro tertio Veterariæ per quatuor capita, omnia ferè ad verbum & eodem ordine (paucis ab initio exceptis) transcripsisse ex libro sexto Columellæ, à capite quarto illius libri vsque ad vicesimum, copiosius tamen sæpe quàm apud Columellam legantur. Codex Vegetij Basiliæ olim excusus multis modis deprauatus est. Curantur & sanguinis detractio ne quandoque boues, incius iuxta caudam & in rostro venis. Nostratum quidam aridas iuniperi baccas & viticarum folia terunt, & pabulo aut feno intermiscunt, ad viscerum incolumitatem, pulmonis & iecinosis præcipue, conducere persuasi. Sunt qui pueri impubis vrinam infundant. Abluuntur aliquando boues decocto veratri albi in aqua cum sauiæ & æungia veteris, ut cum aliis fordibus ac molestiis tum pediculis liberentur: Iuuenas tamen hoc decocto tanquam vehemientiore contingi vetant. Porro ne infellentur à muscis, lauri fructum contundens oleoque incoquens, ex eo boues innungito: aut bubula etiam salua illine, Africanus. Bubus multæ agerudines accidunt, tum occultæ, tum manifestæ: & lassitudines, quæ proniuntur ex nimio labore

atque calore, quæ cognoscuntur ex fastidio cibi, vel modo edendi mutato, & frequenti decubitu, & lingua ob
calorem exerta, aliisque mutationibus, quas facile animaduertant illi qui sanos & incolumes eos prius cognoue-
rint. Ceterum boues sani, fortes, & agiles noscuntur, si facile se moueant cum tanguntur aut punguntur
membra eiusdem plena, & auriculæ erectæ. Pulchros simul & validos iudicabis, quibus membra tum plena fue-
rint, tum proportione inter se bene responderint, Per Crescent, Apud antiquos erat pabuli genus, quod Ca-
ro ocimum vocat, quo sistebant (lego citabant) aluum bubus. Id erat è pabulis segete viridi defecta antequam
gelaret. Sura Manilius id aliter interpretatur, & tradit fabæ modios decem, vicæ duos, tantundem & cruiliæ in
iugero quantum misceri & feri solitos: Melius & auena Græca, cui non cadit semen, admixta. Hoc vocita-
rum ocimum, bouumque causa feri solitum. Varro appellatum à celeritate proueniendi, à Græco quod *ocimus*
dicunt (Plinius) quod valet cito: similiter quoque ocimum (lego ocimum) in horto. Hoc amplius dictum ocimum
quod citat aluum bubus, Varro: nimirum intelligens de ocymo Suræ Manilij. Ocimum per iota herba illa
oderata est, quam vulgo nomine Græco basilicum, id est olus regium etiâ Germani appellant: & hoc dictum vi-
deri potest à verbo *ocimus* quasi ozimum, propter odoris in eo suauitatem. Ocimum vero per y, vel quod cito perue-
niat dictum, vel quod citraluum bobus, quibus purgandi gratia datur, farraginis vel pabuli genus est, nempe se-
getes scilicet virides antequam siliquentur. Contra ex segete, vbi sata admixta, hordeum & vicia & legumina, pa-
buli causa sunt: Inde quod far ferro caesum, farrago dictum: aut quod primum in farra segete feri ceptum.
Ea equi, lumenta, verno tempore purgantur, ac etiam saginantur, Varro. Plinius ocimum antiquos appellasse
tradit pabulum, vmbre patiens, quod celeritate (tertio statim à sata die) proueniat. Caro in vinca vetere se-
ri iubet, nisi macera sit. Quod fecale atque farrago appellatur (Gallis segele, Germanis *roggen*) occari tantum
desiderat. Taurini sub albis asiam vocant, deterrimum, & tantum ad arcendam famem vile. Duplicitate
ratione apud nos (inquit Ruellius) secale fertur, aut simplex, vel triticum aut far miscetur æquis ferè partibus.
Miscellaneam hanc segetem Galli mistellam quasi miscellam nominant: Conditamque excussis etiam granis,
farraginem rustici nostrates appellant: quemadmodum & fasces & manipulos inde compositos, farrum. Ea
per hyemem lumentorum pecudumque pabulo cedit, quibus etiam pro letamine est: id cause fuit cur secale
Plinio farraginis genus fuerit. Farrago excrementis farris prædenta fertur, admixta aliquando & vicia. Ea-
dem in Africa fit ex hordeo, vnde hordacea farrago dicitur. Farraginis quæ ex hordeo est, Columella pabulorum
secundas partes tribuit: eam in restibili stercoretissimo loco & altero sulco serere conuenit. Fit optima cum
cantherini hordel decem modijs lugerum obferitur circa æquinotium autumnale, sed impendentibus pluuiis,
vt confita rigataque lumbibus celeriter prodeat, & confirmetur ante hyemis violentiam. Nam frigoribus cum
alia pabula defecerunt, ea bubus cæterisque pecudibus optime dissecta præbetur, & si depascere læpius voles,
vique in messem Malum sufficit. Quod si etiam semen ex ea voles percipere à Calendis Martijs pecora depellen-
da, & ab omni noxa defendenda est, vt sit idonea frugibus: Hactenus Ruellius. Hinc colligimus farraginis vo-
cabulum ad diuersa tum pabula, tum remedia, tum simplicia, quam composita pertinere. Farrago simplex est,
vt secale, hordeum, ocimum, far aut farris incrementa potius mixta, cum triticum, vel auena, vel quæuis le-
gamina alicuiam dictionum miscetur in satone. Græci mixtam farraginem ad equos purgandos gratia vo-
cant: sed quæ circa farraginem ad equos priuatim spectant, in illis dicemus suo loco: Hic enim communia
quædam liber de farragine adferre, quod ea non bubus solum, sed omni pecudi conueniat. Sementim facito
ita ocimum, viciam, scenum græcum, solum, erium, pabulum-bubus ferito, Cato cap. 27. Plinius lib. 17. cap. 22
circa finem, ocimum ipsum à veteribus pabulum appellatum scribit, cum Cato & hic distinguat, & rursus cap.
54. his verbis. Per ver cum arabitur antequam ocimum nascatur, des quod edant bubus pabulum. Id hoc mo-
do parari, daturque oportet. Vbi sementim patraueris, glandem parari, legique conuenit, & in aquam conij-
ci. Inde semodios, singulis bubus indices dari oportet, aut modium vinaceorum, quos in dolium condideris.
At si non laborabunt, pascantur, satius erit. Interdum pascito, noctu feni pondo xxv. vni boni dato. Si scæ-
num non erit, frondem illineam & ederaceam dato. Paleas triticeas, & ordeaceas, viciam, acus fabaginum,
vel de lupino, item de cæteris frugibus omnia condito. Cum stramenta condas, quæ herbofissima erunt in te-
cto condito, & sale superperspargo. Deinde ea pro sceno dato. Vbi verno dare cæperis, modium glandis aut
vinaceorum dato, aut modium lupini macerati, & feni pondo xv. Vbi ocimum tempestiuum erit, dato
primum. Manibus carpito, id renascetur: quod falcula secueris, non renascetur. Vique ocimum dato, do-
nec arefcatur, ita temperato, post viciam dato, postea panicum dato, secundum panicum frondem vimeam dato.
Si populineam habueris, admisceto, vt vimeam facis fiet. Vbi vimeam non habebis, querneam & ficulneam da-
to. Nihil est quod magis expediat quam boues bene curare. Boues nisi per hyemem cum non arabant, pasci
non oportet. Nam viride cum edunt, semper id expectant: Et fscellas habere oportet, ne herbam secentur
cum arabant. Hæc Cato: & alibi capite 60. Bubus cibaria annua in iuga singula lupini modios cxx. ac glandis
modio cxxl. feni pondo lxxx. ocymi tantundem: fabæ modios xx. vicæ modios xxx. Præterea pe-
neratim videto vt satis vicæ seras. Pabulum cum seres, multas satones facito. Omne papulum plurimum,
ocimum, farraginem, viciam, nouissime scenum secari oportet, Varro. 31. Eodem in loco Varronis erratum
esse puto, quod ocimum in horto, hoc est basilicum, vt ego interpretor, similiter per ypsilon scribat, &
ab eodem vocabulum *ocimus*, quod valet cito, deducat: Quod etsi admittam, per iota tamen differentie causa
scribi debuit, vt vereres Græci omnes scribunt. Existimo certe ocimum sui generis plantam esse: deinde etiam
quæuis segetes siue vnius siue diuersorum generum quæ virides secebantur pecudum vel pabuli vel purgationis
causa eodem nomine dictas apud Varronem. Tertio etiam farraginem proprie dictam, hoc est seminum & le-
gamium diuersorum miscellam: postremo basilicum olus, quod recentiorum quidam cum ocymo pabulo
confundit: & ocimum interpretatur genus illud frumenti, quod vulgo *haidenkorn*, id est paganicum frumen-
tum appellatur, (non alia ratione motus, quam quod pecudibus saginandis vile sit, in eumque vsum in non-
nullis Germaniæ locis feratur) eadem ei attribuit quæ scriptores ocymo cleri & herbæ oderatæ, à qua id pro-
fus non distinguit, ac per imperitiam illos reprehendit qui basilicum ocimum Dioscoridis faciunt. Sed nimis
operosum foret omnes omnium præsertim nostri temporis errores reprehendere. Io. Ruellius idem frumen-
tum paganicum, veterum etymon cereale vel irionem Plinij esse contendit: sed improbat à Matthæolo
Senensi, inde quod irione virente nullum animal vescatur, & folia ei sanguinea tribuantur: frumenti vero Tur-
cici non folia sed caulis rubeat: nec eo abstineant pecudes, imò auidè vescuntur: denique quod nihil sesamo

commune aut simile habeat. Idem ab Italis circa Tridentum Formentone, & alibi Saracinum vocari scribit.
Ruellius apud Gallos velatum quondam, nunc ireon, & frumentum Turcicum, quod auorum ætate è Græ-
cia vel Asia venerit. Foliū ei hederacum, scapus grandis per fastigium paniculas exerit, triangulis rariu-
scule coarctatis granis, quæ foliaceis membranæ concepta detinentur. Ea pecudem omnem cæteraque veterinā
quàm optime saginant: & in candidissimam teruntur molunturue farinam, quæ cum annonæ premit inopia in
panificia subinde cogitur. Cum ematurit granum suis apudis explicitum fagine glandis nucleo simile noscitur,
quod incoquant rustici, vt bubus, lumentis pecudibusque cedat in pabulum, cuius vsu vehementer gliscit fagine
mire enim ab eisdem expetit. Iam agri plerique in Gallia hæc fruge rubent. Trionum constat vbique non
irionem à Theodoro verti, forsitan quod ei semen triangulum. Plinius herbæ oleracæ, quæ eysimon quoque
Græcis nuncupatur à cereali longe distans, vires permittim assignauit. Hæc Ruellius. Et quanquam hæc ad tu-
periorum locum de pabulo quadrare videantur, irrepererunt tamen huc nobis ocymi & farraginis ratione, qui-
bus veteres ad medicandos boues & lumenta vtebantur.

Limeum herba appellatur à Gallis, quæ sagittas in venatu tingunt medicamento quod venenum ceruarium
vocant. Ex hac in tres modos saluati additur, quantum in vna sagitta addi solet: ita ossa demittitur in boum
faucibus in morbis. Alligari postea ad præsepia oportet, donec purgentur. Insanire enim solent. Si sudor in-
sequitur, aqua frigida & foliaceis membris concepta detinentur. Herba limei mentionem nusquam alibi vllam reperi, existimo autem
de generibus aconiti esse, quod Aristoteles in Miris narrationibus xenicum appellet. Nam id quoque venenum
esse scribit quo Celæ sagittas insiciant, ceruos aliasque feras venantur. Toram hodie vocant, vt in Lupis occa-
sione aconiti docebitur. In Gallia sanè ante non multos annos aconiti cærulei radicibus ad purgationes etiam
hominum periculosa & capitali inficitia vtebantur: quod & Io. Sylulus in Gallis suis reprehendit, & ipse in Sabau-
dia fieri obseruauit. In Galeni libello de medicinis parabilibus cap. 100. superstitiosam curam vt ne boues ægro-
tent huiusmodi legimus: Cerui cornu super Panis dei facellum ponito, candelamque desuper accendito, & ne
interdum accensam obliuione demittito: & in tempore sanctum Demasarin inuocato ac tollito: armentaria tua &
vitam custodis. Nostrates quidam valeudinis gratia bubus conferuandæ pridie diui Martini, hoc est quo-
to idus Nouembris cepas præbent aut ingerunt. Sunt qui ad omnes occultos morbos, viscerum præsertim, vt
pulmonis & iecoris, tam hominum quam pecorum, edendas offerant radicales rubiæ syluaticæ, quam vulgò vo-
cantur *uualdmeister* ab excellentia, & *leberkraut*, id est iecorariam. Nascitur in syluis tantum & vmbrosis locis:
alia quàm vulgaris rubia agrestis, congener tamen: breuior ea, caulibus rectis, foliis maioribus, similiter per
genicula radiatis, candidis flosculorum corymbis, de qua plura in Cane rabido dicemus, vbi alyssi mentio inci-
det. Periculosiores quidam nostratum, septimo quoque die, si domi sit pecus: si in absit in montibus, per lingu-
los menses semel remedium hoc cum linctâ (alem sic vocant) vorandum exhibent: quod ex hederæ terribili
vulgo dicta, bacis iuniperi, visco de pyro arbore, & pulmonaria arboribus adnascente conficiunt: præsertim à
morbis viscerum. Ingeritur eis etiam contra omnes morbosas suspiciones gentianæ quædam species, flore
cæruleo, radicibus aëbis amarissimis, & quasi de industria decussatum incisus, vnde aliqui veruacula lingua radi-
cem cruciatam vocitant, alij *modelgeer*. Nascitur in siccis, asperis, & saxosis collibus. Celebratur eius præco-
nium, *mo delgeer, ist aller krauter ein eer*. Priuatim vero aduersus lumbricos & pestilentiam luem laudatur. Tem-
pore verno, & apud nos mense Maio potissimum, ros mellitus interdum cadit, Græci æromeli & drosomeli vo-
cant, Hebræi mannam, nostri *das himmelhang*, id est mel ecclestæ, hoc rore madidas herbas si pecora pascant, mul-
ti pestem sequi persuasi sunt. Chamaeleontis nigri succus iuuenas necat angina modo: quæ à quibusdam
Vlophonon vocatur, Plinius. Helleboro nigro equi, boues, sues necantur: itaque cauent id, cum candido
vescantur, Idem & Theophrastus. Circa Scytharum & Medorum dictam Thraciæ regionem, locum esse
aiunt viginti ferè stadiorum spacio, qui hordeum producit, quo homines vescantur, equi verò & boues cæ-
teraque animalia abstinent, Aristoteles in Mirabilibus. Gramen quod nascitur in Cilicia, ab incolis cinna-
dictum, inflammat boues quæ id frequenter comedunt dum est viride, Dioscorides. Forsan & hæc aconitalli-
qua species est: nam Theophrastus aconitum describit herbam breuem quæ nihil superuacui habeat, frumen-
to simile, semine tamen non spiceo. Quod si ita est, nihil impedit quin etiam gramini simile, aut quædam
eius species dicitur. Nam (vt obiter moneam) aconit nonien ad varias formasque plurimum diferentes her-
bas vagum videtur, cum aliud cyclamini, aliud platani, aliud feridis aut tridis potius foliis aconitum abant-
quis commemoretur. Sola inexpugnabilis veneni vis tabifica omnibus illis, vt video, communis est. Pro-
uenit apud nos nòxia quædam herba, qua non ipsa solum boues abstinent, sed etiam gramine circumcirca
nascente, licet eodem equi vescantur. Rustici quidam apud nos malum florem, alij malum Henricum appel-
lant: vtriusque quoddam syluestre genus bonum Henricum. Caulis et albus, pedalis, solidus, & substantiæ
quædam humidæ mollique infarctus. Flores hirsuti, purpurascens, in spicam congesti vt in testiculo canis
ferè, semina rotunda instar mit-j. Gustu substringit. Radice albissima, nodis quibusdam exasperata & velu-
ti squamata (vt saxifraga alpina, seu folia quina sunt similia saxini foliis: & vt sanicula alba Hæstorum) lon-
gissima, ad quinque vel sex cubitos descendente: quamuis raro integra effodiatur: recens planè frigida hu-
midæque tacta percipitur. Vites vicinas corrumpit & frigore suo lædit. Quamobrem diuigentet à vinitori-
bus effosa in aquam reijctur, ne in tertia dentio comprehendere possit. Plurimum circa eam graminis abun-
dat. Foliis caret: Vis enascens tanta, vt vel per paulmentum, si quod obstitat, eluctetur. Vere tantum pro-
dit. Flos solis impatiens, crassus, aquosus, intra triduum vi solis marcescit. Natales ei vineæ collinæ, & præ-
ra syluis proxima. Autumno, vt audio, rursus erumpit. Eadem, nisi fallor, ægolethros Plinij fuerit, de qua ille
lib. 21. cap. 3. Herba est (inquit) ab exitio & iumentorum quidem, sed præcipue caprarum, appellata ægo-
lethros. Huius flores concipiunt noxium virus aquoso vere marcescentes. Ita fit vt non omnibus annis sen-
tiatur hoc malum. Ex his floribus apes Heracleæ in Ponto mel venenatum conficiunt. Hæc Plinius: Nec ali-
bi quæquam de ea aliud prodium legit. Mel Heracleoticum (vt scribit Ruellius lib. 3. cap. 21.) ex herba fieri
candida commemorant, quæ ægolethros vocetur: Similiter etiam Hermolaus Barbarus legit, tanquam ex Pli-
nio. Quanquam autem illius nostræ superficies ex albo palleat, radix albissima sit: ex Plinio tamen de colo-
re eius nihil cognoui: sed alia Plinij libro 18. cap. 17. herba alba videtur, panico similis, occupans arua, pe-
coit quoque mortifera. Theophrastus aconitum (secundum Dioscoridis) frumento comparat, quod ad geni-
cula scilicet, propter caules geniculatos: sicut & primum gramini. Hieronymus Tagus lib. 2. cap. 35. in re-

vita frugum sexto loco describit herbam paniculis nodisque ac foliorum vaginis similem; profus inuol-
 lem & viciolam, inter milium & panicum nascentem. Et mox aliam superiori non dissimilem, sed longe maio-
 rem: cuius folia ab initio planè milium referant, longis & asperis aristis armatam, quæ lapparum instar vesti-
 bus hæreat in aruis milio & hordeo confitis frequentem. Hanc ait valde noxiam esse, & euitari à bubus. Ha-
 roni altera procul dubio erit illa Plinij herba alba paniculo similis. Hieronymus ipse alteram phalaridem Diosco-
 ridis esse conijcit, quod ne sim prolixior in præsentia non refutabo: alteram miliariam Plinij, quam ille milium
 implicando enecare scribit, cum ex duabus illis ab Hieronymo descriptis neutra implicet. Forsitan autem illa
 posterior non aliam ob causam bubus noxia est, quàm quod interiora partium suarum asperitate lædat. Her-
 bæ iam dictæ, quam ægoletron reor, perquam similis orobanchæ est, nisi radice differret: & caule magis pur-
 purascente: & quoniam ea quoque ad boues & alia quædam animalia pertinet, diligentius eam describemus. 10
 Orobanche (inquit Dioscorides) cauliculus est sesquipedalis, & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, si-
 ne folio, pinguis, flore subalbido, & (aliàs vel) in luteum vergente, radice digiti crassitudine, & cum ariditate
 flaccescit caulis, fistulosa (cum radix ariditate flaccescit scapus dehilcens in rimas diffilit, Ruellius:) Hanc inter
 quædam legumina nasci constat, & ea strangulare, unde orobanchæ sibi cognomen usurpauit. Estur, vt olus
 cruda, & in patinis asparagi modo (dum reuera est, Plinius) decocta leguminis addita, coctionem accelerare
 creditur. Hæc Dioscorides, & Plinius similiter ferè. In quibusdam codicibus adduntur & ista nomenclaturæ:
 Sicut qui cynomorion, quileonem appellant, Cyprij thyrinen, lingua communis lepum. Plinius etiam libro
 23. cap. vltimo aut à similitudine canini genitalis cynomorion ab aliquibus nominari: non mala neque concin-
 na similitudine, si plantam contempletur aliquis: quæ à radice surgens, nudo, glabro singulatiq; caule, in sum-
 mo folia aliquot confecta, & inter ea emergentes habet flores similes, & quasi in glomerum collecta omnia: 20
 quæ forma caninum genitale in summo est, crassius & quasi galericum. Vidimus nos eruianginam, nec quic-
 quam inter segetes & legumina per ætatem frequentius inuenitur, Marcellus Vergilius. Miror autem quod
 cum orobanchen sibi notam profiteatur, nihil interim dicat in Theophrastum, cuius verba citat, qui non re-
 cte de orobanche scribit quod circumligando se herbas adnatas strangulet (Marcellus etiam ineptius effert,
 cirris quibusdam circumligando se, scribens) in quod Plinius quoque Theophrastum, vt soles, inuitatus, libro
 18. cap. 17. his verbis scribit, Est herba quæ cicor enecat & eruum circumligando se, vocatur orobanchæ. Quam-
 uis Matheolus se aliquid huiusmodi apud Plinium legisse neget: qui & ipse super hoc errore Theophrastum
 non immerito arguit. Nam Theophrastus libro 5. de Causis, cap. 22 sic scribit: Η οροβάνχη καλεῖται τὸν φροβόν τῶ
 ποσειδωνίδου, ἢ κατὰ τὸν μισθόν, ἢ δὲ τὸν ἀμύδαρον τὸν βόνηρα, ἢ τὸν τῆριζα, ἢ τὸν φροβόν. Hæc Græcè apponere ma-
 iui, ne quis non autorem, sed interpretem erroris incusaret. Quamquam ab errore vindicari possit Theophrastus 30
 si dicatur alia esse eius orobanche sicut & Galeni quàm Dioscoridis. Dioscoridis enim orobanche, Theophrasti
 hemodoros videtur quod Plinius non animaduertit. Galeni verò & Theophrasti orobanche, conuoluolus ni-
 ger Germanis vulgo dictus fuerit vel helixne cistampolos forte. Orobanche certe Dioscoridis vt sciunt ocula-
 ti testes, nequaquam amplexi caulis est: sed sola præsentia sua non attactas etiam necat, vt Matheolus sentit:
 ego radicis hoc maleficium esse putauerim, aut quia alimentum omne vicinis subtrahit, vt apparet ex eo quod
 succi plenissima est. Nascitur autem non inter legumina solum, sed etiam in aruis frumento & cannabi confi-
 tis. Flores etiam vt caulis ad rubicundum colorem vergunt, minus tamen, magisque albicant. Cynomorion
 apte vocatur, quod summitate quæ flores continet crassiore & infra eam caule tenuiore, genitale caninum refe-
 rat, vt Matheolus obseruauit: qui hæc etiam addit, à culticis in Italia hanc herbam vocari lupam, eo quod plan-
 tas vicinas deuorare videatur: alibi caudam leonis: alibi toram, quoniam cerid conset vt primum vacce hanc 40
 herbam gustauerint, taures ab eis requirit. Alias herbas toræ nomine in Lupo infra demonstrebabo in mentione
 aconiti. Orobanchen frigidam & siccam esse in primo ordine Galenus & Arginetæ scribunt. A recenti Græcis
 ophroleon, quasi legumen leoninum, & aut leonteos botone (aliàs leontoboranon) quod est herba leonina dicti-
 tur. In Parisiensi agro tertia, à tenendo, vt arbitror (inquit Ruellius) quod tenacè noxa fabam, cicor, eruum & vi-
 cium obtoluat: circinibusque vel cirris tanquam brachijs stricim amplexetur, vt ea penitus obstrangulet: vel
 quod pestis hæc pertinacius hæreat, vt manantia capitis vlcera, quæ vulgus appellat tincas, in pueris. In aruis (vt
 scribit Sotion in Geoponicis 2. 40.) non prodibit, si in quatuor eorum angulis, & medio, rhododaphnæ ramuli
 pangantur: hoc eodem remedio putant legumen omne à noxa vindicari. Qui volunt hanc frugum pestem
 prorsus aboleri, quinque testas creta depingunt, Hercules effigiem leonem strangulantes referentes, & in qua-
 tuor agrorum angulis atque in medio collocant. Sunt qui delineatam eo modo testam in area tantum media, 50
 vt hanc amoliantur pernitiem, lubent obrui. Democritus affirmat orobanchen herbam confectam abigi, si
 mulier quæ in menstruis est, solutis crinibus & nudo corpore, gallum in manibus tenens, aream circumeat. Ita
 validiora coalescere legumina restantur, qui hæc superstitione sunt imbuti: quippe cum herba gallinaceum ve-
 rens gallum delitescat, Hæc Ruellius. Apparet autem non rectè cognitam ei orobanchen fuisse, cum legumini-
 bus eam obnolui, suisque ea brachijs amplexari, Plinium & Theophrastum secutus, scribat: quod aut fal-
 sum est, aut alia Dioscoridis, alia Theophrasti orobanche fuerit, quod mihi verisimile sit, vt iam dictum est. Idem
 Ruellius libro 1. cap. 8. orobanchæ folia pingua tribuit, cum Dioscorides eam sine folijs faciat: sed excusari po-
 test quod omnino breuissima caulique hærentia & alternis digesta habeat, vt nulla videri possint nisi quis de pro-
 ximo intueatur: quod autem in summo caule folia aliquot ei confecta sint, vt Marcellus testatur, nusquam vi-
 di. Hoc insuper obseruari gustu subdulcem esse, vt non sit mirum in cibis reeplis solitam: floribus suauiter odora-
 tis, caulis oblongis, in cacamine spicatum hærentibus, sicut in cynosorchis: eundem radicis chyso an floribus colo-
 rem esse è luteo candidum: radicem crassam, nodosam, plurimis capillatam fibris. Cyprios thyrinen appel-
 lassè suspicor, quod tota ferè tyris sit, id est scapus planè rectus. Ab imperitis quibusdam falso hypocisthids
 nomine appellatam olim audire memini. Qui picturam eius desiderat, in Germanico de plantis libro Hiero-
 nyimi Tragi reperiet. Inter satyria (vt vocat) nono loco: in quo miseris cur flores ei neget, cum eosdem imago
 adiecta depictos exhibeat: Nascitur (inquit) in humidis & vmbrosis syluis mense Maio, caule pingui satyrio
 simili, colore ligni aut fungorum in syluis nascentium, radice multis intricata fibris, vt in Phu & elloboro
 nigro: Vitium omnino inter herbas, vt apparet: Hæc Tragus. Aconito nullum pecus, nullum animal
 pascitur: cui fructum & folium nil nocere prædicent, vim mortiferam in radice tantum haberi. Ruell-
 ius ex Theophrasto, qui tamen non aconiticum, sed scorpiam hanc stirpem vocat. Est autem primum aconiticum 70
 Diosco-

Dioscoridis. Boves, oues, iumenta omnemque quadrupedem necat, eodem die, si genitalibus radice vel fo-
 lium imponatur, Theophrastus de aconito simpliciter. Est autem alterum genus aconiti apud Dioscoridem, re-
 centiores confundunt. Ego in montibus circa ipsa vaccarum stabula & tuguria pastorum magnam sæpe caru-
 lei præcipue aconiti copiam vidi, nam cum à bubus non attingatur, copiosissimum pronenit. Quemadmodum
 & alia quædam herba mire frequens circa eadem vires, qua similiter boues abstinent, bonam vel bene Germa-
 nice vocant, cubitali aut altiore caule, erecto: folijs incanis lapathi quodammodo (si bene memini) figura, flo-
 ribus luteis, oleratis, sed parum grato odore, calendulæ similibus, minoribus tamen & angustioribus in capitu-
 li circuta folijs. Herbam luxiuo inijciunt, vt flauo colore id commendet: Hanc caltham alpinam vocare li-
 cebit, donec aliud nomen adferat. Est & alia qua boues abhorrent, amplexicaulis, annua, conuoluolo si-
 millis natura folijsque, quæ etiam proxime ad paganicum frumentum hederæ folijs supra descriptum accedunt,
 acutiora tantum nigrioraque sunt: cuius & semen refert figura triangula, sed minus eo ac nigrius est: Hinc
 quoq; lingua vernacula *schumarix vuidem*, id est volucrum nigrum appellatur: ab alijs *spin*, ed quod colliculis suis
 tanquam filis tenuibus proxima quæque intricet, & irretita in solum deprimat. Radix palmi longitudinem non
 excedit, simplex, rotunda, Luxuria omnis in colliculis abit, quibus color spadiceus, geniculis vt in polygono:
 Flores plurimi, albi, exigui, inodori, inspidi. Nascitur cum alibi, tum inter cannabin, eamque inuadit. Hanc
 Hieronymus Tragus libro 2. cap. 33. orobanchen propter simile maleficium esse suspicatur, non affirmat tamen
 se descripto veterum longe distat. Postremo quædam *blacken* Germanis dicta, vt audio (personatam ef-
 se conijcio) folijs latis, cum rore madida à bubus depascitur, inflat eas aded, vt aliquando rumpantur, nisi eur-
 su agitari incalcescant, & per alium reijciant. In Burgundia frequentius hoc malum euenire aiunt, quod maior
 eius herbæ illic copia sit. Cum rore non mandet, obesse negant, & appeti alioqui ab ipsis. Villicus meus cum
 boues ægrotare deuorato copiosius rapistro (vel lapsana, floribus luteis inquit, rapis simillima herba) & infla-
 rentur (aiunt enim radici eius adhærere globulos ceu auellane, in quibus vermiculi lateant, pecori noxij: facile
 autem radix etiam cum herba ab eis euellitur) cannabis semina integra cum sale in patella bene calefecit & per os
 eis egressit ac sic euaserunt. Semper propterea cannabim domi seruabat. Gesnerus. Conuenit huic loco etiam
 machinæ descriptio, quam quam communis omnium maiorum quadrupedum, qua clausa iumenta bouesque
 curentur. Machinæ igitur (inquit Columella) fabricanda est, vt & propior turmsque accessus ad pecudem me-
 dentibus sit, nec in ipsa curatione quadrupedes reluctando remedia respuat. Est autem talis machinæ formæ
 Roboreis axibus (assis) compingitur solum, quod habet in longitudinem pedes nouem, & in latitudinem
 pars prior dupondium semissem (pedes duos & semis, Vegetius) pars posterior quatuor pedes. Hinc solo te-
 ptentum pedum stipites recti ab vtroq; latere quaterni applicantur: ij autem quatuor angulis affixi sunt, omnesq;
 30 transtuleris sex temonibus quasi vaceræ inter se ligantur, ita vt à posteriore parte, quæ latior est, velut in caucatu
 quadrupes possit induci, nec exire alla parte prohibentibus aduersis axiculis: primis autem duobus statumini-
 bus imponitur firmum iugum (cranluerium tiglium ad modum iugi, ad quod equorum capita vel bouum cornua
 religantur, Vegetius) ad quod iumenta capistrantur, vel bouum cornua religantur: vbi possunt etiam numel-
 li fabricari, vt infero capite descendentibus per foramina regulis ceruix teneatur: cæterum corpus laquea-
 rum, & distentum temonibus obligatur, sicque immotum animal medentis arbitrio est expositum. Hæc
 hæcenas.

Deinceps de morbis singillatim dicemus, generalibus primum & contagiosis, postea reliquis. Morbus
 qui appellatur malis (de quo etiam in Asino iam diximus) diuerso genere passionum emigrants, equini generis
 40 per plures contagio consumit, boues quoque idem interficit, sed à diuersis diuerso nomine vocatur. Si quando
 bouem tentauerit, istis agnoscitur signis: Erit bos pilo horridus & tristis, stupentibus oculis, et tunc desectas
 fallis affidæ per os fluentibus, in cæsis pigrior, spina rigidior, fastidium maximum, pauca ruminatio: cui si in-
 ter initia subuenire tentaueris, discrimen euadet: si per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetustioris morbi
 non potest superari pernicies roborata. Inter exordia igitur adhibebis remedia quæ supra descripsi tanquam
 aduersus omnes morbos, quæ parantur ex ficilla, vel lupino & cupresso, vel alio, vel marubio, vel aurca: vel
 theriacam diapente, &c. Si porcinum sterces, præsertim suis ægræ, bos deuorauerit, statim pestilentiam conta-
 gionis solus mallet (malidis) sustinet morbi. Qui cum semel ingresem vel armentorum vel domitorum ince-
 serit iumentorum, statim omnia animalia quæ lenem suspicionem habuerint, de possessione tollenda sunt, & di-
 stribueda illis locis, vbi nullum pecus pascitur, vt nec sibi iniucem nec aliis noceant. Confestim (inquit Co-
 50 lumella) mutandus est cæli status & in plures distributo pecore longinquæ regiones petendæ sunt, atq; ita segre-
 gandi à sanis morbidis, ne quis interueniat qui contagione cæteros labefaciat. Nam pascendo herbas insidunt,
 bibendo fontes, stabulo præsepia: & quamuis sani boues odore morbidorum afflante depereant. Vtq; ed etiam
 mortua cadauera ultra fines villæ proijcienda sunt & altissime obruenda sub terris, ne forte ipsorum corporum
 (halitu) interna sanorum contingantur & pereant.

Vno quidem vocabulo pestilentia appellatur, sed habet plurimas species quas enumerare non licet: faci-
 lius ipsa principia à diligentibus intelligi possint. Est itaque humidus humor (humida malis) quoties per os &
 nares humor effluit bobus, & fastidium ægritudineque consequitur. Est siccus, quoties nullus humor apparet, sed
 animal quotidie macescit & sit dererius, nec iuxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis, quoties inter-
 dum de prioribus, interdum de posterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant ungulas sanas. Est & sub-
 60 renalis, quoties à posterioribus debilitas apparet, & lumbi dolere creduntur. Est sarciniosus, quoties per to-
 tum corpus bobus tubercula excunt, aperunt se, & quasi sanantur, & iterum in alijs locis excunt. Est &
 subtercutaneus, quoties humor pessimus in diuersis partibus corporis bobus erumpit & decurrit. Est ele-
 phantasis quoties velut scabies minuta cicatrices excunt extra corium, & ad similitudinem lenticulæ. Est ma-
 nia, quæ infectis bobus eripit sensum, vt nec audiant more solito, nec videant: ex quâ passione celerissime mo-
 riuntur, quamuis hilares pinguesque videantur. Hi omnes morbi contagione sunt pleni, & si vnum animal ap-
 prehenderit, celeriter ad omnia transcut, & sic interdum aut integris armentis, aut omnibus domitis affe-
 runt interius. Sed de malide morbo, eiusque nominibus, differentiis & remedijs plura dicemus in Equis, nunc
 ex Vegetio & Columella bouum contra hanc pestem remedia subiungamus. Euincendi sunt igitur quam-
 70 uis pestiferi morbi, & ex quibus remedijs propulsandi. Panacis & cryngij radices sceniculi seminibus miscenda
 & cum destitit ac moliti tritici farina, candentique aqua conspergenda, eoque medicamine saluandum ægrotum
 pecus

pecus, Columella. Panacem à seplafariis comparat. Eryngion autem herba dicitur, quæ in littore nascitur prope vadam maris, florem habet quasi aureum vel galbineum, folia eius sunt quasi folia cardui syluestris, inter arenas littorato largi simè spargitur: has effodias, & in umbra siccatas seruabis, aduersus morbum tam equorum quam bouum plurimum prolunt. Potio ex eis componitur ista: Radicum panacis & eryngij & seminis feniculi, singulorum vncias ternas pariter deteras diligenter, addasque farinæ triticæ sextarium, ita vt prius frumentum frangas & molas: quæ omnia de calida feruente conperges, & cum melle vel sapa nouenas offas singulis diebus digeres, Vegetius. Tum paribus castæ myrti hæque & thuris ponderibus, ac tantundem sanguinis marinæ testudinis misceatur potio, cum vini veteris sextariis tribus, & ira parua res infunditur. Sed ipsum medicamentum pondere sex vnciarum diuisum, portione æqua per triduum cum vino dedisse sat erit, Columella. Sanguinem marinæ testudinis colliges, & cum vino per os dabis: quam quia inuenire difficile est, vulgarium testudinum prodesse æstimant: Quod verum bene opinentur, vsus viderit. Nam auctores de terrestri (marina legendum puto) testudine tractauerunt. Puluerem etiam castæ fistula, nec non etiam thuris pro æqua parte admisceris, ex eo vnam semunciam cum sextario vini veteris in die per nares boues infundes: Quod medicamentum per triduum facies. Morbi quoque quos superius nominauimus amari sunt, & non nisi amaris potionibus superantur. Nam contraria contrariis portionibus curantur ratione medicinz, ideoque puluerem herbæ absinthij & erudorum lupinorum, herbæ quoque centaureæ vel peucedani æquis ponderibus diligenter misceito, & in sextario vini veteris trina cochlearia singulis diebus, additis vncis tribus olei, per os dato, Veget. Nostri etiam pastores & opiliones absinthij flores aridos contritos salique permixtos, ouibus ac bubus præbent, quotidiana experientia edocti, omne genus interiores morbos absinthio curari, dolore sedari, & excrementa purgari, Hieron. Tragus. Scicados citrinum valer nultum contra pestem bouum & equorum & omnium animalium, quando tritum cum potu datur animalibus, vt quidam multum expertus mihi retulit, Albertus in remedijs canum. Præsens aduersus pestem remedium cognouimus radicula, quam pastores consiliginem vocant (alij pulmonariam, alij tantundem radiculam, Vegetius.) Ea in Maris montibus plurimum nascitur, omnique pecori maximè est salutaris. Læua manu effoditur ante solis ortum: sic enim lecta maiorem vim creditur habere. Vfus eius traditur talis: Aenea subula (acu vel acuto cuprino) pars auriculæ latissima circumscribitur (quasi in circulo signatur) ita vt manante sanguine tanquam o literæ ductus appareat orbiculus. Hoc & intrinsecus & ex superiore parte auriculæ cum factum est, media pars descripti orbiculi eadem subula transiit, & facta sotamini prædicta radícula inseritur: quam cum recens plaga comprehendit, ita continet, vt elabi non possit. In eam deinde auriculae momnis vis morbi, pestilensque virus elicitur, donec pars quæ subula circumscripta est, demortua excidat, & minimæ partis factura caput conseruatur. Est autem consiligo herba illa quam Germani *leuskrant*, id est pediculariam vocant (nam hac quoque vt veratro albo contra pediculos pecorum vtuntur) aliqui *schlangenwurtzel*: Galli pedem leonis, vel pomelcum, id est pulmonariam, Sabaudi Marficam herbam: Græci recentiores veterinarij diapyron, id est feruidam & igneæ facultatis herbam. Est enim temperamento calidissimo, per omnia ferè iisdem quibus veratrum nigrum viribus prædita. Plinius à Maris repertam scribit, & inde Sabaudicam nomen factum videtur. Cum siligne nihil planè commune habet, vt suspicer Latinos cum Græcam vocem diapyron imitari vellent, *ἀπὸ τοῦ πυροῦ*, id est tritico, cuius species siligo est, vocem compositam credidisse: eam ab igne potius descenderit, vt iam ostendi. Inest autem feruor ille radice & semini præcipue. Non aliud videtur enneaphyllon Plinij: conueniunt enim numerus foliorum & vis caustica. Liquore eius qui per ignem elicitor in vitreis vasis, in nonnullis Sabaudicæ locis aduersus pestem hominibus quoque propinatur, vt sudores moueat. Cætera quæ de hac herba cognoui, quia nihil ad animalium historiam pertinent, in aliud tempus differo. Consiligo si desit, ellebori nigri radicibus eodem successu, non bubus solum, sed equis etiam & suis medicandis vtuntur. In equis tamen cuti pectoris foratæ radicem inserunt, non auriculæ vt in bubus & suis. Cornelius Celsus etiam visci folia cum vino trita per nares infundere iubet, Columella. Bubus in peste dantur vitrioli drachmæ 2. vel ad summum 4. cum modico pumice & mensura vini vel aquæ: quod remediū à Thadæo alicubi in practica sua scriptum Gratarolus etiā expertus est Tellij in valle Tellina: & si apostema apparuisset, secari iussit, imponique elleborum nigrum. Ex vitriolo quidè alius eius soluitur, &c. Suffimenta quoque plurimū inuant sulphur, bitumen, allium, origanum, semen coriandri, carbonibus insperge, & cooperta bouum (capita) supra vas, in quo suffimenta incenderis, diutissimè continebis, vt fumus eorum capiat, ac nares impleat, atque ita ad cerebrum & interna salutari remedio penetret. Sed & totum suffire per commodum est, vt ab eodem morbo pernicies expellatur, & cætera pestilentiz contagio non coinquinet. Vergilius in Georgicis bouum pestem his carminibus describit,

*Ecce autem duro sumans sub vomere taurum
Extremosq; cæci genitrix: it restis arator
Atq; opere in medio defixa relinquit aratra.
Præta mouere animam: non qui per fixa volutus
Solentur latera, atq; oculos stupor orget inertis:*

*Concidit: & mistum spumis vomit ore crinorem:
Mouentem abiuuans fraterna morte iuuencum:
Non umbra a. torum nenturum, non mollia possunt
Pincor electo campum peti amoni: at imia
Ad terramq; sunt de uexo pondere ueruix.*

In Rhætia Heluetica prope thermas Fabarias pagus est *Fættis* appellatus, vbi cum pestilentia pecori ingruit, Schedas quasdam magicis characteribus descriptas & funiculo alligatas supra viam extendunt & pecudes vt bubus transeant impellunt: Sic pestem illico sinistri aiunt. Schedas illas à mago quodam ante annos centum dono se accepisse restantur, vt reconciliarentur, cum ille à vicino monte deducto dracone herba & fruges quæ duxerat prostrauisset. Pestilentem in quadrupedibus luem rusticis varijs nominibus vocant, *das sterben*, *das gech*, *der sechtel*. Est quædo conuerantur pecora noxio vento assata esse, *das viche sige in ein g solter oder ba sin vniud kommen*, quod ex insolito tremore apparet: Hinc malo medetur astititæ sine imperatorie herbe radice, quæ luna crescente effossa sit. Valle huj cum pestis est inter boues, vaccas duas vel capras, ita peste correptas, sub linnen viuas defodiunt: deinde purgatis & ablatis omnibus (præsepibus & alijs) faciunt fumū ex ossibus & calcis veteribus, ita pestem cessare aiunt. Generalia igitur remedia aduersus morbos generales contagiososq; retulimus, nunc aduersus valetudines, quæ singulis animalibus accidunt, nec in alia transeunt, remedia subiungemus, Veget. Iactenus ex Vegetio & Columella de malide & pestilentibus morbis diximus: quibus adhuc addendū videtur malū quod Aristoteles

εραυρον, vocauit, quam Theodorus Gaza, nescio quâ ratione strumam transiit. Euenit struma (Inquit) vt calidius frequenterque spiretur: quod denique in homine febris, idem in boue struma est: indicium morbi, vt de miffæ aures flaccant, & vt comedere nequeant: breui moriuntur, adaperitque pulmo inspicitur puris. Hæc Gaza ex Aristotele, libro 8. cap. 23. Grammatici *εραυρον* exponunt siccum, aridum, & friabile: & *εραυρον* morbum aluearium, cum vermibus & araneis innascuntur. In suis etiam Aristoteles paulo ante de eodem morbo *εραυρον* dixerat (si recte habent codices excusi) capitis dolorem & grauitatem definiens, qui plures simul innadat, & tribus vel quatuor diebus perimat, interdum tamen vino per nares infuso curetur. Ventris etiam profluentium incurabile eodem nomine vocari scribit. Brancham etiam (Gaza raucedinem reddit) in suis morbum esse Aristoteles ibidem prodit, in quo maxilla præcipue & partes circa branchias inflammantur: eumque in alijs quoque corporis partibus fieri, vt pede vel aure interdum: putrescere protinus membrum & vlcus suæ perpes donec ad pulmonem deueniat, quo tacto, mortem sequi: crescere hoc vitium celeriter, nec posse suæ quam edere cum ita ægrotat: curari à porcarijs cum malum adhuc modicum senserint, haud alio modo quam tota parte abscissa qua cooperit. Albertus Magnus Græca voce corrupta crocharon inepte nominauit, ineptior etiam cum vocem Arabicam esse ait: rectè verò, vt iudicio, mali originem facit à defluxu capitis: addit experimento constare, heptaphyllon (vel vt vulgus vocat, tormentillam) cum bubus tum equis saluberrime contra hanc luem in potu passuū dari. Hæc omnia hoc loco referre placuit: quoniam *εραυρον* Aristoteli dicitur morbus, tum in bubus tum in suis, non alius mihi videtur quam malis humida à Vegetio & recentioribus Græcis appellatus: quibus cum etiam branchus propter periculum, eiusque celeritatem & pulmonis noxam conuenit, differt autem quod in quibusuis etiam extremis partibus incipiat, ijsque seclis curetur. Non alius etiam quam malis humida videtur morbus ille bouum, quem Itall vulgo, vt Petrus Crescentensis scribit, guttam robem vocant. Is inuadit ex pabulo potuue nimio, præcipue post humidam depastam herbas, & propter otium & ætatis humiditatem. Vultus & oculi instantur: & nisi curetur, bos moritur. Curatur autè detractio sanguinis sub lingua, hoc modo: Dux glandulæ sub lingua culti acuti mucrone plurib. in locis secantur & sanguis copiose demittitur. Fit etiam suffitus cum thure ad nares bouis. Nullo autem tempore, & minime æstate, vile est boues in cursum concitari, nam ea res aut cit alium, aut mouet febrem. Sunt autem febricitantis bouis signa, calor totius corporis, maximè circa os, linguam, & aures, manantes lachrymæ, caput grauatum, & nutans, oculi lippi, comæ pressi (semiclausi) & introrsum ceu in foueam reconditi: fluidum saliuus os: calidus, longior, & cum quodam impedimento tractus spiritus, interdum & cum gemitu: venarum inquietudo, cibi fastidium. Causæ sunt, immoderatus labor aut calor. Ferè enim ægrotant boues cum laborauerint propter æstus, aut propter frigora, aut propter nimium laborem, aut etiam diturnum, aut si cum exercuerint statim sine interuallo cibum potumque dederis. Conuenit autem febricitanti abstineri cibo vno die: Postero deinde exiguum sanguinem icino sub cauda emitti, atque imposita hora modicæ magnitudinis coctos brassicæ coliculos triginta ex oleo & garo (liquamine) saluati more demitti (digeri): eamque escam per quinque dies ieiuno dari. Præterea cacumina lentissimi aut oleæ, vel tenerissimi quanque frondem, aut patupinos vitis obijci, tum etiam sponsia labra detergeri, & aquam frigidam ter die præberi potandam: Quæ medicina sub tacto fieri debet, nec ante sanitatem bos emitti, Columella. Ex umbrosis locis accipiens gramen & lanans, febrienti boui vorandum porrigit: aut vitis similiter folia. Aqua autem illi frigidissima danda est, eaque in loco maximè umbratili, sed exposto sub dio. Quinetiam sponsia persufa aqua, tum aures tum nares ipsæ perfrigerandæ sunt. Alij faciem bouis, easque partes quæ sub oculis collocantur, stigmatentur: quas postea sponsia lotio calido & veteri madidat, bis fouent singulis diebus, donec decidant ipsæ escharæ, vlceribusque cicatrix inducta fuerit. Aures etiam exasperantur, donec sanguis videatur effluere. Sunt qui leuigantes farinam vino, eam comedendam apponant. Alij vbi lauerunt muria, bouem amilicis tegunt & calcificiunt. Alij cyrtum ex vino porrigit, Didymus. Conducit eis victus ratio frigida: quamobrem à labore cessent, & in loco frigido contineantur salicum frondibus & pampinis obiecti. In cibo etiam salicum frondes conueniunt, & quæ refrigerent herbas, & hordeum infrigidatum. Si plentiores videbantur, detrachatur sanguis. Aquam bibant de inalis acidis & prunis, ipsaq; mala & pruna comedant, Petr. Crescentensis. Bos febricitans perfunditur aqua, & perungitur oleo & vitio tepefacto. Sitienti dantur frigida. Si hac non proficitur, demittit sanguis maximè à capite, Varro vt Petrus Crescent. citat: Ego hæc nunc quam apud Varronem reperi: neq; in his qui publicati sunt libris Varronis vlla pecoris remedia leguntur, neq; in Geoponicis Græcis ex eo quicquam inter remedia profertur.

Babus perfrigeratis vinum nigrum infundendum est, Florentinus. Bos ossa non deuorabit, si duplicandam ad præsepe suspenderit, Pazamus. Suis si forte deuoretur à bubus, lædit mirum in modum. Præcipue autem quod egerit sus ægra pestilentiam facere valet, vt supra diximus: procul igitur à præsepibus suis arceantur: nec minus gallinæ. Nam bos cum gallinæ situm inter pabula sumperit, statim nimio ventris dolore torquetur, inflatusque moritur: Cui hac ratione succurri conuenit. Apij seminis vncias tres, cumini sexarium semis, & duas libras mellis commisce, & tepidum per os infunde, ac tam diu ambulare compelle, & contineandum cura manibus plurimorum, donec ventrem potio moueat. Gisin (vox corrupta videtur) quoque cum vino deterere, & per os dare creditur salutare remedium. Lixinium quoque ex arbore vlmæ vel cututuncque gnetis ligni cinerem, dummodo bene coctum, cum oleo miscere, & liquidum ac tepidum diffundere per fauces aduersus sterces (gallinæ) plurimum prodest, Vegetius. Pro Gisin forte legendum folia fici, nam Ablytus equis hoc veneno periclitantibus folia caprifici triduo ex aqua tepida bibenda præbet. Alla etiam contra hoc malum remedia equis adhiberi solita apud Veterinarios leges. Mitetur autem aliquis cum adeo noxium sit sterces suillum, lumentum tamen cui natura exciderit loco remedij in potu dati à Vegetio libro 3. cap. 9. Buprestis insectum si bubularum pecus deuorauerit, tantopere inflammationibus torquetur, vt & impatur, & non ita multo post esset halitum extremum, Aelianus. Buprestis dicta est quoniam *τὸ βυρ* *εραυρον* id est boues inflat, Nicander. In Græcis Geoponicis libro 17. cap. 17. Pazami verba inscripta *περὶ βυρπρητος* duo Latini interpretes de bupresti vertunt, ego potius de ventris bouum inflatione vertendum iudicio: vt nihil referat an *βυρ* particula hic intensus sit, an ad boues proprie pertineat. Quanquam enim ex bupresti insecto vorato turgeat & infletur venter, idem tamen affectus alias quoque ob causas interdum inuadit: Mulomedici in equis *εραυρον* vocant, id est *τὸ κενεῖν* *καὶ λαγὲν* *καὶ τὸ ἐπιπλεῖν* *καὶ τὸ ἐπιπλεῖν*: fit autem talis inflatio aliàs in ventriculo, aliàs in intestinis. Accedit quod in Geoponicis caput iam citatum *εραυρον* inscribitur

inhibetur per non per s in penultima: Et Columella in Geoponicis capita de eruditate, buprestis, & totis
 manibus inscripta, sub vno de eruditate comprehendit, nulla buprestis mentione facta, sonitus autem ventris
 & inflationem tanquam signa & symptomata eruditatis non omittit. Sed idem fortassis remedium vni que ma-
 lo conueniet, quod Paxanus ita prescribit: Aduerius hanc noxam quidam oleum in nares infundunt bubus: alij
 caprifici grossos aqua diluunt & naribus infundunt. Dioscorides certe post vomitiones & clystures, caricas in
 cibo prodesset docet, & cum vino potum earum decoctum adqutis buprestin insectam: Caterum oleum bu-
 bus per nares infundi donec ruent ad inflationem sedandam. in Plinio legitur: Nec tamen negauerim oleum
 contra omnia venena bibicium alias, tum ad vomitum proutandum. Buprestim herbam magna inconstantia
 Graeci in laudibus ciborum etiam habere. Idemque remedium tanquam contra venenum prodiderunt: Et
 ipsum nomen indicio est, boum certe venenum esse, quos dissilire degustata fatentur: Quapropter nec de
 hac plura dicemus. Hae Plinius. Videtur autem animal buprestin, quod bubus venenosum est, cum herba eiusdem
 nominis confundere, ideoque Graecorum inconstantiam reprehendere. Legitur sane apud Hippocratem
 buprestis nomen oleris syluestris: & grammatici quidam sinapi simile faciunt. Rarum in Italia (inquit Plinius)
 animal buprestis est, longipedi scarabeo simillimum. Fallit inter herbas bouem maxime, unde & nomen in-
 uenit: deoratumque tacto felle ita inflammat, ut rumpat. Nouerunt nunc etiam (ut in commentarijs in
 Dioscoridis librum 2. scribit Marcellus Vergilius) Italiae rora hoc malum: vidimusque nos peremptum ali-
 quando eo veneno bouem. Non satis tamen ostendunt rustici eius animalis formam, diuersisque appellatio-
 nibus diuersis locis & diuersa forma describitur & appellatur, Hae ille. Et rursus in libro 6. Buprestis (inquit)
 nunc frequentior Italiae est, quam agrestis fortuna & respiciatur, Interempto quotidie boue inuenit agricolae
 lamentantur. Sed de buprestis suo loco plura. Est etiam parua rana in arundinetis & herbis maxime viuens,
 muta ac sine voce, vitidis, si forte hauriat, ventres boum distendens, Plinius. Magnam etiam perniciem saepe
 affert hirudo hausta cum aqua: ea adhaerens faucibus sanguinem ducit (trahit) & incremento suo transitum cibis
 pracludit: si tam difficilis loco est (interius) ut manu detrahi non possit, fistulam, vel arundinem inserit, & ita
 calidum oleum infundit: nam eo contactu animal confestim decidit. Potest etiam per fistulam deusti cicicis
 nidor immitti, qui ubi superponitur rigni, fumum emittit, & conceptum nidorem fistula vsque ad hirudinem per-
 fert, isque nidor depellit haerentem. Si rana vel tomachum, vel intestinum tenet, calido aceto per cornu in-
 fuso necatur. Has medicinas quamuis bubus adhiberi praecerimus, posse tamen ex his plurimas inueniri animal
 maiori pecori conuenire, nihil dubium est, Columella. Aduerius hirudinem ab equis hantam plura vide apud
 Hippocratos, & infra in Hirudine inter aquatica animalia. Incauti quoque vorant interdum araneos, & reuo-
 munt. Est etiam morifer ijs serpentis ictus, est & magnorum animalium noxium virus: nam & vipera, & caeci-
 lia saepe cum in pascua bos improvide supercubuit, laessita onere morsum imprimat: Musque araneus, quem
 Graeci *μυρμηλον* appellant, quamuis exiguus dentibus (parui quidem corporis Veget.) non exignam pestem mo-
 latur. Venena viperae depellit super scarificationem ferro factam herba, quam vocant personatam, trita & cum
 sale imposita: plus etiam eiusdem radix contrusa prodest: Vel Symonianum trifolium (caret eo Germani) quod
 inuenitur confragosis locis, efficacissimum, traditur, odoris gratis, neque absumis bitumini, & Idcirco Graeci
 eam *αυφάλλον* appellant, nostri autem propter figuram vocant acutum trifolium: nam longis, & hirsutis folijs
 viret, caulemque robustiorem facit, quam praesens. Huius herbae succus vino mistus infunditur faucibus, atq;
 ipsa folijs, cum sale trita malagmatis more, scarificationi intenditur (ipsa folia cum sale trita imponuntur, Ve-
 get.) vel si hanc herbam vitidem tempus anni negat, semina eius collecta, & leuigata cum vino dantur potanda,
 radicesque cum suo caule trite, & farina (cum succo caulis & farina hordeacea, Veget.) & sale commixta ex a-
 qua nulla scarificationi superponuntur. Est etiam praesens remedium, si conteras fraxini tenera cacumina
 quinque librarum cum totidem vini, & duobus sextarijs olei, expressumque succum faucibus infundas: itemque
 cacumina eiusdem arboris cum sale trita laesa parti superponas. Caeciliae morsus tumorem, suppurationemque
 molitur. Idem facit etiam muris aranei. Sed illius sanatur noxa subula znea: si locum lesum compungas, cre-
 traque cimolia ex aceto lmas. Mus perniciem, quam intulit, suo corpore luit: nam animal ipsum oleo mer-
 sura necatur, & cum impuitur, conteritur, eoque medicamine morsus muris aranei linitur (conficitur.)
 Vel si id non adest, humorque ostendit insuriam dentium, cuminum conteritur, eique adijcitur exiguum pi-
 cis liquida, & axungiae, ut lentorem malagmatis habeat. Id impositum perniciem submouet. Vel si an-
 tequam tumor discutiatur, in suppurationem conuertitur, optimum est ignea lamina (vel canterio collectio-
 nem aperite, Veget. Sed summa cutis cultello prius recidenda est. Pelagonius) ressecare & quicquid vitiosi est
 inirete, atque in aliqua pice cum oleo linire: solet etiam ipsum animal viuum creta figulati (gypso Pelago-
 nius) circumdari: quae cum siccata est, collo boum suspenditur: ea res innoxium pecus a morfu muris aranei
 praebet, Columel. Mures aranei ut a rusticis nostris audio, apud nos quidem minus venenosi sunt morsu: sed aliud
 malum inferunt, ungulas boum in stabulis erodientes. Quod ad morsum, magis conueniunt de muskella: a
 quibus vulneratas partes pelle melleina cum in vsum reseruata demulcent. Viperae & colubri iniurias Vergilius
 in Georgicis exprimit, hisce versibus:

*Sapo sub innotis prescribitur, aut mala tactu
 Aut teilo asinus coluber succedere, & ombre,
 Fovea haecum: cape fixa manna, cape robora pastor,
 Deque: cum i, figa tamidius caput abdidit alie,
 Soluuntur, cardoni, trahit fani vltimus orber.*

*Vipera delituit: columq, exteriusa fugit:
 Pestis acerba boum, pecoria, asperge e virus,
 Tollantona, mmas, & fibula colla iumenton,
 Cum medij uerita, extrinax, agmina caude*

Si bouem aut aliam quamuis quadrupedem serpens
 momorderit, melanthij acetabulum, & quod medici vocant myrimum, conterito in vini veteris hemina. Id
 per nares indito, & ad ipsum morsum steruus suillum apponito: Et idem hoc (si vltus euenerit) homini facito,
 Caro. Non desunt hodie qui alium cum butyro coctum in qua pecori a serpentibus morfo exhibeant. Inse-
 stantur boues tunc redinis, & pediculis. Arist. Ricinus nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens,
 Plin. Est & infesta pestis bubulo pecori, cortiginem rustici appellant, cum pellis ita tergori (dorso) adhaeret,
 ut apprehensa manibus deducia costis non possit. Ea res non aliter accidit: quam si bos aut ex languore ali-
 quo ad maciem perductus est, aut sudans in opere faciendo respicit, aut si sub onere pluuia madefectus est. Quae
 quoniam perniciosa sunt custodiendum est, ut cum ab opere boues redierint, adhuc exstantes anhelantesq; vino
 aspergam.

aspergamur, & offe adips (ossula panis infusa, Veget) faucibus eorum inferantur. Quod si praedictum
 vitium inhaeserit, proderit decoquere laurum, & ea calda (& cum calida, Veget.) fouere tergo, multoque oleo &
 vino confestim subigere, ac per omnes partes apprehendere, & attrahere pellem (& velut a costis separare, Ve-
 getius) idque optime fit sub dio sole feruente, (aut in loco calidissimo, Veget.) Quidam fraces vino, & edipso
 (axungia, Veget.) commiscunt, eoque medicamento (repido, Vegetius) post fomenta praedicta vtuntur. Scabi-
 es extenuatur trito alio defricio: eodemque remedio curatur rabiosa canis, vel lupi morsus, qui tamen & ipse
 imposito vulnere vetere balsamento, aequo bene sanatur, & ad scabiem praesentior alia medicina est, cum la bubu-
 la & sulfur conteruntur, admistaque amurca cum oleo, aqua (alias atque) aceto incoquantur. Deinde tepesca-
 tis scissum alumen tritum spargitur. Id medicamentum candente sole illitum maxime prodest, Columella. Glans
 30 laetior valetudinem infestat, & vernam ferè scabiem efficit, ut supra diximus: nostri lumbricis etiam inde gene-
 rari autumant. Scabies atque exanthemata boum, vrina veteri atq; butyro illita curantur. Alij ex resina & humi-
 da pice vino simul vitibus vugunt, ac sic medentur, Florentinus. Sal pecorum scabiem & boum illius tollit: da-
 turque lingendus, & oculis iumentorum in spuitur, Plinius. Corchoro Alexandrini cibi herba boum scabiem ce-
 lerime sanari inuenio, Idem. Vuluera boum curabis malum arborestem contundens admouensque, De-
 mocritus, Frutex quidam periclymeno non dissimilis tum folijs tum floribus, in scapibus locisque asperis & sa-
 xosis nascitur, ramulis albicantibus. Floribus acini rotundi omnes gemini subnascantur, colore rubro: hunc ge-
 mellum appellemus licet: folia eius contesa boum vlcibus, ut audio, rustici imponunt. Vlcibus galle tritae
 remedia sunt, ac minus succus marrubij cum fuligine, Columella. Si in vlcere sit pus collectum, vlcus ipsum est
 abstergendum, vrinaque calida prouehi bouis lauandum, lanaque molli fouendum, ac denique ex tenui sale &
 30 pice humida imponendum emplastrum, Didymus. Suppuratio melius ferro rescinditur, quam medicamentis
 Expressus deinde sinus ipse, qui eam continebat, calida bubula vrina elaiur, atque linamentis pice liquida, &
 oleo imbutis colligatur. Vel si collui (colligari, Vegetius) ea pars non potest, lamina candenti senum caprinum
 aut bubulum instillatur. Quidam, cum vitiosam partem inusserunt, vrina vetere (humana, Veget.) eluunt, atq;
 ita aequis ponderibus incocta pice liquida cum vetere axungia lnuunt, Columella. Malis sarcinatos, quoties per-
 torum corpus bobus tubercula exeunt, aperiant se, & quasi sanantur, & iterum in alijs locis exeant, dicta super-
 us, ut etiam Elephantiasis. Solent etiam neglecta vlcera scaturere vermibus, qui si mane persanduntur aqua frigida,
 rigore contracti decidunt: vel si hac ratione non possunt eximi, marrubium, aut porram conteritur, & ad-
 mltto sale imponitur: id celerrime necat praedicta animalia: (vel calcis viuz puluis in spargitur, aut caecubita vi-
 tidis succus cum aceto mittitur, Vegetius.) Sed expurgatis vlcibus, confestim adhibenda sunt linamenta cum
 30 pice & oleo veteri axungia: & extra vulnere eodem medicamento circumlinenda, ne infestentur a muscis:
 quae ubi vlcibus inlederunt, vermes eteant, Columella. In Geoponicis Graecis resca legitur *καυα* pro vermibus
 vlcera, ut Cornutus etiam reddidit: Andreas à Lacuna inepte legit, & transfert *καυα*, id est cicatrices. Pul-
 uis veratri intritus suppurationibus cum oleo vel butyro, aut per se etiam necat vermes. Sunt qui hyofcy-
 amum imponant ut excidant vermes. Commendatur & chelidonium eodem vsu, & persicaria: Aliqui ab bin-
 thij, marrubij, & plia decocto verminantis loca abluunt. Sunt qui folia Persici contusa cum suo succo vulnei-
 bus indant: Alij castrengulam herbam vrtice similem (Germani *bramvortiz* vocant) foetidam: nodosis radici-
 bus pecori verminant appendunt. Aliud item genus mali nostri vulgo vermem vocant, *der un m oder unquampt*
 est autem genus vlcis maligni, & contumacissimi, quod artus praecipue extremos infestat, sed & alias partes, &
 ossa quoque vitiat: cuius plurimas differentias faciunt. Id in Equo etiam memorabitur: hic satis sit mouit-
 40 se in bubus contra hoc vitium herbas contusas imponi, chelidonium: vel clymenum, cui vulgo nomen *grune*
nastischat: vel gentiana illam speciem quam paulo ante cruciatam à radicis incisae figura nominauit. Alij aliter
 medentur: quidam incanrationes adhibent, ut ad paronychias etiam hominum, quas vulgus eodem vocabu-
 lo appellat. Ferè omnis dolor corporis, si sine vulnere est, recens melius fomentis discutitur: vetus vitium,
 & supra vltum, butyrum, vel caprinus instillatur adeps, Columella. Si pecori sanguis per anum, aut vte-
 rum aut nares profluat, farinam triticam cum ouo & butyro & lotio ex equili hausto permisce, & massam in-
 de coctam in cineribus calidis coques ac pecori dabis. Sunt qui herbam, quam germani columbae ingluui-
 em vocant in aqua decoquant, ac infundant. De sanguine sistendo, qui cum vrina aut lacte per fluit, infertis-
 50 riori solo, aut obaiz radici oblectatur conuellit armos. Quod cum accidit, è prioribus erubus sanguis miti-
 tendus est: si dextrum arnum laesit, in sinistro: si laeuum, in dextro: si vehementius vitraque vitauit, item
 (etiam Veget.) in posterioribus cruribus venae soluentur. Praefractis (Perfractis, Veget.) cornibus siatcola sale, atq;
 aceto, & oleo imbuta superponuntur, ligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarto demum axungia
 pari pondere cum pice liquida (arida, Veget.) & cortice pineo, leuigataque imponitur: Et ad vltimum cum
 iam cicatricem ducunt, fuligo infricatur, Columella. Si in opere collum contutum erit, praesentissimum est
 remedium sanguis de aure emissus: aut si id factum non erit, herba, quae vocatur aua, cum sale trita, & impo-
 sita, si ceruix mota & deiecta est, considerabimus quam in partem declinet, & ex diuersa articula sanguinem de-
 trahemus. Ea porro vena, quae in aure videtur esse amplissima, farmento prius verberatur: dein de cum ad istum
 intumuit, cultello soluitur, & postero die iterum ex eodem loco sanguis emittitur, ac blduo ab opere datur va-
 60 catio. Tertio die de ius lingitur labor, & paulatim ad iusta perducitur. Quod si ceruix in neutram
 partem deiecta est, mediaque intumuit, ex vtraque articula sanguis emittitur, qui cum intra blduum (triduum,
 Veget.) quam bos vitium cepit, emissus non est, intumescit collum, neruque tenduntur, & inde nata duricia
 es legum non patitur. Tal vitio competimus aureum esse medicamentum expice liquida, & bubula medella
 & hircino feuo, & vetere oleo (Vegetius axungiam quoque veterem addi) aequis ponderibus compositum, atq;
 incoctum. Hac compositione sic vtendū est, cum distinguitur ab opere, in ea piceina, ex qua bibit, tumor ceruicis
 aqua madefacta subsecatur (lauatur, Veget.) praedictoque medicamento defricatur, & illinitur. Si ex toto pro-
 praer ceruicis tumor inguam resuset, paucis diebus requies ab opere danda est. Tum ceruix aqua frigida defrican-
 da, & spuma argenti illianda est. Celsus quidem tumenti ceruicis herbam, quae vocatur aua (ama, Veget. alias
 amati & amaticum, Veget) ut supra dixi, contundi, & imponi iubet. Dioscorides filices femine radices iumen-
 70 torum ceruicibus mederi scribit, & easdem in farinam tritas, humi canibus & perniciosis vlcibus in spargi.

Clasorum, qui vere ceruleam infestant, minor molestia est: nam facile operanti lucerna infillatur. (nam facile sonatur per ardentem lucernam oleo infillato, Veget.) Potior tamen ratio est eustodiendi, ne nascantur: Neve colla calculetur, que non aliter glabra sunt, nisi cum sudore, aut pluvia ceruis in opere madefacta est: itaque cum id accidit, veteri lateri later conteritur, eoque intrito prius quam disjungantur (pulvere lateritio trito priusquam delugantur, Veget. id est à iugo solvantur) colla conspergi oportet: deinde cum id siccum erit, subinde oleo imbut, Columella. Læditur collam nimio iugi pondere, & maxime si pluvia accesserit. Interdum etiam collectis humoribus exulceratur locus affectus, phar macis que consolidentur cutimq; generent curandus, qualia in equis etiam vitæ sunt: quamvis & peculiaria quedam habent qui bubus medentur, qualia ferè sunt ex quibus vnguentum Agrippæ dictum componitur, Petrus Crescentensis.

Cum bos aures demittens non comedit, cephalalgia torquetur. Quare thymo vino commacerato, allijsq; & sale, ipsa lingua fricanda est. Hordeum etiam crudum ex vino sumptum optulatur. Quinetiam foliorum lauri quantum manu apprehendi possit, in os inferens, aut tantundem corticis mali Punici, mirè contuleris. Myrrham præterea ad magnam vim fabam cum duabus similiter haminis vini distemperans, infundensq; per nares, dolorem exterminabis, Paxanus. Mania bubus eripit sensum, vt nec audiant more solito, nec videant, dicta superius inter species malidis. Nostrates insanie quoddam genus vocant *hærmionis*, à cerebri vitio, cui vertigo siue in orbem discursus adiungatur. Iuniores frequentius hoc morbo vexari putant, præsertim si inter cornua sepius aut vehementius feriantur: vel ceruus nondum confirmata nimium contrectentur. Sic affectos si madauerint lanij, carnem vendere non licet. Plures moriuntur, nonnulli verò curantur terebello iuxta cornua frontem versus ad cranium vsque adactò, ita vt sanguis effluat: sunt qui vermem etiam vitium aliquando ex vulnere illo egredi affuerent, vt ex paronychijs hominum: Mihi quidem neutrum verisimile fit. Quidam miles vidit quandam vaccam tabiosam percussisse quandam ouem cornu, que statim fuit rabiosa, Rufus. Ocella siue asili pungendo resonandoque boues in furor em adigunt: minimè autem accedent eis, si quis contusas lauri baccas & aqua incoctas, per loca in quibus pascuntur boues eas disperferit: mox enim diffugient nescio qua natura vi. Quod si adhuc infestare non desistant, ceruicam bubus aqua leuigatam inungunt, Sorion. Plura de ocellis inter insecta. Malis humida vocatur quoties per os & nares humor effluit, & fastidium & gritudinèq; consequitur, de qua supra dictum copiosius est inter reliquas malidis differentias. Pituita pecoris curatur sarculo hellebori nigri per autem mature tractato, & posttride eadem hora exempto. Oculorum vitia plerumq; melle sanantur: nam siue intumuerint, aqua multa triticæ farinæ cõspargitur, & imponitur: siue album in oculo est, montanus (fossilis Veget.) sal, Hispanus vel Ammoniacus, vel etiam Cappadocus minute tritus, & immixtus mellis vitrii extenuat: facit idem trita sepiæ testa, & per fistulam ter die oculo inspirata: facit & radix, quam Græci *αλφειον* vocant, vulgus autem nostra consuetudine laserpietm appellat: huius quantocunq; ponderi decem partes salis Ammoniaci adijciuntur, eaque pariter trita oculo similiter infunduntur (cum fistula infillantur, Veget) vel eadem radix contusa, & cum oleo lentisici nantia vitium expurgat: epiphoram (si genæ humorem profundunt, lachrymæque visus confundunt, Veget.) supprimit polenta (ex hordeo, Veget.) conspersa multa aqua, & in supercilia genasque imposita: pastinacæque agrestis semina, & succus armoracæ, cum melle collinita oculorum sedant dolorem (pastinaca quoque agrestis, quam armoracæam vocant, cum melle trita oculorum sedat dolorem, Veget.) sed quotiescunq; mel, aliisue succus remedijs adhibetur, circumliniendus erit oculus pice liquida cum oleo, ne à mulois infestetur: nam & ad dulcedinem mellis, aliorumq; medicamentorum non hæ solæ, sed & apes aduolant (& vespæ, Veget.) Columella. Iumentorum & bouum oculis Tragaxæum & Baticum sale antiqui laudabant, Plinius. Interdum & tumore palati cibos respuit, crebrumque suspirium facit, & hanc speciem præbet, vt bos in latu pendere videatur: ferro palatum opus est lauciare, vt sanguis profluat, & exemplum valuulis eruum maceratum, viridemque frondem, vel aliud molle pabulum, dum sanetur præbere, Columella. Hunc morbum recentiores hippatri lampascum, vt conicelo, in equis vocauerunt. Interdum duriusculus tumor, qui postea suppuratur, vltici apud nos vocant *die lichte*, maxillis adnascitur, & mandentes impedit aded vt emacientur: proinde hanc ob causam non, nunquam madantur, aut lantis ad cultrum venduntur.

Solent etiam (periculosa addit, Veget.) fastidula cibi afferre vitiosa incrementa linguæ, quas ranas veterinarij vocant. Hæc ferro reciduntur, & sale cum alio pariter trito vulnera desiccantur, donec lacerata pituita decidit. Tum vino perluitur os, (melius creditur si ad acutam cannam execes ranulam, post vino os lauat, &c. Veget.) & interposito vnus horæ spatio virides herbe, vel frondes dantur, dum facta vlcera clarities ducant. Si neq; rana fuerint, neque alius citata, & nihilo minus cibos non appetet, proderit allium plinsum cum oleo per nares infundere, vel sale, vel cunila defricare fauces, vel eandem partem allio tonso (tonso) & halecula limbre. Sed hæc his fastidium est, Columella. Rana vitium (vt à nostris accipio) instar lateri vlceris linguam occupat, subnigrum & nono die nisi curetur interimit: signum est salua defluens. Curatur cuspide lignea, qua rana rubeta, transita sit, melius verò si in eadem aruerit. Sanatur etiam stercore canino candido, sale, ruta, fuligine, & salua pariter contritis, & exere linguæ infricatis. Cæterum linguæ pustulis ita medebertis: Bouem oportet collocare supinum, & capite reclinato linguam, an pustulas habeat, in spicere: quas quidem candenti ferro acutoque exurete conuenit. Deiu verò agrestis olæ folijs contusis, saleque etiam, vlcera inungenda sunt: aut sale tenuissimo & oleo: aut butyro & sale: Aut cucumeris agrestis radix sicca contusa vnà cum ficibus in paltum est apponenda: Aut etiam farinæ hordeacæ, triticicæque torrefacti pollinis, singulorum heminas duas vino madidatas offerro, Florentinus. Putrida oris vlcera, *die mullerle*, in quibus & venæ sub lingua inflatæ apparent, aceto & induratis vini facibus aliquoties collunt: vide paulò ante in linguæ vlceribus. Abscessus quidam seu pustula in faucebus nascuntur, vnde locus multò angustior fit, quidam nostra lingua vocant *das træt blat*: illas vel digitis vel ligno in ferro compuntunt, repurgant que locum affectum: sanguis & humor letides effluit, nisi curarentur interituri: Quidam ad incantationes confugiunt. Haud scio an idem malum sit, vel coniunctum superiori, vel omnino diuersum, quod aliqui nominant *das gæcht blat*, hoc est subitum sanguinem: & de pecude sic affecta dicunt, *das blat bats angestossen*, videtur autem nihil aliud esse quàm inflatio linguæ: & eruditatis species (de qua nonnihil supra in bubis dicti, & dicam etiam plura paulò post) quamuis imperitia vulgi nescio quem sanguinis impetum causetur. Huius morbo vt medeantur magnum aliqui in alatum adigunt, vel statim, vel virga premissa & sicca excrementa prouunt, interdum & grunos quosdam tanquam sanguinis, vt audio. Alij culinarie collauei aquam eis infundunt, & ad cursum propellunt, quo calefactus steruus liquidum emittant, & allquantur. Pecori 70

pulmo

pulmonario nostratum quidam, agarico, gentiana, & rhapontico permixtis medentur. Afari contrita radices cum sale tum ouibus ad pulmonis vitia & tussim dantur, tum bubus vt purgentur, Hieron. Tragus. Tussim & anhelitus angustiam nonnulli vinaceis aut iuniperi baccis sal admixtis in hoc animali curant. Alij aduersus eandem causas & lentam pulmonum pituitam beronicæ herbe, cui vulgo nomen *ceerapryss*, pollinè sal immiscet, Hieron. Tragus: Qui eandem herbam Teucrion veterum Græcorum esse conijcit, partim alijs rationibus id vt crederet adductus, partim quòd mira eius vis ad remedium lienis explorata sit, si quis vinum in quo maceretur per dies aliquot bibat. Ego quamquam veronicam nostram rectè pro Teucrion vsurpari posse admitto, nec admodù repugnauerim iudicio Tragi: magis tamè animus mihi inclinatur ad illam herbam quam Leonardus Fuchsius primus sic appellauit, cuius hic verba subscribam: Teucrium (inquit) officinis ignotum Germanis *gros bathengel* (id est betonica maior, quod nomen puto ipse confinxit) dicitur. A Dioscoride chamædryes etiam nominatur, vt pote chamædryi similima, aded vt vicissim etià chamædryes hoc nomine dicta sit Teucrion. Maius tamè quam chamædryes Teucrion est, vt merito Germanis betonica maior nuncupari queat. Nusquã quod scia sponte in Germania prouenit. In Cilicia, Dioscoride teste, abundat. Ego id ante annos aliquot in hortis quibusdã Italia vidi, nec vnquam alibi. Iunio ac Iulio mensibus floret. Incidendã & tenuium partiu facultatis est, quare lien es sanat, & ordine secundo calida, tertio sicca existimari potest, vt Galenus scribit. Herba est, inquit Dioscorides, virgæ referens effigiem, chamædryi similis, tenui folio, non multũ ciceri dissimile. Apud Pliniũ hemionitis quoq; Teucrium cognominatur, nimirũ quòd similiter lienosis medeatur. Inuenit & Teucer eadẽ arate (qua Achilleon Achilles) Teucrion, quam quidã hermion vocant, spargentẽ iuncos tenues, folia parua, asperis locis nascentem, austero sapore, nunquam florentem. Neq; semen gignit. Medetur lienibus. Constatq; sic inuentam: Cum exta super eam proiecta essent, adhæsisse lienĩ, eumq; exinanisse. Ob id à quibusdã splenion vocatur. Narrant fues, qui radicem eius edunt, sine splene inueniri. Quidam ramis hyslopi surculosam, folio fabæ, eodẽ nomine appellant, & colligi florentẽ adhuc iubent, aded florere nõ dubitant, maximeq; ex Cilicijs & Pisidiæ montibus laudant. Hæc Plin. 25. 5. Apparet autè Teucrion illud quod priore loco descripsit, & hermion à quibusdã vocari pròdidit (codices quidam impressi nõ hermion, sed hermemon habent, Hermolaus recte restituit hemionion: hermion vero inter eryngij nomenclaturas apud Dioscoridem legitur, non etiam aspleni quod Hermolaus in Plinium scribit) omnino Dioscoridis hemionitis esse (vt eunq; refragetur Massarius) quam & ipse splenion cognominat: & similiter sine flore, ac sine semine describit, petrosi nascentem locis gustu astringente: cum aceto ad minuendos lien es bibi. In folijs solum non cõuenit eis, quæ Plinius parua esse scribit: Dioscorides dracunculo similia & *υμφοειδης*, id est lunata: vel, vt Marcellus Vergilius transfert, lunæ nondũ tumentis in globum figura. Sed videtur Plinius eum diuersã Teucrij generã nõ discerneret, alterius quod Dioscorides Teucrion vocat, folia, tenuia & ciceri similia, huic attribuisse. Aut error potius librariorum est, vt Hermolaus sentit, & legendũ ari vel curua: à Massario enim nõ recte super hac castigatione reprehenditur. Porro alterum Plinij Teucrion ramis hyslopi surculosum, omnino cum Hermolao Dioscoridis Teucrion esse crediderim: nam id simile chamædryi scribitur, quam instar hyslopi ramis surculosam esse constat: Accedunt & natales eidem ex Ciliciæ & Pisidiæ montibus: nec obliuiscit quòd fabæ folium Plinius ei tribuat, Dioscorides ciceris. Nã vbi vno excepto omnia conueniunt, facilis excusatio est: præsertim in illis rebus quæ ex aliorũ dictis pendunt, vt hæc duo Plinij Teucria, quoru neutrum ab ipso cognitum verba eius satis declarant. Quamobrem non probauerim illos qui fabam inuersam vulgo dictam alterũ hoc Plinij Teucrion esse suspicantur: refrigerat enim illa humectatq; (licet modicè simul astringat) ac portulacæ propemodum per omnia vires habet: tantũ abest vt lienem obstruere liberare possit. Eadẽ ratio est cur non probem Antonij Brauolam, cui Teucrion Dioscoridis pimpinella vulgò dicta videtur, cum illi plurimũ astrictionis insit: Teucrion vero secundũ Galenum incidat ac attenuet. Noui quidem astringentia plurima lienĩ prodesset, sed illis opus est acrimonia aliqua vel amaritudine coniuncta, vt ad locum tam remotum penetrare valeant. Horũ vero neutrum in pimpinella deprehenditur. Proinde cũ prius illud Plinij Teucrion, nõ aliud quàm Dioscoridis hemionitis sit, aut Plinius errauit: aut Fuchsius, qui lienis exinaniti historiam nõ hemionio Dioscoridis vt Plinius, sed eius Teucrion attribuit. Hemionion (inquit Hermolaus) aspleno similis est in tantum, vt difficile sit internocere: eadẽ ferè Marcelli Vergilij sententia est. Ego & foliorum figura (vt sciunt qui veram asplenen vulgo ceterach apud Arabes & Italos adhuc dictum norunt) & aliã permultum in interesse video. Quamquã Plinius asplenen etiã hemionion vocari scribat, lib. 27. cap. 5. Asplenum (inquit) sunt qui hemionion vocant, folijs trientalibus, multis: radice limosa, cauerno, sicut filicis, candida, hirsuta: nec caulem, nec florem, nec semen habet. Nascitur in petris, parietibus opacis, humidis, laudatissima in Creta. Huius foliorũ iure in aceto decocto, per dies quadraginta potio lienem absumi auit: quæ & illinuntur eadẽ vi (sic enim legendũ, ex Dioscoride.) Sedant singultus. Nõ danda feminis, quoniã sterilitatem facit, Hæc Plin. Et lib. 26. cap. 7. Singultus (inquit) hermionium sedat, legendũ hemionium. Hoc etiã philologis annotatu non indignũ videbitur, vbi Dioscoridis interpretes scribunt Teucrion nasci in Cilicia eiusq; partibus quas Gentiadem & Cissadem vocant, in Græco codice impresso legi, *εν Κιλικιας τη νη Γεντιαδα & Κηπιδας και μηδρη*: apud Pliniũ vero in Ciliciæ & Pisidiæ montibus: vnde apparet Dioscoridis locũ esse corruptũ: ego Plinij lectiõnẽ præulerim. Nam neq; Cissadis neq; Cepidis vllius loci nomen vsquã hætenus legere memini. De aspleno Dioscorides eadẽ omnia quæ Plinius scribit: ac insuper, folia ei esse scolopendræ insecto similia, polypodij herbe modo incisuris diuisa, inferne aspera & subflaua, supernè viridia: Folia vesicæ stillicidio, & fellis suffusionibus subueniunt. Calculos vesicæ frangunt. Creditur sterilitatẽ facere asplenos per se, & si cũ muli liene corpori adalligetur: iubentq; in hunc vsum nocte effodi silente luna, Hæc Dioscorides. Theophrastus lib. 9. cap. 19. hemionion sic vocari scribit, quòd multi libenter ea vescuntur: amare eam loca montana & petrosa: Radice tenui esse, & ad faciendã hominis sterilitatem dari, additis mulina vngula & corio: vel vt Gaza vertit, femine: nam *ασημα & ανσημα* Græcis finitima sunt. Scolopendron herba (inquit Franc. Massarius) quam Dioscorides etiam asplenen appellauit, gignitur in petris, & vmbrosis etiam montium, & circa fontium riuulos maiore ex parte prouenit. Asplenen vocatũ est, quod animalibus lienem absumat, hoc modo inuentũ testantur Vitruuio circa Potereum flumen, quod est Cretæ inter duas ciuitates Gnoson & Gortynam: dextra enim & sinistra eius fluminis pascabantur pecora, sed exijs quæ pascabantur proxime Gnoson splenem habebant: quæ autem ex altera parte proxime Gortynam, non habebant apparentem splenem: vnde etiam medici quærentes de ea re, inuenerunt in ijs locis herbam, quam pecora rodendo imminebant: lienesis ita enim herbam colligendo curabant lienosos hoc medicamento: quam ob causam asplenen 70 & splenion vocauer: non autè, vt ridiculè exposuit Marcellus, quòd longitudine latitudineq; sua fasciolæ & em-

plastelli

plastelli formam haberet. Plerique omnes medici haecenus pro scolopendrio aliam omnino plantam acceperunt, (quam & alij vulgo & Germani linguam ceruinam vocant) quae prouenit folijs lapathi, longioribus duntaxat adultioribusque, modo senis, modo septenis, interius leuior, auerlis annexos exiles ceu vermiculos praerent: in opacis hortisque nascitur, austeri gustus, caule, flore, semine deficitur. Sed phyllitis haec non scolopendrium vocatur à Dioscoride, quae rectius & magis proprie quam quae scolopendrium appellatur, lingua ceruina à Latinis interpretaretur, vt Theodorum omnino taxem, qui scolopendrium in Theophrasto linguam ceruinam improprie conuenerit. Non defunt qui & hemionion (scilicet Theophrasti) esse scolopendrium affirmant, Hæc Fr. Massarius. Ego in iam citato Theophrasti loco, vbi de hemionio, id est aspleno Dioscoridis scribit, *ἡμιονιον ἢ τὸ φύλλον σκολοπενδρίου*, id est folium scolopendrio simile (esse vel habere aiunt: neq; enim ipse herbam inspexit, vt rectè apud Dioscoridem legitur his verbis, *σκολοπενδρίου τῶν θηρίων*, & res ipsa declarat: vel ipsius Theophrasti, quod facile fieri potuit, qui rem sibi non visam, & ab alijs tantum auditam describat: vel scolopendrium vocem diminutiuæ formæ eodem sensu quo primitiuæ scolopendra, animal scilicet, accipiendam esse. Nullus certe veterum vsquæ scolopendrij herbæ scotism tanquam ab aspleno diuersæ meminit. Quamobrem nouam Fr. Massarij opinionem nequaquam probauerim, qui in commentarijs suis in nonum Plinij ad herbas digressus, dum hemionion Theophrasti ab aspleno siue scolopendrio Dioscoridis diuersam esse contendit, Theophrasti verba, non Græca, sed ex translatione Theodori suis confirmandis adducit: vbi Theodorus hemionion radice numerosa & tenui constare transtulit, cum Græcus codex impressus *ἡμίονος λεπτὰς*, id est radices tenues solum commemorat, non etiam numerosas. Deinde Dioscoridis verba, cum ait aspleno multa esse folia ab vna radice, *πολλὰ φύλλα ἀπὸ μιᾶς ῥίζης πλεονεχέστερα*, huc torquet vt simplicem & singularem radicem aspleno à Dioscoride tribui existimet, cum Dioscorides non id sentiat, sed ab vna radice, id est vno radice summo principio (quod in plerisque plantis vni & singulare reperitur, licet in feriora in diuersam abeant partes) plura statim enasci folia, quod & in silice femina fieri videmus. Sed hemionios, inquit, quam modo citherach recentiores appellant, vt res ipsa monstrat, radice est nigra, numerosa, tenui, vt capillamenti speciem referat: aspleno vero (quæ in omnibus fere cum hemionio præterquàm in radice conuenit) limosa cauernosa, sicut filicis, candida, hirsuta (quæ omnia Plinius ei tribuit) itaque diuersam esse necesse est. Addimus etiam (inquit) quod Dioscorides ipse myofotida radicem vnam digiti crassitudinis multis capillamenti fibratam habentem in totum scolopendrio comparauerit. Hæc duo postrema Massarij argumenta non difficile est refellere: nam quod colorem attingit, variant aliquando authores, & colores ipsi pro natalibus ac ætate variant: & cum superficies tantum vnus coloris, interior vero pars tota alterius est, nil mirum si dissideant authores, præsertim cum saepe contingat radices non recenter effossas, sed purgatas intueri. Postremo quod hemionion tenues radices habere scribit Theophrastus, de capillamenti quibus fibrata est accipi potest, præsertim eū eam tam numerosæ sint, vt maior siue vna siue plures, ijs inuoluta occultetur. Obtinuimus igitur nisi fallor hemionion Theophrasti non esse aliam quam Dioscoridis aspleno. Hemioniton verò Dioscoridis aliam quam hemionion esse, Massarius rectè fatetur. In Theodori translatione hoc etiam mihi displicet, quod hemionion montanas planities amare conuertit. In Græco legimus *ἡμιονιον ἢ τῶν περὶ τὰ ὄρη*, id est loca montana & saxosa: neque enim vt plana sint requiritur. Aded difficile est hominem in rebus ipsis non exercitatum, vt cunq; linguarum pericia volleat, boni interpretis officio satisfacere. Sic proximè ante citatum locum, cratei reddidit pro cratægoni, id ius lini modi ruffum nasci in Græco est *φύλλον δὲ τοῦ ῥιζώματος λίνου πύργου*, hoc est melampyro herbæ simile nascit. Cæterum quomodo accipiendum sit lunatum hemionitidis folium, non facile dixerim: intelligi enim potest vt folio ad totum latus alterutrum in dimidiatum circulum contracto: vel qua latissimum est folium circa primum à pede ortum, vt in aro conspicitur & anaxyride ob eandem figuram sic dicto rumicis genere, eminentibus vtrinque tanquam cornibus. Alio modo lunata sunt draconculi maioris folia, ratione caulis cui hærent incuruati. Linguam ceruinam vulgo dictam quamuis aliquando hemioniton esse credidi, (enascencia enim primum folia lunata sunt) nunc phyllitin potius esse persuasus sum, partim *ἡμιονιον* Euricij Cordi, Petri Matthæoli, & Franc. Massarij sententiam secutus (quanquam Leoniceus, Manardus, Ruellius & Fuchsius aliter sentiant) partim verbis Galeni commotus, qui phyllitidi acerbiteriam, id est, vehementem astrictionem tribuit, vt optima ratione diarrhæca & dysenteria eius potu iuuentur: hemionitidi vero, quam nulli hodie cognitam puto, astrictionem vnâ cum amaritudine, ideoq; cum aceto potam splenicis prodest. Atqui in lingua ceruina nostra amaritudinis nihil percipimus. Quamobrem non subscribam Hieronymo Trago phyllitin & hemioniton vnam & eandem herbam à Dioscoride pro diuersis descriptas asserenti, eamq; linguam ceruinam nostram esse. Idem cum genus quoddam montanæ filicis polypodio simile longioribus folijs & acutioribus, ac pluribus circa vnam radicem (quæ forte altera lonchitis Dioscoridis fuerit) verum scolopendrium esse asseruisset, mox ceteræ etiâ Italici dictæ, herbæ longè diuersam similiter scolopendrium verū facit. Matthæolus scribit se à quibusdā rei herbariarie peritis & fide dignis hominibus accepisse, hemioniton verū abunde prouenire in agro Romano, vnde ipsi erutam in hortis plantauerint. Hemionitidi connumeranda videtur filicula illa quæ Hieronymus Tragus describit lib. 2. cap. 18. 4. rara inuentu, in syluis aliquando inter saxa prominet. radice capillata, ex qua plurimi iunci setarum instar tenues enascuntur, trientales ferè, singuli singula folia in cacumine erigunt, angusta, & ab altera parte friabili quodam puluere, vt filicum genus solet, obstita: horum quædam modicè lunata sunt, alia corniculorum instar sinduntur. Obijciat aliquis, Quid hæc ad boum remedia? Respondeo. Quoniam veronicam vulgò dictam, celeberrimi in medicandis bubus experimenti herbam, nonnulli veterum Teucrion esse credunt, & Plin. Teucrion à Dioscoridis hemionitide non satis distinguit, & alij hemioniton cum phyllitide & scolopendrio vel aspleno confundunt de omnibus vna eademque opera dicendi occasionem me natum existimasse, præsertim cum omnes ad animalia quædam per tinerent. Proinde quæ hic de scolopendrio herba attulimus, in scolopendra infecto non repetentur: neq; in mulo, quæ de hemiono & hemionitide: neque in ceruo, quæ de lingua ceruina. Adde quod asplenos ad animalium omnium, non suum & pecorum duntaxat lienem negrum, vim habet maximam bubulo etiam pecori proculdubio profuturam. Sed redeo ad veronicam nostram & Teucrion. In Italia quidam circa Tridentum abrotano etiam veronicæ nomen attribuunt. Sed nostræ veronicæ à veronicæ (alij per u, alij per b scribunt: Latini per t simplex, Græci per duplex) quadam similitudine nomen factum suspicor: neque enim vna solum veronica est, quæ vulgo apud omnes ferè gentes nomen retinuit: sed etiam altera Pauli Aeginetæ, quam ille his verbis describit: Bettonica ramulos pulegij spargit, veniorem, gustu ferè insipido, nascitur maximè in petrosis. Vñs est eius inter nephritica medicamenta.

ἡ ἡμιονία λεπτὰ ἀπὸ τῶν πύργων, i Herm. Barbarus legit *μονόκαυλον* & vnicalem reddit. Hanc nostro tempore quæ esset haecenus nemo indicauit: neque sanè ex breuius adeò descriptionibus satis certū aliquid indicari potest. Orietur apud nos in parietibus, & in aspris montanis locis herbula odorata pulegio similis adeò, vt pulegij petraeum appellari possit: minor, tenuior, flocculis subcærulei coloris, gustu ferè fatua. Hæc sanè videri posset Aeginetæ bettonica, licet in nullo apud nos vsu & anonymos negligatur. Proxima quidè Aeginetæ descriptioni etiam pseudo-chamædryas est, qua multi haecenus falso pro chamædrye vsu sunt: similis enim est, flore cæruleæ anagallidis: vnde cæruleam aut fatuam aut in odorem chamædryn nuncupare licebit. Germani vocat *blaumen der lin*, *vergiss mein nit*, *heisse*, *franzosenbiss* & *schaffkraut*: quod nomen postremum ab ouibus ei inditum est, quibus ægris, in tussi præsertim, hæc herba medetur. Mirum in ea quod ad latera tantum flores aperiat, nunquam in medijs caulibus cacumine. 10
 Caule est recto, sed altera species eius in syluis reperitur & saxis, quod pulegij instar per humū se extendit. Quemadmodum & veronica, vna recta, altera supina est: quæ & ipsa fortassis alicui ad Aeginetæ bettonicam proxime accedere videbitur. Ego ex tribus istis generibus ad nominis huius auctoritatē primo loco à me descriptum præ cæteris admiserim. Chamædryn fatuam siue cæruleam Hieronymus Tragus à Teucrion Dioscoridis non excludit: in qua sententia Matthæolus etiam fuisse videtur, cum scribit vulgarem quandam & vbiq; nascentem herbam, chamædryi tam simile vt eam mentiri possit homini parum exercitato, sapius se cogitasse Dioscoridis Teucrion esse. Sed de nominibus veterum quæ quibus nostris plantis accommodari debeant, non ego cuiquam valde contenderim: & voluptatis gratia magis quæ ex isto studiorum genere mihi accedit, quam seridū vel tanquam contentiosus in eis in morari soleo. Duo tantum necessaria sunt, primum vt qua de refero sit nobis constet, quacunque tandem illa vetere aut nouo aut inter nos ficto nomine veniat alterum vt certam de vniuscuiusque facultate iudicandi methodum ex saporum, odorum, ac cæteris qualitatum formis calleamus. Nam plurimi profus amethodi, impetiri & audacissimi homines de plantarum nominibus proluxe ac impudenter contendunt. Quippe vt aliud nihil nunc adferam, tales omnino sunt qui fatuam chamædryn, nō solum nomine sed auctoritate ac viribus cum vera coniungunt. 20
 Redeo tandem ad boum circa thoracem morbos, additurus primum reliqua de tussi & asthmae, vt incoeperam. Recens tussis optime saluati farinæ ordeaceæ discutitur. (Si recens fuerit, sextarius farinæ hordeaceæ cum vno ouo crudo & hemina passi per os datur icuino, Veget.) Interdum magis profunt gramina cōcisa (tunsaq; Veget.) & his admista fresa faba: Lentæ quoq; valuilis exemptæ, & minutè molitæ: miscentur aquæ calidæ sextarij duo, factaq; forbitio per cornu infunditur. Veterem tussim sanant duæ libræ hyssopi macerati sextarijs aquæ tribus. Nā id medicamentum teritur, & cū lentis minutè, vt dixi, molitæ sextarijs quatuor more saluati datur, ac postea aqua hyssopi per cornu infunditur. Porri etiam succus cum oleo, vel ipsa fibra cum ordeacea farina cōtrita remedio est. 30
 Eiusdem radices diligenter lotæ & cum farre triticeo pinstitæ, icuinoq; datæ vetustissimam tussim discutunt. Facit idem pari mensura erum sine valuilis cum torrefacto ordeo molitum, & saluati more in fauces demissum, Columella. Hordicum redactum in pollinem madefaciens, atq; palearum partes tenerimas optimè repurgatas, cum illisq; farinæ orobi miscens heminas treis, diuidensque totum in partes ternas, bubus tussientibus tribus vicibus edendum dato. Quidam Artemisiā herbam purgantes, macerantesq; aqua, ex ea exprimunt succum, quæ quidem ante aliud pabulum spatio septem dierum infundunt. Didymus. Pulmonariam quæ arboribus adnascitur, cum sale edendum bubus anhelosis & tussientibus vulgus nostrum commendat, maximè cum pulmo turgidior excreuerit, & vt ipsi loquuntur collum subiuerit. Nullam huius herbæ apud veteres mentionem reperimus. pulmonis exulcerato & sanguinis sputo cōferre creditur: siccatur enim & astringit vt Matthæolus testatur. Sunt qui insuper facultatem ei adscribant vulnera sanandi, & vlcera genitalium: & fluxiones tueri tum pituitositas tum cruentas, nec non dysenteriam & vomitus biliosos sistendi. Est & altera eiusdem nominis (Angli vocant saluam Hierosolymitanam) folijs ferè borraginis, hirsutis & asperis, sed acutioribus figura, maculis passim albis, gustu etiā borraginis Natales ei syluæ & montes, lociq; opaci. Primo verè cauliculi dodrantes subcæruleos flores in corymbis proferunt, cynoglossæ floribus specie similes. Radices ei plures, nigrae, & glutinosæ. Hanc etiam ad explenda pulmonis vlcera eruditi celebrant. In Italia hortis maculosa vidi folia, apud nos vero semper absq; maculis: cætero nihil distabat. Eadem aut eiusdem generis proculdubio est quorundè pulmonaria, cuius meminit Syluaticus, quam aliqui (inquit) pepanum vocant, buglossi folio, sed promisso magis atque lauiori, colore insuper diluiores, albicantibus maculis notato, instar pulmonis, inde nomen: nascitur in humidis. Volunt aduersus morbos visceris sui nominis peculiari esse remedio, in cibo sumptam, vel potam, Hæc Ruellius. In Hæssa, vt audio, quidam Germanice vocant *blauen augenroß*, id est euphrasiam cæruleam. In Gallia quidam secundum genus auricula muris apud Dioscoridem esse putant. Videntur autem falli: nam folia oblonga & angusta non habet, quanquam quæ superius cauli adnascuntur talia ferè sint: inferiora oblonga quidem, sed palmi plerunq; latitudine, circa extremitatem demum angusta in mucronem exeunt, subtrus albicant, plurima ab vna radice, pediculis oblongis, per quos neruis transit, distractis etiam ipsis integer, vt in pimpinella vulgo dicta. Ego ex omnium partium inspectione, & qualitibus omnibus collatis, certò asserere possum, hanc stirpem symphyti speciem esse, non petræi, sed alterius, nec aliud ab eo distare, nisi quod vnde quaque minor est: ideoque non erraturum qui in medendo alteram in alterius locum substituerit. Huc etiam referri debet herba in Hispanijs frequēs, præcipue in Galitiâ & circa Compostellam, cui folia sunt aspera, verbasci communis vel symphyti potius folijs simillima, longiora quam borraginis, floribus & radicibus buglossi nostræ similibus: bubus gratissimam esse aiunt. Monachi qui in Italia commentarios in Dioscoridem nuper ediderunt, hanc veram buglossum esse contendunt: licet borraginem quoque eiusdem nominis commercio non excludant, cum & fapor & herbæ species conueniant. Vernacula lingua marrubium quoque pulmonis herbam vocat. Est præterea ex lactuæ seu sonchi syluestris genere herba cubitalis, lacte manans, florum corymbis luteis, quorum calyces nigricant, folijs hirsutis, angulosis maculosisq; asperis & saxosis locis & in parietibus emicat: eam quoque docti in Gallia pulmonariam vocitant. Mirifica eius præconia sæpe audiui circa vulnera glutinanda, & reduiam hominum curandam. Perdicium, id est parietariam vulgarem veteres tum iumentis tum bubus ad tussim & anhelandi difficultatem dederunt, Hieron. Tragus. Mulieres quæ bubus medentur, parthenij, id est matricariæ vulgo dictæ, pollinem sili admiscunt vesperi vt lingant: Eo medicamento boues purgantur, respirandi que difficultate & inflatione liberantur. Idem. Lienem quoque obstructum & turgidum tussis comitatur, præcipue cum ad cursum adiguntur pecudes. Asthma Græci vocant angustiam & difficultatem respirationis, quam ferè tonitus quidam comitatur: Germani in quadrupedibus, vt equo & boue die 70
 E 2 hysich

De Quadrupedibus

hynsch, per onomatopœian fortassis. Inde & herbis quibusdam, quæ remedium aduersus hæc noxam præstare creduntur, impositum nomen *hynschkraut*, vt aristolochiæ longæ & solani perpetui necnon ceruicibus aduersus hoc malum pastores appendunt. Perpetuum autem à recentioribus genus hoc solani vocatum conijcio, inde quod licet folia amittat, non tamen etiam caules vt reliqua solani genera, sed toto anno virides vegetosq; conferuet. Vbiq; illam à nostris appellari audio *ye lenger ye heber*: quanquam & chamæpityi nuper quidam nomen idem communicauerint, quod minime proboneque enim ratio nominis eadem ei conuenit. Quippe solani perpetui corticem aut radicem quod quis mandit diutius, eodulciorem subinde sentit, vnde nomen ei impositum: chamæpityi vero vt ab initio amara & in suavis est gustu, ita nihilo suauior fit quantumcumq; immoreris mandendo. Audio etiam mortale à quibusdam cognominari, cum veneni minus quam vllum solani genus habeat, vt ipse per suasus sum, nec vnquam ab eius vsu incommodi quicquam vel homini vel quadrupedi natum audiui. Et cum cetera solani genera, quæ Græci veteres nobis describere (hortense, vesficarium, somniferum & insanum, ex quibus duo priora tantum nobis cognita sunt) omnia, teste Galeno, refrigerent, ideoque noxia sunt, præsertim copiosius sumpta, vt frigida venena solent: illud de quo hic agimus, cum dulcissimum sit, & pulmonis iccorisq; obstructions expediat, ac pituitæ lentorem incidat, quod multis experimentis certum est, nequaquam refrigerare dicemus. Succum vero acinorum refrigerare, cum subacidus sit, & dissecare, vt Matthæolus refert, non negauerim: Addit idem ad maligna & contumacia vlcera, ac vulnerum inflammationes, egregiam huius succi vim sese expertum. Damnauerunt in eo fortassis odoris grauitatem, quæ in folijs & bacis percipitur, qui primi mortalis cognomen addiderunt. Acini quidem omnibus solani generibus communes sunt, & foliorum ferè figura. Quod olim hortense fuit, in hortis iam coli desijt, sponte vero natum passim circa hortos satis copiosum habetur. Neq; enim assentior Hieronymo Trago, qui solanum illud syluestre, radice maxima, acinis halicacabi, sed nigris & nudis, quod inter cognita nobis solani genera nocentissimum est (in Italia solanum maius vel bella donna vocat, nos *schlauffbeere*) pro hortensi capiendum docet: de quo plura inter suum remedia dicemus. Ceteri solani nostri perpetui nomen apud veteres, nisi malacocissus Plinij fuerit, nullum agnosco. Malacocissus (inquit Plinius) Democritus aquilex mollibus hederæ folijs depingit, caule tenero, sese cuiusq; quod fuerit nactus inuolente. Subesse aquam vbi reperitur asseruit. Hæc descriptio quamuis etiam conuoluolo conueniat, qui aquas & ipse amat, & hederæ folijs similior videtur, malo tamen solanum nostrum antiquo isto nomine interim donare, donec aliunde certiora discamus. Nam Ruellij sententiam de frutice illo amplexicaule, quem sigillum D. Mariæ aliqui vocat, & ipse alibi malacocissum, alibi cyclaminon alterum facit, Matthæolus iam reprehendit, cui nos libenter subscribimus. Præterea veratri nigri speciem, abrotoni folijs, quam Hieronymus Tragus describit lib. 1. cap. 135. itidem à simili effectu contra asthma quidam vocant *hynschkraut*, nec non gnaphalium herbam, quam aliqui *ion kraut*: quoniam torminibus medeatur: describitur autem ab eodem Trago lib. 1. cap. 109. vbi id polium alterum Dioscoridis esse conijcit, sed falso. Calendula datur vaccis anhelosis. Iudæi hodie cum propter diuersos alios affectus carnem non sani bouis abominantur, de quibus in libris eorum Thalmudicis permulta præcipi audio, tum si pulmones collicis adhererint, (quod subus etiam accidere fertur, vulgò vocant *angheffi*) vel omentum peritonæo: quos quidem adherens partium exulcerationem interdum sequi crediderim. Est autem & illa grauis perniciosa, cum pulmones exulcerantur: inde tussis & macies, & ad vltimum phthisis inuadit. Quæ ne mortem afferant, radix coryli inuoluit, vt supra docuimus, perforatæ auriculæ inseritur, tum porri succus instat hemina pari olei mensura miscetur, & cum vini sextario potandus datur diebus compluribus, Columella. Apud Vegetium vero sic legitur: radix consiliginis, succus porri, omnium hemina pari mensura olei miscetur, &c. Ego Columella lectionem prætulim. De crastro siue struma (vt Theod. Gaza reddidit) affectu vt videtur pestilente, cum tabe pulmonis coniuncto, in præcedentibus dictum est.

Cruditatis signa sunt crebri ructus, ac ventris sonitus, fastidia cibi, neruorum intentio, hebetes oculi. Propter quæ bos neq; ruminat, neq; lingua se deterget. Remedio erunt aquæ calidæ duo congi, & mox triginta brassicæ caules modice cocti, & ex aceto dati. Sed vno die abstinendum est alio cibo. Quidam clausum intra tecta continent, ne pasci possit: Tum lentisci, oleastriq; cacuminum pondo 1111. & libra mellis vna trita permiscetur aquæ congio, quam nocte vna sub dio habent, atq; ita faucibus infundit. Deinde interposita hora macerati cuius quatuor libras obijciunt, aliq; portione (alio cibo vel portione, Veget.) prohibent. Hoc per triduum fieri, dum omnis causâ languoris discutitur. Nam si neglecta cruditas est, & inflatio ventris & intestinorum maior dolor insequitur, qui nec capere cibos sinit, gemitus exprimit, locoq; stare non patitur, sepe decumbere, & agitare caput (Vegetius nō agitare caput habet, sed volutare cogit,) caudamq; crebrius agere (com mouere, Veget.) Manifestum remedium est proximam clunibus partem caudæ vinculo (reslicula vel lino, Vegetius) vehementer obstringere, viniq; sextarium cum olei hemina faucibus infundere, atq; ita citatum per mille & quingentos passus agere (bouem currente, errare, Veget.) Si dolor permanet, vngulas circumsecare, & vncta manu per antea inserta simum extrahere. rursusq; agere currente. Si nec hæc profuit res, caprifici aridæ conteruntur, & cū doctante aquæ calidæ dantur, Columella. (Vegetius sic legit, Si tardius proficit, tres partes lauri diu conteruntur, & cum duplici aquæ calidæ dantur.) Vbi nec medicina processit, myrri syluestris foliorum duæ librae deligantur (tunduntur in pila, Veget.) totidemq; sextarii (libra, Veg.) calidæ aquæ misti per vas ligneum faucibus infunduntur: Atq; ita sub cauda sanguis emittitur (quatuor digitis ab ano percussa vena) qui cum satis profluxit, inhibetur papyriligamine. Tum concitare agitur pecus eouq; dum anhelet. Sunt & ante detractionem sanguinis illa remedia: tribus heminis vini, tres (quatuor, Veget.) vnciæ pinsiti alij permiscuntur, & post eam portione currere cogitur. Vel salis sextans, cum cepis decem (decem vncijs ceparum, Vegetius) conteritur, & admisso melle decocto collyria (longiora, vt ventris resoluant, Veget.) immittuntur alio atq; ita citatus bos agitur, Columella. Eadē ferè remedia ad strophos, id est tormina, Paxamus præscripsit, vt paulo post referemus, et si idem prius de cruditate seorsim agit. Bubus cruditate laborantibus (inquit Paxamus) medebimur aquam calidam propinantes, brassicæq; aceto per se apponentes fasciculum vnum. Aliqui partes teneriores brassicæ clixantes & contundentes, ex oleo eas illas per cornu infundit. Stragulisq; simul bouem laborantem calefacientes, lenta illum exercent deambulatione: id quod nō solum boues, sed omnia pecora iuuat. Alij rursus agrestis olæ folia, aut colliculos aliarum arborum teneres contundentes, aquamq; inspergentes distemperant, ac tandem vna & altera die sex heminas infundunt, Iac Paxamus. Si cruditas & ventris distentio male habeant bouem, caudam eius deorsum magna vi trahito & extendito. Plura de inflatione diximus retro in mentione buprestis, & rursus statim post pustulas fauciu, Mauricarian quosq; herbam, vt vocant, contra hoc

malum cum sale misceri iam ante dictum est. Bos cū gallinæ simum deuorauerit, statim nimio ventris dolore inquietatur, & inflatus moritur: huius etiam veneni remedia supra requirere. Hoc tamen hic adijciemus, nos frates non tam de simo quam plumis gallinacis conqueri, si boues fortè vorauerint. Inflantur boues (vt scribit Petrus Crescent.) ventribus ipsorum obstructis aut flatu repletis, si manu vel digito feriantur partes circa illa & coxas, tympani modo resonant, visu etiam inflati apparent & dolore torquentur, & quandoq; in terram se prosterunt, ac liberent procumbunt. Curantur clyllere vel cannula, vt equi etiam: aut manu pueri oleo illita extrahuntur sterocora: aut vena caudæ acuto cultello inciditur, quæ parte inferiore quatuor ab ano digitis distat. Periculum & hoc vitij affert, quo vulgus interdum queritur, boues ruminandi facultatem amisisse. Ruminantibus enim omnino ferè cibis ore elabatur, vnde totius corporis macies statim consequitur. Curandū est igitur, vt manu inserta in fauces ingeratur, siue illud ipsum quod boui agro exciderat, siue quod alteri ruminanti ex ore subtractum fuerit: ita tamen ne nimium vel omne alimentum illi subtrahatur, ac idē qui in agro curatur affectus, in sano creetur. Absurdo rustici quidam pharmaco ruminantem restitui putant, fordibus vaginalium excussis & buccellæ panis ori inferendæ inspersis. Si bos cibum fastidiat, pabulum eius amurcæ sufficienti portione inspergit: Olei etiam, resina: aut terebinthinæ, singulorum æquis partibus mistis, ad radicem vsque cornua bouis deungito, Florentinus. Pluresque sanè affectus fastidij symptoma comitatur, vt malid. m humidam, capitis dolorem, cruditatem, tumorem palati, alui profluuium, tormina & ventris dolorem, &c. Vide etiam supra vbi de rana sub lingua diximus. Nullo autem tempore, & minime æstate, vile est boues in cursum concitari: nam ea res aut cit aluum, aut mouet febrem. Cholera affectus crura cauterio vsq; ad vngulas exurenda sunt, posteaq; lauacro calidæ aquæ assidue fouenda, contegendaq; stragulis, Florentinus. Ventris & intestinorum dolor sedatur visu nantiū, (anseris, Veget.) & maxime anatis, quam si conspexerit, cui intestinum dolet, celeriter tormento liberatur. Eadē anas maiore profectu mulos, & equinum genus conspectu suo (celeriter) sanat. Sed interdum nulla prodest medicina. Sequitur torminum vitium: quorum signum est cruenta & mucosa ventris proluuius. Remedia sunt cupressini quindecim coni, totidemq; gallæ, & vtrorumq; ponderum vetulissimum caseus, quibus in vnum tunis adincentur austeri vini quatuor sextarij, qui pari mensura per quadratum dispensati dantur: nec desinit lentisci, myrtiq; & oleastri cacumina viridis (ita vt lentisci myrtiq; & oleastri cacumina præbeantur, Veget.) Alius corpus, ac vires carpit, operiq; inutilē reddit: quæ cum accidit, prohibendus erit bos portione per triduum, primoq; die cibo abstinentus. Sed mox (secundo die) cacumina oleastri, & arundinis (cannæ syluestris, Veg.) item bacca lentisci, & myrti danda: nec potestas aquæ (post triduum etiam, Veg.) nisi quàm parcissime faciendæ est. Sunt qui teneræ laurus caulium libram, cū abrotani macerati (aliàs hortensis, Veg.) pari portione dent, cum aquæ calidæ duobus sextarijs, atq; ita faucibus infundant, eademq; pabula, vt supra diximus, obijciant. Quidā vinaceorum duas libras torrefaciunt, & ita conterunt, & cum totidē sextarijs vini austeri, potandum medicamentū præbent, omniq; alio humore prohibent, nec minus cacumina prædictarū arborum obijciunt. Quod si neq; ventris resisterit citata proluuius, neq; intestinorū ac ventris dolor, cibosq; respicit: & prægrauato capite, si sepius, quàm consuevit, lacrymæ ab oculis, & pituita e naribus profluent vsq; ad ossa frons media vratur, auresq; ferro scindantur. Sed vulnera facta igne, dū sanescunt, defricare in bubula vrina cōuenit. At ferro rescissa melius pice & oleo curantur, Columella. Qui bos torminibus discutiat (inquit Paxamus: loquitur autē de illis quos Græci *apostis* vocant) minime in vno loco consistit, nec cibum tangit sed mugit. Parum igitur nutrimenti illi offerendū est, carosq; circa vngulas vsq; ad sanguinē perpungenda. Alij circa caudam solutionē facientes, donec effluat sanguis, postea linteolo delignant. Alij cepas cū sale tendentes ad mouentesq; sedi quàm penitissimè fieri possit, postea boues impellunt, eosq; cogunt ad cursum. Alij terentes nitrum perfundentesq; (*diaptes*, subaudio *diaptes*, id est aqua resoluens) per os iniiciunt. Hæc Paxamus: pleraq; autē eadem remedia superius ex Columella ad cruditatem descripsimus. Boues in Cypro contra tormina hominum excrementis sibi mederi ferunt, Plin. vt inter proverbia dicimus. Aduersus diarrhœam, rhamni folia contundens, asphaltoq; miscens, da comedenda. Quidam folia mali Panicæ macerata farinaeq; mista offerunt. Alij farina: hordei cotylas duas, & farina: tritici torrefacti mediam cotylæ partem miscentes aqua, porrigunt, Paxamus. Hodie quidam ex nostris serpyllum contra ventris profluuium commendant: alij burfam pastoris. Quidam boues foriolos & stercore liquido laborantes nostra lingua vocant *rennig*. Lien bouum etiam quandoq; lentis crassisq; humoribus infarcitur, vndenon liberantur, & diuturnus fit affectus: dignoscuntur ex tussis, cum aliàs in festante, cum maxime quando ad cursum aguntur, Petrus Crescent. Malis subrenalibus vocatur quoties à posterioribus debilitas apparet, & lumbi dolere creduntur, superius inter species malidis memorata. Eiusdem, ni fallor, loci affectus est, quæ nos frates vocat *die blatern vnder dem kyrrz*, & nescio quid concreti sanguinis illic reperiri aiunt, foris nihil apparere: remedio esse vrticæ fasciculum cum radicibus, quem puto faucibus eorum ingerunt, vt rumpatur abscessus. Cum sanguinem mingunt boues, rarò euadit. Aiunt autem cum præta pascuis aperiantur, propter nimiam pabuli pinguitudinem solere aliquando hunc morbum sequi, aucto nimium sanguine ex alimentis copia: inde nomen etiā ei apud Germanos *grassfech*, id est morbus ex gramine: ferè enim oboriuntur cum à montibus vel macris pascuis ad lactiora migrauerint. Remedia tentantur huiusmodi: hordeum in aqua decoquitur, simulq; lardum & panis: decoctum illud infundunt. Aliqui blitum (quod circa simeta & solo pingui prouenire solet, nomine sanguinariæ, caulibus & folijs rubris) rufum salitūq; præbent. Nascitur & herba quædam in collium montiumq; humidis & glareosis locis, herba ipsa sessilis est, sine caule, folijs ex viridi pallidis, triū digitorum (si bene memini) pinguis ac si oleo illita essent (vnde pinguculum voco) flosculis colore & figura ferè violarum, quas Martias dicimus, per singulos pediculos singulis: hanc aliqui nostrorum à loco natali vocant *maßgele*, & ad sanguinis mictum commendant: & mulierum quoq; mensibus sistendis. Alij secreto experimento iuglandium nucamenta in oao exhibenda celebrant. Sunt qui ipsam cruentam vrinam dum redditur excipiunt, ac rursus statim per os infundunt. Mulierculæ quædā superstitiosa spinæ appendicis (quam Galli spinam albam vocant, nos *bagendorn*) spinam vnam in terra desigunt eo in loco, in quem lotium cruentum defluxerit, si cum primum cruenta esse incipit fecerint, malum desitutum persuasæ. Præterea ad sistendum sanguinis mictum vix quicquam efficacius esse aiunt herba Roperii vel gratia Dei vulgo dicta, quam eam ob causam pastores in montibus nostris vocant *harnkraut*, id est vrinalem. Quamuis enim verbum *harnen* simpliciter vrinam reddere significet: rustici tamen apud nos aliquando priuatim de cruenta vrina eo vtuntur. Inferunt autem herbæ Roperii manipulos aliquot confusos. Alij tormentillæ herbam simul & radicem terunt ac sali miscunt. Alij muscum de

nuce arbore in cibo præbent: & nisi profuerit, butyrum crudum admiscunt. Alij (si bene memini) ozylapathi

Præterea si mugit, & terram olfacit, pluuia impendet: si supra quam consuevit pabulo completur, tempestatem futuram ostendit, *Alianus*. Autumno si oues aut boues sodiunt & iacent vni ad inuicem habentes caput, hyemem tempestuosam portendunt, tardè coeuntes ferentatem, *Incertus*. Sufas bones numerandi scientiam tenere *Ctesias* *Gnidius* scribit. Nam Sufis regi singulæ quotidie centum cados ad irrigandos hortos hauriunt. Quem quidem laborem, siue quod sit eis certus & constitutus, siue etiam quia diu multumq; in eo se exercuerint, promptissime obeunt: Nullam enim earum ad opus remollescere videres. neque ad alterum supra quam diximus eadem exhauriendum, nec verberibus, nec blanditiis inducere posses, *Alianus*. *Plutarchus* etiam in libro terrestriæ naturæ quædam animalia plus sapiant, idem scribit in hæc verba: Boues Sufis hortos regio versatili machina & modiolis haustoriis numero certis rigant: centenot modiolos in dies singulos singuli boum ducunt. E natura etiam bouis est, cum ex feritate ad mansuetudinem traductus est, vt ad parendum facilis sit. Enimvero ad feretrum 10 portandum sub iugum missus quietus manet, siue velis eum erecto capite quiescere, siue ad terram inclinato abiici, tum in ceruice & dorso puerum puellamve gestari patitur. Equidem ipse vidi, qui supra nihil se commouentes tauros saltarent. Item boues instituti sese in theatris inclinant, & erigunt, & motus vel homini ipsi difficles saltant, *Alianus*. Bouem licet mansuetum, non facile tamen illius qui sibi stimulos admouet, obliuio capit: at iniuriam animo ac memoria vel longissimo intervallo continens, pœnas pro maleficio sibi illato sumit. Nam cum est sub iugum missus, lorisq; constrictus, quodammodo similis est homini in vincula coniecto, & se quidem trahi quod impellitur, acquiescit. Vt verò solutus est, aliàs ad bubulcum versus pedem suum laxans, aliquo illius membrum contriuit: aliàs saepe in cornua incitatus, in cursu illum interfecit: Cum tamen in ceteros subito mansuetus existat, ac quietus in stabulum ingrediatur: neque enim ferus in eos exiit, qui iram sibi non mouent, *Alian*. Boues & pascunt per societates atque consuetudines: & si vnus aberrarit, reliqui sequuntur: quapropter boarum nisi præ- 20 uenerint, totum armentum requirant, necesse est, *Aristoteles*. Eximia bouum aratorum in locis pietas animaduersa est: nam alter alterum, quo cum arare consuevit, si forte desit, requirit, & frequente mugitu desiderium testatur. In Rhæcia inter Curiam & Velcuriam anno 1551. mense Aprili cum vacca ex duobus pagis educa: in vnum pratum conuenissent, mutuam inter se pugnam inierunt, quam nemo dirimere potuit. Ex 60. vaccis 24. eo in loco perierunt, cætera vulnerata sunt, octo tantum illæsis: occisæ ad cibum non sunt adhibita: sed in humata, quod id prodigij loco haberetur: fertur tamen, si vacca plures per hyemem in vno stabulo fuerint, cum emittuntur, cauendum esse ne concurrant. Quanto factus suos amore prosequantur vacca *Oppianus* his versibus prædicauit,

Ὅταν ἡ ἑλλημενίας ἀπὸ πύργου ἀσπυγέωσι
καὶ κεντῶν ἀπὸ τοῦ ἡσπυγέωσι νομῆας.

Μητέρες, ὅταν ἀπὸ τῆς ἡσπυγέωσι τῶν ἀσπυγέωσι

30

Rubram vestem non ferunt, qui ad boues (tauros maxime, sed magis bubalos) accedunt, neque splendidam, qui ad elephantos, quod eiusmodi colore eas bestias conslet efferrari, *Gyllius*. Apud nos cum exacta hyeme vacca primum in pascua emittuntur, quæuis proximam cornibus adoritur: quæ tum victa fuerit, totam deinceps astatem alteri cedit. Sunt qui allium cum sale vaccis suis primum emittendis in cibo prebeant, vt reliquæ omnes propter odorem eas auerferentur: sed minus placide inde fieri existimantur. Sunt qui nescio an allium an aliud quiddam bubus edendum ingerant, vt à cæteris vitentur, & ipsi herbis abundè fruuntur. Boues lupus inuadit: alitur enim carne, *Aristoteles* Cauda lupi suspensa supra præsepe, non poterit comedere (bos, Alberto) cœnam suam quam diu ibi fuerit, *Rafis*. Si bos ferus fune laneo ligetur, mansuetescit, *Rafis*. *Alianus* taurum mansuetescere scribit, si dextrum ipsius genu fascia deligetur. *Cynamyni* populi canes alunt, quibus se contra Indicos boues tuentur, *Diodorus Siculus*. *Βῆσι θῆσι φασὶν τῆσι σῆσι τῆσι καὶ ἀσπυγέωσι*: hoc est, bos grauitatem quandam & simplicitatem vultu ac moribus præ se fert, *Adamantius*. *Aristoteles* in physiognomonicis illos, quibus facies carnosæ est, remissi & negligentis an 40 mi esse conicit: quibus magna, ignauos seu tardos: quibus oculi magni similiter: quibus admodum caui, mitis, & illos etiam ignauos, quibus frons magna sit: postremò querulos & indignabundos, quibus vox primum grauis, in sine acuta fuerit: quod eadem omnia in bubus similiter se habeant.

E.

Multiplicem ex bubus vtilitatem capi *Philes* poeta recentior istis versibus complexus est:

Πῶς ἄρα κερταὶ βῆσι καὶ ἡ φασίνα
καὶ γὰρ αὐτοῖς ῥεφῶν ἀσπυγέωσι

Καὶ τῶν γῆρας ὡς φελεῖ σπῆσι πίνυς.
Μετὰ πλοῦτον δὲ μετὰ πένου καὶ γὰρ.

50

Hoc est, bouum vtilitas extenditur ad vecturam, agri culturam, lac & opera lactaria, deniq; ad apum rellaurandam 50 bolem. Quid, inquit *Cicero*, de bobus loquar? quorum ipsa terga declarant non esse ad onus accipiendum figurata: ceruicæ autem nae ad iugum, tum vires humerorum & latitudines ad aratra extrahenda, quibus quum terra subigerentur fissione glebarum, ab illo aureo genere, vt poeta loquuntur, vis nulla vnquam afferebatur. *Ferrea tum proles exorta repente est, Ausaq; funestum prima fabricariet ensem, Et gestare manu vinctum domitumq; inueniunt.* Tanta putabatur vtilitas percipi ex bobus, vt eorum visceribus vesci seclis haberetur.

Curandum est omnibus annis in hoc aequè atque in reliquis gregibus pecoris, vt delectus habeatur: nam & enixæ & vetustæ, quæ gignere desierunt, sum mouendæ sunt, & vtiq; tauræ, quæ locum secundarum occupant, ablegandæ, vel aratro domandæ, quoniam laboris & operis non minus quam iuueni propter veteri sterilitatem patientes sunt, *Columella*. Iuuenis castratus aprior sit iugo, & mansuetior tractabiliorq; & laboris socium mirificè diligit, vt supra diximus. Bouum vulgariū quidam sunt maiores, quorum vtilis est in locis planis: alij minores, qui ferè ad montes remittuntur: mediocres vtriusq; conueniunt locis: Oportet autem adultos boues non iuniores laboribus destinare. *Petrus Crescent*. Quæ in emendis bubus sequenda, quæq; vitanda sunt, non ex facili dixerim (inquit *Columella*) cum pecudes pro regionis eadique statu & habitum corporis, & ingenium animi, & pili colorem gerant: aliæ formæ sunt Asiaticæ, aliæ Gallicæ, Epitroticæ aliæ: nec tantum diuersitas prouinciæ, sed ipsa quoq; Italia partibus suis discrepat. Campaniæ plerunq; boues progenerat albos & exiles, labori tamen & cultura patrii soli non inhabiles. *Vmbria* vastos & albos, eademq; rubros: nec minus probabiles animis quam corporibus. *Hetruria* & *Latiū* compactos, sed ad opera fortes. *Apenninus* durissimos, omnemq; difficultatem tolerantés, nec ab aspectu decoros: Quæ cum tam varia & diuersa sint, tamen quædam quasi communia & certa præcepta in emendis iuuenis arator sequi debet: eaq; *Mago Carthaginensis* ita prodidit, vt nos deinceps memorabimus. Parædi sunt boues nouelli, quadrati (viribus magnis grandibus membris, cornibus proceris (ampli-) ni- 70 granti-

grantibus & robustis, fronte lata & crispa, hirtis auribus, oculis & labiis nigris, naribus refimis patulisq; & ceruice longa & torosa, palcatibus amplis, & penè ad genua promissis, pectore magno (lato) armis vastis, capaci & tanquam implente vtero, lateribus porrectis, lumbis latis (crassis coxendicibus) dorso recto planoq; vel etiam subfidente, clunibus rotundis, cruribus compactis ac rectis, sed breuioribus potius quam longis, nec genibus improbis, vngulis magnis, caudis longissimis & setosis pilosisq; corpore denso breuiq; colore rubeo vel fusco, tactu corporis mollissimo. Hæc tenus *Columella* de bouis aratoris electione. Bouem rubeum ab aratoribus probari discimus: qualis fortasse est, quem hodie Veneti agricolæ lorum suo vocabulo appellant: Nec enim idem profusus color est rubeus, qui ruber à nobis, à Græcis ῥοῦβος dicitur, *Nic. Erythræus*. Talis notæ vitulos, id est, iuuenos vel boues indomitos & rudes (inquit rursus *Columella*) oportet cum adhuc teneri sunt, consuecere manu frequenter tractari, ad præsepa religari, vt exiguus in domitura labor eorum, & minus sit periculi. Verum neq; ante tertium, neq; post quintum (quartum *Varro*) annum iuuenos domari placet: quoniam illa ætas adhuc tenera est, hæc iam prædura, *Columella* & *Pallad*. Domitura bouum in trimatu, postea fera, ante præmatura, *Plinius*. Eos autem, qui de grege feri comprehenduntur, sic subigi conuenit. Primum omnium spaciosum stabulum præparetur, vbi domitor facile versari, & vnde digredi sine periculo possit. Ante stabulum nullæ angustia sint, sed aut campus, aut via late patens, vt cum producentur iuueni, liberum habeant excursum, ne pauidi aut arboribus, aut obiacenti cuilibet rei se implicent, noxamq; capiant. In stabulo sint ampla præsepa, supraq; transeferi afferes in modum iugorum à terra septem pedibus elati configantur, ad quos religari possunt iuueni (boues indomiti.) Diem deinde, quo domituram auspiceris, liberum à tempestatibus, & à religionibus (impedimentis omnibus) matutinum eligito: (quo capti perducantur ad stabulum) canabisq; funibus cornua iuuenorum ligato: sed iaculis, quibus copulantur, lanatis pellibus inuoluti sint, ne tenera fronte sub cornua lædantur: cum deinde buculos comprehenderis, extra stabulum producto, & ad stipites religato ita, vt exiguum laxamenti habeant, distentq; inter se aliquant spacio, ne in colluctatione alter alteri noceat. Si nimis asperi erunt, patere vnum diem noctemq; deficiant (inter vincula mitigentur ieiuniis) simul atq; iras contuderint, manu producantur, ita vt & aliquis ante, & à tergo complures, qui sequantur, retinaculis eos contineant: & vnus cum claua saligna procedens modicis ictibus subinde impetus eorum coarceat. Sin autem placidi & quieti boues erunt, vel eodem die, quo alligaueris, ante vesperum licebit producere, & docere per mille passus compositæ, ac sine pauore ambulare: cum domum perduxeris, arctè ad stipites religato, ita ne capite moueri possint: tum demum ad alligatos boues, neq; à posteriori parte, neq; à latere, sed aduersus placide, & cum quadam vocis adulatione (appellationibus blandis, & illecebris oblatorum ciborum) venito (bubulcus ad mulceat) vt accedentem consuecant aspiciere: deinde nares perfricato, vt hominem discant odorari. Mox etiam conuenit tota tergora & tractare, & aspergere mero, quo familiariores bubulco fiant: ventri quoque, & sub femina manum subiicere, ne ad eiusmodi tactum postmodum pascant: & vt vicini, qui plerunq; feminibus inhærent, eximantur idq; cū sit à latere domitor stare debet, ne calce (aut cornu) cōtingi possit (quod vitium si in primordiis effectui sibi cessisse senserit, obtinebit.) Post hæc diductis malis, educito linguam, totumq; eorum palatum sale defricato, libralesq; offas in præfulsæ adipis liquamine tintas, lingua (in gulam, *Pallad*.) demittito, ac vini singulos sextarios per cornu faucibus infundito. Nam per hæc blandimenta triduo ferè mansuecunt, iugumq; quarto die accipiunt, cui ramus illigatur, & temonis vice trahitur: interdum & pondus aliquod (seu) iniungitur, vt maiore nisi laboris exploretur patientia, post eiusmodi experimenta vacuo plostro subiungendi, & paulatim longius cum oneribus producendi sunt. Sic per domiti mox ad araturam infituitur, sed in subactio agro, ne statim difficultatem operis reformident, nè adhuc tenera coila, dura proficissione terræ contundant. Quemadmodum autem bubulcus in arando bouem infituit, primo (inquit *Columella*) præcepti volumine: curandum ne in domitura bos calce, aut cornu quem contingat: nam nisi hæc caueantur, nunquam eiusmodi vitia, quamuis subacta, eximi poterunt. Verum illa sic agenda præcipimus, si veteranum pecus non aderit: Nam si aderit, expeditior, tutiorq; ratio domandi est, quam nos in nostris agris sequimur: nam vbi plaustro aut aratro iuuenicum consuecimus, ex domitis bubus valentissimum, eundemq; placidissimum cum indomito iungimus, qui & procurrentem retrahat, & cunctantem producat. Si verò non pigeat iugum fabricare, quo tres iungantur, hæc machinatione consequemur, vt etiam contumaces boues grauissima opera non recusent: nam vbi piger iuuenicus medius inter duos veteranos iungitur, aratroque iniuncto terram moliri cogitur, nulla est imperium respuendi facultas: siue enim efferatus profilit, duorum arbitrio inhibetur: seu constitit, duobus gradientibus etiam obsequitur: seu conatur decumbere, à valentioribus subleuatus trahitur: propter quæ vndiq; necessitate contumaciam deponit, & ad patientiam laboris paucissimis verberibus perducitur. Est etiam post domituram mollioris generis bos, qui decumbit in sulco: eum non sæuitia, sed ratione censeo emendandum: nam qui stimulis, aut ignibus, aliisque tormentis id vitium eximi melius iudicant, verè rationis ignari sunt, quoniam peruicax contumacia plerunq; sæuientem fatigat. Propter quod vtilius est citra corporis vexationem fame potius & siti cubitorem bouem emendare: nam eum vehementius afficiunt naturalia desideria, quam plagæ. Itaq; si bos decubuit, vtilissimum est sic pedes eius vinculis obligari, ne aut insistere, aut progredi, aut pasci possit: quo facto inedia, & siti compulsi deponit ignauiam, quæ tamen rarissima est in pecore vernaculo: longèque omnis bos indigena melior est quàm peregrinus: nam neque aquæ, nec pabuli, nec cæli mutatione tentatur, neq; infestatur conditione regionis, sicut ille, qui ex planis, & campestribus locis, in montana & aspera perductus est, vel ex montanis in campestria: itaque etiam cum cogimur ex longinquo boues arcessere, curandum est, vt ex 60 similibus patriis locis traducantur: item custodiendum est, ne in corporatione (aliàs comparatione) vel statura, vel viribus impar cum valentior iungatur: nam vtraque res inferiori celeriter affert exitium. Mores huius pecoris (bouis operarij) probabiles habentur, qui sunt propiores placidis quàm concitatis, sed non incertes (arguti, mansueti, *Pallad*.) qui sunt verentes plagarum, & acclamationum, sed fiducia virum, nec auditu, nec visu pauidi, nec ad ingredienda flumina, aut pontes formidolosi: multi cibi edaces, verum in eo conficiendo lentis: non hi melius concoquunt, ideoque robora corporum citra maciem conseruant: qui ex commodo, quàm qui festinanter mandunt. Sed tam vitium est bubulci pinguem, quàm exilem bouem reddere: humilis enim & modica corporatura pecoris operarij debet esse, neruisq; & musculis robusta: non adipibus obesa, vt nec sui tergoris mole, nec labore operis degrauetur. Hæc tenus *Columella*. Nouellos cum vnus emerit iuuenos, si eorum colla in furcas destinata includerit ac dederit cibum, diebus paucis erunt maniti, & ad domandum proni. Tum ita subiungendum vt minutatim assuefaciant, & tironem cum veterano adiungat: imitando vni facilius domatur. Est primum 70

58

De Quadrupedibus

eos æquo in loco, & sine aratro, tum eo leui simul arare faciant, & principio per arenam, aut molliorem terram dum consuecant. Quos ad vecturas alimus item institendum, ut inania primum ducant plaustra, & si possis, per vicum, aut per oppidum, ubi creber crepitus sit, ac varietas rerum consuetudine celeberrima, ad utilitatem adducito. Neque pertinaciter quem feceris dexterum in eo manendum. Quod si alternis sit sinister, sit laboranti in alterutra parte requies. Vbi terra leuis, ut in Campania, ibi non bubus grauibus, sed vaccis aut afinis quod arant, eò facilius ad aratrum leue adduci possunt, & ad molas, & ad ea, si qua sunt, quæ in fundo conuehantur. In qua re alij asellis, alij vaccis ac mulis vtuntur, exinde vt pabuli facultas est. Nam facilius asellis quam vacca alitur, sed fructuosior hæc. Cauto agricolæ hoc spectandum, quo saltigio sit fundus: in confragoso enim ac difficili hæc valentiora parandum, & potius ea, quæ plus fructum reddere possunt, cum idem operis faciunt, Varro. Araturos boues quam arctissimè iungi oportet, vt capitibus sublati arent: sic minimè colla contundunt: Si inter arbores vitesq; aretur, siccellis capistrari, ne germinum tenera præcerpant: Securicula instituiam pendere, qua intercidantur radices. Hoc melius quam conuelli aratro, bouesq; luctari. Hæc Plin. apud quem plura ad arandi disciplinam lege libro 18. cap. 18. & deinceps. & apud Columellam lib. 2. cap. 2. 3. & 4. Bubulcus siue arator nunquam stimulo lacessat iuuenem, quod detrectantem calcitrosuq; eum reddit: nonnunquam tamen admoneat flagello. Columella. Fortissima bouis pars caput est, ideoq; cornibus prædita, quæ iugo alligantur. Ceruix etiam ei firmæ robustæque carnis est, quam obrem non desunt, qui iugum ceruici committant. Syria tenui sulco arat, cum multifariam in Italia octoni boues ad singulos vomeres auhelent, Plinius. Vno bouum iugo censi anno facilis soli quadragesima iugera: difficilis tricenæ, iustum est. Idem. Saferna apud Varronem ad iugera ducenta arui, bouum iuga duo satis esse scribit: Cato in oliuetis ducentorum quadragesima iugerum boues ternos, ita sit vt Saferna dieat verum, ad cætum iugera, iugum opus esse, si Cato ad octogena. Sed ego neutrum horum, inquit Varro, ad omne agrum conuenire puto, & vt utiq; ad aliquem. Alia enim terra facilius aut difficilius est alia. Terram duram proficendere nisi boues magnis viribus non possunt, & sepe fracta bura relinquunt vomeres in aruo. Ne boues operantes lassentur, oleum & terebinthinam concoquens, vngito cornua, Democritus. Boues feris coniungere licet: Hoc licet facere, trahant ligna sabalia, teumentum quod non daturus eris, Cato. Tribula vel tribulum est tabulaxo vel ferro asperata, qua frumenta tererentur: in frequenti etiam nunc Italia vsu, Varro. E spicis in aream excuti grana oportet, quod sit apud alios iumentis iunctis & tribulo, &c. Varro l. 52.

Ne boues in area ad trituram accommodata spicas interim edant, dum proculcant, eorum bubulo simo nares illinendæ sunt: Quæ astuta machinatio perficit, ab illarum vt sese esu abstineant. Hoc nimirum animal huiusmodi tetri odoris asperione deterritum, nihil, ne si fame quidem acerrima premeretur, vnquam ederet, Ælianus. Vaccarum alia sunt magnæ & mediocres, quæ sobolis gratia nutrirî solent, vt vituli maclandi, ac boues plaustris & aratris necessarii, ex eis generentur. Harum lac, licet ad cibum & consiciendum caseum vtile sit, tolli tamen eis non debet, sed pro nutrimento vitulis relinquui. Alia minores sunt, quæ lactis tantum & casei gratia nutriuntur: ideoq; vituli quindæcim à partu diebus elapsis occidendi sunt. Eligendæ sunt non nimium parua, & vberibus magnis (& caudis longis, vt aliqui addunt) Petr. Crescent. Non degeneres existimandi etiam minus laudato aspectu plurimum lactis Alpinis, quibus minimum corporis plurimum laboris, Plinius: Altinas apud Columellam non Alpinas legimus. Boues dicuntur matricæ Varroni, quas & fructuarias rectè appellaris. Cenomani & Orobij quidam quotidiano sermone Bergaminos appellant, quos Vaccarios alij dicunt: Germani *jemmen*: & bergaminas ipsas vaccas, quæ gregatim in montibus pascentur: bergum enim Germani montem vocant: vnde & Bergomum dictum, quod in montibus stum sit: videntur & Orobij populi illius regionis inde dicti etymo Græco, quod vitam in montibus agant: & forte Cenomani Germanico, quasi *jemmannen*, id est, viri vaccarij: vel ceuomani, à ceua, id est, vacca, vt Germani hodie & olim in Italia Alrini vocabant.

Numerus de tauris & vaccis sic habendus, vt in sexaginta vnus sit anniculus, alter bimus. Quidam habent aut maiorem, aut minorem numerum gregum. Nam apud eum duo tauri in septuaginta matribus sunt. Numerum gregum alius alium facit. Quidam centenarium modicum putant esse, vt ego, Atticus centum viginti habet, vt Lucienus, Varro. Nostri Lactarij vaccas circiter triginta aut quadragesima vt plurimum in vno grege habent. Vt reliquis gregibus pecuariis, sic & vaccis delectus quotannis habendus, & reicula reicienda, quod locum occupant earum, que ferre possunt fructus, Varro. Vacca cum vel sterilis sunt, vel aratrum & plaustrum renouunt, maclantur: & cum vetule iam dentibus amissis non amplius bene aluntur. Boues euadent habitiores, si calida subinde lauentur: & si quis incisa cute spiritum in viscera harundine adigat, Plinius Post laborem pinguescunt, at si ante laborem victu & otio abundant, citius moriantur. Nostri prægnantes etiam vaccas ad maclandum saginant, idque optime fieri aiunt circa medium gestationis tempus. Pinguefacies boues (vt Sotion docuit) si prima die vbi redierint à pabulo, comminuens brassicas, acetoque acri perfundens, eas illis porrexeris: & postea palcis cribro transmissis furfur triticum permiscens, id in dies quinque similiter apposueris. Cæterum sexta die hordei redacti in pollicem heminas quatuor apponens, paulatim curriculo dierum sex nutrimentum augetis. Sed tempus exhibendi alimenti bobus, hyc me erit, primo quidem, dum galli occinant: secundo autem, circa matutinum crepusculum: quo tempore etiam dandus est potus: ac reliqua à alimenti quod superest, id vesperi exhibendum est. At æstate, primo quidem, diluculo nutriendi sunt boues: secundo autem, post id, hoc est meridie, ac subinde potus est dandus. Quo quidem modo, circa horam nonam iam tertio cibans, denuo aquam administrabis. Verum hyeme quidem potus sit illis calidior aqua: tepida autem æstate. Lotio etiam ipsorum buccas colluito, extrahens adnatam pituitam: linguamque à vermibus repurgato, vossella auferens gignuntur siquidem vermes in linguis bouum) ac sale deniq; linguam ipsam inspergito. Hæc Sotion. Frisones student impinguationi porcorum & bouum per vnua & eundem cibum: bouem enim alligant ad præsepe, ministrantes ei hordeum cum pilo durum, quod quia dentes non habet, non comminuit hordeum, sed in ipso emollitur, & ex ipso molli trahit nutrimentum: & alterum quasi integrum emittitur cum stercore. Porcum igitur alligare dicuntur caudæ bouis, & ille masticando grana hordei cum stercore emisso ex illis impingatur, Albertus. Varro memorat iuuenem quandam pinguitudine carnis adeo antam esse, vt in eius corpore forex exesa carne nidum fecerit, & mures pepererit: Quod in sue etiam in Arcadia spectatum sit. Erum boues impinguat, Dioscorides. Erum verum Lugduni vidi, vbi à rusticis feritur, vt Claudius Millerus medicus illic mihi retulit: id si fues nimium vorauerint, sanguinem per vrinam eis mox eriant, quod veteres etiam eruo attribunt in hominibus: accedit & color, qui cortice exteriori detracto intus rubet, quod in Lugdunensi illo legumine ipse obseruaui, & Actuarius de eruo scribit: Hypostasis orobea 70 (inquit)

(inquit) à leguminis similitudine nomen habet in vrina, cuius instar est globosa, ac eiusdem excorticati colorem refert, qui rubeus est, vitellus qui rubeo similis. In Germania hæcenus legumen hoc non vidi. Cicercis etiam genus alterum orobæum vocant, ab erui similitudine, & quod similiter subamarum sit. Cicercam Columella non tam leguminibus quam pabuli generibus annuerat, quæ bubus erui loco detur fresa in Betica, nec hominibus inutilis, sapore nihil differens à cicercula: colore tantum discernitur, quo sordet, obsoletior videlicet & nigro propior, Hermolaus Barbarus. Idem in Corollario ad Dioscoridis caput de lino, sic scribit: Oleo seminibus lini expresso fraces & retrimenta quoque ipsa reponuntur, saginando iumentorum generi, præcipuè bubus, obestitate sola insignibus futuris: Quales ad nos Mediolano coronati veniunt, principibus quotannis officij gratia donantibus: visceratione hinc solenni orta, magistratibus diuisa carne globulis: quos quia ferè pares sunt, sociolos confuetudo appellat: quidam non sociolos, sed succidulos à suilla visceratione vocare malunt, quæ singulis annis ante curiam venationis die agitur. Hæc Hermolaus. Quidam brassicæ capitæ folia, etiam ea quæ tanquam iauetilia separantur, bubus plurimum alimenti conferre putant. Genus graminis in Cilicia nascitur, quod indigenæ cinnam appellant, quod viride obiectum boues inflammat. Sunt tamen qui boues inde pinguescere contendunt, nato alterutris errore, quod alij *πεμπερον*, alij *πιμπερον* legant, sensu longè diuerso, Ruellius. Viscum siue stelis & hyphear, bubus & iumentis post messem pabulum præbet & saginat, Theophrastus de causis 2. 23. De cibis bouum copiosus egi supra, & de ocymo ac farraginis generibus seorsim, quibus non purgantur solum, sed etiam saginantur boues.

Verces, iuuenecos, arietes, hædos decrescant luna castrato, Plin. Quomodo autè vituli castrandi sint, vide in Vitulo E. Ad copia lactis melius Altina vacca probantur, quas eius regionis incolæ ceuas appellant: ea sunt humilis staturæ, lactis abundantes, Columella. Apud nos etiam humiles & breuioribus cruribus vaccas tanquam lacte fecundiores magis probant Quillum lac caprinumq; mox bubulum, commodum est ad consiciendum reponendumq; caseum, Arist. Bubulum lac caseo fertilius quam caprinum ex eadem mensura penè altero tanto. Plin. Ex Aristotele tamen non duplam, sed sequalteram ferè proportionem colligimus. Casei bubuli maximi sunt cibi, & difficilimè transeunt sumpti, Varro. Bos ante partum lac non habet, quo tempore à nostris dicitur *zegyft gaan*, per dies circiter decem, sub quod tempus lac densus redditur, & grauius olet: quas ob causas, & ne foetui iam grandiori alimentum subtrahatur, mulgere desinunt. Ex primo semper à partu colostrum sunt, ni admisceatur aqua, in pumicis modum coitum duritia, Plin. Colostrum, id est, primum à partu lac, Germani vocant *bienst*, rustici quidam *ein psaffen*. Improbare audio quod omnium primum est, illud verò quod statim sequitur inter delicias censi, vt pote pinguis. Machid al. Machid vaccinum (apud Arabes) est lac vaccinum, à quo propter multam eius in vtre aut alio vase concussionem extractum est butyrum. Andreas Bellunensis. Bulci quidam siue Vaccarij apud nos, vaccas à medio Aprilis plerumq; ad autumnum vsq; conducunt, pro quo tempore sex circiter mensium butyri libras ferè septuaginta quinq; (libram dico duodecim vnciarum) locatoribus pendunt. Vaccas nonnulli emunt, & iisdem rursus aut aliis locant nutriendas, propter spem sobolis, quæ ad dominum & conductorem ex æquo pertinet. Quod si soboles quotannis non prouenit, certa pecunia à conductore numeratur. Si quid damni nulla cõductoris negligentia inciderit, hoc etiam ex æquo ad vtrosq; spectat. Pecudes armenta; & iumenta, sale maximè sollicitantur ad pascuum, multo largiore lacte, multoq; gratiore etiam in caseo dote, Plin. *Βούργου* aut *Βούργου*, siue maris, siue neutro genere pronuncietur, nihil refert: è pinguisima & oleosa lactis parte sit, interdum vnà cum caseis relinquatur, seu iuncto solù sero: vnde casei quandoq; tam optimi, vt adiposum humore defillit. Butyrum à boue nominatur, è cuius lacte copiosissimum confit, vt miretur Dioscoridè Galenus, quod ex caprino & ouillo confici lacte dixerit. Ex caprino tamè fieri solere testis est Plinius, Hermolaus. Ego butyri nomen quoties absolute ponitur, de bubulo semper acceperim: quod & nominis ratio, & pecudis huius excellentia postulant: optimum enim plurimumq; ex vaccino lacte fit. Autores si aliarum pecudum butyrum intelligant, nomen illarum, vt caprinum aut ouillum, adiiciunt: Inula in oleo discolta (inquit Marcellus Empiricus) & contrita, & cum butyro ouillo & melle imposta, caecothæ maligna emendat. Sed quamquam butyri nomen simpliciter positum de bubulo semper accipiendum mihi videatur, non aliter tamen in hoc Opere de butyro agam, nisi per singula animalia vbi singulorum nomen additur: vt etiam de lacte, sero, & caseo. Nam quæ de istis in vniuersum & communem quadam ratione dicta possunt, ea explicantur in libello nostro quem de lacte & operibus lactariis priuatim ædidimus, & si vita superfit, aliquando dabimus arctiorem. Lingua vaccæ puluis datus mulieri cū brodio seu vino, subito lac euocat, Incertus.

Bouum cornua magna præcipue & seniorum, apta sunt pectinibus: ossa tesseres & cultellorum manubris, Petrus Crescent. Boum & elephantorum cornua eriguntur & flectuntur, ac nimirum ex rotundis in planas & alias qualuis figuras contorquentur, & se vt fabris libet, artificio attentari patiuntur, Ælianus. Boum cornibus veteres pro poculis utebantur, vt in Philologia dicemus. Cornua dicebantur olim, quæ nunc tubæ, eò quod ea quæ iam sunt ex ære, tunc siebant ex bubulo cornu, Varro de Lingua Lat. *Rauco streperunt cornua cantu*, Vergil. Æneid. 8. Hinc cornicines dicti. Vtitur hodieque cornu in bello, mugitu terribili, Heluetiorum pagus Vria. Qui bombardas, vt vocant, gerunt milites, puluerem accendendum in cornibus pulchrè adornatis reconditum habent. Boum coriis glutinum excoquitur, taurorumque præcipuum, Plinius: id Græci taurocollam vocant, vt in Tauro dicemus. Ergo bubulo lentor quidam mucosus abundè inest, ex quo glutinum facere solent, Aristoteles. Gummi albelat (vt Alchuius & Ebenbitar scribunt) res est composita ex glutine (quod è pellibus vaccarum sit) & marmore trito. Sunt qui interpretentur pharmacum quoddam simplex quod ex India afferatur: sed prima opinio verior est, Andreas Bellunensis. Confectos casei furculos corio bubulo præsuunt, vt eo putrescente enati vermes lignum rodant, Theophrastus. Coria bouum adultorum soleis calcementorum conueniunt, Petrus Crescent. Carbatinas Græci vocant, vt Xenophon, calcæos factos ex rudi corio bubulo, *ἐκ τῶν νεοδύρων βοῶν*, Varinus. Itali hodie calandrellos nominant. Pollux calcementum rusticum exponit, cui nomen à Caribus inditum sit. Hermolaus Barbarus in Corollario ad faxifragam Dioscoridis, Carbatinis (inquit) legendum in secundo historiarum animalium volumine Aristotelis, (vbi camelos, quæ per exercitum longiore itinere fatiscunt, carbatinis calcæari scribit) non carbatina; est. Sunt autem carbatina; quas Catullus ad Victium carpatinas crepidas vocauit, calcæamenti genus è Caria translatum, quod hodieque vulgò sic vocatur, detractis vtrique posterioribus syllabis, & s littera principio adiecta, vt assolet. Nam & carpisculus calcæamenti genus est, vt Fl. Vopiscus ait in Aureliani Cæsaris vita. Quidam tamen carbasa etiamnum vocant bouum coria, quæ Cæsar alutas appellauit: nam, vt Suidas ait, vbi defecissent calcei, carbatinis utebantur, ex crudis bouum ter-

goribus

goribus recens detractis, vt illud Vergilianum: *Vestigia nuda sinistra Instituere pedis nudus tegit altera pero*. Nostri hodie tergoribus bubulis vtuntur etiam ad conficiendum puluerem tormentorum bellicorum. Nauigant Britanni vinicis alucis, quos circumdant ambitione tergorum bubulorum (aliàs bubulorum) Solinus. In magnis nauibus maris, ex quibus pugnat, pelles bubulas habent, quas statim ad foramina nauis clauis affigunt, cum necessitas postulat. Cilices pro securis gerebant paruas è crudo bouis corio, Herodotus. Equites antiquitus clypeos habebant ex bubulo concinnatos corio, Polybius. Atiacis *αἰακίς* vocat Homerus Iliad. id est, septem pellibus bubulis circumtectum. Malthæ frigidariæ compositio talis est: sanguinem bubulum, florem calcis, scoriâ ferri, pilo vniuersa contundes, & ceroti instar efficies, & curabis adlinere, sicubi frigida balnei interrimas labetur, Palladius: qui etiam pauld ante ad maltham calidariam sanguinem taurinum requisierat. Est & luxuriosa ratio vites serendi, vt quatuor malleoli vehementi vinculo colligentur in parte luxuriosa: atque ita vel per ossa bubuli cruris, vel per colla scitilia traiecti, obruantur binis eminentibus gemmis, &c. Plin. 17. 21. Scabritia chartarum leuigatur dente conchâve, sed caduca litera fiunt, Plinius. Nostri boum præcipue dentibus ad chartam poliendam vtuntur. *Βίσκερος* Grammatici exponunt galeam factam ex capite bouis. Aduersus mures agræscles Apuleius asserit femina bubulo felle maceranda antequam spargas. Mures abiguntur cinere mustellæ, vel felis diluto, & semine sparso, vel decoctarum aqua. Sed redolet (frumentum) virus animalium eorum, etiam in pane: ob id felle bubulo femina attingi vtilius putant, Plinius. Si radici arboris fel vaccinum illinatur, non accedent ad eam formicæ, Rasis. Lycium adulteratur etiam amurca ac felle bubulo, Plinius. Et alibi: Lycium Indicum aliqui felle bubulo adulterant. Extinguuntur cimices amurca & felle bubulo, lectis aut locis perunctis, Palladius. Auicula si edant grana, quæ vel in face vini cum cicuta succo, vel in aqua ardente, vel etiam in face sola potentioris vini, vel in decocto albi ellebori cum felle antiqui bouis (maduerint) attonitæ redduntur, Cardanus. Boves ne infestentur à muscis bubulam saluam illine, Africanus. Corni arboris flore degustato, alio concita ueruntur apes, remedium præbere eis vrinam hominum vel boum. Circumlini alucos apum simo bubulo, vtilissimum. Alucaria hyme stramento operiri conducit, & crebro suffiri, maxime simo bubulo. Cognatum hoc iis innascentes bestiolas necat, araneos, papiliones, teredines: apesque ipsas excitat, Plinius. Per vnos dies, vt Higinus ait (circa calendas Apriles, Palladius:) curandæ sunt apes ad apertis alucis, vt omnia purgamenta quæ sunt hyberno tempore congesta, eximantur, & araneis qui fauos corrumpunt detractis, fumus immittatur, factus incenso (& sicco, Pallad.) bubulo simo. Is enim quasi quadam cognatione generis, maxime est apibus (apum saluti) aptus, Columella. Tineæ & papilionis plerumque fauis adhaerentes decidunt, si simo medullam bubulam miscas, & his incensis nidorem admoucas, Idem. Castrandis alucaribus fumus admouetur ex arido simo bubulo, quem in pulario factis carbonibus conuenit excitare, Palladius. Quidam agris examinibus apum, ne intereant, bubulam vel hominis vrinam (sicut Higinus affirmat) alucis apponunt. Campas nonnulli ficulneo cinere persequuntur: si permanserint, vrina bubula & amurca æqualiter mista conferuanc, & vbi refrixerint, olera omnia hoc imbre consperge, Palladius. Apes quomodo ex iuueno preemto, vel (vt alij volunt) ex ventribus bubulis, vel (vt alij) ossibus procreentur, explicabimus in historia Apum. Fimus bubulus stercore agris & arboribus ac vineis vtilis est, Petrus Crescentius. Accerrimus hominis fumus est, vt & Charodras, omnium optimum eum esse asseuerat: secundum suillum, tertium caprarum, quartum ouium, quintum boum, sextum iumentorum, Theophrastus: & Plinius ferè similiter: qui tamen his omnibus à Varrone præferri scribit turdorum simum ex auariis: cui proximum (inquit) Columella è columbaris facit, mox gallinaris, &c. Et alibi, Quidam etiam bubulo iumentorum simum præferunt, ouillumque caprino. Lotcis (è loto) alii que lignis, quorum vsus ad cardines est, ne findantur, simum illinunt bubulum, vt sicetur, sensumque diffusetur, atque euaporetur humor medullæ, Theoph. 5. 7. de hist. pl. Lentas bubulo stercore arido ante sementem oblitæ, meliores & citius nascuntur, Florentinus. Ne quod animal pastu maleficum decerpit frondem, simo boum diluto aspergi folia iubent, quoties imber interueniat, quoniam ita abluatur virus medicaminis, Plinius. Area ad messem creta præparatur, Catonis sententia amurca temperata, Vergilij operosius. Maiore ex parte aquant tantum, & simo bubulo dilutior illinunt: Id satis ad pulueris remedium videtur, Plinius. Cato argillæ vel cretæ harenam simumque bubulum admisceri, atque ita vsque ad lentorem subigi iubet, idque interponi & circumlini, Plin. 17. 14. de insitione scribens. Fimum bubulum rustici nouellis plantis (earum foliis) illinunt, vt pecus odoraueratur, ne abrodatur, Theophrastus. Bubulum stercore contra culices valere tradit, Aetius.

F.

Bubula caro multum nutrit, & qui ab ea gignitur sanguis, supra mensuram crassior est, propterea his qui temperamento sunt melancholico, diuersos & melancholicos morbos infert. Difficiliter etiam concoquitur & redditur. Sed si concoquatur, abundè (& probè) nutrit: & si cum ouilla carne comparatur, frigida est, sanguinemque melancholicum gignit. Si quis verò eam comedere expectat, vel cogatur, eius lesione quæ futura timetur, sic moderetur: cum aceto, allis & ruta intingat. Solis hæc calidos (& valentes) ventriculos habentibus contere, & his insuper qui valde & continenter exercentur, Symeon Sethi. Hirci & boues carnem quidem habent minimum humidam, pituitosam ac lentam: nocent tamen admodum ob duritiem, & in alterando difficultatem, Galenus de attenuante victu. Idem libro tertio de alimentorum facultatibus, capite primo: Carnes bubulæ (inquit) alimentum corpori suggerunt non mediocre, neque dissipatu facile: sanguinem tamen generant, quam conueniat, crassioem. Quod si quis temperamento naturali melancholicus magis fuerit, affectu aliquo melancholico prehendetur, si largius his vescatur. Affectus autem melancholici sunt, cancer, elephas, scabies, lepra, febris quartana, & quæ peculiari nomine melancholia nominatur. Lien item quibusdam à tali succo intumuit: quam rem cachexia, id est, prauus habitus, & hydrops sæpenumero sunt consecuti. Caterum quantum carnes bubulæ totius suæ substantiæ crassitie suillam superant, tanto suilla bubulas lentore antecedunt. Porro quemadmodum ex suis, qui ætate sunt florenti, iis iuuenibus qui bono corporis sunt habitu, conueniunt: sic & boum, qui nondum florentem ætatem attingerunt. Bos enim temperamento est quam sus, multo sicciore: quemadmodum & vir ætate florens, quam puer. Iure igitur iis animalibus, quæ natura temperamento sunt sicciore, adolefcens ætas ad mediocritatem ipsam confert: humidiorum verò natura, quod sibi ad probam ac conuenientem temperiem deest, ab ætate florenti adsumit. Non modò itaq; vituli carnes habent ad conficiendum perfectis bubus præstantiores, sed etiam hædi capris. Et pauld post, Animalia quæ herbas è terra emergentes, aut

70 arborum

arborum furculos, aut germina lepascuntur: ea omnia cum his abundant, habitiora sunt, ac pinguis, nobisque aulendis accommodatiora: Quamobrem illa, quibus herbas densiores passu est naturale, hyme, vere primo ac medio sunt gracilia, ac prauis succi: vt boues, qui procedente tempore manifesto sunt ob sciores, succique melioris, cum herbae augentur ac densescunt, & ad semen producendum festinant. Quæ verò exigua & gracilia herba nutriti queunt, ea primo ac medio vere præstant, vt oues: æstate prima ac media capra, cum fructicum germina sunt frequentissima. Et rursus eodem libro, Caro leporum sanguinem quidem gignit crassioem, sed melioris succi quam bubula & ouilla. Item in aphorismos 2. 18. Caro bubula tardius & paulatim alit. Bubula ouillaq; caro crassum succum creat, & caput replet, Aretæus in cura Cephalææ. Caro vaccina & reliquæ carnes grossa prædicta faciunt euenire alucies, id est, imaginationes malas propter excitationem, Auicenna. Frigida & sicca natura hæc caro est, impurum & atrilliarium præstat alimentum, & morbos eiusdem humoris alucinos creat, quartanas, scabiem, lepram, splenis vitia & hydrozem, in illis præsertim quorum temperiem illis affectibus aptam inuenerit: tardè à ventriculo descendit, & aluuium sistit, Isaac & Platina. Præcipue autem boum aduorsum carnes vitiosum succum generant, & contumaces sunt coctioni, idq; eò magis quo seniores fuerint: Iuniorum enim temperatæ sunt, corpus bene alunt, roburq; & sanitatem eius tuentur, Petrus Crescent. Elixæ esse debet bubula & vaccina caro, Platina. Caulis caprifici si addantur magno ligni compendio eam percoquant, Plin. Caprificorum summi cauliculi, quos Graeci cradas dicunt bubulis carnibus in coquendo additi, cocturam eorum adiuuant, Diosc. Quinetiam ipsos boues & tauros caprifico alligatos mansuescere, tum Plinius alibi, tum alij auctores scribunt. Quam ob causam pleriq; cibos crassos atq; difficiles concoquere facilius possunt, vt carnes bubulas: faciles & succi compotes laudabiles, vt pisces saxatiles, agrè concoquunt? Rationè alij ad consuetudinè referunt, alij ad habitum quondam naturalem ingenio humano inexplicabilè: alij ventris calore immo dico cibos concoctu faciles vltra modum pro sua facilitate concoqui, itaq; perfringi corrumpiq; (subito corripit, deuri & fumigari, vt cruditate penè quod accidit imitetur) censent: difficile verò & quod modice immutatur, concoqui tantum, non præterea quicquid vitariis Nam & palæ quoniam perquam facile afficiuntur, in cinerè vertuntur ab igne largo & rapido: quod ligno queruo accidere non potest. Materiam enim patientem causæ respondere efficienti conuenit: aliter fieri non potest, vt effectus is prodeat, quem vel natura, vel hominis ingenium spectat, Alexander Aphrodit. 52. & 2. 17. Bubula caro valida est, sistitq; & difficulter concoquitur, quoniam crassi & multi sanguinis est hoc animal, caroq; & sanguis & lac graue est: Quorum lac tenue est, sic & sanguis & caro, vt Hippocrates lib. 2. de ratione victus testatur. Calfus ex domesticis animalibus bubulæ plurimi alimenti & stomacho aptissimam esse dicit, & inter ea connumerat, quæ minimè intus corrumpantur. In vitulinam siue bubulam cum porris succidaneis, vel cepis, vel colocasis. liquamè piper, laser & olei modicum, Apicius. Charis albachar Arabicè, ab Andrea Bellunsi exponitur cibarium ex carne bouina. Bakar enim bos est. Pulmonis morbo laborans cum tussi saluæ crassa & fuliginosa abstineat carnibus bubulis, ouillis & porcinis, Hippocrates lib. 2. de morbis. Idem laborantibus tertio genere tabis carniū bubularum & porcinarum esum prohibet. Mulier cui vlceratus est vterus, abstineat carnibus porcinis, bubulis & caprinis, &c. Idem. In epilepsia imperat abstinentiam carnis, & magis porcina, vel bubulæ, & caprina, &c. Ca. Aurelian. Genus farcinosis est, quod nostri vocant *harnwast*, id est, cerebri farcimen, & hoc ferè modo parant: Intestini recti bouis aut vituli cum bona parte salis in aqua bullit, mox pulmo, lardū & aromata minutatim conciduntur, & includuntur intestino, vna cū cerebro, & ouis quatuor, & lactis sextario & apio: Sic paratū farcimen & feruescit in craticula torretur, vnde vel siccum, vel cum dulci & aromatibus condito iusculo apponitur. Pinguissimum est lac bubulum: ouillū verò ac caprinum, habet quidem & ipsa pinguedinis quidpiā, sed multò minus. Galenus. Bubulum, asininum, equinumq; lac, magis aluū emollit, quam ouillum, quod dulce, crassum, & pingue est. Bubulum, asininum, & equinū lac ventri magis idonea sunt, sed ipsum turbant, Dioscorides. Lac & caluus ex vaccis non tam conueniunt hominis nutrimento, quam ex ouibus, Petrus Crescent. Lac quod maxime perpurget est equinū, tum asininū, deinde bubulū, tum caprinum, Varro. Quod præstat? Capræ. Post? Ouis. Inde? Bouis, Bapt. Fiera Mantuanus de lacte. Lac muliebre temperatissimū est, mox caprillum, hinc asininū, ouillumq; postremò vaccinū, Aegineta. Caprinum lac substantia temperatū, purgandum quidem bubulo imbecillius: ad reliqua verò satis idoneum. Lac bubulum pinguisimum, crassissimumq; nutriendo & moderatè penetrando idoneū. Quædam exiguo gustu famem ac sitim sedant, conseruantq; vires, vt butyrum, hippace, glycyrrhizon. Cascorum maximi cibi sunt bubuli, & qui difficillimè transeant sumpti, Varro. Equinus caluus multum nutrit, & bubulo quodammodo similis est.

G.

Ex cornu bubuli summis partibus cinis, tussim sanat, Plinius. Bubuli cornus mucronem exustum duorum cochleariorum mensura, addito melle, pilulis deuoratis, phthificis prodesse tradunt, Idem. Cinis de cornu vacæ cum aceto illitus, imperiginem (morphæam foli contrapositam) curat: & naribus immixtus sanguinem profluentem sistit, Rasis. Cornu bouis combures ex ea parte, qua capiti adhæret, & in puluerem tenuissimum redige, atq; ex eo puluere cochlearia duo, cum aqua calidâ cyathis tribus, & paululo aceti, ieiuno splenitico per triduum dabitendum, Marcellus. Cornu bubulum medicamento ad ignem sacrum miscet Celsus 5. 24. Bouis vngulæ cinis ex aqua (illitus) strumas discutit. Item ex aqua & melle, pamos & apostemata discutit, Plin. Vngula vacæ vsa & pota à muliere cui lac defecerit, restitit lac, & corpus lactantis corroborat, Rasis. Coxæ boum vruntur bibunturque vt sanguinem fluentem & menses cohibeant, Rasis: Galenus tauri femora vsa sanguinem sistere scribit. Vaccarum femora cremata, sanguinis & alui quoq; profluuium compefcunt, Auicenna: Galenus de scobe taurini cornu idem refert. Vt lac redeat nutritibus, & linguam vacæ, quam ita arefacies vt possit inde puluis fieri: quem propinabis è iure aut vino albo, & quasi subito redibit lac, Andr. Furnerius. Scobs de TALO bouis vino excepta & dentibus mobilibus apposita eos confirmat, Galenus: alij non scobem tali, sed cremati cinerem, & dentes gingiuasq; laxas eo confricari iubent (vt Plinius: & Rasis, & Haly, quorum interpretes pro talo calcaneum & os bouie imperite verterunt) dentes ita firmandos & mitigandum dolorem polliciu. Eiusdem cinis cum myrrha dentificium est, Plin. Cum cera etiam & medulla ceruina ambullis medetur. Scobs eius cum melle pota lumbricum rotundum educit, Galenus: Cum vino & melle perimit lumbricos cucurbitæ granis similes, Rasis. Cum aceto multo scobs eadem (aliàs Os bouis in cinerem redactum) splenem minuit turgidulum, Galenus, Rasis, Haly. Vide infra in cornu cerulino, quod pleriq; eadem prætere dicitur. Tollit prætere leucas, id est, impeggetinem albam, Galen. Lepræ prodest, Haly. Venerem mediocre excitat, Galen. & Haly. Frituolum licet videatur, non tamen omitendum propter desideria mulierum: Talum candidi iuueni quadraginta diebus noctibusq; donec resoluatur

F. in liquo.

in liquorem, decoctum, & illitum linteolo, candorem cutisq; erugationem præstare, Plin. Aristolochia oblonga in summa gloria est, si modo à conceptu admota vuluis in carne bubula, mares figurat, vt traditur, Plin. Ius carnis bubulæ præpinguis coxendici boum & equorum alimentum non sentienti quomodo conferat, supra in morbis explicauit. Ad hominis morsus carnem bubulam decoctam imponi iubent: efficacius vituli, si non ante quintum diem soluat, Plin. Bubula caro imposita tumorem sanat, Idem. Calida imposita panos & apostemata discutit, vt sanguis etiam & fel eiusdem pecudis, Plinius. Auribus verminosis infundito ex bubulis carnibus inter affandam defluentem liquorem, aut aristolochiam tritam vt emplastrum ipsis admoueto, Galenus. Caro vaccina (bubula, Plin.) recens veretro imposita, vlcera eius & epiphoras mirè per sanat, Marcel. Eadem rancorem (rosiones, Plin.) stomachi temperat ex vini & aceti æqua portione discocta & cibo sumpta, Idem. Bubulæ carnis ius ventris fluxus ex flaua bile compescit, Symeon Sethi. Ius è carne vaccina, vt medulla etiam, vlcera oris & rimas sanant, Plin. Ad carbunculos valde vitile: Carnem bubulam diligenter contusam imposito: Solue post tres dies, & cum radice ascendet; postquam deciderit vt canum vlcus curato. Est probatum, Nic. Myrepsus.

Corij bubuli cinis cum melle phlegedenas in vlcerum genere adrodit, Plin. Veteris solæ crematæ cinis calcamentorum attritus sanat, Plin. & Dioscorides, qui ambustus etiam & intertriginibus hunc cinerem mederi ait, si illinatur: Hermol. Barbarus ex lini oleo illinendum transtulit. Perniones sanat corium combustum, melius si ex vetere calcameto, Plin. Cutis pedum & rostrorum bouis & ovis igni lento diu coquatur, donec veluti coagulum remittat: id exemptum siccatumq; in aëre persfatili, ad hernias commendatur, Syllius. De glutine ex corio bubulo eiusq; vsu medicinali, vide infra in Tauro: nam Græci taurocollam vocant. Fortior est medulla ceruina quam bubula, Galenus ex Asclepiade. Boum medulla & seuum neruis commotis conferunt, & molliunt si inungantur, Rafis. Medulla bubula ex dextro crure priore trita cum fuligine, pilis, & palpebrarum vitis, angulorumq; occurrat: calliphlebariq; modo fuligo in hoc vsu temperatur: optimè ellychnio papyraceo, oleoq; sesamino, fuligine in nouo vase pennis deterfa. Efficacissime tamen euulsos ibi pilos coëcet, Plin. Lucernam fictilem de papyro & medulla vaccina concinnato, atq; eius fumo siue fuligine, pro calliphlebaro vtere, quo palpebras exesas & glabras sæpius inungendo, decentissimas facies, Marcel. In variolis & morbillis, optimè est inungi medulla ossium boum vel ceruorū, Abynzoar. Medulla bubulina (fortè bubula aut bubalina à bubalo legendum) vel taurina liquefacta, tepensq; infusa auribus, plurimum prodest, Marcel. Vlcers oris emendat ceruina vel vaccina medulla cum resina, Plin. Ceruix boum si media intumuit comperimus aureum esse medicamentum ex pice liquida & bubula medulla & hircino seuo, & vetere oleo æquis ponderibus compositum atq; incoctum, &c. Columella. Medulla vaccina cum farina tenui subacta, & velut excoctus panis cibatu data, mirè dysentericum sanat, maximè si & caseus bubulus recens manducetur, Marcellus. Vituli aut bouis medullæ excoquantur cum farina & cera, exiguoq; oleo, vt forberi possint, pro cœliaciis & dysentericis. Medulla etiam in pane subigitur, Plinius. Vbi puer aphthas habeat, similaginem & medullam bubulam ac farinam, cocta in cibo exhibeto, si verò fugere nequeat, lienem bubulum in vino coctum ac tritum cum melle, in cibo dato, Galen. ex Apollonio. Plura de medullis in genere ex Galeno dicemus infra in Vitulina.

Seuum vitulinum seu bubulum contra venena quæ exulceratione enecant, auxiliatur, Plinius. Clauos seuum bubulum sanat cum thuris polline, Plinius. Lepras, furunculos, lichenes & psoras sal emendat cum passa vna exempto eius ligno, & seuo bubulo atque organo ac fermento vel pane, maximè Thebaicus, Plinius. Et alibi, in furunculis (inquit) illinatur seuum bubulum cum sale, similiq; modo caprinum. Sole adusta seuo bubulo cum rosaceo aptissime curantur, Idem. Suppuratio in bubus ferro rescinditur, expressus deinde sinus ipse, qui eam continebat, calida bubula vrina elinitur: vel si collit ea pars non potest, lamina candenti seuum caprinum aut bubulum instillatur, Columella. Boum medulla & seuum neruis commotis conferunt, & inuncta molliunt, Rafis. Sanguis bubulus concoquit abscessus, si cum seuo ad ignem emplastrum fiat: emollit etiam tumores duros Rafis. Vlcers capitis subito nata sanantur, si asini stercoreis succo, & scillæ contritæ quantum satis videbitur, & bubulæ adipis tantundem miscueris, atque ad capitis vlcera veluti ceroto vsus fueris, Marcellus. Oculorum epiphoras bubulo seuo cum oleo cocto illinunt, Plinius. Seuum bubulum cum adipe anserino tepesactum in aurium granitate in fundunt, Idem. Ad stuporem dentium arcendum, pinguedine aliqua expurgata, bubula vel anserina iubunge, Oribasius synop. 3. Ad aurium inflammationes, adipem bubulum ac anserinum æquis partibus liquefactos instilla, Apollonius apud Galenum. Seuum vituli vel bouis cum adipe anserino impositum, rimas scissurasq; oris optimè iungit, Marcellus. Vlcers oris ac rimas seuum vituli vel bouis cum adipe anseris & ocimi succo emendat, Plinius. Rigores ceruicium bubulo seuo (quod & strumis prodest cum oleo) optimè perficiantur: nam continuo mollescunt, & dolor omnis abscedit, Plinius & Marcellus. Datur & seuum vitulinum aut bubulum cœliaciis & dysentericis, Plinius. Adeps bouis efficax est vitis sedis, Plinius. Igni facro: *Vel in vicino seuum bouis igne remittit, Molliumq; lines*, Serenus capite quadragesimo primo. Taurinus adeps, bubulus, & vitulinus aliquantum adstringunt, Dioscorides: Repræhenditur autem à Galeno libro vndecimo de simplicium pharm. facultatibus, capite quarto, quod adstringendi vocabulo abutatur, vt cum caprinum adipem suillo magis adstringere scribit, cum acriorem esse scribere debuisset: quæ tamen interpretatio iam citato Dioscoridis loco de tauri, bouis, & vituli adipe non conuenire videtur. Porro bubulum seuum, renibus maximè detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendum est: mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua. Cum verò dissolutum fuerit, in fictilem ollam coniciendum, & marina aqua, quæ non minus doctante supereminet, prolendum: decoquendum donec omnis aboleatur odor, additis ad linguas seui Atticas minas, quaternis Tyrhencæ ceræ drachmis: excolaturq; detractis quæ pessum ierant fordibus, in nouo fictili reponendum, opertumque soli interdii credendum, vt ad candorem reducat, & odoris virus euaneat, Dioscorides: Ex quo infra etiam quomodo taurorum pingue priuatim curari debeat, præscribemus. Si sanguis reiciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem, modicè & cum aceto sumptum. Nam de taurino credere temerarium est, Plinius. Sanguis vaccinus vulnere infusus, emanantem efficit sanguinem, Haly. Bubulus sanguis abscessus concoquit, si cum seuo ad ignem emplastrum fiat: emollit etiam tumores duros, Rafis. Panos idem & apostemata discutit, vt fel quoque & caro bouis si calida imponantur, Plinius. Canum scabies sanantur bubulo sanguine recenti, iterumque cum inarescat illito, & postero die abluto cinere lixiuio, Plinius. Tradunt Arcades quidem non medicaminibus vt, sed lacte circa ver, quoniam tunc maximè succis herbæ turgeant, medicenturq; vbera pascuis. Bibunt autem vaccinum, quoniam omniuoræ ferè sunt in herbis, Plinius. Vt in Arcadia bubulum biberent phthi-

fici, syn-

fici, syntecticiq; & cachectæ, diximus in ratione herbarum, Idem. Hippocrates in lib. de interis affectionibus in 3. splenis morbo per dies aliquot bubuli lactis quatuor heminas ieiuno dari iubet, tertia muræ parte ammixta. Idem in tabe dorsali bubulum lac per quadraginta dies propinat. Stomacho accommodatissimum caprinum, bubulum medicatus, quo & alius maximè soluitur, Plinius. Bubulum lac priuatim prodest his, qui colchicon biberint, aut cicutam, aut dorycnium, aut leporem marinum, Idem. Cuncta venena expugnari co tradunt Græci, maximè supra dicta (id est, quæ rosiones vsionesque inferunt) & si ephemerum impactum sit, aut si cantharides data, vomitione omnia egeri, Plinius & Dioscorides. Venenis datis expellendis, *Lac asina, placidaq; bouis prodest eloquuntur*, Serenus. Cortex glandis (arboris, non fructus) decoctus lacte vaccino, serpentis plagæ illinatur, Plinius. Nitrum in facie exulcerationes sanat cum melle & lacte bubulo, Plinius. Lac bubulum oris vulnera recentia ad sanitatem reducit, vt quidam citat ex Dioscoride. Lactē bubulo aut caprino tonsillæ & arteriæ exulcerata leuantur: gargariatur tepidum, vt est expressum, aut calefactum: caprinum vitilius cum malua decoctum, & sale exiguo, Plinius. Agrotantibus *δὲ φθελύξ* remedium est bouillum lac infusum, Strabo. Lac caprinum vel bubulum vel ouillum recens mulsam, dum calet, vel etiam calefactum gargariatum, tonsillarum dolores & tumores cito sedat, Marcellus. Lac bubulum recens mulsam, & lento igne calefactum gargariatumq; arteriam confritam infuso catarrho, & fauces exasperatas, pristinae sanitati restituta per sanat, Marcellus. Picem præcoquam, siue quam viscosam vocant, & rubricam Scythicam, quam alij pissasphaltum vocant, cum seui ceruini remissi cyatho vno, & lactis bubuli vel ouilli pari mensura, si quis iam periclitanti phthifico in potu vel in cibo quotidie dederit, mirè ei subuenit, Marcellus. Lac bubulum tepidum in coctum subinde sumtum, exulceratum quoq; stomachum sanabit, Marcellus. Stomachum exulceratum lactis asinini potius reficit, item bubuli, Plin. Dolores stomachi lenit, & maximè his quibus tristitia aut desperatio accedunt, lac asininum, aut muliebre, aut vaccinum, silicibus incoctis potatum, Archigenes apud Galenum *καὶ τ. τ. τ.* Alui exulceratos fluores & tenefimos, ouillum bubulum ve aut caprinum lac silit ignitis calculis (iaterepres addit, marinis) decoctum, Dioscorides. Laborantibus tenefimo, id est, qui de perfrictione assidue federe cupiunt, & nihil deiciunt, lac bubulum decoctum frequenter potum, maximè prodest, Marcellus. Tenefimos, id est, crebra & inanis voluntas egerendi, tollitur potu lacte asinino, item bubulo, Plin. In biliosis fluxionibus lac bubulum aut caprinum tepidum recens mulsam auxiliatur in potu: aut ad ignem decoctum, assidueque agitatum, donec ad tertias sit reductum: quod ipsum & per fluuiales silices (*καὶ χλωμας* Græci vocant) ferrique laminas igni candefactas, ac in lacte extinctas, fieri potest. Cæterum in decoquendo superstantem concretionem siue spumam cochleari aut penna auferre oportet. Hoc enim nullum commodiosius remedium ad fluxiones biliosas reperire possis. Quandoquidem autem febricitantibus lac ipsum in nidorem aut etiam acorem conuerti consuevit, maiusque nocuum quam commoditatem inferre: tunc fanè in præsens, ipsum exhibere vitabimus: aquæ verò quarta parte ad lac ipsum affusa, decoctionem faciemus, donec dimidium eius consumatur, atque hoc modo exhibebimus, Aëtius. Qui eadem ferè etiam in cœliacorum diæta tradit, ita exhibitum simul sistere ac temperare fluxiones inquit. Bubulum lac potum dysentericis iunat, Galenus. Bubuli lactis decocti potus inter cœliacorum & dysentericorum remedia numeratur: dysentericis addi mellis exiguum præcipiunt: & si tormina sint, cornus ceruini cinerem, aut fel taurinum cumino mixtum, & curbitæ carnes vmbilico imponere, Plin. Contra rosiones intestinorum à medicamentis factas lac instillatur: Et si vrat dysentericis decoctum cum marinis lapillis, aut cum ptisana hordeacea. Item ad rosiones intestinorum bubulum aut ouillum vitilius, Plin. Nostri vt dysentericæ occurrant in vaccino lacte tepido stomacho siue aciem ferri optimam nouies candefactam extinguunt, idque calidum propinant ægro. Nonnulli in aqua etiam ægro bibenda aciem similiter extinguunt. Alij lac vaccinum in olla ad ignem ponunt, & duos lapides nigros fluuiales simul & aciem candefaciunt, & lacti imponunt, ac ne exundet ebulliendo cauent: Lac ita medicatum quam calidissimum bibi præcipiunt. Aëtius de suppuratis renibus tractans, Lac (inquit) cum melle post puris eruptionem eis præbendum: & primum quidem asininum aut equinum: ad vlcera enim repurganda conducit: quum verò repurgatione amplius opus non habent, & morfus sunt obtusiores, in digetque æger nutrimento, tunc etiam bubulum lac eis exhibendum duarum aut trium heminarum mensura. Conceptus adiuuari aiunt vaccini lactis potu, Plinius. Vulnerato intestino respiratio prodit infernè inconspicua iuxta vulnus, & euacuantur pectora: Dato igitur lac & vinum, pari aquæ mensura ammixta, Hippocrates lib. 2. Epidemiorum, sectione 6. Et alibi eodem libro, Capitis os (inquit) si doleat fractum ve sit, lac vinumque pari modo propinato. Nostro tempore aliqui aduersus quartanam remedium prædicant, si ex vino & lacte confusis liquor in balneo Mariæ (vt vocant) extractus per aliquot dies bibatur. Præterea Hippocrates in libro de natura muliebri, Cum fluxus albus abortus fuerit, qui vel ventris mouet profluuium, vel ad vterum vertitur, &c. pharmacum bibi iubet, à quo superna purgentur, & lac asininum. Postquam autem (inquit) infra purgata fuerit, bubulum lac bibat ad dies quadraginta, si poterit, meracum (vt Cornarius transfert, in Græco est, *ἀνθησαν ὄβρι*) sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte ammixta, & quæ sequuntur: iubet autem aquam paulatim imminui, & eius loco plus lactis tepidi recens emulsi admisceat, donec renibus ferè merum lac fiat. Nam *ἀνθησαν* non de vino solum dicitur, sed de quouis mero & non mixto. Totus fanè ille apud Hippocratem locus, difficilis mihi & obscurus videtur. Hoc saltem nobis si non existo loco, ex superioribus tamen constat, vinum lacti permixtum inter remedia quondam fuisse. Sanos verò in cibo idem facere nostrates metris huic argumento accommodatis reprehendunt, quorum hic sensus est, Lac non Lyæo de iccore Est abluendum, sed liquidis Argenteisque nymphis Ei, qui diu frui volet. Dextra valetudine: 60 Nimirum quod facile lac vino mixtum acefat, & simul in ventriculo corrumpantur: aut etiam fortè coagulandi in colicis periculum sit. Auicenna certè Empiricos Indos aliosque docere scribit, lac cum acidis vel acetosis edendum non esse, quoniam diurni morbi inde oriuntur, vt lepra & alij. Aëtius de cura melancholice, Vitile est (inquit) lac is sero ventrem subducere: veruntamen id non fit, quod ex caseo fuerit expressum: melius est enim id, quod per decoctionem ex lacte separatur, præsertim equino vel bubulo, &c. Serum de lacte bubulo, adiecto melle & sale, quantum satis sit, potui sumptum, morantem alium impellit, Marcellus. Idem ante omnia orthopnoicis prodest cum nasturtio, Plinius. Tumores præter naturam maturat efficacissimè lac bubulum cum stercore bubulo & mica panis, Incertus. Medulla vaccina cum farina tenui subacta, & velut excoctus panis cibatu data, mirè dysentericum sanat, maximè si & caseus bubulus recens manducetur. Marcellus. Ad omnes epiphoras ventris, caseum vaccinum mollem calidum imponi oportet, quo tempore dysentericis potiones ferro candenti 70 calefactas dari conuenit, Idem. Caseus recens vaccinus cœliaciis & dysentericis inmittitur: Item butyrum hemi-

eres ligulas ex vino per septem dies exhibeto, sed in vino rutam feruefacias: hæc potio bene facit, etiam si tumores adfunt & ædemata reficcat, euacuatq; per lotium ægrotus, etiam non potet per totum diem nisi ter, Galen. eup. 3. Hydropticis auxiliari fimi ceruini, maximè subulonis, sed & bubuli (de armentinis loquor) quod bolbiton vocant, cinis cochleariorum trium in nulli hemina: bouis fœminæ in mulieribus, & ex altero sexu in viris, quod veluti mysterium occultarunt magi, Plin. Hydropticus illitus fimo bubulo iuuatur, si diutius ad solem desiccetur, Antiquus quidam, & Galenus, vt supra ex eo citaui. Hydroptico plurimum prodest fimo bubulo inungi ad solm, & confricari corpus totum, Rafis. Ex eodem arido, aceto optimo & aqua in mortario diligenter admixtis, cataplasmata toti ventri calidum contra aquam citrinam (id est, hydropem) vtilissimè imponunt, Rafis. Prodest & vituli fimum, vt infra docebimus. Hydropticis pro cataplasmate steruus bouis armentariæ impone. Resicca autem ipsum steruus diligenter, & tritum in posca velut crûdam hordeaceam farinam coque, inspersa sulfuris viui quarta parte. Cataplasmata verò per omnem ventris amplitudinem impone, Archigenes apud Galenum. Bouis fimum coxendicis cruciatu foru compescit, Dioscorides. Ischiadicis fimum bubulum imponunt, calfactum in foliis cinere feruenti, Plin. Fimum bubulum feruentem, quem in cinere ardenti calefeceris, cozarum dolori imposito, plurimum prodest, Marcell. Emplastum ex eo fit ischiadi, Auicenna. Recens calidus podagram lenit, Marcellus. Recens cataplasmati instar podagram impositus lenat, Rafis. Podagris medetur bouis fimum cum aceti fæce, Plinius. Priuatum suffitu fimi, quod à masculo boue redditum est, procidentibus vuluæ reprimunt, Dioscorides. Maximum beneficium præstat fimum masculi bouis, hysteriis mulierum fumigatus propendentibus, Antiquus quidam. Aiunt & suffitu fimi è mare boue, procidentibus vuluæ reprimi, partus adiunari, Plin. Hippocrates in libro de natura muliebri, vbi medicamenta refert mensibus & secundis detrahendis idonea, cum odoramenta quædam, (crocum, calamum, rosas, styracem, eorum pauco melle subigenda) recensuisset, Hæc (inquit) suffiantur stercore bubulo: id velut acetabulum olearium formetur, habeatq; fundamentum tenue, & sit siccum, Ignis autem sit fermentitius, in quo steruus iaceat, & ex illo mulier in fides (πέλειδάσ) contexta suffiatur. Et paulo post, Steruus bubuli, cedri ramèta, & bitumen suffito. Et rursus, Steruus bubuli contusum ac cribatum, aceti dimidia mësura, & decocti erui dimidia adiecta, leniter pro fomèto adhibeto, &c. Et paulo post initium eiusdè libri, aduersus aquâ intercure vteri, pharmacum (inquit) deorsum purgans bibendum dare oportet: post pharmacum verò, vteros bubuli sterco-ris fomèto fouere. Quibus bucæ atram generantibus stomachus inflatur, armentariæ bouis steruus aridum vino coctum imponito, Galen. 4. pap. ex Archigene. Aqua pota, quæ de bouis aut asini potu relicta est, capitis dolores sanat, Plin. H.

Bos, ò bos, & datiuus pluralis bobus, vel secundum veteres bubus, primâ syllabam producunt: reliqui casus omnes corripiunt, S. ruius. Πότις & πύτις (inuenio & πύτις) pro iuuenca dicitur à Græcis: itè δαμάλη Dorice & Poëtice, 3º vel δαμάλη, quam nos iuuenicè vocamus. δαμάλη, verò iuuenicè significat, quem in Alexandri Cesaris vita Lampri-dius damalionem vocauit. Vterq; sexus in moscho continetur Photion damalin vocare omne animal existimat in iuuenta, Hermolau Barb. & Aristophanes grammaticus: qui iuuenicè etiam à Sophocle γηθρή βοέωλιν dictam testatur, & λεονταρ ήτων βοέωλιν apud Aeschylum legi. Videntur sanè autores non semper vituli & iuuenicè discrimen obseruare, quod ab ætate est, cum hic illo natu maior sit, (vt diximus supra in A. circa principium, & rursus circa finem.) Aristophanes iam citatus, γαίτην δαμάλην δαμάλην, μήδουχον όρμιον, &c. Vnum nobis vocabulum est, δαι τηνδουβε, id est, bubuli pecus, quo omnes eius secundum sexum & ætate differentias comprehendimus. Iuuenicum vocabimus ειη ζυγασθησ, iuuenca ειη ζυγικη, reliquæ gentes circulo quuntur. Apud Suidam legitur γέγοναι βοες, αι αίχάαι, & άρσενια ήζον, βοες sunt έπλάθυροι, ίσχυροί, άίχμοί, id est, robusti, quadrati, costisq; & coxis plenis, Varinus. Τρόειον, quoduis animal quod immolatur: per excellentiam autè bos, id est Dionysius Siculus bouem nuncupabat garo-tan, Cælius. ζυγαρια βοές ήλεια, & ήρής ποιός, Heclychius. βοές, genitiuū facit βοές, vel βοές poetice, accusatiuū είδα vel είς. Iones & Attici in fœminino genere proferunt, vt etiam βοές, ήπαιες, ήμίονος, & κύνος. Significat autè non singulos tantum, sed etiam gregem aut armentum bouum, Varinus. βοές à βοή ή βοή, τὸ τρέφον ήμεις ζώον εν ή πελει πτω ή τω ήγρασαι. Ety-molog. quidam βοή ή βοή, à mugitu dictū volunt. Græci βοές nominari aiunt commissuras futurarum in tunicis, Pollux. βοές etiam appellare licet chytropodem, qui anthraciū aliàs, & λάσκων, & ίσχυροί, ίσχυροί, & χυτροπόδων vocatur, Idè. De boue plano cartilagineo alius est dicendi locus. Salpā quoq; piscem aliqui βοίν vocabant. Plin-ius lib. 8. tradit elephates Italiam vidisse primum Pythi bello, & boues Lucas appellasse, in Lucanis visos. De boue placenta mox inter prouerbia dicemus. βοές pro corio bubulo, totū pro parte, vt elephas etiam Græcis pro dente solo, Eustathius. βοές etiam, apud poetas præcipue pro βοές ponitur, & à grammaticis exponitur, scutum, pelta, έπασον, corium, piscis quidam. βοών έρωλλιν apud Homerum, vt alibi έσος αίαι, & alibi Χαλκήδιε ήνετε βοών έποιήταισ, ad differentiam των άμοβοέων, id est, crudi corij bubuli, Varinus. ηνετε, βοές exponitur apud Suidam & Varinum. Mensẽ principis diei ratione Orpheus μονάρωζε μήδων, id est, vnicornem vitulum nuncupauit: cuius rei meminit super Iliados primum Eustathius. Siquidem mensis simpliciter, vt generationis effectior, bos appellatur. Quod verò habeat tunc primam substantiæ domesticæ έφασον, moschos, id est, vitulus, vel (vt inquit Eustathius) άίχμοί ή έπιεί ή είς ποιός, Cælius Armenti descriptio inter Claudiani poemata extat.

Bubulus, idem quod bouinus, vt lac bubulum, Plin lib. 28 Stomachus exulceratum lactis asinini potus reficacem item bubuli. Sic bubulum pecus, Varro 2. de Re rust. Bubulum monumentum ioco dixit Plaut. Stich. Sunt qui & bouillum rectè dici putant, & citant Plinij locum, Bouilla carnis iure facile curat, quem nos in Plinio nusquam reperimus. Bubulinum pro bubulum apud Marcellum empiricum, vt bubulina medulla: Eadem voce vtitur Platina. βοίδιον bacula est, trisyllabum pro tetrasyllabo βοίδιον, dicitur & βοίδιον, in aubus Aristoph. Ceruus est animal adèdè simplex, vt equo aut bucala accedente propius, hominem iuxta venantem nõ cernat: aut si cernat, arcũ ipsum sagittasq; miretur, Plin. Vaccinus adiectiuū nomè à vacca, lac vaccinum, apud Plin. Quod fortissima vacchas nūcupamus, ex antiquitate profluxit, in comædiis quippe Aristophanis comperitur fuisse Athenis celebres meretriculas Cynnā & Saluaecchā, Cælius. Πεύκλα βοές, & πέκλαί μήδων, apud Varinum: & βοές πετεινός, qui cornua habet άναπειταμένα, reflexa. Taurus vaccas steriles dici existimāt, hac de causa, quod nõ magis quā tauri pariāt, Festus Columella lib. 6. Et vitq; tauræ quæ locũ occupant fœcundarũ ablegandæ. Varro lib. 2. de Re rustica. Quæ sterilis est vacca, taurā appellatur Bouis & vaccæ epitheta hæc reperimus: Arator, armosus, agrestis, agricola. Acripes Ouidio, qui habeat pedes tanquam ex ære solidos Albus, Horatius in Carmine Seculari, Quiq; vos bobus veneratur albis. Cerebrofius, Columella 2. n. Contumax. Crud. Horat. Epod. Candens. Corniger. Cornupeta. Decoru ab aspectu, Colum. Durus. Durissim, Colum. Formosa, Ouid. 1. de Arte. Ferus. Hirsutus. Immunis aratri, Ouid. 7º Metam. 3.

Metam. 3. Incustoditæ, idem Fassi. Indigena, Ouid. Amor. 3. Indomita, Valer. lib. 4. Argo & Porphyr. Intacta, id est iugum non passa, Horat. Epod. 9. Lectus, Ouid. Metam. 6. Minaces, idem Metam. n. Nitida & niuca, Ouid. Omnino-ora in herbis, Plin. 25. 8. Opimi, Varro de Re rust. 2. 1. Otiosus, Horat. Carm. 3. Passa iugum, Ouid. Metam. 3. Passi, Verg. Aeg. 5. Patuli, quorum cornua in diuerum supra modum patent, Plautus, Paudii, Claudian. Panegyri 3. Perdomiti, Colum. 6. 2. Piger, Horat. Epist. 1. Tolerantes laborum, Colum. Rusticola, Ouid. Fassi. 1. Boues perpetuo epitheto toruos poetæ vocant, quod præcipua frontis asperitas in hoc pecore apparet: Claudianus, Vitulum non blandius ambit Toruaparens, id est vacca. Vnde Toruitas, vt Pompeio placet, quasi taurorum acerbitas ducta. Tardj, Ouid. Amor. 1. Trux. T. umidus. Tutus, Horat. Carm. 4. Validus, Vetulus, Iuuenalis Sat. 10. Armeni epitheta, bucerum, validum, montanum, toruum, spumans, lanigerũ, discolor. Buceria, bouum greges. Lucret. lib. 2. Buceriaq; greges. Nonius. Bucerus, a, um, vt Ouid. 6. Metam. Armenta, bucerapauis, id est boues ipsos valde cornutos. Lucret. lib. 5. Lanigerasq; simul pecudes, & bucerassecta, hoc est boues. Iuuenici & iuuenicæ epitheta, cornigeræ, formosa, fortes, laborifer, lunati fronte, petulans, torua fronte, pulcher, rudes operum, toruus, validus, Iuuenicus de homine quoque iuueni, Horat. lib. 2. Carm. Te suis matris meminit iuuenicus, Te senes proci, mjeræq; nuper Virgines neptia. Porphyrion. Iuuenici ergo non tantum boues dicuntur, sed homines: quamuis in vsu sit, vt non nisi per diminutionem iuueniculus dicamus. Catullus ad puerum, Epigr. Qui flosculum es iuueniculus. Ouid. Epist. 5. Graia iuuenca venit. Plin. lib. 10. Ex ijs iuuenicæ plura quam vetetes, sed iniora oua pariunt. de aubus. Αγραιο βοες apud Homerum, non albi, cum nigri mortuis immolarentur: neq; veloces, hos enim ειλπιδες vocare solet poeta: sed qui iam excoriati propter pinguitudinem albi apparent. Οϊνοτες, qui vini colorem referunt, nigri quo sensu etiam οϊνο τω ποιων ποιητα cognominat. βοες ήρθόραραι, quibus erecta sunt capita: nam καρδεις Artice caput est. ειλπιδες βοών, qui pedes inter ambulandum conuoluunt, Pansianis mulieres etiam ειλπιδες vocat. Ελπίες, eodem sensu quo ειλπιδες, vel quorum suffragines com. mode voluntur aut fluctunt: vel nigri (vt & ειλπιδες άδωρ aquam nigram interpretantur) vel qui cornua habent έλλησθη, hoc est intorta. Hæc omnia in Varini Lexico legitimus. βοες εύπερα & εύπεραροι. Theocritus. βοές ήραροι cornuti dicuntur ab Homero. Καλαί βοές εύρυμέτωποι ab eodem dicuntur Solis boues, Ody. 4. Et Iliad. 4. Diomedes Euryalo dat μαιντας εύδητητος έδος άγραιοιο Achilles autem cursu certantibus præmia proponit primo craterem argenteum, secundo έσσιν έβύγαν ζπινα δημια. In eodem libro dicitur Arax Oileus inter currentũ lapsus esse cum calcasset έσσιν έβύγαν έρωληνον. Item Iliad. 4. έσος άγραιοιο dicitur. βοών έαθός άγραιοιο vocat Pindarus in Pythijs. Μικη των ήπιςρε έσσιν, id est o bubulce, Theocritus. Id 8. Pharus aratio est, & bouis etiam epitheton, Cælius ex Varino. Boarium, quod ad bouem pertinet. Arua boaria, in quibus boarium forum Romæ fuit. Propert. lib. 4. Eleg. Αγραι, mugitū sanco boarū longo. Festus tamen boarium forũ Romæ dictum ait, quod ibi venderentur boues: & Plinius bouem æreum ex Aegina captum in eo conspici scribit, & Herculis cognominati Triumphalis statuum. Bucardia gemma bubulo cordi similis, Babylone tantum nascitur, Plinius. Lappæ boarix radix è vino pota articulis medetur, Plin. Ego hanc Dioscoridis Arcion esse iudico, quā à Romanis personati & lappam vocari scribit. Accedunt etiā vires humiles: Radix enim eius (eodè teste) concisa & emplastri modo imposita, obortos membrorum fractis ossibus circa articulos dolores sedat. Vulgo lappam maiorem & bardanā appellant Boariq; nomen ei factũ crediderim, quod cũ proceras sit, bubus facile adheret: vt lappacanaria canibus, quæ à reliquiis eiusdè nominis (Plinij verbis vtor) sola humilitate differt. Cunilam bubulã originum syluestre Græcorũ esse Io. Ruellius lib. 3. ca. 25. de stirpibus validissimis argumentis cõiungit. Ego bubulam appellatã cõiocio, quod inter bouum remedia forte olim in vsu fuerit, quancquã apud scriptores in Hippiatrica solum mentionẽ eius inueniam: sic enim scribit Columella lib. 9. cap. 30. Si bilis molesta iumèto est, venter intumescit, nec emittit ventos. Manus vñ cilia inferitur aluo, & obfisti naturales exitus adaperiuntur, exemptoq; stercore posita cunila bubula, & herba pedicularis cum sale trita, & decocta, melli miscetur, atq; ita facta collyria subijciuntur, quæ ventrem mouent, bilemq; omnè deducunt, Hæc ille. Est & betes origanũ apud Cydoniatas, idè nimirum bubuio, vt vel nomine proditur. Crateus apud Græcos Ligusticum falso cunilã appellat: cæteri ferè conizoides, cunilaginẽ, Plin. Nicander syluestre origanũ cunilam (βουιδιον) & panaces Heracleũ vocat. Paronychiiã herbam Romani bouinalẽ vocabant. Femur bubulũ appellatur herba, neruis vitilis, recès in aceto & sale trita, Plin. Videndum an eadem sit, quam alibi scribit myriophyllum dici, in Hetruria, qua bouum nerui abscissi addita auxungia solidentur. βοεια ήμια ές, id est, bouina verba, grandia, sublimia, superba, & soni plena apud Aristophanem interpretantur. βοειας, coria, scuta, & lora bubula exponunt: βοών, ίδιον, άγραιοιο. Cretenes βοουιασ vocant, vestibuli ianuam, id est primam à via ingredientem. Fœnogracum aliqui buceras vocant, quoniam corioleus semen est sibile, Plin. Alibi apud eundem buceros legitur, nimirum βοουερπος vt rhinoceros sunt qui buceron scribant. Apud Varinum pro eadem femine βοειας legitur: Buceraron appellari etiam anagallidem herbam Menetheus testis est, Galenus in Glossis. βοειας έσος fons est Platearum: item βοουερπος lacus sic olim dictus, nunc vero genus herbæ. Vitem nigram aliqui bucranion vocitant: idem nomen aliqui antirrhino tribuunt. Buglossos hoium linguæ similis, Plin. Ego similitudinem istam ad figuram pariter & asperitatem refero: vtrunque borragini nostræ conuenit: quancquam & alia quædam herbæ ad buglossi descriptionem accedant, omnes ferè viribus eisdem præditæ, vt supra ostendi. Cato cap. 4. de insitione loquens. Insuper (inquit) lingua bubula obtegito, si pluat, ne aqua in librũ permeet: eam linguam insuper librum alligato, ne cadat. Citat hunc locum etiam Plin. 17. 14. & herbæ genus interpretatur. Arabica & Persica nomina huius herbæ & generum eius inuenio, marmacor, marmucs, sumuse, scalue, assatens sumuse, meifidad, keuzauguen. Syluaticus betonica quoq; tribuit linguæ bubulæ vel equinæ nomen. 6º Cirso folia bouis linguæ familia, minora. subcandida Plin. Aliqui buglossum magnam pro cirso dixerunt. βοειαν ές & βοούπησος genera sunt herbarum, Varinus. Buphthalmus similis bouum oculis, Plin. Romani olim boaria vocauerunt. Herba hæc apud nos in cibum venit, Varin. Arabice chiaugescem nominatur. Ebenus in lib. de simplicibus medic. albebat buphthalmũ facit: cũ alij ocimi genus esse scribât. Aizoön maius alij buphthalcon vocat, alij zophthalmũ, Plin. Apud Dioscoridẽ buphthalmos inter eiusdè herbæ nomẽ claturas legitur. Boepthalmũ Ofthani sideritis. Boanthemũ Galenus in Glossis buphthalmũ exponit, quod & chrysanthemũ vocetur. Buplerũ, genus oleris, Varin. Describitur à Plinio herba sponte nascens, caule cubitali folijs multis longisq; capite anethis laudata in cibus Hippocrati, & Nicædro in medicina. Meo quidẽ iudicio inter pastinacas erraticas ceteri debent, quibus & deseriptione & facultatibus fauet. Buplerum, bouis costa, & est dulbus, Syluaticus. Dulbus autem quid sit nondum reperi. βοούπησος vel βοουπησος potius, genus oleris syluestris simile sinapi, Varinus. De hoc pluribus in bupressi insecto. βοούπησος, trifolium herba, Varinus. Butomo Theophrastus folium reddit arundinis. F 4 naccum,

naceum, angulare caulem inoffensivum, qui malū magnitudine sidæ proximum in lacu producat: sceminam...

Et particula in compositione saepenumero nihil aliud quam magnitudinē innuit, Græci δὲ πικτὸν μόνον...

Aegyptijs αλεως κη μάμης symbolum est Leo: quemadmodum terræ & agriculturæ & alimenti bos, fortitudinis...

Βουκασιον apud Homerum exponunt ἀπέλασιν, id est abactum, non boum solum, sed quorumvis pecorum. Alii...

Βουλμιον ἢ βουλμιώτην, vehementer efurire. De bulimo plura Suidas. De buphago mox inter prouerbia...

Βουραδίας, quædam ob vehementem cursum. Βεδύται aues quædam sunt in Ixenticis Oppiani. Dedit...

Βούπυλον, id est in carmine, Πάνες Βουχίλα κεράντιες Ἀραδίη. Βούχυλον autem nomen est loci, apud Suidam tamē...

eutinem, vocabuli etymon refertur potest. Sic & bryncho pisci cetaceo apud Varium, figurant rostri an amplitudo...

b. Σερεφ ἢ ἢ Βουάν, σημαίνει δὲ τὰς ὑπερῶν πύλους, Varinus. Boz in Italia appellatæ serpentes, in tantâ magnitudinem...

Βουραδίας, quædam ob vehementem cursum. Βεδύται aues quædam sunt in Ixenticis Oppiani. Dedit...

Βουλμιον ἢ βουλμιώτην, vehementer efurire. De bulimo plura Suidas. De buphago mox inter prouerbia...

Βουραδίας, quædam ob vehementem cursum. Βεδύται aues quædam sunt in Ixenticis Oppiani. Dedit...

Βούπυλον, id est in carmine, Πάνες Βουχίλα κεράντιες Ἀραδίη. Βούχυλον autem nomen est loci, apud Suidam tamē...

Βούρυς, id est in carmine, Πάνες Βουχίλα κεράντιες Ἀραδίη. Βούχυλον autem nomen est loci, apud Suidam tamē...

vitima, succinctus Caligula poparum habitu, elato alio malleo, cultrarium maculavit. Persius Sat. 6. Mihi trāssa
 figuræ Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter, id est crassus & opimus, quales erant victimarij. Lanius
 vel latio, qui carnes in carnario vendit, quod pecora concidat, lanietque dictus. Lanij qui ad cultrum bouem e-
 runt, Varro. Lasiena, officina in qua fiunt & venduntur carnes. Qui succidiam in carnario suspenderit
 potius ablanario, quam ex domestico fundo, Varro lib. 2. de Re rust. Lanarium hic lanienam exponunt,
 mihi videtur de latio etiam accipi posse. Cultrarius idem qui victimarius, is qui victimam cultro immolat.
 Carnarium & cella vbi domi caro servatur & laniena publica. Apud Armenos nostro tempore (vt scribit Bar-
 tolo-mæus Georgenijs) mulier adultera super asina vicatim ducitur, & nuda flagris cæditur, & tandem intestina
 bouis in collo gestans lapidibus obruitur. Cæterum vir adulter, iniectus carceribus, post aliquot menses pe-
 cunia redimitur.

H. f. Helueticiboves commendantur à tenacitate carnis, cum alibi, tum iuxta Zofingam oppidum agri
 Bernensis. In Suevia quoque nobis vicina circa regionem Bar, pingues præcipue seuo habentur. Pinguissimi
 Hungarici: qui hyemes etiam sub dino transigunt, & liberi pascuntur: vnde fit vt parum mansueti sint, & minus
 tenera carne. Bubula absolute, subauditur caro, Plautus in Aulularia: Agnam caram, caram bubulam. Pollux
 βοειδὸν κρέας dixit carnem bubulam, vt sciamus *βειδὸν*: ego *βειδὸν* & *βειδὸν* malim. *Βειδὸν*, *κρέας βειδὸν*, Varinus: Lanij
 nostri bouem primum in duas partes scindunt, anteriorem vocant *den vordereu schilt*: posteriorem, *den bindern*
schilt. Deinde anteriorem, siue thoracem, trifariam diuidunt: primum separant armos, & carnem adiunctam,
 ac in frusta aliquot secant. Reliqui thoracis partem pronam & circa spinam, appellant *horruggen*, hoc est dor-
 sum superius, *μετὰ φρένον*: supinam verò, quæ os *φρένον* comprehendit, in cæteris pecoribus, & vitulis etiam, *die*
brust, id est pectus *ἐπιθετόν*: in bubus priuatim *das federstuck*. Appetitur ea pars propter pinguedinem, quæ solidior
 & sique gratior est, *πιμελί πρὸ χειρῶν*, *der brust bekern*: solent autem cum ea plerunque lanij scindendo relinque-
 re iuguli partem cruentam & ingratam emptoribus, *den stich*. Cæterum inferioris dorsi partem, qua renes con-
 tinentur, ex cæteris animalibus & vitulis, quoniam assari solet cum sua pinguedine, vocant *nierbraten*, id est as-
 sariam renum: in bubus vero *schluchbraten* vel *lummeln*, quasi lumbos, id est partem carnosam & musculosam iux-
 ta renes, esse vacuum, vnde pingue vel seuum potius separatur ad lucernas & alios vsus. Coxas cum natibus vo-
 cant *das stutzle*, & in duas partes diuidunt: alteram, cui vbera in vaccis adhærent, *das ober speltle*: & alteram ab ea
 separatam carnosam, *das vnder speltle*. Posterior hæc pars, sicut & lumborum caro, cum ossibus carcant, in ollis
 assari solent, hoc modo. Caro lota in vase reponitur affuso aceto cum sale & luniperi baccis, & sic vel horis ali-
 quot vel etiam diebus macerata, cum iure illo admixta aqua lixatur, donec modicum iuris superfit: additur au-
 tem aliquid butyri cocti cum iuris pars ferè media consumpta videtur. Sic & tenerior & palato gratior fit. Vbera
 elixa, mox incisa, torrentur in craticula, & sale & aromatibus (pipere & caryophyllis maxime) insperguntur. Si-
 mills & linguæ apparatus est: & pedum, & oris siue buccæ, vel si manus, rostri. Alij has partes, pedes inquam &
 buccas, quæ in carnatio elixa emuntur, ex aceto frigida edere malunt cum cepitio & pipere. Lingua etiam per
 medium incisa, saliri vt reliqua caro & infumari solet, cibo diuitibus etiam grato. Quibusdam in locis bubulas
 linguas principibus debet: tanta earum æstimatio. Nouerunt nimirum etiam Mercurij olim sacerdotes hanc lau-
 titiam, nec temere ex victimis Mercurio deberi linguam asserabant, nimirum tanquam deorum præconi & ser-
 monis deo. Nam & alloqui lingua in sacrificiis præconibus donabatur. Hinc iocus ille Aristophanis in Pluto,
 Ἡ γλῶττα τῶν ἡρώων πούτων πέμνεται, iucunda amphibolita, cum lingua tam præconis quam bouis intelligi possit. Idem
 in Pace, Ἡ γλῶττα χωρὶς πέμνεται, quod interpretes admonet proverbialiter dictum. Homerus, Odyssæo libro 3. Ἄλ-
 λ' ἔχε πέμνεται γλῶττα. Apud Plutarchum Antipater cum incidisset mentio de Demade iam senio Imbecilli fra-
 troque, velut, inquit, ex immolata victima, solus venter & lingua superest. Apparet sanè linguam ceu profa-
 num membrum sacris adhiberi non solum, quod ego quidem ad gulas hominum, præcipue sacerdotum, re-
 ligionem prætexentiam, retulerim. Præfertur autem in cibo bubula cæteris: & à nonnullis operosius paratur:
 nam condimentis sanctam in veru assant. Aliarum pecudum quia minores sunt, cum suis capitibus relinqui so-
 lent. Pars circa ceruicem duriore & tenaciore neruosaque carne constat, difficilior concoctu. Intestina etiam
 elixa adferuntur ex laniena, & domi modico vino affuso, cum butyro, cepis, careo & aromatibus percoquan-
 tur. Οὐτὼν φαίρη ἀσπράζειον γέροντι ἡλιασκού, Aristophanes in Vespis: ἀνὴρ τοῦ ἐπιπέου ὑπαρχοῦ ἐλον ὄνη ἡ βόει. Sa-
 cerdotes Aegyptij nihil è re domestica consumunt, sed eorum singulis quotidie cibi sacri cocti præsto sunt, &
 carnis bubulæ & anserinæ satis abundeque. Herodotus. Antiquissimos boue aratore & immolando & come-
 dendo abstinuissè, pauld post, vbi de sacrificiis bouum, dicemus. Hercules cum in Dryopia filio Hylæ esurienti
 pauxillum cibi à Theodamante peteret, nec ille quicquam daret, iratus bouem ei per vim abstulit, & macer-
 atum epolando consumpsit. Hanc historiam siue fabulam prolixius describit Varinus in Ἡερκλέους γήμῳ. Milo
 robustissimus athleta bouem aliquando in theatro gestauit, & eundem postea deuonauit, *Βειδοῦσαν* Herculem ea
 in re imitatus, Eustathius in Dionys. Hinc & buphagus alterum Herenlis cognomen. Olympia per stadium in-
 gressus esse Milo dicitur, quum humeris sustineret bouem viuum, Cicero de Senectute. Turcas in magnis epu-
 lis & nuptiis boues integros assare audio, & bubus insertam suam, sui gallinam, gallinæ oua. Vera sanè maxima
 in quibus etiam boues assari possent, *Βεσποῦς ὀβελῶς* Græcis appellari supra diximus. Varinus etiam *Βοοπόδους* ha-
 bet. Quod autem carnes bubulas verubus transfixas veteres assauerint, pauld post in sacrificiis bouum ostende-
 mus. Boues castratos, *ἐπιτομίας* & *ἀνεχιδόντας* Græci vocant: posterius apud Galenum legitimus. Qui bubulam
 carnem apud nos sane condiunt (quod ferè idibus Octobris vel circa festum D. Galli primum faciunt, & deinceps
 per hyemem tantum) in plenilunio incipiendum putant: sic enim maiorem vegetioremque carnem perman-
 tam: vt magis sapidam, sub interlunium salitur. Si diutius seruari velint (seruant autem multo integro anno)
 per dies circiter viginti in vase salitam relinquunt, ac infumandam postea in camino suspendunt, vbi donec bene
 succetur dies plus minus duodecim relinquitur, prout altius aut humillius pependit, & plus minusue ignis ac fumij
 passa est. Vbi primum suspensa est, accensis iuniperi ramis & mox extinctis plerique fumigant. Nonnulli carnis
 colorem commendari putant, & rubescere magis, si aridis vriticæ fascibus suffiatur. Qui seruare nolunt, vno die
 cum sale relictam suspendunt, & mox post vnum aut alterum diem elixant: sic enim pleriq; tenerescere ac in ci-
 bo sapidior fieri videtur. Antequam suspendatur quæ diutius in vase salita fuit, muria sua, quæ ex sale & carnis succo
 confluxit, diligenter abluunt: sunt qui frigida lauare malint. Optima quæ de iuuenis aut vitulis sumitur, vetu-
 lorum nimis dura & ingrata, certe difficillima concoctum fit, cum fustis instar dureseat. Hoc etiam obsequari solet
 vt caro

vt caro fallenda iuxta fornacem prius exposita aliquandiu incaleat: inde salita apertaque in vase in penus
 collocatur. Carnes ossibus adiunctæ cæteris superponuntur, vt ad vsum subinde auferantur: seruata enim
 deteriores fiunt.

Qui vaccas mulget, *Βομολγός* Græcis est: nos vaccarium aut lactarium appellare possumus, vt superius
 etiam dixi: quanquam Lampridius in Helio Gabalo lactarios nominauit qui cibos ex lacte conficiunt. Imple-
 bunt multatralia vaccæ, Vergil. in Georg. *Βούτυρον τὸ*, butyrum est ex crema lactis: *βότρυς* autem herba quæ-
 dam Dionysio, Varinus.

h. A. bobus dicta est Bubona dea, vt à bello Bellona, D. Augustinus. Babotix ludi fuerunt à bobus appel-
 lati, vocantur & boalia, Tector. Pausanias in Messenicis circa finem, quanto in pretio boues olim fuerint, his
 verbis exponit: In Pylo ciuitate agri Messenij spelunca est, in qua Nestoris & ante eum Nelei boues stabularat
 alunt. Videtur autem genus hoc bouum Thessalicum esse, & ab Iphiclo Protefilai olim patre descendisse: Has
 enim Neleus à proci filix suæ dono petebat: & harum causa Melampus vt fratri Biani gratum faceret in Thes-
 saliam venit: vbi victus à bubulcis Iphicli, cum illi roganti vaticinium aperiret, boues pro mercede accepit.
 Hoc scilicet maximo fuit ænigmi studio, vt equorum & bouum greges tanquam illius seculi diuitias sibi compar-
 alant. Hinc est quod Neleus de acquirendis Iphicli bubus sollicitus fuit: Et Eurystheus Herculi Geryonis ar-
 menta ex Iberia, quorum percelebris erat fama, abigere præcepit. Videtur & Eryx Siciliae princeps tan opere bo-
 ues ab Hercule ex Erythia abductos amasse, vt earum gratia cum Hercule luctaturus, victor illius boues acquire-
 re, victus verò regnum suum amittere voluerit. Homerus insuper in Iliade de Iphidamante Antenorij filio te-
 fert, eum inter præcipua dona focero centum boues pro sponsa contulisse. Quam obrem veteres plurimum bu-
 bus delectatos fuisse constat. Pascabantur autem, vt ego conijcio, Nelei boues vt plurimum extra Pylum agrum:
 qui vbiq; ferè arenosus est, nec pascuis tam copiosis idoneus: id quod vel Homero teste probauerim, qui Ne-
 storem toties Pylarenosæ regem cognominat. Hæc Pausanias, vt nos ex tempore conuertimus. *Θωπῆς* epithe-
 ton Iononis apud Homerum, quod bouum instar excellos & rotundos oculos habeat: vel vt alij, magnos, quod
 in multebri facie laudabatur, & inde etiam Europæ nomen impositum videtur. Conuenit autem hæc appellatio
 æri, quæ sub Iononis nomine tegebant, vt qui longè lateque pellucidus & visui peruius circumquaque pateat.
 Quædam à sono & voce deducunt, *ὠδὴ τῶν βοῶν καὶ ἔπος*, propter sonitus qui in aere reddi solent, Varin. Etymo-
 logus in Iunone exponit, formosam & pulchris decoram oculis. Thracæ Dianam *Βώσταν* appellant, Varinus:
 Qui mysteria gentilium tractant, *βώσταν* interpretantur in generationem pergentes animas: & Baculum deum
 qui generationem latenter audiunt, *Κεῖλος*. Fluuiorum alios *ἀνθρωπομορφους*, id est humana specie effixate veteres,
 alijs bubulam effigiem induxerunt. Vnde *βούκερον* Acheloum in Trachinijs vocat Sophocles, id est *ταυρομορφον*.
 In his Erasimus est, Eurotas item apud Lacædæmonios, Alopas apud Sicyonios ac Phylisios, apud Argiuos Cephi-
 sus. Hominis figuram præfert Alpheus, Cephisum Athenienses hominem monstrant vtique, sed ita, vt promant
 se nihilominus cornua. Auctor in Deorum natura Phurnutus, fluitos effingi plerunq; *κερομορφους καὶ ταυρομορφους*
 ex vndarum violento impetu, qui mugitibus assimile infonet quoddam. Nam & de Scamandro Homerus. *καὶ γόων*
(ἤρην) ποτὶς legendum *ὡς δὲ ταύρος*. Quin & ratione eadem Neptunus Myceras nuncupatur, cui & nauis
 immolabant *πυρμαλάνης*, ob maris colorem. Taurinæ formæ rationem illam promit Sophocles interpretes, quod
 veluti boues flumina terrâ profcindant, vel quod fluij ferè adiacent *παύσα*, Cælius. Cur Eleorum mulieres D. o-
 nyssium precantur vt bouino ad se pede veniat, Plutarchus explicat in Græcicis problemate 36. De istide quam
 vacca forma Aegyptij colebant, iam supra dixi ex Aeliano. Ego bouem quinq; præditum pedibus vidi, sacrum &
 40 dedicatum Deo qui colitur ad Alexandriam in luco vbi Perseæ arbores consistat, perpulchra vmbra opacant: pe-
 dem is in armis appensum habebat cum ad ingrediendum adiuuarent, tum absolute factum, Aelianus de se, vt vi-
 detur, loquens: nisi Apollonem intelligat, cuius testimonium ante citat.

Ex bobus victimæ optima & laurissima deorum placatio, Plin. Bouem vel boues sacrificare Græci his ver-
 bis efferunt, *βούς ζῆναι, βεζυτεῖν, βεπλεῖν, βειναδέν, βιφονεῖν*. Victimam ipsam *βειδοῦσαν*, & victimarium *βειδοῦς*, *βουδοῦν*
ὁ πνεύματι μαρῶν, *ἄχρῳ καὶ ἰσχυροῦς*, *ὡς Ἀρσινόης*, Varinus. Ego istarū vocum nullam alibi vsquam reperio. *Βειδοῦς*
 apud Aetolos vocatur qui sacrificiis præfectus est. Idem Boues alites ad sacrificia publica assignari dicuntur opi-
 mi, Varro. Qui Anathan munimentum, quod fluentis Euphratis circumluitur, contra Iulianum & Romanos
 defendebant, cum Romanis se dedidissent, præ se bouem coronatum agentes, quod est apud eos susceptæ pacis
 indicium, descendere suppliciter, Ammianus Marcellinus libro 24. Fordicidij boues scædæ, & grauidæ immo-
 50 labantur, dictæ à fortu, Fertus. Onem aliqui, alij bouem victoria potiti immolare consueverunt, vt scribit Ro-
 bertus Valturius de re militari libro 12. cap. 2. Deque triumphato viscera tosta boue, hoc est occiso in triumpho
 sacrificio. Ouid Fast. 3. Spartani cum stratagemate hostes vicissent, bouem Marti sacrificabant: sui vi aperta, gal-
 lum: Plutarchus in Laconicis. Pluris enim æstimabant incrementam victoriam quam cruentam, Cýraldis. Pro-
 uerbitum. Bouem sacrificauit nemo vnquam beneficio præter Pyrrham, inferius require. Ceres ab Hermionensibus
 sibis eximia colitur veneratione, & festum eius Chthonium appellatum magnifice concelebrant. In his ferunt
 boues magnitudine visenda & ferocia ad aram ex armento facile agi immolandos à Ceteris sacerdote, quæ veru-
 la plerunq; est, ac vitibus præcennis. Super qua re carmina circumferuntur apud Græcos, quæ & apposui, aucto-
 reorum Aristocle:

Δείμα περ πολὺν ἀρπύ, σὺ δ' ἐν Σικελίῳ ἐναρπύ,
 Ἐρμιονεῦσι. πῶν ἐξ ἀέλης γὰρ ἀφ' ἑδέας ταύρου,
 Τούτων γ' ἑαυτὸς εἶχε καὶ μὴν μόνον οὐατ' ἔλλκει
 Σὺν ποδὲ δέμα περ, σὺν τῷ θεῶν, ἴλασθ' ἔης,
 Ταυρα, id est sterilis vacca, inferis immolatur, idque merito propter infæcunditatem: sic & ouis non nigra
 tantum (*δὲ μέλας*, id est aries niger) sed nigerrima ipsædem, propter tenebras inferorum, Varin. Peste olim Lacedæ-
 monia diuexante redditum oraculum, vt Plutarchus refert, mali vim cessaturam, si nobilem virginem quotan-
 nis immolessent. Quom obtemparent Lacedæmonij, ac fortè macanda duceretur suo ornatu Helena, deuolans
 aquila gladium abreptū, & ad armenta, quæ *βειδὸν* vocant, delatum super iuuenicā demissi. Quo prodigio *παρθε-*
νοκτανία, id est virginum immolationem defuisse: quod Aristodemus auctor tradit. Idem obuensis Romæ in Va-
 70 minoribus, quæuis ipse non citet, vt neq; alios authores solet. L. Aurelio, L. O. Gaudio Coss. Cyclicū mytridates cum
 G 3 oppugna

oppugnaret, ad immolandum bos sacra iniuria, de montibus per hostium classem adnatauit, seque ad aras persua-
 tiendam obtulit, Iul. Obsequens. Macatur vacca Mineræ, Alpedi (id est Mercurio) vitulus, taurus tibi summe
 Deorum, Ouidius 4. metam. Si quis Mineræ bouem sacrificasset, oportebat etiam Pandrylo ouem vnâ cum bo-
 uis sacrificare: quod sacrificij genus *θησίων* vel *θησίων* appellabant, eod quod post bouem immolatum celebraretur,
 ut scribunt Lycurgus in libro de sacrificando, & Philochorus lib. 2. (cuius verba sunt quæ iam posuimus) & Sta-
 bylus lib. 9. de Athenis, Varin. *Επιβοθ*, sacrificium ex boue, Idem. Hecatombæ (apud Varinum) non quoduis,
 sed sumptuosum sacrificium est, & propriè quod bubus centum constat: id quod quis rectè etiam *βέταν φόνον* se-
 cundum Tragicum appellauerit: quali scilicet Clithenes ille apud Herodotum filia suæ procos & ciues excepit.
 Sic & chiliombe à millenario numero dicitur. Improprie verò hecatombe dicitur etiam de alijs animalibus siue
 pecoribus præter bouem: interim tamen per excellentiam tanquam solis bobus constaret nomen retinuit. Nu-
 merus quoque centenarius pro multitudine simpliciter ponitur, vt cum dicimus *εκατόν ζυγα ναών*, id est multorum
 iugorum nauem. Hecatombæon mensis dicebatur, qui apud Latinos Iunius, eod quod plurimæ in eo hecatombæ
 fierent, Varinus. Hic mensis apud Athenienses Soli sacer erat: cuius quia tunc magnus sit cursus, inde tempori
 factum nomen: quando numerus *εκατόν* signare magnitudinem adueritur plerumque: fiebat autem in eo solstiti-
 um, vt Hefychius ait, appellatus est, & à Caribus, & à Creteisibus. Sunt qui putent primum Græcorum men-
 sem Hecatombæona vocatum ab Ioue, vt docuimus in libro de annis & mensibus, &c. Sed & hoc nomine Apo-
 llo nuncupatus ab Atheniensibus: quin Harpocraton, alijque libentius mensem ipsum Apollini attribuunt, Li-
 lius Greg. Gyraldus. Idem alibi hunc mensem à Lacedæmonis sic appellatum scribit, & Hiacynthia festa in eo
 celebrata. Igitur fuit hoc sacrum (inquit idem) interdum centum bouum: sed & onium interdum, & caprarum, &
 suum. Fuerant & qui ex omni genere hoc sacrum peragerent, qui etiam fycion, id est opacū & ymbrosium nun-
 cuparunt. Sunt qui centum pedum victimarum dixerint. Inuenimus & bupronon sacrificium quoddam, ex cen-
 tum onibus & boue vno: alij & *Θεαγέλιον* dicunt, vt notat Hefychius. Sanè quidam non à victimarum numero, sed
 quod centum Peloponnesi vrbes id sacrum facerent, dici voluerunt. Hac quoque ratione qua hecatombe dicitur,
 & *εκατόβουα*, & potè *δεκαεκατόβουα* sacrificia, ex viginti bobus dicuntur. Hac Gyraldus. Ego quidem hæcenus *εκατό-
 βουα* aut alterius numeri eiusdem terminationis in *ον* sacrificium nullum legi: sed omnia huiusmodi, vt *εκαπυρ-
 βουα*, sic *τετραβουα*, *ενναβουα*, *δωδεκαβουα*, *εικοσιβουα* (si antepenultima rectè per alpha legitur in Varino) & si-
 milia, de rebus illis dicuntur quæ totidem siue bouum siue numerorum pretia æquarent, Varino teste. Nam
 aureos quosdam numos, boues appellatos Etymologus refert in Hecatombe. Sunt enim qui bouem in vocabu-
 lis istis compositis numum intelligūt, cui propter æquale pretium bouis effigies impressa fuerit: alij verò certum
 pondus. Alij deniq; *εκατόβουα* accipiunt, non quod exactè centum, sed quod multorum bouum, id est quorumuis
 pecorum, per synecdochen partis pro toto pretio constet, Varinus. Hæcæ ciuitas est, quæ & Hecatombæa voca-
 tur. Celebrantur autem ab Argiis Hecatombæa centum bubus dæ (nimirum Iunoni) immolatis. Præmium
 tunc certaminis scutum æneum proponebatur, & corona myrtea. Vel vt alij, in certamine Hecatombæorum Ar-
 gis, æs præmium datur, quoniam Archinus qui tæx Argiuorum fuit & huius certaminis author, cum apparatus
 armorum cura ei delegata esset, arina etiam præmij loca donari voluit. Nomen Hecatombæis, inde quod in ma-
 gna pompa boues centum præcederent, vnde visceratio ciuibus cunctis dari solebat. Pindarus Diagam in He-
 catombæis victorem Argis maximè celebrat, Varinus. Hefychius ab Hecatombæo Apolline Athenis dicto He-
 catombæa celebritatem & certamen nominata docet. *Βεθυσία* non solum sacrificium ex bubus est, sed quoduis
 regale & magnificum sacrum: vel consuetam opiparum, & magnificus apparatus, vt Erasmus etiam meminit in
 prouerbio, Nemo bene merito bouem immolauit. Sic & *βουθεν* verbum proprie est boues sacrificare, per ca-
 ractaresin vero vel à bû particula intendente, magnificos amplosque sumptus facere. Dinitium enim est, vel re-
 gum potius, boues immolare. *Ενδον βουθεν* *Τὴν καὶ τρεῖς ἢ ἑξήκοντα ἐτεφαναίοντο*, Aristophanes in Pluto: abuti-
 tur (inquit Scholiastes) buthyfiæ vocabulo, vt sacrificij magnitudinem & perfectionem indicaret, quod heca-
 tomben vocant. Perfectum enim sacrificium fuit, tauro, hirco & arietate constat, quod trityn appellant: Athenien-
 ses vero eodem nomine sacrificium ex reliquis tribus etiam absque boue. *Τετρίβουα* sacrificium à tribus animalibus
 dictum: constabat enim duabus ouibus & boue. Epicharmo teste: vel boue, capra & oue: vel hirco, arietate & tau-
 ro. Hoc sacrificij genus *βέταρα* etiam dicebatur eod, quod bos præcederet, vt pro ra nauim. Videtur etiam trity-
 nyan quandam insinuare Aristophanes, cum Chorus inquit à Chremylo immolari suem, hirco, & arietem. Sic
δωδεκαίσις θυσία (vel *δωδεκαίσις* potius vt Gyraldus habet, vel *δωδεκίσις* vt Suidas, alij *δωδεκαίσις*) à duodecim animalibus
 nomen accepit, Varinus: Apud Gyraldum *τετρίβουα* & *τετρίβουα* & *τετρίβουα* legi, ego hæc omnia inepre scribi ar-
 bitror & semper trityns oxytonum, fæmintini generis scribendum, non in neutro plurali vt Gyraldus accipere vi-
 detur. Nam cum à ternatio dicatur, omnino idæa in prima syllaba retinere debet (sed hunc librariorum, nō Gy-
 raldi, errorem existimo) quemadmodum idem nomen cum tertiam partem tribus significat eodem planè modo
τετρίβουα scribitur: & hoc postulat etiam analogia: sic enim à quaternario *τετραβουα* formatur. Quanquam autem
τετρίβουα & in accusandi casu *τετρίβουα* apud Varinum legatur, non satis tamen grauis ille author est quem sequamur:
 & apud Aristophanis scholiastes in Plutum, loco quem ipse citat, trityn & trityns legitur: sic etiam apud Suidam
 & Etymologum. Jam trityn quoque pro tertia tribus parte, nonnulli per simplex t. perperam scribunt. Sed redeo
 ad Gyraldum (quem vt tribus istis modis, nec vilo rectè trityn scriberet, Hefychius decepit & fecutus eum Vari-
 nus) hic ex Hefychio annotat sacrificium hoc Eryali, id est Martis esse, quod tribus animalibus cum testiculis,
 id est non castratis fieret: vel vt alij tradunt (Callimachus apud Etymologicum) fuit, arietate, tauro, ferè Roma-
 nis Solitaurilibus simile. Hoc ex Hefychio addendum, triadem alio nomine dici hoc sacrificium, nimirum eadem
 ratione qua aliud dodecadem supra vocari mōnimus. Ister quidam, vt Etymologus habet, ex bubus, capris &
 suisibus hoc sacrificium perfici author est: quæ quidem omnia macula & trima essent. Apud Hefychium non re-
 ctè legitur, *βέταρα ἢ πέντε τετρα* pro *τετρίβουα*. Quanquam Latinorum quidam nullam hostiam maiorem minorè mē
 bident, id est, bima esse debuisse prodiderunt. Sed nimis forte digredior, dum corrigenda authorum loca sequor
 eu diis. *Βέταρα* (inquit Varinus) sacrificium ex centum onibus constabat, & boue vno: *εὶ ἢ πέντε ἢ βίβωσαν ἢ βινάριον*,
συμπαῖσις ἢ τὴν βουθεν. Hecatombe (inquit Iulius Capitolinus) tale sacrificium est: centum aræ vno in loco ce-
 spititæ extruuntur, & ad eas centum fœces, centum oues macantur. Nam si imperatorum sacrificium sit, centum
 leonibus (vel vt aliqui legūt, oues, quod parum mihi placeat, inquit Gyraldus) centum aquilæ, & cetera huiusmodi
 animalia

animalis centena feruntur. Quod quidem & Græci quondam fecisse dicuntur, cum pestilentia laborarent, & à
 multis imperatoribus id celebratum constat. *Ὠν ἐκατόμβη*, id est ouorum hecatombe, per locum apud veterem
 quendam legitur. Cinnamouum in Aethiopia gignitur, nec metitur nisi permiserit Deus: Iouem hunc intelli-
 gent aliqui, Affabinum (aliàs Sabin) illi vocant, quadraginta quatuor bouem caprarumque & arietem extis im-
 petrat venia cædendi; Plin. *Αργίων προσηγορίαν ἔξεν ἱερῶν ἐκατόμβων*, Homerus. Hecatomben aliqui perfectum sa-
 crificium interpretantur, siue à centum bubus, siue à centum pecoribus, id est viginti quinque animalibus, Ety-
 mologus. Apparet autem legendum esse, siue à centum pedibus pecorum viginti quinque. Hac petinet iocofus
 ille Aristophanis locus in Equit. loquitur autem quidam ad senatum Atheniensem: *Ἄνδρες ὕδη μοι δοκεῖ*

Ἐπὶ συμφοραῖς ἀγαθαῖσιν εἰσηγημένους, *Εὐαγγέλια θύειν διατὸν βῆς τῆ θῆω.*
Ἐπένδουσαν εἰς ἐμείνον ἢ βυλλή παλιν. *Καὶ γὰρ ἔτ' ἔγνων τοῖς βολίτοις ἠτήρησθαι.*
Διηρησιστοὺς βῆσιν ὑπερηγνῆσται: *Τῆ δ' ἀγροτέρῃ κ' ἑλπίων παρήνευσα.*
Εὐχῶ ποιήσασθαι χριστάραν ἐταύελον, *Αὶ τελέειδες εἰρηνοῖσθ' ἐκατόν τε βολού.*

Addit hic scholiastes Callimachum imperatorem Dianæ vultse tot boues immolandos, quot barbaros occi-
 didisset in Marathone: cum vero ingens eorum numerus cecidisset, nec ille tantum bouum haberet, capellas im-
 molauit. *Ἐδὸν δ' Ἀπόλλωνι τελευτῶσαι ἐκατόμβας* *Ταύρων ἢ δ' αἰγῶν, ὅσους δὲν ἄλλος ἀτρύγαιος*, Homerus Iliados lib. 1. Vi-
 detur autem perfectas dixisse hecatombas, quæ omnino centum pecora complecterentur, non simpliciter ma-
 gnifica sacrificia: nisi quis ad victimarum potius quam numeri perfectionem referre malit. Oportebat enim per-
 fecta animalia, id est integra & non mutila immolari. Est & alia ratio, qua trityn supra dixi plenum perfectumque
 sacrificium appellatum fuisse. Hostia si maior erat, auratis cornibus plerumque immolabatur. s. c. extat de ludis
 Apollinariibus primum faciendis, quod Macrobius recitat primo Sat. in quo decemviri præceptum fuit, vt Gre-
 gor ritu hostijs sacrum facerent. Apollini boui aurato, & capris duabus albis auratis: Latonæ boue fœmina auro-
 rata: ludos in Circo populus coronatus spectare iussus est: hinc Ouidius ait, Indutaque cornibus auro *Victima vo-
 ta facit*. Et alio loco, Blandis induta cornibus auro *Conciderant istæ niueæ ceruicæ iuuenæ*. Iuuenalis, Fron-
 temque coruscant, dixit: propter scilicet cornua aurata. Ascianus in decimo *Aneidos* apud Vergilium, Et statuam
 ante aras aurata fronte iuuenem Candentem, pariterque caput cum matre ferentem, iam cornu petat, &c. Quo
 loco Seruius quæ Ioui conueniret victima perbellè exponit, Tantum Gyraldus. T. Linius lib. 1. quinta Decadis.
 Quod caput lecinori defuisset, tribus bubus perlatæ nequiuit, senatus maioribus hostijs vique ad litationem
 sacrificare iussit. Litare verò est ritè sacrificare, & impetrare, vt authorum testimonijs Gyraldus probat. Hoc ni-
 mirum Græci dicunt *καλλίερεν, καλλιῶς τὰ ἱερά ποιεῖν*: Arrianus *τὰ ἱερά ἄριστα ποιεῖν* dixit eū exta apparetur felicia. Xerxes
 in Pergamo Priami regia Mineræ Iliadi mille boues immolauit, quarum libamine Magi heroibus parentauerunt,
 Herodotus libro 7. Hecatombæon ex lege immolari à Messenij solita, in Septem sapientum consilio au-
 thor Plutarchus est: tanquam ex hostibus centum interemissent, vt inquit Pausanias. Id sacrum oblit Aristomenes
 Ioui Ithomatz, Cælius. Epigrammatum Anthologij libro 1. sectione 33. extat Philippi cuiusdam epigramma in
 iuuenem, quæ cum Dianæ immolanda parturiret, quoniam hæc dea parturitionum præses est, demissa fuit. Pytha-
 goram proditur memoriz cum noui quippiam excogitasset in Geometria, Musis bouem immolasse: quod (in-
 quit apud Ciceronem Cotta) non credo, quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluerit, ne
 aram sanguine conspergeret, Cælius. Iustitiam aiunt propter iumentorum (bouum) cædem violentam derelictis
 terribus ad iudicium remeasse consortium, Veget. Ritus sacrificandi varios, & quicquid de sacrificijs gentium af-
 ferri potest, copiose doctissimeque profecutus est Lilius Greg. Gyraldus in Opere suo de diis: nos hic pauca
 quædam, non de sacrificijs in genere, sed quæ ad boues sacrificandos priuatim faciunt adiungemus ex primo Ili-
 adis Homeri libro: vbi is hecatomben cum Chryseide filia remissam patri, & Apollini immolandum his ver-
 bis describit:

Ἄντ' ἐπεὶ β' ἔβλαψ' ἡ καὶ ἀλοχίταις περὶ βάλαντο, *Ἄνθυσαν μὲν πρώτιστα, καὶ ἑσφάξαν, καὶ ἔδειραν,*
Μηρὲς τ' ἔξεπαισαν, κατὰ τὴν νῆσον ἐκατόμβαν, *Διπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὀμισηθέντων.*
Καίε δ' ἔθη σκίχης δόγρον, ἔθη δ' αἰδοσπυ δίνον, *Λείβε. νέοι δ' περὶ βούτων ἔχον περιπόθοιαι κερσίν.*
Ἄντ' ἐπεὶ κ' ἡ μήρ' ἔβλαψ', καὶ ἀλλοχίταις ἔπασαν αὐτο, *Μίσηδαν τ' ἀσπυτάλλα, καὶ αἰμφ' ἔβελουσαν ἐπειραν,*
Ἐπ' ἡπείων τε περὶ φεθδέους, ἐπὶ τανυτοί τε πάντας, *Ἄντ' ἐπεὶ παύσαντο πόνου, περὶ μνηστὸν τε δαίτην,*
Δαίνοντο, οὐδέ τι θυμὸς ἐδόξετα δαίμων ἔισσης. *Εὐδὲν ἐπεὶ παύσαντο πόνου, περὶ μνηστὸν τε δαίτην,*
 30 *houes macatas scribit: addit autem præterea,* *Εὐδὲν ἐπεὶ παύσαντο πόνου, περὶ μνηστὸν τε δαίτην,*
Οὐ γὰρ ἔχον κερὶ λάκκον εὐτέλει μνηστὸν ἔισσης. *Εὐδὲν ἐπεὶ παύσαντο πόνου, περὶ μνηστὸν τε δαίτην,*
Ἄλλ' ὅσα παρ' ἑνὸν ἔσσαν ἐπὶ ἀΐθροισις ἱεροῖσιν:

Constat sanè, partim aliunde, partim ex his carminibus, immolantes precari primum & vota deo facere so-
 litos: Deinde prothymata celebrare: sic vocant quæ ante sacrificium fieri consueuere: vt est vaporatio thuris aut
 id genus primitiæ quæcunque, vt siligo, veleriam placentiæ: item vlochyræ, id est hordecum sale consper-
 sum, quod ante sacrificium aris infundebatur, de quo plura Cælius Rhodij. 12. 1. & Gyraldus circa vltimam par-
 tem Operis sui de diis. Vlochytas aliqui (vt Pollux) accipiunt ipsa vasa ex quibus vix fundebantur. Peractis
 precibus, & aliæ quedam ceremoniæ fiebant, vt sacerdotis ad dextram, vel apud Gallos ad laeuam conuersio: &
 tanquam osculatio apud Græcos: & sacrificulus fetas inter cornua victimæ manu excerptas, tanquam prima li-
 bamina in ignem mittebat: Tum vinum simpullo circumferebat, vt affantes pariter litarent (quod proprie *λε-
 βειν* vel *σπένδων* dicitur: hinc illa phrasia apud Pollucem, *κατὰ βόας ἢ ἀλλὰ τὰ σπένδων*) *Μοχ* victimæ ius fecespiram
 à fronte ad caudam victimæ ducere, & se ad orientem vertere solebat, quod in sacrificio habebatur primum. Se-
 cespiram alij cultrum, alij securim, alij dolabram exponunt. In quocunq; sacro faces adhibebantur ex redæ ligno,
 quas solos mares ferre fas erat. Tum victimam immolare succinctos ministros face dodos iubebat. Hi autem victi-
 mæ sibus deis immolarent, sic hostiæ caput statuebant, vt cælum spectaret (hinc illud Homeri, *αὐθυσαν*) si verò
 inferis, vt despiceret terram. Interim cæsa victima alij (phagia vasa, vt cruorem exciperent, cadenti hostia suppo-
 nebant: alij victimam decorabant, alijque peragebant. *Μοχ* aruspex, flamen, aut sacerdos, cultro ferreo viscera &
 exta rimabatur, & extispicium fiebat. Et tunc exta reddi dicebantur, cum probata aræ supponebantur, vt
 notat Seruius. Vergilius Georg. 2. Lancibus & pandis fumantia reddimus exta. Eadem dicebantur profectis

rum aris dabantur ex fibris pecudum dissecta. Ex his porro inspectis, ex omni viscere & membro primitias partes- que defectas farina farris inuolutas, in calathis sacrificanti offeriebant: & tunc hostia perfecta dicebatur. Has sacerdos aris imponens accensis, igne comburebat, addito igni thure & costo, aliisque odoramentis, prout sacrificium ferebat, & ritus. In maritimis sacrificiis, quæ diis marinis fiebant, extra in fluctus iactabantur, unde illud, Porricit in fluctus. Sanè extra veru assa apponebantur, præterquam arictis quæ elixare mos erat. Sed etiam coxas cum inguinibus eniffa, id est adipe operientes comburebant. Sic victimarum quidem viscera, licet nunquam abluta, elixa per sese fiebant: vinumque aris postea fundebatur, & tunc porrici hostia dicebatur. Ex quo emanauit prouerbiu illud, Inter cæsa & porrecta. Ex reliquis autem hostiæ partibus seu membris cenam apparabant, quibus qui sacris interfuerint, vesci licebat. Hæc ex Gyrardo compendio quodam decerpimus. Apud Thullas in Ægypto, vt Venus cornuta colebatur, vacca illi immolabatur, Idem Mineruam Græcorum quidam Ἀγελιδεῖ vocant, siue tanquam ducem populorum, siue quod indomita sit sicuti boues armentis, quas etiam præcipue ei sacrificabant, Phurnucus. In hostiis quædam fuere quæ iniuges vocabantur, id est quæ nunquam domita ac iugo subdita fuerunt. Harum & Vergilius meminit, Nunc grege de intacto septem macrare iuuenos. Præstitit, totidem lectas de more bidentes. Et vt iniuges euidentius exprimeret, adiecit, Et intacta totidem ceruice iuuenas. Maailius Chrestus in libro de hymnis deorum, ait Mineruæ iniuges boues sacrificari solitas, id est iugum quæ nunquam tulerunt: illa videlicet causa, quod & virginitas iugum neciat mari tale, & virtus nunquam sit iugo prementi subiecta. Idem Fulgentius in libro ad Chalcedium repetit. Locupletiores in celeberrimis Isidis conuentibus boues immolant & ceruas: quorum autem tenior est res familiaris, anseres atque aues melegridines, sues sacrificiis inferre non decet, nec vesci nulla licet aut caprina carne. Pausanias in Phocicis.

Ex bobus, vitulis, & pecudibus, laudatissimæ vitulæ ad deorum placamenta habebantur. Idcirco Ioui à flamine omnibus idibus bos candidus, ex agro Falisco, aut Meuania immolabatur: illos enim ad sacra saginabant, & deorum supplicis feruabant. Bos autem qui iugo subactus fuisse, purus non putabatur. Fectus bouis non ante tricesimum diem idoneus sacris ac purus putabatur. Creditum quoque bouem quinquennalem, insignem Ioui victimam esse, Ægyptij boues ruffas Typhoni macrare soliti fuere. Προσαπτόν βοῦς ἄζυγος Pollux. Bidentes non oues solum, sed omnes bestias bitas olim appellabant, & antiquiores easdem bidenes, quasi biennes, quia neque maiores aut minores licebat hostias dare, Macrobius. Nos & bouem quinquennem Ioui immolari iam diximus: & pecora trima in sacrificio quod trityn vocauimus. Nullum etiam ex authoribus locum puto afferri posse, unde bidentem bouem dictum aliquis intelligat: de ouibus vero plerisque omnes: Vuus Pomponij Attellanarum poetæ locus Macrobio citatur, quo Marti vouet se facturum bidente verre. De bidentibus igitur in Ouedicam: nam si veteres & quorum libri non extant, de aliis etiam animalibus hac voce vsi sunt, nihil ad nos. Lucia- nus in libello de sacrificiis varia esse sacrificia prodit pro personæ sacrificantis qualitate: Agricola, inquit, de boue rem diuinam facit, opilio de agno, æpolus de capra. Βοωνῆς apud Suidam vocatur qui bubus ad sacrificia emendis publice præficietur: quod quidem honestissimum erat munus, & imperatoribus præcipue deferri solitum. D u seruatum apud Athenienses & Solonis lege interdictum. Ne bouem, cuius opera, vel aratro vel curru vterentur, omnino immolarent, ὅτι καὶ οὗτος εἶναι ἀνθρώποις καμάρων κινωτός: id est, quoniam & hic colonus sit, ac laborum quoque nostrorum particeps. Bouem aratorum immolasse, nefas celebratur summum. Athenienses autem primos hisce non abstinuisse vel in cibis, auctor est nobis Theon. Vlyssis quoque focios non temperasse, cecinit Homerus: quo sit nomine indignatus Sol, quippe vt Solem intueamur, causam videri hoc bruti genus, quia sit τροφὴν πολεμένην, id est alimenta suggerat, Cælius. Plinius author est, Omnia plenilunio maria purgari: quædam & stato tempore: circa Mesanam & Mylas similia expui in litus purgamenta. Vnde fabula, Solis boues illis stabulari. Meminit & loci & boum Apollonij interpretes libro 4. Milæ (inquit) Sicilia Cherronesus, in qua Solis boues pascebantur. Sed & rem quoque cum fabula recensuit in Naturalium Questionum libris Seneca. Has quidem Solis boues Homerus Odysseæ primo videri nouisse. Verum scite conuenit, quandoque pitoribus recepti fuisse motis, Soli animalia dicare: quod apud classicos obseruatum auctor est. Nam & Apollonia, quæ in situ Ionico est, sacras Soli oues fuisse, Græci scribunt, Cælius. Memini aliubi legere per Solis boues à focis Vlyssis deuoratos, annos significari: tunc enim obiisse illos, cum omnes ætatis anni, quos eis viuere in fati erat, exacti consumptique essent. Sol enim ætatis & temporis auctor est. Et sicut in sulcis aratro designandis, boues ad certum progressu terminum retrogrediuntur, ita Sol etiam ad vtrunque solstitium, tanquam βοῦς φηδὸν, suum peragit motum, vt vel hac ratione per nostram coniecturam boues pro annis Soli tribuantur. Ceterum Apollinem bubus delectatum fuisse, mox Pausaniæ verbis declarabo. Supra etiam ex Eustathio docui mensam vitalam & bouem appellatum. Huc facit septem egregias & optimas, quas totidem alæ macie confecta & turpes aspectu deuorabant. Accersitus Iosephus, boues opimas septem interpretatur annos totidem fecundos & abundantes annonæ, quos mox alij septem steriles & inopiosi subsequuntur essent. Βόας θεωρεῖν εἰς κακὴν πρὸς τὴν φέρον, senarius est apud Suidam, quo quæritur de bubus somnia inauspicata esse conlicitur. Apud Ægyptios quoque bouem matrem Soli sacrum fuisse, paulo inferius in Apidis bouis historia dicam. Certe cum Lunæ propter cornuum speciem, (quæ veluti minor Sol est, sed fœminæ naturæ) boues fœminæ consecrarentur: ratio postulat Soli tauros sacros existimare: Quamquam Homerus de Solis bubus in fœminino genere loquitur, καὶ αἱ βόες ἀρμενέωποι, mirum Aetico more vtrunque sexum ita complexus.

Apud Ægyptios & Phœnices, sicut Porphyrius scribit, humanis carnibus potius vsi fuissent, quam vaccam comedissent: & quamuis tauris haudquaquam abstinerent, tamen vaccarum vltus nō modo mensarum consuetudini, verum etiam sacrificiationi interdictus fuit. Aelianus. Ab Ægypto ad Tritonidem lacum Pastorij Afri sunt, carne videntes ac lacte, nihil vaccinum gustantes (quia nec Ægyptij gustant suem) nec alentes quidem vaccam. Nec Cyrenæ fœminæ ferre sibi fas putant, ob sidem quæ est in Ægypto, cui etiam ieiunia & dies festos agunt studiosi. At mulieres Barcææ, non modo gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent, Herodotus libro 4. Inter exempla est damnatus à populo Romano die dicta, qui concubino procacitate omasum edisse se neganti, occiderit bouem: actusque in exilium, tanquam colono suo interempto. Huc referenda sunt etiam Cicconis verba, quæ supra posui in E. circa initium. Animal occidit primus Hyperbii Martis filius, Prometheus bouem, Plinius. Buphonia festum vetus, quod Athenienses post mysteria celebrabant per bouis immolationem, vnde & nomenclatura. Aristophanes, Ἀρχαῖά γε, καὶ διπλοῖων, καὶ τετρίων ἀνάμεικτα, καὶ κνή- 20 καὶ δού

ἔειπε Βυφονίον. Sed & Iouis Polici sacerdos, inquit Pausanias, buphonus est appellatus, Cælius: & alibi. Inueniō (inquit) in literis, Erechtheo imperante Athenis, à Buphono primum in Iouis Politeia immolatum bouem: quo peracto, securi relicta, mox se à regione Buphonus proripit. At in iudicium vocata securus est, ac absolutas idque quotannis vt fieret, seruatum traditur. Meminit etiam Aelianus Variorum libro 8. Βυφονία Athenis agebatur scirrhophoriōnis, id est Martij mensis die quartodecimo, multis bubus immolatis, Etymologicon. Apud Varinum legimus Buphonia antiquissimum festum Athenis esse, inde ortum, quod in Dippijs bos qui placentiam sacrificio destinatum vorauerat à Baulone quodam, qui forte cum securi aderat, occitus sit, idque vt deinceps ita seruaretur institutum. Vocabatur autem βυφῆς qui in hoc festo buphonia peragebat. De Butarum familia supra diximus. Vide Erasmus in prouerbio Cecidis & Buphoniortum: & Gyraldum in Opere de diis, vbi sacrificia describit. Διὸς βοῦς, bos Ioui facit, festum Milesiorum, Varinus Boalia, Iudi diis inferis consecrati. Sipontinus. Fiebant autem cum bubus, quemadmodum nunc quoque fieri solet apud Italos Septuagesimæ tempore, quod tempus quidam Carnipriuium vocant. Bubetia siue bubetij ludi, quos veteres à bobus pecoreque appellauerunt, qui & boalia, boum gratia instituti, teste Plinio. In eo enim festo solennis boum & taurorum venatio fieri solebat, quemadmodum nunc quoque Venetiis, & ferè per totam Italiam, fieri solet eo die, quem Iouedi grasso appellant.

Apides dii erant apud Ægyptios culti, vituli scilicet qui per longum temporis intervallum ex splendore lunæ (ὡς τὸ πλάσθαι τῆς σελήνης) gignebantur: quo factō magna festiuitas agebatur, & sacerdotes circa bouem natum consecrati epulas publicas proponebant, Varinus. Fuit & Apis Ægyptiorum rex Phoronei filius: & eodem nomine insula ante Cretam sita, Idem. Sed quoniam passim apud auctores Apidis bouis frequentissima mentio incidit, plenior eius historiam ex Plinij, Aelianj, & Herodoti scriptis hic adiungemus. Primum igitur Plinius libro 8. cap. 46. Bos (inquit) in Ægypto etiam numinis vice colitur. Apim vocant. Insigne ei in dextro latere candicans macula, eorumque lunæ crescere incipientis. Nodus sub lingua, quem cantharum appellant. Non est fas eum certos vitæ excedere annos, mersumque in sacerdotum fonte enecant, quæsituri lucrum alium quem substituant, & donec inuenerint mærent, derasis etiam capitibus: nec tamen vnquam diu quæritur. Inuentus deducitur Memphim à sacerdotibus. Sunt delubra ei gemina, quæ vocant Thalamos: auguria populorum. Alterum intrasse lætum est, in altero dtra portendit. Responso priuatis dat, è manu consulentium cibum capiendo. Germanici Cæsaris manum auersatus est, haud multo post extincti. Cætero secretus cum se proripuit in cœtus: Incedit summoto licetorum (vetus lectio & Gyraldus addit, strepitu). Fieri potest vt Plinius aut ante eum alius se Græco transtulerit, & pro δήμος, id est populi, legerit δημοῦ id est licetorum, grexque puerorum comitatur carmen honoris eius canentium: intelligere videtur, & adorari velle. Hi greges repente lymphati futura præcunt. Fœmina bos femel ei anno ostenditur, satis & ipsa insignibus, quanquam aliis: semperque eodem die & inueniri eam, & extingui tradunt. Memphi est locus in Nilo, quem à figura vocant Phialam, omnibus annis ibi auream pateram argenteamque mergentes, diebus quos habet natales Apis: septem hi sunt, mirumque neminem pet eos à sacerdotibus attingi: octauo post horam diei 6. redire beluæ feritatem, Hæc Plinius. Locum de cantharo sub lingua illustrat Porphyrius in libro de abstinentia carnium sic scribens: Scarabeum animal rerum diuisarum indocti abominantur, quod Ægyptij summopere venerantur, animatam Solis effigiem putantes. Lunæ præterea taurum dedicant, quem Apim nuncupant, nigrum præ cæteris, & signa solis atque lunæ habentem. Mutatur enim ex sole luna lumen. Solis symbolum est coloris nigredo (nam & solis ardor, nigriora reddit humana corpora) & qui sub lingua est scarabeus. Lunæ vero coloris diuisio. Adijcit in fide Plutarchus, ita cantharos pilulam excrementitiam sensim in aduerfum protrudere, sicuti contrarium mundo sol cursum agat, dum ab occidensu in exortum fertur: Hæc ex Ludouici Cælij Rhodigini obseruationibus.

Nunc & Aelianj verba subdamus. Apis (inquit) apud Ægyptios efficacissimus deus creditur, ex vacca quæ fulgure afflata conceperit nascitur, Epaphum Græci vocant. At huius generis antiquam stirpem repetentes, Id Archiam Inachi filiam illius matrem fuisse testantur. Sed hunc sermonem Ægyptij vt mendacem reiiciunt temporis longinquitatem testem citantes. Epaphum enim multis post sæculis extitisse ferunt. Primum vero Apim permultis annorum milibus in homines venisse. Insignes eius notas Herodotus, & Aristagoras explicant: Quibus Ægyptij non assentiuntur: nouem enim & viginti eas huic sacro boui aptas, & consentaneas esse dicunt. Quenam sint, tum quemadmodum per corpus ipsarum, tum vt ipsas quasi floribus insignitus sit, alijunde intelligendum. Cuiusnam autem ex sideribus naturam vnum quodque in igne per notas designet, Ægyptij satis superque declarant. Erenim Nilis ascensum, vnum in igne significare aiunt: aliaque insignia aliarum rerum significatione esse, haud profecto prophantis, & diuinæ historiæ imperitis intellectu facilla. Cum autem fama emanauit, Ægyptiorum deum exortum esse: ex scribis & sacerdotibus quidam, vt documentum pro creatione ad eum ibi nutritus est ex exortem luna, scribæ, sacerdotes, & propheta eodem proficiscuntur, & simul nauem huic sacram instruunt, eaque ipsum Memphim transportant, vbi sedes huic sunt & commorationes suauissimæ tum curricula, puluerationes, exercitationes, & vaccarum formæ præstantia insignium ædes, tanquam thalami in quos ingreditur, quum quam amat sepeuenire appetit: Itemque est puteus, & fons aquæ potabilis. Nam eiusmodi huic semper conducere ministri & sacerdotes: afferunt: non item ex Nilis potione, ne propter dulcedinem in immensam molem pinguescat. Iam vero quas pompas, quæ sacrificia Ægyptij conficiant, cum nouæ aluulonis aduentum, tum dei exortum celsi brantes, quas etiam saltationes tum agant, quos conuentus habeant, tum quemadmodum omnes vrbes & viri immortaliter gaudeant, longum esset explicare. Is autem ex culus argumentum hæc diuina bestia exorta fuerit, beatus habetur, summamque Ægyptiorum admirationem habet. Is bos præsentione valet: Nec sanè vel puellas, vel aniculas ad tripodem sessitantes habet, neque sacra potione implet: sed pueri diuino afflatu concitati, extraludentes, atque inter se ad numerum saltantes, consulentibus futura prædicunt. Apim sane Ægyptij etiam Oro comparant, quem frugum prouentus & totius anni fertilitatis auctorem præcipuum esse existimant. Hinc est quod de multifario eius colore differant, fructuum scilicet varietatem hoc symbolo inuictes Hactenus Aelianus. Cæterum Herodotus lib. 2. de sacro isto Ægyptiorum boue in hæc verba scribit: Sacerdotes in Ægypto boues mares Epaphi esse censeant, eaq; de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigritum vel vnu viderent, nequaquam maundu censeant. Explorat autem hæc sacerdotum aliquis ad id constitutus linguam;

linguam pecudis cum stantis erecta, tum respiciat exereudo, si immunda sit, his signis, quæ ego alio referam in uero, inspicit & caudæ pilos, nunquid habeat secundum naturam procreatos. Eam, si fuerit his omnibus munda, notat alligato cornibus cannabo (Βύβανος) deinde applicata terra sigillari analogo impressa, atque ita abducunt. Nam immolare non notatam poena morte iuncta est. Et hunc quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autem eis est ritus: Pecude, quæ ob signata est, ad aram ubi immolatur abducta, pyram insendunt: deinde supra eandem libato contra templum (ἐπὶ τῆς ἑστῆς) vino ac deo inuocato, eam maciant: maciatæ caput asportant, & corpus reliquum excoquant. Caput autem multis verbis execrati in forû si munditiæ sint, & eis Græci negotiatores affuerint, atque illis vendunt: qui si non affuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hæc verba: Si quid mali aut ipsi immolantibus, aut vnuerse Aegypto futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu cæca capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter Aegyptij ad omnia templa (ἱερά) vtruntur. 10 Atque ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite vllius animalis degustat. Est tamen sacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quem verò dæmonem maximum putant, & maximo festo colunt, hunc pergam dicere. Posteaquam ieiunauerunt ante festum atque preces fuderunt, vaccam immolant, eamque corio exuunt, & toto aluo vacuant. Viscera intra ventrem, adipemque linquunt, crura truncant, & externos lumbos armosque ac ceruicem. His actis, reliquum vaccæ corpus stipant panibus puris & melle, & vna passa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc in farferunt, adolent, multum vini, oleique insidentes, ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, omnes verberantur. Posteaquam vapulauerunt, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boves mares eosdemque mundos, ac vitulos vnuerse Aegyptij immolant. Fæminas eis immolare non licet, vt pote Isidi consecratas. Nam Isidis simulacrum mullebre est, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bovesque fæminas omnes itidem Aegyptij 20 venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo Aegyptius. Aegyptiæ, Græci viri aut os suariaretur, aut cultro, veruæ, vel olla, vel plura bovis carne Græco cultro incisa vteretur. Boves qui demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fæminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in suburbanis singuli defodiunt, vno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statim tempus aduenit, præfco est ad singulas vrbes nauis, ex insula nomine Profoptide, quæ est in Delta, nouemque schænorum ambitus. In qua cum alix sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbecchis, vbi templum Veneris extructum est. Ex hac vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaque vno in loco cuncti sepeliunt. Quem in modum boves, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. Hactenus Herodotus lib. 2. Et rursus in eodem: Plammitichus potitus Aegypto, fecit in Memphim tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum e regione vestibulo- 30 rum aulam Apli, in qua, cum apparuit, Apis educatur, vndique columis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnarum colossi duodenum cubitorum. Apis autem, Græca lingua Epaphus est. Et rursus libro 3. Cambyse Memphim regresso, parte copiarum amissa, Apis apparuit. Aegyptij, vbi Apis exitit, vestimenta quam pulcherissima ferre, & celebrando festo operam dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyfes intuens, ratusque ob res à se male gestas, prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accessit Memphis, & insolite ab ijs lætitiæ causam requirit: Qui cum responderent, quo tempore deus illis appareret (longo autem interuallo apparere solitum) omnes Aegyptios solennem celebrare lætitiæ: mentiri iussos morte multauit. Mox sacerdotibus eadem referentibus dixit, Si quis deus mansuetus ad Aegyptios veniret, fore vt se non lateret: & Apim eos adducere iussit. Est autem hic Apis, idemque Epaphus è vacca genitus, quæ nullum dum alium potest concipere factum, quam Aegyptij aiunt fulgere itam concipere ex eo Apim. Habet hic vitulus, qui appellatur Apis, hæc 40 signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cambyfes veluti vecondior, educto mucrone cum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansque ad sacerdotem inquit: O capita nequam, huiuscemodi dij existunt, sanguine atque carne præditi, & ferrum sentientes? dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Nos certe ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc locutus, imperauit his quorum munus erat, vt sacerdotem quidem flagris cæderent, Aegyptios autem (vt quenque feriantem adipiscerentur) occiderent. Ita festum solutum est. Sacerdotes multati: Apis sauciatu femur, in templo iacens exibat: quem è vulnere extinctum tumulare faciendos, clam Cambyse. Ob hoc scelus (vt Aegyptij aiunt) continuo Cambyfes insanijt, cum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus necando Smerdim germanum fratrem, & hororem quæ ei & vxor erat in Aegyptum vsque secuta, Hactenus Herodotus. Porro sicuti Memphitæ 50 Apim bouem sacrum habuere: ita & Heliopolitani post Solis templum Mneuin bouem pro deo coluerunt, qui in septo quodam nutrebat. Ammianus quoque Marcellinus inter multa quæ de Apide scribit lib. 22. hist. & hoc ferè ait: Inter animalia ab antiquis consecrata Neumis & Apis reponuntur. Neumis quidem Soli, Apis verò Lunæ de dicatus: qui diuersis notarum figuris expressus, &c. quare considerandum an Mneuis pro Neumis legendum apud Marcellinum, apud quem & longe plura inuenies. Veneri Vranix vaccam sacram custodiebant in Hermi apoli præfectura, in loco Scussa nuncupato. Gyraldus in Apide: idem alibi, in Venere. Legimus quoque (inquit) apud Thussas (sic enim ibi scribit non Scussa) in Aegypto cornutam Venerem cultam, cui & vacca immolabatur. Fortassis etiam Iudæi ab Aegyptijs, cum recens ab eis migrassent, hoc idololatricæ genus acceperunt vt vituli aurei effigiem sibi colendam proponerent: & fieri potest vt inde occasio nata sit gentilibus calumniandi, aureum asini caput ab eis adoratum fuisse: schor enim bouem significat: literis verò transpositis rosch, caput. De boue lignea Mycerini in Aegypto culta, pauld post dicemus. Cæterum an Serapis eadem vocabull origine nominatus sit, quæ seraphim Ebraice angelorum genus ob ardorem amoris vel claritatem visionis ita dictum, peritioribus huius linguæ discutiendum relinquo. Mihi quidem pulchre conuenire videtur, non solum vox in vtrisque, sed vocis etiam ratio: cum alij à fulgure, alij Lunæ splendore Serapii concipi voluerint. Vide Suidam, qui Sarapim vocat. Vsurpatur autem saraph verbum apud Ebræos pro ardere & vrere. Aequus sanè est Aegypto deo Ebraicum & congeneris linguæ nomen quam Græcæ attribueret. Quamobrem non sentio cum Varrone, qui Nymphodorum secutus, vt frequenter circa etyma nugari solet, cur Apis post mortem Serapis appellatus sit, hanc rationem reddidit. Quia enim arca (inquit) in qua mortuus ponitur, apud dicitur Græcè, & ibi eum venerari sepultum cœperunt, priusquam templum eius esse extructum, velut Sorapis primo, deinde vna littera commutata Serapis dictus est, &c. Ille autem bos (scribit hæc Augustinus lib. 18. de Ciuitate dei) 70

(itate dei) quem mirabili vanitate secepta Aegyptus, in honorem eius deliciis affluentibus alebat, quoniam eum sine sarcophago vinum venerabantur, Apis non Serapis vocabatur: quo boue mortuo quoniam quærebatur & reperiebatur vitulus coloris eiusdem, mirum quiddam diuinitus sibi procuratum esse credebant. Minus etiam probo Plutarchi coniecturam, cui Serapis dictus videtur Ἡρακλῆος ἑστῆς ἡγήτορας ἡγήτορας τοῦ πᾶντος ἀποκρίνω, quod deus ipse sit vnuerſi motus auctor. Honoris boui impenti causam nonnulli eam tradunt, quod Osiride à Typhone interfecto, Apis eius membra collegerit, collecta in bouem ligneum corio bouis albo circumtectum coniecerit, ideoque ciuitatem Busiridem appellatam, vt scribit Diodorus: Alij allam, Serapia prisci medicilloc vocabant. vnde Symporum nomen ad nos mansuit, vt ego coniecio, quod manifestum sit ex A. Quario: nimirum quod ægri à Serapidis sacerdotibus talia quædam medicamenta didicissent: vnde etiam similia à posteris eodem nomine dicta. Soli bant autem in Aegypto potissimum, vel in somnis, vel per oracula, remedia à diis accipere, vt ex locis aliquot apud Gale. deprehendimus: Non raro enim ægros à deo, cuius nomen non exprimit, monitos scribit.

Memphis Aegyptiorum regia Apidis templum habet, qui idem est quod Osiris. Ibi bos Apis in septo quodam alitur & pro deo habetur, albus frontem & quasdam paruas corporis partes, cætera vero niger, quibus signis iudicant, qui sic ad successionem idoneus, alio vita functo. Ante id septum aula quædam lacet, in qua est altud septum maris eius. In hanc aulam nonnunquam Apis emittitur, præsertim vt peregrinis ostendatur. Videtur enim per fenestram quandam in septo, & extra etiam si velint. Vbi verò paululum lasciuierit, rursus in propriam mansionem recipitur, Strabo libro 17. Taurum verò ad solem referri, multiplici ratione Aegyptios cultus ostendit, vel quia apud Heliopolim taurum Soli consecratum, quem Netiron (aliàs Neuton) cognominant, maxime colunt: vel quia bos Apis in ciuitate Memphi, Solis instar excipitur: vel quia in oppido Hermunthi magnifico Apollinis templo, consecratum Soli colunt taurum, Bachin (aliàs Bacin) cognominantes, insignem miraculis conuenientibus naturæ Solis. Nam & per singulas horas mutare colores affirmatur, & hirsutus seris dicitur in aduersum nascentibus contra naturam omnium animalium: vnde habetur veluti imago Solis in aduersam mundi partem nitentis, Macrobius Sat. 1. 21. De alio boue ligneo in Sai, in quo Mycerini regis Aegyptiorum filia sepulta fuit, cui etiam odores omniafarij quotidie inferebantur, inferius dicam. Bouem adorant etiam hodie in Lac regno idololatricæ Hæbraiam, in vltima parte Indiæ versus meridiem. In regno Nimbar adorant bouem pro Deo. Hunc postquam sex annis laborauit, in septimo ponunt in communi. Hanc autem ritum obseruant. Quotidie mane duobus vasis aureis vel argenteis, quum dimittunt bouem è stabulo, excrementa eius excipiunt, vno vesicæ altero alui. Deinde vtriusque facies lauant: stercus verò ponunt primo in medio visus in vno loco, deinde super vtraque summa gena & præterea in medio pectore. Hoc facto dicunt se fore sanctificatos. Hoc non populus tantum, sed rex etiam & regina faciunt. Idem similiter aliud idolum adorant, quod ex dimidio hominis, ex altero bovis speciem habet, per os respondet & loquitur, & multoties sanguinem xl. virginum petit ac requirit. Hinc viri & mulieres filios ac filias suas deuouent, eosque ante idolum interficiunt. Odoticus de foro Iulij. Incolæ insulæ quæ Nicueneram dicitur, facies caninas habent & bouem pro Deo adorant: quamobrem vnusquisque bouem aureum vel argenteum in fronte gestat. Idem. Tenedij olim præstantissimam grauidam vaccam alunt, & cum peperit, tanquam sanè puerperæ inferniunt. Pullum (id est, vitulum) recens natum cothurnis inducunt immolant: qui cum securi percussisset, lapidatione facta appetitur, atque ad explendam occisionem in mare fugit. Aliam Dianæ Persiæ boues sacris, Cælius. Est frequens in prodigijs priscorum bouem locutum: quo nunciato tenatum sub diuo haberi solitum, Plinius. C. Volumnio & Ser. Sulpitio Coss. bos mugitu in humanum sermo- 40 nem conuerso locutus est. Niphus. Ante paulo quam Augustus imperator factus esset, Bos in suburbano Romæ ad arantem locutus est, frustra se vrgeri: non enim frumenta sed homines breui defuturos. Idem in prodigijs legitur apud Valerium Max. Bouem dixisse, Cane tibi Roma, Textor. Tempore Ioannis Tzetzæ: vulgo ferebatur oraculi instar hoc dictum, Βῆς, Βόησος ἡγήτορας ἡγήτορας: quod ipse ita interpretatur, vt per bouem in femininum genere Constantinopolin (quæ ingenti exercitu Alemannorum, & aliorum, à Romanis nimirum misso tum temporis obsidebatur) intelligat, quæ à tauris, id est Italis siue Romanis condita est: nam taurum (inquit) Latini etiam Italum vocabant: Exclamante autem boue, id est Constantinopoli, nimirum bellico & classico clamore, taurum, id est Italiam repugnantem ploraturam inquit, Chiffadis 9. cap. 277. Βυρβύρα vicus est tribus Onoidis in Attica (vel vt Stephanus, Aegædis, Varinus vicum illum Βυρβύρα appellat) cuius etiam incolæ Butadæ dicebantur, à Butæ quodam sacerdote, cuius posterij Butadæ & Etebutadæ vocati sunt, Etymologicon. Scira festum erat Mi- 50 netæ, vel vt alij Cereris, & Proserpinæ. In eo Erechthei sacerdos vmbellam ferebat albam, quæ vocatur sciron. Agebatur autem Scirophæronis, id est Martij duodecima. Sunt qui scribant Palladis sacerdotem ac Solis, cum sciro ex arce prodire in locum quem dicunt Sciron. Vmbellam ferre solitos, qui vocentur Etebutadæ. Ij fuerunt nobiles & perillustres Athenis, à Butæ sacerdote propagati: Ex qua familia producebantur sacerdotes. Id vero symbolicè apud illos institutum, dum quenque summonerent tacitè, tempus edificandi, & tectum aliquod sibi construendum iam appetere, Cælius. Βυρβύρα, inde patronymicum Βυρβύρας, Neptuni filius, Etymologicon. Apud Stephanum viri nomen legitur Βυρβύρα non Βυρβύρας. Pandionis non Possidonis, id est Neptuni, filij (quod magis placet) à quo Butadæ vicus in Aegæide dictus sit. Fuerunt & alij Butæ, quos in Onomastico memorauimus. Βυρβύρα ὄρδο quidam sacerdotum inde nomen habuit, quod publice diis immolandos nutriet, Etymologicon. De Baphago in proverbis mox dicam. Buzages Athenis bubulo pecore nobilitatus est, Argis Onogyros, Varron. Inuenio Buzygiam Athenis fuisse familiam sacerdotio præditam à Buzyge quodam heroe, (alij Herculi Buzyge idem attribuunt) qui omnium primus iunctus bobus atque terram creditur, Cælius & Etymologicon. Atheniensis tres sacras arationes celebrabant, primam in Sciro, secundam in Rharia, tertiam sub Pelinto, qui locus Buzygium vocabatur, Cælius. Buzygeus mons est Thessaliæ, Plin. 4. 8. Anthermi Chij sculptoris filij fuerunt Bupalus & Anthermus, clarissimi in ea scientia, Olympiade sexagesima, Plin. Princeps omnium Bupalus Fortunæ simulacrum fecit polium in capite gestans, & manum altera sustinens Amalthææ cornu, Cælius: Vide Onomastico nostrum. Bassiadæ celebrantur in Aegina generis auctore Basso: etiam si apud Pindarum Budidas legit Didymus de Budione progenitore, Cælius.

Βεσβύρας, Helioponti, vrbs, Germanicopolis postea dicta, Plin. Boofura (bovis cauda) vrbs Cypri insulæ, vici- 70 cina Παρραφιο, Strabo. Pella vrbs Macedonia, nomen acceptu referi boui, à quo inuenta est: ἡβύλα enim vocant bouem coloris nigri, vt & pelian asinum, Etymologus. Bosphorus, Græci Βόσπορος hanc asinatione scribunt, à bubus me-

bus meabiliter dictus est, propter angustias freti. vt Plinius docet. Sunt autem duo Bosphori, alter iuxta Byzantium, qui Thracius dicitur, omnium angustissimus: cui nomen, vt Valerius Flaccus scribit, à traiectu Ionis in vaccam deformata: alter in introitu Mæotidos paludis, per quem ipsa palus in Pontum defluit, qui Cimmerius & Mæoticus cognominatur, cum vrbe eiusdem nominis. *τῆς δ' ἐπὶ Ἐρηϊκίου ἕρμα Βοσπόρου, ὃν πόρος τοῦ Πόντου ἀνεστρέφον ἐν ἕξοισι πύργος ἔσται*, Dionysius Afer: Vbi Eustathius in Commentariis suis præter cætera hoc fretum quatuor stadiorum esse scribit, & aliquando Mysium appellatum à minoris Asiæ populis, qui è regione Thraciam habitant: postea vero Bosporum Thraciam dictum siue quod Io vacca œstro percita illicitranauerit: siue, vt alijs placet (Arriano teste) quod alia quædam vacca, quam Phryges monente oraculo sequebantur, vt eam ducem itineris haberent, intrepide angustias illas maris inter Chalcedonem & Byzantium traiecerit: quæ & illi tunc secuti sunt: ad cuius rei memoriam bos ænea apud Chalcedonios postea conflata est: & eandem fortassis ob causam locus quidam illic Damalis etiamnum vocatur. Cæterum Ionis vacca traiectus ad Bosporum Cimmerium ab alijs refertur. Est & Indicus quidam Bosphorus. Et præterea eiusdem nominis portus iuxta Byzantium, qui literis quibusdam mutatis perperam ita vocatus est pro *Φωσφόριον*. Nam cum Philippus in obsidione cuniculis ædis locum ex improviso oppressurus esset, Hecate *Φωσφόρος* dicta, lumen à fabricis, quæ per cuniculos lucebant ciuibus ostendit: vnde illi obsidione liberati Phosphorion ciuitatem nuncuparunt, Eustathius & Stephanus. Plura vide illic in Eustathij Commentariis, & in Onomastico nostro. Varro inter boum laudes recenset, quod Bosphorus vnus Thracius, alter Cimmerius ab eis dicti sunt. *Βύβρασις*, vicus Aegypti, & dea. Nam Io Inachi filia in bouem mutata, & post multos terra marique errores Aegyptum ingressa, cum per humidum agrum incederet, vestigia luto impressit: quæ cum regi illius loci ab anterioribus pedibus lota litera, à posterioribus o mega præferre viderentur, Io nomen vacca imponit, & vicum à bouis gressu Bubasin nominauit, Etymolog. Et rursus, *Βύβρασις* πόλις Ἀργύπτου, & *Βυβασις* πόλις: gentile Bubastites. In hac Diana, quam Bubasin nominant, clarissimum fuit templum, & vt in Onomastico dictum est. Cæterum Bubasis regio est Caria. Bubastides videtur nurus, Ouid. Metamorphos. 4. Bubo ciuitas est Lycia. Nascitur & in Lycia Creta circa Bubonem, Plinius 3. 5. *Βυβών* & *Βυβωνία* Lyciæ oppida, à Bubone & Balbato latronibus condita sunt, Stephanus. Bubo Lyconia ciuitas est, à Bubone latrone dicta, cuius cuius *Βυβασις* cum Bubonius dici debuisset. Mutæna Balburam & Bubonem Lyciis adiecit, Strabo libro 13. Bubula cum alijs Cyrenes vrbibus Plinio commemoratur lib. 5. cap. 5. Bubeum natio est vel oppidum Cyrenes, Plinius ibidem. Bubetani, Campania populij Cotiolanis vicini, Plinius 3. 5. Bubulcorum ciuitas quædam in Aegypto nominatur, Strabo lib. 16. *Βυδάρον* promontorium est Salaminij oppositum. Iuxta Isthiaz & Cerinthum oppidulum in Acolia Budorus amnis est, cuius appellationis montem habet Salamis in Atticam præfectantem, Strabo li. 10. Ephorus castellum in Salamine esse scribit, sed pro castello Budaron per a apud Stephanum legitur. Sunt & Budoræ insulae duæ prope Cretam, Plinius 4. 12. *Βυθήνη*, ciuitas Illyriae sic dicta, quod Cadmus è Thebis fugiens Iugo boum inuectus celerimè illuc peruenit & ciuitatem condidit *ἀπὸ τῶν βοῶν ἢ τῆς θαλάσσης Φυγάν*: *Βυθήνη* ἑλληνικῶς ἐπὶ προσθήσιν ἀνάσθη. Sophacles in Onomacle (iota nimirum propter carmen adiunct.) Alij dictam volunt, *ἀπὸ τῆς Βυθηῆν* *ἡ Ἰχθυογενεῖσσι* (addendum videtur, *ἡ τῆς Κἀδμω*) vela Bato viro, t in th mutato, Etymolog. Sunt qui inepte Buthye per y scribant. *Βυθία* vero Ionica ciuitas est & regio, Stephanus: qui paulò post etiam Buchiam exiguum Ionis locum esse scribit. Bathorum vrbs est Epiri in Thesprotiis (prope Onicum portum, vt Eustathius habet in Dionysium, vel vt Strabo Orchimum, quod non probò) in qua regnauit Helenus Primani filius: vel Epiri colonia non longe ab Ambracio situ. Huic nominis caua fuit, vt Tencer Cyzicenus scribit: quod cum Helenus ex patria in Epyrum venisset & bouem pro felice ingressu immolare pararet, bos vulnere non letali affectus aufergit, & siua quodam Epiri illic traiecit, in terram egressus, mox collapsus obierit. Quo in loco Helenum aiunt religione motum vrberem condidisse & ab euentu Batrorum nominasse, Etymologicon: plarique per θ scribunt: sed si à boue vulnerato dictam velimus, per τ scribendam erit. Vide etiam in Stephano Græco. *Βυκαία* vrbs est Phocidis in Parnaso, sic dicta, inde quod cum Deucalion & Pyrrho diluuiò ingruente illuc fugissent seruatique essent, incolæ quotannis magnam bouem in struem lignorum accensam intrudant, patrio more *ἐγχε βός* acclamantes, & comburant, *ἀπὸ τῆς βουκίας τῆς βέν*, Etymologicon. Bucareron inuenio montem esse Asiæ. *Βυκαίος* palus quondam sic dicta, Etymolog. Et rursus, *Βυκαίος* fons est Platæis, sic appellatus: quoniam Polybus post diluuium Deucalionis seculo ex Argis illuc venisse fertur, bouem ex oraculo ducem secutus (vt quondam Cadmus quoque) qui cum procumbens terram cotnu feriret, fons emicauit, vt scribit Theop in commentariis in Callimachum, Etymolog. *Βυπυσιον* regio est Elidis Straboni: Stephanus non regionem solum Elidis esse scribit, sed etiam ciuitatem, & fluuium, & vicum (*μαυτανίον*) non paruum, à Baprasio quodam principe. Buplano cistos apud Ilium tumulos in Alexandra vocat Lycophron, quod ex Mybia bouem insecutus Ilius, ibi demum vrberem condidit Ilium, vbi interuenisset ea, Cælius. Bura, *Βέρος*, ciuitas Achaia mediterranea in sinu Corinthio, hausta à mari, aliàs Bucis dicta: Ouidias Metam. 15. Si quæras Helicem & Bûrin Achaïdas vrbes. Condidit eam Hexadius Centaurus, & illic armentorum suorum stabula habuit, proinde dicta est Bura *ἀπὸ τῆς βός ἀρεῖν*, id est à custodia bouum, vt ex hoc veteris cuiusdam versu apparet, *Βέρος τε Δεξαμένωιο Βούσασσι Οικιάδαο*, Etymolog. Videtur autem vel priore etiam loco Dexamenus pro Hexadio legendum, vel contra in versu *Ἐξάδοιο* pro *Δεξαμένωιο*, quod minus placet. *Βύβρα* apud Theocritum fons est in Italia, à similitudine cum naribus bouis, siue arte exciso lapide à Chalcoæ quodam ad bouini capitis similitudinem, ex cuius naribus aqua flueret: siue loco sponte ita formato: siue quod magna aquæ copia inde manaret: nam aliqui *Βύβραν* scribunt, *ἀπὸ τῆς βός ἐπιπαραπῆς, καὶ τῆς βέν*: siue aliam ob causam. Lege Varinum: qui à nonnullis etiam *Βύβρον* scribi ait. *Βύβρον* τῆς (vel *Βύβρον* τῆς, vt Strabo vocant) vrbs Epiri, cuius meminit Demosthenes in Philippicis: Hanc Philostephanus (aliàs Pilochorus) sic nominatam putat eo quod Themis in Deucalionis diluuiò boue inuecta, ἐπὶ βός ἐχρημάθη, illic deuenit. Hinc gentile Bucherius, Etymolog. Termini regionis Megalopolitarum & Heræensium sunt circa fontes Buphagi fluuij: cui nomen iudicium aiunt à Buphago heroe, Isapet & Thornacis filio: quem in Phil. è monte pudicitia eius insidantem Diana sagittis confoderit, Pausanias in Arcadicis. *Βυκαίος* idem quod bucephalus sonat: est autè nomen fluuij in Salamine apud Lycophronem. *Κατὰ τὴν εἰς θάλασσαν ἐκβαλὼν τῆς Βυκαίας ποταμῆς*, Polybius. Bucephalus portus est Achaia: vel Attica: Bucephalea vrbs India ab Alexandro condita, & nomine equi sui illic sepulti appellata. Bonille oppidum fuit in Latio haud procul ab vrbe Roma, via quæ Ariciam ducebat: Ouidius, Orta suburbanis quædam fuit Anna Bouillis: sic dictum quasi bouis hilla: quod eò vulnerata bos sua trahens intestina deuenerit

Bouianum, Samnitum colonia vetus, Plin. 3. 12. *Βοῦνημα* τῶν. Bunema vrbs Epiri ab Vllyse condita, &c. Stephanus. Bunonus vel Bunomia, Macedonia ciuitas, Pella postea dicta, Idem. Bynartis, Libya ciuitas, Idem. Eubœa insula Abantis olim dicebatur, Nam vt scriptis affirmat Aristoteles, profecti de Acha Phocidis ciuitate Thracem, insulam incolere: vnde illius inquilini Abantes dicti. Sunt qui ab heroe Abante ita nominatam primum dicant, sicut herocia: in dolis matronam Eubœam ei cognomen tradidisse postea. Fortassis autem quemadmodum & in littore situm antrum quoddam in Aegæum vergens Aula bouis vocatur, vbi Io Epaphum peperisse fertur, eadem ex causa hoc nomen adeptam fuit insula, quam Hellopium quoq; nominauere ab Ionis filio Hellope, siue ab Aæcli & Cothi fratre, vt alij perhibent, qui aliam etiam condidisse Hellopium dicitur in ea quæ nominatur Oria Isthia terra, Strabo lib. 10. paulò post initium libri: De iuuenca ex Bafan furibunda & œstro percita Io. Tzetzes mentionem facit Chiliade 10. cap. 306. & Bafan secundum aliquos Scytharum ciuitatem interpretatur: Sed versus eius aliquos recitabo:

Ὁ μελωδὸς πῦρ φησὶν εἶναι ἢ Ἡρωιδάδα,
Ὡς τὸ πικρὸν ἀραιῶδες Βασάν ἐξορμησάνθη.
Ὡς σὺ δ' εἰρηκὲς πῦρ ἔσται βρῦματων,
Πάλιν Ἐφραίμ ὡς ἀλιμαλὸς Ἰβριδάργυρη νειοῦται.
Δαμάσει Μωσαβιτῶν ἄϊ βρεῖ Σαμαρείας,

Ὡς ἂν τὸ περὶ ἰσρησῆος ἔπος πῦρ μαινάδων,
Ἐκ τῆς περὶ φησὶ δ' αὐτὸς ἐρηκτο τῶν ἀργῶν.
Ὁ γὰρ σφῆλ περὶ ἰσρησῆος ὡς ἀλιμαλὸς ἰσραὴλται,
Ἄμεις πάλιν, Ἀκούσατε τὸ λόγον τοῦτον, λέγει,
Πέντητας διωκεσθῆναι, πτωχὸς κατεπερὶσθαι.

De Nelei bobus vide Nic. Leonicensi Varia. 1. 33. & nos supra quædam attulimus ex Pausania circa finem Messenicorum. Myron celeberrimus fuit statuarius Eleutheris natus & Ageladis discipulus (Plinius 3. 4. 8.) Syracusanus, cuius vacca seu bucua ex ære multorum poetarum epigrammatis celebratur. Propertius, Atque aram circum steterant arma Myronis. Quatuor artificis inuida signa, boues, &c. Aeginetico ære Myron vsus est, Deliaco Polyctetus, æquales atq; condiscipuli: æmulatio autem & in materia fuit, Plinius. Anthologij epigrammatum Græcorum lib. 4. Sectione 7. disticha sunt Elegiaca vnum & triginta diuersorum poetarum, omnia in Myronis buculam, tetraistica quatuor: hexastichon iambicum vnum: In eandem apud Aufonium epigrammata decem legitimus, ex quibus vel vnū apponemus. Bucula loquitur: Vbera quid pulas frigentia matris ahenæ: O vitula, & succum lactis ab ære petis? Hunc quoque præstarem, si me pro parte parasset. Exteriore Myron, interiore Deus. Epigramma in bouem & hircum calatos in orbe vel quadra ex argento apud Suidam extat huiusmodi: *Πῶν βοῦς ἔσται, καὶ ἄλλοις ἀλλοῖσιν ἡνίοχοις, ἄλλ' ὡς πᾶσι δὲ ἀγρότης ἀνεκλήθη: Πῶς οὐ γὰρ καὶ ὁ περὶ νομαίης ἀνοστήσεως, ἄλλ' ἀργυροῦν εἰδωλὸν ἔσται τῆς ἀγροῦ: Ἐστὶν αὖτις τῶν ἐξ ἀλγύτων ἀργύρων*: De hac re vide infra in prouerbio, Bos in quadra argætea.

Leguntur quædamq; & Atabyriae boues, de montis Rhodij nomine sic nuncupatae. Cæterum ænea fuerunt hæc, quas malo ingruente aliquo solitas mugire pròditum est, Cælius & Io. Tzetzes Chiliade 4. cap. 138. Pindarum & Callimachum auctores citans. Meminit etiam Leonicensi in Varia historia 3. 103. In templo quodam Elidis boues ærei duo dedicati visuntur, alter à Corcyraeis, ab Eretrienibus alter. Quamobrè vero Corcyraei bouem vnum Olympijs & alterum Delphis consecrauerint, dicam eū de Phocenibus sermo erit. Cæterum de anathemate ipsorum in Olympia rem sic habere audio. Cum parvus puer sub hoc boue sederet demisso capite lustrans, & subito caput erigeret, & illi illuc confregit, & non multus post diebus ex vulnere obiit. Quamobrem Eleis bouem tantquam homicidam ex Alti luco sacro deportaturis, Delphicum oraculum reditum est vt ritibus ijs bouem expiant, quibus circa eadem inuoluntariam Græci venerentur, Hęc Pausanias circa finem primi libri Eliacorum. Phalaris Agrigentinorum tyrannus nimium crudelis admirandis & nouis tormētis homines creciabat & torquebat.

Quod animum aduertens Perillus artifex iuuenca ex ære fabricatam à se dono dedit regi, vt hospites in ipsam coniectos (subdito igne) viuentes exureret: ædebat autem iuuenca mugitum naturali conuulsum. At Phalaris eosolum tempore iustus, ipsum artificem primum iniecit, Dorotheus lib. 1. rerum Sicularum, vt recitat Stobæus in Vtupero tyrannidis. Plutarchus in Parallelis minoribus, iisdem serè verbis rem describit: vtrifq; damalini, id est iuuencaam fuisse conuenit Ouidius tamen lib. 1. de Arte, tauri facit, his verbis: Et Phalaris tauro violentus membra Perilli. Torruit, infelix imbuit author opus. Item Plinius lib. 34. cap. 8. Addunt quidam huic bouianuam in latere fuisse.

Mycerinum Aegypti regem Chæopis filium ferunt, quod cum filiam defunctam excellentiori aliquo genere sepelire vellet, fecisset ligneam bouem vacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsq; memoriam in propatulo fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita: Cui singulis diebus omnifarij odores inferuntur: noctibus autè perpetuo incensa lucerna affat. In altero contiguo conclaui imagines stant conuulari Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotis aiebant. Stant enim colossi, id est grandia simulacra, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi pleriq;: qui quarum sint mulierum, nō possum dicere, præterquam quæ narratur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant. Mycerinum amore filia suæ captum, vim illi intulisse: dein de illam cum præ mæore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autè manus ministrarum, quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc carū hæc esse simulacra eius mali, quod viua passæ fuissent. Hęc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diurnitate delapsas, quæ ad meam vsq; ætatem ad pedes eorum strata viscebantur. Bos quoq; cū cæterum corpus aperta est Phœnicæo pallio, tum vero ceruicem & caput crasso admodum auro: Cuius inter media cornua circulus adnexus inest, Soli assimilatus. Neq; stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca. Effertur autem è conclaui quotannis. Et postquam Aegyptij verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eam orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur, Haestenus Herod. Pasisphaen filia Solis, & vxor Minois regis Creta: (vt est in fabulis) nefando tauri amore deflagrauit: cui opera Dædali cōcubuit intra vaccā lignæ inclusa & septa iuuenca corio: ex quo cōcubitu natus est Minotaurus, medius scilicet homo, mediūsq; taurus. Seruius scribit eā in domo Dædali cū Tauro scriba regio coisse, & hinc datā fabulæ occasionē. Verg. Ægl. 6. *Et formata si non quæ armenta fuisset, Pasisphaen nines solatur amore iuuenca*. Et copiosius li. 6. *Æncid. Hic crudelis amor tauri, &c.* Meminit etiam Ouid. lib. 4. Metam. Minotaurus monstrū fuit, partim hominis partim tauri forma: quod Minos in clauis Labyrinthi (vt scribit Homerus lib. 8. Odyssæ) & cū vesceretur humanis carnibus, coegit Athenienses, qui Androgeum filium suum interfecerant, vt quotannis septem filios ac totidem filias in Cretam mitterent ac quendam monstrum. Quod demum cum venisset Theseus filius Aegæi regis Athenarū, beneficio Ariadne

Minotaurum occidit, & egressus est Labyrintho. De Pasiphae, Minoe, Minotauro, Dædalo & Icaro multa scribit Io. Tzetzes Chliade 1. cap. 19. nos hæc pauca excerptimus: Cum Cretenfes Minoi regnum non permitterent, Neptuno vouit, si quid signi ad confirmationem eius ex mari appareret, se immolaturum: & cum statim taurus egregius apparuisset, ad regnum admittitur. Ipse vero taurum Neptuno alium immolauit, & illum qui apparuerat argens apparuisset, ad regnum admittitur. Ipse vero taurum Neptuno alium immolauit, & illum qui apparuerat argens apparuisset, ad regnum admittitur. Ipse vero taurum Neptuno alium immolauit, & illum qui apparuerat argens apparuisset, ad regnum admittitur.

*Limine quod cæco, obscura & caligine monstrum
Depictum Romana phalanx in prælia gestat,
Noq; monent debere ducum secreta latere*

*Gnosiacis clausit Dædalus in latebris,
Seminuq; nrent signa superba boue:
Consilia: auri hori cognita toebna nocet.*

Sed quod Minotaurus cum hoc epigrammate, anteriore parte humanum præferat corpus, posteriore bouinum, cum contra apud Phurnut. & Varin legatur, erratum forte fuit. Aristoteles de generatione animalium lib. 4. cap. 3. iam puerum (inquit) ortum capite arietis aut bouis referunt: idemq; in cæteris membrum nominant animalis diuerſi: vitulum capite pueri, & ouem capite bouis natam asseruerunt. Motye, Motya, vrbs vel maritimum castellum Sicilia, à Motye muliere nomen habet, quæ Herculi prodidit illos, qui boues eius abegerat, Stephanus. *Bovæ idas Hercules inde dictus quod Geryonis boues Ioui adduxerit, Etymologicon. Ouidius Fast. l. Ecce boues 1- 28* *hæc Erythras applicat heros, id est Hercules qui Geryoni iuxta Gades regnanti cas abstulit. Dionysius in Periegesi de Erythea & Geryone sic scribit:*

*Ἡ τὰ μὲν νῆματα βοῶτες: φὺν δὲ μὲν Ἐρυθραίων
Μάκροβιον ὄψης ἀμύμονος, εἰ πὲρ ἰσθητο*

*Ἄτλαντος ἐπὶ χύμας Ἰουδὸς διδοπέτης,
Ἰγρὸν ἔχοντα ἰσθητο εἰρηνοῦ.*

Hoc est Aethiopes Macrobius circa Erytheam (vel etiam in ipsa) bubus abundantem insulam habitant, iuxta Atlanticum mare, qui quidem illuc post Geryonis mortem venerunt. Nam dum ipse viseret (vt Eustathius scholiastes ait) inhabitabilis erat propter ipsius inhospitalitatem. Fertur autem Hercules boues eius abacturus areo lebe in eam nauigasse vt Euphorion testatur, *ἀλλ' ἐν αἰάτω βραπυλῆος ἐξ Ερυθραίας, item Alexander Ephesius, καλ- 30* *νεῖον δὲ λέγειτε μάγαν διενεῖστο πόντον.* Fortassis autem lebes nauigij genus fuerit, cui etiam leambi piratici vocabulum colludit: idq; areum appellari potuit, propter aliquid in eo ex are factum, vt rostrum aratum, vel insigne aliquod aream in prora puppique. Sunt qui Erytheam insulam ipsas Gades interpretentur, cōtra Dionysij sententiam: alij insulam quandam vicinam, quæ à Gadibus sic eto vnus stadij tantum distet: in quam sententiam eos adduxit pascuorum illius loci vbertas. nam lac ouinum illic ferum reddere negant, & adeo pingue vel crassum esse, vt ad ca- 40 *scum conficiendum aquam copiosam affandi desideret, & pecus intra dies triginta suffocetur, nisi minuatur sanguis, Hucusq; Eustathius. Idem alibi in eundem poetam, Hercules (inquit) cum proficisceretur abacturus boues Geryonis, in Scythiam peruenit, vbi ex vipera mixoparthanos (cui superna pars corporis mulieris, inferna serpentis erat) Gelonum, Agathyrsum & Scytham tres filios suscepit. Erythea vel Erythe, insula est Geryonis in Oceano, sic dicta ab Erythea Geryonis & Mercurij filia, teste Paulania. Stephanus. Theogonia Hesiodicæ interpretes, Herculis nomine Solarem intelligunt potestatem: Geryonem vero, cuius boues ab illo orbiterrari illatas fabulantur, hyemem esse volunt, *κατὰ δὲ ἑρπύλλου, πρὸς τῇ Βαβυλῶν, ob hyberni temporis tumultu. Hyemem vero Sol perimit 40* *ab hyemali tropico ad vernum conuersus æquinoctium. At boum nomine tonitrua intelligit, quadam soni similitudine quæ Geryonis dicuntur, quod hyeme quidem non fiant, sed illam statim consequantur: vel quia ex humecta eius natura mox hæc pronemiant, Cælius. Vnde nā Geryonis boues Hercules adduxerit, ex Arriani sententia supra dixi in B. l. ita, vbi de Epiroticis bubus. Plura de Geryone & Erythea, vide in Onomastico nostro. Orthus canis Geryonis fuit in Erythea, qui canina capita duo habuit, draconum septem, Varinus in Scylla. Palepharus Orum hunc canem vocat: de Cerbero eiusdem Geryonis cane, infra in cane dicam. Gergittum quoq; vnum ex Geryonis canibus supra nominari. Leoniceus in Varijs 1. 33. de Geryonis bobus scribit, quas Elyx habere cupiens ab Hercule interfecit & nos idem paulo post ex Paulania refert. Plura vide in Palephato capit. 26. 50 *Io filia fuit Inachi regis Argiuorum, quam cum Iupiter ob formæ elegantiam maximè diligeret, ab Inacho fluuio redeuntem tenebris superinductis detinuit & oppressit. Iuno autem cum ex alto tenebras videret, suspicata maritum suum alterius amore frui, in terras descendit, tenebrasq; soluit. Quod Iupiter sentiens, ne pateret erimen, puellam in vaccam transformauit, eamq; Iunoni poscenti agrè concessit. Iuno autem nec tum suspicionibus libera Argo centoculo custodiendam tradidit, quem Mercurus à Ioue missus sopitum interfecit. Quapropter Iuno dolens, vacca ostrum immitit, quo per multa loca agitata, tandem in Aegyptum venit, ibiq; prece Iouis à Iunone eidem formæ restituta est, & ab Aegyptijs Isis nominata Ofiridi regi nupit: post mortem vero pro dea culta est cui anserem immolare, eiusq; sacra Isiaci dicere solebant, luucnalis Satyra 6. *Si candida iusserit Io, Ibi ad Aegypti sinem.* &c. In fabula Ius describenda prolixus est Ouidius lib. 1. Metamorph. Meminit etiam Valerius Flaccus lib. 4. Argonauticorum. Argis olea nunc etiam durare dicitur, ad quam Io in vaccam mutata Argus alligauerit, Plinius. De Epapho siue Apide filio paulo ante copiosissime dictum est, & quadam de ipsa etiam Ione. Qui 60 *historicam interpretationem requirunt, legant Palephatum capite quadagesimo tertio. Violam idcirco dictam Ion Græci putant, quod cum Io in vaccam conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Nostri quoq; violam quasi vitulam, imitatione Græca videri possunt appellasse. *Ἰθὴ δὲ εἰρηνοῦτος ἐπὶ ἀλοῦ ἐπὶ τῶν καλῶν, Varinus sine auctore. Mycenæ ciuitas Peloponnesi sic dicta est à mugitu, quem Io vacca, cum illic venisset, edidit, quamquam alij alta etyma proferant, Stephanus. Europa filia fuit Agenoris regis Phœnicum, quam Iupiter forma bouis aut iuueni raptam, abduxit in Cretam: ibiq; ex ea Minocem, Radamanthum, & Sarpedonem genuit. Vide Ouidium Metamorph. lib. 2. Iuno ab Argiuis colebatur olim in templo quodam extra urbem: eo mulier sacerdos curri bobus ab s. iuncto infidens solenni die quotannis vehi solebat. Cum autem boues alibi quondam decesserint, sacerdos filiorum mater duorum, iugo boum loco eos submisit, & sic ad templum inuecta est. Cum autem à dea muneris aliquid pro hoc labore filijs suis petijset, filij ea nocte in fomno è viuis excesserunt,*****

serunt, Palephatus cap. vltimo, & Stobæus ex Plutarcho in Sermone de laude mortis. Thebani (auctor Pausanias in Arcadicis) Apollini Polio, id est cano, tauros olim immolabant. Et cum aliquâdo in festo taurus deesset, & diutius cunctarentur qui missi erant adducturi, de curru bubus iuncto, qui forte appulerat, alterum bouem deo immolauerunt, & inde boues etiam operarios sacrificandi mos eis inoleuit. Sunt qui narrent, Cadmum ex Delphis in Phocidem profectum boue ducere itineris, quæ ex Pelagontis armentis empta fuerit: & in vtroq; bouis latere signum adhuc videri album, luna orbi cum plena est cōsimile, Hæc Pausanias. De Cadmi boue Ouidius initio libri 3. Metamor. Noui (inquit Menas apud Varronem) maiestatem boum: & bouem esse scio, in quem potissimum Iupiter se conuertit, cum exportauit per mare à Phœnicæ amans Europam. Huc esse, qui filios Neptuni à Menalippe feruâr, ne in stabulo infantes grex bouum obtineret. Haud scio an hæc fuerit Menalippe illa Antiope Amazonum reginæ soror, ab Hercule in bello capta. In Achaia (inquit Pausanias) templum est Apollinis & simulacrum eius nudi, calcæos tamen pedibus induti: quoru alteri bouis cranium calcat. Apollinem enim bubus imprimis gaudere Alcæus scribit in hymno in Mercurium, quem etiam Apollini boues suffuranti inducit: & longe ante Alcæum Homerus fingit Apollinem armenta Laomedontis mercenarium pauisse: & Neptunus in Iliade Apollinem sic alloquitur, *καὶ τὸ δὲ ἄλλο ποδοῦ ἔλκεας βῆς βραχέλειες.* Hæc ille. Est autem pleonasmus, *βῆς βραχέλειες.* Cæterum quam obrem Apollo Laomedonti feruâr, qua in re alij aliter sentiunt, explicatur à Varino in *Βῆς βραχέλειες.* Apollo cur vocatus sit Nomius, variæ redduntur causæ. Dicunt enim aliqui nomen hoc ideo tributum ei, quod Cyclopihus interfectis, amissaq; diuinitate regis Admeti armenta pauerit: *ἐμειν* enim est pascere. Alij malunt dictum à legibus, hoc est *κατὰ τὴν νόμον.* Ipsum siquidem Arcadibus quondam imperasse, legesq; eis dedisse, verum ob nimiam earum seueritatem regno pulsus, ad Thessaliæ regem Admetum cōfugisse, ab eoq; eam quæ circa Amphrysus est regionem impetrasse: indeq; factus esse, vt eius pecora pauisse creditus sit. Iuno in vaccam mutata alicubi ab Ouidio in Metamorphosi describitur, si bene memini: & iuuenus in ceruum. Præter Abantis regis Argiuorum filius fuit, eiq; successit in regno. Hic teste Homero lib. 11. Odyssæ ex Antia vxore filias quatuor habuit: quæ (teste Pherecyde) quum in forma seu pulchritudine se Iunoni prætulissent, offensa dea eis furorẽ talem inmisit, vt vacas se esse arbitarentur, & arata timentes syluas peterent. Hinc Vergil. in Sileno, Præcides implerunt falsis mugitibus agros. Harum furorẽ emendatum ferunt elleboro à Melampode: à quo ellebori genus nigrum appellatur Melampodion. Plura vide in Capra, H. l. Eudoxius apud Stephanum, fontem quendam in Azania Arcadiæ memorat, cuius aquam gustantibus vini veniat tædium tantum, vt ne odor quidem eius feratur, quod in eam aquam Melampus abiecit credatur piamenta illa, quibus Præci filias furentes iustauit. Ouid. lib. vltimo Metam. similiter tradit, & fontem vocat Clitorium. Meminit & Plin. lib. 31. cap. 30. & Vibius Sequester. 30 *Vide præterea Laetantium lib. 3. Thebaidos Statij, siue Lutatium vt alij volant.*

PROVERBIA CIRCA BOVES.

Bos apud acerum, *βοῦς ἴθι σαρῶν,* de splendide ampliterq; viuentibus, & ijs qui in vbererum affluentia profixius faciunt sumptum: Quo sensu nostrates dicunt, *Vuer in 1. oren sira, der schneider ein pfeffer vno er vnt.* Suidas scribit hoc adagium accipi posse etiam de ijs, qui in media rerum copia constituti, non sinuntur præsentibus bonis frui: per transitionem à bubus ore obligato tritum exercentibus: id quod apud Indos nefas erat. Si bouem non possit, asinum agas: huic finitimum illud nostru est, *Vur us kalch bat, der mus mit ley: was auer: & aliud, Man mus mit den pferden pfl. regner die man h. u.* Equus in quadrigis, in aratro bos: Hoc est, vnusquisque ad id negotij adhibeatur, ad quod natus vel institutus est. Pindarus, *Ἴφ ἀμύμονος ἰσθητοῦ, ἔξ ἀρίστην βοῦν, ἀρῶν καὶ δὲ ἰσθητοῦ καὶ ἀλλοφίλων ἀπέθω δὲ βραχέλειον φρονικονα δὲ τλαθουον ἐξελθῶν.* Sic Germani, *Ein muench ist noergens besser dam im kloster, em dieb mergens dam am galgen.* Confine est illi, Bos sub iugum, *βοῦς ἐπὶ ζυγῶν.* Bos alienus subinde foras prospectat. *Βοῦς ἀπὸ βοῦς ἔπι ποτὶ δὲ βραχέλειες,* de ijs qui apud alienos non satis ex animi sententia tractantur, eoq; sapius suos desiderant: Huc allusit Plutarchus videtur, cum *ἐξ ὧν βραχέλειον* illum scribit, qui nō contentus suis aliunde pendet: Sic Satyrus, Nec te quæsiueris extra. Ab asinis ad boues transcendere, est ex humiliori conditione ad ditiorum partes transire: cuius argumentum Plantinus versus recitat in Asino H. a. Homeri carmen Iliados α. οὐ δὲ 40 *καὶ πρὸς ἑρμας ἐξ ἡλεσσαν, οὐδὲ ἰδὲ ἰσθητοῦ id est, Nunquam enim meos boues abegerunt nec quos, à Plutarcho prouerbiali figura vsurpatur, pro eo quod est, Nunquam me læserunt aut affecerunt iniuria. Bos capite vltra Taygeton potest, vide inter proueria à raro sumpta. Oleum perdit & impensas, qui bouem mittit ad ceroma, D. Hieronymus ad Pammachium. Ceroma dicitur vnguentum quo olim vngebantur athletæ: bos autem ad certamina inuutilis est. Itaq; bouem ad ceroma mittere dici potest, qui docet indo cilem: aut ad id muneris quempiam asciscit, ad quod obeundum minime sit idoneus. Bos in ciuitate, *βοῦς ἐν πόλει,* vbi quis ad nonos honores euehitur. Nam Lyfias bouis imaginem æream in arce collocauit Athenis quæ res in vulgi locum cecit. Nam in agris boum vsus, nē in vrbibus. Resipit huius prouerbij naturam Germanicum illud, *Die stuel off die bock satzen.* Et illud in indignè honoratos, *em diebon vom galgen nemmen.* Solidos è clibano boues apponere, in prodigos: deuorare, in helluones dici poterit. Aristophanes in Acharnensibus, *Προσθηθεὶ δὲ ἡμῶν ἴλας ἔκλεβάνη βοῦς, ὅτις εἶδεν πώποτε βοῦς κελαιτίας.* Antiphanes apud Athenæum facit quendam querentem de frugalitate Græcorum, qui paululum carniū apponerent, quum maiores solerent totos boues, ceruos & arietes affos apponere. Et ibidem ex Herodoto tradit, apud Persas diebus natalitijs fuisse morem, vt diuites bouem, asinum, equum, & camelum apponerent, totos in clibano aut camino coctos, Hæc Erasmus Chliade 3. Centuria 1. & rursus Chliade 4. Centuria 5. super eodem prouerbio scribit, per oblationem nimirum. Quintilianus Institut. Orat. lib. 5. parcentia, quam ait esse ceu breuē apologum, hoc a. lert exemplum. Non nostrum onus, bos clitellæ? Satis constat, inquit Erasmus, ex apologo sumptu: verum quis sit is apologus, equidem nondum reperi. Poterit autem hoc prouerbium duplici forma efferri: Boui clitellæ imponere sunt, vbi maius datum est negotium parū apto. Et, Bos clitellæ? vt subaudiatur, ferat: vbi quis deprecatur prouinciam, aut parum sit idoneus, aut quam sibi ducat in decoram. Boum sanè terga non esse ad onus accipiendum figurata, supra in E. ex Cicero diximus. Curus bouem trahit, *Ἡ ἀμαξία τὸ βῶν ἐλαθῆναι* de re quæ præpostere geritur. Lucianus in Terpione, *Νόν τὸ πρὸ παρανομίας, ἢ ἀμαξία τὸ βῶν ποταμῶν ἐπιφέρει.* Simile est, canes ceruus trahit vel ducit: & apud Germanos, *die ruf hnd: den nu ugen schmen.* Cyprio boui merendam, Verum hunc Sotadicum ex Ennio Festus Pompeius citat: ostendit quod conuenire, quoties conuina fordida & insipida fordido atque insipido accipitur conuiuio. Græci hoc prouerbium efferunt, *Κύπριος βῶς,* id est Bos Cyprius, quod Varinus ait conuenire *ἰθὴ κατὰ φῶν ἐπὶ εἰσῆς,* hoc est in fordidissimum & vilissimum hominem: vel vt Suidas habet, *χρῆμα**

υγιειναιδης. Erasmus in brutum ac stolidum iaci solitum ait, propterea quod Cyprij boues magis bruti ferantur quippe qui stercore humano pascantur. Refertur à Diogeniano. Eudoxus etiam asserit Cyprios boues hoc remedio torminibus medeantur. Interpres Aristophanis in Plutum scribit Ecotios boues σιωπηφάγους fuisse, id est oletum edentes. Ego sanè in Ennij verbis non merendam legerim, ut Erasmus, sed merdam, ut res ipsa habet: & sensus inde prouerbio fit clarior. Deinde quod stolidos & brutos hoc nomine Cyprios boues Suidas & ceteri esse aiunt, quod sterces vorent: ego potius ad ingenij ipsorum sagacitatem retulerim, qui torminibus latali sæpe morbo sic medeantur. Quis enim pardalin dixerit stupidam, quod aduersus aconiti venenum eodem remedio vtatur? Quinetiam homines ipsi cum coli dolor & ventris torsiones vrgent, ad auxiliũ ab excrementis bouum (vt supra retuli) vel equorum, vel gallinarum sæpe confugiunt. Miranda potius hæc ingenij solertia est, certam illic opem inuenire, vbi nemo sperasset. Redeo ad prouerbia. Expecta bos aliquando herbam, *Μένε βός ποτέ βοτάνη*: Vbi quid serò contingit. Laborat enim bos in agricolando, sed aliquando gustatura herbam enatam. Finitimum illi, Et adhuc tua messis in herba est. Boues messis tempus expectantes, *Βός άμυρόν άπτημένους*, vel *Βός εις άμυρόν*: dici solitum, vbi quis ingentium emolumentorum spe laborem fumeret. Nã boues in messis tempore inter trituram pascuntur interim, & pabulum largius apponitur. Alijs vero temporibus molestior est arandi labor, quod nullo præfente fructu leniatur. Bos in faucibus, explicabitur inferius in Buphago. Bos Homolottorum, *Βός Ομόλοτος*, dicebatur in plurima distractus ac veluti dissectus negotia. Poterit & ad rem referri, vt si quis argumentum nimis minutatim diuidat. Zenodotus prodidit Homolottos populos, dissecto in minimas partes boue, scædus iungere. Quem morem Scythis fuisse testatur Lucianus in Toxaride: Hæc Erasmus, qui errat quod Homolottos facit populos, qui nulli sunt. Accipiendum autem de Holossis, & articulum esse, clarissimum est apud Suidam. Nõ probo etiam quod de homine multis negotijs distracto prouerbium interpretatur: de rebus enim solum minutatim sectis semper vsurpandum existimo: Suidas exponit *Πη εις πικρά διασκηδύον ησθ κωνισσάλλον εν παραμυσει* atqui hominem κατὰ τὸν ἄνθρωπον εἰς πικρὰ γυναικῶν, nemo opinor Græce peritus dixerit. Immolare boues, *Βοθυτείν*, de amplis & magnificis sumptibus, iam supra copiosius explicatum nobis est. Nemo bene merito bouem immolauit præter Pyrrhiam, *Ὁ βόης ἐπεργεῖται βόων ἔθυσεν ἄλλῃ ἢ Πυρρίαι*. in hominem gratum: Pyrrhiæ historiam Erasmus ex Plutarchi Questionibus Græcænicis recitat: Meminit etiam Aelianus in Varijs. Inuitis boues plausitro inducere, simile est Inuitis canibus venari. Videtur autem ex Theognide sumptum. *Μὴ μὲ ἀέροντα βίην κεντῶντο φάσμαζον ἔραυνη*. Tale dictum etiam vulgo perseuerat, *Μετ' ἐπινοήσῃεν ὀφθαλμοὶ ἢ πῆλιν ἢ σῆν*. Diuus Hieronymus ad b. Aur. Augustinum scribens, eumq; deterrere cupiens, ne iuuenis senem prouocet, Memento (inquit) Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbij, quod bos lassus fortius ligat pedem. A veteri trinitate more ductum apparet, cum circumactis à bubus super manipulos plausitris grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Huiusmodi est illud Germanorum, *Frue sich an die alten Kessel reibt, der bescheyt sich gern*: nisi hoc forte magis ad reprehensionem, illud ad laudem si necutus facit. Nec admodum hine abludit illud, *Ἄρεμας βόους*, id est Lente (vel placide) bos, subaudiendum incedit, vel mouet pedem: nam sensim quidem mouet, at grauiter premit. Congruet in illos, qui placide ac paulatim, citraq; tumultum, sed tamen assiduitate rem conficiunt. In facris precibus tradit Plutarchus (in commentario de Oliride & Iside) mulieres Eleas publicis ac solennibus votis ad hunc modum solitas Bacchum inuocare, vt accederet *βόω ποδί*, id est bubulo pede, siue quod huic animanti, cum sit viribus immensis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare videatur molliter, quasiq; pedentem ingredi, nullòq; strepitu, vel quod bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, quam reliquorum animantium noceant. Boue venari leporem, quale illud Homeri est, *Ἰχθυεὶ περὶ βροχθῆος ὄμιλον*, & Germanorum, *Er vuar ein schimpff, das man ein hasen mit der ermmum in sienge*. Lemniæ bouis latera Athos calat, *Ἄθος καλῶσθαι τὰ ἄκρα Ἀθηνίως βόης*: vbi quis officit, aut molestus est, aut gloriam cuiuspiam obsecrat, aut alioquin obestit. Tradunt in Lemno bouis fuisse simulacrum ingens, candido factum lapide: id Athos Thraciæ mons, tamen longo distans intervallo, tamen ob summam celsitudinem obsecrat vmbra sua. Nam, vt Stephanus scribit, ad stadia trecenta vmbra iacit: vt Plutarchus, per septingenta ferme. Theocriti S. holiastes versiculum hunc citat ex Sophocle, *Ἄθος σκιάζει νόστον Ἀθηνίως ἄλλος*, Athos obumbrat terga Lemnij maris. Bos in lingua, *βός, Πη γλώσσῃς*, de ijs qui nõ audent libere quod sentiunt dicere. Translatum vel à robore animantis, quasi linguam opprimens non sinat eam loqui: vel hinc quod Atheniensium numisma quondam bouis obtinuit figuram. Hinc iactatum nouimus, vt quicumq; pecunia corrupti causam silentio prodant (quod fecerit quum oratores alios, tum verò Demosthenem, subnotauit historia) dicamus, *βός Πη γλώσσῃς βέβαιον*, id est bos in lingua ascendit. Ex qua loquedi figura facitissime Aristophanes, *Στήμ' ἄπ' ἔσθρας κέρμασι τ' ἔρηρον*, id est, Os rhetorum obturans sipe, Cælius. Philostratus in Scopeliano sophista: *Καὶ ἡ γλῶσσα μὲν, εἰ πεπεδημένη: τὴν γλῶσσαν ἡ γλῶσσα βόων ἀφ' ὧν ἄνθρωπος βέβαιον*. Aeschylus in Agamemnone, *τὰ δ' ἄλλα σπυγῶ, βός Πη γλῶσσῃς μέγας βέβαιον*. Ita corruptos homines, eleganter buglossos appellabimus, vt apud Varinum obseruauit, qui scribit, *Παλαιῶν γυναικῶν ἡ γλῶσσα βέβαιον*. Ita corruptos homines, eleganter buglossos appellabimus, vt apud Athenienses nummus erat bouis sculptura & nomine insignis, à Theco institutus primũ, Plutarcho tradente, vel ob Marathonium taurum, vel ob Minois ducẽ, vel quod ad agricolationẽ perlicere vellent ciues. Iulius Pollux etiã lib. 9. scribit olim apud Athenienses numismatis genus à sculptura vulgo bouẽ dictum: id eoq; in spectaculo apud Delios, si cui munus dandum erat, præconem pronunciare solitum, tot boues illi donandos esse. Bouem autẽ valuisse duabus drachmis Atticis: vnde fuisse qui crederent hoc numisma Deliorum fuisse propriũ, non Atheniensium. Addit item in Draconis legibus extare mentionẽ, *πῶς δ' ἔσθρας ἔσθρας*, id est de pendendis decẽ bubus, id est nummis decem. Neq; defuisse qui senserint, Homerũ quoq; de numismate locutum, non de animante, cum ait: *Χρῆστα χαλκίωτον ἔκαστ' ἔσθρας ἔσθρας*. Verum hanc opinionem alio in loco rescellit Iulius Pollux, ostendens illam fuisse commutationem rerum citra nummos: Hæc Erasmus ex Polluce, apud quem *ἐκαστὸν πρὸς ἑκατὸν μῶν*, cum *οἱ* & ἀποστροφῷ corrupte legitur: vnde Cælius Rhod. deceptus, nouem bouum hecatomben exponit, ignorãs locum hunc esse de armorũ Glanci & Diomedis permutatione. Philostratus in vita Apollonij, *Πλάτωνος τὸ πρὸς πῶτον ἀνθρώπων συνέσχε, βόων Πη αὐτῆς σιωπῆς ἕρπον ἄσχημα*: de Pythagora loquitur silentij authore. Scholiastes in Homerum lib. 2. scribit prius in altera parte numismatis bouem, in altera faciem regiam insculpsisse. Scruius rex ouium boumq; effigie primus as signauit. Plinius lib. 18. 3. Hinc pecunia dicta, quod pecudes signatas haberet, quædam boues. Plautus in Perfa, Boues bini hic sunt in crumena. Hæc hæctenus ex aliorum scriptis: nunc nostram coniecturam de bouis nummi pretio subiiciemus. Videtur sanè eius pretij hic nummus fuisse, quo tum temporis

temporis boues singuli vñire solebant. Quamobrem non æreum neq; argenteum, sed aureum fuisse colligimus, eiusq; sententiæ testimonium ex Etymologo supra citauimus, qui in Hecatombes mentione hæc etiam scribit: *βόων* alij ponderis nomen, alij pretium bouis interpretantur, alij didrachmum nummum boue insignem, alij pedem. Hinc nimirum formata composita illa, *ἐκαστὸν πρὸς ἑκατὸν μῶν*, & reliqua huius terminationis. Nam cum Pollux scribat didrachmum eum fuisse Athenis, id est duas drachmas appendisse (quanquam de vno metallo sentiat non expresse, magisq; de argento quàm auro sentire videatur: quod tamen bouis pretio minimè conuenit) ex ipso de pondere saltem, ex Etymologo autem & re ipsa de metallo constat. Nam quod didrachmus nummus non argenteus solum, sed etiam aureus fuerit, cum alij, tum Robertus Cenalis episcopus Abrincensis, vir in hoc argumento exercitatissimus, pluribus veterum testimonijs approbant. Valet autem (inquit Robertus) drachma auri seiscunciam argenti, hoc est drachmas duodecim argenteas, quæ Gallico numismate æstimandæ sunt libris Turonicis duabus, & solidis totidem. Nunc autem vrgente auri inopia, vel hominũ seu temporum iniquitate, scutum coronatum ea estimatione permutatur, paulòq; amplius. Et rursum alibi, triplicem olim aureum solidũ fuisse docet, vnum drachmalem, alterum didrachmalem, tertium sextularem: est autem sextula, vnciæ sexta pars. His confirmatis, Aureus iste didrachmalis (inquit) æquabat pondere Philippeum nummum, qui olim apud nos erat: cui successit apud Anglos nummus Odoardus, seu Nobilis ad rosam: nec obstat quod hodie pluris æstimetur. Cur autem bos dictus sit nummus, triplex mihi ratio reddi posse videtur: vna ab effigie, altera ab æquali pretio, & tertia forte à magnitudine nummi, quod is inter aureos maximus fuerit: Huiusmodi igitur bouem nummum olim fuisse, nec amplius etiam bonis communis pretium, hucusque dixerim. Redeo ad prouerbium; Bos in lingua, vt moncam similia à Germanis celebratista: *Er ist mit einer silbernen büchsen geflossen: Er hat die gelsucht*. Quibus & illud proximum, Argentanum patitur.

Loerenis bos, *Λορενίος βός*, de re vili, aut de muncere leniculo dici potest. Loerenes enim aliquando publicum sacrum facturi, cum bouem desiderarent, composito ex minutis lignis bouis simulacro, dijs rem diuinã fecerunt. Ex ipso boue lora sumere, *ἐν βόωσ' ὀσπύριον τὰς λαμῶδων*, illi dicuntur, qui quo lædunt quempiam, ex ipso quem lædunt accipiunt. Agricole enim lora cædunt à bouum tergoribus, quibus boues vinciunt. Afinus ad lyram prouerbium, in Afino retulimus. Cæterum cum Cleon quispiam, cui nomen inditum Boui, scite caneret voce, lyra vero non perinde vteretur. Stratonicus canentem audiens: Olim, inquit, afinus ad lyram dictus est, nunc verò bos ad lyram. Bos marinus, vide paulò post Bos in stabulo. Boues messes expectantes, & Bos Molottus, vide in præcedentibus. Contra bouem ne opta, *Μηδ' ἂν βόωσ' ἐν χεῖρ*, adagium, ad monet non esse vitam instituendam iuxta votum animi, neque quiduis sperandum à superis, sed vt ea duntaxat sibi quisque promittat, quæ possit industria confecti. Refertur in Collectaneis Diogeniani. Videtur autem ducta metaphora ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra suum laborem proueniat seges, Erasmus. Mihi quidem sensus clarior videretur, si pro *ἔσθρας* præpositione legas *ἀπ' ἔσθρας*, vt ita reddatur, Ne optes sine boue. Oppidò quam eleganter Horatius hoc carmine, Optat ephippia bos piger, optat arare caballus, vitium illud significat humanis ingenijs infitum, vt semper alienam sortem magis mirentur, suam contemnant ac fallidiant, optent in experta, experta damnent. Veteres bubus arabant non equis. Hesiodi carmen, *Μηδ' ἂν βόωσ' ἀπὸ λαίτῃς, εἰ μὴ γένοιτο κακῶς εἶναι*, id est, Nec bos intereat, vicinus si improbus absit, Columella tanquam prouerbiale refert. Bos ad præsepe, *βός Πη φάτις*, in emeritos dici consuevit, quiq; iam ob ætatem ocio atque abdomini feruiunt. Effertur item ad hunc modum, *βός Πη ἀπὸ λαίτῃς γέγον*, Bos in stabulo senex. Rursum hoc modo, *βός ἐν ἀπὸ λαίτῃς*, Bos in stabulo dehdies, de ijs qui molliter & in ocio viuunt. Stratonicus inebriatus, dixit se ab illo qui ipsum inuitauerat, tanquam bouem ad præsepe data cœna occisum, vt copiosius ex Athenæo Erasmus refert. Cõgruet & in illos, qui in suum aluntur exitiũ: quem admodũ iij qui se voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quam victimæ nutriuntur? Bos aduersus seipsum puluerem mouet, *βός ἐφ' ἑαυτῷ κεντῶται*, vbi quis ad suum ipsum malum volẽs libensq; ducitur. Nam boues vt sunt manufacti, facile se præbent vincendos, neq; grauatim obtemperant iugo. *Κανίεν* enim Græcis significat festinandi studio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos, qui prudentes ac scientes, semet in præuisum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui sibi patitur iniici vincula, quibus ad cædẽ ducatur, refertur à Zenodoto, Erasmus: Ego *κάνιεν* & *κηνίετα*, hoc cum circumflexo in penultima illud in vitima, Græce dici non puto: sed *κηνίεν* paroxytonum, & *κηνίετα* paroxytonum. Quamquam enim à *κηνίετα* futurũ *κηνίεμαι* formari possit, sensus tamen prouerbij tempus præsens requirit. Cæterum quod Erasmus verbum *κηνίετα* exponit, festinandi studio ciere puluerem non placet: ego ex Plinio & Plutarcho potius reddiderim, puluere & arena se conspergere, vt athletæ ante luctum solent: & sic forte alius, quàm qui ab Erasmo afferitur, prouerbij sensus fuerit. Bos in quadra argentea, in eos qui personam sustinent officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamen sunt vsui, nisi ad voluptatem aut fastum. Simillimum est illi quod alibi retulimus Bos septimus, Erasmus. Deinde recitatis Suidæ versibus, quos nos etiam supra Græce posuimus, *πῶς βός ἑσπάρχητος*, &c. subdit, Meminit huius bouis Iulius Pollux lib. 6. cap. 11. tanquam & bos in quadra placente aut cibi aliquod genus sit, similiter vt bos septimus. Vnde apparet ipsum vel non a manu uertisse, vel non intellexisse Suidæ verba hæc, *Ἐπιγραμμῶς εἰς βόων ἢ τῶσδ' ὅσων Πη πῆλαιος δὲ γυνὴ ἐν κελουμμῶσιν*, id est, Epigramma in bouem & hircum in tabella argentea (sic enim potius verterim, quam quadram) calatos siue sculptos. Quod si ex epigrammate vel apologo potius prouerbium facere libet, conueniet in otiosos, & ignauos, quiq; externa specie tantum, non re ipsa, munus suum exercent. Iulius Pollux loco citato nullam huius apologi, sed septimi bouis tantum, id est placente, mentionem facit. Regia vaccula vel bucula, *βασιλικὴν βόων*, de prodigiola fecunditate ferebatur, natum è mira uulo rei gesta. Aetate Ptolemæi iunioris vacca quædam eodem partu sex addidit vitulos, author Diogenianus. Bos fenex non lugetur, *Γέρον ἢ βόωσ' ἀπὸν Πη ὀμίον*: hoc est, senum mors quod tempus huius videatur, non lugetur ab amicis. *Γηροῦ ἢ βόωσ' τῶ δ' ἔσθρας πῶσ' ἢ βόωσ'*, Bos confenscit, at opera multa sunt bouis, prouerbialis senarius, cum ob ætatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundum munus. Senarij sensus clarus ita reddi posse mihi videtur, Bos licet iam fenecta inutilis, merito tamen illorum operũ, quæ plurimam olim confecti, reijci vel contemni non debet. Bos septimus, *Ἐσθραμῶ βόωσ'*, olim in stupidos brutosq; dicebatur. Id hinc ortum esse tradit, quod antiquitus post sextam lunã bouis imaginẽ è farina pinifere confueuerint, qui septimã lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natũ, quod cum apud veteres sex animantium genera macitari dijs solerent, ouis, sus, capra, bos, gallina, anser, pau pers nõ habentes vitũ animal quod immolarent, bouis simulacrum è farina fingere cõsueuerint: quoniã sensu vitũq; careret, in stoliditatis abiit prouerbia 70 biũ, Erasmus. Bos genus est placente, quæ dabatur antrum Trophonij subituris: eò quod in adyta descendentes

magitus audirent, Etymologus. Erasmus dum ex Suida transfert, antiquos post sextam lunam bovis imaginem e farina pinferre consuevisse, qui septimam lunam cornibus referret, duplicem committit errorem. Scribit enim Suidas hanc placentam cornutam fuisse ἡμίμησιν ἢ περὶ πρῶτου ἡμέρας (περὶ πρῶτου per u. habet Varinus) σελήνης, hoc est instar lunæ quæ à coitu primum apparet: quo tempore eam Græci etiam ἀρτίποινος & μιννοειδὴς vocant, Latini corniculante: inde dichotomos, id est diuidua vel dimidio orbe caesa vocatur, primo scilicet, ut nos loquimur, sui motus quadrante confecto. Sed fefellit Erasmus quod Suidas scribit, ἂν δὲ τῆς ἡμέρας σελήνης ἐπιβῆτε τοὺς ἑξ ἑξ ἡμέρας: vbi ille per sex lunas non sed placentas, vt debuit, sed Lunaris motus sex dies accepit: nec animaduertit quod mox ipse Suidas lunas interpretatur placentas latas & rotundas, quales nostri vocant fladem. Eas dē Paulania teste πλάνης vocabant, vt Varinus citat, ex quo etiam clarius quam Suida Erasmus hallucinatus deprehenditur. Solebant nonnulli etiā ἅπλῃ πλάνης πλάνης, id est post quatuor placentas, communes scilicet, quinto loco bouem, id est placentam vnam cornutam immolare, quamquam frequentius post sex: proinde eodem sensu prouerbiali quintum aut septimum bouem aliquis proferat, nihil interest. Pollux pelanos placetas à bubus distinguit: nam dijs omnibus eas communiter immolari solitas ait, bouem vero (id est cornutam placentam) priuatim Apollini, Dianæ, Hecatzæ, & Lunæ. Addit præterea pelanos à figura dictas esse, vt etiam boues, sed qualis earū figura fuerit, nec ipse exprimit: nec alibi reperio, nisi quod Etymologus inter cætera pelani ceryma, κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν ἰατρικῆν derivatum conijcit, id est à latitudine. At latitudo non figura est, sed figuræ, aut quantitatis potius, accidens. Aristophanis interpres in Acharnensibus, cum exposuisset ἐλατήρησιν placentam latam sive panem latum, quæ pulte superimposita immolaretur: subiicit, αἰσὶ τῆς λαμαριώδους, ὅτι τὸ λαμαρινώδης πελανοὶ παρὰ Ἑλληνίδων: nimirum vt indicaret ex latis placentis huius generis, alias ventrosas & intus inanes fieri, alias vero solidas. Empedoclem quoq; ferunt, cum Olympia vicisset equis, quod animatis ex præscripto abstineret, vt pote Pythagoricus, ex myrrha, thure, & aromatibus alijs bouem concinnasse, quem ad panegyricum conuenientibus distribuerit: quod parcentiæ quadam imagine vsurpari à nobis potest, in ijs quæ de fæccaro passim coaptari conformariq; animaduertimus, Cælius ex Athenæi lib. 1. Μαζίνος βοῦς, bos ex farina confectus, Varinus. Seruabis bouem, vel bubulcus oris, Βουκόλησις: hoc velut ænigmatè significabant exilium. Siquidem qui per ostracismum eiciebantur, in Argiuam exulatum ibant: ac illic bos erat æneus insigni magnitudine. Refertur in Plutarchi Collectaneis; Hefychius testatur extitisse in Phasmate Menandri. Bos in stabulo, vide supra Bos ad præsepe. Erasmus quidem in Suida se legisse scribit βοῦς ἐνάλιος, id est Bos marinus: suspicari tamē vitium esse & ἐνάλιος legendum. Apud me vero certum est, neq; ἐνάλιος, neq; ἐνάλιος, sed ἐνάλιος, id est in stabulo legendum. Nam sic habent excusa Suidæ, quæ nos hoc tempore in peximus exemplaria, idq; bis repetunt: sic Apollolius Byzantius, sic alij authores habent. Πολλοὶ βοῦν ἐνάλιον, καὶ αὐτοὶ δὲ τὴν γῆν ἀρτοποίησαν, Qui taurum stimulat, mul-ti, sed rarus arator: in eos qui virtutis insignia aut famam habent, sed vera virtute vacant. In tergoze bouis defedit, ἅπλῃ βοῦς ἐνάλιος, id est supplex implorat auxilia. Natum à cōsuetudine Scytharum, vt testatur Lucianus in Toxaride. Nam apud hos si quis forte læsus esset, neq; suppeteret vltisendi facultas, immolato boue carnes minutim sectas coquebat, ipse in tergoze humi strato sedebat, manibus in tergum reducis. Idq; maximè supplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicunq; vellet opulari, & carniū portionem gustata, dextroq; pede tergori imposito, pollicebatur pro viribus auxilio futurū. Atq; hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur. Toto deuorato boue in cauda defecit, Πάντα εὐτετέρον τὸ βοῦν ἐνάλιον οὐρανὸν ἀπέκλυσε, hoc est, reliquo negotio peracto, in extremo sine defessus est. Boui trituran-ti os nō obligandum, Mosaiæ lex, Deuterom. 25. prouerbij locum habebit, cum significabimus dignum esse mercede vnumquenq; in quouis labore, & illo præcipue fructu qui ex eiusdē laboris genere percipi possit, priuari non debere. Vide supra in prouerbio, Bos apud aceruum. Boue venari leporē, Plutarchus in commentario de animi tranquillitate, veluti de re vehementer absurda, stulta, ac præpostera vsurpat, his verbis. Οὐδὲ τὸ παλαιὸν ἀρτοποίησιν Βουκόλησιν, καὶ τῶν βοῶν τὴν λαγωὴν κνημῆται, δυοῦχος ἐστὶν οὐδὲ τὸ γρηγοῖσι: δεσπότης ἐλάφου, καὶ λαμαρινώδους, καὶ τῆς ἀρτοποίησιν ἐνάλιον, καὶ ἀρτοποίησιν ἀρτοποίησιν, καὶ ἀρτοποίησιν ἀρτοποίησιν, καὶ ἀρτοποίησιν ἀρτοποίησιν, καὶ ἀρτοποίησιν ἀρτοποίησιν, καὶ ἀρτοποίησιν ἀρτοποίησιν. Nam in annalibus frequenter commemoratur bos humanam vocem reddidisse. Volentem bouem ducito, Τὸν θέλοντα βοῦν ἐλαυνε: vtere illorum opera qui ex animo faciunt. Stultitia est venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Sunt & alia quædam prouerbia, quæ in præcedentibus attigi, vt bullimia, buthytia, budoro more, & quæ à bolito, id est stercore bubulo sumuntur: de quibus qui legere copiosius voluerit, Chiliadas Erasmi adeat. De buphago tantum non nihil adijciamus, quanquã & supra leonis id esse epitheton monuerim, & de homine voracissimo dici, vide H. b. & Arcadiæ fluuium esse à Buphago Iapeti filio nominatum, & Herculem buphagon vel buthænan cognominari. Athenæus lib. 10. indicat larum auem Herculi attributam à priscis, quod & ille fuerit ἀδδὴ φάσιν, atq; itidem βοφάσιν esse vocatam. Huc & illud pertinet, Bouem in faucibus portat, βοῦν ἅπλῃ γναθοῖς φέρει, in hominem edacem, vt indicant Zenodotus & Suidas. Natum, vti conijcio (inquit Erasmus) vel à Theagene athleta Thasio, vel à Milone Crotoniata, quorum alter bouem solidum solus comedit, teste etiam Græco epigrammate, tum auctore Posidippo apud Athenæum: alter, vt narrat apud eundē Theodorus Hierapolites, in Olympijs taurum quadrum humeris sustulit, eumq; eodē die solus comedit: Cuius rei meminit & A. Gellius. Cæterum Hercules vt buphagus, quod multi cibi esset, sic & polyphagus, & addephagus, & ab Orpheo in eius hymno pampagus vocatur: & philopotes quod multum biberet, vnde & scyphum eidē dicuntur, vt gauiam propter edacitatem. Apud Lindios pius est Buphagus, id est Herculem execrarit: quod in dei cadere honorem creditur, si ia cum multa conuicia dicantur, Gregorius Naz. aduersus Iulianum. De Buphonijs etiam multa retro dixi. Erasmus in prouerbio Cecidis & Buphonijs Aristophanis verba in Nebulis citat, Ἄνθρωπος δὲ θεοὶ ἀνθρώπων ἀνθρώπων, καὶ κληθεὶς ἐβουφονίων. Quæ sic interpretatur: Prisca hæc sanè atque obsita canis, nec non oppleta eicadis, Ac Cecide cum Buphonijs: cum Δεσποτιώδης in emēdatis codicibus legatur, id est quæ Dipolia respiciunt antiquissima Iouis festa, quorum aliquoties Gyraldus etiam meminit. Vnus prouerbij est de re magno opere prisca, & ob vetustatem iam pridem obsoleta defuetaq; Buphonia festum erat, &c. Huismodi ludos adhuc durare videmus apud Italos, præcipue Romanos, prisca videlicet etiam in infante vestigia, quos illi Tauræos vocant. Buthus obambulat, βοῦς ἅπλῃ περὶ φοιτᾷ, de leuibus ac stolidis dicebatur: à moribus Buthi cuiusdam athletæ, qui vicit in Pythijs ludis: meminit Hefychius. Fieri potest vt ab edacitate id nominis ei inditum fuerit, vt etiam Herculi βουόνης: Vnde videtur dici posse in edaces quoque, Erasmus. Apud Varinum βουόνης, oxytonum legitur, & exponitur ἅπλῃ ἐνάλιος καὶ περὶ πρῶτου ἡμέρας: & rursus alibi apud eundem sic legitur, βοῦς ἅπλῃ περὶ πρῶτου ἡμέρας: qui locus apparet corruptus. Ego malim βοῦς ἅπλῃ, vt apud Suidam quoq; legitur. Videntur sanè Græci à Sulto & 70 simplici

simplici bouis ingenio, vt Butalionis quod Etymologus alicubi scribit, sic etiam Buthi nomen finnisse. Βουθὸς ὁ Λυσίππου τὸ θυμῶν: (lego θυμῶν) Κῶν δὲ πρὸς ἐξέτασιν ἀδελφῶν ὁ ἀστὴρ Βουθὸς. Seleucus insipientem & stultum exponit, Hefychius.

Animus heptaboëus, θυμὸς ἑπταβοῦς, apud Aristophanem, de forti magnos; & inuisus. Nam Homerus Aiaciæ clypeum hoc epitheto insignit, quod septem bouum tergoribus esset obductus, atq; ob id impenetrabilis. Ouidius, Dominus clypei septemplex Ajax. Augiæ stabulum, Ἀυγίης βουστασίον, in hominem, aut in rem maiorem in modū inquinatam. Lucianus in Pseudomante ostendit huius stabula tantum habuisse congesti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Seneca in libello de morte Claudij, in quos (inquit) succidisses, valde fortis licet tibi videaris, maluisses cloacas Augiæ purgare, multo plus ego stercoreis exhausi. Pausanias Eliacorum lib. 1. paulo post initium sic scribit: Eleorum princeps fuit Eleus filius Eurycydæ Endymionis filia, patre Neptuno, si quis credat. Posteri Ἠλίης nomen in Ἠλίς mutauerunt, & Solis non Elei filium faciunt Augeam, vt splendidus de eo loquitur. Augeas iste bouum caprarumq; greges tam numerosos habuit, vt magna pars regionis propter finum illorum inutilis iam esset. Proinde Herculi expurgandum illū persuadet, siue regionis parte, siue alio munere promisso. Quod ille mox fluuiio Minyiciā immisso perfecit. Cæterum Augeas, cum res arte magis quam labore confecta videretur, mercedem negauit: & Phyleum maiorem natu inter filios, à quo tanquam iniquus in hominem bene meritum reprehendebatur, eiecit, &c. Græci hanc Augiæ stabuli repurgationem, inter duodecim eius labores numerant. Extat Epigrammatum Græcorum lib. 1. sectione 46. ænigma elegantissimum de numero armentorum Augiæ. Ὀκταπόδες, Ὀκταπόδες, Scythico prouerbio dicebantur, qui duos possiderent boues & currum vnum. meminit Lucianus in Scytha. Dicit poterit per iocum, in hominem qui sibi locuples videatur: vel in eum cui rusticantæ sunt opes. Fœnum habet in cornu, longè fuge, Horatius in Sermon. conuenit in homines maledicos & feroces. Inde translatur, vt Acroni placet, quod antiquitus bubus cornipetis fœnum pro signo in cornu appenderetur, quo sibi cauere qui forte occurrissent. Idq; ideo fieri solitum Plutarchus in problematibus Roman. 71. autumat, quod copiosiore pabulo, non modo boues, sed & reliquæ animantes ferociant. Hic locus me admonet vt Ebræorum etiam leges de boue cornupeta referam, ex Iosephi Antiquitatum lib. 4. Bouem cornu percussentem (scribit Iosephus, interprete Rufino) dominus interficiat. Si vero aliquā interficiat percussentem taurus, ipse quidem lapidatus moriatur, & neq; ad cibū vitilis habeatur. Si vero culpabilis etiam approbetur dominus, ipse quidem lapidatus moriatur, nec cauens, & ipse moriatur: tanquam ipse eius qui à boue peremptus est, aut mortis extiterit. Si vero seruum vel ancillam bos perimat, ipse quidem lapidatur: triginta vero siclos eius domino, lapidati dominus dare damnatur. Bos autem si à boue percussus mortuus fuerit, vendatur, & qui mortuus est, & qui percussit: & pretium amborum eorum domini sibi distribuunt.

Habent præterea Germani peculiaria sua prouerbia à boue facta, ex quibus nonnulla coronidis vice hæc adieci-mus. Præponemus autem Latina vel Græca eodem sensu vitata, sine bouis mentione. Deo volente, vel vimine nauigabis: Vnestphali dicunt. Vuan Gott vnill so kalbat ouch vnol em ochse: Si Deus voluerit etiam bos vel raurus for-tabit. Anus bacchatur: Vuestphali, Die alte koe vnill byfzen, Vacca vetula mordere vel mortificatim ludere appetit, in præter ætatem indecorè lasciuientes. Camelus saltat: Germani, Vacca in grallis (vt quidam vocant) incedit, Dij bona laboribus vendunt: Germani, Gott gibt einem vnol ein ochsen, aber nit bey den hoereren, Deus bouē aliquando donat, sed non cornibus apprehendendum. Non temere est quod vulgo dicitant: Germani, Man heisset seltern ein koe blümlein, oder blüme, sy hab darn ein pmiten stocken, Bos raro floris nomine appellatur, nisi macula vel vna insignis sit. Solent enim ruri maculosas vaccas flores appellare nostri, vt alias alijs nominibus, bläsis, hoernte, moetschle. Rem odiosam & molestam, quam quis maxime fugiat, desiderari dicimus vt vespa: à vaccis: Er laufft jn nach vnie ein koe den vuestsimen. Hominem qui immoderate & vno haustu plurimum bibat, ἀμυστιπνευ dicunt Græci, nostri instar vacca, vnicken vne em kou. Sic & Nicander in Theriacis de percusso à diptade.

Ἄνθρωπος δὲ ἅπλῃ τῶν βοῶν ὁ ἀστὴρ ποταμῶν νεβελῶς καὶ διὰ τὴν ἑρμητικὴν ἀρετὴν ποτόν.

Hæc hæcenus de boue & vacca dixerim: quibus immorari prolixius volui: quonia bos principatum inter animalia homini vitia semper obtinuit: & cum Heluetia nostra bouum armentis abundet, copiosius de eis scribendum mihi exciuit. Multo enim vitulius iudicio nostratum animalium naturas habere perspectas, quam ijs neglectis aut partim tractatis, moram in peregrinis facere.

DE TAURO.

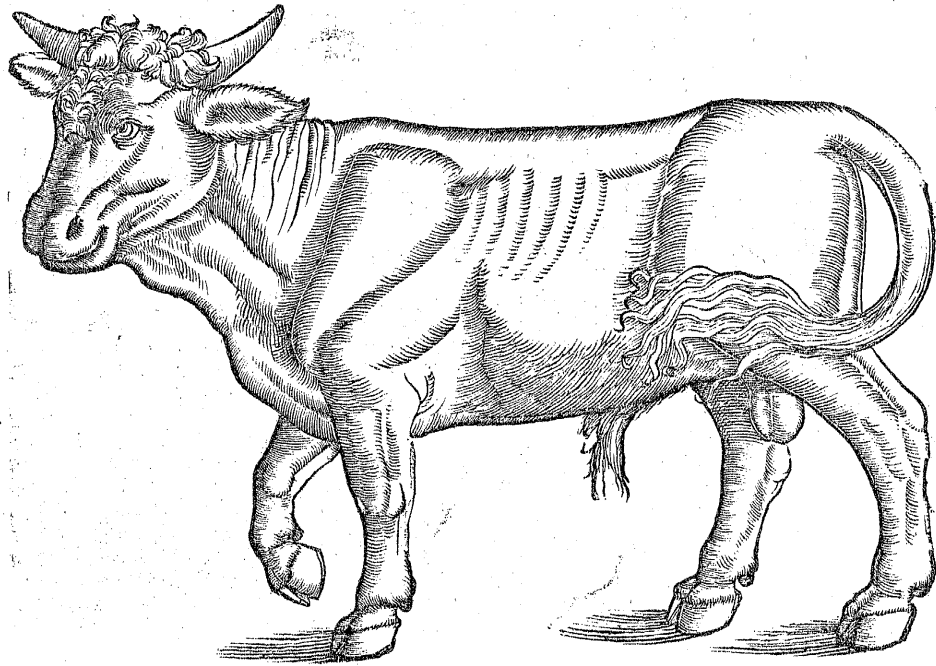
A.

TAURVS bos est ad procreandum referuatus, dux & maritus vaccarum. Accipitur etiam simplici-ter pro forti boue, Vergilius Georg. 1. Ergo age terræ Pingue solum primis extemplo à mensibus anni Fortes inuertant tauri. Sed nos hæc tantum de propriè dicto tauro loquemur, non de boue castrato. Quæcunq; de boue in genere afferri possunt, quorum plurima ad tauros etiam pertinent, iam ante diximus. Græci etiam ταύρον vocant, βοῦν τέλειον καὶ ἐνόχλιον, id est bouem marem, adultum (vt à vitulo & iuuenco differat) & non castratum. Ebræi taurum vocant תור, aliqui bouem simpliciter interpretantur: Vide supra in Ebraicis nominibus bouis. Matthæus Syluaticus tauri exponit taurum, nimirum ex Arabica dialecto: nam & Chaldæi tor appellant תור abir robustum significat, & per excellentiam vel antonomasiam abirum numero multitudinis, pro tauris robustis exponitur Psal. 22. alij caballos reddunt. Italicè toro. Gallicè torreau. Germanicè ein stier, ein vniuecher ster, das vniueher, ein mummelstier, ein hagen. Aliqui taurum non castratum vocant warren vel farr, forsân à par Ebraica voce, quæ & iuuenctum & bouem simpliciter significet: alij ein bollen: nam & Angli dicunt à bulle, vt Illyrij vnibouem in genere: lidem taurum iuuecz quasi iuuenctum.

B.

Taurus animal robustissimum, præcipue colli & capitis robore valet: & frontè validam pugnaq; idoneam habet. Cornua eis infesta natura dedit, Plin. Ea quam vaccis robustiora sunt, Aristotele teste: minorâ etiâ tenuioraq; quam bubus, vt Plinius scribit. Plura vide supra in Boue in B. Homines castrati ita commutatur, vt etiam cæterarum animantium quæcunq; castrata. Nam & tauri, & verueces suâ cornua è contrario gerunt: quod fœminæ quoq;

H 4 cornu

eorum contra, quam mares armantur cornibus. Itaq; illi maiora excisi gerunt, hi minima. Aristoteles sectione 10. problemate 38. Et mox iterum eiusdem sectionis problemate 56. eandem dubitationem soluit cur boues castrati maiora cornua gerant. Tauri potissimum nervosi sunt, & durioribus quam castrati nervis. Cor etiam eorum nervosum esse in Boue dictum est. Collopa Græci vocant pellem in ceruice bouis, vnde colla, id est glutinū sit, vt mox explicabimus capite quinto. Taurorum sanguis fibris refertus est: quare omnium celerrime coit & durefcit, Aristot. Et alibi, Tauro & asino, inquit, inter ea quæ animal generant, crassissimus & nigerrimus sanguis est. Venenosam eius naturam, & contra eam antidota capite 7. referemus. Arnobius libro 7. ridens antiquorum superstitionosa sacrificia: Non enim placet, inquit, carnem strebulam nominare, quæ taurorum est coxëdicibus demitur. Strebula auctore Festo, lingua Vmbrosum appellabatur partes carniū sacrificatarum. Taurorum colla & truces in sublimē iactus, tigrum rapinas, &c. miramur, cum rerum natura nusquam magis quam in minimis tota sit, Plin. In felle bouis inuenitur lapis, quem Arabes Guers appellat, de quo supra in G. diximus. Syluaticus tauri fel priuatim mamacur vocari meminit: vide infra in G. Mense Martio, cui cordi est armenta construere, tauros comparabit, aut huius signis à tenera ætate summittet: vt sint alti, membris amplissimis (ingentibus) moribus placidis, media ætate (& magis quæ iuuentute minor est, quam quæ declinet in senium, cætera ferè eadem omnia in his obseruabimus, quæ in bubus eligendis: neque enim alio distat bonus taurus à castrato, nisi quod huic torua facies est, vegetior aspectus, breuiora (parua) cornua, torosior ceruix, & ita vasta, vt sit maxima portio corporis, ventre paulò substrictiore, qui magis rectus, & ad incundas foeminas habilis sit, Columella & Palladius. Addunt alij, generosum taurum probari, si facies sit minax: si anteriores pedes fortiter figat ac terram fodiat: si cauda erecta, sed modice incuruata sit: si cornua in promptu ad feriendum. Obseruandum est inquit Varro, vt boues mares feminis boni sint, quorum & forma est spectanda, & qui ex his orti sunt, vt respondeant ad parentum speciem. Et præterea quibus regionibus nati sunt, refert. Boni enim generis in Italia, pleriq; Gallici ad opus. Contra iugatorij Ligulici. Transmarini Epirotici non solum meliores totius Græciæ, sed etiam Italiæ, tametsi quidam de Italicis, quos propter amplitudinem præstare dicunt, ad victimas faciunt, atq; ad deorum seruant supplicia: Qui sine dubio ad res diuinas propter dignitatem amplitudinis, & coloris præponendi. Quod eò magis sit, quod albi in Italia non tam frequentes quam qui in Thracia, vbi alio colore pauci, Varro.

Diuerfa boum genera proposuimus supra in Boue cap. 2. Cæterum Oppianus poëta Græcus libro 2. de Venatione, vbi de tauris scribit, non boum sed taurorum (tauri nimirum nomine tanquam digniore omne bubulum pecus complectens) diuerfa facit genera: & primum Aegyptios commemorat tauros, non aliter quam nos boues supra: mox etiam Phrygios similiter, qui colore sint *ζαυβοί* vt *Φιλεζαροί* τε, id est, flauo & flammeo. Deinde Aonios, Armenios, & Syrios similiter, vt nos supra ex Aliano. Syrios quidem etiam Assyrios & Pellaos vocat, & in Cherroniso nasci scribit: atque hos ipsos esse, quos Herculem Geryoni in Erythea abstulisse fama sit. Est autem Pella ciuitas Syriæ, quæ aliàs Apamea, à Pella Macedonia sic dicta, & Beronice postea, Stephanus. Idem Cherroneum Syriæ ciuitatem, eandem Apameam facit. Secundum alios, Pella Cætesyriæ ciuitas est, quæ & Bûtis vocabatur. Pausanias tamen sentire videtur, Herculem boues ex Macedonia Pella abegisse, cum loca circa Ambraciam atq; Amphilocho Geryonem imperio tenuisse tradat. Aethiopici tauri Pausaniæ rhinoceroses sunt: vt boues luci, e-Iephanti: Vnde apparet bouis & tauri nomen ad quadrupedes syluestres maiores diuersorum generum à veteribus applicatum fuisse. Cibyrici tauri apud Suetonium in Gordianis, nominantur à Cibyris. Stephanus Cabalidem urbem esse docet prope Cibyram, iuxta dorsum Mæandri, & Cibyricas à Lydis ortos esse, qui regionem illam occupauerint. Meminit etiam Strabo.

Vita bubus foeminis quindecim annis longissima, maribus viginti: robur in quinquatu, Plin. Græcis sacrificaturis

turis moris erat, tauros explorare farina apposita. Nam si gustare abnuissent, concipiebant inde, haud valere satis, Cælius. Laser è filphio cauernis dentium in dolore indi cera inclusum, Plinius non suadet: quoniam tauros inflammaret naribus illitum, & serpentes auidissimas vini admixtū rumpat. Si tauris oleo rosaceo nares inunctæ fuerint, obtenebrantur, Africanus in Geoponicis. Coire tum mares, tum foemina anno ætatis primo peracto incipiunt, quoad facultas sit procreandi: verū quod magna ex parte fit, vel anniculi, vel nacti octauum mensis Venerem adeunt. Sed enim quod maxime confessum habemus, bimatu generant, Aristot. Qui quadrimis minores sunt (qui annum secundum non attigerint, Didymus) maioresq; quam duodecim annorum, prohibetur admiffura: illi, quoniam quasi puerili ætate feminandis armentis parum habentur idonei: hi, quia senio sunt effæti, Columella. Idem de vaccis intelligendum est, Didymus. Generationem quadrimi implent, & singulis denæ eodem anno traduntur, Plinius. Tauri duo sufficiunt matribus seu matricibus septuaginta, vide supra in Boue cap. 3. Duobus ante congressum mensibus cum vaccis tauri pacisci non debent: deinde admittendi sunt, nec impetus corū coercendus. Sunt autem expleudi herba. Quod si pastura non satis esse videatur, cicera, aut orobos, aut hordeum macerare, & eis offerre conuenit, Didymus. Tempus admiffuræ optimum, medium veris. Neq; enim omni anni tempore Veneris libidine flagrat, sed decurso breuiter lasciui ardoris spacio, aliàs semper tanquam ratione quadam & modo se à cocundo abstinere. Salax minime inter mares bos est, Aristot. Post conceptum vaccæ, nunquam cum illa coit. Quamobrem Aegyptij virum fortem eundemq; temperatum significaturi, taurum in tægrâ valetudinis pingunt, Horus. Tauri non sepius quam bis die ineunt, Plinius. Seniores nec sepius quidem foeminam eandem, eodè superueniunt die, nisi ex intervallo. At iuniores, & eandem sepius cogunt, & pluries petunt ac superueniunt, vigoræ suæ ætatis, Aristot. Taurus tanto ardore genitalem neruum contendit ad vaccæ adiunctus, vt sine motu villo semen emittat ac si à muliebri genitali neruus in aliam corporis partem aberauerit, vaccam rigidissima intentione vulnerat, Gyllius ex Hero Apolline. Bos vno initu implet: idq; merito, agit enim tam vehementer, vt foemina vix tolerans succumbat, Aristot. Taurorum ceruorumq; foemina vim non tolerant: ea de causa ingrediuntur in conceptu. Plin. Boves laboriosius quam equi coeunt, Aristot. Si forte conceptio pererrauerit, vicetimo post die marem foemina recipit, Aristot. vel repetit, vt Plinius. Quod si tauri ad coitus torpescant, caudam (vōvōi: accipitur autem hoc loco pro genitali) ceruinam vrens & coterens, atq; leuigatos cum vino, pudendum tauri atq; testiculos vngito: cōfestimq; vel ad insaniam vsq; pruriet in Venerem. Quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam in animalibus cæteris, in ipsiq; hominū genere similiter vsu veniet. Soluit autem pruritum illum exorbitantem, oleum inunctū. Iam vero polyspermos, polygonusq; vocata herba, animalia ipsa reddet multis numeris foecundiora. Quintilij. Ego vnam & eandem herbam vtriusq; nominibus istis intelligo: Quamquam crataegon non quoq; diuersam à polygono herbam, & polycarpon appellari, & foecunditatem augere inueniam. Taurus tempore coitus tantum cum foeminis paciscitur, cæterosq; oppugnat mares: temporibus cæteris mares inter se conuertuntur: quod coarmentari dicitur. Iam Epiri prouinciæ tauri sepius trimestri temporis spacio non apparent, Aristot. Per libidinem tauri efferantur, vt etiam arictes, & hirci. Qui enim superiore tempore focij iugi concordia paciscerentur, coitus tempore dissident, & alter alterum libidinis rabie inuadit. Idem. Coit qui vicerit: cumq; is Venerē iata debilitatus languerit, aggreditur victus ille languentem, & plerunq; superat, Aristot. Hanc taurorū concertationem elegantissimus poëta Oppianus lib. 2. de Venatione pulcherrimè describit. quem locum vt à Petro Gyllio translatus & Aeliani historiae de animalibus historiae insertus est, huic apponam. Sequitur (inquit) vt dicā, quem admodum pro vaccis taurorum maxime riuales & perpugnax natio, acerrime inter se certet. Vnus præstantissimus in minorum taurorum & vaccarum armentum dominatur. Hunc magnum regem perhorret grex armentorum: cornibus armatum, vaccæ hunc maritum suum impotenti ferocitate exultantem, eo maxime tempore tenent, cum diuersorum armentorum tauri alij in alios mugiant, & ab reliquis separati, ceruicem iactantes inter se munitantur. Tum sanè vtrinq; vehemens instat pugna. Primum infesto obtutu inter se inuentur, atq; agresti iracundia ardentem, ignem naribus spirant, & terram pedibus spargunt, & puluerulenta iactatione, & martiali spiritu contentissime vociferans vterque prouocat alterum. Ac posteaquam tuba signum dederunt, ad pugnam acerbam effreni impetu ruentes, inter se mutuis vulneribus cædant. Et quemadmodum in pugna nauali duæ præstantes naues permultis militibus armatis fulgentes, & vehementi vento & remis propulsæ, contrarijs prorsus rostra inter se mutua allidunt & concrepant armis, & strepitu virosum: sic taurorum in cœlum tandiu sonitus fertur concurrentium, dum eorum alteruter ex certamine victoriam retulerit. Victus cum dolens de pugna à se male pugnata, tum verecundans in armento comparere, in syluam proficiscitur, & separatim à cæteris paciscitur, ac in montibus aliquandiu se tanquam athleta quispiam exercet, dum collegerit vires, quibus cum se confirmatum sentit, statim vociferatur, adeo vt sylua ad eius mugitus vehementer resonet: Ac posteaquam validiore suum quam hostis mugitum esse perceperit, iam robori suo confidere incipit, & ad prælium descendens, facile ante victorem vincit, vt qui passionibus se exercuerit, & remotus ab omni Venerē virum enervatrice vixerit, Hactenus Gyllius ex Oppiano: Nos pauca circa postremam partem Græcis collata emendauimus: Rem eandem Vergilius Georgicorum lib. 3. tanta virtute poetica describit, vt temperare mihi nequeam, quin ea quoq; operi nostro asceam:

Sed non vlla magis vires industria firmat, (a' seruat)
Sine boum, sine est cui vtrator vsus equorum.
Pascua post montem opposuimus, & trans flumina lata:
Carpi enim vires pascuatum, vtriq; videndo
Dilectibus illa quidam illecebris, & sapes perbos
Pascunt in magna sylua formosa iuuenca:
Vulneribus exulcis: laui ater corpora sanguis:
Cum genuerit: eboant syluæq; & magnis Olympus:
Pictus abut, longæq; ignotis exultat oris:
Vicit oris, tum quos amissit inultus amores:
Ergo omni cura vires exercet: & inter
Fronduibus hirsutis, & carice passus acuta:
Arboris obnixum tranco, ventosq; lacessit
Post ubi collectum robor, vtriusq; recepta

Quam Venerem, & caci stantulos auertere amoris:
Atque ideo tauros procul, atq; in sola elegant
Aut intus clausos sater a ad præsepia seruant.
Foemina: nec memorem patitur meminisse nec herba
Cornibus inter se subigit decernere amantes.
Illi alternantes multa vi prælia miscent
Vtriusq; in obnixos vrgenter cornua vasto
Nec nos bellantes vna stabulare: sed alter
Multa gemens, ignominiam, plagasq; superbi
Et stabula aspectans regnis excessit agrestis.
Dura iacet pernox (ad pernix) instrato saxæ enbils,
Et tentat sese: atque irasce in cornua discit.
Istibus: & sparsa ad pugnam proludit arena.
Signa mouet: præcepisq; oblitum fertur in hostem.

Fluctus

Fuillus ut in (al. vit) medio capis cum albefcere pono
Ad terras, manne sonat per saxa: nec ipso
Variisibus, nigramq, alte subiectat (al. subiectat) arenam.

Longius, ex altoq, sanum trahit: vitq, volutus
Monte minor procumbit: at ima exaestuat vnda

Plura vide in fra in proverbio, Abiit & taurus in syluam. Quam acuse taurus audiat vaccam tempore libidinis mugientem, & spatio vellongissimo accurrat, in Boue supra dictum est cap. 3. Greci asserunt, si mares creari velis, finistrum tauri in coitu ligandum esse testiculom: si foeminas, dextrum: tamen tauros diu ante abstinentos (Venerere) vt cum tempus est acrius in causas dilati feruoris incumbant, Palladius in Martio: & Africanus in Geopon. Græcis: qui & hæc addit: Vt masculus nascatur, spirante Borea quidam congressus præparant: vt foemina, Austro. Si tauri post coitum ad dextram partem abeant, generatos mares esse tradunt: si in læuam, foeminas, Plinius: & Horus in Hieroglyphicis, Quamobrem Ægyptij, inquit, mulierem quæ filiam pepererit, significaturi, taurum 10 piagunt sinistrorsum respicientem: sin filium, taurum qui se vertat dextrorsum. His similia, vel eadem potius, de equis etiam scribant authores, quantum atinet, inquam, ad curandum, vt mas vel foemina procreetur, vel vter sexus conceptus sit, discernatur, vt in Equo referemus cap. 3. In Gallia circa Gratianopolin multi vel inni genus nasci audio ex asina & tauro, quod vulgò iumar appelletur, Apud nos etiam viros fide dignos affirmamus audiui, visum sibi equum ad pedem montis Splugi (vt nos vocamus) in Rhatia ex equa & tauro generatum.

D.

Tauris in aspectu generositas, torua fronte, auribus setosis, cornibus in procinctu dimicationem poscentibus. Sed tota comminatio prioribus in pedibus stat, ira gliscente alternos replicaas, spargensq; in altum harenam, inperfo puluere ad lucem procinguntur, Plutarchus) & solus animalium eo stimulo ardescens. Vidimus de imperio dimicantes. & ideo demonstratos rotari, cornibus cadentes excipi, iterumque resurgere, modo iacentes ex humo tolli, bigarumq; etiam cursu citato velut aurigas insistere, Plinius. Tauri animosi, iracundi, furibundique sunt. Sanguis enim eorum fibris refertior est, quare omnium celerime coit & durefcit, Aristot. Contra, quorum sanguis tenuis & sine fibris est, vt leporis & cerui, timida sunt. Cur taurus iratus costas per caudâ verberet, in Leone qui idem facit, explicabimus. Taurus nisi castretur, ferocit & inflat cornibus: ad iracundiam facilis, præcipue si prouocetur. Extra armenta solitarius ferè, non longè tamen à vaccis pascit. Taurum color rubicundus ad iram excitat, vt amplius in Philologia dicemus. Non eadem in tauros (quæ in vaccas) exercetur imperia, qui freti viribus per nemora vagantur, liberosq; egressus reditusq; habent: nec reuocantur, nisi ad coitus foeminarum: Columella, cum dixisset de vaccis crepusculo reuocandis sono butcinæ. Animalia fortia grauiorem habent vocem, vt taurus & leo: timida acutam, Aristoteles in Physiognom. Nos in boue supra, ex ipso etiam Aristotele, docuimus 30 tauri vocem acutiorem esse quàm vaccæ. Proinde illam hoc in loco comparatione aliorum animalium grauem dicemus, non item vaccæ. Cui obiectioni forsan vt occurrat, mox addit: Verum præstiterit fortassis non ex acumine aut grauitate vocis, animal timidû aut forte iudicare: sed validam vocem fortitudinis, remissam & infirmam timiditatis signum faciemus. Ουμοειδής, id est, animosa sunt, quorum crassa & plena ceruix est: referuntur enim ad tauros animosos, Arist. ibidem. Taurus animo incitatus, eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil vt eum, neq; bubulcus, neq; metus vllus reprimere queat. At qui cum quidem ipse homo fistit, atq; ab impetu continet, si dextrum ipsius genu fascia deligauerit, Alianus. Hinc est forte quod Rasis scribit, bouem ferum si fune laneo ligetur, mansuescere. Caprificus tauros quamlibet feroces collo eorum circundata, in tantum mirabili natura compescit, vt immobiles præset, Plinius. Huius rei rationem Cælius Calcagninus inquiri libro 2. epistolarum. Gyllius ex Plutarcho citat, si ad sicum (non caprificum, vt alij) alligetur, mansuescere. 40 Ego de caprifico intelligere malim: Nam & caules caprifici, si carni bubulæ inter elixandum addantur, vt Plinius alibi scribit, magno ligni compendio eam percoquunt. Hominem nouissima calamitate castigatum designatur Ægyptij, taurum pingunt, caprifico illigatum: hic enim cum mugit, si de caprifico ligetur, redditur mansuetus, Horus Apollo. Michridates Ponticus cum somnum caperet, sui corporis custodiam non modo armis & satellitibus excubitoribus committebat: sed & tauro & equo & ceruo, quos mansuefactos habebat. Ijenim ad custodiam eius dormientes aduigilantes, si quis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione quam mox percipiebant, atq; ille migitu alter hinnitu, alius sua propria voce, cum à somno excitabant, Alianus. Taurum vsus aperto Marte aggre ditur, conferta iam pugna, sternit se resupinatum, dumque taurus ferire conatur, ipse suis brachijs amplectitur: cornua, ore morsum: armis deligit, prostermitque aduersarium, Aristoteles. Vri tauros, ex ore cornibusque coram pedibus omnibus suspensi, pondere fatigant: Nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior, Plinius. 50 Tauri solent diuersi assistere clunibus continuati, & cornibus facile propulsare lupos, Varro. Tauri cæteris animantibus satis mansuetos se præbent, præterquam illis, quæ rapacitate alias adoriuntur. Has viribus coniunctis sæpe impugnant: & linguas in certamine exerunt, Author obscurus. Elephantos Romæ aduersus tauros pugnas se Luencillorum ædilitate curuli Fenestella tradit, Plinius. Vri si quando tauros aggrediuntur, sciunt quibus potissimum partibus immorentur, nec aliud quam cornua aut nares petunt, &c. Vide in Vrso D. Tauro & asino aduersarius est coruus: quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos lacret. Tauri quomodo ab aquila germana siue chrysaëto inuadantur, vide in aquila D. ex Aliano.

E.

Boum coriis glutinum excoquitur, taurorumq; præcipuum. Præstantissimum fit ex auribus taurorum & genitalibus. Nec quicquam efficacius prodest ambullis. Sed adulteratur nihil æquè, quibusuis pellibus inueteratis, 60 calciamentisq; etiam decoctis. Rhodiacum fidelissimum, eoque pictores & medici vtuntur. Id quoq; quod candidius, eò probatius. Nigrum & lignosum damnatur, Plinius: Et alibi, Ichthyocollam (inquit) quidam ex ventre piscis eiusdem nominis, non ex corio fieri dicunt, vt glutinum taurinum. Collan, id est, glutinum, aliqui xylocollan vocant, quod in ligno ferruminado eius sit vsus, alij taurocollan. Probatissimum Rhodium est. Ex boum coriis conficitur, colore candido, & lucem transmittit: nigrû deterior, Dioscorides. Dædalo inuentori præter ferrâ, asciam, perpendicularum, & terebrum, glutinum quoq; debemus (teste Plinio) quo tenaci nexu haberent simul qua alia ratione coniungi aptius non poterant. Inest coriis omnibus mucosus lentor, aliis minor, aliis copiosior, vt in bubulo: ex quo glutinum faciunt. Fabri affirmant, vbi conglutinata sunt ligna minus frangi, quam vbi continua. Collopa Græci vocant pellem taurinæ ceruicis (vel partis inferioris in ceruice) vnâ cum pinguedine adhaerente, vnde pisci collabos faciebant. Alij suum & boum duriora coria circa collum interpretantur, vnde collabi fierent. 70 Sunt

Sunt autem *μαρμα* fidium epironia, id est clauiculi in cithara, quibus intenduntur & remittuntur fides. *Κόλλα* & *κόλλα* pellis in dorso bouis, vnde gluten conficiebant: *κολλεα*, coriorum quædam segmenta ex quibus glutinum coquitur. Sytiaticus triafalaicum, nescio qualem vocem, crediderim autem à tauro colla corruptam; gluten taurinum exponit. De glutinandi ratione docet Plinius lib. 16. cap. 43. Glutinum vulgare è pollinis flore temperatur feruente aqua, minimo aceti aspersu. Nam fabrile gummisque fragilia sunt, Plin. Et alibi, Scammonium (inquit) laudatur Colophonium, Mysium, Prienense: specie autem nitidum & quàm simillimum taurino glutini. Taurorum felle aureus ducitur color, Plinius: Hermolaus addit, aramentis atq; pellibus, qualia cholobaphina cognominant. *Χολοβόλη* *χρυσή* *δαίμη*, οὗτω ἴδι ἐπι τῆς ταυροῦ τῶν οἰ δ' ἄνισοι πῦρ χρυσοῦ δὴ ἐκάλεισαν, Pollux. Et Plinius alibi, Taurino præcipua potentia, etiam in ære, pellibusq; colore aureo ducendis. Item, Aes coronarium tenuatur in terito cum oleo illinito autem cum vino meraco; sel verò fursures extergit, Hippoc. de morb. mul. lib. 2. Ad faciendum capillos albos, Hercules hirundinis terens cum felle tauri, vng. Gal. eap. 2. Tauræa, scuticæ ex corio bubulo: Iuuenalis Sat. 6. Tauræa punit Continuo flexi crimen facinusq; capilli: Malthæ calidariæ ad balnea compositio huiusmodi est, sanguini taurino & oleo florem calcis admisce, & rimas coniunctiois obducito. Itè ficum, & picem durâ, & ostræi tellas siccas simul tundes. His omnibus iuncturas diligenter adlines, Palladius lib. 1. Tit. 41. Ex eodem frigidariæ malthæ compositionem, quæ cum cæteris sanguinem bubulum recipit, supra posuimus in Boue. Est sanè malthis aprus bubulus sanguis, quod quam cæterorum animalium crassior sit, & cito cocat dureturq; præcipue taurinus, qui eo nomine etiam inter venena est: ideoq; is calidariæ malthæ, vbi crassior & firnior materia requiritur, frigidariæ autem bubulus simpliciter additur. Epigrammatum Græcorum lib. 1. sect. 33. extat 20 epigramma Philippi: in tauros, qui trahebant naues.

F.

Tauris Ægyptij vesciebantur, vaccis non item, vt supra diximus. Hircorum caro tum ad coquendum, tum ad succum bonum generandum, est deterrima: hanc sequitur, arietum. post, taurorum. Porro in ijs omnibus carnes castratorum sunt præstantiores: vtulorum autè pessimæ, tum ad coquendum: tum ad succum bonum generandum, tum ad nutriendum, Galen. lib. 3. de alimentorum facultatibus.

G.

Serpentium senectus in pelle taurina adalligata spasmos fieri prohibet, Plin. Taurini cornu scobs cum aqua pota, sanguinem profluentem sistit, Galenus & Rasis. Similiter sumpra ventris etiam profluuum sæpenamero 30 cohibet, Galenus. Taurini cornu veteris ex parte ima cinis, inperfo potioni aquæ, aluum sistit, Plinius. Tauri cornu combures eo loco vbi serpentes fuerint, & statim fugient, Sextus & Aesculapius. Sanguis taurinus discutit mollitq; arities cum potentia illitus, Dioscorides. Panos & apostemata in quacunq; parte taurinus sanguis aridus tritus discutit, Plinius: qui idem etiam de bubulo simpliciter eodem in loco tradit. Galenus de medicam. simplicium viribus lib. 10. cap. 4. reprehendens curiosum vsu ex sanguine animalium quorundam, quorum loco facillora paratu alia & præstantiora medicamenta habemus. Vrforum (inquit) sanguis, si abscissibus imponatur, fieri potest vt concoquat. Adijciam vero etiam caprinam, hircinum, taurinum. Licetq; tibi, si voles, præteritis sexcentis medicaminum parabilem, quibus concoquuntur abscessus: vrfos, tauros ac hircos maclare, quolibet scilicet vsu. Nec enim quisquam semel imposito in partem medicamento, promissum eius exiget. nec etiam si refrixerit vt iam cogatur. Tauri sanguis serpentes necat, Aesculap. Maculas omnes illitus de facie tollit, Sextus & Aesculapius. Calidus ossa fracta fomentat, Innominatus: forte legendum ferruminat. Si sanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem, modice & cum aceto sumptum: Nam de taurino credere temerarium est, Plin. Taurinus si n quis aridus tritus contra parotidas prodest, Plin. Magnificant quidam aduersus podagras sanguinè tauri per se, Plinius. Sanguis taurinus ad podagram equi, in Hippiatricis. Aridus cû cotyledone herba phagedænis & hylulis immittitur, Plinius. Antidota aduersus taurini sanguinis venenum, vitimo huius capituli loco proferram. Taurina pinguedinis frequens medicis vsus est, quamobrem quomodo ea præparetur, & odoramentis imbuatur, repetam hic ex Dioscoride, præsertim cum ad aliorum quoq; animalium pinguedines idem apparatus ex æquo pertineat. Prunatin (inquit) taurorum pingue sic curari debet: Renibus euulsum pingue profluente amnis aqua ablato, detrahitq; cumicis, sic illi nouo, postquam exiguum salum inperferis, liquefacito: dein in nitentem aquam excolato, & vbi concrefcere cœpit, manibus iterû confricando vehementer lauato, aqua sæpius in fusa resufaq; donec quam optime clorum videatur, rursus in olla cum pari modo vini odorati decoquito, & cum iterum 50 est turbuerit, demò ab igni vase, ibidem finito pernoctare: post die si grauer adhuc oleat, noua olla repetitû, vno odorato perfundatur: eadem quæ prius fiant, dum omne virus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa, quibus sal aduersari solet, sed ita paratum nõ magnopere albescit. Eodem modo pardorum (*παρδαλιον*, id est pantherarum, vt etiam Plinius habet, & capituli in Dioscoride titulus) ac leonû pingua curari oportet: (In Græco additur, & apri, & camelæ, & equi, & similia: quæ verba interpretes omittunt, eam nimirû ob causam quod in titulo capituli non habeantur: Plinius tamè camelæ adipem similiter curari testatur.) Hæc Dioscorides, ex quo supra etiam bubuli seui curationem scorsim dedimus. Nunc eadem de re Plinium audiamus: Quæ ratio adipis (inquit) eadem in his quo ruminant, seui est, alijs modis non minoris potentiz. Perficitur omne, exceptis venis aqua marina vel salsa lotû, mox in pila tusum, aspersum marina. Crebro postea coquitur, donec odor 60 oauis aboletur. Mox assiduo sole ad candorem reducitur. A renibus autem omne laudatissimum est. Si vero vetus reuocetur ad curam, liquefieri prius iubent: mox frigida aqua lauati sæpius, dein liquefacere affuso vino quam odoratissimo. Eodemque modo iterum ac sæpius coquunt, donec virus euanescat. Multè oriuiam sic taurorum leonumq; ac pantherarum, & camelorum pingua curari iubent, Vnus dicitur suis locis Plinius. Cæterum odoramentis imbuendi, taurinum & vitulinum nec non ceruinum pingue, & eiusdem animalis (cerui) medullam, ratio hæc est. Pingue quod odoratum reddi debet, demptis, quo diximus modo, membranâ, clotum & vino quam odoratissimo, nulla uariis aqua diluto, seruefactum, pernoctare sinitur: alterum id genus vinum eadè mensura infunditur, colliquatur, & exquisitè colatur: nouemque eius heminis, iunci Arabici septem drachmæ adijciuntur. Quod si ipsum odoris fragrantioris fieri voles, quadraginta floris eiusdem drachmæ, cum paribus palmæ, cilami, & cæteris modis adduntur, & xylobalami, aspalathi singule drachmæ, cinnamomi, cardamomi, & nardi, 70 singula vnciz. Omnia exactius tunduntur, & affuso vino odorato, in vase operto, quod supra carbones firmiter collocatum

De Quadrupedibus

collocatum sit ter efferescunt, & semoto ab igni vale inibi pernoctant: post die vinum effunditur, aliudq; generis eiusdem adijcitur: ter simili modo bene conseruascit: deinde matutinis exempto adipe vinum effundatur: & abluto vase, si quid imo subfidens hæsît, detergatur: postremò eliquatum pingue & excòlatum, ad vsus reconditur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur, quod antea curatum est: verum ante dicta prius inspissari solent; quòd facilius sibi odoramentorum vires adsciscant. Itaq; assumens quodcunq; horum volens, cum vino seruafacitò, inpositis vnà myrti ramulis, serpyllo, cypero, item aspalatho plenius tuso: aliqui tamen ad hunc vsum, vno dubitat horum contenti sunt: cum autem ter efferbuit, exemptum leniter & linteò colatum, aromatis, vti expositum est, imbuitur. Hæc tenus Dioscorides. Nunc de adipis siue seui taurini facultatibus, in genere primum agemus ex Galeno: deinde particulatim ex diuersis authoribus. Galenus igitur lib. 11. de simpliciu pharmac. facultatibus cap. 4 Taurorum adeps (inquit) suillo multò calidior est & sicior. Hoc interim addendum, marem scemina esse tum calidiorem, tum sicciorem: marem autem castratum ad similitudinem sceminae, velut quicquid iuuenilis est ætatis. Et inter iuuenilia scemina mare humidior est, & minus calida. Sic & adeps vitulinus taurino minus tum calidus est, tum siccius. Cæterum quanto sicior calidiorq; suillo est taurinus adeps, tanto superatur à leonino. Itaq; tanquam in medio consistens, merito vtrique medicamentorum miscetur generi, & ei scilicet quòd scirrholis medetur: & ei quod phlegmonas concoquit: cuiusmodi est tetrapharmacum quod vocant, ea cera, resina, picco, & adipe còstans. Nam siue in hoc taurinum, siue vitulinum, siue hircinum, siue caprinum, siue suillum indideris, semper puri mouendo aptum, & concoctorium medicamen effeceris. Taurinus tamen fossoribus & messoribus, & omnibus carnem duram habentibus siue ob naturalem temperiem, siue ex ratione ac forma vitæ, magis conuenit. Hæc Galenus: & alia quædam de adipe in genere: quibus explicatis reprehendit illos qui astringendi vocabulo apud Græcos abutuntur: ex quibus etiam Dioscorides non recte caprinum adipem suillo magis astringere scribit: item taurinum, bubulum, & vitulinum aliquantum astringere (quanquam posterioris huius dicti Galenus illic non meminit) cum potius aliquid caloris & acrimoniæ habere dicendum ei fuisset: & caprinum suillo acriorem esse, & calidiorem siccioremq;. Vincit maculas in facie taurinum seuum vitulinum uel fel, cum semine cunilæ, ac cinere & cornu ceruini, si canicula exoriente comburatur, Plinius. Compositioni cuidam ad alopecias miscet adipem taurinum, Galen. 2. 1. 1. Sepum tauri cum resina & creta Cimolia impone, omnè duritiem discutit, Sextus. Aesculapius similiter, nisi quòd pro creta Cimolia ceram habet: quod magis probò, cum ad Galeni iam dictum tetrapharmacum accedat. Arborum resina panos & similia cum seuo taurino & melle sanant, Plin. Parotides miro remedio comprimit adeps vrsinus, pari pondere cum seuo taurino & cera permixtus, atq; adpositus, Plinius & Marcellus. Ruta emendat vitiligines, verrucas, strumas, & similia, cù strychno & adipe suillo ac taurino seuo, Plinius. Ad sceminarum strumas cinis aspidum cum seuo taurino imponitur, Plin. Podagris medetur vrsinus adeps, taurinumq; seuum, pari pondere & ceræ: addunt quidam hypocisthidem & gallam, Plin. Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admixto anseris adipe, taurorumq; seuo, & cæsyro, Plin. Ad dysenteriam, omentum vitulinum vel taurinum farragine excalesfactum, pectini & genitalibus impositum mirè medetur. Alexander Benedictus. Taurina medulla tertio loco post ceruinam & vitulinam laudatur: sequuntur eam caprina & ouilla, Dioscorides. Ex medullis optimam semper expertus sum ceruinam, deinde vitulinam. At hircorum & taurorum, tum acrior est, tum sicior. Itaq; durities scirrholas emollire nequit, si qua etiam memoria manet eorum, quæ in quinto libro de his sunt prodita, Galenus de simplicib. 11. 5. Tauri medulla in vino trita & potata, torminosos emendat, Sextus: Aesculapius non torminosos habet, sed tremulos, sed rectè legi potest torminosos: nam & vaccarum & vitulorum medulla dysentericos sanat. Rafis ad neruorum contractiones ea vtitur, quanquam foris illita, his verbis: Medulla tauri ad ignem liquata, si miscetur quarta pars myrrhæ rubentis, & olei laurini tantundem, manusq; ac pedes tauri ad ignem liquata, si miscetur quarta pars myrrhæ rubentis, & olei laurini tantundem, manusq; ac pedes inungantur diluculo & vesperi, neruorum contractiones soluit, lenitq; artus. Gliris pingue, & gallinæ adeps, & medulla bubulina, vel taurina, liquefacta tepensq;, infusa auribus plurimum prodest, Marcellus. Taurinum secur lento igne frictum, & dentibus impositum, simul atq; tetigit, dolorem discutit, Gal. eup. 2. Ad cæliacos: taurinos renes frictos potui dato, Gal. eup. 3.

Taurinum fel Dioscorides ouillo, suillo, hircino atq; vrsino præfert: & postea, Vrsinum (inquit) ouillum uel eadem taurino potest, sed minore efficacia. Galenus de simpliciu pharmac. lib. 10. cap. 12. Taurorum bilis (inquit) calidior & sicior est, quàm bouum castratorum. Et quorundam ego taurorum bilem vidi cæruleam, flaua nimirum superassata (quod ob nimiam fatigationem, & sitim famemq; contingit) quam medicamento præparando inijci vctui. Facile autem est ex colore conijcere, quòdam fel calidius acriusq; sit, quod contra. Taurinum fel miscetur cum melle vulnerarijs emplastris, theriacisq; medicamentis quæ foris inunguntur, Dioscorid. Melle mixtum vlcera maligna sanat, Rafis. Ròdit vulnera fel, præcipuè taurinū, Celsus. Vlcerà cætera sanantur felle taurino cum cyprino oleo, Plinius cum de vlceribus erurum & tibiariū paulo ante locutus esset. Contra phagedænas cum melle vtiliter inungitur, Diosc. Phagedænis & fistulis immititur cum succo porri aut lacte mulierū, Plinius. Ambullis prodest fel tauri Plin. Illitum super simiæ morsum, persanat, Sextus. Vlcerà in capite tanquam proprius morbus præcipuè in infantibus nascuntur, sed & viros & mulieres grauiter molestant: hæc ergò felle taurino cù aceto tepesfacto inlita, efficaci remedio sanantur, Marcellus. Mixtum cum nitro & vino & oleo, quod fatis sit, vlcerà capitis vel feruescentem scabiem sanat, Marcellus. Alopecias felle taurino cum Aegypto alumine tepesfactis illinunt, Plin. Leporinæ lanæ exulfæ cinis cum oleo myrtino & felle taurino & alumne trito miscetur, tepesfactumque medicamen illitum ad fluentes capillos admodum prodest, Marcellus. Cum nitro cretæque cimolia, lepras furfuresq; efficacissime exterit, Diosc. Fel tauri vel asini, vtrumque per sese aqua infractum, euitatisq; solibus ac ventis post detractam cutem, maculas in facie vincit, Plin. In faciem illitum, lentiginis purgat. Comitibus datur seuum castrarum cum felle taurino pari pondere decoctum, & in folliculo follis reconditum, ita ne terram attingat, potum vero sub limine est: aqua, Plin. Alcheron, id est duram lapidis instar substantiam, quæ in felle bubulo reperitur, comitialibus prodesse & aciem oculorum promouere, ac ne quid humoris in oculis colligatur prohibere, supra in Boue docuimus ex Rafi: Quòd si desit alcheron, substituatur ei sesquidenarius de felle tauri nigri, eodè autore. Belle tauri cum oui albo collyria sunt, aquaq; dissoluta inunguntur per quadruum, Plin. Cum melle & balsamo oculorum vitia curat, Aesculapius. Ego, vt apud Sextum reperitur, potius legerim, hoc modo: Cum mulso & melle Attico inunctum, suffusionem & caliginem oculorum sanat. Fel tauri, hyænæ, perdicis, scari apud Gal. 2. 1. 1. 4. 7. ingreditur compositiones quasdam oculares ad incipientes suffusiones, & omnem visus hebetudinem & cicatrices. Mulso infusum, & auribus instillatum, sanat earum dolorem, Sextus. Aurium dolori & vitij medetur præcipuè

cupuè fel taurinum, cum porri succo tepidum: vel cum melle si supparent: contraq; odorem granem perse tepesfactum in mali corio, Plin. Sanat purulentas aures, & in his rupta, cum caprino humanòue lacte instillatū, Diosc. Purulentæ & obtusæ auriculæ & dolorem tollens, & auditum còfirmatissimum reddes, si prius eluas eam latere cum recenti caprino aut mulieris lacte permixto; deinde instilles tepidam fel taurinum cum oleo cedrino æque portionibus mixto, Marcellus. Fel tauri confert vlceribus in aure recentibus, Auicenna. Si dua vel tres guttæ eius instillentur auri tinnienti, conducit, Rafis. Cum porri succo sibilis aurium medetur, Dioscor. Ad aurium dolores, fel taurinum aut caprinum cum porri succo instillatū, Apollonius apud Galenum. Fel seu taurinū & caprinum rosaceo mistum instillato ad grauem auditum. Idem. Efficax habetur & caprino lacte collui dentes, vel felle taurino, Plin. Contra anginas cum melle inungitur, Plinius & Dioscor. Melle permixtum & extrinsecus faucibus appositum, vel pro vnguine inductum, anginas efficaciter sanat, Marcell. Felle taurini, salis, aceti, mellis, olei veteris, æquas partes in vnum misceri oportet, & cum opus fuerit pinna perficere fauces diutius laborantes, Marcellus. Bubuli lactis decocti potus, inter cæliacorum & dysentericorum remedia numeratur: dysentericis addi mellis exiguum præcipiant: & si tormina sint, cornu ceruini cinerem, aut fel taurinum cum vino mixtum, & cucurbitæ carnes vmbilico imponere, Plinius. Ad lumbricos egerendos felle taurino madefactam lanam vmbilico adpone, Marcellus. Sedis vitia vsq; ad cicatricè perducit, Dioscor. Sedis vitij præclare medetur in linteolis conceptis, rimasq; perducit ad cicatricem, Plin. Vlceribus ani prodest, Auicenna. Qui oclusas hæmorrhoides taurino felle aperit, ijs interdum imbecillum interdum vero supra quam conueniebat acre apparuit: facile autè ex calore quòdam fel vehementius, quod remissius sit, discernetur, Galenus. In lana collectum, & suppositum ano, ventrem soluit: idem facit & infantibus super vmbilicum positum, & lumbricos proijcit, Sextus. Cum absinthio vritum ac subditum pastillo, aluum soluit, Plinius. Felle tauri vmbilicum perungito: aluum soluet, Galen. eup. 2. Malagma purgatorium ad paruulos, si ob infirmitatem potionem purgatoriam bibere, aut sustinere nõ possunt: Lupinos crudos siccos in oilam nouam missos in fumo torrebis, siccatosq; ac tunfos vel molitos cum felle taurino vel vitulino miscebis & subiges: & pro malagmate ad inum ventrem, ab vmbilico deorsum versus impones. Nam si super vmbilicum imponeris, steruus omne sursum vocabitur: impositum autem deorsum versus, & vitem detrahet & pituitam deducet, Marcellus. Ad hydropicos, Veratrum nigrum, fel taurinū, nitrum, piper, si æquis partibus cum melle aluo per dimidiū heræ spatium imposito, Archigenes apud Galenum. Taurinū fel pro pello subditur contra flatum ventris, Hippocrat. de mor. mul. Cõtra genitalium & seroti dolores cù melle vtiliter inungitur. Pterygia digitorum leuat aqua calida dissolutum: quidam adijciunt sulphur & alumen, pari pondere omnium, Plin. Butyro & medulla ceruina & felle taurino cum oleo cyprino aut laurino perficte genua sanantur, Marcellus. Podagris (prodesse aiunt magi) spinæ hyænæ cinerem, cum lingua & dextro pede vituli marini, addito felle taurino, omnia pariter cõcta, atque illita hyænæ pelle, Plin. Illinuntur felle taurino vuluæ in dolore, Auicenna. Mulierum purgationes adiuuat lana succida appositum: Olympias Thebana addidit hyssopum & nitrum: Cornu ceruini cinis potus: item vuluæ laborantes, cito partum educit, Rafis. Sterilitatem ob partus vexationem fieri certum est. Hanc emendari Olympias Thebana affirmat felle taurino, & adipe serpentium, & ærugine, addito melle, medicatis locis ante coitus Plin. Ad extrahendum scetum mortuum: Felle tauri quantitate amygdalæ dissoluens in vino lymphato da cochlearia 2 biberè & emittet cõstitim, Gal. eup. 2. Pessus ad cõceptum promouendum Leonis aut vrsi aut hyænæ vel salicæ taurini fellic vesicam euacuato & ibidem vnguenti inardint, irini, rosacei mellis, partes æquas inijcito, cumq; omnia simul super calido cinere vniueris, seruatò & vtere post mensium purgationem ante concubitum, Actius. Fel taurinum, vel eius loco hirci syluestris (ταύρου ἀγρίου.) Absyrus miscet compositioni cuidam ad neruos equorum vulneratos cap. 85. Membrum tauri in aceto maceratum & illitum, splendidam facit faciem, Sextus sic & glutinum ex genitalibus tauri, vt infra dicitur. Genitale tauri nutrit aridum tritum, & auri pondere propinatum mulieri, fastidium coitus affert, Rafis. Recentiores quidam contra vt in viris Venerem excitent, tauri membrum cæteris huius facultatis medicaminibus admiscet. Montignana ad viri impotentiam pulueris virgæ tauri excitatè ʒ i. propinat ante coitum cum vino dulci & potenti. Femora tauri (vt cornua etiam) vsta sanguinem cohibent, Galen. Tauri simus tumores atque durities soluit, Aesculap. Cum aqua calida potatus, omnes dolores sanat, Sextus. Calidum alopecijs imponito, Sextus. Combustus & asperus vino aut aqua feruente, combustum sanat, Sextus. Fimo taurino malas rubescere aiunt, non crocodileam illi ni melius: sed foueri frigida & sante & postea iubent, Plinius. Suffitu simi, quod à masculo boue redditum est, proidentes vuluæ reprimuntur, Diosc. Tauri steruus ad hydropem equi adhibet, Absyrus. Lepras ac furfures tollit vrina tauri, vel addito nitro asini circa canis orum, Plinius & Marcellus. Lotio taurino caput si laueris, porriginem vetustissimam tollit, Marcellus. Ad porriginem, vtq; non tædia animalium capillis increcant, fel hircinū cum vrina tauri prodest, Plinius. Capitis vlcerà manantia vrina tauri efficaciter sanat: si vero vetus sit, etiam furfures adiecto sulphure emendat, Plin. Vrina tauri si cù myrrhâ instilletur, aurium dolores lenit, Dioscor. Si maior sit grauitas aurium, vrina capri vel tauri, vel fullonia (id est humana) vetus calfacta prodest, vapore per lagenæ collum subeunte admiscet & aceti tertiam partem, & aliquid vrinæ vituli, qui nondum herbam degustauerit, Plin. Bialcon ad Venerem stimulantia tauri à coitu vrinam bibi iubet, lutoq; ipso illini pubem, Plin. Ad eiectionem pudendi: quando taurus postquam coierit inixerit, terram commisce & luto quod sit ex vrina vngè pudendum, Galenus eup. 2. Purgatorium si mulier non concipiat, ex Hippocratis de natura muliebri libro: Tauri vrinam (inquit) collige tritum heminarum mensura. Deinde artemisiam herbam, aut parthenium, & adiantum, & laurum viridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa serobe carbones accende, & imposita olla vrinam tauri infunde, & contusa in mortario adijce: postea fellam circumpone, & artemisiam herbam, aut hyssopum, aut origanum impone. & muliere super hæc collocata, donec sudet, foue, Vbi vero sudarit, lana cum calida, & in lauari artemisiam & laurum immitte. Deinde subditium medicamentum adhibe. Aut artemisiam, aut bulbium in vino albo tritum lana involutū subdat. Hæc ad tres dies faciat, & deinde cum viro dormiat. De taurino glutino, & quòdam optimum sit, & quomodo adulteretur, supra dixi cap. 5. Præstantissimum sit ex auribus taurorum & genitalibus, nec quicquam efficacius prodest ambullis, Plin. Cum melle & aceto ambullis illi Auicenna.

enna iubet. Scabiem hominis abolet in aceto liquefactum, ad lita calce, Plin. Cum aceto illitum impetiginē tol-

Sequitur ut de taurini sanguinis maleficio, eiusque signis & antidotis, collatis authorum locis doceamus. Hic

celerrimē coit atque durefcit (vt supra diximus) ideo pestifer potu maximē, Plin. Miror autē cur aduerbium ma-

quod fit in sanguine priuatim cum recens bibitur, non aliās: & ne tum quidem, eximpis fibris, quæ condensatio-

Quod item Strabo testatur lib. i. Taurini sanguinis venenum deprehenderunt in diuina re mortales, cum iugula-

quæ aduerbium maximē addiderit, quasi etiam aliter quàm potius lædere posset, id quod authorum nemo tradidit, nec ratio indicat.

Quamobrem in Nicandri etiam scholiaste pro ἀπνοῦσθαι eadem vocabula in superlatiuo gradu. Hoc ad-

obiter monuerim, eadem ferē omnia quæ lac in ventre coagulatum dissoluunt, & quæ sanguinem suum cuiusque

in ventriculo vel alibi concretum diuerfiant, contra sanguinem taurinum quoque antidoti locum obtinerent.

Statim autem (inquit Dioscorides) exhibenda sunt medicamenta, quæ concretum sanguinem discutunt, alium

subducunt: & rursus paulo post alium resoluendam consulit, vt Galenus quoq; loco iam citato: & Nicander hoc

versu, Ἡ δὲ καὶ ἐκ τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἐπιπέρας καὶ τῆς σαρκὸς, id est vel etiam exprimas onerati excrementa ventris medicamento

dicat, id ita accipi neque sensus & constructio loci illius admittit, neq; cum alijs scriptoribus conuenit. Ibidem

scholiastes scribit, καὶ τὸν φησὶ τὴν γαστέραν, id est poeta altium clystère vacuandam monet. Et Actij interpret, Aluus

(inquit) pinguis & lubricis infusus eluatur. Ego certe licet clystères vsum inter huius veneni remedia non re-

chrysum ramulos habet candidos, folia subalbida, &c. Sed accillud quod reddidit, veluti siccis corymbis dependentibus, quamquam alium Plinij locum in hoc imitatus: nec; enim in Græcis dependere eos legimus: & res ipsa declarat in tanaceto & similibus herbis, umbellas siue corymbos (ambigunt enim serè inter vtrunq;) non pendulos sed rectos esse. Reprehendus est etiam Theodorus, qui in Theophrasti loco iam citato, pro heliochryso aureliam reddens, sic verit: Aurelia folium habet candidum, fructum tenuem durumq; absurdissimus hic error est, quo pro caule semen supposuit. Seminis enim mentionem nullus scriptorū facit, caulem vero huiusmodi esse, omnibus conuenire satis ex antedictis constat. Venio ad vires amaranti: Vtuntur eo ad serpentiū morsus & vino: & ad ambulla cremato & melli mixto, Theophrast. (Plinius simpliciter, ambutis cum melle imponitur.) Hæ vires ad herbæ superficiem, & comam vel florem maximè pertinent: Theodorus vero ita transfudit, vt herba nec an radix accipienda sit in dubio relinquatur. Iam pro his verbis Dioscoridis, ἡ ἄρα καὶ τῶν ἰσχυρῶν, id est sicut etiam cata rrum vel destillationem à capite: ab Hermolao redditur, profluua mulierum sistere. Legitur sanè in manu scriptis quibusdam Græcis codicibus Dioscoridis, vt Marcellus Vergilius obseruauit, non καὶ τῶν ἰσχυρῶν sed ἰσχυρῶν tantū, id est profluuium: & sic legit etiam Plinius, sed fluxionis vocè ad muliebrem tantum contraxit: Nam lib. 21. cap. 25. Folia heliochrysi etiam obolorum pondere mulierum profluua in vino albo sistere scribit. Nec aliter forte Galenus legit, scribens: Καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐστὶν ἀποτῆξις: ἢ ἀποτῆξις ἐστὶν ἐπιρροῆς, sed melius quàm Plinius, ad quem vis fluxum nō muliebrem tantum, vim vocabuli extendit. Hoc etiam melius quàm fluxiones vsu eius, nō simpliciter sisti, vt Plinius & Dioscorides verbum ἰσχυρῶν vsurpans (quod astringentium potius & obstruentium est) sed exiccari docet: memor scilicet incidendi attenuandiq; & menses prouocandi facultatem ei se attribuisse. Aegineta helichrysum catarbis subuenire scribit. Quod si muliebris profluua exicat, de pituitosis præcipuè & albis (vt vocant) intellexerint: ea enim & diureticis & menses cientibus, vt asaro ac similibus, ab initio præsertim adhibitis, multo felicius quàm astringentibus solis curantur. Inter Dioscoridis nomenclaturas, chryso come etiam & centaurium minus amaranti cognomen habet, & ocimastum amarantis cognominatur: nihilominus tamèn & inter se & ab heliochryso diuersæ sunt omnes hæ plantæ: vt improbandus sit Aegineta interpretes Andersonæ, qui amarantum Aegineta (quod & Galeni amarantum, & heliochrysos Dioscoridis est) centaurium minus interpretatur, de quo tamen Aegineta alibi seorsum agit. Plin. 21. heliochryson inter vernos flores commemorat: Sequitur (inquit) cenanthe, melanion, ex syluestribus heliochryfos: quem locum ex Theophrasti historia plantarum lib. 6. cap. 7. transtulit. Est & alterum amaranti genus, quod Plin. lib. 21. cap. 8. ita describit, Amaranto non dubie ars à natura vincitur (hoc est nullam in vestibus æque formosum purpure splendorem ars vlla effingere potest, ac in amaranto natura nobis exhibuit.) Est autem spica purpurea verius quàm flos aliquis, & ipse sine odore. Mirumque in eo gaudere de cerpi, & latius renasci. Prouenit Augusto mense. Durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerpit asseruatur. Mirumque, postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit. Summa eius natura in nomine est, appellatō, quoniam non marcescat, Hæc Plinius: Cuius postrema verba, Summa eius natura in nomine est, sic interpretor, quasi medicinæ inutilem hęc amarantum dixisset: nec ob aliud appetendum, quàm quia & elegans flos est, & non marcescit: quæ summa eius laus vel ex nomine deprehenditur. Huius amaranti (quem Plinij, vel purpureum amarantum, cognominandum cæse, discriminis gratiā) nec alius quisquam veterum, nec ipse Plinius alibi, mentionem facit. Recentiores quidam florem amoris vocant, Germanice *keulblum*, aliqui *ransenschen*: Galli *iaousiam*, quasi *zelotypam*, & nobiles flores, & passuelours, quod serici villosi purpuram vincat: Itali *florucelluto*, & alij *flor de grana*, id est florem serici villosi, & florem cocci. De quo pluribus scriberem, si quid ad medicinam faceret, etiam nimis longè digressum me video. Hoc saltem prætercundum non duxi, duplicem in eo Mattheoli errorem esse: primum, quod Aetij de amaranto verba, quæ ille ex Galeno mutuatus est non intelligit omnino ad aureum amarantum, id est heliochrysum pertinere, & tanquam de purpureo accipi debeant, confidenter asserit: deinde, quod Ruellium & Fuchium immerito reprehendit, quod amaranti potione à vino fluxus omnes sili scripserint, quæ quidem non illorum, sed Galeni verba sunt, vt supra ostendit. Accedit tertius error, quod Aetium testem citat fluxiones omnes eo prouocari, cum ille non prouocari, sed contra sicari scripserit, Galenum in hoc secutus, Hieronymus Tragus amarantum purpureum Circeam esse suspicatur, helichrysum verolinaræ speciem quandam, quos errores in præsentia alijs refellendas relinquo. Milii satis sit in vnica planta tam multos variosque veterum & recentiorum errores aliud agendo indicasse. Pergo tandem, vt exæperam, remedia illa ordine alphabeti recensere, quæ contra taurinum sanguinem in ventre coagulatum à veteribus commendantur. Brassicæ semen confert, Dioscor. Nicander idem cum aceto copioso propinat. Brassicæ syluestris semen tostum auxiliatur, Plin. Caprifici fructus (Latini grossis, Græci olynthos vocat) lacteo succo turgentes, ex posca. Diosc. Marcellus Vergilius pro olynthis eo in loco reddit sicorū caprificorumque grossos; quoniam Græca vox (inquit) vtrinque arboris immaturum adhuc pomum significet, & Dioscorides lib. 1. vtriusque lac æqualem habere potestatem tradiderit. Grossi caprifici cū posca & nitro, Aegineta. Caprifici grossi aceto diluta, Galenus, & Nicander: qui grossos caprifici *λεπνὸς* vocat, arbor ipsa *λεπνὸς* dicitur: scholia *λεπνὸς* exponunt olynthos, vel ramos fici, quod minus placet. Grossi caprifici portæ restunt sanguini taurino potō, & lacti coagulato, Plinius. Grossi ex fico maxime syluestri liquore pleni, cum nitro & posca, Aetius. Aut fici succus eodem modo, Idem. Aut ramuli fici triti cum nitro & posca, Idem. At vero syluestris fici succus etiam siccus comestus cunctis grumos dissoluit, Idem. Aggregator citat ex Plinij lib. 23. etiā lignum caprifici sumptum prodesse, ego eo in libro cap. 7. vbi de caprifico agit Plinius, ex grossis tantum remedium inueni. Ex fici lignorum cinere lixiuium, Diosc. & Aetius. Prodest autem etiam contra lac coagulatum lixiuij genus quod *ωλοποιητικόν* vocat, Dioscoride teste. interpretes eam vocem relinquunt, quidam luto tractum aut vicio factum reddidit. Idem sic nominat Aegineta lib. 3. cap. 2. & lib. 5. cap. 57. & alijs multis locis: & Galenus circa finem libri 10. de compositione medicamentorum secundum locos, *ωλοποιητικόν* vocat: Item lib. 6. secundum genera & sapæ alijs Græcis medicis hæc appellatio in vsu est. Est autem nihil aliud quàm lixiuium, quale figulis in vsu est. Galenus lib. 6. Methodi, Cum nullum medicamentum ad manum haberem, petiui conian stachen, id est lixiuium liquidum, vbi vidissem pelopæon, id est figulum agro vicinum. Eadem est *ωλοποιητικόν* Actio lib. 12. cap. 42. Hæc ex Iani Cornarij commentarijs in Galenum de compos. secundum locos. Ego verò nullum lixiuij vsu apud nosros figulos reperio: quod si quem Cornarius nouerat, quale id lixiuium esset indicare debuerat. Sed quorsum esset? ad lutum ne lauandum? frustra nimium, quod vel prouerbium monet, quo laterem lauare pro iranem sumere operam dicimus. Melius certe fecerunt, qui vocabulum hoc tanquam ignotū præterierunt, & aquam lixiuam nobis simpliciter

placiter reddiderunt. Decipit ipsum (vt Linacrum etiam ante, lib. 6. Methodi Galeni vertendo) quod passim omnes codices *ωλοποιητικόν* per *η* scribunt, cum per *ι* iota deberent. Nam *ωλοποιητικόν* per *η* lutum significat, vt de *ωλοποιητικόν* & *ωλοποιητικόν* aliqui figulos interpretantur: *ωλοποιητικόν* vero in ea significatione, nusquam haecenus legi. *Πλοποιητικόν* autem per *ι*ota, & inde formatā vocabula *πλοποιητικόν*, *πλοποιητικόν*, legimus apud Pollucem lib. 7. cap. 30. Est autem pilopæus hic artifex qui *πλοποιητικόν* vel *πλοποιητικόν*, vel *πλοποιητικόν*, id est pileos aut pileolos conficit ex lana, illa præcipue puro quam Feltriam vocamus, vulgo *siltz* (de qua dicam etiam in Oue E.) Eundem artificem *πλοποιητικόν* *ωλοποιητικόν*, & *πλοποιητικόν* vocant, Pollux: aliqui etiam *πλοποιητικόν*: Germani *houtmacher*. Illorum opera *πλοποιητικόν* Græci nō misceant, quod lanæ inter se conferat constipataq; sint: *πλοποιητικόν* & *ωλοποιητικόν*, densationem huiusmodi. Quamobrem non capitis solum, sed etiam pedum tægmina, vel tibialia sic parata Græci *πλοποιητικόν* nominant. Nam cum reliqui ex lana panni, à textoribus contexti solent, hoc genus constipando tantum fit. Pilotarij igitur isti, præsertim cum rubro viridiue colore lanæ tingere voluerint, lixiuiū vtuntur, ex cinere quem vulgo clauellatum vocant, nostri *ωλοποιητικόν* *ωλοποιητικόν*: qui combūstis animalium ossibus fit. Audio alicubi pileos omnes iam factos, cuiuscunq; coloris sint, tali lixiuiū ab eis abluī, Vtuntur eo & alij cūctiores, ad certa colorum genera: Nostri præferunt cinerem illum qui ex fæce vini in massas coacta cremataq; sit. Hæc lixiuij genera quoniam plus acrimonia habent, & desiccantis abstergentisq; facultatis sunt, vulga lixiuiū non solum ad lactis aut sanguinis grumos in ventriculo concretos, sed ad alios etiam vsus extra corpus, à medicis præferri debent, vt netuorum vlcera, scabiem malignam, &c. Hæc admodum operæpetiuiū visum est, cum sex aut septem Dioscoridis, Galeni, & Aegineta interpretes, hac in re omnes hallucinati sint. Aduersus lac coagulatum quidem lixiuium pilotariorum auxilio esse solus Dioscorides, & imitatus cum Aegineta scripserunt. Galenus, Aetius & Nicander, vbi de eodem veneno agunt, non minere. Hoc omnino monendus est medicina tyro, non temere lixiuium vllum, præsertim vehemens, intrā corpus propinandum esse, cum erodenti & septiciam vim propemodum habeat: Et si quando vsu eius necessitas postulauerit, recuratione vtendum per pingua, & abluentia vel obtundentia morsus, vt butyrum, &c. Coagulum omne cum aceto, radiceq; silphij seu laseris, aut eiusdē liquore, taurini sanguinis grumos dissipat, Diosco. Ego Aegineta læcra nem præfero, qui coagulūm ex aceto seorsum commendat, & rursus silphij radicem cum liquore seorsum: sic enim habet, *ηδη σιλφίου ρίζαν τῶν δῶν*. (Aduersus lac coagulatum quoque, coagulum quoduis cum aceto daturant silphij radix liquore cum posca, apud Dioscor. Galenus coagulum ex aqua propinat, vel laseritij & nitri aquas partes ex aceto mulso.) Nicander coagulum probat capræ (*ωλοποιητικόν* *ωλοποιητικόν*, Scholia) vel hinnuli, vel hœdi, vel leporis: idq; raro linteo percolari iubet & miseri, poscæ nimirum. Coagulum hœdi sumitur, contra sanguinem taurinum, contra quem & leporis coagulūm ex aceto, Plinius. Calamintha, id est nepetæ arida folia, eorumq; succum Dioscorides aduersus lac coagulatum auxiliari scribit: quamobrem crediderunt in sanguinis taurini etiam periculo prodesse, præsertim cum remedia cætera plæraque vtrinque eadem sint. Conyza folia cum pipere, Aegineta & Diosc. quibus etiam lixiuium addit Aetius. In excuso Dioscoride Græco non bene legitur *ωλοποιητικόν* *ωλοποιητικόν* pro *ωλοποιητικόν*. *Ὅταν δὴ ῥάδιαι καὶ φλοιοὶ ἰσχυρῶν*, Nicander: Ficus, vide supra in caprifico. Helichrysos in amaranto prædictus est. Laser vel silphij radix ex aceto, Aetius. Laserpitij obolus semibolusue; Galenus. Vide etiam paulo ante in Coagulo. Nitrum per se etiam prodest, Dioscorid. Nitri oboli duo in vino dissoluti, Galenus. Nitrum cum lasere datur, Plinius. *Ἡ νίτρος σιδήν ἀδελφὸν ποιεῖ τριπλὸν ἀγρῶν*. *Ἐν τριπλῶν μίρρα ἢ ποτῶν ἐπὶ δολιχῶν* (lege *ἐν ἀδελφῶν*, ex Scholiaste, id est suaui vel veteris & subamaro vino) *βάνη*, *Ἐν ἐπιφύσεως ἀπὸ τοῦ μοιρῶν ἀγρῶν*, Nicander: id est æquas portiones radicis laseris eiusque liquoris admisceto. Baurach cum aniden sumptū, Aucenna. Spuma nitri cum aniden, Serapio citans Galenum vt Aggregator habet. Piper apud Nicandrum per se: Dioscorides conyza folijs admiscet. Posca, id est aqua aceto permixta, vide supra in Aceto. Petroleum recentiores quidam laudant ad sanguinis grumos dissolvendos: nec dubito quin ad taurinum quoq; vile sit. Agathocles contra sanguinem tauri sonchi nigri succum demonstrat, Plin. Rubi succus ex aceto, Dioscorides & Aegineta: Nicander rubi germina conteri iubet, nimirum ad succum quoq; exprimendum: Loniceri translatio semina habet pro germina, vitio forte typographico. Thymus cum & sanguinem concretum discutere, & lac coagulatum dissoluere prædicetur, in tauri quoq; sanguine resoluendo non ignauus existimandus est.

H.

Ταύρος δὲ τῶν βοῶν ἡγεμῶν, Taurus armenti dux est, Pollux. Hinc est, quod Homerus lib. 2. Iliados Agamemnonem Græcorum imperatorem tauro comparat: *Ἦν περὶ βῆσ ἀγέληφι μὲν ἔξοχῶ* *ἐπὶ πάντων Ταύρῳ*, id est ἡγεμῶν, μετὰ πᾶσι ἀγρομέλισσι: *βῆσ ταύρῳ* per appositionem dixit, quasi *βοῦ ἀγρῶν*. Accipitur etiam improprie, pro quouis boue, tum à Latinis, vt supra dixi in A. tum à Græcis, vt in hoc versu; *Ἦν ποιοὶ μὲν σφηνῶν χυμῶν, ταύροι ἢ μελισσῶν*. *Ταύρῳ*, inquit Etymologus, dictus est quasi *ταυρῶν*, vt à cauda: extēnsione: vel quasi *γαῖρῳ*, id est superbus. Ego à tor Chaldaica voce appellatum potius supra dixi. Italia à bubus nomen habere existimata est. Græcia enim antiqua (vt scribit Timæus) tauros vocabat *ἰταλῶν*, à quorum multitudine & pulchritudine & foetu vitulorum Italiam dixerunt. Alij scripserunt, quod à Sicilia Hercules persecutus sit eò nobilem taurum, qui diceretur Italus, Varro. Et alibi, Italia (inquit) à vitulis dicta est, vt scribit Piso. Tyrrhenorum lingua taurus dicitur Italus: Propterea ab vno ex tauris Geryonis abductis ab Hercule, dicta est Italia: quum prope Rhegium enatafset in Siciliam in Eryoni campum, ac regnum Neptuni filij peruassisset, Cælius ex Græcis interpretibus vait. Italia olim armentosisima fuit, Perottus. *Πύλω*, taurus exponitur Helychio & Varino. Suida *πέλω* & *πελών*, nihil quàm eminentior montis pars est, *Κωλαέτιλαι*, tauri, Helychius & Varinus. *Ταυροῖδον*, paruus taurus, Suid. Taurus etiam vacca steriles nominari supra indicauimus. Omnia magna & violenta Græci tauri nomine appellant, vnde & *βῆσ* particula intendendi apud ipsos, (de qua multa superius) Eustathius in Dionys. & Stephanus in Tauri montis mentione, nam illum quoque à magnitudine aliqui sic dictum putant. Extat Iochmi Camerarij in Exercitijs eius Rhetoricis de tauro elegans ænigma, huiusmodi: *Μαχὸς ἐραμ regis: sed lignea membra sequebar. Et Cilicū mons sum; sed mons sum nomine solo. Et vehor in cælo, sed in ipsis ambulo terris.* Taurorum epitheta, Acripedes, Ouidius, id est pedes arc solidos habentes. Agrestes differunt à syluestribus; Plin. lib. 8. Alacres, Claudian. 2. Paneg. Accr, Silius lib. 23. Arator, Ouid. 1. Faltorum. Bellator, Stat. 3. Thebaid. Corniger, apud Cicero de Nat. ex Poeta, & Ouidius 15. Metamor. Eximij præstanti corpore tauri, Verg. 4. Georg. Iners, Stat. 9. Thebaid. Ingens, Verg. 2. Aencid. Maccr, Aegl. 3. Nitens, Aencid. 3. Toruus, Ouid. 8. Metam.

cessum. Taurinum (vt hodie vocant) vrbs Celtica est Massiliensium colonia, *Ταυρίνη* Stephano dicta: & ciues eius Tauronci. Apollodorus scribit conditores huius vrbs vectos esse nauī *ταυροφόροι*, id est cuius insigne erat taurus: qui à Phocensium classe reiecti, ad terram appellentes, vrbs inde nominauerunt: Gentile Taurini, Stephanus. Taurini populi sunt Italiae Transpadanae in Alpium radicibus, Plinius 3. 7. Transpadana Italiae colonia est Augusta Taurinorum, antiqua Ligurum stirps, inde nauigabili Pado, Plinius 3. 15. Præter mediam & compendiarium magisque celebrem Alpium viam (per Alpes Cottias scilicet) sunt etiam alia multa ante temporibus constructa diuersis: primam Thebanus Hercules ad Geryonem extinguendum, vt relatum est, & Tauriscum lenius gradies, prope maritimas composuit alpes: hincque horum nomen indidit: Monæci similiter arcem & portum; ad perennem sui memoriam consecrauit, Ammianus Marcellinus lib. 15. Tauri populi sunt Taurica Septentrionalis regionis in Europa incolæ, Iphigenia & Orestis aduentu maximè memorati: moribus sunt immanes; immanemque famam habent, solere pro vicinis aduenas cedere, Pomponius. Vide Onomasticum nostrum. Tauri Scythica gens ab Aegyptijs colentibus bouem & Apim oriundi, vt quidam ex Etymologico transtulit, in quo nos hæc tantum verba reperimus: *Ταυροι τὸ Σαυθικὸν ἔθνος, ὅτι ταυρῶν Ἰσχυροὶ σὺν βόει καὶ Ἰσχυροὶ*. Alij sic dictos aiunt à tauro, eò quod Osiris illic bubus in æcis terram arauerit: Apud hos est Taurica insula (vel Cherronefus potius) quæ & Meotica nominatur: habitant quoque dictum Achillis cursum, &c. Eustath. Dionysius poeta de Bosphoro Cimmerio, *ὡς πάρεστι τὸ Κιμμέριοι ναίεισιν ὑπὸ ψυχρῶ ποδὶ ταύρου*. Alius (inquit Eustathius) hic Taurus est, quam qui in Orientem vergit: aut Septentrionalis quædam eius portio est, sub qua Cimmerij habitant, gens Scythica: & Taurica Cherronefus ingens sita est versus occasum Maotidis faucibus adiacens, quam aliqui aiunt tum figuratum magnitudine Peloponneso parem esse. Regionis illius incolæ Tauriscythæ vocantur à Tauro monte qui illic est: quod etiam Herodotus non ignorauit, cum & ipse de montibus Tauricis, id est Scythicis mentionem faciat, Eustath. De Tauriscythæ ab Antonino Pio victis historia refertur apud Iulium Capitolinum. Ad Syrian mons Taurus nomen à pecore habet, Varro. Taurus mons Asiae, ab Eois veniens littoribus, Chelidonio promontorio determinatur: immensus ipse & innumerarum gentium arbiter, dextero latere septentrionalis, vbi primum ab Indico mari exurgit, &c. Vide Onomasticum nostrum. Nomen ei vel à magnitudine: Nam veteres tauros vocabant omnia magna & vehementia: vel quòd eius pars ad mare prominens, taurinam faciem (*ταυροπύλον*) referat: Gentile Taurianus, Stephanus. Cælius non à tauro quadrupede, à quo & reliqua magna violentiaque: tauri dicuntur, vt Stephanus & Eustathius scribunt, Tauro monti nomen inditum putat: sed contra à Tauro monte magna violentiaque: omnia tauros appellari ait: quod ego non probo, & Stephani Eustathijque verba contrario quàm debebat sensu eum accepisse video. Dionysius Apher Taurum montem appellatum canit, *Ὀνείων ταυροφάνης ἔδραμα πλεῖον* (alijs *δὲ θηροφάνης*) *ἔδραμα Ὀνείων ἐπιπλοῖσιν*. Quæ verba Rhemnius Fannius sic reddit, Cornua nam summus scopulis imitatur acutis. Suidas hunc montem tauro boui persimilem ait, *σπιρτῶντι ἔρηθόντι σὺν ἰσοδύσει πόδασι* (alijs *δὲ θηροφάνης*) *ἔδραμα Ὀνείων ἐπιπλοῖσιν*: id est, saltanti & posteriores pedes in altum reiecitanti, & mox collum incuruatum attollenti. Alius præterea Taurus mons videtur de quo apud Etymologum & Varinum legitur ex autore innominato, Taurus mons regionis illius glandes producit pabulum suisibus: pendebant etiam ex monte illo tributa, quæ redditus Tauricos appellabant. In Arabia sunt Tauri duo quidam montes, qui à longe formam quandam ostendunt Tauris similem, Strabo lib. 16. Taurus locus vbi gaze Iudeorum recondita erat in Hierichuntis ingressu, Idem. Taurominus, *Ταυρομένειον*, mons est Siciliae multis bobus abundans, & supra eum vrbs eiusdem nominis, Perottus. Diodorus lib. 16. in Philippi regis historia scribit, Andromachum Timæi historici patrem, coactis in vnum qui cladi superferant, ab Dionysio Naxo eueris, Tauram vrbi vicinū collem diutius incoluisse: quare Tauromenij nomen loco conciliatum, quæ mox opulentior fuit ciuitas. Taurominitanum littus cur Copria dictum sit, in Boue indicauit. Tauropolis, vrbs Caria, Stephanus. Taurania, vrbs Italiae Stephanus. In Campano agro intercidit Taurania, Plinius 3. 5. Taurianum, Brutiorum oppidum in Italia iuxta Rhegium, Mela lib. 2. Ad Brutium littus in Italia, intus in peninsula Metaurus amnis est, & Tauranium oppidum, Plinius 3. 5. Taururum Ptolemæo 2. 16. idem Taurinum Plinio 3. 25. alio nomine Alba Træca Belgradum hodie, vulgo *Griechisch Pnesenburg*, vbi Danubio miscetur Sauus, Est autem Vngariae vrbs à Turca nuper expugnata, & supra amphitheatrum apud Suetonium nominatur, in quo C. Cæsar Caligula munera gladiatoria aliquot ediderit. Tyburtina porta Romæ aliquando Taurina dicta est, à capite tauri, quod illic insculptum erat, Perottus. Alexandria Aegypti fallacibus vadis, tribus omnino aditit alucis, Tegano, Posidonio, Tauro Plin. 5. 31. Taurus item fluuius est apud Træzenem, ex quo apud Sophoclem nominatur Tauria aqua, *Ταυροεινὸν ὕδωρ*, Varinus & Eustathius Iliad. λ. & Athenæus lib. 3. addunt autem illi fontem etiam quendam Hyocellan à Sophocle vocari: quæ verba non intellexit Cælius in eptè reddens fontem Hyocellan etiam visit apud Træzenem. *Ταυροεινὸν πόμα, ὅτι Ἰσχυροὶ ποταμοῦ παρὰ Τραϊζίνῃ ποτίζονται Σαφοικαί, παρὰ ἡ καὶ κελύκη Τόσσα*. Hæc verba apud Helychium & Varinum corruptissimè leguntur, quem obrem hic emendata citare volui. Emendauit autem tum ex Athenæo, tum alio Varini loco cuius initium *ταυροεινὸν πόμα*. Sic tauriformis voluit Aufidus, Horatius 4. Carm.

Nunc de sacrificijs dicendum: Fuit quidem prisca opinio, vt ex hædis potius & agnis hostiæ fierent, quòd hæ mites & cicures essent. Nam gallinacii, fues & tauri animo magis abundare videntur, Gyraldus. Diximus iam in Boue præter alia quædam bubulo pecori sacrificando communia, boues marces ab Aegyptijs Epapho immolari, & quomodo ab eis explorètur an puri sint ad sacrificiū, explicauimus ex Herodoti lib. 2. Apud Homerū *ταυροὶ κελευμένοι* leguntur, id est sclecti: tales enim sacrificari oportebat. Sic Vergilius, Maçant lectas de more bidetes. Græcis sacrificaturis moris erat tauros explorare farina apposita. Nā si gustare abnuissent, concipiebant inde haud valere eo potò dari cuiusque animali sterili arbitratū, contraque venena omnia esse remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerumque religio est, Plin. Quoties aut thus, aut vinum super victimā fundebatur, dicebant, Maçant est taurus, thure, vel vino: hoc est, cumalata est hostia, & magis aucta: id quod & Isidorus lib. 10. scripserunt, reliquit Gyraldus. Homerus, *ἠρωγὸν ἐλκεῖσθαι Ἐλκεῖσθαι ἀμφὶ ἀνάκτιν*: Tunc enim de facris bene sibi promittebant Iones, eū taurus maçantus magnum ederet mugitum, Varinus in Helice. Messenij taurum quæ manibus Aristomenis maçantur sunt, columna quæ in eius sepulchro est alligat: Quòd si ille, dum vinculū euadere conatur & salientem tumulatur, columna commouerit: latum omen interpretantur. Sin minus, triste, Pausanias in Messeniciis. Cum Agamemnon in Aulide æcerum Diana ignarus occidisset, dea irata ventorū flatus amouit, vt nauigare non possent. 70

Oraculum

Oraculum consulentibus responsum est Agamemnonio sanguine deam esse placandam. Missus igitur Vlysses Iphigeniam filiam astu à Clytemnestra sub prætextu facti cum Achille matrimonij impetratam adduxit: cumque iam iam molari pararetur, dea miserta iam sustulit, ceruamque pro ea supposuit, virginem autem in Tauricam regionem transtulit, &c. Quidam in vrsum scribunt mutata esse, alij in taurum, alij in anum, in ceruam alij. Sed hæc mære fabulæ sunt, res ipsa autem sic habet. Cum Iphigenia iam iam immolanda esset, accidit forte vt vnum aliquod ex prædictis animalibus se obtulerit, quod comprehensum mox Iphigeniæ loco maçantum est. Non est autem absurdum rem ita contigisse credere, cum in facris etiam literis Isaac immolandi loco arietem se obtulisse legamus, Varinus in Neoptolemo, vbi plura etiam de Iphigenia afferit ex Isaacij Tzetza in Lycophronem commentarijs deprompta, & Perottus in Cornucopia. Solitaurilium & quo pacto fiant, meminit Cato de Re rustica cap. 141. Simile eis sacrificium Græci trityn vocant, de quo in Boue supra dixi, Tritys vel trias sacrificium constabat ex verre (quem Græci capron vocant) ariete, & tauro, Varinus. Populus Romanus cum lustratur Solitaurilibus circummaguntur verres, aries, taurus, Varro. Perfectum sacrificium fuit, tauro, hirco & ariete constabat. hoc hecatomben Græci & trityn vocabant, vt supra exposui. Solitaurilia sacra fuere, quæ singulo perfecto lustrò per Consores celebrari mos fuit, ad lustrandam vrbs, sue, oue, & tauro: aut verre, ariete, & tauro, qui circum vrbs ducebantur, tamque multa religione lustrum condebatur. Solitaurilia, Festus inquit, hostiarum trium diuersi generis immolationem signant, tauri, arietis, veris, quod omnes integri solidique corporis sint: solum enim lingua Oscorum significat totum, & solidum: hæc Festus, sed & Græci *ἅλον* dicunt totum & integrum. Porrò de Solitaurilibus meminit Lilius, Ascenius, Quintilianus, alijque, Gyraldus. Plura vide in Ariete. Tauri etiam & taurilia ludicrant in honorem deorum inferorum facti, qui hæc de causa instituti sunt. Regnante Tarquinio Superbo cum magna incidisset pestilentia in mulieres grauidas, existimantes Romani eam factam ex carne taurorum diutius populo vendita, prohibuerunt ne amplius venderetur, & ob hoc ludos dijs inferis instituerunt: quos & boalia & bubetios aliquando vocatos inuenimus. Sed proprie hi ludic sunt bouum gratia celebrati, Perottus. Tauri ludic dicebantur, qui deis inferis fiebant, Festus. Sed de Tauricis ludis supra etiam in Boue diximus: Est & Tauria Neptunij celebritas, de qua paulo post. *Ταυροειδὲς ἐστὶν ἡ περὶ τῆς ἀριστερῆς ἰσχυρῆς*, id est ludus *ἡ τῆς Ταυροειδῆς*, Helych. Videtur sanè locus esse corruptus. *Ταυροειδῆς* dicebatur festum quoddam in Cyzico celebrari solitum, Helychius & Varinus: nimirum in Bacchi honorem, qui in Cyzico tauriformis colebatur, vt mox repetemus. *Ἐπιταυροειδῆς* potius legerim, quanquam & Taurice Dianæ festum sic nuncupatur.

Taurum vt Neptuno sic etiam fluijs immolare solebant: præcipue autem Alpico taurum legitur immolatum: habet enim quandam asinitatem taurus cum fluijs, vt supra in secunda huius capitis parte ex Varino protulimus. Homerus de Chryse scribit, eum tauros & capras Apollini immolasse. Sunt enim tauri coloni quidam verres, & ad frugum prouentum Solis effectum suo labore adiuuāt. De capris & alijs animalibus cur Apollini immolarentur suis dicemus locis. Supra in Boue, vbi Cadmi mentio incidit, de taurorum etiam hostijs Apollini factis non nihil atulit. In Icaro insula maris Perfici splendide colitur Apollo *ταυροπύλον*, vel eodè cognomine Diana, Eustathius in Dionysium. Apollini taurum, Ioui non item immolabant, vide paulo mox in tauris Neptuno facris ex Macrobio. Ex eodem supra in Boue (vbi de Apide) taurum ad Solem referri docuimus: & vbi armentorum Solis meminimus. Bugenes, *Βουγενῆς*, *Διόνυσος*, id est boue genitus Bacchus ab Argiuis colebatur. Hunc & Græcorum pluri; *ταυροειδῆς*, id est tauriformem Bacchum & *ταυροειδῆς*, id est tauricipitem, item *ταυροειδῆς* ab Orpheo (dictum) effingebant, & appellabant: natumque ex Persephone, vt Clemens in Strom. & Eusebius in 2. Præp. Euang. tradunt (quorū verba paulo ante adnumerauimus) vt alios mittam. Quinimo etiam taurus dictus est, & illi cornua attributa, & cognomen etiam factū *ταυροειδῆς*, id est tauricornis, vt est apud Nicandri commēt. in Alexipharm. Idem & ab Orpheo in Hymnis *βουγενῆς* & *διόνυσος* vocatur, id est bucerus & bicornis. Hinc Ouidius, Accedant capiti cornua, Bacchus cris. Idè autem cornua Baccho sunt attributa, vt Diodorus lib. 5. tradit, quia primus boues iugo iūxit & Bacchus idem sit & Osiris. Idem tamen in quarto idcirco cornutū Dionysium prodidit, quòd Ammonis filius fuerit, qui arietino capite eū cornibus fuisse dicitur. Sunt qui cornua pro audacia sumunt, vt Pharnutus, quod iudaces tresque; vinū faciat. Hinc Ouidius, Tunc pauper cornua sumit. Sant qui & scribant cornua cristas vocari, &c. & cincinnos interpretentur: ac ideo Mosen cornutū Hebræis visum putant, vt etiā Lyfimachū regem in eius nomismatibus videmus sed Armenios adhuc & Lydos sacerdotes, eū huiusmodi cincinnis & capillis Romæ conspeximus. Porrò & illud item legitur, veteres cornu bouis pro poculo vfos fuisse: & inde factū esse, vt non solū cornua Dionysio finxerit antiquitas, sed etiam taurus ipse diceretur & tauriformis in Cyzico coleretur: & *ταυροειδῆς*, id est cornutus dicitur à Nicandro, Gyraldus. Bacchus *κισσοφάνης* & taurus dicebatur, &c. vt supra monui eū dicerem veteres cornibus pro poculis vfos. Athenæus lib. 2. Plato (inquit) secūdo de Legibus vini vsum sanitatis gratia concessum ait. Verum ab ingenio hominū ebriorum, Dionysium tauro & pardali conferūt, eo quod inebriati saepe quædam per violentiam agere conentur. Alcæus, *ἄλλοτε μὲν μελίσσας, ἄλλοτε δὲ βουγενῆς τε, βουγενῆς* (lego *ἰσχυρογενῆς*) *ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς ἰσχυρῆς* (forte *ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς*) id est vino placidū aliquando ingenium contingit, aliquando vehemens & violentius quàm verbis exprimi possit. Quidam etiam *θυμωτοί*, id est feroces & animosi sunt: qualis nimirum taurus est. Euripides, *ταυροὶ δὲ βουγενῆς ἐκ κέρως θυμωτοί*, id est, Tauri proterui sunt & cornibus ferocient. Sunt qui natura pugnares profus efferantur, vt pardalis effigies eis conueniat, Hæc Athenæus. Sophocles in tragædia quæ inscribitur Tyro, Tereus perperam secundum Varinum) taurophagum vocat Dionysium, id interpretantur quia dithyramborum poetis in victoria daretur bos (in quo tamen aliqui Aristarchum mendacij arguant. Seid.) Alij crudelem & immitem (*ἀμισητὸν*) accipiunt, quando & Aristophanes Cratimum ita infamauit. Sed ad violentiam magis referendum alij putant, quòd philæus esset is, hoc est vino indulgeret largius, vel audax Baccharum instar, Cælius, Varinus, Suidas, Etymologus. At forsitan *ἀμισυτοί* hic interpretari conuenient, non simpliciter crudelem & immitem, vt Cælius transtulit sed *ἀμισυτοί*, id est qui eruda & non cocta voret. Arno'ius enim lib. 5. aduersus Gentes, Bacchanalia etiam (inquit) prætermittimus inania, quibus nomen Omophagijs Græcum est, in quibus furore mentito, & sequestrata peccatoris sanitate, circumplicatis vos anguibus atque vt vos plenos dei numine ac maiestate doceatis, caprorum reclamantiū viscera eruentatis oribus distipatis. Suidas citat Aristophanis ex: Raris versus, quibus Cratimum taurophagum vocat: & Bacchum eadem ratione meschophagum cognominat. Inter ea quæ maxime memorabilia sunt apud Cynethæncis, templum Bacchi est, hyemisque tempore solenne celebrant, in quo oleo inuncti viri tauri, quemcunq; Dei instinctu conprehendant, ex armento bouum sublatum, educunt ad templum, Pausanias in Arcadicis. De tauro quem vtelus, Ceteris

Cercis apud Hermionenses sacerdos ducit & sacrificat, in boue supra diximus in N.H. Diana Taurica dicitur, Græcis etiam *Taurica* (vt habet Varinus) quæ à Tauris populis colebatur: eadem Thoantea vel Thoantis, Orestica, Fæcelis, Aricina & Nemorensis apud Romanos dicta est. Nam Iphigenia iam immolanda, vt supra narraui, numinis miseratione subtracta, & ad Tauricam regionem translata, regi Thoanti tradita est. sacerdosq; facta Dianæ: vbi cum secundum statutam consuetudinem humano sanguine numen placaret, agnouit fratrem Orestem: qui accepto oraculo carenti furoris causa cum amico Pylade Colchos petierat: & cum is occiso Thoante simulacrum sustulisset, absconditum fæce lignorum, vnde & Fæcelis dicitur (ab alijs Fæcelis aut Fæclina, siue à fæce cum qua pingitur: propter quod & Lucifera Diana, & *φωσφόρος*, & *σελασφόρος* dicitur: siue *ὄρεος φωκίλης*, id est à lignorum onere & fæce) Ariciam detulit, &c. Gyraldus. Iphigenia etiam Diana à quibusdam cognominata, nō alia quàm Taurica videtur. Quiq; Thoante Taurica sacra Deæ, Ouidius in Ibin. Tauropoliæ Dianæ meminit etiã Diōd. 10 lib. 5. Idem & Tauropolia sacrificia Diana & Martis apud Amazonas vocari scribit. Strabo quoque lib. 14. ait in Icaria insula (Icaro Persici maris insula, Dionysius Afer) templum Dianæ fuisse, (Stephanus id ex eodem Strabonis libro, in Samo fuisse tradit) quod Tauropolium à dea diceretur, id quod in decimosexto repetit, vbi fuit & oraculum. T. Livius lib. 4. quintæ Decadis, Amphipolim cum iam fama pugne peruenisset, conuersusq; matronarum in templum Dianæ, quam Tauropolon vocant, ad opem exponendam fieret, &c. Varinus, Tauropolon (inquit) Dianam dixerunt, quoniam vt taurus circumeat omnia: vel quod taurum Neptunus immiserit Hippolyto, furentem cæstro per omnem ferè terram: vel quod Iphigenia è Scythia fugiens, in Attica simulacrum Dianæ constituerit. & Tauropolon Dianam appellarit, quod à Taurica gente tum primum venisset. Dionysius Afer in situ Orbis, non à gente, tantum, sed à tauro, Tauropolon Dianam denominatam ait: quia, vt Eustathius, ea regio armentis abundet, quibus præsit dea: seu quia Diana Luna credatur: quare & Tauropus, *ταυροπούς*, dicta est, quod sit vt taurus aspectu, Gyraldus. Cælius Eustathij locum melius sic reddit, vel quia cum Luna eadem sit, quæ tauris vestatur. & Tauropus dicitur. Sanè Helychius non modo Tauropolam Dianã, sed & Mineruam vocat. Alij Tauropolam dictam aiunt, *ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίης τῆς ταυροπόλεως*: inde quod telum immiserit (tauro nimirum) vnde & Taurobolos appellata est, quo nomine Mineruam quoq; in Andro venerabatur, Suidas. Alij non Tauropolam eam, sed Taurophagon nominauerunt, quod taurus pro Iphigenia in sacrificio suppositus sit, Etymologus. *ταυροφώνη*, quæ in Tauris Scythiæ colitur, sic dicta tanquã gregum & pecorum præses, per synecdochen à parte: vel quod non alia quàm Luna est, & tauris inuehitur, quam & *ταυροπῶν* appellant. *ἡ ῥέσος ταυροπόλεως Διὸς Ἄρτεμιδος ὀνομαστὴ παρθένος: ἡ δὲ ῥέσος ἀργελαίας*, apud Sophoclem in Aiace: Multos enim furēs poetæ fingunt à Luna affectos esse, eò quod illa spectris nocturnis præsit, Suidas. Ioui taurum immolare nefas existimatum, vt exponemus mox ex Macrobio. Ioui tamen in triumpho sacrificari solitum taurum candidum testatur Gyraldus. Taurus Iunoni immollatur, apud Theocritum. Mineruam quoq; Tauropolam cognominari, ex Helychio iam docui. Suidas eandẽ *ταυροπόλον* dictam in Andro coli scribit: idcirco quod Anius taurum Atridis dederit, & vbi eumq; ille de nauì exiliret, Mineruæ eandẽ condendam iusserit, ita enim secundã fore nauigationem: Taurus autẽ in Andrum exiliit. De bubus Mineruæ immolari solitis, in Boue dixi. Mirabile est Olympiæ sacro certamine, nubes muscarum immolato tauro deo quem Myoden vocant, extra territorium id abire, Plinius. *ταύρη* vel *ταυρή*, Neptunus, Helychio: apud Suidam *ταύρη* scribitur. *ταυρέα*, festum Neptuni, Helych. & Varinus. *καὶ ταύρη* ἐνοσίγαστος, Helioidus in Scutor: vbi Scholia addunt *ταυρή* epitheton Neptuni esse, Bæotice, quod ei deo tauri mactabantur in Helicone: vel vt alij dicunt, in Onchestoidq; vel propter vadarum fluctuumq; sonitum: ex quo etiam *ταυροῦραν*, id est tauroreps dictus est, Gyraldus. Qui potus ministerio sacrificantur, dici quidem *αἰνοχοὶ* solent: in Neptunitate festo (apud Ephesios) etiam tauros scio appellatos, Cælius ex Athenæo quem tamen non citat. Evangelus apud Macrobiũ lib. 3. cap. 10. Et ex his (inquit) quæ nota sunt nobis, Maronem pontificij disciplinam iuris necesse constat. Quando enim diceret, Cælicolam regi mactabam in litore taurũ, sit taurum immolari huic deo vitium? aut si didicisset, quod Atteius Capito comprehendit. Cuius verba ex lib. 1. de iure sacrificiorũ hæc sunt: Itaq; Ioui tauro, verre, ariete immolari non licet. Labeo vero lib. 68. iutul t, nisi Neptuno, Apollini & Marti, taurum non immolari. Ad hæc Prætextatus renidens, Quibus deorum immoletur tauro, si vis cum Vergilio communicare, ipse te docebit: Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo. Vides in opere poetæ verba Labeonis? Igitur vt hoc docet, ita illud argute. Nam ostendit ideo non litatum, ideo scutum. Horrendum dictu, & visu mirabile monstrum. Ergo respiciens ad futura hostiam contrariam fecit. Sed & nouerat hunc errorem non esse inexpiablem. Atteius enim Capito, quem in acie cõtra Maronem locasti, adiecit hæc verba: Si quis fortè Ioui tauro fecerit, piaculum dato. Committitur ergo res non quidẽ impianda, insolita tamen. Et committitur non ignorantia, sed vt monstrum locum faceret secuturo. Hucusq; Macrobius. Pausanias in Corinthiacis mentione Danaï facta, eiusq; solij, ibidem (inquit) Bitonis imago est, humeris tamen sustinens: de quo Lyceus poeta scripsit, quod cum Argiui sacrificium Ioui in Nemeam ducerent, Biton vir admodum robustus, humeris sublatum gestauerit. Taurus vt fluuijs (causam superius indicauit) sic etiam Neptuno aptum sacrificium indicatur, Varino teste. Immolabantur autem ei, tauri *ταυροῖν λευκοῖς*, id est nigerrimi vel vndequa; nigri, propter nigri aquæ colorem: à quo poetæ *νεφελιγενῆς* dicunt, & *ῥέσος ἰβητικῆς*, & *ῥέσος ἰβητικῆς*, Varinus. Est autem carmẽ Homeri in Odyssea, *ταύρη νεφελιγενῆς ἀποστήθων κραιναράων*. In Pindaro *ταύρη δὲ φησὶν* Neptuno sacrificantur, id est albi, quod quidẽ fieri potest: *ἡ δὲ τῆς πολυῆς ἑλκῆς*, id est propter canũ maris colorem. Sed veteres *ἀργελαίας* intelligunt albos pinguedine: vt contra quedã pinguis pro albis dicitur: qualia sunt *ἡ ῥέσος ἰβητικῆς*, *ἡ ῥέσος ἰβητικῆς*, *ἡ ῥέσος ἰβητικῆς*, Varin. Pindarus in super alibi Neptuno taurum immolandum erat poda vocauit, qui suus fuit Delphoru mos, Cælius. Homeri Scholiasites, Tauros (inquit) ei immolabant, propter maris violentiã: nigros vero, propter aquæ colorẽ, ex maris profundo. Idẽ scribit Phurnutus. Varinus in *ἰβητικῆς* taurum Neptuno immolari solitum ait, *ἡ δὲ τῆς ῥέσος ἰβητικῆς κινήσων ἀπὸ κινήσων*, *ἡ δὲ τῆς ῥέσος ἰβητικῆς*, *ἡ δὲ τῆς ῥέσος ἰβητικῆς*, Pindarus in Olympijs, *ταύρον ἀργελαίαν* (forte *ῥέσος ἰβητικῆς*, vt supra ex Varino) illi ascribit: quidam album interpretantur, propter maris spumas: alij non album, sed florentem, seu nitentẽ, aut procerũ interpretantur. Ego velocẽ expono: nam sic canes cognominatos videmus: Sed de hac voce cum alibi, tum in Argiphõntæ Mercurio plura dixi, Gyrald. Iunoni de tauro albo antiqui rem facram faciebant, (vt in Boue supra ostendi) vel de iuuenca potius alba vt docet autumant, quod Gyraldus poetarũ testimonijs comprobat. Pindarus in Nemeis in laudem Alcimedis Aeginctæ, *Ἐν Ἀμφικτυόνων Ταυροφῶν τε γειετῆρε*, *ἡ δὲ τῆς ῥέσος ἰβητικῆς*. *Νιον ἐν πῆμα*. Interpres taurophonon triteridem exponit, in qua tauri Neptuno ferirentur: Repetebant autera isthmiõrum certamen tertio quoq; anno. In maritimis sacrificijs cetera in fluctus iactabantur, vnde

vnde illud Silij libro 17. Cui numen pelagi placauerat hostia taurus, iactaque cæruleis innabant fluctibus extra Græci aliquot Neptuno de cruribus taurorum rem sacram faciebant: Vlysses ariete, apro, & tauro litauit. Non solos tamen tauros vel Neptuno vel Apollini, sed & alias quandoque victimas immolabant. Horibus tauro, capro, & ariete litabant, Gyraldus. De lupo qui taurum confecit, quo auspicio Danaus regnum obtinuit, in Lupo dicemus.

PROVERBIA. Tauricum vel taurine tueri, *βλέπειν ταυροῦν*, pro eo quod est torũ *ἀγέλας*, Aristophanes in Ranis, de Aeschlyo cuius irati faciem exprimit. *Ἐβλεψεν οὖν ταυροῦν ἐργάστως κάτω*. Plato demonstrat hunc Sociati fuisse morem, taurinis oculis obtueri. Optimæ torũ Forma bouis, Vergilius. *ταυροῦν ἐπιβλέπειν* apud Pollucem legimus. Odij signũ est limis oculis aspiceret & taurinẽ, vt inquit Plato. Westphali trucem aspectum hoc proverbio notant, *Er sieht als ein ochsen der dem fleischhonuuer entlossen ist*: Tuetur instat Tauri, qui ab icu la nij euasit. Taurum tollet qui vitulum sustulerit: adagium in fornice natum, vti videtur (inquit Erasmus) sed quod ad vltim verecundiorẽ commode torqueri possit, si quando significabimus maiora peccatum adulum qui puer vitis minoribus assueuerit. In fragmentis Arbitri Petronij, Quartilla mulier omnium impudicissima, Infans (inquit) cum patribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto natum proverbium illud, vt posse dicatur taurum tollere, qui vitulum sustulerit. Hæc illa. Cæterum non absurdum videtur adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot stadiis gestare solitus, eundẽ taurum factum, citra negotium gestasse legitur: Atq; ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis affuescunt, Erasmus. Simile nostri proverbium habent *Erasmus* *zeylich krummen, das ein guter bagg sol werden*, Maturẽ curuetur oportet lignum, quod commodus vncus euasurum est. *ταύρη* *εὐαίρων* τῆς *ταύρης* ὄρεος τοῦ *Ἐργαῖα* *ἔστιν*, id est, Taurus portectio ultra Taygerum capite ex Eurota bibit, de re vehementer absurda, simillimum illi, Quid si cœlum ruat? Prouerbiũ natum ex Apophthegmate Geradæ Lacedæmonij: is ab hospite quoptam interrogatus, quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negãuit illos esse adulteros apud Lacedæmonios. At instans ille, Quid si quis existeret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto ultra Taygerum montem capite, biberet ex Eurota. Cũtque hospes arridens, Et vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius vicissim, At vnde apud Lacedæmonios adulter? Refertur à Plutarcho in vita Lycurgi, Erasmus. Abiit & taurus in syluam, & *ἀπὸ τῆς ῥέσος* prouerbia, superius enarraui capite 3.

Germanicum dicitur apud Hollandos. *Man drybe ein varren gen Montpelier, Kumpt er vvider er bleybt ein stier*, hoc est, Bouem etiam si longissime abducas, bos manet: Horatiani catminis sensum habet, Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt, Prouerbiũ, Non si te ruperis, ex apologo natum, ad Ranam differretur.

DE VITULO.

A.

ITVLVS bos iunior dicitur. Discernuntur in prima etate vitulus & vitula, in secunda iuuenens & iuuenca, Varro. Nos iuuenem & iuuenca supra comprehendimus in generali bouis vocabulo, hic de solis vitulis seorsim dicitur. Attullimus autem supra quoque nonnulla, quæ vt bubulo generi in vniuersum sic vitulis quoque conueniunt. Vitulum Ebræi vocant *עגל* egel, vel *עגל* par cum additur *בן* bakar: simpliciter enim positum par, bouem in genere significat, vt supra exposui in Boue. Rabi Salomon & Abraham Estra egel interpretantur vnus anni bouem, nisi quis vertat primi anni. Græci *ἴππιν* vocant *πλὴν* *ἐπιμαστίδιον* *ἢ* *ἑξήμηνον* *ἔως* *ἑπταβούτον*, id est bouem anniculum, Varinus. Sacereni, vt lego, vitulum hesel vocant. Græci *μύσχορον*, quæ vox ad vtrumque sexum pertinet, teste Ammonio: à qua diminutiuum extat *μοσχάριον*: Græci vulgo hodie vitulum *μοσχάριον* vel *μοσχάριον* nominant. Itali vitello, Galli veau: Hispani ternera, nimirum à teneritudine, vel bezeron & vezerro: Germani *ein kalb*. Flandri *kalf*; Angeli a calfe. Vitulus in masculinno genere *δαμάλης*, *ταυροῦ* etia dici posse videtur, Germanice *ein stierle*: Vitula in feminino, bucula *δαμάλης* & *βαλθιον*, Ebraicè *egela*, de qua voce pluribus supra docui: quidam Germanice exponunt *ein zettke*, quæ vox tamen ad iuuenca vitulo etate paulo superiore pertinet: Angellsan heffar or yongo cowe.

B.

Vituli vngula si in vterò non absoluaatur, moritur, author obscurus. Cætera quæ ad partes corporis, supra cum Boue requites.

C.

De cibo potuque vitulorum, vide mox quædam in E. De fertura & partu vaccarum etiam in Boue dixi. Vituli item cur grauius mugiant quàm boues, cum animalia cætera nouella vocem acutiorem ædant, iam supra explicauimus. Ad hæc, remedia vitulorum non pauca, bouum remedijs pariter coniunximus. Præter cætera, solent vitulis nocere lumbrici: qui ferè nascuntur cruditatibus. Itaque moderandum est, vt bene concoquant: aut si iam tali vitio laborant, lupini semicrudi conteruntur, & offæ saluati more faucibus ingeruntur: Potest etiam cum arida fico & eruo conteri herba Santonica, & formata in offam, sicut saluatum demitti. Facit idem axungie pars vna tribus partibus hyssopi permista. Marrubij quoque succus & potri valet eiusmodi necare animalia. Columella. Vergilius in Georgicis pestem pecorum describens, Hinc lactis vituli vulgo moriuntur in herbis, Et dulces animas plena ad præsepia ponunt.

E.

Post partum cura in vitulos traducitur omnis: Continuoque notas & nomina gentis inurunt. Et quos aut pecori malint submittere habendo: Aur aris feruare sacris, aut scindere terram, Et campum horrentem fructis inuertere glebis, Vergilius in Georgicis. Post hæc primum de dormitura eorum præcipit, de qua nos supra etiam in Boue cap. 5. deinde de alimonia iporum his verbis:

Inter ea ubi indomita, non gramina tantum, sed frumenta manus carpes fata, nec tibi facta Sed tota in dulces confitent ubera natos.

Nec vesicas salicum frondes, vluasq; palmistrem; Moxe parum ninae implebunt multiralia vacca;

Si qua (matrix) amittit vitulum, ei oportet supponere eos, quibus non satis lactis prebent matres. Semel sribus vitulis obijciunt fufures triticeos, & farinam ordeaceam, & teneram herbam: & vt bibant mahe & vesperi curant, Vatro. In alimonis armentitium pecus sic contuendum: lactantes cum matribus ne cubent, obteruntur enim. Ad eas mane adigi oportet, & cum redierint e pastu: Cum creuerint vituli, leuande matres, & pabulum viride obijciendum in praesepis. Item his, vt ferè in omnibus stabulis, lapideis susternendi, aut quid item, ne vngulae putrescant. Ab æquinoctio autumnali vna pasuntur cum matribus, Varro Mense Aprili vituli nasci solent, quorum matres abundantia pabuli iuuentur, vt sufficere possit tributo laboris & lactis. Iphis autem vitulis tostum molitumq; milium cum lacte misceatur saluati more praebendum, Palladius. Xleias onerous & mōxous onerous, id est fertiles seu altilis apud Athenæum legitur.

Iunio mense vituli rectè, vt dictum est, ante, castrantur, Palladius. Mense maio castrandi sunt vituli, sicut Mago dicit, tenera castrare, &c. Idem. Vitulis tempus castrandi anniculis est, alioquin minores deformioresque euadunt, Aristoteles. Castrare non oportet ante bimatum: quod difficulter, si alter feceris, se recipiunt. Qui autem postea castrantur, duri & inutiles fiunt, Varro & Sotion in Geopon. Castrare vitulos (inquit Columella) Mago censet, dum adhuc teneri sunt: neque id ferro facere, sed fissa ferula comprimere testiculos & paulatim confringere (& paulatim contractis resolueret, Pallad.) Idque optimum genus castrationum putat, quod adhibetur ætati teneræ sine vulnere. Nam vbi iam induruit, melius bimus, quàm anniculus castratur. Idque facere (verno, vt rectè addit Pallad.) vel autumno Luna decrescente præcepit, vitulumque ad machinam deligat: deinde prorsquam ferrum admoveas, duabus angustis lignis (stagnis, Pallad. fortè stanneis, sed neutrum probo) regulis, veluti forcipibus apprehendere testium nervos (quos Græci κρεμαστρας ab eo appellat, quod ex illis genitalis partes dependunt) quibus comprehensis, statim testes (tentos testiculos, Pallad.) ferro resecare, & expressos (Palladius simpliciter habet, ferro resecant, & ita recidunt) ita rescindere, vt extrema pars eorum adhaerens prædictis nervis (capitibus nervorum suorum) relinquatur. Nam hoc modo nec eruptione sanguinis periclitatur iuuenus, nec in totum efformatur adempta omni virilitate, formaque seruata maris, generandi vim deposuit, quam tamen ipsam non protinus amittit. Nam si patiaris cum à recenti curatione sceminam inire, constat ex eo posse generari: Sed minime id permitendum, ne profluvio sanguinis intereat. Verum vulnera eius samentio cinere (cinere simpliciter, Sotion in Geopon. cum argenti spuma linenda sunt: abstinendusq; eo die ab humore (potu, Pallad. & exiguò cibo alendus. Sequenti triduo velut æger cacuminibus arborum, & defecto viridi pabulo oblectandus (praebantur ei teneræ arborum summitates, & frutera mollia, & herbæ viridis) coma, dulciora sagina roris aut fluminis, Pallad.) prohibendusque multa portione. Placet etiam pice liquida, & cinere, cum exiguo oleo (vt Sotion etiam habet) vlcera ipsa post triduum (à castratione scilicet) linire (vulnera diligenter vngere, Pallad.) quo & celerius cicatricem ducant, nec à muscis infestentur, Hæc Columella & Palladius. Sed melius genus castrationis (inquit Palladius) sequens vsus inuenit. Alligato enim iuueno, atque delecto, testiculi stricta (cicilla legit Petrus Crescentienensis) pelle clauduntur, atq; ibi lignea regula premente, delectantur igitur securibus, vel dolabris, vel, quod est melius formato ad hoc ferramento, vt gladii similitudinem teneat. Ita enim circa ipsam regulam ferri acies ardentis imprimitur, vnoque ictu & moram doloris beneficio celeritatis absumit, & vsus venis ac pellibus à fluxu sanguinis strictis, plagam cicatrix quodammodo cum ipso vulnere nata defendit, Hæc Palladius. Vitulis (inquit Aristot. lib. 9. historiz anim. cap. 50.) tempus castrandi anniculis est, alioquin minores deformioresque euadunt. Modus castrandi hic est. Tractus deorum testes, atque obtentos, pressosque in imum scorti, cultello adacto, extrudunt: mox fibras sursum, quoad maxime fieri potest, reprimunt, & plagam infarciunt capillamentis, & sanies effluere possit: & si inflammatur, ignem adhibent scorto, & respergunt. Si hos à recenti castratu ineat, procreare potest, Hæc Aristoteles interprete Gaza. Græcia in codibus impressis sic habent: Οι μηδ οὐν μόσχου επιτέμνονται, επιαισαι, ει η μη, αίσχους και ελάττης γίνονται. αι δε δαμαλεις επιτέμνονται τον τροπον τούτον, κατὰ λινοντες και δασυτέμνοντες της δασχίας, κατ'ωθεν τους δεχους δασυλίβιστον, ειτω αναστέλλουσι τους βίχας άντα, ως μαλιστα, και την πολυωθρηξιν, όπως δ' έκαστη βήξει: και εάν φλεγμονή, κατὰ καιρών σαυτες την δασχίαν, επιπλάτθουσιν, δι η εινερχαι των βουών εάν επιτεμηθώσι, τον φαιερών συνηρησιν. In his verbis multa corrupta, multa obscura sunt, & ab interpretibus variè reddita: quibus ego pro virili mederi conabor. Primum igitur post hæc verba ει η μη, sic lego αίσχους και ελάττης γίνονται δι δαμαλεις. επιτέμνονται δε, &c. De vitulis maribus loquitur, quos Græci proprie δαμαλεις (à recto δαμάλης) vocant, teste Ammonio: quanquam à feminino etiam δαμαλεις, similiter (δαμαλεις in plurali formari potest. ει η μη, sin minus, id est si non castrantur cum anniculi sunt, sed post illam ætatem, minores & deformiores euadent iuueni (quamuis enim μόσχοι & δαμαλεις eandem significationem ferè habeant, sæpe tamen δαμαλεις pro iuueno accipitur) quæ ætas proximè vitulum excipit, & ita conuenit hic interpretari. Dixerat autem paulo ante, omnia animalia, si dum crescunt castrantur, maiora & elegantiora quàm non castrata euadere: sed si posteaquam adoleuerunt, & iam incremento consisterunt, castrantur, maiora & elegantiora quàm non castrata euadunt: Proinde non assentior Augustino Nipho, qui vbi hunc Aristotelis locum interpretatur, Minores (inquit) deformioresque euadunt, scilicet si infra annum castrantur. Nam quod de castratione post anni primi ætatem, & quo tempore iam crescere desinunt, non autem illam facta Aristoteles loquitur, manifestum est ex iam dictis. Addit Niphus, si autem supra annum, non sine periculo agitur: at nos ex Sotione & Varrone iam docuimus, non ante bimatum castrandos esse: Sed esto vt posterior dictum Niphi, pugnantibus inter se authoribus, vel excusandum, vel etiam verum sit: prius certe omnino Aristotelis sententiæ aduersatur, quod vel Albertus Magnus ipsum monere poterat. Genus illud castrationis, quo vitulorum, dum adhuc teneri sunt, testiculos fissa ferula comprimere, & paulatim confringere, Palladius & Columella ex Magone docent: minus frangere vires, ideoque tutius esse in tenera ætate existimauerim, minus esse extenuare: cum testes eis non omnino demantur, sed arterantur tantum. Id quod testibus iam ætatis progressu durioribus, vt difficilium, ita nimio cum dolore fieret. Hominem ita castratum Græci θλαστάν (vel θλαδίαν quod minus placet) vel θλαβίαν appellant, à contritis contusisque coelis. Hic modus quoniam sine ferro fit, nec tantum dolorem affert, nec sanguinem profundit, non pugnat illis qui anniculos aut bimos demum castrari voluit: intelligunt enim illi de castratione ferro aut cauterio facta. Varia spadonum inter homines genera, Alciatus in libro de verborum significatione proponit. Paulus Aegineta libro 6. cap. 68. duplicem castrandi modum explicat, alterum κατὰ θλασίν id est

id est per contusionem, alterum κατ' επιπλήν, id est excisionem. Posterior ad Aristotelis etiam verba incisi non nihil afferret, is huiusmodi est: Castrandus in sed ili resupinatur, & scrotum cum testiculis sinistrae manus digito premitur: & per scrotum ita extrahuntur duas lineas rectas, per vtrunque testiculum vnam, scalpello incisiles: vbi exillierint testiculi, cute detracta excidentur, ita vt tenuissimum solum naturale vasorum commercium relinquatur. Atque hic modus, eo qui per contusionem fit, magis probatur. Nam quibus testes solum contacti sunt, non nunquam Venere appetunt: nimirum quod pars aliqua testiculorum contusionem subterfugerit, Hæc Aegineta: qui de contusione etiam scribit, eam in infantibus solum fieri solere, &c. Quod sequitur apud Aristotelem κατὰ λινοντες και δασυτέμνοντες της δασχίας, &c. sic verito, Vitulis resupinatis, scrotoque inciso, testes per inferiora scroti partem exprimunt (& abscondunt vel excidunt, quod deest in Græco: addendum igitur, και επιπλήν, vel simile verbum): deinde nervos à quibus pendebant, quàm penitissimè fieri potest sursum recondunt. Quod Aristoteles dixit, και θλαβίαν, id est digitis vel instrumento aliquo extrudunt, Aegineta sic effert: επιπλήν, και ει διδυμοι, επιτεμνέδωσιν. Proprie sanè επιπλήν dicitur & επιπλήν βίβλινον, vt pomorum nuclei digitis expressi, Græci επιπλήν vocant proprio & eleganti vocabulo. Albertus Magnus totum hunc locum sic reddidit, Prostrantur ad terram vitulus, & diuiditur corium oschei, & exprimuntur testiculi, & ligantur nervi testiculorum foriter: & tunc absconduntur testiculi, & eriguntur (id est sursum reponuntur) radices nervorum, ceteris incisiles in vulnus. Et si coquantur (id est vrantur) nervi, melius erit contra sanguinis fluxum. Quæ pleraque ad Aristotelis sententiam quadrare puto: quanquam de suo addecit nervos (scilicet cremasteres) przligari, ex vulgi experientia nimirum: Nam quod cineres pro capillamentis supponit, cum veteres rei rusticæ authores in hoc imitetur, facile condonabimus. Nam & in libro de simplicibus medicamentis ad Paternianum, qui inter nothes Gazæ leni circumfertur, ita legitur cap. 148. Cuius in recentia vulnera penitus infarctus, sanguinem sicut: ideoque omnibus pecoribus castratis cinis inpositus prodest, omnibusque abscessis. Theodoros Gaza pro κατὰ λινοντες legitur videtur και θλαβίαν, cum non opus esset quicquam mutare. Obscurum est etiam quod vertit, Et si inflammatur, ignem adhibent scroto, & respergunt: Primum enim loco inflammato, ignem vel cauterium adhibere, verè est ignem igni addere, & augere malum: deinde quod inflammationem respergiat, nec quisquam vnde vel quoniam medicamento ea respergi debeat ex verbis eius intelligere queat, reprehenzione dignam mihi videtur. Pastores (inquit Niphus μεταφραστῶν Aristotelis verba, vt aliquo modo Gazæ translationem fulerit) per hanc aut aliud medicamentum ad hoc præparatum inspergunt. Sed absurdum est Aristotelem remedijs inspergendi nomen tacuisse putare, præsertim cum eo omisso, obscura & ineptæ constructionis relinquatur oratio. Albertus Magnus ridicule simul & in doctè sic vertit: Si autem apostema acciderit in loco illo, puluerizatus testiculus de loco suprapositus, erit conueniens cura ipsius. Mihi post και ταυ αίσχους distinguendum videtur: non post δε ταυ Gaza fecit: & ita vertendum: Quod si locus inflammatur, vrunt, & scroto inspergunt: intelligo autem, id est remedium quod proxime vulnere infarciendum dixerat, nempe respergunt, id est capillamenta, aut lanas. Latæ enim, Dioscoride teste, vulneribus à principio statim ex aceto, oleo, vinoue vtiliter imponuntur, &c. cremasterum præterea cinis crustas inducit, carnem excrecentem cohibet, & ad cicatricem vlcera perducit. Abstinendum, vbi sistere tantum sanguinem oportet, lana mollis simpliciter adhibetur: deinde vbi locus intumescit (quod Aristoteles φλεγμονώδης dixit, vt coniicio: sæpe enim hoc verbo Græci parum proprie vtuntur) & plus colligitur, vehementiore remedio, siccante expurganteque opus est, quod quidem non amplius lanæ, sed vitrum cinis præstare potest. Postremo in cirato Aristotelis loco vltima verba και επιπλήν των φαιερών συνηρησιν, proculdubio sic restitui debent, και επιπλήν των συνηρησιν, cum ex simili loco Aristotelis libri de generatione animi, cap. 4. tum ex Gazæ conuersione, & Columellæ Palladijque verbis confirmari potest. Hæc hæc tenus dixerim super vitulorum castratione, non tam reprehendi & emendandi aliorum scripta, quàm negotium ipsorum clarius explicandi instituit.

Apes ex vitulis aut iuuenis, &c. quo modo generentur, in apum historia prosequemur. Apes cre duntur non fugere, si sterus primogeniti vituli adlinamus orbibus vasculorum, Palladius. Caseus sic lacte coagulato, hædino imprimis vitulorumque coagulo, Plinius. Pelles vitulinae ad varios vsus parantur, vel cum pills, vel ijs detractis: & vel diuersis coloribus tinctæ, vel nativo relicte, ad culeos, peras, tibialia præsertim mulierum in Germania: vestiantur eisdem libri, mira elegantia, præ cæteris enim nitorem leuoremque politæ admittunt.

F.

Vitulos lanij ad cultrum emunt, Varro. In omnium animalium genere, carnes vetulorum duræ, sicca, & concoctu difficiles sunt: iuniorum contra, humida, & molles, atque idcirco commodius concoquuntur: his tamen exceptis, quæ vbi in lucem æditæ sunt, protinus in cibo sumuntur. Nanque omnes eiusmodi mucosæ sunt, præcipue quæ suapte natura humidiores sunt carne, vt agni & sues: verum hæc di vituli, vt qui natura sunt siccatiores, multò melius concoquantur nutriuntque, Galenus in libro de boni & mali succi cibis. Ex eisdem libro de aliment. facult. supra in Bone de vitulina carne iudicium recitauimus, nempe quod bubulæ præter & facilius concoquatur. Ex pedestribus animalibus suilla caro probatissimus cibus est, dein hædina, mox vitulina, idem. Gaynerus in cura Ischiadis, conuenire ait in cibo, vitulos lactentes à secundo ad quartum mensem. Orani tempore anni conueniunt hominibus temperatis aut calidis carnes hædini lactentis aut vituli, si possunt haberi, Arnold. de confertu. sanit. Vituli vaccarum illarum, quas lactis tantum & casei causa nutrimus, quindecim à partu diebus otiosis occidendi sunt: carnes eorum temperatæ sunt & faciles concoctu, salubresque illis qui vitam degunt otiosam, Perrus Crescent. Hanc itaque non iniuria mensæ nobilium crebro reperunt, Platina. Assiduos habent vitulum tua prandia in vsus, Cui madida & spida iuncta tepore caro est, Bapt. Fiera. Elixar vitulina vt reliquorum pecorum caro: quidam vt appetitum consulant excitando eodem ferè modo quo pilces coquunt, in qua primum elixant despumantque, & salunt (parcius autem ea saliri conuenit, in quibus ius magna ex parte feruendo consumi debet) & cum semicocta videtur, vinum affundunt, deinde cepas per transecturum: cunctas, postremo cum parum iuris iam superest butyro feruifacum: aliqui butyro in sartagine farinæ liquid addunt, & aceti modicum, & croceum ex aromatibus pollinem, ipsasque cepas. Similiter etiam extra parantur, sic voco atteriam cum pulmone, corde & iecore coherentibus: Germani in vitulo priuatim das grick, nostri etiam griel: Apponuntur enim aut simpliciter elixa, aut condimentatæ iure cum vino cocta, vt de carne iam diximus: sed ius illud cum carne semper coqui solet donec modicum superfluum cum exis vtro interdum relinquatur copiosum &

sem & aromatibus enim croco adleis pani *parando* distillat in patinis suba dicitur (*cingrisippus*) id que inter
 lacta etiam prima mensa ferula numeratur. Ventrem cum intestinis vituli Germani prius in vatul. & hœ-
 dis nanceo *pa. d. kra. f.* que itidem elixa & aromatibus condita in o. mensa apponunt. Laxatur & vituli caput
 a prima ferula prædicta, id que auctore longe præferunt, præd. superans sequi atero. Cerebrum inde se-
 o. si in etiam in aqua modicè coctum, mox tunicis liberatum, in vi. o coquitur, & inspergitur afrocaribus: Sunt
 qui cum lacte mixtam & cepis minutatim incisis, butyro frugunt, & atou at bus condiant. De vitulina carne fa-
 li. ada supra in Boue dixi: relinquatur autem cum saie in visis ferè non ultra diem antequam suspendatur in cami-
 nono. C. lu in patina sic tam ex pedibus vitulinis, tum metaphreth seu dorli superioris carnis. P. des etiam elixi
 t. in aceto & pipere edantur: vel fringuntur cum butyro in soluti confractis tudicula ouis. Cibi leues sunt pinguis
 caro & quæcumque glutinosa est: Quod ferè quidem in omni, quæ domestica sit, præcipuè tamen in vngulis
 tremulis que suum, in petiolis capitulis que hædoram & vitulorum & agnorum, omnibusque cereb. lib. Item la-
 de, Cellis. Apicius libro 8. cap. 5. vitulinæ carnis varios apparatus præscribit, his verbis: In vitulina fricta: Pi-
 per, Ligusticum, apj semen, cuminum, origanum, cepam siccam, vnam passam: mel, acetum, vinum, liquamen,
 oleum, defentum. In vitulinam siue bubulâ cum porris succidaneis, vel cepis, vel colocasis: liquamen, piper, laier,
 & olei modicum. In vitulinam elixam: Teres piper, ligusticum, careum, apj semen: tuff. odes mel, acetum, li-
 quamen, oleum: calefacies, amylo obligas, & carnè perfundes. Alter in vitulina elixa: Piper, Ligusticum, fœnicu-
 li semen, origanum, nucleos, caryotam: mel, acetum, liquamen, sinapi & oleum. Elixum esse debet vituli pe. Aus
 Dorum tamen sua spina vitulam requirit: Coxas eiusdem in pulpamentum rediges. Platina.

Arto cras quomodo pareretur ex carne vituli, & Platina libro 8. cap. 36. his verbis docet: Aut vituli aut hæ-
 di aut capi carnem elixabis: elixam & enervatam, minutatim concides, & in mortario tundes. Huc deinde parum
 casti recentis, tantundem veteris, & tritiparum perroselini & amaraci concisi, ova quinque bene d. fracta, abdo-
 tum in porcina, aut habet vitulinum concisum, modicum piperis, plusculum cinnami, minimum gingiberis, tan-
 tum croci ut colorem concipiat, addes. Carabis concoquitur eo modo, quo albam diximus. Hoc edant Scanius &
 Celsus, qui nimiam macilentiam cum obestitate libenter permittunt. Vehementer enim alit, corpus obefcat,
 hepar tuat, obstruccionem tamen & calculum facit. Et lib. 6. cap. 9. Pastillum ex vitulo alijsue cicuribus animan-
 tibus hanc in modum parat: C. comes (inquit) appello: omnia quæ domaluntur, vt vitulum, capum, galli-
 nam & similia. Ex his pastillum sic facies, carnis macra quantum voles sumito, minutatim que gladiolis concidi-
 to. Vitulinam ad pipem cum aromatib. huc carni bene misceto, in soluta crustillis in furno coquito. Cocta vbi fue-
 rint, duo vitella (vitella in plurali numero genere neutro æpenumero profert) ab albore oapram excreta cum
 modico agrestæ, cumque iare per pinguis bene tudicula agnata, in pastillum infundes. Sunt qui modicum croci
 ad speciem addant. Feri & h. c. pastillos in pateis bene vctis, etiam sine crusta potest: capum, pullastram, & quic-
 quid voles, integrum & in fusta concidim. In pastill. pro voluptate optime coques. In hoc & multam alimentum
 inest: tarde concoquitur, pauca recementa se habet: cor, hepar, & renes tuat, obefcat, ac ventrem *ciat: Et
 mox ibid. cap. 12. Pastillum (inquit) mollit sic facito: Carnem vitulinam cum adipe minutatim concisam, in ol-
 lam ponito: pipiones & pullos, si voles, ad iure. Ollam ipsam ad carbones longe à flamma, ne concitate efferveat,
 ponito. Vbi ebullire coeperit, de parato: p. ff. uas deinde imposito. Cepa postremo minutatim concisam, cum
 larido frigit: Frictam in ollam indito. Vb. omnia præpè cocta exillim. ueris, agrestam & aromata suffundito.
 Sicut qui & duo vitella ouorum bene agitata cum agrestæ infundant. Multum aiet, tarde concoquetur, nauseam
 facies, stomacho nocet, hepar & renes concalcfaciet, sperma auget, caput & oculos laedet. Idem Platina co-
 dem lib. 6. cap. 18. In pulpam vitulinam. Ex coxa vitulina carnem mactam ad incidito, in frusta oblonga & tubi
 lia concidito: batuloque cum gladiolis cocta, tra nere scindantur: statimque sale & fœniculo trito suffundito: ama-
 racum deinde ac perroselinum cum larido bene concitum, & aromatibus spatium super pulpam extendito: casq;
 statim in uelutas in vertu ad ignem ponito: ne c. inimum deficcetur, caueto: coctas conuiuis sit. im appones. Mul-
 tum alet, corpus solidum reddet, pauca recementa reliquit. In pulpam Romanam, ca. 19. Carnem vitulinam
 in frusta non maiora suo ita concidito, ne alterum ab altero rel. indatur: saleque ac coriandrum, aut fœnicu-
 lum tritum statim inspergit: alpersem, inter duas tabulas aliquantulum opponito. Veru deinde traiecta cum
 testala laridi, ne se contingant, ne in uinum deficcetur, ad ignem uoluto, donec coquantur. Multi hoc est &
 grossi alimenti, tarde etiam concoquitur, & alium alit. In. Et si binde cap. 20. Escitum ex pulpa: Ex coxa vituli-
 nis pulpam accipito: canq; uel cum adipe eiusdem, uel cum larido minutatim concidito. Amaratum & perroseli-
 num contundito, vitellum uel cum calco trito tudicula agnata, aromata inspergit, corpus vnam facito, ac o-
 mnia cum ipsa carne misceto, in omentum deinde uel procinum uel vitulinum tessellatim incisum, hoc pulmen-
 tum ad omni magnitudinem inuoluto, ad seque in uertu lento igne decoquito. Mortadellam vulgares hoc escitum
 vocant, quod certe parum inc. etiam quam minimum, tuamus est. Tarde ob hanc rem concoquitur, obstruit, cal-
 culum creat, cor tamen & hepar tuat. Rufus cap. 22. Farcimina: Pulpam vitulinam arque ad pipi uelle bene tunc,
 tritum caseum tum veterem tum pinguem, aromata bene tunc, duo aut tria oia tudicula agnata: salis tantum
 quantum res ipsa requirit, & croci quo crocea sint, admiscebis: admixtaque in intestinum bene lotum, & per-
 quam tenuatim productum, in iete. Coctam in cacabo requirunt, Bona non nisi bid. o durant. Seruati ta-
 mem in dies quindecim aut plures potest, si plus salis & aromatum addideris, siue ad fatum deficcaueris. Et
 cap. 30. Caput vitulinum aut bubulum, inquit, aqua calida depilato, ut facem conuerti, si elixum voles: vbi co-
 ctam fuerit, in alliatum mergit: si allum placuerit, repleum aromatibus, alio ac pleisique odoriferis herbis, in
 furno decoquito. Et mox cap. 31. In cerebrum vitulinum: Ex capite elixo ac cocto cerebrum erues, cum quo
 duo vitella ouorum tudicula bene agnata, modicum piperis, parum agrestæ, salis quantum sit erit, misccebis.
 Mixta hæc omnia in sanguine cum liquamine tantisper higes, donec quod breui fiet, concreta simul fuerit. Co-
 medicito hoc pulmentarium debet: vbi refrigerit, nihil insipidius. Item cap. 35. In ventriculum vitulinum: Vitu-
 linum ventrem in angulo leniter perforato, sterensque ac fordes omnes extirpato: in lotum ventrem, hæc quæ
 dicam, indito: Ex caseo uereri ova quatuor bene facta (fracta) parum piperis leniter tunc, croci modicum, passil-
 las integras perroselinum, amar. cum, mentâ concisam. Mixta omnia & in ventriculum elata, in cacabo bene co-
 quantur. Et cap. 26. Pulmentarium in carbone: Carnem macram ex coxa vitulina in buccellas non nimium sub-
 tiles concisam, cultri cost. contundito: sale deinde & fœniculi semine bene trito vtrinque aspersam, inter duas
 tabulas per dimidium horæ comprimito. Inde in craticula ad carbones concoquito, in vtranque partem cerebro
 vertendo.

vertendo, addendoque thesela laridi, ne igne inarescat. Coqui non admodum hoc pulmentarium debet: ca-
 lidum item conuiuis apponatur, quo magis appetentiam & desiderium bibendi excitet. Hoc Bibulus vitur,
 qui sic in se demortuum quærit. Idem 5. 15. Non displicuit mihi Paelli hospitis nostri patina, qui pedes vitu-
 lino bene lotos, & coctos cum infuso aromatibus insperfo, in cenam more Romano attulit. Indium quoque
 aliquid ex aceto putarim: adeo appetentiam excitabant. Apponi hæc patina prima mensa consuevit. Bona & fa-
 cilis extat aliment: peccori confert, tussim leuit, meatus vrinæ exulceratos sanat, dysentericis prodest. A medicis
 tamen anteriores magis quam posteriores, animalium partes probantur. Escitum ex abdomine porcino aut vi-
 tulino parandum, ex eodem Platina referemus in Porco. Genus farciminis quod nostri vocant cerebri farci-
 men (cerebrum enim cum condimentis recto intestino bouis aut vituli infarcitur) supra in Boue descripsi. Cir-
 cumferitur liber quidam Germanicus coquinarius, vbi eduliorum ex vitulo apparatus aliquot præscribitur, quo-
 rum nomina hæc sunt, *Lebersaltz, von kalbs gelting, Lungenkücheln, Gebachens von Kalberlungen, Holbraten von*
Kalbsfleisch.

G.

Caro vituli recentia vulnera non patitur intumescere, Plin. Caro vitulina recens cum aceto cocta madida-
 que allis imposita, fetorem hirci deterrimum tollit, Marcellus. Ad hominis morsus carnem bubulam coctam im-
 ponatur: efficacius vituli, si non ante quintum diem soluant, Plinius: & alibi, Canis rabidi morsu facta vulnera
 circumdant ad vias vsque partes quidam, carneque vituli admovent, & ius ex eodem carnis decoctæ dant
 potui: aut axungiam cum calce tursam, scilicet admovent. Cornel. Celsus lib. 5. cap. 27. agens de curacione com-
 muni aduersus omnes morsus serpentium: Si neq; qui exugat (inquit) neque cucurbitula est, sorbere oportet ius
 asinerinum, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere. Vitulus vulgariter datum, inter auxilia cœliacorum & dylen-
 tericorum tradunt, Plinius. Carnem vituli si cum aristolochia inasatam edant mulieres circa conceptum, mares
 parituras, promittunt, Plin. Vituli cornua decocta contra aconitum, Nicander.

Femur vituli cinis sordida vlcera, & quæ cacothæ vocant, & lacte mulieris sanat, Plinius. Ex cerui & vi-
 tulum cerebro (medulla Galenus) fit pessarium mollificans apostemata matricis & duritiem eius, R. f. s.

Medullæ animalium vim habent dura & scitro effecta corpora molliendi, siue musculi, siue tendines, si-
 ue ligamenta, siue denique viscera, induruerint. Semper autem optimam experrus iam ceruinam, deinde iuuen-
 corum seu vitulinam. Hircorum vero & taurorum acrior est magisque desiccata, vnde fit vt scitro has durities dis-
 soluere non valeat. Cæterum ex vitulina & cerulina medulla, pess. etiam mollientes ad matricis quædam vira
 componuntur: & pharmaca ex medulla confecta molliendique vi prædita foris quoque vtero imponuntur.
 Accipitur autem non tantum ossium medulla, quæ verè medulla est, sed ex spina quoque dorli, quæ reliqua fic-
 cior (qualidiorque est, & eam eb causam scotum vtraque repono. Hæc Galenus lib. 11. de facult. simpl. cap. 5.
 plura mox inferens de recedendis & seruandi medullas ratione. Communis ratio medullarum est: (Plinij ver-
 bis vtor) Omnes molliunt, explent, siccant, exalfaciunt. Pro his verbis in Dioscoride legitur, *Απαιτες θείας μα-*
λακταγί, ἀγρωπυγί, ἰεραπόδοτι, πικραποπυγί, ἐκασί, Προ ἰεραπόδοτι legendū *ἰεραποπυγί* cum Plinio: Dioscoridis in-
 terpres nostri seculi calcare ex Plinio transferant: verū de Græco textu emendando nullus remittit. *Ἀγρωπυγί*
 ijdem rarefacere transferunt: & recte quidem meo iudicio fecerunt, quod non in hac etiam voce Plinium imitari
 sint, qui *ἰεραποπυγί* legit. medullas autem siccare, neque ratione neque auctoritate vlla nisi opinor. Quanquam
 enim mala dicit, id est molliencia ea proprie dicantur, quæ calfaciunt, exiccant, sed vtrumque moderate, magis
 tamen calfaciendo ea quam siccando primi ordinis modum excedere posse scio. Nam Galenus molliencia confere-
 tens pus mouentibus: hæc æquali calore ei qui in homine secundum naturam est, efficere docet: illa multo
 maiorem. Proinde vt molliencia pleraque, ita medullas maxime, calfacere absolute dici potest (quod meum est
 iudicium) siccare non item: nisi cum additione quod moderate omnino & in primo ordine. Nihil enim eorum
 quæ scitro in morem indurata sunt (inquit Gal.) vel valide siccantibus, vel exalfaciuntibus valide, curari potest.
 Similiter *ἀγρωπυγί*, id est rarefacientia Galenus calida moderate & tenuium partium esse scribit, *ἡδὲ ἰεραποπυγί*
ἰεραποπυγί, id est & minime siccare: non quod non siccent, sed quod minimum siccent, cuius generis chamæmalum e-
 se ait, ordine primo calidum & siccum. Verum Dioscorides, qui non raro Græcis vocabulis abutitur, quod ad
 secundas medicaminum facultates, hæc etiam voce rarefaciendi pro laxandi abusus mihi videtur in medullis:
 molliunt enim medullæ quæ dura sunt, laxantque intensa, magis quam rarefaciant densa, aut obstrueta aperiant,
 præsertim cum pinguiscula sint & emplasticæ facultatis non nihil habeant, recentes præcipuè: accedunt enim
 medullæ natura in ruminantibus ad seuum, in cæteris ad adipem. Quamobrem rectè Galenus vbi de medullis agit,
 non calfacere, non siccare, non rarefacere aut aliud tale eas præstare scribit, sed molliere tantum: quanquam &
διὰ τὴν id est dissolueri obiter eis tribuit non satis propria significatione. In translatione Serapionis pro *ἰεραποπυγί*
ἰεραποπυγί habetur resolutiua, & pro *ἰεραποπυγί*, sed auctur: vnde hoc saltem constat ossium etiam hunc locum incertæ
 lectionis fuisse, vt minus mihi, vni sit Plinium quoque & Dioscoridem, qui ab aliis nimirum hæc describere, non
 eodem modo legisse. Porro quod Plinius medullam explere, Dioscorides vicera explere dixit, nec ipse recte di-
 ctum existimo, nec apud vllum ex probatis inuenio medicis. Nam quæ sarcotica, id est carnem generare & vlce-
 ra explere præstare dicuntur, sic care modice & abstergere sine morsu debent: ego vero nullam in medullis ab-
 sterionem sentio. Fieri quidem potest vt per accidens aliquando carnem inducant, præsertim cum aliis mixtæ.
 Multa enim per se lædunt, aliis admixta eundem affectum sanant. Quod sarcoticis etiam contingit. Oleum for-
 des colligit, sic & cera: ærugo rodit: tria hæc mista, carnem regenerant, magis etiam si quid sarcotici adiungas.
 Scio Plinium commendare medullam ceruinam aut vaccinam ad vlcera oris, sed cum resina: item vituli vel beuis
 ad dysentericos, sed aliis admixtis: & vitulinam prius ad exulceratas vulvas cum seuo, quibus tamen alia ra-
 tione quam sarcotica prodest: aut si illa quoque interdum, per accidens tamen. Sed satis hisce relictis, veram
 medullarum facultatem ex Galeni verbis in pectus recitatis addiscere: quibus hæc addi possunt, Medullis (vt etiam
 adipe) recentibus laxando, veteribus in super discentendo vtendum esse. Medullarum (inquit Dioscorides)
 probatissima est ceruina, mox vitulina, post hanc taurina, tum caprina & ouilla. Laudatissima (inquit Plinius) cer-
 uina, mox vitulina, dein hircina & caprina. Curantur ante autum non recentes lotæ, siccatæ que in umbra per cri-
 brum. Dein liquatæ per lintea exprimuntur, ac reponuntur in fictili locis frigidis. Vide etiam Dioscoridem
 quomodo ad vsum parandæ sint medullæ. Vituli medullæ cum pari pondere ceræ & olei, vel rosæci, addito

Vitradices videtur interpretari. Plinius libro 17. cap. 10. Natura & plantaria demonstrant, multarum arborum radicibus pullulante sobole densa, & partente matre quas enecat, &c. Nullis vero tales pulli proueniunt, nisi quarum radices amore solis atque imbris in summatellure spatiantur. Omnia ea non statim moris est in sua locari, sed prius nutriti dari (hoc etiam *μοσχέυον* Theophrastus dicere videtur) atque in seminarijs adolefcere, iterumque migrare, Hæc Plinius: sunt autem pulli illi ex radicibus paraphyades Theophrasti. Et mox paulò, Et aliud genus (inquit) simile natura monstrant, aualisque arboribus stolones vixere: quo in genere & cum perna sua autelluntur, partemque allquam è matris quoque corpore auferunt secum simbrato corpore: Hæc scilicet paraspades & moscheumata Theophrasti sunt: quas dum in arbore sunt *μοσχέυον* etiam & *παράφυα* nominant, nepotes Gæza conuertit. Errat autem Carolus Stephanus qui stolones cum pullis Plinij confundit. Ex eodem euentu est (inquit Plinius ibidem) surculos abscissos ferere. Vitradicum certe in hac arborum plantatione nusquam meminit. Cæterum ramorum & surculorum plantaria vt Theophrastus, non distinguit: nam Theoph. libro 1. cap. 10. de causis, Multa, inquit, *σποκλάνθη* nasci non possent, *σποκλάνθη* (quæ) quemadmodum & alla quædam aliter quàm Theophrastus quod ad hoc negotium attinet, eodem in loco tradit. Quæ nos lectori relinquimus: qui ista *παράφυα* à nobis rei rusticæ studio collecta vtur sele offerebant, boni consulat. *Μοσχοστέρον*, fœno græcum Nic. Myrepsò, vt Fuchsius exponit. *Μοσχάριον*, *σινιγρησι*, Hesychius & Suidas: iasciui & exillentes vitulorum instar.

Icones. Et in medio sedis (in cælo) & in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni, & secundum simile vitulo: & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti &c. Apocal. 4. Vide in Leone H. a. Moïosh fuit imago concaua, habens septem conclauia, vnum aperiebatur simulæ offerendæ, aliud turturibus, tertium oui, quartum ariet, quintum vitulo, sextum boui. Qui verò volebat offerre filium, huic aperiebatur septimum conclauis. Et facies huius idoli similis erat vitulo &c. Munsterus in Tophet. Menæchim statuarij vitulus genu premitur replicata ceruice, Plinius, *Μοσχόν*, in morem vituli, vt *ταυροειδής*: Nicander in Alexipharmacis eum qui buprestin hausit, lac ex mamillis sugere iubens, ita scribit, *Η δ' ὄρε κρη θηλήσ ἀτε δὴ βρεφῶν ἐμπελοῖτο Ἀργενῆς, μόσχῳ δὲ ποτὶν μοσχόνδον ἀμύλῳ.* *Μοσχόνδον* apud Hesychium & Varinam exponitur *ἔργον* κρη ἀνελεῖται, id est continuo deinceps ductu & sine intermissione, qualis forte & vitulorum factus est ex vberibus matrum, vt proprie ad potum referatur, quo sensu tamen *μοσχόνδον* libentius dixerim & ἀμύλῳ. *Μοσχίος*, arietis triennis, Eustathius, Agnus nuper natus Polluci *μοσχίον* est. Istro verò in Articis diætionibus (vt Varinus citat) *μοσχίος* est aries trimus. Moschicæ lepores vestigia habent odoriora, quorum odore canes in furorē aguntur, Pollux. Violam idcirco dictam ion Græci putant, quod cum Io in vaccam à Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Nostri quoque violam quasi vitulam, imitatio- ne Græca videri possunt appellasse, Hermolans, *Μοσχόμοστίον*, *δ ἀπακρόμυλον*, κρη κρησῶν δ' ἡδη κρησῶν ἔχων, Hesychius: Varius & Suidas non habent, nec mirum eum vox sit corrupta.

Pomponius Vitulus viri nomen apud Varionem. Idem circa finem libri 2. Discidimus (inquit) ego & Scrofa in hortos ad Vitulum Nigrum Turannium. Vitellius Galba Cæsar fuit. Moschi sophistæ hydropotæ meminit Cælius Rhodig. lib. 6. in fine capituli 4. ex Athenæi libro 6. Moschus grammaticus Syracusanus, Aristarchi familiaris, altèr à Theocrito Buccolorum poëta, Suidas. Antiquum de atomis dogma (si Posidonio credimus) Moschi est, hominis Sidonij, qui ante Troianas res fuit, Serabo libro 16. Moschionis *μοσχίον* vel *μοσχίον* mentione est apud Athenæum libro 6. & Moschionis coci celeberrimi libro 12. *Μοσχίνη* mulier fuit Attica *ἰαμβῶν ποιητριά*, mater Hedyles, cuius Hedyles filius fuit Hedylogus Samitis vel Atheniensis, qui ab Athenæo citatur.

Β. Μοσχίον animal quadrupes in India, vitulo simile, Varinus, Hesychius. Elephantum pariunt singulos magnitudine vituli trimestris, Plinius. Bubalos proprie dictos gignit Africa, vituli ceruicæ quadam similitudine. Plinius. Moschum aliqui dictum putant, quod Græci animal hoc ex quo moschus colligitur, vitulorum colorem habere iudicant, quos *μόσχος* & *μοσχάριον* appellant, Brasaniolus. *Μοσχῆ*, ἡ τοῦ μόσχου δόξα, id est pellis vituli apud Anaxandriden, Pollux. *Μοσχέον*, idem. *Ἐν δὲ νένοσσι Ἀσικῶν ἐν δαμάλλων καὶ ἀδέρμασσι: τίσο μοι ἀπάσας, ἄλλ' ἡ μάκρον τρωλοῖσας δὸσ σὺ πᾶσ ἐπίναξ*, Theocritus Idyllio 9. Aron herbam aliqui vulgo pedem vituli vocant, Syluaticus. Antirrhinon vocatur herba flore hyacynthi, semine vituli narium, Plinius: *Etanc* & *bucranon* vocant, Gale-nus Glossis. Dioscorides etiam semen eius vituli naribus confert: Est & inter hippoglossi nomina antirrhinon. *Burrah* olim appellabant vitulum, qui rostro esset ruffo, Thylesius.

c. *Οἱ γὰρ ἐν ἑλλίωσιν νεαλῆσ ἔσπδ οὐδ' ἔσπδ π' ἰσσοῦσ Βραβηλῆσ ἀναμυρῶσσι κῶσιν μῦσοσ ἐκ τῆσ θηλῆσ*, Nicander in Alexiphar, vbi contra uprestis venenum lac ex vberibus sugendum consilic. Iosephus auctor est in mutatione legis sacrificio- rum Hierosolymis in templo, vitulam inter manus sacrificantium peperisse agnam, Albertus Magnus. Vitulum aliquando capite pueri natum esse testatur Aristoteles de gener. animalium libro quarto, capite tertio.

d. *Ὡς δ' ὅταν ἀγγραυλοὶ πῶλεσ πῶλεσ βούσ ἀγγελῶσ* *Ἐλθούσας ἐκ σπῶσιν, ἐπὶ τῶσ βοτάνησ κρησῶσιν τῆσ* *Πᾶσαι ἀμα σπῶσιν ἐκ τῶσ: οὐδὲ π' σπῶσ* *Ἰσσοῦσ, ἀλλ' ἀδινὸν μολομῶσ ἀμφίθεσσι* *Μητέρας: ὡς ἐμὲ κείνοι ἐπεὶ ἴδον δφθάλμοισι, &c.* Loquitur autem Vlysses de locis, cum ex belluina forma in homines redijissent, apud Homerum Odysseæ libro 10.

e. *Πύσασσ ἔλῶν καμπύλον, πῶσ μόσχοισ πῶσ πύσ μολομῶσ πῶσ μῦσον, δ' κωλῆσ θηλάσεν*, Hesychius. *Κωσοῦ* locum vel fassus è pelle vitulina: vt in cane venatorio dicam.

f. Caro vitulina nominatur Plauto in Aulul. Cicero libro 2. de diuin. An tu, inquit, caruncule vitulinæ ma- uis, quàm imperatori veteri credere? Idem Pæto lib. 9. Integram famem ad ouum affero, itaque vsque ad asium vitulinum (quidam hic vitellinum legunt, sed vetus exemplar vitulinum habet) opera perducitur. *Κρέας μόσχοσιν* Græci dicunt: Apichus vitellinam dixit, & Itali hodie pro vitulo vitellum. Imperator Valens legem Orienti dixerat, Ne quis vitulinam esitasse carnem velleret dum agricolationi consultam cuperet, Cælius Aegyptios Agesilao vitulos saginatos misisse apud Athenæum alicubi legimus. In vitulis præcipue musculosam & superiorem femo- ris partem, nostrates vocant *τοῖβρατον*, quoniam os femoris in ea canne speciem refert.

h. Bacchus cur *ταυροφῶγ* & *μοσχόφῶγ* dictus sit, ex Aristophanis interprete in Tauro ostendi. *Μοσχόφῶγ*, sacrificium quoddam celebratum in Salamine Cypri, Hesychius & Varinus: apud Suidam per τ. simplex legitur: dubitauerit sanè aliquis an *μοσχόφῶγ* scribi debeat: Monophagorum celebritatis apud Aeginenses Gyraldus meminit ex Plutarchi Questionibus Græcis: Est & alla *ἡμοφῶγ* dicta. Vitulam deam Victoriam dici Pifo pu-

Pifo putauit: cuius rei hoc argumentum protulit, quod postridie nonas Iulias re bene gesta, cum pridie populus à Thufcis in fugâ versus esset, vnde Populi fugia dicta sunt, post Victoriam certis sacrificijs fiebat vitulatio. Qui- dam interpretati sunt quod potes esset vitæ tolerandæ: hinc illi pro frugibus sacra fiebant, quod obseruat Macro- bius, Hyllus in lib. de Deis, Vitulam deam ait qualætitia præfesset: vnde etiam Vitulatio & Vitulari. Varro in lib. Rerum diuinarum ait, quod pontifex in sacris quibusdam vitulari soleat, quod Græci *αεταυρίων* vocant. (Hinc il- lud Vergilij, *Latumq; choro pæana canentes.*) Titius vero vitulari interpretatus est, voce latari. Quidam de hac dea Vergilium intellexisse volunt, cum cecinit, Cum faciam vitula (pro vitulatione, sacrificio oblatitiam factò) pro frugibus ipse venito, Hæc Gyraldus ex Macrobij lib. 3. cap. 2. Saturn. Vitulari veteres dixerunt pro latari, testibus Festo & Nonio, Plautus in Perfa, Commodanti lubens, vitulorq; merito. De Apide vitulo copiose in Tauro locuti sumus: vbi & vituli aurei à Iudæis idololatri in Choreb consecrati mentionem fecimus. Maçtatos crederet illic lactentes vitulos, Amathusiacasq; bidentes, Ouidius Metam. 9. Dum faciam vitula pro frugibus, Vergil. Sic Seruius videtur legere, & Macrobius lib. 3. cap. 2. Sic Columella, Nisi prius catulo feceris. Alij malunt vitulam quarto casu legere, vt dicimus rem diuinam facere: sed illi à doctioribus non approbantur. Circa vitulos duæ sacrificantibus dictæ leges: Vitulum probari, si articulum suffraginis cauda contingat: breuiore non litari: Vi- tulos item ad aras humeris hominum allatos, non ferè litare: sicuti nec claudicante, nec aliena hostia deos placari, nec trahente se ab aris, Cælius ex Plinio. Aristophanis interpres in Acharnensibus (vbi poeta dixerat *κρησῶσ εἰσσε θύσομον ἐπὶ κρησῶσ σῶσ* *κρησῶσ*: id est porcum nō esse idoneum sacrificio, eò quod cauda caperet) addit, colura; id est mu- tula non licere sacrificari. Bouis foetus sacrificio vicefimo demum die purus est, Plinius. Boves mares, eosdemque mundos & vitulos, vniuersi Aegyptij immolant, Herodotus. Vide non nihil etiam supra in sacrificijs ex boue. Mi- neruæ virginij virgo cæditur vitula, Arnobius. Ex bobus, vitulis, & pecudibus laudatissimæ vitule ad deorum pla- camenta habebantur, Gyraldus. Pythagoram aiunt suis sectatoribus permisisse, vt gallum, agnum, & alia quædam paulò ante nata præter vitulum, ritè sacrificarent, Item. Ambaruale sacrum, nisi de porca fecunda aut grauida aut vetula fieri non consentit, Vide in Sueh. in sacrificio Cereris ex Sue. Veteres Græci hædorum, agnorum, vitulo- rumq; inspectis intestinis, futura prædicebant, Gyraldus, ex Pausania. In Luna deliquio Aemilius Paulus aduer- sus Macedonas imperator, vnde ei vitulos, id est moschos, immolasse narratur: etiam si eo vocabulo tauros ac- cepti interpres, Cælius, De immolando porco, agno, vitulo, mentio fit apud Catonem cap. 141. Italiam à vitulis dictam Varro scribit, auctorem citans Pisonem. Regionem tertiam Italia tenuerunt primatum dicti Itali, Plinius. Vitella, *Βιτῆλα*, oppidum Italia, vnde Vitellinus, Stephanus. Moschouitas quidam interpretantur populos illos, qui à Ptolemæo Hamaxobij, à Pomponio Mela Hamaxobitæ dicuntur, populi Sarmatię in Europa: qui quidam vi- ce plaustris vtebantur: hamaxa enim Græcis plaustrum est: quamuis alio hodie loco quàm olim sui videantur: Luceria oppido Belucitæ fuit vitulus qui à posteriori parte ceruus apparebat, Nic. Clauserus. Carolus 5. in ex- peditione Africana cum in La gheram nobilem Sardinie urbem appulisset, eadem nocte res insolita contigit: bos enim vitulum bicipitem peperit, quem mulier, cuius bos erat, videndum Cæsari obtulit, Nicol. Villagagn. Prodię venalis anno 1552 pictura quadam vituli monstrofi, quem vacca pepererat Bonnæ in episcopatu Colo- nienfi die 16 Maij eiusdem anni. Monstrum illud habebat duo capita, quorum vnum ab vno latere leporis caput referebat, tres oculos & duo corpora sibi inuicem opposita, quorum pars posterior tota erat glabra, cauda verò subnigra & pilosa: item septem pedes, quorum vnus tres gerebat ungulas. Vixisse aliquandiu hoc monstrum & à multis visum fuisse testatur author pictura.

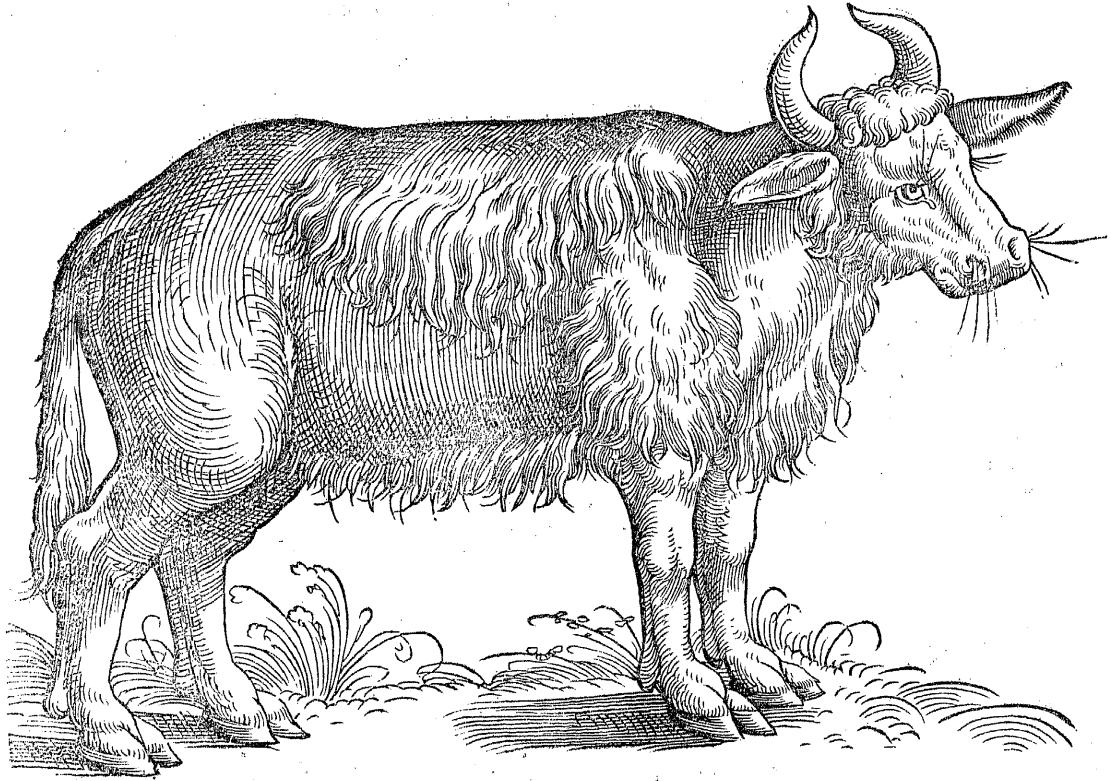
Proverbiū, Taurum tollere qui vitulum sustulerit, in Tauro explicauit. *Μοσχῶσ ἄδων Βοιάτιον*, Moschus canens Bæoticum, in multiloquos & inepte loquaces. Moschus hic citharædus fuit imperitus, qui citra respirationem vocem in longum producebat. Bæoticum autem vocant cantionis genus veluti Phrygium aut Doricum, Eras- mus, Suidas & Apollolius. Aristophanes in Acharnensibus, *κρησῶσ ἔσπδ σπῶσ, ἡνὶ κρησῶσ σπῶσ Ἀετῆσ ἐσπῶσ ἀσπῶσ* *Βοιάτιον*: id est, Sed aliud est quod me oblectauit, cum scilicet *ἐπὶ μόσχοσ*. Dexitheus ingressus est vt caneret Bæotium. Scholiastes *ἐπὶ μόσχοσ* exponit post Moschum, qui ineptus citharædus Agrigentinus fuerit: Alij pro- pter vitulum, eò quod victori præmium daretur vitulus. Bæoticum autem melos Terpandrum inu. nisse ferunt, sicut & Phrygium. Cæterum Dexitheus optimus fuit citharædus, & victor in Pythijs: alij eundē frigidum & ine- ptum fuisse aiunt, Hæc Scholiastes. Aliquid cito factum significaturi Vuestphali, dicunt. *Ebe danu das kralb sem asse lecke*, Antequam vitulus oculum lambar, vt Latini Citius quàm asparagi coquatur. Luciosum Latini loto victi- tare proverbialem ioco dicunt, Germani quidā in eundem, *Vno er recht in um haufs ficht, da vner denn des k alber bl uat*, Si oculus in domum conuertat, vitulos excæcabit.

DE BVSELAPHO.

Ex Mauritania desertis locis (inquit Ioh. Caius Anglus ad me scribens) aduectū ad nos est animal bifulco ve- stigio, magnitudine ceruæ; forma & aspectu inter ceruam & iuuenecam, vnde ex argumento voco buselaphum seu bonicernum, moschelaphum seu buculam ceruinam capite & aure longa atque tenui, tibia & vngula gracili vt ceruæ ita vt ad celeritatem videatur factū animal. Cauda pedali longitudine, & paulo amplius, forma caudæ vac- cinæ quam simillima, sed breuitate accedens propius ad ceruinam: natura quasi ambigente ceruæ nec esset an vac- cæ: per superiora, ruffa & lenis, perima, nigra & hirta. Colore corporis fuluo seu ruffo vndique pilo sessila cutiq; æquato, in fronte stellatim posito, at sub cornibus per ambitum erecto. Cornibus nigris, in summo lenibus, cæ- tera rugosis, rugis ex aduersa parte sibi vicinioribus, ex auersa, ad duplam aut triplam latitudinem à se diductis. Ea cornua primo suo ortu digitali tantum latitudine distantia paulatim se dilatant ad mediam vsque sui longitu- dinem & paulo vltra, qua parte distant pal. tres com. & semissem, tum se reducunt leniter, & recedunt rursum in auersum, ita vt extrema cornua non distent nisi pal. duorum, dig. trium & semis in intervallo. Longa quidem sunt ped. vnum & pal. vnum: crassa verò in ambitu ad radices, pal. tres.

Caput à vertice, qua parte linea nigra inter cornua diuiditur, ad extremos nares, longum est pedem vnum pal- mos duos & digitum vnum: latum qua est latissima, in fronte videlicet paulo supra oculorum regionem, digitos septem: crassum in ambitu, qua maximum est, ped. vnum, & pal. tres. Dentis habet octonos, ordine caret superiori- ri, & ruminat: Hubera sunt d. o. corpori æquata, quo constat iuuenecam esse, nec dum foetam. Placidissimum ani- mal est & tractabile, ludibundumque, saltu valens atque cursu. Quibusuis per famem veltitur, pane, phormagine, carne salita, sceno, herba, & quouis oblato: vsus eius est in venatione, caroque dulcis.

De Quadrupedibus
DE BUBALO.

A.

BUBALI nomen omnino incertum est, non hodie solum, sed iam Plinij seculo confusum. Alius enim Græcorum bubalus est, cui nullum aliud apud Latinos nomen cõigit, ut peregrinis plerisq; de hoc alio loco inter capreas, quibus adnumeratur, docebo. Alius quem vulgo bubalum vel buffalum vocant, qui de bouum syluestriũ genere est, nec vllum peculiare apud Græcos quod sciam, nomen habet: Cum inter syluestres alij quidam certa habeant nomina, siue propria, siue à regionibus sumpta, vt bonasi bifontes, Indici &c. Accedit hoc etiã difficultatis, quod diuersos syluestres boues (vt Plinij tempore olim vros hodie multi, præsertim in illis regionibus ad quas aliunde adducuntur) vulgus bubalos appellat. Paucissima animalia (inquit Plin. lib. 8.) Scythia gignit: pauca contermina illi Germania: insignia tamẽ bouum ferorum genera, iubatos bifontes, excellentiq; & vi & velocitate vros, quibus imperitum vulgus bubalorum nomen imponit: cum id gignat Africa vituli potius ceruicẽ quadam similitudine, hæc Plinius. Sed quamquam diuersi boues syluestres bubali nominentur à quibusdam, maximè tamen & à plurimis bos ille, cuius effigiem apposuimus præstantissimo medico Cornelio Sirtardo Norimberga ad me missam, bubalus appellatur, qui inter cicures & syluestres medius ferè mihi videtur. Hunc Perottus apud veteres in vsu fuisse negat: & addit, ex Africa primum id animal allatum prodi. Ego Plinij verbis iam recitatis, quibus proprie dictum, id est Græcorum bubalum, in Africa gigni scribit, hominem deceptum suspicor. Quamquam bubali, quos priuatim sic vocitamus, ex quibus locis primum aduecti sint, certi nihil habeam. Albertus Magnus meminit magnorũ bubalorum syluestrium, qui videntur apud Germanos appellentur, hos ego bifontes interpretor, de quibus pluribus dicam inferius. Erasmus Stella in libro de origine Brussorum, Buffelus, inquit, quadrupes habet barbã veluti capra, alioqui similis boui per omnia, &c. Hunc ego vram esse docebo infra. Isidorus etiam bubalos caprearum generis cum bubalis bubus confundit. Bubali (inquit) vocati sunt eò quod sunt similes bouum, ad eò indomiti, vt præ feritate iugum ceruicibus non recipiant: hos Africa proceat. At illi qui caprarum syluestrium generis sunt bubali, quos in Africa nasci constat, neque bubus (vtiuis tamen aliquo modo) similes esse, nil mirum si iugum non recipiant. Quod autem de nostris non Africanis agat bubalis Isidorus, vel inde apparet, quod bifontibus eos coniungit. Martialis in Libro spectaculorum, Carpophorum quemdam laudans, Illi essit atrox bubalus atque bison. Domitius interpretẽte bubalum exponit vrum, illum dico qui inter boues syluestres omnium maximus est, & proprie vrus dicitur. Plinius bubalum vulgarem intelligere videtur, vbi scribit eò boue syluestri nigro, si sanguine ricini sumbi perungantur mulieri tædium Veneris fieri dicit Osthanes. Aristoteles apud Arachotos (India ciuitatem) boues syluestres esse tradit, qui differant ab vrbanis, quantum inter suos vrbanos & syluestres interest: colore atro, corpore robusto, rictu leuiter adunco, cornua gerunt resupinatoria. Hi bubalis forte congenere fuerunt: consentiunt enim color, robur, & cornuum etiam figura, vt paulò mox dicetur. De rictu iudicabunt illi qui presentes habent bubulos, quibus nostra regio caret. Amu puincia subiecta magno Cham habet bubalos multos & boues M. Paul. Venetus. Sed relictis cæteris, tum Africano bubalo, tum syluestribus bubus, de illis solum agamus hoc, in loco, cuius

cuius imaginem adiunximus. Huius igitur nomen apud Ebræos nullum reperiri puto, nisi quis sub *בבלי* teo comprehendere arbitretur: Nam Dauid Kimhi exponit per *בבלי* schor habar, id est bouem ferum Deuteronomij cap. 14. Chaldaica translatio pro to habet turebalah, (nam tor vel tora taurum eis significat, balah (ni fallor) ferum: vnde & camelopardalis anabulah, id est ouis fera Chaldaice dicta videri potest.) Arabica taial, Persica badek, Septuaginta & Hieronymus orygem. Sunt autem verba legis eo in loco: Vescemini bubus, ouibus & capris: item ceruo, caprea, bubalo, capricorno, vni orne, boue syluestri, & alce, vt Sebastianus Munsterus transtulit. Vnde apparet teo animal fuisse purum, & in cibis concessum: quam obrem non poterit idem esse quod thòs, id est lupus ceruarius, vt quidam coniecerunt propter nominis affinitatem. Idem nomen *בבלי* to scribitur Eisaie cap. 51. Filij tui (inquit propheta, interprete Munstero) iacuerunt merore affecti in capite omnium platearum, sicut bos syluestris reti (captus), pleni furore Domini, increpatione Dei tui. Hieronymus hic oryge illaqueatũ reddit, Septuaginta, *φελτλον ήμπεφρον*, id est betam semicoctã. Meriah Ebraicam vocem in sacris literis aliqui bubali reddunt, vt supra in Boue dixi: sed magis probauerim illos qui pecora (boues vel oues) bene saginata reddunt: nam marah saginare est. Propheta Amos capite 6. in translatione Hieronymi sic legitur, Nunquid currere equi in petras queunt, aut arari potest in bubalis? Error est, nam Ebraice bekarim legitur, id est bubus simpliciter. Septuaginta sic habent, *Εν διαζονται εν πετραις ήτοι, ει παρασηπηνται εν βολειαις*; Cæterum Deuter. cap. 14. loco proximè iam citato, vbi bubalum reddiderunt Iosephus, Septuaginta, Hieronymus, & Munsterus, Ebraice legitur iachemur vel iachmur (quod Arabes etiam & Chaldæi similiter reddiderunt, Persæ kutzcohi aut potius buz cohi. Sic enim etiam Deut. 14. Persica translatio habet, pro dischon Hebraica voce, quam pygargum interpretatur) aliqui ex nostris afinum ferum esse suspicantur, cum alia tamen onagrorum nomina Ebraica habeamus, bubali Græcorum vero nullum si iachmur demas. Ego certe iachmur bubalum proprie dictum à Græcis esse crediderim, de caprearum genere. Nam R. Iona animal simile magnæ capræ interpretatur: & Iudæi quidam, Munster o vester capram rupicolam reddunt. Hoc certum est non esse bubalum vulgarem: primum quia Iosephus & Septuaginta *βουβαλον* Græce reddiderunt, quem de genere syluestrium caprarum esse eruditorum nemo dubitat: deinde quia tercio Regum lib. cap. 4. inter lautiores Salomonis regis cibos adnumeratur. Quotidie enim consumebantur in aula Salomonis (vt illic legitur) decem boues saginati, & viginti gregarij, atque centum oues, præter ceruos, capreas & capras syluestres atque aucs castratas: hæc Munsterus iachmur non bubalos vertit, vt in Deuteronomio, sed capreas syluestres: Hieronymus hic quoque bubalos: Septuaginta omiserunt. Bubali vero vulgares nequaquam possunt inter lautos cibos censerì. Sed tandem, vt caperam, concludo, aut nullum Ebræis nomen esse bubali vulgarem, nisi sub to, id est boue syluestri, tanquam speciem sub genere contineri. Syluaticus dictionem iamus bubalum exponit: videtur autem corrupta à iachmur. Ausean in veteri Expositione alphabetica verborum Arabicorum & uicennæ interpretatur coagulum ceruinum, & genitum buffali: apparet autem genitum vocem corruptam esse. Sed ne Græci quidem, quod sciam, quo bubalum nostrum appellant, nomen habent: Nam *βουβαλον* & *βουβαλις* oxytonum synonymæ voces caprearum generis sunt, quod sæpiam repetij: Quæ autem his animalibus etymi ratio sit, non facile dixerim: sed barbarum & peregrinum vt pote Africanum nomen esse puto: quod cura vulgus Italicorum audiuisset, & vocis similitudine deceptum bubuli pecoris genus esse sibi persuaderet, postea boues syluestres ad spectacula adductos sic appellasse videtur, tanquam Latino nomine. Aristophanes grammaticus (inquit Varianus in *τετραβ*) scribit ab Aeschilo dici *λεονταχρηται βουβαλιν* (proparoxytona voce) eodem modo, declinandifilicet & accentus ratione, quo *δελφιν* dicimus: nam alioquin communior vox est *βουβαλις*, oxytona, in accentu *βουβαλιδα*, & à Sophocle *βουβαλιν* ego *βουβαλι* potius legerim, quamquam enim *βουβαλις* vocem nusquam reperiam in Lexicis: dici tamen posse existimo (vt poetæ multa huiusmodi vocabula præsertim composita & epitheta fingunt) pro *βουβαλι*, vt etiam *βουβαλον* eodem sensu. Mea hæc coniectura est, qui aliter eum *βουβαλις* id est terri gena dicatur bubalis non video: nisi forte quod ex terra & herbis alatur, quod nimis latè patet. In Etymologico in dictione *βουβαλις*, legitur *βουβαλον, μέγαν καὶ πολλόν*: Hefychius *βουβαλον* exponit *μέγαν*, quod magis probò: sed quod addit *καὶ πολλόν* legendum *καὶ*, id est afinus ex Varino: & manifestius ex Suida. B. particula augere, *καὶ* conuenire est: magnus autem esse oportet quod valde & vehementer concutitur: vt si quis *βουβαλον* *ἀβου* dicat, nemo de parua hasta intelliget. Afinus autem *βουβαλον* apud Aristophanem dici mihi videtur, *ἀβου* *καὶ βουβαλον* *καὶ βουβαλις*. Postquam igitur Latini bubalum pro boue syluestri vsurpare cœperunt, aliarum etiam linguarum prouincia idem nomen ab eis mutuata sunt: neque id mirum, cum per paucis animalibus peregrinis alia nomina habeantur, quam à Latinis vel Græcis accepta, licet illi plurima primum à barbaris, id est qui busuis alijs gentibus acceperint: Græci inquam, siue sua siue aliunde accepta vocabula Romanis & Latinis communicauerunt, illi postea nationibus cæteris præsertim à se deuictis. Visuntur Romæ permulti, vt audio, bubali: vulgus adhuc vocat bufalos, Galli beuffle, Hispani bufano, Germani *büffel*, Angli bugill, Illyrica lingua *bouuol*.

B.

Bubali vulgaris (sic enim appellabimus ad differentiam Africani, & vri, & bifontis) descriptionem in libris Alberti Magni, Petri Crescentiensis, & recentiorum quorundam, huiusmodi reperio. Bubali ex genere bouum syluestrium sunt, perquam robusti, & boue communi maiores altioresq; corpore valde crasso, cute durissima, membris macilentis: pilis nigris, paucis & paruis (minimis, ita vt in cauda ferè nulli sint, Albertus:) fronte aspera, crispa & intricata pilis: Capite vt plurimum prono ad terram, paruo si conferas ad reliqui corporis modum, Albertus: etsi author libri de natura rerum, simpliciter caput ingens eis attribuat. Intuitu simplicitatem & mansuetudinem præ se fert. Cornua eis longa, intorta, nigra: Albertus barbara dictione valliculosa eis cornua tribuit, & nigra sicut capræ: Et rursus, Cornua eorum (inquit) parua sunt, sicut cornua capræ domestica, & aliàs interius iuxta collum dependent versus internam pectoris partem: aliàs erecta sunt. Præterea collum bubalis crassum est, vel vt author quidam obscurus habet, longum. Inferior dorsi pars caudam versus decliuis: cauda breuis, parua, & nullis ferè pilis: crura crassa, robusta, & reliqui corporis respectu breuia. Bubalus vulgo dictus Italis (inquit Cæsar Scalliger est bouis genus atrum, maximi roboris: de pressiore quam bos magnitudine: sed corpore compactiore, latiore, pleniore, firmiore. Cornua non tam teretia quam præsa: nec surrecta, sed deorsum versus retro flexa: Etiam domitis maxima ferocia: qua corrigitur, vitulis annello ferreo pridem naribus inserto: cui funiculus in-

ditus pro habentis est. Hinc neque Bubalin (veterum) neque Vrum esse scio. Calcibus non cornibus (vt Bubalus Aristotelis) pugnat incepta enim sunt ad pugnam cornua, quia retrorsum auersa ac demissa cuspide.

C.

Bubalus vngulis terram spargit. Mugitus ei terribilis. Vaccæ & boues syluestres, quæ rusticè dicuntur bubalæ; hæc habent & tempore coitus, & in principio partus, Augustinus Niphus. In hoc genere vacca alterius quam sui generis vaccæ vitulum non admittit vberibus, sed odore agniti reijcit: in autem vitulus vaccino stercore illinatur, odore decepta lætat, & pro suo educat, Albertus. In aquis morari gaudet, Petrus Cresc.

D.

Bubalus quanquam remissus aliis & satis mansuetus, si tamen irretitur, perquam iracundus & indomitus erigit: Pugnat autem præcipue pedibus & vngulis, quas magno nisu defigit, & iterum iterumque conculcat ea quibus irascitur. Persequendo recta fertur, neque declinat, Albertus. Ira commotus aquam ingreditur & se mergit ad os vsque, vt sanguis æstuans restinguatur: Nam & cæteri boues aqua refrigerari per æstum omnes desiderant, Petrus Crescent. Bubali non facile ferunt frigus, quare in frigidis regionibus non sunt. Idem caloris adeo impatientes vt in aquam currant vsque ad collum, etiam currus aliquando trahentes, vna cum curribus, nec vlla vi inde exigi possunt antequam satis refrigerentur, Incertus. Pueri multis in locis ludendo molesti sunt bubalis, qui insidentibus illis eorum dorso, aquam si quæ vicina sit ingressi se submitunt, vnde pueri quandoque periclitantur. Colore vario & rubro prouocatur: quæ de re pluribus egi in Tauro in H. d. Bubalus crocodilo infestus est, eumque, extra aquam repertum conculcat, Albertus ex Auicenna: Ego Auicennam de Africano bubalo locutum crediderim, cum pleraque omnia sua ex Græcis descripsit: accedit quod crocodilus Africæ peculiaris est.

E.

Bubalus quoniam robustus est & patiens laboris, passim ducendo curru, & vehendis oneribus, ac etiam terræ arandæ eo vtuntur, Perottus. Ad plaustra & aratra non satis idonei sunt, sed in trahendis per terram magnis ponderibus exercentur, ligati artificialiter quibusdam catenis, Petrus Crescentienus. Maximo conatu onera trahunt, adeo vt ad primi impetus nisum maiorem in genua se demittant, & rursus erecti pergant. Vnus tantum ponderis, quantum equi duo ferre trahere valet, Albertus. Quod si nimium sit onus in terram decumbit, & ne verberibus quidem facile ad surgendum cogitur, nisi leuato prius onere, Author obscurus. Ferreus aut æreus circulus per nares ei traiecit, cui alligato fune vel habena ducitur ac regitur, quo minus homini repugnare possit. Corria bubalorum minus probantur quam aliorum bouum, etsi valde crassa, Petrus Cresc. Nauigant Britanni vimineis alucis, quos circumdant ambitione tergorum bubalorum, Solinus: vide ne legendum sit bubulorum. In lege Argumentosa sunt. Sed stragulas & bubolonicas, quæ equis inferni solent: Sunt qui sentiant hoc in loco legendum, bubalinas, vt subintelligatur pelles esse non vestes: tanquam ex bubalorum pellibus stragulas ad equos fieri solitis. Ego vero (inquit Baylius in libro de Vasculis) legendum puto Babylonicas, quam lectionem mox testimonij fulcit. In Creta faciunt arcus de cornibus bubalorum, Bellonius. In officinis illorum qui manubria cultorum faciunt Constantinopoli, inueniuntur dentes & cornua rara, vt de bubalis, gazellis, &c. Idem. Incolæ regionis Caraiam, vtuntur in bello scutis & armamentis de corio bubalorum factis.

F.

Bubalus hinc abeat, neue intret prandia nostra. Non edat hunc quisquam, sub iuga semper eat: Baptista Fiera. Carnes bubalinæ nimium melancholicæ sunt, & ne boni quidem saporis, quare parum probantur: crudæ adhuc forma & colore non adeo indecora sunt, coctæ vero omnino, Petrus Cresc. Caseus de lacte bubali valde solidus & terrestris est, Albertus.

G.

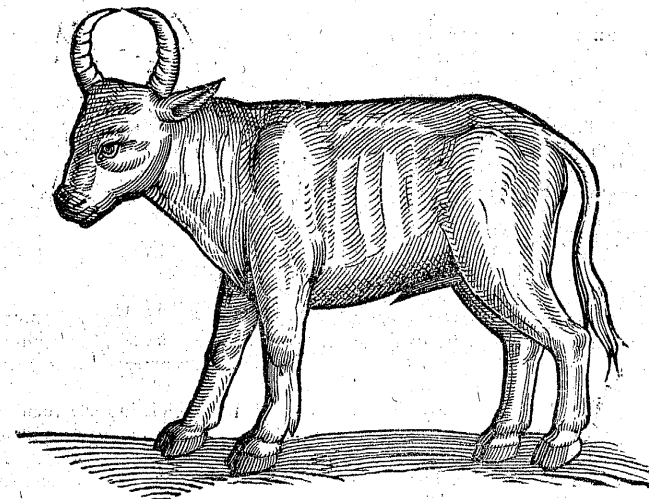
Ex vngulis vel cornibus bubali vulgaris, annuli fiunt, qui si in digitis vel manuum vel pedum subinde gestentur, mirifice à quibusdam laudantur aduersus neruorum conuulsiones seu spasmos. Sunt qui ipsam quaternam fila ex totidem metallis, auro, argento, ære & ferro fabricata innectant: tanquam efficacioribus sic futuris, tum ad spasmos, tum ad alia quædam vitia. Aliqui tantumdem sperant ex annulo confecto de solis istis filis inter se contortis. Nō desunt qui insuper mentiantur annulos ex cornu vel vngula bubali in coitu dissilire, quod alioqui puto chrysolithis & smaragdis tribuitur. Ex parte imminenti ventis, cornu ac sterces bubali (forte bubulum) crematū tuetur, vt dicunt, plantas ac sata à rubigine, Cardanus. Reliqua ex bubalo remedia quæ recentiores ei adscriperunt, ad bubulum Africanum pertinent, de quo suo loco.

H.

Vulgare conuictum est, vt crassi & inepti homines, iuniores præsertim & serui, bubali apud Germanos appellantur. Naribus trahi, est citra iudicium, alieno arbitratu quouis adduci: metaphora sumpta à bubalis animantibus, qui annulo in summam narum inserto circumdantur. Erasmus.

DE

DE BVBALO Africano, longè diuerso à bubalo recentiorum.

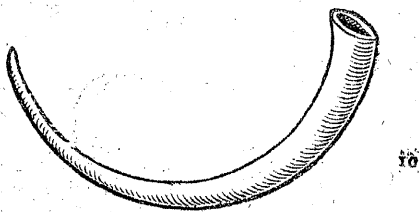

VIDE MVVS præterea (inquit Pet. Bellonius) in Cairo paruum bouem Africanum, forma corporis plena, parua, in se conferctâ, crassa, sed scitè expressa. hunc statim bubalū veterum Græcorum esse conieci, notis omnibus: Aduectus autē erat Cairum è regione Asamiæ: quāuis in Africa quoque reperitur. Aetate iam prouectus erat, corporis mole ceruo inferior, sed plenior & maior capreolo: membris omnibus tam scitè in se conferctis & compactis, vt incunctissimum sui conspectum præberet. Pilus etiam cum coloris subflauus esset, præ splendore politus videbatur. Idem sub ventre magis rufus est ad subflauum inclinans colorem quam in dorso, vbi ferè baticus apparet. Pedes eius bubulis similes sunt, crura compacta & breuia. collum crassum & breue, palcaria vix modicè præ se ferens. Caput bouis, in quo cornua ab osse quodam eleuantur in vertice capitis, nigra, & valde crenata, (cochées, Gallicè. cæterum in Gazellæ cornibus describendis facit ea in extremo parum esse crochues, id est adunca) sicut in gazella: & arcuata instar lunæ crescentis, quibus non admodum defendere se posset, eò quod mucrones introrsum versi se inuicem spectent. Auriculæ vaccinæ, scapulae nonnihil eleuatae & valida. cauda vt camelopardali vsque ad poplites extenditur, pilis nigris in tecta duplè maioribus quam setæ in cauda equi. Mugitus qui bouis, sed minus altus. In summa, si quis fingat videre se bouem paruum, politum, (nitidum) bene compactum, fuluum & splendidū, cornibus instar Lunæ crescentis armatum, altis & supra caput erectis, veram huius animantis formā conceperit. Cæterum bouis illius qui vulgò bubalus hodie vocatur, nomen antiquum ignorare me fateor: quamuis per Italiam, Græciam & Asiam, ita abundet, vt vix aliud animal frequentius occurrat, Petrus Bellonius. Ego de bubalo vulgò sic dicto, sententiam meam iam protuli: bubalum verò siue bubalidem Græcorum, inter capreas retuli, multas ob causas, quas postea adferemus.

Nescio an idem quod Bellonius bubalum Africanum vocauit animal sit, quod nuper quidam ex Italia rediens Florentiæ sibi visum referebat, bouis Indici nomine, magnitudine iuueni, colore flauo ferè ad rufum inclinante, capite magno pro portione reliqui corporis, oblongo: cornibus non altis, rectis, modicè supra intortis quasi in spiras, parte circa lumbos multò humiliore. Sed fieri potest vt ille, cum obiter tantum spectarit, non rectè omnia meminerit.

Mansuetum hoc animal an ferum sit, non expressit Bellonius: ferum tamen esse hoc ipso quod Bubalum veterum esse coniecit, insinuat. Io. Leo in descriptione Africæ: Lant (inquit, capitis quidem inscriptio habet Lant vel Dant) similitudine Bouem refert: sed minor est, cruribus cornibusque elegantior: colore albo. vnguib; nigerrimis, tantæque velocitatis vt à reliquis animalibus, præterquam ab equo Barbarico superari nequeat. Facilius æstare capitur. Eius tergo clypei validissimi conficiuntur: quos nulla ratione præterquam scelopeti ictu traicias: sed carè admodum vaneunt. Sic ille: & mox de alio boue syluatico, cuius aliud nomen non exprimit: Bouem (inquit) refert domesticum, tametsi statura minor, leucophæi coloris, ipse etiam velocissimus. In desertis solum, vel desertorum confinijs reperitur. Carnem aiunt absoluti saporis esse. Quod si color conueniret, alterutrum istorum animalium, prius præsertim, Bubulum Africanum Bellonij esse diceres. Sed si aliud nihil obstat, color solus hoc non efficiet, vt speciem dinerfam statuamus. Fortasse Lant Bubalis sit (inquit Scaliger) nam Plinius ambiguè Vitulo Ceruicæ similem facit. Ego sanè hunc Bubalum esse facile persuadeor, quoniam alium hætenus non noui cui veterum descriptio æquè conueniat: præsertim Oppiani lib. 2. de venatione: etiam si minorem cum facere videatur: nempe dorcade platycerote corpore inferiorem. Cornua quidem eius ita describit, vt non ramosa, sicut ceruis & capreis: sed Rupicaprarum nostrarum cornibus similia, tum situ, tum in auersam partè retortis mucronibus, esse videatur, ad pugnam ferè inutilia. Author innominatus cuius Græcum de animalibus libellum manuscriptorum habeo: Bubalum in Libya, inquit, partim boui, partim ceruo similem esse: non dormire: & alium vltra alpes prope Rhenum fluuium Bubalum esse, colore albo, sæuum, vel, vt ipse loquitur, φβύλον.

Cornu incertum cuius bestiae, catena suspensum ad columnam in aede summa Argentiæ: longum (filo ducto secundum hemicyclium à principio ad finem) quatuor ferè cubitos Romanos. Cul- tro cum raderem, cornu verum esse apparebat. fuisse nimirum Vri alicuius vastissimi, ætate multum proeecti. illic quidem cuius sit animalis nemo scit. Crassitudinem siue circumferentiam basis ob- litus sum metiri. Apparet ante annos quã plurimos (duo aut tria sæcula forte) propter admirationem magnitudinis illic suspensum fuisse. Philippus rex Macedonum ad pedem Orbeli montis in Ma- cedonia iaculo confodit Taurum ferum, & cornua eius, orgyia vel (vt alij) sedecim palzarum longitudinis, in vestibulo templi Herculis consecrauit. Plura leges inferius in Monocerote.

DE BOBVS FERIS ET SYLVE-
STRIBVS DIVERSIS.

A.

BOVIS nomine veteres multa peregrina & syluestria animalia, magna & cornuta præcipue, quo- rum propria nomina ignorabant, appellauerunt: vt elephantos, boues lucas, rhinoceros, Aethio- picos boues: Cæsar etiam alces & rangiferos bouum nomine comprehendere videtur, nimirum pro- pter animalium illorum magnitudinem & lactis usum.

Tauri agrestes differunt à syluestribus: Plinius lib. 8. Aethiopia, inquit, atrocissimos habet tauros syluestres, maiores agrestibus. Ego syluestres intelligo feros, vt sunt vri, bifontes, & alij, quos Græci *ἀγροίους* vocant, non tam à locis ab hominum consuetudine remotis, quàm natura siue ingenio fero & syluestri. Agrestes ijdem *ἀγροίους* vocant, qui quãquam mansueti sunt, & ex mansuetis nati, liberi tamen soluti que in agrorum, syluarum, aut montium pascuis relinquuntur, nec ad stabula reuocantur vt vaccæ, &c. vt supra in tauris *ἀπαιγέλιος* dixi. Homerus, *ἦ περ καὶ ἀγροίους βοὸς κέρως ἐμὲ βέλαια*. *Ἀγροίους* reddunt grammatici, in agris versantes aut perno- stantes. Proinde & pastores *ἀγροίους* cognominantur à poetis, quod sub dio morentur. Oppianus tamen lib. 2. de venatione hanc differentiam non seruat: nam de tauris domesticis coitus tempore pugnantibus canit, *ὀπαδὲτε μὴ κίσηται ἀγροίους βόες*, &c. *Βοάγρια* scuta sunt ex pellibus bouum syluestrium: item spolia ex bello relata, *πρὸς ἐν βόης* (*ἵππον μάχη*) *ἀγροίους* καὶ *λαίφρα*, Varinus. Apud Helychium *βοάγρια*, a tauris: malim in *ov* genere neutro: vt Vari- nus habet: & boagria numero plurali. *βοάγρια* fluuius est, vel potius *βοάγρια*, alluens Thronium situm in medi- terraneis & *Κρημνία*: est enim Locrorum quæ Epicnemidij dicuntur, Varinus. Meminit eius Homerus & Strabo lib. 1. & pluribus lib. 9. vnde sua Varinus transtulit. Videtur autem sic appellatus ab alluione subita: nam cum exiguus aliàs torrens sit, vt Strabo testatur, quandoque ad bina late iugera effunditur, vt rectè impetuoso & fero boui comparatur. *κατὰ γὰρ ὄντες, οἱ βοάγριας, δάκρυες*, Varinus & Helychius. Hodie in Græcia vulgò Gonidia agria vocantur, boues syluestres, Bellonius.

De Ebraica voce *to vel teo*, quam bouem syluestrem exponunt, paulò ante in Bubalo dixi. Taurus Græcis & Latinis de boue mare non castrato dicitur: Varinus tamen in voce *λαμάλης ταύρον* etiam syluestrem bouem pri- uatim significare admonet.

Et boues syluestri nigro si sanguine ricini lumbi perungantur, mulieri tædium Veneris fieri dicit Osthanes, Plinius.

Suprà in Bouum manufactorum historia cap. 2. diuersa bouum genera enumeravi, quorum aliquot fera esse non dubito, vt Aonios & Armenios, quos tamen ab alijs non separavi, quoniam auctores ferine an mansueti essent, non satis expresserunt.

Circa Pæoniam agrum atque Crestonicum super amnem Chidorum leones multi sunt, & boues agrestes præ- grandibus cornibus qui ad Græcos veniunt; Herodotus lib. 7. Hi mihi bonasi siue monopes videntur, vt infra ostendam: *Τὸς ἐν πραιονίᾳ βόες ἀγροίους πρὸς μέγιστον ἀπάντων εἶναι λέγεται*, Arist. in mirabilibus. Boues perferi etiam nunc sunt multi in Dardania & Media & Thracia, Varro.

Tauri syluestris epitheta, *ἀγροίους*, *ταυάμμι*, *βρεζμα κωδιάν*, in Cynegeticis Oppiani. In festus esse dicitur tau- ris syluestribus elephas, Albertus.

In taurum syluestrem qui Macedoniam vastabat ad pedem Orbeli montis Macedonia à Philippo rege iaculo (*ἀργυρῆς μίσησπιδι*) confossum, cuius deinde pellem & cornua *ὄργυια* vel *ποσαορκαυδεκαδάσση*, in vestibulo templi Herculis consecrauit: extant epigrammata doctissima, Simmiae duo, & Antipatri vnum, Anthologij Græci lib. 6. Pollux lib. 2. *ἐπιαιδὲκαδάσση κέρως* exponit, quæ palmos, vel vt ipse vocat, palzetas quatuor digitorum, æquent nu- mero sedecim. sed hæc nondum attingunt orgyian, id est vlnam. Dora vero quinque digitorum (palmum maio- rem vel medium recentiores quidam vocant) a numero sedecim, proximè ad vlnam accedunt. Sed non est necesse tam exactè has mensuras respondere, cum orgyia etiam simpliciter magnum exponatur: & poetis maior in vo- cabulis licentia sit. De orgyia & palmo mensuris paulò post in Bonaso copiosius agam.

Taurus ille quem Phyllius vicisse fertur, vt superius retuli in Tauro ex Quidij Metamorphoseon lib. 7. sylue- stris fuisse videtur.

De bubus opisthonomis, id est qui retrocedendo pascuntur, meminit Aristoteles lib. 2. de Partib. anim. cap. 16. de elephantis scribens, quod nisi naris eorum mollis aptaq; ad flectendum fuisset, impedisset eos in cibo capien- do longitudine sua, vt boues opisthonomos sua cornua nisi retrocediantur: vbi autem illi reperiantur non me- minit. Herodotus auctor est in Libya boues opisthonomos esse, id exprimentibus cornibus, quæ adnuunt pro- clinanturque in ima, & oculos obumbrent, tametsi historiam conuellit Athenæus sub Vlpiani persona, quoniam à nullo præterea historicorum sit comprobata, Cælius. De alce etiam diximus, tam crassa ei prominere labra vt pa- scendo retrogredi opus habeat. Sed opisthonomos boues non puto syluestres esse cum armentorum nomen à Plinio

à Plinio & Solino eis tribuatur: & Herodotus excepta cornu figura nihil à cæteris bobus differre ait præter cras- situdinem pellis atque duritiam. Solinus in Garamantum regione armenta obliquis ceruicibus pasci scribit pro- na in humum cornua & obnixa: Idem Plinius de Troglodyticis. Herodotus vero & Aelianus Libycos boues pro- pter eundem cornuum situm opisthonomos, id est retro pascentes vocant. Ego omnes de iisdem bubus locutos puto: Libyci enim omnes sunt, nec pugnat obliquis simul ceruicibus & retrogrediendo pasci. Sunt & alij Troglo- dytici feri, de quibus statim dicemus.

Boues quidam syluestres habentur in Gallia iuxta mare mediterraneum prope Montempeffulanum, in parte loci quem Paludem vocant, muris cincta. Mansuetis longè maiores sunt, vt audio, & capiuntur à viris qui celer- rimis equis insident cum hastilibus, hi vel statim conficiunt boues, vel in angustum quendam locum adactos in- cludunt: Sua lingua vocant beuf brau, per onomatopœiam.

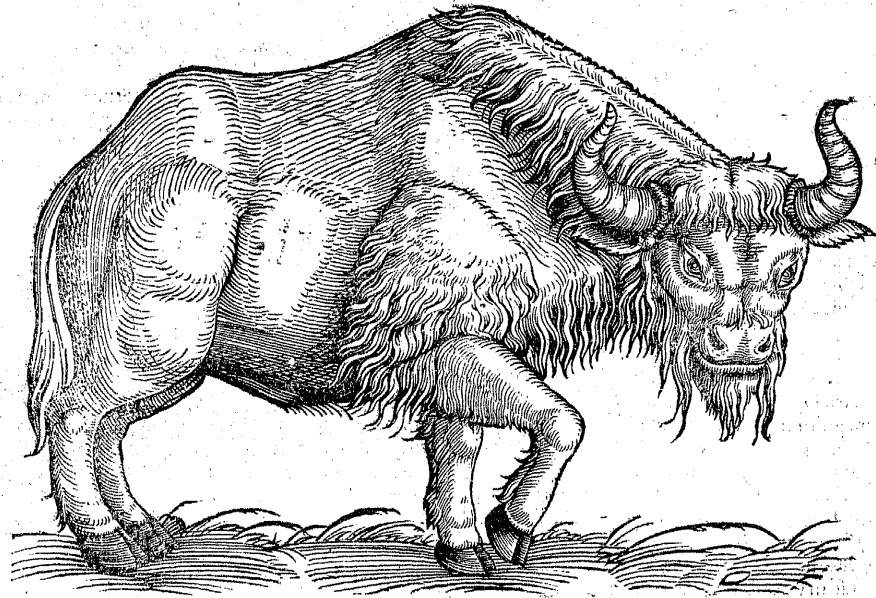
Aethiopici tauri ijdem qui rhinoceros sunt Pausaniæ in Eliacis, de quibus scribit quod cornua in naribus producant. Errant Angelus Politianus in Miscellaneis cap. 56. tauros Aethiopicos, quorum Pausanias in Bœoti- cis meminit, non veros rhinoceros esse asserens, sed per similitudinem tantum à quibusdam ita vocatos. Atqui Pausanias illic non solum rhinoceros dictos tauros illos Aethiopicos scribit, sed addit singulos singula in naribus cornua habere, & in super aliud superne exiguum, quod omnino proprie dictorum rhinocerotum est, vt vel ex pictura, quam ad viuum factam dabimus, inferius patebit. Immerito igitur Domitium Martialis interpretem reprehendit Politianus, reprehendendus ipse. Quamquam enim & alij quidam Aethiopici tauri syluestres sint, à rhinocerotibus longe diuersi, vt iam dicemus, Pausanias tamen nequaquam de illis intellexit: quod quidem ita manifestum sit collatis Pausaniæ & aliorum scriptis, vt ne minimum quidem dubitare quisquam possit. Aethio- pia (inquit Plinius) atrocissimos habet tauros syluestres, maiores agrestibus, velocitate ante omnes, colore ful- uos, oculis cæruleis, pilo in contrarium verso, rictu ad aures dehiscente, iuxta cornua mobilia, tergori duricia fili- cis, omne respuens vulnus. Feras omnes venantur. Ipsi non aliter quàm foues capti, feritate semper (malim, sua) intereunt. (Eadem omnia scribit Solinus cap. 55. de Indicis tauris.) De iisdem Aeliani verba in historia anima- lium Petro Gyllio interpretæ, hæc sunt: Feri tauri Aethiopici, si cum Græcorum bobus conferantur, duplam ha- bent magnitudinem, ac velocitate corporis summè excellunt: tum rufis pilis vestiuntur, tum cælis oculis ornan- tur: & aliàs quemadmodum aures, sic cornua mobilia habent. At enim in pugna ita animi feruore contendunt & erigunt, pugna vt nulla flecti queant: Eius enim tergora tanto robore sunt, vt nullis neque spiculis neque telis penetrari possint. In equorum & bouum armenta & feras omnes inuadunt. Itaque pastores ad tuendum suum pec- cus, occultas foueas in magnam altitudinem depressas, machinantes, moluntur eis insidias. Hi cum deciderunt, acerbe ferunt, & atroci animi exandescencia suffocantur. De eodem & ipse Gyllius in Corollario, sic scribit. Ferus taurus, sicut Oppianus ait, omnium animalium maxime carnis vescitur, & domesticis tauris maior est, ac cum equo in velocitatis comparatione coniungitur. Oris rictus ad aures vsque pertinet: tum rubro colore nite- scit, & oculorum candore noctu fulget, similiterque vt aures, cornua aliàs mobilia habet. In pugna vero constan- ter firmat, pili contra naturam aliarum bestiarum ad caput versus spectant. Inuictò robore cum alijs animalibus belligeratur, quæ postquam deuicit, exedit & conficit, egregieque pastorum vires & canum multitudinem contem- nit: eius pelles ab ictibus esse dicitur inuicta. Non vi comprehenditur, ac si in foueam incidit, aliàs dolosa machi- natione capitur, pristina libertatis retinentissimus, sibi mortem consciscit. Troglodyta, apud quos huiusmodi belua nascitur, præstantissimam iudicant, cui insit leonis vis, equi celeritas, tauri robur: & quod magnam admira- tionem habet, ferro non concedit, hæc Gyllius. Nil mirum autem si idem taurus Troglodyticus appelleretur, cum

Aethiopia vicini sint Troglodyta. Quamquam & alios Troglodyticos ex Plinio supra commemoravi, qui pro- pter inclinata terram versus cornua obliqua ceruice pascantur. Et quæ Gyllius scribit, nusquam apud Oppianum reperio, quem ipse testem citat. Phrygijs tamen boues describit Oppianus, qui vt Aethiopici iam descripti tum cornua habent mobilia, auricularum instar, tum similem corporis colorem. Nam *ξανθὸν τε φλόγοβόν τε*, vt Oppia- nus in Phrygijs habet: & fuluum, vt Plinius in Aethiopicis, pro eodem accipio: Aelianus in Aethiopicis rufum fa- cit, Gyllius in suis rubrum. Cornua quidem Phrygijs mobilia etiam Plinius alibi tribuit, nec non Aristoteles, Aelianus Erythræis: de quibus aliud nihil legisse memini. Erythra vrbs Ionum est, alia Libya, alia Locridis, alia Bœotia, & alia Cyri quæ nunc Paphus, Stephanus. Phrygijs etiam præter mobilia cornua, & altam torosamque ceruicem, nihil aliud attributum inuenio. Quod ad Aethiopicorum oculos, Plinius cæruleos esse scribit, Aelia- nus glaucos, id est cæcios, Gyllius in suis noctu fulgentes, quæ omnia facile conciliantur, vt nihil diuersum sit. Ultra Catadupa Nili procedens Apollonius & comites viderunt syluestres boues complures, &c. Philostratus. Boues quidam luporum instar carnuiori sunt, Rafis: Idem Gyllius de Aethiopico, vel (vt ipse vocat) Troglody- tico scribit: quamobrem merito ei rictus ad aures vsque dehiscit, vt Plinius & Gyllius testantur:

Aelianus etiam omne genus animalium ab eis inuadi. Sunt & rhizes apud Hesperios Aethiopes taurorum generis syluestrium, de quibus in sine capitis de vro.

De Quadrupedibus DE BISONTE.

Bisonis hac effigies desumpta est ex tabula D. Sigismundi Liberi Baronia in Herberstain: de qua vide qua in alteram Vri imaginem ex eadem tabula desumptam scripsimus paulo post in Vro.

BISONTEM bouem esse syluestrem conuenit omnibus, qualis vero is sit, & quo hodie nomine appellandus, magna inter recentiores varietas & incertia est. Confundat enim bisonem alij cum bubalo, alij cum vro, alij cum rangifero appellato, alij denique cum bonaso, vel tarando. Ego quoad eius possum hac genera distinguam. Scythia anima ita gignit paucissima, inopia fructuum: pauca contermina illi Germania, insignia tamen boum ferorum genera, iubatos bisones, excellentiq; & vi & velocitate vros, quibus imperitum vulgus bubalorum nomen imponit, Plinius. In his Plinij verbis Raphael Volaterranus & alij, pronomen quibus non ad vros solum referunt, sed etiam ad bisones, quod ego non probo, & ad vros tantum bubali nomen a vulgo tum temporis translatum opinor: proinde Martialis in hoc versu, Illi cessit atrox bubalus atq; bison, bubalum pro vro (vt Domitius recte exponit) seorsum nominat. Sed idē euidētius conuincitur ex Solino, cuius hac sunt verba cap. 23. In tractu saltus Hercynij, & in omni Septentrionali plaga, bisones frequentissimi sunt, boues feris similes, setosi, colla iubis horridi, vltra tauros pernicitate vigentes, capti assuescere manu nequeunt. Sunt & vri, quos imperitū vulgus vocat bubalos, Hac Plinij simia Solinus. Sed licet obtineamus vros tantum, non etiā bisones, olim bubalos a vulgo dictos, hodie tamē (vt supra monui) aucta nominū confusione & incertia rerū, bisonibus quoq; bubalorum nomē apud quosdam tribuitur: quemadmodū & bisonū nomen in lingua Germanica tum proprie dictis bisonibus tum vri, vt mox Alberti verbis declarabitur. Bison cerui speciem similitudinemq; gerit, cuius a media fronte inter aures vnū cornu in excelsitatem magis dirigitur, quā ea quæ nobis nota sunt cornua, &c. Hac verba Petrus Gyllius in Aelianum suum transcripsit ex lib. 6. C. Iulij Casaris de bello Gallico, nulla auctoris, vt solet, mentione facta. Ego eo in loco nihil prorsus de bisonē reperio: sic enim habent exemplaria nostra, Est (in Hercynia sylua) bos cerui figura, cuius a media fronte inter aures vnum cornu exiit excelsius, magisq; directū his, quæ nobis nota sunt cornibus: ab eius summo sicut palma, ramiq; late diffunduntur: eadem est fœminæ marisq; natura, eadem forma magnitudinēq; cornuum, Hac Cesar. Hoc autem animal ego alibi docebo rangiferum hodie dictum esse. Nam quod non sit bison, ex veterum descriptione, Oppiani præsertim, claret. In eodem errore versatum deprehendo & alios recentiores & Io. Pinicianum in Promptuario verborum eius, in quo bisonem vnum habere cornu scribit ex media fronte. Apud Moschouitas multi sunt boues feri (anurochsen) quos alij vros, alij bisones vocitant, Olaus Magnus, Albertus Magnus etiam vrum cum bisonē confundere videtur: nam lib. 22. de animalibus, Vri (inquit: licet codices excusi habeant vri) quos nos Germanicē vrsent vocamus, cornua ingentia duo gestant, quæ capacissima sunt, ita vt multi potum in ea infundant, & reseruent etiam in eis. Idem alibi bubalos syluestres magnos vrsent apud Germanos vocari meminit. Vrsentes etiam apud eundem in V litera, vbi quadrupes literarum ordine enumerantur, corrupte legitur pro vrsentes (vel vt recentiores quidam scribūt, vrsentes) & id rursum pro bisones. Animal (inquit) est boui simile, collo setoso & iubis vt equus, sed perniciosus & truculentius, vt captum domari vix vel nunquam possit: Hac eum ex Solino transcripsisse apparet. Cæterum libro 2. cap. 2. Inueniuntur (inquit) in genere bouum nigri, magni, qui a quibusdam vocantur bubali, & apud Germanos vrsent (sic enim illic scribitur, melius vrsent vt alibi habet) hi perquam robusti sunt, adeo vt irritati equum simul & equitem cornibus ventilent, magnitudine æquant magnū dextrarium (sic egregium & insignē equum Itali vocant) & facies illorū bouum (vtor ipsius verbis quanquam barbaris, quoniam obscuriora hoc in loco videntur) aliquantulū declinat inferius: ita quod

ita quod habent eminentiam super mediam lineam descendentem inter oculos: & declinatio artus illius est versus os, & versus frontem declinatio alia, & eleuatio in medio. Cornua eis maxima & ad dorsum recurua, vt facilius cum eis eleuare & ventilare seu rejicere possint quod inuaserint. Plura eorum genera sunt: quibusdam alta & longa cornua (Vros forte intelligit) alij breuia, crassa & robusta. Nota hæc genera sunt Sclauis & Vngaris, & finitimis Germanis. Ex his Alberti verbis manifestum est vrsent diuersa syluestrium bouum genera appellari, ex quibus 30 minores bisones dixerim, quod vocis etiam cognatio declarat: maiores vero vros. Bonati enim esse non possunt, quibus cornua ad pugnam inutilia sunt. Bifontes & alces apud Moschos reperiuntur, Mattheus Michauanus in descriptione Sarmatarum. In Brussia etiam bisones sunt, sed non admodum multi nostro sæculo, tauris omnino ad similes, & iubas habentes proximè cornua, Erasmus Stella in libro de origine Brufforum. Angermanniæ ducatus tenet septentrionalia loca ad confinia Laponiæ: eius tractus est totus syluosus, & ibi in præcipuis feris venantur vros & bisones, quos patria lingua dicunt elg, id est asinos syluestres, tantæ proceritatis vt summò dorso æquent mensurā hominis porrecti in brachia elata. Sed hac altitudo vris conuenit, nō proprie dictis bisonibus, qui minores sunt. Lituani suber dicitur, Polonis Zuber, vnde aliqui Latina inflexione Zubronē nomināt. Bifontes siue bisones, Græcè βίσωνες apud Pausaniam & Oppianum, quanquam excuss codices Oppiani βίσωνες habent, quod vel carminis ratione reprehenditur: manuscriptū quidam βίσωνες, sed omnino legendum est βίσωνες: nomen habent à Thracia, quæ alio nomine Bistoniam vocatur, vnde & Bistoniam gruem poëtæ cognominant. Sunt enim Bifontes Thraciæ populi à Bifonte Ciconis filio dicti, Philostephanō teste, Varinus. Est & βίσωνος λίμνη id est Bifontius lacus Dicae proximus in Thracia, Herod. lib. 7. Bistoniam cithara, à Bifonte filio Terpsichores, (sic enim legendū, cum Terpsichoræ Muxæ cithara attribuatur) Varinus. Scribendū est autē per omicron. Quidius, Fessiq; Bistoniam mēbra lauabis aqua. Et alibi, Tura tamen bello Bifontis ora fuit. Sunt qui velint & stagnū & prouinciā à Bifonte rege nomē accepisse, vide Stephanū. In Bifontio iuxta Abderam stagno cuncta hantantia demergit legimus. Turpes esse quod trahūt bisones, Martialis lib. 1. Nil est tritius Edili lacernis, Nō rasum canea latus bifontis, Nec dens iam senior ferocis apri, Idem. Tibi dant varia pectora tigres, Tibi villosi terga bisones, Latissiq; feri cornibus vri, Seneca in Hippolyto. Et rursus in eadem tragedia, Amat insani Bellua ponti, luciq; boues Vendicat omnes natura sibi. Hic lucos boues quidam exponunt syluestres, vt sunt vri & bisones: ego potius elephatos intellexerim, quos in fœminino genere boues lucas appellare vltatius est. Bifon aliorū, vel Taurus Paonicus, vt Pausanias interpretatur, est turpis, villosus, iubatus, leonis instar, & barbatus: cornibus acutis admodum, mucrone recuruo & sursum spectante. Ex Martiali, Seneca Oppiano, Pausania, qui in Bœoticis Tauros Paonicus toto corpore hirsutos esse scribit, præcipue tamen in pectore & mandibula (Barbalum nimirum.) De bifonte Oppiani aliquot versus ex lib. 2 de Venatione hic recitabimus, tum quia perelegantissimi sunt, tum vt studiose eos cum Petri Gyllij translatione conferre possint.

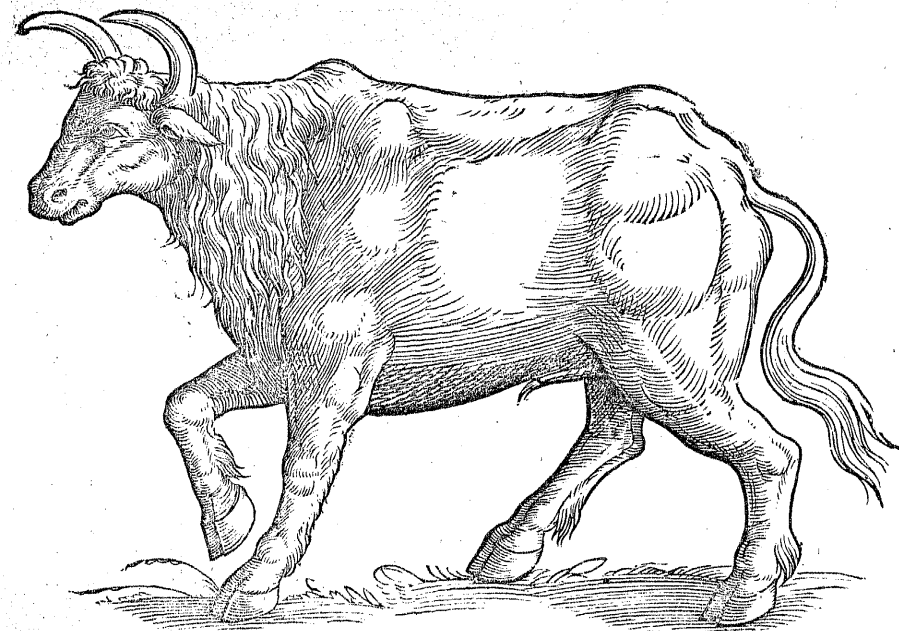
Εἰς ἀμαμαίτην Φονίος ταύροις γένελλον, Βίση δ' Ὀρχησ, ἀτὰρ ἐπ' ἀκρον εἶδεν ποτα. Λιχθὶ παλαιοῖσι, καὶ ἀμφ' ἀταλοῖσι φρεῖσι: Παντοκράτωρ, θλοπιπύ, θρησὼν μέδοντες λέοντες. Χαλκείοις ἠνωμένοιον ἔπεικελιν ἀφ' ἠεροισίν: Νέουσι πηροῖν καὶ ῥῶν ὀπί κάρσιον αἰχμηδύ: Τὸς καλέουσι βίσωνας ἐπὶ τῷ ἀκτῆρι τελέουσι φεκαλέω καὶ τῶν μὲν ἐπιμαδῶν ἀβύσσουσι Ὅσα τε λαχνηνέτες ἀεπτερές εἰδ' ὄρχησι Ὅσσα κρέων δ' ἰ: πνευλοχῶνες αἰσικαί Ἀλλ' ἔχ' οἷς ἔτεροισιν ἐνατίον ἀλλήλοισιν Ἵππαι δ' εἰσοίαντα πρὸς ἀβέγα Φοῖνια κέντρα, &c.

Hæc Gyllius ita reddidit, Bifontes ad faciēdas cædes prompti, horribili ceruice & pingui, rubro pilo, & oculis terribilibus: cornuum mucronibus ad uncis, & hamatis, non inter se reflexis, sed sursum versus surgentibus. Eos cum impegerunt vel in hominem vel feram, in sublime tollunt. Eorum lingua quidem angusta, sed asperrima, tanquā ferrum limare potest, vt cum lingit, sanguinem eliciat. Hæc qui cum Græcis cōferet, facile deprehendet, primum omiſſa poëtæ verba, quibus bisonem iubam circa armos terribilem in crassa ceruice quaterere ait, nec nō circa maxillas aut mentum, vt ita vocem, vt barbatus videatur. Deinde vbi iubatis siue hirsutis, & fuluis, & terribili aspectu leonibus bisonem comparat, hoc totum à Gyllio in bisonem cōgeri nulla interim leonis mentione: cum poëta præter iubam reliqua non conserat: Ego certe bisones non ξανθούς, id est fuluos, & multo minus rubros, ut Gyllius reddidit, esse puto, sed nigricantes: vt supra ex Alberto retuli. Quod ad cornua, Oppiani verborum sensus hic mihi videtur, ea non esse, parula, vel extensa, vt in cæteris bobus nec è regione in diuersum ad latera abire vel extendi, (epicarsion enim transuersum est) sed recta surgere, ita tamen vt ὀπία sint, id est dorsum versus inclinent: & circa finem hami instar tum recurua tum acuta esse: vnde & κέντρα vocat ab acumine. Talis cornuum species, vt parua magnis conferam, in rupicapris nostris alpinis apparet. Gyllij verba, non inter se reflexis, nullam in Græcis rationem habent. Quod autem ad dorsum recurua bisonum cornua sint, ex Alberti etiam verbis paulo ante recitatis constat, Sic etiam boues syluestres apud Arachotas cornua gerunt ἐξυπιαζόντες, id est resupinatora, vt Gaza ex Aristotele vertit. Ad hæc linguam bisonis Oppianus propter asperitatem limæ confert, non autem instar ferri limare posse dicit: ne quis forte intelligat, eam limarum quoque vsum præstare. Ego me ante paucos annos bisonis cornu videre memini, quod aurifaber quidam habebat, vt labra argento includeret ad vsum poculi: nigredine splendebat, duos dodrantes longum, ad unum instar vnguium in rapacium auium genere, vnde imperiti quidam gryphis pedem esse conijciebant: capiebat vini plus quàm duas libras. Adijciam hic etiam descriptionem illā Bifontis quæ anno 1561 ad me missa à D. Iohanne Bonaro Libero Barone, his verbis, Bifontis imago non est absimilis boui. Hoc autem differt à reliquis bobus, quod sit maior gibbosus, latissima fronte & crispata, redolentibus villis illius muschum: mento & alijs pilis longioribus prout in pictura videtur: Colore fusco partim subcinericio, nescio quid syluestre representans. Aestate caro eius pinguis, sed fætor alij, quo syluestri plurimum pascitur illius nobilitatem viciat: Caro diuiditur in fibras grossissimas, tamē valde sapit ac nobilis est, ita vt præstet alijs omnibus carnibus. Animal ipsum fortissimum, velox atq; agile: nō conficitur nisi multis vulneribus: sanguis ad eō pulcher, vt omnium rerum pulchritudinem, etiam ipsius purpuræ colorem superet, sed qui etiam intensissimis frigidibus propter nimiam caliditatem intra duarum horarum spatium putrefit. Et si quando venator hoc animal non euacuat in intestinis per aliquot horas detinet, tam actum est de tota carne, etiam in ipsa hyeme intensissimis frigidibus, idq; ratione ipsius caliditatis. Nam & ferrum venabuli, quo à venatore conficitur, ita molle fit ex caliditate ipsius, vt flectatur in omnes partes, tanquam si plumbum esset. Fronte adeo latam inter cornua habet, vt duo vel tres homines in ea consideant. Hæc ille:

BISONTEM

BISONTEM Lithuani (inquit Sigismundus liber Baro in Herberstein, &c.) lingua patria vocat Suber: Germani improprie *Aurox* vel *Vrox*: quod nominis Vro continet, qui planè bouis formam habet, cum Bifontes specie sint dissimillima. Iubati enim sunt Bifontes, & villosi secundum collum & armos, barba quadam à mento pro-pendente: pilis moschum redolentibus, capite breui, oculis grandioribus & toruis, quasi ardentibus, fronte lata, cornibus plerumque sic diductis & porrectis, vt interuallum eorum tres homines bene corpulentos insidentes capere possit: cuius rei periculum factum perhibetur à rege Poloniae Sigismundo, (huius qui nunc regnat Sigismundi Augusti patre.) quem bene habito & firmo corpore fuisse scimus, duobus alijs se non minoribus sibi adiunctis. Tergum ipsum ceu gibbo quodam attollitur, priore & posteriore corporis parte demissiore. Qui venantur Bifontes, eos magna vi, agilitate & solertia praeditos esse oportet. Deligitur locus venatui idoneus, in quo sint arbores iustis diremptæ spacijs, truncis nec crassis nimis, vt facillè circumiri possint: nec paruis, vt ad tegendum hominem sufficiant. Ad has arbores singuli venatores disponuntur. atque vbi Canibus persequentibus exagitatus Bison eum in locum propellitur: qui primus ex venatoribus sese profert, in eum magno impetu fertur. At is obiectu arboris sese tectur, & quâ potest percute venabulo feram: quæ ne sapius quidem ista cadit, sed incensa magis ac magis rabie, non tantum cornua, sed etiam linguam vibrat: quam ita scabram & asperam habet, vt venatorem solo vestis eius tactu comprehendat & attrahat: nec antè relinquet, quam occidat. Quod si quis fortè circumcurritando & feriendo delassatus respirare cupit, is feræ obijcit pileum rubrum, in quem & pedibus & cornibus sauit. Si verò alteri in idem certamen non confecta fera descendere libet, vt fieri necesse est, si salui illinc abire velint: is eam facillè in se prouocat, si vel semel sono barbaro Lululu succlamârit: Sic ille in Commentarijs suis Rerum Moscouiticarum, editione secunda, vbi imaginem quoque huius feræ, qualem nos etiam ab ipso nacti sumus, exhibet. Reliquum est, vt quo venationis modo bifontes capiantur ex Pausania perscribamus. Is igitur in Phocicis ita scribit: Bifontis tauri Pæonici caput ex ære factum Dropion (Δροπίων ἄστυρον) forte Δελεακίος πινθη) rex Delphos misit. Sunt autem bifontes illi ferarum omnium difficillimi capti, nec vlla vi retinere possunt. Locum igitur decliuem ac deuexum sepimentis primum venatores circumclaudunt, deinde totam decliuitatem, & id quod ad primum eius ingressum planiciem attingit pellibus recentibus detractis cõsternunt: ac si recentibus carent, sicca corria vt lubrica efficiantur, oleo madefaciunt: Post vero qui maxime equitandi periti sunt, eiusmodi tauros in locis illius angustias vndiq; compellunt: si autem ad primas pelles delabuntur, atq; per accliuitem vsq; eò præcipites aguntur, quoad in planiciem delati fuerint: quo abiecti primò non curantur: Deinde quarto aut quinto ad summum post die, cum iam fames & labor eorum præcipuum animi robur fregerit, homines qui ad manifestandas beluas præstant, ijs adhuc humi stratis, pincos nucleos detractis inuolucris, neq; enim alium cibum ab initio admitterent, edendos obijciunt, ac denique vinculis constructos abducunt, Huc vsq; Pausanias, vt Petrus Gyl. ferè conuertit. Raphael Vola. lib. 7. eodem planè modo bonafos à Lituanijs capi scribit. Vros & bifontes Græci in experimentis non habuerunt, quanquam boue fero refertis Indiæ syluis: portione tamen eadem, efficaciora omnia (quam ex domesticis vel gregarijs bubus) ex his credi par est, videlicet quod ad medendi vim, Plin. Fortassis etiam thuro Polonorum, quem mox in Tarando describam, bifontis genus est.

DE BIONE ALBO SCOTICO.

B N Scotia Calydoniæ syluæ olim dictæ nomē adhuc manet vulgare Callendar & Caldar: ea excurrit per Monteth & Erneuallem longo tractu ad Atholiam & Loquahabram vsq;. Gignere solet hæc sylua boues candidissimos in formâ leonis iubam ferētes, cætera mansuetis simillimos, verū adeò feros indomitos: q; atq; humanū refugientes consortiū, vt quas herbas arboresq; aut frutices hu-

mana contra fratas manu fenserint, plurimos deinceps dies fugiant: capti autē arte quapiam (quod difficillimum est) mox paulò præcœstiria moriantur. Quum verò sese peti fenserint, in obuium quemcumq; magno impetu irruentes eum prosternunt, non canes, nō venabula, nec ferrum vllum metunt, Hector Boethius in Descriptione regni Scotiæ. Etrursus, Huius autem animalis carnes esui iucundissimæ sunt, atq; in primis nobilitati gratæ, verum cartilaginose. Cæterum quum tota olim sylua nasci ea solerent, in vna tantum nunc eius parte reperitur, quæ Cummirnald appellatur, alijs gula humana ad internicionem redactis, Hæcille. Mihi quidē genus hoc bouis videtur rectè appellari posse Bison albus Scoticus vel Calydonius, eò quod leonis instar iubatus sit, vt de bione Oppianus scribit. sed non etiam barbatus, vt bison simpliciter dictus eidem.

10

20

DE BONASO.

B ONASVS, Βονασος Aristoteli, per n. simplex & s. duplex, alibi vero contra per n duplex, & s. simplex, bos est syluestris, monops, vel monapios alio nomine dictus: de quo primum veterum scripta recentiorum. Aristoteles de historia animalium lib. 9. cap. 45. Bonafus (inquit) gignitur in terra Pæonia, monte Messapo, qui Pæoniæ, & Mediæ terræ collimitium est, & monapios μόνωνπος) à Pæonibus appellatur, magnitudine tauri, sed corpore quàm bos latiore (δηλωδέστερον, & ἰσοπερικνην ἔσθιν) breuior enim, & in latera auctior est. Tergum distentum eius locū septem accubantium

occupat. Cætera forma bouis similis est, nisi quod ceruix iubata armorū tenuis, (μέγιστον δὲ ἀνθρωπίαν) vt equi est, sed villo molliore, quàm iuba equina & compositiore: color pili totius corporis flauus: iuba proluxa, & ad oculos vsq; demissa, & frequēs (πυκνή. id est densa) colore inter cinereum & rufum: nō qualis equorū, quos partes vocant, est, sed villo supra squallidior, subter lanario, nigri aut ad modū ruffi nulli sunt: vocem similitè boui emittunt: cornua adunca in se flexa, & pugnae inutilia gerūt, magnitudine dodrantali, aut paulò maiora. amplitudine non multo arctiore, quàm vt singula femiconiū capiant, nigritie proba (pulchra & nitida) antiæ, (περικνημιον) ad oculos vsq; demissa, ita vt in latus potius quàm antè pendeat. Caret superiore dentium ordine, vt bos, & reliqua cornipera omnia: crura hirsuta, atq; bifurca habet: caudam minorē quàm pro sui corporis magnitudine, similitè bubulæ: excitat puluerē, & fodit, vt taurus: tergo cõtra iētus praualido est. Carnē habet gustu suauē: quam obrē in vsu venadi est. Cū percussus est fugit: nisi defatigatus nusquā consistit (ὡς ὑπομένει ὅταν ἐξεδιωγῆ) repugnat calcitrās, & proluuic alui vel ad quatuor passus (δραχμας) proijciēs: quo praesidio facile vitur, & plerūq; ita adurit, vt pili insectantiū canū absumentur: sed tūc ea vis est in simo, cū bellua excitatur, & metuit: nā si quiescit, nihil vrere potest: talis natura & species huius animalis est. Tēpore pariendi vniuersi (ἄρσες) in montibus enituntur. Sed priusquā foetum ædāt, excremento alui circiter eum locū in quo pariant, se quasi vallo circumdāt & muniunt: largā enim quandā eius excrementi copia hæc bellua egerit, Hæc tunc Aristoteles. Describit autē rursus hoc animal ijsdē ferè verbis ab initio libri Mirabiliū narrationū: ego quæ cõferendo vtrobiq; differre obseruaui, paucis notabo: In libro Mirab. narrat. ipsa fera nō magnitudine tauri, sed boue maior & robustior describitur: p bonafus, legitur bolinthus: pro Messapo mōte Hæsanus: pro μόνωνπος, μόνωνπος: pro ἑσπέρωνπος, ἑσπέρωνπος. Iuba pluxa ad oculos, additur à vertice. Cornua adunca, κατὰ πλάγιν, id est deorsum verba, ἡ δὲ ὄψις κατὰ τὸ ὄρθρον ἰτα vt mucro inferne iuxta aures sit. cõtra q̄ in hoc poete versu patulæ camuris sub cornibus aures, est tū infra tū supra aures eis habeatur. Et pro μελάνω καλῆ ἑλπιτορῆ, μέλαν οφθαλμοῦ ἐν αἰ, ἡ δὲ ὄψις κατὰ τὸ ὄρθρον ἰτα, lego λελοισπέρωνπος, à verbo λιπαίνω à quo & λιπασμός: hoc sensu, Cornua aut nigro colore ad eò saturata esse, vt tanquā peruncta splendeant. Quod ad Gaza translationē, miror eū in comparatione bonafis coloris ad ἵππους παροούς, in Hesychio legitur παροός oxytonum, Græcā vocē reliquisse: quāuis partes in versione corrupte legitur pro paroos) cū alibi semper, etiam si desint, Latina fingere soleat In Hesychio & Varino legimus, Παροός λέγονται ἵπποι πνός τὸ χεῖμα πύβροι: id est, paroi dicuntur quidā equi colore rufi. Mihi animus inclinat paroos dici q̄ inter rufum & cinereū colore sint equi, vt & negatio abundet: sic enim multo cõmodius cohærebit sensus, hoc pacto: Iuba bonafis inter cinereum & rufum colore est, qui in paroos dictis equis cõspicitur: hoc tamē interest, quod squalidior bonafis pilus est iuba (Gaza rectè addit supra, id est foris) infra vero, id est intus, lanæ instar mollis. Verus trãslatio pro κατὰ πλάγιν, pili eius in alijs mēbris lanæ assimilatur: & pro cruribus hirsutis, rari pili, cõtrario sensu, quod cū negatione legerit ἡ δὲ ὄψις κατὰ τὸ ὄρθρον ἰτα, id est inter cinereū & rufum, vt Gaza vertit, habet inter nigri & rufum: quod fortè probari potest propter sequētia, vbi neq; nigros ad modū neq; rufos inueniri bonafos Aristot. scribit: quasi eodē colores sem p in eis misceri innuat. Iam quod τὸ μέγεθος ἀνθρωπίαν trãsfert magnitudine palmari, melius dodrantali trãstulisset: nam per ipithamē eruditi dodrantē intelligūt. Et licet triplicem palmū faciant nonnulli, paruū, quatuor digitorū, quæ masculino vel παλαιῶν ἰδῶν fœminino genere Græci vocāt, Polluce teste: maiorē, quinq; dōron Græcè dictū, est Pollux dōron & palasten pro eodē accipit: maximū octo digitorum: dodrans tamē tres minores & propriè dictos palmos cõtinet, id est digitos duodecim. Polluci spithamē extensio est à pollice ad minimi digiti finē, lichās vero ad finē lichani, id est indicis. Quam obrē partim vitadæ gratia homonymiæ, præstiterit spithamæon reddere dodrantale: partim vt propriè loquamur: nam pro duodecim digitorum mensura palmi nomē rarissimum est, pro quatuor vltatissimū. Porro dubitauerit aliquis quonā modo cornua magnitudine dodrantalia sint, & ad quā dimensionē mensura ea pertineat, longitudinē me an circumferentiā, an circūferentiæ diametrū: quod si quis capacitate consideret quæ dimidiati congij est, omnino ad imæ circumferentiæ diametrū, quæ cauitas orbicularis maximè

70

expectantur salutatores, & conuivia sunt maxima, & saltationes, & ludii. Posteriores eadem sacram priuatiua basilicam nominarunt. Ex nostris grammatici quidam triclinium interpretantur mensam quadratam, ad cuius tria latera singuli sternantur lecti, quartum vero vacuum relinquatur: quod si tale triclinium est, quid heptaclinon & ennacalnon esse dicent? mensas nimirum octo vel decem laterum, in quibus vacuum relinquatur vnum. Scio Seruium, ut supra citauimus, antiquos stratis tribus lectis epulari solitos scribere: quod ut nulla auctoritate munit, sic mihi ridiculum videtur: nam pro conuiuarum numero vel tres vel plures sternebant: & locus ipse, quamuis nullus haberet lectos aut mensas, pro magnitudinis tamen ratione triclinos aut tetraclinos, &c. dicebatur: sunt enim hæc nomina adlectiua, & mensuræ, ac si pedalem aut cubitalem dicas. Proinde etiam mensam triclinon dicere licebit, non ipsam mensam, sed magnitudinem eius significantes. Item lectum triclinon, vel tetraclinon, qui tantus sit ut tres vel quatuor conuiuas capiat. Substantiue vero ipsum locum triclinium Latini 10 dixisse videntur, in quo tres huiusmodi clinæ commodè ponerentur, ab vno scilicet latere tantum. Rectè igitur & lectum vnum triclinon appellabimus, in quo tres discumbant: locum vero aut spatium triclinon, siue quod vnum maiorem lectum in quo tres accumberent continet, siue tres minores & μονοκλίτης, μονοκλίτης enim nondum legi. Errat igitur etiam Grapaldus, qui triclinium interpretatur in quo tribus toris, vel quod magis ridiculum est, totidem mensis stratis comedebant. Plautus in Bacchidibus, in biclinio cum amica sua uterque accubitus catis, Ita negotium est, atque ibi in lectis stratis potestis cito: Qui locum ipsum biclinium hic accipere vult, permittam: ego (ut Philander quoque) lectum in quo bini discumberent intelligere malo: ut etiam in Hellogabali tricliniis, quæ apud Lampridium versatilla fuisse legimus: in quibus (inquit) quandoque amici suos ponere consuevit, eosque violis & floribus obrutos opprimere, sic ut aliqui animam efflauerint. Cicero ad Atri. lib. 13. Villa ita completa millibus est, ut vix triclinium, ubi cœnaturus ipse Cæsar esset, vacaret. Plura 20 apud Ciceronem loca, in quibus triclinij meminit, in Nizolij indice reperies. Lectos mulierum scimus iam pridem totos operiri argento, & triclinia quædam, quibus argentum addidisse primus traditur Caruillus Pollio eques Romanus, non ut operiret, aut Deliaica specie faceret, sed Punica: Idem & aureos fecit, Plin. 33. 11. Et paulo post, Cornelius Nepos tradit ante Syllæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuisse argentea. Hic ipse Plinius triclinia lectos interpretatur: nam cœnationes totas argenteas fuisse quis credit? Item libro 34. cap. 2. Tricliniorum pedes & fulera Deliaico ære exornati solita scribit: & mox cap. 3. Triclinia ærata Cn. Manlius primus innoxisse. Et libro 9. Testudinum putamina secare in laminas, lectosque & repositoria his vestire, Carbillus Pollio instituit: hinc est quod testudineum hexaclinon dixit Martialis. Repositorium Grammatici interpretatur id quod super antiquorum mensa reponebatur ad ferula collocanda, quæ subinde vna cum ipso repositorio adferebantur & auferbantur. Plinius lib. 28. Bibente conuiua mensam & repositorium tolli, inau- 30 spicariissimum iudicatur. Videtur autem per epexegetin addidisse & repositorium, innuens non integram mensam, sed repositorium tantum cum ferulis auferri solitum. Proinde cum veteres auferri & auferri mensas meminerunt, per synecdochen de repositoriis tantum intelligo. Solent etiam nostri mensis repositoria, id est opercula lignea imponere, (quæ commodè eis demum reponique possunt, vnde & appellata mihi videntur) vel muniti menti gratia, ut pretiosis: vel vsus, ut calculatio per cretam super eis fiat: vel ornatus, ut cum diuersis coloribus florum alijsue induentur: vel denique ut latiusculæ mensæ fiant: sunt enim repositoria ipsas quas tegunt mensis latiora, ut constat Plinij verbis 33. 11. Repositoria (inquit) argentum addi sua memoria ceptum Fene- 40 steila dicit: qui obijt nouissimo Tiberij Cæsaris principatu. Sed & testudinea tum in vsu venisse. Ante se autem paulo lignea rotunda solida, nec multo maiora quam mensas fuisse. Sed quidem puero quadrata & compacta, aut acere operata, aut citro cœpisse: mox additum argentum in angulis, lineæque per commissuras. Quod si quis nec vsu nec figura repositoria veterum (quibus tamen nec ipsis certa figura fuit) nostris conuenire dicat, hoc certe conuenit (respondebo) quod vtraque mensis imponantur: & possent nostra, si moris nostra, eundem præstare vsu. Errant igitur grammatici qui repositorium simpliciter exponunt loculos vel reconditoria ubi aliquid reponatur vel recondatur: Quod & Baysius ante nos animaduertit, qui in libro de vasculis repositoria dicta putat non solum in quibus opsonia, sed etiam in quibus mensæ collocarentur, citans verba Plinij ex eodem capite, quo nos alia iam superius citauimus. Iam vero & mensas (inquit Plinius) repositoriis imponimus, & ad sustinenda opsonia intradimus latere (mensarum intellige, ut addit Baysius) & interest quàm plurimum lima perdidit. Ego suspicor legendum mensis repositoria, cum hæc illis maiora fuerint. Repositorium ex Atheno 50 ἡβλῶ appellatum, ibidem docet Baysius: & id genus repositoria Gallicè chapelets vocari, quorum vsus sit ad sustinendas lances & discos: in quo quidem ipse sibi parum constare viderur. Inuenio ἡβλῶ per iōta solum apud grammaticos pro calatho ex folijs contexto in arcæ vel cistæ formam. Triclinarium, idem quod triclinium, vel quod ad triclinium pertinet. Varro 1. de Re rust. Quo elaborant ut spectent sua æstiuæ triclinaria ad frigus Orientis. Plin. lib. 19. Quæ purpura quis non iam triclinaria facit. Triclinaria etiam adiectiuum in vsu est pro quo alij triclinaris dicere malunt. Plin. lib. 37. Lectos triclinares tres, Bellus conuiuas & conuictores faciles in candida, non pulla veste accumbere decet: Tametsi cœnatoria & triclinaria conuiuis dari antiqui moris fuit, Alexander ab Alex. Habentur & domesticæ ac cibariæ vestes, quales intra domesticos parietes gestamus, quas triclinares & cœnatorias appellamus, Cælius Calcagn. Peristromata cum ad triclinia & cœnacula accommodantur, triclinaria appellantur: quæ Plinius triclinaria Babylonica nuncupauit. Idem. In triclinio choa apud Quintilianum, ænigmatice dictum in bibacem arbitrarur Cælius Rhod. 29. Accumbere Græci κατὰ κλῆρας, κατὰ κλῆρας, & ἀνακλῆρας dicunt, Varinus. Villicus sit frugalitatis exemplum, nec nisi feriis diebus accubans cœnet, Columella 2. 1. Triclinium pro lecto discubitorio siue accubitorio etiam Varro dixit lib. de re Rust. 3. cap. 13. Erat locus (inquit) celsus, ubi triclinio posito cœnabamur. Et lib. 1. ca. 59. in quo quidam etiam triclinium sternere solent cœnandi causa. Legi alcubi (inquit Philander) nec succurrit locus, apud antiquos tres mensas fuisse, vnde & triclinium vocatum esset: primam domini vxoris liberorumque: secundam hospitem: tertiam seruorum & domesticorum. Ego apud idoneum auctorem de triclinio tale quid legi, vix crediderim. Inuenialis, Tertiana vacuo cessaret culcitra lecto, vna simul ait. Apuleius lib. 10. Iam denique cœnati è triclinio domini decesseramus, Quintilianus. Vix eo limen egresso triclinium illud supra conuiuas cœruit: Cicero de eadem re. Hoc interim spatio conclaue illud concludit. In triclinijs cæterisque conclauius maximus est vsus luminum, Vitruu. Constat triclinium (inquit Calepinus, aut si quis adiecte) & lectos discubitorios, & ipsam cœnationem, id est locum ubi cœnati discumbant, significare. Sed postea triclinium per abusionem apparatus 70 ad mensam

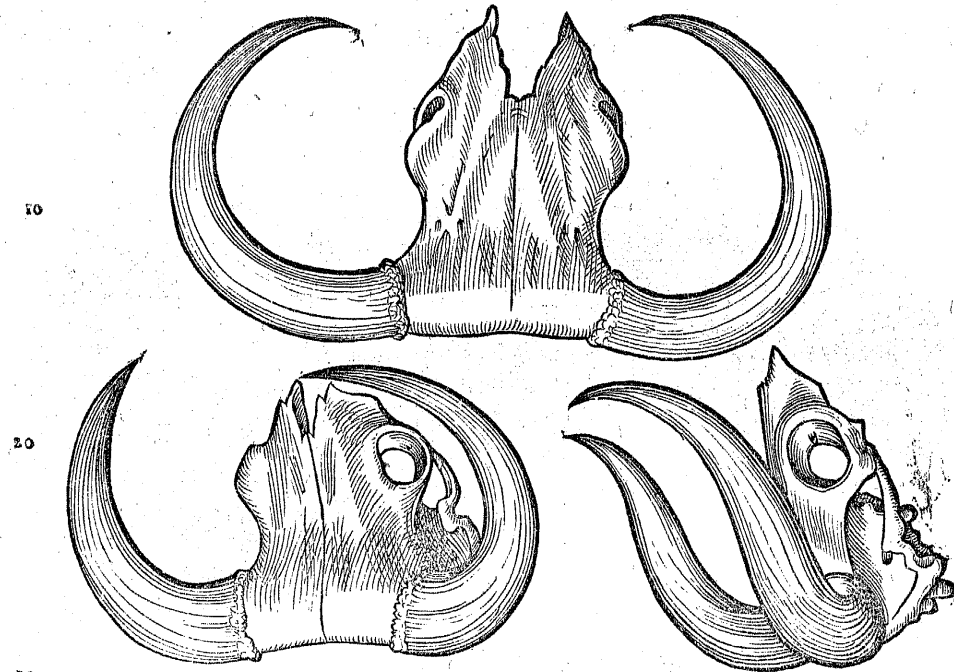
ad mensam factus dicit conuenit, & coacta in locum vnum parandæ paucorum cœnæ suppellex necessaria. Idem triclinarium vocari dicit, in triclinio ministrum. Hæc sunt quæ dum sollicite inquirō de heptaclino pelle bonasi, obiter se mihi obtulerunt: quæ licet parerga, lectori communicanda iudicauimus, ne labor hic nobis periret, in ea præsertim re, de quæ perique grammaticorum vel nihil vel perperam docent: cum quintuplicem τεκλινη vocabull significationem (de quavis cœnatione: de cœnæ formæ & magnitudinis cœnatione: de lecto qui tres accumbentes capiat: de certa mensura cuius liber rei, ut fontis, ut pellis: denique de toto conuiuij in triclinio apparatus) paucissimi intelligant. Superiora cum scriberem, nondum inueneram quantam mensuram Aristoteles per κλίτην intelligat, & dum inquirere apud auctores quæcunque obiter de clineis triclinij, & similibus vocum vsu & significatione & discumbendi more veterum se offerebant, annotabam. Postea verò deprehendi in Mechanicis Aristotelis problemate 25. κλίτης id est lecti longitudinem esse pedum sex & paulo plus: latitudinem vero pedum trium, vnde ἐπιπέδιον spatium tantum intelligo, quantum septem lectis inter se contiguis occupatur: quomodo verò inter se coniungendi sint lecti, non facile dixerim. Nam si omnes vno ordine ponas, maior quam deceat longitudo, latitudo angustior erit. Hoc saltem constat, quoniam lectus, ut dixi, pedes sex longus, tres latus est, vnus lecti superficiem totam octodecim pedes continere: qui septies repetiti pedes constituunt cœnatum viginti sex, ex quibus quot longitudini, quot item latitudini tribuas, consiliendum est ex proportione longitudinis ad latitudinem corij de boue vulgari. Redeo ad Bonasum.

Non placet quod orgyias Gaza vertit passus: quanquam & Valla apud Herodotum ira verteris, & veteris hoc in loco Aristotelis translatio, ut apparet apud Albertum Magnum in Enchyro libro 23. Licet enim passus dictus videri possit à passis, id est est extensis manibus, secundum grammaticos: apud auctores tamen in hac significatione nusquam inueniri puto: proinde à pedibus passis, id est est quàm maximè sine periculo possunt diuicatis extensisque, nomen hoc potius factum crediderim. Est enim ea mensura circiter quinque pedes, vel paulo maior. Quod autem passum pro quinque pedibus veteres dixerint, facile est calculare ex Plinij libro 2. Stadium, inquit, cxxv. nostros efficit passus, hoc est pedes sexcentos xxv. Est igitur passus duorum gressuum, ut sit gressus cubitus vnus & pedis, hoc est pedum duorum semis. Orgyia vero græcis est τὸ μετὰ τὴν ἰδίαν χειρῶν μέτρον, ut Suidas docet, id est mensura quæ manibus extensis fit, quæ sua cuique etiam statura vel proceritas esse solet. Est autem cubitorum quatuor, id est pedum sex: hinc verbum ὄργυον, brachijs extensis metiri: & ὄργυια pro magno vel longo simpliciter. Ὀργυια oxytonum, vel secundum veteres Anticos proparoxytonum, extensio manuum est vna cum pectoris latitudine (quod & Pollux scribit libro 2.) dicta ὄργυια τὸ ἀργυρον καὶ ἐκτείνων τὰ χεῖρας, ἢ ἐστὶ τὰς χεῖρας, Varinus. Errant qui trium cubitorum orgyiam esse scribunt. Nos vnam potius interpretabimur: Est enim vna spatium, ut Seruius inquit, quantum vtraque extenditur manus. Tradunt in Pæonia feram, inquit Plinius, quæ bonasus vocetur, equina iuba, cætera tauro similem, cornibus ita in se inflexis ut non sint vitilia pungæ, quapropter fuga sibi auxiliari, reddentem ea simum, interdum & trium iugerum longitudine: cuius contextus sequentes, ut ignis aliquis, ambutat, hæc Plinius: qui orgyias iugera exponit ineptissimo sensu. Quis enim credat ad tantum spatium sterces bonasos eiaculari? Iugerum enim vocabatur, ut alibi scribit Plinius, quod vno die boum, vno die boum vno iugo exarari posset, vel ut Columella libro 5. Quadratus actus si duplicetur, facit iugerum: & ab eo quod erat iunctus, nomen iugeri vsurpauit. Est autem actus quadratus, latus pedes centum viginti & longus totidem, Varro lib. lib. 1. de Re rust. Sed siue Plinij hic error sit, siue librariorum, aut illorum qui vocem non intellectam emendare voluerunt, pro iugerum tum in Plinio tum Solino reponemus orgyiarum: quid enim obstat quo minus voce Græcæ vtamur? Solinus enim cap. 43. hunc bouem describens statim post Phrygiæ & Lydiæ mentionem: In his locis, inquit, animal nascitur, quod bonasum dicunt, cui ta- 40 rinum caput, ac deinceps corpus omne, tantum iuba equina: cornua autem ita multiplici flexu in se recurrentia, ut si quis in ea offendant, non vulnererit. Sed quicquid præsidij monstro illi frons negat, alius sufficit. Nam cum in fugam vertitur, proluie citi ventris sinum egerit per longitudinem trium iugerum: cuius ardor quicquid attingit, adurit. Ita egerie noxia summoet insequentes, hæc Solinus. Medi & Pæones (inquit Her- 50 molaus in castigationibus Plinians) in Europa sunt, à Pæone filio Endymionis Epel fratre, in Thraciam siue Macedoniam ad amnem Axium profecto: conuenerat autem inter fratres, ut qui cursu superatus esset, imperium victori cederet, ut scribit Pausanias: meminit eorundem Trogus, Strabo, cæteri. At Solinus animal hoc circa Lydiam Phrygiamque haberi tradit: quasi Mæoniam videatur legisse, non Pæoniam. Sunt & Piones in Asia Myfia, quæ supra Caicum amnem sita est: ab vrbe dicti, quam Pionis conditor Pioniam vocauit, ut libro 5. in Plinij expofui, quæ omnia Solino erroris occasiones fuere. Hæc ex Hermolao. Errores enim veterum, quantumuis ipse multis in locis animaduertam: vbi cumque possum tamen, alienis eos verbis arguere quàm meis malo: quo minus ipse facili ad reprehensionem ingenio videar. In manuscriptis quibusdam codicibus Plinij Mœnia pro Pæonia reperitur, quali lectione forsitan Solinus etiam vsus Mæoniam intellexit. Porro quod idem bonasi cornua multiplici flexu in se recurrere scribit, sine auctore facit: ego in vnum solum curriculum imperfectum ea conuerti puto, cuiusmodi in effigie apparent, quam adieci: Misit autem eam ad nos Norimberga Cornelius Sittardus medicus, vna cum bubali vulgaris pictura superius collocata. Cæterum quod ad Mediam regionem licet duobus in locis Μονδύλιον per η. apud Aristotelem scribatur, non inquam libro histor. anim. & ab initio Mirabilium: eandem tamen esse non dubito, quæ Stephano Μαιδία per αι. diphthongum scribitur. Media (inquit) ciuitas est Thraciæ prope Macedoniam, à qua Mædi populi, diuersi à Madis Asiae. 60 Hinc præfectura Mædica Thraciæ, vicina Pæoniæ. Horum nonnulli ad Macedones migrauerunt, Mædobi- thyni dicti. Est & alius Aristotelis locus in Mirabilibus, in quo sic scribitur, Circa Scytharum & Medorum (Μεδῶν, cum epifilo in prima syllaba & δ circumflexo in vltima) aiunt fluium esse Pontum nomine, &c. Hefeni, Μεδῶν, montis ut in Mirabilibus legitur, mentionem nusquam inuenio: malim Messapi ut in Hist. anim. Gaza transfert, licet impressi codices Μεδῶνις habeant. Apud Stephanum Μεδῶνιον Eubœæ montem legitimus, & Messapiam Apuliam olim à Messapo rege dictam: sed hæc nihil hic faciunt. Bonasi Aristoteles meminit etiam libro 3. eis ad sese reflexa sunt, excrementi profusionem natura pro auxilio dedit: hoc enim cum metuunt se tuerent. Hæc eadē profusione alia quoque seruari certū est. In eo loco Gaza obscurius vertit, quibus pari aduncitate cornua re- 70 flexa iater se orbem colligunt: possent enim accipi hæc verba, tanquàm de alijs quoque: similiter aduncorum cornuum animalibus

animalibus eo in loco tractasset Aristoteles, quod tamen non apparet. Nam bubalis & capreis, de quibus proximè dixerat, licet adunca & parum vtilia pugnae cornua forte sint, non pati tamen aduncitate, sed longe alia quam bonasorum sunt. Alijs item in locis, bonasum scribit sylvestrem esse, bisulcum, capronatum equorum instar, iubam habere, & cornua bina orbem inflexu mutuo colligentia, ut Gaza vertit pro Græcis veteribus *γαμβρό* *ορεσίου*: quæ idem translatio obscurior est, intelligi enim potest ac si cornua pariter incurvata ambo in orbem colligantur, ut si quis brachia ante pectus extensa in gyrum vertat: cum per se utramque subtus anres curvatum *γαμβρό*, id est aduncum potius quam orbiculare sit. Rursus alibi bonasum interiora omnia bubus similia continere tradit Aristoteles. Aelianus libro 7. interprete Gyllo, hoc animal à Præonibus monopem vocari scribit, piloso tauro magnitudine similem: & stercus eius quod præ vexatione acre & igneum reddit, si in venatorem quempiam insequentem incidit, mortem afferre: cum Aristoteles, Plinius & Solonius adurere tantum scripserint. Pausanias in Bæoticis Præonios tauros Romæ in spectaculis sibi visos meminit, qui tum reliquo corpore pilosi (*δαρσι*) fuerint, tum maxime circa pectus & genyn, id est mandibulam. Hos ego non bonafos, sed bifontes esse crediderim: nam & alibi in Phocicis bifontem taurum Præonium vocat ipse Pausanias: & Oppianus iubam eum gestare scribit, *λυχοσιπυλλέοισι κρη ερμφ' ατταλοισι θρείοισι*. Accedit quod apud authores bonasum vel monopem Romæ in spectaculis visum nusquam legimus: bifontem vero sæpius. Ego certe bonasum genus bifontis crediderim: nam & Albertus, ut superius retuli, boum qui vulgo *visent* dicuntur, diversas species magnitudine solum differentes esse testatur: quippe excepta cornuum figura, & reiectione stercoris, reliqua videtur omnia cum bifonte communia habere. Bonasi certe solus Aristoteles meminit, nam Aelianus & Plinius sua proculdubio ex Aristotele descriperunt, Solinus ex Plinio. Aliorum vero authorum quotquot bifontis meminerunt, tum Græci tum Latini, bonasi nomen nunquam attingunt. Cornuum quidem neque magnitudo neque figuræ generis differentiam statuere possunt, cum in domesticis cornutis pecudibus quantum, licet eiusdem generis vel speciei animantes, cornibus differant, notissimum sit. Iam quod ad stercoris reiectionem, pleraque animalium in cursu prolixiore præsertim, id rejiciunt, feruidiusque quam in quiete solerent, & longius: intestinis scilicet cursu calefactis, & ob calorem flatibus excitatis, ut sit in humore: quibus inclasis violente per angustum, magno impetu eruptio fit: Accedit & locorum compressio ex vehementi motu. Nonnulla etiam in metu, ut sepia suum atramentum, excrementa emittunt. Hæc adferre libuit, ut illi quibus occasio est, & propter illas regiones habitant, de boum istorum differentia diligentius inquirent. Augustinus Niphus bonasum scribit à recentioribus vaccam Indam vocari: in quo decepit cum Albertus Magnus, qui Solini de tauris Indicis & bonaso diversis in locis scripta, confundit. Albertus Magnus circa finem libri 22. bifonti quem zabronem vocat, similem fumi ciculationem attribuit. Raphael Volaterranus libro 7. bonafos eodem modo à Lituanijs capi scribit, quo nos supra bifontes capi docuimus Pausaniæ verbis. Bohemi, ut audio, monopem vocant Ioni. Germani iubam vocant *mane* (ut Angli etiam *mane*) inde factum monopis vel monopi nomen aliqui coniecerit, utpote bouis iubati. Aristoteles quidem nomen hoc non Græcum sed Præonicum esse scribit, Præonium autem lingua eadem quæ Illyrica est. Apud Albertum Magnum libro 22. bonachus pro bonaso corrupte scribitur: & rursus in eodem libro in e. litera. Enchyos, ubi omnia quæ nos supra recitavimus Aristotelis de bonaso verba ex veteri translatione recitantur: alij enchires scribunt, nescio quibus tam barbare & absurde scribendi occasionebus alijs, nisi quæd ex Arabicis translationibus sumpta videntur, qui Græcorum dictiones plerasque absurdistime corumpunt, adeo ut originem amplius non agnoscas. Alij tauro sylvestri, quem duram vel daran vocant, eadem quæ bonaso Aristoteles adscribit. Superius in capite de diversis bubus sylvestribus bonasum mihi videri dixi illum quem Philippus rex Macedonum ad pedem Orbeli montis in Macedonia iaculo confodit, & cornua eius *εκαδενκαδωεσ*, id est sedecim palmorum in vestibulo templi Herculis consecrauit: Sed forsitan vrus fuerit potius: nam si bonasorum cornua in sese, ut diximus reflectuntur, minus convenire eis videretur ista mensura.

BONASI (ut conijcimus) CAPVT adscelaton expressum.

BONASI capitis picturam & eius cornuum ab amico quodam missam supra dedimus. Sed quoniam *medicus Io. Caius* ex Anglia nuper figuram cornibus differentem misit, vna cum descriptione ad sceleron facta, hanc quoque in commune proponere volui. Mirro ad te (inquit in epistola ad me) caput vasti cuiusdam animalis, cui nudum os capitis vna cum ossibus, quæ cornua iustinebant, gravissimi ponderis sunt, & iustum ferè attollentis onus. Cornuum curvatura ita se pronuntiat, ut non non rectè deorsum vergat, sed obliquè aurosum, quod quia videri nequit in facie prospiciente, curvati ut apparet in auerente in latera. Spacium frontis inter cornua, palm. Rom. trium est cum semisse. Longitudo cornuum, ped. 2. palm. trium, & digiti semissis est. Bonasus Aristotelis dodrantalia habet cornua, vel paulo longiora.) In ambitu, ubi capiti iunguntur, pedis vnus & palm. semissis sunt. Huius generis caput aliud Varuici in castello vidi, quo loco magni & robusti Guidonis comitis solim Varuicensis, arma sunt: cuius cornuum ossibus si ipsa cornua addas, multo fierent longiora, & alia figura atq; curvatura. Eo in loco etiam vertebra colli eiusdem animalis est, tanta magnitudine, ut non nisi longitudine 3. pedum Rom. & 2. palm. cum semisse circundari possit. Equè & ad id animal pertinere existimo omniplam illam quæ visitur catenis suspensa è porta septentrionali Conentriæ, cui ut nulla spina est, (si bene memini) ita lata est ima sua parte pedes 3. digitos 2. Longa ped. 4. palm. 2. Ambitus acetabuli quod armum excepit, ped. trium est, & palm. vnus. Circundatos integrum, non nisi pedum vndecim, palm. vnus longitudo & semissis. In sacello magni Guidonis, quod positum est non amplius 1000. pass. à Varuico oppido suspenditur costa huius item animalis (ut ego quidem reor) cuius ambitus quo loco minima est, palm. trium est: Longitudo, sex pedum cum dimidio. Sicca ea est, & in extrema superfacie catinosa, pendit tamen libro 9. cum semisse. Et vulgo pars, apri esse costam putant, à Guidone occisus: pars, vacca quæ prope Conentriam in fossa quadam commorabatur, multis infecta. Quæ posterior opinio ad verum propius accedit puto, cum bonasi forsitan esse possit. Vri esse dicere, vetant cornua recurva. Hæc forsitan superuacua sunt, quod in libro tuo bonasi faciem depinxisti: tamen quia dubitauerim animali hoc vo-

hoc, volui cogitandi materiam tibi ministrare, ut si forte alius animalis ossa essent, tu per otium nomen nobis aperires. Hæc ille: cuius coniecturis ipse etiam assentiar, donec aliquando fortassis aliquid certius exploratum nobis fuerit. Bonasum quidem boum ferorum omnium longè maximum veteres faciunt. Huius enim pellis vel domum totam intexerit, (*ἡ δέμα αὐτοῦ καλύπτει δλον οἶκον*, sed *οἶκον* hic domus partem accipio, cœnaculum vel cubiculum) propter capronas visum impediens non rectè sed oblique intueretur. color eius similis est terræ & locis in quibus moratur, & cornua gerit *διὰ τὸ ἀνέννευεν ἀπὸ τοῦ μη βλάπτονται*, id est innoxia quod ad se inuicem conuertantur, ut in Coronide quadam Græci codicis manu scripti Aeliani de animalibus repeti. Hanc quidem coloris mutationem cum alij authores tarando adscribant, Aelianus aut quisquis hanc coronidem scripsit, bonasum non rectè tribuere videretur.

DE CATOBLEPA VEL CATOBLEPONTE LIBYCA FERA TAVRO VEL VITULO SIMILI.

VM multiplices & varias Africa procreat bestias, tum Catoblepontem sic nuncupatum parere existimatur. Tauro similis spectatur, truculentus, terribilisque aspectu: alga ei & densa sunt supercilia: oculi non perinde quidem magni ut bubuli subiciuntur, sanguine suffusi: non directè, sed terram versus intueretur: à vertice incipiens iuba, e quinae similis, per eius frontem promittitur, quæ si vique ad faciem pertinet, formidabilior eum reddit. Mortiferas depascitur herbas, ac simul ut taurino aspectu conspexit, statim horret, & iubam erigit: Ea autem in excelsum excitata, atque aperta labris per guttur quiddam vehementer acutum & horrendum emittit, ut aer supra caput obducatur, & inficiatur: animalia autem appropinquantia, quæ hoc cœlum hauriant, grauitè affligantur, & vocis visum amittant, in letalesque conuulsiones incidant, Hæc Aelianus ab initio libri 7. Cæterum Plinius lib. 8. cap. 7. Apud Hesperios (inquit) Aethiopes fons est, Nigris: per plerique existimantur Nili caput, ut argumenta quæ diximus persuadent. Iuxta hunc fera appellatur Catoblepas, modica alioquin, cæteris que membris iners, caput tantum prægrauæ ægre ferens, id deiectum semper in terram, aliàs inter necio humani generis, omnibus qui oculos eius videre confestim expirantibus, Hæc Plinius: ex quo etiam Solinus transcripsit in suum polyistorem cap. 33. vbi aliqui Tigrin pro Nigri fonte perperam legunt, ut Hermolaus annotauit. In Libya Gorgones sunt animalia κατὰ βλεπόντας, id est semper despectantia, quibus credantur agrestibus similia, aut vitulis, sicuti quidam voluere. Pestilens iis est oris halitus, quippe intereunt mox afflata omnia. Sed nec innocenter ab oculis radius manans, vbi concussa, quæ à fronte in oculos propendet, coma, spectantur aliquid. Cognitum & à Marij militibus aduersus Iugurtham bellantibus, Cæl. Rhod. ex Athenæi lib. 5. circa finem. Vbi Cæl. Rhod. vertit, Gorgones, sunt animalia κατὰ βλεπόντας, id est semper despectantia. Græce legitur, *τὴν γοργόνα τὸ ζῷον καλεῖται διὰ τὴν ἐν Λιβύῃ Νομάδες, ὅπου ἡ γίνετα κατὰ βλεπόντας*. Hic post γίνετα distinguendum est, ut rectius vertatur: Gorgonem animal in Libya Nomades, apud quos etiam nascitur, catoblepon vocant. Mirum est autem neque Plinium neque Aelianum in huius animalis descriptione, eandem esse gorgonem prodere: quod ne aliorum quidem scriptorum, quod sciam, vllus docuit. Cæterum quoddam halitum eam occidere vertit, & afflata omnia mox interire: quanquam ea Aeliani quoque sententia fuisse videtur, ex Athenæo tamen non rectè conuersum est: Cuius verba adnumerabo, ut eruditi iudicent. *ἡ λέγεται αὐτὸ κατὰ τὴν ἀντιπύλον, ὅτε πάντων τῶν ἐν τῇ γοργόνα διὰ τὸ φθίνειν. Φέρον δὲ χαίτην ὑπὸ τῆ μεταπίσης καὶ θηροφίλου*

(lego καθ' ἑαυτὴν per eiphthongum in antepen.) Ἐπι τοῦ δ' φωνῆς μὲν, ἡ δὲ ἄρα τὴν μέγιστον ἀγοραστικὴν ἀγορὰν βαρύνουσα ἔστι, ἡ δὲ ἄρα τὴν μέγιστον ἀγορὰν βαρύνουσα ἔστι, ἡ δὲ ἄρα τὴν μέγιστον ἀγορὰν βαρύνουσα ἔστι. Hæc ego sic canstulerim. Ajunt autem vim quandam aded venenosam ab hac fera emitit, vt omnes qui in eam incidunt, enecet: inbarn enim gellare à fronte demissa qua oculi obumbrentur: qua discussa, quod quidem ægre facit propter grauitatem, quemcumque intuetur interimit, non spiritu aut halitu (oris) sed nescio qua viab oculis eius emissa. Objiciet aliquis ἀναπνοῦ oris halitum & spirationem significare: quod vt concedam, latius tamen patet, & n̄ quis in hoc errare possit, disertè & expositionis loco additur, ἡ τὴν πνοῦν, ἀλλὰ, &c. Mox addit, Quod autem resita se habeat, hoc modo cognitum est. Cum milites quidam Marium contra Iugurthiam secuti, gorgone visa ouem feram esse putarent, cum & caput ad terram ei inclinaret, & ipsa moru tardo procederet, gladiis confectari in eam irruerunt. Vnde illa turbata, iabam oculis incumbentem discussit, & milites irruentes mōx necauit. (Nulla hic spirationis aut halitus vllius mentio.) Deinde cum iterum atque iterum quicumque aduersus feram pergebant, intrent omnes: quidam feræ naturam ab incolis didicerunt: vnde Marij iussu Nomades quidam equites emisso per insidias eam iaculis confecerunt, & imperatori feram attulerunt. Quod autem tallis, qualem descripsimus, ea fuerit, pellis etiam, & Marij exercitus, testimonio sunt. Hæc cum Vlpianus apud Athenæum dixisset, Laurentius Romanus, qui diphosophistas excipiebat, assensit, & Marium ferarum illarum pelles Romam misisse addidit, de quibus cuiusnam animantis essent propter formæ insolentiam coniecere nemo poterit: suspensas autem eas esse in templo Herculis, in quo imperatores triumphantes ciues epulo excipere soliti fuerint, vt multi Latinorum pœtæ & historici tradiderunt. Gorgonis vocabulum apud Græcos pluribus modis in vsu est, γοργών, ὄφις: γοργών, ὄφις: & Atticè γοργών, ὄφις. Gorgones, vt pœtæ fingunt, dicte sunt Phorcynis filie (non Phorcj, vt quidam recentiores scribunt. Medusam Phorcynidem Ouidius cognominat) & Cerus, scilicet Medusa, Sthenio (quam Hesiodus Sthenò vocat) & Euryale. Quæ Dorcades (Imò Gorgades) insulas in Oceano Aethiopico sitas habitasse dicuntur, contra Hesperidum hortos. Scribit Diodorus libro 4. Biblioth. scæthnas fuisse in Africa bellicosas, aduersus quas Perseus bellum gesserit, & earum reginam Medusam debellauerit ac interfecerit. Nominantur autem scæthnæ istæ à Diodoro & alijs Amazones, diuersæ ab Amazonibus Sauromaticis vel Scythicis. Gorgonum & Hesperidum domicilia Strabo libro 7. obiter nominat. Perseus hæc supra aurigam tenet Gorgonem ad summum caput, Vitruuius 9. 6. vbi sydera à zodiaco Septentrionem versus describit.

Gorgonum vnam Perseus interemit loncho drepano, id est hasta falcata, Suidas. Gorgonum capita draconum squamis obfita fuisse dicuntur: dentes maximi, suum instar: item manus & alæ quibus per æera ferri dicebantur: & in se intuentes in saxa vertere. Ex tribus vero Medusa mortalis fertur fuisse, ideoque à Perseo decollata: reliquæ duæ sorores immortales Perseum nequere consequi, quod Orca galea obiectus (vt ait Hyginus) non cernebatur: hinc illæ tandem eum persequi desuerunt. Mycale vrbs Caria est, sic dicta quod reliquæ Gorgones mycomenæ, id est mugientes, Medusæ caput eo in loco reuocarint, cum Perseum insequerentur, Steph. Gorgonas Seruius, in extrema Africa circa Atlanticum montem fuisse scribit, vnumque omnes oculum habuisse, quo in vicem vterentur. Serenus tamen ait puellas eas fuisse vnius pulchritudinis: quas cum vidissent adolescentes, stupore torpebant: vnde fingitur, quod si quis eas vidisset, vertebatur in lapidem. Harum allegoriam in primo explicat Fulgentius, & eo subtilius Io. Zezes grammaticus in commentario in Hesiodum, Gyraldus, Græc quoque (vt idem scribit) Phorcj (Phorcys vel Phorcynis) & Cerus filie in numero nympharum habitasse fuere, tres, Pephredo, Eryō, & Dione: (Hesiodus Dionon non habet) sic nuncupatæ, quod statim vt natæ sunt, anus fuisse ferunt, & vnicum tribus oculum, vnicumque dentem, quibus vicissim inter se vterentur. Gyraldus. His aliqui cum Gorgonibus confundunt. Plura de Gorgonibus vide apud Palæphatum cap. 33. cuius super his laruis omnia in librum suum paræmarum Apollonius transcripsit in proverbio γοργόνια Περσεὺς ἐχρημάτιστο: item apud Erasmus in proverbio Orcigalea: & Lucianum libro 9. & Onomasticum nostrum in Euryale, Medusa, & Pegaso. Persei & Medusæ fabulam profequitur Ouidius Metam. lib. 4. Sanè videtur Gorgonis nomen ad puellia reuocamentum confectum, vt etiam Lamia ex eadem Africa mulieris: nam monstrosa pleraque in Africam reijciebantur. Sic nostris aliquando nocturnas mulieres pueris minantur, sic Iudæi de sua Lith nugantur, vt in Onocen; tauro dixi. Gorgonem περὶ τὰς Ἰνδίας, id est monstrosam animal Erymologus exponit.

Gorgones, pro voraces. Φοβερὸν εἶναι τὰς γοργόνιας, Suidas: tales etiam lamie finguntur: Horatius, Neu prænse lamie puerum vltum extrahat alio. Aristophanes in pace, Προσδύομαι δὲ πρόπαν τῆς θεῆς, ἢ πρὸς ἡμῶν τοὺς λάφους ἀφ' ἧλέ κ' αὖ τὸς γοργόνιας, scholia exponunt πᾶν σκεῦος ἀρμύζον ἐν πάλαιω. Καὶ γοργὸν ἐγγυρεῖται εἰς τὸ ἀσπίδος, Aristoph. Gorgonem παρ' Ἰσπανοῖαν dixit pro κερδύλλω ἡ δὲ δὴμα ἐπίσητον δὲ τὸ κ' ἐφ' ἧλέ, Suidas. Ego in Acharnensibus Aristophanis carmen reperio, Τὸ γοργὸν ἐγγυρεῖται εἰς τὸ ἀσπίδος, id est. Quis gorgonem exciuit ea theca vel hoplotheca? vt scholiastes exponit: loquitur enim pœta de Lamacho, qui secum gorgone insignitum habuit. Καὶ περὶ τὸν τὸς αἰσῶν γοργόνια καὶ τὸς γοργόνιας, ἀλλὰ, (sic lego apud Suidam) ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ἰταμῶν, Aelianus: vide Suidam in Gorgonis mentione. γοργός, φοβερός, Suidas: δεινός, τιχύνος, ὁπὸ τῆς ὄφιν, Erymologus, Varinus. Videtur Gorgones dicte: ὁπὸ τῆς γοργὸν τὸ δ' φωνῆς, id est, à terribili oculorum intuitu. Ἄλλ' ὃ γοργότητος ἢ δεινότητος τὸ δ' φωνῆς μὲν κ' ἀπὸ τῶν περὶ τὸν τὸς αἰσῶν γοργόνιας, terribili enim acri obtutu spectantium corpora in lapides vertebant, Erymologus. At Latinorum quidam, vt Serenus, cuius opinionem ex Gyraldo supra citauit, & nostro scælio Cælius Rhod. non horribili sed formosa facie intuentes stupore quodam affectos aiunt: Hæsententiam à Græcis hauisse videtur, & γοργότητι pulchritudinem intellexisse, quo sensu apud authores non reperitur. Nam vt γοργὸν adlectum in communi dialectico horribile significat. Attica verò γοργότητων καὶ κακῶν ἡμῶν, id est agile vel actuosum vitæ dicam, & in actione promptum ac velox: sic etiam γοργότης substantiuum vtroque sensu capitur. Hermogenes libro 2. de ideis ab initio γοργότης vocat illam formam orationis, quæ vitanda & concitator est, & animos auditorum erigit atque exolat, remissæ lupinæ que contraria, ἄλλ' τὸν τιμητικὸν γοργότητος, &c. Apud Ciceronem tamen in Verrem legitur, Gorgonis os pulcherrimum cinctum anguibus: Et Lamiam olim formosam fuisse mulierem annotatum est. Gorgus, paroxytonum viri nomen est, cuius meminit Suidas. Gorgias rhetoris nomen fuit, à quo γοργαῖον, declamare, ἠγοραῖον. γοργὸν quidam interpretatur in Lexico Græcolatino schema theoricum, quod & parison & homæocatalecon dicitur: non rectè puro: latius enim patet γοργότης forma. γοργαῖον dicens genus arduum & lacinosum, vt quidam scribunt, à Gorgia rhetore. Fuit & statuaris Gorgias apud Plinium. Apelles pinxit Alexandriæ Gorgonhem tragædum, Plin. Platiæ laudatissimi fuisse Damophilus & Gorgasius

Gorgasius, ij demque pictores, Plin. Pastillos Raffillus olet Gorgonius hircum, Horatius: γοργῶντι γοργὸφθαλμῶν & γοργῶντι ἔθραυ, φοβερὸν καὶ δεινόν, Suid: γοργός, καπνοκλήτης, πικρία, αἰσθησία, φοβός. Homeros Iliad. lib. 8. γοργὸς εἰμυῖα ἔχων, Erymologus exponit γοργόν τὸ ἢ γοργότης.

γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum pro acribus oculis tueri sumptum è fabula Persei & Gorgus. γοργὸν dictum putant ὁπὸ τῆς ὄφιν quod irati acribus oculis obruantur. Homeros Iliad. 6. de Hectore, γοργὸς ἐμμύα ἔχων, ἢ δὲ βροπολοῦν ἀρῖον. Veteres (inquit Cælius Rhod.) pulchritudinem adeo admirati sunt, vt Gorgonem propter eximium venustatis decus, stupidos reddentem spectatores, in saxa eos deformare fabuloso confinxerint inuolacro. γοργόνια Περσεὺς ἐχρημάτιστο, Gorgonem Perseus adortus est, in Græcorum collectaneis tanquam prouerbium citatur, vbi quis egregium facinus inceptat, Erasmus. Apollonius hæc paræciam exponit de ijs qui rem magnam & insignem strenue confecerint: & γοργὸν est vincere, ac subigere, vt non solum ad eos qui adoriuntur aut incipiunt aliquid pertinere, sicut Erasmus interpretatur: etiam si apud illos quoque dici possit, hortandi animandique gratia. γοργία vel γοργία potius & γοργωνία, vt Suidas & Varius habent, personæ sunt & laræ, quales hiltionum in tragædijs erant. Aristophanes in Vespis Choro loquente ad Lamachum, Οὐδὲν δεῖ μεθ' ἀνδραπέτ' ὅς μοι γοργόνια, Scholia addunt, ὁπὸ τῆς γοργῶν καὶ τῆς γοργωνίας, ἡ δὲ εἶναι ὁ δ' ἀμακῶν δ' ἀπίστων: οὐδὲν δὲ ἔλεγον τὸ ἐμφοβητέον, καὶ τὸ περὶ τὴν τὸν ἀσπίδος μοιολογία, ἀφ' οὗ γοργῶν καὶ γοργωνία. Alibi etiam in Scholiis huius pœtæ Lamachum insigne scuti gorgonem habuisse legi: Πεοῖνδὲ in Acharnensibus sic loquitur; φέρε δὲ ἔρο γοργῶντι ἀσπίδος ἡμῶν. Gorgona Mineruam Cyrenenses, vt Græci grammatici notant: sed & hoc nomine eam Romani inuocabant. M. Tullius ad Equites: Te que, inquit, Tritonia armipotens Gorgona Pallas Minerua, &c. Gyrald. Gorgonia autem Minerua dicta est, & apud Suidam γοργολόφος (ὁπὸ τὸν φωνῆς τὸν φοβερὸν καὶ τὸν φοβόν) quod ex amputato Gorgonis capite galeam habeat, Varin. Legendum est autem Gorgolopha absque sigmā, vt in Aristophanis Equiticibus habetur, item in Acharnensibus. Gorgones insulæ obuerse sunt promontorio, quod vocamus Hesperionceras: has incoluerunt Gorgones monstra, & sanè adhuc monstrosa gens habitat: distant à continenti bidui navigatione. Prodidit denique Xenophon Lampiscenus, Hannonem Pænonum regem in eas permeauisse, reptasque ibi scæthnas aliti pernicitate: atque ex omnibus quæ apparuerant duas captas, tam hito atque aspero corpore, vt ad argumentum spectandæ rei, duarum cutes miraculi gratia inter donaria Iunonis suspenderit, quæ duranère vsque in tempora excidij Carthagenensis. Solinus cap. vltimo: transcripsit autem ex Plinij lib. 6. cap. 13. Timomacho pictori ars præcipuè fauisse in Gorgone visa est, Plinius. Gorgones Tithrasæ apud Suidam cognominantur, à Tithraso fluuio aut loco Libyæ vbi habitabant. Gorgonia gemma nihil aliud est quàm corallium, nominis causa, quod in desertum lapidis mutatur, Plinius. Ouidius libro 4. Metæ corallij virgas imposito Medusæ capite in litore primum induruisse fabulatur. Aspungitani populi ex Mæotis inter Phanagotiam & Gorgopiam habitant, quingentorum stadiorum spatio, Strabo. γοργῶντι ἄλυσιν, id est Gorgopis lacus, in Corintho apud Cratinum, Varinus. Propertius etiam alibi Gorgone lacus meminit. Syndicus, vrbs cōstigua Scythiæ cum portu, aliqui Gorgipen vocant, Stephanus. Gorgippia, vrbs Indiæ, Idem. Gorgyia, locus in Samo vbi Dionysius Gorgyienis colitur. Gorgythion apud Homeros Iliad. 8. Pæiami filius ex Castianra:

DE BOBUS FERIS INDIÆ:

ARAMANTVM bubus cornua in terram directa esse, ideoque obliqua cernice pasci, vt Solinus scribit, &c. supra dixi inter diuersos boues feros. INDIÆ sylvas boue fero refertas habet, Plinius. In Indera regione, vbi Gymnetæ habitant, maxima est bouum syluestrium multitudo, Strabo lib. 16. Apollonius dextra quidem Gangem, sinistra verò Hyphastu fluium habens, ad mare descendit. Descendentibus autem struthiones multi occurrerunt, multi etiam boues agrestes, &c. Philostrate. In regno Nic. quod ad meridiem confine est Indiæ, multi sunt boues syluestres magni & pulchri. M. Paulus Venetus. Montes esse dicuntur in intimis regionibus Indiæ, ad quos difficulter eatur, vbi quæ apud nos bestia domesticæ sunt, feras aiunt esse, vt onces, capras, boues, &c. Aelianus. Magnus Indorum Rex quotannis diem vnum proponit hominum cursibus & pugilationibus, tum luctationibus bestiarum, quæ sanè inter se cornibus apperentes, mirabili natura quadam eatenus strenue decertant, quoad aduersarium funditus vicerint: Sicque omni neruorum contentione, quemadmodum athletæ, vt aut maximo afficiantur præmio, aut gloriam capiant certaminis, nituntur. Rationis quidem expertes sunt feni tauri, atietes mansueti, asini vno armati cornu, hyenæ, postremiti in certamen veniunt elephant: ij inter se vulnerant, & alter sæpe alterum vincit, atque adeo interimit: sæpe etiam vterque vulneribus confectus, simul decumbit, hæc Aelianus. Cuius supra etiam alium locum recitavi in Boue cap. 2. de Indiis qui bubus iunctis velocissimo cursu in certaminibus ferantur: quoniam illic feri ne an mansueti essent hi boues non distinguerat: Hoc autem in loco omnino feros esse apparet: & res ipsa ostendit boues domesticos tanta velocitate nimio pollere. India generat boues solidis vngulis, vnicornes, Plinius: Et proxime ante, Aethiopia Indicos boues (id est Indicis similes, nempe vnicornes) vnicornesque gignit. Solinus vtrunque locum coniunxit: nescio quàm rectè: Boues (inquit) vnicornes & tricornes solidis vngulis, nec bifidis, in India reperiuntur. Bubus Indicis camælorum altitudò traditur, cornua in latitudinem quaternorum pedum. Ptolemæo secundo ex India cornu allatum ferunt quod tres amphoras caperet, Aelianus. Sunt item apud Indos alij boues qui maximis hircos magnitudine non superare videntur: Ii vel coniugati velocissimè currunt, nec minus strenuè quàm Getici equi cursum faciunt, Idem. Hos etiam syluestres existimauerim. Rangiferum certe nostrum, & bouem syluestrem esse, & omnium in hoc genere velocissimum, & ad certamina cursusque aptissimum, & partim vnicornem partim tricornem dici posse, nec in Scandinavia solum, sed alijs etiam Asiæ regionibus inueniri, alijs docebo: vt Indicos boues eiusdem generis credamus. Solinus non rectè Indicos boues nominat, quos Aelianus Aethiopicos, & Plinius etiam lib. 8. cap. 25. vt supra in Aethiopicis dixi, quibus cornua mobilia, &c. Decepit cum fortassis quod paulò post sequitur

apud Plinium, In India & boues solidis vngulis, &c. quasi & aliud anrea quod in India nasceretur commemorasset, quod fecit quidem, sed vox est corrupta: non enim eisdem legendum, sed Indos, in his verbis. Apud eisdem nasci Cresias scribit, quam mantichoram appellat: quod constat ex Aristotele de hist. anim. 2. 1. Errorem hunc Hermolans & alij non animaduertunt. Apud Arachoras (lego Arachotos) boues syluestres sunt, qui differunt ab vrbanis, quantum inter suos vrbanos & syluestres interest. Sunt colore atro, corpore robusto, vinctu uiter adunco (θηρυπιον) cornua gerunt resupinata, Aristoteles. Arachoti, Αραχωτι, India ciuitas est, ab Arachoro fluuio sic dicta, qui ex Caucaaso profluit. Sunt & alij prope Massagetis, Stephanus. Sed Arachotia potius vocatur ciuitas illa Massagetis vicina, a Semiramide condita, quae etiam Copen appellabatur, S: eph. Cornua resupinata, & vinctu uiter, qualia sint, in bisonte explicauit. Animalia quae Aristoteles ηυσες vocat, id est mansuetum dicatur (sicut Plinius arbores vrbanas dicere solet) animal tamen vrbantum ad αβυπις id est syluestris discrimen, aut apud idoneum authorem vllum reperitur, nescio: mansuetum vero hanc significatione poni scio: Plinius lib. 11. Praeterea cum apes sint neque mansueti generis, neque feri, &c. Cicero Philipp. 3. Illud quoque cur tam subito mansuetus in senatu fuerit, quum in edictis tam fuisset ferus. Plin. lib. 9. Lepores mansuescunt raro, cum feri dici lare non possint. Complura namque sunt nec placida, nec fera, sed mediae inter vtrunque naturae, ut in volucris hirundines, apes, in mari delphini. Cetero vero animal non tam mansuetum est, quam mansuetum, quod prius scilicet ferum fuerit: vnde cicurare, mansuifacere: videtur tamen pro natura mansueti interdum abusu accipi. Cicero 2. de Nat. deorum. Quae vero & quam varia genera bestiarum, vel cicurum vel ferarum? Hoc obiter addam, cicur a Graecis mihi deriuatum videri, & αβυπις, & αβυπις, vnde etiam ηυσες, & αβυπις, pro cicure mansuetoque: sed haec latius patent: ηυσες vero ad animalia proprie, cui oppositum αβυπις. Legimus etiam domesticum animal apud Plinium. Quamobrem minor cum vocabula propria Theodorum non deficerent, quibus redderet ηυσες, vrbantum dicere voluisse: quod certe etiam si de animalibus simpliciter mansuetis dici concesserim, poterit tamen tam de illis quae in vrbe nutriuntur, quam de mansuetis, quae ne ruri quidem defunt, intelligi. In plantis enim (ne quis illas mihi obiciat) alia ratio est.

Cynamolgi, qui ab indigenis Agrij appellantur, comati & barbati sunt. Hi canes maximos alunt, quibus Indicos boues venantur & vicina regione venientes, siue a feris pullos, siue pascuorum inopia, Strabo libro 16. Cresias Cnidius in libro de rebus Indicis; apud Cynamolgos populos, innumeros boues feros degere scribit, qui quidem ab aestiuo solstitio ad hyemem vsque mediam, gregatim homines inuadere solent. Cynamolgi canes eis opponunt, quos ea gratia plurimos alunt, Hyrcanis magnitudine pares. Hi bubus feris immixti, facile eos debellant & interemunt, Aelianus.

DE LIBYCIS BVBVS.

LIBYCORVM bouum tanta est innumerabilitas, tanta item celeritas, ut vnum insequentes venatores interdum fallantur, quod nimirum in alios feros incidant, & ille interim sub damera, saltusve ubiense subducatur, alij autem similes exortantur, & venatorum oculos fallant: quorum quemlibet si quis ingrediatur insequitur, ne equo quidem, sed fessam longinquitate temporis comprehendet. Quod si quis vitulum adhuc tenerum coeperit, & non statim occiderit, ex eo duplici commodo afficietur: Nam praeterquam quod & ipse commoditatem offert, matrem suam in captiuitatem inducit. Postea enim quam venator vitulum fane alligauit, ab eo secedit illa filij desiderio inflammata, tanquam a se stimulara fertur, cupiens dissoluta rekte eum abducere: ac nimirum cornua compingit, ut vinculum laxet & distrahat: At enim cornibus in funis complicationem insertis, vna cum vitulo constricta tenetur: Cuius venator cum iecur detraxit, & vbera excidit, & pellem exemit, carnes relinquit auiibus & feris, Haec Aelianus. De Libycis bubus, quibus terram versus dirigitur cornua, & eam ob causam retrocedendo pascentibus, ex Herodoto & Aeliano dixi superius, in capite de diuersis bobus syluestribus. Philes scribit eos ideo retrogrados esse, quoniam cornua lata oculos eis obumbrent, ut ad progrediendum visus eis inuitis sit, retro non item. In Africa est bos Syluaticus, qui bouem refert domesticum, tamen si statura minor, leucophaei coloris, ipseque velocissimus. In desertis saltem vel desertorum confinis reperitur. Carnem alunt absoluti saporis esse, Leo Africanus.

DE TARANDO.

TARANDO magnitudo quae boui, caput maius ceruino nec ab simile: cornua ramosa, vngula bifida, villus magnitudine vrorum (vrsino colore, & pariter villo profundo, Solin) Sed cum libuit sui coloris esse, asini similis est. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Colorem omnium arborum, fructicum, florum, lecorumque reddit mentens in quibus later: ideoque raro capitur. Mirum esset habitum corpore (id est cute) tam multiplicem dari, mirabilis & villos, Plinius. Et paulo ante, Mutat colores (inquit) Scytharum tarandus, nec aliud exitis quae pilo vestiuntur, nisi in Indis lycaon, cui inbata traditur ceruix. Raborem, pallorem, liuorem homini & bestis cutem mollem habentibus, & minime villosis, accidere, nihil mihi um: Tarando vero animali, cui est tergo impenetrabile, & villus vrorum magnitudine, admirabile ridere debet: seipsum enim cum villis suis hic vertit, milleque colorum species cum summo videntium stupore reddit. Scythicum animal est, dorso & magnitudine tauro simile, eius corium ne spiculo quidem penetrari potest, Aelianus. Ceterum Solinus cap. 33. cum lycaonem dixisset Aethopiam mittere, subdit, Mittit & tarandum: cuius erroris occasionem praeter otitantiam & negligentiam ipsius, nullam video: cum Plinius dilucide Scytharum, id est Scythicum tarandum appelleret: lycaonem vero non in Aethopia, ut Solinus, sed in Indis nascitidem scribit. Hunc tarandum, addit Solinus, affirmant habitum metu vertere: & cum dclinescat, fieri assimilem cuiusque rei proximauerit, siue illa saxo alba sit, seu fructu virens, siue quam aliam praeferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari polyphi, in terra chamaeleontes. Sed & polypus & chamaeleon glabra sunt, & prout est cutis leuitate speculi modo proxima tamen emulati: in hoc nouum est ac singulare, hirsutiam pili colorum vices facere, Solin. Tarandus, ταρανδον, animal est ceruo simile, cuius pelibus ad thoraces (χρτωνας) Scythae

Scythae vtuntur, Hefychius & Varinus, Budini Sarmatiae populi sunt: apud hostarandus nascitur, animal admodum rabile, magnitudine bouis, facie (πυρροειδους ομοιω) ceruum representans: difficile captu, propter mantanem pilorum, quos pro loci colore immutat, ut chamaeleon etiam & polypus, Stephanus in Ταρανδον, Eulasthius in Dionysium. Barbari quidam authores pro tarando corrupte parandrum & pyradum scribunt: aliqui etiam tanquam diminutiuo voce tarandulum, quod ridiculum est cum animal boui simile fateantur: quidam adhuc absurdus faciunt cum tarandum a tarandulo distinguunt. Ioannes Agricola Ammonius tarandulum interpretatur elend, quam nos supra esse docuimus. Georgius Agricola rangiferum, emreen. Et quamquam pleraque tarando & rangifero nostro eadem sint, libet tamen ab eo dissentire, non certe doctissimum virum reprehendendi animo, sed ut hominibus studiosis diligentius inquirendi occasionem praebeam. Tarandum igitur esse existimo feram illam, quam Poloni tur vel thuronem appellant. Inuenitur in vna solum parte regni Polonici, in ducatu Mazouiae inter Olsezkze & Garuolija: maior boue mansueti, minor vro, ore dissimilis vtrique, praecutis in sine cornibus, pernicissimo cursu, & valde robusta. Descriptionem hanc nobis communicauit, nobilitate doctrina & omni virtutum genere vir ornatissimus Foliarius Sussiga Roliz a Varshauia Polonus. Haec fra si iubata esset, quod nondum certo scio, bisonti adserberem: Nam recentiores quidam thuronem Polonorum, zabronis, id est vri speciem faciunt. Ceterum ut tarandum credam, plura concurrunt, plurimum magnitudo & species bouis, sed caput vel os ab simile, deinde quod bouum syluestrium rarissima est, & in Sarmatia capitur vicina Gelonis, apud quos tarandum repetiri legimus: accedit etiam hominis affinitas, nam in barbarorum quorundam recentiorum libris, daran huius bouis nomen legitur: quamuis alij duran vel duran scribant, & bonatum interpretentur. Vnum est quod obijci potest, cornua thuroni non esse ramosa, qualia Plinius suo tribuit tarando. Respondeo, videri mihi veteres tarandum vel cum alce, vel cum rangifero forte confudisse: nam & alce & rangifer ramosa praetendunt cornua. Describit autem alcen quoque veterum alij aliter: quod in adeo peregrinis animalibus mirum non est: cum ea ferè soleamus ut ex diuersis auditu accepimus describere. Haec si cui non satisfaciunt, vel tarandum pro rangifero accipiat, ut Ge. Agricola & ante ipsum Eliota Anglus, quibus cum ego super hac re non contederim: aut si quid melius inuenierit, in commune proferat. Hoc addam pro corollario, ex Plinij descriptione tarandum animal inter ceruum bouemque medium videri posse: cerui enim caput, cornua, & metum habet, caetera ferè bouis. Thuronem sanè taurum non meticulosum, sed taurorum omnium praefertim syluestrium instar, animosum esse crediderim. Iam quod Plinius scribit caput ei maius ceruino esse, & magnitudinem bouis, rangifero satis conuenit, quoniam in vniuersum multo maior ceruo esse fertur. Capuntur etiam apud Gelonos vicinos populos: quidam etiam colorem asinum ei tribuunt: praeterea bifidos esse constat. Haec tam multa cum conueniant, si de coloris etiam mutatione certior fiam, sine cunctatione rangiferum pro tarando accipiam: & Polonicum thuronem bisontibus adiungam. Nam quod de corio fertur, vltimum esse ad thoraces, quod ferrum non facile transmittat, nihil impedit: pleraque enim magnas feras in regionibus frigidis huiusmodi pelles habere crediderim, quales etiam alces habent: quae ad hunc usum in Germania communtiores sunt. Omnino quidem maiora minoribus, fera domesticis, & in frigidis regionum quam calidis, animalia pelles crassiores solidioresque gerunt. Sed rangiferi historiam integram in R. litera dabimus: in praesentia satis fuerit mihi non tam dissentiendo quam dubitando de eruditorum quorundam interpretatione, vel ipsos, vel alios ad thuronis simul & rangiferi historias maiore studio inuestigandas excitasse, & scepticorum instar in vtranque partem rationes attulisse. Ταρρανδον, regio Phrygiae, Stephanus. Hinc forte nomen ferae.

DE THYRO SEV THURONE MASOVITICO.

VONIAM paulo ante Thuri seu Thuronis Sarmatici seu Masouitici mentio facta est, hic adiungam, quae post superiora scripta & edita ad me a viris doctis de illo animali scripta sunt. Ac primum D. Antonius Schaebergensis in quadam ad me epistola sic scribit: Thuros incolae venatores bisontes & bubalos manifesto errore nominant: quidam tamen boues syluestres simpliciter ac melius appellant. Quidam Pyrrhicas boues nominandos censent quoad verior appellatio promeretur. Bobus domesticis admodum similes sunt, multo vero maiores, pilisque elegantioribus vestiti, cornua bina, in anteriorem partem incuruata, gracillaque habent. Frons propter pilos crispis & contortos terribilem aspectum ipsorum reddit. Vngula fissa, magis caua quam domesticorum. Feminae minores maribus sunt, minusque elegantes. Mas dum nascitur pilos habet castanei coloris (schwarz, braun, dunkelbraun oder schwarz-schwarzfarb: plousy Poloni nominant) intra semestre vero tempus omnino nigrescunt, spine dorsi linea latitudine duorum digitorum subnigra permanente. Feminae supradictum colorem semper retinent, rarissimeque nigrae reperuntur. Agunt in sylua Hercinia parte a Warschaua principatus Massouiae primaria ciuitate quinque miliaribus distante, prope Sochaczouam & Koskani pagos. Plurimumque in densissimis syluae partibus versantur, in eadem sylua cerui, dorcades, apri, sed hi rariiores sunt. Autumni tempore glandibus quercinis (sunt autem in ista sylua ingentis magnitudinis quercus: ferunt quaedam quinque orgyas in in circuitu excedere) vescuntur, tuncque corpulentiores nitidioresque quam alias apparent. Hyeme frondes virgultorum & arborum depascuntur: datur vero etiam foenum quod aetatis tempore rustici praedictorum pagorum pro thuris comparauerunt, in aetate in agros syluis relictis exeunt, frumenta que demissa deuorant, saturique reliquum cornubus disijciunt, nisi canibus depellantur. Ferunt quinquagesimo septimo anno plures ob frigoris vehementiam obiisse, nunc vero vltra quinquaginta esse conijciunt, certus enim eorum numerus celatus, nescio qua superstitione moti id faciunt. Hyeme gregatim obambulant, vnoque in loco instar exercitus cuiusdam quiescunt: Aetate vero singuli hinc inde per solitudinem deagantur, quod si quis remotius abierit, nec per aliquot dies apparuerit (venatores enim constituti sunt qui singulis diebus ipsos adeant) summam cum diligentia inquirunt, canibusque reuertit cogitur. Animal velocissimum est, sed non diurnum: paucos ferunt annum decimum quintum superuixisse, a lapsis nullum damnatum accipiunt, nisi quando nuper nati seorsim vagantur, tunc enim interdum a lupis deuorantur. Hominem non timet thurus, nec obulantem fugit, imò impetu erga eum irruenti vix parum de vi-

cedit. Quod si quis eum perterrefacere vel clamore, vel alicuius rei proiectione conetur, ne minimum quidem irritauerit, sed in suo loco firmiter persistens, os saltem aperit, dilatatumque mox claudit, ac si hominis conatum irrideret. Vbi in via comedit aliusue steterit circumire eum oportet vel in curru etiam sedens, ipse namque de via haud discedit. Lacesit vehementer exardescunt: quod his qui prouocauit se in terram prostrauerit, nihil incommodi accipiet, prostratis namque prout leones parcut, miraclementia, at si lacesere non destiterit, cornubus petunt, ipsique in sublime faciunt. Mense Septembri coeunt: dum vero veneris libidine ardent, frequentia eaque acerrima duella committunt, atque interdum ambo exanimis conuadunt. Venatores autem eum quem ceteris robustiorem, aliosque perpetuo ad duellum prouocantem animaduertunt ex regis iussa infra scribenda ratione venantur. Sed eos quoque venantur, qui cum vaccis domesticis coire obseruati fuerint: domestici-
ca namque vaccae ex his quidem concipiunt, sed vel abortum faciunt, vel factam haud duraturum pariunt. Maio tandem pariunt: quaedam more domesticarum vaccarum in septembri: hoc vero rarius contingit, suntque autumnales foetus imbecilles, minimaeque superiunt propter hyemis intensum frigus. Quum pariendi tempus instat foemina in densissima sylvarum loca abscedit, illucque cum foetu dies plus minus viginti permanet: tandem ubi iam firmiorem, salientemque viderit ad pascua producit, diligenter ne foetus a venatoribus capiatur, vel a lupis dilanietur custodiens. Sapius vitulos thurorum ablatos domesticis vaccis educandos apposerunt, sed frustra, omnes namque interiunt. Nunquam nisi rege iubente venantur: ad venationem plurimi equites peditesque cum sagittis, bombardis, canibus pluribus exeunt. Mox eum quem venari constituerunt clamoribus, canumque latratu a ceteris secedere cogunt, interim vero equites, & bombardas gestantes &c. sese partim in fossis, partim post arbores grandiores abscondunt, ne bellua multitudine hominum conspecta furiosa fiat. Vbi se regatus seclausus fuerit ex bombardis mox petitur, ipse tamen nihilominus et si plurimos globos exceperit, satens discurre interdum per integrum diem & ultra, quoad in pectus ictus fuerit, tunc n. circissimè cadit. Rustici continuo ligna caedunt quae super eum oblique, transuersim, rectaque iniiciunt, his ipsi firmiter insistentes belluam ne se deo ad resistendum commoueat confringunt, itaque detento adhuc viuenti cutem illam crispis & contortis pilis terribilem aspectum belluae reddentem atque in fronte inter duo cornua existentem, detrahunt: eaque detracta tandem interimunt: mox vero interempto pro cor eximunt, quo per medium dissecto ossiculum paruum crucis formam referens repertiunt, quod cum cute de fronte detracta regi transmittunt, magnique utrunque aestimant. Ferunt quidam ossiculum illud praegnantibus, ac in partu grauitur laborantibus prodesse. Carnes aliquando recentes, interdum salitae in cute regi transmittunt. Audiui Sigismundum sanctissimae memoriae regem aliquoties imperatori Carolo quinto carnes thuri saltas magni muneris loco misisse. Hæc ille.

His autem adiecti illustris Baro D. Bonarus quae sequuntur.

Pyrrhicas boues nominare nullo modo possum assentiri, quoniam cum primis omnino exterorum Regum Pyrrhus Elephantes in Italia ostendit, propterea poetarum quidam per antiphrasim Pyrrhicas boues uocauerunt, & quia in Lucania primo sunt visi, aucti nonnulli appellare lucæ boues, sed quantum ab sunt Elephantes a bobus omnesciunt. Ideo non videtur mihi eos appellari lucæ boues vel Pyrrhicas boues esse, cum non sint. Et hoc (Thur. sc.) longe aliud genus animalium differens ab Elephante, cetera boui simile. Longe adhuc mellius uocare possumus Sarmaticum siue Masonticum bouem. Cum satis constet hoc animal nusquam reperiri, quam in Sarmatia. Ac saepius mihi hac de re cogitanti quale hoc utique genus belluarum esset, nihil aliud in mentem venire potuit, quam casu hæc animalia ex egregio aliquo boue procreata in eum numerum excreuisse: aut Bifontem, quos etiam habet Masonia cum vacca domestica congressum hanc edidisse prolem, qua deinde multiplicata conspectaque iussu Regum siue Principum loci illius custodiri cepta, & in hunc usque diem custoditur, ita ut isti boues nec syluestres euaserint nec pro domesticis haberi possint, nomen autem illis inditum Thur, quia siue equus siue quodcumque animal generosè atque alacriter incedit, dicitur idiomate nostro Polono incedit tanquam Thur. Sed quia negligentia hominum, atque inopia scriptorum, nihil planè constat, neque inuenitur quo tempore aut sub quo Principe ortum suum ceperint hæc animalia, sic etiam difficile est indicare an propter illorum alacritatem illis inditum sit nomen Thur, vel an propter animantium superbiam in alia quoque animalia hæc uerbi Ethymologia deriuetur.

Pellis huius bouis postquam expurgata fuerit tenerimis niguis pilis contegitur, quæ deinde scinditur in cingulos quibus praegnantem cinctæ miram facilitatem pariendi sentiunt. Corrigium autem est valde spissum, ita ut propter duritiam in nullum alium usum aptum sit, quam in phaleras & ephippia equorum cum sit plane incorruptibile. Hæc ille.

DETROGLDYTARUM bubus, qui cornua terram versus habent directa, eamque ob causam obliqua cerulice pascuntur, supra dixi in capite de diuersis bubus syluestribus. XANDARUS, Ξανδαγος, animal simile boui, iuxta Atlanticum mare, Helychius & Varinus. Omnino vox corrupta est à tarando: nec obstat quod tarandi nomen apud eosdem suo loco legatur: nam & alia huiusmodi errata innumera in ipsorum Lexicis deprehendimus. Dicitur autem xandarum à tarando diuersum esse, quoniam ad Atlanticum mare nascatur, quod de tarando à nomine memoriae proditum sit. Respondeo tarandum in Scythia nasci, quæ Asiæ, & Europæ partim, maritimas ad Oceanum regiones complectatur: Atlanticum mare autem dixi, non solum occidentum illud & Africani partem Oceani: sed vniuersum etiam Oceanum apud veteres, ut apparet ex his uerbis Aristotelis in philosophiæ Compendio ad Alexandrum: Παντα γὰρ ἢ τὸ μὲν ἔξω τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ὑπὸ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἐν τῶν ὕδατιν ὡς ἂν ὁ ὠκεανὸς ἐκείνην ἡμῶν ἡσέσθαι, hoc est, ut Guilielmus Budæus transtulit, Porro autem pelagus quod extra orbem nobis habitatum fuit & Atlanticum dicitur, & Oceanus, à quo ipsi circumluimur.

DE VRO

IN sylua Hercynia nascitur, qui appellatur vri. Il sunt magnitudine paulo infra elephatos, specie & colore & figura tauri: magna vis est eorum, & magna velocitas: neque homini, neque fere, quam conspexerunt, parcut. Hos studiose foueis captos interficiunt. Hoc se labore durant adolescenter, atque hoc genere venationis exercent: & qui plurimos ex his interfecerunt, relatis in publicum cornibus, quæ sint testimonio, magnam ferunt laudem. Sed assuescere ad homines, & mansuescere, ne paruuli quidem excepti possunt. Amplitudo cornuum, & figura, & species multum a nostrorum bouum cornibus differt. Hæc studiose conquesta ab labris argæto circuncidunt, atque in amplissimis epulis pro poculis utuntur. Cæsar libro 6. belli Gall. Paucissima Scythia gignit inopia fructuum: pauca contermina illi Germania, insignia tamen bouum ferorum genera, iubatos bifontes, excellentique & vi & velocitate vros, quibus imperitum vulgus bubalorum nomen imponit, cum id gignat Africa vituli potius ceruicæ quadam similitudine, Plinius. Vri à Scythia Bubri dicit, magnitudine sunt iuuenecorum (forte elephantorum) colore inter ruffum & pallidum, aspectu medio inter ceruos & mulos, miræ velocitatis, caro eorum dura est & sapida, ut in deliciis habeatur, gregatim incedunt, Iul. Pomp. Sabinus. Vrorum cornibus barbari Septentrionales potant, vnasque binas capitis vnus cornua implent. Aliis præfixa his pila cuspidant. Apud nos in laminas secta translucent, atque etiam lumen inclusum latius fundunt, multasque alias ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc subtila, nunc quæ cerostrota picturæ genere dicuntur, Plinius. (Ego cochlearia tum nigra, tum rubra, & alla quædam vidi, quæ ex bubalorum cornibus facta aiebant.) Istis quos vros dicimus, taurina cornua in tantum modum protenduntur, ut dempta ob insignem capacitatem inter regias mensas potuum gerula fiant, Solinus. Vros & bifontes Græci in experimentis non habuerunt; quanquam boue fero fertis India syluis: portione tamen eadem omnia ex his efficaciora (quàm ex bubus domesticis) credi par est, Plin. Tibi dant varix pectora tigres, Tibi villosa terga bifontes, Latisque feri cornibus vri, Seneca in Hippolyto. Et alibi in eadem tragœdia, Amat insani Bellua ponti, lucique boues: Hic quidam lucos boues, syluestres exponit, ut sunt viri aut bifontes: ego pro elephantis potius acceperim. In carmine illo apud Martialem, Illi cessit atrox bubalus, atque bifon, bubalum pro vro exponunt ex Plinij uerbis proxime recitatis. Vergilius libro 2. Georgicorum, de vitium cultura, Texendæ sæpes etiam, & pecus omne tenendum: Præcipue cum fons tenera, imprudens que laborum, Cui super indignas hyemes, Solemque potentem, Syluestres vri assidue, capræque sequaces Illudunt, &c. Syluestres vri (inquit Seruius) boues agrestes sunt, qui in præsentio nascuntur monte, posito inter Gallias & Hispanias: Sunt autem exceptis elephantis, maiores ceteri animalia.

animalibus, alii vti *Ursus*, id est à montibus, quod Iridorus etiam scribit. Idem libro 3. Georg. de pestilentiis bouum, Tempore non alio, dicunt, regionibus illis. Quæritas ad sacra boues Iunonis: & vris imparibus duos alta ad donaria curus. Hæc poetæ verba interpretes referunt ad historiam Cleobis & Bitonis, quæ ab Herodoto narratur lib. 1. & à Cicerone libro 1. Tusculanarum: Vide supra in Boue h. h. Exponunt autem hæc quoque vros, boues syluestres: ego potius pro quibusvis magnis & egregiis bobus acceperim hoc in loco, vt vti nomen etiam vsurpatur: & Acheloi pro qualibet aqua. In Græcorum enim scriptis Argiæ Iunoni, de qua hæc mentio, simpliciter boues albos, sacros fuisse legimus: vide Palæphatum cap. vitimo de Iunone. Vergilius peregrina verba non respuit, vt in illo, Syluestres vti assidue. Vti enim Gallica vox est, quæ feri boues significatur, Cæcina Saturnal. Macrobij libro 6. Cæterum vti vocabulum in Gallica lingua, quæ hodie sic vocatur, nusquam inuenio: in nostra verò retinetur, nusquam tamen simplex, sed in compositione semper, pro syluestri aut veteri aut principali: dicimus enim *vrachis* vrum bouem, quem Sueui & Bauari & alij quidam Germani nostrum in a mutare soliti, *annerochs* appellânt: & propter similitudinem vocis mægitum autem quadam ædearum generis aliqui *vrind*, alij *moisky* nuncupant. Sic *vrhan* quasi gallum vrum, id est syluestrem dicimus: pro veteri autem vel principali, vt in nominibus *vrati*, *vrane*, *vrprung*, *vrtsch*, *vrhab*: & videtur potest *vr* in hoc sensu factum per synopem à præpositione *vor*. Apud Moschoitas frequentes sunt *annerochsen*, id est boues syluestres, quos alij vros, alij bifontes interpretantur: sed supra docui vros Germanice dici *grasse visent*, id est bifontes: vel *grasse wilde bisffel*, id est bubalos syluestres magnos: vbi etiam Alberti Magni verbis ostendi, in illorum præcipue cornibus (quæ maxima altissimaque sint) singulas quotannis rugas adnasci. Erasmus Stella in libro de origine Bruslorum, Buffelus (inquit) quadrupes, habet herbam veluti capra, simills alioquit boui per omnia, & est in Brussia quidæ ferocissimus. Caligula Cæsar hos primus Romæ exhibuit in teatro, quos populus putauit esse tauros syluestres. Sunt qui scribant boues syluestres Germanicè dictos *annerochsen* in Prussia nasci, similes ferè mansuetis, nisi quod breuiora eis cornua sint, & barbæ sub ore prolizæ: Hos perquam atroces esse, non hominibus, non feris parcere: & si à venatoribus, qui inter arbores se continent. telis & iaculis perantur, ad eò exarsescere & efferari vbi se cunctos vident, nec viciti se posse hostem, vt crebro in ipsas arbores impetu se ipsi consistant. Addunt, ea magnitudine esse, vt cornuum interuallum duos sedentes recipiat, Munsterus libro 3. Geographia suæ in descriptione Prussia. Dubitet autem aliquis ad vrum ne an bifontem descripsit his verbis bouem potius referat. Vti enim magnitudo videtur, & nomen Germanicum: cornuum verò breuitas & barba, bifontis. Nam hominem & animalia omnia inuadere, plerisque omnibus syluestribus bubus commune est. Barbatum vero esse bifontem conijcio ex Oppiano, qui *vr* ei attribuit, non solum circa ceruicem, sed etiam *αυφ' ἀπὸ τοῦ σθῆθος*. Et Pausanias boues Præonicos circa pectus & *γβυυ* maxime pilosos facit: bifontes autem ex Præonicorum bouum genere esse alibi dixerat. Ego certe suspicor, quoniam ex diuersis aduentis percunctati solemus, alium de alio, quem ipse videtur vel audierit, syluestri boue respondere, & ita in vnum animal congeri quod diuersum est. Vti cornua, quem ego vrum dico, in nulla sunt differentia à boue mansueti, Sigismundus h. h. Baro. Vros dicunt adeo greges esse amantes, vt non se parentur, donec omnes capti sint: & aliquando circiter 30. & amplius capiuntur.

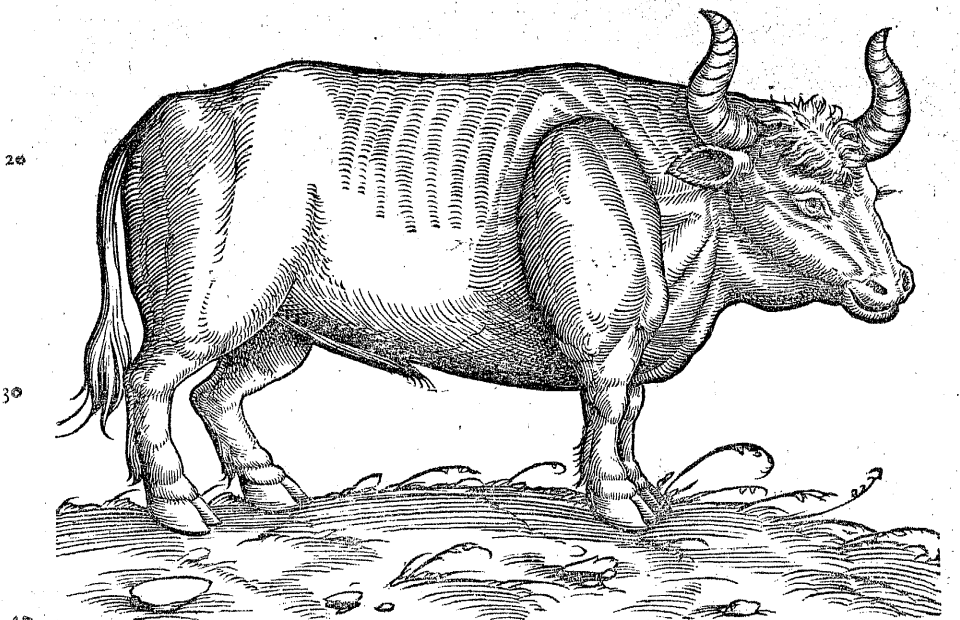
Vrum Illyrica lingua audio vocari *zaber* vel *zubronem*: Eliota Anglus vros sua lingua exponit *bugles* vel *buffes*, tanquam hoc nomen à bubalo dicitur, sam sit, quem alibi à *bugill*. interpretatur. In Angermania ducatu Europæ maxime Septentrionali & consui Laponiæ, in præcipuis feris per sylvas vros & bifontes venantur, quos patria lingua dicunt *elg*, id est asinos syluestres, tantæ proceritatis vt summo dorso æquent mensuram hominis porrecti in brachia elata, lac. Zigler. in Schondia sua. Tur vel thutonem Polonis nominari bouem syluestrum domestico maiorem, minorem vro, etiam supra monui. Zubrones, vt fertur, bouum sunt generis, longitudine aliquando quindécim cubitorum: Cornibus maximis, trium cubitorum longitudine colore subnigris: tanta velocitate, vt (cum impetu) reiectam alui proluuiæ conuerterium (retroactum) animal cornibus quandoq; excipiat, antequam in terram caeat: (addunt quidam, & cornibus exceptâ longius proijciat in canes.) in syluis maxime septentrionalibus degit, tanto robore vt equum cum equite (humidum & equum) cornibus in altum proijciat, iterumque excipiat donec enecauerit. Capi aliter non potest quam foueis, aut venatore circa crassissimum truncum arborem circumeunte, & ferè instantis latera interum vanabulo perforantis. Alui excrementum tanto cum flatu ei aculatur, vt insequente canem aut venatorem inquinatum inutilem reddat, vel vt alij, exæceti (quod item de bonaflo Aristoteles scribit, sed adurere addit, & cornua eius pugnae inepta facit.) Hæc Albertus circa finem libri 22. præter hinc in meis verbis h. h. scribit. Ibidem paulo superius, Vri (inquit sic scribitur pro vri) sunt boues quos Germanice *visent* (aliàs *visent*) vocamus: cornua ingentia duo gestant copiosi liquoris capacia: proinde nonnulli pro poculis vtuntur: His iracundi hominem cum equo ventitant. Vide plura in Bifonte supra.

Alba Russia siue Moscouia, qua iungitur Lithuaniz, vros in Hercynia sylua producit. Antonius Vuied in tabula Moscouiz. Alibi etiam legimus in Lithuania multos esse vros, qui hominem cataphractum etiam facile cornibus sublimem rapiant. Iridorus arbores & armatos milites cornibus eos eleuate scribit. Ioannes Boëmus vrum in Polonia reperiri, author quidam obscurus in Boëmia. Ego Moguntiz & Vuocmactiz, Germaniz ad Rhenum civitatibus, ingentia bouum syluestrium capita, duplo (vt mihi videbantur) domesticis maiora, cum reliquis quibusdam cornuum, ædificijs publicis affixa (ante tæcula aliquot, vt fertur) olum cum admiratione inspexi. Vrum autem quidam iuxta armos altiore esse, parte posteriore magis depressum, pilis subnigris. Ex corijs vrorum apud Polones sunt cingula cum ipso pilo, qui nigerrimus est (vt ex nobili Polono audiui) & commendantur tanquam in orborum quorundam amuleta, ornant ea nobiles auro & argento.

COROLLARIUM.

Vti effigiem ante paucos dies, ad viuum expressam Seb. Munsterus nobis communicauit à nostra (quàm ex tabula Moscouiz Ant. nij Vuied mutuati sumus) non nihil diuersam. Corpus vri, quem pictura illa representat, perquam crassum est, tergo summo ferè gibboso, longitudo ei à capite ad caudam breuior quàm proceritas & ventris laterumque & dorsi crassitudo postulat. Corona densa, nigra, breuia, oculi versus exteriorè cantum rubicundi, os latum, crassius & firmus nasus. Crassum & amplum caput, facies (vt sic vocem) lata. Tempora villosa

villosa, mentum barbatum, sed breuibus villis, nigris. Color ferè niger, maxime in temporibus, mento, collo, & in facie, lateribus, cruribus, cauda, ad puniceum vergit. Qui se venatione vrorum exercent, si plurimos interfecerit, relatis in publicum cornibus, quæ testimonio sunt, magnam laudem adipiscuntur. Soliti erant antiquitus caueis ad hoc ex opera (foueis ad hoc in terra) factis eos capere, captosq; iugulare: fortè quòd ea tempestate ferro caruere (Borussii). Posterioribus vero, lectis ad hoc præcipue virtutis & audaciz iuuenibus, canibus eos insequi placuit, venabilisq; cominus ac eminus petere, arboribus sese robustioribus semper condedo, ne à fera impetantur, quæ cornibus arbori infertis, vindictæ auida inhaeret, donec insequentium telis faucia concidat. Sub mento villos longiusculos habet in arunci speciem, cæteris tauro persimilis, Erasmus Stella. Vri caro pondere grauis est: recens vel statim post venationem comesta fluxum alui facit, quare prius per integrum diem sale conditam feruant. Pondus, alui commotio, conditura, indicant præhumidam substantia sua esse. Grauius incedit, ita vt terra sub eo subsidat: Cutis densa ad duos digitos ex ea sunt cingula & lora pro aurigis, Ant. Schnebergerus.

Hæc Vri icon, & bifontis quam paulo antè in historia bifontis dedimus, ad viuum reddita sunt, vt Vuolfgangus Ladius nobis asseruit cura nobilissimi doctissimiq; herois Sigismundi Liberi Baronis in Herberstein, &c. qui etiam in suis rerum Moscouitarum Commentarijs, de his duobus bouum ferorum generibus ita scribit: In Lithuania reperitur bifons, qui patrio nomine Suber (zubro Alberto) vocatur, Germanice *Aurox*. Vri etiam quos indigenæ Thur, Germani Bifontes vocant, in sola Mazouia reperuntur. Vrus autem est forma bouis nigri, habet longiora cornua quàm bifons. Nec te moueat dictio Germanica, quæ vrum bifontem vocat, & bifontem *Aurox*. Nam ex Commentarijs Cæsaribus habes, Germanos vrorum cornibus pro insignioribus poculis quondam vsos fuisse: quem vsum etiam hodie Samogithæ obseruant. Vrorum porrò cornua, quæ etiam nostro tempore in quibusdam templis auro & argento exornata, veluti rara quædam monumenta reperuntur, & longitudine & colore à bifontis cornibus aliquanto breuioribus, poculisq; minime aptis, facile discernuntur, Hæc Sigismundus Liber. Idem hoc animal, quod ex eius sententia bifonem esse diximus, scribit, Germanice *Aurox*, id est vrum bouem appellari, cum à bouis forma diuersus sit: vrum vero, Germanice *visent* dictum, bouem forma referte ait. Sed hæc in tabula cum imaginibus horum animalium ab ipso (ni fallor) Viennæ edita, ambigue scribuntur, mihi quidem vt runq; animal bubuli generis videtur. omnino: sed bifonem ex pictura propter iugas, barbam & magnitudinem & gibbum, etiam multò horribilior aspectu fera apparet. Huius ego opinioni interim acquiescam, donec aliquis rem certius aperiat. neque dum enim affirmare omnino possum, quod illi videtur, bouem, cuius hic figuram dedimus, vrum esse, cum altero quem bifontem esse dicit, minor appareat: Cæsar autem vros magnitudine paulò infra elephantos esse scribat, quanquam Cæsar etiam in nonnullis quæ de Germaniz feris scripsit, facile à peritis reprehendi potest, Bubalo ferè affinis videtur. Sed neque bouem illum ferum, cuius figura in bifonte expressa est, omnino bifonem vel bifontem esse asseruerim, cū nomen (vt ipse Sigismundus scribit) vri vulgo ei tribuatur, quanquam hoc conuenit quod ferè iubatus instar leonis, & insuper barbatum appareat, quantum pictura refert, quorum vt runq; bifoni Oppianus tribuit. Stoicus quidem bos ferus, cuius iconem supra quoq; in historia bifontis posuimus, iubatus est, & bifon albus vel Scoticus vel Caydonius, meo quidem iudicio recte appellabitur, sed non simpliciter bifonem, quoniam barbatus non est. Porrò quæ veteres ac recentiores de bifone vro tradiderint, iam retulimus.

Libet adhuc adijcere quæ prædictus Sigismundus Liber Baro iterum de hoc animali scripsit his verbis: Vros sola Masouia Lithuanie contemina habet: quos ibi patrio nomine Thur vocant, nos Germani propriè *Vro* dicimus. Sunt enim verè Boues syluestres, nihil à domesticis bobus distantes, nisi quòd omnes nigri sunt, & ductum quendam instar lineæ ex albo mixtum per dorsum habent. Non est magna horum copia: suntq; pagi certi, quibus cura & custodia eorum incumbit: nec ferè aliter quàm in viuarijs quibusdam seruantur. Miscentur Vaccis dome-

ficis, sed non sine nota. Nam in armentum postea, perinde atque infames, à cæteris Vris non admittuntur: & qui ex eiusmodi mixtione nascuntur Vituli, non sunt vitales. Sigismundus Augustus rex mihi apud se oratori donavit exenteratum vnum, quem venatores eieci de armento femiuuum contecerant: recifa tamen pelle quæ frontem tegit, quod non temerè factum esse credidi: quanquam cur id fieri soleret per incogitantiam quandam non sum percontatus. Hoc certum est, in precio haberi cingula ex Vri corio facta: & persuasum est vulgò horum præcinctu partim promoueri. Atque hoc nomine regina Bona, Sigismundi Augusti mater, duo hoc genus cingula mihi dono dedit: quorum alterum serenissima domina mea Romanorum regina, sibi à me donatum, clemèti animo accepit. Hæcille. Ego etiam ex Vri pelle cingulum ab Antonio Schnerbergero meo ex Polonia missum accipit: cuius corium duriusculum validumq; est, pili verò (quod mireris) mollissimi, instar pecoris lanæ, densi, coloris nigri, sed ruffo modicè admixto, si propius spectes. Icon quam supra posuimus tanquam Vri, cum venatore post arborem stante & vulnerante, ipsum venabulo, Bisontis est potius secundum Sigismundum Baronem, (quanuis non satis probè facta,) qui hoc modo Bisontes (quibus & barbam tribuit) non Vros capi scribit. Plinius alicubi Bouem syluestrem nigrum nominans, Vrum intellexisse videtur. Sunt & apud Arachotos Boues feri, colore atro, corpore robusto, rictu leuiter adunco, (ὄρνυκος,) quorum cornua resupinantur, & ὄρνυκος: qui ad Bisontes potius quam Vros accederè videntur. Vri populi fuerunt Indiæ sic appellati, teste Plinio. Sic etiam vocatur vnus ex pagis Helueticis.

Rhizes vocantur, vt author est Iphicrates, bellæ forma tauris persimiles, vita vero & magnitudine, pugnandi viribus, elephantes referunt. Nascuntur apud Hesperios Aethiopes, Strabo lib. 17. Hi fortassis rhinoceroses sunt, qui & tauri Aethiopici appellantur, magnitudine etiam & viribus elephantis similes: sed præstat diuersos credere, quoniam rhinocerotum lib. 16 seorsim meminit Strabo, visum à se describens.

DE BOVE CAMELITA.

Inter Floridam peninsulam Noui orbis & Palmam flumen, (inquit Andreas Theuetus) ferarum monstrorosa forma diuersæ reperiuntur: & inter alias Taurus quidam grandis, cuius cornua sunt pedalia tantum. dorso imminet tumor sicut in Camelo, pilus toto corpore prolixus est, colore Mulæ flauæ aut ex ruffo nigricantis, & maximè parte quæ sub mento est. Huius generis duo viui aliquando in Hispaniam aduecti sunt, (quorum alterius pellem solum vidi,) sed viuere diu non potuerunt. Aiunt hoc animal perpetuum esse hostem Equi, nec ferre posse vt in propinquo sit. Sic ille, qui iconem etiam eius in Gallia sua descriptione Americæ proponit. Carici Boues Plinio in parte Asiæ, fædi visu, tubere super armos à ceruicibus eminente, luxatis cornibus, excellentes in opere narrantur. Idem memorat Scythicos in quorum dorso, similiter vt Camelorum, gibber sit, & eos quoque cum dorso elitellæ imponuntur, perinde vt Camelos genu flectere, &c. Quin etiam Syriacis gibber in dorso esse scribit, palearia negat. Sed hi omnes mansueti videntur: Theueti verò Bos ferus est: quem idcirco Bouem camelitam ferum nominabimus: legitur autem camelitæ nomen apud Suidam, his verbis: Καμηλιτης βοῦς ἔτι καλεῖται. De quibus superius in Boue.

DE CACO.

ACVM recentiores quidam ineptè animalibus adnumerauerunt, occasione sumpta ex Aeneidos Vergilianæ lib. 8. vbi poeta sic canit: Hic spelunca fuit vasti subterita recessu Solis inaccessam radijs, semperq; recentis Ora viri in tristi perdebant pallida iabo. Ore uomens ignes, magna semulo ferebat, &c. Neque enim expleta corda tuenda, Pectora semiseruataq; exinctus succibus ignes.

Grammatici aiunt hunc Cacum Latium vndiq; latrocinij & incendijs infestasse demum Herculis quoq; ex Hispania occiso Geryone redeuntis & apud Euandrum hospitantis, boues noctu cauda traxisse in antrum suum. Has cum mane diminutas cerneret Hercules, nec quotsum errassent scire posset, fortè fortuna ad hoc antrum peruenit: sed cum vestigia omnia foras versa videret, cum reliquis abiit. Abuentibus autem cæteris, oculis hæc boues aliarum desiderio mugierit. Hercules igitur auditu mugitu, Caci fraudem cognouit, raptaq; claua iratus recurrit: sed Cacus spelunca fretus in eadem se abscondit, clausis foribus ingenti saxo. Quod Hercules videns ad montis cacumẽ tendit, & ad extremum deiecta maxima mortis parte, in antrum desiliens, Cacum strangulauit, bouesq; suas recepit. Sunt qui affirmant hunc Cacum Euandri fuisse ferum, qui in eo loco Italiæ omnia latrocinio & incendio vastauerit, & ob id Vulcani filium appellatum. Quid fabulatur illum tricipitem fuisse cum inquit, Mænalio iacuit fufus tria tempora ramo Cacus, &c. Veritas tamè secundum philologos & historicos hoc habet, Hunc fuisse Euandri nequissimum ferum ac furem. Nouimus autem malum à Græcis κακός dici, quem ita illo tempore Arcades appellabant: postea translato accètu Cacus dictus est vt à λέων Helena. Ignem autem dictus est vomere, quod agros igne populabatur. Hunc foror sua eiusdè nominis prodidit: vnde etiam sacrum meruit, in quo ei per virgines Vestæ sacrificabatur, hæc Seruius enarrâs iam citatum Vergilij locum. In huius rei memoriam Petij & Pinarij Herculis sacrificuli Romæ constituti sunt, vide Macrobius Saturn. 3. cap. 6. Alberti Magni & imitatorum eius nugæ de Caco, tanquam fera naturali, valde ridiculas prætereo. Similis ferè huic est aleida fera fabulosa, quam ex terra natam, in superabilem pugna, plurimum ignis ore vomuisse, & Phrygiam (quæ inde nomen exultæ retinuit) combussisse ferunt, demum à Minerua occisam esse, vt supra ex Diodoro Siculo recitauit.

DE CALOPODE, SI QVAE EST, A RECEN. TIORIBVS. BARBARIS MEMORATA FERA.

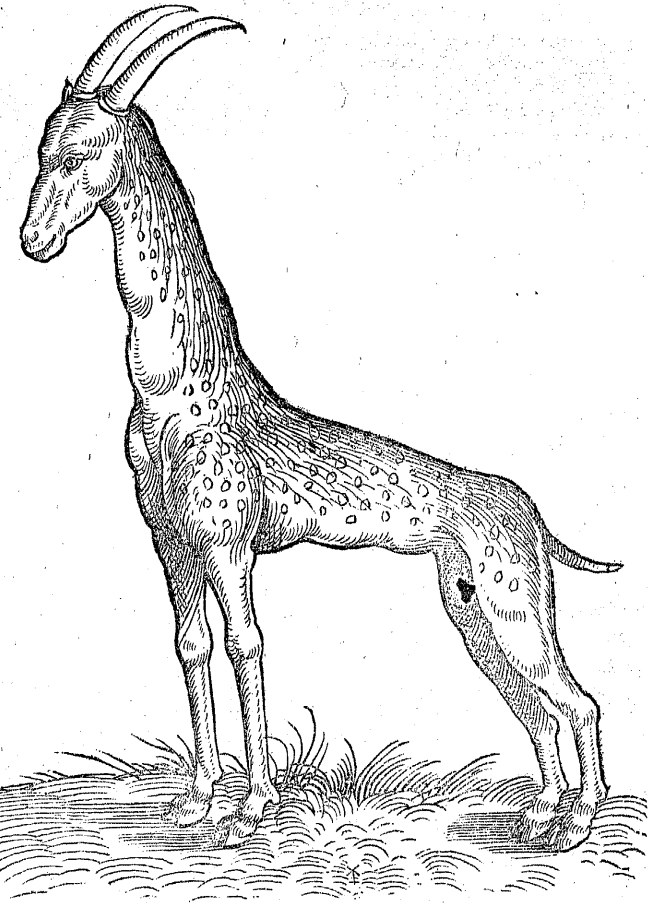
ALOPVS apud Albertum Magnum, & eius imitatores, vel analopos, vel antaplon, vel aptalos (vt nominum corruptorum nullus est modus) animal est acutis, longis & serratis cornibus, quibus etiam arbores, licet magnas & altas, secare fertur: sæpius autem dum rami & virgulta cornibus adactis cedunt, eis inuoluitur, retineturq;: vnde sit vt voce & clamore se prodat venatoribus. In Syria iuxta Euphratem inuenitur, cuius aquæ potu propter frigiditatem gaudet, astutum & mira velocitate,

itate, vt venatores facile effugiat. Hæc ferè Albertus authorem citans nescio quem Iorach, à quo tamen sæpius tanquam parum probatæ fidei dissentit. Alij antaplon suum capreole similem faciunt, corpore foetido, cui bina peracuta & falcata cornua sint: quibus post potum ex Euphrate alacrior tanquam ludendo, arbores (vel, vt alij, frutices & dumeta) secare soleat: esse autem genus quoddam fruticis, longis, tenuibus, lentisq; virgis seu viminibus, quæ cum rescare conatur, implicari inuoluq;: eius cornua: & ita ex voce, quam indignabundus emittit, à venatoribus deprehensum occidi. Ego apud veteres & idoneos authores neque hanc feram, neq; similem ei vllam reperio, præter vnum locum circa finem epistolæ Alexandri Magni ad Aristotelem de mirabilibus Indiæ, cuius translationem inscriptio Cornelio Nepoti tribuit: In illa statim post Gangis & Euphratis riparum mentionem, sic legimus: Euri venti flatus secuti incidimus in malignas feras, de quarum capitibus velut gladij à vertice acuta serrataq; eminebant ossa. Et hæc arctino more aduersus homines currebant: Tum iuuictæ plurimorum militum clypeos cornu suo transuerberabant. Quarum occisus ad modum octo millibus quadringentis quinquaginta, sic inde ad Porum exercitus meus cum summo tandem labore ac periculo meo peruenit. Hic proculdubio illorum calopus siue analopos est. Καλέπυς δὲ τοῦ μέγιστος καλλί; Suidas.

DE CAMELOPARDALI.

CAMELOPARDALIN sacre literæ vocant זאמר zamer, Deuteron. 14. vbi Chaldaica trãslatio habet זאמר deba, Arabica زرافة saraphah, Persica زرافه seraphah, Septuaginta καμηλοπάρδαλις, Hieronymus camelopardum. David Kimhi præterea testatur Rabi Ionã scribere, zamer animal Arabice vocari saraphah. In tanto igitur veterum interpretum cõsensu, nihil mouebunt nos recentiores, siue Iudæi (qui merito magna rerum omnium inscitia laborant) siue alij, qui rupicapram aut alcen Ebraicam vocem zamer exponunt. Alces enim Syriæ peregrinæ sunt, rupicaprae verò aliud Ebraicum nomẽ habent, vt suo loco dicemus. Numeratur autè zamer inter animalia cibo hominũ concessa: nec obstat quod camelopardalin nusquam in cibum venisse legerimus: raritas enim & peregrinitas facit vt cibo eã nemo experiatur. Cante-lopardalin Aethiopes nabim vocant, à qua voce recentiores fortassis Albertus & alij, anabulam suam detorserunt: sape enim in Arabicis dictionibus a vel ha-

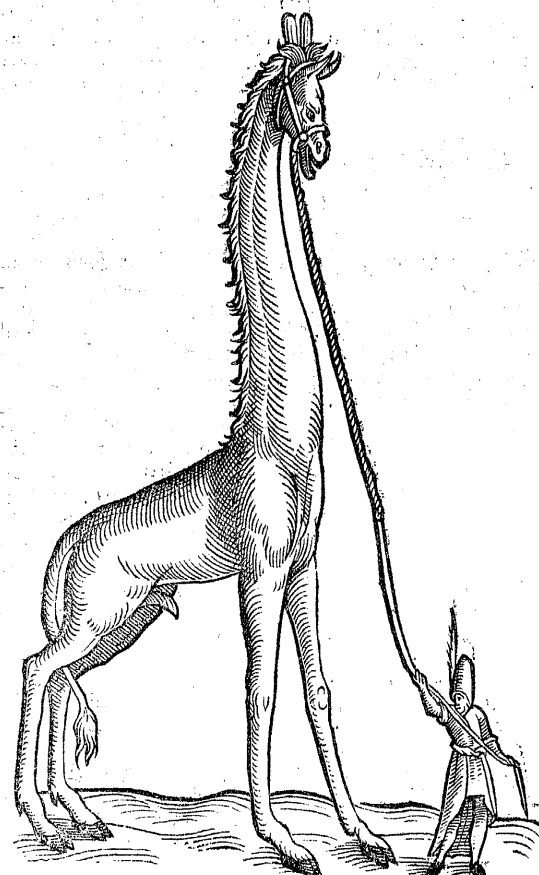

prima syllaba articuli ratione abundat. Pausanias camelũ Indicum vocat. Reliquæ gentes, quod scia, omnes non alia quam Arabica voce serapham appellant, sed alij aliter scribunt gyrapham, giraffam, zirafam: Albertus eiusq; simia, orafum & orafum dicere aui sunt: Hieronymus, si illius est trãslatio vetus Biblica quam habemus, & recentiores quidã camelopardum pro camelopardali efferunt. Fuerunt sub Gordiano Romæ elephanti 32. &c. camelopardali 10. & cætera huiusmodi animalia innumera & diuersa, quæ omnia Philippus ludis secularibus vel dedit vel occidit, Iulius Capitolinus: camelopardalum dixit masculino genere, inflexione secunda (nisi vitium librariorum est) cum authores reliqui omnes, Græcos imitati, in feminino genere & inflexione tertia tantum protulerint. Politianus chamelum & camelopardalin per ch. scribit, antiquo more fortassis qui chenturionem pro centurione dicebant. Latine etiã ouis fera dici potest, vt ex Plinio patet: Perottus in Plinio ouem simpliciter legit. feræ nomen omittit: codices quidam ferè adnerbium habent, id accipi posset pro plerunq; vel apud multos camelopardalin ouem vocari. Camelorum aliqua similitudo in duo transfertur animalia: Nabim Aethiopes vocant, collo similem equo, pedibus & cruribus boui (vel ceruo, Albertus) camelo capite, albis maculis rutilũ colorem distinguentibus: Vnde appellata camelopardalis, dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primũ visa Romæ. Ex eo subinde cernitur, aspectu magis quam feritate conspicua: quare etiã ouis feræ nomẽ inuenit. Plin. 8. 18. Alias oues feras, quibus corporis & cornuum species ad nomen dedit, suo dicemus loco: nam camelopardalis præter placidos & mansuetos mores nihil cũ ouibus commune habet. In Lexico trilingui Sebastiani Munsteri inuenio 1577 ana pro oue poni, Chaldaicam vocẽ existimo: 70 in potius anabula hoc animal à quibusdam dictum videtur, quàm à nabi cum articulo, vt superius diuinabam.

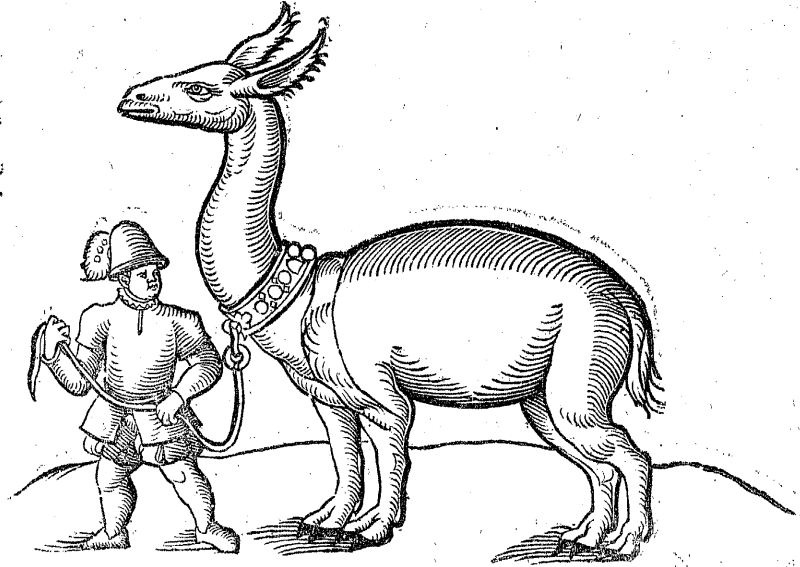
Quod si anabara vel anabura diceretur potius quam anabula, ouis ferae nomē ex integris duobus vocabulis Chal-
daicis haberemus compositū: sed balah etiā videtur syluestre significare: nam turebalah bouem syluestrem Chal-
dæi vocitant, vt supra annotaui. Albertus Magnus apud Pliniū non nabim sed anabulā legit: & codices quidā Plini-
niani nabuna habēt, vt Isidorus etiā legit: quanquā antiquior lectio sit nabim, quæ apud Solinū quoq; extat cap. 33.
teste Hermolao per n. in fine. Strabo lib. 16. camelopardalim βδομημα esse scribit, id est pcedem vel ouem, & θηλον,
id est non feram, quod ingenij feri nō sit. Hac ratione in Plinio legendū, ouis, non fera: vt post ouis distinguatur,
& fera accipiatur substantiue. Porro Plinij verba hæc camelorum aliqua similitudo in duo transferitur animalia;
cū solius camelopardalis, cui cameli similitudo cōueniat. mentio subiungatur, obscura sunt: Præter camelo par-
dalin quidē struthiocamelum auem scimus à similitudine cameli dictā, sed nulla hic eius mentio, fortassis de equo
& boue Plinius intelligi voluit: huic enim cruribus, illi collo similis est. Camelopardi nascuntur ex his duobus, à
quibus nomē habent: camelis minores, & breuioribus collo, capite, oculis, colore, pilis, pardi similes: Vngulæ fissura
eadem quæ cameli, cauda longa vt pardi, Diodorus lib. 3. Bibliothl. interprete Poggio, sed Græcum exemplar inspi-
ciendum est, habeat: Quod ad caudam, Oppianus paruam ei tribuit vt mox subiiciam.

Oppianus lib. 3. de Venatione, camelopardali ἡ (καμηλων αἰθλον εἶδος, φαίδιμον, ἰμερόεν, πηλασν ἦλος) valde miratur;
& eius descriptionem accuratam instituit: quam nos ita conuertimus: Camelopardalis mixtam ex pardali & ca-
melo naturam habet. Corpus ei varium, & in: collum oblongum, aures exiguæ: caput etiam paruū, (ψιλόν) pe-
des longi, vestigia (ποσπῆ) lata, sed crurum & pedum inæqualis mensura est, maior (altior) multo prioribus, mi-
nor posterioribus, qui humiles & δειλά, id est ad terram se submittentibus similes sunt. A medio capite iuxta
aures vtrinq; in temporibus binæ eminentiæ seu tubera, veluti cornua exilia (ἀδύνη καὶ κερταί) rectā procedunt.
Os ei mediocriter (ἀρκιον) & teneram vt cerui: dentes parui & albi vtrinq;: oculi splendidi, cauda parua vt velocibus
capreolis (ἀρκαλιδοῖς), ceruis, Gillius) & nigris in extremitate pilis hirsuta. Heliodorus lib. 10. Acthiopica hist-
oria camelopardalin elegantissimè depingit, nō ita conuertimus: Axiomitarū legati Hydaspi regi Acthiopum
inter cætera peregrinum & mirabilis naturæ animal donabant: cui proceritas & altitudo cameli erat: pellis color
floridis varius maculis, φολίαι, partes posteriores & infra illa humiles & leoninæ formæ: anteriores vero circa ar-
mos & pectus, & pedes priores, altiores multo quam pro cæterarum partium portione. Collum gracile, & licet à
reliquo corpore crasso procedens, ad canini (δύ κύνων) φάουρα, vt habent libri impressi: Politianus legit κύνων,
quod præfero) vel olorini potius gutturis modum desinebat. Caput forma quidem cameli (Politianus hæc non
rectè legit) magnitudine vero paulo maiori quam dupla ad struthiocameli caput. Oculis tanquam pictis (ὁφθαλ-
μοῖς κατεργασμένοις βλοσυροῖς στίβοις. (Politianus verit, subscriptosq; velut oculos toruē motans conuicabat.) In-
cessus longe alius quam animalium vlli vel terrestris vel aquatico: neq; enim crura dextra & sinistra vicibus moue-
bat alternis, sed alterutra simul: vt dextra pariter ambo, inde sinistra (ζηρῶδον, id est iunctum: sic enim legendum, &
statim ἑπὶ τῶν αὐτῶν ποδῶν) ita vt vtrinq; latus cum suis pedibus simul totum loco moueretur. Trahentem autem
regentiq; magistro tam facile & mansuetum se dabat, vt tenui funiculo capiti circumuoluto, pro illius arbitrio
quomodo & quocunq; vellet ageretur, non minus ac si robustissimo vinculo ductum fuisset, Hæc Heliodorus: ex
quo transtulerunt hunc locum, Angelus Politianus Miscellaneis, & Petrus Gyllius in Aeliano suo, vtriq; in suis
translationibus reprehendendi. Dion Præsentis Romanæ historiae lib. 43. Cæsarem hanc primo populo Romano
spectandam dedisse commemorat: & addit, ex cæteris quidē partibus camelum viderit: crura vero disparia habere,
nam posteriora prioribus breuiora sunt, vt à clunibus, quasi cōscensionis gradus, eius excellentia leuiter attollatur,
corpusq; reliquū excelsum prioribus cruribus sustineatur. Colore similiter maculoso vt panthera distinguitur.
Apud Hesperios Acthiopes tum alia fera tum camelopardales gignuntur, Strabo lib. 17. itē lib. 16. In ijs locis (in-
quit, circa mare rubrum puto) Camelopardales nascuntur, nullā cum pardali similitudinē habentes. Coloris enim
varietate hinc nullo simillima est, vngulis pilis distincto: posteriora quoq; humiliora sunt anterioribus, vt à cauda
sedere videatur, ad bouis altitudinē. Anteriorā vero crura à cameli cruribus nō superantur, collum rectū est, & in
altum auctum, verticē paulo sublimiorem camelo habet, vnde propter hanc incommensurationem, nec tantam
celeritatē habere eam puto, quantā dixit Artemidorus, qui eam excellentē facit. At nec fera est, θηλον: sed pecus,
βδομημα. Id autem sic accipio, moribus eam pcedū instar placidis earumq; ritu βλοσυροῖς, id est herbis & frondibus
pasci, homini & alijs animalibus innoxii. Camelos Indicas colore similes pardalibus Pausanias in spectaculis Ro-
manorum sibi visas scribit in Bœoticis: ego nō alias quam camelopardales intelligo. Camelopardalis regionis il-
lius (sub æquinoctiali ad orientē & meridiem) est soboles, quæ quidē alijs partibus cerui magnitudinē refert, pro-
ceritate autē cameli corpus imitatur: collum longissimū & reliquæ corporis proportioni & cōuenientiæ minimè
respondēs, in altū erectū gestat: & pelle tota à summo capite ad imos pedes versicolore, quam pximè ad pardalini
accedit, pedesq; priores posterioribus altiores habet, Niceph. Callistus. Animal est (inquit Io. Leo Africanus) adeo
syluaticū vt rarò videatur, in syluis ac desertis latet, hominū conspectū fugit, quanquā nō est magnæ velocitatis,
capite camelū refert, auribus bouē, pedibus. * Parua tantū & recens nata à venatoribus capitur. Georgiani regni
incola afferūt Camelopardalin in vallibus quibusdā sue regionis inueniri, Paul. Iouius. Nihil habet cameli pter
collum. Nō vnus omnibus color, &c. Caput ceruinū, cornicula capreoli. Lingua purpurea, pene tripedalis, teres,
hæc herbas & frondes legit tāta celeritate vt oculos pene fallat. Collum ad 15 pedū pertingit altitudinē. anteriora
crura aliquāto pteriora quam quæ Equi maximi: posteriora valdè breuiā. vt ei dorsum declique sit ad clunes, quas
astrietas habet, vt Asinus: cuius etiā caudam sua cauda refert. Cōtra latissimo pectore est, Hæc Scaliger. Gyraphā,
id est camelopardalin Laurentio Medici à Sultano Aegypto donatam, Italia longo post vidit tempore, Egnatius. 60
Hoc animal paucis ante annis in Hetruria vidimus, quod à rege Tunisi (magno Sultano Paulus Iouius) ex Africa
Laurentio Medici dono missum fuerat, Raph. Volaterranus. Diuersum cōsua genus panthera camelo, Horatius
in epistola ad Augustum: quā enim vocamus pantherā, Græci pardalin. M. Varro in libro de lingua Latina ad Ci-
ceronē, Camelus (inquit) suo nomine Syriaco, in Latī venit. vt Alexandria camelopardalis nuper adducta, quod
erat figura vt camelus, maculis vt panthera: Camelopardalin Laurentio Medici missam mirati sumus habere cor-
nicula, quanquā mas erat, quoniā de his nihil hætenus in veteribus memorijs legeramus, donec Heliodori super
hæc verba legimus. Centū Gordiani principis ludis exhibitas feras oues accepimus, auctore Capitolino. Poli-
tianus, Videtur autē feras oues camelopardales exponere: de quo vt dubitē facit partim ipse Capitolinus q alio lo-
co camelopardalos decē sub Gordiano Romæ fuisse scribit: partim quoniā alias oues feras nouimus, de quib. alijs.
Giraffis & damis cornua cadunt, Bellonius. Giraffe, Leones, Leopardi, onagni, in prouincia Abasiz nascuntur,
Paul. Venetus. Orafius anteriori parte altus, valde eminent, ita vt extenso capite viginti cubitorum altitudinem 70
possit

possit attingere. In posteriori vero parte demissus est instar cerui. Collum habet extensum, caput equinum, licet
minus: pedes & caudam vt ceruus: pellem vero sic omni colorum genere diuersimodè variatam, vt homo frustra
tentet artificio naturalem eius pulchritudinē imitari. Hoc animal nostris temporibus à Soldano Babyloniorum
transmissum est imperatori Frederico Romanorum augusto, Hæc Isidorus: ex quo etiam Albertus Magnus de-
scripsit: sed addit præterea, quod licet multis
coloribus insignis sit orafus (sic legitur) al-
bum tamē & rubeum frequentiores habeat:
& cum se spectantibus admirationi esse intel-
ligit, huc illuc se vertere, & vndiquaq; inspi-
ciendum præbere. Hoc animal (inquit) tem-
poribus nostris visum est, & Arabice seraph
vocat: Alij quidam obscuro auctores ana-
bulam colore valde rutilo, & pellē eius pro-
pter ornatum in magno pretio esse scribunt.
Quidā in descriptione Terræ sanctæ, ex qua
etiam hanc imaginem mutuati sumus, gira-
pham capræ comparat, & pellem eius in ven-
tre piscatorio reti, ob virgulas nimirum can-
cellatum digestas, quod in pictura nostra ex-
pressum non est. Florentinus in suis Geor-
gicis ait Romæ se vidisse olim cameloparda-
lim, quod animal in Antiochia ego etiam vi-
di ab India translātū, Author Geoponicorū
Græcorū. Schiltbergerus Monacensis in lib.
de suis peregrinationibus meminit cuiusdā
animalis quod Surnosam vocat, ac ceruo si-
mile dicit, altū longo collo, anterioribus pe-
dibus lōgis, posterioribus breuibus, cuius ge-
neris maximus sit numerus in India minore.
Videtur autē omnino esse Camelopardalis.

A L L oca melus Scaligeri. Animal est (inquit) in terra Gigantum, capite, auriculis, collo Mulæ: corpore Ca-
meli, cauda Equi. Quam obrem ex Camelo & alijs compositum Α'ροκαμηλον appellauimus. Sicille. Apparet autē
hoc ipsam esse, cuius figurā proponimus, ex charta quadā typis impressa mutuati, cū hac descriptione: Anno Da-

N 3 mini

mini 158. Iunij die 19. animal hoc mirabile Mittelburgum Selandiæ aduectum est, antehac à principibus Germaniæ nunquam visum, nec à Plinio aut alijs antiquis scriptoribus commemoratum. Ouem Indicam esse dicebant è Piro (forte Peru) regione sexies mille miliaribus ferè Antuerpio distante. Altitudo eius erat pedum sex, longitudo quinque: collum cygneo colore candidissimum: corpus (reliquum) rufum vel puniceum. pedes ceu Struthocamelis: cuius instar vrinam quoq; retro reddit. Hoc animal (erat autem mas, ætatis annorù quatuor) Theodoricus de Neus ciuis Colonienfis ad Rhenum, Cæsareæ maiestati adduxit & obtulit. Hæc hæcenus vt in Scheda illa leguntur, Noribergæ, vt conijcio, excusa. in qua ciuitate hanc bestiam sibi visam amicus quidam nobis retulit. Eam quanuis non cornutam, hoc loco post Camelopardalim dare volui, quòd quàm plurima ei communia habeat: & nomen Ouis similiter, non ab aliqua corporis similitudine, vt apparet, sed ob similem morum mansuetudinem in tanto corpe miram.

DE CAMELO.

A.

AMELI nomen apud Aristotelem & veteres absolute positum, non ad Bactrianam solum quam hodie simpliciter camelum nuncupamus: sed Arabicam etiam, quam Strabo camelum dromadem, recentiores dromedariù vocant, extenditur. Cum camelos quinquaginta annos viuere percepit, tum Bactrianos ad centesimum annum, Aelianus: ex quibus verbis apparet, camelis nomen commune esse, neque Bactrianis duntaxat, quibus geminum in dorso gibber, proprium. Dicam igitur priore loco tum de camelo in genere, tum simul etiam de Bactriana: posteriore scorsim pauca de dromade, quoniam & figura dorfi præcipue differt, & camelis nomine apud recentiores non appellatur.

Camelus Hebraicè גמל gamal, Deuter. 14. Chaldaicè גמלא gamela, Arabicè جمال gemal, Persice شتر schetor. Manifestum est sanè linguas alias plerasq; hanc vocem debere Hebraicæ. γαμάλη camelus vocatur à Chaldaeis, Hesychius & Varinus. Varro in libro de lingua Latina, Camelus inquit, suo nomine Syria co in Latium venit & Achastranim, Esther 8. David Kimhi mulos interpretatur, animalia magna & magni pretij ex equa & asino: Septuaginta prætermittunt: Hieronymus veredarios: aliqui teste Abrahamo Esra פראדמ peradim, id est mulos R. Salomon ex camelis celeriter currentibus. בקרא bikra fœmininù: Esaiæ 60. bikre plurale masculinum reperitur: vbi ab Hieronymo vertitur, dromedarij Madian: à Septuaginta ἀγέλαι καμήλων, id est greges camelorù: à Kimhi, camelis paruis, (sunt autem dromades camelis cæteris minores): Chaldaicè חוגנאי hogenain, id est dromedarij. Rursus vocem Kimhi camelum paruum interpretatur. Hieronymus capream ab Aquila Symmacho & Theodotione φουκός redditur, id est cursor, pro dromade vel dromedario nimirum: à Septuaginta ἐφέ, id est sero. Nobis ex Theodori Bibliandri sententia camelus dromas fœmina videtur. קירקרוט kirkarot, Esaiæ 66. Chaldaicè קודאנואן kudanuuan, quod Iudæi mulos interpretantur, item Septuaginta. Abraham Esra genus camelorum excellens: R. Salomon camelos aut alia animalia velocissima: Eodem modo Kimhi explicat in libro radicù. Sed magis congruit interpretatio nostrorum hominum, vt currus aut carrucas intelligamus. Nam Hieronymus & Symmachus carrucas verterunt, alij voce consona φορέα: Septuaginta σιαδίων, quæ Hieronymus vmbracula & balternas interpretatur. & dormitoria. His subiungam nomina quæ reperio in libris medicorù ex Arabica lingua, quanquam corrupta quedam ex illis & ineptè scripta videantur. Gemel, camelus est, inde baul gemel, id est vrina cameli, Syluaticus: Antiqua expositio vocabulorum Auicennæ zemel habet per z. Camelus alnegib, id est qui pascitur in locis syluestribus: secundum alios vero est camelus valde velox gressu & cursu suo, quem Latini dromedarium appellant, Andreas Bellunenfis in Auicennam, in Camelo & in Alnegib. In Pandectis Syluatici legitur anegibus (corruptè pro alnegib) id est camelus. Alhauar, camelus, Andreas Bell. Algazar, id est camelorù, Idem. Ebenars, camelus, Syluaticus. Afergar seu afergazi quid sit, inter authores Arabes non conuenit. Legitur enim in libro Benagi Albian quod sit radix aniuden (id est sulphij): & in libello de simplicibus Alchuin, afergar esse vocabulum Persicum: quoniam astir (nos schetor supra scripsimus ex Persica translatione in Deuteronomion) Persice idem sit quod camelus, & gar spina, vt afergar sit spina camelorum: Alij corticem radicis aniuden exponunt, Andreas Bell. Bartolemaus Georgieuitz camelum Saracenicè thymel vocari scribit, quæ vox accedit ad zemel supra dictam, ea rursus ad gemel. Camelus Italice & Hispanice camello. Gallice chameau, Germanice Kàmeltier, Anglice camel, Illyrice Vuelblud.

B.

Cameli syluestres, cerui & capræ abundant circa Arabiam, Agatharcides. Camelos inter armenta pascit Oriens, quorum duo genera, Bactriani & Arabici: differunt quod illi bina habent tubera in dorso, hi singula: & in pectore alterum cui incumbant, Plin. Camelus proprium inter cæteras quadrupes habet in dorso, quod tuber appellant: sed ita, vt Bactrianæ ab Arabijs differant. Alteris enim bina, alteris singula tubera habentur. Sunt etiam omnibus singula parte ima, quale in dorso, tubera, quibus incumbat reliquum corpus. & firmetur, quoties in genua inclinantur, Aristoteles interprete Gaza. Græca verba, Διαφέρει δ' αὖ Βακτριανὰ τῆς Ἀραβίαν, αὐτὸν δὲ δύο ἔχει στήθος, αὐτὸ δ' ἓνα μέσος, Plinius multò clarius quàm Gaza reddidit, vt non dubium sit quin Bactrianis duo dorfi tubera, Arabicis vnicum sit nam vt ille pronomen Latinis ad remotius, hic ad proximius refertur: sic Græcis ἑ μὲν & ἑ μί. Hæc differentia ex Gaza translatione certa haberi non potest. Impulit eum fortassis Solinus, vt de industria ambigè verteret. Is enim errore manifesto contra quàm debuit, Arabicis tubera duo, Bactrianis vnum attribuit, his verbis cap. 51. Bactri (inquit) camelos fortissimos mittunt, licet & Arabia plurimos gignat. Verum hoc differunt, quod Arabici bina tubera in dorso habent, singula Bactriani. Errat etiam Sepontinus qui Bactrias camelos, quibus bina tubera, vulgo dromedarios vocari scribit. Albertus magnus in distinguendo à dromade camelum mecù sentit. Quod autem res contra se habeat, quàm Solinus scribit, facile Didymi etiam testimonio comprobauerim. Is enim Bactrianam camelum in ijs montibus, qui ad Indicam pertinent, concipere ex apris (σάγγρον) simul pascitibus, proficitur. Natus autem ex sue (& σὺν) & camelo fœmina camelus duplici gibbo est. Verum quemadmodum

modum in equis & asinis plurimas notas patris fert mulus: sic camelus ortus ex femine suis tanquam iudicium, virtutis robur pilorumque densitudinem contrahit. Nec in luto etiam facile camelus talis dilabitur, sed erigitur statim suis viribus ponderisque fert duplimum quam ceteri. Vocant autem ipsos, & merito sane Baetrianos, quod primo fuerint in Baetris orti, hanc ex Geoponicis Grecis in fine libri 16. & mox de dromadibus scripsim. Vocat autem *διδυμο* vilius cui duo sint tubera: pro qua voce mendum est Bibliothecis tertio apud Diodorum: vbi ditili scriptum reperias pro dicitur, Caelius. Vide an ditili forte legi possit, à tylo de quo paulo post. Arabia multa & diuersa camelorum præbet genera, tum pinguium tum macilentorum, quorum quidam ditili à gibbo duplici nominantur, &c. Diodorus interprete Poggio. Cameli in dorso tuber Græci vocant *hybon*, quanquam & eo nomine intelligitur colloquii est obtorto, Caelius. Boves Scythici similiter vt cameli eminenti dorso existunt: simul & cū dorso clite hæ imponuntur, perinde vt cameli genu flectunt, Aelianus. Boves in Syria nodos scapularum flectunt, vt cameli, Aristoteles. Bubus Indicus camelorum altitudo traditur, Plinius. Nabim Aethiopes vocant animal collo simile equo, camelo capite, &c. Plinius. Camelus inter bifidula maximū est, Aristoteles. Et alibi, Camelis opitulata est natura magnitudine corporis: sufficit enim hæc ad necem arcendam. Camelis Caspij abundant, quarum maximæ ad equorum maximorum accedunt magnitudinem, Aelianus. Colorem habent cameli pullum atque natium, ob id vulgo pullum colorem camelinum vocant; Sipontinus. Est in India camelorum armentum qui toto corpore albi sunt, Philostratus. Bubæ, id est lana cameli, And. Bell. *τὴν καμύλην δὸς τὸ μαχέως τὸ ἀίρον δὲ γένος*, id est suprema (dorsi) cutis post collum, Helychius & Varinus: forte quia callosa sit: proprie enim tyli dicuntur, inquit Helychius, callosæ partes animalium doliuorum circa humeros, vel scapulas, ex frequēti affricu nimirum & compressione præter naturā. Potest tamen tylos etiam secundum naturam dici, vt apud Nicandrum caro protuberans, circum oculos anguium: inde *τύλωμα* Grammatici etiam tuber exponunt, & inferiorem pedis partem. Protagoras primus quam nuncupant *τύλωμα*, in qua onera portant, inuenit, Laertius lib. 9. Nihil igitur obstat quin apud Diodorum legamus *διδυμο*, id est elegantius meo iudicio, quam *διδυμο*, pro camelo cui geminū tuber. Cameli non sunt vtrinq; dentati, quamuis cornibus careant: cuius rei causam reddit Aristoteles lib. 3. de partibus animalium, cap. 14. Camelus vna ex ijs quæ non sunt cornigeræ, in superiori maxilla primores non habent dentes, Plinius. Et alibi, Dentium (inquit) superiore ordine carent in vtroque genere, id est, tum Baetrianæ tum Arabiæ. Cameli adiuuantur proceritate collorum, Cicero de Nat. Anhar, id est locus qui est in inferiori parte gula, Latine sonat vulneratio cum lancea: eod quod camelus ibi cum lancea percussus, citius quam vllō alio vulnere moritur, Syluaticus. Cameli venter cū multiplex sit, declarat Aristoteles lib. 3. de partibus cap. 14. Defenem, adeps ziribi, id est omenti cameli, Syluaticus. Camelus fel nō discretum, sed ventris quibusdam confusum habet, Aristot. lib. 4. cap. 2. Et paulo post, Camelus quia felle caret, diu viuit, Plinius etiam camelos felle carere scribit. In ventre (vel vt alibi, inter femora) mammas duas cum papillis quatuor habet, modo vacce, Aristot. Genitale camelis neruosum est, Aristot. Et alibi, Neruo (inquit) ita constat, vt vel ex eo confici possit (neruus) quo arcus fidissimè intendatur. Caprea, *καπρία*, sunt in natura cameli prominentes carnes, C. elius: nos clarius ex Suida dicemus mox cap. 5. vbi de castratione cameli. Caudam habet camelus asino similem, genitale retro. Arist. Herodotus scribit, Camelū in posterioribus cruribus gerere quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter posteriora crura caudam versus spectare, Aelianus. Genua singula in singulis cruribus sunt, & flexus artuum, non vt quidam perhibet plures: sed propter alui intervallum plures esse videntur. Habet etiam talum similem bubulo: clunes proportione magnitudinis paruōs. Bifulcum id animal est; nec vtrinq; dentatum. Sed bifulcum sic est, vt pes parte posteriore (scilicet versus calcaneum, Niphis. *ἐν δὲ δριττῷ*, ego non versus calcaneum, sed superiore parte quæ posterior est externis digitis) scissus paululum sit ad flexum digiti secundum: parte autem priore summa, quadripartito findatur discrimine paruo, quantum primotenus digiti inflexu, & quiddam inter fissuras, perinde vt in anserum pedibus adiectum contextat. Pes vestigio est carnosus, vt vrsæ, qua de causa eas quæ per exercitum longiore itinere fatiscunt, calcant carbatinis, Aristoteles. Camelo tali similes bubulis, sed minores paulo. Est enim bifulcus discrimine exiguo pes imus cameli, vestigio carnosus vt vrsæ, qua de causa in longiore itinere sine calciatu fatiscunt, Plinius. Coitus tota die est camelis solis ex omnibus quibus solida vngula, Plinius. Carbatinas calcamenti genus esse ex rudi vel recente corio bubulo supra docui in Boue cap. 5. Apud Varinum legimus etiam *ἀρβύλας* & *ἀρβύλας*, & *ἀρβύλας* secundum Cyprios, calcamentorum genera. *Ἀναρβύλας*, *ἀρβύλας*, *ἀρβύλας* & *ἀρβύλας*, Helychius & Varinus. Ego ita potius legerim, *Ἀναρβύλας*, *ἀρβύλας*, *ἀρβύλας* & *ἀρβύλας*. Nam *ἀρβύλας* alibi exponunt, *ἀρβύλας* *ὀρνιθίων* *ὀρνιθίων* *ὀρνιθίων*. Herodotus scribit camelum in posterioribus cruribus gerere quatuor femora, & totidem genua & crurum posteriorum articulos versus caudam conuerti, Aelianus. Ego per genua articulos intelligo, per femora vero ossa quæ inter articulos recta habentur. Hæc autem terna esse in prioribus cruribus, in posterioribus quaternam, ipse dum hæc scriberem in dromade obseruaui. Pedes nunquam atterunt: sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis vestigia carnilenta. Vnde & contraria est labes (id est lapsus vel lapsio) ambulantiibus, nullo fauente presidio ad nimum insistenti, Solinus. Auicenna author est camelos quosdam sissos habere pedes, alios vero equi instar solidos. Albertus. Camelus animal est deforme, collo & cruribus longis, Idem.

C.

Genus camelorum vtrumque, Baetrianum dico atque Arabium pedatum (*ἰσχυρὸν*) incedit, cum pes sinister non transit dextrum sed subsequitur, Aristot. Omnia animalia à dextris partibus incedunt, sinistras incubant (id est sinistris interim in aiantur.) Reliqua vt libitum est gradiuntur. leo tantum & camelus pedatum, hoc est vt sinister pes non transeat dextrum, sed subsequatur, Plinius. Apparet autem cum non intellexisse locum Aristotelis qui est lib. 2. cap. 1. historiae anim de gressu animalium: nam vbi Aristoteles dixit reliqua animalia *ἰσχυρὸν* ingredi, quod sit cum statim post anteriorem dextrum pedem sinister posterior progreditur, & post anteriorem sinistram dexter posterior: Plinius vertit, vt libitum est, Asefeteni, id est pastura camelorum, Antiqua expositio in Auicenna. Schænanthos aliqui pastum vel fœnum camelorum vocat: nam vbi nascitur, longe lateque omnia occupat, ita vt pascendi copiam abunde præbeat. Amant hordeum, cuius pabulum subito glutinum, & postea tota nocte ruminant: si vnus abstineat in stabulo, ceteri tanquam condolentes in stabulo simul abstinent, Albertus. Quædam præ sui corporis magnitudine, aut difficultate cibi nō ad concoctionem idonei, sed spinosi & lignei, multiplicem habent ventrem, vt camelus. Et hæc quidem quanquam cornibus caret, ideo nō superne dentata est, quod ei magis necessarium est ventrem talem habere, quam dentes priores, &c. Ruminat etiam camelus more cornigerorum, quoniam ventres similes cornigeris habeat, Aristot. Pasts columbarum & camelorum, est herba habens granum simile

simile grano myrti, qua pascuntur cameli, nec inde læduntur quicquam, cum sit venenum vermibus, Syluaticus & Antiqua exp. in Auc. Astergar, id est spina camelorum, vt paulo ante dictum est cap. 1. Arabes Scenitæ pascua omnis generis pecorum, præsertim camelorum, optima habent, Strabo. Schænanthos quidam Arabice ad chei appellant. In prouincia Aden, equi, boues, cameli, & oues vescuntur piscibus (quorum ingens illic copia) & libentius quidem siccis quam recentibus: nam propter immensum calorem herbis & frugibus carent, Paulus. Venetus. Camelus facile pascitur, etiam vbi pabuli deficit, Philostratus. Cameli & equi turbulentam & crassam aqua suauis bibunt, quippe quæ ne ex fluuio quidè prius hauriant, quam pede inturbent. Possunt vel ad quatuor dies tolerare sine potu, mox bibunt quam multum, Aristot. Sium & quadrudo tolerant: implentur cum bibendi occasio est, & in præteritum & in futurum, obturbata concalcatione prius aqua: aliter potu non gaudet, Plinius. Didymus in Georgicis ait triduum integrum tolerare sitim camelum. Lutulentas aquas captant, puras refugunt: denique nisi cœnosior liquor fuerit, ipsi assidua concalcatione sitim excitant, vt turbetur, Solinus. Baetrij minus infestantur siti, ideoque laboris patientiores sunt, Caelius. Strati strident horribiliter. Author obscurus. *Μυαδου, διος κει καμύλης διμύλος βρυχεδου κει βασι* Helychius. In auersum (ex auerso, ab auerso) mingit, & mas & fœmina: alioqui quadrupedum fœminæ omnes id faciunt, Aristot. Feruidum animal camelus est, proindeque lasciuum: ex quo in Vespis Aristophanes festiuissimè, Phocorum (inquit) odorem habebant, lamia verò testiculos illotos, cameli autem podicem. Coitus auersus elephantis, cameli, tigris, &c. quibus auersa genitalia; Plinius & Solinus. Cameli sedente fœmina (*ἡ θηλεία καὶ θηλεῖας*) cocunt, nec auersi (*ὅταν ἀντιπυρῶ*) sed complectente mare, vt ceteræ quadrupedes agunt, & coitum toto die exercēt, Aristot. Errat igitur Plinius qui camelis auersum peragi coitum scribit, quod Hermolaus etiam in Castigationibus Plinianis obseruaui. Interim miror qui fiat quod auersæ nō cocant more aliarum omnium quadrupedum, quæ genitale retro vertunt. Tempus cocundi in terra Arabia, mense Septembri. Incipit & mas & fœmina coire in trinitate. fœmina post partum vno interposito anno coit, Aristot. A trimatu pariunt, iterumque post annum implentur à partu, Plinius. Vere pariunt, Aristot. Petunt recessum solitudines cum libet coire, nec aliquis eod potest tutè accedere, præterquam pastor armenti, Aristot. Coituri solitudines aut secreta certa petunt, neque interuenire datur sine pernicie. Coitus tota die est tantum ijs ex omnibus, quibus solida vngula, Plinius. Genituræ cupidine effertant aded, vt fauiant cum Venere requirunt, Solinus. Camelus mas facit tempore coitus, siue homo, siue camelus accedat: nam equis quidem odio naturali aduersantur, Aristot. Massagetæ cum vxoribus in propatulo concumbunt vt Herodotus scribit: at cameli cocundam Venere societatem nunquam palam inter se ducunt. Quod quidem factine verecundia an admirabili naturæ munere faciant, Democrito alijsque disputandum relinquo. Cum autè inter eos coniunctionis appetitum pastor exoriri sentiat, aliquò concedit, Aelianus. Nec matri nec forori miscetur camelus, Didymus. Camelos in Admirabilem relatione tradit Aristoteles nunquam coisse cum matre. Obseruatum id & in nono Auicennæ libro, qui est de animalibus, Caelius. Camelus cum matre nunquam concumbit: Cuius rei exemplo est pastor qui spiam, is cum fœminam quoad eius fieri poterat, exceptis genitalibus obtexisset, deindeque filium matri sic operæ admisset: hic ex latebris coitus appetitione falsus, matrem imprudens superuenit suam, quod vbi intellexisset, camelatum scelerati coitus admittarium; & mordicus premens, & ad terram abiectum genibus affligens, cum summis doloribus interfecit, atque seipsum præcipitem agens, voluntariam mortem sibi cœsiuit. At inter homines Oedipum cum matre commisisse incestum, constat: & Telephum etiam commissurum fuisse, nisi eos diuino ductu draco diremisset, Aelianus ex Aristotelis de historia animalium lib. 9. cap. 47. Camelus ventrem fert menses duodecim, parit singulos, Aristot. & Plinius. Vnifarum (sic legendum, non viuifarum) nanque est, Aristot. lib. 5. cap. 14. historiae animal. Camelus fert vterum menses decem, Aristot. histor. anim. 6. 2. pro *ἀνα* lege *ἀνδρα*, vt loco iam citato: nam & Plinius ita legit. Separant prolem à patre anniculam, Aristot. Tenuissimum lac camelis, mox equibus, Plinius. Tertio loco asinæ, Aristot. Lac camelinum liquidissimum, tenuissimum ac minime piugue, licetque plurimum serò abundet, tardius tamen fecedere longa experientia compertum est. Cameli lac habent, donec iterum graueant, Plin. Lac suum vsque ed seruant, quod iam conceperit, Aristot. Syluaticus ausa lac camelinum exponit. Lac equarum sicut & lac camelarum partui vicinarum, subtile est, aquosum, & ventrem lenit: Auicenna. Cameli lac impositū alteri lacti impedit cascari, Kiranides. Camelus quia felle caret, diu viuit, Aristoteles. Et alibi, Viuit diu, plus enim quam quinquaginta annos. Etrursus alibi, Viuit magna pars camelorum annos triginta, sed multo plures nonnullæ: nam vel ad centesimum annum facultatem viuendi protrahunt. Viunt quinquagenis annis, quidam & centenis: vt cunq; rabiem & ipsi sentiunt, Plinius. Durant in annos centum, nisi forte tralati in peregrina, insolentia mutati aeris morbos trahat, Solinus. Scabies cameli cedtia curatur, Didymus. Rabiæ & ipsi sentiunt aliquando, Aristot. & Plin. *Πυρῶ ἢ εἰς βῆσιν ἢ εἰς μαίνεται, καὶ ἀθάπτει ἐν καμύλῳ*. Porphyrius. Camelis accidit rabies & podagra, vnde facile moriuntur: quamuis enim non amittant vngulas, dolent tamen vehementer cū per itinera dura & febrosa incedunt, Albertus & alij recentiores. Camelos necare traditur in Babylonis regione gramæ id, quod iuxta vias nascitur, Plinius. Juba tradit cetæ co pingui & omnium piscium adipe, negociatores in Arabia camelos perungere, vt asilos ab his fugent odore, Plinius.

D.

Quantopere incestum cum matre fugiat camelus, paulo ante dixi. Odium aduersus equos gerunt naturale, testibus Aristotele & Plinio: Vide etiam in Equo D. Cum Xerxes per Pæoniū agrum atque Crestonicum iter faceret super amnem Chidorum, leones impetum dederunt in camelos, qui comitatum portabant. Sub nocte enim relictis locis consuetis ed descenderunt: nulloque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. Miror autem quamnam impulerit causa leones, vt ceteris abstinerent, aggredierentur verò camelos: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illi, nec viderant. Sunt autem per calocal leones multi, Herodotus lib. 7. Simonides in Iambis dicit Persas post Cyri pugnam in Lydia camelos simul cum equis alere, equorum metum ex camelis; conuictu conantes expellere, Aelianus. Onerandi cameli si vel modice à camelario super genua calcæ percutiantur, statim flexis cruribus se submitunt.

E.

Camelos inter armenta pascit Oriens, Plin. Omnes iumentorum in ijs terris (Baetris & Arabia) dorso funguntur: atque etiam equitantur in pralijs. Velocitas inter equos (id est æqualis equorum velocitati, quamuis Pollux scribit Baetrij camelos esse equis velociores) sed sua cuique mensura, sicuti vires. Nec ultra assuetū procedit spatium, nec plus

plus instituto onere recipit, Plinius. Sunt alij oneri ferendo accommodati, alij leues ad pernicitatem: sed nec illi ultra in flum pondera recipiunt, nec isti amplius quam solita spatia volunt egredi, Solinus. Currunt Cameli celerius quam equi Nissani, propter laxiorem sui gradus glomerationem, Aristi. Arabes in Persico bello agebant camelos nihilo inferiores equis pernicitate, Herodotus. Formicæ Indicæ Indos aurum ab ipsis congeſtum furantes, crebro laecerant, quamvis præuocibus camelis fugientes, Plinius. Cameli iunctis Indi tendunt ad auri furta, quod custodiari aut a formicis, quæ vulpes excedat magnitudine, Herodotus. Adicit Philostratus Indos ad cursum camelis uti, hisq; vno die stadorum mille iter conficere, Cælius. Strabo lib. 15. de elephantis scribens, Ἀγροὶ δὲ Ἰνδοῦ καὶ τῶν ἄλλων (lego Ἰνδοῦ καὶ τῶν ἄλλων) In Teseo Numidiæ oppido terram equo & camelo exercent, qui arandi mos per totam Numidiā obseruari solet, Leo Africanus. Thus collectum Sabotam camelis conuehitur, Plinius. Onera sexaginta camelorum memorantur in sacris literis lib. 4. Reg. cap. 8. & sex milia camelorum, Tob. 4. & rursus quinque milia, primo Paralipomenon cap. 3. Nonnulli superioris Asiæ incolæ camelos vel ad tria milia possident. Ex ditylis camelis (id est quibus bina dorſi tubera prominent) quidam ferendis oneribus apti, supra decem frumenti minas, homines vero quinque in lecto iacentes vehunt, Diodorus lib. 7. Biblioth. interprete Pögio, quibus Græci codicis copia est, si volent conferant. Castrantur cameli mares, vt pugnaciores sint, à Baëtris populis, sic petulantia excisa robustiores fieri aiunt, (quod & Solinus scribit:) Quinetiam fœminis vuluæ ferro exulcerari, vt partibus illis quæ ad furorem libidinis incitant adustus, ad bellum aptiores existant, Aelianus. Cameli etiam fœminæ castrantur, cum eis vti in prælio libet, ne concipiant vtero, Aristot. Castrantur fœminæ sues sic quoque vti cameli, post bidui in ediam, suspensæ pernis prioribus, vulnæ recisa, Plinius. Capræ, καὶ πτερυγῶν, carnes sunt eminentes intra pterygomata pudendi, quas excindunt cum ad bellū parantur, ne amplius coire possint, Suidas. (sic in subis fœminis apria dicta vuluæ adhærens excinditur.) Pterygomata pudendi fœminei labra sunt, quæ κρημνοὶ à Hippocrate vocantur, ambitus genitalis muliebri Cornelio Celso: intra hæc quæ prominent caro in camelis capreas vocant Græci, Hippocrates in mulieribus πτερυγῶν, aliqui nymphæ. Ad belli vsum, camelorum quoque gerula opera expetitur: ex camelis etiam Baëtrij pugnare, quod sunt equis celeriores, & magnitudinis ratione formidabiliores etiam, & hirsutiores: & quia non infestantur siti, ac laboris patientiores sunt, ad diuersos vsus bellicos magis idonei, Cælius ex Pollucis lib. 1. Camelos aliquantæ nationes (inquit Vegetius de re milit. 3. 23.) in aciem produxerunt, vt Vrcilani in Aphrica, Mahetes hodie quoque producunt. Sed hoc genus animalium arenis & tolerandæ siti aptum, confusas etiam in puluere vento vias absque errore dirigere memoratur. Cæterum propter nouitatem, si ab insolitis videatur, inefficax bello est.

Vrinam camelorum fullonibus vtilissimam esse tradunt, Plinius. Lycion aptissimum medicinarum quod est spumofum, Indi in vtribus camelorum aut rhinocerotum id mittunt, Plinius. Ex pilis camelorum & dromadum, qui mediocriter molles crispique sunt, vestes audio confici, camelotas inde vulgo dictas. Cærulei coloris vestis dicitur & cymatilis, inquit Baysius. Hic vndas imitatur, habet quoque nomen ab vndis, Ouidius: κύμα enim fluctus est. Nec melatet quosdam per cymatilem vestem apud Plautum intelligere vndulatum, id est de camelot: quod haud scio an ridiculum sit, hæc Baysius. Diuum Ioannem baptistam legimus indutum fuisse veste ex pilis camelorum, contexta nimirum ex pilis, non camelota, id est ipsa cameli pelle, vt pictores & statuarij fingunt. Camelorum Caspiorum villi adeo sunt molles, vt cum Milesijs lanis mollitudine comparari possint, ex ijsq; Sacerdotes & Caspiorum ditissimi præcipuique vestes conficiunt, Aelianus. In ciuitate Calacia prouinciæ Egrigaiæ sub magno Cham, inueniuntur panni Zambiloti dicti de lana alba & camelorum pilis contexti, omnium qui vsquam sunt pulcherrimi, Paulus Venetus. Fiunt & in regionibus Gog & Magog optimi Zambiloti de pilis camelorum. Idem. Genitale camelis ita neruosum est, vt vel neruus ex eo confici possit, quo arcus fidissime intendatur, Aristoteles. Alhacab Arabicæ est neruus camelorum contusus in villis, quibus simul cum colla inuoluuntur arcus ligatione forti, sicut fit in Damasco: hinc etiam in humano corpore ostium ligamenta seu chordæ alhacab dicuntur, Andreas Bell.

F.

Camelus in sacris literis animal in cibo vetitum est: quanquam enim ruminat, vngulam tamē non omnino diuidit, sed parum aliquoufque, & superne tantum: immo enim vestigium omnino planum solidumque est: ita vt inter bisulca & solidipeda ambigere mihi videatur: proinde & Plinius alicubi solidam ei vngulam tribuit, vt in v. supra dictum est. Sunt qui asinorum domesticorum mandunt carnes, pessimi fucci, ac concoctu difficilimas, nec non insuaues: ita etiam equorum ac camelorum nonnulli, animo scilicet & corpore asinini ac camelini homines, vescuntur, Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus. Caro algicetur, id est camelorum, est grossi nutrimenti & valde calefacit, Auicenna. Cameli tum lac tum caro, suauissima omnium est: bibitur eius lac ad vnam mensuram duabus aut tribus aquæ admixtis, Aristoteles & Plinius: qui tamen lactis solum, non item carnis suauitatem commendat. Et alibi, Dulcissimum (inquit) ab hominis lacte camelinum est. Camelorum duplici gibbo insignium, carnibus lacteq; vescuntur incolæ Arabiæ, Diodorus Sic. lib. 3. Biblioth. Qui circa Caput Album dictū habitant, camelorum & aliorum animalium lac bibunt, Cadamyſtus. In regione Fezzen dicta maxima frugum carniūque est penuria: camelinis enim duntaxat carnibus vescuntur, Leo Africanus. Apud maiores nostros, inquit Antiphanes Comicus, boues integros assabant, ceruos, agnos: denique coquus quidam integrum monstrum assatum, nempe calidam camelum, magno (id est Persarum) regi apposuit, Athenæus lib. 4. Lac camelorum partui vicinarum butyri & caseosæ substantiæ minus habet, ac tenue est: Equarum lac est sicut camelorum partui vicinarum, tenue, aquosum: Omne lac obstruit, iecur præfertim, excipimus camelorum foetarum lac & similitum (asininum, equinum) in quo parum caseosum est, & aquositate sua abstergit, Auicenna. In lacte camelino faldedo est, inde quod amat acetosum, Auicenna: (forte legendum, Salsum esse camelinum lac, quoniam cameli appetunt salsa. Acetosum vero lac, &c. à nouo initio.) Lactis vsus sæpe inducit fordes (albaras, id est, vitiliginem profundiorē) præterquam camelorum recenter foetarum: ex hoc enim raro timentur albaras, Auicenna. Aluum mollit lac equinum, camelinum, & asininum, Idem. Camelinum lac omnium tenuissimum est, & meliorem tenuioremque succum gignit: extenuat crassos humores excrementitios: aluum mollit, & obstructionibus liberat, propter vehementē calorem qui ei per naturam inest, Rasis. Arabes nouimus camelorum lacte vesci, à carnibus suillis vero abstinere imprimis, copia vel raritatis vtrumque ratione. At camelos detestantur in Septentrione reiecti, Cælius. Heliogabalus comedit sapius ex Apicij emulatione, vt Spartianus prodit, camelorum calcanca, cristas gallinaceis demptas viuentibus, &c. Heliogabalus struthiones & camelos exhibuit in cenis aliquoties, dicēs præceptū Iudais vt ederēt, Lampridius.

Camelus

G.

Camelus calido & sicco temperamento est, Rasis. Veneno infectus, si necessitas postulet, collocetur in ventrem muli vel cameli recens occisi: siquidem calor istorum animalium resoluit venenum, & spiritus partesque corporis omnes corroborat, Ponzetus cardin. Caro cameli prouocat vrinam, Auicenna: Bellunenſis cerui non cameli, legendum monet. Camelorum pingue quomodo curandum sit, ex Plinio & Dioscoride prædixi iam in Tauro. Adeps de gibbo cameli suffita, iuuat hæmorrhoides, Auicenna. Si non sentitur in eo aduſtio, vngatur vnguento quod fit ex adipe qui in gibbo cameli inuenitur, & bdellio, &c. Rasis cap. 80. lib. 9. de cura rhagadum ani. Medulla cameli, adeps & lac asini, pili è cauda simiæ adijciuntur vnguento cuida ad resolutiones apud Actium. Sanguis cameli fricatus (lege frixus) dyſentericæ prodest, & diurno alui profluuiio, Haly. Siccatus & frixus, fluxiones suffit: cum vino potus, sagitta Armenæ veneno aduersatur, Auicenna. Post purgationē vero mensium potum (hoc forte ad lac cameli pertinet) conceptum promouet, & prodest prouocationi vteri, Auicenna: vt citat quidam author obscurus: ego apud Auicennam neque in sanguinis neque in lactis mentione reperio. Medetur sanguis cameli epilepsia, sed hoc negat Galenus: quoniam non admodum incidit, sed forte ex tota substantia hoc facit, Auicenna. Cameli cerebrum arefactum, potumque ex aceto, comitialibus morbis aiunt mederi, Plinius, & Auicenna, & Galenus in libro de theriaca ad Pisonem cap. 12. Serapion pro epilepticis ordinat cameli cerebrum atque sella, Cælius Aulianus qui videtur non probare. Dentis quando fricantur, intestinis excoriatis manifeste profunt: & hæmorrhoidas impolui sanant miscentur item cum asslagh, id est vnguento & liuole cum aqua porrorum nabati, quo remedio inuncto efficaciter dolor hæmorrhoidum tollitur, Rasis. Spuma cameli cum aqua pota ab homine ebrio, reddit eum dæmoniacum, Rasis. Si quis de pulmone cameli arido & trito pondus aurei biberit, cæcitate incurrat, Rasis. Fel cum melle potum comitialibus morbis aiunt mederi, item angina, Plinius. Solum per se fronti illitum, prodest aducrum caliginem: sed ne omnino lippiat, decoctum cum mellis optimi cyathis tribus, & croci vncia in vnum miscibus, & sic suffulionem ad oculos facies, vel etiam superlines inde caligates & lippientes oculos: hoc medicamine etiam excreſcentes carnes in oculis & cicatrices curantur, Marcellus. Cauda cameli arefacta aluum solui aiunt, Plinius. Seras è cauda contortas, & sinistro brachio adalligatas, quartanis mederi, Idem. Lac camelorum recenter foetarum auxiliatur asthma & anhelosis, Auicenna. Lac camelorum (quidam addunt, recenter foetarum ambulantium, aliis Arabicarum, quod magis placet) prodest aduersus hydropem & duritiem lienis, vt caprinum etiā & asininum, Auicenna. Cameli lac robotat iecur, obstructiones aperit, lienem crassum extenuat: & iuuat hydropicos, si calidum bibatur, præsertim admixto ei saccharo alazur, Rasis. Lac camelorum recens foetarum cum oleo de alcanna (aliis, alkerua) partibus internis induratis auxilio est, Auicenna. Lac omne spleneticis & hepaticis, & victu attenuante indigentibus, insalubre, excepto camelorum foetarum lacte: hoc enim confert affectibus plerisque splenis & hepatis, & renouat (aliis humectat, aliis impinguat) hepar: Conducit præterea in hydropem, maxime si bibatur cum vrina camelorum recens foetarum Arabicarum: excitat etiam appetitum cibi, sed sitim facit, Auicenna. Prouocat menses, & confert hæmorrhoidum vitij, Idem. Epoto veneno antidotum est lac cameli: idem corruptam temperiem corporis emendat, & auget ventrem (id est aluum deijcit,) Haly. Coagulum præcipue Camelinū (alchui, vt notat Bellanenſis) præfocioni matricis confert, Auicenna. Fimi cameli cinere crispari capillum cum oleo aiunt: & dyſentericis prodest illitus cinis, potusque: quantum trinis digitis capit, & comitialibus morbis, Plinius: Stercus cameli prohibet remanere vestigia variolarum, & tollit verrucas & fluxum sanguinis è naribus sistit, & cum medicamentis potum comitialibus confert, Auicenna: author quidam obscurus falsò ex Plinio citat: Fimus cameli albus cum melle tritus & impositus, tumores reprimat, & vulnera deficcata expurgat: resoluit bothor ac vlcera, serophulas quoque fortiter, &c. Hæc ex Dioscoride citata, neque apud ipsum, neque apud Serapionem inuenio. Apud Auicennam vero sic legimus, Stercus cameli resoluit bothor & vlcera: & similiter stercus pecudis super mellinum: stercus caprarum resoluit serofulas fortiter, & similiter stercus cameli: quod etiam articulorum dolores sedat & abscessus eorum sanat, Hæc Auicenna. Cameli fimus miscetur Orisafij medicamento ad alopecia, apud Nic. Myrepsum. Cameli sterces ad podagrā, apud Aetiū, Apud eundem lib. 12. cameli sterces in vnguentū quoddam ad resolutiones iniicitur. Vrinā vlceribus manantibus vtilissimam esse tradunt, Barbaros eam seruare quinquennio, & heminis pota ciere aluum, Plinius. Vrina cameli puluiscum à lacte separatur, soluit ventrem, & nisi soluerit, medicamento aluo deijciendæ apto vtendum, Rasis. Vrinarum vtilissima est, quam reddit camelus Arabica, quam alnegib vocant, furfures abstergit, si caput ea abluatur: odoratum laſo prodest (vetus translatio non recte habet, foetori narium) & obstructum os, quod colatorium vocant, efficaciter aperit, Auicenna. Vrina cameli, vt hominis etiam, remedium est hydropi: eadē illinitur splen, præcipue cum lacte cameli, Auicenna. Ad impetiginem, Feeda fluunt curui quæ purgamenta cameli, (id est vrina, vt puto,) Vrentur, cineremque dabunt, vngentur aceto Mascula thura simul, diuinaque cura valebit, Serenus. Sals ammoniacus factitius hodie nobis affertur ex Germania plerumque: licet nonnulli ex vrina camelorum arte quadam densata fieri credant, Petrus Matthæolus.

H.

a. Recentiores quidam chamelum per e aspiratum scribunt, vt Politianus & Calepinus, forte veteres imitati Latinos qui chenturionem pro centurione dicebant: aut propter etymologiam qua Græci κάμηλον dici arbitrantur, quali κάμηλον ὅτι καμὰ καμηλὴν αἶρει τὸ φορτίον, id est quoniam humi sedenti, vel potius cubanti onus imponitur. H δὲ κάμηλον ὅτι φησὶ τὰ κάλα, καὶ ἐκ αὐτῶν ἐκείθεν εἰς τὸ σῆμα, Suidas in voce Κάλα, sine authoris nomine, vt solet. Alij κάμηλον quasi κάμηρον dictū conijciunt, καὶ τὸ κάμηρον σὺν μῆρσι ἐν τῷ καθέλωδι, id est ab eo quod femora inflectat cum ad sedendum cubandumque se demittit. Scribit Onirocriticorum primo Artemidorus, ex Euēni sententia in Eroticis ad Eunomum, camelum dici velut κάμηρον, quia μέσος κάμηρος σὺν μῆρσι: quo argumento præmonstratam cruris debilitatem somniant, hospitio se exceptum in fuga, cui nomen foret Camelus. Artemidoro subscribit Horus, apud Aegyptios camelum inueniens, indicare hominem incesſu tardum: quoniam inter animalia camelus modo κάμηρον κάμηρος, vnde etiam nomen ei contigerit. Ex Strabonis tamen interpretamento Georg. libro 17. coniectare licet camelum esse Assyrium vocabulum: gamal enim dicunt illi, vnde vico conculiatum nomen Gangamela, velut domus cameli: quod est ab Dario impositum Hyſtaſpis filio, quum fatigatus

camela

appellente plurima apud Pollucem libro. verba legimus, κατὰ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἐπιπέδων, ἀπὸ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἐπιπέδων, & c. κατὰ δὲ ἐξ ἑαυτοῦ νῦνquam hoc sensu. Formica camelus, Μύρμηξ ἢ κάμηλος, de vehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis: quod perinde sit, quasi repente camelus in formicam vertatur. Lucianu in prima epistola Saturnalium, ὁ δὲ νῦν ἐξ ἑαυτοῦ, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἢ παρομοία φησὶν, id est, Nam vt nunc viuitur à nobis, formica camelus, quemadmodum proverbio dicitur. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales distributis, vt huic plaurimum super sit, huic multum desit. Neque intempèstivè dicitur in eos qui sibi non constat, in vitamque partem immo dici, Hæc Erasmus. Ego errorem suspicatus, locum in ipso Luciano requirere volui, in quo μύρμηξ ἢ κάμηλος reperi, id est formica aut camelus, & omnino sic proferendum puto longe clariore sensu quam si articulus ἢ pro disjunctiva conjunctione ἢ ponatur, vt Erasmus fecit. Similia huic proverbialia sunt, Rex aut Afrius, bischoff oder bader, Aut rex aut tres tessera, Aut regem aut fatuum nasci oportet. Quod 10 ad significationem proverbij, Germani elegantè disticho eam exprimunt, Tzulu zel ond tzu vil, Verbo aut alle spei, id est, Parum & nimium vbiq; nocent. Camelus saltat, vbi quis indecore quippiam facere conatur, & inuita, sicut aiunt, Minerva. Velut si quis natura severus ac terribus, affectu elegans ac festinus videri, naturæ genioque cœvium inferens. Hieronymus in Heluidium, Risimus (inquit) in te proverbium, Camelum vidimus saltantem: Taxat autem hominis ineptiam, qui cum à Musis esset alienissimus, tamen disertus haberi veller. Erasmus. Cælius hæc proverbialia, Lenticulam decoquens vnguentum ne indideris, In oleribus piper, Camelus 15 litans, omnia eiusdem ferè significationis facit, de quo viderint quibus vacat: mihi non admodum probatur. Ad camelum saltantem proxime accedit Germanicum nostrum, Die ku quat auff seltszen, id est, Vacca gualis (vt vocant) incedit. Proverbia à Domino nostro in sacris literis vsurpata, Facilius camelum per acum trajici, & Camelum glutire, colare culicem, (superius in prima huius capitis parte posui, Καμήλη προικτὴν ἐχει, innerecundius est 20 quam vt repeteri mereatur, cum vel supra à nobis positum displiceat.

COROLLARIUM.

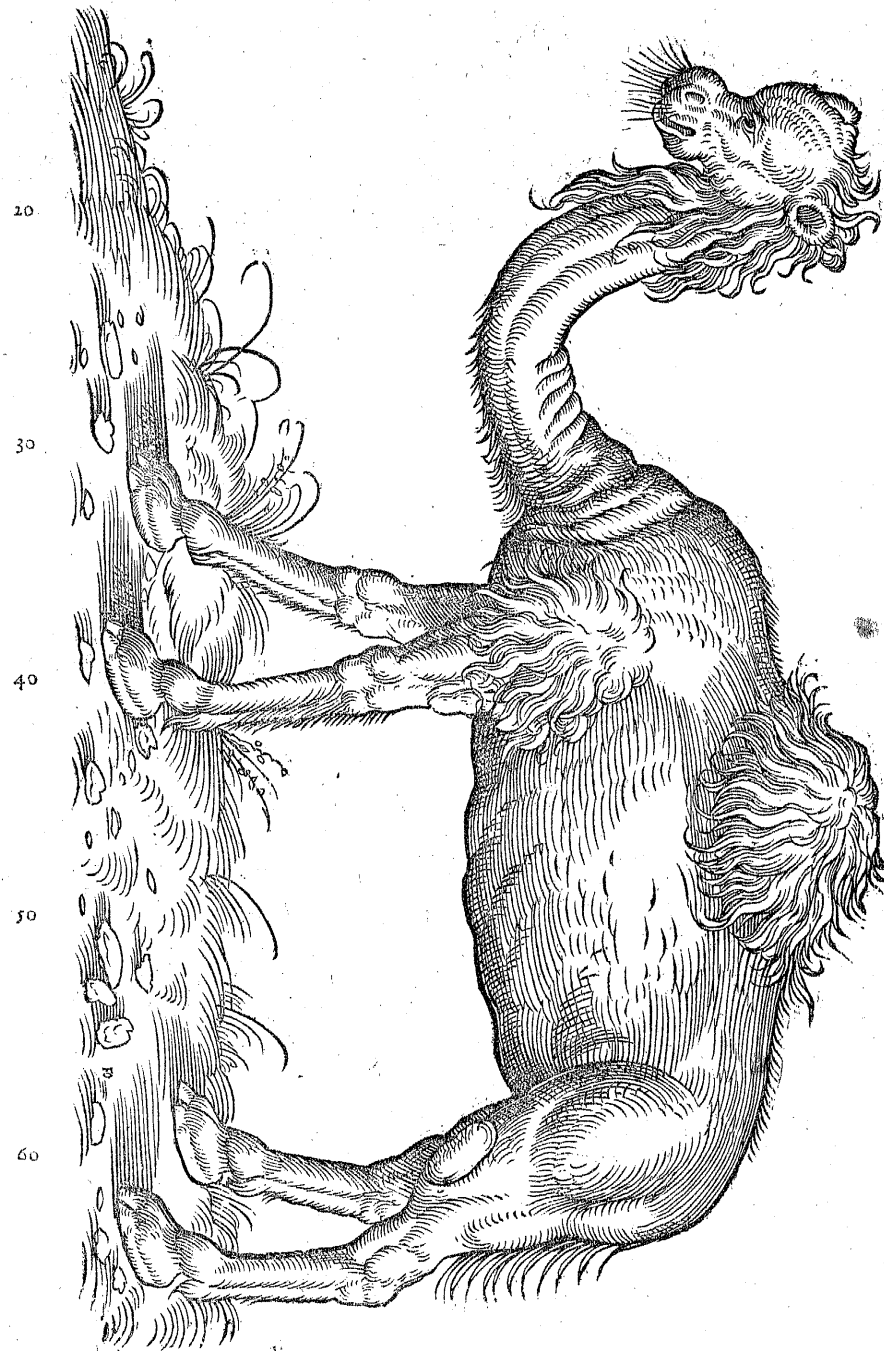
Hic corollarij loco adijciuntur qua Leo Africanus de camelis scripsit, in descriptionis Africa libro 9. his verbis:

CAMELUS animal blandum ac domesticum maxima cœpia in Africa inuenitur, præsertim in desertis Libya, Numidia, & Barbaria, ex quibus Arabes suas diuitias ac possessiones æstimant: & si quando de diuitiis 30 Principis aut nobilis cuiusquam sermo fiat, possidere aiunt tot camelorum, non aureorum milia. Qui porrò camelos possident Arabes, heriliter viuunt, ac liberè, vtpote cum quibus in desertis agere possunt, ad quæ propter ariditatem nec Reges nec Principes peruenire valent. Huius generis animalia in omnibus orbis partibus videntur, nempe in Asia, Africa, & Europa. Iis in Asia vtuntur Tartari, Cœrdi, Dalemij, & Turcomani. In Europa Tartari Principes, clivellæ ac sarcinis deferendis, quemadmodum & in Africa vniuersi Arabes, tū qui de terra Libya inhabitant, Regesque omnes camelis annonam & impedimenta vehenda curant: verum Africi 40 cameli Asiaticos excellunt, in diem enim quadraginta vel quinquaginta diebus perferentes, pabulum serotino tempore non attingunt, verum exonerati in proximis campis herbam, vepretes, vel arborum frondes pabulantur, quod Asiatici præstare non valent, quos profectio nem quandam auspicaturos, obesos & saginatos esse conuenit. Experientia comprobatur esse, camelos onustos iter quinquaginta dierum absque pabulo confecisse, quibus primo gibbi, deinde abdominis, postremò coxæ obesitate attrita, vix centum libris gestandis 45 sunt accomodi. Asiatici verò camelis mercatores pabulum porrigunt, & singulum singulum pabulo onustum circumducunt, rurmatim onusti eunt, & redeunt: qua ratione & piagues conseruant, & quantum conduplicant. Verum Africani mercatores in Æthiopiâ nundinarum gratia proficiscetes, de reditu, quod vacui reuertantur, neque res magni ponderis isthinc repperent, parum solliciti, vt camelos macilentos dorsiq; vulneribus 50 faucibus in Æthiopiâ reuertantur, paucissimis egent camelis: vtpote quibus ad equitationem, annonam, aurum, reliquæ saltem leuiore perferendas vtantur. Camelorum tres sunt species, quarum primi Hungun nuncupati, crassissimi, ac proceræ stature, clivellæ que gerendis aptissimi, verum ante quadriennium iuuiles: quo exacto, mædociis quisque camelus mille libras itaici ponderis gestat. Cum sarcinis oneratur, genibus & collo virgula lætus 55 à solam recubans, dum pondus sufficiens agnoscat, seipsum erigit. Solent porrò Africani castrare quos oneribus gestandis seruare cupiunt, decem sœminis masculi non vnicam miscentes. Alterum camelorum genus (Bechetos vocant) duos habet gibbos, oneribus gestandis & equitati pariter accomodos: cuiusmodi Asia saltim producit. Tertium genus, parua lingua Raguahil dictum, gracilibus, exiguaq; stature camelis constat, qui sarcinis gerendis infiores, reliquos tanta sui pernitate superant, vt diei vnius spacio amplius centum passuum milia conficiant, iter modico viatico ad dies octo vel decem per deserta perpetuantes, quibus nobiliores Numidia Arabes & Afri Libyci vii solent. Cum Rex Tombati magna celeritate alicuius momenti negotium Numidis mercatoribus indicare capit, nuntius camelo istiusmodi insidens, Tombuto Darum vel Segelmessam non gentis passuum milibus distans, octidni ad summum spacio procurrat: verum ea negotia obeuntes, viros itinere per deserta expertos esse conuenit, qui infra quingentos autos in singulas profectio nes non 60 exigent. Sub Veris initium in Venerem propensi, non modò se mutuo offendunt, verum homines à quibus in itinra olim affecti fuerat, leuiorem etiam istuum reminiscetes, capitaliter intertantur: & si quenquam dentibus arripere possint, in aërem erigunt, ac humi deiectam pedibus proculcant, atque in hoc furore diebus quadraginta permanent. Famis patientes, aded sitim tolerant, vt potu absque incommodo diebus quindecim abstinere possint: nociturus alioquin si camelarius triduo absoluto aquam illis porrigat, quod singulis quinque aut nouennis diebus consueto mote potantur, vel virgente necessitate quindenis. Sunt & camelus natura benigni, & humano sensui aliquatenus participiant: nam si quando inter Æthiopiâ & Barbariam diei iter solito diutius protrahatur, camelos defatigatos flagris incedere non vigeant, verum certas cantilenas occurrunt, quarum suauitate demulsi, iter tanta velocitate prosequuntur, vt nec illos cursu insequi valeant. Vidi ego in 65 Aleairo camelum ad sonum tympani saltare, quam attem à magistro edoctus paucis referre libet. Camelus seligitur iuuenulus,

Iuuenulus, quem per horæ dimidium in hoc loco instat hypocausti præparato, cuius pavementum igne calefactum sit, constituunt: tum pulsante quodam sono tympano, camelus non soni, sed ignis gratia, quo pedibus offenditur, tum cœcis vnam, tum alteram modo saltatorum erigit, cui exercitio per annum vel menses decem assuetus, in publicum deductus, audito tympano, temporis quo calorem sub pedibus sentit reminiscens, confestim saltat, ac supra idem pavementum consistere existimans se in pedes erigit, & saltare videtur; atque ex vni naturam formans, perpetuo hoc obferuat. Alia pleraque de hoc animale narrare possem, quæ breuitatis gratia omitto.

DE CAMELO DROMADE.

10

20

30

40

50

60

70

AMELVS dromas Græcis à cūtu & velocitate dicta & Arabica camelus, omnia ferè cum superio-
re communia habet: priuatim tamen quæ apud scriptores reperi aut ipse obseruauit, de ealiteris
mandare visum est, cum figura etiam differat: vt pore vnico dorsi tubere, cum superiori geminum
sic. Dromedarij nomen pleræque gentes vsurpant, Itali, Galli, Germani, Hispani. Græci droma-
dem solum fœminino genere dicunt, nec vnquam quod sciam sine cameli nomine præposito.
Plura quæ ad nomina eius pertinent, & alia quædam de hac quadrupede in camelo dixi, nihil eorum hic repe-
riturus. Vidi dromedarios (lego dromedarios) id est dromedarios camelos, qui in cūtu ipso cum equis componi possent,
imò vero etiam qui illos vincerent, Didymus in Geopon. Dromeda genus est camelorum, minoris quidem staturæ,
sed velocis, vnde & nomen habet: nam dromos Græce cursus & velocitas appellatur: Ruminat sicut bos
& ouis & camelus, Isidorus. Audio regi Gallorum nuper duas camelos dromadas albas ab imperatore Turcarum
dono missas esse. Dromas quam vidi dum hæc scriberem, altitudine erat quinque cubitorum dodrante dempto
longitudinis circiter sex: superius labrum in medio scissum habet vt lepus: in pedibus duos vniques latos: bifurci
apparent, sed diuisio superne tantum est, nec penetrat ad ima vestigia: quæ carnosæ & plana lataque sunt, orbis
cibarij instar. Tuber durum & glabrum habet infra in pectore cui incumbit, & singula in singulis cruribus super-
ius: reliqua vt Bactrianæ camelus. Camelos quinquaginta annos viuere percepi, Bactrianas ad centesimum
vsque, Ælianus, Lilius libro 7. belli Macedonici, Ante hunc equitatum falcata quadrigæ, & camelli quos appel-
lant dromadas. Et alibi apud eundem ni fallor, Dromades camelli inter dona erant velocitatis eximia. Diodorus
libro 3. Bibliothecæ de camelis ditylis, id est gemina tubera habentibus, locutus, subdit: Anacoli vero ligarique,
qui dromadam sunt forma, plurimum viae faciunt: præsertim per deserta & aquis carentia loca. In bello quo-
que duos in certamen sagittarios ferunt, dorso contrariè inuicem insidentes: alterum à fronte aduersus hostem,
alterum contra persequentem pugnantem, Hæc Diodorus de Arabia scribens, interprete Pogio. Centum &
amplius miliaria vno die pergere solent, Isidorus. Dicant eos camelis dromedariis triginta sexagintaue dierum
itinere, diebus vndecim peracto, rem confecisse, Strabo libro. 15. in Græco est, καμηλιων δρομαδιων. Illa quam ego
inter scribendum hæc vidi, onus gestare dicebatur consuetum libras mille quingentas: interdum etiam dicentis
supra bis mille onerari. Inclinat se in terram ac procumbit vt fœlorem admittat, vel onus recipiat, mox denouo
surgit. Est enim omnino facile & morigerum animal, quod in tanta corporis mole mireris. Per iracundiam
calcitrat, sed rarè.

Dromadi nani cursus pernicitas nomen dedit, Cælius Calcagninus. Est & piscis hoc nomine apud Aristo-
telem, Gazaverit cursorum. Vsurpatur etiam pro scorto, vt Pollux, Helychius, & Varinus scribunt: inde fortis-
tan, quod camelorum genus (vt supra dixi) valde libidinosum sit. Δρομων, cancer parvus, Helychius: apud Te-
rentiū ferul nomen. Δρομοδωρον, currere Varinus Δρομοδωρον, curricula, cursum, Varinus Δρομοδωρον & Ἰνδον ἀνθη, & Δρο-
μοδωρον, aduerbiū, Suid. Impetu sine ratione veluti camelus dromas ad omne scelus fertur, Heraclides in Allegoriis.

DE CANE.

DROMEDARIUS contracto exercitu, per loca arida ac deserta ferisq; infesta profectus, ad Zambirram
urbem Lybiæ peruēnit. Ibi feram indigerem, campos nomine, multis eius ore mortalibus pernici-
ciosam, peremit: quæ res magnam ei gloriam penes accolæ talit. Vt autem sempiterna occasus ab
se bestiarum gloria extaret, erexit ibi tumulam ingentem, qui ad posteros vsque persequeretur, suæ vir-
tutis monumentum, Diodorus Siculus libro 4. de fabulosis antiquorum gestis.

DE CANE IN GENERE.

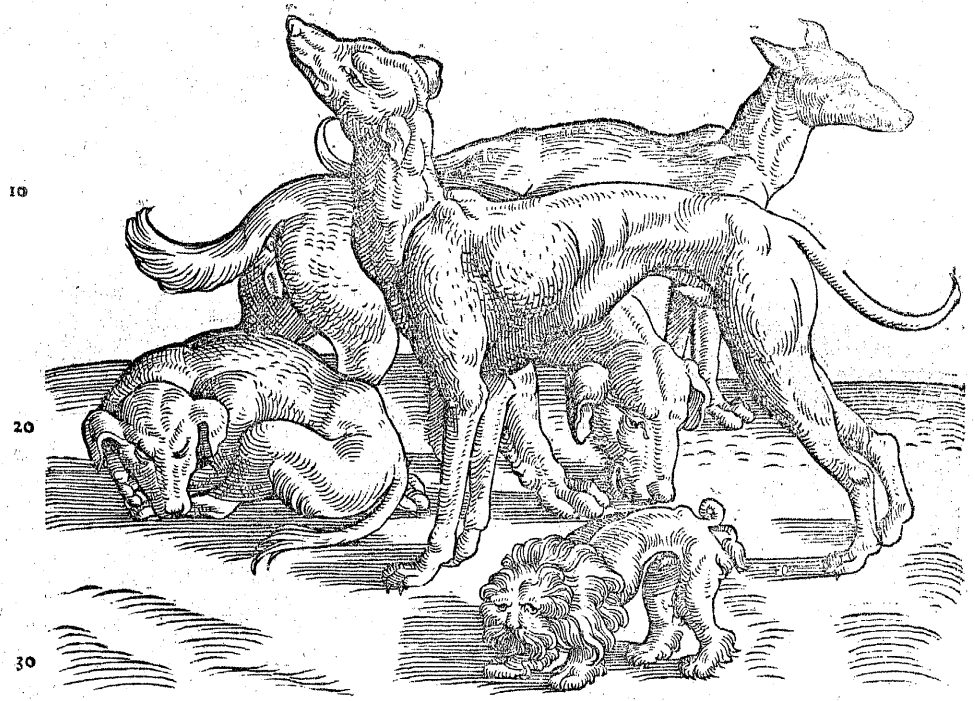

CANIS quadrupes terrestris, Hebraice כלב keleb, Chaldaice כלב kalba, Arabice كلب kelbe
cum scheua sub media simul & vltima coniuante. Persice کلاب. Inuenio & כלב lamas, tan-
quam Hebraicam autlinguæ Hebræis similitudine nomen, in lexico trilingui Seb. Munsteri. Anti-
qua in Aulcennam expositio, gaukileb vrinam canis interpretatur. Apud Syluaticum nomina
hæc reperi, kilbu, id est canis: Lafenel chelbe, id est lingua canis: haraltis, id est sterces caninum:
bulleb, id est vrinam canis. Bulzuzemet, id est vrinam catuli: chos alkeb, id est testiculi canis: catilabket, id est strangu-
lator canis, aconitum, apud Aulcennam. Recentiorum quidam canem Saracenicæ kep vel kolpb vocari scri-
bit. Græcè κύων, & hodie vulgo κύων vel κύων, quod nomen corruptum est à scylax. Medi canem spaca voca-
runt, vt Herodotus scribit libro 1. his verbis: Atyagis regis bulcus vxorem habuit nomine Cyno Græca lingua,
id est canis, Medica spaco. Nam canem Medi spaca appellant. Apud Helychium & Varinum legimus, αὐδία, κύων
& κύων. A pud eosdem αὐδία exponuntur canes. Παρυσίη, canis lingua Scythica. Helychius & Varinus. Germani
vocant hund. Itali cane, Galli chien. Hispani perro. Illyrij pes vel pas, quod nomen Gelenio nostro ad spaca vel
αὐδία in recto casu, accedente videtur. Angli, dogge.

B.

Canis totum corpus hirtum est, Aristot. De diuersis canum generibus seorsim agemus postea, vbi de cani-
bus ea primum explicata fuerint quæ omnibus fere communia videntur. Catulorum optimus existimatur, qui
vltimus videre incipit, vel quem primum mater in cubile reportat, Albertus. ego idem in cane Venatico infra
pluribus declarabo. Degeneres sub aluum reflectunt caudam Aristoteles. Boni temperamenti in cane signum
est, si pilos mediocriter longos habet. excrementa enim in pilos redundant, & corpus expurgatur. Si vero nimi-
um longi densique fuerint pilis, cutis ferè subtus corrumpitur, factori aut scabiei obnoxia, Albertus. Canis ex pro-
portione (id est ex æquo) vtriusque partis incrementa capit, Aristot. Hybernium pilum amittit, Idem Sect. 10.
problem. 23. Prona totius corporis hirsuta habet. Idem. Medulla non est nisi canis ossibus, nec cruribus iumea-
torum aut canum: Quare fracta non ferrum inuenitur, quod de fluente euenit medulla, Plinius. Cerebrum lupi &
canis præcipue crescit & decrescit crescente luna, licet hoc fiat in omnibus animalibus, Albertus & libro de nat-
uræ. Canis calua nulla ossa commistura constat, sed ossis perpetuitate continetur, Aristoteles, Ælianus.

Generosus

Generosus canibus imæ nares rotundæ, solidæ, & ferè obtusæ sunt, Albertus ex Platone. Canis os recissum est,
Aristot. Serrati pectinatim coeantes ne contrario occurrit conterantur dentes sunt, canibus, serpentibus, pueris,
Plinius & Aristoteles. Dentes cani mutantur canini tantum appellati, vt etiam leoni, Plinius. Dentes canes
non mutant, præterquam eos, quos vocant caninos, eosque quarto ætatis mense tam fœminæ, quam mares.
Vnde sit, vt diuersa sit authorum sententia. Alj enim quod duos tantum modo mutant, negant omnino vbes
mutari, cum eos paucos reperire difficile sit: alij cum hos viderint, ceteros quoque pari ratione mutari existi-
mant, Aristoteles. Et rursus alibi, De canibus (inquit) diuersa sententia est, quippe cum alij nullum hys
decidere dentem opinentur, alij caninos tantum appellatos mutare velint, quos etiam homo amittit: verum
hoc latere, propterea quia non ante mutant, quam pares intus enascantur. Quod idem vel in ceteris scilicet fe-
ris euenire verisimile est. Et quidam caninos tantum mutare perhibentur. Ætatis iudicium ex dentibus sumit-
tur: quippe cum iuniores candidos habeant, & acutos: seniores (nigros fucos & croceos, Albertus) & hebetes,
Aristoteles & Ælianus.

Cuncta interiora canis simillima sunt leonis visceribus, vt quidam scribunt. Caninus ventriculus vnus
paruus & arctus est, nec multo amplior intestino, leuisque intus: habent autem omnia ferè vtrinque dentata
ventriculum aut canino aut fuallo similem, Aristoteles. Canibus intestinum qua ventri iungitur, laxius est: qua
desinit, arctius: quomobrem vt hementi nixu, nec sine cruciata eam partem leuant excremento, Aristoteles &
Plinius. Aluus angustissima canibus, Plinius. Pectus cani angustum acuminatumque est. Splenem habet lon-
gum sicut homo & porcus, Aristot. Penis canibus & mustelis esse constat, Vesalius. Testes & mentus cani foris
dependent. intra posteriores pedes, vt etiam leoni. Canum degeneres sub aluum reflectunt caudam Aristoteles.
Priores pedes hæcunt vt homo brachia: & vice brachiorum eidem vtuntur, Blondus. Pedes priores quinque di-
stinctos digitos habent, posteriores quaternis, Aristoteles de partibus anim. 4. 12. vnde Plinius etiam transtulit,
11. 43. sed locus Plin j corruptus est, vt docebo in Lupo B. Rapacibus vnici sunt vniques: cæteris recti vt canibus,
præter eum qui à crure plerisque dependet Plinius. Canes quoniam numerofo partu & multitudine sunt, mem-
bras plures per ventrem duplici ordine vtroque de latere gerunt, Aristoteles. Quæ numerofo fœcunda partu, &
quibus digitus in pedibus, hæc plures habent mammas toto ventre duplici ordine, vt fues: generosæ duodenas,
vulgares binis minus: similiter canes, Plinius. Bipedes & quadrupedes quæ animal procreant, omnes vuluam
aut vterum, infra septum transuersum coarctant, vt homo, canis, sus, Aristot. Et alibi, Quæ intra se & foris
animal generant, vterum habent in aluo, vt canis. Fimum cani siccum est, vt lupo. Canis animal est tempera-
menti calidi & sicci, si ipsum per se consideres: nam comparando aliis animalibus, contraria etiam tempera-
menta ei attribuerentur: Quippe ad hominem si conferas, siccus est: ad formicam, humidus: Rursus hominis re-
spectu calidus est, leonis frigidus, Galenus.

C.

Somnus & vigilla, incrementum & corruptio, & vita & mors, cæteraque accidentia ex sensibus, sunt in can-
nibus, sicut in equis & hominibus, Author obscurus. Cani vita producit ad decimum quartum annum, Ælia-
nus. Viunt Laconici annis denis, fœminæ duodenis: cætera genera quindecim annos, aliquando viginti,
Plinius. Laconici sanè generis fœminæ, quia minus laborant, quam mares, viuaciores matibus sunt: at verò in
70 cæteris, & si non late admodum constat, tamen mares viuaciores sunt, Aristoteles. Et rursus alibi, Cæteri canes
(inquit,

inquit, exceptis Laconicis) maxima ex parte ad annos quatuordecim, sed nonnulli vel ad viginti protrahunt vitam. Quamobrem recte apud Homerum canem Ulyssis vicesimo anno mortali quidam indicant. Canis cum vocem adit altiore, latrare dicitur: quod varias ob causas facit: Est & gannius quidam eius submissior, ut adulando, & de infra in H. c. Canibus senescentibus vox gravior redditur, Arist. Canes etiam somnare palam est, idque suo latrati declarat, quem per quietem agunt, Aristoteles, & Plinius Cubile suum lustrat canis & circum antequam cubet: quod quidem non alia causa facere videtur, quam ut sic commodius in orbem se colligat: plerique enim ita se componunt ad somnum, minores & ianiores praesertim, qui corpore tenero ac flexili sunt. Canes, boues, aliaeque bestiae, impendentem pestem & terrae motum, coelique salubritatem, & frugum fertilitatem praesentiant, Aelianus. Ferè omnes quidem sagaces sunt, quidam tamen ceteros vincunt sagacitate & investigatione, quorum ad venandum usus est, de quibus teoriam dicam postea. Leones mares canum in stat viam curae sublato reddunt, Plin. Existimantur in vrina atrolere crus ferè semestres, id est signum consummati viri viri roboris, & inuicem coitus: foeminae hoc idem sident, Plinius & Aristot. Verum ex foeminis etiam nonnullae crure elato mingunt, Aristot. Ex maribus quidam ferius quam sexto aetatis mense crus tollunt, quidam maturius, Idem. Quando docung, id faciunt, indicium est aetatem coeundi adesse, Aristot. Foeminae in vrina reddenda sedent, id est disponunt se ac si sedere vellent, Albertus. Mas nunquam ante 180. dies a natali crus erigit, Blondus. Omnes ferè canes, vulvas & posteriora odorantur, & forsitan vt sagaces sunt, qualitates habitudinum in resolutionum corporis odore cognoscunt, Albert. Canes à cursu volutatio innat, vt veterina à iugo, Plin. Ceterae canes (praeter Laconicas) etiam semestres coitu patiuntur, Plin. Tam mares quam foeminae anniculi, magna quidem ex parte coeunt: sed nonnunquam vel mense octauo: quod magis foeminae euenit, quam mari, Arist. Huic quadrupedi neque foeminae, neque mari, nisi post annum permittenda Venus est: quae si teneris conceditur, carpit & corpus & vires, animosque degenerat, Columella. Canum generibus annui partus: Iusta ad pariendum annua aetas, Plin. Quod ad foeturam (inquit Varro & Phronto) principium admittendi faciunt veris principio: tunc enim dicuntur catulire, id est ostendere se velle maritari. Quae tunc ad illa, pariunt circiter solstitio. *De canibus apud Aristotelem* Gaza vertit canire, Initio Februarij canes ferè secundum naturam coitum appetunt, rarius Ianuarij Tardius. Canes sapius coeunt (coitum nunquam aspernantur) pariuntque propter teporem & pabuli vbertatem, vt alia etiam animalia quae cum homine viuunt, Arist. Indicium in mammis etiam apparet, cum aetatem coeundi iam habent. Fit enim perinde ac in hominibus, tumor in papillis mammarum, & catulago quaedam (χολόγησις) id est solida quaedam vel grumosa densitas, qua turgent mamillae: quidam simpliciter cartilaginem, vt Albertus: alij glutem, vt Blondus, inepè rediderunt: consistit: sed difficile id percipere, nisi habeas usum rei: caret enim haec indicia magnitudine: hoc igitur foeminae euenire certum est: mari nihil eiusmodi accidit: sed quo primum tempore crus tollit, colicè incipit, vt supra dictum est. Cum se plurimum in currendo exercuit canis, multo effusiora ad res Venereas existere ferunt, Aelianus: Aristoteles tamen peculiare Laconicis facit, vt cum laboratur, coire melius quam per otium possint. Auertuntur in coitu canes, lupi, phocae, in medioque coitu, inuicemque etiam cohaerent, Aristot. Vt canes in terra coeunt, sic in mari testudines & phocae: omnes diu copulantur, tanquam colligati posterius, Oppianus Haec. 1. Quam ob causam canes soli ex omnium animalium numero colligari post coitum Venerum soleant, inquit Aphrodisiensis problem. 1. 73. Impletur canis vno initu, quod in furtiis maxime constat intibus: implet enim qui semel inierint, Aristot. Impletur omnes vno coitu, Plinius. Canis vterum gerit diebus sexaginta & vno, aut duobus, aut ad summum tribus: nec minus quam sexaginta diebus: quod si quid celerius produerit, educat ac perfici nequit. Cum peperit, rursus sexto post mense, nec prius, coitum impletur, Aristot. lib. 5. cap. 14. historiae anim. Ceterum libro 6. cap. 20. Laconicam canem priuatim sexto mense à partu coire scribit. Gaza tamen illic quoque de canibus in vniuersum interpretatus est: idque meo iudicio rectè fecit, memor nimirum Aristotelem supra quoque de canibus in vniuersum id scripsisse: nec non Plinium, cuius haec verba sunt, Ineuntur à partu sexto mense. Vbi Gaza vertit coitum impletur, in Graeco tantum est *διεβηται*, id est inicitur. Sunt quae parte quinta anni vterum ferant, hoc est duobus & septuaginta diebus (impressi codices Latini, interprete Gaza, falso habent sexaginta:) quarum catelli duodecim diebus (quatuordecim in Graeco, lib. 6. cap. 20. Apud Pollucem corruptè *πέντε καὶ ἑξήκοντα* legitur: luce caret: nonnullae quarta parte anni, hoc est tribus mensibus ferunt, quarum catelli diebus decem & septem luce caret. Tantundem temporis canire etiam foeminae putantur (quantum scilicet grauidae sunt, vt in Graeco additur.) Aristot. ex quo eadem Pollux descripsit libro 7. cap. 7. Constat igitur ex Aristotele, canum alias sexta anni parte, alias quinta, alias denique quarta, gestare vterum: reliqui auctores non destiterunt, sed simpliciter alij duos, alij tres menses, canes grauidas esse scribunt. Gerunt in vtero sexagenis diebus, Plinius: qui ex duobus supra citatis Aristotelis locis, priorem solum legisse videtur. Nemesianus etiam in Cynegeticis duos solum menses cani grauidae tribuit. Praegnantem solum esse ternos menses, Varro & Fronto de cane pastorali. Obseruauit in canibus nostris nonnullas catellas gestasse vterum praecise diebus sexaginta, nonnullas vno mense super aut duobus. Peregrina leporaria nostra excellens tulit vterum diebus 63. Augustinus Niphus in Aristotelis histor. anim. lib. 7. cap. 14. Ibidem addit expertum se Phasianam à partu non ante sextum mensem impleri, ferius vero in quam plurimis se obseruasse. Multifida, vt canis, & lupus, multa pariunt, Aristot. Canes, feles, & ichneumones, aequales numero fetus pariunt, Aristot. Ceteris cur numerofo partu sit, Aristot. Sect. 10. problemate 16. Gignunt caecos, & quo largiore aluntur lacte, eo tardius visum accipiunt. Non tamen vniquam vltra vicesimum primum diem, nec ante septimum. Quidam tradunt, si vnus gignatur, nono die cernere: si gemini, decimo. Idemque in singulos ad iel, totidemque esse tarditatis ad lucem dies. Et ab ea quae foemina sit ex primipara genita citius cerni. Optimus in fetu, qui nonissime cernere incipit, aut quem primum fert in cubile foeta, Plinius. Catelli caeli nascuntur, à partuque tredecim primis diebus ita oculis affecti sunt: postea certissimum oculorum sensum acquirunt, Aelianus. Visum catelli recipiunt diebus viginti, Fronto & Varro. Quae ante initum tempus cernere, diutius caecos habent catulos, nec omnes totidem diebus, Plinius. Quomodo catulorum alij prius, alij tardius visum acquirant, ex Aristotelis sententia paulo ante exposui. Parit canis duodecim complurimum, sed magna ex parte quinque aut sex: vnum etiam aliquam peperisse certum est, Aristoteles. Cur sus & canis sint tam foecundae, & multiparae, Democritus causam affert, quod multiplicem vuluam, & seminis cellas receptaculas multas habeant: eas omnes semen non vno initu explet, sed iterum & saepius ea proficiuntur, vt frequenter seminis receptacula impleantur, Aelianus. Nos ex Aristotele & Plinio supra ostendimus canem etiam vno initu impleri. Partus duodeni, quibus numerosissimi, cetero quini, seni, aliquando singuli, quod pro-

diagnostum

diagnostum putant: sicut omnes mares, aut omnes foeminas gigni. Primos quoque mares pariunt, in ceteris alternant, si lineant opportuno & recto mense, Plin. Albertus scribit visam sibi canem è genere mastinorum, quae simul nouendecim catulos peperit: & rursus proximo post partu octodecim, & tertio tredecim: erat autem (inquit) nigra, & magno corpore. Singulos ferè pariunt parum illae catulae quas mulieres in deliciis alunt, propter vteri exiguitatem, Albertus.

Quadrupedum multifida, vt canis, leo, &c. omnia caecos generant, post palpebrae dehiscunt, Aristot. Multifida quae pariunt imperfecta, omnes multiparae sunt: Quo fit, vt partum adhuc recentem alere possint, auctum iam adeptumque magnitudinem nequeant: sed cum corpus ad nutriendum non sufficiat, parum emittant, vt ea quae vermum pariunt. Quaedam enim ex iis, canes inarticulatos, propemodum pariunt, vt vulpes, vrsi, leaena, & alia nonnulla: sed omnia ferè caeco, vt ea quae modo dixi: atque etiam canis, lupa, lupus ceruarius, Aristot. Caprae & oues, vt & reliqua foecundiora & multipara animalia, partus interdum monstruosos edunt, vt etiam multifida: multipara enim id genus animalia mat. nec partum perficiunt, vt canis: caecos enim magna eorum pars solet parere, Arist. Idem Sect. 10. probl. 60. causam monstrat cur canes & reliquae paruae quadrupedes (sues, caprae, aues, monstra parant frequentius quam maiores. Canis est per multos ex sese partu catulos, horum tamè è numero prius proclens in lucem patrem refert, omninoque similitudinem, speciemque illius gerit: ceteri vt casus tulerit: nascuntur. Quod studio & prouidentia u. turæ fieri videtur, cum matris anteferentis patrem, tum ceteris caulis primigenium longe anteponeatis. Coitas canum semper opportunus, Arist. Mares quarto anno gignere incipiunt (lego incipiunt, opera scilicet hominum admittentium tunc primum robustioris generandae sobolis gratia) foeminae tertio usque in nonum, Vetus quidam. Canes non per totam coeunt vitam, sed usque ad quandam aetatis vigorem: ad annos enim duodecim magna ex parte, & ea caent, & implentur. Verum iam aliquibus, tum foeminis, tum maribus, vel annum octauum & decimum, atque etiam vigesimum n. chis facultas non defuit proficere coitus: nam ijs quoque senectus vim generandi, pariendique, vt & ceteris tollit, Aristoteles. Non tota aetate sua generant, ferè à duodecim desinentes. Plinius. Tempus ad conceptum & procreationem, in mare optimum cum quadrimum esse iam coeperit, idque deinceps, sed non vltra octauum annum: foemina à triennio ad sexennium usque circa sobolem occupatur, Pollux. Mares iuueniliter usque in annos decem progenerant: post id tempus in eundis foeminis non videntur habiles quorum seniorum pigra soboles existit. Foeminae concipiunt usque in annos nouem, nec sunt vtilis post decimum, Columella. In cane foemina aetas bima ad procreationem probatur magis quam minor, Tardius. Cum mares appetunt coitum, dies aliquot abstinent sunt, donec genitalia eis inflentur & turgescant, Idem. Foeminae & marem domi retinebis, si mazam cum pauco sale vesperi eis obieceris, Idem. Si mas ad Venerem frigidus sit, suillam aut ouillam carnem pinguem vnà cum iure ei appone, Tardius. Canes & sues mares initum matutinum appetere, foeminas autem post meridiem blandiri, diligentiores tradunt Plinius. Canes à partu valde ferocia, Aristoteles: qui & causam cur tum temporis se uiuant inquirat Sect. 10. problemate 37. Mares libidinis copia placidi r. s. sunt, Idem. Prominet genitale in foeminis cum ad coitum stimulantur, & locus humescit, Aristot. Et alibi, Menstrua (inquit) huius animalis diebus septem mouentur, simulque euenit, vt genitale promineat: verum nondum per id temporis coitum pariuntur, sed frequentibus septem diebus: tempus enim quo toto canis libidine tenetur, diebus quatuordecim magna ex parte describitur. Verum nonnullae etiam ad sexumdecimum pruriunt. Purgatio autem quae coniuncta partui est, vnà cum catellis nascentibus prouenit, crasso pituitosoque humore: redduntur etiam tenuiores à partu Aristot. Sus, canis, lepus partu sunt numerofo: nimirum quod vulvas sine vteris continent multos, totidemque formantur.

Si loculamenta, Aristot. probl. 10. 16. Hoc cati & mustela commune habent, vt fetus suos de loco in locum ore transferat sed hoc etiam canes aliquando faciunt, Perottus. Lac ante diebus quinque quam pariant, habent magna ex parte: verum nonnullis etiam septem aut quatuor diebus anticipat: Vtile statim, vt peperint, est, Aristot. Crassius canum quam ceterorum animalium, lac est, excepto serofae ac leporis. Idem. Canes nascuntur coitu non inter se solum generibus diuersis, sed aliis etiam feris, vt infra docebo, vbi de Canibus mixtis agam. Oportet autem ad quare naturam ac aetatem & masculi & foeminae: & caue ne canes ex eadem matre prognati simul coeant, Varr. in Graec. Geop.

Primum esse cae partus amouendus est: quoniam truncula, nec recte nutrit, & educatio totius habitus auferit incrementum, Columella: apparet sane eum loqui de cane quae primum peperit. In foetra dandum potius ordeaceos quam triticeos panes: magis enim eo aluntur, & lactis praebent maiorem facultatem, Varro. Scro quod à calco manui tquam optime canes nutriuntur: plurimum enim eis alimentum praestat, Dioscorides, & Antonius. Veloces Spartae carules, acrimaeque Molossium Pasce sero pingui, Verg. Georg. 3. Canes, feles, & ichneumones vescuntur eisdem cibus, Aristot. Canis quoniam fieri temperamenti est, humido nutrimento resciendus est, Albertus. Grauidas canes nutriemus non triticeis, sed hordeaceis panibus, vt qui maximi nutrimenti sunt. Ossa item ouium exuta carne apponemus, sed cocta, vt eorum medulla temperet & pinguefaciat ius ipsum. Quod etiam panibus comminatis postea infundentes, tundentesque rursus, similiter offeremus. Enixis autem hordeacea farina, caprillo bubulone lacti permista, offerenda est: ossiumque, vt diximus, elixorum, decoctum ipsum erit potius quo ventur. Ipsis vero catulis recens ortis opitubimur: matris enim mamma non sufficit: ac proinde lacte bubulo iureque ossium imbuentes panes, in pabulum eis offeremus. Sed apponenda etiam illis sunt ossa, vt tum roborem tum confirmet, ac simul exacuunt dentes, Haec Varro in Geopon. Graecis. Cibatus canis propter hominis, quam ouis. Pascitur enim è culina, & ossibus, non herbis, aut frondibus. Diligenter, vt habeant cibaria prouidendum. Fames enim hos ad querendum cibum ducet, si non praebetur, & à pecore abducat. Nisi si (vt putant quidam) etiam illuc prouenerint, proverbium vt tollunt antiquum *ἐπιμύει νόσος* sperant, de Actæone, atque in dominum afferant dentes, Nec non ita panem ordeaceum dandum, vt non potius cum in lacte desintritur, quod eo consueti cibo vti, à pecore non cito desiscunt. Moricinae ouis non pariuntur vesci carne, ne ducti sapore minus se abstineant. Dant etiam ius ex ossibus, & ea ipsa ossa contusa: dentes enim facit firmiores, & os magis parulum. Propterea quod vehementius diducuntur malae: acrioresque fiunt, propter medullarum saporem. Cibum capere consuecunt interdum, vbi pascuntur: vesperi, vbi stabulantur, Varro in opere Latino de re rust. Hellogabalus canes technoribus auferum pauit, Lampridius. Canes, & gallinae humano stercore vescuntur, Brasanolus. Vbi primum canis pepererit statim rejiciendi sunt degeneres, aut vitio aliquo maculati. Ex septem porro seruas di sunt tres aut quatuor: duo autem ex tribus, quibus quidem palea substernunt,

vt mollis

vt mollius incubent & calefiant. Est enim impatiens frigoris huiusmodi animal. Catuli bimæstri spatio cum matribus sunt liquendi, Fronto in Geopon. Quanquam autem de pastorali cane priuatim illic loquatur, vt etiam Varro in lecoliam recitato: videbantur tamen hæc huiusmodi esse, vt quod aliud communi de cane tractationi adhiberetur, sicut & sequentium quædam. Substernitur eis acus, aut quid aliud, quod meliore cubili facilius educantur, Varro. Catulos sex mensibus primis, dum corroborentur, emitti non oportet nisi ad matrem lufus ac lasciuæ causa, postea & cathenis per diem continendi & noctibus soluendi, nec vquam eos, quorum generosam volumus indolem conseruare, patiemur alienæ nutritis vberibus educari: quoniam semper & lac, & spiritus maternus longe magis ingenij, atque incrementa corporis auget: quod si effecta lacte deficitur, capritium maxime conueniet præberi catulis, dum fiant mensium quatuor, Columella, agens de cane peditario. Si plures sunt catuli, secundum patrum statim eligere oportet quos habere velis, reliquos abijcere. Quam paucissimi mos reliqueris, tam optimi in alendo sunt propter copiam lactis. Catuli lacte siue mæza, vel aqua lactis alendi sunt: nec vllum aliud alimentum offerendum: quia laxus (largus) victus silet esse maximo damno. Verum adulti sicci vescantur edulibus: pane videlicet, & ossibus, & hoc fiat digestis horis, vt concoctio peragatur, & potius famescant paululum, quam non exactis horis pascantur, Blondus. Nemesianus etiam in Cynegeticis catulos cum matribus sero, & lacte, vel pane cum lacte pascendos canit, à tempore verno ad solstitium vsque: nam cum sol in cancro fertur, conflatam minuisse saginam profuerit, tenuisque magis retinere cibus: Ne grauis articulos depræuet pondere molles. Nam tum membrorum nexus nodosque relaxant, &c. (sic enim legendum.) Mox cum iam sextum ætatis mensium agant catuli, Tunc rursus miscere sero Cerealia dona conueniet, forte autem dari de frugibus eseam. Non pœmittendum est vt nimium indulgeant somno canes: nam cum natura calidi sunt, calor internus per somnum etiam auctior prauos humores ad ventriculum attrahit, vnde morbi scaturiunt. Parum igitur à cibo dormiant, quoad cibum mediocriter concoquantur, Albertus. Cani tanta sagacitas nerium, vt nunquam caninam carnem, ne varietate quidem condimentorum fallacissima temperatam, digustet, Aelianus. Canis caninam non est, Scoppa. Fel ceruo in cauda aut intestinis esse putant: Ideo tantam habent amaritudinem, vt à canibus non attingantur, Plinius. Abstinent fraxini fructu, licet sues cogaginatur, quod dolorem vertebræ coxarum inde incurrant. Sunt & coprophagi canes: quamobrem Plinius, Venenati mellis, inquit, malum (quo homo infectus fuerit) certum est per excrementa, ad canes etiam peruenire, similiterque torqueri eos. Corul & canes inebriantur cœnuta herba, Athenæus. Vinum auersantur, vnde eam inum prandium dictum, vt infra explicabo: Panem tamen vino tinctum deglutunt. Canis æstate frequenter quam hyeme cibandus est, vt ætatis diebus longis & calidis durare possit. Infringatur ei panis in aquam. Si tamen superius quam par est cibetur, ventriculus ei subuertitur. Lacur panis lacte madidus optimè alunt. Si cumini tunc cibarijs eis modicum iniiciatur, ventris flatibus non erit obnoxius. Caro siccata in cibo ei conuenit. Olei parum aquæ bibendæ superfluum, habitorem simul velocioremque reddit. Si cibum fastidiat, panis atrinicas aceto maceratas, in nares eius exprimes. In magna fame butyrum recens cum paucò pane calido ei obijciet, paulò ante reliquum cibum, Tardius. Boum catulum lactentem & præ cæteris eligendum, ita cognoscet. Præstat qui pondere vincit reliquos, proinde diligenter lactandum curabis: Vel ille, quem mater primum ore suo reportat: Vel qui postremus vomere incipit. Alij præstantiorem hac industria discernunt. Locum satis amplum circumquaque sarmentis aut cremis includunt, & catulis impositis accendant, qui cum totus ardet in circuitu, matrem foris detentam dimittunt: quæ mox insiliens optimè quæq; prorem effert, postremò viliissimum, Tardius. Videntur autem ex Nemesiani Cynegeticis hæc eligendi iudicia esse transcripta: nam illud à loco igne ambitio sumptum, omnino similiter describit. Quod verò ad pondus, contra quam Tardius, leuiorem præferre videtur, his verbis: Pondere nam catuli poteris perpendere vires, Corporibusq; leues grauius prænotescere cursu. Ego ita conchârâm, vt ad robur præferendi sint, grauiores: ad celeritatem, leuiores.

DE MORBIS CANVM.

Offeres cani nonnunquam ius elixationis hederæ: quoniam si istud exhibueris saltè per septem dies, seruabis canis sinceritatem: quia & ouem paltus hederæ seruat, Blondus: (per septem dies, forte intelligit, septimo quoq; die.) Elebori tenuissimæ radices breues q; ac velut decurratæ etiam hæc leguntur. Nam summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantum datur purgationis causa, Plinius. Venter cani mollitur aut purgatur potu lactis capriti: aliqui saltem contritum deglutendum ingerunt, aut cancos contritos cum aqua miscent, eaque in petu exhibent: aut animalis alacius ventrem in cibo: alij staphisagria contritam cum paucò oleo in ovo præbent, et mox à purgatione lac mulsam, Tardius. Canes humidis potius quam sicci edulij ales: cum enim natura sicci sint, accedete insuper ab alimento siccitate, alio astricta petulantur sæpe ac pereunt. Obstructionis signum est, quod subinde gemendo vociferantur, & loco manere nesciunt, & præ nimio deijcendi conatu febri citantium instar tremunt. Hoc frequens est in catellis mulierum, quarum plurimæ alio moriuntur obstructa. Detur ergo eis massa auenacea ex aqua calida, vt instar densæ pulvis edulium fiat: vel pane auenaceo mollè fermentato pascantur, & sero lactis interdum: sic veloces & bonæ valetudinis euadent, Albertus. Ego auenam, præsertim in densa pulte, astringere magis quam mollire alium contra Albertum dixerim. Canes tribus laborant vitijs, rabie, angina, podagra: Aristoteles, Pollux, Aelianus. Ego ex recentioribus longe plures infectos canibus morbos cum remedijs suis enumerabo.

Vulnerantur canes vel sui generis hostium moribus, vel alieni, à feris, ab hominibus. De vulneribus coru 60 curandi Gratij (vel vt Blondus citat, Maximi) elegantissima carmina hæc sunt:

<i>Nec longe auxilium, licet alti vulneris ora</i>	<i>Abstulerint, utroq; (lego utroq;) cadant cū sanguine fibra.</i>
<i>Inde raptè ex ipso qui vulnus fecerit hoste</i>	<i>Virosam eluuiem, laceriq; per vlcera ora</i>
<i>Sparge manum, venas dum succus coprimat acer.</i>	<i>Mortis enim patrone vitæ: tum pur a monebo</i>
<i>Circum labra sequi, tenuiq; includere filo.</i>	<i>At si perniciis angusto palcitur ora,</i>
<i>Contra pande vitam, fullentisq; arguè causas.</i>	<i>Morborum in vitio facilis medicina recenti.</i>
<i>Sed tamen impositis mulcent pecunia (id est canes) palens.</i>	<i>(Id satis) aut nigr à circum pice vngue signant.</i>
<i>Quod si districto lenis est in vulnere noxa,</i>	<i>Ipse habet auxilium valide natale salina.</i>

Blondus hunc locum paraphrasi reddens, viscera & fibras reponi iubet, ac labra filo consil, & detractos pilos illius qui intulit vulnus superponi, aut virosam eluuiem, donec sanguis sistatur: inde cani lambèdum relinquit. Naturam

Naturam enim canem ita dotasse, vt lingua medeatur vulneribus: & se breui tempore vulnus lassissima hoc modo consolidatum vidisse: Idem scribit Aelianus, & recentiores aliqui. Curare vulnera sua & aliena dicuntur lambendo, & si vulnus attingere lingua nequeant, pede saluam ingerunt & sanant, Albertus. Si vulnus (inquit Blondus) lingua sua canis contingere non possit, medicamentis & methodo vt licebit, isdem quibus in vulneribus humani corporis. Vulnus simplex vel tantum lambendum dimittes, vel insperges cinerem de capite canis, qui maximè prodest: vel saltem tenuem torrefactum cum pice liquida impones, Blondus. Si canis à cane morsus sit, squamæ ferri polinem pice, excipe & inunge, Tardius: (qui errat pice liquidam Gallice vertendo poix fondue.) Canibus morsus anagallidem venatores imponant: quæ etiam hominibus à cane rabido morsus prodest, Hieron. Tragus. Albertus anagallidem non ad vulnera, sed vermes in vulneribus canum adhibet, vt paulò post dicam. Canem à vera in venatione morsum, cui rostrum valde intumuerat, moribundum ferè, citissime curauimus; primum extractò sanguine (circa vulnus) cum incisione, sic enim venenum euocatur: postea oleo de hyperico illito, Blondus. Cimices profant cani à serpente morsu, Plinius libro 29. Remedia contra morsus quos canis rabidus homini insilerit, infra docèbo cap. 7. & mox ante illa, de morsibus canis non rabidi in homine curandis. Aduersus rimas & vlcera remediùm Tardius præscribit ex testa vel ollæ fragmento, quod tritum acetoque forti mixtum imponatur: vel cum adipe anseris terebiathinam: Senecio (sic vocat silymbrium alteram, brunnenkressich) cum lardo recentitritum & appositum, tumorem in cane sedat, & saniem funditus extrahit, & vlcus ac vulnus consolidat, Albertus. Si canum vulnera intumuerint, butyro inungito: hoc enim tumores depelli creduntur: si maxime liingere vulnera consuecant: (melius, sic consuecant,) quod perutile canibus est: senacionibus (id est silymbrio altero) præsertim tritis, cum axungia vel hircino seuo appositis, Aquiuuius: qui ex Alberto descriptisse videtur. Alberti verba de senecione herba supra positis butyro quidem illini iubet vlcera verminantia, vbi vermes in eis per alia medicamenta iam enecat fuerint: Butyro, inquit, mease (Martio, addiderim) factò, inungantur: & per hoc etiam ipsi tumores depellantur: & partes sic illitas case lambet libentius, quod pefutile est. Si spina vel aculeus in pede aliæ parte canem læserit, furfureasca, cum lardo trita & apposta, extrahit, & saniem denudando aperit: Idem facit puluis huiusmodi in olla noua cum partibus instestinis combustarum: quod medicamentum tanquam saluberrimum in pside referandum est, Albertus. Furfureasca, vt vocat, herbam, video non aliam esse quam bechion, id est russilaginem, vulgo roff. hüh: nam illam quæ nonnulli ex veteribus farfarum vocauerunt, forte quod folia albis quibusdam, seu farfuribus obducantur: huius folia, vt apud Ruellium legimus, tela omnia in fixa corpori extrahunt. Quod ad hircundines (sic enim & Aquiuuius etiam ex Alberto legit) hunc cineris ipsarum vsum apud veteres non reperio: cæterum harundinis, quam phragmitem cognominat, radicem concisam per se, & vna cum bulbis lilitam, succolos & cuspides extrahere, Dioscorides tradit. Vlceribus quæ nasci solent ex prauorum succorum decursu, maxime rodentium, medetur quoduis corrodens pharmacum, & ipsa lingua canis (lambendo scilicet,) Blondus. Accidit etiam vt vermes innalescant in posterioribus cruribus, quos vt eneces, præter vnguentum apostolorum siue Egyptiacum ceratum, inijciet vlceri succum foliorum pefici: sic mortui confectum exhibuit: reliquam curam saluæ canis permittit. Sic enim quodque putridum vlcus & verminosum curatur, quamuis quidam consueuerunt & saltem spargere, & dulci oleo inungere. Hæc nisi profuerint, vtendum ea ratione quam in humanorum corporum vlceribus medici præscribunt, Blondus. Vulnera vel vlcera verminantia canum succo hippæ, quæ vocatur tanacetum agreste, perfundantur quoad extinguntur vermes. Venatores quidam experti affirmant, omnes huiusmodi vermes in omnibus brutis animalibus interire, si sticcas citrina collo eorum suspendatur, vbi primum aruerit. Porro iam extinctis verminibus, butyro de mense Martio locum inunges, quod & tumorem remittit, & canes ad lambendum inuitat, Albertus. Hippæ nomine anagallidem intelligo (sic enim vel Arabes, vel barbaros quosdam appellare inuadit) cui cum tanaceto nihil commune est, quàm quod vermes similiter interimere potest, nimirum acri & nitrosa facultate sua, qua betæ similis aut etiam superior est, quod ipse obseruauit: quamobrem idem ad apophlegmatismos vtrinque vsus. De hac paulo ante etiam ex Hieron. Tragi sententia locutus sum. Contra vermes vlceribus innatos: Verminantes partes aqua calida abluc, & postea: deinde pice, calce, & simo bouis in aceto mixtis, lauto locum, & insperge puluerem ellebori nigri, Tardius. Vlcerata in ventre canis oborta, pice liquida (de poix clere, id est pice pura vel purgata) inunge: & puluerem insperge qui recipit æquales partes opopanax & radicem flammulæ: Tardius.

Si scabies infestabit, cythi & sesami tantundem conterito, & cum pice liquida permisceto, vitiosamq; partem hinc: quod medicamentum putatur etiam hominibus esse conueniens: Eadem pestis si fuerit vehementior, cedria liquor aboletur, Columella. Si scabies, impetigo aut lepra, quæ tria pro vno connumeramus, canem inuasit: primum sanguis detrahatur à quatuor cruribus è vena maiori, quæ in externa cruris parte descendit: postea fiat vnguentum ex argento viuo, sulphure, & semine acalab's (vrticam intelligo) trito: æquales partes de duobus (lego, tubas) cum duplo axungie veteris vel butyri misce, & inungelocos affectos, curabitur. Confert etiam lupini decoctio, & aqua salsa, Albertus. Decoctione lupinorum abluc canem scabiosum, Rasis: Gratius poetæ aduersus canum scabiem remediùm præscribit, bitumine, pice, & amurca simul ad ignem mixtis: Inde lauant ægros, forte linunt legendum, nisi intelligas inungendos primum canes, inde lauandos. Hoc medicamine illiti canes, pluuia & frigora vitent: & locis tranquillis, calidis apricisque contineantur, vt vitium exundent, & medicamenti vis poros subeat. Sunt qui scabiosos canes aqua marina mergant. In Sicilia specus est, vbi stagna sedent venis, oleoque maderita viuo (petroleum intelligo) Huc pecudes mala tabe affectæ sæpe ducuntur, cum alia remedia non successerint: facta Vulcanò sunt, &c. Nec mora (sic lego) si medias exedit noxia fibra Hæ lane præfidis, &c. Quod prima si faller opem dimissa facultas: At tu præcipitem, qua spes est proxima, labem adgrederet, in subito subita est medicina tumultu. (forte, in summo fumina est, vt conueniat huc sententia Hippocratis, Extremis morbis extremæ remedia tentanda.) Stringendæ nares, scindenda ligamina (articuli) ferro. Armorum, geminaq; crur dudendum ab aure. Hinc (à sanguine vitium, hinc illa est auide) vehementia peti. Illicet auxilij festum solabere corpus: Subsiduasq; fraces (id est amurcam) diffusaq; Massica prisco Sparge cado. Liber tenues è pectore curas Exiget: est morbo Liber medicina furenti, Hæc Gratius. Sæpe scabies contagiosa plures simul canes inficit, aut etiam perimit, Quin acidus Bacchi lactices (id est acerum) Tritoni de oliua Admiscere docet, catulosq; canesq; maritas Vngere profuerit, tepidoq; ostendere Soli: Auribus & tinea candenti pellere caluro, Nemesianus. Scabiem adusta ferè bilis, aut salsa pituita generat: Comprimunt eam aliquando

a iquando leuora remedia, vt sunt decoctio fumarie, lapathi, lupi salictarij, borraginis, vel serum lactis in quo eadem macerata fuerint. Prodest etiam lauari lixiuio, vel aqua marina, vel garo temperato, vel aqua fabrorum ferrariorum in quo ferrum candens extingunt, vel denique decoctione fumarie cum radicibus inulæ & lapathi. Aufertur & sanguis nonnunquam, verum moderatius. Præstitit autem ante omnia purgantè medicamento bilem deijci, Blondus. Tardius ad scabiem commendat vnguentum, quod constat picc nigra, sulfure, lithargyrio, oleo & vlna. Locus scabiosus (inquit) contendus est, inde panno vel penicillo fricandus donec sanguis appareat: postremò vngento iam dicto calido inungendus, & loco mundo contineendus donec vnguentum decidat: hinc iterum vngues, sed absque fricatione, & iterum dum decidat loco mundo continebis. Canum scabies sanantur bubulo sanguine recenti, iterumque inarescat illito, & postero die abluto cinere lixiuio, Plinius. Pix liquida præstantissimum remedium est ad canum & iumentorum scabiem, Plinius. Dioscorides oleum lentiscinum & cedriam quoque commendat. Amurca scabiosis canibus auxiliatur, Theophrastus. Si tumor in aliqua parte oriatur, remedium est, alcaeam cum aqua tritam, miscere cum pasta (id est massa facinæ) & simul subigere manibus, ac iam ceræ instar tractabilem imponere: alij pannum ex cannabi imponunt, maxime cumino inspersum: alij eundem aqua madidum pilis circa tumorem prius rasis: Lac acidum quoque bene agiturum & impositum, doletem sedat, & reprimat tumorem: Item lini semen cum recenti sanguine coctum: Betula trita & applicata: Seneciones (id est silybrium alterum) cum aqua lardo recenti triti & appositæ, tumorem sanant, & sanum funditus extrahunt: & vlcus ac vulnus consolidant, Albertus. Si tumor absque vlcere aut vulnere fuerit, de osse sepis puluerem emplatri modo impone. Quod si etiam vesicæ (papulæ vel exanthemata) adfuerint, coques simul galbanum, styracem, medullam cerui, ceram, oleum, saleum amarum, (forte ammoniacum,) & mel: hoc pharmaco doctum & locos affectos canis per decem dies inunges. Tumori post vulnus factò medeberis, si furcillis arborum calefactis in aqua decoctis, locum laueris: dabis autem statim postea edendum butyrum cum melle, Tardius. Verrucas ita tolles: primum diligenter fricabis & purgabis, inde plinguedinem aliquam illines vt molliantur: deinde impones medicamentum instar emplatri ex puluere de cortice curcubitæ, & sale minuto cum oleo & aceto. Aut alcaea trita cum sinapi embammate mixtam, applicabis, vt erodatur: Postea decoctis in aceto folijs salicis cum scoria ferri (id est micis illis quæ inter fabricandum adsuerunt, vt Tardius exponit, cum hæc squama potius sit quam scoria dicenda) aridam verrucas colloitur. Idem aduersus elauos (cloux Gallice) remedium describit, quod componitur ex fumo aridum, cortice cucurbitæ, & pane hordeaceo: quibus simul crematis addatur puluis è plumbo, & affundatur aceturum, vt elauis perfriantur: Quos etiam postea prius abluere iubet, ac deinde præscriptum pharmacum emplatri instar imponere. Gignuntur aliquando in canibus ricini, vt pedes etiam & pulices, Plinius. Quidam nucibus Græcis (amygdalis amaris, Fronto, quas Columella etiam contra muscas commendat) in aqua vitis perungunt aures & inter digitos, quod muscæ, & ricini, & pulices (& pediculi, Fronto) soleant (si hoc vnguento non sis vsus) ea exulcerare, Varro. Aduersus pediculos staphisagræ contra inspergatur: vel totum corpus lauetur calido decocto radicum acetis consularum. Prodest & radix cedri, sed mandragoræ radix præfertur. Cauendum est interim ne quid de his medicamentis, vt præte venenosis, in os canis perueniat. Tardius abluentur decocto radicum ciperi, quod pediculos omnes extinguit, Blondus. Pulicose cani remedia sunt, cyminum tritum pari pondere cum veratro aqua q; mistum: seu cucumeris anguini succus: vel si hæc non sunt, verus amurca per totum corpus infusa, Columella. Pulices extingues ac perimes, aqua marina atque etiam maria perfundens canem, postea quæ inungens illum cypriino, cum elleboro, aqua, cymino, & vna immatura: aut ex radice syluestris cucumeris aqua distemperata: (Remedium simile contra alcarden, id est ricinos apud Rafin legimus.) Sed multò melius fuerit, amurca corpus insicere, quæ etiam scabiosis canibus auxiliabitur, Theophrastus. Tardius decocto staphisagræ, aut foliorum & fructuum cucumeris agrellis loca pulicosa lauare iubet: Albertus oleo vngi: sic recessuras publices, nec cito redituras. Canibus proprium ricini vitium est, qui inde etiam nomen cynoraistæ accepit, Aristoteles. Non infestari ricino locum amygdalis amaris illitum paulò ante dixi. Nemesianus oxelzo, inquit, scabiem canum. Vngere profuerit, tepido ne ostendere soli, Auribus & tineas cadenti pellere cultro, ricinos puto tinearum nomine intelligens. Canis qui habet alcarden (id est ricinos) abluatur cum aqua marina, aut aqua salsa, & deinde vngatur aceto vini & cymino, extinguentur alcarden, Rasis. Ferè per astatem sic muscis aures canum exulcerantur, sæpe vt totas amittant: quod ne fiat, amaris nucibus (amygdalis amaris, vt supra) contritis liniendæ sunt. Quod si vlcibus tam præoccupata fuerint, coctam picem liquidam suillo adipi vulnibus stillari conueniet: hoc eodem medicamine contracti ricini decidunt, Nam manu non sunt vellendi, ne vt ante prædixeram faciant vicera, Columella. Plura de ricinis vide in libro de Insectis, vbi etiam de cynomyia, id est musca cacina agemus. Amaris nucibus Græcis illita loca, à ricinis, muscis, aliisque vitis tuta esse, paulo supra dictum est. Chamæleonis succo ricinos canum necant, Plinius. Si apes aut vespæ, aut similia insecta canem pupugerint, remedio erit ruta vsta, & ex aqua imposita: Quod si punctura muscæ maioris, (vt crabronis) fuerit, aquam insuper tepidam adhibe, Tardius. Canes & alie pleræque & bestie impendentem pestem, cæli salubritatem præsentiant, Alianus. Si pestilentia ingruerit, vitandi contagij causa canes adhuc incolumes in aliam regionem transferantur. Experimento autem probatum est præseruari canem ab hac lue, si vel puluis ventriculi ciconiæ, vel eiusdem partis in aqua decoctum in os canis apertum infundatur, Blondus. Grætijs etiam in libro de venatione canum pestem describit, & primum esse ait ad custandam contagium, mutare cæliam: sin illud fieri non possit, secundum vt medicamentis vtatur: Sed varij motus, nec in omnibus vna potestas. Disce vices, & que tutela est proxima, tenta. Muli & canes apud Homerum libro 1. Iliados, ingruente peste primi insiciuntur: causam inquit Eustathius in commentarijs, & Cælius lib. 17. cap. 28. Heraclides Ponticus (inquit) putat iumentum peste insici primum, quia delecta in terram & prona in pastum, & vnde vnde in aëre trahant procliuus homine, cuius est surrectum corpus, & purius sublimi inspirato aëre, &c. Vide etiam in Mulo. n. c. Alexander Benedictus cauendum consilium ne canes & cati nostri tempore pestis extra domum vagentur: facile enim ab eis aërem pestilentem respirando haustum afferri.

Acontium (vossuurtz apud Rhætos occidit omne animal quod excæatur, vt lupos, vulpes, vrsos, canes, Incertus. Apocynum frutex est folio hederæ, molliore tamen, & minus longis viticulis, semine acuto, diuiso, lanuginoso, graui odore: canes & omnes quadrupedes necant in cibo datum, Plinius. Apud Dioscoridem apocyni alia nomina legimus, ab eodem effectu, nempe cynanchen, cynomoton, cynocramben, cynoctonon, cyna-
ricam, &

ricam, & caninam: & apud Paulum Æginetam cynoctonon, vt Marcellus Vergilius legit: nostra exemplaria, cynomoton habent, & rectè, cum apud Galenum quoque sic legatur. Cæterum cur cynocrambe, quasi canina brassica, item brassica rustica nominetur à quibusdam, non video nisi quod siliquis profert, similes fortè brassicæ siliquis: vel potius à similitudine brassicæ marinæ, cui similia habet folia, nempe hederaceæ: similiter etiam succo turgent, quamuis apocynon luteo, illa candido. Habent insuper ramulos similes, nem quales Dioscorides apocyno tribuit; longos & lentos: tales ipse in brassica marina, id est scaldanella vulgo dicta obseruauit. Plinius semen acutum, diuisum, & lanuginosum apocyno tribuit, Dioscorides περιωπτα λευκά, σπλην, σπλην, μέλανα. Marcellus transtulit, semine dura, exigua, nigraque: Ruellius, semine intus albo, duro, paruo: hic μέλανα vocem tanquam superfluum omisit, ille λευκά. Siliquæ ei (inquit Dioscorides) quales in fabis, digitales, folliculari specie: viticulæ paruæ: vt Ruellius vertit: longæ, vt Marcellus. Μικρόν enim & μακρόν facile permittantur: λευκώδεις, id est lentæ & vitiles: pro qua voce aliqui λευκώδεις legerunt, id est, scitidæ, quod admitti potest, cum δουδωδεις vox sequatur, idem ferè significans quod λευκώδεις. Apocyno (quod Matthiols depingit: ex Ægypto autem primum à Bellonio inuictum & demonstratum ab itor) procius congenerem ei herbam illam existimo quam aliqui ridiculo nomine Noli me tangere vocitant, eò quod vel leuiter attraxæ eius siliquæ iam maturæ mox distillant & semen eiaculantur, quod & cucumeris anguini fructus faciunt. Semina in siliquis durifera, & alba producta: succum luteum continent: non semel enim libros, quibus ramulos huius herbæ imposeram, hoc postea colore tinctorio inueni. Vim acrem & erodentem habet, vt sæpe gustando cognoui, Flos ei luteus acorniti instar cucullatus, Venenosam arbitratur etiam Hieron. Tragus, qui vltimum inter thymallos locum, sed perperam, ei attribuit. Et quamquam folijs Mercurialem vel atriplicem quodammodo referat, non ideo tamen nullum apocyni genus est: Nam & Dioscorides cyniæ herbæ (quam iridem cynocramben vocat) folia vel Mercurialis vel hederæ folijs comparat. Ego interim apocynon minus nostram hanc herbam appellabo, donec alius aliquid melius attulerit: nec admodum refert, cum nullus ferè in medicina eius sit vsus: caendi tamen gratia refert: nam & homini venenosum apocynon esse, quod Galenus ait, facile credo, cum lupos, vulpes & pantheras interimat, vt Dioscor. scribit, & vt Plinius quadrupedes omnes. Hoc obiter monebo Lectorem, aliam esse cynocramben apocynon dictam, ac procius venenosam, quam Dioscorides describit libro 4. cap. 79. Aliam vero cyniam, cui item cynocrambes cognomen, eodem libro cap. 184. Marcellus Vergilius testatur in vetustissimis Græcis & Latinis codicibus hoc caput non legi: præterea si nomen (inquit) solum expendatur, eadem apocyno est, de quo non multò ante hoc ipso volumine egit: si vires, Mercurialis esse merito credetur, præsertim jdem penitus verbis in hoc scriptore tractata: quæ enim de ea feruntur, semen eam secus folia habere, exiguum rotundumque: potam præterea alium soluerit, & olerum modo coctam, bilem & aquas corporis trahere: omnia paulo ante dictæ Mercurialis herbæ sunt. Sed nec Plinius, quod hæcenus deprehenderim, aut Theophrastus, de hac cynocrambe vsquam agunt: Inclinat ideo animus nobis, adulterinum scriptoris huius esse hoc caput, & alterius Mercurialis herbæ traditam ab aliquo sub hoc titulo historiam esse, Hæc Marcellus. Ego huic ab alio adiunctam, siue à Dioscoride primum descriptam, hanc cynocramben, sui generis herbam esse existimo, nempe Mercurialem syluestrem, quam ipsi ferè verbis, quibus communis Mercurialis, describiti nihil mirum est, quoniam & forma & viribus non aliter ab ea discrepet, quam solent agrellia ab vrbanijs. De nominibus equidem nemini contenderim: re ipsa vero Mercurialis genera duo syluestria cognosco: quorum vnum in syluis ferè nascitur, vgrius, & reptantibus pertransuersum radicalis, quod Leon. Fuchsius pro cynocrambe pinxit: maius alterum, & candidius, hirsutumque circa oppida & rudera passim emicat. Fœmina, quod sciam, in neutro syluestrium genere reperitur: vtrumque gemella semper feminam conceptacula inter folia gerit, vt rectè à Dioscoride Mercurialis syluestris mas cognominetur, & statim post vulgarem ac locis tantum cultis nascentem Mercurialem colloquetur, Matthæolus Ruellium reprehendit, qui hanc cynocramben atriplicem syluestrem esse putauerit, quam atriplex ista libro 2. post satiuam statim à Dioscoride commemorata sit. Qua quidem in re cum Matthæolo sentit: sed dissentio ab eodem, quod immerito Fuchsius notet, vt qui depinxerit apocynon à Dioscoridis descriptione profus alienum: cum Fuchsius non cynocramben apocynon, sed cynocramben cyniam depictam dederit. Periu sic forte Ruellio vt ita iudicaret herbæ odor: est enim genus quoddam atriplicis syluestris circa parietes interdum nascens, omnium foetidissimum: describitur autem apocynon quoque graueolens Dioscoridi βαρύσμου: quod tamen aliud est quàm foetidum, quamuis Galenus δουδεις dixerit. Idem Matthiols perperam Galeni verba de apocyno citat, quod maturandi vim habeat, cum apud Galenum simul & Æginetam diaphoretica, id est discutientis facultas non maturandi ei tribuatur, idque merito, quoniam (vt inquit Galenus) non instrenuè calefacit, non æquè tamen exiccat: huiusmodi enim discutienda sunt. Apud Æginetam non placet quod legitur, eam valde foetidam & calidam esse, absque siccandi tamen facultate: quam quidem Galenus ei non negauit, sed minorem quàm calefaciendi esse dixit. Discutiendæ tamen vim Mercurialis etiam habet: & haud scio an apocynon & cyniam Galenus alijq; secuti eum confunderit, cum alterius solum mentionem faciant. Hoc quidem Galeno frequens esse videtur, vt ex viribus plantarum à Dioscoride præsertim scriptis, de temperamento earum & qualitibus primis pronunciet, quod tamen per sæpe non sine errore fit, ne procius stirpes quasdam ignorasse existimetur. Epitharmus brassicæ syluestrem contra canis rabiosi morsum imponi satis esse tradit, melius si cum lasere & aceto acri: Necari quoque canes ea, si detur ex carne Plinius: sentit autem de apocyno.

Chamæleonis albi radix mixta cum polenta, vel (vt interpretes reddunt, in Græco tamen est copulatio conlunctio) cum aqua & oleo, canes, fues & mures occidit, Dioscorid. Chamæleonis candidi radicis succus, occidit canes tucesque in polenta: addita aqua & oleo, contrahit in se mures ac necat, nisi protinus aquam sorbeant, Plinius. Auicenna idem de herba Mezereon scribit, quæ chamælea Græcis est: quod de chamæleonte Dioscorides, vt linguarum imperiti sæpe vocabulorum similitudine decipiuntur, Blondus chamæleonem cardium variè appellat: (eodem lupos occidunt Romæ, Blondus.) Habetur etiam apud Dioscoridem inter chamæleonis albi nomenclaturas, carduus varius: Gaza in Theophrasto vernilaginem transfert, quoniam inter Dioscoridis nomenclaturas à quibusdam sic appellari chamæleonem nigrum legerat: ipse commune vtriq; nomen fecit. Hoc si nò aliquis miretur, cur soli albo chamæleonti canes aliasq; quadrupedes necandi venenū adferatur, cum nigrum longe perniciosiorem Galenus cæterique faciant: & inter illius quoq; nomenclaturas cynomazon (quasi maza cani obijcienda) habeatur, & cynoctonon propter grauitatem odoris, teste Plinio: nam apud Dioscoridem male scribitur cynoxyton: quo etiam iuencæ periret angine modo, quare à quibusdam vophonon vocatur, (Siponinus legitur &

legit buphanon) Plin. Vide plura in chameleontis animalis historia in a. Elleborus & squilla canes & leones plurimos belusque interficiunt, Rasis. Fabalupina seu marcellium (nimium conuulgo) datum in adipe necat canes, lupos, vulpes, vrsos, Arnoldus.

Zinziber caninum vel aquaticum, olus est quod interficit canes, folia habet saliginis similia, sed pallidiora (magis citrina) ramulos rubentes sapore zinziberis. Syluaticus ex Auicenna: descriptio ad persicariam vulgo dictam vel hydropiper Dioscoridis accedit. Rhododaphanes (recentiores oleandrum appellant) flos & folia, canes, asinos, mulos, & plerasque quadrupedes perimunt. Dioscorides & Auicenna. Idem facit elleborus albus apud Serapionem secundum Eben Mes. & Auicennam. Noces vomice etiam venenum sunt canibus. Pereunt canes nucis vomice veneno, nisi auricula vulneretur (vbi iam gestus & saltus mirros infanientium edunt) ita vt sanguis exeat, aut etiam amputetur pars: sic enim statim liberantur, vt quidam expertus chirurgus mihi retulit. Atque autem dimidiam nucem satis esse ad necandum canem, & illum omnino intra duas horas perituro: non vomere, sed mire latere, &c. Nux vomica, vt expertus sum, canes illico interficit. Cardanus Canes ab ortu periclitantur ex esu vnae apud Cabyriam in Achaia: item mulieres. Theophrastus Chrypsippus docet canes occidi, si aqua eis detur in qua decoctus fuerit asparagus, Plinius, Dioscorides, & Auicenna. Plumbi fumus canes occidit, Plinius libro 24. vt Aggregator citat. Venenati mellis malum (quo homo infectus fuerit) certum est per excrementa, ad canes etiam peruenire, similiter que torquent eos, Plinius. Circa Scytharum & Medorum dictam Thracia regionem, locus est viginti ferme stadiorum spatio, qui hordeum producit, quo homines vescuntur: equi vero & boues abstinent: imo sues etiam & canes excrementa hominum, qui mazam aut panem ex hordeo illo comedunt, auersantur, tanquam mortis periculo. Aristoteles in Mirabilibus. Si canis non cibi inopia, sed aliquo praeter naturam affectu in maciem inciderit, ter aut quater butyro abunde eum nutries: vnde nisi statim habitus fiat, signum est eum vermes sub lingua alere: illos igitur acu extrahes: Quod si nec sic quidem corpulentior fiat, incurabilem & breui periturum existimato, Albertus. Sunt qui fascinois etiam papulatum emaciant credant, vt proxime dicam. Si ex pigro ignauoque agitem & velocem reddere cupis, pane auenaceo accurate cocto fermentatoque subinde pascere, Albertus. Gracius quidem etiam veterino quandoque laborate canes auctor est.

De rabie canum, ijsque omnibus quae circa eam considerari possunt: & quomodo in canibus curari debeant, & quae auxilia sint homini aduersus mortum canis tum rabiosi tum non rabiosi, infra differam cap. 6. Blondus dicitur quaedam de fascino, quae ipsius omnino verbis proponam, non quod probem, sed ne quid omittam. Canis (inquit) vt & infantulus, frequenter inficitur fascino, ita vt deueniat ad extremam maciem. Quorundam enim hominum oculi, adeo ligant, vt quem ligauerint non patiuntur liberum esse, quinimod nec mentis impotentem. Fascinum autem dicimus esse genus incantationis, vt patet apud Virgil. Nescio quis teneros oculos vobis fascino agnos. Morbus autem is oritur e spiritu fascinois. Sed fascino est ingressus per oculos fascino ad ipsum cor vsque. Propterea cauendum est ne catulus percipiat ab inuidis hominibus donec adoleuerit. Quoniam haec est maxima conseruatio salutis eius: qui remotis quae inficiunt, saluberrimus seruetur. Plerique autem alij ex corallio baccatum monile circumdant collo. Quidam & sacris herbis praetegunt, & ciungunt frontem bacchate. Horum tamen vltus est minus proficiuus. Conclusio verum prohibet fascino, velut lamento ignis. Haec Blondus. Lippitudini vel lachrymis canis medeberis, si aspergas aquam tepidam, & mox farinam cum albumine oui cataplasmati modo adhaeas, Tardius. Ad albuginem oculorum canis, os sepius crematum tritumque mane & vespere adhibeto. Si vero inueterata albugo fuerit, ilines medicamen compositum, pari portione croci, feilis bubuli, succi feniculi & mellis, Tardius Ranunculum viridem alunt in os canis iniectum, murem reddere, vnde in Ecclesiastico dicitur, Xenia & dona exicare oculos iudicium, & quasi mutus in ore canis auerit correctiones eorum, Vincentius Belluacensis adde hanc anam ab hoc effectu mutam dici quod voce canem priuet, sed auctore nullo se munit. Ad surditatem, quae deprehendatur ex pigritie canis & tarditate, & omni alacritate amissa, oleum rosaceum vino mero permixtum, ter die auribus immittes, Tardius. In flatis vel tumidis auribus remedium praestant cortices granatorum oxelzo incocti, quod auribus instillabis, Idem. Vultus post tumorem apprensus, aceto lauabis, & mox insperges spongiam tritam, Tardius. Vermes etiam in auribus occides, spongia trita albo oui excepta & cataplasmati instar applicata, Idem. Cynicus spasmus, id est canina conuulsio in homine appellatur, oris praeter naturam distentio, ita vt canis irati instar ringi videatur, quod ferè fit musculi ab altera parte remissi, Celsus oris distentionem, Auicenna torturam faciei vocauit. Si calor nimis palatum canis inuasit, butyrum melli commixtum in cibo dabis, Tardius. Eandem partem si durities aliqua vel cancer infederit, salem & myrrham teres, ac miscbis aceto, vt locum affectum perfrices, Tardius.

Anginam barbari squinantiam vocant, corrupto vocabulo à Graeco synanche vel cynanche. Κύνανθη morbus est canum καὶ ἀνθρώπων πνεύματος, Varinus: lege ἀνθρώπων πνεύματος ex Helychio, id est hominum suffocatio. Quidam cynanchen interpretantur morbum faucium, à canibus quos infestat. Cynanche est praefocatio nocturna, humore crasso & renace ad bronchum, id est arteriam delapso, maxime in pueris, Pollax: qui anchonen etiam (αἰγυλίαν) purulentum abscessum inter epiglottidem & linguae radicem interpretatur. Synanche (vt ait Patufanias citat. e Hermolao Barbaro) musculis qui sunt in trita fauces, inflammationis oritur: sicut ijs qui extra. parafynanche. Ad eundem modum cynanche fit, cum musculi gutturis interiores accenduntur: paracynanche, cum exteriores. Galenus tamen libro 4. de locis affectis cap. 5. & Prognost. 3. comment. 20. hoc discrimen reprehendit. Celsus aliter, tria enim facit anginæ genera: Synanchen, vt synanchen (ὡς συνάνη χύλι) parafynanchen. In primo nec tumor nec rubor comparat vllus, sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra soluantur. In secundo lingua faucesque cum tumore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultusque est. Illa communia sunt, æger non cibum deuorare, non portionem potest, spiritus eius includitur. In tertio, quod leuius est, tumor tantum & rubor est, cætera non sequuntur. Hippocrates & alij veteres, omnia mala quae in gutture & faucibus accidunt, quas quidem spirandi comitantur difficultas, anginæ nomine appellant. Cynanche, id est angina intermit canes, Aristoteles, Pollax: Albertus addit intra secundum, aut tertium, aut quartum diem. Ego innumeros vidi canes angina affectos, quorum nullus euasit, Aug. Niphus. Quid dicam ruffis, quid mæsti damna veteri? Gracius de canibus. Tuffis clamosa, id est canina, Syluaticus, Tuffis canum venationem, & custodiam indigentem tacturint te maxime impedit. Ideo vt pastores oui tuffient per nares infundere

infundere consueuerunt, ita & cani iniicies, vini cyathi duos siue paulo minus, in quo dulces amygdalæ contusæ, ac non d. fuerint solutæ, Blond. Tardius pulegium maius in oleo, melle & vino coctum, cani deglutendum offer. Anabelicus difficultas cani ingruit ab aere crasso: quam obrem in aërem puriorem ducendus est: & nisi aere mutato caretur, aures eius ferro perforentur, vt spiratio lenior fiat, Blondus.

Caninus appetitus dicitur apud Galenum De locis affectis, vbi canum more, aut nil omnino, aut prauis affectibus cibum mulieribus secundo aut tertio post conceptum mensis. Sic grammatici quidam in Dictionarijs suis falso docent, & simul Galeno iniuriam faciunt. Nam ille De locis affectis libro 5. cap. 5. inter affectos oris ventriculi sic scribit: Constat quod etiam citra vocata mulieribus accidit, vbi hæc particula affecta est. Quæ enim aut canum more, aut nihil omnino, aut malos cibos appetunt, ijs appetentis instrumentum læsum esse certum est, id vero os ventriculi esse demonstratum iam est, Hæc Galenus. Et licet inde citato sine malaciam, aliquando à canino appetitu nihil differre iudicari possit, sæpe tamen ab eo differt: & mulieribus solum accidit, circa tertium gestationis mensis præcipue (vt Galenus scribit libro 1. cap. 7. de Sympt. causis.) quod non possit tum scetus, vt potest imbecillus, quicquid ad vterum alimentum ratione fetur absumere. Sed de hoc affectu in Pica aue plura. Cæterum κνωσθης δρεξις, vel κνωσθης δρεξις, omnibus & variis ob causas accidit. In Graeco ex textu Galeni De locis aff. verbis Graecis, Οσας δδ δρεξις κνωσθης, η μηδδ δλος δρεξις, η μοχθητων ιδεσμετων δρεξις γληνται, ταυτα παντα τδδ δρεξις δρεξις παθηματα τδδ εστιν, &c. Ego sic legimus, Οσας δδ, vt referatur ad παθηματα, & δρεξις: in masculino genere vbi que, quoniam non ad mulieres solum pertinent isti affectus, sed quoslibet homines: δρεξις certe legi nulla construendi sermo ratio paritur. Est igitur secundum Græcos medicos canina appetentia, contrarium amissioni appetitus malum. Qui enim sic laborant, plures appetunt cibos & ingerunt: quorum deinde multitudine grauitati, & assumptos cibos citra noxam ferre haud potentes, ad vomitum diuertunt. Postea rursus cibo se expletentes, denuo ad vomitum reuertuntur, quemadmodum canes: vnde etiam malum hoc appellationem accepit, Aëtius lib. 9. cap. 21. Plura vide apud medicos. De bulimo in Boue dixi, capitis 8. patre. Caninum appetitum à bulimo scite distinguit Cælius Rhod. initio libri 26. cum prius 25. 9. confudisset. In Hippocratis Aphorismum libro 2. Famem vini potio soluit, Galenus non quamlibet famem, sed caninam siue caninum appetitum intelligit: qua de re pluribus tractat Cælius 25. 9. Sunt qui caninum prandium ad caninam appetitionem contra Gellium putent referendum, Cælius. Laphygnus dicitur eruditè canum & suum inexplibilis vorandi auiditas, inclinatio vocabulo à verbo λαπω ηδδ λαπαξω, η λαφύσσα id est sorbeo & deuoro, pro quo Itali quidam Slapare dicunt, Idem. Si quod os gulæ canis impactum fuerit, natum apprehende & collum versus aliquantulum deprime: & oleum faucibus infunde vt excites tuffim: tuffiendo enim os sæpe excutitur: Aut oleum aqua tepida infusum palatum immitte in gulam canis, vt remollito laxatoque loco os cedat, Tardius. Si hirudines adhæreant gulæ canis, accipe quinque muscas illius generis quæ per aestatem ante equorum capita volitant (Guliracines vocant) ex his crematis nidorem canis ore excipiat, & hirudines cadent, Tardius. Alui in cane obstructæ remedia iam superius proposui. Vomitiones canis monstrasse homini videtur, Plinius. Canes cum morbo laborant, herba (al. as herba) ingesta euomunt, atque ita purgantur, Aristot. De canaria herba vide in n. a. Cum redundantia canis vexatur, herbam in maceris nascentem nouit, qua comesta, omne id, quo affligitur, cum multa pituita & bile euomit, sibi que hæc vomitio salutem affert, sine vllius medici opera, quo ad expellendam bilem nihil ei opus est: rabiem hæc nisi tollatur, facit, Aelianus: Et rursus alibi, Cum autem vitruque ventrem exhaurire habent necesse, herbam dicuntur quandam comesse, cuius vi partim euomendo, partim deicienda alio superfluentes cibos eieciunt. Vnde Aegyptios alios purgare didicisse ferunt. Si canes parcius neque crassis alimentis nutrias, non adargentur ad vomitum, Blondus. Si stomachus debilis fuerit, & cruditate ac vomitu laborarit, ossa bouis in aceto cocta rodenda obijces, Tardius. Ventrem fluentem sicut caseus vetus ac durus in cibo, item palumbes cocta & aspersa aceto, Tardius. Ad tormina ventris proderit cani, si coopertum igni admoueris: & gulæ eius infereris autum tritum oleo calido mixtum Tardius. Ventris tormina cum frigidis ex caulis oriuntur, calidis insculis, & potibus piperatis vincuntur, oleis etiam vel aliquo pinguibus oblati. Foris inscus autem laudamus quodque linimentum calidæ virtutis, vt est oleum lillacium, rutaceum, nardinum, & laurinum, ceratum dialtheæ, Marciaton, vel Agrippæ, & cineratis pannis dum circumuoluitur curari poteris in frigidis affectibus: Tum etiam si per os euomeris succum e ventriculo, curatur, neglectis prælidij omnibus. Vana itaque erunt præfidia si virtus valida fuerit ad expellendum nocua Blondus.

Canes cum lumbricibus infestantur, herbam triticum comedunt, Aristot. segetem herbescentem depast lumbricos expellunt, Aelianus. Podagra in canibus quanquam difficilis, non tamen incurabilis est. Pollux ex Aristotele. Perraro ex ea conualecunt, Aelianus. Lumbricos in ventre canis occides hoc medicamine, semen abinthij, cornu cerui, & lumbricos, arida tere & misce butyro aut melli, Tardius. Cani sanguinem per vrinam reddenti, remedium est, coriandrum in lacte & aqua coctum cum pauco oleo, & duabus libris lenticolæ, & quadraginta granis piperis contritis, quæ omnia commixta vt edat curabis, Tardius. Aut incuruata, si qua est tutela podagre, Gracius de canibus. Podagra canum pedes extorsum incuruat, Albertus. Augustinus Niphus canes duos podagricos se curasse scribit, nunquam tamen efficere potuisse quo minus post vnum aut ad plurimum duos cursus claudicaret, Podagra (Albertus addit calida) tentari pauci euadere possunt, Aristot.

Cum plantæ pedum canis ob terræ calorem feruidiores aut vltæ sunt, cinerem lixiuum (cendre peffee) melli mixtum superilligabis. Plantas aut coxas propter laborem tumidas, exelzo tepido inunge. Si pellis aut vngues a pede separentur, farinam aquæ mixtam insuper deligato: Aut cortices mali punici & salem conterito, & cum aceto feruefacto in olla, cui canis pedes immittes quàm ferre poterit calidissime: Aut gallas cum chalcantho contere ac misce aceto, eoque tepido medicamento canis pedes lauat, Tardius: Hi ferè canum morbi sunt, quos à scriptorib. memoratos inuenio; quanquam & alij plures eis contingere possunt. Nam vt (Gracius inquit) Mille tenent pestes, curaque potentia maior. Morbi latentes praeter iam dictos, sola ignis calefactio & graminis esu curantur, Albertus. Reliqua canum vitia, sicut in cæteris animalibus præcepimus, curanda sunt, Columella. In Geoponicis Graecis libro 19. cap. 3. vbi de morbis canum tractatio definit, adiectum est: Κρότωνες η ηδδ τδδ δδδ δρεξις κνωσθης δρεξις, η μοχθητων ιδεσμετων δρεξις γληνται, η μοχθητων ιδεσμετων δρεξις γληνται. Cornarius pro κνωσθης, id est pecorum, legit κνωσθης, id est canum, & ita reddidit: Ricinos & alios morbos canum, corpus peius affectum habentium, curabunt ea quæ ad oues sunt relata: Andreas à Lacuna maluit vertere, Ricinos aliosque morbos pecorum, quæ infestantur a grins aut difficilior, &c. Ego cum Cornario senserim, κνωσθης, id est canum

humano legendum esse. *Ανταδης* vero quamvis plerumque significet id quod natiuo quodam robore praeditum...

Canem detenturum ne fugiat, butyro a capite vsque ad caudam illinis, lingendumque butyrum dabis, aut humida aiun sine a capite vsque ad caudam eum menturabis...

D.

Canis ceteras rationis expertes animantes cum aliis dotibus excellit, tum quod homines a quibus alitur possitimum, amet, agnoscat, hisque seruiat...

Quibus

Quibus frontes quadrata est, & pro faciei portione med. ocris, magnanimit, ob similitudinem Leonis. At quibus curvata ac veluti nubili. (συνεφής) periacaces ac duri, αυζαδες, à tantina forma: contra quibus serena & expor...

E.

Canum, sicut ait Cicero, tam fida custodia, tamque amans dominorum adulatio, tantumque odium sui externos, & tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium, tanta alacritas in venando, quid significat aliud...

qui primi lasciuierint, Blondus. Catulo enim caudas post diem quadragesimum, quam sint editi, sic castrare conuenit: neruus est, qui per articulos spinæ prorepat, usque ad vitimam partem caudæ: is mordicus comprehensus, & aliquatenus eductus abrumptur: quo facto neq; in longitudinem cauda factum capit incrementum, & (vt plurimi pastores affirmant) rabies arceat letifer morbus huius generi, Columella. Equis & canibus curatorem illos præfecit Cyrus, quos existimabat reddituos hæc pecora ad vsum suum quam optima, Xenophon. Canis simum cum vrina putidissima misceatur, & funditur circa plantas aut femina, quæ a pecore tangi nolis, Democritus in Geopon. Fera omnia animalia cicurantur, si statim vbi nata sunt lacte humano lactentur à muliere, aut quod facilius est, canino. Sic etenim felles discunt amare dominum, nec secus ac canes blandiri illi atque eum comitari, Cardanus. Ex canino fimo gluten quoddam faciunt, qui profitentur artem coriariam, ad glutinandas pelles, Blondus. Canum intestina si murrurauerint pluuiam significat. Canis volutans in terram venti magnitudinem significat: in dextram coxam procumbens, tempestatem arguit, Incertus 17.

F.

Quid loquar de canibus, quos iuuenes ac plagues, & potissimum cum fuerint castrati, apud quasdam gentes frequentissime mandunt, cum multi sint qui pantheris vescantur? Galenus libro 3. de aliment. facult. Canum & vulpium carnem nunquam equidem gustauit, nec sanè gustare vnquam sui adactus, neque in Asia, neque in Græcia, neque in Italia: aiunt tamen hanc quoque mandi: coniectare tamen possum vim ei inesse carni leporem similem. Nam canis, & vulpes, vt summam dicam, temperamento sunt sicco, Galenus de attenuante vitæ. Plura de cane dicit cogunt prisorum mores: Catulos lactentes aded puros existimabant ad cibum, vt etiam 20 placandis numinibus hostiarum vice vterentur his. Genito mane catulo res diuina fit, & in conis edum etiam num ponitur catulina: Adijciatibus quidem epulis celebrem fuisse, Plauti fabulæ indicio sunt, Plinius. Catulicam carnem estrauisse, hoc est, comedisse Romanos Plautus in Saturionem refert, Festus. Petrus Martyr Oceanicæ decadis primæ libro 3. insulam quandam in nouo orbe esse scribit, in qua canes non latrabiles, aspectu fœdissimi, hædorum instar comedantur. Tartari equos & canes comedunt, Paul. Venetus. In regione Tartariæ Ibsifibur dicta canibus vescuntur, Sciltbergerus Monacensis libro 3. de suis peregrinationibus. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem generatiuam in corporibus bilis atræ: pelores earum lupinæ & caninæ, Rasis. Corsicæ insulæ accolæ cum catulis paruis non solum cicuribus sed etiam agrestibus vescuntur, iracundi sunt, crudelēs, infidi, audaces, prompti, agiles, robusti. Talis enim est natura canum, Cardanus. Constat in Cozumella & Lucatana atque alijs insulis, canes altilles haberi ad vescendum: quos latratum vllum edere negant, 30 Scalliger. Cynamolg Indicæ populi canes mulgent & lacte vescuntur, vt infra dicemus in Canibus diuersis. Adhuc non videntem catellum si edas, nullum senties dolorem, Sextus.

G.

Præcordia vocamus vno nomine extra in homine, quorum in dolore cuiuscunque partis, si catulus lactens admoueat, apprimaturque his partibus transire in eum morbus dicitur, idque exenterato persusoque vino deprehendi, vitio viscere illo quod doluerit hominis, & obrui tales religio est. Hi quoque quos Melicæos vocamus, stomachi dolorem sedant applicati sapienter: Transire que morbos ægritudine eorum intelligitur, plerumque & morte, Plinius. Plinio subscribit Serenus capite de præcordijs sanandis, inquit, Quin etiam catulum lactentem apponere membris Conuenit, omne malum transcurrere fertur in illum, Cui tamen extincto munus debetur humandi, Humanos quia contactus mala tanta sequuntur. Et inunctus vicium ducit de coniuge coniunx. Idem remedium Marcellus Empiricus ex Plinio, vt videtur, descripsit, cap. 21. Et Plinius ipse rursus alibi, Sunt occulti (inquit) interaneorum morbi, de quibus mirum proditur: si catuli priusquam videant applicentur triduo stomacho maxime ac pectori, & ex ore ægri lactem accipiant, transire vim morbi, postremo exanimari, dissectisque palam fieri ægri causas. Mori, & humari debere eos obrutos terra. Catulus vel columbus viuus dissectus per spinam supra caput mulieris melancholicæ vel desipientis impositus, inuat, Amatus. Spleni dolenti quidam inclum fistulamque catulum imponunt, Sextus. Idem aduersus omnem dolorem remedium describit, si quis nondum videntem catulam edat. Ad comitales: catulus lactens sumptus abscisso capite pedibusq; ex vino & myrrha, Plin. Ad lienosos cum præduro tumore: Venatorij canis catulam aridum tritum modico cardo adiecto ieiuno exhibe, Galen. Eupor 2. 40. Mulier quæ aliquando prægnans fuit & postea steriloscit, interitum dum curatur edat catulos coctos & polypum in vino dulci coctum, Hippocrates. Aduersus rabiem, necantur catuli statim in aqua, ad sexum eius qui momorderit, vt iecur crudum deuoretur ex ijs, Plinius. Contra malidam humidam equo infunditur, per os, pitana ex aucna percolata, cui incoctus sit *uon uerit* bene purgatus & depilatus: sin minus, gallina, *agus*, Hierocles. Mulier cui stomachus vteri non rectus fuerit, sed vel retro vel in latus auersus, &c. vnde menses non recte perfluunt, nec concipit, edat catulos pingues percoctos & polypum in vino dulcissimo coctum & de iusculo bibat, Hippocrates in libro de sterilibus. Aqua ex catulis destillata prohibet renasci pilos, And. Furnertus. In Leonelli Fauentini libro de curandis morbis, capite de paralyti, vngenti catullis, vt vocat, descriptionem istam reperio: Catelli subrusti exenterati in aqua decoquantur donec ossa separentur, & in superficie prorsus nuda appareant: deinde refrigerato vase in quo bullierunt, quod liguatum est (intelligo piague supernatans) colligi debet, & inde inungi spina dorsi, & membra resoluta. Catulos viuos in oleo decoxit vt equo suo arthritico mederetur, sed & homini vtilissimum expertus est Alysius. Cl-barium in Antidotario virili vnguentum chinarium (ex cynarijs) à catulo canis dictum, Syluaticus. Vermiculus (sub lingua scilicet) canis rabidi in collo suspensus, sanat mortuum à cane rabido, Sextus. Aliqui mortis à cane rabido vt à pauore aquæ tuerentur, vermem à cadauere canino adalligauere, Plinius. Sanguinis ricini equali cani, psilothrum est Plinius: Alij ipsum canis sanguinem psilothrum faciunt. Canis cinere ex oleo illito supercilia nigrescunt, Plinius. Aduersus vrinæ incontinentiam Magi verrini genitalis cinere potio ex vino dulci, demonstrant vrinam facere in canis cubili, ac verba adijcere, ne ipse vrinam faciat vt canis in suo cubili, Plinius. Destillationes sedat canina cutis cuilibet digito circumdata, Plinius. Corrigio canino (alibi etiam in 70 genere

genere neutro velut) rudi nec vnquam vincto, quilibet digito in quavis manu ligatus, remedium destillationibus naribus præstat, Marcellus. Corrigiam caninam ter collo circumdatam remedio esse tradunt aduersus anginam, Plinius: mire anginam releuat, Marcellus. Ad capitis dolorem pluribus semperque prodest, hinc sunt dæus orbis inuentæ officulum per aurem cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, Plin. Corrigiam nam medius cingatur qui dolebit ventrem, statim remediabitur, Marcellus. Podagricis multis profuit *ap* pus (id est ita vt tangatur cutis) in duplici calceo pellem caninam habere, Ser. bonius. Neruosa caro canis pro aduersus canis morbum laudatur, Blondus: Aesculapius sicum adijcit: Ego non neruosa, sed rabiosi canis caro legere malim. Salluntur carnes canum qui rabidi fuerunt, mortis à cane rabido in cibo danda, Plin. Paganogoras pro epilepticis celebrat carnem catulorum: Cæl. Aurelianus. Caninus sanguis commode ab his bibitur, quos efferata in rabiem bestia momorderit: contra epotum toxicum auxilio est, Dioscorides. Sanguine canis contra toxica nihil præstantius putatur, Plinius. Sanguis canis nigri illitus (reperitur Plinio) omnibus partibus domus in qua est maleficium, tollit, Author obscurus. Dioscorides Parabulum libro 2. sanguinem catuli canis oxycrato potum, ictericis & hydroticis vtilem facit. Contra toxica, Sanguis poterit prodesse caninus, Serenus. Totminosi sanguinem canis bibant, mire sanantur, Sextus: Alij ex Aesculapio hæc verba citantes, timentes legunt: & Blondus etiam tremori conferre haustum sanguinem caninum scribit. Scabiem curat sine canina sanguis caninus, Plinius. Aiacenna Galenum citat qui scripsit sanguinem canis pilos emolles renates perhibere: Plinius non canis, sed ricini cani euulsi sanguinem psilothrum esse meminit. Canino sanguine parte tero mus aspersi, ab omni purgantur maleficio, Arnoldus. Sanguis canis ad orthopneam equi Ablytus, Contra dæum cum oleo vetere & succo absinthij auribus (moderate, Sextus) instillata, quacunq; ex canis eximias cures, 20 miro modo reparare creditur, Marcellus & Sextus. Canis adeps cum absinthio & oleo vetere grauatissimum aditum sedat, Plinius. Canis adeps podagram & aurium dolorem sanat, Aesculapius. Lentes tollit canis adeps canino, Plin. Caninum adipem cum alumine scisso fabæ magnitudine, ad vrinæ incontinentiam prodest tradunt, Plin. nisi quis potius ad hydrocelicos referat: non satis distincte enim de his vitijs eo in le. co agit Plin. Sed magis ad vrinam cum Marcellus quoq; sic scribat, Vrnam continet lac caninum, & adeps eius cum alumine datæ, ita ut sit fabæ magnitudine globulus qui datur.

Medullam canis ex vino vetere sabige, & emplastri modo impone condylomatis, potenter ex sanant, Marcellus. Pilos caninos panno adalligant capitis doloribus, Plinius. Quidam vt tuerentur à pæro, eade modo mortu canis rabidi, pilos de cauda canis combustos insuere vulnere, Plinius. Pili canis in vulnerebus quæ in homini inflexerit, applicati, & sanguinem compescunt, & vulnus defendunt quo minus vlcus subdum 30 bent autem mox ab inflato vulnere adhiberi, Blond. Pilus ex toto nigri canis adalligatus epilepticis iuuat, stant in. de incantatione. Ombus fractis medetur caninum cerebrum linreolo illito superpositis ita ut subinde suffundantur ferè quatuordecim diebus, solidat, Plinius. Infandum dicitur curæ præcui atque cæcis. Sed fortuna potens omen conuertat in hostes, Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore. Conuocant cerebrum blandi canis addere fractis, Linteæ deinde superque inductu neccere lanas, Sapius & Luccos, ut spargere pinguis oliui. Bis septem credunt reualecere cuncta diebus, Serenus. Idem remedium apud Serenatum legitur, qui addit, Fractura autem debet solida alligatione vti. Glaucomata dicunt magi cerebro oculi septem dierum emendari, specillo dimisso in dextram partem, si dexter oculus curetur: in sinistram, si sinister, Plinius. Caluaria canis finditur, & si dexter oculus laborat, in dexteriore partem specilla demittitur: sin sinister, sinistram, Sextus. Marcellus glaucomata efficacissimè detergi scribit, si catello dierum 40 p em, caput videnti diffundatur, & de dextra parte cerebri oculus dexter, de sinistra sinister, inuncto illic specillo inungatur.

Summa vis in canini capitis cinere: excrecentia omnia spodij vice erodit ac per sanat, Plinius. In vltibus genitalium spodij vim superat, Marcellus. Canis non rabidi caput combustum, & idem cinis in cano vulnere aspersus, sanat, Plinius. Caput canis à fronte superius combustum tritum, si superfundatur oleo, taceum, & accurate teratur, fiatque emplastrum ex eo super vlcera capitis, desiccata ea, Rasis. Albertus Galenus citat, quod caput canis combustum, oleo insulum, & sepo canis eiusdem, desiccata vlcera capitis & t. b. citat, Albertus ex Rasi. Ambustus canini capitis cinis medetur, Plinius. Cani vulnere canis afficitur, cinem capitis canis vulnere sparses: aut sal tenuis torrefactus cum pice liquida imponatur. Capitis cinis cinis à cane rabido mortos per sanat, Sextus: vel caput vltum tritum que, Aesculapius. Sed certiora super eodem remedio 50 Plinij verba sunt, In canis rabidi mortu (inquit) tuetur à pauore aquæ capitis canini cinis illitus vulnere: Operteret autem comburi omnia eodem modo, vt semel dicamus, in vase fictili nouo argilla circumlito, æque in furnum indito: Idem & in potione proficit: Quidam ob id edendum dederunt. Vpupæ cor in lateris doctibus laudatur, & cochlearum cinis in pitana decoctarum quæ & per se illinuntur: canis rabiosi caluarie cinis portioni inspergitur, Plinius. Medetur testibus farina ex ossibus canini capitis sine carne tuis, Plinius. Caluaria canis trita & imposita, tumores testiculorum mire sanat, Sextus. Testis testium vlcibus & manantibus uulnibus & humidis vlcibus iniperfus, eum cum aceto adpositus, aded prodest vt spodium & vtilitates eius, in hisce curationibus vincat, Marcellus. Sedis vitijs efficacissimus est canini capitis cinis, Plinius. Ficus qui in ano nascuntur, aspersus sanat, & rhagades & omnem spurcitiæ, Sextus. Rhagades aspersus adiungit, Marcellus. Si 60 pili in caudis eorum desistant, capitis canini cinerem, loco prius butyro inuncto, insperges, Pelagonius. Reduuias & quæ in digitis nascuntur pterygia, tollunt canini capitis cinis aut vulus decoctæ in oleo, super illito butyro ouillo cum melle, Plinius. Idem cinis appositus pterygia quæ nascuntur in digitis, vrit, & cicatrises tollit, Sextus. Omne iumentum (xviii) morbo aut peste afflicto, si caput caninum vratur & fumum reddat lub capite eius, leuatur, Ablytus. In multo medetur morbo regio, Plinius. Rabidi canis caput contusum & commixtum cum vino, potatum mire sanat morbum regium, Sextus. Dentium doloribus, vt magi narrant, medetur canum qui rabiem præferunt, caput crematorum cinis sine carnibus, instillatus ex oleo Cyprio (lege cyprino) per aurem cuius e parte doleant, Plinius. Hemicanthj dolorem & refrigerationem sanantia: Canis mortui capitis officula sublara ad hemicanthium appende. Et si dextera pars dolet, adijce os sinistrum: si verò sinistrum, 70 dextrum, Idem. Aliud, canis caput comburit, & cinerem eius cum aceto sufficienti excipe, Idem. Cinis canini

capitis ad vlcus in dorso vel latere equi, Hippocr. cap. 26. Sordes aurium canis cum vino mixta, statim inebriant, Albertus ex Rasi. Apud ipsum tamen Rasi legimus, Si vinum in quo infusi fuerint alcardea, id est ricini propines alicui, inebriabit. Sordes aurium canis, si eis peruncta licinia (elychnia nimirum) de gossipio nouo in crucibulo (vase testaceo) viridi extendantur cum zambar (oleo Albertus) puro, ijs accensis, capita presentium canina (caena, Albertus) videbuntur, Rasis. Magorum quidam ricinum ex aure sinistra canis omnes dolores sedare adalligatum tradunt, &c. Vide in Ricino. Caninus dens sinister maximus, circumscissificato eo qui doleat, medetur, Plinius. Colluunt dentes dolentes caninis dentibus decoctis in vino ad dimidias partes, Plinius. Cinis eorum pueros tardè dentientes adiuvat cum melle: fit eodem modo & dentificum, Plinius. Dens canis combustus & cum melle tritus, gingiuas reprimat, vt dentes sine dolore crescant, Sextus. Dens inde contactus cito emittitur, Aesculap. Puluis dentium canis, dolores dentium & gingiuas curat, Aesculap. Ad dentium dolores & frigiditate, suffro canis mortui dentem, ita vt fumus inde progressus ore excipiat: post verò ipsum dentem vltim & modico aceto tritum, calidum ore retinendum præbe & dolore liber erit. Aëtius 8. 28. Dentem canis accipito, & in ignem conijce, suffitumque facto: vt enim iste crematur, ita dentes confirmat, Galen. Eup. 2. 12. Ad dentes dolentes, misticificat dens caninus vltus & tritus, deinde cum aceto coctus & ore retentus Archigenes apud Galenum. Si infantium gingiuæ canis dente conterantur (affricentur) citius euocantur dentes lupi nōdente (quam si lupino dente perficarentur, vt ego interpreto.) Blondus. Dentem canis combure, & cinerem eius in vini hemina decoque, & ex eo gargarizet cui dentes doient, sanabitur, Sextus. Dens canis combustus & tritus impositus, gingiuas (aliàs tumorem gingiuarum) sanat, Sextus. Idem cicatricem oculorum extenuat, Aesculapius: Blondus puluere dentium canis contacta cicatricem (simpliciter) signa, pelli scribit, in quo enim et ralle puto, vt in permultis etiam alijs, quod veterum verba attinet: de re ipsa enim non disputo, quamquam & hoc ridiculum est cicatricem solo contactu tolli. Molares dentes canis rabiosi qui momordit hominem, in corio alligati brachio, canis rabiosi morsum amoluntur, Serapio citante Syloatico, vide supra in c. circa finem. Canis nigri dentem longissimum in quartannis adalligari iubent, Plinius. Dentes canini suspensi supra ictericum, conferunt, Rasis. Canis lingua lambendo & sua & aliena tum vlcera tum vulnera curat, supra dixi capite 3. Vuluus si simplex & paruum fuerit, canis lingua lambendo, & natali saluæ succo emendat, Blondus. Vermes qui sub lingua rabidi canis inueniuntur, excisos & circum arborem sterilem ter latos & datos, qui ab eo mortus fuerit, sanabitur, Sext. Est illius saluæ sub lingua rabiosi canis, qui datus in potu fieri hydrophobos non patitur, Plin. Canis rabidi id quod sub lingua habet acceptum & potatum cum aqua calida, vel ex vino, misticificat nat hydrophobos Sextus: lege hydrophobos ex Plinio: quos non sanat, sed tales fieri prohibet.

Si sumas de coagulo catuli parui & consicias cum vino, dissoluit colicam solutione leui, & alleuatur æger eadem hora qua bibent, Rasis. Vomitus canum illius ventri, aquam trahere promittitur, Plinius. Vomitur canis hydrophobicus super ventrem pone, statim incipit per feces aquam emittere, Sextus. Aduersus aquæ metum multò vtilissime iecur eius, qui in rabie momorderit, datur, si possit fieri, crudum mandendum: si minus quoquo modo coctum, aut tus in ceteris carnibus. Plura vide infra circa finem remedium ad morsos à cane rabido, vbi de metu aquæ. Maculas in facie, œsypum cum melle Corsico, quod asperitum habetur, extenuat: item scobem cutis in facie cum rosaceo impositum vellere: Quidam & butyrum addunt. Si vero vitiligines sint, fel caninum prius ac compunctas, Plinius. Marcellus Empiricus idem remedium describit, sed variat in quibusdam, proinde verba eius apponam: Oesypum (inquit) cum melle Corsicano tritum & appositum, abolet de facie omnes maculas, quidam & butyrum addunt. Si vero & vituli simus & fel caninum misceantur, medicamentum vtilius erit, ita vt pariter temperata omnia decoquantur, Hæc Marcellus. Quod autem vituli simus etiam ætates & discolorum cutem emendet, ex Plinio annotauimus in Vitulo: proinde dubito Marcellum ne an vulgatorum Plinij codicum lectionem præferam. Fel canis cum melle curat oculos, Aesculapius. Felle catelli dierum septem oculi ex melle inuncti, cito à leucomate liberabuntur, Marcellus. Suffusionem oculorum canino felle malebat quam hyæ curari Apollonius Pitaneus cum melle: item albugines oculorum, Plinius. Fellis aut lactis canini serupulum vnum, & mellis optimi tantundem miscebis, conteres, & in strigili calefacies, & auriculæ infundes, & lana obeludes: Nihil potentius neque certius hoc medicamine, etiam si intrinsecus cancerauerint aures, Marcellus. Podagras lenit fel caninum, ita ne manum attingatur, sed penna illinatur, Plinius. Fel canis aquaticum canis rabidi lentis magnitudiue sumptum, septem diebus interficat, iquibus superatis esse potest salutis spes, Bertrutius. Fel canis nigri masculi amuletum esse magi dicunt domus aspersum, dæmonem oppugnat ne maleficum damnatum inferat, Arnoldus. Splen canis in vino potatus, splenem sanat, Sextus. Caninus lien si viuenti exprimat, & in cibo sumatur, lienis dolore liberat. Quidam recentem superalligant. Alij duorum dierum catuli ex aceto scillitico dant ignorantem vel herinacel lienem, Plinius. Caninus splen recens supra splenem hominis impositus, dicente eo qui adponit, remedium se spleni facere, postea splen intra parietem dormitorij cubiculi tectorio, id est capsella inclusus, reponitur, & desuper ter nouies signatur, Marcellus. Splen viuenti catulo exemptus, ciboque sed coctus splenitico datus ignorantem, liberat eum quamuis grauius laborantem, Marcellus. Catellum lactentem de canna occide, & de ipsa canna splenem eius tolle, ac nescienti splenitico, in catibus coctum vel affatum, manducandum dato, Marcellus. Genitale canis sub limine ianæ defossum, magi amuletum esse dicunt domus totius contra omnia mala medicamenta, Plinius. Coriæ virgæ canis si inuoluntur terra super quam quis inixerit, & ligetur, vrinam emittete impeditur: & quàm diu hoc ab aliquo fernetum ligatumque fuerit, non poterit ille vrinam reddere, Rasis. Redaulas & quæ in digitis nascuntur pterygia, tollit canina vulua decocta in oleo superillito butyro ouillo cum melle, Plin. Partus euocat membrana & canum secundis, si terram non attigerit, Plin. Quidam in canis rabidi morsu, vt tuerentur à pauore aquæ, mensura canis in panu sub sidere calici, aut intus ipsius canis pilos combustos insuere vulueri, Plin. Vide circa finem huius capituli, inter remedia contra aquæ metum. Mendacem magorum compositionem qua inuictos faciunt, & præter alia canis vnge adhibent cum cauda draconis, &c. in dracone exponam.

Primiparæ canis lac potum, contra venena antidori vicem obtinet, Dioscorides. Cinis cum lacte canis primi partus, euulsis pilis quos renasci nolunt, vel nondum natis perunctis partibus, alij non surgunt, Plin. Sertenus etiam. Ergo locum crinis vultu tangelacte canino, Auulsumque vetat rursus procreescere ynam. Pilos oculis molestos diligentissime velles, atque eorum loca canino lacte continges, Marcel, lac caninum euulsos pilos non

10

20

30

40

50

60

70

non va,

non patitur recrescere, si locum statim liniens vnde sublatus fuit, Sextus. Vt pili non crescant, & decidant: Lac caninum & lachryma hederæ & lactichymalli in vino mixtum, euulsos pilos non sinit crescere, si mox liniens locum, Sext. Primiparæ canis lacte perunctos, narrat glabrescere, Dioscorid. Canis lac bibitum (lego illitum) pilos & capillos crescere prohibet, Aesculapius. Fel herinacel ptylochrom est, vti que mixto cerebro vespertilionis & lacte capino. (lege canino) Plin. De lacte canino quidam manifestè mentiti sunt, quod in palpebris pilos renasci prohibeat, si prioribus euulsis eo loco foret illitum vnde pilorum radices extractæ essent: Ad eundem modum qui scripserunt, quod celerem pilorum in pudendis exortum reprimat, si quidem foret ante purbertatem illitum: quique quod fœtus emortuos eijceret potum, verum non proulere. Sed & alia quædam præstigiaturis contaminata, tum de horum, tum de aliorum quorundam animalium lacte conscribunt, quæ me ab initio dicturum negauit, etiam si experientia didicissem vera dixisse, Hæc Galenus libro 10. de simplicium facultat. cap. 8. Si genus est morbi miserum quod lumen (id est oculos) adurit. Hæc calor iususo mitescit lacte canino Serenus. Albugines emendat canini lactis instillatio, vt quidam ex Plinio citat: non supra fel ad eandem ex Plinio valere scripsimus, quod magis probamus. Blondus ridicule de canini lactis albugine somniat, tollere eam aurium dolores & pondus, &c. Canini lactis instillatio sedat dolorem aurium, Plinius, Ex lacte aut felle canino remedium ad aures, paulò ante Marcelli verbis descripsi. Caninum lac instillatum dolorem & grauitatem aurium sedat, vt quidam citat ex Plinio: apud quem tamen sic legitur: Canini lactis instillatio sedat aurium dolorem grauitatem adeps cum abinthio & oleo vetere. Dolor aurium sedatur canino lacte, & vrino, si recens instillatur, Marcellus. Lacte canino si assidue infantibus gingiuas tangas, dentes eis sine dolore cresunt, Sextus. Infantibus qui dentunt, si dolerint, lacte gingiuas obline, Archigenes apud Gal. Si feruentia (vt aqua, ius vel alius liquor feruidus) os intrus exusserit, lacte canino statim sanabitur, Plinius. Ora ambugta cibo sanabis lacte canino, Serenus. Vrinam continet lac caninum, Marcellus. Caninum lac abortus mortuos expellit, Dioscorides: quod paulò ante ex Galeno falsum esse ostendi. Lac canis eijciat mortuum (fœtum) si nullus contineat biberit cum melle & vino pari mensura, Sext. & Aesculapius, & Rasis: qui ad difficilem quoque partum idè remedium polleere scribit. Partus conceptos maturat caninū lac potum: E vocat membrana & canū secundis, si ter am non attigerit: Lumbos parturientium potus lactis (neclecto an de canino adhuc intelligat) reficit, Plin. Canino lotio defluunt pili, Sext. Canis vrina ad nigrum colorem faciendū in capillis vel parte aliqua corporis, vide Auicennam lib. 5. cap. 107. 570. Lotium caninum lutum factum, in lana collectum, callos & verrucas mirè sanat & tollit, Sextus. Verrucas omnium generum sanat vrina recens illita cum suo luto, Plin. Auicenna, Marcel. Serenus. Lotium caninum cum niro, lepras & pruriginis tollit, Dioscor. Lotio canis si addideris portulunculam salis nitri, & regio morbo & prurigini apponetur. Recens lotium credimus quod omnem verrucam tollat, Blondus puto. Quia vrinam canis suam ingellerit, torporem lumborum dicitur sentire, Plin. & alibi, ad Venerem pigrior fieri. Herba iuxta quam canes vrinam fundunt euulsa, ne ferro attingatur, luxatis celerrime medetur, Plinius.

Sercus canum, (Album Græcum vulgè pharmacopolæ nominant: nimirum quod à Græcis celebratum sit, qui etiam album eligere iubent) vbi offibus duntaxat vescuntur, neque grauius olet, multa experientia, non tantum nobis, sed & alijs medicis me natu maioribus, comprobatum est, Galenus libro 10. de facult. simpl. cap. 18. & mox cap. 10. Sanè ego memini (inquit) me admittendam tum humani, tum canini stercoreis expertum facultatem. Canino vti consuevit præceptorum nostrorum quidam, sola ossa canis edenda exhibens duobus continuò diebus, ex quibus durum, candidum ac minime fœtens sterces proueniebat. Hæc igitur acceptum deficcabat, vt cū postea vltus esset, facile ad leuitorem posset redigi. Vtebatur eo ad anginam, dyfenteriam, & summe inueterata vlcera: Et paulò post. In vlcerebus extremè malignis multam experientiam habeo stercoreis canini, cuius paulum quiddam medicamentis probatis miscui, & manifestò se ipso valentius redditum est medicamen, Hæc Galenus. Stercus canis tritum cum succo coriandri, rubentes abscessus illitum sanat, Rasis. Gratius præter in vulnere canis sanguinem si sit fimo canino his verbisibus,

*Nec longè auxilium, licet alij vulnere ora
Inde rape ex ipso qui vulnus fecerit hoste
Sparge manu, venas dum succus comprimat acer.*

*Absterint, vtroq; cadant cum sanguine fibra:
Vrosam eluuiem, lacridq; per vlcera ora*

Blondus pilos caninos ad sanguinem sistendam commendat. Ad induratas mamillarum inflammationes canis fimum terrebini hina exceptum apponito, Philumenus apud Aëtium. Verrucas omnium generum sanat fimi canini cinis cum cera, Plinius: Marcellus hunc cinerem impositum etiam absque cera verrucas curare scribit. Cinere fimi canini candidi cum rosaceo, verrucas efficacissime tolli aiunt, Plinius. Offibus in canino fimo inuenitis, adustis infantium, quæ vocatur sitiafis, adalligatis emendatur, Plinius. Stercus canis album potatum ex cineris lictato, caducos mire sanat, Sextus. Rana vitium linguam in boue occupat vel ut latum vlcus, subnigrum: quibus simul contritis in pila, lingua exerta perficitur, quod rusticorum experientia docent. Caninum & humanam sterces gutturi impositum anginis auxiliati, inter omnes conuenire inuenio, Dioscorides. Canino stercore (quali iam dictum est) ex præceptoribus meis quiddam ad anginam utebatur, ijs admiscens quæ altoqui huic affectui congruebant, Galenus. Canino stercore candido trito ex aceto collam oblitio, ad anginam collique dolorem, idem. Illitio anginæ confereus optima. Stercus lupi aut canis album tritum in pollinem, mellèque excipiens illitio, Nicol. Myrepsus. Stercus canis ad syanchen & faucium abscessus iam maturos, optimum est remedium: celeriter enim ea costringit, Rasis. Recentiorum quidam ad anginæ abscessus canino stercore vnâ cum hirundinis cinere vtuntur, vt in Histundinè exponam. Canis fimum cum melle oppugnat anginam & glandularum (tonsillarum) inflammationes illitum, Blondus. Ad oris crustas Archigenes iubet caninum sterces cum melle illitapud Galenum 2. 2. lib. 6. ad vlcera in ore puerorum nata, admodum vtile & misticificum est, Stercus caninum candidissimum vrere, & tritum cum melle subigere, ac vti, Nicol. Myrepsus. Idè caninū sterces miscet emplaistro ad emipentias externas & internas. Quidam ex chirurgis nostris ad vuam, hoc medicamentū aridū fauicibus, indunt, quod fit ex albo stercore canino, pipere longo, lilij montani luteis radicibus, & solano perpetuo. Caninū fimum albū morbo regio medetur, Author obscurus. Item flagrantissimo canis sydere exceptū cum vino aut aqua potū, sicut alij, Diosc. Rasis præcepit ad hunc vsum commendat sterces canum qui ossa edunt. Stercus canis siccatum, sumptum, (collectum) triginta diebus lulij, & in octu Solis pondere aurei potum, cum decoctione gallarum (galli decrepiti, Albertus: quod non placet) aut cum aqua malarum granatorum, stringit naturam (ventrem, Albertus) solutam, 70 Rasis. Ad dyfenteriam stercore canino (quali prædictum est) quidam ex præceptoribus Galeni utebatur: lac

2 4

illi admiscens, cui decocto calculos vocatos *καλκιδας* (Inquit Galenus) ignotos inijci ante posuimus: aut, ut ego postea ob parabilitatem ad ferrum confugi, id candens lacti probe decocto inijciens, quod quidam non proprie lac schistum appellant. Ceterum præceptor ille meus, sterces caninum lacti, in quo extincti erant calculi marini, clam inijciebat, & id solum generosissimos quosque discipulos docebat. In his ergo duobus (addysenteriam & anginam) multum expertus sum sterces caninum, seu medicamentum mirabile, Tantum Galenus. Stercus canis combustum & cum melle illitum, tineas infantium tollit, Sextus: ventri forte & vmbilico illinendum intelligens. Stercus canis siccum & in potionem aspersum, hydropicos sanat, Sextus. Ictericis stercores canini albi sextante cum mellis quadrante ad triduum bibendum dato, Archigenes apud Galenum. Ad vterinum dolorem (vtriusque appellat, sæpe etiam colicam improprie intelligentes) commendari inuenio fimum canis album & à superficie repurgatum, siccatumque, bibendum cum liquore chymicis vas collecto ex floribus illiorum. A Dioscoride etiam in Euporitis cum nitro ex aqua calida modico pipere insperfo laudatur ad colicam. Ad sanguinem congelatum in stomacho aut in vesica detur aureus vnius stercores canis, Auicenna. Ad schladem remedium, Cera rubea, & sterces canis quod est album, hoc siccatum in sole, & in modum farinae cribratum cum fuerit contusum, lento igni eær remissa admiscetur per partes & olei partem, tantum vt mollius idem efficiatur medicamentum: sed antea tamen colocynthide & centauro curetur cui medendum est (per clysterem nimirum) vt (lego &) si non profecerit, curationem iterum adhibeas, Marcellus. Cinis fini canini candidi cum rosaceo rhagades curant, aluntque inuentum Aesculapij esse, Plinius. Stercus canis cum rosaceo tritum & impositum, rhagades sanat, Sextus. Stercoris albi canini & betæ cinis insertus, rhagades adiungit, Marcellus. Otibafius apud Aetium lib. 13, cap. 129. medicamentis ad nigras cicatrices in albandas, miscet sterces crocodili & caninum, Fimus caninus ad proidentem sedem, Aëtius 14. 6 Ficos seu mariscas ani, vt ex chirurgis nostris quidam pollicentur, hoc modo curabis: Caninum sterces album & folla allij super foco concremabis, ficos axangia inunges, deinde cinerem allij insperges, postea fini: experimento constat. Aliqui simul vtranque cinerem cum oleo subigunt, & inungunt. Plagam ex morfu miris aranei canino stercore line: id n. salutare est, Hierocles. Canis sterces ad dysuriam equo dandum per cepit Abyssus. Si quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morfus, ex amare cogetur, Rasis. Ad extrahendum fœtum mortuum: super lapidem quem mordet canis quando projicitur in eum, positum in sole transeat mulier quæ paritur difficultatem partus, Galenus eup. 3, 137.

G. id est Capitulum septimum de Cane, pars II.

De moribus canis non rabiosi. De rabia canum in genere. Quomodo in ipsis canibus caneatur aut curetur. Methodus curandi morsus ab eis homines. Medicamenta contra rabidi canis venenorum morfu insulsiuæ foris admoventia, composita primum, deinde simplicia, ordine literarum. Amuleta, &c. Medicamenta intra corpus sumenda, composita & simplicia, eodem ordine.

Græci *κυνόδητος* vocant à cane morsus simpliciter, aliquando tamen à rabioso cane, quos alij *meilus* *κυνόδητος* appellant: lyssa enim rabies est. *Θηλαδηνται* (dicitur *ἐλαψ*) Græci vocant bestiarum morsus: *κυνόδητος* illi, nos canum morsus: qui si rabidi fuerint, *κυνόδητος* ab illis nominantur, Marardus. Apud Latinos etiam vbi de canis morfu mentio incidit, plerique distinctionis causa, rabiosi, vel non rabiosi, addunt: quidam omitunt, vt Dioscorides cum scribit caninam vrinam ad perfundendos canis morsus idoneam esse, Ruellio interpreti: nam Marcellus Vergilius rabidi canis morsus conuertit: Et in commentario super Dioscoridis de fœniculo capite, Quæ Dioscorides (inquit) hic & alibi *κυνόδητος* simpliciter vocat, non simplex eius animalis vulnus significant, sed cum rabit & in rabie illatam homini suo dente noxam; siquidem non rabidi canis morsus ab alijs aliorum animalium morsibus & vulneribus non differt. Neque Dioscoridem oportebat priuatim de eo in radicibus fœniculi aliquid docere: communi enim aliorum vulnerum curatione non rabidi canis morsus curandus est. Hæc Marcellus. Ego quanquam concesserim canis morsus simpliciter pro rabiosi canis morsibus apud aucthores aliquando vsurpari, non vbi que tamen nihil interesse contra Marcellum assero. Nam Aëtius de rabiosi canis morfu libro 6. cap. 14. copiose agit: de canis autem non rabidi morfu, lib. 13. cap. 2. vbi etiam de hominis & crocodili & allium ferarum extra rabiem morsibus curandis differt. Sic & Plinius Valerian. expressè contra canis non rabidi morfus medicamina aliquot profert: & alia rursus contra canem rabidum scorsim. Quamuis enim non tantandem veneni habeant, ac si rabie tentarentur canes, non omnino tamen veneno carent huiusmodi morsus, vt disertè testantur auctores: Et ratio dicat, non instar simplicis vulneris curanda esse, quæ dentibus insulsa sunt, vt pote angustiora & nunquam profunda. Iracundia quoque caput maximè petens animantis iratæ, veneni non nihil suggerit. Quamobrem Aegineta etiam libro 6. cap. 3. docet *ἐπιλυσοδητικὴν καὶ ὑδροφοβικὴν*, id est de morfu à C. rab. & aquam pauentibus: mox autem cap. 4. separatim præscribit curationem *ἐπιλυσοδητικὴν* *καὶ ὑδροφοβικὴν*, hoc est ad morfus canum non rab. Ad hæc Plinius vbi Dioscorides *κυνόδητος* habet, ferè semper canis morsus simpliciter reddit (sive ex Dioscoride sive alijs Græcis: vbi *κυνόδητος*, addit rabidi. In remedijs quidem ex vrina clarè distinguit, his verbis: Sua cuique vrina maxime prodest, confestim perfuso canis morfu, echinorumque spinis in hærentibus, & in spongia lanisue imposita: aut aduersus canis rabidi morfus, cinere ex ea subactis; contraque serpentium idus. Hinc non solum distinxisse eum apparet, sed quo modo etiam: nempe vt efficaciora vehementioraque sint remedia illa, quæ contra C. rab. morsus faciunt, quam obrem hæc vrina cinerem addit, & contra serpentium etiam virulentos morsus commendat: qua quidem adiectionis nota admoniti alibi etiam *κυνόδητος ἀντὶ λυσοδητικῶν* plerunque apud auctores interpretabimur: secus, non item. Ad simplices vero canis morsus, vrinam simpliciter pollere scribit, quemadmodum etiam extrahendis echinorum spinis, quæ nihil veneni habent: quamuis morsus illi, non nihil, vt iam dixi, sed exiguum virus habeant. Nuces iuglandes cum cepa & sale & melle, canis hominisque morfui imponuntur, Plinius. Hic facile apparet eum sentire de morfu canis non rabiosi, quoniam hominis morfum simpliciter ei coniungit, Aegineta quoque idem remedium, nisi pro iuglandibus organum poneret, ad morfus canis non rabidi commendat. At alio in loco, Nuclei iuglandium (inquit Plin.) à felino homine commanducati illitij, præfenti remedio esse dicuntur contra rabiosi canis morsus. Mihi sanè ita videtur, quæcumque morsibus canum rabidorum imposita iuuant,

iuuant, eadem simplicibus etiam canum morsibus profundioribus præsertim ab infelo prodesse: quod & Aëtius testatur, libro 13. cap. 2. his verbis. Si magnus sit morsus, quemadmodum à magnis canibus infligi solet, præscripta in sexto sermone methodo curato, veluti eos qui à rabido cane sunt fauciat. Fieri etiam potest vt efficaciora non nunquam applicanda præscribantur pharmaca ad simpliciter morsus: in causa est, quoniam nullis plerunq; intra corpus sumendis, nec alijs ferè foris illi remedijs curantur: Leniora autem interdum ad morsus à rabidis feris, non quod illa per se sufficiant, cum multis varijsque alijs intus & foris medicamentis illi exercentur: sed cæteris & maioribus omissis, siue per imperitiam, siue potius tanquam à studiosis rei medicæ per se intelligendis, qui sua ex aliorum scriptis colligunt, leniora interdum sola conueniunt, ne toties vniuersa curandi methodus repetenda veniat. His ita confirmatis, remedia aduersus canis non rabidi morfus enumerabo, si prius vniuersalem eis medendi methodum ex Paulo & Aëtio Græcis medicis præscripsero. Plus igitur libro 5. cap. 4. Canis non rabiosi (inquit) morsus, quam & ipsi virulentæ cuiusdam substantiæ sint participes, statim aceto irrorans, lata manumorsum ferito: in super nitrum cum aceto tritum ab alto superinfundito: deinde spongiam recentem aceto, aut ipso nitroso aceto madidam imposito, & eodem medicamento vulnus per triduum foue, tandem enim conlanescet. Cætera quæ Aegineta ibidem perferibit pharmaca ordine literarum paulò post subiungam, vna cum cæteris ex Græcis & Latinis auctoribus ad simplices canis morfus remedijs. Sed Aëtij prius verba libro 13. cap. 2. de morfu canis non rabidi in homine curando, operæ pretium videtur adiungere, quoniam pleraque scitu digna continent, præsertim quæ ad vniuersalem curandi rationem, ab Aegineta omissa. In his igitur (inquit) quos canis momordit, statim acetum irrorato, & expansa palma morsum percutito. Deinde nitrum cum aceto tritum ex alto supra morsum destillato & spongiam novam posca aut aceto imbutam imposito, & ad tres dies obligato, ligamento quæ superne ex posca ante aceto prout visum fuerit, madefacito. Egregie enim auxiliatur. Post hæc verò vt commune vlcus curato: Aut perdicium herbam cum sale tritam imposito, quotidie eam alterando donec excidat crusta. Deinde vbi ad cicatricem perducere volueris, ipsam per se tritam imposito. Quod si magnus sit morsus, quemadmodum à magnis canibus infligi solet, præscripta in sexto sermone methodo curato, veluti eos qui à rabido cane sunt fauciat. Si vero canis & angustus appareat morsus, in principio cum aceto, vt dictum est, irrorato: Deinde nitrum tridem cum aceto tritum ex alto superdistillato, & anetho sicco vltio morsum expleto, & linteolum conuolutum ex aceto madefactum indito, & obligato. Post triduum verò soluito, & reperies morsum repurgatum. Idem facit & cuminum tritum morsui inditum. Postquam verò vlcera fuerint repurgata, prædicto pharmaco vtere liquefacto ad hominis morfum relato. (Id conficitur Mellis, terre bithinæ, butyri, adipis anserini, medullæ cerui, aut tituli, æqualibus partibus liquefactis.) Si verò inflammatio succedat, lenticulam cum mali corio coctam & tritam imposito: Vel tubi folia contra emplastro modo impone: aut panis medullam in betæ succo maceratam, tritamque pauco rosaceo admixto, pro emplastro adhibeto. Ad vulnera verò iam suppurata, erui farinam cum melle subigito, & morsum expleto. Summè enim auxiliatur. Aut irin cum melle & linamentis indito: ac superne lenticulam coctam tritam cum modico melle, & rosaceo pauco imposito. Repurgatis verò iam ipsis cum prædicto liquido pharmaco expleto, ac deinde his quæ cicatricem inducere possunt, vitior. Emplastra autem ad demotos à cane, vel viso, aut similibus animalibus, statim à principio commodè adhibentur, ex sale & ceruisa apparatus. Etenim venenosum luctorem in morsibus ex dentibus relictam expurgant, & callosam ex impactis dentibus concretionem explanant. Hæc Aëtius, Emplastrum Haliei confert morsibus canum, apud Mirepsium num. 54.

Foris imponenda aduersus canum morfus, vbi rabidorum nomen auctoribus non adueerunt, hæc sunt.

Acetum medetur canis morsibus, Plin. calidum autem spongia, Valerianus. Spongia aceto imbuta simpliciter, Aegineta. aceto vel posca, Aëtius. Linteolum conuolutum ex aceto madefactum indito vuleri, & obligato, si canis & angustus fuerit morsus: post triduum soluito, & reperies morsum repurgatum, Aëtius. Miscetur & alijs diuersis in hunc vsum medicamentis acetum, vt deinceps dicimus. Vide Spongia. Aceri fex, Plinius lib. 23. Eadem cum melanthio, Valerianus. Adianton, Auctor obscurus. Sed Aggregator ex Auicenna citat, etiam ad rabidi canis morfum imponi. Alabastrum, Plin. 33. Alex in hntoolis conceptis, Plinius: Valerianus addit eruda. Allium appositum, Plinius & Macer. Cum melle tritum, Valerianus. In vulnera ex canum morsibus cum melle impositum, Plin. Allium illitum prodest, & intra corpus sumptum, Galenus de parabilib. Ampeloprason, Plin. lib. 24. Amygdala, Plinius lib. 23. Amygdalini nuclei cum melle triti, Valerianus. Amygdala amara cum melle, Dioscorides & Plinius. Apiatrum vide Melissophyllon infra. Anetho sicco vltio morsum expleto, si canis & angustus sit, Aëtius. Ballotes folia, Galenus. Ballote, id est marrubium nigrum cum sale, Valerianus & Aegineta: folia ex sale trita, Plin. Betæ succo macerata panis medulla tritaque pauco rosaceo admixto pro emplastro adhibita, Aëtius. Bulbi cum melle triti, Plin. Bulbi omnes cum melle & pipercis polline illiti, Dioscor. Bulbus applicatus, Auctor obscurus. Canis vrina perfusa, Dioscor. Caprificus, vide in fico. Cepæ succus cum aceto, ruta, & melle, Dioscorides. Cepæ trita cum melle, Aegineta. Crudæ cum melle vel aceto, vel coctæ cum melle & vino appositæ, Macer. Virides ex aceto illitæ, aut sicca cum melle & vino, ita vt post diem tertium soluantur, Plin. lib. 20. Cerri piscia caro, non secus atque salsamentum, Dioscor. Cerusa vide in Sale mox. Cinis vitium cum oleo, Plin. & Valerianus: Ex aceto illitus, Dioscor. Cinis sicco cum cerato, Dioscorides in Euporitis Cucumeris satini folia cum vino illita, Dioscor. vide Pepones. Corcomagna, Plin. lib. 21. Cuminum tritum morsui iaditum, Aëtius. Cynoglossi folia cum fuillo adipe veteri, Dioscorides. Ebulus, Plin. lib. 24. Ebuli folia recentia & tenera cum polenta illita, Dioscorides. Sambucus vel chamaæte refrigerat canis morfum, cum polenta mollissimis foliorum illitis, Plin. Erui farina cum oleo subacta, Aegineta. Erum cum vino, Dioscor. Fici folia, Plin. lib. 23. Nigræ ficus folia caulicunque, Dioscor. Ramorum fici teneri cauliculi cuti imponuntur, Plin. Cauliculi teneri bene triti, Valerianus. Tum syluestris, tum sativæ fici lacteus succus iadillatus plaga, Dioscor. Caprificus aut lac eius, Plin. Grossi caprifici cum melle & folijs, Plin. Fructus, frondes, & folia cum melle Plin. Fimum suis cum aceto coctum, Dioscor. in Euporitis. Fœniculi radices tritæ cum melle, & cataplasmatibus modo imponuntur.

plurimi per res affirmant) rabies ardetur letifer morbus huic generi, Columella. Colamella author est, si qua dragestim die quam sit natus catalus, castratur morfu cauda, iummusque eius articulus auferatur, sequenti neruo exempto, nec caudam crescere, nec canes rabidos fieri, Plin. Mulieris quæ marem peperit lacte gustato, canes rabiosos fieri negant, Plin. Rabies letale periculum in canibus, seu cœlesti corrupto sydere manat, cum Sol vel in Cancro vel Leone mouetur, Exhalat seu terra sinus, seu noxius ær: Causa mali: seu cum gelidus non sufficit humor, Torrida per venas concresecunt semina flammæ. Quicquid id est, medebris canibus. Tunc virrosa tibi fames, multumque domabis Castorea, adritu silicis lentescere cogens. Ex ebore huc trito puluis, se- & hoc feratur, Admiscensque diu facies concresecere vrunque: Mox lactis liquidos sensum superadde flores, Vt non cunctantes haultus infundere cornu Inferto possis, furiasque repellere tristes, Atque iterum blandas canibus componere mentes, Nemesianus. Sirio ardente rabies canum homini pestifera est. Quapropter obiuiam iur per triginta eos dies gallinaceo maxime fimo mixto canum cibis: aut si præuenerit morbus, veratro, Plinius. Rabidi canes si helleborum cum polenta comederint euomunt, ac statim soluti a rabie respiscunt, Aëtius. Si lymphaticus (inquit Albertus Magnus) aut rabiosus fuerit canis, statim ab aliis separetur, ne in sanos quoque pestis hæc deriuetur. Arnetia rex Valentiz docet canem rabidum in aqua calida per longitudinem corporis mergendum esse diebus nouem, ita vt posterioribus pedibus vix terram attingat, anterioribus sursum erectis. Post hoc tempus extracto de aqua caput radatur, & diligenter deglabretur, adeo vt cutis etiam cruentetur. Sic rasum succo bœzinungatur & perfundatur sæpius: & cibi, si quos admittit, eodem succo tingantur. Danda est etiam sambuci medulla, cuius aduersus rabiem non exigua vis est. Quod si curatio intra septem dies non proficiat, pro desperato occidatur, Hæc Albertus. Sunt qui rabidum canem veneno quam ferro necare malint: Mori autem aiant si cibo immisceatur risagalli parum, cum hyosciamo & hermodactylis, Ponzettus. Cætera quæ canes perimant, supra in c. recensui. Tumorem quendam sub lingua canis rab. vermiculo albo similem, aucto canis vt primum in rabiem inciderit: deinde dabis ei panem edendum cum chelidonio trito & mixto adipi veteri: & vulnus inde factum illine follis ruta, sale conrito, axungia & melle comixtis, Tardius. Rabies est morbus canis, vel ira accensa non differens a furore. Accenditur morbus in venis prope cor ipsum. Signum est, quod canis agit per se & currit errando ceu furore correptus: vt igitur is morbus compingatur, standum est quieti & somno canis. Subducendus cibus, & liquida tantum ac forbilis offerenda sunt & ne hæc quidem ad saturitatem: quoniam præstat studere ventris lubricitati, negando ossa & sanguinem gignentia biliosum. Post tertium diem venæ turgentes tam in lateribus, quam in cruribus etiam secandæ sunt: siue proiciendum est in lacum in quo fuerit hincadunum copia, vt multum sanguinis possint fugere. Post hoc caput & corpus viuertum oleo rosaceo omphacino, siue vnguento populeonis illinendum est. Per os etiam cum oportuerit medicamen inijciendum est, quod ipsam bilem educat. Post hoc lauabis eum decocto lapathiacuti, rad. inulæ & fumarie, quoniam multum proficiens. Cum vero canis iuuenulus paritur rabiem, cani admittatur masculus fœminæ, & fœmina masculo, quoniam sic educi solet rabies, Blondus. Quid priscas arteis, inuentaque simplicis anni Si referam? non illa metus solatia falsi. Tam longam traxere fidem. Collaribus ergo Sunt qui lucifugæ cristas inducere melis Iusere, aut sacris conferta monilia conchis, Et viuum lapidem, & circa Melitessia neant Coraliam, & magis adiant canibus herbas. Ac sic affectus, oculique venena maligni Vicit, rutela pax impetrata deorum, Gratius. Canes rabidi sæpe nec verbera nec vulnera curant, & contra omne genus armorum hominem mordent: quæ ne fiat, quisque secum gestet canis dentem. Nam Dioscorides exemptum cani dentem caninum, & in vesicula brachiis alligatum, ad inhibendum canum impetus vtilem facit, Blondus. Nos supra ad præcauendum potius aquæ timorem, Dioscoridis verba ista interpretati sumus: Molares dentes canis rabiosi, qui momordit hominem, in cor ad alligati brachio, prohibent a morfu canis rabidi. Serapio apud Syriaticum: Videtur hæc Serapio ex Dioscoride transtulisse, & Serapionis interpretis pro caninis dentibus reddidisse molares.

An canis qui momordit rabidus fuerit cognosci refert: multi enim quia nihil graue statim sequebatur morsum, neglectis initio remedijs, & vulneri cicatrice inducta, incurabiles postea obierunt. Quamobrem nubes iuglandes bene contritas (commenas, Ponzettus) vlceri imponi: & postridie (post duas horas, Ponzettus) gallo aut gallinæ edendas obijce: is vel ea, initio quidem abstinebit: fame autem urgente si deuorari, obserua: nam si canis qui momordit, non fuerit rabidus, viuet auis: secus, morietur postridie. Quod si fiat, vlcus aperire festina: Et rariss interpositis aliquot diebus, similiter experire, ita vt cicatricem non prius inducas vlceri, quam auis deuoratis nucibus istis incolumis degat, Aegineta ex Oribasio. Idem ab Aëtio libro 6. describitur, & a Ponzetto Cardinali. Simile experimentum (inquit Ponzettus) haberi potest ex medulla panis vlceri adhibita, & postmodum alijs canibus oblata. Micis ex triticeo pane morsum perfricabis, easque mox alteri cani porriges: quas si comederit, indicium est non rabere canum: sin abstinerit, rabere. Ex ipso quidem vulnere dignoscere non datur, cum id sibi simile semper sit, nec ab alijs vlceribus & ferarum moribus diuersum. Tritici grana vadeo apposita vulneri donec humore mollita se impleant, & intumescant, proijcto gallinæ, quæ si fastidiat: rursus alio obijcio aliâs, quibus si similiter abstineat, periculosum & letale signum est: sin esse cœperit, periculi sublati, Apuleius vt Aggregator citat Dioscorid. vt infra dicam, tritici grana simpliciter canis rabidi moribus inferi laudat.

Dioscorides sermonem de rabiosi canis morfu cæteris præposuit, quoniam id animal (inquit) domesticam ac frequens esse consuevit: & in rabiem sæpius agit ac perit, ab eoque canerit difficile: inde periculum inueniabile hominem manet, nisi multis vtatur auxilijs. Plerumque autem flagrantissimis æstibus (vel regionibus huiusmodi) in rabiem efferatur: interdum quoties frigora inceserunt, Dioscor. *εὐ τοῖς ἐπισημαῖσι τοῖς κύνεσσιν*: melius apud Aeginetam legitur, *ἐπισημαῖσι τοῖς κύνεσσιν*. Frequentius & manifestius quàm cætera animalia rabiem patiuntur canes, quia vescuntur cibis corruptis, cadauera & multa putrefacta lambunt: accedunt, penuria cibi, timor, latrat: is frequens, iracundia, & alia vnde humores ad rabiem excitandam exardescunt, autumno præsertim. Quamquam cætera animalia, vt lupi, vulpes, &c. rabiem æstate potius quàm hyeme incurrant, Ponzettus. Canis rabiosus potum & escam aueratur: toruæ & solitè tristis intuetur, Dioscor. Corpus ei stivigofum & solitè compressus conspicitur, Actuarius. Largam spumantemque pituitam naribus & ore projicit, Dioscor. Hians quam maxime anhelat, linguam exurit: languida ei aures, cauda demissa: incessus segniss, ac veluti stupidus: si verò curat, celerius solitè currit, idque intempertivè & inæqualiter, Aëtius. Sticulusosus est, sed potu ferè abstinet. Mutus vt plurimum, ac demens, ita vt ne suos quidem familiares agnoscat, Aegineta. In omnes passim siue latratu irruit: 70 æquè

æquè feras hominesque, tam familiares quàm ignotos mordet: nec protinus infestum quicquam infligit, nisi, vt vulnus, dolorem: Exinde morbus ille, qui ab aqua metu hydrophobicus Graia est voce appellatus, contrahitur, Dioscor. Rabido cani caput ad terram nutat: lingua exeritur, idque adeo interdum vt retrahi non possit: timore plenus est, & solitudine querit, Ponzettus. Oculi rubent: caudam inter femina inserit: raucus est, alienatur non solùm à reliquis canibus, sed suis etiam catulis: fugiunt enim cæteri canes (& allatrare solent) ac imbuto sanguine eius pane abstinent, Bertrutius. Aquæ metu afficiuntur, vt eâ visa pili plerumque inhorrescant, & nonnunquam ex ea formidine emoriantur, Tector: Mibi ad hominem potius à canem morsum hæc pertinere videntur. Canis rabidi cauda demissa est: lingua porrecta, & tanquam bile colorata: citra rationem currit, deinde subitò rursus consistit, Galenus ad Pisonem. Oculis vagis circumspicit, & prætercuntes intuetur, Tardius. Morsus canis rabidi est lethalis, quod non nisi ex ira mordet: sed fœmella pestilentior quàm maris, Paracelsus. Hydrophobi fere inerrabiles: illi præsertim quos momordit canis rabidus in rabiem actus à gustatis menstruis mulieribus, Galeonius. Cæterum illis qui à rab. canem morsu sunt corpus inarescit, & conuellitur interdum, ac febris intus acri vritur, aut morbus deirat, Galenus ad Pisonem. Si vel modicum aquæ viderint, tremunt & conuelluntur statim, & vigilijs delictijsque detenti vel breui tempore vitam finiunt, vel aliquanto post, cum iam euasisse videntur, subito rursus tanquam à recedenti morfu periclitantur, Damocrates in descriptione antidoti diacarcinon apud Galenum lib. 2. de antid. Somnia eis accidunt terribilia, punctura in corpore, singultus & siccitas oris, Galenus in Parabil. In istis malum signum est, vox rauca. Quamdiu vero intuetur speculum cognoscunt se ipsos, spes est salutis: Cum per terram volutantur instar canum, nihil sperandum præter mortem: licet morsus adhuc mente constet. Est quando ridet. Interdum æget ipse sibi vas vitreum videtur, vel cælum metuit ruiturum. Bertrutius addit, à rabido canem morsum intelligi, si vulnus doleat magis quàm pro ratione, affectus incidant atrilliarij: his accedere anhelitus difficultatem, alium illicari virinâ retineri, & emitti quandoque nigram, vel lacteam, & adeo crassam vt catuli inesse videantur: quandoque cõtra tenuem & aquosam: postremo accidere suffocationem cum subita morte. Voces cæditæ audiri in corpore morsu (quorum etiam Gariopontum meminit lib. 1. cap. 11. in anteneasmo) sunt rugitûs vaporum qui etiam ex cruditate augeri solent in corporibus infirmis, & ita conuerti in sonum quendam similem illi qui auditur in caueris quando plures concertant, Ponzettus. Accidit eis aliquando gonorrhœa, id est ientis nisi profusio, Idem. Qui sanguinem in morsu statim congelari putant, falluntur: nam ne parum quidem superuenerent Idem. A rabidis canibus morsu, in aquæ formidinem corruunt, præcipue qui prauis succis pleni fuerint, Aëtius. Euenit autem cum distentione neruorum totiusque corporis rubore, præsertim faciei, cum sudore & languore quoddamque *καταρροια*, Dioscorides interprete Ruellio: qui aporian de eadem re apud Actuarium vertu fastidium Est autem aporia hoc loco proprie, anxietas & præ dolore ac spei inopia, corporis præter rationem inactatio. Aliqui auræ splendorem fugiunt, Diosc. Alij tenebras quarunt: alij tristitia mœroreque contabescunt, Actuarius. Alij sine vlla doloris intercapedine vexantur. Sunt etiam qui canum more latratu ædant, & obiuiam factos morfu adorantur, ac mordendo simili vitio labefactant, Dioscorides. Fugiunt aquam, vt neque aspicerent neque gustare sustineant: aliqui etiam omnes alios liquores, Aegineta. Exoritur autem hic affectus, non statò definitoque tempore, plurimum tamen ad quadragesimum vsque diem neglectis differri cõsuevit, Dioscorides: (plurimum à quadragesimo die si negligentes, siue remedia diferentes aggreditur, interdum exacto semestri, Actuarius.) Post semestrem etiam nonnullos inuadit. Quendam post annum aquam horruisse constat, quæ nobis visu comperta fuere. Narant & aliquos post septennium aquæ metu fuisse tentatos, Dioscorides. Differtur aliquando metus aquæ ad hebdomadam vnâ, vel diâs, vel plures, Ponzettus. Noui hominem morsum, qui se lauerat aqua marina: & cum liberatus esse diceretur, post aliquot menses contractu ligni cornui (corni, sibi apud Aug. Niphum) redijt morbus. Habet enim forte hæc planta vim quandam oculitiam commouendi venenum. Scribunt etiam Arabes (ex Dioscoride nimirum) post septem annos aliquando recrudescere malum, cum interim latuerit, nec aliter præterquam ex habitu corporis ad macritudinem pergentis cognosci potuerit, Ponzettus. Quidam statim ac morsu sunt, aquam cæteraque humida formidant: quidam post quadragesima dies aut ferius: alij denique alijs ita prius aut posterius, vt prauis humoribus plus minus obnoxij fuerint, Aëtius. Aliorum sanè symptomatum rationes in promptu sunt, toto scilicet corpore vi veneni infecto: cæterum affectionis quàm aquam metuunt, causam aliqui nimia siccitati adscribunt tanquam omnis substantia humida profus eos deseruerit, (natiuus & substantialis humor penitus demutatus sit, Cælius.) At Rufus melancholiam quoddam hoc genus esse ait, venenâ melancholicum humorem imitante: scimus autem melancholicorum alios alia metuere. Quæ quidè ratio etiam pro illis facit, qui sic affectos imaginari aiunt videre se canem in aquis, Aegineta. Hi vbi aquam, vel aliquid aliud lucidum tanquam speculum inspexerint, propriam nimirum ipsorum faciem adeo rubentem, visumque toruam & plenum irarum contemplati deterrentur. Cæterum philosophus quidam morsus à cane rabido, & egregia virtute animi passioni resistit, dum sibi canis imago appareret in balneo (illi enim quoque, sicuti & reliquis eodem morbo affectis apparebat) diu intra se meditatus, Et quid, inquit, cani commune est cum balneo? quod effatus balneum intrauit, & imperterritus bibit, atque ita morbum superauit, & sanitatem adeptus est. Aëtius. Vide Cassium in fine problematis 83; quod insidias sibi fieri putantes *εὐ τοῖς κύνεσσιν*. Qui aquam metuunt sic afficiuntur, siue quia canes in ea videre sibi videntur, siue alia horribilia quæcumque olim vel animo cogitarunt, vel usurparunt oculis, vel ab alijs narrata audierunt, species eorum & vestigia retinente memoria, putat dæmonum, furiarum, inferorum, quibus etiam sanæ mentis homines deterrentur, Ponzettus. Mentuntur quidam, in vrina morsu à rabido cane, non item ab homine, apparere 60 imagines seu vestigia catulorum: alij vt mendaciam augeant, catulos etiam viuos per vrinam ab eis emitti, Ponzettus. Ex ijs qui aquæ pauorem senserint, neminem seruatum vidimus, nisi forsitan ex historia vnâ aut alterâ euasisse audiamus: si quidem Eudemus superasse quendam affirmat (mallem legere, si quidem Eudemum quendam superasse aiunt: Et Themisonem, &c.) Themisonem aliqui demorsura in hunc furorem incidisse & euasisse fatentur. Alij ipsum cum amico aquam expauiscenti morent gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia similem contraxisse affectum: sed post multos tandem cruciatu seruatum exiitisse. Grauiussum itaque malum aquæ metus est: sed antequam illo tentarentur, multos & ipsi restitimus, & complures ab alijs medicis seruatos nouimus, Dioscorides. Ex canis rabidi morsu aliquando fit anteneasmos (vox corrupta) species manis, cuius meminit Gariopontus l. 1. nostri vulgè chore am S. Viti appellant. Noui quendam lithotomum Tiguri, quicum à cane suo rabido morsus esset initio Iulij per totum digitum, imposuit allium & rutam & oleum 70 scorpionis: sanatum est vulnus breui, nec suppuratum: visus sibi bene habere, medicum nullum consuluit. In fine

cocto (inquit) agrum euacua, salisq; tantum immittes, vt clyster vehemens reddatur. Si quis communem venenatis moribus cunctis medendi modum desiderat, à Dioscoride requiratur nos satis prolixissimus in peculiari ad canis rab. morfus curatione, tum ex Dioscoridis tum aliorum scriptis collatis haec tenus exposita. Actuarius sua omnia huius argumenti ex Dioscoride, sed breuius descripsit. Aeginaeta quaedam addidit, quae suo loco vel iam posui, vel ponam deinceps: vt Posidonij etiam & Rufi ex Aetio scripta, & aliorum.

Nunc post vniuersalem huic malo medendi methodum, ad particularia vendenda remedia, eo ordine serua-ro, vt primum ea quae foris adhibentur commemorem, deinde quae intro sumuntur: & in vtriusque composita me-dicamenta prius quam simplicia: eaq; omnia literarum ordine.

Composita remedia quae morfus foris secus adhibentur, haec sunt.

Ex opopanax & pice emplastrum fit optimum *απο οπποπαναξ & πικρα*, Dioscorides. E Bruttia pice medicamentum Menippi, quo vsus est Pelops: Piceis Bruttiae libra, opopanax vnae quatuor (tres, Aetio & Actuarius, & ipsi Galeno lib. xi. de simplicib. cap. 30. vbi Aeschriorem praeceptorum suum hoc emplastro vsum scribit, propianthem interim per dies 40 antidotum e caneris) acetum (acerrimum) sextarius (Italicus.) Opopanaxem dissolue in cyathis quatuor acetum, & quod superest acetum vna cum pice decoquito: vbi consumptum id videris, tum opopanaxem addito, sed cauto ne effereat: cui satis inter se commissa videbuntur, plagellas bene mag-nas (longa & grauidia splenia, Actuarius.) inde conficito, locoq; demerso superindito, Galenus lib. 2. de antidotis cap. 74. Actius, aceto cum pice decocto & consumpto, (inquit) deinde contrito in mortario opopanaxem superin-fundens vniuerso & colligito: atq; ita vulnere quadraginta aut sexaginta diebus applicato: prohibet enim cicatricem. Vtendum est anastomoticis, id est aperientibus (inquit Aeginaeta) ex quibus primum est, quod e pice & aceto acerrimo & opopanaxem conficitur, in tractatione de nervis vulneratis diligenter à nobis descriptum: Quod si mor-fus cutem habet teneriorem, dilui potest tirino aut balsamo, aut aliquo simili. Hoc Actuarius etiam ex Galeno de-scribit, statim post mentionem antidoti diacarcinon. Loco morfo prius dilatato cucurbitula agglutinetur, & pos-tea imponatur cataplasma ex alio & cepa simul tritis subactisque cum butyro: longè tamen praestat emplastrum factum ex opopanaxem, aristolochia, & pice, Ponzettus. Escharoticum, id est crustam inducens, aridum medicamen-tum efficacissimum; ab Aetio & Aeginaeta descriptum; Salis fossilis drach. octo, chalcitidis, scilla, sing. drach. sedecim, ruta viridis, aruginis rasilis, sing. drach. quatuor, seminis marrubij drach. vna In soluto in pyxide gnae, & aridum applicetur, quousq; vlceri crusta inducatur: deinde rosaceo temperetur, donec crusta excidat. Aeginaeta in-solationis non meminit. Emplastrum dialon (quod locum ad cicatricem ducit comprehendere iubet Dio-scorides) nisi vnum fuerit ex illis quibus quae Galenus describit lib. 6. de compossec. ndum genera, cap. 8. ad ex-trahendum, aliud iam non occurrit eiusdem nominis. Crediderim sanè ea rectè huc facere, vtraq; enim sale & ce-russa constant, & alijs quibusdam: scribit autem Aetius lib. 11. cap. 2. emplastra ex cerussa & sale statim à principio commode adhiberi morfus à cane &c. Solent autem Graeci sales in plurali numero proferre etiam de vno tantum salis genere. Aliud emplastrum ad morfos à C. rab. Damocratis senarijs descriptum affert Galenus lib. 2. de anti-dotis, cap. 19. quod constat ex terra ampelide, bitumine, lithargyro, oleo, propoli, aristolochia, & alijs pluribus. Eodem libro cap. 76. describitur Album Basili medicamentum, ad morfum Crab. quod & extrinfecus (inquit) vlceri imponitur, & per os intro assumitur, maxime ab ijs quibus istam rabies dominatur, &c. quod quidem non parum aliquis miretur cum & emplastri formam habeat, & cerussam & argenti spumam venena copiose recipiat. Etenim cap. 77. Basilia, quae in aquarum formidinem (inquit) agros incidere non permittit: hanc Augusta apud se compositam semper habuit. Habet autem emplastri formam, vt Menelae quoq; medicamentum ibidè cap. 75. Theriaca e viperis cum rosaceo diluta, & vlceri apposita, confert, Aetius. Ego theriacam aliquando oleo ex rosis confecto dilui, & ceu medicamentum, quod linteolis conceptis excipitur (cmmoton Graeci vocant) in vulnus indidi, vt cucurbitula cuiusdam modo exurgeret, & ex alio venenum extraheret, Galenus ad Pisonem.

Medicamenta simplicia ad morfum canis rabidi foris imponenda, ordine literarum.

Acetum, Auicenna de Agresta. Adiantum, vel capillus algol cum vitio, Auicenna, vt Ag-gregator citat. Ego apud Auicennam non reperio. Dioscorides vero adiantum herbam decoctum *διεμαδισαν*, id est moribus venenatis prodesse ait: & rursus, Cruda etiam, inquit, illinitur *απο της κρυβιδης*. posteriorem locum Sera-pio omisit: in priore reddit, ventrem astringit si bibatur cum vino, & confert moribus venenatorum. Adepsan-teris, vide Anser. Allium illitum foto prius vlceri, Aeginaeta, Isaac. Sylvestris rosea radix pota, alio praesertim vul-neri imposito, Aquinius. Tritum alio defricto rabiose canis vel lupi morfus in boue curatur, Columella. Allium sylvestre detritum, Dioscor. Amygdala, praecipue amara, Auicenna. Anagallidis folia, Aetius. Succus quo abluat-ur vulnus, Tragus. Anseris adeps cum melle, Plin. 29. Asa, vide Laser. Aster herba cum axungia vetere viridis trita, Dioscorides. Axungia cum calce tusa, Plinius. Anguim senectus cum cancro masculino trita, Plinius.

Betonica superilligata, Serapio secundum Dioscori. Nos in Dioscoride Graeco ad *διεμαδισαν* solum, id est mor-fos à serpentibus commendari legimus. Trita applicata, Musa, Apuleius. Brassica folia cum laere trita ex aceto. Per se etiam brassica aduersus rabidi canis morfus proleat, & ipsius decoctum in potu, Galenus de Parabil. Caulis, id est brassicae succus cum vino, Serapio secundum Dioscoridem. Graeci codices nostri *απο οπποπαναξ* habent eo in lo-co. Epicharmus brassicam sylvestrem contra canis rabiosi morfum imponi satis esse tradit, melius si cum laere & aceto acri, Plin.

Calx tusa cum axungia, Plin. Cancrorum cinis e melle illitus, Aetius potus, Auicenna. Cinis cancri aspersus aceto, Hali. Vide Anguim senectus. Cinis testarum marini caneri, Aggregator ex nescio quo auctore. Canis pilli impositi, Galenus in Parabil. Pili caudae canis combusti. Aggregator. Quidam vlceri imponunt pilos eiusdè canis rabidi, Ponzettus. Canis vel draconis qui momordit caput, abscissum excoriatumq; cum pauco euphorbio applicatur, ac liberat in totum, vt quidam aiunt, Ponzettus. Cinis vlti canini capitis, à cane rabido morfos perfanat. Sextus. Aggregator intus & extra prodesse scribit. Capilli hominis cum aceto, Auicenna & Sextus: cum combusti cum aceto impositi, Haliabbas. Capilli hominis morfo aceto remolliti, Galenus in Parabil. Capilli Algol, vide Adian-tum

cum paulo ante, Caprae stercus cum vino, Plin. Carariens vsta cum vino. Auicenna: sed bibendam potius intel-ligere videtur, licet non exprimatur. Castaneae cum pauco sale & melle, Isaac: ego iuglandes potius quam castaneas adhiberem; aperiendum enim non astringendum est. Addunt autem alij auctores iuglandibus quoque in hunc vsum salem & mel. Cepae, Dioscor. Cruda cum melle vel aceto, Plin. lib. 20. vel cocta cum melle & vino, Macer, Aetius. Ex cepis cum sale & ruta cataplasma, Aeginaeta, Auicenna, Haliabbas, & Serapio secundum Dioscoridem. Vide mox in Nueibus. Locum fordidum lauant aqua cepae, Ponzet. Chamamali decocto laundus est locus, Ae-tius. Cinis ficulneus ceroto exceptus, Aeginaeta. Cinis vitium cum oleo, Aeginaeta. Si vlcus ad cicatricem festinet, rursus vitis aut ficulneo cinere aperies, Aetius. Cucumeris folia, Auicenna: ego ad simplices canis morfus cum Dioscoride potius retulerim.

10 Eruum cum vino, Serapio secundum Dioscori: cuius Graeci codices simpliciter à cane morfus ipsum commen-dant: Isaac, Auicenna, Colliget. Aliqui praeter vinum mel etiam addunt. Oleum de orobo, id est eruo, Galen. de Parabil. Euphorbium, Haliabbas. Vide paulo superius in Canis capite. Equi finus cum aceto calidus, Plin.

Faba cruda commanfa, Galenus in Parabil. Fici folio trito ex aceto C. rab. morfus restringunt, Plin. Nigra fi-cus folia ex aceto, Valerian. Fici folia recentia, Auicenna. Ficulneus cinis, vide in Cinere. Ficus immatura cum aceto, Plin. 23. Isaac & Dioscorides apud Sarapionem: ego in codicibus nostris non reperio. Foeniculi radix, Auicenna: Dioscorides simpliciter ad morfus canis refert. Frumentum, vide Triticum.

Gallinae cum fumum duntaxat ruffum, ex aceto impositum; Plin. Kiranides, Valerianus. Galli crista contrita, Plin. & Kiranid. Gentiana, Auicenna, Habys.

Hippocampus ex aceto tritus & vulnere applicatus, Aetius. Hircciccur impositum, Plin. 28. aqua metum auerit. Hirundinis pulli combusti: vel glebula ex hirundinum nido, illita ex aceto, Plin. De glebulis idem scribit Valerian. Hirundinis fimus, Ponzet. Hominis capilli, vide Capilli. Hominis vrina, vide Vrina. Hyanae pellis, iris ruffa cum melle, Plinius.

Kakille herba marina, Auicenna.

Lana succida moribus inculcata post diem septimum soluitur, Plin. Lathi, id est rumicis, tum acidi, tum syl-uestris, vsus est fouendo aut abluendo locum, & illinendo, vt ex Aetio supra docui in ratione curandi. Laser vel silphij succus (barbari asiam vocant) praesertim Cyrenaeus, aut qui Medicus, aut Parthicus appellatur, Dioscor. Asa cum oleo, Auicenna. Silphium cum sale, Aeginaeta. Vide superius in Brassica syluestri. Limacum caro & testa, Serapio citans Galenum, apud quem ego nihil tale reperio.

Marrubij folia, Aetius. *λεον*, id est porri, semina cum sale trita, Aeginaeta: malum *μαριον*, id est marrubij, vt Ae-tius habet: quanquam porrum etiam contra hoc venenum à Dioscoride laudari sciam, sed in cibo. Marrubium supra etiam contra simplices canis morfos commendauimus. Prasium (id est marrubium) cum sale, Serapio se-cundum Paulum, & Auicenna. Malistophyllum per se, vel cum sale, Aeginaeta. Menta, Aeginaeta, Auicenna. Mu-ris aranci caudae cinis, ita vt ipse cui abscissus sit, viuis dimittatur, Plinius.

Nuces (iuglandum nuclei, Plin.) à ieiunio commanfa & illita, Auicenna, Plin. 23. Vide supra ad morfus canis non rab.

Orobus, vide Eruum. Olufatrum, Plin. Ostracorum carnes, Auicenna.

Pecudis stercus vltum & illitum cum aceto, Auicenna. Personatae radix cum sale marino, Apuleius. Petro-leum, Incertus. Pisces omnes, & iura eorum, & capita salorum vsta applicata, Auicenna: Vide Salsamenta. Ka-men piscis marinus tritus impositus, Serapio secundum Galenum. Plantago tusa, Apuleius, & Valerian. Lin-gua arietis cum sale cõfusa, Apuleius, vt citat Aggregator. Porrum, vide Marrubium, Potamogiton cum sale illi-ta aqua formidinem arceat: vsus est & recentis & aridae, Aetius.

Ruta folia trita vel commanucata imponuntur cum melle & sale, vel cum aceto & pice decocta, Plinius. Ru-ta folia cum melle & sale, & pice, Apuleius. Ruta cum vino, Apuleius vt Aggregator citat.

Salpa succis perfusus, aut cinere ex salpa subacto, Plinius. Salsamenta Plinius. Salsamenta indita praestant ne vlceris orae coalescant, Dioscorides. Rabiose canis vel lupi morfus, imposito vulnere vetere salsamento sanatur in bubus, Columella. Vide Pisces. Sambuci folia, vide supra ad morfus simplices in Ebulo. Senecta, vide Anguis, Silphium, vide Laser. Sefamum, Auicenna.

Terra sigillata (id est Lemnia) secundum Galenum apud Serapionem (meminit Galenus de simpl. 9. 2.) illita ex aceto (& pota ex vino diluto) superpositis aliquibus folijs: quorum praecipua sunt scordij folia, post cen-taurij minoris, deinde prasij, Tritici grana, tam manfa, quam non manfa imponantur, siquidem subacta pistauit (*διαφυσηθη*), quasi fermentata, & turgida) à perfusione (humore vel sanie manante ab vlcere) vulnera dilatant. Sunt qui à mandentium ieiunio sibi aliquid asciscere arbitrentur, quod suaapte natura resistat. Verum id certum non est: caeterum tempestiuus eorum vsus, minime est cõtemnendus, Dioscorides. Triticum tostum & comman-sum, Isaac. Apuleius tritici grana apposita & gallinae obiectis, inde experiri docet rabidusne fuerit canis qui mo-mordit, vt supra dictum est.

Verbena vel herba sacra imposita, Apuleius. Vituli marini adipe inungatur facies timentis aquam, Plinius 32. Vitium cinis, vide Vitis. Vrina hominis morfo gossipium intinctum, Galenus in Parabil. Vrina, cinere ex ea sub-acto, Plinius. Vrina cum nitro, Serapio secundum Dioscoridem, & Auicenna. Vrina pueri cum baurach (id est spuma nitri) Hali. Vrina fex cum car bonibus vitis viridis trita apposita frequenter, abluto interim quem extra-hit humore, Apuleius vt citat Aggregator. Haec sunt remedia quae veteres aduersus rabidi canis morfos foris im-ponenda celebrauerunt: Quasi cui non satis faciunt, augeat ea ex praecedentibus ad simplicè canis morfum com-memoratis, efficacioribus praesertim. His subijciemus amuleta quaedam, id est superstitiosa pharmaca, quae ge-stata solum absque vlla ratione à nonnullis conducere creduntur: & his similia, quae causas quidem aliquas in na-tura habent, foris tamen ad auertendum aliquid vsurpantur, alligantur, inunguntur; substernuntur. Ad arcen-dos aquae pauores vtuntur dente eo, qui caninus dicitur: hunc à cane qui momordit exemptum & folliculo indi-tum, pro amuleto brachio adnectunt, Dioscorides. Arabes & qui eos sequuntur, pro canino dente molarem red-dunt, qui coxis alligatus, vel à brachio suspensus, tucatur gestantem. Vermem e caduere canino aliqui adalligant contra pauorem aquae, Plinius. Vermiculus canis mortui in collo suspensus, sanat morfum à C. rab. Sextus. G. n-tiana diebus septem cum hyanae pelle amuleti loco gestatur, Actuarius. Hyanae pellis vtiliter substernitur mor-s

70 à C. rab. Aetius. Lupi vel lupulculi pellis suspensa ab eo qui à C. rab. morfus est, aqua pauorem amolitur, Aggre-gator

gator ex Haliabb. Lais & Salpe canum rabioforum morsus leniri aiunt, menstruo in lana arictis nigri, argenteo brachiali in cluso. Diotimus I hebanus vestis omnino ita infecta portuuncula, ac vel licio brachiali inserta, (forte lineo brachiali, vt proximè ante argenteo brachiali dixit, nisi legas, ac vel licio (id est filo, vt flis ita infecta) brachiali inserto) Plinius. Inter omnes conuenit, si aqua potusque formidetur à morsu canis, supposita tantum calicis lacinia mensuræ tineta, statim metum eum discuti, videlicet pruzalente sympathia illa Græcorum, & Plinius. His qui iam aquam extimefcunt, vt bibant, poculo panniculum ex sella (sella est ad secessum) supponito, & bibent, Galenus de antidotis lib. 2. cap. 133. Ruellius apud Actuarius in medicamento diacarcinon non rectè vertit sub sedem. A. φερων sella est ad secessum: φερων, apud Varinum in Lexico Græcolatino quidam puerperium reddidit, sine testimonio. Succo rutæ perunctos, aut etiam habentes, negant feriri ab his veneficijs (apibus, vespis, &c. canerabiofo) Plin. lib. 20. E vitice baculus à canis & alijs morsibus defendit, vt quidam ex Dioscoride citat: ego nihil tale in codicibus impressis inuenio. Aggregator quidem ex Auicenna citat, emplastrum ex agno casto morsus à cano prodesse. Vrsi, pellis, aut vituli marini, vt iliter à C. rab. morsus subferuntur, Aetius.

Antidoti & medicamenta composita quæ aduersus C. rab. morsus (id est ne in rabiem aut aqua metum qui morsus sunt, incidant) intra corpus sumuntur.

Potiones omnes quas contra viperarum morsus scripsit Damocrates apud Galenum lib. 2. de antidotis. Aclij Galli antidotus cum ad alia quædam, tum morsus à C. rab. salubris, describitur à Galeno lib. 2. de antidotis cap. 54. constat varijs aromatibus cum opio, quæ melle excipiuntur. Item alia eiusdem cap. 71. videtur autem & ipsa ad morsos à C. rab. facere, propter antecedentia & sequentia.

Basili Album & foris imponitur, & intro sumitur, &c. vide supra inter composita foris applicanda.

E cancris paratur optimum aduersus rabioforum canum morsus auxilium, quod & plerisque vnum satisfecit, & oque cum fiducia vti licet. Est autem huiusmodi. Cancros fluiatiles in sarmentis albæ vitis cremare oportet, & cinerem eorum quam minutissimè tritum habere reconditum. Item gentianæ radicem tusam cribratamque reponere: quoties autem canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos meraci vini, bina cineris cancerorum cochlearia, vnumque gentianæ coniiciantur: hæc in polenta dilutioris modum subacta, quadriuo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur: at qui si ab illa morsu bini ternusque dies fluxerint, curationem auspiciamur à triplicato pondere supra id quod ab initio retulimus, Diosc. Similis huic extat descriptio Damocratis fenarijs iambicis, apud Galenum de antidotis lib. 2. cap. 116. in paucis quibusdam & parui momenti rebus differens: Codices Græci tamen corrupti sunt, & interpretes quædam male transferunt. Eadem est etiam Mithrææ descriptio eodem in libro cap. 70. quo loco cum Damocratis versibus collato, quæ dosi medicamenti vtendum sit illi, qui secundo aut tertio die à morsu demum vt incipit, clarius patebit: nempe triduo à ieiunio bibenda tria cochlearia (μύτρα μαρτυρῶν, Damocrat Martianus rectè legit μύτρα, id est parua) huius medicamenti, in totidem plus minus vini meri & veteris (dulcis, Damocrates) cyathis: ita vt quotidie sumant cochleare vnum (vt Martianus rectè vertit, licet Græci codices nostri non expriment) scilicet paruum, cum tribus vini cyathis: idque facere pergant per tres dies: vel quatuor, si maior fuerit morsus. Si quis vero secundo die antidoto vti incipiat, duplum medicamenti capiat, nempe cochlearia bina, & vini quantum prius. (tres enim cyathi vini, etiam duobus & tribus cochlearijs medicamenti temperandis sufficiunt: si rectè legitur, bis in iam citato Galeni loco, & φερων ἀποπέμνη. Tres quidem cyathi vini appendent vncias quinque. Sed respiciat quantum vini misceri conueniat ad commodam medicamenti potionem, satis docebit.) Sequentibus autem duobus diebus, hoc est tertio & quarto à morsu, sat fuerit singula quotidie medicaminis cochlearia id est drach. tres, vt infra dicam, ex prædicto vini modo haurire. At si quis tertio à morsu die medicamento primum vtatur, tripulum, id est tria cochlearia eodem die bibat, & sequentibus duobus quotidie singula: ita enim fiet vt tantundem hauriat, qui tardius bibere incipit, ac qui primo statim die incipit. Ex hac interpretatione Dioscor. etiam verba clariora fient. Marcellus interpretatur apud Dioscor. dubitat vt quum cineris cancerorum cochlearia duo, gentianæ vero vnum, meraci vini cyathis quatuor mixta, à prima die vsque ad quartam bibenda sint, ita vt quotidie hac mensura hauriatur: in singulis diebus vsque ad quartam, quoniam vini cyathi quatuor sunt, bibendus cyathus vnus tantum sit. Nobis (inquit) in priorem illam rationem inclinatur animus. Et merito quidem ille dubitat, cum neque Dioscoridis hic locus integer mihi videatur: neque alij eum secuti, satis aperte medicamenti vsum descriperint. Multis omnino modis exemplaria Græca, tum Galeni diuersis in locis, tum Aeginetæ, Aetij & Actuarij variant: interpretes etiam Latini alij aliter transferunt: ita vt ratione & iudicio magis quam collatione codicum intelligenda sint omnia: ego in præsentia non omnia, sed vt se obtulerint quædam, partim conferam, partim emendabo. In Mithrææ compositione gentiana ad cancerorum cinerem dupla est, vt apud Actuarius etiam, contra quam apud Dioscoridem & Damocratem. In eadem, terebinthina etiam adijcitur pari cum gentiana pondere: Martianus interpretatur eam vocem omittit, cui ego assentior, licet vna præpositio sequatur, quæ duo vt minimum ante se nominata pharmaca postulat. Videtur sanè hæc vox ab aliquo adiecta, qui περιεπιθήνην: perperam legerat: (apud nullum enim alijs reperitur) pro περιεπιθήνην aut περιεπιθήνην, aut alia simili voce, Damocrates περιεπιθήνην dixit. Iam cum in eadem compositione Mithrææ, triduo exhibendum hoc medicamentum bis scriptum sit, semel autem ad sex dies: Martianus sex tantum dierum mentionem facit: apud Aeginetam dies quatuor legimus, apud Dioscoridem vsque ad quartum, id est tres: Aetius theriacam quoque primis tribus diebus propinat. Quamquam Aeschriorem Galenus suum è cancris medicamentum per dies quadraginta propinasse solitum scribit: quod quidem ratione non caret, quoniam ad eum vsque diem ferè aqua pauor timetur. Cochlearij nomen non omnino certa semper significationis videtur. Vbi Galenus dicit χρυσάριον ἐπιπέμνην, Aetius cochlearium simpliciter habet. Iam cum cochlearium magnū (quamuis id aliud videtur quam ἐπιπέμνην) vini tres vncias cum scrupulis octo capiat, vt Aegineta docet: quis tale vasculum arido puluere vel semel plenum, vt duplam & triplam mensuram taceam, vnica potione hauriret? Præstitit igitur cochlearium ἐπιπέμνην de paruo intelligere, sed bonæ mensuræ vt vulgo loquuntur. Porro quod Dioscorides scribit cancris vtendos esse in sarmentis vitis albæ, & Galenus in vase aris rubri, Aegineta in vnum conuinxit vtendos monens ἐπιπέμνην ἀποπέμνην ἀποπέμνην ἀποπέμνην ἀποπέμνην ἀποπέμνην, sic sentiens nimirum vti debent can-

608

eros in aëneo vel Cyprio vase, cui subiectus sit ignis ex sarmentis vitis albæ: vel vitis simpliciter, vt Aetius habet: ἀποπέμνην ἢ ἀποπέμνην ἢ ἀποπέμνην ἢ ἀποπέμνην ἢ ἀποπέμνην: interpres non satis clarè si simpliciter vrere vertit. Dioscorides tamen sensisse videtur cancris ipsis sarmentis dum vruntur, non vase imponendos esse. Galenus parum curare videtur ex qua materia succendatur ignis, postulat autem vas aris rubri in mirum quod ex aëro etiam salutaris quædam cōtra venenum vis cancris accedat. Ex Cypro quidem (inquit Marcellus) in omnes medicinae vsus as laudabatur. Huius medicamenti cochlearij mensuram quotidie cum aqua calida dabis vsque ad dies quadraginta: quod si non ab initio, sed post dies demum aliquot morsus vt incipiat, bina quotidie dabis, donec dies quadraginta expleas, Aetius: Montanus interpretatur dierum numerum omisit. Facile quidem fieri potuit, vt negligentiores aliqui περὶ τὴν πρῶτην περιεπιθήνην scriberent aut legerent. Aegineta præter cæteros docet cancris crescente luna sumendos esse, & quæ ante Solis ortum. Diacarcinon antidotus, ex scilicet cineris cancerorum, & drachma gentianæ contritæ mixta, bis aut ter aut sapius ex vino albo datur: ijs vero qui iam horrent aquam, frequentius exhibere conuenit: vt autem bibant, suppone poculo lacerum pannum ex sella (sella est ad secessum) apud Galenum. Dioscorides in capite de lepore, & in capite de coagulis φερων pro puerperio accipit. Potest autem hoc faciendum intelligi, vel vt medicamentum bibant: vel simpliciter vt bibant, cum potum omnem abhorreant: Actuarius. Gentiana etiam per se instar cochlearium trium ex aqua efficax est, diebus quadraginta vel sexaginta, Galenus & Actuarius. In libro Secretorum, qui Galeno attribuitur, cap. 59. eadem ferè leguntur quæ de simplicium facultate lib. 11. cap. 30. & medicamenti è cancris descriptio talis, qualem ex Aetio infra recitabimus. Huius medicamenti (inquit) cochlearium vnum magnum ex aqua bibatur, nec minus quam drachmæ tres bibatur. Mystrum sanè siue cochlearium medicum drachmas tres continet, vt Ge. Agricola probat apud quem plura reperies de cochlearij diuersis significationibus, tum alijs, tum in liquidorum & aridorum mensuris. Sed his omissis Galeni de hac ex cancris antidoto verba lib. 11. de simplicibus, cap. 30. afferam. Fluuatiliū cancerorum cinis (inquit) quamquam similiter prædictis (cochleis, echinis) exicatorius est, totius substantiæ tamen proprietate mirabilis est eius in ijs qui à rabiente cane sunt morsu. effectus, tum per se, tum cum gentiana & thure multò præstantior. Thuris partem esse vnam oportet, quinque gentianæ, cancerorum decem. Et rarè equidem aliter illis vsis non sumus vsque cæterum ad eum modum plerumque, quo Aeschriorem empiricus, medicamentorum peritissimus senex, conciuus ac præceptor meus. Patella erat aris rubri, in quam impositis cancris viuētibus, eos hæc tenus vsit, dum facile ad leuorem redigi possent. Hic Aeschriorem paratum semper in ædibus hoc habebat medicamen, vtens caneros æstate post ortum canis, quando Sol in Leonem transisset, non nisi Luna decima octaua. Porro bibendum hoc medicamen ijs qui à canerabido fuissent morsu præbebat quotidie diebus quadraginta, mensura cochlearij magni (ἐπιπέμνην) aquæ insper-

sum. At si non protinus ab initio, verum aliquot post dies curam cepisset demorsu, tunc quotidie duo cochlearia aquæ inspergebat. Interim vulgari emplastrum è Brutia picæ adhibebat. Hæc tamen à præsentis instituto aliena (inquit Galenus) scribenda tamen censui, quia magnopere medicamento huic ipse considerem, nimirum cum nullus vnquam eorum, qui illo fuerint vsi, sit mortuus. Post hæc Pelopem præceptorem suum notat, qui cur canerij, ijsque fluiatiles potius quam marini, à C. rab. morsus mederentur, nihil proprietati substantiæ tribuens, causas naturales ac certas afferre conabatur. Ego (inquit) cancris opinor ex proprietate totius substantiæ prodesse. Volui autem hoc in loco id commemorare, eò quod nullus eorum qui cancris vsi sunt, totis scilicet eorum corporibus, mortuus sit: quamquam præter huius operis institutum, in quo de ijs quæ tota substantia agunt differere non proposueram. Hunc locum Latinus interpres perquam ineptè & obscure trāstulit. Quod si eo tempore, quo iam diximus ex Galeno, paratum medicamentum non habueris, non ideo desistes, sed quocumque tempore præparabis, Aetius. Conscies autem hoc modo, Cancerorum fluuatiliū congruæ magnitudinis, qui viuētes in vase rubri aris cremati fuerint, cineris vncias decem, gentianæ vncias tres, (quinque in Græco, melius) synceri thuris vnciam vnam, Aetius. De cancris per se intra corpus sumendis, paulo post suo ordine dicam. Est & aliud è cancris medicamentum Cratippi in scriptum viri egregij & canum natrixoris apud Galenum de antid. lib. 2. cap. 71. quod præter caneres & gentianam, myrrham recipit cum croco & pipere: & denarij pondere cum vini diluti cyathis tribus datur. Vide etiam Aggregatorem inter remedia morsus C. rab. in Cancrj & in gentianæ mentione. Nicofrati quoque antidotus eodè libro cap. 13. præter caneros & gentianam, castoreum ac lycium cum melle excipit. Cl. Apollonij theriacæ ad rabioforum morsus idonea describitur apud Galenū lib. 2. de antid. cap. 73. quæ præter cætera multa è scinco & cancris marinis exultis constituitur. Vide plura in Cancro flau. G.

Cyphi, vide paulo post in Antidoto è nucibus ing. a. ad.

Esura compositio cum vino sumpta, & illita cum succo mentæ, Nicolaus.

Hæc Cappadocis antidotus apud Galenum lib. 2. de antidot. cap. 31. videtur & ipsa efficax esse morsus à C. rab. propter antecedentia & sequentia. Cæterum quæ ibidè proximè sequitur Zenonis Laodicensis, expressè ad λυσσαίνης inscribitur. Hiera Archigenis, vt testantur Mesue, Auicenna, Scrapio & Haliabbas. Vide supra in curandi methodo.

Mithridatis Eupatoris diascincū antidotus. Diosc. vt supra emendauit, cum nullam ex eupatorio antidotum reperiam. Antidotus cum ad alia venena, tum ad canum rab. morsus, à Mithridatio diascincū nihil ferè differens, præsertim illo quod carmine scripsit Damocrates, præterquam paucis in fine adiectis, apud Galenum de antid. lib. 2. cap. 127.

E nucibus iuglandibus antidotum apud Aetium lib. 6. cap. 24. morsus à C. rab. etiam si febricitare cœperint, confert, quædam aduersus hunc morbum resistendi proprietate, somnumque obiter conciliat. Drachmam vnam eius (inquit) ex aqua pluuiali calida in nocte post febris vigorem dato, ita vt mane quidem confectio ex cancris exhibeatur, vespere autem è iuglandibus: Quæ si non affuerint, exhibeto quod cyphi appellatur, siue illud habueris quod è trigintaquinque rebus componitur, siue quod è viginti octo.

Theriacæ diateffaron, Nicolaus. Theriacæ magna, Auicenna. Aquæ pauorem morborum pessimum hoc medicamentum sæpe tollere consuevit, & mirabiliter tantorum malorum concursui resistere, Galenus ad Pisonem.

Ad aquæ metum antidotus siue potio, & catapotia, vtraque ex castorio & granis lathyridis composita, apud Galenum de antidotis lib. 2. cap. 129. & 130. Et cap. 67. potio præseruans ne morsus in rabiem incidant, valde generosa, Lycij Indici oboli tres cum exigua verbena ex aqua dantur ad dies aliquos.

2 Medic.

Medicamenta simplicia, que intra corpus sumuntur à morfis à cane rabido.

Allia in cibo, Dioscorid. Actius. Absinthium potum, Actius. Arietis caro adusta cum vino, Auicenna: videtur autem bibenda. Alysson herba contusa in edulio, rabiei canis mederi putatur, Dioscorides. Huic plantæ nomē, ut apparet, à pellenda rabie impositum est. Et quoniam nihil certi de ea nostri seculi homines docent, & veteres quoque alij aliter describunt, quæ ipse obseruauerim lectori communicabo. Alysson (inquit Dioscorides lib. 3. cap. 96. & apud alios 103.) exiguus frutex est, vnicaulis, subasper, rotundis folijs: fructu duplicem scutorum effigie, in quo est semen quadantenus latum. In montibus & asperis locis emicat. Eius decoctum singultus sine febris, potu discit. Idem efficit, si quis eam aut teneat, aut odoretur: (poterit sanè hinc etiam alysson quasi alygmon, id est sine singultu dictum videri, quod eum pellat.) Cum melle trita, vitia cutis in facie; & lentiginis emendat. Contusa in edulio, rabiei canis mederi putatur. Domibus appensa salutaris esse creditur, & hominibus atque animalibus fascini amuletum. Purpureo linteo (ad collum) circumligata, pecorum morbos abigit. Hæc Dioscorides interprete Ruellio. Hic primum notatu dignum est, quod Dioscorides scribit rabiem canis sanare hanc herbam in cibo ei datam, hoc alios ad homines à cane rabido morfos transfuisse. Fieri tamen potest, ut vtriusque conueniat, quemadmodum de elleboro creditur. *Μονόκλων* vocabulum, quod vnicaulis significat, Marcellus interpretatus, quoniam vltimo inter nomenclaturas loco ponitur, ut codices vulgati habent: Ruellius in contextum amisi. Pro his verbis, *πρωτὸς πάλιν φησὶ μακροδύστην*, id est herbæ decoctum potum, alias legitur *πρωτὸς τὸ ἀστέρον ἀφ' ἧς φησὶν καὶ πάλιν*, id est semē eius decoctum & potū. Nomenclaturæ eius istæ leguntur, aspidion, haplophyllon, accyseton adferon: & monocaulon, nisi id potius ad contextum, ut dixi, referri debeat. Aspidion dictū apparet à forma fructus, id est pericarpij, quo duplicem clypeolum refert. Atractylin etiam aspidion cognominari legimus. Plutarchus lib. 3. Symposiacōn, alysson numerat inter herbas quæ solo cōtractu halitus, aut aspectu, prodesse hominibus contra singultum possunt. Gregibus etiam (inquit) ouium & caprarum, si circa stabula plantetur, salubrem esse perhibet. Alysson (inquit Galenus lib. 6. de simplicib.) nuncupata est, quod mirifice iuuat morfos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data, saepe in totum sanauit: atque hoc ex totius substantiæ similitudine efficit: quæ quidem diocriter siccantem, & digerentem, & simul absterforium non nihil: eaque ratione vitiliginem & ephelin expurgat. In Arabum libris alysson inuenio nominari algacen, vel alguascen Auicennæ, vel alufen: quæ omnia à Græco corrupta sunt. Matthæus Syluaticus cap. 36. Latine liliælem dici scribit, Liliælis (inquit) folia habet rubiæ, minoræ, subaspera: per terram quoque rubiæ instar extenditur: flore paruo, qualis in folano est, liliæ planè figura. Deinde Auicennam citat, qui & ipse florem eius liliæ similem faciat: & herbam ipsam calidam & siccam in primo ordine panariæ, id est paronychiæ (alias panno) vtilem. Pro lilio, ut Bellunenſis monet, Arabice legitur altors, id est clypeus, vnde herbam ipsam nominatur torſia, ut Græcis aspidion. Idem Syluaticus cap. 27. Algacen, inquit, herbæ flos est similis liliæ, exiguus, minor flore sambuci, caule & folijs rubiæ. Et alibi, Alahuch est arbor magna, liliælis dicta, qua caremus. Auerois eluoxat appellat: & renes quoque ab ea obstructione liberari scribit, Aeginetam in eo imitatus: cuius verba sunt, *ἡ φέρει τὸ ἐκ φερίης καὶ φησὶν ῥυτίει*. At apud Galenum & Actium nulla *ῥεφρίων*, id est renum mentio fit, sed *ἄλφωδ*, id est vitiliginum, vnde cum ephelide. Apud Dioscoridem vero *φωδίων*, id est lentiginis, quam ego lectionem omnibus præfero: quoniam & cæteri ex Dioscoride descriperunt, aut saltem Galenus, alij ex Galeno: sicut autem ut plurimum ephelidis mentio *φωδίων* coniungi. Eandem esse video lib. 2. cap. 25. apud Auicennam Afeseni vel ut Bellunenſis castigat, alfesani dictam, de qua iisdem verbis, quibus Aegineta scribit, renes eam purgare, & mederi morfos à C. rab. hoc tantum de suo addit, existimare se eam esse pasturam camelorum, vel cornuorum ut Bellunenſis emendat. Vide hominis inscitiam, duobus capitibus proximis eandem plantam nomine tantum variante bis describitis. Io. Ruellius reprehendit eos qui alysson Dioscoridis herbam crucialem vulgo dictam existimant, cui flos luteus est, quaternus in geniculis folia: item illos qui liliægenem rusticè dictam intelligunt, folio quadantenus & flore liliæ purpureo. Propius autem (inquit) accedere videtur ad eam, quam rusticam canabim vocant herbarij: quæ fruticosa herbula est, vnicaulis, folijs per initia satis rotundis, vbi adoleuit oblongis, & per ambitum leuiter serratis, fructu duplicem scutorum effigie, in quo est semen quadantenus latum. Sed in hoc rursus eum erroris notat Matthæolus Senensis. Ego sanè peregrinam nobis & ignotam Dioscoridis alysson reor, ut Matthæolus etiam: quod ut ita credam, Andræ Bellunenſis verba in Arabicorum Auicennæ vocabulorum lexico præcipue mihi persuadent. Aaulufen (inquit) vel aalufen, secundum Ebenbitar scribitur per duplicem literam aleph: herba est folijs paruis, quæ cito amittit fructus, folijs maior est, magnitudine seminis cucurbitæ, effigie clypei (appingit autem binos clypeos ouatâ ferè figura coherentes.) Geminæ fructus tunicæ ceu vaginæ, vtroque latere semina lenticulis paruis similia continent: & per singulos caules abundant huiusmodi fructus. Hi ferè palmo altiorem non sunt. Vocant autem Arabes ipsas vaginas seu folliculos fructuum nomine. Et quoniam hi fructus referunt altors Arabicè dictum, id est clypeum, herba nominatur Arabice altorsia, id est clypealis. Meminit eius Auicenna quarto canonis in capite de curatione morfus rabidi: & Ebenbitar in libro de simplicibus præstantiam eius contra morsum canis rabidi celebrat. Est autem notissima in Syria. Hæc Bellunenſis. Alia est alysson Galeni, vel potius Antonini Coi apud Galenum lib. 2. de Antidotis cap. 69. Alysson herbam contusam (inquit) & cribratam reponere huius cum opus fuerit à rabido cane morfos cochlear exhibebis ex aquæ & melle cyathis tribus statim à primo die vsque ad quadraginta: sin minus, saltem primis septem diebus. Alysson autem herba est marrubio similis, asperior tamen & magis spinosa circa verticillos (*σφαιρία*) florem *κωνίον* (inquit) id est ad cæruleum vergentem profert. Hanc inter canicula æstus colligere oportet, & excicatam cribratamque seruare, ut expirare non possit. Hæc Galen. Martianus non rectè vertit, alysson orbes habere in summitatibus ramulorum, quod Græcè non legitur: & re ipsa in marrubio ac similibus herbis verticilli huiusmodi totos ramulos in geniculis ambiunt, non summos tantum. Hæc eadem de alyssio apud Actuarium legimus, in mentione antidoti diacatcinon. De eadem lib. 1. Actius sic scribit, Alysson esse aiunt sideritin cognomine Heracleam, quæ passim iuxta vias nascitur, flore purpurascente, *περὶ φησὶν ἰσχυρὰ καὶ ἀσχυρὰ*: sic dicta, quod à cane rabido morfos mirifice iuuat: deinde eadem ei attribuit quæ Dioscorides suo alyssio, & Galenus eadem, à quo tamen diuersum est. Hæc verba, *καὶ τὸ φησὶν ἀσχυρὰ*, corrupta videntur, pro quibus ex Galeno legerim, *ἔχει δὲ σφαιρία* 78 *ῥεφρίων*

ῥεφρίων, id est verticillos autem asperiores habet, nempe quam marrubium, cui similem esse, itidem ex Galeno addendum est. Nam Dioscorides quoque scribit, sideritin Heracleam marrubio similia habere folia, sed longiora, ad saluæ aut quercus figuram accedentia, verum minora his & aspera, *καὶ ἀσχυρὰ*: ut apud Actium etiam *φύλλα ῥεφρίων* rectè legere possimus. Caulis profer quadrangulos, dodrantales, & aliquando maiores, gustu non insuauis, cum strictione aliquam quibus per interualla velut in marrubio in orbem circumacti verticilli sunt: & in his nigrum semen. Nascitur lapidosus (*κατὰ βράχια*) locis. Possunt folia emplastrum modo imposita glutinare vulnera, & à vulneribus inflammationes arecere. Hæc Dioscor. Ruellius & secutus eum Matthæolus errant, hanc sideritin Heracleam esse putantes illam, quæ tertia huius nominis à Dioscoride coriandri folijs describitur, obliuati primam quoque sideritin Heracleam vocari, folijs marrubij, &c. Hanc vulgo hodie hærbam Iudaicam vocant, aliqui tetrahit, ut pluribus probat Ruellius. Diligentiores inquirent num quæ ex vitiis mortuæ, ut vocant, generibus, huc faciat: qualis est quædam ballota similis, purpureis & dulcibus floribus, quam apes petunt præ cæteris eius generis. Matthæolus alysson in secundo de antidotis à Galeno descriptam passim in Italia vulgarem esse scribit, sed nullum eius nomen affert, ut neque descripiendam. Cæterum herba Iudaica Auicennæ, nihil aliud quam eruum est. Herba pagana etiam, virga aurea quibusdam dicta, ab alijs Iudaica vocatur: Tetrahit herba vires ad matricem & vitiæ meatus expurgandos, item ad stillicidium & difficultatem vrinæ Platæcius celsat: Aegineta morfos à cane rabido purgans à iucyonia pharmacum quotidie propinandum scribit eum decocto *ῥεφρίων* vel sideritidis Heracleæ, *ἡ ῥεφρίων καλοῦσιν*, Marcellus Verg. melius legit *ἡ ῥεφρίων καλοῦσιν*. Alysson *ῥεφρίων* (flore potius. Nā Actius *ῥεφρίων* *ῥεφρίων* ei tribuit, ut paulo supra dixi) suppurpureo Phocion Grammaticus describit, Ruellius.

Venio ad tertiam alyssi nomine herbam, de qua Plinius, Distar (inquit) ab erythro dano (id est rubia) frutex alysson vocatur, folijs tantum & ramis minoribus. Quippe nomen accepit quod à cane com morfos rabiem sentiri non patitur, potus est aceto adalligatusque: Mirumque est quod additur in saniam (alias sanicem, lego singultum ex Dioscoride & Plutarcho) conspecto omnino frutice eos sanari, alias sicari. Hanc Ruellius & Matthæolus rubiam minorem vulgo dictam interpretatur. Eiusdem generis fuerit rubia syluatica, quam nostri *waldmeister* & *lãherkants*, quasi matrem syluæ, & hepaticam, vocant. In syluis & montibus, locisque vmbrosis prouenit, hęc uero quam vulgaris rubia agrestis, sed vegetior aspectu, caulibus rectis dodrantalibus, folijs maioribus, minoribus tamen quam latine candidis & odoratis flosculorum corymbis: seminibus, ni fallor, gemellis: salutaris hominibus & pecoribus omnibus creditur, ad omnes oculos morbos, viscerum præsertim, ut pulmonis & iecoris, si radicula edantur, aut vino injiciantur, quo vsu etiam exhilarare putant heleni j instar Homericæ, inde imposito nomine *hertz freck*: Hæc habui de tribus alyssi generibus. Alysson vocant etiam fontem in Arcadia cuius aqua pota rabidi canis morfibus medeatur in Cynarthenium agro, Hermolaus in Plin.

Anagallidis succus potus à C. rab. morfos tuetur, Fragus. Aprinum iecur recens aridum cum vino potum, contra serpentium & canum morfus proficit, Dioscorides libro secundo in Græcis codicibus habetur, *ἔρπειον καὶ κωνίον ἐγγυαται ἀφ' ἧς*: Ruellius vertit, contra serpentium volucrumque morfos auxilio est. Marcellus legit *κωνίον*, & vertit quadrupedum. Ego vero *κωνίον*, id est canum legerim, nam alibi quoque non raro *ἔρπειον καὶ κωνίον διγγυαται* Dioscorides coniungit, ut in gobio, *ἔρπειον κωνίον διγγυαται* *ἔρπειον* ex Dioscoride citans, nihil quam morfibus venenosis auxiliari vertit. Plinius libro vigesimo octauo, capite decimo. Apri iecur (inquit) in ueteratum cum ruta potum ex vino, contra serpentes laudatur: simili modo verinum iecur, &c. & paulo post de canis rabidi morfu agens, Laudant hirci iecur, quo imposito, ne tentari quidem aqua metu affirmant. Iecur hirci mature sumptum, subuenit, Ponzet. Suspicietur sanè aliquis *κωνίον* Græcam vocem quæ aprum significat, interdum à Latinis parum animaduertentibus pro suo capro, id est hircio accipi. Artemisia, Actius. Aristolochia, Idem.

Bitumen Iudaicum omnium vtilissimum est, ex tribus aque cyathis potum: datur pondere scrupuli vnius alius drachmæ vnius, Aet. Brassica, & eius decoctum in potu; Galenus de Parabil. cap. 68. Britannica, videlicet in Lycio.

Cepæ & porri in cibo, ut supra ex Dioscor. dictum est. Cancrorum cinis epotus, Actius, Plinius. Colligit, Albulicis cum melle, Auicenna. Cancrorum fluuiatum decoctum, cum quibus cōpita anethi elixata sit, Idem. *Καρκίνων ποταμίον ὀφθαλμῶν οὐχ ἰσχυρὸν, ἀλλ' ἰσχυρὸν ἐπιπίνεσθαι* (forte *καρκίνων*) *κωνίον*. Dioscorid. eypoz. 2. 102. Vbi alia etiam remedia aduersus hoc malum traduntur. Caninus sanguis Dioscor. 2. 89. & Galen. Sanguis rabidi C. illius qui momordit, Auicenna. Saliuntur & carnes canum, qui rabidi fuerunt in cibo danda, Plinius vigesimo nono. Aggregator addit, eius proprie qui momordit. Vide paulo post in iecore C. rab. ex Plin. Capitis canini cinis, vltus (ut supra diximus) illitus vulnere: idem & in potione proficit: quidam ob id edendum dederunt: tuetur à pauore aquæ, Plin. Sextus hunc cinerem simpliciter à cane rabido morfos persanare scribit. Vermis qui sub lingua rabidi canis inuenitur excisus, & circum arborem sterilem ter latus & datus illi qui ab eo morfus fuerit, sanabit. Plinius eundem (exemptum infantibus catulis, & quamquam etiam de alijs canibus exempto intelligi potest) ter igni circumlatum dari scribit morfos à rabido, ne rabidi fiant. Est limbus saluæ sub lingua rabidi canis, qui datus in potu, fieri hydrophobos non patitur. Plin. Canis rabidi id quod sub lingua habet acceptum & potatum cum aqua calida vel ex vino, hydrophobos (perperam scribitur hydropticos) mirifice sanat, Sext. Ego vermem viuum in lingua vel sub lingua canis reperiri nullum puto, sed vellinum, ut Plin. scribit; vel veniam aliquam vermem instar turgentem (Tardius tumorem vermi similem dixit: in homine quidem ranam appellant, Græci batrachon, tumorem sub lingua, qui maxime pueros infestet.) à quali figura in cerebro etiam meatum quendam vermiformem appellant medici. Apparet autem etiam veteres certi nihil hæc de re habuisse, ideoque alios aliter, vermem, linum saluæ, vel simpliciter id quod sub lingua est nominasse: quosdam vero à caduere canis vermem. Videtur sanè hæc de verme persuasio à vigo sumpta, quod in bubus etiam genere quosdam infania, quam nostri vocant *hirmia*, cerebello iuxta cornua adacto vermem viuum aliquando egredi assueuerat, ut ex reduijs hominum. Iecur canis qui rabie agitatur, tollit, & in cibo ab emortuis sumptum, ne tententur metu: quæ tueri creditur, Dioscor. Hæc par canis qui momordit aliqui edendum dederunt, Aegineta, & Auicenna. Actius addit assatum: Sextus, coctum. Multo vtilissimè iecur cuius qui in rabie momordit, datur si possit fieri, crudum mandatum: si minus, quoquo modo coctum, aut ius in coctis carnibus. Scio certe quosdam, qui iecur assum C. rab. sumptere, manasse superflues; verum non illo duntaxat vsos, sed etiam alijs deinceps medicamentis,

dicamentis, quæ huic veneno resistere experientia nouimus. Quosdam vero cum foliis ecori fidem adhibuissent, postea mortuos audiui, Galenus de Simplic. 11. 9. Necantur caruli statim in aqua, ad sexum eius qui mouerit, vt iecur crudum deuoretur ex ijs. Plin. Lac. & tibus catuli iecur, & eiusdem coagulum, Plinius Valerian. quoq; commendat. Catuli coagulum ex aqua propinatam, efficacissimum est: quod vel semel assumptum, aquæ desiderium protinus excitat, ita vt & reliqua humida vniuersa fastium appetantur: oportet autem catulum non prouectioris ætatis esse, sed nuperrimè natum & adhuc lactentem, Actius. Caprifici cortex contusus & ex aqua potus, Actius. Castorei drachma cum rosæ ei alibi cyatho, Galen. de antid. cap. 68. Centaurium minus potus, Actius. Chamædris pota, Idem Chamæmalum, vide Leucanthemis paulò post. Cuculi simus decoctus epotus, Plinius.

Cynorrhodon. Ad canis rab. morsum (inquit Plinius) vnicum remedium oraculo quodam nuper repertum est, radix syluestris rosæ, quæ cynorrhoda appellatur. Et alibi, Herbas alias inuenit casus, alias (vt vere dixerim) deus. 10 Infanabilis ad hoc ætas fuit rabi di canis morsus, pauorem aquæ, potusq; omnis afferens odium. Nuper cuiusdam militantis in prætorio mater vidit in quiete, vt radicem syluestris rosæ, quam cynorrhodon vocant, blanditã sibi aspecit pridie in fructu, mitteret filio bibendã in lacte. In Lacetania res gerebatur, Hispaniæ proxima parte: casusq; accidit, vt milite à morsu canis incipiente aquas expauescere, superueniret epistola orantis, vt pareret religioni seruatusq; est ex insperato, & postea quisquis auxilium simile tentauit. Alias apud auctores cynorrhodi vna medicina erat, spongiola, quæ in medijs spinis eius nascitur, cinere cum melle alopecias capitis expleri, Hæc Plin. Syluestris rosæ radix in medetur emorsis à Crab. alio præsertim vulneri imposita, A quiuius. Huius remedij excellentia, & impositum à cane non diutius huic plantæ immorari me cogunt. Cynosbatus idem & cynorrhoda, id est canis rosæ, quondam dictus est, quoniam flos eius rosæ sit, & rabi di canis morsibus medeatur: Rura nostra passim eum nouerunt, maximum inter rubos omnes, & qualem in cunctis Dioscorides descripsit, Marcellus Vergilius. Reprehendit eum Petrus Matthæolus, quod diuersas (vt ipse inquit) plantas, cynosbaton & cynorrhodon confundat, & pro eadem accipiat. Sed antequam argumenta Matthæoli proferam & refellam, cynosbati ex veteribus descriptionem perpendamus. Cynosbaton (inquit Dioscorides) sunt qui oxyacanthan dicunt: frutex rubo longe maior est, arboris instar: folia habet longè quàm myrtus latiora. Spinæ in virgis robustas, florem candidum, fructum oblongum, oliuæ nucleo similem, cum maturefcit rubentem (Spinæ in virgibus robustas, florem candidum, fructum oblongum, oliuæ nucleo similem, cum maturefcit rubentem) qui flocculos, vel quædam lanis similia intus continet. Aluum sistit aridus eius fructus in vino decoctus & potus, sic vt sine interioribus lanis illis sumatur: faucibus enim & arteriæ nocent, Hæc Dioscorides. Canirubus (κακίριον) malim in masculino genere: nam in neutro de fructu potius dicitur) inquit Theophrastus lib. 3. cap. 18. de hist. plant. fructum subrutulum, κακίριον (Athensius lib. 2. citans hæc Theophrasti verba legit κακίριον) parit malo punice similem: est inter fruticem atq; arborem, Punice non absimilis folio amerinæ, κακίριον ἀμερινέου. Columella cynosbaton vastis spinis paliuro rubisq; coniungit, cum in conferenda sepe præcipit femina vastissimarum spinarum solo credenda esse: cuius generis etiam sunt cynosbati, quos sua ætas sentem canis appellauit. Marcel. Verg. Rubi alterum genus est, in quo rosæ nascitur: gignit pilulam castaneæ similem, præcipuo remedio calculosis: Alia est cynorrhoda, de qua proximo dicemus volumine, Plinius lib. 24. cap. 13. Et mox cap. 14. Cynosbatum, alij cynospaston, alij neurospaston vocant: folium habet vestigio hominis simile. Fert & uam nigram in cuius acino neruum habet, vnde neurospastos dicitur. Alia est à cappari quam medici cynosbaton appellauerunt. Huius thyrus ad remedia splenis & inflationes conditus ex aceto manditur. Neruus eius cum mastiche Chia commandatus os purgat. Ruborum rosæ alopecias cum axungia emendat, &c. Cæterum rosas syluestres Theophrastus de hist. plant. 6. 7. seorsim nominat ac describit: Asperiores (inquit) tum virgibus tum folijs constat quàm satiuæ, & florem minus odoratum, minusq; coloratum, nec tantum magnitudine ferunt. Cynosbati fructus (inquit Galenus lib. 7. de Simplicib.) non parum astringit, folia vero mediocriter. Itaq; particularis eius vsus haud ignotus est. Cauendum ab eo quod in fructu eius lanæ speciem habet, ceu arteriam vitian te. Idem alibi cynosbata huius fruticis fructus appellat, adnumerans eos alijs agresibus, qui vt minimum alimentum habent, ita prauis sunt succi, vt cornis, moris rubi, arbuti & halicacabi fructibus, diospyris, &c. Matthæolus Senensis de rubo canino scribens, cum hodie ignotum arbitratur, cynorrhodon vero rosam esse syluestrem, quam Plinius ad rab. C. morsus celebrat. Primum, inquit, si cynosbatus eadem rosæ syluestri esset, nihil opus fuisset eam pluribus à Dioscoride describi, sed vno verbo rosam syluestrem appellando satisfecisset lectoribus. Sed hoc argumentum leuius est, quàm vt refelli debeat: cum & alie quædam syluestres plantæ, nominibus veniant proprijs, nec semper adiectione syluestris circumscribantur: sic spinum pro pruno syluestri dicimus: & ipsas syluestres rosas Germani suo nomine, quod de satiuis nemo diceret, habenbutren vel hanbutenel nominamus. Galli eglantjer. Deinde folia multum à myrti folijs differre ait, cū Dioscorides non simpliciter ea myrti folijs comparauerit, sed tantum multò latiora esse dixerit: mihi sanè quamuis ser-rata, tamen aliquo modo myrti folijs similia videntur, & similiter per ramulos digesta, bina videlicet è regione. Fructus quamuis longe maior sit quàm nucleus oliuæ, figuræ tamen similitudo respondet, de qua solum Dioscorides loquitur. Plinius quidem alibi de cynorrhodo agit: quam rosam syluestre esse inter omnes conuenit: quam & lilij genus, vt postea dicã, sic appellatur: Jali bi vero de cynosbato: sed hæc ita describit vt profus ei ignota fuisse videatur. & ipse se ipsum intricare. Sed non differre cynorrhodon à cynosbato, id est rosam caninam à rubo canino, vel suis verbis ipsum aliquis conuincat. Vtrique à cane nomen: utrique rosam attribuit, utrique spongiam (licet in cynosbato pilulam castaneæ similem appellet) utrique vim eandem in medicina contra alopecias. Nam lib. 25. Alias apud auctores (inquit) cynorrhodi vna medicina erat, spongiola, quæ in medijs spinis eius nascitur, cinere cum melle alopecias capitis expleri. Libro autem 24. Ruborum rosæ (inquit) alopecias cum axungia emendat. Et quanquam hæc verba ad proprie dictos rubos refert, in eo tamen errare mihi videtur, cum hoc remedium cynorrhodo debeat: de quo paulo ante dixerat, Alterum genus rubi est in quo rosæ nascitur: gignit pilulam castaneæ similem, præcipuo remedio calculosis. Certe rosæ syluestris spongia, pilula propter figuram recte dicitur, recte etiam castaneæ echino suo adhuc intacte comparabitur. Errat igitur Hermolus qui cynorrhodon à cynosbato non florè roseo differre ait, quem ferat vtrunq; sed spongiolis. quas cynorrhodon habet, cynosbatus non habeat. Galenus circa finem cap. 1. lib. 1. de compositione secundum locos, κακίριον vocem repertam in enigmatico quodam medicamento ad alopeciam, cynosbatum exponit. Apud Dioscoridem rubum etiã proprie dictum, Græce βακίριον, cynosbaton cognominari legitur: vt etiã capparin cynosbaton & philostaphylon. Attribuantur autem etiam cappari frutici apud Dioscoridem, spinæ, vt rubi, in hami modum aduncæ: fructus oleæ si- 70

milis, qui cū dehiscentis panditur florem candidum promit, quo excusso, non nihil glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis puniceorum similia ostendit, parua, rubicunda. Ex istis notis multæ cynosbato etiã proprie dicto comnes sunt, quæ Plinius videntur intricasse. Vtrunq; certum apud me est, Plinium cynosbaton ignorasse, & quæ apud Græcos inuenerat nullo iudicio transluisse. Paulo post in titulo cap. 14. lib. 24. Alia est à cappari (inquit) quæ medici cynosbaton appellauerunt, huius thyrus ad remedia splenis & inflationes conditus ex aceto manditur. Neruus eius cū mastiche Chia commandatus, os purgat. Hæc omnia de cappari intelligenda sunt: cuius non fructus solus, sed etiã thyrus & cauliculos ad remedia splenis condiri scimus. Eiusdè fructum καταφλεγματικόν, id est per os purgare & pituitã detrahere Dioscorides auctor est. Plinius hoc neruo attribuit, cum prius non de capparis, sed de cynosbati tanquã alterius plantæ neruo in acino eius contento, locutus esset. Proinde vel illa omnia ad capparin referre oportet, cui etiam vna conueniet (quæ cynosbato nemo tribuit) vnde & philostaphylon Græci vocant, ac Plinius ipse alibi ophcostaphylæ aut Plinium omnino errasse fateri. Theophrastus, vt dixi, ἀγνώστου (ἀγνώστου apud Athenæum, non placet) id est agni vel viticis foliis cynosbato tribuit, pro quo Plinius κακίριον vel βακίριον, legisse videtur, cū vestigio humani cõparat. Visum à se rubum quidã restantur in syluis hæc specie, vt quasi solea esse videretur, Hermolus. Mihi animus inclinatur mutuum esse hunc Theophrasti locum & κακίριον legendum, referendum q; ad fructum non ad folium reuera enim κακίριον est cynosbati, id est rosæ syluestris, vt etiã satiuæ fructus: hoc est acerofus, & floccis plenus quo sensu non cõuenit. Dioscorides dixit: κακίριον Varinus exponit: κακίριον, & κακίριον κακίριον, & κακίριον κακίριον. Cæterum vbi malo punice similem cynosbati fructum esse Theodoros verit, Græce legitur, κακίριον, κακίριον κακίριον, & κακίριον κακίριον: Athenæus non recte habet κακίριον, id est fructum, vel semen potius, rubicundum habet, & mali puniceæ semini simile: & sic vertendū erat ne quis integro malo punice cõferri arbitraretur: quod vt caueret Marcellus Vergilius in alium errore incidit, transferendo, puniceæ cyuno simile. Id licet quod ad rē ipsam defendi possit: cytinus enim non solum appellatur flos satiuæ mali Puniceæ apud Galenum lib. 6. de Simplic. sed etiã prima post florē pomis ipsius rudimenta, apud eundè lib. 6. de compos. secundū loc. Theophrastus tamen omnino grana interiora significasse videtur: quæ licet alba sint in fructu cynosbati, succo tamè rubente circumfunduntur, & magnitudine figurãq; ad mali puniceæ grana quàm proxime accedunt. Eodè planè sensu Dioscorides de cappari scribit, fructum eius apertum grana acinis puniceorum similia ostendere, parua, rubicunda. Errat Ruellius in historia sua plantarū, circa finem capituli de rubo canis, cynosbaton magnitudine inter fruticem & arbore puniceæ esse scribens: sefellit eum non bene distincta translatio Gazzæ. Græce quidè clarissimè scribitur, cynosbaton inter fruticem & arbore simpliciter magnitudine esse, deinde additur, puniceæ simile, aut si libet æqualem: nã κακίριον nonnunquã ad quantitatem refertur. Opinor autè in folijs etiã similitudinem esse, nam & puniceæ folia, vt pote gemina sibi opposita & angusta, myrto cõferuntur. Capparis quamuis & ipsa cynosbatum appellatur, propter spinarum maximè similitudinem: longè diuerse tamen nature est, quàm nostra hæc cynosbatus nec vlla eius species exilimari debet, vt neq; aconiti quamuis hoc etiam nomen ei tribuatur. Neq; enim homonyma, id est ea quibus idem nomen est, ratio vero substantiæ diuersa, ad vnum genus referri debent. Errat igitur duplici nomine Matthæolus, qui Plinium lib. 24. cap. 14. duas cynosbati species facere asserit, vnam vestigio humani folijs, alteram folijs capparis. Non enim species duas cynosbati illic Plinius facit, sed præter cynosbaton capparin quoq; sic appellari tradit: cappari vero folio similem, præter ipsam capparin (quam ipsam sibi similem esse nihil mirabimur) cynosbatum nullum facit. Sed quid opus est pluribus? cū vel vnica ista nota, de floccis & lanis in fructu sufficiat: quæ nulli alteri fructuum conuenit, quod ipse legedo vel aliter obseruauerim) quàm vt Dioscorides soli cynosbato attribuit, ita nos in solo cynorrhodo, id est rosæ syluestri, quam quàm in satiuæ quoq; reperimus. Quod autè illi arteriam infertent, sepe periculo meo ipse didici. Horum causa fortassis statum auctoris fructum huius legendum præcipiant, ne periclitentur oculi, vt Theophrast. scribit in hist. plant. 9. 9. Atqui non possunt flocci illi in oculos inuolare, cum in vasculo suo semper in cluui maneat, etiam arido, si tamen ingrederentur oculos (quod vasculo per hominem aperto fieri posset à vento) omnino læderet. Verum nec ipse Theophrastus simpliciter hoc approbat, sed ab herbarijs dici aut fieri scribit quædam huiusmodi, partem fori tan rectè, partem quo rem suam ostendent ac prædicent. Sed descriptione omitta vires in modo cõsideremus: quas illi Diosc. & Galenus astringendū ac aluum sistendū tribuunt. Atqui rosas syluestres nostras cū alijs partibus, idq; magis quam satiuas, tum præcipue fructu, siccate, astringere, sistere, apud omnes hodie in confesso est, & gustus ipse manifestè ostendit. Non est autè quod miremur quo pacto valide astringentia venenis resistant, cū & alia non pauca eiusdè generis habeamus, vt pentaphyllon, tormentillam, terrâ Lemniam, chalcanthum &c. siuc tota substantia id agant, siue quia partes corporis roborant, ita vt & promptius venenum repellant, & meatibus clausis minus ab eo afficiantur. Hieronymus Tragus etiã dupliciter errat, primum quod cynosbaton à cynorrhodo separat: deinde quod spinã sepibus nostris vulgare, quam pleriq; hodie spinã albam vocat, cynosbaton facit. In qua tamè, vt reliqua taceã, aculeorum species ipsam docere poterat, cynosbati nomen ei non cõuenire. baton enim Græci rubum appellant, fruticem vulgò notissimum. cui aduncæ & hamatæ sunt spinæ: quæ quàm similitudine non in fruticem genere solus plantas diuersas cynosbati, id est rubi canini nomine vocauerunt Græci, vt cynorrhodon capparin, rubum ipsum, simillacem asperam, cui rubi vel paliuri spinas esse Dioscorides testatur. sed inter animalia etiã baton piscem plantam, quem raiam Latini vocat. Spinæ albæ verò sic vulgò dicte rectæ omnino & minimè aduncæ spinæ riget. Plin. 24. 14. Inter genera ruborum, inquit, rhamnos appellatur à Græcis, ramos spargens rectis aculeis, non vt cæteri aduncis proximè autè de rubo priuatim dicto, & cynosbato locutus erat, vt vel inde cõstet neutri illorum rectos esse aculeos. Rhamnum certe Græci bati, id est rubi generibus non adnumerant. Plinio tamè viro Latine & patriæ lingue doctissimo, in sua lingua rubum cõmunius fecisse vocabulū licuit, quàm Græci baton faciã. Inter Græculã rosam & moscheuton dictã, quæ funditur è caule maluaceo, folia oleacea habens, media magnitudine autumnalis est, quam coronolã vocant: omnes sine odore præter coronolã & in rubo natã, Plin. 21. 4. Cū igitur sua in rubo rosã sit, quid obstat quin illam nũc à rubo cynosbaton, nũc à rosã cynorrhodon appellemus, nulla interim rei ipsius differetia? Apparet etiã, ex his Plinij verbis rosam in rubo odoratã esse: quod idè dico, ne quis imperite pro rubi rosã, parie dicti rubi flores accipiat, quod ipse Plinius in remedijs ex rubo fecit, vt supra dixi. Maximè autè odoratũ est rosæ syluestris genus montanũ, & cæteris minus, non florib; tantũ, sed fructu toto, nostri ob sua uitate odoris vinarĩ (Vincimroste, cuius cõgeneris videtur Asteurolle) appellat quã cū semel & iterũ in orto plantatã, statim degenerat, & omnè qua prius vndiq; folijs maxime, suauitate odoris spirabat, exiit. Herm. Barbarus in proxime recitatis Plinii verbis legit, præter coronolam in rubo natã, sine copulatiua coniunctione quã nostri codices habet, quos ego magis probo. No-

11mus enim cynosbatum & rosam in rubo nascentem, quæ tamen autumnop apud nos quidem non floret: nisi raro fortassis: nam & sativas interdum autumnop florere vidimus. Ad hæc cum alibi etiam cynosbarum & rosam in rubo describat, coroneolam tamen vocari nusquam meminit. Hermolaum & hac in re & alijs omnibus vbi de cynosbato scribit secutus est Io. Ruellius: Idem, Coroneola (inquit) in rubo nata, iucundi odoris est, sed angusti. Rosa vineæ vocatur flos spinæ albæ, Syluaticus: hinc errandi forte occasio nata quibusdam, vt spinam albam cynosbatum facerent. Idem Syluaticus cisthum rosam caninam vocat, & aliam eius speciem (ledon forte) rosaginæ. Recentiores (inquit Ruellius) tum rosaginem tum rosam caninam vocant, fruticem thymo maiorem: folijs ocy-mi, rotundioribus, flore mali punicæ: flos masculo rosaceus est, feminae albicans. Ego in summis alpiibus circa sa-xa odoratum fruticem, prosc. lignosum, humilem, & copiosum vbi nascitur: folijs oleæ, pinguibus, duris, & rufis parte supina: flore mali Punicæ roseo saepe repertum, quam Heluetij etiam in alpiibus *roskynt* (si recte memini) ap- 10 pellant. Sed rhododendron quoque in Gallia rosaginem vocari Ruell. meminit. Quidam sentem canis non recte pro vulgari rubo accipiunt. Cynacanthan in lexico Ambr. Calepini pro oxyacantha imperitissime scribi & ex-ponere perio. Stephanis agria apud Actium corrupte legitur pro staphisagria ad vitia ploratasq; capitis: nisi quis staphisagria putarit esse, quam à nostris coroneolam vocari diximus, hoc est cynosbaton: vtique si & hæc, vt rubi, manantibus in capite vlceribus præsidio esse potest, Hermolaus in Staphidem agriam Dioscoridis. Phycius Lo-crus Amphictyonis filius, cum forte inter eum & parentem obortum esset dissidium, multis ciuium acceptis de sedibus statuendis: Apollinem consulit: responsumq; tulit, vt e loco vrbem conderet, *δπη περ αν τωχ η δηχθελος* *σπο* *κωδης* *ευκωμης*: vbi à cane ligneo morderetur. In alterum itaq; maris litus transgressus, cynosbatum, id est caninum rubum pede compressit: vexatusq; plusculos dies vlcere, eo loco vbi oraculum iusserat, (loci natura interim cog-nita,) vt bes condidit, Phycos (*φυσκος*) Hyanthiam, & alias omnes, quas Locri Ozolæ coluerunt, Cælius Calca-gonius in Equitatione: transfuit autem ex Græcanicis Plutarchi, problemate 17. Errat autem ab initio: sic enim vertendum videtur, Amphictyon filium habuit Phycium, is Locrum, Locrus Cabyen Locrum: quo cum orto dissidio, pater multis ciuium assumptis, &c. Meminit etiam Athenæus lib. 2. & Cælius Rhod. 17. 28. Canē ligneam Theophrastus cynorrhodon non aliam à cynosbato esse, vel maxime confirmatur, ex eodem Varino: apud quem 15. ba hæc Græce habentur, *Κυνοςβατον* *φωτορε αν εσιν, δμοιον ριζω εχον η καρπιον. εσ η μετ εξυ θελγης ε δησφωον. παρ γραικων* *κασι βεταϊς, η η ποδισατος, ακανθωδης*. Hoc est, Cynosbatus planta est quæ fructum rosæ similem habet: magnitudine inter fruticem & arborem: similibus punicis arboribus vel folijs satiuis, spinosa. Et paulo ante nomen ei à cane imposi-tum scripserat, propter asperitatem & spinas quibus ita videlicet riget, vt canis ferratis dentibus suis. *Κυνοςβατον* *ακανθωδης* apud veteres Græcos aliquoties legitur, quorum verba citat Athenæus lib 2. semper autem adiicitur *ακανθωδης*, id est spina. Hecateus Mileus in montibus altissimis circa mare Hyrcanium nasci scribit *ακανθωδης κυνοςβατον*: & alibi, In Chorasmiorum montibus arbores sunt syluestres, cynara spina, salix, myrica: nascitur etiam circa Indum fluuium cynara. Et Scylax vel Polemon, In montibus (inquit) proueniunt cynara, & aliæ herbæ. Cæterum Didymus grammaticus apud Sophoclem quid sit *κυνοςβατον* exponens, dubitatum sit cynosbatus, ed quod aspera & spinosa sit planta, Hæc Athenæus: cum ab initio propositum esset loqui de herba cinara. *κινωρα* (inquit, in neu-tro plurali numero) Sophocles *κυνοςβατον*, per ypsilon vocat, in singulari scemihino: quo modo etiã ipse paulo post per iota scribit *κινωρα*, & eandem esse putat herbam quæ carduus Romæ vocata sit, & in Sicilia cactus: quanquam & caules eius cactos vocarent cibo idoneos, vt alium eiusdem caulem *απερνα* (alias *αλεγκνα*): & in capitulo medul-lam ablatis pappi palmæ cerebro similem, a scaleron: vnde vulgare nostrum temporis nomen arrichau natum mihi videtur. Eadem ferè Plinius de cacto, & caule pternicem vocari ait, sed pro a scaleron habet a scalla. Cynaron for- 40 tassus esse cynosbaton, Hefychius etiam & Varinus Athenæi verbis scribunt. Apud Suidam *κυνοςβατον* nudum nomen legitur, pro *κυνοςβατον*: forte, licet ordine repugnant. *Κυνοςβατον*, cynosbatum, vel planta quam capras depasci aiunt, Hefychius in Lexico Græcolatino *κυνοςβατον* *φωτορε*, pro cynosbato exponitur. *Κυνος*, genus herbæ spinosæ similibus rosæ, Varin. *κυνοςβατον*, herba quædam, Hefychius & Varinus. hæc etiam à cane & aculeis nomen habet, vt non alia quam cynosbatus videatur. Est & rubens lilium, quod Græci erinon vocant, alij florem eius cynorrhodon: lau-datissimum in Antiochia & Laodicea Syria, mox in Phaselide, Plin. Cynorodon lilium est hyacintho simile, Hefychius & Varinus, hoc nimirum fuerit genus illud lilij montanum apud nos, quod recentiores nonnulli non recte asphodeli genus faciunt, flore roseo, cuius folia reflexa maculis asperguntur, quales & hyacintho tribuuntur. nostri à radicis colore radicem auream vocant. Itali martagon, forte corrupta à vulgò voce pro cynorrhodon. Est & rubens lilium, satis apud nos frequens, differens à purpureo: florem lilij nascētis in Italia cynorrhodon vo- 50 cari Plinius est author: quod & Hippocrates accepit, cum rubentia cynorrhoda foemina u purgationibus com-mendat in vino, Ruellius. Ego cynosorchin hyacintho propiorem putauerim, flore purpureo, radicis bulbo ge-mino, quæ aluum sistit è vino pota: qua facilitate etiam menses sistere posse videtur.

Ellebori & elleborismi vini supra in curandi ratione ex Dioscoride docui. Gallinæ cerebellum potum cum aliquo liquore, Galenus in Parabilib. Ne morbi à rabioso cane rabidi fiant, ce-rebello gallinaceo occurrat: sed id deuoratum anno tantum eo prodest Plinius. Gentiana proprietate quadam iuuat pota & applicata, Auicenna, & Serapio secundum Habyx. Quidam folijs gentianæ obolos tres in tribus aut paulo amplius meri cyathis per dies duos & viginti propinant, Galenus lib. 2. de antid. in versibus Damocrates & in sine eorundem cap. 129. similiter, succus autem (inquit) radici præstat. Vsum certe eius præstantissimum esse, ex nobilissima omnium è cancris antidoto, quam supra descripsimus, facile est conijcere. 60 Hellebore, vide Elleborus. Hinnuli (*νεπε*) coagulum bibendum, Damocrates apud Galenum libro secundo de antid. Hippocampus marinus tostus, vtiliter comedi proditur à rab. C. morbis: quod eius sanguis aque amo-rem inducat, & propria quadam vi pauori aquæ resistat. Quamobrem bis ac ter hippocampus comedi cogunt: eundemq; ex acerrimo aceto tritum vulneri applicant, rabiemq; hoc medicamento frequenter perauerunt, Actius Hippofelinum, id est olufatrum potum & illitum, Plinius. Hirundinis fimus decoctus epotus, Idem. Hirundinis fimus illitus vel potus, Ponzettus. Hirci iecur matute sumptum, Ponzettus: Vide paulo supra in Aprii-core. Hyanzæ carnes in cibo, vt magi scribunt, Plinius.

Lapathum tum acidum, tum agreste, vt supra explicauim in ratione curandi ex Actio. Lapathi succus cum mel-le & oleo potus, Theffalus. Lafer potum & cum oleo impostum, Auicenna in Assa. Liquor Cyrenæicus aut Parthicus fabæ quantitate potus, Actius. Cyrenæicus aut Medicil liquoris obolus è duobus aquæ cyathis, Damo- 70 crates

craves apud Galenum. Leucanthemis herba pota efficacissima est: cui tanta inesse vis traditur, vt vel poculi fundo subita portionem libenter admitti faciat: Idem afferunt chamæmalum efficere, Actius. Lycium, Ac-tinet. Lycin Indici obolltres ex aqua, cum modico verbenacæ: aut lycium per se ex ouo forbilli, Asclepiades apud Galenum de antid. Lycin Paratici, vel Indici, si haberi potest, obolos tres ex aqua (aquæ cyathis circiter tribus) N ceratus per dies viginti duos ieiunis propinabat, celebri (vt aiebat) experimento: Idem efficere aiunt Britannicæ succum, eodem modo exhibitum, Damocrates ibidem. Lycium in catapotio deuo-ratum, Dioscorides.

Mellinctum aut potum, Dioscor. Isaac, Auicenna. Mel decoctum epotum, Plin. Mentam cum granis mali granati autem esse singulare remedium, Ponzettus: non exprimit autem foris ne adhibenda sit, an in tra corpus in- 10 menda. Dioscor. vt Serapio citat, & Mlacer, mentam cum sale ad C. morfus simpliciter, apponunt. Mergii iecur af-fatum cum oleo & modico sale datur, mira facultate: ita enim præsentaneum esse aiunt, vt æger protinus aquam fla-gitet, Actius. Videtur sanè mihi medicamenta quædam ab aquaticis animalibus aduersus aquæ metum à veterib. tenentia, non tam alia ratione, quam quod naturæ quadã similitudine obistere posse crederentur: vt ex cancris, mergo, castore, hippopotamo, vitulo marino: & vno etiam fortè simili ratione: nam hic quoq; nonnullis in locis amphibius est, ac piscibus viuut. Sic inter herbas ex potamo gitone.

Olufatrum, vide Hippofelinum. Plantago pota, Plin. Valer. Pimpinella (nimirum germanica) detur canibus aut vaccis morfus à cane rabido, 20 ter vel amplius: pro canibus inuoluatur pinguedine: vaccis & cæteris animalibus edenda detur in pabulo, In-certus. Polium potum, Actius. Porri, vide in Cepis. Morfus à cane rabido capiat vnciam petrolei, bibatq; dimi-dium & reliquo locum affectum inungat, Ex lib. germanico.

Rauæ præparatæ & in cibo sumptæ, Dioscorides eupor. 2. 102. Rutæ denarij sex ex vino poti, Apuleius. Rutæ succus acetabuli mensura è vino bibitur, Plinius: apud Valerianum denariorum quindecim pondus biben-dum legitur.

Spinæ albæ semen potum, Dioscorides vt citat Serapio: codices Græci habent *επερναθηταις*, id est sepeu-rium moribus.

Terra sigillata, id est Lemnia, cum vino diluto sumpta, & exacti aceto imposta foris, Galenus de simplic.

libro 9. cap. 2. Vitis albæ radix pota, Actius. Quidam ius ex vitulo carnis decoctæ dant potui, Plinius. Vrsini fellis my- 30 stra duo cum duobus aquæ cyathis, ieiunis triduo offerunt, & in magna admiratione habent, Damocrates apud Galenum. Hæc sunt quæ ex veteribus, quorum hac de re scripta hoc tempore habui, & recentioribus nonnullis, in rei medicæ studiosorum gratiam præcipue, summo labore colligere & conferre volui: Quæ si cui non per omnia satisfaciunt, legat insuper qui de morfu rabidi canis scripserunt, Constantinum Practicæ lib. 7. cap. 13. & recentiores, Arnoldum in Breuiario 3. 13. (& 3. 16. vbi de canis non rab. morfu tractat.) Gordonium 1. 17. Va-riouanum parte 4. tractatu 3. cap. 2. & Antonium Guynerium cap. 12. de Venenis. Nunc antequam ad Philolo-giam aggredior, de paucis quibusdam ad huc medicinæ candidati mihi ad monendi sunt: quæ licet opportunius alia alibi in præcedentibus dici potuissent; hic corollarij vicem tenebunt. Arabes non raro dum ex Græcis sua 40 transferunt; *κυνοςβατον* non simpliciter à C. morfa, sed à rab. C. verterunt: ex recentioribus etiam multi confu-dunt, quod mihi in colligendis medicamentorum catalogis, quos supra posui, laborem adauxit. Remedia quæ hydrophobis, id est aquam patientibus salutaria inscribuntur, vel ad hydrophobicum affectum, ferè semper ac-cipi debent pro illis quæ affectum absentem prohibent, & ab eo præseruant ac tuentur, quæ etiam simpliciter morfus à rab. C. auxiliata dicuntur, & ne morbi in rabiem incidant. Horum pleraque intra corpus sumuntur, vt sanas adhuc partes corroborent, & venenum ab eis auertant: per pauca quæ foris adhibentur eodem donantur præconio, vt aquæ formidinem arcere dicantur; ea enim potius vt affectum cutent præsentem, & quod adest ve-nenum euocent in usu sunt, vt nõ proprie sed pte accidens ab aquæ metu præseruare dici possint. Remedia quæ-dam (inquit Galenus in aphorismum 22. libri 2.) ab affectione ad huc absente præseruant, alia præsentem curant: tertium genus ex præseruatione & curatione mixtum est, quod proprio nomine caret atque idcirco alia alia me-dici vtuntur appellatione, nonnunquam præseruari dicentes, ne morbus qui iam incipit generari, ad comple-mentum perducatur: nonnunquam vero curari, quemadmodum in ijs quos canis rabidus morderit. Quæ 50 enim ipsi adhibentur medicinæ, duplicem habent appellationem. Nam nonnunquam rabiel præsentis affectio-nis appellantur, sed à rabie futura præseruantia. Hæc si quis prolixius à me tractata existimat, is secum per-pendat velim quam latè huius argumenti vsus pateat. Neque enim ad rabiosos canes solum quæcunq; hæcenus dicta sunt pertinere omnia quisquã arbitrari debet: sed præterea ad aliorum quoq; animalium morfus, id q; tribus diuersis modis. Aut enim perpetuo venenata sunt quæ mordent, vt viperæ & alij plerique serpentes: Aut non ve-nenata: eaq; vel non rabida, & simplici morfu lædunt, qui tamen non profus veneno caret. In profundo præ-cipue vulnere: vel rabida & cum morfu venenum insilunt nihil mitius quam quæ perpetuo venenata sunt. Sed cum multa sint, vt dixi, animalia quæ morfu aut ictu nocent; medicis tamen præcipua cura fuit rabidi canis mor-fus impugnare: quod hoc animal, vt supra dictum est, frequentiùs homini & familiaris sit, eoq; minus caueri pos-sit. Quisquis verò exploratam habuerit medendi morfus à rab. C. methodum, & simul materiam siue particularia 60 medicamenta cognouerit, eadem opera à qualibet animalite morfus hominibus eum Deo opem feret. Portio-s quæcunq; contra viperarum morfus descriptæ à nobis sunt, aduersus rab. C. morfus etiam efficaces erunt, Da-mocrates apud Galenum lib. 2. de antid. Morfus à crocodilo conueniunt eadem remedia quæ ad morfos à cane ac ad reliquos relata sunt Actius. Emplastra ad demorfos à cane vel vno aut similibus animalibus statim à principio commode adhibentur ex sale & cerussa præparati, &c. Idem. Et rursus, Omnia ferè quæ ad canis morfum dicta sunt, etiam à sepe morfus conducunt. Exit præterea, quod nemò ante nos monuit, non mediocri occasio ab hac curandi ratione propter affectus & symptomatum ac periculi similitudinem, ad febrem pestilentem eiusq; vlcera curanda transfundi: Quod eruditi medici, si facile animaduertent: nobis ad sequentia properandum est. *Κυνοςβατον* *ακανθωδης* ab Andrea medico hydrophobus est dictus. Galli morfos à cane rabido ad 5 Hubertum adducunt, vbi à fa-cercedotibus certa vitæ ratione eos curari audi: aquam bibere iubent & quotidie edere aliquot ona dura ex ace- 70 to, Alysius. Idem in Gallia *κυνοςβατον* ad sacerdotas tantum adducit: Templum inquit est D. Lamberti in vrbe quadam

ὁ τῆς γαίης ἰσχυρὸς καὶ φιλῆς ἐπὶ τῷ ἀδύτῳ φερῶν ἄνθρωπον. Helychius & Varinus, lego ὁ ἀφ' ἑῶν ἰσχυρὸς. Id est, Cynencephalos vocatur semen genitale quod a capite & cerebro per dorsi spinam ad partes genitales descendat. Κυνός ντες & muliebres pudendum: hinc forte dictum cylochene vinculum, quo scorta cecerebantur: hinc etiam ἐν οὐρανῷ, ὁ πειθαρχῶν: & ἐν σπονδύς quæ aliàs pygolaemis, noctilucæ: & κυνίαι, περὶ κηλῶν: vt etiam κυνάται. Cylaron apud Galenum vocatur intestinum rectum, eiusdem vt videtur originis: hinc & κυνολόγος Eustathio, pro quo al qui κυνολόγος scribunt (vs supra dixi) turpiloquus: nisi quis per οἰ diphthongum scribere malit, Κοινὸν enim scortati exponunt, κοινὸν lupanar, κοινολόγος adulterum. Κυνόσασσι, ἕξέδασσι, ἢ τῷ ἀδύτῳ ὀπίσθεν τὸς ἰὸν ἐπέσασσι, Varin. Helychius. Huc pertinet σὺλλας, σχήμα ἀφ' ἑδαισιων ἐπὶ τῷ τῷ Φοινικῶν: & prouerbium κύνᾳ δέρον δεδαγμένῳ: quæ omnia vt turpissima sunt, sic ab honestis viris explicari non debent: prorsus quidem omittenda, nisi huc saltem facerent vt miseriam gentiliū & impiorum hominum conditionem, qui his non modo vocabulis ludere ac liberos replere suos: sed ipsi etiam criminibus turpissimè se inquinare soliti sunt, plenus inde cognoscere. Κυνόγρια, ἑστὶν ἡ χερμῶν κύνῃ ἐπιβάλλει, Helych. Varin. aliqui fluctum aut procellam interpretantur. Κυνόσπρια apud Suidam nudum nomen legitur. Κυνόσπρια, res nullus pretij. Lexicon Græcolat. Cynulchos vocant qui secum ducunt canes, Cæl. Ceterum cynuchus pera est, vel lorum quo canis ligatur. Κυνόφαλοι, Κορηθοί, Φυλῆ, Helych. & Varinus. Κυνόλωψ, κύνος φέρων, οἱ ἢ φελλόντες κύνᾳ ἀδύτῳ ἀπέδασσι, Helychius & Varinus. Κυνόληξ, ἕξέλιξ, idem. Κυνόδρομῆν & κυνομαχῆν verba apud Pollucem ad venationem pertinent. Κυνόθρες venatores, apud Dioscoridem.

Catulum, Catullum, Caninium, Canidium, & Canuleum, propria virorum nomina apud veteres Romanos legimus. Vide Onomasticon nostrum in Catulis, & alibi. Caninus poëta fuit temporibus Martialis, cuius meminit Martialis lib. 1. Epigr. ad Maximum. Gratidia proprium nomen mulieris Neapolitanæ maleficæ, quam Horat. in Epist. Candidam vocat. Scylacis Caryandei librum citat Io. Tzetzes 7. 144. Cynna, Κύννα, nomen meretricis, Helych. apud Suidam & Varinum non rectè per n simplex scribitur. Athenis admirationi fuisse meretriculas Cynnam & Saluaccham apud Aristophanem legitur. Cyne etiam per simplex n in Vespis Aristophanis meretricis nomen est: Οὐ δεινόταται μὲν ἀπ' ὀφθαλμῶν κύνῃς ἀκρίβης δὲ λαμπρῶν: Cleonem (inquit Scholiastes) cani propter impudentiam comparaturus, mutauit orationis figuram. Κυνὴ γὰρ τις, apud Varinum corruptè legitur pro κύνῃ (paroxytonum) γυνή τις, Cynnidae, familia sacra Athenis, cui Cynes vel Cynides heros nomen dedit, Etymol. Cynæas Thestius Pyrrhi regis legatus, vide Onomasticon nostrum: meminit eius Plutarchus. Hunc Aelianus & legatum Pyrrhi & medicum illum proditorem fuisse credidit falsò, Hermolous. Cynifca Archidami filia plurimum studij ad Olympiacam certamen contulit: prima mulierum equos nutrit, prima etiam in hoc sexu Olympiæ vicit, Pausanias in Laconicis. Κυνόγρια, vir Atheniensis, fortissimus in bello Persico, &c. Vide Suidam & Onomast. Cynaras, rex Cypri. Cyne, Κύνῃ, vrbis Lydiae Stephano: vnde Cynel vel Cynij dicit. Cyniticum, Κυνότης, locus Iberiæ prope Oceanum, incola Cynetes & Cynesij, Steph. Cynetia, Κυνέτια, vrbis in Argo vel Argolica Stephano. Idem Cynuran. Κύνουρα, vrbem in Argo vel Argolica facit, à Cynuro filio Persei. Canatij populi circa Atlantem Africæ montem habitant, dictij quod victus, vt canibus, eis promiscuus sit, Grammaticus quidam: sed ineptè: nam Plinius 5. 1. ita scribit: Qui proximis (Nigro Africæ fluuii ultra Atlantem montem) inhabitant, saltus repertos elephantorum ferarumque & serpentum omni genere, Canarios appellari, Suetonius Paulinus prodidit. Quippe victum (id est cibum) eius animalis promiscuum his esse & diuina ferarum viscera. Hemicynes, ἡμίκυνης, quasi femicanes, non procul à Massagetis & Hyperboreis habitant, & canum instar latrant, Apollonij poëtae versib. celebrati, qui apud Stephanum recitantur, sed corrupti: Vide paulò post in Cynocephalis. Canaria insula est in mari Atlantico Fortunatis propinqua: sic dicta à magnorum canum multitudinè ingenti, meminit eius Plin. 6. 33. Κυνώνησος, id est, Canum insula ad Libyam refertur, Steph. Cynopolis, vel duabus vocibus, Κυνών, πόλις Stephano, id est Canum ciuitas in Aegypto, in qua Anubis colitur, & honor & facer quidam cibus canibus est constitutus. Ab hac Cynopolitana præfectura appellata est: qui in ea habitant Canarij dicuntur, Perot. Cynosura Stephano promontorium est Arcadiæ, à Cynuro Mercurij filio. Κυνόσπρια, tribus Laconica, & promontorium Marathij nis Eubœam versus: καὶ πᾶς χερσονήδης πᾶσι, καὶ οἱ Κυνόσπρια, Varinus, Cynos ciuitas in Locride. Lilius 8. tertie decadis, Cynum Locridis emporium. Stephano Κύνος ὀψάντις nauale vel ciuitas est: & Homeri versus citatur, Οἱ Κύνεσάν τ', Ὀψάντι τε, Κυνόλαρον τε, quasi eadem sit Cynos & Cynetos: hinc Cynij & Cynæi: plura Varinus & Hermol. in Plinium 5. 28. Cyon, Κύν, Caræ ciuitas, Canebium prius dicta, Stephan. genule Cyites. Cynocephali, vt scribit Plin. 7. 2. homines sunt in montibus terræ indiæ caninis caputibus: qui ferarum pellicibus velantur, & latratum pro voce edunt, vnguibzque armati venantur & aucupio vescuntur. Vide Gellium. Solinus cynocephalos in Aethiopia esse scribit, violentos ad saltum, morsu feroces: sed fetas ita dictas simiarum generis, non homines intelligens. Vide in Cynocephalo H. inter Simias. Meminit etiam Augustin. lib. 16. de Ciuitate Dei. Plinius eos lacte viuere aut her est Eodem ab alijs Cynamolgos dici puto, Indiæ populos (Solinus tamen Cynamolgos Aethiopes facit: de his infra pluribus, in prima parte de canib. diuersis) & Hemicynas à Stephano, quamquam loco auliores separant, capitis tamen effigies & pro voce latratu conuenit. Cynocephali asperi sunt ritibus, amici vestita tergo cum, Solin. Et paulo post, Sunt qui syluestres, hirti corpora, caninis dentibus, stridore terrifico. De Semicantibus & Cynocephalis apud Hyperboreos Simiæ scripta refert Io. Tzetzes Chilliæ de 7. cap. 144. Regno Zombæ relicto nauigans per Oceanum versus meridiem, reperi multas insulas & regiones, quarum vna vocatur Nicuëram. hæc insula magna est, circumta circiter duo milia miliariorum. Incola facies caninas habent & bouem pro Deo adorant, Odoricus de foro Iulij. De Canibalibus anthropophagis multa passim in historijs Noui orbis Petrus Martyr & alij scribunt. Κυνός κεφαλαί, id est, Canis capita, collis est Thestaliæ, & parua regio Thebarum, patria Pindari, Stephan. Scotus in Macedonia sunt & Thestalia, quarum altera insignis est victoria Romanorum contra Philippum regem ad Canis caput: ita locus appellabatur, vbi T. Quinto Flaminiò duce pugnatum est, Hermolous in Plin. 31. 2. Copias aduersus Thebas egit: vbi fossis omnia vallibus munita comperiens, superato loco, quem Canis capita vocant, agrum omnem ad oppidum vsque deuastauit. Xenophon in Agesilai laudibus meminit etiam alibi, qui locus iam non occurrit. Item Plutarchus in vita Pelopidæ. Cum autem in planum (inquit) procederent, atq; vterq; ea promontoria, quæ Canis capita vocant, capere pedibus niteretur, &c. Catularia porta Romæ dicta est, quia non longe ad placandū caniculæ sydus frugib. inimicū. rufæ canes immolabatur. Cynæthiū Κύναιθον vel Κυνόθρον, ciuitas in Arcadia. Hinc Cynæthelus populi, quos aliqui à Cynætho Lycaonis filio pu-

filio putent appellatos, S. eph. Cynætha etiam vrbis est Thracia sub Nerito monte. Lusi Arcadiæ vrbis est in montanis agri Chioij, iuxta quos à Melampode pehibentur curatæ Præci filie, in Diana sano: inde haud procul fontem esse iant in agro Cynæthensium vicino, cuius aqua pota morsos à rabida cane liberet, ob id Alysson vocari Hermolous in Plinium, 31. 2. Dionysius antiquitatum lib. 1. tractum Cynæthium ab Aenæe socio ibi defuncto sepultoq; nominatum putat in Arcadia, Hermol. De Ioue Cynætheo quod à venatione nominatus sit, cui Arcides & Cynæthes vocabant, alibi quoque dicam. Cynæthus patria Chiis ex rhapsodis poëcis maxime illustris fuit, &c. Cæl. 7. 29. Cynethi vel Cynethus insulae meminit Hermolous in Plinium 4. 12. Scylace, Κύναιθον, vrbis iuxta Cyzicum, inquit Hecateus. Placia & Scylace parua Pelagorum colonia. Pomponius, lib. 1. Scyllaceum Atheniensium colonia in vltimo Italiae, eorum qui Menesthei comites fuere: hoc tempore Scyllacium vocatur (volgo Scilazo) Bruciorum ciuitas: Vergil. Aen. 3. Cauloniæque arces & naufragium Scyllacium, vide Onomast. nostrum, & Nic. Eiy: hæram (qui per simplex lambda scribendum asserit Δοτὴ σπυλλάειν: quod etym. non mihi non placet) in Indie Vergilianum. Ius fluuius Thermodonti vicinus, Scylacem & Lycum ex Armenia, alius que fluuios ex pte, Eustathius in Dionys. Σκυλακεῶν, vir Calabro lib. 14. è bello Troiano reuersus, & à mulieribus occisus, pro Deo deinceps culus est. Cynadta, fons est ex quo bibebant qui manumittebantur, vnde natum prouerbium, πὸ κυνιάδων ἐν ἀδύτῳ ὕδαρ, de vita libera, Varin. Cynofarges, κύνωσπρια, gymnasium in Attica prope vrbem & templum Herculis: vicus sic dictus à cane albo, qui sacrificante Diomo & Herculi paratam victimam ostendente rapta femora in hunc locum detulit, Stephan. Nomen autem inditum est loco à canis vel albedine vel celeritate. Diomo territo propter abreptum sacrificium responsum contigit, aram illic condendam esse vbi canis femora dimittet. Didymus pro Diomo apud Suidam perperam legitur. Exercebantur in eo gymnasio spurij (nam Hercules quoque spurios fuisse existimatur) qui neutro parente ciue nati erant. Imprecatio in Cynofarges, similis est illi, In coros, Suidas, Helych. Varin. Vide Cynofarges in Chilliabus Erasmi. Exama nabantur eo in loco spurij, cum de patre controversia erat: spurios autem (videtur) Athenienses etiam libertos vocabant, Varinus exponens prouerbium ἐξ κύνωσπρια. Quidam acutum vltimam, sed proparoxytonam vltimam est. Ab hoc Diomo etiam χερρὸς Διόμοιο dicitur: & Διόμοιο vel Διόμοιο per omicron, pars tribus Aegæidis est: quo Hercules filius Colyti hospiti fuceptus, & Dioniam eius filium amauerit Stephanus. Cynofarges etiam Hercules cognominatus est, vt meminit Herodotus & Plutarchus: & Cynofargis templi, in quo Hercules & Hebes aræ fuerint, Pausan. in Attic. Plato non à cane albo, sed à Cynofargo quopiā, Cynofargem (malum Cynofarges in neutro tantum genere: vnde & datiuus ἐν κύνωσπρια profertur) dictam ait. Et inde quoque adagium deductum est, ἴθι εἰς κύνωσπρια, in infames atque ignobiles, Gyrald. Cynofasma (κύνος σμάμα, vel κύνωσπρια), ab j per simplex sigma scribunt) id est Canis sepulchrum, quo nomine dictus est tamulus Hecubæ (teste Plinio) vxoris Priami, quæ doloris impatiens, post cladem exitium que patriæ ac suorum, in canem conuerfa fertur. Tamulus Hecubæ (inquit Pom. Mela lib. 2) siue ex figura canis, in quam conuerfa traditur (vide Ouidium Metam. 12.) siue ex fortuna in quam deciderat, humili nomine accepto. Est autem promontorium Hellepontij, cuius etiam Thucydides libro 8. meminit: Stephano, locus Lybiæ, & alia quadam regio. Cynofemion locus est Cherronnesi, in quem Hecubæ captiua ducta post captum illum, in mare desijt, & vitam finijit, Varinus & Suidas. Vlysses Ilio capto Maronem præternauigans, cum Hecuba illic exercitui dira imprecaretur, et tamulum moueret lapidibus obruit, & iuxta mare obruit (sepeliuit) & locum Cynofasma nominauit, Suidas Pollux lib. 5. Cynofasma in Helleponto à celebri quodam cane dictum putat, nisi quis (inquit) credere malit, à tamulo Hecubæ in canem versæ, nomen ei impostum. Aliud est Cynofasma apud Calydonios, vbi Aura canis Atalanta à Calydonio apro occisus, sepultus est, Idem. Aliud est Cynofasma in Salamine, sepulchrum canis Xanthippi Periclis patris: Sed de canū aliquot sepulchris plura dicam in vltima parte huius capituli. Cynna, Κύννα, oppidum prope Heracleam, ab vna Amazonum appellatum: vel à Cynne fratre Cæri, Stephanus, Cynna, Philippi Macedoniae regis filia, Athenæus libro 13.

b. Κυνόσπρια, cani similis, aspectu canino, psyllion supra cynoides appellamus. Canibus interiora omnia similia leones habent, Aristot. Felium & ichneumonum pleraque, vt canum, Plinius. Patho animal magnitudine canis est, Albertus. Cepus faciem habet Satyro similem, cetera inter canem atque vrsu, &c. Strabo. Rossemaki quæ Galo fera est magnitudine canis, facie cati, corpore & cauda vulpis, Κύνῃ, pellis canina, Pollux: & plenus, de quo in e. mox. Suidas κύνειον δὲ ἐξὸν dixit. Cynocephali cognomentum, quod quom alijs, tum vero Pericli adhuc esse legimus, non ferè aliud quàm impudentiam & rapacitatem signat, Cælius. Ego his vitijs Periclem notatum nusquam memini legere, sed contra potius, virum bonum, liberalem, & pecunijs inultum fuisse, Cleonem vero (in Equibus Aristophani) cynocephalum nominasse seipsum, αὐτὸν δὲ δεινὸν, ἀναιδέστατον, ἰταμόν, ἀρπακτικόν, ex Varino & Suida constat. Cratinus Periclem ἰταμόφρονον dicit, Pollux libro 2. lege σχημοίφρονον: sic enim Plutarchus in Vita Periclis scribit: Corporis quidem specie Pericles haud indecora fuit, capite vero oblongo, nec cæteris partibus responderit. Ex quo omnibz ferè eius statuae velantur casside, quod videlicet nollent sculptores eare hominem deformiorum videri. Et Attici poëtae eum σχημοίφρονον contumeliæ gratia appellare soliti sunt, quia σχῆμον scilicet interdum vocant. Deinde ab Eupolide cum cephalogere tam nominatum addit, & à Teleclide caput eius ἰταμόφρονον. Videtur sanè in Plutarcho deest quod Pollux scribit, eum à Cratino schinocephalon dictum: quod omnino adendum putauerim post hæc verba Cratini, μὲν οἱ τῷ ἔργῳ καὶ μακάρει, alioquin nihil ad rem. Ibidem Lapsus interpretis Titanum pro vrbium vertijs nisi mendam librariorum est: intelligit autem Cratinus tyranni nomine ipsum Periclem. Rursus ibidem, Eupolis cum interrogaret de singulis principibus qui ab inferis redijissent, idcirco Periclem nominatum vltimum esse inquit, quia caput inferorum addaxerit: Græce est, ὅτι πρὸς τὸ φέρον, legerim ἐπὶ τῷ σχημοίφρονον, id est eò quod puluim secum ab inferis adduxerit: Magnum enim & graue caput, quæ de Pericli tribunt, aut etiam curis & negotijs grauatam (quod Teleclides de eo scribit) puluim & quietem desiderate videtur. Eo autem secum gestando impeditum, postremum venisse fingit. De cynocephalis animalibus inter Simias dicam. Sunt enim simias quædam caninis capibus, quas voce Græca cynocephalos appellamus: at canes cynocephalos dicere, quod Gyllius in Aethiopia fecit, non minus absurdum est, quàm si quis Latine canino capite canem dicat. Κυνόσπρια, facie cani similis, Lexicon Græcolat. Κυνόφρονον, impudenter intuetur, Varinus, Helychius, & Suidas. Δικαιοφρονον, iustus & timidissimus Homerus, Iliad. α. Κυνόσπρια & κύνωσπρια vocabula supra posita sunt,

Observamus etiam quod canes vulgo statuum horrent, Blond. Δάπην est forbere, forbendo glutire: & proprie dicitur de canibus & lupis, ac huiusmodi animalibus (quæ scilicet latibendo bibunt) per onomatopœiam, Varin. idem verbum Germani vsurpant.

Canes vehementiorē contra feras concepta ira quandoque occæcantur, Plutarchus in Symposiacis. Δειχίαι canes vocant, quæ maciē strigofæ sunt, & pilos amiserunt: ἡ δὲ μικρὸν λαγών, Helychius & Varinus in voce Δειχίαι, id est macilentus, pallidus per æ diphthongum in prima syllaba: unde librariorum errorem existimo quod Δειχίαι per æ in prima apud veteres legitur. De cynanche morbo à canibus dicto (aut forte à cynanche vinculo, quod collum seu vinculo in cæbo suffocari inde videatur) supra dixi in c. hic collarium addam ex Cælio, Cynanchen (inquit) G lenus dicit intima infestantem colli: cynanchen vero ad extrema nuere amplius, minusque periculotam esse, & minus suffocare. Supra quoque cum de cane rabido agerem, nonnullos ab eo morsos in furorem 10 quendam incidere dixi, quem nostri choream S. Viti appellant: Gariopontus voce corrupta antea nescio dixit, pro entheasmo, ut Græci vocant. Quamquam idem melancholiz genus etiam canis rabidi morsum nonnullis accidit: qua de re Io. Manardi verba lib. 7. epistola 3. apponere visum est, præsertim cum non à cane solum, sed etiam lupo, & vipula, tribus diversis animalibus nomen huic insaniz conigerit. Affectioibus à melancholia provenientes (inquit Manardus) addunt Græci diuinam quandam passionem, à qua decenti maioribus quibusdam effertur potestantibus videntur, adeo ut futura quoque pronunciant, & propterea entheastici vocantur, quasi deo pleni. Et paulo post, Addiderant Arabes quam cutabutum appellant, derivato nomine à bestiola, quæ irrequieto quodam motu super aquas modo huc modo illuc absque ordine vagatur: Latini (ut quidam volunt) vipulam id insectum vocant, in palustribus locis frequens. Hactenus putant hunc verbum ab Arabibus præcipuè autem à Raze, inuentum, nec esse eius mentionem apud Græcos. Dum verò hæc scriberem, docente 20 me suprema veritate, clarè cognoui esse quem Græci γυαονem, lycanthropiam, & cynanthropiam vocant, nomine à lupis vel canibus derivato. De his enim scribit Paulus, Noctē exēunt, ad diem vsque circa sepulchra plerumque vagantur, lupos canesque (canes non dicit Paulus, sed Aëtius:) per omnia imitantur, oculis concanis & sicis sunt, crasse imbecilliterque vident, linguam siccissimam habent, valde sitiunt, os salia caret, cruraque habent obassiuas offensiones insanabiliter ulcerata. Aëtius ferè eadem, vnum addens, quod mense Februario incipit. Quæ si conferantur his quæ de cutabuto scribit Auicenna, nemo ambiget eum morbum ab eo describunt quem Græci (ut diximus) lycanthropiam vocant, id est hominis in lupum conversionem, præsertim cum & curat, o, ferè verbum ex verbo, à Paulo sic assumpta, Hæc utique Manardus. A canibus quidem & lupis huic affectui nomen impositum reor, siue quod hæc animantes in rabe similiter afficiunt, siue quod à rabidis ipsis homines moti vna cum hydrophobo interdum hoc affectu capiuntur. Canis seu in mortem incidit, seu 30 in furorem, splenis noxa in causa est, Cælius ex Horo. Κύων ἴωντον, id est caninum mortem, apud Aristophanem, difficilem interpretantur: quoniam difficulter animam efflare deprehensum sit animal hoc, Helychius, Valerianus, Cælius. Morticatum inter se & homini colludunt canes, & alia quedam animalia.

At illud non modo arrogantis, sed potius prudentis, intelligere se habere sensum & rationem, hæc eadem & caniculam non habere, Cicero lib. 3. de Nat. Nos tamen de ingenio & industria canum, multa diximus supra cap. 4. De impudentia canum, vide parte i. huius capituli. De fide canum complura exempla profertur infra vbi de canibus socijs, defensoribus, & custodibus agitur. Canis albus ymbolum esse putatur fidei, vnde Pictus Mirandula cecinit, Signa quibus labris visum est ostendit albis. Ex villis animal, dominis dominibusque fidele. Homines qui parum & planam habent frontem, assentatores: quod canes cum adulantur, frontem similem præferant, ut supra copiosius dixi in d. ex Aristoteles Physiognomicis: Ex quibus reliquas etiam à canibus sumptas de hominum moribus pronuntiandi coniecturas hic adscribam. Animalia fortia, inquit, gravem ædunt vocem, ut leo, taurus, & canis latrator, κύων ἰλακτικός. Et alibi, Ὅτι βαρύνοντων φωνῶν μὲν καὶ περὶ ἐγγυρῶν ἀναφέρονται ἐπὶ τῶν δειχίαι κύνων: Latinus interpretis absque omni sensu transfert. Quicumque grauitur vocant, magnū ac perplexum: reductuntur ad fores canes. Adamantius de vocis genere sic scribit, Ὅτι ἡ κελὸν καὶ βαρὺ καὶ ἀκαμπτὴ ἢ χυρῶς, ὀφθαλμοὶ τῆς τῆς καὶ μετὰ τὴν αὐτὴν κροτάλην καὶ ἀκροάσις. Cornarius vertit, Qui vero canum & grauem ac minime flexuosum sonum ædunt, his generosi motes sunt, & magna sapientia ac iustitia ipsos ornat. ἀκαμπὴ φωνῶν vocat contrariam illi quam Aristoteles in cinzidis & mulietibus κελευστικὴν id est fraetam nuncupat. Apud Aristotelem igitur ex Adamantio, vel sic legitur, Ὅτι βαρὺ καὶ κελὸν φωνῶν, μετὰ τὴν ἀναφῆρονται 10 ἢ ἐπὶ τῶν δειχίαι κύνων: Vel alijs, sed ad eundem sensum, verbis. Si quis tamen βαρύνοντων pro βαρύνοντων legeret malit, non impedit. Nam & paulo ante Aristoteles eo verbo vsus est, Ὅτι μετὰ φωνῶν βαρύνοντων ἴβρεται: propter quem locum, ne bis videatur de eadem vocis differentia agere, hæc verba μετὰ καὶ περὶ ἐγγυρῶν, tanquam differentiz vocis telliqui possunt, & mox subijcet μετὰ φωνῶν aut simile quid. Transio ad reliqua; Canibus (inquit Aristoteles) proprium est τὸ λοιδορεῖν, id est vox plena conuictorum & maledicentiz. Qui canibus similem ædunt vocem, canini ingenij homines existimabuntur, Adamantius. Qui caput magnum habent, canum instar, αἰδηται 20 sunt: qui paruum, ut a fini, ἀνάδοθητοι, Aristoteles. Miretur autem aliquis cur αἰδητὸς hic canes vocet, à sensu excellentia: quos alibi in paruè & planè frontis mentione ἀνάδοθητες vocavit: nisi id discernamus, ut alijs ad ingenium & veluti rationem animalium referamus vocabulum sensus: alijs ad exteriorem sensum acumen & sagacitatem: Rursus, quibus oculi, inquit, igniti sunt, impudentes habeantur, ob similes canum oculos. Et de 30 bris, quibus (inquit) labra tenuta sunt, & in angulis utrinque (quos Græci συγχελίας vocant) laxa: αἰδηται (lego δὲ) τὸ ἀναχέλειαι, &c. id est ita ut pars superioris labri iuxta angulum inferiori labro superimplicetur, ut ita dicam, magnanimitatis sunt: hæc enim specie leones, nec non magni robustique canes apparent. Item de huiusmodi labris iudicium Adamantij est, sed addit tenuia esse debere labra ἐπὶ τῶν συγχελίαι, id est in ore amplo: corruptè autem apud ipsum legitur ἐπὶ τῶν ἀχελίαι χυρῶς pro ἐπὶ τῶν συγχελίαι ἀκαμπτῶν quod Cornarius interpretis facile deprehendisset ex Aristotele, nisi conferendi laborem fugisset. Et paulo post, Hæc etiam caninum est, si labrum superius & gingivæ prominent: hos ad conuicia & maledicendum pronos conijcitur. Quibus circa dentes caninos labia prominent (καυφῆται) inaligni, contumeliosi, vociferatores & maledici sunt (vel si Græcè μαυφῆται, καυφῆται, ἴβρεται, ἐπεσθῶροι: postremum Cornarius iactatores exponit:) ut qui canes referant, Adamantius. Os nimis recessum, valde voracem, crudelē, demientem ac impium significat, Idem. Ὅτι πῶν ἴβρεται ἀκαμπτῶν 40 ἔχοντες,

λεπίων id est nasi extremitatem tenuem, & acundia indicium facit. Eandem si crassa, obtusa, rotunda & solida sit, qualis in leonibus & generosis canibus spectatur, fortibus & magnificis seu gloriosis viris conuenire ait. Ὁ δὲ ἀκαμπτῶν, δὲ ἀχελίαι, ἀναφῆρονται ἐπὶ τῶν κύνων. Aristoteles. Interpretis transfert, qui mentum habent acutum, &c. legendū forte μακροχύνων (mentum enim hominis tantum est) quales, ut Adamantius inquit, non admodū improbi sunt, sed loquaciores, καὶ ὑποχύνων, & sub molliores, Cornarius: sed quoniam eo in loco Aristot. de pilo his tantum partibus loquitur, est quod dubitemus. Qui supra lumbos in cinctu (sic voco partē qua cingimur) graciles sunt (Cynas: vocat Aristoteles. nisi mendum est: Adamantius μακροχύνων, Cornarius in eptē siccinetos vertit) canum & leonum instar, venationis studio tentantur: maximè autem studiosissimi venationum canes, eiusmodi sunt, Aristoteles. Phocylides poeta mulieres alias ex alijs animalibus natas fingit, pro ingeniorum diversitate: & inter ceteras ex cane natam χαλεπίω τε & ἀργύρην, id est difficilis & asperi ingenij mulierem. Simonides, qui idem argumentum senatijs prosequitur, λιτερῶν (forte λαίθηρον legendum, de qua voce inter proverbia ex cane) curiosam oculis vagam, clamorā, implacabilem. Vide Stobzum nostrum in Sermone de vituperio mulierū. Homini formato eluto Iupiter à Mercurio inseri iussit κύνων τε νῆος, καὶ ἀπίλοισιν ἠΐθε, Helychius.

Canis ἀνάδοθητος dicitur cum familiaribus aurium & caudæ motu blanditur. alij hanc vocem à gallinaceorū barbaris deducunt, quas Græci κωλέαι nuncupant, Varinus, Helychius exponit σαίνην, ἀπαύτην & ἀλάλοιν, adulatorem. Suidas κύνων, ἀπαύτην, ἀπαύτην, ἀπαύτην legitur etiam ἀπαύτην apud eundem. Σαίνης vel σαίνης, cognominantur equi & canes, quod caudas subinde moueant, Varinus. Ἀλάλον κύνων Κρόβαρε ἢ μεκύνων, Versus apud Suidam, Σαίνης ἀλάλοισι, vide mox inter proverbia. Σαπαίνων οἱ κύνων ἀλάλοισι, Helychius, (sed forte legendum, 30 Σαίνων.)

Nuper in nauim Africa, cum nautis ab sentibus canis in amphoram oleo non plenam siccis iniiceret, obstupui, qui in mentem venisset, ac vnde subijset cani, grauibis subsidentibus leuiora tolli elidit, Aristotimus apud Plutarchum in libro Vtra animalium, &c. Impetus canum amolitur nerij radix collo suspensa: vel dens caninus in corio alligatus brachio, ut supra dixi vbi de rabie canum in genere egi: & ibidem seorsum in inter amuleta. Apocynon officulum esse aiunt in sinistro latere rubetæ, quo canum imperus cohibeantur, Plinius. Salpe negat canes latrare, quibus in ossa rana vna data sit, Plinius. Vis etiam cani hæc est, ut eum non latret, qui Mustelæ caudam secum habeat, modò abscissa cauda viuam dimittat, Aelianus. Cor caninum habentem fugiunt canes: Nō latrant verò, lingua canina in calciamento subdita pollicis: aut caudam mustelæ, qua abscissa dimissa sit, habentes, Plinius: Et alibi, membranā ex secundis canis habentem, aut leporis simum vel pilos tenentem: aut qui hyanæ linguam 30 in calciamento sub pede habeant, ut magi pollicentur: aut qui peristereon (id est verbenacā herbam) habeant. Pedes leporis dextro armo ligati non permittit canes latrare: similiter iecur canis facit, nisi eius generis sit cuius iecur fuerit, Cōstant. in lib. de incantat. Lapis in Nilo niger sabæ similis reperitur, quo viso canes nō latrant: abigit idem dæmonia, Thrasyllus in Aegyptiacis ut Stobæus citat. Lugduni in Gallia vidi lapillos quosdam albos, latros, rotundos, cochleæ quadam specie, quas sabæ marinas (si bene memini vocat) & appensas lac nutritibus augere promittunt. Κύνων ἢ σὺν καὶ ἀκαμπτῶν ἐπὶ τῶν δειχίαι κύνων, Philot. Romæ in ædem Herculis in foro boario, nec vulcæ, nec canes intrant, Tria sunt quæ optimè in cadunt, imo quatuor bene ordinant gressum. Leo qui fortissimus est inter bestias, & non auerit se à consp. Et cuiuscumque: Canis venaticus fortis in lumbis, & Hircus atq; rex contra quem nemo confugit, Prouerb. 30. Putant per hæc animalia significari principem: Leo nō sicut nisi irritatus, nec princeps arma vel iram exercere debet, nisi cum opus est. Canis venaticus in 40 lectatur feras non hospites suos Hircus præcedit gregem tanquam custos, Munsterus.

c. Nunc ut sum pollicitus (inquit Columella) de mutis custodibus loquar: quanquam canis falso dicitur mutus custos. Nam quis hominum clarius, aut tanta vociferatione bestiam vel furē prædicat, quam iste latrat? quis famulus amantior domini (quis fidelior comes? quis custos in corruptio? quis excubitor inueniri potest vigilanti? quis deniq; vltor aut vindex constantior? Quare vel imprimis hoc animal mercari, tucriq; debet agricola: quod & villam, & fructus, familiamq; & pecora custodit, Columella. Mox autem subiicit venaticum canem agricolæ inutile esse: quod dicitur in se de villatico tantum & pastorali, de quibus nos etiam infra seorsum. In emptione canis, de sanitate & noxa stipulationes sunt: eadem quæ in pecore, nisi quod hic vtiliter exceptum est. Alij pretium faciunt in singula capita canum: Alij ut catuli sequantur matrem: Alij ut hini catuli vnus numerum obtingant, ut solent bini agni vnus ouis: pleriq; ut accedant canes, qui consueuerunt esse vna, Varro. Quo colore eligendi sunt canes docet Pollux 5. it sed ita ut de venatorio præcipue loqui videatur, quam obrem eousq; differemus. Turcæ pilos in caudis canum insiciunt rubro colore, Blondus. Canis in syluis à venatoribus testiculis alligatur, ut clamore pardalin siue pantheram illiciat, ut in Panthera ex Oppiano declarabitur. Συγχελεῖαι κύνων, ὁ περὶ ἐγγυρῶν καὶ συγχελίαι, καὶ τῶν κύνων ἐπὶ τῶν δειχίαι κύνων, Varinus: legendum ὅτι, id est subius ex Suida non κύνων. Pelles caninæ ab artificibus ita præparantur, ut planè molles fiant, & chirothecis aptæ aduersus imbres: quæ æstate etiam refrigerare existimantur. Ex istis ocreæ fiunt corrigijs transmissæ, quibus vtuntur qui tumida & vlcerosa crura habent, duplici commoditate: nam & altricta pars minus influentes recipit humores, & lancis caligis, quarum sæpe molestus est contactus non exasperatur. Κυνωκίας (forte κυνωκίας per αἰ) ἡμῶντες οἱ ἐν Βύβρης & σφραγισθέντες 50 περὶ κύνων, ἢ πῶν κύνων ἐπὶ τῶν δειχίαι κύνων, Helychius & Varinus, Κυνωκίαι, κύνων ἀναφῆρονται, vide superius in a. Heliogabalus canes quaternos ingentes iunxit ad currum & sic est vectatus intra domum regiam, idq; priuatus 60 in agris suis fecit, Lampriidus.

Collaria canibus circumdantur, præcipuè munimenti gratia aduersus feras, venatorijs, maximè pugnantibus, necessaria, nec non pastoralibus vtilia: quibusdam pro ornamento, & discernendi gratia: & pro amuleto aduersus rabiem, quod Grauius poeta testatur, his verbis: Collaribus ergo Sunt qui lucifugæ cristas inducere melis Iufere, aut sacris conferta monilia conchis: Et vium lapidem, & circa Melitesia nectunt Coralia, & magicis adiutant canibus herbas. Quapropter hoc in loco tanquā communi, de collaribus agere volui, non in pecuarijs aut venatorijs solum: & propter affinitatem simul etiam de loris, quæ venaticis propria sunt, quibus aduersum feras maniantur armanturq;. Venaticis canibus (inquit Cælius 17. 26.) collare munimenti causa addi solitum, quo retundi luporum impetus posset, nonnihil ex Grammaticorum glossematis, & Pompeij præcipue Festi, qui id etiam vocari millum scribit. Sed M. Varro Rerum rusticarum libro 2. dicere mellum maluit. Is millus ex co- 70 rio concinnabatur, ferreis cognixus clauis. Inde factum, ut quicquid præsidio nobis est, proverbio quodam,

id esse munimentum pronunciemus, perinde ac sit millus cani. Poetae armillas videntur appellasse canes ex hac ratione, quoniam millus sit ijs armillarum vice. Apud Græcos deræambus est latum corium (& furcum) ob canis collum. Dicitur & perideræon, atq; item perideris. Xenophon in libro de venatione ita scribit: Canum ornatus sunt, δὲραία, ἡμάντες, σελιμονία. In quo illud aduertendum, quas Xenophon stelmonias vocavit, id est fascias quibus canum latera præmuniuntur: Pollux telamonias dixit, hæc Cælius. Canibus, ne vulnerentur à bestijs, imponuntur collaria, quæ vocantur mellum, id est cingulum circum collum, ex corio firmo cum clauulis capitatis, quæ intra capita insunt pellis mollis, ne noceat collo duritia ferri. Quod si lupus, alijsue quis his vulneratus est, reliquos quoque canes facit, qui id non habent, ut sint in tuto, Varro. Atque armillatos colla Molossia canes, Propertius 4. Eleg. Ex pelle mellis pharctras & canum colla obtegunt; inde melium (aliqui per l duplex scribunt) vel millium genere neutro, ut Varro: vel millus masculino, ut Felus vitur, nominatur. Scipio Amylianus ad populum: Nobis, inquit, rei que pub. præsidio eritis, qua si millus cani. Pollux libro 5. cap. 9. de vinculis, loris, & fascijs canum, sic ferè scribit: Canes ad venationem educantur, ἡμάντι μακρὸ ἐπηγυλαμένω ἢ ἡμάντοι, id est oblongo ligati loro, quod quidem ansum habeat, id est in summo reflexum & duplicatum sit, ut firmius manu iniecta retineatur, Xenophon, Οἱ δὲ ἡμάντες ἔχοντες ἀγκύλας τῆς χειρὸς ἀπὸ τῆς μηρῶν. ἢ δὲ καλῶς πεπονητοὶ τῶν κύνων, οἱ δὲ αὐτῶν ἐπιρρομένω τῷ δὲραία. Omnibonus vertit, Lori manibus ansas habeant, præterea nihil neque enim bene seruant canes, si collaria ex ipsi contexta fuerint. Ego rem ita intelligo, Retinacula siue lora (Omnibonus masculino genere lora dicit, imitatione Græcorum puro) seorsim esse debere, & annexos tantum collaribus, non continuos: sed hæc ab illis certius petenda sunt, qui venationem experti calleat. Quod ad vocabulum ἐπηγυλαμένω, forte legendum ἐπηγυλαμένω: & rursus eodem capite apud Pollucem pro ἐπηγυλαμένω, ἐπηγυλαμένω, aut ἐπηγυλαμένω potius: vbi de inferiore lori, quo canis ducitur, parte loquitur, eam à collari pendere scribens, & iuxta cynanchum annexi: siue quæ quidem ferreo, quem ἀγκύλλω appellare licet (ἀγκύλα catenarum annuli, Varinus) innectatur, siue corio, ut iouis scilicet modo ita ut per foramen in vna extremitate lori altera transmittatur, quod nodi genus nostri vocant εἰν ἰσθή: hic enim facile erit cum ad eum demittetur canis, nodum resolvere, vel ut Græce dicam, τὴν ἀγκύλλω δόσολοι, οὗς μὴ τενάμω ἢ ἡμάντωνται. Ἐπηγυλαμένω, ἐπηγυλαμένω, ἢ ἡμάντωνται. Varinus interpretatur, rectè quidem, sed eo solum in loco, id est ad exemplum propositum, quod est, Ἐπὶ τῇ κατὰ στήθεα ἀρσενίοντι, τῷ καὶ τῷ πῆσῳ ἐπηγυλαμένω Φρονταὶ ἀλῶναι, arcus tenfos, incuruatos, & ad sagittandum paratos. In lexico Græcolat. ἀγκύλλω quidam exponit lorum in modum catenarum intortum siue aurore. Sed ad rem, Ornamentum canis, inquit Pollux, deræambus dicitur, id est collare (vt iam ex Cælio diximus) intra quod assuta esse debet agnina pellis, ne collum canis corio atteratur. Telamonia, τελαμωνία, similiter latum est lorum ἐλατῆ; ὡθεν δόσολοι δὲ δὲραία ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν στήθεα ἐλατῆ; ἀπὸ τῆς ἐπιρρομένης τῆς μετὰ τὸν ὤμοσπιλάταις ἀνυρῶς ἢ τῆς λαζῶνας ἐπιρρομένης, malim δὲ γεν, id est vt inque à collari circa latera procedens oblique (ἐνωπιά;: quod verbum ita intelligo, vt telamonie ambæ se mutuo decussent: hoc est, vt lateralis fascia ea quæ à dextra collatis parte incipit, oblique feratur ilia sinistra versus: quæ verò à sinistra collaris parte procedit, ad ilia dextra) ita vt summa dorfi pars, Græci tenontas dicunt propter latos illius loci tendines; post armos extremos, & alia quoque obtegantur. Verbi ἐνωπιά; hanc esse significationem apparet apud Suidam in Ἐνωπιά; λέγουσιν. τένονται pro ceruice & summa dorfi parte accipi ex Varino probari potest. Cæterum claudius: inquit Pollux, ἡλοι ἢ ἔγκυρτες ἴδες, in telamonijs erant: & hæc ad ἐπίσειον (id est locum supra pudenda) vsque extenduntur, ne canis iniuri possit, clauis infendentium audaciam reprimentibus, ne ex ignobilibus concipere possint. Porro à collari longum & angustum dependet lorum, quod iuxta cynanchum innectitur: eoq; canis circumducitur. Sunt qui etiam terga canum validis corijs operant, quæ & ipsa à collaribus procedunt (ἀπὸ τῶν ἐπιρρομένων ἀρσενίοντες) ita vt canes hoc modo muniti nequaquam facile à pugnacibus feris, quas adoriuntur, vulnerari possint, Hæc tennus Pollux. Notandum est apud Pollucem δὲραία per duplex rho scribi, Aeolicè nimirum, cum apud alios reperiantur cum simplici rho communiter. Apud eundem perideræon primum simplici, postea duplici rho legitur: derianur enim omnes hæc voces δόσολοι δὲραία ἢ δὲραία, id est à collo, quam vocem deducunt Græci à verbo δὲραειν vel δὲραειν, quondam excoriari illic incipiant animalia solent autem Acoles verba in εἶρω, paroxytona mutare in εἶρω, vt κεῖρω κέρρω, δὲρω δὲραίω. Δερῆσιρ, δὲραίων περὶ ἀγκύλλω, Varinus, malim κύνων γὰρ pro κύνων, vt in sequente vocabulo: Δερῆσιρ, κύνων γὰρ περὶ ἀγκύλλω, Hefychius & Varinus. Δερῆσιρ, περὶ ἀγκύλλω ἵππων, idem. Δερῆσιρ, ἀπὸ τῆς ἀγκύλλω ἡμάντων, Suidas & Varinus. Δερῆσιρ, περὶ ἀγκύλλω, παλαιῶν τῶν αὐτῶν δὲραίων, Hefychius. Περαδέρῆσιρ, περὶ ἀγκύλλω κύνων, Suidas. Περαδέρῆσιρ, περὶ ἀγκύλλω κύνων, δόσολοι δὲραία ἡμάντων, δὲραίων, Varinus. Ὑπεδέρῆσιρ, Polluci nō aliud quam περαδέρῆσιρ videtur. Hypoderæon & hypoderidè Varinus exponit ornamentū muliebre, monile, muregulam. Deræa, id est collaria (inquit Xenophon) sint lata & mollia, ne atterant canū pilos Stelmonia etiam (fascias vertit Omnibonus) loros habeant latiores, ne terant lagonas, id est latera vel ilia canum: clauatæ sint etiā (encentridas, id est clauos infutos habeant) ἢ αὐτῶν φιλῶσιν, vt ab angustijs defendant, Omnibonus. Ego verterim, vt genera canum conferuntur, ne ignobiliorum coitu degenerent: clauos enim eam ob causam posterioribus quoque loris addi Pollux mouet, ἢ μὴ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἐξ ἀφῶν ἡμάντων χέρον, id est ne ex viliofibus canibus cōcipiant. Τελαμωνίω, lorum latum scuti vel gladij, δόσολοι τῶν κύνων, ὡς καὶ σπυρῶς καὶ ἰσχυρῶς ἐβασανῆσι, Vide Varinū. Στελαμωνίω, ζώματα, Hefych. Varinus. Hefychius telamonem similiter exponit, item δερῆσιρ, φασιάν. Sic & in ædificijs telamonies vocantur signa quæ sustinent, vt inquit Seruius, Græci atlantes vocitant, vtraq; nimirum voce δόσολοι τῶν, id est à tolerando & sustinendo facta. Herodoto telamones sunt lintea vel splenia quibus vulnera obligantur. Περαδέρῆσιρ δὲραίων περὶ ἀγκύλλω, ἀπὸ τῆς ἀγκύλλω, id est, Iniectis manibus eius vinculis alligauit eum lecto. Κύνων γὰρ ἢ τῆς κύνων ἀρσενίον δὲραίων. Κόλπα ἀστέγγισον, ἀγκύλλω τῆς κύνων, in epigramate: est etiā peræ vel facculi genus. Suidas, Hefychius, Varinus. Quærendum an idem sint, κύνων γὰρ, κύνων γὰρ, vel κύνων γὰρ, & περαδέρῆσιρ. Τὸ δὲραίων ἐπὶ τῆς ἀγκύλλω ἢ τῆς ἀγκύλλω, ἐξ ἀπὸ τῶν κύνων ἀρσενίον, ἢ δὲραίων τῶν ἀγκύλλω ἢ κύνων, Pollux: quibus verbis licet perideræon à cynancho distinguere videatur, dubites tamen an variandi solm gratia (quod libri eius argumento conuenit) de re eadē duo statim nomina posuerit: quin & in lexicis Græcis δερῆσιρ, κύνων γὰρ exponitur. Κύνων ἀγκύλλω dixerim millū sine clauis, aut ex corio. Nam & ferreum instrumentū cynanche erat, quo fontij colla clauduntur: quod catulū ferreum Plautus appellauit: alij similiter, vt in canibus, collare. Luellius lib. 9. Cum manicis, catulo, collareq; vt fugitiuum, Deportem: vt citat Nonius. Eodē sensu collariam fecim. gen. protulit Plautus in Capt. Hoc quidem haud molestū fiam, quod collus collaria caret Sed de fontium vinculis supra etiam docui, prima huius capitis parte. Λαμπεδὴ quoq; vinculū circa canis collum significat, Καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ζώματων δόσολοι

καρποπέδω σιλωάων, in epigrammate, Suid. Varinus. Eandem vocem Suidas in Δερῆσιρ, laqueum interpretatur quo capiuntur aues: quoniam ipsa incertius scribit ἢ δὲραίων λίνων, quod pro reti potius aliquis accipiat. Κάλως pro collari tum canum tum fontium apud Varinum legi, ἢ δὲραίων κύνων, id est à claudendo inuenitur & κάλως: Κύνων, κύνων, κύνων, κύνων, omnia fecim. gen. & κύνων, masculini, nomina Græcis pileum, vel petasum & galerum significant: aut vt aliqui interpretantur περὶ ἀγκύλλω, id est galeam, quod ab initio ex canina pelle (nam ad κύνων & similes voces foemini gen. ἀρσενίω, id est pellis subauditur, vt in λύνω, περὶ ἀγκύλλω, &c. masculinum κύνων ad πῆσον referri potest) siue terrestris canis siue fluuialis, vt Varinus scribit, galeæ vel pilei tales fierent: quibus postea ex alia etiam materia factis idem nomen remansit. Ego potamij, id est fluuialis canis mentionem nō memini apud veteres reperire: (Syluaticus cynopotamon castorea exponit:) marini frequentissimè (Lutram aliqui canem fluuialitem vocant. Vide in Lutra.) Solebant autem veteres capitis tegumenta ex pellibus diuersis conficere: proinde Varinus, Diuersa, inquit, περὶ ἀγκύλλω genera sunt: & inter cætera κύνων κύνων (ex pelle mustellæ rusticæ, aut lupi secundum alios) & quæ proprie cynea vocatur, alia ex taurino, alia ex caprino corio, vel ex quouis alio. In Germania multis in locis non ex castoris, sed lutra pelle cum suis pilis, tegumenta capitis parantur, quæ ditiores tantum ferunt, non rustici, vt veteres suas cynas, sed in ciuitatibus Non peccauerit autem si quis lutram quoque canem fluuialitem appellarit. Κύνων, aliàs κύνων, in Peloponneso petasum vocabant, Varinus & Suidas, apud quem ἀρσενίω, Laconicè legitur. Hefychius κύνων pileum (κύνων, de qua voce in Tauro docui) Arcadicè interpretatur, alij Laconicè. Κύνων, πῆσον, ἢ κύνων, Varinus & Hefychius: & forte κύνων id est manus pro chirotheca & manuum tegumento hic accipi debet: vt πῆσον quoq; non capitis tantum est, sed pedum etiam ex simili & similiter parata lana. Dubitet aliquis quomodo canina pellis vel aliorum animalium pericephalææ, id est galeæ vsū implere poterit, cum proprie dicta galea ex ære aut ferro confect, & quamuis graues ferri ictus tunc excipiat. Respondet pericephalææ nomen, vt etiam πῆσον, commune mihi videri ad omne capitis tegumentum, non militare tantum. Ἰλιον κύνων, id est pileum æreum in Aristophanis Lysistrata legitur Suidas in Ἀδελφῶν. Apud eundem poetam in Acharnensibus πῆσον τὸ μέγα πῆσον σπῆσον ἢ ἀρσενίω Ἰλιον κύνων ἀπὸ τῆς ἰσθμῆς: scholiastes exponit galeam ex ære delapsam per petras vehementer sonuisse: vt Ἰλιον videtur pro πῆσον accipere, non vt alij pro penna, quæ nullum suo lapsu sonitum ciet: sed ex comicorum iocis propria vocabulorum significata rectè probari non possunt, cum ijs sepe abuti & παρ' ὑπόνοιαν loqui solcat. Κύνων περὶ ἀγκύλλω, ἢ ἡμάντων, Varinus: id est cyneis dictis, vel ex pelle canina pericephalæis, contra pluuiam vt ebantur at galeis ferreis in pluuiā nemo vtitur, sed neq; rustici galeas portant, cum grammatici κύνων exponant pericephalæam quæ rusticis in vsu sit: item Mercurij pericephalæam habere petasum. Hinc nemo non intelligit pericephalææ nomen esse commune tum galeis proprie dictis (quarum differentias in hac voce Varinus enumerat) tum alijs pileis diuersis. Sic etiam κύνων aliàs tantam commune vocabulum usurpatur, aliàs pro lato craffoq; & rustico ac viatorio pileo, quæ à latitudine etiā petasum vocant: qualem Mercurio vt pote nuncio tribuunt. Eadē purò forma galeri erat, rotunda & lata, arcendis ætibus. Et temperat astra galero, Statius l. Theb. Flauo crimem abscondente galero, Iuuen. Sat. 6. Nomen habet galerus (vel galerum) quod in modum galeæ esset factus, vt inquit Varrò De camelaucio & causia in Camelo dixi. Strepides apud Aristophanem in Nubibus conqueritur, quod miser non secum domo κύνων attulerit, propter pluuiam nimirum. Τῆς δὲ Ἰλιωσὶ πῆσον ἢ ἡμάντων ἔργον Ἰππικῆσι περὶ τῶν ἀσπῶν ἀπὸ τῆς κύνων, κύνων τῆς ἰσθμῆς ἢ ἡμάντων, Athenæus lib. 14. id est, Helotis autem opus omnium inuisum & ignominiosum imperabant: cogebatur enim quisq; ferre cynam, vt Bayfius transfert. Qui Strabonis etiā verba ex lib. 6. de origine Tarenti citat, quæ sequuntur: Conuenerat vt Hyacinthinis infultus iniuim fieret in populares, quæ nato habita in Amyclæo ludorū celebritate, Phalanthis capiti cynam imponeret. Loquitur inquit, de insidijs quas Lacedæmoniorum helotes, id est mancipia vocati, & Partheniæ popularibus struxerant. Cynam paulo post idem author (vt opinor) ex Ephoro, pileum Laconicum appellat, licet aliter rem ipsam narret, hæc Bayfius. Κύνων aliqui dictam putant à Cynè (δὲρα Κύνων) huius nominis artifice, qui primū id genus pilei parauerit, Suidas, Etymologus, Varinus. Demosthenes contra Neeram, Οἱ τῶν κύνων τῶν σωπατῶν ἴκοντες. Mercurius arietem sub axilla ferens, & capiti gestans impositam κύνων, &c. anathema Arcadum in templo quodam Hierocæsaria, Pausanias in Eliacis. Cynæ diuersæ fiebat, sed pulcherrimæ in Beotia, quas rustici gestabant, Varinus. Theophrastus lib. 3. hist. plant. cap. 10. de abiete femina scribens, Ἰχθὺς πῆσον τῶν φησὶν ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν τῶν κύνων φιλῶσιν ἡμάντων, ἢ περὶ τῆς κύνων τῆς βοιωτίας κύνων, &c. lego κύνων, Gaza imperitè vertit cyathis. Minerua apud Homerum in Diomedis curru, ne videretur à Marte Orci galeam (ἢ δὲ κύνων) subiuit: hanc aiunt omnium in natura rerum nigerrimam esse. Grammatici craffissimam nubem interpretantur. Hinc proverbialiter κύνων φορέν, id est galeam ferre dicitur, qui in fraudulento aliquo facinore latet, & tanquam Orci tenebris occultatur, Varinus. Λαβὴ δ' ἐμοῦ ἢ ἔνεκα Παρ' Ἰερώνυμῳ Σηγοπόδοσπι κύνων καὶ τῶν αὐτῶν κύνων, Aristophanes in Acharnensibus. Hieronymus, inquit Scholiastes, in comædijs irridebatur tanquā nimis comatus: quapropter hic comico ioco Orci galeam ei attribuit, ceu qui sub nimia coma eaq; deformi & qualida (quo sensu Græci verbum κύνων proferunt) propemodum lateret. Vide Erasimum in proverbio Orci galea. Πλοῦτον ἢ κύνων, Nautis aut galerus; de re ancipiti & dubia, vt Suidas exponit: extat apud Aristophanem in Aulibus: vbi Irin quæ alata & petasata aduolauerat, quidam interrogat, ὄνομα δὲ τί ἐστι; πλοῦτον ἢ κύνων; Poterat enim nautis appellanda Iris videri, eò quod alis tanquam remis arceret: similiter enim extantæ alæ sulcant ærem, ac remi aquam, vel quod vestis eius in cursu (volatu) sinuata esset. Κύνων autem, vel galerus, propter petasum pileum, quo tanquam nuncia vt eatur, vt Mercurius quoque: nam & Sophocles in Inacho 60 cynam Arcadicā Iridi attribuit. Hæc ferè Aristophanis Scholiastes: pro cuius verbis, Πλοῦτον μὲν, καὶ δὲ ἐπιρρομένη (scilicet ipsa Iris) καὶ τὸ πῆσον διδραπέταται ὡς κύνων, (lego κύνων;) apud Suidā sic legitur, Πλοῦτον μὲν, καὶ δὲ ἐπιρρομένη αἰ τῆς ἰσθμῆς, & τὸ πῆσον διδραπέταται ὡς κύνων, & τὸ πῆσον αἰ τῆς ἰσθμῆς: facili quidē lapsu vt pro ἢ ἔνεκα scriberetur αἰ τῆς ἰσθμῆς: hinc deceptus Erasmus multa de tritēmi & malo petasata nugatur, nulla interim Iridis eiusq; habitus mentione, à qua tamen primariò proverbium hoc descendit. Canautas capitis ornamenta veteres dixere, Festus. Hefychius bis κύνων exponit ἰσθμῆς, id est domum: cuius interpretationis occasionem aliam non video; nisi quod suspicor, σπυρῶν aliquem buclan exposuisse, eamq; vocem postea ab imperito aliquo in κύνων mutatam: non pauca enim similia in Græcoiū lexicis ostendimus. Κύνων, pro περὶ ἀγκύλλω, id est adorare, verbum recitiores quidam à cynā, id est pileo factum putant: quod adorantes pileum à capite dimouent: sed huius etymi neminem veterum, quod sciam, authorem habent: κύνων proprie amare significat verbum deriuatum à πῆσον, Lamachus in Acharn. Aristophanis, 70 τὶ μετὰ κύνων: scholia σῶντες exponunt:

f. Canarij circa Atlantem Africae montem dicti sunt populi, quod victus eius animalis ijs promiscuus sit, & vi-

h. De cane quem Vulcanus ex are Monefio confluxit, inter venaticos eceleres dicam. Alciati Emblemata in im-

Canem latratum (in somnis auditus) mali aliquid ab ini-

manis solitam celebrari, auctores Graeci sunt, in monumento vrbis captae ab Gallis. Tunc vero caelebantur canes...

græce Græce vocantur cynegetes & cynegodes venator: quare cynegetes Iouis potius cognomine ipsi putarim, quam Cynetheus licet id libentius docti quidam (Cæli. 16.3) scriptis suis afferant, Gyrat. Catuleana Minerva dicta, de qua Plin. lib. 34. de Euphranoris Alexandro, id est Paride agens: huius est, ait, Minerva Romana, quæ dicitur Catuleana, infra Capitolium à Q. Lucretio Catulo dicata. Sunt qui libentius Catulianam legant, Gyrat. Canes à Catulibus Marti immolari a Pollodoro & alij scripserunt, teste Arnobio. Marti veterum quidam canes immolabant, propter eius animalis audaciam, Gyrat. Εν Λακεδαιμονίῳ τῷ Φωνικῶν τῶν Εὐναλίων σὺν λαλακῆς, ἐπιμένει, Plutar. Marti canes immolantur. Αἰὲν τὸ θεῶν ἔθνη περὶ θεῶν, Phurnutus. Lacedæmonij Marti Enyalio canem mactabāt, vt ait Paulanias in Lacon. Scribit enim ephebos Lacoēs eum pugnā essent inter se inuituri, Marti canis catulum noctu immolasse, deo scilicet validissimo victimam validissimam inter cicures dicare se arbitrat. Subdit idem, catulos quod sciat, non sacrificari ab alijs Græcis, Colophonijs exceptis, qui catellam nigram nocturno tempore immolabant Trinitæ, τῆς ἐνοδίας. Quare mirum est quosdam Enodio deo scripsisse potius, cum Mercurius eo cognomine dictus sit, Gyrat. Quidam humana cum brutis iugebant & quæ in natura dissimilia erant, vt ait D. Athanas. deos suos fecerunt, cynocephalos, ophiocephalos, &c. Nec Anubin modo canis facie: sed & canes ipsos in tota Cynopolitana prefectura colere, Gyrat. Omnigenumq; deum monstra & latrorum Anubis, Verg. lib. 8. quo loco Seruius, Hæc vult, inquit, esse Mercurium, ideo capite canino pingitur, quia nihil est cane sagacius. Terullianus & D. Augustinus videntur cynocephalū pro Anubi deo ponere, quod scilicet capite sit canino, non enim cynocephalum animal intelligit. Nos in templā tuā Romana arcepimus Isis, Semicanesq; deos, Lucan. Semicynoccephalum canē Sedulius dixit. Plura de Anubi, & cur capite canino effictus sit, apud Gyrat. dum lege Syntag. 9. vnde hæc etiā desumpsimus. Aegyptus Harpocrate quoq; habuit & cynocephalum siue Anubim: quorū imagines digitis gestare, moris etiā Romani fuit quādoq; Cælius. Canē (alij ad Anubin hoc referūt) Aegyptij venerantur, ex eoq; legē quampiam vocitāt: vt id faciant, duplicem causam afferunt: Alterā, quod cū Isis visque quaq; Osyrim quærerent, canes præcurrentes, partim vnā cū ipsa puerū inuestigare conarentur, partim res reprimerēt: Alterā, quod cum stella canis (quæ Orionis fuisse fama celebratū est) exoritur, tum cū ipso pariter Nilus sese attolens irrigationem in terrā Aegyptum inuehit: in agrosq; redundat. Quam obrem canē vt fertilis aquæ conciliatorem Aegyptij venerantur, Aelian. Sunt qui lingua Aegyptia Anubin canē dicit affirmant. Aliqui eundē Mercurium interpretantur, & Hermanubin quoq; vocant. Strabo lib. 17. in templi Heliopolitani descriptione, In ingressu sanj, inquit, est panimentū latitudine iugeri aut paulō minus, longitudine vero tripla quadruplæ, & hoc Dromus dicitur, de quo Callimachus, Οὐδὲ μὲν ἔπερθε δὲ τῶν ἄνθρωπων. Quid verō, quod enixa Nephthy Anubim, Isis subijcitur? Nempe quod Nephthys ea est obscuritas quæ sub terralacet. Isis ea lux quæ supra terrā emicat. At finitor circulus, quæ horizontem vocant, vtriq; cōmunis Anubis dicitur. & iure cani comparatur. Iuxta enim die noctuq; canis videt: & eam videtur apud Aegyptios vim habere Anubis, quam apud Græcos habet Hecate, cælo scilicet terraq; pollens. Alij Anubim Saturnū existimant, quod ex se pariat & ob id Anubim appellatur creditur. Adde quod antiquitus ab Aegyptijs canis maximos honores meruit: quod occiso abiectiq; Api à Cambyse, ex eo nihil omnino gustārit. Cælius Calcag. in Rebus Aegypti. Herodotus in Euterpe ait in Aegypto canes in sacris loculis sepeliri consueuisse. Oxyrinchitæ in Aegypto, cum viderent cynopolitas oxyrinchum piscem edere, ipsi etiā canes sacrificarunt & ederunt Plutarchus. Onoseeli dæmones, mares se vt plurimum exhibent, interdum quoque leonem & canem indere videntur, Cælius 1. 47. Cynades, Κυνάδης, Neptunus, Athenis colebatur, Helych. & Varin. Meminit etiā Gyrat. dum etiam. Canario augurio (vt supra etiam dixi) cōstituebantur dies, priusquam frumenta vaginis exirent, & antè quam in vaginas peruenirent, à cane ducto vocabulo. Siquidem rutilæ canes, id est non procul à rubro colore immolabantur, vt ait Atteius Capito, canario sacrificio pro frugibus, deprecidæ fauicia causa fynderis Caniculæ, (hoc, vt scribit Festus, Iulio mense fiebat.) Legimus in Græcorum monumentis, Exurrete quādoq; Cycladas in insulas Cane, atq; inde sterilitate multa ac siccitate consequuta, qui in Ceo habitabant, ex draculo Aristæum Apollinis & Cyrenes filium acceruerunt: aduenitis, ex Arcadia secum quibusdam ductis, templumq; erexit Iouis, quem vocauit Icmæum, quasi tu pluuium dicas. Canē quoq; rebus diuinis operatus placauit, Ceisq; legē instituit, singulis annis eiusdem seruarent exortum cum armis, ac eidē rem obirent diuinam: Ex quo Argonauticōn secundo Apollonius, Κῆρ δ' ἐπὶ νῦν ἱερῆς Ἀνακτοῦν ἀρπαγῆς, ἡμῶν ῥέξοσι θηλάδας. Cur vero placandis Caniculæ ardoribus immolarentur canes, nulla (quod sciam) idonea redditur ratio: nā & Quidius Fastorum 4. ita canit, Pro cane sydereo canis hic imponitur aræ. Et quare fiat, nil nisi nomen habet. Cur autē rutilæ, forsan de Aegyptiorum superstitione duxerit initia, quando boues rufos gentium illarū ritu immolare permittebatur, quod Typhoni per similes viderentur, &c. Cælius. Ego propter similitudinem rutili Caniculæ coloris id potius obseruatum coniecerim. Festum quo ex canibus res diuina fiebat, recte à canum cæde nominari Cynophontis potest: cuiusmodi apud Argos celebratū videtur quādoq; Cælius. Cæos solēter quotannis ortum Caniculæ obseruare, &c. supra scripti ex Ciceronis lib. 1. de diuin. Rubigo deo vel Robigini deæ, ad arcendam ex festibus robiginem veteres mense Aprili extis canis & ouis sacrificabant, vt Quid. in Fastis testatur, Gyrat. Nisi prius catulo feceris, Columella.

PROVERBIA.

Agnos canibus obijcere, Προβάλλειν τὴν κύναν ὄρναι, dicebatur qui imbecillitatem & litium imperitū calumniatoribus & exercitatis exponeret: hemistichium est heroicū, Erasmus ex Diogeniano. Agnitis lacibus alligare canē, apud Plautū in Pseudolo. Lactes dicitur intestina molliora. Qui canē alligat, inquit Erasmus, in testinis agnitis, is non modo canē amittit, verum & prædā vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei. Te ipsum non alens, 60 canes alis: Αὐτὸν αὐτὸν τρέφον, κύναις τρέφεις, in eum dicebatur, qui cū per inopiam sibi quæ sunt ad vitā necessaria suppeditare nō posset, conaretur aut equos aut famulos habere domi, &c. Si vel asinus canē mordeat, litem mouebit. Asino ossa das, cani palcas. Attali canis, in homines nimium voraces nā Attalicanis cibū glutiebat, non gustabat, Rauifus Textor. Quid cani & balneo? Τὴν κύναν κύναις βαλάνειον; Vt iur Lucianus aduerfum in eruditū multos em-pitantes libros. Idē in Parasito. Καὶ ἐμοὶ γὰρ ὁμοίως, ἢ συμποσίῳ φιλοπόμπῳ, ποσὺν ἐστὶν οὐκ ἐν βαλάνειον κύναν. Quadrabit in eos qui ad rem quampiā profus sunt inutiles. Vsum huius prouerbij nō prouerbialem, cū philosophus à cane rabi, morsus balneum ingredere, supra ostendi. De vsu huius prouerbij vide plura apud Cælium 30. 15. Vt canis è Nilo: Qui leniter ac obiter artē quampiam, aut authore degustant, hi ceu canis è Nilo degustare dicuntur. Id adagij natū est ex apophthegmate quodā, cuius meminit Macrobius Satur. lib. 2. cap. 2. id est huiusmodi: Post fugam Mutinensem quærentibus quid ageret Antonius quidā familiaris eius respondit: Quod canis in Aegypto, bibit 70 & fugit.

& fugit. Nam in illis regionibus cōstat canes raptu crocodilorum exterritos, bibere & fugere (alios, carrere & bibere.) Solinus ait, eos non nisi currentes lambere, ne deprehendantur. Certum est iuxta Nilum annem currentes lambere, ne crocodilorum auditati occasione præbeant, Plin. De quo dicam etiam infra cap. 1. de diuersis canibus, vbi de Aegyptijs. Simile habent Germani, Er lassi daruber, als em han iiber die heissen kelen. Ceruus canes trahit, in rem impossibilem vel præposteram. Theocritus in Thyridæ, Δαφνὶς ἐπὶ δὴν ὄρναι, & τὰς κύναις ὁ λαφύει, Germani, Die röß hinden den vvaagen spannen, Currus bouē trahit. Κυνώπιος & canis oculum habere, in impudentes, vt supra exposui. Κυνώπιος, qui caninam impudentiam cum vulpina astutia cōiunxit. Aristophanes Philostratum quendam (Atheniensem) lasciuuisculē se ornantem vocauit cynalopeca, ex cane & vulpe concinnata dictione, nisi ad Cynnam scortum referre malueris, Cælius. nam & cynalopeca fuisse aiunt. Vocant item cynalopecas canes Laconicos ex vulpe & cane natos, Varin. & Helych. Canis ad cibū, Κύνων θῆσι σῆσι, de ijs qui in suum properant exitū. Qui canem vult occidere, cibo ostenso alliciunt. Helychius similia esse ait, Bos ad mactationem & Sus in vincula: Vide infra, Canis in vincula. Canis corio affuetus: vide post in prouerbio Canis intestina gust. Digna canis pabulo, Αἴψα ἠκύνων ἢ βράμασθ, fermē perijde valet ac si dicas, Dignus operarius mercede sua. Et vix quisquam est tam inutilis minister, quin si non amplo salario, certe victu dignus esse videatur. Refertur à Suida. Simillimum illud Germanicum, Das pferd ist feus fieser vner de. Canis digna sede, Αἴψα ἠκύνων θῆσι, cum nouus honos obtigit cui iam immerenti. Sumptum videtur à Melitæis canibus, quibus nonnullæ mulierculæ maiorem habent honorē quā ipsi maritis. Nisi manus referre ad Anubim Aegyptiorum deum. Refertur à Diogeniano Canes vel catellæ dominas imitantes, vbi qui subsunt corū expriment mores (ferociam, arrogantiam, fastum, &c.) sub quorū imperio degunt. Videas autē & Melitæas opulentiarum mulierū delicias, fastum, lasciuia, totamq; fermē morum imaginē reddere. Plato lib. 8. de Repub. de ciuitate licentiose libertatis loquens: Plānē, inquit, etiā bestia quæ ab hominibus nutritur, quanto liberiores hac in ciuitate sint quā in alibi, nemo nisi expertus crediderit. Nā & catellæ, vt habet prouerbij, perinde ac heræ sunt: & equi & asini tanta vt vias libertate progredi consuecunt, vt in obuium quenq; impetū faciant, nisi cefferit. Vna domus non alit duos canes, Εἷς οἶκος ἢ θύραται τρέφειν οὐ δύναται, senarius prouerbialis citatus ab Aristophanis interprete. Nostri etiā duobus canibus in vna domo, vel circa vnum os conuenire, suis prouerbij negant. Ενεσφύριον δὲ κύνων, παραρημαδῶς, Varin, & Helych. Videtur alifcum ad ἠλαδισια & ἐνεσφύριον scuta, quæ totidem bubulis corijs obducta erant. Homerus Aiaciæ clypeum ἠλαδισιον vocat. Ouidius septemplex: non quod integra septē boum haberet coria, sed quod quantumcūq; corio septies plicato constaret. Aristophanes θυμὸς ἐπὶ ἀσπίδι dixit, Qui canē alit externū, huic præter funiculū nihil sit reliquū, Οἱ κύναι τρέφει θῆρον, πᾶν τὸ μόνον κύνων ἔθνη, id est, qui beneficiū collocat in ingrātū, perdit operam. Nam canis alienus relicto fano quo alligatur, pristinum dominū repetit. Nostros perire aiunt canem quī vel pueris alienis vel canibus externis datur. Canē excoriatam excoriare, Suidas ait dici solere de ijs qui iterum ea patiuntur, quibus aliquando fuerunt afflicti, Aristophanes in Lysistrata, τὸ φερεῖσθαι, κύναι θῆρον δὲ διαρμύλιον. Diogenianus ait conuenire in eos qui frustra sumunt operā alij in eos, qui affligunt afflicti. Σχῆμα δὲ ἐστὶν αἰσθητικῶν εἰς τὸ ἀδοῦναι, Suid. & Varin. Canina facundia: Salustius apud Nonium Marcellum in dictione Rabula, Canina (vt ait Appius) facundia exercebatur. In eos, qui tantum ad maledicendum eloquentiæ studium exercebant: à rixa canum & oblatratu, sumpto epitheto. Siquidem r litera quæ in rixando prima est, canina vocatur. D. Hieronymus in epistola ad Rust. monachum, Pomparum feculis procedat in publicum, vt caninam exerceat facundiam. Idem obrectatores suos subinde canes appellat. De canina eloquentia superius etiam in voce canum non nihil: & alibi in Cynicorum mentione. Aristophanes in Vespis duos canes inducit παντοδότης κρονομήνης. Canis festinans cæcos parit catulos, Η κύνων ἀσπιδόσασα τυφλά πτεται, in eos qui nimio festinandi studio rem parum absolutā adunt. Galenus in libro De semine, Τὰς ἡ κύναις ἡδη πτε & ἡ παραρημαδῶς φησὶ τυφλά ἵκναιεν ὑπὸ ἀσπίδι. Quamquam canum, catulos Galenus maualt imperfectos dici quā cæcos, quum talpæ propriè cæcæ dicantur. Aristophanes in Pace, Η κύνων ἀσπιδόσασα ἐπερὶ οὐχὶ τυφλά πτεται, Cæca parit proproato Acalanthis tinnula nixū. Et interim Græci grammatici dubitant quid sit acalanthis alij putant nomen insignis canis deductum ἐσθρὸν ἀκαλάνθιν θῆν, id est quod placidē curat. vel ἐσθρὸν ἀκαλάνθιν, id est à blandiendo. Alij suspicantur auem esse, Aristophanes in interpres, Etymologus, Suidas. In Anubis quidem Aristophanes vbi diuersis dijs diuersa auium nomina imponit, Dianam Acalanthin vocat, alludens ad aliud cognomen eius Colanin. Periculosum est canem intestina gustasse, Χαλεπὸν γὰρ ἔστιν ἐπιδοῦναι κύνων γύσσαι, Theocritus Idyllio 10. Admonet odium hanc facile temperare à peccando. qui semel illecebram vltam, velut auramentum vitorum degustarit, Οὐδὲ κύνων πᾶν σῶσαι ἂν ὅτι αἰσθητικῶν μολῶν, Lucianus. Effertur & ad hunc modum, vt Theocriti Scholiastes indicat, Χαλεπὸν μαθήσαι κύνων στυπτοσθῆν, id est, Periculosa res est canis, quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus, Quæ si semel vno. De fene gustārit, tecum partita lucellum, Vt canis à corio nunquam abstergebatur vocō. Idem nostris in vsu est, Ἀν δὲν ἠππλιν ὀδὲν ῥιέμεν ἰεμενδ die hūnd lāder essen, id est. Canes rodendo corrigias, corium edere discunt: sic Latini, Dicendo dicere discunt. Canis circum intestina, Κύνων σῶσα ἐντέροις, vbi quis res eas, quarum esset cupientissimus propositas conspiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum intestina, denotaturi nisi fustem timerent. Suidas arbitratu accommodari posse in res inutiles & insuaues: intestina enim non facile deglutiri à canibus ac denotata reuomi plerunque. Præstat canem irritare quā anum, Ποσὸν γὰρ ἔστιν ἐπιδοῦναι κύνων ἡ κύναις, senarius Menandri. Tetigit (vel calcavit) lapidē à cane morsum, in iracundiosem & ad diffidia propensum: & forte in hominem conuicatorē ac rixosum. Plinius 29. 5. de veneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, vis mali est, vt vrina quoq; calcata rabiosi canis nocet, maxime hunc habentibus. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidē à cane morsum, vsq; in prouerbium discordiæ venisse. De vsu huius prouerbij vide etiam Cælium 26. 27. Οἶνον ἢ κνωδῆκτον ὁ κρινῶς λίθον Σπίον σπυρῶν ἐξέρχεται πῶς Φίλεις, Philes: Iracundos simul & timidos homines, (vel qui timiditate hostem præsentem declinant, ac per dissimulationem ad alias nugas dilabuntur, vt qui secundum prouerbium cum adsit vsus vestigia querunt) recte aliquis comparet cum Platone lib. 5. de Rep. πῶς κύναι δὴσιν, αἰς οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ἢ βαλάνταν ἢ γὰρ ἀπὸ βλάσας, id est catulis qui lapides mordēt, cum eos qui iecerint nō aufint attingere: confert autem Plato canibus qui lapidē mordent, eos qui cæcorum cadauera spoliāt. Refertur & alibi ab Erasmo, Canis sciens in lapidē, Κύνων εἰς τὴν λίθον ἀγνοῦμαιτῶσαι, in eos qui mali sui causam imputant, non ipsi autori, sed alteri cuiuspiam. Pacuuius apud Nonium in ar morum iudicio, Nam canis cum est percussus lapidē, non tam petit illū qui se iecit, quā cum ipsum lapidē quō iectus est petit. Quare canes relicto homine qui iecit, lapidē morsu insectantur 70 Vide Plutarchum in Causis naturalibus 37. Alciati Emblemata, quod inscribitur, Alius peccat, alius plectitur, S 4 Arripit

Celebris fuit etiam Cerberus Epiroticus canis, Pollux 5. Inuenio hunc Alexandri fuisse canem, adeo robustum...

Carmanius vir, & canis eiusdem nationis, animo aggressi atque adeo duos, immanu fuerit ac feri existimantur, ut natura mansueti non queant, Aelian.

Cerberus alius fuit, quem poetae fabulantur inferorum custodem fuisse, tricipitem, & cum ab Hercule ad lucem...

Cyrus commemorabat se ab vxore Mitradatis bubulci, quae Cyno vocabatur, fuisse educatum, semper eam laudibus proficiens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno.

Diogenes Cynici seruus fugitiuus, captus & Delphos abductus à canibus laniatus est, fugae poenam hero persoluens, Aelian. in Varijs lib. 13.

Euripidem à canibus profectum interisse, ferè omnes tradunt, ad locum Bormiscum, de montis Bormij nomine appellatum in Macedonia. Canes eas scribit Stephanus ab indigenis Esterincas...

Præter Euripidem feruntur & alij quidam celebres viri à canibus laniati, quos illius historia occasione hoc ipso in loco memorandos duxi.

soli præbisset exitum, canem a fero nescio quo superuenientium morsu laniatus est, Io. Rauissus. Peri canes reperitur, Aristoteles.

De Hecuba in canem mutata, non nihil attuli supra in voce Cynosoma, inter nomina propria à cane facta. Vide Ouidium lib. 13. Metamorph. Hippamon canem habuit Magnetem, nomine Lethargum...

In terra Indorum haud præpore mare inuenitur canis qui semper potest vocari catulus. Isque domesticus est canis, colore maculose lyncei per similes. Pilosus itaque reperitur, ac depilis, ut tonsus.

Moschouitica atque Lituanicae sylvarum aliquibus in locis abundant canibus albisissimis tum etiam fusci siue grisei coloris, id nigredinem parum vergentis, qui ad exteras nationes euecti, falsè vulpes appellantur.

Palamedes agricola canem habuit quem Vlysses appellabat, &c. Blondus, nescio ex qua auctore. I. Paulus, consili cum sorte euenisset, ut bellum cum rege Persa gereret...

Salentini canes à Varrone probantur in pastorallium mentione.

Scylla Phorci & Cretheidos Nymphæ (secundum alios Hecates) filia fingitur à poetis. Inguina eius in canes mutata esse fabulatur Quidius Metamor. lib. 14.

In Scythia canes cum asinis, in magnitudinis comparatione coniunguntur, quibus ad vehicula rotis carentia mercatores vtuntur ac duo homines in vno vehi possunt: quod ipsum ad latulenta cõficienda itinera inuentum est.

Turcarum imperatorem audio Gallorum regi, vno aut altero antequam hæc scriberem anno, canes dono misisse pectore & ventre rubeas.

Bembus lib. 6. scribit in quibusdam insulis à Columbo inuentis canes pusillos esse qui muni etiam sint nec laerent. In regione T ebeth. canes maximi sunt asinis aequales, qui syluestres capiunt bestias, M. Paulus Venetus.

DE MELITAEIS CATVLIS, ET ALIIS PARVIS qui in delicijs habentur.

Pachyno Siciliae promontorio imminet Melita, de qua catelli portantur, quos Melitæos vocant, Strabo lib. 6. Erant olim in pretio & delicijs mulierum catuli qui nascebantur in Insula Melita...

Præter Melitæos, qui hodie ex Melite, vt Blondus refert, nulli sunt diuersi alij catelli mulieribus præcipue deli-
 cati & otiosius nutriuntur. Membris omnibus pūilli & graciles sunt, quos nostrates vulgò *bracken* vocant, Eber-
 hardus Tappius, Inferiores Germani, vt idem scribit, huiusmodi caniculas nominant *jurssern hündgen*, hinc illud
 Vuestphalorum. *Un bynest, als ein junffern hündeken*. Tremis delicati instar catelli. Nostris à delicijs appellanti etiam
 sibi *sibos* hinc de *gaischenbunde*. Itali sua lingua *botolo* vocant catellum corpore exiguo, sed ferocem & iracundum
 instar rubetæ id est ranæ venenose: quam *botam* dicunt. Nomina diminutiæ formæ à canē apud Latinos &
 Græcos vsitata, supra recensui cap. 8. de Canē parte 1. Martialis distinctio in catellam Gallicanam, Delicias par-
 tiæ si vis audire catellæ, Narranti breuis est pagina tota mihi. Catellos perquam elegantes & pretiosos Lugduni
 in Gallia haberi audio, quorum si guli decem denarijs sine drachmis aureis, aliquando vancant. Catellus qui in
 delicijs habetur, inquit Blond. paruulus est, pedalis vel semipedalis: habetur autem in maiore pretio, si adultus
 non maior sit mure. Eligitur quadratus corpore, nō testaceus (sic ille loquitur) capite etiam instar capitis muris,
 rostro paruo, auribus non maioribus cuniculi (absurdum videtur): cruribus breuissimis, pedibus angustis, cauda
 oblonga. Laudatur etiam si collum longiusculis pilis ad armos vsq; veluti iubatum sit, partes ceteræ tonis simi-
 les. Blandus feroci præfertur. Color candidus vel niger præ ceteris probatur. Sunt ex eis nonnulli hirsuti admo-
 dum prolis pilis, alij breuib; & glabri propemodum. Hæc ferè Blond. Et rursum, Canis delicatulus, inquit, pla-
 cet cum huc illuc saltitat, ac leniter latrat, & absq; morsu mordicat: præcipue si mundus est, nec aliud quam obla-
 tum tangit. Sunt qui erecti pedes anteriores manuū instar protendunt, vel motant & vt vulgus loquitur, feruūt:
 alij quod proci. Cum fuerit rostro reportant, &c. Lasciuæ mulieres præcipue lectis admittunt, & lambi gaudent
 Blond. Et alibi, Catulos (inquit) quos principes & matronæ in delicijs fouēt, præcipuos gignit Hispania. Et rur-
 sus: Catulis cingulum sericum collo apponunt cupreis campanulis circumseptum: sic nanq; matronæ plurimum
 efficiuntur. Sæpe iam visum est caniculas singulos peperisse foetus, exiguas præsertim catellas, quas in sinu ma-
 tronæ fouent, propter vteri angustiam: nam cum plures concipiunt frequenter moriuntur, Albert. Catellis ma-
 tronarum alius sæpe obstruitur, vnde plærq; moriuntur, Albert. De catellis quæ animi causa nutriuntur, & ad
 vsuū duntaxat muliercularū, illud Platonis est, *Τὰ κωιδία μιμνήσκουσιν τὸν ἀγαθόν*, id est, Catellæ dominas imitan-
 tes, quod superius inter prouerbia à canē retuli. Et Grego apud Theocritum in Syracusis profectura duo man-
 dat famula, vt in infantem vagientē placaret, & catellum reuocaret intrō. Lucianus salustissimè ludit in Stoicum bar-
 batum, cui in eodem sedenti vehiculo domina catellam committit, obtestans illum per ea quæ sunt in vita dulcif-
 sima, vt diligenter curet, Eras. Martialis versus in istam catellam Publij, tam lepidi sunt, vt omnino hic adscribi
 mereantur.

*Issa est purior osculo columbae.
 Issa est carior Indici lapillis.
 Hanc tu si queritur, loqui putabis.
 Collo nexa cubat, capitiq; somnos,
 Es desiderio coacta ventris,
 Sed blandopede suscitatur, toroq;
 Casta rantis inest pudor catellæ.
 Picram Publius exprimit tabella:
 Vt sit iam similis sibi nec ipsa.
 Aut utranq; putabis esse veram,*

*Issa est blandior omnibus puellis.
 Issa est deliciæ catella Publi.
 Sentis tristitia magis gaudiumq;
 Vt suspiria nulla sentiantur.
 Guita pallia non fessellit vlla:
 Deponi monet, & rogat leuari.
 Hanc ne lux rapiat suprema totam,
 In qua tam similem videbis Issam,
 Issam deniq; pone cum tabella,
 Aut utranq; putabis esse picram.*

De Persæ catello, quem L. Pauli consulis filiola in delicijs habuerat præcedente capite dixi. Calathina nomen
 aptum melitææ caniculæ, cui quæ in quasillo circumferretur, Brodæus. Corticem caprificus arboris detrahes, &
 dum recens est, ad splenem, vel etiã si opus fuerit, ad iecur pones: & vbitumor siue duricies splenis vel iecoris erit,
 ibi corticem diutius continēbis: deinde in fumo eam suspendes. Quod cū facies, rogabis, vt sicut cortex ille pau-
 latim fumo siccatu arefcit, sic splen vel iecur laborantis arefcit. Hæc autem res tantum valet, vt si catulis recens
 natis fiat, dicantur omnino non crescere, Marcellus Empiricus. In Anthologio Græco legitur Adæi epigramma
 in catellâ. Calathinam nomine, facile enixam, *Ἡ βραχὺ Καλαθὴν ἐπὶ στυλοῦ ἀνὰ μορῶν. Ληταὶ καὶ φίλι ἐπὶ πύλλῳ ἔπρεν.*
 Io. Tzetzes Chiliade 5. à principe quadam muliere catellam nimis delicate nutritam his versibus reprehēdit, *Νῦν
 ἡ κωιδὴν Παιδοφύχουσις γυναικὸς φερὲν ἄνθρωπον τῶν κωιδῶν. Δίαιταν ἔχει τῶν ἀνθρώπων (quam feles reginæ, de qua proxime
 dixerat, quod ex aureis vas ederet. &c.) καὶ τὰ λὰ ἡμίμοις καὶ ἡ χρυσὸς ἐπισκεύασται, ἀλλ' ἄρῳ τοῖς ἄνθρωποις ἔσται, Ἀνθρώπων ὅτων
 ἔσται ἡ ἀρετὴ περιμύλων;* Epitaphia tria catellorum ex Blondo hic apponam. Romæ, Corporeis exiguis cura dum
 cogor in artis, Subducto matris lacte, miser perij. Ne tamen & fati nomē vis aspera tollat, Leucippi cineres hæc
 canis vrna tegit. Fr. Mollij, Vrnæ qui vetulæ vides catellæ, Concreta teneros breuesq; in artus, Mitis ne re-
 nuas fauere linguæ. Nam qui me exiguo solo recondit, Exemplum est Iouis optimi secutus, Quo dante Eri-
 gones polo refulget, Ob summum catulus decus fidemq;. R. Inscriptio, *Φερὲν τὴν κωιδῶν γλυκύντατο φέδεον*
Τὸν ἄνθρωπον βραχὺν καὶ ἄνθρωπον. Id est, Phratillæ catellæ dulcissimæ Phedericus Gonzaga II. memoriæ gratia, Reperitur
 etiam catella diminutiuum nomen à catena, teste Cælio, (apud Catonem.)

DE CANIBUS VENATICIS IN GENERE.

Canes venatici, quos Græci *θηροκτονεὺς* vocant (Suidas in *μελιτῶν*) alij maioribus & robustis feris opponuntur,
 alij minores & timidus persequuntur, vel vt in retia adigant: alij sagacitate valent: alij
 sagaces simul & celeres sunt: alij & celeres & mediocriter robusti: robustissimi enim in suo genere simul & celer-
 rimi esse nō possunt. De robusto, celere, sagace, singillatim dicā in sequentibus: hic de venatico in genere. Quam-
 nimis enim plærque de venaticis canibus in genere prolata, præcipue apud Xenophontem, Pollucem & Nemesia-
 num & Gratum, ad canes celeres, vt qui vel lepores, vel ceruos aliasq; feras in retia adigunt, spectare videantur:
 sunt tamen nonnulli quos simpliciter venaticos dicas, quod celeritati vel robur vel sagacitatem vel vtrumque
 coniunxerint. Hinc illa Platonis comparatio est libro 2. de Rep. vbi inquit quæ & quales naturæ sint ad vrbem
 custodiendam idoneæ, his verbis. Eximiasne differre naturam generosi canis, & generosi adolescentis ad custo-
 diam agendam? Quorsum hæc? Vtrumque ipsorum sagacem oportet esse ad sententiandum, & velocem deinde
 ad in-

ad insequendum, ac demum robustum cum affectus fuerit, ad pugnandum capiendumque. Audax etiam &
 fortis sit oportet, si quidem bene pugnaturus sit: neutrum autem erit, nisi etiam iracundus (*θυμωδής*) fuerit, si-
 ue equus, siue canis: Canum duo genera, vnum venaticum, & pertinet ad feras bestias ac syluestres: alterum
 quod custodiæ causa paratur, & pertinet ad pastorem. Varro. Mirandum in modum canes venaticos dices, ita
 odorabantur omnia & peruestigabant, Cicero 6. Veri. Catulus venaticus, Horat. i. epist. Turba venatrix canum,
 Valer. Argonaut. 3. Amphitheatrales inter nutrita magistros Venatrix, syluis aspera, blâda domi, Martialis in epi-
 taphio canis Lydiæ. Ceu pernix cum densa vagis larratibus implet Venator dumeta Lacon, Silius lib. 3. Et varias
 cupimus facili cane fumere prædas, Gratus. Sed quoniam venationis vsus latissime patet, quæcunq; ad eam in
 genere pertinent, differam in alium librum, vbi de animalibus generatim docere proposui, & quæ vel omnibus
 vel pluribus communia sunt certis locis ac ordinibus rerū digerere. De feris etiam singulis quomodo in ven-
 atione canum opera capiuntur, in sua cuiusque historia dicam, in præsentia non alia de venatione dicturus, quàm
 quæ canibus peculiaria vel rerum vel nominum ratione videntur.

Ἐλαπιδόκυνος, ἡγεμονία, ἡλεχίος & Varinus: ego celeres potissimum *ἐλαπίδος* dixerim. *ἐλεπὸν* enim & *ἐλαπύ-*
νην, persequi est: hinc & *κυνήγιος* venator, qui cum canibus feras cursu persequitur, *κυνωδραμίον* vocat Pollux: *κω-*
νήγιος verò, qui quouis modo canum opera ad venationem vitur, qui & *κυνήγιος* & *κυνωγυγιος* appellatur: Pollux
 distinguit, his verbis, *Συνεργὸς ἢ κυνήγιος κυνωγυγιὸς ἢ κωνήγιος*: nimirum vt cynagogus cynegetæ inferuiat, canibus
 ducendis. Incipiunt captare feras, & reddere pinu Cornua, & audaces ipse mouere canes. Propertius lib. 2.
Κυνωσάοις, ἡγεμονία, ἡλεχίος, Helychius: apud Varinum penultima per oi. scribitur. *Ἐπακτιῆς* etiam & *ἐπακτιῆς* venatores
 cum canibus propriè dicuntur, Apollonius in Argonauticis pro piscatoribus posuit. *Κυνήγιον*, ipsa venatio.
 20 Pollux in præfatione libri 5. ad Commodum, *Ἐπεὶ δὲ κυνήγιον σὺν ἀσθημαὶ μέλειεν*. Et ab initio eiusdem libri, *Θῆρα*
ἔλεται ἂν καὶ ἀγροί, καὶ κυνήγιον. Ἡραὶ τε καὶ ἀγροί, καὶ κυνήγιον, &c. vbi etiam hæc vocabula subiunguntur: *συγκυνη-*
γιῆτις, ὅ τῳ κυνήγιτι συμπελάειον: Φιλιακυνήγιος, κυνήγιτιος, κυνήγιτιος, κυνήγιτιος. Et capite 3. *Ἡ κωνὸν δὲ ἀγροῦ κυνήγι-*
ον ὁμῶν ὅμως τὰ ἄλλα καλεῖται. Κυνήγιον idem quod *κυνήγιον*. Varinus. *Κυνήγιον* vel *Κυνήγιον* nomen proprium loci
 (Constantinopoli puto) in quem abijciebantur *οἱ θιοθηλάτοι*, Suid. *Ἐκ κυνήγιον*, in venatorem qui nihil ceperat,
 Lucilij scopium: *Πανὶ φιλοσπύλλῳ, καὶ ἔρεο φοιτῶσιν ἰμφραὶ, καὶ Σαυτοῖς, ἱεραὶ τ' ἔνδον ἀμειδρῶσαι, Σύν κωσί, καὶ λογι-*
κωσὶ τῶν ἐν σὺ φόνισσι μάκρο. Μῆδεν ἔδωκε αὐτοῖς (forte αὐτοῖς) σὺ κωνὸν ἐπιρέμασεν. *Ἐκ κυνήγιον*, in venatores, epitaphia
 duo leguntur Anthology libro 3. sectione 19. nam tertium in aucupem est. *Κυνυλχος* vocant qui secum ducant
 canes, Cæl. *Cynathel* Louis à venatione dicti, quæ Gyraldus *Cynegeten* appellare mallet, mentionem feci supra.
 Est & *κυνήγιος*, id est venatrix, Inter Dianæ cognomina, quamquam apud Pollucem *κυνήγιον* legitur. *Ἐνιοί μὲν ἐν*
 30 *ταῖς κυνήγιασι εἰσι τελεμετοὶ σπῆς τῶν ἑθνηῶν συγκυνησάσσει, οἱ δ' αὐτοὶ σπῆς ὅπλα καὶ πελαγίαι ἀγροί*, Suidas in
ἀρετῶν ἑσθημάτων. *Κυνῶλον*, quoduis animal, *ὄψορ ἢ κωνὸν ἀλιονεοδῶ*: proprie tamen marinum animal,
 Scholia Aristophanis. Venaticorum canum, propria nomina varia recensui supra in Canē in genere ca-
 pit. 8. Canis alfeluchi, est canis quo venatores vtuntur, ad capiendas aues aut quadrupedes, Andreas
 Bellunensis.

Nunc canes venaticos ordine literarum enumerabo, tum secundum regionum & populorum apud quos
 nascuntur nomina, tum dominorum &c. illos imprimis, qui ad certum aliquod venaticorum genus, vt robu-
 stum, celere, sagax, commode referri non possunt: Si tamen hic etiam illorum quosdam breuiter attigero, ni-
 hilominus suis in locis repetam. Non tunc egregios tantum admirare Molossos, Cum parat (lego comparat,
 id est, Canes huiusmodi tantummodo efficiunt, quantum Molossi viribus) his versuta suas Athamania frau-
 40 des, Acyrusque Phæraque, & clandestinus Acarnam: Sic & Acarnanes subierunt prælia furto: Sic canis illa suos
 tacturna superuenit hostes. Gratus in libro de Venatione. Pro Acyrus lege Acyrus. Est enim *Acytos* Plinio 4.
 12. insula, de qua sic scribit, ita tibi post Sporades: Melos cum oppido, quam Aristides Bibliidā appellat, Aristoteles
 Zephyriam, Callimachus Mimallida, Heraclides Siphnum & Acyton: Hæc insularum rotundissima est.
 Hinc forte Melos à mali figura appellata. *Ἀκυτος*, insula iuxta Cydoniam Cretæ, Stephanus. Melos insula inter
 Cretam & Peloponnesum in euuallo æquali sita: à Peloponneso promontorium Scyllæum, à Creta Dictynna
 habens, Strabo. Est autem Dictynna promontorium in Thyro Cydoniatarum monte, Hermol. Quod au-
 tem de hac insula Gratus intelligat, ex vicinis constare videtur: quod illarum quoque canes ad venationem com-
 mendentur, vt Cretæ & Amorgi. Vicina est etiam Thera insula, quam alij inter Cyclades, alij inter Sporades nu-
 merant, Plin. Stephanus *Θηρα* per h. prima longa scribit. Gratus forte Theras in plurali numero dixit, vt le-
 50 gendum sit, Acyrus Theræque, &c. de quo eruditi inquirant quibus otium est. Si quis Pheras legere malit, vt Phæ-
 ras Thessalia oppidum intelligamus, non pugnabo. Situm enim hoc oppidum est in Pelagiorum camporum
 termino ad Magnesium, vt Strabo docet: Laudantur autem ex Magnesia quoque canes. Accedit quod & Atha-
 mania Thessalia regio sit, quamquam alij Illyria adscribant, authore Stephano. Acarnania regio & pars Epiri
 est, mersa medio sinu Ambracio, vt Plin. scribit. Hanc ab Aetolia diuidit amnis Achelous, aut Pindus mons vt
 Solino placet. Acyotos igitur, Phæra Acarnania, & Athamania, omnes eiusdem ingenij canes producent ve-
 naticos, versutos, fraudulentos, clandestinos, tacturnos: Aetoli vero contra, latratu feras disturbant antequam
 conspexerint: de his dicam inferius inter celeres & sagaces simul. Aegyptios Oppianus *Βενεθλων οὐρεῖς*, id est tar-
 tementorum custodes vocat: ego supra ab initio huius tractationis de canibus diuersis, de Aegyptijs quoque
 dixi, sed nihil quod ad venationem, aut pecotis custodiam. Alopecia, id est vulpinæ canes, vide inter
 60 Mixtos infra: item in Laonicis inter celeres, & mox in Castoribus. Amorgi, *Ἀμοργοί*, inter venaticos numerantur
 ab Oppiano: possent & Amorgini dici, ab Amorgo insula vna Cycladum Stephano. Amyclæum canem non
 alium esse puto quàm Laconicum ab Amyclis Laconia ciuitate, in qua Castor & Pollux educati sunt. Vergilius
 pro pastorali cane posuit, eo tropo (ni fallor) quo Acheloum pro quantis aqua. Arcades à Polluce & Oppiano
 commendantur: & in eodem versu Tegeatæ, *Τεγεαίτιος*, Oppiano: cum Tegea Arcadia oppidum sit. Idem Ar-
 cades Eleis canibus commode misceri scribit, cum Elis etiam, *Ἠλις*, Arcadia vbi sit, vnde gentile Eleus: neque
 enim Aegyptiam vel Hispanicam Elidem, quarum Stephanus meminit, potest intellexisse crediderim. Arcadia
 canem ex leonibus creduntur provenisse, vnde & *λεοντιμυγίος* dictæ sunt, Cælius. Menalius lepori det sua
 terga canis, Ouid. lib. 1. de Arte. Argiui, *Ἀργεῖοι*, Oppiano: Argolici, *Ἀργολίδες*, Polluci, in catalogo venaticorum
 sunt. Athamanes, vide supra in Acyro. Autonij, Oppiano: Idem Tyrhenos canes Laonicis recte misceri ait, non
 70 alios puto quàm Aufonios intelligens.

De Britannis canibus inter sagaces dicam ex Oppiano & Gratio.
 Et vana tantum Calydonis linguae Exhibuit vitiu patre emendata Molosso, Grat.
 Cares, Oppiano: qui eisdem Thracijs commisceri posse scribit. Carinæ, Karinai, Polluci celebrantur, non alix quam Cares, aut in feminino genere Cariz vel Caricæ canes. Nam Karin gentile nomen feminini generis apud Stephanum reperio. Quamvis apud eundem in mentione Carnes civitatis Phœnicia, à qua gentile fit Carnites, hic Lycophronis senarius referatur. Ο λοντα νεώται περὶ ἄνω Καρινταί κύνες, ubi ipsos nautas Carnitas canes appellare videtur. Καρτελοί, Harmodij, & Melinaides, à dominis vel nutritoribus dicti sunt, Pollux. Et rursus, Castorides Apollo Castori donavit. Nicander eisdem alopecidas vocat, eod quod Castor canes vulpibus miscerit. Xenophon, Τα δὲ γένη τῶν κυῶν ἐστὶ διασά. αἰ μὲν καστέλαι, αἰ δὲ ἀλωπεκίδες. Ἐχρσι δὲ αἰ καστέλαι τῶ ἐπινουλιαν ταύτων, ἐπὶ Καστωρὶ ἡδὲ αἰ τῶν ἀλωπεκίδων, μὲν λίσσι αὐτῶν διεφύλαξεν. Σοὶ δὲ καστέλαι δὴ καὶ αὐτῶν ἐλάσσει, versus apud Suidam absq; 19
 authoris nomine. Celtæ canes, vt Oppianus & Gratius habent: vel Celtici, vt Pollux. Magnaque diuersos extollit gloria Celtas, Grat. Quondam inconsultis mater dabit Vmbrica Gallis Sensum agilem, Idem. De Gallico cane plura inter celeres. Chaonidas canes aliqui à Cephalicane, alij de chaoluporum generis fera progenitas suspicantur, Cælius. Ego potius à Chaonia regione, quæ in media Epiro est, nominetas dixerim: hinc enim Chaonice gentile femininum sit, authore Stephano. Ex Epiritis quidem populi celeberrimi fuerunt Chaonides & Molossi. commendabantur autem Molossi quoque canes, vt infra dicemus: qui & ipsi ex Cephalicane, vt Chaonides, nati primum existimabantur. Cretici canes, Oppiano & Polluci. Hos Oppianus ad sobolem cum Pzonibus commode iungi scribit. Xenophon Cretenses canes etiam apris immitti ait. Ex Creticis canibus alios disponos dici audio, alios parippos. Et illis quidem in venando gloria plurima: noctes etiam feras impugnando adduci labori, sæpeque feris affidentes dormiunt, mox orta luce depugnant. Parippi vero cum equis currere consuevere, tanta quoque arte, vt nec præcedant vnquam feræ, nec subsequantur, Cælius ex Polluce. Cretica canis expeditissima est, saltuque maximè valet, vt Cretenses testantur, & fama peruagatur, Aelian. Gnosius vrbis Cretæ est, vnde Gnosij canes inter sagaces ducendi. Et patre Dictæo, sed matre Labros & Aglaodos, Quid. Dictæum Cretensem intelligo: est enim Dictæ mons Cretæ, vel vna ex quatuor præcipuis vrbib. Cretæ. Dictæus etiam Cephalicane fuit Martialis. Acron grammaticus Molossos etiam apud Horatium 2. Sermont. i. Cretæos interpretatur è Molossia ciuitate Cretæ: (de qua ego nihil apud classicos authores reperiri puto.) Sed paulo ante ostendi ab Epiri regione Molossia, nomen his canib. inditum esse. Ichonobates sagacem Gnosium Quidius cognominat. Cypsellicæ, vide Menelaides paulo post, & Pphylici. Cynamini canes alunt quibus se contra Indicos bones tuentur, Diod. Siculus.

Elci cum Arcadibus ad sobolem venaticam procreandam miscerentur, Oppian. Elymæis nomen à gente sita 30
 in mediterraneo Bactrorum & Hyrcanæ, Cælius ex Polluce. Stephanus eam regionem Elymas, Plinius Elymaidem vocat. Cæterum Elymæ vrbis Macedonia ab Elymo hæc è nomen contingit, vel Elyma Thufcorum rege. De Elymæis Siciliae gente, & Elymno loco Eubææ, vide Varinum. Quid si Elymæi ex Eubæa potius oriundi sint, cum & Eretrici inde commendentur? ne tam procul petendi sint. Sunt & lepores Elymæi de quibus suo loco, Clarus est Epiroticus canis Cerberus nomine, Pollux. Eretricas Euytidæ ab Apolline dono acceperunt ac nutriuerunt, Pollux: apud Cælium non rectè legitur Eretrina. Eretria Eubææ insulæ vrbis est, & alia Thessaliæ Stephan.

Gallici, vide Celtæ superius, & infra inter Celeres. Geloni sagaces Marzem odère, Gratius. Traxere animos de patre Gelonæ Hyrcano, Idem. Gnosij, vide in Creticis.

Harmodij à nutritore dicti, Pollux. Hyrcani, Pollux. Canes Hyrcana ex tigride concipit, vt dicam in Mix- 40
 tis. Traxere animos de patre Gelonæ Hyrcano, Grat.

Iberi, Iyngæ, Oppian. Gyllius Hispanos transfert. Iyngæ, Pollux. Sarmatæ Iberis ad foeturam misceri possunt, Oppian. Nec quorum proles de sanguine manat Ibero, subaudi contemnantur, Nemesian. Quarendum an de Iberia Asiatica vel orientali accipere debeamus, quæ regio sita est iuxta Pontum inter Colchidem & Armeniam, vt eadem canes forte sint Phasianæ, quæ nomen etiam nunc retinent. Phasis enim Colchorum fluvius est. Phasianæ canis à partu non ante sextum mensem impletur, serius vero in quam plurimis obseruauit. Aug. Niphus. Indicæ, vide inter Venaticos fortes.

Laconici, Lacænz, Lacedæmonij, vide infra inter Celeres. Libyci. Quinetiam sicca Libyes in finibus acres nascuntur catuli, quorum non spreueris vsu, Nemesian. Locrides, Pollux. Λαυροί, Oppian. Locrides canes Xenophon apris immitti scribit. Gratius cum Seras canes intractabilis iræ dixisset, subdit, At contra faciles, magniq; 50
 Lycaones armis, id est ea parte quam humeros in homine dicimus. Lycaonia regio Asiæ minoris est prope Phrygiam: vel secundum Stephanum Lyciæ & Iauriæ regio. Alij partem Arcadiæ Lycaoniam vocant, Stephanus totam Arcadiam sic dictam scribit: Gentilia, Lycaonius, Lycan, & Lycaon.

Magnetes, Oppian. De Hippamonis canes Magnete, cui nomē Lethargus fuit, supra dixi. Magnesia Macedonia regio est, Thessaliæ annexa. Est etiam vrbis & regio eiusdem nominis in Asia ad Mæandrum sita, Stephan. Magnetes iuxta Mæandrum alunt alere canes prælandi socios, πολέμων κατασπίσις, Pollux. Indocilis dat prælia Medus, Grat. Menelaides dictæ sunt à Menelao nutritæ, Pollux. Et rursus, Menelaides Nicander eadem Cypsellicis esse scribit: eod quod Menelaus canes duos ex eo loco fratres circa Argolicam educauerit, Vide mox in Pphylicis. Molossi vide inter Venaticos fortes.

Pæones, Oppian. Nec tibi Pannonicæ stirpistomnatur origo, Nemesian. Pæones & Cretici ad foeturam re- 60
 ète miscerentur, Oppian. Vide inter canes robustos infra. Perfes sagax simul & pugnaç est, Grat. Phasianæ, vide in Iberis paulo superius. Pheræus, vide supra in Acyros.

Pphylici canes nomen habent ab vrbis Archajca, Pollux. Cælius dubitat an Cypsellici legendum sit: quoniam in Arcadia munitus locus Cypsela vocetur. cuius apud Thucydidem mentio fit historia 5. Est & in Thacia nominis eiusdem adiacens Hebro ciuitas, Stephanus.

Saurometæ, Oppianus idem Sarmaticum canem cum Iberide femina coniungi posse ait. Sarmaticæ pars est Polonia hædie dicta: vbi venatorij canes his nominibus habentur: Vislij, maximè omnium, & dverius lupos, vrbos, & aptos. Charzj, minores paulo. Pobiedniczj, parui, ad aues & lepores. Pfy, vrbidij magnitudine inæt primum & secundum genus: Sunt qui Seras alant, genus intractabilis iræ, Gratius. Spartani, vide Laconici inter Celeres infra. 70

Tegeatas

Tegeatas supra cum Arcadicis memorauit. Thracij, Oppianus idem Thracios & Cares sobills gratia misceri ait. Tyrrenorum mentionem feci in Aufoniis. Tuscos cum sagacibus memorabo.

Vetrum vulgo in Italia vocant canem venaticum, & velocissimum cursu, Fr. Arlunnus: Vide inter celeres. Vetragus, celer simul & sagax, de quo plura inferius. Vmber fideles & sagax est, vt inter sagaces referam.

Hæc quidem celeberrima canum venaticorum genera sunt, ὅμοιος ἢ φύσις ἢ ἐν αἰσθησὶ καὶ ἐν αἰσθησὶ τῶν αἰσθησῶν κύνων ἀγαθῶν, ἐπιδοσὶς ἢ ἀγῶν. Varin. totidem canum genera sunt, quod equorum, vt Gyllius ex Oppiano ridiculè transtulit. Nam libro 1. de Venatione, dicitur de equis agere poëta defineret hac clausula, Τόσσα μὲν ἀμφὶ ἵππων, &c. id est, Tantum de equis: subdit, Τόσσα δὲ (sic legendum non est) ὅτι παλαιῶν νεώτων ἐξ ἑσῶ ἀνελθόντων, &c. id est, Tot vero 10
 canes inter cæteros excellunt, quot & quorum mox nomina addit, Pæones, Aufonij, &c.

CANES venatici quales eligi debeant & ad sobolem procreandam admitti, Gratius poëta his carminibus elegantissimè docet.

Iunge pares ergo, et maiorum pignora signa
 Qui tenuere (genere forte) sua pecus hoc immane iuncta.
 In Venem iungunt: iam fortis cura secunda
 Sint celsi vultus, sint hirsuta frontibus aures,
 Spirent, astricti succingant illa ventris
 Cafaries non pecca nimis, non frigoris illa.
 Quod magnos capiat motus magnisq; super sit.
 Mollis in officio, sicca ego duræ lacertis
 Sed frustra longus properat labor, abdita si non
 Faemina, nec pariter Venaris sub tempore magnos
 Primi complexus dulcissima prima voluptas.
 Si tenuit cunctos, et mater aduter a non est,
 Vix onori super illa suo. Hæc Grat. Nemesian de canibus venaticis ad sobolem eligendis versus, infra recita-
 20
 30
 40

Fœturam, prodantq; tibi metagonta parentes
 Et primum expertos animi, qua gratia prima est,
 Nerennat species, aut qua detrectat honor em.
 Os magnum: et patulus agnatus morsibus ignes
 Cauda breuis longumq; lauis, deseratq; vello
 Impatiens: validus rursu surgat pectus ab armitis,
 Effuge qui lata parant videri na plana
 Crura velim, et solidas hæc in certamina calces.
 Alias in latebras, vniq; inclusæ maris
 Illa, neq; emerit a seruas vestigia laudis.
 Hanc Venari dedit impatiens natura furor em.
 Da requiem grauida, soltosq; remitte labores.

Hæc Grat. Nemesian de canibus venaticis ad sobolem eligendis versus, infra recita-
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Tum deinde monebo
 Percensere nois, iamq; inde excernere paruos.
 Ille, tuos olim non defecturus honores.
 Extulit: affectat materna regna sub alio.
 Dum repida indulget terris clementia mundi.
 Ire placet, turbaq; potens operitur inertu.
 Perpensare: leui deducet pondere fratres:
 (Vide quæ supra diximus de catuli electione in genere.)
 Pondere nam catuli poteris perpendere vires.

Ne matrem indocilis naturam turba fatiget,
 Signa dabunt ipse, teneris vix artibus hæret
 Iamq; illum impatiens aqua uehementia furis
 Libera tota tenet: ea tergo liber aperto.
 Ferens ubi Caurimo perstrinxit frigore vestes,
 Illius è manibus viros si cura futurus
 Nec me pignoris, nec te meca carmina fallent.
 Nemesianus rem eandem clarius describit;
 Corporibusq; leuis grauidus prouocare cursu.

Sed hæc celerem canem magis pertinent, quam venaticum in genere: quemadmodum & illud forte
 quod Aristot. ait τὸν λαυρόν (ἐλάυνος Adamantius) φιλοθήραξ ἐναι. αἰσθησῶν δὲ τῶν λέοντος ἢ κυνῶν. Ἴδοι δὲ ἀν τις καὶ τῶ
 κυνῶν τὸν φιλοθήραξ ἔχοντος ἔχοντος (malim ἐλάυνος διττός.) Idem alibi in Physiognomonicis certa in canibus si-
 gna esse ait, ex quibus periti venatores de ipserum ingenio & natura coniecturam facere possunt: Καὶ τῶ αἰσθησῶν λαυρῶ
 οἱ αἰσθησῶν ἀντισημῶν ἐπὶ ἰδίῳ ἀγαθῶν δύνανται θεωρεῖν, ἰπποκράτη τε ἵππων, καὶ κυνηγῶν κύνων.

Xenophon canis venatici formam, & animi corporisque dotes, quæ maximè probentur, his verbis depin-
 git. Primum, inquit, magnas esse oportet, capite leui, limo, articulo, & sub fronte venoso, ἰσοδὴ χροῖος τε καὶ
 τῶ φρονεῖ μετῶπων. oculis sublimibus, nigris & splendidis (ardentibus, Pollux:) fronte magna, lata, & cauis discrimi-
 nibus insigni, (cui apud Pollucem contraria est in improbando cane carnositas:) auribus (auriculis) paruis,
 tenuibus, & à posteriore parte glabris: ceruice longa, molli, ac tereti: pectore lato, non macilento, (carnoso,
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

T 2 euadent

euaiat, *λεπτοει*, Pollux videtur *δελαι* interpretari: femora duriuscula, legendum *μυθλια σπλην*, ex Polluce, facile deprehendet, qui laudabilem & vitiosam canis formam apud eundem contulerit. *Γπαδολια*, in Polluce *επαδολια* perpetam: hypocolion intelligo femoris partem inferiorem supra poplitem statim, vt superiorem circa clunem, acrocollion: sic acrocan & hyporean Graeci dicunt, pro infestis & superiori montis parte: nisi quis hypocolion pro tota illa parte quae sub poplite est accipiat, quae à Polluce in lepore hypocollion nominatur, vt edolon sicut scios crus integrum significet. Hypocolla igitur sint longa, terrea, solida, *δραση* Pollux. Postremo pedes rotundi. Eiusmodi si fuerint canes, robusti erunt, corpore agiles, habiles vel partibus bene respondentibus, celeres, alacres, & rostro commodo, *ευστοι*, rostro valide Omnibonus: Pollux addit *ευδυστοι*, id est rostro recto: *γροπας* enim supra *δεσμος* esse dictum est. Haecenus de signis canis laudabilis ex Xenophonte: nuncijs contraria ex eodem de promam. In libro igitur de venatione, de canibus, quas castoras & alopecidas vocant; locutus, subdit: Deteriorum vero maior est numerus, cuiusmodi sunt, paruae, *γυρα* (id est naso aquilino, vel astomi, id est rostro inepto, oculis rauae, *χαροποι*, lusciosae, deformes, durae vel litigiosae, infirmae, glabrae, procerae vel alae, *ασυμμετροι*, id est quae corporis partes non bene respondentes habent, pusillanimes, non sagaces, *δενωτοι* non probis pedibus, *αποδες*, *σκη* *επιποδες*, Omnibonus vertit mollipedes. Siquidem paruae saepe frustrantur venatione ob exiguitatem corporis. *Γυρα*, parua sunt rostro, & ideo leporem reinerere non possunt. Rauae oculis & lusciosae, visum habent vitiosum. Deformes, vel aspectu turpes sunt. *Σιγροται* vel durae membris, venationes grege remittunt, *χαλαροι* *δενωτοι* *επιποδες* *απυτοι*, (Omnibonus vertit, à salu non facile abstant.) infirmae & glabrae, laborem non tolerant. Procerae & quibus corporis partes non apte respondent, propter corpus non bene constitutum magnitudine & proportione, in curru laborant, *Βαρεις* *δυσφοισαν*, (hoc loco impressi codices *δυσφοισαν* habent pro *σφοισαν*.) Pusillanimes laborem deserunt, & sub umbras à sole se recipiunt ac recubant. Quae vero sagaces non sunt, *αγροται*, quae tendunt leporem. Quarum pedes non probi, licet magnanimes fuerint laboris patientes non sunt, sed praepeditum dolore deficiunt, Haec Xenophon.

Color canum venaticorum, qui omne genus feras persequuntur, nec albus, nec caeruleus (nigrum intelligo probatur: neutri enim vel aestus vel frigoris patientes sunt, vt Oppianus tradit. Latidantur qui ferarum colorem referunt, lupi, nigridi, vulpis, pantherae: aut frumenti granorum, *σπυροποι* quem recentiores aliqui spicuum vocant: tales enim veloces patitur & robusti esse solent. Color in canibus (inquit Pollux) neq; omnino candidus placet, neq; saturatus nigredine, sed nec plane rufus: sed singuli non nisi alterius coloris admixtum habeant siue in fronte, siue summo nato, siue alia corporis parte. Xenophon similiter. Colores canum (inquit) non sunt omnino rufi, nigri aut albi. hoc enim vitium & simplicem, aut feruū potius canem notat, non generosum. Rufi igitur & nigri pilis nonnullis albis circa faciem splendent: albi autem rufi. Canes hyeme labore solutae proli dent operam, vt per quietem ad vernum vsq; tempus gestantes scetum edant generolum. Nam hoc anni tempus nutritioni & incremento canum accommodatissimum est. Sunt autem dies quatuordecim quibus libidine aguntur. Mittentur autem ad strenuos canes quo tempore cessant, vt celerius concipiant. Nec vero cum ventrem gestant venatarum subinde ducentur, sed cum intermissione, ne alacritatem amittant, Fortae sunt sexaginta dies. Catulos recens natos venator genitrici relinquat, nec alienae cani subiciat. Mares enim proficisci aliena cura: matrum vero lac & halitus bonus est, & fomenta lauis. Cum iam obertant, catuli lac ad annum vsque praebat, & ea cibaria quibus omnem aetatem victuri sunt, praeterea nihil. Graues enim repletiones canum citra peruertunt, morbos corporibus ingenerant, & interiora deprauant, Xenophon.

Inter canes venaticos non leporarios, excellunt, (vt scribit Albert. lib. 22.) quorum aures magna & latae dixerat ad maxillas pendunt: & superius labrum item longe dependet. Vox probatur sonora: cauda non admodum longa, magisque dextrorsum curva, siue quae erectae. Hauiumodi canes in vtroque sexu, quantum fieri potest, magnitudine, colore, aetate & robore pares eligantur: quamquam coloris inter caetera minor cura est. Foemina includi, & macerari debet: & mas similiter seorsim, deinde saturabis eos butyro, multo immixto cascio recenti, & simul per nouem dies includas, donec videas catulam concepitse: nec illo modo ante hoc tempus euagari permittes. Cum autem conceperit foemina, dimisso mare, grauidam retinebis, ita vt interdum, sed raro, inambulandi copiam ei concedas, mox iterum ad cubile exstamentis reuoces. Quod partu vicinior erit, eo copiosius ales, vt facti postea lac suppetat. Praebebis autem humida nutrimenta, vt lac & ferum cum parte butyri, quibus & panis aliquid & carnis coctae misceris. A partu pro numero catulorum eam nutries, ita vt nec obeficit, nec macilentia fiat: ne vel lactis inopia propter maciem aut praua qualitas propter pinguedinem sequatur. Nam cum canum lac natura crassissimum sit propter temperamentum ipsarum calorem, in corpore obeso frigidus ac tenuis euadit. Catuli suo tempore ablactandi, & e harys commode nutriendi, vt nec iusto fiant habitiores, nec alimentum quod incrementum & rebori sufficiat, desiderant. Sarrum igitur cum aliquanto lacte quod pinguisculum sit, primo dandum est eis, & paulatim postea cum iam magisq; proficere videntur, detrahendum hoc alimentum: ita vt ex octo mensibus pane remollito in seto sine multo humore nutrantur, sic fiet vt intra annum canes sanos, agiles, fortes atq; sagaces habeas. Post menses octodecim exercentur ad venationem, idq; primo moderatè, vt vltro in dies, magis magisque se exercent. Nihil enim curfus & labor ab initio, repellat ad hoc membra exerceat, & venationi inuolida ineptaq; reddit: Mediocri vero exercitio, excitans calor in cruribus alimentum attrahit, neq; consumit: unde fit vt cruribus validi venati sponte desiderant, Haec Albert.

Media aetate, ex Nemesiani consilio, canes tenuius alentur, ne grauis cibatus molles articulos pondere deprauet. Proctius & cultus alios, & debita serae Blandimenta ferat, curaque sequere merentem. Illa perinde suos vt erit delata minores, Ac longam praestabit opem: tum denique seruet. Cum desunt operi, si egitque industria matres, Transeat in catalos omnis tutela relictos. Lacte nouam pubem, facile que mittere maza. Nec luxus alios, auidaeque impendia vitae. Noscant: haec magno reddit indulgentia damno. Graec. Et paulo post de venatore, vel magistro canibus praeficiendo, Idcirco in periuu catulis, vnusque magister. Additur, ille dapere, poenamq; operamq; ministrans. Temperet: hunc spectet sylvas domitura iuuentus, &c. Venatici canes (ait Oppian.) à teneris assuescunt equis venaticis, & cunctis hominibus blandiunt, solis infestis feris: non faciles ad latrandum: silentium enim omnino venationi conuenit, praecipue inter inuestigandum. Canibus tacitis mittite habenas; Seneca in Hippolyco. Pollux *δελαι* canes laudat: quos intelligo, vel abstantes latratu, vel qui feram captam ad domini aduentum conferunt, aut ore illam afferrant, vt vitagus leporem. Idem probat canem *προσθη*, *δελαι* *επι* *σφαλα* *απυτοι*, *δελαι*, *φιλανθρωποι*, *ευδυστοι*. Quod ad cibum, lac maternum catulis praecipue conuenit: 70

deinde sanguis animalium quae ceperint canes vt paulatim venatorio alimento assuescant, Pollux. Oppianus ad venationem educandos lactari praecipit, non domesticarum canum neque caprarum aut ouium vberibus, segnes enim & debiles futuros: sed ceruae, aut leuinae cicuris, vel dorcalidis aut lupae, vt robusti ac veloces fiant. De vitulo catulorum praecipue venaticorum, ex Nemesiano docui supra in Cane in genere. Sed neque conclusos (catulos) teneas, neque vincula collo. Impatiens circuederis, nec eas que futuris Curfibus imprudens: catulis nam saepe remotis, Aut vexare trabes, laceras aut pandere valeas. Mens erit, & teneros torquent conatibus artus, Obtunduntue nonos adroso robore dentes, Aut teneros duris impingunt postibus vngues, Nemesian. Canes venatici & alij quomodo procreandi sint, & quibus parentibus, supra ex Blondo dixi cap. 5. de cane in genere. Castrati canes cessant à relinquendis heris: nec tamen ad custodiam aut aut venationem deteriores fiunt; Xenophon in Pardia, Si canis inter venandum nimia sit laboret, duo aut tria oua contracta in gulam ei immittes: sic enim sitim extingues, & à periculo hereticæ vel marasmi canem liberabis, Tard. Laudatur venaticus canis, qui laetis, alacris, & animosus est, qui auricularum subinde mouet, & frontem versus dirigit: qui circumspicitat vnde quaque & ferarum vestigia, tractus & halitus sequitur & olfactat, Tard.

Canum inter venandum continentiam, obedientiam, sagacitatem Plutarchus extollit in lib. Vtra animalium, &c. De admirabili canum fide in Niciam venatorem dicam in Cane socio: Mira venatici canis disciplina spectatur, dum patet domino, nec illi relinquit, sed suspensus expectat, donec ad persequendum licentiam mittatur signo: & comprehensam feram dum seruat, vel ad dominum refert, Blondus.

Omnis canis venaticus ex eo quod ceperit feram non medici voluptate afficitur, & tanquam premio, si dominus ei permittat, sic ea capta vitur. Si quidem non conceditur, bestiam seruat, quoad venator aduentarit, de tota; captura pro suo arbitratu statuerit. Quod si mortuo vel apro vel ceruo incidit, non attingit quidem, nec enim alienis se laboribus, adhibet, nec quae se non pertineant, sibi assumit: ex quo apparet amularionum virtutis natura eum non expertem esse. Nec enim carnes quærere, sed victoriâ amare videtur, Aelian. Idem canis ingenium Plutar. in lib. Vtra animalium, &c. his verbis describit: Venatici lepore cum insequuntur, si quidem necatit ipsi discerpere & sanguinem aut de lambeere gaudent, si quod percipere sit, curru confectum, ac spiritibus, quantum supererat, extrema contentione consumptis, exanimem allequuntur, pro fusis non attingunt: astant autem cauda tantum gesticulantes, quasi non pulchra, sed virtutis ergo certasse videri velint.

Equis & canibus Cyrus illos praefecit, quos existimabat reddituros haec pecora ad vsum suum quam optima, Xenophon. Canes singuli seorsim ligari debent: nam si iungantur, putore, scabie, aut morbo aliquo afficiuntur. Cubant prope magistrum, in stramine, vel alio cubili puto. Bis quotidie aut saltem semel à vinculis soluentur, & mox iterum vincuntur: nam si diutius soluti fuerint, alacritatem & audaciam amittent. Si manibus tractentur, aut panuo cutis eorum perficerent, mollior & lenior fiet: & canes ipsi magis cicures & in venatione obedientiores erunt, cum vel reuocantur, vel animantur, Tard. Socrates non quosuis homines conueniebat: sed eos qui natura boui existimarentur, doctriam vero negligenter, docebat bona ingenia maxime indigere eruditione: probans id equorum exemplo, &c. & canum, ex quibus ingeniosae, sagaces, laboriosae feris in fidiolae, bene quidem erudita, optime ac peruelles venationibus fiunt: è conuerso vero, vanae furiosae, ac inobedientes, Xenophon diciturum Socratis lib. 4. De collaris, loris, & fascijs canum, tractatum est supra in n. e. vbi cynanchum etiam vel cynuchum lorum esse dixi circa collum Xenophon in libro de venatione saccum cynuchi nomine intelligit, hinc verbis. *Εγω η ηη ενδρα λονταν αι δεινος ηηη πα δεινους, εν εκαστοις, (forte η εκαστοις) κυνηχου, μισοχηου, ηηη πα δεινους, εν η η δεινος τελευταται φερεσθην πα δεινους.* Omnibus interpretes copulam canum vertit: potest fortassis etiam lorum intelligi ex pelle vitulina, quo rami amputati colliguntur. Et sic facti vel receptaculi nomen subaudiendum esset: si minus, & cynuchon saccum esse placet, vt Polluci, post *μισοχηου* punctum notandum dum est. Cynuchus (inquit Pollux libro 5. capite 4) pellis est vitulina, in qua rete imponunt, eiusdem figurae cuius loculi vel marsupia quae contrahuntur, *δασυρα πα σαρκασι βαλαντια*. Canes agitentur aetate vsque ad meridiem, hyeme per solidam diem: autumno vitra meridiem. Vere circa vesperam, *εν τος καθημερας*, id est, circa vel intra vesperam, nempe à diluculo ferè vsque ad vesperam. Hic enim modus seruandus est, Xenophon. Canis (inquit Tard.) ante decimum aetatis mensem exactum non educi debet ad venationem: nam si prius educeretur, periculum foret aliquid interiorum rumpli, conuelli; aut aliter affici: aut saltem canem deinceps fieri ligniuorem. Aetatis initio educatur canis matutino tempore, ad secundam vsque ad tertiam aut ante meridianam horam. Nam calore meridiano pedes offenduntur, & sitis molesta est. Hyeme dies toti ad venationem commodi sunt.

Obseruabit venator caelum serenum & tranquillum. Siquidem pluuiae & venti, odoratum impediunt. Nix parua & gelu, nares ei adurunt: nix vero magna, nihil obest. Iactio aetatis parum sagaces sunt canes, non quidem ceberit vitio, sed propter multos variosque florum odores: minus per ipsam aetatem: nimis enim aetate olfactum dissipat. Et quamuis leporum vestigia deprehenderint (solent enim tum temporis & lepores & vulpes noctu progredi) non allequuntur tamen eos odore: sed ad diuersa vestigia variosque odores stupidi, irascuntur ac temere latrant, Canem à vomitu venatum ne duxerit: nam cum debilis sit, nimio labore & tumulti male acciperetur. Cum ad venationem exis, canes exhilarato, & suis quosque nominibus blandè appellato, & ad venandum irritato: Vincos quoque ducto, ne discurrendo fatigentur aut aberrant. Cum lorum solues, canes ne quis alienus canis adsit, quo cum ludant, & venatum negligant. Palpabis eos, adulaberis, animabis, Haec omnia Tardius. Quibus remedijs vtendum sit ad vitia pedum & nimium in eis calorem, supra in Cane in genere cap. 3. ex eodem authore retuli. Canes foeminas cum sex mensium sunt, mares octo mensium, venatum ducet, Pollux lib. 5. cap. 9. Et ibidem cap. 6. Quouis tempore (inquit) venatione vtendum est. Experiri autem oportet canum naturam: frigidum quidem caelo, an naribus sint infirmis: aestiuo autem an solem tolerant, & vestigia percipiunt sole halitum eorum abolente. Verno an in varia florum fragrantia odores (vestigiorum) discernant. Venum sane tempus, quod ad aetis temperiem, venationi commodius est quam vel aestiuum vel hybernum: hoc solum incommodum est, quod flores vestigia discerni impediunt. Autumnus, temperie veri proximus est: neque florum odoribus, neque frugum, vt quae iam reconditae sint, canes à venatione auertit. Caeterum inter niues euidentiora sunt vestigia nec difficultia inuentu: quare lepus facile capitur, praefertim cum etiam pilis sub pedibus eius globuli quidam adhærescentes cursum impediunt, Haecenus Pollux. Canes leporem vestigent, cum nix ita ceciderit, vt terram operiat: nam hyems abiq; niue (ei *εβραυ μελαγχρημα*, rectius forte *μελαγχρημα*, id est, si inter niuem passim terra 70 appareat, quasi macula nigra, vt fit in pauca & tenui niue: hanc vocem apud alios quoque authores reperimus, illam noui

est, & circa generationem similiter se habet ut leporatus: sed cum ab lactu nutrimenti sicciorebus & crassioribus alit debet, Idem. Mastini (inquit Belisarius Aquilinus) ex illo genere canum sunt, qui grauiore & minus veloces habentur: quos in Dalmatia puto plures inueniri. Nasci etiam solent (ut fertur) in ea parte, quam Illyrii incolunt & Liburni quoque. Eiusdem generis albani videntur, ex Plinio. In Corsica quidem plures sunt, feroces in primis, & ad quaecumque animalia inuadenda capiendaque audacissimi. Eligi debent, atroci vultu, ceruice & capite maximo, labro superiori super inferius dependente, rubicundis oculis, apertis naribus, ore quod veluti flammam hiatu euomere videatur: acutis dentibus, collo tumente, pectore amplo, ita ut leonis similitudinem præ se ferant: magnis pedibus, discretisq; digitis: duris ac curuis unguibus, ut solo in hærere magis possint, quo validius feram prosterant conculcentque. His enim canum generibus venatus omnes superare facilius cursu & capere venatores poterunt. Hæc Aquilinus. Canum ex Corsica (*Kursibund*) in Italia, Romæ præcipue, vsu esse aiunt ad uerius apros & boues fetos.

Alanum canem Hispanicè dictum Fr. Alanus scribit eundem esse quem Itali vulgò Molossium vocent: & alibi Alanum canem vertagum interpretatur. De vertago dicam inferius. Alani veltri contra apros, vide in Aro E. Alania regio est Scythiæ Europæ, quæ ad Mæotum paludem pertingit: cuius incolæ Alani (prope Ilium, Prolem.) quorum meminit Plin. 4. 12. ubi Alanum etiam Scythiæ fluiuium facit. Ammianus scribit Alanos vocari, quos præci Massagetæ dixerint. Et sequeretur durus æterni Martis Alanos, Lucan. De Attali canib. dixi supra in prouerb. js à Canè in genere.

Indiam perenti Alexandro Magno rex Albanæ dono dederat inusitatae magnitudinis canem: cuius specie delectatus in fros, mox apros, & deinde damas emitti, contemptu immobili iacente. Ea que segnicie tantum corporis offensus imperator generosi spiritus, cum interimi iussit. Nunciauit hoc fama regi. Itaque alterum miratens, addidit mandata, ne in paruis experiri veller, sed in leone elephantove: duos sibi fuisse, hoc interempto præterea nullum fore. Nec distulit Alexander, leonemque fractum protinus vidit. Postea elephantum iussit intruduci, haud alio magis spectaculo lætatus. Horrentibus quippe per totum corpus villis, ingenti primum latratu intonuit: mox ingruit assultans, contraque beluam exurgens hinc & illinc, artificii dimicatione qua maxime opus esset infestans, atque euitans, donec assidua rotatum vertigine afflixit, ad casum eius tellure concussa, Plin. Apud Albanos nasci canes feris omnibus anteponuntur, frangunt tauros, leones perimunt, derinent quicquid obiectum est, Solin. Et paulò mox. Hoc genus canum crescit ad formam amplissimam, terrificis latratibus, ultra leones rugitibus insonans. Albania est regio Orientalis inter Colchon & Armeniam, cuius incolæ Albani: à quibus orti sunt quorum pars in Peloponneso, pars in Macedonia confedit iuxta Dyrrhachium, quorum dux fuit Georgius Scanderbegus.

Arcadici ex canib. & leonibus creduntur prouenisse primum, & λεωντομορφοί dicti, Pollux. Vide supra in canib. venaticis in genere ordine literarum, de Arcadicis.

Canaria una ex Fortunatis insulis, repleta canib. (ingentibus) forma etiam eminentissimis: inde etiam duo exhibitu Iuba regi, Solin. & Plin. 6. 32.

Creticæ canes, ut Xenophon scribit, apris opponuntur. Et pugnaes tendant Cretæ Fortiatrio vincula collo, Seneca in Hyppolito. Hæc nimirum diapomi dicti sunt: vide plura superius in Canibus venat. in genere, tñer Creticas.

Cynamolgos alij populos, alij canes eorum appellant. Reperio prope paludes quæ ad meridiem sunt, esse canes qui dicuntur cynamolgi, quibus lac bubulum cibis gratissimus: Hi Indicos boues qui gentem illam ætate inuadunt, expugnant, ut Cretias scribit, Pollux, Cæl. Cynamolgos Aethiopes aiunt habere caninos rictus & prominula ora, Solin. Vide supra n. a. in Canè in genere. In his libris, quos Cnidius Cretias de reb. Indicis conscripsit, Cynamolgorum gentem, ait canes permultos, magnitudine Hyrcanis canibus pares, alere solere. Quamobrem si hęc natio tam canum studiofa, causam idem affert. Cum ab æthiops solitudo ad mediam hyemem, tamquam apium examina, quæ ad alucos frequentes versantur, sic armenta numero ampliora bouum ferorum eos cornibus vehementer incitata appetant & noceant, hi non aliter hæc retundere valentes, canes quos magna cura aluerunt, in ipsos immittunt, qui facile boues depellant, & interimunt. Deinde ante commemorati homines, quas effulentas carnes existimant, sibi auferunt, reliquas canibus impertiunt, libenterque communicant. Reliquo anni tempore cum non amplius eò boues accedunt, ad venandas alias feras secum ducunt. Iccircoque Cynamolgi appellantur, quod à canib. lac exprimunt multa, tum vero sic idipsum, quemadmodum nos vel ouillum vel caprinum, bibunt, Aelianus. Cynamolgi, qui ab indigenis Agrij appellantur, comati & barbari sunt. Hi canes maximos alunt, quibus Indicos boues venantur, è vicina regione venientes, siue à feris pulsos, siue pascuorum inopia, Strabo lib. 16.

Epirotica terra canes præcipue magnos fert, Aristoteles. Clarus est inter canes Epiroticus Cerberus, Pollux. Epiri regio est Molossia, de cuius canib. inferius mox dicam. Chaonia etiã Epiri pars est, vnde canes dictæ Chaonides de quibus supra inter Venaticos in genere.

Hyrcani canes robusti & feroces, ex cane quæ conceperit ex tigris: quanquam Plinius Indicas etiam ex tigribus concipere scribit. Vide infra in Mixtis.

Indicæ canes apros, ceruos & hinnulos venantur, Xenophon. Indicos canes ex canibus Aætæonis propagatos scribit Nicander Colophonius, quæ à rabido furore respicientes, Euphrate transmissio in Indos vsque aberrarunt, Pollux, Cælius. Apud regem in Babylone canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbendam eis cibaria, quatuor in eadem planicie magni vicis attributi essent, altorum tributorum immunes Herodotus libro 1. Aristoteles hos canes nasci scribit ex cane & tigride, alibi vero ex cane & fera quadam simili (*Canis tigris natus in India*) non expresso nomine. Et tigribus canes (inquit Plinius) Indi volent concipi: & ob id in syluis coitus tempore alligant feminas. Primo & secundo foetu nimis feroces putant gigni, tertio demum educant. Sunt qui hircanos etiã canes è tigribus concipi scribant, ut in Mixtis dicam. Ex Indicarum rerum scriptis, de his quæ subsequuntur docemur: Canes feminas multo generosissimas, tum ad inuestigandas feras narium sagacitate præstantissimas, tum vero ad cursum velocissimas in loca ubi tigridibus est habitandi consuetudo, venandi rationibus eruditi, perducas ut primum ad arborem alligant, aleamque ut vulgò dicitur, iecerunt, discedunt. In hæc autem tigres incurrentes venationis inopia, ex fame laborantes lacerant: si autem ad libidinem inflammati: & cibo completi sunt, cum canibus complexu venereo languunt: nanque illi quoque cum sunt exsaturati, venentem

enerem meminerunt. Et hac tigridum consuetudine cum canibus, tigris quidem non generatur, sed semen ad deterius delapsum, maternum genus referens, canis efficitur. Si canes tigride patre nati, ut vel cerui, vel apris venarum præclare spernant, sic cum in leones incurunt, gaudio vehementi exiliant, Gyllius ex Aeliano. Canes Indici maximi contra Leones pugnant, Cretias Aduerius hinnulos & ceruos canes Indicas esse oportet: sunt enim validæ, magnæ, veloces, nec pusillanimes: & cum tales sint ad laborem sufficiunt, Xenophon. Celebris est & Alexandri canis, qui leones impugnavit, alumnus Indiæ centum minis emptus, in cuius defuncti honorem Alexandrum civitatem constituisse Theopompus scribit, Pollux. Is etiam, quem Ptoleus Alexandro donauit, duos leones vicit, Pollux. Apponam & Aelianus de canibus Indicis Alexandro donatis quantumuis prolixam historiam, quod non exiguam inde ad acuendam animi fortitudinem pro virtute & pietate retinenda argumentum vti boni trahere possint: Summa igitur Indus, inquit, nobilitate homo, Alexandro Philippi regis filio, horum roboris canum, sic periculum fecit, ut primo ceruam emisteret, canis ex eo loco, ubi quiescebat, eum despicatissimum habens, nihil se commouit: deinde aprum dimissum, quemadmodum affectus fuerat in ceruum, immotus permanfit: tum vero ubi vsus immissus fuisset, æque hunc, atque alios despicatui ducen, ab eo inuadendo se tenuit: Ad extremum hic leonem quem protulissent in medium, ut vidit, cum ita exarsit, ac profecto tanquam iustus hostis in certamen descendisset, sine mora intrepidus inuasit, atque acerrima comprehensione, leonem constructum tenens, illius faucibus premebat, & suffocabat. Tum Indus, qui hoc spectaculum regi præbebat, quique probe sciebat eius robur animi & constantiam, primum huic caudam abscindi iussit, is præ se leone, quem mordicus tenebat, sibi caudam facile abscindi patiebatur: deinde etiam crus unum suffringi imperavit. Is vero æque ut à principio urgebat, & perinde nihil remittebat, quasi alienum crus, & ad se nihil pertinens suffringere. Post alterum, vnde quoque is nihil commotus arctè tenebat: tum tertium incidi præcepit, is similiter ut antè nihil se relaxauit à retinendo leone: tum etiam quartum crus abscindi voluit, is nihilo remissior factus, nihil loqueminus leonis retinens, maximo robore ad eius perniciem incumbebat. Denique etiam caput à reliquo corpore abscissum erat, illius tamen dentes, ex illa leonis parte, in quam primum defixus fuisset, pendebant simul: & quatuor is qui eos in initio defixisset, iam mortuus esset, eius tamen ipsius etiam nunc ex leone appensum caput sublime ferebatur. Hic cum Alexander non mediocri dolore afficeretur, ipsius admiratione virtutis obstupescens, quod is qui tale virtutis experimentum dedisset è vita, quam ex robore animi cedere maluisset. Quare Indus videns Alexandrum ex huius casu dolorem non mediocrem cepisse, quatuor canes huic simillimos illius donauit: ille cum grato & iucundo animo eos munere accepit: tum vero eum ipsum qui dedisset tanto precio, quanto par esset præstantissimum regem, remuneratus est. Itaque horum quatuor munere Alexander ex merito dolore quem ex primo suscepisset, deposuit, Hæc tenus Aelianus interpretare Gyllio. Diodorus Siculus & Strabo Sophthen regem fuisse dicunt qui canes illos Alexandro donauit. Apud Pollucem libro 5. cap. 5. eadem historia refertur, ubi pro his verbis *ὅδῃ τῷ πινυτῇ* reponi debet *ὅδῃ ἔσπευδῃς*: quidam inepte Sophthen scribunt. Describitur etiam apud Strabonem libro 15: sed copiosius apud Diodorum Siculum libro 17. Sophthes rex (inquit) præter multa & splendida dona alia dedit Alexandro centum quinquaginta canes, qui prægrandes, robustissimi, alijsque naturæ donis præstantes valde erant, atque cum tigribus commiseri dicebantur. Eorum victus ut Alexandro res ipsa innotesceret, leonem fortissimum intra septa quædam duci fecit Sophthes, duos que imbecilliores è numero canum, quos donauerat, contra feram immisit. Qui quum succumbere viderentur, duos alios addidit, simulque quatuor leonem prostrauerunt. Tunc à Sophthe quispiam cum gladio missus, crus dextrum vnus canis cepit abscindere. Ibi Alexander inclamante, regij spiculatores adcurrerunt, manumque hominis retraxerunt. Iussit Sophthes æquo animo adferrent pro eo canes tres (quatuor Strabo & Aelian.) ab se dono accepturi. Igitur venator reprehensum crus paulatim concidere, neque vnquam canis aut latratum aut clamorem quempiam ædidit: tantum modo, frendens dentibus (*ὄντε κλαγγῆν*) *ὄντε μνημὸν σπεύδῃς*, *ἀλλὰ ὄντε ὄδῃς* *ἐμπειρίας*) carnificeluum eâ sustinuit, donec exanguis factus super leonem exspirauit, Hæc Dionysius Diuersus ab his canibus Indicis fuisse videtur de quo Plutarchus in libro. Vera animalium, &c. Canem, inquit, qui inter Indicos primas tenebat, qui que aduersus Alexandrum depugnauerat, in harenam productum, quantisper ceruus aut aper vsus: ve emitteretur, contemptum immotum lacuisse ferunt. Sed enim ubi leo conspectus est, excitatum momento, pedibus harenam sparsisse, velut hunc antagonistam dignum se iudicare, ceteros omnes despicaretur. *Πρωτὸς κωνὸς μὲν ἔστι Ἰνδοῦ πάρος κίων*, &c. Philes eadem ferè quæ Aelianus, sed breuius scribens, & simpliciter de Indico cane quolibet, non Alexandri tantum. Apud Prasies Indiæ populos Megasthenes scribit, canes valentissimos esse, qui non ante mortuum dimittant, quam aqua naribus infundatur: Nonnullis præ studio in morsu oculos distorqueri, nonnullis etiam excidere, leonem & taurum à cane detineri, taurum morti rictu comprehensum, priusquam dimittatur, Strabo libro 15. In parte Indorum, ubi regnasse Sophthes memoratur, & gentem esse sapientia præcipue insignem, & nobiles ad venandum tradunt canes: quique latratu abstineant cum viderent feram, leonibus maxime infestis, Cælius abiq; authoris nomine.

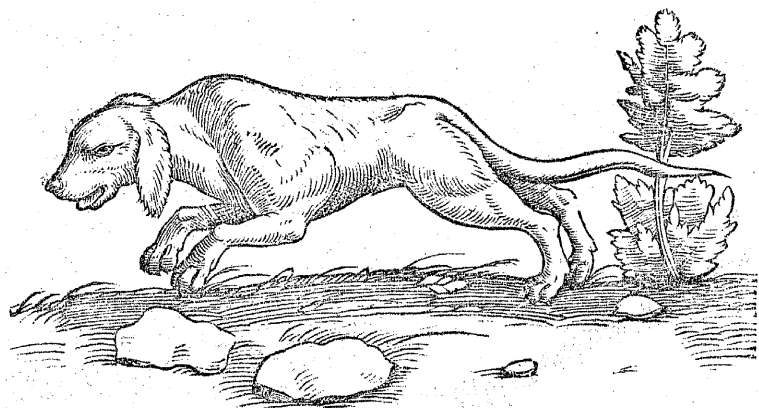
Læconæ canes venatoribus etiam aduersus apros seruiant, Xenophon: sed de his infra in Celere.

Locones canes venantur apros, Xenophon.

In docilis dat prælia Medus Græc.

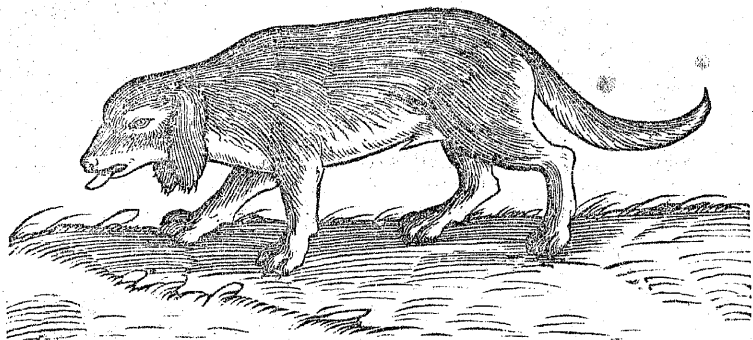
Molossii canes vel Molotici (*μολοσσῆες* vel *μολοσίδες*, Pollux) à Molossis Epiri populis dicti sunt. Nam & hi & Chiones celeberrimi ex Epirotis fuerunt: vnde & Chaonides & Epirotici canes commendantur, Chaonides & Molossii canes, ex Cephalii cane (de quo inter celeres) natos, primum fabulantur. Acron interpretæ Horacij Molossos canes à Molossia ciuitate Cretæ nominatos somniat. Ex canib. maximi animi est Molossus, quia acriter animosus sunt Molossii viti, Aelian. Moloticum genus venaticum nihilo à ceteris discrepat: at pecuniarum longe & magnitudine, & fortitudine contra belluas prestat. Insignes vero animo & industria, (id est fortitudine & cursu) qui ex vtroque Moloticum dico & Laconicum prodierunt, Aristot. Albertus ex masthino & leporato natum commendat: hoc nomine Laconicum, illo Molossium intelligens. Masthios hoc tempore, & Germai is vulgo rudius dictus, alius pastoralis est, de quo infra: alius venaticus, sed is quoque ingens ut ex Aquinuo iam retuli, cum Molossos venaticos nihil à ceteris venaticis discrepare scribat Aristot. Molossus vel Molossus, canis ruginus & pastoralis, Varin. Said. Vergilius etiã Georg. 3. pro pastorali accepit his verbis. Veloces Sparæ caule, & acemys Molossium Pasce sero pingui, nunquã custodib, illis Nocturnum stabul sfercui incurfose; superunt, Aut imga-

CANIS SCOTICVS SAGAX. vulgò dictus ane Kache. Iohannes Caius canem venaticum qui feras persequitur, Anglicè vocari à Hunde dicit: In eo genere qui feras odore inuestigat, marem nomine generali à Hunde dici vult fœminam verò Anglis à Brack, Scotis autem ane Kache.

CANIS SCOTICVS furum deprehensor, Scotis vocatus ane Schluthy Hownd. Germanice Schlattshund vocari potest.

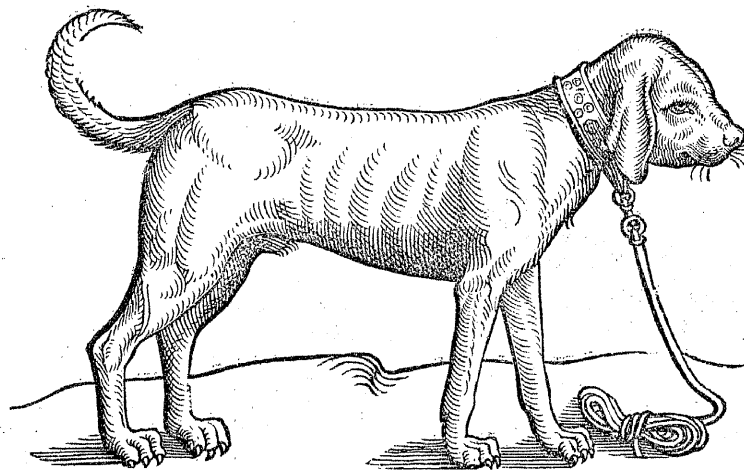
Ioh. Caius iubet ei demi pudendum masculum & nominari à Brache.

VNT apud Scotos præter vulgares domesticosq; tria canum genera, quæ aliubi nusquam (vt opinor) terrarum inuenias. vnum genus venaticum est (ane greuv hownd) cum celerimum, tum audacissimum: nec modo in feras, sed in hostes etiam latronesq; præsertim si dominum ductoremue iniria affici cernat, aut in eos concitetur. Alterum (ane rache) est odorisequorum, feras, aues, immod & pisces quoq; inter saxa latentes odoratu inuestigantium. Tertium genus (ane sluth hownd) est haud maius odorisequis: sed vt plurimum ruffum nigris in spersum maculis, aut nigrum ruffis. Tanta verò his sagacitas inest, vt fures furtoq; ablata persequantur, & deprehensos continuo inuadant. Quod si fur, quò fallat, fluium traiecerit, quo loco fluium ingressus est & ipsi se præcipitant, & in aduersam deuenientes ripam in gyrum circumqua; procurrare non cessant, donec odoratu vestigia assequuti sunt. Id minus verum videri possit, nisi vulgaris eorum esset vsus Scotis Anglisq; in confinibus, vbi ex mutua agrorum prædatione multi sibi victum quarere consueverunt. Quod si quis pacis tempore dum sibi ablatum quispiam cane indagatore persequitur, vel etiam in secretiora cubicula cani ingressum deneget, is planè pro fure habetur, Hector Boethius in Descriptione regni Scotici.

CANIS sagax fanguinarius, apud Anglos.

ANGLICE A Bludhunde. Eadem huius natura videtur, quæ Canis Scotici furum deprehensoris, proximè descripti.

MARTEM odere Geloni, Sed natura sagax, Grat. Traxere animos de patre Gelone Hyrcano. Idem Gnosij quoq; canes sagaces sunt, quamobrem Ouidius inter canes Actæonis Ichnobaten sagacem Gnosium fecit. Oppianus lib. 4. de polyo scribit, qui è mari egrediatur olearum, quarum frondes libenter depascitur, odore illectus: ΗΥΡ' ΕΣΤΥΧΘ Κνωσσι' εν ελαιο κνωσ μένος εδ' εν θρεασσι Θηρος ανιγρευεσ πολυω βατον εξερεειων Ρινος παυρηλην ημερται, ε τε μιν οκα Μαρφε, η οση ημαστησεν (ημαστησεν corrupte habent impressi codices) εν δ' επελοασεν αναντα. Gnosus vel Cnosus vrbs est Cretæ: de Creticis dixi supra in Venaticis diuersis.

Hispanici canes, vt audio, Gallis espaigneux dicti, auriculis sunt longis, minus tamen quàm brachii: lepores & cuniculos excitant, pilis plerunq; nitidis, non hirsutis. Κνωσ Δακίτης ως τις εν ενωσ Βόισσι, Sophocles. Quorum nares porrectæ sunt longius, vt catulorum (κνωσίων) Laconicorum, olfactu valent, Aristot. de generatione anim. 5. 2. Nos de Laconicis mox inter celeres dicemus: qui puto maiores sunt sagaces vero Laconici minores: nam Aristoteles κνωσας vocauit.

Tusci commendantur à Nemesiano: his versibus. *Quin & Tuscorum non est extrema voluptas Dissimilesq; habeant catulis velocibus artus, Nang, & odorato noscunt vestigia praso,* Sæpe canum forma est illis licet obsita vullo, Haud tamen inuictanda dabunt tibi muner a præda. Atq; etiam leporum secreta cubilia monstrant. Vmber sagax, sed timidus est. *Ant fugit aduersos idem quos reperit hostes Tanta foret virtus, & tantum vellet in armis,* Grat. Vmber, quanta fides, utinam & solertia naris, Aut exigit Vmber Nare, sagax è calle feras, Syllius lib. 3. Quondam inconsultis mater dabit Vmbrica Gallis Sensum agilem, Grat.

Canum diuersa nomina ex Xenophonte supra retulimus, inter ea sunt quæ sagacibus præcipue conueniant, vt Δόχθ. Τένχων, Μηδας, Τάξισ, Σπίχων, Σπύων, Νάης, Γνομης.

Venaticorum canum alij sagaces sunt, in quibus tamen celeritatem desideres, vt quos diximus iam pleriq; alij olfactu & pedibus ex æquo valent, quos nunc recensabo. *Venandiq; sagax virtus, viresq; sequendi. Et nuno demisso querunt vestigia rostro, Increpant: quem si collatis effugit armis: Noster in arte labor positus, spes omnis in illa,* Quauis prima canum? quibus est audacia præcepti, *At clangore citat, quos nondum conspiciet apros, Officium) siue illa merus conuicia rapit, Ne vanum totas genus aspernere per arteis. Tum non est vultu cui concessere labori.* Quamunc elatis rimantur navibus auras, *Et produnt clamore feram dominumq; vocando,* Et produnt clamore feram dominumq; vocando, *Mirum quam celores, & quantum nare merentur:* Insequitur tumultusq; canis, campisq; per omnes. Ouidius in Halieuticis.

Aetoli celeres sagacesq; sunt, de quibus Grat. *Britannicus canis sagax & celer est, vt supra docuimus.* Aetola quæcumq; canis de stirpe (malignum seu frustra nimis properat furor: Et tamen illud Mirum quam celores, & quantum nare merentur: *Celtici canes ex Gallia Britanniaq; venientes, odoratu cursuq; sunt insignes, Textor. De Gallico dicam infra inter celeres. Quod si idem est Celticus qui Gallicus celer tantum, non item sagax videtur. Quondam inconsultis mater dabit Vmbrica Gallis Sensum agilem, Gratius. Inconsultis interpretor non sagacibus: & sensum agilem, sagacitatem: Vmbros autem sagacissimos esse supra diximus. Sed non vnius generis Celtici canes videntur, quod vel ex Gratij isto carmine conijcio, Magnaq; diuersos extollit gloria Celtas.*

Metagontis canis nomē apud solum Gratium reperio, videtur autem illos sagaces pariter ac celeres & tacitos facere, vt apparebit infra in Petronijs. Addit historiam Hagnonis Bæonij Hastilidæ (forte Astylidæ, id est Astyli cuiusdam filij: nam & alij quidam Astyli dicti sunt) qui primus venationis vsum ostenderit, solus in sylvas sine socijs & retibus egrediens, Metagontem tantum canem, cui Glympicus nomen fuerit secum duicens, sed ipsum poctam audiamus.

Laconica, Lacerna, Pollux, Lacedaemonij, Oppianus. Elige tunc cursu facilem, faciliq; recurru Seu Lacedaemonio natam, seu rure Molosso Non humiliter degente canem, Nemesianus. Sed non Spartanos tantum, tantumue Molossos Pascendum catulos, Idem. Veloces Sparta catulos, acremq; Molossum Pasce sero pingui, Vergilius in Georg. Et alibi, Omnia secum Armentarius Afer agit, tectumq; laremq;, Armaq;, Amyclaeumq; canem, Cressamq; pharetram. Amyclaeum intelligo Laconicum, ab Amyclis Laconiae ciuitate, in qua Castor & Pollux educati sunt: quam & alia fuerunt in Italia, cognomento Tacitae: & Amyclaeum quoque ciuitas & portus in Creta, auctore Stephano. At Spartanos genus est audax Audumq; fera: nodo cautus Propioreliga, Seneca in Hippolyto, Ceu pernix cum densa vagis latratibus implet Venator dumeta Lacon, Syllius lib. 3. *Κωὸς Λακωνικὸς ὡς τὸ ἐν ἐμῷ Βασιλῆϊ, ἢ τὸ Βαδιστῆϊ*, Sophocles. vide in Sagacibus supra. *Λακωνικὸν ἔστι τὸ πρὸς τὴν ναυπέδιον, πικρὸν παρὰ τὸν Πίνδαρον*. Pindarus vt citat Varinus in *Κωνσταντῶν*. Præualidusq; Lacon, Ouidius inter canes Actæonis. Melampus Spartanus, Ibidem. Et patre Dictæo, sed matre Laconide nati Labros & Aglaodos, Ibidem. Tyrreni Laconicis ad prolem commiscetur, Oppianus. Xenophon Lacernas etiam aduersus apros immitti scribit, Canes Laconici ex vulpe & cane generantur, Aristoteles. Alopecides, id est vulpinæ canes, ex canibus nati sunt & vulpibus, quarum natura spatii temporis confusa est, Xenophon. Lacernas aiunt primum olim ex canibus & vulpibus natas, alopecidas appellatas esse, Pollux. Apud eundem Nicander castoridas & alopecidas confundere videtur, cum Xenophon eare distingat. Vide infra in Mixtis. Cynalopeces, canes Laconici ex cane & vulpe nati. Vsurpatur & *κυνολοπέτης* proverbiali sensu, vt supra retuli. Coit Laconicum genus canum mense sua: ætatis octauo, Aristote. Coeunt quandiui uiuant Laconici & mares & fœminæ, Idem. Octauo mense vering; (in vtroq; sexu) generant, Plinius. Gerunt vtrem parte sexta anni, hoc est sexagenis diebus, aut vno vel altero plus minusue, Aristot. Ferunt sexaginta diebus & plurimum tribus, Plinius. Magna ex parte octo (octonos) pariunt, Aristoteles & Plin. Coeunt a partu sexto mense, Aristot. 6. 20 interprete Gaza: Græce est, *πενήντα ἢ ἑξήντα ἡμέρας ἔσται μῆσις*. Proximè autè de Laconicis dixerat, quibus hæc verba adhuc coherent, sed perperam vt videtur: Vide supracap. 3. de Cane in genere. Genus Laconicum post coitum diebus triginta, habet elacincipit Aristot. Huius sanè generis Leconicis peculiaris est, vt cum laborant coire melius quam per ocium possint, Aristoteles: Aelianus tamen de quouis cane, Cum se plurimum (inquit) currendo exercuit, multo effusiores ad Venem esse ferunt. Laconici generis fœminæ, quia minus laborant quam mares, viuaciores maribus sunt: at vero in cæteris, & si non late admodum constat, tamen mares viuaciores sunt, Aristot. Viuit mas Laconicus ad annos decem, fœmina ad duodecim, Aristot. & Plin. Propria in eo genere maribus laboris alacritas, Plin. Quorum nares porrectæ sunt longius vt catulorum Laconicorum, olfactu præstant, Aristot. In genere canum Laconico fœminas esse sagaciores quam mares, apertum est. Insignes animo & industria canes sunt, qui ex vtroque genere, Molotticum dico & Laconicum, proderint, Aristot. Laconici canes, inquit Aug. Niph. vulgo braccæ dicuntur. Albertus leporarius interpretatur. Sed bracci nomen hodie inconstans est, vt scriptura quoque. Nam aliqui per e simplex scribunt, alij per e duplex, alij aspirationem addunt, braccus, braccus, aut eadem in fœminino genere in a. Sigismundus Gelenius broccum scribit per o, vt accommodat Græco vocabulo *βροχός*. Germanice *brack*. Illyrice *prazieck*. Haud scio an aliqui huc faciant ista voces, brocus vel brochus & bronchus, quasi brocho, id est crasso & prominente sit ore, quem canem brachum dicimus. Senectutem in equis intelligi negant posse, præterquam cum dentes facti sunt brochi & supercilia cana, Varro. Senectus in veterinis intelligitur dentium proclitate, superciliorum canicie, Plin. Et ex eo enatis duobus dentibus, dextra & sinistra paulo eminulis superioribus directis potius quam brochis, & acutis, Varro de canibus loquens. tunc patet brochos dentes dici prominentes ita vt adunci sint: quare hanc vocem *βροχός* factam conijcio: præsertim cum bronci etiam homines dicantur, producto ore & dentibus prominentibus. A labris, inquit Plin. bronci labreones dicti sunt: emendatioris codices broci habent. Quidam brochum interpretantur cui mentum & dentes inferiores magis quam superiores prominent. Similiter *βροχός* dictum crediderim brochum vas vinarium fundedo vino accommodatum, & implendis deplendisq; culcis & vasis conditorijs, & vino quocunque modo transfusando, quod Italis adhuc brocho dicitur: quamuis Budæus *βροχός* deducat quod fundere significet. In Germania quosdã catellas quæ in delicijs saluntur *bracken* vocare in Melitæis dixi. Galli, vt audio, bracciam appellant venaticam canem (celerem & sagacem) quæ perpetuo cursu feram quam primum conspexerit (in quam iussu venatoris immissa fuerit) insequatur, vt cunq; plures se offerant: eandem & aues excitare aiunt, corpore humilem, auriculis longis, ore crasso. Fr. Alunus canem braco Italicè dictum exponit sagacem & odorum. Canis altus retro in lumbis, strictus & magnus in pectore, qui leporarius vocatur, coire aliquando incipit octauo mense, Albert. Quos Aristoteles Laconicos, nos Italicos dicimus, Blond. Aliqui vertagum leporarium exponunt, vt supra dixi.

Leporarij canes (barbari leuerarios scribunt) nobilissimi sunt. pectore valent, latratu ædere nesciunt, & nisi producantur ad cursum, intra domum se continent, Author obsecuro. Sarsis vocem Hebraicam canem leporarium interpretatur, alij aliter. Vide in Aquila. Leporarius collo longo pulchrior & melior erit. Longum autem etiam arte reddetur, si in scrobe pro longitudine canis effossa, ipsum nimirum dum corpus adhuc inerescit) quoties cibandus est, colloces: & cibum serobis ora imponas, vt canis nisi collo bene extenso assequi non possit. Leporarij (inquit Albert.) optimi sunt longis & planis capitibus, non enormibus auriculis acutis retrorsum directis & paruis: labro superiore super inferius non dependente, nisi minimum forte collo longo, & aliquantulum turgidiore quam caput, ea parte qua capiti iungitur: pectore enormi, & bene acuto inferius: costis longis & validissilibus strictis: eruribus altis, macris potius quam obesis: cauda non crassa, nec admodum longa. Rarè vel nonquam latent. Proprium enim his canibus est succensere minoribus qui pro custodia latrant. Non quiduis inuadunt, indignum, id se exilimantes. Lacte magis quam sero nutriendi sunt. Sed nutriendi educandiq; ratio eadem his, quæ venaticis cæteris conuenit, Hæc Albert. Et alibi. Leporarios magnos, inquit, quos vel tres quidam vocant, ex coita leopardi cum cane, ortos nonnulli dicunt. Vltro Italice vulgò dictus canis, venaticus & cursu velocissimus est, Fr. Alun. quærendum an idem vertagus sit cum nomina colludat. Lewis illa Falco, Mantuan. Apud Aug. Niphum Falco proprium nomen est canis leporarij. Canibus venaticis dorsum integunt pannis diuersorum colorum aduersus frigoris iniuriam, præcipue leporarijs: & pedibus adhibent calciamenta, quo facilius illæsi cursum exerceant, Blond.

Podicnizij Polonis appellati canes, parui & celeres sunt, quibus vtuntur ad aues & lepores. Canes veloces quidam & magni Germanicè appellantur, *Vindspil*, nimirum a velocitate ipsorum ventis comparata:

parata: Alij sunt qui nominantur *Türkisch wind*, Turcici canes: vtrique in lepores, vulpes, cœtos & similia animalia imittuntur, communi nomine *berzbünd* dicti, quod etiam de robustis licet non velocibus dicitur. Gallici canes siue Celtici dicti, diuersi sunt: vide supra in Celæis inter Venaticos diuersos, & inter sagaces simul ac celeres in Vertago. Vt canis in vacuo leporem cum Gallicus aruo Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem, Ouid. lib. 1. Meram. Leporemq; laesum Gallici canis dente, Martial. Gratius Gallos canes in consultos, id est non sagaces vocat, ideoq; ad prolem miscendos Vmbris. Gallicos quidam leporarios interpretantur, qui in locis montanis optimi proueniunt: & eam ob causam commendant Turcicos ex montibus Dalmatiæ, & regionibus ad orientem sitis Laudantur in eis, pedes duri, auricula longæ, caudæ fetosæ & proluxioribus pilis.

Et substricta gens Sicyonijs illa Ladon, Ouid. inter canes Actæonis. Locridis nomine canis Anyte poetria Tegeatis, gloriam posteris transmisit, hoc tetraſticho in eius sepulchro inscripto: *ὦ λέο δὴ ποτὲ δὴ πύριον (lego ὦ λέο δὴ ποτὲ δὴ πύριον) πρὸς θάλαμον Δάκε, φιλοφύργον ἀνυπόταν (lego ἀνυπόταν) στυλαίων. Τὸν δὲ λαφύρον περὶ γναίτηρο κλέφτην (lego ἰόν) ἀμειλικτὸν παυλίδειο*. Pollux 5. 5. Chaonidas & Molottidas aliqui tradunt prolem esse eius canis, quem ære Monestio vbi cõflauit Vulcanus, immissa quòque anima, Ioui dedit dono: is verò Europæ hæc Minoi, Minos Procridi: illa vero Cephali esse voluit munus. Nec qui Dictæa Cephalum de gente secutus Lucifera pariter venit ad astra dex, Martial. Eius hæc fuit natura, vt vitari non posset, vbi insequeretur sicuti Teumessia vulpes fuisse narratur incomprehensibilis. Quæ ratio (ne inuitabilem canem vulpes effugeret, aut vulpem incomprehensibilem canis caperet) vtunq; deformauit in lapidem, Cælius ex Pollucis lib. 5. cap. 5. Plura vide apud Tzetzen Chiliade 1. cap. 20. & Ouidium lib. 7. Metam. qui Lælapem hunc canem vocatum scribit: & Palæphatum cap. 9. licet Telmessia apud eum legatur. Teumessia Bæotia mons est, vnde vulpes Teumessia, Stephan. Telmissus vero per iota in penult. Caria vel Lycia vrbis. Monestium æs quod fuerit non reperio. Teumessiam vulpem Dionysijra in Thebanos excitatam ferunt, quam cum canis a Diana Procridi datus, capturus esset, vtiriq; in lapides mutati finguntur, Blond. Pausania de his verba referam in Vulpe h. Canicula quædam cum venaretur, quamuis ventrem ferret, leporem cepit, eaq; iam capta præda, statim domino cedens secessit, atq; quam mox nouem caulos peperit, quos aluit postea, Aelian.

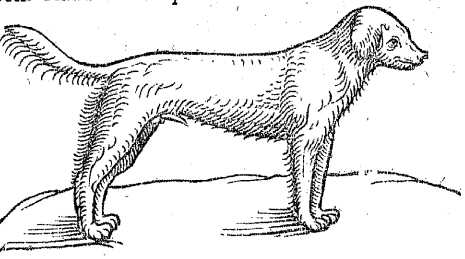
Anthologij Græci lib. 1. Sect. 33. legimus epigramma in canem celerem cui grandæ vterus vulneratus cicatrice concreuerat, partus autem tempore lectus est vt posset eniti: & aliud in canem celerem siti mortuum.

DE CANIBVS INSTRVCTIS AD AVES capiendas, & aquaticas.

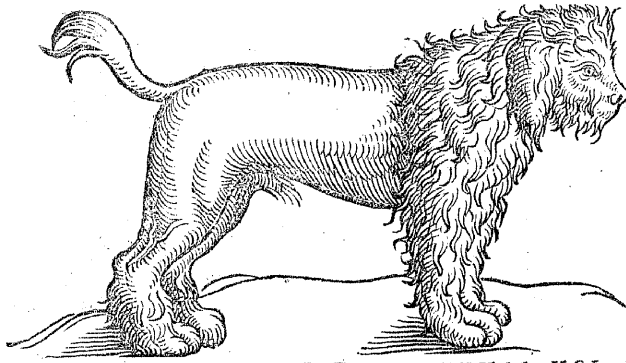
Canes arte & disciplina potius instructæ, quam suo apte ingenio & sagacitate ad animum capturam inferuunt: quamuis odoratu etiam eas valere oportet. Docentur autè hoc modo, Irreutis perdicibus primo circumducuntur sapius, & per minas tandem assuescunt vndiquaq; circuire. Deprehendunt autem perdices odorando, si primò velligijs captarum sapius imponantur, Albert. Nostrates & Galli hos canes coturnicum appellant, quod eorum opera hoc maxime auium genus capiunt: Itali canes retis: retibus enim assistant, ijsq; etiam se obrui patiuntur, vnde aliud eis nomen apud nostros, *gorfend hünd*. Est & aliud canum genus, quos cõmuni nomine *vogelhünd* vocitant, id est auium canes, quorum vfus est ad varia accipitrum genera. Hoc canum genus Demetrius vocat, *κύναι θηροπιδόν & κύναι στυγερῶν τῶν ἰερακῶν, & κύναι δελφῶν ἰννηλαγῶν & ζαγῶν*. Canes coturnicum tota hyeme, vt audio, soluti & liberi sunt, primo vere legantur, & per totam ætatem ad autumnum vsq; aut saltem resectas segetes, detinentur. Canis alfeluchi, est canis quo venatores vtuntur in capiendis auiibus aut quadrupedibus, And. Bel-lunen. Auis nulla non canem parui facit: vnam otidem excipio, quæ propter corporis sui grauitatem & tarditatè, canem perhorrescit, Aelian. Genus canis quòd in plerisq; regionibus hodie bracciam appellat, auriculis longis, ore crasso, &c. de quo superior scripsi inter sagaces simul & celeres, auiibus excitandis aptum est. Poloni canibus, qui podicnizij apud eos nuncupantur, ad aues & lepores vtuntur. Nare sagax alius, campisq; vndisq; volucres Quarit, & ad nutus huc in defessus, & illuc Discurrit, Stroza filius in Epicedio canis. Nec verò canis cuiuscunq; generis familia sagaciores vestigia tantum ferarum odorantur, sed feras & perdices & lepores: eorumq; recentia cubilia persentiscunt è longinquo, vt pote aduerso vento eorum odorem captantes erectis naribus & exorbentes. Equidem ipse sæpe admiratus sum perdicarios & campestres cum cursu præcipiti in longum contendere spatium eos cernerem, non aliter atq; si obiectam prædam oculis sequerentur, quoad viderem emicantes inde & euolantes perdices, quò illi contenderant.

Sunt quædam genera vrforum alborum, canum, luporum, & similibus quorundam animalium quæ venantur & habitant tam in aqua, quam in terra, Albert. Aquaticos canes voco, quos nostri *ouasser hünd*: quorum alijs castores, lutras, & anates syluestres venantur: alij siquid in aquam inciderit, aut proiectum fuerit. reportant. Sunt autem aquatici canes plerunq; villosi. Galli vocant, barbeti. Haud scio an aquaticum intellexerit Bapt. Mantuan. cum scribit, Ichthya regis Deliciae, nomen patriæ fortita marinx.

CANIS Auiarius Anglicas Campestris, quo Falconarij (id est, qui cum Accipitribus aucupantur) ad Perdium aut Phasianorum ferè aucupium vtuntur. Sunt huius generis omnis ferè coloris (inquit Caius) sed magna ex parte candidi: & si quas maculas habent, rubræ sunt, raræ & maiores. Peculiare nomen Anglis non habet, nisi ab aue, ad cuius venationem natura est propensior.

V 4 CANIS

CANIS Auiarius aquaticus. Qui per aquas venatur (inquit Caius) propensione naturali, accedente mediocri documento, maior his (auarijs qui in sicco venantur) est, & promisso pilo naturaliter per totum corpus. Ego tamen ab armis ad posteriores suffragines atque extremam caudam depinxi detonsam, vt vsus noster postulat, quò pilis nudus expeditior sit, & minus per nati-ones retardetur.

ANG. V. Waterpagnelle.

DE CANIBVS MIXTIS VEL BIGENERIS.

Mixti & bigeneri (bigeneres, bigena, insitij) canes vocari possunt, tum qui ex vtroque parente cane, sed diuersorum generum, vt ex Molosso & Laconico apud Aristotelem celer simul & validus futurus nascitur: tum qui parente altero cane, altero fera, vt lupo, leone, &c. nati sunt. Excogitarunt hanc mixtionem venatores, prioris quidem generis, vel vt vitia quaedam emendarent & praecauerent in sobole: vel vt dotes quasdam adijcerent: Posterioris vero, vt vel magis robusti ad venandum aduersus maiores feras producerentur canes, vel certe callidiores, ex ingenio parentis cum non corporum modo, sed animorum quoque bona malae à parentibus in prolem deriuari constet. Dicam igitur primum de priore & simpliciore genere.

Prestantissimi quidem canes in suo quique genere sunt, id est, ex vnius generis parentibus prognati: verum superflua venatorum cura miscere etiam diuersa genera, quae quidem innumera sunt, adinuenit. Si quis igitur mixtis delectabitur, coniungere poterit Arcades Eleis, Paeonij Cretenfes, Cares Thracijs, Tyrrenos Laconicis, Sarmaticum Iberidi, Oppian. Iccirco varijs miscebo gentibus vsu. Quondam in consulti mater dabit Umbria Gallis sensum agilem, traxere animos de parte Gelonae Hyrcano, & vana tantum Calydonia linguae Exhibit vitium patre emendata Molosso. Scilicet ex omniflorae virtute capessunt, Et sequitur natura fauens, Grat. Et patre Didaco, sed matre Laconide nati Labros & Aglaodos, Quidius inter canes Aetronis. Vertagum ex canis Gallico & alio quodam sagace mixtum esse, vnde Galli vocat *vng. meisi*, ex quorundam sententia supra retuli. Hybris & Hybrida canis vocatur, qui imparibus parentibus natus est, inquit Porphyrio, hoc est ex venatico & gregario. Vide in Apro C.

Nostris temporibus canes non admiscetur vulpibus, lupis, aut tigribus quoniam tanta astutia & feritate non egerunt, Blond. Hos quidem canes recte aliquis semiferos appellabit, ad reliquorum mixtorum differentiam. Coeunt animalia, & quorum genus diuersum quidem, sed natura non multum distat: si modo par magnitudo sit, & tempora aequant grauiditatis raro id fit, sed tamen fieri & in canibus, & in vulpibus & in lupis certum est, Aristot. Cani congeneres lupus, vulpes, hyaena, tygris. Concipiunt haec ex aliena & quae atq; è sua quisque specie Scaliger.

Chaonidas canes aliqui à Cephalo cane, alij de Chao lupo generis fera, progenitas suspicantur, Caelius.

Arcades canes primum ex canibus & leonibus natos fama est, & appellatos *λεωνοκυγεις*, Pollux.

Leporarios magnos, quos Veltros quidam vocat, ex coitu leopardi cum cane procreatos quidam dicunt, Albert.

Cum canibus lupi coeunt in Cyrenensi agro, Aristoteles, & Pollux citans Aristotelem. Cum apud Roccam Vandream cum Federico Monfortio venaremur, in itinere reditus, quidam ex canibus, Mucius nomine, insectatus est lapam magno nisu, quam ascensus canis deprehendit, & cum ea coieuit. Nam cum nos vocibus & cornibus reuocantes non curaret, inquirentes tandem inuenimus cum lupa coeuentem, feritate vtriusque praedeciderio Veneris remissa, Aug. Niph. E lupis canes Galli volunt concipi, quorum greges suum quisque ductorem è canibus & ducem habent. Illum in venatu comitantur, illi parent. Nanque inter se exercent etiam magisteria, Plin. Ex canis cum lupo coitu gignitur magnus canis, qui mastinus vocatur à nobis, Albert. alibi simpliciter mastinum lupo similem facit. Idem alibi inepte lincisium vocat ex cane patre, & lupa matre natum: similiter & alij barbari scriptores: quorum aliqui etiam lincisium scribunt, & Isidori verba adducunt Plinium testem citantis canes ex lupis & canibus natos, cum forte miscerentur, lincisicos dici. Ego nihil tale apud Plinium reperio. Videtur autem haec vox deprauata pro lycisco vel lycisca, quod canis nomen apud Vergilium legimus, Multum latrante Lycisca, Aen. 3. Cyprio velox cum fratre Lycisca, Ouid. inter Aetronis canes. Referensque lupum toro ore Lycisca, Mantuan. Fuit & Lycas canis Simonidis epitaphio nobilitata, vt supra retuli. Deque lupo concepta Nape, Ouid. Crocuta appellatur fera, quam aliqui ex lupo & cane nasci putant, vide infra in Crocuta. Dum haec scriberem canis in vrbe nostra erat, lupo similis, & ex lupo natus vulgo ferebatur.

Canis rufus ex genere custodum, catulus adhuc cum simia versari consuetus multa iocosa & risu digna facere consuevit: Quod si etiam coejerit cum ea, natus ex eis canis omnium aptissimus ad ludos erit, Albert.

Canes ex thoibus natos Grat. commendat, his versibus. *Hic* (Hagnon Bceotius quidam: & semiferam thom de

*sanguine prolem
Sennōru voces, sem nudi ad pignora Martis
Et subiere astu, & parvis domnere lacertis.
Vulpina specie: tamon huc exacta voluntas.
Exercere velis, &c.In impressis codicibus hic versus, *Vulpina specie, &c.* cum sequentibus, separatur à cane ex thoibus nato, sed considerandum est an praecedentibus cohaereat.*

*Finit non alio maior sua pectore virtus.
Thois commissos (clarissima fama) leones
Nam genus exiguum, & pudeat quam informe videri,
At non est alius quem tanta ad munia factus*

Ex tigride & cane gigni confirmant Indicos: verum non statim, sed tertio coitu: primo enim belluinos adhuc catulos procreari aiunt. aligantur canes locis desertis, & nisi bellua incensa libidine sit, saepe lacerantur, Aristotel. Et alibi, Canes etiam Iudici (inquit) ex bellua quaedam simili, & cane generantur. Ex tigribus canes Indi volunt

concipi:

concepit: & id in syluis editus tempore alligant feminas. Primo & secundo foetu nimis feroces putant gignit: tertio demum educant, Plin. Plura de Iudicis canibus vide supra in Venaticis robustis. Grat. Hyrcanos canes ex tigre nasci scribit his versibus.

*Docuit Hyrcanos suis est vehementia genti
Dac Venus accessit, & blandos fides e vngit.
In stabulis, vitaeque, grauis succedat tigrinis
Sed praecipit virtus ipsa ve, abitur aula.
Pescet amem: quacumq; domi sibi crimina fecit,
Bape. Mantuan. Tigrinam canem nomine proprio propter macularum similitudinem nominauit, Et Tigrina notis terguum maculosa. Lacenas aiunt ab initio ex canibus & vulpibus natas, alopecidas appellatas esse, vt pluribus supra dixi in Laconicis. Xenophon alopecidas canes venaticos facit: & fauè videntur venatici quidam veloces, vt leporarij dicti, capite magis in acutum tendente & rostri figura vulpem referre. Albertus non ad venationem sed ad mimica & ridicula opera instrucendum canem, ex vulpecula natum commendat, vt dicam in cane mimico. Es-
*videtur, &c. Helych. & Varinus.**

*Tanta suis petiere vltro ser a femina sylua.
Tunc & mansuetis tunc serus errat adulter
Aula canis, maior et tibi de sanguine factum.
Illic tibi & pecudem multo cum sanguine cretset:
Excutiet sylua magnus prognator adepsa.*

DE CANE SOCIO ET FIDELI.

Socij hominum vocitari possunt, omnes qui ab hominibus aluntur canes, non solum vt reliqua animalia manfucta, quae Graeci *συνωβιωπονοια*, quod hominibus conuerfentur, appellant: sed quia laborum curarumque socios hominibus se praebent. Verum canibus alijs praeter ipsum hominem alius etiam scopus est, vt venandi opus, & custodiendi domos, pecora, aliasque res. Quamobrem socium canem per excellentiam hic appello, qui ipse tantum hominis causa nutritur, praecipue vt è domo procedentibus & iter facientibus comes sit, siue simpliciter & voluntatis, aut etiam defensionis gratia. Sed de ijs qui viribus corporis & animi fortitudine tantum polleant, vt homines vel priuatum, vel in bello defendant aduersus hostes, in sequentibus dicam, hoc prius loco de canibus socijs simpliciter acturus. Ceterum canem animal esse summo in hominem amore fideque, dixi capite quinto, de Cane in genere.

Canis sodalis (inquit Blondus) eligatur magnitudine inter canem & catulum media, hirsutus, pilis oblongis, siue crispis, siue protentis: quadratus, capite ad rostrum vsque piloso, placidus: & qui domino continuè assistat, in itinere indefessus, & morantem expectet.

Codex poetae canis apud Luenaem memoratur, nomine Chiron. Canum benevolentiae proprium in altores suos illud de viro Colophonio testatur: Is ad nundinas proficiscens, vt quaedam ibi emeret, nam eius in mercaturis faciendis verfabatur in dustria: pecuniam, seruum, & canem secum accepit. Ac quidem seruus, qui eam ipsam pecuniam ferebat, cum viae aliquantum processissent, ad deiciendam alium ex inlilituto itinere diuertit, quem secutus est canis, is postquam necessitati dedisset operam, è terra marfypium tollere oblitus, discessit. At vero canis ibi remansit marfypio in cubans: deinde simul vt ad emporium, dominus & seruus venissent, re infecta, cum nummi eis abessent ad emendum, eadem via qua profecti fuissent, reuertentur: atque cum ed venissent, vnde prius ille diuertisset, de recta via ab itinere suscepto deflexerunt, eodem vbi fanè numeros seruus reliquisset: Vbi canem marfypio in cubantem, praefame vix spirantem offendunt, qui vix dum dominum & conseruum suum viderat, cum à marfypio se remouens vno & eodem tempore & custodia & vita excessit, Aelianus. Eandem historiam Io. Tzetzes narrat, Chiliade 3. cap. 15. hoc interest, quod Anacreontem Teium, non virum Colophonium, canis dominum fuisse scribit. Gelon Syraculanus cum arctiffime dormiret, se à caelo cogitabat: Hoc quod ei videbatur, in somnium erat. Is etiam dormiebat, inter somnium tamen contentissima voce clamabat. Canis igitur quem ipse albat, simul atque altoris amici sui vocem audisset, tanquam quodpiam Geloni periculum crearetur, inlidièque compararentur, & in lectum maximo impetu profilit, & circum dominum conuersans, vehementissime latrabat, velut inlidiatorem vlcisici cupiens. Gelon cum rei funesta metu, tum canis clamore somno quamuis arctiffimo teneretur, solutus est, Aelianus.

Tyrj aiunt Herculem captum fuisse amore nymphae cuiusdam illius regionis, cui nomen fuerit Tyro, (τυρο, Iego τυρο.) Sequebatur autem Hercules canis quoque, pisco more. Solebant enim canes ad conciones etiam comitari heroes. Hercules igitur iste canis cum ad saxum quoddam reptantem vidisset purpuram, carnem prominentem mordicus apprehensam deuorauit, & labia cruore tinxit. Hunc in cane colorem virgo in tuia, Herculem deinceps admitturam se negauit, nisi vellem ei caninis labris pulchriorem floridiorumque afferret. Itaque Hercules hoc animal inuento, & cruore collecto, munus puellae attulit, primus vt apud Tyrios fama est, Phoeniciae tinctorum inventor. Pollux.

Tobiam canem habuisse comitem in veteri testamento legitur. Xanthippi canes, eo tempore, quo ingenti bello Persarum in Graeciam exardescente Athenienses morientibus oraculis relicta patria in classem demigrarunt: dominum secuta ex Attica in Salamina traiceerunt. Aelian. Tzetzes Chiliade 3. cap. 15. Xanthippi, qui Periclis pater fuit, canem vt domum sequeretur nauigantem in Salaminem, in mare se proiecisit scribit: & demum viribus natando exhaustum expirasse, &c. Asclepiades sepultum etiam à Xanthippo tradit, hoc versu, *Ο ευρωπαικος ανθρωπος σθημα*: Meminit & Plutarchus in vita Themistoclis, vt supra retuli parte 1. capitis 8. de Cane in genere, vbi alios quoque locos Cynostema dictos recensui.

HISTORIAE CANVM, QUI FIDEM DOMINIS ETIAM POST MORTEM SERUARUNT.

Digna commemoratio sunt canum exempla, qui in fide & amore erga dominos post mortem etiam dominorum, constantissime perlitterunt, quod vel pro eis pugnaudo, vel rogis sponte inlidentes commoriendo, vel eadueribus ostendendis, vel denique homicidas pendendo mirifice declararunt. Primum igitur de illis dicam qui pro dominis certauerunt, mox ordine de reliquis.

Romae bello quodam ciuili Caluus Romanus cum necatus esset, huius viri caput ex hostibus nemo abscindere poterat, eum tamen summa contentione sexcenti certarent, & facinus istud conficere pulchrum ducerent, priusquam quam canem quem is aluisset, interfecissent, ei assidentem, & benevolentiam erga illum ipsum fidissime & amantissime

tissime feruientem, proq; eodem humistrato, & qui iam extremum spiritum effudisset, sic propugnantem, tanquam virum comilitonem, & contubernalem bonum, & ad extremum amicitiae obseruantem, Aelianus, & Tzetzes Chiliade 3. cap. 131. ubi interpres Galbam pro Caluo vertit. Meminit & Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. sed omissio Calui nomine. Dario qui extremum regnavit apud Persas, in ea pugna quam contra Alexandrum suscepit, & commisit, cum à Beslo (Βήσσο, al. per a. vnum) & Nabarzane multis vulneribus confossus esset, & iaceret stratus omnibus mortuum relinquentibus, canis ab eo educatus solus permanfit fidelis, cumq; tametsi non amplius suum altorem, sicut tamē adhuc viuientem seruauit, Aelianus. Tzetzes Chiliade 3. cap. 131. Darij à Beslo occisi canē iuxta sepulchrum, vt Silanionis canē manifeste scribit: *ὁ δὲ τῶν περὶ τὸν βασιλέα, ἰδίῳ τῶν νεκρῶν, ἰδίῳ τῶν νεκρῶν.* id est iuxta cadauer. Silanionis enim quooq; canem cadaueri adhaesisse, proximē ex eodē auctore referemus. Pugnaſſe aduersus latrones canem pro domino accepimus, confectamq; plagis à corpore nō recessisse, volucres. & feras abigentem, Plinius.

Cum Silanion dux Romanus in pugna cecidisset, cadauer eius canibus, feris, & auibus expositum, solus canis omnium fidelissimus multis diebus seruauit, & partes eius pudēdas operuit, donec aduenirent Romanorum duces, & sepeliri curarent, Tzetzes Chiliade 3. cap. 130. Syllanion nomen fuit statuarij cuiusdam. Sed super omnia in nostro xno actis populi Rom. testatum, Appio Iunio, & P. Silio cos. cum animaduertetur ex causa Neronis Germanici filij, in T. Sabinum & seruitia eius, vnus ex his canem. nec à carcere abigi potuisset, nec à corpore recessisse, abiectio in gradibus Gemonijs mōstros edentem vlulatus, magna pop. Rom. corona circumstante, ex qua cum quidam ei cibum obieccisset, ad os defuncti tulisse. Innatauit idem in Tiberim cadauere abiectio sustentare conatus, effusa multitudine ad spectandam animalis fidem, Plin. Canis Iasone Lycio interfecto, cibum capere noluit, mediaq; consumptus est, Plin. Daphnidem bubulcum Syracusanum canes quinque primum deserunt, deinde commortui sunt, Tzet. Huiusmodi canes recte *συνανθροπίνους*, id est cōmorientes, appellabimus.

Gelonis tyranni canis à sepulchro domini sui, nec vi, nec vllis blandimentis abscellit, Aelian. Gelone Syracusano in somnis clamante, vt qui fulmine ictus sibi videretur, canis latrare nō desijt, donec excitauit, Tzet. Hunc canem Philistus, teste Plinio, Pyrrhum appellatum scribit. Is vero, cui nomen Hyrcani reddidit Dnris, accenso regis Lyfimachi rogo, iniecit se flammā: similiterq; Hieronis regis, Plin. De Lyfimachi tane idem scribit Plutarch. in lib. Vtra animalium, &c. & Aelian. Clarus est Pyrrhi Epirotæ canis, qui cum Pyrrhus in somnis exclamasset, circumiens eum custodiebat: mortui autem cadauer cum cremaretur, in rogam insilijt, Pollux. Eadem eodemq; modo fecisse canem, quem Pyrrhus, non rex ille, sed priuatus homo educarat, fama est: circum corpus exanime hærentem, capulorum effrictur assultantem, postremo in rogam sese abijcientem ac comburentem, Plutarch. ibidem. Cum Polus tragædus (histrion Tragicus, Tzet.) defunctus antiquo more cremaretur, canis eius alumnus in medios rogos sese immittens, viuis vnā cum altore suo exultus est: Idem de Mentoris canibus fertur, Aelian & Tzet. sed Tzetes vnum duntaxat Mentoris canem id fecisse scribit. Theodorum saltatorem (psaltes, Tzet.) cum propinqui in sepulchrum imposuissent, Melitensis catellus eius, vltro seipsum in cadaueris tumultum iniiciens, pariter cum domino humari & sepeliri voluit, Aelian. & Tzet. Nostris temporibus in ciuitate Astensi, cum mulieris cuiusdam genere claræ funus procederet, canis factio impetu super cadauer insilijt, & præ dolore disiectus est de super, tanquam ab aliqua feralianatus, quoniam vnā mori voluit, Blond. Eupolidis poetæ canis, desiderio domini defuncti, mœrore inediaq; contabuit, de quo plura mox inter defensores. Nicias quiſpiam ex venatoribus cum de improviso in carbonariam fornacem lapsus fuisset, canes, qui cum eo erant hoc inuentus, non illinc discesserunt, sed primo circa caminam ingemiscētes, & vlulantes commorabantur: tandem prætereuntes leuiter, & sensim morsum vestium attrahebant ad id quod accidisset, tanquam auxiliatores domino suo implorantes homines. Vnus igitur videns hoc idem, suspicatus est id quod erat, & secutus est canes, inuenitq;

Nicias in fornace deflagratum (deflagrasse potius dixerim) ex reliquis coniecit rem ipsam, & Aelianus interprete Gyllio: & Tzet. Chil. 3. cap. 131. cuius hi sunt versus quos appono, quoniam Gyllij interpretatio non satisfacit mihi: *Στάντες πρὸς τὸν ἀδύρῳ τὸ τέτυκν οἱ τῶν κύνες. Ὡς ἢ ἰδοὺς σωθεῖσθαι ἐξ ἀδύρῳ τὸ πρῶτον, Ἐξ ἱερῶν ἀδύρῳ τῶν κύνες πρὸς τὸν ἀδύρῳ, Ἐξ ἱερῶν ἀδύρῳ τῶν κύνες πρὸς τὸν ἀδύρῳ.* Sed clarus res intelligitur ex Cælio, qui lib. 23. cap. 27. eundem locum ex Aeliano tranſtulit, cuius ego posteriorē tantum partem adſcribam. Id autem (inquit) intuitus quidam, canem in secutus ducem, factum quem in fornace spirantem Nicias, re profum coniectata ex ijs quæ in ignibus viſebantur reliquia. Similis est hystoria, quam Blondus refert, his ferē verbis: Marius Cæſarinus è patritio genere Romæ venator acerrimus, dum equo infidens & canem ducens aduenationem exit, incidit in profundam foueam: quod videns canis creberrimis vlulatibus circum latrabat foueam: eo audito rusticus quidam accurrerunt, & recognita hominem extraxerunt è fouea, in qua ei inedia pericundum fuisset, relicto mortuo equo. Anno post hunc casum euoluto, eodem die febrī correptus, obiit. Icarij Erigonæ filij patris à rusticis interfecti cadauer canis ostendit: etsi credimus poetis, hic Sirius est, Pollux & alij. Cum Bacchus vini fsum hominibus monstrasset, & Icarus agricolis Atheniensibus id bibendum dedisset, illi inebriati, & se venenum bibisse suspicati, occiderunt Icarium. Huius cadauer cum filia non inueniret, canem monstrante reperit. Huic etiam postea morienti canis commortuus est, Tzet. Idem pulcherrimos super eadem re versus ex Orphei Georgicis commemorat. Erigonæ canis, suæ domine sepultura affectu immortalis est, Aelian. Qui non Erigones mallet habere canem, Martialis in canis Lydia epitaphio. Accēpi à viris verborum non prodigis, sylvam esse non procul Aurelia (vrbe Gallie) ubi cum grassatores hominem quendam interfecissent: interfectum homicidij tegendi gratia inter frutices inhumasit: canis (qui latronum viribus impar fuerat neque his poterat reluctari) domini sui domum propeo cursu redierit: ac reiecto, qui offerebatur, cibo, velut lachrymosus nunc egrediens, nunc reuertens, non prius latrare desisterit, quam prælata tanti infortunij coniectura impetrauerit, vt redeunti sibi ad domini cadauer aliquis daretur comes. Hunc ergo cum secutus esset vnus ex domesticis famulus, sequentem reuolutis vbique semitarum vestigijs ad inhumati locum perduxit, ubi & vnguibus scalpuriens, & terram dentibus effodiens, occultum corpus indicauit, Io. Rauisus Tector. Bono-niæ puer quidam catulura amabat, semper cum eo oberrare solitus. Hunc post in cella vinaria seipsum laqueo suspendenti nuncijs latrando cursu adiuit: & subinde sursum ac deorsum recurrens, latrare non desistit, donec miseris parentes secuti filium pendentem repperunt, Blond. Hesiodi canes à mortuo non recedentes, latratu homicidas prodierunt, Pollux. Plutarch. in lib. Vtra animalium, &c. cum recitasset hystoriam canis qui apud Pyrrhum regem homicidas prodidit, quam proximē subijciam, Idem (inquit) Hesiodi sapientis illius canē fecisse fama est, cum

zum Gany & foris Naucleij filios, quorum manibus parēptus erat, prodidisset. Pyrrhus Epirota (Epirotarum rex, Plutar.) cum iter faceret, fortuito incidit in canem, cadaueri domini sui adiacentem. & illud ipsum cum summa diligentia custodiētem, nō quis post mortem violaret, atque immineret. Is autem iam triduum ferens iacēdam, diligentia custodia assiduus illud seruabat. Hoc simulatq; Pyrrhus intellexisset, hunc quidē miseratus, sepultura affici iussit. canis vero plenum cibum ad se amandam afficientem dedit, paulatimque illum allectans abduxit, atq; adeo attraxit. Sed hæc quidē hæc tenus. Post paulum cum exercitum lustraret Pyrrhus, (Epirotarum rex, Plutarch. quidam vertit, cum inquisitio per exercitum fieret.) militesq; recenseret, & vero canis adesset: is non manufactus solum, verum cætera quàm tacitus erat. Vt vero in recessione militum interfectores domini animaduertisset, tum nō se continuit, quin vasto latratu in eos serumperet, atq; vnguibus laniaret, (vociferatu horribili procurrit intonuitq; Plutarch.) simul & se ad Pyrrhum conuertens quoad poterat, testem in hanc rem citabat. quod homicidas teneret. Latratum religioni habuit Pyrrhus, eiq; in suspitionem & circumstantibus hi uenerunt de viri morte. Itaq; quæstione adhibita, ea quorum aculearentur confessi sunt, Aelian. & Plutarch. Meminit etiam Tzetzes Chil. 3. cap. 131. cuius hi sunt versus, *Ὡς δ' εἶδεν (βάνων) ἀεθλαμάχων πρὸς τοῖς κατὰ τοὺς τῶν κτείναντα τὸ ἀδύρῳ τῶν κύνων τὸ ἀδύρῳ, Καθολικῶν ἀπὸ τῆς ἀγῆ, καὶ κατὰ τὸ αἶμα τῶν, Ἐως δ' ἴδεν ἰσοθῶν ἴμαθ' αὐτῶν αἰς εἴχρη, Καὶ τῶν ἰδὲ αἰσῶν ἐν τῶν κύνων ἀδύρῳ.* De eodem hoc canē Plinij verba hæc sunt, Ab alio canē accepimus in Epiro agnitum in conuentu percussorem domini, laniatu & latratu coactū, vt cogere tur fateri scelus. Simile est (inquit) Tzetzes) quod Chronicus quidam paucis ante nos annis contigisse annotauit: Nempe cauponem quendam sepelisse cadauer (nimirum hominis à se occisi) qui postea proditus à canē, & præfecto vrbs flagitium cōfessus, cruci affixus sit. In Gallia duo mercatores ad nundinas proficiscebantur, quorum alter canem ducebat, Hunc alter nefanda auri cupidine captus, cum per solitudinem quandā equitarent, iugulauit, & humo condidit. Canis amissio domino, nemora & saltus illos latratibus implebat: quem accolæ miserati in diuersorium duxerunt & cibo reſecerunt. Reſectus ille ad locum cadaueris sepulti redibat. Itaq; retentus est ad reditum mercatorum: quibus reſerſus canis in homicidiam tanquam proprium hostem concitatus, flagitium eius prodidit: quod ille captus confessusq; laqueo suspensus, turpissimo sine pro seclere dedit pœnas, Blond. Memini etiā in Gallia (inquit idem) haud procul Parisijs, contigisse vt adolescens quidam mulierem amaret: ad quam dum accedit assumpto socio iuuenis, & cōmīte canē, in medio nemoris à socio riuali traiectus gladio expirauit. Canis, qui genere Britannus erat, diu loquens scripsit, in quo dominus erat occultatus. Et cum ex familia quidam adolescentem perquirerent, canē solum repperunt iuxta sepulchrum, quod tamen non agnoscebat: quoniam tumulus terræ fuerat. Socius cædis auctor vbina esset adolescens interrogatus, ignorare præſtebatur. Sed prodidit eum canis irruens tanquam in proprium hostem. Itaq; ad rectores vrbs adductus est, & cum causam proferre non posset, cur tantopere nunc infensam haberet canem, haud aliter ei quàm domino blandiri prius solitum: iustus est duellum cum canē experiri. Canis pelle cocta integitur: ipse mucronem gestans leui tantum linea veste tectus in duellum prodit. Canis gulam homicidæ mordicus apprehendit, eumq; proſternit: exclamat ille, Misere mini patres, canē auulso fateror omnia. Confessus igitur quod perpetrauerat scelus, morte multatus est, Hæc Blond.

DE CANE HOMINIS DEFENSORE, & bellicoso.

De canibus robustis, sed venaticis, supra differui. Nunc de illis dicendum qui homines vel priuatim, vel in bel-
 40 lis publicè defendunt, *ὀφθαλμοφύλακες* hominum. Hos à cæteris robustis tum venaticis tum pastoralibus, non alia re magis quàm educatione & institutione differre puto. Plurimum sanè roboris, ferocitæ, & animi his, de quibus nunc agimus, adesse oportet, cum aduersus homines & armis munitos, & in iracundia ipsis feris ferocios, non nunquam eis sit depugnandum. Simillimus ergo canis (inquit Blond.) in propellendis iniurijs hominum atq; ferarum, operam suam præſtat: idem fideliter stabulum domi seruauit, & pecora foris custodier. Canes tum defensores tum alij, quomodo procreandi & quibus parentibus, explicauit cap. 5. hystoria de Canibus genere ex Blondo. Canes virorum nobilium custodes pilosi hirsutiq; sunt, & ex Gallia petuntur, Blond. Ad latrones inuestigandos, non quilibet canis idoneus est, sed eligi debet canis ferus, qui non dignetur discernere homines. Principio autem hoc modo instituentus est. Muniatur aliquis pelle densa, quam canis lacerare nequeat: aduersus hunc canis incitetur, & is fugiens tandem à canē se sinat capi, & cadens ante eum mordere patitur: Postridie similiter in alium immitratur canis, & hoc fiat frequenter: tandem enim beneficio odoratus inſequetur eum, super cuius vestigia ponitur. Eam vero ob causam eligi oportet canē, qui homines non discernat, ne si blandiri aliquibus assueſcat, sequatur vestigia illorum quos diligit. Sed etiam forma odoris eorum remanens apud canem, cerebrum eius confundit, adeo vt non dignoscat vestigia eius quem inſequi debet. Non pauci autē eiusmodi reperiuntur canes, qui neminem ferre discernere dignantur. Quod vel inde constat: quoniam etiam canes venatici aliquando confunduntur, cum super diuersa vestigia ferarum ponuntur, & errare incipiunt, Hæc Albert. Canis defensorius horridus sit, & semper pugnatoro similis, omnibus inimicus præter dominum: ita vt sic tangi quidem se patitur à familiaribus: sed omnibus morsum minetur, tanquam hostibus: dominum tamē rectis oculis seruet, Blond. Et alibi, Defensorius (inquit) forma præstanti deligatur, qua terrorem intuentibus inducat: laudatur feruus, minime blandus, qui & conseruos tanquam iratus inspiciat, & citius excaufcat in externos, 60 item qui vigilantior sit, & circumquaq; prospiciat, vt solēt animosi. Sed quoniam canis rarò natura defensor bonus est, ideo hac arte instruendus erit. Infans etiam num irritetur ad iracundiam à pueris. Anniculum iam & adultum, gladio læſere & obruere oportet, ac impugnare donec fellis & victor os cruentum reportet: feruus autem & gladiator, vel lacer, vel victus recedat. Post pugnam vincendus est, neque permittendum vt solutus vagetur: sed in vinculis pascatur donec euaserit optimus defensor. Aggredi autem eum oportet strictis mucronibus. Hac ratione fortissimus fiet, & contra hostes duci, & dominum ab insidijs securum reddere idoneus. Hoc enim seruatur hac tempestate etiam plerique in locis Hispaniæ, vt perceperimus, Hæc tenus Blond. Alexander Pheræus Theſſalia tyrannus educaſſe fertur canem in solita magnitudinis, atrocem, & inſectum omnibus præter domesticos atque illos à quibus cibum capiebat. Hunc dormiens foribus cubiculi custodem adhibebat, vt qui sibi merneret quod varijs tormentis multos subinde afficeret, Blond. Eupolidi poetæ comico Augæas Eleuſinus 70 munere donauit canem, non modo genere Molotticum, sed etiam forma præstantem: quem eodem nomine Eupolis,

Eupolis, quo Augeas erat, appellavit. Canis iam nomine Augeas, cum longa consuetudine tuam vero ciborum illecebris allectus, & blanditijs, diligebat dominum, ut præclare ostendit, cum aliquando servus nomine Ephialtes dramata quædam Eupolidis domini sui furripere. Tum non latuit canem furax servus. Is itaq; acerrimo impetu, crudelique incurrit in hunc direptorem, mordicusq; comprehendens interfecit. Post autem aliquanto in Aegina Eupolis excessit à vita, ibiq; eius corpus ad sepulturam datum fuit. Huius vero canis morte illius ingemiscens, non tantum vlulatu primo illius excessum è vita luxit, sed deinde mœnore inediaq; extabuit, in odiumq; vitæ ad ductus ex aitoris sui morte, extinctus est. Ex eo locus hic, ad huius casus memoriam conferuandam, Canis luctus appellatur, Aelian. Eadem scribit Tzetzes Chil. 3. cap. 131. Apud Suidam hæc verba legimus, Ὁ πρὸ ποιμναίου ἀσπὴ κύνων τὸ ἴδιον συμπόειν Μολοσσίδος, quæ quidem de Eupolidis canis dicta mihi videntur. Memoratur & Nicomedis Bithyniæ regis canis, uxore eius Colingi lacerata, propter lasciviorum cum marito iocum, Plin. Nicomedes rex maximum & fidissimum sibi charissimumque canem Molossum habuit, huius coniugem Ditzelen (ex qua Prusiam, Zelum, & Lyfandram susceperat) regi colludentem, canis hostem arbitratus, invasit, & dextrum humerum mortu aullit carnis & ossa dentibus comminuit. Illa moriens in vlnis mariti Nicomedis sepulta est in sepulchro deaurato: Quod quidam temporibus Michaelis filij Theophili effodientes, saluum adhuc mulieris cadaver inuenerunt, veste ex auro texta inuolutum: qua in fornace fusa, auri libras tredecim supra centum repererunt. Cæterum canem ipsum à regis conspectu semotum, desiderio regis & mœnore propter necatam mulierem, pleriq; mortuum referunt, Hæc Tzetzes testem citans Arrianum in Bithyniæ. Orpheum aucupio intentum draco inuasurus erat, quem interceptum canes occiderunt, ut ipse recitat in poemate de lapidibus (quod etiam nunc extat,) Tzetzes. Apud nos Volcatium nobilem, qui Cæselium ius civile docuit, asturcon è suburbano redeuntem, cum adesperavisset, canis a grassatore defendit? Item Cælium senatorem agrum Placentiæ ab armatis opprobrium: nec prius ille vulneratus est, quam cane interempto, Plinius.

*His ancere fidem, quos nostro sulca sub ano
Arva, & Carpathijs defendit litora ponti.
Pectora Iberacum tunica, sacrumq; profano*

*Miratur nutritq; Rhodos, castodibus illis
Ita nosctos animosa phalanx, innexa trilice
Seligis, & blande exceptum deducit ad orbem,*

Illum autem rapit, & inorsu discepit acerbo, Stroza filius in Epicedio canis. Dicunt in Rhodo insula fuisse canes, qui aduersus Turcas fuerint rabiosissimi, & erga omnes Christianos etiam ignotos quos, nunquam viderant placidi. In mea patria scio fuisse canem qui omnes peregrinos allatrabat & in eos iruebat, sed oppidanum nullum neq; parum neq; magnum lædebat, sed omnibus illis aduentibus blandiebat & ab his se etiam attingi patiebatur, Philippus Melanchton. Adolecens spectata virtutis inter Danaos canem habuit horrendæ acerbissimæ: quæ sola plerumq; bis senos peremit viros, Blondus.

Caramanum regem canes ducenti ab exilio reducere, præliantes contra resistentes. Propter bella Colophonij, itemq; Castabaleses, cohortes canum habuere eæ primæ dimicabant in acie, nunquam detrectantes. Hæc erant fidelissima auxilia, nec stipendiorum indiga. Canes defendere Cimbris cæsis domus eorum plaustris impostas, Plin. Cum Hyrcanis & Magnesijs canes quasi societatem bellorum gerendorum inire solebant, hisq; maximo ad bella inferenda adiumento erant. In pugna ad Marathonem commissa cuiuspiam Atheniensis canis, summam contentione illi tulit auxilium, ac simul ex ea actione vterq; in varijs scriptiõibus honoris memoriam consecutus est, Aelian. Magnetes qui iuxta Mæandrum habitant, ferunt alere canes in prælijs propugnatores, πολέμων ἄσπιδες, similes autem erant Pæonum quoque οἰσθητοὶ κύνες, id est venationum socij canes, Pollux. Certum est ex verbis Valerij Maximi Mafmissam regem Numidarum (quum parum fidei in hominum pectoribus reponeret) corporis sui custodiam canibus commisisse, Textor. Tale (ex canibus) tibi auxilium Colophon, tibi tale parasti Caspia gens, partosq; æquæ partiris honores, Stroza filius in Epicedio canis. Apparet cum Caspiam gentem apud Plinium legisse, vbi codices nostri rectè habet Castabaleses. Est enim Castabala Ciliciæ & Phœniciæ ciuitas, quæ & Persia dicebatur, Stephanus ex Strabonis lib. 12. Hispani, qui nouum orbem perlustrarunt, in certaminibus cum nudis incolis canum opera plurimum vsi sunt, Petrus Martyr. Etalibi, Canes Hispanorum (inquit) in homines nudos rabidi insilliebant, haud secus ac in feros apros aut fugaces ceruos: nec minus fidos Hispani reperunt in periculis subeundis canes, quàm suos olim Colophonij vel Castabaleses. Et rursus, Paeram regulum & tres alios eum comitantes, homines nefarios & extremæ libidinis, Vachus Hispanus apud se accusatos in bellatorum canu fauces coniecit, illorumq; lacerata cadauera cremari iussit. De canibus, cum quibus prælia inuicunt, mira referuntur. Ad indigenas armatos haud secus irruunt præcipites ac in ceruos aut aptos, si digito moastrentur. Data quandoq; tessera canibus solutis præuicibus agmè, toruo Molossofui aspectu atq; insueto latratu perterriti hostes hæsitates, pugnas ordinesq; stupidi deseruerunt. Veru Caramanenses & Caribes ferociores, bellisq; gerendis aptiores, in ruentes canes citius fulgure ictu venenatas destinant sagittas, & multos perimunt.

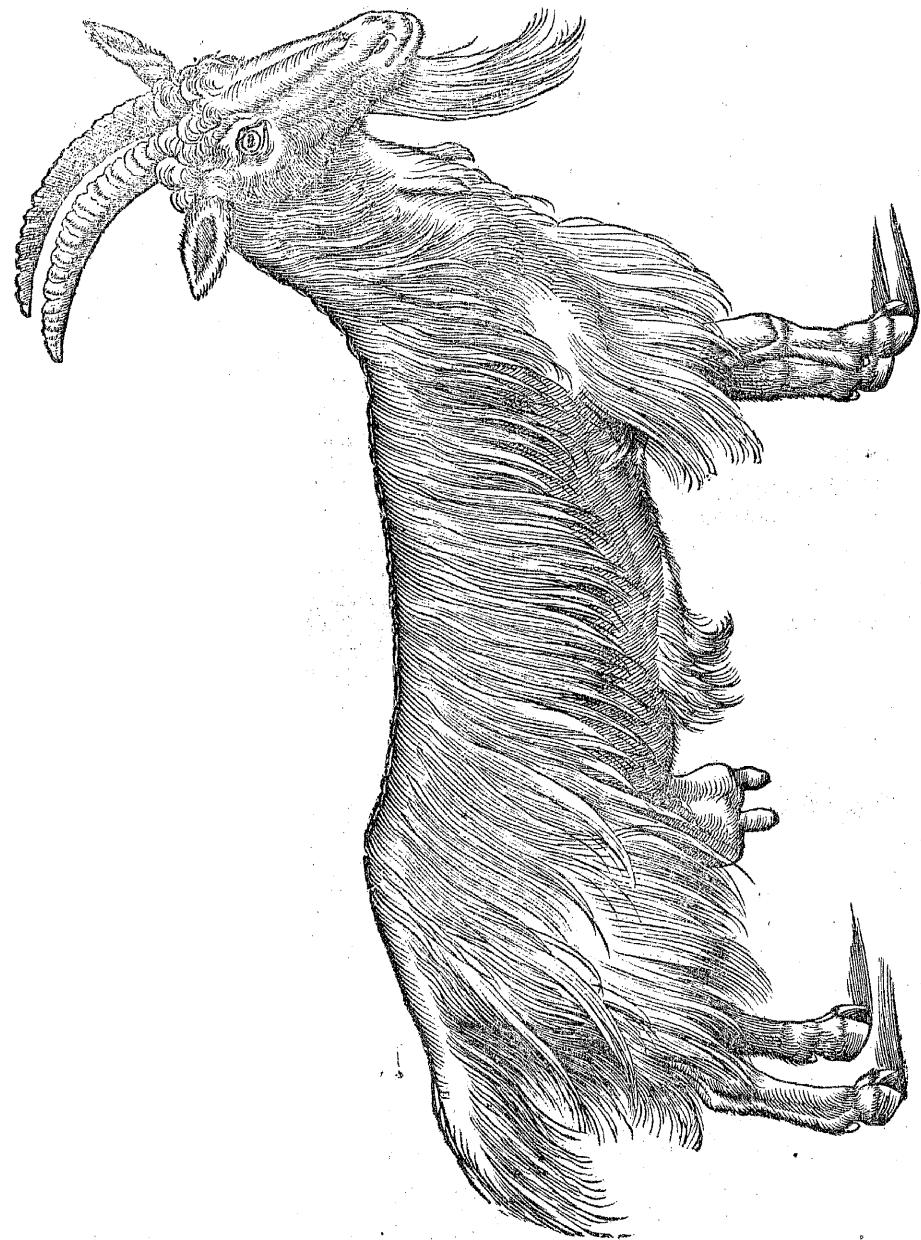
DE CANIBVS CVSTODIBVS: ET PRIMVM de pastorali.

Canum qui custodes dicuntur, & custodiæ causa parantur, alij pecora, alij villas, alij domos priuatas, alij publicas, ut templa, custodiunt. Apta custodum nomina apud Xenophontem sunt Phylax & Phrura. Plura de custodibus in genere, vide infra ab initio tractationis de custodibus ædium. Sed primum de pecuario, inde differamus de reliquis. Molotticum genus venaticum, nihil à cætris discrepat: At pecuarium, longè & magnitudine, & fortitudine contra belluas præstat, Aristoteles. Μολοσσίδος κύνων ἢ ποιμνίου κύνων ἢ κύνων, Varinus & Suidas: Sed de Molossis vide supra inter Venaticos robustos. Nec tibi cura canum fuerit postrema: sed vnà Veloces Spartæ catulos, acremq; Molossum Pasæe sero pingui, nunquam custodibus illis Nocturnum stabulis furem, incurfusq; luporum, Aut impacatos à tergo horrebis Iberos, &c. Vergilius in Georg. Pecuarium canem Aug. Niphus mastianum interpretatur: sunt autem mastini, ut supra docui, quos Germani rüden appellant.

Nunc de mutis custodibus loquar: quanquam canis falsò dicitur mutus custos, nam quis hominum clarius, aut tanta vociferatione bestiam, vel furem prædicat, quàm iste latratu? quis excubitor inueniri potest vigilanter? Quare vel imprimis hoc animal mercari tuerique debet agricola: quod & villam, & fructus, familiamque & pecora custodit, Columella. Sed de villatico alibi: hic de illo dicemus, qui (ut Columella inquit) propellendis iniurijs hominum ac ferarum comparatur: & idem obseruat domi stabulū, foris pecora pascencia. Relinquitur

Relinquitur (inquit Atticus apud Varronem) de quadrupedibus quod ad canes attinet, maximè ad nos, qui pecus pacimus lauari. Canis enim ita custos est pecoris, ut eius quod eo comite indiget ad se defendendum. In quo genere sunt maxime oues, dein de capra. Has enim lupus captare solet, cui opponimus canes defensores. In sullo pecore tamen sunt, quæ se vindicent, suæ, verres, maiales, serosæ: propè enim hæc apris, qui in syluis sæpe veniunt, canes occiderunt. Quid dicam de pecore maiore? cum sciam mulorum gregem cum pascetur, eoque venisset lupus, vltro mulos circumfluxisse, & vngulis cadendo eum occidisse? & tauros solere diuersos assistere clauibus continuatos, & cornibus facile propulsiare lupos? Hæc ille.

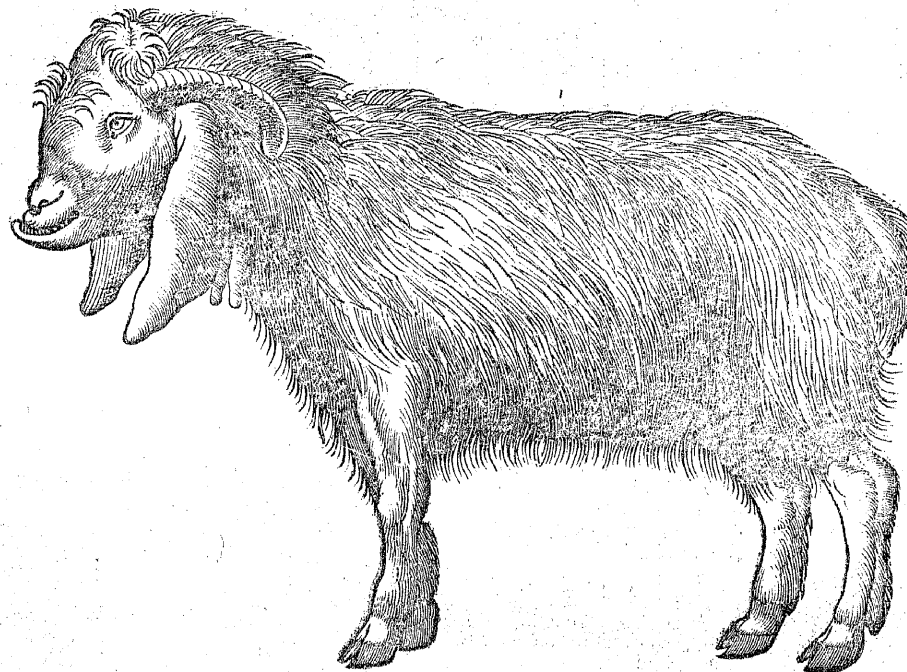
Pecuaris canis (vtr Columella verbis) neque tam strigofus aut pernix debet esse, quàm qui damas, ceruosque, & velocissima sectatur animalia: nec tam obesus aut grauis, quam villæ horricque custos: sed & robustus nihilominus, & aliquatenus promptus ac strenuus, quoniam & ad rixam, & ad pugnam, nec minus ad cursum comparatur, cum & lupi repellere insidias, & raptorem ferum consequi fugientem, prædamque excutere atque auferre debeat. Quare status eius longior productiorque ad hos casus magis habilis est, quàm breuis, aut etiam quadratus: quoniam (ut dixi) nonnunquam necessitas exigit celeritate bestiam consecutandam. Cæteri autem similes membris villatici canis, æquè probantur, Hæc Columella. Canes ad pecorum custodiam (inquit Varro apud Constantinum) præcipuè generati, corpore magno sunt, vegetis viribus, animo non deiecto, graui latratu atque formidabili videntes: Qui etiam in aduentus non frustra ac temere insillunt, sed vires in suum tempus referunt, cum impetu opus erit. Hi siquidem sunt fortiores, atque ægre etiam capiuntur, ἰσχυρότεροι καὶ δύσπλωστοί: intelligi qui non facile capi, id est vnici à feris queant. Canis pastoralis (ut Blondus pascet) defensori similis eligatur, educeturque similiter. Laudat in eo colorem album Columella, qui si non reperitur, quæruis potius quàm varium probabis: ut quæ prisci (Columella) nec in villaticis nec pastoribus laudant. Non mirum est autem si candidi canes hac tempestate probentur à pastoribus, cum illi præ cæteris facile dignoscantur à lupis: nam cæteri in tenebris quandoque non agniti à pastoribus, pro ipsis lupis petiti sunt, (ut supra etiam in Venaticorum colore dictum est.) Hæc Blondus. Pastor album probat: quoniam est fera dissimilis, magis que opus interdum discrimine est in propulsandis lupis sub obscuro mane, vel etiam crepusculo, ne si non sit ab colore conspicuus, pro lupo canem feriat, Columella. Primum ætate idonea parandi sunt (inquit Varro) quod catuli & ventuli, neque sibi, neque ouibus sunt præsidio, & feris bestijs nonnunquam præda. Facie debent esse formosi, magnitudine ampla, oculis nigra viribus aut raris, naribus congruentibus, (μικτὴς αἰμὴ ἔχοντες, nasum eiusdem coloris habentes. Fronto: Eiusdem coloris intelligi potest vel simpliciter, ut vnus in naso color sit: vel ut idem qui in reliquo corpore: vel idem qui in oculis, quos Fronto proximè nigros tantum probauerat.) Labris subnigris aut rubicundis, neque resimis superioribus, neque pendulis subtis: mento suppresso, & ex eo enatis duobus dentibus, directis potius quàm brochis (tortis, Crescentiensis) & acutis quos habent labro testos. (Fronto simpliciter dentes acutos requirit.) capitis & auriculis magnis ac flaccis (Crescentien, pro flaccis habet latis exponens plicatis, in Frontone μεγαλοκεφάλους, id est nigris capitis, perperam legi puto pro μεγαλοκεφάλους, id est magis capitis, ut conueniat Varroni, sicut in cæteris seid omnibus: pectore lato, Fronto: quod Varro Latius non habet.) crassis ceruibus, ac collo: (πολυαίχνης καὶ πολυτελέχρηλοι, τελέχρηλοι collum totum est Græcis αἰχὴν posterior ὄρη anterior tantum pars Fronto.) internodijs articulorum longis, (μακρόβαλοι, βαρυστοιχίας καὶ παρχειῖς ἔχοντες, id est, artubus longis, brachijs solidis & crassis, Fronto.) cruribus rectis, ac potius varijs quàm vacijs, (σπέρην δεξιά, εἰς ἡμὴν, σωμαθόπερα μακρόν ἢ, deest vox βλακωπέρα, ut Andreas à Lacuna rectè ex Varrone Latino coniecit σωμαθόποι enim vel ψευδοί, Latinis vari appellatur, inceduntque cruribus, introtum perueris: βλακωτοί verò, Latinis blasij & vacij, canctorum instar crura extremsum curuant.) pedibus magnis & altis, qui ingredienti et dispiodantur (ποδες μεγάλους ἐν τῷ ὀπίσθιαν πηλοπορομένους, Fronto.) digitis discretis, διασθραμβέοις: vnguibz duris ac curvis: talo, nec ut corneo, nec nimium duro, sed fermentato ac molli: à feminibus summis corpore suppresso: spina neque eminula, neque curua, βάλαν δὲ θάλασσαν ἔως τῆς ἄρας ἔχοντες, Fronto:) cauda crassa, (Fronto addit, κατὰ τὸ ἐμφύστεος μνησθῆσαι ὄλλω, id est, quæ ab initio ad finem vsq; paulatim tenuior gracilliorq; euadat) latratu graui (grauissimo, Fronto:) hiatu magno colore potissimum albo, quod in tenebris (ad dendum videtur aliquid, ut sic legatur, quod in tenebris à lupo & alijs feris facilius dignoscantur, ut supra etiã docui: vel tale quid:) specie leonina, Hæc enus Varro. Postrema eius verba ex Frontone dilucidius intelliguntur. Is canes probat albos colore, præsertim si greges sequi debeant: rauos oculis & leonina species: vel si Græcè maus, καροπὸς ποῖς ὀμμασι καὶ λεοντοειδῆς. Dubitet autem aliquis vtrum λεοντοειδῆς ad corporis vel speciem vel colorem, vel ad oculorum tantum colorè referat ego de oculorum tantum in eis colore acceperim, quæ Græci in leonibus præcipuè καροπὸν appellant, ut λεοντοειδῆς interpretamenti loco ad charopos subiecerit. Non enim intelligi puto de reliqui corporis colore, quam albū desiderat. Quod si quis de corporis specie & figura accipere malit, illi nõ contenderim, ne Varronem quoq; errasse, aut locum esse corruptū defendendum mihi sit: quanquam posterius iam proximè probaui. Crescentiensis, cuius modica apud me authoritas est, hunc Varronis locum vsurpans, colorem leoninum simpliciter in cane pastorali laudat, nulla albi mentione. Oculis igitur charopis siue raris & leoninis hoc genus canis deligendum Fronto iubet, ἀνὰ τὴν δεξιάν τε γράνασιν ὄφθαλμοι, ἀνὰ τὴν ἀριστεράν, hoc est siue hirsuti siue glabri sint, nempe reliquo corpore, vtn femina etiam dicitur, etsi hirsutus esse præcipuè citra armos magis leoninum esset. Apud Agemachetas Afros pastorales homines cantu laudatur ὁ μέγας κύνων, vtrpote non timens hyanas, καὶ λαοφυγίαν τοῖς λύκοις. Præterea feminas voluit esse mammosas, æqualibus papillis, Varro. Fronto etiam in feminis tum præcedentes maris notas desiderat, tum & magnas habeant mammillas & papillas in eis magnitudine pares: quoniam nonnullæ canes marcidas mammillas, & instar ligni siccas durasque habent, ἀπέσφαι καὶ ἀπερὸ λαμβάνου. Nec admodum refert an reliquum corpus hirsutum & glabrum sit: hirsuties tamen canem magis terribilem reddere videtur. Magni interest ex semine esse canes eo den., quod cognati maximè inter se sunt præsidio, Varro. Canes sunt nutriendi, affines affinis, iuncti: naturaliter enim illi sibi inuicè blandiuntur, ut Andr. à Lacuna vertit: ut Cornarius, mutam opem ferunt, Græcè ἀμύνονται legitur voce corrupta: Cornarius videtur ἀμύνονται legisse: quæ lectio ex præcedente etiam Varronis sententia confirmari potest. Videndum ut boni seminis sint: itaque à regionibus appellatur, Lacones, Epirotici, Salentini, Varro. Videndum ne à venatoribus aut lanis canes emas: Alteri quòd ad pecora sequendum inertes: alteri si viderint leporem, aut ceruum, quod cum potius quàm oues sequuntur. Quare aut à pastoribus empta melior, quæ oues sequi consuevit: aut sine vlla consuetudine quæ fuerit: canis enim facilis quid afflicti, eaque firmior consuetudo, quæ sit ad pastores, quàm quæ ad pecudes, Varro. Scruiabimus collum.

10
20
30
40
50

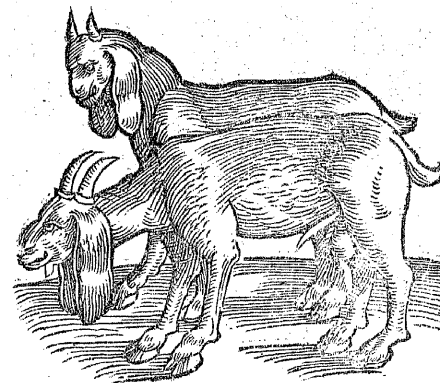
uentissimo, & eam ob causam à Græcis dorcades nominari. Sed illi in dorcadum nomine plurimum falluntur, ut patebit infra in historia dorcadum. Mambre mons est iuxta Hebron, inde Mambrina factum cognomen suspirator. In regione Nabia, quam nunc Mauritaniam vocant, oues latissimas habent caudas, &c. Et inter auriculas caprorum & caprarum illius terra, palmi ferè (dodrante intellige) mensura intercedit. Et caprorum quidam caudas habent pendentes vsq; ad terram: & auriculæ eorum ferè terrâ attingunt, Albert. Magnus: Sed locus omnino corruptus est, cum ita legendum sit, ut supra ex Aristotele citauimus. Hanc capram Io. Leo Africanus in Africa descriptione Admain vocat, ut conjicit. Admain. (Inquit) animal domesticum, artem forma refert, statura asinum. Aures habet oblongas & pendulas. Libyci his animalibus pecoris vice vtuntur: quorum lacte maximum casei & butyri copiam conficiunt. Lanam tamen curtam gestant. Ego quondam in uenili feruore ductus, horum animalium dorso insidens, ad quartam miliarij partem delatus fui. In desertis Libyæ frequenter reperiuntur: alioquin rari: licet plerunq; in agris Numidiæ videantur, quod prodigij loco habent. Sic ille. Oues Indiæ & capras ad maximorum magnitudinem asinorum audio accedere. Quatuor fetus plerunq; pariunt, tres vero cum nimia: Caprina cauda in eam procedit longitudinem, ut terram contingat, Aelianus.

CAPRA Indica ad viuum depicta.

10
20
30
40
50

Eiusdem ex libro quodam impresso Icones.

CAPRAM Indicam, aut Mambrinam aut Syriacam potius, ante annos aliquot Ferrarie in Italia vidi, ex qua vrbe figuram etiam maiorem clarissimus illustrissimi principis Herculis Estensis medicus Antonius Musa Brasauolus ad nos misit. minorem, quæ geminas habet capras, ex Germanico quodam libro descriptionis Terræ sanctæ olim mutuatus sum. Capræ in Narbonensi Gallia, ut audio, auriculas latiores longioresque nostris habent; ut quæ ad dodrantem longitudinis accedant. Qui caprinum gregem (inquit Cossinius apud Varonem) constituere vult, in eligendo animaduertat oportet: Primum ætatem, ut eam paret, quæ iam ferro possit fructuam; & de ijs eam potius, quæ diutius: nouella enim quàm vetus melior. De forma vigendum, ut sint firmæ, magnæ bene compactæ, magnæ & musculosæ, corporisque superficiem leuem & æqualem habentes, Florentinus.) corpus lene vt

quos conferbit de rebus Indicis, inquit in Coytha vico sic nuncupato ab indigenis pisces capris comedentes obijci, Aelian. Lybcorum capræ ex pectore vbera appensa habent. Idem. Callisthenes Olynthius, capras scribit in Lycia densissimo & prolixissimo hirsutas esse pilo, ut muliebres crines esse videantur, & passim tanquam oues tonderi ex eisdemq; nauu fabros rudentes cõtessere, Aelian. Sardiniam pecudum optimam esse parentem, Nymphodorus scribit, caprasq; procreate, quarum pellib. pro vestimentis indigenæ vtantur, tamq; mirifica vi esse, vt hierno tempore calefaciant, æstiuo refrigerent, simulq; in ijs ipsis pellib. cubiti magnitudine pilos innasci: atq; ei qui ijs indutus fuerit, si commodum videatur cum est frigida tempestas, pilos ad corpus conuertit, ut ab illis calefaciat: cum autem est æstas, inuertit, ne calore vexetur.

Scyrias capras, require cap. 8. Inter proverbia. Capræ in Syria sunt auriculis mensura dodrantali & palmari, ac nonnullæ demissis ita, ut spectent ad terram, Aristot. Capræ in Damasco auriculis 2. dodrantes longis, Lodoic. Capræ Syriæ (forte Scyriæ) quantum aliæ nullæ lac habere dicuntur, Aellan. Capra Mambrina in regione Damiatæ dicta, fert equitantem, sellam, frenum, & cætera quib. equi instrui solent, admittit: auriculas ad terram vsq; demissas habet, cornua deorsum reuoluta sub ore: Haud scio an sit ex capris syluestrib. illius regionis, Italus quidam inuominatus in descriptione terræ sanctæ. Recentiores quidã hanc Indicam capram vocat, (vt pleaq; peregrina Indica) addunt cornua ei acuta esse, parũ distantia: corporis colorem eundem qui rupi capris: testes vt equi: cætero nostratib. capris non dissimiles: syluestres tamen esse, & in altis montibus reperiri, visu acutissimo,

habeant, p'lo crebro, nisi si glabrae sunt, duo enim genera earum: sub rostro duas vt matillas pensiles habeant, quod haec sunt maiores sicut grandiores, vt & lac multum, & pingue habeant pro portione. Capellae, inquit Columella, praecipue probatur simillima hirci (cutis formam laudabilem infra describam) si etiam est vberis maximo, & lactis abundantissimi. Capram amplam quam parvam potius eligunt, Varro. Caprarum generositas insignis lacinae (mamillae, Varro vt iam posui: vel verruculae, vt in Hirci dicitur. Nonescolae, papillae quae ex faucibus caprae dependent, Fest.) corporibus e ceruice binas dependentes, Plinius. Caprae colorem mutant, vt scribit Aristoteles Sect. 10. problemate 7. Caprae interdum variae generantur, Idem. Caprae sanguinem non coagulari, in Plinio alicubi male legitur pro caprae. Longa & acuta sunt cornua capris & hircis frons robusta, Albertus. Non omnibus capris cornua, sed quibus sunt, in his & indicia annorum per incrementa nodorum, Plinius. Mutilis lactis maior vberitas, Plinius. Cornigerae & biforcae sunt, Aristoteles. Caprae oculi in tenebris splendent, lucemque iaculantur, Plinius. Conditos (quibus opponuntur prominentes) in homine oculos, clarissime cernere putant sicut in colore caprinis, Idem. Hominum quibusdam oculi caprini sunt, Aristoteles. Oculos aliquando habet capra colore dissimiles, Author obscur. Caprae superiores dentes non sunt, praeter primores geminos, Plinius. Capris pauiores sunt dentes quam hircis Aristotel. & Plinius. Spiritillum vocari barbam caprae, ait Opilius Aurelius, Festus. Dependet omnium mento villus, quem aruncum vocant. Hoc si quis apprehensam ex grege vnam trahat, caeterae stupentes spectant. Id etiam euenire (aiunt) cum quandam herbam (eryngium, vt cap. 3. dicam) aliqua ex eis momorderit, Plinius. In capris aruncum Aristoteles eryngum appellauit, Caelius. Binas in foeminibus mammas habent, nec alibi, sicut & oves, Plinius. Causam eius rei reddit Aristoteles vt in Vacca exposui. Pili crassi prodeunt hircis, foeminis tenuiores. Boves & caprae & quaecunque id genus cornigerae sunt, ob siccitatem adipem plurimum generant, Galen. de facultat. aliment. 26. Cerui & caprae, &c. fel non habent, Plinius. Caprae potius legerim. Nam Graece legitur *αἰθρῆ* apud Aristotelem. Apud Plin. & alius locus est. ceruorum & caprarum sanguinem non spissari, similiter ex Aristotele translatus: vbi iterum *αἰθρῆ* legitur Graece: vnde apparet Pliniam *αἰθρῆ* verissime capream, librarios autem corrupisse. Haec Gaza etiam vel non animaduertit, vel non probauit: *αἰθρῆ* enim ex Aristotele damam transfert, non de Plinij credo dama, sed de vulgari intelligens, quae proculdubio caprearum generis est. Onium & caprarum pars maxima habet fel: & quidem terris quibusdam aded large vt exuperantia prodigij loco habeatur, vt in Naso: sed alijs quibusdam locis omnino caret, vt apud Chalcidem Euboicam parte quadam agri, Aristot. Plures habet ventres capra, quoniam ruminat, Aristot. Lienem biforca inter cornigera habent rotundum, vt capra, ouis, Arist.

C.

Capras spirare per aures falso credidit Alcmaeon, Aristot. & Plinius, apud quem non Alcmaeon sed Archelaus legitur, vt apud Varronem quoque. Hoc idem (inquit Varro) pastores curiosiores aliquot dicunt. Pastores capras aui. & naribus respirare testantur, Aelianus. Philes lignum addit, quoniam naso obstructo, nihil ostendatur. Huc facit quod Oppianus de xgaris, id est capris syluestribus scribit, meatum quandam a medio inter cornua loco ad pulmones peruenire, cui cera infusa suffocatur. Tradunt capras noctu non minus cernere quam interdiu: ideo si caprinum secur vescantur, restituit vespertinam aciem his quos nyctalopos vocant, Plin. Et alibi, Quoniam caprae noctu aequae quoque cernant, sanguine hircino sanari lasciosos putant, nyctalopos a Graecis dictos. Sensu (audendi vt Gillius addit. Graece simpliciter legitur esse animal *αἰσθητικόν τῶν δριχίων*) ex omnibus vngula bipartita praeditis animalibus acerrimo eas esse putant, Aelian. Hominem acuti auditus significare volentes Aegyptij, capram pingunt: haec enim & auribus & quadam parte gutturis audit, Horus Somniat etiam hoc animal, Aristot. & Plin.

Caprae ruminant: carent enim superiore dentium ordine, Aristot. pascuntur vero syluas, & summa Lycaei, Horrenti quae rubos, & amant ardua dumos, Vergil. in Georg. Gaudent locis montanis, Florentin. Caprae in montosis potius locis & fruticibus quam herbis campis pascuntur, Varro. Aluntur herbis, & arborum ramis quos ore possunt attingere in montibus & conuallibus, Obscurus. In pascendo loca crebro permutant, summaeque tantum contingunt Aristot. Nec multo aliter tuendum hoc pecus in pastu, atque ouillum: quod tamen habet sua propria quaedam, quod potius syluestribus salibus delectantur quam pratis. Studiose enim de agrestibus fruticibus pascuntur, atque in locis cultis vngulae carpunt, itaque a carpendo caprae nominatae: ob hoc in lege locutiones fundi excipi s. ser, ne colonus capra natum in fundo pascat. Harum enim densa inimitationis, Varro. Vrentes cultra capellas, Vergil. Morsus estum arbori exitialis. Oiliam lambendo quoque strilem faciunt, eoque ex causa Mineruae non immolantur, Plin. Et alibi, Oleam si lambendo capra lingua contigerit, depauperitque primo germinatu, sterilefcere author est M. Varro. Capras in occasum declui sole, in pascuis negant conuerti inter sese, sed auersas iacere: reliquis autem horis aduersas, & inter cognitores (lege cognationes.) Plin. Haec Plinij verba male intellexit Albertus ita scribens, In die cum pascuntur dicantur respicere ea, quae e regione sunt opposita: in sero autem respiciunt ea quae iuxta sunt posita. Cubant oves capraeque vniuersae per cognationem. Cum primum sol conuersus destiterit, capras non aduersas praeterea inter se oculis, sed auersas cubare accepimus, Aristoteles. Cubant difficillias oves quam caprae, magis enim caprae quiescunt, acceduntque ad hominem familiaris: sed sunt frigoris impatientiores quam oves, Aristoteles. Atque ipse memores redeunt in castra, suosque Ducunt: & grauidi superant viz vbera limen, Verg. Caprae & oves pinguescunt cum gerunt partum eduntque; amplius, vt & caeterae quadrupes. Aristot. Cum Scolymus, pinguisque caprae sunt. H. Iliodorus id est, in capiente vere, Proclus.

Enpolis elegans veteris comediae poeta, in fabula quae inscribitur Aeges, inducit capras de cibi sui copia in haec se verba iactantes: *ἄριστος ἔστιν ἡμῶν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων, ἔστιν ἡμῶν, Πρῶτον, καὶ μάλιστα τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς τροφῆς: καὶ σπέρματι τῶν ἀνθρώπων, ὅσον τῶν ἄλλων, ἵδεν ἄριστον ἐστὶν ἡμῶν, καὶ σπέρματι τῶν ἀνθρώπων, καὶ πολλοῦ φιλῶν. Κρίνον, ἄριστον, μέλι, σπῆρον, δριμύτιον, κριθῶν, (al. ἴσθιον forte ἴσθιον scribendum pro ἴσθιον.) Πρῶτον, ἄριστον, φάσμα, φάσμα, ποτὶς, id est verba scum) ἀπὸ τῆς τροφῆς, καὶ τῶν ἄλλων, ἵδεν ἄριστον, ἵδεν ἄριστον. Videnturne vobis ciborum ista simplicitas, vbi tot enumerantur vel tributa vel fructus, non minus inocco diuersa quam nomine? Haec Eustathius apud Macrobium contra Disarium, qui pecudes vti simplici cibo, & ideo expugnari difficillius carum quam hominum sanitatem dixerat. Phascon 79*

Theophrastus

Theophrastus vocat, quem alij sphagnon, splanchnon, & bryon, penem (al. per n. duplex) in cerro, id est, muscum e ramis eius & cortice dependentem, odoratum, cubitali magnitudine. *Πρῶτον*, vt Helychius & Varrius exponunt, myricam aut agnum, id est viticem significat. Reliqua in Eupolidis versibus satis nota sunt. Inbeo frondentia capris Arbura sufficere, Vergillius. Arpibutus, Graecis *αἰθρῆ*, arbutum est quo Germania caret: frequens vidi in Galliae Narbonensis nemoribus fructu omnium tardissimo, tam simili fragis; vt nisi maior esset, & luteo intus colore, non discerneres. Caprinum pecus dumeta potius; quam campestrum situm desiderat: asperisque etiam locis ac syluestribus optime pascitur. Nam nec rubos auerfat, nec vepribus effenditur, & arbutus fructusque maxime gaudet. Ea sunt arbutus, atque alaternus, cythrusque agrestis. Nec minus illiguae querneiq; frutices, qui in altitudine non proflunt, Columella. Alaternum qui nouerit nullius adhuc scripta legi. Fructum arborum solae nullum ferunt, hoc est ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, vlmus attinea, alaternus, cui folia inter illicem & oliuam, Plinius 16. 26. Nascitur apud nos frutex, rarissimi alibi, iuxta flumini Sili ripam, Perfici arboris sapore foliorum ferè, fructu & semine nullo quod obseruauerim: quem fruticem Perficum appellare licebit donec aliud nomen reperiamus, nam alaternum esse nondum affirmauerim, quod folia latiuscula videantur. Gramen aculeatum aliqui de vulgo capriolam vocant, quod capris grauo fit pabulo, Ruellius. Gramen etiam apud Graecos agicon cognominari inuenio. Caprae asaro delectantur, & vbi nascitur carpunt ac perdunt.

Cythis in agro esse quam plurimum refert, quod & capris & omnium generi pecudum vtilissimum est, Col. Sed de cytho in Boue copiosissime egi. Vbi etiam reprehendi illorum opinionem qui loci sine trifolij praetensis genus maius, durius, & acutiorebus folijs, cythum esse putant, ed quod loto simile folijs, & capris grauo fit, vnde nostri *geissklee* appellant, alij *spitzklee*, ab acutis folijs. Neco meretrix, vt Athenaeus scribit, Capra cognominabatur, ed quod Thallum nomine diuitem cauponem consumpsisset, id est, ad paupertatem redegit: thallos enim Graeci oleae ramos appellant, quos aude petunt caprae *ἄλκιον πῶν πῶν, ὁ λῦκος πῶν αἰθα δῖον, ἡ γράνη τῶν τῶν τῶν, ἡ γὰρ δὲ πῶν μεμῶν, Θεοκρίτος, Idyl. 10.* Periclymenon frutex est apud Graecos, qui nunc caprifolium & mater sylua dicitur vulgo: quanquam Dioscorides matrem syluam pro hedera capit, cui periclymenon simile est, Hermolaus in Cerollario. Clymeno & periclymeno multa eadem tum in viribus, tum descriptione Theophrastus & Dioscorides adscribunt, vt Hermolaus itidem monuit: doctiores discernant. Periclymeno *αἰθρῆ* etiam nomenclatura a capris facta apud Dioscoridem tribuitur: certum est id, esse quod nostrates vocant *gulgem confert, vna dicitur, zornling, specklügen, geissblatt.* Scribonius, & qui eum in sua transcriptit Marcellus Empiricus, periclymenon syluae matrem interpretantur. Edera dicitur, quod libenter a capris edatur: vt barba hircina etiam, & rosa canina, ab hircis appetuntur, Syllaticus. Lada appellatur herba, ex qua ladanum fit in Cypro, barbibus caprarum adherescens, Plinius. Araba ladanu gloriatur: forte casuque hoc, & iniuria fieri odoris plures tradidere. Capras maleficium alias frondibus animal, odoratum verò fruticum experientius, tanquam intelligentia carere germinum caules praedali liquore turgentis, distillantemque ab his (casus mixtura) succum improbo barbarum villo abstergere. Hunc glomerari puluere, incoqui sole. Et ideo in ladanu caprarum pilos esse. Sed hoc non alibi fieri quam in Nabataeis, qui sunt ex Arabia contermini Syriae. Recentiores ex autoribus strobilum hoc vocant: traduntque syluas Arabum, pastu caprarum infringi, atque ita succum villis inhærescere, verum autem ladanum Cyprum insula esse. Similiter hoc & ibi fieri tradunt, & esse cyprum hircorum barbibus genibusque villosis inherens, sed edere flore deroso, pastibus matutinis, eum est rorulenta Cypros: Deinde nebula sole discussa, puluerem madentibus villis adhaerescere, atque ita ladanum depecti, Plinius. Errat autem quod edere flore deroso a capris ladanum fieri scribit. Graeci ederam ciston appellant, ciston vero (vel cisthon potius cum aspiratione) fruticem odoratum, cuius alterum genus ladanum vel ledon dicitur, illud est ex quo fit ladanum, nec quicquam cum edera commune habet: qua de re plura leguntur apud Marcellum Vergillum in commentarijs in Dioscoridem. Impingo capras, homines occido cicuta, Obscurus. Cicuta hominibus venenum, capellas efficit pingues, Iliodorus. Capris & capellis (*αἰγῆ καὶ χυμῆρα*) fabae largius datur copiam efficiunt lactis, Aristot. de hist. anim. 3. 21.

Herbam pentadaelyon, dictam (id est quinque folium) priusquam bibant quinque dierum spacio illis vorandam dato, sic plurimum lactis habebunt: In eundem usum ventribus earum dictamnis alligatur, Geoponica Graeca. Graece legitur, *ἔαν διήταιρον πρὸς τὰς αὐτῶν γαστέρας πρὸς αἰσῆς.* Paulò post tamen de lacte in omni pecore augendo ex Africano sic scribitur, Omnia pecora reddent lac copiosum, simulque scetrum enutrient, si cythum ederint, ἢ γάλακτι τῶν γαστέρας αὐτῶν πρὸς αἰσῆς, id est, aut si ventris illis ipsum lac applicueris, vt Andreas a Lacuna vertit: nam Cornutus hic etiam pro γάλακτι reddit dictamnum. Caprae in Creta & sagitta, quaerunt nascentem illic dictamnum, &c. Aristoteles in Mirabilib. intelligit feras capras, vt copiosius in illarum historia dicitur. Serapion in libro de Simplicibus citat Galenum scribentem se vidisse capras linguentes (pascentes) tamaricis frontes, quae postea sine plene inuentae sint: Item alias linguentes serpentes excoriatas, easque postea minus senescere & albescere, alias & post albescentes minus senescere, Albert. & alij quidam barbari. Ego hunc locum neque apud Serapionem, neque apud Galenum reperio. Si caprae ex valis tamaricis biberint aut ederint, non habebunt splenem, Constantin. Melioris notae auctores de salibus hoc scribunt; minui eorum lienes alueis ex tamarice factis. Si ex caprarum (vel ouium) grege quaequam eryngium herbam ore sumpsit, Plutarch. eam dicit primum, ac deinceps reliquum caprarum gregem tandiu a progrediendo sustinere, quo ad de eius ore herbam pastor detraxerit, Aelianus. Si quis apprehensam aruncum ex grege vnam trahat, caeterae stupentes spectant: Idem euenire aiunt cum quandam herbam (eryngium intelligo) aliqua ex eis momorderit, Aristotel. libro 9. cap. 3. historiae. Graece legitur τῶν δ' αἰγῶν ὅταν τις μῶς καὶ βήται ποσειδῶν τοῦ κρήνη (ἢ ἢ ὅσον εἶρη) καὶ ἀλλὰ ἐπὶ αὐτῶν αἰσῆς μελεγεμένην, βλέπουσιν εἰς αὐτὴν; pro κρήνη quidem facilis lapsus fuit ad κρήνη: quin & Latina vox arunci a Graeco siue κρήνη siue κρήνη deducta videtur. Vide Marcelli Vergillij commentarium in eryngium, Dioscoridis. Huic pecudi nocet aestus, sed magis frigus, & praecipue foetae, quae gelicidio hyemis conceptum fecit. Nece tamen sola creant abortus, sed etiam glans cum citra fatietatem data est. Itaque nisi potest astatim praebere non est gregi permittenda, Columella. Quibus in locis pecora scammoniam, veratrum, clematidem, aut Mercurialem pascuntur, lac omne ventrae & stomachum subuertit: quale in Iustini montibus esse a nobis proditum est. Siquidem caprae, quibus candidum veratrum pabulo fuerit, primò foliorum partu, euomunt: & eorum lac haustum nauisam creat, & stomachum in vomitiones effundit, Dioscorid. Alibi etiam in veratri mentione

mentionem de captis scribit. Lafer multis iam annis in Cyrenaica provincia non inuenitur: quoniam publicani qui pascua conducunt, maius ita locum sentientes, depopulantur pecorum pabulo. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo: oue cum comederit dormiente procinus, capra sternuante, Plin. Postea quam capra proxima est ut iugulerur, non amplius cibum attingit, Aelian.

Herba est ab exilio, praecipue caprarum, appellata aegolethros, &c. Plin. de hac abunde differit in Boue. Sabina capris & ouibus venenum est, Plin. libro 16. Rhododendron in iumentis, caprisque, & ouibus, venenum est: idem homini contra serpentium venena remedio, Plin. Et sibi, Pecus & caprae si aquam biberint, in qua folia rhododendri maderint: mori dicuntur. Eponymus arbor dicitur, nascitur cum alibi, tum in Lesbo insula, monte Orynio, cui nomen Ordyno: magnitudine mali punice, atque folio eiusdem, maiori quam vinca peruincia (hama daphne): & molli, vt punica. Germinare mense Septembri (Posideone) incipit, flores in vere, flos colore alba violae similis: odore infestus, velur crocurem inferens (δύει δένδρον, δασυγ φόνος) fructus cum patamine stillat: quae se lamae proxima, intus solidus, praeterquam quod in versos diuiditur quaternos: hic pecus (oues) enecat gustatus: qui etiam folium idem facit: & possimod capras, nisi purgentur, interimit. Purgantur autem anocho (elleborum nigrum intelligo: Hippocrates eotomon vocat, apud Plinium entomon legitur,) Haec Theophrastus in sine libri 3, de hist. plant. nec alibi. Transiit hanc Plin. libro 13, cap. 22. caetera ferè similiter, sed pro chamaedaphne laurum reddidit: ἀνοχον cum quid esset non intelligeret, simpliciter vertit, Succurrit aliquando praecipue alui nauitio. Καρπός ἐν δένδρον στερεός (sic enim lego) καλὴν ἀνεργήτως κατὰ ἰσχυροσύνην, &c. (malis τέρτα) ἡ δένδρον δὲ τὸ πρὸς τὸν ἀνθρώπου, δασυγ φόνος, καὶ τὸ Φυλλὸν καὶ τὸ καρπός: pro quibus verbis Plinius habet, Intus granum quadrangula figura, spissam, letale animantibus: nec non & in folio eadem vis: nulla ouium aut caprarum mentione. Hanc arbuseculam esse suspicor illam quae vulgo apud barbaros, item Gallos & Italos, fusaria vel fusanus appellatur ab usu fulorum propter tate: soliditatem à nonnullis Gallicè serota sacerdotum, à figura fructus: Germanicè schlanpensephlegete, egerbr eischeleu, spundelbaum, hanhaele. Est apud nos (inquit Ruellius) montibus, & viuis inter dum vitola non dissimili: siliquis quadrangulis, per maturitatem purpureis: grano intus solido, crocata membrana clauso. Arbusecula grauior, cum delibratur, olet, Hanc neque pecus, neque capra nouellorum germinum etiam auida profus attingit, ligno intus buxco, quam ad fusos neu muliebri celebres vsurpant. Culinae transigendis lardo carnibus pro veraculo frequenter vtuntur. Sed an sit eponymos, etsi multae delinuationes faueant, non ausim affirmare. Fusanus (inquit Crescentiensis) est arbor parua quae in sepibus oritur, ex cuius ligno sunt fusi optimi, & alia hoc genus. Hieronymus Tragus Tomo 3. Germanicè suae plantarum historiae, fusariam nulla ratione eponymon esse negans, carpinum facit, quod vnicò argumento confirmat, quoniam ex dura eius materie valorem vel instrumentorum genera fiat, cum fusaria nostra multò minor sit quam vt vasa aut instrumenta ex ea fieri possint. Veterum aliqui carpinum sub acere comprehendunt, alij genus diuersum faciunt. Sunt qui in montibus enatam carpinum, in campestribus Gallicam vocent. Carpinum materies est flaua crispaque Theophrastus: Aceris genus tertium zygiam appellant, quod ex ea materie iumentis iuga comparant, rubentem, fissili ligno, cortice liuido & scabro. Hinc satis constare potest fusariam nequaquam esse carpinum aut zygiam. An opulus etiam arbutio Gallico faciundo idonea arbor; corno similis, vltim proceritate adolecens, frondibus ferè virgineis, baccis racematim dependentibus à maturitate puniceis, &c. aceris, vel Gallicae, vel zygiae genus sit (quoniam Graecum nomen aliud ei haecenus non inueni) doctis considerandum relinquo. Opulus (inquit Crescentiensis) arbor est satis magna, ligno pulchro & candidissimo, ex quo sunt optima iuga bouum, in cistoriae passides (forte paropides) & affides (asserer forte) pro delicatis operibus. Redeo ad capras. Aegyptij hominè oues & capras perdentem significatur, animalia ipsa pingunt conyzam pascentia: haec enim conyzam edentia moriuntur, sicut eneata, Horus. Ocymum Chryssippus dicit infaniam facere, & lethargos, & lectnoris vitia: ideoque capras id aspernari: hominibus quoque fugiendum censet, &c. (idem in Geoponicis Graecis legitur.) Securaetas acriter defendit: nam id esse capras, &c. Plin. Caprae saluam humanam perniciosam esse noscunt (vt quae marinas etiam scolopendras interficiat) itaque vitant: nec vnquam eas laet, Aelian. Capra multis herbis venenatis & serpentinibus vitur, & proficit ex eis, Albert. At Plinius de capreis, non capris scribit, quod venenis pinguefcant. Hausto melle caprae valde debilitantur, & mori periclitantur, Albert.

Capella per aetatem bis ad aquam duci debet, Columella. Caprae cum mouentur post meridiem plus aqua potant, Albert. Iubeo frondentia capris Arbuta sufficere, & fluuios praebere recentes, Vergilius. Capris in Aethiopia vita est vsque ad annos vndecim, in orbe reliquo plurimum octo, Plinius. Vita capris ad octonos completurimum annos, Aristot. Idem non capras, sed oues Aethiopicas ad duodecim vel tredecim annos viuere scribit.

Caprae coire incipiunt septimo mense, & adhuc lactentes. Mutuum in vtroque sexu vilius. Primus in die coitus non implet, sequens efficacior, ac deinde concipiunt Nouembri mense, vt Martio partiant turgescentibus virgulis, aliquando anniculae, semper bimae in trimatu inuiles: pariunt octonis annis. Abortus frigori obnoxius Plin. Tempus admissurae per autumnum ferè ante mensem Decembrem praecipuum, vt propinquante vere gemmantibus fructetis, cum primum sylvae nona germinant fronde, partus a datur, Columella. Oues & caprae anniculae, et eant, atque vteram ferunt: sed caprae potius: mares quoque in ijs ipsis generibus eodem illo tempore inuent: sed proles differt, quatenus praestantior est, quam senescentes mares & feminae procreant, Aristot. Oues & caprae teruo aut quaterno coitu implentur: & si à coitu imber accessit, abortum infert: patiunt maxima ex parte singulos, sed aliquando & bines, & ternos, & quaternos: ferunt quinque mensibus tum oues tum caprae. Vnde fit vt locis nonnullis, quibus caeli clementia, & pabuli copia est, bis partiant, Aristot. Vltra octo annos non sunt mares seruandi: quia genus hoc languore sterilefcit & aetate, Pallad. lib. 8. Capra ouis similis est multis nominibus. Initur qui ppeisdem temporibus. Quinque mensibus ingrauefcit foetu, perinde vt oues. Geminos etiam parit vt plurimum, Florentio. Commodissimum tempus est vt haec animalia coeant, quod hybernum solstitium praecedat, Idem. De mairibus & feminis idem ferè discrimen, vt alij ad denas capras singulos parent hitcos, vt ego: alij etiam ad quindecim, vt Menas: nonnulli etiam, vt Murus, ad viginti, Varro. Capris propinae sunt voces ad Venereum coitum, Aristotelis. Anima capris quam ouibus ardentior, calidioresque concubitus, Plin. Capra tota vita coit: & gemellus parit, tu pabuli beneficia, tum si pater aut mater vim ea geminandum per naturam obineat, Aristot. Anniculae vel bimae capellae (nam vtraque aetas partu adiu) submitti haedum non oportet.

oportet, neque enim educere, nisi trima debet: Sed anniculae confestim depellenda soboles (quod teneriores matres generant transigendum est,) bimae tandem admittenda, dum possit esse vendibilis. Nec vltra octo annos matres (matrices) seruandae sunt, quod assiduo partu fatigatae steriles existant, Columella & Palladius. Capra ventre fert quinque mensibus, Varro. De femine dicam eadem, quae Atticus in ouibus: hoc aliter ouium semen tardius esse, quo haec sint placidiores. Contra Caprile mobilitate esse: De quarum velocitate in Originum libro Cato scribit haec, In Sorac: F. scelio caprae ferunt, quae saluunt è saxo pedes plus sexagenos. Oues enim quas pascimus, ortae sunt ab ouibus feris: sic caprae, quas alimus à capris feris sunt ortae, Varro. Quod ad ferturam pertinet desinente autumno exigunt à grege è campis hitcos in caprilla. Item vt in arletibus dicitur, quae concipit, post quartum mensem reddi tempore verno; Varro. Caprae partunt & quaternos, sed tardè admodum. Ferunt quinque mensibus vt oues. Pinguedine sterilefcunt. Trimae minus vtiliter generant, & senescentes, nec vltra quadriennium, Plinius. Parit autem, si est generosa proles, frequenter duos, nonnunquam trigeminos. Pessima est foetura cum matres binae, ternos haedos efficiunt, Columella. Caprae & oues (vt & reliqua foecundiora & multipara animalia) partus interdum monstrosos adunt, Aristot. Idem Problem. 60. Sectionis decimae, causam inquitur cur caprae & aliae paruae quadrupedes, monstra pariant frequentius quam maiores: Caprae crassiores reddunt vtiuam, quam sui sexus mares, Aristot. Capris & ouibus cur plurimum sit lactis proportionem sui corporis, Aristoteles quarit problemate 6. sectionis 10. De menstruo caprarum fluxu, vide in Ouis. Ouis quidem robustiores sunt caprae: sed oues melius valet, Aristot. De emptione aliter atque de ouibus dico, quod capras sanas sanus nemo promittit: nunquam enim sine febris sunt. Itaque stipulantur pauca exceptis verbis, ac Manlius scriptum relinquit, sic: Illas capras hodie rectè esse & bibere posse, habereque rectè licere, haec spondes ne? Varro. Quid dicam de earum sanitate? quia nunquam sunt sanae: nisi tamen illud vnum, quod quaedam remedia scripta oportet habere magistros pecoris, quibus vtantur ad morbos quosdam earum, ac vulneratum corpus, quod vsu saepe venit his, quod inter se cornibus pugnant, atque in spicosis locis pascuntur, Varro. Graecis sacrificatoris moris erat, capras frigida aqua explorare: nam signum abnuissent, concipiebant inde haud valere satis, Caellus. Alysson si circa stabula plantetur, gregibus & ouium & caprarum salubrem esse perhibent, Plutarch. libro 3, Sympol. De alyssio copiose docui supra, inter medicamenta simplicia intra corpus sument ab ijs quos rabidus canis momordit. Capras nunquam febris caetera Archelaus auctor est: ideoque fortassis, quod anima his quam ouibus ardentior, calidioresque concubitus, Plinius. Capra natura sua frigoris impatiens animal est, vt pote nunquam non naturaliter febris: quod si quando febris eam reliquerit, mox perit, Florentio. Caprae & aliae quaedam bestiae, cum impendentem pestem, tum vero terrae motum, & celi salubritatem, & frugum fertilitatem praesentiant, Aelian. Nec caprae nec oues pesti insistentur, si ex ciconiae ventriculo, aqua inerito, singulis cochleare vnum infuderis, Quintilij. Alia genera pecorum cum pestilentia vexantur, prius morbo & languoribus macescunt: sola capellae, quamuis opimae atque hilaris, subito concidunt, velut aliqua ruina gregatim prosternantur. Id accidere maxime solet vbertate pabuli. Quinobrem statim cum vnam, vel alteram pestis percussit, omnibus saeuis detrahendus. Nec tota die pascentur, sed medijs quatuor horis intra septa claudenda. Sin alius languor iustitiat, pabulo medicantur arundinis, & albae spinae radicibus, quas cum feris diligenter contuderimus, admiscemus aquam pluuialem, solamque potandam pecori praebemus. Quod si ea res aegritudinem non depellit, vendenda sunt pecora: vel si neque id contingere potest, seruo necanda, saluendaque. Mox interposito spatio conuenient alium gregem reparare: Nec tamè ante quam pestilens tempus anni, siue id fuit hyemis, vertatur aetate: siue autumni, vere mutetur, Columella. Oues & caprae redios habent, pediculis vacant, Aristot. In ouibus & in capris ricini solum gignuntur, pediculi & pulices nulli: Plin. Melampodis fama diuinationis artibus nota est. Ab hoc appellatur vnum ellebori genus Melampodion. Alij pastorem eodem nomine inuenisse tradunt, capras purgari passillo animaduertentem, datoque lacte earum sanasse Proctidas furentes, Plin. Plutarchus (in quaestione rerum Roman.) capram praes caetera animalia comitiali tentari morbo refert: proptereaque (vel propter foetorem, vel libidinem) veteres sacerdotes ea vehementer vt morbida, abstinnisse: quoniam gustantibus aut tagenticis modo aliquid morbi eius afficeretur: καὶ τὸ πρὸς τὸν ἀνθρώπου, δασυγ φόνος, καὶ τὸ Φυλλὸν καὶ τὸ καρπός. Cuius causam asserunt, porcorum ius meatum angustiam, quibus obseptis, sepiissime in claudatur spiritus, quod arguat vocis tenuitas. Nam qui eo affectionis genere tentantur, similem capellae vocem adunt, Caell. 6. 9. In morbo comitali cerebrum nimis humidum est. Cognouerit autem hoc ipsum quis maxime ex ouibus, & praesertim capris: haec enim frequentissime corripuntur: quod si caput ipsarum dissecueris reperias cerebrum humidum & sudore refertum ac male olens, Hippocrates in libro de morbo sacro. Podagra morbus αἰμολίων καὶ πρὸς βόων, Athenais. Oculos suffusos caprae, iunci puncto sanguine exonerat: caper rubi, Plin. Caliginem oculorum caprinum pecus probe curare scit: Cum enim conturbatum oculum, & non probe affectum ad videndum sentit, eum ad rabi spinam & admonet, & reserandum permittit: haec vt pupugit, pituita statim euocatur, & nulla pupilla lesione facta, videndi visum recuperat. Hinc etiam homines hoc curationis genus (αἰμολίων καὶ πρὸς βόων) medici in suffusione vocant, eam quae acuta sit puncturam) didicisse existimantur, Aelian. Capras negant Hippire, quoniam ea quaedam herbas edant: item dorcades. Et ob id sinum earum cera circumdaturi noua luna denotare iubent, Plin. Capris quas aues capri mulgi dicitur muliere, caecitas oboritur, Plin. Si capra distendatur aqua cutis: quod vitium Graeci vocant hydropa, sub armo pellis leuiter incisa perniciosum transmittit et humorem, tum factum vulnus pitae liquida curetur, Colum. Sefelis Massiliensis semen capris, quadrupedibusque, aliis bibendum datur vt partus faciles reddat, Dioscorid. Cum effusa loca genitalia tumebunt, aut secunda non responderint, defruisti sextarius: vel cum id defuerit, boni vini tantumdem faucibus infundatur, & naturalia cerato liquido replentur, Columel. Idem cum de peste dixisset, quae totos greges infestat, subdit: Cum vero singulae domo laborabant, eadem remedia, quae etiam ouibus adhibebimus. Et rursus: Sed ne nunc singula persequar, sicut in ouillo pecore dicitur est, caprino medebimur.

D.

Quorum vox acuta est & clamosa, μάργον, id est stupidi sunt, propter similem caprarum vocem, Aristot. 70 lcs. Item quorum oculi sunt αἰμολί, & eodem colore quo caprini, Aristot. Quod si pro αἰμολί legas αἰ γροπί, nam αἰ γροπί

agopos oculos, inquit Celsus, sub glaucos aliqui intelligunt & caprinos. Et Aristoteles ipse libro quinto de gene...

E.

Caprarius, pastor, custos exercitorque caprarum est. Vtuntur hac voce Varro & Columellai Graeci...

Magister autem pecoris acer, durus, strenuus, laboris patientissimus, alacer, atque audax esse debet, & qui...

Superius quaedam explicata sunt capite 3. quae huc referri poterant. In ouium historia etiam non pauca...

& nitro eadem inungant. Ex ea sanè frictione fœ minax & libidinosiores euadunt, & mares sustinent, Aelian. De...

Velabrenses casei dicti sunt caprini, quod fumo apud Romanos in Velabro condirentur. Non quencunq; fo-

Caprina pellis, Cicero 1. de Nat. Et cinctus villosa tegmine caprae, Maro in Moreto. Pelles caprarum cum vil-

caprinum de renibus sublatum, misce eum polenta furfuribus, atq; adijce illic cyminum, & anethum, & acetum...

Caprina medulla quarto loco post ceruinam, vitulinam, & taurinam laudatur apud Dioscoridem, postrema est ouilla. Laudatissima ceruina, inquit Plinius, mox vitulina, dein hircina & caprina.

Cornu caprinum dextrum in Athanasiam magnam, sic appellatam compositionem apud Io. Mesuen requiritur: item in antidotorum descriptionibus filij Serapionis & Hali, & Auicennae.

Caprae vngulas ad serpentes prohibedos Palladius vri iubet. Caprinarum vngularum cinere peruncta ex aceto alopecie sanantur, Dioscorides & Rasis.

Talorum aprae renium cinis dentifricio placet, & omnium ferè villaticorum quadrupedum, ne sapius eadem dantur, Plin.

Ad rupta intestina laudant caprini capitis cum suis pilis decocti succum, Plin. Caprinum caput cum pilis decoctum & coctum, incisa intestina solidat, Sext.

erebrum cum melle carbuuculos in ventre sanat, Aesculap. Aqua quae de caprae palato effunditur, & quicquid comedit, miscetur cum melle & sale, & ex eo caput & corpus sero fricetur, pediculi extinguentur, Sextus.

Caprinum iecur assum si edatur, tum ad nyctalopas accommodari aiunt, tum eos qui comitiali morbo sunt obnoxij, arguere, conuulsionemq; illis accersere Idem potest hircinum Galenus. Papilio quoq; lucernarum luminibus aduolans inter mala medicamenta numeratur: Huic contrarium est iecur caprinum, Plin.

Cornu caprinum dextrum in Athanasiam magnam, sic appellatam compositionem apud Io. Mesuen requiritur: item in antidotorum descriptionibus filij Serapionis & Hali, & Auicennae.

Fel caprinum veneficijs ex musela rustica factis contrarium est, Plinius. Felle caprarum psilothri vis efficitur, si euulsis pilis triduo feruetur illitum, Plinius: vide paulo post in remedijs huius fellis ad palpebras & supercilia.

Caprae vngulas ad serpentes prohibedos Palladius vri iubet. Caprinarum vngularum cinere peruncta ex aceto alopecie sanantur, Dioscorides & Rasis.

Talorum aprae renium cinis dentifricio placet, & omnium ferè villaticorum quadrupedum, ne sapius eadem dantur, Plin.

Ad rupta intestina laudant caprini capitis cum suis pilis decocti succum, Plin. Caprinum caput cum pilis decoctum & coctum, incisa intestina solidat, Sext.

Ad rupta intestina laudant caprini capitis cum suis pilis decocti succum, Plin. Caprinum caput cum pilis decoctum & coctum, incisa intestina solidat, Sext.

cellus. Aní vitia & condylomata felle caprino peruncta, sanari certissimè constat, Marcellus. Fel caprinum per fe condylomatis sedis medetur, Plinius si bene memini. Cum melle veretri doloribus vlceribusq; illitum prodest. Marcell. Languidus antiquo purgatur penis Iaccho, Ac super illinitur fœcunda felle capellæ, Serenus Caprarum fel callum vuluarum emollit in sperfum, & à purgatione conceptus facit. Probatum remedium est felle caprino, non manu, sed pinna, pedes perunctos confestim dolore releuari, Marcell.

Capræ hirciue licne aslo, cœliaciis vtuntur, Plinius. Sextus torminosi capræ licnem bibendum commendat. Genuinum capræ stercori commisceas, & factum quasi malagma, femora perunge, mirè sanat femorum dolo- rem, Sextus. Per genuinum (inquit Humelbergius) aut testiculos, aut naturam, aut tale quid intelligendum pu- tamus, sicuti de patella cerui etiam diximus.

Qui vrinam tenere non poterit, capræ (A pri potius. Vide in Apro G.) vescam comburat, & cinerem eius ex 10 aqua cum vini potione bibat, Marcellus. Vescam caprinam aut ouillam vltam, ex posca bibendam præbetis his qui se fomno permittunt, Gal. ca. 177.

Capræ secunda ex vino pota mulierum secundas eijciat, Sext. Membrana caprarum in qua partus æditus, in- ueterata potuq; sumpta in vino, secundas pellit, Plin.

De lacte caprino vide quædam supra cap 6. Scio Damocratem medicum in lacte caprarum, quas lentisco pa- fcebat, Plin. Cancris fluuiales triti potiç; ex aqua recentes, seu cinere adseruato, cõtra venena omnia profuunt, pri- uatim contra scorpionum ictus cum lacte asinino: vel si non sit, caprino, vel quocunque: addi & vinum oportet, Plinius. Absyrus idem ferè medicamen ad cephalalgiam in equis commendat, vt dicam paulò inferius. Caprinu lac contra cantharides remedio est, Plinius & Sext. & contra ephemerum, potum cum taminia vna, Plin. Siquis 20 hylcyanum gustarit, lacte capellæ Exhausto, rabidos poterit mulcere furones, Serenus. Lactis (caprini) haulus cum vna taminia, contra ictus serpentium valet, Plin. Capræ lac quod primum mulgetur leuiore facit accessio- nes in quartanis, si illud editur aut ex dulci bibatur, Sext. Magorum quidam simi hirundinum drachmam vnam in lactis caprini vel ouilli vel passi cyathis tribus aduersus quartanas ante accessiones dant, Plin. Agnis febricitan- tibus multi lacte caprino medentur quod pet corniculum infunditur faucibus, Columella. Alicæ vsu ad syn- tætes ex ouillo aut caprino lacte, in ouillo dicam ex Plinio. Fel hermacei pilothrum est, vtiç; mixto cerebro ves- perilionis, & lacte caprino: (legendum canino) item per se cinis cum lacte, Plin. Vetonicæ farina è lacte capri- no pota sanguinem ex hubere fluentem sistit, Plin. Sacer ignis morbus ouium insanabilis penè ad omnè tactum excandescit, sola tamen ea fomenta nõ aspernatur lactis caprini: quod in fusum tantu valet, vt blandiatur igneam fœuitiam, differens magis occidionem gregis quam prohibens, Columella. Frigidam vsionem nostrates vocant, in vulneribus & vlceribus quibusdam periculosum symptoma, cum locus tanquam vltus nigrescere & sensum 30 amittere incipit, & caro ipsa resolu ac decidere, ex putrilagine ni fallor, sphaelum aut gangranam dicas: huic ali- qui occurrunt, filicis maioris radice in lacte caprino decocta & imposita calida: Alij anthemidis flores cum farina tritici in lacte caprino coquunt & imponunt. Lac caprinum potum pruriginè & morsus sanat, Aesculap. Si quid in membri alicuius articulum deciderit, vnde vel dolor vehemēs oriatur, vel ligamenta læsa in morem remittant (quem nostri vocant *das glanduasser*) quod magnu dolore tum periculo sit, lini semen in lacte caprino deco- ques & impones, Auctor obscurus. Lacte caprino lentes tollit tradunt, Plin. Lac caprinum incoctum, sed non adulteratum aut vitiatum, rectè alopecijis infricatur, mirum est, Marcell. Contra pilothrum lac caprinum bibi- tur, Galen lib. 2. de antidotis. Vt splendida fiat facies, bonum est ouillo aut caprino lacte faciem lauare, Funerius.

Cancros fluuiales septem contritos misce sextario lactis caprini, & olei cyatho: diligenter percolatum equo ex capite dolenti per os infunde, Absyrus: Simile paulo ante recitauit ex Plinio aduersus venena. Philistion opistho- tonicis brassicæ succum ex lacte caprino cum sale & melle bibendum censeat, Plin. Dextro oculo chamæleontis, si viuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli, Democritus narrat, Plin. Fel tauri sanat purulentas aures, & in his rupta, cum caprino humanoque lacte instillatum, Dioscor. Purulentæ & obtusæ auriculæ & dolo- rem tolles, & auditum confirmatissimum reddes, si prius eluas eam laesere cum recenti caprino aut mulieris lacte permixto, deinde instilles tepidum fel taurinum cum oleo cedrino æquis portionibus mixto, Marcell. Idè reme- dium alibi etiam describit ab initio capitis noni. Lacte caprino peruncta gingiue, faciles dentitiones faciunt, Plin. Infantibus dentientibus, Aut leporis (cerebrum) niueum bibitur cum lacte caprino, Terentius. Efficax habetur caprino lacte collui dentes, vel felle taurino, Idem. Dentes mobiles sæpius colluendi sunt lacte caprino, Sext. Caprino lacte recenti, sicut mulsu fuerit, os assidue collutum, laborantes ex ictu dentes confirmat, Mar- cell. Lacte bubulo aut caprino tonsillæ & arteriæ exulcerate leuantur: Gargarizatur tepidum, vt est expressum, aut calefactum. Caprinum vtilius, cum malua decoctum & sale exiguo, Plinius & Marcellus. Aesculapius artaricum 40 habet, pro eo cui læsa sit arteria: artaricum malim, quanquam & arthriticis lac schiston caprinum datur, vt mox dicemus. Lac caprinum, vel bubulum, vel ouillum, recens mulsu dum calet, vel etiam calefactu gargarizatum, tonsillarum dolores & tumores cito sedat, Marcellus. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino prodest na- sturtij semen, Plin. Maximè per purgat lac equinum, tum alinum, deinde bubulum, tum caprinum, Varro. Caprini lactis potus cum sale & melle aluum soluit, Plin. Purgatorium efficax, quod nec stomachum vexat, nec cap- put grauat, & bilem deducit: lactis caprini sextarium, salis ammoniaci vncias duas, mecis optimi vnciam vnam, in vnum omnia diu contrita & permixta ieiunio potui dantur: sed post potionem diu inambulare debet, vt ipsa po- tio mecius motu corporis prosit, Marcellus. Mulieri grauida piruitosa & caput dolenti, & aliàs atq; aliàs febrien- 60 ti, dare oportet pharmacum quod pituitam ducit, & lac caprinum coctum cum melle miscere, Hippocrates in li- bro de morbis mulieb. Medici speciem vnam addidere lactis generibus, quod schiston appellauerunt: id sit hoc modo: Ficili nono feruet, caprinum maximè, ramisq; ficulneis recentibus miscetur, additis toridè cyathis mulli (aceti mulli, Dioscor.) quot sunt hemina lactis. Cum feruet, ne circumfundatur præstat cyathus argenteus cum frigida aqua demissus, ita ac quid fundatur. Ablatum deinde igni refrigeratione diuisitur, & descendit feru à lacte. Quidam & ipsum serum tam multo pote utilissimum, decoquunt ad tertias partes, & sub dio refrigerant. Bibitur autem efficacissimè heminis per interualla, singulis diebus, quinis (singulis vsque ad quinas, Dioscor.) mecius à potu gestari. Datur comitialibus, melan cholicis, paralyticis in lepro, elephantiast, articularibus morbis. Hepati- cus quidam morbus est pluritidi non vixissimis, quod ad dolentes locos, &c. In hoc ægeo bibat caprinum lac ter- tia parte mellis ammixta, Hippocrates lib. de internis affectionibus. Stomacho medentur, femina matris foetæ 70 cum

eum lacte capelle, Serenus. Intestinorum vitij magnopere prodest lactis caprini potus decoctus cum malua, exi- guo sale addito & si coagulatum addatur: maioribus emolumentis fiet, Plinius. Lac caprinum ex coagulo tempera- bis, & dum tepet, antequam penitus constringatur, dysenterico bibendum dabis, cito remediabitur, Marcell. La- ctis caprini statim multi grandi potioni additur de coagulo hœdino frustum, quantum auellana grandis est: quod digitis, medicinali & pollice sublatum vel missum, isdem digitis contemperatur, & datur laboranti dysenterico dum adhuc calet lac, antequam coagulo stringatur, per triduum. Hæc potio ieiunio dabitur contra orientè biben- da, Marcell. Lac caprinum feruens, adiecto polenta quantum satis sit, cum fuerit quasi tenuis pulcicula, dy- enterico bibendum dabis, Marcell. Lac caprinum ad dimidias partes decoctum, dysentericis & cœliaciis datur, Plin. Si torminosi vel cœliaci propter frequentes defurrectiones viribus deficientur, dandum erit eis ius gallina pinguis excocta cum butyro, vel lac caprinum aut ouillum tepidum per se, vel etiam decoctum cum butyro, Marcell. In- iectio ad dysenteriam, Amyli vncias tres in lactis caprini cocti pro modo quantum visum fuerit, adijcies, & ita in- iectionem facies, Marcellus. Alui exulceratos fluores & tenesmos, ouillum bubulum aut caprinum lac tulle, ignitis calculis decoctum, Dioscor. Post clysteris vsu, si quidem stercoreum multitudine in cæco intestino sit: sit minus, post fomenta pectini inguinibusq; admota, exhibendum est lac caprinum recens multum hemina mon- sura, nequaquam minus verum non acruatum, sed sigillatim partitum. Sequenti deinde die lac ipsum ad dimidiu decoquatur ablato eo quod in decoctione concretum superstat, atq; ita exhibeatur, Aëtius in cura tenesmi. Idem alibi docet quo pacto lac cum calculis fluuialibus ignitis siue bubulum siue caprinum, in biliosis alui fluxionibus, & cœliacorum alibi, parare conueniat, vt in bubuli lactis mentione supra exposui. Panicum silit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die haustum: sic prodest & ad tormina, Plin. Panis antiquus ex lacte caprino decoctus, 20 & more forbitionis ventris fluxu laboranti bis ad diem datus, cito succurret, Marcell. Satiui miseris priuatim succus cum lacte caprino potus, sistit aluum, Plin. Caprino lacte lien es sanantur, post bidui in ediam tertia die edera pas- sis capris, per triduum potio sine alio cibo, Plin. Vtilissimum lienosis hoc remedium est. Capræ lactares abstinentur à cibo per triduum, tertia die hedera tantummodo saturantur, & mulgetur antequam bibant: si ex eo lacte sextarios tres per triduum calidos statim quomodo multi fuerint ieiunus lienosis acceperit, ita vt nullos alios ci- bos illo triduo manducet, poterit sanabitur, Marcellus. Qui cotidie ieiunus serum caprinum, sed earum capel- larum quæ hedera pascantur, biberit, splene consumpto erit, Marcell. Lac caprinum semicoctum, & capræ can- tummodo hedera pascantur, infantibus lienosis datur, Marcell. E caprino lacte adiecto coagulo, vt soler casus fieri, potus detur hydropicis, elabuntur, Sext. Remediū ad colicam ex lacte caprino calido in bubula vesica vtri admoto, supra descripti in Boue: hic illud addam, aliquos non in vescicam lac infundere, sed spongiam co grand- 30 dam inponere, & insup: vas ligneum, quo lac minus defluat. Lac caprinum potum lumbros necat. Aesculap. Passi Cretici cyathos tres, lactis caprini itidem, seminis cucumeris grana triginta tria, optimè trita simul vna po- tione qui biberit, absoluetur renium dolore, Marcell. Anatolius equis sanguinem per vrinam excernentibus, lac- tis caprini cotylam cum amylica mensura, quæ tribus onis par esset, & olei vncijs tribus, omnia mixta per cornu infundi iubet: Pelagonius lac caprinum amyllum, & oua tria, & succum perdicij herbe commiscet. Vetonicae far- 40 na è lacte caprino pota, sanguinem ex hubere fluentem sistit, Plin. Medicamenta quædam ad Venerem incitantia medici ex caprino lacte propinant, Marcell. Herbe quam orchin vocant radicem alteram, quæ mollior & infu- rior est, in lacte caprino viri in Thesalia bibunt ad stimulandos coitus, duriores vero ad inhibendos, Plin. Ad eos quibus semen fluit, & non potentibus, & aquosum est, vnde efficit vt femina non concipiat: Caprinum lac cum melle potum, remedium est & valde optimum vt concipiat, Sext. Si sedis musculus promineat, & rimas pa- 40 tiatur, caprinum lac calefactum illinito, Innominatus. Is cuius oues ægrotant, sumat lac caprinum ac cum vino misceat detq; illis bibendum, Incertus. Agnis febricitantibus vel ægritudine alia affectis multi lacte caprino me- dentur, quod per corniculum infundatur faucibus, Columella.

Caprinus casus recens, his qui viscum biberint, remedio est, Plin. Ad reliquos (præter canis rabidi) bestiaru morsus, caprinum casum siccum cum origano imponunt, & bibi iubent, Plin. Et alibi Casum caprinum cum origano impositum, contra ictus serpentium valere tradunt. Ad cunctos autem morsus ictusq; minorum, Ca- feus aptus erit sumæ de lacte capellæ: cumq; hoc absumi debet: organus herba, Serenus. Siccus ex aceto ac melle purgat vlcera, Plinius. Contra quartanam datur casus caprinus recens cum melle diligenter sero expresso, Plin. Impositus casus caprinus omnes punctiones & dolores reprimat, Aesculap. Mollis, id est recens, cum melle sub- actus impositusq; & panno desuper reclusus aut linteo, suggillationes liuoreq; celeriter absterget, Marcellus. Ca- 50 feus caprinus siccus cum porro igni sacro illinitur, Plin. Siccus ex melle & aceto in balneis, oleo remoto, papulis nigris illinitur, Idem. Recens coagulatus supra oculos positus dolores cito lenit Marcellus. Ad feruorè vel pun- ctionem oculorum, capitis & pedum dolorem: Casus caprinus recens oculis suporpositus mire subuenit: Item simili modo capiti dolenti superpone. Sic & pedum dolorem medicare, Sextus. Casco caprino molli imposito, ex aqua calida epiphora sedantur: si tumor sit, ex melle: vtrunq; vero sero calido fouendum, Plinius. Ad veretri do- lorem, casum caprinum & mel pari pondere in pultario ficili coque, & bis ad diem impone, sed ante vino vetere locum qui curandus est, eluas, Marcell. Genitalium carbunculis casus caprinus tritus & impositus medetur, Plin. Si mulier cibos auerans, vtero doleat, & febris ipsam ac rigor corripit, pepili albi quintam dimidie chœnicis par- tem, & seminis vrticæ tantundem, & casei caprini rasi dimidiam chœnicem, simul cum vino vetere molli to, deinde cocta forbenda dato, Hippocrates in libro de morbis mulieb. Et paulo post: Si ex partu alui profluuiò corri- 60 piatur, bibat vnam passam nigram, & punici dulcis malicorium, & internum nucleum, & coagulatum hœdi hæc vi- no nigro diluta, & caseo caprino ac polenta triticea inspersis, bibenda dato. Et alibi in eodem libro, si quid in vte- ris computruerit, item si sanguis & pus excant, casum caprinum vel derafum assatumq; vel simpliciter, cū aquali parte polenta misceat, & in vino ieiunæ propinat.

Omnium creberrimè vti, mur caprino stercore, Græci *ovogibus* (scem. genere) propriè nominant, digerentis & acris facultatis: adeo vt & induratis scirrhorum in modum tumoribus congruat, non tantum lienis, sed etiam aliarum partium. Vltum tenuioris essentia quidem, verum haud manifestò redditur acris: quam obrem sanè ad alopecias congruit, & omnia adeo quæ extergentia medicamenta desiderant, vt lepras, psoras, lichenas, & id ge- nus alia. Miscetur & digerentibus cataplasmatis, qualia sunt quæ accommodantur ad parotidas & bubonas diu- 70 turniores. Est enim vis eius tum vsi tum non vsi, absterforia, & digerens: nec eam parua habet digerendi poten- tiam. Verum pro pastu vario non nihil habuerit differentiæ: non tamen tantum, quantum stercus humanum. Nec- uicus

dicus quispiam ex ijs qui in agris & vicis medicinam exercent, vtebatur hoc fimo ex aceto ad viperarum morsus & multo sanè etiam magis aliarum bestiarum ac profecto ex ijs cum plures seruaui. Et hic ipse quoq; medicus ad auriginem potandas ipsas spyrathos ex vino præbuit, & ad profuuium muliebri cū thure appoluit. Quæ omnia sanè optimus medicus ignorare non debet: ceterum potiora eligere, potissimum ad vrbanos & honoratos viros. Hæc omnia Galenus lib. 10. de facult. simplicium cap. 22. Caprinum fimum inquietos infantes adalligatum pan- no cohibet, maximè puellas, Plinius. In aceto decoctum imponitur serpentium moribus, Dioscor. Et alibi, Cum vino studiose impositum viperarum moribus auxiliatur. Fimum caprarum in aceto decoctum & illitum in ictus serpentium valere dicunt, placet & recentis cinis in vino: Atq; in totum difficilius se recolligentes à serpentium ictu, in capribus optimè conualefcunt. Qui efficacius volunt mederi occisæ capræ alium dissectam, cum fimo intus reperto statim illigant, Plin. Percussis à scorpione fimum capræ efficacius cum aceto decoctum auxiliatur, Plin. Ad canis rabidi morsum laudant capræ fimum ex vino illitum aut melle, Plin. Ad morsus venenatos stercus caprinum cum aceto impositum, Aetius. Sanguinis impetus ex aceto cohibet, Dioscor. Caprini fimi cinis ex aceto illitus Plinius: vide superius in Cornu caprini mentione ad eundem vsum. Caprinum stercus impositum non patitur confurgere tumorem, Sext. Farina hordei cum stercore bouis vel capræ coctæ, ad omnem tumorem valet, Autho obscurus. Stercus caprinum cum melle mixtum, sanat luxos, & tumores discutit, & non patitur iterum confurgere, Sextus. Luxos intelligit luxatos, vt in ferius dicam ex Plinio. Fimum caprinum ex aceto decoctum stru- mas discutit, Plinius. Fimum caprinum ad bubones diuturnos vsurpari, ex Galeno iam dixi. Fit etiam ad tardan- tes rupturas, in suppuracionibus pectoris vtile cataplasma ex solo stercore caprino, quod & collectionem maturat & discutit, Aetius. Ad mammarum mulierum tumorem, caprinum stercus aridum ex vino meroaco imposito, in- flammationem enim digerit, Galen. cup. 3. 284. Ad genas oculorum crasas, callosas, rubras, glabras, R. muscen- das & caprarum stercora vsta pari mensura, cineris calami græci duplum, cum melle Attico illine. Idem. 28. 48. ex Archigene. Fimum bubulum in cinere calefactum, aut caprinum in vino vel aceto decoctum, illinitur in his quæ rumpere opus est, Plin. In aceto decoctum impositum, vlcibus quæ serpunt, igni sacro, parotidibus, Dio- scor. Ex aceto subferuactum & illitum, sanat vlcera quæ serpunt, Plinius. Et alibi, Manantia verendorum vlcera sanat seuum caprinum cum melle rubiq; succo: vel si serpan, fimum etiam prodest cum melle dicunt, aut cum aceto. Prodest ad lepras, pforas lichenes, & id genus alia, vt paulò ante ex Galeno dixi. Cum melle mixtum & ap- positum sanat cancerosos, Sextus. Cum melle commixtum & superpositum, carbunculos qui in ventre nascun- tur, discutit, Idem. Fimus caprinus in aceto seruefactus & subactus imponitur, quo omnia crurum & tibiari vlcera purgantur & persanantur, butyro bubulo cum oleo cyprino aut laurino postmodum addito, Marcellus. Spi- næ ac similia corpori extrahuntur excrementis capræ ex vino, Plinius: apud Sextum capri non capræ legitur, his 30 verbis, Stercus capri ex vino confersum impositumq; quod in hærebit, extrahet & sanabit. Medicus quidam me- dicamentorum peritus in Mylia Hellepontii, vlcerum ambusta ad cicatricem ducebat ouium stercus cerato ro- faceo commiscens, (hoc & Dioscor. de ouillo scribit:) sed & per stercus caprinum combustum similiter curabat, parum eius multis numeris maiori cerati (rosacei) moli admiscens, Galenus. Græcum exemplar nostrum habet, καὶ μέντοι ἀπὸ τῆς αἰγῆς καὶ ἀμύνης ἀμύνης ἴσθηται: deest nomen excrementi, interpres legit, ἀπὸ τῆς αἰγῆς καὶ ἀμύνης καὶ ἀμύνης ἴσθηται, non ταύτη: si ἴσθηται articulum addas, καὶ ἀμύνης vox omitti potest vt proximè in præ- cedentibus posita. Sed considerandum est an rectè legatur καὶ ἀμύνης, vt nihil hic mutandum sit præter ἴσθηται articulum addendum: sensus erit. Quinetiam caprillo fimo homines ambustos similiter curabat. &c. Nā Plinius quoq; caprarum fimum (simpliciter, non vstum) ambusta sine cicatrice sanare dici, scribit. Aggregator etiā ex Auicenna citat, capræ stercus cum aceto, vel cerato rosaceo, ambustis auxiliari. Deinde cum ouillo stercore non vsto vsus 40 fit ille medicus, de quo Galenus scribit, quod minus acrimoniæ quàm caprinum habet, caprinum in eundem vsum vsisse non est verisimile. Quamquam si vsti quoq; huius fimi, cum acrimoniæ exigue nihil assumat, ex Galeno su- pra dictum est) modicum copioso cerato aliquis misceat, idoneum ambustis medicamentum reddet. Scio & alia que- dam (vt pilos, testas purpurarum, & coria) in hunc vsum vti solita. Proinde rem in medio relinquo, vt quisq; pro arbitrio legat & sentiat. Luxatis fimum caprinum cum melle illinitur, Plinius. Luxum & tumores discutit cum melle, & non patitur iterum confurgere. Sextus. Collis fractis laudatur vnicè caprinum fimum ex vino vetere, aperit, extrahit, persanat, Plinius. Nervorum doloribus fimum caprinum decoctum in aceto cū melle, vtilissimum putant, vel purefcente nervo, Plinius. Melle mixtum impositumq; suppuratos nervos expurgat & ad sanitatem vtiq; perducit, Marcellus. Cum acerrimo aceto mixtum morbum articularum sanat, Sextus: In dulci potum, Idè vt Aggregator citat. Cum polenta & aceto in corporibus duris, vt rusticorum, Galenus vt Aggregator citat. Cum 50 melle mixtum parotides mirè sanat: item articuli cum eodem peruncti, sanantur, Sextus. Capræ itidem depastæ fimus ad podagram, Aretæus. Cum aceto mixtum & superlinitum nervorum contractionem sanat & confirmat, Idem. Cum aceto coctum & subactum, atq; ad crassitudinem mellis impositum, articularum contractiones rela- xat, & tremulis prodest, Marcellus. Cum melle in aceto decoctum articularum attritis prodest, Plinius. Ad stru- mas facit fimum caprinum aut bibulum elixum, Nic. myreplus. Stercus capriaum valde siccum est, & ideo necat fistulam. Arnouldus. Emplastrum de stercore caprino & farina fabarum cū sapo, vino & lixiuio barbato Ioris con- fectum pro desiccatione fistularum plurimum iuuasse percepiimus, Io. de Vigo.

Medetur alopecij exustum, & cum aceto aut oxymelite (melle, Albertus) illitum. Dioscorides & Rasis: me- minit etiam Galenus, vt supra retuli. Caprino fimo cum melle alopecias expleri tradunt, Plinius. Paulus Aeg. vbi de alopecia scribit, tum caprino tum ouillo ad eam excremento vtitur. Septem pilulas stercoris caprini ex aceto 60 tere, & fronti inline contra capitis dolorem, Marcellus. Caprinum stercus ex aceto & oleo rosaceo terito, fronti illinito & fusi in deligato, idq; mane & vesperi, sic laboratè in capite sanitati restituit, Gal. cup. 21. Cervicis dolor inflexibilis quem opiflithon non Græci vocant, leuatur bulbo trito cū fimo capræ ceruici illito, Plinius & Marcel- lus. Stercus caprinum fimo (vino forte) conspersum, tritumq; & impositum oculis, atq; obligatum, omnem dolorè tumo- remq; detergit, Marcell. Nec abdicant fimum ex melle illitum epiphoris (oculorū), Plin. Contra parotides in aceto decoctum imponitur, Dioscorides: meminit etiam Galenus vt supra dictum est. Parotidibus prodest vrina capræ calefacta inflillata auribus, fimumq; eiusdem cum axungia illitum, Plin. Cum melle commixtum parotidas mirè sanat Sextus. Caprinum stercus cum melle & liquida pice illitum angina laborantibus fimum prodest, Gal. cup. 2. 71. Ad idem, Caprinum stercus cum melle gargarizato, Idè. Bacas caprinæ aridas terat, & ex vino ge- 70 nerose

nerose bibat quem tritis malè habet: pituita statim reiecit sanabitur, In nominatus. Fimum caprarum, præsertim in moribus degentium, potum in vino (per se, vel cum aromatibus, in euphoris Dioscoridis) regium morbum emendat, Dioscorides. Medicus quidam in agris aduersus auriginem potandas ex vino præbebat caprinæ spyrathos, Galenus. Illinitur & ventrem cœliacis fimo cum melle decocto, Plinius. Caprinum stercus pro fomento im- positum, colicis prodest dicimus Sextus. Stercus caprinum recens in aqua remissum colatumq; cum nullis coty- lis tribus, & piperis contriti granis sexaginta, in tres portiones diuisum per triduum datur ita vt prius corpus eius colici, cui portio danda est, acopo perungatur, vt perfrictiones omnes coacto sudore discedant, miro remedio sa- nabitur Marcellus. Cataplasma pro icore indurato ab initio Archigenes apud Aetium stercus caprinum mis- cect. Ad splenis duritiem, optimè facit stercus caprinum cum farina hordeacea exposita cataplasmate impositum 0 Aetius. Ad induratos lienis tumores medici non pauci creberrimè caprinum stercus applicant, Galenus: Extrin- sus, Ad aquam intercutem, & ad splenicis, variè caprino stercore vtimur. Ad hydropicos: Caprinum stercus in vri- na pueri impubis venenis expertis, vel ipsius capræ vrina coctum, ad strigementicium spissitudinè redigito ac im- ponito. Egregiè ipsum purgat Archigenes apud Galenū Vnguentum è stercore caprino (montano) vocatum ipongion, hydropicis efficacissimè, ad Myreplusum num. 35. Anglus quidam retulit mihi vtile esse hydropi- cis ad tumorem reprimendum cum in cruribus tum in ventre & alibi, cataplasma ex ramentis corianorum (pel- lium) in aceto coctis cū stercore caprino. Ad hydropicos, Fimi caprilli sicci libras duas coctas in oxyciato vt ma- lagina imponito, Galen. cup. 1. 108. Aridum tritum adiecto melle potui datū ex aqua calida, mire producit (edu- cit) tincas, Marcellus. Calculos expellit fimum caprarum in melle, efficacius sylvestrium, Plinius. Vtile è ischia- dici vñtionem hunc in modum accipiunt: In eo interstitio vbi pollex brachialis cõmittitur, caua veluti lacuna sub- 20 sidet, in qua lana oleo imbuta subfertitur, deinde sigillatim feruentes stercoris caprini pilula imponuntur, dum vapor per brachium ad coxam sentiat peruenire, & coxendicis dolorem mitigare: ad usum id genus Arabica ap- pellatur, Dioscorides. Ego canam illam lacunam in ipso brachiali, interno eius latere, nempe sub pollice reperio: quæ tamen non semper apparet: manum verò ita tenenti, vt digitus minimus in fimo loco sit, pollex supremos idemq; sursum & retro tendatur, omnino conspicua fit inter duos nervos, figura prorsus idonea quæ baccam re- cipiat caprinam. Hæc admodum volui, quoniam interpres non satis conueniunt & Dioscoridis textus Græcus vel mutilus est, vel certe obscurus, his verbis, Ἐπι τῷ μετὰ τὸν μέσθον ἀντιχειῶν σωμαγγίον ἢ τὴν καρπὸν ἡλίου, &c. nam vbi cunq; μετὰ τὸν μέσθον id est medium vel interstitium fuerit, duo extrema nominari debet. Conspicitur sanè lacuna ista 30 è parte vel fistula quæ inter pollicem & reliquam manum (vel indicem) sic enim forte appellare licet vnum quenq; digitum, vt simul pars omnis in metacarpio ei subiecta attribuat: interiacet, ad carpi vsque recta descendenti. Plinius forte hac apud Græcos locutione non intellecta simpliciter cauam manum reddidit, vbi idem remedium describit his verbis: Afferunt & magi sua commenta. Primum omnium rabiem hircorum, si mulcatur barba, mi- 40 tigari. Eadem præcisā non abire eos in alienum gregem. Huic admiscant (sensus videtur huic commēto alterum admiscant: neque enim fimum barbæ misceri intellexerim) fimum caprinum, & subdito linteolo vñcto caua ma- num, quantum pati possit feruens, sustineri iubent. ita vt si laxa pars doleat, hæc medicina in dextra manu fiat, aut è contrario, fimum quoque ad cum vsum acus areæ punctis tolli iubent. Modus curationis est, donec vapor ad lumbos sentiat peruenire. Postea vero manum porro tulo illinit: item lumbos ipso fimo cum melle: suadentq; in eodem dolore & testes leporis deuorari, Hæc Plinius. Simile remedium idem author alibi docet, in quo plus rationis (vt Marcellus Verg. etiam videtur) minus superstitionis est: Ischiadicis, inquit, vri sub pollicibus pedum (Aggregator legit, sub poplite) fimo caprarum feruente vtilissimè tradunt. Arabica illa (inquit Marcellus Verg.) 40 apud Dioscoridem vñtio, nostra arate, quod audierimus, in nullo vsu est. Plutarchus quidem in commentatio: Cur serò scelcrati à numine puniantur, in vsu eam fuisse vñtionem ijs verbis testatur. Καὶ γὰρ οὗτος ὁ Φασκὼν ἀδύνην εἶναι τὴν ἰσχίον πινούσαν καὶ εἶναι τὴν ἀντιχειῶν: Quod est, Ridiculus præterea est, dicens iniustum esse medicum, qui in coxendicis dolore pollicem vrat. Coxendicis dolor per femora, genua, tibiasq; ad infimos talos pertinet, quod in superiore hominis parte non fit: quamobrem plus rationis esse videtur cur pedum pars potius quàm manuum vtratur. Præterea qui aptiorem coxendicem vñtionem docuerunt, Hippocrates, Paulus Aegineta, alijq; Græcorum medici, aliter vri in eo malo hominem voluerunt. Hæc solum habui de hac vñtione dicenda, nec plura apud 50 auctores reperio: vt neque ex Arabica diceretur: conijcio tamen à gente nomen inuentum, quoniam Arabes sic coxendicis vrerent. Non dissimilis vñtionibus his ea est, qua in gente nostra circa quadragesimum à partu diem infantes, candente ferramento, ab alijs in imo occipitio, ab alijs in interscalpio (intercapillio malim) ab alijs sub 60 posteriore humero passim vruntur: vulgoque creditur, sine ea vñtione non posse feliciter primæ illius ætatis peri- cula infantes euadere. Hæc ferè Marcellus. Mihi quidem hæc infantium vñtio nulla ex parte cum Arabica confe- renda videtur, cum præseruandi gratia & ferro fiat, illa curandi & sine ferro, &c. His iam per scriptis Aëtium adiui, qui lib. 12. Cap. 3. ex Archigene & Antyllo multa super hæc re adfert digna memoratu, & Dioscoridis etiam verba repetit, quæ ex Cornarij interpretatione non nihil ab excusis Dioscoridis codicibus variare video: Sed quoniam codice Aëtij Græco destituit, Cornarij translatione vtar in ijs vt digna sunt, recensendis. Veteres (in- quit Archigenes) etiam vñtione in ischiadicis vsi sunt, alij aliter, &c. Quidam ad propinquæ cruri affecto manus locum inter magnam digitum & indicem medium, circa infernum magni digiti siue pollicis articulum, capri- num stercus feruens per forcipem imponunt, stercoraque permutant, donec sensus vñtionis ad locum affectum 70 perferatur. Dioscorides hanc rem ita tradit, Caprinum, inquit, stercus feruefacito, & extenso magno manus di- gito, cauum locum circa inferni eiusdem articuli sinem nota, &c. vt superius recitauim. Antyllus autem, nos (in- quit) etiam huiusmodi vrendi modo vtimur: stercus caprinum siccum feruefacimus, eoque ventrem magni digiti affecti pedis perurimus paulò infra vnguem, vsque ad os ipsum vñtione penetrante. Hæc ipsa vñtio extremas co- xendicem affectiones, & qua nullis alijs præsidijs cedunt, dissoluit. Ceterum post vñtiones porri folia cum sale trita imponito &c. Fimum capræ cum farina hordei & aceto impositum, maximè in duris & rusticis oculum cor- poribus, remedium est ischiadis, Serapio citans Galenum, Aggregator. Fimum caprinum cum axungia (στὴν ἐξυγγία, id est adipe vel axungia: Hermolans oxyerato legit, id est polca, Marcellus Verg.) impositum, his qui podagra ten- tantur, auxilio est, Dioscorides. Cum fimo capræ & croco impositus adeps hircinus, podagricis auxiliatur, Idem vt alicubi citatum reperit. Seuum capri cum fimo caprarum coctum, & croco, podagris impositum dolorem sol- uit, Rasis. Albertus crocum omittit, Podagris medetur taurinum seuum, &c. alij hircinum præferunt seuum, 70 cum fimo capræ, & croco sinapiæ, cum caulibus edera tritis, ac perdicio vel flore cucumeris sylvestris: Magni- ficant

In vetere testamento, libro 1. Regum hebraicam vocem exponunt capillitium ex pills capris inftar capris et in factum: Ionathan tamen vertit noda, id est: utrem ex pelle scilicet caprina & pilefa factum. Hipparchus tempore Neronis, in theatro sedens, ex caprina pelle quam ferebat, quod futurum tempus preannuntiasset tantum Neronis admirationem movit, ut ille Bithynia in censibus gratulatus fuerit, quod Hipparchum suum etiam haberent: Aelianus.

f. Aegistho Thyestis & Pelopis filio capra alimentum suggestit, Caelius ex Aeliani Varii, Orion Etymologus inde nomen etiam Aegisthi interpretatur, ab aeg, capra, & iō lacto. Circa Aleathi vicum in Cypro Mæstori Cypro infans natus est, cui pro dentibus os continuum fuit, Is nescio propter quam suspitionem expositus a capra nutritus est: & primum Aeginomas dictus, postea Euryptolemus, & Cyprii imperavit. Pollux libro secundo. Antiphanes in Aestria apud Athenæum, avarum quendam illas tantum capras maculantem inducit, ex quibus nullum amplius fructum hœdorum aut casei capiebat.

h. Cur veteres sacerdotes capra sic abstinerent, ut neque tangerent aut ederent, neque nominarent ex Plinarcho exposui supra cap. 3. Capræ olluam lambendo quoque sterilem faciunt, eaque ex causa Mineræ non immolantur, Plinius. Capras in arcem ascendere Athenis non licet, neque omnino sacrificari Mineræ, quod oleæ ramos vorant & ledant, Athenæus. Observatum est (inquit Cælius) capras Athenis in arcem non iungi, (admitti) præterquam semel ad necessarium sacrificium, ne oleæ sibi nata primum, possit tangi: quando ita præditum est, eius animalis saluam esse fructibus venenam, quo nomine nec de immolatur. Aesculapio (apud Phocenses) omnis generis animalia immolare consueverunt, exceptis capris, Pausanias. Aegyptij qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij omnes ab omnibus se abstinentes, capras immolant. Qui Mendetis templum obtinent, siue Mendesij ritus sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaq; Thebanis, & quicumq; propter illos omnibus parcant, alunt ideo sibi conditam hanc legem: quod Iupiter cum ab Hercule cernere eum vellent, cerni nollet. tandem exoratus id commentus sit, ut amputato arteris capite, pellèq; villola, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: Et ob id Aegyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Aegyptiis Ammonios accepisse, qui sunt Aegyptiorum atq; Aethiopum coloni, & linguam inter vtrosq; vsurpantes. Qui etiam mihi videntur eadem re se Ammonios cognominasse, quod Aegyptij Iouem Ammonem appellunt. Ob hanc rem arietes non maculantur à Thebanis, sed eis sacrificantur. Certe tantum die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacrum induunt, ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc aucto, cum et qui circa templum arietem verberant, deinde sacra eundem vna sepeliunt. Hæc Herodotus libro 2. Agricola de bouem diuinam facit, opilio de agno, epulus de capra, Lucianus. Græci sacrificaturi capras frigida aqua explorabant: Nam si gustare abnuissent, concipiebant inde, haud valere satis, Cælius. Capellæ pro bubus immolatur: item capræ auratæ albæ Apollini immolatur, vide supra in Boue u. h. Tempus sacrificium, secundu aliquos ex æge, capra & boue constat: de quo multis egi in Boue. In Lupercalibus Romæ capras iugulant, & incitis in ceteris ægis caprarum pellibus, discurrunt: & si qui obstant, scuticis cadunt. Plutarchus in Romulo. Lupercæ huius capræ candidæ immolabantur, vel (vt alij tradunt) canes, Gyraldus. Embarus quidam, vel Barnaticum Dians Munychia vt regio à peste liberaretur filiam alicuius immolandam requireret, ea conditione immolaturum se suam promisit, vt sacerdotum familia eius perpetuè maneret: filia in adyto occulta, capram eius vestimenta indutam macrauit: quæ res in proverbium abiit, vt in hominem prudentem & astutum Embarus es dicamus. Varinus in Sôphocle, authorem citant Pausaniam. Pests vero causam fuisse dicit vrsam quæ in templo Dianæ illic erat, ab Atheniensibus (ἀνατρεφόντων, lege ἀνατρεφόντων, ex Suida) occisam. Apud Suidam fame non posse (quæ apud Græcos vna tantum litera differunt) regionem laborasse scribitur. Erasmus proverbium Embarus factum de homine infano, deliro & demente interpretatur, Suidam secutus: qui Embarum filiam suam verè, non capram ei substitutam, immolasse refert. Εἰς βαρὺς εἴμας ἠδὲ θύρας, μὲν δὲ ἢ νεκρῶν, φεβύμος. Μένανδρος ἐν ἀριστοκράτῳ. Varin. Pausan. in Arcadici Cleombroti Lacedæmoniorū regi in Leuctris Boeotij signum diuinitus huiusmodi accidisse scribit: Solebant (inquit) Lacedæmoniorum reges pecora secū educere in bellum, vt diis ante prælia litarent: præbant autem capræ duces itineris ante oues: quas (capras) pastores catæades, ναντιάδας, appellant. Lupi tunc impetu in gregem facti, illas omnibus in solas capras grassati sunt. Capram & hircum Mendesij colūt. Gyraldus: Vide paulo post in Panos Dei mentione, Phlasiij capellam Æneam colunt, Pausanias. Ἐδόν δ' Ἀπόλλωνος τελευτῶντος ἐναποτίθεισε. Ταύρων ἠδὲ αἰγῶν, Homerus Iliad. lib. 1. Capras Apollini immolabant, propter pecudis huius naturam in petrosam, & in altum saltando efferrī gaudentem: & quod caprina cornua ad arcus faciendos idonea sine: Apollo autem toxotes est, id est, arcubus & sagittis oblectatur, Varin. In ταύρων ἠδὲ αἰγῶν, ex Eustathio in Iliados 1. Capra, quæ nunquā sine febre est, Aesculapio qui est deus salutis, per contrarietatem immolatur, Seruius. Aegzon nomen gigantis, qui Cœli (aliàs Titanis) Terræq; filius fingitur: Aegzon qualis, cœnti cui brachia dicunt, Centenasq; manus, &c. Verg. lib. 10. Seruius eundem cū Briareo esse scribit. Vide Onomasticon nostrum & Varinum, & Gyraldū in opere de diis, Syntagmate quinto, duobus in locis. Hefych. Aegzonem exponit Briareo, & deum marinum, & Neptunum: Etymologus Solem, Σὸν δ' ταῖς αὐτῶν αἰσῶν. Briareo (inquit Solianus) Carylij rem diuinā faciunt, sicut Aegzoni Chalcidenses. Nam omnis ferè Eubœa Titanum fuit regnum. In Briareo (inquit Cælius) quod obuivum erat, fabulæ inuolucro factum est obcurius. Quippe prodit historia esse in Asia tumulum Aegzoni nomine, abs quo fontium profluens multitudo circumiecta hæc prodita est. Cum ibi Dionysus celebraret, ita in contumelias acti sunt & furorem, ob ebrietatem, vt Bacchi sacerdotem interemerint. Quæ de ira graui pestilentia affecti sunt. Citus hac de re Apollinem consulere: à quo responsum acceperūt, vt deo formosissimum puerum immolarent. Quod cum Potnienses per multos annos fecissent, capram demum à deo edocti pro puero supposuerunt: vnde deo cognomen à capra videlicet supposita, factum viderit, Gyrald. Cinnamomum in Aethiopia casuri, quadraginta quatuor boues, caprarumq; & arietū extis, à Ioue impetrant veniam merendi, Plin. In Pedasia Caria (vt tradit Aristoteles in Mirabilib.) sacrificiū Ioui peragitur: in quo capra deducta ex Pedasia per stadia septuaginta magna spectante turba, procedit, nec perturbatur in via, nec inde auertitur, funiculo vincta sacerdotem præcedens. In eadem mirantur extranei cornua eius quatuor congios capere, Aegophagus, id est capiuorus cognominatur Iupiter apud Nicandrum in Theriacis, Etymologus, & Varinus: Mihiganen, inquit Gyraldus, non factus est, apud Nicandram id nomen legisse. In Laonicis Pausania Iano nomi-

70 natus

natur ἀγοφάγος, apud Lacedæmonios tantum id adepta cognomen, quando & deæ capras immolant. Scellum ab Hercule primo erectum ferunt, quō & princeps capras immolant: quoniam pugnant aduersus Hippocentem ac liberos, nullum à Iouone se ingessisset impedimentum, sicut ferè affluerat: Ad rem vero diuinam adhibitas potissimum capras quod aliarum victimarum haud suppeteret facultas. Verum in eo quod de capra scribitur auctor hic (inquit Cælius) vehementer aduertenda poetæ Ouidij sententia, ex quadam Elegia, vbi animalium quæ ducerentur, pompam describit in Iunonis festo.

Duxq; grevis cornu per tempora dura recuruo
Illius iudicio syluis inuentus sub altis
Nunc quoq; per pueros iaculis incessantur index,
Inuisa est domina sola capella deæ.
Dicitur incaptam detinuisse fugam.
Et presium auclori vulneris ipsa datur.

10 ἀγοφάγος ἡγεῖται Σπάρτην, Varinus: pro χηρῶν lege ἡγεῖται Caprocina Iuno à Romanis culta, non à capris, sed à caprisico nomen tulit, vide Gyraldum, &c. Non à Caprotinæ, inquit Varro, dicuntur, quod eo die in Latia Iunoni Caprotinæ mulieres sacrificant, & sub caprisico faciunt, & è caprisico adhibent virgam: Capra à Thescō Veneti immolanda in hircum mutata, vt in Hircō dicam, u. h. Pan capripes cognominatus est à poetis, à Græcis ἀγοφάγος, & αἰγίπτιος. Propertius in tertio, Capripedes calamo Panes hiante cœnent. Hyginus de Capricorno: Hulus, inquit, effigies simillis est Aegipiani. Dicitur & semicaper deus ab Ouidio in Fastis, & Metam. vt est, Sunt oculis Nymphæ, semicaperve deus, Gyraldus. Cerobates etiam, νεφεβάτης, cognominatus est Pan, teste Hefychio, siue quod cornua habebat, quasi νεφεβάτης: vel quod basia haberet cornuam, id est pedes, Gyraldus. Καὶ κεροβάτης Πάν, Aristophanes in Ranis: Scholia cerobatan exponunt, qui per montium cornua incedat, vel à cornu, id est vngulis hircinis: nam inde αἰγίπτιος quoque & νεφεβάτης dici. Didymus similiter exponit, vt Gyraldus iam ex Hefychio: quoniam (inquit) inferiores partes hirci habet, ita vt pedum causa cerobates vocetur. Hinc & αἰγίπτιος nominatur, vt supra in Boue docui. Capras ea de causa apud Aegyptios quæ Mendesij ritus sunt, non macant, quod Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panis simulacrum & pictores pingunt, & statuarij sculpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus: haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similem cæteris dijs. Quæ tamen eum causam talem describant, non est mihi relaxandum. Verum hi cum capras, tum vero capros hircosue omnes venerantur. Et inter Mendesios caprarj præcipuo honore afficiuntur, & ex his vniū maximè: qui cum decessit, ingens tibi Mendesij plagæ luctus exitit. Vocatur autem & hircus & Pan, Aegyptiacè Mendes, Herodotus lib. 2. Aegæ & Helicæ Nymphæ ex Olenco nate, Iouis nutrices feruntur, vt Hyginus alijsq; prodiderunt. Quidam Aegam Panos vxorem dixere, alij filiam, vti in toue ægioco iam proximè retuli: & supra in Cane H. a. lo mentione Cynosuræ: nam Helicen aliqui Cynosuram vocant. Aegoceros Panos filius in Ibice infra memorabitur. De Aegipane etiam non nihil in Aeglocho superius dixi. Aegipani populi ad ripas Nili habitant, Plin. 6. 30. & in sine eiusdem ca. Iuxta Hesperios Aethiopes (inquit) quidam modicos colles amœna opacitate vestitos Aegipantum Satyrorumque produnt. Item y. Aethiopi noctibus micare crebris ignibus, Aegipantum Satyrorumque lasciuia impleri cibarium ac fistula cantu, symphoniarumque & cymbalorum sonitu strepere: Et rursus cap. 8. inter Aethiopia populos numerat Aegipanos semiferos, & Satyros. Satyris, inquit, præter figuram nihil mortis humani esse traditur: Aegipanis, qualis vulgo fingitur forma. Hæc loca capripedes Satyros. Nymphasq; tenere, Lucretius libro 4. Αἰγίπτιος in Græcis legitur, vnde capripedes verbum verbo expressum, Aegipaii Scythiæ populi referunt quæ apud me fidem non habent, supra ipsos Incoli montes ab hominibus capripedibus, Herodot. Syluanus, deus capripes ex pastoris cum capra coitu natus, vt Gyllius ex Aeliano vertit, & nos supra rectauius parte 3. huius capituli. Græcè pro Syluano ἄλκων καὶ ναντιών δειν legi, ex Cælij translatione conicio. Proteridum quæ se vacas putant mentionem feci in V. ca. H. h. paulò ante proterbia. A Melampode (inquit Plinius) appellatur vnum helleborigenua Melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt, capras purgari pasto illo animaduertentem, datoque lacte earum sanasse Procridas furentes. Hermolaus Procti filias Elegen & Celmenen memorat, quæ prope fontem Clitorium à Melampode tali lacte purgatæ sint. Idem in Castigationibus Plinianis Lufos vel Lufas vrbem esse refert in montanis agri Clitorij, vbi à Melampode perhibeantur curatæ Procti filia, in Diana sano. Lufi, ἄσπι, vbi est Arcadiæ, teste Stephano, vbi Melampus Procti filias huc, id est laute vnde Lusi nimirum dicti sunt. Meram aliqui vocant Procti filiam Aethiæ sororem, Hefychius. Circa Alpheum (inquit Eustath. in Dionys.) aqua est quæ alphis, id est, vitiligini medetur, vnde forsan & huius nomen impositum. Medetur eadem leucis & impetigini: & Melampodem ea vitum aiunt ad purgationem 50 filiarum Procti cum insanirent.

PROVERBIA.

In agro furculario capras: Varro de re rust. l. b. i. cap. dictum hoc velati legem agricolarum affert: Colonus in agro furculario ne capras compascat. Delecti potest ad eos qui in oxiarum rerum admixtu corrumpunt teneram ætatem. Capra oleæ & viti præcipue noxia est, vnde & Bacchō immolatur vindicæ gratia: Minervæ nihil caprini generis, quod ille vitis reperit dicitur, hinc sacra est olea, Erasmus. Capra contra sese cornua, ἡ αἰγὶς καὶ ἐαυτῆς τὰ κέρατα, cum quis sibi ipse author est mali. Capra quæpiam (vt in apologo fertur) cum esset sculo vulnerata, circumspiciens videntem id mali sibi enenisset, arcum contemplans capris cornibus compactum dixit, καὶ εἰ μὴ αὐτῆς ἐφύσε τὰ κέρατα, id est, In meam ipsius perniciem produxi cornua, Erasmus. Capra cinamomum, ἡ αἰγὶς τὸ κιννάμωμον: Adagium de ijs qui aliquid vehementer amant, inde natum, quod cynamomum planta Arabiæ appetitur à capris maxime, quæ in ea regione pascuntur. Eustathius in Dionysij periegesin. Capra ad festum, ἡ αἰγὶς εἰς τὴν ἑορτήν: dici scilicet vbi quis in tempore ad negociam aliquod accederet: Aut vbi quis commode in suam perniciem offert scilicet: Nam in festis, maxime Bacchi, capram immolabant, Erasmus. Capra glandum, ἡ αἰγὶς μὰ γλάνας, subaudi reperit. (Malum αἰγὶς ταυρῶν τὴν μάκαρσαν, vti in omnibus Græcorum Lexicis habetur.) In eos, qui ipsi reperituri quoque pereant. Ortum est autem adagium ab huiusmodi quodam enento. Olim cum Corinthij Iunoni Acrææ (Apostolus Aστραæ, non rectè) cuius ædificia à Medea struendam aiunt, rem diuinam facere pararent: atque hi qui ad præbandam hostiam erant conducti, (οἱ ἐν τῇ παρασκευῇ μεμειδωμένοι, Suidas & Apostolus: ἀνεμίσθησαν τὰ μισθώματα, Hefychius & Varinus) defosso sub terram cultro, oblitos sese assimulant, capra pedib. exscalpens, prodidit, itaq; macata est. Quidam sic efferunt. Αἰγὶς δὲ τὸν ἡ μάκαρσαν id est, Capra culturam præbens: Quid hoc pædo, οὐκ ἔστι μάκαρσαν Erasmus. Αἰγὶς τὸ βῆλον, ἡ αἰγὶς τὸ βῆλον, ἡ αἰγὶς τὸ βῆλον, ἡ αἰγὶς τὸ βῆλον (videtur aliquis

70

quid desiderari) περιουσία, ἡ οὐκ ἔστι τι μὴ ἔχουσαν, Suid. De lana caprina: hoc est de inutili & minimi momenti simile est de asini lana, Eras. Alter rixatur de lana sepe caprina. Propugnator nungis armatus, Horat. Liberæ capræ de aratro, ἡ λυθραὶ αἷμα δρόσον, hemistichium heroici carminis proverbiale, dictum olim ab ijs, qui se ab opere quopiam aut molestia liberatos gloria bantur, authore Zenodoto, Erasimus. Matris ut capra dicitur, Τῆς μητρὸς αἷμα καλεῖται: In spurio dictum videtur, quorum pater incertus est, eaque gratia à matre denominantur. Ductum ab hœdis, qui in capribus à matre dignoscuntur: nam à patribus haudquaquam possis. Manet etiam h. die vulgaticus (apud Germanos) quo dicunt, sapientem esse filium, qui patrem suum nœdit, Erasimus. Μητρὸς ἐπὶ τῆς φησὶ ἡμετέρας, Homerus Odysseæ lib. 1. hoc etiam Germani usurpant. Mater ait. Vel capra mordeat nocentem, ἡ δὲ αἷμα δρόσον ἀνδρῶν πονήρον, (hemistichium heroicum :) Capra minime alioqui mordax est, sed improbis omnia sunt infesta, Erasimus. Caprarum nomina: Αἰγῶν δνόματα, vide supra in h. a. Capra nondum peperit, 10 hœdus autem ludit in tectis. Αἷμα δρόσον ἐρεφῶ δ' ἄθ' δόματα παλλεῖ: In illos qui postrema perfectaque iam agrediuntur, præeritis ijs, quæ præcessisse oportuit: aut qui gloriantur iam allecutus sese, cuius ne fundamenta in sint tacta: Aut qui rem agunt præpostere, Prius est enim peperisse, quàm ut hœdus ludat in tectis. Referuntur Zenodoto, Erasim. Capram portare non possum, & imponis bouem, (Melius, imponite mihi bouem capram.) Plutarchus in commentario de non accipiendo mutuo: Ἐπει τὸ πᾶσι μὴ ἐστὶν ἐπιβαρῶν, οὐ δύναμαι αἰμα φέρειν, ἄπειθετέ μοι βῶν: Vbi quis quod leuius est recusat, & quod multo sit intolerabilius imponi sibi potest. Veluti si quis impatientia paupertatis vsuris inuoluat sese, quod onus vix diuitibus sit tolerabile, Erasim. Capra Scyria, Αἷμα δρόσον: Zenodotus huius proverbij Chryssippum citat, tum authorem, tum interpretem. Conuenit in eos qui beneficium maleficio corrumpunt, aut virtutes adiunctis vitijs contaminant atque obscurant: quine recedat instituta non recedat finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera sit, multum quod lacte impleuerat; ipsa 20 rursus euerit (Meminit etiam Suid.) Alij putant dici in eos, vnde plurimum emolumentum capitur, propterea quod eius regionis capræ maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus libro 1. citans hoc Pindari carmen, Σκυρία δ' ἐστὶν ἀμείλιχον γάλακτος αἷμα δρόσον, Erasimus. Idem Athenæus libro 12. capras ex Scyro & Naxo tanquam præcipuas commendat. Capræ Syriæ (malli Scyriæ) quantum aliæ nulla lac habere dicuntur, Gyllius ex Aeliano. Est autem Scyrus vna Cycladum. Dic de tribus capellis, in eum videtur cea proverbio torqueri posse, qui multa extra causam quæ sunt & ad rem nihil attinent, dicit ex historia, quam Martialis lepidissimum epigrammate refert, non de vi neque cæde, nec veneno, Sed lis est mihi de tribus capellis, &c. Hinc simillimum est Lucilij epigramma Græcum, quod recitat Erasimus in proverbio: Αἷμα δρόσον, id est capræ: Cum affatim omnia superesse significamus. Translatum à peruetusta fabula, quæ variè narratur apud authores. Quidam ad hunc modum 30 narant: Rhea Iouem enixa metu patris infantem in Creta occultit nutriendum à duabus nymphis Adrastea & Ida Mellissi filiabus. (Quidius vnam fuisse scribit, quam Naidem Amaltheam vocat.) Hæ nutricauerunt illum capræ cuiusdam lacte, cuius nomen fuerit Amalthea. Eam capram Iupiter adultus in sydera retulit: vnde caturque à Græcis αἷμα δρόσον, id est capra cœlestis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, videlicet officij præmium, hanc adiciens facultatem, vt quicquid optassent; id illis ex eo cornu largiret in suppulareret. Quidius capram cornu alterum ad arborem fregisse scribit, quod Amalthea nympha herbis cinctum, & pomis repletum ad Iouis ora tulerit. Iupiter postea regno potitus Sydera nutricem, nutricis fertile cornu Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet. Legimus & Herculem Aetolis donasse Coptæ cornu, propter coereitum cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam antea sterilem, fertilissimam reddidit: cornu nimirum laborum duritiem significante frugibus feracitatem, Erasimus. Idem pluribus authorum exemplis, Plinij, Gelij 40 Luciani, Plutarchi, Horatij vsum huius proverbij explicat. Ego ijs omisiss quædam apud alios obseruata aujciam. Hanc capram Oleniam vocat Onidius quinto Pastorum. Vide nonnihil superius in Aegiochi Iouis mentione: & Palæphatum cap. 47. Aegium (inquit Strabo lib. 8.) oppidum est Achaïæ, vbi Iouem à capra lactatum scribit, sicut Aratus prodidit, Αἷμα δρόσον, πῶ μὲν τὸ λόγῳ δὲ μὴ μόνον ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποδοῦναι ἑαυτῶν, locum innuens proximum esse Olenæ. Vide αἷμα δρόσον apud Varinum, Scholia in Iliados Homeri libro 15. fabulam hoc modo referunt. Cum Saturnus filios omnes natos statim deuoraret, Rhea Iouem enixa, lapidem factis inuolutum Saturno vorandū tradidit: infantem verò in Creta Themidi & Amaltheæ, quæ capra erat, commisit. Hanc Titanes quoties inspiciebant, terrebantur. Alebat ipsa suis adhibitis vberibus Iouem. Is adultus patrem expulit regno. Et cum impugnantem Titanes, consilio Themidis capræ illius pellem pro tegmine induit: vt cui perpetuo terrendi natura inesser: atque ita vicit Titanes, & hanc ob causam Aegiochus dicitur esse. De pelle capræ, quæ Iouem aluit, nonnihil etiam supra dixi capite 3. in mentione proverbij: Antiquiora diphthera loqueris, Eustathius in Dionysium de situ orbis scribens; vbi ille Acheloi fluij meminit, cuius sinistram cornu cum Hercules confregisset, Amaltheæ cornu bonis refertum omnibus pro illo recepisse dicitur: varias 50 interpretationes affert, & multa super hoc cornu doctè & egregiè disserit, quæ breuitatis amore relinquo. Princeps omnium Bupalus Fortunæ simulacrum fecit, polum in capite gestans, & manuum altera sustinens Amaltheæ cornu, Cæl. Soerates Amaltheæ cornu hoc pacto interpretabatur, Amaltheam alebat significare hominem, qui minime malhon, id est mollis & dissolutus, sed gnauus & operarius esset. Per cornu verò bouis, quod animal est laboriosissimum, vtrum operarium innui. Botros autem & similia in cornu esse: quoniam omnia, quorum egemus, in agricultura insunt: quam obrem gestans ipsum bonus Genius, bonæque Fortuna introducuntur, Stobæus in Sermone de Agricultura. Apud eundem in Sermone de laude diuitiarum Philemon poëta, Amaltheæ cornu non tale esse scribit, quale pictores depingunt, bubulum scilicet, sed ipsam pecuniam, quæ omnia donet, Φίλων, βουθῶν, μάστιγας, σιωναιας: iuxta illud Horatij, Scilicet vxorem cum dote, fidemq; & amicos Et genus, & formam regina pecunia donat. Postremò in Sermone de felicitate, Hippodamus Thurius eunomi- am, id est bonam legum constitutionem in Rep. Amaltheæ cornu interpretatur. Genus illud poculi apud Athenæum libro 11. (αἷμα δρόσον appellat) cui agglutinati erant corylisci refert papauere albo, tritico, hordeo & leguminibus, non temerè aliquis cornu Amaltheæ nominauerit. Proverbum quod iam retuli. Coptæ cornu, vel Amaltheæ, vel Amaltheæ capræ, apud Græcos sic etiam effertur, Αἷμα δρόσον vel ἡραῖον, id est, Capra cœlestis. Hefychius & Varius capram cœlestem interpretantur candidæ fabæ genera, quæ calculos & suffragia ferrebant: Similiter Suidas, & insuper, Cratinus (inquit) eos qui munera accipiunt ab ijs nutriti at, vt Iupiter ab Amaltheæ capra nutritus est. Alij res illas, ex quibus magna lucri & pecuniæ augendæ occasio sit, ita nominant, Capra cœlestis, 70 & cillo

de illo qui quæ cupit consequitur omnia. Ferunt enim Iouis capram inter sydera locatam qui primus orientem aspexerit, per omnia voti compotem futurum, Idem, Capram cœlestem orientem conspexerunt, Αἷμα δρόσον ἀπὸ τῆς οὐρανῶν, ab Erasmo similiter exponitur. Apud Athenæum tamen libro nono Antiphanes in Cyclope commemorat capram cœlestem inter animantia apta mensis, Τεθῆναι δὲ ἡ βάρβατος, αἷμα δρόσον, καὶ ἰὸς πορῆας, &c. Aegis venit, Αἷμα δρόσον: Suidas (& Varius) indicat proverbio dici solitum, de ijs qui petulantè & impudenter agerent: quod Aegis dicta sacra sacerdos Athenis solita ferre sacram agidem, & ita ingredi ad eos qui nuper duxissent vxores (περὶ τῶν νεογᾶμων) Apparet (inquit Erasimus) in huiusmodi sacri multum fuisse licentiæ. Caprarius in astu, Αἷμα δρόσον, de intemporalibidine, vt & illud, Lydus in meridie. Nam his horis caprarij, dum seducti gregibus in umbra latitant, lasciuire soliti scribuntur. Refertur à Zenodoto & Suida, Eras. His adijciam duo emblemata Alcibi, quorum prius inscribitur, In descifcentes: Quod sine egregijs turpi macula ueris ortus, In noxamque tuum veteris officium, Fecisti, quod capra, sui mulctaria lactis Cum fert, & proprias calce profundit opes. Vide paulo ante in proverbio Capra Scyria. Alterum, In eum qui sibi ipsi damnnum apparat, Capra lupum non sponte, meo nunc vberelacto, Quod male pastoris prouida cura iubet. Creuerit ille simul, mea me post vbera pascet, Improbis nullo sceleris obsequio. Aliud eiusdem in amatores meretricum, ex astuta piscatoris caprinam pellem induti, & ita fargos pisces allicientis: quod id hoc pecus misericordiam, in Sargo referam.

DE HIRCO.

A.
Hircus dux est & matris caprarum: Qui castatus, caper nominatur. Martialis, Dum iugulas hircum, factus es ipse caper. Caprum pro hircio improprie posuit Vergilius Aeglog. 7. Vir gregis ipse caper. ἡραῖον autem Hebrais hircus est, & proprie malor: nam minor seir ἡραῖον dicitur. Geneleos ca. 13. Chaldaicè verit teias iaii ἡραῖον, Arabice ἡραῖον teus, pestifera ἡραῖον alteban, vbi Septuaginta habent ἡραῖον. Hieronymus hirci, Hebraei autem ἡραῖον, ἡραῖον (ait etiam pro hircio ponitur, ad hunc ferè caprarum nomine, hoc modo sheiritim. Persæ pro stelo ponunt kalabe (aliàs kalabei) pro istum verò basan. Sed de hac voce & aliis quibusdam, vide supra in Capræ nomenclaturis Hebraicis. Scribitur etiam per zade prima litera zeir: quam vocem Danielis 8. Hieronymus hircum capratum interpretatur, Theodotio τερζῶν αἷμα δρόσον. Chaldaeus pro seir ferè transfert zeira. Munsterus in Lexico trilingui ἡραῖον zaphir quoque hircum exponit, vt zephirah capram ἡραῖον taish, Abraham Ezra Genes. 30. pecus maculosam & varium intelligit. Septuaginta τερζῶν Hieronymus hircos transtulerant. Aliqui ardetes, alij totum genus ouium interpretantur. (quod non placet) Chaldaeus reddidit teiasiah, Arabes teus, Perses astatha, ἡραῖον kar, David Kimhi agnum exponit item ardetem & hircum. Carim psalmo 37. Hieronymus monoceros reddidit, Septuaginta ἡραῖον, Abraham quidam agnos, & alios quidam valles. Deuteronomij 23. Arabica translato habet baraph, Persica pharbe han, Septuaginta αἷμα δρόσον; Hieronymus agnorum. Sylaeticus hanub hircum exponit. Hispanicè Cabron vocatur, Germanice bock, vnde mutuari sunt Itali suum becho, & Galli boue, & Anglige bucke, id est caprarum hircum. Nam caprarum nomen Germani etià aliquando addunt, gossibock distinguendi caula à marib, in caprearum & caprarum sylaeticum genere, quos item bock, id est hircos appellant, vt reech bock, Illyrice hircus dicitur kozel.

B.

Caper etiam tondetur, vsum in castrorum ac miseris velamina nautis, Columella. Nec minus interca batibus incanaque menta Cinyphij tondent hirci, fetasque comantem vsum in castrorum, &c. Vergilius in Georg. Cinyphus (inquit Probus) oppidum est & flumen Africæ regionis Garamantum, apud quos hirci villosissimi nascuntur, quos tondent ad cilicia quibus nauta vtuntur. Quidam apud hunc fluum maiores quàm alibi hircos nasci scribunt. In Cilicia circaq; Syrtis capræ villo tonsill vestiuntur, Pin. 8. 50. Hermolus eo in loco pro Syrtis Syrtis reposit. Circa Syrtis enim (inquit) Cinyphium pecus celebratur Vergilio, Silio, Martiali, Claudiano, cæteris, vt quinto libro (Ciligationum in Plinium) diximus. Cilices hircos habent villo tonsilli, vnde vestes conficiunt, quas cilicia & cilicina dicimus, Ioh. Rauisius textor. Cilicij hirci, id est villosi, Etymologus & Varius De cilicis pannis supra dixi in Capra ca. 5. Carici hirci οἰοπέλας, id est viles, Varin. Meminit eorum Sophocles in Salmoneo, tanquam vilium, (Καμῶν, οἰοπέλας, μὴδῶν) nisi forte cum Cilicis confundat, Hefychius. Hircus natura animosus est, pugna & robustus; præcipue ei vires in fronte, & cornibus, quæ longa & acuta habet, Albert. Dentes capris pauciores sunt quàm hircis, Aristot. Hanc pecudem mutilam parabis quieto cœli statu. Nam procelloso atque imbriferico cornuta semper. Nam & omni regione maritos gregum mutilos esse oportebit, quoniam cornuti ferè perniciosi sunt propter petulantiam, Columella. Nunc hirci admittendi sunt (inquit Palladius, in Nouembri) vt factum primi veris fouere possit exortus. Sed caper ellendus est magni (amplissimi, Columella) corporis, molliori pilo, & potissimum albo: (nitido, spisso, & longo capillo, Palladius, nigro densoque & nitido atq; longissimo pilo, Columella) capite paruo: auribus flexis & grauibus, (longis auriculis in fractis que; Plinius: flaccidis & prægranantibus auribus, Columella) quàm maximè simus, Plinius. cui sub maxillis duæ videntur pendere (collo dependunt, Columella: qua de re etiam in Capra dixi) verruculæ, breui plenæque ceratæ, (ceruice & collo breui, gurgulione longiore, Varro. αἷμα δρόσον καὶ τερζῶν ἡραῖον καὶ περὶ τῶν βουθῶν ἡ μακρότερον, Florentinus Cornarius pro βαρῶν legit βερῶν, vt Varro etiam: Andreas à Lacuna βαρῶν maualt, & grauem interpretatur, μακρότερον verò poni pro μακρῶν. Bronchus (inquit) id est aspera arteria fieri non potest vt longe sit, collo breui exiit: cum videlicet eius prolixior pars quæ pectus ipsum egreditur, semper adhæreat collo, & longitudine eius necessario adæquet. Gurgulionem eruditi ferè Græcam vocem gargarōna, id est vnam, reddunt: quod hic non conuenit. Sed forte hoc loco intelligemus supremam partem arteriæ ex cartilaginibus aliquot conditam & prominentem, quam Græci larynga proprie vocant. Potest sanè bronchus etiam appellari τερζῶν & περζῶν.) Probatur præterea hircus, armis quàm villosissimis, Plinius, curibus crassis, Columella. αἷμα δρόσον, 70 & forte οἰοπέλας, id est lateribus vel costis firmis: & coxis amplis, Florentinus.

aliqui biberint, Plinius. Hircorum testiculi concoctioni resistunt, & vitiosos creant humores, Aegineta. Testiculi in conuivio apud Antiphonem poetam in Cyclope apponitur, ut Athenæus scribit. De Hircina carne vide non nihil etiâ supra in Caprina. Qui ex Lusitanis montes habitant, hircos maxime nascuntur, quem & marti immolant, Strabo lib. 5. Lusitani Hircum habebant in ter epularum delicias, Textor. Caprarum & hircorum iecora fugito, ne in epilepsiam incurras, Platina. Nostrum farctimnis genus vocant *klebum*, quod hoc modo paratur: Hircinum iecur recens minutatim incisum pariter cum sex ouis, & medulla panis, albi, aromatis & croco conditur, in uolutumq; omento torrentur, & mensæ apponendū in paropside sarchare rudiore conspergitur. Hilla dicuntur falsa intestina hirci. Postum est diminutiue hæc hilla, quidā in diminutione neutri generis esse dicunt: alij dicunt falsa salicia (forte faulcisses gall.) Acron in Horatij term. 2. 4.

Hircos apud nos capones quidam in stabulis equorum alunt, tanquam ad eorum sanitatem momenti non nihil afferant quod est uerisimilius est, quoniam Plinius quoq; à serpentiū istū difficillius se recolligentes in capribus optime conualecere scribit. Mille remedia ex captis ut ait Plinius, demonstrantur: Amplior potentia feris eiusdem generis: Alia uero ex hircis: Democritus etiamnum effectus auget eius qui singularis natus sit. Hyæna dentes, si de sinistra parte rostri eruti sint, illigatos pecoris aut capri pelle, stomachi cruciatibus prodesse alunt magis, Plin. Ex pillis capri fumigabis eum qui in inguine dolet, sanabitur, Sextus. Hircini utris uinarij duntaxat cinis, cum pari pondere resinæ, sanguinē silit, & uulnus glutinat, Plin. Capri cornu farina uel cinis, magisq; hircini, addito nitro & tamaricis semine, & butyrio oleoq; prius capite raso, mire continent ita fluentem capillum, Plin. Cornu capri combustū & mixta farina impositum, furfures scabieq; in capite emendat, Sextus. Ad hircos uel alas scerentes remedium, Hirci maturioris cornu rasum uel exustum cū felle hirci tricitur, & pondere quo myrta adijcitur: atq; inde ascellæ, demptis prius pillis, assiduè perficitur, Marcellus. In omnib; pharmacopolijs (inquit Mathæolus) loco sanguinis draconis uenditur res factitia, ex resina, (& holo Armenio, Syluius) sanguine hirci, scorbis aridis, & alijs permixtis. Hirci uel capræ sanguis in sartagine frigitur, & in uino potus contra toxica efficacis est, Dioscorid. & Auicenna, qui pro toxico Armenæ sagittæ nocuentum uertit: Isaac in Diæti non rectè citat Dioscoridem, tanquam is scribat, sanguinem hirci calidū perunctum, ataracas (sagittas Armenas) & mala uulnera curare. His qui toxicū biberint, auxiliatur hirci uel capræ sanguis, Aëtij. Abscessus calidos cito maturat, & applicatur post congelationem, Auicenna. Galeni sententiâ de sanguinis capri hirciniq; ad abscessus concoquendos curioso vsu, in taurino iam recitauit. Sanguis hircinus in cerato quodam podagrico apud Aëtium admittitur. Omnem leprâ illitus hircinus sanguis emendat Marcellus. Pisos oculis molestos diligentiſsimè uelles atq; eorum loca hircino sanguine recenti inlines, Marcellus. Sanguine hircino sanari lusciosos putant, nyctalopes à Grecis dictos, Plin. Cui sanguis silit (de naribus, ut inscriptio habet) fricetur sanguine capri, & reprimet, Sextus. Sanguis hircinus cibo apratus iocineris dolores reficit, Plin. Calens adhuc super prunas excoctus & cibarij datus ieiuno, iocineroso mederi traditur, Marcellus. Hirci capræ sanguis in affatus sartagine, dysenterias & cæliacorum profluvia silit, Dioscor. (Vide supra in Capri sanguinis remedijs.) Sanguis hircinus, in carbone decoctus, aluum silit, Plin. Exceptus & coagulatus, ac super carbonem affatus, in cibo datus, mirabiliter profluuiū uentris emendat, Marcellus. Sanguis capri (capræ secundum alios, ut in remedijs ex capra dixi) cum resina & polline mixtus, & uetri superpositus, torminosos sanat, Sextus. Sanguis caprinus cum medulla hydropicis auxiliatur: efficaciorē putant hircorum, utiq; si lentisco pascantur, Plin. Sanguis hirci potus lapidem renem frangit, Auicenna. Si hircus diureticis nutriatur, sanguis eius cum petroselino & uino sumptus aridos tritusq; calculū in renibus & uesica frangit, Albert. Aëtij lib. 11. cap. 12. Sanguis hircinus (inquit) rû ad nephriticostum ad calculos præfens est remedium? nam & lapides iam antea natos soluit, & ita per lotiū excreti facit, ut etiam alij deinde non gignantur: dolorem in super sedat, Celligitur autem hoc modo. Quum uas mature scere cœperit, ollam nouam accipito, & in ipsa aqua, donec terreum deposuerit olla coquito: & accepto è grege hirci ætate matura, plus minus quatuor annorum, eius macerati sanguinem mediū olla excipito: ita ut eum qui primum effluxit, iterumq; postremū penitus relinquant: medium autem in pissari finito, & in olla situm per acutam arundinē in multa frustra dissecta: indèq; reticulo denso, aut linteolo raro, aut cribro arctiore contactū sub dio exponito ut insoleatur, & roscidus fiat (rore iam decusso, post horam secundam sub Solem ponas Marcellus, ut infra dicitur): cauendo ne in breui commadescat. Porro ubi exiccatus fuerit, diligenter tritum in pyxide adseruato: & remittente malo cochleariū plenum cum passo Cretico exhibeto. Cognominatur autē pharmacū hoc Diuina manus. Huius & nos, inquit Philagrius, in breui tempore non aspernandū periculum fecimus. Aliquando autem odoris commendandi gratia parū phylli, aut amomi, aut simillio ammiscemus. Ego, inquit, hoc pharmacum cū troglodyte passerulo permixtum cuidam peius nihil lotij eijcienti post magnos dolores exhibui, & permagnū lapidē in atritum ab eo expulsi, tucusq; Aëtij. Si celeriter sanguinem hirci præparare uolueris, accipe hircum triennalem & fac ipsum ieiunare diem & noctem: postea palce ipsum cum parietaria & pota cū bono uino: postea angula & præpara, utere cum aqua sarfata: (ros hirci uenonicè) parietariæ aut pimpinellæ, genellæ, aristolochitæ rotundæ, saxifragæ aut cicarij aut succis ipsorum innominatus. Cæterum hircinum sanguinem manu Det appellati, testis est etiam Alexander lib. 3. & Auicenna decimo octaua tertij, cap. 19. ut Christoph. Orscius obseruauit. Alexander Trallianus libro 8. cap. 7. aduersus calculum in uesica caprinum sanguinem commendat (ut *αὐτῆς αἵμα*) calidum foris illinendum. Melius autem fuerit (inquit) si hircum etiam supra uesicam posueris. Optimum uero, si in calido aere balnei inungas, & ita superilliges: quod quidem non semel tantum, sed sæpius, & per interualla faciendum est. Torinus in paraphrasi sua inuere uidetur, sanguinem supra uesica regionem effundi debere (nimirum ex ipso hircu lugulato, aut ex uase adhuc calidum) atque ita illini. Idem Trallianus ad dyrsiam medicamentum ex hircino sanguine commendat. Ad lapides de uesica eijciendos remedium singulare, ut apud Marcellum empiricum cap. 26. describitur: Hircum segregatum uel clausum (inquit) septem diebus lauro pascas, & postmodum à puero in pubi occidi facies, & sanguinem eius excipies uoluerit, ex eo dabis laboranti in uini cyatho serupulos tres: at uero ut eius rei experimentū capias, lapillos fluuiales in uesicam mittes, in qua sanguis exceptus fuerit: nam in uesica excipi debet, & signatâ reponere: intra dies septem solutos penitus inuenies. Et rursus eisdem capite, Calculosus (inquit) expertus assumat incredibiliter succuri remedio tali. Si hircum, melius si agrestem, melius si anniculum, & si mensē Augusto claudas loco sicco per triduum, ut ei solas laurus edendas sumministres, & aquæ nihil accipiat, ad postremum tertio die id est

id est aut Iouis aut Solis occidas. Melius autē erit si castus purusq; fuerit & qui occidit, & qui accipiet remedium. Exfecto igitur gutture eius sanguis excipitur, uilius si ab inuictibus pueris excipitur, comburitur in uase fictili usq; ad cinerem. Vas autē in quo torrebitur, coopertum & inlitū gypso in furnū mittetur: quod cū uapore exieris in puluere conteres: nec nō & polyppum marinū identidem ut dixi exustum, in puluere rediges. Confectio autē uarietis medicaminis hæc est: Sanguis hirci uincias tres, thymi uinciam vnā, pulegij uinciam vnā, polyppi exusti cineris tres, piperis albi uinciam vnā, uinam: apij, seminis olusatry uinciam vnā, hæc omnia separatim tunsa, & ad leuissimū puluere redacta commisces, & dabis infirmo, melius si die Solis aut Iouis, cochlearis mensurā in meri potione, aut cuiuscunq; dulcis poculi. Prouidere autē debes ut digesto ac ieiuno potio detur: & rursum ut eadē potione bene digesta, cibos accipiat: & eò melius erit, si hanc potione cum condito, post balneum in fabanis adhuc constitutus acceperit. Et subinde, supra omnia efficacis (inquit) aliud ex eo facies medicamentū sic, sanguis hircinus ea obseruatione qua supra excipitur in patella ferrea candente ut aduri possit & stringi cōtinuo ipse sanguis, ita ut postea in puluere redigatur: uel certe cōtinuis aliquot diebus ad Solē ipsam sanguinē pones, ita ut rore iam decusso, post horam secundam ponas, & ante nonam colligas: posteaquā ita fuerit siccatus sanguis, ut nullū humore habeat, colliges eiusdē crustulas & teres, atq; ex eo leuissimū puluere rediges: deinde accipies herbam triboli, cuius herba ipsam triboli, hoc est semē spinosum projicies: ipsam autē herbam lectam de locis maritimis siccabis, tundes & in puluere rediges. Confectio autē medicaminis totius hæc est: Herba triboli uincias duas, piperis uincias duas, petrosolini Macedonici uincias duas, folij fertulam, d est, coronā siue spheram vnā, hæc omnia separatim tunsa, & ad leuissimū puluere redacta, cū sanguine hircino misceris: & dabis infirmo die Solis aut Iouis cochlearum mensurā, in meri potione aut cuiuscunq; dulcis liquoris. Prouidere autē debes ut digesto ieiunoq; potio detur: quæ cū acceperit qui calculum patitur, mox lapides solutos omnes per uirinā emittet, Haetenus Marcellus, subijciens etiā adamantem hoc sanguine perfusum solui, Sanguis hirci ut calculū frangat quomodo præparetur, docet etiam Iacobus Syluius in Methodo de componendis medicamentis, ab initio capitis de animalibus & eorum partibus, ex Auicenna & cæteris practicijs. Sanguini hircino, inquit, quamdiu ab animali calet, coquendi abscissus uim tantum tribuit Galenus: qualē caprino, taurino, & cæteris calidis humidis modicè. Quod si adamantem frangit, sed calidus tantum ab animalis sic lapidem calidus tantum eporus fregit. Quod & sanguinem vulpinum ex uena lecta potum præstare audio. Ne autem coaguletur, Xenocratis exemplo, miscere possis acetum feruaculum aut coagulum. Hirci quoq; capri, cerui, leporis, sanguinem sartagine frictum dysenterias & cæliacorum profluuium silit: tantum docet Dioscorides, non addit calculum frangere, quæ uis tenuibus conuenit, cum dictorum animalium sanguis substantia crassa & terrea, & cū calore siccatoria dysenterias sanat, Hæc Syluius. De sanguinis ibicis, id est, hirci syluestris alpini vsu ad calculum, dicam inferius.

Hircorum carnes in aqua decoctæ panos & apostemata in quacunq; parte discutunt, Plin. De medullis in genere quædam protuli ex Galeno, in mentione Vitulina supra: & priuatim etiam de hircina alijsq; Laudatissima ceruina medulla, mox vitulina, dein hircina & caprina, Plin. Hædorum adeps minus tum calidus tum siccus est, quam caprarum miset & caprarum minus quam hircorum: & rursus hircorum minus quam leonum, Galenus de simplicib; 11. 4. Hircinus adeps validissimè discutit: huic proportionē respondet ouillus, Dioscorid, Magis resoluat quam cæteri, Auicenna. Seuum hircinum cum melanthio & sulphure & iride; lentiginos & maculas tollit: laborū etiā sifuris efficacis cū adipe asferino, ac medulla ceruina resinâq; & calce, Plin. Et qui patitur varices, seni hircini felibram, & adipis de capone libram simul permisce, & in linteo die Iouis ceroti more appone, potenter subuenies, Marcellus. Ceruix boum si media intumuit, comperimus aureum esse medicamentū ex picce liquida & bubula medulla & hircino seuo & uetere oleo, æquis ponderibus compositū atq; in coctum, & Columella. Medicamen hoc tetrapharmacum dici potest, nā & uiribus respondet Galeni tetrapharmaco, quod confit ex cera, resina, pice, & seuo hircino caprinoue aut alterius animalis, maturans & concoquens: Sanguis demissus in pedes boum, nisi emittatur, sanem creabit. Locus primò ferro circumcisus & expurgatus, deinde panis aceto & sale & oleo madentibus incutatus, mox axungia uetere & seuo hircino pari pondere decoctis, ad sanitatem perducitur, Columella. Buprestis cum hircino seuo lichenas illita ex facie tollit: smectica (septica) vi, ut supra dictum est, Plin. Pedes locustarum cum seuo hircino triti, lepras sanant, Plinius. Vnguium scabricam tollunt locustæ frictæ cum seuo hircino, Plin. Seu hircini uincias duas olei uiridis sextarium dimidium: hæc simul in duplici uase remissa & calcacta dysenterico inijciat, Marcellus. Similis & capri uis est, ut supra dixi. Venitur & seuo hirci in pane qui cinere coctus sit, capræ renibus maximè, & c. Plinius inter dysenterica & cæliaca remedia, ut in Capra recitauit. Cum simo capræ & croco impositus adeps hircinus podagricis auxiliatur, Dioscor. & Rasis. Podagris medetur taurinum seuum & c: alij hircinum præferunt seuum cū simo capræ, & croco, sinapiue cum caulibus cederæ tritis, ac perdicio uel flore cucumeris syluestris: Alij seuum hircinum magnificant cum helixines parte aqua, sinapis tertij, Plinius. Et alibi, Podagris cum seuo hircino uehementer profunt minoris sambuci cauliculi illiti. Ranz quoq; ruberæ exuste cinis cum sambuci cauliculis tritis & seuo hircino uetere permixto & decocto pariterq; imposito podagris prodest, Marcellus. Heliotropij radix cum folijs & hircino seuo podagricis illinitur, Plin. Hircinum seuum, ouillū, ceruinūq; ita curato. Elocum ex his quodcunq; tuncis, ut in suilli adipis mentione dictum est, exemptis, pilæ emolliendū tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur: deinde in ollam fictilem conijcito, & adiecta aqua ut supereminet, leui pruna liquefacto, & moueto, atq; in aquâ colatō: cumq; refrixerit, iterum in loto fictili eliquato, & quæ antè diximus facito: tertio sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato, refrigeratumq; ut in suilli ratione diximus, recondito, Dioscorides.

De hircino iecore non nihil reperies supra in Caprino. Hirci iecur, inquit Galenus, eadē caprino efficere alit, Ad canis rabidi morsum laudant hirci iecur, quo imposito ne tentari quidē aquæ metu affirmant, Plin. Iecur hirci maturè sumptū ab ijs quos canis in rabie momordit, auxiliatur, Ponzetius. Sanguinem silit capri cornu cinis, uel simi, ex aceto, (scilicet illitus) hircini uero iocineris dissecti sanies efficacior: Et cinis utriusq; ex uino potus, uel naribus ex aceto illitus: hircini quoq; utris uinarij duntaxat cinis, cum pari pondere resinæ silit sanguinē, & uulnus glutinat, Plin. Iecur hirci calidū illitum lepras tollit, Plin. Ad nyctalopes caprino præstat, Celso teste: ut supra retuli. Ad nyctalopes, Hepar hirci assa, & uinge oculum cum liquore qui defluit: iuuat enim duodecies inunctus, Gal. eap. 2. 107. Iecur assum capræ cæliacis subuenit, magisq; etiam hirci cū uino austerō decoctū potumq; uel ex oleo myrtæo umbilico impositū. Quidam uero decoquit à tribus sextarijs aquæ ad heminā (alijs geminam) id est

minam) addita ruta, Plin. Iecur hircinū missum in ollam nouam cū vini austeri cotylis sex ad tertias decoctū, sed dum excoquitur punctū, vt humor eius cū vino permisceatur, postea dyfenterico potui datū efficaciter prodest, Marcell. Aluum fistit iecur hircinū decoctum in vini hemina, Plin. Ad profluuium ventris sistendū, probatū: iecur hircinū cum vino austero coquito, & da bibendū cythum 1. & confestim sistet, Nicol. Myrepsus. Trādunt hircini iocineris cibo comitiales deprehendi, Dioscorid. Hircinū fel imbecillius est taurino, Dioscorid. Vide supra in Taurino, vbi & in genere quadā de felle docuimus. Hircinū priuatim thymia abolet, & luxuriantes elephantiorum extuberationes illitu reprimi, Dioscorid. Plinius caprino felli tribuit quod clephantiasin tollat. Fel hircinum carnē malam eradicaat, Auicenna. Ad porriginem prodest fel hircinum cum vrina tauri: si vero vetus sit, etiā furfures adiecto sulphure emendat, Plin. Hirci fel lentiginos tollit admixto calco & viuo sulphure, spongiāq; cinere, vt mellis sit crassitudo. Aliqui inueterato felle vt malūre mixtis calidis furfuribus pondere oboli vnus, quatuorq; mellis, prius defricatis maculis. Ad hircos vel alas scæentes remediū, Hirci maturioris cornu rasum vel exustum cū felle hirci miscetur, &c. vt supra dixi in Cornu. Ad tabernacula in pudēdis, fel hircinum obline, Galen. ex Asclepiade. Ad conceptum promouendum, Purpuram veram hircino felle madefactam muliebri vmbilico diebus septem imponit & deinde crescenteluna viro congrēdiatur, Actius. 16. 34. Ad idem; fellinam vesicam damæ (dorcadis) aut hirci euacuato & ex eo quod viscidum interius inueneris pessulum conficito & paulo ante congressum imponit aut penis glandem illinito, Ibidem. Fel capræ syluestris priuatim lufciosos (nyctalopas) inunctum sanat: idē potest & hircinū, Dioscorid. Ad vlcera oculorū & albugines, fel hirci cōfrica in oculo, Galenus Parabillium 2. 99. Euulsis radicibus pilis, qui palpebris innati oculū infestant, hyænæ aut hirci fel statim inunge & nunquā renascuntur, Galenus Parabillium 1. 42. Ad aures quæ grauiter dolent, & vetera vulnera intrinsecus habent, remediū cū felle hircino vel porcino, vide infra in Sue. Lien afflus capræ hircine cœliaci subuenit, Plin. Hircinus splen calidus, id est statim vbi de pecude sublatu fuerit, super lienē hominis impositus & alligatus, mire doloīre intra paucos dies auferet, si postea ad fumū suspendatur, vt illic arscat, Marcell. Si libuerit generare marem, duob; testiculos capri afflos deutorato, & cōeas eodē die: sic fœmina (nisi quid impediunt in ipsa fuerit, Albertus.) mare concipiet. Quod si vnū duntaxat testē comederis, puer teste vno nascetur, Rafis. Suffimentum ad epilepticos expertum Hirci & vrli & lupi testiu, sanguinis hirundinis, lapidis in eius ventriculo reperti, asterij in mari inuenti (stellam marinam intelligo, Fuchsius quid sit diuinare nō potest) anethi ana ʒij. Alliorum purgatorum, cornu ceruini & caprini sing ʒij. &c. Inter suffimenta apud Nic. myrepsum. Fimum ex hircis cum melle decoctum panos & apostemata discutit, Plin. Fimus hircorū cū melle decoctus adpositus: paniculis fanitæ præstat, Marcell. Cum aceto mixtū pustulis nigris salubriter superrilligatur, Innominatus. Stercus capri ex vino confusum impositumq; quod in hærebit extrahet & sanabit, Sextus. capræ nō capri apud Pliniū legitur, vt in Capra ostēdi. Vlcerā cætera (præterquā in tibijs curibusq;) explemtur aut purgātur fimo aprino aut hircino, Plin. Hircinum steruus ad morbū comitalē proficit, si ex eo quindēcim globuli ad summū exhibeantur, Galen. Parab. 2. 3. Ad caluas pilisq; carentes palpebras summopere conducit, si muscarda & stercore hircino æquali mensura mixtis tostisq; ex melle illinantur, facit hoc etiā ad vitiliginos, Galen. Parab. 1. 41. Hircinū fimum tritum cū aceto scillino misce, & fronti & tēporibus illine: hoc ad dolēq; hemicranij sedandū etiam in perpetuum prodest, Marcellus.

Præni pastorales in filijs quadtimis venas verticis lana succida inurunt: nōnulli venas temporū, ne vnquam scilicet piteita defluens ē capite officiat: eaq; de re se esse aiunt optima valetudine. Quod si pueris inurendis spasmus contingat, vrina hirci asperfa eos liberant, Herodotus lib. 4. Si grauitas sit audiendi, fel bubulum cū vrina capræ vel hirci medetur, vel si pus sit. In quocunq; autē vfu putant hæc efficaciora in cornu caprino per dies viginti infumata, Plinius. A diuersis grauitatem audiendū, fel bubulum cum vrina hirci, auriculæ quæ molestiam surdiginis patitur, in sillabis, statimq; subuenies, Marcellus. Si maior sit dolor aut grauitas auris, vrina capri calfacta remedio est, vel tauri, &c. vt in Taurō narraui ex Plinio. Potio ad aquam intercutem vt per vrinā eijciatur, Hyfopum & hirci lotium ex dulci potum vrinā mouet, perinde & si caprini copiam habueris, Galenus Parab. 2. 41. Hydropticus forbes lotium capræ, quod mirificè sanat: item hircinum lotium, si heminam biberit: & spica nardi & ebullum cum aruerit: melius est lotium, si idem pasti fuerint, Sextus. Cinis eboris cum vrina hirci potus, calculum in renibus simul & in vesica absque omni periculo conterit, Innominatus.

H.

Hircus caprarum dux (ὁ δὲ αἰγῶν ἡγεμῶν, Pollux) Græcè τερσίνος vocatur, à voracitate: nā τρώγειν & τερσίνος edere significat: quæ voces durius quid & asperius sonant quàm φάγειν, vt τερσίνος etiam quàm φάγιος. Varinus. Aristophanes in Anibus autium genera cognominat κοπιωτερόν, καλοτερόν, & ἀσπερόν, quod oleastri baccis, hordeo, & varijs feminibus vescantur. Alij tragon deducunt τέρσινος τὸ τερσίνος ἀσπερόν, à pellis asperitate: Alij ab asperitate vocis: Alij δὲ τέρσινος id est in currendo, Etymologus, Varinus, Suidas. Χίμαρος, hircus. Varinus. Capras chimaros Græci vocant & chimaron & enorchan Theocritus qui sit caper; quanquam Varro caprum dici proprie vult qui sit exaltatus, Hermolaus. Plura de hac voce vide in Capra, ab initio oētani capitis. Hircum quidā ab hirsuto dictum putant, Perottus. Τερσίνος & τέρσινος hirci adulti nominantur, vide infra non procul ab initio historiae de capris syluestribus. Αἰγῶν, hircus, Varinus & Hefychius. Idem γρηῶνας interpretantur mullos vel hircum. Αἰγῶν ἀγρῶν ἀπὸ τῆς ἀσπιδίου λέγειν ἢ ἀπὸ τῆς ἀσπίδος, Eustathius. Εἰς τὸ τερσίνος βλάται, & παλαιὰς ὀφθαλμοῦς, Hefychius. Ἰέλων, artes, hircus, Hefychius & Varinus. Κέρσινος, hircus apud Cratinum, Didymus deriuat à Corfæ: quod Corfæ locus sit Ciliciæ. Ibidem. Αἰγῶν, capra, castrata, vel caper forte, quem & τέρσινος aliqui vocant, Ibidem. Syluaticus graco, vel grato, & timgos. nomina vt apparet à tragos voce Græca corrupta, hircum exponit. Hircus & Pan Aegyptiacè Mendes vocatur, Herodotus. Mendes, Μαδίνου, vocant Pána Aegyptij, ὡς τερσίνος ἔσσων, vt cui hircina facies sit, eō quod hircus etiam ipsorum dialecto sic appelletur, Varinus. Suidas addit Pána à Mendefijs coli, vt cui vis genitalis curæ sit: & ablinere eos hircis in eius honorem: eō quod animal libidinosum sit item Meudefij templū apud Aegyptios fuisse, in quo simulachrum eruribus hircinis fuerit, pudendo crectū. Græci hircum tragon vocant, & Aegyptia voce murem, Hermolaus in Corollatio: pro murem lege Mendem. Κάλος, hircus mutilus cornibus, Varinus. Hefychius καλοὶ οξύτονον, exponit magnum hircū sine cornibus, Epitheton hirci, lauis, Horat. in Epodis. Plura numerantur à Ranisio Textore sine authorum nominibus, quæ licet à recentioribus tantum pleraque vnepata putem, ad scribam tamen. Annosus, auilis, barbiges, celer, cinyps, corniger, dux pecoris, grauis, hircutus, horricornus, imbellis, immunus, olens, olidus, piger, procax, saliens, sciger, vagus, vilis. Capri etiam scorsim epitheta

pitheta hæc reperio, Vir gregis, Vergil. Aeglog. 7. Albus, Horatius 3. Carni. Bicornis, Ouid. 15. Metam. Libidinosus Horatius Epod. 10. Set. geri, Silius lib. 3. Et præterea apud Textorem, bifrons, hirsutus, barbiges, torus, corniger, lascius, acer, olidus, foedus, immunus. Τερσίνος ὀφθαλμοῦς, Antiphanes, τερσίνος ἀσπερόν, Pindarus. Κερσίνος, Theocritus. Κέρσινος, Idem. Πρὸς τὸ μὴ ἀγροῦλοιο δῆλ. τὸ τερσίνος ἀσπερόν. Δυσὸν δὲ τὸ κέρσινος ἐστὶν ἡμετέροις. Εἰς τὸ ἀσπερόν, ἔλαιον ἡσπασθῆναι λίξιμοιο ὄλοβας. Πανὶ φιλοσοφίᾳ λάσαν ἀσπερόν ἡμετέροις. Κέρσινος (alias oxytonum est, cenci colore, ruffum: alij album) τερσίνος ἢ ἀσπερόν τερσίνος, in Epigrammate. Εἰ μὴ ἴδωσι δασύτερον εἰς τὸ τερσίνος Κινανὸν ἄσπερον ἢ ἐπὶ τὸ τερσίνος ἢ ἐπὶ τὸ τερσίνος τερσίνος, Theocrit. Idyl. 7. Καὶ τὸ τερσίνος ἢ τὸ τερσίνος τερσίνος Φυλάκαστα, μή τινος ἄλλου. Caperare frontem, rugis contrahere à crispis caprorum frontibus, &c. vt in Capra dixi in H. Capronæ vocantur in equis comæ seu iuba in frontem de uexa. Tragemata, bellaria secundū Macrobium, omne mensæ secundæ genus, nimirum δὲ τερσίνος, quod est edere, vt κατ' ἐξοχὴν deliciores tantum cibi, & quos ne satiri quidem fastidiant, intelligantur. Appon ac Dioscorus ἐπιβλεπὰ vocari tradunt, quæ post cenam dantur tragemata. Tragematum reliquias aliqui apotragemata vocant, Cælius. Tragemata voco ea, quæ post cenam voluptatis ad bibendum excitandæ gratia mandantur: Sunt qui cannabis semine frixo cum alijs tragematis vescantur, Galenus de aliment. facult. 1. 41. Εὐτερογενῆ pro ἀσπερόν, tentaculum sumere, apud Aristophanem in Equitibus. Τερσίνος Hefychius & Varinus exponunt eos, qui sacrificata (τὰ ἱερῆα) furentur: quidam non rē sē sacrilegos; cum à vorando nomen factum videatur. τέρσινος, hircinus. Tragicum licet vt plurimum accipiatur pro eo quod ad tragediam pertinet, reperitur tamen pro hircino etiam: nam tragica cornua in Pyrrhigalea hircina intelligunt, teste Cælio. Follibus hircinis conclusa aura, Horat. 1. Serm. Veteres hircinum pro hircino extulerunt. Plautus in Pseud. Heus tū, qui cum hircuina stas barba, responde quod rogo, Hircipilum quidam pro hirsuto vsurpant, vel eo qui durus pilos habet. Hirci pili, denforum pilorū homines, Festus. Hircus animal est libidinosum: & quoniam libidō oculos contrudit in angulorum angustias, quos vocant hircuos, auctore Suetonio in vitij corpora libus: inde à Vergilio scriptum voluit, Transuersa tuentibus hircis, quoniam libidinis, quæ in hircō præferuida est, illic promantur signa: etiam Apuleius grammaticus, quod illic hareant oculi, hircuos dici opinatur. Alij hircis defendunt, quoniam id animal oculos habet ad nares conuersos. Proinde q; apud Aristotelem τὰ τερσίνος σφραγιστὰ, non laruas interpretamur, quod fecit Theodorus: sed tragicas facies, ad hæc hircorum naturam referentes: quoniam tragædorum personæ nihil minus, quàm oculos ad nares valeant inflectere, Cælius. Isidorus ipsum animal hircum, ab oculis ad hircuos (id est angulos in eis, Græci canthos dicunt) conuersis, sic appellatū autumat. In iam citato Vergilij hemistichio, hircis an hircquis rectius legatur, vide Pontanum de Aspirat. lib. 1. Nos quamobrem hircum animal (inquit Nic. Erythraeus Italus) vulgo becco vocemus, vnde beccari, beccarie, & vox illa infamis ab historia eiusdem animalis deducta, qua populus Venetus vicissim se vsq; ad fabulam impetere solet, pluribus sanè in Stoico docuimus. Hæc ille, sed Stoicus eius non extat. Est intra aures neruus nomine tragos, è regione cuius est quem vocant artron, Cælius. Hircum & caprum (vt Catullus) pœtæ appellare consueverunt graueolentiam sub alas. S. dimis arcta premunt olida conuiuia capræ; Horatius 1. epist. 1. scetor sub alas excutitur arctem nimis discumbentium. Homines ita graueolentes hircosos vocant, γερσίνος Græci (teste Suida) vt odorem ipsum γερσίνος, & tragon. Hirci illud paræmides, τερσίνος μὴ βογίλλες, Graconi ne succenseas. Sudorem corporis ac fordes grafoniam dixit Archigenes. Lanarum in ouibus fordes Græci vt cypum sic grafum appellant. Aristoteles in Acharnensibus, tragafalum vocauit malè olentem, & alia fabula tragomafchalos eodē dicit, Cælius 2. 18. vbi plura de hircini odoris ratione leget qui volet. τερσίνος ἡμετέροις, scetidi hirci: tales enim mariti caprarum sunt, Varinus: sed ab undat & expungenda est vox tragi, id est, hirci: siquidem homines scetidos tragomafchalos appellant, vt Aristophanes in Pace, vbi in Scholijs verba à Varino vsurpata legatur, sed sine dictione tragi. Pollux, Hefychius & alij κατ' ἄλλαν hoc virus appellant, τὸ αἰγῶν (ἢ τερσίνος) κατὰ τὸν δὲ τερσίνος, vt in Capra docui. Plautus in Mustellaria, Te Lupiter dij; omnes perdant, oboluisse illium. Germana illuicis, rusticus, hircus, hara suis, ad hominem translitit immundum & libidinosum. Et in Afalaria, Propter operâ illius improbi hirci edentuli. Grauis hirsutus cubat hircus in alis, Horatius in Epodis. Plautus in Mercat. Quis iam ætatis plenus, anima scetida, Senex hircosus, tu osculêre mulierem, &c. Persius Sat. 5. Dixeris hæc inter hircosos centurio, id est, rusticos, olidos, & omnis notoris expertes, Budæus. Nonnulli legunt Variosos. Tiberius Cæsar obscænus & olidus senex in Atellanico exodio hircus vetulus appellatus est, Suetonius. Pallillos Ruffinus olet, Gorgonius hircum, Martialis. Qui rem Veneream agunt, aut qui in ætate sunt quæ sufficiat Veneri, malè olent, εἰς καλυμνῆς τερσίνος ἔσσων, hoc est virus hirci reddunt. Quod in pueris non fit: cuius ratio est, quoniam puerorum spiritus humorem sudoremq; concoquere potest: viroꝝ autem nequit. Proinde sunt in ijs humiditates crudæ indigestaq;, & ad corruptionem prociues, idcoq; sudores eorum, & resoluti illinc fumi grauitè olēt, idq; in alis præcipue atq; inguinibus, &c. Ab hoc euentu putant eruditi, vt Sext. Pompeius docuit cum Censorino, pueros dici hircitalos, vbi primum ad virilitatem accedunt, sitq; Venereorum appetentia opportuna, Hæc Cælius. Hircitalus, per l. duplex, & rursus Irquitallus sine aspiratone, puer qui primò virilitatem suam experitur, à libidine scilicet hircorum dicitur, Festus. Naues quædam Libycæ arietes, & hirci dicuntur: vnde conijci mus taurum etiā, qui Europam abduxit, tale nauigium fuisse, Pollux & Cælius. Tragi naues videntur, fortè quod id genus animalium haberent tanquam in signe, Bayfius. Vox immutatur, maribus maxime: sed fœminis etiam idem accidit, quanquam obscarius, quod quidam hircire appellant, cū vox mittitur inæqualis, post verò restituitur in sequentis ætatis grauitatem aut acumen, Aristoteles. τερσίνος, τὸ τερσίνος τὴ φωνῆ τοῦ ἀπμαζόντος ἢ πακιδίου, Hefychius & Varin. Huius in voce mutationis causam indagat Cælius 19. 12. τερσίνος δὲ τερσίνος δὲ τερσίνος δὲ τερσίνος, Varin. In oratore tragædorum vocem exigunt eruditi, Cælius: Tragædiam alij quasi hircinum tantum dictam volent: nam hircus præmium dabatur tragædiarum authoribus, qui rustici & pastores erant. Carmine qui tragico vileta certabat ob hircum, Horatius in Arte. Alexander pubescentes pueros hirciflure scribit, ob vocis asperitatē ranciam, ab hircis ita vocem efferentibus producta verbi ratione. Siquidem naturâ tunc corpora dissociantem, multam repentinaq; ætatis efficere mutationem, augetcentibus sceminarum vberibus, marium vero thorace, humeris, testibus: Accedere item morborum mutationes, solutionesq; &c. Cælius 19. 21. Idem alibi τερσίνος, hircum olere exponit. Næuis vocem gallulascere dixit gallulare enim (vt aiunt grammatici) est pubem emittere, & gallulascere pubescere: quod pubescentes vocem grandiore ad galli gallinacii similitudinem faciunt. Hæc pinguescentes minus feminis habent: hinc & vites cum nimia alimentis copia luxuriant, hircire dicuntur, Aristot. de generat. anima. 1. 8. Interprete Gaza: qui & alium Aristotelis locum in Historia anim. sic transiit: Hirci pingues

quæritur & facundia sunt quorum argumentum vides, quoties per nimiam alimentum copiam luxuriantes fructum non ferunt, hirci fecerunt dicitur. *Tragyon* quidam interpretantur *Διδυμοφύλον* idem vitium in vitibus simul & alijs arboribus *υλομανειν* appellari puto, cum nimia vberitate syluefcunt, ac in materiam, vel lignum, ramos, & frondes eluxuriant. Vide *ἱπποφύλον* in Equo Hæ. *τραγών* ὑπο τοῦ ἀκαρπείου τῆς ἑρριπῆς ἢ μελῶν νουον, ἢ τῆς φωνῆς τῆς πῶς. Hefychius & Varinus: pro μελῶν lego ἀμπέλων. Tragon vocant Græci in vitibus caulionem, vbi flatu graflante decutiuntur germina, hirculum Latine queas nuncupare. Cælius: Alij sic vocant, siue importuno vento germina à vitibus abscindantur, siue cultorum imperitia oblaedantur, vt Hermolaus in Corollario in quintum Dioscoridis lib. cap. 1. vbi tanquam diuerfa vitis vitia hircum & hircoscere videtur accipere, cum vnū sit: & cum infœcundæ fiunt vites hircoscere dicitur, cum hoc non simpliciter sed adiecta causa nimie vberitatis proferendum sit. Articulationem (inquit Carolus Stephanus) eleganti vocabulo vocauit *Gaza*: quod vitis in ipso articulo potissimum lædatur. Inde vero hircoscere siue hircire dicuntur vites ab antiquis scriptoribus, cum infœcundæ propter articulationes oblatas redduntur quoniam hircus animal (vt inquit Aristot.) pinguedine sterilefcit, hæc Carolus Stephanus. Eξ ἀποδοτικῆς ἢ ἐπὶ τῆς τραγῶν τῆς ἀμπέλου, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀκαρπείου οὐκ ἐπιτελεῖται, Theophrastus de causis plantarum lib. 5. cap. 12. Ibidem statim huius vitij remedia adscribit: & mox cap. 13. eiusdē causas vbi *Gaza* sic vertit, Vitis autem articulatione venit, aut flatu ablatis germinibus, aut imperitia cultura: concisus, aut tertio in supinum excisus. Sic enim humor largius collectus, vehementer ad germinandum excurrit, ita vt nihil queat fructificare. Suspicietur sane aliquis in duobus his locis nō articulatione, sed hirculatio in interprete primum esse scriptum: cum hoc vocabulum Græco respondeat, & eiusdem operis lib. 1. in fine capitis 2. hirculatio: vites ab eo reddantur, vbi Græcè ἀμπέλων τραγῶνας legimus. *τραγῶν* Hefychius & Varinus exponunt *διεφθαρῶν*, id est ruptum: ego in ea significatione *βουβαλον* malum, nam & hoc *διεφθαρμένον* exponunt. *τραγῶν*, *σπιθηγμένον*, *σπιθηγμένον*. Idem extat hæc vox apud Aristophanem: locum iam non inuenio. *τραγῶν* verbum vsurpatus apud Aristophanem in Vespis, videtur autem significare arroderet, vel paruis subinde moribus deuorare: interpretes variant. Suidas Aristophanis locum adducit, sed absq; interpretatione Hefychius & Varinus non attingunt. *τραγῶν* λέγειται, genus teli, quod Cottas tanta vi in quendam emisit, vt thoiare & lateribus traiectis humo eum affigeret, Suidas. *Tragula* genus teli, dictū quod scuto in fixū trahatur, Festus. Tum T. Balucentio viro forti vtrunq; semur tragula traiecitur, Cæsar 5. bell. Gall. Est & retis piscatorij genus eodē nomine apud Latinos. *Tragos* videtur etiā panis nomē fuisse, à figura nimirū: vt in Ceruo dicam cap. 2. circa finem eorū quæ de Achæna ceruo dicuntur. τὸ ἵππῳ ἢ ὄπῳ, τὸ μὲν ἵππῳ τὸ ὄπῳ ἐπὶ τῆς ἀκαρπείας ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἀκαρπείας, τὸ δὲ ἵππῳ ἐπὶ τῆς ἀκαρπείας, ἀπὸ τῆς ἀκαρπείας. Pollux.

Erineon, vt ex Pausania thesauris (in Messeniæ) percipit, Græcorum nonnulli clynthon dicunt: tragū autem Messenij. Id quod symbolicè significauit Apollo Aristomeni & Theoclo vauide salute consultantibus respondens. *Ἐστὶν ἐρῆνῃ* τὸ πῶν τῆς Νέβης ἐκ τῆς ἰον ὕδαρ. Οὐκ ἐστὶν Μεσσηνίαν ὕδαρ. Erat autem Neda fluuius, cuius visuntur fontes in Lycæo monte. *Tragus* verò non hircus intelligebatur: sed erincos arbor in aquam Nedæ prona, ac folijs humorem quodam modo hauriens, vnde à Theoclo coniectatum ingruere Messenijs fatale malum, Cælius. Idem paulò post erineon negat esse syluestrem ficum, sed sui generis haberi, à Dorica ciuitate sic nuncupatā, ex Lycophronis interprete: quod in præsentia nō impugno. Huius Messeniorum historia meminit etiam Suidas in *τῆς ἰον*. *Tragacantha* describitur apud Dioscoridem: nomen in officinis seplasiariorum etiam nū seruatur: vtq; omnes lachrymam passim nouerunt (inquit Marcellus Verg.) sic peregrinam Italia stirpem, si Theophrasto credimus, pauci nouisse nunc possunt, in Creta, Arcadia, Peloponnēsi Achæia, & Asiæ Media nascentem. Et paulò post, in vetustissimo Dioscoride Latino, Longobardis literis scripto, reperitur à se scribit, *tragacantham* compoito nomine à Græcis nominatam, quoniam spinosa, & tragio, quæ Creta peculiaris stirps est, cōgener & similis sit. *Gaza* apud Theophrastum, qui tribus quod sciam locis eius meminit, hirci spinā transfert. *Tragacantha* fert Creta, spinæ albæ radice, multum prælatam apud Medos aut in Achæia nascens, Plinius. Abundat hodieq; in Creta, & inde Venetiæ affertur, Antonius Brasauola. *Tragion* fructus sola Creta in sua gignit, terebintho similem & semine, quod contra sagittarum ictus efficacissimum tradit, Plinius. *τραγῶν* penultima circumflexa, Hefychius & Varinus nihil quàm herbæ genus esse docuerunt. Dioscorides lib. 4. cap. 47. *tragion* describit quod in sola Creta nascitur, folijs, virgis & semine lentisco simile. (Plinius alicubi his tribus partibus iunipero simile facit *tragion* siue *tragion*, quod non probò: lentiscus enim & terebinthus iisdem tribus similes ferunt, vtraque à iunipero longè diuersa) sed minoribus omnibus, &c. Ferunt, inquit, sagittis vulneratas syluestres capras hoc sibi fructu mederi, passisq; eo decidere cuspides. Hinc forte aliquis *tragion* dictum cōiiciat, quod hirci & capris syluestribus medeatur. Sed mox apud eundem alterū *tragion* describitur: quod cum priore puto nihil quàm nomen commune habet, non etiam nominis rationem. Sic enim dictum ait, in de quod folia eius hirci odorē per autumnum spirent. Idem *tragion*, *tragocero*, & cornulacæ Romanis appellari adscribitur: item *scorpion*, quod nomen *trago* herbæ mox dicendæ magis conuenit, vt *garganon* quoq; scribendum *traganon*. *Tragionia* herba quas sit, non traditur. Credo & falsam esse promissum Democriti portentosum enim est) adalligatam triduo absumere lienes, Plinius. Ego hanc *tragioniam* alterum Dioscoridis *tragion* esse crediderim: cui scolopēdrij seu aspleni folia tribuuntur: & eam ob causam forte etiam vires eadem à magis. Galenus alterum hoc genus *tragij* multis in locis nasci scribit. Vel potius lonchitidem alteram, cui folia scolopēdrij & splenem minuendi vim Dioscorides tribuit. Fieri etiam potest vt vna herba propter nominum diuersitatē pro diuersis habita sit à Dioscoride, & eum fecerit alijs. Est & alia herba *tragos*, quam aliqui *scorpion* vocant, si mipedem alia, fruticosa, sine folijs, pusillis racemis rubentibus, grano tritici acuto cacumine, & ipsa in maritimis nascens. Huius ramorū decem aut duodecim cacumina trita ex vino pota, colliacis, dysentericis sanguinem excreantibus, mensuramq; abundantia auxiliantur, Plinius. Eiusdem meminit lib. 13. cap. 21. *Tragion*, inquit (lego *tragon*) & Asia fert, huc *scorpionem* veprem sine folijs, racemis rubentibus, ad medicinæ vsum. Dioscorides etiam lib. 4. cap. 49. hanc plantam describens, *scorpion* & *traganon* à quibusdam nominari meminit. Nomen equidem *tragi* impositum ei suspicor à tritici granis, quibus à Plinio simpliciter, à Dioscoride magnitudine tantum comparatur. Est autem *tragos* etiam tritici siue frumenti genus, vt mox dicemus. *Scorpion* dictum apparet, quod acuminata granorum capita sunt. In iuniperum genere aliqui eam numerant, nec dissimilem marino iunco in aliquibus faciunt, Marcellus Vergilius ex Hermolao: qui hanc in littoribus Italia gigni herbarios asserere scribit, & ob similitudinem à multis iuniperum marinum vocari. Idem monet racemos à Plinio dictos, quos Dioscorides *βουβαλον* vocat, id est acinos: hi singulis racemis pluribus collecti intelliguntur. Possent sane aliqui acinos istos foliorum loco *tragi* ramulis ad-

hircete

hære suspicari, quemadmodū illecebra tertium sedi genus foliola tritici granis crassitudine & figura fore similitè promittunt verba Dioscoridis, τὸ τῆς ἀκαρπείας ὅς ἰσχυρὸς ὄβριος, ἢ ὅς ἰσχυρὸς ὄβριος, hoc impediunt. Ego ἴσχυρὸν καὶ λαδανον legere malim, vt Plinius transtulit, sic & constructio melius cōstabit: Marcellus transtulit eius fructus numero decem acinā cū vino poti, tanquam legerit, τὸ τῆς ἀκαρπείας. Ruellius, racemorum acini decem, nautrum probò: videtur Ruellius racemorum pro ramorum apud Plinium legisse, quasi acini necessarii in racemis sint. At Dioscorides in *trago* nō acinos, sed veluti acinos speciatim scribit, ὡς ὄβριος, reddendū circiter decem. *Tragoni* cereale Dioscorides describens, lib. 2. cap. 84. certū frumentigenus intelligit, alijs paratam ex tritico veluti hircam sic vocat. *Tragos* (inquit Dioscorid.) quandā chondri, id est halæe frugis figurā gerit: multò minus quàm zea nutrit, quod multū aceris habeat, quare ægris conficitur, aluumq; magis emollit. Pisanæ cōficiendæ vulgata ratio est: simili modo ex tritici semine *tragon* fit, in Campania dumtaxat & Aegypto, Plinius. Alibi quoq; *tragon* Italia peregrinū & ab Oriente inuectum meminit. *Tragos* cognomēto *στῆδης*, hoc est cerealis, vt ab herba *trago* distinguatur, frumētū genus est. In Hippocrate quid sit *strygos*, quod ipse leuius esse tritico, & ventrē magis soluere testatur, non cōperi: nisi quis pro *trago* *strygit* (forte, sitode) accipiat, Hermolaus. Galenus de *trago* frumento à Dioscoride dicta repetit. Addit (lib. 1. de aliment. facult.) ex splendida & nobili filigine seu *olyra*, vt decet excorticata, *tragu* confici, cuius pleriq; est vsus. Primum in aqua coquitur, mox effusa priore aqua mulsum, sapa, vel passum infunditur: demū pinæ nuce aqua præmacerata donec intumescant, superiniicitur. Sunt qui *tragu* non æmulari tantum aspectu *olyram*, sed idē esse genus defendunt, specie tantū differre. *Farris* apparatus docet Actius lib. 9. cap. 45. Frumentū vel maturum vel viride madefit, cortice repurgatur, Sole siccatur, crassissimè molitur. *Χόνδρον* τῆς τραγῶν, (Varinus post *χόνδρον* distinguit) ἢ τῆς ἀκαρπείας, ἢ τῆς ἀκαρπείας, Hefych. *Tragum* quidā Gallicè exponit du ble turgenf. Hier. *Tragus* lib. 2. cap. 23. *tragu* frumentaceum Dioscoridis interpretatus *farris* genus, quod Columella verriculum album appellat: ipse Germanicū ei fingit *Tragibus* reijs, id est *oryza* Germanica: quod *oryza* in star grana eius cum lacte coquatur: hordeo (inquit) simile est per omnia, vegetius tamē & candidius, vere feritur. Ego de ea re certū in præsentia nihil habeo: Hoc tantum dicā, videri mihi genus hoc frumētū *tragos* appellari Græcis, vel *στῆδης* τῆς τραγῶν, (vnde & ipsum animal *tragon* deducit Grammatici quidā) quod asperius sit. & multū furfurosi recemētū habeat, plus nempe quàm zea, vt Galenus & Dioscorides scribunt, nisi quis ad aristarum asperitatē referre malit: Vel *στῆδης* τῆς τραγῶν, hoc est ab edendo: cū non solum grana per se ad panificium molantur, & integra aut modice fracta cum iure aliquo decoquantur: sed in super sui generis cibarium ex eis fiat, vt ex Galeno iam retuli. Cum Gallicè *nardo* semper nascitur herba, quæ hirculus vocatur, à grauitate odoris & similitudine, qua maximè ad alteratur. Distat, quod sine cauliculo est, & quod minoribus folijs, quodq; radicis neq; amaræ, neq; odoratæ, Plinius. Dioscorides *tragon* appellat, & discerni docet quod candidior sit, ac folijs minus oblongis, reliqua, vt Plin. Idem Samphariticam *nardu* scribit, *καυλὸν ἔσθ' ὅτε μόνον ἔχῃεν* *καυλὸν ἔσθ' ὅτε μόνον ἔχῃεν*, hoc est. caulē aliquando mediū ex se mittere, odore supra modū hircino. Est & *tragopogon*, quæ alij *comen* vocant, caule paruo, folijs croci, radice longa; dulci super caulem calyce lato, nigro. Nascitur in asperis, sine vsu, Plinius. Et alibi Scandix, quæ ab alijs *tragopogon* vocatur, herba in cibo vulgaris apud Aegyptios. *Tragopogon* (inquit Hermolaus in Corollario) hoc est hirci barba, quæ & scandix à Plinio vocatur, nisi quod suspicor, de prauata lectio est, describitur à Theophrasto histor. plant. 7. 7. in hunc modū: Radix longa, dulcis: folium croci, longius: caule paruo, (breui) super quem calyx latus, & barbula: quæ summo vertice incana & proluxa funditur. Acetarium quidam olus hanc esse falsò volunt, quam vulgo barbam petræ, & in Gallia cispadana barbulam hircinam vocent. Habetur & quæ gerontopogon, id est senis siue presbyteri barba dicitur, *tragopogoni* ferè tota similis, nisi quod lacte mañat, & radice amara est, non dulci, à Nicandro geratōs *pogon* fortasse nūcupata: sed & radice dulci carpitur Roma: *Tragopogona* vocari & in *trago* pisce, inuenio partem sub gula eius nigrantem, vt Athenæus author est, hæc Hermolaus. Et alibi, Nicander (inquit) *erigerontem* intellexisse videtur, cum *geraon* *pogona* dixit: nam & nos senecionem vocamus, aut *tragopogoni* similem herbulam, quæ vulgo barba senis dicitur: aut *chryfocomen*, quam & Ionis barbam appellamus. *Tragopogon* herba (vt apud Ruellium legimus) edendo est, flore luteo: quæ verò altis in hortis crescit, folio est latiusculo, flore purpureo. Radices in altum agit, quæ hybernis diebus acetaria dulcedine sua commendat. A plurimis nunc Romana consuetudine dicitur *petræ* herba, quod asperis locis quasi è medijs faxis videatur erumpere, à quo etiam *Hetruria* saxificam appellat. Gerontopogon eadem esse creditur per multis. Alij distinguunt, quoniam hirci barbula sit radice dulci oblonga, in scapo calyx ingēs, flos purpureus & proluxa barba: in gerontopogone radice amara, flos luteus, in caulis vertice calyx longus, qui incanescentis barbula fatiscat, hæc Ruellius. Ego *trago* *pogonem* in Montepessulano vidi, in Germania & alibi hætenus nusquam: folijs croci. Cæterum barba senis, quam recentiores pleriq; pro hircina falsò accipiunt, vulgò nominatur *haber marck*. Galenus *καυλὸν ἔσθ' ὅτε μόνον ἔχῃεν* *καυλὸν ἔσθ' ὅτε μόνον ἔχῃεν*, Nicander vt Etymologus & Varinus meminerunt: corrupta apud eos *καυλὸν* vel *καυλὸν* vox videtur. Plura de hac stirpe vide apud Ruellium. *Tragonaton*, *lychnis* syluestris, in nomenclaturis apud Dioscorid. Vbi *tragos* etiam anemone, & aloem cognominantur: item *tragon* alterum, quod Romani in de facto nomine cornulacæ appellasse videntur: quamuis in historia eius nulla cornuū similitudo, sed odor tantum hircinō similis exprimitur, Saxifragia hircina à quibusdam vocatur herba pimpinellæ similis, propter odorem radicis, Matthæolis. Germani hanc ipsam pimpinellam vocant, cum à vicinis gentibus Gallis & Italis, aliam pimpinella nomine appellandam esse conflet, quæ in cibum venit, & in hortis colitur. *Natrix* vocatur, herba cuius radix euulsā virus hirci redolet; Plinius. Fortitan hæc saxifragia iam dicta fuerit: quanquam dictamnus etiam vulgaris, vt audio, cum eruitur, radice hircum olet. *Ἐπιτραγῶν* in vite, carbo, vitium in vite cum carbunculatur; Pollux.

DE TRAGELAPHO.

Cinirus ex oue & hircō nascitur, Albertus lib. 22. in Ibrida, sine auctore. Plinius vmbros dictos ex musimone & (cui villus caprinus, vel hircinus) & oue nasci scribit. De capris *traganis* in Capra dixi, parte 3. capitis 8. Ab hirci

similitudine & cerui, nomē tragelaphi factū est. Est eadē, qua ceruus, specie, barba tantum & armorū villo distans, quē tragelaphon vocant, non alibi quā iuxta Phasin amnem nascens, Plin. 8. 33. & Solinus in sine capitis 22. Ge. Agricola tragelaphum interpretatur, Germanice dictā feram *ein brandbirse*, Tragelaphus, inquit, & ceruus, in syl- nis cubant. Tragelaphi & bubali nascuntur in Arabia, Diodorus lib. 3. Apparet sanē ab Aristotele idē animal hip- pelaphū dici, (vt Raph. Volaterrano etiā videtur) quoniam & peregrinū facit, & eadē quē Plinius tragelapho tri- buit, barbā nempe, & armos villosos, & cerui similitudinē, tum magnitudine corporis, tū quod scemina in eo ge- nere cornibus caret. Hippardiū (inquit) & hippelaphus tenui iubæ ordine à capite ad summos armos crinescūt. Propriū hippelapho villos, qui eius gutturi, modo barbæ, dependet. Gerit cornua vtrunq;, excepta scemina hip- pelaphi & pedes habet bifidos. Magnitudo hippelaphi non dissidet à ceruo: gignitur apud Arachotas. Et alibi, Hippelaphus satis iube summis continet armis, qui à forma equi & cerui, quam habet compositā, nomen accepit, quā equiceruus dici meruisset. Et rursus, Equiceruo cornua sunt capræ (legendū capræ, *Αβρααδ*) proxima. Gaza aliās Græcū hippelaphi nomē relinquit, aliās equiceruum trāsferat. Albertus ramosa & ceruinis similia cor- nua tragelapho tribuit, sed sine aurore. Cerui similitudinē vtrijq; in hoc animali viderūt, tum qui tragelaphum, tum qui hippelaphum nominarunt: sed hi propter iubam equiceruum dicere maluerunt, illi propter barbā hir- co ceruum. Volaterranus tamē ex Aeliano citat, tragelaphum cætera similitudo ceruo esse, barba tantum & armorū villo hirco propiorē. Pygargus, inquit Bartolemeus Anglicus, animal est cornutū & barbātū hirci instar, minus ceruo, maius hirco, simile hircoceruo, sed longē minus, vt legimus in Glossa in Deuteronomij caput 14. *קריא* ako vocem Hebraicā Deuteronom. 14. aliqui tragelaphum interpretantur, alij ibicē aut rupicapram. Vide infra in Ibice. Tragelaphus aliquibus nominatur de re quæ nulla sit, nec vsquam in rerū natura reperitur, vt & *συνδαιψος*, *χρυσό- κρις*, *αλυσός* (melius *λυαψός*, vt Stephanus habet, quæ omnia in *αψός* cum acuto in vltima desinūt.) Etymologus & Stephanus in *γαλψός*. Est autē verisimile idcirco nusquā huiusmodi feram extare à plerisq; creditū, quod nun- quam eam vidissent, & solū nomen audiuisent, quod mirū non est, cum in Arabia & apud Arachotos reperiri au- thores referant. Arachoti autē Indæ ciuitas est, ab Arachoto fluuio sic dicta, qui ex Caucauo profluit: Sunt & alij (alia huius nominis ciuitas, quæ & Arachosia) prope Massagetis, Stephan. Athenæus lib. 11. tragelaphos pocula quædam dicta, Alexidis & Eubuli testimonijs comprobant, qui simpliciter hoc nomē inter pocula posuerunt: ter- tiō Menandri, apud quē *τραγέλαφοι λαβρανοί*, legitur: quartō Antiphani, qui diuitem quendā preter alia possidere scribit phialas, trirēmas, tragelaphos, carchesia, ampla nimirū & pretiosa pocula. Canathra grypū imagines sunt ac tragelaphorū lignæ, quib. insidētēs puellæ circumferantur in speculis, vt Xenophō indicat & Plut. exponit, Cæl.

TRAGELAPHI ICON.

TRAGELAPHI

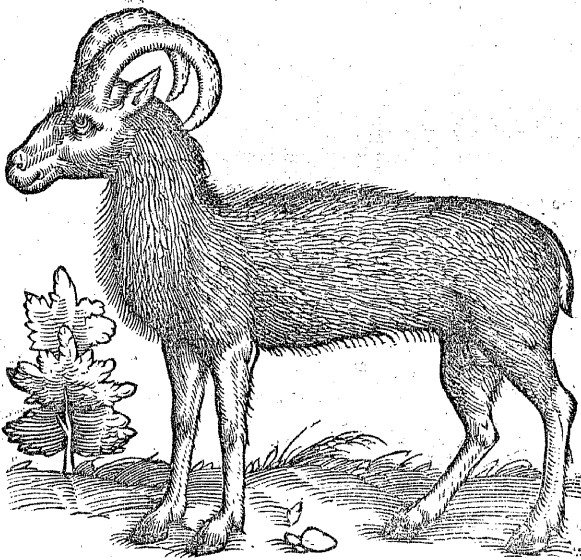
TRAGELAPHVS quorundam. Triadicunt esse Ceruorū genera venatores nostri (inquit Ge. Fa- bricius, qui etiam iconem hanc misit) non singulari quidem naturā discrimine: sed aliquo tamen nominis, formæ, virium. Primum illud notum omnibus, diligenter ab authoribus descriptum. Al- terum ignotius, quod Græco nomine Tragelaphus dicitur: priore maius, pinguius, tum pilo den- sius, & colore nigris: vnde GERMANIS à femiusti ligni colore *Brandbirse* nominatur. Hoc in Misena saltibus Boëmia vicinis capitur. Vulgus venatorum ait nomen reperisse à locis, in quibus carbones sunt, quod ea frequentet, & herbis ibidem renascentibus libenter pascatur. Hoc verū sit, an eo errore & opinione pro- pter nomen fabella nata, in medio relinquo: certè vulpes etiam villi densioris & nigricantis, à colore eodem mo- do *Brandfuchs* nominantur, quos in arceis illis carbonarijs versari nō est verisimile. Tertium genus quod reliquo- rum ceruorum more nō amittit cornua: hoc castratis accidere ait Plinius. *Cerui, si, cum per aetatem nondum cornua gerunt, castrantur, non adunt cornua: sed si cornuigeri exciduntur, non decidunt cornua, & magnitudine eadem seruantur, Ari- stot.* sed & vitio accidere affirmant qui feras apud nos conseruantur. Ceruo enim fuga sitiq; fessio, & flumini se committētī, in ispoq; anhelitu auditis bibenti, pinguedinem qua abundat resolui & diffundi aiunt: ex eoque aut mori eum, aut superites si sit, cornua ei nunquam decidere, idq; fieri eo maximē tempore, cum ardentissimē for- minam appetit. Hoc genus Cerui proprio nomine *ein Kummerer* appellant. Hæc Fabricius: qui simul etiam eru- ditissimi viri Ge. Agricola literas ad se mihi communicauit: quibus ille suam de Tragelapho sententiam exponit, his verbis. Tragelaphus ex Hirco & Ceruo nomen inuenit: nam Hirco quidem instar videtur esse barbatus, quod ei villi nigri sint in gutture & in armis longi: Cerui verò gerit speciem, eo tamen multo est crassior & robustior. ceruinus etiam ipsi color infidet, sed non nihil nigrescens. Vnde nomen Germanicum traxit, veruntamen suprema dorsus pars cinerea est: ventris, subnigra, non vt Cerui candida: atque illius villi circa genitalia nigerrimi sunt. Cæteris non differunt, vterq; est in nostris syluis: quanquam plures tragelaphi in his que finitimæ sunt Boëmicis quam in alijs reperuntur. Plinius haud rectè scripsit tragelaphum non alibi quam iuxta Phasin amnem nasci. Sic ille. Ego in huius Cerui cornibus, apud ciuem quendam nostrū, mucrones siue ramulos supremos (qui bini alio- qui plerunq; aut terni spectantur) septenos obseruaui: & eadem parte stipitis latitudinem sex digitorum, inferius autem erant & alij bini rami & adnuncicula: vnde hunc Ceruum palmatum esse, cuius mentionem fecit Capi- tolinus, suspicabar. Sed plura de Ceruo palmato in Ceruo dicemus. In Anglia ceruos nigricantes reperiri audio: qui an iisdem sint cum illo, cuius effigiem hic posuimus, non sum adhuc certus. Britannicos à Capitolino nomi- nari coniecerim albos ceruos: nam hoc etiam colore in Anglia haberi aiunt: & Pausanias albos Romæ sibi visos scribit, (in spectaculis nimirum à Britannia aduectos.) Hunc verò Ceruum, quoniam cæteris maior est, Achai- nam cognominemus, licet: sic enim veteres ceruorum maiorum genus ab Achæa Cretæ ciuitate nominarunt vt post dicemus in Ceruo. Non desunt Grammatici eosdē ceruos *συνδαιψος* dici interpretantes. Aliqui Achæinē deducunt *συνδαιψος* id est, à mærore: & interpretantur tristem propter fetus adhuc paruos & nondum exire valentes à latibulo, quod si proba hæc deriuatio esset, cōgrueret cum Germanicō Cerui nomine *Kummerer*, limi- liter à mærore dicti, quamquam aliam ob causam, vt dictum est.

ALIVS VIDETVR ESSE TRAGELAPHVS

Bellonij cuius figura sequitur cum descriptione.

Tragelaphus Bellonij.

TRAGELAPHVS (cuius no- men Gallicū non habeo, in- quit Bellonius) quod ad pi- los ibicem refert, sed barba caret. Cornua ei caprinis si- milita, sed aliquanto retorta, sicut arietis: ea nunquam amittit. rostro, fronte & auricu- lis ouem refert, vt seroto etiam pendulo & admodum crasso. Crura eius albicant, ouil- lis similia. Cauda nigra, coxæ (femora) sub cauda albæ sunt. Pilos tā longos habet circa stomachū & colli prona supinaq; parte, vt barbatus videatur. Pili etiam armorū (ca- pularum) & pectoris longi & nigri sunt, cū duabus maculis cinereis (griseis) vtrinq; ad illa. Nares nigræ, rostrum album vt etiam totus venter inferne. Sed doctissimus Ioh. Caius noster hanc picturam cum nulla ve- terum Tragelaphi descriptione congruere iudicat mihi quidē Pygargus (de quo paulō post) potius quam Tragelaphus videtur, siquidē partem sub cauda, & clunes coxas- ue albi coloris esse scribit Bellonius. nihil aut parum ab hac quadrupede differre vi- detur Musmon de quo inter oues.

Ioh. Caius Anglus de quodam alio animali quod Tragelaphum esse conijcit, sic ad me scripsit. Est in Britan- nia nostra hoc anno 1561 peregrinum animal & bifidum, ex rupibus montanisq; locis Mauritaniæ aduentitium: magnitudine inter ceruū & platycerotem: corpore quidē cerui, sed latere firandri & promissiori: cruce breuiori & crassiori colore item & pilo cerui, quo est hybernis horis, ruffo & nigro promiscuē consitis: aruncō capri, sed

diuiso & in aducti suam uocem collo mediocriter longo, sed crasso, sub eo multus & longus villus, per omnem pen-
 ete eius longitudinem productus, ad genera ferè pendulus: iuba setosa, per totam ceruicis longitudinem expor-
 tecta, sed præcipuè per summos arcos tuberculis instar longi erecta, colore quàm est reliquum corpus aliquantò ob-
 scurior: in genibus longo & denso pilo ad posteriora reflexo per transversum (sed callo nullo) contextis credo ut
 fallentis saltus casus in iuriis arceat. Vngula priorum pedum exteriori maiore longiore: interiore, minore &
 breuiore, posteriorum contra, interiore vngula maiore & longiore, exteriori minore & breuiore, quasi utrobique
 vnam capri, alteram cerui diceres, sed omnibus cauis & solea seu vestigio carentibus, hoc forsitan naturæ consilio;
 ut per asperitates locorum, quibus naturaliter delectatur, firmius figat pedem, dum asperitas loci vngulam sub-
 intret. foeminarum vngulae duas aut tres impressiones habent per summa leues diligentius contuenti, quæ mari-
 bus desunt, quasi foeminis natura aliquid ad delicias & ornamentum adderet. In utroque sexu quotannis decidunt
 vngulae, ut in ceruis cornua, volente natura in vngulis ceruum monstrare cum in cornibus (quæ caprina magis
 sunt) non possit. Aure breuiori, quasi capri, oculo, pudendo, testiculo & cauda cerui, nisi quod hæc momèto lon-
 gior est. Cornibus arietis, sed nigris, ac suo modo in aures reflexis: per eorum longitudinem mediam produci-
 tur linea duos distinguens rugarum vtrinque; recuruarum ordines à summa sui parte, gibba sunt: ab ima, caua seu
 refima, angulis vtrinque; obtusis: longa sunt, pedes duos Romanos, & digitum vnum: distantia, quæ latissimè, pedem
 vnum & pal. semissem: A digitali enim (ut dixi) latitudine distantia in principio sensim se expandunt in latus & aures
 vnum ad pedem vnum, pal. tres, dig. vnum & semissem. Dein se reuocant in trorsum, ita ut summa fastigia nõ distent
 nisi pede vno & pal. vno. Longitudo faciei à vertice ad nares extremos, pedis est vnus & digitorum trium: latitudo
 ad frontem, qua parte latissima est facies, pal. 2. & digiti vnus est. Altitudo totius animantis est pedum trium & se-
 missis, excepta iuba: Longitudo totius à vertice ad caudam pedum quatuor est & dimidij ad digitorum duorum.
 Dentes habet tantum inferiores, & eos sex, nec defectum dentibus puto. Ruminat ut cætera bisulca. Nares nigri
 sunt, à quibus labrum superius diuiditur linea nigra perpendiculari. Mite animal est, petulans & lasciuum, mori-
 busque; reliquis similibus hirco quàm ceruo: præruptis editisque; locis atque; tectis gaudens & insultans, vnde se præcipi-
 tare in cornua aut naturaliter, ut ijs fracto prius casus aut saltus impetu, anteriora genua corpus postea excipiat.
 Cursum valet, sed saltu magis: memoratæ enim altitudinis loca saltu ascendit. Foeminae maribus multo sunt maio-
 res, cornua etiam & villosa gutture atque; collo, sed non ita magno longo & reflexo cornu, nec ita denso & longo
 villo ut maris. Vescitur feno pane, fursure triticeo, auena, & herba. Ego tragelaphum esse puto. Vulgus & qui ex
 Mauritania aduenerunt, ouem barbaricam vocant. cum tamen nihil habeat cõmune cum oue. Quidam rursus
 à deere of barbarie, hoc est ceruum barbaricũ nominant. Hi rectius sentire mihi videntur, cum ex dimidio poste-
 riori simillimus ceruo sit, etsi ex anteriori magis capro. Foetus pariunt singulos. Hæc ille. Nos verò iam ad reli-
 qua quæ ad Hirco philologiam spectant pergemus.

Saturos aliqui tragos, id est, hircos vocarunt, eò quod hircorum aures habeant, Hefychius & Varinus. Trago-
 panadem auem quam plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei co-
 loris, tantum capite phœnicco, Plinius fabulosam putat. Tragos apud Aristotelem sponsia quadam durior aspe-
 riorque; vocatur, uimirum *τράγος* hoc est ab asperitate de flexa voce. Dicuntur apud eundem tragi, id
 est, hirci, manæ siue haleces marces cum foetu impleri scemina incipit: à libidine ut videtur, qua hircus præcipuè in-
 famis est. Festus docet etiam conchæ genus tragum dici, mali saporis. vnde causa nominis intelligitur. Alius item
 tragos piscis ex ocæto, qui & adonis vocatur, similibus describitur: nisi quod partem sub gula nigrantè habet, quam
 tragopogona vocant, Hermolæus.

Caper grammatici nomen. Est & Caper vel Caprus fluuius, qui Laodiceam Caria urbem cum Lyco & Afopo
 amnis alluit, Strabo & Plinius meminerunt: sed hæc vox ad capron Græcorum, id est aprum, potius pertinet.
 Hircius nomen proprium, aspirationem exigit siue dictũ fuerit ab hircu, vt ab Afino Afinius & à vulpe Vulpus,
 siue ab Hirto, Pontanus. Deliorum quidam *χίρρα* & *αίρρα* vocantur, & *αίρρα* vocantur, & *αίρρα* vocantur, quod coqui seu
 Ianij, &c. aliquando fuerint, Athenæus lib. 4. Traga dicuntur Aeoles à Trage palude, Varinus. Tragea, *τράγεια*,
 insula est iuxta Cyclades, (vel vna ex Cycladibus:) item vrbs in Naxo, vbi Tragus Apollo colitur. Eupolis per
 epsilon & plurali numero scribit *τράγεια*: cuius Trageates. Stephanus. Ante Miletum in proximo est Lada insula
 circa Trageas insulas, quæ stationes piraticas habent, Strabo lib. 14. Tragea, *τράγεια* in proximo xonum, regio
 Epiri, à Tragea quodam, in cuius gratiam Neptunus salis densatione fecit: vnde sal Trageæus. Hinc & campus
 Halisus à sale dictus est, Stephanus. Apud Pollucem 6. 10. *τράγεια* paroxylonum scribitur: & exponitur lacus in
 Troade: vel campus in Epiro: à Trageo (lege trageo, quamuis Calius etiam Trageo translulit): cuius gratia Ne-
 ptonus salis densauerit. *τράγεια*, *αίρρα* in *αίρρα* *αίρρα*, Hefychius: ego *τράγεια* *αίρρα*, &c. apud Stephanum etiã
τράγεια in *αίρρα*, similiter deprauatum est. Trageion, *τράγεια*, in Troia est, sic dictum à Tragea patre Philono-
 miae, quæ Tennen amauit, Varinus, apud quem *τέννη* legitur pro *τέννη*, & Etymologus, qui *τέννη* habet per v simp-
 plex. Trageum Aristophanes in Acharnensibus protulit, tanquam deriuatum à ciuitate nome, cum per iocum
 ad hirci viris magis respiceret, Varinus. Trageum in Troade, salis intelligit Athenæus: cui quum vctigal in-
 iunxisset Lyfymachus, cuanuit: mox dempto, succreuit, Cælius. Tragus, *τράγος*, vrbs est Thraciæ iuxta Cher-
 sonnesum & Macedoniam, Steph. Tragurium, insula in mari Adriatico, adiacens Dalmatiæ, cum ciuitate eiusdẽ
 nominis, Ptolomæus lib. 2. Plinius 4. 21. maris eius commendat. Ceraites. *Κεραϊτες*, locos est Miletij, dictus inde
 quod Apollo cornua hirci maris ab eo multo, illic fixerit, vt Callimachus scribit, Varinus.

b. In Delo insula consecratum aiunt hirci cornu bicubitale cum dodrante, ponderis librarum vigintifex, Va-
 rinus in *Κεραϊτες*. Montanus hircus, qui in montanis pascuis versatur, domesticus alio qui. Pascali pecore, ac mon-
 tano hircu atque; soloece, Lucilius. Solox lana, crassa: & pecus quod passim pascitur non tectum. Titinnius in Bara-
 thro: Ego ab lana solocia ad puram data, Festus. *Εἰ ποτέ φεινέων δόκει σφίον κεραιτέων, καὶ τράγος ἐν πύργων, ἐν-
 σολῶν Πάλλαν.* Palladas.

c. At mutire capris hircæ petulee soles, Author Philomela. *Φελμάσσειν*, de hircu dicitur, *Φουμάσσειν* vero (vel
Φουμάσσειν potius) de equo. Vide in equo H. c. Equi hircinæ vocis imitatio, Varinus. Απειθαλιμένοι τράγοι δ' ἀνεθ-
 πώθη, Aristoph. in Pluto: Scholia interpretantur, *ὡς τράγοι ἀνεθώπηθη, ἀντὶ τῆς φωνῆς, ἢ ἀνεθώπηθη, λέγειτε τὸ
 ἀπὸ τῆς αἰδοῦν. ἐπειδὴ μὲν τὸ σιωπῆσαι ἐστὶν ἀνεθώπηθη, λέγειτε τὸ ἀνεθώπηθη, ὡς τράγοι ἀνεθώπηθη, λέγειτε τὸ ἀνεθώπηθη.* Aegyptij in hieroglyphicis penem fecundum
 significantes, hircum pingunt: qui post septimum ab ortu diem coit: & quanquam inualidum & sterile semen
 emittit,

emittit, coit tamen citius cæteris animalibus, Orus. In Mendefia Aegypti, hoc meam memoria prodigium contigit:
 Hircus cum muliere coijt propalam, quod in ostentationem hominum peruenit, Herodotus lib. 2. Hæc de re etiã
 Pindari versus Strabo citat lib. 17. *Μένειος ὄψις κρηναῖος θελασπίης, ἔγρατον Νέου κίρας, ἀνὴρ ἔατο ἰδίη τέρων γυναικὶ
 μίσητον.* Sybaris pastor cum capram deperiret, ab hircu interfectus est Textor. In Lemno insula ex mammis ca-
 pri, quas ille geminas iuxta genitale gerit, tantum lactis emulgebatur, vt coloftra inde cõficerent: quod idem etiã
 proli masculæ capri illius euenisse accepimus. Sed hæc ostentis an numeranda potius ducunt. Nam & Lemnio illi
 pecoris domino consulenti, Deus amplius incrementum peculij fore respondit, Aristoteles. *Μινθάσσειν ἢ ἀνεθώπηθη
 τέρων τῶν ἴλων,* Aristoph. vide supra in Capra H. c. Satyrus à Sylla militibus captus, vocem asperam, equi præfer-
 tim hinnitu, & hirci halatu permixtam addidit, Plutarchus in Sylla. Et paulo post, Priddy quàm Campaniam ingre-
 deretur, duo eximia magnitudinis hirci iuxta Ephzum montem conferere conspecti sunt, omnia quæ inter pu-
 gnandum euenire mortalibus solent, nunc inferentes, nunc tolerant. Erat autè visio, quæ paulatim à terra ele-
 uata quaqua uersus per aërem dispergebatur, obscuris idolis perquam similis: postmodum euauit. *Βουδὴν π' αἰ-
 μάξει κεραιτέων τέρων, ὡς τὸν βουδὴν τέρων τῶν ἴλων ἀνεθώπηθη.* Theocritus in epigr. ad Musas & Apollinem.

d. Elephantum ex animalibus maximè exhorret hircum, cerastem, (arietem intelligo,) porcũ: quibus sanè ma-
 chinamentis Romani elephantos Pyrrhi regis primum vertentes, victoria sunt potiti, Volaterranus.

h. Græcis sacrificatoris capros, i. e. ceribus explorare moris erat: nã si gustare abnuissent, concipiebant inde haud
 valere satis, Cælius. Perfectum sacrificium fæ, tauro, hircu, & ariete constabat. hoc hecatomben & trityn voca-
 bant, vt exposuimus in Boue gluribus. Heroibus tauro, capro, & ariete litabant, Gyraldus. Apollini, Homero te-
 ste, vnus tauro, alius ariete, aliquis hircu sacrum fecit. Agathius Gottici belli lib. 2. author est, ingruente Persarum
 bello in Marathonij campis, vniisse Athenienses, totidem se hircos Dianæ immolaturus, quot peremissent ho-
 stes. Quod cum implere in primis cuperent, non quidem tamen, etiam capris adiectis vel succidant, Cælius. Ca-
 pram & hircum Mendefij pro dijs sibi consecrarunt, Gyraldus, & Strabo lib. 17. Idem tum Pãna cum hircum vno
 vocabulo Mendem appellant, vt supra dixi in prima parte huius capituli In Capra etiam ex Herodoto retuli quod
 Mendefij capras & hircos venerentur: & de hircinis curibus Panos, vnde & *τράγεια* cognominatur & *τράγος*
βόσκων, vt explicauit vltima parte capituli de Capra. Hircum (Aegyptij) deificarunt, sicut & Græci Priapum:
 & propter eam corporis partem à qua sit omniũ ortus, pudendis non solum Aegyptij sed alij plures sacra faciunt,
 Diodorus Siculus. Bacchi transformatione in caprum, Ouidius lib. 5. Metamorphoseon def. ribit: Hircum Bac-
 cho sacrificant, inquit Phurnutus, eò quod vitæ & sicos ladere existimetur. Quamobrem excoeratio etiam hircu
 in virem insiliunt agricolæ iuuenes in Atticis vicis (Hunc Aescolorum morem in capra iam explicauit.) Sed forte
 hac victima Bacchus gaudet, quoniam & ipse hircus sit. Vergilius lib. 2. Georg. cum quadrupes vitibus infe-
 stas nominasset, subiungit: Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris caditur: & veteres in eum profe-
 nia ludi, &c. & mox post mentionem aescolorum, id est, saltationis super vires caprinos vel hircinos vino reple-
 tos. Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram: Pingulaque; in veribus torrebimus extra columnis. Victimæ nu-
 minibus (inquit Seruius in hunc Vergilij locum scribens) aut per similitudinem, aut per contrarietatem immo-
 lantur per similitudinem, vt nigrum pecus Platonij: per contrarietatem, vt caper qui obest vitibus, Libero. Aris
 autem omnibus, non sine causa dixit. Nam cum minimis cæteris variè pro qualitate regionũ sacrificetur, &c.
 Libero vbique caper immolatur. Prima existimatur hostia (inquit Probus) fuisse sus, quia terram rostro prostra-
 dendo semine erueret: secunda caper, quia vitem laeserat: quod & Pythagoras etiam testatur apud Ouidium li-
 bro 15. Metamorph. Meminit etiam Varro lib. 2. cap. 4. Icaro patri Erigones, Liber pater vinũ & vitem, & vnam
 tradidit: qui cum seisset vitem ipsam, & hircus in vineam se coniecisset, & quæ ibi tenerrima folia viderat decer-
 pisset, ex pelle eius virem fecit, ac vento plenum perligauit, & in medium mare proiecit, suosque; sodales circa
 eum saltare coëgit, Higinus. Incensiam altaribus, & admoto hircu, id carmen quod sacer chorus Libero patri
 reddebat, tragœdia dicebatur, hoc est ab hircu vinearum hoste, & à cantu, vt refert Donatus. Vel quod vter ex
 eius pelle vini plenus, solenne præmium canentibus fuerat: vel quod hircu donabatur eius carminis poetæ. Qui-
 dius lib. 1. Fastorum: Sus dederat pœnas: (propter agrum scilicet rostro effossum, & segetem vastatam, Cereris
 immolata.) exemplo territis horum. Palmite de buccas abstulisse caper. Quem spectans aliquis dentes in vite
 prementem, Talia non tacito dicta dolore dedit. Rode caper vitem, tamen hinc cum stabis ad aras, In tua
 quod spargi cornua possit, erit. Citat hunc Ouidij locum Politianus in Miscell. cap. 26. & adijcit etiam Ene-
 idi distichon Græcum, ex quo Ouidium translulisse apparet. id huiusmodi est: *Κλυμαφάγγης δὴν ἴζων, ἕμωσ ἐπὶ
 κερποφωρίων, ὄσον δὴ παπέσσω σὺ τράγος θυμύων.* Et mox, Afferamus etiam (inquit) quod apud Suetonium in
 Domitiano est, his verbis: Vt edicti de excidendis vineis propoliti gratiam faceret, non alia magis re compul-
 sus creditur, quàm quod sparsi libelli cum his versibus erant: *Κλυμαφάγγης δὴν ἴζων, ἕμωσ ἐπὶ κερποφωρίων: ὄσον
 δὴ παπέσσω κερποφωρίων.* Quod enim supra vitis capro minitabatur: hoc eadem nunc Cæsari, pulcherrimã pa-
 rodia: Vel si me, inquit, ad radicem comederis: tantum tamen vini producã, quantum immolando Cæsari
 possit infundi. Distichon Eneidi in hircum, apud Varium etiam reperi, in voce *ἀσπιλάζων*. Cares pro hircu
 canem immolabant, vnde factum est proverbium Caricum sacrificium, vt in Caneretu. Veneris *παιδὴν*, id est,
 vulgaris dictæ effigies ex are hircu etiam æreo insidet. Scopæ statuarij opus, apud Pausaniam Eliacorum lib. 2. Cur
 autem hircu insidet lectori conijciendum relinquit. Mihi quidem ratio in promptu apparet, quod hircus maxi-
 mè obnoxius libidini sit: cui gentiles pandemon suam Venerem præficiunt, quam ad vnaniam, id est cœlestis, diffe-
 rentiam ita cognominant: nisi quis historiam aut fabulam potius quam Gyraldus, vt nunc subiiciam, refert, huius
 rei causam fecerit. Epitragiam Venerem, inquit, Plutarchus in magnis Parallelis scribit vocatam, cum Apollo
 Delphinius (Delphicus Cælius) Thefeo respondisset, nauigaturo in Cretam, vt deligeret sibi nauigationis diũ:
 Venerem, & is ad mare capram deæ immolaret, statim ea in marem est mutata, *ἀπὸ τῆς τέρων* videlicet denominata
ἀπὸ τέρων, id est ab hircu, id sexta instantis Munychionis, hoc est mensis Martij contigit idem Plutarchus est
 author, Hæc Gyraldus. Extat apud Martialem lib. 5. lepissimum Epigramma, quò narrat historiam sacerdotiã,
 qui cum hircum Baccho macaret, agræstem & rudem quendam hominem sibi interuicentem, testiculos acnet sal-
 ce secare iussit, Teter vt immunde carnis abiret odor. Interim occupati circa hircum inclinatiq; sacerdotis ser-
 uum apparens, rusticus re male intellecta subito refecuit, antiquos sacrorum ritus id posulare existimans. Sic mo-
 do qui Tuscus fueras, nunc Gallus harsuspes. Dum iugulas hircum, factus es ipse caper. Anytes epigramma
 in pueros hircu inequitantes Anthologij libro 1. sect. 33. extat huiusmodi. *Ἦναι δὴν τῶν κεραιτέων ἐπὶ τέρων φωνῆων ἢ
 ὄσον.*

Dialogum hirci & bouis in argento sculptorum, vide supra in Boue capitis 8. parte 8.

PROVERBIA. Anus hirciflans, Γραύς καπρῶσπι, de annu adhuc incompellia libidine pruriente, & ut ait Plautus, catulliente. Aristophanes in Pluto, Ἄν' ἠπρίστω Γραύς καπρῶσπι πρὸ δὴεν ἀντιθέτων: Verum nouerat Anus captiflans vorare viaticae iuvene cui anus libidiosa omnia suppeditebat. Nota est hircorum libido, odoriq; qui & subantes consequitur, Hæc Erasimus. Imposuit ei vocum similitudo, vt καπρῶσπι Græcorum (quibus ea vox aprum & suam marem significat) pro Latinorum capro, id est, hircoco transferret. Καπρῶσπι seroy harum est, cū libidine turgent & mares requirunt, vt in ipsarum historia clarè constabit. Quamobrem Anus subans, nō hirciflans, ab Erasimō reddendum fuerat. Ad eundem ferè sensum à Germanis quibusdam effertur: Vñ an die altengengebē vuerden, so stehen sie mit dem haltem. Γραύς ἀναζυρε, Anus hircum redolens, de vetula libidinante propterea quod alarum & reliquarum partium odor excitatur ad libidinem incēsis, Erasimus. Miror sanè nullum ab eo huius prouerbij authorē citari, neq; à quo Græcorum id decerpserit indicari. Quod idēo desidero, quoniā ἀναζυρε vox deprauata mihi videtur, Ego nihil hircinum in ea video, sed ἀναζυρε legendum assero, vt sensus sit, Anus iuueniliter ludit aut saltat: in quem sensum & hæc proferuntur, Γραύς βαν χυρε, Γραύς χυρενε. Suidas ἀναζυρε exponit rem diu intermissam repretare, & Pherecratis verbum adducit, Πάλιν αὐθις ἀναζυρε, id est, Anus de nouo iuueniles repetunt mores. Varius (ex Hefychio) addit ἀναζυρε πρὸ ἀναστρεφῆν, id est, ἀναζυρε, id est, or eideres, ad prouerbij sensum congruunt: Ἀναζυρε αὐθις etiam apud Hefychium ἀναστρεφῆν exponitur. Erasimus mihi deceptus videtur, tanquā ἀναζυρε pro ἀναζυρε αὐθις acceperit: quod verbum tamen ad hircinum & scetidum odorem referri non potest, sed ad suauem & gratum qualis aromatum est: adde quod transitiuum semper est, vt fuisse Latinis. Caricus hircus, Καρικῶσπι. Diogenianus indicat dicituratum de vilibus & contemptis. Hefychius indicat vsurpatum à Sophocle, &c. Fieri potest vt prouerbium eō respiciat, quod Cares pro hircoco solent immolare canem, vt indicatum est in prouerbio Caricum sacrificium, Erasimus. Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui, Atq; idem iungat vulpes, & mulgeat hircos. Vergilius in Palæmone: de re palam absurda. Est enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum. Lucianus de Demonacte in vita eius narrat, quod cum conspiceret duos quosdam philosophos, vtrosq; pariter indoctos, inter se disceptantes, & alterum quidem ridiculas quasdam quæstiones proponentem: alterum item aliena, neq; quicquam ad rem facientia respondentem: Quid, inquit, amici, an nō horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum supponere? Refertur à Diogeniano his verbis, Πότερον ὁ τὸ τρέγον ἀμέλγων, ἢ ὁ πρὸς σπινθὲν σπρονδῶσπι φρονέσσι; id est, Verum stultior, qui mulget hircum, an qui cribrum supponit? cum vterque pariter absurdè facit, Erasimus. Mulgens hircos, sanguinem ducit, Had. Iunius.

DE HOEDΩ.

A.

ORDVS Hebraice nominatur גדי, gedi. David Kimhi putat tam agnum quam hœdum sic appellari, & ideo differentiæ causâ plerunq; caprarum nomē adijci, hoc modo, gedi haissim. R. Abraham solis capris hoc nomen attribuit, vt solet etiam Arabica lingua: plurale masculinum est gedajim, femininum gedioth. Geneleos cap. 38. Chaldaica translatio habet gadeia, Arabica gedi, Persica bus kahale (aliàs calahei) busan; ponunt autem Persæ kahale prosher Hebraico, & busam pro issim, bus quidem capram eis significat. Septuaginta eriphon, Hieronymus hœdū. Sair vel seir etiam Hebræis paruum hircum significare supra dixi; aliqui hœdum interpretantur. Hœdi Græcis ἄγρος, dicuntur, vsque ad tres aut quatuor menses, deinde γίαιος: ad partum vsq; Varius. Qui sex menses excedunt, nō hœdi, sed αἴγες, id est, capellæ vocantur, Symeon Sethi. Hœdus hœdicq; vulgo apud Græcos ἄγρος nominatur. Italicè cauretto, quasi capreolum dicas: quo nomine barbari quidam etiam in Latina lingua pro hœdo abutuntur. Aliqui etiam Italicè capretto vocant, alij ciauarello. Rhæti qui Italicè loquuntur vlzol. Hispanicè, cabrito. Gallicè, cheureau. Germanicè guze, vel vt alij scribunt kuz, leim. Anglicè kydd Polonicè kozicil.

C.

Ferè ad tres menses non disjunguntur hœdi, Varro. In nutritu hœdi trimestres cum sunt facti, tum submituntur, & in grege incipiunt esse, Varro. Vbi editi sunt, eodē modo quo anni educantur: nisi quod magis hœdorum lasciuia compescenda, & arctius cohibenda est. Tum super lactis abundantiam lamera, vel cytifer, aut edera præbenda: vel etiam cacumina lentisci, (& arbuti Palladius) aliaq; tenues frondes obijciendæ sunt, (sape præbenda, Palladius.) Sed ex geminis singula capita, quæ videtur esse robustiora, in supplementum gregis referuntur, cætera mercantibus traduntur, Columella. De mentigine hœdorum mortifera lactentibus, dicam infra in Agnis ex Columella, &c. Natura corporis partes singens perficiensq; fecit vt ipsa citra doctrinâ proprias actiones aggredierentur: cuius rei exactissimum aliquando fecimus periculum, hœdum alendo, sed ita alendo, vt matrem quæ ipsum in utero gestauerat, nunquam vidisset. Cum enim p. agnantes capras dissecarem, hœdum à matre exolutum ita abstuli vt ipsam haudquaquam videret: atq; in domum quandam, vbi multæ pelues erant, deponi: quarum alia vini, alia olei, alia mellis, alia lactis, aut alterius cuiuspiam humoris erant plenæ, aderanq; fructus non pauci, tum cereales, tum ab arboribus decerpti. Hunc itaq; hœdum conspeximus, in primis quidem pedibus incedentem, perinde ac si audiuisset crura in cæcis gratia sibi fuisse concessa: deinde excussit quam à matre contraxerat humiditatem, Postea pede latus scalpere, ac deinde singula vasa vlfacere vidimus: percepto itaq; singulorum odore, lac tandem absorbit. Quibus visis, omnes exclamauimus. Hippocratem verè dixisse, animalium naturas esse indocias, (& reliqua) Galenus lib. 6. de locis affectis. cap. 6.

D. Spley didior vitro tenero lasciuior hœdū, Ouidius. E. Cascus sic lacte coagulato, hœdino imprimis vitulorumue coagulo. Plinius. Maio mense, inquit Palladius, cascum coagulabimus sincero lacte, coagululis vel agni, vel hœdi, &c. In irisconsultorum libris vbi tractatur de auro & argento legato, in lege Argumento sunt, odonum legebatur, Baysius œdorum legendum asserit: quod

quod ex œdorum (sic scribit sine aspiratione) pellibus sicbant calciamenta, vt ex antiquis, inquit, marmoribus. Romæ coniecimus. Idem his Martialis poetæ ad Phœbum versibus comprobatur, Oedina tibi pelle contegenti Nuda tempora verticemq; calua, Festiue tibi Phœbe dixit ille. Qui dixit caput esse calciatum. Festiue autem dixit, propterea quod Romani temporibus illis in calceamentis vterentur pellibus œdinis. Hæc Baysius. De pellium caprarum vsu ad vestimenta, superius in Capra dixi, cap. 5. Πρωτογονίαν δ' ἐπιφραν ὀπίσταν καὶ ὠμίαν ἐλθῆν, ἀεμαίαν σιμῆσιν ἴλεον νέτρον βόδιος δ' φρε' ἄπιν νότρον. Τετὴ ἀμυδιέλης ἀλλω, Hefiodus. Glutem fit ex cortijs vaccæ ouis & hœdi. Albertus. Lectulos pellibus hœdinisferere. Cicero lib. 2. de Legibus. Euphorbia incisa conto subditur excipulus ventriculo hœdino, Plinius. Agni & hœdi lasciuientes, & inter se saltantes, lartos (serenos) dies promittūt, Aelianus. Si sese sustollant saltibus hœdi, vel si iuge gregi cupiant hæere nec vsquā matribus abscedant, & si sine fine modoq; Pabula delibent cum tutas vesper adire. Compellat caulas, monstrabunt adfore nimbos, Auicenus. Cauendum ne anferes hœdinos porcinōsus pilos deuorent; exoluunt enim eos si vorauerint, Anatolius. Verres. iuencos, arietes, hœdos, decrefcenter luna castraro, Plinius. Aliqui pilos hœdorum suffiunt, & eo nidore fugant, serpentes, Plinius.

F.

Hædus ab edendo dictus est, inquit Isidorus, teneri enim pinguisissimi sunt, & grati saporis. Circumferabantur & hœdi frequenter in conuiuio varijs parati modis: ἀλλοιῶς ἔπαλλε (forte παλλῶ) & ἐπὶ ἔχοντες, διπλες ἢ πλεῖον πρὸς ἄλλω ἠδονῶν παρεχόν ἡμῶν, Athenæus lib. 9. per ἄπιν vel laser intelligo quo conditi fuerint; vel porius lacteum in ventriculis eorum concretum succum, quo ad cascos coagulandos vtuntur. Hœdi apud veteres ex Melo (Medica insula, Varro de re rustica, corruptè vt iudico) præcipue laudabantur, vt scribit Pollux: aut ex Ambracia, vt est apud Gellium, Cælius. Homines gula ac ventri dediti non desinent celebrare hœdos è Melo, Clemens in pædagogō. De Viburtino veniet pinguisissimus agro Hædulus, & toto grege mollior, incius herbæ, Nec dum ausus virgas humilis mordere falicē, qui plus lactis habet quàm sanguinis, Iuuen. Sat. II. Similiter omni tempore anni conueniunt hominibus temperatis aut calidis carnes hœduli lactentis aut vituli si possunt haberi: Arnold. de cons. san. Hædulus ad domini saltet, sed si frigidus, aras. Vix calet ille, agris vda alimenta feret, Bapt. Fiera. Ex pedestribus animatibus suilla caro probatissimus cibus est, deinde hœdina, mox vitulina, Galenus in libro de boni & mali succi cibus, Hircinæ & caprinæ non vndequaue laudabilis sunt alimenti: vt arietes etiam & oues agniq;: solis autem hœdis innoxie vtare. Galenus in libro de attenu. victu. Hædorum carnem, etiam vt primum in luce editi sunt; in cibo non illaudabilem esse, ex Galeno docui iam in Vitulina. Hædorum caro minus excrementi habet quàm arietum, Auicenna. Hædorum carnes facile concoquuntur, & modicè nutriunt (vt Gyraldus vertit: Græcè legitur sxxmetra, id est, temperata sunt:) sanguinemq; tenuem & humidum gignunt: calidas & ficcas habitudines ac temperaturas iuuant. Sunt verò meliores, meliorisq; succi, qui nec nimis tenelli sunt, nec nimis natū maiores. Nam qui sex menses excedunt, non hœdi, sed capellæ, αἴγες, vocantur. Rufi sanè & glauci, ceteris meliores sunt: sed colicis morbis nocent. Aiunt quoque, quòd si pulmo eorum (ante potum) edatur, ea die remulentiā auertere; Symeon Sethi. In omni sacro igne neque lenibus & glutinosi cibus neq; salis & acribus sed his qui inter vtrumq; sunt, qualis est panis sine fermento, pilis, hœdus, aues exceptoq; apro omnis ferè venatio, Celsus. Ebrietatem arietis hœdinus pulmo, Plin. Hædine carnes hyeme improbantur, conueniunt æstate, reliquis temporibus mediocres sunt, Rafis vt in Dacuinis citatur. Hœdinam carnem, qua nulla inter domestica animalia potior habetur, edito. Parum enim recrementi in se habet, facillimè concoquitur, bene alit, sanguinem bonū generat, calido & frigido temperatum. Hic cibus conuenit laute viuētibus, Platina. Et paulò ante, Ex capris (inquit) hœdi lactentes esui sunt optimi. Et alibi, Hœdi vtramlibet (ass vel elixi) cocti, suaves & salubres sunt: coxæ tamen assæ, meliores habentur. Eadem & de agni coctura. Hædus in alio. Integrum hœdum (inquit Platina) aut quartam partem, testelis laridi & spinaciis mundi, allijs circumquaq; in pactis, veru ad ignem voluito; humectatoq; frequenter cū ramuleulis lauri aut rosmarini, ex hoc, quod nunc scribam, condimento: Cum agrella cumq; iusculo pingui duovittella oui bene agitata, duas spicas allij bene rursas, modicum croci, parum piperis misceto, in patellamq; indito. Inde, vt dixi, quod coquitur, aspergitur: octum, in patinam ponito, partemq; condituræ in fundito, ac petroselinū minutatim concisum in spergito. Hoc obsonium bene coctum cito comedi debet, ne refrigescat: oculos hebetat, Venerem demortuam excitat. Ex eodem Platina quomodo paratur artocreas ex hœdina carne, in Vitulina iam dixi, est enim eadem ratio. Sanguis hœdi in cibum formatus, quem sanguiculum vocant, cæliacis & dysentericis à quibusdam commendatur, Plinius. Aliqui sanguiculum, hœdi vel suis sanguinem exponunt, in cibum formatum, Talis nimirum erat μέλας ζυμῶν Lacedæmoniorum. Νιματία, obsonij genus vel sarciminis ex sanguine, meminit Pollux. Νιματία, garum quoddam è thynni intestinis cum branchijs, sanic ac cruore confectum, quasi sanguiculum, Lexicon vulgare. Iocinora, siue pulmones: Iocinora hœdina vel agnina sic coques (verba sunt Apicij 7. 10.) Aquam mullam facies, & oua, partem lactis admiscis eis vt in cisa iocinora sorbeant, coques: & cœnoga-ro, pipere asperso inferes. Aliter in pulmonibus: Ex lacte lauas pulmones, & colas quod capere possūt, & infringis oua duo cruda, salis grana pauca, mellis ligulam, & simul commisces & imple pulmones: elixas, & concidis: teres pipere, suffundis liquamen, passum, merum, pulmones confringis, & hoc cœnoga-ro perfundis. Copadia hœdina siue agnina, (vt docet Apicius 8. 6.) Pipere, liquamine, coques cum phascolis paratarijs (aliàs faratarijs) suffundis liquamen, pipere, laser, cum inura tritum, buccellas patas, oleum modice. Aliter hœdinam siue agninam ex caldatam: Mittes in cacabum copadia, cepam, coriandrum minutum succides. Teres pipere, ligusticum, cum inura: liquamen, oleum, vinum: coques: exinanities in patina, amylo obligas. Aliter hœdinam siue agninam ex caldatam: Agnina cruda trituram in mortario accipere debet. Caprina autem cum coquitur, accipit trituram. In hœdum siue agnum assum: Hœdi cocturam, vbi cum ex liquamine & oleo coxeris incisum, infundes in pipere, laser, liquamine: oleo modicè & in craticula assabis, eodem iure continges: pipere asperges, & inferes. Aliter hœdus siue agnus assus: Piperis semunciam, asareos scrupulos sex, zingiberis modicum, petroselini scrupulos sex, laseris modicum, liquaminis optimi heminam, olei acetabulum. Hœdus siue agnus sringatur: Exollatur diligenter à gula, sic vt utter fiat, & intestina eius integra exinaniantur, ita vt in caput intestina sufflentur, & per nouissimam partem stercus exinanitur, aqua lauantur diligenter, & sic implentur admixto liquamine, & ab humeris confutur, & mittunt in clibanum; cū coctum fuerit, perfunditur ius bulliens lacte. Piper tritum, liquamen, carenū, defrutum modicè.

modicè, sic & oleum etiam bullienti mittis amyli: vel cere mittitur in retiaculo vel in sportella, & diligenter constringitur, & bullienti zyma cum modico salis submittitur: cum bene illis tres vndas bullierit, leuatur, & denuo bullit cum humore supra scripto, bullienti cõditura perfunditur. Aliter hædus siue agnus syringatus: Lactis sextarium vnum, mellis vncias quatuor, piperis vnciam vnam, salis modicum, laferis modicum, dactylos tritos octo, ius in ipsius olei acetabulum, liquaminis acetabulum, mellis acetabulum, vini boni heminam, amyli modicè. Hædus siue agnus crudus: Oleo, pipere fricabis, & asperges foris salem purum multo cũ coriandri semine: in furnum mittis affatū inferes. Hædus siue agnus Tarpeianus: Antequam coquatur, ornatus confuitur. Piper, rutam,atureiam, cepam, thymum modicum: & liquamine collues. Hædū macerabis in furno in patella quæ oleum habeat: cum percoxerit, perfundes in patella impensam: teresatureiam, cepam, rutam, dactylos: liquamen, vinum, carenum, oleum: cum bene duxerit, impensam in disco pones: piper asperges & inferes. Hædus siue agnus pasticus: Mittes in furnum, teres piper, rutam, cepam,atureiam, damascena enueleata, laferis modicum, vinum, liquamen & oleum: vinum feruens colluitur in disco, ex aceto sumitur. Hædus laureatus ex lacte: Hædum curas, exofas, inter hæc eius cum coagulo tolles, lauas: adjicies in mortarium piper, ligusticum, laferis radicem, baccas lauri duas, pyrethri modicum, cerbella duo vel tria: hæc omnia teres, suffundes liquamen, temperabis ex sale: super trituram colas lactis sextarios duos, mellis ligulas duas, hæc impensa intestina reple, & super hædum componis in piro (quidam legit zirbo, id est omento) & omentum charta cooperies, furculas: in cacabum vel patellam compones hædum: adjicies liquamen, oleum, vinum: cum ad mediā cõcturam venerit, teres piper, ligusticum, & ius de suo sibi suffundes, mittes in defruti modicum, teres, rexinanies in cacabum: cum percoctus fuerit, exornas, amylo obligas & inferes, Hucusq; Apicius lib. 8. vt dixi. cap. 6. Pulmo hædinus (vt scribit Aetius in ratione victus colicorum lib. 9. cap. 30.) bis affatus ac in cibo acceptus, super abundans alimentum subtrahere videtur: Qui verò cum lacte replent, deindeq; coquant, aut affant, voluptatis gratia non vtilitatis respectu id faciunt: multoq; magis cum frustate concisum in sartagine torrent. Ventrem cum intestinis nostri in vitulis & hædis priuatim nominant *das kryofis*: quæ quidem elixa & aromatibus condita initio mensæ apponunt.

Celsus lib. 5. cap. 7. docens curationem communem aduersus omnes morsus serpentium: Si neque qui exugatur inquit, neq; cucurbitula est, sorbere oportet ius anserinum, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere: Vium autem gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum super vulnus imponere, sic vt pars interior corpori iungatur: Facit id etiam hædus agnustie discissus, & calida eius caro statim super vulnus imposta. Idem fere Aetius. Vide in Agno G. Aliqui carnem recentem hædorum, (vulneribus ex ictu serpentium illigat) pilo suffiunt eodemq; nidore fugant serpentes. Utuntur & pelle corū recente ad plagas, Plinius. Aliqui contra spasmodum non sine ratione, tenetis & exercitis pellibus agnorum vel hædorū oleo calido tinctis atq; malefactis loca patientia vaporauerunt, Cælius Aurelianus. Proxagoras pro epilepticis celebrat carnem agninam siue hædinum atque porcina & catulorum, Idem: Hædorū pilis suffiri vulvas vitæ putant, Plinius. Ad inflammationes tonsillarum & anginas, gallinæ hædi iu iusculo vttere, Galenus Euporist, 2. 15. Vegetius in potione equi prophylactica adhibet caput hædinum depilatum cum pedibus suis & cordulis intestinorum mundis. Accipitri epileptico cerebrū hædi edendum dato quod prius per annulum aureum traieceris, & admiraberis, Demetrius.

Hædi sanguis (siccus, apud Galenum lib. 2. de antidotis) vtilissimè in antidota miscetur, Dioscorid. Sanguis caprinus decoctus cum medulla contra toxica venena sumitur, hædinus contra lepra, Plinius. Sanguinis excretionem reficit hædinus sanguis recens ad cyathos ternos cũ aceto acri pari modo, feruens potus, Plinius. Porro quod de hædorum sanguine prodidit Xenocrates, ratus id ob acetum mitionem posse aliquid efficere, persuasi euam in agro degenti, qui rei rusticæ quidem studiosus, sed primis disciplinis eruditus erat, vt experiri vellet, Is retulit se in duobus sanguinem expuentibus vsu, non nullam vtilitatem expertum. Ceterum illorum neuter, ex ijs quæ mihi narabat, neq; ex arteria, neq; ex larynge aut pulmone expuisse visus est. Xenocrates igitur in primo libro De percipiendâ ab animalibus vtilitate, vbi de hædis differit, scribit in hæc verba: Ad hæmopticos, hoc est sanguinem spuantes, admodum vtilis est hædorum sanguis: oportet autem nondum (Marc. Vergilius perpepam pro nondum habet nuper) concreto plus minus mensura semicytole tantundem admiscere acetis acris, idq; feruifacitum trifariam partiri, & in singulos diès singulas partes exorbendas dare. Itaq; licebit tibi forte fortuna in agro deprehenso, vbi reliquorum fuerit inopia hoc vti, cum citra periculum id experiri possis, Galenus de facult. simplic. 10. 4. Sanguinis hædini recentis, antequam congeletur, vncia cum aceto mixta, & triduo pota, vomitui (malim excretionem vel sputo) sanguinis confert, itemq; agni, Auicenna. Sanguine hædi in cibum formato, quæ sanguiculum vocant, ad cæliacos & dysentericos affectus quidam vtuntur, Plinius. In antidoto Urbani apud Galenum, ad eijcendos sætus, miscetur inter alia hædinus sanguis siccus. Item in antidoto quodâ contra morsus viperæ, apud eundem de antid. lib. 2. Hædorum adeps minus tum calidus tum siccus est quam caprarum, Galenus. Nostri ex adipe de omento hædi sumpto, & stillatitio rosarum liquore macerato, in libras tribus vel quatuor caphura drachmis admixtis, vnguentum parant ad fissuras labiorum & narium vitæ, & mulieribus tum aliàs tum no facies à sole aduratur expetitur. Galli & Itali pomatum vocant, quoniã odoris commendandi gratia poma adjiciunt, hoc fere modo: Mala quinque decorticata & in partes diuisa, & caryophyllis in sercta, in rosarum liquore moschato macerantur quatrduo. Deinde addunt adipis hædi recentis libram, & simul feruifaciunt in balneo Mariæ (vt vocant) donec omnia albescant: mox cum prædicto rosarum liquore abluunt, vt totum fiat album, & in vase vitreo reponunt. Sunt qui odoris gratia, algaliæ vel moschi vel vrisq; parum miscent. Apud nos quidam tragacanthæ, cerussæ & lactis caprini non nihil admiscent. Eidem viribus præditum aut etiam efficacius videtur, quod vulgo vnguentum album caphuratum vocant, oleo rosarum, cera alba, cerussa, albis ouorum mixtis cum modica caphura. Possit & calx viua, præsertim lota admisceri, vt in illo Sexti ad labiorum fissuras, Sepum capræ (tribuit autem capræ eadem fere omnia quæ alij capræ) & adipem anserinum, & medullam cerui, & cepe cum resina simul & calce viua fac vt malagria: mirè sanat labiorum fissuras. Feminum hædi cinis intestina rupta farcire mire traditur, Plinius. Sanguinem silit, Idem. E lacte mulieris proficit ad cacothæ, Idem. Aristoteles coagulum laudat ex inulo seu hinnulo. Nicoon (vt Nicandri Scholia citant, & Hermolaus in Plinium 11. 41.) in libro de difficultatibus, optimum coagulum ait hinnuli, secundum leporum, tertium hædi. Marcellus Verg. non

Nicoon (vt Nicandri Scholia citant, & Hermolaus in Plinium 11. 41.) in libro de difficultatibus, optimum coagulum ait hinnuli, secundum leporum, tertium hædi, Marcellus Verg. non rectè agni pro hædi in huius auctoris testimonio posuit. Coagulum hinnuli, leporis, hædi, laudatum: præcipuum tamen dasypodis, Plinius. Leporino coagulo pares habet vires coagulum hædi, agni, hinnuli, &c. contra acconiti potum in vino, & concretum lac, in aceto conuenienter assamuntur, Dioscorid. Reliquas vires, vt potè communes, sed leporino præcipuas, in Leporis historia dicam. Coagulum hædi contra potum cicutæ (lege acconiti, ex Dioscoride) prodest ei; qui fungus comedit, Haly. Plinius priuatim commendat contra viscum, (ixian chamæleontem) & chamæleontem album, ac sanguinem taurinum, contra quem & leporis coagulum ex aceto bibatur. Contra pastinacam & omnium maritorum visus vel morsus coagulum leporis vel hædi vtl agni, drachmæ pondere ex vino sumitur, Plinius. In profluuiio sanguinis hædi coagulum bibi vitæ putant, Plinius. Et alibi, Coagulum hædi tercia parte ex aceto potum sanguinis excretionem reficit. Ex aceto sanguinem silit, Plinius. Exicat etiam coagulum hædi, cerui verò magis inspissat, Aetius contra reiectionem sanguinis. Magnitudine sabæ in vino myrteo remissum, & ieluno cæliaco potui datum efficaciter prodest, Marcellus. Cæliaci & disenterici coagulum hædi in vino myrte magnitudine sabæ quidam propinant, Plinius. Coagulum hædi aduersus alui profluuium Hippocrates laudat, vt dixi in remedijs ex caseo caprino. Acetum aceto maceratum aduersus muliebre profluuium ielunæ propinat, Galenus Parabillium 2. 73. Dorcadis, hædi leporis coagulum & fel cum agnino sanguine & adipe, medullaque ceruina, nardino & rosaceo oleo commisce & post purgationem subito (vt cõ prius purgato.) scilicet vt conceptus fiat, Aelian. 16. 34. Ebrietatem ardet pulmo apri aut suis assus. Ieluni cibo sumptus eo die: item hædinus, Plinius & Symeon Sethi. Pulmonis hædini combusti cinis prurigenes oculorum loricat, & scabras palpebras emendat, si quasi stibium imponatur, Marcellus. Vrinæ incontinentiam cohibet vesica semine suis combusti ac pota: Item hædi, vel pulmo, Plinius. Hædorum lien impostus lien sedando prodest, Plinius. Impositus lienem digerit, Galenus Parabillium 2. 40. Hædinus lien, similiter ve hircinus, super splenem infantis adposuit, & tumores & dolorem eius emendabit, Marcellus. Hepar animalium non competit temperatis atque cholericis & habentibus debilem concoquendi vino: Solum hepar hæduli competit interdum prædictis, moderatè assum, & similiter cerebrum ipsius tactum, non si perfecte siletur, Arnold. de confere. silitate. In monte Atlante Getuli, qui euphorbium legunt, hædino lacte adulterant, sed discernitur igni. Id enim quod silycerum non est, fastidendum odorem habet, Plin. De vesica paulò ante diximus in pulmone.

H.

Hædus animal est ex capra genitum: quod nomen doctiores plerique cum ædiphthongo scribunt, præposita aspiratione, paucissimi cum eadem diphthongo: sed absq; spiritu: multi aspirant quidem, sed diphthongum æ subjiciunt. Grammatici quidam hædos *ἄδωλον* deriuant, quæ quidem ratione scribendum foret ædus: quod nusquam reperitur. Isidorus, vt dixi in F. ab edendo. Alij denique hædum dicitur volent quasi sœdum lingua Sabina, in qua F. litera in aspirationem vertitur. Hædulus etiam & hædillus diminutua leguntur. Et Tyburino veniet pinguis agros hædulus, Iuuenalis Sat. 11. Die ligitur me tuum passer culum, gallinam cornuciam, Agnellum, hædillum, Plautus in Asin. *Ἐδωφ* Græcè hædus dicitur, vique ad tres vel quatuor mensas deinde *χίμαρος* v: (quod etiam de hirco nondum adulto inuenitur, vt supra dixi,) donec pariat & mulgeatur: à partuiam *χίμαρος* & *αἴξ* nuncupatur: De mare verò *ἕλεφος*, & cum adultus est *τεθύ* dicitur, Varinus. *Ἐδωφ* ἢ *μικρός αἴξ*, ἢ *ἡ μικρὸς αἴξ* ἢ *ἐν τῷ ἕλεφ* *Φανδύλ* ἢ *ἡνὴν ὀπταίμ* ἢ *χίμαρος*, ἢ *ὁ ἐν τῷ χίμαρῳ*, Helychius, Erymologus, 40 Varinus. *Ἐλεφος* ἢ *αἴξ* ἢ *πὸν* ἢ *νέος*, Pollux *Ἐλεφὸς* *χίμαρος*, Helychius Varinus *Χίμαρος*, capræ hibernæ, vel hircis, vel hædi, Helychius. Chimari inter hædos & hircos ætate media sunt, Varinus ex Aristophane grammatico. *Ἐλεφ* *μαρ*, *ἕλεφος*, *δακνόν*, Idem. *Ἐσος*, oues teneræ, vel hædi, hyeme nati, Varinus & Helychius. *Ἐσος* *Ῥομέο* ro dicitur *αἰ νεογνῶν* *ἢ ἀπὸ πάλαι* *ἢ ἀπὸ σάδεις*, *ἀπὸ τῆς ἕρας*, ἢ *ἐνδεῶς τῆς ἡλιμίας*. Scholia in Homërum, Hoc est capellæ teneræ & roscidæ, vel minime natur: nam herferos est. Hinc, *ἕρασιον* & *ἕρασην* interpretantur nouellum, roscidum, tenerum, humidum, pulchrum recens, purum & *ἕρασα* similiter, item verna. *Ἄδωνος*, *ἕλεφος*, Helychius: *Κάρογ*, hædus. Helychius & Varinus: è quibus *καρογ* etiam pro capra exponitur, ex Gorynlorum dialecto. *Αἰκαῖα* *καρογ* *αἰκαῖα* apud Rhodios dicitur hædi in lege quadam, *οἱ πῶν καρογ* *ἢ ἀπερμάτων* *ἠθροβουθηλοῖ*, id est, qui frugum culmos iam depalcerentur, Helychius & Varinus. Epitheta: Neque oues, hædi que petulef floribus insulant, Vergilius. Præterea teneri tremulus in vocibus hædi. Corniferas notunt matres, Lucretius: Splendidiior vitro, tenero lasciuior hædo. Ouidius 13. Metam. Lasciuum pecus, & vitidii non vitæ Bæcho, Dat pœnas: nocuit iam tener ille Deo, Martialis. Apud Rhauisum legantur etiam ista. Teneullus, Petulans, Vagans, Corniger, Mollis, Lactens, Pinguis. *Σημά* *ἕλεφος*, Theocr. Id. 8. *Ἐλεφρογ* *ἕρασην*, Oppianus. Eriphiam herbam multi (magi) prodidere: Scarabæum hæc in auena, id est, caule) habet, sursum deorsum decurrentem cum sono hæc il, vnde & nomen accipit. Hac ad vocem nihil præstantius esse tradunt, Plinius. Videntur sanè magi hoc ea remedium vocem ad commentum, quod vocalis aut sonorus potius in ea scarabæus (si credere liber) ducurrat. Eriphia (vt habet Ruellius tanquam ex Plinio, mihi Plinij locus iam non occurrit) septem lanuginosis ramulis apij modo foliatur: purpureo flore, & eo quidem perenni, femine fabacco, totidem radiculis quot ramulis. Vidimus (inquit Ruellius) in editissimis montibus inter saxa herbam apij folijs, ramofam, leui lanugine pubescentem, purpureo flore adhuc exitu autumni & per hyemis initium emicantè, femine fabaceo, ramulis pluribus, foliatis, rubentibus: radice crassa, longa. Sed non animaduerti si tot radiculis fibrata esset, quod est ramulis brachylata, eam tamen crediderim ranunculi genus esse, quod flore purpureo à Dioscoride notatur. Erisictum (vt habet liber Galeno adscriptus de simplicibus medicamentis ad Paternianum cap. 97.) herba est quæ in summis montibus inuenitur, folijs apij, thysulo oblongo: in culis summo flosculus quasi violaceus est, & semên in medio: radix ad magnitudinem & validitatem in specie cepæ oblongæ, & veluti ad vnum extuatæ (lego. ad imum extenuatæ, vt in luparia nostra cærulea, vide in Lupo. a. vbi de acconito) habetq; radices alias quæ sic radicales minutas è laterib. emittunt nigro cortice elatas: hæc ipsa vitibus est acconito similis & thapsiæ: proprio gestu omnes illas probare deuita. Eripha & Parihenia. nomina equarum Marmacis proci Hippodamiz ab Oenomaos occisi. Cælius. Hædi, stellæ due sunt, quas Auriga (quod signum celeste est super cornua Tauri) in manu tenet. Poetæ nimbosæ & pluuiales cognominat, quod eorum ortus & occasus grauissimas excitat tempestates. Quatuor ab occasu veniens pluuialibus, hædis, Vergilius 9. Aeneid. Hædi pside nonas Octobris orientur

vel laqueis, à doctrina artis venaticæ instructi comprehendunt. Jam in patentium camporum æquoribus quilibet vel tardus pedibus, eas, quod ibidem non valent ad cõfugiendum, capere queat. Earum pellis & cornua aliquot commoditates habent, nam in frigidis tempestatibus ad vim frigorum atque hyemem excipendam pastionibus & fibris materiariis pelles mirifice profunt. Cornua ad hauriendam de præterfluentium rivorum cõfluentibus, aut è fontibus portionem ad depellendam sitim, non minori usus habentur, quàm vel cæces ipsi: tanta enim capacitate sunt, ut in bibendo respirare sic necesse. Ab homine expoliendi bene perito cornu politum, tres mensuras capere potest.

Idem de feris in Aegypto capris, quas scorpij non lædunt: In Copto, inquit, Aegyptia vrbe & magna conficiendorum aliorum sacrorum religione Isim Aegyptij colunt, & vero eodem cultu hanc ipsam venerantur, quo aut coniuges aut liberi à lugentibus efficiuntur: Vbi Isis hanc religionem possidet, ibi acerrimi ad pestiferum vulnus infensum scorpij maximi versantur, qui ut percusserint, statim interficiunt: ad quorum vitacionem omne cautionis genus Aegyptij adhibent, sexcentaque machinamenta molliunt, veruntamen lugentes ad Isidis sanum capræ feræ ex omnibus tegumentis nudæ inter scorpios humi iacentes ab horum acerbitate integræ incolumesque permanent, ex quo fit, ut Coptitz eius caprinæ generis scæminas ad diuinitatem & religionem consecrent, & religiosissime colant, eademque Isidi in amore & deliciis esse existiment: contra autem mares immolant.

Et pisces quidam nigri venenati in Armentia reperiuntur: horum farina sicus conspergunt, quas in castris quæ maxime abundant feris disseminant. Bestiæ primum ut ea attrigerint, statim moriuntur capri, feræ capræ, cerui &c. nam eiusmodi animalia ficum & farina cum auidissima sunt, Plutarch.

RUPICAPRAS etiam (quarum figuram ab initio huius capituli dedimus) Plinio inter caprarum sylvestrium genera nominatas, adnumerare hic libet: quoniam hoc nomen apud solum Plinium legimus, & apud Græcos simpliciter feræ dicuntur, ut conijeto: nam & magnitudine & figura tum cornuum tum reliqui corporis ad villaticas proximis accedunt, quàm villæ reliquarum. Hæ forte sunt αἰγροί, vel αἰγροί, Oppiani, paulo superius descriptæ: nec aliâ fortassis Creticæ dictamni remedio celebres, de quibus infra dicam. Nomen à rupibus inditum: in iis enim per sommos versantur montes Hermani appellantur gemms vel gammis, nostri in sceminio, alij in masculino genere. Rhetici qui Itali, è loquuntur, camuzæ. Hispani capramotes, nisi fallor. Angli wild goats, id est, sylvestrem capram. Poloni dzika kozia, id est, feram capram. Bohemi melius korytanski kozik, quasi Carnicum, seu (ut nunc loquuntur) Capri: hancum huculum: quod illa pars alpium in vicinio Bohemis, ita est notior. Bellonius scribit Rupicapras Galis chamberis dici, in veteri autè eorundem lingua in ylat. vide plura in singularibus eius. Capream forte Martialis pro rupicapra in proprie potuit in hoc disticho,

Pendentem summa capream de rupe videbis: Casuram speser, accipit illa canes.

Capræ genus sylvestre non magnum, curua admodum vincta habet cornua, quibus se retinet cum per deventa montium cadit, Albertus. Rupicapris cornua in dorsum aduoca, Plinius. Animalia quædam infirma habent cornua, quæ parum aut nihil eis ad pugnam conferunt: qualia sunt in capris montanis, quam gemme Hermani vocant. Habent enim cornua parua & inuadida, quæ non tam ad pugnam, quàm ad retinendum se ceu vincto, dum rupes scandunt & cadunt interdum à nativitate eis concessa videntur, Albertus. Et rursus, Animalium cornuorum quæ apud nos appatent, minimum est caper montanus: qui rubros habet oculos, & cornua recuruum, acutissimum visum, & gregatim pascitur, lingua nostra gemme dicitur. Cornua ei nigricant, nouem aut decem circiter digitos longa: multis nodosis circulis exspirata, minoribus paulatim, in vincto nullis: is leuis & acutus est, hamulifera. Parallela ferè, hoc est æquis vndique interuallis surgunt, solida, ab initio tantum circiter pollicis mensuram caua, & tertia magis quàm domestis. Mares à sceminis in hoc genere nihil differunt, non cornibus, non colore, non reliquo corpore. Magnitudo quæ capræ villaticæ, paulo tantum altior, & corporis forma feris altis (ut nostri vocant dem hochgenult) similior. Color eis inter fuscum & rufum est: quita men ætate magis ad rufum, hyeme ad fuscum vergit. Memini partim albam, partim nigram distinctis coloribus videre. Certum est colorem eis per annis tempora mutari. Totæ albae interdum, sed rarissime conspiciuntur. Rupes montium colunt, ut dixi, non summas tamen vrbes, neque tam altè & longè saliant. Deicendunt aliquando ad inferiora alpium iuga. Conueniunt sæpe circa petras quasdam arenosas, & arenam indelinguunt, ut villatica pecora saltem, quo linguæ interim pituitam deficiat & excirent appetitum. Qui alpes incolunt Heluetij, hos locos sua lingua salizen, tanquam salarctos vel halopegia, appellant. Circa hos occultant venatores cum bombaridis, & pro more accedentes capras ex improviso ferunt. Cum in venatione vrgentur, altius semper ascendunt, donec nullus ad eas locis parcat accessus: deinde cum venatores per saxa manibus pedibusque reptando sequi vident, de saxo in saxum transiliunt, ac montium cacumina petunt, donec nulla scandendi reliqua sit facultas: illic se cornibus terinent, & quasi suspendunt: atque ibidem vel bombaridis feruntur, vel in præceps impelluntur à venatoribus: aut relicta interdum quod inde se absoluerent nequeant, illic percunt tandem, vel præcipes ruunt: quod circa ibices etiam evenit. Mox à diui Iacobi die, qui octavo calendæ Augusti notatur, frigidiores montium cliuios petunt, ut paulatim assuescant frigori. Audio capras aliquando cicurari: pilus eis densus est, quam obrem pelles illarum quæ hyeme capræ sunt à pellionibus, parantur, eo modo quo lupinæ: hæ pilis extrorsum versis gestantur etiam pluuio tempore. Fiunt ex eisdem chirothece pro equitantibus. Cornua in ædibus hominum lautiorum parietibus affiguntur, singula vincto deorsum verso: vel bina erecta ut in capite suo erant, pelli & parti caluæ adhuc hærentia: vel quod elegantius est, ligno capiti ad humeros animalis effigie sculpto, inserta. Rupicapræ aliquando accedunt vsque ad greges caprarum cicurum quos non refugunt, quod nõ faciunt ibices, mares habent cornua multo magis in dorsum aduoca: scæminæ verò minus. Vngulæ rupicapris acutæ sunt, Stumpsius. A rupicapris nomen indidere nostrates radici quam vocant gemmen-wurzel, alij winterwurzel, quod affectui colico moderi credant. Rhetorum quidam grassoy, Sabaudi alacte: Pharmacopolæ vulgares doronicum. Hæc quancumque natales habeant ipsos montium vertices, niuolos & saxosos præcipue: & ipsas rupium rimas, (vbi plerumque semper rupicapræ versantur, ut, vel quod eisdem locis nascatur, vel eo pascantur dictum mihi videatur) facile ramentum in hortos transplantata comprehendit. In Provincia Gallia sponte natum in planicie vidi. Radix est omnium dulcissima ad fastidium ferè: tranuersa, digito crassitudine minor, creberrimis confecta geniculis, ut polygonatum apium vocari possit: huic binæ fibræ permultæ tanquam pedes vtriusque subnascuntur, quatuor aut sex digitorum longitudine, albæ, sed siccæ infuscantur. Tota radix scolopendriæ insecti

insecti figuram refert: seruari per multos annos potest: nullis (quod miror in tanta dulcedine) verticilorum iniurijs obnoxia: succus est tam lentus & pinguis, ut non profusus arefcat, nec dura aut fragilis fiat, natui perperuò succi tenax: quod idem in angelica vulgo dicta fieri animaduertimus. Flores aurei, circinnati, hieracio maiori perficimiles, in singulis coliculis, qui ferè dodrentales sunt, singuli, odore grato, & subacti: folia hirsuta, trientalia, quæ initio latiora paulatim in mucronem se colligunt. Calcacere & siccare iudico in secundo gradu. Vulgus apud nos efficacem eius usum contra vertiginem credit: ea forsitan ratione, quoniam capræ montanæ, quæ frequenter à depasci solent, citra omnem vertiginem citato per æditas & præcipes rupes ferantur cursu. Genera eius duo, maius, quod in nostris alpibus nascitur, & mollius est: minus, quod Romanum vocant, durius & solidius. Longè aliud esse doronicum orientale, gustu feruente & aromatico, in multa Arabum medicamenta requisitum, nunc non ostendam: plura vide apud Ruellium.

Audio venatores quosdam, ex recenti vulnere scaturientem huius animalis sanguinem sorbere, tanquam insigni vertiginis remedium. Rupicapræ seu cyatho & lactis parimensura deploratum phthisicum cõualuisse certus auctor affirmat. Plin. aliàs legebatur, non rupicapræ, sed lupi & capræ. Nos villaticæ etiam capræ seu um phthisin sanare, &c. supra indicauimus.

In Creta insula capras sylvestres sagitta transfixas dictamnium herbam quærere aiunt, (ut depascantur,) hoc enim spicula ex corpore eijci, Aristotel. in Historia animal. & in Mirabilibus. Dictamnium Cretæ insulæ proprium est, ut mirabile, &c. præcipue ad difficiles partus mulierum. Aut enim facile posse parere factum eius folia, aut certe dolores penitus sedant. Dantur bibenda ex aqua. Rara hæc herba: locus enim qui fert exiguus admodum est, cum que capræ depascunt capeffendæ causa voluptatis. Verum etiam quod de telis fertur, affirmant. Capras enim sagitta transfixas, dictamni deorato telum eijcere, Theophrastus de histor. 9. 16. Idem Dioscorides scribit in dictamni historia: apud quem etiam ab hac ipsa facultate dictamni nomina leguntur, Βελουκον, & Βελουκον, & ab ipsiis animalibus δορυδιον, quod diminutiuum videtur à δορυ. Beloacos (inquit Marcellus Verg.) à telorum remedio vocatur, belotocos ob eandem causam, & ad amplius quod partus adiunat: & à venatrice dea Diana, Artemidion. Dictamnium herbam extrahendis sagittis cerui monstrauerit, percussis eo telo, pastu que eius herbæ eiecto (malis, cerui monstrauerit percussis, & telo pastu eius herbæ eiecto) Plin. 8. 27. Et rursus 25. 8. Dictamnium ostendit videri indicauimus, ceruæ vulneratæ pastæ, statim decidentibus telis. Non est alibi quam in Creta. Ea paulo post. Et in Creta autem non spaciöse nascitur, mirèque capris expeditur. (quod ex eodem Theophrasti loco transtulit, vbi ille ægas, id est capras sagittis vulneratas, hac herba in cibo sibi mederi scribit.) Hæc Plinius. Corrupto autem ceruo vel ceruus pro capris legi, vel inde apparet, quod postremo loco additum est, mirèque capris expeditur. Adde auctores omnes, quorum hic testimonia citamus capras non ceruos esse conuenire, quæ dictamni vrantur. Plinius certè ipse alibi scribit ceruos in Creta insula, præterquam in Cydoniatarum regione non esse. Et Solinus, Ager Creticus (inquit) syluestrium caprarum copiosus est, ceruo eget. Lupos, vulpes, à lacu quadrupedum noxia nusquam educat. Miror eruditos, Hermolaum præcipue, hos locos apud Plinium non animaduertisse. Creticæ capræ pastu dictamni telis eiectis, nonne grauidis eijcendi partus vim huic plantæ inesse ostenderunt? Hæc propterare vulneratas solum videas dictamnium quærere dictamnium sequi, Plutarchus in libro Vita animalium, &c. Cicero scribit capras in Creta feras, cum essent confixæ venenatis sagittis, herbam quærere, quæ dictamnium vocaretur, quam cum gustassent, sagittas excidere è corpore videntur. Cretenses sagittandi periti, iaculis petunt capras, quæ in montium cacuminibus pascuntur. Illæ verò percussæ, statim comedunt herbam dictamnium, & simulac gustarant, iacula tota excidunt, Aelianus lib. 1. Variorum. Ceterum ab hac facultate dictamni etiam nomen inditum est δρυδιον, quod est Βελουκον: vnde & δρυδιον id est, retia dicuntur. Arabum sectatores dictamnium vertunt pulegium sylvestre, quod nomen inter cetera apud Dioscoridem quoque el attributum reperio.

Commemorantur & Cynthiæ capræ sylvestres, à Cynthio monte Deli sic nominatæ, de quibus Græci auctoris incerti epigramma extat Anthologij lib. 6. sect. 15. huiusmodi.

Κεῖται ἐν Ὀρτυγίῳ τῆς αἰῆς παρὰ Κρητῶν. Οἱ ὑμῶν ἐκβινάσων δρυδιον, ἄλλο, ἔπειτα ἀνοδῶν ἢ φέρε εἰρηάσων.

Brodæus non ad capras sylvestres, sed ceruas vel capreas hoc epigramma esse scribit: quod ego non probârim, cum expressè legatur αἰγες. Idem docet vocabulum Εἰρηάσων paroxytonum in quibusdam exemplaribus legi, ut sit proprium nomen venatoris Cretensis in genitio calu (quod nobis etiam placet:) in alijs vero εἰρηάσων pro paroxytonum, ut intelligatur aruus & sagitta (τῆς) animalia petita sistentes. Citat autem Etymologiam in dictione Βελουκον, ex quo tamen de huius vocis significatione statui nihil potest, cum propter terminationis similitudinem solum ab eo proferatur. Debebat enim (inquit) à Βελουκον dici Βελουκον, ut ab εἰρηάσων, τῆς αἰῆς. Talemus quidem viri proprium est apud Varinum.

G.

De remedijs ex capris sylvestribus.

Millia remediorum ex capra demonstrantur: quod quidem miror, cum febri negetur carere: Amplior potentia feris eiusdem generis, quod numero sissimum esse diximus, Plinius. Caprearum vires medicas infra scorpiim dicam: quanquam Sextus non alias ferè capreis attribuit, quàm Plinius capris mansuetis. Syluestrium caprarum sanguis ab excessu maturar, Marcellus Verg. Ego apud Galenum caprino sanguini simpliciter hæc vim adscribit inuenio, ut in Taurino sanguine dictum est. Syluestrium caprarum sanguis cum palma marina pilos detrahit, Plin. Collyrium ex feno caprarum syluestrium, confert patientibus telam oculorum, Rasis. Albertus collyrium (quamuis calmo deprauatè apud eum legitur) non ex feno, sed felle caprarum syluestrium vel domestiarum, contra telam oculi prodesse scribit. Seuum montanarum caprarum confert pulmone vice rato, Rasis. Capræ syluaticæ iccur carbonibus inassatur, & per se sumptum celiacos remediât: idemque arefactum & tritum, & cum vino potui datum, certissimè auxiliabitur, Marcellus. Capræ syluestris fel commendat Dioscorides ad varios oculorum affectus, Sextus capræ. Fel hirci syluestris est theriaca moribus venenosis, Auenenna. Capræ syluestris fel priuatim prodest contra suffusiones incipientes, oculorum caliginis, argema (a bugines vertit Marcellus) & generaram (palpebrarum) scabritias, Dioscorid. Et rursus, Syluestrium caprarum in felle

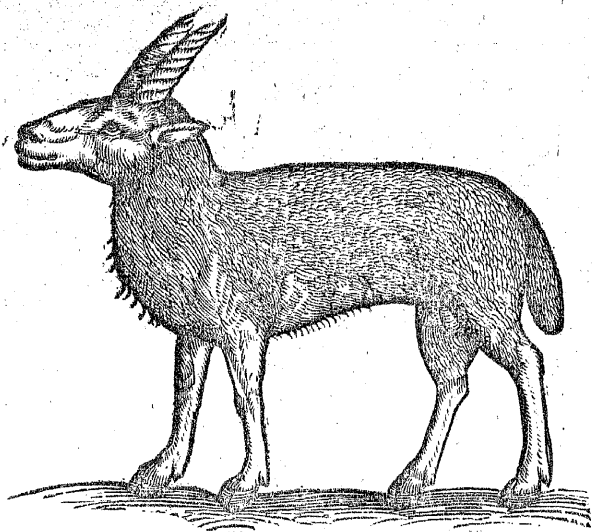
peculiariter percun&ti lufiosi fanantur: idem potest & hircinum, (hirci syluestris nimirum.) Capræ syluestris fel scripserunt quidam lusciosis (νυκτάδωψι) prodesse, Galenus. Plinius ad lusciosos & varios oculorum affectus capræ fel simpliciter laudat. Collyrium ex felle (seuo, Rafis:) caprarum syluestrium vel domesticarum, contra telam oculivaleat, Albertus. Fel taurinum vel eius loco hirci Syluestris (τρεγγυ α' γρη) Absyrus miscet compositioni cuidam ad nervos equorum vulneratos, cap. 25. Calculos expellit simum caprarum in mulso. efficacis syluestrium, Plin. Remedia quæ Dioscorides attribuit simo α' γρη β' γενών, id est, caprarum in montib. agentium, supra adscripti villaticis: de ijs enim cum in montibus pascuntur, intelligo, admonente ipsa sermonis serie, quæ talis est: Caprarum bacca, præsertim in montibus agentium, &c. Nec inausor quod vetus Dioscoridis translatio hoc loco syluestrium caprarum habet.

H. Διγαντα, iaculum paruum & leue, cui nomen ab vsu in venatione caprarum, nimirum syluestrium, vt dixi in Capta. Ambrosia apud Dioscoridem secundum Romanos caper syluaticus appellatur, & ab alijs artemisia botris: quibus nominibus ad dictamnum accedit, quæ & ipsa artemision, & dorcidion vocatur. Vera etiam artemisia toxotis vel toxetesia cognominatur, quasi & ipsa sagittas trahere possit, dictamni instar. Capellam Syluestrem Spartani immolarunt iam iam consti&nti cum Atheniensibus, apud Xenophontem libro 4. de rebus Græcorum. Κατ' α' γρησ α' γρησ, abominantis est sermo, & malum deprecantis, in quæ syluestris capras auertentis. Vnus est adagione A. hencæus lib. 2. Myrtilus, inquit, asseuerabat, velut ad capras syluestris nos relegans quærentes. Hegesandrum Delphum in commentarijs suis eius dictionis meminisse. Ad capras syluestris posuit pro eo quod difficillimum esse inuentu, aut quod nusquam est. Citauerat enim ex authore testimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbium opinor alludit Apuleius in Asino, fingens Psychem à Venere mitti ad arietes agrestes, Erasimus. Suidas & Varinus scribunt hoc prouerbium vsitatum fuisse Πηκατάρας, κατ' α' γρησ α' γρησ τρέπειν τὰ κεινά: hoc est, post execrationem aliquam, vt mala verterentur in capras syluestris. Nimirum si quis mali quippiam dici vel nominari audiuisset, siue contra se, siue simpliciter, mox deprecandi gratia subijciebat κατ' α' γρησ α' γρησ. Helychius hoc circa morbos obseruatum ait, comitalem præcipuè.

DE STREPSICEROTE.

Ex caprarum syluestrium genere Strepsicerotes sunt: mittunt eos transmarini situs, Plin. Et alibi, Cornua erecta, rugarumq; ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta (vt lyras diceres) Strepsiceroti, quem addacem Africa appellat. Πικαντηρεϊσ, ερεβλοκέρωντι, Varinus & Hely: h. Nec plura vsquam de hoc animali reperio. Est & aliud genus, ni fallor, syluestrium caprarum, de quibus Oppianus dixit, Στρεπτιόσι νε φ' α' λήφ' ηε φουσ' α' μ' λ' ηοι ηε ερεβ' οσ' ησ' η. quarum historiam ex ipso Oppiano supra narraui.

Strepsiceros Bellonij: vel ouis Cretica, vt Io. Caius conijcit.

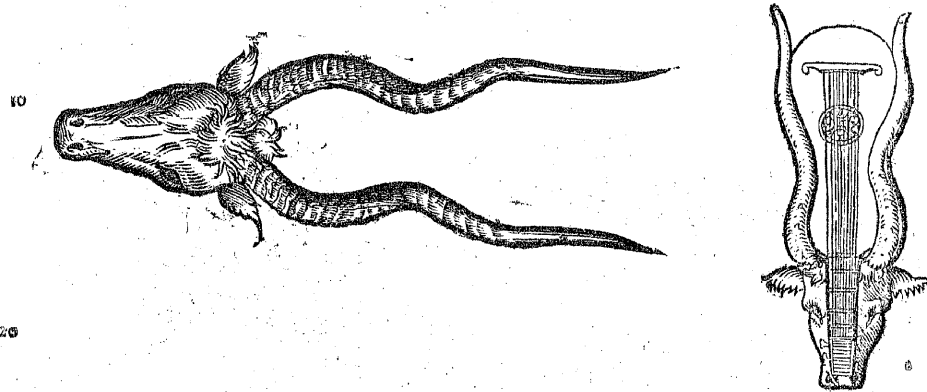

IN Creta (inquit Bellonius) præsertim Ida monte, genus Ouis reperitur, quod pastores Strepsicerotem nominant, cui cornua non vt Ouis communibus reflexa, sed omnino recta erectaque vt vnicornis, spiris canaliculatis capreolorum instar intorta. nec aliud à nostris Ouis differt, ne magnitudine quidem: & similiter, vt nostræ. gregarium est, & in magnis gregibus dedit: cuius figuram nos primi, à nemine alio exceptam publicamus, Hæc ille.

Strepsiceros

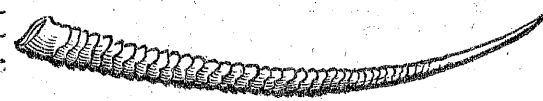
Strepsiceros Io. Caij.

Alia circulem icon, cum imagine lyra quam cornuum antecornuum repræsentat.

STREPSICEROTIS cornuum effigie aliam Io. Calus ex Anglia pictam ad nos misit, cum descriptione cornu- dem, quam hic adijcio. Strepsicerotis cornua (inquit) tam graphicè descripsit Plinius, atq; lyris tam apposite comparauit, vt longiore verborum ambitu opus non sit. Ergo hoc tantum addam: ea esse intus caua, sed longa pedes Romanos duos palmos tres, si recto ductu metiaris: si flexo pro natura cornuū, pedes tres integros. Crassa sunt vbi capiti committuntur, digitos Rom. tres cum semisse. describuntur in ambitu palmis Rom. duobus & dimidio, eo ipso in loco. In summo, leuore quodam nigrescunt, cum in imo fusca magis & rugosa sint. Iam inde à primo ortu sensim gracilescunt, & tandem in acutum exeant. Pendunt vnà cum facie sicca per longitudinem dimidiata, libras 7. vncias 3. & semissim. Facies, quæ adhuc superest iuncta cornibus, & frontis ceruicisq; pilus, loquuntur Strepsicerotem animal esse magnitudine ferè ceruina, & pilo rufo ad instar ceruini. Sed an nare & figura corporis ceruina sit, ex facie nihil habeo certi dicere, cum nares diuturni temporis vlu detritæ sint, & facies eadem de causa hinc inde glabra sit, conijceres tamen ex eo quod superest eum propius accedere ad ceruicem aut platycerotem. Hinc pictor ceruinas adiunxit nares Strepsicerotis faciei, exiguas scilicet & breuior. quàm pro faciei magnitudine. Quod inter radices cornuum vides, pars collo est. Hæc Caius. Idem postea in Epistola ad me: Si Ouis Cretensis (inquit) seu Idæ, Strepsiceros sit, propter erectorum cornuum figuram, eadem opera & Monoceros erit Strepsiceros. At non propter versuram erecti, sed flexuram indirecti cornu vocatur Strepsiceros. Ita enim flexa veraque sunt, vt eorum curuaturæ faciant imaginem lyre, vt rectè scripsit Plinius. Quamobrem imaginem adiunxi, vt inter Strepsicerotem & Ouem Cretensem, non tu solum, sed & omnes qui eam viderint dijudicet. Talem autem antiquorum lyram esse vicissim & ex hac cornuum curuatura, & ex cæ. est lyra scire licet (etsi in chartis æconomonicis alter deplagatur) si dempto manubrio, aut pro manubrio supposito animalis capite, spacium inter cornua corpus esse lyre, animo conceperis. Subus appellatur ab Aristotele (Oppiano dicere debuit) qui à Plinio Strepsiceros, inquit Io. Bodinus enarrans librum 2. Oppiani de Venatione: mihi hoc simpliciter affirmari posse non videtur: quando alijs versibus Oppianus, vt superius citauit, Strepsicerotis meminit. Subus quidem ei amphibia quadrupes est, piscibus victitans, videri autem potest ad syluestre. Oalum genus referri posse: nam statim ante historiam eius Oppianus de Ouis feris Creticis egit, quas colore flauo vel purpurascete esse scribit, quadricornes: non lana, sed villo ferè caprino rectas. Et mox addit: Quinetiam Subus colore flauescit splendido, sed non æquè villis hirsutus est: & duo tantum valida cornua supra latam gerit frontem. Quod si non congeneres bestias istas existimasset, conferre inter se atque distinguere opus non fuisset. Sed coniectura hæc tantum nostra est: quam certioribus aliorum scriptis aut confirmari aut infirmari velim.

Bestiæ cuiusdam mihi incognitæ cornu quale hic exhibeo vidi in arce generosi Domini Guiljelmi Wernheri Cimbrorum Comitæ, longitudine brachij, colore nigricans, baculi vel colli crassamento, leue, cauum ad dimidiam partem aut amplius. Addebat, ex fama nimirum, animalis bicornis esse: & binahulusmodi inter anathemata rariora Ferdinandi Augusti extare.

DE CAPREA SIVE CAPREOLO ET DORCADE CAPREOLI MARIS FIGURA, FOEMINA cornibus caret.

Asia icon utrinque Capreolorum feminae representans

APREA, capreolus & dorcas, tria nomina, animal, vnum mea quidem opinione denotant: namque Grammatici neque alij scriptores satis exprimerunt quid de his nominibus sentirent. Dorcadis nomen Plinius & a ij veteres videntur, tanquam nullum apud Latinos vocabulum ei responderet. Leonicensis reprehendit Plinium quod capream & dorcadem tanquam diuersa animalia diuersis in locis memorat, ut vespertilionem & nycteridem, &c. Recentiorum plerique, etiam doctissimi, ut Gaza, Hermolaus, &c. capream videntur, alij Graecum nomen retinent. Capram quoque recentiores non omnes eodem modo interpretantur. Caprea dicta est, quod quidam, ut ait Varro, caprae similitudinem habeat. Sunt autem syluestres caprae (Grammaticus quidam, non Varro) vnde capreoli dicti. Caprae in plurimas similitudines transfigurantur: sunt caprae, sunt rupicaprae, &c. Plinius. Scribens mansuetam omnia etiam fera reperiri, quasi in illa transfigerentur. Ecce ferax saxi deteget vertice caprae, Vergilius 4. Aeneidos: Seruius capras exponit, in Africa non sunt caprae syluestres, ut Aristoteles: ut Plinius, caprae. Martialis etiam capream pro rupicapra accepisse videtur, non pro dorcade, ut infra dicam. Ego capreas quidem de genere caprearum syluestrium esse concedo, idque propter reliqui corporis figuram: non rem cornuum, quae ramosa eis & ceruinis similia sunt, ut medietate inter feram capram & ceruum naturae censeri debeant, ut pl. tygerotes quoque; Rupicapra verò, ibex, dama, & bubalus Africae, quae cornibus etiam capram aut hircum referunt, magis proprie caprae syluestres mihi dici videntur. Caprae igitur proprie dicta, ramosis est cornibus, paruis nec deciduis (de quo pluribus infra dicam) teste Plinio: Hanc Germani vocant, reeb vel reeb (quanquam & ceruorum hinnulos aliqui apud nos similiter abusive nominant:) marem priuatum reebbock, foeminam reebgeiß. Angli Roo: Illyrij seruavel farna: Galli chieureau vel cheureul sauage. Hispani zorito, vel cabronzillo montés. Itali capriolo vel cauriolo, & in foeminino genere capriola vel cauriola. Licet plerique, in sua quoque lingua non capream, sed capreolum, hisce nominibus interpretentur: ego certe inter capream & capreolum non aliam quam vel aetatis, vel sexus potius differentiam inuenio, ut apud Graecos etiam inter dorcum, dorcadem, dorcalidem, &c. Qui superiore seculo literas docuerunt, capreolum pro hircu per inscientiam interpretati sunt. Capreolus diminutiuum a capreolus, animal syluestre, Grammaticus quidam. Cory 7f donapud

don apud Vergilium Aegloga 2. Alexidi puero duos capreolos promittit, his vestibus: Praeterea duo nec tuta mihi valle reperi Capreolis sparsis etiam nunc pellibus ambo, Bina die succant otis vbera, quos tibi seruo. Sparfos alio exponit Seruius, qui habent adhuc maculas à prima aetate venientes. Accesserunt in temporis moerant colorem, & eorum maculae esse gratiae minoris incipiunt. Capreolus (inquit Albertus) cornibus magis refert speciem cerui: visu esse acuto fertur, voce debili, (exilem alibi dicitur) quam venator sibilo felij imitator, & allectum capreolum, quasi ad sui generis animal proficiens interficit, aut caput. Et alibi, Capreoli, qui ceruis cornibus similes sunt, non mutant dentes: qui cum crasse sunt eis, aetate, proejectiores intelliguntur: oculi eis pulchri, visus peracutus, abundant in Africa ultra mare Carthagini, ut Auicenna scribit. Hos Auicenna capreolos, dorcades intelligo, alterius generis quam capras syluestres, quas in Africa esse negauit Aristoteles, ut Plinius non recte capreas transtulerit, si tunc à capreolis non differunt specie, quod nos asserimus. Capreolos in Aegypto capi testis est Marcellinus lib. 22. Reperiuntur etiam in Germania permulti, Albert. Cerui appellatione forte intelligit Aristoteles capreas quoque, & damas, & capras syluestres, Niphus 313. Caprae multae capiuntur in regionibus Helueticorum alpinis, colore ceruis non dissimiles, sed mole corporis longè inferiores: qua vix capras aequant: ex quarum etiam genere syluestres existimantur. Mas cornu in capite gerit senis plerumque ramis distincta. Si foeminae suus matris capiat, alij quærit, eumque secum ad pristinae habitationis suae locum adducit. Foemina vero capra, maritus aliò discedit, & aliam sequitur coniugem. Quamobrem calidi venatores, foeminas raro capere solent, & fortuito capras interdum dimittunt, quod vna aliquando foemina complures capiendos adducat mares, ut scribit Ioan. Stumpfius noiter in Chronicis Heluetiae.

צבי zebi, eruditi linguae Hebraicae capream exponunt: eius foemininum est צביה zebiah, Iudaeus quidam ceruum mihi interpretatus est, deceptus puto ob cerui similitudinem. Legitur haec vox Deuteronomij capite 14. inter animalia cibo permitti: vbi Chaldaica translatio habet צבית zebiah, (pro qua voce in Aetis legitur cap. 9. צבית, quod sonat dorcas:) Arabica ذبى thabii bisyllabum, ut v. sic consona: Persica ذبى zha: Septuaginta dorcas, Hieronymus caprea. Arabica vox & Chaldaica similitudine mihi Hebraica videntur, & litera tantum in th vel t conuersa. In tanto veterum & eruditorum consensu non dubitabimus quin zebi sit capra, seu dorcas: ut minime approbem recentiorum illos qui damam, aut hinnulum exponunt. Zebath numero plurali foeminino legitur Canonicorum cap. 2. ut zebath in masculino 1. Paralip. 12. vbi Munsterus capreas veloces curum exponit. Libro 3. Reg. cap. 4. zebath numerantur inter cibos lautiores regis Salomonis, cum ceruis & bubalis, quos iachmur vocant, & ipsi ex caprarum syluestrium genere. Equidem coniecerim hoc animal apud Hebraeos sic dictum esse à pulchritudine, quam zebi similiter vocant: non enim oculis tantum, ut Albertus & alij scribunt, sed totum aspectu elegans est, & maculis suis mirum in modum placet ut in delitijs haberi mereatur: vnde Martialis, Delitium patris donabis dorcada nato: Iactatis solet hanc mittere turba togis. Caeterum in disticho quod apud eundem proxime sequitur per capream intelligo rupicapram, ut infra dicam. Finitima huic apud Hebraeos vox est etiam צפיר zephira, hanc exponunt: ut zephira capram, Munsterus in Lexicis suis צפיר zephira, scilicet ceruum. De voce distichorum, quoniam alij capream exponunt, in pygargo caprae syluestris genere dicam. צפיר zephira, camelum eodem significat, ut supra dixi: quanquam Hieronymus Hieremiae 2. capream interpretatur, deceptus ut suspicor quod in Aquila Symmachii & Theod. translatione dorcas legerit pro dorcas vel dorcas. Dorcadem & capreolum qui Arabice interpretantur medici, vel eorum interpretes, gazel, vel gazelum, vel gazellam vocant, ut apparebit inferius, vnde à alimento ex hoc animali dicemus. Capreolus, ad Almansorem septimo tertij, à Afranide dorcas dicitur, Aggregator. A Syluatico etiam dorcas capreolus exponitur. Gaza vel azael Arabice alij vertunt pro iai Hebraica voce, de qua in Ibi dicemus. Agazel Albertus damam exponit, ut alij etiam dorcadem, sed utriusque vnius generis species confundunt. Caprea minima est inter conigera quae explorata habemus, Aristoteles interprete Gaza: Graece legitur dorcas, lib. 3. cap. 2. de partibus: & rufus ibidem, Bubalis capreisque interdum cornua inutilia sunt: nam & si contra nonnulla resistunt, & cornibus se defendunt, tamen feroces pugnacesque belluas fugiunt. Non placet (verba sunt Hermolai) quorundam distinctio inter dorcam & dorcadem: quasi dorcas ceruinus pullus sit, dorcas animal diuersum: cum dorcas Aristoteli non ceruum, sed capram significet. Certè Dioscorides in coaguli mentione dorcadem à dorco separauit: (lego, non) ut eo distet dorcas à dorcade, quo ceruus ab iulco. Et in Strabone dorcas, pro eo quod sunt dorces, nisi vitium sit exemplari, legas. Hæc Hermolaus. Ineptior est illorum sententia, qui capras Indicas longissimis auriculis, dorcades interpretantur, quam ut pluribus reprehendi debeat. Origenes dorcadem à dorco separauit, hæc reperio: Dorcas quantum ad Graeca vocabula, nomen à videndo atque clarius prospiciendo sortita est. Habet in natura sua, ut non solum videat ipsa & perspiciat acerrimè, sed & aliis visum præbeat. Asserunt nanque hi, quibus medicinae pericia est, inest huic animali intra viscera humorem quendam, qui caliginem depellat oculorum, & obustiores quoque visus exacuat. Iridorus etiam scribit dorcades κατὰ τὸ δριεσδιφίδιαις. Dioscorides inter coagula similes, inquit, leporino, vires habent, coagulum hædi, deinde agni, hinnuli, caprae laticornis (ut Ruellius vertit: vel ut Narcellus, dorcadis, quam à latitudine cornuum platycerotem dicunt) dorci, cerui, vituli, & bubali. Graeca sic habent δριεσδιφίδιαις καὶ νεβρις, καὶ δορκάδου, καὶ πλατυκέρωτος, καὶ δόρκου, καὶ ἐλάφου, καὶ μέσσης καὶ βαβάλης ἰριδιανῶν ἔχουσι δριεσδιφίδιαις. Coniunctionem hæc post dorcadem, Hermolaus & Ruellius non legerunt, sed distinctum, ut videtur eis loco. Marcellus vero coniunctionem expressit, & duo diuersa fecit animalia, quod illi vnum, in quo ego ei non assentior. In eodem Marcello Fr. Massarius reprehendit, quod platycerotem dixerit capream. Non enim caprea est, inquit, quæ platyceros Graecè dicitur, sed diuersum omnino genus ex Plinio, volumine vndecimo vbi de cornibus loquitur, tradente. Aliorum finxit in palmas digitosque emisit ex iis, vnde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, sed parua, nec fecit decudua: Ex quibus manifestò apparet animalia hæc profusè esse diuersa, hæc Massarius. Caeterum quod non sint prorsus diuersa, neque diuersum omnino genus, caprea & platyceros, quod Massarius nimio traducendi Marcelli studio ductus asseruit, vel inde apparet, quod vnum dorcadis nomen vtriusque commune est: idque merito, cum aliud nihil, quod sciam, differant, quam cornuum specie: qua capreis simpliciter dictis tertia, alteris lata sunt: & præterea magnitudine, platyceros enim maior est: sed de platycerote seorsum agam inferius.

Bapt. Fera de capreolo præfert autem cum damæ, quam magis adustam (id est, siccioris alimenti,) esse scribit. Dorcadis caro melioris faciei est, quam cæterorum agrestium animalium, & ad humanum corpus quandam habet familiaritatem, humidisq; & multas superfuitates habentibus corporibus prodest: Item morbis colicis & comitialibus, sed ventrem moratur, & nervis sua siccitate conducit. Symeon Sethi. Tympanici ex carminibus moderatè comedant: & eas potius, quæ non sunt pingues, præcipuè ferinas: vt cerui, apri & capræ, Trallianus. Ex syluestribus optima est gazelli caro, deinde apri, Auicenna. Carnes ferinæ omnes præuæ sunt, vt quæ sanguinè ferinum & melancholicum gignant: gazellou tamen minus male sunt cæteris: eas sequuntur leporinæ Eluchasem. Caro gazel parum excrementi gignit, vt pote sicca, Rasis Nutrimētū ex algazel frigidum & siccum est, Arabs quidam. Caro caprearum, author Celso, boni & plurimi alimenti est: sanguinem tamen atræ bili confinem generat. Capreolus decem vel duodecim mensū in cibo sumi potest qualibet anni parte, Arnold. de confer. sanit. Ius in caprea, vt docet Apicius: Piper, ligusticum, carū, cuminum, petroselinum, rutæ semen: mel, sinapi, acetum, liquamen, & oleum. Aliter ius in caprea assa: Piper condimentum, rutam, cepam, mel liquamen, passum, oleum modicè an ylas cum iam bulliit. Aliter ius in caprea: Piper, condimentum, petroselinum, organū modicum, rutam, liquamen, mel, passum & olei modicum amylo obligabis, Haec enus Apicius 8. 3.

Ex ceruo vel capreolo pastillus quomodo paratur, Platina verbis dicitur in Ceruo. Ex capreolo item quomodo fiat ius consumptum, ex eodē docebo in Gallina vbi de capo. Cerui anteriorem partem in fuscilo laridato coques, lumbos assabis: ex eorū pastillos aut pulpa intra facies: Eadem & capreoli, damæ, & capræ coctura. Platina. Cibarij genus, quod Germani vocant *hofneffel*, hoc est, ligulas aulicas, hoc serè modo fieri in uento. Capreoli pellis bulliat & depilata elixetur, deinde in ligulas seu tētas dodrantales & sesquidigitum latas scissa eo liquamine, quod gelu in patina vocant, condiatur.

G. De remedijs ex caprea & dorcade.

Plinius maiore pro parte simpliciter & domesticis tribuit capris vires, (vt Humelbergius obseruauit) quas Sextus peculiariter capreis: id quod non magni momenti est: cum remedia ex eis non differant genere: sed in eo tantum quod syluestria in plerisq; efficaciora domesticis habeantur. Amplior potentia, inquit Plinius, fert eiusdem generis (caprini,) quod numerosissimum esse diximus. Si cui otium erit diligentius inter se conferre potest (nēs obiter tantum contulimus) remedia quæ ab authoribus collegimus, primū attributa villaticis capris: secundū syluestribus simpliciter: tertio syluestribus illis, quas dorcadas Græci, Latini capreas vocant, quæ hinc in præsentem locum congerimus: Capræ torminosi in cibo profunt. Marcellus dyfentericos intelligit: siccit enim & retinet ventrem caro caprearum, vt Symeon Sethi prodidit. Cordis draconis pingue in pelle dorcadum neruis ceruinis adalligatum in lacerto, conferre iudiciorum victoriæ Magi promittunt. Plinius. Et post pauca verba, Dentes draconis illigatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos potestates: quæ exorabiles: vnde apparet eum dorcadem non eandem existimasse cum caprea, eadem nimirum ratione qua dasypodem à lepore differre putauit. Mulieri candida à pectore hyænz, caro & pilli septem, & genitale cerui, si illigentur dorcadis pelle collo suspensa, continere partus promittunt, Plinius. Inter remedia aducrus comitalem morbum, Magis placet draconis cauda, in pelle dorcadis alligata ceruinis neruis. Seuum capræ, & adipem asferinum, & medullam cerui, & cepe, cum resina simul & calce viua, fac vt malagma, mirè sanant: Sextus cerebrum capræ (capra Plinius) per anulum traiectum si dederis infanti ad glutendum antequam lac sugat, efficit vt nec caducus fiat, nec phantasma incurrat, Sextus. Dorci coagulum eisdem leporino vires habet, Dioscorides. Leporis hinnuli, aut capræ coagulum potum ex vino nec non immixtum cum oryzæ cremo- rem cællacos & dyfentericos inuat. Galenus parabilium 1. 13. Auicenna 4. 6. 4. 9. de cura lyssadei inter alia remedia nominat coagula leporis, vulpis, gazel. Ad conceptum promouendum. Dorcadis hædi, leporis coagulum cum agnino sanguine & adipe, &c. commisce & post purgationem subdito, Aetius 16. 34. Cui oculi dolent, iecur capræ contritum ex vino bibat cum aqua calida in fetuore sanabitur, Sextus. Idem remedium ad eos qui ab hora decima non vident, id est, nyctalopas seu insciosos, huiusmodi præscribit: Iecur capræ (alij capræ, vide supra:) in aqua calida falsa coquatur, eius vaporem oculi excipiant, & ex eadem aqua oculos foveant: sed & iecur edant, & ex liquesfacto inungantur. Quidam iecur eius assant in cucula, & fluentem saporem colligunt, & ex eo inunguntur. Quidam coctum vel assum iecur capræ cum pane edunt, & idem bibunt, capræ iecur combustum & aspersum, sanguinem mirè sistit Sextus. Contritum, & ex aceto in naribus ostultum, sanguinem mirè sistit, Sextus.

Ad maculas de facie tollendas: Capræ fellis drachmam vnam, fatinæ lupini & mellis drachmas quatuor commisce in vnum: & exin de faciem illines, limpidam faciem efficit, Sextus. Fel capræ cum aqua mixtum, illitum in faciem à sole vsitam, sanat, Idem. Ad lentigines in facie: Fel capræ seruatum illitum, lentigines de facie purgat, & omnes maculas extenuat. Item cum melle & nitro commixto, & spongia combusta & sulphure viuo ad mellis crassitudinem redactum, & in faciem illitum, emendat, Sextus. Fel capræ (capra, Plinius) cum melle Attico mixtum in unges caliginem potenter discutit, & claritatem præstat, Sextus. Fel capræ drachma vna, & modicum vini cum melle vt possit teri in unges, & sanabis oculorum caliginem, Idem facit & ad cæcariem, & argemata, & nephelion, & glaucomata, & pterygia, si ex eo felle inungantur, Idem ex eo felle inungantur pauperebræ cum oleris succo, extractos pilos non sinit renasci. Facit & ad ruptiones ex icu tunicularum cum lacte mulieris tepido. Hoc autem fel quanto vetustius fuerit, tanto melius erit. Sextus. Eadem omnia de capræ felle legimus apud Plinium, vt supra recitauimus paucis quibusdam variantibus. Fel dorcados per se ad claritatem oculorum laudatur: Hippocratis, vt putant, auctoritate adicitur, quod in argentea pyxide id seruati iubent, Plinius. Asserunt dorcadi intra viscera humorem quandam inesse, qui caliginem depellat oculorum, & obstruores quoque visus exacuat, Origines in Cantica: ego non alium quàm billis humorem intelligo. Ad tinnitum & sonum auricularum: Fel capræ cum rosaceo aut succo potri tere, & repestum auribus instillato, sanat, Sextus. Fel capræ cum rosaceo, vsupra, dentium dolorem sanat, Idem. Ad faucium dolorem: Fel capræ cum melle Attico misce, fauces tange mirè sanat, Sextus. Ad omnia vitia quæ in faucibus nascuntur: Capræ fel cum melle Attico: adiecta myrrha, croco, & pipete & quis penderibus coquis in vino, donec contrahatur, & ex eo fauces quotidie tange, donec sanæ fiant, Idem. Ad ventrem soluendum: Fel capræ suppositum ano cum succo cyclamini herbæ & alumine aliquantulum aut anetho (intro, Plinius) combustum, indito:

indito: caue ne hæmorrhoides habeat, Sextus. Idem Plinius de felle capræ scribit, vt supra dictum est. Ad conceptum inducendum, Fellinam vesicam dorcadis ad hirci cuacuato & ex eo quod viscidum interius inuenieris persulum conficito & paulo ante congressum imposito aut penis glandem illinito, Aëtius. Ad veretri exulcerationem: Fel capræ mixtum cum melle aut succo rubi appositum mirè sanat, Idem. Splen capræ potatus torminosos mirè sanat, Idem. Plinius cæliacis capræ hirciue lienem assum commendat. Contra serpentes in suffitu quodā Nicander addit *ἐνοδμον ζορκός* (capræ) *νέον κέρας*. Capras negant lippire, quoniam ex quâsdam herbas edant: item dorcades. Et ob id simum earum (querendum, an caprarum tantum, an etiam dorcadum) cera circumdatum noua luna deuorare iubent, Plinius. Medicamento cuidam ad impetigines miscetur sterus dorcadis apud Aetium. Ad arquatos: Capræ sterus aridum tritum cribratum, cochlearij mensura ex vini odorati cyathis quatuor ieiunat & loto exhibet: febricitantibus autem ex aqua eandem potionem, Galenus Parabiliū 2. 39. Sunt ex plebe qui dicunt vesicam capreoli si coniuges ederint, concordiam & amorem inter ipsos mutuum fore, præcipuè mariti erga foeminam: nam & capreolus mas mirificè suas foeminas amat & sequitur, Edlebach.

H.

Quemadmodum capreolus apud Latinos diminutiuum est à caprea, sic dorcalis & dorcadion Græcis à dorcade. *Βυκαλιος, δορκάδιον*, Hefychius. *Πορκά* apud Græcos, caprea, dama, & alijs modis exponitur, vt supra monui. Longe aliquid sonat prox dictio Latina. Prox (inquit Festus) bona vox, velut quidam vocant, significare videtur, vt ait Labeo de iure Pontificio lib. 12. Aliter proba vox, vt a stimo.

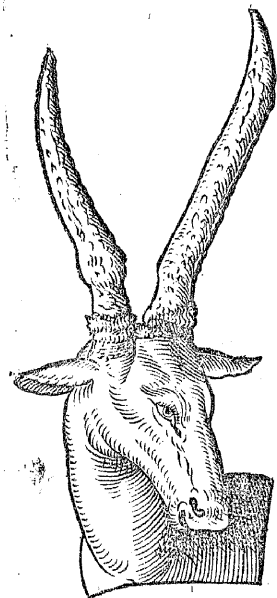
Epitheta. Caprea pascuis intentæ, Horatius 4. Carm. Edules, Horatius 2. Serm. Imbelles, Ouidius 1. Fast. Latine siue similem ludere capræ. Horatius 3. Carm. Sequaces: Vergilius lib. 2. Geor. oues, auidasq; tuuencas, capreasq; vt simile sit illi, Maleasq; sequacibus vdis: nimirum quod vincaas persequantur. Vitibus à rupicapris nemo metuit, quare hoc etiam argumento quomodo hæc duo generasyluestrium caprarum differant, apparet. Ibi eas altissima occupant, & parum descendunt: rupicapra descendunt quidem, sed non longè ita certe vt loca culta nunquam attingant: capreoli inferiora montium, & colles, & valles, syluasq; etiam circa planitiem colunt. Capræ celeres etiam, & syluestres & leues dicuntur inter Textoris epitheta. Fugaces, Ouidius 1. Metam. & Vergil. 10. Accid. *Θυρ κελών παύρηνα δορκάδιον*, Agathias in epigrammate: animosos vocat capreolos, quod inter se tales sunt cum ludant & lasciuunt, timidum aliàs animal: quanquam etiam animosè inter se pugnat aliquando, tanta contentione vt se inuicem conficiant. *Κεμάς ζυδη*, Herodicus. *ἀντικεκέκαστος*, Apollonius Argon. 3. *Δορκάδιος, ζυγυρόν* *δυσπλοκαρπὸν πύρι μύσθητος, δασύμακρον δορκάδιος*, Suidas & Varinus: Hoc est, instrumentū quoddam ad puniendum, vel scutica ex loris caprearum. *Δορκάδιον*, circumspiciens. Hefychius & Varinus. Pulsus si interuallatus conquireat, ac mox cooritur velocior, *Δορκάδιον* vocatur, id est dorcadillans: quæ nuncupatio de animalis producta in cursu natura est, Calius. Mentio eius fit apud Galenum, nonnullis caprisantem vertere placuit. Capreoli vitium cincinni sunt intorti quia ad locum capiendum tendunt appellati, Pompeius lib. 3. Vitio caprea dicta est, quod parit capreolum: is est coliculus vitis intortus, vt cincinnus: is enim vitis vt teneat, serpit ad locum capiendum, ex quo à capiendum capreolus dicitur, Varro de re rust. 1. 32. Noua circuncisus vndiq; capreolis sparguntur in tabulatis, Pholus lib. 17. Græci helica vocant, de quo multa dixi in Vitulo parte prima capitis octauū Vere deinde priusquam ceperit germinare, capreolis, quod genus bicornis ferramētū est, terra commoueatur, Columella 11. 3. *ὄλου* instrumento nomen positum crediderim, vel quod capreoli cornua representet, quæ quidem puto in iunimo bifida esse, diuaticatis ramis, qualia & ceruina sæpe videntur. Quod si ambos huius ferramenti mucrones, quos ab altera tantum parte habet, respicias, capra vel rupicapra cornuum quandam videbis speciem: Vela similitudine ad illos vitium capreolos, qui bifurcati simpliciter sunt, necdum in se retorquentur. Germani hæc instrumenta vocant *jetthouenle*, id est furcula, ab vsu facienda & exherbandi. Capreolus, vt quidam scribit, dicitur Teutonice. Casar 2. belli Civilis, Duæ primum trabes in solo æquè longæ, distantes inter se pedes quatuor, collocantur: inq; eis columnellæ pedum in altitudinem quinque defigunt, hæ inter se capreolis molli fastigio coniungunt. Vitruuius lib. 10. cap. 20. cardines vocat, extremas capreolorum partes quæ in cauum induntur, &c. vt scribit Gul. Philander in Annotationibus suis in Vitruuium. Spirulatum signat, clauiculatim, & capreolatim, Calius. Dicitur & lebeti subiectus capreolus, id est helix, splen Idem. Mulieres serè circulum ex stramento nexum lebetibus & cucumis subdunt: vt patellis & sartaginibus tripodis genus illud quod furculas habet, quibus sartaginum anse nitantur, fixam vnam, alteram ambulatoriam. Hoc forte capreolum Latine dixeris, siue quod tripes sit, vt & machinam quandam tripodem, & ludæ puerilis instrumentum capram vulgò dicitur supra monui: siue propter furculas: nam ceruos etiam bacilla furcillata vocari Seruius scribit: & Græci helicas in vitibus capreolos vocant, quos Germani furcillas. Est & aliud instrumentum cum anfa bidente seu furcillata, quod mensis imponitur, vt patellas sustineat præsertim pauperum, in quibus inferunt pulcem: hoc etiam capreolum nominarim, *ein psammienkuecht*. Dorcidion eadem dictamno herba est, vt supra exposui. Apud Aetium lib. 10. cap. 2. aduersus iccoris obstruentionem, dorciadias herbæ, quæ & muscilion appellatur, pars vna, cum costi dimidio, cochlearij mensura in potu datur. Hæc quænam sit, certū nihil habeo: videtur sanè esse odorata aliqua herba, quæ moschum odorem tantum recenterioribus tantum Græcis notum, ex quibus Aetius quoq; est, odore suo referat: cuiusmodi ego plures noui: sed iuam moschatam vulgò dictam, chamæpityi similem, aut genus alterum chamæpityos, obstrueto iecinori proculdubio vtilem, præ cæteris hoc nomine donarim. De alijs herbis quæ moschum olent, in Dorcade peregrina, ex qua moschus colligitur, in M. litera dicam. Inuenio & muscilion dicitur quandam herbam ab odore musci, vt conijcio: quoniam & dorcida vocant eam, naribus vitiosis & fetentibus accommodatam, vt Aëtius existimat, nisi quis pro dictamno accipiat, quod & dorcidium appellat, Hermolaus. Dorceus, vnus ex canibus Actæonis apud Ouidium. Dorcon, *δορκων*, nomen rusticum in epistolis Simocati. *Αυκενίς* & *δορκός* meretricium nomina in Anthologio. Orynx (lego oryx) animal colore dorcadi simile, Hefychius & Varinus. Antaplon, peregrinum animal capreolo simile, vide supra in Calopode.

A capreis Capræ dictæ sunt, in sula vltra Surrentum Campaniæ circiter octo millia passuum, Tiberij principis arce quondam nobilis, nunc coturnicum multitudinem, &c. Sipontinus. Capræ nomine in sula etiam nunc est in conspectu Neapolis. Nic. Erythraus. Capræ ab Athenæo abruptæ. Strabo lib. 1. Et lib. 5. Caprearum, inquit, duo antiquitatis fuerant oppidula, nunc vero vnum, quod Neapolitani occupauerunt, &c. Tiberium aliquando in

Capreis habitasse apud Iosephum quoq; legimus lib. 18. Antiquitatum. cap. 12. Huius insula supra etiam in Capra memini, capitis 8. parte 7. Est & Capraria ut puto à feris capris dicta. Vide supra in capra n. a. Dorcades insulas (ut quidam nominant, perperam fortassis: nam apud Plinium & Solinum Gorgones appellantur) in Oceano Aethiopico sitas contra Hesperidum hortos, Phorci filia Gorgones dictæ inhabitasse dicuntur. Perseus dorcum & vrsum, & alia quædam animalia amabat, Tezes in Varijs. Laphria Diana apud Patrensis magno in ara igne ex citato cervus, apros, dorcades, & alia animalia viua iniiciunt, Pausanias in Achaicis. Coptita dorcades feminas religiose colunt, mares verò comedunt. Proximus enim Iidis delicias esse dicit, Aelianus. Caprea prius iungentur lupis, de re incredibili, apud Horatium 1. Carminum. Ne caprea contra leonem, Μη σφείδοντες Δρυκούς hoc est ne longè inferior cum potentiore decertes Dorcas enim sylvestris est capreolus, Erasmus: Quasi vero aliquis capreolus sit non sylvestris. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert senarium, Μη σφείδοντες Δρυκούς αλωμα μύχης. Huc pertinent versus illi Vergilianii lib. 10. Aneid. In pastus stabula alta leo cœu saepe peragrans, (Suadet enim vesana fames) si forte fugacem Confrexit capream, &c. Sed prius Appulis Iungentur caprea lupis, Horatius. Citat Erasmus in prouerbio, Prius lupus ouem ducat uxorem.

CORNA hac vidit nuper apud generosum Cimbrorum comitem Guilielmum Vuerrherum, qui ea Capreoli femina fuisse (cum feminae cornuorum, quorum ramosa sunt cornua, sine cornibus esse solent) asserbat.

DE PYGARGO.

PYGARGI, teste Plinio, ex caprarum syluestriū genere sunt, quas transmarini situs mittunt. Quidam pygargum capream syluestrem exponunt, non dissimilem damæ, cuius interpretationis authorem non afferunt. Summe cū magno lepus, atq; aper, atq; pygargus. Et Scythica volucres, Iuuenalis Sat. 11. Deuteronomij cap. 14. דלחון dilon vocè Hebraicam Chaldaus interpretatur דלחון ma, id est vnicornè. Arabica translatio habet بوز arziu: Persica بوز buz cohi: quanquam etiam pro akko, id est ibice, ibidè koz cohi redditur. Buz quidem Persicè capra est, & koz quoque fortassis nam & Illyricè koza vocatur. Septuaginta πύργος: Hieronymus pygargus. Numeratur autem inter quadrupedes cibo hominum puras. Bartolemaus Anglicus author obscurus, Pygargus (inquit) animal cornutum est & barbatus instar hirci, minus ceruo, maius hircio: simile hircoceruo: mira velocitatis: loca frequentat syluosa & desertata. Glossa etiam, inquit, in Deuteronomion, animal hircoceruo simile exponit. Forte pygargus est tragelaphus Bellonij de quo in Hirco n. a. Est & aquilæ genus apud Aristotelem pygargi nomine, ab albicante cauda. Græci grammatici πύργος interpretantur etiam pro homine timido & imbelli, quod ij quibus albæ sunt nates, vel potius totum corpus, ferè timidiores sicut melampus, vero, id est nigris naribus, qualem fuisse Herculem ferunt, fortes ac intrepidi. Vide pro uerbium, Ne in melampus pygum incidas, apud Erasmus, cuius mentionem Varinus quoq; facit: Item pro turpi & libidinoso, ut pygargos sit per antiphrasin: ο μη αργύλι έχον τὴν πυγίαν, αὐτὸν κινῶν αὐτὴν ἐν τῇ σπυρισσῶσιν. Præterea pro rapace, nimirum à pygargi aquilæ natura.

DE BUBALO.

PAUCA animalia gignit Germania: insignia tamen boum ferorum genera, iubatos bisontes, excellentique & vi & velocitate vros, quibus imperitum vulgus bubalorum nomen imponit: cum id gignat Africa vituli potius ceruicæ quadam similitudine Plinius. Bubali vulgaris, id est vulgo sic appellati apud plerasque Europæ gentes, historiam supra statim post Taurum descripsi, & obiter quædam de Africano bubalo immiscui, præsertim capite primo. Apud Græcos vbicunque bubali mentio fit, de Africano semper intelligemus: & similiter apud Latinos veteres: Nam recentiores omnes pro bouis syluestris genere hoc nomen usurpant.

Bυβαλιον, Hieronimus, Helychius, dorcadion capreolum significat, diminutiuum à dorcas, **Βυβαλιος**, **βυβαλιος** ή **αβράγυλοι**, Helychius & Varius. Malim **βυβαλιος**, ut numerus cum interpretatione cõueniat: nisi illam potius mutes in singularem numerum hoc pacto. Bubalis, & bubalum animal, & talum significat. Talum forsitan bubalum aliquis dictum suspicetur, à bu augente particula, & verbo **βυβαλιω**, eò quod ludentes frequenter cum proiecent. Aristophanes grammaticus scribit damalin, id est iuuenecam, **λεοντοχόρται βυβαλιν** (proparoxytona voce) ab Aeschilo di. i. & a Sophocle **βυβαλιν**, eodem modo, declinandi scilicet & ac centus ratione, quo **δρακων** dicimus. (nam aliqui communior vox est **βυβαλιος oxytona**, quæ accusatiuum facit **βυβαλιος**.) Varius in **Τραζοι** **λεοντοχόρται** expono præda leonum expositam, **γυγύη**, ex terra natam significat: haud scio an legi possit **γυγύη** pro **γυγύη**, id est, teneram & nuper natam. **βυβαλιος** oxytonum apud Aristotelem legitur, & Oppianum & alios. Bubalorum fetus **αλλοι** dicuntur, Varius in **τραζοι**.

יַחְמֹר iachmur Hebræis bubalum Africanum, de quo hic agimus, significare, copiose asserui in Bubalo de bouum genere supra. Cæterum Deuteronomij capite 14. vbi Hebraicè iachmur legitur, Persica translatio habet mosk andaz.

Tragelaphi & bubali nascuntur in Arabia. Diodorus Siculus lib. 3.

Bubalus, inquit Oppianus lib. 2. de Venatione, corpore minor est eurycerote (id est dorcade platycerote: Gyllius non rectè ceruum transtulit:) dorco autem longè præstantior, (dama longè inferior Gyllius ineptè vertit:) splendidis est oculis, suau colore, pulcher aspectu. Cornuum recti longiq; ramj à capite exorti, mucrones retrò ad tergum excelsos retorquent. **Καί κερατῶν ὄρθαι μὴ δὲ πύργος πεφύασιν, Διερμάνες σφενανῶν, &c.** Domesticam scidem mirificè amplectitur: nam si ipsum vinculis affrictum venatores in alienum locū longinquum abduxerint, ac ibidem in pastionibus liberum & solutum reliquerint, non obliuiscitur ad consuetata loca redire, neq; diu patitur apud externos ut hospes erret: neq; enim solis hominibus amica patria est, sed eius desiderio etiam ferè tenentur, Hæc Oppianus. Idem lib. 4. de Piscatione, sciendam piscem bubalidi, & struthiocamelo comparat, quod hæc omnia in metu, occultato tantum capite, tota se fati latere putent.

Ως δὲ τις ἀμύσησθαι ἐπιπροσμένον λένει **Βυβαλις ἐν λήχρησι καὶ τῶν ἐξέσσει κέρων,**
Μαλιδίω φυλακῶν ποτε δὲ κτεται, ἢ δ' ἄρα δὲ **Ἐλπεται, εἰσὶνα δὴ μὴ ἐπαίξας ἄλοοσθῆ,**
Δαρθαίη, ἢ δ' ἄρα ἰμοίον, ἢ δὲ κέρων **Ἀγκλίνοι, ἄρα κείη ἢ ἑδὲ κέρων πῆρ ἀλλῶσιν.**

Bubalis capreisq; interdum cornua inutilia sunt: nam & si contra nonnulla resistunt, & cornibus se defendit, tamen feroces pugnacesq; belluas fugiunt, Aristotel. 3. 2. de Part. animal. Bubalorum & ceruorum sanguini fibræ nullæ insunt: quare sanguis eorum non similiter ut aliorum concreuit, Aristot. Bubali sanguis aliquantulo amplius spissatur, quàm leporis & cerui, quippe qui proximè ouil. o aut paulò minus consistat, Idem: Bubalorum sanguis non spissatur, Pinius.

G. Bubali coagulium easdem vires leporis non habet, Dioscorides. Coagulium huius bubali contra potum cicuta prodest, & contra fungos, Haly. Barbari quidam remedia quæ de bubulo simo & tauri vrina Dioscorides scitipite, absurdissimè ad bubalum referunt.

H. **Βυβαλίον** nomen rustici in epistola quadam Simocati. **Ὅστι δὲ λαγῶς φονταίησιν ἡμῶν, ἢ τε δορκαίησιν ἢ τε βυβαλίησιν, ἢ τε λαφοῖ.** &c. In eadem. Et paulò post, **Δορκαίησιν ἢ βυβαλίησιν δι γειτνεῖς λέοντες ἀπὸ λαγῶσιν.** Post vastam Aegypti solitudinem, Aethiopiam versus, Cynoprosopi homines habitantes ex venatu dorcadum & bubalorum viuunt, Aelianus. **βυβαλια**, carnes bouis seu bubula, Helychius. Ornamenta quæ circa manuum iuncturâ ferunt, præsertim mulieres, Græci pericarpia, &c. & bubalia vocât, Cælius ex Athenæo. Bubalion ornamentum aureum circa brachiale. Diphilus in Pellice. **βυβαλιος** καὶ τῶν παρθένων φρονήματα, Etymologus: malim **φορήματα**, fenarius est iambicus. Sunt qui muliebri pudendum exponant, ut amphideon etiam pro vtroq; ut supra dictum est in Vitulo cap. 8. **βυβαλιος**, cucumis agrestis, Galenus in Glossis in Hippocrate: idem nomen apud Dioscoridem reperitur. **βυβαλιος**, nauis quod bubali **σφενανῶν** id est caput, in signe haberet, Varinus & Etymologus. Sunt & alia huius vocis in Græcorum Lexicis declarationes. Etymologus **βυβαλιον** exponit magnum & multum. Sunt & alia huius nauis apud Philistum: dici videtur de oncrata vel valde oncrata nauî, ut **βουφορτιος** Suidæ.

DE ORYGE, vide in O litera.

DE IBICE.

In hac iconē cornuum Ibicis intestitium melius exprimitur quam præcedente.

IX Caprarum syluestrium genere sunt etiam Ibices in alpi-
bus pernicitatis miranda quamquam onerato capite vastis corni-
bus gladiusque vaginis, in hac se librant, ut tormeto aliquo
rotati, in petras, potissimum è monte aliquo in aliam transili-
re quærentes, atq; recessu pernicis quo libuerit exultat, Pli-
nius. Hoc genus Germani vocant *steinbock*: Galli quoq; Cisalpini qui Italicè
loquuntur circa Mediolanum, Germanicum nomen usurpant: & similiter
finitimi eis Rheti, foeminam tamen priuatim suæ linguæ vocabulo vesnam
indigant. Galli transalpini *Bouc estain* vocant. Scoppa ibicem foem. gen-
tacti, penul. breui, Plinius ibices rotati masculino genere protulit. Idem Scoppa Italice camorciam interpretatur,
sed hæc rupicapra est camuza Rhætice dicta. Foeminam ibicem Heluetij montani priuatim vocant *ybschen*, vel
ybsches: quod nomen à Latino deductum non dubito. Illyrij *kozoziecz*. Hebræi *יבץ*, ako Deuter. 14. inter
quadrupedes puras: quamquam Septuaginta illic tragelaphum interpretantur, de quo supra dixi: quod parū pla-
cet, quoniam tragelaphum circa Phasin amnem solum reperiri Plinius scribit. Diodorus Siculus etiam in Arabia.
Chaldaica translatio habet *יבץ* iaela: Arabica *يبيز*: Persica *یوز*, kotoz cohi, pro dischon vero, id est, py-
garqo buz cohi. Abraham Esra, & Iudæorum plariq; rupicapram vel ibicem, vt eudio, interpretantur. Rabi Sa-
lomon Germanica voce *steinbock*, id est ibicem: Kimhi hircum syluestrem *יבץ* iaal, vnde foemininum iaelah, plu-
rale icelim. Dauid Kimhi hircum ferum exponit. Hieronymus primo Reg. cap. 24. & Augustinus Iustinianus
psalmo 104. ibices vertunt. Videtur sane nomen iael à scandendo factum. Græca translatio non rectè habet *ελ-
φαι*. Chaldaica iael. Arabica gazaël vel gazal, quod nomen pro dorcade vel caprea superius exposui. Vox iael re-
peritur etiam Job 39 & Prover. 3. aliqui damam, alij hinnulum vel capream interpretantur: Capricorni nomen
apud Latinos auctoribus, quorum quidem sermo probetur, pro animali positum nunquam legi, sed semper pro sy-
dere, vt inferius exemplis patebit & similiter ægoceros Græcorum, ad cuius imitationem capricorni vocem La-
tini formarunt: apud Suidam solum legimus, Aegoceros animalis genus, nec plura. *Αἰγός* apud Homerum
(cuius carmina supra citavi in Capris syluestribus in genere) ibex esse videtur. Nam & nomen ferè conuenit, &
cornuum magnitudò apra vt arcus inde bant. Aliæ quidem syluestres capræ minus idonea arcubus cornua habere
videntur, quod vel minora sint, vel ramosa.

Quam obrem de feris capris, quas ixalos vocat Homerus, ex Eustathio hic auctariū adijciemus, superius omis-
sum. Capræ feræ, inquit, dum fugiunt venatores attritis vehemētius coleis saepe castrantur, vt fues etiam feri, qui
ita aff. *ετι γλυκων* vocantur. Hoc autem accideret tum capris tum suis feris multi etiam nostro tempore observa-
runt. Purò cornua ixali capri *εκαδεδεκαδωρα*, id est sedecim palmorum, siue dodrantum quinq; & palmi vnus,
quidam ita intelligunt vt per se vtrumq; dimidiæ tantum mensuræ fuerit. nempe duorum dodrantum cū dimi-
dig. Sed hæc magnitudò nihil rarum aut mirum haberet. Atqui vel singula quatuor dodrantum visa sunt, & alia
maiora ad septimum vsq; dodrantem. In Delo certe insula consecratum aiunt cornu aduectum ex locis circa ma-
re rubrum, arctis bicubitale & octo digitorum, librarum viginti sex ponderè: & alterum hirci, bicubitale cū do-
drante, ponderis eiusdem. Hæc Eustathius. Habent alpes, vt Polybius tradidit, peculiaris formæ belluam, specie
similem ceruò, ceruicè & villis exceptis, quibus caprum refert, geritq; sub mento aruncum dodrantalè, cui cras-
sities pro pulli equini cauda, & paulatim in mucronem colligitur, Strabo paulò ante finè libri quarti. Verba Græ-
ca sic habent, *Ἰβίξ ἢ Πάλυξ, ὁ ἐπισημοφόν τι ζῷον ἄνωθεν ἐν τῇ ἀλλοτρῴῃ, ἐλαφροειδὲς τὸ σχῆμα, πηλὴ αὐχένος, ἡ τετραγώνια
καὶ ἡ τετραγώνια δὲ ἐπισημοφόντι ὄντι τῷ ἰβίξ, ἐν ὅσῳ ἀπὸ τῆς ἀλλοτρῴῃ ἀναρῶνται.* Hanc feram apparet ibicem esse: &
Strabonem vel Polybium *καὶ ἄλλων* pro *τετραγώνια* posuisse, quoniam Latini, à quibus acciperet fortassis, caprum hircum
appellant; Græci verò aprum vel suem marem, cui cum ibice nihil commune, *Πυβίξ* Græcis nucleum significat,
præcipuè oliuæ: & ab eius figura quamuis congeriem seu struem, que in acumen tendit, qualem Latini metam vo-
cant, cuiusmodi est fœni metæ. Latini Strabonis interpretis carnis globum transtulit. Ibx in vetere Testamento
cum in vtraq; syllaba scribitur, & ab imperitis pro caprearum genere vel ariete exponitur. Isidorus dorcades,
capras, & ibices imperitissimè conuoluit. Ibices, inquit idem, quasi auices: eò quod instar auium ardua & excelsa
repont & inhabitent, ita vt de sublimi vix humanis obtutibus pateant: vnde & meridiana pars ibices aues vocat,
que Nili fluentis inhabitant. Ibides aues intelligere videtur, nulla ratione, Similem video R. Isaac Iudæi errorem
qui Hebræicam vocem aeco, id est ibicem, nomen auis facit. Nostrer Franciscus Niger in Rhætia descriptione,
Rhætos Heluetijs confederatos, quoniam ibicem pro insigni gentis habeant, in venationibus ei parcere scribit,
his versibus: *Parcitur hic capricor ne tamen tibi, Panos amice, Arma quòd exornes, & pulchra insignia gentis.*
Hæc longum hic vitam viuens, ingentia iactas Cornua, perq; plicas rugosa, repandaq; in armos, Formosusque
angris villis in montibus erras. Capræ syluestris alterum genus est caper montanus vel ibex, Albertus: duo enim
genera, prout capreolò, (qui minus proprie capris adnumerantur, vt supra dixi) caprarum syluestrium Ger-
manis nota sunt, rupicapra & ibex. Idem Albertus Creticas capras, quæ passu dictemini in fixas corporibus earum
sagittas excernunt, capros montanos siue ibices interpretatur, quod tamen nullis argumentis probat. Et alibi
Nihilum (inquit) animal cursu & agilitate tantum pollet, & simul tam ingentia cornua habet, quàm caper mon-
tanus, quem Latine ibicem vocant: huius enim cornua à capite vsq; ad clunes protenduntur: & cadens ab alio to-
cum corpus inter cornua protegit à collisione, & ictus lapidum magnorum excipit cornibus. Et in catalogo qua-
drupedum alphabetico, Ibx de genere capri animal, colore fuluū, in alpihus Germaniæ abundans, magnò etiā
hircò manus summas rupes ascendit, & cum altius scandere nequit, cõuersum aliquando venatorem deijcere ni-
tuntur: sed peius venator cruribus diuicat: dorso eius insilit, & cornua manibus apprehendit, & sic aliquando
de rupe depositus euadit. Extat Gordiani sylua memorabilis picta in domo rostrata Cn. Pompeij, in qua pictura
etiam nunc continentur ibices 200. &c. hæc autem omnia populo rapienda concessit Æie muneris, quod sextum
cedebat, Iulius Capitolinus in Gordiano primo. Ibicum generis mihi videntur feræ illæ capræ in summis Libyæ
montibus, quas ex Aeliano descripsi supra in Capris syluestribus in genere. Ioannes Stumpfius nostrer in Chro-
nics

... et reluctia non pauca memoratu digna super huius animatis natura scripsit, quæ ego Latine sic reddidi: Ibi-
ces in summis apud Heluetios montibus abundant. Incolunt enim vertices alpium, vbi glacies nunquā soluitur,
nostris appellant *fern & glaischer*. Natura enim frigus requirit hoc animal, cæcum aliter futurum. Egregium est &
corpulentum, specie ferè ceruina, minus tamen. Cruribus quidem gracilibus, & capite paruo ceruum exprimit.
Pulchros & splendidos oculos habet. Color pellis fuscus est. Vngula bif. lœg & acutè, vt in rupicapris. Magni pon-
deris cornua ei reclinantur ad dorsum, aspera & nodosa, eoq; magis quo grandior ætas processerit. Augetur enim
quotannis, donec iam vetulus tandem nodi circiter viginti increuerint. Bina cornua vltimi incrementi, ad pon-
dus sedecim aut octodecim librarum accedunt. Libram dico pondus sedecim vnciarum, quoniam nostra octo-
decim implet. Ibx saliendo rupicapram longè superat: hoc tantū valet, vt nisi qui viderit, vix credat. Nulla mon-
tium tam præceps aut ædita rupes est, quam non saltibus aliquot superet: si modò aspera sit, & spatia tanta promi-
neant, quanta salientis vngulas excipere possint. Parictem scandit si asper sit & non incrustatus. Venatores impe-
lunt eam ad rupes excelsas & læues, illic cum euadere nequeat, conficitur, vel ab homine funibus per rupem de-
missis, vel ab ijs qui scandendo per rupium latera accedunt. Fera venatorem expectat, & sollicitè obseruat, an inter
ipsum & rupem vel minimū inter sit spatium: nam si visu duntaxat intueri (vt ita loquar) possit: impetu factò
se transfert, & venatorem impulsim præcipitat: Sin ille ita presens fixèq; rupi hæreat ad eundem, vt nulla interualli
spes appareat, fera loco manet, in quo vel capitur vel conficitur. Iucunda quidem hæc venatio, sed multis labori-
bus & periculis coniuncta: quam obrem sæpius bombardis feruntur. Valesij qui circa Sedunum habitat, ibicem
in prima ætate captam omnino cicurari, & cum villaticis capris ad pacita ire & redire aiunt: progressu tamò ar-
tis ferum ingenium non profus exuere. Foemina in hoc genere mare suo minor est, minusque fusca: maior capræ
villaticæ, rupicapræ non ad eò dissimilis. Cornua ei parua, & ea quoque rupicapræ, aut vulgaris capræ, cornibus fe-
rè similia, Hucusque Stumpfius. Aristotelis verba de coitu ælutorum, id est felium, lib. 5. cap. 2. hist. animal. Alber-
tus ridiculè transfert ad capri montani, siue ibicis coitum, his verbis: *Mares furiorum (barbarum hoc voca-
bulum ex Auicennæ translatione ad eum peruenisse opinor) non cõeunt cum foeminis retro superfluentes: sed
mas eleuatur in pedibus posterioribus, & foemina applicat se ei æquando, &c. Viderat fortè vel ipse, vel ab alijs
acceperat, qui ipsi viderant, ibices inter se colludentes, & colluctantes quodam modo: vt etiam capræ solent: &
hunc eorum lusum existimauit coitum esse. Et si maximè ita coirent, quod mihi tamen in tali suffragium & reli-
qui corporis caprarum similitudine quadrupedum habitu, fieri nequaquam posse videtur: ridiculè tamen errat,
vt dixi, pro fele ibicem interpretatus. Ibicum moriturum venatores quidam narrant in altissimam montis rupem
ascendere: cibi altero cornu ad parictem seu latus rupis innitentem ambitu perpetuo, ita vt nunquam conuertat-
ur, circuire: donec attrito iam cornu moribundus corruat. Et quoniam in altissimis inaccessis que moritur lo-
cis, nunquam ferè cadaver eius inuenitur: contingit tamen aliquando vt magni niuium globi dam præcipites
& verticibus ruunt, ipsa subinde volutatione auctiores, obuios forte ibices viuos. vt & alia quæuis animalia, arbo-
res, saxa, turguria corripiant, inuoluantque, & ad imos montium pedes deferant. In Creta faciunt arcus è corni-
bus ibicum, Bellonius.*

G. Sanguinem ibicis aliqui commendant aduersum calculum vesicæ hoc modo: Vini apati (hoc est, in quo
adhuc multo apum aridum vel semina eius imposita sint) partes circiter sex: sanguinis partem vnam, simul feruere
faciunt, mox in vase referunt, & ter die potum inde præbent: mane, & tum quidem in balnei solio sedent: in me-
ridie, vesperi: hoc triduo fieri iubent, futurum enim vt calculus in arenam comminutus cum vrina excernatur. Si
minus, excandum esse, tanquam extremo remedio frustra tentato. De hirci domesticis sanguinis ad eundem vsurum
preparatione, pluribus dixi supra. Incredibile & vnicum remedium (inquit Marcellus Empiricus) ischiadicis
& arthriticis, hoc est, quo & ipse Ansonius medicus sanatus est, & multos ita iacètes, vt mouere se sine cruciatu ne-
quirent, intra quinque dies stare, ambulare autem intra septem dies fecit. Conficitur sic: Fimum ibicum Luna se-
ptimadecima colliges, quamquam & alia Luna vetere collectum (si res vrgebit) simili efficacia proficit, dummodo
medicamentum septimadecima Luna componatur. Ex eo ergò fimo quantum vnus manus pugno plenè potueris
comprehendere, dummodo impar sit numerus pilularum, in mortarium mittes. (conteres validissime,) atq;
adijcies piperis grana viginti quinque diligentissimè trita: tunc addes mellis optimi heminam, & vini veterissimi
optimi sextarios duos: (aliàs sextarios quatuor, & conditi more miscebis potionem) & conritis prius pilulis vni-
uersa miscebis, & repones in vasculo vitreo, vt eum fuerit opus paratum, habes medicamentum ad subuenien-
dum. Sed vt maior sit medicaminis efficacia, Luna septimadecimā id facere debebis: & cum daturus fueris reme-
dium, à die Iouis incipe, & per dies septem continuos dato, ita vt qui remediandus est, stans in scabello contra
Orientem bibat. Quæ potio, si ita vt scriptum est, data & obseruata fuerit, etiam si omnibus articulis & coxa infir-
mus contractusque fuerit, & immobilis ac desperatus iacuerit, necesse est vt septima die ambulet (ita sanabitur,
vt nunquam paribus doloribus implicetur.) Hæc Marcellus cap. 25. Et rursus cap. 34. Inuictam, inquit, potio-
nem ad ischiadicos & arthriticos facientem, in titulo superiore de ischiadicis plenissimè scripsimus: sed quoniam
tam diuinus eius effectus est, iterandam putavi, ne quis arthriticis remedia requirens huius ignoratione fallatur.
Fimus ergò ibicis in sylua vel in monte colligitur. Coagulum ibicis eisdem leporino vires habet, Serapio citans
Dioscoridem: ego cum Græcis Dioscoridis verbis contuli, nec in uenio nomen vllum Græcum, cui ibicis nomen
Latinum conueniat, sed totus is locus apud Serapionem mutilus est: nam hinnuli, dorci, bubali, & cerui nomina
omissa sunt: vnde conijcio vnum ex istis Serapionis interpretem exposuisse ibicem, & dicitur vel bubalum, po-
tius quàm hinnulum aut ceruum, ita reddidisse.

H, Aegoceros, id est capricornus, animal est marinum, vt scribit Grammatici, in quod tradunt se Panæ trans-
formasse, & in aquam fe deciciffe, cum in Aegypto vnà cum reliquis dijs Typhōna gigantem acerrimum deorum
hostem fugeret. Sed Iupiter huius ingenium admiratus, inter astræ eum collocavit, Lucianus libro 8. Humidus
Aegoceros, nec plus Leo tollitur vna. Lucretii lib 5. Quo pacto æstiuus è partibus ægocerotis Brumales
adeat flexus. Sunt qui ægocerotem à Ioue inter fydera relatum scribant, quod cum eo nutritus fuerit: Alij Panæ
existimant posteriore partem in effigiem piscis, priorem vero in formam hirci commutasse: & ea specie à Ioue
in cælum esse transfatam. Tum gelium valido de pectore frigus anhelañs Corpore semiferò magno Capri-
nus in orbe, Cicero 2. de Nat. Eadem lege in Arato. Lotus Hesperia Capricornus aqua, Propert. libro 4. Eleg.
Tyrannus Hesperia Capri cornus vnda, Horatius 2. Carm. Plura lege apud Varinum, qui Aegoceros Panæ
similem, & natum ex eo ait, &c. Aegoceros humidus gelidus, celer, corniger, vduis, niuofus, laniger, hirsutus,
C c 3 serotius

setosus, corniger, auritus, horrendus, atrox, tropicus, aquosus, r'gens, imbrifer, minax, frigidus, v'niger, in Epithetis Textoris. Conueniunt autem haec epitheta omnia quidem syderi, sed partim etiam ibici ferae accommodari possunt...

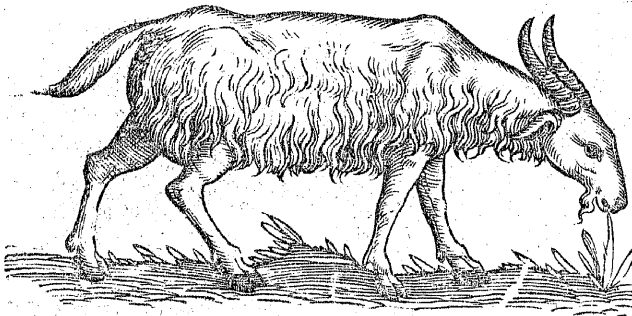
MYSMONIS historiam post Oues requirit: et si hoc etiam loco reponi potuisset, sunt enim villo caprino, & a Paufania in Phocicis hirci syluestres vocantur.

HIRCIBOVES ferae syluestres, ut Philostratus scribit in vita Apollonij, vltra Catadupa Nili reperiuntur, forma tanquam ex boue & hircocomposita.

DE DAMA PLINII ET VETERVM.

CAPRARVM syluestrium generibus quae transmarini situs mittunt, Plinius damam quoque adnumerat: & alibi Cornua (inquit) rupicapris in dorsum adunca. damis in aduersum: ut dama forte nihil aliud aut parum a rupicapra differat...

DAMA PLINII.

Haec icon damae est quae ex caprarum genere esse indicat pilus, aruncus, figura corporis, atque cornua, nisi quod his in aduersum adunca, cum ceteris in aduersum acta sint.

triumphali superstitie adhuc in sculpatur, & cum Pliniana descriptione conuenit. Et rursus in alia: Conueni tertio amicum meum super Dama Plinij: qui respondit certum esse in partibus Britanniae Septentrionalibus eam reperiri...

Frontibus aduersis molles concurrere damas Spectauer e canes praedam stupuitq; superbus Vnde lenes animi tanto caluere furore?

Vidimus, & fati sorte iacere pari. Venator cultro nil superesse suo, Sic pugnant tauri, sic cecidere viri. Et alterum lib. 4. Pr aha, tam timidis quanta sit in a feris? Vis Caesar damis parere? mitte canes.

Tertium in Xenijs: Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum. Imbelles damae quid nisi praeda sumus? Fuluo tergoe damae. Ouidius in Halicuticis numerans eas cum lepore & ceruo. Et canibus leporem, canibus venabere damas...

talpa (inquit Quintilianus 9.3.) & timidi damae dicuntur a Vergilio: Sed subest ratio, quia sexus uterque altero significatur. Tam enim mares esse talpas damasque; quam feminas, certum est. Et supericeto pauida natarit Ae...

DE DAMA vulgari, siue recentiorum.

NIMALIUM quorundam cornua in palmas finxit natura, digitosque emisit ex ijs, vnde platycerotatas vocat, Plinius. Dioscorides dorcadem platycerotem nominat, quod dorcad, id est caprea...

Fr. Massartius Marcellum reprehendit qui dorcadem platycerotem, capream a latitudine cornuum sic distam apud Dioscoridem verterit, quod caprea & platyceros genere omnino differant. Ego Marcellum superius defendi. Caterum platycerotem, damam vulgarem, id est vulgè sic distam appellare volui, quod alia quam Plinij dama videatur, cui cornua in adversum adunca esse ait, ut rupicapris in dorsum & alibi ex transmarinis regionibus eam mitti. Nostra verò dama etiam in Europa capitur, cum alibi tum circa Oceanum Germanicū, ut audio. Germani vulgè vocant *dama*, vel *dämlin*, vel *dambiriz*, vel *dambirtz* potius. Itali *daino*, nonnulli *danio*: Galli *dain* vel *daim*: Hispani *gamo* vel *córza*, quod nomen à dorcade factū videtur: Angli a *salouuc* deere. Græci hodie vulgè *ἀγέμι*. Polonij Munsterus scribit in alpius Scotiæ in credibilem ceruorum & damarum inueniri multitudinē. Buhalo Oppianus mediam magnitudinem inter eurycerotē & dorcum tribuit quod hoc maior, illo minor sit. Cerui appellatione forte intelligit Aristoteles etiam capreas, & damas, & capras syluestres, Niphos. In Samothrace caprae sunt ferae, quas Latine rotas appellant, Varro. Hermolaus legit quas platycerotas appellant. Damula tanquā a dama diminutiuum apud Isidorum & alios recentiores legitur. Multi (ut Vincentius Bell. Albertus, & alij) cum mustela quam Itali vulgè *donnola* vocant, damam (quam ipsi *damulam* appellant) confundunt, tum aliās, tum remedijs, quæ ex mustela sunt, damæ adscriptis. Damula, inquit Isidorus, vocata est, quod de manu effugiat, ut potest timida & imbellis & cui pro armis sit fuga leuitas.

PLATYCEROS, quam Græci hodie vulgè *platozna* vocant, Aristotelis prox videtur, pro qua voce interpretes damam reddunt. Accedit hoc animal ad corpulentiam cerui, maius capreolo, à quo colore etiam differt. Cornua ei præ cæteris antrosum inclinant, quæ quotannis amittit. Color dorfi subflauus est, cū linea nigra per dorsum. Cauda longa vsque ad poplites, ut in vitulo. Lateralia eius aliquando maculis albis distinguuntur, quas senescens perdit. Fœminæ etiam aliquando totæ albæ sunt, ita ut caprae videri possent, nisi pilo breuiore differerēt. Cornua eius diuersis in locis propter magnitudinē ostentantur, vix illa quæ spectantur in ascensu arcis Ambaufij. Vbi etiam alterius bestię huius generis effigies videtur in lapide sculpta, cui cornua vera (quæ animal viuum gestauerat) adiuncta sunt. Hippelaphus. Hæc fortè bestia fuerit, quam Aristoteles Hippelaphum nominauit, quoniam barbam gerit ibicis instar. Sed quocumque nomine vocetur, animal fanè rarum & memorabile est, quod in Gallia aliquando conspectum fuisse, effigies eius publice spectanda cū cornibus exposita persuadet, Bellonius. Ad hippelaphi historiam hoc quoque pertinet, quod Franciscus Galliarum rex equum habuit posteriore corporis parte ceruina, natum (ut fertur) ex ceruo & equa. Sed hic cum cornibus caruerit, hippelaphus Aristotelis esse non potest, Idem. De hippelapho vide quæ diximus in Finis philologia cum de tragelapho ageremus.

Damarum sanguini fibræ nullæ insunt: quare sanguis earum non similiter ut aliorum concret, Aristot. Et alibi, Damæ timidæ sunt: nam sanguis earum fibras non continet. Idem damam fel non habere ait: Et alibi, Fel (inquit) dama prorsus non habet. Cornua damæ solida sunt, ut cerui, Albertus. Cornua cerui & damæ ferè sunt eiusdem figuræ, differentia in quantitate, Idem. Piniçianus cornuum specie deceptus platycerota interpretatur *em ellend*, quam nos ab initio operis alcen esse ostendimus. Sunt autem damæ vulgares cornua, ut ipse obseruauit, huiusmodi. Α μωυτήρας, habent ut ceruina, deinde alterum ramum, nec plures: reliqua pars lata est, & in digitos circiter decem diuisa, prorsus eodem modo, quo cornu alces supra depictum dedimus. Totum cornu longum est duos dodrantes cum palmo: huius media pars superior lata est, ut dixi: inferior rotunda ut in ceruo, latitudo ad quinque digitos. Galli pilulas excrementorum cerui, damæ, & caprae, fumcēs appellant. De voce damarum vide in Ceruo.

F. Dama, inquit Platina, cum capreolis ferè in qualitatibus conuenit: bonum namque alimentum eius caro vescantibus præstat: modici quidem recrementi est, sanguinem tamen ad atram bilem quoquo modo tendentem efficit. Baptista Fiera post mentionem capreoli subdit, Damula adusta magis, si matris ab vberibus rapta est, fluic prior in nostro fortè erit orbelocus. De coctura damæ, ex Platina, vide in Ceruo capite sexto: & ibidem de conditura platycerotis ex Apicio. Caro algazel feræ, quam Albertus damæ exponit, frigida & sicca est, & hæmorrhoides mouet, nisi cum pipere, cinnamomo ac sinapi paretur, Albertus: vel ut Rafis habet, nisi cum melle, pipere, galanga & cinnamomo conficiatur. Et rursus, Comedantur carnes algazel cum sinapi & allijs. Olim ex quauis arbore mensa fiebat: At nunc diuitibus cenandi nulla voluptas, Nil rhombus, nil dama sapit, putere videntur. Vnquentum atque rose, &c. Iunenalis saty. II.

G. Dorcadis platycerotis coagulum eadem leporino vires habet, Dioscorides, Fimus algazel capillos auget, & emendat eos, cum oleo (myrino) præparatus. Si lingua eius arida suffiatur guttur, (locus vel membrum in quo est sanguisuga) hirudines decidunt. Tali cinis impositus in fistulam, iuuat, Rafis & Albertus: qui & alia quædam de fimo & felle (quo tamen carere putatur) huius animalis ad editum & conceptum pertinentia superstitiosa & illicita scribunt. Recentiores quidam pingue talpæ & damæ & vrsi, miscent linimentis ad memoriam confirmandam.

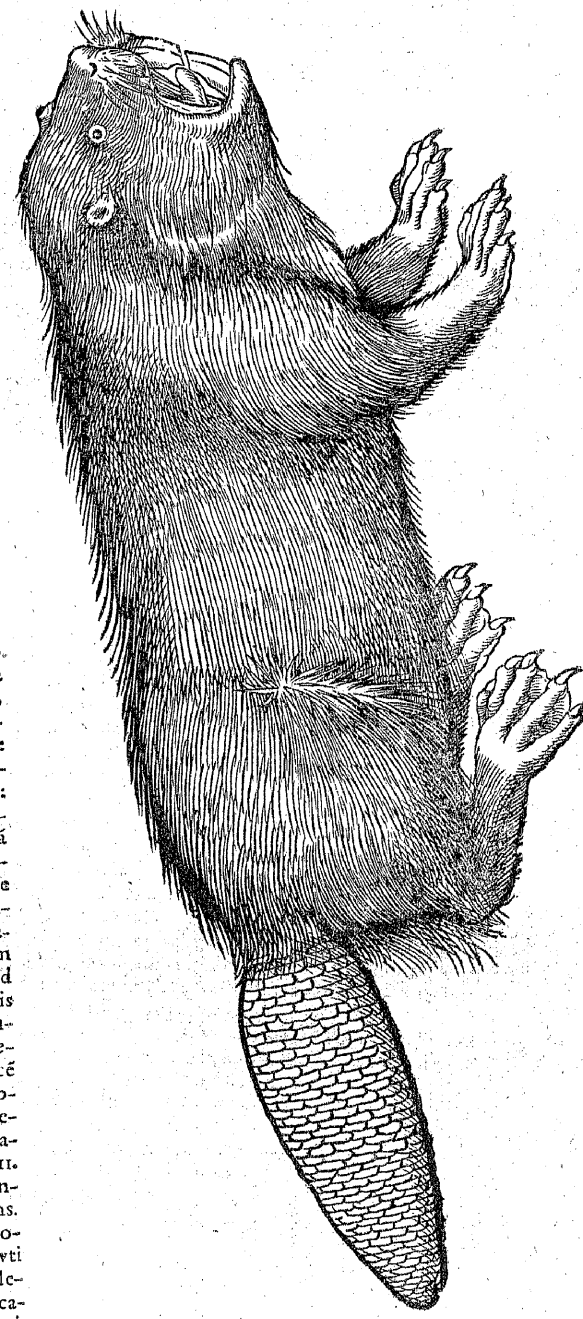
DE

DE CASTORE.

A.

ASTOR animal quadrupes est amphibium: Latini sibrum, & ut Seruio placet canem Ponticum vocat: Græcis nominatur castor, & καστοροσκός, id est; canis fluuiatilis, ut apud Syluaticū legimus sed decepit illum nominis vicinitas. nam canis ponticus, castor est: canis potamios verò Lutra, ut in Lutra historia demonstrabo. Italis, biuaro: vel beuero: Gallis, bieuere, quanquam Brasauola Gallos Castoris nomen retinere scribit: id quod Hispanos fecisse puto; fieri tamen potest ut Galli etiā in regionibus quibusdā retinuerint, In Mattheoli Italica Dioscoridis translatione sibrum ipse ille castoreo vocatur. Germanis *bober*: Anglis *beuer*: Illijis *bobr*: quæ omnia à sibro voce Latina deducta esse prima fronte statim apparet. Syluaticus plurima passim castoris & castorei in A. abū libris nomina recenset, quorum multa scriptura solum & orthographia differunt, ego omnia utcumque corrupta adnumerabo, Albeduester, castoreum: ego ipsum castoreo potius intelligo, nam pro testiculis ium vel iune vel similem vocem addere solent: Iur, debedust. Iuna da haduster: Anguide b. eldustor: Guidelarus: Quibar: In de bidist: r: Zun de beduster: Iuna da baufter: Iur ac de bustori: Gen de beduster. Auicenna habet Giendest, alia Giendibidest. Reperio & alia quædam vocabula apud Syluaticum & alios, quæ tunc inter se tum à superioribus non parum differunt: ut, Castabas, Amphima, voce corrupta forsitan ab amphibio & Anfinia similitudine, nā ceu Græcam Syluaticus exponit: item Achiam, Anchian, Anchiani, Antin algil, Aschelhar. Albertus lamyekyz barbarā vocem, ex Auicenna puto, castoreo interpretatur: (& in libro 22. eadem, ut apparet, voce deceptus lamyekyz quædam attribuit, quæ omnino castoreo non est: sed lamyakaz pro latea habet Auicenna: hæc translatio, pro castore autem castorei testiculus est animalis, quod castor appellatur vel deum, Platearius. Ex his scribendi modis quin maior pars corruptiubium non est: ego quos quibus præincertus sum. Kipod Hebraicam vocem, & alibi in Sacris literis non castoreo videtur, sed echinum terre significare in eius historia demonstrabo. anakah vel eur anak. Leuitici ca. II. iericium, alij hirudinem interpretantur, author concordantiarū reptile, volans. Salomon alibi hericium, alibi exponebat, id est sibrum, Gallica lingua (qua is vti det) bieuere dicitur: sic etiam Munsterus legit. Non placet legi viuerra, quod id vocabulum lingua Gallica R. Salomoni familiari, aliter efferatur. Translator noster mygalem vertit, Munsterus.

B.

Differt à lutra fiber cauda solum: cætero pilus vtriusque aquaticus, Plinius. Sunt qui sibrum meli comparant: sed corpus ei longius tribuunt, & pilum subilliosem. Pilos habet pulchros, Author obscurus: densos & breues, Albertus: duros, fului coloris, Idem in cinereo candidos & inæquales: vbiq; enim à breuibus duplō longiores existunt: nitidi mollesq; sunt, ut etiam lutra: cuius tamē pili alterius coloris, breues & æquales sunt, Cc. Agric.

Ge. Agricola. Pellis eius cinerea est ad nigredinem declinans, Albertus: quo nigris est, tanto pretiosior habetur. Author obscurus. Pilo est fiber supernè canino, alibi intra, Syluius. Pellis ei mollis: & vt Albertus ait, valde densa. Aures minime, rotundæ, Syluius. Dens validissimus, adtuncus, prælongus, Idem: acutissimus. Ego fibri apud nos capti caluam seruo, in qua dentium eius naturam pulchrè perspicit: habet autem prominentes, longos, latos, aduncos, in vtraq; maxilla binos coniunctos, qui in cisorum loco sunt, omnino vt murium genus: inferiores extrà maxillam tribus digitis prominent, seq; uis digitis superiores: vtriq; in extremitate interiori obliqua veluti sectione cuneiformi magis magisq; attenuantur, vtraciq; extrema tanquam cultri sit. Color eis quæ foas spectant ex flavo rufus: his sese defendunt, ligna secant, & pisces nimirum tanquam vncis in cæcis apprehendunt. Alterum genus dentium, ore intimo habet, nempe octo molares in vtraq; maxilla: hi breues & in superficie asperi sunt, ac plicis quibusdam eminentibus seu rugis, ad limæ vsu facti videntur, ita vt corti-ibus arborum in cibo comminendis molendisq; aptissimi sint. Animal est horrendi morfus, Plinius: Morfu potentissimum, adeo vt cum hominem inuadit, conuentum dentium non prius laxet, quam concreuisse perferit ossa fracta, Plinius & Solinus. Morfum castoris quidam dicunt non sanari, nisi læsus audiat fracturam ossium castoris, Albertus: Ego hanc stultam suasionem ex Plinij aut Solyni verbis modò relatis, malè intellectis natam crediderim. Seta oris cornea, Syluius. Castori ossa durissima & omnia fere sine medulla sunt. De testibus eius dicemus mox cap. 4. Pedes priores caninis similes habet, posteriores anserinis: etenim membrana quædam digitis sunt interiecta: itaq; hi ad natandum, illi ad eundem magis nati aptiq; sunt, frequenter enim in terram progreditur, Albertus & Ge. Agricola. Pedes anteriores anseris, sed vngulati: posteriores simia, Syluius: vbi libratorum lapsus interpretor, quod anteriores pro posterioribus legitur, & contra. Cauda lata, (palmum ferè, Ge. Agricola) longa dodrantem, Idem: obscurus quidam author cubitalem esse scribit: Cauda piscium, Plinius, non quod ad figuram cauda piscium, sed quod piscium corporis squamis obducta sit, & piscem sapiat. Piscosa solea amula, Syluius. Pilis caret vni forte quadrupedum. Cauda corio squamoso tegitur, præpinguis, hæc in aquam semper demittere solet, vt & pedes posteriores, reliquo corpore sicco. Sine aqua diu viuere posse negant. Apta est ad natandum cauda, cum pisces insequitur, & gubernaculo instar eam ceu remigando mouet castor. Falso quidam affirmant, quod nunquam retrahat eam ab aqua: retrahit enim cum nimium frigida & glacialis aqua est: quamquam Ge. Agricola scribit, etiam cum frigoribus congeliat, fibrum in gradibus domicilij sui iacentem, caudam & posteriores pedes in flumen demittere. Falsum est etiam, quod aiunt lutram ab eo cogi, vt aquam hyeme circa caudam ipsius moueat, ne congeletur: vincit tamen lutram, & expellit, vel acutissimo morfu occidit, Albertus. Per vniuersum Pontum plurimus est fiber, Solinus. Nascitur & in Hispania fluminibus, vt inquit Strabo Item in Italia, vbi Padus in mare se exonerat. Nec inepti sunt qui ad Matronam Gallia fluium crebro capiuntur, Syluius. Inuenitur in Sabaudia in Iara & Rhodani fluminum piscis: maximè in ea Rodani insula, que vulgò la Camargo dicitur: vicina enim est mari & Arclatis vbi antiquissimè Heluetia multos habet circa Arulam flumen, Yrsam, & Limagum nostrum. Gaudent enim ripis magnorum fluminum, cum animal sit amphibium: non solum vt reliqua quibus hoc nomen tribuitur, quæ victus tantum gratia aquas petunt: sed etiam quadam naturæ affinitate, vt tam in caudæ & pedum posteriorum mentione diximus, quæ ad piscium naturam accedunt. Abundat & reliqua Germania multis in locis: nec non Sclauorum regio, Polonia, Prussia & Russia, Albertus. In syluis Moschoiticis & Lituanicis spectantur castores altissimi, ita adimplète omnia tua officia naturæ vt in castore illi longiores pili, qui supereminent alios & quendam splendorem exhibent, etiam in albis hoc præstent, Ioh. Bonerus. Spectabilis naturæ potentia in his quoq; quibus & in terris & in aqua victus est sicut & fibris: quos castores vocant, Plinius. Die quidem in fluuios abditus atar em agit, nocte in terra vagatur, Aelianus. Hic addam quæ Bellonius de hoc animali scripsit his verbis.

CASTOR & fiber à Latinis dictus, Aristoteles laxus est. Lius magnitudo, nullicum medio: tris notæ canem non excedit: pedibus tamen est breuioribus, neq; quatuor digitis à terra clatus, quorum anteriorum caninis respondet, atq; vngulati sunt: posteriores, digitos oblongiores habent, latiore membrana intertextos, vt in palma pedibus, atque adeo anseribus videmus, quibus in terra minime valet. Quam obrem suas cauernas non loq; à littore feligit, è quibus exiliens, protinus in flumen aut mare ad conquirendum victum immergitur. Vnde etiam ab Aristotele *καυρήν*, hoc est, vrinator appellatus est. Cæterum corpore est recuruo, catelli pinguis molle, capite breui ac rotundo, auribus atque oculis paruis & orbiculatis nare anteriore, vt in felibus distilla, ac barbibus longioribus oblecta, dentibus anterioribus quaternis (vt in muribus) oblongis, falcatis & validissimis, quorum superiores longi quidem sunt, sed inferiores extra maxillam prominent, superioribus longiores: posteriores ad talpam os aut porcinos accedunt. Pelle vestitur spissa, villosa, ad ichneumonem accedente, nigriore tamen, ex qua chlamydes & chirothecas aduersus imbrium & frigoris iniurias conficere solent. Verum ea vsq; ad caudam tantum talis est. Est enim castoris cauda, quiddam veluti natura diuersum à reliquo huius animantis corpore nam ea magis ad piscem accedit. Vnde Lotharingis per ieiuniam à delicijs habetur, quod ea murænam bene preparata ipso gustu pro modum referat. In maiori castore seq; uipedalis est, senos digitos lata, duos crassa, quatuor interdum librarum pondus, ad margines in tenuitatem desinens, membrana glabra ac luida, contracta, super quam linea quædam squamas dimetientes incredibili artificio depictæ sunt: Cætera in trorsum neruosa est, vt in integrum piscem pinna carentem, ac soleam referentem dixeris, qua veluti gubernaculo quodam in aquis vitur. Quod autem ad in terrâ totius castoris anatomem spectat: in eo certè nihil magis admirandum, aut scriptione dignum esse duxi, quàm testes, quibus pro corporis exiguitate, adeo ingentibus ac crassis præditus est, vt hi ad taurinos accedant, in quibus si rotundi calculi oui magnitudine, mihi plerumq; conspecti sunt autem hi medèdis corporibus per multum vitales: quam obrem à mercatoribus magna solertia disquiruntur, magnoq; vanire solent. Fabulam esse putat Dioscorides, quod castor à venatoribus excitatus, sibi testes exceret, cum illuc vsq; caput extendere nulla ratione possit. Verum quidem esse potest, mercatores aut venatores, post excetos castoris testes, corpus ita vinum aliquando dimisisse, ac nonnullos postea repertos fuisse castores testibus carentes. Proinde huiusmodi amphibio Europa nostra abundat, vt apud Burgundiones, Lotharingos atque Austrios per multi cicures etiam hodie reperiantur. Hæc Bellonius.

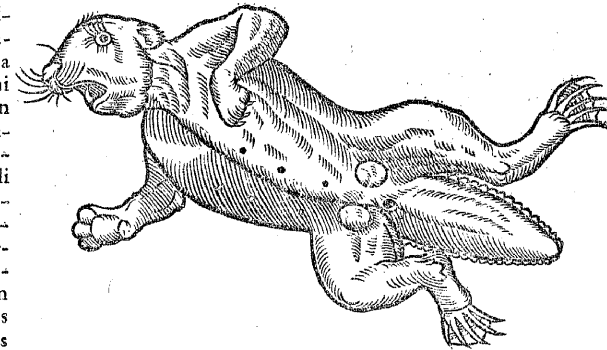
Atqui Aristoteles lib. 8. cap. 5. fibrum à latice manifestè distinguit. Sunt (inquit) inter feras quadrupedes quæ victum ex lacu & fluuijs petant, vt fiber, facherium, fatyrium, lutris, latax, &c. Nec alibi vsquam puto vel fibri vel latacis meminit. Ea quidem quæ lataci tribuit, fibro etiam conuenire videntur, de pilo tamen an specie inter vitulum marini & cerui pilum sit, affirmare non satis possum. Præterea in loco Aristotelis iam citato quadrupedè feram nullam

nullam præter vitulum marinum, è mari victum petere legimus: & mox castorem cū alijs numerari inter eas quæ ex aqua dulci viuunt, quam obrem miror quod Bellonius scribit castorem è mari etiam viuere, nec Aristoteli aliter scribentem reprehendit. Locus etiam vbi ab Aristotele *καυρήν* appellatur nullus mihi occurrit. Quæ alij partim lutre, partim lataci, ea Plinius fibris tribuit: nempe quod sit animal horrendi morfus: arbores iuxta flumina vt ferro cadat: hominis parte comprehensa non antequam fracta concreuerint ossa, morsus resolueret, vt Vuotroius etiam obseruauit. Postremo quod rotundos calculos oui magnitudine in testibus fibri sepe sibi conspectos Bellonius testatur, in veris testibus id accidere non sit mihi verisimile: in adulteratis verò si calculi reperiantur, nihil mirum. Adulterantur autem, à quamplurimis.

CASTORIS Fœminæ supinæ Icon à Rondeletio exhibita.

RERT in inguinibus (vt inquit Rondeletius) geminos tumores habet, vtrinque vnicū, membrana sua conclusum, oui anserini magnitudine: inter hos est mentula in maribus, in fœminis pudendum. Hi tumores, testes non sunt, sed folliculi membrana contecti, in quorum medio singuli sunt meatus, è quibus exudat liquor pinguis & cerosus: quem ipse Castor saepe ad moto ore lambit & exugit, postea hoc veluti oleo quas potest corporis partes contingere, oblitit. Hos tumores, testes non esse, hinc maximè colligas, quod ab his nulla sit ad mentulam via, neque ductus quo humor in mentule meatum deriuetur & foras emittatur. Præterea quod testes intus reperiantur. Leporibus etiam similiter in vtroq; inguine tumor est. Eosdem tumores Moscho animali esse puto à quibus odoratum illud pus emanat. Fœminæ, quam hic depinximus, vnicus est meatus & ad excernenda excrementa & ad parandum. Hæc ille.

C.

Fiber & lutra egrediuntur ex riparum cauernis, in quibus latent, & se in fluminibus mergunt, ac pisces capiunt quibus vescuntur: sed fructus quoq; & cortices arborum comedunt, Ge. Agricola. Cibus eius melica (nomè barbarum & ignotum mihi) est piscis, & arborum cortices, Albertus. Multi autem castorem piscibus vesci instar lutra: alij argumentum esse piscis fluminis, vbi castores habitent. Castor animal amphibium, vt plurimum in aquis nutritur *καυρήν* & *καυρήν*, id est, cum piscibus & cancris. Dioscorides. Vetus interpretatio habet, fibrum viuere ex piscibus & cancris: item Marcelli Vergilij. Rondeletius negat piscibus viuere itaq; *καυρήν* legetur. Arbores iuxta flumina vt ferro cadit, Plinius. Casu & fortuito obiectis vescitur. Aelianus Imprimis prouidus est, & solers: etenim fruticibus & arbutulis dente tanquam ferro resectis, ante riparum cauernas construit paruas quasdam casas: & in ijs duos trèue gradus, quasi quasdam cameras: ut cum aqua fluminis crescit inundauerit ripas, ascendere possit: cum decreuit, descendere Ge. Agricola. Saepe noctu prodit è latibulo, & amputatis arborum ramis circa fluuios, construit sibi casas ex eis cum solario (tabulato superiore) in quo habitat cum crescit aqua. Albertus. Domicilia forunt dimidia parte in aqua sunt, & dimidia superant: Agricola ea diligenter obseruant: & si altius posuerint, serunt in montibus: si humiliter, in vallibus. Olaus Magnus in descriptione Septentrionalium regionum. Similis obseruatio est in Aegypto, si bene memini, circa crocodili cubilia. Fiber dentibus deiecit medicocris magnitudinis (crassamento interdum femoris humani) arbores: & casas inde construit bicameras vel tricameras, cum solarijs, vt aqua modo ascendere aut descendere possit Albertus. Architectura in fossa inuabitur, Syluius. Alnos, populos, & salices infestat: præcipue vero genus illud salicis syluestris latifolia, quod nostri vocant *saluisden*, vel *saluisden*. Sic mesibes quotidie quasi fiber salicem, Plautus. Mirum est castorem nocturno tempore relictis fluminum ripis, in vicinis locos cœdere, & arbores omnis generis maximè salices, quia teneriores opinor) duobus supra terram pedibus, adeo circumrodere, vt breui temporis in reruallo eas excindat, & in miserabilem ruinam adigat. Hu. Solinus. Amarum arborum folijs & corticibus castor pro summis delicijs vescitur, Author obscurus.

D.

Fibri semper eadem semita ex aqua ad arborem aliquam procedunt: quam abroductam totam, nihil tamen cum ceciderit præter corticem edunt. Cum arborem iam ferè secuit castor, quoties scitum facit, toties suspiciens considerat num sit casura. timet enim ne si eo scitu cœcidat, ab ea, priusquam recedere de loco possit, incautus opprimatur. Nec vero minus est constans in propolito quam solers: nam quam arborem ad ripas primè elegit secandam, eam non mutat, etiam si longo temporis spatio dissecare nō possit, Ge. Agricola. Ligna resecta ad structuram, de qua præcedenti capite dixi, aduehunt. Castores gregatim ad syluas lignarum pergunt: int ponunt autè ligna super ventrem respicunt vnius, qui pro vehiculo sit, & inter erura eius artificiose componunt: qui ne delabantur compressis ea cruribus ante & retro fringit: hunc sic onustū cæteri cauda ad casas vsq; pertrahunt. Hanc iniuriam fieri negant nisi peregrino castori, qui aliunde ad eos confugerit, aut fortuito peruenit ad castores localicuius incolæ: illum enim hoc pacto in seruitutem ab eis redigi. Alij non peregrino, sed natu grandi & laboribus consueto, qui propter dentes obrutos lignis secandis ineptus iam sit, hoc fieri aiunt. Ita tractati castores in dorso glabre-

scunt, quo signo à venatoribus sortem eorum miserentibus agniti, illæsi interdum dimittuntur, Albertus Magnus à perito quodam venatore rem ita narratam se audivisse scribens: & alij quidam obscuri auctores: Sed movent me, quo rem minus fabulosam existimem, eruditi & fide digni viri Olai Magni eadem asseuerantis verba in descriptione regionum Europæ Septentrion. Accedit quod aures alpinos fœnum hoc modo in cuniculos conuhere, etiam nostrates aiunt. Sed hoc in dubio relinquamus. Cæterum quod genitales partes fibri, siue quilibet, siue Pontici, vt Plinius scribit, ipsi sibi virgente periculo amputent, ob id se peti gnari, noua refutatione nostra nõ eget, cum iam olim apud veteres tanquam fabulosa hæc persuasio explosa sit. Marcellus Vergilius huiusmodi veterum fabulis ignoscit, quod de industria ab eis cõpositæ videantur, vt bonas & viles res auctoritate aliqua munitas vulgus hominum facilius & libentius admitteret, quod in religione & ethnici factitarint, & inter cæteros Plato philosophus. Ego contrà vt bono viro & sapientiæ studioso, cum philosophiæ finis sit veritas, fabulas vbiq; fugiendas existimo, illas inquam quæ pro veris credendæ obtruduntur, sic in religione potissimum noxias & pestilentias eas existimo: eamq; ob causam cum Platonem & cæteros gentiliū damnauerim, qui tale quid in suis superstitionibus ausi sunt: tum omnes qui in nostra religione, quæ purissima & sincerissima esse debebat, idem moliantur aut olim moliti sunt, qua de re pro dignitate dicturo maximus se campus aperiret: ego ad castorem. Primum autem ponam illorum verba, qui castorem ipsum se castrare scripserunt, (vnde etiam nomen eius grammatici quidam Latini deriuant, quod rectè fieri non potest, cum dictio Græca sit.) deinde aliorum qui redarguerunt. Testiculi eius appetuntur in vsum medelarum: idcirco cum vrgeri se intelligit, ne captus profuit, ipse geminos (id est testes, vt Græci didymos) suos deuorat, Solinus: isq; solus opinor huius sententia: nam alij non per inuidiam testes ab eo reuelli, neq; vorari: sed reuulsos abijci in venatorum conspectu redimendi sui gratia scripserunt. Qui se Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno Testiculi: quoniam medicatum intelligit ingueni, Iuuenalis Sat. 12. Idem testatur Andromachus in Theriaca antidoto carmine descripta. Hominem ipsum sibi nocentem Aegyptij indicaturi, castorem pingunt: hic enim venatoribus insequentibus testiculos suos demordens, relinquit, Horus in Hieroglyph. Fibrorum testes apti sunt medicaminibus, propter quos vbi se requiri senserunt, eos secant, Seruius. Redimunt se ea parte corporis, propter quam maximè expetuntur, Cicero. Quod autem causam ab insequentibus venatoribus cur tam cupide petatur non ignorat, idcirco mordicus premens vsque incumbit ad elidendos testes, quoad ab se absciderit, & sic eos abiecerit, tanquam homo summa prudentia in latrones incurrens, quæcunq; portat ad se redimendum exponit. Quod si postea quàm exsecutus & ex periculo seruatus fuerit ab insectantibus iterum vrgeatur, hic sese alleuans, atque quam obrem insequi vltimus, & pergere non debeant, causam ostendens, ad reuertendum, quod iam ea parte quam expetunt carcat, venatores inducit. Per sæpe etiam nunc testiculis præditus cum a venatorum conspectu se longissimo cursu remouerit, eam partem desideratam ita astute comprimit, & occultat, vt insectatores fallat, Aelianus. Vanum est quod traditur, testes ab ipsis auelli, & à sese abijci, quum venatu vrgerentur: si quidem tangi nequeunt, ita vt in sue substricti, Dioscorides. Amputari hos ab ipsis cum capiuntur, negat Sextius diligentissimus medicina: Quinimo paruos esse, substrictosq; & adherentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse, Plinius. Falsum est quod agitur à venatore castrat se ipsum dentibus, ac testes proijciat: & postea si ab alio venatore vrgeatur, erecto corpore castratum se ostendat, vt sæpe in regionibus nostris compertum est, Albertus. Animal est valde mansuetum, Author obscurus. Ego neq; disciplina mansuefieri posse credo: neq; mansuetum esse natura, cū planè mordax & noxium dentibus sit, vt supra dixi. Bellonius tamen multos cicures reperiri scribit apud Burgundos Lotharingos & Austrios, vt ante dictum est.

E.

Volucra animal ferè prærodit teneros adhuc pampinos & uuas: quod ne fiat, in ipsa putatione quoties falcem acueris, fibri pelle aciem detergito, atq; ita putare incipito, Columella. Voluocem aliqui appellant animal prærodens pubescentes uuas: quod ne accidat, falcis est sint exacta, fibrina pelle detergunt, atq; ita putant, Plinius. Fibros venantur supremam eorum cauernæ partem perforantes, perq; eam paruum canem immittentes: fiber ad exitum fugit, vbi irretitus sustibus occiditur. Idem hi canes, nostri aquaticos vocat. Lutras & anates syluestres venantur. Canis ad hoc instructus, in aquam proiecit, qui ad cauernam castoris perueniens, ingreditur: nec cedit castor morsibus, donec artificiosa illa casa eius structura refringatur, Author libri de naturarum. Cum canes persequuntur castorem, aiunt illum obuersum ventrem ac testiculos ostendere, quorum illi odoris diritate affecti fugiant. Author incertus: Testiculos quidem, cum ad lumbos, vt dictum est, substricti sint, ostendere nequeunt. In Prussia, vt audio, nassis capiuntur, arborum corticibus insectati, ad hos irrepunt, & ijs consumptis cum exitus non pateat, suffocantur. Sed non puto fieri posse vt cibum in ipsa aqua capiant, cum nullum eis sit instrumentum quo reddant influentem cum cibo aquam, vt piscibus branchiæ. Vrinari diu non possunt, sed respirationis causa caput subinde exerunt, & sic bombardis impetuntur, vel transiguntur hastilibus. In aquis castorem conspicatus, pilosum piscem putabam. Sequebantur cum nauatæ venatores: vnus in proa contum ferratum gerebat: alij paulatim nauem ducebant versus eam partem, in qua fibrum submergi viderant: & cum fiber motu exterritus caput exereret, qui contum tenebat illum confixit, Brasauola. Hoc animal venatur non modo propter caudam qua vestimur, & pellem qua vestimur: sed etiam propter testes, quibus vt medicamenti vimur, Ge. Agricola. Venatores castorem capiunt pelle gratia magis quàm testiculorum, Platearius. Pellis castoris aliquando pretiosa fuit, nunc in paruo pretio est, Albertus. Mollis & nobilis est, eò pretiosior, quo nigrior, Author obscurus. Lutras & castoris pellibus concisis, fimbrias vestium ex pellibus nobilibus confectarum, solent exornare: quanquam lutras pelles longè præstant fibri pellibus, Ge. Agricola. In Polonia castorum pelles elegatioris pretiosissimæ sunt: diuissimè enim durant. Pelles dorsu vestium pellitarum adduntur oris, tum vt emineant decoris gratia, tum quia eisdem conferuari putant alias pelles. Fiant & integræ vestes ex eis, quibus pannus nullas superinducitur, vt lupinis. E pilis mollioribus & interioribus, de ventre præsertim, in se intricatis lanæ feltria in lar, tibialia & pilei fiunt qui resistunt pluuijs. Ex canis fluuiatilis pelle cynæ, id est pilei primum facti sunt, vt in Cane dixi capitis 8. parte 5. Sed hoc ad lutram potius pertinet.

F.

Castor quoniam amaris arborum folijs & corticibus autè vescitur, tota eius caro est bono, tamen amaro odore

odore perfunditur, Author obscurus. Tota eius caro abominabilis est præter caudam, Albertus, Ego qui fibri carnem ederant, laudantes eam audivi: sed multum inter se quomodo paretur. Sunt qui elixant primum, deinde asstant in sartagine, vasis semper apertis, vt odor grauis exiret, quod in alijs etiam canibus fit qd grauius olent, auium aut ferarum. Ipse nihil eius præter caudam & pedes posteriores gustauit, iure ero eo condico. Si aures, tenebræ, & præpingues sunt hæ partes, instar thunni carnis, solida quadam tenaciq; pinguedine: saporis ferè cuius anguilla, quibus similiter etiam apparantur, vbi modicè primum ebullierint. Appetunt has delicias gancones, maximè autem ipsas inter digitos membranas. Memini alicubi apud Plutarchi in legere, qd ex ipso, vt in ipso: hoc est suauissimas esse carnes illas, quæ non omnino carnes sint. Eiusmodi certè partes: ita in fibro sunt, vt eadè piscium naturam saporisq; proximè accedant: vnde icunij etiam temporibus apud illos qui ea ferit et conciduntur, vt apud Anglos quoq; auis quædam, quam puffin (vt audio) vocant: quasi vero non mille, præter qd adri pedum auiumq; carnem delicia sint ac illam solam icunijs excipere oporteat, cæteris pro arbitrio frui liceat. Sunt qui caudas fibrorum assas pauco zingibere conspersas apponant. Elixant alij, & densuiculo aliquo iure condiunt.

G.

Pelle castoris paralyticos vtiliter vestiri aiunt, Albertus. Fibrinarum pellem cum pice liquida combusturam cinis, narium profluua sistit succo porri mollis, Plinius. Podagris vtilis est fibrinis pellibus calciari, maximè Pontici fibri, Plinius. Apud Actum in idem remedium calciamen eius ex pelle canis fluuiatilis tribuitur: lutram intelligit, nam testes eius ad eadem valere ait, ad quæ castoris testes, minore tantum efficacia, lib. 2, cap. 178. dixerat autem de castore præcedenti capite. Vrina fibri resistit venenis, & ob id in antidota additur: adferri autem optime in sua viscera, vt aliqui existimant, Plinius. Fel castoris ad multa vtile est. Eiusdem coagulatum sedat morbum erudum, Auicenna, vt quidam citat. Ego apud Auicennam in capite de castoreo nihil tale reperio. Vtuli quidem marini coagulatum castorei vires habet, & commendatur ad comiales: sed hoc animal felle caret.

Genitales castoris partes castoreum vocant medici, Plinius. Et alibi. Fibros (Græci castores vocant, & castoreas testes eorum. Castoreæ ex aqua multa drachmis binis aluum emolliunt Idem. Græci vocantur, & v, id est, fibri testem appellant, & castoreas, in singulari semper numero, ni fallor. Hispania etiam castores procreat. Sed castoreum ex eis non eam quam Pontico cum habet vim: Pontico enim proprium est vt venenosum (quod apparet, id est, medicamento sum) sit, vt & alijs permultis, Strabo lib. 3. Castoreo in Hispania non inest visilla medica, vt Pontico, Hermolæus ex Strabone. Causetur quis fortè aërem calidum, cuius vi medicamentorum illud visus exaltet & digeratur. Nam in Heluetia nostra, vt & in reliqua Germania, vbi frigidum cœlum, nihil deterius, opinor, Pontico nascitur. Esse autem Pontum quoq; frigidam regionem nemo ignorat. Efficacissimi castoris testes sunt è Pontico Galatia, mox Africa, Plinius, si recte sic legitur. Eligi debent testes qui ex vno ortu connexti sunt: fieri enim non potest vt gemini folliculi in una membrana connexti reperiantur: liquore intus veluti ceroso, odore graui & virus redolente, gustu acris, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circumdato; (intersepto,). Dioscorides interprete Ruellio. Grammatici quidam castoreum odorem putrem & acutum interpretantur: sed non est patris boni castorei odor: verum grauis & fœtidus. Mihi quidem aridum sæpe non inuicundo odore visum est. In aspalatho, inquit Plinius, inenarrabilis quædam est odoris suauitas: & paulò post subdit, odore castoreo esse. Et alibi, onychem suffitum vultu parnis miretur: hinc & ribit: eodè esse castorei, meliusque eum eo usum proficere. Testiculi abscissi in vmbra suspensi desiccantur, sic desiccari, albi & mellei sunt. Præferuntur ex venatoribus natu, vel qui in vigore atatis sint, nimirum iuuenes & vetuli non placent, Platearius: quanquam intricatiora eius hac de re verba sunt. Eligendum acri sapore mediocriter: nam quod valde acre est & quasi terreum, ad ulceratum est. Glutinofum etiam sit, & neruos habeat intricatos, & pelliculas adherentes. Per septem (alijs sex) annos in magna efficacia potest seruari: ante fertur tamen recentius. Pelliculis abiectis, quod in eis continetur, in medicamentis ponitur Platearius. Opera pretium est diuisa pelle mellium liquorem eum euellente tunica assumere, & siccatum potui dare, Dioscorides, v Ruellius vertit: ego sic potius. Quoniam fibrinæ testes non eminent, sed interius conduntur asstricti, que sunt vt in sue: pellem scindi oportet, & vna cum tunica mellium continente liquorem eos eximi, atque ita siccatos in potu dari. Castoreum aliqui fraude corruptunt, conijciunt in sollem gummi, aut Ammoniacum, cum sanguine (Marcellus Verg. addit eiusdem animalis) & castoreo subactum, & ita exicantes, Dioscorides. Sextius diligenter sistum medicina, scripsit castoris testes adulterari renibus eiusdem qui sunt grandes, cum veri testes parui admodum reperiantur. Præterea ne vesicas quidem esse, cum sint geminæ, quod nulli animalium. In his folliculis inueniri liquorem & asseruati sale. Itaque inter probationes falsi esse folliculos geminos ex vno nexu dependentes, quod ipsum corrupti fraude, conijciuntibus gemini cum sale Ammoniaci: quoniam Ammoniaci coloris esse debeant, tunicis circumdati liquore veluti mellis cerosi, odoris grauis, gustu amaro & acris, friabilis, Hucusque Plinius: Non probo quod pro (sanguine aut Ammoniaci) vt prius legebatur, aliqui sale Ammoniaci posuerunt, cum Dioscorides etiam non falsis, sed sanguinis mentionem faciat & Ammoniaci lachrymæ, non salis: rectè autem pro gemini Ammoniacum iniicitur, vel contra: quod vtunque tenax & viscosum sit, quali substantia si odor etiam castoreus accedat, facile fallat in gustu: at sale quouis iniecto, uix quenquam falleret, cum genuinum castoreum nihil salis respiciat: sic igitur legam Plinij verba, Conijciuntibus gummi cum sanguine, aut Ammoniacum: & nihil à pristina lectione mutauero, nisi Ammoniacum pro Ammoniaci. Castoreum, inquit Platearius, quidam hoc modo adulterant: Pellem, in qua castoreum fuerit, vel alius testiculus recens, implent sanguine & neruis, addito puluere castorei, ne suus odor at sit: alij sanguinem & terram commiscunt alij callidius, sanguinem, sagapenum, & neruos, adduntque piper vt amoniam acquirat, Hæc Platearius. Castoreum non simile nostro (id est nostris castoribus exemplo) Venetijs venditur, Brasauola. Castoris testiculus qui hodie venduntur, longè maiores esse, quam vt genuini & veri castoris videantur, copiose scribunt Monachi qui nuper in Mesucon commentarios effuderunt, Matthæolus scribit ex fibris verum castoreum se habuisse, quod magnitudine, colore, odore & facultate longe diffimile fuerit vulgari pharmacopolarum castoreo. Hæc dum scriberem verum castoreum inspicere volui, quod è castore apud nos capto nuper exemptum erat. Pondus testium amborum, libra cum semuncia, id est, vncia duodecim tunc dimidia. Alter altero longè maior erat, sex digitos longus, quatuor latus. Substantia quæ in folliculo continetur, flaua solidaque & etræ similis, acris, tenax: non terrea, nec sub dentibus, cum manditur, friabilis & aspera, quale ficitur.

tium ferè castoreum est. Ego euitandæ fraudis causa nostrate semper quàm peregrino vti malim. Sed plerique pharmacopola quoniam minoris emunt peregrinum, verumne an falsum id sit parum curant. Ab vno teste ad alterum communis meatus pertinet, longus circiter decè digitos: in quo dissecto genitale reperi, quod vno consistat ossiculo (vt in viuerris quoque,) carne, qua induitur, nigris quibusdam punctis exasperata. Testiculo vtriq; alter etiam folliculus adhæret, plenus albo quodam & pingui humore, subflatia mellis, molli, & fœtida, putris insit castor, longitudine interdum duorum pollicum. Et forsitan de hoc folliculo Dioscorides intellexit in sine capitis de castoreo scribens, Oportet autem dissecta cute castoreum auferre, vna cum membrana quæ humorem mellem continet, & ita siccatur in potu dare. Nam propriè dicti castorei substantiam paulò superius non melli sed ceræ comparauit. Sed humor ille mellis propter pinguitudinem non satis idoneus est qui siccetur: edore etiam sapore, quæ differt à solido castoreo, vtroque ingrator: acris tamen & calidus & tenuissimarum partium, quàm breuius potius extra corpus, vel per se, vel cum oleis vnguentisq; quibus castoreum miscere soluerit: vtentiam existimo, solidiore verò intra corpus. Pharmacopola quidem nonnulli reliquam etiam circa illas partes pinguedinem partim in oleum de castoreo inijciunt, partim piscatoribus vendunt, qui eam alijs quibusdam miscunt ad incandens pisces. Iidem castorei vnciam denario indicant plerumque. Suspensum in aère siccatur: mō; in absinthio reponunt. Sunt qui ex fœminis etiam testes haberi affirmant, sed exiguos, & qui vix vnciam singuli appendant. In antidoto nephritica de sexaginta rebus apud Nicolaum Myrepsum, interprete Fuchio, trium castorei generum mentio fit, quæ autem & qualia illa sint non exprimitur, nec alibi reperio. Proinde quaerendum mihi videtur, an de theo, quod proximè ante nominatur, tria hæc genera intelligi debeant: diuersa enim rhei genera in usu medico esse scimus castorei non item. Castorei odore semel imbuta, tenacissima eius sunt, & vix vquam remittunt imbuuntur autem eo etiam quæ non tetigerint, in iisdem vasis aut capsulis operitis condita. Castoreum 20
& Perseide ferè adulteratum ad nos defertur: syncerum enim tanta vi odoris est præditum, vt olfacienti vesicam castorei, sanguinem è naribus eliciat, Perse autem adulterandis rebus sunt exercitatissimi Seruatour annis decem, Syllius testem citans Ludouicum patritium Romanum: cuius ego librum Germanicè vidi, vbi hæc omnia non de castoreo, sed de moscho scribuntur, sed postea natus Latinum codicem nauigationis huius auctoris libro 3, cap. 5. Inueni hæc etiam de Castoreo, non moscho scripsisse: nisi ipsemet memoria lapsus sit. At Chalybes nudi ferrum, viroque Pontus Castorea, Verg. i. Georg. Seruius virofa venenata exponit: nam licet sint multis remediis, inquit, tamen prægnantes eorum odore abijciunt, & egerunt partum: Virosam autem deriuat ab eo quod est virus: alij fortia interpretantur à viribus. Sed hi in etymologia vocis errant, ille in re ipsa. Verum enim castoreum non alia ratione dixerim, quàm odoris grauitate, vnde Dioscorides βαρύσμου & βρωμάδης. Ego enim aliquando & aliquibus venenosum, non idè tamen absolute hoc ei epitheton conuenit. Scio de castorei veneno apud Arabes, & recentiorum quosdam qui illos sequuntur, mentionem fieri: mihi tamen non alia magis ratione in castoreum id cadere videtur, quàm alia quæuis putrida & corrupta. Pleraque enim talia venenata & contrariam hominis naturæ facultatem obtinent, vt nutes rancidæ &c. facile autem corrumpi castoreum videtur, vt pote folliculo inclusum, & humidum, nisi rectè & commodo loco siccetur, in loco aëri exposito, vt rectè euaporet humiditas suspensum. Castoreum nigrum, fœtidum, rancidum, die vno necare affirmat Auicenna, Syllius. Pontzetus cardinalis lib. 2 tract. 8. cap. 3. Castoreum, inquit, corruptum, nimis calefacit, & acutos pectori vapores submitrens, partium continuatatem soluit. Remedio est lac asininum: cui quidam syrupum de acido citri succo admittent: quod si necessitas postulet, Philonis antidoti drachma vna aut altera ad summum propinetur. Castoreum corruptum, inquit Matthæolus ex Petro Aponensi, in saniam & furorem inducit, ager linguam exerit, febri conflatur, & vno plerumque die moritur. Curandi modus est, vt butyro & aqua multa vomitus prouocetur, & repetatur toties, donec nullum amplius castorei odorem reddat: postea dandum est medicamentum diamoron, (rob mororum aut limonum) vel syrupus de limonum (vt vocant) citrorumue succo. Peculiare vero huius mali remedium coriandro adscribitur, si feminis tolli denarij duo exhibeantur. Auicenna castorei venenosi antidotà esse scribit, acetum, acidum citri liquorem, & lac asininum. Venenosum autem esse ait, quod variu sit, vel (vt Bellunenensis emendat) puluerulentum, subnigrum: die vna occidere: & si quis euadat, illum incidere in bisen, quod vocabulum Bellonenis pleuritij exponit. Bisen est apostema capitis propter consensum diaphragmatis factum, vetus interpres glossarum Auicenna. Bisen aliquando pro pleuritide inuenitur, Idem. Ego phreniticum, non pleuriticum, cum qui præsens periculum euadat, fieri intelligo. Phrenes diaphragma vocatur, quo inflammato cerebrum etiam afficitur, vt phrenitis fiat, vel vt quidam vocant paraphrenitis. Manardus in epistolis 173. carabium vel bisen (corruptè puto pro bisen) exponit phrenitin. Castoreum si desit, tantundem acori & dimidium piperis substituetur, Auicenna. Actius, vt supra dixi, canis fluuiatilis testes ad eadem facere ait, ad quæ castoreum recentiores idem de lutra testibus scribunt. Cæterum fluuiatilem canem à lutra non differe in Lutra docebo. In Antibalomenis inter Galeni notha pro castoreo agalochum vel silphium usurpari posse legitur: ego non agalochum, sed sagapenum lego: cui & ratio aspiculatur, & Platearius vt superius retuli, nonnullos castoreum adulterare scribit, sagapeno & sanguine modico pipermixtis. Silphij nomine castoreo substituenti, asiam fœtidam vulgo dictam intelligo: hæc enim melius quàm dulcis dicta castoreo respondet, cum aliàs tum ad uteri præcipue morbos. Est enim vterus in mulieribus vcluti animal quoddam, quod suauis odores se quitur, foetentes fugit: fugari autem debet, cum nimium ascendit, fœtidis supra adhibitis, suauiter odoratis infra: cum nimium descendit, contra: & ad hunc quidem usum quicquid grauitur ac virus olet, castorei locum implet: cuiusmodi sunt diuersa, quæ cum vruntur grauissimè olent, vt pennæ auium, clychium candele recens extinctum, Janna facina quæ combusta, solea calcamentorum, aliorum aut ceptarum cortices, capill, capra cornu, pix, galbanum, & alia grauis odoris etiam non vna, vt parthenium, quod inde matricariam vocant, & serophularia vtriq; hæc similes quam aliqui galeoplin Dioscorides esse putant, & silphij latra fœtida: quarum intestina pro castoreo accipienda in Antibalomenis, quæ cum Aeginetæ codicè habetur, legitur: & facilis quidem à silphij ad silphium transitus est, &c. Sunt qui ad suffocationem ab vtero pomum ex castoreo & alijs medicamentis componunt: id quæ commendat subinde olfaciendum mulieribus huic malo obnoxijis, præferuandi maximè gratia. Compositio eiusmodi est: Ruta & melisso phylli folia dauci, nigelle & absinthij Pontici (vel sementinæ) femina, singula denarij semis pondere: castorei denarius, & alia fœtida scrupulus miscentur, odoramentum hoc vt saluberrimum, ita etiam in mulieribus quæ fœtidum nihil patiuntur non æquè ingratum esse aiunt, vt cætera huius generis. Laudatur in vteri suffocatione præsertim à crassis humoribus, Castoreum per interualla datum. Hoc au-

tem varijs modis vtitur. Nam in paroxysmo dissoluium in aceto acerrimò & naribus admoemus: vel eius 3 ij ad 3 i. exhibemus cum aqua distillaturus rad. dauci vel arithemise, Ex praxi manuscripta. Vide Arleum cap. 2. lib. 1. Testiculos castoris (inquit Galenus de simplicibus 11. 11.) nuncupant castoreum, medicamentum & celebre, & multi vsus, ad eò vt Archigenes de castorij vsu totum conscripserit librum. Atque ille sanè particulares eius facultates exposuit, nos more nostro generalem tantum facultatem dicemus. Itaq; quod ex calcificat manifestum est. Nam si voles ipsum ad vnguem leuigatum oleo maceratum parti cuiuspiam infricare, euidenter illam incalefcere percipies. Iam cum castorij consistentia sicca quoque sit, & calcificandi potentiam habeat adiunctam, merito dicitur. Porò quoniam impense subtilium est partium, ob id efficacius est quàm alia quæ similiter vt ipsum & calcificat & desiccant. Penetrant enim tenuium partium medicamenta, & in altum subeunt ad motorum corporum, potissimum si ea densa fuerint, vt neruosa. Sanè si odori gestuq; aduertat animum, suscipaberis humano corpori aduersissimam habere substantiam: tamen in natura nihil efficere comperitur eorum, quæ talia facere assolent, cum nullam omnino corporis partem in intèr sumptum lædat. Nam siue corpori humido applices resiccationem, potissimum si febris vacet. Et eorum sanè multus qui non admodum calidam patiebantur febrem (sic enim veteres de buerat interpretes) sed vt sic dicam tepidam, quæ ac cidit in cataphoribus maximè & lethargis, castoreum exhibuimus vnà cum pipere albo, vtrunq; mensura cochlearij ex melicrato bibendum præbentes: hæc quicquam vllam sensus noxam. Quæ porò in corpus intèr sumptum iuuat, iisdem pròdest quoq; cuti impositu cum Sicyonio aut veteri oleo: Quæ verò ampliori caliditate indigent, ijs etiam per se infricari debet. Iuuat etiam si quis suffitum eius in prunis impositi in inspiratione hauriat, maximè affectus in pulmone aut capite consistentes: Attamen lethargicos & cataphoricos affectus, qui quidem adiunctam habent febrem, præstat non dictorum (Sicyonij aut veteris) oleorum macerantes curare, sed potius ex rosaceo capiti colloq; imponere, Hæc Galenus: reliqua de castoreo ex eodem, suo quæq; loco referam. Castoris testes coquunt dispositiones contumaces & scirrhosas, Galenus de compos. pharm. sec. loco. Castoreum valde calefacit, relaxat (secundum alios; & incorporat,) & sic eliminat diuturna neruorum vitia, quæ (fortè qui, scilicet nerui) nimijs doloribus contrahuntur, De simplicibus ad Paternianum liber Galeno adscriptus. Dissoluit, attrahit (aliàs consumit,) & neruosa maximè loca roborat, Platearius. Idem in calcificando tertium ei gradum attribuit, in siccando secundum. Calefacit (inquit Auicenna) in fine tertij vsq; ad quartum, siccatur in secundo. In summa calcificatoriam vim habet, & in vniuersum varios obtinet vsus, Dioscorides. Castoreum potu in quartanis rigores mitigat, & morbosam carnem consumit & concoctionibus in venis opitulatur, Actius.

Fibri testes serpentium venenis aduersantur: priuatim contra ixiã ex aceto bibuntur: faciunt etiam ad alia venena, Dioscorides. Prorsus contra venena: Differentia tantum contra genera est mixtura: Quippe aduersus scorpionem, ex vino bibuntur: aduersus phalangia & araneos, ex mulso, ita vt vomitione reddantur: aut vt reuincantur, cum ruta: Aduersus Chalcidas (aliàs Chalcidicas, nempe lacertas) cum myrtite: Aduersus cerasten & preleras, cum panace, aut ruta ex vino: Aduersus ceteros serpentes, cum vino. Dari binas drachmas satis est, coru quæ adijciantur, singulas. Auxiliantur priuatim contra viscum (ixiam, chamaeleontem scilicet, Dioscor.) ex aceto: aduersus aconitum, ex lacte aut aqua: Aduersus helleborum album, ex aqua multa nitroq; Plinius. Castoreum confert morbi paruum venenatorum, Auicenna. A frigore laborantibus, castorij ternis obolis vt ex quatuor cyathis vini prodest, Plin. Castoreo cum melle pro psilothro vsi pluribus diebus reperiuntur: In omni autem psilothro vellendi prius sunt pili, Plinius. Ladanium cum castoreo fistulis medetur, Plinius. Medetur abscessibus frigidis & vlcibus malignis, Auicenna. Sturnamenta olfactu castorum testes, Plinius & Dioscor. Sominum conciliant cum rosaceo & peucedano peruncto capite, & per se poti in aqua, ob id phreneticis vtilis, Plin. Castoreoq; graui mulier sopita recumbit. Lucretius lib. 6. Castoreum cum peucedano & rosaceo capitis doloribus vtiliter illinitur, Plinius. Capitis affectionem frigidam & flatibus coniunctam curat, emplastrum more impositum, & suffitum, Auicenna. Galenus etiam suffitum eius respiratione haustum ad capitis affectus vtilem dixit. Capitis dolores ex vtero sedat Hippocr. Epidemiorij lib. 7. Castoreum in aceti mulsi cyathis tribus, aduersus comitiales ieiunis datur: his verò qui sæpius corripuntur clystere infusum mirifice prodest. Castorei drachmæ duæ esse debebunt, mellis & olei sextarius, & aquæ tantundem: Ad presens verò correptis, olfactu subuenit cum aceto, Plinius. Castoreum miscetur sternutatorio medicamento ad vertiginè & comitiales apud Galen. 2. 777, lib. 2. Castoris testes diuersis neruorum alijsq; vitijs peruncti medentur: vel triti ad crassitudinem mellis cum semine viticis, ex aceto aut rosaceo. Sic & contra comitiales sumpti profunt, Plinius. Contra epilepsiam, & alios frigidos affectus capitis, pondere scrupuli, vel duorum triumue bibendi dantur cum ruta succo, aut vino in quo decocta sit ruta, Platearius. Medentur & vertigini, inuncti, vel triti ad crassitudinem mellis cum semine viticis ex aceto aut rosaceo: Eodem modo opisthotonis, tremulis, spasticis, neruorij vitijs, ischiadicis, stomachicis, & paralyticis subueniunt, Plinius. Lethargicos & vt cunq; veterino obdormiscentes excitant infusi: cum aceto autem & rosaceo: olfactu & odoris suffitum, idem faciunt, Dioscorides, Plinius & Auicenna. Vide paulò superius in Galeni verbis. Aduersus lethargum (docente Plateario) prouocetur sternutatio cum castoreo: cerebrum mouet & roborat: Vel cum mente, succo ruta, & pauco aceto decoctum, abrafo occipitio, infricetur, & cataplasmatibus modo imponatur. Puluis eius cum succo ruta naribus inijciatur, aut sumus recipiatur per nares. Qui post ægritudines aliquas, vt lethargum aut pestilentiam, in obliuionem deciderint, eos maximè iuuat hiera Ruffi: & castoreum cum oleo occipitii illitum: post purgationem verò hieræ castoreum drachmæ pondere cum melicrato potum: non parum iuuare creditur, Actius. Paralyticis medetur, Plinius, eo modo quem paulò antè retuli. In paralyti totius corporis, datum vinum in quo decoctum sit castoreum, cum ruta & saluia, Platearius. Emplastrum ex castoreo ad resolutos, inferius apponam inter composita pharmaca à castoreo denominata. In lingua paralyti, puluis castorei sub lingua tenetur, donec per se resoluat: & consumatur, Platearius. Contra paralytin membri genitalis, pestem frequenter fouetur vino, in quo castoreum decoctum sit: & ex castoreo cataplasma imponatur, Platearius. Castorij 3 i. cum aqua multa ori infusa catalepticis quibus tremor succedit, prodest, Actius. Potum & illitum prodest tremulis, conuulsionibus, (spasticis & neruorum vitijs, Plin. vide etiam paulò inferius in inctione opisthotoni) & omnibus neruorum vitijs, Dioscorid. & Plinius, eo modo quem superius ex eo recitauit. Potum spasmis medetur, Galenus de Theriaca ad Pisonem. Castoreum, vel si eius Ichor qui intus reperitur accipiatur, & multo oleo excipiatur, eoque mitiore medicamentum erit efficacissimum, in omni conuulsione, quæ à frigido humore ortum trahit, tur, eoque mitiore medicamentum erit efficacissimum, in omni conuulsione, quæ à frigido humore ortum trahit,

Pondere. cap. de conuulsione. Tremulos iuuat, si ex oleo perungatur, Plinius. Ceterum falluntur medicorum plerique (inquit Galenus) in usu castorei, cum id modo considerant, partem quam piam aut tremere, aut conuel-
 si, aut sensu motiue priuatam esse, aut agere sentire mouerique, haud scientes id genus symptota ad diffimiles fe-
 qui corporis affectus. Quod si ex plenitudine fiat conuulsio, uile fuerit castoreum & potum & impositum: sin ex
 siccitate uel inanitione, aduersissimum & similiter in tremore. Castoreum auxiliatur opilhotonis, eo modo que
 supra retuli ex Plinio. Rigor ceruicis mollitur castoreo potu cum pipere ex mulso mixto, raris decoctis ex oleo &
 sale, ut forbeat succus: Sic & opisthotono medentur, tetanos, spasticis uero pipere adiecto, Plinius. Castoreum
 cum melle claritati oculorum plurimum confert Plinius. Et alibi. Claritatem visus facit cum melle Attico inun-
 ctum. Inflammationes oculorum itemq; alias affectiones concoquant hac, myrrha, Fel callionymi cum rosaceo
 infusum, auribus uilissimum est, uel castoreum cum papaueris succo, Plinius. Cum oleo tritum aurium dolori-
 bus medetur, melius si cum meconio, Idem. Quibus ob multam sensus subtilitatem sonitus obortuntur, casto-
 reum & cicuta semen cum aceto trita crocus castorum, &c. Galen. x. u. 117.

In stillato, Archig. apud Gal. Si audiendi difficultas ex causa frigida fiat, castoreum medetur: eodē nihil uiliss,
 cum spiritus includuntur auribus: debet autem magnitudine lentis oleo nardino dissolutum infundi, Auicenna.
 Medetur & dentibus infusum cum oleo tritū in aurem, à cuius parte dolent, Plinius. Aspatij vxori dentis & ma-
 xillæ dolor uchemens: castorium & piper colluens, ac in ore tenens, remittit, Hippocrates Epidem. 7. Ad corrosos
 molares: Castorij, pyrethri torrefacti, galbani, singulorū æquales partes mixtas indito, Crito apud Galenū x. 117.
 Si quis suffitum eius in prunis impositi in inspiratione hauriat, iuuat affectus in pulmone aut capite cōsistentes, Ga-
 lenus. Suffitus eius naribus attractus uilis est ad abscellus & alia pulmonis uitia, Auicenna. Suspiriosis castoreum
 cum ammoniaci exigua portione ex aceto mulso ieiunis uilissime potatur, Plinius. Ad tussis & destillationes à 20
 capite cum opio aliquoties miscetur castoreum apud Gal. x. 117. 7. 2. & 7. 3. Sitim facit, Auicenna. Cohibet sin-
 gultus ex aceto, Plinius, Dioscorides, Aëtius & Auicenna. Castoreum cum ammoniaci exigua portione ex aceto
 in mulso calido potum, spasmos stomachi sedat Plinius. Singultus si ex plenitudine stomachi proneniat, ad castorei
 usum accedit: sin autem ab euacuatione, aut acrium humorum morfu pronenit, medicamen hoc fugito, Ga-
 lenus. Medetur stomachicis Plinius: eo modo, quem supra præscripsi aduersus vertiginem, &c. Iuuat contra in-
 flationes & tormina, Plinius & Dioscorides. Dolorem ventris pungentem & flatu dissoluit, si cum aceto bibatur,
 Auicenna. Ileos & inflationes pellit castoreum cum dauci semine & petroselini quantum ternis digitis sumatur
 ex mulsi calidi cyathis quatuor: tormina uero cum aceto uino mixto. Quibus uenter ita flatu distenditur, ut ægre
 curationem admittat, ac torminibus vexatur atque singultu, idque ob frigidos crassosque humores, aut crassos
 flatulentosque spiritus, eos castoreum ex oxycrato potum adiutat, Galenus. Ex apparatus in colica affectione
 pharmacia hocce nobis inquit Archigenes, familiare est: Castoreum & anisum tenuissimè trita, duorum cochlea-
 rium mensura præbemus ex aqua nulla, Aëtius. Et ibidem paulò ante. Castoreum etiam (inquit) potum, totius
 affectionis molem demolitur omnibusq; medicamentis præstare reperitum est: datur eius drachma vna in tribus
 cyathis optima aquæ mulsæ. Vfus inuenit ut animalia (equi difficultate urinae laborantes) à collo usq; ad pedes
 inuoluantur de sagis, suppositisq; carbonibus uiuis, addito castoreo, suffumigantur, ut toti uentre in testiculosq;
 eorum castorei fumus euaporet, & confestim detractis carbonibus cooperiti deambulant & mingunt, Vegetius.
 Alium emolliunt castorea ex aqua nulla drachmis binis: Qui uehementius uolunt ur, addunt cucumeris satui
 radicis sicca drachmam, & aphonitri duas, Plinius. Et alibi, Castoreum ex mulso potum purgationibus prodest
 Sed hic purgationes pro mensibus accipio. Si gonorrhœa infestat, castorei in succo vitici & pauci acci decoctū,
 renibus, peccini, & locis genitalibus cataplasmatibus instar applicetur, Platearius. Ichthiacis medetur, Plinius: quo 49
 supra dixi modo contra vertiginem, &c.

Vuluarum exanimationes pellit, uel subditum, Plinius. Inuenio apud quosdam ostracium vocari, quod aliqui
 onychem uocant: hoc suffitum vuluæ poenis mirè resistere: odorem esse castorei, meliusq; cum eo usum profice-
 re, Plinius. Castoreum cum aceto & pice olfactum, contra vuluam prodest, Plinius. De usu castorei cōtra hoc ma-
 lum, supra etiam dixi. Capitis dolores ex utero sedat, Hippocrates Epidem. lib. 7. Menses ac secundas ciet duabus
 drachmis ex aqua cum pulegio potū, Plinius. Menses ac partus ciet, duabus drachmis cum pulegio potum partus
 secundasq; eijcit, Dioscorid. Hoc modo potum uiridis etiam partes genitales calefacit, Albertus. Ex mulso potum
 purgationibus prodest. Ad secundas etiam uti eodem prodest cum panace in quatuor cyathis uini: & à frigore la-
 borantibus ternis obolis, Plinius. Mensibus retentis ubi per uenā quæ in malleolo est, modicè euacuassent, oblato
 castoreo vnā cum pulegio aut calaminta, semper medicamen hoc expertum sum purgationem ciete sine homi-
 nis noxa. Præterea secundas morantes eijcit, eaq; omnia ex melicrato potū officit, Galenus. Castorij potus puer-
 perij purgamenta à partu purgat, Hippocrat. de morb. mulieb. Si castoreum (castorem forte) fibrinū ue super-
 grediatur grauida, abortum facere dicitur, & periclitari partus si su perferatur, Plinius lib. 32. cap. 10. Inter medica-
 menta quibus suffitus uteris clausus aperitur, sibi testem, asini masculi sterces & adipem suillum numerat Hip-
 pocrates lib. de super.

Antidotus diaecastorii, id est è castorio, à Nicolao Myrepsio describitur, uilis vertiginosis, comitialibus, apo-
 plecticis, resolutis, & paraplecticis, est autem Sectionis primæ antidotus 27. & rursus alia eiusdē nominis, nume-
 ro 102. in qua cum castoreum non recipi animaduertentem, statim diacosu legendum deprehendi, & hoc nomine
 eandem antidotum ab Actuario descriptam: quod Fuchsum nō animaduertisse miror. Diaecastorii emplastrum
 ad resolutos, ab Actuario describitur in capite de emplastris & linimentis. Eadē descriptio in paucis varians apud
 Nicolaum legitur Sectione 3. quæ de vnguentis est, num. 2. Ad linguam impotentem loqui, castoreum & theriaca,
 uide myrepsium vnguento 60. Vnguentum acopon è castoreo ad eos qui tremunt, apud eundē myrepsium num. 8.
 In vulgaribus Nicolai Præpositi, ut uocant, descriptionibus, (nam in Græco libro, quæ Fuchsius transtulit, nō re-
 perio) oleum de castoreo cōtinetur, ita ut uicia castorei in libra olei decoquantur, donec absumatur pars tertia, &
 postea resonatur in spero castorei puluere. Pharmacopola quidā huic oleo addit pinguedinē quæ circa ipsos ca-
 storis testes reperitur. Extat etiā apud recetiores descriptio olei de castoreo Iacobi de Manlij, quod præter casto-
 reum lachrymas aliquot calidas, & aromata, aliāq; recipit. Sunt qui diuersis medicamentis castoreū addant, præser-
 tim aduersus comitiales, In istidē Nicolai vulgaribus descriptionibus errhinon, id est per narcos purgās medicamē-
 tum reperio, cui à castoreo nomē, inter pilulas nescio qua occasione descriptū: Inter Nicolai ex interpretatione
 Fuchsi erchina nō inuenio. Miscetur castoreum etiā medicamentis quæ ad excitanda sternutamenta cōponi so-
 lent. cum helleboro albo & pipere serē. Fiber

H.

Fiber ab extrema ora, ut Varroni placet, uocatur: quoniam dextra & sinistra fluminis maximè uideri solet. &
 antiqui fibrum (inquit) dicebant extremum: unde sagis fibria (simbria legendū puto, ut Festus habet:) & fibræ
 in auribus & icore. Canem fluuiatilem, lutram esse suo loco ostendam: qui castorem exponit, decepti uidentur
 inde, quod potamium pro Ponticum legerint; nam castor etiam, canis Ponticus appellatur. Ορχις animal qua-
 drupes, & herba, Hefychius & Varinus. Videtur autem castor esse, cuius testes maximè in usu sunt: herba uero non
 alia quàm orchis, id est, testiculus Dioscoridis fuerit. Fiber, genus vespæ quadrupedis, Festus: legendum bestia,
 nam de fibro, quem Græci castorem uocant eum loqui, mox citatus ab eo Plauti uersus indicat. Vespæ quidem in-
 sectum est, sed nullum insectum quadrupes. Interim non ignoro lutram fibro congenerem existimari, lutræ uero
 ichneumonem quadrupedem Aegyptiam: & vespæ etiam genus apud Aristophanem uocari ichneumonem. Cas-
 tor à castrando dicitur, non quod seipsum castrat, ut scripsit Isidorus: sed quia ob castrationem maximè queritur,
 Albertus. Καστὸρ τὸ καστὸν: καταστρέφει τὸ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρποντα, Etymologus & Varinus: hoc est: castor nomē
 habet quod totus propemodum nihil quàm gaster, id est, uenter sit, oblongo enim corpore est, cuius maxima pars
 in uentrem consumitur. Auius fiber, Silius lib. 15. Fibrinus adiectiuum, ut pellis fibrina: Græcè καστὸρ, ut
 χεῖρ καστὸρ, apud Hefychium. Καστὸρ μὲν λέγεται, Laconicum erat, quo utebantur in prælijs κατὰ τὴν ἐμβαττικὴν νόμον,
 Pollux. Castorium melos (inquit Cælius) diei interpretatur, quod armatam saltationem Dioscori compererint
 primi, cum ὀρχηστῆς forent plane. Meminit Pindarus in Pythijs ad Hieronem ode secunda strophe tertia, cuius
 loci scholia, si libet, consule. Καστὸρ μὲν λέγεται, τὸ καστὸν ἔχει, Suidas & Varinus. Est & castoreum insecturæ
 cæcis, Cælius: Suidas & Varinus addunt, κατὰ τὴν ὀρχηστῆς, id est, è conchylio. Conchylium quidam, quod onychem
 uocant, castoreum olere supra dixi, & fieri potest ut ab odore nomen ei colorique accesserit, Castoreum colorem
 Græci cinereum intelligunt, Cælius. Castorias uel castorides canes supra memorauimus inter Canes uenaticos in ge-
 nere. Oppianus lib. 1. de piscatione meminit nescio quarū castoridum, quæ amphibie sint, & in litt. ribus cœtant,
 & tam dirum inaspicant; ædant uulatum, ut quisquis illum audierit, non procul sibi calamitatem & ipsam
 mortem abesse eo tanquam nuncio existimare debeat. Aelianus interprete Gillio castorides auius adnuncrauit.
 Lutras è genere fibrorum nusquam mari accepimus mergi, Plinius. Vitulo marino uictus in mari ac terra: si-
 mile fibro & ingenium, &c. Plinius. Castorem uitulo marino comparat, tum uictus ratione, quia similiter am-
 phibius sit, tum ingenio, quia uitulum aiunt euomere fel suum ad multa medicamenta uile: item coagulum ad
 comitiales morbos: ut castorem seipsum castrare. Aristolochia longa apud Germanos fibrorum, id est, fibri ra-
 dix appellatur, haud scio quam ob causam. Falsa castrationis, quam sibi ipse castor inferret, persuasio, anam de-
 dit pluribus amantibus ut picturas ex hoc animali sibi fingerent, Brafauola. Emblema Alciati, Aere quandoque
 salutem redimendam:

Et pedibus segnis, tumida & propendulus aluo,
 Mordicus ipse sibi medicata uersilia uellit,
 Huius ab exemplo discas non parere rebus.

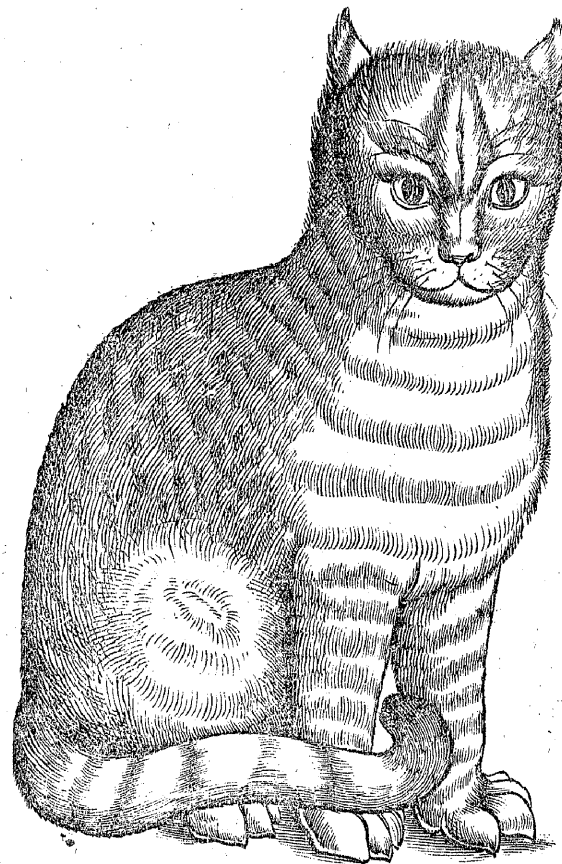
Hæc tamen insidias effugit arte fiber.
 Atque abiectus, sese gnarus ob illa peti.
 Et uitam ut redimas, hostibus era dare.

Sunt præterea septem alij in Argadia lacus, quorum nonnullas ambitus est triginta milliariū, alijs præciorū,
 omnibus sic satis latè distant. Retulit nobis Duncanus Campusbellus eques auratus ex horum lacuum quodam
 cui Garloil nomen est, prodijisse sub auroram solstitij æstiuo anno 1570. animal quoddam uenatici canis magnitu-
 dine, pedibus anserinis, robora ingentia nullo negotio caudæ ictu posternens, ac statim pernici cursum uenatores
 impetens tres tribus ictibus deciecit, reliquis in arbores euadentibus, nec diu cunctatum protinus sese in lacum
 recepisse, magnum malum regno portandere id monstrum dum apparet uolunt: nam & aliàs sed rarò uisum est
 Hector Boethius.

DE CATO SEV FELE.

A.

FELIS animal est familiare ac domesticum, omnibus notum: uulgò catus nominatur, ut opinor, à
 solertia: nam catum sapientem dicunt & acutum, Græci æluron uocant, Phil. Beroaldus. Recetio-
 res quidam Grammatici cati (uel ut alij scribunt catti, per t duplex) nomine abstinent, quod apud
 nullum idoneum, ut ipsi aiunt, autorem reperitur. Atqui utitur eo Palladius, & Theodorus Ari-
 stoteles historici animal interpres æluron non aliter quàm catum reddit. Sextus Platonius catum
 genere feminino dixit: Martialis cattam t geminato. Catum Iudæi uocant חתול, & חתול schanar, uel
 חתול schanara, ut Munsterus in Dictionario trilingui scribit. Saraceni katt. Græcè αἰλῦρος dicitur: & κατὸν, &
 quam uocem Varinus felem domesticum exponit: uocatur & uulgò hodie apud Græcos κατὸν Italicè gatta, gatto.
 Hispanicè gato, gata. Gallicè chat. Germanicè katz. Anglicè cat. Illyricè koczka. Furio apud Albertum Magnū
 pro cato legitur, quod nomē ab Auicenna sumptum puto, & Arabicum uel Persicum esse: Albertus significatio-
 nem eius ignorauit, & alicubi pro capro montano uel ibice, ut supra dixi, ineptissimè exponit: sed catum esse con-
 stat, quoniam & in eo loco ubi Aristoteles de æluro, & eadem scribit. Eiusdem forsàn originis est etiam uocabu-
 lum furo, quod uiuerram significat, ut pote congenerem feli. Aegyptij felem bubastum uocant, Stephanus: Hinc
 forte nomen Bubastu ciuitati in Aegypto: quam Herodotus Bubastin appellat: sacras enim feles Aegyptij habe-
 bant, ut infra dicam. Apud Columellam (lib. 8. cap. 3.) & Varronem (lib. 3. cap. 12.) feles accipi uidentur pro foui-
 no: sic enim uulgus appellat bestiolam gallinis maximè infestam noxiamque, & sape gallinaria tota contrucidan-
 tem, Philippus Beroaldus. Feles Varronis & Columellæ fouinus uel marturellus uel mustela uero, donula. Sed de his o-
 mnibus in Mustela dicam, Meles auius animal inimicum: puto esse id quod uulgus fouinum & marturellum
 appellat, Ge. Alexandrinus in litera M. in Enarrationibus priscarum uocum: citat autem Varronis locum de re
 rust. lib. 3. cap. 12. ubi sic legitur, Quis enim ignorat septa è macerijs ita esse oportere in leporario, ut tectorio te-
 sta sint, & sint alta. Alterum ne feles, aut meles, aliæque bestia intrare possit: alterum, ne lepus transilire. Ego
 Dd 3 Ge. Alc.

Ge. Alexandrinum felem interpretari voluisse, lapsum autem memoria melem (quem suo loco taxum vulgò dictum esse docebo) posuisse puto. Felem certè pro cato siue domestico siue syluestri apud veteres auctores semper accepimus. Errant qui felem putauerunt martem dici. Perottus. Γαλλ. Græcis mustelam significat, diuersum à fele animal, vt copiosè probat Perottus in Cornucop. Recentiores tamen quidam Græci, vt Galcomyomachia author, & ab ijs decepti quidam Latini, γαλλω pro cato accipiunt. Sunt sanè quædam horum animalium mustelæ & cati, naturis eòmunia, vt corporis ferè figura, & ingenium: calliditas, victus, musculorum venatus: vtrinq; fetus suos ore de loco in locum transfert, vt & canes interdù: & Græci mustelam nò solùm γαλλω simpliciter, sed sæpe γαλλω κατινοιδος, id est domesticam, & in domibus nobiscum versantem vocitant: sunt autè vbiq; cati domestici, mustelæ nimirum nò item: Quæ omnia errandi occasio fuisse illis videntur, qui galen pro cato interpretantur. Miror autem non dixisse illos, si gale catus est apud veteres Græcos, quo nomine mustelam iisdem appellarent. Michael Ephesus etiam in Græcis scholijs in lib. 3. de gener. animal. cap. 29. γαλλω exponit catam, vt refert Aug. Niphus: Et Gaza γαλλω non semper mustelam transfert, sed aliquando catum: vt galen agrian, catum syluestrem. Marcellum Vergilium quoque mustelam domesticam, felem existimasse, apparet ex commentarijs eius in Dioscoridis caput de mustela domestica, & in caput de lychnide. Feles genitale ofeum non habet: mustela, istis, lupus & vulpes habent. Sipontinus. Mustelæ hyeme cubant, æstate expergiscuntur, Aristot. Hoc mustelis accidere (inquit Sipontinus) compertum est quod ipsi quoque coemptis in hunc vsum vtriusque generis (paruis & magnis, siue domesti-

cis & rusticis) mustelis, aliquando experti sumus: hoc cati non faciunt, sed neque in cavernis versantur, nec ingredi eas facile possunt vt denotent aues: quorum vtrunque mustelis tribuitur. Plinius certè pro aluro ex Aristotele semper felem reddidit, pro gale mustelam. Hæc si cui non satisfaciunt, collatis cati, quam hic tradimus, & mustelæ in M. litera, historijs, ipse indicet. Carolus Figulus vir eruditus vtraque lingua, dialogum de mustelis ædidi, in quo similiter æluron pro fclæ, galen pro mustela semper exponi debere confirmat. Erasmus Rot. in prouerbijjs Γαλλ. τριτοσσια & γαλλω προκιστοι, pro gale felem posuit, dubitando tamen an rectè fecerit, his verbis: Porro vox hæc gale, felémne significet an mustelam, an quem vulgò catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum esse video, relinquo alijs iudicandum, Hæc ille: Quasi verò feles & catus diuersa sint animalia: sed forte sequitur Columellam (inquit Car. Figulus) cui feles est belua illa, quam fouinum appellant Galli, Germani em vuisle, mustelam autem forsitan capit pro iotide. At ego etiam Figulum errare dixerim, à Beroaldo & alijs Italis deceptum, in eo quod Columellæ felem fouinum facit.

B.

Feles antiquitus non erant mansuetæ: viuebant in agris, inde vrbes & domos replere. Sed de cato syluestri dicam postea seorsim. Pannonicæ cattæ lib. 12. Epigrammatum Martialis celebrantur hoc disticho: Pannonicas nobis nunquam dedit Umbria cattas: Mauul hæc dominæ mittere dona Pudens. Feles Hispanici dicti apud nos, agiliores rapacioresq; sunt cæteris, maiores, nigriores, & pelle mollissima: quæ propter splendidam nigredinem & molliem alicubi etiam, vt in Gallia Narbonensi & alibi, ad vestes in vsu est. Apud nos ex syluestribus tantum pelles parantur, domesticas enim excoriatæ parasse pelliones nostri pro ignominia ducunt. Sunt & Romani quidam à nostris dicti, Tartesia feles, vide infra inter prouerbia. In Pordofelena, via interiacet, cuius vltra alterum latus gignitur catus, citra alterum gigni non potest, Aristoteles interprete Gaza: Græcè legitur gale, id est, mustela. In Pordofelena insula viam mustelæ non transeunt, Plinius 8. 58. Idem 5. 31. Porofelen nominat. Pordofelena, insula est iuxta Lesbum, cum vrbe eiusdem nominis: Aliqui vt ciuilius loquantur (porde enim crepitum ventris significat) Porofelenen nominant, Stephanus. Feles (aluros) in Aegypto esse meminit Strabo lib. 17. quæ quantopere ab Aegyptijs colantur, dicam infra.

Feles figura similis est leoni, aut leonæ potius, vnguibus ac dentibus similiter instructa: sed aurículas acutiores feles habet, leonæ rotundiores. Domestici cati diuersos habent colores, syluestres omnes griseum (id est, cinereum,) Albertus. Ex felibus domesticis quædam albæ sunt, aliæ rufæ, aliæ variæ, Sipontinus. Color feli griseus, glaciæ vehementer congelatæ similis: atq; hic ei secundum naturam est, alij extrinsecus accedunt, vt ratione cibi, præcipuè domesticis, Albertus. Caro ei laxa & mollis, Idem. Oculi catorum noctu lucent, non sine terrore in-

tuentium.

uentium, præsertim ex improviso. Nocturnorum animalium, velut felium, in tenebris fulgent radiantq; oculi, vt contueri non sit, Plinius. Persicos sinaragdos, Democritus refert, non translucidos, sed iucundi tenoris, visum implere, quem nò admittant, felium pantherarumq; oculis similes. Namq; & illos radiare, nec perspicere: Eisdem in Sole hebetari, vmbriis refulgere, & longius quàm cæteros nitere, Plinius 37. 5. Oculi felis carbunculosi tam acutè cernunt, vt in cavernis etiam tenebrosis tanquam in luce, mures conspiciant, Albertus & alius author obscurus. Acluri, id est, cati, hyænæ, & vesperiliones, cur noctu videant, Alexander Aphrod. inquit lib. 1. problemate 66. & causam affert, tenuissimum quem fortiti sunt videndi spiritum. Nostri vitreos felium oculos appellat, quoniam per noctem radiant, in cluso eis lumine, tanquam vitro aut vitrea laternæ. Felem marem Aegyptij dicunt pupillas ad Solis rationem variare: cum enim exoritur Sol, tum longè fiunt, in meridie rotundæ videntur, ad vesperam autem obscurantur, Gyllius: Plura de oculis felium lege infra cap 8. proximè ante prouerbia, Leonibus ac pardis, omnibusq; generis eius, etiam felibus, imbricatæ asperitatæ lingua, ac limæ similis, attenuansq; lambendo cutem hominis. Quæ causa etiam mansuetæ, vbi ad vicinum sanguinem peruenit salua, inuitat ad rabiem, Plinius. Dentes cati serratos habet: & pilos (Albertus barbarâ voce granones vocat) circa os, quibus abscissis audaciam perdunt, Albertus & alius author obscurus. Vngues eis hamati, vt leonibus, & vaginis reconditi.

C.

Catus animal est velox, & scandendo, reptando, saliendoq; miræ agilitatis. Valde mordax, Albertus. Diuersa murium genera, & aues venantur, vt dicam capite quarto, & ideo naturæ beneficio etiam in tenebris cernunt. Vescuntur iisdem quibus canes, Aristot. Pisces præcipuè appetunt. Valde intemperantes sunt circa cibum, eiusque gratia non raro pericula subeunt, Albertus. Pepines à felibus maximè expetuntur, Ant. Migaldus. Focos, fornaces, & loca calida diligunt: vnde pilos sæpe adgunt. Purè & molliter cubare gaudent. Libidinis tempore, mares præcipuè effertant: nostri vocant ramlen. Cati per libidinem accenduntur, & domibus suis relictis vagantur: vel vt Alberto placet, solitudinem petunt, quasi præ verecundia homines relinquunt: propria tum eis & dira vox est. Feles coeunt mare stante, fœminâ subiacente Plinius. Feles non parte posteriore se iungunt: sed mas stat: fœmina subiacet. Sunt porro in eo genere fœminæ ipsa natura libidinosæ & salaces: itaq; mares ad coitum ipsæ frequentes alliciunt, inuitant, cogunt: puniunt etiam nisi pareant, Aristot. Puniant, inquit Niphus, in seclando scilicet verberandoq;. Græcè est περιεργοντι σὺν ἀββνας εἰς τὴν ἑχέαια, & συνῖσαι κολαίσεις: hunc locum apparet de prauatum esse: ego illum sensum, quem Gaza reddidit, non video. Προηλαίσει forte δηλαίσει. legendum, & ita vertendum: fœminæ mares ad coitum alliciunt, & dum coeunt, in terram se submittunt: quo sensu verbum δηλαίσει in vsu est, & simile apud Germanos hocken. Albertus hic furioz, id est carum, ineptissimè caprum montanum exponens. Fœminæ furiorum, (aliàs furonum Vide in Furone) inquit, sunt valde obediens ad coitum. & clamant alliciendo mares ad coitum tempore coitus. Item lib. 22. in alphabetico quadrupedum catalogo quòdam animal sit non exponens, Furioz, inquit, in coitu maximè feruet: ita quod in fœminam grassari videtur. & cum coitum perficere non potest, clamat: exereet autem coitum, prostratum super fœminam more hominum, sic ut & limia. Et quoniam constat catus in coitu clamare, siue propter seminis caliditatem, siue quod retinentis maris vnguibus læduntur, siue aliam ob causam, δηλαίσει legi potest, id est clamant. Κλαίει enim grammatici exponunt βοῶν, κλαίει: & cum de aliorum animalium voce, tum canum, κλαγγὴ & κελνηφίαι apud auctores reperitur. Quemadmodum ex felibus, inquit Aelianus, mas est libidinosissimus: sic amantissima fœtus fœmina: quæ Venereâ idcirco maris consuetudinem refugit, quod is calidissimum ignisq; simile semen emittat, genitale vt fœminæ adurat. Huius rei mas non ignarus, communem sobolem interimit. Hæc autem noui fœtus desiderio permota illius libidini denuo morem gerit, Aelianus. Idem vros facere audio. Feles in Aegypto sacræ & multæ sunt, plures futuræ nisi hæc res eis occideret. Feles postquam sunt enixa, non amplius adeunt masculos. Eas isti coeundi gratia indagantes tamen potiri nequeunt. Ergo contra illas talia comminiscuntur. Ereptos aut subreptos earum fœtus occidunt, non tamen occisos edunt, (πεπρονται, Valla rectè transtulit, edunt: Sipontinus ineptè, calcant.) Illæ filijs orbata, cupiditate aliorum (amantissima enim filiorum fera est) ita demum ad mares se conferunt. Tot numero pariunt quot canes, Aristoteles: Apud nos binos aut ternos, vt plurimum quaternos, interdù singulos. Parit canis (inquit Aristoteles) duodecim complurimum, sed magna ex parte quinq; aut sex: vnum etiam aliquem peperisse certum est. Vulgare dictum est, catus cum dolore concipere, sine dolore parere. Nuper enixa, canes fugant, & sæpe inequitantes per gradus & scalas ædium expellunt. Præfertur fœtus Martio mense æditus: Augusto mense propter pulices minus probatur. Vterum gerunt catæ, vt audio, dies quinquaginta sex, hoc est duos menses Lunares. Viuunt circiter annos sex, Aristot. Viuunt annis senis, Plinius. Apud nos ferè annis decem: castratos diutius vivere crediderim. Furioz (id est feles) prorsus intemperans circa cibum est, & breuis vitæ propter excessum suæ corruptionis, Albertus. Ab omni terrore odore feles abhorre dicuntur, eamq; ob causam excrementa sua, prius scrobe facta, in terram occultant, Aelianus. Volaterranus addit, ne à prætereunte premantur: Plinius causam dicit, ne odore prodatur, muribus nimirum. Obruunt autem ea posterioribus pedibus. Felem odore vnguentorum Plutarchus scribit grauiter vexari, Gyllius. Feles olfactu odoramentorum perturbari & furere traditur, Cælius. Catti, vt Aloisius Mundella se obseruasse scribit, comitiali morbo aliquando afficiuntur. Gobij sunt ægris felibus vtilis, ex Germanico quodam scripto.

D.

Hominis sibi familiaris manu leuiter contrectari catus, & molliter per caput dorsumq; demulceri gaudet: qua quidem voluptate vt fruatur prolixius, ire ac redire sub manus subinde solet. Ipse etiam capite præcipue pressus applicat se manibus denulcentis, & in aduersum erigendo nititur, tanquàm transigendæ per totum reliquum corpus attractionis admonens, aut vt pili ita planius componantur. Cruribus etiam prætereuntium tanquam ad blandiendum latera affricat, secundo semper pilo prætereiens reuertensq;. Hanc autem voluptatem animiq; remissionem, submisso murmure quodam, & continuato oris oclusi rhoncho testatur. Me certè (inquit Cælius Calagninus in epistolis) nihil penitet interdù, quum vel à negotijs vel studijs aliquid temporis succiditur, aluro (scu manus felem appellare) blandiri eumq; ad ludentem, & festiuus rhonchus supparsantè permulcere. Facit

timus & proclivis ad ludos est, non solum cum prouocatur ad eos, sed etiam sua sponte, praesertim etate adhuc tenera, Si quid pendere, aut trahi, aut aliter moueri viderit, mox assultat, mordicat ore, ferit vnguiculis, resilit, insidiatur, proslit, inuadit, rapit, proijcit, iterum arripit, & multis mirisque modis gesticulatur: vt pueri & otiosi homines plurimum saepe voluptatis colludendo capiant: Funiculos aut fascias trahunt cati, vel quia quavis occasione ludere libet, vel musculum aut aliud animalculi genus esse ferati, ridiculis gestibus aliis insidiosi quiescunt, expectant, collinant: aliis celerrime sequuntur, & apprehendunt. Solent autem supini ferè colludere, vt & oculis vndique circumspicere, & vngues in promptu habere omnes possint. Itaque nunc ore hiant & morficant ludunt, nunc vnguibus euaginatibus obuium quodque apprehendunt: si tamè hominis manus esse senserint, nec mordent, nec laniant, sed leniter tantum retinent, mox dimittunt. Voces eis pro vario animi affectu varia: aliter enim oggannenti de aliquid petunt aut queruntur: aliter beneuolentiam suam testantur hominibus: aliter denique atque aliter inter se ipsi agunt, vocant, blandiuntur, fugant, exilant tanquam efflantes aut expuentes, vt canes praecipue. Alius eis animus cum caudam submitunt: alius cum erigunt, idque non vno modo. nunc rectam altum, nunc arcuatam. Haec etsi vulgò nota, in animali tamen rationis ex parte quis non miretur? Cum imagine sua interdum in speculo colludit catus & eandem ab alto putei in aqua intuitus, dum ludere gessit, cadit ac mergitur. Madidus autem aqua tantò per læditur, vt nisi cito sicetur, vitam morte non raro committet, Albertus. Humiditas enim externa contra naturam ei est, proinde per eam tingere cauet. Fel animal verecundum est, & forma studiosum, Albertus. Puritati & lauari siue æqualitati pilorum, ad eò studet, vt subinde se lambat & comat in quem vsus & flexibile corpus praemollit, & linguam (vt dixi) asperam habet. Pellem totam lambendo complanat, Albertus. Leturam faciei lambendo prioribus pedibus imitatur, Author obscurus. Quibus paruus est dorsum, pusillanimes sunt, quod ex felis & simia conijcimus, Aristot. in Physiognom. Nomina sua agnoscunt, quæ quidem à Germanis diuersa eis imponuntur: sunt & communia, quibus vocantur fuganturue. Loca consueta diligunt, & in hoc differunt à canibus: vt qui altiores suos sequuntur, eosque magis quam domos consueta ament, cati contra, in domicilijs vbi educati sunt, plerumque manent, etiam si migrent à quibus nutriti sunt. Longius etiam in faccis asportati, reuertuntur. Castratur vterque sexus, ni fallor, praecipue tamen mares, vt mitiores & corpulenti fiant, minusque deserant domos & euagentur. Auribus abscissis, facilius domi remanent, quod guttas auriculis apertis illabentes sustinere non possint, Albertus. Fera omnia animalia cicurantur, si statim vbi nata sunt lacte humano lactetur à muliere: aut quod facilius est, canino. Sic etenim feles discunt amare dominum, nec secus ac canes blandiri illi atque eum comitari, Cardanus.

Omne murium genus persequitur catus: captos primo lusibus afficit, illufos vorat, Author obscurus. Felis quidem quo silentio, quam leuibus vestigijs obrepunt auibus? quam occulto speculatu in musculos exiliunt? Excrementa sua effossa obruunt terra, intelligentes odorem illum indicem sui esse, Plinius. Pugnare cati obsidentes terminos suæ venationis, Albertus. Felis & ictis aues petunt, Aristot. *Ἡ δ' αἰλὶς πρὸς κἀκεῖνα ὄρεα καὶ περὶ δῖον ἐφ' ἄνω τοῦ κορυφῆος*, Oppianus. Aeluros, id est catus, non inuadit gallinam, si ruta aggressis sub gallinæ ala appendatur, Africanus in Geoponicis Græcis lib. 14. cap. 15. idem lib. 11. cap. 6. ex Sotione refertur, vbi Cornarius & And. à Lacuna interpretes ἄρνηθαι simpliciter autè verterunt, cum libro sequente gallinā verterint, quod magis probò, nam de gallinis illic ex professo agitur. Ne columbæ à felibus infestentur, ad fenestras atque aditus omnes, & secundum plures columbarij regiones, ramulos rutæ penito suspenditoque. Ruta siquidem vim quandam pessidit feris aduersatricem, Didymus in Geoponicis 14. 4. Vide etiam mox cap. 4. Nefotrophij (id est, loci vbi anates aluntur) omnes parietes tectorio leuigantur, ne felis, aliæque bestia introire ad nocendum possit, Variò dere rust. 3. 11. Et rursus cap. 12. Septa leporarij è macerij sita esse oportet vt tectorio tecta sint, ne felis aut meles aliæque bestia intrare possit. In anserum cellis, & alijs generibus pullorum, cauendum est ne coluber felis que aut etiam mustela possit aspirare, quæ ferè pernicies ad interuicem prosternunt teneros, Columella. Nefotrophij tota maceris opere tectorio leuigantur, ne felis aut vipera perperat, Idem. Limatura aris trita ac distemperata cum vino, bibendo ex ea necat Catos, Arnoldus. Catus serpentes etiam & bufones interficit, sed non comedit: læditur vno no, nisi mox aquam super biberit, Albertus. Bufonibus quoque pugnare dicitur: quorum licet venenatis aculeis (ego nullum bufonis aculeum noui) repugnetur, non tamen necatur, Author obscurus. Aristoteles & Plinius mustellam inimicam esse scribunt cornici, sui, & serpenti. Hæc, inquit Perottus, ad felem referri non possunt, cum nec feli & cornici aliquid commune sit, nec ferè multum feli & serpenti: contra verò mustellam & cornicum nidus saepe diripit: & visa est frequenter cum serpente pugnare. Cum monachi quidam subinde ægrotarent, nec mali causam intelligere possent, audierunt tandem arustico operario qui catum monasterij cum serpente ludentem viderat. Non erat autem letale hoc venenum, quia latitua serpentis ex ludo veneni vim remittebat: Nec mirum, cum mures etiam serpentibus colludant, Ponzettus. Cum felis simiam in Aegypto infestauerentur, hæc autem omni neruulorum contentione in fugam se impellens, recta conscendisset in arborem, atque illi ad eandem arborem ascendissent, (ad corticem enim inhærentes sursum correpere sciunt) hæc sanè vt ludo à prioribus circumuenta ex arboribus trunco ad remorum cacumina se vertens diu multumque: exijs extremis pependit: illi tum quòd eò accedere non quirent, ad aliam se conuerterunt venationem, Aelianus.

E.

Possim de ichneumonum vtilitate, de crocodilorum, de felium dicere, sed nolo esse longior, Cicero de Nat. lib. 1. & Tusculan. 5. Alo alurum, qui aduersus mures foricesque perpetuos Palladis (vt Homerus scribit) id est, vniuersae bibliothecæ mex hostes excubet, & stipendia faxit: cui non delicias modo, verum etiam, si gratus esse videretur, adimentum & annonæ autoramentum debeo, Cælius Calcag. in epistolis. Mures abiguntur cinere mustelæ, vel feris diluto, & semine sparso, vel decoctarum in aqua: Sed redolet (frumentum) virus animalium eorum etiam in pane, ob id felle bubulo femina attingi vtilius putant, Plin. Didymus ad eluros abigendos rutam poni suspendi que subet passim in columbario praecipue circa fenestram aditus omnes. Nec felis, nec vulpes, nec aliud animal gallinas contingit, si ruta syluestris sub ala gallinis suspendatur, & multò magis, si vulpis, aut felis fel cum cibo subactum exhibueris, vt etiam Democritus confirmat, Cornarius in Geoponicis Græcis lib. 14. In Græco exemplari, vt Andreas à Lacuna citat, non ruta syluestris, sed ruta simpliciter legitur. Hæc apud Auicennam quoque lib. 3. sen. 6. tract. 3. cap. 13. mustelas fugare dicitur, id quod mireris cum eadè contra serpentem pugnatuta rutam sumat. 70

Ruta

Ruta ramulos in columbarijs, pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere, Palladius. Plura vide precedenti capite. Vt locus sit tutior à venenosis animalibus, cati & furores ac pauones, &c. quorum natura est venenosa capere animalia, nutriendi sunt, Rafis. Catos domesticos vicinorum cum molesti sunt, facile quis capiet eisdem quibus mures maiores capiuntur caueis siue muscipulis: aut etiam laqueis qua domos ingrediuntur per fenestras alibiue dispositis. In granarijs muscipulae disponantur ad mures capiendos, & per foramina ollij felibus introeundi potestas relinquantur ad mures frumenta rodentes fugandos. Grapaldus ex Varrone vt puto. Qui vulpes aut lupos capere vult, hoc dolo vtatur: Carne suilla pingui latitudine palmi, recens tosta, soleas calecorum inungat, exeundo inferim è sylua domum versus: & simul in vestigia frusta suilli iecoris assi & melle intincti reijciat: & felis cadauer à tergo trahat. Vbi autem fera vestigia sequens iam in propinquo fuerit, tecum habeas oportet hominem sagittandi peritum, qui sagittam immitat, Author obscurus. Catus seu felis pedum priorum illinctu, caput etiam inter scapulo pectinantem in modum & abluentis, si diu palpauerit, pluuas ingruere non ineptè comonstrabit, Incertus. Felis caput manibus lauantes imbrei prænunciant, Cardanus.

F.

Mustela fel duntaxat contra aspidas est efficax, cætera sunt veneno, Perottus ex Plinio. At felibus, inquit, mustelæ hoc tempore pro delicatissimis epulis vtuntur, Cuniculi caro dulcis est: & sapore (vt quidam scribit) felium carni proxima. Felis in quibusdam regionibus in cibum admitti, praecipue in Hispania, aiunt. Nostratum aliqui felis syluestres edunt, domesticas nulli. Hæc carnes cati mederi hæmorrhoidū doloribus scribit, &c. vt mox in G. dicam. Catos edunt quidam in Gallia Narbonensi, vt audio, vbi prius vno aut altero die noctu sub dio exposuerint, quod ita teneriores fiant, & odorem grauem exhalent.

G.

Catus animal est immundum & venenosum, Author obscurus. Mustela fel duntaxat contra aspidas est efficax, cætera sunt venenum, Perottus ex Plinio: At felibus, inquit, multi hoc tempore pro delicatissimis epulis vtuntur, Alibi etiam Plinius veneficia quadam ex mustela rustica fieri meminit. Et alibi, Mures (inquit) abiguntur cinere mustelæ, vel felis diluto, & semine sparso, vel decoctarum aqua. Sed redolet (frumentum) virus animalium eorum etiam in pane. His Plinij verbis muribus venenosam esse felem aliquis confirmauerit, non item homini: virus enim non tam venenum, quam odoris grauitatem & foetorem significat. Ajunt certum esse quòd odorari anhelitum Cattorum, habet consumere humiditatem radicalem pulmonis & totius corporis, Abyzozar. Sunt qui solum cati cerebrum venenosum esse putent: de quo Ponzettus lib. 2. tractatu 6. cap. 3. Dicunt, inquit, quod qui ederit de cerebro cati masculi, dementetur ferè: est enim valde sicum si ad hominis temperiem conferas: & meatus cerebri obstruit, ita vt impediatur spiritus animales ne ad posteriorem ventriculum transeant: vnde exclusa memoria sine mente videtur qui sic affectus est. Curatur propinando bis mense drachmam terræ Lemniæ cum aqua sampuchii, aromata etiam cibis miscenda sunt recreandi spiritus gratia. Vinum bibendū clarum, & cum eo quandoque drachma femis diamoschu dulcis. Sed forte sat fuerit, bonam victus rationem instituisse, Hæc ille. Plurimi commanducato cati cerebro, furentes redditi sunt, Alex. Bened. cerebrum leonis (vt & cati) acceptum induci amentiam, Albertus & Rafis. Cerebrum cati sumptum, inquit Matthæolus, vertiginosos & stupidos reddit (stolidos & quasi praestigijs obnoxios, Petrus Apon.) & is affectus a græ curatur, nec nisi paulatim temporis progressu. Aegro vomitus prouocandus est, post terræ Lemniæ potum, idque bis aut ter in mense. Inuat etiam quotidie sumpsisse tribus aut quatuor ante cibum horis antidotum diamoschu. Sunt qui praecipuum huius mali remedium esse scribunt, si dimidijs scrupulus moschi contriti è vino bibatur. Quòd si venenum est cati cerebrum, apparet non eandem esse galen, id est mustelam, cuius cerebrum aridum in comitialibus propinatur, vt scripsit Galenus ad Pisonem. Virorum quidem cerebrum veneficum esse Hispani credunt, occisorumque in spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plin. Idem de Leonis cerebro Rafis & Albertus. Auicenna (hyana) taxus, genusta (genetha) lynx seu lupa certaria, catus, mus, furo & mustela, lædunt plus vulnere quam veneno, Arnoldus.

Ad felis morsum remedia Aëtias lib. 13. cap. 5. his verbis describit: Omnia ferè quæ ad canis morsum dicta sunt, etiam à fele morsis conducunt. Proprie autem eis conuenit, mel, cerebrum china, oleum rosaceum, simul eliquato ac vtitor. Aut centauream tritam cum melle imponito. Aut galli sterctus liquidum cum adipe gallinaceo subigito & imponito. Interpretes Aeginetæ lib. 5. cap. 11. & 12. felis exposuerunt, perperam vt apparet: nam signa & remedia quæ illic Aegineta describit, eadè habet Aëtius libro iam citato cap. 12. Imposuit ipsis opinor, quod apud Aeginetam proximè antecedit remedium ad morsum ascalabotæ, quem stellionem reddiderunt. Atqui fieri potest vt Aegineta nescierit ascalaboten & galeoten idem esse animal, idque non aliud quam stellionem Latinorum: aut remedium hoc ad ascalabotæ morsum ab alio adiectum sit, cum nulla eius noscendi signa vt in cæteris habeantur, & vnum duntaxat remedium breuissimè proponatur, nempe scelamum contritum cataplasmatis modo imponi, quod ipsum Aëtius inter remedia aduersus galeotæ morsum ponit, vt Auicenna quoque, qua nunquam mutila eius lectio videatur cum Aëtio conferenti. Sed tam galeoten quam ascalaboten stellionem esse in Stellione pluribus probabo. Errauit etiam Auicenna interpret, qui lib. 4. sen. 6. tractatu 4. cap. 13. catum pro stellione transfudit: eadem enim illic signa & remedia leguntur quæ Aëtius & Aegineta de galeote habent. Ponzettus lib. 3. tractatu 4. cap. 4. cati morsus signa eadem refert, quæ Aëtius, Aegineta & Auicenna galeotæ, id est stellionis morsus, nempe dolorem magnum & viridem (liquidum potius, vt Græci habent) circa vulnus colorem: remedia verò alia. Curantur (inquit) bona victus ratione: Quidam exhiberi iubent cerebra aliorum animalium, & vinum clarum odoratum, dilutum & saepe lavari vlcus vrina hominis, vt quæ virus infectum consumat: vel lacte caprino & origano. De morsu cati vide etiam Arnoldum in Breuiario 3. 16. Cum quorumuis animalium pili, si ab incautis deuorentur, arteria conclusa suffocationis periculum minitentur: praecipue tamen felium pili maligni & venenosi sunt, Matthæolus. Audio si pilus cati fortè in fauces hominis incidit (quòd accidit colludentibus, praesertim pueris & incautis) quoniam is in hæreat, nec loco promoueat, paulatim aggregata materia strumas vel serophulas generari. Præcaus est etià anhelitus felium: noui enim quosdam, qui cum noctu in lectis felis secum habuissent, & infectu ab eis aërem inspirassent, hæctica febris & marasmo tandem consumpti perierunt. Nec ita pridè in monasterio quodam vbi permutati

ben dum cum gentile est: cum animal significat per a diphthongum. Cum autem Hcluri populi à paludibus dicantur, aspirandum esse hoc vocabulum, & l simplici scribendum ex Græcæ linguæ proprietate apparet. Erasmus in proœrbio Mineræ selem, non rectè attribuit Etymologo quod in eo non legitur, pro animali scribendum dicens ελεσπον per e quasi torquicaudam aut trahicaudam, sic enim ipse loquitur.

c. Qui multum sternunt, dicuntur à nostris cum cati edisse. Pici scandunt in subrectum felium modo, Plinius. Et felis instar excuntes è rimulis mures venatur, Aurelius citante Perotto. Sicq; repugnabant votis contraria vota: Non secus ac muri catus, ille inuadere pernam Nititur, hic rimas oculis obseruat acutis; Mantuanus in Bucolicis:

d. Ibis in palmis ad cuitandos feles nidificat: non enim facile in palma ob eminentè & cultellatum trunci corticem ij saepe repulsi & reiecti, sursum correpere possunt. Gillius ex Aeliano. Vulpanfer ab aquila & felis & ceterorum hostium suorum iniurijs se defendit & propulsat, Aelianus. Beluas etiam in eos à quibus beneficia acceperunt, vehementer grata esse, testimonio sunt vel Aegypti admodum fera animalia, feles ichneumonès, crocodili, Idem. Iani Lascaris epigramma extat in caniculæ sociam galen (selem intelligit vt videtur,) & opem ei ferentem.

h. Io. Tzetzes Chiliadis 5. cap. 12. γαλλω κάποιον (prò κάποιον) id est mustelam domesticam, catum intelligere videtur, vt & alij quidam recentiores Græci. Narrat autem illic in quantis delicijs hoc animal fuerit apud Monomachi imperatoris vxorem, quæ indito ei barbaro nomine Mechlempe, Μεχλεμπίς, plurimis delicatissimisque ciborum generibus ex vasibus aureis ipsam quòtidie alebat. Catus aut belua per foramen intrans quid significet per 12. signa Zodiaci, Luna in singulis existentè, explicatur ab Aug. Nipho de augurijs lib. 1. tabula septima. Cum Gigantes aduersus deos pugnant, deorum alij alias sibi formas induere, Felc soror Phœbi latuit, Ouidius libro 5. Metam. Aëtopus puellam fuisse ælurum scripsit, & quidem ita præstantem forma, vt inuidiam in se Venèris concitaret: quæ Venus per ita pristina formam abstulit, nouam intulit, nec eam tamen degenerè aut deformem. vt pote quæ vegeta atq;ue agilis sit, & leonis formæ simillima, Cælius Calcagninus. Galès in mulierem mutata, & sponsa cum esset murem persequens, apollógus recitatur à Io. Tzetze Chiliadis quartæ cap. 11. Item vulpis & felis col: oquium apud Erasmus in proœrbio. Multa nouit vulpes, vbi ingruente canum vi feles subsiliit, vulpes relicta capta est.

Aegyptiorum mœurs quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut selem, aut canem, aut crocodilum violent, Cicero. Et alibi, Ipsi quorum vanitas ridetur Aegyptij, nullam belluam nisi ob aliquam vtilitatem consecrauerunt, vel uti selem quod pelle eius scuta contegant. Ego superstitionis gratia magis quam vtilitatis, felium pelles Aegyptios scutis induxisse putarim: nam cum mollissima sint, & tibus resistere nequeunt vt bouinæ. Felc (inquit Herodotus lib. 2. interprete Valla) incensa strue diuina res occupat. (Πυρκαϊήs δ' ανωρήςs βεία πρδγμαsε καταλαμβάνει σπδ' αλδρs: Perotus transfert, Facto in incendio feles diuino numine corripuntur: Ego sic verterim, Si quando incendium contigerit, feles in furorem aguntur: vt βείαs πρδγμαs non aliud sit quam Sειασμόςs & εινδρασιs: βεία etiam βαιμαsε exponunt, vt interpretes rem miram circa feles accidere: sed ne in aliorum translationibus occuper, præstat vt reliqua ipse transferam.) Nam Aegyptij ab igne interuallo aliquo recedentes, extinguere negligunt, feles tantum obseruant, custodiunt, ne insiliant, at illæ vel subeuntes vel supersilientes hominum cæcum in ignem ruunt. Hoc vbi fit, Aegyptus magno afficitur luctu. Cum verò in domo aliqua feles fortuito (σπδ's αντμαsεs) vltro, Valla: intelligi potest de naturali, & non violenta morte, vt Cælius Cæcag. exponit) moritur, domesticæ omnes sola supercilia radunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur feles mortuæ ad sacra relecta, vbi salæ sepeliuntur in vrbe Bubasti. Hæc Herodotus. Bubastum Aegyptia lingua selem nominari supra dixi. Gentes aliquas quæ selem auream pro deo habuerunt circa Syenem fuisse legimus, Gyraldus. In Rhadata (oppido Libyæ circa Nilum ad Arabiæ latus) felis aurea pro deo colebatur, Plinius 6. 29. Nihil me pœnitet interdum (verba sunt Cælij epistolæ quæstionum lib. 1.) æluro seu mâuis selem appellare, blandiri. Cur enim mihi illud id: anti vitio detur, quod Aegyptus ferum atq; adeo sacrum habet. Nam inter bruta quæ nimis superstitiose colit, æluro tantum tribuit, vt in eos qui reliqua sponte volentesq; interemerint, decretum sit supplicium capitale: quod si casu aut certe nolentes fecerint, scelus pœscripta multa posse expiari putant. Sola felis inter quadrupedes (Herodotus lib. 2. interprete Valla, ibim & accipitrem ad dō sacras haberi ait, vt siue volens siue nolens aliquis necauerit, necessarid morte afficiatur.) inter auisias ibis, nominatim excipitur: has nolens volens quis letho dederit, crimen non nisi capite luitur. Cuius rei tanta religio fuit, vt Diodorus in secundo Bibliothecæ sidd atq; oculos suos in testimonium adducat: quum ætate Ptolemæi, inita nuper amicitia cum Romanis, Romanorum quidam præter animi voluntatem ælurum occidisset, facta impressione Aegyptij agminatim eius domû obfederunt, eum ad pœnam poscentes: neq; magnitudo Romani nominis, neq; amicitia recentis necessitudo ei satis præsidio esse poterat: ni Rex præcæctiq; regij eum magis præfenti periculo subtraxissent potius quam liberalissent: quod si fato aut natura diem obijisset ælurus, vniteria domus non secus funesta fuit, ac si paterfamilias cecidisset. Idem præterea quum inter omnia scarabeum maximè venerentur, eiusq; aliquot species numerent, eam quæ æluro mortis dicitur, & æluri facie pingitur, longè omnibus præferrebât. Nec modo Aegyptij, verum Arabes etiam ælurum, & eam quidem auream pro deo habebant in Rhadata. Nec sanè mirum, quum ritu naturæ numeros Lunæ ostendat, & lunariibus incrementis oculos habeat grandiores, Hæc Cælius Calcagninus. Isis numen totam completi in se naturam Aegyptij credentes, ideo illi animal hoc coniunxerunt, quod Lunæ, cuius syderis beneficio naturæ pars multa stat, notas & imaginem quandam, præfertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminum in eo incrementa decrementaq; augeri pupulas in mustelis, (felibus dicere debuit, sed per imperitiam confundit,) & minui, pleriq; testati sunt: nec id tantum, sed noctu & in tenebris syderis illius modo fulgere: & quod maximum est, ferulem & vegetabilem Lunæ naturâ fecunditate sua ex æquare, Marcellus Vergilius in commentarijs super Dio: coridis capite de mustela domestica, & rursus in coment. super lychnide. Aælurorum oculi ad vices Lunæ aut ampliores sunt, aut minores. Id multò mirandum est magis, ælurum marem, vt Horoplacæ Apollini, Solis vices sentire, mutareq; pupillas oculorum syderis cursu: siquidem diluculo in exortu protenduntur, eadem meridie contrahuntur in orbem, occasu solis obscuriores hebetescunt; Ruellius lib. 2. de plantis cap. 151. Catus apud veteres Plutoni sacer erat, Arlunnus.

Mineræ selem, Αβλωs & αιλσπον, subaudi comparas: cum multò inferiora eum præstantioribus comparantur, quod

quod leuiculis quapiam in re conueniant. Quid enim habet Minerua dea cum fele commune, præter glaucum colorem oculorum? Nam is oculorum color Mineræ tribuitur, qui & noctuis adest: & felibus. Vnde apud Homerum ei epitheton γλαυκῶπι: Αδλωs. Est & hoc felibus commune cum noctuis, quod & noctu cernunt, & pariter insidiantur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam, Erasmus. Cætera proœrbia vbi selem Erasmus transtulit, vt Tarteſſia feles, Feli crocoton, Rapaclor fele, omnia ad mustelam referemus: cum Græcè non æluros in eis, sed gale, id est, mustela legatur. Sphondyle fugiens pessimè pedit: Helychius & Varinus sphondylem pro quo Attici sphondylen dicunt) galem, id est mustelam Atticè dicit scribunt: quam obrem hoc quoque ad mustelam differemus, quamuis Erasmus selem reddiderit. Οί δ' μύες νῦν ἀρχόνται, δραχμαίδροι: αἷs σῆs σκαπυλῆs, Mures nunc saltant cibo tuo arrepto, Author innominatus apud Suidam in Spatale: tanquam in apologo aliquis ita ad selem de muribus dixerit. Videtur sanè proœrbiale dictum, cui simillimum nostrates iactant, Fele absente mutes saltant, aut diem selem agunt. Sunt & alia non pauca Germanis in vsu vulgari, à fele proœrbia, ex quibus nonnulla subijciam: Art last von art nit, die katz last irs mansens nit. Ingenium nulla vi vincitur, nec catus captare mures definit: Naturam expellas furca tamen vsque eurret. Man sure ein katz in Engellant, so vurr sie doch mannen: Catus etiam trans mare vectus, vocem non mutabit: Cæcum non animi mutant, qui trans mare currunt. Es sint buse katzen, die forbar locken, und binden kratzen: Maligni sunt cati qui antecius lambunt, posterius laniant: Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat. VV ar mit katzen jagt, der facht gern mens: Qui cum catis venatur, ferè musculos capit: Corruptum bonos mores colloquia parua. Die katz hat die fische lieb, sie will aber nit ins wasser: Catus pisces amat, sed aquam timer: Ficus aibus gratæ, sed plantare reculant. Er geht darumb, vme ein katz umb ein heissen bres: Circumit vt feles feruidum iusculum: Lupus circa puteum chorum agit, in eos qui sumpta inaniter opera sua spectantur. In der nacht sint alle katzen grau: Noctu feles omnes fuscæ sunt: Sublata licerna nihil interest inter mulieres. Die katz ist gern da man sie stracet: Catus delectatur ijs locis vbi curatur & comitur: huic aliqua ex parte respondet, Atheniensem Athenis laudare haudquaquam difficile. Der katzen ist der kass (oder der speck) beschlen: Feli caseum (vel lardum) committere: Ocem luppo committere, Mustelæ seuum. Nam si quis catum custodem lardo præficiat à muribus defendendo, vnus ipse plus consumet quam multi mures: sic sepe improbi magistratus conseruandis præfecti legibus magis in eas delinquant quam plures priuati.

DE CATO SYLVESTRI.

30

A.

FELIS antiquitus non erant mansuetæ, vivebant in agris: inde vrbes & domos replere, & in apud Hebræos, Elaia 34. catos feros quidam (vel vt ipsi loquuntur, ferales) interpretantur, alij alter: vide supra in Onocætauro: quem admodum γυρζιm aliqui catos maris, id est cercopithecos: alij matres, se est mustelas rusticæ. Qui alicui in Germania loqui voluit, catos sylvestres nominant boumritter, id est equites arborum: quod arbores scandant, aut prædæ gratia, & cum pericula fugiunt. Hispani gæto montes. Chat caretz, catus sylvestris in quibusdam Gallico locis vocatur.

B. Cati sylvestres in Heluetia multi capiuntur, in syluis præcipuè, & arbutis iuxta aquas interdum: similes domesticis per omnia, maiores tantum, densiorque & oblongiore pilo: Colore fusci, vel vt Albertus loquitur grisel. Sed fortè vt domestici coloribus variant, ita etiam feri non vno colore reperiuntur, in diuersis regionibus præsertim. Quem ego circa finem Septembris apud nos captum considerant, huiusmodi fuit. Longitudinis à fronte ad extremam caudam, dodrantes quatuor. Linea nigra per dorsum descendebat in pedibus etiam & alibi lineæ erant nigrae. Inter pectus & collū macula latiuscula ex pilis albis. Reliqui corporis color vbiq; fuscus cui in dorso paucos rufus in vnum colorem miscbatur, ad latera diluor, id est cinereo propter: inter crura posteriora circa clunes rufus. Calli in digitorum in pedibus nigri, & pilli circumquaq; concolores. Cauda crassior quam domesticis, tres palmos longa, duobus aut tribus orbibus nigris distincta: extrema pars palmi longitudine tota nigricabat.

C. Cati sylvestres (vt Gaze vertit, Græcè legitur galæ agriz, id est mustelæ sylvestres) venantur mutes sylvestres, Aristot. In Scandinauia (sic voco ingentem Europæ ad Septentrionem insulam) à lyncibus capti vocantur, Olaus Magnus.

E. Canibus immixtis capiuntur, vel impetuntur bombardarum globis arboribus insidentes. Sæpe rusticæ plures arbore circumstant, & selem desilire coactum sustibus cædunt. Felemque minacem Arboris in trunco longis præfigere telis, Nemesianus. Pelles earum cum pillis ad vestium vsum parantur, vt ex alijs etiam feris: priuatim vero tibialia & manicæ inde fiunt, pillis intorsum versis, cum artus refrigerati aut arthridi sunt. Pilius admodum mollis, sed pinguisculus est: ideoq; facile conglobatur, & minus placet in vestitu. Cati sylvestres fumum rutæ & amygdalarum amararum fugiūt, Rasis. Mustelas quoq; rutam fugere legitur apud Auicennam: item catos domesticos, vt supra scripsimus.

F. Cati agrestes temperamento propinqui sunt leporibus, caro eorum calida & mollis est, Rasis. Eduntur apud Rhetos. Apud nos etiam in cibum veniunt aliquando, capite feræ & cauda abscissis. Sunt qui satis lautos afferunt, abhorrent propter domesticorum similitudinem, quibus apud nos nemo vescitur.

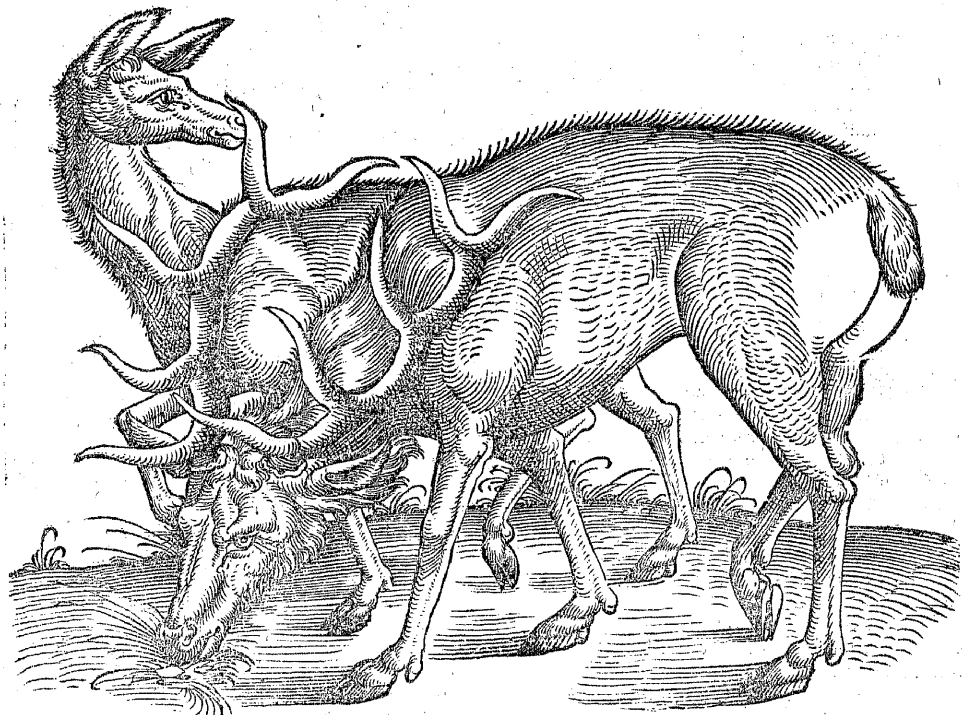
G. Felis sylvestris pinguedo à quibusdam reponitur, calefaciens nimirum, molliens & discutiens, magis quam domestici, Vnunt ea in morbo articulari, alias quoq; pinguedines cum herbis ad eundem aff: & u facientibus conuulsus in anserè affantes, vt in Anserè dicemus. Ego excoctis aliquando hoc animal longè pinguisimum vidi. Diucta ex huius teræ partibus, carne, adipe, felle & limo, remedia ex sententia Rasis enumerati supra inter domestici cati remedia: cū non aliud interesse videatur quam quod ex sylvestri omnia sint efficaciora. *sylvestres maxime feles ad mortuos à crocodilis ob contrariam quandam affectionè accedere consueverunt, Act. 13. 6. Gallū lupum cernuum quoq; catum sylvestrem nominant, quem Itali quidam lupum catum.

Feles Scythica vel Moscontica, (fera an domestica nescio. Scaliger quidem, domesticorū Felium pellib. tra: 70 dit se: minas in Moscoula vestes munire aduersus hybernū gelu: quod nullius: què pilli calore foueantur corpora)

cuius pellem nuper Ant. Schnebergerus ad me misit, longa est duos dodrantes cum dimidio, Felibus nostris si-
 lis, sed colore diuerso, nempe nigricante, vel, si propius & ad lucem inspicias, è nigro rufescente, vndiquaq;
 ferè concolor. Cauda decem digitos longa, terete, nigra. Sed vnam tantum pellem vidi, nec scio an omnes
 eiusmodi sint. In Malabar prouincia (inquit Scaliger) Feles sunt agricolis in arboribus agitantés. De eorum ce-
 leritate in cursu nihil memorabile proditum est. Saltu valere potius. Peculiaris verò volatus. Idq; quod mirum
 magis est, sine alis. Membranam ab anterioribus pedibus ad posteriores vique productam tendi, quam dum qui-
 escunt, ad aluum contrahunt. Vbi volare instruant, pedum erurumque agitatione protenta, collectaque
 membrana, tum sustinentur, tum feruntur: mirabilisque est eorum, tanquam per aerem currentium species.
 Sic ille. addit autem verisimilius hoc nobis fieri ex Vespertilionis natura. De mure Pontico volante dice-
 mus suo loco.

Ad Feles fortè referri potest etiam Heyrat in America dictum animal, cuius iconem (non satis explanatam
 tamen) Andreas Theuetus posuit, Genethæ catò non dissimilem, & similiter maculosam. Heyrat (inquit) vo-
 catur animal, vocabulo bestiam mellis significante: eò quòd passim desiderio mellis certas arbores (quas Vhe-
 behafon incolæ vocant, è quarum fructu apes mellificant) perquirat. Colore est castaneæ ferè, magnitudine Fe-
 lis: mel tanta solertia suis vnguibus extrahit, vt Apes neq; lædat, nec ab eis lædatur.

DE CERVO.

A.

CERVUS Hebraice *קרי* aial Deutr. 14. vbi Arabica translatio similiter habet aial: Chaldaica *קרי*
 aial. Persica *گوز* geuzen. Septuaginta *ελαφ*. Hieronymus cervus. *Διαλ* *κρυ* *ελαφ* *καλδαιο*.
 Varinus: legendum suspicor *αιαλ*, facili transitu ab A in Δ. Italis nominatur cervo, Hispanis cer-
 uo, Gallis cerf, Germanis *hirtz* vel *hirs*, vel *hirsch*: Anglls harte flauderis *bert*. Illyijs gel en: Polo-
 nisiel jentj. Græcis *ελαφ* (hodie vulgo *λαφ* vel *αλαφ*) & alijs nominibus, vt in isto capitis §.
 dicam. Cervus in fœminino genere Hebraicè similiter vt mas, *קרי* aial, & priuatum *קרי* aial, & *קרי* aialet. Ita-
 lis cerua, Hispani ciérna, Gallis biche: Germanis & Anglls *hinde* vel *hindin*, quidam primam syllabam per y alij
 per i scribunt, quorum neutrum placet in lingua Germanica. In eadem ceruam alij *hyn* alij *unsprecht* appellant.
 Poloni lantj, quo nomine tamen damam quoque interpretantur. In eodem genere tenerum fœrum hinnulum
 vocant Latini, Græci *ελαφ*, Hebraicè *קרי* y ofer: Germani *hindkalb* vel *reeb*, quod posterius tamen capreolo pro-
 prie conuenit. Angli fauenne ve hynde kalf.

Bimis cornua primum oriuntur simplicia & recta, ad subularum similitudinem, quamobrem subulones
 per id temporis eos vocant, Aristoteles 9. 5. hist. animal. interprete Gaza. Aristoteles Græcè *περ* *αυλων* vocat,
 quod cornua habeat ad similitudinem *περ* *αυλων*, id est paxillorum: est enim passalos vel pattalos Atticè, rectum,
 & longum & teres lignum, ab altera parte acuminatum, vt partibus infigatur (hinc etiam dictum volunt *δωρ*
 & *πρωσεν* quod est infigere) vt suspendatur ab eo aliquid. Eiusdem ferè figuræ subula instrumentum cerdonum
 est, quo ad perforandos calcæos ac suendos vruntur. Hinc subulones cerui, quibus cornua simplicia, minimaq;
 ramosa ad subularum similitudinem. Alijs simplicia cornua natura tribuit, vt in ceruorum generè & subulonibus
 ex argumta.

ex argumento dictis, Plin. lib. 11. Germani ceruorum huiusmodi vocant *spiz hirtz*, Anglls *hyttarde*. Cerui parui, su-
 bulones, Italis *ceruati*, Arlannus. Galli proprium vocabulum non habent, ipsa vero subulonis & anniculi cerui
 cornua bosfas, id est, tubera appellant, vt quidam scribit, quæ apparent antequam enascatur cornu: id quod non
 placet, nam subulonibus cerui cornua subularum instar iam apparent, & subulones non ante biennij ætatem di-
 cuntur cum tubera ista anniculis se promant. Cerui pulmonem, maxime subulonis, siccatum in fumo, tritumq;
 in vino, pthitico quidam profuisse scripserunt, Plin. Et alibi, Efficacior est ad id subulo ceruorum generis. Sed
 de subulone voce pro tibicine quilibet plura leget apud Crisostomum 18. 13. Vbi præter alia, De subulis (inquit) no-
 tum est omnibus acceptas esse pro mucronatis spiculis, quorû sit vsus in lanificijs ad peccenda vellera: Germani
 id est instrumentum vocant *hechlen*, Itali *peccinam*. Hinc illud ab Anneo Seneca dicitur, indignum esse pro dijs
 hominibusq; in aciem suscepta subula armatum descendere. Sed hoc Senecæ testimonium subulam vel subulas
 pro instrumento lanis peccendis vel carminandis apto non sufficit, sed pro instrumento cerdonum potius ac-
 cipienda subula (vnde Germanicæ voces descendunt, *filen* per syncopen, & per metathesin *alsen*) in verbis Senecæ
 videtur cum singulari numero promerit: nam instrumentum lanificio paratum ex plurimis in circulum fixis
 & recta rigentibus constat subulis. Subula etiam dici possunt quæuis mucronata ferramenta teretia, oblonga,
 quæ capulis infixa cum cultis semper in eadem vagina minimo loculamento condifolent. *Σπάρτιν*, genus cer-
 ui, vel certa ætas cerui. Hesych. & Varinus: eundem *πρωσεν* esse conijcio: spathe quidem gladium & cultrum
 significat: vide mox in Achinis. Subulo etiam lingua Hetrusca dicitur tibicen. Ennius, Subulo quondam vicinas
 (aliàs matinas) propter altabat aquas, aliàs plagas, Festus.

B.

Cæterum ego subulonis cerui cornua vidi dodrantis circiter longitudine, nullis adminiculis nostri vocant
ein Spiffz: Farcarij verò vulgò dicti, hoc est, trimi (*eins Gablers*) duorum & amplius dodrantum: quadrium de-
 mum, Ceruum appellant *ein Hirtz*. Sed species alta Ceruorum reperitur, qui semper Subulones sunt: hoc est, di-
 recta simpliciaq; & sine ramis cornua gerunt. Ego cum aliquando putarem, ita vt in veterum libris legeram, Su-
 bulones non alios esse quàm Ceruos bimos, ea de re cum Sabaudò quodam Segusiano, viro literato, disputanti,
 rogauiq; vt ad suos reuerfus rem omnem diligentissimè mihi perscriberet, id quod is paulò post præstitit, his ver-
 bis: Superioribus diebus, cum nostræ disceptationis de Ceruis in mentem venisset, statim ad eos qui ab ineunte
 ætate in venatione conueniant, me contuli, quos aliquando super hac re audieram, vt iterum eos sedulo consulerem,
 cum etiam ex ipsis quosdam habeam familiarissimos. Quibus persuadere adnixus sum, Brocardos ceruos
 esse, ceruorum hinnulos, vt tandem nostra altercatione huius rei clarior patefieret veritas. Sed rationibus vtrinq;
 agitatis, omnes qui venationis sunt peritissimi, Brocardos ceruos alterius generis esse asserunt, præsertim in mon-
 te Iura. Nam in syluis Galliarum nunquam tales inueniuntur, quamuis Galli ceruorum hinnulos, Brocardos vo-
 care soleant in monte verò Iura ad lacum Lemanium Brocardi ab alijs ceruis genere differunt: quòd hinc ratio-
 nibus probat, Primum tales cerui nunquam habent ramosa cornua, neq; fœca, neque iuuenes: sed in quolibet
 cornu vnus est ramus, facis longus, gracilis tamen, & vnus digituli crassitudine, & vno acumine: quare alios ceruos
 ramosos (quæ cornua ramosa seu bifurcata habent) facile vincunt, cum ceruæ sunt in amore. Deinde vbi conse-
 nuerint, ex quibus dignoscuntur. Nam venatores, seniores ceruos, ex dentibus cognoscunt: qui vbi conse-
 nuerint Brocardi, non tamen cornua mutantur. Præterea cum sint alijs ceruis magnitudine æquales, tamen cor-
 pore sunt facilius, & cursu pernicioses. Adde etiam, quòd cum venatores persequuntur, non sepe latitant, sed
 penè conuuium faciunt cursum, aliquando tamen aduentum venatorum auribus obseruant. Et si sint plures cer-
 ui simul (sæpe fit) cum venatores sequuntur, si quis sit Brocardus, cerui ramosa habentes cornua fugiunt simul
 deinde ab eis aduentum venatorum obseruant, & latitant in opacis. Quòd si venatores prætereant ramosos cer-
 uos, duritant, illi statim fugientes retis, retrocedunt, & relictis venatoribus, canibus ac retibus euadunt. Sed
 Brocardi quidem, verum alios ceruos ramosos non diu comitantur in fuga aliorum more, nec sæpius la-
 titant vt rocedant, sed pedibus & fugæ fidentes ad recta facilius adiguntur, quocirca facilius capiuntur, nisi
 saltu trahant sepes, alijs euadentibus. In syluis nostris quæ sunt ad Romanum Monasteriũ & Orbam & iuxta
 lacu Lanum in via quæ ducit in Burgundiam versus oppidulum Pontali Burdudicum, cerui ramosi frequen-
 tius vt Brocardum secum habent, què nostri venatores ceruorum scutiferum appellant, eò quòd per ipsum
 cerui soli euadant: quia cerui Brocardi fugiunt nec latitant sæpe: quocirca canes venatitij facilius Brocardum
 sequuntur, relictis ceruis ramosis latentibus, & sic Brocardus capitur, & ramosus euadit frequentius. Postremo
 venatus asserant carnes Brocardorum, ramosorum carnibus esse multò suauiores atq; delicatiores. Istis ratio-
 nibus alijs multis facile est iudicare, duas apud nos, id est, apud Segusianos, (qui supra Lacum Lemanium habi-
 rare esse ceruorum species. De cerua autem Brocardi fœmina nihil inuenio, nisi quod inueniuntur ceruæ cor-
 nutæ ramosa bifurcata minime habentes aut ramosa, sed vnus digituli longitudine: quas quidem ceruas Brocar-
 dorum inas esse putarim. Sed istuc asserere nõ audeo. Id tamen scito, ceruas minime cornutas fugere Brocar-
 dos. Nam lubentius cum ramosis eodant: quo fit vt Brocardi sint rariores: primum quòd facilius capiuntur
 inde quòd non tam libenter in coitu admittuntur. Anno 1553. iuxta Romanum Monasterium venatores
 æstiderunt ceruum ramosum, ceruam, & Brocardum simul: sed cum Brocardus vltra fluuium per saxa saltat e-
 tent, ob fractam tibiam, captus est. Hactenus Segusianus ille. Misit autem nuper ad me huius Ceruorum ge-
 nerum tria paria Gilbertus Cognatus *de Nozerethi*, quorum effigie ponimus.

CERVI Burgundici, seu Subulonis, aut semper Subulonis ca-
put ad skeleton expressum.

MAXIMA duos dodrantes longa sunt, minima vnum: omnium pars capiti vicina inæqualis & tuberosa est:
 maxima in processu magis diuarcatur, in summo rursus mucrones ad sese recuruat, vt species tota mo-
 cè instar arcus inflectatur. Minima non diuarcatur, & cum prope modum recta procedant, superius perquam
 odicè curuantur. Omnia post initium (quòd tuberosum esse dixi) profus leuia sunt, non solum absq; ramis,
 sed tuberculis etiam profus vacua: quo nomine à Capreorum & Ceruorum cornib. facile discernunt. Hoc etiam
 Ec 2 interesse

um naturam accedat: *ἡ δὲ γὰρ ἐστὶν ἐπιτομή τῆς Πίστεως, αὐτὴ ἴσως πλεονεχία ἐστὶν ἐπιτομή. Οὐδὲν αὖτὸν γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον ἔχει.* Cornua damæ solida sunt, vt cerui: figura etiam similis, sed magnitudo differt, Albert. Et alibi, cornua animalium ceruo similia (vt capreoli, platycrotis, alces) interius raram & meatibus exiguis perniū est, instar substantiæ quæ aliorum cornibus insigunt. Ceruina quidem cum aruerit, perquam leue redditur, præferim si sub dno fuerit, ita vt nunc humentur sicceat: intererat in mentem hoc modo tam leue redditur vt euaniidum & inane videatur: quod ipse deprehendi in cornibus quæ per tylos à ceruis abiecta referi. Ceruligitur & similia animalium cornua, terreæ sunt nature, calore valido coacta, & ad os substantiam accedunt. Cætera verò his collata humida sunt, & molliri apra, cartilaginis nature vicina, & si subtilia caleret: quamobrem nō calore sed frigore concreta videntur, vt intelligitur ex ijs quæ in Meteorologia docentur, Hæc Albert. Cornua mares habent, soli quæ animalium omnibus annis stato veas tempore amittunt, Plin. Soli ceruo cornua omnibus annis decidua, initio à bimatu: cæteris perpetua, nisi per vim aliquam amittant, Aristot. Et alibi, Anniculis nondū cornua nascuntur, nisi quoad iudicij gratia sit inuicium quoddam præuberans, quod breuias hirtur quæ est. Bimis cornua primū oriuntur simplicia & recta, ad subularem similitudinem, quamobrem subulones per id tempore eos vocant. Trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atque deinceps ad hunc modum procedit numerus usque ad annum sextum. Ab hoc similia semper prodeunt, ita ne sit dignoscere etatem ramorum numero. Ceruum bimium nostri vocant *spishirtz*, trimum *gabier*, quadrimium simpliciter ceruum *hirtz*. Pro ætate ramos angere: nō incrementū per sex annos perueniat: denique numerosiora nō possunt fieri cornua, possunt crassiora, Solinus. Indicia ætatis in cornibus gerunt, singulos annis adijcentibus ramos usque ad sexennas: Ab eo tempore similia reuincunt: nec potest ætas discerni: sed dentibus senecta. Aut enim paucos, aut nullos habent, nec in cornibus imis ramos (Græci *ἀμυγνέρας* vocant, Gaza vertit ad minicula) alioquin ante frontem prominere solent in minoribus. Plin. Albertus incertum esse scribit quot ramos (ipse culmos appellat) cornu ceruini producat: se vidisse quod vndenos habuerit. Ceruus senes (Inquit Aristot.) cum cornuum indicia desinere, cognoscimus maxime in dicio de p'ici illo: dentes enim aut nullos, aut paucos habent, atque ad miniculis carent: vocantur ad minicula rami, qui imis cornibus prominent ante frontem, quibus in pugna vntur imiores: senes autem carent: amittunt singulis annis cornua. mense Aprili, quæ cum amiserint, occultant sese inter diu, vt superius dixi, idque operis faciunt locis, vt muscarum tædio vacent: pascuntur per id tempore noctu, donec recipiant cornua, quæ primum quasi cute vestita, & hirtiscula emittant: sed cum creuerint, soli exponunt, vt excoquantur, & sicceant: vbi iam nihil attritu arborum, cum ea scalpant, indolent, tunc ea relinquunt loca consili habere iam quo repugnant possunt, cum res exigat: caprus iam ceruus est (*ἀχαιμὴ δὲ λαφύρα*) hederam suis enatam cornibus gerens viridem, quæ cornua adhuc tenello forte inserta, quasi ligno viridi coaluerat, Hæc Aristoteles. Capri iam sunt edera in cornibus viridante, ex attritu arborum, vt in aliquo ligno teneris dum experiantur innata, Plinius. Apud Athenæum libro 8. quidam Aristotelem reprehendit, tanquam incertum aut fabulosum hoc sit, quod hederam cornibus ceruicem adnatam scribit. Cornua ceruo post annum sextū nihil numerosius ramificant. Quin senibus duo defunt rami, qui prima statim prodeunt ætate, quos *ἀμυγνέρας* Græci, Latini minus bene ad minicula, melius pro subulones dixeris: quia & alij sunt etis profiant: & primorum faciem gerunt, quas Latini subulones in anniculis appellant, vnde & ipsos, Subulones, Scaliger. Audio Antuerpiæ cornua ceruina in pharmacopolo quodam spectari, quorum singula ramos circiter quindecim habeant. Sed quærendū an ea ramiferi sint, non cerui. Erumpunt (ceruis cornua postquam abiecerunt) renascentibus tuberculis primū aridæ cutis similia: eadē teneris increfcunt ferulis arundineas in paniculas molli plumata lanugine. Quam diu carent ijs noctibus, procedunt ad pabula. Increfcencia Solis vapore durant, ad arbores subinde experientes: vbi placuerit robur, in aperta prodeunt, Plin. Exuuias illas anniuersarias, quibus, orbati latet cerui, quasi honore atque insigni amisso: nō cornua, vt Latini, sed caput quasi decus ferinum appellat venatores Galli (teste de ceru.) Cranij partes de quibus cornua enascuntur Galli molas vocant. Scipitem cornuū, quam materiem dicunt, apit aut erumpere est molis suis & existere: quæ sedimēta cornuum: (Gallicè le marain. le cer fa teste. Les meules: tum tabulata ipsa fruticantia è molis concinnæ in ramos esse expansa. Scapos è caudice proportione enatos: à scapis porro cornicula educta in mucrones congruè desinere: non contractiora ipsa quam in situ est, non diffusiora, non absurdè conformata. Tum probe clauatum esse caput, (Gallicè, teste bien chevillée.) & congruenter patulum, & æquabili fruticatu decorū (Gallicè, bien rengee.) Ceruum egregium & spectandum significare volentes, sic loquuntur, Capite præditus est com modè nato, comparabili, concinno, rectè, ordine, decenter constituto (Gallicè teste bien aee, bien rengee.) Materiam ipsam caudicis pulchre è sulcatam esse, atque inter sulcos striasue (quas quasi colliquias appellant atque stitlicidia) scabritiem eminare quæ biliter vnionatam: quod Budæo verruculosam significare visum est. De ceruino capite quod ramos cornuum omnes habet, Galli dicunt teste semee ou sommee. Idem ceruum cum cornua iam nuda & cute libera apparent, brunū vocitant, aut synonymis (ni fallor) vocibus blond ou faue. In simi rami versus frontem rectè procedunt, nec eriguntur: his enim pugnat ceruus (quamobrem Græci amyntéras vocant) reliquis ventilar, Albertus. Ramos cornuum qui è suis tanquam stipitibus prodeunt, Galli priuatim cors appellant: & ex his primum, hoc est amyntéra, prope molas enatum, endouiller vel entoillier, verbum quidem endouiller impedire eis significat: secundum, sureido viller ou surentoillier: reliquos, chevilleres (quasi clauos) ou cors: supremos & in fastigio verticis quæ cornu, espois: quos rursus cū gemini tantum sunt, nominant fourchie quasi partem bifurcam: cum tertiū aut quaternū, tronchure: cum quini aut plures, paulmure, quod palmæ instar tanquam in digitos lindatur (vt palmatus etiā cinsemodi ceruus dici possit.) denique cum per plures verticis ramuli in orbē ambiūt, coron nec, id est coronatā. Germani cornua cerui gemina vocat *ein gehörn*, & ramos maiores *stangen*, eodē sensu quo Galli perches id est per ticas: minores *endé* vel *zucken*. Cornua adhuc tenera & simplicia *morchel* vel *kolben*, quæ in cibū nobilibus & principum veniunt. Cornua si ramos imares protulerint, ipsa ramorum paria ab altero, quod plures habuerint, numerant. Quadricornem ceruum Nicocreon Cyprius habuit, quem Pythio consecravit, Aelian. Ceruus cornua locis difficilibus amittit, & qua inueniri nequeant: vnde illud proverbium ortum, Quæ cerui amittunt cornua. Quasi enim sua amiserit arma, cauet ne inermis reperiat. Cornu sinistrum comperitum esse à nemine adhuc ferunt: oculi id enim tanquam quodam medicamento præditum, Aristoteles. Cornua cerui soli stato veris tempore amittunt: Ideo sub ipsa die quam maxime in uia petunt. Latent amissis velut inermes sed & hi bono suo inuidentes. Dextrum cornu negant inueniri, seu medicamento aliquo præditum. Idque mirabilis faciendum est, cum & in viuarijs mutant omnibus annis: defodi que ab ijs putant, Plinius. Et alibi, Ceruus dextrum cornu

cornu terra obruit contra tubetarum venena necessarium. Ego an abiecta cornua occultent, & dextrum me magis vt Plinius scripsit, an sinistrū vt Aristoteles, certi nihil habeo. Hoc vnum addam conciliari forsitan istorum posse dissidium, dextri & sinistri acceptione varia. Nam, vt Aristoteles docet lib. 2. de celo cap. 2. dextrum tribus modis vsurpatur, vel proprie, vt in animalibus vnde principium motus sic secundū locum: vel ad similitudinem illius, vt in statuis: vel impropiè, quod rectè è regione dextro lateri nostro opponitur dextrum, quod læuo læuum: sic vates mundi vel oculi dextri & sinistra accipiunt: hac ratione dextrum cornu ceruicium, ad nos quidem sinistrum dici poterit. Aiunt ceruus quosdam in Achala, cū cornua abiecerunt, in loca illa se conferre, vbi difficillimè inueniantur: idque eos facere, tum quia non habent quo se defendant, tum quia dolent his partibus vnde cornua exciderunt: multis verò hederam in cornuum loco iunaram videri, Aristoteles in Mirabilibus. Eodem libro, Ceruus, inquit, in Epitro aiunt cornu dextrum (non sinistrum) humo obruere, idque vile esse ad multa. Atqui hæc ambobus ipse in historia animalium, tum Plinius, non Achaicis solum vel Achaicis ceruis, sed quibusuis in genere attribuant. Cornua ei iunant in aquas, vt quidam aiunt, ne dextrum inueniatur, tanquam vsuū aliquem illius intelligant: Mihi tamen (inquit Albertus) comperit esse, hoc non in vniuersum esse verum: inueni enim aliquando in sylua frondibus obrutum cornu sinistrum. Deiciunt cerui (inquit illustris vir Ioan. Bonar de Balice in epistola ad me) cornua singulis annis & facile inueniuntur, tū sinistrum quam dextrum. Quod sepius animaduerti non solum in nemoribus sed etiam in meo viuatio ceruorum. Cerui verò campestris qui pascuntur in campis, supra mare Sarmaticum versus Turciam, habent cornua maxima, ramosa atque lata, quæ aliquando ponderant libras 40. & supra. In Martio solent deicere cornua sponte, aliquando vnum altero prius, in recenti deiectione manifestam esse videre, à quodam verme per multos gyros & anfractus subrodi, donec tota cornu basis debilitetur, & est tum illa pars albissima, aliquid rami notis sanguinis extantibus, fluente etiam in capite cerui sanguine, ex relicta caluie in qua cornu fuit. Mirum autem dictū, quam cito altero aut ad summum tertio die cicatrix obducatur noua ac hirta cute, plena scate sanguine, qui mox in cartilagineam conuertitur, atque breui coruilla cornuum moles crescit, atque in durissima ossa coalescit. In mense enim Augusto iam noua cornua detracta cute conspicienda prodeunt. Hæc ille. Aegyptii longæuum signi ficantes, ceruum pingunt: eod quod ceruis singulo quoque anno cornua germinant, Ouis. Apud eundem legimus ceruum suos dentes infodere, quod aliorū, quod sciam, nemo tradidit: proinde legēdam suspicor elephantos, quos id facere constat, nō elaphos id est ceruos. Cur autē solis ceruis cornua decidant, & ut rationibus explicari potest. Primum ex materia qua constant: quoniam sicca & terrea sunt, vt ceruus ipse torus, nempe hirci similis temperamento, calido siccoque: cadunt autem facilius vt in stirpium quoque folijs quæ ita sunt arida vt nullū habeant lentorem aut tenacem succum, qualis cæterorum cornibus inest, cuius gratia flecti molliorque possunt. Deinde ex loco, quoniam, vt diximus, non ex carneo nascuntur vt reliquis, sed cuti tantum adhærent: tertio ab efficientibus causis: nam & calore ætatis sicca durioraque torus, & hyemè subsecuta à frigore similiter afficiuntur: nam vt quodque solidus est, ita magis refrigeratur: refrigeratis autem nimium pori clauduntur, & calorem ætatis emoritur: vt neque alimentum attrahi possit, & via qua trahi debebat præclata sint: quod in cæteris, cum omnium caua sint & vapores excipiant, non æque contingit. Sic igitur affecta cornua cadunt tantum, siue offendentibus ipsis aut impellentibus vltro, aut inter ramos & vimina quandoque implicatis, siue etiam sponte ipso nimium pondere depressa: non prius autem hoc contingit, quam verno tempore noua subnascuntur cornicula, & tuberculis suis vetera protrudunt: Quo tempore etiam serpentes & alia quædam animalia aridum induratumque ponunt exanilum, cuti noua nascante. Sed eadem de re Aelianum audiamus interprete Gyllo: Causam (inquit) ceruis cur cornua renascuntur, Democritus tam dicit, ventrem ijs calidissimum esse, & eorum venas per vniuersum corpus pertinentes esse rarissimas, & os quod cerebrum amplectitur, membranz instar tenuissimum & peraratum esse, indeque ad summum capitis verticem crassissimas atque opimas venas exoriri: itaque cibum & huius nutrimentum minime concoctum, à nativo calore in totum corpus eiusque partibus distrahit. Idemque ait eis pinguitudinē extrinsecus circumfundi simul & cibi vim per venas in caput retorqueri, & reflecti ex eo cornua per multo humore irrigata enasci. Continenter enim vicinis ad cadendum succrescentia & influentia summovent, atque expellunt priora, ac sanè exortus humores extra corpus durefcit ab æte eum ipsum consolidante, & in corneam duritatem consistante. Humor autem qui etiam nunc in ære cubet molli, & tener, partim ab exteriori refrigeratione durefcit, partim ab interiore tepore tepet manet. Quocirca recens cornu enascens, & intrinsecus premens, vetus tanquam alienum expellit, & sanè humor concrefcens, ad depellendum antiquum infirmus est: at durefcens, priora extrudere potest, quorum pleraque interno robore extrahuntur: nonnulla arborum ramis circumplicata & feram ad cursum incitatam vt impediencia ab rampuntur: Eo pacto vetera excidunt, recentia ad erumpendum parata nature munere proferuntur, Hæc Aelianus. Cur ceruo quotannis cornua cadant & renascantur, Hieronymus Garimbertus in libro Italicè scripto quæstione 43. inquit. Solet ceruus decus illud suum quotannis exuere quasi vernationem, restitit quæ sobole velut materiam recidiuam paucis mensibus in integrum restitueret, Budæus. *ἡ δὲ πρὸς ἐλάφους ἀφ᾽ ἧρας βίβλος τὸ κέρας τῶν βοτάνων πρὸς τῶν κερῶν.* Suidas in O'p'is. Ceruus cum nondum habet cornua, tamen fronte præludit, & ea quæ nondum expertus est tela minatur, Ambrosius. Cerui, si cum per ætatem nondum cornua gerunt, castrantur, non ædunt cornua: sed si cornigeri exciduntur, non decidunt cornua, & magnitudine eadem seruantur, Aristoteles. Et alibi, Ceruis tantum modo cornua omnibus annis decidua, nisi castrantur. Non decidunt castratis cornua, nec nascuntur, Plinius & Solinus. His ego arboribus potius crediderim quam Oppiano, qui libro de venatione secundo ceruis castratis cornua desuere scribit. Sed præstat verba eius recitare, quæ Gyllum in translatione sua præterisse miror. *Κεῖθενσι λαγύνας δὲ ἀπὸ αὐτῶν ἐνδοθεὶ τῶν δὲ ἀμφὶ δὲ μὲν ἐλάφους ἐλάφους, ὅσῳ ἐκείνῳ ἀμύσθεν, ἄντικα ἔβλουν ἔθνε, σπῆσαν δὲ ἀπὸ ἑδῶν καρπῶν ὀφθαλμοῦν ἐξ ἑλκῶν παλιδαιδελον ἀφ᾽ ἑλκῶν.* In his versibus ἐλάφους appellat testes, quod in Grammaticorum Lexicis nusquam annotatum reperias. Ceruis scemina cornua non habet, Aristot. Idem libro 3. cap. 2. de partibus animal. causam afferens cur ceruæ cornibus careant, cum dentes similiter habeant atque mares, Eadem, inquit veritasque sensus natura & cornigera est: sed scemina adempta sunt cornua, quoniam ne maribus quidem vilia sint: sed virium meliorum beneficio mares minus offenduntur. Pindarus in O'v'v'p'is O'la 3. sceminas etiam ceruini generis cornua tribuit, his verbis *χρῶν ὀφθαλμῶν ἐλάφου θηλέων*, vbi in Scholijs legimus, ceruis sceminas ab omnibus potius cornua adscribi, & fieri posse vt id quandoque acciderit, cum & Elephantis Indicis adfuit cornua (*ἰδὲν τε*, dentes exerti,

quos aliqui melius cornua vocant) duntaxat maribus, Aethiopicis vero ac Libycis vtrūq; sexu. Loquitur autem Pindarus de cerua, quam Hercules cepisse fertur cornibus aureis. Pollux tamen in masculino genere scribit lib. 5 cap. 12. *ἢ ἡ ἀλάφιον χρυσόκορυς, ἢ ἐπιεὶ Ἡρακλῆος ἀλάφιον.* (Euripides ceruam ab Hercule expugnata cum cornibus fuisse dicit, Volateranus) Iidem reprehenditur à Polluce Sophocles qui Telephi nutriceam ceruam *κέρως* id est cornutam dixerit. Ceruam que Telephum lactauit, pictores & plastæ cornutam faciunt, Scholia Pindari Errat & Anacreon, inquit, Pollux, qui cornutam ceruam dixit. Anacreontis carmina ipse non citat, nos ex Scholijs in Pindarum ea apponemus *Ἄγραυός* (legerim *Ἀγραυός*) οὐκ ἔστι νεβρων νεοθληλαὶ γαλαθίλων, ἐστὶ τὸν ἄλκιον κερώσῃσι Σαρλαίφθῃσι *καρὸ* (al. *καρὸν*) *μητρὸς ἐπιεὶ*. Zenodorus *κερώσῃσι* vocem mutauit in *κερώσῃσι*, non rectè, vt videtur, cum cæteri quoq; *κερῶσ* cornutas faciant ceruas. In Euripidis Iphigenia, Ceruam cornigeram (inquit Diana) manibus Achæorum tradam, quam pro tua maectabunt filia. Artic ceruum marem etiam *πῶν ἔλαφον* dicunt, in genere fe-

10
minino, vt in prouerbio, *Οὐ αἰ ἔλαφοι τὰ κέρωσι* *δοσβοίλκισον*. ὠστὲρ δὲ *δοσβοίλκισον* (verba sunt Aristotelis de hist. animal. 9. 5. qui foeminas cornib. carere minime ignoraui, vt ex verbis superioris recitatis apparet.) *φουλὰ* *πῶν* *κερῶσῃσι*. Eodem in loco saepius in masculino genere ponit vocem *ἐλάφῳ*, distinctiois gratia, quoniam de foeminis quoq; nonnulla priuatim in eo scribit. Alijs vero in locis aut semper aut vt plurimum siue aliquidi sexui commune vtriq; siue mari propriū referat, foeminam facit, vt in Mirabilibus. *τὰς ἐν ἠπείρῳ ἔλαφους κερῶσῃσι* *πὰρ δὲ ἐπὶ δὸν κέρως*. & alibi in ijdem, *Πολύκωστος δὲ πῶν πτεροπόδασι ἐν τῷ π κερῶσῃσι πῶν κερῶσῃσι*. Sed Pindarus & Anacreon Articifimo excusari nō possunt, cum omnino se de ceruis foeminis loqui expresserint. Cæsar Maximilianus verum id esse (nempe ceruas cornua habere) alibi deprehendit, idque in libri suarum experientiarum iussit annotari. Sed & Zenodorus auctor est, nihil impedire pro diuerso regionis ingenio, non eundem corporis habitum ceruis informari. Possunt hic cerua tantū mares habere, alibi etiam foeminae. Id quod in Elephanas deprehenditur, in quib. vtrunq; sexum dentibus armari nemo non tradit, cum Ammianus in India foeminas edentulas nasci tradat, Spiegelius. Facies ceruis carnosae, nasus simus, collum oblongum & exile, Aristot. in Physiognom.

Aures animalium alijs maiores, alijs minores: ceruis tantum scissae ac velut diuisae, Plinius. Hoc alibi non omnibus, sed ijs tantum qui circa Arginussam in Elapho monte versantur, aures esse scissas scribit, vt Aristoteles quoq; Aelianus Hellepontiacis, vt supra ostendi. De dentibus etiam ceruorū & senectutis eis ex iudicio, nempe cum iam pauci vel nulli sunt, in praecedentibus docui. Dentes ceruo sunt quatuor vtrinque tum supra tum infra, quibus molit cibum: & insuper alij duo magni, qui mari quāam foeminae maiores sunt. Versant autem deorsum dentes cerui, ita vt repandi videantur, Albert. 2. 4. Vermes cerui continent omnes suo in capite viuos, qui nasci solent sub lingua in concauo citra vertebram, qua ceruici inceditur caput, magnitudine haud minores ijs vermibus, quos maximos carnes putres adiderint. Gigni vniuersi atque contigui solent, numero ad eadē circiter viginti, Aristot. Ego eos ita gigni & cohaerere intelligo, vt vermes in lumbricolato, quos ecurbitinos appellat recentiores. Ceruis in capite inesse vermiculi sub lingua inanitate, & circa articulum qua caput iungitur, numero viginti produntur, Plin. & Albert. Ego dum hæc scriberē ab oculato teste fide digno audiui, qui se vidisse affirmabat disseco cerui capite recentis, non viginti tantum, sed plurimos omnino vermes, eosque non cohaerentes sed discretos: sunt qui dicant nō omnib. Innaeci. Peccus ceruinū Galli peculiari voce hampam vocant. Ceruo cor magnum est, Aristot. Maximum cor proportionē ceruo, mustelis, &c. & omnibus timidis, aut propter metum maleficis, Plin. De osse ex corde cerui dicam cap. 7. inter medicamenta ex ceruo. Ceruus multiplicem ventrem habet, &c. Aristot. lib. 3. de partibus: nimirum vt omnia ruminantia, sicut in Boue, exposuit. Ceruus non habet fel, Aristot. Et alibi, Ceruus felle caret, quare & longæuis est. Cerui fel non habent: quod hominum paucis nō est, quorum valendo firmior & vita longior, Plin. Ceruus felle vacat: quanquam eius intestinum amarum adeo est, vt ne à canibus quidē attingatur, nisi ceruus præpinguis sit, Aristot. Et alibi, Ceruis Achais cognomine fel contineri in cauda creditur. Est, quod ibi continerentur, colore quidē simile fellei, sed non ita vt fel humidum, sed leni simile parte interiore. Sunt qui ceruo (inquit Plin.) fel non in iecore esse, sed in cauda aut intestinis putent. Ideo tantam habent amaritudinē, vt à canibus non attingantur. Miror equidē de Achais ceruis nullam apud Plinium & alios Latines mentionem extare, cum Aristoteles diuersè distinguat. Hoc etiam nunc subit extremam cerui caudam fortassis illam ob causam venenatam esse, vt capite septimo prosequar, quod fel in ea continetur. Felle enim in multis animalium venenosam esse naturam traditur. Intestina cerui perquam foetida sunt quoniam, vt Plin. ait, fel diffusum est in eis: alij tamen in auribus cerui id diffundi dicunt, alij in cauda, Albert.

In Brito & Tharne quaterni renes sunt ceruis, Plin. Apion, nisi nugarur, ceruus loels quibusdam quatuor renes habere tradit, Aclin. Ceruo genitale neruosum est, Aristot. Cauda exigua, Idem. Cerui testiculos Galli peculiariter *daintres* nominant. Bifurca animalia, vt bos, ceruus, caprea, in posterioribus pedib. talos habent, Suidas in *Διχαλα*. Germanij præsertim lautiores in loquendo, vt aulici, propria quaedā de cerui partibus vocabula vsurpant: sanguinem vocant *Chumysi*: posteriorē dorsi partem, *zimmer* vel *zemer*: articulos *knopff*: latera seu costas, *Kriebe* vel *vrand*: os in corde, *das krinz*: crura, *leuff*: pedes, *Klaunen*. Coxas seu clunes, *Schlogel*: arnos, *biig*.

Ceruua animal aspectu egregiū est, mutilum cornibus, ceruo minus, visu acuto, miræ velocitatis. Quaterna vbera habet, vt vacca, Aristot. Ex eodem supra in historia vaccae exposui cur mammas binas inter femora habeat.

Ceruorum mira velocitas est, vt amplius patebit capite quinto, cum de venatione ipsorum dicam. Fluuios etiam & mare tranant, vt capite quarto explicabitur. Cerui mares, vt omnium ferè animalium vocem grauiorem quāam foeminae mittunt. Vox autem maribus in hoc genere, cum tempus coeundi est, (de qua plura inferius) foeminis autem eum metuerit: breuis vox foeminae est, maris productior, Aristoteles. Ceruus & lepus, vt pote timida animalia acutam ædunt vocem: Idem in Physiognom. Ceruus vnus cum pluribus ambulat foeminis sui generis: rarè autem plures cerui mares simul incedunt, nisi ætate minores fuerint, quorum multi quandoque verulum comitantur, etq; obediunt, & coitu in eius presentia abstinent, Albert. Ceruus si erectas auriculas teneat, acerrimè sentit, nec latere eum in diæ possunt: sin demissas, facile interimitur, Aristot. Cum erectæ aures, acerrimè auditus: cum remissæ, surdi, Plinius. Rectis auribus acutissime audiunt, cum missis vero nihil, Solinus. Erasmus hæc Plinij & Aristotelis testimonia citat in prouerbio, Auribus arrectis, quanquam enim & aliæ animantes (nam soli homini immobiles sunt) si quid eminus audierint auriculas surrigant: ceruo tamen ijs arrectis peculiaris & acerrima auditu percipiendū vis est. Cerui cum maria tranant, non vident terras, sed in odore earum natant, Plinius. Ceruum ruminare planum est: degit enim aliquando cum hominibus: 70 alioquin

alioquin ex teris nullum rum mare constat, Aristot. Ruminant syluestriū ceruū, cum à nobis alantur, Plinius. Fama est elaphobosci pabulo ceruos resistere serpencibus, Plin. Elaphobosci semen contra serpentium ictus datur in vino: fama est hoc pabulo ceruas resistere moribus serpencibus, Dioscorid. 3. 28. Hinc nimirum etiam ophiostonon, & ophigenion appellari meruit Inuenio & elaphicon appellari, & Romanis cerui ocellū. Apud Hefychium & Varium *ἐλάφοβονος* masculinum & oxytonum nōmen scribitur: Alij elaphoboscon genere neutro proferunt. Ruellius in Gallia vulgè gratiam Dei nominari scribit, & apud Suedionenses herbam copariam, quod ea vtantur ad vasa rupta. Describitur autem eam lib. 3. cap. 48. Simplicius (quāam canes herbam quae sibi contra serpentes medentur) ceruæ monstrauere elaphoscon, Plin. Herba in Monte pessulano auriculaleporis dicta, cuius folia ad lictiasia pœta commendant, elaphoboscon ab aliquibus creditur: rapice est alba, simplici, vt in apiorum generibus, non inodora, floribus luteis per vmbellas digestis, caule ramoso, cubitali, folijs quadrantalibus, specie quodammodo plantaginis minoris, sed minoribus, & cum primum erumpunt, auriculis muscutorū referentibus. Nascitur locis asperis & siccis, rara apud nos, circa Basileam frequentior. Sed Hieron. Tragus aliud elaphoboscon facit, pastinacæ scilicet hortensis genus illud, si bene memini, quod syluestri fiteri (vt Fuchsius vocat) simillimum est. Est & elaphoscoro di herbe descriptio apud Dioscoridem, sed non genuina illius auctoris. Aphroscorodon quidem alio nomine allū Cyprium vel Vipicum nominatur, prægtande, &c. Dictamni herbam extrahendis sagittis cerui monstrauere: percussis eo telo, pastūq; eius herbae *elecho*, Plin. Cretenses iaculandi periti feras capras in verticibus montū pascentes percucunt, & accepto vulnere, statim dictamni herbam comedunt, & è vestigio iacula excidunt, Aelianus. Hinc forte qui de medicina Arabice scriperunt pulegium ceruinum appellant hanc herbam. Pulegij hortensis genus syluestre est, vndi quaq; simile aut idem potius hortensij, nisi tenuius & acutioribus folijs proditet. Id in Sabaudia circa Lemanū lacū vidi copiosum, & circa Montem pessulanū vbi si rectè memini ceruinum cognominant. Sed alia est dictamnus, quanquam vires in medendo non dissimiles teritæ, Melcatraefir & defersij, verus interpres vocabulorum Aucennæ pulegij ceruinum interpretatur. Aristoteles non ceruos, sed capras syluestres in Creta dictamni pastu sagittis absolui tradidit: Vide supra in Capris syluestribus Creticis. Ceruus cum iaculo vulneratus fuerit, polypodium edit & seruatur, Obscurus. Smilacem asperam aliqui hodie in Italia vocant rabum ceruinum. Spina ceruina vulgo ab Italis nominatur frutex spinosus, cuius granis diuerso tempore decerpis ad diuersos colores nostri vntur, sermo vernaculus appellat *krinz beer*. Hunc quidam thamni generibus adnumerant, quos Matthæolus reprehendit. Rhauum tamen à Romanis spinam cerualem edicit, inter no mēclaras apud Dioscoridem legitur. Sefelium monstrauere ceruæ cetera, à partu, Plinius: Primum sefelis genus, quod Massiliense Dioscorid. vocat, intelligo. Sefeli Aethiopicum, vt mihi quidem videtur & Leonharde Fuchsis, nostrates radicē ceruinam albam appellant: ea perquam et alii, longa, & amara est, & resinosa. Alia minor est, radice fortis nigra, subdulci resinosa, ceruinā radice nigram vocamus: Fuchsius sefeli Peloponnesiacum facit: quod facilius crederem si locis humidis nasceretur, ego tēper in siccis reperi. Cerui mares duntaxat, folani genus sylvaticum, nostri baccas saporiferas vocant. (de quo pluribus dicam in Summa historia) & similiter sambucum sylvaticam suē montanā, cui in vrbibus periana coacti instat rabent, mirum in modum amant: & per ætatem illie plerunq; versantur vbi hæc planta viret: solent enim iisdem ferè locis nasci. Depascuntur autem frondes tantum, non etiam baccas. Formina vtriusq; (tunc solano tunc sambuco iam dictis) abstinet: nisi cum foetum maicuum gestat: tunc enim marium instar eis delectatur, Hieronymus Tragus. Serpentes etiam à ceruis eduntur, siue naturæ quodam odio, siue vt morbis quibusdam medeantur, vt mox capite quarto dicam. Quin & sulbis serpentes in pabulo sicut, Plin. 11. 53. Quanquam non ignoro (inquit Hermolaus) diffidere serpentes & fures, &c. quia tamen pars hæc ex Theophrasto sumitur libro eius quinto de stirpium causis, ferè ad duot vt ita scribendum putem. Quin & ceruis serpentes in pabulo sicut, & alij: venenum est. *ἔλαφοι δὲ ἐπὶ ἐκείνῳ ἐδοθῆσαν, ὅπῃ δὲ τὸ ἀλλοτῆρα θνησκουσιν*, id est, Viperas cerui edunt, à quibus interimuntur illa, Theophrast. Ceruus herba cinare venenatis pabulis resistit, Plin. & Solinus. Cerui mori vel à phalangio, vel à quouis generis eiusdem cancos edunt: quod idem homini etiam prodesse putatur, sed non caret fastidio, Aristot. & Aelianus. Percussis phalangio, quod est aranei genus, aut aliquo simili, cancos edēdo sibi medentur, Plin. Phalangium ceruus tanto malo afficit, quanto etiam homines, ita vt saepe in repentinae mortis periculum ventiant; At si gustent hœderam morsus nihil adfert detimenti: hœderam verò syluestrem esse oportet, Aelian. Cerui cornua abijciunt, vt supra dixi cap. 2. Pilulæ alexcrementorum cerui, damaz, &c. ex preoli, Galli *sumes* appellant. Ceruorum lachryma cur falsa & improba sit: aprorum verò dulcis, Plutarchus in libro de causis naturalibus quæst. one vice simā, his verbis exponit. In causa est (quit) tempermentum istorum animalium, quod in ceruo frigidum est: in apro feruidum & igneum: quam obrem hic se opponit persequentibus, ille fugit: quo quidem tempore præcipuè, propter iracundiam, mouentur lachrymæ. Nam cum copiosus ad oculos calor efferatur: (iuxta hoc carmen, *ὄφις ἐκ λωφίω, τὸν δὲ φθάλμους δάδουρας*, id est, Viperæ feris, ocelli simul igne resurgunt.) dulcis sit qui eliquatur humor. Sunt qui lachrymas à sanguine petrarbaro excitat separatique tanquam serum à lacte existiment: vt Empedocles: Quoniam igitur aper (*ἡ ἐκ τῶν ἀμωυ*, malum *πιπέ*, id est crassus) & acer aprorum sanguis est propter caliditatem, ceruorum contra tenuis & aquosus: consistentiam est vt quod ab eo per iracundiam vel metū excernitur, similiter se habeat. Hunc locum etiam Cælius transtulit lib. 12. cap. 5. Idem mox ab initio libri tricesimi oculi tam & incognitam ait esse causam cur ceruis salignitas manent lachrymæ: salibus dulces dum capiuntur. Bezahar propriè est lapis qui dicitur lachryma cerui, que generatur in ceruis: quia cerui comedunt vipers, maximè in Persia: Et hic lapis eruitur etiam è terra & sedinis, vt tradit Tiphast Arabs in libello de gemmis, qui ex Arab co in Larium sermonem translatus est. Quandoque tamen bezahar appellatur quoduis antidotum veneni, Andreas Bellunenſis. Vide plura inferius capite septimo. Cerui montes excellos non ascendunt, vt qui nimum corpulentis, ad planiciem magis quāam montes idonei sunt: quam obrem sylvas & valles, & fluminibus vicina loca frequentius habitant Cerui gaudent *τὰς δὲ ράσας*, Pollux. Est autem *δρῶας γῆς ἢ δρῶσι καὶ ἀνέρῳας*, *δρῶσι τὸ ἐν αἰσῇ ποταμοῦ σφῆρας δρῶσι: λαχμαῖες δὲ δρῶσιν χρῶσιν: ἢ δὲ γῆρας*, ἢ σίμφυρας, ἢ λασφῆς ἢ ἀραιαῖες γῆς. Variū hoc est, Orgas est locus incultus, sylvosus aut nemorosus vbi solum bonum & pingue est. Apud eundem tamen *δρῶσες* etiam pro cultis locis exponitur: item *δρῶσες*, loci syluosi. Dora ciuitas est Assyriae deserta, marginibus annis (Euluaris) imposita: In quo loco greges ceruorum plates inueniuntur: quorum alij confixi missilibus, alij ponderibus elij si remorum, ad sarietatem omnes paucunt: Pars maxima natare adfusa veloci alioque penetrato incolitur emisa 80 enaust ad solitudines notas, Ammianus Marcell. lib. 24.

Cervi tempore libidinis efforantur, & certant pro foeminis, seque mutuis interdum vulneribus vel mortis periculo committunt, idque precipue faciunt in fine Augusti, quo tempore Arcturi sydus cum Sole ortur, Albertus. Hinc est nimirum quod *ἀρξυρον γένος ἐλάφου*, Oppianus dixit: Foeminae licet prius conferantur, non concipiunt ante Arcturi sydus, Solinus. Cum mares impleverint foeminas, separantur per se ipsi, & propter libidinis graueolentiam quisque solitariis serobes fodit: serent ut hirci: facies quoque eorum nigrificat aspergine, ut hircorum: degunt ita, quousque imber accedat, tum pascua repetunt. Hæc ideo ceruo accidit, quia salax animal suapte natura est, atque etiam quia pingui abundat, Aristoteles. Mares generis huiusce cum statuto tempore Venerem incitant, seuiunt rabie libidinis effrati, Solinus. Foeminae à conceptu separantur se: Ar mares relicti rabie libidinis seuiunt, fodunt serobes, tunc rostra eorum nigrescunt, donec aliquando (aliàs, aliqui) abluant imbres, Plin. Vehementi amoris libidine flagrant, ut tanquam gallinacel (& reliquæ aues) totos dies ad Venerem non cessent incumbere, Gillius ex Oppiano. Iam mares soluti desiderio libidinis auida petunt pabula. Vbi se prapringues sensere, latebras quaerunt, fatentes incommodum pondus: & aliàs semper in fuga acquiescunt, (utin venatione ipsorum dicam ca. s. Plin. Inter ea, quæ animal generant, augenturque; magnitudine insigni, nec Ceruus mares suos patuntur nisi raro: nec vacca tauros: propter rigorem genitalis, nimirumque tentiginem, sed clunibus subsidentibus semen recipiunt genitale: sic in ceruis mansuetis fieri vitum est, Aristot. Cerui non similiter atque allæ feræ coeunt: neque enim stantes, neque cubantes, sed magna celeritate currentes ineunt foeminas, simul & tametsi properantes fugere uxores: pedibus amplectuntur, non eorum tamen cursum retardare possunt: sed inexorabiles illæ ad consistendum, maritos ferunt, & fugere perseverant: ij autem duobus pedibus quantum possunt, cursumque sequentes colunt, absoluunt, Oppian. Tauroxum ceruorumque foeminae vim non tolerant, ea de causa ingrediuntur in conceptu, Plin. Cerna plurimum subsidens coit, ut dictum iam est: marem enim sustinere non potest ob eius contentissimum impetum. Veruntamen aliquando etiam sustinent modo ovium, & foecias declinant, cum turgenz iam Venerere coitum appetunt. Mas non in eadem immoratur, sed mutat: breuique interposito tempore, aliam atque aliam supergreditur, Aristot. Cerui in coitu vicissim ad alias transeunt, & ad priores redeunt, Plin. Coitus ab Arcturo, mense Augusto & Septembri: implentur paucis diebus, & ab eodem multa, Aristot. Conceptus ceruorum post Arcturi sydus, Plin. Simi libidinosi esse coniunguntur, à ceruorum similitudine, Aristot. Ad decimum Octobris, cerui libidinari incipientes, catulentium ceruarum conciliabula quaerunt, & velut ad forum Veneris vndique conueniunt, Budæus. Er rursus Libidine (quem in eis affectum Galli vocant *le mal ourent d'ung cerf*, Germani *brunst*, id est ardorem) flagrantissima admittunt ad mensam agitantur, tuncque rabie puriginis effrati, & canes & homines atrociter inuadunt quem paulo antea mansuetum viderant, Deinde paulatim desauientes, alterum paulo minus mensam absumunt. Vox maribus cum tempore coeundi est, foeminis autem cum metuerint, Aristoteles. Rancere (æet Gallicè) sicutia voce tunc dicuntur (cum libidinantur mares, & foeminas vocant, siue elato capite guttore pleno, siue ad terram demisso.) Rancentes autem ologyones tunc vocantur: Rancor ipse clamor. Budæus, Germani *brülen*. Ologyones apud Aristotelem proprie dicitur de voce ranarum marium libidinis tempore. Solet ceruus ex macie hyberna, ac tabe libidinosi temporis sub mentem vicissim Maium cito in corpus ire, è gregarijsque; ceteris ac locis abditijs & absrutis, in quibus delituit, emigrans, in loco deserto stabulari, (gister, Gallicè) vnde comoda & propinqua sit pabulatio, (les viandes, Gallicè) illicque velut in siluis insidiarum decoret ac saginam (vena son Gallicè) recipere. Hac habitudine vicissitudine nunc flaccetes: nunc strigosius eualescentes, cum obesi: aliàs corniculosi & sublimes, aliàs mutilli & inermes, & tanquam pudibundi apparent. Physici referunt ceruum purgationis indigum apia comedere, Aelianus in Varijs. Sed hoc ad ceruum pertinet, quæ non felino: id est, apio, sed felis herba ante partum purgationis gratia vitur: ut duplex in Aeliani codicibus error sit, 40 siue authoris siue librariorum, alter quod *τὸν ἐλάφον δειρμόν*, &c. In m. sculino genere legitur pro foeminino, alter quod felina pro felis. Foeminae ante partum purgantur herba quadam, quæ felis dicitur, faciliore ita vietes vtero. A partu duas habet herbas: quæ aros & felis appellantur: patte redeunt ad foetum. Illis imbuti lactis primos volunt succos, quacunq; de causa. Clero dicit ceruas paulo ante partum per purgare se quadam herbula quæ felis dicitur, Gillius. Sifis vel felis folia quoque vitia sunt, ut quæ partus adiuent etiam quadrupedum: hoc maxime pefci dicuntur ceruæ pariturae, Plin. Græci felis, ut sinapi, neutro semper genere proferunt, non felis in re. Eius tria sunt genera, sed vltatillimū quæd veteres Massiliense vocant: & vulgo hodie siler montanum. Id non alibi copiosius videt, quam in Gemmo vulgo dicto monte S. dano: m. circa thermas. Datur vt partus adiuet capris quadrupedibusque; alijs bibendum, Dioscorid. Foeminae per etum siferis vterum præparant, vt facilius concipiant: eo quod propter durtitiam virgæ non accipiunt semen nisi legiendo, Albertus. Sed cum autores omnes non ad conceptum, sed partum faciliorem ceruas hoc pabulo vt conueniant, Albertum erroris insimulare non dubitabo. Quæ ex feris mitigentur, non concipere tradunt, vt anferes: apros verd tatdè, & ceruos, nec nisi ab infantia educatos, Plinius. Hinnuli vere nascuntur Xenoph. Vterum ferunt octo menses: pariunt magna ex parte vnum: sed nonnullas etiam geminos peperisse pefatum est, Aristot. Octonis mensibus ferunt partus, & interdum geminos. A conceptu separantur se, Plinius. Incrementum hinnuli celere. Purgatio ceteris temporibus nulla euenit ceruæ: cum autem parit, pituitoso quodam humore purgatur. Parere iuxta vias maxime solent metu belluarum, Aristot. In pariendo semitas minus cauent, humanis vestigijs iritas, quàm quæ secreta ac feris opportuna, Plin. Idem Plutarchus scribit in libro de Vita animalium, &c. sed Imperitus interpretis pro ceruis elephantos posuit. Ferarum quadrupedum cerua maxime prudentia præstare videtur, tum quia circa semitas pariat, quo scilicet bellæ propter homines minus accedunt: tum etiam quia cum peperit, inuolucrum primum exedit, mox felis herbam petit, quam cū ederet, redit ad prolem, Aristot. Et alibi, Ceruæ (inquit) statim à partu edunt inuolucrum, vt dictum est, nec fieri potest vt id accipias: prius enim quàm in terram demittant, ipse accipiunt: vis in eo medica esse creditur. Cerua cum parit, *τὴν βίβαν ἀνθρώπων ἀλεείνει*. Οὐδενεν ἀρξυρον μερόπων θήρασι βέβηλοι, Oppianus. hoc est, semitas hominum vitat. Nam humana vestigia bellæ auerfantur. Legendum videtur, *τὴν βίβαν ἀνθρώπων ἀλεείνει*, id est semitas virorum non vitat. Nam & rem ita se habere, Plin. Aristoteles, & Aelianus testantur: & idem sensisse potest ex proximo versu, quo causam eius facti reddit, apparet. Inuolucrum ferus, quod ceruam mox vorare diximus, Græci chotion vocant: vt habet lib. 9. historiz animal. cap. 5. ex quo verba eius iam supra recitauimus: video autem lapsum est. Plinium, qui non chorion sed aron legerit, & interpretatus sit: omnino enim illum Aristotelis locum ab eo translatum apparet: in quo barbari etiam dragonæ, vt ipsi vocant, mentionem faciunt, quod inter arion cognomina est: quanquam simul & secundæ hinnulum

hinnulum ducens in stabula, affuefacit, quod refugere debeat, saxum hoc est abemptum, (petra dissupta, alibi) vno aditu: quo loco eam si quis inuadit, expectare repugnatæque affirmant, Aristoteles: qui & alibi idem repetit. Editos partus exercent cursu, & fugam meditari docent: ad prærupta ducunt, saltuque demonstrant, Plin. Secundam vias (inquit Aelianus interprete Gillio) cerua parere solet, quod quidem ipsam sapienter facere videtur, vel quod hinnulis suis insidias à feris timeat fieri, vel quia celeritatis fiducia homines egerit contemnat. Non enim, tametsi infirmior, dubitat eos effugere posse: postea autem quàm se optimo corporis habitu esse. Etiam sentit, non amplius iuxta vias partum edit, quod iam seminus accommodatam ad currendum intelligit: et enim vel in saltibus vel conuallibus parit, Hæc Aelianus: Cui Græca ad manum sunt, cum Gillij translatione conferat. Errasse enim mihi videtur vel interpres vel ipse Aelianus. Neque enim de cerua apud vllum bonum auctorem legitimus, quod vbi iam corpulentior est, iuxta vias parere desinat, &c. Sed de ceruo mare hoc fertur, quod cum pinguiorem se senserit, idèoque tardior, loca remota & solitaria petat, Aristoteles & Plutarchus in libro de Vita animalium, &c. Ex eccentricioribus quidam scribitur in cerua oculi, ne à mare deprehendantur: quod cum neque veterum auctoritate, neque vlla obseruatione certa confirmet, fidem apud me non meretur. Nam & qui ceruorum viaria apud nos curant, omnino mares hinnulis nihil nocere aiunt, nec oculi à matribus, Ceruæ non qualibet partus suos educant, teneros studiose occultant, & absconditos inter profunda fruticum vel herbærum pedum verberibus castigant ad latendum. Cum maturerit ad fugam robur, exercitio docent cursus, & effugere ne fallere per abrupta, Solinus. Hyeme extenuatur cerui, debilitanturque: vere autem vigent maxime ad cursum, Aristot. Senectutem indicant dentes, cum aut pauci inueniuntur, aut nulli, Solinus, & alij, vt supra diximus in cornuum mentione, quibus singuli anni ramum adijciunt, à biennio vsque ad sextum: & cum abiecta cornua renascantur quotannis vna cum adminiculis, id est infimis ramis: ætate prouectioribus ij non renascuntur, &c. Sunt qui tradunt ceruos senecta graues serpentum esu recreari, vt proximo cap. dicam. Dicunt in capite cerui annosi intra os oculi vespas & formicas generari & aliquando progredi, Albertus. Venatores asserunt, quod in ceruo natu grandi osse capitis sub oculo teultrato vespæ concretæ & formicæ interius ex humore superfluo, vel vt alij autumant, ex medulla prodeant euolantes: & tunc negant eum posse diutius viuere, nisi esu serpentium renouetur: Aliquando etiam eodem modo vespas dicunt prodire concretas è naribus cerui, Auctor libri de naturis rerum. Apparet autem vel Albertum errasse, qui pro formicæ legerit formicæ, vel alterum qui contra: quod ad lectioem loquitur: nam quod ad rem ipsam neque vespas equidem neque formicas in animalis viue corpore nasci crediderim: Et verisimile est ortu hunc errorem ex verbis Aristot. forsitan malè translatis, qui lib. 2. hist. an. ca. 15. vermes, non vespas, in capitibus ceruorum reperiri scripsit, vt supra recitauit.

Vita esse perquam longa hoc animal fertur, sed nihil certi ex ijs quæ narrantur, vidimus: nec gestatio, aut incrementum hinnuli ita euenit, quasi vita esset prælonga, Aristoteles: Idem lib. 4. cap. 2. de partibus animal. Ceruus, inquit, felle caret: quare & longæus est. Esse autem longæua quædam felle carentia, vt ceruum & delphinum, meminit etiam Cælius 4. 17. Hesiodus (verba sunt Plinij) cornicis nouè nostras tribuit ætates, quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Hesiodi versus (quos in operibus quæ extant, nusquam reperio) hi sunt, *Ἐννέα τοῖς κερμαῖς ἄνθρωπος λαοκροῖται ἄνθρωπος ἑβδόντων (ἀλλ' ἄρ' ἄνθρωπος) ἑλάφου δέ τε περὶ τρεῖς ἔτη, τρεῖς δ' ἐλάφου δὲ ἑξ ἑπτὰ, τεσσάρων δὲ φωνῆς ἔννεα τὸν κερμαῖς*. Hos versus Hesiodi interpretatus videtur quisquis fuit, cuius carmen totæ reliquæ Maronis appendices extat: estque huiusmodi: Ter binos deciesque nouem superexit in annos. Iuxta senescerunt quos implet vita vitorum. Hos nouies superat viuendo garrula cornix, Et quater egreditur cornicis secula ceruus, Alipedem ceruum ter vincit coruus: at illum Multiplicat nouies phoenix reparabilis ales.

Meminit Erasmus in proverbio Cornicibus viuacior: Aristoteles (inquit) homine nullam aliud animal esse viuacius arbitratur, excepto vno elephanto. Vide plura in Cornice C. *ἡμῶν δ' ἑλάφου δὲ τὸν κερμαῖς δὲ ἀνθρώπων ἑβδόντων ἑλάφου δὲ τε περὶ τρεῖς ἔτη, τρεῖς δ' ἐλάφου δὲ ἑξ ἑπτὰ, τεσσάρων δὲ φωνῆς ἔννεα τὸν κερμαῖς*. Vita ceruis in consilio longa, post centum annos aliquibus capris cum torquibus aureis, quos Alexander Magnus addiderat, adoptis iam cute in magna obesitate, Plinius. Ad dignoscendam viuacitatem Alexander Magnus torques plurimis ceruis innoxuit, qui post annum centesimum capti, nec dum senij iudicium præferrebant, Solinus. Apud Peucetios (Peucetios portus dixerim) aiunt esse Dianæ templum, vbi dedicata deæ vitatur torques *νεα* (*χαλκήλιε*) cum inscriptione, Diomedes Dianæ: Fertur enim ille torquem cerui collo addidisse, circa quam aucta sit caro, & ceruus postea captus ab Agathocle rege Siciliae in templo Iouis consecratus. Aristoteles in Marabilibus. Peucetia Italiae regio est, alijs nominibus Calabria, Iapygia, & Messapia dicta. *Ἐλάφου, φέλιου*, Varii. Meminit etiam Leon: ceruus in Varijs t. 92. Arcades aiunt Arcesiam quandam in Lycosura habitantem, videri ceruam factam Domine appellatæ (*τὴν ἑβδόντων κερμαῖς δὲ ἀνθρώπων ἑλάφου*) senio grauatam, cui torques circum humerum fuerit hoc versu inscripta: *Νεβροδὲ ἐανέωλον τὸ ἐβδόντων κερμαῖς δὲ ἀνθρώπων ἑλάφου*: hoc est, Hinnulus sui captus cum in illo esset, Agapenor: quo quidem testimonio confirmari potest ceruum etiam elephanto longe viuacius animal esse, Pausanias in Arcadicis. Ceruus in viuarijs compluribus annis sustineri potest: nam diu iuuenis possidetur, quod aut longioris vitam sortitus est, Columella.

Febrium morbos non sentit hoc animal: quin & medetur huiusmodi, (vt capite septimo dicam,) Plinius. Patuit ceruos nunquam febescere, Solinus. Cerui ægri ramulos oleæ comedunt, & sanantur, Ambrosius. Sed hoc remedium ad elephantos, non elaphos, id est cernos, à veteribus ferri video. Elephas oleæ flore vel oleo sibi medetur, Aelianus. Et chamæleonte deuorato, oleastro sibi medetur, Plinius. Eodem remedio contra idem venenum coruus etiam apud Plinium vitur. Phalangium non minus ceruis quàm hominibus perniciosis existit: à quo læsi celeriter pereunt, nisi sylvestrem hederam comedant: quæ quidem adesa, phalangis acerbitas nihil eis quicquam nocet. Gillius ex Aeliani Varijs: in quibus tamen nos legimos ceruum à phalangis idem caneros edere. Quod cerui omnes viuacis in capite vermes contineant, &c. superius ex Aristotele & Plinio dixi. Nam quod vespas & formicas eis innasce Albertus scribit, falsum existimo. Cerui in fuga intestino dolent, quod eis tam infirmum est (tenue & imbecille) vt icu leui rumpatur in eum cute adhuc integra, Aristot. & Plin. Cæcus est genus spinæ, quæ hinnulis icus inutilia habet ossa ad tibias, Varinus. Ceruum Galli dicunt froyer, id est prurire, cum caput eius scabie afficitur, & pellis separatur. Quarto gradu calida sunt napellus & oleandrum, quo cum occiduntur cerui, Lullius.

De prudentia & ingenio cerui non pauca: à ante diximus, non repetenda, nisi ad monendi forte gratia. Ferarum quadrupedum cerua maxime prudentia præstare videtur, tum quia circa semitas parat, &c. tum quia hinnulum ducens

ducens in stabula, efficit quod refugere debeat, &c. ut supra dictum est. Hinnulos tenellos adhuc absconditi postea ad cursum maturos assidue exercet, & frutera transire docet, ne dum per loca fruticibus arbutisq; conferta currunt, cornibus hærant & capiantur, Albertus. Cicures multus in locis Heluetia Germania que cereal publicè in fossis circa gratia aluntur, ut cum liberit magis strati habeant quod venentur. Itad vocantur ex alio voce accurrunt, maxime cum cibi præsertim panis deiciendi spe alliciuntur. Mithridates Ponticus cum somnum caperet, sui corporis custodiam non modo satellibus committebat: sed & tauro, & equo, & ceruo, quos tanquam sue factos habebat. Il enim ad custodiam eius dormientis aduigilantes, si quis accederet quod ex ipsa respiciatione statim percipiebant, illò mugitu, aliter hinnitu, ceruus sua propria voce, eum è somno excitabant. Aelianus. Prolocus secundus, quem etiam Philadelphum appellat, cerui hinnulum munere accipit: quem cum aleret, sic ad Græcum sermonem assuefacerat, ut loquentes intelligeret, cum tamen ante hunc ipsum creditum esset: solam Indorum linguam ceruos percipere, Aelianus, & ex eo Cælius 23. 34. Cerui ingeniosi ac timidi sunt, Aristoteles. Et alio, Ceruæ (melius cerui) ut vtrouque sexum comprehendamus: quod Attici etiam in semini no faciunt) timide sunt: nam sanguis earum fibras non solum contra feras aut canes, sed nec contra lepores quidem ceruis tanta nascuntur cornua, cum eis in pugna non solum contra feras aut canes, sed nec contra lepores quidem certant, ut Plinius. Cerui timidas ceruos pro fugitiuis dici, & virum ceruinum pro timido, in causa est, ut explicabimus capite octauo, parte prima: & vltima inter proverbia. Timidissimum animal est ceruus, lepus, oues, quæ omnia pilum habent mollissimum. Aristoteles in Physiog. Timidi sunt homines quorum facies est carnosæ: item quorum collum est tenue & oblongum: & qui vocem adunt acutam: nam eadem in ceruis similiter reperiuntur, ibidem. Ceruorum quidam audaciores sunt, qui homines transeuntes per sylvas inuadunt: alij fugiunt, Albertus. Referunt ceruos qui simplicia recta breuique, nec ramosa cornua, sed circa radicem tuberosa habent, iracundissimos esse, Anr. Schnebergerus. Ceruus non inficus dextrum suum cornu vltimo magno hominibus esse, hoc ipsum invidia flagrans, ne tanto bono homines fruatur, in terram occultat, Aelianus. Sed hac de re plura dixi capite tertio. Miro natalis soli desiderio tenentur, non Hellepontiaci solum, ut Aelianus prodidit: sed cerui omnes, ut audio, pulsi locis vbi educati sunt, & meliora quandoque pascua nacti, semper ad pristina redire solent. Mas cum pinguerit, quod valde tempore fructuum fit, nusquam apparet, sed longe secedit, ut qui pondere suæ corpulentæ capi se posse facilius sentiat, Aristoteles & Plutarchus, ut supra etiam retuli cap. 3. contra Gyllium qui feminis patientibus hoc adscribit. Latent etiam (ut supra dixi) cornibus amissis, vel tanquam inermes se esse & imbecilles sibi conscij, vel pudore quod arma decusque suam amiserint, Oppianus, Aelianus & Simocatus. Abiecta cornua defodiunt, non quouis in loco, sed in remotis & condensis arbutis: præcipue alterum, siue dextrum, siue ut alijs placet sinistrum: tanquam vi medica efficacius, quam hominibus inuideant. Apud horum legimus ceruum suos dentes, qui excederint, humo infodere, quod quidè non elaph. i. cerui, sed elephantis est, ut in historia eius capite tertio dicam. Cauere etiam dicuntur, ne quando in vulnera, quæ acceperunt recentia, Solis radius incumbens priusquam obducantur, carnem putrefaciat, Aelianus. Fugiunt venenata: & si iacula veneno infecta in loca eius consueta emittantur, recedunt, Albert. Dictamnum ipsi prodiderunt, dum eo pasti experirent accepta tela, herbam quoque quam cynarem vocant, contra noxia edunt gramina, Solinus. Animal est simplex & omnium rerum miraculo stupens: in tantum, ut equo aut bucula accedente propius, hominem iuxta venantem non cernant: aut si cernant, arcum ipsum sagittasque mirentur, Plinius. Mulcentur fistula pastoralis & cantu, Plin. Pastorum musica sæpe ita oblectari ferunt, ut interim negligant pascua. Mirantur sibilum fistularum, Solinus: Quamobrem sibilu & cantu venantium capiuntur, ut sequenti capite dicam. Maria tranant gregatim nantes porrecto ordine, & capita imponentes præceduntur clunibus, vicibus que ad terga redeuntes: Hoc maxime notatur à Cilicia Cyprum traicientibus: nec vident terras, sed in odore earum natant, Plinius. Si maria tranant, non aspectu perunt littora, sed olfactu: infirmos ponunt in vltimo, & lassorum capita clunibus per vices sustinent. Solinus. More classis nauium (Gyllius ex Oppiano) mare tranant, vnus ante ceteros natat, dux ad transmittendum: hunc alter capite innitens tergo, insequitur, & similiter ceteri deinceps subsequuntur. Cum autem primus prænatando defatigatur, ad extremum agmen recurrit, & caput in alterum inclinans, paulum à labore recreatur. Secundus recens, defatigato succedens anteit, atque alij omnes in aliorum vicem succedentes, duces efficiuntur: pedibus tanquam remis vtuntur, cornua excelsa tanquam vela ventis permittunt, Hæc Oppianus. Idem scribit Io. Tzetzes Chiliade 3. cap. 121. In Amano, Libano, & Carmelo, Syriæ montibus (inquit Aelianus) cerui nascuntur, qui cum in Cyprum transmittere volunt, gregatim ad littora perueniunt, ibique tandem secundos ventos præstolantur, dum per præcassimam quietem belle sibi stare sentierint, tum fident animo sese traicere mare ingressi, & ordine natant, & vero in antecedentium tergo subiequentes capita reponunt: ac nimirum dux idcirco retrocedit, quia non habet vbi nitatur, & post omnes clunibus proximi antegredientis nitens, ex labore quieti sese dat, simul & extremum agmen ducit. In Cyprum ideo tranant, quod passionum, quæ illic amplissimæ esse dicuntur, desiderio tenentur. Et profecto adeo feracem Cyprii se incolere regionem testantur, de agrorum ut bonitate Aegyptijs non cõcedant. Eodem modo Epirotici cerui in Corcyram, quæ contra Epirum est, mare tranant, Aelianus. Manifesta est negligentia illius qui Elegiam composuit, cuius initium est, Ἰσὴ τῶ φασίω παρὸν δὲ τὴν ἑσπέρην ἠὲ τὴν ἡμέραν αἰ παρὸν τὴν ἑσπέρην ἠὲ τὴν ἡμέραν ἔλαφοι: Siue ea Delus sit, siue quæcunque (sed ἢ ὅτι ἑστὶν ἐστὶν ἡμερῶν: Iergo εἰδὲ ἀδελφὸς ἐστὶν, &c. hoc sensu, siue is author incertus est, siue quicunque tandem.) Dicit enim certas ex Corycio iugo delapsas, à Cilicio littore in Curia da æten transire: & addit, Μυρίον ἀνδράσι θάματα εἰν παρὸν, πῶς ἀνδράσιν ἑστὶν αἰνῶν δι ἡέριον ἐθράμοισιν ἑσπέρων. A Coryco enim in Curia da æten circumnavigantes, nec zephyrum, nec insulam à dextris habent, nec transitum illi à sinistris, Strabo non procul à fine lib. 17. Pugnantes in pascuis, victori ut domino obediunt, Albert: Et alibi, In pugna tempore libidinis victus omnino paret victori, & sequitur ipsum tanquam herum.

Amantur ab attagenis. Ceruus cum lupis aggregari fabulantur in lucis Venetorum, ita illic mansuecunt feræ, Strabo lib. 4. Ceruis quoque est sua malignitas, quanquam placidissimo animi: huiusmodi: vrgente vicentibus, vltro confugiunt ad homines, Plinius. Ab vtro nonnunquam inuaduntur, Aristot. Thòcs, id est lupi ceruij plures simul ceruum inuadunt laniantque: Nam vulneratum (sagitta scilicet) & fugientem persequuntur: ὁ δὲ αἰμαίνων δδύνησι βεβρυχῶς ἀλαστοι παρὰ τὸν ὄρειον, ἄλλοσι ἐπὶ ἀδελφῶν ἐστὶν ἀγροπῶν ἐπὶ ὄρειον, Οἱ δὲ μὴ ἐλένησιν, &c. ut elegantissimus poetarum Oppianus lib. 2. de piscatione describit in historia Animalium pugna contra delphinum. Idem alibi ceruos à lyncibus infestari canit. Homeri versus, quomodo thòcs faucium inlequantur ceruum,

ceruum, ex libro vndecimo Iliados, in Thòcs post Lupum recitabo. Cerui amissis cornibus latent & pascuntur de nocte, quia lupos fugiunt, Vincentius Belluac. Vifa fugit Nymphæ, veluti perterrita fulum Cerua lupum, Ouidius metam. 11. Fugit ceruus cum arietem videt, Horus. Timent cerui ganitum vulpium, Albertus. Primo & secundo generi aquirarum, non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. Multum puluerem volutatu collectum, insidens cornibus aquila excutit in oculos, pennis ora verberans, donec precipitet in rupes, Plinius. Elephantorum anima serpentes extrahit, ceruorum item vrit, Plinius. Et alibi, Ceruis est cum serpente pugna inuestigant cauernas, nariumq; spiritu extrahunt renitentes. Serpentes hauriunt, & spiritu narium extrahunt de latebris cauernarum, Solinus. Exitio serpenti bus esse ceruos nemo ignorat, & si quæ sunt extractas cauernis mandentes: Nec vero ipsi spirantesq; tantum aducrantur, sed membratim quoq; fugantur nido: coram ceruini, si vratur: Pelles cerui substratæ securos præstant ab eo metu somnos, &c. Plinius. Mirifico quodam naturæ munere ceruus serpenti funditus vincit: neq; enim ipsum, tametsi hostis in latebram abditus, effugere potest. Etenim ille naribus suis in serpentis cauernam incumbens, vehementissimè inspirat, & spiritu suo quali amatorio quodam alliciens extrahit, inuictumq; profert, ac nimirum procumbentem illam mandere ingreditur: Quod hyme facere maxime solet, Aelian. Videtur sanè Aelianus rationem qua ceruus serpenti è latibulo extrahit ignorasse, id eoq; philtro hanc vim comparasse: ac si ita à cerui spiritu traheretur, ut à magnete ferrum, à succino palea. Solet enim ad occultas huiusmodi causas hominum inscitia confugere, nempe ad totius substantiæ proprietatem tanquam ad sacram imperitiæ anchoram. Quod si eo tanquam philtro serpens allicitur, nõ antipathia sed sympathia quedam inter cerui & serpentis naturam fuerit. Sympathiam appello tacitum quendam naturæ consensum, & veluti amore mutuum. Atqui ipse Aelianus hostem cerui appellat serpenti, & alij auctores, ut audiemus, omnes. Defendat aliquis spiritum saltem cerui gratum esse serpenti, siue caloris ratione, quo tunc valde egent propter naturæ suæ frigiditatem, ita vehementer desiderant: siue alia quadam ignota, unde hoc etiã eueniat, quod Plinius tradit, ut è summo cerui guttore (ex quo scilicet spiritus meat) vltis ossibus, serpentes congregari dicantur. Respondeo, Cum plurimè cerui partes serpenti bus aduersentur, ita ut vel auertant earum morsus (ut auctores referunt, & nos partim quinto partim septimo cap. recitabimus) vel morsus iam læsisq; veneno singulari remedio sint: non verisimile esse quod Plinius de guttore vtro scribit, præsertim cum id neq; autoritate alia vlla, neq; experientia constat. Quamobrem non spiritum cerui, quatenus à Ceruo proficiscitur: sed cõiunctum illi calorem, quatenus calor est, serpentes sequi concesserim: præsertim cum (ut Aelianus scribit) hyme potissimum ita fieri contingat quo tempore etiam reliquæ animantes, somno id temporis & frigido vereno obnoxia (ut mures alpini apud nos) si in caluerint, moueri & interdum progredi solent. Calidiori autem latibulum serpentis spiritu tantum immisso potest, eo scilicet modo quo frigiditas hyme manus fouemus. Hinc fortassis Aelianus dixit, ceruum naribus ad motus vehementissimè in serpentis cauernam inspirare. Simpliciter quidem inspiratio est, cum aer externus ab animante attrahitur: expiratio vero, cum internus emittitur. Aelianus autem sentire videtur ceruum expirantem, id est emittentem halitum suum, illi inspirare, hoc est immittere, in latibulum. Ego contrario modo serpenti trahi existimo, ceruo nimirum non emittente halitum, eoq; implete latibulum, sed potius aërem latibuli quantum potest exhauriente, ut respiratiois suctu eo euacuato serpens sequatur, non aliter quam vinum aut alius liquor canali immisso, & aëre extracto: quo quidem modo etiam cucurbitulæ sanguinem hauriunt. Et sic proprie serpenti trahere, licet inuitum, & renitentem, ut ipse Aelianus & alij scribunt. Superiore enim modo non inuitum sed sponte progredere serpenti, gratum sibi calorem secutus, ut vno solet cum Solis calore percipit. Rursus opponi potest, quod Plinius inquit, cerui animam serpentes vrere: atqui extracto hauriuntq; aëre vti non possunt, halitu autem suo immisso & in latibulum continuo ductu inspirato possunt. Dicã non tanti apud me Plinij verba esse, quanta rei ipsius ratio certis argumentis considerata. Alipulatur opinio meæ siue Oribasius siue alius author, cuius commentarios in Hippocratis aphorismos Io. Guinterius Andernacus primus nostro seculo in lucem dedit, is in libri primi aphorismum vice simum nonum scribens, ad questionem quæ ratione semen viri genitale ad fundum vsq; vteri perueniat, Sciendũ (inquit) sic matricem illud exurgere, quem admodum ceruus ad officium cuniculi appositis naribus, inde extrahit serpenti. Qui Geoponica Græca collegit, lib. 19. cap. 5. Xenophontem testem adducit, quod ceruus spiritu suo (sic ipse vero) serpenti ceu vertiginem affectam ad sese adducat & rapiat attrahendo: vbi Græce sic legitur, Ἐλάφῳ ἀνιμάμενῃ καὶ ἐφελκόμενῃ τὸ πέντε μίαι πιασπὶ τὸ θῆρι, & καθέλεται τὸ ἐλάφῳ. Cornarium qui hæc rectè conuertit Andreas à Lacuna temere reprehendit, & ita reddenda fuisse ait, Exhauritus ceruus ac vulnibus exasperatus, suo spiritu serpenti obtenebat, ad seseq; trahit: & in castigationibus seorsim subiectis, ἀνιμάμενῃ, inquit, exhauriri exagitariq; est: ἐφελκόμενῃ autem exulcerari, nec non exasperari vulneribus: quæ quidè interpretationes tam ridicula hoc in loco sunt, ut refutare pigeat. Εφελκόμενῃ quidem rectè exponit, sed nihil ad hunc locum, vbi ἐφελκόμενῃ per epsilon in secunda syllaba & omicron in tertia legitur, hoc est attrahens: non ἐφελκόμενῃ, ut ipse somniat, per η. & ω. sefellit cum puto quod sequitur verbum καθέλεται, quasi idem repeteretur. Ceterum ἀνιμῶν vel ἀνιμάμενῃ, exhaurire quidem significat: non ita tamen ut animal viribus exhauritur & destituitur, vel sanguinis sudorisq; fluxu, aut labore debilitatur: sed proprie aquam vel alium humorem alicunde, quæ sine fuce quouis modo sursum trahuntur: quod et si multis testimonijs clarissimè facere possem, nõ lo hac in re esse prolixior: cui vacat & liber, adeat Varini dictionarium. Cauere in serpenti incidere cum ex latebris cerui anhelitu extracta, effugerit, tum enim propter iracundiã vehementius ei venenũ est.

Ελάφῳ δὲ θολοῦσιν κινωτοῦσιν ἡστέσει
 Τρεχυμαλὲθ, αἰμαίνουσιν, τελεῖ εἰλυδὸς ἐρέοντες, Νεβροσῆσι & ζέρρες, ἀνιμῶν ἐσι ἴσσανται,
 Συμπαθεῖν ἢ μυστήριον, ἀπὸ τὴν ἐχόντες αὐτῆς,

Nicander in Theriacis. Simili sanè modo arctes etiam marini phocas in subterraneis saxis conditas odorati, narium illecebra quadam acri attrahunt, exhausto scilicet aëre inter se & vitulos intermedio, ut Aelianus scribit. Ceruus post esum serpentium in aqua se mergens, ut auq; siti in festante non bibit tamen, hoc se periculo mortis facturum sciens: interim vero lachrymas emittit, quæ in lapidem bezahar dictum vertuntur, ut pluribus dicam capite septimo. Serpentes quidam ceruini dicuntur, similes nigris illis, qui in multis regionibus præcipue Apulia notissimi sunt nec multum veneni habent, Monachi in Mesuca. Grammatici Græci elaphon, id est ceruum etiã inde appellatum volunt, quasi ἐλάφῳ, ἂν τὸ ἐλάφῳ ἐστὶν ὄφις ἐάντερον ἂν τὸ μυστήριον, quoniam serpentes naribus trahat & occidat: vel ἄλλο ἐλάφῳ ἐστὶν ὄφις, hoc est à serpenti bus abigendis: nam cum latent serpentes, cornu saxo

affricat, unde odor excitatur eiusmodi, vt serpentes etiam de latibus exigantur, Etymologus & Varinus. Mutua inter se odio (vt Oppianus docet interprete Gyllo) omne serpentium ceruorumq; genus flagrat inexplabili, serpentes ceruus longe lateq; inquirens, tandem in illius vestigia, longis flexionibus apparentia, lucunde peruenit, naribusq; ad cauernam admotis, ad pugnam pugnare nolentem ipsum attrahit. Serpens extracta, in altum tollit collum, & crepitu dentium horribilis est, & acerba sibilantia anhelat. Contra ceruus ridenti similis euestigio inaniter pugnantem, & cerui collum & crura circumplectentem, in sexcenta frustra lacerat. In Libycis finibus magna vis serpentum, ceruum (cum solus humi stratus iacet) vndiq; inuadit, & in eius pellem dentes configit, neq; cerui vlla pars est, quae non serpentibus circumfusa sit: alia caput mordicus premunt alia collum & pectus, ventremque distrahunt, aliae item vtrinque circum latera versantes instant, nonnulla crura, alia dorsum depascuntur, alia ex inguinibus pendent hostiliter infixae. Hic omnibus doloribus refertus, primum fugere tentat, & rugit, & quoquo uersum se versat, sed magna turba circumfessus, non potest elabi, sed tamen ore dilaniat infinitam & bellicosam gentem, & cornibus insequitur, (καρπάζει, quod verbum etiam simpliciter perdere significat, Διγφθίρειν, αφαιζεν, Διρκόσθην, ἀναρπείν, Διγφθίρειν, παρθεῖν: Homerus αὐλοῦ κροσσὸν dixit: quamuis proprie animalibus cornutis conueniat, Varinus.) Illae vero nihil remittunt, sed etiam ceruinis dentibus demorset, audacter incumbunt: Is alias dentibus dissecat, alias pedibus perdit, ac serpentum per terram permultus sanguis dilluit, earumq; membra semicommissa ad terram abiecta palpitant, alia lacerata in latera magno dentium robore inhaerescunt, & sola capita a reliquo corpore abscissa cerui pellem adhuc pertinaciter retinent. Quum autem ceruus se ita affectum sentit, diuino quodam naturae munere fluitium inquirat, unde cancellos corripit, medicinam sibi facit, confestimq; ferarum reliquiae ex eius pelle excidunt, cicatrices autem obducuntur. Hucusq; Gyllius ex Oppiano. Ceterum causam cur cerui serpentes deuorent, alij tacent, alij aliam proferunt, vt nunc adscribam. Etymologus & Varinus tradunt ceruos esu viperarum φυσικῶς καθάρουσι, id est naturaliter purgari, nec pluribus explicat quomodo vel per quos meatus purgentur. Ego non de feminarum dumtaxat mensibus purgationis vocabulum hic accipio, vt alias saepe usurpatur, neq; de alui subductione, sed corporis totius per cutis poros latenter expurgari quadam renouatione, qualem & elephantiacis quibusdam eodem remedio visis contigisse legimus. Vermes in ventre ceruorum (vt in Hippiatricis Graecis legitur cap. 42.) innascuntur, & ruminantibus eis ad fauces (θεσπύχην) ascendunt, inhaerentque. Ceruus ita affectus loco non manet, sed citius currit: Inuenit autem remedium, nam serpentibus deuoratis curatur. Plinius de ceruo narrat, quod cum sentit se grauari senectute, spiritu per nares de cauernis serpentes extrahit, &c. Ethoc ego verum esse non puto, Albertus. Ego ceruus in senectute tantum serpentibus vesci, neq; apud Plinium neque alium authorem idoneum legisse memini. Cum se infirmos sensere, spiritum narium serpentes de cauernis extrahunt, ac superata veneni pernicie, illorum pabulo reparantur, Isidorus. Ceruus senio grauis, exarescentibus pilis & cornibus, serpentem naribus haurit, mox hausto asluat veneno: unde fontem ad bibendum ardentissimè desiderat, quo potio pilos & cornua deponit, Glossa in Psalmum 41. cuius initium est, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, sic anima mea ad te Deus. Vincentius Belluacensi asceruis serpentes ediscribit, vt caligni medeantur oculorum. Et alius quidam author obscurus, quem Physiologum vocant, Ceruus (inquit) sicubi serpentem esse cognouerit, aquam ore haustam in cauum effundit, mox spiritu suo serpentes extractos pedibus conculcans, ita enectum vorat: quo deinde veneno intumescens, aqua petit & euomit. Interim vero dum timet, pilos mutat & cornua abijcit. Alterum genus inuentum serpentem occidit, & à victoria statim ad montana pascua se recipit, Hæc ille. Elephas arctem fugit, non elaphos, id est ceruus, vt Hori Hieroglyphicorum vetus interpretes legit & transfudit.

E.

Ceruina pellem Graeci nebridem vocant, de qua pluribus in Philologia dicam. Ex corio ceruino fiunt tegumenta hominum, & rerum multarum opera, Blondus. Nostri has pelles parant, vel cum pilis, illas praesertim quae elegantiores & maculose sunt, vt puluina sedilium inducantur: vel pilis demptis, ad caligas, femoralia, chirothecas, &c. Ex ossibus ceruorum tibiae fiunt. Cactus spina est qua hinnulus icetus inutilia habebit ossa ad tibias, Hesychius & Varinus. Θηρίον ἀνάλει: Θηρίον μὲν ἀνάλει ἐν νεβροῦ κώλων ἐργασασται: καλλιχάσι δ' ἰὺ τῶν ἐσθίων ἀφ' αὐτοῦ, Pollux.

Ceruis, vt dixi, cum serpentibus pugna est, quae etiam cauernis extractas mandunt. Nec vero ipsi, spirantesque tantum (inquit Plinius) aduersantur, sed membratim quoq;: E summo cerui gutture visis ossibus congregari serpentes dicuntur, Plinius. Sanguine quoq; ceruino, si vna vrantur dracontion & cumilago & anchusa, lentis ligno, contrahi serpentes dicunt: Dissipari deinde si sanguine detracto adijciatur pyrethrum, Idem. Pelles cerui substratae securos praestant à serpentium metu somnos, Plinius. Aut tu ceruina per noctem in pelle quiescis, Serenus cap. 46. In ceruina pelle si iacuerit, nullus ad hominem serpens accedit, Sextus. Medulla perunctos seuoue cerui aut hinnuli, fugiunt serpentes, Plinius. Ceruina medulla praeter ceteras, serpentes in uncta fugat, Dioscorid. Medullam ceruinam incensam tecum habens, cum eadem suffumigat locum in quo es, & effugat serpentes, Sextus. Nicander in Theriacis vnguentum quoddam praescribit ex carne serpentium, medulla cerui, & vnguento rosaceo cum oleo ceraeque, quo in uncti à serpentium morfu tuti sint. Adipe ceruino elephantinoque perunctos, serpentes fugiunt, Idem. Serpentes fugiunt omnino dentem cerui habentes, Plin. Asia lectio erat, Fugiunt omnino aliquid cerui habentes, quae minus placet: Nam de dente Serenus etiam scribit, Aut genere ex ipso dentem portabis amicam. Coagulum hinnuli ex aceto bibitar abictu serpentium: & si omnino tractatum sit, eo die non ferit serpens, Plinius. Ceruis cum serpente pugna est, &c. ideo singulare abigendis serpentibus, odor adusto ceruino cornu. Cornu ceruini odore (nidore, fumo suffitu, suffimeto, vlrina, incensu,) serpentes fugantur, Plinius, Aelianus, Varro, Palladius, Rasis. Cornu cerui crudum suffitu fugat serpentes, Dioscor. Cauendum ne pulli à serpentibus assentur: id vitatur saepius in ceno cornu ceruino, Columella. Et sibi, Vt extiois serpentibus recta liberentur, muliebres capillos, aut ceruina saepius vte cornua, quorum odor maximè non patitur stabulis praedictam pestem consistere. Accensis vtrislibet, (dextris vel sinistris cornibus,) odore serpentes fugantur, Plinius & Solinus. Si quis cerui cornua in puluerem excidat, posteaque excisos in ignem pulueres conijciat, fumus inde nascens vndiq; serpentes fugat, Gyllius ex Aeliano. Serpentes fugiunt odorem cornu cerui, si inde & vngue domus suffumigetur,

suffumigetur, Albertus. Rasis tamen, à quo ille sua ex animalibus remedia transtulit, sic habet: Si locus in quo culices sunt, cornu ceruino & vnguib; caprae suffitatur, discedent. Cornu cerui factu incensu plurima insectorum pars fugiunt, Aristoteles. Quin & ipsi cerui (testes sunt Etymologus & Varinus) vt serpentes de cauernis propellant, cornu ad proximum saxum attrito concalfactoque, aërem nidore imbuunt, quo percepto illae progrediuntur. Cornu cerui & eius pinguedo suffita fugant venenosa, Gal. cap. 2. 143. Ex cornu cerui fiunt quaedam ornamenta armorum, Blondus. Ceruina cornua, ligneo praesertim capiti inserta, parietibus diuitum & nobilium affiguntur, tum ornamenti gratia, tum vt visum praebent suspendenda à ramis quae quis voluerit. Si in vasis de Ceruino ceruum bibamus edamusque, & pocula cibique moram in illis contraxerint, venenorum plerumque haud tamen omnium vires hebetabuntur, Cardanus. Cordis draconis pingue in pelle dorcadum neruis ceruinis adalligatum in lacerao, conferre iudiciorum victoriae magi promittunt: Primum spondylum aditus potestatum mulcere: Dentes eius alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites praestare dominos, potestatesque exorabiles. Sed superest compositio, qua inuictos faciunt magorum mendacia: Cauda draconis & capite, pilis leonis de fronte & medulla eiusdem equi victoris spuma, canis vnguib; adalligatis ceruino corio, neruisque cerui alternatis & dorcadis: Quae arguente non minus refert, quam contra serpentes remedia demonstrasse, quoniam haec morborum veneficia sunt, Plin.

DE VENATIONE CERVI.

Ceruus animal est simplex, & omnium rerum miraculo stupens in tantum, vt equo aut bucula accedente propius, hominem iuxta venantem non cernant aut si cernant, arcum ipsum sagittasque mitterent, Plinius. Stupens omnia, propterea facilius obuios se praebet sagittantibus, Solinus. Cerui sibilu (sistula pastoralis, vt Plinius vertit) & cantu venantium capiuntur: mulcentur enim (κατακλινοῦνται, Gaza legit κατακλινοῦνται) alliciunturque: ea voluptate itaque alter venantium cantat palam aut sibilat, alter clam ferit à tergo, vbi socius tempus iam esse significat, sed si ceruus erectas auriculas teneat, acerrimè sentit: nec latere in sidiæ possunt: sin demissas, facile interimitur. Aristot. Albertus hunc venationis modum fieri ait, cum aliquis folio sub ligna posito sibilat, imitando vocem hinnuli, ad quem sonum prodeat ceruus, praecipue vero capreolus, & reliqua vt Aristoteles. Si audierint cerui tibiam aliquam fistulamque; concinnè sonantem, non fugiunt, sed expectantes capiuntur, videlicet suauitate Musicae ablecti, Xenophon in Geopon. Graecis. Hominem adulatione deceptum significantes Aegyptij ceruam pingebant cum tubicini: mulcentur enim ceruus cantus modulamine, ac sic quodam modo oblitus sui capitur, Horus In fundo quem in Thufculano emit hic Varro à M. Pisone, vidisti ad buccinam inflatam certo tempore apros & capreas conuenire ad pabulum: Et paulò post, Ibi erat locus excellens, vbi triclino posito coenabamus. Quintus Orpheus vocari iussit: qui cum eo venisset cum stola, & cithara, & cantare esset iussus, buccinam inflauit: vbi tanta circumfluxit nos ceruorum, aprorum, & ceterarum quadrupedum multitudo, vt non minus formosum mihi visum sit spectaculum, quam in Circo maximo ædilium non sine Africanis bestiis: cum fiunt venationes, Varro de re rust. 3. 33. Tyrhenorum sermone peruaquatum est (Aeliani verbis vtor) apros, & ceruos apud eos cum retibus & canibus, vt venandi sanè vsus ferre solet, tum multo maxime musicae adiumento capi, quod quidem ipsum quemadmodum fiat, iam porro dicam. Circumiectis retibus, & ceteris instrumentis accommodatis ad faciendas bestias insidias, collocatis, homo ad tibiam canendi bene peritus, quoad eius fieri potest, omnem cantus contentionem remittit, & relaxat, & quidlibet ad canendum suave praclare vsurpat, & sensim pederentimque progrediens in montium vertices & conualles, atque vt breui explicem, in omnia iuxta ferarum, & cubilia, ubi cantu influit. Ac nimirum primo in eorum aures influentis soni insolentia ipsos exterrit: deinde cum impotenti voluptate aures tenentur, tum nullo negotio comprehenduntur, cantusque suauitate permulsi, & delinunt, in eorum quae procreauerint & domesticarum sedium obliuionem veniunt. Etiam si ferae bestiae non à locis vbi versari assueuerunt, aberrare solent. Sic igitur Tyrhenae bestiae paulatim tanquam suade illecebra ducuntur, & quasi cantu perstrictae, in laqueos sese inferunt, quibus illaqueatae comprehenduntur, Haecenus Aelianus. Ceruos (inquit Caelius) rubrae pennae aspectu terrent, nonne & Ausonius comprobat illis versibus? An cum fratre vagos dumeta per aula ceruos Circundas maculis, & multa indagine pennae? Id & Seneca significare videtur libro de clementia primo: Si feras (inquit) linea & penna conclusas contineas, iubeasque telis incessi, tentabunt fugam per ipsa quae fugerant, proculcabuntque formidinem, Sed & in Georgicis lib. 3. commemorat Vergilius vbi de ceruis agit, Punicæ uic agitans pauidos formidine pennae. Et Ouidius Metamorph. libro 15. Nec formidatis ceruos includite pennis. Quin & Lucanus, Sic dum pauidos formidine ceruos Claudat odoratae metuentes aëra pennae. Quod autem odoratas ait pennas, ad id referri potest, quod vltulari à plerisque solent, sicuti in subribus est mos. Hoc ipsum & Hieronymus in uita Luciferiani & Orthodoxi dialogo. Et pauidorum more ceruorum, dum vanos pennarum euitatis volatus, fortissimis retibus implicamini, Haecenus Caelius. Meminit etiam Oppianus lib. 4. de piscatione, vbi pelamydum capturam describit, quas funibus in mare demissis motisque piscatores terrent, & sic adigunt in retia: similiter, inquit, venatores in syluis aut montibus Εἶλον ἀνακλιῶν ἐλαφῶν ἑναγρέι τέχνῃ, Μορθηφ σέφηντες ἀπὸ τοῦ θρύου, ἀμφὶ τῆς φωνῆς Ὀρνίθων ἀγροῦ ποτὸν ἀπὸ τῆς φωνῆς, &c. Maximè timent cerui funem aliquem ex quo pennae suspensae sint, imaginantes nimirum ipsam pennae agitationem: Quem sanè timorem ponunt, vbi homines ipsi adstantes vident, Xenophon in Geoponicis. Umbra metuitur ab infantibus, à feris rubens penna, Seneca. Fugiunt latratu canum audito aura semper secunda, vt vestigia cum ipsis abeant, Plinius. Acceptis canum latratibus secundo vento vias dirigit, vt odor cum ipsis recedat, Solinus. Contrarium scribit Albertus. Agitati (inquit) contra ventum currunt, vt ventus ab eis auferat voces canum. Capreae ceruique, vt experimento saepius probatum efficitur quasi flantem ventum petere currendo soleant (vt refrigerari spiritus cursu laborantes vento possint) ad uenti flatum canes collocantur. Attrahi enim ita à vento cerui solent capreaeque, vt nolentibus quandoque venatoribus fugam arripere aditantur, Belisarius. Sed quòd secundo semper vento, non contrario fugiant cerui, mox in Appendice etià de venatione Budaei testimonio comprobabimus. Ceruis quoque est sua malignitas, quam placidissimo animalium, vrgente vi canum, vltro confugiunt ad homines, Plinius. Ceruus in fuga si aquam bibens intrauerit, à lassitudine refocillatur, & ad cursum reparatur, Author obscurus. Hyeme extenuantur debilitanturque: vere vigent, maximè ad cursum cum fugiunt, requiem inter currendum aliquam faciunt, consistentesque manent, dum qui insequitur, appropinquet, tum fugam iterum arripiunt: quod ideo facere videntur, quia interiora laborant: intestinum enim tam tenue imbecilleque habent, vt etiam si leuiter percusserit, posse rumpi, cute adhuc

adhuc integra, Aristot. In fuga semper acquiescunt stantesq; respiciunt: cum prope ventum est, rursus fugæ præsidia repetentes. Hoc fit in festini dolore tam infirmi, vti lectu leui rumpatur intus, Plinius. Pinguetudo astate lupam modum, quam obrem nec currere quidem possunt: sed secundo aut tertio cursu capiuntur ab ijs, qui pedibus inflectantur: surgunt etiam in aquas propter æstum atq; anhelitum, Aristot. Agitatus ceruus magis fugit ad vias hominum publicas, quam ad latibula, ne sua occulta prodantur, Albertus. Equi cassi oculis (κατακασσι) id est coruleis oculis: & maculosis, id est varijs vel maculosis pedibus) in venatu contra ceruos accommodati sunt, Gillius ex Oppiano. Forma canum quæ probetur ad venationem ceruorum, in Canum celerum historia ex Oppiano retulit. Canes Indici à Xenophonte aduersus hinnulos & ceruos probantur: atqui in d. eusille Alexandro Magno donatus, ceruum, aprum & vrsam: tanquam indignas se feras contempserit: in solum vero leonem infurrexit, vt in Canes robusto dixi ex Aeliano.

Nunc ex Xenophontis de venatione libro, quæ ad hinnulorum & ceruorum venationem pertinent, Omnibono Leonis eno interprete, recitabo. mutaturus simul nonnulla quæ in translatione eius cum Græcis collata minus arident. Aduersus hinnulos & ceruos (inquit) canes Indici esse oportet: sunt enim validæ, magnæ, veloces, nec pusillanimes: & cum tales sint, laborem facile tolerant. Tenellos igitur hinnulos verno tempore venabuntur: tunc enim nascuntur. Primum igitur lucos (δρυάδας) ingressus venator contempletur, in quibus cerui plurimum conuerfantur. Et ad locum vbi fuerint, cum canibus & iaculis ante lucum veniens, canes procul à sylva religet, ne si ceruum viderint latratu emittant. Ipse vero de specula prospiciet, & ceruus simul cum luce hinnulos ad locum ducere videbit, in quo suum quaq; futura est, (μὲν ἢ ἰνὰ σκῆπτρον, lego ἰνὰ σκῆπτρον, id est ad quietem depositura). Ceterum vbi recubuerint (κατακλινασθῆναι, possit tãctiud etiam exponi, vbi hinnulos cubare fecerit, vt idem κατακλινασθῆναι quod ἰνὰ σκῆπτρον esset: sed Pollux 7. 12. Ceruas, inquit, sese demittens, vel recumbens (κατακλινασθῆναι), laetatur hinnulum: at qui nos obseruauimus hinnulos vel stantes vel in genua demissos à matribus etiam stantibus lactari.) & lac præbuerint, ac ne ab illo videantur circumspexerint, suum quæq; in opposita statione seruabit, (κατακλινασθῆναι τὸ ἐν ἑνὶ πλάγι, id est longius ab eo, sed re cã à regione recedens: Pollux non ceruum, sed ceruum genitore longius recedere & custodire scribit, & accedentes impugnare: quod non fecisset puto, si κατακλινασθῆναι apud Xenophontem à cãcti accepisset: nunc cum in neutra significatione ponat, & ceruum cubantem faciat, non simul etiam in oppositum locum eam recedere dicere potuit, sed patri hoc tribuit, quod mihi minus placet. Aristoteles enim mares à foemina extra tempus libidinis separari tradit: & notum est quod mares in quadrupedum genere nullam sobolis curam suscipiant.) Hæc vbi viderit venator, canes soluat: ipse vero sumptis iaculis ad primum hinnulum procedat, locorum memor vbi iacentem (ἐνασθῆναι) vidit. Πολλὸν δὲ ἐλάττει (forte αἰὶν αὐτῆς) τῆ ἀπὸ τῆς γῆς περὶ τοῦ ὕψους ἢ τῆς ἰσχύος ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς γῆς ἐδοξάν εἶναι: id est, Longè enim alia apparet locorum facies, cum quis propius accesserit, quam qualis ex longinquo prius videbatur. Cum autem iam viderit hinnulum, accedat propius. Ille immotus iacebit, veluti terræ affixus, & se opprimi (ἀνελάττει) sine valde reagens: nisi cum fuerit imbre perfulsus, (ἐφῶσεν ἄνεμος: quidã ἀνεμος ἐστὶν ἢ ἰσχυρὸς) id est refrigeratus legitimo ephyminós, id est imbre madidus rectè legi video: tunc enim haudquam manebit: siquidẽ humor in ipso (id est humiditas pluuiialis in cute eius) rigebit frigore: (nam cutis humiditas facile friget, præsertim matutino tempore:) quod cum fugere cogit Capietur autem à canibus cum labore insequentibus. Captum custodi retium tradat rugiet ille. Ceruum partim videns, partim audiens, tenentem inuadet (ἐπιδραμεῖται τὸν ἄνθρωπον) vt ipsum eripiat. Tunc igitur canes hortetur, & iaculis vtatur. Hic vbi obtinuerit, ad alios tendat, in quos simili venatione vtetur. Et iuniores quidem hinnuli hoc modo capiuntur: iam vero grandiusculi difficiliius: nam cum matribus alijsq; ceruis pascuntur: quibus in medijs cum agitantur, fugiunt: saepe inter primos, raro inter postremos: & pro illis pugnant ceruæ canes proterunt. Itaque non facile capi possunt, nisi quis inuadens subito dissipet, vt ex ipsis quispiam vnus destituatur: quod vbi coactis eis acciderit, hinnulum sequuti canes primo cursu superantur. Nam trepidum illum facit absentia cerui, & hinnulorum in ea atate celeritas incomparabilis est. (Quasi dicat, Hinnuli iam grandiusculi, tum natura ceterum sunt, tum augec celeritate metus, quo soli relicti afficiuntur.) Secundo tamen tercioque statim capiuntur. Corpora enim illorum cum adhuc tenera sint labori sufficere non possunt. Quinetiam tendicula (podostraba) ceruis ponuntur, in montibus, circa prata, & cæcis fluenta, prope saltus, (κατακλινασθῆναι) in buijs, (ἐν τῆ δίδωσι: significat autem diodos etiam simpliciter viam vel semitam:) in arnis, quocumque adierint. Tendiculas autem oportet ex simillac plicari, & delibrari (id est cortice spoliari) ne putrescant. Harum corona siue flexus (spira Omnibonus) pulchre rotundus sit, & insertos habeat clauos ferreos ac ligneos alternatim, quibus plocamos (id est laqueus intra coronam: Pollux sic habet, ἐπιδραμεῖται ἐν μέσσοις τῶν ἄκρων ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς γῆς ἐδοξάν εἶναι: forte autem idem fuerit ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς γῆς ἐδοξάν εἶναι) & si Pollux plocamon nescio quam plicationem in ipsis plegmatibus, id est coronæ parte media dicere videtur, vt non intra ipsam, sed in ipsa & pars ipsius sit: Et forsitan ne ipse quidem Xenophontis sententiam affecturus est, nam cum verba eius transcribat, hoc in loco aliter habet quam in Xenophonte legatur:) implicetur. Debent autem ferrei clauus robustiores esse, vt si lignei cesserint, hi pedem premant. Ceterum laqueus funi, vli, coronæ superponendus, & funis ipse è sparto contextus siue à sparti materia putredini minimè obnoxia est. Laqueus ipse funiculusq; validi sint. Lignam à sine pendeat quernum aut ligneam, longitudinem trium dodrantum, crassitudine palmata, id est palmi (Omniobonus vertit vlnæ) cum cortice. Porro tendiculae ponendæ sunt aperta scrobe quinque; palmos profunda: ea superne rotunda sit & coronis tendicularum æqualis: interius vero fundum versus magis magisque; in angustiam colligatur. Similiter funiculo & ligno scrobs aperienda est, quanta vtrisque (ἀμφότερον) conuenit. Hæc vbi fecerit, suam tendicula scrobem subternat, (vt Omniobonus transfert: mihi obsecutus videtur locus. Græce sic legitur, ἐπιδραμεῖται τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ δίδωσι καὶ ἐν τῇ δίδωσι.) Circa coronam autem laqueum funis, funemq; ipsam, & lignum deponat, in suum vt unumq; locum, (scrobem) postea coronæ imponat atractylidis caules transuersos, (virgulas enodes, Omniobonus:) qui non promineant foras. His folia minuta iniiciat, quæ tunc anni tempus habebit. Postremo scrobem terra implebit, ea primum quæ ex superficie eã fodere inciperet, ablata est: deinde terra firma procul inde sumpta, vt ceruæ quam maxime oscultus sit locus. Quod supererit terræ, asportetur longè à tendicula. Quia si recenter mota terræ odorem ceruæ senserit, sentit autem subito, auertetur. Porro ceruas montanas venator eã canibus in aurora potissimum, quamquam & reliquo die, obseruabit: campetres vero diluculo tantum. Nam in montibus nõ noctu solum capiuntur, sed etiam interdum propter solitudinem: in agris autem nocte tantum: nam in die homines conuolunt. Postquam igitur tendiculam abstractam (ἀνεστραμμένην) resupinatam Omniobonus: quid si ἀνεστραμμένην λέγας? inuenerit, solutis canibus transcurrat, ligni tractum, quocumq; ferat, obseruans. Erunt enim plerunq; nõ in ceruæ.

10

20

30

40

60

70

ceruus, quippe motis lapidibus, & limite in agris ducto, via manifesta erit. Quod si per aspera loca feratur, raptus de ligno cortex lapidibus hærebit, & sic facilius erit persecutio. Iam si pede vincetus fuerit anteriore, cito capiatur: nam lignum inter currendum, corpus totum & ora ferit, Sin posteriore, lignum quod trahitur vniuersum corpus impedit. Plerunq; etiam inter stipites & arbuta diuicicata retento hæret ligno: & nisi funiculum abruperit, illic deprehenditur. Quod si mas fuerit, siue ita captus, siue labore victus, non est cominus adendum: nam cornibus ferit & pedibus: eminus igitur iaculis vtendum, Hastenus Xenophon. His libet etiam Pollucis eadẽ de re, venatione dico per podostraben seu pedicam, verba adijcere, quæ libro Onomastici eius quinto cap. 4. hoc modo reddidimus: Podagra dicta (ποδάγρα: aliàs ποδάγρα, genus laquei exponitur apud Varinum, quam descriptionem præfero) ponitur ceruis, & apris interdum: potest autem etiam podostrabe vocari. Circulus est ex ligno simlacis (hederaceo, Cælius est enim similax hedera genus: sed arbor quoq; taxus Latinis dicta, Græcis vocatur similax.) Is circulus stephane, id est corona dicitur, & ferreis ligneisq; clauis alternatim infixis interceptitur. In medio huius plocamos (id est laqueus) necitur, vt animal pede calcans & illabens in scrobem, podostrabe enerfa laqueo (ἐπί τοῦ βράχου) id est alteri laqueo, quod non placet) arte ad hoc ipsum facta detineatur. Deponitur autem podostrabe in scrobem. Ceterum laqueo circa coronam, funis quidam annectitur, quem Græci σπειρὸν vel σπειρῶν (apud Xenophontem legitur σπειρῶν) vel ἀρπεδόνιον vocantis è sparto contextus & solidus est. Ab hoc lignum pendet, in alia scrobe vicina obrutum: vt cum fera in foueam pede illapsa, podostraben ad se conuerterit, funem cum ligno secum trahere cogatur, & ita inferiatur ad cursum, maximè si prioribus pedibus detineatur. Poterit autẽ venator insequi, si vestigia & tractum ligni obseruet, quæ in terra molli facilius notantur: Sin aspera & salebrosa fuerit, ligni (corticis, Xenophon) ramenta passim ex tractu attrituq; relicta, viam sequendi ostendunt. Est quando lignum ipsum densis retentum fruticibus aut arbutis, vel inæqualiter prominentibus saxis, feram sistit. Scrobem allata solida terra, aut herbis folijsue tegere oportet: recentem vero terram nuper è scrobe effossam, procul auferre, ne recens commotam terrâ fera odorata (τὸ θηρὸν φερόμενον, lego ἀφροσύνην ex Xenophonte) seformidet, Hastenus Pollux. Et tanquam pleraq; omnia ex Xenophonte transcripserit, non nihil lucis tamen ad rei intellectum conferre videtur, nungum alioquin obscuræ mihi meiq; similibus, qui venationibus nunquam interfuimus. Ἀρπεδόνιον, funiculi, Suidas & Varinus. Ἀρπεδόνιον, venatio cum funibus, Idem & Suidas. Ἀρπεδόνιον cum funibus (laqueis) venari, Idem & Helychius, & Suidas. Καὶ ποδάγρα δὲ τὸ εἶδος τῶν ποδοσφύων ἢ ἐν τῇ ἀρπεδόνι, Suidas ex epigrammate, id est, Et siue vel neruo purpureo multas emisit sagittas. Podagra instrumentum venatorum: hinc illud apud Suidam, ποδάγρα ἀρπυγῆ, ἢ ποδάγρα ἢ φησὶν ὅτι τὸ θηρὸν, ποὺς πολυεπίστα, id est, Scrobibus effossis laqueos immisit hostibus capiendis tanquã feris. Podostrabas appellant machinas quasdam, siue laqueos, vt feræ pedibus in hærentes capiuntur: vtuntur hac voce Hyperides & Xenophon, Suidas & Varinus. Est & instrumentum medicorum, quo artus luxati & peruersi restituntur, Pollux & Varinus. Est deniq; lignum in carceribus, alio nomine podocacce dictũ, & cippus Latinis, in quo pedes fontium includebantur, Suidas: hinc illud eodem citante, ὡς ἐν ποδοσφύρῳ τῶν ποδῶν βόθροις ἐνεργεῖται, μὴ οὖν ἐπιτείνονται, Latini pedicas vocant laqueos, quibus pedes illigantur, nõ autem solum, sed etiam quadrupedum. Vergilius Georg. 1. Tunc quibus pedicas, & retia ponere ceruis. Liuius 1. belli Pun. Vt pleraq; velut pedica capta hærent indurata & alta concreta glaci: colloquitur autem de iumentis. Non omittendi sunt etiam Gratij de pedicis versus isti: Nam sunt & laqueus aliquis curraquis vsus.

Ceruo insere magis contextere neruo. Quid quis dentata signo robore clausit? Sepe habet imprudens alium lucra laboris?

Frams reget (forte teget) insidias habitu mentis fereno. Venator pedicas, cum dissimulatibus armis. Tendicula, laqueus quo aues & feræ decipiuntur.

Tum aucupia verborum & literarum tendiculas in inuidiam vocat, Cicero pro Cecinna. Cerni capiuntur subterraneis foueis, reticulis, & alijs venationum instrumentis, verum etiam præcipue canibus, Belisarius. Capiuntur etiam, inquit Xenophon, etiam sine tendiculis, cum agitantur astate. Nam valde defatigantur, vt stantes iaculis confodiuntur. In mare etiam si detineri se viderint, & aquas, tanquam omnium alius consilij inopes, in sillunt: est, quando deficiente anhelitu concidunt. Ἀλίστην δὲ ἀνευνοῖς μὲν, εἴ τις δὴ γυμνάσιος αἰνῆτος συνελάσει: ποδοσφύρας δὲ, εἴ τις ἐπὶ τῆς ἄκρας ἐπιπέσει. Ego verbum ἄνευνοῖς nufquam reperio: consilio autem legendum ἄνευνοῖς. Varinus ἀνευνοῖς exponit, equum vel freno iniecto, vel sub curru ducere, (insidentem nimirum ipsi vel curru:) significat etiam in pugna vin cere τὸν ἀνευνοῖς Magnus sanè celerum equorum vsus est, vt cerui in retia adiganur. Ὁ χυμῶστος, ἢ ἐρημῶστος, κατὰ τὸν ἔτυμολογόν. Cerui, lepores, & vulpes capiuntur eo genere retis quod barbari arolum vocat, Innominatus. De pinnatis (id est retibus quibus pennæ imponuntur, quas ceruus metuere supra diximus) lege Gratium poetam. Cerui, inquit Blondus, tensis retibus comprehenduntur: Molossis etiam canibus ac Teucris (Turcicis) immixtis dilacerantur. In latis campis aut pratis, frustra eos insequuntur canes, celeritate longè inferiores: iuxta fluuios etiam & maria tranantes elabuntur. Quamobrem venatori curæ erit vt in nemora saltusque auios eos impellat: vbi mares cornibus impediti capiuntur. Ceruos venaturi, inquirant eos circa sylvas, solent enim ijs in locis reperiri, vbi & alia quedam feræ sunt. Sæpe triti apparent ex sylua vna in alteram vestigijs eorum calles. (Plerunq; enim ijs semper vijs angustissime & redire solent, vt facile trita appareant, vt obseruauimus in fossis ciuitatum.) Iuxta vineas versari gaudent item locis apris, vbi & mares & foeminae libidinis tempore conueniunt. Alijs vero temporibus marem alijs in locis quaerens, alijs foeminam. Mas cum pascua relinquit, ad syluam rectã & celeritate recipit, quam vbi attingit, non ingreditur: neque enim confecti arboribus loci commode etum recipere. Idem frequenter calles angustos sequitur. Foemina vero cum à pascuis discedit, rectã in syluam pergit, & densiora sequitur loca, ab vno ad alterum progrediens, donec in condensa aliquo tandem remaneat, Author innominatus. Circa Romanos agros inq; syluis suburbanis, insidiatores noctu ad lumen Lunæ, iaculis vel machina ferrea igni crepitante transfigunt capreas, ceruos, vrsos, & apros, Blondus. Apud Celtas aiunt pharmacum (id est herbam venenosam, vel confectum ex eius succo venenum: nam & aconium pardalianches in Armenia nascentem herbam venenosam, simpliciter pharmacum appellat) esse: quod Xenicum ab ipsis appelletur, mira corruptendi celeritate. Quamobrem venatores cum ceruum aut aliam feram tantis eo sagittis percusserint, mox currere & carnem circa vulnus excindere, ne venenum subeat. Eo enim infectum corpus putresceret, & in cibo venenosum esset, &c. Aristoteles in Mirabilibus. Nos in Lupi historia de aconito dicturi, Xenicum docebimus primum aconiti genus esse, quod Galli alpini hodie totam vocitant. Licebit etiam toxicum hoc venenum appellare: eod quod

Toxicum, si sagittæ (per synecdochén) eo inficiantur: quanquam alterius toxicum est viperarum sanguine apud Scythas confectum. Aristoteles eodem in libro meminit. Toxicum ex herba apio simili (ranunculi genus est, à quo ritas Sardonius dicitur) Hispanis in usu fuisse, author est Strabo lib. 3. Plinius toxico nomen ab arbore taxo factum putat, quod non p'acet, etiam si taxo venenum inesse sciam: Quin contra potius taxum dicitur, id est, ab arcubus, etiam crediderim qui ex hac materia optimi fiunt. Quem in usum in montibus nostris caesa ad Britannos vsque asportatur. Lincum herba appellatur à Gallis, qua sagittas in venatu tingunt, quod venenum ceruarium vocant; Plinius: Idem videtur quod Aristotelis Xenicum, & forte ita legendum erat. Nam curlineum dicitur, ratio nulla se offert, xenicum vero tanquam arsenicum ab eadem veneni videtur dictum aliquis coniecerit. Arsenicum quidem Hebraicæ originis vox videtur: similes enim voces pro veneno simpliciter in Lexico Munsteri trilingui inuenio. Misy Xenicon apud Aeginetam & Galenum de comp. sec. locos, interpretes aliquando relinquunt, aliquando peregrinum vertunt. Tossi quasi toxicum apud alpinos quosdam Gallos vocatur, si rectè memini, ea herba quam in Boue consiliginem esse docui. In Arabica secta medicorum libris toxicum venenum sagittæ Armeniæ nomine appellari obseruauimus: haud scio quam ob causam, nisi quod in Aristotelis Mirabilibus legi, in Armenia pardalium dictum venenum nasci, &c. Est autem id non aliud quam primum aconiti genus, pardalianches Dioscoridi dictum, quod hodie quidam alpium incolæ (vt dixi) toram vocant, eoque sagittas inficiunt. Toxicum quidè apud Græcos medicos, non quoduis quo sagittis tingendis venenum diuersæ gentes vtèbantur significat, sed vnum aliquod certumque genus, vnde fit vt certa etiam remedia aduersus ipsum describant, quod rectè fieri non posset nisi vnum esset, quod mihi non sit verisimile: siue potius quoniam ignorabant, vt quod ex alienis regionibus, Gallia & Armenia afferretur, vnde etiam xenicum forsitan quasi peregrinum, appellari potuit. Neque enim aliud Dioscorides & alij de toxico quid sit scribunt, nisi barbaros (id est externas gentes) sagittas eo tingere. Siue igitur toxicum herba est, siue ex herbæ succo paratum venenum, toram vulgo dictam esse crediderim, & Aristotelis Xenicum, & limeum (si rectè legitur) Plinij Aduersus xenicum Celtarum (inquit Aristoteles) antipharumacum reperitum esse aiunt corticem quercus: (eiusdem, vel fagi, vel ilicis corticem Dioscorides cõtra toxicum commendat.) Alij aliud quoddam folium (forte pentaphyllum, id est quinq; folium, vt Dioscorides habet) quod Celæ coracion vocant (alludit ad coracion aliquo modo vocabulum toræ, cuius antipharumacum hodie antoram, quasi antitoram, appellant, &c.) Aconito vim esse septicam, id est putrefaciendi vel exedendi, omnibus constat: eandem & xenicotribuit Aristoteles. Quanquã & reliqua omnia toxica, septica esse probabile est. Aconiti genus quod apud nos nascitur, os & fauces inflammare ipse meo periculo didici. Nam cum imprudens aliquando eius radicem gustassem, non deglutissem tamen, magnum paulò post feruore percepi, non contiuum sed inaequalem tantam mordentibus formicis. Os autem & linguam inflammari à toxico quoque; Dioscorides prodit. Sed hæc coniecturæ sunt nostræ: plura de his venenorum nominibus, in Lupi historia, vt promisi, dicentur. Feræ pecudes, vt capreoli damaque, nec minus orygun ceruorumque genera, modo lautitij & voluptariis dominorum feruunt: modo quæstui ac reditibus, Columella 9. l. vbi agit de viuarijs faciendis. In leporario, inquit Varro, non solum lepores includuntur sylua, vt olim, in iugero agelli, sed etiam cerui aut capræ in iugibus multis. Pisces quidam nigri venenati in Armenia reperuntur: horum farina ficus conspersa in ea loca quæ maximè abundant feris disseminant. Bestiæ primum vt eas attigerunt, statim moriuntur: atque a fraude apri, cerui, &c. necantur: nam eiusmodi animalia ficuum & farinarum auidissima sunt. Aelianus. Scythi & Sarmatis nationes sunt, inter paludes quidem ceruorum aptorumque, in campis autem onagrorum & caprearum, Strabo lib. 17.

APPENDIX DE VENATIONE CERVI

Ea quæ doctissimus vir Guilielmus Budæus secundo de Philologia libro de venatione ceruorum elegantissime scriptit, cum reperirem Dictionario Gallicolatino Roberti Stephani, in calce adiuncta, omnino digna existimaui quæ nostro huic operi corollarij instar seorsum accederent, adiectis pariter, vt illic reperi, vocibus & phrasibus Gallicis, quas parenthecos signis sparsim inclusi. Ea igitur huiusmodi sunt.

Fera fugax, fallax, lubrica, longis anfractibus interdum frustratur venatorem. Maendros fugæ implicare insignes cerui solent, quò illud Dianæ iatrabile satellitum truciq; ricu terrible eos è vestigio sequitur. Vestigatores artis venatoriæ callèssimi, Molossos, echemythos (limiers qui ne parlent point) quasiq; canes Pythagoreos manu regunt moderanturq; & imperitant eorum auuditati. Quorum sit prudètia, vt fera indagatiõnis orbe in lustro suo (en son geste) circumuenta, canibus excursoribus (chiens courans) improuiso obijciatur, qui recentia perlustrant & odorata vestigia fugitantis, ij que pertinaciter insistent. Moris est egregijs venatoribus, non gregarium ceruum, non quemlibet etiam soliuagum venari. Quin solenne est ipsis, non minorem ad cursum eligere, quam qui iusta proceritatis esse videatur. Id autem non aspectu modo cerui, sed plerunq; ceruinis vestigijs, excrementorumq; sterculculis (les fumecs) indicatur: quæ inuenta venatores diligenter colligere solent, atque intra cornu venaticum (la trompe) condere. Sunt & magnitudinis indicia: affricus ad arborum stipites, qui conspicui saepe sunt intra fines stabulationis eius: tum cubilis inuenti amplitudo, & substramenti laxitas vbi interquieuerit. Hæc enim & alia renunciari in concilio venatico (a l'assemblée) à vestigatoribus solent: quos reges habent velut manicipes instrumenti venatori; atq; ministerij, eorumq; arbitratu, concilio saltuensi dimisso, venatum committere solent: quod sermone peculiari dicitur, ceruum aut feram cuiusvis generis canibus permittere, (liurer aux chiens) & copulas canum quasiq; iuga soluere, (descoupler les chiens.) Venatus indagine circumdata præhincitur. In ipsa ferarum exagitatione, omnia venatoris munera exequi, pernici cursum venatus spatia permittendo: contraq; cerui vasti & exercitati (cer fruze) strophas, venatorias antistrophas ex tempore comminisci: deniq; per saluta loca, per densa, prærupta, spinis oblita, manus ori in cursu oculisq; prætere: interim per stationes dispositas ex equo exanimato, recentem in alterum (cheuaux de relatis) atq; in alium nonnunquam afflire. Ego interea tutus carbascum septum (les toiles) curriculo ambibam in equo sedens: capiteq; supra carbasa eminens, certamen ipsum arbitrabar oculis, atq; sine discrimine circumspicebam. Ceruus grandis (grand cerf) vocatur is decem qui decem corniculis quod minimum sit, insignitus est. Hunc ego (ait Budæus) eximium voco & decumanum: non quasi decarium, sed tanquam eminentem & egregium. Eiusmodi ceruus saepe comitatus incedit vno minore ceruo, qui nondum tutelæ suæ factus sit, quem vos armigerum eius vocatis, (l'escuyer du grand cerf) eodem

etiam optionem (optio & antea accensus vocabatur, quem decurio aut centurio rerum ministrum sibi optabat, &c. Festus.) decumani, & comitem, & parasitum, & emissarium vocari posse credo. Qui cerui ætate adhuc sunt gregaria: aut licet soliuagi sint, indigni tamen venatu iudicantur, quasi nondum annos ætatis impleuerint: curricularis: reijcunt à venatoribus appellantur. Mediorem ceruum venatores cum significare volunt, aiunt ceruum esse venabilem, venabilem magnitudine, venatu iam adultum, sed veluti tyronem & nouitium. His enim verbis vtuntur indagatores, quum indagatiõnem antelucanam & matutinam renunciant in conuentu saltuenti, significant res ceruum quasi subdecumanum. Conuentus sub dio celebratur: ibiq; cœtum omnem stratum per herbam, in stibadijsq; foliosis discumbentem, ac toris viridantibus, epulari moris est circa mensam Principis: Consilia etiã agitari, quem potissimum ceruum venandum suscipiant ex ijs qui digni venatu esse renunciati sunt. Diuersæ prouinciæ mandari indagatoribus solent, ita vt quisq; suam obeat, in alienam pedem non inferat indagandi gratia: nec in ea quid obturbet, neu pro potestate faciat. Indagator vestigijs cerui instat, aut soleatis (la forme du pied) si locus vliginosus est, vel pluuiæ antecesserunt: aut odoratis arente solo: ad quæ sequenda Molosso vestigatore (le li mier) vtitur, atq; eò vsq; persequitur. quoad decumanum recubuisse in proximo certis signis exploraverit. (Vestigia cerui Galli vocant erres: vbi verò forma pedis non apparet, vt fit vbi vel nimia herbæ crescunt, vel nulla, sed locus aridus ac durus est, aut folia impediunt, aut aliud quiddam, foulees du cerf appellant.) Verum ne ille fortassis, aut accessu cerui propinquire, aut Molossi fremitu, aut panico (vt fit interdum) territus, inde excesserit: (tametsi enim eiusmodi canes insigniter auriti, generis sint Harpocratici, (chiens muts) tamen quum propius accesserit nescio quid præ feruore obloqui atque gannire plerunq; solent, malisque increpitare.) Ne igitur ceruus huiusmodi aliquo casu aut culpa, è cubili matutino profilerit, indeque longius abierit, solennis est cautionis indagare latiore cubilis locum circumscribere: Molosso numella (collier) regentem & compefcentem, nec inde discedere, donec exploratum habeat, feram intra spatium à se circumatum iacere. Gyro claudere ceruum vocant, & ibidem sistere. Rex Franciscus, huius nominis primus, hanc propemodum formulam venatici processum instituit. Quum post renunciationem circuitorum, de concilij sententia decumanum vnum aut alterum, ad eius diei spectaculum delegisset (nam interdum pomeridianam etiam venationem matutinæ addere solebat, quum succenturiatas copias canum haberet, geminumque instrumentum (double esquipage) conuentus soluèbatur: ad vadimonij locum ibatur. Molossus rursus è loco numellæ (la longe ou laiffe du collier) cubilis indicium faciebat. Feram inde impetu facto excitabat, quod vulgò lancinare dicitur (lancer le cerf.) Tunc decuria canum leuis excursus (chiens courans) soluebantur: buccinis (trompes) signum venatus commissi dabatur, & tanquam bellicum canebatur ad canes exhilarandos (pour resbaudir les chiens) & acuendos. Subsidiaria canum decuria ad locos destinatos dimittebantur, quæ fessis succederent, si res ita ferret: & alia rursus ad pomeridianum missum asseruabantur integræ. Decumanus ipse ceruus canibus excursoribus equis celeribus, buccinarum clangore, venatorum clamore, concentu allatrantiu canum vrgebatur. Quod si casu aliquo eueniebat, vt ante venatus auspiciatum indagator non liquere renunciaret: certamen in posterum diem reijcibatur, aut ceruus comperendinabatur. Nam vt diutius spectaculo eximeretur & certamini, rarissime contingebat. Sin cœli intemperie, aut antiquioris curæ auocamentis eueniebat: velut reus ampliatu primo quoque die venatio ad cursum repetebatur impetu atroci & peruicaci. Illud verò præcipua admiratione dignum est, quod is eximius ceruus, quem vt nationi destinatum, canibus peritis magistri semel exagita dum dederunt, ita in prædam illis obiectus est, vt interdum sibi esse omnibus alijs intelligant. In multiplici autem sæpe vestigia medijs in saltibus vt incurrant necesse est: præsertim in quibus ferri greges sacrosancti sunt legum regiarum sanctionibus, quas aquarias saltuarijsq; dicimus, (Par les ordonnances sur le fait des eaux et forêts.) In auspiciando venatu nonnunquam nova admittitur, & ab ipsis statim quasi carceribus perperam cursum instituitur, si impossura fiat. canibus: quam huiusmodi esse frequenterq; accidere constat. Insignis ille ceruus ætate & vsu veterator (cerf ruzè) solet satellitem suum ceruum, nunc pedissequum, nunc anteambulonem habere, quem armigerum dicunt. (L'escuyer du cerf) quasi grandi ceruo subseruentem. Hunc ille insignis in cubili secum deprehensum & repente emicantem, interdum canum cæcæ auuditati obijcit, veluti victimam venatrici deæ pro se succidendam, præstigia quadam si se oculis eorum naribusq; subducens. Verum hoc illic animaduertere experientis est venatoris, præcipitq; canum impetus errorem compefcere, & fallaciam cerui irrita solertia sua facere. Id frangere canes appellat (rompre les chiens) quod significat cursum illum male cœptum sistere. Agmine igitur retro per statorum illum venatorem inhibito (quod clamoso, crebro, castigabundo vociferatu fieri solet) instauratiua indagatiõne opus est, & canes rursus numellario (le li mier) vt agmen excursorium in vestigium maioris cornigeri reponatur. Qua deniq; arrepta, decumanus ille corniger præcipiti primum fuga, deinde ludificante rapitur, loquaci canum agmine certatim eum vrgente, clangenteq; comitatu, quoad diurno cursu fractus atque exanimatus, tandem ab vniuersa Dianæ satellitio circumueniri se minaciter mordicusq; patitur: qui exitus est clausulaq; ludieri.

Venatorem ceruum verlutumq; vulgus vocat, qui multa & exquisita perfugia atrocis supplicij nouit, vitæq; præsidia. At proceres maiorum (vt ita dicam) gentium exercitores ferarum, non vt alij, planum & vastum ceruum, sed cordatum & prudentem vocant (cerf sage) ob incredibile eius animantis solertiam, qua à natura munita est, præter volucrem celeritatem & corniculare propugnaculum. Solere ceruos aiunt simul vt senserunt rem sibi esse cû affectis, infestis simul & sagacibus, primum alios aliosq; fugæ lapsus & gyros agglomerare: deinde si porro vrgeantur, stabula ceruarum, populariumq; ceruorum diuersoria petere: ibiq; intra turbam promiscuam, quasi intra nebulam erroris canini sese condere. Interdum gregarios aliquot inde abigere, atq; ad aliquantum spatij permixtum vestigia facere, ad negotium canibus exhibendum. Quum autem aliquantisper hac ratione contectiati sunt, ab illorum comitatu repente se subducentes, per tramitem denium longiuscule abscedunt, deinde intersunt: vt interim canes vestigia ceruulorum aut ceruarum excipientes, diuersi ab eis auferantur. Quum hæc stropharum commenta, canum experientissimorum vis odorandi vicerit, circumspicientia vtq; venatorum adiuta: ad alia deniq; se vertunt subsidia salutis: cuiusmodi sunt, per sua quadam tenus recurrere vestigia: deinde spiras fugæ intorquere multipliciter & variè, & quam fieri potest perplexissime: tam raptim longius procurrere: quæ omnia comminiscuntur aduersus solertem canum sagacitatē. Itaq; interim dum canes intèti sunt deducendè s elapsibus & extricandis, qui ab ipsis ceruis glomerati sunt, spatia magna illi permittuntur: quum interea buccinarum hortameta, cursitantium canum hiantem auuditatē. Solent cerui plerunq; secundo vento ferri: treis (vt perhibent) ob causis. Principio, quum aduerso vento feruntur, ventus ori & naribus irumpens, fauces eorum vehementer are-

facit, animamq; ductum inhibet. Deinde secundo vento cedentes, quum canum vocem facile excipiunt, ex eaque colligunt, propinqui an remoti sint: tum vero olfactum sui sequaci turbae admittunt. (De hac cerui vento secundo fuga, dixi etiam superius ex alijs authoribus.) Inter exempla huius animalis, vltima perfugia exquisitaque experientis hac sunt commemorata digna: Visum esse ceruum in armentum bubulum irumpere: insipientemque in bouem, primoribus cruribus armisque complexam, ad longiusculum spatium velat equo vehentem, postremis tantum vngulis terram stringere: vt odorem sui canibus, quoad fieri posset, exillem incertumq; relinqueret.

Ludouico rege huius nominis xii. venatoriae turmae decurio, qui venator maximus appellatur (se grand veneur) ad duodecimum ab vrbe lapidem venabatur, viro Praesidiid spectaculum gratificans, qui Budæum comitem secum amicitiae causa eod duxerat. Ibi cum mentio huiuscemodi mirificentiarum ceruinarum incidisset, hoc affirmabat. Me (inquit) pridem venante ceruum quendam ab ætate & experientia vastrum, euenit ferente venatu & longè iam progresso, fugitiuus vt ille non compareret: & tamen canes nec vltra procedere vellent, nec in sua vestigia redire. Ibi omnes stupere, circumspicere, inter se aspiciere, lapidem (quod dicitur) omnem venatores & magistrum mouere. Res erat miraculi plena, & Apollonianæ præstigiæ similis, quasi sublimis fera alipes abijisset: aut terra discedente, rursusq; coeunte, non compareret: aut oculos nostros canumque perfrinxisset. Tandem omnia (vt fit in tali casu) à nobis perlustrando, deprehensus est planus ille cornipes in furto sui manifesto atq; memorabili. Alba ibidem erat spina enata in loco denso atq; opaco, quæ ad magnitudinem arboream excreuerat. In eam ceruus dolis solennibus consumptis, saltu se coniecerat. Stabat autem ille sublimis, ramis fruticis ipso saltu diuaticis: sic interceptus, inde vt desilire non posset, siue erat forte exanimatus: Ibi enim quasi compeditus imbellisque confectus est. Atqui vt omnia ludificator ille ceruus faciat, & velut alter Proteus omnes sese in facies vertat, nisi solum quoq; noctu verterit, postridie latrabiles illas maus ac resimas auribusq; insignitos, minimè ad extremum eluctabitur: non si anhelus & æstuans in animum se coniecerit, vndisq; secundis vehendum se dederit: quod sæpe refrigerandi causa facit: non si animum traiecerit, vt canum cursum intercidat: non si incitatio- re cursu diurnoq; profligatus, animum iam despondens, vndis potius perire, quam lanari malit. Mira est certe agriophagæ illius turbae pertinacia: dirum autem fatum cornigere animantis, quum ad extremum lassitudinis adducta, opperiri cogitur atrocem illam clamoriam; coronam (rendre les abbays) vndique se rictu petentem minacissimo atque infestissimo. Qua tandem circumuenta, post omnia salutis præsidia deplorata, repente sæpe affliens, primum quenq; venantium in quem incurrit, cornu petere solet, nisi ferro procinus excipiat, (Enferrier d' vng espieu de chaffe.) Quod vbi factum est, aut si aliàs fera afflicta & strata est, (Est abatu) tum demum recepti canitur ab eo qui primus in eam confectam occurrerit. Tum simonum chorus ille sillonumq; in clamatur, & venatores coeunt quoquo versus palantes: quæ tanquam ouatio est, ob rem bene & feliciter gestam. Quam dein- de ipsam excipit visceratio (la curee, le droit des chiens, cum ceruo capto panis sanguine eius imbutus pellicue ipsius impositus in cibum permittitur canibus: interdum etiam aliquid de armis & collo cerui adijcitur,) extemporalis, quæ sic debetur ipsa canibus venaticis, vt libamentum capturæ accipitribus in aucupio volucris. Viscerato- rem autem peritum esse oportet, qui lanienam ferinam venatoriam cum palæstra exequatur, qui scitè feram deglubere non erit, membratimq; incidere, & profecare necesse est. Tergore autem detracto, caput abscondendum est, Molossoq; therelencho porrigen- dum & permittendum (le droit du limier) quem & indagatorem appellamus. Has enim ei primitias peculiare placita maiorum largiuntur ob indicium feræ: nimirum vt in capite ferino lace- rando & obrodendo, fructum nauatæ operæ ipse percipiat ante omnes alios, in posterumq; iritetur is, cuius au- spicis ductuq; rem alij executi sunt: quum interim viscerator gratulabunda voce fruente parte sua animali blan- diatur, & tanquam maatum virtute industriaq; therelenchica ipsum esse iubeat. Deinde venatoriae plebi in simoq; ministerio venationis, suæ sunt partes viscerationis iidem scitis attribuit. Epulum caninum omnibus in vnum euocatis venatoribus, & cunctis classibus canum decuriisq; coeuntibus, fieri hoc modo solenne est: Venatores intra tergis ferinum panis fragmenta sanguine feræ madentia miscunt cum omaso, in minutas particulas concis- so. Nonnunquam præterea si canes strigosi sint & macie exhausti, aut si strenuam insigniter operam eo die nauauerint, liberalitatis est venatoriae, opiparis eos impensius epulis accipere, ceruicem extis addentes, & non nihil (vt ita loquar) è viuo rescicare. Hæc quum rectè atq; ordine facta concinnataq; epula fuerint exerti manu venatoris: rum deniq; luculentos illos deæ venatricis epulones ad epulum sui generis admittunt cum ouantium vociferatu, (la huée.) Nam antea & interim dum epula illæ parabiles expediuntur, coronæ gestientis ac canora rapacitas, cul- linæ circumfusæ nidoremq; captant's, à ministris arceatur fustes in manu gestantibus. Priore epulo peracto, fit & alterum eodem momento, sed non eodem loco: ex interaneis perpurgatis & dilutis (sunt enim hæc quoq; Dianæ sacra eiusq; satellitio) non concisis frustillatim aut profectis, sed int' gris: ita vt quum aliquandiu illa viscerator sublimia tenuerit & ostentari, ad irritandam edacis agminis voracitatem, tum ea demum repente in mediū porriciat. Inter cæsa verò & porrecta cuncta venatorum cohors cū auxilijs & calonibus, sublabris buccinis canere cap- turam quam vocant (corner prinse) debet, eod quo supra dictum est modo, quum ceruus in potestatem venit agminis venatorij. Iam verò buccinaturæ modos venatores alios atq; alios habent pro significationum varietate: quando quidem indagatores non alio vocis commercio vtuntur, interim dum in quæstione cerui sunt: qui absq; eo foret, aut inter se ipsi cum noxa incurrerent, aut longius interdū euagarentur inquirendo, quum receptu opus esset. Nam si vnus forte (vt fit) fortuna, primore inquisitione ceruum decumanum indagatæ opportuna vadatus fuerit, confestim signum receptus cæteris buccina sua dabit, vt illi ad conuentum extemplo se recipiant.

Est interdum venandi ratio ita constituta, aut casu comparata, præsentis vt consilio opus sit: vt si diffusus dies hecærenus fuerit, & sisti tum ceruus certo loco non possit: aut si ceruus qui ad quæstionem destinatus est, stabulum certum nullum habeat: si meticulosus & panico costernabilis, qui interquiescere interdū, cubileq; mutare iden- tidem gaudeat: nam & ij qui recenti venatu exagitati fuerunt, ad omnè strepitum consternabiles, statarij ferè non sunt. Sunt & qui cubili excitati, illico in pedes ita se conijciant, vt non per finitima stationis suæ loca cursitare, & commutare remeareq; soleant (quod pleriq; cerui faciunt) sed rectis itineribus porro semper excurrant. In hac igitur speciei qui canibus regendis præfectus est, simulac id comperit, signum canore buccinæ dare solet, vt ij qui in subsidijs locati sunt, & reliqui omnes venatores atq; auxiliarij, calonesque venatici, sui ministerij proinus vasa colligant, quum ceruus castra mouerit. In superioribus autem speciebus signum copulis soluendis canitur in se- mita vestigiali, simul vt inuenta fera est. Tendiculis ac pedicis, reticulatâq; indagine & tibicinibus arrecta, ceruos & ceruas hinnulosq; & alia venari. Non dicam quod viridi veste ad venatum cerui, fusca & villosa ad apri, vren- dum est.

Jam est, maiorum insilitio: quod certo quodam modo amictum esse oportet: quod in se succinctum, & cestro ad improuisa murum: quod ternos aut minimum binos equos vno die, eosque pegafidas, oris morigeri ac ductilis habere, ad desuloriam vicissitudinem è fesso in recentem affiliendi. Non venatoris insignia, non gestamina, non insitum entum enumerabo: Non genera canum, non formas, non naturam, non educationem, non insititionem, non probationem generosorum, non degenerum notas dicā: non blateronum atq; petulantium castigationem attingam. Omittam etiam quod vt pueris ingenijs prædagogi, sic canibus generosis cynagogi sui attributi sunt.

Quum post coitionem illam syluestrem de cerui nece coactam & solutam, ad locū indaginis ventum est à co- horte venatoria princip. ille venator, qui ductor esse canum moderatorq; iustus est, & pene quem sacces (vt ita dicam) eius dici esse contigit: priusquam paria canum resoluuntur, statueret solet quo loco grandiores canes velo- cesq; locandi sint: quos licebit ceruarios (chiens cerfs, bauds, muts: id est, ceruarij, quod ceruos tantum veniunt: audaces muti, quod cum ceruus versuram fecit, vocem & latratum continent, donec eam relinquant) vocemus: quamuis eos in ordinem leporariorum lingua vernacula redegerit quomodo & suarios lupariosq;: qui etiam ceru- piteæ, apripeteæ, & lupipeteæ dici possunt. Sic autem ferunt placita huius iuris prudentum, vsusq; comprobauit, vt pernices illi canes atq; emissarij stationatim collocentur in locis abditijs, latera procurfus ceruini cingentibus. Quem procurfum ad apertum locū syluæ, & veluti glabrentem, vel in syluam glandiferam proceram & illustrem pertinere oportet, vt natura habitusq; locorum tulerit, qua maximè verisimile est ceruum tandem transiturem: quia ea via forsitan fert ad animum, aut ad aliud perflugium, aut stabulum ceruo notū & amicum. Iustum esse autem ternas quidem stationes disponere, sed geminas: senos verò in singulis ceruarios, hoc est vtrinq; ternos, medius vt ceruus transiret, vtrinq; ab ipsis vrgatur. Senis autè ceruipetis (qui terni vt dixi ex aduerso sibi collocati sunt) latrunculi bini è numero ministerij assignantur, quos titularios appellare solent, qui numellis eos cohibeant (qui tiennent les chiens en titre) quoad ceruus præterierit: tumq; demum à latrunculis canes emissi, illicet emicantes & improuisi, ceruum tanquam ex insidijs territum adoriuntur. Interdum etiam bini ternorum vicem suppleant, si fauces procurfus longiores sint, pluresq; latrunculum stationuculas poscere videantur. Procurfum autè ipsum constitutum esse oportet loco delecto, & quam fieri potest apertissimo: quippe in quo syluaticum spectaculū adit- tur vel principibus sceminis vel proceribus, quorū gratia interdum vnus dici venatus comparatus est, quiq; per syluam euagari grauantur, aut ceruum è vestigio persequi. Pernicissimum porro canum latebra primo loco sta- tuenda, & deinceps perniciozum ad vltimum procedendo, quæ ipsa esse debet valdissimorum atq; atrocissimorum. Id quod ideo constitutum est, vt primi qui sunt velocissimi, præcipiti cursu alipedem ipsum exerceant: tum de in- de secundi primis succedentes & accedentes, & tertij rursus secundis, si quatuor sint stationucula, fractum iam & exanimatum ad vltimos vrgant: si quidem ad triarios (vt dicitur) res ipsa redierit, & manus supradictas ceruus eluctatus sit. Hæc porro manus non à tergo, vt alia quæ velocitate valent, sed aduersa feræ obijcienda: quia robo- re & ferocia præualens, sistere eam potest, & morsu retinere, cæterisq; lacerandam ociose præbere. Cæterum non cuiuslibet ministerij latrunculariū munus est: nanq; nisi canes emissarij tempestiue emancipentur & appositi, ex- templo insidias fera suspectans, ac tergiuersans, retrò recurret: aut transuerso impetu aliqua erumpet ex angustijs illis, si cubi rimam nacta fuerit: aut claustra curriculi perumpet. Quod si semel fecerit, nulla vi postea subigi pote- rit, in eandè vt curriculi nassam vel caput solum inferat. Id ne qua ratione eueniat, alarijs alitibus latera procur- fus frequentari solent: Quorum munus est, simul vt fera carceres curriculi ingressa est, eam vociferatu & equitatu vtrinq; absterere, quo ipsa intra septa curriculi compulsa, ad vltimum tandem sinum fatalemq; irrumpat: quum regressus nullus ei pateat, propter assecclatillos quadrupedes, vociferatores infestissimos. Est præterea supradicti venatoris, primarium partium actoris, subfidia canum vestigatorum, qui excussores vocantur, opportuni statione deponere, ministrisq; committere. Ad hoc autè sunt decurie canum integre comparata, quas relictas ap- pellant (les relais) vt decurijs iam fessis succedant, aut temere exparatis: ceruumq; qui sui furti fecerit, si per sub- sidiorum loca vestigia duxerit, recenti venatu profligant & exanimant. Secundæ igitur tertiarq; manus excursorū ea de causa disponuntur, vt si res ad subsidiarios deuenit, ab ipsis venatus denud instauratur. Verum hoc maximè opere cauendum, ne subsidiarij ipsi canes aucta vestigio proinus pro aduersis incant: quod tanquam in portu est impingere auctasq; (vt aiunt) aut certamen auspicari. Quum verò architectus ille & inspector arbi- tratorq; venationis, supradicta rectè atq; ordine disposuerit, qualesq; omnes eius certaminis acies instruxerit, ad eum ipse locum reuertitur vnde copulæ resoluendæ sunt, ceruusq; agmini latrabili ad excursum obijciendus, & ex- ponendus ad prædam. Sic autem rem tempore, vt ab ipso commissu venatus, hortamæta primū remissiora fa- ciant: quia canes suopre ipsi impetu ab initio ardentius feruntur. Leniter igitur venator cogere agmen flaccorum gentis debet, si necq; eos certa vestigia legere. Simulac verò ceruus longius in pedes sese dederit, gyrosq; quosdā circumseripserit, solet primū per vestigia sua regredi, vt derelictæ stabulationis memor, æstiuorumque suorum amicitiam requirens blandam atque iucundā: quam tamen postquam perentescere cepit se retinere sine præ- sentanea certa que nece non posse, tum denique salutem illi quali vltimā dicit, identidem restitans, & mœstus solū vertit. Est etiam quum præceleri fuga ingens spatium syluæ præcipiens, exin arbitrato suo alias atque alias in alijs strophas comminiscitur. Poscit autè ipse venatoris officij, vt ipse agmini illi clangenti atq; excursorio assecclam sese euestigio præbeat quoad fieri potest: & vt dicere solent, vt actus canini tractum in offenso tenore perequiter. At am appello verbo quali venatorio & saltuensi, semita per quam canes ipsi vestigatores agere ceruum dicitur. Sin salebrarum montiumue occursum homo inhibeatur, quo minus id faciat, debet quàm citissimè potest, aut cir- cuitu aut flexu compendioso canibus occurrere: idque aduerso vento: tum actum ab eo intercisum illico repete- re: qui nisi sub oculis identidem agmen suum habuerit, mendosam eorum excursionem emendare nō quibit. At vbi cōticiuit: canes senserit, aut incertas voces ambiguas cedere, metuere iam à cerui dolo malo incipit, aut ab hallucinatione canū vestigia eius legentium: ne aut semita excesserint actuaria, aut venatum verterint, & ceruum ipsum decumanū temere pro quolibet ceruo dereliquerint. Quod vt comperire possit, receptui canere moris est, & retrorsus, iterum atque iterum ingeminare canoro vociferatu. Fecerint porro versuram cerui canes, necne fecerint (si ils ont changé de cerf) hac ratione quispiam maximè comperit. Alicubi insilat, vnde canes ar- bitretur & obseruet officinantes. Nam si dolus fugitiui in causa est illius repentini conticinij, omnis canū cater- ua eodem stupore affici videbitur. Sin versura temere à canibus arrepta est (quod venatores dicunt colligere, quasi agglomerare permutationis actum) classis excursorie doctores, & coryphaei caninæ symphonia, qui ad huiusmodi species vsu occalluerunt, actum versuræ cum tyronibus nequaquam exequantur. (Chiens restifs, canes

canes qui cum vident ceruum qui petebatur alijs se immiscuisse, restitantes manent loco, & expectant magistri. Huiusmodi enim excursores vix vnquam nuntium remittunt prædæ sibi ab initio desponsæ ac destinatæ. Errore igitur intellecto actuarius venator eos retro inhibitos reducet, vnde repetere pristinum actum certius legitimumque poterunt. cum clangore symphoniacorum: aut si error dolo ferino admittitur, vnde eos in gradum (vt ita dicam) reponere legitime excursions, ex adulterina aut subditiua poterit. Ecce autem rursus aliud atque aliud incommo- dum, quod sæpe numero negotium illis exhibet, & quasi vitium auspicantibus affert: Canes sic errore aut fraude lapsi: in integrumque subinde restituti, in errorem nonnunquam denuo æque grauem impingunt, auersis vngulis venatum illum ineuntes repetunt: totaque adeo sylua quasi toto cælo (quod aiunt) aberrantes, excurrunt: nonnunquam huc illucque; transfusi rapiuntur, ferarum gregiarum sequentes vestigia, aut ceruorum etiam quorumuis aggregatorum, quibus sylvarum semitæ tramitesque; referti sunt. In qua specie non modo venatore circumspiceo sed perspicaci opus est, qui fugacis feræ vestigia vngulata colligat, ceruus ex ephippio, vel equum habena post se trahens: alioquin inter artis magistrorum præuaricari per inertiam dicitur. Et quidem vt in cane vulturina sagacitas, sic acies aquilina in venatore necessaria. Iam verò vnus cuiusdemque; cornigeri vestigia soleata, odorata, cubiliaria, sedentaria, & curricularia, non eadem, non modica, non similia vbiq; sunt: ex quo alia rursus exiit nec modica difficultas & erratio. Interdum enim euenit, vt selectus ceruus, nactus viam quampiam squalidam & puluerulentam, tum diu, tum longè per eam vestigia faciat: in quo canum sagacitas cum experientia fallitur. Nam præterquam quod canes tum existimant ceruum viam ab hominibus tritam vitasse, in densaque; & aua penitus se condidisse, ob idque; via trita decedunt, exilis quoque; admodum odor & fugax in locis illis hæret glabris, & squalore puluerisque; obstitis: quum alioqui solis ardor in vniversum omnem statim humorem, in quo vestigij odor hæret, haurire & absumere solet. Contra in locis herbidis & in vepreculis odoratorum ideo sunt vestigia, quod non solo tantum pedum, sed & cruribus, & corporis affricu, vestigiaria semita odorata remanet. In locis etiam opacis odor minus fugere solet. Iam pastores loca in syluis ealuentia, & retroridis herbulis scabrisque; vngulis obstita, ob id sæpe incendant, vt ex solo concalesceto herbida seges exoritur, quæ armentis perutilis est. Ita quum per busta (vt sic dixerim) illa recentibus adhuc fauillis, ceruus viam fecerit, canes odore fuliginis offensi, ac crebro sternutantes, vestigationem deserunt. qui si etiam ipsi ibidem per fecerint, tamen odorari vestigia nequeunt, hebetante vtiq; sensum & praualente odore fuliginoso. Hoc vbi venator actuarius animaduertit, lacunam illam (vt ita loquar) vestigiorum, circumactum vitare debet: deinde intercisam vestigij semitam sarcire, & actum repetere. duntaxat nisi ceruus in sua retrofusus vestigia cesserit. In summa autem addubitatione harpocratidè illum labeonem è numella venator ipse consulit: quem therelenchum supra ab indico feræ diximus: qui quasi quidam antistes Diane, non voce, sed caudæ verberatu atque; murmure & gannitu dare responsa solent: non flexiloqua, non ambigua, omniq; vestigiali argu- mento indicioque; certiora. Solet etiam in huiusmodi casu ductor ipse agminis ac moderator actus, quum fera per detrectationem ac dolu abest, & buccina canore & in clamatu palabundos canes, sociosque; ludicri & ministros iubilatu euocare, & celestina requisitoriu ædere, quod requisitam canere vocat (cornem requesite). Id est ferme perinde, ac si iurifconsultorū verbo dicerem, ceruum requirendu adnotare, vt delatum ac reum doli mali, buccinæque; præconio per uulgare furtu sui fecisse. Tum autè operæ esse putat pretium, caninū comitatum squalore, feruore, lassitudine confectū, ob idque; imperia hortametaque; detrectant, quæ sito fonte recreare: ibique; pane & quasi curâdis corporibus reficere: tum cornuum clangore alacritati restitueret: plausu & blandimentis ad venatū ab integro in- eundū exuscitare, interim etiã actum à capite denuo arcescere, quasiq; ad carceres reuocare excursu penè spatio.

Mos verò ceruorum est, quum profligatos se sentiunt & ex agitato enectos, aut (vt loquuntur venatores) dure & atrociter actos (mal menez, rudement menez) sylvarum opaca, le couuert) relinquere, atque; in campestria (la campagne) se conijcere: interdum ad vicos villasque; propius accedere: quod ferè non ante facit, quam animum desponderit, omni spe deposita solennium per fugiorum. Eo tamen pacto sæpe euenit vt canibus se subducatur: in campestri enim planitie, locisque; profcis & in veruatis, & verò in noualibus, tractus vestigiorum non æque odora- tus est, atque; in vepribus & in sylvarum cædis, (espines, buissons, & taillis) quia soleata tantum vestigia reli- quuntur exiliterque; odorata, nullo nec crurum contactu nec corporum. In recens autem inaratis eò amplius ne- gotium exhibet canibus odor soli subacti. Sed tum venatoris est officium nec inertis nec præuaricatoris, oculis vestigia in mollibus locis legere: tum canum languorem impetumque; senescentem hortatu classicoque; syluestri cri- gere & reuocare, (resbaudir les chiens.)

Venatoris ipsius, & canum calliditas & solertia, & (vt loquuntur venatores) sapientia, in versuris extricandis, & in emendanda canum hallucinatione, maximè vendibilis, vt si in vlla venationis parte. Versura (la change) dup- licem modum esse aiunt: vnum, si ceruus selectus, & curriculo præsentis diei destinatus, aut fatelitem suum, aut prægradem alium ceruum si monibus illis pedissequis suis obiecerit, quasi pro se piacularem hostiam: tum quæ in- torta vertigine in postoria protinus se subduxerit. In qua specie venator peritus & veterator non temere fallitur, si modo canes prætereuntes obserauerit, aut eorum tantum clangorem exaudierit. Quippe omnium cerui asse- ctatorum voces notas habere debet, eorum præcipue qui classis ductores appellatur, & naris emunctioris esse no- scuntur. Sermonè syluatico fauces & actum cuiusque; canis nosse venatorè dicunt. Alter modus est, si decumanus, qui primum quæque; ceruum in venatum, aut paratum suum in discrien, quasiq; in reatum transcripsit, socium fugæ sese transcripto illi adiunxit: quod idcirco interdum facit, vt maiore stupore & perplexiore venatu homines canesque; afficiat atque; implicet. Id quod vbi accidit, dicere solent venatores, legitimum actum vnà ferri eū versura. Huiusmodi imposturæ duas indices notas minimè (vt perhibent) fallaces, à technologis venationis proditas esse comperit: si compertæ fidei auriti excursores nec vaniloquentia quosquo modo suspecti, repente ita instantes vt nec progredi videantur nec regredi, sed quasi stare in vestigio: aut si porro ita agant, vt in inter id se facere ac sine spe præ se ferant, ob idque; vocem baubantium non edant: nimirum quos veluti deprehensos pigeat & pudeat incal- sum porro progredi, quasi per caliginem. Is casus etiam præsentis consilij hominè poscit, qui stratagematibus ali- quando venaticis documenta luculenta solertia suæ dederit: qui in eodem (vt dicitur) vestigio, consilia expedire stratagematica alia atque; alia possit. Postremo ceruus diu exercitus & iam fatiscens, omnibus commentis fugæ ac præsidij consumptis, solet (vt ante dictum est) aut flumè aut stagnum perquirere, in idque; se saltu conij- cere. Quod interdum refrigerandi causa facit, sæpius tamen Nympharum ædem, quasi asylum vltimæ spei & deploratæ pe- tens ob idque; inde plerumque; non nisi captus eijci potest. Ibi autem modo aduersa vnda, modo secunda fertur. Quo cum venator festinus & curriculo venit, in primis animaduertere solitus est quo loco ceruus in flumen inliij, 70

locumque;

locumque; animaduertum destituta fronde aut humifstrata notare, aut ex arbore suspensa. Reliqua vix memorati digna, quæ in vtraque; ripa faciendæ sunt: quibus modis innatans corniger vrgendus sit & lancinandus: quomodo fugitiuus enator persequendus, si vltiorem ripam superauerit, aut si per ceteriorem retrocesserit. Hæc hæc- nus de venatione cerui ex Philologia Budæ: Et quamquam Germanis etiam non desint suæ voces ac phrasæ ve- naticæ, eas tamen breuitatis causa omisi. Gallicas verò adiunxi, quod & Budæ verbis non nihil addere lucis vide- rentur, & à sermone Latino non adeo abhorreere.

F.

Mas cum pinguerit, quod valde tempore fructuum sit, nusquam apparet, sed longè secedit, Aristot. Caro ceruorum libidinis tempore vitatur & foetet, perinde quasi hircorum, Aristot. Blondus ceruæ grauidæ carnem hoc odore esse scribit, haud scio quam verè. Quasdam nos principes scæminas scimus, omnibus diebus matutinis car- nem eam degustare solitas, & longo æuo caruisse febribus: quod ita demum exilitimantur, si vulnere vno in- terierit, Plinius & Solinus. Cerui, inquit Isidorus, carnes habent teneras & faciles concoctu (salum est) propter motus frequentiam: Et si castrentur, antequam cornua crescant caro melior fiet, magisque; temperata in siccitate & calore. Caro leporum sanguinem quidem gignit crassorem, sed melioris succi quam bubula & ouilla: ceruina autem non minus ijs succum vitiosum generat, ac concoctu difficilem, Galenus lib. 3. de aliment. facul. Idem in libro de attenuante victus ratione, Equorum (inquit) & asinorum esum, hominibus asinum relinquo: Proximè asinis sunt cerui, eoque; ab eorum esu est abstinendū. Ceruina caro bubulæ ferè assimilis est: tardè enim concoqui- tur, parum alit, ac bilem atram auget: esui tamen æstate, præcipue vero mensè Augusto, quam hyeme staturior est, Platina: nimirum quia æstate pinguescunt, hyeme extenuantur. Ego contra quam Platina, bubulam & ceruinam si concoquantur, multum alere dixerim: quod & Celsus testatur. Duram coctūque; difficilem præbet alimoniam, Aegineta. Ceruorum carnes, inquit Symeon Sethi, mali succi sunt, & difficilis concoctionis, & bilem atram gi- gnunt. Oportet autem cauere ab ijs qui æstate capiuntur, quod videlicet eo tempore viperis ac serpenticibus cerui venantur, vnde siccitudo est. Hoc suapte natura norunt, quod si aquam ante illorum concoctionem hauserint, intereunt: propterea sitim tolerant, eaque; incenduntur. Ceruorum igitur carnes eo anni tempore sumptæ, venenolæ sunt, ac valde noxiæ: (Hoc fortassis in alijs regionibus calidis accidit: apud nos, quod sciam, non item: quia potius Augusto tanquam pinguisssimæ præferuntur) & idcirco cauendum ne eis æstate vescamur. Per hyemem vero (Pla- tina scribit æstate suauiores esse: sunt qui hyeme etiam serpenticibus, quas è cauis extrahunt, vt supra dixi, eas vesi- ci parrent) tutius sumantur, meliusque; concoquantur propter interiorem caliditatem. Nam si non probè conco- quantur, crassum humorem gignunt, iccurque; & lienem obstruunt. Quinetiam fertur si crebrius & sine modo su- mantur, corpus tremulum & quod non consistat facere, Hæc tamen Symeon Sethi. Carnes ceruinæ quamuis cras- se sint, velociter tamen descendunt, Auicenna. Quæ facile digeruntur propter laxitatem & raritatem & tamen sunt frigida & sicca complexionis vt carnes cerui, &c. Arnoldus: Ceruina dura est concoctu & melancholica: sed dif- fert secundum temperamenta & ætates animalium. Lactentes reliquis præferendi: si teneri adhuc castrentur, me- liores sunt, & in calore siccitateque; remissiores, Isaac. Auicenna febres quartanas huius carnis esu induci scribit. Carnes ceruorum & arietum montanorum, sunt omnes malæ & noxiæ, Elichafem in Tacuinis. Caro cerui ca- lida est & lenis, Rasis de 60 animal. Cerui caro prouocat vrinam, Auicenna. Seruat hominem à calidis affectibus; Blondus sine autore: videtur autem febres intelligere, à quibus præseruat teste Plinio, vt paulò ante retuli. Paruit eorum nunquam febre scere: quam ob causam confecta ex medullis eorum vnguenta sedant calores hominum lan- guentium, (febricitantium), Solinus. Tympanici ex carnibus moderatè comedant & eas potius quam non sunt pingues, præcipue ferinas, vt cerui, apri, &c. Trallianus Gayneras in cura Uchiadis, conuenire ait in cibo inter alia ceruinam carnem vnus anni vel infra, vel potius lactentium. Optimè condiantur caprarum, ouium atque; ceruo- rum carnes, si vbi primum sale conspersa fuerint ab humorisque; ipsi & sanie liberata & absterse, denuo salis insper- gantur, subindeque; inter acinos vinaceos pelliculis exutos impositæ mutuo se non contingant, per vinaceos scilicet separata & discretæ. Si etiam dulcis musti aliquam portionem infuderis, seceris multo melius. Hepar cerui omni- no prauum est, & malè temperatum, vt Vincentius Bell. ex Aristotele citat: ego nusquam apud Aristotalem legere memini. Cornua tenera & mollia adhuc (quæ prioribus abiectis recens producuntur,) in delicijs appetuntur à nobilibus: quod pretiosissimum ex eis ferculum parerit. Magna enim & pretiosa vi aduersus aconitum pollent; Blondus. Sciendum est autem aconiti nomine indoctiores toxicum & venenum ferè quoduis comprehendere. Tena quidem ceruorum cornuum tubera in principum cibum venire dixi etiam supra cap. 2.

Ceruina caudæ venenum inesse dicemus proximo capite. Achillem aliqui sic nominatum volunt, Ἀχιλλὸς τὸ μὴ θῆγεν καίλασι θηρίσιν, ἢ ἐστὶ τὸ φῆσι: hoc est eò quod labris papillam non attigerit: lacte enim profusus non vsus est, me- dullis ceruorum à Chirone nutritus. Hinc Euphorion, Ἐὶ φῆσι καὶ λαοὶ κατὰ τὴν ἀποικίαν ἀπὸ τοῦ ταύρου καὶ μυρμιδῶ- νος καὶ ἀχιλλῆος φησὶ γὰρ, Etymologus & Varinus. Ego apud vtrumque lucum esse mutilum puto, & legendum esse, Ἀχιλλὸς τὸ μὴ θῆγεν καίλασι θηρίσιν, ἢ καίλασιν ἢ ἐστὶ τὸ φῆσι: hoc est, Achillem dictum esse, vel quod papillam non attige- rit, vel chilum, id est alimentum: vt commune vocabulum καίλασιν ad lactis alimentum infantibus proprium hic contrahatur. Telephum etiam cerua lactasse fertur, vt in Philologia dicam. Apicius lib. 8. cap. 2. varium ceruis id est ceruinæ carnis, apparatus docet his verbis. Ius in ceruum: Tercis piper, ligusticum, careum, origanum, apij semen, laferis radicem, feniculi semen: fricabis: suffundes liquamen, vinum, passum, oleum modicè: cum fer- buerit, amylo obligas, ceruum coctum intro foras tanges, & inferes. In platycerote, similiter & in omne genus venationis eadem conditura veteris. Aliter: Ceruum elixabis & subasabis: Feres piper, ligusticum, careum, apij semen: suffundes mel, acetum, liquamen, oleum cleftactum: amylo obligas, & carnem perfundes. Ius in ceruo: Piper, ligusticum, cepullam, organum, nucleos, caryotas: mel, liquamen, sinape, acetum, oleum. Ceruina condi- tura: Piper, cum ininum, condimentum, petroselinum, cepam, rutam, mentham: mel, liquamen, passum, caratium, & oleum modicè: amylo obligas cum iam bullijt. Iura feruentia in ceruo: Piper, ligusticum, petroselinum, eu- minum, nucleos tostos aut amygdala: suffundes mel, acetum, vinum, oleum modicè, liquamen, & agitabis em- bamma. In ceruinam assam: Piper, nardostachyum, folium, apij semen, cepam aridam, rutam viridem: mel, acetum, liquamen: adiectas caryotam, vnam passam & oleum. Aliter in ceruum assum iura feruentia: Piper, ligusticum, petroselinum, damascena macerata: vinum, mel, acetum, liquamen, oleum modicè: agitabis porro & lactaria, Maculæ.

Hucusq; Apieius. Cerui anteriorem partem in iusculo laridario coques, lumbos affabis: ex coxis pastillos aut pulpamenta facies. Eadē & capreoli, damæ, ac capræ coctura est Platina (quasi vero capreolus & caprea aliter quam sexu differat.) Idem lib. 9. cap. 8. de honesta volupt. Ex ceruo, inquit, vel capreolo, pastillum sic facies: In frustra haud magna carnem concides: vna bullitione cum aqua & aceto saleq; remollitam, ex cacabo eximes: finesq; in quadra, donec ius exinaniet: piper deinde & cinnamum contritum simul cum larido tunso in modum placentæ subiges, crn: mq; additis quibusdam per longum laridi tessellis, hoc quasi foliato inuolues, indesq; circumquaq; caryophylli genera: farinam deinde bene excretam subiges: ex subacta crustam grossiorē vnicuiq; frusto circumuolues, in furno que lento igne optimē coques. Apponi hæc statim conuiuis, vel feruari in mensam, aut saltem dies quindecim possunt. Parum omnino alit, tardē concoquitur, stomachum laxat, splenicis & hepaticis nocet, peccus exasperat, Hæc Platina. Sanguine cerui nostri vtuntur ad ius nigrum, quod vulgō piperatum vocant, à colore puto, licet absq; pipere plerunq; paratur. Qui de arte coquinaria Germanicē scripserunt, præcipuē Baltasar quidam Dillingensis, ex ceruina pastillos vt vocant, parare docent: nec non pulmōnis & hepatis apparatus & condimēta. Pro Ferdinando rege audioparari in pastillis ceruarum foetus grauidis exectos. Corda animalium non sunt facilia concoctū nec cerebracōr tamen cerui, & cerebrum leporis aut cuniculi sumpta, profunt propter virtutem theriacalem. Arnold. de cons. san.

G.

Cerui natura omnia venena abigi & repelli constat, Alexander Benedictus: ex Plinio nimirum, cuius hac de re verba cap. 5. retuli. Ceruinus sanguis aluum sistit, Plinius. Hirco, capræ, cerui, & leporis sanguis, in affatus sartagine, dyenterias & cœliacorum profluvia sistit, Dioscorid. Frixus cum oleo cerui sanguis, si fiat ex eo clyster, sanat intestinorum vlcera, & remouet fluxum antiquum, Albertus & Rasis. Ego neq; ceruinum neq; alium sanguinem in clysteribus à peritis medicis poni puto, sed vel bibi vel illini ad fluxiones sistēdas, vt in Caprino dixi. Cum aceto mixtus & inunctus psilochrom est, Galenus Euporiston 2. 85. In vino potus contra toxica (lagittas venenatas, Rasis, Albertus non rectē habet apostemata venenata,) efficax est, Dioscorid. cui non cerui solum, sed & cuiusuis iam dictorum animalium sanguis eandem vim obtinet. Sanguis ceruinus desiccatus & tritus sumptus, à venentis bestijs morsus iuuare dicitur, Symeon Sethi. Lapidem educit sanguis cerui præparati Leonellus fanentinus. Februm morbos ceruus non sentit, quin & medetur huic timori: Quosdam nos principes scēmas scimus, omnibus diebus matutinis carnem eam pegustare solitas, & longo æuo caruisse febribus: quod ita demum existimauerat, si vulnere vino interierit, Plinius & Solinus. Et alibi, Febres arceet ceruorum caro, vt diximus, Plinius. Caro cerui calefacit, & lenit, Rasis. De medulla in genere, ex Galeno supra diximus in Vitulina, vbi & Ceruinæ facta mentio est. Cerui pingue & medulla quomodo odoramentis imbuantur, vide supra in Taurino pingui ex Dioscoride. Ceruina medulla laudatissima est, Dioscor. & Plinius. Aētius in pharmaco quodam cōtra podagram pro cerui medulla tautundem adipis ceruini substituit. In Arabum scriptis pro medulla cerui cerebrum quidam inoptē vertunt, Hebraicæ vocis homonymia decepti. Confecta ex medullis ceruorum vnguenta, sedant calores hominum languentium, Solinus. Immunem conferunt à febribus, Albertus. Plinius id carni ceruinæ in cibo sumptæ attribuit, vt superius retuli. Cerui medulla pharmacum est paregoricatorum, id est mitigandæ & leniendæ doloris præstantissimum, Galenus ad Pisonem. Dolores sedat, Aesculap. Et ceruina potest mulcere medulla rigoris, sc. frigoris, Serenus. Medicamento cuidam ad alopecias miscetur medulla ceruina cum alijs quibusdam apud Galenum 2. 777. 8. Serpentes inuncta fugat, vt cap. 5. dixi: vbi & alia ex ceruo quæ extrinsecus serpentes arcent enumerauit: Sunt qui ceruinam medullam peculiare faciant remedium: per fufus aqua alioue liquore feruido. Ad ambusta & intertrigines, medulla ceruinæ drach. 16. &c. Galen ex Critone. Medulla & pingue ceruorum dura carcinomata molliunt imposita, Symeon Sethi. Gyraldus in sua translatione discutiendi vim etiā eis attribuit, quod in Græco codice impresso non legitur. Vlceracætera (præterquam in tibijs cruribusq;) cornu ceruini cinere, vel medulla cerui expletur & purgantur, Plinius. Cotyledon eū medulla ceruina calefacta imposita, fistulis medetur, Plinius. Et alibi, Cotyledon etiam purulentis auribus infunditur, & cum medulla ceruina calefacta. Adhecas non humētes aurium vlcerationes, Oesypi drach. 4. Medulla ceruinæ drach. 4. &c. Galenus 2. 777. ex Andromacho. Hirco seuum efficax est laborum fissuris cum adipe asserino, ac medulla ceruina resinaque & calce, Plinius. Eadem verba apud Sextum in paucis mutata legimus hoc modo, Seuum: apreæ & adipem asserinū & medullam cerui & cep cum resina simul & calce viua, fac vt malagma, mirē sanat labiorum fissuras. Seuum vituli cum medulla cerui & albæ spinæ folijs vnā tritis, vlcera oris & rimas emendat, Plinius. Medulla ceruina in aqua calida potui data, intestinorum dolorem et si tormina fuerint, mirē sanat Sextus. Celsus inter alia ad dyenteriam medicamenta, si ventris morbus est, ex inferioribus partibus infundere iubet medullam ceruinam, vt quæ dolorem leuet, & mitiora vlcera efficiat. Butyro & medulla ceruina & felle taurino cum oleo cyprino aut laurino perfusa genua sanantur, Marcellus. Lumbis dolentibus, Prodest ceruina vehemens natura medulla, Serenus. Medulla ceruina & caryophylli medicinis ad vitia sedis miscentur apud Galenum 2. 777. ex Andromacho. Medullam cerui & adipem liquefacit. & in lana apponito, Hippocrates de natura muliebri inter subdititia medicamenta quæ vterum emolliunt. Idem in libro de morbis muliebribus, medicamentum subdititium purgatorium his verbis describit, Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso vnguento rosaceo & lacte muliebri terito, velut pharmacum teri solet & cum hoc os vteri illinito. Ex vitulina & ceruina medulla pesti componuntur, vteros emollientes: & extrinsecus vteris medicamenta imponuntur, quæ ex medulla præparantur, vim habentia emolliendi. Accipitur autem non solum vera medulla ex ossibus, verum etiam ex spina dorsi, &c. Galenus de simplicibus 1. 5. Apud Rasin idem legimus, sed pro medulla perperam legitur cerebrum, vitio interpretis vt credo. Cerebrum (medulla, Rasis) cerui, prodest contra dolorem coxarum & laterum: & in restituenda fractura, quam etiam mitigat, Albertus & Rasis: Albertus in super addit valere contra pulsionem cordis, quod non probō. Aētius 16. 34. medicamento ad fetum concipiendum idoneo medullam ceruinam admiscet, Io. Agricola mensibus euocandis pestum ex medulla ceruina commendat: Huius medulla, inquit, drachmas duas aut tres mulierculæ ratione habita, in molie sindone munda. & si liber de filo appende. Curandum est tamen vt reliqua satis respondeant, corporis v. delicet præparatio, & habitus constitutio, victus, & ætas: nec ita multum postea sequatur mensium eruptio. Hoc nouum experimentum vocat, cuius admirandæ facultatis, inquit, nō reddidit nos certiores scriptorum qui-

spiam. Atqui Hippocrates, vt superius recitauimus, ex medulla anseris aut cerui medicamentum vteri purgatorium (hoc est quod menses aliosque eius humores euocet) ex anseris aut cerui medulla parare docet, quo os vteri illinitur. In antidoto vrbant apud Galenum, ad eijciendos foetus Cerui medulla admiscetur. Cochleæ vuluam auersam corrigit eum medulla ceruina, ita vt vni cochleæ denarij pondus addatur & cyperi. Cerui medulla vtuntur in accipitribus cum alijs remedijs contra lumbricos. Cerui pingue (adeps, seuum) quomodo odoramentis imbi debeat, copiose in Taurino docui ex Dioscoride: & quomodo simpliciter curandum sit, in Hirco ex eodem. Ceruino adipe perunctos serpentes fugiunt, Dioscorides & Plinius: vt supra cap. 5. retuli. Aētius in pharmaco quodam contra podagram pro ceruina medulla tantundem adipis ceruini inijci posse monet. Cerui adeps nullo medicamentorum mollientium est inferior, Galenus de comp. secund. gen. Seuum cerui calefacit & lenit, Rasis. Medulla & pingue ceruorum dura carcinomata molliunt imposita, Symeon Sethi. Capillis nigrandis infectio optima ex hirundinum stercore paratur, vt in eorum historia recitabitur: oportet autem seuo ceruino faciem prius perungere, ne quid ex medicamento distillans eam commaculet, Marcellus. Seni ceruini vsum ad lentiginis faciei, paulo post in remedijs ex cornu aperiam. Absyrus aduersus tussim equorum ex frigida causa remedia præscribens, post purgationem & suffitum, in vino dulciliquare iubet adipem ceruinum aut odillum cum cera, & lingua apprehensa infundere. Picem præcoquam, sine quam viscosam vocant, & rubricam Scythicam, quam alij pissalphaltum vocant, cum seui ceruini remissi cyatho vino, & lactis bubuli vel ouilli parti mensura, si quis iam periclitanti phthisico in potu, vel in cibo cotidie dederit, mirē ei sabuenerit, Marcellus. Cum equi sanguinem per vrinam reddunt, Anatolius lomentum purgatum coctum, & adipem ceruinum, vino pauco misceri, & triduo per os infundi iubet. Seuum ceruinum combustum simul cum ostrea testa minuta commisce, & factum quasi malagma peritonibus impone, mirē sanat, Sextus. Vteris exulceratis ceruinum adipem recentem ac vitidem subdito, Hippocrates de morbis mulieb. Et alibi in eodem libro, Mulieri vt vterus purgetur, allium (inquit) & nitrum rubrum, & sicum, partibus portionibus melle admixto subdenda dato. Et vbi amouerit, cerui adipem apponat in vino liquefactum. Idem in libro de natura muliebri inter subdititia medicamenta quæ vterum emolliunt, Medullam cerui (inquit) & adipem liquefacito. & in lana apponito. Vuluas & pilo ceruino suffiri prodest, Plinius. Contra abortum, Ex pills ceruinis suffumigabis, & mulier sanabitur, Sextus. Difficuler mingentibus auxilium admodum probatum, Pilos cerui suffumigato, & confestum minget, Myrtepsus. Ad suppreffam vrinam pilos ceruinos suffito: vndique autem cinctus sit veste cui sit remedium, ne fumus dissipetur, Dioscor. Euporist. 2. 97. Igni sacro illinantur ramenta pellis ceruinæ defecta pumice, ex aceto trita, Plinius. In pelle ceruina amuleta multa ad alliganda magi præcipiunt, vt passim apud Plinium legimus: quæ singula si perensem, vanus & loquax sum. Morsus à serpente vltimo mox liget locum cum corio cerui, deinde imponat theriacam, & eandem bibat, &c. Petrus Apponensis. Ad inuoluntariam vrinæ exitum in stratis remedium, Alterci succum aut semen in asino lacte maceratum corio cerui includito & dextro femori appendito, miraberis, Galenus Euporiston 3. 257. Ex pelle ceruina vsta medicamentum ad vngulas equi reparandas reperitur apud Vegetium 2. 57. Aduersus comitiales morbos, Magis placet draconis cauda in pelle dorcadis alligata ceruinis neruis, Plin. Apud Aëtium lib. 12. cap. 47. in antidoto Philagrii aduersus podagram, reliquis medicamentis adijciuntur ossium ceruinorum aut bubulorum ex furis recentium & vt probe conterti queant vstorum diachmaz quinquaginta. Quanquam etiam sine ossibus eandem antidotum parari admonet. Ossium substantia (inquit) facultatem habet consumendi ac resicandi, adeo vt etiam sola assidue & opportunè exhibita, inueteratum articulare morbum curet: Vt vero ne quid ex humoribus resicetur ac lapidescat, incurabileq; aut egre medicabile reddatur, tempore præseruationis eam minime miscbimus, sed postea si ita videbitur: contumit enim & resiccat humores in ipsis articulis iunctis relictos. Ossa ceruina vsta recipiuntur in antidotum Iuliani ad calculum & comitales, &c. apud Aëtium. Parelam ceruinam, hoc est, genuinum, si tecum habeas, non surgunt inguina: & quæ ante surrexerunt, eadem tacta redeunt, Sextus. Ad ventris profluvium Ceruorum ossa contusa ventri illinito, Galen. Eupor. 2. 46. Ossa cerui vsta antidoto licnem liquenti Nicol. Mirepsus admiscet.

Cornu ceruini apud medicos frequens & varius vsus est: Dextrum Plinius & Solinus præferunt, Aristoteles sinistrum, vt supra dixi cap. 2. Mucrones etiam efficaciores videntur, vt pōte solidiores. Quæ abiecta in syluis reperunt, ferè euasida & nimis leuia sunt, medicamentis inutilia. Vnus habent & cruda & vsta, vt in sequentibus apparebit. Cerui cornu contusum (vt Ruellius vertit: Græcè est κεραιον, id est in frustra vel assulas sectam, vt Marcellus:) crudo siccat, luto circumlito, & in furnum indito, vritur donec albescat: id cadente modo elotum, vlceribus oculorum & defluxionibus salutare est, Dioscorid. Sunt qui non satis vrant, quo modo nigrum sit & astringentius, vt mihi gustanti visum est. Frigidum est & siccum ceruinum cornu, Symeon Sethi. Miretur autem aliquis cum huiusmodi sit quomodo obstructionibus medeat, quod idem Symeon scribit: Nam & spleni obstructo vtile ipsum faciunt, & morbo regio, qui ferè obstructo iecinore sit. An quia vt cinis & vsta omnia, nisi lauentur, empyreuma quoddam & relictas vlgis tenues aliquot calidasq; partes sibi retinet: ablatum vero iidem priuatur, nec aliud amplius quam siccat & emplasticum est. Cornibus cerui & capræ vstis, & (si opus est) lotis, vrimur ad dentium candorem, gingiuas mollitie fluidas, dyenteriam, fluxiones in oculos, quia tergeat sine rosione: tamen nec dolere sentiunt, nec coquant quia frigida & sicca, Sylius citans Galen. lib. 11. de simplicibus & quartum de Compos. phar. sec. locos. Cornu cerui vstum & lotum multi pro spodio vendunt, Brasauola. Ex teneris & recens enatis ceruorum cornibus cibarium quoddam diuites sibi parant: Possident enim (inquit Blondus) maximas & pretiosissimas doses in aconitum: Videtur autem aconiti nomine abuti pro quavis venenata herba, vt multi per imperitiam solent. Cornu ceruino vsto serpentes fugari cap. 1. docui. Cornu ceruinum vstum & ex aceto tritum illinito ad serpentium morsus: aut calami radices, & cicer & baccas cupressi & cornu cerui, combusta omnia tritaq; in vnum misceto, & ex a. eto ac porro propinato, Galen. Euporiston 3. 145. Ceruus dextrum cornu terra obruit contra rubetaru venena necessarium, Plinius. Aliqui (vt Tarentinus) contra muus aranei morsum tradunt alia contusa esse imponenda, suffundumq; cornu ceruinum, Hierodes. Cor cum pelle & cornu cerui cōbure, & oleo vulnere inunge, Galen. Eupor. 3. 184. Ceruinu cornu habet vim omnes humores siccandi, & ideo eo in colyrijs ocularibus vtitur, Sext. Equi spuma illita per dies quadraginta, priusquam primum nascantur pili restinguntur: item cornu ceruini decocto: Melius si recentia sint cornua, Plin. Orpheus in libro de lapidibus, si cornu cerui cum oleo tritum capit illinatur, caluo etiam pilos producere promittit: Veritas eius hi sunt.

etiam admisceantur, ut duplici nomine animalium historia dignum videatur: remittimus autem lectorem huc à cochlea. Ad colli dolorem (inquit Marcellus capite vigesimo nono) faciunt quidem mitticè quæ superius posita sunt, sed cætera medicamenta in alijs viijs dolorem leuant in præsentia, hoc verò quod dicitur sum supra hominis spem conditionemque est. Ideo primo tempore ne fidem quidem habet, postea à nullo satis dignè laudari potest: nam & in præsentia dolorem tollit, & in futurum remediatur, ne eum unquam repetat.

Ratò enim quis iterum, vel ad summum terribè, hoc accepto medicamento vexatus est: quamobrem si quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum & tunc portiones, eodem modo quo prima data sunt. Interdum verò & tertio in dolore eodem genere portiones dabuntur, quod ratò quidem accidet, ut post primam portionem dolor redeat: sed si admonente causa iterum atque iterum data fuerit, in futurum quoque ita remediabit, ut ne suspicio quidem vlla huic virtù relinquantur: si quando tamen repetierit hoc malum, frigus ex multitudine cibi præcedit, grauitatemque quandam & torporem eius loci, id est colli, sed sine villo dolore sentiendum infert, planè ut tum intelligant, quanto malo caruerint, qui illa molestia liberantur.

Hoc medicamento primum muliercula quædam ex Aphrica veniens multos Romæ remediavit: postea nos per magnam curam compositione eius accepta, id est pretio dato ei quod desiderauerat qui vendicabat, aliquot non humiles neque ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. Constat autem medicamentum ex his rebus: Cerui cornua sumuntur dum tenera sunt, & quasi in tabulas vel partes breues & tenues diuisa in olla fictili componuntur, operculoque superposito, & argilla vndique circumdata, fornace aut furno videntur, donec in cinerem candidissimum redigantur, atque ita trita in vase vitreo mundo reponuntur. Cum dolorem colli habeat aliquis, antè diem abstinebitur quàm poturus medicamentum ab omni cibo, atque ita postera die digestus atque ieiunus accipiet ex hoc puluere cornuum exustorum cochlearia tria cumulata satis ampla, quibus misceri debent piperis albi grana nouem trita, & myrrhæ exiguum, quod odorem tantummodo præstare possit. Hæc in vnum commixta in mortario diligenter agitantur ac teruntur: deinde cochlea vera Aphricana, id est inde allata, sumitur, quàm maculossima, & vna si fieri potest, in alio mortario cum sua testa contunditur, atque ita teritur donec nullum vestigium aut aspritudo appareat testulatum: postea vini Falerni non siccati cyathus adijcitur: & nihilominus rursus teritur. Magis enim tunc apparebunt aspritudines, si quæ resederint, quibus leuatis (forte pro leuatis) iterum adijcuntur duo cyathi eiusdem vini, atque ita cum priore compositione bene admiscentur, postea transfunduntur quæ sunt in mortario in calicem nouum: qui calix super aliud vas ponitur ad carbones, & assidè mouetur cochleario liquor, ne quid subsidat, aut peruratur. Vbi bene incaluerit, adijciuntur in eundem calicem, de his quæ supra scripta sunt cochlearia tria: & rursus permonetur vniuersa permixtio.

Cum autem calore sufficienti temperata erit portio, dabitur epotanda versus orientem: statim dolor sine dubitatione cessabit: sed ut penitus aboleatur, dari portione similiter oportebit per insequens biduum: sed quibus hoc remedium dabitur, cibum in prandio tantummodo, aut de tempore in coena exiguum capient, quo facile conficiant, ne crudi eam sumant: postea verò in consuetudinem vitæ suæ remittentur. Oportebit autem remediatis non intemperanter in futurum vinum bibere: tamen si enim à colli dolore tui fuerint, metere nihilominus debent, ne alla parte corporis æque adficiantur ob intemperantiam, ob quam utique colo fuerant ante vexati, Hactenus Marcellus.

Aëius eum libro nono capite tricesimo primo, inter colicorum pharmaca medicamentum hoc describit ex Aselepiade his verbis: Cornu cerui recens enati adhuc pilosi, tenerrimique ac vti, cochlearia maioris modi tria, piperis albi grana nouem myrrhæ exiguum ad commendandum odorem. Contere omnia, eisque cochlearium terrestrium magnarum vnà cum testis suis, quantum visum fuerit adijce: omniaque simul trita, & vino Falerno mari mixto triam cyathorum mensura permixta: & ad mites prunas in vase fictili calefacta, ac sedulo ne quid in fundo resideat, agitata, præbe bibenda, it ut nihil reliqui maneat: atque id maxime tempore accessionis & ieiunio adhuc ægro fiat. Deinde verò cibum qui facile conficitur præbe, atque hoc ex ordine ad dies tres exhibe. His verò qui cochleas sumere non possunt, reliqua præbe sicca cum vino.

Ad lumbricos ventris, Cornu cerui ramenta ex vino vetere potui dato à balneo, Galenus Euporiston 3. 188. Cornu cer. & ebur mixta aliqui propinant, ut exigantur lumbrici.

Tinearum genera pellit ceruini cornu cinis potu, Plin. Ceruini cornu, combusti cinis tritus ex aqua potus, tinea potenter expellit, Marcellus. Cornu cerui. limati lima lignaria scobis quantum quatuor vel quinque cochlearia sint, ex aqua in qua decoctus fuerit ipse scobis potus ad cyathos tres, mitticè facit aduersum lumbricos Marcellus. Combustum datum in vino vel aqua calida, lumbricos necat & elicit, Sextus. Vltim potum cum modico melle expellit vermes, Albertus, Rafis.

Sunt qui admisceant cretam, semen sanctum: vitellum assum, & cum melle placentam siue pastillum conficiant, vnde modicum exhibent tam pueris quàm adultis. Cornu cer. ad strangurias vtuntur, Symeon Sethi.

Ad aquosum ramicem, Acetum potui dato, & cerui cornu vltim ad cataplasmatum modum imposito, Galenus Euporiston 3. 159.

Nonnulli remedijs quæ ad sanguinis mixtum dantur, cornu ceruini admiscunt. Vltim potumque pondere trium aureorum & semis contra dolorem vesicæ prodest, Rafis & Albertus. Eodem modo potum humiditates ex vteris manantes cohibet, Idem.

Mulier profuuo laborans vltim & mollissimè tritum cum vino bibat, sanabitur, Sextus. Ad muliebre profuuium, Cornu cer. vltim potui dato, Galenus Euporiston 2. 73.

Mulierum purgationes adiuuat cornu ceruini cinis potus: item vuluas laborantes, illius quoque; Plinius: in cuius verbis adiuuare purgationes mulierum, menses promouere & clere interpretor: quanquam abundantes etiam menses, vel pituitosas potius fluxiones (ut paulò ante dictum est) sistere potest.

Ad fluxum

Ad fluxum rubrum, cornu cerui vltim cum hordeacea farina è vino bibitur, Hippocrates de morb. muli. libro 2. Ad fluxum album potus, Cornu ceruini vltim partem vnam crude hordeacea farinae partes duas, & zedri baccas quinque, aqua terat & bibat, Idem. Recentiores ad genituræ profuuium corticis oui cinerem laudant vel ceruini cornu, Alex. Bened. Cornu cerui cinerem miscunt quidam compositis ad alba mulierum profuuiis medicamentis.

Mulier si offocatur à vulua, quod nequissimum vitium Græcè ὑπερμετρίως dicitur, puluerem ex ceruino cornu per triduum cum vino bibat: si febricitat, in aqua calida, mitaberis effectum Sextus. Ferunt etiam quòd si à difficulter pariente superferatur, luuamento esse, ut Gyraldus verit ex Symeone Sethi: cuius Græca verba non integra mihi videntur, nempe hæc φασὶ τὴν ἐν τῷ ὑπερμετρίως ὑπερμετρίως ὑπερμετρίως ὑπερμετρίως: nihil autem præcedit aut sequitur, quod ad ὑπερμετρίως participium sceminium referri possit: ego ὑπερμετρίως aut simile quid potius legerim, ut sensus sit, facilius parere mulierem quæ adalligatum vel appensum gestet cornu ceruini, qualis superstitio circa alia quoque multa est, præcipuè verò à cæken lapidem. Cerui cornu & oliuas nondum habentes oleum, simul trita suffito, Hippocrat. in libro de natura muliebris ad nescio quos vteri affectus: non satis enim exprimitur.

Cerebrum cerui apud Albertum & interpretem Rafis falsò pro medulla scribitur, ut supra monui. De bezahar lapide, qui dicitur lachryma cerui, Andreæ Bellunenensis verba retuli supra capite tertio. Bezahard, inquit Ioan. Agricola, est antidotum contra venenum epotum efficacissimum & prorsus diuinum. Si quidem probatissimus medicus Auenzoar libro primo testatur se hoc vno medicatum esse quendam qui perniciossimum venenum sumpserat, quod cum biliosum esset, protinus vniuerso corpori auriginem induxerat. Dosis erat bezahardi trium granorum hordei pondus cum vncijs quinque aquæ cucurbitæ, quæ nimiam veneni caliditatem refrenaret.

Cæterum huius medicamenti origo huiusmodi est: Ceruus postquam cum serpentibus congressus eas deuorauit, siti correptus, præserim in regionibus Orientem versus, vbi prægrandes reperiri constat: mox stagnum aut flumen aliquod querit in quod sese immergat: (iuxta illud regij prophætæ, Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita anima mea desiderat ad te, &c.) Inde tamen natura ita docente, velut Tantalus in medijs siccis fluctibus, non bibit: nam statim concideret mortuus si quid aquæ degularet. Erumpunt autem interim lachrymæ ex oculis quæ paulatim crassescunt, coguntur, & coagulantur, atque in castaneæ magnitudinem exerefcunt. Quas, postquam ex aquis euasit ceruus, deciduas homines obseruant, & colligunt. Hoc illud est bezahard, tanta apud eos qui possident æstimatiõis, ut cuius veneno vel medium vnguem ostendant, Hæc ille.

De eodem Ferdinandi Ponzetti cardinalis verba hæc sunt: Experientia cognitus est ad omnia venenorum genera pollens lapis quem vocant Kemme seu bezar, colore citri splendens, odore vini: natus ex lachrymis ceruorum. Infirmi enim etate flumen quoddam ingrediuntur in Oriente, & stant in eo immerfi-vique ad caput, donec emittant lachrymas, quæ frigiditate aquæ & aëris coagulatae, vertuntur in lapidem magnitudine auellanae: qui exsuntibus à flumine decidunt. Huius triti, ut docti omnes testantur, si pondus duodecim granorum hordei sumatur, expellitur omne venenum & virus per sudorem. Ceruorum lachrymæ collectæ, cordis pulsu laborantibus auxilio sunt, Physiologus author obscurus. Venenum Hebræi aut finitimæ linguæ præter alia nomina vocant צְבָרִים Zebaris, baal autem dominum: vnde lapidem istum dictum conijcio quasi dominum veneni: cuius Etymologiæ ratione merito pro peculiari cuiusuis veneni antidoto vsurpatur. Hunc lapidem aliqui begaar vocant, vide plura in Pandectis. Cerui angulorum in oculis fordes contra venena, Scribonias. Contra febres & calores nimios corporis. Nec spernendus adeps, dederit quem bestia melis: Semineis cerui lachrymam miscere liquori conuenit, atque atus illinc mulcere calentes, Serenus.

Pulmo ceruinus clauos & rimas callique vitia sanat, similiter vt simum suis recens illitum, ac tertio die solutum, Plinius. Pulmo ceruinus impositus & sæpe renouatus ex calcamento læsos pedes sine dolore per sanat: sed leporinus pulmo impositus multò efficacius curat, Marcellus. Apud Plinium quidem statim à ceruini pulmonis mentione remedium ad calcamentorum attritus subiicitur, vnde forsitan deceptus est, Marcellus. Quòd autem ceruino pulmonis apud Plinium nihil cum attritibus calcamentorum sit, inde constat, quia Plinius hoc obseruat, vt morbos & affectiones prius, remedia posterius nominet, ijs quidem in locis, vbi remedia secundum affectionum genera partitur, ne quia possit orti confusio. Hæc de Pliniana lectione: nam quod ad naturam remedij, hoc est ipsum cerui pulmonem, an ad alterum affectum magis conueniat, an æque ad vtrumque, experturis iudicandum relinquo: quanquam intertata multa & obuia remedia horum vitiorum, neminem cerui pulmone opus habere puto. Tussim sanat pulmo ceruinus cum gula sua arefactus in fumo, dein tusus ex melle quotidiano ecligmate: Efficacior est ad id subulo ceruorum generis, Plinius. Et alibi, Sunt qui cerui pulmonem phthifico profuisse scripserint, maxime subulonis, siccatus in fumo, tritumque in vino. Cerui pulmones cum suis gurgullionibus virgulis tenfos, in fumo donec arefiant suspende, & ex his aliquid contusum tritumque diligenter adiecto melle, ecligmatis modo phthifico dato, quem sanari citissime voles, Marcellus. Ad phthitim non perfectam sanandam, Pulmo cerui calamo extractus & arefactus conteratur: & cochlearia eius tria ex mellis cyathis tribus exhibeantur, deinde paucis diebus interpositis iterum propinetur, Galenus Euporiston 11. 2. capite 27. Pulmonis cerui in olla fictili exusti cinis datus multis ad suspirium vel dyspnœam profuit, Marcellus.

Tradunt ceruas, cum senserint se gravidas, lapillum deuorare, quem in excrementis repertum, aut in vulua (nam & ibi inuenitur) custodire partus adalligatum: inueniuntur & ossicula in corde & in vulua perquam utilla grauidæ parturientibusque, Plinius. Lapis qui in vulua aut in ventriculo cerui inuenitur, phylacterium est prægnanti, & perficit vt partum perferat, eoque ratio colligit velocissimum esse illud animal, nec tamen abortum facere. Simili ratione ossicula inueniuntur in corde cerui, aut in vulua eius, quæ idem præstant, Sextus.

Gg 3 Ut mulier

Ut mulier non concipiat, Eadem ossa in brachio suspensa efficiunt ne mulier concipiat, Idem. Lapis in vulva aut corde aut intestinis ceruarum repertas pro amuleto gestatur. Est enim ad retinendos fetus remedium efficacissimum, Aëtius 16. 21. Os à corde cerui humanum cor totius substantiæ similitudine robore Actuarius cum Arabibus consentit: sed ab aliorum animalium maiorum corde potius fuerint, quæ tam multa proferunt pharmacopolarum, quàm à corde cerui. An verò cartilaginosi hæc substantia magis præstare id queat, quàm cordis aut arteriarum corpus, ipsi viderint, Sylvius. Venetijs bubulum aut vaccinum quoddam os venditur, quod verè os est; etiam ingenti pretio, pro osse de corde cerui. Ego duo corda cerui aperui: vnum statim à cerui morte, in quo nervus quidam aut cartilago nervea appaui, non admodum dura, in cruce modum: alterum intersecti ante sex dies, cuius nervea cartilago multò durior erat, & tensa, tali ferè figura, quali Venetijs os de corde cerui venditur, bubulum illud inquam vel vaccinum. Illius nervi vis apud veteres non memoratur, minusq; in roborando corde valere arbitror, Anton. Brasauola.

In corde cerui (inquit Platearius) reperitur quoddam os parte sinistra, vbi quædam concavitas est, in quam splen respicit, & excrementa emittit, (per vapores scilicet,) quæ illic ob siccitatem suam in osseam vertuntur substantiam. Est autem hoc os de sanguine cordis, subruum, & melancholicum expellendi sumum vim habet: Datur etiam contra cardiacam (sic vocat pulsus seu tremorem cordis) syncopen, & hæmorrhoides. Hæc ille. Superiore anno (inquit Anthon. Schnebergerus) in Vngaria ego ipse proprijs manibus ossiculum ex corde cerui exemi: reperitur autem semper omnique tempore in quolibet cerui corde inter auriculam maiorem ventriculi & vnaalem venam in basi cordis, illustris D. Bonetus se quoque sæpius reperisse asserit, Hæc ille. Os cordis cerui tritum potui da mulieri sterili, & videbis gloriam Del, Galenus Euporiston libro 3. capite 174. Cor sine osse est omnium quæ nos nouerimus, præterquam equi & generis boum cuiusdam, Aristoteles. Negligenda est illorum oscitantia qui in cordis affectibus magno supercillo os cordis cerui, nescio quibus gemmis & auro mixtum, propinant: quum interim ceruo non aliud os, quàm vitulo aut canis sui insit, cartilagineæ nimirum magnæ arteriæ & venæ arterialis radices. Et ossiculum illud quod è ceruorum cordibus exemplum pharmacopolarum officinæ mihi hæcenus ementitæ sunt, aliud nihil esse censeo, quàm grandius agni hyoidis ossis ossiculum, quod continuum est, & a. simillimum: nisi quod dextrum crus etiam transuersum sinistrum decussatum fecat, & alterum crus altero breuius sit: quod etiam ouina lingua quoties mensæ apponetur, luce clarius edocebit, Hæc An. Vesalius. Est apud nos quidam rei venatoris peritus, qui mihi affirmavit os in corde cerui non alio tempore inueniri quàm eo quod inter duos dies Virginis dies festos intercedit, hoc est à medio circiter Augusto vsq; ad idus Septembris. Cor cum pelle & cornu cerui combure, & ex oleo vulnus inunge, Galenus Euporiston 3. 184. Naturale amuletum: ossa in corde cerui inuenta, sinistro brachio suspensa arcana quadam vi conceptum (vt fiat) iuuare asseruntur, Aëtius 16. 34.

Hinnuli coagulum laudatissimum est, Aristoteles. Nicander leporis coagulum contra venenata, laudauit, quo loco Nicoon antiquissimus medicinæ author, primum in coagulis honorem hinnulo tribuit, secundum lepori, tertium verò agno (hædo, vt citat Hermolaus in Plinius): Dioscorides leporino primum in coagulorum censu ordinem dedit, Marcellus Vergilius. Hoc quidem in Dioscoride mireris, quod primum hinnuli (βεβου) coagulum nominet, & rursus paulo post cerui, qua de re supra alicubi dixi. Pares autem vires habere scribit leporino coagula hædi, agni, hinnuli, dorcadis, platycerotis, 40 docti cerui, &c.

Coagulum hinnuli, leporis, hædi laudatum: præcipuum tamen desypodis, &c. Plinius. Contra morsus (serpentium) præcipuum remedium ex coagulo inulin vtero occisi, Plinius libro 8. Et rursus libro 28. Summis remedijs præfertur inulin coagulum in matris vtero exciti, vt indicauimus. Aduersus venena mirificum est hinnuli coagulum, occisi in matris vtero, Solinus. Albertus non coagulum sed abortiuum (id est fetum imperfectum) perperam legit. Coagulum cerui ex aceto potum ab idu (serpentium iuuat) & si omnino tractatum sit, eo die non ferit serpens, Plinius. Vultus bibendum datur morsis à cané rabido, Damocrates apud Galenum libro 2. de antidotis. Contra potum cicutæ (aconiti potius, ex Dioscorid.) & fungorum esum prædest, Haly.

Coagulum ceruinum siue leporinum, siue hædinum, in potione solutum bibitur vtiliter ab empyicis vel hæmoptoicis, Marcellus. Coagulum cerui ex aceto sanguinem sistit, Plinius. Deglutitum sanguinem ex intus profluentem facile stringit: idem facit & coagulum leporis, Marcellus. Leporis aut hinnuli coagulum ex vino potum nec non immisum cum oryza cremore cæliacos & dysentericos iuuat, Galenus Euporiston libro 1. capite 113. Excitat coagulum hædi, cerui verò magis inspissat, Aëtius contra reiectionem sanguinis. Intestinatorum vitijs magnopere prodest coagulum ceruorum decoctum cum lente betaque, atq; ita in cibo sumptum, Plinius. Hinnuli coagulum priuatim triduo à purgationibus admortum, partus spem intercipit, Dioscorides.

Ventres ceruorum, vide mox in Testibus. Nicander describit compositionem quandam theriaco, vbi addi iubet ελαφου νηδυ id est cerui ventrem quem vocant echinum, alij cecryphalum.

Testes cerui inueterati, vel genitale maris, salutariter dantur in vino. Item ventres qui centipelliones vocantur, aduersus serpentium morsus, Plinius. Genitale cerui tritum (Aegineta siccat prius iubeat, tam teri, additque miseri remedijs, quæ ad viperarum morsus componuntur) & in vino potum à vipera demorsis auxiliatur, Dioscorides. Deficcatur & lima in scobem redactum, cum vino potum morsibus viperæ succurrit, Symeon Sethi. Naturæ cerui siccatæ & corralæ si drachmam vnam in fortitione oui potaueris, omnis morsus serpentis apud te innocuus fiet, & idem potus viperarum morsus efficacissimè curat, Sextus. Rafis etiam & Albertus virgam cerui contra serpentes tyri, id est viperas, auxillari scribunt. Ceruini testiculi sicci aliquam partem potato, concubitu excitat, vt fit cum voluptate Venereis, Sextus. Ελαφον πέρας δοκεί βρωθείς σπυρ σιωουρίαν αἰγυόζεν, Hefychius & Varinus.

Mulier

Mulleri candida à pedore hyæne cato, & pili septem, & genitale cerui, si illigentur dorcadis sic, collo suspensa continere partus promittunt (magi,) Plinius. Hippocrates 7. libro de sterilitate mulierum, dari ramenta genitalis ceruini, ac si ita fecundæ fiant, & id partum quoque acceleret. Anecdota in excipienda Venere apud Nicolaum Myrepsum recipit pudendum cerui. Pudendum cerui aridum v. g. & drachm. id est cum vino meraciori præbe, ad excipienda venere: experimento constat, Aëtius in quibus cerui genitale vitum & tritum cum vino illinat testibus & pudendo animalis admittatij, vehemens ipsum reddet ad coltum, Xenophon in Geoponicis Græcis libro 19. capite 5. Idem alibi in eodem opere Quintilij refertur his verbis: Quod si tauri ad coitus torpescant, genitale ceruinum vrens & contereant & leuigans vino, pudendum tauri atque testiculos vngite: confestimque vel ad insaniam vsque peruenit in Venere: Quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam in animalibus cæteris, in ipsoque hominum genere similiter possit vsu venire. Soluti autem præritum illum exorbitantem, oleum inunctum. In Græcis quidem pro genitale primo loco κέρων legitur, secundo ούραν, quæ licet caudam proprie significent, hic tamen pro genitale siue pudendo maris accipiuntur, vt Græci etiam grammatici exponunt in Lexicis. Sic Horatius quoque caudam pro virga virillis membra, vt Acron interpretatur, accipit; Scrim. vbi scribit, Quinetiam illud Accidit, vt quidam testes eandemque salacem Demeteret ferro.

Virga arida pota valet contra difficultatem mingendi aut colicam: bibitur autem aqua solum in qua ablata fuerit, Rafis & Albertus. In compositionem quandam theriacæ Nicander iniicit iuber semina bapleari: item Cerui abscessum περινας παραλλυ, id est caudam semen fundentem.

Hydropicis auxiliatur simi ceruini, maximè subulonis, cinis cochleariorum trium in mulsi hemina, Aristoteles. Vrina cerui splenis dolorem sanat: ventriculo & intestinis inflatis prodest: auribus instillata medetur earum vlceribus, Haly.

Cerua statim à partu exedunt inuolucrum, vt dictum est: nec fieri potest vt id accipias: prius enim quàm in terram demittant, ipsa arripunt: vis in eo medica esse creditur, Aristot.

Extrema pars caudæ cerui venenum continet, quod potum vehementem inducit angustiam (in stom: cho & intestinis, Betruclus,) syncopen, & mortem. Curandi ratio est, vomitu excitato cum butyro, oleo sesamino, & anetho: post vomitum exhibere oportet medicamentum ex auellanis & pistacijs cum lycio mixtis, Auicenna canone quarto.

Ferdinandus Ponzettus scribit humorem adustum in eadem cerui transmitti, ne inficiatur reliquum corpus: Sumptum in cibo hoc venenum tristitiam & merorem inducere, & reliqua vt supra: hoc addit, antidotum esse oculum cerui, vel eiusdem vel alterius.

Matthæolus venenum istud viridis aut flauis coloris esse scribit, (vnde verisimile est non aliam quàm fellis esse substantiam: ceruus quidem Achatnis cognomine fel contineri in cauda creditur: est autem illud colore quidem simile felli, non æque tamen vt fel humidum, sed lieni simile parte interiore, Aristoteles) venenum planè sanissimum: quod in cibo potius sumptum, intolerabilem corporis angustiam, syncopen, & alia symptomata adferat, quæ napellus excitare solet: Auxilium esse, si post vomitum ex butyri potu dimidijs triti smaragdij scrupulus cum vino bibatur, pistacia & auellana edantur: postea verò corpus vniuersam perficitur cum oleo è semine citri, & theriacæ drachmæ duæ propinentur. Eadem scribit etiam

Petrus Aponensis.

H.

Ceruus dicitur esse, quod κεράτιον, id est, cornuagerat, Festus. Cerui, quod magna cornua gerant, mutata g. in c. vt in multis, quasi gerull, Varro de lingua Latina. Ελαφ. Atticè in foemblingo, generum etiam de mare dici supra docui in B. Αἰξ ὄνομα κερών, ὡς ελαφ, ἀνδρομα, ἵππα, Varinus. Ελαφ. vel à celeritate & lenitate nomen habet: nam ελαφρὸς leuis est: Vel sic vocatur quasi ελοφ, ἀξ, πὸ ἐλευεν. (aut si libet ἐλέν) καὶ ἀναμειν δὲ τῶν μυτιήρων σὺν ὄφει. Ἡ δὸν τοῦ ελαφρον σὺν ὄφει ἢ δὸν τοῦ ελοφ, (nihil enim quod circa lacus & aquas libenter versetur) Varinus & Etymologus. Ελαφ. ὡς δὲ πὸ ἐλαφρον σὺν ὄφει, ὅπερ παρὰ ταῦτα τὸ κέρας θυμωμῶνον, Etymologus in Αἰξ. Vel quod ipse ceruus cornu ad saxum attrito dolore exciter, quo serpentes è cauernis pellit. Elaphis Græce nomen est, haud à celeritate, quod putant quidam, sed serpentis tractione sorptioneque ductum, Plutarchus in libello Vtra animalium, &c. Ελαφ, νεβροδ, Hefychius. Αἰετομα, ceruus apud Cretenses, Varinus. Αἰωνίς, ελαφ, Hefychius. Φυεσκει ελαφοί, (malum ελαφοί, id est cerui), Hefychius & Varinus. Βερέξ, ceruus, idem. Βερί, ceruus Laconice, Hefychius & Varinus. Πέρας, ελαφ, Αἰμερίας, idem. Σεροί, cerui, Hefychius & Varinus. Ταχίης, lepus & ceruus, idem. Πρώας, timidi, lepores, dorcades, cerui, hinnuli, Hefychius & Varinus. Πρὸξ ceruus, vel hinnulus: περας, ελαφον ἐργονα νεογνῶ: ἢ δορκάδων εἶδος (ἢ ελαφον, Scholia in Homerum) δὸν τοῦ σερβέσθου, à celeritate, Varinus: Vide supra in Dorcade, id est Caprea. Πρὸξ ελαφον ῥήνημα, Suidas & Varinus.

Non placet quod apud Varinum legitur, Πρώας ζῶντι ἴμοιοι ελαφον: est enim procas accusatiuus pluralis. Hoc animal nomen dedit Proconesso Insulæ, quam aliqui Elaphonnesum vocant. Philetas ait procas quasi πρωτόπηνος (per syncopen) appellari ceruus quæ primum partunt, Varinus. Cuius verba Cælius percrecit lib. septimo cap. decimo quinto ita scribens. Apud Philetam obseruatum Græcis est; primigenios certos dici procas: cum Varinus expresse habeat πρὸξ ελαφον τὰς πρώτων τυπύνας, id est ceruas ipsas cum primum partunt, sic appellari: & licet etiam ipsi hinnuli recers nati sic vocari possint, vt supra diximus: falsa est tamen Philetam ita vocare. Plura de voce prox in Caprea dixi. Πρώας, (nomen à procas per metathesin factum;) ceruas vel celeres, Hefychius. Γόρας, τῶν δορκάδων ζῶον: ἐνοί ἢ ἡλίαν ελαφον, Hefychius & Varinus. Δάρων, nomen loci, vt ceruus, Suidas. Κηκίς, ceruus, Hefychius & Varinus. Cerui appellatiōne forte intelligit Aristoteles etiam capreas, & damas, & capras syluestres, August. Niphus. βρέδον, ελαφον

qua pluribus dixi in Botie cap. 3. inter remedia ad morbos boum. Elaphinē, veratrum nigrum, inter nomen claritas Dioscoridi adiunctas. Elaphion, ocimastrium, ibidem: Hefychius tamen & Varinus interpretantur conion, id est cicutam. Ceruinum trifolium nostri vocant herbam bicubitalem aut proceriorem: locis nascentem aquosius, odoratam, folijs ternis, oblongis, crenatis, umbella purpurea, &c. quam pleriq; pharmacopolæ vulgo hætenus eupatorium vocarunt, Ruellius hydropter esse credit. Ceruiboleros pharmacopolæ in syluis ex ceruorum femine nasci & Venerem stimulare comminiscuntur, Adamus Lonicerus.

Cerua, canis nomen apud Varronem. Tarando caput est maius ceruino, nec absumile, Plin. Tarandus animal est ceruo simile, Varius & Hefychius. Eustathius facie (τὸ ὄμοιον πίνον) ceruum representare scribit. Buhalos Africa gignit vituli ceruinae quadam similitudine, Plinius. Est in Hercynia sylua bos cerui figura, Cæsar lib. 6. belli Gal. Gyllius pro bos legit bison, vt in bisonis historia ostendi. De caprea sine capreolo, & platycerote, quæ ceruini generis quadrupedes sunt, superius egi post capras syluestres. In Sardinia est ophion animal ceruo minus, & ptilo demum simile, nec alibi nascens: id quæquam Plinius interijisse arbitratur, musum nomen esse conijcio, musum vulgo vocant, vt statim post Ouis historiam referemus. Ceruarius lupus, qui & hodie apud Italos & Gallos nomen retinet, ex cerua & lupo, aut lupa & ceruo genitum ac mistum animal existimatur, (vt recentiores quidam grammatici in Dictionarijs annotant: sed à nullo idoneo auctore id proditū memini. Ego à colore potius aut maculis dictum putarim ceruarium, aut quod ceruos infestet) de quo post Lupum priuatim dicam. Ceruaria ouis, quæ pro cerua immolabatur, Festus. De hippelapho, id est equicervo, qui & tragelaphus dicitur, in Hitco docui capitis octaua parte prima. Tragelaphum Ge, Agricola Germanica voce mihi ignota *brandbirz*, interpretatur. Alberto alcen etiam equicervum appellare placuit. Illud quoque animal quod Septentrionalis tantum regio producit, rangiferum vocant aliqui, ceruino generi adscribendum videtur. Examico quodam accepi visum sibi in aula regis Gallie Francisci, equum posteriore parte ceruum. Elaphis nomen auis, quasi dicas ceruariam, Oppiano in Ixentis, quod pennas pelli ceruinae similes habeat, colore nimirum & maculis. Animal peculiari formæ gignunt alpes, *ελαφοειδὲς πτερόν*, &c. vt in Ibice dixi ex Strabone: videtur enim non aliud quam ibex esse. Ceruorum magnitudine aues apud Struthiophagos reperiantur, aliæ quàm struthiochameli, in eorum tamen historia nobis referendæ. Ceruum volantem Galli vulgo appellant maximum inter scarabeos, & ramosis cornibus, quibus ceruum refert, insignem. Bellus qualdam ex boue ceruôque compositus Apollonius vltra Catadupa Nilij procedens, reperit, Philostratus: Vide mox in sequenti parte b. De Bufelapho seu Bouicervo diximus inter Boves post Vitulum.

De Elaphussa & Elaphite insulis superius dixi prima parte huius capituli. Est & Elaphonnesus, vna Sporadum insularum cum vrbe eiusdem nominis, Stephanus. Ceruaria, locus ad Templum Veneris, Gallie Aquitanicæ finis, inter Pyrenæi promontoria in sinu salso ad mediterraneum mare, meminit eius Meia libro 2. Thyatera, *Θυάτεραι* vrbs est Lydia, quæ etiam Myforum vltima vocabatur. Myfi enim vrbes condituri oraculum acceperunt, illic vt conderent, *ἔάν τις ἐξ ἐπιπέδου ἐλαφῶν περὶ δρυὸς καὶ περὶ χελύδος*, id est, vbi ceruus sagitta saucius currere videretur. Inuento igitur ceruo, & vrbe condita Thyatera nominatur, *ὡς τὸ δέντρο καὶ περὶ χελύδα πύλον ἐλαφῶν*. Erasmus in proverbio Myforum vltimus navigat, huius ciuitatis non meminit, sed Aeolidem vel Teuthraniam secundum alios, extremam Myfiæ partem oraculo significatam scribit. Refert autem oracula duo dinerat ab eo quod nos ex Stephano recitauimus. Proverbiū etiam apud Suidam habetur in *Ἑσχατοῖς*: Mellius autem effertur *ὅτι τὸν Ἑσχατῶν* (scilicet *τῶν*) *Μυσηῶν ἀπὸ τῶν*, id est, Ad vltimum Myfiæ vel Myforum locum navigare, de re factū difficile & ijs qui dura quæpiam imperant. Nam si cū Erasmo præferas, Myforum vltimus navigat, nihil ad hunc sensum, neque ad oracula. Simile illud Germanorum videtur, Vbi piper prouenit, id est in remotissima aliqua regione. Telephi historiam in hoc proverbio longè aliter narrat Suidas, quàm Erasmus, qui ex nescio quo auctore vertendo, tum in alijs tum quod *φάνεις* pro *γάνεις* legit, deceptus videtur. Elauia, *Ἐλαΐα* apud Stephanum, castellum Siciliae, nihil ad ceruum.

b. Orsei Indi monocerotem venantur, capite ceruo similem, Plin. Onesticulus scribit equos vnicornes in India esse ceruinis capitibus, Strabo. Boves ceruorum cornibus præditos Ludouicus Vartomannus sibi visos scribit in Zeyla vrbe Aethiopiae, principij illius loci dono datos: Vide paulo superius ex Philostrato, *Δικροί*, vel *Δειροί* rami cornuū ceruorum, Hefych. & Varin. forte quod obliquè vel per titaniceum enasci soleant: *ἀκροφίς* enim est *ἐπιπέδου ἢ ἢ μεσοτύτου*: & *ἀκροφίς* *σπῆλαιον*, λαζόν Sinus Byzatiij cornu ceruino perquam similis, Strabo. Cestias in India nasci scribit feram nomine axin, hinc nulli pelle, Plin. *Ἐλάφισαι* οἱ *Ἐλάφων ἀσπράγαλοι*, Hefych. & Varin. *Ἐλαφογενὲς*, medulla cerui, Idem: Syluaticus titasin barbaram vocem pro cerui medulla interpretatur. Aethiopia leucocrotam generat, curribus cerualis, Plin. In equo ad venationem & cursum apto probantur *σπυρί* λευκόμενα *κῶλα* *ὡς περὶ νεκροποιῶν ἀελλοπόδεος ἑλάφοισιν*, Oppian. *Ἐλαφοειδὲς* equi dicuntur, qui suffraginam articulo recta (procera potius & alta) ossa continent: ij pessimo gressu nituntur, & vectorem concutiendo fatigant, Absyrus cap. 114. Equus habeat falces curuas & amplas tanquam ceruinas, Ruffus. Ceruos colore nigricantes in sylua Hercynia, vel vt aliqui vocant, Martiana, quidam reperiri aiunt: & causam adijciunt parum idoneam, quoniam ea olim conflagrauerit. *Ἐλάφιοι πολὺ τῶν λῶν καὶ νεκρῶν*, Nicander de cornu ceruino, cuius epitheta aliquot superius retuli. Cornua tamis octo prædita, *πὰρ δὲ διττὰ ἴσθια μεταπῶν φεσσηματώ*, In epigramma. Cornuū stipites nostri vocant *stangen*, quasi perticas, è quibus rami enascuntur: quibus stipitem vnum adnumerare solent cum ramorum cerui numerū proferunt. Circa messis tempus, vt audio, cute cornibus obducta, vermiculi quidam subnascuntur, qui cornu superticidè inæqualiter exedunt & asperant. Eo tempore vermiculos sentiens ceruus & pruriens, arboribus, cornu afficit, quod nostrates dicunt *firmen*. Inter cerui cranij & cornus, vt ipse obseruaui, officula siue tubera ossa gemina protuberant lauis, duos circiter digitos longa, ed breuiora quæ ceruus natu maior est: horū singulis cornua singula adnascuntur per symphisin quandam & quasi articulationem. Subulonis cerui cornua vidi dodrantis circiter longitudine: furcarij vero vulgo dicti (*eius gablers*) qui trimus est, duorū & amplius dodrantum. Obseruaui etiam in consummati cerui cornibus, mucrones siue ramulos supremos, qui bini alioqui plerunq; aut terni spectantur, septenos, & eodè in loco stipitis latitudinem sex digitorum: inferius autè erant & alij bini & admitticula. Hæc cornua nō vulgaris sunt cerui, sed illius quæ Germani vocitant *brandbirz*, quæ Ge. Agricola Trapelaphū facit, de quo supra in Hitco. Cornua abijciunt (nostri *reesen* vocat) Martio, & citius etiā si aëris constitutio calida & sicca fuerit. Abijciunt autè alijs pariter, alijs vnū post alterū horis aliquot, duodecim interdū aut pluribus, interpositis. Abiecta in viarijs quidè apud nos negligi ab eis, nec humo obrui aut aliter curari obseruati est: Quin etiā in syluis *λεπνυμῶ*

sepenumero in aperto non occultata defossæ reperiantur, vt quod hac de re veteres tradiderunt omnino fortassis fabulosum sit.

c. Cerui glouitate & onagri, Author Philomela. Idem catulis glouitate tribuit. Glouire verò & glouitate apud Columellam & Festum, proprium est gallinarum quum ouis incubituræ sunt. Grauiusque rudentes Cadunt, Vergilius in Georg. de ceruis. Xenophon ceruorum hinnulos *βαρῶν* dixit. *Βεβρυχῶς ἰδούσας*, Oppianus ceruo à serpentibus morfo. *Μηκῆσθαι, μίμμησθαι Φωνῆς ἀγῶν καὶ λαγῶν καὶ ἐλάφων*, Eustathius. *Βρόμῳ* locus vbi cerui excrementa sua reddant, Varius & Hefychius: sed auenam quoque & sonum significat, & odorrem: atqui pro odore non quouis, sed vitoso tantum, per circumflexum in penultima scribitur: & inde forsitan nomen loco excrementorum cerui. Vinceres cursu ceruum, & grillatorem gradu, Plautus citante Festo. Cerui à celeritate epitheton *ἀελλοπύς*, & alla superius enumerata. Audio locum quendam Francofordia non procul distantem, itinere forsitan setquiboræ, à ceruino saltu nomen habere, in quo lapides duo erecti videntur, interstitio pedum hominis mediocris ferè sexaginta: tanto enim spatio saluisse illic ceruum, idque etiā supra paulstrum oneratum, cum venatores instarent. Nostri ceruis, quos in viarijs alunt, præter scenum quocidie auenam quoque offerunt. Libidinari incipiunt circa calendas Septembris, aut aliquando tardius, quod hyemis etiā tardioris signum esse conijciunt. Cerua verum gerit, vt vacca; septimanis quadraginta, & singulos itidem parit.

d. *Τιφθ' ἔτιωσθητε νεφθῶτες ἢ ἢ νεβροί*; Homerus in timidos... Timidi damæ, ceruique fugaces, Nunc interque canes, & circum tecta vagantur, Vergilius. Ceruôque fugacior ibat Sndanti tremebundus equo, Claudia-nus. *Ἀμφιδ' ἀφ' αὐτῶν Ὀδυσσεύς τρωῆς ἔπειθ' ὡσεὶ τε δαφνοῖσι φῶες ὄρεσφιν. Ἀμφ' ἐλαφῶν κερδὸν βεβρυχῶν ἰδούσας, ἢ τ' ἔβαλλ' ἀνήρ. Ἰωδὸν νεβρῶς, &c.* Homerus Illados A. *Κυρὸς δὲ μισοτ' ἔχων, κερδὸν δ' ἐλάφου*, id est, impudentissime & timidissime Homerus. Megasthenes scribit in India serpentes in tantam magnitudinem adolecere, vt solidos hauriant ceruos taurosque, Plin. In oppido Locha in Saxonia ceruus qui singulis annis solebat transilire muros & currere in syluam ad admissiorem, & mense octobri reuertebatur in vrbem, idque per multos annos: Sed anno quo mortuus est dux Saxoniæ Fridericus, abijt & non est reuersus: Ph. Melanchthon.

e. Mordent aurea quod lupata cerui, Martialis lib. 1. enumerans animalia in spectaculo quodam exhibitæ Orpheus in libello de lapidibus sponsum iubet cornu ceruinum gestare: sic enim perpetuam ei cum sponsa futuram concordiam. Cerui cornu super Panos dei sacellum ponito, candelamque desuper accendito, & ne interdiu accensam obliuione demittito, & in tempore sanctum Demularum inuocato, ac tollito: armenta tua & vitam custodient, Author libri Parabillium Galeno adscripti. Sunt autem hæc verba lib. 3. cap. 100. Cerui pellis & pedes dextri si insignantur portæ, prohibent ingressum cuiuslibet animalis venenosi, Galenus Euporiston 2. 143. Nec equi nec boues morbo prementur aliquo, si illis cornu ceruinum appenderis, Absyrus. Hellogabalus processit in publicum quatuor ceruis iunctis ingentibus, Lampridius. Romæ in Triumpho Aureliani fuit curus quatuor ceruis iunctis, qui fuisse dicitur regis Gothorum: quo vt multi memorie tradiderunt, Capitolium Aurelianus inuectus est, vt illic cæderet ceruos, quos cum eodem curru captos vultu Ioui opt. max. ferebatur, Vopiscus. De ceruis qui in Scythicis regionibus equitatur, Vide in Rangifero. Cerui proprium est *θῆν*, id est currere: leporis *φόβγην*, Pollux. *Ἐλαφισβόλῳ*, venator, propriè qui ceruos iaculis & sagittis figit: & pro venatore, quem *κωνηγῶν* Græci vocant, in genere vsurpatur per cacachresin, Suidas, Etymol. Varin. Eadem vox in fœminino genere, Dianæ epitheton est *Ἐλαφισβόλια*, venatio ceruorum. Veloces Spartæ catulos, acremque Molossum, Pæce sero pingui, & c. montesque per altos ingentè clamore premes ad retia ceruum, Vergil. Atque humiles habitare casæ, & figere ceruos, Idem, figere, id est venari & iaculari: quanquam per ceruos hic etiam bacilla fuscillata intelligi possunt, vt supra dixi ex Serio. Idem in Georgicis de pecoribus Scythiæ scribens, quæ non in stabulis, sed campis nituisis hyemè transigant, de ceruis etiam sic canit, Confero quoque ægvine cerui Torpent mole noua, & summis vix cornibus extant. Hos non immixtis canibus, non castibus vllis, Punicæque agitant pauidos formidine pennæ: Sed frustra oppositum trudentes pectore montem.

Communis obruiantur ferro: grauiusque rudentes Cadunt, & magno lati clamore reportant.
Venaticus ex quo tempore ceruinam pellè latrauit in aula, Militat in syluis, Hora. epist. 1. Leonidæ vel Mne-falci tetrafitichon in ceruum venabulo occisum, extat Anthologij Græci sect. 15. lib. 6.

Τὸν ἐλαφῶν Κλεόλαος ὑποκναμοῖσι λοχίσις. *Ἐπέτανε Μαιάνθησιν πᾶρ τῆ ἑλίκων ἴδωρ*
Θηκτῶ σαυροτόρῳ, πᾶρ δὲ διττῶν ἢ μετώπων *Φεσσηματ' ἔσπερ κερδῶν ἀλλ' ἔπαυσε πίττω.*

Et in alium similiter occisum Antipatri hexastichon ibidem.
Τὸν ἐλαφῶν ἀσάδωσα, καὶ ἀμφ' Ἐρμυαίνθησαν ἴδωρ, *Νωπῆ τε θηρονόμου φεσσηματῶν φοροῖς.*
Παῖς ἰ Θεοαρίδεω Λασιωνῶν εἰλε Διπρόμας, *Πλήζας ἰομυθωτῶ δὲ σπῆτ' ἢ ἐλαφῶν.*
Δέρμα δ' καὶ δνέρεαιον δὸπ' ἐσθρηγγα μετώπων *Σπασσηματῶν κερδῶν ἴσπερ ἀγροπιδί.*

Nebris, nebris, pellis est cerui vel hinnuli: *δορεθ' ἐλάφῳ*, Varius & Pollux. Venaticus ex quo Tempore ceruinam pellem latrauit in aula, Horatius. *Καλοῦντ' ἀμφιδόρῳ σπῆτον ἀρχαίνω,* in Epigrammate vt Suidas citat. *Ἄρ' ἔσπερ σερμῶν καὶ νεβριδῶν ἡμέτερο Πᾶν*, Suidas ex Epigrammate. Nebridas & diptheras Pollux 4. 18. cum Tragico apparatus numerat: Et pauld post, *Ἡ Σαυρομένη ἐσθῆς νεβρις, ἀγῆ,* &c. Philostratus etiam Satyrum describit nebride humeros amictum. *Νεβριζέων*, hinnuli (ceruinam) pellem gestare, Etymologus. Vtrius hoc verbo Demosthenes pro Ctesiphonte, tanquam is qui sacris initiabat nebridem indutus fuerit, & initian dos eisdem pellibus cinxerit *ἐπὶ τῶν νεβριδῶν ἀγροτῶν κατὰ πῆλα ἀθήρητον λόρον*; Suidas & Varius. Nebrides pelles sunt damarum siue ceruorum, quibus in Orgijs Bacchi vtebantur, Grammatici quidam recentiores. Asperæ nebrides varlo auro, Stat. 2. Achil. Est & nebrides gemma Liberopatri sacra, à nebridum pelliū similitudine, Plin. lib. 37. Huius gemmæ meminit Orpheus in libro de lapidibus, etiam *νεβρις* pro *νεβριδί* perperam scribitur, *Ἐθ' ἔθεν ἔχων ἑδάων καὶ βακχιδῶν* (lego *βταχιδῶν*) *νεβριδίω δάσφ' ἰδὲ βρομῶν κερδῶν ἀσάδωσα*, &c. Suidas ex Epigrammate quodam citat cerimen, *Κλωσῶν τῶν σφῆρον νεβριδῶν ἐναπομῆλλω, Κλωσῶν τῶν*, id est hedera ornata, quod & ipsa Baccho sacra sit. Camarica populi ex Indico bello reuenticum Bacchum exceperunt, *Ζώματι καὶ νεβριδῶν δὸπ' ἐσθῆσσι βαλάντες*, Dionysius Afer. Bacchus nuper natus apud eundem, *νεβριδῶν κατωμαδῶν ἑπταῖνησεν, ἦγυν ἔξεν ἐβραῶσεν, ἐπιπῆστο*. Attribuitur autem hoc genus pellis Baccho, vt Eustathius interpret conijcit, ed quod homines ebrii varij & inconstantes sunt, sicut etiam pelles iste: vel propter diuersum in visis colorem: vel deniq; quod ebrietas infirmos & timidos reddat, quæmadmodum & nebros siue ceruus animal imbelles & ad fugam natum est. Nebrida ferè dicitur eleganter, qui timidior est & vinolentus, quia illam gestaret Bacchus, Cælius. Habebit sanè propebij speciem, vt si quis hominem astutum & fraudulenti-

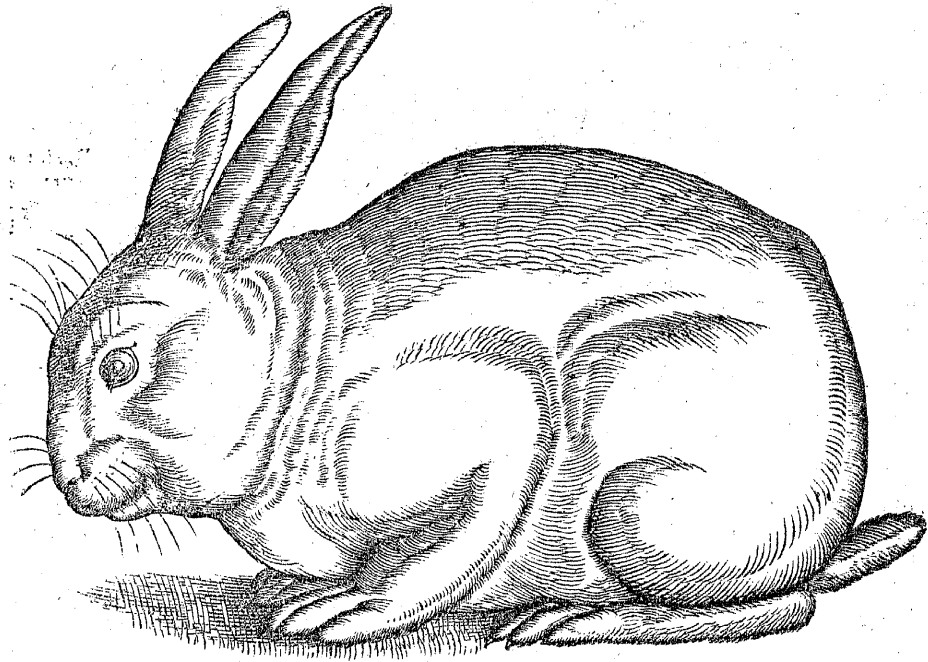
plus verò ferè iconem integram non facile tibi polliceri aſim: conabor tamen quantum potero vt haberi poſſit. In campis Ponticis, vbi ſunt maximæ planities, in quibus præter cælum & terram nihil conſpici poteſt, iſti Sulaei gregatim agunt, velocitatis ac libidinis immenſæ: itaq; aliquando Venere exhausti, contractis (aut reſolutis) omnibus nervis per horas 24. ſemimortui, amiſſo pedum uſu, humi proſtrati iacent: neq; ante horas viginti quatuor liberantur, niſi herba quadam guſtata, quam ſi in proximo fortè naſcentem rependo contigerint, illico ſibi reſtituuntur. Sic affecti interdum deprehenduntur. Quod ſi aliquando turmæ equitum ſereniſſimi regiſ noſtri, (quæ cuſtodiam agunt, & per illos campos qua tranſire Tartari ſolent, obequitant, vt eos à prædatione arceant, vel inſidijs venientes excipiant,) gregem iſtorum animalium circundare poſſunt, nonnulla ex eis conſiciunt ſagittis, cornuaq; (rariffimum etiam inter nos munus) acquiruntur. Quod ſi quando animal viuum capiatur, omnis manuſactionis impatiens eſt. Hæc ille. Cornu autem quod ab eo accipi, tale eſt: Longum digitos 16. id eſt, palmos quatuor: cum aliâs modicè inflexum, tum mucrone retorto. Solidum eſt totum, craſſitudine baculi inferius, (ſex pollicum ambitu,) quæ mucronem verſus magis magiſq; attenuatur. Vnctias appendit nouem. Corneæ laminæ inſtar tranſlucet ad ſolem aut lumen, præſertim circa medium & inde ad ſummum uſq; qua candicat: inferior enim pars craſſa & ſuſca non tranſlucet, Circulis vel nodis in orbem eminentibus liratis, non ſpiratis, tredecim aut 14. ambitur, quorum tres ſummi imperfecti ſunt: ſuperſicies læuis & ſplendida eſt, ſumma præſertim quæ per 4. aut 5. digitos nodis vacat. Cornuum ſitum & corporis iconem ſecundum deſcriptiones propoſuimus ex coniectura.

COLI caput cum ſuis cornibus, cuius picturam à generoſo viro Sigifmundo Libro Barone in Herberſtain, accepi. Superius exhibita cornua ſatis rectè quidem præſentantur, ſunt quantum imitari meus pictor cornu verum, quod habeo, potuit: ſectantur enim ita in diuerſas partes hæc cornua, vt pictura non ſatis æſſequatur. at ſitum eorum inter ſe. (qui ad Strephicerotis Caij cornua ferè accedit) & elatam ſublimitatem, non rectè.

In deſertis campis circa Boryſthenem (inquit idem Baro in Commentarijs rerum Moſcouiticarum) Tanaim & Rha, eſt Ovis ſylueſtris, quam Poloni Solhæ, Moſci Seigak appellant, magnitudine Capreoli, breuioribus tamen pedibus: cornibus in altum porrectis, quibusdam circulis notatis: ex quibus Moſci manubria cultellorum tranſparentia faciunt: velociſſimi curſus, & altiſſimorum ſaltuum. Audiui tam alè ſaltantes vt tranſiliant equos in venatione.

DE CUNICULO.

HIERONYMUS generis ſunt & quos Hispania cuniculos appellat, Plinius. Genus leporum triplex, Italicum, Gallicum ſive Alpinum qui toti ſunt candidi, (de quibus in Leporum hiſtoria dicam in Litera:) & tertium Hiſpanum adapis nomine, quos (vt Polybius eſt author) appellamus cuniculos, Hermolaus in Dioſcor. Leporum genus minus eſt, quod ſub terra in cuniculis vitam magna ex parte ducit, Platina. Eſt inter lepores genus quoddam, nonnulli lepufculos, Hiſpania cuniculos nominat, quod ſub terra cuniculos ipſi faciunt, veluti mures, quas dicunt *μυρτίους*, vbi latitant in agris, Grapaldus. Vbi

Vbi chærogryllus in Sacris à 1. x. x. redditur. & erinaceus à Latinis, ſecundum Hebræos שפחן ſchaphan, videtur eſſe cuniculus, &c. Aug. Steuchus: vide caput 11. in Leuiticum. De chærogryllo plura vide mox in Echino. Palmo 104. pro ſchephanim vulgaris interpretatio herinaceus habet: ſed Hebræi communiter accipiunt pro cuniculo. Deuteronomij capite 14. pro ſchaphan Hebraica voce שפחן habent Septuaginta: & Leuitici vndecimo daſypodem: Hieronymus vtroiq; chærogryllum, & Prouerb. cap. 30. lepufculum: Palmo 104. herinaceum, idq; in commentarijs in ſeptimum cap. Matthæi, aſſerere videtur, in quibus: Timidum animal in petrarum cauernas ſe recipit, cute aſpera, & tota armata iaculis tali ſe protectione tutatur. At in libro ad Suniam & Fretelam Pal. 104. ſuper his verbis: Petra reſugium herinaceis: Omnes, inquit, שפחן ſimili voce tranſtulere: ſoli 1. x. lepores interpretati ſunt. Sciendum autem eſt animal eſſe non maius hericio, habens ſimilitudinem muris & vſi, vnde & in Palæſtina שפחן dicitur. Et magna eſt in iſtis regionibus huius generis abundantia, ſemperq; in cauernis petrarum & terræ foueis habitare conſueverunt. Sed de hoc muris genere, quod שפחן appellat Hieronymus, alibi dicam inter Mures: id enim eſſe exiſtimo quod cricetum Albertus vocat, Illyrij ſtrecek & Germani *kyrnerle* vel haſiſter. Chæros Græcis porcum ſignificat, cui ſynonymum etiam gylus eſt, & γυλιος, & γυλιος, & videtur id animal nonnullam ſuis ſpeciem præ ſe ferre, vnde & apud Germanos nomen *טוליות*, ſportula militaris in quam cibos imponebant: vel animal quod à quibuſdam שפחן vocatur, Scholia in Pacem Ariſtophanis. Hanc ſportulam oblongam fuiſſe aiunt, & in acutè deſiſſe, (forte ab aliqua roſtri vel corporis porcini ſimilitudine): alij ore anguſto, Varinus: Idem γυλιος exponit porcum, aut leonem. Gyraldus in Opere de dijs, gylion à quibuſdam chærogryllon exponi ſcribit: chærogryllum autem ipſe porcum ſpinum interpretatur, vt Syluaticus etiam, qui corrupte cirogrillium ſcribit. Eſt autem porcus ſpinus qui apud veteres hyſtrix dicebatur, de quo 20 in H. litera dicam. Chærogryllum ab Heſychio, Varino, Alberto Mag. & Iſidoro, echinus exponitur. Erinacij chirogrilli nuncupantur, propè magnitudine mediocrium cuniculorum, de cauernis petrarum procedentes gregatim in eremo quæ eſt contra mare mortuum, depaſcuntur, Eucherus. Chyrogrillus (inquit Albertus, quamuis alibi herinaceum interpretatur) animal paruum & debile, in terræ foueis habitat, animalculis paruulis terrenis infeſtum. Cirogrillus animal infirmum, ſed rapax & mortiferum eſſe dicunt. Gloſſa ſuper Leuiticum, ex D. Hieronymo ni fallor: hoc ad arctomyn conuenire videtur, ad leporem cuniculum & herinaceum minimè. Ego vt meam tandem ſententiam aperiam, chærogryllum, vel chærogryllum, vel chærogryllum (omnibus enim hiſ tribus modis rectè ſcribi video, reliqui inſepti ſunt): herinaceum eſſe crediderim. Obijcient aliud apud Græcos herinacei nomen eſſe, nempe echinum: reſpondebo, vnum animal etiam in eadem lingua, pro dialectis & regionibus diuerſis, duo aut plura habere nomina, viſitatum eſſe, & apud Græcos præcipue. Veriſimile eſt etiam cum 30 echini nomen ambiguum ſit ad terreſtrem marinumq; echinum, euitanda homonymiæ gratia terreſtrem à nonnullis priuatim chærogryllion dictum. Accedit quòd plures ſunt qui herinaceum interpretantur, quàm qui aliter, ijque & antiquiores & Græci. Iam quod ad ipſam herinacei figuram, roſtrum præcipue, omnino chærogryllus dici meretur, cum ſui tam ſimilis ſit, vt Germani genus eius alterum (duplex enim eſt) ſuillum nominent. Angli herinaceum omaem porcum ſæpius, quod inter ſæpes latitent. Hæc ſuis circa roſtrum præcipue ſimilitudo, nec vlli iam dictorum animalium, nec hyſtrici conuenit: neque criceto, quem arctomyn eſſe puto, nec vlli deniq; notorum mihi viſu audituq; aut ex hiſtorijs animalium. Chærogryllus igitur herinaceus terreſtris eſt, donec aliquis certius quidpiam attulerit. An vero ſaphan Hebræorum herinaceus potius vel cuniculus ſit, ſi quis ex me quaerat, cuniculum eſſe dicam: Primum Deuter. cap. 14. cum lepore nominatur, vt pote congener animal, quod ruminet quidem, ſed vngulam non bipartitam habeat: deinde quia certus ſum aliud herinacei nomen in ſacris literis reperiri, nempe קיפוד kipod, quod licet alij aliter exponant, ego tamen herinaceum eſſe in hiſtoria eius demonſtrabo. Et quamuis apud veteres non meminim legiſſe, nec ipſe obſeruaerim leporem ruminare, inde tamen hoc eum facere colligo, quod coagulum habet, vt ruminantia omnia: licet vnus tantum ei venter ſit, cum cæteris ruminantium omnibus plures habeantur: ſed inter piſces ſcarus quoque ruminat, eſt vnus dumtaxat & ſimplicem ventrem habeat (vt piſces omnes) & vtrinque dentatus ſit. Ruminant & Pontici mures, vtrinque dentati, Ariſtotele teſte. Lepore autem ruminare conſeſſo, vt in ſacris traditur, cuniculos quoq; vt pote generis euſdem animalia ruminare non negabimus. Porro quòd herinaceus ruminet, nec authores vlli meminere, nec vlla opinor ratione confirmari poteſt: quam obrem idem non fuerit Hebræorum ſaphan. Cuniculus & lepus ruminant, vt Hebraicè legitur Leuitici 11. vbi in tranſlatione Græcorum ruminare negantur: ſed apparet expungendam eſſe negationem: nam Deuter. cap. 14. eorumdem tranſlatio Hebraicam veritatem ſecuta ruminare eos aſſerit. Qui apud nos cuniculos in cunicularijs (vitur hæc voce Budæus) alunt, de ruminacione ipſorum certi nihil docere me potuerunt: hoc tantum quidam aſſirmabat, ſæpius ſe poſt cibum eis ante horæ dimidium exhibitum, mandentes adhuc deprehendiſſe quod & ipſe obſeruauit poſtea. Hieronymus etiam cum Prouerbiorum cap. 30. lepufculum vertit, lepori ſimile animal intellexiſſe videtur, minus tamen: tale cuniculus eſt. Grapaldus ſanè cuniculos à nonnullis lepufculos vocari ſcribit, quod ego ab alio authore factum quàm Strabone non memini: qui eos λαγιδεις vocat, aliâs ſimpliciter, aliâs cum additione λαγιδεις γερουχες, quos aliqui leberidas appellant. Quæ ſimilitudo vox tanquam diminutiua à lepore Latino facta videri poteſt, cum alio proprio vocabulo Græci carerent: quanquam Varro Aeoles Beotios Græco vocabulo antiquo hoc animal leporem dictum author eſt, & ab ijs ad Latinos deriuatum arbitrat. Quare ſi ſaphan, vt probaſſe mihi videor cuniculus eſt, chærogryllus autem herinaceus, Septuaginta interpretes & ſecutum illos D. Hieronymus Hebraicæ vocis ſignificationem non aſſecutos 60 dicemus. Deuteron. cap. 14. pro Hebraica voce ſaphan, Chaldæus reddit תפחן, thapſa. nam Palmo quoq; 104. pro ſephanim Hebræorum Chaldæus reddit thapſia: dapſicus autem & adapis non alius quàm cuniculus eſt, vt ſupra oſtendi: Arabs, تفرج vebar. Perſa تفرج bezaengerah. Palmo 104. Arabs ſecutus Græcum, qui λαγιδεις reddidit, vertit תפחן alraneb, id eſt lepores. Sebaſtianus Munſterus in Lexico ſuo trilingui cuniculum תפחן chagas vel hagas nominat. & alio nomine תפחן thapza vel taphza, quod nomen alibi etiam ericio attribuit. Ego pro cuniculo ſemper acceperim: nam Symeon Sethi, vt mox capite ſexto referam, dapſicon vocat, Hermolaus Barbarus adapis, vbi a litera forte abundat, vel articulo Hebraici loco eſt. Græcus Leuitici vndecimo daſypodem vertit, de qua voce paulò poſt plura dicemus. Vincetius Belluaceniſ in cuniculi hiſtoria, vires eius in re medicâ deſcribens, Iſaaci verba de Kericulo imperitiſſimè citat. Pertinet enim ea omnia ad herinaceum, quem barbarus Iſaaci interpretis kericulum nominauit. Cuniculi apud Ariſtotelem per lepores intelliguntur, Aug. Niphus in commentarijs 70 in Ariſtot. Et alibi, Cuniculos (inquit) à leporibus nõ diſcernit. Strabo lib. 3. leberidas (vt paulò ante dixi) à quibusdam

basidam appellari tra. lit ipsos cuniculos, qui ab effectu lepores georchia, hoc est fossiores, ab ipso cognominati-
 tur, Hermolauus in Dioscorid. Verba Strabonis hæc sunt. Τὸν δὲ ἐλεθρῶν ἵερὸν ἀράν, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων ἡρώων, ἢ
 ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς ἡρώων. Hoc est, Animalia autem noxia de sunt, præter lepulos terra fossiores, quos quidam
 leberidas vocitant: scribit autem hæc lib. 3. de Turditania Hispania: Et insuper addit. Plantis enim vastitatem in-
 ferunt, & fatotum radices escitant: & hoc per totam ferme obueniens Hispaniam, Massiliam vsque prorogatur:
 quin & ipsas perturbat insulas. Nempe Gymnesiarum insularum incolæ missis aliquando Romam legatis terras
 petijisse dicuntur: ab illis enim ciectari beilij, quibus propter multitudinem obfistere nequirent. Hæc vbi Græ-
 ce legitur, ἡ χρωὸς αὐτῶν, vide an legi debeat κατ' ἄλληλους αὐτῶν hoc est ad præsidium militare petendum. Nam
 & ἡρωὸν vox statim sequitur, & Balearicos (eodē verò Gymnesiarum insula sunt Græcis, quæ Latinis Baleares) au-
 xilium militare aduersus cuniculos petijisse Plinius author est. Eodem in loco pro ἡρωὸν legerim ἡρωὸν, 10
 & pro αὐτῶν ἡρωὸν, & pro ἡρωὸν ἡρωὸν, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων, ut sensus sit, non quidem
 cuniculorum multitudinē pestilentiam importari, vt vertit interpres, sed ipsam ex aliqua corruptione aut æris
 constitutione pestilenti prouenire, vt serpentium aliquando & murium agræstium copie. Quamquam id ita acci-
 dere mihi non videtur: nam quæ in prauo aut pestilenti æris statu plurimum aliquando multiplicantur animalia,
 praua omnia temperamenti esse videntur, nec in hominum cibum venire, vt ranæ, mures, locustæ, serpentes, &
 infecta diuersa: cuniculi verò & bene temperati & in cibo non insalubres videntur, vt alia fecunditatis eorum
 abundantis ratio querenda sit. Polybius lib. 12. histor. animal lepori simile esse ait, cuniculum appellatum, his
 verbis: Cuniculus (κύνιλος) verò dictus, eminus quidem videtur paruus lepus: at si quis in manus acceperit, mul-
 tum differt, tum in superficie, tum si dissectur (lego κύνιλος ἴσθμῳ). Vt plurimum autem sub terra moratur. Mem-
 inuit eorum Posidonius quoque philosophus in historia: & nos inter nauigandum à Dicæarchia Neapolin per-
 multos vidimus. Est enim insula quædam non procul à terra, iuxta postremam Dicæarchiæ partem, paucis qui-
 dem hominibus habitata, sed cuniculis abundans. Hæc Athenæus lib. 9. Dicæarchia olim dicta est ciuitas Cam-
 panie in Italia, quoniam iustissimè regebatur, quæ nunc Puteoli: aliqui Dicæam vocant. Superfecerat da-
 sypus, & lepus tantum, Plinius. Oblatrant Budæo quidam (verba sunt Io. Brodæi, tractat autem de lepore & da-
 sypode Budæus in prioribus Annot. in Pandect.) leporem idem animal cum dasypode esse scribent. Ego in ca-
 sententia Plutarchum in commentario, vtrubi in terrestribus, an in aquatilibus brutis maior sit prudentia, fuisse
 subterraneum atque secretum, quod cuniculum vocant, à leporibus qui casulas sub terras fodiunt, ibique con-
 duntur, & Strabo lib. 3. Τὸν δὲ ἐλεθρῶν ἵερὸν ἀράν, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων, &c. (vt paulò ante recitauit) leporis & cuniculi vocabulo in-
 differenter sunt vsi, licet in hercule nimis. Gnesion sanè verumque leporem (sunt enim adulterini & dege-
 10 neres) sub terram casulas sibi nunquā fodere, aut cuniculos facere vbi lateat in agris, ex venatorum omnium
 axiomatibus sumo pro certo. Aristoteles aperte, semel opinor, dasypodem à lepore distinxit (licet inficias eat
 Herm. Barbarus) libro de historia animal. primo, τὸν δὲ ἐλεθρῶν ἵερὸν ἀράν, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων, ἢ τὸν ἴσθμῳ ἡρώων, &c.
 dasypodem à cuniculo & lepore separauit Plinius lib. 10. cap. 63. Negant alij. Leoniceus & Theodorus cuniculum
 dasypoda vocant: quos qui reijciunt, quo nomine ab Aristotele & veteribus Græcis dictus sit patefaciant: eis si-
 quidem hominibus aut nusquam visum, aut in tanto otio ac diligentia non internotum, verisimile non est. Con-
 tra si cuniculus dasypus est, quam obrem eum Polybius & Posidonius (vt ex Athenæo paulò ante relatum est)
 κύνιλος Latine appellarunt, κύνιλος Galenus libro πρὸς τὸν Παννύχιον ἀντιπύριον γ. habet animus: nos hæc propterea in
 medium relinquimus, Hucusque Brodæus. Animalculum in Iberia lepori simile est, quod cuniculum vocant,
 Galenus loco iam citato, nec plura de eo. Plinius lib. 10. cap. 63. dasypodem cuniculis ita associat, vt nullatenus 40
 pro eodem capi videantur posse: ni generis loco positum ibi dasypoda coniectemus. Nam & Theodorus lib. 6. de
 historijs cap. 33. dasypodas, id est lepores coire aueros interpretatur, Cælius. Ingeniosa quædam & timida sunt,
 vt ἐλαφῶν, λαγῶν καὶ ἀρσινόων, Aristoteles lib. 2. de animalib. Hic Gaza pro dasypode cuniculum vertit. Quæstio-
 nem de dasypode, sicut de thõe & panthère ac lynce, negligentia quadam antiquis authoribus ita prætermisissimam
 putat Theodorus Gaza, vt excusari haud facile possint, Cælius. Leoniceus reprehendit Plinium, qui tanquam
 diuersa animalia diuersis in locis memoret leporem & dasypodem, vt capream & dorcadem, vesperilionem &
 nycteridem, &c. Dasypodi nomen factum à pedibus hirsutis manifestum est, quod plantas etiam pedum pilis
 munitas habeat, quod vt leporibus & cuniculis commune est, sic præter eos nulli conuenit. Hinc & lagopodi
 herbæ nomen, & ani (propter pedes totos plantis indutos) de qua suo loco. Prouerbia quidem à dasypodis
 celeritate & pulpis sumpta, ad leporem magis quam cuniculum spectare mihi videntur. In Lexico sympho-
 50 no Sig. Gelenij pro cuniculo Græcè κύνιλος redditur, vox apud auctores mihi nondum reperta: fuerit autem
 forsitan recentioris Græciæ. Cuniculus Italicè nominatur conigl. In Græcia Vulgò κύνιλος, Gallicè conin, Hi-
 spanicè conio, Germanicè künigle vel künlele vt nostrates vocant, vt alij quidam künlein: Anglicè cony, Illyricè
 kralik vel krotijk.

B.

Ebulo cuniculi non sunt, sciant in Hispania Balearibusq; Plinius. Balearis cuniculis animalibus quondam
 copiose, Solinus. Quibus in locis ita ab andauerint, vt vel suffodiendo vel messibus populatis noxij fuerint, dicam
 cap. 5. Tertij leporum generis est quod in Hispania nascitur, simile nostro lepori ex quadam parte, sed humile, 60
 quem cuniculum appellant, Varro. In Hispania annis ita fuisse multis, vt inde te cuniculos persecutos credam,
 Appius apud Varronem. Nusquam locorum tot inueniuntur cuniculi vt in Anglia, Munsterus. Cuniculi na-
 scuntur in Hispania & in prouincia, & vicinis ei Lombardiæ partibus, Crescentiæ vs. Cuniculi syluestres in Bo-
 hemia sunt, vt audio. Cuniculus leporem minor, sed fortior est: colore & figura ferè vt lepus, Albertus. Credideram
 leporem sic forma simillima fallit, Ambo superfecerant. dente vel aure pares: Ambo timet, &c. Bapt. Fiera. Aliud
 est etiam genus leporum, natura perparuum, nec tamen augetur vnquam, ei cuniculus nomen est: quod quidem
 ipsum nouatum à me non est, at etiam in conscribenda historia Græci quidam vsi sunt, quod à principio Hispani
 imposuissent. Caudam cæteris breuiorē habet, cætera reliquis leporibus consimilis est, præterquam quod magni-
 tudo capitis quippiam differt, quia exilius sit, & minima carne præditum, eius vnuerfum corpus candidius quam
 reliquorum leporum, Aelianus. Plurima in eis colorum diuersitas, sunt candidi, sunt atrii, fasci, subflauii, rufi, 70
 & alij

& alij coloribus: & rursus vel toti coloris vnus, vel varij. Cuniculis (inquit Ge. Agricola) non vnus est color: vel
 enim in cinereo fuscus, vel lepori non nihil similis, vel maculosus: quo modo candidi nigri vel rutili maculis stel-
 lantur. Cuniculos alicubi etiam virides faciunt appositis forte huiusmodi coloribus, Alysius. Carnem habent al-
 bam, Albertus. Cuniculorum exta in Bætica gemina sæpe reperiuntur, Plinius: videtur autem iecur potissimum
 intelligere: nam de leporibus quoq; fertur, quod nonnullis in regionibus bina iecinora habeant.

C.

Gaudet in effossis habitare cuniculus antris, Martialis. Querit antra in collibus terreis, & adæquat ea puluere
 10 ne deprehendatur, vespere & mane ante antra sedet, Albertus. Emergunt alij subinde, alij redeunt in cuniculos.
 Prouerbiolum cap. 30. schephanim, id est, cuniculi, callidis & prouidis animalibus (formicis, locustis, araneis)
 adnumerantur, Cuniculi (inquit sapiens) genus non forte, in saxa, id est, petra collocant habitationem suam. Et
 Psalmo 104. scalam, id est, petras, latibulum esse laschephanim, id est, cuniculis legitur: Schaphan Hebraei com-
 muniter pro cuniculo accipiunt, Munsterus in scholij in eundem Psalmum. Hinc forsitan dubitet aliquis an
 schephanim cuniculi sint, cum non in saxis aut faxosis locis versari soleant, quod sciam, quod fodere illic impe-
 dianur: sed terrene potius solo, & collibus terrenis, vt ex Alberto retuli. Herinacei verò circa parietes latent, aut
 in cauis arboribus. Sed quoniam inter saxa quædam in collibus specus vel meatus oblongi reperiuntur, & cuni-
 culorum receptaculis apti, querendum est an in ijs quoque cuniculi in alijs regionibus versari soleant. Hæc iam
 scripseram, cum amicus quidam Hispanus hac de re per literas nostras interrogatus in hæc verba rescripsit: Cuni-
 20 culi apud nos copiosissimi sunt in montanis locis atq; in præruptis montibus. Neq; dubium mihi est eos habere
 subterraneos meatus in locis asperioribus & petricosis: quamquam id nunquam acuratè obseruari. Fui ego in
 venatione cuniculorum in loco montoso & saxis oppleto, inter quæ videbam cauernulas perforatas: vtrum autem
 in locis interioribus fuerint saxa, an terra mollior, non possum asserere. In Anglia, vbi est copia ingens cunicu-
 lorum, in syluis, lucis & nemoribus, locis videlicet planis delitescunt, quoniam regio non est montosa, Hæc ille.
 Cuniculus multas fodit specus, & in colles terrenos agit cuniculos. Mane & vesperi egreditur, reliquo tempore
 ferè latet. Aliquas autem specus operit puluere ne deprehendantur. Coitus aueris, elephantis, tigribus, lyci-
 bus, leoni, dasypodi, cuniculis, quibus auerfa genitalia, Plinius. Quæ retro vrinam mittunt, auerfa coeunt, vt leo-
 nes, lepores, lynces, Aristot. de hist. animal. 5. 2. Auersum est cuniculis membrū genitale, & semen paucum habet,
 quam obrem aueris posterioribus coeant, Albertus. Dasypodes omni mense pariunt & superfecerant, sicut lepo-
 30 res. A partu statim implentur, concipiunt quamuis vbera siccante foetu: pariunt non cæcos (hoc falsum esse pau-
 lò post declarabo, quare legerim, pariunt autem cæcos.) Plinius lib. 10. Habent sanè hæc omnia cuniculi cum le-
 poribus communia. Generare incipiunt, vt audio, cum sex menses ætatis lunares habent: vel vt Anglus quidam
 mihi retulit, annicula: nam cum pro matricibus Martio mense tantum natas aleret, quod per sequentem ætatem
 commodius nutrentur, prolem ex eisdem non ante sequentis anni Martium se habuisse. Superfecerant dasypus
 & lepus tantum, Plinius. In cuniculis manifestissima est superfecatio, Aug. Niphus. Narravit mihi quidam cuni-
 culorum nutritor, foeminas quasdam huius generis quas domi alebat, binos aut ternos foetus enixas, & post dies
 circiter quatuordecim iterum totidem: hoc ipsum superfecerant est. Pariunt ferè circiter quinos, nouenos ad sum-
 mum, aliquando singulos eosq; cæcos ad nonum circiter diem. Facit hæc eorum foecunditas vt numerus eorum
 breui multiplicetur. Statim à partu requirunt mares: & nisi admittantur, indignantur aliquando ita vt coitum
 40 postea ad dies aliquot, plus minus quatuordecim recusent. Hyeme apud nos non pariunt, nisi rarò cum satis cali-
 da est æris constitutio. Lac præbet catulis per dies vnum & viginti ferè. Mares catulis infesti sunt, & morsu peri-
 unt vt feles. Cum primum foemina peperit, non statim lac habet sed ad marem statim admitti debet & cum eo
 ad 6 horas relinqui, deinde rursus cum catulis reponi, & aueræ grana ei præberi. Quædam matres sunt desperæ: nō
 enim parant catulis suis nidos, quædam lactare nolunt, quædam etiam mordent vel deuorant. Sed probæ matres
 nidum faciunt vel vno & altero die ante partum, & pilos sibi de ventre scapulis & aliunde euellunt, & scenum mol-
 lis componunt: Id nisi faciat curatorem oportet nihil miserentem pilos eis vnde quaq; euellere & nidum face-
 re, vt bene calidus sit, alioqui etiā vel æstate perirent frigore. Sic alio tempore partus tanquam pœna edoctæ, ipsæ
 sibi euulsuræ dicuntur, Thomas Gypson. Progrediuntur noctu & vineas frugesq; depascunt, Albertus & au-
 thor libri de naturis rerum. Gramine, trifolio pratensi, alijsq; herbis & fructibus vescuntur, vt dicam cap. 5. Cuni-
 50 culus aliquando vorat vrinam & sterces suam. Cuniculi etiam vt quidam putant somno pinguescunt.

D.

Lepores & cuniculi (λαγῶν & κύνιλος) ingeniosi ac timidi sunt, Aristoteles de hist. animal. 1. 1. interprete Ga-
 za. Cuniculi inter semifera animalia connumerantur, quæ nec placida, nec fera sunt, sed mediæ naturæ: non enim
 mansuescunt, nec feritatis tamen habent, Grapaldus, ex Plinij, vt apparet lib. 9. cap. 6. vbi legitur, Hi mansuescunt
 raro: proximè autem de leporibus dixerat, & ante eos de cuniculis. Vide plura in lepore D. Timidum est animal,
 & locum vbi aliquid periculi aut iniuriæ senserit, mox deserit: quod si vnus aut alter migret, reliqui etiam tanquā
 60 communem ducentes sociorum iniuriam, gregatim abeunt, Albertus. Iracundi sunt, hominem tamē non mor-
 dent: sed inter se, æmulationis studio, morsibus aded infesti sunt, vt auriculis aut pedibus quandoq; alter alterum
 mancum aut mutilum reddat.

E.

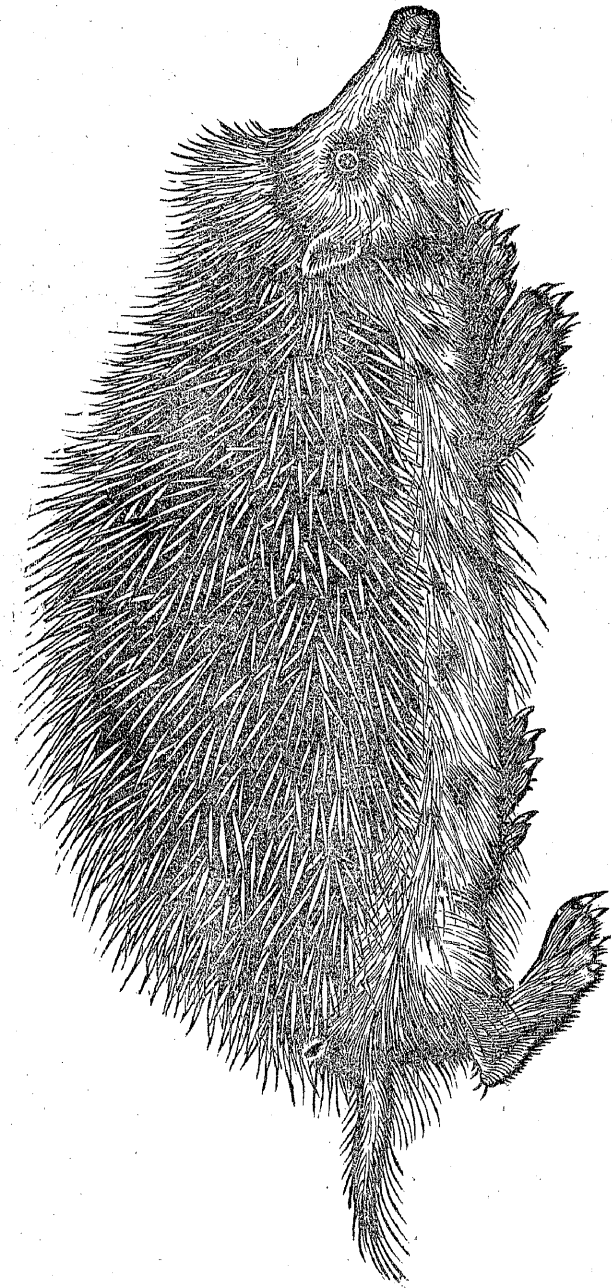
Fœcunditatis innumeræ cuniculi sunt, famemq; Balearibus insulis populatis messibus afferentes. Certum est
 Balearicos aduersus prouentum eorum auxilium militare à D. Augusto petijisse, Plinius & Strabo. Monstrauit
 tacitas hostibus ille vias, Martialis: vt Camillo ad Veios capiēdos in Hetruria. M. Varro author est à cuniculis suf-
 fossum in Hispania oppidum, Plinius. Magna propter venatum eorum viuerris gratia est: immittūt eas in specus
 quæ sunt multiformes in terra, vnde & nomen animaliatq; ita electos superne rapiunt, Plinius. In Turditania, &c.
 cuniculi quando ita abundant, vt messes vastent, & militari præsidio aduersus eos opus sit: Vbi vero mediocri-
 70 tas adit (inquit Strabo) plures repertæ sunt venationes. Itaque de industria mustelas syluestres afferunt, quas
 H h 3 educat

DE EALE.

Nasorum apud Aethiopes & quæ vocatur eale, magnitudine equi fluuiatilis, cauda elephanti, colore nigra vel fulua: maxillas apri, maiora cubitalibus cornua habes, mobilia, quæ alterna in pugna siliit, variatq; infesta aut obliqua, utcunq; ratio monstrat, Plinius. Est & eale (inquit Solinus cap. 55. scripserat autè proximè de Indis, & animalibus apud eos) aliàs vt equus, cauda vero elephanti, nigro colore, maxillis nigris, præfereis cornua vltra cubitalem modum longa, ad obsequium cuius velit motus accommodata. Neq; enim rigent, sed deflectunt vt vsus exit præliandi. Quorū alterum cū pugnat protendit, alterū replicat, vt si icū aliquo alterius acumen oblatum fuerit, acies succedat alterius. Hippopotamis comparatur, & ipsa sanè aquis fluminum gaudet, Hucufq; Solinus.

DE ECHINO TERRESTRI.

A.

DE ECHINO, quam Græco nomine, hoc loco scribere visum est, quoniam herinaceum suum Latinis inconstanter scribi video, etiam eruditus: quidam enim aspirant, vt Plinius, Gaza, Pontanus, alij: sunt qui sine aspiratione scribant, Hermolaus, Massarius, &c. In penultima etiam nonnulli, i. vocalem pro, ponunt, vt Eucherius. Ego semper aspirare malim, vt Plinius fecit: nam qui spiritum detrahunt recentiores sunt omnes. Accedit etymologia: putant enim grammatici quidam heritium vel herinatium (sic legimus in Pontani de aspiratione libro, penultima per t. & i. non per c. & c. expressa) ab horrendo dici, atq; exinde aspirationem trahere. Quineti Galliaspirantes scribunt in sua lingua, Hispani tamè non aspirant. Nò ineptè etiam ab herendo aliquis deriuat, quod fructus & alia spinis eius infixahæreant. Echinus tam aquaticus quàm terrestris Græca vox est, 40 à Latinis erinaceus appellatus: quam Theodorus echinum manu ubiq; non aliter quàm echinum interpretatur, Plinium forte imitatus, at eum qui terrestris est erinaceum cõuertit, Massarius. Ego aquaticum echinum à Latinis erinacè appellari authorem non habeo: (licet Itali vulgo hodie ricium tum terrestrum tum marinum appellent pro ericio per aphæresin.) Quamobrè & Massarium miror & Hermolaum, qui echinum piscem (sic enim improprie vocat cū branchias non habeat, melius quidam ostreis adnumerat) erinacè Latinè vocari scribit. Herinaceus qui & herix, & hericus, quod spinis horreant dicti, vt quidam volunt, Perottus, Herices, quod spinis horreant Grapaldus. Hericij, qui & echini dicuntur, Eucherius. Varro inuenisse se ericium cum proboscide scribit, vt Nonius citat ex Varronis Sexages. his verbis: inuenisse se cum dormire cœpisset, tam glaber quàm Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis cū proboscide: (tam glaber quàm Socrates gallus, esse factum ericium cum pilis &c. vt Erasmus legit. Vide in Gallo H in 70 prouerbio,

prouerbio Socratis gallus.) Syluaticus barbæ iricium protulit. Implicitumq; sinu spinosi corporis erem. Nemesianus. **K**ipod Hebraice herinaceum sonat: quam vocem licet alij aliter interpretentur, herinaceum tamen esse constat: quoniam medici vt Serapion, Syluaticus, & alij qui Arabice scripserunt eufud appellant (apud Auicennam caudè scribitur) & Græcorum de echino terrestris verba eius mentioni adscribunt. R. David Kimhi autem solitudine gaudentem interpretatur, quam Ioseph Kimhi pater Davidis Arabice vocauit **קפוד**, vulgè **קפוד** tartuga, (id est testudo, sed inepte vt videtur cum pro aue ponatur: forte turtur legendum, quæ vulgo ubiq; ferè nomen Latinum retinet, & solitaria anis est.) Idem Kimhi Sophonia 2 lingua Ismaelitica (inquit) dicitur **קפוד**, Arabice **كفاط**: addit Esaiæ 14. semper in aquis versari. Salomon **קפוד** vocat, (alludens puto ad Gallicam vocem herisson, id est hericium, secutus nimirum nostros interpretes. Nam Septuaginta Esaiæ 14. & Sophonia 2. **קפוד** vertunt Hieronymus hericium. Ita etiam Esaiæ 34. vbi Salomon autem dicit **קפוד** **קפוד** **קפוד** vel ciuetta, id est noctuam. Redigam Babylonem in possessionem erinacei, & in stagna aquarū, Esaiæ 14. Hebraicè kipod est: quod animal esse aquaticum vel saltem quod iuxta aquas habitet, ex his concludi posse aliqui putant: & quoniam verbum præcidere vel succidere Hebraicè significat, eruditus quidam apud nos lutram, seu potius castorem, qui arbores succidit, esse colligit. Ab hac voce vitima tantum litera differt **קפוד** **קפוד**, quam R. Kimhi eiusdem cum kipod significationis existimat, quoniam zain & dalet crebrò inter se permutantur, similiter Salomon. Septuaginta etiam echinum, & Hieronymus hericium exponit. Abraham Esra nò sine ratione refellit, auem esse contendens. Nam Esaiæ 34. auem esse apparet ex eo quod alij scribitis auim nō minibus cōiungitur. (Munsterus noster eo in loco non kipoz sed kipod legit, & vlulam vertit in Dictionario tamen suo kipoz vocem inde citat: & exemplaria quædam kapon habere monet. Chaldaica quidem translatio kipod habet.) Quidam apud nos vulturum esse conijcit, quoniam ea maximè sit solitaria auis, vt cuius uidum homines ignorent, teste Plinio: accedere etiā etymon vocis ab insiliendo aut inuolando dicta, id **קפוד** **קפוד** sonare in lingua Syrorum. Sed hæc coniecturæ sunt: neq; enim necesse est eum esse quod cum auibus nominatur: neq; etymologia probationibus rerum satis efficax est. Ego in vulgatis dictionarijs kapaz vocem cum zade, non cum zain, in sine scriptam reperio: quam claudere & contrahere exponunt, quod herinaceo præcipue conuenit. Pro kipod Hebræorum Chaldaei **קפוד** **קפוד** dicitur. Errant qui thapsa erinaceum faciunt: cuniculus enim est, vt supra docui. Hoc quoq; vobis immundū sit inter reptilia quæ repunt super terram, mustela, mus, atq; bafio iuxta genus sunt ericij, chamæleon, &c. Leuitici vndecimo interprete Munstero: pro ericio Hebraicè habetur **קפוד** **קפוד**, quam vocem Kimhi interpretatur pro reptili quod semper clamat, & inde nomen sortitum sit: Author Concordantiarum Esra reptile volans. Chaldaicus interpres Leuitici vndecimo vertit **קפוד** **קפוד**, id est hirudo vel sanguifuga. Arabs, **كفاط** **كفاط**. Nicolaus Lyranus R. Salomonem secutus, hericij: qui tamen alibi **קפוד** exponit, id est fibrum seu castorem, vt Munsterus legit, vel vt nostrorum quidam, viuerra, (quod non placet in nulla enim lingua hodie vulgare id nomē est.) Septuaginta **μυγαλις**, Hieronymus mygale, id est mus araneus. Agelmin, id est ericij, Syluaticus. Adalbus, id est ericij montanus, Vetus glossographus dictionum Auicennæ: Ego in Auicennæ texto adalbus reperio, & hystrirem esse puto, vt in hystrice dicam. Aliertha secundum quosdam est ericij magnus spinosus, (hystricem intelligere videtur.) secundum alios vero, ericij minor, Andreas Bellunen. Aema zamelcantos, id est, sanguis ericij. Syluaticus manifesto errore legendum Hema chamæleontos, id est sanguis chamæleontis. **خيز**, echinus, Helychius & Varius: nec aliud addunt, vt dubium sit de terrestrine vel marinis accipi debeat. Sed conijciat aliquis terrestrem ita dictum quod **κίτιον** **κίτιον** id est solitarius agat: vel **κίτιον** **κίτιον**, id est latibula seu foramina subeat. **κίτιον** **κίτιον**, herinaceus terrestris, **κίτιον**, Helychius & Varius. à dorso spinosus: vnde & **κίτιον** **κίτιον** vocatur, quasi porcus spinosus (quamquam hodie vulgò non herinaceus, sed hystrix ita nominatur) ab Erymologo & Varino. Eruditus quidam nostri seculi acanthochæron à Græcis hystricem vocari scribit, ex Suida. **κίτιον** **κίτιον**, Helychius & Varius. **κίτιον** **κίτιον**, ijdem animal & auem interpretantur: nec exprimunt quale animal: & acanōn scarabei genus. Apud Dioscoridem echinos chersaros, id est herinaceus terrestris appellatur, & nescio à quibus **κίτιον** **κίτιον**: ego acanthion potius legerim à spinis. Nam & Galenus lib. 1. cap. 1. de compos. med. sec. locos in medicamento quodam quod locos etiam calucentes prohibere, & pilis induere possit, acanthionem terrestrum, herinaceum interpretatur: nam in eodem medicamento echini marini assumuntur. Azani vel Aezani vel Azanium, vrbis est Phrygiæ, quam Hermogenes **κίτιον** scribi debere putat. Fertur enim eo in loco frequentes villas fuisse rustlicorum: & cum aliquando fames ingrisset & pastores sacrificijs nihil impetrarēt à dijs, Euphorbus quidam **κίτιον** **κίτιον**, id est vulpem, (videtur **κίτιον** legendum, si supra rectè scribitur **κίτιον** **κίτιον** vel **κίτιον** **κίτιον**, si inferius rectè **κίτιον** **κίτιον**;) & **κίτιον** **κίτιον**, id est echinum dæmonibus immolauit, vnde placatis dijs terra fecunditas redijt. Quamobrè à vicinis sacerdos & princeps creatus est, & ciuitas ab eo dicta **κίτιον** **κίτιον**, quod ad verbum sonat **κίτιον** **κίτιον**, Stephanus in Azani: ex quo Erasmus etiam transtulit in prouerbio Azanæ mala. Herinacens, Italicè **riccio**, vel vt alij scribunt **riccio**: Hispanis, **erizo**: Lusitanis **ouriso** vel **ourico caheiro**, eò quod corpore contracto sese occultet: cacher enim occultare est. Gallis **herisson**, Germanis **igel**, vel **eigel** vt in Germania inferiori scribunt. Hollaudis **oen yseren vercken**, quasi porcum ferratū dicas. Anglis **hee gehog**, id est sapium porcus, quoniam in sarpibus versari solet: vel vrchin, quo nomine hominè etiam appellant incuruiceruicum, hoc est qui caput & collum ad pectus inclinat. Illyrice **sefs**, malox. **κίτιον** **κίτιον**, **κίτιον** **κίτιον**. Oppianus circa finē lib. 2. de venatione duo echinorum genera describit, maius & minus, his versibus quos propter elegantiam adscribendos indicauit.

Οὐκ ἐρέω πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὅτι δὴ ἐχίνος ἐστὶν ἡμεῖς
Ἄλλοτε μὲν μὲν φασὶν ἡμῶν τὸ πρὸς τὸν ἄνθρωπον
Τὸ δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν τὸ πρὸς τὸν θεὸν
Μεῖζον ὁ ἀμφοτέρωθεν ἐχίνος ἐστὶν ἡμεῖς
Οἱ μὲν δὲ βραχὺ τὸν οὐρανὸν τελευτῶσιν
Οἱ δὲ ὄρεσι ἐμπεθεῖσιν πρὸς τὸν οὐρανὸν
Ὅσα περὶ τὸν ἄνθρωπον ἡμεῖς ἡμεῖς. Dictionem **πρὸς τὸν θεὸν** deduco, vt **πρὸς τὸν θεὸν** **πρὸς τὸν θεὸν** apud Homerum. Alia lectio **πρὸς τὸν θεὸν**, quæ si placet, legatur **πρὸς τὸν θεὸν** **πρὸς τὸν θεὸν**, vt lib. 2. de piscatione, vbi herinacci & serpentis pugnam describit. Sunt à genere herinaceorum maiores hystrices, Grapaldus. Oppianus quidem de hystricæ sortium agit libro tertio de venatione, cum herinacci maioris mentionem ijs in versibus quos iam recitauilibro secundo fecisset: Plinius hystrices ex herinaceorum genere facit, & similiter hybernise mensibus condentes. Remedia quoque ex vltorum cinere, eadem in hystricæ & efficaciora sunt, vt infra dicemus. Varro inuenisse se ericium cum proboscide scribit, vt citat Nonius. Hunc equidè echinum suarium crediderim, cui proboscis est qualis in suum genere, Germani vulgò **seumgel** nominant: alterum genus, minus ni fallor, **rostre**

roftro simile cani, hundsigel. Spinus habet hericius vterq; tam caninus quam porcinus, Albertus. Differunt etiam loco: nam alij agrestes siue fyluatici, alij circa domos reperiuntur,

B.

Echinus terreftre animal est, cuniculi magnitudine, sed specie porcina, aculeis vallatus quemadmodum hystrix est, Massarius. Vallatus est aculeis extra quam ore pedibusque ac parte inferiore, quam rara tantum & innocua lanugo operit, Hermolaus. Porcelli formam habet, spinosus vbi que praterquam in ventre, Isidorus. Pinguis est & porcelli modum exprimit cum excoriatur, Albertus. Mirabile in Creta apros, herinaceos, &c. non esse, Plinius. Hericij ita spinoso defenduntur tegmine, vt ne contingi quidem possint, Eucherius. Aculeos qui a nonnullis vice pilorum geruntur, genus esse pilorum existimandum est, vt herinaceorum aculeos, Aristoteles. Herinaceorum pili paulatim ad eam duritatem degenerant, vt non pilis prater, sed spinis similes esse videantur, Idem. Aegyptijs muribus durus pilus sicut herinaceis, Plinius. Herinacei testes intus sunt, cutis enim eorum efficiendo seroto inepta est, Aristot. Et alibi testes eis intus lumbis adherere scribit. Omnibus quae animal generant, testes ante habentur, vel intus, vel extra, praterquam herinaceo: hic enim vnus lumbis adherentes continet, ob eandem quae aues causam: coitum enim herinaceorum celeriter fieri necesse est, cum non more quadrupedum superueniant tergis, sed erecti coniungantur propter aculeos. Duos anos ad sterces emittendum solus ericius dicitur habere, Albertus.

C.

Herinacei in sarpibus dumosis & vineis per autumnum praecipue diuersantur. Conduntur in arbores cauas hyeme, & cibus (pomis praecipue) per aestatem congestis vescuntur. Echinum aiunt ad annum vsq; sine cibo durare posse, Aristoteles in Mirabilibus. Praeparant hyemi & herinacei (vt mures Alpini) cibos, ac volutati supra poma (mala & pira, vt alij: vel etiam ischadas, vt Philes) affixa spinis, vnum non amplius tenentes ore, portant in cauas arbores, Plinius, & Aelianus. Herinaceus potamogitone herba interimitur, Aelianus. Admirabilis est illa echini pro catulis (αελί τ σαρπίνων) sollicitudo ac prouidentia. Vites subit vindemiae tempore, pedibusque botrorum acinos in terram decutit: hos is hic circumuolutatus, excipit confixos spinis. Ac memini cum iam olim nobis qui tum aderamus omnibus spectantibus botri reptantis ingredientisq; speciem praerberet, ad eum se cumularat atq; oppleuerat vnus. Mox vt subiit latibulum, ex se decerpenda quae collegit catulis praebet, vt partim fruatur, partim recondant, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Καμαυλός τ εχίνων ίδων θηή νώπιο φέρον. Ράγος ατέλειον τωδ θηή θηή σπιδω. Suidas ex Epigrammate. Est autem εελί τ πεδον (sic scribi debet per ε. in prima syllaba) locus planus tanquam areola sub dio, vbi vnus Soli exposita siccat, quasi τ ελής ωδον, Varinus. Siquid deciderit ex fructibus, quos volutatus aculeis suis infixit, reliquos etiam omnes excutit, reditq; vt aculeos omnes repleat, Iorach. Lac etiam & vinum bibunt eum in domibus aluntur. Herinaceis coitus erectus, partibus spinis haerentibus sibi aduersis, Aristoteles. Herinacei stantes ambo inter se complexi coeunt, Plinius. Cur coitus eis celeriter peragatur praecedenti cap. dixi. Echinus parturiens cunctatur, vide capite octauo inter Prouerbia. Echino fel aethyia interabile est, Aelianus 6.46.

D.

Echinus animal est vaficia infigne, quo nomine Nauplium ex ingenio nimis callido Echinum appellauit Lycophron, Caelius. Herinacei mutationem aquilonis in austrum, condentes se in cubile, praefagiunt, Plinius. De herinaceorum sensu locis multis perpensum est, vt qui in caernis sunt, commutet sua cubilia aquilonum & austrorum mutatione: qui autem intra tecta aluntur, ad parietes discedunt: quod ita fieri cum Byzantij quidam animaduertisset, consecutus exilimationem est, tanquam tempus futurum posset praefagire, Aristoteles. Duo vero foramina eius cubile (καρτίον, φωλίδι) habet, alterum ad austrum, alterum ad boream pertinet: ac pro temporisatione, sicut velum gubernatores nauis vicibus transferunt, sic id quod ad ventum spectat, obstruit: alterum autem aperit. Atque hoc Cyzicenus quidam cum animaduertisset, nomen sibi ea ex re peperit, tanquam suo opte ingenio ventos praediceret, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Serpens & herinaceus (vt Oppianus refert libro de Piscacione secundo) mutuo inter se odio flagrant. Quamobrem si in latibulis occurrant, echinus mox in orbem se contrahit, vt praeter spinas nihil emineat. Irruens vero in eum serpens, & spinis implicatis, frustra mordet: & quo arctius illum circumuoluta premit, eo magis ipsa se aculeis infigit & vulnerat: quibus vterque afflicta, non remittit tamen, donec emoriatur: aliis quidem simul ambo pari casu intereunt: aliis echinus euadens, serpentis immortui corpus aut carnes adhuc aculeis infixas gestat. Herinacum lupus timet ac fugit, Iorach. Memini aliquando audire leporem deprehensi herinacei aculeos singillatim dentibus extrahere, & nudatum postremo corpus vorare, quod mihi parum verisimile sit, de vulpe vero, quam Echini hostem esse constat hoc, dici non foret absurdum. Vulpes quibus dolis conglobatum echinum tractet, vt explicantem se deuolet, Lege in Vulpe D. Et mox in prouerbio, Multa nouit vulpes, sed echinus vnum magnum.

E.

Herinacei vbi sensere venantem, contracto ore pedibusq; ac parte omni inferiore, qua raram & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilae, ne quid comprehendi possit praeter aculeos. In desperatione vero, vrinam ex se reddunt tabificam tergori suo spinisq; noxiam, propter hoc se capi gnari. Quamobrem exinanita prius vrina venari, ars est. Et tum praecipua dos tergori, aliis corrupto, fragili, putribus spinis atque deciduis, etiam si viuat subtractus fuga. Ob id non nisi nouissima spe maleficio illo perfunditur. Quippe & ipsi odere insutum veneficium ita parcentes sibi, terminumq; supremum opperientes, vt ferme ante captiuitas occupet. Calida postea aqua aspersu resoluitur pila: apprehensusq; pede altero e posterioribus, suspensio ac fame necatur. Alter non est occidere & tergori parcere, Plinius. Terrestris herinaceus inter animalia inuida ceteris, statim vt capitur, vrina sua reddita tergus suum conspergit, cuius vi persusum cotrumpitur, & quod futurum erat ad multa vile, reddit inutile, Aelianus. Mihi quidem non inuidia aduersus hominem (quam stultet etiam alijs quibusdam animalibus tribuit antiquitas, plebeiam scilicet & anilem persuasionem secuta) sed metu potius, cum capiendus est herinaceus

haceus vrinam reddere videtur. Cum in si dias sentit, vndiq; se spinis claudit, & difficulter se videndum praebet atq; palpandum: sed quando in aquam calidam mittitur, statim ea delectatus in planam membrorum deiectionem ostensionemq; resoluitur, & sic inoffense videtur atq; palpatur, Isidorus. Vide etiam infra in prouerbio, Scit multa vulpes, sed echinus vnum magnum. Terrestris herinacei nunc veteratoriam explicabo: Cum enim is vicinus est vt capiatur, contortissimè se ipsum concludit, & tantopere contrahit, vt comprehendi non queat, simul & animam continet, spiritumq; comprimit, & ab omni motu conquiescens, in ortui speciem praefert, Aelianus & Philes. Ipsum animal non verentur pleriq; dicere vitae hominum superuacuum esse, si non sint illi aculei, frustra vellerum mollicie in pecude mortalibus data. Hac cute expoliantur vestes. Magnum fraus & ibi lucrum monopolio inuenit, de nulla re crebrioribus senatusconsultis, nullaq; non principe adito querimonijs prouincialibus, Plinius. Huius monopolij (inquit Hermolaus) mentio fit in Iustianiani codice, quem locum recentiores Legulei ridicule sunt interpretati. Peccen echini (nempe terrestris) vocatur iureconsultis echini pellis vestium deterfui accommodè concinnata, cuius auctor rei Plinius est, Caelius. Erinacei cute expoliantur lina, & vulgo ericium appellant, Massarius. Pellis herinacei cum suis spinis hastili praefigitur, vt coferantur canes.

F.

Veteres herinacei cute expoliebant vestes, cibum vero ex eo non fumebant vt nos facimus, Sipontinus. Audio apud nostros strates suarium tantum, non item caninum echinam mensis admitti. Cute detracta inferuefaciunt paululum vino cum aceto: inde lardo & caryophyllis cofixum in veru assant. Herinacei carnem iucundam esse aiunt; sic capite pereusso vno ictu interficiatur, priusquam in se vrinam reddat, &c. Plinius. Caro eius in cibo sumpta aduersus quos morbos valeat sequenti capite dicam. Hystricis caro, vt herinacea, licet non admodum inter eculenta comedatur, stomachum tamè adiuuat, aluum soluit, &c. Platina à barbaris auctoribus deceptus marinis enim tantum Graeci ista attribuit. Aetius scribit carnes vulpinas leporinas & ericij naturae humanae esse dissimiles, & alimenta efficere pessima: cuius argumentum sit odor foedus, vt Io. Agricola Ammonius citat. Ericij caro secundum quosdam est humectatiua & pinguis. Obscurus

G.

Colicium remedium per experientiam receptum, Baccas lauri decem, piperis grana septem, opopanax magnitudine ciceris, conijce in aqua cyathos tres, totumq; simul seruefactum bibendum praebet, quiescatq; inde aeger, & perfecte sanitati restituetur. Oportet autem, inquit Galenus, ad viros masculi, ad foeminas muliebris sexus herinacei internam membranam accipere, exiccareq; ac contundere, eiusq; partes tres praedictis ammiscere, Aetius lib. 9. cap. 31. interprete Cornario Graecum exemplar non vidi: sed conijcio Graece echinum legi, cum aliud herinacei nomen vltatum non habeat Graeci. Significat autem eclinus, vt capite octauo ostendam, membranam quoque interiori ventriculi in gallinaceis aut gallinis, quam aliqui stomachicis commendant: Et de hac forte intelligenda sunt Aetij verba. Ad dysentericos, Terrestrium erinaceorum membrana interna, Aetius 2. 186, & 9. 48. Herinacei vtriusq; tum marini tum terrestris corpus vltum cinerem efficit facultatis tum extergentis tum digerentis, tum detrahentis. Itaq; eo quidam & ad excrescentia, & ad fordida vsi sunt vlcera, Galenus de simplicibus 1. 28. Dioscorides tamen eam facultatem marino priuacim attribuit. Terrestris simul & marini echini cinis, abstergit, resoluit, & exiccatur, Auicenna. Cinis de pelle herinacei (terrestris, siue marini) confert vlceribus fordidis, & carne superflua compescit, Idem, Rasis, Albertus. Antidotus Eclogae dicta vtilis celiacis & sanguine spuentebus 339. numero apud Nicolaum myr. interprete Fuchio recipitur inter alia testas erinacei & anatis vuluam. Pellis herinacei, terrestris vnà cum ipsius capite tosta, & in puluerem tusa ex melle inungitur ad alopeciam, Galenus lib. 1. Parabiliu cap. 14. Cinis vsi echini cum spinis si picis miscetur, cicatricibus pilos reddit, Albertus, & Philes. Πιλοί τ εχίνου φέει. Herinacei cinis cum melle, aut corium combustum cum pice liquida, alopecias emendat. Caput quidem eius vltum per se, etiam cicatricibus pilos reddit. Alopecias autè in ea curatione praeparari oportet nouacula & sinapi. Quidam ex aceto vt maluerunt. Quae verò de herinaceis dicuntur, eo magis valebunt in hystrice, Plinius. Terrestris herinacei corium combustum, alopecijs cum pice liquida aptissimè illinitur, Dioscorides, Aelianus, Auicenna, Rasis, Albertus. Erinacei caput & pellicula combusta, cinisq; ei adiecto melle illitus alopecijs cito prodest. Caput autem eius per se combustum, & adiecta ipsius adipe, cinis ille alopecijs illitus, etiam cicatricosis facit pilos renascenti quod si totum ipsum quis exurat, & puluerem eius bene tritum cum adipe vltimo caluo ad integrum capiti imponat, decorem pristinum restituet capillorum, Marcel. Et alibi, cinis (inquit) exusti erinacei recentis, vel simus erinacei recens, & sandaracha, cum aceto & pice liquida mixta & imposita fluentes capillos continent. Auctor est Achriton alopeciam mederi cinerem ericiorum marinorum cum gallis rubeis & amygdalis amaris, aequali omnium portione (vt sint tres partes aequales, quibus addatur simi murium pars dimidia, Albertus:) permixta haec cum aceto diu teres, & impones. (Medicamentum hoc apud Galenum, statim post Critonis pharmaca ad alopeciam Heraclidæ adscribitur. lib. 1. cap. 1. de Compos. sec. locos.) Eiusdem facultatis est cinis ericij, vel corij, vel capitis eius, vel interiorum, si sepe vnus admisceas: & iam currit aqua absq; sepo in inuamento, (vel vt Albertus habet, iam enim incipiet humor recurrere absq; labore:) postquam fricatur locus affectus donec rubescat, Rasis & Albertus. In alopecia si capillorum exortus remoretur, herinacei terrestris caput aut corium vltum tritum ac melle subactum illinito, Asclepiades apud Galenum. Herinaceorum marinorum testas exustas & aqua subactas locis praefectis impone. In quibusdam exemplaribus non aqua, sed adipe vltimo excipi debere herinaceorum cinerem reperi, quod mihi magis placuit: hoc enim modo efficacius redditur, Galenus lib. 1. de compos. med. sec. locos, inter Critonis medicamenta ad alopeciam. Herinaceorum marinorum testas vltas, ex melle & aceto praerasis illine, Soranus ibidem. Ericius vltus trippis si imponatur fistula, iuuat, Rasis & Albertus. Limaces rubentes & erinacei puluerem aliqui miscet emplastris contra herniam. Licheas in facie cinere herinacei ex oleo illinunt: in hac curatione prius nitro, ex aceto faciem foueri praecipunt, Plinius. Attritis medetur cinis muris fyluatici cum melle, vel herinacei, Plinius. Herinacei ter. cinis in vini potione sumptus, remedium ad dolores renum adhibet, & ad aquam intercutem, Aelianus: Vetusiores carni sicca in cibo sumpta eadem tribuunt. Suffumigatio cum pelle erici in retentione vrinae, dissoluit eam si modo non procedat ab apostemate vel lapide viam obturantibus: si enim & horum nullo processerit, certè liberabitur, Deo dante, Obscurus. Carnes erici Leonis & aliorum quorundam

rundam animalium, seruandæ in vſu medicos, prius quater aut quinque, ſemper tamẽ per horam lauandæ ſunt vino calido dulci, & in furno leniter ſiccandæ, Syluius. Aſſiccata caro (σελετηδωσια, Plinius inueteratã reddi, Arabum interpretes ſalitam) & cum aceto mulſo pota, nephriticis ſeu renum vitijs auxilio eſt: item aqua quæ cutem ſubijt, conuulſionibus, elephantia, & male habitis, quos Græci cachectas vocant, (Arabum interpretes initium hydropis vertit:) viſcerum fluxiones exiccat, Dioſcorides. Eadẽ ex Dioſcoride repetit Galenus de ſimplicib. 11. 3. his verbis, Scripſerunt quidam herinacei terreſtris carnem deſiccata prodeſſe elephanto obnoxijis, cachectis, conuulſionem ſæpenumero patientibus, nephriticis, laborantibus aqua inter cutem quam anaſarca vocat: Quod ſi ea efficere poteſt, facultatem habuerit valenter ſimul digerentem deſiccantemq; ſicut & caro muſſelæ arefacta. Eadem quoq; apud Rafin & Albertum legitur. Iſaaci interpretes magna imperitia cuniculo, vel vt Belluaceniſ habetkericulo, attribunt vim diſſoluendi, ſtomachum roborandi, alium molliendi, vrinam prouocandi: lepræ deniq; & elephantiaſi medendi: Alij herinaceo eadem omnia: ſed ij quoq; peccant: nam cum Dioſcorides aliq; Græci ſeorſim de marino echino ſcripſerint, eum in cibo ſumptum ſtomacho gratum eſſe, bonam facere alium, & vrinam cicere: & ruruſus priuatim de terreſtri, quod elephantiaſi alijsq; paulò ante enumeratis morbis ſubueniat, illi in vnum omnia conſiderunt. Ericius montanus melior eſt domeſtico, & habet ſpinas in modum acubum (ſagittales Auicenna) & eſt conſimilis in cura, melioris comeſtionis, magisq; iuuat ſtomachum, & ventrem magis mollit, vrinamq; ciet efficacius, Rafis & Albertus. Mihi quidẽ herinaceus montanus ille hyſtrix eſſe videtur, aduſus ab Auicenna dictus: nam Syluaticus quoq; aduſus ericium montanum in interpreta- 60 tur, qui vulgò dicitur iſtrix. Quod autem in cibo ſumptus ea præſtet, quoſ Rafis, Albertus, & eos imitatus Platina ei tribuit, ex veteribus auctorem habeo neminem: Echinis enim marinis tantum omnes has facultates attribuunt: herinaceo verò terreſtri & hyſtrici, neq; ſimpliciter, neq; magis aut minus quam marinis. Quamquã enim in remedijs ex vſto corpore coriõue aut ſpinis, eandem vim terreſtri & marino echino eſſe Galenus tradit: Plinius verò, Quæ de herinaceis, inquit, dicuntur, eò magis valebunt in hyſtrice: longe tamen alia ratio eſt, ſi in cibo ſumantur: quod illi non animaduertent. Ericius terreſtris ſalutis aduerſus elephantiaſin prodeſt: item paralyſi & ſpafmo, & vitijs neruorum omnibus, Auicenna. Caro erici eſt bona lepræ, Idem. Coctus aut aſſus ericius in lepra remedium eſt, Rafis. In contractione neruorum caro palumbina in cibo prodeſt & inueterata, herinacei ſpalticis, Plinius: Diſtinguendum forte poſt prodeſt, non poſt inueterata, vt cum Dioſcoride ei conueniat. Carnes inueteratæ herinacei ſumptæ vtiles ſunt hydropicis, Plinius. Salſa ericij caro cum oxymelite iuuat hydropicos, Auicenna & Rafis: Albertus addit, ad omnes hydropis differentias prodeſt, nempe carnoſam, (vt ipſe loquitur,) tumidam, & citrinam. Eadem caro ſalſa, cū oxymelite pota, ſalubris eſt in dolore renum, Rafis, Auicenna, & Dioſcorides, & alijs. Solus Philes herinacei vſi cinerem cum vino albo potum dolentibus renes mederi ſcribit. Caro ericij ſalutaris eſt in phthiſi, Auicenna. Ericius coctus aut aſſus phthiſicos iuuat, Rafis. Emplaſtrum ex ericio valet contra neruum contractum, & dolorem in ventre natum ex craſſis ſtatibus, & diſſicultate digeſtionis, Rafis: quem autem bonum auctorem hæc ſcribendo ſecutus ſit, nõ inuenio. Herinaceorum cinis cum oleo perunctorum cuſtodit partus contra abortus, Plinius. Inueteratas (inquit Plinius) herinacei carnes quis poſſit dare potui furenti, etiamſi certa ſit medicina? Herinacei carnem iucundam eſſe aiunt, ſi capite peruſſo vino icu interficiatur, priuſquam in ſe vrinam reddat: Eos qui carnem ederint, ſtranguriz morbum contrahere minimè poſſe. Hac caro ad hunc modum occiſi, ſtillicidia veſicæ emendat: Item ſuffitus ex eodem. Quod ſi vrinam ex ſe reddiderit, eos qui carnem ederint, ſtranguriz morbu contrahere traditur, Plinius. Caro ericij terreni efficit ne pueri lectos permingant: vrinam enim tantopere retinet in cibo ſumpta, vt ſi aſſidue quis ederit, vrinæ diſſicultatem incidere periclitetur, Auicenna, & Rafis ſimiliter, ſed obſcurius. Si abſcindatur caro herinacei vniq; decollatione, deinde ſuſpendatur ſuper beſtiam aut hominem, qui ægre reddit vrinam, mox & facile eam emittet, Rafis. Herinacei caro optimè decocta atq; in cibo ſumpta, ſtranguriſtis mirè ſubuenit, & cito naturalem vrinæ curſum relaxat, Marcellus. Idem alibi echinos cum aculeis ſuis teri iubet, & ex mulſa aqua frequenter accipi aduerſus dyſuriam: Plinius vero echinos cū ſpinis ſuis tuſos & è vino potos, calculos pellere ſcribit, de marinis intelligens, qui & aliàs (inquit) in cibis ad hoc proficiunt. Caro ericij terreni confert febribus diuturnis, Auicenna & Habix apud Serapionem. Eadem ſuccurrit morſi à ſerpentibus (vermibus) venenofis, Auicenna. Medicinalis eſt herinacei pellis, niſi ab eo permingatur, Philes. Herinacei adeps (caro aſſiccata potius, ſecundũ Dioſcoridem) prohibet viſcerum fluxiones, Auicenna. Ericij ſalſi, & in aqua feruentis in natans collecta pinguedo, ſi illinatur baculo, & in domo (vel lecto, Albertus) ponatur, conuenient ad eum pulices, Rafis. Pungentes in palpebris pilos vbi euulſeris, cochlearum carnes cum viridium ranarum harundineta incolentium, vel herinacei terreſtris ſanguine ſubigito, & adiecta atramenti ſutorij moderata quantitate exiccari ſunt, & vt ere (inuerſis palpebris illine, ſaliua diluens) cauendo ne pupillam attingas, Aetius 7. 67. Et paulo poſt, Extremè autem confert, inquit Archigenes, ſanguis herinacei terreſtris, & fellis eiusdem par pondus, & caſtorei quod ſufficit, &c. Ad pilos inutiles & pungentes in palpebris, Fellis & ſanguinis erinacei terreſtris partes tres, fellis chamelectis totidem caſtorei parum. Gal. 11. 104. 4. 8. ex Archigene. Si ex ſanguine eius & melle cum aqua calida gargarifmus fiat, vocem obtuſam & raucam emendat, Rafis & Albertus. Sinifter oculus cum oleo frixus in vaſculo reconditur: iſ liquor ſomnificus eſt: oportet autẽ extremo ſtilli immiſſo in aurem diſtillari, & ſtatim ſomnus inuadet, Idem. Hepar herinacei ſictilli ſolibus excocto arefactum, (in teſta ſiccatum in ſeruenti ſole, vetuſtatio: in teſta noua, Rafis:) ad eodẽ vſum, quos caro aſſiccata præſtat, vtiliſſimè reconditur, Dioſcorides, Rafis & Albertus. Auicenna non ad omnia, quæ de carne herinacei prius dicta erant, hepar eius vtile facit, ſed ſolum ad poſtremum, nempe fluxiones viſcerum: quod auxilium tamen non carni ſed adipi perperam adſcripſit. Ad ſolem exiccatur elephantiaſi medetur, Aelianus. Ηπερ τε (ἐχίνου φασιν ἰατρῶν) καμὸν ἐν πυρῆς ἀναψύχων, καὶ φλεγμονῆς διδμημα συστῆλεν ἔσθον. Philes. Fel herinacei pſilothrum eſt vtiq; mixto cerebro veſpertilionis, & lacte caprino: item per ſe cinis (quius cinis ſimpliciter) cum lacte, Plinius. Fel herinacei cum veſpertilionis cerebro & canino lacte renibus impoſitum, mirè prodeſt, Marcellus: In Plinij verbis canino legendum, non caprino, tum ex Marcello apparet, tum ex ijs quæ ſupra de lacte canino ſcripſimus, cui pſilothri vim quidam falſo attribuerunt: caprino autem nemo. Cæterum Marcelli verba planè corrupta eſſe videntur, quid enim iſtis remedijs cum renibus? præſertim cum hæc & huiusmodi Marcellum ex Plinio mutuatum eſſe conſtet: proinde hoc vel ſimili modo legemus, Fel herinacei cum veſpertilionis cerebro & canino lacte mixtum, pſilothrum eſt. Nec moueor quod Marcellus cap. 26. inter remedia ad renum vitia hoc quoq; deſcribit. Pilos in palpebris incommodos euulſos renaſci nõ patitur fel herinacei, Plinius. Collyrium ex felle herinacei oculis immiſſum

miſſum prodeſt, Rafis. Ad vitiligines illini lubent fel herinacei ex aqua, Plinius. Eodem verrucæ omniſis generis ſanantur, Plinius. Aduerſus lienis dolorem, quidam duorum dietum carni ex aceto ſcillitico dant ignocand, vel herinacei lienem, Plin. Herinacei lien aſſus in cibo ſumptus, lienofum efficaciter curare fertur, Marcel. Conferunt contra lepram expreſſionẽ ad phthiſin ex vlcere pulmonis renes eius deſiccari. Si ex eo (ex renibus, Albertus) ſumatur pondus vniq; ad patientẽ diſſicultatẽ vrinæ cum aqua cicerum tuboſum, diſſoluit ſtatim, Rafis: Albertus addit, & dyſenteriam & tuſſim curat. Finus erinacei recens & ſandaracha, cum aceto & pice liquida mixta & impoſita, etiam fluentes capillos continent, Marcel.

Sua cuiq; vrina (quod ſas ſit dixiſſe) maximè prodeſt, conſeſtim peruſſo canis morſu, echinorumq; ſpinis inhzrensibus, & in ſpongia lanisue impoſita, Plin. Si echini aculei pedib. inhzſerint, aut alicui corporis parti, in lotio humano calenti pedẽ diu tene, facile excutientur, Marcel. Quamuis autem Plin. echini nomine marini ſemper intelligat, vt herinacei terreſtrem, videtur tamen hoc ex lotio hominis remedium ad virtusq; aculeos corpori inſixos commuñẽ habere facultatem. Quidam erinacei vini cū ſpinis exuſti pulueres equo aſſimatico datos in ſtabulo, ſtatim prodeſſe affirmant, Camerarius.

H.

Grammatici Græci (vt Suidas) echinos interpretantur chæroglyſſos & contra. Ἐχίνος δὲ ἔχεν ἑαυτὸν, ἢ σπῆλαιν ἀφαιρῶν ἑσῶν: ἢ ἡ ἀντιφραση δὲ πρὸς τὴν διαιρέσιν ἔχουσα, διὰ τὸ ἀκάνθιος, ὡς ἀνερίτητος, Etymologus & Varin. Et rufus, Ἐχίνος δὲ τὸ σπῆλαιν ἑαυτὸν φρογγυλῆμνον: ἐν δὲ τῷ ἀλέξειδω τὸν ἐπεχρῆμνον σπειλομήμνον, τὸν δὲ ἀκάνθιος λέξιολογος περιβάλλεται, ἀνὴρ μὲν, Idem. Ἐπὶ λέξουσ ἐν δέμας λυβὸν τὸ ἐπὶ ἀκάνθιος λεγόμενον, Galenus de comp. pharm. ſec. locos. Cornarius dubitat an rectè ſic legatur: & ſi ſic legendum eſt, herinacei pellem exponendum conijcit, quoniam hoc animal Græci vt ſupra dictum eſt acanthionem & acanthochærum nominant. Galenus quidem malagma quoddã ad ſplenicos & hydropicos tali pelli inducendũ ſcribit. Fieri poteſt vt ab aliquo loco dictum ſit genus pellis, cui emplaſtra commoedè illinerentur: Nimis enim curioſum videretur, & magorum nugis affines herinacei pellẽ in hunc vſum requiri, quæ haud ſcio an ita parati poſſit impedimentibus ſpinis. Acanthus certe apud Stephanum ciuitatũ aliquid nomen eſt: & Acanthalucus ingens in Thebacia, quamuis locus is mutilus appareat: Ζάλακες, hiſtrices, echini terreſtres, Lexicum.

Epitheta, Hirrus, Alper, Volubilis, Ruber, Aequoreus, apud Textorem: Aequoreus idem eſt marino: Ruber (etiam marini propriũ videtur, cætera vtriq; communia. Ὁ ἕστος λαχνηέντα δέμας κέντροισιν ἔχινον, Suidas ex Epigra: 30 Ὁ ἕστος, apud Oppianum, qui alibi idem marino attribuit: Ὁ κέντροισ, quod aſperum ſignificat, vnde pumicem ἄθρον ἀνερίτητος quidam vocant) & terribile φεμὴν φοβερὸν Τρηχῦς. Κυκλοτερής. Ὁ λούτροπος, cum aſpiratione, ὁ τρεχουδής δὲ ἔλ. ἢ ἢ πᾶντα τὸν ἀπὸ τῶν ἑλ. id quod herinacio magis conuenit, quàm ſi cum tenui ſpiritu ſcriptum exponamus, τὸν δὲ λούτρον ἐν τῷ τριχῶν. Δεῖλος, Αἰόλας γυῖα θνδύων αἰόλα interpretor mobilia, vt pote in globum contracta, & apta rotari: hoc magis placeat, quàm varia colore interpretari: non enim corpus varium habet, ſed ipſos tantum aculeos albo nigroq; alteris diſtinctos, quales & hyſtricis ſunt. Τρηχῆος λαοίταις πτελεῖ πέφελεν ἐπί τῶν ὀφθαλμοῦ, Ὁ φησὶ τὸν ἕστος ἐχίνου αἰόλας φύλας, Oppianus de hiſtrice: Ex eodem poeta ſuperiora epitheta omnia ſunt, præter primum ex epigrammate.

Echinus Græcis nomen eſt vaſis ex ære, aut opere ſigilino, in quod tabulæ ad iudicium pertinentes (teſtimonia, vel teſtium dicta) conſiciebantur, aliàs conſecta ſignabantur: eius mentio ſit apud Demoſthenem, Ariſtotelem, & Ariſtophanem, Suidas, Maſſarius. Cælius, Pollux. In hanc capſam ſine ſerinium, teſtium dicta, acta litis, omniaque à partibus prolata conſiciebantur, notisque additis ſignabantur, ne quis dolus malus in ijs ſubſeſt. Vnde ea quæ in acta prolata erant, apud ſequeſtrem depoſitura, quoad paſſim in iudicium proferrentur ad ſententiam ferendam, τὰς ἐχίνου ἐμβάλλουσα appellabant, litis in ſtrumentum ſignificantes. ἐν ἐχίνου ἐμβάλλουσα, pro eo quod eſt apud acta proferre. Ἐχίνος ἀργυρὸς ἢ χρυσοῦς ἢ (legendum ἢ vt Ariſtophanis ſcholiaſtes habet) ἐκ κε- 40 ρχῆος ἐν τῷ γρημματικῷ τὸ σπῆλαιν δέμας (aliàs μαρτυρῶν ἢ πινες ἐμαρτυρῶν καὶ κατασημαίνου) ἐπὶ τῶν. Hinc Ariſtophanes in Veſpis, Καταῖς ἐχίνου. Echini, cadice vel vaſa erant, ἐν δὲ αἰτέ μαρτυρῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιλήσειν ἔγγυρα φαι ἐνεβάλλοντο ἐπὶ τῷ γρημματικῷ τῷ μαρτυρῶν ἢ πινες ἐμαρτυρῶν καὶ κατασημαίνου: Vel ſecundum alios, ἐν δὲ διατηρητικῶν τῶν γρημματικῶν τῷ μαρτυρῶν ἢ πινες ἐμαρτυρῶν καὶ κατασημαίνου ἐπὶ τῶν ἐπιλήσειν ἢ διατηρητικῶν διαταῖς ἐπὶ τῶν. Varinus, Suidas & alijs. Quamobrem diſcretorum, id eſt arbitratorum, erat echinus, & ab ijs cum opus erat iudicibus tradebatur. Plura vide in Commentarijs Budæi. Pocula cum cyatho dum ſuſtinet, aſtar echinus Vills, cum patera guttus, Campana ſupellex, Horatius Seru. 1. Sat. 6. Hic, vt Acron docet, echinus genus eſt vaſis a nei in quo calices lauantur, quam alij ampullam dicunt eſſe vltream: Scopa Italice deſtrefcatoris exponit. Echinus genus eſt chytræ, id eſt ollæ, Pollux: item lebes, σκεῦος μαγειρεῶν, καὶ λοιπῶν, Heſychius & Varin. Ἐχίνον βυδάνον, id eſt lebetem, Etymologus. Sunt item echini circa manus carpum ornamenta: ſicut per- 50 ricaripa, & item pſella ac bubalia, Cælius. Echinus muliebris ornamentũ genus eſt, non diſſimile omnino brachialibus & armillis, Hermolaus ex Polluce. Echinus placenta ſecundæ menſæ apud Athenæum libro 14. videtur autem in Rhodo fieri ſolita ex verbis Lyncei illiſ citatis: αἰμῆς verd, cui comparatur, Athenis. Pollux inſu- larem placentaſ eſſe meminit, αἰμῆτι ſimilem: Πέμματα νησιωτικῶν ὡς παλαιῶν, Heſychius. Ἐχίνου ἢ τριχῶν ἀγυῶνες, Heſychius. Echinus, ſtreni pars, Heſychius. Franſi pars quæ ori inferitur χελιδνὸς vocatur, cuius medium 60 ἦσαν, τὸ δὲ πρὸς αὐτὸ δακτυλοῖς, ἐχίνου, τριχῶν ἢ περὶ μαοσῶν (niſi malis μεμαοσῶν) ἢ ἵππου, Pollux. Et alibi τὸ δὲ χελιδνὸς τὸ σπῆλαιν, ἕστος μὲν καὶ τῶν ἕστος μὲν, τὸ μὲν ἵππου ἐχίνου, &c. Ἐχίνος, τῶν κιονοεργῶν μέμνος, Heſychius. Inuenio echinum rectè dici partem in capitulo Doricæ columnæ: craſſitudo quippe eius triſariam diſtribuitur: vna enim portio eſt plimbus cum cymatio: altera echinus cum annulis: tertia hyprachello contrahitur columnæ, Cælius Echinocephalum C. atinus Periclem appellauit. Pollux libro 2. melius legatur ſchinocephalum, vt ſupra docui in Cane, Capitis octaua parte 2. Scilla genus vnum aut bulbum eius omnem ab Hippocrate ſchinum vocari auctor eſt Galenus in gloſſis. Edulia quædam ex amygdaliſ præcipuè, & alla ex vuis paſſis ad herinaceorum ſpeciem à coquis parantur, & eorundem nomine apud noſtrates vocantur, vt legitur in Balthaſaris Dillingenſis coqui libro Germanico. Eſt & militare in lingua noſtra herinacei vocabulum, quum acies ita inſtruitur vt haſtis vndiquaque regentibus hoſtes excipiat. Ruſtici denique noſtri herinaceum nominant abſceſſum, qui medias peccoris, vaccarum præſertim vngulas obſidet. Cuius vitij Colu- 70 mella in

cella in osium morbis meminit, subluem vel in eruginem vel tuberculum, in ipso discrimine vngule nasē scribens. Non alienum est ab hoc loco quod Callidorus Variarum libro quinto scribit, vbi diuersas amphitheatrales pugnas hominum aduersus belluas describens. Alter (inquit) se gestabili muro cannam, contra seuissimum animal, ericij exemplo receptatus, includit: qui subito in tergus suum refugiens, intra se collectus absconditur, & cum nusquam discesserit, eius corpusculum non videtur. Nam sicut ille veniente contrario reuolurus in sphaeram, naturalibus defendatur aculeis, sic ille consueti crate praecinctus, munitione redditur fragilitate cannam. Hæc ille.

Echinus Aristotelis est pars ventris ruminantium (vt & Hesyech. scribit) Gaza omasum transfert. Εχίνος ἡ γαστήρ, ἢ τὸ ἐπίπεδον ἐν τῷ κοιλίῳ, Suidas & Varin. Meminit etiam Etymologus citans hunc Callimachi versum, Ὅντι μάλιστα βόων ποδῶν ἐχίνον. Echinus dicuntur interna ventris Eustathio, siue ventriculus: & vt vult Nicandri scholiastes ventriculus proprie bouis. Echinus venter est in bobus, & in ceruis etiam, Cæli. Εχίνος ἡ μήτηρ καὶ μήτηρ ἀσθενῶν, Varinus: lege γαστήρ ex Etymologo. Lac coagulatur etiam à domesticæ gallinæ pellicula, quæ intra ventriculum stercorei destinata est, echinus ab asperitudine Græcis appellata, seu cortex quidam. Bevirius in Geopon. Græcis. Εχίνος ἡ πύλωσις (forte ἡ πύλωσις) ἢ ἡ μήτηρ, Hesyech. Εχίνος, μικρὸν δὲ γαλακτοῦ ζῶον, ἢ τὸ περὶ τὸν, Hesyech. Et alibi, Αἰκωνίδιον ζῶον, Φυτὸν, καὶ ἡ μήτηρ, Idem & Varinus: vt echinus & de marino dicitur, & de ali quadam, quamquam μήτηρ & περὶ τὸν etiam ad insecta volucra extendi possunt. Ego Echini auem nusquam legi, spinum sæpe. Videri quidem possit spinus vox Latina, quam Græce ἀκανθῶν interpretari. Scribitur autem ἄκανθος etiam à Græcis non ab acanthis spinis, id est spinis facto nomine, sed per onomatopœiam, vt videtur. G. z. acanthidem auem ex Aristotele nunc spinū nunc ligurinum vertit: videtur enim ex spinis & carduis. Impericus aliquis pro spinum echinum facile scripserit, & facilius Græcis literis: nec rari huiusmodi errores in Græcorum Lexicis sunt. In his verbis Αἰκωνίδιον ζῶον, intelligo echinum animal siue terrestre siue marinum, nam & alij nominibus ab acanthidaria nominatur, vt supra ostendi. Post ζῶον aliquid deest, χερσαῖον, vel θαλάσσιον, vel περὶ τὸν, vel simile quid, vt recte sequatur καὶ μήτηρ. Quod si hanc coniecturam vt pro echino, si auem intelligimus, spinus legatur, quæ mihi quidem probabilior est, aliquis non receperit: siam habeo, vt echini vel acanthi spinus nomine, insectum voluere, nempe maximum scarabæum cornutum accipiamus, quem aliqui vulgo ceruū volantem vocitant, & enim compressis cornuum ramis tanquam spinis configit quicquid in medio deprehenderit: & Αἰκωνίδιον Hesyech. scarabæus genus interpretatur: videtur autem acanthis id est quod acanthos, vt acanthion quoque, non aliud quam acanthion est. Sunt sane etiam cruribus spinis scarabæi quidam, vt in Historia insectorum videbimus. Echinus Lucius lib. 2. pars auricula est, ἢ ἀπὸ τῆς ἀκροῦς τοῦ κεφαλῆς, id est proxima circa vel ante foramen auris concavitas, media foramen (quod ἀκροῦς voco, licet etiam sordes eo contentas hac voce significant) & auriculam. Hystricæ generat India & Africa spina cōtectas, ex herinaceo uero genere, sed hystrici longiores aculei, & eū intendit cutem, missiles. Plura murū genera in Cyrenaica regione: alij lata fronte, alij acuta, alij herinaceo uero genere pungentibus, pilis. Plin. In Cyrene aiunt plura murū esse genera, eius s̄d πλατυπρόσωπος ὡστερ ἀγρῶν ἢ γινώσκου: πρῶτῃ ἐχινώδης, δευτέρω ἐχινώδης (lego ἐχινώδης, à recto ἐχίνος, ex Herodoti lib. 4.) Aristot. in Mirabilibus. Gillius imperite in Aellano 8. 9. ἐχινώδης vertit, viperæ speciem & similitudinem gerentes, quos indigenæ echinatos vocent. Aegyptijs muribus durus pilus sicut herinaceis. Plinius, & Aristoteles in fine libri 6. hist. animal.

Echinum Massarius olææ genus interpretatur tanquam ex Polluce: Hesyechus εὐδὲ ροιῶν, id est mali Puniceæ genus. Est & herbæ genus apud Galenum, quam etiam erinon Dioscorides videtur appellasse: quamquam in verustis codicibus non erinos, sed echinos legitur: est & apud Hippocratem echini herbæ mentio, Massarius. Apud Plinium lib. 23. cap. 7. erineos legitur: vbi de ficis & caprificis agens Herba quoque (inquit) quam Græci erineon vocant, reddenda in hoc loco propter gentilicatem. Palmam alta est, cauliculis quinque ferè, ocimi similitudine, flos candidus, semen nigrum, paruum: tritum cum melle Attico, oculorum epiphoris medetur: vitæque autem decerpta manat lacte multo & dulci herba, perquam vitilis aurium dolori, nitri exiguo addito: folia resistunt venenis. Nicander etiam in Theriacis erinon vocat, & contra venenata commendat, Καὶ κελύθων ἐν ἀσπὲρ ζῶον ἐχίνος, exponunt autem ἀσπὲρ ζῶον αἰμασιώδης τίπης: οἱ δὲ τερχί, ἀσπὲρ ζῶον: οἱ δὲ τὸ κελύθων χερσὶ, quasi ἀσπὲρ ζῶον: & ἀσπὲρ ζῶον maceriat. Marcel. Verg. Nicandri verba interpretatur, Et virentis ad radices montium erini. Tradidit Dioscles (inquit idem) à quo Plinius multa accepit, ocimo simile esse: nasci prope lumina & fontes: & præter id apricis locis & ad radices montium, Hæc ille ex scholijs in Nicandrum, quæ etiam admonent herbam ἐρινόν, voce penultima trisyllaba, à Diocle ἐρινόν nominari voce oxytona quatuor syllabarum. Sed Dioscoridis quoque verba audiamus ex lib. 4. cap. 30. Erinoz (inquit) sunt qui ocimoides, qui hydreron, Romani ocymum aquaticum dicunt (vt Marcellus vertit) nascitur tecus fluuios & fontes: folia habet ocimi, minora tamen, & in superiore parte incisuris diuisa. Ramuli exeunt dodrantales (κλωνία ἀσπὲρ ζῶον, proinde non placet quod Plinius scripsit herbam esse palmam altam) quinque aut sex: flores candidi sunt: nigrum verò semen, paruum, acerbum. Lacteo liquore abundant caulibus & folijs. Eius semen drachmarum duarum pondere quatuor cyathis (drachmis, Aeginaeta) mellis temperatum, contra oculorum destillationes inungitur, sistiturque eas. Aurium dolores sicut addito sulphure ignem non experto & nitro instillatus succus, Hæc Dioscorides. Galenus lib. 6. simplic. medic. echinon vocans eandem eius vires refert. Aeginaeta, per ignorantiam forte, bis commemorat, primum in Erino ex Dioscoride, deinde in Echino ex Galeno. Hæc herba quod sciam medicorum hodie nulli cognita est, quorum scripta in lucem edita viderim: ego non hanc ipsam, sed congenerem aliam demonstrabo, quam Plinius militarem appellasse videtur 24. 18. Lactoris, inquit, nota vulgò est, plena lactis, quod degustatum vomitiones concludit. Eandem hanc aliqui esse dicunt, alij similem illi, quam militarem vocant, quoniam vulnus ferro factum nullum non intra dies quinque sanat, ex oleo imposita: Nec alibi plura apud vllum auctorem de duobus his nominibus siue vnius siue duarum stirpium reperio. Ego diuersas esse puto vel hoc argumento, quod quæ vulnera tam cito glutiant, insignem astringendi vim possidere probabile est, quæ quidem contraria est vomitorie facultati. Habet autem erinus siue echinus vim illam reprimendi, siccandi; & confringendi, vel Galeno & Aeginaeta testibus in sensu simplicium. Quamquam etiam lib. 9. cap. 7. de compositione secundam loces Galenus, Succus echini, inquit, facit ad inflammationes & prolapsam sedem. Easde planè vires habet herba quam Hieronymus Tragus li. i. ca. 100. esulâ dulcè nominauit: manat enim lacte, vt esula & tithymallorū genera, vnde forsitan & erini id est caprifici nomen impositum ob similem liquorem. Verum lac eius dulce, non acie vt tithymallorū est, quamvis tithymallos aspectu, floribus, pericarpijs & semine ita referat, vt prorsus eiusdem generis videatur. Pericarpia 70

tamen non leuia habet, sed h. r. & quodammodo echinata, vt illorum gratia echini nomen merito adueniat. Astringit enim in partibus, maxime tamen radice, quam albam habet, d. qui ferè crassitudine, geniculatam, transuersam, duos aut tres palmos longam, eminentibus nodis toridem, quos caules præcedentibus annis singulos singulis diderat. Locis aquosis pronauit, & iuxta sepes, syluestribus tantum aut montanis. In h. os translata pluribus annis viacissima durat. Flores ei lactei, folia oleæ sed minora, quam obrem non erinon Dioscoridis, sed omnino congenerem ei esse statuo. Echini vocatur etiam quercuum cytari, id est paniculæ quædam seu nucamenta quæ ex ramis earum dependent, Hesyechus. Echinus, fructus platani, Idem. Ricinus quoque vt folijs platani imitatur, sic echinata habet seminum vasa. Est & echinatum pomum in solani culusdam peregrini genere: quod Fuchsius stramoniam & nucem methel appellat. Dicuntur item in castaneis echini, quia eo modo quo echini marini aculeis armati sunt. Græci enim echinon hirtum vocant (hoc testimonio aliquo fulcire debebat: ego echinon adieci & iude sumptum nusquam legere memini) inde echinatum dicitur, quod ad similitudinem castanearum calycis aculeis hirtum est, Massarius. Armatum castaneis echinato cortice vallum est, Plin. 15. 23. Displaco in cacumine capitula sunt echinata spinis. Plin. Chamæleon candidus serpit in terra echini modo spinas erigens. Idem. Glycyrrhiza & ipsa sine dubio inter aculeatas est folijs echinatis. Plinius: atqui glycyrrhiza, non ἐχίνος sed ἔχινος id est lentisci folia habet. Echinopus Athenæo lib. 9. nescio quam herbam spinofolam significat, quam poeta quidam vna cum ononide nominat, Τὰς ἀκανθὰς σπυροῦ, ὅς ἐστιν ἐχινώδης καὶ ἰσὰ τετρακτύου ὄνιον καὶ ἀσπὲρ ζῶον, ἀσπὲρ τῶν ἡδίστων μυθῶν σπυροῦ, in grammaticum quendam anxie diligenter circa singulas voculas, solidæ verò eloquentiæ & eruditionis negligentem. Δουλοφρον, ἐχινώδης, Hesyechus & Varinus. Ceras ex omnium arborum factorumque floribus apes confingunt, excepta rumice & chenopode: Herbarum hæc genera, Plinius 11. 8. malim chenopode: quoniam chenopodis nomen nusquam inuenio: conuenit autem herbæ spinosæ ab echino factum nomen. Quamquam herbam quandam suis venenosam Germani vulgo chenopodem, id est, anseris pedem, gentsifus vocant.

Infulæ Echinas dicitur sunt ab Echino quodam, vel à multitudine echinorum, siue terrestres illi, siue marini fuerint: Vel quod folium earum asperum & spinosum sit echinorum instar, Eustathius in Dionysium. Oxiz infule, quas Homerus Toas vocauit, Echinasque propinquæ sunt, aded vt inter eas à Strabone collocentur, Hermolans. Echinas infule sunt circa Aetoliam, quibus Achelous fluuius limum adiecit, Echinas altas dicitur ἀσπὲρ ζῶον καὶ ἔχινος: vel ab echinorum copia, vel vt Apollodoro placet ab Echino vare, Stephanus Echinas, infule Acarnaniz iuxta hostia Acheloi fluuij, in quibus Epei dicitur habitant, Scholia in Iliad. 2. Plura quære in Onomastico nostro. Echinus nomen est ciuitatis, culus (vel viri à quo dicta est, vt Etymologus habet) meminit Demosthenes Philip. quinta, Suidas. Echinus vrbs est Acarnaniz ab Echino condita, quam Rhianus Ἐχινόν ἐστιν vocauit, alij Echinnatem, Stephanus. Echinus vrbs Thraciz sic dicta dicitur ἔχινος ἐστὶν ἡ πόλις Ἐχινῶν ἐν τῷ Πηλοπόννησῳ, Varinus: vel ἐν τῷ Σπερχειῶν (lego Σπερχειῶν) ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ἔχινος, Etymologus. Hanc ciuitatem in Phiotide collocat Ptolomæus, in faucibus Spherchij amnis, Plinius. Echinantis mentio fit apud Ciceronem in Arato, Dicitur excelsis errans in collibus amens, Quos tener Ægeos defixa in gurgite Echinus. Echinos Thraciz vrbs ad Pagaleum sinum, Pomponius lib. 2. Spherchium tamen in Maltacum sinum delinere Ptolomæus scribit.

c. Mures alpini totam hyemem in laubulis vsq; ad ver erinaceorum instar conuoluti adtescent & dormiunt, Ge. Agricola.

e. Sanguine herinacel cum decollatur, æquali oleo mixto, si intingatur corpus viri ignorantis quid sit, ligatur ab omnibus mulieribus vsq; ad mensē, Rasis & Albertus. Oculis herinacel dexter frictus ad pondus vincit (Rasis nescio quas ponderum notas hic habet) cum oleo alinulæ (aliàs alaulæ) vel seminis lini, si ponatur in vase æris rubri, & collyrii modo inde illinatur oculi hominis, qui noctu videre desiderat, in tenebris condita quælibet tam visu discernet quam interdiu, Idem.

h. Magos qui Zoroastren sectantur, imprimis colere aiunt herinacelū terrestrem, maxime versò dicit mures aquaticos, Plutarch. in Symplicijs lib. 4. questione vltima. Idem in lib. de Iside, terrestres echinos ab his magis bono deo attribui scribit, aquaticos autem malo. De herinaceo sacrificato supra dixi capite primo.

PROVERBIA. Εχινωλαπις, vide in Vulpe. Echino asperior, Echinos τεραστειος, in hominem intratibilem & insuauibus moribus dictum metaphora sumpta ab echino siue terrestri siue marino, Erasmus. Torus echinatus asper, Αἴπας ἐχίνος τεραστειος in morosos & iniucundis moribus quadrat. Echini enim tum terrestres tum marini vndique spinis obsepti sunt, vt nusquam impune possis attingere. Est & hominum huiusmodi genus cum quibus nulla ratione possis agere citralitem. Aristot. in Pace, Οὐδέποτε ἐν δεινῇ λέγον τὸν τεραστειον ἐχίνον, id est, Ex hirtio in leuem nunquam mutabis echinum, Erasmus. Scholiastes Aristophanis aptum huius dicti vnum esse ostendit, cum quis alicui in sensus & asper, mitis ac benignus erga ipsum vt fiat, persuaderi nõ potest. Echinus partum differt, Εχίνος τὸν πόντον ἀνυβάλλει, de ijs dici suetur qui prorogant quippiam suo malo: veluti qui creditam pecuniam compendinant, tamen aliquando reddendam vel maiore cum senore. Alunt echinum terrestrem stimulat a luo remorari partum, deinde iam asperiore ac duriore facto factu mora temporis, maiore cruciatu parere auctor Suidas, Erasmus. Echinus parturiens cunctatur: vt Echinus partum procrastinat, proverbum in eos qui in perniciem suam morarum causas inuectunt: cuiusmodi sunt illi versuram facientes, &c. Budæus: Prius duo echini amicitiam ineanit, alter è mari alter è terra, Πέλι δὲ ἄνω ἕκαστος ἐς φίλον ἔχουεν, ὁ μὲν ἐν πέλαγος, ὁ δὲ ἐν χέρσος: de ijs qui moribus ac studijs sunt inter se discrepantiores, quam vt spes sit aliquando inter eos necessitudinem conueniam. Refertur à Suida, Erasmus. Multa nouit vulpes, verum echinus vnum magnum, Ποῦ δὲ ἀλάπηρος, ἀλάπηρος ἐν μήτῃ, Zenodotus hunc senarium ex Archilecho citat. Dicitur in altutos, & varijs consuetæ doli. Vel potius vbi significabimus quosdam vnica astuti plus efficere, quam alios diuersis technis. Nam vulpes multitudine doli se tuerit aduersus venatores, & tamen haud raro capitur: Hérinacens vnica duntaxat arte tatus est aduersus canem mortuus. Siquidem spinis suis semet inuoluit in pilæ speciem, vt nulla ex parte morfu prehendi queat, Erasmus. Ὅτι δὲ οἱ ἐχίνοι, λέγω δὲ καὶ τὸν χερσαῖον καὶ τὸν θαλάσσιον, καὶ ἕωτ' εἰς Φυλακτικῶν πρὸς τὸν Ἰερώντα περὶ βασιλῆος ἐπιτομῆς ἀκανθῶν, ὡστερ πικρὸν γινώσκω, ἵνα ὁ χερσαῖος μαρτυρῆ ἐν φωνικῇ κωνῆ, λέγων οὕτως, Αἰὲν ἐν τῇ ἑρσῃ τὰς πλεονῶν ἡσασ. Ἡ ἀσπὲρ ἐχίνος μάλλον δι' ἕωτος τῆς κωνῆς. Ὅς ἐστ' ἀν' ἀπὸ τῶν Ἰερώντων δομῶν μαθητῆς, Σπερχειῶν αὐτὸν ἀναστῆν ἐκ τῆς ἀλφειῆς Κετταυδοκίαν τε καὶ Ἰερώντων ἀποικίαν, Hæc ex Athenæi Dipnosoph. lib. 3. Erasmus eodem versus ex Zenodoto recitat, & primo quiddè verū pro ἔχινος legit, & ita transfert: Leonis arte in solo 70

etiam fortiores existimantur, Gillius. Mas tamen praelis aptior est, vtpote altior, Obscurus. Euerit edificia elephantus, dentes adiuuans magnos: palmas vero sua fronte impellit, donec declinet, tum pedibus inculcans prosternt in terram, Aristoteles. Aelianus hæc eum præcipue facere scribit, cum libidinis furore ardet. Palmas excelsiores fronte prosternt, ac ita iacentium assumunt fructum, Plin. In bello etiam roboris & fortitudinis facinora designat egregia, & aliàs ad imperium. Proboscide quantum possit, supra retuli. Vnus sanè animalium omnium, vt maximus, sic robustissimus esse videtur. Vidi (inquit Vartomannus) nauem palangis impostam (si rectè verto) à tribus elephantis in genua demissis frontibus annexis, è mari in litus protrudi. Oppianus syluestres elephantos scribit, fagos, oleastros, & palmas dentibus subuertere radicibus, *ἰνυρῶν ἀπεργασίας γένεσιν, γένεσιν δέντες vocat per synecdochen, continens pro contento. Quò magis oneratus est, tantò firmitus incedit: in dorso gestat tutrim ligneam, quæ homines triginta & vidum quantum satis est contineat, cum armis instrumentisq; bellicis, Author obscurus. Tam validi sunt, vt in cruce (lego turre) ligneæ super se ferant homines duodecim & amplius, ita quod aliqui magni quadraginta homines posse portare dicuntur, Albertus. Indorum regem hostibus bellum inferentem, bellatorum triginta millia elephatorum accedunt: tum verò maximorum & fortissimorum tria millia subsequuntur, ad hostiles muros ipso incurfu euerit eos institutorum: cum enim rex iubet, euerunt. Idque se audiuisset Ctesias scribit: idemque Babylone se vidisse dicit, palmas ab his ad moderatoris sulcissimum violentissimo impetu extirpatas, Aelianus. De vi & robore ipsorum ad belli vsum, plura adferam cap. quinto. Elephantem alij annos circiter ducentos viuere aiunt, alij trecentos, Aristot. & Aelian. Vt longissimum, annos circiter ducentos viuit: sed multi ante hoc tempus morbo pereunt, Arrianus in Indicis. Viuere elephantos mares alij annos ducentos, alij centum & viginth aiunt: feminas etiam ferè totidem, Aristot. Florere ætate circa sexagesimum narrat, Idem & Aelian. Viuunt plerique quantum longæui homines: quidam (qui maximè senescunt, Diodorus Sic.) ad ducentimum perueniunt annum. Aristoteles viuere ducentis annis, & quosdam trecentis existimat: iuuenta eorum à sexagesimo incipit, Plin. Viuunt in anno trecentos, Solin. Onesicritus dicit eos ad trecentimum annum viuere, raros ad quingentesimum: circiter ducentimum robustissimos esse Strabo. Iuba rex Elephantum scribit patri suo fuisse, qui multa secula vixisset, nempe qui emanasset, & per manus traditus fuisset, vsque ad huius alta stirpe. Et Ptolemæo Philadelpho Aethiopem elephantum fuisse, qui vel multas ætates vixisset, vel ex hominum consuetudine, vel institutione mansuetissimum: atque Idem ipse ait, se vidisse elephantum Seleuci, cognomine Nicanoris, qui vsq; ad Antiochorum postremam expugnationem vixisset, Aelianus. De elephantorum, ætate quod longissimè vitæ sunt, ab alijs pluribus scriptum est: veruntamen qui habitant apud urbem Taxilam, omnium India vrbium maximam elephantum inuenisse perhibent, quem vitæ ac myrtis coronis indigenæ ornabant, & ferentes vnum ex his esse, qui pro rege Poro aduersus Alexandrum pugnaverant: quem propterea quod in pugna promptissimè versatus esset, Alexander Soli dedicauit. Esse autem illi torques aureos circa dentes, seu potius cornua libeat appellare, & in torquibus literas Græcas insculptas, hæc verba referentes: Alexander Iouis filius Atacem Soli. Hoc enim Atacis nomen ipse elephantum imposuit, magnum magno nomine exornans. Coniungunt autem indigenæ annos quinquaginta supra trecentos, ab ea quam diximus pugna ad ea tempora intercessisse, cum tamen scire non possint quot fuerit natus annos, quando pugna interfuit. Iuba verò quondam rex Libyæ in scriptis retulit, equites Libyicos quandoq; elephantis iudicantes, inter se pugnas, fuisseq; alteri elephantorum parti tutrim dentibus insculptam, alteri velò nihil: cumq; non pugnant occupasset, partem quæ tutrim in dentibus gestabat superatam, in Atlantem montem confugisse: se vero post id tempus annos quadringentos ex ijs vnū cepisse, qui auferant, & insigne illius dentibus insculptum inuenisse, quasi nuper fabricatum, nullaq; ex parte consumptum, Hæc Philostratus lib. 2. de vita Apollonij. Can-dore dentium intelligitur iuuenta, Plin. & Solin.*

Multis morbis obnoxii, & prorsus difficiles curati sunt, Strabo. Hyemis ac frigoris impatientes hoc animal esse dicitur, Aristoteles, Aelianus, Solinus. Frigoris impatientes: maximum hoc malum, inflationemque, &c. sentiunt, Plin. Anni ætatis tempore cum calor à sole intenditur, & æstus ingrauescit, tum elephantum ad calorem frangendum inter se crasso perfunduntur cæno, quo partim vim caloris depellant, partim vel vmbrosis speluncis, vel arboribus quæ ramorum frequentia eos opacare possint, refrigerentur. Complures eorum morbos vnum nigrum epotum curat, Strabo. Aelianus post mentionem de vulneribus eorum & oculorum morbis factam, Cæteris (inquit) quibus tentantur morbis, vinum nigrum medetur: (idem testatur Arrianus in Indicis) Quodd si hac medicina ex morbo non liberantur, insanabiles sunt. Elephas chamaeleonte concolori frondi deuorato, occurrit oleastro huic venenoso, Plin. Si quis casu, chamaeleontem deuorauerit, vermè elephantis veneficum, oleastro sumpto pesti medetur, Solin. Crustatum in potu maximum sentiunt hausta hirundine: hæc vbi in ipso animæ canali (id est faucibus & arteria) se fixit, intolerando afficit dolore, Plin. Aegrotant etiam si comedant terram, nisi ea frequenter vtantur: nam si frequenter, nihil sentiunt mali: lapides etiam interdum deuorant, Aristoteles. Et terram edisse ijs tabificum est, nisi sapius mandant: Deuorant autem & lapides, Plin. In venationibus si quis eorum fuerit vulneratus, cæteri alios lacrimas vulneribus illinentes, tanquam medicis ægrotantibus assistunt, Philostratus, Vulneribus butyrum auxiliatur: ferrum enim extrahit. Vlcera suillis carnibus fouent, Strabo. Indi capitis elephantis eorum vulnera aqua primum tepida cluunt: Deinde si hæc ipsa luculenter sint alta, butyro vngunt: postea inflammationem leniunt, suillam carnem recenti sanguine madentem & calidam admoventes, Aelian. *Ἐλευθρον ἰσχυρὸν τὸ νεῖον κρέα δὲ τῶν ἰσχυρῶν καὶ καταπλάσσειν αὐτὰ* (lego καταπλάσσειν αὐτὰ) Arrianus in Indicis. Oleum (aliàs vinum) alij bibunt, alij non: & si spiculum in corpore inest, eijcitur eo quod bibitur oleo, vt aiunt: qui autem oleum (aliàs vinum) non bibunt, ijs radix tyrtami decocta in vino (aliàs in oleo) datur, Aristot. Dubitat quidam an pro tyrtami legendū sit dictamni, an expungi omnino debeat. Dictamnum equidem telis expellendis vtilem esse capris syluestribus & ceruis, in ipsorum historijs diximus: sed folia eius tantū depascuntur: medici quoq; in hominum remedijs folia tantum requirunt, radix inutilis est: Non igitur legendū dictamni. Quodd si expungatur, aliud alterius plantæ nomen substituendum fuerit, cuius radix vim corpori infixæ depellendi habeat. In Græco textu nec tyrtami nec alterius plantæ nomen legitur. In Græcis codicibus (vt scribit Aug. Niphus) magna varietas est: primò quia legitur radix, & non adijcitur cuius herbæ: deinde quia dicitur decocta in oleo & non vino. Vnde antiquus interpres sic legit, Vinum alij bibunt, alij non: Et si spiculum inest, eo vino eijcitur, quod biberunt, vt aiunt. Michael Ephesus asserit eijci quorundam opinione spiculum ex corpore elephantum potione vini, vt per eijcitur dictamni ex asprea: quæ scriptura probatur ab Ephesio: vnū tamen deest, quoniam in Græco textu non

extu non habemus expressam herbam, cuius radix in oleo sit decoquenda, Hæc Niphus. Ego tyrtami nomen nusquam reperio: sed ne aliud quidem medicamentū quod intra corpus homini, aut fera (excepta dictamni) sumptum, tela aliæ infixæ exigat. Omnia enim foris imponi præcipiunt medici, & præter cætera in radicum numero, in hunc vsum laudantur, allium cum pice, aristolochiæ cum resina, arundinis per se vel cum bulbo, berberis vel oxyacanthæ radicem, cyclamini cum melle & vino: silicis, lactucæ asini, id est anchusæ: narcissi cū lilio & melle: rubi canini, xiphij radix superior cum vino & thure: vitis albæ cum vino & melle: deniq; iris syluestris cum flore æris, terebinthina, & pauco melle. Ex his omnibus ad tyrtami vocem, calami forte vel cyclamini voces propius accesserint. Olei potu tela, quæ corpori eorum inhaerant, decidere inuenio: à sudore autem facilius adhaerescere, Plin. Sensus videtur, Oleum ad extrahendas sagittas magis prodesse elephantis, si post sudorem statim id hauserint, quoniam ita (meatibus apertis, & calore in superficie corporis oleum à venis attrahente) facilius adhaerescat: tanquam nimirum oleo ad ipsas attracto ceu vnctæ & lubricæ facilius emittantur. Cùm vel hasta vel sagitta ictus est elephantus, oleæ flore vel oleo ipso defixa tela expellit, Aelian. Corni ægri ramulos oleæ comedunt & sanantur, Ambrosius secutus forte aliquem qui pro elephanto elaphon, id est ceruum hoc facere perperam legit, vt in Ceruo monuit circa finem capitis tertij. Furoris tentatione eos aliquado laborare manifestum est, ex cursu furij incitato, Aelian. Rabidi (quales præcipue per libidinem fiunt) fame & verberibus domantur, elephantis alij ad motus, qui tumultuantem feriant, Aristoteles: cætenis coereant, Plinius. Si per insomniam fessum, armis perfricatis ex sale, oleo, & aqua curantur. Cum humeri dolent carnibus suillis assis appositis iuuantur, Aristot. Vlcera etiam & inflammationes eorum (quæ nimirum in humeris præcipue nascuntur propter onus & attritionem) his carnibus foueri supra dixi. Ophthalmicis medetur bouillum lac infusum, Strabo & Arrianus in Indicis. In oculorum morbis, bubulum lac tepescit in infundunt, quo hi remedio oculos aperiunt, & magnò eij voluptatis sensu sicut homines, vim medicinæ agnoscunt, Aelian. Elephantos cæteris malis immunes aiunt, inflationem autem alui acris infestari, Aristot. Frigoris impatientes sunt: maximum hoc malum, inflationemq; & profluuium alui, nec alia morbo generant sentiunt, Plin. Morbis inflatione cõtraheant: quo fit, ne possit excrementum vel vesicæ vel alui reddere, Aristot. Niphus hunc in eis affectum colicum esse conijcit. Fluore in super tentantur: quò cum vires languerint, curantur potione aquæ calidæ, & cibo sceni melle imbuti: vt rung; enim id silit profluuium alui, Aristoteles.

D.

Elephanti gregatim semper ingrediuntur. Ducit agmen maximus natu, cogit ætate proximus, Plin. Et alibi, Gregatim semper ambulat, minimè ex omnibus soliuagi. Oberrant agminatum, Solinus. Nunquam verò elephantus ab reliquorum agmine fecerit, nisi aut filiorum suorum, aut egrotantium causa: pro his nimirum nihil non moliens in expugnabilis manet, Aelian. Solent magno numero confertim incedere, & si quenquam obtiniam habuerint, vel deuitant vel illi cedunt, Leo Africanus. Prædam ipsi in se expectandam sciunt solam esse in armis suis, quæ Iuba cornua, alij melius dentes appellant: Quamobrem deciduos casu aliquo, vel senectæ, defodiunt, Plinius: tanquam inuidia quadam aduersus hominem ducti id faciant. Quodd autè abiecta cornua defodiunt præcedenti etiam capite ex Aeliano dixi, nec non qua arte defossa inueniantur. Noctu suam seruiendi conditionem deplorare dicitur, non contento barritu (*ἰνυρῶν*) quo sæpe aliàs vitur, sed luctuosa vocis suppressione miserabiliter immurans. Quodd si quis ita occultè gementi & lamentanti interuenit, verecundia quadam motus, que rebus suis moderatur, & gemitus facere desistit, Gillius ex Philostrato. Gaudent phaleris argenteis. Mulieris forma hoc animal capitur, atq; hebecens ad eius pulchritudinem, remittit furorem animi sui, Aelian. Traditur vnus amasse quandam in Aegypto corollas vendentem: Ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratà Aristophani (Byzantino in vrbe Alexandria, Aelian.) celeberrimo in arte grammatica, Plin. Sunt ferarum amores etiam; idq; plurimarum: feræ alij & rabidi, quemadmodum & hominum: alij nec ambitione barbara, nec inueniunt congressu: qualis Alexandria grammatici Aristophanis ritualis elephas fuit. Coronariam eandem vterq; deperibant, cum elephas quidem grammatico haud segnus amorem studiumq; declararet: poma forum transiens amice adferre, iuxta diu adstiteret, cunctariq; promulciscem in tra vestium suus inferere, ac mammillarum decus blandè palpare contrectareq; solebat, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Præter hanc aliam quoq; mulierem corollas similiter vendentem in Antiochia Syriæ vrbe cicerem elephantum amasse aiunt: de quo Aeliani hæc verba sunt. Hunc audio dum ad pastiones iret, mulierem corollas vendentem cum quam suauissimè adspexisse, tum verò etiam quam libentissimè in illius conspectu acquiescisse, atq; huius faciem promulciscere teris, suauiterq; contrectando illi blanditū fuisse: Mulierem vicissim ex suo artificio illecebras amatorias, corollas videlicet ad tempus ita contextuisse, vt cotidie illi quidem sumere operæpretium, huic vero etiam opus largiri esset. Postea autem quam mulier excessit è vita, elephantus nec pristina consuetudinis cõpos, nec quam amaret amplius mulierem videns, tanquam amans qui amasiam amiserit, sic eam desiderabat, animoq; incitabatur, ac qui antè mansuetus fuisset, humanitate expulsa, feritatem induebat, tanquamq; homines ex tristitia, ac mœrore laborantes de potestate animi exeunt, facis furens ferebatur, Hæc Aelian. Et vnguentariam quandam dilectam Iuba tradit: Omnium amorem suere argumenta gaudium à conspectu, blanditiæq; in conditæ, stipesq; quas populus dedisset seruata, & in sinum effusa. Nec mirum, esse amorem, quibus sit memoria, Plin. Alius Menandrum Syracusanum incipientis iuuenta in exercitu Ptolemæi, desiderium eius quoties non videret inedia testatus, Plin. Nunc quam memoria sint bona quamq; diligenter præceptum in officij aduersus præcipientes teneant, quam simul eorum qui quippiam eis committunt, vel expectationem vel fidem non fallant, explicandum est. Cum Antigonus Megarensis vrbem obsideret, mulier simul cum vno de elephantis bellatoribus versabatur: hæc enim illius qui elephantum alebat vxor, infantem puerum pepererat, quem huic elephantum, lingua vtens Indica, quam elephantum intelligunt, credidit. Vt vero is primum sibi creditus est, illum diligebat, & custodiebat, ex eoq; proxime adiacente magnam voluptatem capiebat: cum ploraret, oculos tum auertebat, tum vero ab eo dormiente muscas abigebat: Arundines ei pro pabulo obijciebantur, quas, & omnem cibum, nisi puer adesset, rejiciebat. Nutrix igitur necesse habebat postea quam cum lacte compleuisset, elephantum curatori apponere, vel omnino elephantum non parum iracundia incitabatur, ac nonnunquam in verbera eru mpebat. Interdum etiam cum vagiret infans, cunas vbi iacebat, mouebat: sicq; eidem ipsi esse hoc motu oblectamenta & solatia, sicut nutrix, asserere studebat, Aelianus. Eandem historiam, quoniam perelegans est, & paulò aliter refertur ab Athenæo lib. 13. vt ex tempore inde transfusi

Phylarchus (inquit) libro vicefimo mirificum elephanti in puellam amorem his verbis describit. Ma erat elephas, & cum eo foemina, quam Niczam vocabant: cui moriens Indi vxor infantem suum dies natu triginta appositum commiserat. Mortua igitur muliere, mirabilem quandam bellua infantis amorem concepit. Nam se iungi a se infantem non sustinebat, & nisi conspiceret indignabatur. Quamobrem quoties cum lactasset nutrix, mox inter pedes belluae colloca bat in cunis: quod nisi faceret, elephas cibum recufabat. Tota autem deinceps die, dormiente puero, calamos vel aliud quippiam de pabulo tenens muscas ei depellebat. Quod si ploraret, cunas proboscide mouebat, & speciebat ipsum. Idem & mas elephantus saepenumero faciebat. Lasi dicuntur offensam meminisse, longoq; tempore post iniuria vindictam reddere. Qui ad boues accedunt, rubram (puniceam) vestem iccirco non ferunt, neq; item, splendidam (claram) qui ad elephantos appropinquant: quod certe eiusmodi colore eas bestias constet efferari, Gillius ex Plutarchi connubialibus praecipit. Idem Plutarchus in libro de Alexan- dri fortuna, tauros phoenicis irritari efferariq; scribit elephantos vero albis, vt Caesius obseruauit. Elephas timet album colorem, Theuetus. Pullos suos, adhuc a partu recentes, nunquam deserunt at sane in illis a periculo tuendis constantissime permanent, priusq; animam amittunt, quam suos catulos deserant, Aelian. Idem, Quantus matrum in hoc genere in sobolem suam sit amor, multis (inquit) etia aliunde argumentis constat, hoc vero praecipue: Cum in foueam pullum suum incidisse mater perspexisset, ne minimam quidem moram interposuit, nec eius cursum vlla ad pullum consequendum segnitia tardauit, quin vehemeter dolore affecta, quanto maximo posset incitato incursum, in delapsum filium praepes geretur, amboq; eodem casu morte occumberent: hic quidem materno pondere pressus cotereretur illa vero praecipitata, caput distingeret. Tuv νεογνών πρεσβυτων η γέννησιν βαβησι βιβήσιν Πιπλοντες σιωπώδη, φωνήσωντες τει βόθρη, Tzetzes. Duplicitum corde, tum sensu animi elephantus esse dicitur, & altero quidem ira incendi, altero mitigari & leniri Maurorum sermonibus peragatum est, Aelian. Annem transituri (sylvestres scilicet, vt Plutarchus addit) minimos praemiunt, ne maiorum ingressu atterente alucum, crescat gurgitis altitudo, Plinius & Solinus. Traicit prior, caeteris hoc sese dans, natu simul & molle minimus caeteri in terea ad ripam astant, quantumq; flumen ille magnitudine superet, speculantur: quae res exercitui reliquo non dubiam ad traiciendum spem facit, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Elephantorum flumē transmittentium minorum natu sese traiciunt primi: hi vero qui sunt confirmata aetate iam grandes, fluctibus obruantur, duntaxat promuscidibus extra aquam eminentes, teneros vero pullos dentium proiectorum eminentia matres ferunt, ac simul tanquam vinculo promuscide illos complectentes, transuectunt, Aelianus & Philostratus. Masculi pullos manibus sursum impellunt: lactentes autem deserunt matres, vel manibus suis, vel geminis dentibus, Tzetzes. Apollonius cum videret elephantos hoc modo Indum flumen transientes, Haec (inquit) d Damis, nullo iubente ex se ipsis naturali quadam prudentia ac sapientia faciunt. Vides enim quo pacto sarcinarum vectores imitati suos deserant pullos, vinculis, ne forte cadant, eos complexi (Vide, inquit Damis, &c. sed cur tam imprudentem, si bibi; inutilem tranationem faciunt? Praecedit enim, vt vides, omnium minimus, ipsum vero sequitur paulo maior, & post ipsum alius, ita vt eorum maximi postremi sint: oportebat autem contrarium ordinem in transeundo seruare, maioresq; tanquam muros & propugnacula caeteris facere. Tunc Apollonius, Minime vero, inquit: Primum enim ipsi insequentes homines fugiunt: oportebat igitur contra insequentes hostes a tergo muniri, sicut in pugna fieri videmus. Insuper si eorum maximi prius flumen transissent, ignotum erat an fluminis altitudinem caeteri minores possent superare: illis enim facilis esset fortasse transitus cum sint proceriores: his vero impossibilis forsitan esset, quod altitudinem aquae superare non possent: sed cum eorum minimus transierit, facilem esse caeteris transitum demonstrat. Insuper maiores prius euntes profundiorum alucum sequenti bus faciunt subsidentelimo, & in fossam secedente, propter belluae pondus & magnitudinem pedum: minor vero nequaquam tranationi maiorum officient, minorum in alucum fluminis concauitate facientes, Hucusq; Philostratus. Mutianus ter consul auctor est, se vidente Puteolis, cum aduecti in naue egredi cogentur, terribis spacio procul pontis a continente porrecti, vt sese longinquitatis aestimatione falleret, a uersos retrorsus isse. Plin. Aliena quoq; regionis intellectu creduntur maria transiri, non ante naues descendere, quam inuitati rectoris iurisdictione dederit. Plin. Maria transmeantur naues non prius subeunt, quam de reditu illis sacramentū luatur, Solin. Circadentes belluis summa cura, alterius muctoni parant, ne sit praesidijs hebes: alterius operario vsu fodiunt radices, impellunt moles, (arbores extirpant, Aelianus,) Plinius, Solinus, Aelianus, & Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Cum ab Indis hominibus arborem elephanti radicibus extrahere coguntur, non prius ad eam extirpandam aggrediuntur, quam quatefecerint ac tremefecerint arborem: sic periclitantes, euerit ne possit, an omnino inuictam ab impetu sit se praestatura, Aelianus.

Elephantum iussa faciunt, Plin. Nearchus auctor est aded mansuefecere elephantos, vt lapidem ad scopum iacere, & armis vti, & optime natate (neq;) ediscant, vt maxima possessio existimetur elephantum currus, Strabo. Mutianus ter consul auctor est, elephantum quandam & literarum ductus Graecarum didicisse, solitumq; per scribere eius linguae verbis, Ipse ego haec scripsi, & spolia Celtica dicaui, Plin. Haec verba si Graece scribantur, heroicis versus constituitur hoc modo: Αὐτὸς ἐγὼ τὸ δ' ἐγγραφὴν καὶ φωνήσωντες τει βόθρη, vt Sipontinus citat, sed absq; auctore. Ego, inquit Aelianus, recte & ordine in tabula quadam Latinas literas vidi elephanti scribere: verum tamen docentis manus subijciebatur ad literarum figuram & lineamentum insituenens animal: cumq; elephantus scriberet, eius oculos immotos, & deictos esse perspexi, vt grammaticum quandam dixisses. Elephas terribilis est ille quidem & vastus corpore: sed aded homini obnoxius, vt tantam molem in ludicra verterimus, & spectacula panegyrica, quando saltationes condiscit, &c. Caesius. Apud Indos Arrianus scribit, elephantes quoq; saltationem doceri & exercere Idem. Turpes effeda quod trahunt bifontes, Et molles dare iussa quod choreas Nigro bellua nil negat magistro, Quis spectacula non putet deorum? Martialis. Motus quosdam bellicos addit, velut ostendens quod hac etiam disciplinam seruat, Aelianus. Germanici Caesaris munere gladiatorio, quosdam inconditos motus addidere saltantium modo. Vulgare erat per auras arma facere non auferentibus ventis, atq; inter se gladiatorios congressus adere, aut lasciuente pernicitate colludere. Postea & per funes incessere: lectis etiam ferentes quaterni singulos, puerperas imitantes: plenisq; hominum tricinij accubitu, iere per lectos, ita libratu vestigijs, ne quis tantum attingeretur Plin. Ad numerum saltare, inquit Aelianus, tibia auditione demulceri, cursum tardare ad soni tarditatem, seq; remittere ad remissionem tibiae: rursus cum acute sonans impellit, festinare, discendo assequi perfecte elephatus solitus est. Neq; vero natura modo illi summa ex omnibus animalibus magnitudine ornata, sed & disciplina mansuetum, & tractabilem edidit. Elephanto ad morum mansuetudinem & facilitatem erudito, nihil

nihil mitius, nihil ad id quod volumus obtemperantius est. Cum Tiberij Caesaris nepos Germanicus gladiatorum spectaculum edidit, plures iam grandes virisq; sexus elephanti Romae erant, e quibus alij pleriq; generati extiterunt, quorum artus in terea dum committebantur, & confirmabantur, & membra infirma conglutinabantur, peritius vir ad pertrastandos eorum sensus, animosq; nunc eos disciplina mansuetiori, nunc terrore & mirifica verberationis plena excipiens, erudiebatur. Primum enim eos maxima lenitudine & mollitudine, cibos nimirum illecebris & varietate suauum inuitamentorum refertis indulgens, ad disciplinam informabat, vt si quid esset agreste, expelleret, ex feritate ad mansuetudinem, & quasi ad humanitatem quandam transformaret: sicq; eos moderabatur, vt feritate expulsa, disciplinis & musica studio operam darent, tympanorum sono nihil exterrerentur, pedum ingredientium strepitum, cantumq; miscellaneum ferrent: eos praeterea exercebat ad non formidandam hominum multitudinem. Illa vero virilis disciplina, non ad grauem plagarum ictum excandescere, coactos membrum aliquid ad saltandum scelerare, non rabiose (cum essent maximo robore praediti) inuitari. Cu magister elephantum spectaculum edidit, ij tempore suo speciem dederunt, serere institutos esse, illumq; in seipsis erudiendis non operam perdidisse ostenderunt: nam duodecim numero theatrum ingressi, composito gradu incedebant, ac toto corpore disfluebant, tanto ornatu, nimirum stolis saltatoris induiti, solaq; magistri significatione vocis ordinati in structi, vt ferret, gradiebantur. Ac vero rursus, si illis hoc imperaretur, in orbem saltabant, eundemq; orbem ad imperantis vocem repetebant, atq; nunc flores pauimentu ornabant spargentes, nunc modeste pedibus terram pulsantes musica moderatam saltationem vna consensione obibant. Haecenus Aelian. Certum est vnum tardioris ingenij in accipiendis quae tradebantur, sapius castigatum verberibus eadē illa meditantem noctu reperit, Plin. Elephantum caeteri quide hoc potissimum mirantur, quod discendo & doctoribus se praebendo, in hominum ce-ribus eas in gestu figuras & varietates effingat, quantum elegantiam ac copiam vix ipsa hominum industria exprimeret aut memoria complecti facile possit: ego vero hisce magis ex affectibus motibusq;, quos suapte sponte citatq; doctrina tenet, velut simplicibus & impermixtis ac synceris, aestimandam bestiae intelligentiam putarim. Nam Romae certum est cum haud ita pridem ad gestus quosdam miros indispicendos, & motus euoluū difficillimos ingeminandos antea quidem instituti fuissent, vnum tardioris ingenij, quia aegrius haec assequeretur, vbilibet pessime audientem, & verberibus saepe castigatum, deprehensum noctu eadē illa ex sese ad lunam meditantem mollientemq;, Hec Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Vidi ego elephantum cymbalo ludentē, aliosq; saltantes. Cymbala autem singula viriq; cruri anteriori appensa erant, & aliud appellata proboscidi. Ille alternis vtrunq; in cruribus cymbala proboscide feriebat numero saepe alij circumcirca saltantes tripudiabat: & alternis anteriora crura tollentes sceleratesq;, numero saepe in grediebatur, ita scilicet vt cymbalorum sono admonerentur, Arrianus in Indis. Elephantum mimus Archiops iubet subfide re in genua, & ambulare per funes, Anncus Seneca in epistolis. Mirum maxime & aduersis quide funibus subire, sed regredi magis utiq; pronis, Plin. Illa vero vel ad ridiculū insanandum spectatore inducere possint, in theatri arena humiles lectos spectare, vario stragulo textili & magnificis operibus picto ornatos: lauta ite pocula & argenteas crateras, aureasq;, permulta aqua repletas, menfasq; magnificas, tanto pane & carnis exitu ctas, vt vel edacissimorum animalium ventri implere potuissent: omnibus ita recte apparatis, coiuuaz intromissi sunt elephanti, mares sex, virili veste induti, totidemq; foeminae, stola muliebri ornata, decorē epulis accubere, ac in mensam promuscides tanquam manus porrexerunt, summaq; cum modestia epulati sunt: neq; ex ipsis quippiam vilis est vorax, neq; maioris partis rapax. Cum esset bibendum, vnicuiq; cratera exhibebatur, & hi quide promuscidibus portionē haurientes, moderate bibebant: dein de circumstantes leuiter & festiue, sine contumelia aspergebant, Aelian. Elephanto omnium ferarum inuisissimus & placidissimus est: quippe qui permulta officia & erudit, & intelligat, quando etiam regē adorare condisit, Aristot. Na quod ad docilitatē attinet, regē adorant, genua submittunt, coronas porrigunt, Plin. De supplice elephante Martialis tetrastichon,

Quod pius et supplex elephante Caesar ante ait, Hic modo qui iam rotam metuentus erat: Non facit hoc insus, nullusq; docante magister, Crede mihi: numen sentit et ille tuum.

Elephantum Indorum regem ad forum euntem, primus adorat. Huic praestator, qui illum huius instituti commonefacit, ipsiq; memoria disciplinae instrumentum quod illam moderatur pulsu, atq; voce Indorum propria renouat, cuius natura quadam adm. abili recondita elephanti intelligentes sunt, Aelianus. Viginti quatuor elephanti Indorum regi permanent: custodes alternis vigilijs, alij alijs in stationem succedentes tanquam caeteri custodes homines. Sapientia item quadam Indica ad vigiliam discipulam erudiuntur, ne inter custodias somnū capiant. Hic igitur ad vigilias agendās perilludisimū excubitores, & a somno inuisissimū, & secundum homines fidissimū simillie sunt, Aelianus. Elephantorum alij palustres, alij montani, alij campestris. Paludibus capti, dementes, leuesq; sunt: Montani, prauit atq; inuidie, & nisi cum pabuli inopia premuntur, nihil tutum ab eis expectandum: Campestris mansueti & lenes, & imitatio studio scribunt igitur atq; tripudiant, & ad fistulae sonitum saltant, seq; a terra saltando subleuant, Philostratus. Elephas animal est proximum humanis sensibus. Quippe intellectus illis sermonis patrij, & imperiorum obedientia, officiorumq; quae didicere memoria. Amoris & gloriae voluptas: imò verò, quae etiam in homine rara, probitas, prudentia aequitas, Plin. Iuxta sensum humanum intellectum habent, memoria pollent, syderum seruant disciplinam, Solin. Atqui Plinius eo in loco, non disciplinam, sed religionem venerationemq; syderum, Solisq; ad Lunae eis esse dixerat. Valent sensu & reliqua sagacitate ingenij excellunt, Aristot. Ου μὲν φωνὴν ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίου ἢ ἰδίου ἐλάττωσιν, Arrianus. Nomina sua nouere. Linguam Indicā elephanti intelligunt, Aelian. Peragatum est, sicut Oppianus ait, elephantos inter se loqui, φωνήσωντες ἑαυτοῖς ἢ ἄλλοις. Αὐτὸς ἰδὼν ἑαυτοῦ ἢ ἄλλοτρίου, ut videtur, diuinatione quadam animi praescire fatalē necessitatem. Vidi elephantos quosdam, qui prudentiores mihi videbantur, quam quibusdam in locis homines, Vartoman. Tanta huic belluae cum genere humano societas, tamq; propē accedit ad hominis ingenium, vt Cicero non vereatur affirmare, non paruam nationem hominum sensu ac ingenio esse multo inferiorum, Gillius. Elephanto belluarum nulla prudētior, Cicero de Nat. Elephantorum acutissimi sensus, Idem de Nat. Omnium quadrupedum subleuitas animi praecipua illis perhibetur, Plin. Antipater tradit agnium in senectū multos post annos, qui rector in iuuenta fuisset, Plin. In Syria elephantum scribit Agnon, cum in aedibus cuiusdam aleretur, ac seruus qui additus curator erat, de demenso quotidie subtraheret, dimidioq; belluam frandaret. Sedenim heroi iam aliquando praefate considerantēq; demensum totum solueret, torue tuentem, ac promuscida contrahentem, hordei partem additam repulisset, ac quam exactissime separauisset, serui iniuriam hoc nimirum pacto ad herum deferentem. Alium vero cum lapides & terram ma-

gister ad explendam mensuram pabulo miscuisset, ipsum ex foco correptum cinerem in ollam magistri, elixis iam carnibus iniecit, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Aelianus eandem historiam paulo aliter narrat, Cum (inquit) qui hordeum huic ad metiendi procuracione habebat, hordei partem subtraxisset illiusq; in locum lapidibus suppositis, ipsi debitam tamen mensuram cumulatè seruasset, ut dominum veriusq; si quādo vidisset, falleret. Elephans videns eum qui sibi debitum fraudabat potentiam coquere: primum promulsidae pabulum collegerit, deinde in ollam infudit, sicq; solerter iniurias, iniurias sibi illatas vitus est. Circa Licham (in extrema Africa) plurimum aquarum lacuna sunt, quibus arefactis elephantes proboscide ac dentibus puteos effodiunt & aquam inueniunt, Strabo lib. 16. De calliditate ipsorum, qua videntur cum premuntur à venatoribus, vel in foucas ab eis factas inciderunt, dicemus cap. 5. Mirum in plerisq; animalium scire quare petantur, sed & per cuncta quid caueant. Elephas homine obuius forte in solitudine, & simpliciter oberante, elemens placidusq; etiam demonstrare niam traditur. Idè vestigio hominis animaduerso, priusquam homine, intremiscere infidiarū metu, subsistere ab hoste, circumspicere, iras proflare, nec calcare, sed erutum proximo tradere illum sequenti, nuncio simili vsq; ad extremum: & tunc agmen circumagi, & reuerti, aciemq; dirigere: ad eum omniū odori durare virus illud maiore ex parte, ne nudorum quidem pedum, Plin. Tum sagacissime odorantur, tum acerrimis sensibus existunt: tum verò his, partim antegredientes, partim subsequentes, ordinatim cunct, atq; horū primus narium sagacitate herbam ante pedes suos positam sentiens humanis vestigijs esse transitam, eam euellit, & ei, qui à tergo proximus est, odorandam traditis rursus alteri, qui post eum stat: ac deinceps per omniū quasi manus sagaciter cōtēctatur, quoad illum ipsū qui extremum agmen ducit peruentum fuerit: is simulac olfecerit, barritum vastum edens, quasi signum ad fugam dat. Hi tunc in conualles profundas, aut in loca cōcaua & palustria, vel si minus id concedatur, in nemorosa campestria, ab eo loco iter auertunt, prorsusq; se totos auertunt ab his locis, quancūq; frequētes homines iter facere solent: quod ab hominibus, vt animalibus sibi infestissimis, timeant, Aelian. Differunt inter se elephantes mirum in modū robore, atq; animo. Sunt apud Indos in vsu rei bellicae non solum mares, sed etiā foeminae: verū tamē foeminae pauciores sunt, & longe timidiores, Aristot. Elephantorum generis foemina multo pauciores sunt, Plinius & Auicenna. Quamobrē miror quod Vartomanus scribit foemina multo robustiorem, alacriorē, magisq; magnanimā esse quā mās sit: Et foeminae quāsdā planē viriles reperiri: Nisi forsā interpretis eius errauit. Antipater author est, duos Antiocho regi in bellicis vsibus celebres etiā cognominibus fuisse, Aiaceum & Patroclum: Antiocho vadum fluminis experienti renuit Ajax, alioquin dux agminis semper. Tum pronunciatū, eius fore principatum qui transisset, ausumq; Patroclum ob id phaleris argenteis, quō maxime gaudēt. & reliquo omni primatu donauit. Ille qui notabatur inedia morte ignominia pretulit. Mirus namq; pudor est, victusq; voce fugit victoris: terram ac verbenas porrigit, Plin. Herbam victori à victo tradi solitam, vel ex prouerbio constat. Religio illis syderum quōque, Solisq; ac Lunae veneratio, Plin. Luna nitescente gregatim amites petunt, mox aperi liquorē, Solis exortum motibus, quibus possunt, saluant: deinde in saltus reuertuntur, Solin. Authores sunt in Mauritaniae saltibus ad quendam amnem, cui nomen est Amilo (aliās Anulo) nitescere Luna noua greges eorum descendere, ibiq; se purificantes sole niter aqua circumspargi, atq; ita salutato sydere in syluas reuerti, vitulorum fatigatos praeseferentes, Plin. Historicus Dion pergere elephantes ait *τοῦτο δὲ οὐκ ἀνεπιτόν*. Id est, ad aquam perennem, Caellius 13. 18. considerandum relinquēs an Plinius *ἀνεπιτόν* ex auctore aliquo ceu propriū nōmen translulerit, quā voce deprauata Anulum libratij scripserint. Ab interlunio recedente luna, elephantos intelligi quadam naturae recondita notione, ex sylua primam, vbi pascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre, tum vero ipsos ad lunam suspicere, ac leuiter ramos mouere, tanquam supplicationem quadam lunae praetendentēs, eis ipsa vt propitia existeret, Aelian. Visi sunt fessi agritudine, quando & illas moles infestant morbi, herbas supini in caelum iacentes, veluti tellure precibus alligata, (aliās allegata,) Plinius: Aelianus (vt mox subiiciam) hoc eos moribundos facere scribit. Iuba supplices dijs immortalibus esse tradit: quippe qui suo pte ingenio & mari lustrentur, & surgentem Solem adoret proni, promulsidae velut manu in caelum sublata: vnde charissimum dijs animal esse constat (ex Ptolemei Philopatoris factio, qui elephantos quatuor immolauit, vt cap. 8. dicā) Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Exoritate sole elephanti venerantur, promulsidae, tanquam manum aduersus solis radios alleuantes. Itaq; hos ei charos esse & egregie diligi Philopator Ptolemeus testis est nobis locuples. Is sanē post partam victoriam eius belli quod cum Antiocho gessisset, cū quā gratissimus aduersus solem, quē deum existimabat, esse vellet, proq; victoria ei gratias persolueret, tum alia magnifica sacrificia fecit, tum vero quatuor elephantos, bene magnitudine grandes, existimās se sic deum religiose colere, primum immolauit: deinde cum in somnijs minis dei percussus fuisset, ob iniuriam numini talem hostiam, religionis metu permotus, pro immolatis, ex aere quatuor elephantes in honorem Solis excitauit: hoc vt supplici factio huic sibi placatum efficeret, Aelianus, & Plutarchus loco proxime citato. Elephanti cadauera sui generis sepeliunt, Tzetzes. Eadem de religione ipsorum tum in alijs sepeliendis, tum sub suam cuiusq; mortem, Aeliani verba haec sunt: Vt Aethiopsūm (inquit) sermonibus peragatum est, elephans, cum alterum perspexerit mortuum, nō praeterit, quin humanum promulsidae haustam, velut sanctam & mysticam injiciat, communem naturā miseratus mortuo parentans, vt ne aliquid impie committat: nam hoc quidem ipsum non agere, execrabile ducit. Quare ad hoc nefariū scelus vitandum, satis est ei vel ramum intijcere, quo facto, ab it, communem omnium finem non aspernatus. Tum etiā ad nos is sermo permanauit, elephantos cum ex vulnere, siue id in bello, siue in venatione acceperint, vicini sunt ad moriendum, aut obuiam herbam, aut fortuito obiectum puluerē alleuantes, in caelum suspicere, eumq; puluerem herbamue iacere, & simul voce sua propria lamentari, & miserabiliter supplicare, tanquam deum ob ea quae iniuste, & indigne sustinent, obtestantes. Aelian. Patres suos ætate grandes nutrium. Tzetzes. Aerate affectis iuniores de legitimo cibo cedunt (quod etiam Tzetzes testatur) eosdemq; summa & obseruantia colunt: & à periculis seruant. In fossam delapsos, iniectis fruticum fascibus subtrahūt, quibus tanquam scalis senectute graues ascendentētes, liberantur, Aelian. Et rursus, iuniores, vel labores, vel pericula suscipiunt, & antecedentibus ætate, de cibo & potione concedunt, propter obseruantiam per quam cultū quodā, & honore natu maiores dignandos existimāt. Nunquam enim neq; ex senectute infirmum, neq; eum qui morbo teneatur, sui gregales deserunt: sed & si dūsim ei permanēt, eiusq; cum ceteris in rebus studēt incolūmitati, tum vero etiam si ipsi insectatione urgeantur, pro eo propugnant, & faucios, & fessos curant: ac integri, à vulncribus hastas, & iacula è corpore fauciorum, tanquā chirurgi periti extrahunt, vt ne homines quidē scientius, hæc Aelian. Natu grandiores & minores, infirmos etiam, & fessos ac faucios quātopere curent, sequenti capite dicam in venatione ipsorum. Cæterum quāto erga lectum suum

suum ducantur amore, superius explicauim. Abstracti à suis elephanti sedibus patrijs, quamuis vinculis primum & fame, deinde varijs cibariorum blandimentis manifeste facti sint, tanta tamen naturalis sollicitudo tenentur, vt patriae memoria eis obcurari & euanescere nequeat. Quare cum horū pleriq; grauisimo dolore suscepto concitantur: tum vero quidam ex his, vberissime sentes (ut Tzetzes etiam scribit) tantam lachrymarū vim profundunt, vt oculorum sensibus capiantur, Aelian. Antipater diuinationem quadam iustitiae elephantis inesse tradit. Nam cum Bochus rex triginta elephantis, totidem in quos senire instituerat, stipitibus alligatos obiecit, proeurstantibus inter eos qui lacerarent, non potuisse effici, vt crudelitatis alienae ministerio fungerentur, Plin. Elephans quāto pereuerteret & oderit adulteria, historijs aliquot ab Aeliano relatis probabimus: Elephas quidam (inquit) cum vxorem sui domitoris & altoris stuprari manifestè deprehendisset, ambos, & eum qui stuprum inferebat, & eam qua cum id faciebat cornibus transgens, interfecit, ac in stragulis constupratis, & lecto adulterato iacentes reliquit. Vt verò primum elephanti rector venisset, & manifestè nefarium facinus, & huius vindicem cognouit. Hoc quidē factum, ab India huc ad nos manauit. At Romae aliud simile enūisse audio: praeterquam quod addunt, ibi elephantum non vtrunque modo occidisse, sed & stragula veste eos texisse, & nutritio aduenienti stragulum reiecit, & retexisse, & proxime inter se iacentes demonstrasse. Ita ille tum facile iniuriam illatam sibi fuisse intellexit, tum etiam maxime facinus ei liquebat, vbi cornu quo ipsos cōfixisset, cruentum perspexit. Et rursus, Cum quidam cicuris elephanti moderator, coniugem non illam quidem amabilem, sed sanè diuitem haberet, amoris oculos primum ad aliam adiecit: deinde eam vxorem ducere studens, alteram priorē stragulauit, ac prope ab elephanti praesepi homo praecipiti consilio non defodit modò, sed alteram quam amaret, in matrimonium duxit. Elephans autem cum tanti facinoris conscientia incitatus, tum vero suapte natura à malis abhorrens, nouam vxorem ed perduxit, vbi humata altera iaceret, cadauerq; dentibus refodiens & demidans quare dicere nequiret, ex ipsis operibus hæc mulier offendere conabatur, quibus esset moribus praeditus is, cui ipsa nupsisset, Haec tenus Aelian. Si quem ex magistris curatoribus e (*Ἐχρησθησάντων ἐδιδρασαντων*) per iram interfecerint, ad eum desiderant, vt præ more ad cibo abstineant, idq; interdum etiam ad mortem vsq; Strabo. Quidam iracundia per motus cum se forem suum occidisset, tam valde illū desiderauit, vt penitendine & in errore confectus obiecit. Arianus in Indicijs. Non est omittere etiam illa Aeliani historia, qua mirificū elephanti cuiusdam albi amorem & gratitudinem praedicat, qua is Indum nutriticum suum prosequutus est. Cum Indus (inquit) quispiam elephanti album pullum offendisset, atq; hunc etiam nunc tenerum aluisse, & paulatim mansuefecisset, eoq; deinde ueheretur, & beluam amaret, & vicissim redamaretur ipse, ac simul suam elephantis educationem, cum maximis amicitiae officijs, huic Indo compensaret: Indorum rex id intelligens, muneri poposcit sibi elephantum mitti. Is vt vehementi rivalitate flagrans, amatorie dolebat, si hunc alius quā ipse esset habiturus. Itaq; negans se daturum, vnā cum elephante in desertissimam regionem perfugit. Rex autem id agrē ferens, ad eum insequendum misit, qui Indo auferrent, simul & illum comprehensum ad penam reducerent. Cum ed venissent, vbi erant transfuga, comprehendereq; aggressi fuissent: ex superiori loco lapidibus eos homo appetebat, pariterq; elephans, vt iniuria insigni accepta, illorum impetum repellat. Vbi Indus lapidatione facta percussus, de loco, vnde se defendebat, praeter deiectus fuisset, elephans hominum more acerrimè se tentium, pro suo nutritico cum propugnauit, tum vero ex inuadentibus partem occidit, partem in fugam impulit: tum altorem suum promulsidae circumplexus, ad stabula inuexit, ac tanquam amicus permanfit fidelis amico, beneuolentiam offendens, qua admirabili suum educatorem prosequatur, Haec tenus Aelianus. Quid Poro regi in illa aduersus Alexandrum pugna faucio, nōne multa elephas spicula leniter ac citra dolorē promulsidae vulneribus extraxit? & cum esset grauitè vulneratus, ipse quoq; non ante abiecit se tamen, quā exanguem & nutabundū regem intelligeret, hic enim vt ne durius ille caderet, sensum se hui prior demisit, velut stratum hero in cumbenti praebes, Plutarchus in libro Vtra animalium. Et rursus, iam chirurgicem elephantos callere cetero traditur: quippe spicula hastasq; & tela vulneratorum corporibus astantes extrahunt, idq; citra conuulsionem & damnum. Qui primus aliquam praedam reperit, regreditur, vt & suos gregales aduocet, Aelian. Fossas quomodo transeant, quom venatione premuntur, & quomodo illapsi egrediendi facultatem parent, capite quinto dicemus. Elephanti sunt natura mites & mansueti, vt ad rationale animal proximè accedāt, Strabo. Elephas animal docile & syluaticum, Leo Africanus. Maximè omnium ferarum disciplinæ capax est: vbi semel ad hominem adfuescit, ab eo omnia patitur, ex eoq; morum similitudinem in se transtert, neq; aliter quā parui canes ex hominis manu gaudet cibum fumere, atq; ad se accedentem promulsidae complectitur, eumq; caput intra fauces immittere facile tandiū patitur, quoad homini libitum fuerit: hoc enim in eorū pastoribus (*ρομίστην*) fieri videmus, Philostratus. Ipsi animalis tanta narratur clementia contra minus valida, vt in grege pecudum occurrentia manu dimoueat, ne quid obterat imprudens: nec nisi lacerati nocent, ideoq; gregatim semper ambulant, Plin. Inest illis clementiae bonum: quippe si per desertam vagabundum hominem forte viderint, ductus vsq; ad notas vias praebent: vel si confertis pecoribus occurrerint, itinera sibi blanda & placida manu faciunt, ne quod obuium animal interirant, Solin. Non homini, nisi lacerati, quicquam nocent: tum enim promulsidae tanquam manu comprehensum eum ad teli iactum iaculantur: vt saepe, antequam terram contigerit, moriatur, Gillius. Plutarchus affert, Romae etiam elephantum ex pueris, qui promulsidem stilis pupugissent, vnum sublimem corripuisse, vt statim eum in sublime, quantum maximè posset, iacularetur. At enim sublato eorū qui aderant clamore, sensum & moderatē rursus humi deposuisse, existimantem tanto metu iniecto, sacis illum penarum pependisse, Gillius ex Plutarchi libro Vtra animalium, &c. Vbi pro his verbis, vt statim eum in sublime iacularetur, Graecè legitur, *ἀνδοξος ἰσδοπιμπανίων*: Grynæus simpliciter vertit, arreptum atq; sublato confecturus videbatur. *Ἀπομιμπανίων*, vt Varianus, & Etymologus docent, non est simpliciter occidere, sed tympano ferire: id autem lignum est, quod alij scytalen vocant: olim enim hostes lignis occidebant, postea verò gladio, tum seruos tum liberos. (Certum est antequam ferri & æris vsus in pugnis, stipitibus duris sudibusq; preussis milites vsos, & similiter nimirum securis aut gladij loco carnificis ligno vel trunco utebantur: & forsitan iode verbum obruncare descendit, pro caput amputare: Capio fustem, obruncum gallum furem manifestarium, Plautus: quod postea ferè pro quouis modo occidere vsurpatum est.) Et rursus, *Ἀπομιμπανίων*, inquit Varianus, idem est quod decollari, *πῶ κεφαλήν ἄπομιμπανίων*. *Ἀπομιμπανίων* Suidas interpretatur *ἀλλ' αὐτὸ φωνήν*, id est ignominiose occidere. *Τύμπανα*, *ξύλα ἢ φ' οἷς ἐπιτυπνίζον*, *ἢ ξύλον πρὸ πάντων τῶν πρῶτον ἢ βάλαν, ὡς δὲ τὸ τυπνίζον ἔχειν ἔχειν οἷς ἐπιτυπνίζον*, Suidas & Varianus: (forte ita vt tympana vulgò nota instrumenta bacillis pulsantur.) Tympanum lignū est carnificis, quo sibi

hodie duo genera hoc nomine, quorum alterum fictitium est, ex bolo non Armenia, sorbis confusis, & caprino hircinoque sanguine, alijsq; diuersis rebus, in placentarium formam redigi solitum, & furno aut sole desiccari. Hoc ut plurimum in equorum & similiarum (animalium) remedijs videntur: multi etiam hominum. Alterum vero succus est & lachryma quarundam magnarum arborum, in insulis Lusitanorum nuper inuentis copiose nascentium: Cuius generis arbores Vlyssipponae maximas vidimus. Sunt enim tanquam columnae, vnicæ cimatuae (sic illi loquuntur) more palmarum, absq; ramis, folia sunt eis simillima spatulae feridae, crassiora tamē: cortex arboris subcinericeus, & vna cum tota arbore rubri succi plenus. Arbor tempesteuē scarificata emittit lachrymas sanguineas, quas gummi inftar condensatas abradunt ē cortice incolae, nec vilis vendunt. Multi etiam lignum eius frustatim incitum ebullire faciunt, & decoctum igne aut sole condensant, &c. Vtrumq; enim sanguinem draconis appellant. Sed longē melior est lachryma seu succus collectus ligni decoctione. Cæterum an hic sanguis draconis easde vires habeat quas Achillea sideritis (Serapio, vt ex Brasauola supra citauimus, non Achilleam aut Achilleam sideritis, sed simpliciter dictæ sideritis speciem tertiam sanguinem draconis vocat: Galenus similes viriusq; facultates facit, sed Achilleæ efficaciores magisq; astringentes) nescimus. Sed præstare putamus vt succo sideritis vel lactuca autoritate Auicennæ, quàm alia re absq; vilo authorū testimonio, Haëtenus Monachi in Mesuen. Ego has arbores Libycas & in nouis repertas in insulis palmarum generis esse conijcio. Nam palmis folia gladioli herbae folijs comparantur, vnde spathen Græci nominant. Trunci etiam ramorumq; natura eadem. Natales iidem, loci feruidi & arenosi. Colorem præterea palmarum germina phœnicum siue puniceum habent, vnde arbores ipsæ phœnices Græcis dictæ. Sunt autem illarum tam multa genera, eaq; longē diuersa, vt vix vllus arborum puto plura reperiantur: quod minus mirum fuerit hanc etiam adnumerari. Postremo vires conueniunt. Nam fructus palmarum astringunt, vulnera glutinant: sanguinem excreantibus in cibo commendantur, hæmorrhoidas & dysenteriam cohibent, &c. Actuarius sanguinem draconis, *δρακόντιον* vel *δρακόντιον καλὸν* nomen. Cæterum quæ hodie cinnabaris vocatur, idem scilicet nomen propter coloris similitudinem sortita, alia fossilis, alia factitia est, vtraq; metallica & venenosa, nec vilo modo in corpus admittēda. Illa in fodinis argenti viui reperitur, vt Matthæolus scribit, rubicunda, non admodum dura, sed friabilis magni ponderis, & argenti viui tam plena aliquando, vt sponte desinat. Factitia ex argento viuo & sulphure fit, sublimatis vt vulgò loquuntur. At minium vulgare hodie vt plurimum fit ex plumbo & cerussa vsta, vnde id ipsum Galeni ac Dioscoridis sandycem esse apparet, Serapionis vero minium, Matthæolus. Georgius Agricola vir tum aliis in bonis literis, tum in re metallica vnus omnium maximæ autoritatis, cinnabarin siue minium factitium Germanis suis interpretatur *Zinber*: minium natiuum, *bergzinber*: minium secundarium, *menning*: quo nomine (inquit) etiam appellatur sandyx: differt autem sandyx, non colore, sed conficiendi ratione à minio secundario. Cinnabari (inquit Galenus) modicè acrem facultatem obtinet, habet verò & astrictionis quippiam.

Elephantum in festum esse ferunt tauris syluestribus. Albert. Martialis in Spectaculorum descriptionibus taurum cum elephanto commissum meminit. In Ludis Pompeij Magni visus est rhinoceros. Alter hic genitus hostis elephanto, cornu ad saxa limato præparat se pugnae, in dimicatione alium maximè petens, quam se esse molliorem: longitudo ei par, crura multò breuiora, Plin. Et alibi, In arboribus exacunt limantq; cornua elephanti, & saxo rhinoceros. Rhinoceros licet humilior inferiorq; elephanto, cornu tamen (quod in summa nare validissimum gestat, ad eò vt ne ferro quidem robore concedat,) axis exacuto, elephanti crura suo rictu subiens, discepit & laceratisq; effuso sanguine decumbit. Pagna eorum est de passionibus, proijsq; tuendis multi mori dicuntur: ac si alium non præoccuparit rhinoceros, sed in aliam elephanti partem aberrarit, elephantis dentibus distrahitur: ac tamen eius pellis ea existat firmitate, vt agrè iaculo penetrari queat, tamen tam violentus est elephanti impetus, vt eam traiciat, Aelianus. Meminit etiam Oppianus, sed paucis, & Strabo lib. 16. Tigris elephanti quoq; spernit vestigia, Plin. Tigris elephanto longè robustior est, Enustathius in Dionysium, & Arrianus. Inscilicet in caput elephantis, & facile suffocat, Idem. Gryphes cum alijs animalibus certant, eaq; vincunt, contra leones autem & elephantos non stant, Aelianus.

E.

Elephantum venatio multis in Libya circa Troglodyticam oppidis nomen dedit, vt capite octauo dicemus. Africa foueis capit, in quas decurrante aliquo protinus ceteri congerunt ramos, moles deuoluunt, aggeres construunt, omniq; vi conantur extrahere. Antea domitandi gratia greges equitatu cogebant in conuallem manu factam, & longo tractu fallacem: cuius inclusos ripis fossisq; fame domabant. Argumentum erat ramus, homine porrigente elementer acceptus. Nunc dentium causa, pedes eorum iaculantur alioquin mollissimos. Plin. Accepi ex fene quodam fide digno (verba sunt Alberti ex Auicenna) Indos facere foueas, in quas esca illicente elephanti aliquando incidant: illapsum venatorū aliquis accedens, flagro vehementer afficit: tandē alius superuenit, qui se elephanto ostendens percussorem illum tanquā cum increpatione & violentia ab elephanto reijcit, & mox elephante in fouea relicto discedit: redit percussor, & rursus flagellans ab altero superueniente repellitur. Hoc sæpius iteratur, ita vt elephas tandē agnito liberatore suo, conspectu eius gaudeat: quo animaduerso, aperitur ei via fodiendo qua possit egredi de fouea: egressus sequitur liberatorē suum, eiq; paret. Et hoc idem (inquit Albertus) narravit mihi vir fide dignus, qui regionē illam peragrauerat, addens percussorem elephanti horribili colore caput & faciem pingere, & habitu vt alieno, ne postea ab elephanto cicurato agnoscat, & in periculo vitæ sit. Cæterum Strabo libro decimo quinto, & Arrianus in Indicis, hoc modo eos capi aiunt, vt Gillius translulit: à quo omnia adijciam, & quædam emendabo. Venatores quatuor aut quinque stadium locum planum & minimè impeditum (Αλλος, Strabo, id est nullis arboribus aut fruticibus interceptum: *ἀπὸν κρηκαματωδὲς*, Arrianus. *ἀπὸν* Varinus planum exponit, *κρηκατωδὲς* æstiosum significat, forte *κρηκατωδὲς* legendū, vt decliuem exponamus, quem Plinius nimirum conuallem longo tractu fallacem nominat, quo scilicet paulatim & tanquam per gradus descenditur) fossa latitudine quinque, simul & altitudine quatuor cubitorum (*δραμίων*, id est vinarum,) cingunt: & terrā quæ fodiendo eruitur, murorum inftar circumquaq; exaggerant. In aggre subterranea latibula efficiunt, in quibus foramina relinquunt, per quæ lucem admittant, vnde accedentes feras intueri possint. Tum ponte (angustissimo, Strabo) multo cespite costrato, ne feras in insidias positas sentiant, fossæ transitus iungitur, ac nimirum ad maiorem ferarum illecebram tres quatuorue ex mansuetioribus sceminas elephantos in claustrum concludunt: venatores in aggeris latibula abstrusi manent in insidijs. Iam vero eiusmodi beluæ loca culta interdū nō aducentes, sed noctu

noctu tantum gregatim errantes pascuntur, maximum & præstantissimum ex ipsis ducem, vt boues taurum, sequeuntur ad fossam appropinquantes, cum in claustrum vel vocem vel odorem perceperint, eò confestim accedere properant, & circum aggeres tam diu concursant, quoad pontem nacli, intra munitiones singillatim ingrediuntur: illi autem qui postea sunt in insidijs, pontem celeriter detorquent. alij magna celeritate vicinis proximis vicis elephantos inclusos denunciant: quo intellecto, ij in fortissimos quoq; & maximè cicures elephantos ascendentes, accedere coattendunt: neq; tamen statim vt eò accesserunt, cum feris pugnam committunt, sed eas primum aliquandiu fame & siti frangunt: deinde per pontem repositum ad eos ingressi, cū ijs iam infirmioribus & afflictis certamen instituant, ac feros siti fameq; & tristitia confectos, cicures expugnant: ac homines ex elephantis deficientes, (Cum verò iam defessi fuerint, rectorum audacissimi clam descendentes, quisque sui elephantis vterum subeunt: atq; hinc subito syluestrium vterū subeunt, compedes illis iniiciunt. Strabo.) primo compedibus defatigatos deiniciunt: post verò cicures incitant, vt feros vsq; verberent, dum in terrā procubuerint: tum ipsis laqueos ad terram abiectis in collum inserunt, (bouillis loris crudis eorū colla cum domesticis alligant, Strabo.) in eosq; humi stratos ascendunt, & ne fessores excutiant, vel alia quapiam iniuriā afficiant, eorum collum acuto ense in orbem incidunt, & in ipsa sectura funem alligant, vt ob doloris sensum vinculis concedant, & ex feritate conquiescant. Nam collum circumacturū vultus fune atteritur. Proinde agnoscentes in firmitatem suam vinciti ducuntur ad mansuetos. Eorum autē qui sunt ætate vel infirma vel exacta (*ὄντι δὲ νηπιῶσι ἢ ἀγροῦ καὶ γῆρας ὄντι δὲ γῆρας*, Arrianus.) dimittunt, reliquos in vicos abducunt, (in stabula, Strabo.) & pedibus inuicem vincitis, & collo ad collum validam, fame domant, deinde aut herba, aut viridi harundine pascunt. Hi molestia afflictis, pabula reculant sumere: illi verò cantibus eos & tympanis & cymbalis demulcent ac deliniant, Hæc Arrianus & Strabo.

Nunc alias etiam venationis elephantum rationes, ex Aelianō præcipue, adscribam: & primum quomodo ne in foueas incidere cogantur aduersus venatores tum armis tum ignibus resistentes pugnet. Insidias (inquit) quas elephantis venatores instruxerint non eos facile latent. Nam cum ad foueam, quam contra ipsos suffodere venatores solent, proximi accesserint, seu naturali quadam intelligentia, seu reuera & abdita præfensione, & scientia re, um futurarū, à progrediendo vterius se sustinent: ac quā mox itinere conuersi, in venatores inuadunt, vique impressione sese in medios insidiatores incitant, simul & eos euertere conantur, fuga vt salutem cōtra insidias superiores facti adijpiscantur. Id igitur temporis cum atrox pugna, tum vero vel hominum, vel elephantorū cædis, & occisio sit multiplex. Huius pugnae ratio talis est. Homines quidem eminus hastas & iacula intorquentes, ac collimantes, ictu directo eos feriunt. Contra elephanti, ex hominibus si quem cecidisse animaduenerint, statim volenter illum & corripunt, & ad terram a se abiectum, proterunt, & conculcant, simul & cornibus (sic enim cornu dentes appellantur) tandiu profligant, quoad miserabili & referta acerrimis doloribus morte, hunc proieciam affecerint. Cum autem huiusmodi animalia inuadunt, tanquam vela ex animi incitatione quā contentissime aures, quas habent parulas, intendunt, & pandūt more magnarum struthionum, quæ vel dum fugiunt, vel cum inuadunt explacatis alis feruntur. Itemq; promiscidibus, sub cornua redactis, & cōtractis, quemadmodum ralla nauium plenissimis velis propulsa, sic elephanti vehemēti impressione irruentes, multos mortales funditus euerunt. Tumq; perinde vt tuba belli clausum sonans, clamores vallissimos edunt. Humi porò prostratoram, & genibus contritorum, & ossium obritorum, tantus est strepitus, vt vel illinc longissime exaudiat: nec non sæpe elisis oculis, naribus distractis, fronte disrupta, faciesq; forma amissa non vel à proximis cognatione sibi osculant. Iam ex ijs nonnulli ad hunc modum inopinatō seruantur. Quamuis enim sanè venatorem beluæ curis celeritate comprehenderit: præ tamen vehementi impetu, hunc transcurrēns, genibus in terram præcipitibus 40 edis, cornua aut in radicem, aut in quippiam aliud tale compingit: ex quo retinetur, ac vix dum se retraxit, cū venator elapsus iam salutem fuga est consecutus. In hac igitur pugna, elephanti sæpe vincunt, sæpe item varijs terroribus iniectis vincuntur. Tubarum enim clangor vultum clamorem efficit, ipsiq; homines armis conrepantes, clypeos videlicet hastis contundentes, & vultum tollentes, strepitu vndiq; omnia circumsonare faciūt: tum vero partim in terra ignem incendentes, partim in sublime tollentes, ac tanquam funda enim contorquentes, partim ignitos torres iaculantes, atq; etiam longas faces in ferarum oculos magna vi inferentes, & intrudentes, eis hæc omnia agre intuentibus timorem afferunt. Vnde adeò impelluntur, exterreaturq; vt interdū in foueam, quam ante declinabant, detrudantur, & compingantur, Hæc Aelianus. Etriusus, quomodo à venatoribus in fugam acti, incensis tandem syluis ab ea cohibeantur, describens, Qui venandi (inquit) elephantos scientiam tenent, nobis restantur, hos insectatione venatorum pressos, cum robore immenso, tum impetu effrenato atq; præcipiti, & quæ 50 sustinere possit nectio, sic quidem per maximas arbores, tanquam per segetes excurrere, easq; tanquā spicarum calamos, vbi cursum ramorum proceritate retardari vident, perfringere: vbi vero ipsi ex arboribus eminent, & proceriores existunt, tum omni neruorum contentione currere, tum viam in sequentibus præcidere: nec mirū, locorum enim consuetudinem tenent. Cum autem se ex insectatorum suorum conspectu eripuerint, eosq; maximis processibus itineris longè & retro positos senserint, tum ex fuga recipiunt animum simul, & tanquam periculo liberati, insistant: ibiq; tum metus solitudine expulsa, ex immenso labore requiescunt: his interea ad cibi cogitationē memoria excitatur, luncos & hederas per arbores erraticis implicationibus serpentes de pascuntur, atq; palmarū tenera cacumina, & aliarū plantarum adolecentiores truncos. Quod si rursus insectatores ad eos, pprius adfuerint, hi etiam iterū sese in fugā impellunt: Cumq; ab his multā viam abfuerint, sese ex fuga colligentes, quietē curant, hinc itineris labore habent. Insequentes autē præcipitante sole debilitati, syluā incendunt, & viā ipsi obstruunt: quod ipsum sentientes elephanti, se sustinēt à progrediendo. Ignē non minus quā leones extimescūt, Hæc omnia Aelianus. Gabinus Romanus raptor de elephantis tradit fabulosa quædam, dicit enim ceteras feras ignē fugere, elephantes ei resistere ac repugnare: propterea quod syluam consumat: eos cū hominibus certare, & speculatores præmittere, & cū illos viderint, fugere: cumq; vulnera acceperint, ramos vel herbā vel puluerē suplices prætere de re, Strabo. Troglodytæ contermini Aethiopia, qui hoc solo venatu aluntur, arbores propinquas incineri eorū con60 scendunt. In de totius agminis nouissimum speculati, extremas in clunes desiliunt. Læua apprehenditur cauda, pedes stipantur in sinistro femine. Ita pendens alterum poplitē dexa exdit: ac præcuta bipenni hoc crure tardato profugiens, alterius poplitis neruos ferit, cuncta præceteri pernicitate peragens, Plinius. Elephantum venatio ad puteam dicta, ab Elephantophagis habitatur, qui dum has feras venātur, gregem earum per syluam ex arboribus cernentes, eū minimè adoriuntur, sed eorū qui à grege aberrarint ad posteriora furrim accedentes, neruos in70 cidunt, Strabo. Gillius copiosius prosequitur his verbis: Aethiopes ex procerissimis arboribus elephantorū in-

vitus atq; exitus observant, non in multos vno eodemq; tempore inuadunt, sed in singulos tantum magno robore animi insiliunt: nimirum speculator caudam beluæ appropinquantis ad arborem, in quam abditus is latet, desiliens, manibus comprehendit, pedesq; ad dextram femur obijciens securi, quæ ex humero pendet, expedita & acuta, dexteri poplitis nervos succidit: in quo certamine vtriusq; salus periclitatur. Interdum elephantus incisus nervis in sauciam partem procumbens, Aethiopem secum in terram abijcit, atq; interficit: Interdum suo pondere hominem ad arborem aut saxum allidens, occidit: ac nimirum nonnulli elephantum dolore pressi, quando insidias facienti nocere non queunt, sese tandiu in fugam impellunt, dum crebro securis istu decumbit: tum ad terram stratorum posteriores partes in colæ vicini comedunt. Alij (ex Troglodytis Aethiopiæ conterminis) tutiore genere, sed magis fallaci, intentos ingentes arcus defigunt humi longius. Hos præcipui viribus iuuenes continent, alij connixi pari conatu tendunt, ac prætereuntibus agitaru venabula infigunt, mox sanguinis vestigijs sequuntur, Plin. Nonnulli (ex Elephantophagis) sagittis eos interficiunt serpentium felle tinctis. Sagittatio per homines tres perficitur, quorum duo arcum tenent, & ultra progrediuntur, tertius verò neruum trahit. Nonnulli arbores observant, ad quas elephantum reclinari & quiescere solent. Harum ex altera parte truncum succidunt. Itaq; bestia se inclinans, pariter cum arbore ruit: & cum surgere nequeat, eod quod crura continuo & sine flexu osse consistit, illi ex arboribus desilientes eam obtuncant, Strabo. Iam apud Aristotelem venatio elephantum huiusmodi legitur: Conscendunt (inquit) mites aliquos animososq; elephantos, qui venantur, cursuq; insequuntur ferros quos cum occuparint, ferire præcipiunt suis, dum fatigent, viresq; dissoluant. Tum rector in defatigatum illum insilit, regitq; falce: post brevi tempore fera mitescit, atq; obtemperat. Quandiu insidet rector, mite se quisq; exhibet: cum descenderit, alij mansuetudinem seruant, alij suam repetunt feritatem: itaq; immisceantur crura priora præpediunt vinculis, vt quiescant, capiuntur & natu iam grandes, & pulli, Aristoteles. Capiuntur in India, vinum ex domitis agente rectore: qui deprehensum solitarium abactum ue a grege, verberat ferum: quo fatigato transcendit in eum, nec secus ac priorem regit, Plin. Vetulus elephas effertior est, & non facile capitur. Sed minores quoq; natu capere, operosum est, quoniam a maioribus, qui eos tuentur, non facile relinquuntur. In Caspio lacu oxyrynchi pisces capiuntur: horum exempta viscera excoquant. Vnde ad permultos vsus accommodatum sit glutinum: nam non modo ad quæcumque applicatum fuerit, adhærescit: sed & firmissimè retinet, vt & decem diebus madefactum nunquam postea dissoluatur. & eo ad elephantos comprehendendos venatores vtantur, & pulchra facinora edant, Gillius ex Aeliano. Sunt in Zeila insula multi syluestres Elephanti, miræ magnitudinis, quos capiunt & cicurant hoc modo, In monte parantur claustra ingentia firmissimis palis, atque inter duas arbores habent portam pensilem. Illic includitur elephas fœminæ cicur, quo tempore marem appetit. Tum elephanti cæteris animalibus salaciores, vbi sentiunt fœminam illic esse, sponit sua qua ruunt ad eam aditum portæ inter duas arbores. Quum autem ingressi fuerint, qui ingredi cupiunt, tunc homo in arboribus speculator funem vnde porta suspensa est abscondit: porta decidit elephantos ad fœminam ingressos includit: illic relinquitur sine cibo & potu 6 aut 7. diebus, donec inedia confecti, vix pedibus consistant sicq; fame erictos 20 aut 30 viri claustra ingressi, binis sustibus cedunt vsq; ad latitudinem & sic eos domant, Thomæus Lopez. Tametsi elephas animal sit ingens & ferox, magno tamen numero a venatoribus Aethiopiæ in hunc ferè modum capiuntur: Hi in densis syluis vbi animalia quiescere norunt, inter multas arbores seq; tum frequentiam ac robustarum frondium conficiunt, parum interualli ab altera parte vacuum relinquentes, cui portam quæ fune leuari potest in plano instar rastri distensam affigunt, paruoq; negotio passum occludunt. Elephas ita que sub frondibus quietem capitur, septum ingreditur, quem attracto fune constructu venatores ex arboribus descendentes sagittis confodiunt, dente q; extrahunt ac vendunt. Cæterum si elephantem septum euadere contingat, quotquot reperit homines, 40 interficit, Leo Africanus.

Hactenus de hominum aduersus capiendos elephantos technis dixerim: nunc subiiciam quid ipsi contra has elephantum faciant, & quibus modis euadere conentur. Quomodo venatorum insidias herba euilla per manus tradita sibi inuicem prodant, capite quarto explicauimus. Circumuenti a venantibus primos constituunt quibus (dentes illi exerti) sunt minimi, ne tanti praelium putetur. Postea se sibi in pactos arbori frangunt, prædant; se redimunt, Plin. Cum venatu premuntur, pariter confringunt vrosq; vt ebore damnato nõ requirantur. Hanc enim sibi causam periculi presentiunt, Solin. Elephantum caulam cur petantur prænoscentes, ex sese qui dente inutili sunt, ante cæteros in prima acie constituunt, ad primum hostium impetum sine magna iactura excipiendum: reliqui qui in subsidijs manent, dentium robore integri, auxilium ferunt Aelian. Equitatu circumuenti, infirmos aut fessos in medium agmen recipiunt: ac velut imperio ac ratione, per vicès subeunt, Plin. Conflictu fortuito si quando pugnatur, non mediocrem habent curam sauciorum: nam fessos vulneratosq; in medium receptant, Solin. Amor eis mutuus intercedit: & cum fugiunt venatores, robusti ac florentes a tate extrema tenent, in medium verò vetulos & matres cum pullis recipiunt, Tzetzes. In venationibus sibi mutuo ferunt auxilium, ita vt si quis eorum laqueo deficiat, alter pro illo sese opponat, Philostratus. Cum a venatoribus elephantum tanquam milites in bello funduntur & fugantur, nõ alij ab alijs separatim, sed omnes simul & communiter in fugam se dant, ac simul inter se præmientes ad gregales suos adhærescunt. Horum autem qui iam sunt firmata & integra a tate, reliquos se circumcludunt, tanquam pugnacissimi propugnatores totum agmen circummununt: qui vero longius sunt a tate prouecti, atq; matres sub se quoq; suos pullos ita occultantes, petraro hi paruuli vt videantur, subtermedium obtinent locum, Aelian. Cum elephantum fossam transilire non queunt, de his vnus aliquis in hanc sese demittit, & transtulit fossam, partim vacuitatem occipit, partim ponis se vicarium præstat. Cæteri supra hunc gradientes transmittunt, & euadunt, simul & eum, qui ponis loco erat, hoc modo ex fossa conseruant. Superiore enim ex loco quispiam porrigit pedem, quem is qui infra est promittit: cum pergit, reliqui autem virgultorum fasces deiciunt, ad quos ille, cum fortissime, tum cautissime pedibus admittit. ceteri ascensu subtergunt, Aelian. Cum fossas transeunt profundas, & difficiles superant, vnusquisque qui inter ceteros robustior & maior fuerit, stans medijs, tanquam pons, transmittit omnes alij autem ingentes deinde de sarcina multa fossa, seruant eum per quem tractati sunt, Tzetzes. Societatis & commercij vim non absq; intellectus sensu elephantos ostendit, suba author est, fossa ducta, eaq; fruticibus paruis & humo leui obiecta, venatores his strunt insidias. Huc igitur quoties decidit aliquis, ceteri qui eumq; comitantur congestam vndique sylvam laxa que inijciunt, dum cauo fossa expleto egressus captiuo detur, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Postea quam in foueam inciderunt, & se iam teneri sentiunt, animaduertentes exitus locum nullum eis relictum esse, cum eos pristini animi, tum libertatis caput obliuio:

obliuio: tum vero facile cibos ex largientibus sumunt, tum si quis præbeat, libenter bibunt, atq; vinum si in profundis effundas, sine recusatione admittunt, Aelianus. Quomodo tranent fluuios cum vrgent venatores, prædictum est capite quarto.

Elephantos natura mansuetos esse & facile cicurari eodem supra capite doctum: nunc quomodo & quibus artibus cicurantur expediendum. Manifestum igitur vel necessitate, vt vinculis & fame, vel blandimentis tum Musicis tum alijs, vt ex Aeliano deinceps doccebimus. Quid elephantis (inquit Aelianus) postquam capti sunt faciã, vt mansuecant, dicendum est. Primo in sylvam non ita longo interuallo ab ea fossa, vbi comprehensu fuerint, distantem, sic eos strictè constructos funibus trahunt, vt ne permittant quidem, neque hi præcurrant, neque rursus retrahantur: deinde certo & dimenso spatio horum quocq; ad maximam arborem illigantes, vt neu in anteriorem partem insilire, neu rursus admodum in posteriorem resillire queant, neque ipsis ex funis laxitate facultas sit ad inferendum iniuriam, uictus tenuitate & fame, horum robur frangunt. Postea verò quàm eorum domitores duritiam animi tandiu paulatim molliuerunt, quoad pristina inexpugnabilis feritatis eos ceperit obliuio, de manu cibum sumendum dant. Hi necessitate pressi, cum non malitiose iam, tum vero hilarioribus oculis & mansuetioribus, quàm essent soliti, intuentur. Horum autem, qui sunt a tate robusti, vinculis ruptis, cum dentium robore, tum verò promiscide arbores reuellunt, & frangunt: vixq; sero admodum, partim fame, partim ciborum illecebris, partim verberibus mansuecunt, Hæc Aelianus. Et rursus, Indi homines, licet permuti & magna machinati, non elephantos iam a tate procedente confirmatos facile comprehendere queunt. Quare ad loca fluminibus proxima (rosca enim & palustria pascuæ frequentant) venatores profecti, eorum catulos tantum capiunt. Hos cum adhuc a tate infirmos & teneros ceperunt, ciborum blanditijs & assentationibus ad pandum informant, ac insiliunt, blandiloquentiaq; manifestant: Hominum enim indigentiarum linguam elephantum intelligit. Breuiter perinde illos quasi infantes pueros alunt, partim cibaria eis largientes, partim disciplinam tradentes: que res efficit, ipsi vnde ad obediendi facilitatem transferantur, & expta feritate, humanitatem induant, Aelian. Et alibi, Si Indicus elephantus robore a tate confirmatus capiatur, ex feritate ægre traducitur ad mansuetudinem: & quod desiderio libertatis teneatur, ideo cædes facit ac si vinculis deuincitur & constringatur, magis in citatur animo, neq; vllam feritatem perperit. At enim Indi varijs & multiplicibus cibariis illecebris eum delinire student: ille tamè nihil de acerbitate sua remittens, nihilq; ab ijs blanditijs mitescens, ijs præclare contemptis, pergit istdem infestus esse. Quid igitur ij comminiscuntur & machinantur? Instrumẽto quodam musico vernaculam cantiuiculam ei canunt, is animum attendit, auremq; ad audiendum erigit, & suauitate illius demulcetur: animi incitatio comprimitur. Tum paulatim in obiectum cibum respicit, & tametsi omnibus vinculis exoluitur, tamè canit deuinctus, non amplius ad pristinos mores a mansuetudine deficit, Hæc omnia Aelianus. Ex Strabonis doctrina didicimus elephantos cantu mulceri, & tympanorum sono, Cælius. Capti celerimè mitescuntur hordei sacco, Plinius & Solinus. Zythus potionis genus est quod ex hordeo fit, quo madefactum ebur in omne opus tractabile redditur, Dioscorides. Græcè legitur, ἐνεργὴς ἔστω ἐλέφας ἡνεταυθε ἡμιθροῦς αὐτῷ. Hinc apparet Plinium ex Græco aliquo auctoritate ijsdem aut similibus verbis vltro, zythum reddidisse hordei succum, & pro elephante homonyma voce nõ ebur, vt debuerat, sed ipsum animal. Ἡ κἀκὴ τὸ δόσον παρέχει τὴν φασὶν ἔστω ἀδύροχον ἡμιθροῦς αὐτῷ, ἔστω ἐλέφαντα τῷ ζυθῷ μάλα σπυρδύρον ἔστω ἀδύροχον καὶ ἡμιθροῦς αὐτῷ, ἔστω ἀδύροχον καὶ ἡμιθροῦς αὐτῷ, ἔστω ἀδύροχον καὶ ἡμιθροῦς αὐτῷ, ἔστω ἀδύροχον καὶ ἡμιθροῦς αὐτῷ. Plutarchus in commentariolo, An ad infelicitatem satis vitium sit. Senfus est, vt Marcellus Vergilius transfert, cinere & aceto madens os licio (sue acta malis dicere) scatur, & ebur zytho mollium flectunt, & conformant, aliter autè non possunt. Certe ipsa vox ἐβεργὴς apud Dioscoridem, operi facilem & tractabilem materiam significans, neq; de animali, neq; de elephantum morbo (vt rursus diculè dubitat Marcellus (verba eius accipi posse cõuincit. Accedit ratio, ebur scilicet macerari molliorq; zytho, quoniam is acorem & vim aceto similem, quæ solidissima quoq; penetrat, in se continet: facile enim accedit aqua in qua hordeum aut aliqua fruges aliquandiu macerantur. Acetum etiã ex zytho & similibus, vt cereuisia, potionibus fieri constat. Aceti feruidi vis tanta est vt saxa penetret, cum cinere ossa emollit, Plutarcho teste: non mirum igitur, si zythus etiam acorem in se continens, & facile accescens, eadem facultate eboris soliditatem remittat. Zythum Symeon Sethi φυνάω appellat. Elephantina ossa, inquit, in zytho aliquandiu macerata, ceræ instar emolliuntur addit & reliqua quæ Dioscorides de zytho. Democritum inuenisse aiunt quem admodum ebur mollietur, Seneca lib. 14. epistola 97. Quod si qui Plinio parocinari voluerit, dixerit forte fieri posse vt pariter verumq; verum sit, & ebur zytho molliatur, & eiusdè potu mitigetur elephas animal: nam eum vino delectetur vel ad ebrietatem, vt supra diximus, zythum quoq; libenter ab eo admitti verisimile esse, præsertim cum hordeo gaudeat ex quo conficitur. Elephantum qui ad bellum certat, non modò ex vitibus confecti, sed etiã ex oryza factiij vini vsus indulgetur, Aelianus. Mandragoræ radix fertur μαλακωσεν ἐλέφαντα σκελετομένη αὐτῷ ὀπίσθας, ἔστω ἀδύροχον αὐτῷ ἐπὶ τῷ βάλανῳ σχῆμα παροσσεβάζει, Dioscorides: quod de ipso ebore quoque, non autem de animali intelligendum.

In quibusdam regionibus pretium elephantum est, ducati (denarij siue drachmæ pondere nummi aurei) quinquaginta, in alijs mille, & alibi ad summum bis mille interdum, Vartomannus. Insueti insidendi in eis, non alter quam ij qui in mari nauigant in nauisculam incidunt, neq; insilire possunt. Non item in adolescentium elephantum sessione fit negotium, imò ex illorum molli gradu scissor tantopere oblectatur, vt si mula veheretur, Gillius & Vartoman. Cum in elephantum ascenditur, is in terram abijcit genua, & conscensionis gradum scandenti facit: neq; porro frenum eorum cuiquam iniicitur, neq; funis ad ceruicem vllus adstringitur, sed soluti ad insulant 60 Zanzibaram gradiuntur, Gillius. Sessore conscensuro elephas alterum ex posterioribus crus inflectit, vt per id ascendat, simul tamen ab astantibus eum iuuari & promoueri opus est. Non freno aut habenis aut alijs vinculis regitur bellua, sed insidentis voci obsequitur, Vartoman. Apollonius iuxta Indum flumini puero occurrit, qui annos natus tredecim, elephantum insidens, acriter stimulis belluam vrgebat, Philostratus. Elephantisten Aristoteles vocat elephantorum moderatorem, elephantarchen Plutarchus, Cælius. Sed forsitan elephantisten is tantum est qui insidet elephanto, etiam priuatus: elephantarches autem qui imperat in bello (vt inferius dicam) non ipsis belluis, sed militibus qui elephantis inuehantur, vt Cælius non rectè synonyma fecerit. Puer insidens elephantum καλαύροπι regit apud Philostratum in vita Apoll. Est autem apud Camertem καλαύροπι, ῥόπαλον ἑπιμακίς ἐν αἰσῶ, ἢ τὸ κάλον, ἢ ἐπὶ ζύλον αὐ ρέπει: ἔκ καλαύροπις, ῥοπαλοῦ φέρει. Scribitur & καλαύροπι per β. pro virga pastoralis: ἐν λαν ὡ σπυρδύρον βάλανον interpretatur Hesyechius. Baculus in alteram partem recuruus & clauatus, κερσυνός, 70 ἄγγονος ὡ σπυρδύρον ἐλέφαντος τῷ πρῶτον ὀπίσθας, Hesyechius & Varinus: Apud eisdem vox ὀπίσθας istdem verbis exponitur: Indis

Elephantina Venus (inquit Gyrard.) ab vrbe Aegyptia denominata putatur, &c. Sed forte ab eburnea statua sic dicta fuerit, vt Apollo eborcus Romæ. Raphani ebori poliunt, Plin. Squatina lignum & ebori poliuntur, Idem. Fiunt ex ebone præter alia cultorum capuli, quos aliqui in mensa veneno prætere fudate nunguntur. Ελεφαντινωπον δὲ τὴν λαβὴν τῶν μάχων ἐφῆ, Suid. Corcyra nigra κόπτεται ἐλεφαντίνος, id est ex ebone manubria habebant, Helysch, Ελεφαντινωπὸς ἐπιφορημαχίρας, Θεόπομπος ἐπιπολεσίου, vt Pollux citat. Qui cultui student in Britannia, dentibus mari nantium belluarum insigniunt ensium capulos: candidat enim ad eburneam claritatem, Solin. cap. 25. Plato dixit ἐλεφαντινωπὸν, ὅτι δὲ ἐν κρημνῶν ἐλεφαντίνου ἐπίμας, κρημνὸν χελεῶν, Pollux. Inter opes Salomonis fuit thronus de ebone grandis vestitus auro fuluo, (vt legimus 3. Reg. 10.) cui operi vix minus triginta millibus talentorum attribui potest, &c. Robertus Cenalis. Mineræ Panachæidis simulachrum ex ebone & auro factum est. Pausanias in Achaïcis. Idem multa tum decorum tum alia simulachra, vel ex ebone tantum, vel etiam ex auro facta commemorat: multa & alij authores passim, quæ omnia referre infinitum fuerit Ὀπισθίνοι (ex succino vel electro nimirum) κρημνὸν ἐλεφαντινωπὸν δὲ τὴν λαβὴν τῶν μάχων ἐφῆ, Suidas ex authore innominato. Magnitudo dentium videtur quidem in templis præcipua. Sed tamen in extremis Africæ, qua consis Aethiopiæ est, postium vicem in domicilijs præbere: sepesq; in ijs & pecorū stibulis pro palis elephatorum dentibus fieri, Polybius tradit, authore Gullia Regulo, Plin. Eorum qui sunt confirmata ætate ea magnitudine dentes existunt, vicem vt postium præsent, & pro palis Nigritæ ad septimenta vtantur: sæpe enim ad longitudinē decem pedū aufcunt, Gillius. Atramentum Apelles commentus est ex ebone combusto facere, quod elephantiū vocant, Plin. 35. 6. Pinxit ebone cestro (aliàs cestro) id est vitriculo, Plinius 35. 10. Et superius paulò, Et penicillo pinxit & cestro. Sophocles cestrum dixit pro stimulo siue stylo, vt ait Pollux. Hoc genus missilis, quod Græci cestra vocant, nostri vitriculum: nam & aerebram vulgo ita dicimus, Hermolatus in Plinium. Pictores ebone à Plutarcho in Pericles vita ἐλεφαντίνος ζωγράφου nominantur: nisi quis ἐλεφαντίνος putet, non ἐλεφαντίνος scribendū. Ibidem. Plura de ebone quod ad philologiam præcipue, vide capitis octauo segmēto secundo. Elephanti ossa & pellis, vbi cunq; incenduntur, serpentes fugat, nec vllū animal venenofum accedit, Author obscurus libri de naturis rerum. Quærendum an hæc potius ad elaphon, id est cernū pertineat: Vt & illud quod apud Aelianum legitimus. Contra omnium ferarū venena remedio esse elephanti adipem: quæ in unguē, licet nudus contra essetatissimas bestias procedat, illarum discedere. Sed videtur eadē vis vtriusq; animalis partibus iam dictis contra serpentes inesse. Nam vitium etiam vtrunq; serpētib. infestum est. Ea quidem quæ vntur omnia ferè, si sumi mordacitati odoris grauitas accedit, vt maximè fit in ossibus, pilis & corijs, serpentes fugant. Vide plura capite septimo.

F.

Elephantophagi à belluis quas venantur eduntque, dicti, à Nomadibus in mundi vocantur, Strabo lib. 16. Et proxime ante hæc verba, Sabæ (inquit) ciuitas maxima est, quam Eumenis lucus sequitur: Viterius est vrbs Daraba & elephanti venatio, quæ ad puteum nominatur, eam Elephantiophagi habitant. Trogodyæ contermini Aethiopiæ, solo elephanti venatu aluntur, Plin. Asachæ (in Africa) montes habitant, vntur elephanti venatu, Plinius. Asachæ ex Aethiopum numero captos venatibus elephantes denorant. Solinus. Contra Meroën sunt Megabari, vel Adiabari dicti: pars eorum Nomades, qui elephantis vescuntur, Plinius. Aethiopes qui Nomades appellantur, ciuitates in curribus positas habent: Proximi autem illis sunt qui elephantos venantur, illosq; in frusta diuisos vendunt, vnde cognomen adepti Elephantiophagi nuncupantur, Philostratus. Inuenit luxuria commendationem & aliam (præter eam quæ circa opera ex dentibus facta est) expetit in callo manus vim saporis, haud alia de causa credo, quàm quia ipsum ebur sibi mandere videtur, Plinius. Ex tanta elephanti mole nihil esculentum est nisi promuscis, & labra, & cornum medulla, Aelian. Aethiopes elephanti in venatione captorum posteriores partes comedunt, Gillius. Vidi in quibusdam regionibus ferulū omniam pretiosissimum æstimari & reglapponi solitum, renes elephanti, Vartoman. Carnem elephanti cum alijs quibusdam decoctam veteri tussi mederi Rasis & Albertus scribunt, vt sequenti capite dicam. Ταρχος ἐλεφαντινωπὸν, id est elephantiuū salamentum, memoratur apud Athenæum lib. 3. nec explicatur. Nam quos recitat Crætes comici versus, mihi quidem obscuri sunt: nec ab Hermolao & Cælio Athenæi locum tantibus explicatur. Quod autem (inquit) percelebre fuerit Crætes illud elephantiū salamentum, Aristoph. in Theophrastus restatur. Apparet sane in magno pretio fuisse, nam Aristophanes μέγας βρωμιά & κρημνὸν τῶν ἐλεφαντινωπῶν cognominat: Elephantiuū autem fortassis ab eboris colore dictum fuerit.

G.

Mustelæ exultæ cinis, & elephantis sanguis, immixtus & illitus elephanticis corporibus medetur, Marcellus Vergilius. Elephanti sanguis præcipue matris, fluxiones omnes, quas rheumatismos vocant, sistit, Plin. & Isidorus. Sanguis & ischiadicis prodest, Plin. Caro eius frigida & sicca est abominabilis, Albertus: Ponderosa, frigida, pinguis, abominabilis, Rasis. Decocta & liquefacta cum aceto & semine ferulæ, si pregnans hanc gustauerit decoctionem, projicit quicquid habet in vtero, Idem. Qui gustat de carne elephanti cum aqua & sale cocta, cum seminibus asquesim (ferulæ Albertus) sanat ruffim antiquam, Rasis: & mox subijcitur, Quando coquitur & liquefit cum aceto & semine feni, (Albertus vt iam citauit, legit ferulæ: & addit, hunc potum abortiuum esse prægnanti. Elephanti adeps contra venenata valet. Nam si quis eo inungatur, eiusue suffimento expietur, hæc ab illo aufugiunt longissimè, Aelian. Vide supra circa finem capitis quinti. Illitus fugat venenata, Auicenna. Adipe ceruino elephantiq; perunctos, serpentes fugiunt, Dioscorid. 2. 86. Sepum elephantis illitum capiti dolenti prodest, Albertus & Rasis citans Aristotelem. Fumo quoq; qui fit ex vngula & pilis elephantis, animalium quælibet venenata fugantur, Isidorus. Ebur tota substantia cor robotare, & conceptum iuuare, prædicis scribitur, frigidum sicum primo gradū, Sylulius. Cauendum est ne sit adulteratum ossibus piscium, aut aliorum quorundam animalium. Elephas 70 (inquit

(inquit Platearius) habet ossa quædam solida vt dentes, elephatorum medullam habent, & fallitur Platearius, Monachi in Mesuen) quæ non cremantur, sed ad diuersos vsus seruantur. Quædam verò medullam habent, quæ combusta dicuntur spodium. Est autem spodium frigidum in tertio gradu, sicum in secundo. (Hæc graduū assignatio falsa apparet, & neque vero spodio, neque antispodio ex ossibus elephanti crematis conuenire.) Adalteratur quæde ossibus canis combustis, quandoque etiam marmore combusto, sed id est minus (lego nimis) ponderosum. Eligi debet subalbidum, valde leue & continuum, Hæc Platearius. Pharmacopolæ vbiq; hodie pro spodio ossibus combustis vtuntur, siue elephantis, vt ipsi asserunt, siue potius bouis, vel arctis, vel canis, aut alterius animantis: quis enim vita discernat? Monachi in Mesuen. Huius spodij (ex ossibus elephatorum vltis) vsus est in syrups ad refrigerandum. Puluis eius cum succo plantaginis ad dysenteriam & sanguinis sputum datur, Platearius. Ebur vim astringendū obrinet, Dioscorides & Serapio. Ego nullam in gustu astringentem percipio, sed emplasticam vim portus & abique moris siccatem. Dioscorid forte imposuit siccatū natura: at non si quid fluxiones siccat, statim astringit. Saluus fluat, Torridus ex vino cortex potabitur oui: Ramentum niuel credunt prodesse elephantis, Serenus. Spodij ex ebone apud recentiores medicos præparatio huiusmodi præscribitur: Eboris in partes secti libram sicill crudo impone & operculum luto circumquaque obline & agglutina: sic cremati finito donec sicillia percocta sint: deinde exemptum ebur in tenuissimum puluerem terito & cribrato: mox in patina vitrea liquoris stillatij rosarum libras duas superfunde, & exiccari sinito: deinde secundo terito, & tantundem liquoris rosacei affundens siccat. Vbi verò iam tertio contriueris, admiscebis liquori rosarum camphoræ subtilissimè tritæ drachmas quatuor: & pariter conteres in tabula marmorea dentissima: gesque pastillos, & in densio aliquo vase, ne expirent, repones. Quod si ebur defuerit, cornu ceruinum similiter præparabis: est enim hoc quoque efficax medicamentum ad multa, præsertim contra venena. Amy monent ebur aperto sicill cremandum esse: sic candidum fieri, scus nigrescere. Ad elephantiuū, Eboris & cornu ceruini ramenta cochlearij mensura sæpe ad prædictam mensuram (pharmaci ex cedria, quod ut sit aceturum oprimum, cedria, & succus brassicæ, singula cyami mensura miscentur, & leiuinis mane præbetur) ammiscentur. Nam & per seipsum vnumquodque eorum potatum vtilissimum existit, Aetius 13. 122. Ebur & castoreum ex lacte rabido equo infunduntur, Nemesianus. Qui post ægritudines aliquas, vt letargium aut pestilentiam, in obliuionem deciderint, eos maximè iuuat hiera Ruffi: & castoreum cum oleo occipiti illitum. Post purgationem hieræ, scobem dentis elephantis circiter drachmam vnam è mulla potam non parum iuuare creditur: & castoreum similiter post purgationem drachmæ pondere cum melicrato, Aetius. Eboris scobe illito paronychia sanatur, Dioscorides, Serapio & Plinius. Ramentis eboris cum melle Artico, vt aiunt, nubeculæ in facie tolluntur, Plinius. Ebur cum melle contritum & impositum, maculas mirè sanat, Saxrus. Mulier si quotidie de puluere eboris faciem suam fricauerit: plagas mundabit, Idem: Per plagas (inquit Humelbergius) intelligit, quas priore curatione maculas, Plinius 28. 8. nubeculas vocat. Drachmam (vnciam, Albertus) de alkal, id est osse elephanti, cum decem drachmis (vncijs, Albertus) mentastri montani aquæ potam ab eo quem primum infecerit lepra, plurimum prodesse dicunt, Rasis. Capitis doloribus prodest itmacis inter duas orbitas inuentæ ossiculum per aurem cum ebone traiectum, Plinius. Nauſeantibus subitus salutaris habetur eburnea scobis sale frictio, Columella lib. 7. Cornu ceruinum & ebur aliqui misceant aduersus lumbricos. Ioan. Agricola scribit medicum quandam scobem eboris vino, aut liquore alicuius herbæ obstructione liberantis chymistarum fornace extracto, maceratam, ieiunis ictericis propinasse non absque successu: Ego idem remedium in manuscripto Iudæi cuiusdā libro legere memini. Conducit (inquit Agricola) hoc medicamen obstructionibus diuturnis egregiè, & remouet in super stomachi dolores supra alia pharmaca, quæ in hanc vsu comparantur. Exhibetur etiam cum mulla valde insigni facultate in comitialibus. Eboris vlti farina cum sanguine hirci pota, calculus in renibus & vesica frangit absq; omni periculo; Obscurus. Eboris nei pectines capiti præ cæteris salubres existimantur: forte quod reliqui ex cornibus facti plerique graui odore sint, ex ebone non item.

Proboscidis tactu capitis dolor leuatur, efficacius si & sternuat. Dextra pars proboscidis cum Lemnia rubrica adalligata, im petus libidinem stimulat, Plinius.

Iecur comitialibus morbis prodest, Pin. Extremitas (aliàs additamentum) hepatis comesta cum aqua (summac) & folijs citrangulij, hepatis dolenti medetur, Rasis & Albert. Elephanti sel aliqui commendant tanquam auxiliare moribus serpentium, Dioscorid. 6. 39. Fel eius ad pondus aurei (aliàs alkisar, lego alcirat, id est ceratum, tertia pars ob ali) per nares immisum, iuuare aiunt contra morbum caducum, Albertus: Rasis æquale motchi pondus adijcit.

Fimo elephantis stillatur pellis (cutis) pediculosa, & in ea resiccari permittatur, pediculis liberabitur, Albertus & Rasis. Eodem si fitur domus aut allus locus, ciniphes (aliàs culices) fugiunt & moriuntur, Idem: Si suffiatur eo venter febricitantis, prodest. Hæc si supponatur (cum lana submittatur) mulieri, conceptionem prohibet, Auicenna & Hall. Scercus elephanti sterilitatem facit, Auicenna.

H.

Elephas apud Græcos inflectitur perantis, anti. &c. quomodo Latinorum quidam, præsertim recentiores, casus omnes ab eis mutuauerunt, præterquam datiuum pluralem; qui Græcis est ἐλεφας: Latini quoniam talem vsurpare formam non potuerunt; nec elephanticus vel in isto vel auferendi casu dicere placuit, elephantis dixerunt: & huius terminationis occasione alios quoque casus omnes in secunda declinatione vsurpant. Quanquam in Plinio nominatiuum Elephantus (quo Gaza vltur) nondum inuenit, sed natione vsurpant. Quanquam in Plinio nominatiuum Elephantus (quo Gaza vltur) nondum inuenit, sed natione vsurpant. Quanquam in Plinio nominatiuum Elephantus (quo Gaza vltur) nondum inuenit, sed natione vsurpant. Elephas ab eo factos in vtroque numero omnes: & nonnullos ex eis apud Vergilium & Ciceronem. Græcorum elephas in recto singulari, & elephantes tum in recto tum accusandi casu pluralibus; & apud Plinium inueniuntur (quanquam frequentius in plurali elephanti & elephantos) nec alijs præter hos tertie declinationis casus. Plautus in Stichus, elephantum grauidam dixit: Sed ista curiositas ad grammaticos relegetur. Ελεφας Græcis aliàs semper masculinum est, sed cum de scemina peculiaris sermo est, ελεφας dicitur, & ελεφας θηλειά vt apud Athenæum ex Plutarcho. Ελεφας nomen habet quasi ελεφας, quod in paludibus mas sceminati θηλειά, id est con-

tu est confcendere solet, vt cap. 3. explicauit: η φωνή το ελεφαντος το βλαστω. Βλαστωμος γδ η φωνή ε ελεως, ουτι φωνη ελεφαντος ελεως ηναι. η φωνη το λεως ηναι φωνη λεως, περην γαρ ελεως ηναι ελεως, ηναι γαρ ελεως ηναι ελεως, ηναι γαρ ελεως ηναι ελεως. Ety- mologus. Ncs ab Hebraica voce potius descendisse ostendimus supra capite primo. Elephantem Græci à magnitudine corporis vocatum putant ed quod format montis præferat. Græcè enim mons elephon (forte à λέφω, id est collis) dicitur. Apud Indos autem à voce barre vocatur, vnde & vox eius barrius, & dentes ebur, Isidorus apud Vincentium Bell. Huc facit illud Oppian. Φαίης κεν ἰδὼν ἐλέφαντα κρομφυλὸν ἄρεθον ἔπι χρονον ὀδύειν. Οὐχί μιν non vehiculum tantum significat, sed quoduis etiam animal, cui inuehantur & inequitant homines, vt sunt equus, mulus, camelus, elephas, &c. Ἐν τῇ βασιλικῇ ὁπίσσω τοῦ μιλίε ἐλέφας ἰσάτο πειμνογένης, ἔστω Σεβήρα καποσιδωσμήθη. ἔνθα καὶ καὶ ἁλλή φυλακίτων παύλη, ἔμεινε δ' ἐκείσε ἀργυροκόπηθ' ἐν παύσει (ἄρα τῶ πρῶτον πωμύθηθ' καὶ πῶ ἀνίμαθ' αὐτοῦ πρὸς ἐμῶν, ἠπέλει τῶ πῶ ἐλέφαντα φυλακίτων ἰνῶντων, εἰ μὴ πῶτον κρομφυ- σσειν. ὁ δ' ἰσραηλῆθ' ἔστω ἐμεδίδα: ἄν φονεύσας δ' ἰσραηλῆθ' δίδωκε βορῶν καὶ ἐλέφαντι. πῶ δὲ ἰσραὴν αἰτίμασον ἄν ἢ αὐ- πὼν αἰελε. Καὶ δ' Σεβήθηθ' αὐδῶσας, τῶ ἰσραὴν ἰσραὴν ἠνεγκεν. ἐν αὐτῷ δὲ τῶ πῶ πρὸς δὲ ἀνεστυθῆσαν πῶ, τῶ ἰσραὴν καὶ δ' ἰσρα- ρομύθηθ', Suidas in βασιλικῇ. Elefantionion, fœtus Elephantis, Aelianus. Bellua pro elephanto per excellen- tiam, apud Martialem, Nigro bellua nil negat magistro: & apud Plinium, Nondum pretio excoogitato bel- liuam cadaueri. Elephanti maximi effigies in Hyperotomachia Italica Polyphill describitur. In manubris cultorum elephantes aut Leones sculpebant, Suidas. Elephanto, qui in Punica acie fortissimè fuerat præliatus, Caro Surrum nomen inposuit. De Aiace elephanto Porci, quem Alexander captum dimisit torque ornatum, su- pra dixi. Item de Alace & Patroclo Antiochi: & de Nicæa elephanto femina, quæ mulieris sibi commissam in- fantem matris instar curauit.

Epitheta: Angulmani elephant, Lucretius libro 2. sic dicit, quod manum siue proboscidem flectant ac contorquent vt angues propria corpora. Clemens. Ferox. Getulus. Immanis. Indicus. Infœnis. Libycus, Lucano libro 6. Libyffus. Marmaricus. Nigrans. Niger. Quid tibi vis mulier nigris dignissi- ma barri? Horatius. Placidus. Terribills. Trux. Turriger. Vastus. Ἐλέφαντος ἀμφιλαφῆς apud Hero- dotum legimus, & in Eustathij commentarijs in Dionysium de situ orbis, vide supra in B. Ἀμπεροθίων ἐλεφάντων, Erymologus sine authore: expono μάκροστον Taprobane Νῆσθ' πεπονηθῆσιν ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων, Alexander qui & Ly- chnus. Μυρόδδης à magnitudine dentium, & Φαλαγγίμαχος à bellico vsu, in epigrammate Philippi. Ἄλλω καὶ ἰδὼν ὄψεσιν κελαινὸν ἄσπερον ἀχρὸν ἀνὰ γῆν Κλίνας ἠπείροισι, &c. Opplan. Πυρροφῶρος apud Heliodorum. Μύρρο- σθ' ἐλεφάντων ἀσπυρῶν ἐλεφάντων, Dionysius Afer.

Elephas poculi genus erat tricongium, vt Damoxenus testatur in Autopenthunte, Ἐἰ δ' ἔρχομαι ἐπὶ τῷ ἐλεφάντῳ ἵκει φέρων. Ὁ ποτὶς τὴν ἐπὶ τοῦτα ποτῆς ἰσραὴν; ῥύπον Διάρων ἠλίκον πὶ τρεῖς χρονοὺς χροῦς, Ἀλκωνθ' ἔργον περὶ σπεί δὲ μοι ποτῆ Ἐν κινδύνοισι ἠδῶσας. Meminit eiusdem Epinicus in Hypoballomem, Καὶ τῶν ῥυτίων τὰ μύρρα τῶν ἰσρα- ῶν τεία Πίνεν δειξέει τήμερον ποτῆς κλαυθῶν Κρηνηζομύλον, ἀμφότερα δ' αὐτῶν ἰσραὴν. Ἐπὶ δ' ἐλέφας, ἐλέφαντα ἀεὶ ἀ- γγει (elephantis imaginem in eo sculptam fuisse significare videtur) ἰσραὴν χρονοῦντα (lego χρονοῦν) δύο χροῦς, ἐν ἑλῶν ἐλέφας ἰσραὴν. Ἐγὼ δὲ πῶτο πειμνογένης (versus constat si legas, Ἐγὼ δὲ πῶτο γ' ἀπείροισι) πειμνογένης. Οὐδὲν ἐλέφαν- τῶν δ' ἀπείροισι ἠδῶσας, Hæc Athenæus: Versus vltimus prouerbialis est, vt infra dicam. Elephas est hor- deum infusum, & est quidam potus, Syluaticus sine authore: forte legendum phucas, φουκῆς: qui potus ex hordeo, non alius quàm Dioscoridis zythos, vt supra docui: cui cum elephante nihil commune est, ni- si quòd eo nimium vrentes elephantici fieri dicuntur: & eburne quod Græci elephantem vocant) in eo ma- ceratum molliori sunt. Eburnea factes, id est eboris instar alba, Perotrus. Elephantinus nomen possessi- uum: vt pellis elephantina. Elephantinum emplastrum describit Celsus libro quinto: sic autem dicitur, eo- dem teste, quod sic percandium. De elephantino falsamento superius dixi. Libros veteribus elephantinos esse nuncupatos ex amplitudinis ratione, sunt qui opinentur: ijs verò trigit: quinq; numero & tribuum & ul- bulium continebantur nomina. Scribit tamen in Tacito Fl. Vopiscus, in libris hoc genus solita perferibi senatusconsulta, quæ ad principem pertinerent. In Vlpia verò bibliotheca feruabantur hi, Cælius. Ele- phantia, siue quod idem est Aeginetæ Paulø, elephantiasis & elephas: vt in Plinio quoque possis defendere, sicubi elephantis (vt libro 20. capite 18.) pro elephantijs scriptum est. Est autem id eum lepræ quod- dam genus elephatorum cuti simile, crebris sumis corporis parte maculis ac tumoribus, rubore pau- latim se in atum vertente: ijs non ora modo atque manus, sed suræ ac pedes lussantur, vt hinc recentio- rum plerique non alios esse putent elephantiacos, quàm quibus crura sic intumescunt, vt pedes elephan- torum habere videantur. Origo morbi ex atra bile, non quidem omni, sed reorrida: morbus in expugna- bilis, atque vt cancer vnus partis, sic elephas totius corporis quasi cancer existimatur. Cassiodorus, Cutis (in- quit) animalis elephantis ulcerosis vallibus exaratur, à qua transportaneorum nephanda passio nomen accepit, Hæc Hermolaus in glossæmatis Plinianis. Idem in castigationibus Plin. lib. 20. cap. 18. reprehendit medicos re- centiores, qui elephantiam vocant morbum quo pedes & crura vehementer intumescunt. Diximus elephantia- sin (verba sunt Plinij 26. r) ante Pompei Magni ætatem non accidisse in Italia, & ipsam à facie sæpius incipien- tem, in uare prima veluti lenticula: mox inualescentè per totum corpus, maculosa, varijs coloribus, & inæquali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabiè aspera: ad postremum verò nigrescente, & ad ossa carnes apprimen- te, intumescens digitis in pedibus manibusque. Aegypti peculiare hoc malum: & cum in reges incidisset, populis funebre. Quippe in balineis solia temperabantur humano sanguine ad medicinam eam. Et hic quidem morbus celeriter in Italia restitutus est. Hucusq; Plinius. Elephantialis (inquit Aëtius 13. 120.) à quibusdam leontiasis, ab alijs satyriasis appellatur. Elephantiasis quidem à magnitudine & diuturnitate affectionis nomen accepit, imò & propter cutis asperitatem quæ in nonnullis apparet. Leontiasis autem appellatur, cum frons æ- grotum cum quodam tumore laxior redditur, ad similitudinem pellis flexilis superciliorum leonis. Satyriasis ve- rò, propterea quod malæ faciei iisdem cum rubore attolluntur, & musculis maxillaribus veluti conuulsionem patientibus, mentum ipsum dilatatur, quemadmodum etiam ridens. euenire s. l. c. similitudine quadam ad pi- Æuras Satyrorum: quin & alacritas vehemens ad coitum ipsis adest, quemadmodum & de satyris fertur. Est autem grauis morbus. & prope ex eorum numero qui incurabiles existunt. &c. Elephas affectus cutis crassam atq; inæ- quabilem reddit. Huor adest tum cuti tum oculorum albis, exeduntur partes manuum ac pedum summa, ex quibus sanies huida ac fœtida emanat: apparent etiam in huiusmodi partibus aff. cels venæ crasso nigroque sanguine plenæ, Galenus in definitionibus & Therapeuticis ad Glaucnem. Plura de hoc malo vide apud Celsum 3. 37. & Manat.

& Manardum in epistolis, & alios recentiores quorum diuersæ quidem opiniones sunt: sed plures & doctiores fecerunt in hoc conueniunt, morbum qui sacris literis lepra vocatur (alia enim est quam Græci medici lepram nomi- nant, non adeò difficilis curatu) & similiter hodie vulgò, non alium quàm elephantem esse. Elephantiasis ge- nus est lepræ, Helychius & Varinus. Elephantiasin certe alicubi in lepram mutatam apud Galenum legimus. Elephantiæ morbus, Varinus. Phœnicus morbus, Φαινικία νόσος, qui in Phœnice & alijs regionibus: Ori- entem sitis abundat: videtur autem elephantiasis esse, Galenus in Glossis in Hippocratem. Et rursus, Phœnici- um affectum (inquit) coniecit aliquis à colore dictum elephantiasin esse. Galli morbum quendam in equis appellat fæcin, in quo (vt andlo) tumida & varicosa sunt crura: eruditus quidã elephantiasin exponit: sed hæc Arabum non Græcorum elephantiasis est, ego varices potius dixerim, vocabuli etiam similitudine fretus. Πρω- τῶν οἰ τῶν λαδων ἔχοντες λέπτες, Helychius & Varinus. Archigenes apud Aetium lib. 13. lepram à leuce, alpha, pfo- ra, & impetigine fera certis notis distinguit. Scitu diguom (inquit Cælius) ex victus ratione ac cœli ætu hoc ma- lum apud Alexandriam vigere plurimum. In Germania verò ac Myria rarerentur admodum quemquam ita infic- atq; eodem modo apud Schytas galactopotas nunquam visum ferè. At in Alexandria diætæ mœdus plurimum id genus concinnare valet: athara siquidem vescuntur, siue pulte, id est farina friza, nec lentem abnuunt, vel sal- samenta, aut limaces: quidam nec affinis carnes, aut elusmodi alia quibus chymi vis comparatur crassior & me- lancholica. Quod quom alibi, tum in secundo ad Glaucnem comprobatur Galenus. Elephantiasin nuncupat Fir- micus elephantiasin laborantes. Elephantiasin serpentes sic dicti, quod is quem momorderint hoc genere lepræ af- ficatur, vt quidam ex Solino citat. Anacardus fructus ab imperitis, vocatur pediculus elephantis, Syluaticus. Elephantum cetacei generis ad Aquatilia differo. Vt magnitudine paulò elephantis inferiores sunt, Cæsar. Bel- lue marina, cui Andromede exposita fuit, costarum excelsitas elephantis Indicis eminentior fuisse traditur, So- linus. Equi fluuialis reliquum corpus (præter ungulas, aures & caudam) elephanto non dissimile est, Gillius. Monoceros fera pedibus elephanto similis est, Plinius. Eale fera Apud Aethiopes caudam elephantis habet, Plinius. Theocritum aiunt τὸ καὶ τὸ ὄρισσόν ἐλεφαντίων ἐρημίων, Laertius in Aristotele. An quod elephantis deformissim.

Q. Fabius propter candorem Eburnus cognominatus est. Elephantis, quæ & interdum à Græcis Elephantine vocatur, lasciuissima mulier varia concubituum genera descripsit. Huius meminit Tatianus Assyrius in libro aduersus gentes, & Suidas, Martialis quoque & Plinius. Latini quidam, alioqui literati falsò marem putantur, Gyraldus. Elephantine Thebaidis oppidum, vbi nulli arbori decidunt folia, Plinius 16. 21. Elephantina est in- sula (patio semistadij, cum ciuitate quæ Cnaphidis templum habet, & Nilometrio, Strabo lib. 17. Elephantis Nilus insula est infra nouissimum cataractæ, navigationis Aegyptiæ finis, ibi Aethiopicæ conueniunt uanes, Pli- nius. Elephantina vrbs distat à Thebis Aegyptijs viginij & octingentis stadijs. De hac scribit Apollon quod Ony- china dici debuisset: quemadmodum enim onyx, id est vnguis relectus, iterum crescit, & quod demprum est re- facit: sic Nilus pro consumptis inundatione per agros aquis, quotannis rursus paulatim colligitur, & rursus in- undat. Etymologus. Nilus Aegyptus & iolus, & totam, & in rectum permeat, à minore cataractæ supra Syenen & Elephantinam incipiens, qui sunt & Aegyptij & Aethiopiæ fines, vique ad Nilus ostia in mare, Strabo lib. 17. De Elephantophagi dixi supra capite sexto. Elephas, mons Arabia in mare expositus, Strabo libro decimo sexto. Elephas promontorium & fluuius iuxta mare rubrum, Arrianus in periplo maris rubri. Eleutij, Ἐλευτοί, gens Apulia, Hecateus in Eutopa: (forte addendum Elephantiam vel Elephantinam vocat, propter gentile quod sequitur.) Parthenius Elephantidem eam vocat. Gentile à priori Elephantinus, à posteriori Elephantites. Pto- lemæus à Philadelpho condita est ad venatus elephatorum, ob id Epitheras cognominata iuxta lacum Mono- leum, Plinius 6. 29. Philothera est ab Heroum vrbe nauiganti iuxta Troglodyticam, à forore secundi Ptole- mei appellata, Satyri opus, quod ad Troglodyticam & Elephantinam venationem perferendam missus est; Stra- bo libro decimo sexto. Et rursus, Arabij sinus pars quæ Troglodyticam spectat ad dextram est, vbi nauigantibus ab Heroum vrbe vsq; ad Elephantum venatione. & Ptolemaidem, stadium sunt nonem millia ad meridiem & paululum ad Orientem. Et alibi eodem libro, Post Stratonis insulam sequitur portus Saba, & Elephantum venatio, Ἐλεφάντων κωπήρων ἡμίονον αὐτῶν. Et paulò post, Vltimus est vrbs Daraba, & Elephantum venatio, quæ ad pu- reum nominatur, eam elephatophagi habitant, (à quibus elephanti quomodo captantur, supra recitauit capite quinto.) Sunt & aliæ quædam Elephatum venationes (Ἐλεφάντων ἡμίονον) & vrbes ignobiles, &c. Vltimus est Li- cha elephatum venatio, Strabo eodem lib. 16.

b. Ebur vel ebor neutri generis, elephantis dens, quasi ebarro, id est elephanto productum, teste Seruio. Hoc solum ebur est, Plinius de dentibus eius exertis loquens Περὶ ἐλέφας (ebur serra diuisum) os elephantinum, sic ebur Græci per excellentiam vocant: addit autem περὶ τὸς ad ipsius belluæ differentiam, Varinus. Ἐλεφάντων ἄργυρος περὶ τὸς ἀπὸ τῶν ὀδόντων, Dionysius Afer de sodis Orientalibus canens. Classis regis Salomonis ibat per mare in Tharis cum clade Hiram, ferens aurum & argentum, dentes elephantinos, simias & panones, 3. Reg. 10. & 7. Paul. 9. Latinitatem elephatum quæ loq; pro ebone siue dente elephantis ponunt: vt, in foribus pugnam ex auro solidò que elephanto, Vergilius. Georg. 3. A tera cadenti perfecta nitens elephanto, Aeneid. 6. Ἐλεφάντων δίφρον id est solam eburneam nominat, Theocritus Idyll. 31. Ἐν λαδῶν ἐλέφαντος ἀετῶν id est aquilæ ex ebone, Idem Idyll. 15. Est & niuem epitheton eboris & nitidum. Ab ebone deriuantur adiectiua quædam: Eburneum, quod ex ebone est. Plinius libro 36. Ionem fecit eburneum in Metelli arde qua campus pe- titur. Liuius libro 5, ab Vrbe, Eburneis fellis sedere. Eburneum signum, Cicero 6. Verrina. Eburneo- lus diminutiuum, Cicero 3. de Orat. Quem seruum sibi habuit ille ad manum, quum eburneolâ solitus est habere fistula. Eburneum apud poetam reperitur. Hanc primum veniens plestro modulatus eburno, Tibullus. Legitimeque faces: gradibusq; accliuis eburnis, Lucanus. Atq; enses collo suspendit eburnum, Vergilius: pro vaginam eburneam, Seruius. Eborcum quoque fit ab ebor. Quum in triumpho Cæsaris eborca oppida essent translata: Quintilianus lib. 6. Ante Apollinem eborcum qui est in foro Augusti, Plinius lib. 7. Eburatum, ebo- re lectum. Lectos eburatos, auratos, Plautus in Stichis, Eburata vehicula, pallas, &c. Idem in Aulularia. Mensæ apud nos candore probantur eboræ, eburatæ que ebone intectæ, Grapaldus. Homerus ebur elephanta vocat acuta antepenultima: per synecdochen, vt caput pro homine: sunt qui vltimam acuant, & elephantina, id est ex ebone facta interpretentur, in hoc nempe versu, Ὡς δ' ὄρετις τ' ἐλέφαντα γῆνι φάινει Φαινικῶν χρωματι μινῆν Μηρο- νίη θε Καίερος, παρῆγον ἐμύθου ἴππων, &c. Iliados quarto. Aliqui lanas albas interpretantur, Helychius & Varinus.

Ελεφαντινός eburnea, & simpliciter alba apud Hesychium. In pubes q; genas, & eburnea colla, id est instar eboris alba, Ouidius 3. Metamorph. Dignit eburni, id est candidi, apud Propertium. Ebur item ponitur pro vasis & alijs rebus ex ebore dolatis. Non ebur, neque aureum Mearendet in domo lacunar, Horatius 2. Catm. Vt omne ebur ex arboribus sacris auferret, Cicero 4. Verrina. Dum Tiburtinis albescere collibus audit Antiqui dentes fusca Lycoris ebur, Martialis lib. 13. Merulis amniculis rostru in ebur transfiguratur, duntaxat in arboribus, Plin. Non enim est à saxo scalptus, aut ebore dolatus, Cicero 4. Academic. Ebur ex inanimato corpore extructum, haud satis castum donum deo, Cicero 2. de Legibus, mutatus eum locum ex Platonis de legibus duodecimo, vbi Græcè legimus, Ελέφας ἡ δὸν λελοιστῶ (sic malim quàm vna ve σε δὸν λελοιστῶ) ψυχρὸν σωματῶ, οὐκ ἔχει ἀναθήματα. Ficius transfert, Ebur cum olim ab anima destitutum fuerit corpus, ad deorum simulachra ineptum est. Cicero pro Archia videtur eboris legisse, quod placet. Ouidius libro decimo Metamorphoseos Pygmalionem fabulatur ex ebore virginis simulachrum fecisse, eiusque amore captum à Venere imperasse vt in veram viamque virginem verteretur: & ex eius coniugio Paphum suscepisse filium, qui nomen infula dederit. Ελεφαντινός, idem est quod Ελεφαντινός, id est eburneo capulo insignis, de quo supra alicubi sic & μελάνθρον apud Homerum legas, de quo vide Varianum. Ελεφαντινός τεραπέζης dixit Lucianus in somnio. Εν κλίματι Ελεφαντινός κρητήρ, id est in phlegæa, Plato p. 1. c. apud Athenæum. Πύραυλοι μάλιστα ἰδὼν ἐπιθίπτετο πυρρὸν Ελεφάντι, Χείρσι τε ἰππῶν Φύλαξ, ἰππῶν τε Φύλαξ, Epigramma aut horis incerti lib. 2. Anthologij. Elephantos Mauriātia alit, Strabo. Nascuntur elephantes apud Herpetos Aethiopes: & qui rhizes vocantur, qui magnitudine & pugnantia viribus elephantos referunt, idem ex Iphicrate. Marcello in ralla prodigia infantem elephantis capite narū adhuc cile superstitiē nuntiatum est, Plutarch. in Marcello. Alcippe elephantum peperit, quod inter cetera est, Plin.

e. Liberales tanē mihi ac magnifici, minimeque parci in pecunijs circa diuinum cultum Græci exititise videntur, quibus ab India vsq; & Aethiopia ebur ad concinnanda simulachra aduehebatur, Pausan. in Eliacis. Εξ ἰσθμῶν χερσῶν Ἡνίας λαυὶ Ελεφάντι χρομαί πένον, Homerus Iliad. quinto. Elephantotomi Oppiano dicuntur, qui ex ebore aliquid faciunt. De eburneo Pelopis humero fabulam lege apud Ouidium Metamorphoseos libro sexto, & reconditam de eodem historiam in Leonici Varijs 2. 61.

Sunt gemina Somni porta, quarum altera fertur
Altera candenti perficta nitens elephanto,
His ubi nūm natum Anchisæ, vnaq; Sibyllam
Vergilius circa finem libri sexti Aeneidos. Somni, id est somniorum, inquit Seruius. Est autem in hoc loco
Homerum fecutus.

Cornea, qua veris facilla datur exitus umbris.
Sed falsa ad colum nutuini in somnia manas.
Prosequitur dicitur, portaq; emittit eburnis,

Ἐὐν ἦται μὲν ὄνειροι ἀμύχανοι ἀνεπίμνητοι
Δοιαί γὰρ τε πύλαι ἀμύχανων εἰσὶν ὄνειρων.
τῶν οἱ μὲν ἐλθῶσι Διὸς ἑσπερίου Ελεφάντι, ὅτι
ὅτι Διὸς ἑσπερίου ἐλθῶσι θυρεῶς.

Γίνονται οὐδὲ π πάντα τελεῖται ἀνθρώποισι.
Ἄ μὲν γὰρ κερσῶσι περὶ γῆρας, αἱ δὲ Ελεφάντι.
Ὅτι ἢ Ελεφάντιοντι ἐντὶ ἀνθρώποισι Φέροντες.
Ὅτι ἢ ἔπιμα κραναῖσι Βροτοῖσι, ὅτι κέντι ἰδηται.

(Hæc penelope ad V ystem Odyssæ lib. 19.) In hoc tamen differt, quod ille (Homerus) per vtramque portam somnia exire dicit, hic (Vergilius) vmbas veras, per quas somnia iudicat vera. Et peccatæ appetus est sensus. Vult autem intelligi falsa esse omnia quæ dicit. Physiologia verò hoc habet. Per portam corneam oculi significatur, qui & corneæ sunt coloris, & duriores cæteris membris. Nam frigus non sentiunt, sicut etiam Cicero dicit in libris de Deorum natura. Per eburneam verò portam os significatur à dentibus. Et scimus quia quæ loquimur falsa esse possunt: Et verò quæ videmus sine dubio vera sunt. Idē Aeneas per eburneam emittitur portam. Est & alter sensus, Somnum cum cornu nominis pingi, & qui scripsit de somnijs, dicunt ea quæ sub fortunam & personæ possibilitatem sunt videntur habere effectum, & hæc vicina sunt cornu, vnde cornea vera fingitur porta: ea verò quæ supra fortunam sunt, & habent nimium ornatum variamq; iactantiam, dicunt falsa esse, vnde eburnea quasi ornatio portæ fingitur, Hæc Seruius. Sed audiamus etiam Græcos Homeri Scholiastes. Aliqui corneam portam syneedochicè pro oculis accipiunt: cornea enim prima oculi tunica est. Per eburneam verò os intelligunt, intra quod eboris colore (Ελεφαντινός) dentes sunt. Hæc autem sic interpretantur, vt quæ oculis vsurpamus, fide digniora esse dicant, quàm quæ ore narrata aliorum audiamus. Vel, quoniam cibi potusq; copia per os ingesta, falsa reddat in somnia. Vel ab ipsa vocum Etymologia, vt portæ κερσῶν denominetur ὄνειρος κρῶνεν, quod perficere significat: Ελεφαντινός autem ab Ελεφάντι, quod decipere: nam his duobus vocabulis etiam ipse poëta vtitur. Vel ab eboris & cornu natura. Hoc enim in lamina dissectum, visum facillè transmittit: ebur non item, itaque corneam portam exponunt veram, perspicuam & lucidam: Eburneam verò, falsam, obscuram, & confusam. Non desunt denique qui cælestia somnia cornibus conferant, inde quod ea in altum tendunt: terrestria verò ebori, quod in elephante deorsum nutat. Nam de cælesti somnio etiam alibi mentionem à poëta fieri, vt cum ait, Καὶ γὰρ ὄνειρος ἐκ Διὸς ἐστίν: & de terrestri, cum δῆμον ὄνειρον nominat. Si quis plura hæc de re desiderat, legat etiam Varianum in dictione Κερσῶν, & Macrobiū in Somnio Scipionis lib. 1. circa finem capitis, Nos pauca hæc verba inde adscribemus, Cornu (inquit) ista natura est, vt tenuatum visui peruium sit: eboris verò corpus ita natura dēlatum est, vt ad quamuis extremitatem tenuitatis ebfum, nullo visu ad vltiora tendente penetraret. Animalia quibus inuehuntur apud Indos plerosq; camelii sunt, & equi, & asini: felicioribus verò elephanti sunt. Est enim elephas apud ipsos regium animal ad inequitandum, βασιλικὸν ζῷον, secundus honor quadrigis equorum, tertius camelis. Vno autem equo veli tuipe est, ἄπιμον. Arrianus. Pompelius primus in Circo elephantorū duodeuiginti pugnam edidit, commissis more prælij noxijs hominibus. Seneca de breuitate vitæ. Diuus Cæsar ad lumina quadringenta in capitolium triumphans ascendit, elephantis lychnos dextra sinistraq; gestantibus, Alexander ab Alexandro. Helioabalus fertur elephantorū quatuor quadrigas in Vaticano agisse, Lampridius. Libyci eos quia elephantis vel in venationibus vel in prælij interfecit sunt, honorificis sepulturis prosequuntur, hymnosq; in honorem eorum cantillant. Est autem hoc argumentum hymnorum, vt dicant eos se fortes viros præbuisse, qui tantæ bestię reluctari non dubitarint, Aelianus in Varijs, & qui ab eo translit, Cælius 1. 8. 38.

h. Ptolemæus Philopator elephantos quatuor Soli immolauit, deinde in somno minis dei percussus, totidem ex ære elephantos in honorem Solis excitauit, vt cap. 4. dixi. Alexander captum vnum ex regis Pori elephantis Soli dicauit, vt supra etiam ex Philostrato retulit.

In illudata,

In illudata laudantes Alciasi Emblemata,

Ingentes Galatim semeris milite turmas,
Lucarum cum sua boum vis, dira proboscis,
Ergo tropæas locans elephantis imagine pinxit:
Bellæ seruasset in nos foedissima barrus.

Spem præter trepidus fuderat Antiochus,
Tum primum hostiles corripisset equos,
Insuper & socios occiderat amos,
Vt superasse iuuat, sic superasse pudet.

Eiusdem allud in pacem.

Turrigeris humeris, dentis quoq; barrus eburnis,
Suppositi nunc colla iugo: simulq; subacti,
Vel fera cognoscit concordæ vndiq; gentes,

Qui superare ferocis Martia bella solet,
Cæsareos currus ad præa templa vehut,
Prociatq; armis munia pacis obit.

PROVERBIA. Citius elephantum sub ala celes: Lucianus in indoctum, Οὐδὲν ἂν πέντε Ελεφάντας ἐσθὲ μάλλης κρητῆρας ἢ ἑνα κινῶντων, id est, Citius quinque elephantos sub ala tegas, quàm vnum cinædam. De ijs qui dissimulari nullo pacto possunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Culicem elephanti conferre dicuntur qui minima maximis comparant. Libanius ad Casilium, τὸ δὲ ἐμὸν ταῖσταν, οὐδὲν κινῶν Ελεφάντι τοῦ Ζεφειρῶντος. Id est, Ego verò perinde sum quasi culcx cum elephante collatus. In epistolis quæ Phalaridis nomine feruntur, extra huiusmodi quoddam adagium, Κωνῶπι Ελεφῶς ἰνδῆσι σὺ ἀλεγειῶς, id est, Culicem haud curat elephantis Indicus. Dicitur autem ob singulatam duritiem cutis elephantinæ, quæ fertur etiam iacula excutere, tantum abest vt culicis morsu possit offendi. Adhiberi poterit, quoties significabimus excelsis animis leues & vulgares iniurias esse negligendas. Pius locusta elephantum pariet, de re impossibili. M. Varro de lingua Latina libro 3. refert ex Ennio versum hunc, Atq; prius pariet locusta lucam bouem, Erasmus. Festus hunc versum Nævio tribuit. Elephante non capit murem, Ελέφας μὴ ἐκ ἀλλοισι. Genesios & excelsus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Viregregiè doctus non infestatur minutulos istos literatorum simios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium, Erasmus. Ego in Apostoli Collectaneis rectius legi puto, Ελέφας μὴ σὺ ἀλεγειῶς ὑποτροπῶντων. Obiecerit tamen aliquis huic proverbio id quod supra docuimus, elephante odisse mures, & pabulum ab eis contactum aspernari. Elephantum ex muca facere, est res exiguas verbis atrolere atque amplificare. Lucianus in Mucæ encomio: Πολλὰ δὲ ἐπὶ τῶν εἰρησῶν, καὶ ταπεινῶν πρὸ λόγου, μὴ καὶ δόξῃ ἢ πρὸ παρανομίας, Ελεφάντι ἐκ μύρας πρῆν, Erasmus ex Suida: meminit etiam Apostolus. Nihil ab elephante differs, Ελεφάντι βέρεσι ἄδιν, in magnos & stupidos dicebatur: etiam si primam ingenij laudem Plinius tribuit elephanti, sed inter bruti. Verum corporis moles & formæ fœditas; adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc alludere Palæstrio Plautinus, qui herum suum non suo, sed elephanti corio circumrectum ait, nec plus habere sapientie quàm lapidem, Erasmus. Legitur etiam apud Suidam & Apostolum, ὅτι τὸ μέγαλον κρητῆρας οὐδὲ σὺ, παρόσον κρητῆρος ταῖσταν. Apud Epinicum in Hypoballomenis, cum iactaret quidam se elephantum poculum tricongium, quod ne elephas quidem ebiberet, sæpius exicasse, subicit quidam, Οὐδὲν Ελεφάντι γὰρ Διὸς Φέρεσι οὐδὲ σὺ, vt supra ex Athenæo citauit. Ex istdem verbis postea obseruatis Erasmus etiam hæc verba, Οὐδὲν Ελεφάντιοντι, id est, Ne elephas quidem ebiberet, adagiis inferuit. Rhytus (inquit: errat autem, nam pro poculo rhytum, ῥυτῶν, genere neutro semper profertur) poculi genus est, specie cornu, quod videtur (hoc ex sua coniectura dicit, mihi quidem non videtur) eburneum fuisse, impostam imagini elephanti: ita vt quadruplex in istis versibus elephanti mentio fiat (poculi, imaginis beluæ, eiadē viue, & hominis ebibentis, omniū elephanti nomine ἐπινοησῶν dictionum.) Dicitur, inquit Erasmus, in librum insultum ac loquacem, quem tie patientissimus quidem perlegere sustineat. Magnos stupidosq; elephantorū nomine intelligebant, vel Græco suffragante proverbio, Cælius: Celertus elephanti parit: Sunt quibus hoc quoque (inquit Erasmus) inter adagia videtur adnumerandum, quod scriptum est apud Plinium Secundum in præfatione historie mundi: Nam de Grammaticis; inquit, semper expectant parturit aduersus libellos meos, quos de Grammatica addidi: & subinde abortus fecere iam decem annis, cum celertus etiam elephanti pariant, Flaccus Philius. Itaq; confectionem immo dicam, & quorandam nimis lenta molimina, his verbis licebit significare. Porò de elephantorū partu Plautus in Stichis: Audiul sæpe hoc vulgò dicit, soterè elephantum grandam perpetuos decem esse annos. Licebit adagium etiam in hac vertere formam: Quando tandem paries obsecro, quod tot iam annos parturis, vt nec elephanti diutius? De elephantorū partendi tempore sententias authorum diuersas, capite tertio posui. In eburna vagina plumbeum gladius, Ελεφάντι κρητῶν τὸ μολύβδιον Ελεφάντι: proverbium natum ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam cum adolescens quispiam insigni forma, fœdum quiddam atque obsecrum dixisset: Ex eburna, inquit, vagina plumbeum gladius eductis. Ebur atramento candefacere, est genuinæ formæ, cultum atque ornatum externum inducere, quo decus illud natuum obscuretur magis quàm illustretur. Proinde Iana Plautina puellæ naturalis forma præditæ, tamen cerussam ad oblinendas malas postulant: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere postules.

DE EQVO.

A.

QVVS nobilissimum inter quadrupedes animal, & vitæ humanæ multis omnino modis vtilissimum, è iumentorum numero censeatur: cui equidem nullam anteferi posse inter bruta existimo; cum ingenij simul & corporis eius dotes perpendo. Habent & alia quadrupedum suās laudes, & nonnullas quibus equum fortassis excellunt: nam quod bone pluribus modis viciū iacet humanum animal nullum est. Sed si conferas inter se vñs omnes, licet vno aut altero equus vincatur, pluribus semper vincet. Accedit quod vbiq; terrarum equus ali & nasci potest. Quamobrem merito prima ei quadrupedum, imò anti aliu omnium, dignitas, præcipuè in planis regionibus, vt boui in montanis. Sed equi laudes & vtilitates plurimas passim vniuersis hæc eius historia ostendet, eò cæteris prolixior, quòd plura de hoc animante, vt pote omnium nobilissimo, apud authores inuenimus. Equum Latini etiam caballum vocant, de qua voce pluradicam initio capitis ostendi.

coloris equos aspectu plerumque elegantes & nitidos esse, Ideoque frequentius palpati, unde natum sit proverbum in lingua nostra vulgare, *den falben hengel streichen*, de iis qui assentantur & psalum obtrudunt. Nihil equus, id est flauus, *hengel*. Nisi enim equos omnes flauos habet, Varius. Grammatici nostri (Seruius) glaucos dici equos interpretantur felinels oculis, id est quodam splendore perfusis, Cælius. Glaucus est velat oculos pictos habens, & quodam colore perfusos, Vincentius Bell. ex Iliodor. Glauci equi felinels oculis, qui vulgò glaucio- li dicuntur, Perottus. Atqui glaucus tam de reliqui corporis colore quàm oculorum usurpatur, & de inanima- tis quoque rebus. Vergilius glaucas falices dixit & olluas & vltam, quod admittum habeant viridi colorialbo- rem quendam. Sed ne viridis quidem color (inquit Gellius lib. 2.) pluribus quàm à nobis vocabulis dicitur. Neque non potuit Vergilius colorem equi significare viridem volens, cæruleum magis dicere equum, quàm glaucum: sed maluit verbo vti notiore Græco quàm inusitato Latino. In animalium pills paniceus, purpureus, & porra- ceus (Φαινικός, ἀλκωνικός καὶ πορραειός) colores nunquam extant, Aristoteles circa finem libri de coloribus. Iam cum porraceus color viridis sit, qualis in porri folijs nascitur, repugnant hæc Aristotelis verba Gellio, qui glau- cum in equis colorem viridem exponit. Non placet etiam quod eundem colorem cæruleum appellari posse scri- psit Gellius: mihi enim omnes tres diuersi colores videntur. Varium in equo colorem nostri vocant *geschagget*. Aelopoli Homero celeres potius equi quàm varij sunt, ex Porphyrij sententia, &c. Cælius lib. 21. circa finem capitis 24. Inter colores equorum (inquit Camerarius) est rarior ille quidem, ideoque, mea quidem sententia præclarior, varius: quem lingua Teutonica appellat verbo deriuato à strabis oculis, quia respiciant diuersi colores & visum quasi distorqueant: quem admodum & vestes binis coloribus intextis strabæ vocantur. Sed hos, maximè equites certarum gentium non probant, quam tamè ob causam nihilo sunt deteriores habendi. Cur enim his varij equi non placent? Quia insidijs, latebris, ignorationi sunt contrarij. Hic quidem color argumen- to videtur esse naturæ bonæ, & constitutæ temperata quodam missione humorum, de quibus & albi & nigri & fului pilli extiterint. Itaque & elegans ferè est horum corpus: si qui autem inter hos excellunt, eos videas tanta venustate & pulchritudine præditos, ut equestre nullum Calamidis signum spectabilis esse potuisse videatur: Et in equis certe diuersi coloris, macula alba in fronte datur: qualis ille Vergilianus, quem etiam varium toto corpore introduci sentio: tales enim fuisse constat Thracios, qui patrio vocabulo Marones dicerentur, & de colore *λαλκωφόροι*, admissi quidem non expectati, quod deteriore colore pulli ab his gigni crederentur. Quo ipso no- mine admirabiles etiam iudico varios, quippe hunc decorera formæ qui quasi diuinitus consequi, non à parenti- bus accipere videantur. Hos Marones à veteribus dictos cum comperissem, admodum fuluis delectati, pluresque etiam quàm antea facere cepimus, propter cognomen præclarissimi poetæ, cuius de his versus sunt: Thracius al- bis. Portat equus bicolor maculis, vestigia prima Alba pedis, frontemque ostentans arduus albam, Hæc Camerari- us huius coloris equis præ cæteris delectatus. Absyrtus cap. 14. (unde Camerarius mutuatus est) tractans de co- loribus, non equorum, sed asini admittarij, ita scribit interprete Ruellio: Speciosiores sunt asini, quorum color in purpuram spectat, idque si nigram, nec vllatenus in fuscum vergentem maculam fronte gerant, (Græce legi- tur, καὶ ἐν τῷ προσωπῷ λαλκῆ, καὶ οὐ φαίος). Probantur sane equi *ἀλκωνόχοι* & *ἀλκωφόροι*, tanquam viuaciores) Longè omnium pulcherrimi nigri habentur, qui non incanum ventrem, sed cō colorem habent. Cui pulla in ore macula subest, (ei ἢ πύριον πένθος ἢ σήμεριον ἢ μέλαν ἔχων), aut lingua nigricat, is consimilis coloris foboleum haud dubiè generabit. Qui ex candido colore in cinereum canescunt, (*λαλκωφόροι*) quos vocant morones (*μόρονος* habet codex impressus) ij ad admitturam non accersantur: siquidē colores nullo in pretio habiti, magna ex parte red- dentur foboli, Hæc ille de asini admittarij coloribus. De spadicebus quæ situm à multis, quoniam esse videantur: ac certum est punice coloris hos aliquid habere, ut & fufci illi, & fului, & in quibus rubentes macule albo insper- sæ sunt, ut purpurei appareant, spadices habendi sint, Camerarius. Cassius medicus in problematis equos balios lau- dat, quos Græcè βαίος, baios vulgò appellant: Virgilius spadices, id est palmeo colore, Volaterranus. Spadiceus color est palmeus: palmarum enim termites cum fructu suo spadices & baia Græcia nuncupat. Unde & nunc ba- ius equus (lo cauallo baio, Scoppa) qui badius Vartoni, ut est apud Festum, & balius Cassio medio nominari vi- detur. Nam is in problematis generosus ait equos esse balios. Color hic vulgò aliàs Lionato dicitur, Nicola. Erythraeus Italus. Ad Gellium lib. 2. capite quo de coloribus tractat. Βαίος, ramus palmæ, Vatinus. Balius color (apud Plinium libro vltimo cap. 7.) videtur accipi pro vario ab Entripide: quidam pro spadicæ, hoc est palmeo qualis est equorum quoque (quos & phalios aliqui scribunt) apud Maronem. in Vopisco diximus balias siue balias à calore vestes appellari, sed blatteas scribendum ibi censco. Rurā hodie sabrubrum colorem panni blat- tum Romæ appellant siue bladum: ut hinc videri possit ortum, quomobrem frumentum quoque ipsum ita bat- tare nominetur vulgò: nam rohi tritici Columella meminit, coloris Festus, Herimolans. Gellius scribit spadi- ces esse Doribus anullam (Σοπὶ Ἐσπῶν) nimirum, unde & spadones) è palma termitem cum fructu: Et libro 2. esse punice coloris speciem. Spadices (inquit Seruius) phœnicatos vocant, id est professos asyrticos. Tinctio- res & spadicarij apud Firmicum nominantur. Spadix, phœnix & lyrophœnicium, instrumenta musica sunt. Pol- luci. Balios ventos accipiunt violentos: nam & balias equos, celeres intelligunt poetæ, Cælius. Scoppa Gram- maticus spadiceum equum, palmatum quoque vocat. Palmatum pariterem Quintilianus dixit. Mihi quidem spa- dix color videtur proximus illi quem nos à castaneis denominauimus *kestenbraun*, & huius coloris equos im- primis laudamus. Puniceum verò, licet is etiam nomen à phœnice, id est palma mutuatus videtur, lætius rubere puto, non sine sua nigredine tamen, qualis in rosarum quodam genere apparet, tanquam purpura saturata & nigricante, qualis forsitan apud Phœnices populos, à quibus & ostrum Tyrium dictum, tingebatur: ut inde po- rius ei nomen sit quàm ab arces populos, à quibus & ostrum Tyrium dictum, tingebatur: ut inde potius ei no- men sit quàm ab arbore. Badium antiqui vadium dicebant, quia inter cætera animalia fortius vadat. Idem spa- dix est quem phœnicatum vocant, à colore palmæ quam Siculi spadicæ appellant, Vincentius Bell. ex Iliodo- ro. Equi badij nominantur etiam à Gratio poeta. Βαλλίος, paroxytonum, nomen equi Achillis, significat etiam varium, in qua significatione βαλλίος quoque cum omicro scribitur in vltima. Badium aliqui dictum putant, quasi φάλλον, πῶν λαλομετέωπον καὶ τὸν λαλῶν, id est album, aut alba duntaxat fronte insignem, quem nostrates ap- pellant *ein blaff*. Βαλλίος, αἰ τὰ χεῖρας, καὶ τὸν βαλλῶν, καὶ τὰ χεῖρας φέροντι τὰ βαλλῶν μὲν οὐκ ἔστι τὸ πάλαιον, καὶ τὸ τὸν βαλλῶν, καὶ τὸν βαλλῶν αἰ τὰ χεῖρας, Varinus. Cretenses baliū etiam mutilum appellant, & Thracæ Bacchum, Idem. Ali- cubi etiam legi βαλλῶν dici Σοπὶ Ἐσπῶν ἢ νεύειν καὶ εἰλεῖν, ut εἰσπῶν significet. Βαλλῶν, μέγα, πῶν, αἰ τὰ χεῖρας, Varinus. Et quorum fessas imitantur terga fauillas, Gratinus de equis colote cinereis, vel canis, vel glaucis. pro colo-

pro coloris diuersitate nomina quoque diuersa equis imponunt, qualia sunt *rapp, schimmel, blaff*. Iubam esse eorū colorem corpori censuere veteres esse optimum: nunc tamen in fuluis laudatur albicans con- z quasi candidus, et ije qui magnifoni & velatuli appellatur, Camerarius. *ἀμείνων δὲ ἡ ὀμὲν χροὶ καὶ τῆ ἀδελῆ*, Pollux. Hippocomei sunt colorem fucō, robur inani sagina, ut ait Quintilianus, mentiantur. Admonet me hæc de coloribus equorum ca- catio, ut istos etiam quos Græci *oryngas* vocant, *ὄρυγγας*, hoc potissimum loco commemorem. Horum generis amabile, varium (*σικρῶν*) ac perpulchrum vocat Oppianus libro primo de venatione. Nomen autem eis indatum parat, vel à montibus vel à libidine, hinc versibus:

Ἡ δὲ καλλικρόμοισιν ἐν ἔρεσιν ἀλδήσασιν, Ἡ δὲ πάλαιον δὲ λέγει τὸν θηλυτέρον δόξεν. Addit, alios eorum maculis siue tænijs oblongis frequentibus ornari, quales rigidum spectantur: alios ro- tundis ut pantheræ: atque has maculas cauterio adhuc pullis adhibere fieri. Sunt & alii (inquit) mangonum ac- res, quibus pullos etiam quocunque placuerit colore concipi & nasci efficiunt. Nam com equa libidini ebuo- xia est, equire dicunt, admittarium bellè ornatum & pulchris pictum coloribus (*εὐδαιμονοῦσι καὶ χροῖσι γὰρ φέει*) ostendunt, & in conspectu eius aliquandiu retinent, ut desideratam illa speciem dicitur imaginetur, & oculis animò que hauriat imprimat que: demum admittunt, unde pullos similis patri concipitur. Columbas etiam pulchris & varijs coloribus, quales in conspectu eis per libidinis tempus fuerint, nasci, suo loco dicemus. In hip- pocomicis libris Germanica lingua editis, nigrum colorem pilis equorum albis induci reperio, si abluantur fibris radicem & saluæ in lixiua decocto. De albari vero pilos illos qui illis sint pinguedine collecta ex decocto ralpeæ in olla noua: supernata enim pinguedo, si talpa diuissimè decoquatur. Vel sic, Pilis emulsis locus illinatur mel- le erudo cum adipe melis. Alij aliter idem moluntur. Vide infra capite tertio in Cosmetics. Sæpius quidem simi- les factus parenti zedere consueuerunt equæ, ut Pharsalica semper, quam ideo probā nominantur, Camer. Præter hominē pilos equo tantum canescere Plin. scribit. Equis pilli in senectâ aperte canescunt, Aristot. Et albi. Equis maximè omnium quæ nouerimus animalū canices in notescit: quod osin quo cerebrum, tenuius quàm cætera pro magnitudine habeant: argumentum est, quod læsus in coloco periculosus est: unde illud Homeri. Et qua se- cæ hærent capiti, letaléq; vulnus Præcipuè sit equis.

De pilorum coloribus equitum alijs, tum canicis, tam proximè diximus: Restat ut ipsas corporis equini partes enumeremus. Equo & boni pilli quorannis deciduum esse quidā scripserunt, Cælius. Quia pilis equi in gena seu palpebra inferiore carent, propterea Apelli Ephesio qui equū quem plam pinxisset, reprehensum esse at tulle fecit. Alij nō Apelli hoc accidisse, sed Niconi aiunt, cum tamen scientissimè cæteras equi partes pinxisset, hanc partem illi vitio versam fuisse, Aelian. Iubam in equis Græci *λοφῶν* appellant, Xenoph. καὶ ἴλιω, Giza verit cristam lib. 2. de partib. anim. cap. 14. Pili equis in iuba largi, in armis leoni, Plin. Procomium, Προκομῖον, pilli sunt qui à vertice equi iuxta oculos & tempora propendent. Apud Vegetiū lib. 2. Veterinariæ cap. vi. pro comium legi-ur, quod non adeo placet Xenophontis interpres iubam verticalè transtulit. Latini capronas dicuntur. Sunt enim capro- nas, comæ ante frontem, quasi à capite pronæ, esse Nonio: vel ut Festus ait, equorū iubæ in frontem deuexæ. De his Lucilius in Satyris apud Nonium, Aptarij caput, arq; comas fluitare capronas. Altas, frontibus immixtas, ut eos fuit illis. *Διδοται δὲ καὶ τὸ ἴδιον καὶ ἀγγλῶδες ἐν κῶν ἰσσοκακίῳ, καὶ σπερδὸν μὲν περὶ οὐχὶ. Xenoph.* Hoc est, non vtilitatis tantū gratia, quod prius dixerat (nā cauda mulcas abigit: procomiū oculos tuetur ne quid molesti incidat, nihil interim inopedito pilorum prolixitate visu: asinis quidem & mulis procomij loco ad oculos defendendos aures datæ sunt longiores. Iuba confensens adimniculū præstat, eoque magis quo fuerit prolixior) iuba, capronæ & cauda equis contigerunt, sed etiā decoris ornamentiq; loco. Quod vel equi ipsi intelligere videntur, *γαυροῦντες καὶ καλλῶντι*. 40 *ζῆλον δὲ τὴν κακίαν*, ut Pollux ait, id est, superbientes & quasi gloriantes ob iuba suam. Quomobrem peroriga qui asinos equas admittunt ad mulorū procreationem (*αἰ ποσειπόντες*) cum asinos ab equa despicit, & iniurijs in- super afficit, morsu aut calce lædi, animaduertunt, iubis de consis equas ad fontes tanquā specula ducunt, in quib. turpitudinem suam & ademptū comæ decus contemplatæ ignobiles illos admittarios nō amplius dedignantur. *αἰ τὸ σπερδὸν ἐν κῶν ἰσσοκακίῳ καὶ ἀγγλῶδες ἐν κῶν ἰσσοκακίῳ* (lego ἀπὸ τῆς κακίαν) id est, ἐπερδὸν τῆς ἀγγλῶδες καὶ τῆς ἀγγλῶδες, ἀντὶ τὸν πορ τῶν περὶ τὴν κακίαν ἰσσοκακίαν. Poll. in equis (inquit Vegetius) nō solum vtilitas, verū etiam decoris ratio seruanda est. Nunquam itaq; nisi necessitas passionis exegerit, de articulis ressecadi sunt cirri. Naturale enim ornamentum pedū natura in illis constituit. Cervicem etiā ipsam diligens debet ornare tonsura. Multi enim sicut curulibus, ita & sellaribus iumentis pressis colla radunt. Quæ res licet præstare creditur augmentum, tamē sub honesto fessore deformis est. Alij ita tondent, ut arum videntur imitari. Nonnulli Atmeniorum more crines aliquos in tonsura ipsa per ordinem derelinquunt. Sed gratiora sunt quæ translata de Persis posterior vsus inue- nit. Nam media iuba ad omnem accurationem ex sinistra parte tondetur, à dextra verò omnino infecta serua- tur. Et nescio quo pacto plurimum decet, quia illad quod naturaliter laudatur, Vergilius imitatur: Denis iuba, & dextro iactata recumbit in armo. Quod si bicomis fuerit, ut vulgus appellat, mediæ cervicis fetas æqua- liter oportet attonderi, ita ut tam dextri quàm sinistri limitis continuata serie iuba relinquantur intactæ: quod nihilominus inuentum constat à Parthis, Hæcque Vegetius. Posterior pars palli est alior anterior, sed acce- dente incremento ætatis anterior in plerique sublimior sit. Pulli equini, inquit Aristoteles, paulò suis parenti- bus summissiores sunt, atque ad alti crure posteriore caput attingere nequeunt, quod nouelli facile attingunt. Mulomedici quorum barbara dictio est, ut Laurent. Russius, pastoralia in equo vocant iuncturas siue articu- los pedum: quod ea parte numellæ (vinculi genus, Itali pastoram vocant: & ita vincire pastore) adhiberi soleant. Iumentum habet in capite ossa duo, à fronte vsque ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo: dentes quadraginta, id est molares viginti quatuor, caninos quatuor, rapaces duo decim. In ceruice autem sunt spon- dyli septem, spatulæ (lego spondyli) renum sunt octo, à tenibus vsque ad anum septem. Muscarium (id est cau- da) habet commissuras duo decim. In armis prioribus sunt regulæ duæ: ab armis vsque ad brachiola, duo: à bra- chiolis vsq; ad genua, duo. In genibus parastaticæ duæ. A alia vsq; ad articulos, duo. Bases quæ appellantur nu- mero duæ. Vique ad pumices vngula, ossa minuta sedecim. In pectore vnum. Costæ tamen in interioribus tri- ginta sex. Item à posterioribus à cumulari (aliàs columellar, sed paulò post commissuram renum cumulare vo- cant) vsque ad molaria duo: à molaribus vsque ad vertebrae duo: costales duo. Ab acrocolephio (acro colion in- telligo, id est coxam vel superiorem femoris partem, nam inferior hypocolion vocatur) vsq; ad gambam (id est tibiam: ut Itali & Galli: hęc dicitur) duo: à gamba vsq; ad cirros tibiales (pilos longiores intelligit quos *fissien* Germani

Germani nominant, de quibus non tendendis paulo ante etiam ipsius verbis monuimus) duo: minuta vsque ad vngulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta. Vegetius 4. 1. Nunc mensuras numerumque; membro- rum oportet exponi. In palato gradus sunt duodecim: longitudo linguae habet pedem semis: labrum superius habet vncias sex, inferius vncias quinque: maxilla singulari vncias denas: à cirro frontis (procomium sic appel- lare videtur) ad uates habet pedem, auricula singulari continent vncias senas. In oculis autem singulari vncia qua- ternae. A cirro vbi definit ceruix vsque ad mercurium continentur calculi octo. Spina continet subter spatulas ternae. A cirro vbi definit ceruix vsque ad mercurium continentur spatulae triginta duas. A commissura renum, quod cumulare dicitur, vsque ad imum muscarium commissurae sunt duodecim. Sagulae longicae vncias duode- cim. Ab armis vsque ad brachiolum vncias sex. A brachiolis vsque ad genua longitudo continet pedem. Ab arti- culis vsque ad vngulas vncias quatuor. In longitudine vel prolixitate pedes sex. Haec eumetria equi conue- nit statum honestum ac media. Ceterum non dubitatur in buricis minora ista, & in primae formae equis esse ma- iora, Veget. 4. 2. Nervorum quoque numerus, qualitas ac mensura pandenda est. A medijs naribus per caput, ceruicem ac mediam spinam, vsque ad imum muscarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. Duo nerui in ceruice palmarij continent pedes quatuor. Ab armis vsque ad geniculum nerui duo. A geniculo vsque ad basin nerui quatuor: In prioribus sunt nerui decem, in posterioribus decem. A renibus vsque ad tes- tes nerui quatuor. Fiunt in se omnes nerui triginta quatuor, Veget. 4. 3. Consequenter venarum quoque indicandus est numerus. In palato venae sunt duae, suboculares duae, in pectore duae, de femoribus vero duae, de subgambis duae, de mu- scario vna, venae matricis in ceruicibus duae. Fiunt pariter venae viginti nouem, Vegetius 4. 4. Venae quaedam supra oculos secantur equis, minutis in eum vsum factis phlebotomis. Detrahitur etiam sanguis ex palati ve- nis. In festo diui Stephani mos erat olim apud nostros venam in ceruice equorum aperire, propter plures eius re mporis ferias: nunc pro modum exoleuit. Sanguinem detrahes de ceruice, id est de matricali vena, Vegetius 1. 13. Spadonibus equis inter auctores constitit sanguinem de matrice nunquam, nisi forte ex nimia & extrema necessitate, tollendum: propterea quod calor maximam partem cum testibus amiserunt. De palato tamen, si non impedit negligentia, omnibus propè mensibus tam spadonibus quam testiculatis minuendus est sanguis. Admissarij verò si cohibeantur à venere, vbi dematricati fuerint (id est sanguis ex Matrice vena eis detractus, vt ego interpretor) caecari saepe dicuntur. Quamvis eo anno quo admillum faciunt, non sit eis vena laxanda, ne generationi in tentum corpus cura geminae necessitatis exhauriat, Vegetius 4. 7. Sanguinem mitte de vena orga- nicae equi, quae est in collo, Rufus. Recentiores venam magnam, aliam nigram, & fontanellam eandem faciunt. Vocant autem Itali fontanellam, locum qui in equis fornicatus canis apparet circa coxendicem. quin & iugu- lum seu thymum in homine eodem nomine appellant. Si equus fuerit morfunditus, scinde pellem supra fontanellam hanchae, &c. Lau. Rufus cap. 73. Spauanus morbus circa garetum ex latere interiori subtus garetum parum inferius, quandoque tumorem inducens circa venam magistram quae dicitur fontanella, Idem cap. 103. Extremitates gulae cum parua rosnetia in tantum caueatur funditus, donec vena magistra pedis quae tendit ibidem, rumpatur, & sanguis fluat, Idem cap. 129. In dolore corporis equi ex superfluo sanguine, de vena quae rigratica dicitur, videlicet prope vngulam ab vtraque parte corporis minuat, Idem. Vena consueta inter iun- cturam & pedem ex latere interiori aperienda est in attractione dicto affectu, Petrus Crescent. Hanc venam esse puto quae vulgo à nostris vocatur die fisselader, (vel potius fisselader, loco sic dicto, vt conijcio, quod iumentis illis numellae iniiciantur, id quod nos fisselen dicimus) & in homine die rossader, nimirum tanquam rossader, id est equina, quod in equis frequenter inciditur: est autem vena malleoli. Eandem puto venas Hippocrates intellexit ποσιπιδιδας vocans, πος εν ταις σπιναις βλεφαρ, citante Varino. Venam quae supra genu interius est, nostros no- minant die schranckader: Illam verò quae pertundi solet ea in parte, qua calcaria adiguntur, die sporader: quam Pe- trus Crescent. 9. 18. cingulariam, vt conijcio, appellauit: Si equus (inquit) doleat ex abundantia sanguinis vel humoru intra venas, &c. statim à vena cingularia, quae est prope cingula ab vtraque parte sanguis detrahitur: & ex quacumque parte corporis sanguis haberi potest, vsque ad debilitate feie minuat. Sed de phlebotomia equorum plura leges infra cap. 3. vbi de sanitate equoru tuenda dicemus. Equus, non seum vel adipem habet, sed pingue- dinem, & flos, & σαρκωτην, Hierocles. Pars media inter aures, Germanice kannm.

Oculi equorum quibusdam glauci, Plin. D. Augusto equorum modo glauci fuerit supraque hominem al- bicant magnitudinis, Idem. Cur alibi tam homines quam equi oculis magna ex parte caecis (glaucis in Graeco) sunt? An cum oculi triplici coloris genere distinguantur, nigro, castaneo & casto, corporis totius colorem oculi quoque color consequitur: itaque haud immerito caecus est, Aristoteles Sect. 10. problem. 13. Grammatici nos- tri (vt Seruius) glaucos dicit equos interpretantur felineis oculis, id est quodam splendore perfusis. Caecus: sed de hoc colore circa reliquum corpus supra diximus. Nostri appellant glaucos, id est vitreos oculos, & noctu etiam videre putant. Equis solis praeter hominem variat oculorum color: proueniunt enim eis aliquando caecis, Aristo- teles. Equi maximè omnium ceterorum animalium oculis variant: aliqui enim caeci altero oculo nascuntur, quod nulli ex caecis bestijs enenit manifestè, Aristo. Equos caecis oculis (κακωόπιδας, Gillius caecus reddidit) in uentem contra cernos Oppianus probat. Exophthalmos equus est cui oculi prominent, caecophthalmos, cui in recessu conduntur, Caecus. Equi heterophthalmi habentur quibusdam pulcherrimi (καλίστην) praestantissi- mi) cuiusmodi fuit Alexandri Bucephalus, Pelagonius in Geopon. 16. 2. vt Caelius vertit. And. à Lacuna hetero- phthalmos reddidit monoculus. Inter optimos, inquit, monoculos à quibusdam censer Pelagonius ait, si à natura ta- le obitatem contraxerint: nam si de casu, absurdum esset id dicere. Idem Cornarium reprehendit, quod hetero- phthalmos interpretetur ab alterius oculi varietate sic dictos. Videtur autè deceptus verbis Ammonij, qui in lib. de vocabuloru differentijs heterophthalmum vocat, qui altero oculo περιπλοων (id est casu aliquo, siue fortui- to siue per morbum, vt ego accipio, quauquā Varin. scribat περιπλοων) orbatus sit: monophthalmu verò, qui vnicum diu taxat oculum habeat, vt cyclops: est Varin. non ita accipere videri potest. Itaque monophthalmus, nisi mon- strum aliquod fortassis, nemo fuerit: heterophthalmi vero Ammonio dicti quicunque altero oculo caeci, altero tantum vident, siue ita nati sint, siue casu postea superueniente. Sed huiusmodi equi qua ratione laudari possint non video. Absyrus certe lib. 1. cap. 13. longe alios videtur heterophthalmos dicere, his verbis vt Ru- ellius transtulit: Heterophthalmi, id est qui varietate oculorum notantur equi, non eandem rem oculis cernunt: Nam quemadmodum ετεροσκελης & ετεροπους, claudicare solet, & labori itineris cedere: sic etiam illos hac diuersitate variegatos

variegatos visus deficit. Quin & ob hanc oculorum varietatem, & improbi, & rerum eis occurrentium verentes, nec non ad speciem rerum oculis obiectarum consternabiles sunt. Hos tamen Parthi magno in pretio habent, & pro generosissimis adsumunt: apud quos primum procreatos fuisse constat. Qui verò discolors notas in tergore referunt, eos Parthos veteres appellatur, apud quos primum in lucem aditi produntur, Haec Absyrus interpre- te Ruellio: Qui ετεροσκελης & ετεροπους vertit eum cui crura vel pedes discoloribus maculis euariant, quod mihi non placet: neque enim hoc admodum vitio dari in equo potest, neque tarditatis vel causa vel signum est. Nam Oppianus in venatu ceruorum equos adhiberi iubet ετεροπους, id est quorum pedes maculis distinguantur, vbi praecipua celeritate opus est. Apparet autem heterophthalmum quoque Ruellium intellexisse eodem modo, cui varijs pun- ctis aut maculis colorati sint oculi: in quam forte opinionem induxerunt eum Absyrti haec verba, καὶ ὅτι ἡ πικρὸς τῶν ὀφθαλμῶν εἰσὶν οὗτοι δεικνύει περὶ ἐκείνων περὶ αὐτοῦ γερονταί. Nam cum haec statim post heterophthalmiae vitium eodem in capite subijciuntur, Parthicos scilicet equos appellatos à veteribus qui varijs colore essent, illam de coloris deu- lorum varietate intellexit, cum author nihil circa colorem eis commune, sed nomen tantum à gente apud quam vtrique nati primum celebrentur, insinuat. Proinde non probo quod Ruellius vertit. Qui verò discolors notas in tergore referunt, &c. quasi vero etiam heterophthalmi similes, id est discolors notas in oculis referrent. Alia igitur quaedam varietas & diuersitas vnius scilicet oculi ad alterum collati intelligenda est, siue ea in colore sit (nata ex Aristotele supra citauimus equos nonnullos altero oculo caecos nasci, quod nulli ex ceteris bestijs manifeste eueniat) siue alio quodam affectu. Huc facit quod heterognathos equos appellatur, non vlla coloris ratione, sed qui caput in alterum latus & maxillam vel plurimum vertat, & ne frenum quidem facile in contrarium flectatur. Sic & ετεροσκελης dicimus. Parthi autem ideo fortassis huiusmodi equos praeferebant, quod pauidi essent & fugaces, cum ipsi fugiendo pugnarent, nec vellent cominus hostem aggredi. Vetus ille Micon (Μικων) arbitrabatur equum in inferiore gena pilos edere, quos phlebarides Graeci vocant. Taxat igitur Simo iure Miconem, ac igno- rantia insinuat, Hierocles. Vide in Ha. vbi de imaginibus equorum. Equorum animi indices aures, sicut & leonum cauda, Plinius: sed haec ad electionem equi pertinent. Equi nares multo medici Graeci ῥοθωναι & ὑπὸ ῥοθοναι vocant. Equo dentes mutantur, Aristoteles. Vtrique dentati sunt, homo, equus, asinus, & sanè adipem habent, Aelian. Equus dentes emittit vniuersos, Aristoteles. Dentes continui, vt homini, equo, Plin. Quibus continui dentes, sorbent, vt equi, boues, Idem. Difficile aut ferè impossibile est, equum os probum habere, nisi extrahantur ei dentes scalliones dicti & plani. Equus enim calefactus si hos dentes habuerit, aegre per fessorem retineri po- test, & morsum freni plurimum auerfatur. Quamobrem iam dicti dentes quatuor, postquam annoru trium cura dimidio equi atatem exegerint, radicitus extrahuntur, de maxilla inferiore, bini vtriusque, ferramentis ad id aptis, Russius cap. 40. vbi plura legat qui vult de cura post dentes exemptos vulneribus adhibenda. Idem equos qui ha- bent huiusmodi dentes scallionatos vocat, & peculiaris eis frena praescribit cap. 35. Dentes quos nostri lupinos aut syluestres vocant in equis (πολύστρον, ὄνιδες, ἄν) postrema parte maxillae adnascuntur, pullis praesertim: aute ceteros dentes, parui, magnitudine fabae, in cibo capiendo impediunt, vnde iumentum strigiosius euadit, quam- obrem extrahendi sunt. Redduntur equis dentes senectute candidiores, ceteris animantibus (rubescunt, Plin- ius) nigriores, Aristoteles. Sed plura de dentibus dicam cap. 3. vbi de dignoscenda equi atate agam. Os Vegeti- tius 2. 33. etiam morsum appellat, vt & Germani, his verbis: Si quod os fractum fuerit, vt morsum claudere non possit. Vsurpatur & ῥύγχος, id est rostrum de equis, vnde & ἀλφορυγχος apud Absyrtum lib. 1. cap. 13. qui tardius senescere feruntur, vt & ἀλφοροσσοπι. Χελύβια Ruellius in Hippiatricis labra transfert. Varinus χελύβια etiam & χελύβια, ῥοθὸν interpretatur: at χελύβια Polluci, summa pars dorii est iuxta ceruicem in homine. Equa mammas binas habet inter femora, & singulos parit, Aristot. Equi mares nonnulli caecis mammis: non enim omnes ha- bent, sed tantum qui matri similes prodiere, Idem. Equorum cor, sicut & boum quorundam, suo in corde officiu- lum continere aiunt, Aristot. Gaza in translatione sua de bobus tantum hoc scripsit, de equis omisit: quod miror, cum Graecus textus expressè sic habeat, ἔχει δὲ ἢ τὴν πτωπὸν καρδίαν ἐν τῷ σπύν. Et lib. 3. de partib. cap. 4. Cor (inquit) sine osse est omnium, quae nos nouerimus praeterquam equi, & generis boum cuiusdam. Et Hierocles, In equorum & mulorum quorundam corde iacentum est os. Et Plinius, In equorum corde (inquit) & boum, ossa reperiuntur interdum. Equi axillae, apud veterinarios Graecos μέλαινα, & μακροίλαοι. Dorsum equi, barbari auctores garrefum vel garrefe nominant: apud Russium cap. 86. inscribitur de lésione garrafij seu guida: & cap. 88. de pulueribus ad sanandum dorsum vel garrefam equi. Equus fel non habet, Aristot. Et alibi, Equus omnino & omnia solipeda selle caret. Equi, muli, alini, &c. fel non habent, Plin. Sunt qui equo non quidem in iecore esse, sed in aluo pu- tent, Plin. Felle vesicam equus in hepate non habet, sed quidam solutio in haeret neruulus, in quem se genus hoc humoris insinuat, &c. Absyrus in cura malidis articularia. Lecur habet (vt Ruellius vertit: in codice impresso πένιμονα, id est pulmonem legimus) in tres fibras diuisum (περίλασον forte legendum, non περιλασον, id est selle non ad- nato, vt quod copiosum & graue oleus intestino adhaereat, Hierocles. Colon intestinum Absyrtus etiam intesti- num magnam & monenteron nuncupat. Tormina equis accidere putantur in grandiore intestino, quod Graeci monenteron & colon vocant, quia altera parte sui liberum quasi voluatur in ventre sine meatu: ideoque tam ho- minibus quam brutis, in cursu & incitata: onc ibi sonitus editur, qui est equorum clarus & magnus. Sunt qui colon ab hoc distinguunt, & monenteron vocant typhlon, id est caecum, subijciuntque colo, Camerarius. Extalis Vege- tius 3. 11. intestinum rectum. Hancham barbari & Arabum imitatores pro coxendice, vel capite aut articulo eius usurpant. Coccyx pars quaedam est inter armos siue scapulas, in medio (vt conijcio) dorso, circa spinam emi- nens. Absyrtus cap. 14. de alino admistrario, ἔχει δὲ μὴ κατὰ μέτρον, σωματικῶν πένι ἢ λοστέρων ἐξέτω ἢ ἰστέων, ἢ ἢ ἐν εὐνή κατὰ χρονον ἢ ἰστέων, ἢ πρὸς αὐτοῦ, μεστὴν ἢ ἰστέων, ἢ μὴ ἐπὸν ἢ μετὰ πινυάδην. Ruellius pro coccyge catagrapho vertit prominen- tiam litura distinctam, &c. Absyrtus quidem expressè dicit coccygem esse ἐν τῇ σωματικῇ, id est interscapilio siue medio scapularum aut armorum loco. Eandem partem inuenerit videtur his verbis cap. 14. Πάντων δὲ κρείττους ἐν τῇ ἐκφρασει ἔχοντες τὴν σωματικῆν ὑψηλοτέραν. Et Russus cap. 115. ἡκίμων appellare, nisi mendum est exemplaris, τὸν δὲ ἀέτην ἢ ἰστέων ἐν τῷ αὐτοῦ ἢ ἐν τῷ κοκκυγῷ, ἢ ἰστέων οἱ Σαρμάται ὡς ἀγροῦς. Quosdam aetogenes vocant à genitiua quadam nota, quam in armis & clunibus referunt, Ruellius: sed inceptè: probant enim hanc notam Sarmatae in ar- mis iungere debuit Ruellius, neque coccon ita transferre. Russus cap. 26. Τρυπῶν δὲ ἐν τῷ πύελον (malim ἐκφρασει vt Ruellius: nam Absyrtus φύσιν habet) ἔχει αὐτὸν ἢ κοκκυγῶν μέσον, verba sunt Hierocles, & similia Absyrti. Ruellius vertit, iuxta exortu armii in mediam prominentiam perforare tergus oportet. Ὁ σφόν Græci lambos vo- cant.

gaudent Gallicis canterijs, nos solutus vinculis a fellis Zachariae delectet, Hieronymus. L. Apuleius in mēta Gallicana commendavit: quibus, inquit, generosa soboles perhibet generosam dignitatem. *Γέλανοι*, genus equorum ignobilium & ad bellum non idoneorum, Hefychius & Varinus. Hoc nomen an à regione aliqua factum sit, & quānam illa, certi nihil habeo. Gelas quidem Siciliae fluvius est, & equi Siculi in magna existimatione sunt. Videtur autem Gelas casu recto dicendus Siciliae fluvius: vrbs autem Gela, *ἡ πόλις ἡ γέλα ποταμοῦ*, Suidas. Immanisq; Gela (in genituo nimirum) fluvij cognomine dicta, Verg. Sunt & Geloni Scythiae populi, qui in equis fugiendo pugnabant, de quibus Lucanus, Massagetes quo fugit equo, fortesq; Geloni. Et Vergilius, Bisalta quo more solent, acerq; Gelonus. Cum fugit in Rhodopen, aut in deserta Getarum. Et lac concretum cum sanguine potat equino. Fugaces autem equi bellis minimè idonei sunt. Germania grauiora & succursarios habet, qui subultim moleste ingrediuntur. Getici equi celerissime feruntur, Aelian. Graecanici, *Ἐπαιθνοί*, pedibus boni sulti sunt, vasto corpore, capite venusto: ardua antea parte statura (*ἔρδοι τὸ στήθος*) concinnoq; haecenus corpore: sed clunium compago incommoda, nec respondente: pernices & animosi. Verum in tota Graecia Thessalici praerferuntur, Absyr. Cornipedes igitur lectos de Graecia nobis, Nemesianus. De Achaeis superius dixi.

Helietyj bellis idonei sunt, & praecipue Algoici, qui durare diutissime putantur, Camerarius. Hispani magno sunt corporis habitu, concinno & erecto, eleganti capite, compage corporis luculenter diuidua, (*ἑπιμοί* simpliciter) sed astrictis clunibus, (*ἀσπίδες*) itineribus obeundis pares & robusti, corpore nec gracili, nec ad maciem opportuno: caeterum ad cursuram inhables (*ἀδραμοί*, forte *ἑπιμοί*, vt ex sequentijs auctorum verbis apparebit) in equitatione calcari non incitantur (*ἐπιποσεισμοί*, lego *ἱππασία* vt Ruellius etiam, *ἀκοντες*). Quin & ab ortu ad integrum vsq; aetatem morati & obsequentes, (*ἀκοντες*) deinde improbi & mordaces euadunt, Absyrus. Cappadocum gloriosa nobilitas: Hispanorum par vel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores prope Sicilia exhibet circo: quamuis Africa Hispani sanguinis velocissimos praestare consuevit ad vsu sella, Veget. Parthis (inquit Oppianus) praestantiores sunt Iberi: celeritate enim tantum praestant inter equos, quantum aquila aut circus accipiter in aere, & in mari delphinus: sed exigui sunt, & viribus paruis & animo imbelli, *Ἄλ' ἀλγυνοὶ βασιλεῖς τε μέγιστοι ἀναλκιδες ἦσαν* (Absyrus tamen, si recte legitur, magno corporis habitu esse scribit) & cursus celeritatem pauca emensi stadia amittunt: corpore venusto, sed vngulam habent parum solidam, *πηλοτέροις, ἑυπέδηλον*. Hispani celeritatis & agilitatis opinione à Magnatijs expetuntur, Camerarius. Ex Hispania leuitate elegantiaq; conspicui sunt, Volater. Equi maiores corpore à tertio climate vsq; ad finem sexti procreantur, & praecipue in Hispania: Fortiores autem & satis magnos etiam in septimo climate procreari vidimus, & eosdem patientiores laboris, quam qui à tertio climate vel quarto habentur, Albert. Celtiberorum equi subalbi (*ἑπιψαροί*) sunt: quod si exteriorum traducantur Hispaniam, colorem permittunt: sunt autem Parthiorum similes, nam & agilitate & currendi dexteritate reliquos antecunt, *πυρροὶ ἑπιμοί*, Strabo lib. 3. Videbis altam Liciane Bilbilim Equis & armis nobilem, Martial. Est autem Bilbilis Celtiberiae ciuitas. De Callaëis & Astur conibus vel Asturibus dictis, item à Calpe monte celebratis, omnibus Hispanis, pauld post dicam in differentijs: equorum secundum gradum. Hunnicorum longe primo (prima) docetur vtilitas patientiae laboris, frigoris, famis, Veget. Et pauld mox, Hunnicis grande & aduncum caput, extantes oculi, angustae nares, latae maxillae, robusta ceruix & rigida, iuba vltra genua pendentes, maiores costas, incurua spina, cauda syluosa, validissima tibiae, paruae basae, plenae ac diffusae vngulae, illa cauatā, totumq; corpus angulosum, nulla in clunibus aruina, nulli in musculis tori, in longitudine magis quam in altitudine statura, propensior venter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudine praestet ipsa deformitas, animus moderatus & prudens & vulnere patient, Haec Vegetius. Hunnicos equidem (alijs Hunnicos per n. duplex, alibi etiam Hunnicos vocat) eosdē olim Hunnos, & hodie Vngaros dictos puto. Hunnorum examina perniciosus equis huc illucq; volitantia, caedis pariter ac terrore cuncta compleuerunt, Hieronymus ad Oceanum. Equi mordaces & calcitriones, vt Pannonici pleriq; (Pannoniam hodie Vngariam vocant) de quibus & proverbium malignitatis ortum, non ferè nisi irritati, aut opinione aut metu offensa ferociant, Camerarius. Pannonij ad bellum idonei sunt, Idem.

Iberi, vide in Hispanis. Indicum equum exultantem, & immoderatius excurrentem continere & coercere, habenas adducere, vel remittere non est cuiusuis, sed hominū qui à primis temporibus aetatis ad rerum equestrium scientiam instituti sunt: hi freno ipsos sustinere assueverunt, simul & refractarium lupatis refringere, quos quidem equinae tractationis bene periti, ex indomita effrenatione in exiguum gyrum compellunt: Verum tamen ad hunc gyrum agendum, atq; ad conficiendum orbem manuum robore opus est, & summae equestris scientia. Qui huius disciplinae sunt experientissimi, & callidissimi agitantes, currum versare in orbem planè norunt: cuius certamen non est contemnendum, praesertim cum duos milites pugnantes ferre queat: Aelian. Apud Indos Pyllos (nam sunt etiam alteri Africi) arietibus non maiores equi gignuntur, Idem. Terram Indiam equos vno cornu praeditos procreare ferunt, quorum è cornibus pocula conficiuntur, in quae venenum mortiferum coniectum, si quis hiberit, nihil graue, quod cornu repellat malum ipsum, perpetietur, Aelian. De hoc vide plura in Monocerotis historia: Ipse quidem Aelianus alibi, & secutus eum Philes, idem scribunt de poculo ex asini Indici monocerotis cornu facto. Iones, Oppian. Istrij pedibus valent, (*ἑπιποδοί*) perquam proceri (*ἑπιμεγέθει*) indiuidua spina (*ἑπιμοί τῆ ῥάχης*) cauaq; sed cursu pernici, Absyrus.

Libyes, Oppianus. Mauri (inquit) praestantissimi sunt tum in longis cursibus, tum duris laboribus ferèdis. Hispani Libyes durabili celeritate. Forma similis vtriusq; nisi quod robusti Libyes maiores sunt, corpore oblongo: costas & lateribus crassioribus, & ampliore ad rectum impetum p. extore. Solis aetum & sitim meridianam facile tolerant. *Σταθίλων κίβητας*, costas & pectus (quasi costale vel è costis extorem) interpretor: nam *σταθίλων* costarum ossa vocari inuenio. Vocantur etiam *σταθίλων* ligna & ferramenta oblonga, ansa angustiore, reliqua parte latiuscula ad feriendum, ferendum, & eximendum aliquid apta. Hinc & spatha Apuleio & Vegetio, longior ac latior ensis, quod nomen sermo Italicus adhuc retinet. Vulgus spathulas vocat, specilla latiuscula, quorum vsus est frequens pharmacopolijs & vnguentarijs: Spathula lignae mentio est apud Celsum lib. 8. Graeci etiam spathen nuncupant instrumentum textorium, cuius pulsu tela arctatur densaturq;, Latine forsitan pectinem dixeris à figura. *Κτήνας* Grammatici *κῆνης*, & *νοστίνας* *κῆνης* interpretantur. Africa Hispani sanguinis equos velocissimos praestare consuevit ad vsu sella, Vegetius. Numidis (inquit Lilius lib. 23.) desultorum iam modum binos trahentibus equos, inter acerrimam saepe pugnam, in recentē equum ex fesso armatis transfutare mos erat, tanta velocitas ipsi, tamq; docile equorum genus est. Ex Tuni Africae ac Massylia Numidiaq; cursu praestantes etiam nunc habentur equi, quos

quos vulgo Barbaros vocant. Massyli Libyae populi equos habent optimos, quos virga non freno gubernant: vnde & Vergilius lib. 4. Aeneidos, infrenos vocat Numidas. Silius quoq; ait, Hic passim exultant Numida gens in ieta fremitu, Quis inter geminas per ludum nobis aures Quadrupedem flecivit non cedens virga lupatis. Idē Martialis lib. 9. Et Massylum virga gubernat equum. Idem Nemesianus de ijs scribit non cedens virga lupatis. Idē Martialis post Cappadoces indicauit. Vide mox etiam in Mauris. Dercades Libyae quanquam velocitate sunt mirabili, tamen inferiores sunt currendo equis Libycis, Aelian, Tibiae cantu vsq; eo capiuntur Libycae eque, vt huius blandimentis ad homines mansuescant, & in saltare desinant: quocumq; eas captiuularum blanditiae inuitauerint, eo pastorem consequuntur: cum ille insiluit, haec etiam à progrediendō se sustinent, ac si cantum contentiorem ad tibiam canat, ex eā tanta voluptate afficiuntur, vt lachrymas tenere nō possint. Harum pastores ex rhododaphne arbore pastoriam fistulam excavaunt, cuius sonor inflatu armentum antegredientes demulcent, Aelian. Fingit equos Pitis Numida soluer. * Audax & patiens operum genus, ille vigebit. Centum actus spacijs, atq; eluctabitur itam. * Nec magni cultus sterilis quodcunq; remittit. Terra sua, tenuesq; sitis producere riuū, Gratius: Et quamuis locus non est integer, omnia tamen de Numidicis & Libycis equis dici, constat cum ex Oppiani verbis superius recitatis, tum ex ijs quae Aelianus scribit: De Libycis equis (inquit) haec ex hominibus eiusdem gentis audiuit: quorum velocissimos esse, nullo laboris sensu affici, ex habitu gracilitate & tenuitate macilentos esse, totosq; ex sese aptos existere ad fortissimè sustinendam dominorum negligentiam pabulum enim dominos eis nec largiri, nec eos cum laborauerint strigile perficere, nec eis cubilia sublit. gnerere, nec vngulas expurgare, sed simulatq; iter institutum comficerunt ex equis d. silentes, hos ad pastiones dimittere, atq; ita homines Libycos grandimacie confectos, & squalore sordidos huiusmodi equis vehi, Haec Aelian. Afrorum qui inter Getuliam & nostram habitant, equi & boues *μαυροχρησίδεσσι* sunt quam nostri, id est longioribus labris, (interpretor vngulis vertit.) Eorum reges plurimum equorum gregibus itudēt, vt ad centena pullorum millia quotannis recensentur, Strabo. Sunt & Chalambrij Libyci iam prius dicti, & inferius dicendi Nasamōnes. Paucissimos equos Barbaria producit, sed qui deserta incolunt Arabes, populiq; Libyci cum plurimos enutriant, non tamen ad iter vel militiam sed venationibus assuefaciunt, nec alium praeter camelorum lac, noctu & interdiu binis vicibus cibum praebent, quo agiles & elegantes & potissimè macilentos consuetant & graminis tempore herbam pascere sinunt: verum non inequitant. At quos alunt.

Massyli equi, proximè cum Libycis memorati sunt. Magnetes populi equis aenais celebres fuere, & equestris pugnae periti, vnde Lucanus lib. 6. Et Magnetes equis, Minyae gens cognita remis. Est autem Magnesia Macedonia regio Thessaliae annexa: tum vrbs & regio Asia ad Mæandrum. Magnetes equos Oppianus etiam commendat. Mauri pugnant frequentius ab equo hastati (*ἀπὸ ἀκοντεῶν*) equis nudis vtentes, & iuuceis frenis, (*σχαίνοχαλκίνοις ἀκοντεῶν ἡντιπῆς ἑπιμοί*). Ac ferè & ij & sequentes Massyli & alij Libyes magna ex parte eodem modo instructi sunt, & in caeteris persimiles, paruis equis vtentes, celeribus tamen & obtemperantibus, adeo vt sola virgula gubernentur. Equi collaria (*ἑπιμαχίλια*) es ligno habent aut pilo confecta, è quibus haecena dependet, Strabo. Barbariae principes, non sunt eiusdem velocitatis, sed quod pabulo cibentur, elegantiores & corpulentiores, quibus vrgente periculo, cum hostium furore euadere conuenit, vtuntur, Leo Africanus. Oppiani verba de equis Mauris (& Nemesiani de Mauritius, idem autem Maurus & Mauritius Strabone teste) supra inter Libyes, quibus eos forma similes facit, recensui. Vocat autem *ἑπὶ φέλα μαύρων*, hoc est agilia & velocia Maurorum genera, vt ego quidem interpretor, non varia. Et pauld post, *Μαύρων ἐπιμοί Σικελῶν, Σικελῶν δὲ τε θυμῶν καὶ χαλκίνοι τελέουσιν ἢ ἕξον ἀγλῆντες, καὶ μαύροι μύλωνσι μέγα βουχίμα λέοντες*. Videtur autem versus vna post primum deesse, vt sensus hic sit. Mauris celeriores sunt Siculi, Siculis autē animo (Mauri praestantiores sunt, aut simile quid) qui & fuluo colore & valde splendidi visuntur, & soli magnū leonis rugitum expectant. Mox etiam cum ad alias feras in venatione alio colore commendat equos, ad leones praecipue charopos id est fuluos laudat. Abundat autem in Mauritania leones. Mazaces, vide supra statim post Cappadoces. Medi eximia sunt magnitudine, Absyrus. Medos homines habitu corporis opimo, & luxu similitate atq; illorum equos distulentes adeo nitescere audio, vt pariter cū dominis equos, & magnitudine corporis & pulchritudine, atq; adeo lauto extra corpus cultu delectentur, & magnitudine & pulchritudine suam sentire videantur, Aelian. Medi Persis quotannis equos ter mille pendebant, Strabo. Niseos etiam Herodotus Medicos vocat, vt infra dicitur. Menapij (vulgo Geldrici) nostratum soli, qui Caesari opinor Gallici sunt, & Rugi vt bellatores ferè in pretio sunt, Camerarius. Rugos inuenio in cōluisse regione quae adhuc Rugenland appellatur & meminisse ipsorū Paulum Diaconum lib. i. de rebus Longobardorum. Sunt qui eos in Mechelburgenses abijisse dicāt. Hi verissimis Germanis orti (inquit Althamerus) lingua ac virtute Germanis intercesentur. Murcibij vix ora tenacia ferro Concedunt, Gratius. Mycenae tanquam generosorum equorum patriam Vergilius praedicat. Gratius equum venat: onia aptum describēs his versibus vitur: Cōsule, Penci qualis perfunditur amne Thessalus, aut patria quem conspexere Mycenae Glaucum, nempe ingens, nempe ardua fundet in auras Crura, quis Eleas potior lustrauit arenas? Ne tamen hoc attingat opus, factantior illi Virtus, quam syluas, durumq; lacessere Martem. Myfi vt bellatores in pretio fuere, Camerarius.

Nasamones apud Gratum nominantur. sed locus non est integer, his verbis: Murcibij vix ora tenacia ferro Concedunt, aut (forte at) tota leui Nasamon. * Sunt autem Nasamōnes populi Libyae nantium Syrtibus inuolutarum spoliatores. Pulcherrimus omnium equus Nisseus est, eo reges vehuntur: eleganti forma, gressu molli, & freno facilis: capite paruo, iuba multa & longa, comis vtrinq; demissis sublauijs, *μελοχρησίδεσσι*, Oppianus: qui *Νισσηῶν* scribit, per idta & sigma duplex: Hierocles in proemio Hippiatricorū *Νισσηῶν* (cū ypilo & sigma simplici) à Persarum regibus in pretio haberi Regio sub Caspijs portis in humili & concauo solo, & Armenia, eximie pascendis equis apta est, vnde pratum quoddam Hippobotum vocatur, per quod iter faciunt qui ex Persia & Babylone in Caspias portas proficiscuntur, in eo pasci dicunt equarum (*ἑπιπασίον ἡρκεῖων*) quinquaginta millia, quae armenta regia sunt. Niseos (cum iota & sigma simplici, vt Eustathius etiam scribit) equos, quibus reges vtentur, optimos ac maximos, alij hinc genus habere dicunt: alij ex Armenia, habent autem propriam quandam formam, quemadmodum Parthici nunc dicti pra Graecis & alijs qui apud nos sunt. Et herbam que praecipue equos nutrit, eod quod ibi abundet, proprie Medicam vocamus, Strabo. Nisseus campus, *Νισσηῶν πεδίον*, ille celebris alicubi iuxta Medicam regionem fuit, magnos equos Niseos appellatos producens, Eustathius in Dionysium. In India animantes multo sunt grandiores quam caeteris in locis, praeterquam equi: nam Indici equi vincuntur à Medicis qui Nisei vocantur, Herodotus lib. 3. Et libro septimo in descriptione exercitus Persarum, Post hastatos (inquit) incedebant

debant equi decem quam pulcherrimè ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti, quod est ingens Mediæ regionis campus nomine Nisæus, qui grandes fert equos. Hos sequebatur Iouis currus quem octo equi albi trahébāt. Post quem ipse Xerxes vehēbatur curru equorum Nisæorum. Quantum equo Nysæi maior est Libycus elephas, tantum Libycus elephantis maiores sunt Indici, Philostratus. Idem libro primo, Rex autem candidum equum immolaturus erat & σφιδρα Νισαίων, id est ex Nisæis de meliore nota, ut quidam exponit. Nisæi equi dicti sunt à Nisæa (nimirum regione) siue Armeniæ siue Mediæ. Sunt qui Nisæum locum Persidis faciunt, ubi Nisæi equi celerissimi nascantur. Aliqui Nisæum flauum (Ξαυδόν) interpretantur: eò quod Nisæ equos omnes huius coloris habeat, Varin. Inter Susianam & Bactrianam locus est Κατασφιδρα (Κατασφιδρα, Hefychius & Varinus) qui lingua Græca Νισαίων (Nisæos, Hefychius & Varin.) vocatur, in quo equi eximij procreantur, Suidas in Νισαίων: Hefychius & Varinus in Νισαίων Νισαίων. Sunt qui à mari rubro haberi existimant, & omnes colore flauos esse. Herodotus Nisæum Mediæ locum facit. Orpheus in Dictye Nisæum locum in mari rubro situm esse scribit, Suidas. Stephanus etiam Νισαίων πεδίον apud Medos esse meminit, à quo equi Nisæi dicuntur. Cælius Rhodiginus reprehendit quendam qui pro equis Nisæis in solares verterit, Auctor Plutarchus est Pyrrho speciem oblatam, velut Nisæo equo insensio, ducē se illi præstaret Alexander Magnus: id quod non percipiens interpretis translulit. Sed & in Græcos codices irrepsit mendum: nam Νισαίων Νισαίων legitur. Meminit & loci & equorum Arrianus quoque: sed & in Legibus Plato, ut Strabonem præteream, & Ammianum Marcellinum, Cælius. Ego in Plutarchi codice, ubi Νισαίων per iota scribitur, mendum esse non puto, cum apud alios etiam (auctores quos citauimus, Oppianum, Strabonem, Philostratum: Herodotum, Suidam, Eustathium, omnes eodem modo scribatur. Solus Stephanus & Hefychius Grammatici per Ηισαίων scripserunt, Varinus utroque modo. Quare miror & Hermolaum qui apud Plinium lib. 6. cap. 25. ubi scribebatur regio Nisæa, Nisæa legendum putat. Sunt apud Medos fœtus equorum nobilium, quibus (ut scriptores antiqui docent, nosque vidimus) incutes prælia viri summa vi vehi exultantes solent, quos Nisæos appellant, Marcellinus lib. 13. Numidici, vide in Libycis.

De Paphlagonum in alendis equis studio, vide infra in Venetis. Parthi magno & amplo sunt corpore, animosi, specie generosa, ac pedibus eximie valent, Absyrus. De heterophtalmis apud Parthos commendatis equis, & ijs qui vario colore distinguuntur ab iisdem primum profectis, ex Absyro superius dixi. Siculis velociores sunt Armenij & Parthi, Βαρυπάρκισμοι: Parthos rursus celeritate excellunt Iberi, Oppianus. Scilicet & Parthi inter sua mollia rura Mansi honor: veniat Caudini saxa Taburni, Garganumque truncem, aut Ligurinas desuper alpes, Ante opus excussis cadet vnguibus, & tamen illi Est animus, fingetque meas se iussus in artes. Sed iuxta vitium posuit deus, Gratius. Celtiberorum equi subalbi, si in exteriorem traducantur Hispaniam, colorem permutant. Sunt autem Parthi corum similes: nam & agilitate & currendi dexteritate reliquos antecunt, Strabo. Parthi quoque modo in tottonarijs vel succussarijs equis gressus molliant ad Asturconum similitudinem, inferius dicam ex Vegetio. Pellæi, vide mox post Theffalicos. Persis prouincijs omnibus præstat equos patrimoniorum censibus æstimatos, tam ad vehendum molles & pios in cessibus, nobilitate preuiolos, Vegetius. Et paulo post, Persis & flatura & positione à cæteris equorum generibus nō plurimum differt, sed solius ambulaturæ quadam gratia discernuntur à cæteris: gradus est maiutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed natura veluti iure præstetur. Inter colatorios (malim toltares) enim, & eos quos tottonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media est, & cum neutri sint similes, habere aliquid creduntur ab utriusque commune, sicut probatum est. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere fœuor patiētia, animus superbus, & nisi labore subingatus, assidue aduertuntur: incuruata in arcum ceruix, ut recumbere videatur in pectore, Hæc Vegetius. Pharsalica equa semper 40 parenti similes fœtus ædit, eam ob causam proba nominata, Camerari. Phasianos equos inuenimus ab eius auis inuisto insigni, vel quoniam ad Phasin equi habeantur pulchritudine præstantes, Cælius.

Rofeani apud Varronem à Rofea dicti: eosdem Volaterranus bellis aptissimos esse scribit. Est autē Rofea apud Festum (aliàs Rofcea) campus in agro Reatino, dictus quia in eo arua roseæ semper humida feruntur. Rugi, vide supra in Menapijs.

Sacarus equi, si qui fessorem excusserint, subito consistunt, ut rursus ascendere possit, Aelianus in Varijs. Vegetius 4. 6. cum Persas equos laudasset, sequuntur (inquit) Armeni atque Saphareni. Sapphirine quidem insula est in Arabico sinu & Sapiri populi iuxta Pontum: de Saphareni certi nihil habeo. Epirotas, Samaricos ac Dalmatas, licet contumaces ad frenam ac viles, armis ac bellis affueverant cruribus, Vegetius: ego post armis distinguo, & pro ac lego at: Cuius verò regionis Samarici sint non inuenio. Equi Sardinia, agiles, pulchri, sed minores alijs, Munsterus. Sarmaticum genus non in elegans & in suo genere cōcinnum est, ad cursum idoneum: simplex, grandi corporis habitu, valido capite, ceruice decora, (ἐν κέφαλον, ἐν στερῆνον,) Absyrus. Et paulo post, Quosdā equos ætogenes vocant, à genitiua quadam nota quam in armis & cocco referunt, quos Sarmata sibi ut probos adfiscunt apud quos cum reliquis de pernicitate certant: quare ijs ad bellicas excursiones vtuntur. At verò qui aquilinum notam ponē ferunt contra clunem & caudam, ijs ab ipsis improbantur. Quin & obseruatum esse apud Sarmatas ne ex eis præliantur: Quippe aut equitem facile ijs insidentem perire, aut in quippiam molestia incurere. Sarmata longinqua itinera acturi, inedia pridie præparant eos, exiguum tantum potum impartientes: atque ita per centena millia & quinquaginta cōtinuo cursu euntibus insident, Plin. Sarmatici bellis apti sunt: & multi eorum reperiuntur castrati in tenera ætate, atque ijs dentes cadere negantur, Camerarius. Scythice gentis & Sarmaticæ mos proprius est, equos castrare, ut mansuetiores ad parandum fiant: parui enim sunt ac celeres, & acres, atque rebelles, Strabo lib. 7. Scythici, Oppianus. Vide quæ proximè ante de Sarmaticis simul & Scythicis ex Strabone diximus. Nec inferiores Hispanis equos propè Sicilia exhibet Circo, Veget. Et rursus, Nec Epirotas Siculosque despecteris, si mores ac (ac copula videtur abundare) pulchritudo non deserat. Siculi equi celerissimi sunt, Διόνιον εἶπε νέμοντι καὶ τὸ νείμοντι δὲ, pro Διόνιον lego Διόνιον per diaresem. Lilybæum enim promontorium Siciliæ est Libyam versus: sic & carmen melius constabit: manuscriptus quidam codex perperam Διόνιον habebat. Tricipitem montem Aetnam intelligo, ut qui ignem eructet, & suppositum Enceladi gigantis cadaver tegat: quod hic de hoc monte Oppianus, alij de Aetna nominatim scribunt. Cæterum Siculis (inquit) velociores sunt Armenij & Parthi: vide etiam supra in Mauris. Sed Gratius etiam de equis Siculis audiamus: Sic (ut Libycis) & Strymonios facilius tutela Bisaltæ, Possent Aetnas vitinam se ferre per artes. Qui iudus Siculis: quidrum siturpia collis, Aut tenuis dorso curuatur spina? per illos Camerarius Gratijs Agragas, velleq; fragosum Nebroden laquere fure. O quantus in armis Ille meus,

Ille meus, cuius docilis pecunia factus Sufficiens queis Chaoniis contendere contra Ausse vix merita quas signat, Athalia palma., Hæc Gratius: Mihi quidem locus tanquam parum integer suspensus est. Agragas mos est Sicilæ, cum oppido eiusdem nominis in summitate, apud quem optimos equos alere consueverunt veteres. Est & Mebrodes Sicilæ mos, quem aliqui à damarum copia dictum putant, sine auctore. Impressus Gratijs codex non rectè habet Hebroden. Magnanimum quondam generatorem equorum Agragas, Vergilius Aeneidos 3. Vbi Seruius, Secundum Pindarum, inquit, quondam Agrigentini equos ad agones Græciæ mittebant, qui inde victores reuertebantur. Legimus etiam illud, quum in Cappadocia greges equorum perissent, Delphici Apollinis responso reparauerunt greges de Agrigento, eosque meliores. Aetorum cantharum Aristophanes in Pace vocat magnam siue à montis Aetorum magnitudine, siue quod magni canthari in eo nascerentur, vel ab equis Aetogis vel locuate & cursu celebratis. Excellunt equi in Syria & Cappadocia pari, Albert.

In Græcia nobiles sunt Theffalici equi, Varro: Excellunt in tota Græcia, Absyrus. Gratijs præterea verba de Theffalo equo lege supra in Mycenæo, id est, Mycenis nato equo. Admeti equæ præstantissimæ apud Homerum Iliad. 3. Theffalicae fuerunt. Acarnanū solitudo pascendis equis est accommodata, non minus quam Theffalia, Strab. Corri est Theffalica equorum valere præstantia: Vnde etiā Xerxes certamen curule ibidem loci facillè dicitur, ut suos illic experiretur equos, ubi Græcorū optimos esse audierat. De cornetor equa Theffalica, Ἐπιπέδω, ἠπὸς ἰπποσθεσίων, prouerbiale dictum de summo præmio, propterea quod antiquitus prima laus fuerit equarū Theffalica: Id quod satis indicat oraculum Aeginensibus redditum. Citat Eustathius in secundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum scio ex quonam auctore: Ἴππὸς ἐμὸν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ὀρέσῃ, τὸ βῆται δὲ καὶ κερφότρεσι ἔπαυον ἐν Ἰνδῆσι καὶ Κρήνῃ καὶ Κρήνῃ. Id est, Eques in Theffalia, Thraciaque sagittarij atque armatura leuis in India, Creta, & Caria, Erasm. Scholia vulgata in secundum Iliados Theffalicos equos præstantissimos faciunt, Ἴππον Θεσσαλῶν, Λακωνικῶν καὶ γυναικῶν, Ἀνδρῶν δ' οἱ πίνυσι ἰερόν πηλῶν Ἀρεθῶν πίνον ὕδωρ καὶ τὸ Ἄρεθῶν, aliàs ἰερόν Ἄρεθῶν. Meminit rursus Eustathius in Dionysium Africani scribens, & Arethulam, cuius hic mentio. Eubœæ fontem facit. Qui scripsit commentarios in Theocritum sic legit, Ἴπποι Θρηάσια, Λακωνικῶν καὶ γυναικῶν, &c. ut citat Erasmus in prouerbio Megarenses (vel Aeginenses) neque tertij neque quarti. Theffaliam pascendis equis commodissimam, qui Arcadicos & Epidauricos maxime præcellant, testis est Strabo libro 8. Cæsar dictator equorum Theffaliam in tauros dimicantium eosque necantium, primus spectaculum Romanis fecit dedisse, Textor. Theffalicos sumpsit bellis feralibus omen, Lucianus libro 1. Pella etiam Theffaliæ vrbs est, à qua Pellæos equos apud Gratum d'ikos puto, quanquam & alie sint Pellæe ut Macedoniæ & Achaia. Spadices vis Pellææ valde Cerauni, Et tibi detotæ magnum pecunia Cyrræ Phœbe decus, noscitis agere in sacratia tensas, Gratius de venatione. Sunt Cerauni montes Epiri, & Cyrrha Phœidis oppidum in radicibus Parnassi montis, ubi colebatur Apollo Cyrrhæus. Tyrreni tanquam bello apri ab Oppiano laudantur. Ex Tyrreni maris insulis, præsertim Corsica & Sardinia, breues admodum, sed animo generosi atque audaci, ingressu inquit, Volaterran. Thracij, Θρηάκια, Oppianus. Thracæ turpes sunt, deformi specie, rigido corpore (ζυλόσμοι) prægrandibus armis (κατόμοι): Grammatici κατόμοισι exponunt equum qui fessorem ab humeris in terram excutiat: gibbere vel curua spina: variatque ideo ingressu vacillante cursuque, Absyrus interprete Ruellio. Oraculum Delphicum, quod paulo ante recitauimus, Theffalicos, vel ut Scholiastes Theocriti scribit, Thracios equos præ omnibus extollit. Strymonio facilis tutela Bisaltæ, &c. ut mox supra in Siculis ex Gratio dictum est Toringos & Burgundiones tanquam iniuriæ tolerantes Veget. commendat, ita ut proximum post Humifcos, quos omnium primos facit, locum obtineant. Burgundiones olim loca ultra Vistulam tenuerunt: Thuringi Hællis vicini sunt, qui Plinio, ut Volaterran. conijcit, Cimbri mediterraneol vocantur.

Venetos aliqui putant descendere à Venetis Paphlagoniæ populis, qui post bellam Troianam ad hæc loca peruenierunt: & huius coniecturæ argumentū faciunt industriam ipsorum in alendis equis: quæ hoc omnino tempore defecit: antea tamen in summa apud illos cura fuit, veteris scilicet studij circa multorum sobolem æmulatione (καὶ τὸ πάλαιον ἔργον ἔσθ' ἡν ἡμῶν πῶς ἴππεσ, cuius Homer. etiam meminit (Iliad. 6.) Ἐξ Ἐνετων ἔθεν ἡμῶν ἰπποσθεσίων, Dionysius quoque Siciliæ tyrannus hinc alendorum semen equorum constituit (τὸ ἰπποσθεσίων αὐτοῦ σπέρμα ἔσθ' ἀπὸ τῆς ἰππων) quos ad equestre certamen tollebat: adeo ut per Græcos equinæ proles Venetæ nobilitas maneret, & ad longū tempus propago ipsa famam vendicaret, Strabo lib. 5. Ἴπποι Ἐνετωνες nominantur apud Stephanum in Eneitis, vicinis, ut ait, Paphlagoniæ populis. Ἐνετωνες (proparoxytonū, malim paroxytonū) πῶλος ἐφ' ἀφ' ἡφ' ἔσθ' ἡν ἡμῶν πῶς ἴππεσ, ut ait, Ἄδριαν Ἐνετωνες, ἀφ' ἡφ' ἔσθ' ἡν ἡμῶν πῶς ἴππεσ, Hefych. & Varin. Ἐνδῆες (vox corrupta ut videtur pro Ἐνετωνες) hodie apud Syzones appellatur equus castratus: quod multi ex ea regione, quæ olim Dacia dicta est, habeantur, Villichius. Lycospades & lycophoi qui sunt, infra dicam in celerum mentione.

De equorum differentijs à gradu & incessu.

Equorum gradus, vel qualitate differunt, vel quantitate. Qualitatem voco, cum equum molliusculè, durè aut medioeriter ingredi dicimus: quantitate verò celeritatis & tarditatis discrimen. Quanquam & hæc qualitates quædam & potentie naturales sunt in animalibus: non sine temporis tamen, quod quantitate generi adscribitur, animaduersione: proprie autem tardam & celere dicimus ratione morus, qui cum sit omnis cōtinuus, ea quidem ratione quantitati subijcitur. Sed priore loco de differentijs in qualitate dicam. Motus igitur equorū (ut tradit Albertus) quatuor sunt: Cursus, qui ex saltibus equi constat: & fit cum simul eleuantur anteriores pedes, simul etiam posteriores, & equus se impingit anteriori. Trotatio, quando velocius quam in ordinato gressu, oppositorum laterum anteriorem simul & posteriorem pedem tollit: quo quidem modo fit etiam pedatio, sed præter equi concitationem. Ambulatio (Germanis, der stapp) denique, cum simul in eodem latere anteriorem & posteriorem leuat pedem: quæ quidem mollis agit, si propius terram non altè sublati sed quasi tractis pedibus fiat, & paulo citius anterior quam posterior pes figatur: quo magis autem ab hoc modo recesserit gradus, eò durior erit: Vnde neesse est optimè ambulantes equos frequentius cespitare præcipuè in via aspera, Hæc tenus Albertus. Succussores equi (quo alij succussatores vocant, succu souésue) frequenter fessorem inquirant, inde nomen sortiti: nam Marcellus auctore succussare est sursum frequenter excutere, Grapaldus. Ex Germaniā (inquit Camerarius) grauiiores & succussarij habentur, qui subtilim molestè ingrediuntur. His similes appellat Nonius tortores equos: Aufonius verò cruciantes, ut cruciantes (inquit) canterio: succussarios Festus.

Succuffatores tardi, rarique (alijs tetri tardique) cabali, Lucilius. Et alibi, Campanus sonipes succuffor nullus sequatur. Agite, ac vulnus ne succuffet gressus, canē ingredimini, Actius. Pedcentim ite. & sed. to nisi, ne succuffu arripit maior dolor, Cicero 2. Tuscul. Gressum ipsum huiusmodi succuffaturam aliqui vocant. Albertus (vt supra posui) trotationem, voce Italica, Gallis, Hispanis & Anglis vitata: (Tortores ex Nonio ferē intelligo, qui & cruciantes à poetis dicuntur: vulgo quoque paucis immutatis appellatur hodie tortores, forte trotones, equi, Hermol.) Germani *trab*. Pomponius Decuma fullonis, Et vbi insulū ita cochlearum equuleum, vbi tollurim tortor, id est torqueor, Nonius. Parthis consuetudo est equorum gressus ad delicias dominorum hac arte mollire: non enim circulis atq; ponderibus prægrauant, vt lori ambulare candescant: sed ipsos equos, quos vulgo trepidarios, militari verbo tortonarios vocant (prius verbum ad Germanicam succuffatorum nomenclaturam *traber* alludit, vel *trabidov* Græcum, quod apud Absyrtum legitur, vt inferius in Calpes mentione citabimus: 10 posterius ad Gallicum vel Italicum, si r literam tantū post t subijcias) ita edomant ad leuitatem, & quædam blandimenta velturæ, vt Asturconibus similes videantur. In sicco itaq; æqualiq; solo quinquaginta passus in longum, & quinque in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudinem stadij, quod aulicibus (vide au silicibus legendum) asperius sit, tum difficultate coronam velocitatis oprætibz ingerit, in quo spacio cum equis frequentissimè exerceri cõperit, in illos aulices necessariò offendit, & priores vngulas impingit, & aliquando vel cadit, vel sic offendit vt cadere videatur: post quod admonitus iniuria, tollit altius crura, & inflexione geniculorum atque gambarum molliter vehit. Præterea minutos gressus imitatur, vt inter aulices vngulas ponat: nam si extendere voluerit, offendit in cumulum. Minutim autem equus ambulans commodius vehit, & pulchrius videtur incedere, Hæc Vegetius 1. 56. Quarendum an bicat similis, vt puto, sit gressus ille quem Germani vocant *dreischlag*. Habentur & in pretio cuiusdam mollioris gradus equi, ad quem magna cura, & vti 20 nimis altè tollant crura, assuescieri solent: sed ij delicatissimi, quorum hic non institutionis, sed naturæ gradus est, Camerarius. Huiusmodi equus apud Simonem (quem Xenophon citare solet) *δρόμος* & *δρόμος* dicitur, qui inter currendum crura modicè à solo tollit, Pollux. Idem gradarius vocatur & tollularis equus, qui molli gradu & sine succuffatura gestat. Varro, Qui te gradu (inquit) tollitum (alijs tollitili) melius quam tute molliter 20 veltur, citò relinquat Asturconibus & tollularibus mannis, Seneca in epistolis. Demam Hercule iam de ordeo, tollitum ni badizas, Plautus Aſin. Vt equus qui ad vehendum natus est, tamen traditur magistro, vt equis doceat tollitum, Varro. (Tollitum per l simplex, quasi volutum vel volubiliter, Nonius: qui multa etiam super hac voce ex veteribus testimonia affert.) Adequitatio hæc, vt arbitror, *δρόμος* à Iulio Polluce dicitur, quia carpat in cursu terram, & tollat volubiliter ac modicè vestigia: etenim tollitum, quasi volutum interpretantur, Hermolaus. In Hispania Gallaica gens & Asturica equini generis, quos thieldones vocamus, minori forma ap- 30 pellatos Asturcones gignunt: quibus non vulgaris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio: vnde equis tollitum carpere incurfus traditur arte, (Hermolaus legit, tollitum carpere in cursu traditum arte, & thieldones, sine aspiratione:) Plinius. Thieldonum vocabulum accedit ad Germanicum *zelmner*: sic enim vulgò nominant equum gradarium: Angli *an amlyng nag*: hunc enim ab Anglis audio paruum, castratum & perquam molli gressu esse: illum verò quem vocitant *a boye horse*, paruum quidem, sed minus molli gressu, & castratum. & alium à *hackney horse*, hoc æsporicum mercede conduci solitum, mediocri magnitudine, siue is castratus siue non castratus sit. Galli & Germania inferior, hac quæ: quod alternatim pedibus eleuatis sonitum citet similem illi qui auditur cum olera aut aliud quippiam geminis caltris minutatim super abaco ligneo inciditur: quod Galli dicunt *hacquer*, nostri *hacken*. Franc. Arlunus equum mannum, thieldonem vel Astur- 40 conem, Italicis vocibus vbino & chinea exponit: Scoppa mannum palafreno: mannullus palafreneto: Asturconem vero, lo cauallo portante, che va ferrato, acchinea & cheua alambro, vel adaso: & alibi Tollularium similitudinem. Voces quidem chinea & achinea à Gallica hacquenè factæ videntur. Asturco, hac quence ou guilhedin, Robert. Stephan. Sunt qui gradarium & tollitum factum equi incessum, thieldonem vel Asturconem, vt supra dixi, peditationem. Palefridorum vsus est veltio, quæ equitatio dicitur, & horum etiam est non castrari, ne effocinentur, Albert. Gualoppo vel galoppo Italicè, equi gressus inter succuffationem & cursum medius est: hunc etiam Arlunus Latine gradarium interpretatur, quod non probarim: De hoc paulo post plura in Calpe. Hermolaus pro voce thieldones apud Plinium, aliquando scribendum putauit Tyddones, à Tydda oppido 50 ceterioris Hispaniæ, Græcorum originis iuxta Galleos. Nec decerno id magno perè (inquit) nec refello. Ipse equus non formosus, gradarius optimus victor, Lucilius. Seneca epistola 40. per metaphoram Ciceronem gradarium vocauit, cuius oratio lentè incedebat: quoniam gradarij equi sine succuffatione molliter incedunt. Tollularius vel tollularis equus, à pedum volubilitate quasi volularius. Tollitum, quasi volutum, hoc est volubiliter, Nonius. O pestifera, trux, acerba tollitiloquentia, Næuis citante Nonio. Tollularium ab Asturcone & manno distinguere videtur Seneca epistola 88. his verbis. Ita non omnibus obeſis mannis & Asturconibus & tollularijs præferres vnicum illum equum ab ipso Catone defricum? Mannulus, equus pusillus. Martial. libro 12. Nufquam est mullo, mannuli tacebunt. Habebat puer mannulos multos, & iunecos, & solutos, Plinius in epist. Manni apud Horatium Carm. 3. distil sunt, vt ibi inquit Acron, quod mansuetudine manum sequantur. Et Appiam mannus terit, Horat. in Epodis. Detonsi manni, Propertius libro 4. Elegia 8. Currit agens mannos ad villam, Lucretius lib. 3. Manni equi non admodum magni vestigia glomerant: nunc sanè id genus ex Britannia venit, Volaterran. De his non nihil asferam etiam in ginnis vel nans equis. Equifones & arulatores, siue man- 60 nis cociones, arte & industria talem (qualis Asturconum est) gradus glomerationem equis dederunt, Grappal- dus. Hic breuis ad numerum rapidos qui colligit vngues, Venit ab auriferis gentibus Astur equus, Martialis libro vltimo. Hic alijs (His) parus sonipes, nec Marti notus: at idem *Aut in concusso glomerat vestigia dorſo*, Aut molli pacata celer trahit effeda collo, Silius de Asturibus populis loquens. Callæcis iustratur equis scriptosa Pyrene. Non tamen Hispano Martem tentare minacem Ausim, Gratius. Pisis in antiquissimo marmore inscri- ptio quædam Astyrum mentionem facit, vt refert Francisc. Robortellus libro 2. Variarum annotationum cap. 21. Astyras verò ego puto (inquit) intelligi equites, qui equis Hispanis, ab Asturia regione vt erentur: nisi fortasse malis ab Astura oppido Latij vocatos Asturas, Vergilius opinor ad hos equites alludens nomen il- 70 lud ita protulit cum ait, Astur equo fidens: etſi ille Latinus non erat, Hæc ille. Sed cum inscriptio illa sic habeat, Præfectus cohortis secundæ Astyrum, Astures vero, vt ex præcedentibus claret, bellis idonei non sunt, non as- ferior Robortello: & nec illi coniecturæ, Asturas ab Astura oppido Latij vocatos videri posse. Parthis quomodo 70 in tortona-

in tortonarijs siue succuffarijs equis, gressus ad delicias dominorum mollant; superius ex Vegetio traditum est. Volcatium nobilem Asturcone è suburbano redeuntem canis à grassatore defendit, Plin. Aut Asturcom locos ante ostium detur, ad Herennium. Est & *πῆδη* equitationis genus, de qua Xenophon interpretatur Camerarius: Heterognathos (inquit) id est, durioris equos, prodit non solum equitatio illa quasi catenata, quæ *πῆδη* dicitur, sed euidè natus etiam murata subito equitatio. Et alibi, Agitationem autem im primis probamus eam, quæ *πῆδη* appellatur, quoniam ambas buccas ad conuersionem assuescit. Est & hoc boum, agitationem ipsam mutare, vt equi buccæ in vtrisque exæquantur. Nos etiam extensiores illam catenam ægyrionis gyrate præferimus: *ἐπὶ αὐτοῦ δὲ καὶ πῆδη ἐπιτροπή πῆδων μάλλον ἢ κικλοπερῶν*: nam in hac libentius & conuerti se equus fatue iam procurionis (*ἐπὶ αὐτοῦ δὲ καὶ πῆδη ἐπιτροπή πῆδων μάλλον ἢ κικλοπερῶν*: Πόλλ. *πῆδη* quidem vinculum & pedicam significat, solent autem gradarijs futuris aut Asturconibus equis, circulis atque ponderibus prægrauari pedes: quod patet ex Vegetio 1. 56. vt idem fortassis gressus sit *πῆδη* Græcorum & Latinorum gradarius vel tollularius. Ad eundem pertinet etiam calpe Græcorum: nam *καλλπαῖον* Suidas & Varinus exponunt ἡ ἐκροῦς καὶ ἀδρῆς βαδίζων: hoc est, summis pedibus & molliter incedere *καλλπαῖον* (forte *καλλπαῖον*) *ἐν πῆδῃ σὺν καλλπαῖον* Helych. Ego *καλλπαῖον* verbum nulquam reperio. *Καλλπῆς*, ἵππος ἢ βαδίζων ἔστ' ἔστιν ἔστιν ἔστιν, Helychius & Varinus, Calpe in Olympijs cursus erat cum equa fœmina, Pausan. *Καλλπῆν ἢ καλλπαῖον* Græci dicunt equum ad ingressum exultantem vigere: nostri (inquit Budæus) hoc callopatre vocant: & callopatrem, quod illi *καλλπαῖον* dicunt (Cuius quo quis indens equo, alterum quantum potest celerrimè trahit, calpæ Græci vocant, Galli *galop*, & hinc *καλλπαῖον*, lego *καλλπαῖον*, galloper, Petrus Ruellius.) Plutarchus in Alexandro de Bucephale loquens, *εὐρεῖ δὲ πῆδων ἀρμῶν τῶ ἵππου, καὶ τῶ ἀδρῆ λαδῶν τῶ ἵππου, ἐπέστρεψε πῆδῶν ἥλιον. Μία γὰρ οὗτο ἀδρῆ καλλπαῖον, καὶ καλλπαῖον, ὡς ἐστὶν ἀρμῶν μόνον ἡμῶν καὶ ἀρμῶν ματῶν δὲ καλλπαῖον ἡσυχῆ τῶ χλαμύδα, καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς, ἀσφαλῆς πῆδῆς* Quibus verbis significat Alexandrum equi frenum manu tenentem ad aliquantum spatij equum incitasse ad præcursum, cum ipse quoque cursu equum allequeretur atq; æquaret: & deinde manu plausuque permulsiſſe, vt solent equi quos ferociore demitigare: & deinde in Bucephalum insilluisse & conscendisse. Legimus & in Hippiatricis hæc verba, *καὶ ἀναστῆναι ὀπισθεν τῆς πῆδῆς, ἀρμῶν τῶ ἵππου καλλπῆς γυνώσκει, ἥτις τὸ ἀρμῶν ἐστὶν πῆδη* (trepidarij equi mentionem ex Vegetio superius feci in succuffatore) Hæc tamen Budæus. Mihi Alexander Bucephalum ferocem equum conscendisse, illum ad præcursum incitasse (vt Budæus *καλλπαῖον* reddidit) viximè videtur, sed potius equum iam præcursum incipientem leni cursu comitatus aliquantisper, ita vt potuit conscendisse: vt verbum illud non a *καλλπαῖον*, sed neutrà significationis sit, vt simplex etiam *καλλπαῖον*: ἡ δὲ πῆδη πῆδη, ipsum iuxta & 30 ad latus equi molliter præcursum insinuat: quo sensu etiam *καλλπαῖον* profertur. Sed plura de vocabulo calpes, & calpe dicto certamine, asferam octauij capitis parte quinta: Nemesiani tamen versus, in præsentia obulos, huic adhuc loco annexum: Quinetiam gens ampla iacet trans ardua Calpes Culmina cornipedum latè fecunda proborum. Nanque valent iugos prætere intendere cursus: Nec minor est illis, Graio quàm in corpore forma. Nec non terribiles spirabile nomen anhelæ (anbell potius) Prouoluunt flatus, & lumina virida torquent, Hionnitusq; celer tremull, frenisq; repugnant. Nec seque mulcent anes, nec crure quiescunt. Calpe mons est Hispaniæ, oppositus Abyla monti Africa, quæ duæ dicuntur columnæ Herculis. Ex Tyrrheni maris insulis equi habentur gressu inrequieto, Volaterran.

Κέλης, equus celes, qui ab vno fessore agitatur & regitur. Veteribus (inquit Camerarius) non fuit in frequenti vsu agi singulos equos, vel equitem insidentem equo vehi, non inæcognita tamen res. Itaque & Homerus describens Ulyſſis residentis diuaticis curibus super vna fracta nauis trabe in mari iactationem, vltus est similitudine equitis agitantis equum solum, quem *κέλητα* vocat. Hinc verbum *κελητῆσαν*, quod idem poeta posuit in Rhapsodia o. Iliades. Apparet autem non fuisse talis equitationis in bello vsuam, sed in pace tantum & ostentatione agilitatis desultoria: cum vnus plures equos aleret & inter illorum cursus, vel vt Homerus ait volatus, ex vno in alium insilliret. Sed nunc hæc sola agitatione nota & consuetæ est, illa autem curulis desita & ignota. Vocatur hæc agitatio *μῆνιππος* (monippos vocant vno depugnantes equo. Cælius) inuentum B. Herophontis: Cui pater Neptunus (hulus enim fuisse filium tradunt, cum putaretur patrem habere Glaucum Sisyphidem:) illigitiu Neptunus velocissimum equum Pegalum dedit alis præditum. Aliqui hoc inuentum ad regem præseam quendam Aegyptij referunt, Sesonchosin nomine, qui sit apud Herodotum Sefostris: Aliqui etiam ad Otum, qui bellum gesturus cum fratre Typhone, potius equum quàm leonem ad prælia fertur instituisse: quia ad persequendum quoq; hostem equus, leo in ipso tantum consistit equum confectum esse vtilis videretur. Vergilius huius agitationis auctores & inuentores frenorum, facit Lapithas gentem Thesalicam in Georgicis ita canens: Frena Palethronij Lapithæ gyrosque dedere Impositi dorſo, atque equitem docuere sub armis Insultare solo & gressus glomerare superbos. Sed alij Centauros hanc primos vsurpasse perhibent, saltem vt ex equis pugnantem. Sed de Centauris plura dicam in m. 2. Non eodem modo parantur equi ad ephippium (hos celeres dixeris) vt ad prædam, Varro. *ἵππος αἰχμητῶν* non simpliciter rei equeſtri vacare significat, sed vnico equo vehi, quem nunc celerem appellant, Scholia Aristophanis & Suidas. *Κέλης ἵππος*, ἡ ἀδρῆ, ἡ κατὰ μῆκος ἐλαυνόμενος, ἡ εἰς ἀνῆν Ἰππασθηται, ἡ μονάμπυξ καὶ ἀρμῶν, ἡ νῦν σπῆλαια καὶ λεγόμενα καὶ γυμνασία, Varro. hoc est, celes est equus singularis: non iunctus ad cursum, idoneus ad currendum, qui nunc fellaris dicitur (vultur eo vocabulo Veget. 1. 56. iumenta fellaria vocaus quibus sella imponatur) & nudus. *Μονάμπυξ ἵππος*, equum vectorem & equi paratum intelligo, quod sceno 60 instruetus sit, quod Græci & *καλλπῆν* & *ἀμπερῶν* vocant (vt plurius dicam in n. e.) nam singulares tantum proprie dictis frenis reguntur, ceteri non item. Varinus *μονάμπυξ* ex Pindaro *μονοχάλινον* exponit. Dicitur autem *κέλης* videtur, vel à verbo *κελεῖν*, quod est iubere, hortari, & excitare voce, vnde celesuma nauticum: (hinc & celetes naues dicuntur, de quibus paulò post:) vel *καλλπῆν* ἢ *κέλητα* ἢ *καλλπαῖον*, vnde & *κέλης* ἢ *κέλητα*: vel quod *κελεῖν* ἢ *κελεῖν*, id est diuaticis curibus insidere mus sit, Varin. & Scholiastes Homeri Iliados o. *τῆς γὰρ ἵππου ἵπποδρόμου ἐστὶν ἡ κέλης, ἡ δὲ κέλης κέλητα καὶ καλλπαῖον*. Aristophanes in Pace: vbi Scholiastes celetes equos *μονάμπυξ* exponit. Celetes & celeziontes legitur apud Plinium libro 34. cap. 5. & cap. 8. item lib. 6. cap. 29. item libro 9. cap. 10. Celeziontes pueri (inquit) laudantur Hegiæ statuarij: Et alibi, Canachi etiam statuarij. *Κέλης ἵππος*, ἡ ἵππος αἰχμητῶν, καὶ μονάμπυξ, Helych. *Κέλης* equus solus, & qui eo inuehitur, fellaris equus & nudus: sýneris verò equos binos & iunctos significat, Suid. Olympiade tricesima tertia, pancratiastes & equus celes Olympicis certaminib. 70 reliquis accesserunt, Pausanias in Eliacis. Iafius vir Arcas *κέλητα* ἐπιθήσεν ἵππου δρόμου, Ibidem. Fuit & *κέλης* ἵππος

Ipeciosum nitorem, ac odorati vnguenti suauitatem, Homeri & Simonidis testimonio, in amore, & delictis habere existimantur, Haecenus Aelianus. Sed hoc idem alibi equis in genere attribuit, his verbis: Ex ijs qui equina tractationis periti sunt, auditum equum delectari lauatione & vnguentis. Hæc de lycopadibus equis: quibus an idem lycophori sint, haud scio; Helychius quidem & Varinus in vocibus. Veredides & Evidides, ut superius recitavi, eisdem facere videntur. Vtrique etiam à celeritate commendantur. Sed differre videri possunt, quia illam rationem cur dicti sint lycophori (quàm de lycopadibus supra retulerim) afferit Strabo libro quinto, his verbis: Fama est, inter Venetos celebrem admodum fuisse quempiam, qui in faciendis vadimonij studio non mediocriter tenebatur, quæ ex re & hominum iocis carperetur. Isigitur in venatores fertur incidisse, qui irremittendum habebat lupum, & illis per iocum rogantibus, vellente pro lupo vadem se constituere? ut illata ab eo damna persolueret, sic è retibus beluam dimissuros. Fidei habere sese confessus est. Emissam deinde lupum, magnum equarum armentum agitantem nullo notatum cauterio ad fidelisfortis stabulum adduxisse. Eum recepta gratia, equabus lupi notam inuississe, & inde lupiferas (λυποφίρας) nominasse, velocitate magis quàm pulchritudine præstantes. Cuius successores & signum & nomen, equarum generi serualle, viq; solis eis stirps ipsa legitimè perduraret, sceminam nullam alienare consueisse. Equinam hinc præcipue celeritatis progeniem extitisse. Hac vero tempestate, ut diximus, omnis huiusmodi rei defecit exercitatio, Huc usq; Strabo. Plura quæ ad Philologiam de celeribus equis spectant, referemus in H. b.

Ex velocibus equis sunt etiam venatici, de quibus partim diximus, partim dicemus. Sunt & veredi cursu pernices. Veredos antiqui dixerunt: quod vererent rhedas, id est ducentes, Festus. Veredarius ad celeritatem comparatis equis nomen olim fuit, iuxta hoc Martialis, *Parcus utaris moneo rapiente veredo. Præce, nec in lepores tam violentus eas.* Et alibi, *Stragula sicinili venator sume veredi, Nam silex à nudo surgere sicut equo.* Veredos (inquit Cælius) si modò non aberret interpret, aliàs ætis non multi, apud Procopium Persici belli secundo libro, equos accipiunt publicos. Veredarium metaphora decenti legitur apud Hieronymum: *Quia singular, inquit, metuent veredarium vrbis offendere.* At Procopius idem veredarios intelligere videtur, eos qui celeriter equis inuecti regum literas prouehunt. Equorum publicorum in hoc vsu, commemorasse Ammianum videtur Marcellinus: *Transeo (inquit) quod quidam per ampla vrbis spatia subuersosque silices sine periculi metu propter equos velut publicos, signaris (quod dicitur) calcis agitant, familiarum agmina tanquam prædatorios globos trahentes à tergo: ne Sannione quidem, vt ait Comicus domi reliquit.* Procopij, vel interpretis sententiam adiuvat Firmicus Matheos tertio: *Regum, inquit, nuncios veredariosque reddent.* Cursus publicus dicebatur aut fiscalis, quum ab imperatoribus certis locis equi id genus præceleres destinabantur: quibus non vtebantur alij, nisi facultate impetrata, quam vocant tractatoriam, Huc usque Cælius. Verba hæc apud Liliam lib. 5. ita leguntur: *Repente quibus census equester erat, (equi publici non erant assignati) consilio prius inter sese habitis, senarum ad eunt, factaque dicendi potestate, equis se suis stipendia facturos promittunt, quibus amplissimis verbis ab senatu gratiæ actæ sunt.* Puto (inquit Fr. Robertellus) Liliam per equos publicè assignatos intelligere equos, qui vectigales à Cicerone vocantur in Philippica oratione 2. cum ait, tum existimauit se suo iure cum Hippia viuere, & equos vectigales Sergio mimo tradere. Antonius redemptas habebat ab ærario vectigales quadrigas, Aconius. Sed redeo ad veredos. Scythæ sceminis (vt nunc nostri sunt cursores caballarij) vti maluerunt: sed in prælijs, quod vrinam cursu non impedito reddant Grapaldus. *Ἡλθε παρ' Οἶδον ἱππὸς ἑκατόμυρον Νομάδων, γαστριμακὰ κερμίζων.* Plutarchus in Othone. *Fuerunt & ἀειδαὶ nuncij, vocabulo Tarentinorum (sive pedites, sive equites potius, vt ex sequentijs Herodoti & Suidæ verbis inter se collatis colligitur) οἱ ἐν ἀρεδοχίης γαστριμακὰ φοροῖσι ἡμερῶν ἄγγελοι, Varin. apud quem etiam ἀεικιδίς pro nuncio scribitur. Recentiores quidam Grammatici scribunt ἀστανδὰς dicentes apud Persas tabellarios, qui certis intervallis itinerum permutabantur. Ἀγγαρεὶν δὲ ἄγγελος, cursus perniciosissimus equitum, vt scribit Herodotus lib. 8. Vnde nomen angariæ & parangariæ in libris iuris manauit. Est autem nomen Persicum vulgò postas appellant. Bud. in Annotat. secundis. Apud Persas, vt Suidæ indicat, ἄγγελοι nuncij ἀγγαροι (quasi ἀγγελοι forte) dicuntur, & ijdem astandæ, &c. Vide Lexicon Græcolatinum. Ἀγγαρεῖς dicuntur ipsi ἀεικιδίαι, hoc est mansiones ac diuersoria, in quæ angari, id est tabellarij, peracto diei penso diuertunt, Cæli. 10. 8. Veredis (inquit Grapald.) nostra tempestate vtuntur lancearij equestres stratioticos quos dicunt, lanceas manibus reciprocantes. Commendantur ad hoc Turcorum caballij testiculis vt plurimum ademptis, cantherios vocat, perniciosissimi. A veredis cursores, seu maus tabellarios equestres celeri celeritate perferentes, veredarios, vt à caballis alij caballarios appellant: qui teste Julio Firmico sub equi celestis snyder natiuntur. Veredarius hodie vulgo postas appellant, forte quod equis per interualla dispositis, vt recentes subinde habeant, vtantur. Equos Pegafidas ad defultoriam vicissitudinem è festo in recentem assilendi in venationibus habere oportet, Bud. Pegafidii cursores à Gallia Lugdunensi quinto aut sexto demum die Romam aduolant, subinde per stationes mutatis equis, Baylius de re Velt. *Ἡν δὲ πάλαιον ἀνήρ δι' ἵππων ἀμοιβῆς αὐθημερόν σπεύδοντες ὑπόστασις τὸν Ἰνδακὸν πρὸς ἰδίους ποσὶν ἰσχυρίζονται ἀναληθῆς ἀγροχέρον.* Saldas in Indaco. Magni Cham regis Tartarorum emissarij & nuncij (vt scribit Pau. Venet. 2. 23.) mansiones habent dispositas per viginti quinq; miliaria vsq; ad extremos imperij limites, ita vt in locis etiam vastis saloquin & desertis huiusmodi diuersoria triginta aut quadraginta miliaribus distantia reperiantur. Confiunt aut è sic dispositi equites vno die ducenta aut trecenta miliaria, reliquis subinde equis festis, & recentibus substituitur.*

Ἰπποκλυμῶντιος, equi ad venationes apti, Poll. Veredis etiam in venationibus vtebantur, vt ex Martiali paulò ante recitauit. Equos Pegafidas ad defultoriam vicissitudinem è festo in recentem assilendi in venationibus habere oportet, Bud. Mares ad venationis vsum præstant: nam sceminæ minus celeres sunt ad longos per nemora cursus: sed abigendæ sunt procul sceminæ, ne equi hianitu feras disturbent, Oppian. Restat equos finire notis, quos arma Dianæ Admittant: non omne mæas genus audet in artes. Est vitium ex animo: sunt quosimbellia fallant Corpora: præueniens quondam est incommoda virtus, Grat. *Ἰπποκλυμῶν δ' ἀγγελοὶ φασὶ σφόδρα δειλῶτα Κελσῶν, &c.* Oppian. lib. 2. de Venatione. Vide nonnulla etiam in b.

Equi licet plerique animosi sint & insigni animorum præ cæteris animantibus præditi magnitudine: quidam tamen hæc ipsa excellunt, & corporis insuper viribus pollent, atque hi soli bellis idonei sunt: Lanigeræ peduces & equorum bellica (aliàs duellica) proles, Lucret. Bellatoris equi forma quæ probetur per totum corpus & singulas eius partes, Xenophon & Oppian. docent, quorum verba superius posui in electione equi in genere. Quoniam verò proposuimus (inquit Xenoph.) bellatorij equi comparationem, faciendum periculi omnium, quæ in

quæ in bello obijci consuevere: quæ sunt, fossam transilire, superare vallum (τεχνία σωροειδέν: vel, vt Pollux habet, σωροειδέν) in collem crumpere, de colle desilire (ἐπ' ὄχθους ἀνορέειν, ἐπ' ὄχθων κρημνίζεσθαι: est autem ὄχθη vel ὄχθη proprie ripa fluminis: quam obrem Poll. vbi hunc Xenophontis locum exscribit, ante verba iam citata, legit: καὶ περὶ τοὺς ποταμούς, mox subdit, καὶ ἐπ' ὄχθης (malim ἐπ' ὄχθης) ἀναδραπέειν, καὶ ἐπὶ ὄχθους ἀνορέειν, καὶ ἐπ' ὄχθων κρημνίζεσθαι.) Tentabimus & in cliuos sustum, & per declinia, & in obliquum agitare equum. Ex his enim omnibus deprehenditur, & animi fortitudo, & corporis fantas. Non tamen si quis forte non in omnibus istis satis faciat, ideo repudiari debet. Multi enim quia in exercitiis sunt, non quia parum valeant, in illis deficiant, quos si quis instituat, & assuesciat atque exerceat, iam & ipsi hæc præstiterint, si quidem sani & non ignaui fuerint. Cæterum suspècti (ἀσπίλους scribitur, id est suspicaces, non ἀσπίλοι, id est suspectos: licet ἄσπιλοι & contrarium eius ἀσπίλοι apud Pollucem legantur de equis) prætereantur. Qui enim formidolosi sunt, non sinunt à se malum dari hostibus: quin etiam equitem sæpe frustrati in maximas difficultates sæpe coniiciunt. Scitiam etiam equi (ἐπίπαι χαι ἐπίπαι πύκνοι) nouisse debemus, si qua illius vel erga homines, vel alios equos: itemque num implicabilis sit (δυσπρόσβλητος, id est ægrè ferens contrectari, vitote trillationi obnoxius) omnia enim hæc dominis aduersantur. Detractiones autem frenationum & consensionum, & si qua alia reuocat equus, multò meliùs compertiet, qui post defatigationem iterum illa experiri voluerit, quæ ante equitationem fecerat. Sanè qui post exhaustum laborem non reculant laborare, certum argumentum hi dant præclari animi. Atq; vt dicam breuiter, equus cum bonis pedibus manusq; satisq; velox, qui laborare & possit, neque nolit: in primis quidem morigerus, is scilicet & minimè tristitia, & maxime saluti anthor in bello equi futurus est. Verù quibus aut propter ignorantiam crebra agitatione, aut propter animositatem blandimentis multis atq; cura opus est, hi primum equitis manibus assiduam negotiationem faciunt, deinde in periculo sanimum perturbant, Haecenus Xenophon interprete Cameraario. Probat præterea Pollucis in bello equus ὁ γνορυστικός ἢ ἐκδραόν, ἀνατρέπην, ὑπὸ σπλήνιγγι ἐξογμὸν, ἔξωνταμύθι. Idem bellatorem equum nominat πολέμιθελον, πολέμιον, ἐρωπαιπιδόν. Inepus verò beilis apud eundem hisnotis vituperatur, ἀσπίλους, πλοθίμυθι, πεπενίτι, μινδύμυθι, ἀσχημύον, ἀσχημύον, ἀσχημύον, ἀσχημύον: ἔδ' ἂν σπλήνιγγι ἀνέσχοιστο, ἔδ' ἂν ἐπὶ τῆσι πλοθίμυθι βλάτω. Οὐμείων, στωάεινθι, ἐρηθι, δὲ μείμυθι ἴππυθι, Oppian. Ne armorum fremicam, & gladium ad clypeos resonantium crepitum equi extimescant, eos ad strepitum & sonitum assuescere cogunt, armatæq; cadauerum simulachra sub ipsum sonitum (frenum) subiciunt, vt caesorum conspectum in bello ferre consuecant, vt ne rerum terribilium metu affecti ad rem militarem inuiles sint. Quod quidè ipsum Homerus haud sanè ignorauit, cum Diomedem quidem in Iliade scripsit Thracis iugulare: Vlyssè vero intersectos pedibus subtrahere, ne in cadauera incurrentes Thraes equi formidine pertererentur: atque ad hæc ipsi inueniunt, vt in formidolosa quædam ingredientis præcipiti effrenatione effrenentur, Aelianus. Quomodo institui & exerceri debeat pilius bellator futurus, infra dicam capite quinto, ex Hippiatricorum capite 116. Cur equos ad bellum barbari castrare soliti sint, vide infra in Canterio. Equi bellici, qui dextrarij vocantur (vtuntur hac voce hodie Itali, Germani *hengst* nominant) non debent castrari, ne timidiore sint. Horum est sonis Musicis gaudere, & crepitum armorum excitari, & cum alijs dextrarijs congregari: Item adere saltus, & irrumperæ acies mordendo & calcitrando. Haliquando dominos curatores suos tantopere amant, vt amissis eis cibo abstineant, & præ tristitia quandoq; vitam sinant. Est quando in tristitia lachrymantur, vnde alij de victoria aut clade secutura præfagiunt, Albertus. Similia ex Plinio leges in d. Bellatores equi, aut cataphractis ardui & robusti: aut semicathartes, sive sagittarijs: aut sanè balistarijs (liceat enim nostrorum temporum ἱπποκλυμῶντα ita appellare) sigillatim mediocres queuntur, Camera. Nostratum equorum Menapij soli, qui Cæsari vt opinor Gallicæ lunt, & Rogij, vt bellatores ferunt in pretio sunt. Sant & Heluetij, & præcipue Algoici, qui durare diutissime putantur. Externorum autem Myfi, & Pannonij, & Sarmatici, Idem.

Iam si quando lubeat (inquit Xenophon) idoneo belli equo vt ad agitationem magnificam & speciosam, omnino ab eo, quod pleriq; faciunt in opinione præclaræ equitationis abstinentiam, os vt in frenis lacrimans: itemque calcari vt subdamus, & incutiamus scuticas. Nam ita diuersa omnia accident ab his, quæ experuntorij, cum & figuram quandam arduam equi habenis atreptis efficientes, qui debuerat prospicere eum occurrant, & calcaribus atque flagris equum territant, vt non sine periculo periturus. Hæc autem sunt quæ faciunt hiequi, quibus agitatio molesta est maxime, atque in turpitudine equidem, non cum honestate. Sed equus si didicerit agitari frenis laxioribus, & ceruicem attollere, eandemq; à capite recurrare, ita facile præstabit ea, quibus etiam ipse potissimum delectatur & sibi placet. Hæc autem esse quæ diximus, vel hoc argumento intelligi poterit, quod equus quoties festinat ad alios equos, sed ad equos inprimis, tum & attollit ceruicem quàm altissime, & caput maxime proclinet truci cum specie, (προσημύθι) tum crurum mollitudinem fert sublimem, & caudam sursum intendit. Qui igitur ad talem formam composuerit equum, qualem ipse effingit, quoties pulcherimus videtur cupit, is hoc consequetur, vt & agitatione voluptatè equus capiat, & magnificus atq; terribilis ac spectabilis sit. Quæ quidem qua ratione obtineri posse credimus, nunc deinceps conabimur exponere. Prima igitur frenorum cura est. (sed super his verba Xenophontis differam ad capitis 8. segmentum quintum.) Sed qualescunq; contigerit frenum, cum hoc cuncta ea quæ subiiciuntur, præstabit is qui voluerit formam equi efficere eas, quam supra diximus. Os igitur equi consuetudum (ἀνακορσθέν) neque ita vehementer equus vt refugiat (ἀπέδινεν), quod pro ἀνακορσθέν positum videtur: neque ita placide vt non perentiscat. Atque iam post concussionem vbi equus ceruicem attollit, statim freno indulgentem: itemque alia oportebit (id quod monere non cessamus) dam scilicet obsecundat, vicissim illi gratificari. Cumque anima ducitur in delectari equum elatione ceruicis, & habebatur laxitate, tum cauēbitur ne quid illo tempore huic molestiæ obiciatur, quasi ad laborem equum adigere velimus, sed blandimentis tunc equum demerebimur, vt pererè quietem: ita enim magis prompto animo ad celeritatem agitationis deueniet. Iam vero celeritate etiam gaudere equos, satis argumnti est, quod liberatus pedetentim nullus abijt, sed aufugit: hæc enim certè est voluptas equorum, nisi fortè ad cursuram importunus fuerint incitati. Sed cum inter agendum equus exultabit, scilicet edoctus iam priore agitatione fuit desitibus ad celeritatem incitari: quod cum facere sciuerit, si quis tum illi adductis habenis retineat, & signum aliquod det concitationum, concitatus hic frenis, in periculo concitationis commouetur, & pectus effert, & iratus protollit crura altius, non mollia tamen hæc: quippe in offensis iam non magis mollibus cruribus vtuntur equi. Sic igitur exardescere equo, si frenis indulgeas, ibi præ gaudio, quod in laxitate se freno liberatum putet, exultabundo habitu, mollioribusq; cruribus elatè sese inferet, planè præsentans pulchritudinem qua componere se equi solent festinantes ad

alios equos. Quibus hoc certum, talem equum appellant liberalem, & voluntarium, & equitorem, & ferocem, & superbum, similesque; & iucundam & terribilem alpecto, Hæc omnia Xenoph.

Minuti in delicijs sæpe habentur, & pueris potentum atque diuicium patantur, Camerarius. Ex equa & mullo generatur inuus, Aristoteles & Varin. In dogrammatici manuum & equum puuulum ex ponat. Sed de manno & mannulo dixi supra in mentione equi gradarij. Invol, αὐλοῦ δὲ τῆς ἰσχυρῆς ἐν δόξαισι, καὶ ἐν δόξαισι, καὶ ἐν δόξαισι, Suidas & Varinus. Equos statura puillos vocant inos, sed & ginnos posteri nuncupantur, Cælius. Ginni apud Aristotelem deminuta forma equi dicuntur, quos & gynnios ab Strabone nuncupari, putant nonnulli; quanquam & mulorum genus sicia Liguria vocat; plura de ginnio, hino & inno, & vario harum vocum tum scribendum significandi vsu, diximus in Hino post Asini historiam, & in Ceruo capitis 8. parte 1. In 10. παλῶν δὲ ἐν τῇ γαστρὶ νοσήσας πρὸς κνήμην, Hesy chius & Varinus. Ex equo & asino ginni proueniunt, cum conceptus in utero ægrotavit: est enim ginnos idem quod metachærum in potels, cum membra & magnitudines vitiantur in utero, Aristoteles. Bim, δὲ (malim δὲ) περὶ τῆς ἰσχυρῆς, ἢ δὲ μήτηρ ἀνομασθεῖς, Varinus post punctum scribitur, quod non probo: pro ἀνομασθεῖς, forte ἡμῶν. Legendum: est Aristoteles ex mullo & equa ginnam generari doccat. Nivon, τὴν καὶ ἐν δόξαισι, Hesy chius & Varinus. Apud Indos Pyllos (alij enim in Asica Pyllos sunt) arietibus non maiores equi gignuntur, Aelianus. Mannos siue mannulos equos puillos, buricos etiam nominant, ut est apud Acronem & Porphyrionem, Grapaldus: Cælius burdos vulgò vocitari, non buricos, ex Porphyrione citat. (De burdone in ginnio dixi post Asini historiam.) Buricos quidem equos minores vocari legitimus apud Vegetium quoque libro quarto capite secundo. Runcinæ Plinio sunt maiores feræ, quibus fabri materarij fecant a: bõrum moles, subiectis cantherijs. Canterij verò sunt, qui à rusticis ferè nominantur caballi: quia ipsos equos, ut notum est, canterios vocamus. Sed & runcinos agrestis vulgus dicit minores equos, ex hac fortasse runcinarum, quas diximus origine, Hermol. Runcini equi habentur ad labores onerum vel tractus quadrigarum & rhedarum: licet etiam alij aliquando his laboribus deputentur, Alber. Minores quosdam equos, quibus carpenta & petorita traherentur, mannos, & voce diminutiva mannulos appellatur: horum, ut nunc quoque; sic, iabæ tondentur: quod & Propertius significat lib. 4. Huc mea detonsis aucta est Cynthia matris, Camerar. Musimon, asinus, mulus, aut equus breuis, Non. Pretium emit qui vendit equum musimonem, Lucillus lib. 6. Asinum, aut musimonem aut atietem; Cato Deletorio, Nonius. De musimone in Sardinia, fera cui vel arietis simili, dicam statim post Ovis Historiam.

Cantherius (aliqui cantherium scribant aspirato) equus, cui adempti sunt testiculi, Cato cap. 149. Vegetius spadones dixit. Cantherium Germani monachum vocant, ein munnh; & alibi Vaallachum, Vuillchio teste: quod eorum copia ex ea regione, quæ olim Dacia dicta est, habeatur. Anglia gelding. Scoppa cantherium ianertum Italicè vulgò dictum interpretatur, de quo superius inter celeres dixi. Galli cheual ongre, canther, cheuron. M. Cato Censorius cantherio vehebatur. Seneca. Cruciante cantherio, Plautus citante Festo: Cruciantem interpretantur succussatorem: Locus Plauti est in Cap. Tum piscatores qui præbent populo pisces scæcidos, Qui aduehuntur quadrupedanti, crucianti cantherio. Vitar cantherij vocabulo etiam Cicero ad Pætum lib. 9. & lib. 3. de Nat. Verèd velocissimi in curia sunt, & commendantur ad hoc Turcorum caballi, testiculis vt plurimum ademptis, cantherios vocant, Grapaldus. In vijs habere malunt placidos: propter quod discrimen maxime institutum, vt castrantur equi. Demptis enim testiculis sunt quietiores, & ideo quod femine carent, ij cantherij appellati in suis matres, in gallis gallinacis capi, Varro. Multos ego scio non modo asinos inettes, verum etiam ferocissimos equos nimio libidinis calore laborantes, atque ob id truces velanosque; adhibita tali detestatione, mansuetos ac mansues exinde factos, Apulcius libro 7. Metamorph. Equis interdum ferociaz minuendæ gratia excisione animus cum utilitate admittitur: hoc vulgò fit quibusdam in locis, vbi promiscuè pascuntur armenta equorum, vt placidè & mansuetè conuertentur: tum cantherij vocantur, Camerarius. De castrandi ratiõne, Hippiatr. 100. Rufus 98. Seythijs & Sarmatis peculiere equos eunuchos facere, quoniam sic eundant mitiores: habent autem non magnos admodum, at acres præcipuè pernicelq; nunquã non rebelles, Cælius ex Strabonis lib. 7. mutuant. Sarmatis & Quadis equorum plauri ex vsu castrati sunt, ne aut feminarum visu exagitati raptentur, (captentur, Cælius) aut subdijs ferocientes prodant hinnitu densiore vectores: & per spacia discurrant amplissima sequentes alios, vel ipsi terga vertentes insidendo velocibus equis & morigeris, trahentesque singulos, interdum & binos, vt permutatio vites foueat iumentorum, vigorque otio integreretur alterno, Ammianus Marc. libro 17. Pannonij & Sarmatici multi reperuntur castrati in tenera ætate, atque ijs dentes cadere negantur, Camerarius. De Gallicis cantherijs mentionem feci supra. Currillum (sic vocat celeres & ad cursum vriles) equorum vsus est ad fugas & insecutiones præcipuè: & ne indurescant eis nerui ex calore cursum, castrantur, Albertus. Sed neque vetulus cantherus (lege cantherius) quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus, Varro Aboriginum vt citat Nonius. Præsepia, non tantum quibus aut cantheria, aut iumenta cetera, aut vetera (veterina animalia pabulantur, sed & omnia loca clausa & tuta dicta præsepia, Nonius. Cantherijs equis non mittendus est sanguis, vt infra dicam vbi de Phlebotomia equorum ager. Vecturæ optimi cantherij, equi videlicet castrati, Volaterranus. Mense Martio omnia quadrupedia, maxime equos castrare debemus, Pallad. Cantherium in fossa, rusticum proverbium (inquit Erasmus) quo licebit vti, quoties quis ad id negotij trahitur, in quo nequaquam valeat: aut vbi res vehementer erit impedita periculosa. Nam vt plurimum valeat equus in plantie, ita minimè in fossa. Iubellius Taurea, & Cl. Afellius singulari certamine iuxta Capuam pugnant: & cum diutius vterq; alterum libero campo cluisset, Taurea in cauam viam descendere iussit, alioqui equorum, non equitum fore certamen. Ed cum Afellius ex templo descendisset, rursam elatus Taurea sermone, qui postea in rusticum versus est proverbium: Minime, seis in quietis, cantherium in fossa? Hæc Liuius decadis 3. lib. 3. Cantherius in porta adagium quod refertur à Festo in dictione Ridiculus. Indicat autem conuenire, cum quis in principio rei vix inchoatæ deficit animo. Nam à Sulpitio Galba quodam, cui cum provincia exiit, cantherius in porta cecidisset. Rideo, inquit, vt cantheri in porta, cum tam longum iter sititurus, iam lassum esse te, cum vix dum sis ingressus, Erasmus ex Festo. Sicut qui opinentur cantherij vocabulum inde trahi: quia cantherio detestari (testiculis priuari) mos esset, per vnus demutationem element. Nonnulli cantherios intelligunt mulos, ad vellatutam quos pascere motis est: vnde sit canthericum (lege cantherium) hordeum, Cælius. Hordeum hoc nomine apud Columellam legitur, hexastichon etiam dictum. Cantherionum, inquit Ruellius, putauerim dici, quod folliculo castratum enascatur. Est & in vitibus cantherius, iugum simplex, cum depositis 70 hastilibus

hastilibus, (vt Columella scribit) adnectuntur singule per transfuersum pericæ in vnâ ordinis partem: Id ferè Plinius quoque prodit, Cælius. Pedamentum etiam cantherium vocant, vnde cantheriolus diminutiuum apud Columellam. Vocat enim is cantheriolus in cepinis, id est ceparum locis, munimenta quædã ceparum, ne thallicarum ventis prostrata: sicut in rapinis etiam cantherios cum opetiuntur rapæ, vt à pruinis femina defendantur. Canterios item in architecturæ ratione nominat Vitruuius libro quarto: vnde cantheriatum testum, sicut asferulatum quoque dictum inuenimus. Vulgus quoque (Italicum) crassiores & robustiores ramos canterios solet dicere, nil de luxato admodum verbo. Ridicule quidam cantherium apud Senecam pro vehiculo accipit, Cæ. Canterij, signa. Vitruuius lib. 5. Et cantherij prominentes ad extremam sagittationem, supra cantherios templa. Vineæ quæ pedaminibus adnotæ singulis iugis imponuntur, eas rustici cantheriatas appellant, Colum. 5. 4. Certe hæc mulier cantherino ritu astans somniat, Plautus in Menæch. Adagium hoc reconditum (inquit Cælius) in muliere concinatum est, quæ etiam si astare, vigilare, rectèq; sensibus vt videbatur: tamen quia natus quædam Siculis gerris variore effuebat, somnare ad dormitare eam dicit equino ritu. Notissimum quippe dormire equos stantes, Cælius 8. 4. Ibidem Apulcij enarratorem reprehendit, qui cantherino ritu legit, tanquam à cantherio vase vinario.

Σπαλακεις, genus equorum: significantur etiam talpæ hæc voce, Hesy chius & Varin. Equos gregales Græci φορβιδας dicunt, (φορβιδας aurem grauidas) domesticos verò τρωφιας, Cælius: opponuntur autem apud Aristotelem. Ego gregales Græcè etiam ζελελας dixerim, & Latine armentios, vel armentinos, vel armentales. Armenialis equæ mammis, & lacte ferino Nutribat, Vergilius. Equas domitas sexaginta diebus equire, ante quam gregales aut, Plinius. Emiffarius equus, aris, & huiusmodi, qui emissus sit in solitudinem, vel qui ad generandum sobolem emittitur, Valla in Rhaden. Hoc vocabulum in translatione Bibliorum, quæ Hieronymi putantur, postquam aliquoties reperit: vt caprum emiffarium Leuitici 16. vbi 70. Δουλομαρτων veruat. Equi alij sunt idonei ad rem militarem, alij ad vecturam: itaque peritus belliallos eligit, alit. ac docet: aliter quadrigarius ac desultor, Neq; idem qui vectarios facere vult, Varro. Ad curram equi iunguntur: hinc curules & bijuges, & à carruca carrucarij, à carpento carpentarij, & à rheda rhedarij, & à cistio cistarij (cistarij portus) nomina traxerunt: sed mulos primos coëptos curru vehiculoque adiungi creditum, teste Pompeio, Grapaldus. Apud Vegetium iumenta curricula legitimus, per duplex r. Albertus inuastat vocabulo equos ad fugam & insecutionem aptos, curtilles vocat. Acuru sella curulem nominari legitimus, & simpliciter prima breui. Ceterius voluntatis Horrensi ex equi educeres rhedarios, vt tibi habere mulos, quàm è piscina barbarum nullam, Varro. Videtur sanè rheda de mulis prople dici, cui ad itinera consilienda iungebantur, vt apud Græcos ἀπὸ μῶν: nam rhedarum equum (quanquam Grapaldus sic vocet) apud veteres non memini legere vt mulum rhedariam. De varijs vehiculorum generibus, dicam in u. c. Vectarij (inquit Camerarius) ad plaustra, effeda, thedas, caros adiunguntur. Veteres tamen Græcæ & Italiæ populi, non equos ad plaustra & vehicula, sed boues aut mulos adiungere, & viatoribus mulis magis quàm equis vsu frere. Nostri autem homines, nisi vbi montana sunt, non ferè boues, neque aratores neque vectarios alunt. Videas etiam alicubi syluarum ingentium accolas, & carbonarios, ante boues equos equitare. Vecturæ optimi cantherij equi videlicet castrati, Volaterran. Vectariis robur esse oportet: hi ruri educuntur, sui cuiusdam generis, quæuis & bonos equos interdum rura mittant, sed in oppidis ad vecturas plerumque dantur effociant, aut lassij, qui illis operis reliquas vires consiciant. Neq; est tanta nostri temporis humanitas, vt ociosus alatur equus, postquam consenserit & vires amiserit, vtiq; non turpi sene & illius, quod Maro fieri oportere censuit, ignoscatur ab dno domi, Camerar. Runcini equi habentur ad labores onerum vel tractus quadrigarum & rhedarum: licet etiam alij aliquando his laboribus deputentur, Albertus. Dignum est nota trutia dextrario appellat, Hermol. Equo equum insignem potissimum, quibusdam Italiæ locis vulgò dextrico nominari audio. Equi farcinarij aut ingales, Bud. lib. 5. de Asse. Clitellarius equus id est farcinarius, à ferendis clitellis, Textor. De clitellis plura attuli in Asino in u. c. Equi & canes si ruri alatur, sumptus & curas quæ in ipsos conferuntur, facile cõpensant. Nam equo siue mane siue serò dominus ad negotia festinet, expedite vehitur, Xenoph. De equis bigeneris & ad iugum destinatis, supra alicubi dictum est. Itinerarij equi promiscuè grandes paruique esse solent. Camer. Pollux hodie caporie nomine: nos veteres rarios, vt Cælio placet, dicere possumus. In vijs habere malunt placidos propter quod discrimen (placidorum ab acris, qui ad rem militarem conueniunt) maxime institutum, vt castrantur equi, Varro.

De equis autem ad pompam idoneis (pompijs) quiq; sese erigere & præclarè videri solent, si quis tales requirit, is sciat non cultus equi hæc esse opera: sed eorum qui sunt animis ingentibus & validis corporibus præditi. Quod autem nonnulli arbitrantur, cum mollitudine currum coniunctam esse erigendi facultatem, id verum non est: sed lumbi (lumbos, δροφιδ, nunc apello, non qua caudam versus, sed qua intra latera & coxas ad illa tendunt, μετὰ δὲ τὴν πλάτην καὶ τὴν ἰσχὺν ἢ τὴν νεφείαν) cui sunt molles & succincti atque robusti, poterit spatiosè prioribus curribus subijcere postiora. Hoc dum facit, dum si quis freno concitat os equi, (ἀναπαύει τὸν καλλιπῆ) fit vt posteriores in talos ille reflectaturque subsidat, erigat autem superiores corporis partes, sic aspicientibus contra alius & inguen vt appareat. Ibi igitur frenis indulgendum, vt equus, quod pulcherrimum est in hoc genere, faciat libens & ita spectatoribus hoc facere videatur. Sunt qui ad hoc etiam erudiant equos: quorum hi vitæ talos pulsant, illi baculo subent accurrere qui coxas (ἀπὸ τῶν μηρῶν) verberet. Nobis verò hæc videtur institutio optima, si id quod semper dicimus, non omitteretur vnquã, equo vt quies contingat, postquam voluntati agitatoris obtemperauerit. Proinde certis signis excitatum equum sponte (χωρὶς, lego ἀδύνατα) pulcherrime & splendidissime gestus exhibere oportet. Quod si post equitationem & copiosum sudorem, nec non cum se fectè erexerit, statim fessore ac frenis releuetur equus, (ὡς ἂν ἴδωμεν ἰδιώτην ἀγῆτην, μετὰ τὴν ἰδρωτὸς ἐλευσίνην, ὅταν ἴσῃ μὴ πρὸς τὴν ἰσχυρῆν, τὰ καὶ τὰ καὶ ἐδωκένται ἢ ὅτε γυμνασίου: hoc est, vt ipse verito, Quod si etiam dum equitatur, ad sudorem vltq; agitur: vbi primum verò fectè sese erexerit, statim fessore ac frenis tenetur) nō dubitandum quin sua voluntate postea ad erectiones perueniat. Super huiusmodi iam quidè agitationi idoneis equis residentes, & ij pinguntur, & heroes: hominesq; in vsu horū decente, magnifici videntur. Vltq; ad id verò equus qui sese erigit, vel pulchra vel admirabilis, vel etiam expetendares est, vt omnium oculos spectantium in se conuersos tenear, tam iuuenū quàm seniorum, & reliqu. Maxime sanè laudatur talis equus, qui corpus & alij sine & frequentissimè erigat, & leuè iterum procedat, hæc omnia Xenoph. Transcripsit & Pollux ex eo nonnulla, sed breuius & obliuiscens

obscurins: & quedam à Xenophonte relata ad equum militarem cum ad ostentationem equitatur, ipse non re- & ad pompicum refert.

Oppianus sylvestrem equum composita voce hippagrum vocat, equiferum Plinius. Equi feri reperiuntur, Aristoteles. Alpes habent equos agrestes, Strabo. Et alibi, Hispania producit equos sylvestres affatim. Equi feri in Hispania ceterioris regionibus aliquot sunt, Varro. Fuerunt sub Gordiano Romæ equi feri quadraginta Julius Capitolinus. Et alibi in Gordiano primo, Extat (inquit) Gordiani sylva memorabilis, plecta in domo iostata Cn. Pompeij, in qua pictura præter alias feras equi feri trecenti continentur. In Aethiopia locis præruptis multi sunt equi feri, duobus dentibus exertis & venenatis præditi: quibus non solidipedum vngula, sed similliter vt ceruorum bifida est, iuba per mediam spinam ad extremam vsque caudam pertinet. Ac si quando eos potis laqueorum insidijs Indi comprehensos in seruitutem redigere velint, abstinent se propterea cibo & potione, quod feruendi indignitatem acerbissime ferant, Oppianus libro 3. de venatione. Onesicritus scribit equos vnicornes in India esse ceruinis capitibus. Strabo. Equi sylvestres colore sunt cinereo, linea per dorsum fusca à capite vsque ad caudam, Albertus. Apud Hypanim Scythiæ fluiuium equi sunt sylvestres & candidi, Herodotus in Melpomene: quod ex eo Enstathius etiam repetit in Dionysium scribens, vbi & alium Indiæ Hypanim esse docet. In Syria autem greges sylvestrium equorum esse, quibus singuli duces præfunt: & si quis minorum natu ferminam saliat, ducem indignatum tamdiu persequitur, donec affectus ore inter posteriora crura inserto, testes eius auellat, Aristoteles in Mirabilibus. Nos supra ex Oppiano retulimus onagram marem pullis in suo genere masculis statim natis testes mordicus abscindere. Septentrio fert & equorum greges ferorum, Plin. Et alibi, Potus equiferorum sanguis suspisus ante omnia efficacis est. In Brussia sunt equi sylvestres, neque à Græcis, neque à Latinis descripti, penitus equis similes, nisi quod dorso fatis mollia habent, & ad insidendum inepta, neque temere curantur vnquam. Sunt autem edendo, nec sunt eorum carnes palato insipide, Erasimus Stella in libro de origine Brufforum. Equus sylvestris ceruino cornu reperitur in Polonia, Io. Boëmus: quærendum an de rangifero dicto sentiat. In syluis moschouiticis & Lituanicis equorum sylvestrium maximi greges reperiuntur, qui etiam capti nunquam domantur, impatientes omnis laboris. Fusci siue subcinerici coloris, Io. Bonar. de Balicze. Habent inter feras Africa equus syluaticus, qui raro se conspicendum præbet. Ab Arabibus desertum incolentibus capitur & comeditur, afferentes istiusmodi carnem eò præstantioris esse saporis, quo magis iuuenca est: verum raro equis vel canibus comprehendit potest. In aulis vbi animal veretur, certos necunt laqueos, quibus arena obducis pede super imposito innexus capitur & occiditur, Leo Africanus. Equos feros siue sylvestres cum alibi viderent in Syria præcipue Illustrissimi principis Bruffiæ: equis communibus per omnia similes, excepto colore totius corporis murino, spina vero dorso nigra, itemque cauda si bene recordor. Ad primum hominis aspectum non admodum ferociter, nec etiam fugiunt, sed si quis forte insederit, miro modo insanire feruntur: carnibus pro feris etiam nobiles vescuntur, Ant. Schneebergus.

C.

Equi natura calida & temperata iudicatur. Caliditatem ostendunt, leuitas, velocitas, audacia, & vitæ longitudo, viuacior enim est cæteris (plærisq;) animantibus. Temperatus autem existimatur, quoniam docilis est, & in dominum vel nutricium suum placidus, Ruffius.

Minoris est pretij equus multo, cuius oculi fuerint albi, quia ductus ad niuem vel locum frigidum non videt: sed in loco non lucido & tempore calido bene videt, Crescent. Reliqua de oculis & visu equorum, præcedenti capite diximus.

Quibus cordi est educatio generis equini, maxime conuenit prouidere aurohem industrii, & pabuli copiam que viraq; vel mediocritia possunt alijs pecoribus adhiberi. Summa sedulitatem, & largâ satietatem desiderat equini vircus, Colum. 6. 27. Equi gaudent pratis riguis & paludibus, Aristot. Equorum gregibus, spatiose, & palustris, nec non montana pascua eligenda sunt: rigua, nec vnquam sicca, vacuaue magis quam sitirpibus, impedita, frequenter mollibus potius quam proceris herbis abundantia, vulgaribus, equis passim maribus ac fœminis pasci permittitur, Colum. Pascendi (inquit Varro) ratio triplex: In qua regione quamq; potissimum pascat, & quando è queis: vt capras in montosis potius locis, & fruticibus, quam in herbidis campis: equas contra. Equis pascua legamus pinguisima, hyeme aprica: frigida & opaca prouideamus æstate, nec adeo mollibus, locis nata, vt vngularum firmitas de asperitate nil sentiat, Pallad. Equi, muli, & asini (inquit Aristot.) fruge herbasq; vescuntur, sed maxime potu pinguescunt. Equinum pecus pascendum in pratis potissimum herba: in stabulis ac præsepibus arido fœno: cum pepererint, ordeo adiecto, Varro. Equos vere nouo farragine molli pasci, venamq; feri

Inde vbi pubentes calamos dirauerit asias, Mensibus humorem, culmibus, armata aristis: Pulvere quinetta puras secernere fruges, Gaudeat ut plausu sonipes, letumq; relaxet

Lactentesq; vrens herbas siccauerit omnem, Ordeatum, pascasq; leues præbere memento, Cura sit, atq; toros manibus percurrere equorum, Corpus, & alvares rapiat per viscera succos.

Id curent famuli, comitumq; animosa iuuentus, Nemesianus, De oleraceo cibatu equi, scribam inferius vbi sanitatis equorum tuenda præcepta tradentur. Fœno aluntur iumenta, datur & stramentum. Equos vero generosiores, & ad cursum præsertim paratos, quos barbaricos dicimus, paleis & zeatico hordeaceo que cibatio, qui sunt principum equifones alere consueuerunt, Crapaldus. Equis pabulum conuenit duriusculum, & quod non inflat: vt auena, vel triticum, & aliquando spelta: hordeum verò & siligo quoniam inflant minus probantur, Albert. Pollux equorum nutrimenta enumerat, hordeum, zeam, olyram, fœnum (χέρσιος χιλός. Grammatici (Suidas & Varinus) χιλόν simpliciter nutrimentum, vel χέρσιος id est fœnum exponunt, quibus χιλόν ὀξύς ἢ χέρσιος τῶν ἰσθίων, inde, χιλόν, πρὸς ἑνὸς, σπίζουσι: & χιλόν:) & ex Homero, triticum, locum, apium palustre. Equo abunde est cythi viridis pondo x v. Columella. sed de cytho copiosissime docui in Bouis historia capite 3. Equus (inquit Ruffius) edat fœnum, paleas, herbas, ordeum, auenam, que sunt naturales & proprij semper equorum cibi. Si tamen equus sit iuuenis, herbis & fœno cum ordeo, vel alio simili, aut sine ordeo pascatur sufficienter: quoniam herba & fœnum ventrem dilatant & corpus, & humiditate sua alunt augmentque. Nam cum omne animal natura humidum sit, equus in omni ætate rescindendus est humidioribus herbis. Vbi iam adultus & labori idoneus fuerit, siccioribus alimentis mediocriter vtatur, vt paleis & ordeo, & similibus. Paleæ quidē cum ficiore

sicciores sint, equum non facile obesum reddunt, sed in habitu mediocri conseruant, & robur addunt. Nam duram dissoluantur ægrius, vires diutius fouent: tenera & mollia non item. Mellior autem fuerit in equis mediocritas habitudo, inrer obesum dico & macilentam. Nam si modum excedat, illa multos & paruos humores morbis fomenta suppeditat: hæc vires imminuit, & corpus aspectu turpe reddit, Hucusque Ruffius: transcripsit autem ferè ad verbum ex Petro Crescentensi 9. 5. Botri autumno in cibo exhibitu equis, ventrem mouent, & corpus augent, Obscurus. Medica herba que præcipue equos nutrit, in Media abundat, Strabo. Herba Medica prima fax virio datur, & cum fœtida aqua rigatur comoda est, Aristoteles. Herba Medica apud nos fœnum est optimum (χέρσιος ὀξύς) & præstantissimum: & aptissimum equis: eadem quoque trifolium vocatur, Varinus. Sed satis iam multis in Boue de Medica dixi cap. 3. Ad maciem equorum, vt Columella prodidit, nulla restantur, quantum Medica potest. Plura de hac herba in Boue capite tertio disserui: & inter cætera vocari eam hodie vulgò ab Hispanis alfalfes, apud Arabes alafest, &c. Bellunensis alafest, & fassafa eandem esse scribit, hic pauca ceu paralipomena adijciam. Fassafa, trifolium est quod datur equis saginandis, simile sulæ, Vetus Glossographus Auicennæ. Sulla, id est arthritica: vel secundum quosdam herba dulcissima & grata equis, qua Calabri equos saginant, Syluaticus. Et alibi: Sual, id est sulla. Cythum in Italia vulgò plerique vocant trifolium caballinum, quod palu eius equi delectantur, Matthæol. Sed cum trifolium caballinum, vt ex descriptione eius apparet, non alla sit herba, quam que Germanis fibongetz appellatur, &c. eandem cythum esse non potest, vt facile intelliget qui cythi historiam supra in Boue legerit cap. tertio. Tribulo herba viridi Thracæ Strymonis fluij accolæ equos saginant, Dioscorid.

Verno tempore equis, iunioribus in primis per continuos dies plusculos farrago exhibetur, qua & purgantur & obesoiores euadunt. Farrago est commistura multarum frugum in equorum pabulum, Germanicè *erwgemenge*, Villich. A trimatu farrago dari solet. Hæc enim purgatio maxime necessaria equino pecori, quod diebus decem facere oportet, nec pati aliam vllum cibum gustare. Ab vndecimo die vsque ad quartum decimum dandum ordeum, quotidie adijciendo minutatim. Quod quarto die feceris, in eo decem diebus proximis mandandum: ab eo tempore mediocriter exercendum, & cum sudauerit, oleo perungendum. Si frigus erit, in equis faciendus ignis, Varro. Eadem omnia in Hippatricis, qua Ruellius transtulit, tanquam Eumeli recitantur: nam Græcus codex impressus non habet. Et insuper hæc verba, Farrago etiam bubus cæterisque pecudibus optime distesta præbetur. Et si depascere sapius volēs, vng; in mensem Maium sufficit. Nostri equorum mangones (inquit Ruell.) dragetam, quasi vario pabulorum genere conflata nominat, Græci grastin. Farrago pilum expolit, cum frugibus grauida est: sed duris iam horreus aristis iauitilis est, Aristot. Græci mixtam farragine ad equos purgandos grastin vocant, Ruell. De farragine & ocymo, quantum ad boues attinet & in genere per multa actuli in bouis historia cap. 3, Memineris statim cum in afflictionem incidit, hordeum ei subrahendum penitus & potus, herbas virides vel farragine ad sustentandum dandas. Vegetius de vesicæ morbis loquens: Pasce igitur sub vere nouo farragine molli Cornipedes, Nemesian. Vbi equum priuatim locauerimus, vere circa idus Aprilis, farragine dabimus: maxime probatur triticea: si desit, hordeacea: dabitur autem per dies quinq; in decem diebus, decem alijs obijcietur. Longe mellus cederit si iuxta mare lata farrago fuerit: (ventrem enim facillius soluit, humoremq; deducit, Veget. 1. 23.) ea si desit, præsertim vtuntur: indies extarium vnum hordei priori modo adiecisse satis est. (Ego verterim, præsertim vtuntur cum hordeo: vt legatur, non vni, sed vni, vt etiam paulo post) quoad ventum erit ad constitutum modum, in quo morabimur, viride fœnum quando sapperit sine intermissione dantes. A primis quinq; diebus equi ad aquas producimus, totumq; sic vndis proluemus, vt natandi detur potestas: deinde in omni destituta cuius illuue, oleum & vinum oportet insperare, & manibus pressis terga secundo pilo subigere, dum insidens humor profusus abstergetur, reliquis diebus, vt paulò ante scripsimus, hordeum vnâ cum farragine dandum erit. (Si tamen farragine penuria fuerit, alia munda erit ratio, vt initio à calendis facta ad tricesimum vsq; diem perueniamus.) Sed necessarium est dnm (Ruell. non rectè transtulit antequam) farragine præbeamus, sanguinem mitti, sectis in pectore venis, faucibusq; palati, vt qui præfuerat sanguis vnâ cum sanie à solidis suffundatur, nouusq; inanita impleat venas, & in pulaturo feratur. Hac ratione viuendi firmatus equus, non facile aduersis valetudinibus patet, & obediens par erit laboribus. Cæterum equo qui ita viridi pascitur herba, talem (super tabella aliqua vel disco, vt facile sumant quantum voluerit) præberi perquam vile fuerit, ne os manantibus vlcusculis, que veterinarij sigillates, (συγγιλατῆς in excuso) nonnulli apthas vocant, obideatur. (Eodem os totum manu mulceatur, aduersus mem malu aplaratum ne superueniat, Theomnest.) Non est committendum, vt equus qui malide implicatur, in hac per farragine curatione, sub dio pascat. Nam facile lues hæc tergo subtercurrit & scabiem creat, ex qua flagante solis æstu furor vel insania concipitur. Oportet ergo clausum intra tecta continere & ita cibum obijci. Poterò longè optimum ante fuerit alui deiectionem molli dato cucumete (nimirum sylvestri) & nitro, quæ viridi fegete genus equinum exhilaretur, Absyrus, Hierocles, Theomnestus, Eadem hæc ratio circa farragine, multis quoque conducit, vt Theomnestus scribit. Cum viridis pabuli tempus adpetit (inquit Hierocles) dabis operam vt nouo die sylvestri fœno (gramine) vescantur: Postridie in nares medicamentum inspirabis, quod cocci (gnidij) radice (ἀγροκοκκῆ) iride, folio, costo & pipere componitur: confestimque ad pascua diebus binis aut ternis emittas, vt raptu natis medicamine caput humil deflecentes omnem ei insidentem humorem excutiant, Hierocles. Theomnestus eandem puluerem aliter describit his verbis: Radicis cocci (gnidij) piperis, pulegij, origani, singulorum vnica: folij, costi, iidis, radice cucumeris erratici quam leuissime triti, singulorum semuncia: omnia trita & cribro tenui farinario creta, per arundinem in nares inspirantur. Caput semissem horæ suspensum extollitur: insequentique triduo (vel biduo) passioni veterum indulgere sinitur, vt omnis pituitosus humor, qui frigidibus hyemis in cerebro coierat, capitatis depressus cum incumbit pastui destillans ruat. Ea res omnè pituitam per nares elicit, & pecudem expurgat: ita enim neq; malides, neq; tussillæ, neq; strumæ ijs animalibus enascuntur. De in equilia reducas, & sylvestre fœnum quatuor aut quinq; diebus representes. Quin etiam farragine (postridie incipe dare farragine) in primis triticeam, si desideret, hordeaceam, quinq; diebus ministrabis. Deinde sanguinem detrahes, & cum eo qui profluxit, nitrum & acetis additis onis (Theomnestus oia non addit) & oleo miscebis, ac totum animal oblines (à capronis ad calcem secundum pilos illines) & rantsper in sole cõrinebis, dum omnis illitio rescicetur. Postea remittes in stabulam, & rursum alijs quinq; diebus farragine obijcies, in quibus strigiles non adhibebis. Sexto, stabulo educens equam lauabis, & asperis stragulis deterges, vt omnis exhaustur humor, & sordes radantur: deinde

vbi iam

poris mares viuunt, quam foemina, propter coitum: Et qui domi aluntur, minus quam gregarij, Hec Aristot. F. alibi, Coeunt mares ad annos tricenos: foemina ad quadragenos: ita ut per totam ferè vitam coitum equis feruari cucinat. Viuit enim magna ex parte mas annos circiter quinq; & triginta, foemina plus quam quadraginta. Tam & quinq; & sexaginta (septuaginta, Athenus & Plinius) annos vixisse equum proditum est. Eadem verba legimus apud Athenæum libro octauo, citata ex epistola Epicuri. Albertus narrat se audiuiffe à quodam milite, equum eius annum sexagesimum excessisse & semper ad praelia vtilem fuisse. Nos etiam (inquit Aug. Niphus) accepimus ab equisonibus Ferdinandi primi, fuisse equum in regio stabulo septuagenarium. Viuit annis quidem quinquagenis, foemina minore spatio, Plinius cõtra quam Aristoteles, qui matibus propter coitum (ut paulo ante dixi) vitam breuiorem attribuit. In Lusitania quædam ex vento certo tempore cõcipiunt equæ: sed ex his equis qui nati pulli, non plus triennium viuunt, Varro. Cur equus cum tardius maxime quam homo pariat, viuere tamen miuus possit dicitur infra in equæ partu. Ac ratem iamentorũ ex denticibus alijsq; signis oportet agnosci, ne velamentis imperitiæ subeamus in commodum vel eueniat ex ignorantis ignoremus ætatem. Quia sicut hominibus, ita & equis aliud conuenit, cum iumenta sunt feruida, aliud cum senectute iam frigida. Manifestum est autem notas corporis cum ætate mutari, Vegetius. Et alibi, Aetas longæna Persis, Finnicis, Epirotis ac Siculis: breuior Hispanis ac Numidis. Equus si diligenter curetur, & medicenter equitetur, ita ut non nimio labore exhaustetur, ut plurimum ad vigesimum annum in vigore suo peruenit, Ruffus, Foemina quinquennio sine crescendi capiunt, mares anno addito, Plinius. Foemina (inquit Aristoteles) quinquennio sine, tum longitudinis, tum etiam proceritatis sui corporis recipit sed mas sexennio: post, annis sequentibus totidem crescit in corpulentiam, & ad viginti vsq; annos pergit proficiens: verum celeritas foemina quam mares perficiuntur: quanquam in vtro mares, quàm foemina citius, quemadmodum etiam homines: quod idem, vel in ceteris animalibus quæ pariunt plura, fieri solet. Αλφειουχοι & αλφειοφρονες hoc est oronabo vel facia alba insignes, tardius senescunt, Absyrus cap. 13. Ab complemento (inquit Absyrus) vitibus pollet equus annos octo, qui molli consistit pede: sed qui duriore nititur, decem: quoniam si vehemẽtore motu concitaueris, post hoc tempus male valebit, impatiens itinerrum: nec par erit labori. Nam in prioribus pedibus corona & suffragines, quas mesocypria nominant, à malloleis dimittuntur: nec ingredi postea, nec pedibus insilire valet, sed ipse proijcit. A primo lucis rudimento ad senium solido pede fultus, octo & viginti annos, vel vndetriginta viuit, nec facile trigessimum implet: porro molli pede præditus, quatuor & viginti annos degit, Hæc ille. Plures sunt dentes maribus quam foeminis: Vita sunt breuioris quibus pauciores, viuacioris quibus plures. Equo dentes quadraginta numero sunt, Aristoteles & Plinius. Habet autem (inquit Absyrus) in anteriori parte superiores octo, & totidem inferiores, et caninis: & molares in maxilla superiore senos, ac inferiores totidem: & in altero latere similiter. Itaq; præter agnatos (αγνῶτες) quadraginta dentes equus possidet. Cæteris senecta rubescunt, equo tantum candidiores (αγριότες) Aristot. sunt, Plinius. Equo caltrato prius non decidunt dentes, Plinius. Aetas veterinorum (equorum, & aliorum quæ solidas ungulas habent. Absyrus & ferè omnium quæ ungulas indiuisas habent, & etiam cornutorum, Varro: & ferè cornutorum, alius quidam) dentibus indicatur. Horũ (ut scribit Aristot.) primores quatuor, mense tricesimo mutantur, bini verinq; supra dico, & subternum ubi præterea annum compleuerit, quatuor itẽ modo eodẽ mittuntur, duo superius, totidemq; inferius: rursusq; anno altero peracto, simili modo quatuor alij mutantur: quibus iam præteritis annis quatuor, & mensibus sex, nullus præterea mittitur: quanquã euenisse in aliquo certum est, ut cũ primis omnes amitterentur: atq; etiã in alio, ut cum vltimis omnes, sed hæc raro, Hæc Aristoteles. Amittit equus tricesimo mense primores vtrinq; duos: sequenti autẽ totidẽ proximis, cum subeunt dicti columellares. Quinto anno incipere binos amittit, qui sexto anno renascuntur: septimo omnes habent renatos, & 40 immutabiles, Plinius. Equus (inquit Varro) triginta mensium, primum dentes medios dicitur amittere, duos superiores, & totidem inferiores. Incipientes quæ cum agere annũ, totidem eijciunt & totidem, proximis eorũ quos amiserunt, & incipiunt nasci quos vocat columellares. Quinto anno incipienti item eodẽ modo amittere binos, quos caninos habent, tum renascentes sex. sexto anno impleri. Septimo omnes habere solent renatos, & cõpletos. His maiores qui sunt, intelligi negant posse, præterquam cum dentes sunt facti brochi (plicati, Crescentius) & supercilia cana, & sub ea lacunæ (partes subiectæ supercilijs canæ, & oculi scilicet caui, Absyrus) ex obseruati dicit cum equum habere annos sexdecim. Dum bimus & sex mensium est equus (ut Columella & Palladius scribunt) medij dentes superiores, & inferiores cadunt (quos lactentes vocat, Vegetius) cum quartum agit annum, ijs, qui canini appellantur, deiectis, alios afferunt intra sexmũ deinde annum, molares superiores (molares cadunt, Vegetius) cadunt. Sexto anno, quos primos mutauit, exæquat. Septimo omnes expleuntur æqualiter, & ex eo cauatos gerit. Nec postea quot annorũ sit, manifesto comprehẽdi potest. Decimo tamen anno tempora canari incipiunt, & supercilia nonnunquam canescere, & dentes prominere. Eadem Vegetius & insuper, Duodecimo anno (inquit) nigredo in medietate dentium apparet. De brochis dentibus, dixi supra in cant. historia, hic illud monere sat fuerit, quos Latini brochos & prominentes vocat, αραχνοδοντες. Absyrus dicit. Absumpta hac obseruatione (ex denticibus) senectus in equis, & cæteris veterinis intelligitur dentium brochitate, superciliorum canicie, & circa ea lacunis, cum ferè sedecim annorũ existimantur, Plinius ex Varrone ut apparet. Dentes anteriores qui primum mutantur, Græci αραχνοδοντες & τριμεις, vocant. Latini medios. Vegetius lactentes, malim lactentes. Dentes pullinosiacere, Plinius de mula lib. 8. Dentes anteriores quibus pascuntur, numero duodecim, Vegetius rapaces nuncupat. Cum pullus triginta mensium est (author Absyrus: Ruellius perperam, anniculus & sex mensium, transulit primum dentes medios, quos sectores appellant, amittit, duos superiores & totidem inferiores, qui facili principes & maiores habentur. Vbi quartum agere annum cõperit: semestri spatio proximis abijcit: nec multo post in eodem quadrimatu superiore vnum, & inferiorem alterum vtrinq; proijcit: quo tempore caninos adit, eosq; senectus duodecim mensibus complet: in raxertum deinde annum molares superiores cadunt. Sexto anno quos primum mutauit, exæquat: a septimo ad octauum omnes explet æqualiter. Hæc Absyrus imitatus (ut apparet) Varronem. Et paulo post, sunt quæ aditis primis dentibus interiecto octimestri spatio secundos præferant, & emittentes vltimos pari mera dentitionem interpellant. Cæterum tempora prima (triginta menses intelligo, quo dentes primi mutantur) nullus eorum qui primores amittit dentes, pertranfit neq; inquitur. In reliquis vtrò non omnes fors eadem manet, nec simile tempus obseruatur: sed secundi primos (aliquando) anticipant (καταλαβόντων, id est allequantur, eodẽ scilicet tempore mutantur, ut & mox subijciunt) vltimiq; secundos. Explozatum autem habemus eos qui primorum lacturam faciunt, eodẽ tempore columellares (γμοφεις) anteriores, 70

VNUM

ut in superiori & inferiori alterum emittere, (βαλιν) & ab vtroq; latere primos ex eis cum agnatis ipsorum (αγνοδοντες) mutare. A complemento cum reliquum trimatum agunt, dens sum pitar ac rotundatur, & in triangulare figuram exit: quo tempore præcipue defluxio in ora equorum decumbit. Hæc tenus Absyrus, cuius verba de eadem re paulo aliter leguntur in Geoponicis lib. 16. cap. 1 qui volat, conferat. Dentes mutare & amittere, Græci dicunt σπῖ δδόνται βαλιν, ενδόνται, δεσδόνται, ενδόνται, αλλοδόνται: & cum id primum facere incipiunt, πρωτοβαλιν. Licet & pullos ipsos πρωτοβαλιν dicere, ut Pollux δπρωτοβαλιν dixit. Emittere verdẽ dentes, φων σπῖ δδόνται, Absyrus in Geoponicis 16. pro φων legitur φερον. Vir prudens & expertus (verbis vtor Petri Crescentiensis) nostris temporibus ait, equum habere dentes duodecim, nempe sex supra & totidẽ infra, omnes anteriores, ex quibus ætatis iridicia habeantur: & insuper scaliones ac molares. Fieri autem potest ut equi nonnulli plures habeant, & tunc dentes sunt dupli: Item vt equus cijciat ex his aliquos, qui non renascantur: quod quidem equo obeft ad postum: pascitur enim per dentes anteriores. Quamobrem minoris erit pretij. Mandit per dentes molares. Dentes qui primi mutantur duo superiores sunt, & duo inferiores, qui vocantur primus morsus, & vocatur pullus primus morsus, quod quidem dicit feri secundo anno, & postea mutat alios quatuor dentes proximis: scilicet duos superiores & duos inferiores, qui vocantur quadrati, id est tertius morsus: & quando pullus nascitur, cum anterioribus nascitur, & postea nascuntur scaliones (de his extrahendis vide supra in v. & infra in morbis dentium) qui cum nimis longi sunt, impediunt equum, mandentem ita vt macrescat, quamobrem à marisfalcis dictis refecantur. Equi iam adulti dentes sunt rariore longioresq;: & capita dentium nigra, canescunt etiam ætatis progressu: & dentium color in senescente ad albedinem redit, transitq; ad colorem mellis: & postea fiunt albi colore pulueris, ac longiores: sed ipsa dentium longitudo est aliquando per naturam absq; senescente, propter quam causam refecantur senibus dentes, vt iuuenes credantur, Fluciusq; Petrus Crescent. Animalia quæ albescunt, nempe in senescente) vt equi & canes, omnia ex nativo colore in album mutantur, αλγε ἢ εντροφικον, lego ατροφικον, Aristoteles in lib. de colorib. Pleriq; afferunt (inquit Vegetius) domitis & freno aductis animalibus rugas, quæ in labris sunt superiores, computandas, ita vt ab angulo ubi cõperit morsus incipientes, vsq; ad extremum labrum perueniamus: quia annorum numerum rugarum (numerus) ostendit. Postremo, rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione ceruicis, pigritia totius corporis, stupore oculorum palpebrarumq; caluicie senectus ipsa se prodita. Viget & equus & mulus (inquit Aristot.) à dentium ortu, cumq; prodierint omnes, non facile ætatem dignoueris. Quamobrem dici solet, certa subortu, incerta ab ortu: denique post dentium ortum, eo maxime declaratur ætas, quem caninum vocamus. Breuior enim hic septennibus est, propter senem attritum quod ad eum inijciatur: non septennibus maior quidem, sed non vertice extans adactiore, lunioribus acutior & procerior est. Aetatis notæ (vt docet Anatolius) non à dentibus solis petendæ sunt: nam hæc probandi ratio nõ satis exacta iudicatur, quod planè dentibus suam ætatem non fateantur. Nonnulli à maxillis annos explorant. Si cutis à corpore reliquæ nõ agrè diducta, trahentibusq; manu sequens, perquam facile suam in sedem resiliat, equi iuuentatem denunciabit. Si vero leuata cutis, se ipsa carni tardius agglutinat, senectutem testabitur. Aetatis indices dentes à Græcis γνομονες vocantur: quos postquam excidisse comperit sit, male emi equum Xenophon scripsit. Vatro post septimum annum fallacia esse omnia indicia tradit, nitefcere tamen in senecta dentes equorum. Est & hoc à veteribus vt annositatis iudicium proditum, si contracta armorum pellis lentè explicetur: hoc de pelle maxillarum scripsit Aristoteles, Camerarius. Γνομονες dentes Latine pullini dicuntur, quod pullis adhuc & in incremento ætatis decidant, vt Pollux scribit. Απαρνομονες, adultus & senescens: nullum ex dentibus reliquum ætatis habens indicium, vt quos amiserit omnes, Hefychius & Varin. Scribitur apud eodẽ & Pollucem quoq; per diphthongum λεπορνομων, εμικε- 40 πβαλον ε χρονηλεσθ ε γενηροσιν. Βολον intelligo ipsam dentium emissionem, aut amissionem. Γνομονα ελερον ἢ βαλιν λυδρον δδόνται τῶ ἄνω (Aristoteles quidem de asinis vsurpat) δι δ πας ηλκιδας εχρησασι ἢ ἄυτον ε καταρηκτοτα ελερον, Suidas. Προβαρνομων, qui dentes iam abiecit, Varinus in γνομων. Idem nimirum αρνομων & λιπορνομων fuerit. Πολλος αλλοι λεγονται δι σῶλων, & τελευτων μεσσι: ετω ἢ Πλάτων σπῖ δδόνται σπῖ δδόνται ελερον τε λειοι γνομοι, γενηροσιν τεσ αρνομονες, λιπορνομονες, Pollux. Αεληνηται ε αελοισ η αελοσθ. δι σπῖ ἢ ἴπωσθ, ε μηδετω εβεβλωνως ετν δδόνται, Varinus. Idem autem (inquit) etiam αρνομων vel εγρωμοσθ dicitur. Equis opitulata est natura pernicitate corporis, Aristoteles. In equis valde currentibus motus vehementia & calor spumam circa eos excitant, Galenus. Boves cũ humi incumbunt, Germani federe, equos iacere dicunt. Esse equum animal philolutron ac philudron, id est balnearum & aquæ expetens, auctor probat Aristoteles, Cælius. Hippicum esse mensuræ nomen nouimus Plutarcho docente: Lege (inquit) Solon statuit, vt vbicumq; publicus puteus esset, intra hippicum homines vterentur. Est autẽ Hippicum quatuor stadiorum distantia, Cælius. Ἴππειος δῶμοσ, τεσ αρνοδος πσ, Hefychius & Varinus. Admissarius equus, qui ad prolem seruat, vt vnus plures equas implet: Italis rozzone, Gallis estalon, Germanis ein hengst vel spring hengst, Vide etiam in H. a. & H. c. Emissarius equus, aries, & huiusmodi, qui emissus sit in solitudinem, vel qui ad generandam sobolem mittitur, Vallain Raudenscm: Legitur autem hæc vox aliquoties in veteris Testamenti translatione. Admissarius ad foeminas admitti dicitur, & admissum facere, id est inire: opus ipsum, admissio, admissus, admissura, (equi alij sunt idonei ad rem militarem, alij ad admissuram, Varro.) Græci εχρησ, vt admissarius ipse εχρησθ Absyrus, & alij εχρησεν genere neutro, vt Straboni, & Aristoteli in Mirabilibus, & historiae anim. 6. 18. Pelagonius in Hippiatricis cap. 1. 4. κακοσ ηδεις εχρησθ vocat non bonæ indolis vel degenerem admissarium. Ορχειον, πο εις εχρησθ ανειμεινον, intellige ζῶον, Hefychius: Varinus etiam currum & vehiculum exponit, & locum idoneum in quo proli opera detur. Est & κηλων eiusdem significationis in Hippiatricis. Κηλωνιον, ἴππος δπη- 60 βατηκωσ, πο ἢ ε κηλων, ε σημαίνει πο ἴππον, Varinus. Κηλων, εχρησθις, Idem & Hefychius. In Polluce legimus ανειμει- τας, ἢ ειν ἢ ανειμει εχρησθ, melius πο εχρησθ. Ανειμειτος nomen admissarijs, vt equo, asino, arieti, &c. commutæ est, ἴπποεχρησθ proprium asino qui equam salit. Foemina ipsæ submitti dicuntur. Peroriga appellatur quisquis admittit: eo enim adiurante equa alligata celerius admittitur, neque equi frustra cupiditate impulsu semen cijciunt, Varro. Quo fit, inquit Cælius, vt apud Plinium libro 8. capite de equis, rectius forsã peroriga legatur quam auriga (vt modo agnoscut) quem ab equalaceratum scribit: quanquam apud Varronem historia eiusdem relatione auriga item circumferatur. Peroriga Aristoteles in Mirabilibus δπημειλητω vocat, Oppianus νομο- εδωτηεσ. Equipmentum, merces quæ datur pro admissura equi, Varro Sexagesi. An si equam emisses quadrupedẽ, vt meo asino Reatino admitteres, quantũ poposcissem, dedisses equipmentũ? vt citat Nonius, qui per æ diphthongum scribit interdictiones ab a. incipientes, non per c. vt in dictionarijs suis recentiores, ab equo deriuari existi-

Q. 2. manes

mantes, cum potius ab æquitate deriuetur, proinde parem vicem exponit Nonius, scilicet mercedē pro eo quod admiffam est. Idem reprehendit eos qui æquamentum scribunt.

De admiffarij electione superius scripsi post electionem equi simpliciter. Equinum pecus tripartito diuiditur: est enim generosa materica, quæ circum sacrisq; certaminibus equos præbet: est mularis, quæ pretio factus sui comparatur generoso: est & vulgaris, quæ mediocres sceminas, maresq; progenerat: ut quæq; est præstantior, ita vberè campo pascitur, Columella. Equas ex quibus propagare studemus, oportet esse bene compactas, magnitudinèq; decenti: visu præterea splendidas & spectabiles, ventre & ilibus magnis: ætate non minores quàm trium, nec maiores quàm decem annorum, Absyrtus. Si vtilem admiffarium & ad creandam prolem idoneum libeat experiri, digitis duobus comprehensum genitale femem lancis lacinijs (καλαμίσκος δὲ τὸ ἄρσεν) distrahes: si resiliat in se, ac sese cohibeat, ita ut non discindi patiatur, vtilem admiffarium ostendit: hoc Hipparchus asseuerat: sin protinus tactu distrahendum diffindatur, nec visci more glutinatū lentescat, seminandis filijs vt inutile repudiatur: talis equus ad ineundas matricem non est adsciscendus, Pelagionius cap. 14. Equos ætate affectos aiunt, pullos cum cæteris in rebus debiles, tum pedibus infirmos procreare solere, Aelianus: Hunc quoq; vbi aut morbo grauis, aut iam senior annis deficit, abde domo: nec turpi ignosce senectæ, (id est, & senectæ nec turpi ignosce) Frigidus in Venerem senior, frustra q; laborem Ingratum trahit: & si quando ad prælia ventum est: Vt quondam in stipulis magnus sine viribus ignis, Incasum furit, Vergilius. Illud in admiffarijs seruandum est, vt medijs aliquibus spatijs separentur, propter noxam furoris æterni, Palladius. Equos pretiosos reliquo tempore anni (præterquam admiffuræ) remouere oportet à sceminis, ne aut cum volent in eant, aut si id facere prohibeantur cupidine sollicitati noxam contrahant: itaque vel in longinqua pascua marem placet ablegari, vel ad præsepia contineri, Columella. Et rursus, Eo tempore quo vocatur à sceminis admiffarius, roborandus est largo cibo, & appropinquante vere, ordeo eruoq; saginandus, vt veneri superstit: quantoq; fortior inierit, firmiora femina præbeat futura: stirpi. Sed eadem de re Vergilius audiamus:

*His anim aduersis, instant sub tempus, & omnes
Quem legere ducem, & pecori duxere maritum:
Farrag; ne blando nequeant sepe esse labori:
Ipsa autem macie tenent arma volentes.
Sollicitat, frondesq; negant, & fontibus arcent.
Cum grauius tuncis gemit ar ea fragibus: & cum
Hoc faciunt, nimio ne luxu obnoxiosus
Sed rapiat sitiens Venerem, interiuq; recondat.*

*Impendunt curas densò distendere pingui,
Florentesq; secant herbas, fluminosq; ministrant,
Inualidq; parum referant se iunua nati.
Atq; vbi concubitus primos iam nota voluptas
Sapo etiam cursum quatit, & Sole fatigant:
Surgentem ad Zephyrum palea iactantur inanes.
Sunt genituli arno, & sulcos obliuimert merces.*

Equi ad generandum admittendi copiose pasci debent, & sine labore, non profus tamen otio relinquendi, ne iners & pituitosus humor augetur, sed moderatis exercitijs recreandi magis quàm fatigandi sunt, Russius. Admiffarium equum relaxare conuenit ab operibus, Absyrtus. Marem putant minorem trimo non esse idoneum admiffuræ, posse verò vsq; ad vigesimum annum progenerare, Columella. Aetas incipientis admiffarij quintianini initio esse debet: scemina rectè & bima concipiet: quia post decennium iners ex ea soboles & tarda nascetur, Palladius. Sceminam bimam putant rectè concipere, vt post tertium annum enixa foetum educet: eamq; post decimum non esse vtilem, quod ex anno a matre tarda fit atq; iners proles, Columella. Generat mas ad annos triginta tres: vt pote cum à circo post vicesimum annum mittantur ad sobolem reparandam. Et ad quadraginta durasse tradunt, adiutum modo in attollenda priore parte corporis (hoc Aristoteles de equo Opuntio scribit): Sed ad generandum paucis animalium minor fertilitas: qua de causa per interualla admiffuræ dantur, nec tamen quindecim inuis eiusdem anni valet tolerare, Plinius. Quæ ætas in equis coitus initium & finem adferat, dicitur etiam infra.

Coëundi initium equis in vere, Aristot. Et alibi, Admiffarios (inquit) non vt equæ, sic asinæ æquinoctio admouent: sed æstiuo solstitio, vt tempore calido pulli nascantur. Coitus (inquit Plinius) verno æquinoctio bimovtrinq; vulgaris, sed à trimatu firmior partus. Foeturæ initium admiffionis facere oportet, ab æquinoctio verno ad solstitium, vt partus idoneo tempore fiat, Varro. Admiffuræ in vulgaribus equis certa tempora non seruantur generosis circa varnum æquinoctium mares iungentur, vt eodem tempore, quo conceperint, iam latis & herbicampis post anni messem paruo cum labore foetum educunt. Nam mense duodecimo partum adunt: maxime itaq; curandum est prædicto tempore anni, vt tam sceminis, quàm admiffarijs desiderantibus coëundi fiat potestas: quoniam id præcipue armentum si prohibeas, libidinis extimulatur furijs: vnde etiam veneno inditum est nomen hippomanes, quod equinæ cupidini similem mortalibus amorem accendat, Columella. Mense Martio saginati ac passii ante admiffarij generosis equibus admittendi sunt, & repletis sceminis item ad stabula colligendi, Palladius. Tempus congressui aptissimum existit ab æquinoctio verno, hoc est à vigesima secunda Martij, vsque ad vigesimam secundam Iunij, vt partus videlicet fiat circa temperatissimam herbescentemq; anni constitutionem. Equæ si quidem vterog gerit vnde decem mensium decemq; dierum curriculo. Etenim quæ concipiuntur post æstiuum solstitium, ea sanè in foeliciter educantur, profusq; inutilia sunt, Absyrt. Commodum videtur vt equi locis calidis mense Aprili, frigidioribus autem Maio admittantur. Nam circumuoluto anno pulli eodem tempore nati, & ærem temperatam & copiosum inuenient nutrimentum: autumnus etiam eadē ob causas non incommodus est nascētib; in eo pullis, Russius. Admittere oportet cum tempus anni venerit, bis die, mane & vespere, Varro & Absyrt. Si equa semel subacta marem postea respuerit, post dies denos rursus sunt conciliandi. Quod si ne tunc quidem equum exceperit, secernenda est, ceu iam grauida. Vbi autem equæ ipsæ coeperint, obseruandum est ne misceantur plus iusto, nec in locis frigidis diuersentur, Absyrtus. Quoad satis sit admitti ipsæ significant, quod se defendunt, Varro.

Quidam præcipiunt eodem ritu, quo mulos, admiffarium saginare, vt hac sagina hilaris plurimis sceminis sufficiat: verum tamen nec minus quam quindecim, nec rursus plures quam viginti vnus debet implere, Columella. Lucienus apud Varronem, Ego quoq; adueniens aperiam carceres (inquit) & equos emittere incipiā, nec solum mares, quos admiffarios habeo, vt Atticus singulos in sceminas denas, è quibus sceminas Commodus Equiculus vir fortissimus etiā patre militari iuxta ac mares habere solebat. Neq; tamæ æqualem numerū (inquit Pallad.) omnibus debemus adhibere, sed æstimatis viribus vniuscuiusq; admiffarij, submittenda sunt pauca vel numerosa coniugia,

iugia, quæ res efficiet admiffarios non parua ætate durare. Iuueni tamen equo, & viribus formaq; constanti, non amplius quam duodecim, vel quindecim debemus admittere, cæteris pro qualitate virium suarū, Palladius. Tricentæ sceminæ, aut paulo plures, maribus singulis dantur, Aristoteles. Regi Babylonis erant peculiare equi, præter bello destinatos, admiffarij octingenti, cum equarum quibus admittentur sedecim millibus: nam singuli ad vicenas admittentur, Herodotus lib. 1. Hippotrophium Straboni lib. 16. locus est equis alendis accommodus, qualis ad Syriæ Apamiam visebatur, equarum vel supra triginta millia capiens, admiffarios verò trecentos, Cælius: sic vni admiffario equæ centum assignantur, qui sanè nimius est numerus. Non desunt qui dent operam, quo magis equarum amore flagrent admiffarij, vt iubar suorumq; capillorum venustate, nec non cæteris elegantibus honestamentis (παιδασηματα) exornentur, & ad hoc fit quæ pollent aliæ cupidinis illecebræ: Quin eam quoq; equo tanquam cursu certantem proponunt. His autem lenocinijs putant equum ad amorem inuitari. Mares quinque mensibus antea quam vocentur, à sceminis sunt segregandi, frumento etiam roborandi, torrido paulatim eruo & similagine aqua macerata largius saginandi, vt veneri superint, & hoc fulti cibo fortius in eant, Hæc Anatolius. Vt admiffarius equus in venerem proruat, vltam cerui caudam cum vino terito, testes & genitale lenitose hebes equus, voluptate sollicitatur ad venerem: sed cum furentis in libidinem impetum compescere volens, olco perungito, Absyrtus. Ocymum venerem stimulat: ideo etiam equis asinisq; admiffuræ tempore ingeritur, Plinius. Satyrj gens erythraico arcticibus quoque & hircis ad venerem seniores in potu datur: & à Sarmatarum coitum incitat vrtica, si folijs eius perfricetur vulua, Macer. Coitum in equo iuuat puluis testiculorum equi in portione datus, Aggregator citans Plinij librum 28. Sunt qui rerum perpulchrarum studiores, asinum, equum, aut alium quemuis admiffarium, huius coloris vestimento contegunt, quem saturam pullationem referre velint. Si quidem qualem vestitu colorem ij mentientur, in talem enata progenies degenerabit, Absyrtus. Admiffarium eo colore pictum, quo pullum nasci desiderant, (vel vno vel vario) aliquandiu ante equam libidine ardentem detinent, demum dimittunt, sic pullus suo tempore nascitur eo quem optarunt colore, Oppianus. Proles vt vel scemina, vel masculus concipiatur, nostri arbitrij fore Democritus affirmat, qui præcipit, vt cū progenerari marem velimus, sinistrum testiculum admiffarij lineo funiculo, alioue quolibet obligemus, cum sceminam, dextrum: idemq; in omnibus penè pecudibus faciendum censet, Columella. Si quis ipsam marem nasci velit, cum Aquilonis inspirat ventus, in silendam equam obijciat: si sceminam fingi sit in animo, cum Auster perflat, Africanus. Vbi admiffarius equam superuenerit (inquit idem) certis signis comprehendere licet quæ sexum generauerit: quoniam si parte dextra desiliuit, marem seminasse manifestum est: si læua, sceminam, Africanus in translatione Ruellij cap. 15. His similia, vel eadem potius, de tauris etiam scribunt authores, quantum attinet inquam ad curandum, vt hic vel ille sexus concipiatur, vel vter conceptus sit dignoscatur, vt in Tauro docuimus circa finem capitis tertij. Marem pariet equa si submittatur (hoc Germani vocant herossen) tertio ante plenilunium die: sceminam, si tertio post plenilunium, Obscurus. Mares (verba sunt Aristotelis) hoc genere sceminas sibi societate coniunctas dignoscunt olfactu, et si paucis ante diebus vnâ fuerint: quod si sceminæ diuersæ permisceantur, mares alienas mordendo expellunt, suasq; singuli seorsum habentes pascuntur. Tricenas, aut paulo plures singulis dantur: quoties mas accesserit aliquis, confestim in eum maritus conuertitur, & currens gyro aggreditur pugna: & sceminam, si quæ se mouerit, morsu reuocat. Et alibi, Equi tempore libidinis equos mordent, sternunt equitem atque insequuntur.

*Nomen vides, ut tota tremor pertinet equarum.
Ac neq; eos iam frenam virum, nec verbera iussa,
Flamma, correptos vnda torquentia montes,*

*Corpora, stantem notas odor attulit auris?
Non scopuli, rupesq; canis, atq; obiecta retardant
Vergilius de vi amoris scribens.*

Coitus (inquit Aristoteles) non tam laboriosus equis quam bubus est. Salacissimum omnium tum sceminarum tum marium equus est, homine excepto.

Equæ dicimus equam, cum marem desiderat, Græci ἵππομανεύειν. Equienti mulæ, id est equum appetenti, Columella 6. 37. Equas domitas sexaginta diebus equire tradunt, antequam gregales, Plinius. Incendantur libidine (inquit Aristoteles) ex sceminis equæ potissimum, mox vacæ. Equæ itaq; equiunt: vnde vocabulum id ab hoc vno animali trahitur, maledicto in mulieres libidinosas (vt illas equas vocemus, & equire dicamus, Aelianus) Nec non euentari (ἐξενεμαίνω) per id tempus quæ dantur: quapropter in Cretæ insula equos admiffarios minime à sceminis semouendos censent. Cum vero ita affecta fuerint, currunt relicta societate: simile hoc vitium est, vt quod subare in suis dicitur. Currunt non orientem, aut occidentem versus, sed ex aduerso aquilonis, aut austris: nec appropinquare quenquam patiuntur, donec vel defatigatæ desistant, vel ad marem deueniant. Vide infra in mentione conceptus earum ex vento. Tam aliquid emittunt, quod hippomanes appellatur, eodem, quo illud quod nascitur, nomine. Tale hoc sanè est, quale suis illud, quod apriam vocant: sed hoc præcipue ad amoris veneficiæ petitur. Equæ tempore coitus colligunt sese, & societate magis quàm antea gaudent: iactant caudam crebrius, vocem immutant, humorem emittunt suis genitalibus similem genituræ, sed multo tenuiorem, quàm mares, quem hippomanes nonnulli appellant, non quod pullis nascētib; adhæret: accipi eum humorem difficile esse aiunt, quod paulatim admodum labitur. Mingunt etiam pluries, atq; inter se ludunt cum equiunt, Hæc tamen Aristoteles. Mirum est, quadrupedum prægnantes venerem arcent, præter equam & suem, Plinius. Sola animalium (inquit Aristoteles de generatione animalium 4. 5.) mulier & equa, grauida coitum patiuntur. Equæ quidem soliditate suæ naturæ, & quod aliquid spatij in vtero superfit, vt dictum est, amplius quidem, quàm vt ab vno occupetur: sed arctius quàm vt alterum perfecte possit superfoetari. Libidiosa natura est equa ob eundem effectum, quo solida omnia veneris sunt appetentiora: illa enim ita se habent, quia carent purgatione, quæ perinde est sceminis, vt coitus maribus: equa enim menstrua minime emittit. Albertus causam facit abundantiam cibi, & temperamentum calidum ac humidum.

*Scilicet ante omnes furor est insignis equarum:
Pomades malis membra absimpere quadrigæ.
Ascantium: superant montes, & flumina tranant, Vergil.*

*Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauco
Illus ducit amor trans Gargaræ, transq; Ionantem
Tam equæ tum vacæ indicium suæ libidinis*

ditur partus eius. Abortiunt ferè iumenta, glandibus cerri deuoratis, Ruffius. Ex fene quodam noſtrate audiui, gentianam quoq; abortus cauſam eſſe equabus. Si poſtea quàm trachuri caudam abſcideris, ipſumq; in mare liberum emiſeris, eam equæ ventrem ferenti appendas, non multò certe poſt abortum pariet, Aelianus. Aegyptij mulierem quæ abortiuum fecerit ſignificaturi, equam ſcribunt quæ lupum preſſerit. Equa enim abortit, nõ modo ſi lupum calcauerit, ſed etiam ſi ipſius veſtigia attigerit, Orus. Vide infra cap. 4. Si cum equa ex equo prægnante coierit aſinus, foetus iam conceptus corrumpitur, Ariſtotel. Et rurfus, Quum equus cum aſina, vel aſinus cum equa inierit, multò magis abortus conſequitur, quàm cum vni genæ inter ſe iungantur: verbi gratia, equa cum equo, aut aſina cum aſino. Conceptum ex equo ſecutus aſini coitus abortu perimit non item ex aſino equi, Plinius & Ariſtoteles, qui cauſam reiſcit in aſinini ſeminis frigiditate. Et rurfus, Equi genituram (inquit Ariſtot.) corrumpit aſinus: ſed equus aſini minimè, cum equa iam aſini initu conceperit.

Si aut partu aut abortu equa laborauit, remedio erit, ſilicula trita & aqua tepida permiſſa, dataque per cornu, Columella. Scythæ equabus grauibus equitant, cum primum ſe mouerit foetus, & nimirum eas proficere ad partus facilitatem arbitrantur, Ariſtoteles. Equi & ijs cognata animalia, quanquam minus temporis viuunt, tamen diutius vterum ſerunt: alia enim annum, alia quod plurimum menſes denos grauidæ exigunt, Ariſtoteles. Idem problematum ſeſtione 10. Equus (inquit) vt tardius maximè quàm homo parit, ſic viuere minus poteſt: cuius rei cauſam, vuluæ ſiue vteri durities habet. Quomodo enim ager ſiticiens hauð citò ſus ſtirpes enurit: ſic durior vulua equarum, informando nutricandòq; ſuo foetu remoratur. Annum vterum fert & aſina & equa, Ariſtot. Partus aſinarum à triceſimo menſe ocyſſimus: ſed à trimatu legitimus: totidè pariunt quot equas, & eiſdem menſibus, & ſimili modo, Plinius. Partum in eo genere vndenſ menſibus ferunt, duodecimo gignunt, Ariſtoteles & Plinius. Equa cum conceperit duodecimo menſe parit, Varro ex Magone & Dionyſio, Columella. Ventrem fert duodecim menſes, Varro. Et alibi, Duodecimo menſe die decimo aiunt naſci: quæ poſt (id) tempus naſcuntur, ferè vitioſa atq; inutilia exiſtunt. Equarum natura eſt partum ſpatio duodecimi menſis abſoluere, Palladius. Equa vterum gerit vndecim menſium decemq; dierum curriculo, Abſyrus. Marces citius perſiciuntur in vtero quàm ſemina. Equa facillimè omnium quadrupedum parit, Ariſtot. Et rurfus, Cæteræ quadrupedes iacentes parere ſolent: at verò equa cum tempus iam ædendi appropinquarit, erigit ſe, ſtansq; emittit partum. In hoc genere grauida ſtans parit, Plinius. Equa ſingulos parit, Ariſtoteles. Et rurfus, Pariunt magna ex parte equæ ſingulos: ſed gemellos quoq; aliquando complurium procreant. Singulos gignunt equi, Plinius. Equa vacat admodum purgamentis in partu, (Græci Iochia vocant:) minimūq; emittit profluuium ſanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, Ariſtoteles. Cum peperit, ſtanim ſecundas deuorat, atq; etiam quod pulli naſcentis fronti adheret hippomanes dictum, Ariſtot. De polio ſeu pullo dicto, quod ante partum emittit equa, dixi ſupra in hippo-
30 pomane, Matrices equas quidam vocat eas quæ foetū alunt. Pullatio & pullities apud Columellam foetura pullo-
rum eſt, vel ipſi pulli: ſed de alijs quoque animalibus non equis tantum in vſu ſunt. Aſini à foetu mammae dolent, ideo ſexto menſe arcent partus, cū equæ anno propè toto præbeant, Plinius. Lactæe mulum ſemeltre temporis ſpatium referunt, equo autem plus temporis tribuunt, Ariſtot. Equi & aſini ad biennium lactentur, Anatoli-
40 lius. Pullus commodiſſimè ablaſtatur hoc modo, ſeparatur à matre triduo ante plenilunium, & per horas viginti quatuor ab ea excluſus, rurfus mane admittatur, & vbi lac copioſè ſuxerit adeo vt venter turgeat, remouetur nec admittatur amplius: ſic deinceps habitior manebit, & elegantior fiet, Authon obſeruat. Quinquem eſtri-
bus pullis factis, cum redacti ſunt in ſtabulum, obijciendum farinam ordeaceam molitam cū furfuribus, & ſi quid aliud terra natum libenter edent. Anniculis iam factis dandum ordem, & furfures, vſque quoad erunt lactentes. Neq; prius biennio conſectò à lacte remouendum, Varro. De hippothellis aſinis qui lacte equarum aluntur, pau-
40 lò poſt dicam. Terram attingere ore poſt partum triduo proximo quàm ſit genitus, negant poſſe, Plinius: vt ſupra cità in 8. dictum eſt. Pulli equarum nati manu tangendi non ſunt, quia eos tactus lædit aſſiduus: quantum ratio patitur, defendantur à frigore. In pullis pro ætatis merito ea ſunt conſideranda, quæ ſignum bonè indolis monſtrant, quæ in partibus, vel matribus ſpectanda præcipi: dabit & hilaritas & alacritas, agilitasq; docamentum, Palladius. De ijs quæ circa pullum eligendum conſideranda ſunt, ſatis iam dixi cap. 2. Si partus proſpere ceſſit, minimè manu contingendus pullus erit. Nam læditur etiam leuiſſimo cõtactu. Tantum cura adhibebitur, vt & amplo & calido loco cum matre verſetur, ne aut frigus adhuc in firmo noceat, aut mater in anguſtijs eum oberat. Paulatim deinde produendus erit, prouidendumq; ne ſtercore vngulas adurat: mox cum firmior fuerit, in eadem paſcua in quibus mater eſt, dimittendus, ne deſiderio partus ſui labore equa. Nam id præcipue genus pecudis amore nato-
50 rum, niſi fiat poteſtas, noxam trahit, Columella. In decem diebus ſecundum partum cum matribus in pabulis prodigendum, Varro. Et rurfus, Pullos, cum ſtent cum matribus, interdum tractandū, ne cum ſint diſiuncti, ex-
terreantur, & reliqua, vt in domitura ipſorum dicam 5. cap. Præſepia aliora eſſe oportet, ad quæ iumenta capi-
ſtrentur, vt ſuſum verſus ſpectantia cibum capiant. Id maximè in pullis obſeruandum eſt: ſic enim erecta ceruice niti conſueſcent: quæ res equino peccori maximam venuſtatem adſere. Anatolius. Et rurfus, Equa poſt alterum aut tertium menſem (ædito iam partu) longè magis exercitatiõibus credi debet, quò lac in ea præſtatius gignatur: ſequens equuleus curſibus committatur. Si pulli molles gerant vngulas, aſperis locis eos citatius agemus, cal-
60 culos pedibus ſubſternentes: ſic enim vngulæ durantur: quæ ſi ijs parum adhuc ſolidatæ molleſcant, hanc cura-
tionem oportet adhibere: Adeps ſuilla vetus, & hircina, ſulphur ignem non expertum, & alliorum ſpica miſcen-
tur: ijs vngulæ & earum cauæ perunguntur. Hæc Anatolius. Paſcua prouidere oportet non adeò mollibus locis nata, vt vngularum firmitas de aſperitate nil ſentiat, Palladius. Ad firmitatem vngulis comparandam, vtile vide-
tur vt pulli ſaxoſis & montanis locis naſcantur, vt duris & aſperis locis & aère frigido dureſcant. Conducunt au-
tem montana loca duplici nomine: primum quia pedes in eis validiores, aptiores, craſſiores ac duriores reddunt: deinde quoniam ſubinde per inæqualia loca aſcenſu deſcenſuq; exercitati, laboribus ſuſtineadis præparantur ro-
boranturq; Ruffius. Ex aſino & equa (inquit Plinius) mulus gignitur menſe duodecimo: Ad tales partus equas neq; quadrimis minores, neq; decennibus maiores legunt: arceriq; vtrumq; genus ab altero narrat, niſi in infantia eius generis quod in eant lacte hauſto. Quapropter ſubreptos pullos in tenebris equarum vberi, aſinarumue equuleos admouent. Gignitur autem mula ex equo & aſina, ſed effrenis & tarditatis indomitæ. Equo & aſina genitos mares hinulos antiqui vocabant: contraq; mulos, quos aſini & equæ generarent. In plurium Græcorum eſt monumentis cum equa muli coitu natum, quem vocauerint hinum, id eſt paruum mulum. Generantur ex equa & onagris manuſectis mulæ veloces in curſu, &c. Hucufq; Plinius. Equuleos quoru hoc in loco Plinius (lib. 8. cap. 44.)

cap. 44.) meminit, Ariſtoteles hippothelas quaſi equimulgos vocat. Arcebit (inquit) ab initu & aſinum equa, & equum aſina: niſi contrigerit vt aſinus equæ lac hauſerit: ob id de induſtria pullos aſinorum ſupponunt, qui vocantur hippothela, Hermolau. Pullum aſinum (inquit Varro) à partu recentem ſubiicit equæ, cuius lacte am-
60 pliores ſiunt, quòd id lac quam aſinum ac alia omnia dicunt eſſe melius. Præterea educant eum paſcis, &c. vt in Mulo perſequemur. De equi & aſinæ, vel aſini & equæ coitu, geſtatione, partu, & alia quædam vide ſupra in hiſtoria Aſini. Si quem mulorum genus (inquit Palladius) creare delectat, equam magni corporis, ſolidis oſſibus, & forma egregia debet eligere, &c. vt in Mulo explicabitur, vbi etiam de aſino admiſſario ad mulos procreandos eligendo copioſè tractabimus. Anna ſocer Elaui primus equis aſinas copulauit, vt Iudæi aſterit, Iſidorus. Equarum iuba tondere præcipiunt, vt aſinorum in coitu patiantur humilitatem: comantes enim gloria ſuperbire, Pli-
70 nius, & Aelianus, cuius verba in Mulo recitabo. Quin & alioqui equarum libidò extinguitur magis iuba tonſa, Ariſtotele teſte, & ſrons triſtor redditur. Cur Elei equas ſinibus oductas iniri faciant. Plutarchus inquiri proble-
mate 52. inter Græcica: & Leoniceus in Varijs 1. 62. Cur equæ in Elide ex aſinis concipere non poterint. Muli aſiniq; (inquit Herodotus lib. 4.) vim hyceni ferre non queunt: quò magis miror cur in omni Eleo agro muli æquunt gigni, cum neq; locus ſit frigidus: neq; vlla alia cauſa appareat. Aiunt Elienſes ipſi ex imprecatio-
ne quadam id ſibi contigiſſe: Cumq; tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca ſinitima illas educere: Ibi poſtquam admiſerint aſinos dum equæ conceperint, tunc rurfus eas reducere.

De ſanitate equorum tuenda, & præcauendis morbis.

20 Mulomedici & veterinarij dicuntur communi vocabulo, qui veterina curant, equos, mulos, aſinos. Dicuntur autem veterina animalia ad vecturam idonea, quæ aliquid vehere poſſunt, quaſi veterina, quòd ad ventrè onus religatum gerant. Vngulæ veterino tantum generi renaſcuntur, Plinius. Et genus omne quod eſt veterino gene-
re partum, Lucretius lib. 5. Veterinarium pro medico veterinorum dixit Columella, & medicinam veterina-
riam. Vegetius artis veterinarie ſiue mulomedicæ libros quatuor reliquit, & eadem vocabula in præſatione vſurpat: quanquam ars veterina in excuſis codicibus legitur, perperam vt videtur. Equarius, equorum curator, apud Solinum ca. p. 5. Herophilus equarius medicus, Valerius Max. Equorum medici, equinarj, veterinarj, man-
nucalci, (corrupta puto voce, pro vulgari illa, mareſcalci,) mulomedici appellantur, Textor. De medicinis vel plurima ſunt in equis, & ſigna morborum, & genera curatiõnum, quæ paſtorem ſcripta habere oportet. Itaq; ob hoc in Græcia poſtiſſimum medici pecorum *ἰππιατροί*: appellati, Varro. Iulius Firmicus *ἰππιατροί* dixit. Mareſcal-
30 cum Ruffius & alij vocant chirurgum (vt ita dicam) equorum, qui vel ſecando vel vrendo eis medetur. *ἰππιατροί* (intellige *βέλται*) Abſyrti & aliorum Græce extant. Eadem Latinitate donauit Ioan. Ruellius, cuius tranſlatio pu-
ra quidem & elegans in Latino ſermone eſt: quòd ad rem verò, multis in locis & manca & corrupta, vt ipſe cum Græcis conferendo animaduertit. Sunt autem præter Abſyrtum authores iſti, Hierocles, Theomneſtus, Pelago-
nius, Anatolius, Tiberius, Eumelus Thebanus vel Chiron, Archedemus, Hippocrates, Acmilus Hispanus, Lito-
rius Beneuentanus, Iſimerius, Africanus, Didymus, Diophanes, Pamphilus, & Magon Carthaginenſis. Citan-
tur etiam obiter in eodem opere, Agathotyches, Nephon, Hieron, Caſſius, Hemerius. Geoponicorum etiam, quæ Conſtantino adſcribuntur, liber ſextusdecimus *ἰππιατρικῆ* cõtinet: ſed ita vt omnia ex Hippiatricorum vò-
luminè iam dicto deſumpta videantur. Nonnulla quæ in Geoponicis legebantur, & in Abſyrti, &c. Hippiatricis deerant. Ruellius tranſlationi ſuæ adiecit. Scripſit & Laurentius Ruffus librum eiſdem artis: in quo præter alios
40 authores, copioſè de frenis eorumq; differentijs tractat, expreſſis pariter picturis eorum. Primum omnium puto hippicum, id eſt de equis & equeſtri arte librum Simon quidam Athenienſis reliquit, ex quo omnia quæ placebāt in ſuum tranſcripſit Xenophon, nos pleraq; ex Xenophonte in hunc noſtrum, De equis præterea (vt Camerarius obſeruaui) quædam ſcripti Cleodamas Achæus: Plinius etiam, qui ipſe librum ſe de ſagulatione equeſtri edi-
diſſe ait, tradit quitem quendam Sarmenem primum de equitatu ſcripſiſſe, eſſectum à ſtatuario Demetrio: Et Mecon quidam, & alij. Magiſter Maurus Hippiaſter citatur à Laur. Ruffo cap. 144. & 151. Petri Creſcentienſis de agricultura liber nonus capite 57 de equis continet. Multa de iſdem docet Albertus Magnus quoq; lib. 22. hiſto-
riæ animalium: Multa etiam rei ruſticæ priſci ſcriptores, Varro, Columella, Palladius. Extant deniq; in omnibus ferè vulgariſſimis linguis de equis curandis conſcripti libri, Germanicè, Italicè, Gallicè: Italicè quidem excuſum vidi Auguſtini Columbini librum.
50 Quæcunq; ad equi ſanitatem tuendâ, vel cauendos morbos præcepta pertinent (*ὑγιανὰ & περὶ φιλανθῶ* Græci vocant) partim hoc in loco trademus, partim capite quinto, in ea parte quæ eſt de tractandis equis. De dentibus equi, quos vulgo ſcalliones vocant, & eorum exemptione, ſupra dictum eſt. Ad hos autem eximendos (inquit Ru-
ſſius) tempus vindemiarum aptiſſimum eſt: nam ſi rami vnarum in cibo eis tum dentur, vulnera oris melius curantur & conſolidantur, nec vermes aut prauæ carnes innaſci poſſunt: itaq; ex hoc cibo os equi melius efficitur, ac ipſe etiam pingueſcit. Ad eandem curam (ſcallionare vocant) obſeruandum eſt vt Luna decreſcat. Anima-
60 lium dorſa vt laboris plurimum ſentiant, ita diligentius ſunt curanda. Exceptis enim his qui deputati ſunt circo, reliquum mulorum, equorum, aſinorumq; genus ſub ſellis aut ſagmis ſolo tergo præſtat officium. Vnde laudabilior induſtria eſt, quæ incolumitatem tuetur, quam quæ cupit læſa curari. Nam diligentia defendit à vitijs: ſi cen-
tones vel ſaga primum ſufficientia, deinde mollia imponantur, & lota, atq; ad tempus diligenter excuſſa, ne ali-
70 quid ſordium aut aſperitatis inhaereat quod ſub pondere inulceret pellem: tunc ſagmarum vel ſellarum menſura conueniens & apta qualitas debet adhiberi. Si enim iſta minora fuerint vel maiora, anguſtiora, vel vltra modum lata, vel quæ non congruant, grauitur nocent. Hinc enim collisiones, ſuppurationes, apoſtemataq; naſcuntur, cum nimis locis inæqualibus premitur pondere, vel diſcentis tracturam mercurius aut ſpina detritur. Ipſoru quoq; pondere, etiam ſi in ſtratis nulla ſit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda eſt meſura ne inſtrat vulnus, Hæc Vegetius. Multum autem refert (inquit Columella), robur corporis ac pedum ſeruare, quòd vtrunq; cuſtodiemus. ſi idoneis temporibus ad præſepia, ad aquam, ad exercitacionem pecus duxerimus, curaque fuerit, vt ſtabu-
lentur ſiccò loco: ſed de ſtabulis inſtituendis cap. 5. dicitur. Auenæ aliæ anno equo exhibendæ, bene purgan-
tur prius, ne quid pulueris aut aliud inutile inſit: puluis enim facile ſuſſum inducit, & interiora deſiccet, quòd malum ferè incurabile eſt, Ruffius. Iumenta ſæpe morbos concipiunt, ſi ſudant, & à concitatione conſeſſum biberint,
70 Columella. Fatigatis aut caleſcentibus ne cibus, minusq; potus præbeat: ne vel eſt interitus ſequatur, aut ven-
nenant

libram semis, acetii acrioris sextarium unum, vniuersa contundes & misceris, & decoques, & ex eo coronas vel vngues animalium conficabis Et rursus 2. 55. Animalium (inquit) vngula asperitate ac longitudine itinerum deturunt & impediunt incessum, &c. Et mox post curam apostematis intra vngula orti, Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaq; veteri perunges, deinde testa candenti decoquis, oleo post & sulphure pariter contrito lana candente leuiter vres per triduum. Si vero contuderis, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungia veteri perunges: ouinum quoque sterus cum aceto permisceris & impones: quamuis alij caprinum efficacius credant. Vngulas his temporibus (inquit Camerarius) fimo bubulo maxime solidari conseruariq; credunt: cuius rationem sunt qui apparere negent: sed adiunari fimo bubulo vngulas compertum putatur. Parantur etiam ad has vel conseruandas, vel etiam reparandas, medicamenta quaedam vntionum. Huiusmodi medicamenta adhibere nostri vocant *ynschlaben*: Vide infra capite quinto, & hoc ipso capite infra vbi de vngularum cura & morbis tractabitur. Vngulam subradere Veget. dixit, cauare vel squarare Pet: Cresc. Subraditur autem tum reliquum solum, tum chelidion dicta. Equorum pedibus (inquit Grapaldus) soleas e ferro addimus, at Nero olim nullis suis ex argento: Poppea coniunx Neronis (teste Plinio) delicatioribus iumentis suis soleas ex auro quoque induere solebat. Aprilis quotidie mane in campis per quo suis gurgites equitatu, item Maio: sic vngula & cornu firmantur. Vitale autem fuerit soleas ex ferro inducere cum noua est Luna, & cum in Virgine versatur, Obscurus. Contingit aliquando vt nix inter soleas & vngulas equorum recepta congeletur, nostri vocant *ynsollen*, id ne fiat quidam hoc pacto cauent: fascias ex marginibus pannorum praecipue sectas, nouem ferè digitos longas, aqua ardente madidas ferreo instrumento inter soleas & vngulas mane equitaturi in faciunt, & si quid forte prominat, abscindunt: ita ab hoc malo securi totum diem iter faciunt, vesperi rursus auferunt.

Cosmetica quadam, id est quae ad ornatum & pulchritudinem in corpore equi ab equisomibus sunt.

Caput equi macroscit (inquit Albertus) & siccatur, si antequam septem annos habeat, saepe aqua frigida abluatur & fricetur. Collum autem eius crassescit, & crines melius crescunt si aqua calida saepe ac diligenter iuxta scapulas humectetur, & crines digitis scalpentur & prope caput: sed frigida, non calida aqua: quia caput debet esse gracile. Si mense Maio teneras fagi frondes equis in cibum dederis, pilus elegantior cum aliis tum colore nascetur, Obscurus. Equis e cicatrice cur pili nascantur, ijq; candidi, Aristoteles quaerit sectione 10. problemate 29. & 31. Cur equis pili per cicatrices oriri queant, hominibus no item, Aphrodisiensis libro primo problemate 46. Pilorum in colore varietas, itemq; oculorum (vt si vnus albi coloris fuerit, alter nigri, vel vnus albus & alter varius, &c.) mutari non possunt, quia contingunt in ipsa generatione, Ruffius. Vt pili renascantur in cicatricibus, vel qui aliter effluerunt, Ruffius 163. Vegetius 2. 63. Cur cicatricibus equorum in persus hordei puluis faciat vt pili non albi, sed ceteris vnicoloris oriantur, Aphrodisiensis inquirat lib. 1. problemate 45. Pili concoloris nudis cicatricum arcis reddentur hoc modo, vt scribit Tiberius: Hordei pingiti sextarios duos subigito, & adiecta nitri spuma, exiguoq; sale, panes formato, dein in furnum dimitto, donec in carbonem redigatur: postremo tulos tritosq; permisso oleo vlcerum cicatricibus oblinito: hoc diebus viginti facito. Aliud ad idem medicamentum, & alia vt pili nascantur, crescant, vel colore mutantur, lege ibidem in Hippiatricis Graecis capite 55. item de pilis caudae, iubae, & capronarum, vt crescant, & non marcescant aut desuuant, capite 54. Quomodo pili nigri mutantur in albos Ruffius docet capite 164. Talpam in aqua discoquito, & eius illud, postquam triduo seruatum fuerit, raris prius locis vbi pilos albos enasci voles, illinito, eoq; abluito. Vide non nihil supra capite secundo, vbi de coloribus equorum egi. Sicubi pilos in equo albos desideras, loco raso fel caprinum inunge, Author obscurus. Feces seu in lucernis vlti, illitae partibus glabris pilos eliciunt vt quidam scribit. Si album pilum nigrescere cupias, Atramenti sutorij scrupulos septem, rhododaphnes succi scrupulos quatuor, sepi caprini quod sufficit, pariter temperabis & vteris, Vegetius 2. 64. nos locum planè corruptum emendauimus ex Graecis Hippiatricis cap. 55. Si diuerso albos pilos facere volueris, cucumeris syluestris radicum libram vnam, nitri scrupulos duodecim, in pulueres cogis, heminam mellis adicies, quibus permixtis vteris. Eadem in Graecis Hippiat. loco iam citato paulò aliter leguntur. Vt equis hirsutis pili nascantur molliores, Hippiatrica 94. Si in tibis vel alio loco exulcerati pili forte implicentur, psilothra adhibentur, qualia describit Camerarius in Hippocomico suo. Haud scio quali pilorum affectione vitiatos equos Germanicè lego vocari *straußhäig*. De scabie & pruritu, vide infra inter morbos vnionis soluta. Si pili marcescunt vel corrumpuntur in extrema parte caudae, remedia, Hippiatrica 55. De fluxu pilorum caudae, Ruffius 161. De langio caudae, qui morbus est instar can. ri, Idem 162. De pilorum in cauda rigore, hystrichidem vocant, quod fetis suillis similes pili enascantur, Hippiat. 59. Cauda proluxa & densa pilis praecipuum equi ornamentum est. Huius igitur incrementum studiose procurabitur: quod fiet, si crebro humectetur frigida, vel etiam sero liquidiore: hoc enim praesentem habere efficaciam quidam asserunt, Camerarius.

De purgatione alui.

De purgatione quae per farraginem fit, supra docuimus in ciborum mentione. Absyrus capite 127. vel vt Ruellij translatio habet 122. de infusionibus deiectionis *αλει καθαρτικων εν γλυκυμασιμων*, ita scribit: Catulum lactentem iugulatum deglubunt, visceribus & extis exenteratum eluunt, dein olla mandant, vt aquae tantisper incoquantur, dum corpus ossa relinquat: cuius iuris, adiecto melle, per triduum heminas binas quotidie satis est infudisse. Decocto suillae itidem praestant, aut candidi gallinaei iure: ca maioribus nostris memoriae tradita sunt. Nos ijs vti fuimus in infusionibus, tenuem thymallum incoquentes in aqua, aut peucedanum, aut absinthium, aut minus centaarium, aut aristolochiae radicem eodem modo decoctam aut syluestris cucumeris radicem ex nitro, vt prius scriptum est: aut colocynthidis Aegyptiae semel cum pulpa cruda resiccata: sit aquae modus sextarius, quotidieq; septem dierum spatio per os infundatur. Optimum fuerit syluestrem cucumerem ex nitro de fudisse, Hec ille. Et capite 111. in translatione Ruellij, Tusam (inquit) in tenuis particulas syluestris cucumeris radicem insolamus, dum flaccescens inarescat: rursusq; vt in tenuissima leuigetur, contundimus, adiecto tunc si nitri pari modo: saliq; permisceris vorandam obijcimus. Porro grauidis & ventrem ferentibus iumentis abstineamus: lactarijs (Copto-λοι) tamen interdum damus. Siquidem & ipsi qui matribus subrumantur equuli, hac ratione purgabitur. Salem huius

hulus gratia permiscemus, vt animal hoc illeceum condimento, deiectionum medicamentum non aspernetur. Melius cedit si salis fursurifosa sordes adijcatur, (καθαρτικον ε ε αλδς μργυλεν πινεσ) sic vt a decimo quinto rem auspiciari, quinto quoq; die, quod est ter in eo temporis spatio, ad calendas vsq; praebemus. Quod si fuerit ita factum, nec plora nec scabies inuadent, ceteraeque valetudines arcebuntur. Audio gentiana etiam exhibita purgari equos. Vitale est equum (inquit Ruffius) semel in anno purgari, vt & firmior valetudo & ipse viuacior fit: quam obrem aliquos hic purgandi modos aperiam. Purgatur ergo equus farragine, vt Romae & locis vicinis fieri solet. Pascuntur enim equi herbis, quas farraginis nomine vocant diebus quindecim, quo tempore abunde purgantur: deinde verò eodem pabulo etiam pinguescunt. Herbae genus in Apulia trifolium vocant, (trifolium vulgare, siue lotum pratensem interpretor) quod semel satum triennio durat. Quotannis autem viridem & teneram herbam producit, quae per totam aestatem vesca manet. Huius pascu non minus quam farraginis purgantur simul & habitiores sunt. Porro in locis frigidioribus, quales sunt Gallia, Germania, Anglia, & similes, quoniam pascua humidiora, magisque viridia & tenera sunt, equi pratensibus herbis mirifice & purgantur & pinguescunt. In quibus verò regionibus melones vel pepones abundant, hos fructus minutatim conicos equis exhibent: purgant enim mirabiliter, praecipue per vrinam, & pinguiore deinde reddunt equos. Est & alia ratio, ea que melior huiusmodi: Annona per dies quindecim praebetur, ita purgati habitiores mox fiunt. Huic etiam praefertur eam quaeuis siue racemis abunde exhibitis purgatio fit: quae vulsos etiam (morbum pullinum) iuuat, & vnicè pra omnibus remedijs curat. Similis huic modus est, quod ad purgationem equorum, ficus affatim edendos obiectisse. Sunt & aliae quaedam purgandi rationes, quae tamen corpus non augent, minusque tunc adhibentur, vt potè magis medicinales: ex quibus vnum & alterum solum proponam, reliquos industriae peritorum huius artis relinquo. Tincra vel barbi piscium interanea omnia, siue de vno, siue etiam si opus sit de pluribus piscibus minutatim incisa cum optimo vino albo misce, & per cornu in gulam equi infunde, purgabitur mltum in modum. Aliqui siliginem (secale intelligo: sic enim siliginem accipiebant superioris seculi homines indocti) in aqua fluuiali diu coquant: sed praestat non diu coqui, ita vt non rumpatur cortex, & minus fastidiatur ab equo: deinde siccatam equo annonae loco in cibo praebent: mirabiliter purgat, & lumbricos etiam expellit. Hoc remedium vitale quidem est, modo equi admittatur: saepe enim diebus aliquot aspernantur & abstinent. Curandum est autem vt equus qui herbis purgatur, contineatur sub teo, & operimento aliquo lanceo tegatur, Hec Ruffius. Canabis aqua sumpta alio iumentorum prodest, Plin. Qua ratione cyclo curentur animalia Veget. describit 2. 6. his verbis: Memineris autem omnes valetudines capitis, praecipue veteres (& periculosos, cyclo oportere curari: Cui haec obseruantia & ordo est adhibendus. Triduo ab hordeo abstinebitur animal, temperabitur etiam mollibus cibis, post diem tertiam de dextra ac sinistra, prout aetas aut vires vel valetudo permiserint, de matrice (sic dicta vena) sanguis auferatur. Quo facto per triduum vitidi cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. Primo vno die a cibo eum sustinebis & aqua: nono autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus viginti digeris, cui nihilominus lactucam dabis in cibo ter in die. Post potionem bibere semper incipiat. Si verò venter vehementer solui acciperit, caullum offas dare desistes: sed dabis paleas & fursures, ita vt sequenti die penitus nihil manducet, sed solum aquam percipiat ad bibendum, ac postero die inducatur in cellam balnei calidam & sudet. Opus est autem diligentia vt reducatur celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur diligenter, vinoque & oleo largiter perficetur, accipiet cum nitri puluere folia raphani conferta, quantum commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini viridis minutatim conicis oleum optimum misceris, & in vase nouo ita decoques vt tertiam perdat: ex quo singulas heminas per capita animalium per triduum dabis, vt potio ventrem resoluat. Sed si ultra modum fluere coeperit, lenticulam & hordeum pari mensura friges, & de his singulas bilibres per dies singulos cum fursure & paleis dabis. Quiaque itaque diebus operam refectiois eius impendes, & leuiter exercebis, vt intelligas quantum vires corporis sanitasque profecerit. Post haec eum pro arbitrio despumabis. Sequente die caput eius purgabis exorica (vox corrupta videtur) vel radice Dianaria, quam Artemisiam dicimus: si haec non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo misto: cuius caput pedesq; coniectes, cum bene purgatum agnoueris, soluto: butyrum ex oleo roseo solum infundes in nares, vt illo purgationis mitigetis asperitas, ita vt singulae coxylae singulis naribus infundantur. Si supra dictae potiones non soluerint ventrem, mellis, hellebori albi pondus vnus denarij cum hemina dulcis vini bene tritum in potione recipiat, vel certe scammoniae pondus duorum denariorum diligenter trita cum dulcis vini hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si venter ultra modum dissolutus discripen importat, anagalicum succo prisanè ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamq; & hordeum fruxum, singulas bilibres cum paleis & fursure praebabis in cibo. Ad vltimum, partes quae in causa sunt, si napizabis diligenter, sinapizati cautè ferreo, vel quod vitilis creditur cuprino cobores, vna curaturus ex more. Potionem quoq; ex antidoto polychresto per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinam consuetudinem reuocetur. Insanabiles valetudines cyclo affirmantur posse curi, id est, infani corroborari: Caduci cyclo curati vrinant in capite: morbidi verò, dysenterici, cortlaginosi, ortopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus, Huculq; Veget.

De sanguinis missione.

Phlebotomum hoc est ferreum instrumentum quo vena inciditur. Vegetius alibi sagittam vocat, Germani sumpto (vt videtur) à Graecis vocabulo, *αιη σφαιδρον*. *φλεβω τμινεν, φλεβοτομειν, αι φαιμασεν εν τινε μηρεσ*, apud Hippiatros legitur: item *εξαιματινεν τας εν ταις μεσομυιαις φλεβας αιμα αφαιρειν η λαμβανεν εν τινε μοριε*, *προτι φεις λισσας, τας δαδεναι φλεβας ε τινε λισσας*, Et apud latinos, venam incidere vel secare, ferire: apud Vegetium etiam percutere, pulsare: sanguinem detrahere, vel trittere, emittere, auferre, laxare, minuer, subtrahere, tollere: deplere etiam Vegetius dixit & phlebotomare: Et alibi, Vena ista sanguis detrahi solet nominibus quaedam docui fasciola ligabis venam. De vena sectione, & venarum à quibus sanguis detrahi solet nominibus quaedam docui supra capite secundo. Pluribus membris ac morbis (inquit Veget.) generale remedium diligenter oportet exponi, quod praecipue in sanguinis detractione consistit, si rationabiliter pro tempore & viribus animalium, & pro aequitate perfecti melom edicla adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit huius rationis, non solum per detractionem sanguinis non curabit, verum etiam periculum iumentis frequentissime generabit, cum vita virtusq; animalium diu consistat in sanguine. Rursus tempestatè detractus sanguis, corpori praestare ad solet sanitatem. Et rursus 2. 40.

Conuenit de ceruicis curatione discuro, obseruationem indicare phlebotomi, (phlebotomia:) quia circa ea loca frequenter operatur. Detrahetur sanguinem, animal a cibo abstinebis & potu, æquali loco constitues, tunc locum supra ceruicem alius teneat & adstringat ad normam, vt vena facillius appareat. Desuper supra laqueum de sinistrâ manus pollice venam deprimas, ne ludat, tum sagitta tangas. Duæ autem venæ a capite summo descendunt & conueniunt se sub maxillis vsque ad gulam, inde à geminis ventis inferitis quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentum occidas. Statim sagittam duobus digitis tenebis nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam medio digito manum tuam moderando suspende, vt sit leuior, ne vehementius imprimas quàm oportet: quia non plus debet quàm mucro descendere. Si parum aptè profluat sanguis, iumento scœnum dabis aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis (de) vena profluat, Hæc Vegetius. Quæ de phlebotomia equorum in genere scripserunt Alysirus & Hierocles, & de venis quibusdam priuatim, leges in Hippiatricis Græcis capite nono: In istidem capitis decimi inscriptiones hæc sunt, Vtrum optima equis sit venæ sectio. Quod interiores femorum venas sectate non conducatur: & quod vena prope testiculos & phallos dicta si secetur, mortem inferat: Et quæ venæ in pede ac circa coronam secandæ sint, quæ non: Quod ex itinere defessis sanguinem detrahere non conueniat: Quod post incisionem venæ non oporteat diu à potu arcere: Rursus quod equo ex itinere fessio non sit secunda vena, & quomodo tractandus sit. Castratorum sanguinem non detrahendum. Hippocrates de phlebotomia equi tum in genere, tum circa ceruicem & tempora: De inflammatione ex phlebotomia. Si vena secta immodicè sanguinem fundat, Rursus ad inflammationes ex phlebotomia, & contra omnem inflammationem, Vt sanitas equi seruetur (inquit Petrus Cresc. & ex eo repetit Ruffus) vena colli consueta quater est incidenda anno, scilicet vere, æstate, autumno & hyeme. Equus nunquam debet minui de siontris, seu de pectore, nec de costato seu de flancis, qui tales minutiones requirant consuetudinem: nisi causa aliqua & necessitas postulet, Ruffus. Ad morbos particulares in equis, a suis & multis sanguinis detractione vendum est, Hippocrates in Geoponicis. Pasce igitur sub vere nouo farragine molli Cornipedes, venam que feri, veteresq; labores Effluere aspecta nigri cum labe cruoris, Nemesianus. Equus vt præseruetur à diuersis affectibus, vt minimum ter anno sanguis ei mittendus est, authore Mauro, primò circa finem Aprilis, secundo circa principium Septembris, tertio circa medium Decembris. Mutari tamen hæc debent pro equorum qualitate & locorum in quibus degunt. His autem signis cognoscitur an equus venæ sectione indigeat, si rubeant oculi, si venæ plus solito turgeant, si cutis & crines pruriant, si pilli cadant, si in dorso equi tumores aliqui rubicundi appareant, si equus non bene concoquat. Hæc cum apparent, principijs obsta, & sanguinem mitte de vena organica equi quæ est in collo (dicit Balsader) idque satis abunde si vires equi patiantur. Quod si à phlebotomia vena inflatur, impone folia vitis abæ cocta, sic tumor demittetur, Hæc Ruffus: Alia sanguinis abundantis signa lege apud eundem cap. 41. Pleriq; vetis tempore (inquit Veget. r. 22. quotannis de ceruice iumentis sanguinem demere, & sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri corruptoq; sanguis nouus admixtus natura calefens, debilitatæ valetudinis periculum faciat. Veteres autem prudentiores quæ authores absq; necessitate depleri animalia veterunt: ne consuetudo minuendi, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valetudinem generet. Rectius ergo est minoris ætatis animalibus & bene valentibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absque (pro nisi) palato: de quo assidue tam minoribus quàm maioribus detrahendus est humor, vt caput, oculi, cerebrumq; releuetur. (Sic etiam lib. r. cap. 56. De palatis, inquit, singulis mensibus minente luna sanguis detrahetur: quo facto si qua est capitis passio releuetur, & ciborum fastidium tollitur.) Maioris vero animalibus non incommodum est pulsare venam cum mittuntur in pascua. Illa tamen in omnibus, qui deplendi sunt, conservanda est consuetudo, vt pridie quàm vena pulsatur, sustententur leuiores cibis & parciorebus & parciorebus cibis, vt per diastema composito corpore sint, non turbato per indigestionem. In solo autem æquali statues iumentum, ceruicemq; illius loro cinges, quo strictius super scapulas tangatur, vt vena possit ab aliquo clarius intueri. Tunc spongia cum aqua venam ipsam lauabis, & sæpe deterges, vt altius emineat. Pollicem quoque sinistrae manus interius deprimis, vt non ludas, sed tumidior atque inflatior vena reddatur. Consequenter iuxta præceptum artis, vel animalis ipsius postulationem, sagittam dari calibis (forte chalybis, id est ex chalybe) exiges, cotibus bene acutam. Obseruabis quoque ne altius imprimas manum, & gulam atque gurgulionem rumpas, & arteriam præcidas. Hoc enim vitæ conficit inferre periculum. Percussa vena scœnum vel farragine ad edendum apponas animal, quatenus agitatione maxillarum per venam melius erumpat sanguinis impetus. Cum autem niger vel corruptus humor egeretur, vel coeperit manare purior, statim iumentum tolles à cibo, & imposta fistula venæ plagam astringes. In plaga verò pitracium imponas, vt diligentius claudat, licet quidam vtantur & creta. Deinde in tenebroso loco & calido statues iumentum, & farragine (si tempus est) vel scœnum molliissimum dabis septem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, vt si voluerit bibat. Pulsata etiam quocunq; loco vena, omnem sanguinem diligenter excipies, & aceto oleoque permixtum, vel alijs medicaminibus quæ ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, præcipueque illum locum, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Coustat enim naturali quadam ratione atque beneficio (vt quidam aiunt) ipsum sanguinem, cum superflus est languentibus membris præstatæ medicinam, vitiumque siccare: Quam curationis solertiam non oportet omitti. Præterea interpositis diebus post phlebotomum animalia producantur ad Solem, & sanguis detrahitur eis de palato. Despumantur etiam terro gradu à dentibus caninis, (vide in Hippiatricis Græcis cap. 9.) quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxum, ita vt eâ de molliissimis cibarijs vtantur & fursure. Sequentibus autem diebus non ex integro hordeum consequantur, sed à vilibus incipiunt, & ad consuetudinem per singulorum dierum augmenta perueniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare vel fluuium, diligenterq; loti tergantur. Vino quoque & oleo in Sale perungendi sunt diligenter, & conficiendi, vt corpora eorum calefacta aut repellat, aut perferant perfricationis intusiam. Quibus perfectis equi nobiles tunc demum ad labores cursusq; itineris reuocentur. Hæc Veget. Venæ autem diei hoi a secunda, verno autumaliq; maxime tempore incidantur: sed & bruti mali atq; alio quolibet, modo non nimis calido neq; æstuante, Camerarius. Sanguis initio vel sine morbi potius quàm in medio mittendus, Veget. Quibusdam equis sua sponte venæ rumpuntur, & exudat humor superflus, ijs incidi illæ non debent: alijs sanis quoq; sed nimium plenis: quod vel copulenta, vel de attritus cupiditate, rictuq; dentium & capitis tactatione animaduerti solet. His ergo sanguis detrahetur, vt veteribus placuit, de palato potissimum: sed de collo etiam minui nihil nocuerit, præsertim in consuetudine, vt sæpe accidit, Camerarius. Admissa.

Admissijs eo anno quo admissum faciunt vena laxanda non est, ne generationi intentum corpus cura geminæ necessitatis exhausta, Veget. Sciendum est castrata animalia (idem legimus in Hippiat. cap. 10.) nunquam oportere depleri causa herbæ, quæ iam partem virium cum testibus amiserint: & si depleta fuerint, vt hementius enerventur, Idem r. 23. Et mox capite 24. Admissarios etiam equos phlebotomare non est opus: partem enim virium & sanguinis in coitu natura digerit. Si tamè ab admittura cessauerint, nisi annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidunt in cæcitatem: quia id quod coitu digerere consueuerant, declinat in oculos. Alysirus (cap. 14. bi principio vel sine secunda est vena, minime autem in medio, Veget. Si sanguis nimium abundet in equo, de vena quæ est in medio collo, pro fortitudine & ætate equi sanguinem mittes, vsq; ad pondus trium vel quatuor librarum: Sin debilis est & pullus, ad pondus vnius & dimidii vel duarum librarum tantum. Quod si negligatur venæ sectio, scabies & vlcera forte cutim infestabunt, Ruffus. In morbo, quem Albertus & recentiores nominat frenes, copiosa missio sanguinis sit, hoc modo: Vena crassa (inquit Albert.) quæ est inter ambas coxas, & vena quæ sub cauda est, per interuallâ quatuor digitorum à natibus incidatur, vt sanguis à natibus extrahatur: idq; cito faciendum est: nam differre euacuationem in hoc morbo periculosum est. Mittatur autem sanguis ad animi ferè deliquium. Fit & in eo quem infundaturam vocant affectu, copiosa venæ sectio. In quibus passionibus & ex quibus locis sanguis emitti debeat, Veget. r. 25. docet his verbis: Morbidis & quibus unq; totum corpus in causa est, sicut febrientibus, de matrice detrahendus est sanguis: Cephalalgicis autem, arpiosis (appiosis forte, vt r. 10.) in sanis, cardiacis, caducis, phreneticis, bistrutijs, sicardicis, rabiosis quoquo modo præcipitur de auriculis sanguinem demere. Veruntamen melius est si temporibus, quæ in dextra ac sinistra sunt parte, detrahetur, id est sub cauitate temporum tribus digitis ab oculo interpositis inferius vena perquiritur, & ex vtraq; emittitur sanguis. Eis verò quibus suffusio contingit oculorum, vel cætera vitia quæ oculis nocent, inferiores venæ sub oculis positæ, quæ descendunt sub angulis oculorum in ferioribus, quatuor digitis inferius quàm oculi sunt, inciduntur. Quibus quidem fastidium inhæret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel pragrauitio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus autem pulmo est in causa vel lecur, vel cætera quæ his vicina sunt membris, de pectore minuentur. Quibus quidem armus est in causa, de brachiolis sanguis minuatur: quæ venæ positæ sunt interius, vbi centuriæ, id est musculi brachiolares sunt, sex digitis superius quàm genu, tribus vel duobus digitis inferius quàm centuriæ. Hæc venæ sagitta percitantur, sed cautè modesteq; tangantur, propter debilitatem animalis: quia hæc commixta sunt nervis. Quibus autem articuli in causa erunt, vel si articulus infertus vel intortus fuerit, vel aut aquatilia habuerit, vel quidvis simile in articulis contigerit, de subcirro sanguis subtrahi debet: quæ venæ positæ sunt inferius quàm articuli tribus digitis sub coronam: quæ venæ cum summa cautela tangendæ sunt, quia articulorū coniunctæ sunt nervis. Creiaco vel si basim mouerit, de coronis rectis tollitur sanguis, Hæc Veget. r. 25. Quibus autem iumentis vel suffusiois vitio, vel per voluntate n excruciatâ vngula fuerit, vel quibus remorata ba'is longitæporis claudiginem fecerit, his quo modo incidenda sit vena & reliqua cura adhibenda docet capite 26. Et mox capite 27. quibus in morbis & quomodo incidenda sit vena sub cauda, quatuor digitis ab ano, vbi pilos non habet, in media caudæ diuisa, loco prius caeso tabula aliqua non ponderosa, quousq; se vena demonstrat: erigenda est autem & resupinata cauda ad lum. Equus podagricus curatur inter alia remedia si sanguinem tollas de palato non multum, & rursus post septem dies ex posterioribus pedibus proximè talos, (σπονδαίω τ' ἀγυλίω) à suffragine, Ruell.) illum quoq; non multum, & similiter ex anterioribus, Alysirus. Si vbi antea diebus aliquot sponte icunant, mox in furorem vertantur, sanguine detracto iuuantur, Arist. Ad fluxiones oculorum, &c. secetur vena in facie (σπονδαίω τ' ἀγυλίω), Alysirus capite 11. In palato audio duas aliquando venas feriri, vt sanguis per gulam defluat. Commentand Hippiatrici venæ sectionem ἐν τῇ ἰσθμῷ καὶ τῷ πρὸς τὴν σπονδαίω, hoc est, de toris acetabulorum coxendicis, vt Ruellius vertit. Venæ in equo interdum (inquit Albert.) scinduntur per tranuersum, ita vt lignum ferra secatur: ex quo ne sanguis vel fluxus ad partes debiliores, vt oculos, pedes aut alias decumbat, inciso hunc in modum administranda est. Pellis equi, vbi incitio fieri debet, primum calida foueri, & à pilis radi, deinde manibus diffricari debet, ita vt aperiatur (eleuetur) aliquantulum: & sic altior paulò circumiacente pelle findatur secundum longitudinem venæ quæ findenda est: tum vena à carne separetur & findatur: quod si crassa & plena fuerit, detrahetur ab ea sanguis quantum satis est: Mox eleuetur cum bacillo ex ligno molli ad spatium duorum digitorum, & sic filo molli vtrinq; ligetur. Facta præcisione capita venarum ex vtraq; parte aliquantulum adurantur: & tam filum quàm capita venarum extra vulnus dependeant, vt à vena quæ inter ligaturas est putrefacta leuiter abstrahi possint, tum filum partes abscissæ venæ. Quod si sanguis in aliqua parte, & præcipue in pede collectus fuerit, antequam educatur, debet vena ex inferiore parte ligari, & non ex ea quæ ad cor dirigitur: & ita detrahendus est sanguis, Hæc Albert. Vide etiam Ruffum cap. 45 de serratione seu laqueatione venarum. Venarum laqueatio seu incitio (inquit Ruffus) omnino vitanda est: quia nunquam erunt equi tam validi & robusti quam ante fuerunt: nec aliter inde proficiunt quam quod pulchrioris apparent. Cauendum est etiam ne secones (setones) aut laquei vnquam ponantur in pectore, nisi causa omnino necessaria postulet: nam grauis inde fit equis, & pectoris grauitati obnoxius.

De cauterijs.

Coquere & decoquere, pro adurere: & cœcturam pro adustione, apud veterinarios Vegetium & Ruffum legimus. Καυτήν vel Καυτήριον, instrumentum quo ignito vtriusque id è ferro fit, vel vitium è cupro. Adhibetur equis cauterium etiam in curatione per cyclum, præcipue ad veteres capitis valetudines, vt superius dixi vbi de purgationibus alui sermo fuit.

Chirurgia appellatur quocunq; secatur ferro, vel c. uterijjs vritur: quæ cum sit omnibus membris animaliam, præcipue tamen capitis necessaria est medicina, Veget. In animalium curis ac medicinis (inquit idem r. 28.) duplex remedium authores esse voluerunt: minorationem sanguinis, per quam constricta laxantur: & vltionem cauterij, per quod laxata firmanantur. Sed cum phlebotomi ratio euidenter videatur exposita, cauterij quoq; licet nouissima cura sit, aperienda videtur vitilis. Nam adultio laxata constringit, inflata attenuat, humectata delicit, coagulata soluit, farcinomata (vox apparet corrupta) præcidit, veteres dolores emendat, alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statum suum reuocat: super naturam excrescentia, subblata & adusta crescere non patitur.

Nam cum candente ferro ruperis cutem, vitium omne concoquitur atq; manatur, & beneficio ignis dissolu-
 rum, per fora mina qua facta sunt effluit cum humore: atq; ita sanatur passio & tollitur dolor. Post qua cicatrici-
 bus clausis, constrictior & robustior redditur locus, ac prope insolubilis cutis. Sciendum vero cuprina cauteria
 plus effectus ad curandum habere quam ferrea. Præterea si in capite morbus est, inuritur cervix: si subrenal is est,
 lumbis ignis adhibetur. Interdum autem puncta infiguntur, interdum ad similitudinem lineæ candens deduci-
 tur ferrum, aliquando velut palmula sunt. In hoc enim laudatur mulomedici ingenium, si ita animal cauterio
 curaverit, ne deformat. Pro locis autem in quibus est passio, & pro pellis assimatione, cauteria vehementius im-
 primuntur aut leuius. Memoria autem retinendum est, quassaturas (alias fracturas.) emota vel extorta aut eiecta
 de locis suis, vri penitus non debere: nam perpetua debilitas consequitur: sed melius est cum locis suis reposita
 fuerint, & ligaturis diligentius communita, atq; ita naturæ industriaq; beneficio corroborata, chalcidicis vntio-
 nibus & malagmis, postremum causticis eadem percurare ad spem perpetuæ sanitatis. Quod specialiter admo-
 nendum est, ne mulomedici festinantes, dum foco curare cupiunt, animalia debilitent aut deformat, cum phle-
 botomis, potionibus, vnguentis, syringis, medicaminibusq; diuersis ante sit tentanda curatio: & si nihil profice-
 rint, ad extremum ignis adhibetur. Hæc Veget. De cauterijs adhibendis in febris, opisthotono, nephritide, & ijs
 quæ paraprismata vocant iuxta poplites, &c. & de cauteriorum vstionibus sanandis, qui legere volet adeat Hip-
 piatricorum caput 97. in quo etiam particulares aliquot compositiones medicaminum causticorum ex calce,
 chalcitide, &c. præscribuntur: & apud Vegetium libro 4. cap. 14. Si diurnam equi sanitatem desideras (inquit
 Rufius) ita quod gallæ superosâ, spinellæ, ierdæ, spauani, curbæ & furinæ, nunquam ipsum infestent: & maiore
 fiducia eum fatigare ausis (affectus enim iam dictos equi præ nimio labore incurunt) curabis vt equus a perito
 eius artis homine decoquatur in locis vbi vitia ista oriri solent. Si equi coquantur cum sunt bimii vel trimi, vel an-
 tequam separentur de armentis. statim cum iumentis per pascua liberè dimitti debent, non adhibitis alijs medi-
 camentis: sic melius curabuntur, & pulchriores apparebunt cocturæ: ros enim ignem, adustionem, & pruritus
 mirabiliter remouere, & cocturas curare potest. Sciendum est etiam quod cauterium eodem in statu, in quo in-
 uenerit equum conseruat: quamobrem si equus alicui ex prædictis vitijs obnoxius sit, non debet ignis remedium
 adhiberi quousq; dolor cessauerit. Hæc Rufius. Cauteria felicius adhibentur vere vel æstate, Absyrt. item decre-
 scente Luna potius quam crescente, Rufius. Equum timidum & pigrum vtre in fianco in modum rotæ, & fac cru-
 ces & punctos in eis: similiter & in renibus & quatuor pulsibus: & panicum edendum obijcitur, & in loco valido
 diligenter custodito, Rufius. Medicamentum causticum ad neruorum dolores Vegetius describit capite vltimo.
 Cauteria consulant hippiatrî in diuersis morbis, comitiali, stropho, dysenteria, orthopncea, hydrope, abscessibus
 morbi farciminosi, mandrijs, id est vulneribus cervicis, coriagine, & radio fracto. Cauteriū adhibetur tumenti-
 bus testiculis, si alia remedia & sanguinis missio non iuuat: sed curandū ne testes attingatur cauterio, Hierocles.

De morbis equorum & curandi ratione quadam in genere.

Nonnullos equorum morbos cognoscere difficile est, cum eadē sæpe signa diuersis in morbis appareant: Verbi
 gratia, non solum febrilis capite in terram demisso anhelitus ducit frequentiore, sed cum alij etiam dolores
 vrgent. Rufius opisthotonicorum notæ traduntur, quæ etiam proueniunt ijs animantibus, quæ longior insola-
 tio aut diurnus labor ad imbecillitatem perduxit. Ea nõ possunt insistere, sed commissis in vnum pedibus concidit.
 Non ergo putabis ipse dolorem esse ventris, aut tormina: neq; ab ijs medendi rationem trahes, sed con-
 ueniens morbo remedium adhibebis. Multa igitur germanarum ægrotationum signa similitudine confundun-
 tur: multa quoq; profus diffidentium indicia facile deprehendes, si diligentius animaduertas, Pelagonius. Aurea
 etiam frigida indicant morbum. Signa diuersa equi virtutes aut vitia aut morbos noferunt Rufius per aphorif-
 mos præscribit cap. 7. vnde nos quadam recitariimus supra in B. in electione equi. Equo ferè qui homini morbi,
 præterq; vesicæ conuersio, sicut omnibus in genere veterino, Plin. Homines vsu periti totidem fere morbis equis,
 atq; etiam ouem infestari, quot hominem referunt, Aristot. Tres acutissimi morbi equis & alijs quorum solidæ
 sunt vngulæ accidunt, vesicæ, conuersio intestinorum quæ ilcos vocatur, & cardiacus: cæteri verò morbi ad dies
 aliquot differuntur. Sælet tamen etiam crithialis, & suffocatio, & ventris dolor illico perimere, nisi præsens reme-
 dium auxilietur, Hierocles cap. 33. Frenes morbum vocant recentiores, qui vel infra duas horas aliquando occi-
 dit. Sunt & paristhmia periculosa. Hernia equi ex calcitratu alterius ad inguen orta, tertio ferè die occidit. Stran-
 gulina intra duodecim dies vel occidit, vel transit in moruellam. Malis nisi citò succurras in asthma transit. Asthma
 ma, vt aliqui putant, incurabile est. Malis etiam quæ sicca appellatur & rupto pulmone sit, incurabilis est: articu-
 laris verò difficilis curæ: at subtercutanea & humida facilius curantur. Morbi alij ascitij sunt, alij naturales quos
 foetus in utero experiri incipit. Frequens opinio est (inquit Veget.) Barbaricis equis nulla adhibenda medica-
 mina, quod vsq; ad eod naturæ beneficio ægroti conualecant, vt eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio.
 Nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius viuunt, si ex aere venientibus medela non desit. In equis &
 omnium iumentorum genere, indicia animi aures præferunt, fessis marcidæ, micantes pauidis, subrictæ furenti-
 bus, resolutæ ægris, Plin. Continuo animal quod valetudo tentancrit (inquit Vegetius) tristius inuenitur: aut
 pigrius, nec consueto vitur somno, nec solito se more transuolat, nec requiem vt assumat accumbit: nec depu-
 tatum cibum assumit ex integro: & potum aut intemperantius accipit, aut omnino fastidit, stupentibus oculis,
 auriibus flaccidis, erecto visu turpi pilo, exhausta sunt ista, sit spina rigidior, anhelitus crebrior aut grauior: inces-
 sus ipse, quo maxime notatur, segnis ac nutans. Cum huiusmodi signa in iumento vnum vel plura conspexeris,
 statim illud separabis a cæteris, vt contagionem non inferat proximis, & facilius in solo iam causa morbi possit
 agnosci. Si diligenter habitum, post vnam, secundam, vel tertiam diem ab illa mæstitia fuerit absolutum, nihilq;
 resederit in corpore ipsius quod putetur ambiguum, scito ex leuioribus causis illam venisse tristitiam, & animal
 consuetudini pristinæ esse reddendum. Nec explorandi omittatur intentio: nam frequentius inspicci debet &
 cautius, quod semel cœpit esse suspectum, Hinc usque Vegetius. Cadunt in morbis nonnullis equi vt caduco inde
 dicto, & eo quem frenes vocant: & malide humida, & morbo acuto ex pabulo contracto, quo laborantem equum
 nostri vocant räch vom fuoren, videtur autem crithialis esse: nam in hac quoque cadunt, & erigi recusant. In poda-
 gra etiam ferè stare & ambulare nesciunt: si coguntur, claudicant: sæpe se proijciunt, vt indigesta ex hordeo ani-
 malia, quæ propter dolorem non coquant cibum, Vegetius. Pedes posteriores attrahunt, in nephritide vel sub-
 renali

renali morbo. Ελαφροει εκ λαγονων, leguntur apud Absyrtum cap. 62. Syrmaticum iumentum quod coxas post-
 riores subito trahit, Vegetius 3. 22. Sed signa & symptomata vnde ad certiorē morborum cognitionem vchiam-
 mus accurate & ordine tradere non institui, sat fuerit occasionem aliquam præstitisse alijs, qui hæc forte magis
 desiderant. Venetæ factiois homines & Prasinæ, equorum subinde retrimenta olfactare consueffe legimus: vt
 hinc pernoscerent, quam facile cibos conficerent, bonam eorundem habitudinem sic deprehensuri, Cæl. Ple-
 runq; iumenta morbos concipiunt lassitudine & æstu, non nunquam & frigore, & cum suo tempore vrinam non
 fecerint: vel si sudant, & a concitatione confestim biberint: vel si cum diu steterint, subito ad cursum extimulata
 sunt. Frigis quantopere nocet equis, dictum est supra in Y pænois.
 Prohibet Rufius ne ferro tangatur pars vlla equi, quæ alicui signo zodiaci respondeat, in quo tum temporis
 Luna sit. Si equus doleat ex retentione vrinæ velicam inflantis, cum aliqua equa per stabulum liberè permitta-
 tur abire, sicque necessario prouocabitur ad vrinam. Et nota quod hoc remedium ad omnes dolores vtile reperit-
 tur: quia voluntas coitus valde naturam corroborat & confortat, Crescentienfis. Suffumigantur equi in diuersis
 morbis, vt dysuria vel ischuria, tetano, malide, strangulina ex frigiditate capitis, & morbo infestati apud Crescen-
 tium qui accidit equus cum statim a calore refrigerantur. Sudoris remedium adhibetur non paucis: farciminosi
 ad sudorem vsq; ambulare coguntur: hydrofici bene operi mediocriter exercentur ad sudorem. Multum equi-
 tantur etiam tetanici, ni fallor: & qui ischuria laborant, & qui räch a nostris vocantur. Podagrici ambulando mi-
 nutatim exercentur loco sicco donec sudent: In Græcis Hippiatricis operios ad sudorem vsque paulatim agitari
 lego. Inambulatio & lenis cursus conuenit equo ex vrinæ difficultate laboranti, Vegetius. Perfrigeratus equus
 & qui intestini peruerfionem patitur, deambulatione & equitatione, Δις ναιπηι uuatur, Absyrtus. Orthopncei-
 cum equum temperabis exercitationibus vt sudet, Veget. Equus stropho, id est, torminibus ventris laborans,
 post alia remedia quæ ad alium ciendam pertinent, ad cursum agitur, sed nec diurnum nec citatum: dein de va-
 cuato ventre rursum ad sudorem vsque agitur, Absyrtus. Hippiatrî radice hibisci frequenter vtuntur, Tragus.
 Sanguine draconis fictio ex bolo non Armenia, sorbis contulis, & caprimo sanguine, alijsque diuersis rebus, ad
 equorum & iumentorum morbos vtuntur, Monachi in Mesuen. Sulphuris genus nigricans pharmacopola no-
 stri vendunt, quod caballinum vocant, non aliam puro ob causam, quam quod in equorum remedijs locum ha-
 bet. Aliqui non solum grauior anhelitus si sit, sed ad omnes viscerum & interaneorum morbos prodesse volunt,
 sulfuris viui pulueres in fusos cum passo: Qui etiam acrius reddunt hoc medicamentum liquefacto sulfure ad
 igne, & ita postea trito & admisso pabulo, ponderè denarium trium aut quatuor. Sed hoc vt egregie curari omnia
 equorum latentia mala affirmant in successu, ita contrariam fortunam equo esse statim letalem aiunt. Quare, nisi
 necesse sit virgente, ab hoc scilicet abstinebimus, Camerarius. Hederæ terrestris ad omnes morbos & languores
 equorum præsens remedium habetur, quæ non solum ab illis mandatur, sed etiam trita inseratur naribus vt ster-
 nutatio prouocetur, Camerarius. Sunt qui radicem vulgo carlinam dictam equo in itinere alligari iuxta os in-
 bent in freno vel lupatis, & sic vires suas conseruaturum, & nullo subito morbo (räch vocant nostri) correptum
 iri. Serpentis caro & decoctio equo vullo datur, item scalmato vt vocant: & ad tussim siccam ac lumbricos ven-
 tris. Plutarchus refert Achillem medicam equorum pabulis apium commiscuisse: nec ab re, quod cum otiosis
 præter morem equi pedes laborent, nullum apio melius remedium, quo in Iliade vsunt Achillem inuenies, Ruell-
 lius. Confiliginis herbæ (de qua plura diximus alibi) radix, vel si ea desit, veratri nigri, multiplicem apud hippia-
 tros vsu habet: diapylon Græce vocant. In orthopncea (inquit Pelagonius) si cætera remedia non succedant,
 curabitur equus inserta pectori radice, quam veterinarij consiliginem vocant (Græce legimus Διπροπρον ήζαν,
 40 malim Διπροπρον) aut narium vel auricularum radicibus (δερμαίς) in pacta: si quidem has in partes omnis vis morbi
 noxiūq; virus elicitur. Vtuntur etiam consiliginem in hydrope, & contra omnes contagiosos morbos. Sunt qui
 præsentissimum aduersus oculorum albugines remedium putent, aurem subula transuere, factoque foramina ve-
 ratrum inferere. Prodest quoque cutem sub malis perforare, impressoque vulnere idem veratrum adigere, Absyrt-
 us cap. 11. vt vertit Ruellius in Græco additur, ἢ ἢ δ' ἀν ἐκ ἐκρον το ἰδιωτικῆς καρπιου γ. γ. γ. γ. γ. γ. Stercus humanum im-
 positum lingua equi, reuocauit & erexit iacentem iam humi: efficacius autem, si etiam naribus inferes. Iacobus
 Dondus ad morbos quadrupedum (in genere) ex Plinio commendat, capram solidam cum corio & ranarum ru-
 bram distictas: Cytilum, Rutam per nares cum vino: Semina per fusa amurca olei: Sideritin, præcipue ad anginam
 quadrupedum libro 26. Scrofulariam maiorem in Gallia appendunt collo equi farciminosi: Aiunt autem farci-
 men dictum idem esse in equo, quod in homine morbus Gallicus: & Hispanos Neapoli morbi huius auctores
 50 fuisse, cum excisa equorum farcimina iniecessent puteis, Alanus.
 Saluandum pecus, hoc est, quasi salua potionandum, vt Petrus Ruellius exponit: & saluiatum (inquit idem)
 à quibusdam saluiatum, potionis est genus quo in iumentis maxime vtuntur veterinarij medici: Græce πωδόν, πό-
 μα, & σελόπωμα. Saluiatum vinum (inquit Hermodius in Dioscoridem scribens cap. 904.) à salua dici noui-
 mus. Saluiatum verò quo veterinarij vtuntur, potionis genus est. Potdō Græci vocant, ex hordeacea aut triticea
 farina & sale, à quo fortasse saluiatum. Quidam in Columellam saluiatum aut salinatum legere malunt: ab eo salina-
 rare verbum deducitur. Item in Plinium 27. 11. Pro salinati voce (inquit) codices antiqui & Columella habent,
 saluati: est autem vbi & saluiatum scribatur: omninoq; potionis genus est, quo veterinarij vtuntur: à salua, vt pu-
 to, quam veteres pro succo accipere consueuerunt nisi quis & saluiatum, aut salinatum quoque legi præbet, à sale.
 Ego verò saluiatum non potionem, sed offam vel vt vulgus loquitur magdaleonem esse, quæ non bibatur nec in-
 60 fundatur in os animalis, sed manibus inseratur demittaturq; in fauces, collatis aucthorum locis deprehendi. Opus
 est autem arida tritaq; in farinam, vt eruum, hordeum, milium, lentem; aut herbam aliquam, liquore aliquo exci-
 pi, vt lactes, aqua, vino, sapa, ouo, & in offam siue globum formari: sed aucthorum loca subiiciam. Veterem tussim
 sanant duæ libræ hysopi macerati sextarijs aquæ tribus: id medicamentum teritur, & cum lentis minutè molitæ
 sextarijs quatuor more saluari datur ac postea aqua hysopi per cornu infunditur, Columella 6. 10. Vocat autem
 aquam hysopi, in qua maceratus est hysopus. Nam proxime antè, remedium ad recentem tussim his verbis ei de-
 scribitur, Lentis valulis exemptæ, & minute molitæ miscetur aquæ calidæ sextarij duo; factaq; forbitio per cor-
 nu infunditur. Hinc facile apparet forbitiones, vt potiones quoq; (forbitionem veluti crassiusculam potionem
 dixerim cum farina aliqua decoctam, ita vt cremorem habeat) liquidiores esse & per cornu infundi, saluata non
 70 la. Est enim saluare, saluiatum inferere, vel saluiati more faucibus immittere. Vitulis (pro alimonia) tostum mo-
 renali

Hæc ante exitum primis dant signa diebus. Tunc vero ardentes oculi: atq. atria ab alto Ita singula tenent: ut naribus ater Profuit in sero leticis infundere cor nu Mox erat hoc ipsum exitio: furisq. reflecti (Dij meliora pjs, error emq. hostibus illum)

Sin in processu caput crudecere morbus: Spiritus interdum gemitu grauis: atq. longo Sanguis: & obfessus fauces premit aspera lingua. Lenas, ea visa salus morientibus vna. Ardebant: ipsiq. suos iam morte sub ægra Dissipos nudos laniabant dentibus artus.

Stichas citrina efficax est aduersus pestem boum & equorum, & omnium animalium, quando trita cum potu datur animalibus, vt quidam experimentis claris mihi retulit, Albertus. De febrī equorum epidemia, Rufus 106. Est etiam illa pestifera labes, vt intra paucos dies equæ subita macie, & deinde morte corripiantur: quod cum accidit quaternos sextarios gari singulis per nares iufundere vtile est, si minoris formæ sunt: nam si maioris, etiam congios. Ea res omnem pituitam per nares elicit, & pecudem expurgat. Vuulæ apud recentiores nominantur glandulæ quædam inter collum & corpus equi (legedum viuulæ) quæ antea deglutitionem & respirationem impediunt. Aliqui morbillos vocant. Ex his laborantes equi, aures subinde concutiunt, sicuti, lambunt quod apponitur, &c. Rufus 62. (Videtur autem tonsillas intelligere, non viuulas nostrorum.) Glandulæ sunt circa maxillas, &c. Petrus Cresc. 9. 17. Itali, vt audio, vulgo viuas appellat: Germani fysel, fysel, febel, forte quoniam aliqui vermiculos esse putant: vnybel autem vulgo est vermiculus vel gurgulio, qui exest legumina. Pleriq. tamen non vermiculos, sed grana esse asserunt milij ferè instar. Equus habens iuuulas (lego viuulas) si subitò vniuersus in sudorem soluitur, & membra ipsius singula contremiscunt, ac ipse cunctinuo scorditiones patitur, non videtur posse euadere, Rufus. Audio equis sic affectis venas sub lingua aliquando aperiri, vel post auriculas, vel in medio vtriusq. auris. Sunt apud nos equarij, qui equi aures dextram deorsum ad maxillam iuxta collum extendunt, & quæ postrema parte auriculæ cutis attingitur illam rescindunt, & vermiculos, vel grana, vel glandulas pestiferas eximunt. Similiter si fallor extensa auricula retro ad locum inter iubam & maxillam, vbi mucro auriculæ desinit, venam pertundunt in equis quos à vento affectos nostrates vocant, räch vom wind. Aduersus viuulas aliqui virgas teneras à corylo naribus intrudunt ita vt sanguinem eliciant, deinde aquam fallam inspergunt. Alij in medijs naribus intrinsecus vtrinque venas liuidas apparere aiunt, eas aperendas esse vt sanguinem emittant, & digitis intra nares quàm penitissimè adactis pertractata cute sanguinem detrudendum esse: & si sanguis in os equi infusus, permittendum vt lingat, ipsum vero equum non concedendum loco stare, sed subinde circumducendum. Viuulis quidam hodie, vt audio, medentur profluuij menstrui muliebris per potionem infuso, atq. aiunt deinceps perpetuò liberum fore equum ab eiusmodi peste. Strangulina vel strangulio apud recentiores est catarrhus & pituita narium ex refrigeratione, cum anhelitus difficultate, multo per nares humore effluente: qui nisi sponte fluat, suffimentis aut erhinis prouocatur. Germani vocant strengel vel strengel: & equum sic affectum strengel, fortassis à difficultate morbi: nam strengel vocant omne difficile ferè quod Græci χαλεπόν: (quare etiã in alijs partibus equorum morbos compositis cum hac voce nominibus nominant, vt buchstrengel, brisstrengel) vel potius à strangulando, quod equi sic affecti naribus obstructis propter respirationem impeditam quasi strangulari videantur. Stranguillio, inquit Rufus cap. 63. glandulæ sunt circa gulam equorum quæ videntur esse carnes, quas aliqui vocant branchos caballi, alij stranguilliones. Hæc branchant gulam, & mandibulas, ita quod cum gurgulatione quadam spirant equi, & vix transglutiant, &c. Sed hic forte alius morbus est quàm nostrorum strangulio, qui Rufij & Petri Crescen. cymorra videtur, cum & morbi descriptio & remedia conueniant. Cymorra (inquit Rufus 71.) descendit à capite equi diu refrigerati, proueniens ex cursu rheumatis, quod per nares continuè aquæ instar emanat, & humores frigidos & quandoq. crassos educit. Accidit autem propter antiquam frigiditatem, & aliquando propter vermem dictū volatilem, vnde ferè omnis humiditas capitis per nares fluit. Et inter omnes morbos qui propter intemperiem qualitatum accidunt equis, nullus tam periculosus & suspectus est quàm passio rheumatica quæ ex frigiditate contingit, &c. Profunt eis variæ suffumigationes, errhina, steriuentamenta, &c. Apud eundem Rufum circa finem capitis 7. non cymorra sed enorra huius morbi nomen scribitur, Equus (inquit) anhelitum fortiter à se projiciens à stranguria (lego strangulione) liberum habet caput. Petrus Cresc. 9. 24. cimonam vocat, quod magis probo, quasi σπονδύλιον, quod hyems & frigiditas huius morbi causa sit. Huius ex frigore contracti humoris per nares fluxus remedia leguntur etiam in Hippia. Græcis cap. 129. Nostrī equos sic laborantes vocant streng, ruzig, vel potius ruzig & ruzig: quam quàm hoc ad simplicem pituitam siue coryzam, & grauedinem magis pertinet. In strangulione verò proprie à nostris appellato, præter alia remedia audio catherium sub mento (vt ita vocem) adhiberi, & caput ita ligari vt deorsum spectet, quo liberius effluant humores. Idem fortassis est morbus Anglicè dictus glanders, quem aiunt catarrhum esse per nares cum tussi. Ad fascinum, Vegetius 3. 74. De incerto equorum morbo, Theomnestus in Geoponicis 16. 12.

Crithiasis, κριθιασις, id est hordeatio, vt Gaza apud Aristotelem transtulit, morbus est equorum. Non placet quòd apud Hefychium & Varinum legitur, κριθιασις, κριθιασις, κριθιασις. Ego sic malim, κριθιασις, κριθιασις, κριθιασις. Vitium quoque equorum est quod hordeatio dicitur, cuius indicium, vt palatum molestat, & feruentius spiret equus quàm ex consuetudo: nullum huius mali remedium est, nisi sponte naturæ emendetur, Aristoteles: Est δὲ πρὸς σήμερον ἵππων κριθιασις καὶ σπασμωδία, Pollux & Varinus. Sed ne quis decipiatur, ac vnus morbi duo nomina crithiasin & hyperæmosin esse putet, apponam verba Xenophontis, qui de equis scribens id clausum esse oportere, non solum ne furto pabulum equi diminuatur: sed etiam vt appareat si forte effundatur ab equo: quòd vbi fuerit comprehensum, inquit, intelligi potest, vel curatione indigere τὸ σίμα σπασμωδόν, (lego τὸ σίμα σπασμωδόν) aut quiete defessa membra, vel surreperere crithiasin, aut alium quempiam morbum. Equus cum crithiasin patitur, κριθιασις vel κριθιασις dicitur. Si equus doceat ex superfluitate sanguinis vel humorum prauorum in venis, torquentur & mouentur illa, & frequenter cadit in terram, & venæ plus solito tumescunt, Crescentientis 9. 18. Quum exitinere aut eursu (inquit Hierocles in Hippia. 8. & Absyrus similiter) adhuc anhelabundum pecus hordeum deuorari, cruditate vexabitur, quæ subter tergus irrepens, per totum corpus euagatur: itaque conuellitur equus, vt nec pedibus insistere (σπασμωδόν) nec articulos inflectere valeat. Magna cum vi lotium egerit. Sudor femoribus & costis erumpit. Cibum inter suspiria datus, raptim cum halitu trahitur. Caducus recusat exurgere, sed decumbens pabulo vescitur. Deinde remedia subiungit, quæ alia sunt ab hordei, alia à tritici largiore cibatu affectis equis. Quòd si equus in itinere non dissimile vitium potu raptim hausto

contraxerit,

contraxerit, eisdem casibus cognoscitur implicari. (Aperit vnde dicitur,) ijdem remedijs curandus est: non tamen vngularum iacturam faciet, munitur: celerius recreabitur. Deprehenditur autem vitium, si equus horrore concinceptum obire ministerium & solito vsu præstare queat, Hæc Hierocles. Nostrates, vt conijcio, crithiasin & nisi pituita à naribus destillet, vena colla incisa curant: Pol. Hierocles verba aliæ hordeationis nota ex innoti: nato quodam auctore scribuntur huiusmodi. In crithiasin oculi manere habent, os fœdus vlcerebus (aphthas vocant) obfidetur. Crene palati versusq. sublimis attolluntur, & feruorem quendam expirant: sanguine turgent venæ: vntique caligo succedens offunditur. Albertus Magnus Aristotelis crithiasin interpretatur forcin, & Germanitum & gingiua præ nimio sanguine intumescant. Iubent autem vrere si magnus sit tumor: si paruus, aperire cæculo. Sed hunc morbum oris recentiores lampasum vocant, qui ab hordeatione diuersus est, deceptus autem videtur Albertus quòd in crithiasin quoque simile symptoma accidat. Augustinus Niphus Suetonius hordeationem à rufficis vultum dici interpretatur, quòd itidem non probo: vultus enim pulmonarij sunt. Si hordeatio malò aut nimio lædatur animal, Vegetius 3. 73. Equo hordeatione laboranti caduco cubitorique, qui nec progredi nec exurgere potest, Hippia. 129. Equus podagricus humi tacet non aliter quam qui hordeatione laborat, Absyrus. De dolore ex nimia ingestione hordei vel similis indigesti, Rufus 150. Scribit autem præter cætera symptomata etiam ventris torsiones ingruere. Plethora ex hordeofit, si equi dum sudant hordeum comederint: vel ipsum hordeum nouum fuerit, quia vehementius calet: vel copiosius quàm oportet otiosa pascuntur. Sudant, ligati sunt armij, ambulat incertum, Vegetius 3. 44. Alibi etiam apud Vegetium indigesta ex hordeo animalia legimus. Si equus (inquit Albertus lib. 22.) hordei vel alterius frumenti aut leguminis grana, nihil aut parum dentibus contrita degluciat, idque nimium abunde, morbus fit vnde concoquere non potest, neque caput satis erigere sed id valde à se extendit, & siti affligitur: debet autem abstinere à potu, &c. hoc etiam Hierocles, Nonnulli, inquit, præceperunt equum à potu abstinendum esse. Et mox, Sunt qui manu oleo in unctum finium extimat. Et Albertus loco iam citato, Sunt qui manu (inquit) per intestinum equi immittit, grana attrahunt & viam aperiant, &c. Equi interdum (Camerarij verbis vtor) pestilente humorum corruptione laborant, vel cum agitantur ita vt in labore & fatigatione deficient viribus. imprimis si contra ventum incitentur: vel de æstu & sidere: etiam non nunquam de frigore & diuturniore inedia: Nec non si post longiorem quietem repente fatigentur. Aut nisi suo tempore vrinam eiecerint: potissimum autem, si vel in sudore, vel de vehemētiore agitatione aquentur. Sæpenumero etiam aqua ipsa vitiose, interdum & contagia quædam illos inficiunt. Hoc malum, quo equus fuerit generosior, eò citius eum extinguere solet, nisi celeriter succurratur. Vix autem vnquam pristina strenuitas in talibus recuperatur. Fit etiam vt expulso veneno, vel naturæ robore, vel medicamentis ad extimas corporis partes, vngula delabatur de pedibus morbo correptorum. Contra hoc malum nota multa sunt remedia, quædam etiam obfcœna, (vt excrementum hominis cum alio in vino dilutum infusumq.) Sed sanguinem mitti, si vires ferant, omnino optimum & præsentissimum. Veteres pulueres duos valde probantur, quorum cochlear vnus laboranti equo infunditur. Horum vnus teritur de radice gentianæ & aristolochiæ longæ, bacis lauri, myrrha, eboris scobe, his omnibus æquali pondere inter se mistis ac comminutis. Alter de pullo ciconia, plumato quidem illo, sed nondum voluci. Hic indetur in ollam viuus, & hac diligenter contacta, in furno tostas cinet, & puluisculi asseruabuntur in vitreo vasculo, vnde ad supra scriptum vsu promantur, Hæc Camerarius ex Vegetij libro 1. cap. 17. Vegetius quidem inter cæteras huius mali (malleum ipse vocat) causas, illam quoque numerat, si hordeum sudantes acceperint, & si post cursum calidi biberint, &c. quas supra hordeationis quoque causas fecimus. vt dubitem an malleus potius Vegetij sit ille morbus à quo nos equum räch dicimus, nam totidem ferè citius ex causis differentias capite iam citato Vegetius facit: an quam supra descripsimus crithiasin. Videtur & infundatura, vt Albertus vocat, non aliud quàm crithiasis: & equus infunditus, qui crithiasin patitur. Infunditus fit (inquit Petrus Crescentientis 9. 19.) ex nimio alimento vel sanguine per crura diffusio. Infundatura (inquit Albertus) accidit equo ingesta multa annonæ, quando nimis festinanter ducitur (forte manducatur) & mox nimio potu repletur, an equum cibis satis sit concoctus. Item si à magno labore puram & bonam annonam aliumque cibum valde esuriens & ventre vacuo, nec hausto potu, multa grana parum dentibus fracta vna cum cortice vel palca transglutiat: hinc aliquando infusio ad pedes descendit. Quòd si inter pellem & carnem fluxerit, pruritum ciet. Equus ita affectus incedit titubans, ac si super carbones ardentes ambularet: cum stat, pedibus tremitt: nec extensis, sed quasi contractis membris stat: quin subinde iacere cupit, & propter grauitatem posteriora à terra erigere nequit, ac si freno anterius retrahatur, & super genna quasi cadit posteriora, Hæc Albert. Curadi rationem omitto. Equus à nostris räch dictus, rigida habet membra & conuulsa, & sanguine ei detractio calido perficitur: hoc remedium in malleo etiam pestilente Vegetius adhibet & alij in alijs morbis, vt cap. septimo dicam. Est quando hunc affectum in posterioribus tantum pedibus fieri dicunt nostrates equarij medici, räch vss den hunderen fuisse. ex nimio onere posterius impositu, vel aliam ob causam: hic fortè Græcis fuerit ἐπιλαγήνη ἐπιλαγήνη: & morbus ab Alberto frenes dictus, de quo leges infra in morbis renum & lumborum. Est & quidam affectus in cruribus vel pedibus puto, quem vocant mauchelräch, abscessus, vt conijcio, circa vngulam. Sed hi duo particulares affectus sunt: cæteri vero. räch gritten, räch vom wasser, vom fauer, vom wind, toti corpori communes. Sed hæc accuratius discutienda, & Germanica aliæque barbara nomina proprijs Latinis aut Græcis reddenda peritiōribus rei questris relinquo. Sunt qui flores, qui in agris frumento aut secali confitis proueniunt, quibus à cyaneo colore nomen, salutare in cibo affirmant equis lassitudine ita affectis ob cursus vel saltus violenter extortos, vt malleum Vegetio dictum inciderint, & räch gritten, vel potius p. silente malleo captis, quibus etiam modicum de pelle mustelæ albæ minutim concisa, vel caudam eiusdem, in pabulo præbent. A ventro sic affectis, vena inter oculos & aures aperitur: à pabulo vero, vbi ventur instatur (ego crithiasin appellam) saponem intestino inserunt. Syderatia iumenta dicuntur, cum venas vacuas percusserit frigus aut æstus, aut impleuerit cruditas, aut ieiunia bulimum fecerint. Redditur enim stupidum animal, & titubans ambulat, Vegetius 3. 35. Hyperæmosin, id est sanguinis abundantiam à crithiasin differre supra ex Xenophonte docui. Sanguinis exuberantia spiritus læditur: hanc curant quondam pabuli mutatione & exercitijs: nunc sanguinis missione crebriore malum plenitudinis emendat, Camerarius. De dolore ex superfluo sanguine intra venas,

vnde

unde dolores & torsiones in corpore oriuntur, Rufus 148. Crescent. 9. 18. De sanguine superabundante, Idem 41. De infestatione sanguinis, Veget. 1. 35.

De unioni solutione, abscessu & tumoribus.

De fluxu sanguinis è vulnere, & si sequatur hæmorrhagia, Rufus 43. & Albert. lib. 22. de morbis equorum. De restringentibus fluxum sanguinis, Idem 44. Si per... Si sanguis fluat per dorsum & secundum pilos, Hippia. 4. 4. Sanguinis profluuiò exhaustis, Ibid. Si ossa fracta, Hippia. 7. 4. Ruf. 168. Ad caput fractum vel nudatum aliquo... Ad vulnera vel vlcera, Veget. 2. 62. Ad vlcera cerorum, Idem 4. 27. Aduersus vetusta... Vulnerarij mixtura, Hippia. 129. Traumatica medicamenta duo, Veget. 4. 19. Vulnerarium emplastrum, Hippia. 129. Aliud ad... Erigeron mixtura ad recenter vulneratos, Ibid. De vnguento ad reparandam carnem... Genus est millefolij quo rustici nostri ad boues & equos vulneratos vntunt, Brasauola. Ad vlcera iu... animalium, facit asphodeli radix coacta illita, Plin. Cinis excrementi menstrui cum camini puluere & cera, Idem. Pix humida, Serapio. Rubi foliorum puluis, Plin. Herba quam Germani consolidam auream vocant, guldingumfol. Aprili mense & initio Maij floribus cœruleis florentem in pratibus, &c. equos vulneratos aut felis compressos efficaciter iuuat, minutatim concisa & pabulo immixta. Si equus ab alio morsus sit, Hippia. 73. Si quem alter equus calcitro ierit, Ibid. Si iumentum aut rota aut axis ictu fuerit elisum, Veget. 3. 21. Surculis hærentibus & clauis refigendis, Hippia. 129. Si truncus aut spina intret in aliquam partem corporis equi, Rufus 170. Si equus sagitta vulneratus sit, caneros duos cum adipe leporis contusos vulnere superilligato, & extrahatur sagitta, Innomiat. Præcipitati aut in foueam deuoluti, Hippia. 72. Emplastrum ad ruptos, Hippia. 129. De ijs quibus aliquid internè conuulsum est, Ibidem 66. Si quid intus conuulsum aut ruptum est, Ibidem. De dorso læso à sella, Rufus 76. Si compresso equi dorso in itinere tamen pergendum est, pannum fellæ quo pili continentur aperies, & pilos exemptos diducas digitis vt molliores fiant, iterumq; claudes, ita ne vlla durities aut asperitas inde equum lædat, & simul medicamenta appones. Sunt qui tritum piper loco læso inspergant, & interim in itinere pergant. Est quædo dorsum læsum inflatur & carnes putrefactas producit, ex compressione fellæ vel oneris. Inflatio hæc in veterata putrefcit, & putrilago iuxta ossa efficitur aliquando coagulatio prauæ carnis, vnde sanies aquosa assidue desillat, & hic morbus dicitur lætio pulmonis vulgo, Crescent. 9. 28. Vocant autem pulmonem, non vilcus, sed genus abscessus à forma. De pulmone seu pulmuncello, Rufus 82. Pulmunculum in dorso 38 animalis natum difficile est medicamentorum appositione sicari, Vegetius 2. 61. Idem pulmunculi in pede meminit 2. 56. Noster vlcus ex attritione in dorso factum, rupturam vocant, bruch vnder dem sattu. Id aliqui hoc modo curant. Ollam nouam dimidia parte implent asinino fimo, & dimidia ouis formicarum: & sic vtunt: & vbi locum oleo vnterunt, cinerem inde inspergant bis quotidie. De læsione dorfi, Rufus 75. De profunda plaga dorfi supra spatulas, Idem 78. De dorso & armis læsis, dolentibus, attritis, vlceratis, suppuratis, vulneratis, diuersas ob causas, Hippia. 26. Vlceratio spinæ, Theomnestus in Geopon. 16. 15. De cura dorfi læsi, Veget. 1. 63. & 2. 60. Pet. Crescent. 9. 30. Intertriginem vel attritionem dorfi, nostri vocant fraiti. Vide etiam infra quædam vbi de scabie dicitur: & rursus inferius de coriagine & cornu dorfi. De inflatione dorfi ratione fellæ, Rufus 77. De vlceris paruis in dorso equi, Crescent. 9. 30. Ruf. 87. Tumores circa armum inueterati excinduntur & curantur, vt reliqua spinæ vlcera, quæ cystes, id est vesicæ vocantur, Absyrus 26. De spalijs siue tumore & duritie in summitate 48 armorum, Ruf. 84. Si nervi aut musculi: atula ex punctura calcari, vel ex alia causa lædantur aut insentur, Albert. lib. 22. Si iumento scapula fuerint dissolutæ, id est vlceratæ, Veget. 2. 44. Si equus inter cingula ex eo quod nimis cinctus diu pergit, lædatur: aut forte in vena lateris pungatur, & propter stricturem sanguis emanare non potest, vnde forsan inflatur, oportet post quinq; dies cum pus maturuit aperto corio pus extrahi, ita vt digitorum compressione noxius humor expellatur, Albert. Suppuratio melius ignea lamina quam frigidò ferramento referatur, & expressa postea linamentis curatur, Columella.

Cephalicum ad omnia vulnera difficilia claudenda & supplenda, Veget. 4. 27. De fluxionibus vlcerum, & ijs quos aperiente percussit, Hippia. 111. Vulnus in canis partibus, Ibidem 71. Stypticum ad omnia vulnera humecta, & fungos exiccandos, Veget. 4. 27. Aristolochia & caua radix (sic vocant Germani herbam cuius radice rotunda & caua hæctenus pro Aristolochia rotunda abusi sunt) vlceribus omnibus humidis & manantibus in humano & 50 pecorum corporibus conueniunt: quam obrem equarij medicis ad curanda equorum vulnera his herbis & radicibus carere non possunt, Hier. Trag. Vlceræ equorum à nonnullis hæc in modum curantur: Sambuci folia in vino coquantur cum pauco sale: oleo vlceræ abluuntur: mox succus foliorum sambuci instillatur: deinde gallinæa simus aridus & cribratus inspergitur: debet autem sambuci succus manè instillari, puluis è fimo vesperi inspergi, & sic vicissim pergendum est, Innomiat. Alij aluminis & chalcantibi partes æquales cum aqua coquant in olla noua, & aquam inde vlceribus inspergunt. Suppuratione etiam equi insistantur, Aristoteles. De suppuratione, Hippia. 26. Suppuratio (inquit Columella) melius ignea lamina, quam frigidò ferramento referatur, & expressa postea linamentis curatur. Ad tumores maligna, Veget. 4. 27. Ad tumores siue ad duriciam quamlibet fomentum, Ibidem. Ad tumores duros & veteres maligna, Veget. 4. 15. Contra tumorem omnem, pia fertim qui igneo feruore non flagret, Hippia. 129. Abscessus facti ex nimio motu, casu, vel ictu, Ibid. 79. Ad varios tumores præ- 60 fertim calidos in equis sedandos, anagalli de aquatica vtuntur ad equos, & mirè prædicant Tragus & Fuchsius.

Ambusta vel ignem experta, Hippia. 81. Lipara pro ambustis, Ibidem 129. De combustis à calore quibus parte corporis aut fimo, Ibidem 65. Hyperferrosia, id est carnem in vlceribus exuberantem, nostrates vocant das vild stes sch vel geil stes sch. Caro mortua in vulnere quomodo curetur, docet Albert. lib. 22. in equo. Nostrates carnem putridam vocant, das ful stes sch. Si caro in vlcere vel exuberet vel putrefcat, vitriolum tritum frequenter insperges, & abluet vino, in quo decoctum sit vrticæ semen.

Ad vermes vlcerum, Veget. 3. 2. Scabies, Veget. 3. 71. Rufus 72. Theomnest. in Geoponicis 16. 17. Hippia. cap. 632. Si scabies latius prurit, Ibidem 69. In prurigne (inquit Albert. libro 22.) equus se dentibus mordendo scalpere desiderat, &c. Oritur autem primò iuxta carnem in collo paruis vlceribus, & per totum corium & corpus defluentibus pilis se diffundit, & nisi cito occurratur in scabiem vertitur, &c. curâ omitto. De scabie & eius cura 70 Albert.

Albert. Ibidem. Si on scabiem equorum lenis, Plin. Equorum scabiem ranæ decocta in aqua extenuati, donec illini possit, aiuntq; ita curatos non repeti posse, Plin. & Auicenna. Ad scabiem & pruritus quadrupedum adhibentur, Halices sale infusa per noctem, Plin. Aqua maris, Idem Amurca olei cocta cum lupinis & chamaeleonte, Idem & Auicenna & Serapio. Asphaltus, Plin. Aphodelus illita, & priuatim in equis, Idem. Butyrum cum resina, Plin. Chamaeleontis succus, Idem. Elleborus niger cum thure & cera: arto & pice, vel cum psyllis, Plin. Heliotropium vsum cū aceto illitum, Obicor. Fel capræ cum cinere aluminis, Ficus sicca & folia eius cocta cum radice almezereon nigri, Auicenn. Fimus bouis vel bubali, Plin. Glutinum taurinum in aceto liquefactum addita calce, Idem. Citra, id est cedria, Serapio secundum Galenum & Dioscor. & præcipue oleum eius. Oleum lentisci, Plin. Pastinacæ pilcis iecur coctum in oleo efficacissimè curat, Idem. Pix, Plin. Pix liquida, Serapio ex Dioscoride. Sal Chalcitrus, Plin. Squinauthi oleum, Serapio secundum Habyx, Auicenn. Hallabbas. Hyssopus cum oleo, Plin. Personatiæ siue arctij radicem tritam aliqui miscunt cū lacte vaccino, & equorum scabiem illiunt. Imperiginis, & quicquid scabies occupat, aceto, & alumine defricantur. Nonnuquam, si hæc permanent, parib. ponderibus permixtis nitro, & scisso alumine, cum aceto liuantur. Papulæ feruissimò sole vsq; ed strigile raduntur, quoad elicitur sanguis: tum ex æquo miscuntur radices agreitis herbar. (sulfurq; & pix liquida cum alumine. Et eo medicamine prædicta vitia curantur, Colum. Et rursus, Scabies (inquit) mortifera huic quadrupedi est, nisi celeriter succurratur: quæ si lenis est, inter initia candenti sab sole vel cedria, vel oleo lentisci linunt, vel vrticæ semine, & oleo detritis, vel vnguei ceteri, vel quod in lancibus salitus thynnus remittit. Præcipue tamen huic noxæ salutaris est adeps marini vituli: sed si iam inueterauerit, vehementior. opus est remedijs, propter quod bitumem, & sulfur, & veterum picis liquida, axungiaq; veteri commista pari pondere incoquantur, atq; ea compositione curantur, ita vt prius scabies ferro erasa, perluatur vrina. Sæpe etiam scapello vsq; ad vniu resecare, & amputare scabiem proficit: atq; ita factis vlceribus, mederi liquida pice atq; oleo, quæ expurgant, & replent vulnera æquè: quæ cū expleta sunt, vt celerius cicatricem & pilum ducant, maxime proderit fuligo ex ahenò vlceri infucata, Hæc Columella. Sunt qui ad scabiem equi vnguentum parent veteri axungia, oleo laurino, helleboro albo & argento vno permixtis, ita vt ad libram axungia sextam olei laurini partem, hellebori octauam addas: argenti vitui verò quantum satis videbitur pro scabiei modo, non nimium tamen. Simile vnguentum describit Rufus 72. Malidem subterculaneam (Græci μάλιν σπυδερματίαν vocant) scabies sequitur, prauis humoribus sub cute infusis: mendio eius fit in Hippia. & apud Veget. lib. 1. cap. 5. & cap. 12. In Germanicis libris nisi mendium est, genus quoddam scabiei equorum nominari inuenio die vuidan neris, quod resina, axungia, & vitellis ouorum mixtis & in solenunctis curant. Impetiginem aliqui rorer vocant (alij zimormal) qua forsitan voce corrupta neris scriptum est, vt impetiginosa fera intelligatur. De scabie & pruritu colli & caudæ equi, Rufus 72. Et de scabie in genere, quam rungram vocat Gallica voce, ibidem. In collo equi (inquit) iuxta garesæ quædam scabies fit, &c. De læsione garratij seu guida, Idem 86. Cum garesæ (inquit) fuerit nimis inflatum & plenum putredine, vratur pluribus punctis forci, aut ferro idoneo scindatur, &c. De quibusdam pulueribus ad sanandum dorsum vel garesæ equi, Idem 88. Hoc malum nostrates puto vocant kraitigkeis, & equum sic laborantem kraitig, vel potius kraitig, à rana rubeta, quod locus affectus similiter inflatur. Idem aut similis affectus est, vnde equam nuncupant kraitiggrindig. De pustulis (pustulis) quæ nascuntur in dorso equi, Rufus 87, sunt autem, inquit, pusillæ excoriationes, &c. Papulæ erumpentes, Hippia. 69. Intertrigo bis in die subluitur aqua calida: Mox decocto ac trito cum adipe defricatur, dum saniei vis emanat, Columella. Albæ vitilligini citra scalpellum mederi, Hippia. 129. Contra morpheam, serpiginem & impetiginem equorum, Rufus 180. accidunt autem hæc vitia vt plurimum circa 40 oculos seu palpebras, & circa nares & os equi. De impetigine superius etiam dixi ex Columella. De impetigine erumam, alijsque vitijs scoriis dicitur infra. De elephantia, Hipp. 3. Elephantiasis signa, Vegetius 1. 9. cura. 16. Numeratur autem ab eo inter species malidis. Lepræ curatio 118. De spallatijs, Rufus 84. Sic autem vocant barbari tumorem & duritiem carnis super spatulas siue armos, quæ dorfi superficiem superat. Vegetius libro 2. cap. 30. entomata nominat tubera & tumores diuersos, vt sunt steatoma, meliceris, aneurysma, atharoma, ganglion. Adijcit & curam omnibus vnam & communem. In malidæ articulari tubercula quædam nascuntur per totum corpus, Hippia. 97. Dracunculus vermis est tinea similis, non in ventre, sed in lacertis, scemore, tibijsq; parte Aegypti superiore copiosus: qui latera quoque paruulorum infestat, moueturque hic sine dubio, Petrus Ruellius. Aduersus dracunculum; Hippia. 129. hoc insistant, toto corpore pustulæ erumpunt, & animal claudens obstrept. Farciminosi morbi signa, Vegetius 1. 7. cura. 14. Censetur & hic inter malidis genera, & huiusmodi argumento deprehenditur: In lateribus (inquit Veget.) & in coxis & in veterendis quoque partibus, & præcipue in iuncturis membrorum, vel in toto corpore collectiones inflantur: rursusque hivelut sedatis, alia renascuntur: cibum potumque ex more recipiant, macrescunt tamen: quia digestio eis plena non prouenit, hilares aspectu, sanisque similes creduntur. Haud scio an huius generis sint quæ in Hippia. 1. 9. cap. 97. φάρκινω dicuntur, farciminosi forte legendum: quæ tumores sunt (inquit Absyrus) illis quos Græci dothienas vocant similes, maioresque, ac suppurantur, & sponte erumpunt, suntq; diffusa malidæ articulari. Farcina (inquit Albertus) nascitur ex nimia carnis humiditate, & immoderata repletione: aliqui vermem vocauerunt, eo quod superfluus humor in carne & cute foramina facit tanquam vermium; contingit autem ex sanguinis fluxione extra venas: & interdum ex magna plaga, vel ictu & liuore si non curentur intra duos menses, & in locis fuerint cauis, ac inter armos & in lateribus: interdum ex morfu alterius equi si rnam partem, &c. Hæc ille. De verme dicto farfino, Rufus 146. De verme dicto anticor, Idem 147. Fit autem enim paruus humor colligitur & putrefcit in cavata cordis, vnde pars ad pectus propellitur, & si collum occupauerit, tumorem facit. Ab hoc corrupta cordis substantia mortem sequi necesse est: quam obrem anticor, id est, cordis suffocatio vocatur. Anticor (alijs antiquor vel anticat, qui tres modi corrupti videntur, vt anticor tantum rectè scribatur, quod morbus ante & circa cor & in pericardio sit) glandulæ sunt, vel tumor, inflatio, vel apostema circa cor, Petrus Cresc. 9. 15. De verme volatili, Rufus 145. In hoc vlceræ præcipue in capite oboriuntur, humores è naribus flant: Vocatur autè voatilis, quoniam humores superiora petunt: aliqui talplinum appellant, & tranfit aliquando in cimorum supra dictam. De verme equi Rufus 144. Incipit in pectore, vel intra coxas iuxta testiculos: deinde ad crura descendens tumefacit ea, & rebris vlceribus perforat: aliqui guttam vocant. Vermem dicunt glandulas in pectore vel coxis inflammari, &c. Petrus Crescent. 9. 14. Realgat fit ex sulfure, calce vitæ, & auripigmeto, & idiomate nostro vocatur foricoria: occidit forices puluis eius, & omnia animalia: abolet fistulas & vermes equorum.

equorum, & omnem malam carnem corrodit, Sylvaticus. Ad eadem omnia valet aconitum; præcipue autem aconiti genere ad vermes equorum apud nos videntur, quod pallidum florem gerit radice ad retis speciem incisa. Hinc natus videtur error, ut res longè dissimiles, aconitum & realgar, propter virtum similitudinem à recentioribus quibusdam confunderentur. Equus vermem passus nunquam ad pristina valetudinis robur aut pristinam alacritatem redibit. Vermem Germani vocant *den wurm* vel *burzel*, alij *purzel*, à farcina vel farcimine forsan de torto nomine. Distingunt autem loco tripliciter, ut alius nascatur in naso, alius inter genu & coxam, alius in pudendis vel virga equi maris. Rursus vermes alios apertos esse legimus, ubi tubercula aliquot apertis foraminibus apparent, *ansuuerfende wurm*: alios verò reclusos. Sed remedia quoque in libris quibusdam nostra lingua manuscriptis reperta adiciam. Cicutæ succus cum melle illinitur, quo gustato vermem illico mori aiunt. Radice petasis herbæ (quam nostri radicem pestilentie vocant) veterinarij quidam vtuntur ad vermes equorum, alijsq; vitia tum intra tum extra corpus, Tragus. Pecudi ex vermelaboranti, præsertim equo, folia cardiorum edenda præbe: Aut commansam herbæ pharadice radicem superilliga: quod homini quoque prodest. Si vacca vel bos vermem patitur, ouis rubetorum in palade aliqua vel alibi repertis locum affectum diligenter perfricabis: inde sterces humanum calidum impones, & linteo obligabis: & nigri solani superficiem edendam obijcies, radicem collo appendes: ne aquam adeat animal cauebis, sanabitur. Sunt qui locum scindunt & extracto verme succo perficariæ herbæ, quam plerique hydropter faciunt, abluunt: Alij herbam cum lapide superponunt, mox defodiunt, morbo ita paulatim decrescente, ut ipsi superstitiosissimè credunt, quemadmodum herba defossa flaccescit ac putrescit. Alij radicem polygonati, carbones quernos, thus, hordeum non decorticatum & salem, omnia minutim cõfusa concisauit micent, & inde quantum manus capit pabulo equi inspergunt, idq; bis aut ter repetunt. Si equo vermis inter carnem & cutem nascatur, tumorem vitro, & medullam ceruinam infundito. In libris Hippiatricis nostra lingua excusis, vermes vbiuis nati cauterio vtuntur, deinde ærugo inspergitur, si inter coxam & genu fuerit: si in naso, ærugo cum osse equino vito: si in pudendis, ærugo, sulfur, & hyoscyami semen veteri axungia excepta illinuntur. De cancro. Pet. Crescent. 9. 46. De cancro cum alibi, tam in labijs, Albert. Cancer (inquit Rufus 171.) sit circa iuncturas crurium iuxta pedes aut inter iuncturas & pedes, videlicet in pastora, & quandoque alibi in corpore, &c. De carcinomate, Hippiatr. 76. De fistula ex cancro, Pet. Crescent. 47. De fistulis, Hippiatr. 128. Rufus 172. fit autem (inquit) ex antiquo vulnere non curato, vel ex cancro. De fistula vbiuis corporis, Veget. 2. 27. Collyrium fistulare, quod fistulis immittitur vulnere, quæ ab initio curata fuerint negligenter, Veget. 4. 16. Emplastrum contra omnia caccèthe vlcera, phagedænas vlcera dururnas, & abscessus anò præsertim erumpentes, Hippiatr. 129. Muri, caro in pelle superflua, Pet. Crescent. 11. De tuberculo in mori speciem, Hippiatr. 127. Malagma ad vligines, Veget. 4. 24. hæc alibi puto vlcera glycea vocari. Agglutinans medicamen ad fauos Hippiatr. 129. De glandulis & scrophulis inter pellem & carnem, Pet. Cresc. 12. De glandulis, testudinibus & scrophulis, Ruf. 139. Omnes hi tumores sunt ex materia corrupta in vno loco se condensante inter corium & carnem. Pendigo ad scirrhos pertinere videtur. Si iumento scapula vlcereatur, diligenter inspicere, ne quas inter neruos & commissuras pendigines faciat, Veget. 2. 44. Pendiginem circumclades ad vlium, Idem 2. 55. Glycium ad fordida & canerosa vulnera, Veget. 4. 27. Malagma ad vligines, Idem 4. 24. Linimentum ad phazalam (abscessum puto) morbum peculiariter equis mare rubrum ingredientibus. Emplastrum quod dolores sopit, & incandescentes inflammationes discutit, Hippiatr. 129. item aliud, Ibid. Traumatica duo ad phlegmohas tollendas, Veget. 4. 27. Rhadunculus (forte carbunculus) est phlegmone occupans cutem & carnem vsq; ad profundum, cum sanguinolenti humores superabundant: sunt autem eius differentie pro diversitate humorum, & cæt. Albert. Ad inflammationem omnem, & malagma ad spine vertebrae; Theophrastus in Geoponicis 16. 16. De barbulis & carbunculis, Rufus 85. Barbula forte à carbunculo corruptum est nomen: sunt autem ex superfluo sanguine, & aliquando miscentur etiam alij humores: cura eorum docetur in capite de læsione dorsi. Squillares dicti furunculi Hippiatr. 80. Ficus est collectio rubicunda vel liliida prominens ex nimio intercutaneo sanguine, &c. Albertus. De sicu qui nascitur alibi quàm in pedis solea equi, Rufus 140. Ignis facer vel pustula, Hippiatr. 25. Si equus aut bos ficosos tumores (*fygumaritzon*) patitur, cultro abscinde, & quinque folij succo sanguinem abluet, mox cretam tritam insperge, Obscur. De herpeste, id est serpente vlcere, Hippiatr. in hoc *249* *99* album sub pelle incidendum, & astringentibus inde curandum est, &c. Turta (inquit Albert.) apostemata sunt in superficie carnis intra cutem exorta, in modum panis qui turta vocatur: sunt ex abundantia sanguinis maximè, humorisque intercutanei putridi: & aliquando cum caro læditur icu aliquo, &c. De curtis (lege curtis) equorum, Rufus 81. De equo super quem Luna splendit, Rufus 83. Videtur autem de apostemate vel vlcere intelligere, quod Lunæ radijs tactum putrescere vel corrupti alibi etiam legere memini. Verrucæ vbiuis, Veget. 3. 17. Traumaticum ad verrucas tollendas, Idem 4. 27. Verrucas in equis quidam pillsiporum vincunt, & testas concharum quæ in aqua dulci reperuntur vltas tritasque inspergunt. Clau, Hippiatr. 26. Cortago, *ex edegula*, vltum est, cum pellis appressa tergo pertinaciter adhæret: hoc cum ambobus armis in hæc sit synonymia vocant, vide Vegetium 3. 44. & Hippiatricam 26. Cornu vocatur cum corium in carne dorsi, vel sola caro antea læsa, videtur sicut cornu indurata: quod ex nimio pondere fellæ vel alterius neris accidit, ita vt rumpatur aliquando pellis dorsi, & vlcus aliquando etiam ad ossa pertineat. Fit etiam radunculus interdum in cornu, & c. Albertus, & Petrus Cresc. 9. 27. Compressum in hoc malo (inquit Rufus 80.) corium cum carne conglotinat: & cornu vocatur, quia instar corau formam rotundam habet: vel à diffusione latitudinis quæ protenditur in acutum: vel à corio cum cute inuiscato, &c. De coriagine diximus etiam inter morbos bubuli pecoris. De dorso læso attritioque, supetis etiam dictum est. De neruo inciso & eius cura, Rufus 173. Neruorum vulnera, Hippiatr. 84. Ad ictus & dolorem neruorum cataplasma, Hippiatr. 129. Cæretos neruorum affectus, quæ infra vbi de articulis & partibus extremis dicitur. Varices, Hippiatr. 77. Crurum ossa (inquit Xenophon in electione equi) sunt spissa, sed spissitudo non erit venarum neq; carni: nam hoc pacto cum per aspera agitur equus, impleti hæc sanguine necesse est, & existere varices (*supeliosus*, lego *uiporis*) & crassoscere crura, & cutim abscedere.

Alexipharmaca & Theriaca.

Sæpe imprudens animal venenum in pascuis vel præsepibus vorat, contra quam noxam alexipharmaca remedia vbi ab authoribus petenda sint monstrabimus: sæpe etiam à venenosis animalibus icu morsu læditur, quibus

quibus theriaca dicta medicamenta succurrunt. De brassica syluestri cum feno depasta, Hippiatr. 90. De aconitio, 91. De cicuta, 92. De veratro & ægolethro in cibo sumptis superius dixi. Interit veneno sandarachæ & equus, & quoduis iumentum siue veterinum: datur in aqua percolatum, Aristoteles. Est quando equus fordidus & absterioni destinatus pannos vorat, contra quod malum in Germanicis libris remedium inuenio oua aceto calido macerata donec testa abscedant, &c. Si equus terram vorarit, pro remedio fauinam in pabulo dant minutatim incisam, Obscur. De equo qui comedit pennam, Rufus 133. Contra simum gallinæ deuoratum, Hippiatr. 89. Veget. 3. 85. & 3. 15. Stercus suillum iumentis propinatur contra venenosos morsus, Veget. 3. 77. Si araneum comederit equus, Veget. 3. 80. Buprestes bestiola (vulpestres, corrupte) araneæ similes, cum deuorata fuerint, animal præfecant, Veget. 3. 15. vbi de causis impeditæ vrinæ loquitur. Si buprestin comederit in feno, Idem. 3. 78. Contra buprestin, Hippiatr. 86. Qui remedia Germanicè scribunt, hoc malum vocat *kiesern im magen*. De crucis, Hippiatr. 93. Contra hircines haustas, Absyrt. in Geoponicis 16. 18 Hippiatr. 88. De aquæ metu, Vegetius 3. 31. Muri araneæ morsus (inquit Aristoteles) equis alijsq; iumentis molestissimus est: pustula hoc excitantur: & periculosior quem defixerit grauida: pustula enim rumpuntur, ex quo interitus sequitur: sed si non grauida est, non interimit. De morsu muris araneæ, Hippiatr. 87. Vegetius 3. 77. vocat autem murem cæcum: & 3. 82. vbi murem araneum vocat. Si iumento non morderit (mus araneus), mus recens cum sale imponitur, aut fel vesperilionis ex aceto, Plinius. Fit aliquando vt mustela iumentum morsu fauciet, cuius dentes inficiunt animal, & moritur, nisi subueniatur. Remedio est si vulnus oleo perungatur, in quo mustela suffocata computruerit, expresso validiuscule per linteolum. Fricatur & locus faucius arida pelle mustelæ, vt incalcescat, & datur iumento antidotus theriaca, Camerar. Quinetiam ea (inquit Aristoteles) quam alij chalcidam alij dygnidam vocant, suo morsu aut interimit, aut vehementem dolorem mouet: similis hæc paruis lacertis est: sed colore serpentis quam cæciliam nominant. De vulnere ex sagitta intoxicata, Rufus 178. Ad morsus serpentium, Hippiatr. 85. & 86. Rufus 179. Quadrupedibus à serpente læsis hæc profunt, vt Aggregator obseruauit: Cancrini cibo sumpti, Plin. Daucus, idè. Filix imposita capiti iumentorum defendit à serpentibus, Idem. Mustelæ catulus nudus recens cum sale appositus, Plin. Ruta per nares cum vino, Idem. Vesperilionis fel cum aceto, Idem. Si vipera animal percusserit, Vegetius 3. 79. Hippiatr. 85. & 86. Aduersus colubros, Veget. 3. 77. Ad ictus à scorpione, Hippiatr. 86. à scorpione vel alia reptili bestia læsos, Hippocrates in Geoponicis 16. 19. Veget. 3. 77. & 3. 83. Si animal mordeatur à phalangijs, Veget. 3. 77. & 3. 81. Hippiatr. 85. & 86. Si pastinacæ (staphyllinon, insectum) deuorant, cuius magnitudo quæ verticilli bestiolæ est, irremediabile malum est, Aristoteles. De eodem insecto, Hippiatr. 119. De pastinacæ marini ictu, Hippiatr. 87. Est in exemplis equos ab apibus occisos, Plin. 11. 18. Apes aliquando equum non modo forissimè inuasit, sed etiam interemisse, Aristoteles affirmat, Aelian. Ne mûscis infestentur veterina, Hippiatr. 85. & ne vlcera ab ijs tacta vermibus scateant, Ibidem. Mûscas quoq; vulnera infestantes, inquit Columella) sum mouebimus picæ, & oleo vel vnguine mistis, & infusis, cætera erui farina rectè curantur. Sunt qui vulneribus illini iubent vnguen illud, quo axes rotarum perunguntur: aut serum aquamue casei inspergi. Culices propellendi, Hippiatr. 85. Contra tabanos vel cætra, Ibidem. Contra cimices & pulices, Ibidem. Contra pediculos, Veget. 1. 44. Hippiatr. 95. Contra ricinos, Ibidem. Quidam argentum viuum axungia vetere extinctum, factæ ex cannabi illinere iubent, eamq; collo appendi. Alij aqua, in qua resina decocta sit, abluunt.

De particularibus morbis à capite ad pedes.

Omnes valetudines capitis, præcipue veteres & periculosos, cyclo curare oportet, Veget. Cycli autem rationem ex eo descripsi supra, vbi de equo purgando egi. Ad passionés capitis iumentum bryonia & vitis nigra profant, Plin. 23. vt citat Aggregator. Ad caput fractum vel nudatum aliquo causa, Vegetius 2. 13. Si caput equi ex ictu morboque languet, raphani (seminis nimirum) & zedæaræ partes æquales tritas cum vino misce, & faucibus infunde: idq; toties, donec sanies à capite fluxerit, Obscurus. Ad capitis dolorem, Vegetius 2. 8. capitis & caluarie, Hippiatr. 104. Capitis dolorem, inquit Columella, indicant lachrymæ quæ profluunt auresq; flaccidæ; & ceruix cum capite aggrauata & in terram summissa. Tum rescinditur vena, quæ sub oculo est, & os calida fouetur, ciboq; abstinetur primo die. In postero autem potio ieiunio tepidæ aquæ præbetur ac viridè gramen, tum vetus fœnum, vel molle stramentum substerneatur, crepusculoq; aqua iterum datur, parumque ordci cum vicæ libris duabus & semis: vt perexigua portio cibi ad iusta perducatur. Appiosus, id est hemicranicus equus, vnde & mens hebetatur & visus: Et quia vna pars prægrauatur, tanquam ad molam vadit in gyrum, Veget. 2. 2. Etrursum 2. 10. Appiosum iumentum (inquit) præsepio incumbit, oculos tenfos habet, micat auriculis, &c. Videt etiam paulo post in Rabioso. Sol canicularis ardentior animalia percutit in cerebro, vnde caput deiectum habent, Vegetius 3. 36. Ad fistulam, id est capitis ardorem, Hippiatr. 129. Capitis valetudines, Vegetius 2. 1. Cum ex æstu (inquit) vel frigore debilitata sunt membra, & in capite frigus sanguis vertitur in viuis, tunc repletis venis cerebri membrana distenditur, & somni salubritatem frequenter excludit: ex quo necessario dolor capitis, mœstitia & imbecillitas subit. Distentionis quoq; valetudo (Vegetius 2. 9.) ad capitis præcipue causam refertur. Obscuratur in ea visus, capitis membrana distenditur, ad est tremor & sudor totius corporis. Contingit autem diuersas ob causas, si fudans biberit, ex indigestione cibi, si non dormiat, si substrictus manserit. Capitis refrigeratio, vt cum equus ex calido stabulo subito ad frigus perducitur: vnde equus aliquando tussit, & appetitum amittit, &c. Pet. Cresc. 9. 25. De frigidityte capitis equi, quæ tussim prouocat, oculos inflat, aliquando lachrymas euocat, Rufus 70. De viuuilis, Petrus Cresc. 9. 17. De strangulione, Rufus 63. De strangulione & cymorra, vt quidam scribunt, item de viuuilis, supra inter morbos communes docui: est potius ad capitis morbos referri debeant. Pro chimorra aut simili voce apud Petrum Cresc. 9. 14. hæmoagra inepte legitur. De strangulina etiam inter thoracis & pulmonis morbos non nihil dicitur infra. Ad deflexiones vel deallationes à capite, Hippiatr. 104. Pituita, id est fluxus humorum, vel rheumati iumentorum vel pecorum, vt Aggregator obseruauit, prodest cretani (id est crethimus) Plinius lib. 26. item hellebori nigri surculus per aurem traiectus, & postero die eadem hora exemptus, Idem lib. 25. Equo cui catarrhus per nares fuit (*vntz*) ei libram, in qua argenti viui quadrans decoctus sit, refrigeratam ab ignis calore per nares infundat: sic enim intra octo dies, vel sex menses saltem conualecet: aut morietur, Obscurus. De genere & qualitate mucei qui per nares fluunt, Vegetius 2. 36. Medicamentum ad saniem li-

Quidam

quidam enaribus, Hippiatrica 129. Vegetius libro 1. maniam quoq; inter malidis species numerat. Dephrentia de Vegetius 2.3. Si, ubi antea diebus aliquot sponte ieiunant, mox in furorem vertantur, sanguine detraho iuuantur, Aristoteles. Equis furentibus auriculae sunt subrectae, Plinius. De infania, Vegetius 2.12. Oculi, inquit, ardentes sanguine & humore suffunduntur, auriculae stant vel micant, in domitorum instar capi non possunt, capti parietibus se illidentes conantur effugere. De furore & rabie, Hippiatr. 102. Infania, cum praesepia frangunt, sese morsu lacerant, homines impetunt, auribus micant, &c. Vege. 3.43. Contra maniam seu furiam in equis, Ruf. 158. De chirurgia adhibenda in equo furioso, propinato ei opiato pharmaco, &c. Idem 159. Rabies (inquit Vegetius) eadem omnia & maiora ostendit quam infania. De equo furioso velleproso (lego rabioso) Ruf. 154. Rabiosus, Vegetius 2.5. & 2.11. Cum appiolo (inquit) accedit thoracis passio, statim fit rabiosus, supercalefacto iecore & sanguine, &c. Dolor est loci, adeo ut mordendo se comedat (praesepia aut illa mordice) vel alium impetat. Subito hinc tanquam sanus. In parte capitis ubi vitium remansit post curationem, difficile se gyrahit, & parietibus se iungit, &c. Rabiosi equi (inquit Camerarius) sunt varijs de causis, vt ab aestu, a pabulo non idoneo, a cerebri inflammatione, a bilis in venas exudatione. Flagrant & rigent oculis, spumam eijciunt. His venas statim incidere oportet, qui si castrentur, respicere subito perhibentur. Nostri equos insanos lunaticos vocant, & cerebrum cum Luna eis inuui aiunt. Circa Abderam & limitibus qui Diomedis vocatur, equi passii (nascentibus illic herbis) inflammantur rabie, circa Potniae verò asini, Plin. non exprimit autem quibus herbis. Equos esse rari & rabie inflammari ferunt, bibentes ex Cossinito flumine Thraciae, qui defluit in Bistonium stagnum, ubi Diomedis Thracis, qui immanes equos habebat, quos Hercules expugnauit, regia olim fuit. Ex eodem morbo laborare dicunt equos bibentes de fonte Potniae, qui non longe ab urbe Thebis abest, Aelian. Equi dicitur vixisse, qui lymphatico morbo laborant: in quo ad tibiae sonum quies contingit, fronte demissa quod vocatur *αστονία*, Caelius. Quod autem lymphari dicitur, tale est, vt equus ad tibiae sonum quiescat, & demittat frontem: cum vero consunderis, cietur contentius donec retineas: demissus etiam semper tristisq; est si rabie tenetur: culus indicium, vt auriculas demittat ad iubar, rursumq; protendat, idq; vicissim facitet, Aristoteles. Rara quidem (inquit Columella) sed & haec est equarum nota rabies, vt cum in aqua imaginem suam viderint, amore inani capiantur, & per hunc obliuiae pabuli, tunc cupidinis intereant. Eius vesaniae signa sunt, cum per pacua veluti extimulatae concurrant, subinde vt circumspicientes requirere, ac desiderare aliquid videantur. Mentis error dicitur, si deducas ad aquam. Tum demum speculatae deformitatem suam pristinae imaginis abolent memoriam. Eadem haec verba Ruellius in Hippiatr. 15. tanquam Theomnesti repetit, cum in Graecis nihil tale hoc loco legatur, nulla Columellae mentione facta. Hydrophobia, id est aquam timentia iumenta, ex qua passione in rabiem conuertitur, solent, Vegetius 3.31. Syderatio, Veget. 2.39. In hac (inquit) labia & maxillae & nares equi deprauantur in parte, ita vt vix cibaria dentibus inlidat, quae etiam humoribus plena reperies: & bibituras os ad nares demerget in aquam. quia in firma sunt labia quibus haustus attrahitur. De syderatione & comitiali morbo, Hippiatrica 109. De epilepsia, Veget. 3.33. Si equus morbo incognito collabatur, filicis feminae radicis partem lingua subiecto, mox alui ac velicæ excrementum reddet & exurget, Hieronymus Tragus hoc ipsum se expertum scribens. Ad vertiginem Hippiatrica 128. Paralyticum iumentum ambulat primum in latere ad similitudinem cancri, cervicem incuruat ac si fracta esset, rectos pedes non ponit (parietibus se illidit) cibum & potum non recusat, hordeum ipsius vdom semper apparet, Vegetius 3.41. Indicia resolutionis neruorum, Hippiatr. 129. Ex impetigine inueterata iuxta oculum vermis fit, qui ad cerebrum penetrat, vnde animal statim moritur, Inceruus Cerebrum commotum facit vt male ambulent equi, frequenter offendant, & toto se corpore commoueant, &c. Veget. 2.7. Ad lethargicos, Hippiatrica 128. quod penultimum est caput de diuersis morbis. De lethargico equo, ibidem 101. in verbis Absyrti de thlasinate. Animal lethargicum semper iacet ac dormit, Vegetius 3.48. Lethargici, Hippiatr. 104. *Ασθησια* *ή* *πρωτον* *ή* *αδελφια* *ή* *υψηλο*, *ή* *υψηλο*, *ή* *υψηλο*, *ή* *υψηλο*, Helychius & Varinus. Ad somnum conciliandum, Hippiatr. 128. Neruorum lassio, Absyrtus in Geopon. 16.7. Capiuntur equi (inquit Aristot.) etiam rigore neruorum: cuius indicium, venae vt omnes neruq; intenduntur, & caput ceruicisque immobiliter rigeant, rectisque; eruribus gradiantur. Roborosa passio (Vegetius 3.24.) dicitur, quae animal rigidum facit ad similitudinem ligni. Totum corpus astringitur, extensa sunt nares, & aures frigidae, immobilis ceruix, os constrictum, caput extensum, pedes constricti, vt nulla commissura flectatur, &c. Tetanus videtur hic affectus: & idem forte est quem Germani vocant *erschrecken* *off* *allen* *fiere*. haec est noxam per omnia erura in quo alium cum aceto tundunt, & crura bis aut ter illinunt, & donec inculescant inequitant, & calefactum operiunt. Spasmus, *der* *krampf*, *oder* *verkrampft* *adern*. Vide infra in affectibus ceruicis & colli, & rursus in affectibus neruorum inferius. Tetanus, Hippiatr. 34. Tetanum vel rigorem neruorum, vulgo in Italia incordatum vocant. Tetanus vel robur, opisthotonus, emprosthotonus, Veget. 3.24. Opisthotonus, Hippiatr. 34. Vegetius 3.47. Ad opisthotonicos vnguentum, Hippiatr. 129. Spasmus in causa est vt subito concidant, articuli eorum extenduntur, toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt, &c. Vegetius 3.32. In opisthotono non debet incidi vena, Absyrtus cap. 9.

De morbis oculorum, Hippiatr. 11. Ruf. 52. Vegetius 2.22. Heterophthalmos equus. vide supra in 3. sed hic affectus naturalis sine conatus est. Oculis iumentorum & quadrupedum (vt obseruauit Aggregator) prodest anagallis, Plinius lib. 25. Chamelæa Idem 24. Sa, si inspuatur oculis, Idem 31. Oculus lunaticus vitium est, quod interdum oculo album inducit interdum lymphat, vnde lunaticum veteres nominauerunt, Vegetius 2.18. Nostri aiunt oculum (malum, maculam aut suffusionem oculi) cum Luna crescere & decrescere, & interdum profus obocari. Aduersus hoc vitium aliqui lappillos in capibus cancrorum repertos terunt, melle excipiunt & oculis illinunt (hoc aliqui etiam ad cicatrices & vngues adhibent.) Alij vitellum oui cum sale subigunt, & vsum inde puluerem oculis inspergunt, quod cicatrices etiam abdere aiunt. Pili in oculis, Vegetius 2.15. De sanguine qui apparet in oculis equorum, Rufius 57. Oculi crure suffusi, Hippiatrica 11. Oculorum vulnera & ictus. Ibid. Ad oculum percussum, Vegetius 4.27. Rufius 59. Ad album vel glaucoma ex percussura natum, Vegetius 2.22. Ictus vulneris & inde caecitas. Ibidem. Ad rupturas, & de tumoribus feruandis, Vegetius 4.27. Nostrates vulnus oculi ab acuto, aliquo ligno infixio vocant *den* *augst*, & vena statim ante oculos incidunt: Alij vero eam quae mox sub vitello nasi (vt vocant) reperitur, & caput vnilius alligant, vt sanguis effluat. Exulcerati oculi, Hippiatr. 11. Vlcibus in oculis animalium medetur papauer, Aucenna. Papaueris cornuti folia & flores iumentorum (*αβυρ*) argema & nubeculas inuncta emendant. Dioscorides. Theophrastus folium eius argema in ouibus tollere scribit. Dolores oculorum, Hippiatr. 11. Omnis color oculorum inunctione succi plantaginis

ginis cum melle Attico, vel si id non est, vtiq; thymino celeriter leuatur, Columella. Oculorum inflammationes, procienciae, defluxiones, Hippiatr. 12. Delachrymis oculorum, Rufius 13. Contra ruborem & dolorem oculorum, Rufius 61. Lippitudo, Hippiatrica 11. Absyrtus in Geoponicis 16.5. De epiphoris oculorum, Vegetius 2.22. Hippiatrica 11. Auticax est rheuma ad oculos, epiphora vel ophthalmia vitium impediens, Petrus Crisc. 9.26. Apud eundem 9.15. auticax, alia antiquo, vocatur glandula quaedam circa cor, &c. Si animal oculos impegerit, aut confricauerit, vel ex percussura laeserit, & album induxerit, etiam si totus oculus praclusus sit, hac ratione curabis, &c. Vegetius 2.20. Ad confricationem oculorum, Rufius 20. Fluxionem oculorum aliqui curant inaspero puluere, ex vitello oui vsto, & carco, hedera terrestri ac ruta vstis mixtisq; omnibus. De tumore calloso oculorum, Vegetius 2.22. Oculorum carcinomata, Hippiatrica 11. De caligine oculorum, Rufius 54. De caligine & panno siue panniculo albo, qui pupillam oculi occupat, & visum obumbrat, Rufius 55. Oculi (inquit Camerarius) caligine & nebulis frequenter laeduntur, claritatem restituere putat medullam de cruribus capris exemptam recentibus & incoctis, cum trochiscis roseolis (cum rhodostagmate, vt habet Absyrtus in Hippiatr. cap. 11. vnde haec transtulit Camerarius, & vt rhodostagma non recte pastillos roseos vertit, sic compositionem eorum frustra de suo adferre de rhodostagmate, vide Aeginetam 7.15. de roseis pastillis, 7.12.) & illinetur oculus caliginosus (equi vel muli bis aut ter penna illinetur, & sanabitur, Absyrtus.) Quod si etiam pustula appareat, aut rubedo oculorum, proderit idem medicamentum, vel medulla cerui cum croco pondere denarij, sic mista vt liquiditas retineatur. Ad caligines (*αδελφια*) remedi esse putantur sputa falis in ore ieiuni liquefacta: aut puluis eius de corio veteritosis in furno & cinefacto, Camerarius ex Hippiatricis. In quibus nos cap. 11. sic legimus, Medulla ceruina purgata, ne quod officulum remaneat, & in pila marmorea trita cum drachma croci triti miscetur & reponitur in vase ligneo (vitreo, Ruellius) vel corneo ad vlcera oculorum. Oculos equi claros reddet hoc medicamentum: Ad vnciam mellis puri, zinziberis drachmas duas admisce, & stillatitij liquoris rutae vnciam semis: hoc oculis inditum & iumentis & homini prodest. Contra maculam equorum, Rufius 58. Cicatrices oculorum, Hippiatrica 11. Vegetius 2.22. Cicatrices oculorum (inquit Columella) ieiuna salina & sale defricata extenuantur vel cum suffili sale trita sepius testat: vel femine agrestis pastinacae pinfito, & per linteam super oculos expresso. Pterygia, id est vngues oculorum, Hippiatr. 11. De vngula oculorum (*der* *nagel*) Rufius 56. Est autem (inquit) cartilago, quae frequenter medium oculum occupat. Collyria ad oculorum albugines, Hippiatr. 12. Geoponica Graeca 16.6. Ad albuginem & vestigia vlcera in oculis animalium commendatur centaurium minus à Plinio lib. 25. cinis de oselepia lib. 32. sideritis libro 25. & flos papaueris campetris ab Aucenna. Cicatricem esse puto quod nostri in oculo vocant *das* *fil*, quasi vellem dicas, nisi quis pannum potius barbaris dictum interpretetur: eam aliqui curant vitello oui cum sale subacto & vsto, vt & lunaticum oculum, sicut supra dixi. Alij tum ad cicatricem tum vnguem oculi duodecim lappillos & capibus cancrorum vrunt, & inflant in oculos equi, donec rubescant: deinde mel illinunt. Hoc etiam supra ad oculum lunaticum retulimus, Alij vnum aut alterum ouum coquant donec durefcat, & quod album est super ferro vrunt dum in cinerem vertitur, cui admiscunt piperis & zingiberis albi farinam cribro excretam, hoc arido replent canalem pennae & in oculum inflant. Alij similiter inflant tritas concharum testas quae in flagnis reperiuntur. Ad oculorum album vel glaucoma, Veget. 4.27. Album vel glaucoma ex humore vel percussura natum, Vegetius 2.22. Si animal oculum impegerit, aut confricauerit, vel ex percussura laeserit, & album induxerit, Vegetius 2.20. Oculis lunaticis vitium est quod interdum oculo album inducit, interdum lymphat, Veget. 2.18. Collyria diuersa, ad album in oculis, ad glaucoma, Vegetius 4.27. Suffusio vel album quomodo per nares eurentur, Veget. 2.21. Suffusio oculorum, Vegetius 2.16. Hippiatrica 11. Paracentesis in cicatrice oculi, & quae fit in curabilis, Veget. 2.17. Apud Graecos medicos non in cicatrice sed suffusione oculorum, paracentesin adhiberi solitam legimus. Est suffusio, Graecis hypochylis, barbaris cataracta, Germanis *ey* *flarr* vel *flarr*, vnde compositum *flarr* *blind*, id est ex suffusione caecus. Staphyloma oculi, Hippiatrica 11. Vegetius 2.19.

De extrahendis equo dentibus, qui dicuntur scalliones, Rufius 40. Sunt autem (inquit) quatuor in maxilla inferiori, extrahendi cum equus fuerit annorum trium & dimidij: duo ex eis scalliones, & duo plani vulgo nuncupantur. Plura de his dentibus scripsi supra in 3. Si gingiuæ vel dentes doluerint, Vegetius 2.32. Ad Parulides id est gingiuarum collectiones, Hippiatr. 129. Pullaria, tumor inter gingiuas & maxillas, tanta tenitura vt manducare vix possint: sunt autem glandulae quaedam, Veget. 2.25. Os vlcera tum, Hippiatr. 60. Aphthæ oris, ibidem 61. Vlcus putridum vel marcidum in ore, Hippiatr. 28. De malo oris equi, ubi glandula in vtriusq; maxillis intrinsecus tumefacta apparent, instar amygdalarum, Rufius 64. Hoc malum Germanicus quidam liber exponit, *Geschnallen* *hals*, *oder* *so* *es* *nit* *schinden* *mag*. Si tumores in ore sint, quos nostri gallas vocant, è venis sub lingua sanguinis bonam partem extrahunt, & os perficant vino vel aceto, cui sal & arida fax vini aequali inter se portione miscetur: Alij gallas ferro curuo excisas ita perficant: quod si palatum tumeat, gallas secundum longitudinem excindunt, & vlcerebus diligenter affricant salem non tritum. Si equus ex vulnere oris aut faucium febricit, Vegetius 1.36. Ad fistulam in maxilla vel ore, Vegetius 2.26. Equorum communia mala sunt, immundities oris, aut dentium asperitas & inaequalitas, &c. Camerarius. De laesione linguae, ubi multa vlcera fiunt, vt ex morsu dentium, vel freni, vel malo pinzane dicto, Rufius 68. Malum (inquit Albertus) in lingua equi aliquando fit, cum ex putrida esca sanguis putridus & phlegmaticus generatur linguam putrefaciens: vnde lingua excoriatur, & vena sub ea nigrescunt. Hoc malum aliquando ad pedes descendit, ita vt equus vix stare possit, &c. Lingua incisa, sibilis consuenda, &c. Veget. 2.31. Ad linguam intercisam, Hippiatr. 129. Ad ligulam, Hippiatr. 129. Ad palati dolorem cataplasmata, Hippiatr. 129. Si vena in palato incisa claudi non potest, Vegetius 2.35. De palatina, Rufius 65. Sunt autem sulci quidam in palato equi, caui vel profundi, ex pabulo acuto & arillis pleno pungente palatum, aut ex phlegmate orti. De lampasco, Rufius 66. Est autem lampascus in equis palati tumor, & forte per metathesin literarum sic nominatur voce à palato detorta. Anglice etiam lampas vocatur, Germanice *schul* *vel* *stoul*, in quo affectu quidam gingiuas supernè tumidis cauterium adhibent. Lampiscus (inquit Albertus) ex abundantia sanguinis in superiori parte oris iuxta dentes est protensa inflatio. ita vt sulci qui inter dentes sunt emineant, & equo esca (fluratura & moruclata. Rufius) de ore cadat, &c. Columella in bubus tumorem palati vocat. Palati tumor accidit etiam morbo quem crithialis vocant, vnde Albertus apud Aristotelem deceptus nō symptomata tantum palati tumorem (ipse mollitiem vocat) sed eundem omnino morbum cum crithiali facit. De barbulis sub lingua, Rufius 69. Barbulae quaedam (inquit Albertus) fiunt in palato equi, sicca: in modum co-

horum mamillarum alieuius bestiola, quæ cum crescendo longiores paruo grano fuerint, equum ab edendo impediunt. Germani, vt conijcio, *vāfen* vel *vesen* nominant, quæ sint eminentia quædam sub lingua, similes granie frumenti quod *fāsen* appellant, & equum ita impediunt vt ex cibo nihil proficiat: nisi foscellis potius, de quibus statim dicam, hoc nomen conueniat, quod magis placet. Ioan. Ruellius in Hippiatricis quodam loco vbi de ramis pedum parte mentio fit, inoptissime vitiosa incrementa linguæ interpretatur, & Petrus Ruellius errorem eius secutus à Gallis vulgò les barbes nuncupari scribit. Foscellæ (vel fioncellæ, Rufio 67.) inflationes (molles & paruas, Rufius) intra os equi in labijs natæ versus extremos dentes, in medio nigricant: sunt autem cum equi ingerunt frigidas & asperas herbas, quæ super labijs & maxillis diu manent, & impediunt quo minus pabulum equi suo commodè loco mandi possit, vt in lampæo etiam contingit, &c. Albertus. Videtur autem hec esse illud malum quod superius dixi à Germanis *vesen* appellari, quod aliqui definiunt tumorem esse sub labijs ad dentes laterales, & eadem Germanicè de eo scribunt, quæ de foscellis Albertus Latinè: vt *sesen* à foscellis detortum sit nomen: barbulae verò supra dictæ Germanica lingua vocentur, *uweriz, lin oder z. äpfun im rachen*. Glandule inter maxillas & fauces inferiores nascuntur, & ad similitudinem pilularum maiores, aliæ verò minores connexæ ex carne obdurefcunt, & tumorem sine doloribus faciunt, &c. Vegetius 2.24. Si ex plethora sanguinis fauces tumant. Vege. 2.29. Tumor faucium & capitis interius ad eò vt bibere aut manducare non possint, Vegetius 2.28. Tonilla, Hippiatr. 18. & 20. Maxilla interdum dolent & tumet, interdum etiam lapides in eis concrefcunt. Hippiatr. 18. Si equo maxilla dolent, calido aceto fouendæ, & axungia veterè conficandæ sunt, eademq; medicina tumetibus adhibenda est, Columella. Maxillarum vlcera putrida, Hippiatr. 28. Os fractum iuxta collum, vel inolare, vel alio oris loco, vt morsum equus claudere non possit, Vegetius 2.33. De sanguine per nares fluente, Hippiatr. 42. Vegetius 1.54. Nonnunquam etiam per nares profluuium sanguinis periculum attulit, idque repressum est infuso naribus viridis coriandri succo, Columella. De cufarino vel cufario, id est cum post cursum sanguis de naribus fluit, Vegetius 2.37. De cartilagine narium corrupta & sanguine fluente, Vege. 2.34. Si narium septum rescissum est, Hippiatr. 129. De polypto, Hippia. 21. In polypto narium præcluso spiritu strangulari videtur, stertunt, moci humidi profluunt, Vege. 2.38. Chanan est sonitus accidens in naso, quo fit sæpius ista vox chaha: vel secundum alios est exitus vaporis foetidi ex naribus, sicut accidit equis, Andreas Bellunenſis. Ozæna vitia pedum sunt Vegetio item Ahsyro cap. 129. vt errauerit Ruellius qui foeda narium vlcera illic interpretatur. Podagræ indicium, vt alter testium dexter palpitet, vel vt paulò citra nares cauum quiddam rugosum que gignatur, Aristoteles. Sernutatorium, Hippiatr. 129. Aurium doloris, Hippiatr. 17. De auribus contusis, & collectione aurium vel suppuracione, Vege. 2.14. De tumore iuxta aurem, Ibidem. Si aqua ingressa sit, Ibidem, & Hippiatr. 17. Strumæ & parotides, id est duri tumores iuxta aurem, Hippiatr. 16. Vegetius 2.23. Vlcerà auricularum, Hippiatr. 17.

Si equo collum ita tumeat, vt deglutire non possit, bacillum anterius fissum & stupa innolutum inferito in fauces equi, vt vlcera rumpantur, deinde tria oua cum aceto mixta infundes, Scriptor innominatus. Apud eundem morbus quidam nominatur *kallſucht*, id est gutturis morbus, cui hoc remedium adhibet: Album liquorem (inquit) de ouis viginiquatuor thuri miscbis (quod remediū vsurpat etiam in lampæo dicto, quem *J. hauf. ſucht* interpretamur) & in collum defundes deinde collo circum litem circumpones (quidam & alterum pectori addunt) & equitari facies donec bene sudauerit alij aliter medentur, vt in libris Germanicis præscribitur. Ceruicis tumor & attritus, Hippiatr. 23. Sciuua (inquit Albertus) in collo equi dicitur, cum collum sine dolore hic illic fluctu non potest, nec equus escam nisi per interualla capere potest, accipit autem à terra raptim & scilicet. Causa est extensio neruorum colli & repletio. Curatur subulis candentibus transfixis, &c. De scima (sciuua lego) seu lacerdo, Rufius 73. fit (inquit) ex nimio onere scapularum, & deficatione nimia neruorum colli, &c. Nostrates hoc vitium in quo tenetines ceruicis rigent, vocant *halsstarrig*. De spasmo & tetano supra dixi in morbis capitis. Est & aliud colli vitium, quod vulgò vocamus *den speckhals*, & equum ita affectum *speckhalsig*: quem in Germanicis libris reperio similiter curari, vt scabiem colli, de qua supra diximus. Audio tumorem esse mollem laxum que, qui in causa sit vt collum & tuba in alterum latus inclinentur: & aliquando excindi. Collum equi inflatur, inquit Rufius, si intra quartum diem post extractionem sanguinis, plagam super lignum & lapidem fortiter, aut alius equus illam corroserit, aut si cito post restrictionem plagæ duram escam comederit, &c. Si iumentum ceruicem vel vertebrae eiecerit aut luxauerit, Vegetius 2.41. Hippiatr. 26. Perverſio ceruicis, Hippiatr. 24. Ceruix deflacionem patiens tumidior videbitur, foetorem habebit cauteraticum, cum humore nigro & liquido: diligenter scrutaberis foramina eius, &c. Vegetius 2.43. Si iuxta collum ex punctura spatula aut lateris inflatus fuerit equus, &c. Albertus. Malandria, id est vulnera ceruicis, Vegetius 2.42. Strumæ rumpendæ, Hippiatr. 20. Strumæ vel parotides vel serophulæ, iumentorum guttur & fauces infestantes, Vegetius 2.23. Strumæ & parotides, Hippiatr. 16.

Arteria vlcerata aut rupta, Hippiatr. 63. Ad scabritiem gutturis, Hippiatr. 129. Cynanche, id est angina, Hippiatr. 19. Ad pectoris vulnus ferro vel aliter factum, Hippiatr. 47. Pectoris aggrauatio, Petrus Cres. 9.34. De grauedine pectoris qua fit ex plethora ferè, & impedit gressum equi, Rufius 91. Equi aperti ante pedes anteriores pastorentur, & pectus vino calido laectur, Rufius 92. Si animal lædatur cum accipit potionem, vt si in arterias pulmonis resillierit, Vegetius 3.75. De vitijs pulmonis, Hierocles in Geopon. 16.10. In dolore pulmonis sterit equus, tussit, excreat purulentum, &c. Vegetius. De eodem Hippiatr. 5. Pulmonis vitio contingit vt equi propter tussim difficilem ossa denorasse putentur: hic morbus cum nouus est, equus inde peumirox vocatur, à pulmone rupto (de quo Hippiatr. 6.) & facile curatur. Inueteratus iam pure collecto in pulmonibus pneumonia dicitur, & equi pneumonici, hoc est pulmonarij vel vullsi, & agrè curatur, Hippiatr. Pulmonis exulceratio, Hippiatr. 27. Pulmonarij & vullsi, Hippiatr. 7. Ad tussim equorum, Hier. in Geopon. 16.11. Hippiatr. 22. Vegetius 3.61. & 69. Tussis ex humoris acerbitate, Vegetius 3.67. Ad tussim siccam, Idem 3.68. Rufius 163. Ad tussim si quid faucibus inhaerit, Vegetius 3.62. Ex faucibus, Idem 3.66. Exasperato gutture. Ibidem. Si ex vulneribus faucium tussis vrgebit, Vegetius 3.70. Si ab internis tussierit, Ibidem. Ad tussim ex perfractione, Vegetius 3.63. In hac caput deorsum mittunt tussiendo vsque ad terram, bibentibus aqua per nares currit. Est & tussis à colibus, cum coles iniuriæ pleni sunt. tumetque, dum bibunt sic affecti continud ruminant, Vegetius 3.64. Est deniq; (inquit idem 3.65.) ab interioribus, grauior & penè insanabilis: hæc nares iumentum præcludit vt spiritum reddere non possit. Silia spissis pulvis ducit, signum est prouenire à tæcore vel pæcordijs: Sin

lentis pulvis ista duxerit & ventrem, indicat tussim de his locis, in quibus intestina ligantur, quorum tensione & iniuria compelluntur tussire. Nam si cursu nimio vel latiore saltu conuexata ista fuerint, hæc nascitur causa. Ex nimio quoq; æstu vel intolerabili frigore interiora vitantur & faciunt tussicos. Vnde vullsi appellantur, hæc Vegetius. Ad tussim & vullfos, Vege. 3.69. & 70. & 4.9. Capitis refrigeratio interdum facit vt equus tussiat; Petrus Cres. Recens tussis celeriter sanatur, pinſita lente, & à valulis separata, minutèq; molita. Quæ cum ita facta sunt, festarius aqua calida in eandem mensuram lentis miscetur, & faucibus infunditur, similisq; medicina triduo adhibetur, ac viridibus herbis, cacuminibusq; arborum recreatur ægrotū pecus. Vetus autem tussis discutitur porri succo trium cyathorum cum olei hemina faucibus infuso: ijsdemq; vt supra monuimus, cibus præbitis, Columella. Ad tussim recentem dari putant vtiliter pisorum lentiūmuc, aut etiam fabarum lomentū, Camerarius ex Hippiatr. Græc. Ex eodem remedium ad anhelitum grauiorem ex sulfure supra retuli, vbi tractatū est de morbis equi in genere. Tussis & asthma iumentorum, vt Aggregator obseruauit, conducit gentiana, Plin. 26. Verba icuius flos est aureus, tanta vis est, vt iumentis etiam non tussitentibus modo, sed ista quoq; trahentibus, auxilietur potu, Plinius 26. Quidam erinacei viui cum spinis exulli pulueres equo asthmaico datos in stabulo, statim prodesse affirmant, Camerarius. De vullsi etiam in præcedentibus quædam citauit: videntur enim vullfos (in Græcis etiam Hippiatr. *βελός* legitur) appellare aliquando anthores, quicunq; grauius tussunt, quod arteria, aut pulmonis aut reliqui thoracis pars aliqua conuulsa in eis videatur, vel rupta, vnde & pneumorrhoges dicuntur. Vegetius 3.42. vullfare posuit pro valde tussire. Vullsa quidem, Græcis spasmata, in quocunq; corporis loco dicuntur, quoties non ruptum modo aliquid, sed nerui quoq; ijs, quos *νεύρα*, hoc est fibras dicunt, lacessiti sunt atq; vullsi. Barbari quidam recentiores, pro vullsi vullfos & puluos equos dicunt à quibus etiā Germani mutuat videntur suum *bülſen*, quod est cum difficultate & maiore sono tussire. Quinctiam pulsiuum equum nostri videntur tanquam à cordis pulsu nominasse *ein herzschlagig*: vullsum tussitentem, vt puto, solum, aut etiam anhelosum intelligat, quod vel ex remediorum natura conijcio: nam inter cætera gentiana cum quarta salis parte in vino coqui & infundi iubent. De pulcina (alijs pulcini siue pulsiui, de præuatis codicibus,) Pet. Cres. 9.20. Morbus hic (inquit) fit ex calore liquefaciente pinguedinem, quæ obstruit pulmonis arterias, ita vt equus vix respirare possit: Signa sunt, narium magna spiratio, & ilium (circa coxas) crebra pulsatio, (hinc forte aliquis pulsiuum equum dici conijciat, nō tanquam vullsum: sed cum res vna sit, de vocabulis nemini contendiuius.) Incurabilis ferè est: tentantur tamē remedia quædam, &c. Autumna tempore cibetur vuis maturis, vel dulci musto potetur. Mangones quidam ad viridia pabula ducunt, vt saliant emptores. De vullsi. Vegetius 3.66. De equo pulsiuo, Rufius 142. In hoc morbo (inquit) narium continua & magna suffocatio contingit. Dantur pro remedio carnes & decoctio serpentum, &c. Ad vullfos & raptos (grauius tussitentes) Vege. 3.70. Chamaleuce (inquit Callius Calcagninus epistolice quaſtionum libro 3.) ea est, quam olitores & agrorum vulgas vngulam equinam vocat: ex antiquis nonnulli tussilaginé vocauerunt, quod arcendæ tussis sit accommodata. Ex eo factum puto vt veterinarij, ad discutendam equorum peripneumotiam, illa vtantur. Ea est vehemens pulmonis inflammatio, ex deflacione plerumque proficiscens, quam grauis anhelitus subsequitur: hinc equos pneumonicos appellant medici, quos Latine pulmonarios: eētē nuncupaueris, à grauitate respirationis, & ab ilibus quæ difficulter admodum trahunt. Mulomedicorum imperitia hoc tēpore vullfos vocitauerit, hæc ille. Sed alius mihi videtur peripneumonia peracutus in homine affectus, quam qui in vullsi seu pneumonicis & pulmonarijs equis intelligitur, inueterata scilicet tussis laboratibus, vt Calcagninus in hoc errat. Iumenta nimio saltu, vel cursu, aut ruina, cū aliquid in rrimsecus ruperint, vullsiant. Stranguriam patiuntur, excreat purulentum aut sanguinè ab initio, &c. Vege. 3.42. De epistomiacis (forte pneumonicis) vullsi, colicis, &c. vnde sanguis collatur, Vege. 1.27. Quorum pulmo versus cartilaginem ensiformem (sic reddo *das herzblatt*) contrahitur. his tussim rium cardaminè dabis in cibo, Hippiatr. liber German. Equus pulsiuus si vnas vel racemos abunde ederit, liberatur nec simile huic remedium reperitur, Rufius, & Pet. Cres. cuius verba paulò ante citauit. Spiritu diluent equi, Hippiatr. 62. Ex anhelitu inflationes, Vege. 3.39. Aduersus strangulatam pronenitit eum equus satur cibo ad eum sanatur, Hippiatr. 11. In Germanicis etiā libris inuenio remedia equi, vt vocat, suffocati (*erſtockt*) si est anhelitus. Si *das herzblatt* vult, *gipſus*, si *das herzblatt* vult, *die ſchwarze miltz*, Suid. De strangulacione, Pet. Cres. 9.16. Glandulae aliquot (inquit) circa caput equi sunt & earum quædam sub gutture, quæ interdum augentur propter humores equi refrigerati à capite descendentes, vnde totum guttur inflatur, & meatus respirandi cōprimuntur, &c. Hæc dicitur anhelitus glandula, conſilleg sint, de quibus Hippia Græci agunt 18. & 20. conijcio autem eandem esse, quoniam non est per se alium morbum à recētoribus descriptum qui magis accedat: Quanquam & vniuersa à quo vullsi dicitur eodem in loco glandula quædam sint, similiter ab influxu capitis anhelus, & arteriam similiter ita cōstringentes vt animal suffocentur, nisi in tempore succurratur, per cauterium vel incisionem. Exciduntur autem etiam strangulionis glandulae: & apud Græcos Hippiatros tonſillis cauterium adhibetur. Strangulina vocant (inquit Albertus) cum omnes meatus gutturis equi, per quos anhelitus ad nares meat cum tussis graneline cōstringuntur. Fit ex putrida esca & aqua nimis crassa, & ex phlegmate collectio propter otium equi, vel sicca esca cum puluere comesta vel potū nimis frigido, vel cum tempore frigido nimis biberit equus, & postea sine coopertorio in frigido loco steterit, præcipuè si antea lassus fuerit & ieiunus. Si per octo dies equus laborauerit, desperatur. Frequenter infra duodecim dies euadit, vel in morucllam transit, & periclitatur, Per contagionem etiam inuadit hic morbus, &c. Est quando strangulina ex frigiditate capitis vel tussis sicca pectus equi concutit, &c. Huicq; Albertus, remedia omitto. Plura vide supra in morbis toti corpori communibus de strangulina. Tormentilla eata in potu vel pastu, vtilissima est bobus & equis pulmonarijs ob defluxionem à capite cum asthmae, auribus flaccidis & fastidio cibi, Albertus in Aristotelis hist. anim. 8.23. Malidis sicca causa refertur ad pulmonem in dextro latere ruptum, & pleuritidem inde factam: nihil per nares fluit, emaciantur, grauius anhelant & cum fæore. Vide Hippia. 2. De malide in vniuersum supra dictam est inter morbos communes. Hippacare, celeriter animam ducere, ab equi halitu qui est supra modum acutus, Festus. De asthmae, id est suspirio, Vegetius 3.68. De asthmae & orthopncea, Hippiatr. 27. Nostri nescio quem in equis morbum vocant *brustſtreng*, quem curari aiunt si pectus inungatur fimo canis ex oleo de feminibus caninibus morem: & ad vitium à quo equum *brustſichtig* appellant. Asthmaticum vocant, *dämpf, erſteckt, ſchwärz, athmende, herzschlechtig, binsch*. Accidit ferè equis, qui parum exercentur, vt anhelitus difficultate laborent, tum igitur admiscebuntur herbæ calidæ naturæ ad discutendos humores lentos & tenaces, vt artemisia & origanum. Hedera

autem terrestris ad omnes morbos & languores equorum praesens remedium habetur, quae non solum ab illis mandatur, sed etiam trita inseratur naribus ut sternutatio prouocetur. Sed ad difficultatem spirandi laudatur & cichorea radix, & gentiana. Laudatur & sulfur (aliqui sulfuris vnciam dimidiam pro vna dosi terunt, & pabulo inpergunt) cuius vsus tamen periculo non videtur carere. Quidam erinaeci vini cum spinis exusti, pulueris datos in stabulo statim corrigere hoc vitium affirmant, Hae Camerarius. Sunt qui asthmaticum sanandum promittant, si triduo sulfures aridos ederit. Aliqui helleborum nigrum inserunt inter cutem & carnem foramine transfixo subula. Est & alterum hellebori nigri genus ab Hiero. Trago descriptum, abrotano vel esula vulgo dictum. Non dissimile, quod ab efficacia aduersus asthma Germanice *hinfchlynt* nominatur. De Orthopnea, Hippia. 2. In orthopnea siue plagio rigido equus etiam si trahatur, ambulare detrectat, anhelat graniter, frequenter suspirat, rones ducit, ilia suspendit dum manducat, tussit, difficile liberabitur licet diu viuat, &c. Veget. 3. 4. 6. Emyi equi dicuntur, quos suppuratio infestat, Cael. Ad vomitam, Veget. 3. 6. & 3. 53. vbi & empyema vocat. In hoc morbo (inquit) tussit equus, purulentum excreabit os grauitur olebit, cum accubuerit difficile surget. Iumenta nimio saltu vel cursu, aut ruina, cum aliquid inersit eis ruperint, stranguriam patiuntur, excreant purulentum, aut sanguinem ab initio, &c. Veget. 3. 47. Cordis dolor, Hippia. 29. Irremediabile malum est, inquit Aristoteles, si cordis dolore vexatur equus: cuius indicium, ut latera subfidant, & ilia praefringantur.

Stomachicus vel potius syntecticus, Vegetius 3. 55. Vide supra in morbis communibus. De syncopatis & confixis, Vegetius 1. 53. Cardiacus, id est cordis (oris ventriculi potius) dolor, vel deliquium animi & sudor, Vegetius 2. 4. Cardiacus morbus, Hippia. 29. De bulimo, id est intentu fame, Hippia. 67. Vegetius 3. 35. De bulimo ex fame vel lassitudine, Vegetius 3. 38. Est quando ieiunia bulimiu faciunt, vnde desiderata iumenta dicuntur, &c. Vegetius 3. 35. Sanguinis vomitus Hippia. 42. Vegetius 3. 13. De aqualiculo, id est stomacho (ventre potius & intestinis) & qui eius vitio contingant morbi. Ad fastidia cibi & naueam, Hippia. 129. De inedia laborantibus & fastidiosis iumentis, Hippia. 120. Nostri hoc vitium dicunt *verlossen*: os & linguam in eo ardescere aiunt. Huc pertinet quod supra ex Xenophonte & qui ab eo mutatus est *Polluce retulimus*, Ex plenitudine (inquit) erithialis & hyperaemosis fiunt: *ἢ ὅτε ἐπιποσεισὶ τὸ σπέν, τότε πρὸς ὑπερμαίωσιν ἢ κίρῳσι τὸ πρὸς ἐπιποσεισὶν αὐτῶν ἢ τὸ πρὸς ὑπερμαίωσιν.* Interdum & fastidio ciborum (inquit Columella) languescit pecus. Eius remedium est genus feminis, quod git appellatur. Cuius duo cyathi triti adiungantur olei cyathis tribus, & vini sextario, atq; ita faucibus infunduntur. Et nausea discutitur, etiam si caput alij tritum cum vini hemina saepius potandum praebas. Si abunde non edat equus, Absyrus in Geoponicis 16. 13. Capitis refrigeratio aliquando tussim inducit, & appetitum omnem abolet, Petrus Cresc. Ad cruditatem, Hippia. 128. Oppletio & cruditas, morbus acutus, Hippia. 99. ut erithialis quoque, & ipsa cruditas. Cruditas agritudinem facit. ob quam modo in vnam partem, modo in aliam ambulantes inclinant, Vegetius 3. 37. Si equus ab indigestione febriat, Vegetius 1. 35. Sideratitia iumenta dicuntur, cum venas vacuas percussit frigus, aut aestus, aut impleuerit cruditas, &c. Vegetius 3. 35. Noxa ex putri faeno. Hippia. 31. Si animal faeno malo laedatur, Vegetius 3. 72. Si hordeo malo aut nimio laedatur, Veget. 3. 73. De alijs in cibo venenosis supra diximus. Si equus dolcat ex nimia indigestione hordei vel alterius similis tumefacti in ventre aut stomacho, quod noscitur si venter sit durus & ilia tumeant, Petrus Cresc. 9. 18. Si equus valde calcfactus nimium aquae frigidae bibat, dolet aliquando & inflatur, sed raro, Idem. Affectus quidam erithialis similis ex liberaliore potu oritur, ut supra diximus. De eo qui aquam reuomit, cum stomachus paralytico ex frigore sustulit. Vegetius 3. 34. Si equus dolcat ex flatibus, & ilia tumeant & feret totum corpus plus solito, Petrus Cresc. 9. 18. De dolore ex flatibus qui subeunt meatus corporis concalescenti, vnde ilia sudant, & corpus quandoque valde tumefcit, & equus valde affligitur, Ruf. 1. 49. De ilium inflatione, *ἢ ἐπιποσεισὶν*, Hippia. 4. 6. Ventris inflatio (siue dolore) Veget. 3. 59. testes sudant, alternis pedibus terram tundunt, subito inde alterna parte se conuertunt caput ad ilia ponunt, tanquam locum doloris ostendant, gemitus interdum & tremor totius corporis infestant. Emphragma id est tortura & extensio ventris dolorque cum magno periculo, Veget. 1. 40. De Emphragmate, Idem 1. 47. Curatur extractis de longanone excrementis manu oleo inuncta, vel clystere iniecto. Vide etiam Hippia. 43. De diuersis passionibus ventris, eorumque causis & signis in genere, Vegetius 1. 39. Dolor ventris, Veget. 1. 49. Hippia. 31 & 33. Ventris & intestinorum dolor sedatur in bubus visu natrium (anserum natantium, Veget.) & maxime anatis: quam si conspexerit cui inest inum dolet, celeriter tormento liberatur. Eadem anas maiore profectu mulos & equinum genus conspectu suo sanat, Columella & Veget. 3. 3. Morbi genus quoddam nostrum a ventris pulsatione vocant *buchschlaben* vel *buchstrengung*, in quo anhelitus equorum breuis agitur, venter & latera vndatim mouentur. Ad huius curationem incidi iubent venam quam a calcariis denominant in vtroque latere: & heliotropium (intybum syluestre) in cibo dari: quod si fastidiet, minutatim incisam cum auena aut palea misceri. Alij oleo de seminibus cannabae cum sanguine canino venas pectoris perungunt: Alij lapidem de carpine pisce in vas vnde equus bibit iniiciunt. De cholera humida & sicca, Hippia. 75. De bili vel cholera, in quo malo iumenta commouentur ac volutantur ut strophosa, Vege. 3. 50. De bili arida, Idem 3. 51. Si bilis molesta iumento est, venter intumescit, nec emittit ventos. Manus vincta inseritur aluo, & obfessi naturales exitus adaperiuntur, exemptoq; stercore posita cannula bubula, & herba pedicularis cum sale trita, & decocta mellis miscetur, atque ita facta collyria subijciuntur, quae ventrem mouent, bilemque omnem deducunt. Quidam myrrhæ tritæ quadrantem cum hemina vini faucibus infundunt, & anum liquida pice oblinunt. Alij marina aqua lauant aluum, alij recenti muria, Columella. Intestinorum dolor, Hippia. 36. De stropho eiusque causis & cura, Vege. 1. 43. De stropho, id est torminibus, Hippia. 45. In stropho (inquit Veget. 3. 57.) volutatur equus, patitur torsio. nes, ilia ubi respicit, sterces durum affellat, terram pedibus tundit dolore cogente. Intermissis horis refrigerationem sentit & requiem. Tormina (inquit Camerarius) saepe male habent equos, ea accidere putantur in grandiore intestino, quod Graeci monenteron & colon vocant, etsi quidam distinguunt. Torminosi igitur equis prodest sanguinis detractio, venis suffraginum incisio: itemque applicare ventri sacculos cum auena, aut milio, aut quod efficacius putatur, sale, tam calidos quam poterit manus suslinere. De ileo & ileosis, Hippia. 126. Veget. 1. 18. & 1. 42. Equi domestici laborant ileo dicto, id est tenuioris intestini morbo: cuius mali indicium, ut crura posteriora attrahant ad priora, & ita summo uocant, ut propemodum collidant, Aristoteles. Ad intestini magni quod monenteron & colon vocant conuersionem, Hippia. 36. De coli dolore, Veget. 1. 41. & 1. 50. & 3. 52. Coli intestini inflationes & dolores, Idem 3. 60. De colica seu stropho, aliqui transectionem vocant, Rufius obiter quadam 151. nam de vrinæ difficultate ex professo illic agit. Coli cruciatus, Hippia. 31. Ad colicos compe-

compositio, Veget. 4. 27. Colicis vnde sanguis tollendus, Veget. 1. 27. Ad aluum obstructam, Hippia. 129. Longanone cura, Veget. 1. 42. Emphragma, id est obstructio dicitur, cum rectum intestinum peruersum & obstructum est, Hippia. 43. Vide etiam paulo superius. De torminibus, Hierocles in Geopon. 16. 9. Strophosis vnde sanguis tollendus, Veget. 1. 27. Epithema pro caeliacis, Hippia. 129. De alui profluvio, Absyr. in Geopon. 16. 8. Veget. 3. 16. Hippia. 62. Dysenteria, Hippia. 39. Veget. 3. 16. Pallilus ad dysentericos & laborantes foria pecudes, Hippia. 129. Sanguis per sedem, Hippia. 42. De equo patiente ragiaturam (vox est Itali. a) sine dysenteriam, Ruf. 136. aliqui ragiatio, alij forate vocant. Sed aliud forte quam dysenteriam proflauium intelligunt, quoniam sanguinis qui in dysentria omnino excernitur, non meminit, vel Rufius, vel Petrus Cresc. 9. 23. vbi hunc morbum aragaici (nisi mendum est) appellant, quem comitentur tormina ventris, rugitus, gestio crudorum, &c. τὸ τῶν περὶ (ἢ τὸ πρὸς τὴν αἰσθησὶν) dicuntur equi forioli, & stercore liquido laborantes, Hippia. 56. Diarrhoea, Hippia. 35. Ad prociendam sedis & vitia eius, Hippia. 129. Si intestinum emittatur extra anum, Rufius 96. Tenesinum, nisi fallor, Germani quidam appellant *edelwurz* cui medentur glande elardo in auripigmenti pollice circumuoluta in anum inserta, aut multum subinde salis potui adijciunt, aut saponem cum potu infundunt. Teredines vel lumbrici, Hippia. 41. Vermes in ventribus equorum, &c. Albertus, Rufius 167. De clysterijs ad curam lumbricorum & tinearum, Vege. 1. 45. Ventris dolor ob vermes, Hippia. 31. Cossi & lumbrici qua cura tollantur ad manum, Veget. 1. 51. De lumbricis, cossis & tincis, Veget. 1. 44. Ad colicos, vermes, vel tinea, Veget. 4. 10. Solent etiam (inquit Columella) vermes quasi lumbrici nocere intestinis, quorum signa sunt, si iumenta cum dolore crebro volutantur, si admouent caput vtero si caudam saepius iactant. Praesens medicina est, ita ut supra scriptum est, in serere manum, & sinum eximere: deinde aluum marina aqua, vel muria dura lauare, postea radicem caparis tritam cum scilario aceti faucibus infundere: nam hoc modo praedicta intereunt animalia. Vermes mirificè & affligunt & laedunt equos (inquit Camerarius) neque sunt vnus generis: alij enim grandiores in aluo nascuntur, atq; his liberari equos difficile: alij albi in anu adhærescere videntur: hos eximes, & in spers cinerem de foco. Sed ad vermes generalis medicina, infundere chalcanti boni non rubicundi cochleare vnum in decocto absinthij, alij absinthie vtuntur. Prodest & ceparum aut lumbricorum terrestrium pondus denarij vnus tritorum in aceti hemina, quae infundatur naribus equi. Aliqui gentianam inuorem radice alba & semper perforata (*modeigâr* vocamus) aduersus equorum lumbricos vtuntur, alij bryonia. Sunt qui hoc medicamentum celebrent ori infundendum: Ex testis quoru pipere usco, & rubigine ferri, puluis aridus sit, miscendus aceto tempore vsus aliqui & salem addunt. Huius potionis vi lumbricos omnes ex ventre & intestinis exigi pollicetur. Alij vinum infundunt, in quo anagallis concisa ebullierit.

Iecoris dolor, Hippia. 32. Vegetius 3. 58. Sequitur hanc noxam cibi fastidium potus appetentia ventris inflatio, macies. Icterus, Vegetius 3. 56. Hunc oculi virides comitantur, lippitudo, &c. Morbus regius, Idem 3. 49. Hydrops, Hippia. 38. Vegetius 3. 25. Hypoarca, (pro qua sarcosis ineptè scribitur) Idem 3. 26. Tympanites, Hippia. 38. Vegetius 3. 27. Splen, Hippia. 49. De lienosis, Vegetius 3. 28. Impleticus similem lienoso passionem sustinet, simili vntione perficiendus, Veget. 3. 29. Subrenalem morbum Veget. lib. 1. inter species malis numerat. Signa eius, Veget. 1. 8. Cura 1. 15. Vnde sanguis tollendus sit in subrenali morbo, Veget. 1. 27. Dolor renum, Veget. 3. 7. & 3. 4. parte secunda eius libri. Nephriticus equus posteriori e parte tractum progreditur, & vacillans inter incedendum parietes ambit, Hippia. 30. Frenes apud Albertum vocatur morbus, in quo maxima inflexio renes equi mordicet ac immobiles faciat: vnde animal tanquam epilepticum ad terram cadit, & humores ad eos discurrunt: & equus aliquando intra duas horas moritur. Rufius cap. 89. guttam renalem seu morforam renum nominat. Et sanè frenes vox apud Albertum a renibus deprauata videtur. Equi sic affecti, quod sit diuersis ob causas, Graecis hippiaris *ἐπιποσεισὶν ἐν τῷ πόνῳ* dicuntur, Germanis *kibsch oder räch oder rehisch mit den hinde-ren hemmen*. Si muscoli qui in renibus sunt, vexantur ex casu, vel interni vel externi tantum, Veget. 3. 5. De calculosis iumentis, Veget. 1. 46.

Dolor vesicae, Vegetius 1. 51. Indignatio vesicae in genere, & speciatim, Veget. 3. 15. Vrinæ difficultas, Idem 1. 61. Dysuria, Hippia. 33. Absyr. in Geopon. 16. 3. Theomnest. ibidem 13. Vegetius 3. 15. Dysuria etiam in terano accidit. Non malis equis frequenter morbus dysuriae infestus esse consuevit. Succurritur his, si aut ea in loca deducantur, quae madent adhuc aliorum equorum recenti vrinæ: aut in cœnum demittantur: aut etiam penis mollitè fricetur, aut vicia musca in illius canaliculum inmittatur: nam inuitati ad mictum hos sibilis & sonis quibusdam oris, notum est. Sed si hæc non profuerint, suadent (Veget. 3. 15) vngulæ ramenta teri & in vino infundi equo: aut intestum equum a ceruice vsq; ad coxam suffire iuniperi baccis, aut croco, aut castorio. Contra hoc malum, ne accidat, prouidendum, ne, hycem praefertim, in frigidam demittatur equus, maximè de itinere lassus. priusquam vrinam fecerit. Hoc quidem paulo nugaciùs à Graecis traditur, si difficulter mēijere, vrinamue quali guttatim exprimere solet equus tum cimicem imponendum in aurem, dextram quidem foeminae, lauam autem maris, futurumq; vt malum cesset. Camerar. Aliqui cimices tritos (inquit Veget. 3. 15.) in nares (*eis τὸ ὄσφ*, Hippia. 33.) animalis mittunt, & alium super naturam qua mingunt confricant: certissimum dicitur. Nostratum quidam lapides e capitibus cancrorum ad vrinam promouendam equis tritos in potu miscant. Vel piscis queu vulgo harengam dicunt, intestinum quod vesicæ instar inflatum in recentibus reperitur, in pabulo dant: Sunt qui pediculos viuos in anum imponendos scribant. De conuersione vesicæ, Hippia. 121. Equo ferè qui homini morbi, praeterq; vesicæ conuersione, sicut omnibus in genere veterino, Plin. Irremediabile malum est, si vesica dimouea: tur de suo situ cuius indicium ne vrinam reddere possit, & vt vngulas clunearq; trahat, Aristoteles. De ischuria Albert. Hippia. 33. Veget. 5. 15. Si equus dolcat ex retentione vrinæ vesicam inflantis: quod ex aliquo loci tumore cognoscitur, & iactatione frequenti in terram, Petrus Cresc. 9. 18. De dolore ex retentione vrinæ, vel de vesicæ inflatione & torsionibus, stranguria & ischuria, Rufius 151. Si vrinam non facit (inquit Columella) eadem ferè remedia sunt, (quae proximè ante ad lassitudinem praescripserat) nam oleum immisissum vino super ita & renes infunditur: & si hoc parum profuit, melle decocto & sale collyrium tenue indicit foramini, quo meat vrinæ vel musca vicia, vel thuris mica, vel de bitumiae collyrium inseritur naturalibus. Hæc eadem remedia adhibentur, si vrina genitalia deusserit. Vegetius quidem in stranguria compunctiones & morsus in vrinam fistula fieri ait: vt non alius morbus stranguria videatur, quam qui à medicis recentioribus ardor vrinæ dicitur. Nonnulli vrinam in quo aena bullierit, refrigerant equo infundunt, vrinam ita statim eiendam sperantes. De stranguria vel sillicidio vrinæ, Hippia. 33. Veget. 3. 15. Rufius 151. Iumenta nimio saltu, vel cursu, aut ruina, cum

aliquid intrinsecus ruperint, vulsant, stranguriam patiuntur, &c. Veget. 3. 42. Tortina urinæ in ventriculo
 leuatis, (ve Aggregator notauit,) allium tritum naturæ inunctum, Plin. 20. Cretani (crethum) Plin. 26. Vesperi-
 lio alligatus, Idem 30. Si equus laboret torminibus urinæ (nostri vocant *die harnvinde*) semenciâ de bacis lauri
 tritis ex vino vel ceruicia tepidis infunde, Innominatus. Ad sanguinis mictum, Veg. 9. 10. Theomnesti, in Geo-
 pon. 16. 4. Urina si sanguinem trahit, Hippiat. 42. Ad sanguinis mictum tum ex pl. chora in otio, tum aliâs in
 labore nimio, onere, vel ascensu, Veget. 3. 12. Sunt qui ad auertendum sanguinis mictum venas qua calcaria adi-
 guntur semel aut ter per duos aut tres dies secant. Morbum quem Germanorum Hippiatrî vocant *larerfallen*,
 diabetem esse conijcio: Ei medentur incisa in ceruice venas sanguinem qui effluxerit ex aqua bibendum dant fur-
 furibus admixtis. Alij trita alni folia in auena præbent: alij cretæ farinam in potu. De testium tumore, Veget. 3. 8.
 Tussis causa quandoq; à colibus fit, cum coles iniuriæ pleni sunt tumentq; &c. Veget. 3. 64. De inflatione testi-
 culorum, Rufius 97. Testium inflammatio, Hippiat. 70. Inflammatio & tumor, Ibidem 49. Enterocela, Hip-
 piatr. 50. Hernia ex calcitratu inguini adactò mortalis, Hippiatr. 73. *Κελοστοδόνες* dicuntur qui in testiculis va-
 rices habent in Hippiatr. Genitalis prociencia, Hippiatr. 48. Si natura excidit & reuocari non possit, Veget. 3.
 9. Pars in genitalibus, Hippiatr. 49. Vulvæ prociencia, Hippiatr. 15. vel 14 in græco. Ad matricis dolorem, Veget.
 1. 45. Pregnantium equarum cura, Varro 2. 7. vide supra in hoc capite vbi & alia quædam ad grauidas equas & par-
 tum abortumq; pertinentia recitauit. Generationem iuuat in animalibus siler (sefeli intelligo) Plin. 20. item
 Dioscorides & Auicenna, vt Aggregator citat. De perferendo ventre, & enecando partu: Quis sexus concipia-
 tor. Quæ cura prægnantibus adhibenda: Vt facile partus adatur: Secunda quomodo excutienda: Vt concipiant.
 De his omnibus vide in Hippiatricis capite 15.

Si caudam laxet, aut crebro motu vibret, Hippiat. 35. De langio in cauda equi, Rufius 162. Est autem hoc ma-
 lum (inquit) instar cancri, vnde carnes corroduntur, & pilia ossa caudæ corrumperunt. Desuuium pilorum
 caudæ, Hippiatr. 55. Rufius 161. In caudæ flagello sæpe furfures pilos exedunt: tum elui locum oportet vna
 paucilli, & vino calido foueri, mox decoctum malvæ cum succo radicis althææ miscemus vino dulci & oleo, atque
 locum viriatum perungemus, Camerarij. Althææ radix præfens est remedium contra defluuia & tenuitatem pilo-
 rum, tam in hominibus quam brutis, Camerarius ex Hippiatricis.

Nervi, *νεῦρα*, Hippiatr. 83. Ad neruorum dolores vrenia, Hippiatr. 97. & 129. Ad neruos vexatos, Ibi-
 dem. Ad neruos malagma, Vegetius 4. 25. Ad neruorum perfrictiones vnguentum, Hippiatr. 129. Adictus & do-
 lorem neruorum cataplasma, Ibidem. Ad neruos laesos, percussos, dolentes, Albertus. Tuba vocatur putrefa-
 ctio quædam per longitudinem ipsius nerui, Petr. Cres. 9. 37. Ad neruos claudos compositio, Veget. 4. 27. Ad
 neruos erasios causilium, Ibidem. Contra omnem dolorem & tumorem & indignationem neruorum, Rufius 39
 176. De neruo contracto, Idem 174. De neruo intrinsecato, Ruf. 175. adhibet autem mirabile cauterium. De
 neruorum vnione soluta dictum est supra. Ad dolores spondylorum & spafinos, Hippiatr. 26. Ad omnia ossicula
 medicamentum, Veget. 4. 27. Articulare morbum Vegetius libro 1. inter species malidis ponit. Malis arti-
 cularia, Hippiatr. 2. Emtota vel exorta de locis suis, non vrenda: quomodo autem tractari debeant, supra in Cau-
 terijs ex Vegetio dixi.

*Quædam huius loci de crurum & pedum morbis inter scribendum nobis intercederunt, quæ si denuò ad ma-
 num venerint, inter paralipomena vel equi vel totius operis ponentur: sin minus, non difficile erit harum rerum
 curioso, quæ de hisce morbis aut vitijs ij authores, vnde nos reliqua exceperimus, vel tanquàm indicem in eos cen-
 scripsimus, obseruare. Hippiatrica Græca dico & Germanica, & Rusij, Petri Cres. Albertiq; scripta. Spauanus
 sine sciamini est noxa paulo infra garetum ex latere interiori, inducens aliquando tumorem circa venam magi-
 stram, quæ dicitur fontanella, attrahens ibi humorès assidue per dictam venam, vnde cum fatigatur equus nõ pa-
 rum claudicare cogitur, Rufius 103. Hic morbus apud Petrum Cres. 9. 36. spaneans nominatur (nisi mendu est)
 similis zarda, &c. De superossibus equi, Rufius 108. Petrus Cres. 9. 39. sunt autem callosa ista tubera, nõ in cru-
 ribus tantum, sed alijs etiam partibus equorum, non tam noxia, quam visu turpia. Superos vel superossum dicitur
 (inquit Albertus) quando collectio aliqua in membris sicis colligitur, & ad modum ossis induratur. Vnde
 fit vt equus sæpe cespitet & impingat in locis asperis propter difficultatem inflexionis, &c. Si superos in iunctura
 fit quomodo tolli debeat, Idem. Nostriates hoc vitium vocant *ab rhein, beinmachs*. Audio excindi solere, & eques
 sæpe claudicare interim dum crescunt. Remedia quæ Hippiatrî Germani scripserunt omitto. Aliqui cauterium
 adhibent superossum prius frigida perfuso deinde anagallidem & plantaginem tritas imponunt. Vel crucis in mo-
 dum vssio post triduum insperguatur arginem. Tumor ossilagini similis, Veget. 2. 22. De spinulis sine si incl-
 lis equi, Rufius 107. Petrus Cres. 9. 38. Est autem vitium subtus garetum (vt illi scribunt) in iunctura ossis (vel
 creterianæ iuncturæ ossium) cuiusdem garetii, generans superos ad magnitudinem auellanae. Ex furina, nisi præue-
 niat, exierit efficitur superos durissimum, Ruf. 106. Lichenes sunt in equorum genibus & super vngulas in fle-
 xu huius parti in durati tyli, id est calli, Dioscorides. Lichenas ossicula vocant, canini dentis imagine, geni-
 bus equorum 8. prope vngulas adnascencia, Petrus Ruellius. Suffraginosus equus, cuius suffragines morbo vi-
 ticæ sunt, Græci hæc vitium *σείρας* & *χρημίστα* vocant, vide Hippiat. 52. Traumaticum ad suffraginosos, Veg. 4.
 27. Garetum animal, Vegetius 3. 20. Cum defluxiones erumpunt in pedes (inquit Absyrt. interprete Ruel-
 lio) quæ Græcis nonnulli *σείρας* quasi pedicæ aut catenas vocant: alij chramata, quod calces rimis scissis regant:
 hinc *σείρας* verbum quasi compediri dictum est. Romani suffragines nominant. Hoc vitium vt hyeme contrahi-
 tur, sic æstate pecus à morbo sese recolligit & sanatur. Suffraginosi non facile articulariæ malidis vitio tentantur,
 sed ne castrati quidem vt plurimum defluxionibus opportuni (rheumatici, suffraginosi) sunt. Sunt autem deslu-
 xionum quæ pedes afficiunt genera tria: quorum iam vnum proposuimus: alterum vngulam in altum sullollit:
 tertium cum eadem offingitur, vt in prouectis ætate. Qui defluxionibus sunt obnoxij, eis fluidu est salinis os, &c.
 Querendum an *σείρας* potius quam *σείρας* scribendum sit. *Χείρας* ἀπὸ τοῦ ποιοῦ βαρυῶδες, καὶ χυμώδες οἱ ἐπιπέδους ὀδοῦς
 καὶ ἰσοπέδους, ὅταν ἀεὶ γίνωσκοντες, Varinus. *Χείρας* ἵππων βαρυῶδες ἢ χυμώδες. *Χείρας*, ἢ ἐπὶ ἰσοπέδους βαρυῶδες. *Χείρας*, τὸς πεδῶς ἡ
 τὸς ἰσοπέδους, (malum *σείρας* ἢ *χρημίστα*) Idem & Hesychius. Vide plura in Suea inter deriuata. Cæterum *σείρας* in hac
 significatione apud grammaticos non reperio. (Vide crepatum infra in morbis vngularum.) Idem aut prosi-
 tum malum est quod mulas Albertus vocat, Rufius etiam seracias, nomine quidem ad *σείρας* alludente. Hæc (in-
 quit Rufius 115.) ex frigidityte & humiditate à viā excitantur, crura vltra genua inflantur hyeme & vere: æstate &
 autumno sine inflatione latent: nocentur tamē ex pilis rigentibus quamuis madidis. Malz (inquit Alber, dicta
 sunt

hinc inflationes posteriorum crurum & pedum, quæ sunt tempore frigido, cum equus in via difficili & conuulsa
 multum laborat, & postea etiam neglectus refrigeratur. Vnde humores statim, præsertim in equo minore natu-
 ad pedes posteriores descendunt, & deinde per frigus ibi coagulantur, & aliquando pariunt inflationes à pede vsq;
 ad genua: quando scissuræ fiunt, aliquando in flatu nulla est, sed pili cruris horrent & rigent, Hæc Albert. De o-
 mibus coronæ duritijs quæ tofaci calli nominantur, Hipp. 113. In pedis coronæ nascentes fucus seu marisca, &
 verrucæ formicantes, Hipp. 82. De marmore, id est tuberculo iuxta coronam, id est vngulæ exortum, Hippiatr. 53.
 Græci *μαρμαροποι* vocant. Mulus tantum fit *μαρμαροποις*, asinus raro: equus non, sed podagricus, Absyrtus cap. 53. in
 quo tamen paulo ante scripserat marmora duos esse tumores, claudicationis causam in equis. Si thlasina fuerit
 in vngula, venam in corona scapello soluere non oportet, quod ob hoc erratum *μαρμαροποις* contingat, Absyrtus
 cap. 101. Hierocles de marmore verba ex Hippiatricorum cap. 82. referuntur à Syluatico in dictione Marmoro in-
 epte autem pro Hierocle Herodium scribit. Marmoris dur. tumoris in articulis meminit etiam Vegetius 2. 48.
 Thlasmata in docturâ præcipuè in mentis nascuntur, & in tubercula palmularum imaginem exhibentia, phœ-
 nicas nominant, facile degenerant, Absyrtus in Hippiatr. 101. De moro siue cello, Rufius 138. Est autem (inquit)
 superfluitas carnis granulosa: in cruribus, &c. Furina (inquit Rufius 106.) vulgò vocatur vitium equi inter iun-
 cturam pedis & vngularum supra coronam pedis in ipsa pastora, quod ab initio inflationem quandam vel callo-
 suatem carniū supra pedem excitat. Furina vel furmelli fit ex percussione mala &c. inrer iuncturâ pedis & pe-
 dem supra coronam in ipsa pastora, impediens gressus equi: cum veterascit, efficitur superos durissimum, Petrus
 Crescen. 9. 49. Curua morbus dicitur, eo quod curuet crus: est autē inflatio in tibia iuxta iuncturam post vel ante
 supra genu facta, ex concussione vel impactione alicuius duri, Albertus. Curba (inquit Rufius 105.) fit subtus ca-
 10 put garetii in magno neruo posteriori tumorem faciens aliquem per longitudinem nerui, vnde equus claudicat.
 Sitalus exeat animali, quod ex perfrictione non nunquam fit, Veget. 3. 6. Adnascuntur etiam cirsi, id est varices,
 equorū tibijs: Hæc vitium apud Gallos audio farcin appellari, Robert. Stephanus in Dictionario Gallicolano
 elephantia in exponit: in quo forsan erratum est eo quod tibias inflatas & varicosas Auicenna & alij quidam re-
 centiores elephantiam appellarint. De varicosis, Hippiatr. 77. De varicibus plura vide proximè in festus in meli-
 ceridum mentione. De ozenis, Hippiatr. 129. Sunt autē vitia pedum, siue vlcera fœtida, vt apud Vegetiū quoq;
 vt errat Ruellius qui in Hippiatr. loco iam citato fœda narium vlcera interpretatur. Ozanæ cilicij cum sale &
 aceto defricandæ, Vegetius 2. 49. Et 3. 22. Quæcumq; (inquit) de ozanis caterisq; vitijs articulorum in prioribus
 pedibus dicta sunt, scias etiam in posterioribus debere seruari. De pænna, clauardo seu aquarola, Rufius 118. Hæc
 malum fit ex allisione ferri, lapidis, vel ligni retro pedem iuxta vngulam sine inflatione crurum, vnde locus cre-
 30 pando finditur, & humor fœtidus emanat, Rufius & Albertus. Artus inflammationibus ac meliceride laxati &
 vliginosi, Hippiatr. 52. Vbi Græci legitur *αρθροειδής* vel *μαλακισμένη* & *υδατα*, Ruellius vertit, Cum artus laxati debi-
 liscunt, aut aquosa scatent vligine, Ego pro *υδατα*, legitum *υδατῶς* vel *υδατῆος* potius, quæ vox eodem in capite etiam
 prius aliquoties legitur. Vegetius hydatidas vertit aquatilia vel pustulas æqua plenæ. Cæterū vligines vlcera sunt
 Vegetio, quæ Græci glycea vocant, quasi dulcia dicas, forte à suauitate illa quam prurientia scabedo iumenta per-
 cipiant. Melicerides, Hippiatr. 77. Sunt & vlcera quædam (inquit ibidem Hierocles) crebris tumoribus exape-
 rata, paraprismata inde vocantur: aut quod in faui speciem concreta sunt, meliceridas appellant. Alij quod per fora-
 mina fertur humor, hydatides vocare maluerunt in talis & calcibus nascitur, (non vt propriè dictæ melicerides
 & pompholyges, id est bullantes pustulæ passim in cute:) nec vrens medicamentum postulant, cum planè varices
 iudicentur: quamuis & alterum sit genus varicum, quod cæcum fallit: Quæ res ita deprehenditur, cū pecus in fla-
 40 bulo decumbit, & solito diutius inibi iacet: nam exurgere non potest, nisi quis ei ferat opem, &c. Cauterium ad-
 hibetur in genere vlceris quod paraprismata vocant, iuxta poplitem. Nam paraprismata quæ hydatides vel meli-
 cerides dicuntur circa malleolos non debent vri, Hippiatr. 97. Aquatilia in articulis vel gambis, Vegetius 2. 49.
 Pustulæ aqua plenæ, Hippiatr. 77. Impetigines in articulis vel genibus, Vegetius 2. 51. Impetigines Græci lichenes
 vocant, genus scabiei & erosionis in cute, quod impetit ac veluti lambendo (vnde nomen à Græcis impositum)
 proximas partes infestat atq; depascitur. Sed alterius generis sunt calli illi similiter in articulis aut genibus nati,
 50 quos lichenas Dioscorides appellauit, impropriè vt videtur. Prius & propriè sic dictū genus Germani *rappen* appel-
 lant in equis, & *rappike*, & equum sic affectum *rappig*. In poplitibus (inquit Camerarius) sæpe oritur impetigo,
 quam percurari non putant bonum esse, quod humor desiderere soleat in pedis corollam: Teutonès erucas nomi-
 nant. Ego scribendi rationem diuersam animaduertens erucas enim vocant *rappen* in impetiginem verò *rappen*. Hanc
 50 in arnibus ante & retro fieri aiunt. Garpa, rimæ sunt & fissuræ in pedib. & cruribus, &c. Pet. Cres. 9. 44. De grap-
 pis in iuncturis crurum circa pedes, quæ rumpunt carnem per longuam vel transversam, Ruf. 111. Vnguentum ad
 grappas ex transverso & testas longas, Ruf. 114. Aduersus hæc noxam aliqui vnguentum parant albo liquore oui,
 excremento alui hominis, sulfure & axungia mixtis, loco calido aut in sole illinendū. Alij tel porci cū tribus ouo-
 rum vitellis miscent, & illigant, malum sic vna nocte depellendum promittentes: Alij deussis candela pilis loci af-
 60 fecti vt glaber fiat, sulphur axungia exceptum inungunt, & eodem modo curari promittunt vitium à quo equum
machys vulgò appellant. Aliqui scribunt *machys* & interpretantur scabiosam in pedibus. Sunt qui axungiam de
 porco russo liquefactam igne in aquam defundunt, & rursus collectam agitantq; cum sulphure miscēt, & inun-
 gunt: tertio post die crustulas siue cicharas minores diligenter remouent, & quotidie vngere pergunt. Idē hyper-
 na scabiei mederi aiunt. Si equus impetiginè laborat, aut vitium patitur quod Germani vocant *gagenhouf*, hoc mo-
 60 do curabis: Vitrum lauissimè tritū miscbis resinæ liquefactæ, & expressæ de carne suilla duos digitos crassa pin-
 guedini: hoc bene calidum circa pedem parti læsæ circumligabis refrigeratum demes: & locum cultrò abrades
 donec sanguinem emittat: tum insperges chalcanthum & vitrum lauissimè trita, & relinques donec sponte exci-
 dent. Alij idem remedium his verbis describunt: Stupam puram duorum digitorum crassamentum (hoc potius
 placet quam quod de carne suilla paulò ante dictum est) pici feruidæ inferes, & loco affecto calidum impones: tri-
 70 aut post reliabis & infricabis acetum furfuribus & sale mixtum. Alius quidā hoc remedium prescribit pro equo
 quem vocat *hohneffig*. Est & prana quædam scabies in crure inferius statim supra subcirros, in qua pilos situ contra
 naturam proueniunt aiunt: nostri *struppen* vocant, & equum sic laborantem *strüppig*: Ad hoc etiam malum, &
 illud quod iam *gagenhouf* appellamus, commune remedium adhibent. corticibus tiliarum (superioribus re-
 lectis) per quatuordecim dies in aqua maceratis, & eo quod salis instar concreuit inuncto. Idem prodesse
 70 aiunt ambullis, ita vt ne vestigia quidem aut cicatrices relinquuntur. De grifaria, quæ fit in coronis equorum
 supra

in esse Circi spectacula prodiderunt. Quidam enim equorum cantibus tibiarum, quidam saltationibus, quidam colorum varietate, nonnulli etiam accensis facibus ad cursus provocantur, Solin. Equum ita edoθum in Traiano scribit Dion, ut regem adoraret, Cael. Cum in aduentum & gratulationem Mariae puella Britannica (quae Ludouico duodecimo Gallorum regi nupsit) spectacula illa, quae tornameuta legulei vocant, Lutetiae frequentur rerum omnium apparatu aderentur: visus est mihi equus, qui seffore hortate reginam inclinatis plerunq; genibus salutabat, moxq; consurgens volucris saltu in aera sese efferebat, Text. Homerus equis non tantum intelligentiam, sed diuinam intelligentiam, atq; etiam orationem attribuit. Nam apud hunc poetam & ad praesepia otio contra naturam suam languentes moerent, & Patroelo occiso perturbantur animis, & ipsi Achilli futura praedicunt, Camera. Hac de re uersus Homeri citat Io. Tzetzes, 3. 118. Affectum equinum lachrymae probant Solin. Equi praesagiunt pugnam, & amissos lugent dominos, lachrymasq; interdum desiderio fundunt, Plin. Post bellator equus, positus insignibus Aethon. It lachrymans, guttisq; humectat grandibus ora, Vergilius libro 11. de Pallantis equo. Sunt & Oppiani uerius lib. de uenatione i. super equorum intellectu & erga homines amore, qui commemorantur dignissimi.

Ἰπποῖς γὰρ ἀβλήθηα Φύσις πόδε τε γυγνήσασα
 Ἄϊαν γυνάσσειον ἔδον Φίλον ἠνισχέσασα,
 Καὶ πολλέμοισι πεισύντω μέγα σὺν ἀχρεῖσιν ἑταίρων.
 Καὶ φύσι' ἔσθ' ἑσθμὴν ἑσπερὸν ἰσχυρὴν, ἵλασεν ἠχλῶν

Ἡμερῶν κ' ἐσθλῶν, καὶ σήθεισιν αἰόλον ἠπεί.
 Καὶ χρεῖ μὲθυσιν ἰδόντες ἀγαλλυμένον ἠγμονίαν,
 Ἰπποῖ' ἐν ὄσμιν γυγνέειν ποτε δεσμοῖσιν αἰσθησῶν,
 Ἀνδρομέλλων, καὶ γλώσσων ὁμοίων ἀνδροπίστον.

Accursus legum interpres, refert Cefarem triduo antequam moreretur, asturconem suum flentem inuenisse, futuræ quidem mortis indicium: quod si dem non caperet, nisi Tranquillus in eiusdem vita simile quid testaretur. Proximis diebus, (inquit) equorum greges, quos in trajiciendo Rubicone Marti consecrauerat, ac sine custodia vagos dimiserat, comperit pabulo pertinacissimè abstinere, ybertimq; flere, Hæc Textor. Ab equis generosis dominos mirè diligi certissimum est: argumento fuerit equus Rodati, qui à morte Caroli Magni monachus apud Mald. factus, aliquantè post irreuerentibus paganis, equum quem in monasterio deposuerat in silij: quæ equus licet iam declinantis ætatis alacriter suscepit, & donec de hostibus suis triumpharet, portauit: Erat autè hic equus ex illorum numero, qui nullum sefforem præter dominum propriam admittere dignantur, Vincencius Bellun. ex Alexandro quodam. Plures huiusmodi historias capitis octauæ parte vltimè referam. Fidelissimi ante omnia homini canes atq; equi, Plinius. Si accuratè & liberaliter tractetur equus, cum beneuolentia erga eum qui sibi benefecit, cumq; amicitia acceptum beneficium componat, Aelia. Hoc quidem compertum est, nisi forte vel morbo (nam & rabie equi corripuntur ut canes) vel ira insaniant equus, non facile hominem lædere, maximè ætatis aut sexus imbecillioris. Itaque mordaces isti & calcitriones, ut Pannonici plerique, de quibus & proverbum malignitatis ortum, non ferè nisi irritati aut opinione aut metu offensa ferocunt. Quamuis ut inter homines, ita inter equos quoq; malitio si & nocentes aliqui præ carteris inueniantur. Camerarius. Amissa parente in grege armenti reliquæ fœtæ educant orbum, Plinius & Tzetzes. Equi a societate coniunctæ, si altera forte perierit, altera pullum parente orbatum enutrit, Aristoteles. Equarum genus miro quodam amore prolis teneri putatur: cuius rei indicium est, quod sepius steriles auferunt pullos à matribus, quos ipse amore prosequentes uenturæ: sed quoniam lacte careant, deprauant eos quos diligunt, Aristoteles. Hippomanes de fronte statim addito partu deuorat fœta, aut partum ad vbera non admittit, si quis præceptum habeat, Plin. Equæ plerunq; macrescunt desiderio pullorum absentium: propterea dimitendi sunt in eadem pascua quibus mater, Columella. Qui equas ad reditum saltem, aut si opus sit, fugam, vel oves desiderant, à partu recentes accipiunt: quæ quoniam relictos pullos recordantur, quos plurimum amant, quanta possunt celeritate quæ uenerunt repetere solent iter. Qui in ephre non id est partem inter scapulas sapinam (ὄμιον) habent, remisso & stolido ingenio existimantur: quoniam huiusmodi in equis est, Aristoteles in Phislog.

Equi ab elephantis in prælio terrentur, ut in Elephanto dixi cap. 5. ex Heliodoro & Marcellino Equis odio naturalis camelus aduersatur, Aristot. & Plinius. Quantum camelum equus reformidet, Cyrum & Crcesum cognouisse aiunt, Aelianus. Simonides in Iambis dicit, Persas post Cyri pugnam in Lydia camelos simul cū equis alere, equorum metum ex camelis conuictu conantes expellere, Aelian. Cyrus in prælio aduersus Crcesum, camelos cõtra equitatum instruxit hac ratione, quod camelum equus reformidat adeo quidè, ut nec speciem eius intueri nec odorem sentire sustineat. Id ideo commentus est, ut equitatum Crcesi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis retro se auertunt, unde spes Crcesi interijt, Herodotus libro 1. Rumpi equos traditur, qui uestigia luporum sub equite sequantur, Plinius. Vestigia lupi calcata, equis afferunt torporem, idè. Si casu equus lupi uestigium conculcet, torpore comprehenditur: si item lupi calcem eum qui quadrigam trahentes conculcent, sistuntur tanquam ij cum quadriga congelati essent, Aelian. Equi luporum uestigis calcatis obtorpescunt eruribus, Pamphilus in libro rerum natural. Geoponica. Si calcauerit zofach, id est equus uestigium dorim, id est uisi (lupi potius, ut ceteri omnes scribunt) accedit stupor eius pedi, Aesculapius. Mulierè quæ abortierit significat Aegyptij, equam scribunt, quæ lupum præferit. Equæ enim abortit, nõ modo si lupum calcauerit, sed etiam si ipsius uestigia attigerit, Orus. Prægnans equa incedens super uestigia lupi, irascetur, Rasis & Albertus. Et alibi, Si calcet equus uestigia lupi vel leonis, pedibus obtorpescet, ut moueri nequeat, idem. Dextarij non castrati & fortes, ex audacia appetunt adire & impugnare leonem: hoc Oppianus de charopis equis scribit, ceteros uero omnes leonum aspectum non sustinere: castrati autem adeo timent, ut nec calcibus nec flagris adigi possint ut propius ad leonem accedat, Auicenna. Inimica omnia suilla equino generi, grunnitus, fœtor, halitus, Camerarius. Equum ferunt struthocamelum refugere, nec intueri audere, Cardanus. Equi capitale dissidium est cum uiso, Erasmus in colloquijs. Equi amantur ab otidibus, Aristoteles. Otis ex omnibus uis equorum studiosissima censetur: nam cum cetera animalia in pascuis oberrantia aspernatur: equum ut aspexerit, magno statim cum gaudio ad ipsum aduolans, appropinquare pergit, Aelian. Si quis equinam pellem induerit, quotquot uolet otides uenabuntur: nam equorum studio capte accedunt, Gillius. Hominem uiribus infirmum qui fortiosem fugiat significat Aegyptij, otidem anem & equi pingunt: euolat (ὄμιον) enim illa uiso equo, Orus 2. 20. Sed hoc aliorum scriptis aduersatur, ut de antho potius quam otide aue id uerum sit. Equorum odio habet florus auis: pellitur enim ab equo pabulo herbæ quæ uescitur

nubeculans hic, nec ualens acie colorum est: quippe qui uocem quidem equi imitetur, atque aduolans equum fuget sed interdum excipiat occidaturq; ab equo, Aristoteles. Barbari, ut Albertus & alij, ubi in Græco antho, id est florum aue legitimus, ibis uel ybos habent. Philus Græcus ineptè non anthum auein, ut debebat, secanthiam piscem ab equo odio haberi scribit. Est auis quæ equorum hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa, imitatur, ad hunc modum se uiscens, Plinius.

E.

Eporædicas Galli uocant bonos equorum domitores, Plinius 3. 17. Rauisus Textor r. literam in medio aspiratam Eporædia Plinio Italiz transpadana oppidum est, Ptolemæo Salasiorum, hodie Hiaurea. Equis dicitur equorū domitor. Nam ut equus (inquit Varro) qui ad uendum est natus, tamen traditur magistro, ut equis doceat uoluntim incedere. Hippocomus Græcis uocatur equorum curæ præfectus. Παιλοδάμνησ Straboni, qui pullos domat: & (opus ipsum πωλεῖν) πωλοδάμνησ; Diodoro Siculo. H ppodamus, qui domat equos, Io eozone, Scoppa in Lexico Latinoitalico. Equifones & arulatores, siue maui cociones, arte & industria equis gradus glomerationem dant, Grapald. De pulli domitura, Hippiatrica 116. Absyrus in Geoponicis 16. 1. Mansuetiendi (inquit) sunt pulli, in statuendiq; ubi decimum octauum mensem compleuerint. Tunc enim eos deligantes capistro, præsepi frenum suspendere conuenit, ut illud contrectantes assuescant, nec trepidant ob sonum à sielisterijs (postomides uerit Cornarius) profectum. Ceterum dum fuerit trimulus domandus est, prius quam uentricolus euadat. De domitura & institutione equi, Crescentianus copiosè agit lib 9. per totum caput sextum. De nutritione paruorum pullorum, Rus. 18. De educatione adultorū, idem 19. Quomodo & quo tempore illa queri debeant equi qui ducuntur ad armenta, Rus. 20. Quomodo & qua cautione equi domentur. Idem 22. & de custodia equorum post domationem, cap. 23. De equo disciplina instituendo, Rus. cap. 24. In pullo instituendo (inquit Xenophon) non decet ipsum equitem occupari, sed potius domitori tradet, & quomodo institui ab eo uelit præscribet. Prouidebitur autem ut accipiat domitor pullum mansuetum & manuum patientem, atq; amantem hominum, quæ pleraq; domi à curatoribus, hippocomis) illorum efficiuntur, qui norint, cum famem atq; sitim, tum irascentiam pulli ad silentia & solitudines (ὄμιον) interpres legit ἰσημιαν, ut oppositum sit quod sequitur δ' ἀντισημιαν) relegare: contra uero cibum & potum & depulsionem offensarum per homines procurare. His enim custoditis non solum diligi à pullis homines, sed requiri etiam necesse est. Contrectandæ etiam ex partes corporis, quas maximè tangi equus gaudet: hæ sunt densissima pilis, & à quibus molesta depellere ipse nequit. Tubeatur & curator pullum cum traducere per turbam, tum uarias ad species & uoces ad mouere. Ex his si quid forte illū perculerit, ostendere oportebit placando, non sauiendo, terribile non esse, Hæc Xenophon. Quando & quo tempore edomari debeant pulli, Rusius 21. Pulli domantur Martio, ubi tempus bimæ ætatis excesserint, Pallad. Sunt qui dicant post annum & sex menses equulum domari posse, sed melius post trimum, è quo tempore farrago dari solet, Varro. Equus bimus ad usum domesticium rectè domatur, certaminibus autem expleto tricennio, sic tam ut post quartum demum annum labori committatur, Columella. Diuersa autem circò ratio quaritur: itaq; cum bimi in alio subigantur imperio, non ante quinque menses ibi certamen accipit, Plin. Domitores equorum nõ uerba solum adhibent ad domandum, sed cibum etiam sæpe subtrahunt, ut fame debilitetur equuleorum nimis effrenata uis, Cicero in Hortensio ut Nonius citat. Pullos, cum sint cum matribus, interdum tractandum, ne cum sint disuncti, exterreantur. Eademq; causa ibi frenos suspendendum, ut oculis consuescant & uidere eorū faciem, & è motu audire crepitus. Cum iam ad manus accedere consueuerint, interdum imponere his puerum bis, aut ter pronum in ventrem, postea iam sedentem: hæc facere cum sit trimus, tum enim maxime crescere, ac lacertofum fieri, Varro. Pullus passum suauem uel durū cui assuescit iuuenis, uix iam prouectus ætate relinquere potest, &c. I sidorus lib. 8. Ducendum esse equum per loca ubi sunt sonitus & strepitus, Rusius 36. Hippocomus equum uia lapidosa, sed non nimium aspera assuesciat. Quod si etiam in stabulo lapides ἀμφιδόχμωσ (ἀμφιδόχοι, ἄνθ' ἰσθμὸν ἔχοντες, Hefychius & Varin. ἄνθ' ἰσθμὸν quidem obliquus est, ἄνθ' ἰσθμὸν uero & ἄνθ' ἰσθμὸν apud Pollucem, mensuræ nomen, quatuor digiti manus conclusi: hinc est puro quod Camerarius, quamquam ἀμφιδόχοι in Xenophonte legitur, ipse ἀμφιδόχοι ex Polluce reponit, & palmares uerit:) quorum singuli circiter libram appendant, deposueris, in cluserisq; ferro, ut Xenophon cõsult: sic quoq; ex assuetudine eos calcandi confirmabit & roborabit pedes pullus, Pollux. Exteriore quidem parte sui stabulum (inquit Xenophon, ἑσπερὸν uocans) ita rectissimè se habebit, & pedes equi ampliabit, si rotunda saxa palmari magnitudine pondere libræ, quam multa quatuor aut quinque; plaustra uehere possint, effusè deijciantur, & ferro includantur, ne à se discedant. Ac super hæc inductus equus quasi in lapidosa uia singulis diebus aliquantisper gradiatur. Nam siue desringatur, seu à muscis pungatur, ut uingulis illum non secus ac si uadat necesse est. Etiam testudinem (chelidona) pedis hoc modo effusi lapides solidant. Equitanti frequenter descendendum de equo & ascendendum esse, Rusius 37. Ad inuentionem tam instratum quam nudum equum assuescieri rectè fuerit: sed de hac plura infra. Qui nactus est equum (inquit Xenophon) omnino imperitum saltuum, is vacuum illum prehensio loro ductorio transgressus fossam prior attrahito ad saltum. Quod ille si renitatur, à tergo aliquis flagrum aut uirgam summis uiribus intuetat, ita transiliet non solum illud spatium, sed longius etiam quam debuisset, & in posterum non expectabit uerba: sed ubi senserit modò ponè accedere aliquè, statim saliet. Cum vacuum assuesceris, ita etiam agitabis consensum, primum quidem trans minores fossas, mox etiam latiores. In conatu autem salienti subdes calcaria, itidemq; cum subsilire equum & cum desilire uolueris, calcaria subdito: toto enim corpore in omnibus his annitès equus, faciet illa ita, magis ut cum ipse, tum eques in tuto sint, quam si posteriore parte sui quasi deficeret, uel in transiliendo, uel in erumpendo sursum, uel in desiliendo. Ceterum ad decliua primum leuiori in solo equos assuescieri conuenit. Ita tandem assuescieti libentius per decliua, quam recto cursu ferentur. Nam quod quidam uentur, ne si per decliua in uentur equi, armos rumpant, neminè debet terere, qui cognouerit & Persas & uerios Odrissas cursu per decliua certantes, nihilò minus habere sanos equos, quam Græcos. Porro seffor ad hec omnia accommodū præbere debet. Itaq; ad primum ille equi impetum proclinat, ita minimè equus tergiteur: sibi aut eques succutietur: statimq; reprimens equum, resupinator, ita minimè ipse iactabitur. Ita traiectus fossæ, & cluiu ascensu, nõ fuerit incongruum iubam tenere, ne simul & loco & freno grauetur equus. Sin per decliue agetur, & resupinator eques & equum sustineto freno, ne præceps uterq; deorsum feratur, Hæc Xenophon. Ad circumañones autem utrunq; in latus, & in gyros, itemq; conuersionem celerem directi cursus, est id quidè non

vulgaris industria equum instituere: sed nisi sit valde nihili pecus, assiduitas & diligentia etiam hæc celeriter assequitur. Loquor autem de equo integro, & cuius vires nulla iniuria morbi debilitauerit. Nam talium labant crura, neque tuto pedetentim per plana etiam loca ingredientibus his vehere, nedum illos ad cursum cōcites & in gyros torqueas aut agas per salebras, Camerar. De gyris equi infra etiam dicemus inter equitationis præcepta.

De castratione dictum est supra capite secundo in Canterio.

Equorum & equarum greges qui habere voluerint, vt habent aliqui in Peloponneso & in Apulia, primum oportet spectare aetatem, quam præcipiunt. Videndum ne sint minores trimæ, maiores decem annorum, Varro. Aetatem quomodo discernas capite tertio docuimus. Ad equarum gregem quinquagenarium bini pastores sufficientes vtiq; vterq; horum vt secum habeat equas domitas singulas in ijs regionibus, in quibus stabularij solent equas abigere, vt in Apulia & in Lucanis accidit sæpe, Varro.

Equile stabulum equorum est, Varroni & Catoni. De hoc supra etiam in domitura mentione non nihil diximus. Planæ roboreæ supponantur stationibus equorū cum stramine, vt iacentibus molle sit, stantibus durum, Vetus quidam nescio an Vegetius. Curandum est vt stabulum sit sicco loco, ne humore madescant vngulae: quod facile euadit, si aut stabula roboreis axibus constrata, aut diligenter subinde emundata fuerit humus, & paleæ superiectæ, Columella. In stabulo reprobatur à peritque pavimentum ligneum asserum, seu trabium atque axium, Camerar. Stabula equorum vel bouum, meridianas quidem plagas respiciant, non tamen egeant septentrionis luminibus, quæ per hyemem clausa nihil noceant, per æstatem patefacta refrigerent, Pallad. Diligens dominus (inquit Veget. 1.56.) stabulum frequenter intrabit, & primum dabit operam vt stratus pontilis (hunc etiam inferius in hoc capite similiter nominat. & lib. 2. cap. 58. Iumenta, inquit, mundissime stabulentur, & roboreis pontibus conseruantur) eminent: ipsumq; sit, non ex mollibus lignis, sicut frequenter per imperitiam vel negligentiam euenit, sed roboreis viuis duricia & soliditate compactum. Nam hoc genus ligni equorum vngulas ad saxorum instar obdurat. Fossa præterea quæ lotium recipiat, deducorium debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans vrina contingat. Patena quæ appellatur (vox facta videtur à *πατήρι* Græcorum) hoc est alueus, ad hordeum ministrandum sit munda semper, ne fordes aliquid cibarijs admisceantur & noceant. Loculi præterea vel marmore, vel lapide, vel ligno facti, distinguendi sunt, vt singula iumenta hordeum suum ex integro nullo præripiente consumant. Nam sunt animalia ad edendum audissima, quæ cum celeriter propria deuorauerunt, partem consortis inuadunt. Alia verò naturali fastidio tardius comedunt, & nisi separatim acceperint, vicinias rapientibus macrescunt. Cratis, quæ iacca vocatur à vulgo, pro equorum statura nec nimis alta sit, ne cum iniuria guttur extendatur: nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris afflucta, cum producitur ad Solem vel caligent, vel aciem visus imminuant. Aestate in apertis locis tam noctibus quam diebus iumentis libera aura præstanda est. Hyeme verò tepere debent stabula potius quam calere: nam nimis calor licet custodiat pinguedinem & reficere videatur, tamē indigestionem facit, & vehementius nocet naturæ. Propter quod diuersa genera morborum ex vapore ipso animalibus generantur: & si producuntur ad frigus in solitum, statim ægritudinem ex frigoris nouitate percipiunt, Hucufq; Vegetius. In quo quidem loco sues stabulabant, eodem equos nequaquam deducimus, neque prope consistere patiemur. Inimica enim omnia ignauissima bestiam. Remouebuntur & aues domesticæ atq; alites à præsepibus equorū, quæ propter reliquias pabuli sectari solent, quæ tum in his non solum pinnulas excutiant, sed etiam stercorea deiciunt: atq; illæ cum gutturis, hæc cum alui periculo ab equis deglutiantur, Camerar. Et rursus, Quotiescunq; (inquit) intra stabulum & ad præsepem equus curabitur, stramenta etiam furcillis cum excutiantur, tum componentur, & immunda omnia auertentur: hoc non solum aspectu est iucundum, & curatorū diligentiam studiumq; mundiciæ commendat, sed etiam valetudinem equorum bonam conseruat atq; auget, propter fetoris & situs remotionem, in quibus cum anhelitus equorum facile vitiat, tum squalida omnia aërem inficiunt, vt maius etiam malum metuendum sit. Quare qui diligenter & accurate tractari equos student, hoc vident non minus vt equilia stabula nitcant, neque secus vt suo quiddam loco repositum, omniaq; versa & præterita sint, quam in conclauibus & triclinijs suis: ne quis cum forte ingressus sit absentibus equis, non equos ibi curari, sed sues pasci existimet. Equi instructi vbi redierint, tum illos ministri, stratis, frenis, omniaq; ornata exuent, & curabunt, vt expositum est. Hæc autem omnia suo quiddam loco suspendent aut reponent: similiter & alia supellex equestris, & totum stabuli instrumentum, apte atq; ordine collocatum visetur: Vniuersa quidem ab equis longiusculè. Nam multi reperiuntur ita petulantes equi, & bona cum natura tum cura luxuriantes, vt quicquid attingere forte potuerit, id arrodant, & frustra interdum pannosa aut lorea deglutiant. Quod illis, si fecerint, nequaquam scilicet salutare fuerit. Quare serie quadam omnia erunt disposita, neque panni deterforij, aut strigiles, aut pecten, in præsepi abijciatur, neque prope etiam appendentur: neque strata temere quocunq; insignentur vt obliqua pronæ iaceant, nihil laboret minister, Camerar. Et alibi, Tractationes nocturnæ cautæ sicut illatis luminibus. Itaq; & laudantur stabula lapidea, & concamerata: stramen enim & foenum flammam celeriter & concipit & auget. Sed quoniam fieri nequit vt curator interdicatur, ne vnquam in stabulum lumen intulisse velit: id præcipiendum est, vt vel in laterna inferat, vel illatum in candelabro reponat, quod debet esse ferreum subiecta latiore lamina, in quam scintilla omnes incidat, & alibi loci suspensum aut affixum, vnde longissime stramina & foenum & materia alia ignium absit, Hactenus Camerar. Addentur etiam proximè quædam post cibum & potum equi, quæ ad stabulum pertinent.

De tractatione equi quantum ad sanitatem tuendam, supra etiam capite tertio non pauca attulimus. Hæc quæ dicuntur de cura & tractatione equorum, intelligendum quo melior equus & vsus illius nobilior sit, eò diligentius exercenda: quippe cum in contemptu quorundam maxima negligentia non reprehendatur. Est autem prima dignitas bellatorum: proxima itinerariorum, aut eorum qui animi causa aluntur: postrema vectariorum, Camerar. De curando equo, Ruf. 28. De curando equo cum equitari debet, Idem 29. De cibo & potu equorum supra quoque dictum est cap. 3. Pabuli cura neglecta futurum vt & generosissimus equus pereat ac corrumpatur, & mediocri profusus inutilis fiat. Contra, futiles sæpe illa ipsa cura exquisita, & assiduo respectu, ad non sperendum vsus, mediocres autem ad præstantiam quoque nonnunquam perducuntur. Quod & ipsum poëta veteres indicant, cum Neptuni progeniem Arionem, vel nescio quem alium, fecere de Cerere. Quo quis non videt significare illos voluisse de bono pastu equos ad diuinitatem propemodum quandã euadere solere, Camerar. Curandum est præcipue (inquit Veget. 1.55.) vt siue foenum siue paleas, vel manipulos vicia præ regionum vsu vel copia animalibus

manibus præbeas, in corrupta ac bene olentia & munda mittantur. De hordeo quoque non erit sollicitudo distulsi, ne aut puluerulentum sit, aut lapidofum, aut mucidum aut vetustate corruptum, aut certe recens de arcidum, & ipsa nouitate præferendum. Et paulo post, Hordeum quoque non semel nec bis, sed pluribus portioibus præberi conueniet: quicquid enim paulatim acceperint, legitima digestionem conficiunt: quod vero semel enormiter sumpsert, cum simo indigestum integrumq; transmittant. Mane (inquit Camerar.) foenum obijci oportet: sed post datum & cōsumptum pabulum hora tertia manipulus vnus foeni obijciatur, quod equus vbi confecerit, aquabitur. Id tempus incidet in horam circiter nonam. Tum iterum manipulus foeni obijciatur, & post horas tres, id est circa duodecimam pabulum præbebitur meridianum simile matutino. Postea hora secunda aut tertia manipulus foeni obijciatur, & mox deinde bibendi copia fiat equo. Tandem vespertinum apponatur pabulum paulo copiosius, præsertim hyeme, & vnà obijciatur manipulus vnus aut alter foeni. Priusquam autē pabulum proferri sentiat equus, afferatur aqua pura, & admoueatur equo, si forte sitiat & potum desideret. Veteres, id quod Xenophon innuere videtur, bis tantum pauere equos suos, Hæc ille. Et rursus, Mane hora sexta in stabulo equo pabulum præbebitur, nisi aliqua res & vsus equi suaferit ac celerare pastum. Nam multa possunt impedire quæ ordinem turbent. Pabulum verò auenæ apud nos dari solet. Etsi nonnunquam hordeum apponunt, & exultimo si fieret crebrius futurum cum equorū bono: nam alit magis hordeum, & est minus erudum, id est & sanguinem gignit tenuiorem. Sed tum mane auenæ seu hordei pabulum dabitur: qua mensura quidem, non potest certò præfinitur: nam æqualem nō omnes expetunt: communis tamen videtur quatuor chœnicū, siue fanodij: id est quantum ferme sexies cauis ambabus manibus comprehendere poterit. Tantum quidem ferè apponere solent, sed largius parciusue hos vel illos equos pascere oportebit. Qui quidem nō multum defatigantur & quiescunt, aut raro agitantur, illis plenum pabulum nequaquam dabitur, neque merum: sed cum mīuetur, tum mīscetur paleis, aut quod magis laudatur confectis culmis frugum, Hæc Camerar. Qui equum & lenitate & robore validiorem habere cupit, paleas & hordeum toto anno ei præbebit, & ne herbas aut farraginem tempore venio det cauebit. Cæterum autumnum herbas rosidas dabit è pratis, & nihilominus adijciat nonnā hordei pro nocte: sic equus & sanior & laborum tolerantior, & à morbis tutior ac viuacior erit, nec nimium pigrius. Si tamē mercatoris fuerit equus, pinguem reddere licebit vt pulchrior appareat. Pullis enim tēpore veris expedit farragines seu alias herbas exhiberi, maxime qui fatigandi non sunt, Hæc Rufius capite vltimo. Audio in quibusdā Angliæ locis panes ex leguminibus, vt fabis & pisis, confectos equis in cibum dari. Cum iter facies equo ne dederis multum annonæ in meridie, sed eò amplius boni foeni, & si libet panem maceratum è bono vino. Cœnam maturè dabis, vt maturius quiescere incipiat, Obscurus. Pabulum madefacere quamuis pleriq; improbant, ratione tamen, vt interdum hoc fiat, carere non videtur. Sicut neque hoc, vt frustum panis nonnunquam præbeatur equo cum sale. Nam est pabuli magna ariditas, de qua vt equus siccitate laboret, facile acciderit. Sed fastidiosos hæc equos reddere putant. Id quod, si vero modo & hæc & alia omnia administrantur, non videtur peritescendum, Camerar. Fessum & sudantem equum potu abstinemus: nec grana, sed foenum tantum obijciemus: & stragulo opertum paulatim eum deducimus, donec calor fatis euaporarit, Obscurus. Equus si laborauerit aut sudarit & incaluerit, cibum potumue nō sumat, nisi prius coopertus aliquo pannō, paulisper ambulando ductus fuerit, & sudor & calor abierint, Rufius. (Quæ in tempus huiusmodi cibū & potum incommoda sequantur, plura diximus supra in c.) Nihil vnquam neque cibi obijciat, neque offerret potus, feruentibus & anhelantibus atq; fessis: sed, dum quasi spiritum recipiant, pabulatione equationemq; differet, atq; interea quiduis potius vsurpabit curationis. Nā qui sedulus & fidelis erit, semper inueniet, quod equo benefacere quoquo tempore rectè possit, Camerar. Aliqui post absumptum pabulum stramenta carpunt, ne sordida quiddam respuentes, quod putatur anhelitum laedere: quamuis quibusdam hoc non nocere, quibusdam etiam prodesse videatur. Quod mihi quidem nemo facile persuaserit, quo minus temere hoc referentibus assentiamur. Ergo qui stramenta carpent, ijs capistrū inducetur post pabuli comestionem, hoc animal non impedit, & stramenti palium prohibebit. Id quiddam facile, qui cogitabit, verum reperiet, quod vel pabulum vel potus purior atq; syncerior fuerit, eò meliorem habendum. Quapropter de auena & pulueres excutiendi, & sordes etiam eximenda sunt, præsepçq; diligenter extergendū, vt in repurgatum indatur pabulum. Itidemq; foenum nunquam obijciatur equo ita, vt de foenili est detractum, sed prius intra manus versabitur, vt pulueres & immundicie excidant, atq; ita purum dabitur equis, Camerar. Capistrum è corio valido iniiciatur in caput equi, & binis retinis alligetur præsepi, & pedes anteriores pedica lanea vinciantur, & posteriorum pes alter alligetur, ne huc illic moueri possit: hoc ad erurium conseruandam sanitatem facit, Petrus Crescentiensis 9.5. Et mox, Est etiam perutile vt equus assidue in terra iuxta pedes anteriores cibū capiat, ita vt collum cogatur longius extendere, quod inde gracilius & pulchrius euadet.

De potu administrando nonnulla iam proximè diximus in cibi mentione. Aqua pro potu equi aliquantulum salita sit, leniter currens, vel parum turbata (aliquantulum salta & turbida, suauiter currens vel quasi nihil, Rufius) tales enim aquæ calidæ sunt, & crassiusculæ, vnde magis nutriunt: frigidæ vero & veloces in motu perparum, Petrus Cresc. 9.5. & Rufius 27. Temporibus tamen nimium calidis, dul. es aquæ conuenire videntur. Sed habenda est consuetudinis ratio. Et quia equus ni copiose bibat, corpulentus nō fit, abluatur os eius in terijs & fricetur cum sale madefacto in vino: sic enim audius edet bibetq; Rufius. Aqua in potu equis limpida ac frigida, etiam perennis ac profluens ministranda est. Nam quicquid importunius fluit, virus nō admittit Vegetius. Equus fessus equitatione alioue labore, non est potandus, nisi prius vrinam emisserit, vterq; diutius expectandum sit, ne in periculosum aliquem morbum incidat. Distentio morbus periculosus cum alijs ex causis contingit equo, tum si sudans biberit, Vegetius 2.9. Videas aliquando segnes istos & nihili curatores, plerumq; importatam aquam, si prope sit vnde petant, offerre equis, neque illos foras educere ad aquationes, quod valde culpandum est Camerar. Et rursus, Aqua autē nunquam offerretur equo, quæ in vase aliquantisper retenta situm duxerit, aut in quam illo aperto aliquid decidisse incubuisse pulueris seu quicquiliarium possit, semperq; in stabulum importabitur, quandoque hoc fieri oportebit, & offerretur equo recens. Etsi non desunt, qui stagna turbidiora optimas ac saluberrimas aquationes existimēt, cuius rationem ipsi reddiderint. hoc certe videmus plerofq; equos fastidire tales aquas, neque velle bibere quamuis sitientes. Etsi vir peritissimus Aristoteles scribit camelos & equos crassiore & turbidore potu gaudere, neque d. flumine nisi prius pedibus turbato bibere. Ipse quidem potus largior reddit obefiora iumenta, Camerar. Domesticam (inquit idem) & intra stabulum curam fidelem & assiduum esse oportet. Xenophon non patere, neque accessi illa vult loca esse, in quibus equorum stabula fuerint,

mentius, sed omnino mutatos reuerturos esse. Præceptum optimum & utilissimum hoc, Nunquam dominus vt curatori ministerisq; suis nimium confidat. quin ipse quoque apicere crebro ad operas illorum velit. Sape cum pabulum dabitur, cum aqua bantur, destringentur, instruentur, ipse assistit. Cogitet dictum esse Catonis præcari, & salutare ad domesticam disciplinam, Frons occipitio prior, Hæc omnia Camerarius.

His adiungam cosmeticam quædam, hoc est ad equi ornatum pertinentia. Consideratur autem ornatus, vel in corpore equorum, idq; dupliciter: aut enim medicamentis sit adhibitis. vt cum alibi tum circa pilos & cicatrices, de quo supra partim secundo (in pilorum mentione) partim tertio capite egimus: aut sine medicamentis sola hippocomi industria, vt in pilis componendis, purgandi, secandis, de quo hoc in loco nonnihil. Vel extra corpus, in ornamentis appolitis, vt phaleris, &c. de quo octauo capitis parte quinta dicemus. De iuba equorum quomodo rondeatur, & quod cirri crurum non sint tondendi, capite secundo in partium corporis descriptione docuimus. Hoc loco subit mirari rationem illorum (inquit Camerarius) qui elegant simos interdum equos verticis iuba præcisâ & truncata cauda (nostros equos huiusmodi vocant *mirzen*) reddunt aspectu sædos quasi infamiam quibusdam notis. Et h videntur non sine causa maiores hoc nostri factitasse: itaque illi postea alligata quasi phenace pilorum, studuerunt ademptum mutilatione decorem reparare. Quid autem vt naturalem non retinerent, ac defendere potius, causa fuisse suspicabimur? Equidem existimo primum factum hoc fuisse ab aliquo, cuius equum strenuum & bonum, vitiatâ scabiosa impetigine cauda deturparet: postea in quouis pilorum desolatio id vsurpari ceptum, in ignoratione scilicet remedium huius malidum nouitæ, vt sit, res commendari, & placere insolentia sua coepit. tam vero etiam auidi quod haud scio an falsum sit, animosiores reddi mutilatione equos. Sed omnino barbarum hoc & corrigendum videtur, præsertim cum cripiatur hæc contra muscas. necessaria illis scabelli defensione, præcisio caudæ verberæ, Græci *αβελω* vocant. lam etiâ aliqui verticis iubam implectunt vt in fronte, tanquam virgunculæ crinis, filo discolorè implicata dependeat: quo si putant equum speciosiorè reddi, modum falluntur: sin consuli prospectui, redarguuntur à Xenophonte, qui hos pilos visui nihil officere, vt diximus, demonstrat Camerarius.

Qui equum curat, maximopere illi videndum, ne quæ re vehementius equum offendant. Offendantur autem aliqui facile inter frenandum siue ipsi respuunt ferrum, aut lora indui vertici moleste ferunt, seu durius & immittius inuaduntur, Camerarius. Vt autem recte etiam infrenetur equus (inquit Xenophon) accedito curator primum ad læuum latus illius, deinde habenas ob caput in summis armis deponat, verticalem autem attollens in dextra teneat, ac lupos sinistra ad moueat: quos si equus admiserit, applicanda scilicet erunt freni lora. Sin equus os non aperiat, tenens frenum propinquum dentibus, maximum digitum manus in ferito maxillis, quo facto pleriq; os pandunt. Sed ne sic quidem si frenum receperit equus, tum labrum ille virgeat ante dentem, qui caninus appellatur: ac paucissimi, cum hoc fit, non admittunt frenum. Præcipiatur & hoc curatori, primum, ne vnquam habenis attrahat equum, ita enim durum os (heterognathus) redditur. Deinde vt à buccis conueniente spatio distet frenum. Nam cum illas premit, callum solet obducere, ita sensus retunditur. Cum autem longius dependet vsq; ad summum os, potestas tamen sit equo, si frenum momorderit, minus parandi domino. In his aciem esse curatorem non minus quam in vlla alia in re elaborare conuenit. Tantum enim momenti in hoc est situm, libet vt equus frenum admittat, vt si quis omnino rejiciat, is nulli vsui esse censendus sit. Quod si curator non solum cum ad laborem equus, sed etiam cum ad pabulum ducetur, & de agitatione domum reducetur, frenum illi induerit, nimirum iam vltro appetet statim vbi hoc offerri sibi viderit. Cum frenandus (inquit Camerarius) & instornendus erit equus, tum deterfus esto, & nitidus atq; penus: frenetur autem sic vt minimè offendantur: ita libentius frenos admittet, quos vidi qui initio sale conspergeret, quod cum lingeret equus & simul manderet frena illa pati assuesceret. Quidam comprimentibus equis dentes, neq; recipere frena intra os volentibus, ferro labra & gingiuas virgent: quod etsi in præsentia nisi sint ferociores, facit, vt admittant frenum, odium tamen illius perpetuum excitat. Quare melior est ratio Xenophontis, digitis premere labrum: non enim in hoc tantus sensus doloris, vel dolor potius nullus omnino inest. Frenantur autem hoc modo. Habenæ, quibus equus regitur, obducitur ob equi verticem & deponuntur ad imam iubam seu scapulas, vel (si quis hoc mauult) armos aut spinam. Tum sinistra teneat ferrum freni siue lupos, & dextra subter collum equi sensum circumacta verticalem lorum vna cum reliquo frenorum loreo quasi reticulo applicet atq; circundet capit, & quæ necesse fuerint conueclito, & catenulam qua nunc maxilla reuincuntur, in fibulato: atq; ita instructus equus ductorio loro, si consistere ad præsepè diutius debeat, religator superne de fureillis seu clatris, in quas equus frenum nostris moribus obijcitur, vt feniles dicere posse videtur. Sed melius fuerit extra suam cellam productum equum in loco aperto & libero vbi atterere latera ne queat, neq; etiam attingere, quod ore impetat, reuincere, vt ibi consistat tantisper dum conscendatur. Atq; nec erit curatorem, sed etiam stratoris, & admittit strator. De feno, scilicet & plani vulgò dicti, equis extrahi solent vt frenum commodius admittant, vt capite secundo scripsimus. Quæ frena cuiusq; ori maxime conueniant diligenter exquirendum, conuenientia autem non facile mutanda sunt: ea sic indendent, ne aut angantur buccæ, aut illa in dentibus voluantur. Quorum alterum callos in malis creat, alterum obstat moderationi: nam sic facile morsu freni arripiuntur ab equis, quo factò illi se regi non patiuntur, Camerarius. Bene quidem (inquit idè) cingula strati adduci cum ad alia prodest, tum minus reddit molestum & graue pondus scissoris, cum strata non quasi voluntantur super equi tergo. Strata autem placidè apponuntur ita, vt curator ad latus sinistrum accedat, & stratum sine impetu & tumultuatione, quam molliter poterit fieri, super dorso equi deponat, vt illius veluti capulus supra spinam, qua parte ceruix exoritur, sistatur: omnia autem, quæ expedita esse debent, cauebit, ne super stratum dorso equi impingantur, vt sunt cingula, & illa sessionis adminicula & lorum pectoris siue armorum, nec non reticula illa lumborum, si an nexa forte sibi stratum habeat. Tum deinde primum omnium annectetur lorum pectoris, & per illa reticula si assint, cauda exeret, vt fieri consuevit, atq; ita strati diligenter compositi vinculum adducemus & insubulabimus cautè. Nam bene equitant, qui bene cingunt. Idq; vt ante dixi, equo prodest: neglectum vero equus vt leui impulsu delabatur, in causa esse poterit. Hoc cingulum debet crati pectoris subligari, non alio neq; illibus, In strati vel inditis vel nondum inditis frenis, minus laxè reuincuntur, ne forte procumbant. id quod neq; equo bonum, & stratis nocet. Educia autem optimum de cella tum equos in aperta & libera loca, & alligare loro prolixiore: ibi vt quasi arbitrio suo aliquantulum versentur, quo generosos admodum oblectari putant. Etiam ad eas partes, quas cingulum obit, sepius respiciendum, ne forte illo perusta cute vulnerata sint: quod malum cito curari debet, & facile poterit inter triginta communibus & notis omnibus remedijs, Camerarius.

Conscen-

Conscensurus equum (inquit Xenophon) primum de freni parte inferiore, seu etiam de annulis bullæ huius religatum lorum ductorium, vno verbo Græcis est, aptè sinistra manu prehendet, ea laxitate, vt neq; si insurgens, pilisq; auribus vicinis in hærens, neq; si de hasta saltu conscensurus est, conuellat equum. Dextra capiet habenas depositas in summis armis vna cum iuba, ne scilicet vilo pacto conuellat habenis os equi. Postquam se alleuârât ad conscensionem, tum igitur sinistra quidem librato corpus, dextra verò inuenta subleuet ipse sese. Huiusmodi conscensio etiam à tergo omnem deformitatis aspectum excluderet. Conscendet autem crure incuruato, neq; genu dorso equi impinget, sed in latus dextrum tibiam traiciet. Vbi verò iam circumactum pedem applicuerit, tum deinde & natibus resideat super equo. Quod si forte equus sinistra manu ducet equum cum gesserit dextra hastam, equidem censeo vitæ esse vltim ille sibi vt parcat etiam à dextro latere conscendendi. Neq; vlla alia ad hoc scientia opus, quam quæ dextra paulò ante exequatur, ea vt sinistra agat: & contra quæ sinistra, vt tum dextra. Hæc idè laudatur à nobis conscendendi ratio. Nā simulac conscenderit equus, paratus mox est ad omnia, si quod forte ingratum subitum certamen hostibus irruentibus, hæc Xenophon. Qui equum ascendit, primum ab altiore loco id faciat, vt neq; seipsum inter conscendendum offendant, neq; ponderis sui impetu equo molestus sit, Pollux. Ad conscensionem tam instratum, quam nudum equum affluere rectum fuerit, vt placidè consistat propter adminiculum, siue hoc laxi seu trunci, siue etiam soli editioris sit. Quod si accedere aut stare nolit, aut vehementius quoq; renitatur, tum blandimētis atq; affabilitate potius mitigabitur, quam minis & inreptione ac plagis compelletur. Si enim tum vapulet aut in clametur, nunquam in conscensio grata huic futura est, à qua dum abhorrebit, semper trepidabit, aut tumultuabitur ad conspectum infensoris. Inter conscendendum cauebitur ne habenas, quibus equus regitur, attrahantur in alteram partem: atq; vbi in equo iam concessum fuerit, opera dabitur vt exaquare illa comprehendantur & teneantur pariter. Illud enim si committatur, & hoc si negligatur, contumaciam oris efficere solet, Camerarius. Et alibi, Qui equum in conscendere volet, nisi ipse forte ducet, accedito placidè, & illi ad blanditor verbis aut sono oris conueniente, aut etiam palpis, ita gaudebit conscensione equus & libenter consistet, admittetq; equitem. Hoc efficitur atq; obtinetur in summa interdum ferocia equorum, conscensionem vt neq; reformident, neq; detreſcent. Itaq; hoc de Alexandro Magno proditū memoria est à Plutarcho in vita eius, non multo post initium. Cum ad Philippum adductus fuisset ille celebris equus Bucephalus nomine, à Thesalo Philonice, & indicatus immani pretio, regem exiuit, vt prodiret cū suis in campum, equi periculum vbi fieret, ibi ille ferocire & nemini admittere velle, ac si in clamaretur concitari & resillire, deniq; videri nulli vsui & plane ferus. Tum rex iratus iubet abduci equum insolentis atq; indomitæ feritatis. At Alexander, qui & ipse forte aderat, querebatur equum eximium & admirabilis bonitatis amitti atq; perdi inficitia & formidine coris, qui illum tractare nescirent. Ad hæc primum tacere Philippus & dissimulare. Cum verò eadem repeteret Alexander sapiens, Tūne igitur, inquit, melius posse tractare te equos speras, quam hos senes, qui reprehenduntur increpatione tua? Hunc quidè certe, inquit Alexander, melius ego tractauro, quam quisquam alius. Sin verò minus, inquit Philippus, quam pœnam vis sustinere procacitatis tuæ? Ego ne? inquit Alexander, pretiū equi scilicet ipse tum soluiam. Hic risu oborto, argentiq; perfolutione præfinita, accedit Alexander ad equum, prehensumq; loro cœra Solem conuertit, quod conijceret illum vmbra appropinquantium aspicientem perturbari motu & specie huius. Atq; ita parumper circumiens placido gressu, & equum manu demulcens, cum intelligeret de spiritu animositatem equi maximam esse, atq; hanc illum quæ colligere, ponit chlamydem, ac se in illo sublatū ritè collocat, frenorumq; habenas se prehendit, vt equi os minimè laderet aut laceraret. Tum equum nonnihil remisisse deira & commotione animi sentiens, atq; gressu excurrere, laxatis habenis incitat voce quoq; vehementiore, & calcibus ferit latera. Quæ res primum Philippum & alios perterrita, sed mox vt videre, quod & Alexander reflexisset, & ageret ita, vt par esset equum cum exultatione & leticia ibi acclamare vniuersi, Philippo verò etiâ lachrymæ cadere præ gaudio, neq; posse ille sibi temperare, quin solum completeretur atq; exoscularetur. Quare sic ferus habet, quem ad modū diximus, vltim esse maxime placiditatem & moderationem in conscensionibus, & cautione hanc ne qua res aut species tum obijciatur equo, quæ illum pestellat & perturbet, aut etiâ perterreat. Quod si hoc etiam obtentum sit, equus se forem suam vt agnoscat. & illo gaudeat, nihil ad commoditatè conscensionis iam poterit deesse. Ipse qui conscendere volet habenas teneto medias, & capulum strati sinistra, dextra autè librato corpus, quo residat expeditius, neq; moleste oppositis quasi inflata equum lædat. Dominus conscendentibus famuli adesse & debent & solent, cum non desides sunt neq; ignaui, sed vltim hos ab altera parte bati orbiculi ferret, quæ sunt, vt dictum est, sessionis adminicula, retinere, probatur nobis: ita enim mollius in scēdet equus, & erit in conscensio equo minus molesta: at vbi autem ab illis habenas non oportet, sed omnino liberū relinqui os equi, Hæc omnia Camerarius. Commodum sanè fuerit si equus etiam edoctus fuerit se submittere, vt in *De Equo*, Xenophon. Fit autem hoc, inquit Pollux, cum cruribus diuariat is humiliorē se præstat equus, & veluti subdidit, quo facilius sit conscensio. Bonum & hoc, tenere curatorem imponendi in equum scissoris Persicum morem; vt cum ipse dominus in morbo & senecta habeat à quo in equum facile imponatur, tum alteri, cui gratificari voluerit, copiam illius facere possit, Xenophon. Equis instruat quoniam modo Persico more sit auxilio, vt equus facile conscendatur, dorso domini pedes sustinendo, Raphaël Volater, in Epitome sua in Xenoph. de re equestri. Vegetius libro I. de re militari ait apud antiquos moris fuisse vt equi lignei hyeme sub recto, æstate in campo ponerentur super quos iuniores primū inermes consuetudine proficeret, demum armati a scendere cogerentur: tanta quidè cura vt non à dextris modo, sed à sinistris partibus & insillire & desillire discerent: euaginosos etiam gladios, aut quid simile manu tenentes. Equi multi dum in scenduntur (inquit Camerarius) ferocent, quod quidem sape à iunioribus sit cupiditate pergenti, præsertim si prope assint alij equi ad quos illi festinant. Est autem & in scendendi & insillendi equos longè diuersa nunc ratio, quam apud veteres fuisse legitur. Nam & de paulò editioribus locis prehensa iuba & librato corpore sine offensa equos conscendere, & in hos, cum iuxta astitissent hastæ tanis, solabant insillire de terra. Nunc ardua loca queruntur, & dependent de isto fedili quo insilluntur equus, ex ferro dimidiati orbis cum base, cui innitentes conscensionem moliantur. Itaq; de p̄fisis heroibus Germaniæ, hæc etiam agilitatis canitur laus, quod armati omnibus adminiculis neglectis in equos insillire conscenderint. Introducuntur autem illi omnes equites, de more gentis nostræ: Quem vel, quod veri puto esse similius ignotam Julio Casari, vel ab illis temporibus nondum fuisse obtentum de eo liquet quod ille in quarto libro *Compendii* riorum suorum belli Gallici scriptis reliquit, Germanos neq; iumentis importatis vti, sed quæ apud ipsos præua atq; deformia nata sint: Et turpissimum haberi apud eosdem ephippiorum vsu: his enim equestri re gloriam

(Inquit idem) si cui forte oblati sit ferocior, aut ignavio iusto equus, quo pacto utroque recte uti queat. Primum igitur sciendum, ferociam in equo similem esse iracundie hominum. Vt igitur non irritantur facile, quibus nihil neque dicitur neque fit quo offendantur ita & ferociorem equum minimè commoverit is, qui non læserit. Quapropter statim in conscendendo providendum, ne cõscensor molestus sit equo. Cum autem in equo confessum fuerit, acquiescendum plusculum temporis, vel quandiu licuerit, atque ita agendus equus quam blandissimo imperio: ac mox lentissimis à gradibus initio factò, ad celeritatem adigetur: inter quæ vix sentiet ille incitationem. Imperio autem repentino equus ferocior, itidem ut homo perturbatur animo, siue quid tum aspexit subitò, seu audit. seu etiam patitur. Quare hoc non ignorabimus, repentina omnia in equis perturbationes efficere. Verum si incitatum ad celeritatem contineri ferociorem in cursu volueris, non attrahes de repente, sed placidè adduces frenum, ut inuites, non cogas ad consistendum. Placantur etiam equi longioribus spatijs magis, quam si crebrò conuertantur: atque lenta diu equitationis spatia (αὐτοῦ χρόνον ἡσυχάζειν ἐλάσσονα) mites (καθίστασι, maliti καὶ ἀρχαῖοι) & placidos præstant, neque ferociam equorum suscitant. Quòd si quis sperat, si diu & celeriter agitet equum, fore defatigatum deinde mansuetiorem, diuersum sentit atque accidere consuevit. Nam hæc inter, feroces magis violentiam vsurpare, inque ira, quem admodum homines iracundi, sæpe & se & sefforem indignis modis tractare solent, Proinde ad celeritatem summam equos feroces non facile incitabimus. Nequaquam autem adigemus ad alios equos, nam fermè improbissimi quique (ἢ φιλονεικῶντες) ferocissimi sunt. His aptiores freni quoque læues quam asperi. Si quando tamen asperos indiderimus, laxando ut læues videantur efficiamus. Prodest etiam ut seffor assueti fiat ad talem in equo potissimum feroce collocationem, qua & ipse minimè commoveatur, & nulla ferè alia parte equum contingat, quam ubi seffioni firmæ causa contingi illum necesse fuerit. Nec hoc ignorandū, præcipi poppyfimo (id est, cum labris compressis ac utior quidam sonus oris æditur) equos mitigari: κλωμῶν verò (qui sonicus fuerit palati & gutturis,) incitari. At si quis initio equo offerat gratiora cum clogmo, contraria autem cum poppyfimo citò ille didicerit, poppyfimo iam incitari, mitigari verò clogmo. Atque similiter inter clamores ac tubas cauendum, ne equo formido aliqua nostra appareat, nèe illi hoc tempore turbulentū aliquid obijciatur: sed quantum fieri poterit, quietem tum conciliare equo studebimus. & (si fieri potest) matutina aut vespertina pabula præbebimus. Hoc autem consilium optimum fuerit, ne quis sibi equum ferocem ad bellum parare velit. Verum de ignavis tantum scripsisse satis fuerit, in his omnia contraria exercenda, quam de ferocibus dicta sunt. Hæc tamen Xenophon. Τὸ δὲ θυμὸν ἀσθενῆσαι καὶ ἰσχυρῶν δὲ μὴ ἰσχυρῶν ἢ κενεῖν, ἢ ἀσθενῆσαι καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν, Pollux. Equus si quid forte suspicatus (ὡς περὶ τὸν σῆν) accedat aliquo iam nolet, demonstrandum illi, quòd ea, quæ auerferit, fugienda non sint: hoc quidem planè equo animoso. Sin erit timidior, contra tractabimus id, quod ei horribile apparet, & leniter eodem ipsum adducemus. Qui verò verberibus adigunt, plus timoris incutiunt equis. Nam quia tum malè mulctantur, huius etiam ea, quæ suspicione sua refugiant, causam esse arbitrantur, Xenophon. In auersationibus ac tergiuersationibus calcaria si subdantur, magis equū perturbant, & terrorem atque peruersitatem augent. Itaque tum placandi maximè & confirmandi, ut feritatem intelligant, & sentiant non esse exhorrescenda illa, quæ refugerint, ita etiam horribilia tandem extimefcere desinent, Camerarius. Et rursus, Si quid per iram in equū tergiuersantem committatur, vehementius ille perturbatur, & postea facilius terretur: quia illa obiecta alieniora exhorrescit, propter quæ se afflicti recordatur. Equi itinere defessum, ad eò ut nulli omnino labori amplius par videatur, recreabis ac veluti recentem efficies, si sella aut clivellis ablatis, in domo vel stabulo aliquò, si occurrat, aut ipsa etiam via, liberè volutari pro arbitrio sinas, ut muli ferè & asini facere cõsueverunt. Cauebis tamè ne talis sit aeris cõstitutio, ut pluuia aut vèto lædi possit. Quid faciendū si equi dorsum læsum sit, & nihilominus ipsum equitare vel onus gestare oporteat, lege Rufium cap. 18. Si equi femina vel nates aduratur, veteres remedio esse prodidere, ut illinatur spuma equi collecta de ore & inguinibus, Camerarius. Equis & iumentis cum per niues ducentur, sacci pedibus circumligandi, vide Suidam in Περὶ δειν. Equus iumentum est, Aristoteles. De cursu equorum vide capite secundo ubi de sceleribus agitur. Ego faxim muli pretio qui superant equos. Sient viliores Gallicis canterijs, Plaut. De pretio equorum quorundà dicemus Philologiae parte quinta. Mulis, equis, asinis feræ nullæ, nisi si in familia sunt, Cato. Messis ipsa alibi tribulis in area, alibi equarum gressibus exteritur, alibi peticis flagellatur, Plin. In equum in senecta molentè epigrammata duo Græca Anthologij lib. 1. sect. 33. Exanimato equorum corpore nascuntur vespæ & crabrones, Textor. Prefus humo bellator equus crabronis origo est, Ouid. lib. 15. Metamorph. Equi cadauer proiectum vespas gignit: ex huius putrescentis medulla euolant vespæ, nimirum volucris progenies ex equo animali velocissimo, Aelianus. Celebris apud Græcos hic versus est, & apud Suidam legitur, ἰπποὶ μὲν σφηρακῶν γίνονται, ταῦροι δὲ μέλισσων. Vespas ut significat Aegyptij, equi cadauer pingunt, quòd ex eo plurimæ generentur, Orus. Olera erucis obnoxia futura negant, si palo imponantur in hortis ossa capitis ex equino genere, scemine duntaxat, Plinius. Equæ caluaria, sed non virginis intra hortum ponenda est, vel etiam asina. Creduntur enim sua presentia fecundare quæ spectant, Pallad. Cribrorum genera Galli è setis equorum inuenere, Plin. Fit & setaceus quidam pannus ad cribrandi vsum, ex setis (ni fallor) equinis. Equorum setæ de caudis & iubis ad balistas viles asseruntur: licet arcus vel balistæ cæteraque tormenta, nisi funibus neruilibus intenta nihil prodesse dicantur, vide Vegetium lib. 4. de re militari. Ex equinis pilis t. ndicula seu laquei sunt ad capiendas aves. Quare in funiculos piscatorios, ἑρμῶς Græci vocant, setas ex equorum quam ex equarum caudis malint, Plutarchus inquiri problem. 17. de causis natur. Ex caudæ equinæ pilis pisci confectis cristis gallearum superberunt, cuiusmodi & Achilli eximias quasdam Homerus imponit, implicitas aureolis cincinnis, Camerarius. Aethiopes qui ex Asia sunt, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellesque frontium equinarum, cum auribus atque iubis in capitibus, ut ipsa iuba pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent, Herodot. lib. 7. ἰπποὶ ἄριστον τρυφῶνται, ἢ ἰπποὶ ἄριστον τρυφῶνται ἢ ἄριστον τρυφῶνται, Helychius & Varin. ex Homero nimirum: ego apud Q. Calabrum legi, qui libro quarto inter alia certamina describit sagittis propositam huiusmodi galeam petentes. Reciproca tendens neruo equino concita tela, Accius apud Varronem. Contextuntur inde & funes. Varro præceptis adjicit, equino fimo quod sitleuissimum segetes alendas: prata verò grauiore, & quod ex hordeo fiat, multasque gignat herbas, Plin. Equinum fimum quidam cum luto subigunt ad cõstruendas formæces chymificas, ut solidior tenaciorque materia fiat. Equarum virus à coitu Anaxilæus prodidit in lychnis accensum, equinorum capitum visus repræsentare monstrificò similiter ex asinis, Plin. Sauromatæ plurimos alunt equos: quibus non tantum ad bellum vtiliter, sed etiam dijs immolant, & cibo adhibent. Ungulas etiam colligunt, purgant & diuidunt (δραμῶν) ad similitudinem squamarum

matum in draconibus, aut incisionum in viridi fructu piceæ: deinde perforant ac nei uis equorum bouumque; consumunt ad vsu thoracum, qui quidem Græcanicis nec inclegatioribus neque infirmiores sunt. facile enim ictus tum cominus inflictos, tum telorum eminus sustinent. At linei thoraces non aequè viles sunt in pugna, cum ferrum violenter adactum transmittant: venantibus verò conueniunt, Pausanias in Atticis.

F.

Sarmatis, Vandalis, ac innumeris alijs, equorum & vulpium carnes solatio sunt, Cælius. Hippophagos inuenio Scythia in Asia populos fuisse. Sunt qui asinorum domesticorum carnes edant, etiam cum fenerunt: quæ pessimi succi, concoctu difficillimæ, ac inter edendum insuaues sunt, stomachumque lædunt: quem admodum equorum ac camelorum carnes, quibus etiam ipsis homines, animo & corpore asini ac camelini vescuntur, Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus. In Scythia parua iuxta Theodoliam & Tauricam Chersonesum Nomades sunt, qui carnibus tum alijs tum equinis aluntur, & equorum caseo & lacte, & oxygalacte, quod illi arte quadam condientes eximium habent opsonium: quam ob causam poeta omnes eius tractus incolas galactophagos appellabat, Strabo lib. 7. Athenæus libro quarto scribit, apud Persas diebus natalitijs fuisse morè, ut diuites bouem, asinum, equum & camelum apponeret, totos in clibano aut camino cõctos, Erasmus in proverbio Solidos è clibano boues. Equinam & camelinam in Damasco edi, apud Vartomannū legi. Equi syluestres in Polonia eduntur: placet maximè pars sub iuba. Strabo libro septimo de Mysis loquens, quorum Homerus Iliados n. meminit his versibus, ἄνδρες δὲ πάλιν τρέπεν δάε φαεινῶν, Νίσθη δὲ ἰπποπόλων Θρηκῶν καὶ θηροπόλων αἶαν, Μυσῶν τὴν ἀρχαῖαν. Myos Europæos potius quàm Asiaticos intelligendos scribit. Cui sententiæ (inquit) etiam poeta testimonium accedit, quoniam Hippemolgos, Galactophagos & Abios eis adiungit, qui quidem in plaustris viuentes Scythæ & Sarmatæ sunt. Hæc enim nationes Thracibus hac tempestate promiscuæ sunt, &c. Ἐνθα (supra Tauricam Chersonesum iuxta Alanos) ac si equimulgem dicas. Asini etiam qui subtruntur equibus hippothelæ Græcis dicti, equimulgi Latine nominari queunt. Hippomolgos vocant pastores equorum, quòd lacte equino viuunt: eosdem galactopotas & galactophagos nominant. Fertur autè in historijs huiusmodi gentè in Scythia esse, quam & Abios vocant, ut pote ἄβιος, quòd vili & simplici victu cõtenti sunt: ἢ ἄβιος τὸ βίον προνοοῦναι, ὡς ἀμαρτυροῦναι, Varin. Sarmatarum gentes è milio maxime pulte aluntur, & cruda etiam farina equino lacte vel sanguine è cruris venis admixta, Plin. Sauromatæ (inquit Pausanias in Atticis) plurimos alunt equos. utpote Nomades, quibus non tantum ad bellum vtuntur, sed dijs etiam suis immolant, & cibo adhibent. Tartari incidunt & vulnerant equos, eruentemque & per se, & cum milio vorant: Carnes pecudum, pecorum, & equorum comedunt, etiam femicrudas. Caballos pridie tum sponte tum morbo mortuos, exciso loco apostemate infecto, perlibenter comedunt, Matthias à Michou. Tartari equos & canes comedunt, Paulus Venetus. Vergilius tertio Georgicò de febris ouium scribens sic canit:

Profuit incensos asinus auertere, & inter
Bifida quo more solent, acerq; Gelonia,
Est lac concretum cum sanguine potat equino.

Ima ferre pedis salientem sanguine venam:
Cum fugit in Rhodopem, atq; in desertis Cætarum:

Getæ bibunt equinum sanguinem permixto lacte: Textor. Idem dicit de Gelonia. Pelias Neptuni & Tyrus filius ab equa educatus fertur, Cælius & Aelian. in Varijs lib. 12. ἰπποπόλων Κερνηνῶν ὡς (ὡαίς) ἢ (ἦτις) αὐτὸν ἐκ Ποσειδῶντος κνήματος ἐξήγαγεν, ἰπποπόλον δὲ αὐτὸν ἐξήγαγεν, Varin. Videtur sanè etiam hominem ab euentu factum: nam θῶ, τρέφω & θηλάζω exponitur. Metabus (ut est apud Vergilium lib. 11.) filiam Camillam equino lacte educauit. Verba eius hæc sunt,

Hic nata in dumis, interq; horrentia lastræ
Nurribat, teneris immulgens ubera labris.

Armentalis equæ mammis & lacte ferino

ἰπποπόλων, ἢ ἄριστον τρυφῶνται θηλασσοῦ, Helychius & Varinus. Tartari lac equarum bibunt, quod ita præparant, ut videatur esse vinum album, non admodum inspidus potus: vocatur autem ab ipsis chainis, Paulus Venet. Rex Tartarorum (inquit idem 1. 65.) habet armenta magna equorum alborum vtriusque sexus, qui putatur excedere numerum decem milium. In festiuitate autem quæ celebratur vigesimo octauo Augusti, præparatur lac equinum in vasibus decentibus, & rex ipse manibus suis diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum suorum, arbitrans & à magis suis sic edoctus, quòd dii lac bibant effusum, & solliciti sint cõseruatores omnium eorum quæ possidet. Post sacrificium illud nefandū, bibit rex de lacte equarum albarum, nec vlli alteri licet illa die bibere de lacte illo, nisi fuerit de progenie regis, præter populum quemdam regionis illius Horiach vocatum: qui hoc etiam fruitur priuilegio, propter victoriam quandam magnam, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Barbari quidam (inquit Albertus) emulsam equarum lac Soli exponunt donec pars crassior subsidat, postea in vase feruè faciunt ut ficeram, (cereuisiam:) & quod eliquatum est bibunt: & hoc potu vtuntur Tartari, Comani, Pruteni, & finitimi eis barbari. Plurimum autè inde pinguescunt, illi maximè qui non sunt in assiduo motu & exercitio. Bubulum asinum & equinum lac, ventri magis (quam ouillum, quod crassius est) idonea sunt, sed ipsum turbat; Dioscorides: Maximè per purgat lac equinum, tum asinum, deinde bubulum, tum caprinū, Varro. Lactis equini potus alium soluit, Plin. Lac equarum, sicut & camelorum partui vicinarum, tenue est, aquosum, & ventrem mollit, Auicenna. Vel cum lacte capræ salsum mulsumque; (ipsum lac salsum & melle conditum intelligo) capeffes. Crede tamen potum meliorè lactis equini. Dicitur hic validos asinæ peruincere succos, Serenus de ventre molliendo. Tenuissimum lac camelis, mox equabus crassissimum asinæ ut coaguli vice vtantur, Plin. Equinū lac ocyus defedit, similiq; modo asinū, quod & paucissimè pinguedinis particeps est, propterea rarè in aliciuis vetriculo trañsit in casum, Galen. Serum de lacte equino potu datū, facile & sine periculo ventrem molliter purgat, Marcellus. Vile est etiam lactis sero ventrem subducere: veruntamen id non sit quod ex caseo fuerit expressum: melius enim est id, quod per decoctionem ex lacte separatur, præsertim equino vel bubulo, Aëtius. Equinum ac asinum lac miscent ad Phrygium caseum conficiendum, Aristoteles. Quod hippacen vocant, caseus est equinus: ea virus redollet: magnopere alit, bubulūque; proportionè respondet. Nec desunt, qui hippacen equinū coagulatum appellarint, 70 Dioscorides. Glycyrrhiza, id est dulcis radix, sitim resinguit, si teneatur in ore. Quæ de causâ Scythæ hac con-

tenti, decem duodecimq; dies degunt, & uitam non aliter quam hippacæ esu prorogant. Quod Plinius vnde ei mi voluminis calce confirmat. Quadam enim exiguo victu famem ac sitim sedant, conseruantq; vires, vt in tyrum, hippacæ, glycyrrhizon. Hippacem apud Theophrastum Theodoros equestrum vertit, quasi radix esset dulci radici par ingenio ad abigendam sitim famemq; sed casca equinum, non radicem aut herbam esse, Dioscoridis Plinijq; testimonio constat. Hermolaus vna litera discernit, sic vt hippicæ herbam, hippacæ cascum designet. Scythæ Nomades vescuntur carnibus coctis; bibuntq; lac equinum: comedunt etiam hippacem: id autem est cascus equinus Hippocrates in libro de aere aquis & locis. Et rursus lib. 4. de morbis, Scythæ (inquit) lac equinum in caua vasa lignea infusum concutiunt. Illud autem dum turbatur spumescit ac seceritur, & pinque quidem, quod butyrum vocant, quum lene sit, in superficie consistit: graue vero & crassum deorsum sedit, quod etiam secerunt siccant. Vbi vero concretum ac siccatum fuerit, hippacem ipsum vocant: At serum lactis medium locum tenet. Scythicam herbam in ore habentes famem sitimq; non sentiunt, inquit Plinius lib. 25. Idem, inquit, præstat & hippicæ dicta, quod in equis quoq; eundem effectum habeat. Traduntq; ijs duabus herbis Scythas etiam in duodenos dies durare, sitim famemq; hæc ex Plinij lib. 11. cap. 54. Hermolaus citat. Vetus lectio habebat titipacæ, Hermolaus hippacæ vel hippicæ reponit. Seltius eisdem effectus casco equino, quos bubulo tradit: hunc vocant hippacem, Plin. lib. 28. Scythica radix, quam nonnulli dulcem appellant, nascitur apud Mæotim: sitim extinguit, si teneatur in ore. Quæ de causa, tum ea, tum equestris vocata, Scythas vnde dicitur & duodecim dies, sitim tolerare affirmant, Theophrastus de historia plant. 9. 13. Quo in loco Græcè non hippicæ, sed hippacæ legitur, vt non probem Gazam, qui equestrum transtulit, nec Hermolaum qui hippicem, vt supra dixi, ab hippacæ differre somniat. Sed in hoc etiam errauit Gaza, quod sitim tolerare vertit, vbi Græcè simpliciter ἀγέρον legitur: hoc est vitæ agere: vt intelligamus hippacem cibi loco, glycyrrhizam vero sitis remedium esse. Apparet etiam Plinium errasse, qui lib. 9. cap. 54. hippacæ & glycyrrhizo. vtriq; scorsim attribuit vtrunq; remedium: Hunc errorem rursus admisit lib. 25. cap. 8. his verbis, Scythicam in ore habentes famem sitimq; non sentiunt. Idem præstat apud eisdem hippicæ dicta, quod in equis quoq; eundem effectum habeat: Traduntq; his duabus herbis Scythas etiam in duodenos dies durare in fame sitiq; (melius quam Gaza, qui de siti solum transtulit.) Hunc locum ab eo transtulatum apparet ex Theophrasto, sed perperam: & de suo adiunctum per etymologiam coniecturam quod hippicæ idem in equis præstet. Idem Plinius lib. 28. cap. 14. equi coagulū hippacem vocat, cæliaci & dysentericis, etiam si sanguinem detrahāt vile fore scribens. Hippacæ, teste Aelio Dionysio, edulium Scythicum est, de lacte equino. Ἰππάζιον (in Theophrasti codice cum accentu in vltima scribitur, quod non placet) Scythicum edulium ex lacte equino: aliqui oxygala equinum esse dicunt Scythas in vsu: idq; bibi, & concretum edi, ex Theopompi lib. 3. Sunt & qui hippacem equile interpretentur, Helychius & Varinus.

G.

De equiferis non scripserunt Græci, quoniam terræ illæ non gignebant. Veruntamen fortiora omnia eadem quam in equis intelligi debent, Plinius. Sanguis equi adrodit carnes septica vi, Plinius. Sanguis equarum quæ admistrum expertæ sunt, in medicamenta additur: quæ erodunt, septica vocant. Dioscorides interprete Ruellio: Græcè legitur, ἵππων αἷμα σήπεται μὴ γίνονται. Marcellus Vergilius alijs verbis eundem quem Ruellius sensum affert, ea sunt: Mifcetur medicamentis quæ exedendo sunt, matricum equarum & quæ admistrum inferunt, sanguis Hermolaus Barbarus verò, ἵππων ἀγέρον, de equis maribus ijsq; admistrarijs exposuit, Plinium forte fecerunt qui lib. 28. cap. 10. sanguinem equi præcipue admistrarij contra panos & apostemata facere scribit. Atqui eiusdem libri capite nono, Sanguis equorum (inquit) septicam vim habet: Item equarū præterquam virginum, erodit, emarginat vlcera: (quæ lectio magis placet, quam Marcelli Vergilij, emarginat, vlcerat.) Ex his Plinij verbis apparere videtur, sensisse cum equorum vtriusque sexus sanguinem septicum esse: nam erodere & emarginare vlcera, id quoq; septicum esse significat. Hinc & Hermolaus in corollario ex hoc nimirū loco. Equæ virginis (inquit) sanguini vim inesse negant, quæ maribus feminisq; non virginibus. Quod ad Dioscoridis verba, ἵππων ἀγέρον, de maribus intelligo: nam rectus ἵππων, pro admistrario, apud Hippiatros legitur: ἵππων vero in feminino genere, de equa matrice (quam vocem Marcellus Vergilius veluti vilitatam, sed absq; auctore profert) nunquam quod sciam. Sed hæc de re nemini contenderim, cum multa alia præstantiora & faciliora paratu septica medicamenta reperiantur. Proinde Galenus etiam (vt scribit de simplicib. medic. lib. 10. cap. 6.) experiri leno- luisse ait an equorū admistrariorum (ἵππων ἀγέρον, in masculino genere manifestò ponit: Aetijs omisit equini sanguinis mentionem) sanguis crustam molliatur & septicus fit, cum aliorum copia ei semper fuisset, nequam præstigiatoris suspitionem de se merito præberet. Escharoticon dicitur, quod vrit & crustam facit: Auicenna interpres equi sanguinem adurere & putrefacere scribit. Regio morbo prædesse dicitur sanguis asinini pulli ex vino: eadem & ex equino pullo similiterq; vis est, Plinius. Hippiatræ sanguine equorum ad diuersos in eis morbos vntunt, tum illito aut infricato foris, tum intra corpus. In cillis palati venis si sanguis in ventrem eorum defluat, lumbricos in eo occidit. Equum peste affectum (solum rasi: hinc) sanguinem suum lingere curant cum sale super lapide, extractum de venis vbi calcaria adiguntur, Innominatus. Sanguis equi illitus languentibus in equo membris medetur, vt supra dixi ex Vegetio capite tertio, vbi de plebotomia mentionem feci. Prodest equis, si sanguine suo detracto ea ex parte, quæ pro ratione morbi conuenit, cum aceto mixto, animal perfricetur, Veget. 1. 17. Sanguis equi alijs medicamentis miscetur, & illinitur fractis aut luxatis armis, Theopompi. Phragmaricum equum sic cura: Sanguinem detrahes de matrice, & cum oleo vinoq; tepescias, totumq; iumentum contra pilos confricabis, Veget. 3. 29. Si nerui conuellantur aut rigeant equis, sanguine emisso partes affectas calido inungi oportet, Innominatus. Sanguis equi ex venis τὸν ἀγέρον cum axungia & oleo imponitur renibus equi nephritici, Hippiatræ.

Carne & fimo equi in agro passi, ad serpentes (serpentium morsus) vtuntur, Plinius. Carnem caballinam dis- coctam, potu suum morbis reperimus mederi, Plinius. Equi adeps quomodo curetur, in Tauro dixi ex Diosco- ride: quanquam eius interpretes horum animalium nomina omittunt. Equi axungia suffumigata, eijcit mortuū partum foras, & secunda sequitur, Sextus. Ad multiplicandos capillos, mulieres in Occitania vtuntur adipe equi- no, Furnerius. Medullam equinam recentiores quidam vnguentis ad spasmus miscunt. Ad neruos contractos valet medulla equi. Bulliatur in vino, deinde infrigidetur, & post ad ignem vel solem calide inungatur, Innomi- natus. Si equus labore abscissus illo genere quod vulgò vermem vocant, cum alibi, tum in naso, cutem cauterio aperiant,

aperiant, & eruginem cum osse equino usto inpergunt, adiecto interdum hyoscyami semine. Dentes equi masculi (non castrati, Rafis) positi sub capite (vel super caput stertentis in somno, prohibent ne stertat, Albertus:) illius qui in somnis operagerit, prohibent, Rafis. Dentium equi farina perniones rimasq; pedum sanat, Plinius. Dentes caballini tunc ulcera pernionum, si sint tumidi, utiliter curant, Marcellus. Dentis cabal- lini contusi farina priuatis subluuitem sanat, Plinius. Eadem (inquit alibi) inperfa, verendorum cæteris vitis (de fornicationibus verrucisq; prius dixerat) medetur. Et rursus alibi dysentericis ac cæliaci salutarem esse scri- bit. Dens caballinus contusus, & in puluerem tenuissimū redactus, veretro inperfus efficaciter prodest, Marcellus. Equi dentes qui primum nati fuerint, si dentem qui dolet tetigerint, remedio erunt. Nam & si infans equi rostrum basauerit, dentium dolorem non sentit, & nec equus mordebit infantem, Sextus. Dentes qui equis primum cadunt, facilem dentitionem præstant, infantibus adalligati: efficacius, si terram non attingere, Plinius. Collo igitur molli dentes accentur equini, Qui primi fuerint pullo crescente caduci, Serenus ad infantes den- tientes. Dentes pulli anniculi, adalligati celeriter & sine dolore dentitionem præstant, Rafis & Albertus. Medicamento cuidam Cleopatæ ad alopecias miscetur inter cætera equi dentes vsi apud Galenum xar. ror. Pilo equino circumligato verrucas tollit audio: ratio est, quoniam propter astrictiorem alimento priuatæ are- scunt. Pilus equinus ad hostium domus alligatus, prohibet ne culices aut ciniphes per hostium inuolent, Rafis (apud quem pullus pro pilo scribitur) & Albertus. Inguina & ex vicecum causa intumescunt: remedio sunt equi setæ tres, totidem nodis alligatæ intra vicus, Plinius. Sanguinem sicut pilorum asini cinis illitus: efficacior vis è maribus aceto admixto, & in lana ad omne profluuium inposito: similiter ex equino capite (scilicet pilorum cinis) & femine, Plinius. Canis si fasciatus fuerit, suffito eum pillis equinis de posterioribus pedibus, sago oper- tum donec fadet, Demetrius. Corium equi adustum illitumq; ex aqua pustulis, quas boher vocant, refrigera- tur eas, Auicenna.

Ad lienem sedandum datur equi lingua inueterata ex vino, præsentaneo medicamento, vt didicisse se ex barbaris Cæcilius Bion tradidit, Plinius. Equi lingua arefacta, & ad leuitatem trita, atq; ex vino potui data, pro- pter utilitatem suam sedatio lienis dolore manifestat, Marcellus. Equi coagulum aliqui hippacem vocant, Dio- scorides & Plinius. Hoc ex vino potum aduersus serpentium morsus satiaræ creditur, Matthæolus. Cum vino propinatum omnes dolores sedat, Aesculapius. Priuatim cæliaci dysentericisq; conuenit, Dioscorides. Dysentericis & cæliaci quidam priuatim prodest fertperunt, Galenus de simplicibus 10. 11. Equi coagulum, inter auxilla cæliacorum & dysentericorum tradunt, etiam si sanguinem detraherent, Plinius. Idem apud Auicennam & Haly legimus, quorum interpretes pro affectione cæliaci diuturnum ventris fluxum verterunt. Ad vlcera intestinorum, laudatur coagulum præcipue equinum, Auicenna. Coagulum equi, & sanguis caprinus, vel medulla, vel secur alium soluit, Plinius: Sed hæc omnia sicut potius siccantq; alium, vt in Capra docui- mus. In corde equorum inuenitur os, dentibus caninis maximè simile: hoc scarificari dolorem: aut exempto dente mortui equi maxillis ad numerum eius qui dolet demonstrant, Plinius. Equi secur theca cedrina re- ponito, deinde Chio vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim secur vlceratum est, ne amplius exedatur, effi- citur, Galenus de paratu facilibus 2. 38. Si mortuus partus sentiat, lien ex aqua dulci partus eijcit, Plinius. Splen asini syluestris vel equi syluestris aridus tritus in potu datus splenetico pondere Drach. 3. in 5. unc. vini tem- perati conuenit illi, Gal. T. ut citat R. Moses. Coitus stimulant testiculi equini aridi vt potioni interij possint, Plinius. Equi castrati testiculi siccantur in furno: & his tritis datur bis aut ter è iusculo bibendum, quantum tri- bus digitis capitur, ut secundæ pellantur certissimo remedio. Hoc quidam quinquages felicitate se expertum af- firmant. Panos & apostemata in quacunq; parte discutit vngulæ equinæ cinis cum oleo & aqua illitus, Plinius. Strumas discutit vngulæ asini vel equi cinis ex oleo aqua illitus, & urina calcfacta, Plinius. Vngularum equina- rum exultatum cinis cum oleo inpositus vel illitus, strumis medetur, Marcellus. Rubori cum purpura illini- tur equi spuma, aut vngulæ cinis, Plinius. In Hippiatricis Græcis equo ileoso remedium commendatur huius- modi: Ramenta ex vngulis anteriorum pedum, trita cum vini cotylis tribus per nares infunduntur. In ijsdem Hippocrates equo strophoso infundi iubet ramenta vngularum anteriorum trita in quattuor cotylis aquæ. Ra- menta ex vngulis equi ex vino per nares equo infusa, vrinam eius promouent, Hierocles, Vegetius 3. 15. Aduer- sus calculos prodest vngulæ equi cinis in vino aut aqua, Plinius. Vngulæ equinæ scobem, vel exalta cinerem, si calculosus in potionem acceperit, cito sanabitur, Marcellus. Vngulæ suffitu partus mortuus eijctur, Plinius.

Fel equi tantum inter venena damnatur, ideo flammæ sacro equum tangere non licet, Plinius. Lactæ equino venena leporis marini & toxica expugnantur, Plinius. Lactis equi potus alium soluit, Idem, Dio- scorides & Auicenna: vide supra capite sexto. Comitialibus datur lactis equini porus, Plin. In comi- tiali morbo testes aprinos bibisse ex lacte equino aut ex aqua prodest, Plinius. Ad comitiales coagulum vituli marini bibunt cum lacte equino, asininoq; Plinius. Aetijs de suppuratis renibus tractans, Lac (inquit) cum melle post puris eruptionem eis præbendum: & primum quidem asinum aut equinum: ad vlcera enim repurganda conducit: postea vero cum repurgatione amplius opus non habent, etiam bubu- lum, &c. Lactæ equino iuantur vuluæ colluæ, Plinius. Si pus in vteris fuerit, lac equinum coctum exactè colatum infunditur, Hippocrates lib. de sterilibus. Mulier quæ non concipit si lac equinum igno- rans bibet, & mox cum viro coierit, concipiet, Rafis & Albertus. Equæ lac potum, matricis laborem sedat, & educum (alax caducos, abortum forte intelligit) eijcit, Aesculapius. Semina hyoscyami cum lacte equino trita corio ceruino illigabis, ita ne terram tangant: hæc alligata mulieri conceptum prohibent, Rafis. Serum lactis equini facile & sine periculo ventrem mollior purgat, Marcellus. Recentes cicatrices oculorum impunissimè abstergit equinum lac cum modico melle affundè illitum, Aetijs. Casus equinus ventrem reprimit, & costiones tollit, Aesculap. Equi spuma (eam intelligo quæ in corpore equi cum in- caluit & sudat, apparet, quanquam etiam de sudore teotim inferius dicam) illita per dies quadraginta, pri- usquam nascantur pilum pili restinguntur, Plinius. Equi spuma si puero inuelli pedinem interis, pili eius non crescant, nec generantur, Sext. In dolore vel grauitate aurium commendatur equi spuma, vel equini simi recentis cinis cum rosaceo, Plinius. Videtur autem rosaceum vtrique addendum: Nam & Mar- cell. sic scribit, Spuma equi recens detracta, & cum oleo rosæo infusa, auricularum quamuis vehementes dolores resoluit. Si ab equitando vexata fuerint inguina, aut intertrigines dolebunt, spuma equi fricatio

statim remediabuntur, Marcel. Plinius ad hoc remedium non simpliciter spumam, sed spumam ab ore (id est salivam, quæ alterius facultatis, quam reitiqui corporis spuma sudori permista videtur) inguinibusq; collectam illini probat, his verbis: Femina arteri adurq; equitatu noxum est: Valissimū est ad omnes inde casus, spumam equi ex ore inguinibusq; illinire. Rubori cum pruriginē equi spuma, aut vngula cinis illinatur, Plin. Ego ad hoc vitium oris salivam potius, quam aliunde collectam spumam & salivam suam mordicantem adhiberim. In feruido faucium malo, quod æstate nonnunquam grassatur pestilenti lucē in milites præsertim, nostri ad huius lingue & faucium colore vocant *die brini*, hoc remedium commendari inuenio: Saliva equi aenam aut hordeum pasci, os ægroti diligenter collutur: deinde ex cancri vis contulis humorē exprimes eodemq; rursus lauabis. Quod si vivos habere non potes, pollinem de cancri aridis in clibano tostis insperge, postquam equi saliva ablueris, Tussim sanat saliva equi triduo pota, equum mori tradunt, Plin, codices excusi aliam & obscuram lectionem habent: Ego hanc nostram confirmo ex verbis Sexti & Marcelli quæ hic subieci. Equi salivam si biberint phtisici & qui malè tussunt, sani efficiuntur. Expertissimum sanè equus morietur, Sextus. Ad phtisicos remedium & prærens & maximum: nam etiam vitæ dubios sanat, & quibus spes superesse nulla videatur: equi salivam vel spumam cum aqua calida bibendam per triduum dabis: etiam quem tussi intoleranda & diutina laborare videris, hoc remedio liberabis: ægrum quidem sine cunctatione sanabis, sed equum mors subita consequitur, Marcellus. Sudor equi mistus cum vino, abortum facit potus à gravidis, Rasis & Albertus. Sudor bestia (equi, Albertus) inflat faciem, & inducit syanchen (& sudorem foetidum, Albert.) Rasis. Si cunctelli vel gladij calefacti (rubei, Rasis, id est igniti) sudorem equi imbiberint, inficiuntur adeo ut locus ab eis vulneratus sanguine ante mortem animantis manare non desinat, Albertus. Idem apud Rasis interpretem, sed ineptissimè legitur. Si equum sagitta venenata vulnerarit, sudorem alterius equi & panem combustum cum urina hominis in potu dabis, deinde in vulnus quoque immittes admixta etiam pinguedine, Rufius 178. Sunt qui tincas & serpentes de ventre hominis exigi promittant, si equi sudorem cum urina in balneo biberit, Innomianus. Fimifistini idem qui equini effectus est, Auicenna. Fimi equini in veterari fauilla adrodit carnes, Plinius. Armentarij (equi vel asini) qui herba pascitur, siccum simum liquatum in vino, mox potum, contra scorpionum ictus magnopere auxiliatur, Dioscorides. Ad serpentes vtuntur carne & fimo equi in agro pasci, coagulo leporis ex aceto, contraq; scorpionem & murem araneum, Plin. Tanta vis est in veneno rabiosi canis, vt urina quoque calcata noceat, maxime vlcus habentibus: Remedium est simum caballinum aspersum aceto, & calfactum in sico appositum, Plinius. Marcellus empiricus capite 8. Collyrium quoddam fieri docet in olla operculo recta cum foramine cui inserta sit canna vt exspiratio pateat: ollam verò cooperiti iuber fimo caballino recenti. Hoc putrefaciendi modo (sic vtinam vocant) etiamnum & medici & maxime chymistæ vtuntur. Tam asinorum quam equorum simum, siue crudum, siue crematum, addito aceto sanguinis eruptiones cohibet, Dioscorides, Rasis & Albertus. Aridum inspersum sanguinem sistit, Aesculap. Stercora asinina vel equina, si, dum calida sunt, apponantur, sanguinem ex vulnere fluentem sistunt, Rufius inter equorum remedia. Et alibi; Sanguinem (inquit) cohibet stercus equinum recens, cum creta & aceto acerrimo mixturum agiturumque. Et rursus, Sanguis aperta vena ad contrariam partem reuocatur: deinde simum equi cum filtro (lana feltria) vltum vulnerant venæ impone. Ne venæ equi scilicet plus iusto exsiccantur, stercus ipsius iumentis fluentibus venis admortum fasciis obligetur, Columella & Vegetius 2. 45. & rursus 3. 14. Secta vena equi sanguinem nimis fluentem sistit, si simum ipsius equi imponas, Pelagonius. Siue simus manni cum testis virtutem ovi, Et reprimat fluidos mitro medicamine curfus; Serenus ad sanguinem de vulnere nimis fluentem. Stercus equite recens, olfactum etiam sanguinem reprimat, Albertus & Rasis, apud quem tamen corruptum est locus. Si sanguis ex vulnere immodicè fluat, fimi caballini cum putaminibus ovorum cremati cinis impositus mitè sistit, Plin. Si ex vulnere immodicè fluat sanguis per nares, fimos caballinus quo modo egeritur adpositus, statim subuenit, Marcellus. Et alibi, Stercus caballinum exprimitur dum recens est, eiusq; succus naribus trahitur ab eo cui importunius fluant. Si thlasma (fractum reddit Ruellus) in vngula habeat equus, & post illa remedia simum equinum aridum illigari Pelagonius iubet in Hippiatricis. Auribus instillatum equi simum dolorem tollit, Aesculapius. In dolore aut gravitate aurium equini fimi recentis cinis cum rosaceo prodest, Plinius. Stercus caballinum recens colliges, & in furno calefacies, tunc oleum medio capiti infundes contra ynam, & sic stercus prædictum in panno vel in linteo panno capiti superligabis in noctem, Marcel. Regio morbo simum asinini pulli, quod primum ædidit à partu, datum fabæ magnitudine è vino intra diem tertium medetur: eadem & ex equino pullo similiterq; vis est, Plin. Ad colicam (sive die mater, quam quædam vteri morbum propriè sic Germani vocant, colicam impropiè) remedium certum, ita etiam vt morbus non repetat: Fimi de equo qui avena aut hordeo pascatur, non gramine, manipulum in dimidia mensura vini (vncias circiter octodecim intelligo) decoques donec pars dimidia consumatur: hoc paulatim bibendum est, donec exhaurietur: erit autem eò vtilitas quo exhaurietur citius, Empiricus innoctinatus. Equini fimi cinis in aqua potus aluum sistit, Plin. Ad ventrem fluentem, Equi stercus aqua liquefactum & percolatum, si bibatur, facit regressum, Sextus. Fimum caballinum combures, & cinerem fimi ipsam cum vino veterè miscebis & conteres: & sic dabis dynterico bibendum sine aqua, si non febricitabit: Marcellus. Equini fimi cinis coactis & dyntericis salutaris dicitur, Plinius: paulò ante etiam asinini fimi cinerem ex vino, vtrique vitio efficacem esse scripserat. Si partus moriens sentiat, lien equi ex aqua dulci potus, eijcit: Item vngula tussim, aut simum aridum, Plin. M. hi verborum constructio parum coherere videtur: quamobrem legerim potius, Item vngula suffita, aut simum aridum, scilicet suffitum. (Apud Vincentium Belluacens. legitur, aut vngulam suffumigatio, vel simus aridus) Nam & apud Haly medicum sic legitur, Suffitens ex fimo equi secundas særumque mortuum educit. Fauilla fimi equini in veterari partum mortuum eijcit: vt quidam ex Plinio citat. Quidam urinam equi aquæ ferratiæ ex officinis miscet contra comitalem morbum, eademq; portione & lymphaticis medentur, Plinius. Pecori sanguinem siue per anum, seu vulvum, seu nares emitenti, pulcem factum ex farina tritici & ovo & butyro tritis in iorio ex equili hausto: deinde pulcem vel massam illam coctam in cinere pecori dabis, Empiricus innoctinatus: Lutum ex cuiuscunque equi lotio factam vino permiscebis, colatumq; per nares infundes, & confectum prouocat urinam, Veget. 1. 61. & Hippiatrica: in quibus & hoc additur, lutum huiusmodi etiam aridum easdem vires obtinere. Vulgare & verum est remedium, lutum de via ex lotio cuiuscunque equi factum, vique permixtum & colatum naribus infundas, Vege. 3. 15. Lichenes sunt in equorum genibus, & super vngulas

vngulas in flexu harum partium indurati calli: qui triti & in aceto poti, comitialibus mederi traduntur, Dioscorides & Galenus de simplicib. medic. 11. 17. Aliqui & ad cufusius feræ morsum adhiberi consulant, Galenus ibidem. Comitibus datur ex equo mullo in aceto mullo bibendus, Plin. Zeidæ sunt augmentationes in cruribus & in ceteris equorum & animalium maiorum, Serapion 444. Nicander circa finē theriacorum remedium compositum contra omnes venenatos ictus ac morsus describens inijcit illi inter cetera, *πυπείον λείχης, καὶ τράμιον πλάκας*. Dentes labantes confirmari aiunt lichenes equi cum oleo infuso per aurem: est autem hoc in equorum genibus, ac super vngulas, Plin. Ferunt additiones illas, quæ sunt in genu equi, tritas & potas cum aceto, sanare sodam & epilepsiam, Auicennæ interpres. Calculos expellunt lichenes equini ex vino aut mulso poti diebus quadraginta, Plin. Vestigium equi excussum vngula (vt solet plerumq;) si quis collectum reponat, vngulitus remedium esse traditur, recordantibus quoniam loco id resposuerunt, Plinius.

H. a.

a. Equi dicuntur ab æqualitate siue paritate, eò quod pares antiquitus cruribus (bigis quadrigisq;) iungebantur, Albertus & Sipontinus. Equa, mula, &c. datium & ablatium pluralem in abus faciunt: Priscianus inter hæc nomina pro equa asinam posuit. Caballum pro equo Latini dicunt, Græci *καβαλλῆς*, Itali cauallo, Galli cheual, Illyrij kobyta, & forte Germani etiam inde vocem *gaul* mutuati sunt. Caballos antiqui equos dixerunt, fortasse (licet enim suspicari nobis) voce sicca de sonitu quem edunt, pulsu vngularum, vnde & sonipedes dicit, Camerac. Caballus, quod cauet terram vngula impressa, Obscurus. Caballos videtur intelligere Hieronymus maiores equos, sicuti mannos accipimus minores, Cælius. Sunt autem Hieronymi verba hæc, Vt statim cenam raras galeis, caballos equis cedere. Ego contra conjicio: nempe vt galea militare capitels velamentum, validius est quam tiana in pace apud Peras & Medos gestari solita: sic equus quasi per excellentiam de animoso & bellatore equo dictus, caballo præfertur qui pacis tempore ad diversos labores seruit. Nam operarium & villotem equum propriè caballum dictum esse, ex aliquot auctorum testimoniis, quæ subijciam, apparet: et si nonnulla eiusmodi sint, vt caballi nomen pro equo simpliciter vsurpare videantur. M. Cato Censorius canthario vthebatur, & hippoperis quidem impositis, vt secum vtilia portaret. O quantum erat seculi decus impetorem triumphalem Censorium, vno caballo esse contentum: & ne toto quidem. Partem enim sarcinæ ab vtroque latere dependentes occupabant, Seneca. Succussatoris retri cardiq; caballi, Lucilius. Alius caballum arboris ramo in humilil ligatum relinquit, Varro Parmenone. In castris permansi, inde caballum redoxi ad cenam forem. *καβαλλῆς* apud Hefychium & Varinum *ὁ ἐργάτης ἵππου*, id est operarius equus. *Καβαλλῆς, ἡ καταβαλλῶν* dicit Suidas, Hefychius, Etymologus: sed fortè in omnibus erratum est: nam ista interpretatio *καταβαλλῶν* pertinet ad vocem *καβαλλῶν* quæ apud Suidam statim sequitur, ex *καταβαλλῶν* per syncopen facta. Hoc erratum in aliis simplex, ab Etymologo & Varino bis commissum est. Hoc igitur omisso apud Suidam sic legemus, *Καβαλλῆς (oxytonum non proparoxytonum vt Etymologus habet, & per vnum lambda) ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀλφῆν ἐστὶν. καὶ λέγεται δὲ καβαλλῆς, ἐγχεταὶ δὲ ἡ κατὰ, καὶ τὸ ἀλφῆν, περὶ τὴν αἰσθητικὴν ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν ἀλφῆν ἐστὶν ἀλόγων*. Hæc ita veterit, Caballi, nomen compositum est à nomine *κατὰ* quod præsepe sonat, & aduerbio *ἀλφῆς* quod est abunde: quod scilicet affatim pascatur ex præsepi: vel sepe per redundans aliquid ex præsepi, dum iumentum pascitur, delabatur. Apud Varinum scribitur etiam *καβαλλῆς* per vnum lambda: item *καβαλλῆς, ὅν δὲ κατὰ τὴν ἀλφῆν ἐστὶν*, Varinus & Etymologus. *καβαλλῆς, καβαλλῆς*, Hefychius. *Καβαλλῆς* Stephano nomen est civitatis. Ne verò tu (inquit Plutarchus) aduersus vitram aut equitatum oppetiaris, aut vehicula iugalia cornigera, & argente plecta, quæ celeres vitæ affequuntur & prætereunt: verum quolibet asino & caballo (*ὅν τὴν τῶν τευχῶν καὶ καβαλλῆν χρῆσθαι*) fuge hostem ac tyrannum foneratorem. Diversitas in scribendo hoc vocabulo. Græcos id à Latinis accepisse arguit: nam & in alijs pleriq; Latinis scribendis Græci plurimum variant. Certum est apud Græcos paulò antiquiores caballi vocem non reperiri. Ego præ cæteris modis *καβαλλῆς* scribi probō, cum β, simplici, & λ, duplici in prima apud Græcos inflexione. *Νίβων, τὸ καβαλλῆν ἵππων*, Hefychius & Varinus: nos nunc vel gionum de pumillis equis & asinis dicit alibi docimus in Asino, Ceruo & Equo. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus, Horatius. Apud eundem in Sermon. Saturcianus caballus legitur, id est Saturcianis agris natus, qui sunt in Apulia fertiles, & equorum nobilium genitores, Acron. Immertis franguntur crura caballis, Iuuenalis Sat. 10. Hippocrenen Persus caballinum fontem dixit. Caballina caro, Plinius 28. 20. Equitem pro equo veteres quidam posuerunt, vt Vergilius Georg. lib. 3. Atque equitem docuere sub armis Insultare solo. Eunius lib. 7. At non quadrupedes equites, Nonius Marcel. Vide etiam Gellium libro 8. cap. 5. Sic etiam equitare de equo reperitur, cum fessoris proprium sit. Omnis extremi frigoris tolerantior equino armento vacca est; idè q; facile sub dio hybernat, Columella. Amissa parente in grege armenti, reliquæ scæta (de equabus loquitur) educant orbibus, Plinius. Armenta ipsa macierenuant. Vergil. in Georg. id est, ipsas equas, cum prius de maribus admittatis fessorum dixisset. Armenta (inquit Seruius in tertium Aen.) dicta sunt quasi armis apta: nam equi intersunt præliis: boues armantur ex corijs. Armenta quoq; dicta sunt maiora animalia quæ arationi congrua sunt. Iugales, pro equis currui iunctis. Absenti Aeneæ currum, geminosq; iugales, Vergil. Aen. 7. Socij iugales, Silhus libro 16. Emeritos vertunt ad pascua nota iugales, Claudianus 2. de raptu Prosi. Cornipes & sonipes, epitheta equi, pro equo absolute ponuntur. *Δάμν*, equus, Tyrrenis, Hefychius & Varinus. *Ἰππῶ* *μαίνε* *τὸ ἵππον*, Etymologus in *Ἰπποσύνη*: suo tamen loco apud eundem non reperio, nec in alijs Græcorum Lexicis: nisi quòd *Ἰππῶ* oxytonum à Varino *παρατύπῳ* exponitur. Plinius apud Pausaniam secundo Eliacorum legimus *Ἰππῶν* (paroxytonum) Tarentinum quendam gymnasten fuisse. *Κόψ*, *ἄρως*: καὶ ἵππον δὲ πνῆς ἔτιως ἔλεγον, Hefychius & Varin. *Μαυλαί, ἵπποι καὶ βῆδ' ἐπὶ ἀ' ἑσάδων*, Hefychius & Varin. *Μέρον*, *πάλιον*, idem. *Φορῆδες, εὐθλῆσαι ἵπποι*, idem. Oppianus equam *ἵππῶδα* vocat. *Ἰππῶ*, *παρὰ τὸ ἑσθαι τοῖς ποσὶ*: scribitur autem p̄ duplici ad differentiam *ἵππῳ*, quòd laqueum significat, Etymologus. *Ἰππῶ* Attico more tam fœminino quàm masculino genere profertur, Varin. Et alibi, *Ἰππῶ* (inquit) apud poetas etiam de maribus dicitur, & communi genere profertur, vt & *Ἰλαφῶ*, *ἀνδραπόδῳ*, *ἵππῳ*. Huius Atticæ & poëticæ consuetudinis quidam ignari, incepto aliquando fœminino genere reddunt in sermone Latino, quod in eo positum Græci reperunt. Ex hac Atticæ consuetudine est, quòd interdum scriptores non contenti τὴν ἵππον dixisse cum artuculo fœminino, addant inu- per τὴν ἵππον. Sciendum est (inquit Etymologus) Iones animaliam nomina fœminino genere pronunciare, cum

Podargæ celeritate pedum, vide in Balio. Podargus similiter, vide in Cyllaro. Podargus inter equos Hectoris erat, ut in Aethone dixi: & alius eodem nomine Hippamoni equus, de quo distichon legitur, Ἄλλος ἴσθ' ἵππῳ μὲν ἄρα, ἵππῳ δὲ Πόδαργος, καὶ αὖτις Ἀθάργος, καὶ ἄρα ποσειδῶνος. P. ylla, vide Harppinna. Pyrois, ex equis Sotis, ut in Aethone dixi. Rhæbus, equus Mezentij apud Vergilium Aeneid. 10. περὶ τοὺς ῥαίβους, quod est emico, Nic. Erythraeus: Ego verbum ῥαίβου in vulgari tantum Lexico Græcolatino (quod multis modis corruptum est) postulo reperio sine autore. Sunt qui peræ, diphthongum Rhæbus scribant, quod magis probo. Samus, Σάμος, vide Phoenix. Scyphus & Acton, equi Neptani secundum Laetantium, Καίφης & Ἀτῶν Ἀδράστῃ secundum Antimachum, ut in Arione divi Sicoris, penultima brevis, lib. 16. Silij, S. heuon, vide supra in Encelado. Strymon, Statio Theb. 6. Tagus, apud Silium lib. 1. equi nomen est, ut scribit Textor: locus iam non occurrat, sed deceptum putat Textorem, ut in Ilerda. Terror, vide Dimos. Theron equus, Silius libro 16. Thoës, Statio 6. 10 Theb. Volucris, equi nomen, Cælius. Verus imperator (inquit Iulius Capitolinus) Prasinis contra Venetianos turpissimè faucebat. Nam & Volucris equo Pratio aureum simulacrum fecerat, quod secum portabat. Cui quidem passus vnas & nucleos in vicem hordei in præsepe ponebat, quem sagis tinnitibus cooperatum, in Tibertanam ad se adduci iubebat. Cui mortuo sepulchrum in Vaticano fecit. In huius equi gratiam primum cæperant equi ante vel bravia postulari. In tanto autem equus ille honore fuit, ut ei à populo Prasinianorum sæpe modus aureorum postulatetur, Hac ille. In hoc quidem Silij carmine libro 16. Primum equum volucrum M. Siliij munera regis Haud spernenda tulit: volucris pro epitheto accipi potest, cum nullam aliam equi nomen eo in libro, licet complura sint, Latine originis habeatur. Ovidius etiam volucres equos epithetivè secundo Metam. dixit, & Pegasum privatum sexto. Xanthus, equus Hectoris, ut in Aethone dixi: & alius Achillis, vide in Balio. Hæcenas vetera equorum nomina ordine literarum recensuerim. Nunc adiciam recentio 20 rum quædam, ubi prius Statij aliquot versus à sexto Thebaldos recitavero, ut certius constet de nominibus quibusdam supra positis. Nominibusque cient, Pholoën Admetus & Irin, Funalemque Thoën: rapidum Danaëus angur Aicheton increpavit, meritumque vocabula Cygnum. Audis & Herculeum Strymon Chromin, Euneon audit Igneus Aethion, tardam Calydona lacescit Hippodamus, variamque Thoës rogat ite Podarcem. Nic. Erythraeus de Xantho Achillis equo dominum suum allocuto scribens in Indice suo Vergiliano, Commentum hoc (inquit) vocalium equorum ac immortalium, vernacula poetarum Musa audacius æmulata est: quippe que heroum suorum generosissimos equos proprijs nominibus fabulosius etiam decantavit, ut Rholandi Brigliadorum (hoc est freno aurco insignem) & Vegiantinum, Biarardum Rainaldi, Rubicanum Argalisæ, Hippogrylum Rugerij, Frontinum & Fratlatum Sacripantis, Rondellum Oiuicij, & aliorum alijs nominibus alios. 30

Epithetorum equi testimonia reperies apud Textorem vno in loco omnia: nos ea pro argumenti ratione distribuimus, cum alia bellatori alia celeri equo conveniant, de quibus partim supra capite secundo dixi, partim paulo post secunda huius capituli parte dicam: Alia ad animi aut corporis virtutes aut vitia spectent, de quibus similiter infra dicetur. In præsentia ea ferè tantum adferam, quæ equo simpliciter congruunt. Acripes, vide inferius inter Græca. Allidul. Cornipedes. Fœmina cornipedi semper adhinc equo, Ouid. Pontur & absolute pro equis. Quem ceperat ipse Cornipedem, Silius: ut etiam Sonipes. Aere, & cornipedum cursu simulârat equorum, Vergilius. Fumans. Suspensus cura fumantum totus equorum, Marullus. Frenigerum equum Textor dicit, eadem forma qua alam frenigeram Statius lib. 3. hoc versu, Quis nam frenigeræ signum dare dignior alæ? Minniens equus, Poliriano. Humentes Noëis equos Claudianus dixit, forte à Noëtis natura. Iubæus, apud recentiorum quendam. Pulverei, Valerius Argon. 4. Quadrupes. Denique vi magna quadrupes 40 equus, atq; elephantis Projiciunt sese, Eonius apud Gellium. Quadrupedante invecus equo, Silius. Quadrupedante patrem sonitu quant vngula campum, Verg. Spumantemq; agitabat equum, Vergil. Et alibi, Vecus equo spumante Sages. Et rursus, Sen spumantis equi foderet calcaribus amos. Spumifero portatur equo, Codrus Vicens. Squamigeris invecus equis, Richardus quidam. Sudans. Ceraoque fugacior ibat Sudantis tremebundus equo, Claudian. Cætera, ut dixi, epitheta, passim pro argumento digesti. His Græca subnectamus, quæ civis equo absolute conveniunt. Μάχης ἵπποι, Homerus Iliados 8. quod solidis vngulis constant, cum boves & alia pecora bifidas habeant. Κρατερώνυχες, Eustathius. Ἴπποι χαυνίσκας, Phocylides. Πύργους & κωμίστρους ἵπποι, Hom. l. 2. καλὴς ποδῶν ἵπποι, ut apud Varinum traditur, non tolum qui firmis validisq; sunt vngulis dicuntur, quasi 50 æripedes: sed etiam qui pedibus resonant, ut sonipes apud Latinos poetis. (Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἑρῆσσι ποδῶν, ὡς καὶ ἡ ἀνὴρ ἵππῳ ποδῶν.) Nam & ἀργυρέτης ποδῶν ἵπποι, Homerus nominat: & ὑψηλῶν ἵπποι, id est altè resonantes. Sed magnis præcipuè equis, bellatoribus & luccassonibus epitheta halatmodi quadrare videntur. Τύχηρες ἵπποι, ὑψηλῶν ἵππων ὁ πρότος ὑψηλῶν, Valerius. Καναχίπποδῶν ἵπποι, Oppianus, & Heliodus in Symposio Plutarchi. Sic & Latini æripedes equi dicuntur. Narrat & æripedes Martis arasse boves, Ouid. epill. 6. Grammatici exponunt pedes ære munitos habentes: quemadmodum & equos æripedes Textor à ferreis soleis: hoc autem epitheton equis cont- 60 tributum recentiorum tantum aliquot testimonijs comprobatur.

Derivata ab equo, quæ ad equitem & equitationem pertinent vocabula, pleraq; parte quædam huius capituli explicabimus. Equarius, ad equum pertinens: & equorum curator apud Solum, ut apianus. Herophilus equarius medicus, Val. Maximus. Equinum & caballinum Plinio, quod ex equo est, ut equinus caseus, caro caballina. Equuleus tormenti genus in equi formam, in quem coujciebantur rei. Cicero libro 4. de finibus, Nec si ille sapiens (inquit) ad totius equuleum à tyranno ire cogatur, similem habeat vultum, & si ampullam perdidisset. Aliqui euleum scribunt: sunt qui ardentem laminam esse tradunt, qua homines cruciabantur torquuntur, Calepimus. Hæc etiam in equuleum inijcitur, quo vita non aspirat beata, Cicero 7. Tusculana. Senitia commenta est equuleus, cruces, emato, & tunicam illam alimentis ignium illicam & intertam, Seneca lib. 2. Epist. Vide etiam paulò inferius: & rursus in e. ubi de centeris. Equum, qui nunc aries appellatur, in maralibus machinis Epennad Terentiam invecus dicant, Plinius 7. 26. De ariete machina suo loco plura dicam. Equi duratei sive lignei mentionem facimus etiam inter prout infra.

Hippos, id est equus, syleis nomen apud Proclum de sphaera. De hoc Cicero libro 2. de Nat. hos versus affert ex Arato: Huius equus ille iuba quarticus fulgore micanti Symonum contingit caput alto, Nellasq; iungens Vna. Equum Aratus (inquit Higinus) & alij complures Pegasum Neptuni & Medusa Gorgonis filium dicunt: qui in Hellecone Bœotiae monte vngula saxum feriens, fontem aperuit, qui ex eius nomine Hippocrene est dicitur. 70 Alij

Alij dicunt, quo tempore Bellerophontes ad Prætum Abantis filium, Arginorum regem deservide, Antiochæ regis uxorem hospitis amore inductam, petiisse ab eo vi sibi (sui) copiam faceret, promittens ei coniugium regnum. Quæ cum impetrare non potuisset, verita ne se ad regem criminalaretur, occupat, cum sibi vin afferre voluisse Præto dicit. Qui quod eum dilexerat, noluit ipse supplicium sumere, sed quod æquum esse sciebat, mittit eum ad Iobatem Antix patrem, quam alij S. henobæam dixerunt: ut ille filia pudicitiam defendens, Bellerophontem objiceret Chimææ, quæ eo tempore Liciorum agros flamma vastabat. Unde victor profugiens, post fontis inventionem cum ad cælum contenderet evolare, neq; longè iam abesset, despiciens ad terram, timore permotus decedit, ibique periisse dicitur: equus autem subvolasse, & inter sidera ab Iove constitutus existimatur. Alij non criminalatum ab Antia, sed ne sæpius audiret quod nollet, aut precibus eius moveretur, profugisse Argis dixerunt. Euripides autem in Menalippa, Hippem Chironis Centauri filiam, Thean ante appellatam dicit: quæ cum aleretur in monte Pelio, & stultum in venando maximum haberet, quodam tempore ab Aeolo Hellenis filio Iovis nepote persuasam, concepit: cumq; iam partus appropinquaret, profugisse in sylum, ne patris, cum virginem speraret, nepotem procreasse videretur. Itaq; cum parens eam persequeretur, dicitur illa petiisse ab deorum potestate, ne patiens à parente conspiceretur. Quæ deorum voluntate postquam peperit, in equam conversa, inter alia est constituta. Nonnulli eam vatem dixerunt fuisse: sed quod deorum consilia hominibus sit enuntiare solita, in equam esse convertam. Callimachus autem ait, quod desierit venari & colere Dianam, in quam (lego, equam vel equinam speciem, ut supra diximus) eam Dianam convertisse. Hæc dicitur etiam hac re non esse in conspectu Centauri, quem Chirona nonnulli esse dixerunt: & eion dimidiam apparere, quod non voluit sciri se fecimam esse, Hæc omnia Higinus. Sed de Pegaso equo pluribus agetur octava huius capituli parte.

Hippus affectio est à generatione prodians, qua instabiles sunt oculi ac semper moventur, utiq; motum sustinentes in concussu & tremore assiduo consistentem: hanc affectiōnem hippon vocavit Hippocrates (vimitate à motu illo sursum deorsumq; facto, qualis equitantibus contingit) accidit autem oculum firmanti mufculo, qui visorij basium instrumenti complexus est, Author desinononum medicarum quæ Galeno attribuantur. Stridendo dentibus (inquit Galenus in commentatio in Prognostica Hippocratis capite 7.) ex natura, simile est affectui oculorum infiro quibusdam, quem appellitant equum, cum unilo tempore inavere possint requieti, sed in modum intremiscentiam subinde nesciunt. Ἴππῳ membrum pudendam viri & mulieris, & magnus piscis marinus, Varin & Hefychius. Aut agitavit equum lasciva supinum, Horat. Seru. 2. 7. Equum (inquit Acrom) appellavit membrum virile, Ἴππῳ, λιμῶν, ἀλγῶν, ἰατρῶν, idem: videtur autem aliquid depravatam. Plaro rationem aurige vocabulo prudentioribus monitrat: Appetitum verò genitium, equi indicant gemini: appetitum quidem rationalis com potem equus bonus: appetitum eiusdem impotem, equus malus, Cælius. Scitu dignum (inquit Cælius) quod tradit Origines, per figuram omnes qui in carne sint nati equos, & habere ascendentes suos: sunt quos dominus ascendit, & circumveniunt omnem terram: propterea Abacuc tertio, Equitatus tuus salus: alios ascendit diabolus & angeli eius, qui venistratores dicuntur, quoniam triplici calle ad animæ properant interitum, verbo, cogitatione, opere. N. ceratus nobili epigrammate (ut Cælius annotat) vinum esse potèis, equi magnum canit: Ὁ πόσι τοι χαυρῆντι μήδης: ἀέλα ἵππῳ δούδῃ, Ἴππῳ δὲ πῖνον κελὸν ἴτιος δαῖτῃ, ἕκ. α. Ὁ πόσι τοι χαυρῆντι φέρε παχὺς ἵππῳ ἀσίδων, Ἴππῳ δὲ πῖνον χαυρῆντι δὲν ἄν πένη, quod distichon Demetrio Hallicarnassico Zenodotus attribuit: Sed priore modo apud Athenæum legitur, ut refert Erasimus in proverbio Aquam bibens nihil boni parias. Nulla placere diu neque vivere carmina possunt. Quæ scribantur aque potioribus, Horat. Ligatam quidem & numerosum sermoneν ἵππων Græci vocant, hoc est sublimem & quædam equam invecum: ut solumm ἵππων, id est 40 pedestrem & humilem. Meretrices dicebantur πάλαι, quasi ἀφροδίτη; καὶ οἱ ἄλλοι: ἡ ἀνὴρ, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ ἡ ἀφροδίτη, Hefych. De equalis tormenti genere vide paulo supra & nonnulli infra inter imagines equorum. Plutarchus in Lucullo pressos fœnore ab publicanis scribit coactos pati, σχολαστικῶς, κατὰ τὴν ἀφροδίτην. Ἴππῳ, ἐπιθετὰ κατὰ τὴν, ἡ γυναικῶν ἵππων, Hefychius & Varinus. Pellux huuc fenarium ex imitioris Cratini Omphale citat, Ἴππῳ δὲ ἐὸν ἰπποσύνην ἡ ἑρμῆων ἕχηται, ὡς καὶ τὰ πῖνον ἐὶδῶν χριστιανῶν. Κηλῶς (similiter ut ἵππῳ δὲ ἰπποσύνη) à scholiaste Aristophanis in Equitibus exponitur, ὡς καὶ τὰ πῖνον ἐὶδῶν χριστιανῶν (alias περὶ τὸν ἵππον) καὶ γυναικῶν περὶ τὸν ἵππον. Ἴππῳ tabula Alegidis. Hippus fluvius in ponto à Tarsaro distat stadjijs 170. Anianus in periplo ponti.

Hippobinum Scholiastes in Ranis Aristophanis à lascivita & coitu dictum scribit: quoniam in magis rebus ἵππων Græci accipiunt, sicut ἵππῳ ἵππῳ, cianus dicitur magnus. Galeus septimo simplicium pharmacorum autor est hippomarachron dicitur scilicet scilicet ab insigni magnitudine. Dioscorides sylestem scenicum 50 lum hoc nomine grandior est: ait. Sed & hipposelinum (quod obscuram Romana vocatur lingua) eodè modo à magnitudine nunc pari videtur altipulante Dioscoride. Ἴππῳ Sophocles Aiacem annecat velut μερῶν μακροῶν, id est insigniter ferentè, ex ratione metaphorica, quando, ut nobilis canit poeta, Scilicet ante omnes furor est insignis equarū. Vel, ut prætruximus, quia ἵππος magnitudinè significat: nam ἵππῳ νόμιμα dicunt, magnanimū, Hæc omnia Cælius. Vide Varinū in voce ἵππῳ, & Erasimū in proverbio ἵππῳ. Patrum ἵππῳ ἵππῳ, apud Sophocle, herbosum, floridū, equis expetitū, vel herbis valde luxurians, μάλισθ' ἀγῆνι luxurari est, & abundare, ut in voce ὀλομανῆν nostri dicitur vergetem, Latini etiam sylvestre in arboribus: de vitibus piluatim περὶ ἄνθ' id est hircire dicunt, cum ultimis alimenti copia luxuriant, ut expotui in Hæco h. a. ἵππῳ, magnum scortator, & nimio in muliere amore insanus, ut Suidas ex Aristophane citat. ἵππῳ φῖλα, nihilus fastus. ἵππῳ φῖλα ἵππῳ in Ranis Aristophanis legitimus, sublimia & affectata vocabula intelligo. Horatius ampullas & sesquipedalia verba 60 vocat: Græci etiam ἀμυλῆα: Quæ & alibi in eadem comedia Aristophanes ἱπποβόμονος ἵπποα dixit. Hippocronia, nugæ, quasi dicas nimium antiqua & obsoleta, qualia sub Saturni regno fuerant. Vide Cronipum in proprijs vicorum infra. Est & Neptuni cognomen Hippocronius, de quo infra dicam. Hippalectryon apud Aristophanem nonnullis dici videtur de ingenti gallo: alijs de marino quodam animali. ἵππῳ ἱπποβόμονος, πῶ μερῶν ἐνοσχῶν, Hefychius & Varinus: sed videtur dictio depravata. ἵππῳ ἱπποβόμονος, ἵππῳ καλῶν, ἵππῳ πῶν, ἡ ὁ πόσι τῶν ἵππων περὶ τὸν ἵππον, Hefychius & Varinus. ἵππῳ παροxytonum viri nomen est, oxytonam verò equile significat: hoc in Suidæ & Varini Lexicis non satis expressum est. Pollux libro nono ludam quædam describit, qui ἐν κτύλῃ, & ἵππῳ, & κωβήσῃα dicitur. Is talis est: Puerorum aliquis manibusq; oculus eius obnubentem circumfert. Accipitur sanò cotyla pro caecitate, ut hic volan, id est catum manus, vel quæ conubendis mutis dijjs inter 70 utramq; manum interior sit cavtatem significet. ἵππῳ verò hanc ludam dici apparet, quod qui circumfertur

inequitare videatur. Κυφισιδαν deniq; quasi κυφισιδαν (nisi forte ita legendum sit) quod cum is qui gestat praepondere inclinatio sit dorso & capite, eiusq; corporis habitum qui gestatur etiam imitari cogatur, τῶν κυφισιδαν, id est vrinantium, vel aliter in caput se devolutum gestum expriment. Εὐχυσίλη Φέρε, id est Iu coryla gestaris, suspicor dictam (inquit Erasmus) de ijs qui arbitrio alieno quod libitum esset, huc atq; illuc ducerentur, aut vbi quis indulgentius foret. Tractum adagium à ludo puerili, &c. non aliud enim quam recitata iam Pollucis verba subiungit. Hippadas legimus sacrificia dicta Athenis quae mitterent equites vocati, Caelus. Caeterum hippades, statuae mulierum equestres sunt, quales Amazonum: ludocxi quidam confundunt. Ἴππῶδες θυσιαί αὐτῶν ἰσπαίεσθαι περὶ τοὺς ἐπιπέδους, Scholia in equites Aristoph. Ἴππῶδες, census equitum, ἡμίμα μινδόν. πῆρες δὲ σπλην ἵπποκῆν, καὶ Σουτάν, ἢν τοὺς ἵππους ἀπένειμον, Varinus. Ἴπποφρέβιον: vide paulò post: item in e. Ἴππογονοί, ἵπποφρα, Varinus: apud Helychium ἵππογονοί legitur, non suo loco, sed post ἵπποφρέβιον. Hippacare, est celeriter animam ducere, ab equi habitu qui est supra modum acutus Festus. Ἴππομα, equitatio, iter equestre. Ἴπποσί adverbium, in morem infidelis equo craribus divaricatis, ac fitu equitanti dicas. Ἴπποθεν ἐκχυμένοι (apud Homerum puto) de militibus ex equo Durlo prodeuntibus, Varinus. Ἴππεία, πῶ ἵππον, ἐπὶ δὲ πῶν τῶν νεύρων, πῶ ἔξ ἵππειαν τριχῶν, Helych. & Varinus. Hippione nomen medicamenti compositi adversus podagram apud Aërium, nescio vnde dicti. Ἴππος, genus comitae, quod iuba equinas (inquit Plinius 2. 25.) imitatur, celerrimi motus, atq; in orbem circa se euntes. Hippio pes in carmine dicitur, qui alias epitritus. Hippia entea in Pindaro vasa intelligunt Phidonia, seu mensuras, quas Corinthi primū compendit Phidonem tradunt: hippia autem dici, quoniam Argos vnde fuit Phidon, nuncupetur hippis, Caelus. Ὅσσοι ἵππολοισιν ἀρξέειν ἐπιπέδους, Orpianus. Ἴππῶδες: vocatur quod equo decorū & conveniens est, vt βέλεια ἵππῶδες apud Pollucem. Παιλῶν περιπέδουμα, alicubi legere memini: Idem puto quod apud Varinum legitur, Παιλῶν δριγμα (et si δριγμα per n. scribitur) Φύραγμα. Παιλῶδες, γανῶς, παιδῶδες, vt παιλῶν σκίρτημα, Varinus. Est & πάλω, adiectivum, vt πάλω, Φύσις apud eundem, Παιλῶν δριγμασι, τῶν δὲ ἀρξέειν δριγμασι, Helychius. Ἴππομανία insanū studium in emendis & alendis equis quantumlibet sumptu. Eodem sensu adiectivum ἵππομανίης, & verbum ἵππομανεῖν proferantur. Idem vitium Aristophanes ad icterum corporis morbum alludens, ἵππομανίη dixit composito ab amore equorum vocabulo. Ἄλλ' ἵππομανίη κατέχευεν ἔχρηματων, Strepsiades conquerens de filio sumptuoso circa equos. Alludit autem ad naturam icteri etiam in verbo κατέχευε, nam ictericorum oculi bile perfunduntur, vt Scholia monent: quae ἵππομανίη, ἵππομανίη ἐρώτα καὶ νόσον ἵππομανίη interpretantur. In Lexicis Helychij & Varini (quae innumeris depravata locis habentur, non modo librariorum, quod tolerabilis est, sed auctorum etiam & illorum qui collegerunt tum in scitiam tum negligentia) diversis in locis legimus ἵππομα, ἵππομα, ἵππομα, cum vno duntaxat modo ἵππομα semper scribendum sit. Apud Suidam ἵππομα etiam adiective exponitur ἵππομα ἵππομα ἵππομα, nec aliud quam Aristophanis iam dictum testimonium citatur, in quo certe substantiva haec vox est. ἵππομα, ἵππομα, Pollux. Hippoperas, quasi equestres peras, bulgas interpretantur (bulgas Pompeius vocat, & vulgus etiam hodie apud Germanos & Gallos: sunt autem sacculi scortel ad ferenda numismata, aliaq; necessaria: aliqui vulgas vocitant) quae equis imponi vel ab ephippijs suspendi solent, sive singulari, sive binæ. M. Cato Censorius cantherio vchebatur, & hippoperis quidem impositis, vt secum vitula portaret: vno caballo contentus, & ne toto quidem, cum partem sarcinae ab utroq; latere dependentes occuparent, Seneca epistola 88. Ἴππομασία, via qua currus agi potest, aut iumenta, iuriconsulti actum appellant: legitur & cum adiectione vltæ, ἵππομασίη ὁδός, apud poetam quendam pto, citante Varino. Ἴππολαίη, ἵππομα, ἵππομα, Φύρα, ἵππομα, ἵππομα, πλαιῖος ὁδός καὶ λεία, ἐν ἡμέτεροις, καὶ ἡμετέροις, Helych. Varinus etiam ἵππομα, ἵππομα, id est nudatum, vacuum scilicet omnibus equitantiū impedimentis & obstaculis, vt faxorum, fructuum, arborum, &c. Ἴππομα, ἵππομα, καὶ ἡ τετραχάλωσι, ἐ τῆς ἄρης τοῦ σῆτος, Λάκωνες, Helych. Ἴππομα, καὶ ἡ ἀλλή, δῶμα, Idem & Varinus. Ἴπποφορῆς, gradarius, Lexicon Graecolatium sine auctore. Memini alicubi legere ἵππομα de molli ingressu equi gradarij & tollutari: quod verbum quidam in Lexico Graecolatino exponit resonare, placidè pullare fides in concinnanda ad numeros cithara, ex interprete Pindari. Videtur sanè numerosus etiam tollutarius equi gressus.

Ἴππομα apud Aristophanem in Equitibus vox fictitia, vt admonent scholia, ad imitationem vocis ἵππομα, quae acclamatio nautica est: mentio enim illic fit de equis & hominibus hippagines naves ingressis. Aquilonem ventum quoddam frigore suo vrat & excoriet etiam bestias, vocamus Germanice schand den bergel: hoc est equorum excoriatorem, vt Graeci βέρδρον. Φίλιπποι, mæchi, Helych. & Varinus. Ἴππομα, ἵππομα, Pollux. Παιλῶδες equos veberans, bellicosus: cognomen Pelopis apud Homerum Iliados secundo: quod occiso Myrtilo auriga suo, ipse currum regere cepit, &c. vide scholia in Homerum. Μετώπη (aliqui Meropen lacum, alij fluvium fuisse dicunt) ἵππομα πῶν πληξίππων, ἵππομα πῶν πληξίππων, ἵππομα πῶν πληξίππων, ἵππομα πῶν πληξίππων, Scholia in sextum idos Pindari Olympiorum. Ἄμαζονιδων δαμνίππων, id est equestrium, Orpheus. Socus filius fuit Hippasii hippodami, id est rei equestris periti. Ἀχιλλεῖοι, bellicosi equites, Helych. Ἀχιλλεῖοι, v. l. ox, Suidas & Varinus. Cretici canes celeres, qui in venatione equos comitabantur cursu, paripi dicti sunt, Pollux. Ἀνιππο, ineq; quitabilis via, id est equitationi inepta, apud Herodotum. Ἀνιππο, carens equis, Varinus. Herodotus scribit Massagetis esse ἵππομα καὶ ἀνιππομα, id est ex equis praestari & pedibus, Cael. Ἀνιππο, ἵππομα, Μεταλλῆς ἀνιππο, Aristophanes in Nebulis, id est ἵππομα ἐστρηθῆναι, ἵππομα, habens equos, Suidas: cquestris, alens equos, Helych. Ἴππομα, ligans equum, Lexicon Graecolat. Ἀνιππομα, epitheton Solis quod candidis vehatur equis. Hippagines naves quibus equi vehuntur, quas Graeci ἵππομα dicunt Festus. Ego non ἵππομα, sed ἵππομα vel ἵππομα legerim. Grapaldus in multitudinis numero hippagones dixit, vt agalones, quod non probamus. Hippagogi navigij Pollux etiam meminit, Hermolaus. Hippagines, vel, vt Livius, hippagogae naves, transportandis equis destinatae, Bayus. Hippagogas dici naves equis subuectandis destinatas, apud Herodotum historia sexta duobus locis obseruauimus, Caelius. Et alibi, Apud Pollucem libro primo inter equitum species recensentur hippotoxotæ, hypaspistæ, scaphophoroi, hippagogi & anippi, videtur autem legendum amphippi vel hamippi, vt pluribus probat Caelius eodem in loco, (lib. 21. cap. 30.) Stratitoides naves Thucydidi nuncupantur, quarum vna est functio, vt pugnatores subuectent pedites: verum quia & equites, inde hippagogi eidem nuncupantur quoque, Caelius. Graecis dissimiles equitum fuere species: nam quidam hippotoxotæ dicti, alij scaphophoroi, &c. Nonnulli hippagogi: multi amphippi, qui equis duobus mērebant, Alexander ab Alexandro 6. 22. Scopos Grammaticus hippagium genere neutro lo pontone Italicè interpretatur. Sunt autem pontones naves, quibus in trajicendis annibus loco pontium vitur: Caesar tertio belli ciu. genus nauium Gallicarum esse scribit.

scribit. Ἴππομα, τῶν ἵππων ἐ ἀνδρας ἀγέσας ναύς, Suidas. Allud est ἵππομα, nempe instrumentum quo lapide spoliantur, cuius meminit Pollux post Aristophanem in Auim comœdia, Hermol. Atqui Scholias in Auct Aristoph. ἵππομα, exponitur σιδῆρον πῶν πῶν, ἢ ἐχρῶν οἰ κρηναίαι: hoc est trulla, instrumentum cæm enanti pro illinendo muris ætorio, & inducendo gypso: vnde verbum trullare εἰσπύσσει κellen. ab alis verb, inquit ἐργαλεῖον οἰκοδομικῶν ἢ ἀπευθύνει τὰς πλινθίας πῶς ἀλλήλας, quod aliqui παράυλον nominant, εἰν murrhammer. ἵππομα, ἵππομα, Pollux. Ab hæc duobus diversum est instrumentum quo lapides spoliantur et compliantur, τῶν δὲ dictum (a quo τῶνδ alibi ἡ σφραγὶ τῶν λαπίμων exponitur) vnde verbum τῶνδ in Amb. Aristoph. σιδῆρον λιθῆρακον, εἰν steinmetzen. Sunt autem ea diversa, εἰν steinmetzen, εἰν steinmetzen, εἰν steinmetzen, εἰν steinmetzen. Hippagam Salaminij inuenerunt, Plin. 7. 56. de naticis inventis scribens. Hermolaus tamen in castigationibus, 10 Graeci (inquit) non hypagum, sed hippagam scribunt. Hippophorbus, genus est tibie, quam Libyis Sceuitæ inuenerunt: hac ad equorum pascua vitur: materia est laurus detracto cortice: nam exopta medulla acutum reddit sonum, & equorum celeritati convenientem (si rectè verito quod Graecè scribitur, καὶ ἵππων τῆ δὲ τῆ καδινον κρηνον,) Pollux. Ἴππομα, τῶνδ, Helych. sed rectius per simplex πῶ scribi arbitror. Ἴππομα, τῶνδ, Aristophanes. Ἴππομα, τῶνδ, ἢ τῶνδ, ἢ τῶνδ, Helych. idem lignum ἵππομα ab eo superius dictum est: & ab Eymologo τῶνδ per πῶ simplex, ad differentiam τῶνδ.

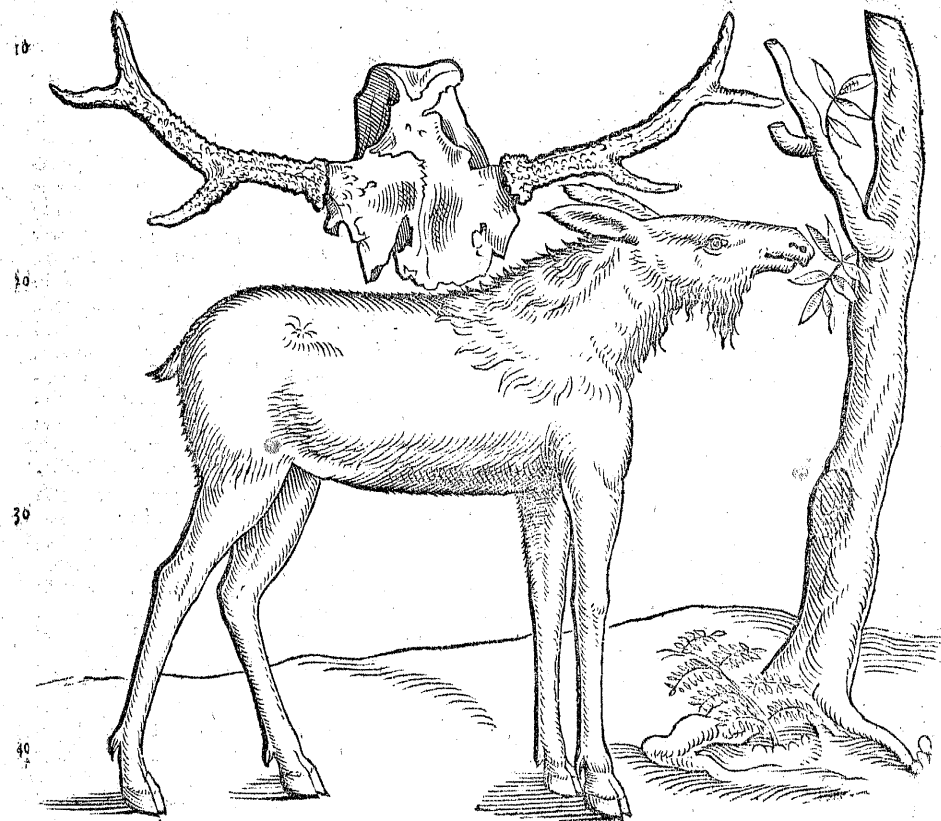
Hippochæris vel hypochæris, oleis nomen apud Plinium, lib. 21. cap. 51. utroque enim modo legi posse Hermolaus in castigationibus suis scribit. Verba Plinij sunt, Vulgatum in cibo apud Aegyptos herbatum nomina, condrylla (melius chondrilla per iōta) hypochæris, & caucal s, anthricum, scandix, &c. nec alibi eius apud Pliniam mentio. Theophrastus de hist. plant. 7. 7. inter olera numerat intubum, sphacem, andryalam, hypochærin (Gaza percelliam vertit) senecloem, & alia quæ intubum folio referant. Et rufus eiusdem libri capite vnde dicitur, quamquam & ἵππομα ἵππομα ἵππομα, Cichoracea omnia (inquit) folio sunt annuo, ab radice foliata, &c. caulibus atq; radicib. differunt. Deinde cum cichoracem descripsisset, subiungit, Hypochæris laxior, & asperius mitior, & dulcior est: (forte sonchus lauis, aut congener saltem) nec vt candialia, quæ omnino ingustabilis est, & in radice succum lacteam, acrem, eundemq; copiosum habet. Hæc Theophrastus, nec alibi apud eum vlla andryala aut candralla mentio fit: proinde facie suspicor, librariorum in scitiam utrumq; locum deprauasse, & chondrillam legendum: (Andryala in Theophrasto, condryala in Plinio, pro condrilla deprauatè legitur, Hermol.) nam & Plinius vt supra citauit chondrillam cum hypochæride coniungit: & alibi similiter vt Theophrastus lacteam radice succum (Theop. vno verbo ἵππομα dixit) eundemq; copiosum & acrem ei attribuit. Hoc etiam ex Dioscoride & Galeno constat inter syluestres intubos chondrillam esse, quam duorum generum 30 Dioscorides facit. In ramulis prioris gummi mastiches simillimum inuentri solet, tuberculo fabæ: Graeci tuberculum sive gramum chondron appellant, inde chondrilla nomen, vt ego quidem conijcio: nam Galenus per chondrillam scribit, Dioscorides per k. Plinius chondrilla fabæ radicem tribuit, quod non intellexerit, vt pto, gummi tantum fabæ semini comparari. Galenus chondrillam amariorē siciorēmq; paulò facit quàm intubus sit. Lemo-nium (inquit Plinius 25. 9.) succum lacteam mittit, concrefcētem gummi modo, humidis locis: datur denarij pondus in vino contra serpentes. Hoc equidem cum Dioscoridis chondrilla idem esse conijcio: nam & illa lacteam succum gerit gummi modo concrefcētem, & in vino contra viperas datur. In pravis (à quibus limenion nomen) apud nos nascitur intubi syluestris genus, cubitale, aut longius, strigosum, fibribus fluis, quod & hieracij generib. adnumerari potest. Est & aliud genus, longissimum in intubaceo genere, trium aut quatuor cubitorum ferè proceritate, quod locis humidis, opacis, & montanis sæpe nascitur, flore (ni fallor) purpureo in pappos abeunte. Sunt & alia quædam limonia. Est & sphaca Theophrasti in tubacel generis, amara, nec apta cibo: multum diuersa à recentiorum Graecorum sphaca quæ leguminum generis censetur. Ad hæc digressionem nos invitauit Hermolaus, qui apud Plinium 21. 15. non hypochærin tantum (nisi quis hypochærida malit, quoniam rectus oxytonus est) quod nos probamus, & in Graecis codicibus Theophrasti sic scriptum inuenimus: sed hypochærin vel hypochærin legit, tanquam indifferenter utrumq; probans, aut certe dubitans. Similis in scribendo diuersitas in alijs etiam aliquot plantarum nominibus accidit, vt hypoglossa & hypophæsto: multi enim hippoglosson & hypophæston scribunt, cum neq; magnitudo, neq; aliud ad equum pertinens eis attribuitur. Melius Galenus libro 8. de simplicibus ἵππομα scribit additq; causam nominis, quoniam summis corymbis subnascantur quædam lingulis similia. In hypophæsto & hypophæ: utro potius modo scribendum sit, certum nihil habeo. Apud Dioscoridē quidem hypophæ: est alius nominibus hippophyes, hippophanes & hipplon vocitari legimus, quæ omnia ab equo ducta sunt vocabula. Hippophæstom quoq; (inquit) alij hippophæces vocant. Et Plinius de utroq; loquens, Debent (inquit) accommodari esse equorum naturæ, nec; ex alijs causis non ē accepisse: quippe quædam animalium remedia nascuntur, &c. Sed Marcellus Vergilius, nihil nos mouet auctoritas Plinij, inquit: nihil enim constituit dicens, Debent accommodari esse equorum naturæ, &c. nos nihil aliud hippon in his vocibus compositis quàm magnitudinem & in eo genere (cardui fallonij) grandius significari credimus, hæc ille. Atqui hypophæces non grandem esse herbas, sed ἐπιγειον & χαμαίκαυλον, Theophrastus scribit. De hippice herba Plinio dicta, docui supra c. sexto in Hippaces. id est castei equini mentione. Ἰππομα, oleaster: vnde & pro verbi, Ἰππομα, Suidas. Ἀμαρῆ, genus caucatum, quas Graeci ἵππομα vocant, id est ficus aridas. Eupolis apud Varinū. Hippoion inter hippophæces nomenclaturas est apud Dioscoridē. Hippoglosson, idem quod antirrhinon Dioscoridi. De proprie d. & o hippoglossa vel hypoglossa potius, superius dictū est: Est & laurus Alexandria cognomen apud Dioscoridē. Hippopalarium malus satiuo est, candidusq; ac spissus, Plin. Hippomanes idem quod apocynū apud Dioscoridē, quod & Hermolaus obseruauit: est & inter capparum nomenclaturas apud eundem. Hippomanes herbae genus est Hesiodo, quod & Serulus testatur, Hermol. Hippomanes, secundum Crataeam, planta est fructu cucumeris syluestris, folio nigro, tanquàm papaueris spinoso, hæc Theocriti interpret: Plura vide supra in c. in mentione excremento equi, inter significationes hippomanis. Feniculum syluestre aliqui hippomarathron vocant, Plin. Et alibi Neruoli cauliculi quidam, vt marathro, hippomarathro. Nomen hæc à magnitudine contigisse superius indicauit, Strabo in Mauritania hippomarathri scapum duodecim cubitos longum, & quatuor palmos crassum nasci scribit. Et quoniam tum hippofelinum tum hippomarathron ad equorum dyluriam Herocles hippolater vitur, utrumq; tamen à magnitudine potius in suo genere, hoc feniculi, illud apij, nominari iudicem. Theophrastus (inquit Nicandri interpret) hippofelinum 70 in petrosis provenire locis dicit, à magnitudine sic nuncupatū, vel propter equorum stranguriam: Gaza equipium transtulit.

transfuit. Hipporizon in Hippiatricis Græcis nominatur ea. 15. miscetur autem alijs quibusdam ad clysterem veteri equæ, promovende conceptionis causa. Hipparison, nisi mendum est apud Dioscoridem inter verbenacæ alterius nomenclaturas legitur. Ego verbenacam alteram esse conicio, quam vulgo Germani consolidam auream vocant: eam in cibo salubrem esse equis quibus ulceratum est dorsum supra dixi. Hippuris herba à caudæ vel fetæ equinæ similitudine nomen tulit apud Græcos: id Germani ad verbum proferunt, *rosfchvventz*, *pschvventz*, *rosfvvadel*: & alijs nominibus *katzenfchvventz*, *schaffibevuv*. Nomenclaturæ eius apud Dioscoridem Latine leguntur istæ, equinalis, equitium, equi vel equina salix, equisetum. Equisetum, hippuris à Græcis dicta, pilus est terræ, equinæ fetæ similis, comis iuncis multis nigris, ut est equorum cauda, Plin. Et alibi, Inuisa in pratis & equifelis est, à similitudine equinæ fetæ. Anabasis herba eadem quæ hippuris & equina fetæ dicitur, Herimolans. Hippuris Pomponio, Hippurificus Stephano, insula maris mediterranei iuxta Cariam, cuius etiam Plinius meminit lib. 4. ca. 12. ab hippuri vel pisce, vel frutice, ut Herimolans conijcit, appellata. Tradunt, inquit Plinius, in xtra arbores nati, & scandentem eas dependere comis iuncis multis nigris: Hinc facile apparet cur ephedron & anabasis vocetur, quibus nominibus Plinius verba iam citata, tanquam originis expositionem statim adiungit, ut superuacua sit Herimolans coniectura ephedron legi posse, quoniam in aquis nascatur. Nec similitudinem tantum ad equi caudam hippuris habet, vnde potissimum dicta videtur: sed etiam cum vino trita, infusaq; in potu (ut in Hippiatricis Græcis legitur ca. 18.) equorum urinam provocat, & dysuriam eliminat, ut vel ludendo quis dicat hippurin appellatam *ἀπὸ τοῦ ἵππου οὐρῆς ἵππου*. Ambrinas (anabasis forte) Græcis est cunicilla herba, ea scilicet quæ cauda equina dicitur. Vetus glossographus in Auicennam. Potamogeton similis betæ foliis, &c. Castor hanc aliter noverat, tenui folio velut equinis fetis, thyrso longo & levi, in aquis nascentem, Plin. *Σύμφυτον, ἢ καὶ σὺν ἵππων, θλάσας ἐπιτάσσον ἢ χυλὸν εἰς ποταμῶν, &c.* Hierocles ad orthopneam equi. 20 Ruellius sine aliam lectione secutus, siue corruptum hanc, ut apparet, locum suspicatus, ita transfuit: Hali, quod symphytum appellant, & equifeti locus expressus, qui heminas duas impleat. Sed forte legendum est, *Σύμφυτον διὰ τὸ σὺν ἵππων, &c.* Hoc enim ad thoracis & pulmonis vitia efficax esse constat. Codeta ager in quo fructes exiliunt in modum codatum (caudatum) equinarum, Festus. Hypoeston legebatur apud Plinium 27. 10. Herimolans hypophæston legendum monet: potest & ab equo (inquit) videri appellata hypophæston: utroque modo rectè scribitur à Græcis, Hæcille. Ego hypophæston malim, cum & Plinius ab equo deriuat, & apud Dioscoridem, ut iam retuli paulo superius, plures ab equo nomenclaturæ ei tribuantur: & hypophætes etiam cognata ei herba similiter ab equo composita voce scribatur apud probatos auctores, ut Dioscoridem & Hippocratem. Nam Galenus in glossis Hippocratis, quas ordine literarum tractat, in elemento idæa, *ἵππων* herbam exponit, quæ non hypophætes tantum nominetur, sed etiam *καὶ ἵππων* ab Hippocrate: legendum est autem, 30 non *ἵππων* sed *ἵππων*, ut inferius ab eo scribitur in Sigma, ubi per ypsilon aduersante literarum ordine scribi non potest. Diversa tamen ab hac fuerit Dioscoridis stæbe. Similiter libro 21. cap. 15. ubi hypophes legebatur apud Plinium, Herimolans hypophyes, aut etiam hypophyes reponit, ex Dioscoride (ut inquit) Galeno & Theophrasto: Ego apud illos aliter quàm hypophyes voce ab equo composita legere non memini. Nam Theophrastus de hist. plan. 9. 15. Ex lactaria (inquit, interprete Gaza) hypophætes sit, idq; optimum apud Tegeam: quod & Plinius ex eo repetijt. Intellego autem hic hypophætes nomine, non sui generis herbam, sed succum siue liquorem ex lactaria collectam, cui similis purgandi vis insit: nam & hypophætes proprie dicti radix lacteo succo turget, qui inde eximitur, perinde ut ex thapsia, & ad purgationes accommodatur, Dioscoride teste. Democritus aglaophodit herbam in marmoribus nascentem, vocat etiam hypophouada, quoniam equæ præcipuè caucant eam, Plin. Lappathum sylvestrem alij oxalidem appellant, nostri rumicem, alij cantherinum, Plin. Sylvaticus linguam equi betonicam interpretatur: & hyosciamum alio nomine dentem caballinum vel equinum dici scribit. Trifolium caballinum in Italia plerique vulgè vocant, quod nostri *stundkrut*, *svengezcyt*, *zgerkrut*: & Fuchsius pro loto sativa plingit in libro qui solas stirpium imagines habet: in magno enim opere prius pro trifolio asphaltite pinxerat. Hæc enim pascuis, ut Marthæolus scribit, equi delectantur. Quod autem non sit cyrtus, videri suspicatur, facile intelliget, qui nostra de cyrtis scripta in Boue legerit. Mihi certe trifolium istud caballinum lorus sylvæstris Dioscoridis esse videtur, scenogræci viribus prædita. Marthæolus andacocam (vel potius handacocham) Arabum, lotum sylvæstris Dioscoridis esse contendit, & Aegyptiâ: & reprehendit illos qui trifolium interpretantur: quod inde ei contigisse puto, quoniam caput Serapionis & Auicennæ de handacocha non totum perlegit, sed ab initio tantum: nam si perlegisset, deprehendisset opinor quod ipse deprehendi, Arabes vno handacochæ nomine, quatuor diuersas herbas complexos, hoc est vrbam & sylvæstris lotum, & Aegyptiacam lotum, & Dioscoridis trifolium longè à vulgari diuersum, odore bituminis insigne, ex quo laudatum illud ad articulorum nervorumq; dolores oleum fit, non ex sylvæstri loto ut ipse ait. Errant igitur, & Arabes qui diuersas herbas earumq; vires confundunt: & Marthæolus, qui vnam tantum aut alteram ab eis lotum describi putat: & maxime, qui vulgari trifolio in odore & viribus multum diuersis pro handacocha ad oleum iam dictum videntur. Handacocha (inquit Bellunenſis) est genus trifolij: quod plures emittit caules duorum vel trium palmorum (dodrantum intelligo) altitudine, floribus citrinis odoriferis: planta Syris notissima, ex cuius floribus oleum parant experimento cognitum in vitij nervorum. Hæc à Bellunenſi scripta de Dioscoridis loto sativa intellexerim, quæ nimirum quod odoratior sit sylvæstri hortensii culta dignata est. Quærendum an eadè sit herba, de qua Monachi in Mesæen nuper scripserunt, distinctione 11. cap. 328. his verbis. Est & trifolium maxime odoratum, quod vulgè Romæ tribulam (quasi trifolium: Dioscorides quidem lotum sativam etiam tribollon cognominari scribit, vel quisquis est qui nomenclaturas addidit) appellatur: quod dicitur copiosè mulieribus præcipuè venditur: quoniam distillatur ad suffumigia & alia varia odoramenta, nec aliter adhuc in usum medicum venit. Hæc illi, quo autem à veteribus nomine dicta sit, ignorare fatentur. Germani mentastrum vocant *rosminz*, id est mentam equinam: tassilaginem, ut & Latine quidam recentiores, vngulam caballinam, *rosfib*, (Marcellus empiricus herbam quæ Gallicè calliomarcus, Latine equi vngula vocatur, commendat ad tassim:) oxyn Plinij, quod trifolium acidum dici potest, *rosampffer*, id est oxalidem equinam: maluum sylvæstris maiorem, *rosappelen*, id est maluum equinam. Phu, quam vulgè Valerianam vocitant, Germani *demmar*, haud scio an ab equo composito nomine: equum enim marcæ appellabant, nostri nunc equum tantum.

Fera

Fera quæ ab equo hippardium nominata est, capronas (*χαίρων*) gerit in summis armis: dicitur ab hippelapho, quod barbam ut ille non habet. Hæc similiter ut hippelaphus, tenuissimo iuba ordine à capite ad iugum armos crinescit. Gerit etiam cornua utrumque genus, excepta femina equiceruini generis: & pedes habet bifidos, Aristoteles. Hippelaphus ab equi & cervi similitudine dictus est, nec alius Volaterrano quàm tragelaphus videtur: de quo plura dixi in Cerui & Hirici Philologia.

DE HIPPELAPHO.

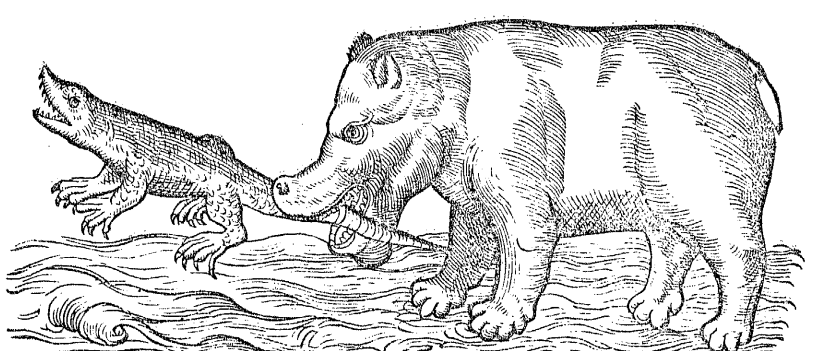

HIPPELAPHUS Aristoteli, ut Io. Caio Anglo videtur, is est cuius iconem, & descriptionem subiecit, quam ab eodem Io. Caio acceptam cum his verbis quæ sequuntur. Noruegia (inquit) in nostram Britanniam animal quoddam tranſiſit, ſiſi quidem generis, ſed mixtæ formæ. Nam corpore compacto, crure longo atq; gracili, vngula bifida, cauda breui, ceruum eſſe diceres: capite & ante muli, cornu dorcadem, labro ſuperiori pro aperto alce ſerè, iuba equam, niſi quod à tenuior & erectior ea eſt quàm equi. Peculiariter habet ab armis ad caudam per omnem ſpinæ longitudinem pilum elevatum leuiter, aruncuar ſub fauce promiſſum, & in eo paleæ pendulum, pilum per armos longiuſculum obliquo aſcenſu, collum breuius quàm pro corporis modo. Eam ob rem cum vel herbam carpit, vel panem proleſum tollit, vel potum ex vaſe aut vado ſumit, in genua procumbit. Cornua in hoc genere maris tantum, non è ſummis capite erecta, ſed è medio ſerè capite ex utroq; latere paulò ſupra oculum enata, & in latus exporrecta, aſpera & tuberoſa ut ceruis, niſi quàm lægia, niſi in ſummis proceſſum ſaltigis. & qua decurunt venæ, ad tegumentum villoſum in tenuitate nutriendum per longitudinem productæ. Minus tamen aſpera ſunt à primo proceſſu ad ſecundum, in anteriori parte, & rugis potius quàm tuberculis conſpicua. Eadem ad dimidiam ſui longitudinem, rectà tendunt inde, in ſublime ſenſim recuruantur. Vtrumq; proceſſus tantum tres facit, quorum humiliores bini in aduerſum ſpectant, ſublimiores ſinguli cærum. Eueſſe tan è ſolet ut vel in opla pabali, vel in orbo, (ut cuſtodes retulerunt & ipſe vidit,) ſi ſiſitram cornu duos tantum exigat proceſſus. Longa ea ſunt pedum Romanum vnum cum ſemilibus & digitum vnum cum ſemilibus. Cralla ad radicem, palmos Romanos duos integros. Summus vniſ cornu proceſſus, diſtat à ſummo alterius, ped. Romanis tribus, & digit. tribus: ut & inſimus ab inſimo, ped. duobus. Melior à ſaltigis. Colore ſunt & denſitate ſubſtantie, ceruini quàm ſimillima. Pendunt vna cum ſicca, dimidiata, tupra, & ſpongioſa fronte, libras quinque cum ſemilibus & vniæ dimidio. Cuius libram dico, vniæ ſedeſcia intelligo. Decidunt quotannis ut ceruis, aprili menſe. Caua enim non ſunt. Frontis ſpaciū inter cornua, palmorum duorum Romanorum cum ſemilibus eſt. Eminens calæ pars, quæ inter cornua eſt, à poſteriori parte caua eſt. In ea ciuitate cerebrum erat poſitum, deſcenditque eadem mediam oculorum regionem. Eam in ſceleto a & b literæ (In picture noſtra hæc literæ per incuriam omiſſæ ſunt) indicant. Dens ut ceruis, ſed equino maior, & in maxillaribus per interiores fulcos, ſed ſumma lina prædenticulus acutus aſſurgit, ne quid eò cibi inſeſectum delabatur. Colore id animal eſt per adoleſcentiam murino aut aſinino: per prouectam ætatem fulco, ſed magis per extremas totius corporis marginibus.

bilo laeuissimo, cruris maximè, nisi ub ventre, in intimo & summo crure, imò & supremo collo, pectore, armo, atque spina. Proceritate est, duodeuiginti palmorum vulgariū & digitorum trium. Multò velocius equo est. Foemina singulos peperit in Britannia: aiunt tamen geminos parere. Caro illi nigra est, & fibra crassiatq; longa utriusque: præparata tamen ut ceruina, atq; in furno cocta, in cibo ceruina est suauior. Vesit ut herba, sed rariùs apud nos, eo credo ingenio quo equi, qui cum panem possunt, fœnum nolunt: folio, cortice ex arbore, pane & aena lubentius. Priora vel ad triginta palmos vulgares excelsa, naturali corporis postura carpit. Si quid sit eo excelsius quod affcctat, erigit se in posteriores pedes, & prioribus in arborem aut maceriem innixum, ut solent capræ, vel supra fidem extenta ore detruccat: tanta est animalis proceritas & altitudo. Bibit aquam, bibit & alam ceu ceruisiam audissimè pariter & copiosissime, idq; sine ebrietate. Sunt qui vinum dedere, sed id si prolixius hauserit, imitatur vitium ebrietatis. Placidissimum animal est, si cicuretur: alioqui ferox admodum, & a humanum genus persequens, si non aspectu, at odore, quo maximè pollet & cane certius. Quamobrem qui per vituaria regia illi præficiatur, singulis annis terra dissecabat cornua. Quem comprehendit, calcibus deturbat, & si eques est, etiam equum. Quem non ante conspectum odore præfentit, voce prodit propemodò clarè grunnientis suis. Orbem sua foemina, mulieres valde affcctat, & quasi sexum nosset, pudendum denudat. Id habet instar ceruini. Ungulam eius aduersus morbum caducum valere creditur. Hoc animal Noruegia *Elend* & *Elke* nominat, si bene externa vocabula nostris sonant. Equidem Hippelaphum, seu equiceruum cum Aristotele & Alberto Magno dicerem. Hic enim muli caput atq; aures habere dicit equiceruum. Ille iubam tenuem à capite ad arcos protensam, aruncum peculiarem à guttute pendulum, & dorcadis cornua gestare scribit Hippelaphum. Alce esse non putem: cū Alci nec crura flexa, sed rigida, nec cornua his similia, nec in armis iuba sit apud veteres auctores, si bene memini. Minus Hippardium crediderim, cum præferim foemina cornibus sit: quæ in Hippardium non cadunt. Tragelaphum esse dicere, vetant & dorcadis cornua, & muli caput. Adinngam veram imaginem, & scotum capitis sceleron vnà cum futuris, ut erant naturaliter, quod certius quæ ad caput pertinent certantur omnia. Hæc omnia Caius. Apparet autem omnino animal hoc Alces esse speciem, eandem per omnia illi quam nos exhibuimus, exceptis tantum cornibus: quæ certè dorcadis seu capreolam Alcium generem inueniri ab aliò nemine hæcenus cognoueram: nam Alce nostra, quæ similiter à Noruegis *Elent* vel *Elke* nominatur, semper magna & lata admodum (qualia pinximus & vidimus ipsi, & Albertus quoq; describit) cornua gerit: ut testes oculati non pauci mihi asseruerunt: & ex Prussia Poloniaq; vbi capiuntur, depictas icones cum ceteris modis cornibus miserant amici, Io. Kentmanus, Io. Pontanus, & Ant. Schenebergerus, omnes medicis doctissimi. Aristoteles quidem historiarum lib. 2. cap. 2. dorcadis cornua Hippelapho tribuit, id est, capræ: & iubam in summis armis, & in capite descendente tenuem: animal bifcolum esse dicit, non maius ceruo: foemina cornibus carere: proprium ei quoddam barbam gutturi annexam habere: nasci apud Arachotos (est autem Arachotos regio maioris Asiae, in qua Alexandria & Arachotos cluitates sunt) vbi etiam Boues feri inueniantur. Quæ omnia videntur Alce nostra conuenire, nisi quod Ceruo multo maior est, duplo plerumque: & cornua non dorcadis simpliciter, sed eius quæ platyceros cognominatur, quantum ad minuculis (quæ vocantur caræ, longè maioribus, & Quare duplex, opinor, Hippelaphus fuerit: vnus videlicet Alce nostra cornibus latis: alter verò, Hippelaphus Aristotelis seu Arachotos, cornibus dorcadis, qui apud Noruegos etiam reperitur, eadem magnitudine qua Alce nostra platyceros: quamquam Aristoteles apud Arachotos Ceruo magnitudine parè esse dixit, siue deceptus, siue quod reuera illic minor nascatur: duæ vnus generis proximi species: vtraque inter equum & ceruum ferè ambigente natura: barba non à mento, ut cæteris, sed à larynge (id est guttute) dependente. Equiceruus noster, inquit Albertus, cicuratur etiam ad equitandi vsum: tantumdem enim vno die spaci, quantum Equus striduo perficit. An Hippelaphus Cæsar' videtur, mutato, etiam cornua mutauit? Videtur autem idem Tragelaphus ab aliis dicitur, qui ab Aristotele Hippelaphus. Vide quæ notauimus supra in Tragelapho quorundam, cui cornua ceruina.

Hippotigrin animal celebratum inuenias in Antonino Caracalla ex Dionis Nicæi historia, Cælius, Hippocamelus nihil quam nomen apud Ausonium reperitur. Scirus, vocatur & campsiurus, & hippurus, Varinus & Hefychius. Hippocyon (si rectè legitur), nomen Satyræ Varronis. *Ἰπποκύνιον*, auis quædam vulpanferi similis, Hefychius & Varinus. Hippalectryon dicitur videtur sturufus (magnus) gallus. Putant aliqui esse marinum animal, etiam si in rerum id natura comperit quandoq; abnuant philosophia imbuit pleriq; Cælius. Aeschylus in suis tragediis hippalectryonem finxit, non animal naturale, sed insigne nauis, ut ipse exponit in Raris Aristophanis, vbi cum Euripides eum reprehendens dixisset, *Ἦ δὴ πῶς ἐν μακροῦ χρόνου ναυτὸς διηγῶν πῶς τὸν Ἰπποκύνιον λέγειν αὐτὸν ἴσῃ ἐστὶν ὄντιον*. Aeschylus respondet, *Σημείον ἐν τῇ ναυτῇ ὃ μάλιστα ἐπιβύροιστο*. Euripides, *Ἐπὶ ἐν τῇ γῶνι ἵππος ἐχθρὸν καλεῖται ὄντιον* (alibi καλεῖται ὄντιον) παύσαι; Aeschylus, *Σὺ δ' ὅθ' ἔδωκ' ἐχθρὸν, πῶς ἔστιν ὃ ἐστὶν ὄντιον*; Euripides, *Ὅτι ἰπποκύνιον ὄντιον, μὴ δ' ὅθ' ἐχθρὸν λέγουσιν ὄντιον*, ἢ τὸ πῶς ἐπιβύροιστο τῷ Μηδνικῷ γράφουσι. Hippalectryonem, ut in scholiis Aristophanis & apud Varinum & Hefychium legitur, aliqui magnum gallinaceum interpretantur, ut gallinaceo simile genus Persicum sit: alij gallinaceum in velis siue tapetibus Persicis pingi solitum: alij deniq; marinum animal: & licet philosophi hippalectryonem in rerum natura esse negant, meo tamen tempore (inquit scholiastes) quidam in tale animal fortuitò è mari prodiens incidit, & à se occisum cum passim ostentasset, in sigillo suo & clypeo depingi curauit. *Ἰπποκύνιον*, pipo auis, ut Gaza transfert ex Aristotele libro 9. de animalibus: alibi tamen in Græcis codicibus *Ἰπποκύνιον* legitur, & similiter à Gaza vertitur. *Ἰπποκύνιον*, ὁ δρυμοκόλας, id est picus auis, Hefychius statim ante *Ἰπποκύνιον*. *Ἰπποκύνιον*, auis quædam marina pulchra & elegans, Scholia Lycophronis. *Ἰπποκύνιον*, auricula quædam, Hefychius & Varinus: Hippocampus quidem animal calculeum est marinum, ut inter aquatilia referam. Athenæus pullos gallinaceos à Græcis hippos, hoc est quasi equulos vocat scribit: credo, quia pulli propriè sunt equorum, Hermolaus. *Ἰπποκύνιον* magnus piscis marinus, Hefych. & Varinus. Athenæus libro septimo dubitat an hippi pisces ijdem sint, quos Epicharmus *Ἰπποκύνιον* cum epitheto *λεῖον* vocat, id est equuleos læues, nimirum sine squamis vel spinis. Citat etiam versus Numenij & Antiphantis Colophonij, qui hippos inter pisces numerant. Hefychius etiam & Varinus hippidon genus piscis esse docent. Cæcili quidam in Phœnice hippi vocantur, tantæ velocitatis, ut consequi non sit, Plinius. Hippurus piscis apud Aristotelem, Gaza equiselim vertit: quo nomine Plinius hippurin herbam vocat. *Ἰπποκύνιον* piscis ab Hicestio *Ἰπποκύνιον*, Doriouit *κοιφὴ* vocatur. Est autem eius natura, vti Numenius docet, frequenter ut exiliat, & eam ob causam *ἀρπυγίης*, id est vrinat vocatur. Hinc fortassis & nomen fortitur quod equi instar subinde exiliat, *δοντὶ ὄντιον καὶ ὄντιον ἴππου* 70

Ἰππῶς, non a cauda equina. Campas marinos equos (vocalur hodie q; caban marini: *Ἰπποκύνιον* & *Ἰπποκύνιον*, eorum partium hippocampus appellat, Varro.

20 HIPPOPOTAMVS, id est, Equus fluminalis, turpissima quadrupes, Nilo ferè peculiaris est ambigua vite: cui Aristoteles iubam & vocem equi attribuit. Capite Bouem aut Vitulum refert, inquit Bellonius: reliquo corpore ad Porci figuram magis accedit. Quamobrem Byzantini, apud quos mihi aliquando viuus Hippopotamus conspectus est, vulgari lingua modò Porcum, modò Bouem marinum appellarunt: quæ res non nullos, eosq; paulò eruditiores commonuit, ut dicerent nostris temporibus visum nunquam fuisse Hippopotamum. Cui sententiæ, nisi ego rerum potius quam vocabulorum essem studiosus, facillè subscriberem. Verum in diuersum me pertrahit antiquorum numismatum atq; Hippopotamorum figura: quæ certè plurimum accedit ad eam, quam ante viuum animalis corpus Byzantij delineare iussimus. Hæc ille. Imaginem quidè illam ad viuum ab eo expressam nondum vidi. Volui autem hoc libro inter Quadrupedes viuiparas Hippopotamum proponere, quod nò solum pariat educetq; in sicco, sed noctu etiam relictis agris fruges & fœnum depascatur, ac proximas agrorum mæles 30 populetur: & ad ingrediendum magis quam natandum à natura factus videatur. PHOCAM verò quamuis quadrupedem, oblatam tamen & imperfectam: somniq; tantum causa, non etiam cibi in littora exeuntem, ad hunc librum non pertinere iudicauit. Sed de Hippopotamo quoq; in Libro qui aquatiliū icones cum nomenclaturis exhibet, plura dicemus. Hæc hippocotami icon hic exhibitæ sumptæ est ex Colosso, qui Nilū Aegyptium Roman in Vaticano refert. In fluuio nomine Astræo, qui inter Bætyam & Thesaloniam fluit, peculiare genus muscarum est, apibus simile tum magnitudine, tum bombi strepitu, vesparum colore, equisiles (hippuros Græcè legi conjicio) appellant indigenæ: ad summam aquam versantes à piscibus corripuntur, &c. Gillius ex Aeliano. *Ἰπποκύνιον*, formicæ equites, Gaza ex Aristotele, à magnitudine puto dicta. In Sicilia formicæ quæ equites appellantur, non sunt, Aristoteles de hist. anim. 8. & nec alibi earum meminit. *Ἰπποκύνιον*, Hefychius. Scarabei genus viride, dorsum habet nota quadam aureola sic illustre, ut Luna speciem exiguæ sustinere videretur, quare non inueniunt à Cosentinis equus Luna nuncupatur, Thylesius Muscæ quædam circa equorum capita obuolare solent, ex fimo (ni fallor) equino nata: vt & scarabei genus illud quod nostrates vocant *roskifer*. Centauros (inquit Camerarius) equitationem primos vsurpassè perhibet, saltem vt ex equis pugnant: adq; hanc accommodant fabulam monstruosæ formæ, qua illi à poetis introducuntur, & quam Græcus versus obsecanus expressit, *Ἰπποκύνιον ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' (βροτὸν δ', vt habet Varinus in Centauris) ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ'*. Pindarus elegantius, cum dixisset progenitos à Centauro filio Ixionis suscepto ex nube & è re nominato, qui commiscuisset se cum equabus Magnelijs sub monte Pelio: editam enim tum fuisse sobolem vtriq; parenti similem, supra quidem patri, infra matri, *Ἦ δ' ἐχθρὸν (inquit) ἴππου δ' ὄντιον* ὄντιον ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ'. Hos latrocinij aiunt deditos, cum tenerent loca montana & inaccessa in Thesalia, excurrissè in equis, & prædas egisse, cumq; ante se abigerent armenta & greges, extimulantes scilicet quo celerius pergeret, vociferabantur. Hanc autem speciem præbebant illi raptores intuentibus à tergo, quæ postea pingi & effingi cepta, dimidiati ad umbilicum hominis & parte posteriore equi. Eodem referunt & procreationis horum fabulam, & Ixionis parentis rotam, quibus in aère, hoc est sub dio agitandi, & celeritas & gyri atq; orbes designentur. Itaq; nonnulli *Ἰπποκύνιον ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ'* iuxta hoc, dicitur δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ' ἀνδρῶν ἀνὴρ δ'. Hucusq; Camerarius. De Centauris fabulam quandam narrat Seruius tertio Georgicorum, quæ veluti nugæ respuenda videtur. Diodorus in quinto, Centauros nonnulli volūt in Pelco à Nymphis nutritos, postea equos subagittasse, exq; eis Hippocentaurus natos. Creditur, quod primi equitare ausi sint, ex eoq; natam fabulam, veluti equi essent hominisq; natura, Hæc ille. Centauri ab Hercule domiti, inter labores eius numerantur. Vide Pappatum cap. 2. Hippocentaurus, canis nomen apud Pollucem. Plutarchus in cōuiuio sapientum, in domum Periantri allatum scribit à pastore infantem ex equa natum, cuius caput, collum & manus hominis essent, cætera equi: euulatus infantium. Hoc inspecto Thales Perianthro dixit, sibi quidem non videri rem prodigiosam & eorum portentum à dijs immixtam, quo seditiones & dissidia significarentur, vt Diocles iudicabat: sed rem esse naturalem, ideoq; consulere se vt vel equifones non habeat, vel vxores eis tradat. Claudius Cæsar scribit hippocentaurum in Thesalia natum eodem die interijisse. Et nos principat' eius allatum illi ex Aegypto in melle vidimus, Plin. De Centauro sidere vide Hippinum. Lapitharum & Centaurorum prælium Ouidius describit lib. 12. Metam. Pugnare ex equo Thesalios inuenisse tradit, qui Centauri appellati sunt, habitantes secundum Pelium montem, Plin. De Centauris & Ixioe multa legitur apud Eustathium in primum Iliadis, additionis Romanae folio 102. & alia Homeri scholia in eundem locum: & Etymologicon in Hippocentauris: item Varinum in eadem voce Chironis fabulam anagogicè exponente mitè in Onomastico nostro in Centauris, Hippocentauris, Chirone, Ixione, Cæneo & Lapithis: & Fr. Floridi Sabini Lectionum succifinarum lib. 2. cap. 6. Homerus Centauros *Ἰπποκύνιον* vocat, quæ 70

vox Latinis etiam in usu est, & feras significat: quod semiferi, & semihomines essent. Pirithous cum Hippodamiam Adrasti filiam uxorem duceret, Lapithas & Centauros tanquam affines vocavit. Centauro vero inebriati mulieribus quotquot aderant vim facere conabantur, itaque à Lapithis iratis interempti sunt, Scholia in Odyssæa phi. in mentione Eurytionis Centauri aliter de Eurytione scribunt, ut ibidem ex Bacchylide citatur. Humano capite ceruicem pictor equinam iungere si velit, Horatius de Arte. Hoc monstrum puto centaurus foret. *ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας*. Hesyech. Apud Plutarchum hippocentaurus dici videtur pro equitatore præstantissimo & inexcuperabili. Ipse, inquit, se ait perniter currere, illum autem volare, se commode in equo vehere, *ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας*; quod est, sed quid ad hippocentaurum huc? Cælius. Socrates apud Aristophanem, Nubes (inquit) mutauerunt in quam voluerint formam, *ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας*. Addunt scholia Xenophantis filium pæderastam & hirsuto corpore fuisse: sunt autem & Centauro inferna corporis parte, utpote equina, hirsuti: & ipsi quoque propter amoris insaniam aduersus Lapithas pugnarunt. Taurus partem hominis pudendam significat, & inde fortassis centaurus ut laurus, pro molli & libidinoso accipitur. Vide *Κενταυρομυθία* apud Suidam. Xenophon Grylli filius fertur celebrem canem habuisse, Hippocentaurum nomine. Pollux. De onocentauris supra dixi post Afini historiam. De Ocyrhoë Chironis filia in equam mutata, Ouidius lib. 2. Metamor. Italiam omnium principes inhabitasse feruntur Aufones indigenæ, seu autochthones. At vetulissimum fuisse Marin quendam nomine, cuius antica corporis humana prorsum viderentur: postica verò, equina omnino. Nam & nomen ipsum propemodum idem pollere, quod apud Græcos *ἡ ποικίλος αἰθέρας*, id est equo immixtus. Videri autem potest equum in scendisse primus, & freno inhibuisse, atque argumento eius in modo *ἡ ποικίλος αἰθέρας* creditus: eundem qui etiam vixisse fabulantur annos centum ac tres & viginti iter iten mortuum reuixisse ter. Sed enim simile veri mihi haud fit, in Varia historia inquit Aelianus lib. 9. Nec defunt qui equitandi artem, id est *ἡ ποικίλος αἰθέρας*, in Libya compertam primo tradant: Quæ ex causa nuncuparit Pindarus in Pythijs *Κυρήνην ἔνταυρον*: etiam si ad id referunt alij, quod ab Neptuno edocti sint Libyes curru iungere: quin & Pallada equestrem in Libya genitam, Cælius.

In mari rerum, non solum animalium simulacra in sunt, ut vna, gladij, &c. quo minus miremur equorum capita in tan paruis eminere cochleis, Plinius. Exeunt è mari belluæ quædam equorum capitibus, Plinius. Orfei Indi asperitiam venantur feram monocerotem, reliquo corpore equo similem, capite ceruo, &c. Plinius. Nabitæ Aethiopes vocant collo similem equo, pedibus & cruribus boui, Plinius: hæc camelopardalis est, cuius historiam supra dedimus. Rhinoccephalus ceruicem habet equinam cum vniuerso corpore: flammis quas ore expirat, homines pereunt, Physiologus author obscurus. Ego nullum huiusmodi animal in natura extare arbitror. Pausanias in Corinthiacis, in templo quodam Gabalæ, effigie esse scribit equi qui partes post pectus cetaceas habeat, Catoblepon bellua, de qua supra scripsi inter boues syluestres, iubam gerit equinam. Xenophon Lampfacenus author est in Oceano Scythico in insulas esse, quarum Hippopodes indigenæ, humana vsque; ad vestigiū forma in equinos pedes desinunt, Solinus cap. 22. Ab Istro septentrionem versus habitant Germani, Sarinæ, Getæ, &c. item Neuri, & Hippopodes, qui ab alijs Zagati dicuntur, Eustathius in Dionysium. Coruda circa Indiam locus est, ubi bestia videntur Satyris similes, equina cauda, &c. Aelian. Satyris iuxta coxas enascuntur cauda non multo minor equinis, Pausanias. Lamia pedes habet equinos, cætera capris conformia, Glossa in Esaiam. Anthus auis equorum hinnitus imitatur, Plin. &c. ut supra dixi ad finem capitis quarti.

Aquilam Romanis legionibus C. Marius in secundo consulatu suo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs: lupi, minotauri, equi auriq; singulos ordines anteabant, Plin. *Πολίαις χαλκίον πτήρ, μα. Φέρει δ' ἄνθρωπον*. *ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας*. Hesyechius & Varin. Plutarchus in Nicia ait equi caracterem alicuius frontis inustum apud antiquos feruitutis fuisse argumentum, T extor. Cephalænes equum nummis in sculpebant, Pollux lib. 9. De Cleosthenis Epidamnijs & aurigæ eius, & currus & equorum imaginibus ab Agelada fabricatis, primis omnium, ut videtur, in Olympia collocatis, superius dixi inter nomina equorum propria. Elephanti & equi maximorum imagines Poliphilus in Hypnerotomachia sua Italica depingit. C. Iul. Cæsar equi sui quem habebat pedibus propriè humanis, instar (id est signum) pro aede Veneris genitricis dedicauit, Suetonius. Anthologij lib. 4. sectione 7. Philippi Macedonis epigramma in equi effigiem ex ære legitimus huiusmodi *Ἰδὲ ἄνδ' ἄνθρωπον χαλκίον δάκρυ τέχνη Κορινθίαν ἔθηκε. ἄνθρωπος δ' ἐβλήσαν Τ' ἄνθρωπος ἔθηκε. ἄνθρωπος δ' ἐβλήσαν Τ' ἄνθρωπος ἔθηκε*. *ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας*. Hippiades statuæ mulierum equestres appellabantur, cuiusmodi fuisse videntur Amazonum, quas mortalium primas equum scandere ausas Lyziæ oratori creditur, Hermolans. Sunt qui hippopades huiusmodi statuæ per imperitiam pro hippades nominent. Talis Clæliæ statua inter oblidides Porcenæ posita dicitur, Grapaldus. Cimonis æneæ equæ prorsus ad equarum eius imaginem conuenientes, extiterunt Athenis. Aelianus lib. 9. Variorum. Pollio Afinijs ut fuit acris vchementiæ, sic quoque spectari monumenta sua voluit, in ijs sunt Hippiades Stephani &c. Plinius 36. 5. Errurus 34. 6. Equestrium statuâri (inquit) origo perquam veteras est, cum sceminis eua honore communicato. Clæliæ enim statua est equestris, & qua sequuntur. Statuæ equestres etiam Clæliæ, Q. Marcio Tremulo, Domitiano, & alijs multis erectæ sunt, T extor. Equestres utiq; statuæ Romanam celebrationem habent, ortu sine dubio à Græcis exemplo. Sed illi celetas tantum dicabant in sacris victores. Postea verò & qui bigis vel quadrigis vicissent. Vnde & nostris curru in his qui triumphauissent. Serum hoc, & in his non nisi à diuo Augusto seuges, sicut & Elephanti. Non vetus & bigarum celebratio in his qui prætura functi curru ve cti essent per circum, Plin. 34. 5. Aristodemus bigas cum auriga fecit, Plinius. Pificrates bigæ Pirhò mulierem imposuit. Idem. Menogenes statuarius quadrigis spectatus est, Idem. Prælium equestre ad Trophonij oraculum Euthyrates Lyssipi filius optime expressit. item quadrigas Medææ complures, equum cum fisis, Plin. Fictiles quadrigæ Romæ erant in fastigio Iouis templi, quas faciendas locauerant Romani Veienti cuida artis sigline prudenti, &c. ut in h. b. dicam inter Celeres equos. Constantinus cum urbem Iustrans ad Traiani forum venisset, singularem sub omni cælo structuram, herbat attonitus per gigantes contextus circumferens mentem. Omnia itaq; spe huiusmodi quæquam conandi (aedificandi) depulsa, Traiani equum solum locatum in atrij medio, qui ipsum principem v. lit. imitari se velle dicebat & posse. Cui propè altans regalis Hormisda è Peratide, respondit gestu gentili. Antè (inquit) imperator stabulum tale condi iubeto si vales: equus, quem fabricare disponis, ita latè succedat, ut ille quæ videmus, Ammianus Marcellinus lib. 16. Metellus Macedonicus fecit positus equus quæ fuisse circumdata duabus ædibus sine inscriptione positus, quæ nunc Octauia porticibus ambiuntur: & 70 hanc

hanc turmam statuarum equestrium, quæ frontem ædium spectant, hodieq; maximum ornamentum eius loci, ex Macedonia detulit. Huius turmæ hanc causam referunt. Magnum Alexandrum impetrasse à Lyssippo singulari talium auctore operum, ut eorum equitum qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque ijs interponeret, Velleius Paterculius. Equulos argenteos nobiles, qui Q. Maximi fuerunt, aufert, Cicero 6. Verr. De equis aureis vide in Volucris equo superius inter propria equorum nomina. Ex quilibet gemini sunt in vrbe montes. In altero eorum sunt Diocletiani thermæ, & duo equi marmorci ingentes, cum viris seminaudis lora tenentibus, miro artificio insignes, quorum vnus inscriptum Latinis literis habet, opus Praxitelis: alter, opus Phidias. Constat hos à Tyridate Armeniorum rege Romam delatos, quem Nero ut lautè exciperet, theatrum Pompeij vnus dici opera totum inaurauit, Sipontinus. De equo ligneo, quo capta est Troia infra dicam inter procebia. Athenis in Acropoli Durius equus stabat, cum in inscriptione, Chæredemus Euangeli filius Celes (ἐπι Κοιλίας) natus dicauit: erat autem is æneus factus ad similitudinem Iliaci, Scholia in Aues Aristophanis, vnde Erasmus transcripsit in proverbio Dureus equus. Quum apud Ephesum Macedo Alexander suam ipsius esset intuitus imaginem, pro virili ab Apelle expressam, non satis pro picturæ dignitate laudauit. Forte verò interim equo inducto, & ad pictum equum mire adhinnientem, tanquam verum planè ac spiritantem: O rex (inquit Apelles) *ἡ ποικίλος αἰθέρας, ἡ ποικίλος αἰθέρας* id est, equus quam tu expressior multò est ac veritati proximior, Cælius 13. 38. ex lib. 2. Variorum Aeliani, non procul ab initio: sed melius vir doctissimus Iustus Vulecius nos vocari *ἡ ποικίλος αἰθέρας* translulit, meliore in discernendis picturis iudicio præditum: quæ & argutior sententia est, & vocabuli *ἡ ποικίλος αἰθέρας* vim rectè exprimit: simili enim terminatione ad aliarum quoque artium peritos nominandos Græci vtuntur, vt grammaticus, historicus. Sic Aristoteles in Physiognomonicis: *Καὶ ἡ ποικίλος αἰθέρας ἡ ποικίλος αἰθέρας* ἐπι τῆς ἰδίας ἀλλοτρίων ἀνάνται ἰσχυρῶν, πικρῶν τε ἰσχυρῶν, ἐκκινητέων αἰθέρας. Pili equi in palpebra inferiore carent: propterea Apelli Ephesio qui equum quempiam pinxisset, reprehensionè artulisse ferunt. Alij non Apelli hoc accidisse, sed Niconi aiunt, cum tamen scientissimè cæteras equi partes pinxisset. Aelianus. Nicon, vel secundum aliquos Polygnostus pictor in Pœcile porticum equum cum depinxisset, pilos addidit inferioribus palpebris per ignorantiam, cum cætera omnia egregiè pinxisset. Tzetzes Chiliade 12. cap. 427. Phoræmis quidam ex Mænalio Arcadiæ in Siciliam migravit ad Gelonem Dinomenis filium, apud quem & Hieronem postea eius fratrem, cum multa præclare in bellis gessisset, tantas sibi opes parauit, vt & Apollini Delphis donaria quædam consecraret, & Olympiæ duos equos (ex ære) vtunq; cum suo auriga: priorem equum cum viro Dionysius Argius perfecit, alterum Simon Aegineta. Prior equus is est, cui vt Elienses ferunt insertum est hippomanes: & sanè videtur magi alicuius arte in Phormidis honorem factum esse, quod circa equum contingit. Nam cum & 30 magnitudine & forma inferior sit multis alijs equis qui intra sacrum illic lucum spectantur, & cauda in super mutilata deformis, mirificè tamen ab equis maribus appetitur, qui non verno solum sed quouis tempore (ὄν ἡ ἡρώς μόνον, ἀλλὰ ἐάν τις παύσαν ἐπ' αὐτῶν ἀργύρων ἡμέραν, lego ὄψαν) amore eius accens, vel vinculis ruptis vel aliter ad eum accurrunt, &c. (vt supra cap. 3. in hippomanis mentione reruli) Pausanias Eliacorum primo. Eandem ex Pausania historiam translulit Nieol. Leonicensis varia hist. 1. 64. Extant Simonis de re equestri scripta, à quo etiam æneus equus Athenis in Eleusinio positus est, & in basi cæzata opera & facta ipsius, Xenophon. Cimon (Κίμων) Atheniensis, &c. scripsit hippo scopicum librum mirabile, Suid. in κ. litera. Audiuit de præco illo Simone, qui equitationis suæ modos & figuras in Eleusinio apud Athenienses sculpi curauit, Hierocles ad Bassum in Hippiatricis cap. 1. Cimonis equi æci Athenis positi sunt, veris ipsius equis quam simillimi, Aelianus Variorum lib. 9. In Aegæta ciuitate Siciliæ Amilius Censorinus crudelis tyrannus dona conferebat in illos qui noua tormentorū genera fabricassent. Cum autem Aruntius Paterculius equū æreum à se conlatum ei dono dedisset, vt fontes includeret, tyrannus tum primum iustus, muneris auctorem primum iniecit, vt quod alijs excogitasset tormentū primum ipse experiretur, Plutarchus in Parallelis minoribus. Similem historiam de vacca ænea Perilli in Bone receptaui. De equuleo, alio tormenti genere, dictum est supra inter deriuata ab equo. Zenodorus arti fex egregius, cum Mercurij statuam in ciuitate Gallie Aruernis faceret, duo pocula Calamidis manu cæzata, æmulatus est, vt vix vlla differentia esset artis, Plinius 34. 7. & mox sequenti capite, Praxitelis simulacrum habet & benignitas. Calamidis enim quadrigæ aurigam suam imposuit, ne melior in equorum effigie, defecisse in homine crederetur. Ipse Calamis & alias quadrigas bigasq; fecit, equis semper sine æmulo expressis. Plinij verborum, inquit Hermolaus, sensus talis est: Praxitelis haberi simulacrum benignitatis cognomine, quoniam benigni eius ingenij tellis esset: utpote qui alieno, id est Calamidis quadrigæ, aurigam de suo imponere dedignatus non esset. Hic Calais, non Calamis dicitur Ouidio: Vendicat vt Calais laudem quos fecit equorum: nisi forte Calamis legendum est in eo versus, Hæc Hermolaus. Alius fuit Calais frater Zethæ filius Boreæ. Polydety discipulus Aristides quadrigas & bigas fecit, Plinius. Athenion Maronites in tabula pinxit agafonem cum equo, qua maximè inclaruit, Idem. Quinam in Olympijs vicerint equis, quorū etiam imagines vel statuæ posite sunt, Pausanias enumerat toto secundo Eliacorum libro, vnde nos quædam excerptimus, partim iam dicta, partim dicenda. Statua Theagenis in Iuco Olympiæ facta est à Glauclia Aegineta: & iuxta curru æneus, & vtrinque singuli celetes equi quibus insidit pueri, monumenta super victorijs Olympicis Hieronis Dinomenis, Pausanias Eliacorum 2. Et cælestis Equus celes, quo vicit Lycus Phidolas, super columna erectus visitur. Cætera ex eodem libro huius argumenti, si quis curiosior est, plura sibi colliget. Apelles pinxit Clytium equo ad bellum festinantem, & ei galeam poscent: armigerum porrigentem. Est & equus eius, siue fuit, pictus in certamine, quod iudicium ad mutas quadrupedes prouocauit ab hominibus: Namq; ambitu æmulos praualece sentiens, singulorum picturas inductis equis ostendit: Apellis tantum equo adhinniere, idq; postea semper illius experimentum artis ostentatur, Plin. Et rursus, Fecit & Neoptolemus ex equo aduersus Persas, Antigonum thoracatum cum equo incedentem. Peritiores artis præferunt omnibus eius operibus eundem regem sedentem in equo. Pre togensis Rhodij tabularum palmam habet Ialysus: Est in ea canis mirè factus, vt quem pariter casus & ars pinxerit. Non iudicabat se exprimere in eo spumam anhelantis posse, &c. abstulerat sæpius mutaueratq; penicillum, nullo modo sibi approbans. Postremò iratus arti quod intelligeretur, spongiâ in pegit in uiuo loco tabulæ, & illa reposuit ablatis coloribus, qualiter cura optauerat, fecitq; in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo similis & Nealcem successus in spuma equi similiter spongia impacta secutus dicitur, cum pingeret poppyzonta retinentem equum, Plin.

Propria ab equo videntur Germanis veteribus deducta nomina cõplura, vt Chonodomarius & Suomarius 70 Alemannorū reges, apud Ammianū Marcellinū lib. 16. & Vadomarius lib. 14. Ict Othmarus & similia nomina. It

zrus vel atins, cuiusmodi plura, puto, inter nomina principum veterū Germanorum reperias in Stumpfij nostri Chronici Plurima Græci propria hominum & locorum nomina ab equo deriuata etiam composita habēt, quorum omnium histerias si hic adijcerem, nimius sanē & intempestiuus labor foret: quamobrē sat fuerit ipsa tantum nomina breuiter attingisse: nam qui de singulis copiosius cognoscere volēt, apud authores inquirant, qui vel hominum gesta & historias, vel Geographicos libros adiderunt. Nos etiam in Onomastico permulta ab hippos derivata aut composita nomina propria vno in loco dedimus hominum locorumq; & in Bibliotheca scriptorū. Græci quidem compositis deductisq; ab equo nominibus propria hominum nomina formare plurimū delectati sunt, & plurimum hac in parte luxuriati, vt singulis mox enumerandis apparebit. Existimabant enim nescio quid dignitatis equestris nobilitatisq; equi vocabulo conferri. Hinc est quod in Aristophanis Nebulis legimus, Strepiadem cum vxore de nomine filio imponendo contendisse: & cū illa Xanthippum aut Charippidem vocari vellet. Strepiades verō aut sui nomine Pheidonidem, conuenisse tandem vt veluti coniunctis nominibus Pheidippides nominaretur. Apud Latinos vix vnum aut alterum simile reperio: qualia sunt apud Varronē de re rust. Equitius & Equiculus. Apud Vergiliū Aene. 9. penultima per o scribitur. Continuo Quercens & pulcher Equiculus armis. Commodius Equiculus vir fortissimus & patre militari natus Varroni memoratur. Ex proprijs vocabulis Græcis proponam primum hominum propria, & virorum prius quam mulierum: deinde locorum & populorū, seruato serē literarum ordine in singulis. Hippalcus, Hippodamia & Pelopis filius. Hippalmus apud Q Calabrum. Hippammon apud Pothem, per mī duplex scribendū. Ανδρὶ μὲν τῶν παλαιῶν δνομῶν ἴσθι. in versu heroicō. Hippagoras. Hipparchus quo nomine plures apud Suidam recensentur. Ἰππάρχου ἐπιγραφὴν dicebantur columnæ quædam ab Hipparcho erectæ, inscriptis elegijs, quorum scopus erat meliores reddere lectores. Hipparchi murus, τὰ Ἰππάρχου τείχεα. Hipparchus Pistrati filius iuxta Academiam murum œdificauit, maximo Atheniensium sumptu quem illos facere cogit: vnde proverbium istud de rebus sumptuosīs in vsum venit, Suid. Hipparchus Colargens primus ostraco damnatus, Plutarchus in vita Nicias. Ἰππάρχου ὄστρακον, proverbium apud Suidam: citarcedus hic fuit: & cum certare deberet aduersus Rufinum cit harcedum, obmutuit. Hipparchides, apud Aristophanem. Hipparinus nobilis Syracusanus Dionis pater, Dionysij socer & collega, apud Plutarchū in vita Dionis. Dion Hipparini, Syracusanus, philosophus Platonicus, Dionysij vxoris Aristomaches frater &c. Suidas. Hippasus Metapontinus. Hippasus in Corinthiacis Pausania. Socus Hippasus hippodami, id est rei equestris periti filius, Homerus Iliad. 4. De Leucippe & filio eius Hippaso, quem ipsa & sorores per infaniam laniam ederunt, scribit Plutarchus in Græcicis quæstionibus 37. Hippasides apud Q Calabrum. Hippias, plures huius nominis vide apud Suidam, &c. In Hippia mimi nuptijs Antonius, vt in eius vita refert Plutarchus, per totam noctem bibit, Hippiochon, Ἰππιόχων, Cerenōnis filius, quæ illum ex Neptuno susceptum clam exposuit: inde repertum equa nutriti Etymologus: Vide ne idem sit, qui Hippothoon infra, & ipse Neptuni filius. Hippon, Ἰππών, paroxytonum, nomen viri esto: ytonum enim equile significat. Hippon tyrannus capitur, Plutarchus in vita Timoleontis. Hermogenis Lycij nobilissimi eurforis Hippos cognominati mentio fit secundo Eliacorum Pausania: vicit autem octies in tribus Olympiadibus. Hippobota aristocratiā in Chalcide Eubeæ ciuitate, Aristotele teste, aliquando tenuerūt, Strabo lib. 10. Hos ex Chalcidensibus exactos Plutarchus memorat in vita Periclis. Hippobotus philosophus quidam. Suidas. Hippocles. Hippoclidēs: οὐνοκτιστὸς ὁλοῦς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔργον ἄριστον ἔργον, Hefychius & Varinus. Non est curæ Hippoclidis, Οὐ φροντίζω Ἰπποκλιδῆ, Erasmus in prouerbij. Hippoclidis philosophi meminit Valerius Max. 1. 6. Hippocoon cum liberis ab Hercule interfectus est. Hippocoontis Hyrtacide, Vergilius. Ἰπποκῶντος ἔργον, Hefychius & Varinus. Vide paulō post in Hippomene. Hippocrates multi fuerunt: medici quidem huius nominis septem, Cui omnes, à Suida enumerantur. Hippocrates Syracusanorum dux fœdera violat, & Syracusas capit, apud Plutarchum in vita Marcelli. Hippocrates Mathematicus mercaturam exerceuit, Plutarchus in vita Solonis. Hippodami cuiusdam mēcio fit in Equitibus Aristophanis. Hunc aiunt Milesium fuisse Eutyboontis filium: habitasse autem Piræum, & illum (vel domum quam in Piræo habebat) Atheniensibus distribuisse, & in honore apud eos fuisse, meteorologum cognomine. Sunt qui eum de voracitate notent: οὐδὲν ἔστιν Ἰπποδάμου εἰς σαρπη μάθη, Μιλῆσι δὲ ὄν, Hefychius & Varin. Hippodamia dictum est forum in Piræo, ab Hippodamo Milesio architecto, qui Piræum Athenis ædificauit, Suid. Hippodamus quidā apud Homerum etiam Ἰπποδάμου cognominatur, hoc est equestris & bellicosus Hippodamantium vinum Hefychius & Plineius inter transmarina celebrat, nescio à quo loco dictum. Hippodorus in Onomastico. Hippodotes apud Gyraldum de dijs. Hippodromus sophista apud Calium, Hippolochus, Bellerophontis filius & Glauci pater, Homero: & alius Antimachi Troiani filius, Eide. Hippolochus Macedo, Athenæus. Hippolochus, Hippomachus, Dracontides, viri Athenis electi vt leges conscriberent, Xenophon. Hippolytus filius fuit Thesei & Hippolytes Amazonum reginæ (Antiopæ secundum alios, Plutarchus in Theseo) quam Hercules victam Theseo vxorem tradidit. Hic cum currum iuxta mare ageret, apparentibus phocis equi territi currum ruperūt, & Hippolytum discerperunt: qui exitus eius nominī tanquam omnini infelici respondit. Vide Onomasticon, & Plutarchum in Parallelis minoribus & proverbium Hippolytum imitator, cuius etiam Suidas meminit Idem nominis omen in Hippolyto nostræ religionis euentum habuit. Is enim in Oslis Tyberinis martyr (sub Decio Casare & Valeriano prefecto) ab equis dilaceratus est: & membra inde collecta Romam translata. Huius mortem describens Prudentius de iudice Romano hos versus reliquit: Ille lupinata residens ceruice, Quis, inquit, dicitur? affirmant dicit Hippolytum. Ergo sit Hippolytus, quatiat turbetq; iugales, Intereatq; feris dilaceratus equis. Sed de Hippolyto Thesej leges etiam Calij scripta II. 4 vbi cœlestem quoq; heniocum non alium putari scribit. Idem alibi meminit Hippolyti apud Træzenios sacerdotis. Hippolytus in caelo auriga, & honores eius apud Træzenios, Pausanias in Corinthiacis. Hippolyti Theseidæ historiam lege infra in u. h. in mentione Dianæ ex Aeneidos septimo. Antiphilus pinxit Hippolytum tauro emisso expauescentem. Plin. Hippolyto Sicyonio (inquit Plutarchus in vita Numæ) fingunt, quoties ex Sicyone Cirrham ad nauigasset, oraculum Pythiam reddidisse, veluti deo sentiente & promere gaudente huiusmodi heroicum: Hippolyti rursus charum caput æquora findit. Hippomachus aliptes literarum doctor, Plutarch. in vita Dionis. Alterius cuiusdam tibicinis meminit Aelianus in Varijs lib. 14. hic cum discipulus eius aberraret inter canendum tibia, percussit eum baculo dicens: Perperam cecinit: nam alioquin hi tibi non applauderent. Idem lib. 2. eiusdem operis de Hippomacho pugile siue athletico magistro scribit. Hippomachus Eliensis, & alter ex Caria Thraciæ apud Suid. Fiat & alter Athenis legum scriptor apud Xenophontem, de quo ante in Hippolocho. Hippomedon Agelilai filius bellicis operibus insignis apud Plutar-

Plutarchum in vita Agilidis: item viri nomen apud Statium lib. 8. Theb. Hippomenes, vt scribit Ouidius, Limonen filiam in adulterio deprehensam equo famelico præbuit deuorandam. Verba eius sunt hæc, in Ibin. Solaque Limone pœnam ne fererit illam, Et tua dente fero viscera carpat equus. Vnde facta parœmia, quam ex Drogéniano auocat Erasmus, Magis impius Hippomene, Textor. Hippomenes filiam suam vitiatam equo vorandâ obiecit, &c. vnde & locus dictus est Ἰππομένης ἐλάση. Suidas hinc forte est etiam quod apud Hefychium legimus Ἰππομένης ἐλάση. Vide Heraclidē de rebus pub. cap. 1. & infra in prouerbio, Hippomene inultor. Hipponax Ephesus lambographus. Hipponactem præconiū, vide inter prouerbia Erasmi. Hipponicus in Aelian Varijs. Cratinus Hipponicum propter ruffum colorem Scythicum nominauit. Scythicum enim lignum est, ἐν ᾧ ἑσθλὸν ἔσται αἰ γυναικῶν ἢ βελτίονον τὸ ἐργον, id est quo mulieres lanas tingunt, & flauo colore inficiunt: nisi ἑσθλὸν ἔσται passiuè accipias, vt ipse scē, id est capillos suos hoc ligno inficiant, Varinus in voce Cratinus: sed mutilus apud eum locus est. Hipponici cuiusdam Herodotus meminit. Hipponicus Atheniensis ab Alcibiade pugno percussus, Plutarch. in vita Alcibiadis. Hipponus, Ἰππώνος, filius Megapenthis, nepos autem Proeti, Scholiastes Pindari. Hipponus, qui postea Bellerophon, Cælius ex Scholij in Homerum. Videtur sanē dictio hæc composita, & significare magnanimum, vt Ἰππὸν ἄνδρα. Hippophatus, Gyraldus de dijs Hippostratus, Ibidem: vide Hippothous. Hipposites & Hippotades, id est Hippotis filius Ibidem. Hipposites, viri nomen, Suidæ in Myrtilo. Acollis pater, &c. Cæli Cnopi tyranni frater apud Athenæum lib. 6. Hippothoon, Ἰπποθῶν filius Neptuni, à quo Hippothoontis tribus dictæ, Suidas. Herodam eius, id est templum in quo colebatur, Hippothoontium dicebatur, Hefychius & Varin. Vide ne idem sit Hippiochon supra dictus, & ipse Neptuni filius. Ἰπποθῶν, Suidas. Hippothous, Strabo. Hippothous & Hippostratus ex prociis Hippodamia. Hippothous dux Pelasgorum, Iliad. 3.

Agrippa, viri nomen apud Latinos, non ab equo, sed agro partu. Ἄγρην, quidam Græcis oleaster est. Alcippus in Amatorijs Plutarchi. Anaxippus, Anthippus, Pollux 1. 10. Anaxippus comicus apud Athenæum. Archippus poeta. Argyrippus adolescens in Asinaria Plauti. Aristippus, Aelian. lib. 9. Variorum. Callippus philosophus Atheniensis, Suidas: fuit & athletæ nomen apud Pausaniam Eliac. C. Tiberius Augusti successor Callippides per iocum vocatus est quem curiaæ, ac ne cubiti quidem mensura progredi, prouerbio Græco notatum est. Nam & Tiberius quamvis prouincias & exercitus reuisurum se sepe pronuncialet, & prope quotannis profectioem præparet, vehiculis comprehēnsus, comitatibus per municipia & colonias dispositis, ad extremum vota proitu & reditu suo suscipi passus, in vrbē tamen se continebat, Sueton. Callippides olim (inquit Erasmus) prouerbio dicebatur, qui in molendis negocijs, cum multa se facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut quem admodum ait Terentius, qui sedulo mouens sese nihil promoueret. M. Tullius ad Atticum lib. 13. Varro mihi denunciatuæ magnam lunē & grauem τὸν Ἰπποκλιδῆν. Biennium præterijt, cum ille Callippides assuuo cursu nullum cubitum processerit. Quis hic fuerit Callippides, inquit Erasmus, non satis perspicuum est nisi quod haud dissimile veri videtur accipiendum esse de Callippide tragœdiarum histrione celebri & multi nominis apud Græcos, cuius meminit Plutarchus in apophthegmā Laonicis. Hic Agelilaum regem aliquando obuium, nō salutatū ab eo interrogauit: Non agnoscis me rex, nec qui sim audisti? Tum Agelilaus hominem cōtemplatus, ἀδὲ ἄνδρα καὶ πρῶτος ὄψιν ἐν ἑσπέρῃ, hoc est, An nym tu es Callippides ille dicebat? sic Lacedæmonij mimos appellant. Mihi quidem hoc Agelilai dictū prouerbiali sensu toqueri possit: videtur, in homines ostentatores & laudis audios, quorum multi se iugū, & non ab omnibus nosci mirantur: Vt alius quidam Callippides ille fuerit, cuius nomen de ijs usurpatur, qui cum multa promittant, nihil promouent. Aliqui Callippidem per l. simplex scribunt, alij callipidē per p. implex, vt iugū, imperite. Ἰπποκλιδῆν ἢ Ἰπποκλιδῆν ἢ Κελεῖον, Aristophanes in Nebulis. Charippus, Aristoph. in Nebulis, vt iam citauit. Memini & Κελεῖον per diphthongum alibi legere, vt apud Iuuenalē Sat. 8. O; filia Cephalij, vxor Charippi, Suidas in Oij. Chryppus & Argyrippus ab ornatu equorum nominati videntur. Chryppus Pelopis ex Hippodamia filius: & alius philosophus Stoicus. Chryppus etiā inter Solis filios numeratur in Olympijs Pindari Carminē 7. in Scholij. Cirhippum ab equis & cirrho colore dici puto, Cælius Cratippus vir clarus & canibus alendis deditus, Gfencus lib. 2. de antidotis. Cronippus apud Aristophanem, Ἐδὲ ἄνδρα Ἰππών, videtur quidem non a proprium: sed Suidas & Varinus exponunt Ἰππών ἄνδρα, id est magnas nungas, vt & Cælius ego potius magnam nugatorum dixerim. Vel Ἰπποκλιδῆν, Ἰπποκλιδῆν, Ἰπποκλιδῆν. Ibidem. Hippos in compositione augeat: cronia vero, id est Saturnia, obsoleta & nugalia dicuntur: hinc & composita vox inuicta Ἰπποκρονία, cuius mentionem supra feci. Cælippus vnus ex prociis. Hom. Olyf. 2. Damasippus, apud Iuuenalem & Macrobiū. Dioxippus apud Plinium & Aelianum in Varijs lib. 12. Dasiippidas nomē hētam in Vespis Aristophanis. Ephippus, viri propriū, Suid. & poëta apud Macrobiū. Euippus filius Megarei regis Megarenium, Pausanias in Atticis. Euripides cum per p. implex scribatur, non videtur ab equo compositum esse nomē, etsi antepenultima producat, vt in illo Ionis, Ἰπποκλιδῆν ἢ Ἰπποκλιδῆν ἢ Ἰπποκλιδῆν. Etymologus Euripiden ait ab Euripo dictum esse, quod in Euripo natus feratur Glaucippus, apud Macrobiū. Gylippus, nomen Lacedæmonium, Varin. Gilippus Arcas nominatur Vergilio Aeneid. 12. Ilermippus philosophus, vide Suidam. Lahippus, statuarius apud Plinium. Leucippus Oenomai filius, Pausania in Arcadicis: & Amyclæ Lacedæmonij filius pater Arfinoes matris Aesculapij, Scholiaste Pindari: & philosophi nomē Aristoteli lib. 1. de hist. animal. & canis apud recentiorum quendam: apud Pindarum Proserpinæ epitheaton, vt infra dicam. Lysippus, Pliuio nobilis sculptor: itē poëta comicus: vide Onomasticon. Melanippus, vir Thebanus in bello fortissimus, qui Tydeum occidit, &c. Pausan. in Beoticis. Melanippi & Charitonis historiam describit Aelianus lib. 2. Variorum. Melanippus vnus ex filijs Nestoris, Hom. Menippus, Suid. Nicippus. Nothippus poëta opfophagus apud Athenæum. Phænippus quidā turpis & libidinofæ vitæ homo fuisse fertur, Tifamenus verō peregrinus & maffigias, vnde Tifameno phænippus huiusmodi homines Aristophanes in Acharnensibus dixit. Hercules ex Chalciopē Eurypyli regij filia, Pheidippum suscepit, Schol. Pind. Pheidippides Strepsiadis apud Aristophanem filius, vt supra dixi. Pheidippidis Atheniensis tabellarij meminit Herod. lib. 8. Philippus. Hefychius philippos etiā mæchos interpretatur. Φιλιππὸς θεῶν ἑσθλῶν ἑσθλῶν ἑσθλῶν ἑσθλῶν, ἑσθλῶν ἑσθλῶν ἑσθλῶν, ἑσθλῶν ἑσθλῶν ἑσθλῶν, Eustath. Philippides & Philippion Suid. Philippicus, qui & Bardanes, Iustinianum regem occidit &c. Suid. Plexippus Athex frater à Melagro occisus, Ouid. met. 3. Possippus, Ptolemaeus. Samipus viri nomē in Nauigio Luciani. Stratippus, in Equitibus Aristophanis. Taraxippus Glaucus in Istmo fuit, quem equi peremerunt. Taraxippum etiā nuncupari inuenio herodum Myrtilo à Pelope struētum, in quo & rem diuinā illi obiecit, vt perpetratæ cadis iram leniret. Nominis ratio est, quod in eo loco Myrtilo illi arte iniectus sit Oenomai equis terror. Sunt qui ab Oenomao id solitum peragi, fabulentur. Quidam in illi

Casti obliqua à Pelope, ubi ab Amphione tradita Thebano: quibus non Ocnomai modo exterriti sunt, verum ex-

Mulierum nomina. Hipparchia vxor Cratetis Cynici, &c. vide Suidam. Hippe meretrix Athenæo lib. 13. Theodotum quendam sceno præfectum regis Ptolemæi amatorem habuit, & cum in comestatione aliquando apud regem vinum copiosius infundi peteret, vehementer enim sitire se. Meritò, inquit rex: plurimum enim sceni denorasti. Argutè quidem, cum & ipsa Hippe, id est equa vocaretur, & Theodoti cui commissum erat scenum opes consumpsisset. Hippe Chironis Centauri filia in equam mutata, ut supra in equo sedere dixi: vide Onomasticon. Hippe & Aegle vxores Thefei. Hesiodo teste, Athenæus lib. 13. Hippe filia Danaï, à qua hippion Argos dicitur, Hefychius & Varin. Hippia, Ἰππία, Arfinoë vxor Philadelphii, Hefych. Spartana virtus apud Leucitra attrita corrui, in festo numine, si credimus, ob scelus admissum in Scedasi puellas, Molpiani & Hippo, vti à Pausania (in Arcadicis) relatum scio, etiam si ex Plutarcho alibi Miletiam scripsimus Cælius. Plura vide apud eundem libro 5. cap. 8. Ex Fulvio quodam & equa Hippo puella nata fertur, Cælius ex Plutarcho. Celebratur Athenis quoque femina Hippo, ut est apud Valerium Maximū. Hippo vel Hippona dea infra dicitur. Hippo inter Nymphas Oceani & Thetidis filias numeratur in Theog. Hesiodi. Hippodamia, Ἰπποδάμεια, quæ & Briceis: & Veneris cognomen, Hefych. Hippodamia Pelopis & Myrtili fabulam, vide in Scholijis Homeri in Iliadis β. & in Onomastico. Hippodamia Pelopi peperit sex filios, ut Pindarus scribit, Arcum, Thyesten, Pittheum, Alcathūn, Philisthenem (pro quo alij Hippalcum numerant) & Dian aut Chrysipum, Varin. Hippodamia ancilla Penelope, Odyss. 6. Hippolyte Amazonū ragina, Hippolyti ex Theseo mater, ut supra dixi: Vide Onomasticon, vbi etiam Hippolytes Acasti vxoris mentio fit. Hippomedusa Niobes mater, Eustath. Hesiodus in Theogonia inter Nymphas Nerei filias numerat Hipporhoen, Hipponoem, & Menippem. Anippe, Eudori filia, ex Aeneo marito Cyclicum regem Dolopum peperit, Orpheus in Argonauticis. Alcippe Martis filia, Pausanias in Atticis. Alcippe elephantum peperit, quod inter ostenta est, Plin. Astræus Neptuni filius Alcippen fororem imprudens comprehensit, &c. Plutarchus de fluuijs in historia Caici. Anippe filia Nili Bufiridem ex Neptuno peperit Plutarchus in Parallelis minoribus. Apathippe ex Apolline Chium genuit, Plutarchus de fluuijs in Paestolo. Archippa vxor Themistoclis ex tribu Alopecia, Plutarchus. Archippen meretricem à Sophocle iam sene amatam apud Athenæum legimus lib. 13. Aristippe, vide Leucippe. Chryppes quæ Hydaspem patrem amanit, historia legitur apud Plutarchum initio libri de fluuijs. Cydippen fecit Protogenes Rhodius, Plin. Cydippe Ochimi filia ex Cercapho Solis filio peperit Camirū, Lindum & Ialysum, Scholiastes in Olympia Pindari Carmine 7. Fuit & alia Cydippe Cleobis & Bitonis mater, apud Stobæum in Sermon de morte. Eucippe, filia Scedasi Bœotij. Cælius. Ἐπιππη filia fuit Tyrimæ in Epiro quam corrupit Vlysses, Parthenius cap. 3. Eurippe, mulieris nomen in epistolis Theophylacti, Heurippa, Dianæ cognomen, Cælius equis ab Vlyse inuentis, Pausanias. Leucippides, duæ quædam virgines fuerunt. Πωλίας, ἡ ἀλλήλων πειρήματα φέροι ἢ ἄλλων τὰς ἑλπίδας ἀλλήλων ἢ ἐν αὐτοῖς φέροι, Hefychius & Varinus. Stephanus Leucippidas, id est Leucippi filias nominat Phœben & Elairam, ex Aphidnis ciuitate Laconica ortas: has à Castore & Polluce raptas legimus. Leucippe ex Vulcano Aegyptum peperit, Plutarchus de fluuijs in Nilo. Leucippe, Aristippe & Alcithoë forores, Minyades cognominata, cum Bacchi choream contemnerent, in furorem conuersæ, Leucippæ filium tenerum adhuc disceperunt, hinnulum esse putantes, & postea in aues mutata sunt, vna cornicis, altera vesperilionis, tertia noctuæ forma assumpta, Aelianus lib. 3. Variorum, Plutarchus in Græcicis quaestione 37. laceratum istum Leucippes filium, Hippasum nominatum meminuit. Lysippe mater Teuthrantis Mysorum regis, Plutarchus de fluuijs in Caico. Lysippe, filia Præci, cum cæteris fororibus à Iunone in vacam mutata. Lysippe vxor Prolai apud Elienses, Pausan. Menalippe apud Homerum. Xanthippe Socratis vxor. Zeuxippe, mater Priami, Varin.

Locorum & populorum nomina. A Nare amne vsq; ad Equiculus tenent Sabini, Cato Orig. Equestris & Rauriaca Colonia Plinio 4. 17 inter Galliæ populos numerantur. Ptolemæus Equestrum Sequanorum in Gallia Belgica ciuitatem facit. Equestris, ut Antoninus in Itinerario aperte scribit, sunt citra Iuram iuxta lacum Lemannum, à quo distant 20. M. p. Quare conijcitur esse Neuidunum, sicut & liber prouinciarum meminuit Neuidunum Equestrium, quæ ciuitas hodie vocatur Neuis, vulgo Neau. Sed cum Antoninus Equestris prius commemorat ac deinde lacum Lausunum (quidem est Lemanno) videtur hæc vrbs citra lacum fuisse, ut forte sit illa quæ hodie Dunoy vocatur, quæ vox nomini Neuiduni non malè respondet, &c. Hæc Sebast. Munsterus in castigationibus circa finem operis de Rhætia Alpina. Videri sanè potest Neuidunum duplex fuisse, ut alterum differentia causa Neuidunum Equestrium dictum sit.

Equus nomine mons Troiæ imminet, per quem illa facile capta fertur, vnde equi Troiani fabula nata est secundum quosdam, Nic. Erythræus. Daphidas cum eius studij esset cuius profectores sophistæ vocantur, inceptæ & mordacis opinationis, Apollinem Delphis irridendi causa consuluit, an equum in uenire posset, cum omnino nullum habuisset: cuius ex oraculo reddita vox est, inuenturum equum, sed ut eo perturbatus periret. Inde cum de iocabundus, quasi delusa sacrarum sortium fide, reuertetur, incidit in regem Atralam sapienter à se contumeliosus dicit absentem lacesitum, eiusq; iussu saxo, cui nomen erat Equi, præcipitatus, ad deos vsq; cauillandos dementis animi iussa supplicia pendit, Valer. Maximus. Roboam Salomonis filius inter alias vrbes condidit Hippam & Marissam, Iosephus Originum Judaic. 8. 10. Eadem forte fuerit Hippus vrbs Palaestina Stephano. Ἰππῶδες portæ quædam Athenis, Varin. Hipparis, Ἰππάρης, fluuius est in Camarina (vel, per mediam Camarinam fluens) cuius aqua pars vna dulcis est, altera salta: hunc nouum subinde lutum afferre & ripis apponerè aiunt, vnde ædificandi materiam incolge sumant: alij verò quoniam per mediam sylvam quandam fluit, vnde arbores multæ procreant; nascantur, hoc modo ædificantibus Camarinæ prodesse. Fertur autem & nauigabile & piscosum esse flumen. fontes habet in monte quodam Sicilia. Ligna quæ in syluis secuerint ei iniecta in vrbum vehuntur. Hæc ex Scholijis in quintum Carmen Olympiorum Pindari. Hipparenium Mesopotamiæ oppidum: Muros Hipparenorum

parentorum Persæ diruere, Plin. Hippia (Ἰππία) vrbs Perrhebiæ, aliàs Phalanna dicta, Stephanus. Phalanna est vrbs Perrhæbis quondam subdita Strabo. Oppidum in Græcia Ἰππῶν Ἀργῶν ab equis cognominatum est, Varro. Argos hoc Achaicum dicebatur, Peloponnesi vrbs, hippobotum etiam alio ab equis cognomine dictum, ut pote equorum pascnis aptum. Hippion Argos ab Hippe filia Danaï appellatum apud Hefychium & Varinū legimus. Plura vide in ferijs h. b. in patrijs equorum. Dauniorum oppidum Harpi, aliquando Argos hippium Diomedæ condente, mox Argirippa dictum, Plin. Ptolemæus Syracenos vltimam montem Hippicum in Asia collocat, Hermodol. Fuit & Hierosolymis Hippicus dicta turris, cuius meminit Iosephus de bello Iudaico 6. 6. Longinquiores eodem disceptant foro Halydientes seu Hippini, Apolloniata, Trapezopolita, Aphrodisienses, Plin. Hippus fluuius est Mœcorum. Phasis amnis maximè inclaruit Aea xv. M. p. à mari. vbi Hippos & Cyanos vasti amnes è diuerso in eum confluunt accipit etià Glaucum, &c. Plin. Phasis Glaucum in se recipit & Hippum è vicinis montibus cadentes, Strabo: idem ex eo in Dionysium scribens Eustathius repetit. Hippocoum vinum ex insula Cò, dictum ab agro generoso cui nomen Hippo, Festus. Hippuacra, id est equi promontorium, vrbs Libyæ. Steph. Hippuacra, vicus Lyeie, dictus ab equo viatorum quorundam illic mortuo, Stephan. Hippomenes filiam suam vitiatam à quodam, equo vorandam obiecit, &c. vnde & locus dictus est Ἰππῶν καὶ κόρη, Suidas. Vide infra in proberbio Apud equum & virginem. Prusa ciuitas Bithyniæ sub Hippo monte sita, Plinius paulo ante finem libri quinti. Coloni, Κολωνοί (sic dicti scilicet colles in Attica: nam & simpliciter Κολωνοί locum altum interpretantur) duo fuerunt, vnus Ἰππῶν, vltimus Ἰππῶν, ut Pausanias habet, vel Ἰππῶν per ei. ut author argumenti in Sophoclis Oedipum in Colono) appellatus: cuius Sophocles meminit, tanquam Oedipus ad illum confugerit: alter in foro erat iuxta Euryfacis herois templum, vbi conueniebant mercenarij homines, ob hoc ipsum Κολωνοί dicti, Polux. Ostenditur & locus appellatus Κολωνοί Ἰππῶν, in quam Atticæ partem primum venisse quidam dicit Oedipum à quibus tamen Homeri poësis discrepat. Dicunt autem aram quoque Neptuni hippij, & Mineræ hippia (in hoc colle esse), Pausanias in Atticis. Templum Furiarum quas στυγῶς vocitant, in hippio Colono est: cui nomen, quoniam templum in eo sit Neptuni hippij, & Promethei: oreocomi, id est qui mulorum curam habent, in eo habitant. Author argumenti in Sophoclis Oedipum in Colono. Et paulo post, Ἡ ἐκείνη δὲ θρόνον αὐτῆς ἔσται ἐν τῇ Ἀ. Ἡμεῖς ἐν τῇ Ἰππῶν. Vnde apparet & Colonom, & Hippium utrumq; scorum dici, & coniunctis etiam vocibus Coloni hippium, differentia causa nimirum ab altero Colono. Colonus hippius in Attica prope Academiam est, Pausanias. Adrastrum aiunt cum Thebis fugeret, equos in Colono primum cohibuisse, & Neptunum ac Mineræ hippios appellasse, Hefych. & Etymologus. Ἰππολόφος nudum nomen apud Suidam, non aliud significare videtur quam Atticum collem iam dictum, cum λίφος & ἰππολόφος synonyma videantur. Hippus insula Erythræ, item vrbs Sicilia, & alia Palaestina, Steph. Eadem forte est Hippa vrbs à Roboam Salomonis filio condita, ut superius retuli. Lacus in quem Iordanis se fundit, amoenis circumseptus oppidis est, Iuliane & Hippo, Plinius 5. Inter Decapollitanæ regionis, quæ Iudææ iungitur, oppida, Plin. 5. 18. numerat iam dictum Hippion Dion. Sic enim etiam Hermolaus legit, idq; facit, inquit) authoritas Dionis, qui scribit, Dion olim Hippion nominabatur. Erythræ ciuitas est Ionica, quæ portum habet, & quatuor ex aduerso ei sitas (περὶ ἑκατόμην) paruas insulas, quæ Hippij dicuntur, Strabo libro 14. quare corruptum Stephani locum conijcio, ut legamus Hippion non Erythræ: sed Erythrarum insulam esse. Mentionem de his insulis facit etiam Plin. 5. 29. Hippuris maris mediterranei insula Pomponio: Hippuriscus insula Cariæ Stephano. Meminit etiam Plin. 4. 12. vbi pro hippuriscus, hippuriscus legendum videtur. Annij Plocami libertus circa Arabiam nauigans, Aquilonibus raptus præter Carmaniam xv. die Hippuros portum eius inuectus est, Plinius. Portus quidam in Taprobane Hippuros nominatur, Solin. Hippo vel Hippon (Ἰππῶν) duplex est in Africa: vnus (profertur & feminino genere) regius cognominatus: alter diarrhytus, quod palustri solo madeat, vnde & terra motibus frequentius infestatur, quare vagâ Silius dixit, vtramq; vno versu complexus, Tum uaga, & antiquis dilectus regibus Hippon. Vtramq; Hipponem Græcos equites condidisse author est Solinus. Circa in Africa Masanisa & successorum regia est, in mediterranea, vrbs optimè structa, cum à cæteris, tum à Micipsa, qui & Græcos in eam habitatum deduxit: & tantam effecit, ut decem equitum millia, & peditum viginti emitteret. Circa itaque hic est, & duo Hippones: alter Vicæ proximus, alter remotior, & Trito (Tritoni) propinquior, ambo regia, Strabo lib. 17. Plura de vtrâq; Hippone Africa apud Plinium est indice requirit. Est & Hippo oppidum Locrorum in Brutijs, Hipponium (Ἰππώνιον) Stephano ab heroe quodam sic dictum, & à Romano post Annibalæntia: gentile Hipponiates. Stephanus. Hinc & sinus Hipponiates apud Strabonem libro sexto, quem Antiochus Napitinum dixit, Plinius Terinaum. Hippo Lucaniæ ciuitas, Plutarchus in vita Ciceronis. De hoc Plinius 3. 5. Hippo (inquit) quod nunc Vibonem Valentiam appellamus: idem apud Strabonem legimus lib. 6. Ab eodè Plinio 2. 1. in Hispaniæ descriptione Hippo Caurasiarum memoratur. Regio quæ sub Calpijs portis in humili & concauo solo iacet, & Armenia, eximie hippoboti, id est equis pascendis aptæ sunt vocatur autem & pratum quoddam Hippoboton, per quod iter faciunt qui ex Persia & Babylone in Caspias portas profisciscuntur, Strabo Argos Achaicum etiam hippoboton cognominatum, supra monui. Hippocephalum suburbanum Antiochiæ dictum alicubi legisse memini. Hippocorona est in Adramyttena regione, & Hippocronium in Creta, Strabo libro 10. Fontes in Bœotia à Plinio numerantur, Hippocrene, Aganippe, Gargaphie, &c. Hippocrene, Ἰπποκρήνη, fons in Helicone à Pegaso equo dictus, qui sitiens vngula terram percussit, vnde fons emicuit, ut Hesiodus in Theogonij canit (item Aratus, & Higinus: vide in Pegaso infra in h.) Hefych. Cum Bellerophon Argis sitisset terra icta pede Pegasi fontem emisit, qui inde fons equi, vel Pegaseus (Πηγαῖα κλέων) dictus est, Varinus. Iuxta Hippocrenen in Bœotia alter etiam fons Aganippe est non procul ab Helicone monte. Persius Hippocrenen fontem caballinum dixit, ex quo qui hausissent protinus furore afflati potèz fieri credebantur. Hinc Hippocrenides Musæ. Vide Onomasticon. Orestes à cæde materna expiatus fertur, tum alijs modis, tum aqua ex fonte Hippocrenæ: qui etiam apud Troezenios monstratur ex Pegasi vngulæ ictu prognatus (vnde & Πηγαῖα κλέων vocant) Cælius ex Corinthiacis Pausaniæ. Vide non nihil etiam in Gyraldi opere de dijs ex indice. Fuit in Piræo forum nomine Hippodamia à Milefio Hippodamo qui Piræum struxit: meminit Demosthenes. Ἰπποδάμειον ἀγορῶν nuncupat rerum Græcarum lib. 2. Xenophon, Cælius. Vide supra inter propria virorum nomina in Hippodamo. Hippodamantium vinum quoddam in Cynico, Hefych. Post hæc authoritas Hippodamantio, Mystio, Cantharite, Plinius de vinis transmarinis. Cynice, via Hippocoonis hostilis, καὶ σερπηκῆ ἑσάντων, Hefych. Hippodromus locus Alexandriæ ciuitatis, ut in eius descriptione refert Strabo lib. 17. significat autem quemuis locum, equorum spectaculis & cursibus aptum.

& equo per lorum apprehenso, sicut ipsam supra fumantem rogam, ac verbis nonnullis prolatis, vngunt eo...

Celerum epitheta. Alatus equus pro celere, Sil. lib. 12. Alas equus, Ouid. 3. Amor. Rimaturq; omnia circum...

Nempe volucrum
Feruet, & exultat franco victoria circo.
Clara fuga ante albos, & primus in aequore pulvis.

Sic laudamus equum, facili cui plurima palma;
Nobilis hic, quo cunctis venit de gramme, cunus
Sed vonale pecus Coruba, postertus &

De celeribus equis in certaminibus, non nihil dicam in h.c. Vergilius in Georgicis de equo iam triennium superante...

Sitq; laboranti similis equum cur sibus auris
Aequora, vix summa vestigia ponat arena.
Incubui, &c.

Pronocet, ac per aperta volans, ceu liber habentis,
Qualis Hyperboreis Aquilo cum densis ab oris

Αεθιδων ἵππων, πηχών, apud Sophoclem in Oedipo tyranno, vt Hefychius citat. Αεθιδων ἵπποι, αἱ περὶ τῆς τραγικῆς...

καὶ ἀδρόμεον, Varinus & Etymolog. hoc est quod Vergilius dixit, Vix summa vestigia ponit arena...

Lydi in Asia Cræsi tempore fortes & strenui erant : & ex equis pugnabant, equitandi sanè periti, & hastas prælongas gestabant...

Sin ad bella magis studium, turmasq; feroces,
Et Iovis in luo currus agitare volantes:
Bellantum, lituosq; pati, tractuq; gementem

Aut Alphearotis prælabi summa Pise,
Primus equi labor est, animos, atq; arma videre
Ferretoriam & stabulo fœnos audire sonantes:

Belgica vel molli melius feret effeda collo, Vergil. in Georgicis. Εὐάλι, id est Martius, Oppian. Μενεδα...

H. C.

Ἴππόβοτον vocant locum equorum pascuis idoneum, vt Argos hippoboton, & pratium hippoboton, de quo ex Strabone in v. dixi, in equis Nisæis...

καταρξίει. Γαστριζέει, ή μόνον το πλήρες, ή και χροτάζειν λέγουσι, αλλα και το πλήρην εις τω ζώοντος; Pollux. Et alibi dicitur, ή και χροτάζειν, ή και πλάσσειν, ή και πλάσσειν, ή και πλάσσειν, ή και πλάσσειν. Equis qui anno quarto demum ad bellum vel certamina facta dominantur, Tum demum crassa magnam farragine corpus crescere iam domitis finito. tanque ante demandam ingentes tollent animos, presensque negabunt Verbera lenta pati, & duris parere lupatis, Vei. in Georg. Ferrum alibi bis tantum, alibi ter aut quater etiam anno secatur. Armentorum id cura, lumentorumque progeneratio suam cuique consilium dabit optimum, maxime quadrigarum quæstus, Plin. Thraces qui ad Stymona habitant, folijs tribuli equos saginant, Plin. Τριβυλον πών χλωράν ή Θράκις ιστοροφθας, Dioscor. Apud Heliiodum hippomanes herba est, quam edentes equi aguntur in furorem, Hermolæus. Quænam herbæ hippomanes dicæ sint, vide supra parte prima huius capituli inter plantas. Circa Scytharum & Medorum dictam Thraciæ regionem, locus est viginti ferè stadiorum spatio, qui hordeum producit, quo homines vescuntur, equi verò & βοες abstinent, &c. Aristoteles in Mirabil. Αλωήλας (apud Homerum equo suum Iliados ζ) αλωήλας λαβών, 187. εστιν Ιαμα νηλιος δε πασαι αι τροφαι ανωσαι καλόνται, παροι το Ισασθαι το σωματα τρις Φόδια εν αλωήλας. Βελτιον δε διασχεραίας επι τρις Φάτης πασαι, Scholia. Hordeo dum connutritur equus, αλωήλας pronunciat: quoniam ut laterpretantur glossæmatarij, acoster hordeum vocat Nicander. Sed apud Thessalos cibaria & alimenta omnia nuncupari acostas, traditum veteribus est (uositates forsitan ab hac origine καστ appellat.) Sunt qui apud Homerum Iliados rhapsodia sexta, legant αλωήλας επι φάτης, exponantque, fordidatus in stabulo. Nam ζαίτη, id est gæctus fordes indicat, Cæl. Κακωρότε πάντες βοες, σύσπειν (vox videtur corrupta. malim ίδιον τρέτο βοών. ως και Ιππων το αλωήλας: quanquam de omnibus brutis proprie dicitur κακωρότες, Varin. Κύπερον, flos quo equi vescuntur, Hely. & Varinus. Ιπποι δε κρι λευκον ερεπίομαιναι και ελάρου Εσπότες παρ δ' αλωήλας, εδ' ερονον ή μίμων, Iliad. θ. Οίγυξ semen hordeo simile, Scholia. Τραύξανα, quæ cadunt à præsepibus equorum, aut bouum, η των άλλων κτηνων λείψανα, Varinus. 20 Tartarorum equi pedibus aquam & pabulum sub nivibus sibi quaerunt, Marthias à Michon. In prouincia Aden equi, boves, cameli & oves vescuntur piscibus, quorum ingens illis copia, & libentius quidem siccis quam recentibus: nam propter immensum calorem herbis & frugibus carent, Paulus venetus. Ton dentes campum late, Vergilius de equis pascentibus, Ut ante lucem viri equiq; prænsi essent, Lilius. Egregia sunt illa Persæ cuiusdam & Libyos dicta: Nam alter interrogatus, quæ res potissimum saginaret equum, respondit, Oculus domini. Alter, quod steruus esset optimum, Domini vestigia, inquit, Aristot. 1. Oeconom. Huc pertinet illud quod refertur à Gello, quod cum quidam corpulentus ac nitidus, equum haberet macilentum, rogatus quid esset in causa: respondit mirum non debere videri si equo esset habitior, quandoquidem ipse se pasceret, equum curaret feruus. Eleganter dicit equi quidam, nihil perinde saginare equum, ut regis oculum. Αλγε ζώον ελκων δόνον, ως εδ' ερω Ιπποι Σινδισι, Φανεί κ' δε ησπασα γινώσκων, &c. Byzantius Parmeno apud Athenæum lib. 5. Nos 30 equi qui vno haustu multum biberit, vacca potius quam equo comparantur. Fimum (inquit Hermolæus) Græci multis nominibus appellant, αποπάτημα, αποπόπειον, βόλβιπον, & Ιππομυροβόλιπον, &c. Et mox, asini proprie est onis, & ónthos, equi ópros. Equi excrementum alui proprie dicitur ήλθη, πέλειθη, σπατήλη, Varinus in Αππατήσαι. Ego alibi πέλειθη, βώλον exponi reperio: απέλειθη, κήρον: πέλειθη verò per r. pro fimo in Lexico vulgari Græcolatino exponi non probo. Forte autem π. & σπ. aliquando indifferenter ponuntur: nam etiam pro caprino fimo pyrathon & spyrathon legimus. In Acharnensibus Aristophanis πελὲθον oxytonum (quod minus placet) legi in his versibus ridiculis, Ο δὲ λίθον βαλίην Βλάμην εν σκότω λαβοι τή χειρὶ πελὲθον αήρας κωχρηθόν. vbi Scholasten βώλον interpretari miror, egolegerim κήρον (ut & Varinus in Σπέλειθον habet.) nam in Ecclesiasticis απέλειθον per σ. non π. legens, cum acuto in prima, non vitilic habetur in vltima. βώλον quidem pro κήρον facilius deprauatum est: quoniam μ. & κ. literæ proximas habent figuras: nec me mouer quod Varinus etiam cum 40 sit secutus errorem: quare & πέλειθω, apud Varinum exponetur, stercore tinctus, id est inquinatus. Ονιαία & ονίαία, ε Ιππη το αφοδεύμα, Varinus: apud Helychium ονίαία tantum (in plurali numero) sic exponitur. Immitem quatiebat equum spumantia Iæuo Frena cruentantem morfu, Sillus. Et spumas ager ore cruentas, Vergilius de equo cursu certante in Eleo campo. Ιππη vel Ιππειον κρότος, ή Ιππη Ισχυς, Suidas, Varinus, Helych. Τροχάζειν & Ιππάζειν verba de cursu & ambulatione equi ponuntur Alysio cap. 26. Συμβραίνη δε σπὸν Ιππων Ιροχάζων ελιδθησι. εδ' ατε δε και σινκρεσεν εν τω πεδιω πεδός κερων Ιππάζων. Cameli Baactiana velocitate sunt inter equos, Plinius: id est æquè veloces ac equi. Τας Ιππασιας ποιεύσθαι, Xenophon in libro de re equestri videtur & de equite & de equo pœnere, ut Latini etiam equitare. Equus Ιππασής à Polluce laudatur. De equo resonante vngulis in ingressu Xenophon dixi πέδον το δάπεδον Ιππασών: είπαι δ' αν κἀκροτά κλυπές ήχός, Pollux. Χόνος δ' εκτυπον άντες Ιπποι Νυσοντες χληήσι. κόνος δ' εσφ άμφιδεδθη Κοτομωή πλεκίστιν υφ' άρμασι και ποσιν Ιππων, Helioidus in Aspide. Ματῶν 50 libro 3. Iliad. de equis dicitur, το ματαποπειογείν και αργός Ισασθαι, Varin. Ματῶν, ματαίξιν, Helych. Τ' πρώην Ιππων, έρβοι έρησεν ή μάλλον εσπερχώρησαν. ανεπόδωναι, αφώμησηαν, Varin. εσπασνεχώρησαν, Helych. est autē apud Homerū Iliad. θ. hęc dictio. Hinnitum acutum Vergilius dixit Georg. 3. Hinnire (inquit Nic. Erythraeus) proprie equorum est, quo vernacula llogua nostra nidiur, annichiant Sicili. Germani dicunt vvyhlen vel vvyhelen: Galli hennir. Hinnitusque cient tremuli, Grat. Quom aliquantum progressus esset, subito exaudiuir hinnitum, reflexitq; & equum alacrem aspexit, Cicero 1. de Divinat. Fœmina cornipedi semper adhinnit equo, Ouid. lib. 1. de Arte. Hinnibundè pro hinnienter, ab eo quod est hinnio. Claudius Annalium lib. 16. Equæ hinnibundè inter se spergentes terram calcibus, Nonius. Ex fremitu equorum illata suspicione, Cæsar. Equorum ardescit fremitus. Verg. Et alibi, Polcitr equos, gaudetque tuens ante ora frementes. Plura super hoc verbo leges superius in b. vbi de equo animoso. Ιππων Φωνη, χρεμετισμός, χρεμετισίεν, χρεμετισόντες, εσπ' χρεμετισόντες, ένοι ή και Φουμαγμὸν Ιππων 60 εκάλεσαν, και Φουμαγμὸν εσπ' Ιππας, Φουμαγμὸν δε πάντας, Pollux: vltimam dictionem lego πάντες, hoc sensu: De voce equorum omnes ferè Φουμαγμὸν dicere, Φουμαγμὸν verò pauciores. Ιππη Φουμαγμὸν χρεμετισίεν. Χρεμετισμός, Φουμαγμὸν, Φουμαγμὸν, Αδμα, ανώμα, Φουμαγμὸν, και ζαυηλαμα, και άνηχημα. Φουμαγμὸν, εσθ' μάταιον, εκανέν, ζαυηλάν, και τὸ δ' έμοια, Pollux. Φουμαγμὸν δε εστιν ή χρεμετισμός, εδ' εδ' δια των ήμων Ιππων ενπεμπόμην ήχου εσταν ζαυηλάν. Φουμαγμὸν, χρεμετισίεν, εσπ' χρεμετισίεν, ή άπκτικως τη ηδωσεν (Suidas & Varin.) και Φουμαγμὸν ή χρεμετισμός παρὰ Λυσιφρονι. και Φουμαγμὸν τὸ ματαχρη, ησπ' ανωφισόντες. Φουμαγμὸν, Φουμαγμὸν, και Φουμαγμὸν εσπ' Ιππη: και Φουμαγμὸν Ιππια, apud Sophoclem in Electra, Hęc omnia Varinus, & partim Etymologus. Φουμαγμὸν, σκικτῆ, επηγησεναι Helychius. Pollux c. 13. Φουμαγμὸν & Φουμαγμὸν (per iota in prima) magis proprium caprarum esse dicit, cum eisdem voces prius equis attribuisset, prima per ypsilon scripta. Varinus de equis utroque modo scribit, nam præter citata iam loca per iota, per ypsilon etiam sic habet: Φουμαγμὸν, επ' Ιππη,

Εγω Φουμαγμὸν quidem semper rectè per ypsilon scribi censeo, Φουμαγμὸν vero semper per iota (sive de equo, sive de capris aut hircis dicatur: nam Φουμαγμὸν de solis equis in vsu est) scribendum videtur. Nam Suidas & Helychius per iota tantum habent, quibus tanquam antiquioribus Lexicis maior fuerit autoritas quam Varino. Citantur & tria authorum testimonia apud Suidam, in quorum tertio Φουμαγμὸν per ypsilon scribitur, perperam, ut apparet: cum ipse literarum ordo repugnet. Ea ut sunt, apponemus, Φουμαγμὸν παρὰ Ηροδωτου, το Φουμαγμὸν, ή πεφουμαγμὸν. Et alind, Η δε Ιππη εσπιδεμηται Φουμαγμὸν, ήχός, και άδύματα ειχεν εσ τὰ εδ' εδ' εσπιδεμηται. Και άδύμα, Κτύπον των εσπλων και Φουμαγμὸν (lego Φουμαγμὸν) των Ιππων καπακόντες, εσπιδεμηται. Etymologus quoque Φουμαγμὸν & deriuata per iota tantum scribit, literarum ordine etiam apud eum sic scribi potente: nec obstat quod à verbo Φουμαγμὸν formari ait, nisi litera abundante. 60 Εένθη, Φουμαγμὸν τε λαγωότις εσπ' άυτην, Oppian. de cane Britannico. Ammonius de differentiis vocum, Φουμαγμὸν equi esse scribit, Φουμαγμὸν hirci: & Φουμαγμὸν dici quasi Φουμαγμὸν, innuens non scribi quidem per ypsilon, videri tamen à Φουμαγμὸν deduci, abundante scilicet mi vt & Etymolog. Inuenio quidem Φουμαγμὸν quoque verbum de voce leonis: & verba βουμαγμὸν, βουμαγμὸν, βουμαγμὸν, βουμαγμὸν, exponi per εσπιδεμηται, θυμωδης, άπειλεις ήχον άσπιδεμ: βουμαγμὸν vero ζαυηλάν, ανάδωκαυηλάν, μετά πνος κινήσας, &c. Quæ verba & scribendi modo, & significatione ferè cum superioribus duobus conueniunt. Φουμαγμὸν, Φουμαγμὸν Ιππια, Varin. Φουμαγμὸν ή των Ιππων και ημίων δεά μαντιήρον ήχη άργία Φουμαγμὸν εσπιδεμηται. λέγεται δε εσπιδεμηται ζαυηλάν; Suidas & Varin. Φουμαγμὸν, και 70 καπληήσεν (aliàs καπληήσεν) εσπιδεμηται, Φουμαγμὸν, δι' εσπιδεμηταιν και εσπιδεμηται Φουμαγμὸν τοις μαντιήροις, Suidas & Varin. επηγερεισθαι, μεγαλοφρονείν, ζαυηλάν, Helychius. Φουμαγμὸν, elatio, superbia, Idem. Εχων τρέπας Φουμαγμὸν μαστρυόνας πούς, senatus Aristophanis in Vespis de homine supercilioso & superbo, citatur autem hoc modo 20 à Suida. Aristophanis codices impressi deprauatè habent, εσπιδεμηται Φουμαγμὸν μαστρυόνας. Non placet quod in vulgaribus Lexicis Græcolatinis reperuerunt quidam Φουμαγμὸν, Φουμαγμὸν, & Φουμαγμὸν, terminatione verborum quæ actiua aut neutra sunt: ego semper per media pronucianda puto, quod exemplis iam positis satis probatum est. Των Ιππων εσπιδεμηται Φουμαγμὸν, Callimachus in lauacta Palladis. Καπτο Φουμαγμὸν, ζαυηλάν, Suidas: Chnoæ dicuntur Φουμαγμὸν ή Φουμαγμὸν και σπιδεμηται Ιππια, Cælius ex Scholijis in Electam Sophoclis: ego chnoas modiolos rotarum intelligo, ut in e. dicam. Και μένοι τετράσσι λέδων άντια βουμαγμὸν, Oppianus de equis charopis, cum βουμαγμὸν proprie leonum sit. Παλιον δέγμα (lego εσπιδεμηται) Φουμαγμὸν, Varin. Ιππη μεγαλα χρεμίσοντες, Oppian. Et rufus, ως Ιππων απερχονται, ζαυηλάν τε χρεμίσοντα. Κτύπος τε Ιππιος, και χρεμετισμός Ιππων άδύμας ανωπάγει, Φωνη Αήλιανός, Suidas in Ρόδιον. Χρεμετισμός, και εσπιδεμηται Ιππη. Χρεμετισμός, ή Ιππων Φωνη; Helychius & Varin. sed inepte primam syllabam per ai. & secundam per ai. scribunt. Χρεμετισμός, και εσπιδεμηται ως Ιππη, Helych. Χρεμίσον. Ησπιδεμηται εν Ασπιδι, Ο εσπιδεμηται περὲς εσπιδεμηται ήχου, εσπιδεμηται χρεμίσον. Τὸ δε χρεμίσον, εσπιδεμηται, και εσπιδεμηται, Helychius & Varin. Legitur & χρεμετισμός, ήχός apud Helychium & Varinum: Equus est animal χρεμετισμόν, quasi dicas hinnibile. Χρεμετισμός, ήχον τὸ σωματι σποτελόν, άδύμα, εσπιδεμηται, &c. Suid. sed video corruptum esse locum, & legendum χρεμίσον, quod tamen screeare vel excreare potius, quam ut Suidas interpretatur sterneretur significat. In Marathone vico (inquit Pausanias in Atticis) tota nocte equos hinnientes (& viros pugnantes audire est. Has quidem propius spectare voluisse data opera, nemini profuit: Si quis verò rei ignarus, imprudens & fortuito incidat, nullam dæmonum itacundiam mouet. Φουμαγμὸν Ιππος λέξη Ομηνου εσπιδεμηται: εσπιδεμηται εν και το Φουμαγμὸν εν σκότω λαβοι τή χειρὶ πελὲθον αήρας κωχρηθόν. vbi Scholasten βώλον interpretari miror, egolegerim κήρον (ut & Varinus in Σπέλειθον habet.) nam in Ecclesiasticis απέλειθον per σ. non π. legens, cum acuto in prima, non vitilic habetur in vltima. βώλον quidem pro κήρον facilius deprauatum est: quoniam μ. & κ. literæ proximas habent figuras: nec me mouer quod Varinus etiam cum 40 sit secutus errorem: quare & πέλειθω, apud Varinum exponetur, stercore tinctus, id est inquinatus. Ονιαία & ονίαία, ε Ιππη το αφοδεύμα, Varinus: apud Helychium ονίαία tantum (in plurali numero) sic exponitur. Immitem quatiebat equum spumantia Iæuo Frena cruentantem morfu, Sillus. Et spumas ager ore cruentas, Vergilius de equo cursu certante in Eleo campo. Ιππη vel Ιππειον κρότος, ή Ιππη Ισχυς, Suidas, Varinus, Helych. Τροχάζειν & Ιππάζειν verba de cursu & ambulatione equi ponuntur Alysio cap. 26. Συμβραίνη δε σπὸν Ιππων Ιροχάζων ελιδθησι. εδ' ατε δε και σινκρεσεν εν τω πεδιω πεδός κερων Ιππάζων. Cameli Baactiana velocitate sunt inter equos, Plinius: id est æquè veloces ac equi. Τας Ιππασιας ποιεύσθαι, Xenophon in libro de re equestri videtur & de equite & de equo pœnere, ut Latini etiam equitare. Equus Ιππασής à Polluce laudatur. De equo resonante vngulis in ingressu Xenophon dixi πέδον το δάπεδον Ιππασών: είπαι δ' αν κἀκροτά κλυπές ήχός, Pollux. Χόνος δ' εκτυπον άντες Ιπποι Νυσοντες χληήσι. κόνος δ' εσφ άμφιδεδθη Κοτομωή πλεκίστιν υφ' άρμασι και ποσιν Ιππων, Helioidus in Aspide. Ματῶν 50 libro 3. Iliad. de equis dicitur, το ματαποπειογείν και αργός Ισασθαι, Varin. Ματῶν, ματαίξιν, Helych. Τ' πρώην Ιππων, έρβοι έρησεν ή μάλλον εσπερχώρησαν. ανεπόδωναι, αφώμησηαν, Varin. εσπασνεχώρησαν, Helych. est autē apud Homerū Iliad. θ. hęc dictio. Hinnitum acutum Vergilius dixit Georg. 3. Hinnire (inquit Nic. Erythraeus) proprie equorum est, quo vernacula llogua nostra nidiur, annichiant Sicili. Germani dicunt vvyhlen vel vvyhelen: Galli hennir. Hinnitusque cient tremuli, Grat. Quom aliquantum progressus esset, subito exaudiuir hinnitum, reflexitq; & equum alacrem aspexit, Cicero 1. de Divinat. Fœmina cornipedi semper adhinnit equo, Ouid. lib. 1. de Arte. Hinnibundè pro hinnienter, ab eo quod est hinnio. Claudius Annalium lib. 16. Equæ hinnibundè inter se spergentes terram calcibus, Nonius. Ex fremitu equorum illata suspicione, Cæsar. Equorum ardescit fremitus. Verg. Et alibi, Polcitr equos, gaudetque tuens ante ora frementes. Plura super hoc verbo leges superius in b. vbi de equo animoso. Ιππων Φωνη, χρεμετισμός, χρεμετισίεν, χρεμετισόντες, εσπ' χρεμετισόντες, ένοι ή και Φουμαγμὸν Ιππων 60 εκάλεσαν, και Φουμαγμὸν εσπ' Ιππας, Φουμαγμὸν δε πάντας, Pollux: vltimam dictionem lego πάντες, hoc sensu: De voce equorum omnes ferè Φουμαγμὸν dicere, Φουμαγμὸν verò pauciores. Ιππη Φουμαγμὸν χρεμετισίεν. Χρεμετισμός, Φουμαγμὸν, Φουμαγμὸν, Αδμα, ανώμα, Φουμαγμὸν, και ζαυηλαμα, και άνηχημα. Φουμαγμὸν, εσθ' μάταιον, εκανέν, ζαυηλάν, και τὸ δ' έμοια, Pollux. Φουμαγμὸν δε εστιν ή χρεμετισμός, εδ' εδ' δια των ήμων Ιππων ενπεμπόμην ήχου εσταν ζαυηλάν. Φουμαγμὸν, χρεμετισίεν, εσπ' χρεμετισίεν, ή άπκτικως τη ηδωσεν (Suidas & Varin.) και Φουμαγμὸν ή χρεμετισμός παρὰ Λυσιφρονι. και Φουμαγμὸν τὸ ματαχρη, ησπ' ανωφισόντες. Φουμαγμὸν, Φουμαγμὸν, και Φουμαγμὸν εσπ' Ιππη: και Φουμαγμὸν Ιππια, apud Sophoclem in Electra, Hęc omnia Varinus, & partim Etymologus. Φουμαγμὸν, σκικτῆ, επηγησεναι Helychius. Pollux c. 13. Φουμαγμὸν & Φουμαγμὸν (per iota in prima) magis proprium caprarum esse dicit, cum eisdem voces prius equis attribuisset, prima per ypsilon scripta. Varinus de equis utroque modo scribit, nam præter citata iam loca per iota, per ypsilon etiam sic habet: Φουμαγμὸν, επ' Ιππη,

Equum feti caritate: ceteris anterior pars fuerit equo similis, posterior vero ceteri figura: erant enim pedes posteriores graciles, & vix ad usum fastus pedis ceruini. Ant. Schenebergensis. De fetante centauris, & Hippo prolla ex equo nata, supra dicitur, hinc ad ipsius parte prima. Phocylides apud Strabonem in Ieremone ubi mulieres vituperant, pro dicitur, ceterum in quibusdam ex alijs animantibus natus feribit, vt canes, apicalia, fuis, equo. Et eodem in loco Simonides de muliere quendam latius profequutus, ex equo natam mulierem scribit ab omni labore alieno esse exemptam, & in seipfa vitam ornanda tempus iusumere, inuicem marito, nisi is per quā dices aut p̄ncipis fuerit. Equam hanc totam ad adulescentiam, ac armentū præstantissimam, tanquam omnium formosissimam puellam ab equifone ad armentum fuisse, primūque sui amoris hunc flagrantem moderatum fuisse. Deinde libidine inflammata, & quædam p̄cessisse cum equa, vt venere complexu iungeretur, quæq; tandem perficeret turpem. Vbi verò equæ pulchritudine in seipso matrem contaminari perspexisset, eam sic à domino tyrannicè tractari acerrime iussit. Itaque in impero facto, virum interemisse, atque cum obsecratæ, ubi humeretur ed profectum refodisse, omnibusq; supplicijs cadauer iam nullū sensum ex mæore percipiens vexantibus, afflixisse, Aelianus. Equum ad armentum a Seniramide vique ad colitum, luba auor est. Plinius. Reg. Babylonis erant peculiare equi, præter bestia destitutas, admittit octingenti, cum equarum quibus admittit banur sedecim millibus, Herodotus libro primo. Quod si equarum numerum conferas admittariorum numero, deprehendes singulis admittarijs vicenas feminas destinatas fuisse, id quod eodem in loco Herodotus monet. Hæc equos ætate minores ἀπλάδες vocat, quod labutes sustinere nondum possint, nam ad alti contrario vocabulo πάλαιον dicuntur & πάλαιον, Vatinius: qui etiam alibi ἀπλάδες, πάλαιον, exponit. Ἰπποῦ ἐν τῇ παλαιῇ γλῶσσῃ πάλαιον, ἢ πάλαιον λαβῆν πῶν δυνάμει βολῶν, &c. Absyrtus in Hippiatricis: malum τῶν δυνάμει βολῶν: πάλαιον βλάθῃ τῶν δυνάμει, dentium in pullis muratio est: at pullus ipse qui mutat primo πρῶτον βλάθῃ, secundo δὲ δεύτερον βλάθῃ, dicitur. Homerus Iliados secundo equos colore, ætate, & magnitudine figurat, dicit per omnia similes dicitur hoc versu, ὁ τριχῆς, ἐκείνῃ, καὶ φάλη δὲ τῶν ἰόντων. Trima equa, Horatius tertio Carmin.

Hippiatram vulgo Italicè & in fœditis linguis marefcalcum appellant, alij perperam monescalcum & manebalcum. Origo vocis Germanica est: nam Germani olim equos (nunc equas tantum) maras vel maricas nominabant, nimirum per metathesin Arabicæ vocis tamaka equam significantis. Tam equus hanc datu ocio interdum & quiete perit: Vnde dicitur, in stabulis plures quam foris corrumpi. Nam & flentior quisque ægrè se patitur diuinus retinet ad præsepe, & in campum excurrere auet. Tum igitur & redi o cursu, & ambagibus, & saltu, cõstiamq; adiu & eliuorum descensu exercebuntur, modo quidem & scite, non insano quodam & ebriato impetu. Itaq; traditur hoc de Eunone ingenioso rege & forti, eum quodam in castello ab Antigono oblectas non habere patientia & spaciola loca, in quibus equi exercebantur: ac stando perperam languerent & locustam) atque etiam vicia, vt fit, eam rarent, fomis tranuerfas subter præcordia sutorum trabes emalle suspendi, & additi postes has ita, vt perire parte corporis paululum supra terram equi attollerent, cui omnia inister laborarent, neq; impediri sibi in trahe aringere possent, ita etiam commoti, omnes vires inueniebant, & nitendo toto corpore defatigabantur, vt etiam sudor eliceretur. Camer. In frigoris equum distichon Leonij. Ambr. loqij 2. 2. 3. Ἐπιπλοὺς ἔστι τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερῆς ἡμῶν ὀφθαλμοῦ ἕρπον ἄρῃ, ἢ ἐκ τῆς ἀριστερῆς ἡμῶν ἀριστερῆς. Si quis videret stabula in quo ruit, aut equi, aut alij steterunt, facile incidant scabium, Colm. Ἐπιπλοὺς ἔστι τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερῆς ἡμῶν ὀφθαλμοῦ ἕρπον ἄρῃ, &c. Plinius videretur autem de peste intelligere, dicit ἕρπον. Equus Crassi facite perierat in illam se precipitavit, vt Pluencus in eius vita refert. Vermissis Indo fl. reperitur septem cubitum am longitudo, is cam rebastis est, vti quod eumq; in clert animal nocte egrediens conficit, equum, bonum, ter. vicia. S. lmas grassatur vbi neq; est omne animal appetens, equis inuicem sepe de murgens, præcipit in Mæno Germanis ante 40 prope Lisbonam, Plin. Creditum quoddam ex equo, occiso hasta basilica, & per eam luberone vi, non equitem modo, sed equum quoq; absum prum, Plinius.

m. d.

Vicia & virtutes equi quædam in n. b. dicta sunt, circa electionem. Ἰπποῦ ἐν τῇ ἀριστερῇ, vide infra in proverbijs. De animo stare equi multa pulchre dicuntur Job. 39. Κραυγὴ αἰῶνος ἐν τῇ ἀριστερῇ καὶ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν ὄρατος, Halychius. Equus cibo satur procurrit. Κουδὸν ἰσφῆ δὲ πῶρ ἕχῃ, ἀμφὶ δὲ χεῖρας ἰσφῆ αἰσθητικῆς, ὁ δὲ ἀγλαῖν ἡμῶν πρῶτον ἐπιπλοὺς ἐστὶν ἀφῆ μῆτρῆς ἡμῶν καὶ τῶν ἰόντων, Homerus Iliad. o. sed de magnanimitate equi in b. traduntur. Multitudine Ponticus formum capiens, corporis sui custodiam non modo satellitibus, sed & tauro & equo & cetero manufactis committebat, vt pluribus in Tauro retuli ex Aeliano. Philarchus refert Centauratum & Galatb (Aelianus interpretare G. llio eandem historiam dicitur, hominem hanc natione Gallam, nomine Centauratum fuisse ait) in prælio occiso Antiocho p̄ntum equo eius conscendisse ouantem: At illam indignatione æ censum domitis frenis, ut regi posset, præcipit in abrupta ille, exanimatumq; vna. Plin. & Solinus. Scythie quidem equitatus & equorum gloria strepitum. Occiso deniq; ipserum regulo ex provocacione dimicantem, hostem cum victor ad spoliandum venisset, ab equo eius icibus mortuq; confectum, Plin. Philistus refert equum à Dionysio relictum in eorum hærentem, vt sic euclisset, fecerunt vestigia domini, examine ap̄m in tubæ in hærente: & q; ostento tyrannidem Dionysio occuparam, Plin. Interfecto Nicomede rege, equus eius inedia vitam finit, Plin. & Solinus. Societ foros pulchritudine egregius Atheniensis, quem nihil permulso ignocare videntur, equum emir palatru, & tam vehemēt in se amora incensum, vt eum adesse sentiret domini, exultaret & gesserit eum ascendere 60 pararet, se ad consensum prælatos obedienti: cum are oculos confideret, ille bruciter & amatorie in eū inuictetur. Que omnia carnis amaroria & incunde vifa sunt, quoad petulantiam in adolecentie arrentare conatus est simul & fama turpitudinis de ambobus dissipata exitit: cum eam infantiam Societ sibi collari non passos, vt in amorem flagitiosum, & petulantem, odio incensus equum vendidit. Is non ferens ab adamato suo se distractum abesse, acerrima inedia voluntariam sibi conscivit mortem, Aelianus. Nerua Traianus simulac Part horum & Armeniorum fines ingressus est, regionis satrapæ, ipaq; mox reges cum muneribus ei occurrerunt, equumq; duxere ita edoctum vt regem adoraret. Nam pedes anteriores in modum supplicantis flexit, equumq; pedibus eius qui proximus esset subiecit, Dion Cassius in Nerua Traiano. Νερούς ἐπὶ τῆς ἀριστερῆς ἡμῶν ὀφθαλμοῦ ἕρπον ἄρῃ, &c. Theophylactus in epistolis. Bhanoris heastichon in equam reculantem ingredi nauim, Antologij lib. 1. lectioe 33. extat huiusmodi.

70

Πῶλον τὸν πῆδων, αἰ. ἕχ αἰὸς ἰππευθῆα, Νηδισαπλάην πάντων ἀναπόθῃσιν, ἀλλ' ἀόμβη χρομβαντο, & ἐν ποτὶ λαῖς πειπόντος, Τριχῆς, καὶ θυμῷ δραστῆ βιαζομένον, ἄχθηται εἰ φῶρτα μέθῃ ἕρχεται, & γὰρ ἐπ' ἀλλοίς, Κεῖσθαι τὸν πάντων ἵππετεν ὠλύπατον.

Nηδισαπλάην πάντων ἀναπόθῃσιν, Τριχῆς, καὶ θυμῷ δραστῆ βιαζομένον, Κεῖσθαι τὸν πάντων ἵππετεν ὠλύπατον.

Ceruus est animal aded simplex, vt equo aut bucula accedente propius, hominem iuxta venantem non ceruat, Plin. 9. Aristoteles a Platone adhuc viuo ἀπέτης, ὡς φασὶν ἐκείνον εἶπέν, Αριςο τέλης ἡμῶς ἀπελάσῃτε καὶ ἀπερῶν τὸ πάλαιον γεννθέντι τῷ μητέρι, Laertius.

H. e.

Eques, communis generis, qui infidet equo: item qui equestrem habet ordinem. Nos primo loco de Romanis equitibus loquemur, deinde Atheniensibus, postea de reliquis, & in genere quædam de ijs quæ ad equitis vocabulum pertinent. Sequuntur ludi & certamina equestria, equestris res bellica, equitatio ipsa, tractatio, stabulum, instrumenta, cursus, precium & sumptus in emendis alendisq; equis: postremo quædam de laudibus & vicijs equorum, tum in vniversum tum ex singulis partibus.

Equestrem ordinem (vt scribit Sipontinus) medium fuisse constat inter patricos & plebem. Principio equites iudicesq; ijdem habebantur, & gestandi annuli aurei ius erat. Postea M. Cicero in consulatu suo equestre nomen stabiliuit, Senatui ei concilians, celebrans se ex eo ordine proeductum esse, (vt Plinius refert 33. 2.) Ab illo tempore planè hoc tertium corpus in repub. factum est, cœpitque adijci senatui populoque Romano equester ordo: ob quam causam post populum scribebatur, quia novissimè cœperat adijci. Imprudenter quidem hoc tempore huius dignitatis viros, qui gestandi auri ius habent, milites vocant, cum sint equites iure optimo appellandi. Hi olim sub Romulo regibusq; Celeres dicebantur, à Celere Remi interfectore, qui initio à Romulo præpositus fuit: qui primo electi fuerunt à singulis curijs, ideòq; trecenti omnino: deinde à flectendis (vt quidam putant) animis, quoniam iudices erant, siue potius à flectendis equis, Flexumines vocitati: postea Trossili, à Trossulo oppido Thuscæ circa Vulsinum novem millia passuum, quod sine vllo peditum adiumento equites cepissent, (vt Festus testatur, & Plinius 33. 2.) Varro, Nuncemunt Trossuli nardo nitidi vulgò Attico talento equum. Innius, Quod ad equestrem ordinem pertinet, ante Trossulos vocabant, nunc equites vocant: ideòq; quia non intelligunt Trossulus nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari, inuici tamen Trossuli sæpe vocantur, Hæc enus Sipontinus. Horatius 2. 2. Sem. Tu quum protectis insignibus, annulo equestri. Equestris ordinis princeps, Cicero ad Brutum libro 11. Equestris disciplina, Verr. 6. Equitibus purpura, vt patricijs & senatorijs, vti non licebat. Ius verò annulorum aureorum non equitibus modo, tanquam bellicæ virtutis insignie, sed & senatoribus & militijs primoribus datum fuit. Cautum fuit olim, ne quis huic ordini adscisceretur, nè vicius annulorum aureorum daretur, nisi ipse ingenuus, pater & avus ingenui forent, cuique sestertia quadringenta (Sestertia quadringenta, vt Robertus Cenalis compuat, valent viginti millia librarum Turonicarum, solatorum verò bilibrium decem millia: scribit Budæus censum equestrem ad hanc summam temperatum sub Tiberio: cum prius quingenta sestertia requirerentur:) quod peculium equestre habitum est, census fuisset, (vt Plin. scribit 2. 2.) Principes equestris ordinis olim publicani fuerent, flosq; equitum Romanorum publicanorum nomine continebatur: postea deprauatis moribus paulatim mancipis & scribæ pro concione ab imperatoribus, velut præcipuo munere, aureis annulis donari cœperunt, Alexander ab Alexan. qui copiose & eruditè multa de equitibus præcipue Romanis scripsit libro 2. cap. 29. Genialium dicitur. Ἰππευθῆα, magister equitum apud Romanos dictus, primæ post dictatorem dignitatis, Suidas. Equites etiam iudices vocabantur, quia iudicium decurrit ex equestri ordine deligebant, Budæus ex Suetonio in Casare. Quem tu si ex censu spectas, eques Romanus est, Cicero pro Rosc. Com. Equites ordinis senatorio dignitate proximi, Cicero pro Cluentio. Marcius primus dictator magistrum equitum sibi assumpsit Spurium, qui secundus ab ipso esset. Nam dictaturæ tempore, cum munus illud magistrum equitum primum inuentum esset, proximum ab illa honore dignitateq; erat, Suidas in Hipparchos. De equestri ordine quædam & origine anulorum aureorum, tradit Plinius libro 33. cap. 1. & 2. quæ hic breuitatis causa omitto, paucis tantum inde recitatis: Quæ ad antea (inquit) militares equi nomen dederant, hoc nunc pecuniæ iudices tribuunt. Nec pridem id factum D. Augusto decembris ordinante, maior pars iudicium in ferreo annulo fuit: ijsq; non equites, sed iudices vocabantur. Equitum nomen subsistebat in turms equorum publicorum, &c. Equites Romano quomodo iudices facti sint, Apollianus libro 1. de bellis ciuili. Et libro 2. Equites (inquit) ad omnia potentiores ob facultates, vt & gallumq; & onerum ceterorum mercedem, quæ à populis penduntur capientes, multitudine insuper feruorum abundantem, tertiam rebusorum partem sibi remitti à Casare imperatunt. Impolitias Censores acere dicebantur, inquit Festus, quum equid æs abnegabant, ob equum malè curatum. Nimis pingui homini & corpulento (inquit Gellius in siue libri 7.) censores equum adimere solitos, scilicet misus idoneum ratos esse cum tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus: non enim pœna id fuit, vt quidam existimant: sed minus sine ignominia remittebatur. Tamen Caro in oratione, quam de sacrificio commisso scripsit, objicit hanc rancrimosius, vt magis videri possit cum ignominia fuisse. Lucio Scipioni Asiatico, quum reus esset pecuniæ interceptæ M. Cato censor equum ignominia causa ademit, vt scribit C. Plinius de viris illustribus. Equitare antiqui dicebant equum publicum mereri, Fest. Equestre æs, quod equiti dabatur, Fest. Pararium æs appellabatur id quod equitibus duplex pro binis equis dabatur, Fest. Equestris, quatuordecim ordines in quibus equites in theatro sedebant. Equestris omnium equitum Romanorum sunt, Seneca lib. 7. de Benef. Et iterum, Sed cum in theatrum veni, si plena sunt equestris, &c. Item, Habeo in equestribus locum, non vt vendam, non vt locem, non vt habitem, sed vt spectem. Suetonius in Domitiano, Et quia pars maior intra popularia decideret, quinquagenas referas in singulos cuneos equestris ac senatorij ordinis pronunciauit. De subfellijs in quibus equites spectabant, phra leges apud Alexandrum de Alexandro 5. 16. Equitatus (inquit Hermolaus in Glossæmatis in Plinium) non modo equi: manum significat, & actam ipsum equitandi (vt illud Plinij: Femina equitatu arteri & aduri solent: iten illud, Ab armorum & equitatus lassitudine:) sed & ordinem equestrem, volumine 33. capite 2. Quinetiam, inquit, ipsum equitum nomen sæpe variatum est in ijs quoq; quia ad equitarum trahebantur: sed vultu codices æquatam habent, non equitatum, quam lectionem Hermolaus approbare videtur. Atheniensium primus & ditissimus ordo (vt legitimus in Scholjs Aristophanis in Equites, & apud Cælium 25. 18.) erat illorum qui pentacosiomdimni à quingentis medimnis dicebantur, quod tantum spatij ararent. Hi necessitate vigente 70 talentum pendebunt. Secundi ordinis erant ἰππεῖς, id est equites, dicti quod cum opus erat alere equos possent

VU

posita in dimenso spatio, vel quia eam metiantur quadrigæ circum currentes: motis enim erat septies metam iustrare. Propertius libro 2. Eleg. 16. Aut prius infecto depolcit præmia cursu, Septima quam metam triverat ante rota. Quam enim iam carceribus emisit ad metam venissent quadrigæ, erat opus ut circum ipsam flecterentur. Vergilius quinto Aeneidos, Hic viridem Aeneas frondenti ex illice metam Constituit, signum navitis parer, vnde reverti Scirent, & longos vbi circum flectere cursus. Seu septem spatij circo meruere coronam, Ovidius de equis in Halienticis. Hic vel ad Elci metas, & maxima campi Sudabit spatia, Vergil. Metæ quam mollis flexus, Persius Sat. 3. Indici equitanti sunt certaminibus curruum, quos qui vehuntur in orbem agunt, ut supra in b. d. xi. Hamatrochia, associatus cursus, quasi ἡμοδρομία: hamatrochia verò, totarum orbita. Hanc interfectionem Callimachus in Homeri enarratione (Iliad. φ.) fuisse incognitam miratur Porphyrius (in quæstionibus Homericis,) Cælius. De cursus certamine per calpen & apenen, non nihil etiam superius dixi, & Pausania interprete Cælio, 10 Transit eundem locum Leoniceus etiam 2. 58. sed ineptè, nec integrum, ut Cælius quoque. Nos hic quæ illi omiserunt ex eodem autore conversa addemus. Calpes igitur certamen, ut Plutarchus etiam in Sympliciis meminit, Olympiæ introductum, non multò post explosum fuit, sicut bigarum etiam certamen. Ἦν δὲ ἡ μὲν θήλειαν ἵππον (legendum videtur θηλειῶν ἵππων, præsertim cum sequatur αὐτῶν in genitivo plurali) καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀποπληθύντες, &c. Hoc est, Erat autem calpe vehiculum iunctis equibus fœminis, à quibus circa extremum cursum desilientes vectores (ἀναβάται) apprehensis frenis & brachio loris circumvoluto pariter currebant, quod meo etiam seculo anabatæ dicti faciunt. Sed qui nunc anabatæ nominantur, à veteris illius calpes anabatæ differunt: nam & currendi signa variant, & equis vsuntur maculis. Cæterum apene neque vetus inventum est, neq; sanè decora erat. Similis enim erat bigis, sed mulos pro equis habebat. Τὸ τῶν ἡμιδίων ἀγωνισμὸς ἐκαλεῖτο κάπη: τὸ δὲ τῶν ζυγίων, ἀπὴν ἵππων, Pollux libro 7. Quem locum sic verterim, Certamen per mulos docturios calpe olim nominabatur, apene per Zygius, id est bijuges. De calpe non nihil dixi etiam supra in b. in mentione de gressibus equorum. Ἀπὴν ἵππων ἐστὶν ἄρμα ἐξ ἡμιδίων ζευχθέν. ἀπὴν ἐπὶ ἵππων, ἀμαξία ἐπὶ βοῶν, Varinus. Ἀπὴν, ἀμαξία, ἡ δὲ ζευγὸς ἡμιδίων, Hefychius. Suidas etiam hamaxan interpretatur: & ex innotinato quodam hæc verba citat, Aemiliam Scipionis vxorem præter ornamenta corporis καὶ τὴν ἀπὴν, sequebantur etiam vasa ad sacrificandū argeorea, &c. De equo celeste satis dictum est in b. Vsum eius cum freno Belletophontes primum invenit, Scholia in Pythia Pindari. Καὶ μοτίπρω δ' ἄν τις χρωτὸ ἀνδραειτέρα κινήσει ἐπιναέων, Pollux. Hospes Atheniensis apud Platonem libro 8. de Legibus, ad Clitiam Cretensem de exercitijs & certaminibus equestribus his verbis vitur: Equorum vsus in Creta magnus non est: Quare necesse est studium in nutriendis equis, certandò quoque, cum eis, minori cura Creten-sibus esse. Nam currus (ἀρμα) quidem nemo vestrum tenet: neque in hoc operam ponere præclarum, esse dicitis. Cum igitur consuetum id non sit, certatores huiusmodi lege statuere, dementis esse viderit. Singulis autem 30 equis, (μονίπρω,) ijsq; qui pullinos dentes nondum eecerint, pullis, & horum medijs per fœctisq; equetrem ludum pro regionis natura tribuere licet. Huiusmodi ergo certamen secundum legem sit: in eoq; iudicium magistris equitum & tribunis, tam de omni cursu equorum, quàm de his qui cum armis descendunt, com muniter tribuatur. Non armatis verò neq; in gymnasticis ludis, neq; hic, certamen præmium q; imponimus, Hædæus Plato. Synoris, Συναεὶς, (inquit interpretes Aristotelis in Nebulis) est currus non plenus, sed ex duobus iunctis equis, quem nunc diphron vocamus: quanquam eo proprie dicitur nomine in curru pars, vbi cum paritate ver-satur auriga: vnde etiam inclinatur quasi δυοφόρον, id est duos ferens, auctor Eustathius, Cæl. Synoridero Castor invenit, Scholia in Pythia Pindari. Synoris erat biga à duobus equis, non pullis, sed adultis: quanquam pòstè pullis quoque iuncta est. Inveni tamen apud Aristotelem in libro de mundo, etiam in bello vfos synoride, Cælius. Plura super synoride & bigis, quæ in Dictionarijs Græcorum Latinarumq; & in Commentarijs linguae 40 Græcæ Budæi. Quadrigas bigasq; & equos defultorios agitaverunt nobilissimi iuvenes, Tranquillus in vita Cæsarum Dicit. Iam bijuges & quadrijuges, & tota curruum vectura atque aurigatio, quæ circi quondam fuit sacrorumq; certaminum, à nobis ignoratur, Camerarius. Ἀρματα δ' ἄν ζευγὸν ἡμιδίων, καὶ τὸν ἐπιπλάται, Pollux. Ἰππενεταί τε καὶ ζυγοκένεταί, Strepsiades in Nebulis Aristoph. de Phidippide filio conquerens cum nunc celeste equo, nunc bigis vehi. Harma Græcis genus est ad bigas & quadrigas: videtur autem absolute ferè pro quadrigis accipi. Plura vide infra in re curuli. Quadrijuges æquo carcere misit equos, Ovidius. 3. Amor. Primum Erichthonius currus, & quatuor ausus iungere equos, rapidisque rotis insistere victor, Vergilius. Harma, id est curru, Erichthonius Atheniensis invenit. Scholia Pindari in Pythia. Nemeis certamen erat gymnicum, καὶ ἄρμα, ἡ γὰρ ἵππος δὲ κέλης, Scholia in Nemea Pindari. Ἀλλ' ὅταν ἀμφὶ Διὸς τμήτωρ κενεὸν ἵππον ἄρμα παλαιῶν κενεῶν ἐπιπλάται, περὶ νίκης, Hefiodi carmen de re impossibili in Symposio sapientum Plutarchi. Τετραπλοτεροφῶν, quadrigas, hoc est quadrijuges equos alo, apud Herodotum in Erato. Ἀμύλων ἐπένη ποδῶν Πιρὸς ἄρμα τέτρωρον Ἑλισσῶν περὶ νίκης. Οὐδὲ δὲ Φηλαίται, βοῶντ' ἔν-Μηλῶν Φερηπάδας, Eutipides in Iphigenia in Aulide, de Achille armato. In circo ad currus iuncti, non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur, Plinius. Claud. Cæsar's secularium ludorum circensibus, excusso in carceribus auriga, albat equi palmam occupavere, primatum obtinere, opposita effundentes omnia, quæ contra æmulos debuisse peritissimo auriga insistente, facientes. Cum puderet hominum artes ab equis vinci, peracto legitimo cursu ad metam sterere. Maius augurium apud pifcos, plebeis circensibus excusso auriga, ita ut si stare in Capitolium cucurrisset equos, sedemque ter lustrasse: maximum verò eodem pervenisse ab Veijs cum palma & corona, effuso Ratumena, qui ibi vicerat: vnde postea nomen portæ est, Plinius. Diversa circo ratio queritur: itaq; cum bini in alio subigantur imperto, non ante quinquennes ibi certamen accipiunt, Plinius. Cum Sylla post victoriam circenses faceret, ita, ut honesti homines quadrijugas agerent, fuit inter eos C. Antonius, Alconius in orat. Cicer. in C. Ant. & L. Catil. Et paulo post: In Syllæ ludis, quos hic propter victoriam fecerit, quadrigas C. Antonium & alios quosdam nobiles homines agitasse. Præterea Antonius redemptas habebat ab ætario vestigales quadrigas, quam redemptionem senatori habere licet per legem: fuit autem notissimus in circo quadrigarum agitator Bocolus, Πολέμης ἡμω secundum quosdam certamen erat cursus equorum Athenis, qui vnus & simplex erat, Scholia in Nubes Aristophanis. Conso sive Neptuno equestri diem solennem Arcades celebrabant, Hippocratia nominantes, Consualia Romani: eoque die in Circo Romæ à sacerdotibus fiebant ludi illi quibus virgines Sabine repta, ut pluribus scribit Gyraldus in opere de dijs, & nos parte vltima huius capituli persequemur, vbi de Neptuno equestri agitur. Certabant autem in ijs equi iuncti, & non iuncti. Consualia primum dicta, mox Circenses vocata sunt, & ludi magni, & Romani. Equiria, neutrum plurale, ludi quos Romulus Marti instituit 70 per

per equorum cursum, qui in campo Martio exercebantur, Festus. Iamq; duo restant noctes de mense secundo, Marsq; citos iunctis curribus urget equos. Ex vero positum pernausit Equiria nomen, Ovidius 2. Fastor. Equiria Ovidius duplicia commemorat, in Martio scilicet & Aprili, Gyraldus. De Consualibus vide etiam Alexandrū ab Alexandro 5. 26. Equitia (ut idem scribit, per t. non per r.) singulis annis duodecimo calendis Maias in Circo maximo celebravit, qui dies Cerealibus incurrebat, in quibus post equos vulpes stipulis alligatæ, accensæ flammæ, cursabant. Equiria Italicè Scoppa exponit lo intornamento, la giostra: (ijsdem vocabulis hasticum ludum, quem Græci xyfticum dicunt, interpretatur) vulgus torneamentum, Germani etiam externa voce *tornieren* vocant, siue à Troiano ludo, quem Vergilius Aeneid. quinto describit, siue à torme vel tormos Græcis vocibus: τὸ γὰρ τὸν δρόμος ἢ τὸ πύργον, & τὸ φέρει, ἢ σύμπεας, Hefychius & Varinus. Τὸ γὰρ τὸν δρόμον, ἢ τὸν πύργον, ἢ τὸν πύργον, Hefychius & Varin. Plemna rotæ (inquit Cælius) vocatur quoq; torma. Suam habet & Cretenfes torman, cui qui præficiunt torma marches nuncupatur. Pausanias eruditè verbum inde concinnavit, ἐντορμῆν, quo significatur excursus præter id quod deceat, Hæc Cælius. Ἐντορμῆν, τὸ ἐν τῷ καθήκοντι δρόμῳ πύργῳ ἐκβαίνειν, Varinus: talis quidem equus ἐντορμῶν dicitur. Tarentinis aliquando familiaris fuit equitatio in armis, ἢ ἐντορμῶν ἢ ἰππηλασίαι: vnde verbum παραπνίξιν factum, equitationem armatam & pugnæ similem exercere significat, Eustathius in Dionysium de Tarento scribens: & forsitan ab hac voce descendit vernacula nostra *tornieren*, potius quàm à torme, vel Troia, aliud quod paulò post. Equifre certamen in funere Patrocli agitatum graphicè describit Homerus Iliados 5. & aliud in funere Achillis, simia Homeri Q Calaber lib. 4. Et quoniam præcipuum in his descriptionibus ornamentum est in exprimenda equorum celeritate, quanquam multis de illa, & pertinentibus ad eum vocabulis & locutionibus poetis, supra in a. & n. b. tractaverim, non possum tamen mihi temperare quin ea quoq; hic addam, quæ in duobus istis certaminibus describendis elegantissimi isti poëtæ vsurpant. Ea ferè huiusmodi sunt. Τῶν δ' ἵππων μὲν ἕσασιν ἀφ' αἰθέρος, Homerus: id est præstantiores, celeriores: ab adverbio ἀφ' αἰθέρος quod est subito, celeriter. Ἄλλοι δ' ἵπποι, Calaber. Ἄλλοι δ' ἵπποι τὴν δρόμον, Homerus, Ἄλλοι κέντροιο θύοντες, Idem. Τῶν ποδῶν ἕσασιν ἡγεμὲν δρόμου ἰσχυρότατοι, (ἕξερχόμενοι, ἐπιτενομήντων, ἢ ἐπιτενομήτων, ἀν' ἢ ἀνά τ' σ.) Homerus. Οἱ δ' ἵπποι τ' ἴψοι ἀειρέθων ἡμῶν παρ' ἄσπετον κέλευθον, Idem. Ἰπποὶ δ' ἐπ' ἄσπετον, Calaber. Οἱ δ' ἐσέπτοντο Διὸς ποταπέου πεδίοιο, Idem. Οἱ δ' ὄντα διήρησαν πεδίοιο, Homerus. Τῶν δ' ἵππων κενόντες πεδίοιο, Idem. Ἰπποὶ ἀερόποδες ποταπέου πεδίοιο θύοντες, Homerus. τῶν δ' ἵππων ἀειρέθων πεδίοιο, Idem. Ἄλλ' ἀεραποδῶν Ποσειδῶνος ἀερόποδες γὰρ τ' εἰδὸν ἀνέμοιοι, Calaber. Οἱ δ' ἀφ' αἰθέρος ἐγκέκοντες ἐλαφροπόδων ἵππων ἵππων μάστιγι οἱ δ' ἵππων ἐκόντες ἀπηνήσι, Καρπαλιμῶς ζῆλον μὲν ἔχοντες ἀσφαλῶντες, Calaber. Et rursus, οἱ δ' χαλινὰ χυμένον ἀφ' αἰθέρος Δάφρον, & ὡσὶ γαίαν ἐπέκτυπον ἐγκέκοντες. Ἐκφορέον, πῶς δ' αἰψὰ δρόμῳ (ἴψοι) οἱ δ' ὄντα νόστη Καρπαλιμῶς διήσαν ἐκβαίνειν μεμαῶτες, Ἴκελοι ἢ βορέαιο μέγα πνέοντες αἰθέρας, Ἦν ὄντα κελαιδόντες, ὅτ' ἐν ἕρεσσιν ὄντα ἔλενε Δαίμωνι, ἢ ἰπποισι, &c. Ὡς δὲ τὸν δρόμον κέντροιο ποταπέου ἐπέκτυπον ἐγκέκοντες. Ἐν πεδίοιο κενόντες ἀπηνήσι, Hæc Calaber. Πᾶν δ' ἀνεύκηνεν ἰδρῶς ἵππων, ὅτι περὶ λόφω, & ὄντα σφίροντα χαμαῖς, Homerus. Ἰπποὶ βάρησι θείον, (ἢ τὴν βραδύτητα,) Idem. Et rursus, Ἰπποὶ δ' ἐσέρονται κενόντες ἀερόποδες, ἢ ἐπ' αἰθέρος, ἢ ἐπ' αἰθέρος, ἢ ἐπ' αἰθέρος, ἢ ἐπ' αἰθέρος. Χαίτη δ' ἐπ' αἰθέρος μὲν πνεύσας ἀνέμοιοι. Ἀρματα δ' ἀειρέθων μὲν ἵππων πύργῳ πύργῳ ἀειρέθων, Ἄλλοτε δ' ἀειρέθων μετ' ἑσέ. Equites etiam sic certantes, ταχέας & ποδῶντες vocat. Σπῆν δ' μετὰ ταχέας, (ἢ ταχέας, ἀφ' αἰθέρος) σπῆν δ' ταχέας, ἢ ταχέας. Τηλοδὲν ἐν λείω πεδίοιο, ἢ τῶν δ' ἵππων, (ὀπισθοσπον, πρὸς τῶν ἵππων) εἶπεν. Ὡς μετ' ἑσέ δρόμῳ, & ἀλλήθην ὄντα ποταπέου, Homerus. Porro præmin in hoc certamine vincentibus proponit Achilles Ἰπποισὶ ἡμίονος τὴν βοῶν τ' ἴψου καὶ ἄρμα. Et rursus, illi qui primum victoria locū obtinisset, egregiam mulierem, & ingentem tripodem auritum: secundo, ἵππων ἕζετο ἀδμήτην βρέθῳ ἡμίονον κνέσσαι. Troia, ludus puerilis equestris ab Aenea constitutus. Suetonius de Cæsare, Troiam ludit turma duplex maiorum minorumq; puerorum. Ludus ipse quem vulgo Pyrrhicham aliud nō esse quàm saltationis genus in 40 armis hædæus semper legi) appellat, Troia vocatur, cuius expressit originē in libro de puerorū ludibus, Suetonius.

- Incedunt pueri, pariterq; ante ora parentum
 - Cornea bina ferunt præfixa hastula ferro:
 - Tres equitum numero iurmas, terminq; vagantur
 - Signum clamore paratis
 - Olli discurre pares, atq; agmina termi
 - Conuertere vias, infestisq; tela tulere.
 - Adversis spatij, alternosq; orbibus orbis
 - Et nunc terga fugæ nudant: nunc spicula vertunt
 - Hanc morem cursus, atq; hac certamina primus
 - Retulit, & pifcos docuit celebrare Latinos.
 - Accepit Roma, & patrum se feruavit honorem:
- Frenatis lucent in equis.
 - Pars laues humero pharetras.
 - Ductores: pueri bustisq; quædam locuti.
 - Aegyptides longè dedit, infansq; flagello, (id est virga.)
 - Didactis soluere choris, rursusq; vocatis (scilicet sic vir-
 - Inde alios inuenit cursus, atq; recursus
 - Impediunt pugnas, cient simulachra sub armis.
 - Insensit: facta pariter nunc pace feruntur.
 - Afoantius, longam muris cum cingoret Albam
 - Hinc maxima porro
 - Troiaq; nunc pueri, Troianum dicitur agmen,

Hucusq; Vergilius. Notissimum apud nostros ludi & exercitij puerilis genus est, quod vulgò appellant *don braten jagren*, id est venationis seu feræ persecutionis: improprie quidem, cum velitationis bellicæ, non venationis imaginem referat. Sed pueri pedites & inermes hunc ludum ludunt, vtraq; pars tanquam hostes castra à regione metati. Progreditur ab alterutra parte vnus ad hostium castra, tanquam prouocans ad pugnam, occurrit illi propius accedenti quispiam ex hostibus, & fugientem persequitur: affectus enim si manu atigerit, captiuum ducit: sed cauendum est ei ne dum cupide nimis persequitur, ab hostium aliquo ocurrente deprehendatur. Captiuus aliter liberari non possunt, nisi quis suorum intactus ad ipsos in hostium castris detentos peruenerit. Exercitatio ista nō celeritatis tantum in cursu est, sed ingenium etiam euitandi aut deprehendendi per flexus & ambages hostem requirit, & spectatores oblectat. Hanc Troiam pedestrem appellabimus, ne pueri literarum studio nimine tam pulchri ludi desistantur. Catadromus, ut supra dixi, stadium est in quo equites decurrere solebant imaginario prælio. Thessalorum gentis inuentum est equo iuxta quadrupedante cornu intorta ceruice tauros necare: primus id spectaculum dedit Romæ Cæsar dictator, Plinius. Sulegian (sius quidem equus est Hebraicæ & finitimus linguis) est ludus, in quo equitantes sphaeram ligneam baculis ferunt, apud orientales populos in vsu, Andreas Bellupen. De ludorum militarium celebrationibus lege Valturium 12. 12. Et de equestri exercitatione, eundem 4. 3. Aladar. est prosequi equum currentem cum baculis ipsum percutiendo, quum gradum seu cursum sistere voluerit, & est exercitium forte, Andreas Bellunen. De equitum armatorum exercitijs sententiam Platonis ex octauo de

Legib. paulo superius recensui. De exercitio venationis, aut si duo equites ex composito, hic fugiat, ille se equat...

De equis bellatoribus supra dictum est in a. & n. b. restat ut de equitibus etiam qui ijs vehuntur & militant...

Legib. paulo superius recensui. De exercitio venationis, aut si duo equites ex composito, hic fugiat, ille se equat...

pugnare. Præcipue autem videtur per excellentiam hippocleuthos appei nomini pugnacissimus ab equo, vel...

De equo celete & defultorio non pauca scripsi in a. sed quonia in bellis etiam defultores vel hamippi amphi...

De equo celete & defultorio non pauca scripsi in a. sed quonia in bellis etiam defultores vel hamippi amphi...

Nam Aelianus de phalange differens quæ antistomus dicitur, à duplici frontis seu oris obiectu, quasi ocephala instituta, ut medij tergis inter se oppositis conflent: ita deniq; infert, Valet hoc instruendi genus potissimum contra barbaros, qui loca amni Istro vicina incolunt. Quos amhippos cognominant à mutatione equorum: ex alijs enim equis in alios transire confueverunt. Traditum hoc & à Suida, in parte quæ est de vocabulis rei militaris: (in libello in nominati auctoris excuso in fine dictionarij Suidæ, vt supra dixi: item in vocabulo ἡμιππος.) Sed hamippos item dictos quandoq; aduertimus: & ita forte scripsit Pollux. Sed eo vocabulo pedites cum equitibus dispositos accipiunt Thucydides ac Xenophon, quos Phalanchos prodromos dicit. Hamippos apud Sophoclem in Antigone dicit inuenio celeres, vcluti equos adæquantur cursu, quod adnotarunt scholiasta, Cælius. ἡμιππος: (lego ἀμφιππος) ἄλλο ἐπὶ χροῖαν ἵππων, καὶ ἐπὶ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἵππων, καὶ μετὰ τὴν ἐπιπέδωσιν εἰς ἐκείτην. ἡμιππος τὸ σὺ φασίμα, ὃ ἀναρῶντες οὐκ ἐπιπέδωσιν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τὸν ἵππον, ὅπως ἴδωσιν τε μακροτέρως κατανοοῦσιν, ἢ ἐν αὐτοῖς ἀναρῶντες. Pollux. ἡμιππος οἱ δὲ τὸν ἐπὶ τὸν ἵππον σὺν δὲ ἐπιπέδωσιν ἐχρήσαντο, οἱ καὶ μετὰ τὴν ἐπιπέδωσιν εἰς ἐκείτην ἵππων. Author in nominatus de vocabulis militaribus, & ex eo Suidas. ἡμιππος, ἄλλο ἵππον σὺν ἐπιπέδωσιν, Hefychius & Varinus: Suidas addit, ἡμιππος ἵππος ἐπὶ τὸν ἵππον, id est bini equi ceruicibus iuncti: sic veteres synoridem vocabant: (posterior de biga, id est bigo curru tantum eam vocem proferunt.) Vehabatur autem altero equo auriga, altero eques armatus. Καὶ νῦν ἡ χροῖαν ἐπὶ τὸν ἵππον οἱ δὲ τὸν ἵππον σὺν δὲ ἐπιπέδωσιν ἐχρήσαντο, οἱ καὶ μετὰ τὴν ἐπιπέδωσιν εἰς ἐκείτην ἵππων. Suidas. Et rursus, ἡμιππος καὶ ἵππος τὸν ἵππον ἐπιπέδωσιν. Alij equos (celetes Varinus) iunctos esse dicunt, quorum alteri eques insideat, & alterum secum trahat. Cæterum Thucydides & Xenophon in volumine de rebus Græcicis, pedites quosdam hamippos vocant: καὶ μὴ ποτε πεδῶν οἱ πῆρες οἱ ἀμφοτέρω ἵππων πεπιπυμένοι, (Philochorus) ἐν τῇ ἐκείτῃ ἀναρῶσιν φασίμα καὶ τὸν ἵππον σὺν δὲ ἐπιπέδωσιν ἐχρήσαντο, οἱ καὶ μετὰ τὴν ἐπιπέδωσιν εἰς ἐκείτην ἵππων. Varin. Galli chevaulx de relais, quasi equos relictos & referuatos vocant eos, qui interim oriuntur & quiescunt dum laborat alij, vt fatigatis illis succedant. Equites quidam ab Alexandro instituti sunt, quos à duplici genere pugnæ appellabant ἡμιππος, & hi quidem equo pugnant peritissimè, vbi verò exigeret necessitas, & foret regio equitatu inepta, cuiusmodi Græci vocant ἀμφοτέρω, mox defilentes ex equis congredebantur vt pedites ne omnino forent ἀμφοτέρω, id est pugnæ expertes, & Lydium paterentur in commodum, Cælius ex Polluce. His apparatus armorum erat grauior quam pediti leuior quam equiti. Et vbi tempus pedites fieri postulabat ministro in hunc vsu destinato equos tradebant, Pollux. ἡμιππος οἱ λεγόμενοι ἡμιππος, οἱ πῆρες οἱ ἀμφοτέρω ἵππων, ἡμιππος οἱ ἀμφοτέρω ἵππων, Hefychius & Varinus. Videntur etiam qui dimachas sequuntur ministri rectè hamippi vocari posse item milites illi, de quibus Vegetius 3. 16. Quod si equites (inquit) impares fuerint, more veterum velocissimi cum scutis leuibus pedites ad hoc ipsum exercitati iisdem miscendi sunt: quos expeditos velites nominabant, &c. Germanis interdum pro consilio fuit, vt equites dimissis equis, ad proximos euaderent, & immiscentes se pedibus, dum fluctuatur acies, hosti obuiam irent: id eo vt spe fugæ erepta, æquato omnium periculo, pedestri praelio acrius insisterent: Vel vt in hostes acrius incurrerent, detractis frenis, cum effusum cursum temperare nequirent, equos concitato agerent, & impressione facta, vi viam facerent, sparsosq; & in compositos adirentur, Alexander ab Alexandro. Cæsar de Suenis scribens, Eques tribus, inquit, prælijs ex equis defilunt ac pedibus praeliantur, equosque eodem remanere vestigio affuefecerunt, ad quos se celeriter, cum vsus est, recipiunt. Hæc ille. Nec illud Hispanis est proprium vt duo pariter vno vehantur equo: cæterum inter præliandū alter pedester certamen init, Strabo.

Equites Romani præter arma & gladium folliculis frumentum deferebant, Alex ab Alex. Hippotoxotæ dicti sunt equestris sagittarij, vel qui equis insidentes sagittas mittunt, meminit eorum Hirtius lib. 5. belli Asiatici. Aristophanes in Aulis accipitres hippotoxotas cognominat, composito vocabulo, per equum, pernecitatem volatus eorum in sinuans: per arcum vero, vnguium curuitatem, vt in Scholijs legitur & Varini lexico. Non est Crete inutilis qui sagittam aut iaculum ex equo immittit: quapropter in hoc etiam ludendi gratia cōtentio concertatioq; habeatur. Plato lib. 8. de Legibus. Forma equorum, quales maximè legi oporteat, pulcherrimè quidè Virgiliō vate absoluta est: sed & nos diximus in libro de iaculatione equestris condito, Plinius. Quomodo iaculum ab equite rectè emittatur, docet Pollux 1. 11. Tarentini, equites quidam: aliqui acontistæ, id est iaculatores interpretantur, aut ἡμιππος (Hefychij codex malè habet ἡμιππος) vt Hipparchus tradit, Varinus: ἡμιππος: Gaza velites aut expeditos transfert, aliqui leuis armatura milites: sed leuiter armati ἡμιππος magis proprie dicendi sunt, quam ἡμιππος, id est inermes, corpore non muniti armis, sed tela tantum gestantes. Arrianus equites quosdam in Alexandri exercitu sarisphoros appellatos tradit, sicuti & nonnullos, qui dicerentur amici (ἐταῖροι), Cælius. Sarisphora longitudo ad cubita quatuordecim, quorum duo manus auferunt reliqua duodecim prominent. Hasta nulla cubitis octo breuior longissima, quæ catenus sumi potest, quatenus tenere miles & vti facile valeat, Aelian. Sunt & qui dicantur chrysothalari equites, aut etiam argyrophalari: cuiusmodi in ludis produxit Antiochus Epiphaneus, Cælius. Quemadmodum inter pedites centuria vel manipulus appellatur, ita inter equites turma dicitur, & habet vna turma equites 32, qui à decurione sub vno vexillo reguntur. Eligendus est autem decurio habilis corpore, vt loriceatus, & armis circumdatus omnibus cum summa admiratione equum possit ascendere, equitare fortissimè, cōtento scienter vti, sagittas doctissimè mittere, turmas suos id est sub cura sua equites positos, erudire ad omnia quæ equestris pugna deposcit: eosdem cogere loricas suas vel cataphractas, contos suos & cassides frequenter tergere & curare. Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Vegetius 2. 14. Atqui Ammianus Marcellinus lib. 26. equitum peditumq; turmas dixit. Dicuntur & drumi, equitum globi. Scire debet dux contra quos drumos, id est globos hostium, quos equites oporteat ponere, Vegetius. Grumus quidem vocatur terra in aceruum collecta, minor tumulo: item de alijs rebus grumus vel grumulus salis pro globulo, vbi Græci chondrum dicunt, nostri ein florzen. Turmæ vocis etymologiam dixi supra. Tormarches tormæ præfectus apud Cretenfes Cælius. Prima legionis cohors præter pedites, equites loriceatos 132. habet: secunda sexaginta sex, &c. Vegetius 2. 6.

Equitum alæ dicuntur, ab eo quòd ad similitudinem alarum ab vtraq; parte protegant acies, quæ nunc vexillationes vocantur à velocitate, quia velis, hoc est flammulis, vtuntur. Est aliud genus equitum qui legionarij vocantur, propterea quòd connexi sunt legionibus: Ad quorum exemplum ocreati sunt instituti, Veget. 2. 1. Alæ, equitum ordines vocant (vt ait Gellius libro 16.) quòd circum legiones dextra sinistraq; tanquam alæ in auium corporibus loabantur. Dum trepidant alæ, (id est equites, Seruius) saltusq; indagine cingunt, Vergilius 4. Aen. Plusq; aliquanto damni hæc alæ equitum amissa Annibali quam Salabria fuit, Liuius. Sic alæ legionum, Cic. Att. libro 11.

Alam

Alam priuatim dici inuenio duplicem phalangem apud Græcum authorem in nominatum de militaribus vocabulis, qui Græcis etiam literis vocem Latinam imitatur, vt paulò mox dicam. ἄλμα, alæ equitum, quanquam & de peditibus dicitur, Cælius ex Arriano. ἄλμα, agmen elephatorum, peditum, atq; equitum quod regem præibat, Varinus: & in Lexico Græcolatino quidam ex Arriano. Sunt qui agema dicant esse potiorè & validiorem partem exercitus Macedonici viribusq; & corporum habitudine superiorem, Varinus, Hefychius, & Suid. Agema apud Q. Curtium lib. 4. legendum, non agmina. ἄλμα turma est equitum 64. ἑπιπλοῦχος continet equites 128. (quod in peditatu phalanx aut ἐπίπλοχος, &c. dicitur.) Ταρσανναρχία 256. ἑπιπλοῦχος 512. ἑπιπλοῦχος 1024. Τέλος 2048. ἑπιπλοῦχος 4096. Horum nominum duo tantum etiam de peditatu dicuntur: nempe τὸν πλοῦχος, pro duobus millibus, vel secundum alios duobus millibus & quadraginta octo: & ἑπιπλοῦχος, duplo maiore numero, pro duplici nempe phalange, quem & κέρως & ἀλάν (alam vt supra dixi) appellant. Author in nominatus libelli de militaribus vocabulis, & Suidas in ἑπιπλοῦχος, qui tamen locus omnino mutilus est, & ex libello (quem dixi) restitui potest. De voce ἄλμα, vide plura in Lexico. ἑπιπλοῦχος, ταξιαρχία, Suidas. Σαντιλάι, αἰπλοῦχος ἄλμα, Hefychius. Pyrgus, turris est, & militaris ordo quadringentis viros continens, turma equestris. Eustathius Iliad. 8. tradit constare è trecentis & sexaginta viris, & quadrangula forma instrui ad typum turris. Hipparchia alæ equitū, quæ quingentis in superq; duodecim constabat equitibus, Cælius ex Arriano: In Tacticis Aeliani interprete Gaza pro duodecim non rectè legitur duobus. ἑπιπλοῦχος, ἄλμα ταρσανναῖα (lego ἑπιπλοῦχος) ἑπιπλοῦχος ἀνδρῶν δώδεκα, (lego πεντακοσίω καὶ ἑξήδεκα.) Varin. Lycurgus ad maximos conatus turmam quadratam ex quinqueaginta equitibus fecit, quam ἑλαμὸν vocauit: Qui etiam equites ac pedites in sex tribus diuisit, quarum quælibet tribuum militum, & quatuor præfectos manipularis habuit, &c. Et tamen si centuria, decuria, turma, cohortes, equitatus, pro voluntate proq; arbitrio sæpe auctæ & imminutæ, non nunquam duplicatæ fuerint: idem tamen nominis, quamuis mutato militum numero, fortitæ fuere, Alexander ab Alexandro 1. 5. Ὀυλαμὸν Varinus quadraginta virorum simpliciter (non equitum) esse scribit, &c. ἑπιπλοῦχος equites septuaginta complectitur, Idem & Hefychius. Sed plura de equitibus bellicis si quis requirit, obseruet ipse diligentius apud rei militaris scriptores. Trimacresia apud Gallos equitum ordinem equum dicunt marcæm Cælius. Equos armis præmuniri (inquit Cælius 21. 31.) sciunt omnes, sed eorū nomina (ni fallor) nota paucissimis. Igitur quæ à fronte propendent, prometopidia: quæ ab auribus, parotia: parotia, quæ maxillas præfulciunt, appellari debent: proster nidia verò, quæ pectus: parapleuridia, quæ lateribus obiacent: parameridia, quæ femoribus, solet ea vulgus coxalia nuncupare: paracnemidia, tibijs apponi consueverunt. Transiit hæc Cælius ex Polluce lib. 1. cap. 11. ἄλμα ἡ ἵππος τὸν πλοῦχος, ἑπιπλοῦχος, ἑπιπλοῦχος, ἑπιπλοῦχος, Pollux ibidem. Quomodo muniti & armari debeat equus bellator Xenophon docet circa finem libri de re equestris, vnde defere etiam Pollux sua mutuatus est vocabula.

Nunc de ipsa equitatione, siue equitatu & actu equitandi agendum, Latinis primum, deinde Græcis vocabulis, &c. Equitandi ac sagittandi studium à Medis ad Persas & Armenios profectum est, Strabo. Quia equitandi artem primus excogitauit Neptunus: in de factum opinatur Pausanias, vt dicitur hippos, potius quam causa alia. Alij à Centauris equitandi artem, alij non hanc, sed ex equo pugnandi inuentam prodidere. Vide supra parte 1. huius capituli post Centauros statim in mentione Maris. Amazones mortalium primas equū scandere aufas Lyfias orator credit, Hermodolus. Alij Bellerophonem, alij Neptunum, primum domuisse equos, & equitandi artis authorem esse tradunt, vt Polydorus profequitur 2. 12. de inuentoribus rerum. Ctesilaus statuarius fecit equitem Satmenem, qui primus de equitatu scripsit, Plinius. Damas in Apollonij vita apud Philostratum, boni equitis munus esse ait, Equo rectè insidere, atq; illi fortiter dominari, & frenis in quamcumq; voluerit partem circumducere: non parentem verberibus plectere: cauere in super ne in foneam, aut voraginem, aut hiatum aliquem deferatur, dum paludem cœnūmne nititur euitare: Denique per accliuem locum ascendenti equo moderatè frenam remittere: in præcipitem verò ac decliuem eunte, non deserere frenam, sed magis contrahere: Interdum quoq; crines aut aures manu demulcere, nec semper in ipsum flagellis vti. Equitatus, equitum manus, dignitas equitibus, & actus equitandi. Femina atteri aduriq; equitatu, notum est, Plinius. Adequito, prope vel iuxta equito. Ad illū adequitare, Cæsar. Castris adequitare, Tacit. lib. 5. Adequitauit deinde seorsim portis, Liuius. Collinæ portæ adequitans Hannibal, Plinius. Eo ferocius adequitare Samnites vallo, Liuius. Numidæ adequitare, deinde refugere, Idem. Adequitatio, idem quod equitatio, vt quidam scribit. Veclura apud Vegetium, ipse gressus equi vehentis equitem. Equus ad vehendum est natus, Varro. Martialis lib. 12. epigramma legitur in Priscum venatorem temerariæ & periculose equitationi nimium indulgentem, huiusmodi:

<p>Parcis vitæ monco rapiente veredo Sepe satis fecit præda venator, & acris Insidias & campus habet: nec fossa, nec agger, Non deerunt qui tanta tibi spectacula præsentent: Siste delectant animosa pericula, Thyrsos Quid te frenam tuam temeraria? sapius illis</p>	<p>Prisce, nec in lepores tam violentus eas. Decidit excussus nec rediit in equo. Nec sint saxa licet fallere plana solent. Inuidia sati sed lenore cadunt. (Tutor est vitæ) insidietur apris. Prisce datum est equitum sumper, quæm leporem.</p>
--	--

Equitabilis locus commodus equitationi. Opportuna explicadis copijs regio erat, equitabilis & vasta planities, Liuius. Et Curtius, Imber violentius quam aliâs fufus, campos lubricos & in equitabiles fecerat. Equito, equo vehor, equo insideo. Equitare in arundine longa, Horatius 2. Sermone. Laetabit se, & in his equitabit equuleis, Cicerone 6. Verr. Lucilius etiam de ipso equo dixit, Quis huc currere equum, non æquè equitare videbat? His equitatur curritq; oculis, Nonius. Alij sic citant ex Lucilio, Nempe hunc currere equum nos, atq; equitare videmus: sic enim citatum legitur apud Macrobiū circa finem libri septimi. Equitare, inquit Seruius eodē loco) & homo vtens equo, & equus sub homine gradiens dicebatur. Equitare antiqui dicebant equum publicum mereri, Festus. Cameli Bactrianæ iumentorum dorso funguntur, atq; etiam equitantur in prælijs, Plinius. Theffalorum inuentum esse equo iuxta quadrupedante cornu intorta ceruice tauros necare, Plinius. In orbem equitare, id est in circuitum, Ouidius 12. Metamorph. Fer circū astantem lauos equitauit in orbem, Vergilius 10. Aeneid. Adequito paulò superius positum est. Obequito, id est circumequito. Primò obequitando castris prouocauit dogue, Liuius. Et luce orta postero die obequitauit stationibus hostium. Idem. Quinq; agmen obequitaret, varia oratione, vt cuiusq; animo aptum erat, milites alloquebatur, Curtius. Perequito, in omnem partē equito. Primò per

dena millia aris ex publico data : & quibus equos alerent, vidua attributa; Lilius. Conquesti quidam olim de sui temporis luxu, cocos emi singulos pluris quam equos quiritabant : At nunc coci triumpharum pretijs parantur, & coquorum pisces, Plinius de mullo scribens. Robertus Cenalis scribit, quadrigam Salomonis tempore æstimatam fuisse sexcentis siclis, hoc est nostro numismate ducentis quadraginta coronatis, (coronati sexaginta pro singulis equis.) Et alibi, Drachmæ sexcentæ pretium sunt equi, qui egrediebatur ex Aegypto, tertij Regum c. 10. qui numerus quater repetitus sexcentos siclos reddidit, pretium quadrigæ: sic enim textus habet. Egrediebatur quadriga ex Aegypto sexcentis siclis argenti, equus vero centum quinquaginta. Apud Iosephum, interpretis aut libarii viuo, drachma pro siclo legitur : aut pretium equi valus pro pretio quadrigæ reponitur. De equi apud Athenienses triam minatum pretio, paulo superius verba Isei recitauit. Bucephali (Inquit Robertus Cenalis) equi Alexandrina equitatura decantatissimi, pretium erat talentorum tredecim, auctore I Gellio, septem millibus & octingentis coronatis nostro calculo æstimandi, quam summam ex abaco procedentem reperies decem talentis vnâ cum trium talentorum æstimacione coniunctis. Plinius fecedim talenta referit tribus talentis superadditis, quorum adiectioe nouem millia sexcenta effluent coronata. Bucephalus Alexandri equus emptus est nostratis nummi coronatorum nouem M. sexingentis : vt Plinius recitat : vt Plurarchus septem m. octingentis, Camerarius. Equus Cn. Sej à Cor. Dolobella centum millibus festertijs emptus est, Textor. Bisinagar vrbs est regni Narsingæ, cuius regi supra quadringenta equitum millia in armis excubant. Equus ibi non minoris quam quadringentis aut quingentis paradis (vnta aurel nummi) venditur. Vtu quandoq; venit vt octingentis aureis quis equum emerit : pretij hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehantur : ibiq; nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus afferuari iubent maritimos, ne importentur equa; Vartomannus 4. 10. Et rursus cap. 11. Narsingæ regis equi pretium tantum esse creditur, 20 quanti est vrbs aliqua nostratum. Id efficiunt innumeri lapides pretiosij, margaritarum ac vnionum complura genera, quibus phaleræ apparatus incredibili teguntur. In Timocham regno Persidis equi sunt magni & pulchri, vt etiam quandoque vnus vnear pro ducentis libris Turonensibus. Hinc etiam à mercatoribus in Indiam transfuehantur per mare, Paulus Venetus.

De usu & laudibus equi. Simon Gryneus in præfatione in Hippiatrica Græca Basileæ excusa : Vuechelus in Rusij Hippiatrica Gallicè à se excusa : & Hierocles in præfatione libri secundi Hippiatricorum. Quondam agnis non solum onera gestanda imponebantur, sed etiam pistorum hi carruculas trahebant : nunc proptiè vbiq; cum equis commutantur, Camerarius. Tartari maxima flamma trantur caudas caballorum tenentes, alligatis supra ipsos sarcinis Matthias à Michou. Δειβίβαζε σὺν ἰππῶσι, βιάσθη τῶν ἰππῶν ἐν τῷ κέντρῳ παρὰ πρὸς ἑκατομύδιον, Suidas in Κέντρῳ. Vlysses vt expeditionem ad Troiam effugeret, stultum se simulans equo & bone iunctis arabat, &c. 30 Scholia in Lycophronem. Hippocorystas dici Apion arbitrat, qui equinis sevis ornatas gestant galeas. Rist hoc Porphyrius, putans eo nomine equites intelligi, quoniam ἰπποκρύστατος armatum indicet, ac se se pro pedite accipiat, (&c. vt supra in Equitum mentione exposui.) Cælius. Acre caput fulgens, cristaque hirsuta equina. Vergil. 10. Aeneid. H. ppurto. Ἰπποκρύστατος, galeam vocat poeta, quæ lóphon, id est cristam seu conum habet; ex equinis pillis vel cauda equina in fastigium erecta conditam, siue terroris gratia, (iuxta illud, Δένδρον δὲ λόφος καὶ δένδρον ἐν δένδρῳ) siue ornatus etiam, (ita vt hodie struchionum pennæ vsurpantur.) Δόφος πρὸς ἑρπονδρον (περὶ ἰπποκρύστατος) Etymologus habet, quod minus aridet) πρὸς ἑρπονδρον ἀνάστημα. Eandem galeam & ἰπποκρύστατος vocat. hoc est equo hirsutum, pro equinis feris, Lexica Græcorum. Καὶ ἰπποκρύστατος, ἰπποκρύστατος, πρὸς ἑρπονδρον πρὸς ἑρπονδρον, ἢ ἑρπονδρον ἐν ἑρπονδρῶν, Hesychius & Varius. Ἰπποκρύστατος ἰπποκρύστατος apud Etymologum nominantur. Ἰπποκρύστατος ἰπποκρύστατος, eandem cristatam equinis pillis, Hesychius, Vatin. legitur autem Homeri Iliad. μ. & Theocriti Idyl. 27. Κατὰ τὴν γένος 40 galeæ nec splendide nec cristate, sed humilis, vnde nomen, πρὸς ἑρπονδρον καὶ ἰπποκρύστατος, ὡς μὴ ἔχουσα λόφον ἢ πρὸς ἑρπονδρον, Etymol. & Varius: sed addit ille, ὡς πρὸς τὴν ἀνιπποκρύστατος πρὸς ἑρπονδρον ἔχουσα. Est autem aulpūs quoq; genus galeæ, de quo vide Varium. In hoc medio apparatu fulgentem gladium de lacnari fera equina aprum (appendium) demitti iussit, vt impenderet illius beati ceruicibus, Cicero 5. Tusc. de Dionysio tyranno. Καὶ γὰρ μὲν ἔχουσα ἰπποκρύστατος πρὸς ἑρπονδρον. Ἰπποκρύστατος, πρὸς ἑρπονδρον ἐν ἑρπονδρῶν, Suidas in Ἰπποκρύστατος. Consiunt & nostri lineas piscatoris ex equinis fetis. Ἰπποκρύστατος, πρὸς ἑρπονδρον, ἢ πρὸς ἑρπονδρον, ἢ πρὸς ἑρπονδρον, Hesychius, Varius. Ἰπποκρύστατος, ἢ πρὸς ἑρπονδρον, ἢ πρὸς ἑρπονδρον, ἢ πρὸς ἑρπονδρον, Suidas in Ἰπποκρύστατος. Equorum corpore examinato ve pas atq; crabrones procerari putant, sicut asinorum (scarabeos, Plin. Nostri ex equorum fimo diuersa scarabeorum genera nasci affirmant, vt inter Scarabeos dicimus. Pressus hamo bellator equus crabronis origo est, Quidius Metam. 15. Ἰπποκρύστατος ἰπποκρύστατος, τὰ ἑρπονδρον (aliàs μάχουσι) δὲ μαλακῶν, Nicander in Theriacis: 50 Vide in Apibus. Super omnia est compositio, qua iunctos faciunt magorum mendacia, cauda draconis & capite pilis iconis è fronte, & medulla eiusdem, equis victoris spuma, canis vnguib; adalligatis ceruino corio, &c. Plinius.

H. h.

Lictinus imperator cum filiam Christianæ religionis cultricem ab equis discerpi vellet, ipse à suorum vno morfu interfectus est, Textor. Neocles Themistoclis filius, equi morfu interijt, Plutarchus. Metius Sufferius ab equis discerptus est (inbente Tullo rege Romanorum) quod testa Vergilio à Romatis ad Fidenates defecisset, Textor: Vide Onomasticon nostrum. De Hippolyto Thefei filio, & eiusdem nominis martyre, qui ab equis discerpi sunt: item de Hippomene quæ filiam equo deuotandam præbuit, nonnihil dixi supra inter propria hominum nomina ab equo ducta. Plutarchus in Parallels (minoribus) ponit Comminium quendam, Cotaminij ex Ageria filium, qui à Gidia nouerca (cuius votis parte nouerat) stupri inibat Thefide accusans fugiens, ab equis sit dilaniatus, Textor. Pyrechmum Eubotæ regem Borotij bellum inferentem, Hercules prosligauit, eumq; pillis equinis alligatum in diuersas partes discerpsit, Onomasticon. Hippomenes cum filiam deprehendisset vitatam, equo famelico vorandum obiecit: vide in H. a. & infra in prouerbio Hippomene ininiator. De Glaucio Potinico ab equis discerpto, & Domede denorato, dicam inferius inter historias fabulosas. Equorum lapsu perierunt apud Vergilium, Nipheus, Leucagus, Liger, Clonius, Remulus, Amycus: Apud historicos Agenor, Fulco Hierofelymorum, Philippus Ludonici Craffi filius Gallorum, Bela Pannoniæ, reges, Textor.

Achillis equi præstantissimi & celerissimi ab Homero celebrantur Iliad. 4. vbi Pelæum eos à Neptuno 70 accepisse

accepisse legitur. Nomina eorum dixi in H. a. Calaber libro 4. Achillem equos præceteres à Telepho, quæti vuluærat, dono accepisse scribit. Admeri equos Homerus lib. 2. Iliados perniciosissimos fuisse scribit, ἄνδρες αἶς, id est equum in stat. Noctemq; diemq; Assimilant maculis internigrantibus albæ, Statius de equabus Admeti. Admeti Thessaliæ regis equas panisse fabulantur Apollinæ, vt infra dicam inter deos. De Adrahti equo, cui nomen fuit Arion, supra dixi in a. inter propria equorum nomina. Ab Agenoris equo Argos hippotrophon dictum est, Etymologus. Alcibiadis & Clmonis (al' Simonis) equi inter generosos numerantur. Constat Alcibiadem nutriendis equis tantam adhibuisse operam, quantum sui sacull vel regum vel hominum priuatorum nemo; Tertor Alexandro Magno & equi magna caritas contigit. Bucephalum eum vocarunt, siue ab aspectu toruo, siue ab insigni taurini capitis armo impressi, Plinius. Bucephalus vocatus est equus Alexandri regis, propter quandam bubull capitis similitudinem, Festus: vel à lattudine frontis, Strabo libro 15. Bucephala siue Bucephalia, Indiæ vrbs est iuxta Hydaspem fluum, ab Alexandro condita, sic appellata à Bucephalo equo, qui cecidit ibidem in prælio, quo vicit Porum: & eo ipso loco sepultus est, Author Strabo li. 15. & Plinius 6. 20. Meminit etiam Stephanus duorum huius nominis locorum. Est & Atticæ (Acharæ. Plin. 4. 5.) portus Bucephalus Stephanus dictus, Bucephala Paulaniæ, Bucephalon Ptolemæo. Vide Stephanum in Βουκεφαλῶν, & in Βουκεφαλῶν. Βουκεφαλῶν (quæ vox idem quod Bucephalos significat) flauius in Salamine apud Lycophronem, inter tribuli etiam herbæ nomenclaturas Bucephalon reperio. Alexander mortuo Bucephalo Alexandriam (Bucephaliam potius) condidit, ἐπιπέσει ὁ ἀπὸ τῆς ἑρπονδρῆς καὶ ἰπποκρύστατος πρὸς ἑρπονδρον, Scholia in Nubes Aristophanis non procul ab initio. Aeni Inditriam vrbiem incolæ: Caput eorum Bucephala, Alexandri regis equo (cui fuerat hoc nomen) jibi sepulto conditum, Plinius. Ἰπποκρύστατος (aliàs ἐρπονδρον, quod placet) Μακεδονία (aliàs περὶ 20 αὐτὴν per ea scribitur, malim Μακεδονία propter carmen) Βουκεφαλῶν Βουκεφαλῶν ἰπποκρύστατος, Oprianius 1. de Vena. Βουκεφαλῶν ἰπποκρύστατος ἰπποκρύστατος, ἀνδρῶν καὶ ποδῶν, Βουκεφαλῶν ἰπποκρύστατος ἰπποκρύστατος, & c. Tzetzes 1. 28. Hoc est, Bucephalus equus erat indomitus, mordax, bubulo capite notatus in femore; non caput vel cornu bouis ἔχων. Bucephalus (inquit Etymologus) dictus est Alexandri equus, non quod bonis cornuâ haberet, quod falsu. Bucephalus enim ab Alexandro ornatus erat. Non tamen à cornibus nomen tulit, sed quoniam sic vocabantur. Thessalia equi habentes inustum Βουκεφαλῶν, id est bubulum caput. Quod ita se habere vel ex Aristophanis Anagyro constat, hoc verfu: Μὴ ἴλασ' ἔγωγε σὺ Βουκεφαλῶν ἀνδρῶν, Euripus, Ἐν ἠδὲ ἡφέμῳ τὸν Βουκεφαλῶν καὶ ἰπποκρύστατος. Bucephalus igitur vocatur qui in coxis (ἰπποκρύστατος) bubuli capitis characterem habet inustum, Etymologus. Equus Alexandri regis & capite & nomine Bucephalus fuit, Gellius. Sedecim talentis emptum ferunt ex Philonici Pharsalij grege, etiam tum puero (Alexandro) capto eius decore, Plin. Emptum Cares 30 (Chares, qui scriptor à Plutar. etiam in vita Alexandri citatur) scripsit talentis tredecim, & regi Philippo donatum: æris nostri summa est n. s. c c x i i. Gell. 5. 2. Vide etiam supra vbi de pretio equorum in genere tractauit. Bucephalus quam artificiosè ab Alexandro adolescente tractatus sit, cum Hierocles neminem admitteret, ideoq; à Philippo eius patre contemneretur, supra dixi in a. ex Cameratio. Neminem hicalini quàm Alexandriam regio intratus ornatum recepit in sedem, alios passim reijciens, Plin. Super hoc equo dignum memoria visum, quod vbi ornatus erat armatusq; ad prælium, haud vnquam incendi sese ab alio nisi à rege passus sit, Gel. Bucephalus regis instratus ephippiijs, neminem quàm Alexandriam dorso excepit, vt referunt Q. Curt. (libro 9.) Solin. Plutarch. & Iustin. Grapal. Bucephalus quantisper nudus erat conscendendum se etiam equisoni dabat: ornatus vero regis iam aulæis collaribusque, neminem admitterebat, Alexandro tantum excepto: ceteris periculatum facturis, aut alio qui propius accedentibus, ingenti hinnitu occurrere insultatq; ac nisi cederent fugaq; 40 sibi consulerent, proterere solitus, Plutarch. in libro Vera animalium &c. Idem in prælijs memorata cautam perhibere opera, Thebarum oppugnatione vulnerata in aliam transire Alexandriam non passus: Malta præterea eiusdem modi, propter quæ rex defuncto si duxit exequias: vrbe in tumulo circumdedit nomine eius, Plin. Cum in eo insidens Alexander bello Indico, & facinora sciens fecerit, in hostium cuneum, non satis sibi prouidens, immisisset, coniectis vndique in Alexandriam relictis, vulceribus istis in ceruice atq; in latere equus percussus est. Moribundus tamen, ac propè iam exanguls, è medijs hostibus regem viuacissimo cursu retulit atq; vbi eum extra tela exulerat, ilico concidit: & exanimi iam superstitis securus, quasi eum sentus humani solatio animam exprauit. Tum rex Alexander parta eius belli victoria, oppidum in iisdem locis condidit atq; ob equi honores Bucephalon appellauit, Gel. Nonnulli heterophthalmos equos inter præstantissimos collocant (verba sunt Pelagonij in Geoponicis 16, 2.) qualem fuisse aunt Alexandri Macedonis Bucephalum. Post hæc verba statim se 50 quitur, γλῶσσαν λατῆρῶν καὶ μακρῶν: πρὸς ἑρπονδρον καὶ ἰπποκρύστατος, &c. nec nullum apponitur verbum, quo eam isti accusatiui construantur, vt propter mutilatum locum in dubio relinquatur se & ad Bucephalum hæc omnia qualis nam ille fuerit, describendum pertineat: vel potius, in quo interpretes omnes conueniunt (Cornarius, And. à Lacuna, & Ruellius, qui in Hippiatricorum translatione ca. 14. ex Geoponicis hæc adiecit.) ad quemnis equum præstantem. Sed vtroliber referas, quoutam supra omisit, hic recitanda videntur. Probat igitur habentes (vel, Bucephalus habuit) linguam tenuem & longam, faciem sumam vel adancam, altam ceruicem, colorem glaucum (oculorum nimirum:) corpus non impatiens conuulsæ (δυσπραγμῶν vel δυσσώλων, quas voces supra explicauimus: Ruellius dissimulat, And. à Lacuna corpus firmum tenuat: melius quod ad rem Cornarius dixit, non titillolum: quod ad dictionem, aptius forte titillandum vel titillabile dixeris, est) auctorem non habeamus:) collum erectum, plenum & crassum: τέρψιν δὲ βαρυτέραν, hoc est nimimè exiguum 60 (vt And. à Lacuna reddidit: nam collum breue, inquit, semper commendatur ab equitibus, prolixum vt in grue vituperatur: itaque βαρυτέραν maluit accipere pro paruo quod magno epponitur, vel pro angusto quod lato, non pro breui quod longo contrarium est:) eentrem castigatum & ad illa contractum: magnitudinem moderatam, μέγδος ἰσωνῶν: venas toto corpore conspicuas & elacæ: colorem agrum sanuatum. Ex prælio Alexandri contra Porum Bucephalus non statim, sed vt plurimi prodidit: e post longas vulæ: curationes exprauit. Refert Onesicritus eum senio ac labore confectū occubuisse. Tergenti nantq; annos natus moribundus acut, cuius mortem acerrimè indoluit Alexander, & super eo iuxta Hydaspem condita vrbe Bucephala appellauit, Plutarch. in vita Alexandri. Equus Bucephalus quem Demetrius Cornithius Alexandro donauerat, eum ex omnibus ornamentis nudus erat, equisonem etiam (eumque solium, Dodder.) sibi insidere pariebatur: Caro autem ephippiatus & ceteris regijs ornamentis instructus, nullum alium splendorem quàm Alexandri admittet: cui sua sponte, & nullo 70 impulsu astabat, & vt facillor conscendit sese corpore demittebat: Quo vius est ad omnia Asia

μεγαλ' ἔπειον, ὃν εἶσατο πάντες ἀέριαι. Ἀργείων, Τρωέων φόνον ἐκίχησθε φέροντες. Plutarchus in vita Themistoclis narrat illum aliquando dono rogasse equum à Philidenutritore equorum. Eum is vbi negasset, comminatum fuisse se breui ex illius domo facturum equum *ἀργείων*: significans se crimina ipsius ac domesticorum prolaturum in lucem. Nec incertum fuerit, si quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appellet, quod ex eo breui tempore summi viri prodierint. De laudatis viris qui subito alicunde emeruerunt, apud eruditos frequens est, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodisse dicantur. M. Tullius Philippica secunda ad egregij facinoris societatem reculit: In huius me consilij societatem tanquam in equum Troianum includi cum principibus non recuso. Aristophanes in Aulis pronobium detorquet in emphasim roboris ac magnitudinis: *καὶ Θεοδότης ἐναντίω δ' ἄρματα Ἴππων ἐπὶ τῶν μέγ' ὄσον δ' ἀδύσει*. Interpres admonet allusum ad equum æreum insigni magnitudine, qui in Acropolis stabat Palladi dicatus à Charidemo (Cælius 29.25. *Χαυρέδιμον* vocat) quod ipsa testabatur inscriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compositus erat. M. Tullius actione in C. Verrem sexta, Troianum equum accipit pro extrema calamitate: *Quem concursum factum in oppido putatis? quem clamorem? quem potu? quem fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse diceret, &c.* Portas per quas introductus fuerat equus dureus, Homerus Iliad. tertio Scæas, hoc est sinistras, hoc est laua mente Troiani equum illum induxerint in ciuitatem. Idem pro Muræna dicit, equum Troianum intus esse, quum sentit reip. periculum esse à ciuili discordia, à Catilina; Intus (inquit) intus est inquam equus Troianus, a quo nunquam me consule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cælio, An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebres bellum gerentes tulerit ac texerit? Hæc omnia Erasmus. Et rursus in proverbio Seianus equus, Equus durateus (inquit) fatalem interitum attulit Troianis: ad quod alludens Maro, Scandit, inquit, fatalis machina muros. Equi Troiani meminit Cicero etiam in libro de Diuinatione, & in epist. famil. Troianum equum (inquit Nic. Erythræus in Indice Vergiliano in voce Simulacrum) cum Minerua fabricauit Epeus, vt Demodocus apud Homerum canit Odyssæ octauo. Hunc Vergilius instar montis equum appellat, modò equi molem, aliàs equi immanis molem, interdum ferum, nunc dolum, quandoq; machinam, monstrum infelix, claustra pinæ, & denique lignum: nam trabibus contextus acernis, vt idem poeta canit, Secta q; intextus abiete costas. Vnde durateus, id est ligneus Homero ductus, *ἰπὺς κέρμον ἔειπον δὲ κέρπον*, & quæ eodem citato libro sequuntur. Quem imitatus Lucretius, Nec enim durateus Troianis Pergama partu Inflammasset equus nocturno Graingenarum. Apud Flaccum Argonauticò 2. Manet immotis nox Duria castris: alij codices habent Durica eodem sensu: quidam simplicius legunt Dorica pro Græca, vt, Et Dorica castra. Equo autem ligneo inclusis Danais expugnatum fuisse Ilium fabulose poetæ commentum sunt: sed rei veritas ita habet. Equum ligneum, simulato pro reditu Mineruæ voto, Græci ea magnitudine construxerunt, vt intra mœnia Troiana recipi non posset, nisi portæ muriq; vrbis deponerentur. Eum Sinon, transfugam simulans, persuasit Troianis, si in vrbem inducerent, futurum, vt nunquam Græci aduersum eos amplius arma mouere possent. Quamobrem deiectis portis & murorum parte, equum introducunt Capientibus mox ipsis cibum securæ, ac nihil tale verentibus Troianis, Danaum ductores ex loco, vbi infidijs subdiderant, vnde adhuc illi Argiuorum insidiarum nomen est, prodeuntes apertam vrbem inuadunt, atq; hoc pacto capiunt, Hæc ex Palaphati apillis. Alij sentiunt poetæ equi commentum de monte quodam arripuisse, cui Equo nomen esset, qui Troia immineret, per quem etiam facile capta sit: ad quod & Vergilius his (verbis) alluserit Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant, Hæc enus Erythræus.

Dare. Phrygius scribit Polydamantem Troianorum proditorem suasisse Græcis vt noctu ad portam Scæam exercitum adducerent, vbi extrinsecus caput equi sculptum esset. Equum, qui nunc aries appellatur in muralibus machinis, Epeum ad Troiam inuenisse traditur, Plinius. Equum darium Epei opus fuisse, Pausanias (in Atticis) interpretatur machinam muris dissoluendis, cuius ænecum simulacrum in Acropoli fuerit, Cælius. De equo Durio & Troia per eum capta, multa Calaber lib. 12. Arietem à Carthaginensibus excogitatū, Vitruuius & Terentianus in libello de Pallio memorant. Higinus etiam Troianum equum, machinam oppugnatariam fuisse scribit. Et hic quidem, Plinius & Pausanias, plus fidei merentur quàm Dictys & Palaphatus. Est præterea equus Troianus Liuji poetæ tragædia, Brodæus.

Equus Troianus (inquit Cælius) proverbio vsurpari potest pro societate non in perniciem modo cuiuspiam inita, verum & ad bonam frugem aliquam. Cicero alicubi scribit ex Iococratis ludo, veluti ex equo Troiano, innumeros principes exiuisse. Huc delecta virum fortiti corpora furtim Includunt cæco lateri, Vergilius. M. Varro, quod ad equum ligneum attinet, Epeum eius concinnatorem fuisse coequum scribit, & Argiuis cibum curasse: ideoque à Plauto fumicum coquinario epitheto nominatum, &c. Vide plura apud Cælium 29.25. & Politia- num in Miscellaneis, cap. 5. & supra in n.a. inter imagines equorum. Propertius lib. 4. Elegiarum abiegnū equum dixit. Troiam fertur ob Laomedontis equos primum ab Hercule, deinde per lignecum equum ab Agamemnone, tertio propter equum qui in porta consistens, Iliensibus claudere volentibus impedimento fuit, à Charidemo duce captam fuisse, Plutarchus ab initio vitæ Sertorij: Vnde apparet equos Troiæ quodammodo fatales fuisse. *Ἰπτα οὐ ζεζεν ἢ δούρειον λέγει. Οἱ μὲν δ' ἐστὶν ἔλληνον, ἔλληνα δ' ἴδιον ζέειδον, ἢ ζέειδον: καὶ δὲ ἢ λήνα, ὅθεν ἔτι ζέεισσι λέγουσι*, Varinus. Epeus nomen cuiusdam fabri, qui equum durcum fecit, Festus. *Ἰπποτέκτων* (id est equi faber) filius Panopei durium (*Ἰπποτεκτων*) equum fabricauit, in quo occultati viri Græci quin quaginta supra ter mille mca memoria (κατ' ἐμὲ 27. videtur locus deprauatus) equo à Troianis intra mœnia attracto, noctu progressi, cæteris qui in Tenedo erant Græcis signum face dederunt: & cum ij aduenissent, Ilium vastauerunt, Varinus ex authoro in nominato: apud Dictyū quidem & Darct em nihil tale inuenio. *Βαρενοκίδα. ἢ δούρειον ἴππον*. Hesychius & Varin. In equū ignaunum perquam elegans Lucilij hexastichon extat Anthologij 2.23, huiusmodi, *Θεοσαλὸν ἴππον ἔχεις Ἐρμίστρατες, ὁμὰ σαλλῶσι. Οὐ δὲ μὲν αὐτὸν ἐλπί: Φαίμακα Θεοσαλῆς: Οὐτως ἴππον ἴππον, ὃν ἐφ' ἡλίου ἐλπίον ἔπαιοντες. Σὺ δ' ἀναλοῖς Σαλαῖας σὺν ἀν' ἔσθ' ἢ πῶλα. Οὐ γὰρ σὺ ἀνάθημα θεοῦ τῷ θεῷ εἰς πρὸς ἔχεις μαι, Τὰς κερδίας ποιεῖ τὰς πενίους Ἰπποκλῆν*. Vinum equus poetæ. Demetriji Halicarnassici distichon huiusmodi citatur à Zenodoto, etiam si in epigrammatis refertur Nicerati titulo: *Οὐδὲ γὰρ γάρβον η Φίλει παρὰ γὰρ ἴππο δ' αὐτῶν, Ἰδὲ μὲν δ' ἴππον δ' ἐφ' ἡλίου οὐδὲν ἀν' ἔπειν*. Vide supra in n.a. inter deriuata ab Equo. *Αἴνη δ' ἔλλων ἴππον ἴππο, Σὺν δ' ἴππον φωνεῖ οὐδὲ γὰρ γὰρ ἴππον*, Parmeno Byzantius apud Athenæū lib. 5. Ac si dicat, Si homo semel tantum vini hauserit, quantum aquæ solet equus vno potu cōsumere, minus iam sapit equo. quus enim saltem nomen suum semper agnoscit, vt coppatis dictus à coppa numero, de quo dixi in n.a. inter nomina equorum. Nos potioni nimium indulgentem, vacca instar bibere dicimus. Cum peditibus eucurrifsi, & illi fatigarunt te: quomodo ad certamen prouocabis equos? Hier. miæ 12.

Germanis

Germanis vsitata proverbialia ab equis ducta, quibus eiusdem ferè sententiæ Latina abiq; equi mentione etiam adiuungemus. *Das pferdt ist seins fuoter's vnerdt*, Equus meretur pabulum, Canis digna pabulo. *Die rofs hunder den vnagen spannen*, Equos curru postponere: *Carrus bouem trahit*. *Er rydt ein gäch pferdt*, vel vt Vuestphali proferunt *Hie rydt ein geck pferdt*, Equum sternacem equitat: *Malo, alino vehitur*. *Es vertritt sich auch wol em pferdt das vnarsse baat*, oder *ein pferdt mit vnars fuesen*: Est quando equus quanquam quadrupes gressu aberrat: Quandoque bonus dormitat Homerus *Gjant als qurr*, Equus equa dignus: *Mali thripes, mali ipes*. *Hie sebt vmmend vnr oepfel, sprach der pferdt dreck, do schvnamm er vnder den oepfel vff dem vnasser*, Hic nos poma natamus, acibat stercus equinum, cum inter poma aquæ innaret. *Kleine pferdt, kleine greysen*, Parui equi, parua itinera: *Efficimus pro nostris opibus mœnia*. *Man muos mit den pferden pflaogen die man bar*, Arandum est equis quorum copia est: Si bouem non possis, a sinum agas. *Mit vnruulligen ochsen oder pferden ist mit quos vfluogen*, Bobus aut equis inuitis nō bene aratur: *Inuitos boues plaustru inducere*. *Rassarbeit*, Equini labores, Herculei labores. *Truuons vnars reyt das pferdt hurnvng*, Credulitate equus amittitur: *Fiducia pecunias amifi*. *Vnan die alten genel gehen vnars dand, so stehen jst mit zuo halten*, Cum vetuli equi currere incipiunt, difficillimè retinentur: *Anus subans, Γραῖς καπετῶνα*. *Zuo dem baren bringen*, Ad præsepe adducere, In laqueum inducere.

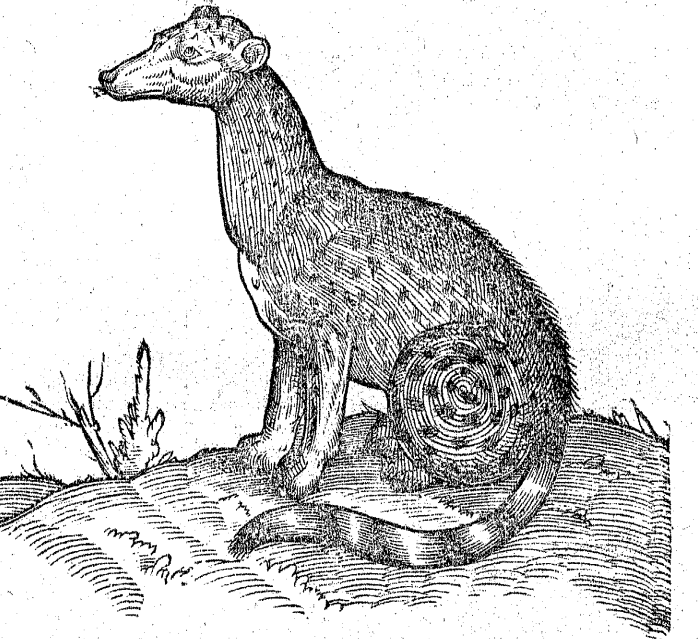
Plato in Phædro tres animæ partes facit, *ἰππομόρφω καὶ δῖον πνεῦμα ἢ εἶδη ἢ ἴππον ἢ εἶδη ἢ ἴππον*, ἢ δ' ἀγ' ἴππων, ὃ μὲν φασὶν ἰπποδότης, ὃ δ' ἴππος, ὃ δ' ἴππος, Varinus in *Παροχολῆ*.

In adulari nescientē Alciati emblema. *Scire cupis dominos toties cur Theffalis ora Mutet, & vt varios quærat habere duces? Nescit adulari, cuiquamue oberudere palpum, Regia quem mōrem principis omnis habet, Sed veluti ingenuus sonipes, dorso excutit omnem, Qui moderari ipsum nesciat hippocomou. Nec scuire tamen domino fas, vltio sola est, Dura ferum vt iubcat ferre lupata magis.*

DE GENETHA.

GENETHAE icon a Bellonio exhibitæ, nescio quam accuratè facta: macularum quidem specie pellis differit ab illa, quàm nos probè sciteq; à peditore nostro expressam hic damus.

GENETHA vel potius genetæta aut ginetta (genetha apud Albertū, peperam) est bestia paulo maior (minor, Albert & recte) vultu specula, colore inter croceum & nigrum, maculis interdum nigris ordine in pelle dispositis (maculis nigris interpositis, Albertus) mansuetæ satis, nisi lacessatur. Ardua non ascendit, sed in humilibus locis, & iuxta riuos degit, & ibi victum querit, Isidorus & Vincentius Bell. Germani vocant eam *genethæ*. Pelles vestibus assuuntur, & pretiosæ habentur. Genetha ardua non ascendit, sed in humilibus locis & iuxta riuos degit Isidorus: quo nemo antiqorputo hoc nomine vsus est. Sunt etiã animalia (inquit Hier. Cardanus) pellibus nobiliora, vt lynces: & è mustellarum genere plurimæ, martori, varij, lardironi, viuerræ, ginetæ. Nostrj, vt dixi, genetocatum cōposita voce nuncupant, ob cæti similitudinem. Habet aut catus ingentium & formam magna ex parte mustelis similem: quamobrem recentiores *galtis*, id est mustelæ vocabulum, in eam quoq; cōserunt. Cæterum lardironi (hoc est glircs, ni falhor) & varij, murium potius quàm mustellarum genera mihi videntur. Ginetas Hispania mittit, forma & moribus domesticis mustellis, quas nos scio nos vocamus similes pelle varia ac nigro & cinereo alternantibus maculis distincta, Cardanus. Cōtra quem Scæoliger: Quum domestica mustela, inquit, perpusilla bestia sit, quomodo Ginetarum speciem ei attribuere ausus es? Vnius ginetæ corium amplius tricenæ cōtinet mustelinæ pelliculas. Lutram enim maximam æquat. Deniq; mustelæ nihil præter auricularas. Pilo verò longè diuersa Si tam esset inuentu rara, quam admirabili pulchritudine est, sine controuersia, præter cæteras summo in pretio futura erat: macularum crebritas, ordo, vegetus splendor nulli cedit. Idem in Hispania hoc animal generari scribit. Genethas Constantinopoli per domos cicutres vagantur sicut, tanquam catos, Bellonius.

Ego

gnificare. Νηξίς (vox detorta videtur ab ea quæ est μωξός) mus in Cappadocia, quem aliqui sciurum vocat. (Varinus etiam sic ex eo transcripsit.) Galenus lib. 3. de alimentorum facultate, Nō opus erit, inquit, pluribus exequi animalia omnia quæ apud singulas gentes proprie nascuntur, qualis est apud Iberos cuniculus: in Lucania autem Italia regione quod inter vrfum ac luem quodammodo est medium seu aliud quoddam inter agrestes, ἀγροαγῆς) mures ac myoxos, & eos qui ληοί (proparoxytona vox, interpres Martinus Gregorius sciurus vertit) appellantur, est medium: quod in eadem Italia regione, & alijs pleriq; locis manditur. Quæ enim ex eiusmodi animalibus bene habito corpore ac planè pingui sunt, ea experientia explora, præparandorum ipsorum rationem, quam incolæ experientia didicerunt, ab ipsis audiens ac discens. Ex his Galeni verbis existimabit aliquis, ληοί & myoxόν animalia esse diuersa: sed fieri potest, vt myoxos subiuncta per epexegetin copulatiua cōiunctione elios interpretetur. Aut si non idem sunt, proxima tamen inter se genera esse apparet. Fieri potest etiam vt hæc verba, μωξός, abundent, & fortè interpretandi gratia dictio ληοί, vt pote antiquior aut obscurior, in margine ab aliquo adscripta, postea in contextum irreperit: accedit, quod ferè cum animal vnum inter alia quædā ambigere dicimus, duo non tria nominamus. Medium autem illud inter murem aruensem & Glirem animal, apud Lucanos edi solitū, mea quidem coniectura sciurus fuerit. Sciurum Gliremq; (inquit Scaliger) temere quidam confundere. Sciurus cauda tegit se, fuluo colore est, mansuetus, scurriliter & gannit & ludit. Glis cinereus est & esculentus: nunquam placet nisi inter patinas. Nihilō verius quod aiunt, ἐλεῖν ab Aristotele dici, quem nos Sciurum, quod caudam inuertat: hoc enim est κάμψεν, id est flectere: non autem ἐλεῖν, id est, vertere aut voluere. Sed quia in cauis arborū inuoluit sese, vbi dormiens pinguefeit. Sciurus autem ab vmbra cauda, & à flexu, campsiurus. Glirem Itali vocant lo galero, lo ghero, vel ghro, vt Scoppa, Arlunus & Niphus docēt. Hispani ληοί, Galli similiter ληοί, vel rat ληοί: secundum alios, ung loir, ung rat uent. Germani circa Athelin ein greuk: Heluetij, ein rell vel rellmuff, vel grasse hasekmuff. Nam & aliud syluatici muris genus est, glire minus, cui ab auellanis quibus vescitur nomen est apud nostros: sed hoc in cibum non venit: similiter tota hyeme in syluis dormit, vnde apto vocabulo dormius, hoc est dormiens mus, ab Anglis appellatur (propriū quidem gliris nomen Anglicum non reperiō) de quo plura in murium historia dicam. Hoc non prætereundum, animal cuius imaginem dedi, sub ventre albicare: & mordax esse adeo vt rarè vnum capiatur. Hanc pictam cum ostendissem amico cuidam, qui rellios mures nostros, vt ita vocè, vidit editq; non nihil interesse dixit, quod nostri oblongiore rostro videantur, & acutioribus auriculis, extrema cauda non æque villosa, ventre medio magis protuberante inter pectus & illa contractiora, tergo & latere profus cinerei, in ventre (si bene memini) subrufi, non albi saltem. Capiuntur aliquando Claronæ (qui Heluetiæ pagus celebris inter altissimos montes situs est) in syluis & arboribus. Vtrunq; maius sciuro est, vtrunq; animal murium generis est, vtrunq; esculentum & pinguisimum: vt duæ species vnius generis videantur. Lardironi etiam, quorum Car-danus meminit lib. 10. de subtilitate, non alij quàm glires videntur: & nomen hoc à Cardano confictum propter lardum, hoc est pinguitudinem qua glires: quanquam ipse mustellarum generi adnumeret, his verbis: Sunt (inquit) animalia pellibus nobiliora, vt lynxes: & è mustellarum genere plurimè, martori, varij, lardironi, viueræ, ginetæ: (sed varij, & lardironi, si glires sunt, muribus potius adnumerari debent.) Et mox, Pelles colli diuturniores plerunq; vt in vulpe, viuerra, lardirolo. Ineptissimè quidam in vernacula lingua rattum vulgo dictum, hoc est murem domesticum maiorem, glirem faciunt: cum is non solum non sit edendo, sed propemodū venenosus habeatur. Polonicè quidam glirem interpretatur sczerek, (quidam rattum vulgò dictum, Polonicè scurez, interpretatur,) quæ vox ad sciurum accedere videtur: sed sciurum vocant vjsevjorka. Audio in Croatia & alibi illud etiā muris genus edi, quod bilchmuff Germanicè vocant, de quo plura inter mures.

B.

In Mæsia sylua Italia, non nisi in partu reperiuntur glires, Plinius admirans rerum naturam nō solum alia alijs dedisse terris animalia, sed in eodem quoq; situ quædam aliquibus locis negasse. Audio glirem maiorem esse sciuro, colore nigricante: vel, vt alij referunt, dorso fusco, ventre albo, (qui color etiā ijs est, quos iam mures ab auellanis vulgo dictos nominavi) cauda breui, in extremo villosa, facie quodammodo vrsina. Albertus etiam glirem colore varium esse scribit, in dorso griseum, in ventre album: breuioris pili, & tenerioris corij quàm animal quod verè varium (murem Ponticum, vulgò pmdmuff, intelligit) vocatur. Axungia & lardum sunt in animalibus non cornigeris, quorum quatuor dentes vt plurimum prominent vt sunt glis, felis, canis, vrsus, &c. Monachi in Mesuen. Veras glires & sciuros cæcum intestinum tantum natum scimus, vt magnitudini eorum ventriculi facile respondeant: atque idem in sectione fœcibus turgidum reperitur, Vesalius.

C.

Fagi glans muribus gratissima est: glires quoque faginat, Plinius. Nucibus regijs vel iuglandibus delectantur glires. Arborea scandunt, & poma edunt: vel vt Albertus scribit, succo pomorum aluntur. Nostrates non ipsa poma vel mala à muribus rellijs edi aiunt, sed aperiri tantum, vt nucleis potiantur: & sepe sub arboribus copiam pomorum nucleis exhaustam à gliribus, inueniri: atq; inde nomen impositum vt rellien dicantur: nam idem vocabulum legumina sub mola decorticare significat, ita vt inter molendum medulla quasi nucleis à cortice ambiente purgetur: hoc Greci ἄλαση, Latini pinsere vel pinsare vocant: quod olim pilis tundentes faciebant, hodie molentes in molis, vt Budæus etiam testatur, Panicum pinsitum & euolutum furfure, Columella. Vt in pilirino pinsetur ac torreatur, Varro. Solent autem glires nostri poma, quorum appetunt genera, diuaticatis alicubi ramorum seu furcis imponere, vt sic inferta obfirmataq; commodius euacuent. Sed de cibis eorum plura dicam cap. 5. Glires latent in ipsis arboribus, pinguefuntq; per id tempus vehemèter: vt & mures (albi, quod Gaza omiserat, Plinius addit) Pontici generis albi, Aristoteles. Sorices & ipsos hyeme condi autor est Nigidius, sicut glires: quorum finium finitur hyberna quiete: conditū enim & hi cubant: rursus æstate inuenescunt, simili & mustelis quiete, Plin. Somnulosos ille porrigit glires, Martialis. Dies, cessante cibo, somno quis opinor est? glis, Antonius. Tota hyeme dormit quasi in pilam coactus, quod si ad ærem serenum deferatur, paulatim inter manus tenentū conualecente (concalescente) spiritu resoluitur, Liber de nat. rerum. Myoxi quomodo lateant, & quotuplicem naturam ædant, capite primo ex Epiphanio recitauit.

Animalia tractilia dicuntur, quæ cum mutant locū se trahunt, sicuti mouentur lepores, qui saltando se trahunt: & glires in alati, qui mutant locum quasi se trahendo, & alia multa huius generis, Niphus in Aristotelis historiam animalium

animalium 1. 2. Ego tractilia, quæ Aristoteles ἐλαττωτά vocat, non alia esse puto, quàm quæ in loci mutatione extenso contra Æoq; per vias corpore mouentur, vt lumbrici, de quorum motu ἐλαττωται & ἐλαττωσάμεν proprie dicitur: lepores enim & familia Aristoteles saltu moueri dicere solet. Iam quid per vocem in alati sibi velit Niphus, non assequor.

D.

Glis animal est semiferum, Plinius. Si in vitarijs doliorum (de quibus mox in E. dicam) alere placeat, nota tamen est non congregari nisi populares eiusdem syluæ: & si misceantur alienigenæ, aut ne vel monte disereit, interire dimicando. Genitores suos fessos senecta alunt insigni pietate, Plinius. Vipera quàm altitè myoxos deuoret, 10 in A. dixi ex Epiphanio. Serpentes quidem etiam muribus insidiari certum est.

E.

Glis hyeme dormit: quam obrem si in syluis foueæ profunda fiant, & terra, palea & lignis superne operiantur, plene his animalculis per hyemem inueniuntur, Albertus. Et alibi, Circa Boemiam & Carinthiam rustici autumnō in syluis cellaria parant, in quibus glires numerosi se collocant, & inde ad eum hominum colliguntur. Audio vagari in syluis per arborea sciurorum more, & ex vna in alteram transilire: & sepe à venatoribus sagittis feriri, præcipue circa caua arborum, vbi latitare solent: hæc enim repetta, obstruunt venatores: reuerfi ad ea glires & in aditu patfaciendo occupati feruntur: sepe in ipsis deprehensi cauis baculo immisso cæduntur. Glires in valle Telsina à rusticis capiuntur sic: noctu cum facibus per campos procedunt, & glires ad conspectas faces accedunt, qui splendore facum quas in faciem eis obuertant, obcecati, vel manibus capiuntur. Ex gliribus magnum emolumentum esse non potest, Appianus apud Varronem. Leporarij genus venaticum, duas habet species: vnam, in qua est aper, caprea, lepus: alteram extra villam, quæ sunt, vt apes, cocleæ, glires, Varro. Gliri vitaria in dolijs, idem qui apris instituit, (hoc est Faluius Hirpinus, Grapaldus) Plinius. In Gallia transalpina T. Pompeius in conspecto amplissimo præter animalia cætera, dolia habet, vbi glires concluduntur, Varro de re rust. 3. 12. Et rursus 3. 15. Glirarij (inquit) locus, non aqua, sed maceria sepitur. Tota laui lapide, aut tectorio intrinsecus incrustatur, ne ex ea eripere possint. In eo arbutulos esse oportet, quæ ferant glandem: quæ cum fructum non ferunt, intra maceriam lacere oportet glandem, & castaneam, vnde saturi fiunt. Facere his caucas oportet laxiores, vbi pullos parere possint. Aquam oportet esse tenuem: quod ea non vtantur multum, & aridam locum quærunt. Hæ faginantur in dolijs, quæ etiam in villis habent vultu, quæ saguli faciunt multò alter, atque alia: quod in lateribus eorum semitas faciunt, & cauum, vbi cibum constituent. In hoc dolium addunt glandem, aut nucem iuglandes, aut castaneam. Quibus in tenebris, cum cumulatim positum est in dolijs, fiunt piagues, hæc Varro.

F.

Glires censoriæ leges, princepsq; M. Scaurus in consularu, non alio modo cœnis ademere, quàm conchyliis, aut ex alto orbe connectas aues, Plinius. Et alibi, Extant censoriæ leges, glandia in cœnis gliresq; & alla dicta minora apponi vetantes. Sani qui & taxos & glires cœnis addant, quæ animalia in qualitatibus hystrici 40 haud multum distilla sunt, Platina. Apud Rhatos qui Italicè loquuntur, glirium carnem salam reponi audio, quoniam dulcis & pinguis sit faulle intar. Poscantur in conuiuijs aliquoties trutinæ, vt adpositi pisces & volucres ponderentur, & glires: quorum magnitudo sæpius delicata non sine tadio præsentium, vt antehac inuisitata laudatar adhiudæ, An. Marcellianus lib. 23. Glires (inquit Apicius 8. 9.) isicio porcio: item pulpis ex omni medetur glirium tritis cum pipere, nucleis, laicè, liquamine, farcies glires, & futos in regula positos mittes in furnum, aut fartos in clibano coques. De mure montano nihil aliud compertum habeo, quàm in Italia esse glires, qui in mensas veniant tanquam lautissimus cibus, Cœl. Secundus Curio.

G.

Glires in cibo sumpti contra bulimon profunt, Matthæolus in Dioscorid. Ambustis medetur glirium cinis cum oleo, Plinius. Glirem integrum superligabis, verrucas mox tollit, Sextus. Glires & forices combusti, & cinis eorum melli admixtus, si inde quotidie mancusulent qui claritatem oculorum desyderant, sanabuntur, Sextus. Gliris aut muris syluestris cinere iunctis claritatem visus restitui dicunt. Plinius. Mus glires deglubus, & cum oleo ac sale assatus, pleumoniticis vel empycicis cibo datus, mirè succurrit: eos quoque qui parulenta excreant celerrimè sanat, Marcel. Glirium, vel foricum, vel verminum terrenorum cinis, ex oleo impositus peritonibus medetur, Marcel. Gliris plingæ & gallinæ adeps, & medulla babulina liquefacta repensq; infusa auribus, plurimum prodest, Marcel. Paralyti cauentibus pingua (Albertus non rectè vrinam legit) glirium decoctorum & foricum vtilissima tradunt esse, Plin. Gliris adeps remedium adferet ad eos qui paralyti tentantur, Sextus. Gliris detracta à pelle intestinisque exemptis decoquitur melle in vase nouo: sed medici malunt nardo decoqui 60 vsque ad tertias, atque ita afferari: deinde cum opus sit strigilli tepefacta infundere. Coulat deplorata aurium vitia eo remedio sanari, Plinius. Gliris seu blattæ pellis detrahatur, & intestina eius decoquantur in vase æreo nouo cum mellis heminis tribus, vsque ad tertias, atque ita seruetur, vt cum opus est strigilli medicamentum tepefactum auribus infundatur, Marcellus. Ex blattis quidem ad aures remedia in libro de insectis ex Plinio & Dioscoride referentur: sed & gryllus auribus prodest, &c. & cogitandum an glirem pro gryllo Plinius & Marcellus posterint: congenera enim ferè hæc animalia auribus fatuaria creduntur, vt & millepeda, siue aselli, quos aliqui in lingua nostra porcellos vocitant: significat autem gryllus etiam porcum Grecis. Sed Dioscorides etiam Eupor. lib. 1. ad aurium dolores & inflammationes, glires adipem laudat, & rursus lib. 2. ad vteri dolores. Gliris vrinam contra paralyti valere Albertus ex Plinio citat, sed falsò vt paulo ante monui.

H.

Gliris pro Glis in nominandi casu apud Marcellum Emphyricum: item apud Plinium, si rectè legitur, Gliris detracta

detra&ta pelle decoquitur in vase nouo, Plinius. Epitheta. Somniculosi glires apud Martialem. Apud alios, vt Textor refert, breues, foporati, hyberni τριτολ, ατιλολ & ενυδρατες, Oppianus de myoxis. c. Tota mihidormitur hyems, & pingulor illo Tempore sam, quo me nil nisi fomtus alit, Martialis. Nullum animal grauiore premitur fomno. Vnde Mart. Dormitis nictum glires, vituliq; mariti.

DE GVLONE.

V LONIS nomen de Septentrionali quadam vora: cillimafere etfi nouum est, & ab Olao Magno, vt putat, ad imitationē Germanicæ vocis primum con- fectum, placuit tamen retinere, & hoc in loco collo- care, cum veteribus ignota hæc fera indicatque vi- deatur. Plurima tamen concouunt vt aut ipsam hyenam, seu cro- cutam (quam aliqui eandem hyenæ putant, alij ex hyæna & cane, alij ex hyæna & leopardo natam: omnia dentibus frangit, protinûq; deuorata conficit ventre, Plin. aut omnino congenerem bestiam existimem, vt facile iudicabunt qui vtriusque historiam confe- rent: & commodè quidem accidit, vt hyenæ historia proximè subijcienda literarum ordine sic poscente sequatur. In Lithuania & Moscoue (verba sunt Matthiæ à Michou ex libro 2. descriptio- nis Sarmatiæ Europæ, cap. 3.) animal voracissimum & inutile, quod alibi non eriparet, rossomaka nominatum, magnitudine canis, facie canis, corpore & cauda vulpilis, (hyæna videtur quasi ex lupo & vulpe compofita) colore nigro: (pedes & ungues asperi- rimi, corpus villosum, prolis pilis subulcis, cauda vulpis, sed breuior & pilis densior. Olauus magnus:) cadaueribus vescitur. Inuento cadauere tantum vorat, vt extendatum & inflatur tympani instar: itaque angustiam aliquam inter arbores ingreditur, & per vim se ipsam intrat, ac ventrem premens ftingensq; exonerat, vt violenter ingesta violentius egerat: sic extenuatum rursus ad cadauer properat & rursus impletur, ita vt vicissim de cadauere quantum potest deuoret & excernat, donec totum absumperit.

Et forsitan natura tam infatiabile animal in illis regionibus producit, vt homines simili voracitate laborantes redarguat. Quouiam potentes quum conuiuari ceperint, sedent à meridie in medium noctis, continuo cibo & potu se oppiendo, & cum natura exigit surgendo à mensa vt egerant. & rursus se ingurgitant, idq; ad vomitum vsque & rationis ac sensus amissionem, vt inguinis & capitis quæ sunt discrimina tandem neciant. Estque illa consuetudo perniciofa in Lithuania & Moscouia, magis vero & absque pudore in Tactaria, hæc ille. Atque Scinam intra illas tantùm gentes plusquam belluina illa ingurgitatio circumferretur, nec Germaniam nostram inuassisset in tantum, vt quo nobilioris quisque ferè natus est loco, eo bibacior & voracior dies noctesque transigat, atque interitum & nobilis, & bonus & Christianus haberi dicit; velit, cum ne hominis quidem secundam rationem, nedum Christiani secundam pietatem, imò neque belluæ secundam naturam viuientis vitam tueatur. Nam vt hyæna aut crocuta, & alia quædam pauca natura monstra huic tam immani vitio obnoxia sint, pleraque tamen omnia bruta in cibo potuq; natura modum naturæque excedunt, ne verberibus quidem aut vllis illecebris vt id faciant adigenda. Sed redeo ad rossomacam: de qua eadem Lithuanus quidam nobilis sic nar- rabat: Rossomaka minor lupo, breuioribus cruribus, adeo replatur vt venter propendem, terram ferè contingat. Rictum ferè suis habet, dentes lupinos, longos. Genera sunt duo, vnum nigru, & aliud lupino ferè colore. Hominem & animalia vna non lædit: morticina tantum vorat, & nimis repleta in suo latibulo reuomit: scur- rus ad multum tempus ijs quæ euomerit pascitur. Vritus occidere eam obuiam non potest, ita dentibus se defendit: Hæc ille. Scribit Olauus Magnus in libello quem adituxit Septentrionalium regionum descri- ptioni, vnde nos etiam picturam hic applicam mutari sinimus: quam quidem ad vium factam non assero, sed dedî qualem inueni. Animalia, inquit, quæ Germani viffrass, id est multuora, Suedi iei ffappellant, immodicè voracitatis: oimlum repleta ventrem inter duas arbores strugunt vt excrementa protrudant. Petuntur à venatoribus (sagittis, aut bombardis) pellis gratia solum, quæ apud nobiles & ditissimos ad vestimenta in pretio est, vt pota splendidis & florum instar distincta coloribus, quales in Damascena veste spectantur. Sed illi cum gestant huius bestia: pelles, in eiusdem ferè naturam mutantur. Et sibi, cuius etiam omnino inutilis est ad humanam escam: sed pellis percommoda atque pretiosa: candet enim fuscata nigredine, instar panni Damasceni, diuersis oronata signis: eademq; eo pulchrior aspectu redditur, quo magis artificum industria, colorum conformitate in quocunq; vestium genere fuerit coniuncta. Soli principes & magnates eo indumento tunicarum more con- fecto hyemis tempore veniunt: quia colorem concipit cldid: & diutius seruat conceptum: idque non solum in Suecia & Gothia: Sed & in Germania, vbi raritas harum pellicum maiorem sortitur æstimationem. Et huius causâ sagittis à venatoribus hoc animal petitur, hæc ille. Rossomachæ nomen Sclauonicum est, inquit Scaliger: nos ioco vulturem quadrupedem consueuimus appellare: cadauera namque mto certoque odore sectantur. Pileo ex huius feræ pelle confecto vel Polonorum reges aliquando vtuntur. Pili in ea (vt Scheueberger meus: id me scripsit) sunt longi, sed non admodum denic dispositi, nigri, splendentes, vt Zabella videri possunt: minoris tamen quam Zobella venditur. Altar hoc animal apud Lithuanos (vt audio) in Principum aulis propter admirandam voracitatem: tantumque robore pedum valet, vt arborem in duas partes diuidat, & alio per medium di- stricta se exoneret, hæc ille: Dicitur hæc fera esse callida ac feris infidiari: cum feram aliquam animaduertit, conscendit arborem ac cum eam iuxta se videt, statim descendit ac feram apprehendit: & occidit, siue sit ceruus aut Alce aut caprea &c.

Idem.

DE 70

DE HYAENA.

Hanc imaginem qualemcumq; in veteri Greco codice manuscripto poematum Oppiani reperimus: mihi quidem non placet.

A.

HYAENÆ quadrupedis nomen, utpote peregrinæ & ignotæ ple- risq; Græcis Latinisq; scripto- ribus, non solum cum crocuta & leucrocuta quadrupedibus sepe confusum video: sed etiam multa ead- dem abas quadrupedi hyenæ, aliàs eiusdem nominis serpentis, aliàs piscis attribuit. Ego hoc in loco de hyæna quadrupede primum agam: deinde de illis animalibus quæ siue eadem hyenæ, siue diuersa sint, congenera tamen, nomine saltem differunt: eoque; vel Græcis Latinisq; vsurpato, vt crocuta & leu- crocuta: vel barbaris tantum scriptoribus, vt papio, zilio. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαννίς ex Epicharmo nominat, quale verò piscis hoc genus sit tanquam ignorans non describit. Mihi quidem piscis idem videri- tur qui & γαννίς illic ab eo nominatur, de quo Arhestrati versus citat, Εν δ' Αίθρα γαννίς τῶν ἰσθμίων ἡν ἄρα γαννίς, ἢ γαννίς. Taurus, quadrupedis & piscis nomen, Hefychius & Varinus. De hyæna serpente suo loco ex Aeliano & alijs dicam. Hyænam alij glanum appellant, Aristoteles interprete Gaza de hyæna quadrupede: Græce etiam γλανον habetur: apud Hefychium vero γλαν sine laudibus, his verbis: Phygges & Bithyni hyenam, gannou vocitant. Niphus hyænao Ephelij gannum (per a. duplex) vo- cari, ex Philopono annotat. Ego cum lambda glanum potius quam gannum dixerim, hæc coniectura motus: quoniam hyæna etiam piscis nomen est, vt libro septimo apud Athenæum legimus, qui & γαν

De Quadrupedibus

aut simile quid legendum. Akabola dicitur Arabia versatur, Albertus tanquam ex Rasi, apud quem tamen haec...

B.

Hyenam mittit Africa, Solinus. Plurimae gignuntur in Africa, Plinius. Apud pastorales Afros reperitur...

C. Hyanae

C.

Hyanae noctu vident, cum interdiu nihil ferè videant vt feles, Aphrodisiensis in problematis t. 66. De hoc...

D.

Maximum cor est pro portione muribus, lepori, panthera, mustelis, hyanis, & omnibus timidis aut...

Hyæna, vel congenerum ei animalium.

KABO pro alzabo perperam scribitur apud Rafim, ea occasione quia l. & z. litteras si coniungas, referunt ferè l. litteram: legitur & zabo apud eundem. Cæterum alkabo, aziba, & albozao voces sunt depranata. Vide supra in Hyæna capite primo.

ANA animal dicunt esse Orientis, validissimis dentibus, acutis, & longis & vnguibus acutis, perquam sævum, gregarium & valde amans quæ sui generis sunt animalium: alienis infestum. Si quod enim alterius generis accesserit animal, gregatim resistunt: & vel fugant, vel perimunt. Dentibus & vnguibus se defendit ita, vt solitariam etiam ab aliquo robustiori deprehensum plerunq; euadat, Albert.

BELBVS, hyæna, apud Iulium Capitolinum.

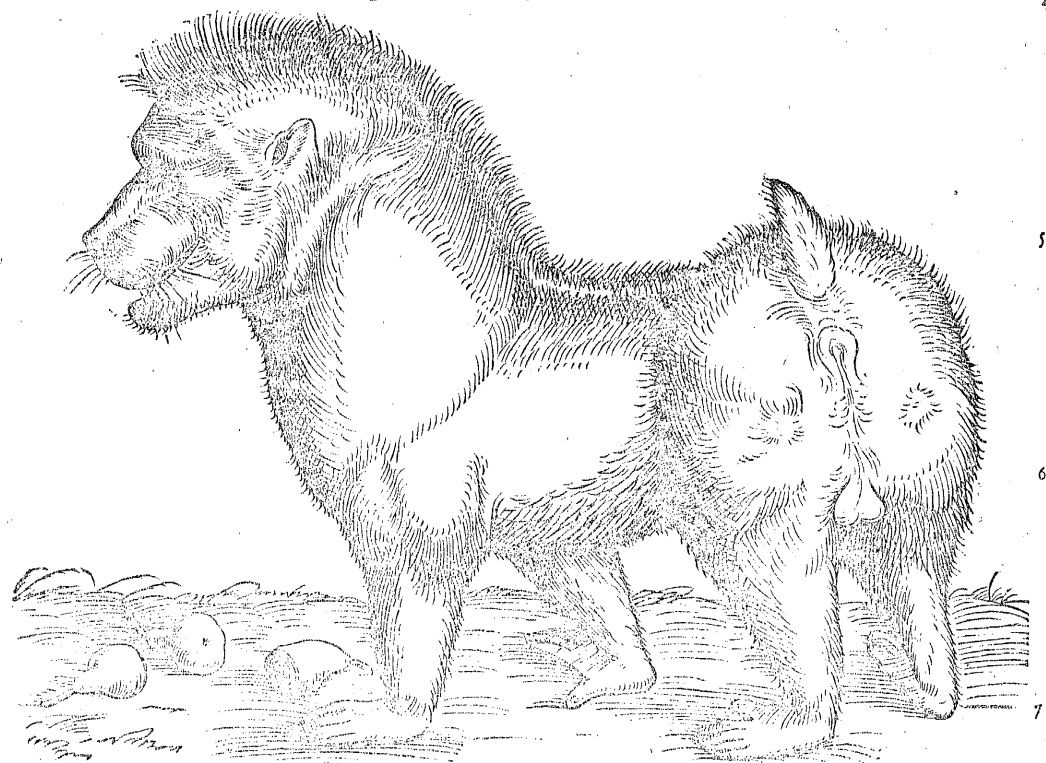
CHAVS etiam & **LYCAON** congeneres hyænae videntur, de quibus infra dicemus, statim post lupum (sed Chaus omnino idem est qui Lupus cæcarius, *en luchs*.) De **CVLONE** ante hyenam statim docui.

LACTA in sepulchris habitat, & vescitur cadaveribus, Albertus. Hoc veteres de hyæna scribunt.

LVPVS vespertinus, vide supra in Hyæna capite primo circa finem.

PAPIO animal circa Casaream abundat, paulò malus vulpibus, lupoꝝ ingenio. Collecta enim hæc animalia vlulant, vno præunte (præcinente) & alijs postea simul respondentibus. Pilo vulpem refert. Vno ex eis oeciso cætera circa ipsum vlulant, tanquam plangant mortuum. Voces eorum aded sonoræ sunt, vt quamvis remota ex propinquo audiri videantur. Vrgente fame sepulchra hominum aliquando ingredi & cadaveribus vesci dicuntur. Videntur sanè ex lupo & vulpe composita, Albertus. Kandelos lib. de doct. græc. est papio, bestia quadrupes vntatica, inter eum Papiion claudus dicitur, Halus. Abenauin, id est Babuin, animal est simile cani, quod noctu latrat, & vorat cadavera: reperiuntur autem permulta in Syria inter Damascum & Berutum, Andreas Bellunenſis. Et alibi, Dabha vel dahab, animal est medium inter lupoꝝ & canem, comedens cadavera: & comeditur caro eius ab hominibus, & reperitur in Syria in magna copia. Et rursus, Aldabha est animal notum in Syria, medium inter lupoꝝ & canem, pilis color qui vrfio, & comedit cadavera. Monſterus in Lexico trilingui lupoꝝ Hebraice zeeb nominat: Chaldaice autem, vt reor, (zain in dalet h mutato) deeba. Dhoboha (dabha potius, vt Bellunenſis corrigi) animal est, de cuius viribus in podagra & arthritide iam libro 3. diximus, Auicenna libri 2. tract. 2. in fine literæ v. Satis itaq; constat dabha & similes voces, nihil aliud quam hyænam significare.

Dabuh (inquit Io. Leo Africanus) Arabice appellatur, Africanis lesel dicitur. Animal id & magnitudine & forma Lupum refert, pedes & crura homini simile. Reliquo bestiarum generi non est noxium, sed humana corpora sepulchris euellit ac denorat, abiectum alioqui ac simplex animal. Venatores antrum in quo degit edocti, tympanum cantantes pulſant: cuius harmonia demulsum, non animaduertis technis, solido fune crura constructam extrahitur ac interficitur. Si ille: quibus perlectis statim animaduerti animal quod vulgò Papiionem vel Babuin aliqui nominant, omnino Hyenam esse. Olim Arctopithecam esse suspicabar, (propter informè & vrsinam ferè corporis crassitiem, & cen manuum pedumq; cum eisdem in Simia aut homine partibus similitudinè, quodq; arbores similiter ascendit, & iisdem vescitur cibis:) quæ omnia tamen non solum cum Simia, sed etiam vrfio ferè, vt & pilli colorem, communia habet, tanquã Arctocyon quidam, hoc est ex Cane & vrfio compositum animal. Bellunenſis Cani simile esse dicit, medium inter Lupum & Canem, noctu latrare: in Syria abundare inter Damascum & Berytum. Eius figuram hæc adijcio, qualem reperi in charta quadam typis excusa.

In eadem charta descriptio Germanica continetur huiusmodi: Hoc animal Papio (*Papio* Germanice scribitur) à frequente populo spectatum Augustæ Vindelicorum, anno Salutaris 1551. in magna Indis solitudine, & raro quidem, reperitur. Vescitur malis, pyris, & alijs arborum fructibus: apud nos etiam panem in potu vinam amat. Eluens descendit arbores, easque concurrit vt fructus decidant. Quod si Elephantum sub arbore viderit, nihil curat: alia verò animalia cum ferre non possit, omnibus modis repellere conatur. Natura laevis est, & præcipuè cum mulieres viderit (ad libidinem prouum) alacritatem suam ostendit. Digitos in pedibus quatuor humanæ manus digitis similes habet. Fœmina in hoc genere temper geminos parere solet, matrem simul & foeminam. Hæc ad verbum ex charta illa reddidimus. Papiionem quem pingis (inquit Petrus Coudenbergius, pharmacopola Antuerpiensis eximius, in epistola ad me) vidi viuum: nec ineptè depictus est animum ostentans: nam ad nutum, haud secus atque caput reliqua animalia, eum vertebar, frequentius populo ostentans. Sub genere vno communi, sed quod nomine vacat, sunt Lupus, Canis, Tigris, Vulpes, & Hyæna, Scaliger. Ego aliquando Simiarum generis cum propter causas prædictas hoc animal esse conieci: tam quia Babuini nomen, ad Papiionis nomen alludit. Sunt autem Babuini (vt Io. Leo Africanus scribit) Simiæ non caudatæ: verum Papio (vt apparet) caudam breuem gerit: qui si non Arctopitheci, Lycopitheci tamen nomen ex Lupo & Simia compositum, corporis simul & morum ratione meretur. Quod si Hyæna hæc est, vt omnino persuasus sum, (nam & Arabes medici, vt Auicenna de animali Dabha nomine, eadem scribunt, quæ de Hyæna Græci,) non erit Lupus aureus Oppiani (is enim Hyænae ferissimam meminit) vt Bellonius coniecit in Singularibus suis libro 2. cap. 108. Paruus quidam Lupus (inquit in Cilicia & tota ferè Asia reperitur, qui rapit & aufert quæcunque inuenierit noctu circa dormientes: (ad quos proximè accedit) vt pileos, ocreas, frenos, calceos, & huiusmodi. Forma ei inter Lupum & Canem est. Multi eius veteres tum Græci tum Arabes (Arabicum nomen non exprimit) meminerunt. Græci hodie vulgò appellant Squilachi (*σκιλαχί* nimirum multitudinis numerus pro σκύλακες:) & hic esse videtur quem Græci authores Lupum chryseon, id est, aureum, cognominant. Non multò minor est Lupo. Noctu inclusus, Canis instar latrat. Nunquam solus reperitur: est enim gregarius, aded vt aliquando ducenti in vnum gregem coeant, & nihil per Ciliciam hoc animali frequentius sit. Vociferantur autem in grege alius post alium, ac si Canis vocem hau hau repeteret. Coloris egregiè flauus est: quamobrem pellis eorum vestibus fulciendis destinata non paruo illic in precio est. Hæc ille. Atqui solus Oppianus Lupi aurei meminit: qui in altis montibus degat, Lupo præstantior fera ac robustissima, præsertim ore & dentibus, ita vrsæ & laca aliquando perforat: at Papio inferior villioꝝ que est Lupo: quamobrem Papiionem, Hyenam esse concludimus, multis hæcenus seculis re, nomine & figura doctissimis etiam viris ignoratam. Quod ad nomen Dabha, Syriacum illud vel Chaldaicum esse apparet. Deeba Chaldaicis Lupus est, Hebræis Zeeb vel Seb. solent autem Chaldaei z. in d. mutare. Allebha (inquit Andreas Bellunenſis) nomen est commune ad omnes quadrupes pedes, quæ hominem dentibus & vnguibus inuadunt, mordent, lacerant, & aliquando interimunt, sicut Leo, Lupus, Tigris, & similes: inde mores allebhaie dicuntur, ferini scilicet, immanes, crudelis, belluini: quales huius generis animalium sunt. Sic ille. Vt Dabha Hyenam Syris & Assyrijs, sic Dob vrfum significat: est autem, vt prædiximus, aliqua inter has feras similitudo. Lupi quidem aurei, de quo diximus cognomen, ab Hebræis seu Syris ductum videntur, qui aurum nominant ishah, vel sehah, & dabab vel delah: Lupum verò zeeb, deeb, deeba. Circa Hyænae tamen colorem non omnibus conuenit. Aristoteles Lupi ferè colorem ei tribuit, quæquam non omnes Luporum species eodem colore sunt: Andreas Bellunenſis Vrfi: Bellonius aureum: Oppianus frequenter vtrinq; corulei coloris tenias.

ZILIO animal apud Albertum in fine libri 22. non aliud quam ipsa hyæna est, omnibus quæ ei attribuit consideratis: quamvis ipse compositam esse scribat ex hyæna & simia quæ uarietate motu vocetur. Maticomotion quidem eodem libro in m. litera, corruptissima voce pro veterum mantichora vrfum.

CROCUTA, apud Græcos per r. duplex scribitur: & per omierentiam in secunda quam prima syllaba. *Kpocotta* animal est quadrupes Aethiopicum, Helych. & *Vari. κροκόττα*, quatuor syllabis, Aeliano. Mantichora & crocuta è simiarum genere, hominum gestus & sermones imitantur, Volaterranus testem citans Plinium, sed falsò. Est enim apud Plinium legitimus has bestias vocem imitari humanam: imitari tamen etiam gestus humanos & simiarum generis esse nunquam legitimus: nec si quid imitatur, protinus simia est: simia quidem gestus imitatur hominis, vocem non item: & si maxime illam imitaretur, non tamen hoc satis foret ad probandum eundem generis animal esse quod eam similiter exprimeret, cum aues etiam multæ imitentur. Hyænae coitu læna Aethiopiae parte crocutam, similiter (vt ipsa hyæna) voces imitantem hominum pecorum q; Acies ei perpetua in vtraque parte oris, nullis gingiuis, dente continuo, qui ne contrario occurſu hebetetur, caprarum modo includitur. Hominum sermones imitari & mantichoram in Aethiopia auctor est Iuba, Plinius. De mantichora statim in Leucrocota dicam. Solinus eadem de crocuta quæ Plinius: hoc tantum interest, quod Plinij verba hæc, Acies ei perpetua, Solinus à sequentibus distinxit & ad oculorū aciem reducit, cum Plinius de dentibus tantum accepisse videatur, nulla oculorum mentione: nam & dentium aciem dicere quid prohibet? Solini verba sunt hæc, Nonquam coniuget aciem orbium, sed in obtutum sine nictatione contendit. In ore giogluæ nulla: dens vnus atque perpetuus, qui vt nunquam retundatur, naturaliter caprarum modo clauditur. Crocutas (inquit alibi Plinius) velut ex cane lupoq; conceptos, omnia dentibus frangentes, protinusq; denorata conficientes ventre, Aethiopia generat. Vide supra in Galone. Beluarum, inquit Gillius, quas Aethiopes crocutas appellant, natura ex cane & lupo temperata, vtrinq; robore dentium superior est: omnia enim ossa confringit. Porphyrius in eo opere, quod inscripsit de abstinentia ab vfu carnium, hyenã dicit ab Indis appellari crocutam. Videtur autè vt Pantherarū genus est duplex, ita & Hyenarum genus vnum in Syria esse, minus & innocentiùs: alterũ verò maius & perniciosius apud Indos ac Aethiopes, quod illorum lingua Crocuta nominatur, & ab imperitis cum Leucrocota, cui acies dentium perpetua est, confundatur: eò quod similiter homini insidietur, &c: hanc Indicam Aethiopicamque Hyenam cognominare licebit. Qui in Aethiopia vocatur Crocotras (inquit Agatharchides) tanquam ex Lupo & Cane compositum animal, hoc nomen accepit: vtrinq; robore tenius est, & multò grauius (*κακώτερον*) facis ac summius pedibus: robore admirandus, dentium vi præcipuus, & ventris (omnia concoquentis) facile enim omnium ossium genus frangit, comminuit, denorat, & incredibili concoctione consumit. Eundem autem sermonem humanum imitatur, quod nobis quidem nō perinadent: & nominatim vocatos nocte, accedentes ad se tanquam hominem denorant.

Callidum animal (inquit Aelianus) est crocuta: primum enim sese in densas sylvas occultans inuadit: sed non

nominatim inter se appellantes a scultat, illorumq; cuiuspiam nomen adisset. Deinde summa humani sermonis
 affimulatione comparans infidias, quod audit nomen humana voce appellat, ad eam accedit appellatus, retrò
 verò illa cedens rursum appellat, idem iterum sepiusque ad humanam vocem accedit: ubi autem cum à socijs se-
 duxit, & iam ab auxiliatoribus nudum constitit, correptum interimit: ex eoq; quem voce pellexit, sibi instruit
 & conficit cibum. Edita munera, in quibus elephantos, & crocutas, & tigrides exhibuit, Iul. Capitolinus in An-
 tonino Pio. Io. Rauisius Textor multa etiam quæ Plinius de onagris scribit, crocutis attribuit, sua a liberatorum
 olicitantia nescio. Apud Albertum pro crocuta ineptissime crocrotches, apud alios crocrotchea scribitur, citatis
 Solini quæ de crocuta sunt verbis. Post Baiyozam continens ad Austrum pertingens Dacinabades vocatur:
 quæ supra hanc est mediterranea regio ad Orientem, montes magnos continet, & omni genera ferarum genera, ac
 inter alia *zeuges flos*, Arrianus in Periplo rubri maris.

Xiphilinus Dionis Nicæi abbreviator in vita Severi imp. Rom. agens de Plautillæ Plautiani filie: & Antonij filij
 Severi imp. nuptijs, Edita sunt, inquit, tum varia spectacula proter reditū Severi, & decennium principatus eius,
 ac victorias quas reportauerat, in quibus spectaculis apri sexaginta Plautiani inimicem certauerunt: cæterq; sunt
 alie permutæ bestie, atq; imprimis elephas & Crocuta. Id animal est Indicum, & tum primum quod sciam, Ro-
 manam aduectum est. Color eius est lænæ permixtæ cum Tigri: figura quodammodo ex cane & vulpe constat &c.

DE LAMIA etiam siue vera siue fabulosa bestia, quædam hyænæ congruentia legitur: necpe animal esse
 crudele, noctu sylvas exire, hominem aggredi. Sed de hac mox plura in L. litera.

LEUCROCUTAM (Aethiopia generat: vel potius India, potest enim ad vtrumque quodammodo referri,
 Plinius 8. 21.) perniciosissimam (verus lectio, perniciosissimam) feram, asini feræ (feri, verus lectio) magnitudinis,
 curibus cerninis: collo, cauda, pectore leonis, capite melinum, bifurca vngula, ore ad aures usque rescisso, den-
 tium locis osse perpetuo: hanc feram humanas voces tradunt imitari, Plin. Sed quædam paulo aliter Solinus ca-
 pite 55. in descriptione Indiar: Leucrocota, inquit, velocitate præcedit feras vniuersas. Ipsa asini magnitudinis,
 cerui clunibus, pectore ac cruribus leoninis, capite camelinò, bifurca vngula, &c. vi Plinius. Apud Albertum
 voce depr. uata leurochocha legitur.

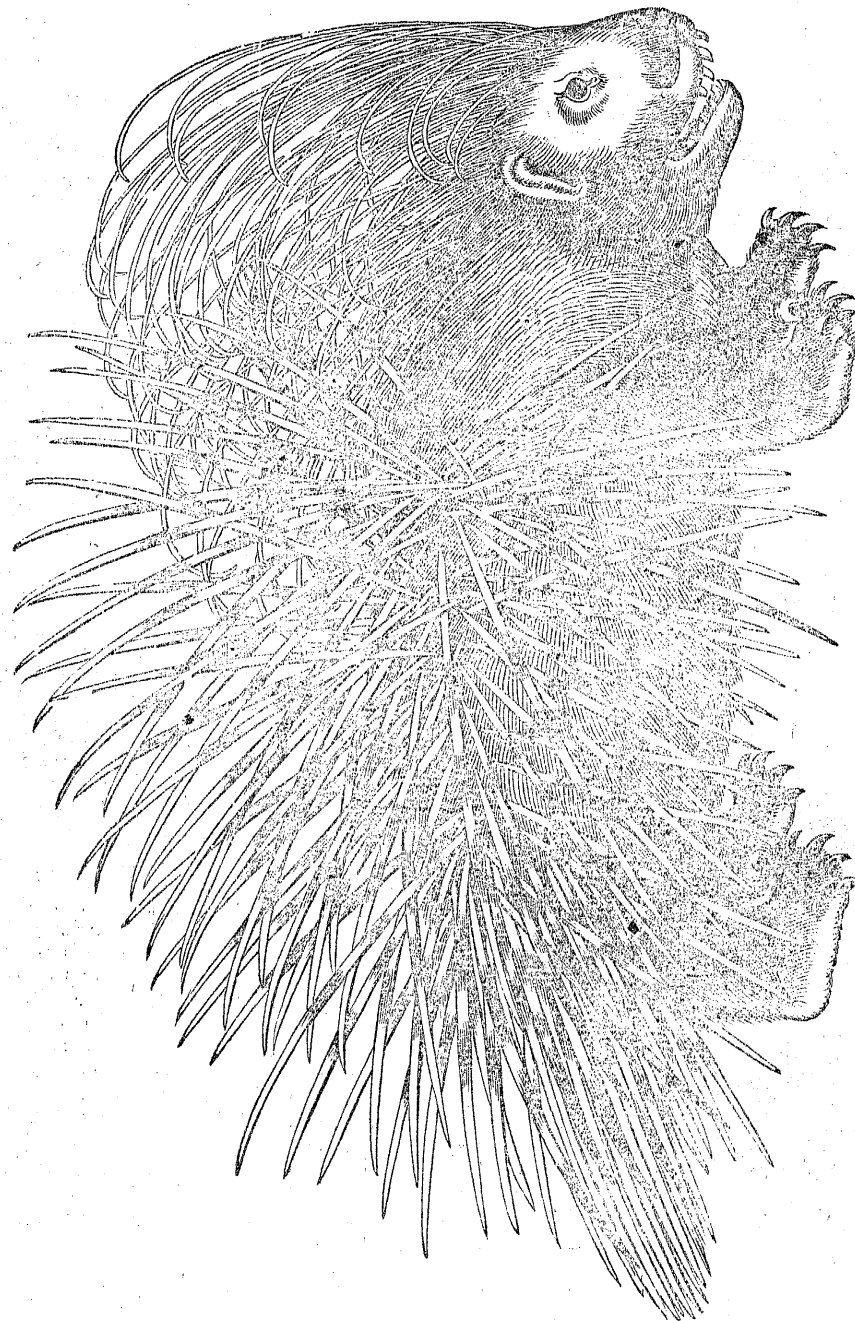
Lupus canis, vel Lupus Indicus. Ego ante octo annos Tridenti in arce Episcopi feram quandam vidi quam
 Italicè vocabant, loup chatt, id est lupum catum. Catum enim seu falem quodammodo facie refert, & vnguib;
 similiter acutis & maleficis prædita est: hanc tum temporis luchsam nostram id est lupum cervarium esse puta-
 bam: sed postea cum pelles luchsæ nostræ inspicerem, (non dum enim vitam videre contigit) deceptum me ani-
 maduertit: & lupum catum illam hyænæ esse suspicari cepit: colore enim si recte memini, nigricans & maculosus
 erat, & à nonnullis etiam lupus indicus nominabatur. Talem autem esse hyænæ, etiam amicus quidam vir doctus 30
 in Gallia sibi visam mihi affirmant, cum ab agyria quodam & hyænæ quidem nomine circumduceretur.

MANTICHORA sic dicta bellua, si Ctesias credendum est, apud Indos gignitur: cui dentes (vt ille scribit)
 triplici vtrinque (supra infraq; Aelian.) ordine: magnitudo, hirtitudo & pedes leonis, facies & aures hominis,
 oculi canij, color rubricæ: cauda scorpionis modo terrestri aculeo armata, spiculaq; agnata iaculans: vox fistula-
 tubæ ue non absimilis, curfus non minoris perniciousitatis quàm ceruis: feritas tanta vt nunquam possit miscere,
 appetitus præcipue carnis humanæ, Aristoteles. Plinius 8. 21. ita transit: Apud eisdem (Indos scilicet vel Ae-
 thiopes) nasci Ctesias scribit quam mantichoram appellat, triplici dentium ordine pectinatim cæcantium, facie
 & auriculis hominis, oculis glaucis, colore sanguineo, corpore leonis, cauda scorpionis modo spicula insignen-
 tem: vocis, vt si miscetur fistulæ & tubæ concentus: velocitatis magnæ, humani corporis vel præcipue appeten-
 tem. Et eodem libro capite 30. Hominum sermones, inquit, imitari & mantichorâ in Aethiopia author est Iuba. 40
 Eadem feræ omnia Solinus capite 55. de India. Et post reliqua, Pedibus sic viger, saltu sic potest, vt morari eam
 nec exentissima spatia possint, nec obitacula latissima. Albertus & Anticenna maritoni vel marcomortoni vocibus
 corruptis habent, & cerni velocitatem attribuunt: hic etiam luporum generis facit (vt habet interpretes,) reliqua
 vt Aristoteles, Albertus ineptissime à mantichora distinguunt, quasi similes non eadem sit. Mantichora (si *μαντιχορα*
ger inquit Philes, nimirum ex Aeliano) fera est Indica, hirsuta, rubra, speciem hominis referens (facie scilicet &
 auribus, vt Aeliot. ait) oculis erdentibus, cæcis: supercilijs terribilib; auriculis dentis (ex *εργενοι*): modicè oblongis,
 rotundis, & ad basim glabris: dentibus acutis, ore horribili: reliqua species tota leonina est: cauda aculeum ha-
 bet missilem, quo venatores armatos eis insidiantes perimit (retrosum ei aculans): quod si à fronte ei resistant,
 sic etiam cauda reflexa iaculatur. Aculeis vacuæ (pro *κνημιδιον* lego *κνημιδιον*) noui statim subuascuntur. His vena-
 tores breui superat. Et quanquam multæ sint apud Indos tenuissimæ voracissimæq; bestie, huic vni tamen anthro- 50
 pophagi nomen indiderunt. Huius catalogum si cepitot Indi, extremas clunes lapide contundunt, vt aculeo pro-
 ducendo ineptæ fiant, & catalogus sine periculo cicuretur, Hæc Philes. Aristoteles nunquã miscere scribit, quod
 de adultis intelligi priuatim potest. Eadem feræ apud Volaterranum legitur, qui ex Aeliano se transcribere pro-
 fitetur: & insuper, vnguib; esse leonis, cauda bifida, vtrinque; aculeis cuspidata: dentibus acutis, & alquanto quàm
 canis maioribus: oculis villosis, nocturnæ similibus (glaucis potius: glaucus quidem nocturna est.) Et hoc animal se vi-
 disse testari Ctesiam in Persiæ, ex India dono regi adlatum. Hæc Volaterranus, sed in suis translationibus sæpe-
 numero errat: proinde hæc cum Græcis, si cui præsto erunt, Aeliani verbis conferri consulo. Volaterranum, qui
 mantichoram & crocutam simiarum generis facit, iam supra reprehendi. Apud Pausaniam in Bæoticis non man-
 tichora, sed *μαντιχορα* legitur, cuius verba vt à nobis conuersa sunt recitabo: Bestiã, inquit, à Ctesia memoratam
 in libro de Indis, quæ Indorum lingua martiora, hoc est homines deuorans (*ἀνθρώπων φάγοι*) vocetur, non aliã quàm 60
 tigrin esse crediderim. Attribuit autem ei triplicem dentium ordinem in vtraq; maxilla (*καὶ τριπλῆς*, lego *καὶ τριπλῆς*
τῆς φωνῆς) & aculeos in extrema cauda, quibus & cominus se defendat, & eodem missilem instar ei aculetur. Ce-
 rerum hanc famã Indi inter se communicasse mihi falsò videntur ob nimium huius feræ pauorẽ. Decepti sunt etiam
 quoddam colore: siue quod d' tigris nimirum ad Solem (*καρπὸς ἡδὲ*) eis conspiciat, rubere & vniuersa tota coloris (abiq;
 maculis) videretur: siue in celebritate curfus (*εἰ μὴ δὲ*, lego *εἰ μὴ δὲ*) negatio. n. sensus contraria est) propter assiduas
 conuersiones talẽ existimantes. Ipse quidẽ conijecit, si quis Libiæ aut Indiæ Arabiæ ue oras peragrans, quotquot
 apud Græcos reperiantur feras inquirat, alias prorsus non reperitum, alias vero forma differentes. Non enim
 homines tantum pro aeris & regionũ differentia, formis inter se variant: sed idẽ ceteris quoq; animantibus vsu ve-
 nit. Verbi gratia, alius in Aegypto atpidũ color, alius in Aethiopia visitur, &c. Hæc etiam Pausanias, qui tribus ma-
 ximè argumentis, regione natali, crudelitate, velocitateq; niti videretur, vt martioram vel mantichoram, tigrin esse 70
 confirmet:

confirmet: sed quoniam eadem leucrocute conueniunt, & insuper vocis humanæ illucetos deuorandi causa imi-
 tatio, leucrocutam potius quàm tigrin esse conijciam dum alius meliora adferat.

DE HYSTRICE.

Picturam hanc Tigri ad visum fieri curauimus, cum agyria quidam spectaculi gratia hystricem circumduceret.

HYSTRICE generat India & Africa, spina contectas, ac herinaceorum genere forte, genus, Plinius:
 Solinus herinacijs similes scribit. Hystricem Arabicè aduldul vocari puro. Erius syluestris, inquit
 Anticenna, notus est: & montanus est aduldul habens spinas sagittales (missiles) proximus naturæ
 syluestris vel terrestris: marinus quidem inter ostracoderma numeratur. Quæ de herinacis
 dicuntur, eò magis valdebant in Hystrice, Plinius. Ralis quoque montanum hericum efficacior ex
 terre

terreſtri facit, his verbis: Ericius montanus melior eſt domeſtico, & habet ſpinas in modum acuum: conſimilis in medendo facultatis, præſtantior in cibo, villior ſtomacho, & ventre magis mollis, vti ſuas q; ciet eſſicacius, Hæc Raſſ & Albertus. Sed apud Græcos facultates iſtæ echino marino attribuantur. Veros glogographus Aucennæ, vocem adulbus, ericium montanum interpretatur: Syluaticus adualdul & adabul, ſimiliter: & in lingua noſtra (inquit) vocatur iſtrice. Aliter hæc ſecundum aliquos eſt ericium magnus ſpinofus, ſecundum alios verò ericium miſſior, Andreas Bellunenſis. Albertus hyltricem etiam ſucca nominare videtur, neſcio qua lingua, vt in reſeram. Syluaticus & alij recentiores hyltricem animal quod vulgò porcus ſpinofus dicitur, interpretantur. Sic & Græci quidam, vt Suidas, acanthochæron, quod idem ſonat ad verbum: ſed & vulgarem echinum terreſtre eodem nomine vocitant, Etymologus & Varinus. Quod vero hyltricem quoque echinum terreſtre Suidas interpretatur, falſum eſt. Syluatico etiam acanthochæros porcus ſpinofus vel hyltrix eſt. Gyraldus in opere de dijs gyltium à quibuſdam chærogyryllum exponi ſcribit: chærogyryllum autem ipſe porcum ſpinum interpretatur, vt Syluaticus etiam, qui corruptè cirrogyryllum ſcribit: ſed chærogyryllum nos potius herinaceum eſſe in Caniculi hiſtoria capite primò docuimus. Varinus quidem gylton exponit porcum, aut leonem. *Ἡσυχία* Helychius & Varinus ovum interpretantur, vel hyltricem ſecundum Cretenſes. Domitius Calderinus apud Martialem orygem pro hyltrix ridiculè exponit. Hodie vulgò in Græcia Scanzochæros vocari ſcribit Bellonius, quæ vox ab *ἄκων* & *ὄρος* facta videtur. Hyltrix Italicè porcus ſpinofus, vel hyltrix, vel iſtrice ſine aſpiratione. Hispanicè puèro eſpin. Gallicè porc eſpin. Anglicè porkepyne. Illyricè porcoſpino. Polonus quidam interpretatur morska ſzvviſija, Imitatus puo Germanos qui porcum marinum nominant, *ein moerſchvyn*. Ea nimirum ratione qua vulgus in mediterraneis, à mari remotum, incognita & peregrina pleraq; marina & tranſmarina vocat. Quanquam parum idoneus author Libri de natura rerum, hyltricem circa mare degere ſcribit, & cum matricinis locis deſcribitur in cauernas montium diuerſere, iuxta marina (maritima potius) habitat, & aliquando in montibus, Albertus. Certum eſt quidem hoc animal amphibium non eſſe, ſed in ſylva agere, quod & Oppianus teſtatur. Quamobrem ridiculus eſt illius error, qui nuper quadrupedum hiſtoria Germanicè, porcum ſpinum (hyltricis enim nomen non agnoſcit) piſcem marinum facit, Germanica appellatione decepsus. Aliqui hyltricem Germanicè *taran* vocitant, neſcio qua origine: aliqui *moerſchvyn*, hoc eſt porcum ſpinofum, ſic aab èis voce ad imitationem cæterarum aliquogentium. Nam ea voce, vt ſupra oſtendi, Itali, Hiſpani, Galli, Angli, & Illyrij quoque vntur. Quinetiam Germanorum aliqui peregrinitatis ſtudioſi vocem *porocypik* receperunt: alij *ſtackſchvyn* appellant, hoc eſt ſuem pungentem, vt Ge. Agricola docet. Hyltrix animal eſt marinum, teſtaceum (oſtracodermum) cibo aptum, Helychius & Varinus: Apparet autem eos echinum marinum intelligere: nam Suidas hyltricem terreſtre quoque echinum interpretatur: Vtrunque impropiè: neque enim vllus authorum qui extant, hyltricem (quod meminimus) aliter quàm pro vulgò dicto porco ſpinofus vltur.

B.

Hyltrices generat India & Africa (vide ad nos nuper allatæ ſunt, Ge. Agricola) ſpina contectas, ac erinaceorum genere (genus forte:) ſed hyltrici longiores aculei, & cum incedit cutem miſſiles. Ora v genticum figit canam, & paulò longius ſaculatur, (tanto etiam impetu, vt in ligno figat interdum, Ge Agricola,) Plin. Hyltrix in Aethiopia (hoc etiam in Hieronymi libro contra Iouinianum legitur) frequentiffima, erinacei ſimilis, ſpinis tergum hæſpida, quas plerunq; laxatas iaculatione emittit voluntaria, vt aſſiduus aculeorum nimbis canes vulneret ingruentes, Solinus. Herodotus libro quarto hyltrices apud Aſros palloſales naſci tradit. Circa Scallam urbem Tartariæ multi ſunt ſues ſpinofi: qui cum capiuntur, ſpinis ſuis ſæpe homines & canes lædunt: nam canes in eos prouocati, aded irritant feras illas, vt ſimul concurrentes teſtaſua, quibus ſpinæ inuitantur, vehementer commoueat, atq; in vicinioreſ homines & canes vibrent, Paul. Venet. l. 34. Homines & quaſcunq; feras inſequentes, fugiendo pugnant, emiſſis à tergo ſpiculis, vulnerat. Canes iſtos quandoque perimit: quamobrem venatores retinent canes, & alio ad capiendum dolo vntur, Oppianus. Certo deſtinatoque iſtu (vt audio) ferit quem voluerit, vulnere interdum incurabili propemodum, vt pote anguſto & profundo, periculoſo nimirum ſi neruus pungatur: vt Oppianus non temerè dixerit, Ἴδιος ἀνεπίξει μάλα γέν ἔλαθ. Hyltricum aculeoſum genus quoddam pilorum eſſe putandum eſt, Aritot. Hi partim allicant, partim nigricant, non confuſis, ſed diſtinctis ordine coloribus: & in mucronem exeunt. Eos in pileis ſæpe adferunt ſo peregrini à S. Iacobo Compoſtellano reuerſentes. Spinis vntur hyltrix pilorum & armorum loco, non etiam pedum vt quidam dixerunt, Albertus. Echinos quidem marinos aculeis ſuis pedum loco vti traditur. Similiter vt Herinaceus ſpinis contegitur, ſed multo maior eſt, rictuq; & pedibus differt: digitati enim Erinaceo ſunt, illi b. ſidi. quanquam & Erinaceorum ſpeciem biſulco eſſe pede tradunt. Non in opacis ſyluis (inquit Oppianus) tam horribilem ac rigidum quicquam præ ſe fert conſpectum ac hyltrix: cuius magnitudo paulo minor quàm lupæ, corpus validum, & ſpinis, vt herinaceorum, vndique rigens. Axungia & latidum ſunt in animalibus non cornigeris, quorum quatuor dentes vt plurimum prominent, vt ſunt porcus, potcus ſpinofus, glis, felis, canis, &c. Monachi in Meſſien. Albertus libri l. tractatus l. capite 8. de animalibus, cum hericium alium caninum, alium potcinum eſſe dixiſſet. ſubdit: Et ſimiliter animal quod vocatur ſucca: quod etiam hos duos modos habet, quod aliſi in eo genere habet pedes porci, & alius pedes canis: eſt autem idem qui porcus ſpinofus. Hoc quidem de hyltrice nullus authorum prodidit: echinorum autem, vt in ipſorum hiſtoria dixi, differentia hæc hodie vulgò aſſertur, ſicut & Mellis. Hyltrix quem ipſe vidi, tres circiter pedes longus erat. Agyra qui circunducebat, os eius leporino conferebat, aures humanis: pedes anteriores melis, poſteriores vili pedibus. Hyltricem Græci (inquit Ge. Agricola) *ἀκανθόχορον* vocant, quod & ſimilitudinem gerat ſpeciemq; porci bimæſtris, & ſpinis erinacei inſtar hiſſitus ſit: attamen caput habet leporino ſimilius: aures humanis. pedes vſinit. Iuba ei eſt ſuperiori parte erecta, & priori caua: tubercula cutis, quæ ex vtraq; oris parte ſunt ſectas longas & nigras continent ex eſis naſas: quin reliquæ etiam ſectæ ſunt nigre. Primæ ſpinæ à medio oriuntur dorſo & à lateribus, ſed longiffimæ à ſuperiore eorum parte. Quæ ſingulæ partim nigre, partim candidæ ſunt: longæ duos vel tres vel quatuor palmis: quas, ſi quando libitum fuerit, vt puo caudam erigit: ingruſſurus in caucam demittit. Dentes, vt lepus, quatuor habet longos, duos ſuperiori parte, & duos inferiori, Hæc Agric.

Hyltrici

Hyltrici potius quàm cuius alteri ſue animal ſue monſtrum illud, quod Hieronymus Cardanus lib. 10. de ſubtilitate deſcribit, adiungendum exiſtimaui. Varij generis, inquit, incertaq; naturæ ſunt animal, quod præſenti anno (1550. vel vno prius) decimo nono Ianuarij Papæ vidimus. Vulpis magnitudo, aliquanto longius, ore & rictu leporino, cum pilis longis, duobuſq; dentibus prælongis: ſiquidem digiti humani longitudine prominentibus ad modum ſciuri (dentium:) oculis ſerpentinis, quippe qui angulis carerent & nigri eſſent. Pileus incret capiti, hircina barba ſimillimus; ſed non aliter quàm criſta pauoni. Pilus muſtellianus ac pulcher; hiſi quod ſuper collam velut lana candida videbatur: anteriores pedes vt taxi: aures & poſteriores (pedes) nihilo differentes ab humanis, niſi quod pedibus vngula vſi pro humana erat. In dorſo poſtremaq; parte, ſpinæ circiter centum; hyltricis inſtar, quarum quedam in apice curuabantur, prominebant, alioquin immobiles, nec vt de hyltrice ſerunt emiſſariæ: cum moueretur, ſtrepitum dum ſe colliderent, edebant. Cauda aſerina ſed in ſpinas plumæ ſinebantur. Si reliqua non videas, aſerem dices: candidas ac cineris plumarum ſedibus, latoq; lumine aſerem æmulantibus. Vox ſubobſcura, rauca quaſi latrantis canis. Iracundum animal, ſed tamen quod facile à circuloſore tractatur. Canes odio proſequebatur maximo, lexis ſcæminei, ætatis iuueniliſ. Potus nullus: cibus, panis aqua madefactus. Animal hoc ſui generis vix eſſe credam, ſed ex hyltrice alioq; velut vſo, natum. Hyltricem enim conſtat eſſe ſuem ſpinas illas habentem in dorſo, quas poſſit eiaculari. Africam mittere proditum eſt: ſed nunc & Gallia habet & Italia. Spinæ palmi (dodrantis) longitudine, præacutæ, leucæ, albo nigroq; diſtinctæ. Sunt erinaceo ſpinæ ſimiles, ſed longè minores, & quæ emitti nequeant, Hæc tenus Cardanus.

C.

Hyltrici ingreſſus grauis. (difficilis,) Albertus. Animal generat: Quatuor hybernis ſe menſibus eondit, vt vſa, vtrem propter frigus an alia de cauſa, ambigitur: & totidem diebus fert vterum quot vſa (nempe triginta) & reliqua facit perinde vt vſa, Aritoteles & Plinius. Latet aſtate, & de cauernis prodit hyeme, contra quàm multà animalia, Albertus nec autorem nec ſuum obſeruationem adhibens, nec contrariam veterum aſſertionem redarguens. Quamobrem miror idem à Ge. Agricola viro alioqui doctiſſimo diligentiffimoq; proditum eſſe. Audio hyltricem animal ſcetidum eſſe, & in ſyluis cauernas fodere melis inſtar, cui & pedes anteriores in eundem nimirum vſam, ſimiles habere aiunt: Potu item proſus abſtinere: panem, pomis & raris veſci. Poma quidem (vt ipſe obſeruaui) cortice dentibus ſeparato, vorat. Atqui Ge. Agricola hyltricem veſci ſcribit panem comminuto, pomis, piris, rapis, paſſinacis, bibere aquam, ſed cupidè vinum dilutum: noctu vigilare, interdum dormire.

D. Quomodo aduerſus homines & cauæ ſe defendat emiſſis aculeis, in vſam dictum eſt.

E. Hyltricis pinna ſi ſcalpantur dentes, ad firmitatem pertinent, Plinius. Mulieres aliquibi ſpinis hyltricum vt audio vt verticis capillos diſcriminet.

F. G.

Hyltriciſ caro, vt herinacei, licet non admodum inter eſculenta comedatur, ſtomachum tamen adiuvat, aluum ſoluit, lepram ac ſcabiem diminuit: ſaluta hydrcopem mitigat: mingentes in lecto, quo minus id faciant, adiuvat; Platina. Græci nihil tale hyltrici tribuunt: ſed ſtomachum iuuare, aluum ſoluere, echino marino: vim aduerſus lepram & ſcabiem, & vſum in pueris proſtitiuum, terreſtri. Quæ de herinaceis dicuntur, inquit Plinius, omnia tanto magis valebunt in hyltrice: Hoc vt verum ſit quod ad remedia, ex cinere præſertim uſtorum aculeorum: ad carnis tamen facultatem in cibo ſumenda (herinacei enim aſſiccata vel inueterata in morbis quibusdā edenda commedantur) non nihil intereſſe videtur. Partus conceptos, hyltricum cinis potus continet, (& amolitur ab ortus,) teſte Plinio: Idem tribuunt herinaceorum cineri ſi cum oleo perungatur: Ericius montanus eſt aduldul; habens ſpinas ſagittales, propinquus naturæ ſylueſtris vel terreni; Aucenna.

H.

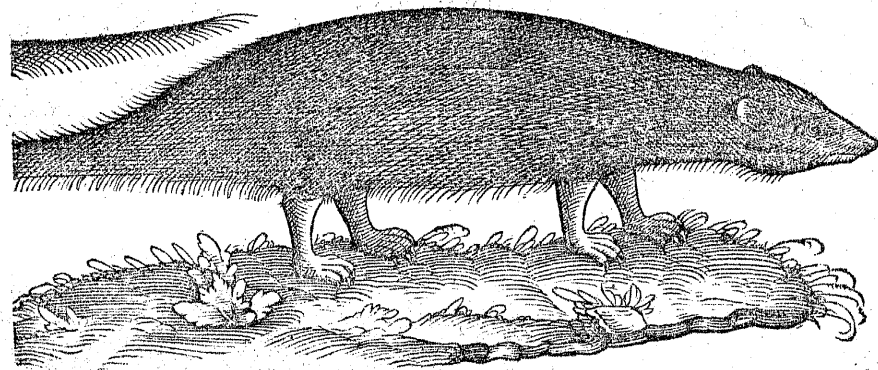
Hyltrix (ὕπριξ, ὕπριξ, vel ὕπριξ, ὕπριξ, Oppian. lib. 3. de venat. Ἕπριγγαν δ' ἵπριον πελειὸν δόσμιον ὕπριον ἐπίθειν) nomen à Græcis ſumptum, apud quos huic animali inditum videtur à ſeis ſue aculeis potius, quibus multo magis horret, quàm ſeis ſuis rigere ſues ſoleant. Vt hyltrix ad verbum ſuam ſetofum ſonet. Aculeos enim eius, generi pilorum adſcribendos Aritoteles iudicat. Hos diuerſis nominibus, pilos, ſetas, villos, pinnaſ, aculeos, aut ſpinas, diuerſi authores nominant. Hyltrix recipit ſetilem in vltima etymii ratione in obliquis, Caluius. Plinius 8. 35. hyltrices ſpina contectas in ſcæmineo genere protulit: Oppianus in maſculino, hoc verſu: *ὕπριξ ἄμυρῶν, ἐν ἀλόμυρῳ πολεμίζει.* Recentiores quidam Grammatici in diſtionarij ſuis Latinis inepdè primam ſyl- labam per idem ſcribunt. *Ἰπριξ*, capræ ſylueſtris, hyltrichides, Helychius & Varinus. Hyltrichis (*ὕπριξ*), apud Varinum non rectè ὕπριξ legitur) fera ſetis inſtar ſuis veſtita; quas aduerſus inſequentes eiacularatur, Suidas & Scholiaſtes Aritophanis. Significat etiam flagellum: & hyltrix ſimiliter. Vtrunq; quidem vocabulum vtrūq; ſenſu, apud grammaticos ſaltem uſurpatur: apud authores tamen propiè magis hyltrix pro animali, hyltrichis pro flagro in vſu eſt. Hyltrichis, flagellum eſt ſetis ſuillis, (inde & nomen conflatum apparet *ὄπιον ὕπριον ὑπριχίον*) Suidas & Scholiaſtes Aritophanis. Ἰπριχίον μασητῶν. Aritophanes in Raris. Et in Pace, *Μὲν ὕπριξ ἐπιπλάλον πῶ. Εἰς πῶς* *πῶ δ' ἔξω πῶ ἵπριξ ἐπιπλάλον πῶ ἵπριξ, ἵπριξ ἵπριξ* (inquit Euſtathius Dionyſij Afri Scholiaſtes) non ſolum *καμπίνη* ſignificat, ſed etiam apheterian, id eſt carceres: & in ſuper hyltrichidem, non animal ſed feriendi inſtrumentum, quod ex ſetis ſuillis ad verbera aptum conficitur: corio nempe ſtullo oblongo & anguſto vnâ cum ſetis parum reſectis, vt magis pungant, maſtigias verberabant: atque hoc genus flagri ὕπριξ vocabatur. Aliter, Huſiſmodi flagrum contextum vel contextum erat (*πῶ ὑπριξ*) ex ſetis ſuillis: apud Theocritum ὕπριξ laquei acupalis genus eſt; *ἵπριξ ὕπριξ ὑπριξ ὑπριξ, ὕπριξ ὑπριξ, ὑπριξ ὑπριξ.* Prima quidem & propria ſignificatione *ὕπριξ* pro ſcutica feriendi inſtrumento quocunq; id fuerit, uſurpatum apparet: poſtea vero ad carceres etiã certaminum & *καμπίνη* ex tranſlatione: vtrobique enim equi flagris & ſtimulis (vnde & *ἵπριξ* ortum vocabulum) incitantur. Huicſq; Euſtathius. Hæc etiã magis ad philologiam de ſue pertinabant, vocis tamẽ aſſinuate illectus cum hyltrice poſui. De voce ὕπριξ plura dixi in Equo philologiæ parte 5. Ἰπριξ, maſtim ὕπριξ, vt ſupra) flagellum eſt ſetis ſuillis, Varinus.

T^{er}tiū flagellum ex corio cum ipsis pilis, Suidas. Hystrichidas vocat Hierocles (in Hippiatricis cap. 59.) siue equos ipsos, siue equorum caudas, in quibus setæ suillis similes nascuntur: Ruellio hoc vitij pilarem rigorem appellare placuit. Οὐρία & δέξια, ὄφριον & τὸ πόντον σάλπιγξ, Varinus. Οὐριανόλαος, πόντος & φελών σιγώνος, Helych. Sunt qui leonum etiam & luporum catulos obricala vel obria nominant, Eustath. Pallidus alter Venit & hirsuta spinosior hirsuta barba, Calphurnius.

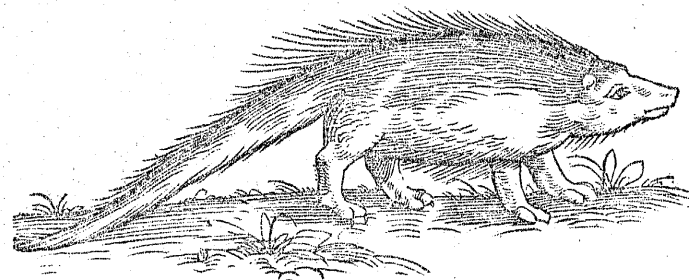
Apud Hieronymum mens hystrichula esse videtur liuore fordida & virus mordax missilium aculeorum instar ciculari consueta, Cal. Penultimam hystricis Oppianus, vt supra citauit, per duplex gamma protulit, vt necessario producta esset: aliter enim corripitur, vt apud Calphurnium: Venit & hirsuta spinosior hystrice barba. Videtur autem etiam prouerbij specie, agrestis aliquis & inamœnus, hystrice spinosior dici posse. Sic hystricis seta, ὄφριον, vt refert Erasmus, lepide dicitur de dictorio, quod acriter in quempiam tortum fuerit.

DE ICHNEVMONE.

ICHNEVMONIS picturam hanc desumpsimus ex vera eius effigie cum Crocodilo nobis inspecta, Bellonius. Ex eodem postea cognoui dorsum in hac pictura nimis eluari, & planius esse debere: rostrum paulo magis acuminatum, curua minus crassa. Colorem, talem ferè esse, qualis hic nigro albo, distinctus conspicitur.

ICHNEVMONIS alia imago, ex veteri manuscripto Oppiani poematum codice.

A.

ICHNEVMON, ἰχνημόν, Nicandro etiam ἰχνημόν, hydri siue cnydri, id est lutræ species est in Aegypto: quanquam Marcellinus & Solinus nō ichneumonem hydri, sed hydram ichneumonem speciem faciunt, quasi hydrys latius pateat, quod non placet: hydrys enim, id est lutra (de qua in L. lictera seorsim agam) pleriq; in regionibus reperitur, ichneumon vero lutra est Aegypto peculiaris iuxta Nilum. Enhydrys, alterum ichneumonum genus, Solinus capite 35. Enydros, inquit Isidorus, est belliola ex conuocata, quod in aquis versatur, & maximè in Nilo. Hæc Græce ichneumon vocatur, & c. quasi verò enhydrys quoq; non sit Græcum vocabulum. Et alibi, Hydrys est animal volatile (lego fluuiatile) in Nilo si inimicum crocodilo. ἰχνημόν, οἱ νύχθημονες λεγόμενοι, Helych. Ichneumon Græcè vocatur, inquit Isidorus, eo quòd odore eius salubria ciborum & venenosa prodantur: De quo Dracontius ait, Præcidit (prædicat forte) suillis (aliàs suillis) vim cuiuscunq; veneni. Dicitur est autem suillus à fetis. Apud Albertum neomon pro ichneumon legitur. Latine, inquit idem, suillus vocatur, quoniam fetas habet pro pilis: odore cibum conuenientem à venenoso distinguit. Ego ichneumonem dictum coniecerim ab inuestigando: Quòd sicut canicula, quam forma etiam corporis refert) feras indagat: sic ille inuestigat & obseruat crocodilum & aspidem, eorumq; ovis, vt capite quarto dicitur. Aduersus omnia lumbricorum genera mirum in modum edentur pili animalis nominati alcaim,

alcaim, Anicenna libri 3. tractatu 5. sen. 16. cap. 6. Andreas Bellunenensis in castigatis codicibus nō alcaim sed harim legi mouet, quodnam vero id animal sit ignorare se fatetur. Sed Io. Manardus in epistolis 3. x. alcaim interpretatur ichneumonem: quoniam Aegineta etiam (quem Auicenna ferè sequi solet) sic scribit: In vniuersum omnes à lumbricis ægrotantes ichneumonos pilliuant suffici. Thiomon pro Ichneumon in libro Auicennæ reperitur. Nicandri interpretis ichneumonem aquila speciem facit, Herculi sacram, ex Aegyptiorum sententiâ, Cælius. Nos verò ichneumonem non aërod sed cnydri, i. lutræ speciem esse docuimus. Ichneumonem suat qui murem Indicum vocari modò sentiant. Hermolaus in Plinium. Hæc ætate quòd murinam speciem similitudinemq; gerit, vulgò murem Indicum vocant, Gillius. Ichneumo in Aegypto solum nascitur, magnitudine felis, specie muris: vulgò nunc murem Indicum vocant: alij vocant damulam. Albertus deceptus verbis Arabicis vocat ibim, id est cioniam quæ tota nigra dorso est, & inuenitur gilua (grisea) etiam, Niph. Est autem locus Alberti in Aristotelem de hist. anim. 9. 6. vbi pro ichneumone aneschycomon scribit ceu Græcam vocem, & ab Auicenna thymon vocari ait. Scriptor quidam (nomen iam non occurrit) ichneumonem interpretatur murem Indicum vel murem Pharaonis. Cæterum damulam pro mustela (quam donolam vulgò Itali vocitant) Albertus, Vincentius Bell & alij accipiunt: quæ etsi ichneumoni quædam communia habet (corporis formam fortassis, & quòd serpentes impugnat) ab ea tamen differre neminem ex eruditissimis dubitare puto.

B.

Animalia sua habet Aegyptus, ichneumonem & Aegyptiam aspidem, Strabo. Ichneumonem alij canicula dicunt nō milem esse, alij mustellæ, Gillius. Nicander formam eius confert icthidi ἀμυδρῆ, id est viuerræ vel mustellæ rusticæ parua, vel (vt alij exponunt) iracundæ. Cæterum icthidis magnitudo, teste Aristotele, ea est quæ catuli Melitæi. Pilos eius suillis similes Isidorus parum grauis author affirmat, vt præcedenti capite dixi: Nicander καχλυπilos eius appellat, non satis certa vocem: nam vli, vulpis, suis, & hominis etiam pilis eam attribuunt poëtæ, vt Varinus docet. Pupillæ parua κακομηχεστικῆς, id est malignam astutiam vel machinationem significant: nam serpentes, ichneumones, simia, vulpes & quæcumque improbè astuta sunt, κακῶν ἐπιδέδομεν, id est angustis sunt oculis vel pupillis: boues & oues contra, Adamantius. De cauda ichneumonis verba Oppiani sunt hæc: Οὐρα δὲ σφραγὴ γὰρ ἐπιπέττει τὴν ἐπιπέττει, Ἀεροστον καὶ φασίη ἰχνημόντος ἰχνημόντος ἄντα μελαμωμένη, ἰχνημόντος φασίη ἰχνημόντος. Hoc est (vt ego interpretor) nam Gillius prætermisit) Cauda ei oblonga, serpentina similis, extrema sui parte è regione capitis conuoluta, nigricans, & vt serpentibus squamosa. Versum medium corruptum, ex coniectura sic lego, Ἀεροστον καὶ φασίη ἰχνημόντος ἰχνημόντος, donec ex manuscripto codice aliquis meliorem lectionem afferat. Caudam quidem longam & squamosam in eo talem intelligo, qualis propemodum muribus est. Ichneumoni (inquit Aelianus) veriusque sexus participi à natura tributum est. vt & suo semine grauiditatem & partum alijs afferat, & ipse quoq; ventrem ferat, & ex sese pariat, (idem ferè de hyæna quidam scripserunt) qui in pugna quam inter se pugnant victi fuerint, ea bellicæ offensionis nota inuruntur, vt & in viliorum sexum censeantur, & muliebria patiuntur, (Aristoteles idem perdicem facitare scribit.) Contra, ij qui ex bello superiores euaserunt, victos subigunt, & simul suo semine implent: at victi ex ea malè à se pugnata pugna, hoc præmio afficiuntur, vt & partus dolores sufferant, & ex patribus qui iam ante fuissent, matres reddantur. Crocodilo Nilotico (inquit Bellonius, ex quo nomen quoq; mutuatus sum) fatò quodam natura insensibilis est, ac propè lethalis Ichneumon, quemadmodum & Ichthino hamia, thynno affilus, & reliquis quoq; piscibus culices ac pediculi. Quod quum inter cætera natura bestera in ignopere admirandum esse censeam, cumq; multis ob id rationibus adducti veteres, ichneumonem inter amphibia connumerarint (littoralis enim & Nilo aquè peculiaris est, ac nostris lacubus & amnibus lutra) eas ob id picturam ex vera effigie à nobis cum crocodilo inspectam hoc loco proponere æquum esse visum est, sed am em mclis corpore, eodemq; pilo, recuris pedibus, nigris, capite oblongo, nare prominula, mustellam iracundam illiceres: cuius ea est natura, vt dormienti crocodilo magno impetu in fauces irrumpat, vt ab eo deuoratum esse depascatur, qua abunde exaturatus, crocodili ventrem erodere atq; ipsum enecare traditur: aliòquò magnus est Aegypti serpentium depopulator. Quamobrem huius loci vulgus ichneumonem in priuatis domicilijs, vt & nos feles, educat, muremq; Pharaonis appellat: neque vero vulgò nostro credendum esse duxerim, qui aliud quadrupedis, latioribus veluti tabellis loricati genus (Tattoum vocant) pro Ichneumone assumunt: est enim ab hoc longè diuersum animal, Hæc ille in libro Latine scripto de aquatilibus. Cæterum in Gallico libro Memorabilium obseruationum suarum alia etiam quædam de eodem animante tradit: quæ huc in Latinum sermone translata adijcere visum est. Ichneumonis catulos, inquit, rustici Alexandria in foro vendunt: aluntur enim in domibus, quoniam mures captant instar mustellæ, & serpentes etiam quoslibet in cibo appetit: paruum est animal sed mirè studiosum puritatis. Primus à me Alexandria visus, inter ruinas arcis captam à se gallinam vorabat. Cautus & callidus est circa prædam: erigit enim se in pedes posteriores, & cum prædam prope conspexerit, tranquillo per humum corporis tractu se promouet, & impetu tandem in animal strangulandum sese iaculatur. Vesicitur autem in differenter quibus suis viventibus, limace, lacerto, chamaeleonte, quouis serpente, rana, muribus, & alijs huiusmodi. A uis in primis appetit, & præ cæteris gallinas ac pullos. Iratus pilos erigit, qui duplici in colore visuntur, nempe albicantes vel subflaui per internalla, & leucophæi, duri & asperi instar pili lupini. Corpus quàm feli longius & compactius est: rostrum nigrum & acuminatum instar furonis dicti in genere mustelarum, absq; barba. Auriculæ breues & rotundæ. Colore (forte in superficie tantum: nam alioqui duos diuersos colores pilis eius paulò ante assignauit) leucophæus est, ad pallidum vel subflauum inclinans, quemadmodum cercopitheci. Crura eius nigra sunt, digiti quinque in pedibus posterioribus: quorum postremus ab interiore parte perbreuis est: cauda longa & crassa ab ea parte qua lumbos attingit: lingua & dentes felis. Hoc ei peculiare, vnde scriptores tam marces quàm feminas concipere putauerunt, quòd meatum per amplum habet vndiq; pilis cinctum, extra meatum excrementi, genitali muliebri non dissimilem: quem quidem aperire solet in magno calore, clauso interim excrementi loco & cauitatem aliquam admittente. Testes etiam vt feles habet. A vento admodum sibi timet. Animosus & agilis est, ita vt magno etiam cani se opponere non dubitet: imprimis verò catum si inuenierit, tribus dentium ictibus strangulat. Et quoniam rostrum ei nimis acutum est, ægre crassiusculum aliquid mordere potest, & ne hominis quidem pugnæ clausum, Huculq; Bellonius.

Ichneumones & feles tot numero pariunt, quot canes, vescunturq; eisdem. Viunt circiter annos sex, Aristoteles.

Fellam & ichneumonum reliqua ut canum. Viuunt annis senis, Plinius cum prius de canum coitu & partu...

D.

Possum de ichneumonum utilitate, de crocodilorum, de felium dicere, sed nolo esse longior, Cicero de natura...

Trochilos (inquit Solinus) auis parua est: ea dum reduuias (reliquias) escarum affectat, os belluæ huiusce...

Crocodilorum fecunditati salutariter natura obstitit: nam oua quæ ex sese crocodili secundum flumina...

Ichneumo Aegypti, ubi aspidem anguem suum hostem aspexerit, non prius aggreditur, quam socios vocet...

re & quasi sepelire scribit, oculis tantum & cauda (oblonga ac serpentina) prominentibus: sic expectare aspidem...

G.

Præcidit (lego prædicat) suillus vim cuiuscumque veneni, Dracontius: vide supra in A. Draconum adipe...

H.

a. O Oromachus Ichneumon, & locustarum (αλεξάνδρου) genus absque alis, Helych. Varinus & Phidias...

h. Latona & Lucina sacri esse existimantur. Apud Aegyptios Heracleopolitas venerationem & religionem...

DE LAMIA.

A.

LAMIA nomen homonymum est: nam & terrestrem bestiam Libycam, siue veram illam, siue fabulam...

Aut si spectra sunt, hæc habent communia: quædã terriuli gratia nominantur, tanquam fœmînæ quædam, voraces, oculis excerpilibus. Sed rursus quædam gorgoni attribuntur, vt alas, &c. quæ lamij negantur, & vicissim. Multa etiam de onocentauris scribuntur & lamij similiter, vt speciei humana, mamma muliebres, summa velocitas. Recentiores quidam dum lamia etiam equinos pedes tribuunt, vt veteres onocentauri alinos (posteriores tantum) idem profus animal facere videntur. Sed onocentauri historiam supra postasinum & onagru abunde retuli. Phocarum odorem habebat, lamia vero testiculos illos, cameli autem podicem, Aristophanes in Vespiis: Græca sic sunt, *φωκῆ δ' ὀσμῆς (εἰς) λαμίας δ' ὄσμιος ἀπὸ τῆς φώκας ἢ λαμίας*. Loquitur autem poeta de Cleone quem phocarum instar malè olentem facit, vt qui corarius fuerit & libidinosum. In scholijs adicitur, *λαμίας φώκας δὲ ἔχει μὲν γὰρ λαμίας* hoc est, Lamia fera a faucium & gutturis magnitudine nominata. *ὄσμιος ἢ οἰδῶνος* ἔθελοντοί δὲ τῆς ὄσμιος λαμίας. *ἦλυ γὰρ*. Quid si pro *ὄσμιος* legas *αἰσθητός*, hoc sensu. T estes marium sunt: poeta vero lamia quæ fœmina est, testiculos (licenter & iocose) attingit: sed *ὄσμιος* apud Suidam etiam & Varinum legitur, vt suspicemur forte aliquid deesse, & prius dictum oportuisse, Cleonem quoq; hominem fuisse *ὄσμιον*. Ego contra scholiastem dixerim, si lamia sui generis fera est (vt multi scribunt) marem & fœminam vno lamia fœminino vocabulo comprehendere, nec ineptius lamia testes dici, quàm vulpus aut aquila. Sed videtur ille hæc scribendo sensisse lamiam nihil quàm muliebrem quoddam spectrum esse, quod miror cum Duridis verba superius recitata adnumeret. Eadem profus poetæ verba de Cleone in Pace etiam reperio, vbi rursus in Scholijs quoq; similiter legitur: & in super, Lamiam aiunt feram esse crudelem, fœtidam, immanis etiam illos testes dixit, vt magis notaret fordiciem & fetorem Cleonis. In historijs legitur à Probo Cesare multas lamias in spectaculo indicatas ac exhibitas fuisse, Gyraldus. Lamia pedes habet equinos, cætera vero capris cõformia, de qua dicit propheta, *ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem*, Glossa in Esaiam. Lamia dicitur quasi lania quia durior & crudelior est suis fœtibus quam cætera bestia: fertur enim eos laniare, & inde (tamen) lactare, sicut scriptum est Hierem, Thren. 4. Lamia nudauerunt mammas, Glossa in Threnos. Hoc est, bestia vtenq; ferocissima fœtus tamē suos lactant, in quo Iudæos crudelior, ostendit esse lamij: inter quos pueris petentibus panem qui porrigeret nemo erat. Hebraicè thannim legitur: de qua voce multa scripsimus in Ceto A. Lamia genus monstri, vt quidam affirmant, Eucherius. Esaiæ cap. 34. *ἡ λιλίθ* liliti interpretantur Indæ monstrem nocturnum, puerperis maxime infestum. Aliqui liliti autem magnam vento vicitantem exponunt. Numeratur autem à propheta illic inter feras & spiritus (vt satyros, faunos) qui vulgo in locis desertis degere creduntur. Lamia (inquit Albertus) est animal magnum & crudelissimum, quod noctu è syluis exiens hortos intrat, & frangit arbores ac dissipat (aliàs, earumq; ramos dissipat) habet enim brachia valida, & in omnem actum habilia. Et cum homines superuenierint, vt dicit Aristoteles, pugnat cum eis & moribus vulnerat: fauciat autem moribus eius non sanatur, donec eiusdem bestia rugientis vocem audierit. Hoc animal in desertis & ruinosis habitare dicitur, & fœminam diligit & aliquantulum figurat fœminam, & est pium fœminis quando lactat (lactant). Aliqui lamias in Chaldaea capris magnitudine æquales (capris maiores, in Oriente circa partes illas quæ continent turrim Babel, in campo Sennaar, Liber de nat rerum) esse dicunt, & cicurari, & lac copiosum habere, hæc tenus Albertus. Lapsus est autem ille, vt innumeris in locis, ita hic etiam per imperitiam: multa enim quæ castoris seu fibri sunt, lamia tribuit. Erroris occasionem video, quoniam (vt in Castore dixi) lamykyz barbaram vocem, ex Auicenna forte sumptam, castorem interpretatur, quæ Græco & Latino lamia vocabulo proxima est, imò eadem si vltimam demas syllabam. Ramos quidem arborum (non brachijs tamen, sed dentibus) præcidere, castoris est. De eodem Plinius & Solinus scribunt. Animal est horrendi morus: aded vt cum hominem inuadit, conuentum dentium nõ prius laxet quàm conrepuisse per se ferit ossa fracta: quod Albertus in præfatione sic protulit, *morsum castoris quidam dicunt non sanari, nisi latus audiat fracturam ossium castoris*. Longè vero ineptius ad lamiam transiit, quasi ab ea faucium non faretur, donec rugientis eius (vt iam ex verbis eius recitauit) vocem audierit. Sic error errorem parit. Serpentem foves, & te serpens, *ὄφιν ἰσχυρῶς ἐσθῆσεν*, adagium est (inquit Cælius) non verius quàm frequentius, vbi quis inuit nutrit confouet, amplexatur, quod in euidēs exitum erupturum mox est: ex historia naturæ huiusmodi. Menippus Lycius peregrina muliercula amore irretiebatur: ea vero vt tum videbatur, speciosa quidem erat & permollicula, nec non diuitijs vberim fulta. Cæterum ea omnia ostentationem modo exhibebant, veri suberat nihil. In eius autem familiaritatem ad hunc se modum insinuasse ferebatur. Pergobat quandoq; Menippus Corintho Cenchreas solus: ecce phantasma quoddam illi occurrit, quod se in mulieris speciem illi conformauerat, atq; ex manu apprehendens Menippum: lampridem, inquit, se illius amore teneri implicitam: esse vero se genere Phœnissiam, & in suburbano quodam iuxta Corinthum habitare. Idq; etiã digito monstrans, illuc venire hortari cepit, &c. Blanditijs delinitus adolefcens, mulierẽ frequentat. Id intuitus vñ quidam magus aut philosophus, vt tum creditum est (Apollonius) O formose (ad Menippum inquit) & à formosis expecte mulieribus, *ὄφιν ἰσχυρῶς ἐσθῆσεν*. Deinde cum etiam nuptias cum muliere aut spectro potius Menippus pararet, rebus omnibus iam instructis tanquam ex opibus sponse: Argentum hoc (inquit magus) & aurum, & ceteraq; domus huius ornamenta, tanquã Taniali hortos videtis: qui, sicuti ab Homero proditum est speciem quidem præferunt aliquam, quàm tamē sint nihil. Et huiusmodi verò ornatum hunc omnẽ concipiat: nec: neq; enim quæ videtur materia vlla subest, sed sidu-lacrum modò est ac imago. Quod vt verum sciat, bella hæc sponsa vna est *ἡ μνηστὴρ ἀπὸ τῆς φώκας* ἢ *μνηστὴρ ἀπὸ τῆς φώκας*: hoc est, ex Empusis, quas lamias & mortuolycias pleriq; putant. Sunt autem in amorcm & Venere: m procliuos, & humanas carnes vehementer expectunt: Venerunturq; cupidine alliciunt multos, quos deglutiant mox. Cæterum vbi aurea supellex & imaginarium argentum, velut fumus effluxere admittitq; & coqui ac reliqua familia increpita euauit, Lamia lachrymã iam similis rogabat, ne se torqueret: neque quid esset, fateri cogere. Illo autem acriter instante, tandem sese lamiam confissa est & voluisse Menippum voluptatibus deliniti obuoluere, vt eius postea corpus deglutiret. Est namq; sibi per familiare formosiorũ velci corporibus, vbi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent, Huc vsq; Cælius 29. Descripsit autem, quod dissimulat, ex lib. 4. Philostrati de vita Apollonij: In cuius operis etiam secundo libro sic legitur: Apollonius & socij cũ luente clarãq; Luna noctu iter facerent, lamia (Græce legitur Empusa) phantasma illis occurrit, modo in hanc, modo in aliam figuram sese conuertens, quandoq; ab oculis repente euanescebat. Apollonius autem quidnam id esset quàm primum agnoscebat granibusq; ac contumeliosis verbis illud increpans, socios vt idem facerent hortabatur: id enim contra huiusmodi inuisiones optimum sciebat esse medicamentum. Eius dictis cum socij paruisent, stridens phantasma celeriter tanquam idolum aufugit.

Apud

Apud Aristophanem in Ranis quidam se videre ait magnam feram, quæ in varias formas transiret, bonis, multis, mulieris formosa: Et cum alter diceret, Atqui non amplius mulier est, sed tam canis, subijcit ille, Empusa igitur est. Chrysothomus Dion hic in Libyca scribit fabula. Esse in locis illis feras muliebri facie, etiam formosa: vberibus quoque cum pectore speciosissimis aded, vti nullo pictoris ingenio effingi queant. Color spectatur præfloridus, ex oculis præcellens promicat gratia, mausetudini adnexa. Corporis reliqua squammis prædurã, vt frangere non sit: alis caret, sicut voce, sed sibilum elidunt modò, draconum imagine quadam. Terrestrium censentur omnium velocissima, vt celeritatem euadere nemo valeat. Viribus cætera peruincuntur, fraude tantum hominibus: quidem reteguntur pectora, quorum illicet nitore confabulandi desiderio aduertes rapiuntur protinus, Cælius. Dion qui Libycam scripsit historiam (inquit Gyraldus) de lamij in hunc propè modum prodidit: Haud longè à littore maris curuum esse locum, arenosum, mari perfimilem, in quo littora magna existunt, & arenosæ aggeres in mari, circumquicuna vero omnia deserta ferè manent. At sibi fortè naufragi cecidi fuerint, feræ apparentes eos omnes qui vel peragrunt, vel aberrant, rapiunt: quarum natura & corporis figura talis habetur. Facies est mulieris, &c. (vt iam ex Cælio retuli) inferiora sunt serpentis, vt ima pars in caput desinat serpentis, & quidem valde horrentis: hæc feræ alas non habent quemadmodum sphinges: neque enim loquuntur vt illæ, neque aliam vocem emittunt, sed solum sibilu acutissima quemadmodum dracones. Cætera quidem animalia viribus expugnant homines: hæc solum fraude ac deceptione: pectora aperiunt, & vbera ostentant: eum vero qui aspexerit, veneficij quibusdam cogunt ad confabulationis desiderium. Et hi quidem veluti ad mulieres accedunt, illæ intrepidè manent, deorsum in humum saepe respicientes: nimirum vt gorgones, vel catoblepontes, vt supra dixi) ornatam ac pudorem mulieris imitantem, atque ita eum qui propius accesserit, rapiunt: namq; manus sunt ferarum, quas aliquantisper occultant. Cæterum serpens mordens veneno interficit: cadaver ipsum comedunt serpens, & quod reliquum est, feræ: atque hæc tenus Dion, fermè de lamij feris, quibus videmus eos & falli & fallere, qui equinos lamij pedes tribuunt. Has & propheta Hieremias videtur agnoscere, cum ait. Sed & lamia nudauerunt mammas, &c. quamquam locus hic ab Hebræis aliter effertur.

D. Hieronymus quædam ibi subiunxit. Porro & Esaias lamia cubile dixit. Hebræorum nonnulli lamias, furias interpretantur. Scribit Pico quosdam dæmonas incubos esse interpretatos, existimasseq; superiores partes habere humanas species, in ferasque belluinas. Lamias inepte à laniando dictas putauit Isidorus. Hebræi lamia liliti vocant, de qua monstra cõsingunt. Lamia præterea piscis genus, cuius Nicander in Glossis meminit, qui etiã carcharias appellatur: piscis huius Aristoteles, Plinius & Athenæus meminere. Audio & hodie vocari à Massiliensibus lamiam, & ingentis interdum magnitudinis inueniri, integrosq; homines ab ea voratos aliquando reportos. Lamias puerorum esse terculamenta, vel ex Apuleio satis constat. Sunt qui striges putet, quæ infantium in cunis sanguinem sugunt. (Nos de strige inter aues dicemus.) Quin & Horatius in Poetica ideo dixit, (Nec quodeunq; valer poscat sibi fabula credi,) Ne prænse lamia viuuum puerum extrahat aluo. De lamij & Plato meminit in Politicis, hæc omnia Gyraldus.

Μνηστὴρ à Græcis vocari scribit Hesychius, errantes & vagantes dæmones. Μνηστὴρ vel μνηστὴρ (vt trunq; enim legitur apud Gyraldum pro altera voce *μνηστὴρ* legerim) pro larua & persona sumitur. Quinetiam *μνηστὴρ* pro deformi & monstrosa muliere à Theocrito vsurpatur: pro larua verò, apud Aristophanem grammatici interpretantur, Gyraldus de dijs Synagmate 15. Et rursus in eodem. Lamia etiam striges à nostris vocantur. Duris Libycorum lib. 2. & Suidas & Phaurinus (& Aristophanis Scholiastes) Lamiam mulierem formosam fuisse tradunt, Beli & Libyes filiam, quam Iupiter adamauit, & ex ea filium suscepit: sed Iuno præ zelotypia filium perdidit. (Suidas & Varinus habent *ἡ λιλίθ*, vt non de vno filio sed pluribus intelligas) & Lamia præ morore deformata, alienos infantes rapere ac perdere dicitur. Gyrald. Reperit nonnulla etiam in Alcibi Parergis lib. 8. Iupiter cum Beli filiam amaret, ex Libyca eam transtulit in Italiam, vnde & nomen vrbi Italica. Ibi cum filios ex ea suscepisset, Iunonem non latuit, quæ liberos natos perdidit. Itaq; Lamia egre ferens, alienos quoq; liberos per inuidiam suffurata interemit. Hinc & nutrices aiunt pro infantium terculamento Lamiam (vt apud Germanos mulierem nocturnam, *dienachstraw*) vocare. Fabulantur enim infanem eam esse voluntate Iunonis, vt dies noctesq; in lectu exigat: miserum verò eius Iouem oculos exemptiles effecisse, ita vt eximi repomq; possent: & facultatẽ addidisse, vt in quam libuisset formam se verteret, Varinus & Aristophanis Scholiastes. Lamia, mulier quædam antiqua Libyssa, sic dicta, Hesychius. Nec quodeunq; volet poscat sibi fabula credi, Ne prænse lamia viuuum puerum extrahat aluo, Horat. de Arte. Sic etiam per Acced & Alphitò tanquã monstrosas fœminas deterrebant pueros à peccando, Erasmus in proterbio Accissare. Nostræ etiam mulierculæ pueris sepe minantur mulierem nocturnam. Lamia, mulieres quæ strigum instar in infantium sanguinem sugant, vel ipsæ striges, Perot. At ille colore spurcissimi humoris percussus, quo me lamia illæ in se, erant, aspernatur, Apuleius lib. 1. de Asino. Terricolas lamias, Fauni quas Pompiliq; Instituere Numæ, tremittas, &c. Lucilius apud Lactantium. Lamia secundã quoddam, mater fuit Scyllæ, vnde Vergilius in Ciri, Ipsi seu Lamia mater sit, siue Crateis: quæ ex puella in monstrum versa infantes necare dicitur, quoniam omni sobole quam ex Ioue pepererat, à Iunone orbatã est. Gyraldus de Empusa scribens, Nostrò, inquit, hoc tempore quibus hoc phantasma muliebri apparerit audiuius. Legi qui putarent illud Regis Davidis meridianum dæmonium, huiusmodi terculamentũ significare. Reperias etiam in plurali numero empusas dici, vt lamias. Nos de Empusa & onocelis dæmonibus in Asino diximus: tribuunt autem etiam lamij recentiores quidam (vt supra dictum est) equinos pedes, vt illis alinos. *Μνηστὴρ ὄφρα*, Aristophanes in Equitibus: vbi Scholia *τὸ μνηστὴρ ὄφρα, ἢ λέγεται λαμίας*. Vt Gyraldus non rectè suspicetur apud Hesychium pro *μνηστὴρ* forte legendum *μνηστὴρ ὄφρα*.

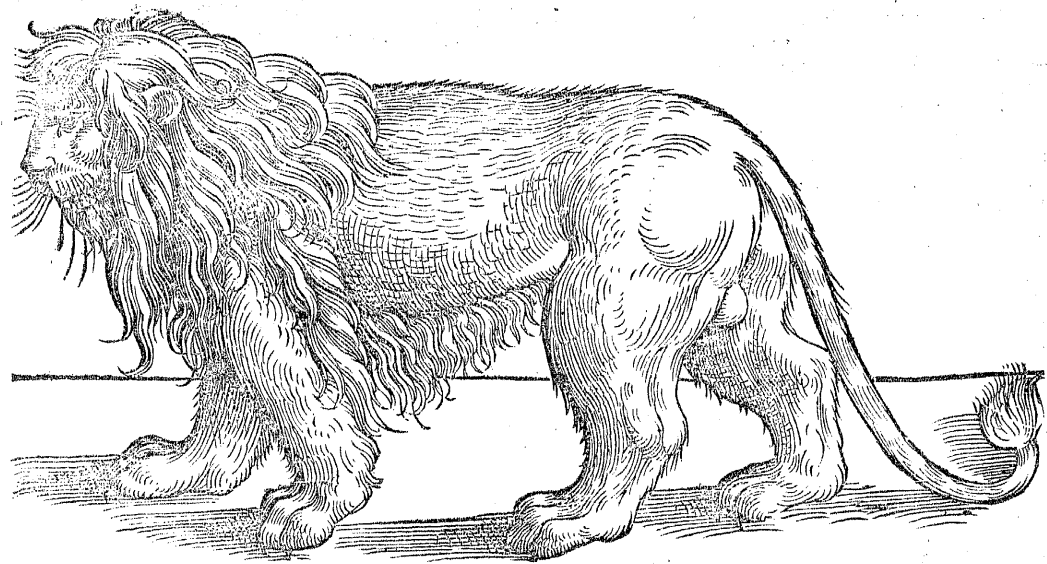
Lamia viri nomen quo voracè significari dicunt, Cælius. Aeli vetusto nobilis ab Lamo, &c. Horat. Carm. 3. 17. Erat enim Romæ quædam familia nobilis Aeliõrum (Heliorum Perotius,) à Lamo Antiphatis patre & Laitrygonum rege, qui Formij regnauit, ortum habens, Calepin. Hoc nocuit Lamiarum egde madenti, Luena. Huius familia etiam M. Cicero meminit. L. Lamia, nomen viri pretorij apud Val. Max. lib. 1. Lamie Syllani, qui gener Pij fuerit, mentionem apud Val. Capitolinum alicui legi, ni fallor: Caij Caligule cadaver clam in hortos Lamiianos asportatum est, &c. Sueton. Lucanis imperauit Lamiscus, cuius pedis digitus tertius à magno, similib; lupine vngulæ fuit, Heraclides in Politicis. *Λάμιος* ἢ *λαμίας*, in Ecclesiastis Aristophanis, vir quidam pauper & baiulus lignorum. Herophilus Sibyllam Iouis & Lamie Neptunij filiam tradunt, quæ mulierum primã cecine-

rit oracula, Cælius. Homo vorax, *ὄφρα* ἢ *λαμίας* ἢ *χρον*, aliàs *λαμίας* (Mercurus interpretatur *μνηστὴρ* interpretatur)

tur) ab Aegyptijs picto scaro significatur: is enim solus piscium ruminat, & pisciculos quotquot accefferint deuorat, Orus. *Μακρὸν & Λαμῶν* (Suidas & Varin. habent *Λαμῶν*) mulieres fuerunt stolidæ & deliræ: & *Μακρὸν* quiddam dicta est *ἡ δὲ τὸ μακρὸν ἔστιν ἡ σὺν*, Scholia in Equites Aristophanis: ubi *μακρὸν ἔστιν* exponunt stultum & stupidum, non magis quam Maccò sapientem. Angelus Politianus condidit præfationem in priora Aristotelis Analytica Lamia titulo, in cuius initio Mihi, inquit, etiam puerulo auia narrabat, esse aliquas in solitudinibus lamias, quæ plorantes glutirent pueros. Vicinus quoq; adhuc Fesulano ruscule meo, lucens fonticulus est (ita enim nomen habet) secreta in umbra delitescens, ubi sedem esse nunc quoq; lamiarum narrat mulierculæ, quæ cumque aquatum ventitant. Lamiam igitur Plutarchus habere ait oculos exemptiles. Hæc quoties domo egreditur, oculos sibi suos assignit: vagaturq; per fora, plateas, quadriuia, &c. per conciliabula omnia, circumspicitatq; singula, serutatur, indagat: nihil tam bene obtexeris ut eam lateat. Miluinos esse credas oculos eius: nulla eos præterit quamlibet in diuidua minuties, nulla eos euadit quamlibet remotissima latebra. Domum vero ut reuenit, in ipso statim limine demit illos sibi oculos, abijcitq; in loculos. Ita semper domi cæca, semper foris oculata. Quas forsitan domi quid agitet. Sessitat lanam faciens, atq; interim cantillat. Vidistis ne obscuro vnquam lamias istas viri Florentini, quæ se & sua nesciunt, alios & aliena speculantur? Negatis? Atqui tamen sunt in vrbibus frequentes: Verum personatæ incedunt, homines credas, lamia sunt, Huculque Politianus. Lamia (*Λαμία*, proparoxyt.) vrbs Melicium (Malienum, Strabo) Thesaliæ, apud Polybium, (de qua plura Suidas: Achelous est Lamia propinquus, Strabo lib. 9.) à Lamio (*ἄνθρωπος Λαμίας*, re etus esse potest tam *Λαμίας* quam *Λαμίας*) Herculis filio: vel à Lamia muliere, quæ Trachinijs imperauit in qua (circa quam, Strabo) & Lamicum (Lamiacum, Strabo) bellum. Alia est Cilicia, vnde gentilia Lamienfes, Lamioia, Stephan. Idem Lamion, *Λάμιον*, Ciliciæ fluiuium esse scribit, & adiacentem ei regionē Lamusiam. Est & *Λάμια*, per *e*-diphthongum in penultima, mons Arcadiæ, Stephanus. Sunt & Lamia insula Plinio, &c. vide Indicem Plinianum. *Λαμίας, χόσμοπα*. Etymologus. Varino *Λαμίας χόσμοπα* sunt, & piscis legendum forte *λαμίας*, cum & lamia, vt dixi, piscis nomen sit. *Λαμίας, ἰσοδύναμος, καὶ ἰσοκρίτης*, &c. Varinus. Thebani Demetrio regi subblandientes, Veneris Lamia templum excitarunt: erat autem eo nomine illius amica, ciuitatis pernices à Comicis poetis dicta, Cælius & Gyraldus. Lamia tibicina à Demetrio Poliorcete amata, &c. Athenæus lib. 13. Meretrici quidem Lamia nomen pulchrè conuenit: cum lamia, siue fere, siue muliebria spectra, cum libidinis tum voracitatis vitij in famas existimata sunt. Videntur enim meretrices, amantes suos quasi deuorare exhaustis eorum opibus, qua de re iocum in Capra scorto retuli, &c. Sic & Charybdin Horatius meretricem vocat: sic Diomedis filia equæ hospites deuorauit, sic lupam pro meretrice dixerunt veteres. Et leporem meretricis nomen legimus. Damiam & Auxesiam deas Epidaurij coluerunt, vt terram eis fructiferam redderent, vt Gyraldus ex Herodoti lib. 5. refert, apud Pausaniam vero non Damiam, sed Lamiam legi scribit. Suspicetur forte aliquis lamiam feram aut spectrum nomen ab Hebræis tulisse n. litera in l. mutata, illis enim nemiot *למיות* animalia sunt in locis desertis (rectus singularis est nemia) vt scribit Munsterus in Dictionario suo in voce *למיות* tziiah.

L A T A X. Vide infra in Lutra, inter animalia Lutra congenera.

DE LEONE.

A.

LEO Rex quadrupedum nomen Græcum, *Λέων*, cuius etymon in Philologia dicam, nō solum apud Latinos, sed plerasque etiam barbaras hodie in Europa gentes, vt infra patebit, seruat. H. brai verò plura diuersaq; huius feræ nomina habent. *ארי* & *אריח* arich, Deute. 33. leo est, Chaldaeus eo in loco habet *אריאן* ariauan. Arabs *أسد* asad. Persa *گهادر* gehad. Septuaginta *λέων*, Hieronymus leo. *ארי* (inquit Munsterus) Chaldaice *אריא* ari, in plurali numero *אריים* & *אריות* araoth

(*אריח* schoaqim, id est leones rugientes, Sophonia genere masculino.) Itē figura leonum 3 Reg. 7. Hinc arich idem quod fortis 1. Paralip. 11. & 2. Reg. 23. volunt autem intelligi principem quendam. Itā verò 29. & Ezech. 43. accipitur pro altari holocaustorum secundum Hebraeos, in quo ignis è cælo delapsus cubauit, tanquā leo in spelunca: vel quod templum habuerit figuram leonis &c. *אריח*, leo, Hefychius & Varinus. *אריח*, leona Syris, Sidæ, Vranq; vocem Hebraicam esse apparet: posterior quidem Chaldaica & pluralis numeri videtur. *אריח* labi (nam litera postrema puncto caret) leo, *אריח* labi leona. Kimhi exponit arich, id est leonē: addit autem in commentarijs arich minorem esse, labi maiorem. Numerorum 23. iunguntur ambo nomina: ibi Chaldaus pro labi reddit *אריח* letā, Arabs *لبي* Iebu, Persa *شهر* scher, Septuaginta & Hieronymus leonem. Locus ex Numeris citatus talis est, interprete Munstero: Ecce populus quasi labi (leo grandis) consurget: & quasi arich (leo) eleuabitur. Labi, leo, prouocata atate, Iob 38. Lebam leones, Psalm. 57. Lebaot, leona, Naum 2. *אריח*, laisch, Dauid Kimhi leonem magnum exponit. Chaldaice versio *אריח* 30. catulum leonis interpretatur, Septuaginta *σκίουρον*. Hieronymus leonē. Rursus Iob quarto Chaldaus pro laisch vertit laitha, quod vocabulum factum videtur ex laisch: Abraham Prizoni leonem intelligit: Septuaginta *μυρμηλέων* vel potius *μυρμηλέων*: Hieronymus tigris. Locus Iob. 4. huiusmodi est, Munsterus interprete: Rugitus leonis (arich) atq; vox leonis (schachal) & dentes catulorum leonis (kephirim) euulsi sunt. Leo (laich) perijt propter defectum victus, & catuli leonis: bene labi dispersi sunt. Eruditus quidam nostræ ætatis hoc in loco per *אריח* schachal non leonem, quum aliud eius nomen adiunctum sit, sed cognatum leoni animal, nempe leopardum intelligit: sed si hoc argumentū admittas, ne labi quidem aut laisch leonem significabit, cum arich vitatus leonis nomen in eadem sententia legatur. Leopardi quidem nomē Hebraicum esse nemo, in panthera (quam recentiores leopardum dixerunt) docebitur. Verum & Septuaginta Osee quinto pro schachal *σκίουρον* conuertunt. Pro leona, inquit Hieronymus, Septuaginta interpretati sunt pantheram: & tam nomen bestie quam omnis bestia potest accipi. Atqui Dauid Kimhi schachal interpretatur arich, id est leonem: & Commentarius kabonaki nomen leonis, siquidem multa sunt ei nomina. Cōsentit Leui ben Gerion. Iob 4. Chaldaus pro schachal vertit schachala, Septuaginta & Hieronymus leonem. Idem Septuaginta Proverb. 26. *σκίουρον* tanquam Hebraicè legerint *שחלח* schalach: Hieronymus, leo. Psalm. 91. Chaldaus schachal catulum leonis interpretatur, Arabs *أرئيل* el phai. Hieronymus aspidem. Verba Osee quinto sunt hæc: Ego sum veluti leo (schachal) Ephraim, & veluti catulus leonis (kephir) domui Iehuda. Et rursus Osee 13. Factus sum eis sicut leo (schachal) sicut pardus (nemer, id est pardalis vel panthera) directus ad viam: deuorab oq; eos quasi leo, (labi,) Munsterus: nam Hieronymus pro schachal leonem reddit, vt solet. Septuaginta hic etiam pro schachal panther vertunt. Kephirim, leones, (melius, catuli leonum) Psalm. 104. *אריח* kephir in singulari, Ludi. cum 14. quidam parum Latine leunculum vertunt. Leo apud Hebraeos, inquit D Kimhi secundū diuersas ætatis gradus diuersa sortitur nomina, in primo gradu vocatur *אריח* gur, in secundo kephir, in tertio arich, in quarto labi, & in supremo laisch, Munsterus. Gur D. Kimhi cuiusuis animantis catuli, aut pullum nominari ait: ferè tamē per excellentiā de leonis catulo ponitur (vt *σκίουρον* apud Græcos) hinc pluralia gurim masculinū, & *אריח* femininum. Gur arich, Deut. 32. Hieronymus vertit catulum leonis. Septuaginta *σκίουρον λέων*: Chaldaus gur, Arabs schachel. Kephir author Concordantiarū catulum vel pullum animalū exponit: ita ferè etiā Kimhi, nisi quod dicit kephir esse adultiorē quam gur. Psalm. 17. Chaldaus *אריח* schachaze al bi filium aut catulū leonis interpretatur, Arabs *أرئيل* el schchal, Græcus *σκίουρον*, Hieronymus catulus leonis. Nahum propheta cap. 2. arich, leo: labi, leona: cephirim, leunculi: gur, catulus leonis, omnia in vna periodo cōveniunt. Alschba, inquit Bellunenfis, est nomē commune ad omnes quadrupedes quæ dentibus & vnguibus hominē mordendo laniandoq; aggrediuntur, & aliquādo interimunt, vt leo, lupus, tigris. Hæc ille. Verus interpres Auicennæ lib. 2. capite de carne, Aesculapius. Hac de re alios authores citabo capite 4. hic de nomine queritur. Videur sanè zarim vox Persica: nā Num. 23. pro labi, Persa scher (vel fer) posuit. Leonem Saracenis hodie sebey appellari, apud recentiorē quendam legi. Leo Italicè leone, Hispanicè león, Gallicè & Anglicè lyon, Germanicè & Illyricè *leuon*. Vncia à recentioribus barbaris dicta fera, lonza ab Italicis quibusdam scriptoribus, leona existimatur, vel pardus, vel panthera, vel lupus ceruarius, vt Fr. Arlunus scribit: Ego pantheram esse suo loco demonstabo.

B.

Leonum duo sunt genera: quorum alterum breuius, crispiorq; pilo, quod ignauius est: alterū longius, pilosq; probiore, quod generosius est, Aristoteles interprete Gaza. Plinius eundem locum sic reddit, Leonum duo genera Aristoteles tradit, compactile & breue crispioribus iubis: hos pauidiores esse quam longo simpliciq; villo, eos contemptores vulnerum. Archoleontes nominantur in Gordiano iuniore Iul. Capitolini, Egnatius iubatos intelligit: sed & acroleontes, inquit, pleriq; probant. Atqui ego leones mares omnes iubatos esse puro (quanquam Oppianus de Libyco leone scribit, *ἀνὰ τὴν Λαγυρίαν*) qui modo legitimi sunt: nā leopardos, hoc est ex adulterio leonæ cum pardo natos ijs carere scio. Quid si archoleontes genus aliquod leonum prægrande intelligas? vt qui magnitudinis ratione cæteris præstare & quodammodo imperare videantur: nam & *μυρμη* vocabulum in compositione & magnitudinem & imperium significare videtur inter eiusdem generis animalia, vt orygometra (Itali vulgò regem coturnicum vocant) *μυρμη* *επιλαμήτει*. Sunt & *μυρμη* in vesparum genere veluti duces apud Aristotelem, Gaza matrices vertit. *Μυρμηκία* inter vicos est, vt *μυρμηκίαι* inter vrbes. Leonum iubatorum centum pugnam primum omnium L. Sylla in prætura dedit: post eum Pompeius Magnus in Circo sexcentorum, ac in ijs iubatorum cccxv. Plinius. Vbi per iubatos leones fortassis mares simpliciter intelligemus. Quod si quis apud Capitolinum archoleontas, leones nondum cicuratos intelligat, quasi agrioleontas, quoniam in eodem spectaculo leones mansuetos exhibitos dixerat, non contradicam.

Leones in Europa potius sunt, & ea Europæ parte, quæ inter Acheloum amnem & Nestum est, Aristoteles. Et rursus alibi, Leo animal rarum est, nec multis nascitur locis: sed Europæ totius ea parte solū, quæ inter Acheloum amnem & Nestum est. In Europa inter Acheloum tantum & Nestum amnes leones esse Aristoteles tradit, longè viribus præstantiores ijs quos Africa aut Syria gignant, Plinius. Circa Pæonium agrum atq; Crestonicum super amnem Chidorum Xerxe cum exercitu transeunt leones impetum dederunt in camelos &c. Herodotus lib. 4. Et mox, Sunt autē per ea loca leones multi: terminus eorum est Abderorum flumen Nestus, & Achelous qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad auroram trans Nestum vsquam gentiū viderit leonem in Europa. aut trans Achelous.

Leonem, Quadrupedem (vix ipse) ferè perfectos ad dent partus, quodam in hoatos, in quo sunt genere leona, vix &...

Leones pardalianes venenum sicuti pantheras occidit, Aristoteles: nos plura de veneno in Lupi historia dicemus in mentione acontii. Leonem serpens perimit, vt in d. referemus. Scorpionem mirè fugit & abhorret, Albert.

Leonis interiora corruptioni facile obnoxia sunt: quare fecundum habet os, & salinam, & humorè corruptum: itaq; morsus eius, & vngues inflat, sepe venenosum sunt, vt morsus canis rabidi, Albertus, Vide infra in c. Leo ppter naturam nimis calidam alternis diebus laborat morbo, quibus iacet prostratus & rugit, non totis diebus, leo stans horis, Cardanus. Leo in ira calore consumitur intra seipsum, Albert. Febri quartana affligitur, etiam cum sanitate frui videtur, perpetuè. Nisi enim hic morbus vim & impetum eius cohiberet, longè nobis perniciosior hac fera esset, Philes. Leo ex hominis vili febricitat, & sanus esse videtur per hyemem, & state vero qualibet febricitat: deniq; febri semper quartana laborat, & tunc maximè carnes simiz appetit vt sanetur. Idem hausto sanguine canis morbo suo medetur, Physiologus Sic & Albertus, Potatus aliquando sanguine canis sanatur. Sed neuter vlla veteris alicuius scriptoris auctoritate nititur. Plinius non in febrì sed fastidio, sanguine simiz non canis ipsum sibi mederi ait, his verbis: Aegritudinem fastidij tantum sentit, in qua medetur ei contumelia, in rabiem agente annexarum lascivia simiarum: Gustatus deinde sanguis in remedio est. Continè febrim quartanam pati fertur: sed hoc pro certo falsum est: quia natura nullum animal facit, nisi æqualitatem habeat temperamento suæ speciei debitæ, in qua quidè sanum degit, Albertus. Aegrotanti leoni nulla potest alia medicina adhiberi: sed si comedat simiam, id ei morbi remedium existit, Aelianus in Varijs. 1. 9. Et rursus in historia anim. Leonis, inquit, & delphino multa sunt communia. Vterq; imperat, ille terrenis, hic aquatilibus bestijs: senectute ambo debescunt: & cum sunt in ægitudine, illi terrestris simia medetur, huic marina quoq; simia remedio est. Et alibi, Supra quàm ferre queat cibo expletus, aut quiete & inedia se exhaurit, aut simiam nactus vorat, illiusq; adfès carnib; ventrem mollium extenuat. Leo sanitate dterum inedia, vel simia deuorata vomitoribus purgat. Volaterranus sine aithore: prioris tamen remedij per inediam dico, auctores habemus. Sed vomitionem pro fastidio veruise videtur ex Græco uerba, nec uerborum ordinem rectè percepisse. Simias maximi faciunt Indi, quoniam piperis (vt sic dicam) vindemiatrices sunt: quapropter & armis & canibus leones, & ceteras feras ab ipsis arcent. Infidiatur autem simiz leo, ægrotus quidem medicinæ gratia: aiunt nanq; simiarum carnes leonum morbis mederi: senescens autem, pastus cibiq; causa. Nam ubi propter senium ceruus aut apros venari leones nequeunt, simias captunt, in ipsas quod superest virtum exercentes, Philostratus. Lupus & leo pro remedijs edunt gramin, & herbam strumanti, & rapesta, (capistrum) quæ vomitum prouocant, Niphus.

Vivere

Vivere annos multos putantur, & quidam qui captus est claudus; dentes complures fractos habebat: quo argumento quidam longam esse leonum ætatem existimant: haud enim hoc accidere, nisi longo tempore potuisse, Aristoteles. Et Plinius, Aristoteles (inquit) vitam leonibus longam esse docet, argumento, quod pleriq; dentibus defecti reperiantur. Viuunt & leones & lapi permultos annos, ita quod aliquando ob senectutem fiant edentuli, Albert. Leo senectute tabescit, vt etiam delphinus, Aelianus.

Animos leonum frons & cauda indicant, Solinus. Ex cauda quomodo de animo eius indicandum, vide infra ex Plinio, ubi de fortitudine eius dicemus. Sunt quædam corporis partes, capite secundo à nobis explicata (vt pili, frons, oculi, nasus, labia, collum, humerorum in incessu motus) quibus qui leonè referunt, similliter vt ille magnanimi, fortes, & liberales esse indicantur. Aristoteles in Physiognomicis cum corpus leonis descripsisset, idq; vtri ideam maximè representare demonstrasset, vt pantheram fœminæ, corpore simul & animo: qui in vtris, inquit, fortior est & iustior, in fœminis contra, subiungit: Corpus igitur leonis huiusmodi est: τὸ δὲ πρὸς τὴν κεφαλῆν, δεκτικὸν (lego ψυχῆν, vt & interpretis: & pro δεκτικὸν, μεταδοτικὸν) εὐλευθεροῦ (melius εὐδιδάσκον) μεγαλόψυχον & φιλόνοτον (interpretis legit φιλόνοτον, per tota in penultima, quod placet) & περὶ καὶ δικαιοσύνην φιλοσοφῶν πρὸς δὲ ἀνθρώπων. Hoc est vt ipse verto, Quod animum leonis attingit, animal est liberale & ingenuum, magnanimum, victoriæ studiosum, mite, iustum, & pio quodam amore in eos quibus cum versatur afficitur. Leonum genus breuius cripioreq; pilo, ignauius est: alterum longius piloq; probiore, generosius, Aristot. Vide supra capite secundo, ubi etiam secundum regiones diuersa eorum ingenia esse, ex Alberto recensui.

Pastor sepe in pastionibus (venator in montibus) leonem aspicit pro catulis acerrimè propugnantem, & præclare contentementem factam saxorum lapidationem, & crebram missionem telorum: neq; vel in finitis vulneribus confectus, inuictor robore animi prius omittit eos tueri, quàm omnino moriatur: neq; enim sanè tanto per se sua morte mouetur, quàm vt ne ab antro sui catuli abripiantur, Gillius: transtulit autem ex Oppiani de piscatione libro 1. Alax circa Pairocli cadauer stabat, οὗ τις τὸν λέοντα πρὸς οὐσί τεύσσον, ὃν ῥόδα νηπι ἄρασι συκαυτησονται ἐν ὕλῃ. Ἄνδρες ἐπιπύριος, &c. Homerus Iliados 9. Hic Scholia addunt, Notandum quòd etiam leones mares, catulos ducunt. At Varinus, Leonem (λέοντα) inquit, veteres obseruarunt Iliadis 9. de fœmina dici, tanquam leonem fœminino genere profertre Homerus nusquam solitus sit, cum de Diana etiam ita canat, Ἐπεὶ σε λέοντι γυναικῶν ἔθηκε θεός, ubi λέοντι προ λέοντι ἀσπί περὶ οροῦ περ. Qui hoc dicunt, à leone mare catulos duci negant: (ἵσθησιν ὅτι λέων ἀσπί περὶ οροῦ γυναικῶν) (lego ἢ συκαυτησονται) Quomobrem Zenodotus reiciebat hos versus, leonem ipse de mare tantum intelligenens, marem vero catulos ducere negans. (Negationem in Græco deesse apparet.) Atq; Antimachus & alij à leone mare catulos duci affirmant, Hæc ille. Gillius quidem 13. 7. (vt præcedenti capite recitauit) leonis vocabulū epicœnum esse, & de fœmina quoq; accipi ait, id quod nos pluribus in Philologia probabimus. Mihi certe leonem marem, tam forte & generosum animal, vt maris ideam maximè omnium representent, quod fœminæ etiam venando se adiungere non solet, fœminæum catulos circumducendi officium labire, verisimile non sit. Philostratus quidem in vita Apollonij, celi leonæ nomen aliàs vsurpet, tamen libro secundo iam dictam Homeri locum, vt apparet, sic reddit: Ἐν ἑνὶ τῶν δῆθεν καὶ τῶν Ομηρικῶν λέοντων ἐστὶ, ὃς ὑπερὶ τῶν αὐτῶν σιμῶν δένδρον βλέπει, καὶ ῥῶνυσιν ἐαυτοῦ μάχην ἀπὸ θανάτου. Cæterum Oppianus libro tercio de venatione, com memorans feras quæ amore in fœtum leonem antecellant (lynceus, leones, pardales, tigrides) paulò post non leoni sed leonæ attribuit, pro catulis contra venatores vel ad mortem vsq; depugnare, id quod libro primo de piscatione leoni (λέοντι) simpliciter attribuerat. Sed vtriq; leonem apponam. Prior haustus nodi est: fœtum suum, inquit, excellenter amant, lynceus, leones (λέοντες,) pardales, tigrides. Et si quando ad latibula sua tenuerit (καὶ νύμφη), in fœminino genere, cum lynceus & leones in masculino genere profuerit, pardales & tigrides in fœminino: debuerat autè nomina & participla masculina subijcere, nisi fœminas tantum intellexisset) catulis, quos venatores subtraxerint, vacua deprehenderint, miserabili voce non alicui exclamant plorantq;: quàm ciulare solent mulieres, cum regio patria armis vastatur & igne consumitur. Posterior locus, ὡς τὸ καὶ ἐν τῶν ἵσθησιν ἐστὶ λέοντι, Παρθενίας τε θοαί, καὶ τῶν ἰγυρίδων ἀσπί περὶ οροῦ, pro catulis aduersus venatores armis & telis omnibus vel ad mortem vsq; neglectis depugnant. Cum pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabula expauescat, Plinius. Solinus hoc simpliciter de leonibus & in masculino genere profertreus, Septi, inquit, à venantibus obruta terram continentur, quo minus conspicuis venabulis terraatur. Homerus à leone pro catulis pugnantem, Iliados 9. vt supra citauit hoc fieri ait, Πάν δὲ τ' ἵσθησιν ἐαυτοῦ μάχην ἀπὸ θανάτου ἐλασσει δάσος καλὸν ἴππων. (Sed de leone, quòd epicœnum sit nomen, in Philologia dicam pluribus.) Σελὺν leo dicitur, ubi ita feruidus ac turba canum circumuallatus, defixis in terram oculis confurgit in prælium; Cælius. Cum leo ingreditur, nec rectà iter facit, nec simplex ponit vestigium, sed variū imprimit, & multiplex: modo enim progreditur, modo regreditur, tum rursus procedit, idemq; vicissim retro commeat: nunc quasi sursum versus, nunc permiltim facit vestigium: deinde partim præcidit viam, partim obliuiscit, vt ne venatores eius vestigijs insistentes, iustrum, ubi cum suis catulis habitat, reperire possint: quod diuino munere proprium naturæ leonum donatum est, Aelian. Sic & Philes, Vestigia, inquit, variè inuoluta obliuiscit, & incerta reddit, tum eundo redeundoq; obliuiscit, tum cauda confundendo, ne catuli furto subtrahi possint. Cum à venatoribus quæritur, sua vestigia cauda tegit, ne possit inuestigari, Physiologus. Inuolutis semper pedibus ambulat, tanquam vagina conditis intus vnguibus, ne attritis acies retundatur, tum vt ne ipsa vestiganti præbeat. Haud enim vnguibus leonini notam temere inuenias: sed exigua ac cæca quædam vestigia tum faciunt, cum vacillare & gressu titubare, Plutarchus. In Pangio Thracio monte, Eudemus ait, (verba sunt Aeliani interprete Gillio) vram quæ leonis iustrum non ignorabat, à defensoribus vacuè esse: huius catulus, qui per ætatem se nondū tueri quirent interemisse: mox parentes cum alicunde ex venari reuertissent, & cum etiam leuuncolorū cædem factam vidissent, acerrimo, vt pat erat, dolore pressos, vram infecutos fuisse. Hanc vero summo cum metu quantum potuit iuicris contententem, in primam quanq; arborem conscendisse, ibiq; vt ab illorum insidijs declinaret confedisse: eam autem illi cum se viderent vlticè nequise, leonem quidem continenter summa diligentia ad arboris truncum insidias molientem (excuti baste, sursumq; versus intentis oculis sanguinariam aspexisse. Leonem vero similiter atq; hominem ex liberorum morte morientem, longe lateq; summo cum dolore totis montibus errasse, dum materiarū fabrum effundisset, cuius è manibus magno pere exercitū secarum ubi is excidisse perspexisset, sese atrollens, illum blande & sanauer complexabatur, linguaq; illi faciem abstergebat. Quam benignitatem homo sentiens, suis rebus fidere cepit: leo hunc cauda amplexatus ducebat: neq; securim, quæ huius è manibus effluerat, illum relinquere permittebat, sed

Ccc 3 pedes

locos Quadrupedes (vulpara) ferè perfectos adunt parus, quodam inchoatos, in quo sunt genere leona, vix & vulpes. Leonis fetus similis est catulo cæco & mediocri, Pates. Pintarchus tamen quattuor Sympofia in scribit, Leonè propterea dici Solare animal, quod Inter quadrupedia vnguibusa ducit catulos sola videntes parit leona, Catulus. Item Aelianus, De animalibus oculis apertis solum leonem nasci Democritus ait, statim à partu strenuum quiddam edentem. (Leonem parus) informes minimasq; carnes magnitudine muscularem esse initio: semestres vix ingredi posse, nec nisi bimestres moueri, Aristoteles tradit, Plinius, Nos nihil tale apud Ariste telem legimus, cuius hæc verba sunt: Parit leona quocq; adeo paruos, vt vix post secundum in mesem incipiant ingredi. Eadem eius verba Aelianus reperit. Et Philes, Fœtus (inquit) intra duos menses perficitur, similis catulis cæcis & mediocribus: Intra duos menses etiam oculi iam ambulant & currunt, & leones se futuros declarant. Natus ex leona catulus, tribus diebus & noctibus dormire fertur. Tunc deinde patris fremitu vel rugitu, veluti tremefactus cubilis locus, rufuscitare dicitur catulū dormientem, Isidorus. Leona catulos parit mortuos, sicq; triduo custodit, donec veniens pater in faciem eorum exhalet (alibi, non halitu sed rugitu patris id fieri scribit) vt viuificentur Physiologus. Idem huius rei rationē reddere conatur: cum prius an res vera esset certū cognoscere oporteret, quàm eius causam inquireremus. Vtunq; est, verba eius adscribere non granabor. Leones, inquit, calidissimi sunt natura: quod quidē probat eorum nobilitas, & fortitudo non audacia & iracundia. Foras autem humiditate continet ex generis temperie, quæ siccitate complexionis & caliditate viscosior redditur: & maxime circa cerebrum prævalente siccitate & animi spiritui adiuuante. Vnde neruis obstructis, spiritus excluduntur, nec virtutes possunt actiones suas mouere. Parentibus ergo rugientibus circa fœtum, spiritus per os & aures, & meatus capitis ingressi, præbent fœtuli motum, hæc ille. Per fœtum pulli simul ac pedes exeruerunt de integumento velocissimi sunt ad currendum, & Anatum pulli statim post partum natant: & leonum catuli matrum vteros stimulant vnguibus, Aelianus lib. 10. Variorum. Leo animal est valde calidum & siccum, & non potest diu nutrirī lacte, Albert.

Leones pardalianæ hæs venenum sicuti pantheras occidit, Aristoteles: nos plura de veneno in Lupi historia dicemus in mentione aconiti. Leonem serpens perimit, vt in d. referemus. Scorpionem mirè fugit & abhorret, Albert. Pifces quidam nigri venenati in Armenia reperiuntur: horum farinam in ouilum & caprarum discissa latera abduunt: & hanc escam ad feras allicendâs & bicipiant, ac cum huiusmodi quippiam pardalis, leo, lupus gularius, continuò moriuntur, Aelianus. Leontophonon, animalculū quoddam (σηλεφονον) oberrans in Syria, Helychius & Varin. Leontophonon accipimus vocari animal parū, nec alibi nascens, quàm vbi leo gignit: Quo gustato tanta illa vis ac cæteris quadrupedum imperitans, illico expiret. Ergo corpus eius adustum aspergunt alij canibus polentæ modo, insidiantes feræ, necantq; etiam cinere: Tam contraria est pestis. Haud immerito igitur odit leo, visumq; frangit, & citra morsum exanimat. Ille (leontophonon) contra vinam spargit prudens, hanc quoq; leoni exitialem. Plinius. Leontophonon vocari accepimus bestias modicas, quæ captæ exuntur, vt earum cineris aspergine carnes polluxæ (polentæ modo asperfa, Plinius & Aristoteles) iactæq; per compta concurrentiū semitariū leones necent, si quantumcunq; ex illis suspenderit. Propterea leones naturaliter eas premunt odio: atq; vbi facultas data est, morsu quidem abstinent, sed dilatatas exanimant pedū nihilas, Solin. Aristoteles etiā in Mirandis narrationibus, in Syria, inquit, aiunt esse animal quoddam, quod λεοντοφόνον vocatur: quod ipsam in cibo sumptum enecat: sumit autē non sponte, sed fugit hoc animal. At venatores captum à se totamq; thecæ polentæ instar alteri cuiuspiam animali inspergunt: vnde feram, si quæ gustauerit, perire aiunt continuò: καλοῖσι καὶ σπέρματι τῆς λείονος τὸ ζῶον, lego καλοῖσι τὸ σπέρματι, vt sensus cum Plinij verbis contenciat, hoc modo: Vrina etiā asperfa leoni nocet sic animal. Ego leontophonon nō vermem nec insectum, vt recentiorum quidam conijciunt, sed quadrupedem vulparam esse contenderim, non alia quidem ratione, quàm quia vrinā reddit, quod huic generi proprium est. Albertus etiam in quadrupedum catalogo posuit. Venenum sanè habent quadripedes quædā parua, vt mus araneus, mustela. Sed eum vel in Syria solum, vel si alibi etiam, ijs tamen in locis solum vbi leones nascuntur, leontophonon esse doceant veteres, & præterea parua bestiolam, nil mirum eam ignotam non nobis tantum esse, sed etiam illis qui eius meminerunt authoribus, quorum alter ab altero descriptit: omnes quidem ex auditu se scribere indicant.

Leonis interiora corruptioni facile obnoxia sunt: quare scendum habet os, & salinam, & hamorè corruptum: itaq; morsus eius, & vngues inflitit, sepe venenosi sunt, vt morsus canis rabidi, Albertus, Vide infra in c. Leo ppter naturam nimis calidam alternis diebus laborat morbo, quibus facit prostratus & rugit, non totis diebus, sed stans horis, Cardanus. Leo in ira calore consumitur intra seipsum, Albert. Febri quartana affligitur, etiam cum sanitate frui videtur, perpetuò. Nisi enim hic morbus vltimè & impetum eius cohiberet, longè nobis perniciosior hæc fera esset, Philes. Leo ex hominis visu febricitat, & sanus esse videtur per hyemem, æstate vero qualibet febricitat: demiq; febrī semper quartana laborat, & tunc maxime carnes simiæ appetit vt sanetur. Idem hausto sanguine canis morbo suo medetur, Physiologus. Sic & Albertus, Potatus aliquando sanguine canis sanatur. Sed neuter vlla veteris auctentis scriptoris autoritate nititur. Plinius non in febrī sed fastidio, sanguine simiæ non canis ipsam sibi mederi ait, his verbis: Aegritudinem fastidij tantum sentit, in qua medetur ei contumelia, in rabiem agente annexarum lasciuia simiarum: Gustatus deinde sanguis in remedio est. Continuè febrim quartanam pati fertur: sed hoc pro certo falsum est: quia natura nullum animal facit, nisi æqualitatem habeat temperamentum suū: species debita, in qua quidē sanum degit, Albertus. Aegrotanti leoni nulla potest alia medicina adhiberi: sed si comedat simiam, id ei morbi remedium existit, Aelianus in Varijs 1.9. Et rursus in historia anim. Leonis, inquit, & delphinio multa sunt communia. Vterq; imperat, ille terræ, hic aquatilibus bestijs: senectute ambo tabescunt: & eurus sunt in ægri tudine, illi terrestris simia medetur, huic marina quocq; simia remedio est. Et alibi, supra quàm ferre queat cibo expletus, aut quiete & inedia se exhauret, aut simiam nactus vorat, illiusq; ad esum, ventrem molitum exuatur. Leo saturitate dierum inedia, vel simia deuorata vomitionibus purgat. Vglaterianus sine aathore: prioris tamen remedij per inediam dico, auctores habemus. Sed vomitionem pro fastidio vertisse videtur ex Græco ναυτία, nec verborum ordinem rectè percepisse. Simias maximi faciunt Indi, quoniam piperis (vt sic dicam) vindiemiatrices sunt: quapropter & armis & canibus leones, & cæteras feras ab ipsis arcent. Insidiatur autem simiæ leo, ægrotus quidem medicinæ gratia: aiunt nanq; simiarum carnes leonum morbis mederi: senescens autem, pastus cibiq; causa. Nam vbi propter senium ceruos aut apros venari leones nequeunt, simias capiunt, in ipsas quod superest virum exercentes, Philostratus. Lupus & leo pro remedij edunt gramen, & herbam frumenti, & rapella, (rapistrum) quæ vomitum prouocant, Niphus.

Vivere annos multos putantur, & quidam qui captus est claudus, dentes complures fractos habebat: quo argumento quidam longam esse leonum ætatem existimant: haud enim hoc accidere, nisi longo tempore potuisse, Aristoteles. Et Plinius, Aristoteles (inquit) vitam leonibus longam esse docet, argumento, quod pleriq; dentibus defecti repetiantur. Viuunt & leones & lupi permultos annos, ita quod aliquando ob senectutem stant edentuli, Albert. Leo senectute tabescit, vt etiam delphinus, Aelianus.

Animos leonum frons & cauda indicant, Solinus. Ex cauda quomodo de animo eius indicandum, vide infra ex Plinio, vbi de fortitudine eius dicemus. Sunt quædam corporis partes, capite secundo à nobis explicata (vt pili, frons, oculi, nasus, labia, collum, humerorū in incessu motus) quibus qui leonē referunt, similitur vt ille magnanimi, fortes, & liberales esse iudicantur. Aristoteles in Physiognomicis cum corpus leonis descripsisset, idq; viti ideam maxime representare demonstrasset, vt pantheram fœminæ, corpore simul & animo: qui in vitis, inquit, fortior est & iustior, in fœminis contra, subiungit: Corpus igitur leonis huiusmodi est: τὰ δὲ πλεῖστα καὶ φιλάνθρωποι (lego ψυχρὸν, vt & interpret: & pro δεκτικὸν, ματαδοτικὸν) εὐεθρον (melius εὐσθέρον) μεγαλόψυχον, καὶ φιλόνητον (interpres legit φιλόνητον, per tota in penultima, quod placet) εὐπειθὲς καὶ δικαίων, καὶ φιλόσοπον πρὸς τὰ ἀνθρώπινα. Hoc est vt ipse vterque, Quod animum leonis attinet, animal est liberale & ingenium, magnanimum, victoriæ studiosum, mite, iustum, & pio quodam amore in eos quibus cum versatur afficitur. Leonum genus breuius crispiorq; pilo, ignauius est: alterum longius piloq; probiore, generosius, Aristot. Vide supra capite secundo, vbi etiam secundum regiones diuersa eorum ingenia esse, ex Alberto recensui.

Pastor sepe in pastionibus (venator in montibus) leonem aspicit pro catulis acerrimè propugnantem, & præclare contemnentem factam saxorum lapidationem, & crebram missionem telorum: neq; vel in finitibus vulneribus confectus, lauietò robore animi prius omittit eos tueri, quàm omnino moriatur: neq; enim sanè tantopere sua morte mouetur, quàm vt ne ab antro sui catuli abripiantur, Gillius: transulit autem ex Oppiani de piscatione libro 1. Atax circa Paeocli cadauer stabat, οὗ τις τὸ λέοντος πρὸς οὐτὸν τέλειον, ὃ ῥά τε νηπιὶ ἄθροισι συλλήθησονται ἐν ὕλῃ. Ἄνδρες ἐπαύρητες, &c. Homerus Iliados 9. Hic Scholia addunt, Notandum quod etiam leones matres, catulos ducunt. At Varinus, Leonem (λέοντα) inquit, veteres obleruauerunt Iliados 9. de fœmina dici, tanquam leonā fœminino genere profere Homerus nusquam solitus sit, cum de Diana etiam ita canat, Ἐπει σὲ λέοντα γυναικῶν ἔθηκε Ζεὺς, vbi λέοντα pro λέωνων accipi oportet. Quod hoc dicitur, à leone mare catulos duci negant: (ἵστανται δὲ ὅτι λέων ἀβήν ἀπομνησγοῦσθαι) lego ἢ στυμνογοῦσθαι. Quomobrem Zenodotus reiciebat hos versus, leonem ipse de mare tantum intelligens, marem vero catulos ducere negans: (Negationem in Græco deesse apparet.) Atqui Antiochus & alij à leone mare catulos duci afficiant, Hæc ille. Gellius quidem 13. 7. (vt præcedenti capite recitauit) leonis vocabulū epicœnum esse, & de fœmina quoq; accipi ait, id quod nos pluribus in Philologia probabimus. Mihi certe leonem matrem, tam forte & generosum animal, vt maris ideam maxime omnium representet, quod fœminæ etiam venando se adiungere non solet, fœminæum catulos circumducendi officium subire, verisimile non sit. Philostratus quidem in vita Apollonii, et si leonæ nomen alia vsurper, tamen libro secundo iam dictam Homeri locum; vt apparet, sic reddit: Ἐνέσχησεν δὴ καὶ τὸν Ὀμηρικὸν λέοντων ἐνὶ δὲ ἑσπέρῳ τὸν ἑαυτῶν στυμνοῦσθαι δεινὸν βλάπτει, καὶ ῥήνυσσιν ἑαυτὸν μάχῃσιν ἀνίστασθαι. Cæterum Oppianus libro tertio de venatione, commemorans feras quæ amore in factum cæteris antecellant (lynxes, leones, pardales, tigrides) paulò post non leoni sed leonæ attribuit, pro catulis contra venatores vel ad mortem vsq; depugnare, id quod libro primo de piscatione leoni (λέοντι) simpliciter attribuerat. Sed vtrūq; locum apponant. Prior haufusmodi est: Fœtum suum, inquit, excellenter amant, lynxes, leones (λέοντες,) pardales, tigrides. Et si quando ad latibula sua reuertat (πέλι νεύροισι, in fœminino genere, cum lynxes & leones in masculino genere prius posuerit, pardales & tigrides in fœminino: debuerat autē nomina & particula masculina subijcere, nisi fœminas tantum intellexisset) catulis, quos venatores subtraxerint, vacua deprehenderint, miserabili voce non aliter exclamant plorantq;, quàm ciuile solent mulieres, cum regio patriæ armis vastatur & igne consumitur. Posterior locus, ὁ δὲ καὶ τὸν Ὀμηρικὸν ἐν ἄβροχοῖσιν τε λέωνοισι, Παιδαλιῆς τε θάλασσης καὶ πύργου εὐλοκῶνται, pro catulis aduersus venatores armis & telis omnibus vel ad mortem vsq; neglectis depugnant. Cum pro catulis fœta dimittat, oculorum aciem tradit defigere in terram, ne venabula expauescat, Plinius. Solinus hoc simpliciter de leonibus & in masculino genere profersens. Septi, inquit, à venantibus obtuta terram conuertunt, quo minus conspectis venabilis terreantur. Homerus à leone pro catulis pugnantem, Iliados 9. vt supra citauit hoc fieri ait, Πῶν δὲ τὸ δραστικὸν καὶ ἀνδρῶν ἔσται καὶ καλῶσιν. (Sed de leone, quod epicœnum sit nomen, in Philologia dicam pluribus.) Σεῦ δὲ λέω leo dicitur, vbi ita feruens ac turba canum circumualatus, defixis in terram oculis confurgit in prælium, Cælius. Cum leo ingreditur, nec restat iter facit, nec simplex ponit vestigium, sed variū imprimit, & multiplex: modo enim progreditur, modo regreditur, tum rursus procedit, idemq; vicissim retro commeat: nunc quasi sursum versus, nunc permixtum facit vestigium: deinde partim præcidit viam, partim obliterat, vt ne venatores eius vestigijs insistentes, lustrum, vbi cum suis catulis habitat, reperire possint: quod diuino munere proprium naturæ leonum donatum est, Aelianus. Sic & Philes, Vestigia, inquit, variè inuoluta obliterat, & incerta reddit, tum eundo redendoq; obliquè, tum cauda confundendo, ne catuli furto subtrahi possint. Cum à venatoribus queritur, sua vestigia cauda tegit, ne possit inuestigare, Physiologus. Inuolutis semper pedibus ambulat, tanquam vagina conditis intus vnguibus, ne attritis acies retundatur, tum vt ne ansa vestiganti præbeatur. Haud enim vnguis leonini notam temere inuenias: sed exigua ac cæca quædam tum faciunt, cum vacillare & gressu titubare, Plutarchus. In Pangio Thracio monte, Eademus ait, (verba sunt Aeliani interprete Gillio) vltimam quæ leonis lustrū non ignorabat, à defensoribus vacuū esse: huius catules, qui per ætatem se nondū tueri quirent interemisse: mox parentes cum alicunde ex venatu reuertissent, & cum etiam leonculorū cadem factam vidissent, acerrimo, vt par erat, dolore pressos, vltimam insecutos fuisse. Hanc vero summam cum metu quantum potuit iuacris contendentem, in primam quanq; arborem conscendisse, ibiq; vt ab illorum insidijs declinaret confedisse: eam autem illi cum se viderent vltimam acquirere, leonem quidem continenter summa diligentia ad arboris truncum insidias molientem excubasse, sursumq; versus intentis oculis sanguinariam aspexisse. Leonem vero similiter atq; hominem ex liberorum morte moerentem, longe lateq; summo cum dolore totis montibus errasse, dum materiarū fabrum offendisset, cuius è manibus magno opere exterriti securim vbi is excidisse perspexisset, sese atrolens, illum blande & suaviter amplexabatur, linguaq; illi faciem abstergebat. Quam benignitatem homo sentiens, suis rebus fidere cœpit: leo hunc cauda amplexatus dicebat: neq; securim, quæ huius è manibus effluerat, illum relinquere permittebat, sed

pede suo securim tollendam esse ostendebat: cum eius significatorem homo non intelligeret, securim leo ore accepit, mordicusq; tenens, illi porrexit: ac deniq; illum ad lustrum suum, ubi constricti catuli iacebant, perduxit: id quod leona videns, ipsa quoq; ad eos profecta, homini significabat, cladem miserabilem respiceret: atq; postea sua significatione hunc impellebat, suspiceret vsam. Vnde homo coniectura assecutus aliquam hos ex hac granè iniuriam accepisse, omnes nervos ad excindendam arborem contendit, quam cum evectisset, vsam præcipitem in terram delapsam ferè distraxerunt. Hominem illæsum leo reduxit in locum, ubi prius ei occurrisset, atq; materiam quam à principio cædebat, illam inuolutam reddidit. Hactenus Aelianus. Ex leone procreati (inquit idem) & robustæ & vigentis ætatis fiducia nitentes, longe procedant ad venandum: ac patrem iam senem secum adducunt, eum impellentes: deinde in media via, quam ingressi fuerint, illum relinquentes, toto animo ipsi in prædæ curam incumbunt, ac tantundem prædæ consecuti, quantum venitori satis ad prandium sit, generoso quoque & contentissimo rugitu edito, parentem suum secum, is vt conuiuium ineat, tanquam conuictores ad prandium conuiuam inuitant. Senex tum sensim & pedetentim velut reptans, eò accedens, primo filios amplectatur, deinde lingua eis suauiter, velut horum laudans fœlicem venationem, blanditur: post & prandio dat operam, & cum his epulatur. Tamen si Solon qui lege sancit filijs parentes alendos esse, hæc eos facere non iussit: sed natura humanis legibus nihil egens, ipsa immobilis lex ad hoc officij munus docuit, Hæc ille. Leones cum senuerint nutriuntur à suis filijs, Tzetzes. Plutarchus in libro Vtra animalium &c. non à filijs parentes, sed quosuis senes à iunioribus alii scribit, his verbis: Est & leo socium animal. Graues annis & confecti iam, in communem à iunioribus venatum ducuntur, ac vbi cursu despondere animum, sedem, euentumque præstolantur: iuvenes interea rem agunt: mox vt successit, clamore in vitulinum mugitus formam temperato, signum dant, vocantq; senes: illi statim vt sensere accurrunt, ac in commune prædâ fruuntur.

Leones liberales, fortes & nobiles sunt, Aristoteles. Nihil suspicatur leo, nullius suspiciosus est: festinus, ludibundus, beneuolus admodum suis cum socijs & familiaribus, Idem. Leo amat homines cum quibus consuevit, præcipuè nutritores suos, Albertus. Doli carent & suspicione: nec limis inuenitur oculis, aspicique similitudo nolunt, Plinius. Nunquam limè vident, minimeq; se volunt aspici, Solinus. Ceditum est à mordente humum morderi, lachrymam que leto dant, Plin. Leoni tantum ex fœlis clementia in supplices: prostratis parci: & vbi seuit, in viros prius quam in fœminas fremit, in infantes non nisi magna fame, Plinius. Scribit Auicenna (inquit Albertus) si quis lapidem aut telum leoni immiserit, & aberrauerit, ita vt vel nihil lædat, vel parum, leonem irruere in illum solere & minari (terrere) non tamen interficere: sed forte tantundem incommodi relaturum quantum ipse accepit: addit etiam historiam militis à quo ipse audiverit, hominis fide digni. Exierat ille cum socijs in dextrarijs (equis) ad contemplandum leonem. Dextrarij enim non castrati & fortes ea sunt audacia vt 30 vltro in leones pugnandi gratia ferantur (hoc de chatopis equis, id est quorum castrij sunt oculi vel rarij, Oppianus scribit) castrati verò adeò timent vt nec calcari nec fugi possint vt propius accedant. Equitantes igitur illi inueniunt tres leones pariter, quorum vnus quidam ex eis sagittam immisurus aberrauit, sagitta prope caput illius traiecta. Quod animaduertens leo, subsistit aliquantisper, cæteri duo præterierunt non velociter fugientes: quos ille paulò post secutus est. Tum miles idem, qui sagittam prius emiserat, in equo ad eum festinauit antequam alij duobus leonibus coniungeretur, & lancea confodere conatus est: sed iterum vano ictu percussit tertiam, tangens aliquantulum sine vulnere caput leonis, & simul de equo ad terram delapsus est. Leo autem accurrens, militis caput in galea compressit læstiq; sed non vulnerauit neque occidit eum, & mox alios leones secutus est. Hic igitur est mos leonis, vt tantundem ferè lædat quantum læsus est ipse, & vnguibus quasi minetur castigetq; hominem, atq; ita dimittat: id quod de lupo etiam fertur, Hactenus Albert. & Auicenna. De hac leonis ceu iustitia quadà in vlciscendo iniurias, plura dicemus infra vbi de fortitudine eius præuicium: getur: & quam diligenter percussorem obseruet, ibidem. Recentior quidam parum idoneus author libri de naturis rerum, nescio quam feram meliorem appellat: quæ valde magna sit & truculentos hostes (verbis eius vtor) persequatur, tanquam ad hæc creata. Rickus (inquit) habet ingentes, dentes quoq; fortes & prominentes, quibus cum audacter aduersarios aggreditur. Et cum hominibus fortibus terribilis sit, paucorum tamen innocentium & eorum paruitate mirabiliter perhorrescit, eorumq; verba fugit. Ego quæ pueris parcat, præter leonem, nullam apud classem ferarum bestiarum inuenio. Multi captiuorum aliquot leonibus obuij: intacti reparauerunt, Solinus. Credit Libya intellectum provenire ad eos precum. Captiuam ceræ Getulæ reduce m audiui, multorum in syluis impetum à se mitigatum alloquio, autè dicere se fœminam, profugam, infirmam, supplicè animalis omnium genero sissimæ, cæterisq; imperantis, indignam eius gloria prædâ. Variæ enim hæc opinio ex ingento cuiusq; vel 50 casu, mulceri alloquiis ferar: quippe & iam serpentes extrahi cantus, cogitq; in pœnam, verù falsum nunc sit, vita non decreuerit, Plin. Getulæ mulieris nomen Iubæ libris comprehensum est, quæ obstinata occurrerit ferar, impunitis redijt, Solinus. Leo in vulnera aut morsus non assurgit, si qui prostratus ab eo est, quibusdam indicijs vidum se fateatur. Eam ob rem ferunt hoc distichon pro foribus Romani palatij interceptum fuisse: Itarus recolas quàm nobilis ira leonis, In sibi prostratos se negare esse feram, Textor. De leonibus & lupis ferat, si inter hominem & aliud animal opto derat, parcere eos homini, Albertus. Sunt vero & fortuita eorum clementiæ exempla. Mentor Syracusanus in Syria leone obuiò suppliciter volutante, antonitus pauore, cum refugienti vndiq; fera opponeret sese, & vestigia lamberet: adulanti similis, animaduertit in pede eius tumorem vniuersiq; & extracto furculo liberat cruciatu. Pictura casum hunc testatur Syraculis, Plinius. Et mox, Simili modo Elpis Samius natione in Africam delatus naue, iuxta litus conspecto leone hiato minact arborem fuga petit, Libero patre inuocato: 60 (quoniam tum præcipuus votorum locus est, cum spei nullus est) neq; profugienti, cum potuisset, fera inlitterat: & procumbens ad arborem, hiato quo terruerat milerationem quærebatur. Os morsu audiorie inhæserat dentibus, cruciabatq; inedia, tum penè in ipsis eius telis suspèctantem, ac velut mutis precibus orantè: dum foreuit fidens non est contra feram, multo diutius miraculo, quàm metu cessatum est. Digressus tandem euellit præbenti, & quàm maxime opus esset accommodanti. Traduntq; quàm diu nauis ea in litore stetit retulisse gratiam venatus aggerando. Quæ de causa Libero patri templum in Samo Elpis facta, quod ab eo facta Græci uerè appellauerunt. Mitemur postea vestigia hominum intelligi à feris, cum etiam auxilia ab vno animalum sperent. Cur enim non ad aliâ eere? aut vnde medicas manus hominis sciunt? nisi forte vis malorum, etiam feris omnia experiri cogit? Hucusque Plinius. His adiungam Androclis ferui historiam, quem leo fugituum in Africa triennio nutritum, & postea feris obiectum (inter quas fortuito idem leo tum captus erat) aduersus paucos theram

theram defendisse fertur, ex Aellano & Gellio s. 14. Cum à senatore Romano, inquit Aelianus, feruus, cui nomen Androcles erant, aufugisset, quia factus quodpiam nefarium (id vero quale fuerit ignoro) admisisset, & verò in Africam venisset: relictijs vrbius in deseruissimam processit regionem, (Quum prouinciam Africam preconstulari imperio Androclis ferui Daci dominus obtineret, Androcles iniquis & quotidianis verberibus ad fugam coactus, vt à domino tera illius præse tuiores ei latebræ forent, in camporum & arenatum solitudines concessit: ac si cubus defuisset, consilium fuit mortem aliquo pacto quærere, Gellius.) Ibiq; eam ardore solis torreretur, speluncam veniens, ab æstu requiescebat: hæc autem spelunca leonis erat cubile. Postea autem quàm ex venatu leo (gemitus ædeus & murmura dolorem cruciatumq; vulneris commiserantia) summo eum dolore quo laborabat ex pede transfixo stirpe à summo præcuta reuertisset, atq; in iuuenem qui intra specum abdebat, incidisset, ipsum leniter aspexit, ac blandiri cepit, pedemq; porrexit, & quoad poterat sibi stirpem extrahi rogabat. Ille primo, et si mors illi necessaria erat, ab eo pertimuit, deinde postquam mansuetam vidisset beluam, & pedis morbum cognouisset, tum id quod pedem vexaret, euellit, tum vero dolore liberauit. (Stirpem ingentem vestigio pedis eius hærentem reuulit, conceptamq; saniem vulnere intimo expressit, accuratusq; sine magna iam formidine siccauit penitus atq; detexit cruore. Ille tunc hac medela lenatus, pede in manibus Androclis posito recubuit & requieuit, Gellius.) Quæ curatione leonem duxit, illum hospitaliter & amice tractando, & quæ venatur (membra opimiora ad specum suggerens, Gellius: Jeum illo communicando, præmiam salutis peroluit. Is quidem incoctis, vt leonum mos fert, pascebatur: ille vero assis (sole meridiano totiens cum ignis copiam non haberet, Gell.) vescibatur, communisq; vtriusq; mensa secundum suam quicq; viuendi rationem vtebatur: Itaq; totum triennio ibi Androcles ætatem duxit. Cum eiusmodi habitacionis illum tæderet, iamq; solitudinibus 20 eius animus expleretur, à leone discedens (leone venatum profecto reliquit specum: & viam fermè tridui permenans, à millicibus apprehensus est, Gell.) vagari cepit. Cumq; vbi esset, intellectum fuisset, comprehenderunt eum, vincumq; Romanæ ad domum mferunt. Hunc dominus cum de his quæ admisset facinoribus reum faceret: ita factum est, vt si capite damnaret, vt distrahendus bestij, daceret. Tum vero ille Libycus leo fortè captus fuit, & in theatrum immisus, simul & eò ad pereundam coniectus est homo leonis aliquando hospes & conuictor. (Multæ ibi Romæ in Circo maximo, feruientes feræ, magnitudines bestiarum excellentes: sed præter alla omnia leonum immunitas admirationi fuit: præterq; omnes cæteros vnus, qui corporis impetu & vastitudine, terrificus; fremitu & sonoro, toris, comisq; ceratam fluctuantibus animos oculosque omnium in sese conuerterat. Intra ductus tum est inter complures cæteros ad pugnam bestiarum Androcles. Hunc ille leo vbi vidit procul, repente quasi admiratus stetit: Ac deinde sensim atq; placidè tanquam noscitur ad hominem accedit. 30 Tum caudam more atque ritu adalancium canum clementer & blandè mouit, hominisq; sese corpori adiungit: curaq; eius & manus propè iam exanimati metu, lingua leuiter demulcet. Homo Androcles inter illa tam atrocis feræ blandimenta amittum animum recuperat: paulatimq; oculos ad contendum leonem refert. Tum quasi mutus recognitione, lætos & gratulabundos vultus hominis & leonem, Gell.) Leo hominem statim agnoscentis, totius corporis inclinatione ad pedes illius se abiecit. Interca pardalis (hoc Gellius non habet) Androcleam eam inuadere aggesserat, leo illum, qui videlicet aliquando siluam aruulisset, ab huius lanatu feruente, illamque lacerauit. Spectatores, vt par erat, incredibili tenebantur admiratione: qui autem spectacula præbebat (Cæsar, Gell.) Androcleam accersuit, ab eoq; totam rem cognouit. Inde primo rumor in multitudine afflaxit (quæ Cæsari Androcles dixerat, omnia scripta, et oratoraq; tabula populo declarata sunt, Gell.) deinde recognita populis clamorem sustulit, eundemque concessit multiplicem planctum dedit, homini ipsi & leoni elle largiendam 40 libertatem, Hactenus Aelianus. Gellius præterea addit, Arq; idco cunctis parentibus (vt scribit Appion quinto Aegyptiacorum, qui se huc spectaculo Romæ interfuisse asserit) dimissus est Androcles, & pœna solutus, & leo eum suffragijs populi donatus. Postea, inquit, videbamus Androcleam, & leonem loro tenui reuinctam vrbe tota circum tabernas ire, donari ære Androcleam, floribus spargi leonem: omnesque se è vbiq; obuias dicere: Hic est leo hospes hominis, hæc est homo medicus leonis. Apud Gellium quidem vbiq; Androclis pro Androcles legitur. Ex Gellio etiam Iohannes Pontanus transtulit in lib. Amorum: & Antonius de Gucara epistola 28. Leonem in Amphitheatro spectauimus, qui vnus è bestijs (bestiarum dicebantur qui ludis publicis in Amphitheatro cum bestijs depugnauerunt. Præclara edidit, vnus leo, ducenti bestiarum, Cic pro Sest.) agnirum, cum quondam eius fuit magister (aliàs minister) protexit ab impetu bestiarum, Seneca in libro de beneficijs. Videtur autem de Androcle intelligere. Mentori pedem porrigenti leo furculum extraxit: Quid & D. Hieronymus leonem simili beneficio demeritis traditor, Volaterranus. Elpis Samius os grande leoni dentibus infixum extraxit, &c. simile beneficium D. Hieronymi in leonem fertur: vnde leo asinum eius clitelarium syluis ligna deferentem diu sic comitatus, semperque domum reduxerit. Quem quam aliquando sepitus à mercatoribus raptum perdidisset, perditu lubens operæ se sufficit, clitelique lignum detulit, tantisper dum paucis post diebus reperit in stabulum fugatis latronibus adduxerit, Textor. Sed authorem vitæ D. Hieronymi Erasmus Roterodamus in eiusdem vita, rabulam quandam & hominem impudenter mendacem facit, miraculoq; Volaterranum & alios quicquam inde citare voluisse. Symonidem regem Aegyptiorum ferunt leonis domi euenti opera in pugnis vti solitum fuisse ad victoriam, vt scribit Diodorus Bibliothecæ secundo. Oxyperibus rex magnus Syrorum leonem habebat in bellis factum, ideo quod ipsum nutritum gratia memorem, Tzetzes. Quod de leone Eudemos dicit, non paruum adstratorem habet: hoc ipsum eiusmodi est: Iuueni fœra cum cucuratori, canem nimirum, vsam & leonem fuisse, eosq; primum & pacem inter se seruasse, & amicitiam rectè coluisse. Deinde cum canis aliquando & vsa inter se colluderent, & ludicris morsuiculis conflictarentur, vsam repente ad feros mores reuertisse, & canem simul inuasisse, & ventrem misero vnguibus indignissimè distinxisse: cuius ad occitatem facti leonem indignatum, per fœliæ vsuæ odio, quod & cædus fregisset, & amicitiam institutam violasset, inflammatum, iusta & merita iracundia contra vsam & exaruisse, & ab ea per res pœnas, quibus illa prius canem affecisset, repetuisse, Aelianus.

Albertus Crantzins in Saxonia lib. 8. cap. 24 vbi de Leone quem rex Angliæ inclusum habebat loquitur: ferunt bestiam (inquit) internoscere nobilem sanguinem à degeneri. Ad hoc probandum duo mirabilia & notatu dignissima afferit: tandem concludit, Leonem nullius nisi impauidi hominis vocem contremisere. Ioh. Rauius Textor in Epithetorum libro leonis historiam scribens, quales hæc feræ erga sanctos aliquos

& martyres ad poenam eis obiectos, se præbuerint, recenset: cuius nos hic verba recitabimus, ordine quodam litterarum, de viris primum sanctis, postea de mulieribus & virginibus. Sciendum est autem hanc in martyres leonum clementiam, non ex ipsorum natura, sed maiore vi profectam, que pijs promittit impune eos super aspidem & basilicum ambulatos, & tunc leonem draconem ut conculcaturus, Psal. 91. Antonio eremitæ, inquit Textor, quum ad excanandum foueam (qua Pauli primi anachoretæ humaretur cadaver) sarculum decessit, duo leones tetrâ virginibus effoderunt, ac fossari: seu (si maius libitinarij subierunt munia. Daniel propheta à Babylonijs in carcerem coniectus, famelicisq; leonibus (quibus dietim ad escam duo damnatorum corpora, ac totidem dabantur oves) denotus, eidem tamen mansuetis, periculum euasit: Vide in historia Danielis, cap. 6. & 14. de Daniele bis obiecto leonibus, bis seruato, & mox iniectis illis qui eum falsò accusauerant, deuoratisq; Eleutherius & Prisca virgo leones (quibus hæc Claudij Cæsaris, ille Adriani mandato fuerant deuorati) mansuefecerunt, cicuresque reddiderunt. Macarius cum leonæ (cuius cauernæ cellam habebat vicinam) catulos cæcos visu donasset: belua præstiti obsequij gratiam referens, pelles ouium eidem plurimas memoratur attulisse. Primo & Feliciano martyribus adductis ad tormentum leones nihil tamen nocuerunt. Tharaco martyri blanditus est leo, cui maximi præsidis iussu datus fuerat in pabulum. Vitum, Modestum, & Crescentiam martyres quum Diocletianus leoni obiectisset deuorandos, fama est bestiam columba mitiorem ad eorum pedes supinam decubuisse, neq; vlla in re sanctis incommodasse. Eleutherius episcopus à leonibus duobus immisus innocuus euasit, Textor. Ferunt itidem leonem pedibus terram effodisse, vbi conderetur Mariæ Aegyptiacæ cadaver, idq; Zozimæ abbatis mandato. Irrentibus in Teclam virginem visa & leone, acerrimo conflictu legna reluctata est, solo seruandis puellæ desiderio. Martinâ viri consularis filiam quum nullæ terrentur catenæ, nulla à fide verbera dimouerent, nullæ ad Apollinis cultam sollicitationes inducerent: leo Alexandri imperatoris iussu cauerna educus, sese ad virginis pedes blandiente cauda, armis que & tuba demissis inclinavit, qui tamen ad inferendam mortem fuerat solutus. Dariæ virginis sub imperatore Numeriano bestijs ad iudicandæ legna cellam ingrediens, puellam ab omni iniuria non ferarum modo, sed satellitum quoq; tutata est. Hæc omnia Textor. Ignatius episcopus Antiochenus, item Satyrus & Perpetua martyres leonibus obiecti, ab eis deuorati sunt, vt referam in h.

Leo ideam maris maximè omnium refert, vt pardalis fœminæ, Aristoteles & Adamantius. Leo vt animosus & fortis est ingenio, ita corporis forma id præ se fert, Adamantius. Iracundum genuit natura, vtpote fortissimum, Cardanus. Leonum animi, inquit Plinius, index cauda, sicut & equorum aures. Nanq; & has notas generosissimo cuiusq; natura tribuit. Immota ergo placidus, clemens, blandienti q; similis, quod rarum est: crebrior enim iracundia eius. In principio terra verberatur: in clemente terga, ceu quodam incitamento flagellantur. Cum blanditur eandem habet immobilem: iratus vero quatit primo terram, postea dorsum, & sic insilit, Albertus. Vide etiam supra capite secundo in caudæ mentione. Alexander Aphrodisiensis problematum 1. 144. ad quæstionem cur plurima ex animalibus suas peruibare caudas soleant, cum notos sibi agnoscunt: & cur leo iratus costas per caudâ verberet atq; etiam tantus: Quoniam, inquit, dorso medullam ad caudam vsq; habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis auctorem: igitur cum animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominum excipit, & partem sui corporis mouet quæ agillior & promptior est. Leonum vero & taurorum anima, vt peritam affici potest cum natura, sic eandem naturâ propterea moueri vehementius cogit, vt etiam homines sæpe manus, aut aliquid quod corporis partem peritam percutere nouimus. Cum enim illico vlcis animus nequeat, alio quodâ modo feruorem suum extinguit, id est iectu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eiusdem remedio, Hæc ille. Leo ne quid ignauè faciat, flagellans semetipsum cauda excitat, Aelianus. Hoc & Lucanus innuit libro 1. Pharsallæ, Cæsarem ante transitum Rubiconis de inuadenda patria cogitantem, leoni comparans, vbi ait:

*Indemor as soluit belli, tumidumq; per ammom
Aestiferæ Libyes, viso leo cominus hoste
Mox ubi se sese stimulanti verberat caudæ,
Infremuit: tum toria leuis lancea Mauri
Per ferrum tanti securus vulneris exit.*

*Signatulit prope: sicut squalentibus armis
Subsedit dubius, viso leo dum colligit iram,
Erexitq; tubas, vasto & grauo murmur biatu
Harcat, aut latum subeant venabula pedum,
Non possum præterire eadem de re elegantissimos etiam*

Homeri versus Iliados ypsilon, qui sunt huiusmodi:

*Ἰηλείδης δὲ ἐπέρωθεν ἐκωντίον ὠροσὶ λέων ὡς
ἀγροῦ μύου παρὸν δὲ μὲν ἔτι πρὸς ὄψιν ἔβη ἀπὸ γῆς
Δυσὲ βάλων, ἐάλη τε (πυρρὸς ἔσθη, ἀπὸ δὲ ἰχθῆ) χαλκῶν, ἀλλὰ τ' ἀφ' ὅς δὲ ὄντας ἴγνυται, ἐν δὲ τὸ οἰκὸς θῆναι ἀλλοίμων ἦτορ
Ὀδῶν δὲ πρὸς τὸ κῆρ ἰχθῆ ἀμφὸν ἐβλάθη
Ἰλαυιδῶν (πυρρὸς ἔσθη, ἀπὸ δὲ ἰχθῆ) ἀπὸ ἀγροῦ μύου
Ἄνδρῶν, ἢ αὐτῶν φθίγγου πρὸς τὸν ἐν ὄψει.*

*Σίντης, ὅν τε κῆρ ἀνδρῶν Σποντὴ μύου μεμῶσιν
Ἐρχεται, ἀλλ' ὅτε κῆρ πρὸς ἀπὸν ἴθων ἀπὸ γῆς
Μασίεσσιν, ἔσθ' αὐτῶν ἐπὸς τὸν ἐν ὄψει ἀπὸ γῆς.*

In cauda conditum inter pilos stimulum nigrum veluti corneum, quo cum pungitur, præ dolore magis irascitur. Hæc verba de leone cauda se flagellante citat etiam Varinus in voce Παιδοβολῆ: hoc simili poetam proponere diceas, τὸ μέγαν μῦθον, εἰς τὸν δὲ ἴχθῆ. Leonum genus alterum breuius est, crispiorq; pilo, quod ignauus est: alterum longius piloq; probiore, quod generosus est, Aristot. In venatu dum cernitur nunquam fugit aut metuit: sed etiam si uenantiū multitudine cedere cogitur, sensim pedatimq; βᾶδην, pedetentim) discedit, crebro subsistens atq; respiciens: nactus vero opaca, fuga quam maxime potest veloci, se subtrahit, donec in aperta deueniat, tum rursus lente incedit. Sed si quando locis nudis atq; patentibus cogitur fugam aperte arripere, currit contentus, nec salt, cursusq; eius continens, vt canū intenditur: cum tamē ipse insidetur, vbi iam propinquari, insilit, Aristot. Generositas maximè in periculis deprehenditur: non in illo tantummodo, quòd spernens tela diu se ferore solo tuerat, ac veluti cogi testatur: cogiturq; non tanquam periculo coactus, sed tanquam amentia iratus. Illa nobilior animi significatio, quamlibet magna canum & venantium vrgente vi contemptum, resistensq; cedit in campis & vbi spectari potest: idem vbi virgulta sylvasq; penetravit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco. Dum sequitur, insilit saltu, quo in fuga non vitur, Plinius. Nunquam terga verit in fugiendo, sed sensim pedetentimq; se recipit, cum fremitu contrà intuens, Aelianus. Cum premuntur à canibus, contemptum recedunt, subsistentesq; interdum anticipi recessu dissimulant timorem: idque agunt si in campis patentibus ac nudis vrgantur: nam syluestribus locis, quasi testem ignauit non reformidantes, quanta possunt se fuga subtrahunt. Solus. Cum insequuntur, nisi saltu adiuuant: cum fugiunt, non valent salire, idem. Leonem aiunt cum videntur non fugere περιπατῶν (ἀμειψόμενοι, εἰς τὸν μῦθον, ὅν τε κῆρ ἀνδρῶν Σποντὴ μύου μεμῶσιν) & corpus 70 similiter.

similiter, ne respectando quidē) sed ἐπεὶ παλαιὸν ζῷον (quo verbo Homerus vitur, comparans Aiacē viram fortem leoni hoc modo fugienti) quod crebro conuerti significat: ὡς τὸ ἄλιον γόνυ γαῖῃ ἐπαμειβόμενον μεταλαβὼν τὸ ἄπρον ἐλκῶν, χροῖν ἰσχυροῦ, οὐ φερόμενος κἀλλῆν τὸ πῆλξ, ὅς τὸ γόνυ γαῖῃς ἄλιον ἀμειβόμενον παρὰ τὸ μακρὸν βίβλαζον ἀντιθέσει, Varinus. Sed de gressu leonis in c. dixi. Verba Homeri Iliad. λ. sunt, τῆλοσθ' ἢ παρὸν ἰσχυροῦ ἐπὶ ὄψει, ἢ ἐπὶ τὸν παλαιὸν ζῷον ἄλιον (καὶ ἄλιον) γόνυ γαῖῃς ἀμειβόμενον. Oppianus de leonibus paraphrasticè dixit, Θῆρος δὲ οὐ μόνον σπονδῶν φάβη δὲ νένανται. Achilles Aeneas apud Homerum, τὸ τε δὲ οὐ πῆ μετ' ἐπεὶ παλαιὸν ζῷον φάβη δὲ νένανται: ὡς ἐπεὶ τὸ φῶς, Scholia. Leo in fuga raro aspice retrosum, Albertus: sed contrarium scribunt Aristoteles & Homeri interpretes, vt iam citauimus, quorum sententia verior videtur. In fuga, quòd exacerbat, irruit in animalia occurrentia: & quando fatigatus est, vadit modicum & modicum frendens quasi dentibus, Albertus. Fugunt interdum leones demissa inter crura caudæ, vt canes, Aristot. Albertus vero aliter, Leones, inquit, aliquando debilitati timent & fugiunt, demissa auriculis, sicut canis: & hoc faciunt etiam lupi. Iam vitus est leo, qui cum suem aggredetur, vt felis horrentem aspexit, fugeret, Aristot. Vulneratus percussor obseruat diligentissimè: ad quod allusit Horatius in Epodo scribens, Quid vt nouerca me inueneris, aut vt petita ferro bellua? Verum est quod de eo narratur, percussorem agnoscere, atq; ex obliuato inuadere (quod & lupus facit, Niphus.) Si quis etiam nō percusserit, sed infestet, hunc si ceperit, cum vnguis lacerat, nec vlla iniuria afficit, sed quatit solum: atq; vbi ita perterritus, dimittit, Aristot. Vulneratus, obseruatorem mira percussorem nouit, & in quantalibet multitudine appetit. Eum verò qui tela quidem miterit, sed tamen non vulnerauerit, correptum captatumq; sternit, nec vulnerat, Plinius. Corpora magnanimo fati est profstrasse Leoni, Pugna suam finem, cum iacer hostis, habet, Ouidius 3. Tristitium. Iustus est leo, inquit Aelianus, & vitum qui se lacesserit, vlcisendi modum tenet: Primum igitur cauda se incitans tanquam stimulis admotis exacuit: deinde inuadenti resistit, &c. vt Aristot. & Plinius. Et alibi, Eum à quo iniuriâ accepit leo, probe nouit vlcis, & quamuis ex eo ipso non statim vltionem ceperit, tanto tamen post iram retinet, quoad pœnas pro maleficio sibi illato sumperit: cui rei testimonio est tuba Maurus, pater illius ipsius qui in triumphum Romam admodū puer ductus est. Is cum aliquando iter per desertam regionem faceret, vt gentē quæ ab se defecisset sub iugum cuius mitteret, è suo comitatu quispiam, cum præstanti nobilitate, tum egregia pulchritudine adolescens rei venatoriæ nō impletus, leonem casu secundum viam animaduersum sagitta appetens, non ab iectu directo aberrauit, quin ei vulnus, non tamē mortem, intulit: Vulnere is accepto, statim se subduxit: tum ille qui vulnus ei inflixisset, vna cum ceteris discessit. Anno vertente interposita, tuba rebus, ad quas cum exercitu profectus fuisset, præclarè gestis, eadem via regressus est ad eum locū vbi anno antè leo vulnus excepisset. Is sanè etiam magna hominū multitudine erat adolecens, ab inuadendis tamē cæteris suum inuicem sustentauit: illum duotaxat qui se anno antè læsisset corripuit, & furorem acerbissimum, quem tandū quàm dixi, seruauerit, in illum ipsum hominem peradolescens, quem ab alijs internosset, effudit, & simul dilacerauit, nec illum quispiam ab hac potuit calamitate vindicare. At grauissima leonis ira perterrita est, quâ potuerunt fugam quaesierunt. Hæc Aelianus. Ὁ γὰρ λέων ἐπὶ ἀγῶνι περιπατῶν, ὅν τ' ἐν θρησῶν Ἀ νήρες ἀμφοτέρωνται ὁ δὲ ἰδὼς ἐνὸς περὶ ἰχθῆ, τὸν μὲν σπονδῶν ἀνέγει, ὅτῃ δὲ δασεῖται οἷόν τ' ἐστὶν Ἄνδρῶν, τὸν δὲ μὲν ἐπιφύλαξαι πᾶσι, ὅτῃ δὲ ἀμειψόμενοι, Apollonius Argonaut. 2 Non ad venationem, nec ad pugnā eadem via leo & leonæ proficiscuntur: causam periti ad notionem animalium afferunt, eorum robur corporis esse, suis enim eatenus viribus confidunt, vt vterq; non egeat alterius, Aelianus. Οἱ δὲ ἀκρόμοι τ' ἰχθῆων (videtur ἰχθῆς addendum) ἵσθῆς δὲ δασεῖται ἰχθῆων, ἢ ἰσθῆς ἰσθῆς ἰσθῆς ἰσθῆς, Pollux. Hoc est, Canis aded nihil metuunt insidias, & suis viribus confidunt, vt soli sine parentibus venatum prodant.

Leo (velupus etiam Alberto) quamuis in edendo (vel cum esurit) ferocissimus sit, tamen pascus & fame iam uarians, facillis mirisq; maiorem in modum est, Aristoteles. A prima ætate cicur factus, cum mansuetissimus est, tum vero eius occurfatio facilissima & euicunda: iustionibus delectatur: quiduis, modò id suo altori gratum esse sentiat, libenter sustinet, Aelianus. Et rursus, Cibo completus mansuefcit, & simul iustionibus delectari fertur. Leo perfacilis est ad ludendū: sed ludi eius frequenter male exeunt, nec ante multū temporis ludum deserit, Albertus. Leonibus manus magister inserit, osculatur tigrim sans custos, Seneca in epistolis. Et rursus, Tigres leonesq; nunquā feritate exuunt, aliquid submittunt, & cum minimè expectaueris, exasperatur tocutas mitigata. Leones iugū subeant, Plinius. Vide capite quinto de leonibus ad spectacula adhibitis: vbi M. Antonium primam eos iugo subdidit dicitur. Leones & Elephanti vt in India, sic & in Aethiopia quoq; capti seruire coguntur, Philostratus. Plurimè tarchus in Politicis præcepit, Annonem coactum scribit vertere solum exilij causa, quod in expeditionibus leonē haberet σκῆλο φθῶν, id est factus ferentem: veluti esset id argumento, eum περιπατῶν φθῶν, id est ad tyrannidem aspirare. Meminit historie Plinius, sed aliter, Cælius. Primum autē hominum leonem manu tractare ausus, & ostendere mansuefactum, Hanno è clarissimis Pœnorū traditur: damnatusq; illo argumento, quoniam nihil non perfulaturus vit tam artificis ingenij videbatur: & male credi libertas ei, cui in tantū cessisset etiā feritas, Plinius. Hāno Charthaginensis leonem, quo ad veltionis facinarū vtebatur, habuit, vnaq; cum Berenice mansuefactus leo vtebatur, linguaq; eius faciei blandiebatur, leniter abstergens, ac complanas rugas, demulcebat, cum caq; in mensa conuinebat, humaniter & apte comedens. Onomarchus Catanæ tyrannus etiam leones habuit conuictores, Aelianus. Et alibi, In Elymæa regione templum est Adonide, vbi leones tantopere cicures sunt, vt ees qui intra templum ingrediuntur, amplectuntur, & adulentur. Atq; etiam si quis edens appeller, j tanquam inuitati conuine, ac cedunt, & acceptis quæ eis præbuerit, moderatè discedunt. Est in regno Falce planities quæ Adescen nuncupatur, cui adiacet salus, in quibus degunt Leones mites ac domesticos, quos vnus quisq; bacillo abigere potest, neq; aliud incommodum præstant, to. Leo Africanus. Idem refert in quadam alla regione Africa: quotidie Leones conuicti & ingressos ossa vicatim colligere, tam cicuratos ac domesticos, vt horum aspectū nec fœminæ nec pueri abhorrent. Leones in India, si captantur, mansuefcunt quidē, modò ne maximi sint: tum verò aded affuefcunt loro, vt facile similiter atq; canes ad venandos ceruos, apros, tauros, & alios syluestres ducl queant: sagacissimè n. (sicut aucto) odorantur, Aelianus. De Amaside Aegyptiorū rege in leonē murato, qui mansuefactus ex loro veluti canis ducebatur, &c. vt Philostratus scribit, dicemus in Philologia. Leones (inquit Apollonius apud Philostratum li. 7.) quos mansuefcere volunt homines, iubebat Phraotes verberibus non cedidit, nec recedescere verberibus illos aiebat. Nec rursus blanditijs nimium leniens eos putabat, quia sic nimium superbi quaderent. Opinabatur itaq; blanditias vltimis permixtas facilius ad mores opatos illos posse deducere. Id autem nos nō proferatū duntaxat mansuefactione dixerimus: sed quoniam quasi freaum quoddā insipientis, quo si vitentur, à medocitate nunquam abstrahunt. Leo domandus, canicula iuxta verberandam videns, disciplina imbuitur, Albertus. Hyberna nocte solitarius quidam

rapidusq; leones, Hora. in Arte. Pectoris impulsu rapidi strauer leones, Statius 7. Theb. Quam nequeunt rapidi
 contra constare leones, Lucretius 4. Rigidus. Nec dorcas rigidus fugax leoni, Martialis. Rugiens, Quintiano.
 Sæuus, Lucret. lib. 3. & Mart. Sæua leonum semina, Verg. Sanguineus, Valer. 3. Argon. Terrificus, Saluonico.
 Toruus. Ant fremuit toruum mutatus membra leonem, Sil. lib. 7. Toruusq; nouos respexit ad vngues, Stat. 9.
 Theb. Intres ampla licet toru lepore ora leonis, Martialis lib. 1. Triste leonum Seminium, Lucret. lib. 3. Toruus,
 Martiali. Trux. Quaterentq; truces icuina leones Ora, Valer. 8. Argonaut. Tumidusq; domat tu-
 midosq; leones, Ouid. 2. de Arte. Vastus. Et vastum Nemeæ sub rupe leonem, Verg. 8. Aen. Non tamen vt vastos
 ausum tentare leones, Propert. 2. Validos. Et validos partim præ se misere leones, Luere. 5. Villosus, Vergilio &
 Rufio Festo. Violentiq; ora leonis. Ouid. 2. Metam.

Leana epitheta. Africa, Quintiano. Audax. Morsus cruentos passus audacis læa, Seneca in Agamemnone. 10
 Cauernicuba, recentiori cuidam. Dira, similiter & dura, & ferox, apud recentiores leguntur. Fulua. Armenias
 tigres, & fuluas ille leanas Vicit, Tibullus. Getula. Non vides quanto moucas periclo Pyrrhæ Getulæ catulos
 leana, Horatius Carm. 3. 20. Hyrcana. Non aliter Scythicos armenta per agros Hyrcanæ claufere læa, Stat. 5.
 Theb. Immanifecta, recentiori cuidam. Libyca. Ipse fuit Libycæ præda cruenta læa, Ouidius 5. Fast. Marmarica,
 Quintiano. Sæua læa, Ouid. 4. Metam. Tigris, aut sæua profugi cum prole læna, Valer. 6. Argon. Torua læna
 lupum sequitur, Vergil. Aeg. 2. Trux, Mantuano.

Græca. Λέων, Homero, & Oppiano. Etymologus exponit ἡ ψυχὴ ἐμπροσθεν ἡ δρασὴ, ἡ μέγαν: Homeri Scho-
 liastes λέοντος, θεομύθητον, sed forsitan a colore hoc epitheton indium est, a quo & vulpes, vt videtur, αἰθων cognomi-
 natur Pindaro. Λίον, Theocrito. Λαίον, Oppiano. Αἰμος & αἰμαμάνει, Theocrito. Αἰρήνη, Antipatro,
 Βασίλειος, Nicandro. Βασίλειος, Oppiano. Θεῶν βασιλεὺς ὁ θεῶν ἀναξ, Philo. Βασίλειος, Βίαιος, Pollux. 10
 Βλασπασ, Oppiano & Pollux: vide initio cap. 3 supra Βεβύλιος apud Varin. Βελαδός, Γλαυκίαν. Εὐχεστὴς ἀνδρῶν,
 Poll. Δεινός, Orpheus. Εὐλεπτός, λέων. (Videtur ad Leonem sidus pertinere.) Εὐχάριτος, Varinus. Εὐχάριτος, Oppiano & alibi, Εὐχέρι-
 χος τε λέωναι. Τὸ εὐχέριχον οὐτ' αἰθων ἀλωπύχου, οὐτ' ἐρθερομοί λέοντες ἀλωπύχου, Poll. Pindarus in Olympijs. Τύμας
 εἰκὼς θυμὸν ἐρθερεμετῶν θυμῶν λέοντων ἐν πόνῳ, Idem in Isthmij. Εὐχάριτος, Pollux: poetice ἡρόδοτος, Homero. Εὐχέρι-
 χος, Pollux: poetice ἡρόδοτος, Homero. Ἡρόδοτος, Homero: ὁ καλὸν (αἰ δρασὴ) ἡρώων ἔχων, Scholiast. commu-
 niter ἔχων, vt Poll. Ἡρόδοτος, Oppiano. communiter ἀκέραι, Polluci. Θεῶν μέγιστος λέωντες, Oppian. Θεῶν
 Poll. Θεῶν βασιλεὺς ὁ θεῶν ἀναξ, Philo. Θεῶν Φρονος, Oppianus. Γοργυρός, Pollux, Κακὸς ἀνδρῶν μα λέωναι,
 Theocritus de crudeli. Καρχαρόδης, Κλυτός, Oppianus. Κοιμήτης, κρεατρός, Pollux. Λαχρήντης,
 Oppian. Μεγαλόθυμος, Pollux. Ορεσίφρονος, Homero. Ορεσίβιος, Ξαχρήντης, Oppiano. Πυρ-
 γλιος, eidem: propter oculos igneos, vt in B. dixi. Πελοπύλιος, Apollonio. Πυρρός, in epigram. Σίντης, Homero:
 Scholiast. interpretatur βλασπασ, γυμνασίων. Σμερδαλέος simpliciter, Homero. Σμερδαλέος πρῶτος, Oppian. Ταν-
 ροφόνος, Antipat. Ταυροκτόνος, Sophoc. Τάχης, Poll. Τπεραχός, Λαχρήντης, Λαχρήντης, eidem.
 Χαερσάκος, apud Suidam. Χαερσός, vide supra in B. de oculis, Ωμυτής, vel ὠμυτής, Oppiano. Lycophroni & alij.
 Ωμοφύλος, Homero & Theocrito.

Deriuata. Leoninus adiectiuum apud Plinium & Varron. Οἱ λέοντινὸν ἐρθεροχῶντες, Suidas in ἰονῶντες. Leonis
 pellis leonina, vide in c. Leonitides, ὁ ἰσχυρός κῆρ λέωνται, Varinus. Leonitides, leonum catuli. Leontialis morbus, qui
 vulgò hodie lepra, vnde dictus sit, in Elephanten. n. a. ex Actio retuli. Λεοντοχέρσαν βουέωλη (pro λέοντι κῆρ) Aeschylus
 dixit, hoc est iuueniam leonis cibum vel qua leo saturatur, Varin. Λεοντοχέρσαν, ἡμῶν κῆρ ὁ παλαιός, Hefychius &
 Varinus, Claua fortassis erat, intusculptum habens leonis caput: quamquam κερσῶν, etiam galeam significat. Περσῶν
 κερσῶν, ὁ παλαιός, ἡμῶν κῆρ, Hefych. Λεοντιδός, φερόσ, ἡμῶν κῆρ, Varin. Vbi quis facris initiabatur,
 Leontica vocat, aqua loco in manus mel affundebant, ab omnibus noxijs sceleribusq; ac tristitiam inferentibus
 sic expurgari arbitantes. Linguam item melle detergebant ab omni peccati labe, Cæl. transfuit autem ex Por-
 phyrij interpretatione in antrum Nympharum apud Homerum, ex quo loco melius ita vertisset. Melle manibus
 illorum, qui facris initiantur Leonticas, pro aqua infuso, manus ab omni re molesta, noxia & abominabili abstin-
 endas significatur: itaq; lotionem igni familiarem adhibent, tanquam isti purgationi eius qui initiatur conue-
 niat, reiecta qua ignis extinguitur aqua. Quæ verò & qualia & cur Leontica dicta sacra hæc fuerint legisse nõ me-
 mini. Hoc obiter admonendum, vocabula apud Græcos quæ a leone vel deriuantur vel componuntur, tres de obli-
 quis casibus huius feræ syllabas retinere, & in secunda per omicron semper scribi: illa verò multa à λέων quod At-
 ticè populum significat sunt, quæ per omega scribuntur, nec onto vel onti syllabas obliquorum admittunt, vt
 λεωνιδῆς, λεωφορός. Λεωπερῆς, an laxum planum interpretantur Cælius. Λεωντομαχῶς Hercules aqid Theocritum.

Athenæus libro duodecimo inter saltationum genera numerat λέωναι & λέοντα: Pollux leonem saltationis ter-
 ribilis genus esse scribit, Μελεανισθησίων λέοντα, μελῶν ἀναε σαρμῶν ζήρῶν, de Aegyptijs qui & nigri sunt, & potu vnum
 eum hordeaceo, quem sirmam aliqui vocant, Varinus. ex Lycophrone vt videtur. Οὐ σήρμαι λέων ὅτι περιησῶ-
 δος, (alids περιησῶν) Aristophanes, hoc est, Non flabo (vt) læna in tyrocnefide: Est autem læna, schema quod-
 dam libidinosum & meretricium, (σχῆμα σαρκῶν ἀπόλασεν, Varinus in Λέωναι. hinc forte Martialis membrū mu-
 liebre leonem appellauit: vt dicimus in prouerbio Leonem radis.) Tyrocnefsis genus est cultri: solebant autem
 in manubrijs cultrorum elephantis aut leones sculperre, λέων ἡ ὄπ. σὸν ἐπ' ἀνδρῶν σήσμαι ὠρονάσσει, ὡς λέωναι ὅτι περιη-
 σῶν. ἀλλὰ ζόντες ἡ ἴσσαι οἱ λέοντες, ἡνα μὴ σαυραῖο νπῶ, Suidas in Οὐ σήσμαι. Læa quidem. Latinis pro læna accipitur, sed
 λέων Græcis ὁ ἐν τοῖς ἰσθμοῖς λέων, exponitur Varino.

Leo sidus. Poetæ dicunt duos leones ab Hercule interfectos, vnum apud Teumessum Bœotix montem seu
 oppidum, & hunc esse volunt quem Iupiter in cælum transfulerit: vt scilicet Hercules, qui feram incermis occide-
 rat, gloria consuleret. Higinus tamen alium fuisse tradit, quem scribit à Luna iussu Iunonis in Arcadia nutritum
 (apud Lunam in Nemea regione Arcadiæ, Nigid.) & deinde in exitium Hercules dimissum, quem quum Hercu-
 les interfecisset (iussu Kurythæ cum Molorcho hospite, Nigid.) ab indignata Iunone in sidera relatum ferunt.
 Sed vt breuitati studeamus, sequemur Germanicum in Arati Phenomenis scribentem, Leonem beneficio Iuno-
 nis inter astra collocatū, eò quod virtute feras omnes præcellat. Periander (Pindarus Rhodius, vt habet Varinus:
 qui tamen hæc verba illi non attribuit) Rhodius refert eum ob primos labores Herculis memorix causa honorifi-
 ficè astris illatum Hic notabilis & maximus inter signa est: habet stellas tres in capite, in pectore claram vnam, & c.
 Quum Sol ad eius signum peruenit, mens scilicet Iulio, tunc ætatis calor vehemētissimus terras adurit, exsiccat
 flumina,

flumina, & fruges concoquit, Hæc Rauisius Textor. Leo quoniam inter quadrupedes principe loco est, eam ob
 causam à Ioue sidera eade sede dignatus videtur, Varinus. Aegyptij (inquit Macrobius Saturn. 1. 20.) animal in Zō-
 diaco cōsecratur eae cæli parte, qua maximè annuo cursu Sol valido efferret calore: leonisdq; inibi signum domi-
 cillum Solis appellat, quia id animal videtur ex natura Solis substantiam deducere: primumq; impetu & calore
 præstat animalia, vt præstat Sol sidera: validusq; est leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posteriori-
 bus membris, æquè Solis vis prima parte diei ad meridiem increfcit, vel prima parte anni à vere in æstatem: mox
 elanguescens deducitur, vel ad occasum, qui diei, vel ad hyemem, quæ anni pars videtur esse inferior. Idemq; oculo-
 lis patentibus atq; igneis cernitur semper, vt Sol patenti igneoq; oculo, terramq; conspectu perpetuo atq; infati-
 gabili cernit Hæc Macrobius. Et rursus in Somnio Scipionis 1. 12. Cum animæ (inquit) à cancro ad Leonem la-
 bendo peruenierint, illic conditionis futuræ auspiciantur exordium. Et quia in Leone sunt rudimenta nascendi,
 & quædam humanæ naturę tyrocinia: aquare autem aduersus leoni est, & illo oriente mox occidit, ideo cum Sol
 aquarem tenet manibus parentatur, vt pote in signo quod humanæ vitæ contrarium vel aduersum feratur. Scri-
 bit Nicephorus in Astrolabij structura cor cælestis Leonis diei basilicum, Cælius. Leo Solis symbolum habet:
 quoniam oculos habet ignitos, faciem (vt placet nonnullis) rotundam, & in ambitu radiorum quadam imagine
 etiam pilos, vt sit planè Solis simulacrum. Quo argumento Hori throno leones subijciunt. Est autem eo nomine
 Sol, ὁ πρὸ ἡ ὠρῶν κρεατῶν, Cælius. Plura vide in Philologia, cur leo solare animal existimetur. Leonis sideris epithe-
 ta: Aclifer, æstius, ardens, arens, calens, feruidus, flammifer, flammiger, Hercules, horrendus, horridus, horri-
 ficus, rabidus, sæuus, terribilis. Horum ex poetis testimonia Textor affert, sed cōmiscet ea epithetis leonis terre-
 stris. Stella vclani leonis, Horatius 3. Carm. Aliqui apud Homerum Iliadis quinto χάλκιστον πῆλον, in quo Martem
 20 fabulatur trēdecim menses captum fuisse, leonis sidus interpretantur. Vide Scholia Homeri.

Leones. In templo quodam Pausanias scribit, in Agamemnonis scuto formidinē fuisse expictam capite leo-
 nino (quoniam leo minimum dormiat, ac dormienti etiam oculi sublucent) cum epigrammate, οὐτ' ἐμὴν φεῖται
 ἐπὶ θροῶν, ὃ δ' ἔχων Ἀζομῆριον, Cælius. Acnea puppis. Prima tenet rostro Phrygios subiecta leones, Vergilius 10.
 Aen. Dicitur quibusdam leo in ter vigilandum præcipue oculos occludere, quos aperiat dormiens: Hinc templo-
 rum claustris leonē symbolicè appingebant priores, Cælius. Aegyptijs αἰλῆς ἔρῳμης symbolum est Leo, Clemens.
 De fonte, qui quatuor fistulas (πηγῶν) per ærei leonis oculum vtrunq; os, & dextrum pedē saliebat, egregia quæ-
 stio arithmetica extat Anthologij Græci 1. 4. 6. sine authoris nomine, his versibus: Χαλκιδὸς εἰμι λέων, κρηνοὶ δὲ μα-
 ῖμα παδοῖα, καὶ σῆμασιν δὲ θέναν δρεῖτεροὶ ποδοί. Πλῆθει ἡ κρητῆρος: ἂν ἡμᾶσι δρεῖν ἄμμα, καὶ λαὸν τελασοῖς, ἐπι-
 σῆμασιν θέναν. Ἀρῖον ἐξ ὠραὸς πῆλῆσαι σῆμασιν δ' αἶμα πῶνται καὶ σῆμα, ἔγληται, ἔθέναν, εἰπὲς πῶσαν; Huic adiectum est
 30 scholium Maximi monachi, quod nos & breuitatis & excitandi lectoris ingenij causa, omisimus. Κρηνοὶ ἡ κρηνοὶ
 χρομαῖα (lego ἡ πῶ χρομαῖα) ἡ λεοντίων (scilicet πρῶτον vel σωματιῶν) ἐξῆσαι κρηνοῖς: ὅτι λέων ἐπ' ἀγρῶν νεὸν ἴδωρ ἔ-
 λησιν ἡ δρεῖτεροῖς, ἡ λέωνται περιδῶνται, Plutarchus in Sympo. 4. 5. Hoc est, vt nos conuertimus: Fontium fa-
 lientibus ora leonum affingi solent, vt aqua ex eis profuatur, (apud Aegyptios nimirum:) quoniā Nilus aruis Ac-
 gypti nouam aquam inuicit Sol transfunde leonem. Crælius inter donaria Syracusis pictus est Mentor furcul-
 um extrahens pedi leonis, vt in d. retuli ex Plinio. Λεόντιος πῶρος, Alpheus fl. quoniam ad eius fontes leonum
 effigies dedicata sunt, Hefych. & Varinus. Sicyone in templo Aesculapij spectatur Somnus sopiens leonem ὀπῆ-
 δῶτης cognomine, Pausanias in Corinthiacis. Læna scortii imago celebris fuit Athenis, sub specie læna feræ, vt
 inter propria mulierum dicam inserimus. Ampractiæ lænam, quod tyrannum suum lacerasset & distraxisset, vt
 suæ libertatis vindicem, summa religione colunt, Aelianus. In Craneo dicto luco ante Corinthum urbem sepul-
 40 chrum Laidis est, cuius operculum effigiem leonis continet, arictem anterioribus pedibus tenentis. Pausanias in
 Corinthiacis. Quid scalpatus sibi vult arietes: quem parte læna vnguib; apprensū posteriore tenet? Non ali-
 ter captos quod & ipsa teneret amates. Vir quiescit arietes, clune tenentur amans, Alciatus in emblemate de tumu-
 lo Laidis. Delphos mittendam fecit leonis effigiem ex auro excocto decem talentorū pondò: qui leo dum tem-
 plum Delphicum deflagrauit à semilateribus decedit, super illos enim erat collocatus: & nunc in Corinthiorum
 thesauro repositus est, pondò sex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio, Herodotus lib. 1.
 In ingressu Thermopylarum tumulus est, vbi nunc super Leonidem (Spartanorum ducem illic à Persis in terem-
 ptum) stat lapideus leo, Herodotus lib. 7. Leo Solis symbolum habet, vt in leone sydere demonstrat: quo argu-
 mento Hori, id est Solis throno leones subijciunt, Cælius. Leones duo atri in gradibus Capitollij ex atro marimo-
 re Lydio sunt, Ge. Agricola Cyziceni in altera parte monetæ suæ Leonis imaginem sculpebant, in altera mulieris
 50 faciem. Suidas. Angustus in curia, quam in comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti, Nemeam seden-
 tem supra Leonem, palmigeram ipsam, æstatem cum baculo sene, cuius supra caput tabula bigæ dependet, & c.
 Plinius. In manubrijs cultrorum elephantis aut leones sculpebant: hinc illud, Οὐ σήσμαι λέων ὅτι περιησῶν, de
 quo paulò superius dictum est. Rex Salomon solium magnū fecit eburneum, cuius fulcris duo leones (araieth)
 assistebant: sed & duodecim leones (arajim), leunculi in translatione Hieronymi) stabant illic super sex gradus
 hinc & hinc, Reg. 3. 10. Quatuor animalia circa thronum cælestem diuus Ioannes vidit (vt in eius Apocalypsi le-
 gimus cap. 4.) vnum simile leoni, secundum vitulo, tertium facie hominis, quartum simile aquilæ volanti, & c.
 quatuor euangelistas. Marcum, Lucam, Matthæum & Ioannem, pleriq; interpretantur. Reprat in vmbone leo
 flammeus, Poeta quidam recentior. Plurimi quidem huius seculi principes & nobiles viri, leonem ad insignia &
 stemmata tanquam fortissimum animal asciscunt: vt alij alia ferocia & iracundia plena & rapacissima animalia po-
 60 tius pro insignibus quàm placida & mansueta habere malunt. Leonem Florentini vrbis insigne habent, aluntq;
 semper viuos, vt Bernenses nostri vsos. Δεοντοχέραιον, ἡμῶν κῆρ ὁ παλαιός, Hefychius & Varinus. De spectro Trici-
 piti, capitibus aquilæ, Leonis & bufonis, quod Marco miro Troianorum circa Mæotim regi apparuit, ex Mun-
 tero historiam vide in lib. Quadrup. Quipar. in Rana rubeta n. a. Leontarium collyrium dictū propterea quod
 Leonis imago ei imprimeretur, apud Galenum κα. π. 4. 7.

Sunt & à leonis pelle & panthere nominata gemmæ leontios & pardalios, Plin. lib. 37. Et alibi, Gemma achæ-
 tes apud magos, quæ leoninæ pelli similis fuerit, potentiam habere contra scorpiones dicitur: Leoninus lapis à
 quibusdam herba lithospermon appellatur, de qua mox rursus.
 Leontion & leoninus lapis, vt inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas legitur, herba lithospermon voca-
 tur, cuius semina lapidis instar dura & fragilia sunt, & magnitudine coloreq; margaritas referunt: vulgò milium
 70 Solis vocant, & aduersus calculum renum vtuntur. Radix ei magna. Sed alterum genus parua & inutili radice.

folijs & granis minoribus locis cultis nascitur in arvis. Est & harundinis genus simili grano sed maiore; aliqui lachrymam vocant. His addamus leonticem, quæ alio nomine cacalia vocatur, cui semen margaritis minutis simile inter folia grandia dependere, in montibus ferè, Plinius scribit. Plura de ea leguntur apud Dioscoridem & Ruellium lib. 3. cap. 128. Recentioribus ut adfirmat (inquit Ruellius) dicitur agreffe carui fructuosa est, semine minutis margaritis simili, inter folia magna pendulo, quæ ad oleagina vel querna satis accedunt. Dioscorides non folia ut Ruellius, sed florem querno oleagineo comparavit, ut impressi codices Græci habent; sed pro *oleo* id est queru- cui, legendum *βυβυ* hoc est musco, ex vetustissimis codicibus rectè docet Marcellus Vergilius. Quercus, certe & oleæ foliorum species nihil commune habent, & Dioscorides de floribus clarissimè loquitur. sunt autè flores oleæ muscosi, &c. ut Ruellij hac in re oscitantiam miremur. Idem 2. 141. aliam Plinij leonticem sive cacaliam putat, & aliam Dioscoridis, quoniam diuersas vires eis adscribant: & Dioscorides seminum margaritis similitum nullam mentionem faciat: vbi rursus hominis negligentia se prodit, cum apud Dioscoridem *οι ρι ην εζωθησαν κεραι λεοι* manifestè nomen inuenitur. Quod vires attinet, cum cætera omnia conueniant, non idè diuersa erit Plinij leontice, est quædam ei à Dioscoride non memorata attribuat: Quamquam granis eius ex cerato inunctis faciem extensam & sine rugis seruari, Plinius etiam in eisdem quibus Dioscorides verbis de cacalia refert 26. 16. quod itidè Ruellius non animaduertit. Cacalia quidem dicta videri potest, quasi coccalia, quod coccis, id est granis peculiaribus insigniatur: Leontice verò, vel quod similiter ut lithospermon (quod & ipsum, ut paulò ante monui, leontion vocatur) grans margaritis similia proferat: Vel quod radicis commanducatæ succus arteriam similiter inuuet ut glycyrrhiza, Galeno teste. Vocatur autè glycyrrhiza quoq; leontica inter nomenclaturas Dioscoridis. Cæterum Galenus pro cacalia cacanone, *κακαονος*, nominauit. Paulus cacanone, *κακαονος*: Cacanone verò scribit lachrymam esse ligni Arabici, myrrhæ similem, odoratam, ad suffitus vtilem, vi extenuandi corpora obesa, item abstergendi & aperienti obstructions, ut & Dioscorides pluribus. Hanc Serapion & alij Arabes sic appellant: laccam vertit interpretes. Sed quæ hodie in officinis laccæ vocatur, nec odorata est, nec similes habet vires videtur: Ego eius loco medicamentis myrrham potius iniecerim, quam ut Monachus qui in Mesuen scripserunt placet, draconis vulgò dictum sanguinem, cui vis astrictoria. Nò probo eos qui canchamum apud Dioscoridem per aspiratum scribunt: Mirum autem nullam huius lachrymæ mentionem à Galeno fieri. Ex confinio casie cinnamiq; & cacanum ac tarum inuicitur. Plinius, nec alibi plura. Cacaliam Paulus per cappa duplex scribit & eandem cacanone facultatem habere tradit: Cacanone autem, ut iam dixi, Galeni cacanone, & Dioscoridis cacaliam vocat, ut nò solum eandem vim habeat sed eadem omnino sit. Sed huiusmodi errores Pauli etiam alibi reperiri, res easdem propter nominum diuersitatem diuersas existimantis. Redeo ad cacaliam herbam, quam leonticem quoq; vocatam dixi: eam quæ hodie sit nullus adhuc demonstrat, nam quod de carui agreffi Ruellius scribit. certi nihil est, & ex auditu tantum (ut apparet) ab eo scriptum: ego coniecturam saltem meam afferam, ut excitem diligentiores. In Gallia & Italiae hortis vidi lachrymam vulgò dictam herbam, folijs magnis harundini similibus, candidantibus, inter quæ caulis rectus assurgit: & inter folia caulesq; nascuntur grana candida, lapillorum duritie, vnde recentiores etiam aliqui lithospermon nominant. Ea filis inseruit mulierculæ, & quædam ita preculas suas numerant. Hæc nisi cacalia est, aliam doceri cupio. Est sanè perquam dulcis, ut arteria quod de cacalia scribitur, non minus quam tragacantha aut dulcis radix vtilis videtur. Herbarum huius mentionem facit Hier. Tragus 2. 140. lithospermon maius vocitans, *grans stemmam*. Leontopetalum herba dicta videtur, ac si aliquam in folijs *αεθρα* Græci poetæ vocant, cum leone, vel pedibus leonis similitudinem habeat: quod tamen auctores nò exprimunt. Leontium etiam & leoninum semen, eiusdem herbarum nomina sunt inter Dioscoridis nomenclaturas. Hæc hæc planta, ut Plinius & Dioscorides scribunt, caulem semipedalem aut maiorem, alis numerosum, quarum cacumina in siliquis semina ciceris modo bina ternaq; continentur, florem puniceum, anemones similem, folium bracticæ, diffusum papaueris forma: radicem nigram, similem rapas, strumofam, tuberculis quibusdam ceu nodis articularum eminentibus nascitur in aruis frumetario agro. Hanc ego me ignorare fateor: & sanè melius scribitur, Ruellius idem de se confessus est, quàm patam leonis vulgò dictam, eandem asserendo. reprehendè di nobis occasionem reliquisset. Nam patam leonis apud Gallos non alia quàm cõsilio vel pulmonaria veterinariorum est, de qua abundè docui in Boue cap. 3. Ea quantum differat à leontopetalo, & descriptionem partium singularum conferenti satis patebit: & insuper vires consideranti: radicis enim leontopetali vsus intra corpus est, consiliginis non item. Leontopetalon tertio gradu calida & sicca est: consiligo, ut mihi videtur, in quarto & caustica: eadè aut maiore potius efficacia qua helliborus niger, ideoq; illi antiballomenon. Leontopetali radix aduersatur omnium serpentium generibus ex vino pota, nec alia res celerius proficit, Plin. Picturam eius nuper Matthiolus Senensis dedit. Alia est leontopodium (quamuis idem nomè leontopetalo etiam tribuitur: A pulcuis capite septimo leontopodion describens, eadem ei nomina tribuit, quæ Dioscorides leontopetalo) de qua Dioscorides: Digitalis, inquit, herbula est: foliola habet angusta, longitudine trium quatuorue digitorum, hirsuta, ab radice lanosa & albicantia, flores nigros, &c. Hanc hodie ignoram puto: nec est quod magno opere eam nouisse affectemus, cum ad amatoria tantum in vsu fuisse Dioscorides scribat (licet in extremo capite Græco addatur, eam phymata quoq; discutere): ut Plinius quoq; cemon vel camon, quæ eadem est. Et Dioscorides etiã de leontopodio caput in vetustissimis codicibus de cemo inscriptum erat, ut Marcellus Vergilius docet, qui & alia nonnulla assert de herba hac cognoscenda laborantibus vitia. Atqui Plinius alibi leontopodion aluum sistere & bilem purgare scribit, semine lymphatica fieri somnia, campestri & gracili solo nasci. Item alibi, semen leontopodij tritum in aqua cum polenta, tela omnia infixæ corpori (spicula sagittarum, alibi) extrahere. Sed hæc de leontopetalo intelligi debent: quod inde facile colligo, quoniam à Plinio cognominatur liceron, (litheoron, ut Hermol. legit, & corypetron) dorypetron & torientoron: quæ nomina apud Dioscoridem inter leontopetali nomenclaturas leguntur, paulum modo variantia, *κακαονος, κακαονος, κακαονος*.
Accedunt natales iidem: & vires extrahendi sagittas calidæ siccæq; facultati in tertio gradu conueniunt: & si hæc facultas quibus inest, à tota substantia inesse videatur.
Sed si alium sistit, quomodo bilem purgat? ego ciere potius quàm sistere dixerim: eaq; causa à Dioscoride etiã radij, leontopetalon miserè clysteribus ad coxendicis dolores, nimirum ea facultate qua centauryum, quinus & celycyntis, &c.

Fortè etiam Plinij leontopodij sive cemon, aliud est quàm Dioscoridis, & idem (vel eadem) potest cum helicine cistampelo vel conuoluolo, nempe bilem purgare, tela extrahere. *Κηλη* capistrum est aut vas eius figuræ ut supra

supra docui in Equo n. e. cuius formam eius flores vel tintinabuli referunt. Vocatur etiam liceron puto à Gallis hodieq; ut à Plinio: & fieri potest ut nomina quæ leontopodio debebantur, Dioscorides vel alius non rectè leontopetalo adscripserit. Marcel. Vergilius cemon dictum conijcit, quod freni instar coërceat amantium animos. Idem ex innominato auctore addit florem cemon esse, in quo folia albicent: quod verò inter folia medium est nigrescat: Quod forte ad Dioscoridis cemon nobis ignotum pertinet.

Leontopodion, inquit Hermolaus, in vetustissimo Dioscoride appictam vidimus, simillimam herbarum quam vulgus ex nostra consuetudine calendulam appellat, ut eadem omnino esse videatur; Hæc ille. Apud me verò nulla huius picturæ & similitum auctoritas est, vbi descriptio longè distat. Pata leonis, si bene memini, in quibusdam Italiae Galliarum locis, non solum consilio, ut iam dixi, sed etiam geranij montani quoddam genus vocatur, radicibus oblongis, rubris, & maxime astrigentibus, flore purpureo anemones, folijs multifidis specie quadam digitati pedis, nostri *bluor-vurz*, id est radicem sanguinis, quod illum sistat, appellant. In hortos translatam, viciacissimam esse obseruauit.

Branca leonis, herba flaua, Syluaticus. Et alibi, Herba flaua (aliàs Maura) planta leonis id est trifolium maius. Nigra, id est pes vel brancha leonis, herba, Idem. Eruditi hæc nomina de trifolio asphaltice intelligunt. Orobanthen herbam in Bouis historia cap. 3. copiosè demonstrauit.

Eam Itali quidam, auctore Petro Matthæolo, lupam vocant, quod deuoret plantas quæ prope ipsam nascuntur: alij eandem leonis: Inter Dioscoridis certe nomenclaturas leonem quoque appellari legimus: Item in Geopon 2. 40. vbi Sotionis verba hæc sunt. Leguminum leo, osprioleon Græcis & orobanche appellatus, non pronunciet in aruis, si in quatuor angulis & in medio aruo rhododaphnes ramulos infixeris. Quod si velis hæc herbam in totum non apparere, quinq; testas accipito, & in ipsis cum creta aut alio colore albo Herculem leonem strangularem piagito, easq; testas ad quatuor angulos & in medium arui deponito. Alij testam ita depictam in mediâ tantum area defodiunt. Est & alia quædam naturalis cura. (nos hic ex Græco mutilam Cornarij translationem restitimus) à Democrito etiam prodita, huiusmodi. Quoniam leo animal gallo viso expauescit & contrahitur: si quis gallum manibus strenuè comprehensum circa agrum gestet, herba leonina (*λεωνινος*) mox abolebitur, tanquam & ipsa leonem timente.

Aliqui experientia docti semina terræ mandanda gallinæ sanguine irrigant, tanquam tata sic à leonina herba futura. Ruellius composita voce leontobotanon protulit.

Βοτάνη των νεμείων *αφ' αλεων* *κατασταν* *λεωνος*. Pindarus in Nemeis hoc est, Calliam olim victorem herba leonis coronauit: vbi Scholia, Herbam leonis dictam ex Archemori sanguine progeneratam aiunt. Alij, quod præstat ipsam Nemeam *λεωνος βοτανη* interpretantur, *απο τον νεω* *αυτου διηγοει* *ε λεων βοτανη* *λεωνος*, ut *βοτανη* hic non herbam sed locum patet significet, in quo scilicet pasci solebat leo Nemeus. Alij apium herbam: quod Hercules victo leone, apio coronari in Nemeis victores instituit: sed imperitè. cū & certaminis institutio, & ex apio coronæ præmium, Archemoro auctori tribuantur. Hæc Scholia. Leonis cuiusdam herbarum meminit etiam Columella in Horto suo, his verbis, Et hiantis sæua leonis Ora feri. Et rursus, Oleat & leo. Numerat autè inter herbas yernas & horum gratia feri solitas, ut narcissum, hyacinthum, violas, rillas. Apparet sanè nomè ei à floris figura inditum: quæ leonis instar hiantis oscitet, ut ipse loquitur. Libro quidem vnde cito, vbi profa rem hortensem eodem ordine describit, quo prius carmine, nulla eius mentio faceret & Hermolaus in Corollario sibi ignotam. Forte Aquilegia est nostra: quæ verna est, & florum gratia feritur, quibus hiantem veluti dictam refert. Os leonis herba flore purpureo, Perottus sine auctore: Videtur autem exillimasse eandem leontopetalon Dioscoridis esse, cui flos puniceus anemone similis attribuitur. Cyclaminum Thesalus herbam leonis (sideris: nã & alias herbas à signis zodiaci denominat) appellat, Aggregator. Leontocharon, polium, ut habent nomenclaturæ cum Dioscoride. Cichorij sylvestris genus folio latiore, quod hedynoïda cognominant, flore luteo in pappo abeunte; leonis dens vulgari voce dictus creditur, Ruellius. Eandem aut omnino & genere & viribus simillimam, Dioscoridis hieracium alterum esse dixerim. Herbarij quidam in Gallia thymelæam, leonem terræ nuncupant, Ruell.

Animalia. De leopardo in Panthera dicitur. Leontophonus cap. 3. explicatus est. Chimæram monstrum ex leone, capra, & dracone compositum fabulantur: fabula allegoriam, & singulorum in ea animalium significationes interpretatur Cæli 13. 9. Prima leo, postrema draco, media ipsa chimæra, Lucret. Vide supra in Capra n. a. Chimæra quadrupes ouipara suo loco tractabitur. Leo feram significat, & virginem & piscem, Helych & Varin. Pro virgine viqua legisse non memini. Homerus quidè de Diana, quæ semper virgo fingitur, canit: *Επειδὴ λέοντα θύει Ζεὺς*. Leonem verò piscem (nomine piscis cõmunius vtentes) non alium, quam ostracodermum illi cancerorum generis intelligere videntur, de quo in libro de piscibus dicemus. In mari magno circa Taprobancem insulam infinitos pisces procreari ferunt, habentes capita leonum, pantherarum, & arietum, aliorumq; animalium, Aelian. Est & inter serpentes leo apud Nicantrū, alio nomine cenchrines dictus, oblongus, maculosus: quem Schollastes leonem dici putat, vel ex variantibus squamis, aut ex generositate, aut quia recta gestat caudã, & se ea disflagellando excitat in pugna: vel quia mordet, ac hominis sanguinè exsorbet, quæ ipsa & leo facit Cæli. Laifch, *ל*, vox Hebraica Job cap. 4. ab Hieronymo tigris transfertur, à Septuaginta *μωυσαίων*, vel potius *μωυσαίων*: Eliax verò cap. 30. leo ab Hieronymo, catulus leonis à Chaldaeo, &c. ut supra in a. dixi. Ego vocem *μωυσαίων* nullquã reperio, nec diuinare possum quale sit animal: & ut maxime sit in rerū natura, non rectè tamen pro Hebraica voce laifch poni videtur, quæ leonem doctissimi pleriq; significari testantur: prouectæ quidè ætatis David Kimhî, catulus vel *כ* Chaldaicus interpres & ipsi Septuaginta Eliax cap. 30. Abraham Prizoll leonis genus intelligit. Hæc iam scripseram cum reperi apud Strabonem lib. 6. hæc verba: Extremæ Arabiæ vltimū promontorium fert pardales fortissimas, & leones qui *μωυσαίων* id est formice vocantur, & genitalia sursum versa (*αυτων* *αυτων* *αυτων*) habent, & colorem aureum, nudiore Arabiis. (Eadem fortassis formice sunt Indiæ, quibus magnitudo Aegypti luporum, Plinio.) Leones quidem aurei coloris reperiuntur etiam in intima Africa: vide in b. Tigris est vel leo, Varro. Tigris lænæ omnino similis videtur præter solam pellem maculis exornatã, Gillius. Megasthenes scriptis mandauit, in Præsijs vigres gigni leonibus duplo ferè maiores. Idè. Catulus leoni vel potius leonæ quodammodo similis est: sed cati auriculæ acutiores, lænæ rotundiores sunt. Gryphem Indicū aiunt quadrupedem ut leonem esse, vnguib; etiã robustissimis leonum similibus, Aelian. Sphingem fabulantur ex corpore virginis & leonis compositam esse, Aelian. Camelopardali posteriores corporis partes leoninae sunt. Mantichoræ Indiæ feræ corpus leonis esse Ctesias scribit, caudam scorpionis modo spicula insigentem, Plin. Leucrocute etiam feræ Indiæ, collum,

(aliàs, distilletur) nunquam accedent ad eum lupi, nec alia rapacia. Rafis & Albertus. Si quis linat corpus suum fe-
 porum leonis, terrentur ab eo lupi, *Arculap*. Si sepo eius liquefacto inungatur animal, non accedent ad ipsum
 muscæ (vel ut alij habent, lupi, aut bestia, aut serpentes) Rafis. Si suffitus ex sepo leonis circa aquam fiat, vel ex eo
 aliquid in aquam veniat, prohibet lupos ne bibant eam (ne accedant & ne bibant eam, Rafis.) Iidem. Leonis adipe
 pudore quidem (inquit in annotationibus suis Marcellus Vergilius) nescire nos quibus insidijs & hic & Plinius
 resistere leoninum adipem dixerunt: hoc quidem monebimus, sabulosum & ex vulgo repetitum videri. Ego ve-
 rò Marcellum miror, qui nodum in scirpo querat: sciunt enim omnes quo sensu insidiæ nominentur, cum dolo
 scilicet & ex improviso aliquis capitur, laeditur, occiditur. Hi doli, hæc insidiæ ne quid possint, leonis adipem inun-
 ctum præstare aiunt, vi scilicet magica, non naturali. Resisteret etiam insidijs videtur, Plinius. Et rursus, Mago-
 rum vanitas perunctis eo adipe faciliorem gratiam apud reges populòsve promittit: præcipue tamen eo pingui
 quod sit inter supercilia, ubi esse nullum potest. Similia dentis, maxime à dextera parte, villique è rostro inferiori
 promissa sunt. Leonis sanguine si quis corpus suum linierit, ab omnibus bestijs erit tutus, Sextus: eandem vim fe-
 re adipi Rafis attribuit, ut dictum est. Helianthem vocat Democritus herbam in Themisyre regione & Cilicia
 montibus maritimis: qua cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungantur magi & Persarum
 reges, ut fiat corpus aspectu iucundum, Plinius. Super omnia est compositio quia in uictos faciunt magorù men-
 dacia: Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, & medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguibz ad-
 alligatis ceruino corio, neruique cerui alternatis & dorcadis, Plinius. Equus sequens vestigia lupi (vel leonis, Al-
 bertus: non probò) cruribus obtorpescit, ut moueri non possit, Rafis. Stercus leonis in vino potum (aut positum
 in vino mensura dauic. Rafis) facit abhorre vinum, Albertus.

h. Nationem quandam Libycam Nomadam, tum alijs rebus felicem, tum lacte abundantem, maximorum
 leonum magna multitudo de suis locis depulit, *Ælianus*. Dilaniatus est Paphages rex Ambracia; dum læna ca-
 tulis stipata occurrisset, de quo Ouidius in Ibin. Fæta tibi occurrat patrio popularis in aruo, Sitq; Paphageæ cau-
 sa læna necis. Hyas item frater Hyadum à læna interfectus est, *Text.* Ampraciota lænam colunt summa religio-
 ne, quod tyrannum ipsorum dilacerarit, *Ælianus*. Intra Indum fluum mons est Lilæus nomine, à Lilæo per-
 itore dictus. Hic cum superstitiosus esset & solam Lunam coleret, ac nocte in tempesta eius aliquando læna pa-
 gegeret, reliqui dij contemptum sui agrè ferentes, duos ingentes leones ei immiserunt, à quibus laceratus, in sui
 nominis montem mutatus est. Nascitur in eo lapis clitoris, *κλιτορίς*, colore nigerrimus, quem pro ornamento in-
 coloræ gestant *ἐν τῷ σιωπάλω*, lego *ὠπυλοίω*, id est auriculis, *Plutarchus* in libro de fluuijs capite vltimo. Nota est hi-
 storia Babyloniorum amantium Pyrami & Thysbe, ut ab Ouidio *Metamor.* quarto describitur. Pactum erat sub
 noctem egressos vrbe ad sepulchrum Nini fonti proximum conuenire: prior adfuit Thysbe: venit ecce recenti
 Cæde læna bouum spumantes obliuiscit, Deposita situm vicini fontis in vnda. Ea visã fugit Thysbe, & tergo
 v. lamina lapsa relinquit. Hæc cum reperisset læna, ore cruento lanauit. Paulò post Pyramus accedens, vestigia
 feræ deprehendit, & vestem statim cruentam reperit, vnde coniciens Thysben perijisse, suo se gladio iugula-
 uit: Mox superueniens Thysbe, eidem gladio incubuit. Fuit in Scythia, aut (ut alijs placet) Numidia vir quidam
 sanctitæ incredibilis Therodamas nomine: qui leonibus (quos multos habebat in stabulis) præbebat homines de-
 uorandos: Ad quod alludit Ouidius in Ibin dicens, Therodamæos vt qui sensere leones. Item in Ponto, Non
 tibi Therodamas, crudusq; vocabitur Arcus, *Textor*. Hyades dictæ sunt, vt quidam volunt, à fratre Hyade, quæ
 à Læna interfectum venâdo luxerunt, *Erythæus*, *Regum lib. 3. cap. 13.* describitur historia prophætæ cuiusdam,
 qui cum Domini potentiam in miraculis aduersus impium regè Hieroboam æditis vidisset, & interdictum Do-
 mini audiuiisset, ne qua venerat via rediret, nec ederet biberet uicillo in loco, idq; à seniore quodam propheta de-
 ceptus neglexisset, asino uocatus in itinere ab obuiò leone dilaceratus est, illa quo interim ad cadauer vna cum leone
 stante asino, donec senior propheta re audita ad sepulchrum id tolleret. Eiusdè libri capite vicesimo sic legitur:
 Cum propheta quidam diceret ad socium suum in sermone Domini, Vulnera me: & ille nollet, addidit: Quia no-
 luisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Ille igitur cum parum recessisset, à leone lan-
 iatus est. Dixerunt quidam ad regem Assyriæ, Gentes quas transfrastrum de Babel & collocaſti in ciuitatibus Samariæ,
 non cognouerunt iudicium Dei terræ, idcò immisit eis leones (haaraoth) qui interimunt eos, *2. Reg. 17.* Ignatius
 episcopus Antiochenus, Ioannis Euangelistæ discipulus, quum nullis tormentorù generibus à fidei nostræ cultu
 posset diuerſi, Traiani imperatoris mandato leonibus fame diuturna maceratis obiectus est. Satyrus quoque &
 Perpetua martyres pro Christiana pietate certantes, sub Valeriani & Galieni imp. persecutione itidem leonibus
 deuoti, & ab eis deuorati sunt, *Textor*. Alias martyrum historias quibus obiectis leones pepercerunt, capite 4. re-
 tuli. Descendit Samson in Thimnath, & ecce catulus ex leonibus cum rugitu ei occurrit: quæ ille spiritu diuino
 afflatus hædi instar nudis manibus discepſit: Et pergens cõuenit mulierem quam ducturus erat: & reuersus post
 aliquot dies vt eam duceret, declinauit vt videret cadauer leonis, reperitq; in eo examen apum & mel, &c. Hinc
 etiam enigma iuuenibus Philisteis proposuit huiusmodi: A vorace exiuit cibus, & ex forti egressa est dulcedo, &c.
 Iudic. cap. 14. Benaia filius Ichoiada vir robustissimus, percussit duos fortissimos ex Moab: Idem descendit &
 percussit leonem in medio foueæ tempore niuis, *Paralip. 1. 11. & 3. Regum 23.* Pascebam (inquit *David. 1. Reg. 17.*)
 patris mei gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutie-
 bam, eruebamq; de ore eorum. Perdiccas Macedo qui secutus est Alexandrum in bellis vsq; adeò fuit audax, vt
 aliquando in speluncam lænæ latibulum solus introiret. Verum lænam ipsam non deprehendit, sed catulos eius
 secum exportauit: & magnam hominum admirationem hoc factò meruit. Etenim nõ solum apud Græcos robu-
 sistimum & bellicosissimum animal læna putatur esse, verum etiam apud Barbaros. Proinde dicunt, Semiramis
 dem Assyriam, non si quando leonem cepisset, aut pardalim simiilem feram interfecisset: sed si lænam esset na-
 ctæ, animum extulisse sibi; in eo placuisse, *Ælianus* in Varijs lib. 12. Ab Acropoli descendentes (inquit *Paul-
 sanias* in Atticis) septentrionem versus monumentum est Alcmenæ, &c. & prope illud Hylli filij Herculis: à quo
 non multum abest Apollinis & Dianæ fanum, quod extructum aiunt ab Alcatho cum leonem Citheronium oc-
 cidisset. Ab hoc enim leone interempto aiunt tum alios tum Megarej regis filium Euippum: Itaq; regem illi qui
 leonem istum occidisset filiam promississe vxorem, & simul regni successionem. Alcathum igitur (*Ἀλκαθῆν*) Pelo-
 pis filium adortum esse feram & vicisse: & cū regnaret ædem hæc condidisset. Dianæ Agroteræ, & Apollinis Agrai-
 Lyfimachus Agathoclis filius, dum Callistheni philosopho (quem sapius de virtute differente audierat) ab Ale-
 xandro

zandro in fouea cum cane incluso, ad remedium miseræ, venenum propinasset, ac propterea eiusdem Alexandri
 factum agrè ferentis iussu, leoni fuisset obiectus, rem toti memorabilem posteritati egit. Manum siquidem ami-
 culo inuolutam in os leonis intulit, arreptaq; lingua feram exanimauit, *Textor*. Hoc factò, vt quidam scribunt,
 vehementius postea Alexandro dilectus, & apud eum in honore maximo fuit, & tandem post mortem eius Per-
 gamo præfuit, vbi thesauri regis fuerunt: Vide *Trogum* libro 15. Alexander Magnus Lyfimachum familiarem
 sibi leoni obiectit. Nunquid ergo hic Lyfimachus, felicitate quadam dentibus leonis elapsus, ob hoc cum ipse re-
 gnaret, mitior fuit? Nam Telephorum Rhodium amicum suum vndiq; decurtatum, cum aures illi nasumq; ab-
 scidisset, in cauea velut nouum aliquod & inusitatum diu pauit, &c. Seneca de ira. Polydamas (Scotus) leo-
 nem magnitudine visenda & robore confecti, & quidem inerinis profus inobseptusq; Herculis similem auda-
 ciam æmulatus, Cælius: Transtulit autem ex Pausania, qui Eliacorum secundo, Montana, inquit, Thraciæ regio
 intra Nestum fluuium leones alit, qui sæpe in loca Olympo finitima euagantur. Hulus montis latus vnum ad Ma-
 cedoniam vergit, alterum ad Thessaliam & flumen Pencum. Hoc in loco Polydamas leonem in Olympo con-
 fecit, &c. vt ex Cælio recitauit. Ab eodem Polydamante ferocissimi tauri pedem manu detentum, donec vngu-
 lam dimitteret: in Tauro dixi. In Leonem à bubulco occisum Anthology 6. 11. hexastichon extat huius-
 modi:

Πυρρὸν δὲ λείοντι ἀπὸ Φλοιάωντι δέγμα Σὺ δὲ ὀβριπιλίον δὲ γὰρ φονδασίδι,
 Ἄρην κατὰ βρόχοντα τὸν * Οὐδ' ἔπειτ' ἐκ μάνδρας αὐδῆς ἔπι θυλόχως.
 Μοχλεῖσσι δ' ἀπέπτεν ὁ θῆρ' αὐτ' αἰματὶ αἶμα, Βλαθηῖς, ἀχθῆναι δ' εἴχε βοοκταίαν.

Achilles adhuc puer leonem in agro tauri in Phocia occidit, *Pindarus*. Phyllius quidam propter
 amorem pueri, iussu illius captas à se feras, volucres, & leonem quoq; ferum, ei tradidit domitas: taurum verò
 postremo victum cum illi negaret, indignatus puer faxo defiliens in cygnum auem mutatus est, *On. dius 7. Me-
 tam.* Teumessus inus est Bæotie fere ciuitas, &c. vt in Onomastico docetur: vnde dictus leo Teumessias inau-
 dita magnitudinis, qui omnibus terrori erat, quem Hercules adhuc penè puer occidit, eiq; pellem detraxit, qua
 postea pro pallio semper vsus est. Hic leo à Ioue in cælum translatus dicitur, vt gloriæ Herculis contuleret, qui
 eum intermis occiderat. Alij tamen non hunc, sed Nemeæum leonem, itidem ab Hercule interfectum, in tot si-
 dera relatum dicunt. Sed de leone fyere supra in 11. a. *Θεσπρωτῶν ἀμφὶ καὶ Χαλκιδικῶν λείων*, senatus Lycophronis
 vt Stephanus citat. Nemea vel Nemeæ, regio est Arcadiæ vel Elidis, in qua Dryopes habitabant: vel sylua, inter
 Cleonæ & Phluntem. In hac Argiui ob Herculis memoriam Nemeæa sacra celebrare consueverunt, eò quod
 immanem leonem in ea interfecisset, Molochi hospitis sui suauis filium leo interemerat. Vnde & Molochi
 eum leonem quidam cognominant. Si sæuam premeres Nemeæum Phoebe leonem, *Lucanus* libro 1. Est &
 Nemea mons, item mons. Vergilius *Aen. 8. de Hercule*, Tu Cressia maestas, Prodigia, & vastum Nemeæ sub tupe
 leonem. Aufonius pro Nemeæo leone Cleonæum dixit, à Cleonæ oppido Arcadiæ prope Nemeam syluam.
 Cognominatur & Bembinetas apud poetas, à Bembina Nemeæ vico. *Δέγμα τὸ θῆρ' ἰόντων Βεμβινητῶν λείοντι*, *Panyasis*
 apud Cælium. Ex Cleonæ monte sua sunt via, vna breuior qua pedibus tantum itur: altera quamuis & ipsa an-
 gusta circumiectis montibus, curribus tamen aptior est. In his montibus adhuc ostenditur specus leonis, & regio
 Nemea quindecim circiter stadia abest, in qua templum visitum Iouis *Νεμῆως*, *Pausanias* in Argolicis. Nemeorum
 ludus fauebris est ob Archemori mortem institutus, &c. Hunc Hercules deuictò Nemeæo leone instaurauit,
 & Ioui consecrauit. Celebratur autem tertio quoq; anno, Panem mensis duodecimo die, certaminibus eorum
 & gymnicijs, *Scholias* in *Pindarum*. De Nemeorum certamine reperies non nihil apud *Ælianus* libro 4. capite
 deijs qui memores beneficiorum fuerunt. Leo, inquit *Varinus*, in Nemea regione Argiua erat, nec ferro vulne-
 rabilis, nec villo genere teli: hunc Hercules suis manibus compressum occidit, & exuium pro veste gestauit.
 Coniugit autem aliquando vt eum transeuntem Telamon ei amicus, qui filijs carebat, Ioui sacrificans inuitaret
 rogaretq; vt sic amictus leonis pelle Ioui patri suo sacrum faceret, & vt filius ei nasceretur oraret. Hercule igitur
 phiala aurea accepta sacrificante, & pro filio Telamoni impetrando Iouem orante, aëdòs, id est aquila præteruo-
 lauit. Itaq; iussit vt filium nasciturum Aëdòn nominaret. Quare filius Telamonis natus, primum Aëdòs, postea
 Aiæx dictus est. Adultum Hercules pelle sua obtexit, eamq; ei donauit: qua tectus, vt nugarur; inuulnerabilis
 erat: (vt & Hercules) eo tantum, vt quidam volunt, loco excepto, qui phæretta prius tegebatur, cum pellem ad-
 hac gestaret Hercules: (in Aiæce vero eam gestante, excepto eo loco quo scutum tenebat, *Isac. Tzetzes.*) Sed
 hæc nugæ sunt: Veritas autem sic se habet. Aiæx cum egregius miles & in multis prælijs versatus esset, nunquam
 vulneratus est, vt qui sibi optimè caueret & scuto se muniret. Sed postremò cum ipse suo se gladio per latus aut
 collum adactò iugulasset, eas tantum partes vulnerabiles habuisse, fabulati sunt, *Huciusque Varinus*, & *Isacius*
Tzetzes *Scholias* *Lycophronis*: ex quo corrupta apud *Varinum* verba hæc, *Ἄλλοι δὲ φασὶν ἠρακλείδην εἶναι τὸν*
Ἀιαιῶνα, sic restitues: *Ἄλλοι δὲ φασὶν ἑσπὸν τὸν καὶ εἶδρα εἶναι τῶν ἠκωντα*: Hoc est, Nonnulli Aiæcem sub iugulo vul-
 nerabilem fuisse aiunt. Nemea (inquit *Tzetzes 7. 101.*) regio est Argiua, sic dicta quod multis abundet piscibus:
 hanc vastabat leo quidam inuulnerabilis. Eum Hercules emissis sagittis, & contracta iam ictibus claua, cum non-
 dum interemisset, nudis tandem manibus compressum occidit: & pellem vnguibz feræ incidens, *ἑφάρει τῶν τῶν*
ἰσπλιτῶν ἀσπίθρον ἢν μὲν ἄλλως. Vocat autem hunc leonem *Νεμῆων*, alij *Νεμῶων*. *Plutarchus* in libro de fluuijs iuxta
 Inachus tum alios montes esse scribit, tum Apasantum dictum, qui antea Selenæus, id est Lunaris vocabatur.
 Nam Iuno irata Herculi, vt eum vlcisceretur, Lunam sibi conciliauit, quæ incantationibus magicis cistam reple-
 uit puma: ex qua natum leonem maximum Iris comprehensum zonis suis in Opheltium montem demisit: Vbi
 ille pastorem quandam indigenam Apasantum nomine lanauit, & monti nomen suum reliquit, auctore *De-
 modoco* in primo *Hæracle*. In Hercule furente Senecæ hic senariolus legitur, Sublimis altas Luna concipiat
 feras. Sed codex quidam vetustus pro altas, habet alias. Cuius intellectum loel (inquit *Politianus* in *Miscel. 17.*)
 non temere aliunde, quàm ex Achille desumpseris; qui in Commentarijs Græcis *Arateis* scribit, in Luna etiam
 habitari, fluuiosq; esse, vt cætera licet in terra: quin Nemeæum quoque, inquit, illinc cecidisse leonem fabulan-
 tur. De Apolline mutato esse scribit, tum Apasantum dictum, qui antea Selenæus, id est Lunaris vocabatur, li-
 bro 10. & de Atlanta in lænæam mutata, ibidem. Curetes in leones mutati, vt paulo post dicam in loco de dijs.
 Lupi & Leones apud *Circen* pharmanis in feras ex hominibus mutati, non feræ, sed *ἑρῆσι μακροῖσι σπίνωντες*, *Odyss. 11.*
 Protei conformatio in diuersa corpora imaginum falsarum rationem continet, quibus deludimur: alij in alijs re-
 bus summum statuum bonum: quod si quis in ambitione & superbia id collet, leo exillimari potest, *Cælius*.

Leo in Thracia Pythagorensis, inquit, mutationem in bestias induci putat falsam, ad terrorem hominum impio-
 rum, ut peccata faciens formidine à viris retrahatur. Et mox, Non desunt qui illa sic interpretentur, ut animatum
 quæ similitudinem beatæ dixerint vitæ, aliæ inter alias bestiarum turbas diuersentur: Quod ipsum Platonis doctrinæ
 valde consentaneum patet Olympiodorus. Quod si habitum intelligamus, non speciem, arbor erit apud Platonem
 qui nutitioni deditus, vel Hercules quæstus in ea attritus, die noctuq; torpedit: miluus, qui raptu viuet per
 concupiscentiam: leo, qui egregie militabit: draco, qui crudeliter in genus humanum debacchatur. Empedo-
 cles inquit, si post excessum à vitâ homo de semetipso in bestiarum naturâ demigrat, multo præstantissimâ com-
 murationem esse, quæ sit ex homine in leonem. Si homines è natura sua in plantas commutantur, optimam esse
 conuersionem, & demigrationem ex humano genere in laurum, Aellan. Vir quidam (ut scribit Philost. hb. 5. de
 vita Apollonii) leonem manifestam ex loro veluti canem, quocumq; voluerat ducebat Leo autem nõ modo ei
 quæsi ducebat blas diebatur, sed à ceteris omnibus qui obuiam accessissent. Tali modo vir mercedem quærens
 multas iam lustrauerat ciuitates: quinetiã templa ingrediebatur, quod nudus à cædibus esset & impoluitus: neq;
 enim hostiarum sanguinem lambebat: & excoriatas atq; in frustra diuisas factorũ carnes non attingebat: sed mel-
 litis placentis, ac pane etiam & oleibus vesciebatur, coctas quoq; carnes edebat: & vinum quandoq; bibere visus
 est, cum antequam serouet consuetudinem. Ita q; leo ad Apollonium veniens, qui tum foris in templo sedebat,
 & ad eius genua procumbens, humilis etiam quam homines facerent, supplicare videbatur: quod videntes qui
 stabant mercedis causa id facere arbitrabantur. Respicens autem ipsum Apollonius, Hic, inquit, leo me rogat,
 ut vos doceam hominis animam se habere: est autem Amasis, quondam Aegypti rex circa Saiticam præfecturam.
 Quibus verbis auditis leo mirabiliter fremens, lachrimabilè rugitum ædidit, tum dentibus infrendens, cum plo-
 rare paulatim videretur, apuissimè lachrymas fundebat. Demulcens igitur ipsum Apollonius, Ego (inquit) leo.
 nem centeo Leonopolim mittendum esse, ubiq; in templo collocandum. Regem enim maximè in regiã belluam
 conuersum, tanquam cgenũ mendicare indignum ludico. Post hæc congregati sacerdotes Amasid sacrificarunt,
 & belluam torquibus vitisq; redimitam, in interiorè Aegyptum misere: ubiq; ante ipsam carmina & hymnos de-
 cantantes, Hæc Philostratus. Magi omnes in metempsycholiam credunt, & communè nobis cum reliquis animalibus
 naturã inuenientes, symmysas & eos qui sacris iisdè initiati sunt, leones appellant: mulieres vero (scilicet iisdè sacris
 initiatas) hyenas: ministrantes verò coruos: patres aquilas & accipitres, & qui leonicis sacris initiatur, illi variè ani-
 malium figure circumponuntur, Porphyrius. Leonis & muris apologus ex Babrio, Suidas in voce *φελήσιον*, his
 verbis recitat, sunt autem senarij senozetes. Κοιμηθῆναι λέοντι & ἀγρίῳ χελιδνί. ὁ δὲ λέων ἐδουμάθη. Φελέσι δὲ
 χελιδνί. ἡ βόη φησὶ δὲ φησὶ. Nos Inter Babrij apologos eundem legimus, sed alijs verbis, & communibus senarijs.
 Apologus de leonis, asini, & vulpis societate, referam in proverbio Leonina societas. Leo apud Aesopum agro-
 tare simulas, belluas omnes capiebat quæ ad visendum accedebant. Vulpes autem. Quid (inquit) huc ingrediens
 vitæ capiam, vbi tui manere nullus potest, exequitur: autem vestigium nullum video? Philostratus in vita
 Apoll. Eandem apologum Horatius in Epistola prima primi libri, his verbis refert:

Quod si me populus Romanus forte roget, quær
 Nec sequar ac fugiam, quæ diligit ipse, vel edit:
 Respondit, referam, quia me vestigia terrent
 Bellua multorum caputum es. *Πάντων τε ἡ παρατῶν ἡττόνων εἶναι πρῶτον, ὁ μὲν τὸν λέοντα τῷ μισθῷ ὁσώσας, ἀρκυίνους
 δεικνύσας, Iulianus in exemplis.*

In Hecatombe (inquit Iulius Capitolinus) si imperatorium sacrificium sit, centum leones, centum aquilæ,
 & cetera huiusmodi animalia: quod quidem etiam Græci quondam fecisse dicuntur, cum pestilentia laborarent, &
 à multis imperatoribus id celebratum constat.

Sub Atergatis simulacro species leonum sunt, eadem ratione terram esse monstrantes, qua Phryges sinxere
 matrè deũm, id est Terram, leonibus vehi, Macrobi. Mater Deũm Leonibus vehitur, validis impetu atq; feruore
 animantibus: quæ natura cæli est: cuius ambitu aer continetur, qui vehit terram, idem. Cybele Dea est montana,
 ideo vehitur leonibus, Schol. in Aues Aristophanis. Phasiana dea, non alia quàm Rhea videtur: cymbalum enim
 manibus tenet: & leones throno subiunguntur, Arrian. in Periplus. Cureres Iouem in Creta clam nutrietunt, à
 Rhea eis commissum: quod cum Saturnus rescuisset, iratus in leones eos mutauit: Iupiter verò iam regnans ef-
 fecit, ut interferas omnes principatũ tenerent, & sub iugo Rheæ matris currum traherent, Oppian. Rhea Cybele
 vocatur à Cybelis montibus: est enim dea montana, eamq; ob causam super leonum iugo inuehitur, Varin. So-
 phocles glossolarius Rheam *πελοποννησίαν λέοντων ἑφεδρον* interpretatur, quæ à leonibus nutrita sit, aut quia nulla ad eam
 terra sterilis sit quæ culta non manuscatur. Io. Brodeus. Hanc veteres Graeci docti cecinere poetæ Sedibus in
 curru bijugos agitare leones, Lucret. lib. 2. Et iunctæ curram dominæ (Cybelæ) subiere leones, Verg. 3. Aen.
 Cui Dindyma cordi, Turrigere q; vrbes, bijugi q; ad frena leones, Idem. Aeneid. de Cybele. Nicomachus pinxit
 de sum matrem in leone sedentem, Plinius. Leonem simul & gallinaceum solaria esse animalia, sed hunc gradu su-
 periore, idcoq; ab illo metui, dictum est capite quarto. Agyptij (inquit Macrobius Saturnalium 1. 21.) animal in
 zodiao consecratur, ea cæli parte, qua maximè annuo cursu Sol valido effertur calore, &c. ut supra recitauit in
 a. de leone sidere: vbi plura etiam attuli cur leo solare sit animal. Leonem à somno inuictũ esse, nempe qui sem-
 per vigilet, Aegyptij se obseruasse gloriantur: idcirco hunc Soli eos cõparare existimo, quod Sol laboriosissimus
 ad nullum temporis punctum verari intermitens circum orbem terræ, ab insuetu cursu nunquã conuiescit:
 cui rei Homerum testem afferunt, cum Solem inquit operum & laborum requietem nullam habere, Gellius ex
 Aeliano. Mitras (vel, ut alij scribunt, Mithras) apud Perlas Sol est, & primus eorum deus. Huius simulacrum sin-
 gebatur leonis vultu, ambabus manibus reluctantis bouis cornua retentans: quo significabatur Lunam ab eo lu-
 men accipere, cum incipit ab eius radijs segregari: ipsa enim indignata sequi fratrem, occurrit illi, & lumen sub-
 terit obsecratq;: Sol autem, id est Mithras, ideo leonis vultu esse dicitur, quia Sol leonem signum principale ha-
 bet: vel quod vleo inter animalia, ita Sol inter sidera excellit, Gyraldus. Plurarchus scribit leonem propterea
 dici Solare animal, quod inter quadrupedia vnguibus adunclis, catulos sola videntes parit læna: minimũ porro
 dormit, subleuantq; quiescentis oculi, Cælius. Leo in anteriori parte calidæ naturæ est, in posteriore frigidæ: sic
 & Sol cum est in leone, Author obscurus. Dicitur quibusdam quoq; leo inter vigilandum præcipue oculos oc-
 cludere, quos aperiat dormiens. Hinc templorum claustris leonem symbolicè appingebant priores, Cæli. One-
 sceli demones, inares se vt plurimum exhibent, interdum quoque leonem & canem induate videntur. Cælius. 70
 Canis

Canis Serapidi coniundus est triceps, capite medio leonis, sinistro lupi, dextro canis: vide supra capite primò de
 canibus diuersis, vbi de Cerbero agitur. Ampractor lænam summa religione colunt quod tyannum suum læ-
 cerarit & distaxerit, tanquam suæ libertatis vindicem, Aelianus. Leonibus (inquit idem) in Aegypto religiosus
 cultus non modò tribuitur, sed etiam ex ijs vrbs nomen traxit: quorum sanè vim ac naturam exponere non alie-
 num videtur. Tempa habent sibi consecrata, & sedes ad commorandum amplas, & ad exercendum spatia & cur-
 ricula laxa: tum eis bubulæ carnes quotidie præbentur, quas distractas atq; ab ossibus nudas cum interea exedunt,
 & conficiunt, ab Aegyptijs incantantur Aegyptia voce. Canticionis argumentum huiusmodi est, ne ex aspiciantur
 bus quenquam fascinent. Neq; vero eorum modò permulti diuinitatè & religionem apud ipsos habent: verum
 etiam sedes eis dedicata, è regione contrarios austerosq; aspectus habent: quarum fenestras, tam quæ ad solis ex-
 ortum pertinent, tam etiam quæ ad occasum spectant, apertæ suauioreni tuendi rationem eis & iucundius habi-
 tandi domicilium efficiunt, tum eis etiam sunt exercitationum loca ad tuendam valetudinem, tum propinqua
 palestræ. Eos ideo Vulcano Aegyptij consecrarunt, quod sint natura vehementer ignita, atque adeo exteriorem
 ignem ob copiam interioris ægerime inuentur, & fugiunt: tum ipsos idcirco solis domicilia constituunt quod
 ignes sint: simul & solem, cum est æstiuo tempore calidissimus, accedere ad leonem cœlestem dicunt: & ij quidem
 qui magnam Heliopolim incolunt, in templi vestibulis eos diuinæ culusdam sortis, vt Aegyptij dicunt, participes
 alant. Nam ijs, quibus propitius est deus somniorum significationibus secundum quierem, futura non solum
 ostendunt, sed etiam à periculis, quod insurandum non conferunt, & sidem violent, non longo interuallò,
 atq; adeo euestigio, deo eis iustum impetum afflant, pœnas illorum fraudi debitas, repetunt, Hæc Aelianus.
 Leonem colunt Leonopolitani, Strabo. Lycophon in Alexandria Hercule λέοντα δicit *τελειότερον*, ex insiti robo-
 ris præstantia, & quia in eius generatione triplex in vnam coluit nox, &c. Cælius. Apud Homerum allubi de
 Diana legitur, *Ἐπει σὺ λέοντα γυναικῶν ἔθνη Ζεὺς, ὁ δὲσι λέοντες*, Varinus. Læna in luco Dianæ, apud Theocritum Idyl. 2.
 Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, vt aperiat librum, Ioannes Apocalypseos quarto. Intelligit autem
 dominum nostrum Iesum Christum, quem & agnum paulò post vocat, ab innocentia: vt leonem à fortitudine,
 quod solus potuerit aperire librum, quem nullus alius spiritus aperire poterat. Sed etiam princeps tenebrarum
 ab apostolo Petro leoni confertur, non simpliciter, sed rugienti & famelico: ferociam enim & iracundiam leonis
 in fame summam esse diximus.

Leonis ad frugifera & fructuosa loca profectio siccitatem prænuntiat, Aelianus. Periclis mater Agarista per
 quietem sibi visa est leonem partu ædere, & post paucis diebus Periclem peperit, Plurarchus in eius vita. *Λέοντες*
ἰδὲν ἀπομιμνήσκον διηλίθ μάρχας, Suidas & Varius. Leonis aspectus famosus fuit & inglorius, itineraque in festa fa-
 cere creditus: namq; hostiũ pugnam sæpe portenderunt, Alexander ab Alex. sed deceptus videtur, non intellectu
 nimirum quem recitauit senario, cum is ad somnium pertineat, non ad leonem obuium vel in itinere v sum. Eras-
 mus eundem senarium inter proverbia numerat, (quod parum probo,) translatus vt inquit, vel à somniorum
 coniecturis, vel ab obseruantibus auguria. Sed ad somnia duntaxat pertinere, vel inde clarum est, quod passim
 apud Suidam & Hæcychium plurimi similes senarij monostichi onirocritici recitantur. Alexandrum Magnum in
 Babylone multa prodigia perturbabant. Ex his enim quos educebat, leonem quendam eximia magnitudinis ac
 formæ manufactus a felibus exanimarat, Plurarchus in eius vita. Leo in Co insula ex oue natus quid por-
 tenderit, capite tertio diximus. Apollonius ille magus cum non procul Babylone recessisset, lænam inuenit, in
 cuius vtero cæso catuli octo continebantur: vnde coniecit peregrinationem suam ad Indorum regem anni vnus
 & mensium octo futuram, vt capite tertio recitauit ex Philostrato. Cypselus Corinthi tyrannus fuit, patre natus
 Eetione, è Petra tribu, matre vero Labda, &c. vt pluribus persequitur Herodotus libro quinto. De hoc adhuc pri-
 uato Pythia huiusmodi oraculum Bacchiad's cecinit: Concipit in Petris aquila enixura leonẽ Robustum, faunum,
 genua & qui multa resoluat. Hæc bene nunc animis versate Corinthia pœles. Qui colitis pulchrum Pallenem,
 altamq; Corinthum. Aquila Græcis *ἀετός* est, quo nomine ad Eetionem Cypseli patrem alluditur. Anno 1274
 nobilis quædam femina in episcopatũ Kostnizeri partum Lænarũ similem edidit, excepto quod cutem humanam
 haberet, Sebast. Frank.

PROVERBIA.

Leonis catulum ne alas. Aeschylly sententia proverbialis refertur apud Aristophanem in Ranis. *Οὐ γὰρ λέον-
 τος σπιμνον ἐν πύλῃ γέφυρ, μάλα καὶ δὲ λέοντα μὴ πύλῃ γέφυρ, εἴν δ' ἐκίρα φησὶ περὶ τῶν ἀσπυροῦν.* Hoc est, Non est leo-
 nis catulus alendus in vrbe, minimè verò leo: quod si tamen nutritus aliquis fuerit, moribus eius obsequi oportet.
 Refert hunc locum Valerius Maximus libro 7. capite de sapienter dictis. Admonet ænigma (inquit Erasmus)
 non esse fouendã potentiam, quæ leges posset opprimere: quod si forte talis quispiam extiterit, non esse è repub.
 decetare cum illo, quem nequeas nisi magno reipub. malo deuincere. Tyrannus aut ferendus est, aut non reci-
 piendus. Meminit eiusdem sententiæ Suidas in voce *Σπιμνον*, ab Aeschyllo de Alcibiade dictã scribens, &c. Leo-
 nem bracteatum Seneca intelligit, peregrinis excultum ornamentis, & naturali destitutum generositate: quoniã
 gloriari nemo nisi suo debet, Cælius. Et statim, Apud eundem (inquit) adagium subnotissimum alterum, Magnis
 tellis magna portenta feruntur, subula leonem non excipit. Caprea contra leonem, vide in Caprea. Leo cor-
 dula vincit: Lucianus in libello de mercede seruentibus, *Νῦν δὲ τὸ δὲ λέων, λέων ἄριστος ἀβέβαιος καὶ κατὰ περιστά-
 ρημαί, Nunc autẽ (quod dici solet) Leo silo vincit, fursum ac deorsum circumferor: cum quis exiguo commo-
 do captus, apud aulicos ostentatur passim, quod princeps tantum alat virum. Hoc enim principes sibi gloriosum
 ducunt, si episcopos aut doctos viros cogant sua relinquere negotia, & aulicæ seruite pompæ, Erasmus. Domi-
 leones, in pugna vulpes: Apud Aristophanem in Pace Chori hæc verba sunt, *Παύσαι γὰρ δὴ μὴ ἡδύνασθαι ὄντες οἱ μὲν λέ-
 οντες, εἴν μὲν γὰρ δ' ἀλάμπυροι.* Est autem scomma in Lacones. Scholiastes monet parociam esse, contortam pri-
 mum in Lacones re malè gesta in Asia his verbis, *Οἱ μὲν λέγεται, ἐν Ἐφέσῳ δὲ Λακωνες.* Hinnulus leonem, vide in Cer-
 uo. *Ἄλφα πύλας ἄνδρος ἕσπερ ἰσχυροῦς, λέων ἀπὸ τῆς ἑσπερῆς βραχέως.* Theocritus Idyl. 26. Leonem larua terre, *Μομολονίαις*
ἐκφοβέας τὸν λέοντα: refertur apud Diogenianum: conueniet de minis inambus ac terriculis deridendis. Quod, ni
 fallor memoria, reperi apud Autorem quempiam, leonem etiam laruis & appositicis vultibus offendi. Adagium
 v'urpat Seneca libro 2. Erasmus. Mortuo leoni etiam lepores insulant, vide in lepore h. Mutem ostendit pro
 leone, proverbiali schemate dictum, pro eo quod est, ingentia pelliculis & fortia, longè diuersa exhibuit. Syne-
 sus in epistola quadam ad Anastasiam, *Ἐκκεγγυλὸν γὰρ ἀντὶ τῆς περὶ τῆς καὶ τῆς καὶ τῆς ἀμείβης λαοδραστηρίου, ἢ καὶ πάντων*
 Ecce 2 *ἐπινοητέον.**

in clamaſſet in illum bis aucter, ac de plauſtro quod aiunt conuicijs infectatus, nihilq; non in eam eſſet vociferatus, cum eiſmodi vel à meipſo dicta fuiſſe maximi fecerim. deinde murem pro leone exhibuit ſcelus. Summum apparet à beſtarijs, qui ridiculi gratia multa polliciti, quæ leonem immanem & inſolite magnitudinis præſtiterunt, mox murem emittunt in caueam, Leonis exunium ſuper crocoton. Leonina pelli ubi non pertingit aſſerens vulpina. Leonem radere, λέοντα ζυγείν (Varinus habet ζυγείν) dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant, & illudunt magno ſuo periculo. Viurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem libro de Rep. primo, & ego ſe vique adeo dementem eſſe, vt leonem auſit fondere, & Thraſymacho homini præferoci illudere. Οἷος γὰρ αὐτὸς με ἴτω μανθῆναι ὡς ζυγείν θηρία εἶναι λέοντας, καὶ οὐκ οὐκ φανταῖν θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tondentur vellunturq; leo nullo modo tractari vult. Antides in Panathenais ad Periclem à Platone taxatum refert, λέοντι δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλο τι λέοντα ζυγείν θηρία εἶναι, αὐθρασύμαχον οὐκ οὐκ φανταῖν θηρία εἶναι, ἀλλὰ κομῶδον Περικλέα, καὶ ταῦτα δειλιάς, & ἑτάτοι. Cynicus apud Lucianum cum Herculis & Theſei frugalem & ſeueram vitam commemoraret: & de Theſeo priuatum quod barbam comamque aluerit: addit hoc idem veteres omnes faciſſe: καὶ ἐν αὐτῷ εὐφραίνονται ἕδεις αὐτῶν, ἕδεις μὲν δὲ τῶν λέοντων τῆς ζυγείνθου: mollem enim & leuem carnem mulieres deſere cenſebat. λέοντα ζυγείν, hoc eſt, Leonem radis (inquit Cælius) adagium de ijs qui factu impoſſibilia tentant, (eodem modo à Suida explicatur) aut non citra periculum. Propterea Plato, ſicuti commemorat etiam Philoſtratus, idem eſſe dixit leonem radere, & Thraſymachum οὐκ οὐκ φανταῖν, hoc eſt, calamitij circumuenire. Ad quod alluſerit Epigrammatum 10. Martialis (vt Erasmus etiam annotauit) Jilis verſiculis in Ligellam quæ partem pudendam ſibi vellebat, Quare, ſi pudor eſt, Ligella noli Barbam vellere mortuo leoni. Cæterum cur poeta leonem membrum muliebri nominauerit, inter prætes aut non tradunt, aut incepta quædam aſerunt. Sunt enim quidæ dicit opinentur, quod autum in modum leoni ſætet anima: vel (inquit Domitius) quod placet, prouerbium eſt, quum volumus aliquem excitare, qui moueri non poteſt. Sed boni conſulant eruditi, (inquit Cælius) ſi meam quoque coniecturam attulero. Legimus in Nicandri Theriacis de cenchrine ſerpente, qui alio nomine leo vocetur. Interpres autem leonem vocari coniecit, vel alias ob cauſas (vt inter Serpentes refertur) vel quia mordet, ac hominis ſanguinem extorbet, quæ ipſa & leo facit. Ex ijs animaduertio Martiale muliebri pudendum leonis nomine feſtiuit appellatſe, quoniam ſubinde maſculorum ſanguinem (viniam genitalem, qui ſanguis concoctus eſt) exugat. Mortuum vero dixit, quoniam ætate iam videretur emeritum, & ad Venereos vſus hebes ac frigidum, hæc Cælius: Ego in Martialis verſu Domitij interpretationem, magis probârim. Vide ſupra in a. ubi illud Ariſtophanis exponitur, λέοντα in tyrocnellide. Rſit leo, Ἐγέλασεν ὁ λέων, adagium in omnes, qui rugatoris frontis & Catoniana ſe-30 nueritate, quandoq; tamen maruinam exporrigunt grauitatem ac comies te præſtant, ſolito hilaris agentes. Pronunciatum id in Thucydidem, qui Cylonium ſcelus explicaturus, conſueto apertius, & intellectu nemini non obulo narrationem contextit: quo nomine miratus eam technographus (Hermogenes puto) diſcendam ſummam cura iunioribus præcipit, vt οὐκ οὐκ φανταῖν & facilitatem eandem ſtylo valeant exprimere, Cælius, 19. Et mox Facilem huic adagio verba Plinij præſtiterint intellectum: Cauda, in quibus mota leoni placido, clemens, blandientiq; ſimilis, quod rarum eſt: crebrior enim iracundia eius. Compacitæ vim & illud habet, Ἐγέλασεν ὁ λέων. Leonis ſenecta præſtantior huiusmodi iuuentum, Ἦρας λέωντι οὐκ οὐκ φανταῖν νεβρῶν: citatur apud Stobæum ex Hippo-40 pothoonte poeta. Senectus viri fortis ac ſtrenui præſtantior eſt iuuentum quorundam ignauiorum & imbecillium iuuenum. Venuſtius fiet ſi longulè transferatur: Veluti ſi quis ingentem doctiſſimis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicitur non inæptè & in ſenectutem erudam vti idem que, auimiq; viribus adhuc pollentem, Erasmus. Leonina ſocietas eſt, inquit idem, cum omne conueniunt ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis: qualis ferme ſolet eſſe cum regibus, aut præpotentibus philoſophis hominibus. Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Aritto, Caſſium reſpondiſſe, ſocietatem inter homines non poſſe, vt alter lucrum tantum, alter damnum ſentiret, & hanc ſocietatem leoninam ſolitam appellat. Cæterum Caſſianam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Aelopo Græci apologeto natam apparet, qui ad hoc ſocietatem fertur. Leo, aſinus & vulpes ſocietatem interant, vt quod venatu cepiſſent, id in commune partitentur. Pandam ubi erant naſti, leo lubet vt aſinus partiat. Ille, vt eſt ſolidus, in tres æquas portiones diſtribuit. Quædam mox indignatus leo, quod cæteris æquaretur, aſinum ad ortus dilaniat. Reſtat vulpes, eam de incepto partem ſeſe, illa totam ferme prædam leoni attribuit, ſibi vix pauca quædam ſeruans. Leo comprobata diſtribuitur, rugat, quoniam illam artem partientis docuiſſet: Calamitas, inquit, aſini. Leonem ſtimulas, pungis, ſeu vellit, ὡς λέοντα ὀφείλει, de his qui potentem 50 ac ferocem in ſuum ipſius exitum prouocant atq; extimulant. Reſtat à Diogeniano, Erasmus. Leonem ſubula excipere, prouerbium ſuperius dictum, ſtatim à Leone braſſeatur. Leonis veſtigia quæris, τὴν λέοντος ἵχνη ζυγείν, diſterium in eum qui verbis ferocis eſſet, re timidis. Dicitur ab apologeto quopiam Aelopico, quo narrat venatorem quandam paſtorem obuium rogaffe, nunciabi leonem vidiffet, vt eum ſibi commonſtraret. Atque eum reſpondiſſe: Equidem tibi leonis veſtigia mox oſtendero: neque enim procul abſunt. Tum ille, Satis eſt, inquit, neq; enim ultra quicquam requiro. Conuenit cum eo quod alio poſiti eſt loco, Cum rutilus adſit, veſtigia queris, Erasmus. Leonem ex vnguibz ſtimare, Ἐκ τῶν ἀνύχων λέοντα γινώσκουσιν, eſt ex vna quapiã coniectura negotium vniuerſum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conijcere. Natum videtur adagiũ à Phidila ſtatuario, qui ſicut narrat Lucianus in Hæreſibus, in ſpecto leonis dantaxat vngui, quantum eſſet totus leo perpendit: totumq; ex 60 indiclo vnguis effinxit. Plutarchus in commentario de deſectis oraculis, videtur ad Alceum referre: ſic n. ſcribit, Οὐ κατ' Ἀλκίον ἐξ ἀνύχου τὸν λέοντα γινώσκουσιν: id eſt, Non Alcei more (melius, iuxta Alceum, vt Cælius vertit: vt Alceus, non origo huius prouerbij ſi ſicut Phidias, ſed eo tantum vlti in ſcriptis tuis) leonem ex vnguibz deſcripto: hoc eſt, ex re minima maxima colligentes. Philoſtratus in vita Apollonii, Οὐ κατ' ἀνύχου τὸν λέοντα, id eſt, qualem ex vnguiam eſſe video. Baſilius Magnus ad Maximum philoſophum, ἡ ἀνύχου τῶν λέωνων εἶναι οἱ λέοντες, κατὰ μαθητῶν, vt ex membro vel minimo, totius corporis modus colligatur: Quædam modum Pythagoras Herculanum corporis meſuratum, ex Piſano ſtadio, quod Hercules ſuis pedibus fuerat meſuratus, ratiocinatus eſt, Erasmus. Ex vngue leonem deſcribere per adagium dicimus, quum certioribus argumentis quippiam demonſtrari ſignificamus, aut à proprietate apertiffima. Plutarchus in libro de oraculis quæ deſecerant, Admirantibus vero qui aderant, Demetrio autem ridiculum ſtatuerente, à tam minimis rebus ad id magna venari, nec iuxta Alceum 70 ex vngue

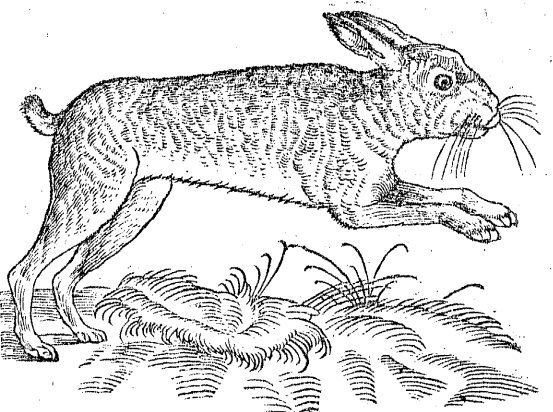
ex vngue leonem deſcribere, Cleombrotus ait, Cælius. Vnum quidem, ſed leonem, vide ſupra in c. de partu leop: & ex Cælio. Congregare cum leonibus vulpes, apud Martialem, eſt res impares diſſimilesq; permifcere. Vulpes doctis nititur, leo viribus ſidit. Quamquam vtrunq; contuixit Pindarus, indicans vtrum fortem leonem oportere præſtare in exhauriendis certaminum laboribus, vulpem in conſilijs. Sic enim in Iſthmijſ ſcribit, Τὸ λῆμα γὰρ ἰοικαὶ θυμὸν ἐλεφάντην θηρῶν λέοντων ἐν πόνοι, καὶ τὸ δ' ἀλώπηξ, Erasmus. λέων σὺ γέρον ἐκ μισομασῶν, θητῶν μοιχθ' ἀνδρῶν καὶ παρῶν γυναικῶν, Suid. mihi locus videtur obſcurus, eam ulmirum ob cauſam ab Erasmo quoq; in Chilliades non ſelectus. Ἀγαθὴ πῦρ καὶ εὐρηκα καὶ ἀνάδρεμιμα λεωνίας, Theocrit. Id. 28. Nunquid capies leonæ prædam? Iob 38: ſpeciem habet procerbij, de re impoſſibili ferè, quale & illud alicubi legiſſe memini, Herculi clauam extorquere. Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in lylua, dedit contra me vocem ſuam, atque ideo odi eam, Hieremias 12. Hoc eſt, Populus qui me prius tanquam patrem amabat & colebat, totus in me efferatus & animo alienatus eſt. Sophonia tertio principes improbi & tyranni, leoni rugenti comparantur, & ſimiliter Proverborum 28. Impij dicunt mortuos omnino perire, & mortuo præſtare viuum, licet ob vilitatem conferatur canis vitæ ad leonis cadaver comparatæ (ac ſi dicerent, præſtat viuum eſſe canem, quàm leonem mortuum) Gregorius Neocæſ. in Eccleſiaſten capite 9.

Emblemata quædam Alciati.
Romanum poſtquam eloquium Cicerone perempto
Inſcendit curru victor, iunxitq; leones,
Magnanimos ceſſiſſe ſuis Antonius armis,
Vigilantia & custodia,
Et renocet ſamulus ad nona penſa manus,
Ad ſuperos peluis quod renocet vigilem,
Temporum uidero ponitur anteſores.
Aſpice vt inuictus vires auriga leonis,
Vig. manu hac ſcanticam tenet, hac vt ſteſcit habenas,
Dira lues procul eſto: ſeram qui vincere talem
Futor & rabies,
Et ſcriptum in ſummo margine carmen habet:
Talia magnanimus ſigna Agnamemo tulit.
Cum laruis non luſtandum,
Qui totos hoſtes vicerat amicos ſuos:
Dum curru, & pedibus nectere vincula parant.
Conuellunt barbam veluti midij lepores.
vide in lepore h.
Dum ſatis ruerent in mutua vulnera telis,
Accurrit vultus ſpectatum, & prædantia captat.

Etiam ferociffimos domari,
Perdiderat patriæ peſtis acerba ſua:
Compulſit & durum colla ſubire iugum.
Ambage hac capiens ſignificare duces.
Inſtantis quod ſigna canes det gallus eoi,
Turribus in ſacris eſſingitur arca mentem
Eſt leo: ſed cuſtos oculis quia dormit aperitis,
Leones iuncti à Cupidine,
Exprefſus gemma piſto vincat amor.
Vtq; eſt in pueri plurimus ore decor:
Eſt potis: a nobis temperet an ne manus?
Ora gerit chlypeus rabioſi piſta leonis,
Hic hominum eſt terror, cuius poſſeſſor Atreida
Vide ſupra in a. inter leones.
Acacide moriens percuſſi cuſpidis Hector,
Comprimere haud potuit vocem inſultantibus illis.
Diſtribuit vt libitum eſt: ſic caſu luce leonis
Proverbum, Mortuo leoni etiam lepores inſultant,
Ex damno alterius, alterius vtilitas,
Vngue leana feroc, dente imendus aper,
Gloria victoris, præda futura ſua eſt.

DE LEPORE.

LEPUS quadrupes ſiue terreſtris, Hebraice arnebet ארנבת, vocatur, voce fæminini generis, quod lepores omnes vtrunque ſexum habeant, Munterus. Et Iudæi quidem hoc vocabulo nihil quàm leporem vocari conſentunt, & Hieronymus non aliter vertit. Septuaginta vero aliàs daſypodem reddunt. Sed chærogyllium, non aliud quàm echinum eſſe, in Cuniculo & Echino docuit. Deuteronomij 14. pro arnabet Hebraico Chaldæus tranſfert ארנבת arneba, Arabs אرنבת ernab, Perſia 70 ארנבת kargos, Schaphan ארנבת quoque Septuaginta diuerſis in locis, λαγωών, daſυπόδα, & chærogyllium interpretantur: ſed omnino cuniculum eſſe in historia eius demonſtrati. Hieronymus quoq; Proverborum 30. ſchaphan lepufculum vertit. Lepus apud Anicennam arnebeti: apud Syluaticum arnabeti, arnebus, arnaben: & aſenglinar, coagulium leporis. Arneph, Saracenicè. Græcè λαγώς, vel λαγός, vel λαγώδης, vt in Philologia pluribus dicitur. Vulgò etiam hodie λαγός, à Græcis vocatur. Veteres etiam Græci quidam λέπονν vocitabant, vide in n. a. Daſypus quoque lepus eſt, à pedibus ſupra infraq; hiſſatis dictus: quamquam Ariſtoteles alicubi contungit λαγών & daſυπόδα (vt Plinius leporem & daſypodem) ubi Gaza leporem & cuniculum vertit. Strabo cuniculos λαγώδεις γαμοχους, id eſt lepufculos terræ foſſores nominat. Plutarchus daſυπόδον carulos λαγώδεις vocat: Oὐ δὲ daſυπόδες πρὸς εὐνήν ἐκαστὸν ἀλλὰ ἀπὸ ἀρχῆς ἡμετέρας τῶν λαγώδων, in libro Vtra animalium prudentiora, &c. vnde daſυπόδον eum pro lagò, id eſt lepore accepiffe conſtat. In Baleares inſulas (vt ſcribit Baſtatius in Dionyſium Afrum) inuectos aliquando ferunt duos λαγώδεις (cuniculos) matrem & fæminam, qui mox ita aucti 70 ſunt numero, vt domos etiam & arbores ſuffoſas euertent: vnde incolæ legatione Romam miſi agrum (habundant)

bitonum) petere eos aut sunt. Sunt autem λευκοί λευκοί κρηνοί κρηνοί, hoc est eius nature ut terram fodiant & radices vescantur, quos & λευκοί alii vocant, Hæc ille ex Strabone ferè. Δασύπτερος, λευκός, Suidas. Sed hæc controuersia copiosè tractata est in Cuniculo capite primo. Præter hæc & alia leporis nomina pœcis uisitata ad Philologiam pertinet. Leporum catulos Cicero, Varro & Columella lepuncululos vocant: Græci forma diminutiu, λευκοί, λευκοί, & λευκοί, Pollux. Xenophon quidem λευκοί λέγεται dicit. Λευκοί enim vox nuda apud Suidam est: sed Varinus in voce Κωδίων, à lepore diminutiu esse ostendit. Λευκοί vero patronymica forma, à τὸ λευκός (qui & apud Suidam reperitur) ut alicubi docet Varinus: sic & λευκοί & λευκοί, pro catulo lupi & pullo auferis. Italicè uel Menora. Gallicè lieure (diminutiu, leurault & leureteau.) Hispanicè liebre. Germanicè hasi uel has. Anglicè an hare. Illyricè zagiz.

Lepores in Aegypto minores quàm in Græcia sunt, Aristoteles. Velocissimi sunt montani, campestris & minus, tardissimi palustres: sed qui loca omnia pererrant, in cursu molesti sunt: etenim sciunt compendiosa uia, & currunt per aduersa uel plana maximè, per diuersa uariè, per decliua minimè, Xenophon. Græca sic habent, Θέσις γὰρ; μάστιγα μὲν τὸ ἀνάστη, ἢ τὸ ἄναστα; τὰ δὲ ἀνάμια, ἀνομοίως; τὰ δὲ ἀσπίνθη, ἦτοι. Capitur lepus, inquit Pollux, facilius cum per loca decliua feratur, propter pedum posteriorum altitudinem, præceps hæc in caput. In accliuibus uerò pedum inæqualitas facit, ut corpus æqualiter feratur, cum quantum locus humilior subfidit, tantum ipse altitudine erum erigatur: ut quasi in plano currere uideatur, aut quod ad ipsum saltem locus uideri planus possit. Sed de cursu & uelocitate leporum, dicitur etiam in E. Apud nos leporis montani differunt à campestribus, in Tridentinis & Vicentinis alpihus frequentes, nigritia, magnitudine, ferocia, denfiori pilo à cæteris distincti, Hemolans. Iul. Pollux leporis quosdam Elymaeos uocat, uulpihus non ferè minores, & nigricantes, corpore oblongo, albicante macula, prope summam caudam longiore. Sunt & qui dicuntur ἠοσχία, quorum 20 in uersibus spiritum tanta uis ferente canes memorant, ut furere planè credantur. Chelidoniois etiam quod em dicit Athenæus, Cælius. De chelidoniois leporibus uide in Hirundine H. a. quos ἀνω μὲν λέγεται, τὰ δὲ κατω ὑπελάκεις κατω τὰ; χελιδόνες; ait Eustathius. Elymaei à regione dicti uidentur, ut & canes Elymaei, de quibus dixi in capite de canibus uenaticis in genere. Moschus uerò ab odoris uehementia fortassis, ut & moschus odoramentum quod Arabes mesch appellant, & uerisimile est Græcos ab Arabibus mutatos. Pisis leporis sunt magni, in nostra regione parui: quia eibus leporum illic maior quàm apud nos est, Niphus. In Pannonia inferiore multò Italicis pinguior: & lapidiores uidi, Manardus. Leporum tria genera ferè sunt: Vnum Italicum hoc nostrum pedibus primis humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulla, ventre albo, auribus longis: qui lepus dicitur cum prægnans sit, tam è concipere. In Gallia transalpina, & Macedonia sunt permagni. In Hispania & in Italia mediocres. Alterius generis est, quod in Gallia nascitur ad alpes, qui hoc ferè mutant, quod toti candidi sunt. Hi raro perferuntur Romam. Tertij generis est, quod & in Hispania nascitur, similis nostro lepori ex quadam parte, sed humille, quem cuniculum appellant, Varro. Leporum genera duo sunt, pars magni, subnigri (ἐπιπυρροί) multum in fronte nitescunt, τὸ λευκὸν τὸ ἐπιπυρροῦ μὲν ἔχουσιν; alij minores, subflauj (ἐπιζαυδοί, Polluci ἐπιπυρροί) parum candoris ostendunt. Caudam gerunt illi uariant (κύκλω περιπέλικον,) hi tersetam (παρῆσθηον;) oculis uerò sunt, illi sublucidis (ἄσπυρροί) hi subglaucis. Circa summam autem illi ualde nigrescunt, hi perexiguam. (Οἱ μὲν τρανσάλπινος illi, ut referatur ad maiores leporis: οἱ δὲ, hi, ad minores. Pollux simpliciter, leporum alios charopis, alios glaucis oculis esse scribit.) Sed ex his minores, plerumq; incolunt insulas desertas, uel celebres, (habitates) & in his turba maior quàm in continente uersatur, quod ibi ut plurimū nec uulpes sunt, à quibus ipsi cum catulis occiduntur: nec aquile, quæ montes magnos lepius quàm paruos frequentant: nam parui plerumq; in insulis sunt. Venatores etiam raro desertas insulas adeunt: in his quæ habitantur pauci sunt, & ij ferè negligentes uenationis in lacras autem ne tranfire quidè canibus licet. Itaq; innumeri proueniunt, Xenoph. Platina magnos & paruos leporis non aliter distinguit, quàm quod illos leporis uulgo dictos esse ait, hos uerò cuniculos, quod parum placet.

Dorsum leporinum proprie est pullum, Thylesius, ut plurius dicitur mox in pilorum mentione. Leporis colorem lego dici epiperonon: quod sit perene, oliuæ species non acerba quidem, sed nec nigrescentis omnino. Sunt qui per non punctis maculisq; nigrioribus interstitium accipiunt: nam de animalibus lib. 9. Aristot. quoque quartum aquilarum genus pernopteron dicit appellatum ab alatum notis. Eius aquile meminit Iliad. ultimo Homerus. In Pliniani codicibus scriptum modò uersuatum, pernon dicit ab Homero uicium eam, Cælius. Lepus (inquit Pollux) colore est, ἐπιπυρροῦ. ἐστὶ δὲ τὸν πὲρ ἐπὶ τὸν (ἐπὶ) pro χρῆμα dicit, ne eandem uocem repeteret) περιπυρροῦ ἐλάειας, ἔτι δὲ ἄλλοι φασι τὸ ἐπὶ, ἔτι δὲ ἄλλοι μὲν λευκοί, hoc est inter acetum & plenè maturam oliuam medio colore. Differunt colore leporis Oppliuo: alij sunt Κωδίων, ἀνομοίως; ἢ μελέμωβωλον κατ' ἀρεσθον, Ἐπιπυρροί δ' αὐτὸν ἔπειτα πιδιον ἄπὸ μιλτοπαρῶν: hoc est interpretè Gyllio, alij cyanci, alij in solis terrarum nigris fulci, alij in rubris certis rutili. Lepores Italicij (inquit Petrus Crelc.) pedibus primis humilibus, posterioribus altis, superiore parte humilli, ventre albo, auribus longis, qui lepus dicitur prægnans etiam concipere: In Gallia alterius generis reperiuntur, toti candidi: Tertij generis cuniculi fuerint. Leporum plura sunt genera (Plinij uerbis utor.) in alpihus candidi: quibus hybernis mensibus pro cibatu niuem credunt esse: certe liquecente ea rutilescunt annis omnibus: Et est alioqui animal incolerandi rigoris altumnum. Leporum generis sunt & quos Hispania cuniculos appellat. Communis lepus in alpihus Heluetæ non mutat colorem, corpore maior, capitur in ualibus & inferioribus montiu locis: minor per brumâ (ibidem & in Algouia montibus) totus albescit, æstate cæteris concolor, nempe fuscus: in summis montium ingis uersatur, carne darsifuscula & minus laudata, Stompius. Lepori albo quem uidi, cutis nigricabat, multò tenerior quàm cæteris leporibus: pilli in summis auriculis nigri erant. Pausanias in Arcadicis scribit leporis albos ex Libya aduectos se uidisse, id quod mireris propter caliditatem regionis, cum apud nos nullo nisi circa montium niuosiolum cacumina tales uisitant: In Scythia quidè Europa (sic nomen eius Septentrionale oram appello) hoc colore leporis abundant, ut Olaus Magnus testatur. Audio & in Anglia reperiri, Aristoteles etiam in libro de coloribus leporum album agnoscit. Leporem cognouimus hyeme albescere, æstate autem in suum colorem redire, D. Ambrosius & Albertus. Apud nos quidè etiam multæ alij quando per hyemem albæ reperiuntur. Lithuania tota hyeme albos & nigros leporis producit, loh. Bonar & Balicez. Leporum albißimorum maxima copia Vilna habetur, minoris uenduntur, infuauiorq; caro eorū existimatur, Ant. Schenbergerus. Apud Moscouitarum oppidum Mosaiscum, leporum multitudine multorum diuersorumq; colorum habetur, Scaliger. Nauerates Comicus pœtale leporum in Attica non facile inueniri scribit: Alcæus uerò plures sic subindicat, ubi scribit coriandro trito & sale aspergendos esse quos ceperint leporis, Athenæus. In Ithaca leporis

poris illati motiuntur, extremis quidem in littoribus, Plinius. In Ithaca insula leporis si allunde illati dimitantur, uicere nequeunt: sed eodem reuerti, uide maris introierint insulam, moriuntur, Aristoteles. Sola hæc in Ithacis leporis non producit, Pollux. In Carpatho insula quantum abundant leporis, inter prouerbia dicitur: item in Aslypalza insula, capite tertio in mentione fecunditatis pforam. Leporum copia Palearis insula olim abundabat: duæ quorum Pityuse, duæ uero gymnezæ uocantur. Hæc autem obruta leporibus. Incolæ ab Augusto contra postulatuerunt auxilium militare, quia maxime famis causa fuerant leporis. Cum terra pullulat, rura (locacitra) magis quàm montes tenent, Xenophon.

Nunc de singulis leporini corporis partibus acturus, primo loco integram eius partem ex Xenophonte descriptionem apponam, ne unius auctoris nomen sepius nobis citandum sit, & ita pariter quid à nobis illustratum castigatū uel sic appareat. Omnes in lepore partes (inquit Xenophon) mirificè ad celeritatem compositæ sunt. Si quidem corpus eius constitit ex his. Caput agile habet, breue, rotundum (interpres legit περιπυρροῦ: cum codices impressi habeant περιπυρροῦ: Pollux melius περιπυρροῦ, εἰς τὸν καὶ περιπυρροῦ; hoc est, caput prouum, in acurum desinens:) non rigidum, longitudinem idoneam. (Videntur hic quædam deesse, quæ ex Polluce adijciemus. Aures lepus habet sublimes: collum angustum, rotundum, molle, oblongum, quæ tria posteriora in canibus etià celeris collo à Xenophonte laudantur. Vnde apparet hæc uerba, οὐ σπληνὸν, μήτε θύλακόν, apud Xenophontem non ad περιπυρροῦ, sed ad περιπυρροῦ pertinere: nam quod Xenophon dicit οὐ σπληνὸν, Pollux ὑγρὸν reddit, id est περιπυρροῦ; & pro μήτε θύλακόν, περιπυρροῦ.) Scapulas rectas, desuper non apras (non arcatas potius, sed latè laxas solutæq; ad motum faciliorem: ἀμοσπῆρας ἐξ ἄνω, ἀσπυρροῦ ἀνωθεν: sic in cane quoq; probat ἰχθυὶ ἀνωθεν μὴ σπυρροῦ ἔχειν: uide mox in elanum mentione.) Crura in ipsis (id est priora crura) leuia, solida, ut uerit Leoniceus, Græcè 20 legimus ἐλαφροῦ, σύγκυλα, apud Xenophontem & Pollucem. Fortassis autem σύγκυλα melius interpretabimur, exigo interuallo distincta: posteriora enim magis distant, & diuariantur: uide apud Pollucem legimus, θλασσαὶ δὲ ἐστὶ τὰ ἀπὸθεν σπληνὸν, οἱ ἰσχυροὶ δὲ περὶ τὸ ἐμπερὸ θλασσῶν, καὶ ἔτι τὸ δρόμος περιπυρροῦ ἀνωθεν αὐτὸν περὶ ἐκείνων, καὶ πηδῶν, ἀνωθεν δὲ θλασσῶν τῶν ἄνωθεν ποδῶν, ἐλαφροῦ τὸν ἐμπερὸ θλασσῶν, διὰ τὸν ἐκείνων εἰς τὸ ἐμπερὸ θλασσῶν. Idem Pollux libro secundo θλασσῶν; homines uocat quibus crura infra genua diuariantur, & ext. o. sum uergunt: in star A. literæ, uide & lambda hominem sic uittatum appellant, Varinus qui βλασσῶν scribit.) Pectus non angustum, (περὶ τὸν ἰσχυροῦ, id est pectus non graue: Pollux reddit, non carnosum.) Costas leues, commoderatas. Spinam (ἐσπυρροῦ) teretem: alium carnosam, (Codex impressus habet ἰσχυρὸν, interpres περιπυρροῦ legit: Poll. melius περιπυρροῦ, id est pernam uel coxam & femur.) Iliatenera, caualiterum idonea (λαγὴ περιπυρροῦ, apud Pollucem nihil huiusmodi legitur: λαγὴ περιπυρροῦ uocem nusquam inuenio, λαγὴ περιπυρροῦ uerò interpretatur ille, abdomen, uenter, à laxitate dictus, ut quidam in Lexicon Græcolatinum tenuerunt: morbus Galeni, infestans partem inter ilium & thoracis ossa sublidentem: uide etiam Varinam: sed hæc significationes nominis substantiu sunt, in Xenophonte adiectiuum relictum: proinde leggerim λαγὴ περιπυρροῦ cum acuto in uelima: est autem λαγὴ περιπυρροῦ Varino, ἰχθυὸν, περιπυρροῦ: quæ significatio ferè etiam nominis λαγὴ περιπυρροῦ est: λαγὴ περιπυρροῦ in re est, uide λαγὴ περιπυρροῦ, cauis & inanitus: sic etiam in cane celerè Xenophon laudat τὰ κατὰθεν τῶν νεωνίων λαγὴ περιπυρροῦ, καὶ αὐτὸν τὸν νεωνίων.) Clunes obesas, uidiq; plenas, congruo desuper interstitio: (ἰχθυὸν ὄσπυρροῦ, σπυρροῦ, nam Xenophon διεστῶτα habet. Idem autem hic dicit, ἀνωθεν οἱ περιπυρροῦ, καὶ ἰσχυροῦ, Pollux: lego διεστῶτα, ut in cane celerè ἰχθυὸν ἀνωθεν μὴ σπυρροῦ. Femina longa (μηρὸς μακροῦ: Pollux legit μακροῦ, reddit enim βρογχίος) densa: (ἐν περὶ τῶν, sed melius in Polluce, ἐπιπυρροῦ, id est solida, ut in cane etiam:) foris mulculosa (μυδασσα, Poll.) interior non protuberantia: hypocolia (de his plura dixi in Canis uenaticis h. foria. Pollux hoc loco hypocolia reddit, cum supra in loco de homio leporis τὰ ἀπὸθεν σπληνὸν reddiderit: Leoniceus hic internodia transfert: superius femina: neutrum probo) longa & uernaosa (μακροῦ καὶ ἐπιπυρροῦ, Pollux: Xenophontis codex non rectè habet μακροῦ, σπυρροῦ uerò ut Xenophon, & σπυρροῦ ut Pollux habet, uoces synonymæ sunt: sed legendum σπυρροῦ per ista, ut densum, solidum & in se confectum significet, cuiusmodi corpora uernaosa sunt: nam per ypsilon saporem attingentem & acetum designat.) Pedes anteriores sumè flexiles (ἀπυρροῦ, ὑγροῦ, id est longos, molles: nam & Pollux habet, περιπυρροῦ καὶ μακροῦ: summa certè mollities non conuenit eis: intelligit autem molle per ὑγροῦ; posteriores pedes contraria uoce περιπυρροῦ, id est solidos & darsifusculos probans) angustos, rectos: posteriores solidos, latos, nullius utroq; non contentem protos asperitatis. Posteriora crura prioribus multum longiora, parumq; procutua, (καὶ ἐπιπυρροῦ μήλα μὲν κενὸν ἔχει, θλασσα δὲ ἐστὶ τὰ ἀπὸθεν, οἱ ἰσχυροὶ δὲ περὶ τὸ ἐμπερὸ θλασσῶν, Pollux, ut pluribus paulò superius recitauit.) Villos breues lenesq; Sic sanè compositum corpus fieri non potest quàm ualidum, & molle (aut flexibile) & summa agilitatis sit, Hæc tenus Xenophon. Caudam tantum, inquit idem, ad eurrendum incommodam habet, proinde in cursu auribus se gubernat, ut in c. dicam. Corpore non magno est, & natura leuis, Pollux. Σώμα πέλαιπετον, λάπιον, Opplian. Non quam pinguet, ut in r. referam: ubi etiam de sanguinis eius natura dicam. Dorsypodi pilli & in buccis intus, & in pedibus sunt: Quæ utraq; Trognis & in lepore tradit, hoc exemplo libidinosos hominū quoque hirtos colligens. Villosissimum animalium lepus, Plin. Lepori uui pilli & in bucca intus (ἐπιπυρροῦ τῶν γυρῶν) & sub pedibus sunt, Aristot. Τετρίχωνται πῶς, ὡς καὶ τὸν γυρῶν ἐπιπυρροῦ, Pollux. Sunt quæ mollem quidem habeant pilum, sed minus tenuem, ut leporis, contra quàm oues: leporum n. pilus per summa cutis enascitur, quam obrè longitudine caret, & simile accidit, ut in ijs quæ lino decerpuntur: quæ quamuis mollia sint, tamen nullà longitudinem habent, nec inplexum villum recipiunt, Aristot. Et in Phyllog. Lepus cum rimidissimū animal & molli pilo sit, ut oues etiam acernus: homines quoq; mollioris pilli, timidi existimantur. Villos habet 60 in penetrabile (περὶ τὴν σπυρροῦ) sunt. n. densi & molles, Xenophon De colore leporis superius dixi. Dorsum leporinum inquit Thylesius, proprie est pullum: quam obrè natura ipsius doctus magisterio, terrā recentem ab aratro metu pauidus quaerit ille, ibiq; nonnumquam litatus, nullaq; re abditus, uenatores canesq; ipsos prætereuntes, ac fugaciter propè omnia perquirentes, coloris tantū beneficio se pilli nē later: & ut in quodam epigrammate de lepore diximus, Quem fuga non rapit ore canum, non occidit umbra. Concolor in motu sub Ioue terra regit. Lepus caput modicum habet, βλεπόν ὑπερκαρῶν, Opplianus. Prouum, & in angustum desinens, Pol. Oculi leporum glauci aut charopi sunt, Pollux. Αὐτὰρ ἐγγύλινοι χαρῶν ἐστὶν ἀπὸ τῶν Κωνσταντίνου ἀρχοντῆν κενουδὸν ἰσχυρὸν, Opplianus de lepore. Oculi glauci simul, inquit Adamantius, & charopi hoc est diuersorum colorum punctis uisij magnitudine circa pupillas notari, ingenium dolsom & furtiuum significant, satis quidem solers, sed nec forte nec audax, culismodi leporis sunt. Acie oculorum sunt, inquit Xenophon, multis de causis timide acuta. Oculos enim habent exprorectos, τὰ ὀμμοῦτα ἔχει ἔξω: palpebras autem præcisas (καὶ τὰ

non parum saepe capitur, quod affuetum cubile relinquere non possit, Aelianus. De cursu leporum & velocitate, vide quaedam in b. & plura in c. Hic quaedam illic relicta adijciemus, ut quae propius ad venationem pertineant. Lepores statim ut canes & venatores senserint, ad eluos confugiunt: hos venator a cursu acclui quantum potest auerfos in declivem agat: nam cum pedes priores eis breviores sint, facilius per colles scandunt, ubi canes & venatores non parvo negotio sequuntur, Oppianus. In feniis etiam & armis celerius currunt, quam obrem inde quoque auercentur, idem. Et mox, aestate pedes eis grauantur: & hyeme (terra nimirum adhaerente, aut attingente gelu ex pruina & niuibus) veluti calcia ad malleolos vsque impediuntur. Nostris niues profundas obseruant, ut minore negotio capiant. Montium incolae, inquit Aelianus, non tam veloces, quam qui in planicie vestiantur, nisi quando sub montem subiectos habent tractus in planiciem explicatos, quod ex montibus decurrant: vnde fit, ut tamen montes incolant, tamen in campis exercentur, vnde saepe campani homines eos ex- 10 citant, atque insequuntur. Cum autem proximi sunt ut capiuntur, campestris via breuitatem declinantes, in altiores locos & montosos se conuertunt, in suas nimirum sedes festinant, idcircoq; euadant, & in speratam salutem allequantur, quod canibus & equis montium itinera infesta atque inimica, pedes obterunt & debilitant, sed eo acerbius canes vexantur, quod carnes pedes, & minime ad perpetenda saxa resistentes, & quemadmodum equi vngulas, habent. Contra, lepus conuictus pilis pedes habet, & duritatis & asperitatis patente. Im ex leporibus qui in crebris dumetorum frequentia locis commorantur, laboris inertia segnes, non ad cursum velocitate valent, ex pedum tarditate ad fugiendum laborantes. Nam huiuscemodi opimo habitu, & celsitudine torpentes, currendi infucti sunt, & ad proficiscendum longissime perimbecilles. Ipsorum ratio venandorum talis est. Primum per frutices per paruos & minime continenti crebritate densos permeant: densiores vero qui transiri non possunt, transiliunt: verum tamen ubi fruticetam aliud ex alio nexum latissime continuatur, ibi hoc 20 ipsum facere coacti cum sint, corporis grauitate ad saltum parum valentes, sanè quam cito conuertunt & succumbunt. Canes vero ab eis ipsis primum aberrant, quod non eos propter minutarum arbuscularum frequentiam vident, & verò per frutices saliant odoris sensu illecti, deinde tandem aliquando visos, insequuntur, de continione currendi nil remittentes: illi autem ipsi ex continuatione saltandi ad capiendam fugam longiore remollescent, & viribus defecti comprehenduntur, Haec tenus Aelianus. Et rursus, Lepus, inquit, quem canes & equi insectantur, si campestris sit, celerior est & concitariore cursu quam montanus viam conficit, propter corporis exiguam, & tenacitatem. Cum enim gracili habitu sit, ipsum celeritate praestare vero proximum est. Primum igitur ex terra exiliens saltu fertur, & per dumeta aliaue densiora virguta expeditas perlabitur. Tum vero sicubi herbae sint altae & frequentes, ex eis facile sese explicat, atque elabrit: ac quemadmodum leonibus caudae ad excitandas vires magno adiumento esse dicuntur, sic huic aures roboris numina, & vexilla, & cursus incitamenta ex- 30 stant: fugiens eas ad tergam retorquet, sicque ipsis tanquam stimulis torporem & ignauiam, ne à currendo retardetur, concitat. iam porro cursum nec vnum, nec recta tenet, sed & huc illuc se versat, & vero de recto cursu desistit, ut exterreat canes, & circumueniat ad id quidem diuerticulum, quo vult iter conuertere: de acribus alacritatem intorquet, atque inflectit, eaq; quasi moderatrice cursum dirigit. Neq; vero improuidè vno eodendq; tempore omnes sanctorum virium nervulos contendit, sed & impetum insequentis obseruat, & si ad insequendum tardus & segnus sit, non omnem suam celeritatem profundit: Sed duntaxat canes antegredi maturans, sese integram feruat, & viribus suis moderatur, ne omnem suam currendi facultatem vrgens, ex incitato cursu viribus deficiat. Penitus enim cognoscit se ad cursum longè multumq; antecellere, & videt impensius laborare non esse necesse. Quod si pedum celeritate canis ad conficiendum interpollet, tum omnibus reuocatis viribus lepus quanto maximo potest cursu fertur. Cum autem longè multumq; canibus anteuertit, & longo sanè intervallo venato- 40 res atq; equos reliquerit, tam sanè in aliquem tumulum ascendit, & in posteriores pedes sese erigens tanquam ex aliqua specula, & insectantiam certamen prospicit, & quantum equidem existimo, eos vt debiliores rider. Post ex eo loco intuens, se omnia superiora habere, is nimirum quietem & tranquillitatem adeptus, ex lassitudine gratè & libenter dormit. Haec omnia Aelianus. Catuli magis subolent quam adulti: quoniam eorum membra adhuc mollia per terram vniuersa trahuntur. Sed tenellos studiosi venatores dimitunt, gratificantes deo: qui verd iam luuencs (scilicet) id est anniculi, vt paulò post etiam veriti sunt, primo cursu velocissime feruntur, deinceps non ita: agiles enim sunt, sed imbecilles, Xenophon. Syluosa loca (inquit Xenophon) magis redolent quam nuda. Si quidem lepus, modo percurrans, modo procumbens, multa contingit. Procumbit autem ad ea qua terra gignit, vel ipsius superficies habet, sub omnibus, super ipsis, in ipsis, propius, longius, nunc diu, nunc parum, nunc medio critere: & in mari nonnunquam ad id quod potest exiliens, (dyspneustion) in aqua etiam si quid extans inna- 50 tum fueuerit. Itaque qui procumbere amat, cubile vt plurimum facit, si frigus fuerit, in apricis, (ἐν ἐπιθεσίσι) si aestus, in viabrosis: si verò & autumnus, in clementioribus locis, (ἐν περὶ σπυρίαις). At verd qui currere solent, non ita: nam trepidi à canibus facti sunt. Procumbit autem semine sub libus posito, (ἐπιθεσίσι τὴν ἑσπέρην) in caulis venatici historia: in tribus anterioribus vt plurimum iunctis atq; porrectis, (τὰ δευτέρωθεν σέλην τὴν πλεῖστα συμπίεσι καὶ ἐκτείνεσι, Pollux habet ἀποθνήσκου.) merito prioribus pedibus submixto, τὰ ἀριστερά τὴν πύλαν καὶ γένυα καὶ πόδιον: auribus super utroque humero demissis, τὰ δευτέρωθεν ἀποθνήσκου: ἑπὶ τῆς ἀριστερῆς τὴν ὕψος, locus mihi obscurus. Leporis cubile à Gallis vocatur la forme & licè du lieure. Vbiq; subsistit (ἐπιθεσίσι) ubi inuestigatur, praeterquam si notha exterritus fuerit: id ubi acciderit, subtrepidat, ἐπιθεσίσι, Xenophon. Inter agitandum perspicui sunt, per subactam humum praecipue nonnulli, quibus inest rubor: per arundines etiam, quia ex aduerso resurgunt. Perspicui sunt 60 quoq; in tramitibus & vijs, si plana fuerint: fulgor enim qui in ipsis est (τὸ φανὸν τὸ ἐν αὐτοῖς) repercutit oculos. Incerti verd sunt si ad saxa, ad montes, ad rupes, ad opaca ecesserint, propter coloris similitudinem. Quod si canes praesenserint, sistunt pedem, & resedentes seipsos erigunt: & canum, sicubi prope est, clamorem strepitumque capiunt, & vnde audierint auerantur. Est etiam cum nihil audierint, sed audisse opinantes, vel sibi perinadentes, huc illuc trepidantes, vestigijs insipientes, in vestigia secedunt. Porro longissime currunt, qui nudis ex locis excitantur, quia in aperto sunt: breuissime verd, qui ex opacis: nam tenebrae (τὸ σκοτεινόν) impediunt, Xenophon. Ea quidem vestigia, quae resedens seipsam erigendo lepus imprimit, Pollux ὀρθὰ, id est erecta vocat his verbis: τὰ δευτέρωθεν ἀποθνήσκου, ἀποθνήσκου καὶ πύλαν καὶ γένυα καὶ πόδιον, ὀρθὰ μὲν ὅταν πύλας σὺν ἐξοπισθίον ἐξαναίμωμοι, Βηλόντιον τὸ σφῆσι, σπυρίαις, ἢ καὶ μέλιτι. Alia verd sunt ἑθῆρα, ὀρθήτα τῆς συμπεπληγμένης, vt idem ex Xenophonte habet. Xenophon quidem inter vestigiorum differentias numerat ὀρθήτα, ἢ νυκτὸς, καὶ μὴ νυκτὸς, μὴ νυκτὸς: sed interpretes legi, 70 ἑθῆρα.

ἑθῆρα, καὶ μὴ νυκτὸς, πύλαν καὶ γένυα, vt duas syzygias oppositas faceret: atqui ὀρθῶν potius quam ἑθῆρα, καὶ μὴ νυκτὸς oppositur, & μὴ νυκτὸς etiam rectè legi potest, vt in sequentibus. Leporis vestigia multum hyeme procedunt, quia longè sunt noctes: parum autem aestate, quia è contrario sunt breues. Nec verò subolent hyeme diluculo, cum pruina fuerit aut gelu, &c. vt in Cane sagace & inuestigatore ex Xenophonte recitauit. In plenilunio praecipue leporum vestigia incertissima sunt: nam exultantes ad Lunam leporum inter se collidunt, & ea longè dissipantes dirimunt. Xenophon. Et rursus, Verno etiam magis quam alio anni tempore confusa sunt: nam lepus coitum quærit cum alijs semper, tum hoc tempore: quam obrem simul vagantes necessariò vestigia implicant. Subolent autem vestigia cubilium (sicut cubilia. τὰ θύλακα τῶν θρωμάτων ὅταν παρὰ τὴν χερσὸν ὀρθῆ) diutius quam cursu impressa. Illa enim lepus perambulat insistenti, hæc celeriter transcurrit. Lepus qui in cursu capitur, θρωμάτος: qui verd in cubili, ἐπιθεσίσι, θύλακα, Varius inuenio & θύλακα προπαροxytonum (nam illud penansflexum est) apud Varinum his verbis: Εὐναῖος, λαγῶς, Σφοδρὴς Δόλοψ, καὶ Πηχίτης. vide supra in Cane veloce. Vestigia quæ quò tendant cognitu facilia sunt, vt erecta, Xenophon γνώριμα nominat, ἀκριβῆτα, Pollux: quæ aliter habet, vt συμπεπληγμένη, intricata, hic δὲ συρροή, ille ἀγνώστου, huiusmodi autem ferè sunt per quæ vulpes prius inceserint. Quomodo cubile subituri leporum, impressis discursu multiplici prius vestigijs saltu postremo ingenti in id se recipiant, supra dictum est cap. 4. Flexuoso cursu canes plerumq; decipiunt, Textor.

Exeundum est autem ad venationem, inquit Xenophon, diluculo, ne vestigatione priuentur: nã si mora fiat, nec leporem canes inueniunt, nec fructum venatores faciunt: neq; enim manet natura vestigijs, quæ singulis horis euaneſcit. Stolum custos retium leuenu indutus venator exeat: retibus diuortia claudat fragosa, decliua, caua, obscura (ἀμφὶ θρώμας τρωχέας, σιμάς, λαγῶς, σκοτεινὰς) riuos, torrentes, aquasq; perennes: hæc illis præcipua sunt 20 refugia: nam omnia dicere in finitum esset, diuerticula, biuia (θόδους: quæ vox etiam simpliciter vias vel semitas significat) lata vel angusta. Id orto iam Sole faciat, non in diluculo, ne si prope indaginem statuenda sint retia, strepitum simul audiens lepus refugiat. Quod si procul statuatur, nihil magnopere prohibet in aurora securum statuere, ubi nihil obstitit. Hastilia figito supina, vt cum adducuntur contendì possint. In ijs summis laqueos (θρόμαχας) æquales subijcito (ἐπιθεσίσι) pariterq; fulcito, attollens in medio reticulum (τὴν κερύφαλον) sed à plaga (εἰς τὴν κεφαλὴν θρωμόν) oblongum lapidem magnumq; suspendito, ne rete cū leporem tenuerit recellere possit. Iuga longa ordine cingito (σπιχίξτω ἢ μετασθῆν ἢ ἡλώδ.) ne forte lepus transiliat: sed inter vestigandum ne intermittito: est enim venatoris, sed gnaui, quam fieri potest celerim leporum capere. Retia in arduis tendat, (τὸ δὲ θύλακα τενεῖται ἐν ἀπέδοις) castes (ἐν ὄρει) in vjs obijcitur opportunis procul à tramitibus, plagas (ἀποθνήσκου) ad humum religans, fastigia (ἀποθνήσκου) contrahens, intra sardonios (ματῶν τῶν σαρδωνίων. Τῶν θύλακων ἐσορῶντες ἀποθνήσκου, ὅτι ἐν αὐτῶν ἡ ἀποθνήσκου ἐστὶν ἡ περὶ τοὺς θρόμαχους ἀνέχουσα τὸ θύλακον, ὅτι ἡ ἀποθνήσκου ἢ ἐπιθεσίσι τῶν σαρδωνίων) lego ἄκριβῆτα, Pollux 5. 4. ubi & alia retium & venatoria vocabala requirit. Hastilia figes, funiculos (ἐπιθεσίσι) in summo teniles superponat, ductiles coërceat, ἀποθνήσκου συμφορήτων: tum extra circumiens cautius obseruet. Quod si limbes decliuis fuerit, sagena crigatur. Leporem vero dum agitur, insequens ad retia cum clamore adigat. As cura in rete incidit, canum iram non pulsando, sed leniendo refrenet: & venatori clamando significet, aut captum esse, aut hac vel illac transcurrisset: aut non videre vel non vidisse. Venator autè cum neglecta tenuiq; veste & calceo venatum exeat, manu baculum (ρόπαλον) gestans. Retium vero custos sequatur, sed cum silentio saltum adeat, ne lepus si fortè propius fuerit, audita voce promouatur. Castes & retia, vt dictum est, expeditat, religatis ad syluam canibus, vnoquoq; seorsum, vt facile solui possint. Post hæc autem custos retia seruet, ipse vero sumptis canibus ad saltus indaginem subeat, & implorato Apolline & venatrice Diana, ac parte venationis promissa, vnam ex ca- 40 nibus soluat quæ vestigandi peritissima sit: si frigus fuerit, oriente Sole: si calor, ante die: alijs autem anni temporibus inter auroam & Solis ortum. Ast ubi vestigijs vna ex his quæ antecesserunt) ἔχου θρόμον ἐν τῶν ἀποθνήσκου, forte ἐπιθεσίσι, ἢ ἐπιθεσίσι enim dicuntur vestigia, vt ipse Xenophon alibi exponit, τὸ ἐν τῶν ἀποθνήσκου, ἢ ἐπιθεσίσι, & sic vertemus: At ubi canis emissus post intricata reflexaq; in se vestigia, ad recta tandem peruenit, soluat etiã alterũ) rectum deprehenderit, soluat & alteram. Et dum vestigium transigitur haud multum moratus singulatum dimittat & alias. Et ipse non vrgendo sequatur, vnamquamq; nominatim appellans, nec id nimium, ne ante tempus irriterentur. Haec verò præ gaudio & ardore procedunt, vestigia vt sunt duplicia, triplicia (hæc alijs puto συμπεπληγμένα vocat) euoluentes, hæc illac progrediuntur variè (ἀκριβῆτα ὀρθῶν ἀποθνήσκου, ἐπιθεσίσι, ἀποθνήσκου, ἀποθνήσκου: forte legendum 50 εἰς τὸ ἀποθνήσκου ἢ ἀποθνήσκου ἐπιθεσίσι, de huiusmodi enim vestigijs etiam alibi apud eum mentio fit, vt iam proxime monui: ἐπιθεσίσι τῶν ἀποθνήσκου quidem verbum in vsu est de ijs quæ non recta procedunt, sed obliqua ceu cancellatum se diuidunt & decussant, quod nos dicimus über einander und durcheinander geben:) in orbem, in rectum, in curuumq; per densa, per rara (μακροτῶν, vt supra diximus) per nota, per ignota, seipsas transmittunt, micantibus caudis, inclinatis auribus, luminibusq; coruscis. Vbi verd ad leporem accesserint, venatori significabunt, nam toto cum caudis corpore micant, hostiliter insultant, certatim prætereunt, studiosè concurrunt, repente consistunt, diuisi rursus inuadunt: postremo ad leporis cubile peruenient, & in ipsum incurrent. Ille subito exortus, canum in se laratum & clamorem fugiendo conuertet. Ipsi vero agitantes clament, id canes, id segnis: Bene ò canes (σαφῶς, lego σαφῶς, id est sapienter, sed bene, vox breuior magis conuenit acclamationi canum.) Et venator cum canibus curret, veste quam gestat manu circumuoluta, & baculum (rhopalon) etiam ferès, sequatur leporem: nec obtinere eat ne perturbet. Ille se ab oculis proripiens refugit, & loca ubi primum inuenitur vt plurimum repetit. Porro illis 60 ptus sit nec ne. Et si primo cursu captus fuerit, reuocatis canibus alium quærat: sin minus, quam celerim potest cum canibus curret, nec desistat, sed assidue transmittat. Et si rursus agitantes leporem occurrerint, clament, Euges, euge ò canes, inflate canes. Est quando longius procedunt vt eas pariter cursu sequi nò possit, & aliquando à cursu deceret. Rursus tandem reuertas, si in vestigio fuerint, quantum potest accedens hortetur omnes, modo hæc modo illas nomine compellet, sonum vocis quam poterit multipliciter varians, acutum, grauem, paruum, magnum. Et præter alias hortationes, si cursus in monte fuerit, sic etiam hortetur, sic etiam hortetur: Bellè canes, bellè ò canes, (Εὐκύνες, ἢ ὀκύνες. Forte Εὐκύνες, εὐκύνες: nam εὐκύνες etiam alijs in locis acclamare iussit paulò ante. Est autem εὐκύνες ἐπιθεσίσι τῶν ἀποθνήσκου ἢ ἀποθνήσκου καὶ μὴ νυκτὸς, ἢ ἑσπέρην, Vatinus. Hac nimirum voce Bacchæ mulieres quantes in montibus vagabundæ utebantur, talis & apud Latinos vox reperitur Euax.) Sin autem ad ipsa non fuerint vestigia, sed excesserint, tunc eas in hunc modum reuocet. Non retro, non retro? heus canes. Sed postquam vestigijs affiterint, circumagat eas, orbem multos crebrosq; faciens. Et vbi curq; incurrit in ipsas vestigium fuerit, signũ statuat limitem 70

Hoc si verum est, in causa fuerit fortassis, quod cum auditu fruitur, ad quemvis subinde sonum & strepitum trepidus ex pauescit, unde ad corpus augendum continuo metu pauoreq; impeditur videtur. Quod si etiam sardus natura non sit, auribus cera vel aliter obstructis auditus eis obtundi possit.

Scribit Acl. Lampridius, Heliogabalum non facile cubuisse in culcitrus seu accubitis, nisi qua leporinū pilum haberent, aut perdicum plumas subalares. Vestes etiam leporino pilo facere, tentatum est, factu nō perinde molli vt in cute, propter breuitatem pilij dilabidas, Plin. E. leporinis pellibus cum pilis suis manica & caligae parantur ad vsum eorum qui refrigeratis aut articulatijis membris laborant: assuuntur etiam tegumentis pro ventre interioribus: multum enim calefaciunt, & leues simul ac molles sunt, triplici nomine grata. Indumentum ex pellibus leporum, corroborat corpora senum & iuuenum, Filius Zor apud R. Mosen. Leporis pilus quia mollior delicatiorq; est, spongia loco utebantur plerunq; purgandis praesertim detergendisq; lippitudinibus, Caelius. Idē dicitur in libro de laqueo Aristophanes: hoc est, En accipe caudam leporis: est autem mollis & tenera leporis lana, τὸ ἐλεον & λαγώϊς, vt spongiarum etiam loco adhiberi possit tum alijs, tum ad gramias oculorum, λαγώϊς Graeci vocant, abstergendas, Suidas & Varinus in voce Κελεῖον. Pedum etiam pro scopis vsus, ad puluerem detergendum & verrendas quisquilias, &c. Iis aurifabri guntur.

F.

Leporina semper in delicijs fuit, & in splendidis epulis apposita. Inter aues turdus, si quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima lepus Martialis. In pentametro quidam pro gloria legunt matya: quod nomen a maza fit, vocanturq; vt pretiosa omnia edulia, vt scribit Athenaeus, Caelius. Antiphanes poeta in Cyclope, dasy-podem, id est leporem, in conuiuio inter alia appositum celebrat. Athenaeus. Leporem gultare fas non putat Britannij, Caelius. Lepus quamquam ruminat, Iudaeis in cibo a Mose interdictus est, quoniam pedes non bisulcos sed digitatos habet, Leuit. 11. & Deuter. 14. Plutarchus in Symposiacis lib. 4. quassione vltima, vbi quarit de Iudaeis, vturum illi colentes suam aut detestantes, carnibus eius abstinent: Quin & lepore, ait, quidā Iudaeos abstineret ferunt, animal tanquam immundū & abominabile detestantes. Tum Lampridius, (hic locus mutilus est, ego ex conjectura vertam): At qui fortassis lepore non odio, sed cultu aliquo profectentes abstinent, propter corpus cum alio similitudinem. (Pauld ante enim asinū quoq; ab ipsis coli Callistratus asfirmauerat.) Quamuis enim & corporis mole multum inferior sit asino lepus & celeritate longē superior: mirē tamē cum eo conuenit colore, auribus, & oculorū tum pinguedine tum falcidine, vt vix aliud animal paruum tam simile alicui magno reperias. Nisi fortassis Aegyptios circa similitudines secuti, animantis celeritatem diuinum quiddā existimant: & sensum eius acrimoniam, (de qua in c. dixi.) Haec Plutarchus. Caro leporum sanguinem quidem gignit crassiorē, sed melioris succi quam bubula & ouilla, Galen 3. de aliment. facult. Paulus Aegineta tamen non meliorem, sed minus crassum ex leporina quam bubula & ouilla carne succum generari scribit. Errurus in libro de attenuante victu. Caro leporum ad victus rationem siccatum est accommodata: ad propositam verō non admodum confert: sanguine enim vehementer crassum gignit. Eadem ex Galeno Arabici quidam scriptores repetunt, Rasis, Isaac & alij. Celsus leporem in media materia numerari debere dicit, & boni succi esse, alium adstringere, & vrinam mouere. Caro leporis gignit sanguinem crassum & melancholicū: desiccatur, & non attenuatur, ideoq; medetur viscerum dolori, fluxui ventris, (&c. vt in c. referam) Rasis & Albertus. Quamquam sicca & crassa, hircorum tamen & caprarum carnibus antefertur, Isaac. Calida est & sicca: & affata prodest viceribus intestinorum, vt quidam ex Auicenna citant, apud quem ego nihil tale reperio. In Tacuinis verō Elluchasem sic legimus: Caro leporina utilis est senibus, & frigidi temperamenti hominibus, in senecta praecipue iunioribus verō non conuenit: qui tamen si eam in cibo sumpturi sint, per noctem prius in succo Puniceorum & aceto macerent, Hec ille, auctorem citans Rasin. Idem ex Haly asserit, calidam & siccam esse leporinam in secundo abscessu, ventre fistere, & vrinam prouocare: praefereendam esse si lepus in venatione captus sit a canibus, & magis hyeme. & regionibus frigidis, prodesse nimium corpulentis, vigilias facere: cum condimentis vel aromatis quae attenuent praeparari debere. Auicenna, vt interpretes reddunt, leporem syluestrem nominat pro terrestri, vt conijcio, ad differentiam marini. Lepus frigidus est & liccus, salubrior futurus cum melle, Auicenna: sed haec eius verba, vt Bellunensis monet, in emendatis codicibus nulla sunt: vt neq; ista, De eo qui in domibus nutritur adusto sumitur in potu medietas drachmae. Mihi legendū videtur. Eligendum esse leporem qui liberē pascatur in campis, non qui domi alatur: quae ferebat Elluchasem in Tacuinis scribit. Ceterum drachma dimidia de lepore vsto in potu sumendo, forte ad remedium aduersus calculum pertinet, quod ex lepore vsto fieri sequenti capite docebimus. Praeterea quod somnium mundificet, sic loquuntur, id quoq; meliores codices non agnoscunt. Lepus sit carnosus, sed nō pingue animal: huius carnis vtantur qui macrescere atq; extenuari cupiunt Blondus. Aetius scribit carnes vulpinas, leporinas & ericij, naturā humanā esse dissimiles, & alimenta efficere pessima, cuius argumentū sit odor foedus, Id. Agricola Atmon. Talis quidē odor excoriantibus circa intestina praecipue apparet. Cuniculi caro melius & facilius alit quam leporina, quae frigida & sicca naturae est & bilem atram gignit. Platina. Vda coniculus affert Fercula, viscosum semimimita gluten, Bapt. Fiera, hoc cum a lepore differre scribens. Cati syluestres temperamento ad lepores accedunt: caro eorū calida & mollis est, Rasis. M. Cato Celsorius aegrotos alij iubeat holeribus, & carnibus anatis, palumbis, aut leporis: hanc enim leuem esse aiebat & aegrotantibus commodam: nisi quod multa parit in somnia. Plutarchus in vita eius. Somniosis fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitrat, Plin. Fai. ile concoquantur leporū, suum pedes, &c. Aretaeus. Ioannes Manardus in epistolis 13. 4. de leporina carne, quod frigida siccaq; sit, & bilem atram gignat, ad Iacobum Parafusita medicum Rhegiensem id negantem. copiose scribit: nos inde quaedā excerpemus: Applauserunt mihi, inquit, rationes tuas, quibus leporinam carnem & boni succi esse, & concoctū non difficilem probas: Verum quod minus cōsentirem deterruit me veneranda antiquitas. & ad haec vsq; secula quasi per manus nobis tradita sententia. Scribitur enim in libro de Dieta secundo, qui quidem Galeni tempore a multis nunc ab omnibus Hippocrati adscribitur, in hunc modum: Leporina caro sicca & adstringens, lotium aliquantisper mouet. Deinde de enumeratis Galeni verbis, quae nos etiam pauld ante posuimus addit: Et apertissime lib. 3. de locis affectis, magnam eam habere vim dicit in melancholici sanguinis generatione. P. Cellus quoq; & Paulus cisdē ferē verbis Galeno subscribunt. Et Simeon in libro de Eleis, quasi quaecunq; dicta a vetustioribus erant colligens, inquit. Carnes leporum his qui exiccare corpus volunt, valde conducūt: minime verō his qui temperatam sunt sicciore: sanguinem qui ppe gignunt crassum partium & melancholicum. Deinde expositis quibusdam praecipis de omni alimēto

mento dijudicando, subijcit: Durities leporinae carnis facit, vt serō & paulatim nutriat: quod dura alimēta omnia faciunt, Galeno teste. Quemadmodū autem, eodē teste, id quod facile concoquitur & celeriter nutrit, est quō ad nos calidū ita de contrario quod tardē & paulatim, quo ad nos frigidū. Eadē durities euidentis siccitatis indicium est: quod etiā testatur dissimilitudo quam habet cū carne porcina, quae praecūctis carnibus, Galeno & ipso sensu teste, est nostrae magis similis. Ab hac leporinā per frigus & siccitatem recedere, nemo, ni fallor, ambiget, q vtanq; bene nōdite: exanguis enim arida & veluti vsta leporina videtur, suilla cōparata vaporesq; omni atq; humore ac tenacitate ferē priuata: fragilis verō & ceu fibris abundans: quae omnia & difficilem cōcoctū & feram ad diducendū ostendunt. Agilitas quoq; & in currendo velocitas eam valde a sue differre ostendunt: sed & timiditas frigus indicat. Si enim siccitati coniungeretur caliditas, audaciam, quam sumam in leone calido & sicco animali videmus, in lepore quoq; efficeret. Quod ais tale temperamentū esse carnis quale sanguinis sit, nō est necesse: mutari enim nutrimentum a nutriendo debet, non ē contrariū. & alia etiam corporis partes a sanguine nutriuntur, quas tamē eiusdem esse temperamenti nemo dixerit. Sanguis certē longē calidior est quam caro, &c. Sed quanquam tenuis est leporinus sanguis, aqueus ferē, & sine fibris, nō sequitur nō esse melancholicum. Tenuitas enim & (vt tu vocas) aqueitas, frigus ostendunt, non calorem: sanguis enim diluor. Aristotele teste, frigidior est: eaq; animalia, quibus diluor est, timidiōra. Tauri quidem animalis valde calidi sanguis crassus est, & fibris refertus. Praeterea licet, Galeno teste, dulcis sit sanguis leporis, & sapidus, ita vt dulcedine & concoctionis facilitate sanguinem auiūm superet: didicimus tamen ex eodem Galeno, non omnia dulcia esse calida, sed ea tantum quae dulcedine magnam habent: quae vero modicē dulcia sunt, esse frigida: ad tantam autem dulcedinem leporinus sanguis non attollitur: (Deinde tractata quaestio ne carnes aut elixir humidiores sint: & vturum assa aliquid caliditatis acquirant.) Leporinae quidem carni, inquit, modicē atq; vt coquina requirit affa, nullam arbitror caliditate superaddi, Huc vsq; Manardus. Elephantiacis in Cœna apponantur ex terrestribus fere, lepis aut sus, &c. Aretaeus. Lepus affatus probatur, Idem cura Cephalae. Schelides, laterū carnes in leporibus, Cael. Σχελιδες λαγωών (aliās σκελιδες, quod non placet: σκελιδες enim a σκελιδες fit: quae nunc in Comædijs σκελιδες vocatur, Pollux. Σκελιδες τὸ δὸν τὸ μὲν εὐσεως, εὐσεως δὲ ὑπογραφή, Hesyeh.) λαγώϊς κρέας, vt alicubi legere memini Σχελιδες, θοδὸς παλαιῶν: ἢ ἀπὸ τῶν παλαιῶν κρέων (τὰ παλαιῶν κρέων κρέων, Suid.) οὗς ἡνωχρῆται, λέγει δὲ Δελεφάριος, Suidas, Varinus, Scholia Aristophanis in Equitibus. Σχελιδες ἐλευθημῶν παλαιῶν κρέων, Pherecrates de fass. Summe cū magno lepore, atq; aper, atq; pyargus, luuen. Sat. 11. Canes pro amantibus inquit Crinit. (9. 9.) passim accipiuntur, vt qui lepores magno studio cōlectentur, asserente Donato: Hinc illud vulgatum, Fecundū leporis sapiens sc̄abitur armos, (ex Horatij 2. Sermonū.) Et illud etiam Terentianū ex Liui Andronico, si Iulio Capitolino (Flauio Vopisco in Numeriano, Erasimus) credimus, pro militari dicto: Tute lepus es & pulpamentū queris. Lepus a posteriore parte, hoc est a lumbis & clunibus pulpamentū de se praebet, eaq; corporis parte lautissimum est. Terent. Eun. Lepus tute es & pulpamentū queris: Id est ea requiris ab alijs, quae ipse affatum habes domi, (Quod in te habes, hoc queris in altero: & est tropus allegoria, Donatus.) Donatus in hunc locum, Lepus, inquit, pro infamia multa ponitur: vel quod magis a posteriori parte, hoc est armis, pulpamentū de se praebet, quū in conuiuio carpitur appositus: vel quod venantur illū & persectantur canes, quos pro amantibus allegoricē intelligimus, vt ipse Terentius ait, Ceruam videre, fugere, sectari canes: Vel quod illum sic fugant omnes, constituat vt hunc libido effeminata: (Obscuriora sunt haec, & ab Erasmo etiā in huius prouerbiū iunctioe omisit.) Vel quod a physicis dicatur in certi sexus, ac esse modō mas, modō foemina. Obscurus quidē Terentij interpres sic interpretatur: Quonia nunc foemina nunc maris libidinē exerceas, nō est quod palpes mulierē. Lepus tute es & pulpamentū queris. Id est ab alio queris quod in te habes: hoc est, blandiris scorto, cum ipse sis scortum. Quod si Donatus & ceteri Terentij interpretes intellexissent, nō fuissent tot ambagibus vsū in re simpliciatū aperta, Siptoninus. De lepore prouerbiū dictum, Δασύπους ὠν κρέας θητημοῖς: hoc est, Lepus es, & pulpamentū queris, vsurpatum a Terentio, Hermolus. Δασύπους κρέων θητημοῖς, θητη δὲ θητημοῖντων ἢ ἀποστροφῶν θητημοῖς θητημοῖς, πρὸς ἀλλήλους ἢ πρὸς τὰ θνητα σκῆρα, Apollonius: ἢ ἡ δασύς, Suid. Dasyus carnes desiderat: dicitur in eos (inquit Erasimus) qui ea requirunt ab alijs, quae ipsis affatum sunt domi. Et mox, Sunt qui existiment prouerbiū, Tute lepus es, & pulpamentū queris, cum proximo idē esse. Dictum est autem a milite glorioso apud Terentiū in adolescentem Rhodium, qui scorto suo alludebat, ipse ea arate qua scorti vicibus fungi posset. Donati cōmentā frigidiora mihi videntur, ac vt simplicius, ita verius esse puto, ad Graecam parcaemiam referre, Δασύπους κρέων θητημοῖς. Corpora quae natura sunt sicca, salis conspersu exarsa facta, cibo fiunt in epata: quidā enim leporem salire aggressus, mustelis exiccatiss (σκέλετον ἀθροισμα γαλιμα) simile reddidit, Gal. lib. 3. de alim. facultate. Eν λαγώϊς, id est in leporinis carnibus viuere dicebantur, qui laute atq; in delicijs vitam agebant, quid laute atq; in delicijs vitam agebant. Aristophanes in Vespijs, Sunt, inquit, mille ciuitates, quae nūc nobis tributū soluunt. Harū vnicuiq; si quis imperet vt viginti alat viros, Δύο μὲν κλέδες ἢ ἀπὸ μοσπιῶν ἐξ ὧν ἀπὸ αἰσῶν λαγώϊς, καὶ σὺ φρονῶσι τὰν τῶν ἀποσπῶν, ἢ πρὸς τὴν κλέδα: sic legendū, nō vt Erasimus habet πρὸς τὴν. Versus quem ibidē citat tanquā Homeri Erasimus, a Scholiaste non ita citatur: nec hercle Homeri esse videri potest: Aristophanis quidē de leporinis verba Suidas etiā adducit. Hoc est, Viginti millia de populo hominū viuereēt in omnibus leporinis, omnigenisq; coronis, & colostris. Rufinus in Equitibus, quū Cleon & aduersarius certatim promittunt lautissimas epulas populo, multis deliciarum generibus nominatis, promittuntur & leporinae carnes, quāsi summe exquisitaeq; deliciae, Hec Erasim. λαγώϊς, τὰ δὲ λαγώϊς κρέας, id est carnes leporinae, Suid. Legimus & λαγώϊς in Lexicis, eodē sensu. Eν ἀπὸ αἰσῶν λαγώϊς apud Aristophanē: hoc est, ἐν κρέας λαγώϊς, ἐν ἀπὸ αἰσῶν, ἐν τρυφῇ, Varin. Eν ἀπὸ αἰσῶν λαγώϊς, id est omnib. leporibus (errat pro leporibus enim vltima circumflectēda esset) hoc est in carnis leporū, id est in omnifariam bonis ac delicijs, Cael. Eπειφρε τὴν κλέδα, ἢ λαγώϊων πικῶν, Aristoph. in Pace. Λεῖοναν κρεπῆρας πεπληρημένον ἢ λαγώϊων κρέων, &c. apud Varinū citatur. Archedratas Opfodēgalus apud Athenarū lib. 9. de optimo leporis apparatu scribens, maximē probat carnē eius parū affam, & modicē crudam adhuc, necdū sanguineo humore prorsus priuatam, sine alijs condimentis sale tantum aspersam, calidam statim a veru cōiuuijs apponi. Sed praestat versus ipsius (quāuis duo postremi obscuri sint) recitare, si quis forte etiā plura inde colligat:

Τὴν λαγώϊ πολλοῖ τε τρεπῶσι, πικῶν τε ἢ θύσσι, Σιδασίας εἰσι, κείνῳ δ' ἐν ἔσιν ἀεὶς ἔσσι
Ἄν ἀπὸ αἰσῶν ματῶν φέρεται κρέας ἀπὸν ἐκασῶν, Θεμῶν, ἀπὸ αἰσῶν ἀπὸ πικῶν, ἀφ' ἀπὸ αἰσῶν
Μικρὸν ἐπιμῶν τερον, καὶ λυπέτω δ' ἐρῶν τε, Ἰχθῆρας εἰσὶν ἄνθρωπων, ἄνθρωποι, ἔσθινε κλέδων.
Ἄν δ' ἄλλοι παλαιῶν ἐμοῖ γ' εἰσὶν ἀπὸ αἰσῶν, Σιδασίας, γαλιμα κρεατῶν, ἐκασῶν τερον
Καὶ κατέλαμα λαοῦ, ἀπὸ αἰσῶν γαλιμα ἀπὸ αἰσῶν τε, Ἀπὸ αἰσῶν λαοῦ ἀπὸ αἰσῶν γαλιμα, ἐκασῶν τερον
Κοεῖανον εἰσὶν ἢ λαγώϊ, ἢ ἀπὸ αἰσῶν ἰσῶν ποδῶν, Ὀδῆ εἰσὶν ἀπὸ αἰσῶν ἀπὸ αἰσῶν γαλιμα, ἐκασῶν τερον
fff titu

trito coriandro cum sale leporinam aspergi solitam. Leporem assum recte conuivis apponēs: posterior tamen pars melior habetur. Anteriorem nō iniuria in piperato vellaridario coques. Eadē est & de cuniculo coctura, Platina. Et leporum auullos, vt multo suauius arnos, Quam si cum lumbis quis edat. Horat. Ser. 2 8 Quia in clunibus (inquit Acron) habetur aliquid tetri odoris & saporis minus iucundi. His adijciam quæcunq; de leporis apparatu legitimus apud Apicium lib. 8. In leporum madidum: In aqua præcoquitur modice, deinde componitur in patina, ac coquitur oleo in furno: & cū propē sit coctus, ex alio oleo pertangito, & de cōditura infra scripta: Teres piper, fatureiam, cepam, rutam, apij semē: liquamē, laser, vinum, & modicū olei: aliquoties verfatut: in ipsa percoquitur cōditura. Item alia ad eam impensam: Cum propē tolli debeat, teres piper, dactylum, laser, vnam passam: caranum, liquamen, oleum suffundes, & cum bullierit, piper asperges & inferes. In leporum farsum: Nucleos integros, amygdala, nuces iuglandes concisas, piperis grana solida, pulpam de ipso lepore & ouis fractis: obligatur de omento porcino in furno. Sic iterū impensam facies: Rutam, piper fatis, cepam, fatureiam, dactylos: liquamē, caranum vel conditum: bulliat donec spisset, & sic perfunditur: sed lepus in piperato, liquamine & lasere maneat. Ius album in assum leporum: Piper ligusticum, cuminum, apij semē, oui duri medium, tritram colliges & facies globum ex ea. In cacabulo coques liquamen, vinum, oleum, acetum modicē, cepullam concisam: postea globum condimentorū mittes, & agitabis origano vel fatureia: si opus fuerit, amylos. Aliter leporē ex suo iure: Leporem cras, exollas, ornas, mittes in cacabum: adijcies oleum, liquamen, cocturam, fasciculum porri, coriandrum, anethum: dum coquitur, adijcies in mortarium piper, ligusticum, cuminū, coriandri semē, laseris radicem, cepam aridam, mentham, rutam, apij semē, fricabis: suffundes liquamen, adijcies melius de suo sibi: defruto, acetum temperabis, facies vt ferueat, cum ferbuerit, amylo obligabis exornas, ius perfundes, piper asperges & inferes. Lepus Passenianus: Leporē curas, exollas, extensum ornas, suspendes ad fumum: cū colorauerit, facies vt dimidia coctura coquatur: lauas, asperges sale, massam œnogarō tanges: adijcies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquamen, vinum, & liquamine temperabis. In cacabum adijcies oleum modicū: facies vt ferueat, cū ferbuerit, amylo obligas, leporē assum à dorso tangis, piper aspergis & inferes. Lepus siciliatus: Eadē coctura condies pulpam, nucleos infusos admices, omento teges, & charta colliges laciniās & surclas. In leporē farilem: Leporem curas, ornas, quadratum imponis: adijcies in mortarium piper, ligusticum, organum: suffundes liquamē, adijcies iocinora gallinarū cocta, cerbella cocta, pulpam concisam, oua eruda tria: liquamine temperabis: omento teges & charta colliges laciniās, & surclas: lento igni subassas, adijcies in mortarium piper, ligusticum, fricabis: suffundes liquamen, vino & liquamine temperabis: facies vt ferueat, cum ferbuerit, amylo obligas, & leporē subassatum perfundes, piper asperges & inferes. Aliter leporē elixum: Ornas, adijcies in lancem oleum, liquamen, acetum, passum, cepam concides & rutam viridem, thymum subcultratum, & sic apponis. Leporis cōditura: Teritur piper, ruta, cepulla & icur leporis, liquamen, caranum, passum, olei modicum, amylo cū bulliit. In leporē sicco sparsum, & hunc præcondies sicut hædum Tarpeianum, antequā coquatur, ornatus fuitur piper, ruta, fatureiam, cepam, thymum modicū, liquamine collues: postea in furnum mittes, coques: & impensam talem circumsparges: piperis semunciam, rutam, cepam, fatureiam, dactylos quatuor. Vnam passam ius, cū coloratur, superfundes in patellam, vinum, oleum, liquamē, caranum: frequenter tangitur, vt condituram suam omnē tollat, postea ex pipere sicco in disco sumitur. Aliter leporē conditum: Coques ex vino, liquamine aqua, sinape modicum, anetho, porro cum capillo suo, cum se coxerit, condies: piper, fatureiam, cepe rotundū, dactylos, damaſcena duo: vinum, liquamen, caranum, oleum modicē, stringatur amylo: modicū bulliat, conditur lepus. In patina perfunditur, Huic usq; Apicius. Leporum & ceruorum sanguis nō coitu firmiore spissari solet vt ceterorū, sed fluido, quale lac est, quod sine coagulo sponte coierit, Aristoteles. Sed de sanguinis leporini natura nō nihil & hoc in capite ex Manardo, & supra in b. dictum est. Non pauci pro alimento habent sanguinē leporis, gallinarum & caprarum: leporis quidē & gallinarum complures etiam corū qui vrbes incolunt, Galenus de simp. li. 10. 4. Idem alibi, vt Manardus citat, leporinum sanguinem dulcem ac sapidum esse scribit, ita vt dulcedine & cōcoctionis facilitate sanguinē auium superet. Mimarcis (μimαρκισ, vt Suidas habet, quod non probō) propriē quidē est chorda leporina (μimαρκισ, Helych. & Varinus) ex intestinis: sed vsurpatur etiam de sue. Aliter, Mimarcis, apparatus quidam ē ventre vel intestinis, vel vterūque, ius vel edulium variē conditū, ex sanguine leporino & intestinis, Suidas & Varin. Μιμαρκισ, λεγεται οτι εστιν ομιον, Helych. Et rurſus, Μιμαρκισ, venter & intestina viciſſim (λεγετ: hic rion aliqui per excellētiā interpretantur bonum, Varinus alij ouem) cum sanguine apparatus præcipuē verō ex lepore hoc apparatus vteratur, interdū etiam de sue. Pherecrates per lusum de asino etiā hac voce vtitur. Sed ex diuersis istis scribendi modis, μιμαρκισ, vt ego iudico, tantum probari debet, quo modo apud Varinū & Pollucem 50 habetur. Μιμαρκισ, inquit Pollux, venter & intestina sunt cum sanguine apparatus maxime quidē leporum: quod vero ius nigrum vocatur, cibarium est Laconibus vsitatum, quod alio nomine αμυρα (apud Varinum in γαμυρα, αμυρα οξυτονum scribitur) vocatur. Hæmatian Latine forſan dixeris sanguiculum: nam hædi sanguinem in cibum formatam sanguiculum vocari Plinius tradit. Iuris nigri Laconici Plutarchus etiam in vita Lycurgi meminit: est autem idem aut simile cibarium quod nostri ex sanguine & extis aut visceribus leporis parant, & piperatū vocant pſſifer, cui & color niger adest. Αμυρα εστι μιλιασ (μιλιασ, Varinus: sed hoc modo scribi non placet. Αμυρα εστι λευκα). Idem & Helychius, intestinum sanguine fartum intelligo αμυρα (μιλιασ). Sic etiam ē sanguine & intestinis thynni, iuris vel gari genus sit, quod αμυρα vocari quidā in Lexico Græcolatino annotauit. Ex sanguine & iocinore & pulmonib. leporinis minutatim vt Apicius præscribit 8 8. Adijcies in cacabum liquamen & oleum, cocturā: porrum & coriandrum minutatim concides: iocinora & pulmones in cacabum mittes, cū cocta fuerint, teres piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, mentham, rutam, pullegium: suffundes acetū, adijcies iocinora leporum & sanguinem, teres, adijcies melius de suo sibi, aceto temperabis. Exinanes in cacabum, pulmones leporū minutatim concisos in eundem cacabum mittes, facies vt ferueat, cum ferbuerit, amylo obligas piper asperges & inferes. Hoc quoq; nuper institutum est, vt lepores saginarentur, cum exceptos ē leporario quodam in cauetis & loco clauso satiant (faciant) pingues, Varro, & ex eo repetens Macrobius in Saturnaliis 3. 13. Nunquam multum pingueſcit lepus, sed quando sub tectis nutritur & non mouetur, aliquando ren eius dexter sepo operitur, & tunc moritur, Albert. Quadam non pingueſcunt vt lepus & perdis, Hermol.

Eraſmus in proverbio, Leporem non edit: Antiquitus, inquit, superstitioſe creditum est, esse leporinā pulpā conciliari formam. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam lib. 7. quæ misſo lepore addebat ex vulgata opinione ad muneriſ conuentionē, Formosus septem Marco diebus eris. In Poeta in ipsam torquens, quæ de formis est: 70
Si me

Si me non fallis, inquit, si verum lux mea dicit, Edisti nunquam Gellia tu lepore. Plinius scribit leporem in cibiſ sumptum gratiā corporis in septem dies conseruare. Lampridius scribit poteram quendam in Alexandrum Seuerum quod quotidie vesceretur leporina, ita fuisse: Pulchrum quod vides esse nostrū regem, (Calcagninus sic citat, vt carminis rationi consuleret: Pulchrum quod video ducem esse nostrum, Quem Syrum sua protulit propago.) Quem Syrum sua detulit propago, Venatus facit & lepus comestus, Ex quo continuum capit leporem. Hos verus cum quidam ex amicis ad Alexandrum detulisset, respondisse fertur in hanc sententiam: Pulchrum quod putas esse vestrum regem Vulgari miserande de fabella, Si verum putas esse, non irascor, Tansum tu comedas velim lepuleulos, Vt has animi malis repulis Pulcher, ne inuideas luore mentis. Si videris leſtor, inquit Eraſmus; parum obseruatas metri leges, meni ineris imperatorem scripsisse, cuius est præscribere leges, nō parēre. Sed non animaduertit Eraſmus quod Lampridius refert imperatorem Græcis verbis respondisse, vt de superiores ab ipso Lampridio vel alio quopiam translatos apparet. Somniosos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitrat, vulgus & gratiam corpori nouem (septem potius, Martiale teste) dies frivolo ioco, cui tamen aliqua debet subesse causa in tanta persuasione, Plin. 28. 19. vbi Hermolaus, Somniosos quidem ex leporina fieri adhuc vulgō crederetur: vetus tamē lectio erat somnos, non somniosos. Cur vulgō recepta sit opinio apud veteres, inquit Calius Calcagninus epistolicarum questionū lib. 1. eos formosos diebus aliquot fore qui lepore vescerentur: nonnulli rationem afferre conati sunt, quod id vulpamentū vi polleat extergendi bilem atram, atq; ita animos exhilarandi. At ego hoc quicquid est vulgō assertum, ex vi vocabuli tractum puto. In vocibus enim antiquitas religionem & auspicioꝝ obseruationem magna parte consistere dixit. Hinc in delectu censuq; faciundo primi Valerius, Saluus, Staterius nominabantur. Non secus igitur eos lepidos fieri, leporemq; mutuari crediderunt, qui lepore 20 vterentur. Leporem (inquit Calius Rhodiginus) Græci amoribus sacrum fabulantur, ducto argumento ex eymiratione: quoniam illorum lingua λεγας dicitur ἔρως & ἄλωση, ἴσως autem, id est amores, à verbo ἔγωγο vtroq; visum significante. Vnde forſan prorepsit sententia, formosos fieri diebus aliquot leporina vescentes carne. Lepores calculos comminuant commanducati, Alex. benedictus.

G.

Leporinus cinis cum oleo myrteo capitis dolores sedat, Plin. Enterocela lepus illinitur tritus cum melle, Idē. Lepus viuus vltus ad tussim, apud Nic. Myrepsum 60. Lepus in farinam furno reductus mane ex vino Cretico propinatus quartanas sanare dicitur, Obscurus. Lep. integri combustū cinis confert contra calculum, Raf. & Albert. Leporis sanguinem & pellem totam in olla eruda combures, vt in cinerem cōuertatur, & in aqua calida potui dabis cochlearium vnum ieiuno, mox deliquescet lapis & eijcietur foras. Hoc experimentū nos ipsi fecimus. 30 Nedubites, hoc facies experimentum, mittes in aquam cochlearium pulueris, illuc pones lapidem qualē volueris, statim deliquescet, vt mireris virtutē, Sextus. Pellem leporis recentem (vt Marcellus docet) in olla munda, vel tegula, ita cum lana sua combures, vt in tenuissimum puluerem redigere possis, quē cribratum in vase nitido seruabis: inde cū opus fuerit tria cochlearia in portione dabis bibenda que res sine calculos, siue veticæ dolores continentis compeſcit: sed multo potentius erit remedium, si leporē viuum in olla noua claudas, & gypſo omnia spiramenta vasis obstruas, & in furno vsq; ad familiam tenuissimam puluerem redigere possis, quē cribratā recondas, atq; inde certas mensuras in portione vini offeras calculosis, & qui sanguinem mingunt, mirē eos sanabis. Leporis integri combustū cinis confert aduersus calculum reuum Rafis & Albertas. Leporis catulus vterō excisus in olla vitru aduersus calculum, Hieron. Fragus non citato aurore. Pharmacum simplex ad calculos, cui Marcianus testimonium præbet, medicus Apher: Leporis pellem in ollulam conijce, & in furnum demitte, atq; vbi vsa fuerit vt 40 probē conteri possit, acceptam tere, & ex ipsa cochlearium vnum cum vino, ieiunis in solij calida aqua inſenſu præbe. Si verō velis experimentum pharmaci ipsius accipere, ex eo in vinum conijce, & cōcoctum per pauca horas sine, & in grunos lapis dissoluetur, Actius 11. 9. de calculo veticæ scribēs. Antidotus ad calculos valde bona, apud Nicolaum Alexandrinum interprete Fucſio: Recipe leporē viuum, ipsumq; inſulato, ac sanguinē eius olla noua excipito: dein detracta quoq; eius pelle integram vnā cum sanguine in vasculum inmitte lato oblitū, & opereculo cōcoctum: crematoq; donec pellis vnā cum sanguine in cinerem redigatur. Amoto subinde opereculo, pellis sanguinisq; cinere accepto & lenigato, cochlearium vnum ex mero tepido dato, est præclara. Bartolomæus Montagnana in Antidotario suo vbi medicamenta vsu à se cognita recenset, electuarium de lepore combusto describit, admisceat tamen etiam Iudaicum lapidem, & in spongijis repertos & lithontribon electuarium à Nicolao descriptum, &c. Et rurſus in electuario ad frangendum veticæ calculum, inter alia leporē crematum 50 adijcit. In Germanico quodam libello empirico manuscripto medicamentum reperio huiusmodi. Si venter tormina sentiat, & contrahatur, & calculi renem inſellēt: balneum parabis in folio aquæ in qua decoxeris maluam, chamæmalum, sium alterum & cepas: Sumes etiam per interualla cum pane tollo puluerem ex cremato lepore, capite & intestinis abiectis. Ad stranguriam, & pulueris leporis vsi vnc. i. Da cū liquore diuretico mane & sero, Ex thesauro pauperum. Audiui à quodam religioso quod cinis lepreconum (lepuleulos intelligo) lactentium sumptus 9. diebus ieiuno stomacho coasolidat hemiter crepaturam etiam antiquam, Author additionū ad breu. Arnold. Lepus integer exenteratus in ollalutata redigatur in puluerem in furno: hoc audio multos disentericos liberatos circa Lauſanam. Ad calculum vterō aliqui accipiūt tantum pellem, sanguinem & musculos, & lapides cancerorum deinde addunt.

Indumentum ex pellibus leporum, corpora senum & iuuenum corroborat, Pilius Zorapud R. Mosen. Ausculus leporina pelle adligatus, somnos allicit, Plinius. Si equus posterioribus pedibus anteriores forte feriat ac ledat, attractionem vocant (an cuba) venam statim supra suffraginem circa malleolos (de sſylader) incidunt, & leporinam pellem in vino calefactam imponunt aliqui. Pellis leporis recens imposta phyma curat, vel si sicca madesca fuerit, Amarus. Leporinus sanguis si calidus illinatur, ephelidas (id est aseram & discolorē seu ab æſſino Sole cutē, Marcell. Verg. Ruellius simpliciter vitia cutis in facie vertit) vitiligines & lentiginēs sanat, Diosc. 2. 18. & rurſus 2. 70. calidus illitus ephelidas & lentiginēs emēdat. Sed vt Calius docet, interpositis plurib. horis mane elucidi sunt loci illi: th. oleoq; leniter vngēdi. Leporis sanguis lentiginēs de facie pellit punctus, Sext. Et Serenus ad lentiginēs, Cygnæos adipēs hilaris misecto Lyzo. Omne malū oppere maculoso ex ore fugabis, Sanguine vel leporis morb. delabitur omnis. Sang. lep. calidus superponitur morpheæ & panno, Auicenna in capite de sanguine: nā in capite de lepore, 70 panno tantum legitur: reddant autem Arabes ferē pannū pro ephelide Græcorum, interdū pro sagillatis: aliqui Eff 4 etiam

etiam inepte pannum in panariciam conuertit, quæ vox à paronychia barbaris detorta est. Ineptissimè Blondus, Sang. lep. inquit velamè oculorù (pannum barbaram vocè sic interpretatus) abstergit. Si macula nigra, vmbrosa cum sang. lep. vngantur, remouentur, Rafis & Albert. Orno cutim, produco pilos, & sedo podagram, Sanguine si fuerint membra peruncta meo, Io. Vrsinus in lepore ex Kiranide. Sed alij cinerem capitis, vel ventrè cum intellinis vsum, pilorù in capite deluuium emendare aiunt: sanguini eandè vim nemo attribuit, Marcellus quidè contrariam. Pilos, inquit, oculis molestos diligentissime velle, atq; corù loca hircino sanguine recenti, aut leporis, aut vesperilionis infines. Sanguinè leporis magi illinunt, vbi euillos pilos renasci nolunt, Plinius, si bene memini. Hirci, capræ, leporis & cerui sanguis, dyfenterias & cœliacorù profluvia sistit, si frigus (inassatus) in fartagine flammatur in vino potus cõtra toxica efficac est. Dioscorides. Sanguis leporis frigus confert dyfenteria & apostemati intestinorù, & solutioni antiqua: & venenum sagittæ aufert, Auicenna. Sanguine leporis apostemata calida citò maturatur, Idè in capite de sanguine. Et rursus ibidè, Calidus linitur super apostemata calida & leniaque vires etià hircino adscribuntur ab eo. Elephantiacis locis post balneum cù varijs rebus calidis & abstergentibus illinatur sanguis leporinus, Epiphanius empiricus. Leporis sanguis recens defusus, & cù polenta coctus, & datus dyfenterico, illico ventris profluium sistit, Marcellus. Alum fistit coagulù leporis, & cat. alij per se leporis sanguine cõtenti sunt lacte cocto, Plin. Sanguis leporis quomodo ad conceptù faciat, vide infra in medicinis ex vulua leporis. De carne leporina etiam quod ad vires in medendo dictù est nonnihil præcedit capite. Leporina caro calida est & sicca: assa vtilis est vlcibus intestinorù, Auicenna. Desiccata & nõ attenuat, & ideo prodest intestinis dolentibus, & ventrem sistit fluentè, & vlcera intestinorù sanat, Rafis & Albert. Calculù frangit, Filius Zor apud R. Mosén. Si cum oleo frigatur & inde fiat clyster, ventris profluium & vlcera intestinorù curantur, Albert. Si assa in furno vel fartagine edatur, idem efficit Rafis & Albert. Carnis eius ius sine decoctum podagricos & arthriticos iuuat, eadè ferè efficacia, qua decoctum vulpis, Auicenna. Pinguè leporinù empericus, quorù libellos vidi Germanicos. adhibere solent, vbi quid infixum corpori extrahendù est. Aliqui flores fabarù & leporis pingue tundendo miscent, imponuntq; spinis extrahendis. Si clauus plantæ pedis infixus hæret. Cancrum crudum cum pinguedine leporis contulim, loco faucio impone: parti verò ex aduerso respondentem, tres aut quatuor fabaceos flores superilligato: per diem & noctem finito, sanabitur. Telum equo infixù extrahes, illigato vulneri medicamento ex duobus cancri cum pingui leporino tusis. De axungia leporis (inquit Io. Andreas à Croaria in epistola ad Gesnerù) vertici mulieris applicanda iam antea ad te scripseram, quæ non secundas modò sed foetum mortuum expellere multis expertos audiui. ipse tamen nunquam probaui. Hæc ille. Leporis pilorù cinis sanguinem sistit, Plin. Pilos sub ventre vino lepori candidos velles, & feruabis, & cum vsu exegerit in tortos naribus fluentibus vlcibus, Marcellus. Leporinæ lanæ exustæ cinis cù oleo myrtino & felle taurino & alumine trito misceatur, tepefactumq; medicamen inlitum ad fluentes capillos admodù prodest, Marcellus. Leporis pilorum cinis cum melle decoctus, intestinorù vitij magnopere prodest, Plin. Pilos leporinos adiecto melle comprehendes, atq; inde globulos paruos facies. hi singuli sæpius glutiti, intestina quamuis perniciose rupta, certa coniunctioe cõnectunt, Marcel. Et rursus, Ad intestina rupta, leporinum steruus, atq; etiam pili vel lana eius de subuentrili cù melle decocta ad magnitudinem fabæ glutienda frequenter data, quamuis perniciose ruptis intestinis celeriter medetur, ita vt etiam te nuiora quæ fuerint disrupa glutinet: sed aliud hõc medicamine vtendù est, donec periculum omne tollatur, Marcellus. Pilos leporis minutissimè incisos alij miscent alijs medicamentis intra corpus sumendis contra ramicem, Arnoldus. Pili leporis suffiti extrahunt pulmonibus difficiles excreationes, Plin. Stercoris caprini pilulas & leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito, Hippocrates de natura muliebri inter remedia ad menses cõtendos & secunda euocandas. Et rursus ibidè inter subditicia medicamenta ad eosdem, vt apparet, vsus: Cucumeris syluestris semen, & testam combustam, vino subactam, cù pilis leporinis in lana subdito. Si ex partu os veterum fuerit exulceratum, florem rosarum tritum & vino imbutum in pilis leporinis apponito & acerbis colluito, Hippocrates de natura muliebri. Et rursus ibidem, Si vlceratam fuerit os veterum aut inflammatù, myrrham & adipe m aserinum & cerà albam, & thus, in leporis pilis, qui sub ventre vsus, misceat ac terito, & in lana mollissima apponito. Si vterus puerperæ prociderit, leporinæ testam tusam & vino imbutam cum leporinis pilis lana exciipe, & apponendum præbe, Idem lib. de superlat. Si ex partu crus ab vteris claudum factum fuerit, & exurgere non poterit: Semen hocysami chemæ mensura in vino nigro ad triduum bibat: si verò mente percèllatur ipsa bibens, lactis asinini poculum bibendum dato, deinde pharmacum à quo pituita purgatur: ex sandaracha autè & cerato & pilis leporis, per triduum suffitus fiat, Ibidem. Suffitui cuidam ad conceptum promouendum Aëtius 16.34. pilos leporinos admisceat. Si pedes adusti sint frigore, leporini pili cinis remedio est, Plin.

Lep. caput exustum, & cù adipe vrsino aut aceto illitù, alopeciarum inanitatibus medetur, Diosc. Leporis totù caput quidà comburens, vt eatur eo ad alopecias cù adipe vrsino, Galen. de simpl. 11.6. Combustum cù leuo vrsino, & vt cataplasma adhibitù, alopecias emendat, Auicenna. Vsum tritumq; cum aceto, alopeciam illitum curat, Rafis & Albert. Vsto co (cinere eius) quidà curant alopeciam, Serapion ex Dioscoride, & Auicenna. Nervorum tremor, item amissioni motus membrorù atq; etiam sensus, confert comestio capiti leporis, Incert. Cinis de capite leporis propriè marini, valet ad alopeciam, Auicenna: sed hoc echinis magis conuenit. Dentès à dolore præferuantia: Lunam succidà linteolo illigatà terito, adiecta deinde tertia falis portione, terito omnia simul, & perfricato hoc puluere dentes. Idè præstat puluis vili contritiq; capitis leporis, Gal. Eup. 1.65. Dasy podis caput vsum cù sceniculo quàm albisimo & leporinæ tritis ossibus admiscens, vt ere ad dealbandos dentes aliq; corù vitia sananda, Gal. Eup. 2.12. Ex leporis capite & muribus vtilis Indicium medicamentù, ad dentes purgandos, &c. Hippoc. Capitis leporis cinis dentifriciù est, adiectoq; nardo mulcet graeolentiam oris: alij murinorù caput cinerè misefuisse malunt, Plin. Capitis leporis exustis cinis cù nardo vel cum melle impositus lenit graeolentia oris vlcera, Marc. Cerebella leporis & cuniculi cõtra venena plurimum posse aiunt, Plat. Corda animalium non sunt facillia concoctù: itè cerebra. Cor tamè cerui: & cerebrum leporis aut cuniculi sumpta pro sunt propter virtutem theriacalem, Arnold. de confer. sanat. Cerebrum leporis in confortatione memoria & eius reparatione, maximam vim probatur habere, Abyzoar. Terrestris leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus qui valetudine contraçti sunt, Dioscorides interprete Ruellio.

Marcell. Verg. *λεπόριον* *αυτὸν* *πάλαιον* *πρωτόγονον*, interpretatur tremores qui ex mala corporis affectione aliqua fiunt: & reprehendit Hermolaum Barbarù qui vertit tremores qui in morborù accessionibus contingunt. Videtur enim, inquit, de his tremoribus intellexisse, q. in febris accessione cù frigore nos, què: atqui febrium cù algore tremores Græci

res Græci propria voce *λεπόριον* appellant. Habet sanè omnis tremor vniuersalem ex infirmitate nervorum causam, quod senectus apertè ostendit: priuatim verò plures & diuersas alias, frigidius naturæ temperamentum, frigidæ aquæ nimium & importunum potum, frigidis & glutinosi humoris abundantia, & si quæ alia huiusmodi sunt. Omnibus his tremoribus, aut illis saltem quibus natura potest atq; sua conueniat, totum leporis cerebrum iudicio nostro mederi Dioscorides ait: Persuasitq; id facile Paul. Aegineta, qui lib. 3. cap. quo de tremoribus in vniuersum agit, cum multa de febrium tremoribus docuisset, statim subiicit: Simpliciter autem tremoribus profunt, in potu castoreum, & leporis in cibo cerebrum, &c. manifesta inter febrium & aliarum affectionum tremores diuisione, Hæc Marcellus Vergilius, in quibus nos quoq; sententiam eius approbamus: non item in eo quod conijcit fieri posse vt nõ *λεπόριον* sed *λεπόριον* legendum sit, vt intelligamus tremores qui ex crassis glutinosiq; humoribus fiunt. Nam Arabes quoq; *λεπόριον* legerunt, vt ex subiectis eorum verbis apparet. Cerebrum leporis assatum confert tremori accidit in successione a gritudinis, Auicenna. Si aso capite cerebrum edatur, aduersus tremorem ex infirmitatibus prouenientem opitulatur, Rafis & Albertus. Confert tremori qui accidit post a gritudines, Serapio ex Dioscoride. Leporis cerebrum ex vino potum, tremores membrorum sanat, Sextus. Assum in cibo tremoribus membris auxiliari, Blondus experimento se deprehendisse scribit. Apud Galenum de simplicibus lib. 11. cap. 6. pro *λεπόριον* corruptè legitur *λεπόριον*, quod miror interpretes non animaduertisse. Aliqui, inquit, etiam aduersus timores (lege, tremores) cerebrum leporis in cibo auxiliari prodiderunt. Si edatur de capite leporis, quantum eius edendo est, medetur aduersus tremorem: ego quidem experientia didici vtilem esse hunc cibum dormitioni (torpori) & paralyti, Filius Zor apud R. Mosén. Cerebrum inassatum, manditur (vt dictum est) iuuandis tremoribus: idem affictu aut cibo facile infantibus dentitionem præstat, Dioscorides: videtur autem in huc quoq; vsum assari vel torreri debere. Ex cerebro leporis cocto si gingiuas infantibus defrices dentes sine dolore crescent, Sextus. Mundantur (fricantur) cerebro leporis gingiuæ, sic dentes citò & facile ac sine dolore prodeunt, Auicenna. Cerebrum leporis attritum & osum vtile esse didicimus pueris dentitionibus, capite videlicet toto elixo, vt ego facere soleo. Non tamen eximia vi eius est, sed similis mellis & butyro, & alijs quæ ad dentientes pueros conueniunt, Galenus. Paulus Aegineta lib. 1. docet inflammatis infantibus ex dentitione gingiuas, nihil esse dandam, quod multo & difficili conatu commandandum sit: tum digitis palpandas gingiuas, gallinaceorumq; adipe aut leporis cerebro molliendas esse. Lacte caprino vel cerebro leporum peruncta gingiuæ, faciles dentitiones faciunt, Plin. Serenus Samonicus legit lacte caprino cum cerebro leporino, &c. sic enim scribit, Aut teneris cerebrum gingiuas illine porci, Aut leporis niueum bibitur cum lacte caprino. Leporis cerebrum in vino vtiliter bibitur, eiusq; testiculi tolli salubriter manducantur ab eo qui vesicæ molestijs laborat. Marcellus. Vrina incontinentiam cohibet cerebrum leporinum in vino, vel eiusdem testiculi tolli, Plin. Leporinum cerebrum ex vino potum, vrinæ incontinentiam refrenat: eiusdem testiculi torrefacti & ex vino poti, par remedium submeialis præstant, Marcellus. Si vrina præter voluntatem vel nimia fluat, Tum leporis cerebrum ex vino potare decebit, Serenus. Ad mingentes in stragulis, Leporinum cerebrum ex vino propinato, Galenus Euporiston 3.276. Dens leporinus appositus parti vbi dentes alicui dolent, sedat dolorem, Rafis & Albertus. Leporis ventriculorum coctum in fartagine admixto oleo myrtino impone capiti, capillos fluentes continet & cogit crescere, Sextus. Leporis ventriculorum cum vino suo, vino veteri lauabis, ita vt fordes ipsæ ibi sint & misceantur: aut si in ventriculo non inueneris, pilulas de sumo ipsius impares numero tritas cum vino veteri dyfenterico dabis bibendas, Marcellus.

Coagulum Germani vocant *mægle keim* vel *lip*. Leporino coagulo pares vires habent coagulum hœdi, agni, hinnuli, dorcadis, capræ, platycerotis, dorei, cerui, vituli & bubali, Dioscorides. Vide in Ceruo c. Coagulum hinnuli (quidam ineptè pro hinnuli legunt inuile,) leporis, hœdi laudatù: præcipuum tamen dasy podis, vtilius vrinæ; dentatorum, Plin. sed dasy podem & leporem idem significare vt plurimum, dasy podem tamen aliquando priuatim pro specie quadam leporis quæ cuniculis videtur (vt Gaza vertit apud Aristotelem semel aut iterù, vbi dasy podis & lagi coniuncta erant nomina) accipi, quod Plinius non animaduertit supra in a. docuimus. Laudant & Nicander in Theriacis suis contra venenata leporis coagulum: quo loco interpret eius, authore Nicooone antiquissimo medicinæ authore, primum in coagulis honorem hinnulo tribuit, secundum lepori, tertium vero agno, contra quam Dioscorides qui leporino primum ordinem dedit, Marcel. Vergil. Coagulum omne acris ac digerentis potentia est, ac nimirum etiam exiccatoria, quod superiora necessariò sequitur. Lac in ventre coagulum dissoluit, quod & nos, inquit Galenus, non solum in leporino, sed etiam in aliorum animalium omnium coagulo experiri sumus. At tamen leporinum omnium est præstantissimum: sed & sanguinè in ventre concretum simili modo epotum dissoluit, ac efficacius quidem cæteris, verum nõ solum, quod quibusdam scriptum legitur: sed & hoc commune est omni coagulo, Hæc Galenus. Auicenna quoq; coagulis omnibus leporinù præfert. Quod vetustius coagulum est eo præstantius, Aristoteles. Contra venena ex aceto bibitur, Dioscorides: & Auicenna, qui theriacam & bezabar ita sumptum contra venena esse scribit: non autem, vt quidam ineptè citant, theriacam insuper misceri iubet. Contra venena additur antidotis, Plin. Coagulo leporino, inquit idem, ad serpentes venatur ex aceto, contraq; scorpionem & murem araneum: aiunt autem nõ ferri leporis coagulo perunctos. Ad scorpionum & serpentium morsus, Leporinum coagulum cù vino potui datum, aduersus venena resistit & discutit, Sextus. Tribus obolis ex vino bibitur contra morsus venenatos, (ad serpentium, vel vt alij viperarum, morsus Græcè legitur, *αυτὸν* *πάλαιον* *πρωτόγονον*, sed eodem in libro de lepore priuatim agens, Coagulum eius ad *λεπόριον*, id est viperarum morsus peculiariter commendat.) Dioscorides medicamentis ad *λεπόριον* apud Galenum de antid. 2. misceatur inter alia Leporis coagulum. Contra pastinacam & omnium marinorum ictus vel morsus coagulum leporis, vel hœdi, vel agni drachmæ pondere ex vino sumitur, Plin. Nicander circa finem theriacorum remedium compositum cõtra omnes venenatos ictus ac morsus describens, inijcit illi inter cætera *λεπόριον*, id est coagulum leporis. Leporis coagulum & cuminum misceatur marinæ testudinis sanguini ex vino bibenda cõtra rubra venena Aëtio. Sanguinè in grumos concreta discutit tribus obolis ex vino potù, Diosc. Leporinù coagulum si cù aceto ebibatur, sanguinè in ventre concreta dissoluit, ac efficacius quidè cæteris, verum nõ solù quod quibusdam scriptum legitur, sed & aliud quoduis coagulum, Gal. Videtur autè, cum inquit. Quod quibusdã scriptum legitur, Dioscoridè notare, inmeritò tamè. Et si en Dioscorides leporino hæc vim priuatim attribuit, vt *λεπόριον* *αυτὸν* *πάλαιον* *πρωτόγονον*, id est sanguinè concreta dissoluat, trium obolorù pondere ex vino sumptù: nõ tamè diuerso, ù anima- lum, quæ paulò ante nominatim recensui, coagula parè leporino facultatè habere scribit, & omnia auxiliari con-

tra aconitum potu in vino sumpta, & in aceto contra concretum sanguinem. Intelligendum est autem hoc den-
 sati concretum sanguinis malum in ventriculo factum, quod maximè & periculosissimè à sanguinis taurini calidi
 adhuc haustu contingit. Coagulum hœdi contra viscum (chamaeleontian) & chamaeleontem album, & san-
 guinem taurinum remediò est: contra quem & leporis coagulum ex aceto, Plinius. Eadem saue vi aconiti resiste-
 re videtur: nam id quoq; strangulando, vt sanguis & lac concreta, venenum est. Coagulum leporinum vel hin-
 nuli contra aconitum datur ex vino, Nicander. Contra venena ex aceto bibitur, praesertim aduersus concretum (in
 ventriculo) lac, Dioscor. Et alibi, Cõtra lactis coagulati pericula auxiliatur coagulum omne, maximè vero lepo-
 rinum, quod ex aceto bibere sapius cogimus. Lac in ventre coagulatum dissoluit (scilicet cũ aceto potum) quod
 certe & nos experti sumus, non solum in leporino, sed etiam in aliorum animalium omnium coagulo: attamè le-
 porinum omnium est praestantissimum, Galen. Idem fortassis Auicenna scripsit, quod ab interprete (vt quidam
 citant: in meo enim exemplari non reperio) hunc in modum deprauatum videtur: Coagulum leporinum cum
 aceto lac in n. u. lierum maminis coagulatum dissoluit: quanquam fortassis ea quæ pota coagulatum in ventriculo
 lac dissolunt lactis etiam in mamillis grumos dissoluere posse videntur, extrinsecus applicata. Arundines & te-
 la quæq; alia extrahenda sunt corpori, euocant cochleæ ex his quæ gregatim folia sectantur contusæ impositæq;
 cum testis: & ea quæ manduntur exemptæ testis, sed cum leporis coagulo efficacissimè, Plinius. Et rursus spinæ ac
 similia corpori extrahuntur, coagulo quoq; sed maximè leporis, cum thuris polline & oleo aut cura visci pari
 pondere, aut cum propoli. Et similiter Marcellus, Cuiuscunq; animalis coagulum, maximè leporis, eum pari
 pondere thuris vel visci impositum, permanere in corpore quæ calcata sunt, non sinit. Et alibi, Ad ea quæ calcata
 erunt, & ea quæ corpori inhaerint, extrahenda, leporis coagulum cum malua tritum impositumq; potèter opi-
 tulari. Sanguinem sinit coagulum ceruinum ex aceto, item leporis, Plinius. Sic & Marcellus, Coagulum cer-
 uinum deglutitum sanguinem ex intimis profluentem facile stringit: idè facit & coagulum leporis. Sanguinem
 è pectore educens quomodo inuēt paulò post dicemus. Vleus etiã anofum coalescet, si inducas leporis asper-
 sa coagula vino, Serenus. Strumis exulceratis duntaxat coag. lep. è vino in linteolo imponitur, Plinius. Carcino-
 mata curat coagulum leporinũ cum pari pondere capparispæperum vino, Plinius: (vt runq; vino aspersum vnã
 teritur, & sic adponitur, Marcellus.) Aduersus quartanam, magi simi bubuli cinere consperso puerorum vrina
 illinunt digitos pedum, manibusq; leporis cor adalligant, coagulum ante accessionem propinant, Plinius. Aut le-
 poris tepidi (aliàs, timidi) diluta coagula trade, Serenus ad quartanam. Coagulum leporinum comitialis iuuas
 Dioscorides. In comitiali morbo dantur coagula leporis, Plinius: (item pulmo vel cor eiusdè, eo quem mox de-
 clarabimus modo. Lep. coagulum comitiale morbum, si cum aceto ebibatur sanare proditum est, Galenus &
 Auicenna. Parum olei leporis coagulo infundito, & pilulas facito, ex quibus modò vnã, modò duas præbeto, Ga-
 lenus Euporiston 2.3. Coag. lep. miscetur etiam antidoto Iuliani, medicamento ad calculum & comitiales, &c. de-
 slynato, Apud Actium. Ictericis leporis coagulum cum meraco ad dies 7. vel 6. præbeto, Galenus ex Archigene.
 Si grauitas sit audiendi, laudant coag. lep. tercia denarij parte, dimidiaq; saga peni in Amia o vino. Plin. Ad auris
 dolorem, Lep. coag auriculæ infunditur, Sextus: Sed legendũ videtur, dentũ, non aurium, ex Plinio, vt sequitur.
 Leporina coagula per autè infusa contra dolores dentium. efficacis sunt, Plin. Idem 24. 10. de Erasistrato, Ederz
 acinos quinq; tritos in rosacco oleo, calefactosq; in cortice Punici, instillauit dentũ dolori ad contraria aure. Lep.
 coag. refectionibus à pectore auxiliatur trioboli pondere ex vino, Dioscorides: Intelligidæ sunt autem sanguinis
 refectiones: nam Græcè legitur, ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν ἐκ τῆς ἀσθμῆς τὸν ἐκ τῆς ἀσθμῆς, vt vox ἀσθματικὸν
 pertinet. Marcellus Vergilius imperitè difficles pectoris excretionis reddidit. Quoduis coagulum resolut
 sanguinem coagulatum in pulmone, Auicenna: eadem scilicet vt quæ in ventriculo. Quidã sanguinis ex thorace
 refectiones lep. coag. potum suppressere prodiderunt: Caterum nec alium quempiam eo usum noui, nec ipse sum
 ausus acri vti remediò ad affectum astrictione egentem, Galen. Apparet sanè notari à ipso Dioscoridem præci-
 pũd, qui tamen non sinit hoc remediò sanguinis educationem, sed simpliciter iuuari scripsit: id quod verisimile est.
 Duplex quidem, cum sanguis è thorace fluit in pulmones & arterias asperas, periculum est, alterum commune,
 ne nimio fluxu vires exhauriantur, itaque opus est sistere: alterum, ne extra vasa sua profusus sanguis in arctis illis
 meatibus condensatus hæreat, ita vt nec ipse educi possit, & sanguinis deinceps fluentis viam impediãt, vnde sus-
 focationis periculum. hęc grumos dissoluentibus remedijs opus est, quale præcipuum est coagulum aliquid vtraq;
 miscetur, vt Plinius his verbis: Sanguinem expuentes coagulum leporinum tercia parte denarij cum terra Samia &
 vino myrteo potum sanat. Medici certe eruditi, si sanguis è pulmonibus reijciatur (quod colligitur ex eo, si ater
 & in grumum concretus cum tussi etiam & dolore partis affectæ reijciatur) primum poscam dilutam & tepidã ex-
 hibendam præcipiunt, vt si quis sanguinis grumus in viscere hæreat, inde dissolutus eijciatur: neq; quicquam ob-
 stat (inquit) bis & ter in tribus horis hanc potionem iterare. Post hoc demum medicamenta adstringentia &
 emplastica adhibent. Caterum cum cœliacis quoq; & dysentericis & fœminis fluxione vuluæ laborantibus vile
 prædicetur à Dioscoride & alijs coagulum, præcipuè leporinũ: apparet illos credidisse sistendi omnino aliquam ei
 facultatem inesse: & verisimile est sicut extrinsecus liquores quidam, vt lac, coaguli vi densescit, ita etiam sangui-
 nem & alios humores in corporibus nostris, liquidos quidem densari, densos autem concretosque dissolui. Nam
 omne coagulum (vt inquit Auicenna) sanguinem & lac densata, & humores crassos dissoluit: quæcunq; verò li-
 quida sunt, coagulat, &c. Coagulum leporis effluentem ex thorace sanguinem retinet, coagulatum dissoluit,
 Rond cap. de phthisi in sua praxi. Coagulum hinnuli, leporis, hœdi laudatum: præcipuum tamen dasypodis,
 quod & profluuiò alui medetur, vnus vtrinq; dentatorum, Plinius. Habent coagulum omnia ruminantia, & in-
 ter dentata vtrinq; lepus. Quò vetustius coagulum est, eò præstantius: tale (videtur enim vetustate maiorem sic-
 candi vim acquirere) profluuiò alui (diarrhœæ) præcipuè medetur: atq; etiam quod leporis (dasypodis) est: sed
 laudatissimum hinnuli, Aristoteles. Alui fluorem sistit, Dioscorides. Aluum sistit coag. lep. in vino cicercis magni-
 tudine: aut si febris sit, ex aqua alyqui & gallam adijciunt. Plin. Leporum coagulo illito vbere, sistitur infantum
 aluus: Idem. Ad infantum ventris fluxum, Leporinum coagulum illinitur in summe mulieris: sed & puero da-
 bitur bibere: si sine febricula fuerit, cum vino: febricitanti verò cum aqua calida: Idem facit & maioribus cum
 puluere gallæ, Sextus. Coagulum omne potum, sistit aluum: & debet dari in fluxu: agit enim vi quadam oc-
 culta, quam experientia ostendit, (videtur notare Galenum, qui coagulum tanquam acre vbi quid sisten-
 dum est dari prohibet,) quod si etiam ventri puerorum calidum imponas, sanat, facultate nimirum coa-
 gulante & indurante humores, Aueroes. Est sanè coagulo vis ignea, secundum Aristotlem: non quòd
 sumum

suminum caliditatis gradum vt ignis obtineat, sed quoniam similiter vt ignis heterogenea discernit, vt in lacte par-
 tem crassam, aquosam & pinguem. Mihi nuper coagulum vitulinũ aliquot iam menses repositũ gustanti, odor
 sapor & substantia, per omnia caseum inueteratum & putrescentem referebant: & sanè videtur idem in casis ef-
 ficere coagulum, quod fermentum in massa farinæ subacta, cuius exigua pars iniecta massam vniuersam sapore &
 qualitate sua imbuit. Sed cum vetus maximè casens, coaguli vim repræsentet, nil mirum si facultates etiã aliquot
 easdem habeant. Quamobrem venter vtriq; sistitur: vtriq; vis inest dissolventi præter naturam concreta: vt de
 coagulo iam supra diximus; caseo autem vetere concretos induratosq; arthriticis cuiusdam turres se dissoluisse
 Galenus scribit, subactò eo in mortario exquisite, cum prius madefecisset decocto saliti cruris porcini ac perue-
 nulli. Lep. coag. tribus obolis ex vino potum, cœliacis & dysentericis succurrit, Dioscor. Cœliacos & dysentericos
 inuat potum leporis, tum hinnuli, tum etiam capræ: coagulum ex vino, nec non immixtum cum oryza cremore,
 Galenus Euporiston 1.13. Cœliacis coagulum leporinum subactum in pane datur: si verò sanguinem detrahãt,
 id est deijciunt, in polenta, Plin. Coag. lep. ex vino dilutum tepidum dysenterico dabis bibendũ, de quo coagulo
 singulos seripulos in singulis ouis forbilibus ieiuno per triduum dederis, mirè subuenies, Marcellus. Lac capri-
 num ad dimidias decoctum dysenter. & cœliacis datur. si sint & tormina, additur protopum. Torminibus satis
 esse remediũ in leporis coagulo potò è vino tepido vel semel, arbitrantur aliqui: Cautiores & sanguine caprino cũ
 farina hordeacea & resina ventrem illinunt, Plinius. Colo sedando, pauidi leporis madefacta coagula pota, Sere-
 nus. Vrinæ incontinentiam cohibet coagulum leporinum cum anserino adipe in polenta, Plinius. Ad Venere-
 ciendam Leporis coagulum aut Leonis adipe putendo illinito, Oribasius apud Actium. Vuluæ fluorem sistit,
 Dioscorides. Et rursus, Tribus obolis ex vino potum fœminis fluxione vuluæ laborantibus auxiliatur. (Eandem
 vim Sextus cordi leporis, Plinius pulmone aciecori adscribit.) Menses retinet, vt quidam citat ex Auicenna apud
 quem nosita legimus, Quoduis coagulum prohibet quemuis fluxum sanguinis, & muliebrem quoq; Coag. lep.
 profluuium muliebri sanare proditum est, Galen. videtur autem addendum quod proximè scripserat. si cũ aceto
 bibatur. Cum calidum sit vitandum vbi sanguis fluit aut fluxurus est, nõ video quomodo possit coagulum, quod
 acre est, menses immodicos cum practicis & medicorũ vulgo sistere, Syllius. Secundas adiuvat coag. lep. cau-
 tur pridiana balnea. Illitum quoq; cum croco & parri succo, vellere appositum abortus mortuos expellit, Plinius.
 Leporinum coagulum post triduum (vt Plinius dicit) malum diti vel diti vel diti, nam & in obracite lapide simile
 medicamentum scribens, bibi iubet diti vel diti vel diti, vt tribus vel quatuor diebus continuis statim
 à puerperio huiusmodi medicamenta bibantur: nam & alia ad sterilitatem inducendam pluribus diebus bibi iu-
 bent, vt clymenum in viris: ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν potum, atociõ esse fertur, Dioscorides lib. 2. cap. de lepore. Græca ver-
 ba ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν Marcellus vertit à purgatione menstrua deceptus nimirum per Arabes, quorum interpretes ita
 translulerunt. Serapion, Auicenna & Rafis: quòd autem non significet menstrua purgationem conuincitur ex
 capite de lepore, vbi vtrunq; vocabulum, ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν contrarios effectus (sed alterum in pectore, alte-
 rum in potu) vtriusq; tempore adente coagulo, expressum reperies. Sed rursus in capite de coagulis oblitus fuit
 Marcellus eandem vocem, & rectè quidem, puerperium transferre. Sic & Ruellius in eodem capite de coagulis re-
 mē puerperium vertit, in capite verò de lepore concubiti. Cornarius vtrobiq; purgationem à partu factam in-
 terpretatur: Hermolaum vtrobiq; puerperium vertisse puto. Aphedrum pro puerperio accipiunt quandoque
 Græci, Cælius. Eandem vocem reperio apud Galenum lib. 2. de antidotis, cap. 133. Sunt autem Nicoltrati verba
 Simorlus à cane rabido, inquit, aquam pertimescat, suppone potu ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν, & bibit. Interpres transfert
 lacrum pannum ex sella. Eandem locum Actuarius transcribit in antidoto diacarcion, vbi Ruellius sibi rursus
 non constans, lacrum pannum sub sedem vertit, cum intelligatur puerperæ pannum vterino sanguine pollutus.
 Hęc pluribus, quoniam in dictionarijs, Græcorum etiam, nihil huiusmodi reperias. Hedychius quidem & Varin
 ἡρώδης interpretantur ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν, hoc est immunditiam: Et ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν sella sedere: & ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν
 aluo exoneranda destinata. Habeatur autè puerperæ etiam immunda, & lux eis ad pariedum sella sunt, Sui-
 das ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν nominat. Iam in eodem Dioscoridis loco vocè atociõ, alij aliter interpretantur. Hermolaum
 Marcellus reprehendit, Marcellum Massarium: Ruellius ambiguitate transfert, vt in vtranq; sententiam accipi possit,
 atociõ reddens, quod pariedi vel partus spem intercipit. Ego certe Marcelli sententia accedo, cuius hæc verba
 sunt: Μετὰ τὸν ἀσθματικὸν ἡρώδης τὸν ἀσθματικὸν, Barbarus vertit, sumptum à puerperio abortiuum est. Nos sterilitatem facere di-
 ximus non paruo discrimine, &c. Esse verò hanc atocij significationem, vel ex Plinio constat, qui 29. 4. de pha-
 langijs agens, in tertio (inquit) phalangij genere inueniri dicuntur vermiculi, adalligatq; mulieribus ceruina
 pelle ante solis ortum, præflare ne concipiant. Vis ea annua est, quam solam ex omni atociõ dixisse fas sit, quoniã
 aliquarum fecunditas plena liberis tali venia indiget. Ne concipiant, atociõ homini præflare Plinius dicit: demi-
 rorq; hoc maximè loco Barbarum, qui in Pliniani castigationibus atociõ expulserit esse, quodecunq; conce-
 ptus adimit & partus spem intercipit: hoc loco autem abortiuum idem dixerit. Et in hoc ipso capite variata inter-
 pretatione, prohibere partus atociõm verterit: nec animaduertit, non posse aliter quàm de sterilitate in Dioscori-
 de intelligi, cum dicat à puerperio potum coagulum atociõ esse, quò tempore sine nouo conceptu abortus fieri
 non potest, Flueusque Marcellus. Sed audiamus etiam Massarium, qui à Hermolaum defendit: Coagulum lepo-
 ris, inquit, magnum habet in medicina vsum, præcipuè ad concipiendum mares, si cibo ante conceptionem præ-
 sumatur, (quod Plinius scribit:) vt Hermolaum nostrum iam liberatum patet à falsa calumnia Marcelli, qui
 cum falso accusauit, quod in Dioscoride leporinum coagulum non abortiuum est, sed sterilitatem facere inter-
 pretari debuerit, quod est totum oppositum: non animaduertens Plinium lib. 28. testatum reliquisse, coagulum
 leporis in cibo sumptum mares concipi facere. Et quod magis ridendum est, Hermolai verba in castigationibus
 Pliniani exponit: nec ipsa quidem intelligit. Ait enim 28. libro (Hermolaus) illi autem atociõ quæcunq; me-
 dicina conceptum adimit, hoc est partus spem intercipit. Non enim dixit conceptionem, sed conceptũ, id est fœ-
 tum, qui iam conceptus est, adimit: hoc est vt ipsemet exponit, partus spem inuãt, non factum, qui conceptus
 est peruenit ad partum impediãt, & prohibeat: quod quidem nõ sterilitatem, sed abortum facere dicimus: quasi
 concipere licet ex horum antiquorum scriptorum verbis coagulum leporis, ante conceptionem sumptum ma-
 res concipi facere, post conceptionem vero sumptum abortiuum esse. Hęc Massarius nimio, vt meum est iudi-
 cium, Hermolai cuius sui defendendi affectu commotus. Est enim non nihil dicere videtur, quamvis id quoq; re-
 futari facile possit, validiores tamè Marcelli rationes non attingit. Pro Marcello quidè statueram Dudaum in vno
 70 ribus Annot. in Pandectas, his verbis: Ecbolia medicamenta sunt quibus medici vniuersi abigendũ infantibus in
 vteris

munt, sunt quæ interimunt simul & eijcunt. Dioscorides cum in cyclamino dixisset, vmblicis & imo ventriculi eum, alium mollire, & *επιχλωμαστος* *επιχλωμαστος*, & abortus facere: paulo post subdit, *μυζορραξ* *επιχλωμαστος*, vbi Marcellus iterum transfert, abortiuus medicamentis miscetur, quod non probat. Acrimonia quæ in centaury magis radice est, vim suam exierit mensurando, & fetus tum mortuos detrahendo, tum viuos cotrum pendo eijciedoque, Galenus, Aetius, Aegineta. Diosc. vt hæc efficiat, in collyrij formam deradi subditque, scribit. Lep. coag. ad drachmas quatuor in portione datur vini, feminae de femineo, & masculo de masculino, & mox faciant coitum, & post abstineant se, statim concipit. Etiam pro cibo omnibus vtatur, (vulua, testiculos, coagulo:) balneo vocationibusque vtatur, mirè concipit. Sextus. Dercadis, hædi, leporis, coagulum & fel, cum agnino sanguine & adipe, medullaque, ceruina, nardino & rosaceo oleo commisce, & post purgationem subito (vtro prius purgato,) Aetius 16. 3. vt conceptus fiat. Et rursus ibidem, Pessulus conceptioni inducendæ idoneus, Coaguli lep. partes duas, aluminis scissilis partem vnam, cum melle diluito, & pessum conficito, Lep. coag. sterili mulieri impositum (pessus in stat) statim fecundam reddit Simocatus. Fieri sanè potest vt hæc de concilianda mulieribus fecunditate per coagulum, aut vuluam, aut testiculos leporis plausibilis siue vera siue falsa persuasio, ex leporis natura originem duxerit: quod hæc animal longè omnium fecundissimum sit, & solum ferè superfæcet. Vt mulier concipiat femina, Lepus incidatur, & de sanguine qui à vulua fluxerit, illiniat sibi naturam & de coagulo eius. Sextus. Vide infra in medicinis ex vulua. Magi propinant virgini nouem grana simi lep. vt stent perpetuò mammæ: coagulum quoque ob id cum melle illiunt, Plinius. Leporis coagulum tradunt ex aqua tritum si illinatur, ad omnes mammarum tumores & affectus, præcipuè lactis copia euientes conferre, Aetius. Propoma ad quartanam certum, coaguli leporis i, si iungatur cum vino sufficiente: da bibendum suspensa die. Incentus.

Pulmones leporis sale conditi in comitiali morbo dantur, cum thuris tertia parte in vino albo, per dies tringinta, item coagula eiusdem, Plinius. Sextus idem planè remedium cordi adscribit, vt paulo post recitabo. Pulmones leporis contra dolores oculorum commendant, Plinius. Pulmo leporis superpositus & alligatus dolores oculorum mirificè sanat, Sextus & Albertus. Vuluam adiuvat pulmo aridus potus, Plinius. Perniones & rimas pedum vt si nus adeps facit, & c. & si subtriti sint conuulsive offensione. Si vero adusti frigore, leporini pili cinis: tunc idem pulmo conuulsus dissectus, aut pulmonis cinis, Plinius. Ad perniones & pedes laesos calciamenis. Leporis pulmo conuulsus & illinitus, vel super pedes positus, mirè sanat, Sextus & Albertus. Pulmo ceruini impositus & saepe renouatus, ex calciamento laesos pedes sine dolore persanat: Leporinus quoque pulmo multò efficacius impositus iuuat, Marcellus. Vide supra in ceruino pulmone, in Ceruo c. Magi aduersus quartanam simi babeli cinere conspecto puerorum vrina illiunt digitos pedum, manibusque, leporis cor adalligant, Plinius. Leporis iuuenis cor sublatum & quartanarijs collo vel brachio suspensum, liberat, si sub accessione eius pendeat, Sextus & Kirandes. Ad caducos. Leporis cor siccum derasum cum parte tertia thuris manne trita ex vino albo da bibere per dies septem, liberat. His verò qui sepius cadunt dabis diebus tringinta. Sextus. Plinius idem planè remedium pulmoni iecoris attribuit, vt paulo superius recitauit. Ad vteri dolorem, Leporis cor aridum, & in ramenta concium potui datur, Galenus Euporiston 2. 7. Leporis cor (iecur, Plinius, vt statim subiicimus) siccum rasum ex aqua calida potui dato leianis cum Samia terra mulieribus profusa laborantibus, sanabuntur, Remedium est eis etiam quæ sanguinem excreant, & locis (post partum, vt addit inscriptio) laborant, Sextus.

Profusa mulierum adiuvat iecur (cor, Sextus, vt proxime recitauit) cum Samia terra ex aqua potum, Plinius. Cæliacus iecur leporis coctum manducet, sanabitur: Item, si auctro vino iungatur, idem facit, Sextus. De hepate leporis arido si sumat hepaticus pondere drachmæ (epilepticus pondere vncie, Albertus) iuuat, Rasis. Ad eos qui vertiginem patiuntur, Fel leporis simul & iocinora multelæ commixta ad drachmas tres, castorei drachmam vnam, myrrhæ drachmas quatuor, cum drachma acetæ ex melle aut passio bibant, sanabuntur, Sextus. Leporis fel cum melle mixtum & inunctum, oculos clarificat, Sextus. Cum passio aut melle calliginem ocalorum sedat, Plinius lib. 28. vt Humelbergius citat. Cum melle albo contra albuginem oculorum proficit, Rasis & Albertus. Leporis fel recens cum pari mellis portione mistum & in ceptæ coctio tepesfactum in aurem mitte: hoc enim remedium ei qui vel nihil audiat, auditum restituit, Galenus Euporiston 3. 3. Ad lienosos cum prædaro tumore, Leporinus recens ita deuoratus, vt ne dentibus attingatur, lienosos magnificè iuuat: ignorer autem laborans quid deuorauerit oculis fascia velatis, Galenus Eupor. 2. 40. Venter leporis cum intestinis tostus & adustus in sartagine, teritur & cum oleo rosarum mixtus capiti illinitur ad reparandos pilos, Autenna. Leporis renes, inueterati in vino poti calculos pellunt, Plin. Lep. renes siccos in Sole coctos derasos in portione dato, mirè sanat, Sextus. In renem dolore crudos deuorari iubent, aut certe coctos, ita ne dente contringantur, idem & Marcellus. Ad araneorum morsus, Renes leporis & fulicæ eius bestie, qui ab araneis laborat si crudos deglutiat, sanabitur: morsus etiã cocti dantur, Sextus: sed fulica auis est, & renibus caret, quod miror Humelbergium non animaduertisse. Aggregator quidem vbi remedia ad morsum araneorum describit, nec leporis nec fulicæ meminit, cū alioqui frequentissimus sit in remedijs ex hoc scriptore commemorandis. Recentiores quidam, vt Bartholomæus Montagnana, leporis testiculos & vuluam miscet medicamentis intra corpus sumendis, ad coitum in vitro, & conceptum in muliere promouendum. Si testiculi leporum in cibis sumantur (vt & vulua, & coagulum) mares concipi putant, Plinius. Leporis testiculi tosti salubriter manducantur ab eo qui vesicæ molestijs laborat, Marcellus. Leporis testiculum post purgationem suam mulier, si cum vino contritum accipiat, masculum pariet, Sextus. Vrinæ incontinentiam cohibent leporis testiculi tosti, Plinius. Leporis cerebellum ex vino potum, vrinæ incontinentiam reseruat: eiusdem testiculi tosti & vino poti, par remedium subiectualis præstant, Marcellus. Ad eos qui involuntariè vrinam reddant, Lep. testiculum aridum minutatim concisum ex vino odorato potandum offer, Galenus Euporiston 1. 7. 6. Et rursus 3. 27. 6. Leporis testiculum ex vino odorato tepido propinato miangentibus in stragulis. Libro 9. de compositione secundum locos eundem in vino odorato seruesfactum bibi iubet: sed pro *Πηχυνόμυθος* legendam *Πηχυνόμυθος*, vt Aetius & Aegineta habent. In dolore lumborum (coxendicis, vbi & sinus caprinus feruens cauo in brachiali sub pollice à quibusdam imponitur, vt in Capra docui) testes leporis deuorare suadet, Plin. Qui testiculum leporinum coctum leianis comederit, citò coxarum dolore releuabit, Marcellus. Leporum vuluas cum testiculos, vt modo dixi, recentiores quidam medici pollere putant vt coitum in viris, conceptum in mulieribus excitant: & alijs eiusdem generis medicamentis intra corpus sumendis miscet. Sed hæc fecundandi ex leporinis partibus persuasio, ab ipsa animæ fecunditate orta viderat, vt in coagulo dixi. Matriçem leporis sicca & tere, & da bibere quando fuerit è menstruis purgata, concipiet, Galenus Eupor. 2. 135. Vt sterilis concipiat, Leporis

Leporis consumit scemina vuluam, Serenus. Vt mulier concipiat, leporis veterum frige, tritumque, affidne propina: habeat autem & leporis sanguinem, Galenus Eupor. 3. 23. Si vulua leporum in cibis sumantur, mares concipi putant. Et mox, Conceptum leporis vtero exemptum, his quæ parere desierint restibilem fecunditatem asserere putant: sed pro conceptu, leporis sanem & viro magi propinant, Plinius. Vt mulier concipiat femina, Lepus incidatur, & de sanguine qui à vulua fluxerit, illiniat sibi naturam, & de coagulo eius. Sextus. Vt mulier masculum concipiat & partat, Leporis vuluam siccam derasam in portione vini bibant vtriq; & mulier & masculus. Nam si mulier sola biberit, androgyne (androgyne) nascitur, hoc est nec masculus nec femina, Sextus. Venter quidem dolore tentari negant talum leporis habentes, Plinius. Talum leporis tolle & ligato ad ventrem, mirè sanat, Sextus. Si quis talum leporis secum habuerit, immunis à dolore ventris & periculo huiusmodi perituo permanebit, Marcellus. Frequentissimè euenit vt ex qualibet causa subito dolor ventris exsistat: sed qui talum leporis secum habuerit, huiusmodi casum, id est subitum dolorem ventris nunquam incurret, idem. Et alibi, Leporis talus ventriculo subligatus dolorem eius (& ventris) excludit. Item inter remedia ad coli dolorem, Lepori viuo, inquit, talum abstrahas, pilosque eius de subentre (subventrili) tolles, atque ipsum vinum dimittes: de illis pilis vel lana filum validum facies, & ex eo talum leporis colligabis, corpusque laborantis præcinges: miro remedio subuenies: efficacius tamen erit remedium, ita vt incredibile sit, si casu os ipsum, id est talum leporis in stercore lupi inuenieris: quod ita custodire debes, ne aut terram tangat, aut à muliere contingatur: sed nec filum illud de lana leporis factum debet mulier vlla contingere, hoc autem remedium cum vni profuerit, ad alios statim cum voluerit proderit: filum quoque quod ex lana vel pilis quos de ventre leporis tuleris, totius purus & nitidus facies: quod si ita ventri laborantis subligaueris, plurimum proderit, vt sublata lana leporum vuluam dimittas, & dicas ei dum dimittis eum, Fuge fuge lepuscule, & tecum aufer coli dolorem, Hæc negatur Marcellus. Leporis talum Humelbergius interpretatur ossiculum in articulo pedis in posteriori suffragine duntaxat, quo scilicet talum in alijs quoque animantibus talus reperitur, quæ modo habeant, vt bisulca ferè: nam solipeda & digitata Aristotele teste, non habent: quare lepus etiam carebit, quod Humelbergius non animaduertit: sed excusatur, quoniam Plinius quoque & Marcellus talum leporis nominant: videntur autem illi improprè sic vocare ossiculum in genu posteriori, vel suffragine potius, quod geniculi patella esse videtur, nostri vulgò vocant *den harspynge*, hoc est saltum leporis: nimirum quod ea parte ceu basi inter salendum nitatur. Hanc aridam tritam ex vino frequenter bibi contra calculos alij commendant inter præcipua remedia. Eadem ossicula cum pari pondere macis disti aromatis contrita in vino Cretico vel Maluatico (aut si maus Monembalico) & dimidias coquas, & calidum bibi aliquoties, aduersus colicam seu ventris dolorem quidam consulant. Leporum vel capreolorum talos ex vino aut stillatitio liquore pulegij, parturientibus muliercular pro ocytocio propinant, Tragus. Ad comitalem, Visci quercini, corallij, margaritarum, seminum pæonia, ossiculorum de suffragine leporis, lapillorum de cancri partes æquales miscentur, Obicurus. Leporis tali si alligentur, articulares affectus admodum alleviant: oportet autem leporem vium relinquere, Trallianus lib. 11. Reperitur in latere leporis acui os simile, hoc searificati dentes in dolore suadent, Plinius. Articularum vitijs leporis pedes adalligatos, viles esse tradunt, Plinius. Podagras quidam mitigari (credunt) pede leporis viuensis abscisso si quis affidne habeat, idem. Fimum leporis ambustis medetur, Plinius. Vt stent perpetuò mammæ, virgini nouem grana simi leporis magi propinant, idem. Liqueat cum aceto & illitum, imperignem curat, Rasis. Leporis simi cinis in vino vesperi potus, nocturnas tussis sanat, Plinius. Contritum ex vino calido sumptum, arteriæ & columellæ vitijs & spiritus difficultati summpere optulatur, Galenus Eupor. 3. 37. Cæliaci & dysenterici prodest leporini simi cinis inspersus portioni tepidæ vini, Plin. Leporis ventriculum cum simo suo vium vetere lauabis, ita vt fordes ipsæ sibi sint & miscantur: aut si in ventriculo non inuenieris, pilulas de simo ipsius impares numero tritas cum vino vetere dysenterico dabis bibendas. Marcellus. Lep. stercoris pilulas septem tere, & cum dulci vium colico per triduum da bibendum, Marcellus. Fimum leporis cum melle decoctum, & quotidie fabæ magnitudine sumptum, rupta intestina facere mirè tradit, ita vt deploratos sanauerit, Plinius: Vide etiam supra inter remedia ex pilis. Pessus quoque Atelepiades in nobilibus feminis vtbebat vt conciperent, Myrrhæ drachmas quatuor, iridis, simi leporis, singulorum drachmas duas, cum aqua collyria conficito & supposito, vbi menses desierunt, postea cum viro concumbant, Aetius 16. 34. Stercus leporis positum super mulierem quæ nunquam peperit, nunquam pariet quandiu tenuerit: (si ligerit super mulierem, non concipiet quandiu tenuerit, Rasis:) Et si modicum eius vulgè imposuerit, desiccatur (remouet ab ea, Rasis) menstruum sanguinem, & matricem vehementer exsiccat, Albertus & Rasis. Raphael medicus Lucarni, mulieri non habenti lac præscripsit hoc remedium: R. Cystalli, synapis albi, stercoris muris vel leporis: bibat è iure caulium vel feniculi.

H.

a. L. Aelius putabat ab eo dictum leporum à celeritudine, quod leupes esset. Ego arbitror à Græco vocabulo antiquo, quod cum Acoles Bæcotij leporem appellant, Varro 3. de re rust. In opere verò de lingua Latina: Lepus, inquit, quoddà Siculis quidam Græci dicunt *λεπρος*: à Roma quod orti Siculi, vt Annales nostri veteres dicunt, fortasse hinc illud tulerunt, & hic reliquerunt id nomen. Lepus à pedum leuitate nomen habet, quoniam ambulans non sentitur, Siphontinus: lidosus quidem idem etymon facit, sed leuitatem pedum ad celeritatem refert: non vt Siphontinus videtur ad sonum, quod mollissimè incedens propter vestigia pilosa non audiat. *λεπος* oxytonum, cum omicron in vltima, vox Ionica vt Athenæns dicere videtur: ait autem Eustathius quoque hæc huius vocis inflexionem reperiri, nempe *λεπος*, & c. Eadem vox paroxytona proprium viri nomen est, vt Ptolemæus Legus: sic & *λεπος*, translato in primam accentu proprium fit, Varius & Cyrillus. Apud Homerum *λεπος* legitur propter metrum, Varius: et si alibi communem hanc vocem esse scribat. *λεπος*, & *λεπος*, Attica sunt. *λεπος*, si, Pausanias. *λεπος* (per omega) lepus est terrestris: per omicron verò, marinus & fluuiatilis, Helychius & Varius. *λεπος* in accusandi causa cum v. & acuto in vltima (vt Tryphon obseruauit) Aristophanes protulit, Xenophon autè in Cynegetico *λεπος*, vltima circumflexa & sine v. Vulgò verò iam, inquit, *λεπος* dicimus vt *λεπος*, pro quo Atticè *λεπος*, vt *λεπος*. Ceterum eodem declinandi modo quo *λεπος* dicimus, *λεπος* apud Sophocle in recto plurali legitur: eo verò quo *λεπος* per omega, reclus pluralis *λεπος* est apud Eupolim. Sunt qui in his vocabulis vltimam sine ratione circumfleant, cum acienda sit, tum in cõmunibus vt *λεπος*, *καλός*, tum in Atticis vt *λεπος*, *καλός*. Quamquam verò *λεπος* Ionicum, *λεπος* Atticum sit, tamen illud quoque apud Atticos reperitur: vt *λεπος* (quod iam diximus) apud Sophoclem. Ceterum in voce *λεπος*, vel omega abundat, vt omicron, vt Attica. Hæc

Athenæus. Ex eodem etiam Varius repetit, sed paulo aliter. Λαγωίς, inquit, ut λεγών, & similia, &c. aīne autem λαγώς dissyllabum cum o. producto Ionicum esse: alij verò lagōs cum o. breui, & à λέω, quod est video, deriuant; dormiunt autem, vt supra diximus, apertis oculis lepores. Δε particula augendi vim habet: Dōticē pro δε autem significat: vt à magnitudine aurium nomen sit factum, Varius & Cælius. Accedat & nostra coniectura, Λαγός, λαγώς & λαγός, libidinosum significant: talis autem vel maximè lepus est: & forsitan eam magis ob causam Amoribus consecratur, quam etymologię ratione, quam in b. adferemus. Quidam in Lexico Græcolatino λαγών ineptissimè erinaceum interpretatur: nescio qua occasione, nisi quod Hieronymus pro schaphan Hebraica voce alibi chærogylum, alibi lepusculum, alibi herinaceum ponit. Dasyrodem pro lepore passim dicunt, Aristoteles & alij: Cratinus etiam, vt Pollux ait, propter pedes eius hirsutos. Λαγών, πλώξ, & dasyrodem, communia leporis nomina sunt, Varius. Prox lepus à stupore atq; metu dicitur. Formidine præcellit hoc animal: facile nanq; teme. 10 req; terretur ac compauescit (ἀναπνεύσαι) vnde & prox vocatur: nam πλώξεν formidare est, Cælius ex Polluce. Eodem vocabulo alia quoq; animalia quædam veniunt, & ipsa timida, nempe cerui, hinnuli, & dorcades, Hefychius & Varius. Πλώξ, λαγών, δασύς & κωπετήχενος, ἡ πετεινός, Hefychius. Πλώξ, πλώξ, δασύς, Idem. Et rursus, Πτωκός, ἡ πτωκίδες, (malim πτωκός paroxytonum: & πτωκίδες proparoxytonum à recto paroxytono) δειλός, ἐπιηχρότης. Est sanè prox epitheton potius, vt infra dicitur, quam substantiuum: vsurpatur tamen pro substantiuo per antonomasiam, vt & δειγμόντης apud Nicandrum: sic autem cognominatur, quòd oculis patentibus somnum capiat. Ταχύνος, lepus & ceruus, Hefychius & Varius. Ταχύνος celer est: eximia autem vtriusq; celeritas. ταχύνος nomen pro lepore Lacedæmonijs vsitatum: qui etiam λαγόνην pro lepulo veluti patronymica voce profereunt, Varius. Λαγός, lepores, Varius. Αδρόη, (oxytonum) λέρος, apud Mæuros, Idem & Hefychius: videndū autem ne λαγώσι vel λαγώσι dictio fortassis pro λέροις deprauata sit, aut ediuersa. Cretenfes, lepores κερώνες vocant. Hefychius & Varius. Σεπώνος, lepus, Idem. Δειρός, macilentus, pallidus: & ληζώος (forte λειζώος: quid si lepus ex insula Lero significetur: Illic enim vno tantum inuiceto multiplicati sunt, vt in Lepore sydere mox dicam) vocant canes extenuatos & glabros: vel paruum leporem, Hefychius & Varius. Trochum animal, cuius Aristoteles cum hyæna meminuit, Albertus ineptissimè leporem interpretatur, quod is quoq; à multis mas & fœmina credatur, & æternis mensibus nunc incubus nunc succubus: atqui trochus non lepus est, sed piscis, nominatus à Plinio libro 9. Niphus.

Epitheta. Auritus lepores non Maro (1. Georg.) pricitus vsurpat, sed Afranium sequitur: qui in prologo ex persona Priapi ait: Nam quod vulgò prædicant aurito me parente natum, non ita est, Macrobius. 6. 5. Fidentes pedibus lepores, Mantuanus. Leupes, Cicero in Arato. Pavidus, Horat. in Epodo, & Semonicus. Nunc leporem prouum catulo sedare sagaci, Ouid. 1. de remed. Sollicitus, Idem 5. Fast. Aut lepore tepidi (aliàs timidi) diluta 30 coagula trade, Semonius. Sunt & alia apud Textorem commemorata, nempe, Fœcundus, fugax, furax (quod non placet: Jæcornis, callidus, paruus, paruulus, pauens, meticulosus, tremebandus, tener, sagax, rapidus, vagiens, vagus, velox, velocipes, volucripes, villosus. Πτώκας αείδωμιχοθής: & ἰδωρον ἐπιόρη, Oppian. Κερόπις, Idem. Δειμαλίθη πλώξ, Idem. ολιγρόχρονον τε λαγώνος, Idem. Ηνερένθη λαγώνος, Nicander. Δερμολής Nicandro, vt paulo ante dixi, in Alexipharmacis: cuius verba apud Suidam corruptissima sic relictus: Εὐρ' ἀν' ἑσπ' ἐκφάρμακον χολήν παναγρέας δόρον: Πολλοὶ αὖθις σίναικος (Suid. habet σίναικος): textus Nicandri & scholia σίναικος) δερμολής, &c. inter remedia aduersus aconitum: Scholia interpretantur, ἡ σιναικὴ λαγώνος, & ἐν τριτοῦ μὲν ἀελεπίνος. Πτώκας τε λαγώνος, poeta quidam. Homerus forte eam alicubi πλώξια λαγώνος dixit. Ταχύνος, in epigrammate. Τὸν ταχύνον ἐπὶ πλώξια σιωαρεπείοντα νεκρῶσι λῆρι μ' ἔσπεδ' ἔθανον δ' ἀπέναντι λαγώνος, Suidas ex epigrammate. Ὀλυπόδης, in epigram.

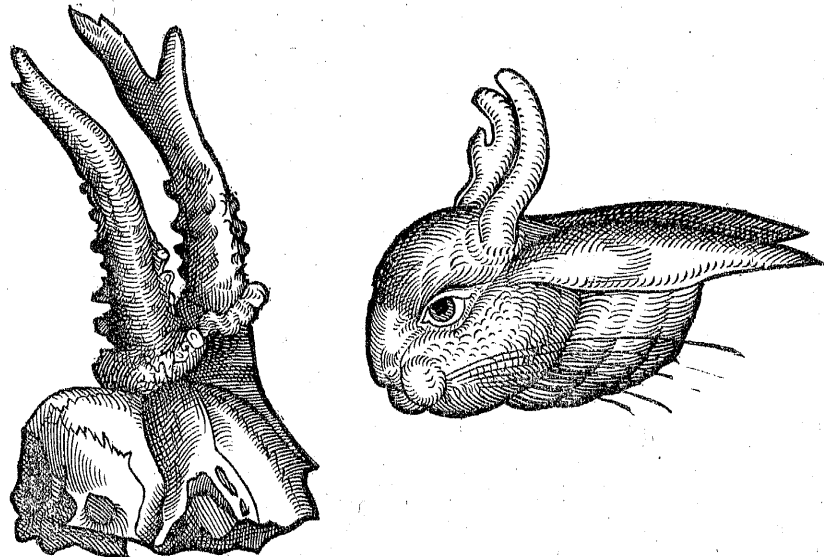
Lepus sine auribus est genus vinculi, tum frontis cum partibus inter frontem verticemq; sitis, accommoda- 40 eum: Auritus verò lepus est genus aliud vinculi quo gladiatores plurimum utebantur ad capitis ornamentum, Galen. lib. de Fascijs cap. 23. & 30. Leporinum, quod ex lepore est. Leporinus cinis, Plin. Leporium lac, Varro. A lepore deriuatur lepor, vnde lepidus. Siphontin, Ipse quidem lepus animal est perquam lepidum & amabile, nec immeritò Amoribus sacrum. Leporis cibo lepidos & formosos fieri homines in P. diximus. Λαγώνος, leporinus, Etymologus: hinc λέξια λαγώνος apud Athenæum: sed codices impressi λαγώνος habent: ego vel λαγώνος legeri, vel vt Varius & Hefychius habent λαγώνος, (quam vocem per iōta etiam solum in penultima scriptam reperi: sed 50 λαγώνος magis probārim, propter analogiam & authorum testimonium, quæ in r. recitari. Λαγέον αἶμα κρέας, τὸ δ' λαγώνος, Suidas & Varius. Πολυπλώξ τὸ πῶ, locus qui habet multos lepores. Eustathius. Tempore belli ciuili inter Augustum Antoniumq; Cornificius pœta à militibus destitutus interijt, quos læpe fugientes galeatos lepores appellārat. Cæli Rheginenses vulgò lepores dicti sunt, vt pote pavidus & formidolosus. Erat. in prouer. Lepus pro 70 carnibus. Lepus inter sydera nominatur in sphaera Procli. Noscitur etiam in cælo leporis sydus, sub quo qui nati fuerint, tanta erunt corporis leuitate, vt quum currere cœperint, velocitate sua agitati aues superare videantur, inquit Firm. Hunc locum si Mars respexerit, Itadiodromos f. cit: si vero Luna cum Marte, pythomachartos, id est pugiles, Cæli. De hoc sydere Higinus. Lepus (inquit) dicitur Orionis canem fagere venantis: nam cum vt oportebat, cum venatorem fixisset, voluerunt etiam hoc significare aliqua de causa. Itaq; lepori ad pedes eius fugientē finxerunt: quæ nonnulli à Mercurio conuulsum dixerunt, eiq; datum esse præter cætera genera quadrupedū, vt alios pareret, alios haberet in ventre. Qui autē ab hac causa dissentiunt, negant Orionem tam nobilem & tam magnum venatorem (de quo & ante in Scorpionis signo diximus) oportere fingi leporem venari: Callimachum quoq; accusari, quod cum Dianæ scriberet laudes, eam leporum sanguine gaudere, & eos venari dixisset. Itaque 60 Orionem cum tauro decertantem fecerunt: leporis autem hanc historiam memoriæ prodiderunt, Apud antiquos in insula Lero (Lerus vel Leria Straboni, insula est Icartj matris) nullum leporem fuisse: sed ex eorum ciuitate adolescentium quendam studio generis inductum, ab externis finibus leporem fœminam prægnantem attulisse, & ad eius partum diligentissimè ministrasse. Itaq; cum peperisset, compluribus eius ciuitatis studium incidisse, & partim pretio, partim beneficio mercato, omnes lepores alere cœpisse. Itaq; non longo intervallo tantam multitudinem leporum procreatam, vt tota insula ab his occupata diceretur: quibus eum ab hominibus nihil daretur, in semina eorum impetu factò omnia comederunt. Quo factò incolæ calamitas affecit, cum fame forent oppressi: communi consilio totius ciuitatis vix deniq; eos ex insula abegisse dicuntur. Itaq; (deos) postea leporis figuram in æstis constituisse, vt homines meminissent nil esse tam exoptandum in vita, quin ex eo plus doloris quam lætitiæ capere postertus cogerentur, Hæcenus Higinus. Similes leporum in Carpatho & Atypalza insulis multiplicatorum historias supra in c. retuli. Anaxillas Rheginus, vt scribit Aristoteles, cum lepores in Siciliam inuexisset, 70

quæ illis antehac caruerat, & eodem tempore Olympicam victoriam apene, id est multis ad b'gam iunctis, retulisset, apene & lepore nullissima Rheginorum signavit, Pollux.

Herba leporina, id est satyrion, Syluaticus. Testiculum leporis aliqui numerant inter species satyrj vel orcheos, Monachi in Mesue. Lepori coagulatum sit, quoniam herbam succi lactei pascitur: talis enim humor lac in ventriculo infantium (εμβρῶνος) stringit facitq; colostrum, Aristot. Hæc est nimirum quam Apuleius lactucam leporinam vocat, ca. 112. Nascitur, inquit, locis sabulosis. Lepus eum æstare à nimio deficit æstu, hæc herba remediatur: ideo lactuca leporina dicitur. Hæc supposita sub puluino febricitantis, eo nesciente, remediabitur. Plos oculis obstantes summè relegat (relegat potius cum Ruellio: ἀνακαθάρσει, reglutinat palpebrarum pilos. Diosc. de chondrilla: 10 Jpalpebrarum pilos inordinatissimos pro gummi efficacissimè regit, Plin. Hæc Apulei. Hamelbergus ylerstis lactucæ speciem esse conijcit, eam nimirum quam Itali casiam, id est domum, leporis vocant. Sonchum (inquit Ruell.) Dioscorides cicerbitam à Romanis dici prodidit, quod nomen adhuc hodie in rietaria seruatur. Veneti lactucinos. Galli lætiones appellant: herbarij nonnulli leporis palatium, quod hoc animal vt æstu vindicetur, & caloris pro pulset in eodem modo, salubris ramis eius decumbere & fæ penumero sabulari. Hæc eadē forsitan est quæ ab Apuleio lactuca leporina nominatur, &c. quæ uis pilos qui obstant oculis, hæc inquit religat: quæ a Diosc. & Plinio de chondrilla traduntur, Hæc Ruell. Et rursus alibi. Arthriticæ, inquit, apud recentiores duo sunt genera: Vnum flore lateolo, odorato, verno, vulgus primulam veris appellat: alterum, palat. ù leporis vocatur, quod subinde lepore sub eius vmbra lateant, cubitali altitudine, folijs fœniculi, baccis puniceis, radice numero crassa, q;: 20 Mibi quidem alterum hoc genus ignotū est, ne ab ipso quidem, vt conijcio, Ruellio cognitum. Quærendum autē an sit aliquod asparagi vel corruæ genus. Tragus Tomo 1. ca. 88. herbam Germanicè dictam hafenlaticb vel hafenlaticb, sumit esse docet: herbario minori (quod & dentē leonis aliqui vocant, nostri pf. sferwörle) sed per omnia miorum, cauliculis tenuibus, læuibis, floribus luteis, locis cultis & inter fruges ferè prouenientem: & eandem lactucam leporinam Apuleij esse conijcit. Dioscorides quidem nullum lactucæ syluestris genus, vt sunt sonchus, hieracia, chondrilla, in sabulosis nasci scribit, sed neq; alij veterum quod sciam, vt lactucam suam Apuleius forte in sabulosis nasci non verè scripserit. Sed quoniam chondrilla mentio incidit, obiter detegendus est Plinij error: is libro 26. c. 8. altum, inquit, sicut & chondris, siue pseudodictamnium. Hæc Dioscorides chondrilla attribuit: non chondridal aut pseudodictamnium: quæ uis enim Plinius 25. 8. sic scribit, Pseudodictamnium multis in terris nascitur: à quibusdam chondris vocatur: tamen certum est pseudodictamnium vires habere dictamni, eamq; pulcherrimè, cui mouendi potius quam sileandi alium medici facultatem tribuunt: dorcis quidem vel dorcidium inter dictamni nomenclaturas est, non chondris. Lageos uua, quæ Latine leporata dicitur, Verg. 2. Georg. Et passo Plythia uulior, tenaxq; Lageos. Scetius apud Macrobinum quoq; lageam inter uuarum genera numerat. Hæc plurimum delectari lepores putant. Amant quidem uuas in cibo lepores, & genus quoddam ex uis albis prædulce & amantibus quibusdam cum maturit ex fœco ruffis insignis, leporum urina aspersum uinitorum apud nos: ulgus 30 auctar. Dicit Vergilius (uvas) Thafias & Marcotidas & lageas, compluresq; externas, quæ non repetuntur in Italia, Plinius 14. 3. Idem Lagactua uua nominat, quæ in Italia nascuntur non procul Gromento, 14 6. Præter dictamni, quam Græci cleonitidem vocant, colla is folijs, ad similitudinem capitis penularum tacentē in aruis, quæ uua & sanguinea sicut, &c. facundis etiam efficacis mulierum: habet & alias cicematidas Græci: vnam, quam alij echiten uocant alij laginen, nonnulli tenuem (minorē) λεπτήν Græci simpliciter pro micron, vt in cœnario, & emoniam: ea pedales, folijs, non dissimiles scammouie ramos habet, nisi q; nigriora minoraq; sunt folia. Inuenitur in uineis aruisq;. Est ut olus cum oleo ac sale, alium dicit: eadem à dyentericis cum lini seminibus in uino austero ferbetur: folia in cibus lactis uertatē faciunt, phthificos iuuant cum melle, infantibus illita capillum plant, Venereum stimulant, &c. Hæc Plinius 21. 15. Idem 22. 22. Lagine (lagine, vt Hermod. restituit) olus syluestre habetur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum, concilium uocant: commendatur ad stimulos coitus: cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis uertatē præstat. Salutaris est phthificis sentientibus. Infantium capiti illata nutrit capillum, tenacioremq; eius cutem efficit. Hic Hermolus, Quidam inquit, lagine corruptum esse nescientes Phulum culpant, quasi hanc ipsam herbam 24. libro (ca. 15.) reperisset inuillit, laginem uocando, non laginem. Sed cum longè alia sit hæc ab illa: nec ea uocabuli sit affinitas quam putabant, modestia suæ parum consuleat, nisi recantauerint. Hæc Hermol. in descendendo quidem Plinio nimius: 40 Quis enim non eandem esse uideat, ubi præter nomen, uisica litera variante, etiā vires conueniunt? quatuor enim remedia quæ hic lagine siue lagine, rursus omnia l. 24. lagine attribuit, nec obstat quod plura adscribit. Et nomina ita sunt uicta, vt alterum ab altero corruptum appareat. Verumq; etiam olus syluestre facit. Iam si lagine ea est, vt 50 Ruell. suspicatur, & mihi certe omnino uideatur, quam Galli vulgò liseronem vel liserotam appellant: alij campanullam vel uolubilem minorē, nostri Kleinloggenblumen: prorsus ei conueniunt tum illa quæ Plinius de lagine uel lagine scribit, tum quæ de lagine. Folia. n. ei costata, siue in triangulum acuminata in aruis tacent, eademq; trianguli figura caput penulæ siue cucullis cappæ, Hispanicæ, vt hodie loquuntur, speciem referunt. Sunt & scammoniae similia planè folia, vt Monspelluli mihi demonstrata sunt: eadem & maioris uolubilis, quam Plinius conuoluolum uocat: & Democritus, vt conijcio, mala cociffam, nostri z. amloggen, id est scapiam campanas. Sed audiamus Ruellium. lagine, inquit, Theophrasto, olus est syluestre, copioso lacte succulentum, flore candido, & in hoc nobili, quòd singulari folio confert, sed ita triplicato vt plura uideantur, floris margine in angulos exeurte. Plinius olus esse syluestre tradit, &c. Cæterum idem de folio herbe loquitur, cum inquit, (21. 17.) Foliū unum habet, sed 60 ita implicatum vt plura uideantur: quod Theophrastus de folio floris scribit. Flos conceptaculo ausera parte non indiget, sed postrema eius exeat in angulos, qualis ferè oleagineus aspicitur. Porrò non multum ab ea diffidere putatur, quam Galli liseronē appellant, nomine etiam adludente: scrip. n. humi ramulis lacte prægnantibus, &c. Hecille. Eadē forte est quæ in opere Theophrasti de causis plantarū æstiu, uitiato fortassis codice, nominatur: nisi quis asinen potius quæ lagine posuit) & in tercio, vt recitauit lagine, ppins ferè ad æstiu, quàm iactantem accedit: conijcio autem eandē esse, quoniam nihil aliud de sine scribit, quàm proximè nascens cauliculis suis amplecti. Quæ uua, inquit, cui inuitantur, hedera, simlax, cucumis: & inter minora serpyllū & asine, nec alibi eius, q; sciam, meminit. Giza uolucru uerit, quod vt non improbo, ita clymenū quoq; Theophrasti (quod Dioscoridis pericylmentū est, vt supra dixi) similiter uolucru ab eo alij in locis transferri dicitur: oportebat. n. diuersis rebus diuersa 70 imponi nomina, neq; confundi lectores. Cæterū ex iam recitato Theophrasti loca asines historiq; hoc etiam nobis

... eius consistit: nempe quod non maioribus ex amplexibus generi, sed minoribus...
... admodum tractat de plantis quae circumvoluntur, his verbis: Sunt quae alienis caulis innitantur, &
... si desinat, huiusmodi est, κατ'εμφύλιον (allās περιήρα, in indice vocabulorum Theophrasti ex translatione Gazae) &
... lego κατ'εμφύλιον ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων, nec minor quod Graeca translulit, petinā & lappam. Quoniam petinā nomen
... corruptū esse inde apparet, quod nec alius quifquā, nec Theophrastus alibi eius meminit. Παρὰ τὴν τοῦ ἐπί τοῦ
... scindat pro ἀπέμην dici potuisse, ut παφίς & ἀπέμην, & ἀπέμην, & ἀπέμην, &c. eadem significatione dicuntur: non videtur
... tamen ita legendū, quoniam non proprie amplexu hanc herbā esse, sed proprie infirmitatē caulium, sulci in-
... digerentem, verū amplexualem esse ipse Theophr. docet & alibi ἀπέμην alpha initiali semper expresso, cum lappā
... significat apud eundē legimus, ut ibi lappam lenti ceu propriam noxam innaſci scribit. Eadem proculdubio fuerit in
... helixine cognomento cillampelos, folijs hederæ minorib: ramulis ex libus, quibus complexitit quodcūque; con-
... tingerit adminiculū: nascitur in lepibus, vinctis & segetibus: solum succus potu deicit aluū: ut in quibusdam Di-
... oſcoridis codicibus legitur. Galenus & Aegineta nihil quā discutendi vim et attribunt. Serapio ex Dioſc. c. 41. he-
... derā facit volubilem maiorē: hanc vero minorē, acū appellans, ab helixiae detorta voce: & mox alterā minorem
... volubilem, nempe elatinea quam a thin vocat. Apud Dioſc. inter petilymeni nomenclaturae legitur axine maior,
... quasi & altera minor axine, vel potius asine sit, illa nempe qua de agimus. Lagine igitur herbā apud Plinium nihil
... cum lepore cōmune habet, & melius asine quam vellagine vel iagine nominabit. Quamobrem iterum errat Her-
... molans corollario in Dioſc. 650. scribens, p asine cotrupte in Theophrasto legitur asine, vbi Theodorus volucitū
... interpretatur, arbores amplexu hederæ modo strangulantē: sed ne hoc quidē recte citat. Cuminum leporis, limo-
... nium, inter nomenclaturae apud Dioſc. Lagopus, inquit Ruel. alii leporis cumiuū, nascitur in segetibus, & quasi
... pes leporis dicitur. Sanē & similis est ei aspectus: proinde nō probauerim eorū sententiam, qui caryophyllatū vulgō
... dictam vident, in opacis montanis nasci solitā, non in segetibus ut lagopus. Genus potius est humilis trifolij, in se-
... getib: & aruis enati, quod vulgus trinitatē vocat. Hippocrates lagopyron nominat, quasi leporis triticū intelligat,
... furfuribus cum inaruit simillimā, folio paruo quasi oleagineo, longiore tantū (hoc nostro humilis trifolio nō con-
... venit) cruentis vulneribus imponens. Hanc Galenus leporinā inquit herbā esse, Hęc Ruel. transcripsit autem ad
... verbū ex corollario Barbari in Dioſc. 627. Λαγώπυρον, ἢ λαγρινάτι κατὰ μὴν βοτάνης, Galen. in Glossis Hippoc. Dioſc.
... lagopodē non in segetibus ut Plin. sed hortorum arvis nasci scribit: vtraque quidem loca coli & & terrotari solent.
... Apuleius verō c. 61. Pedem leporis, inquit, Graeci lagopū, Romani vocant herbā benedicā, leporinū pedem. Nomen
... ei a similitudine pedis leporini. Nascitur in pratis: astringit ventrē, &c. Videtur autem ex Graecis praſiās, id est
... hortorum areas, ineptē p pratis interpretatus. allicientē vocabulorū affinitate. Et quia a Romanis benedicā vo-
... cari meminit, inde uim tū decepti sunt quidam, ut eandē esse putarēt, quā hodie vulgo eo nomine, & alio cayo-
... phyllata vocatur: quā leporinū pedē non panicula villosa ut genus trifolij proximē dicit, sed folio in tres ceu digi-
... tos dilato representat. Caryc phyllata, pes leporis, sanamunda, Syluat. Sed hac in re periculum non est: quando &
... veterū lagopus ferē non aliunde cōmendatur quam quod ventrem sistat: ad quod praſtandū benedicā etiam nostra
... non fuerit ignava. Lagopodem humilis trifolij genus describit Fuch. To. 1. c. 188. Germanis, inquit, nominant
... hasenstuf, oder katzenklee oder kätzler: & Trag. To. 2. c. 3. inter trifolij fusc meliloti, ut ipse vocat, genera, similliter appel-
... lans katzenklee vel hasenstuf: & eodē in cap. genus quoddam meliloti paruum & in odorū (nostrates vocant gelbe
... nabenstuf) Germanis nominari scribit hasenstuf & hasenstuf, a nonnullis hasenstuf, id est leporinum trifolium, &
... pedem leporis. Idem Tragus scribit hieraciū minus (dentē leonis vocant, nostri praferunt) recentiorib: quibusdā
... lagopoda videnti, quod equidem non probō. Et rursus To. 1. c. 109. herbam gnaphalio vel stichadi citrina dicit simillē, 40
... candidam in ficis & apricis collibus nascentē, florum corymbis mollibus, candidis, vel purpuriis, aut utriusque:
... colore mixtis, vivacissimis, etiam in suspensa herba, &c. similliter Germanicē nuncupant Katzen, vel hasenstuf, id est
... leporis pedem, & rhinoceros, quod aluum sistat: hanc ego sanē propter foliorū cum olea similitudinē Hippocratē
... lagopyron puo: non autem lagopodem Dioſcoridis, quae inter segetes & cultis tantum locis nascitur, illa minime:
... quod ad vim aluum sistendi, & simpliciter sicandi, vtra vtrius non refert. Diptamum, id est leporis auricula, Sylua-
... ticus. Circa montem Pessulanum auriculam leporis vocant herbam quandam annuam (aliqui elaphoboccon pu-
... tant) caule ramoſo, floribus luteis per umbellam, folijs omnino cum recens prodeunt auriculis imitantibus, trien-
... talibus, & inſtar minoris plantaginis (si bene memini) neruoſis, radice candida simplici, ut apiorum genus. Huius
... folia porta ad calculos commendant. Fungorum quoddā genus que rebus innaſcens, Germanicē quidam a figura
... hasenstuf, id est auriculam leporum nominant. Tragus terij Tomi de plantis c. 1. Malua syluestris duplex est: ma-
... iorem in quibusdā Germanis locis equinam, minorē leporinā cognominant, hasenstuf, Tragus. Idem To. 2. c. 35.
... inter faeni vel graminis genera vñ refert, quod hasenstuf, id est leporinum parū appellat, & alio nomine zydern,
... à tremore ut conijclo: nam flores eius speciei singuli rotunda (vnde lep. panis forte nomen) per spicas digesti, pe-
... diculis herē, exilissimis, vnde fit ut semper moueant ac tremant: alii qui hasenstuf, id est auriculā leporis vocitant.
... Alpibus peculiaris est praecipuo sapore lagopus auis: pedes leporino villo ei nomē hoc dedere, cetero candida,
... columbarū magnitudine. Est & alia nomine eodē à coturnicibus magnitudine tantū differens, croco tinētū cibis
... gratissima Plin. Nos lagopodē alpina aemē a colore perdicē candidā vocamus, vel gallinam niuis schneehuhn, vñ
... rābbuhn, & alterū eius genus plumis fuscis & candidis distinctū, sicut gallinā, steinbuhn. Si meus aurita gaudet la-
... gopode Pl. ceus. Martial. 1. 7. Λαγώπυρον, auis quaedam. Hesy. & Varin. Lagois, auis quae leporinas habet carnes, vel
... piscis genus mari Italo ignotū, Acro. Nec scarus aut poterit peregrina innare lagois, Horat. 2. Serm. Auis quam
... Galli & Itali francolinā vocitant, delicatissima omniū, Germanus est ein hasenstuf, quasi gallinam leporinā dicas sed
... hęc eruditus pleriq; atagen esse videt. Λαγώπυρον, genus aquilae, Hesy. Melanaeton id est pullam aquilā, Aristot.
... λαγωφόνος, id est leporariam appellat, Hermol. Vulturem aliqui Germanicē vocant hasenstuf, hoc est vulture lepo-
... rarium: alij asiger, quod cadauerib: puo velleatur. Lepus marinus, malla quaedam in informis, ein hasenstuf. Est & alius huius
... nominis, de quo Aelian. Magni maris lepus ex parte ad t. reuē similitudinē accedit, praeter pilos, quos spinosos &
... erectos habet, &c. Nec scarus aut poterit peregrina unare lagois, Hor. Ser. 2. 2. vbi Acron. Lagois aut (non aut, sed
... auis legendū videt) carnē leporis habere perhibetur, aut est genus piscis quod in mari Italo non inuenitur. Λαγός
... χαραδίου, λαγός δέ οὗ περιώνυμος, Hesy. & Varin. ego fluuiatilē lepo: e nec noui nec legere memini. Lepus
... piscis ex lacertorum genere, Plin. 1. 32. (prope finem) ut quidam. In suis & Aionarijs citant, sed omnino fallun-
... tur: decepti eos verbum substantiuum sunt, quod expungendum Hermolans monet: omnino sanē lepus marinus 70
... nihil communelaceris habet, ut & alij ibidem nominati. Lepos,

Lepos, saltatoris nomen Horatio 2. 6. Seru. ut Acron scribit. Lagus, Λαγός, paroxyn, pater Ptolemæi successi-
... foris Alexandri. Nobilitas Pharij proles clarissima Lagi, Lucanus 10. Λαγώνια uicetrax, Athenæo.
... Delus insula, Lagia olim dicta est, Plinius 4. 12. Stephanus Graecus, ut Hermolans, obseruauit, non Lag'ama,
... sed Pelasgiā habet: Solinus tamen Lagiam à venatione, quasi leporariam. Lagusa, Λαγύσα, insula circa Cretam:
... gentile Lagusius vel Lagusius, Stephanus. Lagusa (inquit Hermol. in Plin. 5. 31.) yagum nomen est, à venatu dicta
... leporum: sic autem eo in capite legendum cenſer, vbi verus lectio erat Lacusa. Et mox in eodem capite, Lagusia,
... (inquit) insulae sunt ante Troada. Lagoum amnē prope Caucalum ex montib: Cathedis defluere aiunt, Plin. 6. 7.
... b. Leporis pilli mollitie sua plumas autem amulantur: ut Plinius non inoleganter de hoc animante scripserit.
... Aliud educat, aliud in vitro pilis vestitū, aliud implume. Marcellus empiricus lanam lep. pro pilis dixit: & alicubi
... subuenit leporis, quasi Graecam vocem hypogastrii de industria imitans. Τὸ δὲ διὰ τῆς κίτρης λαγός, Aristophanes:
... hoc est Ezer leporis caudam accipe, Caelius. Vena leporis est vena in extremo naso: quem si digito premas, venam
... deprehendes, Syluaticus. Germani proprijs quibusdam de lepore vocabulis vtuntur: Pelle m vocant, ein halg, vnd
... mit ein hant: pedes, lauffoder bickel, vnd mit siss: poplitam officula singula in vtrisque, spring.
... c. Ο λαγώπος πῶς ἀπέλλας, ἢ κἀμην τὸ λαγώσα δίκουσι Rustica in epistola Simocati. Εἶδον ἐγὼ τὸν Πόικα καθήκον ἐργὸς
... δουρίης. Βασιλεύδῃ, πικρὸν βόταν ἀμειλίχθουον, Suidas ex Epigrammate. In exercitu Xerxis, quem aduersus Graeciam
... sibi contraxerat, equae parū leporem edium palam est: quo genere monstri significatus est rerum euentus, ut do-
... cet Valerius 1. 6. Idem prodigium in Equo n. c. ex Herodoti septimo retuli. Equa trimestri tantum praegnans, le-
... porem peperit: lepus editus continuō humana voce locutus est, & matrem dentibus suffocauit. Ad haec dum fan-
... guinem maternum pro lacte sugeret, vixit tantum pro palmam eius tergo plumae longiusculae innascenti in alarum morem:
... quibus innatis, altiori, quam leporis cumiuū, vocē hanc protulit: Fundite iam lachrymas & suspiria miserum morta-
... les, ego hinc abeo. His dictis statim euolauit. O rem nulli credendam, sed vero ipso verioriē. Tabelliones publici
... septem numero haec ostento asserunt, qui documenta fampere, testibus idoneis euocatis, Antonius Baucius in
... epistola scripta ex Gallia oppido, quod diuidi Marcellini vocant, ad Petrum Toletum Lugdunensem medicū, anno
... Salutis 1537. mense Decembri: legitur autem inter Tragicas narrationes Gilberti Cognati, cum eiusdem Toleti
... responso, vbi is hoc prodigium pro suo iudicio declarans: Venient, inquit, profecto dies (nisi Dei aeterni benigni-
... tate defendamur) in quibus nati se parentibus obsequium praestare poterint, si ad necem eos perducant: imò regitē
... ferent, quod nati nati, ut talia sentiant: & se ad ulterinos, perinde ac si sit lepus ab equa, illo tempore decocto &
 male adalto dicent, Hęc illi.
... d. Lepus animal omnium pauidissimum est: vnde nostri hominem timore percussum dicunt vrbasce, id est le-
 30 poris inore affectum.
... e. Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cyeum sustulit alta petens pedibus Ionis armiger vncis, Ver-
 gil. 9. Aene. Anthologij Graeci 1. 40. extat epigramma Antiphili Byzantij in polypum à Phædone piscatore in-
 uatit areptum, & ne manus eius citris implicaret proiectam in proximū littoris fructicum, vbi forte in leporem in-
 ciderit, eumquē suis brachijs implicatum retinuit: Et rurſus alud Hūdori Aegæotæ, qui piscatorem illum Gym-
 nichum vocat, & polypum ab eo mari redditam scribit, quod leporem veluti pro se redimendo retinisset. Le-
 guntur Martialis epigrammata quinquē lib. 1. de lepore per lulum tranſeunte per os mansueti leonis, ex quibus
 vnum recitaui in Leone H. d. sed hoc etiam in loco aliud eiusdem adferam:
... Non facit ad sanos ceruicis nisi prima leones. Quid fugis hoc dentes amictioſe lepus?
... Scitōt à magnis ad te descendere iuris, Et que non ceuunt frangere colla velint.
 40 Desperandū tibi est ingenij gloria fati, Non potes hoc tenuis praeda sub hostemori.
... Et caibus leporem, canibus venabere damas, Vergil. 3. Georg. Auritesque sequi lepores, Idem 1. Geor. Nunc
 leporem pronum catulo sequare legari, Ouidius 1. de remed. Leporem venator vt alra. In nino seſatur, Horat.
 Seru. 1. 2. Pavidum captare lepore, Idem Epod. Nos timidos lepores, imbelles figere damas Gandemus, Gracius.
 Vt canis in vacuo leporem cum Gallieus aruo Vidit, & hic praedam pedibus perit, ille salutē, Ouid. 1. Meram. Ma-
 ximalis lepore det sua terga canis. Idem 1. de Arte am. Exagitatus lepus, Idem 3. de arte. Pareus vtrius moneo rapiente
 veredo Prifce, nec in lepores tā violentus eas, Martialis: Et mox, Quid te frenatū quant temeraria? sapius illis Prifce
 datum est equitem rumpere, quam leporem. Ad vñ καρχαρόδοτε διακνίτες εἰδότε θήρης, ἢ υεμιάδ, ἢ λαγώπων ἐπέστητον
 ἡμίμοι αἰεὶ Χάρον αὐτὸν ἀλήτηνα. Homerus Illud. decimo. Αἰ μὲν γὰρ ἐμειλάξιν παγαὶ αὐτὸν λαγώπος ἀελαινώσει, ὅτι αὐτὸν ἀλλοτριών-
 ται, Simocatus in epistolis. Ελαγὼπιον (lego, εἰς ἀρθήσθ) εὐλαμνητὴς λαγός ἔστιν, Varinus. Lycurgus cum ciues ex mollī
 50 & dissoluto viuendi genere ad honestas moderatiusquē transferri cuperet, catulos duos ipsdem parentibus natos
 educante: quorum alterum domi reliquit, & vulgū indiligere permisit: alterum rus educitū venationi assuefecit.
 Postea in concione duxit, vbi simul & cibarij quibusdā propositis, & lepore emisso, hic statim leporē seſcutus est,
 ille cibaria abliguruit, &c. Plutarchus in Laonicis apophtheg. Per hycem ἐλάσεν τὸν λαγώπον, id est facilis capta
 est lepus, Poll. Λαγώπος δὲ καὶ οἱ νεανίσκοι κερύσει κνήμα, ἔργον αὐτὸν δὲ λαγώπον, ἢ δὲ ἀσπιρωτῆρον, ἢ δὲ πρῶτον ἐλασάμενον:
 θαύμα γὰρ ὅπως τὴν κατὰ λαβὸν αὐτὸν, ἐπει γὰρ ἵππῳ εἶναι, ἔτι δὲ ἀγροῖα ἰσχυρὰ ἐστὶν, φασκεῖς ἀπικαλεῖται ἐνεντο. εὐλακὸν δὲ τὸ γὰρ δρῶσας
 λέγει, ἀφανῆς ἐστὶν τὸν ἐπιπέδον, Lamprias ad Tyrrheni in rathicis epistolis Aeliani. Ibidem mox Tyrrhe Lampria bis
 verbis describit: Προσπαθησαὶ εἰς τὸ λαγώπον ἢ λαγώπος αὐτὸν δορεῖν, εἶναι οὖν τὸν καὶ μνηστῶν ἀγκυλαίαι ἔστιν, ἢ οὐκ ἐμείλις
 ἐκείνης ἰσχυρὰ τῶν, ἐπει δὲ ἡγὰ τὸ αὐτὸν ἀθύρον ἀνεχέσθαι. Ἵππῳ δὲ εὐταῖς ἠρῶνας, ἢ οὐκ ἐμείλις: Πῶς τὸν λαγῶπον αἰετὸν
 δὲ ἀσπιρωτῆτον: Εὐλακὸν αἰετῶν ἦσαν αἰμῶνας, ἢ γὰρ ἦσαν αὐτὸν ἰδῆν, ἀλλ' ἡθρονον αὐτῶν, Hęc Aelianus. Ο δὲ αἰετὸν αὐτῆς λαγώπος
 60 φάξετο θηροφῶνον, Xenophon. Canes cum lepo: em inſeq'uatur, siquidem occiderint ipsi, gaudent dilacerare, atq;
 alacres sanguinem lambunt: εἰδὼ δὲ λαγώπος ἑαυτὸν ὁ λαγώπος, ὄρανται πειθαίκας, ὅταν εὐφρόνηματῶ ἀνελάωτος εἰς τὸν δρῶμον
 ἐκλιπῆται, νεκρὸν καταλαβόντες, ἢ ἔσθονται τὸ κερύσειον: sed caudam mouentes subsistunt, perinde quafi non carniūm
 gratia, sed magis de victoria contentiderint, Plutarchus in libro Vera anim. &c. Vestigia leporum (inquit Theo-
 phrast histozia plant. 6. 29.) cœter irretra solo certius. edolent: alites enim impressa firmiter adhærēt, nec sub-
 70 litititer vagantia delitescunt: quoniam modum cum arida humus est: neque demerſa in profundum abolentur, vt
 cum terra limosa obimbrem vel austruū est. Flatus enim & aquae aduertantur perimuntque odores. Qua-
 propter medius habitus, qui digitorum velut abstergimenta retineat. Quum euasisse certum anſis lepo-
 rem signare volunt Graeci, elegantū verbo dicunt ἐξελήθη ὁ λαγώπος, id est, linea effugit lepus: nam
 linon & velum indicat, atque item retia: proinde ab Asiaticis linaria plerunquē dicuntur hęc, Callus.
 Lepusculi timentes hoc quadrangulum dedit Diana recte, bis legitur apud Festum: Perortus legit, quadrangulum
 dedunt.

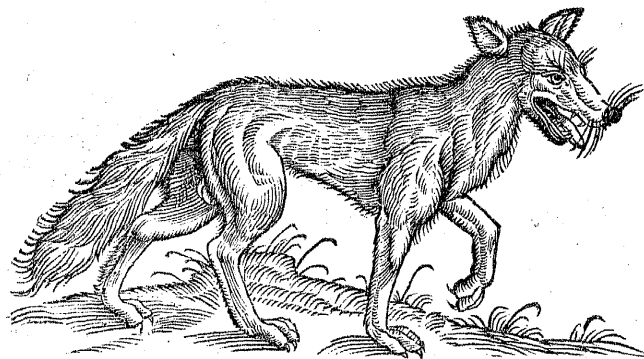

Leporis effigiem collocavit supra. At hoc in loco subiungere libuit monstruosa leporum capita cornuta in Saxonia (ni fallor) repertorum: quorum icones à Io. Kentmano Miseno medico accepi. Cornua hæc (inquit) ab amico mihi donata, cum prius à Saxonia principibus servata fuissent, Leporis capiti adnata fuisset, vel ipsum cranium cui etiam num hærent, arguit: sex ferè digitos longa sunt. Vidi & alia bina capita leporum similiter cornuta, sed nullum maioribus cornib. Sicille. Nos & maiorum & minorum cornu quæ misit figuras expressimus. Antonius Schneebergerus similiter ad nos scripsit, se audisse quendam affirmantem se vidisse in castello illustri Domini à Bossu in Flannonia, caput leporis habens duo cornua prorsus simillima capreoli cornibus, sed breviora. Addit & simile leporinum caput cornutum apud electorem Saxoniz, ut fertur, asseruari.

Post Leporis mentionem non visum est prætereundum animal Noui orbis, de quo Cardanus: Guabini-quinax (inquit) quem alij Guadaquinaxum vocant, Lepore maius paulò est, colore roseo, piloque ut Taxus oblongo, pedibus Cuniculi: collo & reliqua corporis parte inferiori Vulpi non absumili: capite Muris: carnelucunda, gustui & valetudini commoda: est autem animal agreste.

DE L V P O.

A.

LVPVS, Hebraicè לֵבָב זֵבֵב, Gene-secos 49. Chaldaicè לֵבָב זֵבֵב, Arabicè لِبَاب. Fœmininum, zeebab, lupa: & plurale masculinum zeebim, Ezechielis 22. Zeebth, id est lupus. Aesculapius. Alsebbha (inquit And. Bellunenensis) nomen est commune ad omnes quadrupedes quæ hominè dentibus & unguibus inuadunt, mordent, lacerant, & aliquando interimunt, sicut leo, lupus, tigris, & similes. Inde mores alsebbhae di-

cuntur, ferini scilicet, immanes, crudeles, bel. ului, quales hu us generis animalium sunt. Hæc ille. Hinc forte factum est, ut Albertus & alij quidam obscuri scriptores, multa quæ de leone Aristoteles prodidit, in lupum conferrent. 60 Oppianus inter cætera luporum genera, vnum in Cilicia & Tauro Amanoq; montibus chryseon, hoc est aureum vocari scribit (ut in b. referam:) conjicere autem Hebraicam siue Syriacam illis in locis linguam fuisse, quæ sabab vel sehab aurum vocant, seeb lupum: aut dahab vel dehab, aurum: deeb vel deeba, lupum. Dib (aliàs dij) Arabicum siue Saracenicum nomen, in medicorum libris ex hac lingua translatis, diuerse scribitur, adib, adip, adhip, aldip: ego postremam scriptionem prætulim, quæ & Bellunenensis vitur. Aldip alambat, id est lupus furiosus, Idem. Hyænam quoque lupo congenerem Syriacè dabha, vel aldabha, vel dahab, vocari docuit supra: videtur autem lupo quem aureum, ut iam dixi, Oppianus vocat, ad hoc genus accedere, tum nomine aurum significante: tum natura, quod sub cane terram subeat vitandi æstus gratia, quod Oppianus scribit, ut hyæna vel dabha sepulchra, ut cibum ex cadaueribus querat. Est etiam cæteris hirsutior lupo aureus, ἀσέπλον μέλας ὀπίσθεν ἀδελφῶν, ut hyæna prorsus hirsuta, & iubata esse perhibetur. Est & in India lycaoni ceruix iubata: sed differt regione.

gione, & coloribus, quorum nullus ei abesse dicitur. Adeps adib subtilis est, Auicenna. Vetus glossographus lupum intelligit. Bellunenensis legit addeb, quam vocem in glossis vrsam interpretatur. Annotis, id est lupus, Syriacè Aulma, id est lupi, idem. Quæ quidem duo vocabula ad quam linguam referam, non video. Ad Græcis lupus est, & hodie vulgò λύκος, fœmina λύκαινα, & si Suidas & Varinus simpliciter genus feræ interpretentur. Διὸ ἴκωσ pro lupo, etiam apud Arabicos quosdam scriptores à Græcis mutatos reperitur, ut Munsterus in Lexico trilingua annotauit. Italicè lupo. Gallicè, loup. Hispanicè, lobo. Germanicè, uulff. Anglicè, Vuolfe. Illyricè, vuk: quasi per metathesin literarum Græcæ vocis.

B.

10 In Sardinia insula neque serpentes vlli, neque lupi nascuntur, Pausanias in Phocis, & Munsterus. In Creta lupos, vrsos, viperas, & similes feræ noxias nasci negant, eò quod Iupiter in ea natus sit. Aristoteles in Mirabilibus. Atqui Lycastum Cretæ urbem Stephanus dicit à Luporum multitudinè, quæ ibi esse crederetur. In Olympo Macedoniæ monte non sunt lupi, nec in Creta insula, ut nec vllum aliud maleficum animal præter phalangiam, Plinius & Solinus. Theophrastum audio dicentem, Cretam lupis & serpentibus infestissimam esse. Macedonicum verò Olympum à lupis non adiri, Gillius ex Aeliano, ineptè & ambiguitè: nam si quis regionem lupis infestam dicat, intelligi potest, abundare in ea lupos homini infestam animal. Sic Lilius, Vias latrocinij, pascuq; publica infesta habuerant. Vel, ipsam regionem infestam esse lupis eisq; a duertari: sic Cicero: Quis hunc auder dicere aratoribus infestum aut inimicum fuisse? Nullos etiam fouet Britannia, Textor ex Plinio, ni fallor. Nulli in Anglia hodie lupi reperiuntur, Munsterus.

Sunt quædam genera vrsorum alborum, & canum, ac luporum, & simillim quorundam, quæ venantur & habitant tam in aqua quam in terra, propter similitudinem temperamenti eorum ad vtrunque elementum. Albertus. Lupi in Aegypto minores quam in Græcia fiunt. Aristoteles. Inertes hos paruosq; Africa & Aegyptus gignunt, a peros trucesq; frigidior plaga, Plinius. Herodotus Aegyptios lupos non multò vulpibus grandiores esse ait. De lupis vesperinis, vel (ut alij verant) Arabiz, in Sacris literis, vide supra in Hyæna capite 1. Leonis, lupi, pascuales abund. int. circa Arabiam, Agatharchides.

In Heluetia & alpibus per paucos reperiuntur: rarè enim ex Gallia cisalpina (Lombardia) & vicinis regionibus adueniunt: & si quis deprehendatur, mox tanquam communis hostis, datus vicatim campanarum, ut vocant, singulis, venatione publica capitur. Pellium apud nos artifices, lupos Suecicos imprimis commendant, quod egregij, magni, & cinereo siue cano colore sint. Magni etiam sunt circa alpinas regiones, Rhætiam, Athesin, & Tirolesensem, ut vocant, comitatum. In Rhætia quidem consæderata Heluetijs, magni lupi nigricantes reperiuntur, robustiores, & maioris pretij: audio tamen cum illis sæpe etiam alios minores, & communes lupos reperiri. Cæterum in regionibus plantis ut Gallia multis, minores magisq; rufi habentur. Moticonia qua iungitur Lithuaniz, passim in Hercynia sylua prægrandes ac atro lupos eosque ferocissimos gignit, Antonius Valed in tabula Moscoviz. Lupi in Scanzia si vltimus per congelatum mare processerint, luminibus feruntur orbi ob nimium frigus, Iornandes.

In Septentrione Europæ (circa Noruegiam puto) capiuntur tria luporum genera, in sylua Landserucca, quæ per octoginta milliaria extenditur, Olaus Magnus. Iidem in locis alces à lopus montanis inuaduntur, ut in Alcis historia dixi. Galli sua lingua lupos garoux appellant illos, qui secul carne humanam gustant, encharnes dicitur: siue inde factò nomine, siue à gustato cadauere quod charongne nominant: Tales quidem hominibus potestæ semper infesti sunt, & metuendi, quod carnem hominis appetant: Ideo quæ cauendi, unde nominatos quidam conspiciunt: cauere enim Gallis est garder: Vide plura in d. Italia lupos habet, qui cum cæteris similes non sint, homo quem prius viderint conticefcit, &c. Solinus: Plura in d. vbi idem quibusuis lupis non italicis tantum, apud alios auctores attribui docebitur. Sed prius Appulis iunguntur capreæ lupis. Horatius. Apud Crotoniatas maximè abundant, Pausanias 2. Ellacorum. De lupis Mæotidis, qui parte prædæ à piscatoribus donantur, ne noceant aut retia lacerent, Aeliani verba recitabo capite 4. Audax est magis eorum genus quod breue, quàm quod longum est, Liber de naturis rerum: Sed corruptus est locus ex Aristotele, qui non in luporum, sed leonum genere, generosiorum esse scribit, qui longior piloque plantiore est: ignatiorum verò, qui breuior & crispote pilo. Oppianus libro tertio de venatione, quin quoque luporum genera pastoribus obseruata describit, τὸ δὲ μέγαν, circum vel harpagem, aureum, & acmonas duos, quorum alterum icinum, alterum nullo peculiari nomine vocat. Prius igitur τὸ δὲ μέγαν, id est sagittarius (a celeritate fortassis: quæ tamen non hunc, sed secundum inter lupos præstare ait poeta: tigris quidem & sagittam significat, & velocissimam feram) perquam audax, toto corpore ruffo seu fuluo est, & bris rotundis, ἀσέπλον μέλας: caput ei multò maius (quàm cæteris lupis,) & velocia crura, ἡδὲ θυλάκια, (maiora idem quàm cæteris,) venter canis aspersus maculis albis. Viulat horrendum, & sublimi impetu fertur: caput assidue concutit, igneis oculis. Alter quem circum (nimirum à simili ingenio circi auis in accipitrum genere) & harpagem, id est raptorem appellat, corpore maior & longior est, omnium velocissimus. Hic magno cum impetu summo mane venatum exit, ut qui subinde esuriat: argenteo per latera & caudam colore: montes habitat: quibus per hyemem nunc oppletis, interdum ad vrbes per famem impudentissimus accedit, furtim omnino & placidè, donec in propinquo alicubi capram corripit. Tertium genus niuosos

70 Tauri scopulos, Ciliciz rupes, & Amanij iuga incolit, hic præcipua pulchritudine spectabilis, non immerito aureus nominatur, multis comatus pilis resplendens: non lupo, sed lupo præstantior ardua fera, (ἀιπύτατος ὄφις) fortè quod ardua & montana loca sequatur.) Robustissimus est: præcipuè autem ore & dentibus valet, æs, ferrum & saxa aliquando perforans. Silium orientem metuit, & mox in aliquem terræ hiatus aut obscuram speluncam se abdit, donec Solis æstus imminuat: (Simile quid de oryge fertur: hoc quidem lupi genus præ cæteris ad hyænam accedere mihi videri, in a. dixi.) Quartus & quintus communium nomine acmones nuncupantur: (acmon genus a quilibet est, Varinus: & fortan ab hac aue rapace nomen eis inditum, ut circo etiam iam dicto, & proxime dicendo icino: nisi quis malit à corporis figura, capitis nimirum & colli aliqua cum incude, quam Græci acmona vocant, similitudine, sic appellatos. Et fortan acmones alio vocabulo sed idem significante alterius lingue sic nominantur, unde Oppianus ad verbum transtulit, ut chryseon quoq;) Vtriq; breui sunt collo, ἀνχίνα βραχίονος humeris latis, hirsutis femoribus & pedibus, rostro minore, (λασιότερον μῆκος, καὶ ἄδασ, ἢ δὲ περὶ τὸν ἄλκιον) Gillius

Gillius vertit, his futis cruribus, rostro & pedibus minoribus) oculis parvis: sed differunt, quod alteri dorsum argenteum & venter albus splendeant, & soli pedes infimi nigrescant: hunc aliqui istinum (id est, milium) canum nominant. Alter colore niger, corpore minor, non tamen infirmus, in lepores præcipue inuadit, & relictis vndeque pills riget. Hæc tenus Oppianus. Videtur autem primum Luporum genus esse, quod plerisque regionibus, præsertim planis, communis est: secundum verò, montanum siue alpinum: in Rhætia quidem nostra magni Lupi nigrescentes reperiuntur, robustiores, & maioris præij: audio tamen cum illis sæpe etiam alios minores & communes Lupos inueniri. Mosconia qua iungitur Lithuaniz, passim in Hercynia sylua, prægrandes ac atroes Lupos, eosq; ferocissimos gignit. Pellium apud nos artifices Lupos è Suetia in primis commendant: quòd egregij, magi & cinereo siue cano colore sint.

In Landferucca (quæ maxima Scandinauiz sylua est) tria Luporum genera capi, Olaus Magnus prodidit in explicatone Tabulæ suæ. Idem in Septentrionalium regionum historia: Sunt (inquit) in montibus Doffrinis, qui Suetiaz ac Noruegiæ regna diuidunt, Lupi albicantis coloris, gregatim vt pecora, partim in vallibus, partim in montibus vagantes: quorum esca sunt animalia imbecilla, vt Mures, Talpæ, & huiusmodi. Syluestres verò & communes Lupi, armentis & pecoribus incolarum mira importunitate insidiantur: contra quos venatio publica instituitur: non verò tam curam habent vt veteres Lupi interimantur: quàm vt tollantur canuli, ne adolescant, Quidam ex catulis sic interceptis esca domestici fieri videantur vinculis clausi, sequitæ tamen suæ non oblit, quibus alijs, etiam volatilibus, insidiantur. Fœtus quidem ex ijs & Canes domestica procreantur, valde isidmicus efficitur omni reliquo Luporum generi, quod gregibus insidiant.

Est & genus Luporum Thoe dicitur, cæteris longitudine procerius, sed breuitate crurum dissimile, velox saltu, &c. Sed hæc veteres de Thoe scripserunt: quæ ab Olao non simpliciter repeti oportebat. Genus vnum anonymum est, quod continet Lupum, Canem, Tigrem, Vulpem, Hyænam, Scaliger Exercitatione 202. vbi contra Cardanum scribit Luporum & Canum species esse diuersas, nec inuicem transire: & Lupum non sola feritate à Canis distare, sed tota specie. Reperiuntur enim (inquit) Canes feri, qui neutiquam Lupi sunt. In latibus montis Falconi multis iam seculis agitant Canes absq; vlla hominum societate: cui tantum abest vt sese accomodet, vt maxima ex parte carnibus vescantur humanis. Lupi tamen neq; habent faciem, neq; vocem, neq; vocis modum, neq; mores. Non enim eos exigit inde fames ad vastandos greges. Albertus de animalibus 8. 5. 1. bonatum, qui generis bouum syluestrium est, describens, ex tauro lupo & equo compositum esse nugarum.

Lupi forma similes sunt canibus magnis pastoralibus, Oppianus: mastinis, Albertus. Lupum nonnulli canem syluestrem esse dixerunt: quia forma ei canis, vlulatusq; conuulsus, sed latratu caret, Author de nat. rerum: atqui Albertus carere eos latratu falsum esse ait. Color in lupis pro generum & regionum discrimine variat, vt iam ante docui: sunt enim rufi, candidi, cani nigri, varij. Canus quidem color magis proprius eis & communior existimatur: vnde Oppianus licet de diuersis etiam colore lupis dicitur, communis epitheto πολύχρως Γένος λυκα nominat. Lycophos Græci crepusculum dicunt, medium inter noctem diemque tempus, tanquam albo & nigro participans: per translationem à pills lupinis, quorum ima ad cutim pars alba, superior nigricat, Etymologus: Vide in a. inter deriuata.

Villus lupi in carne verminosus est, Obscurus. Animalium cerebra crescant decrescuntq; cum Luna, quod præcipue in lupo & cane animaduertitur, Albert. Rauam lupam apud Horatium de oculorum colore dictam interpretantur, quia rauus color fuluus sit, sed nigroris habens aliquid. Theodorus oculos charopos in Aristotele fuluos interpretatur: proinde rauos oculos charopos rectè dixerit, Cælius. Oculi capræ lupoque splendent, lacrimisq; laculantur, Plinius. Ignti sunt oculi primo lupo generi, quos sagittarios vocant, Oppian. parul postremis duobus, ac monas nominant. Idem. Oculi iracundis similes & palpebris paruli, quales in lupis & apris apparent, omnium pessimi, Adamantius. Raui lupo oculi, vide paulo ante in colore pilorum. Vifum eis acerrimum esse, & in tenebris etiam, capite tertio dicam. Carcharodontes, hoc est dentibus serratis, nempe teretibus & acutis præditi sunt lupi, Aelianus: in quibus, quare mortis eorum vehementer obest, Isidorus: hinc & lupata frena asperrima, nomen tulerunt. Lupus aureus Oppiano, dentibus tantum valet, vt lapides etiam & metalla vincant. Animalia dentibus acutis carniora rictu sunt ampliore, vt validius mordere queant: vt lupo, qui os maxime diducit, Vicent. Bell.

Lupo & leoni collum osse perpetuo riget, Aristoteles de partibus libro 4. Cervix leoni tantum, lupo, & hyænae singulis rectisq; ossibus riget, Plinius. Lupus natura corporis rigidus facile se inflectere non potest, impetu suo fertur, & ideo frequenter illuditur, Glossa in Lucam. Cervix solida & longa (μακρο) videtur interpres pro μακρο) legisse) siue vasta, quæ difficile flectitur, rapaces arguit: ad lupos enim refertur, Albertus ex Platone. Quibus valde breue collum est vt lupis, insidiosifere sunt, Aristoteles in Physiogn. Lupi collum in eas breuitatis angustias compulsum atque vehementer compressam est, vt contorqueri retroque versari non queat: & sic recto velit aspiceret, totum corporis truncum retorquet necesse est, Aelianus: Idem Plinius & Solinus de hyæna scribunt. Βραχύνει δὲ τὸ κεφάλιον ἐκ νύκτων φέρον. Ἐπιπέθει τὸ σῶμα, Philes Oppianus colli breuitatem in duobus tantum generibus postremis lupo commemorat: sic enim accipio illud ἀνυχνία βασιλ. Cor lupi si aridum seruetur, valde odoratum fieri dicitur, Albertus. Iecur lupo equina vngulæ simile esse traditur, Plinius. In vesica lupi lapillus reperitur, qui syrites appellatur, Plinius. Syrtis gemmæ è melleo colore croco resurgentes, intus stellas languidas continent: inueniuntur in litore Syrtium & Lucania, Ge. Agricola ex Plinij 37. 10. Altus est Syrtiacus lapis, qui & Indalcus, ad vesicæ calculos expetitur. Lupo genitale osseum est, Aristoteles. Plinius & Albertus. Vulpibus & lupis villosus est caulis caudæ, Plinius. Lupi pedes priores quinque distinctos digitis habent, posteriores quaternis: nam priores pedes in digitis aliquot, manibus ferme respondent: & quintus in eis digitus pollicis: vt in leone, cane, lupo, panthera, Aristoteles de partibus 4. 12. Hic locus apud Plinium 11. 43. corruptus, ex Aristotele restitui potest.

C.

Oculi capræ lupoq; splendent, & lucem (noctu scilicet) laculantur, Plinius. Equi & lupi nocte mellis vident quam homines: homini ratio lumina monstrat, Cardanus. Lupus interdicta obtutius, nocte clarius videt, Physiologus. Virgente fame noctu vagantur, (grasantur.) Oppian. Lupus acerrimis atq; acutissimis præditus est oculis. 70 Enimvero

Enimvero in tempesta nocte, vel Luna ipsa silente, lucis vsura perfruitur: hinc lycophos id temporis appellatur, cum lucem is solus naturæ munere oculis perceptam habet: (lycophos crepusculum dicitur, vide infra in a.) & verò Homerus mihi vocare videtur id tempus, cum iam tunc cernens lupo se in viam dat ἀμφιλυκίον νύκτα, Gillius ex Aeliano. Et rursus in Cicindela, Noctu etiam, inquit, luce tum ipsa fruatur, tum circumstantibus illucescit: qua in re mihi lupo præstantior videtur: qui etiam id temporis quod appellat Homerus lycophos lucem naturæ munere oculis perceptam habet, tamen sibi soli, non vicinis, lucet. Amphilycei exortu interpretatur Theon: quia Soli deditur lupo, quia sit εὐδερμής, id est visus præcuti, sicut longinqua spectat Sol: Cælius. Lupus famelicus per noctem vento aduerso, escæ odorem vel per medij miliaris interuallum (hoc est quantum à pedite horæ spatio conficitur) aut longius pereipit, Stumpsius.

10 Vlulando vnus præcinit, & alij conclamant, Obscurus. Vlulant autem in fame præcipue. Vlulatus lupo rum horrendus, Obscurus. Lupum nonnulli canem syluestrem esse dixerunt: quia forma ei canis, vlulatusq; cõsimilis, sed latratu caret, Author de naturis reru. Quod lupo latratu carere dicitur, falsum est, Albertus. Vlulare proprim luporum est, sed ad homines quoq; transfertur, Varro. Claudianus vlulatum etiam pro vagitu infantis dixit. Ast lupo ipse vlulat, frendet agrestis aper, Author Philomela. Apparet sanè vox ad imitationem soni facta, onomatopœiam vocant. Et altè per noctem resonare lupis vlulantibus vrbes, Vergil. i. Georg. Vlulare canum est & furiarum, inquit Seruius. Vide in Canem. c. Hinc & Germani habent suum hulen vel hulen, Galli heurler. Vlula etiam auis nocturna nomen à voce habet, dicta δολύχων ἄνθος (inquit Seruius) quod est vlulare & flere, οὐκ ἔστιν ἄνθος, hulen, hulen. Item nocturna apud nos, em eule vel ul. Et δολύχων auis apud Græcos, vt Varinus scribit. Ο δολύχων quidè proprie est fidebilis, miserabili & muliebri voce exclamare: vnde dicta etiã δολύχων Aristoteli vox, quam ranæ mares emittunt, cum facinras ad coitum vocant: Gaza ololyginem reddit. Ο δολύχων, ἡλιώθης, ἡλιώθης, ἡλιώθης, Valerius: ploratum & ciulatum Latine dicas. Sed hæc voce de lupis Græci nusquam vtuntur. Ο δολύχων, ἡλιώθης, ἡλιώθης, ἡλιώθης, de voce lupo rum item ἡλιώθης, ἡλιώθης, apud Pol. legimus. Vide in Canem. c. Ammonius etiam de differentijs vocum scribens, in vocabulo φωνῶν, ἡλιώθης lupis attribuit. Ο δολύχων, ἡλιώθης, Suid. Et rursus, Ο δολύχων, ἡλιώθης, ἡλιώθης, Inter lupos præcipuum celeritatem secundo generi, circos vel harpages nominans, Oppianus adscribit. Βαδύλιον ἡλιώθης, Philes de lupo, Aristoteles de leone. id est, pedetentim procedit, nec ad modum currit.

Vocacissimi & propemodum insatiabiles sunt pilos & ossa deuorant, & integra rursus aluo reddunt, Stumpsius. Carniuorus est (vt cætera etiam quorum dentes ferrati) & multa solida deuorat: quam obrum nõ pinguefcit, alimentum non concocto, (& frequenter hanc ob causam agrotat:) semel saturatus abstineret vel triduo potest. Voracitatis quàm comedit carnes: & paucò vitur potu, Author de nat. rerum, & Albertus ex Aristotele, qui hæc omnia non de lupo, sed de leone scribit: videtur tamen pleraq; etiam lupo congruere. Leones & lupi carnibus sunt nimium abstinent, cubandoq; tantisper se fouent, dum percoquant, Plutarch. In fame præcipue sciunt, vt leones etiam) & quamuis domi nutriti, dum edunt neminem amant, quinetiam aspici interim indignantur. Exauratus lupo (inquit Aelianus) longum temporis interuallum in ediam fert, atq; ei quidem venter late projicitur, lingua tumescit, os obstruitur, & simul vt famem multo cibo depulit, similiter occurreretibus atq; agnus manuctus existit. Neq; vero vnquam tum nec homini nec bestij vllis, ne si quidem per medium agmen ingreditur, insidias molitur. Postea vero ei paulatim lingua extenuatur, ac in antiquam figuram redit, iterumq; lupo existit, Eadem ex Aeliano Philes. Leo etiam, Aristot. testis, postus & fame vacans, facili mitisq; maiorem in modum eff. Lupi sciuitores sunt vicina nocte citati ad rabiem diurna fame: vnde scriptum est. Velociores erunt lupis vesperinis, (Elaiz 20.) & Iudices eius lupi vespere, (Sophon. 3.) Obscuri. Sed de lupo vesperino sententiam meam exponit in Hyæna cap. 11. Quæ animalia cibi causa impugnent ac deuorent, dicam in d. Lupis peculiare est terram

40 quandã in fame edere, Aristot. Plinius & Solin. Albertus hoc lupos facere scribit, non nutrimenti causa, sed vt ita pondere aucti facilius maiora quædam animalia quæ inuaserint mole sua deprimant: vocatur autè hoc terræ genus ab eoglis, ab alijs Latinijs argilla. Cum equum (inquit) vel bouem, ceruum, equicervum (aleon) vel aliud robustum animal inuadere parat, hoc tenacis terre genere se ingurgitat, mox oppletus in facies coru insiliens adhæret: & pondere fatigata tandè prosternit. & guttur arteriamq; motu infixis dentibus dilaniat: tum terra vomitu reddita, animantis prostrata carnibus saturatur quod si leuis esset, facilius excuteretur, Hecille. Lupus herbas nõ edit nisi agrotus: tunc enim gustat aliquid herbarum pro remedio & vomit sicut faciunt canes, Albertus: Vide infra in mentione morborum eius. Cum prædam habent & alia se obtulerit, secundã inuadunt, quasi præsentis oblit: Albert. sed videtur deceptus, quoniam Plin. & Solin. non lupo, sed lupo ceruario hoc adscribunt. Quod superest cibi defodientes abscondunt: diuidunt autè ex æquo his qui in venatione fuerint: & si quid superest alios vlulatu aduocant, Albertus. Apparet autè Aristotelis verba, quibus eadè leonibus attribuit (vt in d. de leone recitauit) deprauidis etiã nonnullis ad lupum transfuisse. Sed lupos prædam communicare etiã ipse alibi negat, vide in d. Excrementum alui siccum reddunt, & cum flatu, idq; frequenter super spinam albam: vrina eis odora, Albert. Videtur autem hæc etiam deprauidata, non rectè de lupo scribere. Nam Aristoteles de leone, Excrementum alui (inquit) durum & aridum emittit. flatum etiam alui acerrimum ædit, & vrinam grauius olentem. Conuenire tamè etiam lupis non nego. Vrina odoratam esse, id est bene olere, minime mihi verisimile fit: experiantur curiosi.

Ad promontorium Bubonicum innumeri thynni versantur, quorum maximi similitur vt fues soli & separatim natant: alij loca lupo rum bini proficiscuntur, &c. Aelian. Quarum genus lupo rum, aureum vocat Oppianus, sub Sirio loca subterranæa subit.

60 Lupi eodem coeunt modo quo canes, Aristot. Auertuntur dum coeunt canes, lupi, phocæ, in medioq; coitu, inuitiq; etiam coherent. Aristot. Coeunt lupi toto anno nõ amplius dies duodecim, (vt Aristoteles scribit,) Plinius, Solinus, Isidorus. Coit lupus (inquit Aristot.) vno tempore tantu, parit in eunte aestate: fertur de eius partu ad fabulam proximè, lupos omnes intra duodecim dies parere: cuius rei causam proferunt fabulose, quod Latonam oberrantem totidem diebus ex Hyperboreis Delum eduxerint sub specie lupæ, propter metù lunonis. Sed an tempus hoc parienti sit, nondum exploratum habemus. Fertur quidè sic vulgò, sed verum minime esse videtur: quale vel illud ferant, lupos semel in vita parere. Hæc Aristoteles. Lupos nostri per duodecim dies quos à natali Christi supputant, coire tradunt, ideo tum maximè furibundos lupos timent, Vuillichius. Cur lupæ certo anni tempore omnes intra duodecim dies pariant, causam inquirens Plutarchus in libro de naturalibus problematibus 38. Antipater, inquit in libro de animalibus, partum lupas projicere adferit, cum glandifera arbores florè abijcit, quo gustato, vteri illarum referantur: cum eius copia non est, partum in ipso corpore emori, nec in lucem

...nes illas à lupis non vastari, quæ glandium quercuumq; feraces non sunt. Quidam ad ... &c. vtiam ex Aristotele retuli. Lupi, vti, leones libidinis tempore acrius in eos qui ac ... tamè minus dimicant, quia nullum eorum gregale est, Aristoteles. Lupus fert & parit ... canis, tum tempore, tum etiã fetus numero, Idem. Multifida, vt canis & lupus, & parua eiusdem generis, vt ... multa pariunt, Idem. Cæcos pariunt catulos canes, lupi, panthera, thões, Aristot. Et alibi, Quadrupedum ... multifida, omnia cæcos generant, post palpebræ dehiscunt, vt lupus, vulpes, lupus ceruarius, &c. Multifida quæ ... pariunt imperfecta, omnes multiparæ sunt, earum quædam catulos inarticulatos propemodũ pariunt: sed omnia ... ferè cæcos, vt canis, lupus, lupus ceruarius, &c. Aristot. vt in Canecrecaui. Vulgaris quidam apud nos sermo est, ... lupum nouem catulos generare: ex his postremum & in senecta genitum, canem esse. Aiunt autem ad aquam ab ... eo duci catulos, vt bibentes obseruet: & canis instar lambentem rejici. Nuper à Rhæto quodã audiui, catulos lu ... porum ex latibulis anferri in Rhætia circa calendas Maij, septem vel nouem aliquando ex vna parente. Idem aie ... bat vulgo ferri, lupam primo partu vnicum eniti catulũ, secundo geminos, & sic deinceps singulatiim catulo sem ... per vno antioiorem fieri partum vsq; ad decem, inde sterilescece. Coeunt animalia & quorum genus diuersum ... quidem, sed natura non multum distat, si modò par magnitudo sit & tempora æque vt grauiditas: rarò id fit, sed ... tamen fieri & in canibus, & in vulpibus, & in lupis certum est, Aristot. Lupi cũ canibus coeunt in Cyrenensi agro, ... Idem. Crocutas velut ex canelupoq; cõceptas, omnia dentibus frangentes, protinusq; deuorata cõficietes ven ... tre, Aethiopia generat, Plin. sed de crocuta superius dixi mox post Hyenam: de lupo canario, & ceruario, id est ... thõe, infra statim post Lupum agam. Supra etiã in Canibus mixtis nonnulla attuli. Thoes feræ ex hyæna & lu ... po nascuntur, Helychius & Varinus. Ex lupo pardali (panthera) thões gignuntur, Oppianus. Hyæna videtur ... composita ex lupo & vulpe, Albertus.

Vivunt & leones & lupi permultos annos, & dentibus in senecta malè afficiuntur, ita vt aliquando per ætatem ... edentuli fiant, Albertus. Senes lupi facile capiuntur: accedunt enim ad domos, (& in periculum se precipitant, ... quasi vitæ fastidientes.) sunt enim longæ vitæ, & dentes tandem amittunt. Idem. Aristoteles eadem ferè non de ... lupo sed de leone priuatim scribit. Herbas lupus nisi ægrotus non edit: tunc enim remedij causa aliquid herba ... edit vomitq; sicut canes, Albertus. Lupus & leo pro remedijs edunt gramen & herbam frumentis, & rapista (rap ... istum, boerach) quæ vomitum prouocant, Niphus. Viscera habent infirma: & cũ laborant ex eis herbas come ... dunt, dracontium præcipuè ad acuendos dentes, Albertus: ineptissimè quidem, quorsum enim dentes acuntur ... vbi viscera dolent? Aristoteles nihil tale de lupo, de vrsõ autem, Aiunt (inquit) latebram egressum, primum her ... bamarum dictam (dracontium aliquando reddunt Arabes: cui quidem proximum est rum aliàs, tum viribus) gu ... stare, vt intestinum laxetur & hiet. Et rursus, Solent vrsi herbarum arum comedere cum è latibulo egrediuntur, li ... gnium etiã manducant, quasi dentiant: Locus est de hist. anim. 9.6. in quo reddendo Albertus & hunc errorem ... & alios committit, Auicennæ puto ridiculos interpretes secutus. Canibus & lupis similiter accidit quidã mor ... bi, rabies scilicet, synanche, & podagra, Albertus ex Aristot. de hist. anim. 8. 22. sed Aristoteles eo in loco de can ... bus tantum, nihil de lupis scribit: fieri tamen potest, vt iisdem morbis & lupus, tanquam syluestris canis, tentetur. ... Aldib alambat, lupus furiosus, Vetus glossographus in Auicennam. Cætera animalia (præter canem) vt lupi, vul ... pes, &c. incurrunt rabiem potius ætate quam hyeme, Ponzettus. Cerebrum lupi & canis, euidentius quàm alio ... rum animalium, crescentem ac decrecentẽ Lunam sequitur, Albertus. Hæc fortassis causa etiã fuerit cur hæc ... animalia præcipuè rabiunt. De remedijs ad lupi rabidi morsum cap. 7. scribam.

D.

Lupi generosi (ἄραιοι, non ἀραιοί, id est nobiles vt leones) feroces & insidiosii sunt, Aristot. Perpetuo feri, Idè: ... Albertus tamen cicurari posse scribit, vt pluribus dicam infra. Audaces & dolosi, Albertus. Lutorum rapax est ... natura & ignobilis: nam vbi caulas intrauerunt, non solum interficiunt quod satis est ad ventrem, sed totum gre ... gem passim iugulant, Plinius si bene memini. Vide infra quomodo grassentur in oues. In fame eos præcipuè feru ... re, saturatos ferè innoxios esse, vt leones etiã, præcedenti capite dixi. Lupus cibo satur, non lupo sed agnus vi ... deri potest, vel inter medios greges nec enim amplius deglutire potest: sed ventri ei & ligula iuxta tonsillas tu ... ment: mox cibo concocto ingenium lupinum redit, Philes. Lupam sceminam aliqui mare fortioiorem & audacio ... rem esse aiunt, quod falsum est, Albertus. Breues lupi inter cæteros magis audaces sunt, Idem. Leones aliquando ... debilitati timent & fugiunt demissis auriculis sicut canis: & hoc faciunt etiã lupi, Albert. Aristoteles idem de ... leonibus tantum scribit.

Lupos cum vel in foueam deciderunt, vel aliter se inclusos sentiunt (contrario quàm feles ingenio) omnino ... pauidos quasiq; attonitos, & præ stupore innoxios esse audio. Et in Italia ante paucos annos non procul Medio ... lano contigisse, vt lupo fame coactus ad villam quandam venerit, & ingresso cœnaculum vbi villicus cum pueris ... erat, exterritam illam pueris relictis foras se proripuisse, attracto post se hostio cœnaculi. Mox villicũ reuersum, ... vxore demonstrante, lupo in cœnaculo liberis illæsis placidum & obstupescitum stantem deprehendisse. Huic ... loco non possum nõ adscribere mirabilem historiam, quam ex clarissimo viro Iustino Goblero nuper didici, cui ... us ex literis ad me datis verba sunt hæc: Exemplo Gesnere ostendam tibi, lupo terrestrem captum non seruire ... in homines. Fuit mihi propatruus, Michael dictus, venationi & aucupio mihi deditus, qui cum fossas aliquas in ... agris suis ex patrio more haberet pro capiendis feris, altasita vt nulla bestia quamlibet violenta erumpere capta ... possent: accidit vt vna nocte, eaq; Dominica tria animalia longè diuersè naturæ: vna eandemq; in fossam caderent: ... mulier vicina prior, quæ, vt postea ipsamet retulit, sola decurrens in agrum sub vesperum betas rapasq; in obso ... nium sequentis dici illinc exportatura erat: deinde vulpes: tertio ac vltimò lupo capitur. Singuli sibi in fossa locũ ... occupatum primo tota nocte quieti obtinènt, & vt verisimile est, sese inter se mutuo metuant. Lupus, quamquam ... animal ferocius, neq; vulpem tamen neq; mulierem attingit inuaditue, sed sua quasi in statione timidus persistit. ... Trepidanti interea mirum in modum mulieri nihil ab vtraq; bestia mali cõtrigit, nisi quod ob m. tum ab illis vna ... nocte ferè tota canesceret, & tantum non ad amentiam redigeretur. Maie venator propatruus it more suo fossas ... perlustrans, prædam triplicem in sperato conspicit, & ad conspectum mulieris vicinæ suæ obstupescit, quam allo ... quens voce sua quasi ex morte reuocat, ac operam mox salutemq; præstat. Itaq; fossam insiliens, vt erat cordatus, ac ... robustus, statim telo lupo interficit, deinde vulpem, tandem scalam naclis: mulierem semimortuam hameris

fuis extrahit & in planiciem sistit, domumq; deserit. Quo facto sur illa familie domuiq; reddita, deinde per omnẽ ... vitam tristior semper quàm ante comparebat. Tantum consternata erat illa nocte inter bestias lapsa muliercula. ... Cæterum ad venatum prædamq; suam propatruus rediens, miratur lupo, seuam beluam & voracem, mulier ... cula meticolosissima tamen & vulpe capta, nocte tota abstinuisset, Hæc tenus Goblerus. Ego nuper eandem histo ... riam peregrinum quendam eodem ferè modo narrantem audiui: sed addebat præter mulierem, lupo ac vul ... pem, monachum etiã eadem nocte incidisse.

Leonis hic mos est, vt tantumdem ferè lædat, quantum læsus est ipse, & vnguibus quasi minetur castigetq; ho ... minem, atq; ita dimittat: id quod de lupo etiã fertur, Albert. ex Auicenn. Tam leo quam lupo percussorem co ... gnoscit, atq; ex obseruato inuadit. Cum iuxta Romam venarer in syluis cane meo inuadente lupo, ab equo de ... scendens gladio lupo vulneraui: qui in me conuersus conabatur mordere, nec alium præter me: quod nisi fuis ... sem adiutus, non sine periculo euasissem. Niphus. Dicuntur inter se rapinam æqua diuisione diuidere. Liber de ... naturis rerum. Plutarchus hoc de leonibus scribit, non de lupis, ætate exhaustos à minoribus natu ad prædæ com ... munionem vocari. Lupo non communicat prædam sicut leo: sed potius reliquias prædæ suæ fodit in terram, do ... nec rursus esuriat, Albertus. Historiam de lupo, qui equarum armentum ad fideiussoris pro se capto dimissoq; ue ... flabulum agitauit, vt gratiam referret, ex Strabone recitauit in Equo.

Lupi, vt cunq; rapax animal, fetus suos amant scemina partus custodit, mas pro catulorũ salute cibos ad ipsam ... deserit. Philostratus in vita Apollonii. Cum fugiunt catulos secum ferunt, &c. hoc Aristoteles vrsis tribuit, nõ lu ... pis, vt obscure quidam ex eo citant.

A deseris locis ad habitata refugientes lupi, tempestatis acerbitatem se hortere ostendunt, Aelianus.

Ferunt lupos in magna armenta certaturos, ventrem explere terra: vt hoc oncre grauat, non tam facile excũ ... tiantur, Textor: Vide supra vbi de cibo eorũ egimus. Animalia cornuta inuadunt à tergo: Vide paulò post quo ... modo boues inuadant. Insidiantur gregi præcipuè cælo nubilo & nebulis obscuro, vt magis lateant. Cum frau ... dulenter incedit lupo, lambit & lubricos facit pedes, ne incessus audiat, Albertus. Cum inter folia incedit, ne ... percipiatur ex sonitu, lingua pedes suos lambit, & sic eos lubricos ac humidos facit. Author de natur. rerum. Per ... lapem tran siens, occultè insidiaturus ouibus, si forte pede strepitum fecerit, mox pedè quasi reum mordet, Idem. ... Lupi (inquit in Hipparchico Xenophon) quæ custode carèt prædantur, & ea quæ sunt in occultis locis rapiunt: ... ac si quis accurrat canis, si inferior videtur, lupo cum inuadit: si superior pecude, quamcunq; tandem tul. rit, ... interfecta recedit. Quod si etiã præsidium custodiamq; contempserint, ita se ipsi instruunt, vt alij custodes de ... pellant: alij pecudes rapiant, atq; ita sibi necessaria parant, Hæc ille. Circumuentum ab hostibus (ὑπεβλήθη): forta ... legendum ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν, id est cum qui hostes suos euaserit) & qui minimo damno sese à discrimine ... exemerit, indicare volentes lupo pingunt amissam extrema cauda: hic enim cum periclitatur capi à venatoribus, ... pilos extremamq; caudam abijcit, Orus interprete Mercerio. Lupi fluuios transmittentes, ne vi fluuium atque ... impressione funditus euertantur, stabilitatem ac firmitudinem sibi è natura sua constituentes, ex vndarum tem ... pestatibus se feruant, & flumina quæ tranfiri non possunt, ad traiciendũ facilia, hac machinatione efficiunt: Cau ... das nimirum inter se mordicus tenentes, resistent ad perferendos fluctus, nulloq; negotio tutissime transiunt, ... Aelian. Ne impetu vndarum abripi possint, mordicus alter alterius (quilibet præcedentis) caudam prehendit, & ... feriatim traicit, Philes, Tzetzes, Volaterranus. Ab hoc lupo ingenio λυκάετος, id est annus dictus videtur, quod ... dies in eo ita cohererent successione mutua, alter alterum nexu sequens continuo, vt de lupis fluuios tranantibus ... fertur: nempe quod singuli apprehensis morsu prænantium caudis, vna serie transmittant: aliqui tamen annũ sic ... dictum volunt, quod λυκάετος hoc est obscure & late enter prætercat, (vel celeriter, Suidas, cuius tamen rationem ... non affert) Varinus: & Suidas ferè similiter. Peculiariter tamè χειμῶν ὄρεα, hoc est cum tempestas vel hyems est, ... luposita transmittere ait: In lupos hoc modo nantes Bianoris epigramma Anthologij 1.33.

Εἰς βάθω ἤλατο Νέλον ἀπ' ὀφρύων δ' ὄρε' ἰδίτης Ἡνία λαμάρχαον εἶδε λυκὸν ἀγέλλω: Ἄπ' ἀμὲν ἀγροκόσαντο δὲ ὑδατῶν, ἔβρουχε δ' αἰὼν. Ἄπ' ὅν ἐπεβλάψθη γρηματὶ πηλὸν ἀμύθη. Μάκαθ' ἔφθουρῶν ἢ λυκὸν ἔβουχε δ' ἀμύθη. Νηχομένων θηρῶν ἀντιπλάκατ' ὄρεα.

Quomodo lupi apprehensis mutuo caudis bouem è lacu vel palude extrahant, inferius hoc in capite dicant: ... Lupi amantur à plittacis.

Apud Venetos duo luci monstrantur, alter Iunoni Argiua, alter Dianæ Aetolia dicatus: hæc in lucis feras ita ... 50 manifeste fabulantur, vt cerui lupis aggregentur, aduentantiumq; hominũ eas manus demulcentes pati, Stra ... bo lib. 5. Secundum Mæotidis paludis Conopium nuncupatum, lupi quos nõ à domesticis canibus disferre dicas, ... cum piscatoribus studiose versantur: Quod si maritimæ prædæ partem fuerint assecuti, cum his viris rem mariti ... mam tractantibus, & pacem habent, & tanquam scedere deuincuntur: (& quæcunq; ceperint illi, custodiunt, ... Stephan.) sin nihil consequuntur, eorum retia lacrant, & distrahunt, & pro eo quod nihil dederunt, damnum re ... tribuunt, Aelianus & Stephanus. Volaterranus ineptè vertit in Canopo Mareotidis hoc fieri: vnde Textor etiã ... deceptus est. Vide in Lupo pisce D nam quidam imperitè ad Lupum piscem transferũt. Aristoteles historia 9. 36. ... Lupi (λυκός, id est Quadrupedis lupi, non Labracis piscis) piscatoris quoq; meminit, qui cum piscatoribus socie ... tatem inerat, ac nisi prædæ particeps fiat, retia discepant. Sed id animal lutra fortè potius, quàm Lupus aliquis fue ... rit. Idem lupo perpetuò ferum esse ait: Albertus (catulum adhuc) cicurari possit, & canis instar ludere: non ta ... 60 men deponere odium ad venatorem & agnos, & alia animalia minora quæ à lupis vorantur. Lupi catulus ab ho ... mine cicurari, duci, demulceri & canis modo tractari se patitur omnino hominũ conuersationi assuescens: quod ... si tamen solutus esse aut prædæ aliquid inuenerit, ingenium lupinum prodit & disciplinam omnem obliuiscitur. ... Dum cibum capiti, nemini amicus est: & vel inuentibus interim fuecenset, Scumpsius. Vt cunq; catulus mansue ... scat, senescens tamen facile irritatur, vt vrsus etiã: & minora animalia cum potest inuadit, canes, anferes, anates, ... gallinas, Obscur.

Tam leones quàm lupi, vt fertur, si homo pariter & aliud animal se offerant, vt penes ipsos electio sit, semper ... parcent homini. Albertus. Lupi senescentes facile capiuntur: ad villas enim accedunt, & in periculum se præci ... pant quasi fastidio quodam vitæ: diu enim viuunt, & in senecta dentes amittunt, Albertus: Atqui Aristoteles hæc ... leoni non lupo tribuit. Oppianus secundum genus lutorum, circos & harpages vocat) hyeme ad oppida accede ... 70 rescribit. Tam leo quàm lupo (inquit Augustin. Niphus) in senectute rura (villas) petit, & homines inuadit, ... Fih h 2 potissimum

potissimum pueros (teste etiam Alberto) quod illa aetate iam imbecilles & dentibus fractis (cetera animalia aut robusta aggredi aut velocia persequi non possint.) Me quidem existente in Auiano, lupus quidam valde senex venit in rus, & puellam inuadit, quam celeri praesidio liberauimus & lupum interfecimus, qui aetate & dentibus mirum in modum laborabat, Haec Niphus. Lupi hominem illi potius petunt, qui inertes & vnipectae quidam sunt, quam qui venatores, Aristoteles & Albertus. Venatores lupos (τα κυνηγια vocat Aristoteles: nisi mendū est) intelligo, qui alacriores velociorēq; sunt, vt animalia aggredi aut persequi & cupiant & possint. Vnipectas vero qui non gregati, sed solitarij incedunt, atq; ideo ferē inertes & tardi sunt, cum nullo emulationis studio excitentur. Gaza inertes & vnipectas dixit pro vnica voce Graeca *μονοειπας*. Helychius interpretatur *σὺν μὴ ἀδύοις, αἰδῶ καὶ τὴν ἑνὴν ἀδύοις*. Lupum solitariū Aratus *μονοκίτων* dicit, sic *μενολεον* in epigrammate legimus. *Μονὸς, ἢ ἀγροίος, μὲνδ' ἄλλο*. Suidas. De lupo fertur quod hominem non edat, nisi fortuito prius cadauer hominis gustarit: tunc enim ille etus humanae carnis dulcedine, non dubitat hominem inuadendo periclitari. Liber de naturis rerum. Lupi aliquando homines vorant, sed raro. vbi vero semel gustauerint, impetu deinceps in eos feruntur propter carnis dulcedinem. Albertus. Hos lupos Galli appellant garouls, vt in v. retuli. A lupis periculum est in nostris etiam regionibus, per hyemem praesertim in multa niue iter facientibus. Quomodo sibi quisq; à lupis cauere, & obuios accere possit, docebimus infra hoc ipso in capite.

Canes si luagos si deprehendant, interimunt & defodiunt, Albert. Non nunquam canis & lupus aliqua societate amica confederantur, adeo vt & ipsi fures nocte pariter caulas ingrediantur, Liber de natur. rerum. Alces inuadunt lupi montani circa Noruegiam, vt in earum historia dictum est. Lupus a sino, tauro, & vulpi est hostis: est enim carne ipse alatur boues inuadit, & asinos, & vulpes Aristoteles. Lupi circumueniunt asinos, Plutarchus: nullo negotio comprehendunt & interimunt, Aelian. Capras lupos captare solet, cui opponimus canes defensores. In sullo pecore tam n sunt quae se vindicent, sues, verres, maiales, scrofae: prope enim haec apris, qui in syluis saepe dentibus canes occiderunt. Quid dicam de pecore maiore? cum sciam mulorum gregem cum pasceretur, & dōq; venisset lupus, vltro mulos circumfluxisse, & vngulis cadendo eum occidisse: & tauros solere diuersos assistere clamibus cōtinuatos, & cornibus facile propulsare lupos, Varro. Lupo etiam sus obfistere repugnareq; potest, Aristoteles. Sus pugnat cum lupo, (inquit Albertus.) & lupo in genio se pugnat cum suis, accedens subito recedensq; & attentans morsum gutturis eius. Narravit sanē mihi quidā lupum se vidente, morsu comprehendisse lignum triginta vel quadraginta librarum in sylua: & cum eo se allu fuisse transilire grandem eo in loco arboris abscisse truncum, tandem cum satis peritus transilire sibi videretur, se abscondisse: & adueniente propter fatam illic auenam porca sylua stri cum pluribus aetate differentibus porcis, anniculis, bimis: prorupisse, & prehensosq; porco, quia qualis pondere videbatur ligno quo cum transilire truncum didicerat. (saltu retro truncum se recepisse) & interemptum ibi porcum deuorasse: & paulo post eum recessissent apris, ipsum etiam abijisse, Haec Albert. Visum est aliquando quod lupus frondes & ramulos salicis ore porrexit, vt capras his frondibus gaudētes inescaret ac deciperet, Idem. Lupus si in minore aliquam pecudem, vt suam aut capram incidit, auricula comprehendit, secum abducit: carrendo: renitenti clunes cauda ferit, ita vt misera pecus ipso etiam lupo interdum celerius currat: donec ad alios lupos praedam exspectantes peruenit: ibi statim dilaniatur momento, vt saepe nihil praeter intestina reliqui fiat, recipit autem se quisq; cum parte praedae seorsum aliquid, vbi cum solus auidē vix ex dimidio commansam vorat, Michaē: Hens. Lupos (de lupis) aiunt cum sint nacti sues in accuandū casu, trahere vsq; ad aquam, quod dentes ferre, oīe carnis ferre nequeant Varro. Cerui amissis cornibus latent, & pascuntur de nocte, quia lupos fugiunt, Vincentius Bell. Quintum lupi genus, minus ceteris, pilis rigidis, leporibus maximē insidiatur, Oppian. Lupum grauiore pedis sonitu ouis stulta vocat, Plutarch. De lupo fertur quod cum ouem rapuerit, infrequente pastore, dentibus eam non lēdat, ne motu fugam eius retardet, Author de natur. rer. u. Raptam ouem, cum audit persequentes, illam portat, ne morsu & laesa sibi faciat cursus impedimentū, Albert. Quibus insidians ouile circuit, canis somnum & pastoris desidiā vel absentiam explorans. Glossa in Lucan. Vbi caulas intrauerunt, vel aliās inciderunt in greges ouium, non solum interficiunt, quod satis est ad ventrem, sed totum gregem, si possunt, passim iugulant, Text. Albert. Omnes occidunt antequam aliquam ad comedendū artingant, Author de natur. rer. nisi clamore pastorum, aut aliter impediuntur. Sunt & naturales quaedam in lupi ouisq; mortuorum partibus (vt pelle, lana, chordis) contrarietates seu antipathiae, de quibus inferius dicam. Contra taurum lupus ire, & simul eum a fronte ideo adoriri non aude, quod & cornua extimefeat, & eorum robur mucronatum declinare studeat. Quamobrem primum velut recta via contra eum pugnatuus esset, praefertit minas, & illius oculis sese crebro inculcat: deinde se retorquens in dorsum insilit, & verō acerrime ad eius perniciem incumbit, atq; cum naturae astutia suam in firmitatem compendat, ipsum expugnat, Aelian. *Καὶ ταύρων ἰδὼν ἐξελθὼν ἔδρεμον. Τὰς δὲ ἀκωνὰς ἔκαστον ἐσθγει. Καὶ τῆσδε ἀλεξιῆς ἢ τοσούτων ἀρτῶν. Διαπασσὸν τὴν ἐπιλύθηται δρεμονίαι, Philes. Boves quomodo se aduersus lupos defendant, superius ex Varrone dixi. Iam vero bouis errantem vitulum per insidias inuadunt, & arreptis naribus trahunt. Is contra sese retrahit: & permulta interim pugna editur dum illi hunc vi expugnare, hic resistere conatur. Cum autē hunc tam pugnaciter contra se repugnare perspiciunt, eum obnitentem remittunt. Is ex vi retrahendi se, & contra eos tergiuersandi, retro versus in dorsum suum recidit. Lupi facto impetu, eius ventrem lacerant, & distractum exedunt, & conficiunt, Aelian. Et rursus, si boui qui in profundam incidit paludem, lupi interuenerint, extrinsecus terrorem ei faciūt, eundemq; periculi denunciatione agitant, non extra paludem eum permittentes egredi. Quem diu multumq; postquam in paludis angustias compulsam, & in luto volutatam suffocari coegerūt, maxime omnium illorum strenuus in aquam insiliens, & mordicus bubulam caudam tenens, extra paludem in terram ipsum trahere aggreditur. Simul & huius alter caudā apprehendens, ipsum trahit, & secundum tertius, & hunc ipsum quartus: hoc idem vsq; ad postremū qui extra aquam confisit, faciunt. Atq; ad hunc modum extracto in aridum boue, lupi expleunt & satiantur. Quod si vitulus bouis alicubi aberrat, insidiantes lupi eum inuadunt, & naribus corripunt trahunt. Renititur ille, atque ita summis utrinq; viribus certatur, dum hī attrahendo vincere, ille luctando effugere conatur. Tandem verō lupi tantopere renitentem, subito remittunt. vnde fit vt praenimio in contrarium nisi vitulus euerteretur: quem mox in uadentes lupi ventre laniato vorant. Haec tenus A. lian. Apollinis Lycij templum Argis à Danao conditum est, de lato ei imperio propter omen lupi qui taurum armenti ducē ante menia prostrauerat. Lupi natura immanes & crudelēs ideo existimandi sunt, quod inter se vorant, ad hunc modum mutuas sibi molientes, insidiantes enim ferunt primò in orbem circumagi, deinde excurrere, cum ex vertigine currendi & caligine eorum aliquis lapsus sit, in*

eam humi stratum ceteri omnes facto impetu ipsam laniant. Hoc quidem facere solent, cum venationis facultate deficiunt. Ita enim praefame omnia nugas putant, quem admodum scelerati homines nihil non praefame praefare contemunt, Aelianus. Tarandus in primis hostes habet, lupum, gularem, &c. Obscurus. In Tartaria aquila quaedam cicurata ad eum sunt audaces, vt non dubitent magno impetu in lupos insilire, eosq; in tantum direxare, vt ab hominibus sine labore & periculo capi possint, Paulus Venetus. Prouerbum, Lupus aquilam fugit, referam in h.

In Italia creditur lupo rum visus esse noxius: vocemq; homini, quem priores contemplantur, adimere ad praefens, Plin. Italia lupos habet, qui cum ceteris similes non sint, homo quem prius viderint, conticefcit: & anticipatus obrutu nocentis, licet clamandi votum habeat, non habet vocis ministerium, Solin. Atqui ceteri auctores lupis simpliciter non Italicis tantum hoc adscribunt, vt Solinus videri possit non recte accipere Plinij verba, tanquam peculiāres sint per Italiam lupi hoc maleficio praediti: ego potius post verbū, creditur, apud Plinium distinxerim, hoc sensu: In Italia quoq; (quae superstitiosis alioqui aut falsis persuasionibus minus obnoxia sit) credi, visum lupo rum esse noxiū: non autem, lupo rum in Italia visum esse noxiū. Homo quem lupo prior viderit, vt Plato refert, obmutescit, & grauem virum iacturā facit, Ruellius: sin lupo ab homine prius fuerit visus, ipse debilior redditur, vt alius quidam addit tanquam similiter ex Politia Platōnis. Rustici dicunt hominem vocem perdere, si lupo eum prior viderit: vnde subito tacenti dicitur, Lupus in fabula est, Vincentius Bell. Vide infra in h. inter prouerbia. Lupus si primo hominem viderit, vocem ei eripit, & eum tanquam victor vocis ablatā despicit: si autem se praefuissim scelerit, ferociam deponit, & currere nequit, Ambrosius. Lupus si te prior videns tibi vocē abstulerit, solue amictum tuum, vt sermonem resoluas, Physiologus: si homo soluerit amictum, audaciā recuperat, vt fertur, Albertus. Lupus cuius prior vestigia prospexeris, tibi nocere non poterit: sed si ille te ante notauerit, cauda summam partem si habueris tecum, sine metu iter cōficies, Sextus. Oculum lupi erutum cum vident quadrupes domestica, timet & fugiunt. Et si quod animal (mulier, Rasis) minxerit supra vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, Pythagoras. Anseres à lupis & vulpibus capiuntur, & ideo ab eis custodiendae sunt, Crescentienis. Inter se concertantes apris, cum viderint lupos quasi confederati se inuicem mutuo, Albert. Cauda lupi suspensa ad praefese bouum, prohibet boues comedere, Albertus & Rasis. Rumpi traditur equos qui vestigia lupo rum sub equite sequuntur, Plin. Si casu equus lupi vestigium conculcet, torpore comprehenditur: si item lupi calcaneum equi quadrigam trahentes conculcet, sistitur tanquam ij eam quadriga conglaucissent: Gallus ex Aeliano: Vide in Equo d. *Ἐπιτοὶ ἡ παρὸν ἔχοντες ἀμειλίχους, καὶ ἀσθῆναι ἐν τῷ ἄρῳ τὰ πρῶτα, Philes. Mulierem quae abortum fecerit significans Aegyptij, equam scribit quae lupo rum praefertit: equa enim abortit, non modo si lupo calcauerit, sed etiam si ipsius vestigia attigerit, Orus. Si calcauerit zosach, id est equus, vestigium dorim, id est vrsi (lege deos, id est lupi) accidit stupor eius pedibus, Aescul. Equus à lupo fauciatus, bonus euadet ac velox, Zoroastres in Geoponicis: Vide in Equo v. inter celeres. Lupus fugit ac timet hericium, Aescul. & Iorath. Leopardus insilire solet à lupis cum olisciant ipsum, & sequuntur eum: sed lupo vnus non potest leopardum vincere, plures itam vident: & si verō velocissime fugiat, tamen vincitur in cursu, Auiēn.*

Alupis occisurum ouium pelles, ac vellera, & facta ex his vestis, longē quam cetera aptiora sunt ad pediculos procreandos, Aristot. Pulos habentium animam tantum immunem pediculis credunt, & oues. Gignuntur autem ex vestis genere, praefipud lanicio interemptarum à lupis ouium, Plin. Oues à lupo adesa suauiore habent carnem, verum lana pedunculos generat, Zoroastres in Geopon. 15. *Χιτῶνα λαθῶν ἐν ἀρῳ λυκαπιδῶ, Σαῦτον ἀρῳ βαρῶ, μὲνδ' ἄλλο μὲνδ' ἄλλο. Ποιῶν δὲ ἀδύοις ἀρῳ μὲνδ' ἄλλο. Πάλιν ἀρῳ εἰς ἐμβάλων τῆ καρδία, Philes. Vestimenta tum de lana animalis, quod lupo comederit, factum, semper est pediculosum, Albertus. Si quis in duat pellē ouis à lupo iugulata, scabie & pruritu vix: eandē continuo afficietur, Pythagoras. Ouis pellis à lupo lacerata moruet pruritu, Cardanus. Cur oues à lupis dilaniant, carnem quidem suauiore, lanam verō tabidā flaccidamq; & pediculosa habent, causam inquit Plutarchus in Symplociis 2.9. quem locum, quoniam is liber adhuc conuersus Latine non reperitur, meis verbis tranlatum apponam: Caro igitur ouis à lupo adesa, dulcior fieri videtur, quod lupo suo morsu carnē flaccidam teneramq; (τοσούτων) reddat: est enim spiritus lupi adeo calidus atq; igneus, vt ossa etiam durissima in ventriculo suo tabefaciat & liqueat: atq; hanc ob causam facilius etiam putrescere quae à lupis tacta fuerint. Quod verō ad pediculorum in lanis procreationem, coniciat aliquis non tam ab eis generari pediculos quam elici, per insitam ipsius quandam caliditatem aut exasperandā diuicendāque cutis flacciditatem inesse (ὡς ἔχει, lego ὡς ἔχει) autem vim lanis huiusmodi toto scilicet pecudis corpore à lupi morsu spiritusque ad superficiem vsq; & pilos alterato. Atqui varijs modis animalia quae iugulantur (nimirum propter diuersos iugulationis modos) affici, argumento sunt venatores & coqui, (aut lanij:) horum enim alique scilicet vnus ἴσθ animalia prostrauisse, ita vt ista (τοσούτων) lego ὡς ἔχει) statim immota iaccē: alios verō vix male tardē icilliputresceret, & neq; vno die integre duraret, alios verō nō tardius illis interemisse, sed nullam in carnibus iugulato rum huiusmodi qualitatem retinere, & aliquandiu eas permansisse. Porro quod vis quaedam eū iugulantur autē moriūtur animalia, ad pelles etiam pilosq; & vngues pertingat, ne Homerū quidem latuit, qui de pellibus & loris scribens, his verbis vtiur, *ἵμασι δὲ δὲ ἀπὸ τοσούτων ἴσθ hoc est, lorū bouis per vim occisi. Validior enim & tenacior pellis illorū est animalū, quae non morbo, at senectute, sed iugulata obierint. Contra, quae morsu animalū intereunt, illis vngues nigrescūt, defluunt pilis, & pelles marcidā flaccidā sūt, Huc vsq; Plutarchus. Si pellē ouis lupinā adponas, defluet (abradetur) lana ouilla, Pythagoras. Aquila penna si vel vna anserinis pluribus coniugatur, consumet eas: & hoc sum expertus in pennis aliarū: & forte similiter fit etiam in alijs harū auium pennis. Idem fieri dicitur inter pilos lupi & lanam ouis, sed hoc non sum expertus, Albert. Si ex lupina pelle confeceris tympanum, id inter cetera pulsatum, solū resonabit, silentibus ceteris vtcūq; prius sonoris, Oppianus: mox addens, *καὶ φθῆμι μῦθος δὲ φθῆμι μῦθος λυγρὸν ἔπι τῷ τῷ. vnde tympana illa quibus tonus admittitur lupini tympani pulsu, ouilla praecipue intelligimus, Tympanum magnū factum ex corio lupi, & pulsatum (in exercitu, Rasis) facit crepare alia tympana, Albert. Tympana de corijs lupo rum pulsata, insurdant (alia tympana) apud audientes, Rasis & Albertus: sed apud hūc mutus est locus. Odiū inter lapum & oues, omnibus corū membris inhaeret: ita quod chordā de intestinis ouium cū chorda de intestinis lupi hūctis permixta, non sonant, Albertus & Rasis citans Aristotelem, apud quem ego nihil tale reperio. Si tendatur chorda de intestinis lupi cū ouium chordis, rumpit eas, & aufert omnē temperamentū ab eis, Pythagoras. Coriū leonis si coniugatur corio lupi, depilat ipsum, & similiter alia coria,***

Rafis & Albertus. Cornix quæ incidit in comestâ à lupo reliquias carnis, moritur, Aelianus & Philes. Lupus scilla bulbos contingens, resolutus fatiscit, Rucl. Σελήνη φέρει τὸν λύκον, Philes. Cepas agricolæ (id est scillas) si calcaverit zebeth, id est lupo, grauat ur crus eius, Aescula. Lupus contactu scillæ conuellitur, (torpore capitur, Gillius de leone hoc scribēs, nescio quàm rectè;) unde etiam vulpes propter lupos latebris suis scillas apponunt. Zoroastres in Geopon. 17. Turtur (vulpes potius, ut iam retuli) in nido suo ponit folia squillæ, ne lupo pullos eius incurset, Ambrosius. Leonem dicunt gallum album & murè fugerè, lupum squillam, Rafis. Pythocharis tibicen, cum ad tibiam magna contentione incitatos numeros caneret, luporum impetum repressisse fertur, Aelianus. Audio nostra memoria in sylua prope Basileam virum quendam cum tympano transisse: qui cum sequentem lupum lapidibus impetens nihil proficeret, & fortuitò laboretur in via, tympano interim quod gestabat resonante, lupum exterritum fugere animaduertit: itaq; tympano mox vehemèter pulsato feram quàm longissimè fugientem abegit. Vrsos quidem tympani sonum fugere nostri affirmant. Horatius in sylua cantando lupum fugauit, ut ipse de se testatur Carminum 1.22. his versibus:

Nam, sic sylua lupus in Sabina,
Terminum caris vaq; expeditus,
Quale portentum neq; miraris
Nec lubæ cellus generat, leonem

Dum meam canto Lalagen, & ultra
Fugit inermem.
Dammia (Apulia) in laeis alit aesculetis,
Arda nutrit.

Hominem pericula ex occulto imminencia timentem demonstratur Aegyptij, lupum ac lapidem pingunt: hic enim neq; à ferro sibi, neq; à virga, sed à lapide duntaxat timet. Nimirum si quis in eum lapidem coniecerit, de repente confertur: & ubicunq; lapis ei vulnus infixit, ibi succrescere solent pullularc; & vermes, Orus. Lupus ignem metuit similiter ut leo: quamobrem qui per hyemem & inter niues iter facientes à lupis sibi metunt, duos silices intra vestes (ut calidi permancant) secum gestant: & sicuti lupus se obtulerit, collisis illis ignem excutiunt: Lupus verò scintillis emicantibus ita terretur, ut accedere vt eunq; famelicus & hominem ledere minime ausit, Michael Herus. Audio etiam sonitu è ferro gladij percussis, lupos fugari. Si quem lupo insidiosus paulatim sequitur, subsistens signū aliquod mediū ponat inter se & lupum vidente illo: sic enim illaqueationis metu subsistet, Albertus & Physiologus. Sunt qui mihi affirmant, lupum in via ad hominem nō accessurum, si virgam, aut quiduis aliud post se traxerit: nam viatorem quendam apparente lupo, cum nihil aliud ad manū esset, peram fascijs cruralibus alligatam post se traxisse, & abijisse illam. Si quis corpus suum illinat seuo de renibus leonis, vel eiusdem simo, abstergebit lupos, Aesculap. Lupus cuius prior vestigia prospexeris, tibi nocere non poterit: sed si ille te ante notauerit, caudæ summam partem si habueris tecum, sine metu iter conficies, Sextus.

E.

Draconis legem fuisse reperio, ut qui lupum occiderit, talentum accipiat: qui lupum venulū, duo. Lycoctonos Apollo appellatus, hoc est lupicida (inquit Cyraldus) ex lege Athenis lata, qua cauebatur, vt qui in Attica lupi catulum occideret, talentum donaretur: qui lupum ipsum, duobus: quod Aristophanis in terpres scribit, (& ex eo Varinus in Avian.) Meminit Sophocles in Electra & Helych. Θεσπέθειος γὰρ τὸν δὲ μάλλον ἤματι: ἢ λύκων; Chorus in Avibus Aristophanis. Vbi interpret, Lex erat olim in Attica λύκος λόνος, id est lupo occidere, &c. unde & Apollinem Δολέων & Δολυκτόνων appellat. Plura de his & similibus cognominibus Apollinis dicam in h. Qui lupi apud Athenienses occidit, ἀγέλης ἀντὶ τῶν ἀγῶν τὰ Φίλοι, Etymologus in Πολιοί. Solon cum qui atulisset lupum quintum drachmas iussit accipere: lupam autem, tantummodo vnā. vt Phalereus Demetrius tradit: illud bouis pretium, hoc ouis esse statuens, Plutarchus in eius vita. Vetus est autem consuetudo Atheniensibus bellum cum lupis gerere, Ibidem. Vulpes & lupi (inquit Crescencienfis 10. 32.) capiuntur quoad taiola ferrea, quæ circa semultos habet rampiones acutos: & ipsi habent circa se annulum prope se vbi annuli voluunt, ad quæ annectitur frustum carnis, omniaq; occultata præter carnē, in terra firmata iacent. Cum autē lupo carnem dentibus captam eleuat, annulus eleuat rampiones circa caput & collum lupi, qui cū fortius trahit & recedere nititur, fortius stringitur & tenetur. Fiunt & alia taiola, quibus in pedibus siue cruribus, quælibet omnino bestia capi possunt, quæ occultantur in itinere quibus vtantur, quarum figura aut forma non nisi oculata fide intelligi potest: quamobrem Ictorem ad harum rerum artifices remittimus, Hæc Crescencienfis. Scoppa cassidem generis retis interpretatur, Italicè tagliolam. Harpago, lo rampino, lincino, id est vneus. Idem. Υπαρξίς, παγίς λύκων, id est laqueus vel pedica pro lupis capiendis, Helychius & Varin. Hauspedes Galli vocant instrumentum quo capiuntur lupi, vulpes & meles. Capitur interdum lupo laqueo facto arte pastoris, cui vt primum caput imponuerit vel pedem, detinetur, Blondus. Ferræ, & præcipuè lupi, foueis hoc modo capiuntur. Effoditur lata fouea instar ampli putei, & profunda ne pateat exitus: operitur autem cratè (cratis, em hura) rotunda, quæ non totam foueam sed ferè totam operiat. Sub cratè in medio alligatur stanga (pertica) longior cratè & rotunda. In medio ponitur vinculus aser vel agnus: & paleis operitur vniuersus locus. Tum lupo anferem aut agnum arrepturus, in foueam cadit cum cratè subito reuoluta, Pet. Crescen. 10. 33. Et mox in eodē capite aliud foueæ genus describit, pro lupis, vulpibus, leporibus, &c. Crates qua tegitur fouea non debet esse tam valida, vt hominem vel lupum sustinere possit: sed aser est tantum vel agnum alligatum, siue vinum, siue mortuum, cum gramine quo insisterat. Sic lupo ad prædā veniens, vnā cum cratè in foueam cadit. Sunt qui ea arte cratem componant, vt lupo delapso ipsa rursus vnā cū esse erigatur, vt plures etiam lupi aut alia fera quandoq; capiuntur. Oportet autē foueas huiusmodi fieri in terra solidā firmāq; aut si talis non sit, foueæ latera lignis tabulis muniuntur, ne fera pedibus fodiendo exitum sibi faciant, Innominatus. Constat luparios (id est venatores lupoꝝ) carnis vinctis veneno lupo necare, Seruius in Georg. Sed de veneno lupario, aconito inquam & similibus, dicā a. item de venenatis medicamentis compositis. Rursum in montibus lupos capiunt machinā cuiusdā dolo, trabibus aut stipitibus arborū quodam modo inter se cōsertis annexaq; funi cesa, quam cum attingit lupo obruitur, similiter vt mures in domibus maiores opprimi solent. Lupus transglutit carnes ferè sine commansu: quamobrem complures hamos in bolis carniū concisis abscondit: hos lupo exponit, quibus illi denoratis moriuntur, Albert. Vidimus quosdā rusticos (inquit Blondus) per vrbem (Romam) deferentes pelles lupoꝝ, quos aiebant se occidisse puluere quodā solo ex herba quam cardum varium appellabant, & eodē mures necari affirmabant. Est autē idem hic cardus quo canes necari diximus. Vide in Cane cap. 3. Apocynon lupos, vulpes, & pantheras interimit, Dioscorides quadrupedes omnes. Plinius de hoc quoque multis egi in Cane c. Sicyone Apollinis Lycæi templum est, inquit Paulianus in Corinthiacis: nam cum lupi in grege ouium ita subinde grassarentur, vt nullū ciue ex eis fructum capere possent: deus, quocunq; tandē modo

eloctus.

eloctus, oraculo mouit, vt vbi aridum lignum iaceret, corticem eius detractum vnā cum carnis feris proponerent: quo cortice lupi gustato, statim perierunt. Acid quidem lignum in Lycæi templo situm fuit, sed quod arboris genus esset, id neq; Sicyoniorum sacerdotēs, quorum talia explicare munus est, nouerunt, Hæc Cille. Per pauca quidem arbores venenosas reperiuntur: herbæ verò complures: & sanè in præsentia præter taxum inter arbores (quamquam fraxini etiam ramenta & iuniperi in potu quidam veneni vim habere scribunt: & aliqui hodie huius quoq; corticem luxuria radici admiscunt in globulos, quibus deuoratis lupi moriuntur, vt dicam in aconito infra in a.) ac inter arbusla euonymum & rhododaphnen, nulla nostri orbis venenosa mihi in mentē venit. Huius rei causam, si quis inquirat, in succum quo plantæ aluntur reiecerim: nā ille si bonus ac bene temperatus sit, altas magnasq; stirpes alere potest: in praua qualitate aut venenosa imbutus, non potest arbores præsertim quæ & copiose & solido alimento egent, sed hoc *περὶ γυας*. Blemmi (inquit Diophanes in Geoponicis 18. L. lego Blemni) sunt marini quidā pisciculi, quos nonnulli lycos, id est lupos appellant. His lupos terrestres hunc in modū venantur. Vbi viuos huiusmodi pisces plurimos expiscatus fueris, eos in pila mortarioue probe contundito. Postea vero, in monte, in quo diuersantur lupi, magnam prunam extruens, stante scilicet vento, portionē aliquam de dictis pisciculis igni iniecto: cruiorem præterea atq; ouillas carnes minutim scissas, cū piscibus comminutis cōfundens, relinquentesq; discedito. Quippe igne ipso (rogo, ἢ πυρὸς) grauè odorem ædēt, lupi regionis incolæ: omnes congregabuntur. Postea autem carnis, aut etiam solo nidore fruente, vertigine capti obdormient: quo tempore tu ceu stupidos ac torpentes eos reperies, inugulato. Pisces quidam nigri venenati in Armenia reperiuntur: horū farinam in ouium aut caprarum difflissum latius abduunt, eamq; escam ad feras alliciendas obijciunt: ac cum eiusmodi quippiam pardalis, leo, lupus gustarint, continuo moriuntur, Aelianus. Quomodo lupi & vulpes alliciantur à venatore catum mortuum post se trahente (nostri vocant *ein beitz*) dixi in Cato e. Sed & alium hic modum adscribam ex libro quodā Germanico manu scripto. Felem detracta pelle exenteratam in furno torrebis, & modico molli unges: tum ranunculos caudatos (*roskopsch*) super pruna vsos conteres, & feli insperges: sic paratam felem post se trahes inter contigua syluis arbusla, vel vbi eunq; lupos aut vulpes versari sciueris. Sic allectas & apparentes iam propter feras alter venationis comes, sagitta aut bombardâ feriet.

Teuci & Mysi Thracæ qui Asiam incolunt, veruta ad lupos conficiendos apta gestabant, Herodotus. Lupi vulnerati, gregi lupoꝝ se non immiscent: quia occiderentur ab eis timentibus d. prehendi sanguine ipsorum: quamobrem soli euntes vulnerati, sanguinem suum lambunt, ne deprehendantur: quod ipse expertus sum, Albertus. Canibus capiuntur apri ac lupi, sed auxilio venatorum: nam raro soli ad eos præsumunt accedere, nisi sint mastini fortissimi & audaces, Petrus Crescencienfis. A canibus verò comprehenduntur, quia lupo versutior & sagacior esse, Blondus. Canes qui iam gradiores Gallis coxarij dicuntur, quod ceruos tantum venentur: hos etiam sub nomine leporariorum comprehendunt, vt & suarios lupariosq; qui etiam apripetæ & lupipetæ dici possent, Budeus. In Anglia præstantissimos canes luparios haberi audio. Lupus non admodū procul à canibus fugit, nisi Molossi & mastini virgeant. Miller, collatæ enim venatorum, factum ex corio, confixumq; clauis ferreis eminentibus aduersum impetum lupoꝝ, Fabius. Lupi, inquit Blondus, funeis retibus sunt decipiendi: quoniam omnis alia venatio, præter eam quæ retibus sic vana est in lupo. Parctur itaq; retia valida ac distensa, vt videbitur: nam quo tena magis fuerint, eò viliores erunt: debent autem extensa alligari arboribus, vel alijs retinaculis arte factis, dum modo forti nexu continentur. Pleriq; etiam partibus diligenter prætegentur ramosis frondibus, ne lupi aduentus statim intelligant insidias. Præterea vtrinq; iuxta retia sient quædam atregia ex ramis syluarū, similes tectis aut latibus ferarum, in quibus trahent insidiatores cū acutis halilibus, vt lupos retibus intricatos statim coniciant: quod nisi illico fecerint, vt in idēdē primam, liberabunt se à retibus lupi ac diffugient. Quamobrem illi curabunt vt & celeriter & fortiter ventrem & tergora lupoꝝ verutis & iaculis perfodiant. Porro maximam pars venantium, cum canibus circumdantibus loca in quibus lupi latitant: & operam dabit vt canes siue latrando tantum loris decenti, siue industria agitatione, lupos ita cohibeant ne retrorsum euadant. Hoc etiam obseruandum, vt cum longe distant à retibus lupi leuiter agitur: propinquiores verò magno cum impetu & clamore venantium & canum, qui omnes tum dimittendū sunt, impellantur: sic enim pleriq; lupi decipiuntur, Hæc Blondus. Lupi & vulpes retia dentibus disceptunt, vel non item, Plutarchus in causis natural. 18.

Pellibus lupinis potentes & nobiles induuntur: parantur autē sic vt pars hirsuta foras spectet: nuda introrsum, nec vllò quidem panno illa induci solet. Como lupino, inquit Blondus, vestitur nonnulli ad itinera & venationes: hæc enim se insectos non imbribus non g. lupo ventis ludi posse intelligunt. *Κνήρα* pellis lupina, aut potius pileus (*κνήρα*) ex lupi vel icetidis, id est vulpibus, castia pelle, Varin. Plurimum diffunditur & ampliabitur semen, si cribrum ex lupina pelle factum fuerit: habens foramina triginta eam magnitudine, vt digitus transmitti queat, in Geoponicis.

A desertis locis ad habitata refugientes lupi, non pelletis acerbitatem se horrere ostendunt, Aelianus. *Χερκίον*, id est tempestatem significat lupo, cum solitariis vadit & diutius vllat: aut cum parum curans aratores & frigore coactus ad rura accedit vt propius homines calidior loco versetur, *ἡρα οὐ λυγρὸν ἀντιφέρειν* (hoc est, vt ibi cubet, vel vt illic insidietur, tanquam futura marationis præcius, & includendorum propter eum pecorum, tempestiue sibi de præda prospecturus, Scholiastes.) hoc cum sit, tertio post die tempestatem expecta, Aratus. Martius ipse lupis villarum proxima oberrans, Assectansq; locos hominum, lectumque lacemq; Sponte petens, crasso con-surgere nubila cælo Pramonet, Auicenus.

F.

Lupi caro, vt syluestrium omnium ferarum quæ rapaces & carnioꝝe sunt, apud honestos homines in cibum non admittitur. Audio tamen in Italia ab insubribus lupos quandoq; edi. Caro lupi est frigida, secura, sicca, crassa, Rafis & Albertus: frigidior carne canis, Albertus. Caro lupoꝝ (vel, vt Bellunenſis transfert, quorumuis animalium rapacium) mala est, Auicenna. Er rursus, Carnes lupoꝝ & habentium rostra & vngues (Bellunenſis legit, Carnes animalium rapacium, & auium rapacium habentium rostra & vngues rapaces, aduncas) conferunt oculis & confirmant eos. Laudant aliqui carnes lupoꝝ (animalium rapacium, Bellunenſis) tanquam vtilis stomacho frigido, humido, & debili, Auicenna. Er mox, Carnes lupoꝝ & habentium (Bellunenſis legit, animalium rapacium, & auium habentium &c.) rostra & vngues (aduncos) abhorret stomachus. Et paulò post eandem carnes laudat ad hæmorrhoides. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem, quæ bilim atram in corporibus generat: pessima autem sunt lupinæ & caninæ, corrumpuntque humores & animum, Rafis:

Hhh 4 fortassis

Porphyrius, citante Celio, interpretatur. Prisci Græcorum (inquit Gyraldus) primam lucem, quæ præcedit Solis exortum, *λυκίω* appellauerunt, *Σοφὸς δὲ λύκος*, id est à lupo: hodie quoque lycophos dicitur: eandem & *λύκος* Homerus nec semel appellauit: quin & Latini videntur lucem à *λύκη* deriuasse (ex Macrobio.) Quin idem ipse Homerus eam lucem, cum iam tum cernens lupo se in viam dare solet, *αμφιλυκίω* appellare videtur. Theon vero amphilycen Solis exortum interpretatur. Sed & *Σολύκος* cognominatur, (vt in h. referetur.) Hæc ille & Sipontinus. Lycophos Græci dicunt quod nos primum tempus lucis quasi *λυκίων φῶς*, id est lumen candidum, Festus. *Λυκοβίω*, πρὸ λύκος, Hefychius & Varinus. Apparet vocem esse barbaram, finitimam nostris, *morgon* & *frues*, vel vtriusque iunctis. *Λυκαυγὴς*, πρὸ, crepusculum quod *λυκαυγίω* appellatur vocat Homerus, Pollux. Vide *λυκαυγίης* eiusdem significationis inferius. *Λυκοπόδες*, tyrannorum satellites erant, corpore vegeto & animo præsigni iuuenes: vocabulatio est, quia pedes lupino circumtegerent corio (ne æstus adureret, Suid.) aut quia in clypeis lupi gestarent insignes, Calius ex Suida. Alij sic dictos aiunt quasi leucopodes, id est albis pedibus: quod semper calceati (*ἑσπιδέμειν*) essent, Hefychius. Aristophanes verò in Lystrate Alcæonidas sic nominat, qui contra Hippium tyrannum & Pistrati filios bellum gesserunt, munito Leipsydrio supra Parnthem, vbi ciues aliquot cum eis collecti sunt, vt scribit Aristoteles in Atheniensium republica, Suidas & Varinus.

Qui lycanthropia seu cynanthropia morbo occupantur, inquit Aetius 6. II. mense Februario noctu exeunt, in eundem imitati lupos, aut canes, & vsq; ad diluculum circa sepulchra præcipue versantur: ita affectos his notis dignoscetes: pallidi apparent, & ignaue (*ἀδρανῆς*) aspiciunt, aridis oculis, neq; lachrymantur, spectabis in eis oculos cauos, scabram linguam, neq; omnino expuunt: sunt & sicutulosi, tibis ita vlceratis vt curari nequeant, propter frequentes casus (impactiones,) & canum morsiones: his signis cognoscetes lycanthropiam esse melancholiz speciem, Hæc ille ex Marcello: curandi rationem omitto. Plura vide supra in Cane H. c. ex Manardi epistolis super hoc 20 morbo. Qui sic afficiuntur lycanthropi vocantur, item lycæones, Calius. Manardus morbum ipsum lycæonem nominat: vt & Marcellus Vergilius in Dioscoridis de præonia caput scribens: vbi & hæc eius verba sunt, Potuerunt Græci malum hoc lycæona vocari: ab Arcadie rege Lycæone, quæ Naso r. Metam. à loue in lupum ob scelera sua mutatum finxit, aut quod verisimilius est, ex humana mens alienationem hanc factam fuisse fabulam, &c. Omnia quidem in illo ferè ex hoc atra bilis vitio descripta videntur, præsertim quæ cum ait: Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris. Exuliat, frustra; loqui conatur, &c. Lycæon apud recentiores vocatur morbi genus, quo affecti, noctu oberrant & circa sepulchra morantur, Varin. Cognatus huic affectus videtur, de quo Andr. Bellunenſis, Dæmonium leoninum (inquit) est confusio rationis cum factis malis, noxijs & iracundis: vt à leone dictum videatur hoc malum, quod eo detenti alios homines lædant & leonum instar in eos faciunt.

Λυκαῖος, terribile, lupinum: vt *ἄβρομα λύκαῖος*, pellis lupina, Suid. Hefych. Varin. *Γόργων*, Dorice, πρὸ μορμολύκαι, 30 Suidas: id est personæ, larvæ, quod pueris sint terribiles: nam & lupo fera terribilis est, & Mormo siue Gorgo, de qua dixi inter bonos feros, vbi de Catobleponte. *Λύκων πύλας*, πρὸ τῆς λύκων, (sydus intelligo) *λύκων* (lego *λυκαίων*, quæ is alij in eadem significatione penultimam circumflectant; quod non aridetur) verò cum diphthongo, de pelle, Varinus: lego autem *λυκαῖον*, non *λυκαῖον*. *Λυκοφόρος* equi, ac si lupiferos dicas dicti sunt in equo B. inter celeres: item *λυκοσπαδῆς*, ibidem. Apud Hefychium & Varinum nō recte *λυκοσπαδῆς* legitur in dictione *ἑνταῖδε*, *λυκοσπαδῆς* (*λυκοσπαδῆς* potius) ἵππων ἐσθλῶν: ἀπὸ λύκων δι: ἀπὸ σπαδῆς, οὗ πάλιν ἀνδρῶν (lege *ἀδρῶν*.) Hefychius. Sunt enim Veneti sine Adriatici equi. Vide etiam paulo superius hoc in capite in lupi freni mentione. *Ἰππῶν δὲ σφηκτὸν γῆρας*, τὰυτοὶ δὲ μυλοσπῶν, *Σελῶνες* πρὸ γῆρας οἱ λυκοσπαδῆδες ἐξ ἐξῆρ' ἴππων, Nicander in Theriacis. Hoc est, ex cadaueribus equorū & taurorum putridis generantur vespræ & apes, vtræq; lycospades, id est asperæ & similes lupis colore: vel quoniam vt lupi impudentes sunt, præcipue vespræ: vel quoniam lupis cadauera illa vorantibus carne nudata & rupto corio euolant, vt lupi fortuita generationis earum causa videantur. Scholiastes.

Λυκοφῶρος, à lupo adesus, Plutarcho. *Λυκοσπασσῶν* σπῆλαιον, laniata vel adesa à lupo ouis, Grammatici in Lexicis in voce *λελυκασσῶνα*. *Λυκοσπασσῶνα*, *λυκοσπασσῶνα*, Hefychius & Varinus. *Λυκοσπασσῶνα* δρῦδος, sylua in qualup versantur, ibidem. *Λυκοσπασσῶνα*, *λυκοσπασσῶνα*, Hefych. & Varin. *Λυκοσπασσῶνα* πρὸ τῆς λύκος, id est tempus antelucanū, vel matutinum, ibidem. Quidam in Lexico Græcolatino interpretatur dolorem qui fauces infestet, sine autore. *Λυκοσπασσῶνα*, *λυκοσπασσῶνα*, Hefych. & Varin. *Λυκοσπασσῶνα*, Hefych. *Λυκοσπασσῶνα* ἀπὸ ἀλλοτρῶν, (locus mihi obscurus,) ibidem.

Λυκοφῶρος, qui lupos perdit vel occidit, vt in epigrammate, *Δῆρμα λυκοφῶρος ἐπιπέμει Τελέβων*, Suidas & Varin. Est autē epigramma Zonæ lib. 6. sect. 15. Anthologij, vbi vox *τελέβων* desiderata, ex Suida restituetur. *Λυκοφῶρος*, paroxytonum, lupum occidēs: paroxytonum verò à lupo occisus, Quidam in Lexico Græcolat. *Λυκοφῶρος*, 30 δὲ *λυκοφῶρος* apud Hippocharmum, Hefychius & Varin.

Lycophilos pro suspecto ponitur & latente, vt est apud Ael. Dionysium & Menander ita scriptū reliquit, *Λυκοφίλοι* μὴ εἶσιν αἱ Νεφέλαι: id est, suspectæ quidem conciliationes sunt, Calius & Varinus. *Λυκοφίλιος*, *εσπιδῶνος*, Varinus. Videtur sanè factum hoc vocabulum ex apolo huiusmodi: Lupis & agnis fœdus aliquando fuit, datis vtriusque obsidibus. Lupi suos catulos, oues canum cohortem dedere. Quicquid ouibus ac pascentibus, lupuli matrum desiderio vlulatus ædunt. Tum lupi irruentes, fidem fœdu: solutum clamitant, ouesq; canū præsidio desitutas laniant. *Λυκοφῶρος*, *λεπὸν φῶρον*, ὑπὸ φῶρον, Hefych. & Varinus: Est & viri proprium. *Λυκοφῶρος*, *βαφῶρος*, color cinereus cuiusmodi lupinus est, Eustathius Hæd. r.

Lycophthalmos gemma quatuor est colorum, ex rutilo & sanguineo: in medio nigrum candido cingitur, vt luporum oculi, illis per omnia similes Plin. lib. 37.

Stirpes. Lupum salictarium Plinius lib. 21. numerat inter herbas Italiæ quæ in cibum veniunt, eaq; verius oblectamenta quàm cibo. Medicis & pharmacopolis hodie vulgò lupulus vocatur, Gallis lupelcon. Germanis *hopfen*. Caulibus aculeatis longissimisque; (inquit Ruellius) in vepribus & salictis reptat, folijs vitis alba, hispids, & nigrioribus: flore cinereo, ac multis exilibus folliculis squamatim compactis. Hoc frugibus admixto, Germani suam condiunt ceruistam. Subit scanditq; salices, & arbuta omnia circumvoluendo se complectitur, nonnullam quoniam reptans lupo vocatur hodie. Græci vulgò bryon vocat, à bryoniz vt puto similitudine (nam bryoniam quoq; vt audio, in Burgundia vitem lupi vocant) bruscaudum Itali, quæ bryon scansile. Hæc Ruellius. Lupulos ego aut à colore lupino aut ab asperitate sic appellatos puto. asperrimi enim sunt & colorem lupi caule & folijs imitantur, Platina. Lupa, nomen cibi vel ricini apud Dioscoridem. Lupinus vel lupinum (masculino genere frequentius) genus leguminis, quid cum lupo commune habeat, haud scio: circumagitur quidem cum Sole.

Sole, & Sol quoque diuersa à lupo cognomina fortitur. Thermos Græci vocant, nostri *feigbonen*, *voilfch bonen*, *voilfziforn*. Lycos flores herbæ iridis dici inuenio, quod labiorum lupi speciem reddant, Calius ex Scholijs in Nicandrum, si bene memini. Apud Hefychium & Varinum non rectè legitur πρὸ τῆς λεγῶνος ἀνθῶ, pro πρὸ τῆς λεγῶνος ἀνθῶ. Orobanche apud Dioscoridem alio nomine etiam *λύκος* vocatur, & hodie à quibusdam lupa Matthæolo teste: Vide supra in Boue capite tertio. Chamæleos, verbenaca altera, inter nomenclaturas Dioscoridis. Lycium est spina pyxantha, vel potius succus ex confusis decoctisq; æreo vase radicibus eius & ramulis: huic nomen inuentum Ruellius conijcit, quoniam à Lycia inueheretur, præcipuum vrbe Patara. Lycantheon, similis aspera, Dioscor. Lycophyx (aliàs leucophyx) artemisia, apud eundem. Per hyemis tempora Spartani lycophonas, *λυκοφῶνας*, ad dormiendi vsum stipidibus permixtos sibi subternebant, *φερομένον ἐξεν τὸ ὄλιον δοκίμης*, Calius.

10 Lycoperthium, de qua Galenus de simplicibus 4. 17. Nuper, inquit, herbam quandam conspeximus, quam centurio quidam ex barbarica circa Aegyptum regione comperauerat, odore admodum grati, adeoq; inameno, vt ne gustare quidem auderem, sed letalē esse conijcerem: vtebatur autem ad vrgentes articulorum dolores: atq; ipsi etiam laborantibus refrigerandi pollere facultate est visa. Est autem colore sabulano, odore tam graui quàm cicuta: nisi quod leuem quandam instar atomatum odoris adferat gratiam. Nomen herbæ ex qua succus hic exprimitur, lycoperthium esse dicebat, Hæc Galenus. Lycoseyalion, sesamoides magnum, Dioscorides. Lycopsis antheusa congener, miror quomodo ab aspectu lupino nomen tulerit. Ruellius lingue canis hodie vulgò dicitur hoc nomen adiudicat: folia ei (inquit Plinius lib. 27.) longiora quàm lactuæ crassioraq; &c. Pro thermantide lycopsolon substituit, in Succidanis legitimus. Messenij echinopodem, lycophanon (*λυκοφάνων*) vocitant, Hefychius & Varinus: de echinopode herba vide in Echino supra in H. a. Lupi cor, cappariv & limonium, apud Dioscori-

20 dem. Lupi pes, (vt scribit Ruellius,) Græci lycopoda nominant: herba est marrubio sylvestri similis, folio lupini pedis effigie, distecto, grauis odoris, caule anguloso geniculatoq; fungosa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata: folia trita præsentaneo remedio imponuntur dissoluto stomacho. Galli nunc parum lupinam, nunc herbam pedecoralem, nunc manum sanctæ Mariæ nominant, Ruellius. Hæc est quam multi in Germania cardiacam vocant, *bertz gessert*, *bertz hant*: nimum quod cardiacæ (sic etiam stomachum siue os ventriculi veteres nominabant) imposta medetur. Quod verò Ruellius ait Græce lycopodem nominari, nusquam reperio apud Græcos, sed neq; apud Plinium: quare confictum ab eo ad imitationem Gallicæ vocis Græcam conijcio. Sic & Dodonæus lycopodion ficto nomine vocat herbam, quam nostri pedem vtri, vulgò muscolam, &c. Tragus melissam syluestrem facit. Fortassis hoc Galeni lycoperthium fuerit, cuius proximè memini: cum & nomen à lupo, & odoris insignis grauitas, leuiter tamen aromatica, & ni fallor etiam color conueniat, præsertim maturo iam se-

30 mine prægnans herbæ: leuari autem eius vsu articulorum dolores facile crediderim, cum egregie discutiat, & medicritice calefaciat euocetq; in vaporem resolutos crassos humores, &c. nam quod Galenus refrigerare putat, non pro certo asserit, sed vulgi refert opinionem, qui fortitan ætū frigidā herbam aut eius succum ad huiusmodi dolores admonebant. Vix hercle grauis odorata inuenias herbam, vt non miram sit Galenum noluisse gustare: ego vero certius cognoscendi gratia, ea etiam quæ venenosa esse sciebam, pleraque omnia gustu iudicare volui, sed ne quid deglutire diligenter caui, & apothecaria mox aliqua vsus sum. Magna quidem inter plantas valde refrigerantium pars, odoris grauitate notatur, quod singularim ostendere possem: non continuo tamen omne grauitate oleus refrigerat. Fangi quidam (inquit Ruellius) terræ cohærent, nullo facti pede, in globum circinati, nec vlla sui parte patentis dehiscent: qui cum rumpantur, atram fuliginem eructant, toto callo in fumum abeunte: hos crepitos lupi nostrum vulgus appellat, ij nullo pacto mandantur. Germani nominant *psia-*

40 *uuenfist*, id est crepitem panonis: Matthæolus vesicas lupi, Tragus tertij Tomi cap. 1. *babenfist*, & ouatos à figura. Crescunt, inquit, in campis gramine vestitis, albo colore, & cum aruerunt, crepant, & puluerem ferè flauum eructant. Hanc alij vetulitas & humiditas visceribus inspergunt, vt succentur & facilius curationem admittant. Fangus quem crepitem lupi vocant, cum itercore porci gramina pascentis tritus & calidus appositus plagæ, sanguinem sistit: debet autem intra triduum non remoueri, Rufius. Comarus Græcè, Arabice catilabinch, vel haruancherh (apud Serapionem) Latine ficus lupi, vel suborbito (lege, arbutus) nostro idiomate armoni lupi vocati. Caret eo Germania: in syluis Galliz Narboneasis frequentem vidi. Dipfacum è genere carduorum, nostri vocant *uouffistral*, hoc est fulmen lupinum: & esulam, hoc est ptylissam, vel quemais etiam thymallum, *uouffimelch*, id est lac lupinum: alij non rectè *uouffimelch*, id est radicem lupi: quod nomen aconito conue-

50 nit, vt iam docebo. In Hippiatricis Græcis cap. 26. heileborum album *ἀνπαλίον* vocari legitimus, aut cetè eiusdem facultatis plantam.

Aconitum quoniam lupos aliasq; feras pleraque omnes occidit, homines etiam intus fortisq; venenum, sed & remedium aduersus morbos & vitia quædam, & lupariæ nomen, tum apud Germanos tum Gallos & Italos habet: hoc præcipue loco, quæ super eo mihi obseruata sunt, studioſis communicare volui. Pluribus autem de eo mihi agendum est, propter veterum pariter ac recentiorum circa huius veneni genera, partim ignorantiam, partim errores, & codices quoque veterum vitiatos. Antiquorum curam (inquit Plinius) diligentiamque quis possit satis venerari, cum constet omnium venenorum oculissimum esse aconitum: & tactis quoque genitalibus femininis flexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes à Calernio Beseus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes à Calernio Beseus 60 stia vxores M. Cæcilij accusator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius, in digitæ eas mortuas, Hæc Plinius. Et alibi, Nascitur in nudis cauitibus quas aconas (*ἀκόνια*) nominant: & ideo aconitum alij dixere, nullo iuxta, ne puluere quidem nutriente. (Hinc forte Quidius vinacia dixerit.) Et dira aconita creat eos, Aulonius. Hanc alliqui rationem nominis atulè: e. Alij, quoniam vis eadem in morte esset, quæ coctibus ad fertaciam deterendam, statimque admota velocitas sentiretur. In Ponto est portus Acone, veneno aconito dirus, Plinius. Theopompus Chlus, vir fide dignus, de Clearcho Heracleora Ponti tyranno scribit, quod multos violenter sustulerit, & 70 *κόβων* plerisque bibendum dederit: quod cum cognouissent homines, nulli domo prodibant nisi gustata prius ruta: hæc enim præsumpta nihil obesse aconitum asserunt: est autem hæc venenum, quod sic nomen natum ait inde quod nascatur Aconis loco circa Heracleam, Athenens lib. 3. Apparet autem priore loco non *κόβων* sed *ἀκόνιον* esse legendum, vt posteriore: quo quidem rectè aconitum legi etymologia demonstrat: quanquam & conion, id est cicutra inter venena est, & ruta inter vtriusque antipharmaca nominatur. Aconitum præterea ex Ponto, de cuius

causis hinc loquitur rege, commendabatur. Quae quia nascuntur dura vitacia caute Agrestes aconita vocant, Ouidius lib. 7. Metam. Eustathius quidem in Dionysii Asiaticum scribens aconitum sonare putat inexpressibile venenum, *ακόνιτιον* & *ακόνιτιον*, *ακόνιτιον* & *ακόνιτιον*. Et mox ex Arriano citat haec verba: Mariandyni ultra Sangarium habitant, Paphlagonum vicinioribus vibus est Heraclea: quo in loco Cimmerici semper iuicibus aconito male habuerunt: nam pro patrio more herbis veiciebantur. *Κονιτιον* quidem est pulcherrima arena aspergi, & ad luctum preparari, unde *ακόνιτιον* & *ακόνιτιον* aduerbia, citra pulverem, sine labore & periculo, facile: Eustathius inter prouerbia recenser. Hinc locus ille in Epigrammate, *Ακόνιτιον* *ακόνιτιον* *ακόνιτιον* *ακόνιτιον*. Xenophon in libro de venatione *ακόνιτιον* *ακόνιτιον* dixit, aconiticum venenum: apud Helychium & Vatinum non recte *ακόνιτιον* legitur. Dicitur & aconitum vas non illitum, quod calido diluam huiusmodi aquam in se trahit: Dioscorides *ακόνιτιον* exponit, id est non picatum, libro 1. de fuligine resinaz. *Ακόνιτιον* vas (inquit Cornarius) idem est quod *ακόνιτιον*, id est nulla calcis illitum, neque vilo testorio obductum: nam à picis oblatione picatum & non picatum fictilium appellatio facta est Latinis, sicut à calce Græcis, &c. ut ille pluribus periequitur in commentariis in Galenum *ακόνιτιον* lib. 1. ad finem capituli 4. Aconitum (inquit Theophrastus: loquitur autem de secundo apud Dioscoridem aconiti genere) nascitur in Creta atque Zacytho, sed plurimum optimumque in Heraclea Pontica: Et paulo post. Nascitur ubiq; & non in Aconis solum, a quibus habet appellacionem: is autem vicus est Periadynorum: amat autem loca potissimum saxosa. Hoc in loco (de hist. plant. 9. 16. non Periadynorum ut Græci Latineq; legitur, & à Marcello alijsq; citatur, sed Mariandynorum legendum est. Sunt enim Mariandyni (ut Dionysius Afer scribit & interpretis eius Eustathius) populi vicini Paphlagoniaz, vbi extraus Cerbetus ab Hercule spumam rabieus euomit, unde vel natum est aconitum, ut Nicander & Ouidius lib. 7. Metam. scribunt: vel cum prius innoxium esset, Cerberi vomitu contactum venosum euasit. Cerberum autem in lucem educit, cum eam ferre acon posset, euomuisse, atq; inde ortum aconitum. Est autem Acheron fluitus Heraclea Pontica, & iuxta Aconitis collis, vbi canis in lucem extractus fertur. Ibidem subuerium est oppidum Priolai, qui Lyci regis Mariandynorum filius fuit, & in Heraclea Pontica mortuus est, cum Hercules bellum gereret in finitimos: unde vrbem Heracleæ vicinam Lycus hic appellauit à filij nomine Priolai, Scholia Nicandri. Mariandynia regis Stephani quoq; meminit. Alij tamen Cerberum non in Ponto, sed in Lacenica iuxta Tazaram educitum ab Hercule fabulantur, vbi spelunca quaedam ostenditur, ut refert Strabo lib. 8. Fabula narrare è spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, idcoque apud Heracleam Ponticam, vbi monstratur eius ad inferos aditus gigni, Plinius de aconito. Nicander aconitum sentire videtur non ab Aconis Ponti vico dictum, sed à canibus in quibus nascitur: Aconitum, inquit, alij thelyphonon & cammoron vocant: productum autem femininum (feminarum perniciem) hoc aconitum (mons Ida) in collibus petrosissimis, *ακόνιτιον* *ακόνιτιον*. Vbi scholiastes, Provenit aconitum ijs in locis vbi cotes nascuntur: quas aliqui in Heraclea nasci aiunt, alij in Hermonia, alij in Tanagra: Quibus verbis cotes eum non pro petris aut saxis simpliciter accipere apparet, sed pro crotibus illis tantum quibus ferrum acuitur: quod equidem non probo, quoniam Theophrasti aconitum, quod secundum eius genus apud Dioscoridem est, simpliciter petrosissimis in locis nasci ab eo prodicitur: Nicander de primo loquitur, quod pardalianches, &c. vocant. Ipse quidem sepiissime aconiti Dioscoridis secundi duo generaz luteum inquam & cœruleum, ratione floris, iuxta petras montium emicare vidi: luteum etiam in ipsi petris & repibus, sed terrarum, non ut Plinius scribit nudis, nullo iuxta ne pulvere quidem hgerente ac nutritate hanc plantam: hoc enim Grammatici commentum videntur, ut nominis rationem reddere possent, tanquam sic dicta herba quod *ακόνιτιον* *ακόνιτιον* nasceretur. Cœruleum sepe quidem iuxta saxa, sed magis in terrenis vrbis. Pallidus Dicitur Cæsar nascitua faxis Infundas aconita palam, Lucanus lib. 4. Syluaticus & alij quidam huius farinae omnem herbam venosam aconitum dici posse stultè persuasi sunt. Nunc ipsa aconiti genera describam ex Dioscoride, Theophrasto, Plinio. Aconitum (inquit Dioscorides) alij pardalianches, alij cammoron, alij thelyphonon, alij theophonon appellant: folia habet tria quatuorve cyclamini aut scij, id est cucumeris (Marcellus interpretis addit iylueticis) minora tamè & subhirsuta (*ακόνιτιον* *ακόνιτιον*, quadantenus apra, Marcell.) Causa hinc est doctrinalis: radix scorpionis cauda similis, alabastri modo nuda. Nomina eius eadem omnia Nicander & Plinius recentur, præter theophonon, Ruellius theiophonon legit. Idem & Marcellus thelyphonon apud Dioscoridem & Theophrastum de priuatum esse vocem pro theiophonon temere suspicantur, cum & Nicander sic habeat, qui etiam *ακόνιτιον* eadem de causa vocat: nominis rationem ex Theophrasto & Plinio infra reddemus, quoniam genitalibus enuluis animalis feminina: insecta radix, mortem inferat. Pardalianches quidem vocatur, quoniam pantheras veluti strangulando occidit, ut legitur in Scholijs Nicandri, unde hæc translata subiicimus. Pardalis deuorato aconito moritur: quamobrem non prius id gustat, quam prope se viderit excrementum humanum, quo scilicet antipharumaco vitatur. Itaque pastores excrementum ab arbore suspendunt, in eam altitudinem quam saliendo pardalis assequi non posse consuevit. Hoc viso pardalis, secuta propter antipharumaci præsentiam, aconitum edit: deinde antipharumaco appetens assiliensq; cum propter altitudinem attingere nequeat, crebris tandem saltibus exhausta, vel moritur, vel vehementer debilitatur: natura enim infirmum (*ακόνιτιον*) est animal: & à venatoribus capitur vel occiditur, hæc illa. Minus autem miretur aliquis curati excremento hominis hanc veluti anginam seu strangulationem, quam pantheræ seu pardales ex aconito patiuntur (veneno scilicet guttur, fauces & gulam inflammante, & humores illic attrahente, ut helleborus etiam) si legitur apud Galenum libro decimo de simplicibus experimentum memorabile de faucium inflammatione pueri excremento sananda. Pantheræ gustato aconito liberantur morte excrementorum hominis gustu, Plinius. Quod ad cammati nomen, Galenus in Glossis Hippocraticis cammoron interpretatur marinum animal (male colostrum, generis cancrorum) patet exridi, id est squilla (cancello) simile: & aconitum, propter radicem eius cum squilla similitudinem: sed apud Hippocratem (loquitur in libro de Luctis in homine de neutro istorum accipi potest, vbi in ardoribus cammoron assumitur. Vnde Eliotanus (Herophilus, Cornarius) non solum ipsam animal cammoron sed etiam circumferunt ipsi mulsam ita appellatam. Zaccarotem Herophilus cicutam, Zeuxis medicamentum refrigeratorium, hæc Galenus. Ego apud Dioscoridem inter nomenclaturas cammaron nomen etiam mandragoræ & delphinii attribui obseruauit, in quarum historia vitrobique penultima per alpha scribitur (quanquam in delphino per m. simplex eam, quod non probamus) id quod placet, & si cammoros pro aconito apud Dioscoridem, Nicandrum, & Galenum in Glossis per o. paruum scriptum sit: & in super Nicandri scholiastes, cuius non magis apud iniqui horribas, *ακόνιτιον* interpretans

ακόνιτιον *ακόνιτιον*, id est malo fato interimens: nam *ακόνιτιον* pro *ακόνιτιον* poetica vox est. Cammaron sanè verobiq; per alpha pro cancri marini genere scribi, nouerunt vel medlocriter eruditi omnes: huius autem figuræ (Galeno etiam teste, & Plinio) radices aconiti conferuntur, sicut etiam scorpionis cauda: quamobrem scorpionum alij qui voauerunt: (arida radix incuruatur paulum scorpionum modo, Ruellius.) sic & alterius aconiti radix squilla cancelli marini cirris confertur. Sed & cammaros alij caridas (non *ακόνιτιον* ut apud Helychium habetur falsè) id est squillas rubentes vocitant. *Κακόνιτιον* quidem per omicron & m. simplex, alius est Helychius & Vatinus. Aconitum folia habet cyclamini (inquit Plinius) aut cucumeris, non plura quam quatuor ab radice leniter hirsuta: radicem modicam cammaro similem marino: quare quidam cammaron adpellauere, alij thelyphonon. Radix incuruatur paulum scorpionum modo, quare & scorpion alij appellauere: nec defuere qui myocoton appellare mallent. Aconitum (ut legitur in libro de simplicibus ad Paternianum, qui Galeno attribuitur) herbula est quæ folia habet à radice duo vel tria, similia cucumeri: & thysulium non altum: radicem oblongam, & adimum magis tenuiorem & minutiorem, speciem & colores ad similitudinem scorpionis pusilli sine pedibus, Thelyphonum (inquit Theophrastus 9. 19. de hist. plant.) alij scorpionem appellant, habet folium cyclamini, radicem similem scorpionis: nascitur graminis modo, & geniculis constat: loca amat umbrosa, hæc Theophrastus. Nicandri interpres gramini simile esse aconitum dixit, in quo reprehendus est. Theophrastus enim non hoc dixit, sed nasci ut gramen, nimirum propter genicula, ut hoc ipsam ceu epexegetin subiecerit: sic etiam illud quod priuatum aconitum vocat, frumento simile esse ait, caulibus nimirum geniculatis & nodosis, non alla parte. Forma quadam peculiari spectatur, neq; (scorpion) vocatæ radix, repræsentat enim speciem scorpionis, Theoph. 9. 14. Strangulator alnemer nascitur in terris edeilla, (arenosis, Bellunenfis.) & est amari saporis & horridi odoris, Aucenna lib. 4. fen. 6. Transseo ad aconitum alteram, quod Dioscorides & Theophrastus descriperunt: à Plinio præteritum admiror. Aconitum alterum (inquit Dioscorides) sunt qui cynocotonon, qui yecocotonon, qui cyamon leucum, Romani colomestram (colomestru, Syluaticus) appellant. Huius tria genera sunt: vnum quo venatores, duo quibus medici vtuntur. Ex his tertium quod Ponticum vocant, (*ακόνιτιον*) verba si demas, clarior erit syntaxis. Ruellius fecit: sed ita videbitur medicinale aconitum, non venatorium describere: cum hoc à descripto venatores uti in fine capitis doceat. Theophrastus quidem aconiti genus vnum tantum, quo medici simul & venatores vtuntur, describit: plurimum in Italia lutiuis montibus nascitur, antedictis (alio quo medici vtuntur, quod non descripsit, ut neque venatorium,) efficacius: platani folia habet, sed magis incisa (*ακόνιτιον* *ακόνιτιον*, pluribus quam platani incisuris diuisa, Marcellus & Ruellius: sed licet etiam profundiores non crebriores incisuras accipere:) multoq; longiora (Ruellius & Matthæolus, qui *ακόνιτιον* *ακόνιτιον* legerunt: breuiora, Marcellus qui *ακόνιτιον* legit: quam vocem forte commodius Latine reddes minora vel angustiora) & nigriora: caulem instar pediculi in filice, (ut ipse interpretor, *ακόνιτιον* enim in filice potius quam *ακόνιτιον* dici, in Vitulo docuimus) glabrum, altitudine cubitali, & aliquando maiore: semina in siliquis quadantenus oblongis, radices cirris marinarum squillarum similes & nigra: quibus ad venationem luporum vtuntur, crudis eas carnis imponentes: quæ in cibo ab illis sumptæ eos enecant, hæc Dioscorides. Aconitum (inquit Theophrastus, de eodem loquens genere) folio constat intubaceo (ego non *ακόνιτιον*, sed *ακόνιτιον* lego: cum & Dioscorides platani folium ei tribuat, & nos ea facie lupariam nostram, culus sunt flores, nouerimus: radice tum specie tum colore vni proxima, (ut Gaza vertit: sed legendum *ακόνιτιον*, id est squilla, non *ακόνιτιον*.) Fructus herbæ est, non humilis materia, (*ακόνιτιον* *ακόνιτιον*, feucis: nam capite quinto libri 4. historia, *ακόνιτιον*, *ακόνιτιον*, & *ακόνιτιον*, seu tria stipulum genera constituit) herba breuis est, & nihil superuacui habens, (*ακόνιτιον* *ακόνιτιον*, nihil egreuum vel eximium, ut Marcellus vertit, quod magis probo: quasi dicat, etsi maxime venosum sit aconitum, & multis facultatibus præditum, nihil tamen herba ipsa in signe habet aut admiratione dignum, nisi radicem fortassis ut & thelyphonum: sed hic de herba, hoc est superficie priuatum loquitur: sed frumento similis, semen tamen in spica non habet. Matthæolus nescio quomodo negationem non vidit, & semen in spica, velut frumentum, habere falsè scripsit.

Aconitum Dioscoridis primum, hodie à quibusdam tora vocatur: de qua scorsim agam inferius. Hic illud tantum monebo, errare Leonardum Fachium, qui herbam paris appellatum vulgo ab Ital. vt Matthæolus scribit, aconitum primum esse asserit, cum ea omnino sit solani generibus admodum cauda, cum alâs, cum viribus: refrigerandi enim causa fortis imponitur tumoribus calidis, idq; vtiliter ut experientia nos docuit: minime vero purificandi aut erodendi ut aconita: sed non est quod pluribus refutem, ne sim prolixior: mecum quidem & Matthæolus & Tragus sentiant: sed suffragiorum numero hic non vincitur. Fachius sanè tum alâs tum inde nihil deceptus videtur, quod herbam paris (quam alij non rectè alterem Arcticum parant) nonnulli vnam vulpinam, lupinam, aut caninam vocant: unde & Germanicum nomen factum, aut fictum potius ab imperitis puto medicis, *woolffbeer* (nostri vulgo vocant *cruciat*, id est cruciatam, propter folia semper ferè quaterna, crucis instar disposita: alij *sprossenkrut*, *augenkrut*, Fachius etiam *dobruuriz*, quo nomine aliud solani genus in Boue in c. describitur nos appellamus.) Sed vna lupina apud Arabes solanum est: teste Auerro, vt Syluaticus scribit: quamuis alij, eodem tradente, staphisagriam interpretentur. Alij Solanum non lupi, sed vulpis vnam vocant. Gerant autem vnas omnia solani genera. Cuculus vel vna lupina apud authorem de simplicibus medicamentis ad Paternianum, cap. 83. ipsam solanum simpliciter dictum est. Syluaticus non cuculus sed caucalis legit, & vnam lupinam exponit. Plinius certe solanum cucubalum vocat. Secundi Dioscoridis aconiti genera duo agnoscuimus, luteum (ut dixi) & cœruleum, quorum illud multò venosius & vehementius est, à Theophrasto & Dioscoride descriptum: folijs enim ad platantum accedit, & extremæ radices in cirros seu squillarum abeunt, &c. hoc vero Arabum napellus videtur, radice figuram napi præsentante, de quo infra scorsim. Nostri vtuntq; luparium vocant, *woolffvuriz* (Rhazi qui Italicè loquantur ris de lup, id est radicem lupi) sed luteum præcipue per excellentiam: & quoniam cœrulei radix nigrior est, lutei minus nigra, fusca scilicet & interdum albicans; lupariam albam & nigram aliquando nominamus, *die weiss woolffvuriz*, *die schwarz woolffvuriz*. Lupacia, inquit Syluaticus, est herba interficiens lupos, & potissimum puluis ex ea: quidam falsè dicunt radiculam esse sine helleborum nigro vterentur, pharmacopolas in Sabaudia vidi: & Jac. Syluius alieubi reprehendit idem à nonnullis in Gallia fieri: cuius erroris occasio eis fuit niger radice color, & quod ventris profluuium similiter moueat, vt in napello dicam, & quod helleborus ipse eis desset. Aconitum inuenisse prima dicitur Hecate, venenorum in signi

crudelitate foemina, quae Perseam patrem Solis filium perinde crudelissimum veneno sustulit, auctor Diodorus. Proinde Ouidius in Metamorphosi, cum herbam nominat Hecateida, creditur aconitum intellexisse. Habent & restici luparium vulgo nominatam, ad eundem usum, folio vitis, multas habente diuisuras, & maculas candidas, flore oblongo, luteo: quare recentiores herbarij lycoctonon arbitrantur esse, Ruellius. Aliqui hanc plantam Gallicè madriettes vocant: alij patam lupinam, vt etiam cardiacam, de qua superius. Ponticum aconitum, inquit Matthæolus, quod Dioscorides descripsit, in omnibus ferè Italia montibus nascitur, folijs magis quam plantani incisus, caule filicis, floribus luteis, figura similibus ranunculi floribus, sed multo maioribus (nostræ luparia tum lutea tum cœrulea, cucullatos, vt ita dicam, flores habent, vel quodammodo galeatos, ranunculi floribus longè distantes, quare deceptum hic Matthæolum puto:) & vulgò luparia vocatur, quoniam in Tridentino (montem esse puto iuxta Tridentum) herba vulpi nominetur, eod quod radices eius tritæ & carnibus mixtæ vulpes interimunt. Lupariam luteam describit Fuchsius historiae plantarum capite tricesimo: Luteam simul & cœruleam Tragus Tomo primo cap. 82. Folia, inquit, luteæ diuisa sunt in quinque partes, vt paniculae vulgò dicuntur, vel ranunculi hortensis, ex viridi nigricantia, (cœrulea potius, si bene memini, huius coloris folia habet, quæ etiam alabastro in horti resplendent, id est vas ex alabastro factis, quod de prima aconiti radice Dioscorides scribit: est autem is splendor, qualis spectatur in illis vernice lignis, *gymnifer*: luteæ vero folia neq; nigricant, neq; splendent:) radice est nigra, multis capitamentis vt asparagus aut veratrum nigrum, odoris non ingrati: caules ferè bicubitales, quaterni aut quinti ab vna radice vetula procedunt: & flores mense maio profertunt pileoli acuti specie, similes ferè floribus inuariae vulgò dicuntur: folliculi subnascuntur quales in aquilegia, quam vulgò vocant, quibus semen includitur nigrum, angulosum, nigellæ aut cepæ semini non dissimile, hoc si quis mandat, sputum efficaciter mouetur & aconitonia ferè pyrethri sentitur. (Aconiti cœrulei radicem pyrethri & staphisagriae gustu vrent linguae afficere, ipse certò deprehendi. Odorem cum tunditur ingratum spirat, fortis nigra est, intus alba, substantia tenax & sine neruis. Lege etiam Ammonium Agricola in libro de Simplicibus.) Nascitur locis asperis, montanis, syluosis, & in vallibus profundis, vt in sylua Martia, &c. Cœruleam Argentorati in hortis colunt: ea specie & saporem luteam refert: procerior tamen & per omnia maior est, flores similiter pappalem deinceps tanquam in spica dispositi & *σπυρίων* dehiscunt, colore cœrulei, cauli, galearum imagine, vnde & herbae nomen apud aliquos *σπυρίων*, id est galea ferrea. Norimbergæ plantatur etiam alterum genus flore similiter cœruleo, & tertium roseo, hæc Tragus. Cœruleum commune genus, radices quodam modo bulbosas & napo figura similes habet, quæ in iunioribus singulis, in vetulis ternæ aut plures à capite coherentes pollicis ferè crassitudine, paulatim in mucronem attenuantur, vt hoc etiam nomine scorpij caudæ confecti possint, aut potius integro cum cauda scorpio sine pedibus, vt primum aconiti genus ab auctore de simplicibus ad Paternianum. Viderat ille fortassis aridas radices: ex nostris quidem recentibus pedati etiam scorpij effigiem facile est imitari, paucis fibris resectis, vt reliquæ pedum loco sint. Nostræ hanc plantam vocant *Kappenblumen*, ac si pileatam aut cucullatam potius dicas, propter florum speciem: alij *narrenkappen*, id est cucullum stultorum: alij *inselfeuernitz*, id est radicem diaboli, in Heluetia Rhatis contermina. Licet vero distinguendi gratia à genere luteo, cui eadem florum figura est, hanc pileatam luteam, illam cœruleam dicere, (*blau vnd weiß Kappenblumen*) vt sic generum quoq; cognatio intelligatur. Cœruleam herbarij quidam inferioris Germaniæ superbiam vocant, nimirum à thyrso qui & procerus & rectissimus vsq; ad finem est. Lutea apud nos in vallibus & lateribus minorum etiam montium crecit, cœrulea non nisi in altissimorum montium lateribus: non enim in imis, vt lutea sepe, neq; in summis: tum alibi, tum iuxta saxa, locis terrenis, & circa lactariorum tuguria, intactum à vaccis: itaq; sepe eius sylua circa casus lactarias spectantur, nulla ferè alia internascente planta: est autem, vinacissima, & in hortos translata facillime comprehendit, & omnium diutissime durat. Lutea non æquè facile crecit: iuxta muros vtraq; facilius. Cœrulea vtrunque neglecta, & male etiam tractata, pertinacissime viuunt: plantatur autem propter coloris gratiam, qua vel ipsum cœruleum metallum prouocat. Luteæ nullagratia: pallidus enim & tritissimus color, qualis illi quam digitalem Fuchsius nominat, ex luteo albicans & dilutus. Nodi quidem genicalorum protuberantes gemmarum instar, cœruleæ peculiare sunt: vt luteæ mirifica radice texture, retiformis quodammodo, maculis siue foraminibus passim dehiscens, præsertim si maior & annosa fuerit radix. Luparia pediculos occidit, item mulfas in lacte. Confilliginem, de qua in Boue dixi, alij recentiores aconiti vel toxici generibus adnumerandam putant: & habet sanè semina eorumq; vascula non dissimilia, vt & helleborus niger vulgaris: cui & viribus ferè respondet: & illius ego potius quam aconiti generibus adscripserim. Galli pomeleam, id est pulmonariam vocant, alij qui du cru, quod morbo sic ab eis dicto in pueris & in vaccis medeatur. Nostræ *lischknecht, kirsbaum*, &c. Sabaudi marieure, alio bre, quasi elleborum: alij qui patam leonis. Stultè quidam aconitum realgar interpretatur, quod venenum metallicum est, quamuis potentia aconito non dissimile, de quo Syluaticus capite 602. His adiungam quæ animalia aconito sumpto intereant. Aconitum vim mortiferam in radice tantum habet, foliū & fructū nihil nocere affirmant, Theophrastus. Idem tamen, vt mox recitabo, folium quoq; genitalibus foeminarum inditum mortem afferre ait. Lurida terribiles miscet aconita nouerca, Ouidius. Aconito fugitiosos in vinculo vt solitos de sponto animo fertur, Ruellius. Aconito (inquit Theophrastus, loquens de illo quod Dioscorides secundi generis facit) neq; pecus (ouis) neq; aliud vllum animal pascitur: confici ad officium modo quodam enarrant, nec nosse quemquam: quamobrem medicos, quoniam componere nesciant, pro purgatorio vti alijq; quibusdam de causis eorum nihil penitus posse efficere, neq; ex vino, neq; ex mullo. Componi autem ita ferunt, vt certis occidere temporibus possit (ocysimum alioqui venenorum, vt Plinius scribit de primo aconiti genere) videlicet bi-
60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995

(vt supra

(vt supra ab initio huius de aconito tractationis ex Plinio retuli) tum aliorum animalium genere, genitalibus inditum: quamobrem thelyphonon appellatur, primum scilicet aconiti genus. Omnem quadrupedem necat, imposita verendis foeminae tunc radice, folio quidem intra eundem diem, Ruellius ex Theophrasto: quasi vero matus in folio venenum quam in radice sit, cum Theophrastus folio & fructui venenum esse negari scribat: vnde motus fortassis Gaza folij mentionem hoc loco omisit, nisi libratorum ea sit culpa: sic enim habet eius translatio, Enecat omnes quadrupedes eodem die, si genitalibus vel radice imponatur. Græca lectio est, *ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ σπυρίωνος, ἐὰν εἰς τὸ ἀδύστωρ τοῦ ἡδύστωρος, ἢ φύλλον, αὐτῆς μέρους*. Thelyphthoron inter abrotoni cognomina, fortè non rectè positum est: licet enim suspicari pro aconito abrotonum alicquem legisse, eiusq; nomenclaturis adscripsisse quæ aconiti erat. Mel venenatum in Heraclea Ponti reperiri Dioscorides scribit, vbi & aconitum: ijdemq; remedijs maleficio eius occurrunt, quibus aconito: vnde conijctus existimasse eum, apes in Ponto ex aconito mellificare. Aërius quidem 13. 59. manifestè scribit, mel apud Heracleam ex aconito colligi, nisi me fallit interpretes, vt frustra hic Manardus contradicat Marcellum. (Venenatum fit etiam ex floribus oleandri, Arnoldus.) Quam puto de gelidæ collectū flore cicuræ. Melle sub insani Corfica misit apis, Ouidius. Plinius tamen, egoethron vocat genus herbæ vnde mel itud colligatur, de quo pluribus dixi in Boue capite tertio. Fieri sanè potest vt ex vtriusq; istis herbis, vel pluribus etiam (venenis enim ea regio scatur) maleficium illud melli accedat. Cœrulei quidem aconiti flores sæpius galeati, & temper mihi dulces vis sunt: sapius etiam vespas & apiculas insidentes vidi. Aconito primo quæ ex sequentibus patebit. Aconitum primum, siue thelyphonon similes habet vires secundo: sed pardales peculiariter occidere creditur, vt lupos secundo, Galenus. Thelyphonon enecat boues, oues & iumenta, & ad summam omnes quadrupedes genitalibus impositum, Theophrastus. Interimt pardales, sues, lupos, bestiasq; omnes in carnibus obiectum, Dioscorides. Leones, lynces, pardales, pantheres & vtriusq; capiuntur aconito admixto esse illi, qua quæq; delectatur, Xenophon. Tangunt carnes aconito, necantq; gustu earum pantheras, nisi hoc fieret reperirent illos sitas: ob id quidam pardalanches appellauere. At ita ita liberari morte, excrementorum hominis gustu demonstratur, Plinius: idem Iulianus ex Nicandri scholijs retuli. Aconitum alij myocctonon appellauere, quoniam procul & è longinquo odore mures necat, Plinius: sed quod necet odore tantū aliorum nemo scripsit. Nicander mures hoc veneno *μυροκτόνον*, hoc est funditus & ad desolationem vsq; tolli tradit. Nostræ quidè etiam luparia ex secundo aconiti genere, vt mox dicam, mures tollunt. Est & myophonum herba, à murium, vt præ se fert etymon, pernicie nominata. Absyrtus certe in Hippiatricis cap. 92. ipsum aconitum sic vocat. Herba muralis siue muticida (*μυροκτόνον*) à quibusdam vocatur, ferulacea & neruiculis est, vt feniculum & ferula, & alia; Theophrast. de hist. Plant. 6. 1. Et rursus in sine secundi capituli, quædam veluti neruicula sunt, vt feniculum, myophonon, & similia. At libro 7. cap. 7. Parthenium olus quod coqui exigit, vt malua & beta, &c. Muralium venit: helixnem nimirum intelligens, quæ iuxta muros & silicidia nascitur: est ea nostro tempore in olerum censu non sit: tenera quidem esse potest. Neruosi cauliculi quibusdā, vt marattho, hippomarathro, myophono; Plinius 21. 9. nec alibi eius meminit. Hermolaus quoq; ignotum sibi faceret. Seminum naturā *μυροκτόνον* habent, anisum, feniculum, pastinaca, caucalis, cicutaria, conuadrum, & scia, quam alij *μυροκτόνον* appellant, Phyllas apud Athenæum libro 9. Hermolaus cotollario 601. *φύλλον πεταλωδὴν* verit pileati forma, quasi *μυροκτόνον* legerit: nimirum quoniam horum omnium vt flores sic etiam in umbellis sunt, quæ petalos seu pileos quodammodo referunt: & scia etiam herba sic dicta videtur, à sciadis, id est umbellis, quas gerit, vt ferulacei generis omnes. Ceterum cur myophonon appelleretur nullus coniecturæ locus est, cum mures occidere eam nemo scribat, & à myophono sic à muribus occidendis dicto aconito longissime differat: quamobrem miephonon, (*μυροκτόνον*, vt Aristoteles codices habent, vel potius *μυροκτόνον*, per 3. diphthongum impropiam) quoties herba ferulacea, neruiculis & umbellam gerens significatur, semper scripserim, cum aliis, tum homonymiæ declinandæ gratia. Coniecerim autem sic appellari *μυροκτόνον*, hoc est ab eo quod tanquam sanguine inficiat: *μυροκτόνον* enim sanguinem significat, quare & atrachydem alij phonon nuncupant: & Theophrastus de eonymo, *ἔχει δὲ δεινὸν, ὡς ἡ φόνος*. Inficiunt autem sanguineo succo & alia diuersa, flore aut radice aut aliter: & inter ferulaceas ac neruiculas, pastinacæ fatiæ quas rubras dicimus: & pastinacæ syluestris: quam Dioscorides sciadion, id est umbellam habere scribit ex floribus albis, & in mediam eius partem exiguam purpureo colore spectari. Hæc planta vulgò cognita est: & memini aliquando audire partem illam umbellæ purpuream à quibusdam colligi ad eundem colorem tingendū, quamuis ea exigua est, & longo tempore parum colligitur: cui quidem infusa colorē reddit purpureum. Hanc ipsam, aut proximam ei genere ac forma stirpem Theophrasti & Plinij miephonon esse dicim. Nicander in res medijs contra ixiæ venenum polium quoq; myocctonon vocat, quod (inquit Scholiastes) nullus alius fecit: neq; enim mures occidit polium. Thelyphonon ad motum (*ἐπιζυμώδους*, hoc est scobe radice dearsa supra eum) scorpionem occidere tradunt, & eum renouescere posse si helleboro candido linatur (aspergatur: nam verbum *ἀσπάζω* *πύλην* aspergere est) Theophrastus. Ferunt radicem aconiti (primum) scorpionum ad motum, torpore eum resolueret: & è diuerso ad motu veraturo excitari, Dioscorides. Thelyphonum Theophrastus narrat, si ad scorpij dorsum admoueat, hunc statim perire: & si candido helleboro oblinat, integritati valeat duntaxat mox restitui, Gillius ex Aelianis. Torpescunt scorpiones aconiti tacti, stupentq; pallentes & vinci se contentur: auxiliatur eis elleborum album, tædū resolueret: ceditq; aconitum duobus malis, suo & omnium, Plinius. Quinetiam intra corpus aduersus scorpionum ictus aconitum datur, vt inferius dicam. Therionarca in Cappadocia & Mylia nascente, omnes 60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995

in homine etiam paralytin dicitur membris ac neruis resolutis motuq; priuatis: sic de aconiti etiā radice ad mota
Lii 3 scorpio

scorpio, *scorpius*, id est resoluere ipsum, Dioscorides dicit. Puntus vero in scorpio, ut superius resoluere, tamquam
 solvere contraria significatione usurpauit, pro eo quod est maleficio solueret, liberare, mederi. (Apoxyon, quae
 paralytis cognominatur, quod folia eius cum adipe feris obiecta, statim eorum contumaciam resoluunt. Vnus
 carmarus idem delphinium, ut aconitum, non quod parte aliqua carmarum animal exprimat, sed quod carmar
 aconiti instar scorpijs resistat, nam & foris ad motum, ut dixi, eis exitio est: & aduersus ictus eorum in vino biben-
 dum datur, nec alia eius remedia traduntur: ut de aconito similiter, a quo tamen partium suarum descriptione
 differt. Diachysis quidem & diachyon, eadem ratione vocari puto quia paralyticum: hyacinthum, a colore floris aut
 etiam figura: buccinum, a siliquis fortassis: delphinium vero vel delphinadem, ut Dioscorides ipse docet, a folio-
 rum figura: habet enim foliola incisuris diuisa, tenuia (scilicet), Marcellus legit *delphium*, id est alba oblonga, delphino-
 rum figura, *delphinium*, unde nomen inuenit. Ceterum quod & nerion & neridion & sordandus vocatur, inde conijcere
 subit, congener esse rhododaphne plantam. Quonia uerum etiam frutex rhododaphne est: & multa cum delphino
 communia habet flores roseos, siliquas, folia oblonga: remedia, quo delphinium (lemen eius) est vino contra scor-
 pionum ictus bibitur, unde sordandus vocatur: rhododaphne vero ceteris animalibus exitio, hominibus salutaris est
 (de quibus *scorpijs*, quod uno verbo *scorpijs* dixeris) aduersus serpentium morsus, similiter ex vino pota. Videtur
 certe delphinium quoque non sine veneno esse, cum & scorpios totum afficiat, & homini non nisi aduersus scorpio-
 nis mortuum detur, ut & alia multa veneno sua aduersus venena dantur. Quamobrem si quis delphinium, rhododaphne
 munit vel humile dixerit, meo quidem iudicio non falleretur. Nascitur apud nos herba fruticosa, folijs *pygdalis*, flo-
 ribus roseis & leucis forma, & cetera, non fallor, specie rhododaphne similis, quae in Canis philologia descripta in zia-
 ziberis canini ex Aulcenna mentione: videtur autem vel delphinium esse, vel sane eiusdem generis herba. Semen au-
 milio simile sit, iam non memini: continetur & lana in siliquis, cuius nulla apud Dioscoridem mentio: sed rhodo-
 daphnes etiam siliquae lana infarctae sunt: ut huius saltem genus esse concedatur, si cui delphinij nomen admittere
 non placeat. Nam quod sena vulgo dicta, delphinium non sit, ut sibi persuaserat Marcellus, tam clarum mihi videtur, ut
 vel paucis refutare regio foret. Lychnin quoque eandem contra scorpiones vim habere Dioscorides tradit, & cetera. Vide
 in Delphinio H. A. Leones pardalanches veneni, si cui pantheras occidit. Acistoteles. Hasenus quoque animalia pri-
 uatim aconiti primi veneno intereant, dictum est. Venio ad secundum, quod triplex facit Dioscorides, nos (ut dixi) duo ta-
 tum eius genera cognoscimus, luteum & caeruleum, eadem utrumque facultate: sed luteum efficacius, lupis praecipue occi-
 dendis valde creditur: quare illud tantum per excellentiam plerumque luparia vocant: pauci utrumque, coloris tantum differen-
 tiam addentes. Proximè Nilum herba nascitur, quae non sine causa lycocotonus appellatur, quod eam lupus calcans
 conuulsionibus moritur: propterea Aegyptij in terras suas eiusmodi herbam importari prohibent, quod hoc animal ve-
 nerentur, Gallus ex Aeliano: sed deceptus videtur in verbo calcans: quae Graeco quomodo habeatur nescio, conijcio
 autem allicere esse, ut verbo *scorpijs*, quod & calcare & comedere, *scorpijs*, significat, Varinus in *scorpijs*. Felis
 mares subreptos fecerunt: scens occidunt, non tamen edunt, *scorpijs*, Herodotus. Sed quoniam venatores apud
 nos aconita luparia certis modis aliter preparant & componunt, ut lupos ac vulpes interimant, compositiones
 huiusmodi aliquot, ut partim in Germanicis libris manuscriptis reperi, partim a pharimacopolis nostris cognoui,
 huc adscribam. Primum igitur aconita, quas capturi sunt, eum ad locum ubi escam venenatam proponere statuunt,
 ventitare soleant, carue aut alijs escis sine veneno obiectis explorare solent, tanquam inuitantes: atque hoc venatorio
 vocabulo vocant *scorpijs*, quod *scorpijs*, hoc est inuitare: solent enim illuc redire ubi escam semel repererunt, & alias
 etiam forte secum allicere, siue sponte, siue quod ad escam profecti late alias non possint. Quod si escam absum-
 ptam deprehenderit venator: certus adesse feram, globulos suos venenosos exponit, qui quidem fabis paulo ma-
 iores, ab alijs magnitudine iuglandis, hunc ad modum fieri solent. Aconiti crassiusculi tritici, vitri Veneti, vitriusque
 co. hlearia duo: corticis fagi, foliorum taxi, vitriusque cochlearium vnum, diligenter commiscere: deinde mellis & axun-
 giae, vitriusque cochlearium ad ignem permisce, & bullientibus puluerem praedictum immitte: hinc pilulas forma-
 bis, quas pro lupis capiendis axungia illines, pro vulpibus non item. Agyra: qui aconitum apud nos vendunt, taxi
 folia non allam ob causam emiscerant, quam ut ne vomitu reddi possint: cum tamen taxum simpliciter venena-
 tam esse constat: sed docet Dioscorides strangulationem ab ea fieri, unde conijcimus non guttur tantum sed fauces
 etiam & gulam veneno eius comprimi & arctari, unde vomitus impediatur: ut duplici nomine noxia sit, suo in-
 quam veneno, & ne aconitum remouatur prohibendo. Cathulcus rex Eburonum taxo se exanimauit, Caesar 6.
 belli Gallici. Alij hoc modo miscent, lupariae vncias duas, foliorum fraxini vel taxi potius vnciam vnam: corticis fagi,
 vitri Veneti, calcis vitri, artemisii etiam, singularum sesquiquintiam: nam ygdalarum dulcium vncias tres, mellis
 quantum sufficit: hanc globi magnitudine nucis, lardo inungendi. Aliqui praesertim ad allicendum, vel potius eis inuolunt:
 pro vulpibus puto. Sunt qui Lupariae radice effusa Lana decremente, folia betulae, fraxini corticem, & Valerianae
 pari omnium mensura misceant, & globos cum melle factos anterino adipe illinant. Alij lupariam, arsenicum citri-
 num, fungos malaricos pallidos aut rubentes, & oleum, omnia in vno massam redigunt, certis ponderibus &
 mensuris permixta, plurimum autem de fongis addunt, & cetera. Aconito pascitur neque pecus, (ouis,) neque vllum ani-
 mal, Theophrastus. Luparia, ut Rhaxi narrat, necat omne animal quod eam nascitur, ut lupos, vulpes, vifos,
 canes. Ego simpliciter quoduis animal eo deorsum interire ei ediderim. Rustici agyrae ut mures tollantur in Sab-
 audia & apud nos vendunt: habent autem nostri farinam ex auena aut tritico miscere, & in pulvis formam redigere.
 Ego quidem nuper aconiti lutei puluerem cum butyro, lardo & farina copiosum ratto (id est mure domestico ma-
 iori) in muscipula capto per triduum apposui sine villo potu, nec tamen inde mortuus est. Postea cum minores mu-
 res cepissem, auripigmento in lardum infusato eis apposito, intra horam morientes vidi. Auripigmentum enim
 praesertim luridum, quod rosagillum vocant (ut scribit Cardanus) tum mures, tum lupi si gustauerint, non solum
 moriantur, sed in rabiem adeo efferrant, ut sui generis animalia inuadant, & quaeque eorum orderint in eandem
 rabiem incidant, ut totum genus breui pereat: cuius rei quandoque feci experimentum. Sed tamen periculosum
 est, ne etiam cicurata perdat: & innoxia animalia, & ne aqua inuenta frustreris. Verum parca re, si bene cedat, do-
 mum muribus plenam expurgabis. In lupis difficillius est, cum aquam celerius inueniant, Haecille. Pediculos etiam
 occidit, ex oleo inuncta radix: vel si caput laetur lixiuo in quo decoctum sit, ut Tragus scribit: ego quidem ita la-
 nari nemini consulo, inunctio fortetutior fuerit. Sed nec musca euadunt, degustato lecte in quo macerata sit.
 Canes

Canes eodem interire iam prius dixi: & Dioscorides inter cetera secundum generis nomina cynocton non ponit. Co-
 dices quidam manuscripti aconiti cynoctoni peculiarem titulum habent, *scorpijs* (ut recte conijcit Hermo-
 laus) culpa, duo capita distrahendum in tria: nam cynoctoni Dioscorides neque formam neque medicinas exequitur.
 Apocynon quidem herba alia venenosa, cynoctonon etiam & pardalanches cognominatur. Non omnitemus &
 antipharimaca quaedam quae medeantur ijs qui aconitum sumperunt. Pantherae quidem excrementis hominum
 sibi medentur, ut supra retuli: Homines mulso ut Theophrastus docet. Ex vino aut mulso potum, non posse effi-
 cere putant, idem. Sed plane contrarium Eustathius apud Macrobius 6.7. asserit his verbis: Si quis aconitum
 nesciens hauserit, non nego haustu eum meri plurimum solere curari. In usum enim visceribus trahit ad se calorem,
 & veneno frigidum quasi calidum iam repugnat. Si vero aconitum ipsum cum vino tritum potum datum sit, hami-
 centem nulla curatio a morte defendit. Tunc enim vinum natura frigidum admittione sui frigus auxit veneni, (mi-
 hi certum est aconitum veneni minime frigidum esse) nec in interioribus iam calecit, quia non liberum sed ad-
 mistum alij, imò in aliud versus descendit in viscera, Haec ille. Mihi rationes istae non placent: Plurimum mulso-
 num (id est praeparatum mustarum) napellum depascitum aduersus napellum drem, vel puluerem coturnicis
 seu turdi, Ant. Gaierius: deceptus nimirum ab Arabibus, aut eorum iugis pretibus, qui coturnices aconito pasci
 scripserunt: cum istos (non turdos) sicuta pasci scribendum fuisse, ut pluribus paulo post dicitur. Acetum cri-
 lidum potum, (& mox vomitionibus reddidit.) contra cicutam & aconitum prodest, Aggregator ex Serapione
 secundum Dioscoridem, egs apud Dioscoridem nullam aconiti mentionem in aceto reperio. Lac bubali & sine
 contra aconitum bibitur, ouillum vero contra cicutam, Aggregator ex Plinio. Coagula haec li, vitru, capreae H
 liabbas contra cicutam propinat, alij contra aconitum. Allium debellat aconitum quod alio nomine pardalanches
 vocatur, Plinius. Rutam aduersari aconito, superius ex Athenaeo recitauit. Galenus libro 2. de antidotis, rutae ma-
 nipulum tritum, è vino puro bibi consiliat: aut sine gallicacum pingue. Reliqua remedia & signa sumpti huius ve-
 neni leges apud Diosc. 6.7. item Aconitum, Nicandrum in Alexipharmacis. Sunt aconito etiam in medendo viles
 homini vites: quamuis Syluaticis, nec intra nec extra corpus adhibendum scripserit: ex Aulcenna nimirum, qui
 idem de vtroque aconito tradidit. Aconiti siue pardalanches (inquit Galenus) septica, id est putrefactoria & ve-
 nenosa facultatis est, in cibo potuque eam tumidoneu vero ubi quid foris in corpore, aut circa sedem, exedendo
 tollendum videtur, ad quos vsus radix eius sumenda est. Sed & alterum quod lycocotnon vocant, eiusdem est fa-
 cultatis. Aconitum (primum) vires habet raptas, Author de simplicibus ad Paetrnanum. Cellus vim exedendi
 corpora cicuta tribuit, quae certe non huius sed aconiti est. Sed forte ruta legendum, ut & inter ea quae rodunt pau-
 lo ante apud eundem non cicuta sed ruta fuerint enim inter anastomoticis prius numerauerat. Miscetur oculo-
 rum remedijs leuandi doloris gratia (ophthalmicis medicamentis anodynis,) Dioscorides: septica quidem idem
 ferè sine dolore praestant, quod cum dolore caustica. Proinde ego sic veterem: Miscetur oculorum remedijs quae
 sine dolore exedant, quamuis Dioscorides non satis expressit: sed res ipsa loquitur. Nam simpliciter ad dolorem
 tollendum aconitum applicare, insulam dixerunt. Sed si recte est, ut cicuta vires aconito Dioscorides adscripserit
 miscetur, n. illa collyrijs, & oculorum medicamentis ad epiphoras, & dolores sedandos refrigerando & accerendo
 somnum, ut apud Papiam & Dioscoridem legimus. Confundunt enim aconiti & cicuta vires inter se, praecipue Latini
 aliquot & Arabes, sed & Graeci ut Aetius. Miores oculorum quoque medicamentis aconitum misceri saluberrime
 promulgant, aperta prof. fione, malum quidem nullum esse sine aliquo bone, Plinius. Aconitum accommo-
 datum est ad exedendum aliquid in *scorpijs*, Galenus ut paulo ante citauit: hoc est in ore, aut sede. Apud
 Aetium tamen legitur *scorpijs* in oculis, hoc est, extra corpus vel in sede. Caristophorus Orosius prior è
 lectorem probat. Ego tamen esse: patet inter oculos non admitti: rene vel telina infecta aut fortuito vel modicum eius
 deglutitum, periculi caussa sit. Foret etiam periculum si forte venensula aut venena alijs aperit & sanguinem funden-
 tes in ore essent. Aegyptia etiam habet *scorpijs* & similes veteres interpres Latinus vertit. Sed staphisagria quo-
 que aphhas cum inelle sanatur, eide Dioscorides quoque tamen pro modo summi è aconito vim habet: & sandaracha
 apud eundem oris vlcibus commendatur, quam tamen libro 6. inter venena cum calce & auripigmento numerat:
 quomobrem nihil laeso, nisi tutius abstineri, cum minus periculosa ad eosdè effectus remedia abunde reperiantur.
 Aconiti radix emplatri modo imposita, putrefacta (exedat) efficaciter heri horioides & pudenda, Arnoldus citans
 Galenum, cum tamen apud Galenum non sic legitur. Aconiti herbe succo pilorum ortu prohiberi sunt, Aetius:
 atque haec facultas non aconiti sed *scorpijs*, id est cicuta est, sepius autem haec ab imperitis confunduntur. Vtuntur the-
 lyphon medici pro putrefactorio: sed & alijs quibusdam de causis epotum nihil penitus posse officere autem, neque
 ex vino neque ex mulso, Theophrastus. Ex rutijs, Nepe vocata (scorpijs, thelyphoni) radix speciem scorpionis re-
 praesentat, & vtilis ad eius ictum & ad alia quaedam habetur. Et alibi, Proficat pota contra scorpiorum ictum. Aco-
 nitum quoque (inquit Plinius) in vicia hamanae salutis vertit, e scorpiorum ictibus aduersari experiendo datum in
 vino calido. Ea est natura ut hominem occidat, nisi inueniat quod in homine perimat: cum eo solo colluctatur,
 velut pari intus inuenit. Sola haec pugnata est, cum veneni in visceribus reperit: Mirumque exitilla per se ambo canu-
 sint, duo venena in homine commorantur, vel homo superat. Haec Plinius. Videtur autem potest esse scorpijs tantum
 veneno loqui, quod aconitum id solum in homine repertum impagnet, sed quous etiam alio, ut Hermolaus etiam
 & Ruellius acceperunt: & si à nemine alio veterum id scriptum inueniam: ego quidem credere quam experi-
 malo, posset tamen aliquis periculum facere in eam, si modo nostrum aconitum, quod secundum generis est, idem
 praestare potest quod primum, de quo ipsi loquuntur. Extra corpus quidem ubi quid erodere, aut vehementer
 siccare oportet, eundem usum praebent, aconitum, staphisagria, iris sylaestris, helleborus niger, thapsia, cha-
 maele niger. Staphisagria sane non facultate tantum, sed tota specie, radice excepta, simulari mihi aconitum vi-
 detur, folijs, pericarpis, semine, flore: si rectè floris signam memini: quamquam stardis floribus, qui lutei &
 exigui sunt, Dioscorides staphisagriae flores confert: quo nostra staphisagria bene conuenit. Facilius etiam te-
 statur: nisi quis ita excusare velit, ut non stardis floribus, sed coloris qui huius herbae succo expresso decoctus
 que (vi Ruellius meminit) caerulei fieri solet, vulgo Indicum vocant, *scorpijs*, huiusmodi flores, qui subteralei
 sunt, comparantur. Author medicamentum succidaneorum pro aconito inuenit, huiusmodi rectè vsurpari potest do-
 cet. Sed iris sylaestris quae ubi ipso intelligatur, non facile dixerim. Aetius quidem quod aconitum alio nomine
 irin sylaestre vocari scribit: apud Dioscoridem vero Xyris & ephemerum non leuè ita cognominantur. Ego
 vero leuè potius ephemerum, hoc est colchicum, aconiti vires habere dixerim. Xyris etiam intra corpus tutò
 sumitur. Quamobrem aliud tridè sylaestris genus quaerendum videretur quod aconito substitutum: ego

commodius non inuenio quam quod spatulam foetidam vocat, quo & pediculi ocelluntur, vt etiam colchico, &c. Ceterum vt aconitum alterum platani folia habet, sic etiam cici, ne ipsam quidem sine veneno. Graeci cici alkerua vocant, de qua Auicenna, Dicitur quod perferuatio vltima in expressione kesb alkerna & sesami, admodum venenosa & mortifera sit. Cornua de lumbel Arabice, id est spica, pro qua translatum est in Almanfore, cornua cerui montani, laedit similiter napello, quem odore etiam refert, Arnoldus. De cornu spica calidissimo & erodente veneno mihi ignoto, Auicenna statim post napellum tractat. Et subinde de veneno quod murkion appellat, (Bellunenensis legit fatium) cui eodem modo resistitur quo napello: & herba ipsam napello similem esse putat, fatetur enim se ignorare. Ego apud Graecos nihil quod cum eo conferri possit reperio. Glossa Arabica, inquit Bellunenensis, cicutam exponit. Atqui Auicenna inter calida venena de eo tractat. Myosota herba non alia quam Dioscoridis & Graecorum, describitur à Plinio 27. 12. flore caeruleo, vi septicca & exulceratrice, quæ & agilopas facit, &c. Est autem planè eadem quæ altera muris auricula Dioscoridi: quam tamen septiccam esse vel exulcerare altius nemo scripsit. Galenus in secundo ordine eam siccare scribit, caliditatem verò manifestam nullam obtinere, tantum abest vt exulceret. Sed neq; necesse est exulcerare aut exedere quicquid ad agilopas rectè admouetur, cum & refrigerantia quædam, sed siccantia admouentur. Quòd si has quas Plinius ei falso tribuit facultates haberet, aconito viribus coniungenda esset, qua quidem occasione eam hic memorauit. Luparia puluerem cum butyro subactum omne genus impetiginum sanare promittunt, in iumentis & hominibus. Mulomedici apud nos vlcera phagedænica equorum (vermes appellant) aconito, vitro & axungia mixtis curant: alij etiam alia commiscunt. Napellum aliqui recentiores aconiti genus faciunt, Matthæolus negat: quam obrem priuatum de illo agere volui, aliorum primum scripta propositurus, inde meam sententiam, aconiti genus esse, confirmaturus. Syluaticus Arabicus voces bix, bifimus vel bifium, morgnapelli (mus napelli, potius) & alfarfas, diuersis in locis nappellum interpretatur: bixis vero totam, quam aconitum primum esse infra docebo: item alchlebil, gummi napelli, cum aliorum nullus quod setam vllū napelli gummi commemorat, sed iuxta chameleontis venenosi, quem thesife vel taffia nominat Auicenna: à qua plurimum differt Graecorum thapsia, quæ tamen & ipsa, & gummi eius à recentioribus, quibusdam (Arnoldo & alijs) inter venena numeratur, & succus eius à Dioscoride. Albis, id est napellus, Bellunenensis. Et rursus, Albis est medicamen in quo recipitur albis, id est napellus. Bifimus, mus napelli, Idem. Inde forsitan corruptè bis, id est napellus mosi vocatur: mos quidem Persicè murè significat. Bifimus buha, id est napellus Moyfi, Bellunenensis. Belsbi, id est napelli, Verus glossographus Auicennæ, Farfas, (forte fatium, de quo paulo superius diximus) dicitur quòd sit napellus, alij venenum letale, Idem. Apud Auicennam li. 4. fen. 6. in melle venenato pro aconito legitur alsucharam, interpretis ineptè veritè hyoscyamum nigrum: significat enim cicutam, vt Bellunenensis quoq; placet. Arnoldus aconitum vocat vcat, & lycotoxicon, pro lycotoxon: & alterum 30 genus folijs cyclamini ediforion, pro thelyphonon. Bis, id est napellus (inquit Auicenna) est venenum perniciosum, immodicè calidum & siccum: illud deleat albaras (id est vitiligines) & potum etiam cum ex eius gegeris fecerit in potu sumitur (Bellunenensis sic legit, Confectio dicta alberzachali in potu sumpra delet albaras: Syluaticus simpliciter legit, deleat albaras illud & confert lepræ) & similiter confert lepræ. Potum occidit, dimidiat drachma pondere, vel etiam minore, vt ego iudico. Antidorum eius est mus napelli, qui eonutritur. Coturnices (seman) quidem eo passim non moriuntur, (apparet hæc verba ineptè ex Galeno translata qui suos cicutæ circa noxam pasci tum alibi scribit, tum in lib. ad Pisonem: coturnices autem elleboro, vt & Aristot. lib. 1. de plantis.) & præ omnibus diatomoschi compositio ei resistit maximè, Auicenna lib. 2. ca. 500. Et mox sequenti capite, Bifimus buha (inquit) id est napellus Moyfi, teste Ioanne, herba est quæ nascitur cum napello: & quicquid napellus et vicinus est, non crescit, aut fractum non producit: & est præcipuum antidotum napelli, velis ad omnia similia 40 tra albaras & lepram. Bifimus verò seu napellus mus, est animal, quod moratur in radice napelli sicut mus, velis ad albaras & lepram: (datur etiam contra omne venenum & mors à vipera.) Hæc Auicenna: ea quæ parenthecos notis inclusimus non habentur in quibusdam codicibus. Napellus, inquit Syluaticus, herba est similis helleboro nigro, cuius radix digeritur in star retis, & antinomasticè est herba (quælibet venenosa: & est prima aconiti. Napellus (inquit Crescentiensis) est napus marinus, in litore maris crescens, illud deleat maculas cutis: & cum hibitur medicamentis quæ venenum eius remittant admixtis, valet contra lepram. Et quod miracullinlar est, mus paruulus pascitur & inuenitur iuxta ipsam, antidotum ipsius. Glis animal glis terra tenax, glis lappa vocatur: & illud animal moratur in radice napelli, Syluaticus. Arabicè quidem mus ille bix vel bifimus vocatur: & forte aliquis pro bis legit glis. De vero quidem glire, nos supra abunde scripsimus. Sunt qui murem illum napelli, si re- 50 tæ meenini, colore varium esse scribant: talis autem & glis est, fuscus reliquo corpore, ventre candidus: & muris 50 illud genus quod ab auellanis apud nos nomen sortitur, de quo plura in Muribus. Vtrunq; per syluas & montes reperitur, vbi nimirum aconita quoq; crescant, & fieri potest, vt inter sæpes præcipuè, vbi fructus aliquos colligunt vel exedunt, sæpius iuxta aconita reperitur: quanquam & alios quosdam minores mures in montibus vidit isdem, qui & aconita producant, ijs verò pasci, ab incolis & lactarijs hominibus, cum diligenter interrogarem, nusquam rescitui. Napellus (inquit Ponzettus Cardinalis) siue aconiti species, siue non sit, aded certe perniciosus est, vt eius succus rumpat vasa, in quibus reponitur. Quod autem dicitur animal paruum reperiri in eius radice, antidotum aduersus ipsum, non puto verum, nec hæcenus fuit expertum. Lapidis aut cornu genus, quod lingua serpentis vocant, si dote arguis felleopardi, viperam, napellum, si quod horum adsit, non item alia venena. Matthæolus ex Aponensis. Idem Aponensis in lib. de venenis capite 30. de succo napelli tractans, bezoar (inquit) est muscus natus in radice eius: cuius aridi drachmæ duæ in potu dantur. Napellus (inquit Auicenna lib. 4. fen. 6. 60 tract. 1. summa. 2. cap. 1.) venenum est deterrimum, quod si quis biberit, inflammatur labijs & lingua: oculi prominent, vertiginè & syncopè subinde patitur, & crura mouere vel exercere nequit. Quòd si qui euadit, vt plurimum hæc icla aut phthisici sunt: test quado epilepsia mouet vel odore ipsius. Inficiuntur eius succo sagittæ, quibus vulnera statim intereunt. Quod ad curã, vomitus statim puocandus est cum decocto seminis rapæ: dandumq; in potu vini & butyrum bubulū coctū, multis subinde potionibus: prodest & corticū glandiū cum vino decoctū. Deinde præcipua eius cura est bezahar, & medicamè de moscho, & algeduar, & ture (buba, seu bifimus buha, vt Bellunen- 60 legit): & theriaca magna quandoq; vsq; ad terminū, (si intra certū tempus detur, nec nimium differatur.) Præstantissimū omnium, si detur moschus in fricatione alberzahard: aut quantitas drachmæ de medicamento moschi cū siliqua vna moschi. Sunt qui radices apparis bezahar napelli putent. Conueniunt quidem omnis alberzaharad, sed maximè q̄ simile est alumini, & sila vt lithargyrus habet. Item animal q̄ vocat furinus (mus napelli, Bellunenensis) in cibo

cibo sumptum aduersatur napello, Hæcenus Auicenna. Et mox capite tertio, Murkion etiam venenum simile napello esse putat, ac similiter curari. Aponensis signa quædam adijcit, quæ Auicenna non habet: vt sunt, illum qui sumpsit napellum siue fructum eius (lego succum) siue substantiam, intra vnum vel tres dies mori: denigrari ac defuscari omnia membra eius, & deinde tumere totum corpus, linguam in ore continere non posse. Cuiusram addit, vt cum butyro & aqua misceatur terra sigillata ad vomitum puocandum, & mox exhibeantur sinaragdi contritijs drachmæ duæ cum vino, & cordi imponatur sericum cocco tinctum madefactum liquoribus stillantijs buglossæ & rosarum, idq; aliquoties iteretur: & à seruis ore sugantur extremitates corporis, qui prius aliquid sinaragdi biberint, ne & ipsi de vita periclitentur. Ego maioris fecerim, si moschi aut ambræ aliquid cum terra sigillata ex vino bibatur, quod & Matthæolo placet tanquam præstantissimum napelli antidotum. Napellum album Arabes nominant, & alibi cinereum ob talem radicis colorem, Bellunenensis. Napellus dicitur quòd sit bryonia, Verus glossemariatus Auicennæ: sed hæc opinio stolidior est, quam vt refelli debeat. Ego omnino aconiti aliquod genus napellum esse puto: & fortassis id fuerit luparia nostra caerulea, cui radix paruo nappo similis est, pollicis aut amplius crassitudine, in mucronem seu scorpionij desinens, ita vt fibris aliquot refectis, & cæteris pedum loco relictis, omnino scorpionem referat, vt supra dixi: nam & vltima pars mucronis sæpè recurua est. De veneno quidem eius constat: & Hier. Tragus scribit perijisse aliquot Antuerpiæ, radicibus eius coctis (nimirum quod genus aliquod napi aut silari aut similis radicis existimasset) in cibo sumptis. Scio Auicennam & lib. 2. vbi plantas describit, napellum & aconitum diuersis locis tanquam omnino differentes herbas descripsisse: & rursus l. 4. vbi de venenis agit, alibi de napello, alibi de aconito scribere, & remedijs & accidentibus seu signis quibusdam diuersis. Sed hoc non satis est ad asserendum aliud napelli ab aconito genus esse: neq; enim tanta apud eruditos 70 Auicennæ autoritas est. Ipse quidem auctor hoc asseruerim, napellum aut aconiti genus esse: (scio tamen quibusdam in locis Auicennæ interpretes napellum pro cicutâ ponere, vt 4. 6. 1. 2.) aut si de nomine contendere non placeat isdem quibus aconitum remedijs curari: vtrunq; isdem viribus præditum, calidum & siccu ac septicum venenum esse: eoq; nomine vtrunq; toxicum, hoc est sagittis inficiendis idoneum: (neq; enim vllum frigidum venenum toxicum esse posse crediderim.) quod de napello Auicenna testatur: aconito autem primo hodièq; sagittas tingit, mox in tora dicam. Ponzettus quidem Cardinalis toxicum posse aliquando esse frigidum scribit, vt spumam vel sanguinem botracis (ranæ rubetæ) supercalefactæ. Sed hoc venenum frigidum esse alius nemo scribit: neq; ratione defendi potest. Nicander membra eo incendi prodit. Similium etiam animalium venena septicca: vt salamandra, linguæ inflammationem facere legitur. Certe cum septicca & calida venena, in exigua etiam portione venena sint, frigida non item, sed certa quantitate, illa potius vtpote toto genere venena & ab exiguo fomento per totum corpus inficiendo progredientia, sagittis tingendis delecta existimo: neq; enim multum eis inhære potest: & exiguum illud quod inhæret ferri candentis vi suam refrigerandi noxam amitteret. Frigida enim venena tosta vel vsta infumantur: calida vel septicca non item, cum etiam deteriora aliquando euadant. Certum est autem quòd sagittarum cuspides prius ignitæ succo aliquo venenato tingantur: recipit enim ferrum candens medicas vires & imbibit succum: quare ad parandum çalybem (chalybem vulgò vocant, eis çalybēn çalybion, ferrum medicatis quibusdam plantarum succis, pilosellæ vel alij, ignitum immittunt. Equi sudore cultellos & sagittas quidam inficiunt: ignitos sellicet illi intringentes: vnde ita venenati fiunt, vt parti quam vulnerauerint, nimum sanguinis profluuium inferant, Arnoldus ex Rasi & Alberto. Scio Hermolaum Barbatum, dorycnion: quod frigidum est venenum, sic dictum conijcere, quòd cuspides telorum inficere mos esset illo, ex Plinio 21. 31. Dory quidem Graecis non sagittarum, sed hastam vel hastile significat: vnde quidam dorycnij etymologiam adferunt, vt Varinus scribit, hæc de dorycnio non est verum. Sed hoc nemo Graecorum scribit, & incerta dorycnij historia est, cum alij sui generis plantam faciant, alij eandē lolano furioso. Scythæ pro toxico leopardi felle vtrantur, Ponzettus. Verum licet diuersa sint toxica, Dioscorides tamen (& alij Graeci) certam quandam herbam, aut factum ex ea succum, intellexit: nam inter alias venenatas herbas de toxico etiam agit: & venenorum genera describens. Quædam, inquit, metallica, quædam ex animalibus sunt: quædam ex plantis, siue radices plantarum, siue succi: siue ipsæ plantæ, vt ruta agræstis, toxicum, &c. Ο Αραβες εχρησαν τοις ἀνιδαις τῶ φαρμακωδίσου, Pollux. Scythæ dicuntur ad toxicum quo sagittas obtinunt, humanum sanguinem admiscere, Aelianus. Nec patitur taxos, nec strenua toxica sudat, Columella de solo probato: videtur autem innuere toxicum à taxo arbore dictum sibi videri, vt & Plinius, de quo vide in Ceruo. Auicenna aduersus sagittas Armenias, hoc est toxicum, sterens hominis potum theriacam esse audiuisse se scribit: (vnde notum argumentum nobis accedit, toxicum genus aconiti esse 70 confirmandi, cum aduersus aconitum Panthere similiter sibi medeantur.) Addit, donulam, id est mustelam exliccatam drachmis duabus cum vino potam, item galbanum, contra idem venenum opitulari: quæ duo remedia similiter aduersus toxicum prodest, Dioscorides prodidit. Napellus (inquit Matthæolus) radicem habet, vt videmus, recti similem, folia non admodum dissimilia folijs artemisiz maioris, flores purpureos, & cum adhuc claudisunt caluarijs similes: cum aperti, vtricæ mortuæ floribus, maiores tamen: caules plus quam bicubitales, semina exigua, nigra, parua si quis (corniculis) inclusam. (Nascitur in altissimis montibus: quod ipse non exprimit, sed necessarii sequitur ad id quod antidotum eius murem sæpe in altissimis montibus sibi repertum scribit.) Hæc quidem descriptio tota facte cum nostra luparia caerulea: nam illius quoq; flores aliquando purpurascetes vidit: radix tamen eius nullam retis similitudinem habet, vnde suspicor deceptum forte Matthæolum, quod luteæ lupariæ propriam erat, ad caeruleam, id est napellum transfuisse: nisi aliud in Italia lupariæ aut napelli genus nascitur, quam apud nos, quod non puto: & si maximè talis nasceretur qualem describit, non possit tamen obtinere 80 scitu, siue etiam aconito adnuocari deberet: quam Leonice sententiam ipse immeritò reprehendit. Addit præterea se huius à se descripti napelli vim venenosam animaduertisse Romæ sub Clemente septimo: qui (inquit) cum experiri vellet facultatem olei cuiusdam aduersus venena compositi à Gregorio Caraita Bonouicenti, qui Chirurgiam me docuit: iussit duobus latronibus capite damnatis napellum exhibere. Hunc igitur latrones in pane, quem Martium vocant, deuorant: & oleo inunctus est ille qui plus veneni sumperat: qui minus, ablique inunctione relictus est, & intra horas septendecim miserabili morte consumptus cum omnibus illis crudelissimis signis & symptomatis, quæ Auicenna à napello produci scribit. Et quanquam isdem symptomatis alter etiam qui vinctus erat infestaretur, triduo tamen restitutus est. Porro oleum illud quale fuerit, explicat in sextum Dioscoridis librum scribens, in caput de aconito. Res miraculo similis, inquit, oleum de scorpionibus foris duntaxat illitum breui tempore à tam crudeli veneno liberat: Certe

Certe & in hoc, & alio quouis veneno non corrosivo, nec non in moribus & puncturis quorumvis venenatorum animalium, nullum ei par invenias remedium, si frigidum inungas singulis horis ubi venena sunt acutissima: ubi minus acuta, tertia quaq; hora. Inungatrem oportet non solum sedem cordis sub sinistra mamilla, sed etiam pulsatiles venas temporum, manuum pedumq; Sed de hoc oleo & eius compositione plura dicam in Scorpionum historia, ex præfatione Matthæoli in textum Dioscoridis librum. Multa quidem & remedia & symptomata (inquit Matthæolus contra Manardum) eadem sunt toxicis apud Dioscoridem, & apud Auicennam napelli, (que ipse singularim recenset) sunt tamen aliæ quædam notæ, quibus omnino diuersa esse hæc venena deprehenditur. Nam de toxico legimus, quod furorem inducat: quod de napello non scribitur, neq; sanè latrones illi, quos napellum vorasse paulò ante dixi, vllum furoris affectum senserunt, cum cætera quæ de napello Auicenna tradit, in eos omnia caderent. Scribit & alia quædam de napello Auicenna, quorum nullam in toxico suo mentionem facit Dioscorides. In remedijs etiam multa inveniuntur diuersa. Quam obrem cum in cæteris venenis Dioscoridem ferè ad verbum exprimat Auicenna, in napello autem pleraq; alia quàm ille de toxico habeat, duo diuersa hæc esse venena concludemus: præsertim cum aliud caput de veneno tusom inscriptum Auicennæ sit, quod proculdubio Dioscoridis toxicum est. Hæc Matthæolus. Verum hæc omnia non magni fuerit negotij refutare. Primum enim non est necesse res esse diuersas, ubi scriptorum aliquis pauciora, alius plura sub alio nomine adfert, modo ne quid contrarium proferatur. Deinde quoniam plura sunt aconiti genera, ex quibus nos vnum aliquod esse napellum contendimus: fieri potest furorem ab vno inferri, non item à reliquis: & Dioscoridem genera duo tantum descripsisse constat, alia duo sine descriptione reliquisse. Quid quod multum refert apparatus? Toxicum autem non simpliciter aconitum fuerit, sed succus eius certo modo paratus, vt & idoneus tingendis fiat sagittis, & aliquandiu conservari possit: fortassis & adiectum aliquid, vt nostri luparij radicibus ad tollendas feras alij aliud miscere solent. Aconitum certe pro appatandi diuersitate varios & ferè contrarios, tum veneni tum medicamenti salubris ratione effectus præstare ex Theophrasto supra docuimus, qui maximum in præparandi modo momentum collocat. Postremò cum & toxicum Dioscoridi ignotum fuisse videatur, (vt in Cerno x. dixi: & Matthæolus ipse concedit, & tusom quoq; Auicennæ, vt ipse fatetur, non mirum si parum perfectam tum eius tum que proueniunt ab eo symptomatum descriptionem reliquerit. Hoc potius mirum esset, toxicum tam celebre venenum & tantopere cauendum, omnibus adhuc medicis ignotum esse, vt se quidem ignorare Matthæolus scribit. Illud equidem affirmo, napellum genus esse aconiti, idemq; toxicum, siue idem quod Dioscorides describit (diuersa enim sunt toxica) aut præcipuam eius vnde fieret materiam: siue aliud quidem toxicum, sed quod isdem possit remedijs iuuari, vt potius calidum siccum ac septicum venenum. Napellus Moisi (inquit Matthæolus,) mus est napelli, quem sæpe vidi & cepi in altissimis vallis Ananiæ montibus: sed non cuiuscvis eum inuenire, cum magna ad id (redij) patientia & vigilantia requirantur. Itaq; non miror quod philosophus quidam & medicus insignis (vt apud recentiores quædam legimus) cum mus huiusmodi nullus inueniret, cepisse tandem paruas quædam muscas folijs & floribus napelli insidentes & exurgentes inde sibi alimentum, & ex eis suam antidotum composuisse, ad muscas viginti quatuor, terre sigillatæ, baccharum lauri & Mithridatij, singulorum duabus vncijs adiectis, cum oleo & melle quantum satis erat excipiendis illis. Et hæc quidem antidoto mitis successibus, vt ferunt, vsum est, non solum aduersus napellum, quem diuersis animalibus sacundi causa periculi exhibuit, sed multa etiam aliâ crudelissima venena. Hæc ille. Auicenna quidem, (siue ipse, siue interpretes, siue librarij: quod addo propter Matthæolum qui valde reprehendit Leonicenum, tanquam iniuriam in Auicennam, quod interpretum forte aut scriptorum vitia, tanquam certus ab ipso commissâ authore, simpliciter tanquam Auicennæ notet: ego breuitatis studio, Auicennæ nomine completi soleo illam quæ extat ad- rionem qualemcunq; quoniam in ea qua scripsit lingua, quæuis extat, nondam tamen publicis nobis est facta:) Auicenna igitur, inquam, circa napelli murem paruo sibi constare videtur, & ipse etiam dubitasse, esset ne aliqua hulus nominis herba, an potius animal siue mus huius nominis: vtrumq; enim bifmus appellat lib. 2. cap. 51. quamuis ad bifmus herbam, etiâ vox buha additur à Bellunenſi: vtrumq; aduersus napellum, & albas & lepram vtile facit. Buha (inquit Bellunenſis) secundam Glossam Arabicam, est planta que dicitur gieduar, de qua Auicenna capite de zedaria seu gieduar dixit, quod eius vicinitas infirmat plantam napelli: adfertur autem hoc nomine radix ex India, nigra, crassa, sicut radix doronici, saporis acuti: & vidi ipsam exhiberi cuidam principali Syriæ. Hæc ille. Ego apud Auicennam libro quarto in curatione napelli, buha & alguedar pro diuersis napelli antidotis accipi obseruari. Sed hæc de mure napelli nugæ, propemodum diximus, Arabum & qui eos sectantur medicorum, tandem relinquo: siue herba quædam, siue mus quadrupes, siue muscus ad radicem nascens, siue musca insectum, siue moschus odoramentum, aut diuersa quædam, aut diuersa quædam opiniones ex ipsa nominum vicinitate videri possunt exortæ. In Aethiopia radix quædam letifera est, qua sagittas illinunt: & in Scythia rum hæc, tum aliæ quædam, Theophrastus 9. 15. Rhododendron Dioscorides ait maritimis locis & fecus amnes nasci, (verba sunt Marcelli Vergilij,) quod res ipsa etiam nunc indicat: Et nos scimus aliquot locis rhodanem corrupta voce appellari plantam, quæ quoniam pasta animalia enecat, pro toxico habetur, & toxicam pariter vocetur, Hæc ille. Vulgus Gallorum & Italarum ferè quouis veneno infectos, intoxicatos vocant. Non indignum hoc loco etiam Ausonij epigramma est, super toxicis viribus huiusmodi:

Toxica zelotypo dedit vxor macha marito,
Miseruit argenti letalia pondora vini,
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,
Proximus & vacuos alui petere recessus,

Nec satis ad mortem credidit esse datum.
Cogeret vt celerem vis venenata necem.
Antidotum sume: qui sociata bibet.
Cessit letalis noxa saluifera:
Lubrica deiectis qua via nota cibis.

Quod si hoc etiam toxicum de aconiti genere fuit, vt nobis verisimile est (Callus enim Ausonius fuit, & aconiti genere Gallos pro toxico vfos, & etiam vni, constat ex sequentibus.) cum Hermolao & Ruellio faciet, qui (vt dixi) ab aconito primo non ex scorpionum lectu solam, sed aliud quodvis in homine repertum venenum impugnari putant, & illis inter se colluctantibus hominem seruati. Quin & alui fluxum aconito moueri in homine non dubitamus, cum idem in feris fiat. Pardalin occidunt tum alijs modis, tum aconito etiam admixto, vnde

vnde fera per diarrhoeam inanitur, Pollux. Et alibi, Elateria dicuntur pharmaca, quæ nimium euacuando etiam necant, vt aconitum & elleborum. Quinquam etiam argentum viuum per se, tum pondere suo tum mobilitate per intestina deuoluat & exitum querere solet. Sed plura de toxico, & quod ex aconiti genere conficiatur, in Cerno docui capite quinto: (hic nonnulla illic omiſſa adijcimus) & inter cætera ex Aristotelis Mirabilibus, pardalin (id est pardalianches aconitum) venenum in Armenia nasci, & c. atqui Arabes pro toxico, Armenæ sagittæ venenum plerisque in locis reddere solent. Aconitum (aliàs aucaſton) secundum Glossam Arabicam est interfectio lupi, Andreas Bellunen. Videtur quidem ab aconito interpolata vox: quod & aconitomon (vnde forsitan colomestrum nomen corruptum apud Dioscoridem) vocari, ex Aëcio citat Hermolao: item in syluestrem, & pharmaciadem: nos præter iris sylæstris nomen in excusis Aëcij codicibus nullum reperimus aconito tributum. Faba lupina seu marcellium, datum in adipe, necat canes, lupos, vulpes & viles, Arnoldus. Videtur autem apocynon Dioscoridis, quod siliquas habet ceu fabatum: & folia cum adipe in paues coacta, canes, lupos, vulpes, & pantheras enecat: dicitur & cynomorgn. Cleria, id est faba lupi, Syluaticus. Cenarab, faba lupi, Idem. Apud Dioscoridem quidem *κωμολογος*, id est faba alba inter aconiti alterius nomenclaturæ est, & ferè cymolos lya, id est faba lupi legendum fuerit: vt eadem causa sic nominetur qua apocynon, quod lupos vtrumq; occidat. Catilabek, id est strangulator canis, aconitum, Syluaticus. Catilabich, id est strangulator patris sui, Idem. Interfectio patris sui, non est aliud quàm fatyrion, vt docent Monachi in Mefuen: bulbus enim nouellus tanquam filius videtur, qui vires veteris & rogoſi, ceu patris sui, in se transfumpſit, mox ipse idem ab alio subuascens repaſſus. Marcellij quidem vox ad consiliginis nomenclaturam Sabaudicam accedit, quæ est marſeure, quasi Marſicæ aut à Marſis inuentam dicas herbam, quod de consilagine Plinius testatur: siue fabam lupinam pro consilagine Arnoldus accepit, siue eadem similiae nomine consilio & apocynon propter similem in feris necandis, vt quidem existimo, facultatem, appellata sunt. Chanach alid, id est strangulator lupi, suffocat lupos, porcos & canes, Auicenna. Chanach alnemer, id est strangulator pardalis, suffocat albidæ & alnemer, (verus interpret leopardus & lynces reddidit, quod Bellunen. non probat alnemer enim non lynx est, sed panthera vel leopardus maior.) Idem. Alius est interfectio canis, de quo ad id eundem libro 2. in fine l. litera legimus, canes eo sumpto confectum interimi: & in homine sanguinem percipitum & notes moueri. (Arnoldus in libro de venenis, idem de aconito scribit, tanquam ex Galeo.) Ego hoc venenum quod sit, non facili dixerim: neq; enim vllillorum, quibus canes necari in ipsorum historia dixi, conuenire inuenio: sed neq; vberi cuiquam quæ Dioscorides descripsit venenorum. Theophrastus inquit meminit esse plantas quasdam, quæ sanguinem ad se trahant: alias quæ repellant: & Galenus alibi historiam narrat herba inuenta, quam quisquis sibi applicasset, sanguinem excerneret: hoc pacto interierit, &c. Dagabaoth, id est aconitum, Syluaticus. De bacul, aconitum, Idem. Amanaram, id est aconitum, Syluaticus. Baccæ maculi Hispaniæ, sunt venenum kacilkebi, id est interficiens patrem suum, Arnoldus. Elifonon, aliàs elifon, id est aconitum, Syluaticus & Arnoldus: est autem, nomen deprauatum pro aconito thelyphono. Diastericum & erastium voces corruptæ leguntur apud Arnoldum in libro de venenis, pro eriphia herba (de qua pluribus dixi in Hæc) quæ aconito aut thelyphæ vires habet similes: mihi quidem etiam genus aconiti videtur vel propter radicem figuram, quæ instar bulbi oblongi est, ad inum extenuari: (sic enim legerim in libro de simplicibus ad Paternitatem, non ad vnum extenuari, quæ verba nullum sensum continent) accedit & violaceus flos, thylus oblongus, radice appendice, naxales in montibus, quæ omnia nimirum in luparia nostra cœrulea videntur: feli quoq; non omnino dissimilia apu sunt, quare & artemisiz à Matthæolo comparantur: nisi quis non apij, sed placan legat, vt illi homines omnia corrupterunt. Plinius quidem de eriphia superstitiosa quædam tradit, quæ si lupariæ nostræ non conueniant, erisic jamen (sic scribitur) apud authorem de simplicibus ad Paternitatem, descriptio, & cum eriphia Plinij, & cum nostra facit luparia cœrulea, vt certe congener existimari debeat: & si thelyphonum potius quàm eriphium dici moneatur, si quis de cymolaboret. In libro de mirabilibus mundi, legitur planta Aegyptia nomine adaporis (à lupo, vt videtur, dicta) quæ collecta in matura gustata mitigat fimum, odore cydonij pomii: manita vero sensum intercipit, pro fimum impedit, linguam terat, laeditq; actiones mentis & corporis tanquam inebriando, Arnoldus in libro de venenis. Baxi, id est tora Syluaticus: qui bix etiam napellum interpretatur. Dahag, id est tora, Idem. Berhs (forte bix, aut bix legendum) id est napellus seu tora, habet folia longiora, vicia petrocillo (lego, incifora platano) radice dem asperamq; summitatem que grossam, & frondos (caulis potius) quasi ferum pilularum, flores purpureos, pulcherrimos: nascitur in montanis, vt in montibus pineis, puta prope Podium Seritanum, (Hispania locum esse puto.) Arnoldus: apparet autem plantam esse de altero aconiti genere. Et mox, Orobus coturnicium est caliditas & ferè citis summa, infert syncopen, vertiginem, epilepsiam, & linguam inflamat: necatq; celeriter: nisi superedatur confectum plantæ ad pedem eius nascens, radice vel radores (nomen corruptum pro anchora) vocant alij napellum Moyſi, alij anchoram: & est similitis aristolochiæ, sed folia minor habet, nec florere, nec fronder, Hæc ille authorè citans quendam Algate. Est sanè hic orobus coturnicium non alius quàm Auicennæ napellus, quo is etiam scribit coturnices absq; noxa nutriti: errore, vt videtur, nato ex Galeni verbis, qui sturnos cœnta pasci scribit, nec lædi: nam *κορνις* & *ἀνχώρα*, vt dictum est, Arabici scriptores sæpe confundunt. Cæterum anchoræ (id est anchoræ) descriptionem præter illam Arnoldi hæcenus nullam legi. Et mox, Filipadula (inquit idem) est species anchoræ (anchoræ) nigra exterius: interius vero alba: radices sunt obrotundæ, maiores glandibus: & folia pimpinellæ, dicta lodomo, est theriaca venenorum omnium, propriè napelli. Sagittæ etiam illa succo napelli, omne animal vulneratum necat. Corona ex eo gestata in capite, infert syncopen, & epilepsion. Gummi tum ipsius, venenatum est. Hæc omnia Arnoldus. Videtur autem filipadula eam ob causam anchoræ vel anchoræ genus existimari, quod cœruleo napello nostro similem ferè radicem habet, rum colore, rum figura & magnitudine sibi similia: & citris caret, vt scorpionij sine pedibus efficiunt referat. Iam quod in capite gestatam in pedibus, non habet, sed in Arnoldus: ad monentur illius quod nuper ex antica quadam auidi, si hæc videretur quædam anchora, cum vlti, quæ lupariæ cœruleæ flores in Corona habet, forte vulnerem, vulnus reuulsiuissimum. Anchoræ hæc vlti eris (in mouibus potius) nascens, rara inuenta, nisi cum florere. Botanicus sibi ignotum, sed in libro de iudic. Ecursus, Ancora herba est theriaca contra toram, habens duas radices, sicut fatyrion, vna purpurea, alteram extenuatam: meminit eam Botanicus. Quæ verò Galls anchola hæc vocatur, anglica quibusdam non alia est quàm aquileia nostra. Vt leucomata & abuginem quoniam deusam ex oculo detragant, & autem herbas virentes nitidissime collectas contundes, & per linteum tenue succum eorum capite, coq; oculos hange,

Marcellus

Marcellus Empiricus: Vnde apparet toræ, vel turæ, vel tauræ nomen, non ita recens esse. Ex Plinio quidem aconiti vsum ad oculorum medicamenta fuisse, iam supra dixi. Herba quæ taura vulgè nominatur, siue tora, flore est cœruleo, folio rotundo, radice polypodij hirsuta, & vermibus nigri effigie: Venenosa herba, cui per antipathiam naturæ alia occurrit herba, antitaura & antitora cognomine, folio rotundo, Hermolans in Dioscoridem Corollario 54. in Lychnidis mentione: quæ & ipsa taurion cognominatur, vt aconitum taura vel tora: eaque admota scorpiones similiter torpescunt: & quanquam aliud commune, quod sciam, nihil habeant, hæc tamen obseruata digna nobis visa sunt. Apud Auicennam libro quarto inter præcipua napellæ antidota tura (tura, vel potius antura legendum puto) numeratur, vt verus interpres habet: vbi Arabicè buha, vel bismas buha legitur. Valdensium populus in montibus habitat Galliarum, non procul Auentione. Italiam versus, hæreseos ab ecclesiâ Romana damnatus: apud hos toram herbam abunde nasci audio, cuius succum expressum in bubulis asseruant cornibus, ad sagittas tingendas veneno præsentaneo: ipsi toram & toxicum vocant: homo aut quoduis animal telo inde imbuto ictum intra semihoram moritur: homini tamen præcipuè letale hoc malum est. Vm eius experturi, acum eo succo insunt, quo tanam pungant: quæ si illico moriatur, ita præsentaneum iudicant. Mortiferum negant si deuoretur bibatue, etsi ne id quidem sine noxa sit. Præsentissimum verò esse coniunctum sanguini, quod per sagittas contingit: si tamen locus ictus frigida mox abluatur, remedium perlocitur. Sanguis qui è vulnere defluit etiam ad imum pedem, hoc veneno contactus recurrit, & in vulnus iterum subit: Tanta in eo sanguinis vis, & auiditas rapida. Et hæc quidem accepi olim ab homine fide digno, qui cum Valdensibus ipse versatus fuerat. Radices certe & foliorum forma, & vis ipsa veneni, non aliud hanc toram, quam primum Dioscoridis aconitum esse euincunt: quod & thelyphonon vocatur, quod verendis feminarum inditum mortis causa fit: nimirum quod illic etiam vis eius & halitus sanguini iungatur, siue per acetabula, siue per *diadema* quandam. Audio etiam Sabaudiarum populum eiusdem religionis esse, qui vallem quandam Lucernensem incolat, homines asperos, nec admodum suo principi obediens: quod metuendi sint propter sagittas herbæ toræ succo venenatas. Singulos domi vasculum huius succi plenum feruare audio: & tali sagitta ictus paulo post mori, vulnere incurabili. Ab hac valle exiisse quidam aiunt Valdenses, qui ab huius herbæ vfu Torelupni nominentur: nam lupos aliasq; feras in venatione, similiter huiusmodi sagittis feriunt. Audiui etiam, sibi bene memini, solis in Gallia Valdensibus, privilegio quodam hoc toxico vti licere: forte quod ad venationem indigere videantur, cum montes habitent: & tanquam viri boni extra hominum noxam id possessuri existimetur: Sic & de aconito in Ponto scribit Theophrastus, ijs tantum qui præparare nouerint possidere concessum, cæteris interdictum capitis pœna. Anthora, inquit Sylvaticus, dicitur quasi antitora: quod aduersetur thoræ: sunt autem duæ herbæ, quæ simul nasci solent: folijs violarum, rotundioribus tamen, & parum incis: floribus cyclamini, nisi quia in thora bene violacei sunt, in anthora subrubel: hæc sanat, illa occidit, Hæc ille: remittit autem ad Thoræ mentionem, tanquam plura illic dicitur in r. litera: vbi tamen nihil profes super his herbis scriptum inuenimus. Ant. Galnerius in libro de peste, antora radicem tanquam egregium antidotum commendat, cuius experientiam ipse viderit, si in potu deur scrupul pondera cum aceto & aqua rosarum. Est autem, inquit, herba quæ nascitur iuxta toram, ex qua venenum conficitur, quo cum in alpbis Saluarum & Pinarolij capris sylvestre venenatur. Radix eius (antora) similis est nucleis oliuarum, cuius mentionem in Synonymis Simon Ianuensis facit: & est bezear toræ, quæ nullum non animal suo veneno interimit. Admonet me antora herbæ cuiusdam raræ, quam semel tantum in monte quodam alto Sabaudiarum reperi, vltra Lemannum lacum è regione ferè Lausanæ: folium ei rotundum, planè circinarum, ea ferè magnitudine vt diameter duos pollices æquet, in circuitu ferratum, solidum, albicans: & si bene memini, singulis plantis vnicum: florem non vidi, radices sunt albæ, glandibus aut oliuis quodammodo similes vt 40 filipendulæ, gustu feruido. Sed hanc herbam postea cognoui propriè toram appellari à Valdensibus alijsq; præsertim in montibus iuxta Bergomum Italiae, & omnino primum Dioscoridis aconitum esse: flore ranuncul, colore & specie, & semine etiam simili. Idem & Cyclaminum Plinij monophyllon putarim. Arabes quidam Asciatæ appellantur, quoniam bubulos vtres binos sternentes ponte, piraticam exercent sagittis venenatis, Plinius. Portulacæ syluestris quam pepilon vocant, memorabiles vltus traduntur: sagittarum venena, & serpentium hamorrhoidam & presterum restringi, pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahi, Plinius. Scincus prodest contra sagittarum venena, vt Apelles tradit, antè posteaq; sumptus. Idem. Silphium venena telorum & serpentium extinguunt potum, ex aqua vulneribus circumlitum, Plin. Venenum serpentis, vt quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipuè vtuntur, no gustu, sed in vulnere nocent, (hoc etiam hodie de tora fertur, vt supra dixi) id eoque colubra ipsa tutè estur, ictus eius occidit, &c. Celsus. Primum aconiti genus (folio cyclamini) sepe in Tridantino monte, vbi abunde nascatur, collectum Matthæolus scribit: nomen verò eius nullum adfert, nec vllam descriptionem. Toram enim alibi Dioscoridis orobanchen nominat, sic dictam (vt ait) quod ea gustata vacce mox tauros desideret: eandem ait lupam vocari: quod deuoret plantas iuxta nates: sed de orobanchæ multis differui in Boue c. De primo aconiti genere fuerit, inquit Matthæolus, radix illa qua quidam circa Romam & Neapolin vnuant, qui vnam hanc lupos necandi artem profitentur: & radices, quibus lupi subitè necantur, in ponte S. Angeli vendunt: neq; enim lupariæ dictæ radices sunt, quæ nigro colore habentur, cum illæ ex albo ad luteum colorem vergant, Hæc Matthæolus. Sed quærenti diligentiores, an forte radix illa quam Romæ pro lupo occidendis vendunt, non alia quam chamæleontis siue alterius siue ixiæ sit, qua lupos occidi supra diximus ex Blondo medico Romano. Ex chamæleonte etiam in Creta, si rectè memini, toxicum fieri alibi legi. In montibus quibusdam prope Vallenfes vel Vallefanos hodie dictos, Heluetijs coniunctos fœdere, herbulam illam, quam pro lunaria minore Fuchsius depinxit, Tomi primi capite 183, toram vocitant. Petrus Aponensis libro de venenis capite 21. vltimam aconitum esse asserit, magno errore. Vinea seu sulphurata, planta albicans, fassa, ramos habet longos & graciles: ex qua fit foza: drachmæ decem sumpta interimit, Arnoldus. Vinea est herba kali vnde fit sal alkali, decem drachmarum pondere sumptam interficit, &c. Serapio cap. 247. Circe Italiam (in Italia) monte Circeo, aiunt venenum quoddam letiferum nasci, cui ea vis est, vt si quis biberit (*di è vno perauo*), lego, *phij nvi*), mox pilos è corpore defluere & marcescere faciat, & omnino corporis membra diffuere, ita vt aspectum miserabilis superficies sit corporis morientium. Hoc Cleonymo Spartano daturus Paulum Peucecium (Peuceetium, id est Calabrum) & Caium, deprehensos atunt. & à Tarentinis post quæstionem morte multatos, Aristoteles in Mirabilibus. Circeum quidem inuenio montem esse propè Caietam Campaniæ oppidum, vbi Circe habitauit, vartjs herbarij venenis abundantem: vel promontorium Tuscorum, quod hodie S. Felicitas appellatur. 70

Ego inter venena ex plantis, nullum huiusmodi legere memini: sed ad salamandram, sepi, & aliorum quorundam serpentium morsus, pilorū defluuium, & partium corporis putredinem sequi medici tradunt: quod si tamen planta quedam huiusmodi est in Circeo monte nascens, vim septicam habeat oportet, vt aconita, chamæleontes, ephemeron, & similia, videri tamen potest, si planta est, ex aconiti generibus esse, quoniam illius etiam genus vnu in Iustiniæ Italiae montibus prouenire Dioscorides scribit: & eum vim septicam habeat, nisi statim occiderit, planè miserabilè aliquandiu superiuuentium mortè sequi Theophrastus auctor est. Aristoteles quidè xenico veneno, quod mox aconitum esse dicemus, tinctas sagittas à Gallis, feris immitti scribit, & nisi statim pars circa vulnus excidatur, putrefcere. Limeum herba appellatur à Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod venenum ceruarium vocant: ex hac in tres modios saluati additur quantum in vna sagitta addi solet, ita ossa demittitur in bonum faucibus in morbis. Alligari postea ad præsepia oportet, donec purgentur: insanire enim solent, si sudor insequitur, aqua frigida perfundi, Plin. Genus aconiti hoc esse apparet, primū inde quod Gallos eo sagittas tingere scribit, (quanquam ex Sardo quoq; ranunculo toxicum fiat, & inter ranunculū nomina mileon legatur apud Apuleium, & lycophonon, quali lycophonon forte: Arnoldus quidè, ranunculum eundem, lupinum nominat.) deinde quod euacuandi per alium vim habet, quam & aconitū habere supra ostendi: & habent sanè eandem vim pleræq; aconito tum viribus, tum forma aut vtroq; cõgeneres herbæ, vt elleborus, chamæleon, staphisagria, thapsia, ricinus, ephemeron. Quod autè intra corpus aconitum etiam hominibus quidam nescio quomodo præparatum dare auctur, dictam hæc supra ex Theophrasto: ad scorpionum ictus, & alios affectus, quorū nomina nō exprimit. Adde quod & hodie de tora dicitur, & de venatorio Gallorū veneno Celsus scribit, intra corpus sumptum nihil aut parum obesse: veteres acerrimis venenis aconitum adscribant. Compōni autè hæc contrarietas potest, vel quia diuersa sunt aconiti genera: vel quia superficiali aconiti etiam Theophrastus letiferam esse negauit, cum venenū omne in radice sit: vel potius, si exigua quedam portio (vt Plinius in limeo fieri scribit, & in alijs quoq; venenis medici faciunt) cum maiore copia retundentium & frangentium eius noxam iungatur: vel quomodocunq; præ apparatus diuersitate effectus diuersos sequi. Apud Celsos aiunt (verba sunt Aristotelis in Mirabilibus) nasci *panoniam*, quod xenicum ab ipsis appelletur, mira corrumperet celeritate: quam obrem venatores eum ceruicū vitæ in radice, tunc est eo sagittis percussurum, mox accurrere, & carnè circa vulnus excindere, ne venenū subeat. Hoc enim infectu corpus putresceret, & venenū osum in cibo foret. Inuentum autè aiunt huius antipharaciū, cornicem quærcus: alij verò aliud quoddam folium, quod coracion nominat ex euento: quod coraca, id est coruū alij quando vicerint gustato hoc veneno cū malè afficeretur, quæsitū hoc folium deuorasse, & liberatū esse, Hæc Aristoteles. Conuenire autè ea omnibus modis cū aconito, tora, limeo, facillimè animaduertet, quisquis præcedentia legent, ita vt pluribus id astruere superuacuum videatur. Dacos & Dalmatas aiunt cuspidibus helenium à Grecis & cum nini ab incolis obtinere, (*αλεων*) idq; vbi sanguini vulneratorū obuenerit, hominè occidere: cõmentum verò ipsis innoxium esse, & nihil mali efficere: ceruus etiā vulneribus sagittarum sic infectarum iorsuo, si edantur, nihil obesse, Galenus ad Pisonem, & Aegineta 6. 88. mirificè autè congruunt hæc verba cum ijs quæ de tora id est aconito feruntur &c. Sed nomina quoq; elenium (helenium quidè, quod vulgè enulam campanani nominant, quid cum hoc elenio commune habeat, nihil inuenio) & ninū, non nihil ad limeum accedūt, vt vnam vel alteram istarum vocem per librarios corruptam suspicemus. Helenium Aegyptium Theophrastus interitū velenium, Aristoteles belenion scripsit. si modo liber eius est, qui de plantis ad authorem Aristotelem refertur. Belenium (*βελονιον*) inquit, delibitorium in Perside venenum erat, in Aegyptum & Palæstinam translatum, sine periculo mandī cepit, Hermolans Corollario 38. quem Ruellius etiam, vt solet, sequitur. Ego vtrūq; deceptum 40 nideo: neq; enim de helenio hæc verba Aristotelis (aut quisquis eius libri auctor est) neq; de vlla alia herba intelligi debent: sed de perfecta arbore: de qua Dioscorides, Retulerunt quidam letalem in Perside hanc arbore esse, translata vero in Aegyptum mutasse naturam & cibo idoneam esse. Idem Columella & Theophrastus testantur. Nihil autem mirum si pro perfecta belenion legatur: eū passim eo in libro & barbara & corrupta nomina multa legantur, vt artemisia etiam pro arbore, &c. Galli sagittas in venatu elleboro tingunt, circuncisq; vulnerè teneriorè sentiri carnem asserunt, Plin. lib. 25. ad finem capitis 5. Vnde apparet elleboro quoq; vim ad sagittas eandem vt aconito esse: & alias in super, vt mures, muscas & pedes necare, quas ibidem commemorat Plin. Sed hoc etiam suspicari licet, fieri posse vt Galli ellebori nomē aconito dederint olim quoq; vt hodie adhuc multis in locis, pharacacophæ etiam, quod Syluius testatur & ipse vidi, errore quidè capitali: sed hodie illi aconiti cœrulei radices pro elleboro nigro vsurpant: Plinius de albo loqui videtur, quo sagittæ tingantur. De toxicis & sagittarum venenis an notauit quædam Cælius 23. 10. *Σύριγγος*, radix qua sues (apri) capiuntur, Hefychius & Varin. Hanc quoq; aconito si quis adnumeret, non aberrabit, scribit enim de primo aconiti genere Dioscorides, quod & alias feras, & sues occidat, nimirum angendo & quali strangulando, vnde & pardalianches dictum. Hactenus de aconito: toxico, napello, tora, & similibus seu facultate seu forma plantis, quibus & lupi & aliæ feræ, sed & homines necantur, cauendi gratia, & antidota cognoscendi, dixerim: prolixius quidem quam argumento de animalibus conueniat: non tamen ingrata, vt spero, hominibus literatis, præcipue medicis futura: quod pleræq; omnia primus nostro sæculo longa & diligenti obseruatione ista partim ipse protulerim, partim collegerim.

Animalia. Hyæna lupo similis est, vt Philoponus inquit, Niphus. Colore lupi propè est, sed hirsutior, & suba per totum dorsum prædita, Aristotel. Dabha (*hyæna*) animal medium inter lupum & canem, Bellunen. *Λυγοπάρδος*, animal mixtum ex pardo & lupo, vt quidam in Lexico Græcolatino annotauit: Vide infra inter congeneres lupo feras. Apud Eulusthium in Iliad. xi. legitur *Λυγοπάρδος*, vulgare nomen, pro Thõe veterum, vt aliqui putant. De chao & lycæone, lupo canario, & thõe, id est lupo ceruario, infra post lupum statim dicam. Lycæon aliqui eandem thõi existimant, Itali vulgo hodicq; lupum ceruarium, aliqui lupum cattum nominant. Germani *luchs* vel *luz*, Vallenfes Heluetij *thierwolf*. De Lycisco id est cane ex lupo & cane nato, vide infra in c. Nominibus non longissimis appellandi sunt canes, vt Lupa, Cerua, Tigris, Columella. *Λυκαῖος* Thesalicæ canis epitaphium in Cane scripti ex Polluce. *Λυκαῖος*, vnus ex canibus Actæonis apud Aeschylum, Pollux. Lupus, *λύκος*, ex graculorum siue monedularum genere auis, Aristoteli: quamuis apud Hefychium & Varinum *λύκος* legatur. Miluū Græci quidam vulgè *λύκος* vocant, (nimirum à lupina rapacitate,) Varinus in *λυκαῖος*, *λυκαῖος*, *λύκος*, *λύκος*, Lacedæmonij, Hefych. sic enim lego. Lupus piscis carniorus in alios grassatur, *λύκος* Græci à voracitate vocant, aut ab impetu & robore: marinus est: sed per ostia flumium aliquouq; ascendit, vt ex mari Tyrrheno per Tyberim Romam vsq;. Recentiores quidam imperiti maris, lucium piscè robustissimum voracissimumq; validis

rit, Rafis & Albertus. Eodem cum alijs trito, ita quod odorē (odor) allij vineat, si quod corpus perungatur, lupi non accedent, lidem. Sepoleonis liquefacto si circuitus ovium inungatur (diffilletur), nunquam accedent lupi nec alij rapaces ferae, lidem. Si sepum leonis suffiat ut circa aquam, vel inde aliqua aqua immittatur, prohibet lupos ne vel accedant, vel bibant, lidem. Septa ē macerij in leporarij alta esse oportet, ne lupus transilire possit, Varro. Magi dicunt lupos in agrum non accedere, si capti vnius pedibus in fractis, cultroq; adacto, paulatim sanguis circa fines agri spargatur; atq; ipse defodiatur in eo loco, ex quo cœperit trahi. Aut si vomerem, quo primus sulcus eo anno in agro ductus sit, excussum aratro, focus larium, quo familia convenit, absumat: ac lupum nulli animalium nociturum in eo agro quandiu id fiat, Plin. Massurius palmam lupino adipi dedisse antiquos tradit: ideo novas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur, Plin. Si caput lupi columbario suspendatur, feles, mustela, & si quæ alia columbis nocent, non adibit, Rafis & Albertus. Huius rei causam inquirat Cardanus in opere de subtilitate. Oculum lupi erutum si viderint quadrupedes domesticae, timēt & fugiunt, Pythagoras. Oculi dexter lupi (siccus, Rafis) puero adalligatus amolitur timores: itemq; dentes eius, & pellis, Albertus: dens eius caninus, & nerui, & pellis Rafis. Et rursus, Si quis dentem lupi gesserit, impavidus erit. Dentes, corium vel oculos lupi quisquis secum habuerit, in causis suis obtinebit per advocatos suos, eritq; dives apud quosuis homines, lidem. Dens lupi adalligatus, infantium pavores prohibet, dentientisq; morbos: quod & pellis lupina præstat. Dentes quidem eorum maximi equis quoq; adalligati in fatigabilem cursum præstare dicuntur. Plinius: hinc forte animosus ac celeres equos λυκαΐφους dicit aliquis conijciat, potius quam aliâ ob causam: de quibus in equo dixi cap. 2. inter celeres. Veneficij rostrum lupi resistere inueteratum aiunt, ob idq; villarum portis præfigunt: hoc idem præstare & pellis ē ceruice solida existimatur, quippe tanta vis est animalis, præter ea quæ retulimus, vt vestigia eius calcata equis afferant torporem, Plin.

Vtq; lupi barbam variâ cum dente colubræ Abdiderint furtim terris, Horatius Serm. 1.8. de mulieribus veneficis. Felle lupi cum oleo rosaceo si quis in supercilijs inungatur, diligitur à mulieribus cum deambulauerit cum eis (si conspiciatur ab eis, Rafis), Albertus. Si virga lupi in alicuius nomine viri vel mulieris ligetur, impotens erit ad Venere, donec nodus ille solutus fuerit, Albertus: Hac ligatione nulla est vehementior, Rafis. Lupus cuius prior vestigia prospexeris, tibi nocere non poterit: sed si ille te ante notaverit, caudâ summam partem si habueris tecum, sine metu iter conficies, Sextus. Si lupi cauda in villa sepeliatur, prohibet ab introitu eius lupos & muscas. Albertus: Cauda sepulta in domo, non inuolabunt muscæ, Rafis. Quin & caudâ huius animalis creditur vulgo inesse amatorum virus exiguo (extremo atq; exiguo, Blondus) in villo, eumq; cū capiatur abijcere, (abijci,) nec idem pollere, nisi viventi direptum, Plinius & Solinus. Lupum aiunt in summo persequenti periculo extremum caudâ floccum elidere, conscius cum maximè ad amatorios cæntus appeti solere, Cælius Calag. sed hoc tam falsum mihi videtur, quàm seipsum castrare castorem. Bos ossa nō deuoabit, si lupi caudam ad præsepe suspenderit, Paxamus. Cauda lupi suspensa supra præsepe, nō poterit cibo frui (bos, Albertus) quandiu illic relicta fuerit, Rafis. Si quis in lancea gesserit calcaneum lupæ feminae, (suspendat in capite lanceæ, Rafis) & hostes cum ianceis ei occurrant, non lædent eum, (non accedēt ad ipsum, Rafis) quandiu in lancea calcaneus remanserit, Albertus. Si mulier minxerit super vrinam lupi, non concipiet vnquam, Rafis. Si quod animal minxerit super vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, Pythagoras. Lapis vulgaris iuxta flumina fert muscum siccum, eanum, hic fricatur altero lapide addita hominis saliuâ, illo lapide tangitur impetigo. Qui tangit, dicitur, φάσμα πικρὸν ἔχει, λυκαΐφους ὀφθαλμοῦ ὕμμιε δυνάει, Plinius.

Λυκαίη, (vel λυκαίη) lupina pellis, λυκαΐφους, Hefychius & Varinus. Eadem λυκαίη, Polluci. Λυκαίη, aliâs λυκαίη, & λυκαΐφους, Suidas: sed adiectiuum tantum esse videtur, nec absolute poni. Ἐσαπτο δ' ἐπιπθεν ἰνὸν πλοῖον λυκαίη, Homerus Iliad. 2. de Dolone. Et rursus λυκαίη eidem detractam scribit à Diomede & Ulysse. Hominem rapacem lycæ, id est lupi pelle conuicti dixeris, Cælius. Λυκαίη ἐπιπθεν πλοῖον λέγειται ὁ ὕμμιε δυνάει, Varinus in Περὶ Ἰσχυρῶν. Militis cassidi (inquit in commentatione de Romanorum militia Polybius) lupi imponebatur pellis, aut eiusmodi quippiam, quod integumentum pariter atq; in signe foret, vt strenuè ignauèq; se gerentes latere haud possent, Cælius. Galea lupina, Propertius 4. 11.

f. De Romulo & Remo, item Lycasto & Parrhasio, quos lupi lactarunt iam dictum est in d. h. Dixit seu Lupus, poemation siue Aegloga Camerarij. Scripsit & Io. Loricus nupèr eleganti carmine Lupi querelam. De lupis qui Sicyoniorum greges infestant, dixi in E. Infestantur & Troezenios olim, Paulan. Lupus boues & oues, quos Peleus Acasto mitebat, lanauit, Vari. in Πηλοῦ. Lycium locus Thesaliæ, sic dictus à lupo, qui illic dum Peleus boues infestat, in saxum mutatus est, Etymologus. Milonem Crotoniatem Paulanus scribit à lupis conceptum, quod genus feræ apud Crotoniatas scateat vel maximè, Cælius & Aristophanis Scholias in Ranis ex Paulania. Milo cum nimia neruorum fiducia arborem in parte media hiantem diducere vellet, brachijs hinc inde cōstrictis, & deficiente conatu retentus, lupis fuit præda, Onomasticon. Lupus maxima magnitudine (inquit Aelianus) cum in ludum inuassisset, & de manibus Gelonis Syracusani pueri tabellas rapuisset, Gelon de sella surrexit, & sanè quidem feram non timore perterrens, sed tamen acerrime tabellarum suarum retinens, eum in sequebatur. Postea autem quàm hic extra tabernam ludi literarij fuisset, hæc quidè labem fecit, & repentina ruina concidens, pueros (supra centum, Tzetzes 3. 131.) vnâ cum præceptore cōfecit, & oppressit: solus Gelon diuinæ providentiæ munere sodalibus suis superstit. Quod ipsum nō eum à lupo occisum, sed potius seruatum fuisse, magnam profecto admirationem habet. Non igitur rationis expertia Deus negligit, imò vero chara habet, cum diuino instinctu partim ex his regnum præsignificarit, partim ex impendente periculo seruauit, hæc ille. Mandato Eustorgij Lupus currum traxit, Textor.

Auguria. Pedestria auspicia nominabantur, quæ dabantur à vulpe, lupo, &c. & alijs quadrupedibus, Festus. Inter auguria ad dexteram commentium præciso itinere, si pleno id ore fecerit, nullum omnium præstantius, Plinius. Viso quondam lupo (lupis visis, Alexander ab Alex.) in Capitolio, vt dirum putatum, vrbisq; propterea lustrata, Volaterranus ex Liuiio. Lupum quoque castra introisse, & laceratis obujs intactam abijisse (vt annotat Alexander ab Alex.) exitium & cladem portendisse euentus docuit, toto postea exercitu ingenti clade affecto. Rursus cum cerua à lupo fugata, inter duas acies euassisset illæsa, insignem victoriam Romanis dedit. Lupos quoque in foro visos, incolumes euassisse, armis opprimi patriam, & magna rerum momenta designauit. Cum in Libyam colonia duceretur, lupos metas, quibus agger designabatur, mordicus dissipasse, velut diris euentus, esse at quò minus deduceretur: (Lupos Carthaginis terminos detulisse, Plutarchus in Parallellis alicubi scribit.)

scribit.) Non sic Samnitibus deducuntur coloniam, qui lupo duce (quem ipsum dicunt Samnites, vnde & illi ipsum dicit) auspiciam deduxere. Fuitq; animaduersum lupum subnigrum obuiam factum, grande discrimen afferre, Hæc Cælius Alexander. Impios parra recinentis omni Ducat, & prægrans canis, aut ab agro Rana decurrens lupa Lanuuius, Horat. Carm. 3. 27. Si lupus voret nobis bestiam, quid significetur, per 12. signa, Luna in singulis existēte, exponit Niphus lib. 1. de augurijs tabula quarta, M. Cicero, C. Antonio Cof. lupi in vrbe visi, Int. Obsequens. Antonius Baucius in epistola quadam ex D. Marcellini dicto Gallia oppido ad Petrum Toletum scripta anno salutis 1537. tale prodigium describit: Reducebat oues pastas in caulam opilto: & fortè accidit, vt pecus quædam macilentissima, ac penè scabie confecta, longo intervallo reliquas sequeretur: eam lupus prægrandis, & cui cilia tam canescabant, conspicatus, velocissimè insequi cœpit. Ego illac transiens ouiculam miseratus, quàm maximo poteram clamore & cursu, lupi vim ab inuoxia arece conabar. Sed antequam appropinquare peccudi, ouis macie ipsa macilentior hostili & rabido animo lupum aggressa, strangulauit. Pecus in forum adducta & lupus interemptus, delectabile spectaculum prætereuntibus dedit. Ceterum Doletus ad eum referens, prodigium his verbis interpretatur: Occidetur certe, occidetur lupus & hostis humani generis, proh dolor iam diu in ouem Christi & terra & mari grassans, nihil nisi ferociam, iram & persecutionem dans. Quare deprehendetur, pœnasq; celeriter dabit miser ille quisquis est, cuius ego nomini parco: nam bestia est multo: u caput: moreq; fortis peribit, qui dum rostat seipsum prodit. Esti ouis plagis onerata sit, victura tamen est illum, qui delictum haud inultum feret, maleq; illum multabit per Christum, Hæc illi. Lopus taurum cōfecit, eoq; auspicio Danaus regnum obtinuit, vt inferius in Lycio Apolline referemus ex Paulania. λυκαΐφους φιλωαΐφους ἀγροῦ τρέφεται, Senarius onirocriticus apud Suidam & Varinum.

Metamorphoses. Lycium Thesalitis locus (oppidum) est, vbi olim lupus dum Peleus bones infestat, in saxum conuersus est, vt scribit Etymolog. Lupus in saxum conuersus, Ouidius alicubi in Metam. De Lycæonis in lupum migratione, & alterius cuiusdam inuoluti, supra dixi inter propria virorum. Homines (inquit Plinius) in lupos verti, rursusq; restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa tot feculis comperimus. Vnde tamē ista vulgo infixa sit fama in tantum, vt in maledictis verberibus habeat, indidabitur. Euanthes inter autores Græciæ non spreus, tradit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam forte electum ad Itagnum quoddam regionis eius duci, vestitumq; in quercu suspensio tranare, atq; abire in deserta, transfigurariq; in lupum, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos 9. Quo in tempore si homine se abstineret, reuerit ad idem flagnum, & cum tranauerit effugiem recipere ad pristinum habitum addito nouem annorum senio. Id quoq; Fabius eandem recipere vestem. Mirum est quò procedat Græca credulitas. Nulli tam impudens mendaciū est, vt teste careat. Itaq; Copas Agriopas, qui Olympionicas scripsit, narrat Demanetum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Loui Lyceo humana etiam tum hostia faciebant, immolati pueri extra degustasse, & in lupum se conuertisse: eundem decimo anno restitutum athleticæ, certasse in pugilatu, victoremq; victoria Olympia reuersum, Hæc vsq; Plin. Paulanus (inquit i Termolus in hūc locum scribens) hunc qui Olympionica fuerit, & in lupum conuersus decimo post anno restitutus sit homini, & cætera, quæ hic dicuntur, fecerit: nō Demanetum, sed Demarchum Diuynæ filium ait vocatum de quo epigramma quodq; haberi Olympiæ hoc affirmat: Ἴδὸς Διὸς ἱερῆς ἀδελφὸν ἔχοντα, ἴδὸς δὲ θεῶν, εἰδὸς ἀπὸ Κροαδίας Παρρησίου, ἴδὸς ἄρ' ἔχοντα. Quænam origo mutationis (verba sunt ex octauo de rep. Platonis) ex tutore in tyrannum? an videlicet postquæ cœpit qui præstid agere, quod circa templum Lyci Iouis in Arcadia fabula refert? Quidnam? Quod quisquis humana viscera cum aliarum victimarum incisa visceribus (ὁ γὰρ ἀπὸ τοῦ λυκοῦ ἐστὶν ἀδελφὸς τῆς ἀνθρώπου, ὡς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἀδελφὸς τοῦ κυνίου) forte gustarit, lupus fieri cogitur. Nōne fabulam audiuisti? Equidem. Eodem modo & hic cuius imperio vulgus omnino obtemperat, si cognato non abstineat sanguine: sed falsis, vt solent, confictis criminibus, in iudiciū trahat eos à quibus timet (εἰς τὴν ἀσπίδα τοῦ ἀγῶνος ἔλθοντες, & ἰνὸς τῆς ἐκείνου ἐκείνου, ὡς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἀδελφὸς τοῦ κυνίου) & proximo ore generis proximi sanguinem, ac nonnullos pellat, necet alios, suaforè se arri alieni dec. dēdi) ἄρ' ἔχοντα, ἴδὸς ἄρ' ἔχοντα, ἴδὸς ἄρ' ἔχοντα) agrosq; distribuendi præbens: hic inquam necessario, vel ab inimicis interficietur, vel tyrannidem exercebit, luposq; ex homine fiet, Hæc Plato. Neuri, Νευροί (inquit Herodot. lib. 4.) Scythicis vtuntur moribus: hi relicto suo solo propter serpentium multitudinem cum Budinis habitauerūt: videntur autē Νευροί, non vt Valla transfert, periculum faciant) homines esse malefici, γόητες; quòd dicuntur à Scythijs, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire: quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus ipsi tamen aiunt ita esse ac deierant. Meminit Neutorum Dionysius etiam, cuius interpres Eustathius Neuritas quoq; nominari scribit, & Herodoti de eis verba citat. Apud Neuros Borysthenes oritur, Plinius & Solinus. Neuri vt accepimus, astatibus temporibus in lupos transfigurantur, deinde ex æcto spatio, quod hinc forti attributum est, in pristinum faciem reuertuntur, Solinus. Latona in lupam mutata, vide paulò post, in mentione Apollinis Λυκαΐφους, & ipsius Latonæ.

Vrso qui sacri sunt, & lupos nō multo vulpibus grandiores, Aegyptij eò loci sepeliunt, vbi iacentes inuenerūt; Herodot. lib. 2. Lycopolitani in Aeypto lupum colunt, Strabo lib. 17. Vide supra inter propria locorum. Lycætonon herbam, qua gustata lupi conuulsionibus moriuntur, (acouiti genus esse docuit in 2.) Aegyptij in terras suas importari prohibent, quòd hoc animal venerentur, Aelianus.

Apollini diuersa à lupo facta sunt nomina, de quibus singularitè dicendam: & primum ex Aeliano cur Λυκαΐφους dictus sit. Lycabanta, inquit, iccirco annum nominari existimant, quòd erga lupum sol amorem habeat: tum eo Apollinem delectari aiunt, quia hic ex Latona in lupæ speciem similitudinemq; conuersa editus in lucem, & susceptus fuisse feratur: Cuius sanè rei Homerus meminit cum Apollinem nominat lycægenem, (λυκαΐφους γέννη) Eamq; ob rem lupi simulacrum in Delphico templo, ad designandum partum Latonæ, ex ære excitatum esse arbitror. Alij non id propterea ibidem positum esse dicūt, sed donaria ex templo cum expilata direptaq; fuissent, eademq; à sacrilegis defossa, lupus indicauit, cum intra templum ingressus, prophetarum quæpiam (sacram illius vestem mordicus comprehendens) traxit ad locum vsq; in quem donaria occultata fuissent: Deinde anterioribus pedibus cum ipsum locū effodit, (aurum Delphis furto direptum, & in Parnasso defossum, sicut dicit Palæmon, lupus inuestigauit, quam obrem Delphi lupum colunt, ipse Aelianus alibi) Hæc Aelian. Meminit etiam in Phocicis Paulanus: & addit sacrilegum illum in Parnasso dormientem à lupo occisum esse: deinde quotidie vrbem adijisse vlulasseq; donec tandem sequentibus ipsum aurum ostendit. Lycægeneten Apollinem vocat Homerus, hoc verbum, Ἐρχοῦ δ' ἀπὸ τοῦ λυκοῦ ἔστιν ἡ λέξις: non quòd in Lycia generatus sit, (nam iocens admodum scribit.)

therem cum panthera seu pardali: thōm vero cum lupo & vulpe. Plinius etiam hoc idem lupi genus intelligit sine dubio, cum dicit thōem esse genus lupi: nam si certuarium intellexisset, declarasset: quandoquidem certuarium & nouerat & nominauerat, & de eius obliuione scripserat. Quod autem ei tribuit ei generi, quæ Aristoteles thoi, videlicet pugnare cum leone & canibus, & cane esse celeriore, mirari de tanta eius inconsideratione debemus, &c. Meminit pantheris Herodat. & Galen. sed non ita ut genus animalis apertum sit. Quamquam Galenus significare videtur genus illud lupi ignobile potius quam certuarium: scribit enim esse nonnullos homines ita bellicosos, ut edant carnes leonum, & pardalon, id est pantherarum: alios vero esse qui edant carnes canum, & pantherarum & vulpium. Et iterum, Genus illud quod Arabes vulgò lupum Armenium appellare dixi, Italia non habet: & simul & re & nomine carent Itali. Quamobrem fuit necesse aut Græco verbo pantherem dicere, aut lupum Armenium cum Arabibus, aut cicalam cum Thureis, aut nouum imponere quod placuit: itaq; canarium dixi lupum (hæc prius fecerat Gaza) à canis similitudine. Hucusq; Niph. Θῶες, πανθηρῶς, Scholia in 10. Iliad. Et rursus in 13. Θῶες, πανθηρῶς. Est autem pantherion, vox deminuta à panthere, hoc est parua panther: quamobrem ipse etiam thōem dico paruum esse pantherem, quamuis apud Latinos de parua panthere nemo meminerit. R: Et tamen sic appellabimus, distinguendi gratia à pardali, quæ fera maior, & Latinis feminino genere panthera est. Thōes, feræ parua in montibus, Hefych. Oppianus etiam inter vires & imbecilles feras pantheres numerat, cum subus, glibus & feturis, lib. 2. de venatione non prociat sine. Quamobrem conijciat aliquis gentes quæq; dictas, de quibus supra post equum fecimus scriptimus, aliquod minimi pantheris genus esse: Cardanus mustelis adnumerat: sed mustelaram maximas dicere, pantherum minimos, nihil forsitan prohibebit. Quin etiam ziberti catum, vt vulgo nominant, de quo statim post pardalim scribam, ad hoc genus referendum quidam existimat. Θῶες, ἰλινοπανθηρῶς, Varius. Thos (inquit Eustathius in lib. 11. Iliad.) animal est leonibus inimicum, & lupo simile, secundum veteres, vnde & vulgò fortè Lycopanther vocatur. Et rursus in lib. 13. Veteres (inquit) Thōem tradunt Hyæne similem esse & cum saltu ingredi, idq; statim vt natum est: (ὅτι βιάσθαι μὲν ἀλμαρῶς, ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς βιῆς) quamobrem erramus qui vulgò Lycopantheres feras degeneres (ἀγενεῖς) & fructibus veloces, pacatus esse Thoes, qui vel aduersus Leonem audacia predicti sint. Hæc Eustathius. Homerus quidem lib. 11. Thoes ceruum (sagitta percussum, cum iam sanguine exhaustus fugere amplius nequit) laniantes, superuentu Leonis diffugere canit. Isidorus pantherem pro panthera inceptè accipit. Ego Francfordiæ aliquando (quæ Germaniæ vsq; ad Mœnam est, emporium celeberrimum,) venates vias pelles quas leopardorum dicebant, maculosas quidem & elegantes, sed multò minores & diuersas ab illis quas in Gallia videram leopardorum pelles, ex Africa aduectis: quæ candidiores sunt. Illæ vero, quas Francfordiæ vidi, magis fulcæ erant, oblongæ angustaq; vt thōam planè generis esse videantur, & Germanice nominari possunt, κλένι, lepparden, hoc est parua leopardi. Xenophon lib. de venat. ca. penult. Leones, inquit, pardales, lynces, πανθηρῶς, vti & aliæ huiusmodi feræ, in locis externis capiuntur circa Pangæum montem, & Citrum supra Macedoniam: aliæ in Olympo Mylio & Pindo: aliæ in Nyria supra Syriam, &c. partim acotico veneno, partim equis & armis introcluse, partim foueis. Apud pastorales Afros, præter alias feras, nascuntur arietes agrestes, dictycs, thōes (Θῶες) & πανθηρῶς, Herodot. lib. 4. Valla pantheras transtulit, quod non probo. Panthera cauriamans, pardus hiando felix, Author Philomela. Hebraicam vocem שַׁחַלְשַׁח, Ofec 13. Septuaginta πανθηρῶς interpretantur: sed hæc voce leonem potius vel leonem significari, in Leone cap. 1. demonstravi. Lupus canarius (panther) carcos parit luporum ritu, numero complurimum quatuor, Arist. hist. anim. 6. 35. nec alibi vsquam eius meminit. Πανθηρῶν δὲ λέγοντες, Aristoph. in Ranis, Scholia exponunt, τὸ πανθηρῶν τῶν θηρῶν δεικνύειν: (aliqui tamen legunt τῶν ἀνθρώπων) sic panthera retis generis est, quo omnis generis feræ capiuntur, vt in pardali dicam. Questionem de dalypode (& lepore:) sicut de thōe, panthere ac lynce, negligentia quadam antiquis authoribus ita prætermittam putat Theodor. Gaza, vt excusari haud facile possint. Plinius certe, Oppian. & Aristot. lynces, thōes, & pantheres, diuersis locis, tanquam animalia diuersa memorant: Item Xenoph. (vt modò recitavi) lynces & pantheres. Pollux ac Herodotus, thōes & pantheres aptè distinguunt, vt quamquam congeneres feræ, magnitudine tamen, si non etiam aliter, omnino differre videri debeant: quod accuratius discernendum relinquitur illis, qui peregrinas terras adierint adituus sunt: nos hæc in angulo patriæ nostræ scribimus. PATHION (αὐτὸ παθῖον, inquit Alber.) animal est, quod nature decorem mirabilem habet: colore enim purpureo nitens adeò repletur, vt visus in ipso quasi scintillare videatur. Murtuo, pelles quidem rubor manet, sed interit splendor: magnitudo si canis, admodum manifestat, & delicatis cibis gaudet. Quidam antiquæ eam putauerunt hoc animal habere aliquid diuinitatis. Ossa eius durissima & fortissima sunt, & nerui tam validi, vt non nisi magna violentia possint dirumpi. Hæc Albert. sine authore. Quod sicubi tale animal reperitur, thōum pantherumq; generis esse videtur: & à panthere forsan corrupta fuerit vox pathio. Thōem non sui generis esse animal, sed ex lupi coitu cum pardali nasci Oppianus cecinit. Thōes, Θῶες, θῶων, feræ ex hyæna & lupo nata, Hefychius & Varius. Thos animal est simile hyæne, Scholia in Iliad. 11.

B.

Thōes per tempora immutantur: & colorem diuersum hyeme æstate trahunt, atq; æstate nudi, hyeme hirti redduntur, Aristot. & Aelian. At Plinius aliter, Habitum (inquit) non colorem mutant: per hyemes hirti (comati, Solin.) æstate nudi. Thos corpore longior & cauda porrectior est, (quam lupo, vt Plinius accipit Aristotelis verba. Ego cani potius thōem ab eo conferri puto: nam de cane propius dixerat, lupos etiam & pantheres ei comparans:) sed proceritate breuior, celeritate equè præstat, quamuis crura habeat bicolora: mollis enim & agilis est, prosilireq; longius ob eam rem potest, Aristot. 6. 35. de hist. anim. Græcè legitur, ἔστι δὲ τῶν ἰσχυρῶν εἶδος ἐξ ἑσθῆν μὲν μακρῶς, τὸ δὲ ὕψος μακροτέρως: hoc est, Oblongus est à capite ad caudam vel extremū corpus, altitudine verò breuior: nam & Plinius in ferè transtulit, nulla caudæ mentione facta. Idem proceritatem de longitudine à capite versus caudam accepit, non vt Gaza pro altitudine crurum & reliqui corporis. Sic inter vocabula rei militaris μετὰ βολὴν ἀπὸ ἑσθῆς legitur, & ἰστὸν ἐσθῆν, hoc est, militum conuersionem ab extremo agmine vel contra. Lupi ceruarij certè nostri cauda petibrcuis est, quod meminisse debuerat Gaza, cum pro thōe lupum certuarium verteret. Thos interna omnia lupi similia habet, Arist. Lupo longitudine procerior est, breuitate crurum dissimilis, Plin. Veloces sunt quamquam breuis habent crura, Var. Thoes commissos leones. Et subière astu, & paruis domuere lacertis, Grat. Aspectu (ὁμοιωμένους, siue facie tantum, siue toto corpore) lupum genitorum referunt, maculis vero pardalin matrem Oppian.

C.

Thos veloc est saltu, venatu vult, Plin. Proprium eorum quod in saliendo ita nifus altis habent, vt non magis proficiant cursu quam meatu, Solin. Vincant. Bell. non meatu legit, sed in saltu. Animal est robustum & agile, & veloc, quamquam breuibus cruribus, Scholia in Iliad. v. & Varin. & Aristoteles, vt recitauit in B. Quadrupedum multitudine, omnia cecos generant, vt canis, lupo, thos, &c. vt in Cane ca. 3. ex Aristotele docui. Cecos gignunt canes, lupi, pantheræ, thō. s. Plin. Coitu vt canes impletur, & cecos generat, numero duos aut tres aut quatuor. Lupo etiam canarius (panther) cecos parit luporum ritu, numero complurimum quatuor, Arist. de hist. anim. nec vsquam alibi pantheris meminit. Βουχῶδου, inquit Pollux, non modo de leone dicitur: sed etiam vrfō, & pardali & panthere: de minoribus vero, vt sunt vulpes, thōes & lupi, ὄλακῶν & ὀρῶν dicitur. Vide vt pardalin, pantherem & thōem distinguit. Hic (Hægon quidam Bæotius) & semiferam thōum de sanguine prolem Finxit: non alio maior sua pectore virtus, Granius: canes ex thotibus natos, fortes & aptos venationi esse asserens: proinde semiferos dixi, quod altero parente cane mansueti, altero thoe animante fera nascantur.

D.

Thōes hominem diligunt, & neq; offendunt, neq; metuant valde. Aristot. Innocui homini, Plin. Homines nunquam impetunt, Solin. Thōa legimus esse animal humanissimum præcipueq; homini amicum, ac φιλανθρώπιον: & si forte in hominem incidit, teneret, (ὡς ἰσχυρῶς, Philes.) ac velut obieruante inspicere. Amplius, si à feris alii circumuentum ferent, cum vero accurrere protinus, opulariq; pro viribus, Cæl. ex Aeliano mutuatus. Eymologus verbū θωπῶδον, quod adulari & blandiri significat, à fraudulenti animantis, quod θωπῶς appelletur, natura factam putat. Thōes pugnant cum canibus & leonibus: quo fit ne eodè in loco sint thōes & leones, Arist. Et rursus, Leo & thos inimici sunt: cum enim carne alantur, victum ex eisdem petant necesse est. Dissident thōes & leones, Plin. (Alit qui non rectè ex Plinio citant lupum certuarium cum leone pugnare.) Thōes, commissos (clarissima fama) leones. Et subière astu, & paruis domuere lacertis, Grat. Vide supra in Cap. de canib. mixtis & bigeneris. Thōes collecti (inquit Oppian. lib. 2. de piscib.) ceruum inuadunt, & morsibus quantum possunt carnis laniando rapiunt, ac sanguinem lambunt: fugit ille centus aliàs ad alta montium iuga: non deserunt tamen eum thōes, sed subinde infestant, & per intervalla tandem consumunt. Apparet autem mutuatum hæc Oppianum ex Homeri Iliad. 11. quem locum recitauit in Cerno. c.

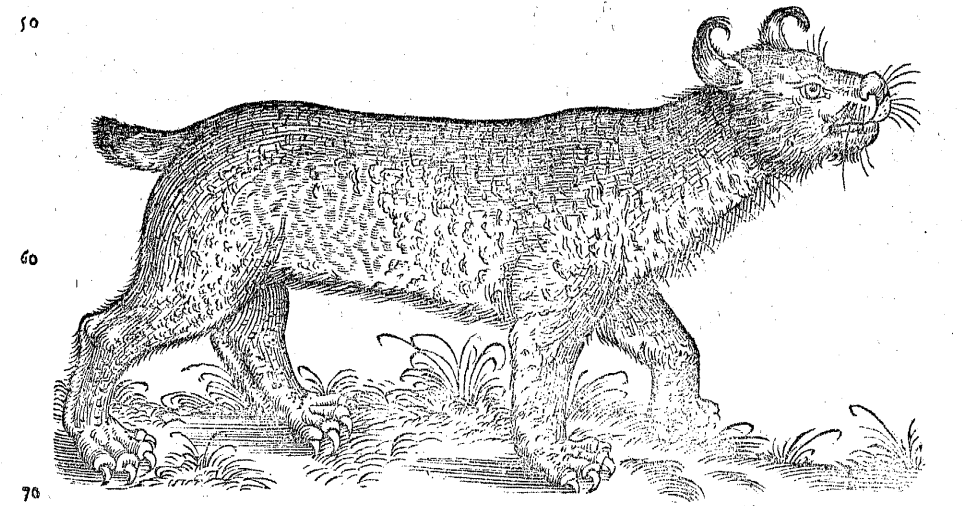
H.

Θῶες dici videntur à θῶω vel θῶος, nempe à celeritate, Varin. quamuis Arrianus & grammatici quidam primam per omicron scribant in obliquis, poetæ tamen (Homerus, Oppian. Theocrit. Grat.) semper producunt. Ὠθῶες, Ὠθῶες, Ὠθῶες, Ὠθῶες, Φωλῶδες ὄρνιθες, Theocrit. Idyl. 11. Hoc etiam obseruauimus, thōas ferè semper vnà cum lupis à poetis nominati, ita nimirum congeneres insinuantibus. Epitheta. Δαφνοί apud Homer. 11. x. Scholiastes interpretatur φανίος ἢ πυρρῶς: hoc est, cædis & sanguinis audios, vel rufos colore. Ἀνασῆες, ἀμψυαί, ἑπερφίλοι, Oppian. Ex lupo & pardali nascuntur κερσεπέροχρα Φύλα Θῶες, Idem: dixit autem fortassis κερσεπέροχρα, quod pardalis matris colorem & maculas retineat: vel corpore valida: quoniam χροῶν & colorem & corpus poetæ nominant: nisi quis malit κερσεπέροχρα: quod epitheton est eis conueniat, nihil tamen temere mutandum. Θῶοςθεν, ὄλακῶν, βοῶν, μέλπει, συλῆεν, θηρῶδες φωνῆ, χροῶν, κηρῶδες, θηρῶδες ἑρμῶν, Hefych. & Varin. Θῶται, θυνῶται (malim θυνῶται: sic etiam Θῶσται, θυνῶσται, non δυνῶσται apud Hefych. legerim:) τέρχλι. Θῶσται, κηρῶσται, Doricè idem quod ἐυχῆσται epulati, à verbo θῶω, Idem. Ab horum sanè verborum aliquo thōis nomen factum aliquis coniecerit, vel à voce, vel à voracitate, vel à velocitate: aut certè contrà, ipsa hæc verba ab animal facta. Ὠρῶσται, vlulare, de thoibus dicitur, vt de alijs quoq; minoribus feris, lupis, vulpibus, Pollux. Varinus quidem de leonibus etiam vsurpari scribit. Τῆρον (Daphnidem mortuum) μὲν θῶες, τῆρον λυγρὸν ὄρνιθον, Theocritus Idyl. 1. Ὄσον ἔν λυγρὸν πῆδες, ἢ θῶες ἐλάφουσαν τῶσσι περὶ μῆρας, καὶ πῶδες ἐλίγον τῶ πνεύματι, Heliodorus. Ὄτ' ἰπὸ πῆρῶ περ (de Troianis) Φυλακῆς ἐλάφουσαν ἐλάκασαν, ὡς καὶ ὄλην, Ὠών, παρδάλιον, πελῶν τ' ἦτα πέλονται, Homerus Iliad. v.

Πανθηρῶς χροῶσες, Oppian. Πανθηρῶ & Πανθηρῶ, nomina propria, Suidas: nec aliud.

DE LUPO CERVARIO, LYNCE & CHAO.

Figura hæc lynctis est, siue lupi ceruarij, vt Itali vocant, qualem habere potuimus. Audio probam esse excepto capite cernaso, quibus selem referre debet.

putat ex vrina lyncum bestiarum : E maribus solum & igneum, è fœminis languidum atq; candidum. Alij dicunt languium, & esse in Italia bestias languias. Zenothemis langas vocat easdem, & circa Padum ipsa vitam asseruat, Hæc ille 37. 2. & rursus eiusdem libri cap. tertio, De lyncurio proximè dici cogit auctorum pertiociacia. Quippe etiam si non electrum id esset, lyncurium tamen gemmam esse contendunt. Fieri autem ex vrina quidem lyncis, sed egestam terra protinus bestia operiente eam, quoniam inuident hominum viti. Esse autem qualem in igneis succinis colorem, scalpitiq; nec folia tantum aut stramenta ad se rapere, sed æris etiam ac ferri laminas, quod Dioscorides quidem & Theophrastus credidit. Ego falsum id eorum arbitror, nec visam in vno nostro gemmam ullam ea appellatione : & quod de medicina simul proditur, calculos vesicæ eo potu elidi, & morbo regio occurrere si ex vino bibatur, aut si portetur, Hucusque Plinius. Vrinam suam lynces illic arenas cumulis contegunt, vt Theophrastus perhibet : transit eam duritiem pretiosi calculi. Is colore succini est, pariter spiritu attrahit appropinquantia, dolores renum sedat, medetur regio morbo, Solinus. Vicit racemifero lyncas dedit India Baccho. E quibus (vt memorant) quicquid vesica remittit, Vertitur in lapides, & congelat aere tacto, Ouidius 15. Metamorph. Lyncis vrina quam lyncurium (Λυγγύριον) appellant, creditur electa statim lapidescere, sed falsè : eamq; ob causam in anem & inuitem habet historiam. Est enim lyncurion quod à quibusdam electrum pterygophoron dicitur, quod plumas ad se allicit : id potum ex aqua stomacho, aluoq; fluxione laboranti conuenit, Dioscorides. Lyncurium an sit, aut vnde sit, authoribus non constat, Hermolaus. Lyncurium, quod succinum, itemq; electrum appellant, Actius in antidoto Philagrii ex damasonto ad calculos. Miratur Callius quod Diuus Hieronymus de lyncurio nil sibi compertum apud auctores fateatur, quom mentio eius sit apud Plinium & Theophrastum. Λυγγύριον, Ηλεκτρον, Helychius & Varinus : ego Λυγγύριον legerim. Λυγγύριον, nomen lapidis, Varinus : hic etiam Λυγγύριον legendum videtur. Λυγγύριον, Ηλεκτρον, Helychius & Varinus : fortassis & hic. Succinum Theophrastus in Liguria effodi dixit. Sudines & Merodorus asserunt arborem esse in Liguria, quæ electrum gignat Plinius. Mihi quidem verisimile sit electrum, ex aliquo Liguria emporio in Græciam olim aduectum, atque inde vulgè primum à regione dictum Ligurium, per Impericam postea inuitante vocabuli affinitate lyncurium quasi lyncis vrinam nominari cepisse. Fertur vrinæq; populi (Ξύλον) sed potius legendum videtur Ξύλον, id est nigra tantum populi lachryma circa Erdanum fluuium, cum defluxit densari, fieriq; quod electrum vocant, & aliqui chrysothoron (forte quod aurum etiam ad se rapiat, vt æris ac ferri laminas, quod supra ex Plinio recitauimus) colore auri, in attritu odoratum : quod tritum potumq; stomachi & alui fluores sistit, Dioscorides in capite de populo nigra. Lucianus etiam in commentariuncula quam de electro vel cygnis inscripsit αργύρεος, id est nigras populos nuncupat arbores illas, ex quibus electrum fundi circa Padum veteres fabulari sint : sed quoniam leucæ, id est albæ populi, eiusdem generis arbores sunt, fieri potest vt succum concretum quem leucæ circa Padum fundant, statim lapidescerent, aliqui circa idem flumen lyncas quasdam animantes fundere dixerint : Sed hæc coniecturæ sunt nostræ. Oritur & d'axo (inquit Hermolaus corollario 698.) id est lapide lyncurio, siue lyncæo vulgari voce dicto, fungus, admirabili natura. Præcidit hic in esum, & alius subnascitur anno toto : pediculi pars relicta duratur in silicem, atq; ita semper crescit lapis, restibili fœcunditate : nec credidimus, antequam domi natos ita manducaremus. Nouum & hoc vna sibi compertit. Inuicemq; multa perdit : quanquam est vbi Plinius hoc inuauit, vt in Castigatione Pliniana xx i. l. libri diximus. Ego nihil tale in Castigationibus prioribus siue posterioribus eum in librum reperio. Sunt & ex vtraq; populo fungi, corticibus eorum dissectis, spatiosisq; in areas stercoreatas, vnde quæcumq; anni tempestate fungi esculenti proueniunt, Dioscorides. De his alter Hermolaus in eodem corollario. Sunt & ægiritæ fungi, sed industria, fermento in ipsis populi nigrae truncis diluto aqua protinus coalescentes. Elecorum, lego electrum, id est lapis lyncis, Syluaticus. Lapis lyncis fit de vrina lupi ceruarij in montibus coagulata, qui domi seruatus generat optimos fungos supra se quotannis : creditur prodesse dolenti stomacho, morbo regio, & alui profluuiio. Euxæ apud Syluaticum cap. 420. Lapis lyzi dictus, Λαπὴς λυγγύριου, (aliàs λυγγύριον) apud Nicolaum Myresium, in compositionibus aliquot medicis nominatur : & primum in libro de antidotis compositione 30. Vbi Leonhartus Fuchsius interpretis verba hæc adiecit : Lapis lyzi variè apud Nicolaum sumitur. Hic certè haud secus atq; in antidoto sequenti 37. accipitur pro lapide earum, (vt ipse Nicolaus illic exponit, Lapis prasius, inquit, ab Italico lapis lyzi vocatur.) Est autem prasius, vel prasitis Theophrasto, sic dictus lapis, quod viridi colore porri succum representet, (quæ etiamnum apud Germanos nomen ferat, vt Ge. Agricola scribit.) Plinius 37. 8. tria eius genera esse tradit. Eadem quasi aspis (& smaragdus) facultates habet, quare in hac compositione inferitur vt ventriculum roboret, Hæc Fuchsius : sed forte tanquam nephriticum pharmacum huic compositioni tricesima, quæ & alia plura diuerse accipit, lapis lyzi adijcitur. Ceterum in alijs quibusdam compositionibus lapidem lyzi pro ceruieo siue Armeniaco accipit, inquit Fuchsius : vt in antidoto 465. diaphenæ inscripta. Porro in antidoto 39. diacomædon, pro lapide lyncis siue lyncurio, quod nihil aliud quam succinum est. Antidoto etiam è cicadis apud Nic. Myresium, lyncurium miscetur : & hodie vilitatis compositionibus Philanthropo & Benedictæ purgantibus, lapis lyncis, Phrygius lapis (inquit Ge. Agricola lib. 5. de natura fossilium) ex Phrygia, culus infectores eo vestes tingunt, somen inuenit : sed nascitur in Cappadocia : is gleba est pumicosa, misti saporis : non nihil enim & adtingit & mordet : optimus autem est colore pallidus, venas vero tanquam cadmia, habens candidas : non tobitus compage corporis, mediocriter grauis, vino resperfus & vltus : magis sit saluus : hunc aliqui hodie pro lyncurio vendunt : sicut alij pro eodem, vt dixi, belemnitem. In medicina exicat : sed præterea mistis viribus praeditus est : nam repellit & digerit, vitilis ad viscera putrida, & ad oculorum medicamenta, Hæc ille. Et in eodem libro superius, Belemnites (βελεινίτης, id est) sagittæ effigiem representat : quare Saxones eum conuulso ex ephialte & sagitta composito nominant, (assessit, alij alpschos) potumque contra eiusmodi lyncurioses & noctis ludibria valere dicunt, ac fascinationibus occurrere. Hunc lapidem hodie quidam med. quo lyncurio habent & vtuntur, qui ex vrina lyncis non concretit : nec enim vltim tale fuit lyncurium : sed veteres scriptores succinum, vt dixi, sic appellant. Plura de belemnite cognitu digna, quæ eo in loco Agricola docet, omitto, ne sim prolixior : hoc tantum addam, vt medicos ad eius cognitionem inuitem : Quoniam vero, inquit, belemnites exiccant, Prussicis & Pomeranicis chirurgi curant vulnera : ipsden. med. & Saxones suis, non aliter ac lapide Iudæico frangunt calculos. Antonius Musa Brasauolus ten. quædam vrina madidam sapius collectam sibi & repositam scribit, sed nihil vnquam in ea concretit : quæ vrina autem foetidam fuisse. Ge. Agricola libro 6. de nat. fossilium, ostracian alteram achazæ similem esse scribit, translucida viriditate

70

missa nigrore : & eius fragmentis quosdam nostris etiam temporibus alias gemmas scalpere : hanc Germanicè interpretatur *lux saphir*, quasi saphirum lyncis, nescio quam ob causam : nisi quod ipsius etiam viridis lapis à Nicolao Mirepo lapis lyzi, quasi lyncis, nominatur. De vrina onagri, cui interficetur, in terra spissante se, vt fertur, etiam est supra. Ego in officinis pharmacopolarum apud nos lyncurium illud, vt vocant, confidatui, quod cum pumicea quædam (scilicet siccè pumicis, non raritate) gleba est, quæ pugnum impleat, aut maior potius quam lapis : aliterum fuscis vel nigricantibus, alterum laevi coloris, quod & solidius, arenosius, & pinguius est, commanlum lyncis, vrinæq; pelliculis seu membranis quibusdam albis intercipitur, luteum quidem manifestius, fungosæ cuiusdam tenacisq; substantiæ, vt hoc forte genus sit, è quo fungos nasci Hermolaus testatur : apparet sanè tum ex membranis illis, tum calculis in eo repertis, corpus esse heterogenes in terra coalescens. In Sabaudia aliū lapidem lyncis mihi demonstrarunt, substantia crystalli, & pellucidum, ea duritie vt ignem excens, triangulum ferè : colore partim candido, partim passæo dilato. Lyncurium lapis ista lyncis vrina septem dierum spatio generatur, Iorath. Fungi iuxta mare rubrum quodam in loco erumpunt, qui sole tacti in lapidem commutantur. Theophrastus dicit. 48. forte idem genus illud lapidis lyncis, quod ex Hermolao scripti, fungos producere : nam si fungi in lapidem mutati sunt, ex eodem fungi rursus nasci posse videntur facilius, quam ex villo alio lapidis genere.

D.

Lynces, pardales, leones & tigrides, fœtus suos mirificè amant : Vide in Leone d. ex Oppiano. Lynx rapax est animal instar lupi, sed callidius. In arboribus latet, vt in prætereuntes pecudes desiliat, vt præcedenti capite dixi. Hominiibus & pecudibus insidiat, Stumpsius. Hæc dum proderem, à viro quodam fide digno audiui, lynces in regione Germanicæ quæ dicit Vuirtenbergeni paret, non raro capi : & contigisse aliquando vt lynx in quercu lactans, in rusticum prætereuntem desiliret : quam ille præcautam in ipso saltu, securi quam forte gestabat, exciperet, & in terram prostrauerit, vbi mox aliquot ab eo ictibus enecata sit. Lupi quos ceruarios dicimus, quamuis post longa seuiua repertas ægrè carnes mandere ceperint, vbi quid casu respiciunt, oblitiscuntur : & in memores præsentis copæ, eunt quæsi, quæquam reliquerant satietatem, Solinus : & Plinius vt in a. retuli. Rex Tartarorum habet leopardos cicures, qui miram in modum venationi inferunt : item lynces non minus ad venandum industrias, Paulus Venetus.

E.

Lynces, pantheræ, vici, &c. in montibus captantur, partim aconito, partim equis & armis introclusi, non sine venatorum discrimine. Sunt quibus & fœnas latas in orbè docunt, &c. vt in Leone recitauit Xenophon. Iisdem foueis lynces captantur, quibus & lupi, Olaus Mag. Canibus sestantibus lynx mox in arbores confugit : vbi feritur bombardæ capite & decipula, quam sepe per saxa trahit. Lynx quum se captam videt, solet verè flere, vt etiam lachrymæ lauant, N. Spreng. Pelles lyncum nostrarum, vna omnium ferè pretiosissimæ sunt, & à nobilibus tantam in vestimentis ostentantur. Prisci venatores pelle lyncis tegebantur contra imbres & flatus ventorum : hoc namq; testatur Virgilius, eam inquit, succinctam pharetra & maculosa tegmine lyncis.

G.

Vngues lyncem omnes eam cor exuri efficacissimi in Carpatho insula tradunt. Hoc cinere potu, prope dia vitorum : eiusdem aspersi, fœminarum libidines inhiberi : item pruritus corporum : Vrina, stillicidia vesicæ. Itaq; eam protinus terra pedibus aggesta obruet etraditur. Eadem autem & ingulorum dolor monstratur in remedio, Plinius. Sed de lyncurio, & remedijs ex eo, capite tertio dictum est. Luxorum nostratum vngues apud vitos magnates in preuo feruntur. Ea enim apud nos de illis opiato circumfertur, quod inpositi in virgam equi siue hominis, retentam cient vrinam, Io. Bonar Baro. Vngues lyncum albicant : singulos apud nos argenteo includunt, & ad spasum commendant, si gerentur : fortassis quamam inuentu sunt : quod argumento radices etiam nonnullas, curas nos odosq; aliqui aduersus spasmum appendunt, superstitiosi & digni talibus remedijs homines. Sunt qui viuas in equis (vt vulgè appellant) his vnguibus saluberrimè sauari & aperiri asserunt : & eam ob causam à multis lyncis circumferuntur. Prisci venatores pelle lyncis tegebantur contra imbres & flatus ventorum : hoc namq; testatur Virgilius, eam inquit, succinctam pharetra & maculosa tegmine lyncis.

H.

Λυγγύριον, Λυγγύριον, fœcunditatis, tum lyncem feram, tum singularem significat : alij non rectè masculinè generis faciunt, & in obliquis gamma cum e scribunt. Λυγγύριον, Λυγγύριον, Ηλεκτρον, Ηλεκτρον, Helychius & Varinus. Ego pro arcu nusquam legi : sed erroris huius, si error est, occasio fuerit illud potius, Λυγγύριον, hoc est, resonat arcus, vel neruus, per onom. top. iam : huius autem auctori, inquit Varius, thesaurum nullum extat. Quorum stipe factæ carmine lynces, Vergilius Aeg. 8. Multi lynces, Λυγγύριον, & leones, &c. alunt amantq; : qui tam e fratrum suorum iracunda aut imperita aut ambigua ingenia ferre non possunt, Plutarchus de philadelphia. Quod si lyncos, id est lyncem, alij quædam Λυγγύριον (alij lucem maturinam, alij vmbriam interpretantur) rectè derinant, idem fortassis etymon lynci etiam perspicacissimo animali congruet.

Epitheta. Lynces fugaces, Horatius 4. Carm. Imbelles, Statius 2. Achill. Maculosa, Vergil. Timidas agitare lyncas, Horat. 2. Carm. Variæ, Verg. Tergore lynces versicolore, Bapt. Mantuanus. Effera, turgida, apud Textorem. Λεγγύριον, Ηλεκτρον, Oppiano.

Lynx, Λυγγύριον, vrb. Libyæ iuxta Gades post A. lntem : Artamidorus Λυγγύριον vocant, Stephanus. Vide Hermolaum in Plinio 37. 1. Lyncus, Λυγγύριον, vrb. Epitri, apud Strabonem, à Lynceis dicta. Gentil. 2. Lyncius, Lyncæus, Lyncistæ, Stephanus. A Lynceo (Hypermetreæ mariti) dicta est Lyncea regio, quam mox Lyco in colente Albantis filio notho, Lyceam quocq; nominarunt, Cælius. Lyncesti jamais potu tuebiantis memioit Ouidius 15. Metam. Lynceo perspicacior : Lyncei perspicacitas (inquit Erasmus) in procerbum abijt. Plinius var. h. l. 2. 17. Nouissimum, inquit, Luna, primamq; eadē die vel nocte, non alto in ligno, quam in ariete conspici : id quod paucis mortalium contigit. Et inde fabula carmen di Lynceæ. Sunt qui tradunt Lynceū primum reperisse fodinæ metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc vulgè oriam fabulam, quod ea quæq; videt, quæ sub terra latent, te illi Lycophronis interpres. Meaurit Huns & Plato in epistola quadam. Aristophanes in Plato, Ελέπειν τὸν ἀδελφόν σου ὅταν ἴδῃς τὸν ἄνθρωπον. Lucianus in Herm. 6100, Σὺ δ' ἴσθης ἡ Ἀντοκλῆς ἡμῶν ἰδιότροπος καὶ ἰδιότροπος τὰ ἀνθρώπων ὅσα ἐστὶν ἔργα. Item in Icaromenippe. Ποῦν τὸν καθάπερ Ἀντοκλῆς πρὸς ἀφ' ἑαυτοῦ γινώσκοντες ἀπὸ τῶν ἀπορρητοῦσιν, Horat. i. epist. 24. Me. 60. Non

Non

Non possis oculo quantum contendere Lynceus, Non tamen idcirco contempnas lippus inungi. M. Tullius M. Varroni, Quis est tam Lynceus qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Apollonius in Argonaut, (meminit etiam Orpheus) scribit hunc Lyceum vsq; adeo fuisse perspicacem, vt etiam terram ipsam oculorum acie penetraret, qua q; apud inferos fierent, perideret. Piatarchus in commentario aduersus Stoicos testatur iam fuisse de Lynceo, quod taxa quoq; & arbores oculorum acie penetraret, (hoc recentiores quidam de Lynce quadripede ferunt.) Pausanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danaouita defuncto, regni successionem suscepisse. Pindarus in Nemeis hymno decimo meminit Lyncei qui ex Taygeto monte viderit Castorem & Pollucem sub quercus trunco latitantem, & horum alterum iaculo vulnerasse. Pindari interpretes citat historiam rerum Cypriarum, Aristarchum & Didymum, Hec Erasmus. Quod si quis lynceum, vt Suidas & Varinus, pro animal nempelynce accipiat, sic etiam quadrabit prouerbum in hominem acutissimi visus aut ingenij per metaphoram: hanc enim quadrupes, Plinio teste, clarissime omnium animalum cernit. Sed & lynceus adiectiuum, a lynce fera fieri videretur, non a Lynceo vri nomine. Omnes (inquit Galenus citante Caelio) imbecilliores sumus cernendi potestate, si aequilam & lynceis acuminibus conferamus. Ne corporis optima lynceis Contempere oculis, Hypseia excitor illa. Quae mala sunt species, Horatius r. Seru. *Λυγνέως δὲ οὐρανὸν βλέπει*, id est, Lynce acutius vides: fuit autem Lynceus frater Idae, ea oculorum acie, vt per abietem viderit Castorem cum fratrem per dolium necaret, vt Pindarus ait, Suidas. Locus Pindari est in Nemeis Carmine decimo, de Lynceo & eius fraude Ida, qui Castorem lancea vulnerat, &c. vnde corruptus Suidas locus restitui potest. Piatra ab interpretibus Pindari peti qui vult. *Λυγνέως, εἶδος ἡνέως, ἢ δὲ οὐρανὸν βλέπει*, Suid. Lynceus, inquit Palapharus, *αἶς, argentum, cetera q; metallis primus inquit erecepit. In qua quidem metallorum inquisitione, lucernas secum intra terrae penetra circumsferens, ibidem eas forte relinquebat, ac sursum ipse se ferunt q; reportabat. Quod factum videntes homines, dicere consueuerunt, quod Lynceus subterranea etiam prospiceret ob id q; argentum inde sursum afferret. Lynceus, eorum lyrium quoddam apud Galenum de Compos. sec. locos, & Paul. Aeginetam. Lyncei & eius tumuli, in Laconicis meminit Paulantias. *Χαίρειτε Λυγνέως γενεή*, Hesiodus in Aspide. Porphyrius in Homerum, si modo Porphyrius ea scripsit, in tertium Iliados, Idam & Lynceum scribit Aphareii filios, Leucippium amatorem, ad nuptias Tyndaridas auocasse Castorem & Pollucem, qui sponsas Phoebeon & Iliram rapere conati sunt: hinc orto certamine Ida (Idas) Castorem occidit: sed hanc reiratus Iupiter, Idam fulminauit, &c. Gyaldaus. Eadem leguntur in Scholijs Pindari: & insuper, Persei familiam a Lynceo ortam esse. De Lyncei contra Castorem pugna, Theocritus Idyllio 27. Hypermetra inter filias Danae, quae omnes ex patris praescripto maritos noctu iugularunt, sola marito nomine Lynceo peperit: Vide Caelium 11. 13. & 25. Lynceus Samius grammaticus, &c. Suidas.*

e. Succinctam pharetra, & maculosa tegmine lynceis, Verg. 1. Aen.
 h. De Lynco rege Scytharum in lynceum feram mutato, scribit Ouidius 5. Metam.
 Maculosa quaedam animalia veteres Baccho consecrarunt, vt lynces, pardales, axin. Vnde racemifero lynceas dedit India Baccho, Ouid. 15. Metam. Quid lynces Bacchi variae? Verg. 3. Georg. In India Ctelias natus scribit feram nomine axin hinnuli pelle, pluribus candidioribusq; maculis, factam Libeti patris, Plinius. Bacchus aliquando effusus est in curru pampineo & triumphans, qui pantheris modo, modo tigribus ac lyncibus trahebatur, Gyaldaus. Nebidem quoq; id est maculosam hinnuli pellem, Bacchum, & Orgia celebrantes gestasse legimus.
 Hanc feram cum accersitam a pellifice lynceis pellem inspicere ipse volui. Longitudo extensa a summo naso ad caudam vsq; dodrantes quatuor, digiti quinque: & caudae postea digiti septem. Latitudo circa collum, (non 49 ambitus dico, sed docti tantum.) palmi duo in mo dorso, dodrans & digiti sex. Crurum anteriorum longitudo, dodrans cum digiti quinque, posteriorum, dodrans cum digitis tribus. Pilus vndiquaq; mollissimus est, & denia lanugine confectus. Extremae pilorum partes in dorso albicaot, interius ruffae: albicaot autem magis partes vtrinque a dorso medio recedentes: mediu magis fuscum & ruffum est. Venter medius candidus, & maxime imus: partes vtrinque partim candidae partim ruffae. Pallum etiam in ventre puncta quadam nigricant, pauca: crebra vero iuxta imum ventrem vtrinque ad latera. Pars quae in supra colli parte est e regione vtriusque; auris singulas bene magnas maculas negras habet. Auriculae paruae breuem quasi triangulum constituunt, ambitu nigro: niger etiam supra eas villus eminet, cum paucis pilis albis. Barba fetis albis condita est. Dentes albiissimi, eminentibus digitum transfuersum caninis superioribus: inter quos sex parui habentur: ex quibus duo extremi masculi tant, caeteri minimi, praesertim in maxilla inferiore. Et vt breuiter dicam, dentes omnino similiter vt mustela ruffica vel martes habet. Pedes admodum villosi sunt: digiti anteriorum pedum quinque, posteriorum quatuor. Ungues candidi, acutissimi. Cauda per totum aequalis crassamenti, postrema parte nigra est. Pretium erat tres coronati seu denarii aurei cum triente: sunt quae ferè duplo vengant, aliae multo minoris, pro pellium differentia & regionum vnde habentur. Frequentes sunt in Suetia circa Hyello vel Helsingiam, in collo variae & maculosae, Eberus. Mittuntur ad nos ex diuersis Alpibus regionibus. Capiuntur & in Martia iylua, & (vt audio) in Lituania & Polonia. Elegantiores maculis aliquot nigris per dorsum etiam insigniuntur. Ungues non quies, sed is tantum qui in pede dextro pro pollice est, argento includitur, & drachma argentea, aliquando venditur, tanquam amuletum aduersus comitiales.

Est in arce Londinensi (inquit Io. Caius) animal carnivorum, agni bimestris magnitudine, corpore toto, canite, ore, pede & ungue felis. Sed barba atq; cauda, illa, vtrinque dependente, ex dimidio anteriori nigra, posteriori alba: hac, breui atq; crassa, ex dimidio superiori ruffa, inferiori nigra. Oculo flauescente, cilio oblcure albicante. Aure, vt cati, erecta, pilo intus albo & tenui repleta, foris albo & nigro vestita, sed ita vt summa pars nigro, media, triangulari ferè modo, candido, & ima nigro vestitur. Nec est ea contenta suo orbe finiri, nisi etiam & anterior eius pars seu extrema margo & posterior etiam, eo modo recuruerit in auersum, quo modo margines galteri sacerdotis Graecae apud Venetos ecclesiae ad superiora replicantur. Summis auribus insident pili aliquot nigri, veluti cristae. Color animalis est in extrema parte, ruffus, in intima albus, sed resperfus hic fuscus & ferè per quinque uncum distans. In hoc ui coloris obscurioribus maculis, singulari pilo candido & item frequentem per vniuersum corpus praeter caetera conspicuus, vt est in quibusdam cuniculorum nigris pellibus. Et vtraque nasi parte, maculae quatuor sunt, ordine recto posita. In vtroque labro, vt nunc dicemus. In superiori labro, quinq; sunt macularum ordines equidistantes. In primo ordine & summo, quatuor: in secundo, quinque: in tertio, octo: in quarto, quinque.

quinque: in quinto, quatuor sunt, & haec etiam in suo quaque ordine equidistantes. In imo labro, septem sunt tantum insigniores, duobus ordinibus collocatae. In primo, quatuor, ad ipsam labri oram: in secundo post eas, tres aliae: post has, aliae minores, sed non ita certa lege dispositae vt superiores. In superiori labro, vtrinque exant pell quidam rigidiores atq; albi, vt in canis & leonibus. Nafus illi ruffus pallide, distinctus a caetera facie vnde quaque linea nigra. Extremum nasum per longitudinem alia linea (vt in Vncia) diuidit, sed per summa tantum leuiter ducta, non per ima altius impressa. Pes illi callosus est, & unguis, vt felis & Vncia, in pede abditus, nec nisi appendendo praetendit, vt illa. Scandit miram in modum, ita, vt, ea in re quid possit, ipsa natura vel in causa docet. Mobile animal est, & loco stare nescit, adeo vt nisi forte fortuna Pici manij vox ex corbe cuiusdam rustici, (qui tunc Leones videnti caussa venerat) quietum reddidisset & attentum, nulla fuisset spes ex quilibet delinere uocent. Eo presente, quietissimum erat: illo discedente, nusquam consistebat. Quamobrem coactus etiam nullo post rufficum famulo, vocatam illum emere, quo praesente, mirandam tantisper consistit, dum confecto negotio atq; abfoluto opere discedendum fuit. *Luzarne* nostri vocant, Leuciamue an Lynceem ex vocum symphon a didicit, ambiguum est. Pellis in visu est magnatum, & pretijs venditur amphioribus. Non excandescit nisi in iniuriosos. Vocem reddit qualem felis, cum succenlet socio cibum praerepturo. Custodi blandum est & mitis, nec in quenquam saeuum. Haec genus Caius. Inuitatae formae animal anno Domini M. D. XLVIII. mense Maio e Syria Aureliana in agrum Bleuricentium impetum fecit, tanta feritate, vt nemo agricolarum aut viatorum curas viliis armis esset. Media inter Lupum & Ceruum natura fuit, (dicere forsitan vultur *L. p. m. ceruus* uisus fuisse) antea illis in locis ignotum. Haec ex Chronico cuiusdam, qui addidit Paralipomena historiae Carianis. Ego, si bene memini, non in Gallia natum animal ita grassatum esse accepti, sed Leopardum, qui ex aula Regis, vbi alebatur, euasit: & hoc alibi in hac Historia quadrupedum a melioris mandatum praead cum legisset Io. Caius, sic ad me scripsit: Quod scribis de Leopardo regis Galliae, potest etiam scribi de quadam quem habuit Anglia rex Henricus octauus, vt mihi retulit nobilis quidam septuagenarius eius olim familiae. Sic ille: & certe uersimilis est, Pantherae quia Lyncei tantum robur & tantam saeuitiam fuisse. Celsus Sciliger libri de subtilitate ad Cardanum, Exercitationis 210. prima parte, sentire videret feram quae Luberna vngis dicitur, seminiam esse: Lynceum vero marem, Lupum ceruicium scilicet. Huius (inquit) breues, o biculares, dist. n. & maculae: illi pro luca, & admodum continuas pleriq; Lupi autem dicit videntur ab auditate: vicia enim omnia populantur: quocirca in Scandinauia vbi Lynceum frequentia, aliarum ferarum insignis raritas: ad vicium maxima ex parte appetitum solum praedam faciunt. Cernorum esse hostes acerrimos (vnde cernarum nimirum cognominantur) ex Oppiano dices: qui laeulentissimis verbis eiusmodi pingit venationem, qualem pugnari Delphis & Amiatum: ac Thos vocat. Sic ille. Sed 30 cum Lynces etiam alibi ab Oppiano nominentur, quorum genera duo facit, I hoc ne an Lynx sit Luchia uelica, considerandum est.

VIDIMVS etiam Constantinopoli animalia duo parua tam similia felis, vt non nisi magnitudinis differere videntur: quorum nomen antiquum non inuenio, nisi forte de genere lynceum sint, Bellonius.

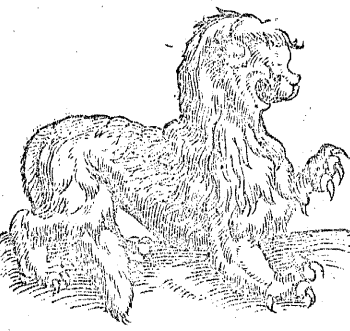
DE LYNCE INDICA VEL AFRICANA.

His addam quae illustris vir Io. Bonard de Balice libei Baco Castellanus ad me scripsit de lynce Indica vel Africana his verbis. In libro Iconum animalium, nullam feci mentionem tam Indicae vel Africanae Lynceis, praeterquam istius nostrae quae Germanico vocabulo Lux vocatur. Sed quia Plinius istius meminit, induxit me auctoritas tanti viri, vt & istam ad te depictam mitterem & illius mentionem facerem (*plinius in malis non feruus, forte amissa est.*) Videret enim cutis Plinius meminit multum differre a nostro lupo cernario, qui cum sit maximus, vix attingit mediocrem lupum magnitudinae. Ista vero Constantinopoli de praeter ferocem atq; ingentem bestiam ostendit. Peperca istorum nostrorum Luzorum quos in Moschonia, Lituania, Russia, Polonia, Hungaria, Germania captiuntur, vtriusque admodum insignibus maculis in dorso conspici, sed in ventre tantum: de qua tamē & Suecia uittis omnium pulcherrimos. Ibi vero de quibus loquor, sunt maculis tam in dorso quam ventre alijsq; membris plenis, nec sunt adeo villosi & delicati vt nostrates, cum habeant pilos asperos, fetotos & breues. Insuper, nostrorum maculae sunt rotundae, illorum vero triangulae, & similes folio vocato kieblat. Hec ille.

DE LVPO SCYTHICO.

LVPM Scythicum appello feram, quae in vltima Scandinauia post Noruegiam & Gothiam reperitur: quam Olanus Magnus in tabula regionum illarum depinxit, vnde nos etiam istam effigie vniuersamur. Appellat autem Germanico nomine *grimmklaw*, ab unguium acie, quod illis praecipue sequat: animal lupi magnitudinae, perpetuo iracundum.

DE LVTRA.

LVTRAS e genere fibrorum esse Plinius scribit: est enim similiter amphibiam, hoc est in aquis & terra viuens animal. & corporis partes quasdam similes habet. Ab eisdem quomodo differre, in sequentibus explicabim. Lutras etiam lytras dicitur. Vnde dicitur: quas radices arborum in ripa, inquit, succidere atq; dissolare (quod Graecis *λυτρεω* dicitur: potest tamen & a luteo v. d. uerbi nominata, quod in aquis se lauat, quoniam enhydriae Gen. e non aqua a quibusdam Herodotus in Plinio. Idem in Corollario Graecae non enhydria, sed enydrion dicitur. Enydrion quidem, vel enhydria, Plinio coluber est, in aquis euens, luxurix a Theodorico dicitur & Hermolans scribit. Licet Theodorici enydrion quadrupedem ex Aristo. ele lutra non intram conuertit. Albertus & eam secum Larben lateri pro luteo scripsit.

balneis, vel qui illas abluant, vocatam inuenio oam lutrida, nunc vero oam per se: sic vero dicebatur melota, hoc est pellis ouilla, &c. Cal. plura vide in oac. Vinum elutriatum lutra vase, quod Græci vocant, vocant, alicubi apud Plinium legitur, Hermol. Gallica lingua lutrarum finium vocat sprainte de loutres: vestigia, les marches catulos, cheaux: quamuis eadē voce lupi etiā, vulpis & melis catulos nominant, Robert. Stephan.

CONGENERES LVTRAE, LATAX, SATYRIUM, SATHERIVM, PORCOS.

LATAX, Λάταξ, etiam vt lutris fera quadrupes est, latior lutri, victus alioquin eiusdem, Aristotel. Et rursus, Ex lacubus & fluuijs victum petit. Degit quidem in fluido, victumq; inde emolitur, sed aërem non humorem recipit, similiter vt lutris: & foris parere solet. Latæci pilus durus, specie inter pilum vituli marini & cerui Idem. Et rursus de hist. anim. 8.5 Latax, inquit, latior lutre est, densusq; habet robustos, quibus noctu plerunq; egrediens virgulta proxima tanquam ferro præcidit. Eodem in loco pro latæce, Auicennæ translatio habet lamyakiz, Albertus castorem falso exponit: huc enim Auicenna, sicut est apud Albertum scribitur, fastoz appellat. Δελαξ, ή μερόλις, Varius. Adhibebatur & in cottabisi oxybaphum in quod latagis infunderent. Sic autem humorem ex poculo vocant profusum, vt interpretatur Athenæus, Calius. Oportebat autem (inquit Athenæus lib. 11.) sinistro cubito innitentem, dextram in gyrum flexa molliter emittere latagim, & latagim: sic enim vocabant, liquorem e calice profluentem. Eodem in loco plura de cottabo sive cottabide ludo scribit. Aristophanis interpretis in Pacem, latagem vocat non ipsum proiectum liquorem, sed phialam æream, in quam potus injiciebatur, &c. plura enim ibidem scribit super hoc ludi genere. Redamari se à suis amoribus conijciebant τὰ κρητὰ τῆς λαξίγυον (malim per simplex τ.) εἰ τὸ λειπόμενον εἴ ποτε καὶ ἔβρισκεν, Pollux lib. 9. sed rursus copiose de hoc ludo agit lib. 6. cap. 18. obscurius tamen, vt mihi videtur, πάλαι quidem illic pro latax legitur: & exponitur pro ipso sono, quem vinum e poculo in cottabion vas emissum reddit. Vide etiam Hefychium in Λάταξ, & deinceps: & Suidam in Μεθύσιον, Λάταξ. Latæcen herbam quandam magicam Plinius nominat, nulla descriptione. Paulus Eberus latæcem esse putat animal quod vulgo noertza dicitur, quod inter Mustelas describam.

SATYRIUM, Σατύριον, fera quadrupes, victum ex lacubus fluuijsq; petit, Aristotele. de hist. anim. 8.5. vbi Auicennæ translatio nomine detorio fassuron habet. Albertus interpretatur chebalum Latine dictum, cuius hirsuta & nigra sit pellis, valde pretiosa, assui solita ante pallia varia, (intelligit forte cōsuta ex muribus varijs, id est Ponticis.) Sed chebalus vox Latina non est: zobelum hodie vulgò vocant, cuius pretiosissima omnium pellis, de qua inter mustelas dicam, neq; enim amphibion est animal.

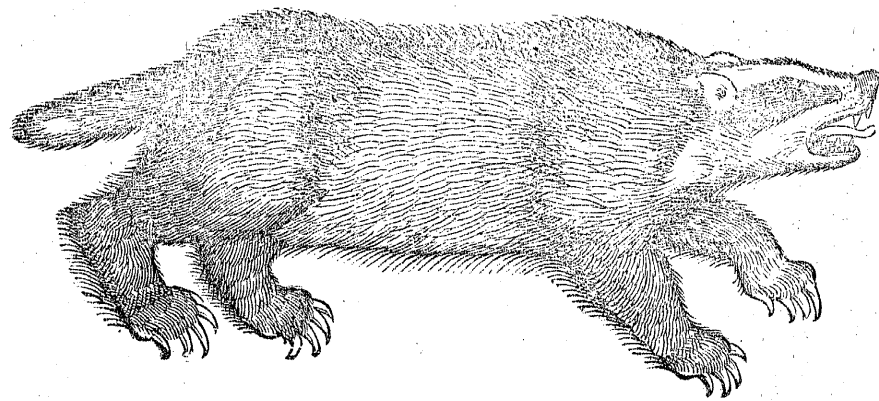
SATHERIVM, Σαθηρίον, vt ibidem scribit Aristoteles, similiter amphibion animal est. Auicennæ translatio apud Albertum, habet kachecobon, aliàs kachyneon. Albertus interpretatur martarum, animal fuluum, guttore albo, magnitudine cati. Niphus Alberti verbis negligentius assimilatis, satherium ex eo et chebalum (chebalum) facit, satyrium verò martarum. (Alij, inquit idem Niphus, satyrium putant vulgò appellari foinam, quæ magis aquas petit.) Sed martem quoq; (vulgus martarum dicit) & foinam, id est iisdem, mustelarum generis esse, nec amphibia, in ipsorum historia dicemus.

PORCOS, Πόρκοι, animal quadrupes, fluuiatile, amphibium iuxta Jstrum Varinus. Πορκός, oxytonum, Hefychius cyrtum, id est nasam piscatoriam interpretatur.

DE MAESOLO.

MAESOLVS, Μαεσολός, animal quadrupes in India, vitulo simile, Hefychius & Varinus.

DE MELE.

MELES

MELES vel melis, vtroq; enim modo scribi reperio, vt feles & felis, sceminini generis apud grammaticos. Lucifugo melis, Gratius. Albertus & recentiores quidam masculino genere protulerunt, vt felem quoq; ego vtrunq; scemininum potius fecerim. Bestia melis, Samonicus cap. 48. Septa leporarij e macerij teçtorio teçta sint oportet, ne feles aut meles aliud que bestia intrare possit, Varron: alij legunt, felis aut melis. Melis autem ingressum idè prohibendum ab eo cõsuli apparet, quoniam alucaria in eodem conserto aliqui habeant, quibus meles insidiatur: Vnde etiam nominata videtur, quod mellis auidissima sit. Apud indoctos quosdam nõ meles, sed melo & melorus nominatur. Melo dictus est, inquit Isidorus, quod sit iucundissimo (rotundissimo, vt apud Vincentium Bell. legitur) membro, vel quod fauõs petat, & assidue mella capter. Melo vel melotus, animal quod & taxus dicitur, cuius pellis hispida valde melota vocatur, Glossa in epistolam ad Hebræos, sed melotam Græci pellem ouillam aut caprinam vocant, non melis (cuius nomen quidem Græcum reperias) vt suo loco dicitur. In medico quodã diuã Hildegardis libro Helus pro mele scribitur, librarij forsã vitio. Est sanè meles non alia quadrupes, quàm quæ à recentioribus taxus vel tassus nominatur, alijs taxo, Alberto daxus. Scribit Sipontinus ignorasse quid melis esset longissimis temporibus Latinos omnes Græcosq; alijs aliter hoc vocabulum exponentibus: tanquam ipse primus taxum esse docuerit: cum idem Aggregator & alij ante ipsum prodiderint. Græcum verò eius nomen nec ipse nec alius adhuc quicquam ostendit: nam μέλις quod sciolos quidam in Calepini dictionarium inseruit, falsum & fictitium est. Aristoteles & veteres animal quod vulgo taxonem nominant, trochum appellarunt, Obscurus. Georgius Alexandrinus mellem, animal auiibus inimicū putat esse, id nempe quod vulgus foinum (foinum, Volaterranus) & marturellum appellat sed errassè conuincitur, quoniam in loco Varronis què citat 3. 11. non meles, sed feles legitur. Feles apud Columellam & Varronem accipi videtur pro foino, sic enim vulgus appellat bestiolam gallinis maxime in festã, Phil. Beroaldus. Sed felem, catum esse, supra assertum nobis est, foinus & marturellus multarum generis sunt, multum diuersa à mele seu taxo naturæ. Albozao (vocem corruptam pro alzabo, &c.) Rafis interpres nõ rectè taxonem interpretatur, omnino enim hyæna est. תחשכח, tachasch, vel tabas, plurale tachaschim, Dauid Kimchi exponit animal diuersorum colorum: vnde Onkelus vertit תחשכחם saligna, vel תחשכחם saligna quod gaudeat coloribus, Eadem scribit Abraham Esra Exodi 25. Rabi Salomon Ezechielis 16. תחשכח תספן, id est taxum interpretatur, quod Nic. Lyranus probat, & vix quidam huius linguæ eruditus apud nos. Numeri (vt Aug. Steuchus testatur) 14. Ebræi quidam bouem quidam taxum durissimæ pellis exponunt. Aquila & Symmachus ianthinon, item Ezechielis 6. Aquila & Theodotion ianthina, Septuaginta hyacinthum: sed animalis, non coloris aut vestis nomen esse patet ex scripturæ locis, qui sunt: Pelles arietum rubentes, & pelles taxorum (tachaschim) Exodi 25. interprete Munstero: Hieronymus vertit, pelles arietū rubricatas, pellesq; hyacinthinas, & Septuaginta similiter. Et rursus eadem verba capite mox sequenti. Et rursus, operient arcem pelle taxorū (tachasch) & expandent pannum super ipsam qui totus sit hyacinthinus, Numeri 4. Et paulò post. Extendentq; super ista pannū coccineum, quem operient alio operimento de pelle taxorum facto, Munstero interprete. Septuaginta & Hieronymus hanc etiam pellem hyacinthinam vertunt. Calciaui te tachasch (corio taxi) Ezechielis 16. hyacintho, Hieronymus & Lxx. Numerorū quarto Chaldaicus interpres. vt dixi, saligna reddit. Arabs تاحشكح Peisa תחשכח asbak. Sed quoniam taxi pellis nec elegans nec pretiosa est, quarrendum an thos forte aut lynx aut simile animal, cuius & pretiosa sit pellis & colore punctisq; varia significetur. Vox quidem ipsa tabas vel tachasch satis ad thos accedit, quamquam ad taxum forte magis: sed ex vocum similitudine, nisi res ipsæ conueniant, nihil probatur. Meles Italicè rasso vocatur. Rhæti qui Italicè loquuntur, rascb. Gallicè raffen: vel vt alij scribunt, raffen, raxon, raffen: & à colore pilorum, griffarr: aliqui blauean (al blauean) appellant, Carolus Bouillus: aliqui Lutetia, vt audio, bedano. Hispanicè, rasingo vel texó. Germanicè rachs vel dars. Anglorum nomina diuersa sunt, a brocke, a bager, (aliàs badger) abanson, a deer, a gray. Illyricè geç, vnelç.

Sesquiuiolos & taxones animalia quædam appellat author libri de mirabilibus sacre Scripturæ qui vulgo Augustino attribuitur. Brasauolus taxum ferè murium alpinorum generis esse conijcit, forte quod similiter in caueris latet, & somniculosus esse putetur. Sed muris alpini formã naturamq; longè diuersam esse, facile ex eius historia apparebit. Apud Lucanos in Italia animal reperitur, μετρωτόπιον, ὀφύριον τε & σόδις, hoc est, mediū quodammodo inter vrsum & suem, (non magnitudine sed corporis forma,) Galenus de alimentorum facultate 3. 1. Hoc animal forsitan aliquis melem esse coniecerit, præsertim cum hæc proprio nomine Græco destituatur: aut si pro vrsis legas μωδὸς, murem alpinum intelligere poteris, quem quidam ὀφύριον appellant. Sed potius fuerit nihil mutare & melè intelligere. Nam, vt dicitur in Lucano, Calius Secundus Curio nos docuit, mele (vulgò tasso nominat) abundant non Lucani modo, verum etiam Sicili, & reliquæ regni Neopolitani oræ: & ea vescuntur autumnali præsertim tempore, quod tum maturis vuis & reliquis fructibus maxime pinguescit, quamobrem vno nomine Σωακίον vel Σωακίον Græce vocari poterit. Habet enim cum Vrsis communia quædam Melis, vt erosa humilitas, corpus crassum, auriculis etiam & pedibus non dissimilis: & quod iisdem fere vescitur, & in cauernis degit, somniculosus adè vt magna hyemis parte dormiat: cum sue verò pinguitudinis abundantiam.

B.

Meles in alpinis & Helueticis regionibus plurimæ capiuntur. Duo sunt genera, vnum canis instar digitatū, quod caninum vocant: alterum vngulas, vt sues, habet bifidas, quod idcirco suillum appellant, Ge. Agricola ex Alberto. Distinguuntur & erinacei genera similiter. Quidã non vnguibus tantum, sed ore etiã sine naso & rostro, suillum sui, caninum cani similem faciunt, vt erinaceos quoq;. Differunt hæc taxi genera, rostri figura, & in super victu: nam caninus vescitur cadaveribus, & ijs cibis quibus canes: suillus vero radicibus, & ijs quibus sues, vt retulit mihi Normannus quidam qui vtrunq; genus aliquando se cepisse aiebat. Taxus est magnitudine vulpis, Albert. sed crassiore breuiorq; corpore. Magnitudine ferè vulpis, sed humilioris staturæ, propter crurum breuitatem. Magnitudine est vulpis aut canis mediocris, cuius quodammodo speciem præ se fert, maxime caninus, Ge. Agricola. Fiber meli ferè similis est, sed paulò longior, pilo subtiliore. Crassi meles non sunt pingues tamen, Ge. Agricola. Taxi sagina (adeps) Luna crescente augetur, decrescere minuitur, interlunio nulla, Liber de naturis rerum. Cutis ei dura & sordidissima. Isidor. spissa, Albert. villosa & satis rigida, Obscur. Pilum habet grisei coloris, Isidor. similiter vt feles coloris incani. Vnde quidam Gallorum à colore griffart vocitant. Dars vestitur villis, quæ sunt vel albi vel nigri: & dorsum quidem abundat nigris, reliquū corpus albis: excepto capite quod alteris quibusdam

buslam quasi lineis nigris & candidis à suprema capitis parte ad rictum duobus decoratur, Ge. Agricola. Pilo tegitur magis albo quam nigro: sed in dorso plures sunt nigri, in lateribus plures albi. Capitis pilus in medio niger, vtrinque; ad latera albus, Albert. Dentes habet acutos: quam obrem mordax est animal. Dorsum latum. Crura brevia: & vt quidam scribunt inæqualia, nempe sinistri lateris breviora: vnde fiat vt celerrimè currat, si pedes dextros rotarum orbitis inferat, & hoc modo venatores effugiat. Hoc ego, inquit Albertus, non deprehendi, cum tamen sapius hoc animal considerauerim. Ipse etiam in specia aliquando mele diligentissime, crura dextra sinistræ qualia deprehendi. Cauda ei varia, villosa, non longa. Zibethus, animal ore oblongo vt taxus. Cardanus. Melem ego aliquando cõsideraui, cui vngues quini ante & retro erant: crura anteriora dodrantalia, posteriora breviora. Pondus erant libræ nostræ (quæ octodecim vnciarum sunt) fere 30. vt aiebant. Longitudo à summo naso (quæ in instar suis prominentem & crassiusculum habet) dodrantes tres cū palmo vel paulò plus. Pili (præfertim per totum dorsum) longiusculi ad tres digitos, hirti, inferius & maiori parte albicantes seu cani, superius nigricantes: caput per mediū albicat, vtrinque; verò maculæ (lineæ) nigrae sunt, &c. cauda magis albicat, latiuscula, sex aut vij digitos longa: crura nigris pilis vestiuntur: dentes fere vt canum, duobus vtrinque caninis, inferiores medij inter caninos parui & multi sunt. Corpus & sua proportione admodū latum est, pingui plurimo abundat, cum inter carnē & pellem, tum circa renes. Auricula parua & breues: oculi parui. Fellis vesica magna satis. Graui odore, plurimis circa inguina pediculis latis infestabatur: vngues anteriores longiusculi & nudi ad fodendum apti, posteriores breviores & pilis tecti. Interlunij dies erat & pinguedo tamen in eo abundabat. Rictus ei angustior erat, & canino fere similis. Antiquis fuerat persualum, promiscuum esse vtrinque; in Hyæna sexum, eos calligat Aristoteles. Negat enim in masculo eam rimam, quæ sub excrementorum exitu est, peruiam introrsum esse. De Melibus hoc itè dictum à nobis est, Scaliger. Ego alium, in quo de Melibus hoc dixerit, locū iam non reperio.

C.

Meles subit cavernas, sed egreditur ad pastum capeffendum, etiam hyberno tempore, & vagatur in syluis, Ge. Agricola. Quam obrem Grætius melem lucifugam dixit. Taxus somniculosus est gliris instar, Arlunus: sed glis tota hyeme dormit, meles non item. Melanide appetit, ex quo nomen inuenit, Isidor. & Ge. Agricola. Apibus & melli infidiatur. Crabronibus & alijs vermibus taxum victitare ferunt: quia non est vclox ad venandum, Albert. Amat loca feracia pomorum & fructuum arboreorum, quorum esu autumnò præcipuè pinguiscit, Stumpfius. Animal est valde pingue, Albert. hinc vulgò hominem valde corpulentū, taxi instar obesum esse dicimus. Lupi, melis, vulpis & huiusmodi animalium catulos, Galli cheaux appellant.

D.

Caver nas subterraneas dum sibi parant, vt audio, effossam terram in vnum resupinum conijciunt, quem mox satis oneratum pedibus apprehensum mordicus vectorem extrahunt, totiesq; repetunt donec ampla satis sit habitatio. Similis quædam fibrorum & alpinorum murium industria fertur. Propriam sibi foueam vulpes non parat: sed melis foueæ, absente ea, introitum excremento inquinat: rediens illa virus olentem deferit, & vulpi habitandam relinquit, Isidorus & Albert. Cicurata, facilis est & ludis indulget. Albert.

E.

Canes quosdam exiguos, qui melium vulpiumq; caua ingressi, mordendo eas expellunt, nostri vocat lochbündle. Meles quidem si quando cum canibus pugnat, valde mordet. Isidorus infesta tam à canibus aut alijs animalibus, supinam se dentibus pedibusq; defendere scribit. Meles in metu solertes, sufflata cute distincti è (al' distincti) iustus hominum & morsus canū arcent, Plin. Hoc audio hodieq; à taxo fieri compercum. Galli pedicæ genus vocant haufepid. illaqueandis lupis, vulpibus & taxis idoneum. Meliū pellibus pharetras muniunt, & helcia equorum. (kommet.) Ne vulnerentur canes à bestijs, imponuntur collaria, quæ vocantur meliam, id est cingulum circa collum ex corio firmo cum clavis capitatis, Varro. Ex taxi pellibus in Italia etiamnum collaria canum conficiunt: & pharetras villosas: & sacculos quibus tum pastores tum alij vtuntur his enim in clusa præclare abaque iniuria defenduntur. Collaria canum aliqui millos vocant, quasi melinos, ab hoc animali, vt grammatici quidam volunt, quos potius sequor, quam illos qui à multitudine clavorū quasi à mille clavis dictos aiunt. Plinius Frontinusq; regi scuta melium pellibus scribunt, (easq; esse densas & validas) Hæc apud Plinium & Frontinum iam non reperio, nec memini authoris nomen qui hæc tanquam ex illis citat. Ge. Agricola Germanis suis melium interpretatur ein halssband darunder dass gestueret, so man den hunden anlegt. Collariibus ergo Sunt qui lucifugæ cristas inducere melis. Ius. ère, aut sacris conferta monilia conchis, &c. Græ. ne canes fascino aut ne rabiem incendant. Pilos in equis albos subnasci reperio, si prioribus euulsis locus illinatur melle crudo cum adipe melis.

F.

Taxos in Germania Italiaq; mensis apponi scio, & à multis laudari. Quidam apud nos pira simul coquere solent. Sunt qui & taxos & glires cœnis addant, quæ animalia in qualitatibus hystrici haud multum dissimilia sunt; Platina. Melis caro à me gustata septembri mense, bona, pinguis & subdulcis erat: quod si generibus differunt, vt & caninus & suillus taxus sit, suillum (vt & in erinaceorum genere) ad cibum præferendam iudico.

G.

Ad sanguinis reiectionem è pectore prodesse putatur. Quorum cinis, aut cochlearum, aut deniq; melis, Seren. 60 Melis & cuculi & hirundinis decoctum & potum, ad morsum canis rabidi laudant. Plin. Sanguis taxonis cum sale cornibus animalium insillatus, à peste & mortalitate seruat: notum est omnibus. Brunfelsius nescio ex quo authore. Recentiores quidam liquorẽ mellatium (destillatum vulgò vocant) è sanguine taxi, aduersus pestilentiam commendant. Sunt qui aduersus eandem luem hoc medicamentū præscribant, vt in manuscripto quodam libro reperi. Sanguis taxi recens, terra Argemone, crocus, tormenilla, sicca teruntur reponunturque: vsus tempore sumitur inde ad magnitudinem fabæ cum quarta parte denarij aurei in tenuissimam scobem lima redacti. Præcipitur autem etiam flammulam (herbam sic dictam à facultate vrendi) iuxta vel sub bubonem illigari oportere. Taxonis sanguis siccus & in puluerem redactus, mirum in modum lepræ morbo medetur, Carolus Bouillus.

Taxi pinguedinem Græci prætereunt: constat, autem plurimum emollire, Brasauolus. Iacobus Syluius ad-

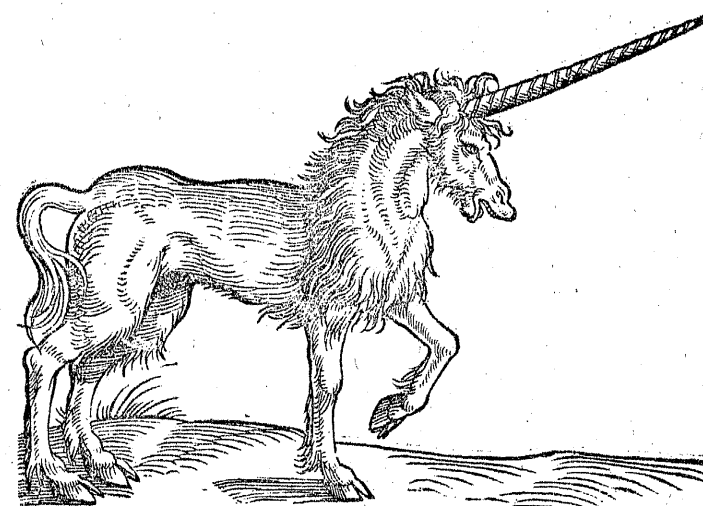
pem melinum, caninum, felinum, &c. inter taurinum & suillum constituit: nimirum quod suillo crassiores, taurino tenuiores sint: mihi quidem omnes hi adipēs suillo & taurino magis calfacere, & digerere videtur. Nec spernendus adeps dederit quem bestia melis, Serenus contra febres & calores nimios corporis. Adipe taxi inuncti febrientes sanantur, Aesculap. Axungia eius valet ad renū dolores, Albert. Quidam nephriticis & calculosis inungunt: & alijs etiam membris dolentibus, Obscur. Inuncta melium pinguitudo vel cum alijs infusa (per clysterem nimirum,) renū dolores sedat. Ge. Agricola. Adipēs taxi, vulpis, felis syluestris & alij, à medicis quibusdā (Leonello & alijs) miscentur ad compositiones arthriticas. Taxi & canis pinguis equarij medici miscēt ad nervos contractos remolliendos. Cerebrum cum oleo coctū omnes dolores curat, Aesculap. Iecur melis ex aqua oris grauitatem emendat, Plin. Testiculi taxi cum melle cocti libidinem accendunt, Aesculap. Fertur quod sole ex pelle taxi paratæ in calceamentis sit scitum remedium contra dolorem podagricum, Incertus. Morsus taxi aliquando venenosus est, sed non semper, Albert. Morsus eius plerunq; grauius est, & exitialis: nimirum quia vescitur crabronibus & animalibus venenatis quæ in terra repunt, vnde dentes eius inficiuntur, Liber de nat. rerum. Taxus, lynx, catus, &c. vulnere magis morsus sui quàm venenolædunt, Arnoldus.

H.

Meles lucifuga, Græ. Licet etiam obesam, opimam, vel pinguem cognominare. Melis hasta è ligno maldicta, Felli. vt Græci originis sit, qui melian malum arborem vocat, prima longa: melon, fructum eius, & per excellentiam cotoneum: vnde melinum penultima breui, ex malis cotoneis paratū, vt oleum melinum: à mele autem quadrupede melinum, penultima longa formari poterit. melis etiam in Lexico Græcolatino arbor malus exponitur, sed sine authore. Melia fraxinus est, cuius lignum hastis conficiendis idoneum habetur: quare eodẽ nomine hastam quoq; nominant Græci, Mali certe arboris lignum hastis ineptum est. Leucrocota fera caput est melium. Plin. cam. I. num. Solin. A taxo Ferrariæ nobilissima Taxonorum familia nomen sortita est, Brasauolus: Fiente, id est sumus Gallica lingua, non de quibusuis feris, sed propriè fortentibus dicitur, vt vulpe, mele.

DE MONOCEROTE.

Figura hæc talis est, qualis à pictoribus ferè hodie pingitur, de qua certi nihil habeo.

A.

MONOCEROS, hoc est vnicornis fera, ab alijs aliter describitur: siue quoniam diuersæ sunt vnicornes animantes, vt constat: siue quòd aliqui notas diuersarum tanquam vnus confuderunt. Minus autem mirum de fera tam peregrina & toto à nobis orbe diuisa, nec vnquã in Europam adducta, diuersa ab Europæis scriptoribus auritis ferè omnibus non oculatis, memoria prodita esse. Hoc magis mirum, recentiores etiam, vt Ludouicum Romanum & Paulum Venetum, qui regiones illas in quibus reperiuntur lastrant, diuersas tamen monocerotes describere. Ego singulorum verba adnumerabo; vt doctoribus diligentioribusq; olim certius aliquid his de feris statuendi occasionem præbeam. Orsei Indi venantur asperimam feram monocerotem, reliquo corpore equo similem, capite ceruo pedibus elephanto, cauda apro, magitū graui, vno cornu nigro media fronte cubito. um duum eminentem, hanc feram viuam negant capi, Plinius. Physiologus quidam author obscurus, & alij eum secuti, monocerotem animal paruū esse scribunt, hæcdo simile acerrimum, vno in capite cornu. Sed illi ex Plinio acerrimum pro asperimum legerūt: & hæcdo pro equo, vnde necessarius ferè alter error secutus est vt animal paruū esse putarent.

Montes (inquit Aelianus) esse dicuntur in intimis regionibus Indiæ, ad quos difficulter eatur, vbi præter alias bestias feras reperitur monoceros, quem (Indi) vocant cartazonon: cumq; magnitudine ad confirmatæ ætatis equum accedere dicunt, iubaq; & pilis fuluum esse: pedum bonitate & totius corporis celeritate excellere: atque similiter vt elephantos pedum digitis indiuisis esse: apri caudam habere, inter supercilia cornu vno, eodemq; nigro, non laui quidem sed versuras quasdam naturales habente, atq; in acutissimū mucronem desinente ornatum existere, Hæc Aelianus. Mihi omnino Plinius & Aelianus vnã eandemq; bestiam descripsisse videntur.

sed nec aliam Philes simia Aeliani, cuius verba singularim in sequentibus per partes recitabo, Quinetiam asinum siue onagrum Indicum, si non idem, inter vnicornia tamē animalia iam descripto omnium proximum esse dixerim. Conueniunt sanē præter cornu vtriq; vnicum ē media fronte, locus natalis India, equi magnitudo, vngulae solidae, celeritas, vita solitaria, robur in expugnabile, & quōd cōfirmata ætate nulli capiuntur. Colore tantum differre videntur: cum asinus Indicus albus sit reliquō corpore, sed capite purpureo: monoceros fuluus, qui color etiam rhinoceroti à quibusdam tribuitur: sic & cornu color non idem. monocerotem enim simpliciter nigrum Plinius tribuit: asino Indico Aelianus medium tantum nigrum, inferius album, superius puniceum. Bellonius hæc ex Aeliano ita citat, vt cornu pars quæ in superficie est punicea intelligatur, interior alba, intima & media nigra quæ interpretatio mihi placet. Philes quidem cornu totum nigrum esse scribit, excepto mucrone. Sed de asino Indico vnicornē supra docui abunde statim post Asini historiam, ex Aeliano, Phile, Aristotele, Plinio. Hæc de eodem Philostrati verba adijciam ex lib. 3. de vita Apollonij. Asinos syluestres (inquit) in vicinis Hyphalidi Indiae paludibus multos capi dicunt esse autem huiusmodi feris in fronte cornu, quō taurorū more g. nerose pugnant: & Indos ex illis cornibus pocula conficere: asseruntq; nullis morbis illo die affici, qui ex huiusmodi poculo potarint: neq; si vulnerati fuerint dolere, & per ignē etiam incolumes transire, neq; vllis venenis la di quacunq; nocendi gratia in potu dantur. Idcirco reg. m. esse eadem pocula, nec alij quam regi eiusmodi feræ venationem permitti. Apollonium itaq; feram aspexit eiusq; naturam cum admiratione considerasse ferunt. Interroganti autē Damidi, an sermōni qui de poculo iam dicto ferebatur fidē adhiberet: Adhibeo, inquit, si huius regionis immortalē regem esse intellexero. Qui enim mihi aut alteri cuiquam poculū itā salubre (αἰονόβητε & τρω νίγες) dare potest. nonne verisimile est ipsum quotidie illo vti, & ex eo cornu frequenter vel ad erapulā vsq; bibere? nemo enim vt puto calumniabitur eū, qui tali poculo etiam inebrietur, Hæc ille. Sunt etiā (inquit Arist. de partib. anim. 3. 3.) quæ cornū singulari armentur, vt oryx & asinus Indicus: oryx bifidus, asinus ille solipes est: gerunt sanē mediō sui capitis cornu fixum ea quæ vnum habent: sic enim maximē pars vtraq; cornū obtinebit, cum medium commune pariter vtriq; extremo sit. Solipes potius quàm bifidum esse vnicornē esse vnicornē rectē videri potest: vngula enim tam solida quàm bifida, eandem naturam habet quàm cornu, itaq; eisdē simul & vngulam findi & cornu congruum est. Fissio etiam vngulæ & cornu ex defectu naturæ euenit: itaq; cum exuperantiam vngulæ solipedum natura dedisset, rectē dempsit superne fecitq; vnicornē, Hæc Aristotel. Illa sanē cornua quæ hodie in principum quorundā, vel ciuitatum vel ecclesiarum thesauris ostenduntur, vt Venetijs Argentorati, Metis, audio an fractuosa esse, & spiris cōsoluta, tanquam duobus filis aut funiculis in se contortis, quale quidē cornu duplex iudicari debet, etiam si vnicum & simplex appareat. Huiusmodi etiam Philes monocerotis sui cornu facit, hoc versu, ὡς εἰς ἐπιγυμῆς σφαιροφύτης κεκλωσμένον. & versuras quasdam habere Aelianus scribit. Vide plura in 2. Onesiferus inquit, equos vnicornes in India esse ceruinis capitibus, Strabo. Terrā Indiam equos vno cornu præditos procreare ferunt, quorum ē cornibus pocula conficiuntur, in quæ venenum mortiferum coniectum si quis biberit, nihil graue, quōd cornu repellat malum ipsum, perpetitur. Aelian. Ceruinum caput etiam Plinij monoceros gerit, qui tamen (vt supra dixi) ab Aeliano monocerote non differt: vt etiam equus Indicus vnicornis non alius videri debeat: nam & monocerotis seu cartazono forma & magnitudo equi est. Quōd autem Aelianus poculum ex eius cornu factum venenis aduerari scribit, quod tum ipse alibi tum Philostratus & Philes asino siue onagro Indico vnicorni attribuunt rursus argumento est eandem esse feram quæ diuersis diuinitatibus appellatur: aut si differat, colore tantum differre, vt paulo ante asserui.

Mecha quæ vrbs est Arabia Mahometis sepulchro & delubro in signis: iuxta quod (inquit Ludouicus Romanus patritius) septa seu claustra visuntur, in quibus vnicornes gemini asseruantur, quos loco miraculi populo ostentant, nec ab re, res est miratu dignissima. Sunt autem eiusmodi. Alterum eorum, quem constat longē prociorem esse, pullo equino triginta menses nato haud ab similem crediderim. Prominet in fronte cornu vnicum, longitudine trium cubitorū. Longē natu minor est alter, vt pote anniculus, ac equino pullo simillimus: eius cornu quaterni palmi (quatuor palmorum, dodrantes intelligo) longitudinem haud excedit. Coloris est id animal equi mustellini, caput cerui instar: collo non oblongo, rarissimaq; iuba, ab altera parte solum dependētis. Tibias habet tenues, eisdemq; graciles admodum hinc nulli modo. Vngulae anteriorum pedū bifidas habet, caprinos pedes fermē referentes. Tibiarum posteriorum pars exterior villosa est, pilisq; plurimi. Sanē id animal ferū videtur: verum ferociam nescio qua comitate condidit. Eos vnicornes quispiam Sultano Mecha dono dedit, ceu rem inuentu rarissimam & maximē pretiosam. Aduecti sunt ex Aethiopia ab Aethiopiū rege, vt eo munere necessitudinem coniuētissimē cum Sultano Mecha præfecto iniret. Hactenus Lud. Romanus, ex quo Cardanus etiam in opus suum de subtilitate transcripsit: sed errat quōd pro monocerote rhinocerotem nominat. Apparet autē diuersum hoc monoceros animal esse ab asino Indico, qui solipes est: nec non à Plinij & Aeliani monocerote, quæ simpliciter solipedem esse dixerim, quoniam pedes eius elephantinis comparantur, quāuis enim elephantum nō simpliciter solipedem veteres dixerunt, vt qui digitos quinque leuiter formatos & in formes habeat, tamē equinis pedes eius conferuntur. Vnicornē quidem bifidum animal præter orygem Aristoteles & Plinius nullum agnoscent. Est autem orygis etiam cornu nigrū, altum, & ferreū, id est durissimi mucronis, in Libya, ex caprarum syluestrium genere, vt mirer Opptianum, qui rhinocerotem nō multo maiorem oryge esse scribit, cum Plinius eundem elephantō longitudine parem faciat, alij paulo minorē eum longitudine tum altitudine. Sed de oryge aliās in historia ipsius diuersum enim illū esse à simpliciter dicto vnicorni, omnino cum Nipho contra Albertum sentio. Regnum Basman (inquit Paulus Venetus) magnū Cham pro domino agnoscit. Inueniuntur in eo elephantī & vnicornes permulti. Sunt autē vnicornes paulo minores elephantis, pilis bubali, pedibus elephantī. Caput habent vt aper, & more porcorum in ceno morari gaudent, & alijs inmundis locis. In medio frontis gestant cornu vnum, crassum & nigrum. Linguam habent spinosam, eaq; ledunt homines & animalia. Hoc etiam animal, si vera descriptio est, à superioribus omnibus diuersum fuerit: in nonnullis sanē ad rhinocerotem accedit, magnitudine, capite, pedibus, sed rhinoceroti cornu à naso prominet. Nicolaus Venetus comes, extrēmā Asiae prouinciā quādam Macinum nominat, inter Indiæ montes & Cathaium, (Sericam intelligere videtur) vbi animal nascatur fuallo capite, bouis cauda, vnicornis in fronte cornu, eoque cubitali, colore & magnitudine elephantis, quibus cum bellum continuē gerit. Id cornu veneno medetur, idcoq; in honore est, Aen. Syluius de Asia cap. 10. Albertus libro 22. vnicorni eadē adscribit quæ veteres & classici authores rhinoceroti. Theologi quoq; & interpretes sacrarum literarum ferē confundunt, vt medici quoq; recentiores, Aggregator, & nostra ætate Jac. Syluius. Atqui nos

de rhinocerotis cornu in medendo viribus nihil quicquam legimus apud classicos authores: de monocerotis verō vel asini aut onagri Indici cornu, ea quæ partim iam hoc in capite scripsimus, partim in Asini Indici historia partim verō paulo post scribemus præsentis historiae cap. septimo. Animalia quidem ipsa differre satis intelliget, qui rhinocerotis historiam præsentem contulerit, vt de re ipsa dubium non sit. Ceterum Hebraei nomen רעם reem, quod in Sacris literis nunc vnicornem, nunc rhinocerotem interpretantur, verū potius esse dicam incertus sum. monocerotem tamen potius significari animus inclinat. Munsterus in Lexico trilingui rhinocerotem Hebraicē vocat רעם aut רעם, reem & rursus vnicornem רעם reem, & רעם רעם rimna, & רעם רעם karas vel karafsch, quod nō in Sacris literis non reperitur. si tamen reem vel rimna & karas in vnam vocē coniungas, vox fiet simillima Græcæ rhinoceros. Reem David Kimhi feram robustam & vnicornem interpretatur. R. Saadias huius generis femellam nominat ako, de qua voce in libe dixi. Improbatur Elias, neq; concedit vnum duntaxat habere cornu, si quidem cornua eius dicuntur. Deutero. 33. his verbis: Primogenitus bouis illius decorem habet, & cornua eius sunt velut cornua rhinocerotis, (reem) quibus deturbabit populos pasiter vsq; ad fines terræ, Munsterus interprete. Hieronymus hic rhinocerotem transfert, Septuaginta monocerotem. Tertullianus in libro aduersus Praxeam tertio, hæc verba enarrans, sic translata, Tauri dec. or eius: cornua vnicornis, cornua eius, in eis nationes ventilabit ad summum vsq; terræ: Non vtiq; (inquit) rhinoceros destinabatur vnicornis: nec Minotaurus bicornis, &c. Rhinoceros quidem non vnum, sed duo gerit cornua, alterum in nare, alterum superne, exiguum quidē sed validissimum, vt in eius historia referemus. Rabi Salomon etymologiam huius vocis (reem) putat רעם, rom vel רעם רעם gobba, id est altitudinem. Abraham רעם רעם tokeph, id est robur. Deuteronomij 33. Chaldeus exponit metaphorice rumā vetukpha, id est altitudinem & robur. Arabs רעם רעם barkeran, Persa رעם bark: qua voce interpretator etiam ako, (nos ako ibicem esse putamus.) Deus eduxit eos de Aegypto, quasi fortitudo vnicornis (reem) est, ei Numerorum 23. Arabica translatio habet רעם, reem. Et exaltabitur cornu meū sicut vnicornis. Psalmo 92. Chaldeus hic pro reem ponit רעם רעם remana: Arabs cōposita voce ab vnitare cornu vtiur. Salua me ab ore leonis, & à cornibus vnicornium (רעם רעם, remim) exaudisti me, Psalmo 22. Vox Domini exilire fecit cedros sicut vitulum, & Libanum & Sirion sicut pullum vnicornium, reemim Psalmo 29. Et edificauit veluti (palatia) excelsa sanctuarium suum, Psalmo 78. hic רעם reemim, id est vnicornes (vt Lxx & Hieronymus verterunt), & ramim, id est excelsa legitur. Descendentq; vnicornes cum eis, & tauri cum magnificis. Elia 34. intelliguntur autem viri fortes & robusti, quare Lxx. pro reemim verterunt רעם, id est vegetos. Nunquid acquiescet monoceros (reem) vt seruiat tibi, aut vt moretur iuxta præsepia tua? Nunquid ligabis monocerotem fune suo pro sulco (faciendō) aut complanabit glebas vallium post te? Job 39. Est enim fera prorsus indomita, vt dicam in d. רעם רעם, dischon, vocem Hebraicam Chaldeus Deuteronomij 14. interpretatur rema, id est vnicornem: Lxx. & Hieronymus pygargum. Vide in historia pygargi inter capras syluestres: quod si pygargū esse non placet, oryx forsitan fuerit, qui & ipse vnicornis & ex syluestrium caprarū genere est. Hebraei רעם רעם carim pecora minora appellant, id est agnos, oues, arietes, alij car hircum exponunt. Hieronymus tamen Psalmo 37. carim monocerotes verit, quōd non probamus. Verba Psalms sunt hæc. Inimici Domini sicut optimum (adeps) quod est in agnis (carim) consumuntur. Vide in Hirco A. Alchercheden, est animal quod dicitur vnicornis, habens in fronte cornu vnum, quod aduersatur venenis, And. Bellunen. מונקרוס, fera terribilis, Hefych. apud quem etiam מונקרוס legitur, quod non placet, in recto: genitiuus quidem מונקרוס per a. in penultima habet. Est quādo adiectiue profertur, & מונקרוס vnicornis, Philes. Vnicornis nomen Latinum apud recentiores tantum & theologos legimus: Plinius Græca monocerotis voce vti maluit. Finxerunt & carere gentes pleræq; ad Græci vocabuli imitationem huius belluæ nomina, ab vnitare & cornu composita. Itali, alicornio, vnicorno, vel vt quidam scribunt hocorno aut leocorno. Galli, licorne. Hispani, vnicornio. Angli, vnicorne. Germani, einhorn. Illyrij, gednorozecz.

Quod ad monocerotis eiusq; partium descriptionem, quam in præcedenti capite multa passim dixerim, nonnulla tamen vel illic omisa, vel vt inciderint, hic adijciam, ne ordinem institutum deseruisse videar. Monoceros apud Indos reperitur, Philes, Solin. Elephantī & vnicornes multi sunt in regno Niem, quod ad meridicem cōsine est India, Paulus Venet. Regnum Lambri habet vnicornes, Idem. Aloisius Cadamustus navigationis suæ capite quinquagesimo regionis cuiusdam noui Orbis meminit, in qua vnicornes viuī reperiantur. Ad orientem & meridiem sub æquinoctiali est Monoceros seu vnicornis animas, caput draconis habens: & cornu non magnū quidem illud, sed tortuosum: mentum illi omne barba obtutum, collum longum in altum protensum, & serpētis tractū quā simillimum. Reliquum corpus ceruus similis: pedes autem sunt leonis, cuius effigiem coloribus expressam à pictoribus conspiceri licet, Nicephorus Callistus. Monoceros animal est atrocissimum, Solin. Philes. Equino corpore, capite ceruino, Solinus & alij. Villus ei fuluus, Philes & Plin. Os leonis, Idem. Cornu ē media eius fronte præpenditur, splendore mirifico, ad longitudinem pedum quatuor, ita acutū, vt quicquid impetat facile iccta eius perforat, Solinus. Saepè monoceros concussa verticis iuba longum & exitiale cornu propellit: quod è supercilij natum, non cauum, nec leue (αἰονόβητε) aliorum modo cornuum est. nec planū & aquabile, sed vel ferrea lima asperius, in multas subinde spiras reuolutū: & telo acutius, vt pote non recuruum, sed planè rectum: vndiq; nigrum, mucrone excepto, Philes. Plura vide in præcedenti capite, & septimo infra. Duo iunguntur etiam vnum asseruari audio, rectum & spiris contortum: itē hina in thesauro regis Poloniae, iungula ad hominis ferē prociatam. Monocerotis cornu Brasauolus subnigrū vel subcinereum esse tradit: Nos illud (inquit Mundella) non comperimus, verum nigrum esse iuxta Plinij sententiam. Asinus Indicus vnicum cornu habet & animal illud quod veterum quibusdā archos quasi princeps vocatur, vnicornis Latine, rhinoceros Græcè (vide in Rhinocerote A.) habet vnum cornu maximum, & solidum vt ceruinum, longius denis pedibus, vt ipse mensurandi diameter circa radicem cornu sesquipalmum (sesquidodrantē) excedat, Albertus in Aristot. de partib. 3. 2. Monocerotis (vt putatur) cornu circa annum Salutis 1520. (annis antequam hæc scriberem circiter triginta) repertum est in Heluetiæ fluuio Arula iuxta Brugam oppidum album, sed in superficie sublauium, duos cubitos longum, nullis tamen spirarum verlaris: odoratum tum aliās, tum accensum instar moschi ferē: id mox ad proximum monasterium virginum delatum, Campum regium vocant, à præfecto Badenē, tanquam

et

B.

in iurisdictione ad octo Heluetiae pagos pertinente repertum, repetitum est. Hæc mihi narravit amicus quidam qui eiusdem cornu fragmenta quædam habuit. Caudam habet apri vel suis, Solinus. Philes, Plinius, Aelian. Pedes elephanti, Solinus & alij: Veloces, sed inarticulatos, Philes. Crura ei proportione brevia, Isidorus: sed hoc rhinoceroti magis conuenit. Monocerotis figuram ex Vartomanni facerissima narratione adscribemus: Vnicornibus equi magnitudo: crura, pedes, caput, cerui, pili color balius. Equi iuba, rarior, breuior. Coxæ villosæ. Cornu vnum integrum Nicææ vidimus: alia alibi, Suffuluum vnum: vnum subluteum, accedens maxime ad buxum: vnum subpunicum. Etiam habemus frustum candidum, Scaliger.

C.

De fertissimas regiones persequitur monoceros, & solitarius errat, Aelianus & Philes, In excelsis montibus vastissimæ; solitudinibus commoratur, Isidor. Mōstrum est mugitu horrendo, Solin. Omnium maxime animalium absonam vocem & contentam mittere fertur, Aelian. Maximo robore præditus & inexpugnabili cornu armatus est, Aelian. Morsu est graui, & calcibus crudeliter pugnat, Philes.

D.

Viuus non venit in hominum potestatem: & interiri quidem potest, capi non potest, Solinus & Plin. Monoceros robore suo inexpugnabilis & indomita homini fera est: Vnde illud (Iob. 39) Non vincies eum loro, neque cubabit in præsepi. Varin. Ferrum non timet, Isidor. Ad alias quidem bestias ad se accedentes manifeste fertur, cum verò gregalibus suis pugnare: neq; modo cum maribus naturali quadam contentione dissidere, sed contra etiam feminas curare, pugnamq; vsq; ad mortem ingraue scere. Coitus vero tempore ad sceminam mansuetudine affuecit, & gregalis fit: Cum hoc tempus tranferit, & ventrem scemina ferre cœperit, rursus effertur & solus vagatur, Aelian. Cum alienis animalibus placidum se, ceu catulus gregi assuetus exhibeat, suo tamen generi infensissimus hostis est. Manifeste vero erga sceminam, feritatem eius vi amoris deprimente, solo tempore libidinis, Philes. Hostis est leonis, quare leo conspecta hac fera ad arborem aliquam se recipit, & irruentem in se declinat: illa cornu arbori infixum hæret, & à leone occiditur: aliquando tamen contra accidit, Aethiopiæ rex in epistola Hebraica ad pontificem Romanum.

E.

Vnicornem aiunt adeo virgines puellas venerari; vt ipis visis mansuecat, & aliquando iuxta eas in somnum delapsus capiatur ligeturq; Albert. Amore virginum & odore allici ferunt monocerotem, Arlunnus: rhinocerotem Isidorus, cum monocerote, vt & alij quidam, incepte confundens. Iuuenem aliquem robustum venatores puellæ instar vestitum & aromatibus aspersum statuunt è regione loci, in quo monoceros fuerit, ita vt odoris suauitas auræ statu ad belluam deriuari possit. Ipsi interea occultantur. Mox fera odore illecta ad iuuenem accedit, ille amplis muliebribus manicis totis refertis aromatibus eam obuelat. Tum venatores accurrunt, & cornu, quod venenis resistit, resecto, feram aufugere patiuntur, Tzetzes 5.7. Proposita in fera conspectum virgo (inquit recentiores) aduenienti sinum aperit, in quem illa omni ferocitate deposita caput inclinat, vbi somno capta velut inermis comprehenditur. Sed suspicetur aliquis hanc de monocerotis venatione persuasionem (quæ admodum esse quoddam vt supra diximus) sui generis feras hostiliter persequatur, nec aliàs ad sceminam quoq; mansuecat, nisi libidine accensus. Περί νεκτου ἵσθου ἡ θήλη (sic Ἰσίδωρος ἀναγρῶς, Oppiano) μόνον ὄφρα χαλκινῶς ἐν δαμάχῳ ἡ τήφου. Εὐς πὸ βελῶν ἡ γυνὴ ἀφ' ὅθεν ἔσθῃ, Philes. Prasiorum regi monocerotis pullos etiamnum teneros aiunt deportari, eisdemq; festis diebus ad pugnam committi, ad robur ostendendum: nam integræ ætatis & perfectæ nullū vnquam quisquam meminit captum fuisse, Aelianus. Et alibi, Domari possunt dum biennium nō excesserint: vetuli enim ab immanissimis & carniuoris feris nihil differunt. Capitur etiam & domatur, cum adhuc pullus est, Albertus.

F.

Carnes asini Indici amaras & cibo non idoneas esse, Aelianus meminit. His similes monocerotis carnes crediderim, cum vt supra dixi, vel nihil, vel minimum, colore forsitan solo, differant.

G.

De cornu monocerotis supra scripsi, capite primo & secundo: & in primo etiam quæ veteres de remedijs ex eo prodiderunt: hoc in loco recentiorum præcipue scripta de eodem eiusq; remedijs, & nostras obseruationes adiiciam. Memini aliquando dodrantale huius cornu segmentum apud mercatorem quendam videre, fortis nigrum & planum, non in spiras contortum, sed tum temporis non admodum obseruabam. Nunc apud pharmacopolas nostros exiguæ tantum fragmenta reperio, ex quibus medullam esse dicunt quæ rotundiora, albiora, mollioraq; sunt: exteriorem vero partem ceu corticem, quæ duriora & speriorq; laminarū formam refert, colore ruffo ex candido. Videtur sanè tum color iste, tum substantia nimium, si mandas, friabilis, nō lenta vt cornuum, adulteratum quippiam indicare, alterius fortassis animantis cornu igne vstum, & odoribus quibusdā adiunctis adscititia quadam aromatica suauitate imbutum, fortassis etiam ignitum in liquoribus odoratis extinctum. Curandum est vt recens habeatur, & odoratum (si modo natiuus odor ille sit.) non vel ætate exoletum vel frequentibus poculis exhaustum. Diuites enim frustula huius cornu poculis suis sæpe iniiciunt vel præueniendi quosdam morbos vel curandi gratia: sunt qui auro argentoue includat, & sic quoq; poculis iniiciat, quasi vero multis annis quantumcumq; in vino macerati vis eadem perdurare possit. Sed quod vinum imbiberit fuscum colorem trahit, candore amisso. Pleriq; ad remedia ex eo promissa cornu simpliciter vel in bene alij medulla præferunt. Vino iniectū ebullit, quod quidā siue imperitia siue dolo genuini signū esse aiunt, cum quæuis cornua vsta, in aqua aut vino ampullas moueant. Nebulones quidā nescio quam miscellā, quam Venetijs vidi (calcis & saponis vt audio: aut fortassis terræ vel lapidis alicuius: quæ itidē ebullire solent) pro cornu monocerotis vendunt. Quamobrè tutius fuerit, vel de integro cornu, si fieri posset, vel maioribus frustis & quæ cornu ipse probè referant, emere, quam fragmenta

70
minora

minora vbi dolum minus deprehendas. Pharmacopola quidam qui in celebri apud Germanos emporio Noribergæ fuit, retulit mihi monocerotis cornu adulterari à quibusdā ebore macerato vel etiam cocto cum nescio quibus medicamentis (tormentilla puto & alijs) vnde colorem traheret: deprehendi dolum si radatur: interior enim ebore substantiam esse, Antonius Brasauolus omnes ferè lapidem pro cornu monocerotis vendere scribit, quod quidem fieri non nego, qui certi nihil habeam: fieri tamē etiam potest, vt prædurum & solidissimum cornu, circa micronem præfertim (quæ pars etiam inferioribus præfertur, vt in certis quoq; cornibus) cui vel saxa & ferrum concedant, qualia & rhinoceroti & vnicornibus cæteris authores tribuunt, lapidis speciem præ se ferat. Nam si Orpheus de ceruinis cornibus propter soliditatem inter cornua ne an lapides potius censerentur deberent, rectè dubitauit: magis opinor in vnicornium genere dubitandum fuerit. Non enim solis ceruis, vt Aristoteles putauit, solida sunt cornua: sed vnicornibus etiam qualia dixi. Monocerotis cornu hodie vsurpatur longinquitate temporis in admodum sanè à cornea diuersam naturam conuersum, Mundella. Iac. Syluius, Aggregator & alij, qui rhinocerotem cū monocerote confundunt, quod hodie in vsu medico est rhinocerotis cornu nominant: de quo tamen authores nullas huiusmodi vires tradiderunt. Monocerotis cornu aliqui superueniente veneno sudare aiunt, quod falsum est, Ferdinandus Ponzettus. Sudat fortassis aliquando, vt pote solidum, durum, & leue corpus, vt saxa etiam & vitra, vapore externo circa ea concreto, sed hoc nihil ad venenum. Sic & lapidis genus, quem linguam serpentis vocant, sudare fabulantur veneni superuentu. Audiui & legi etiam in libro quodā manuscripto, monocerotis cornu genuinum à quibusdā hoc modo probari veneno: arsenico vel auripigmēto) duabus columbis dato, altera quæ superbiberit aliquantulum de vero monocerotis cornu, sanatur: quæ non superbiberit, moritur, Ego hunc experiendi modum diuitibus relinquo. Nam pretium eius quod verum esse asserunt, nō minus hodie quam auri est. Drachmæ pondus aliqui floreno vendunt, siue denarijs octo: alij coronato, siue denarijs duodecim. Medulla quidem pretium maius esse quam durioris substantiæ. Aliqui drachmam quinq; obolis indicant: tanta est diuersitas. Experientia vnicornis an sit necne Ponce supra carbonē viuum sericum: & supra sericum vnicornem: & si est vnicornis sericum non aduretur, &c. Incertus. Cornu vnicornis, præcipue ex nouis infusis allacum, eritū & in aqua potum, mirè facit contra venena: vt nuper experientia ostendit in homine qui à sumpto veneno, cum iam tumere inciperet, hoc remedio restitutus est. Obscur. Audiui & ipse à viro fide digno, quoddam cum à cerasti vsu (venenatū suspicabatur) venter ei tumeret, medulla huius cornu è vino hausta, illico sanatus sit. Ad comitalem laudatur à nonnullis hodie: vt ab Aeliano quoq; qui hunc morbum sacrum appellat. Sed veteres vim medendi attribuebant poculis ex hoc cornu factis, vno ex eis potio: nos quoniam pocula habere non possumus, substantiam in cornu propinamus, vel per se, vel cum alijs medicamentis. Ego feliciter aliquando tragacem, vt vocant, ex hoc cornu, cum succinō, seobe eboris folijs auri, orallio & alijs quibusdā exhibui, & crassiusculē contusum cornu serico inclusum, in decoctum vix passæ & cinnamomū, &c. in aqua conieci, non neglecta interim reliqua medendi ratione. Commendatur præterea à medicis nostri sæculi aduersus pestilentē febrem: & (vt Aloisius Mundella scribit) aduersus canis rabidi morbus & aliorum animalium ietus aut morsus virulentos: priuatim vero contra lumbricos & praua inde symptomata pueris in ditionum familiaris datur: deniq; cōtra venena quæuis & multos grauissimos morbos. Indorum rex è poculo cōst. cō ex onagri Indici monocerotis cornu bibens, & interrogatus cur id faceret, & et μή τις χημείον, hoc est, & an ebrietas causa, hoc est simpliciter bibendi & vino se oblectandi inde biberet, respondit ἡν ἀνεγείνην ἡ κακία τοῦ ποτοῦ: id est, hoc potu malam ebrietatem tolli. siue ebrietati cum resistere intelligens, siue potius malam ebrietatem nominans veneni potionem, mox enim addit, ἡν ἔσθῃ κακὸς οὐδὲν φάρμακον ἴσθον. Ἡν ἔσθῃ κακὸς οὐδὲν φάρμακον ἴσθον, hoc est, Et præter id quod venena omnia expugnat, Sacro vt nominant morbo medetur. Vnicornu tritum si in vino bulliat & inde colluatur os, ad quemuis dentium dolorem, mirum effectum habet, D. Georgius Pedemontanus expertus.

H.

Monoceros, τὸ μενέει ἕχρον ἡ ἀλλυλῆ, ἢ Ἰσίδωρος, ἢ Ἡσυχίος & Varius: forte tanquam altero cornu mutilū. Epitheton, φιλῶδης: quod odoribus delectetur, apud Tzetzen. Mens in principis diei ratione, in quo Luna primū apparere incipit, necdum bicornis est, Orpheus μισχρον ποσειδωνία appellauit, vt dixi in Boue. H. a. Craterus cui monocerotis cognomen exiit in Troccena regione Asiae coruorum opera venari solitus proditur, Perottus. In India & boues solidis vngulis vnicornes nasci, Cæsius scribit, Plin. Boues vnicornes, & tricornes, solidis vngulis, nec bifidis, in India reperiuntur, Solinus. Aonijs tauris varijs coloribus distinctis, perpetua in diuisisq; vngula sunt: iisdem vnicornu cornu ex media fronte exiit, Aelianus & Oppian. In Zeila vrbe Aethiopiæ vacca vidi cornu vnicornu in fronte media habentes instar monocerotis, longitudine supra palmi (dodrantis) magnitudinē, respinatum in tergū ipse ludouicus sunt phœnicæ, Ludouicus Romanus 2.15. Est bos in Hercynia sylua cerui signatur, cuius à media fronte inter aures vnum cornu exiit, ex cæliis magisq; directum quam ea quæ nobis nota sunt cornua: ab eius summo sicut palmæ ramiq; latè diffunduntur, Casar lib. 6. vbi Pet. Gillius non rectè pro bove bifonem legit. Dicitur Pericli aliquando arietis caput vno cornu ex agro esse delatum, &c. vide infra in Ariete h. Symeon Sethi capreolum illum quo moschus colligitur, vnicū habere cornu scribit, quod præter ipsum à nemine proditum memini, vt ex proximè hic sequente eius historia patebit. Vnicornes aues in Aethiopiā reperiuntur, Aelianus. Monoceros Alberto piscis est marinus cornu singulari in fronte armatus, &c.

h. Monoceroti comparantur homines pij, qui Deum vnum adorant, vt monoceros cornu se vno defendit. Et erigetur cornu meum tanquam monocerotis Dauid (Psalmo 92.) Suidas in Moribus 905.

COROLLARIUM ad historiam

DE MONOCEROTE.

Cum monocerotis historiam exararem, ab ~~innumerabilibus~~ Niolo Gerbelio, quem quidem patris ac præceptoris loco & amo ~~per litteras petij~~, vt descriptionem aliquā cornu ilius, quod pro monocerotis cornu Argentorati in summa ecclesie thesauro seruari audieram, ad me daret. Responsum autē eius tale fuit. Cornu (inquit) quod in: rarchana summi tēpli habet herodes ih, septissime vidi, manibusq; meis atrectaui. Ea est longitudine hominis proceri, huiusmodi aciem. Illi addideris: fuit enim inter illos impijs quicūq; qui à nescio quo didicerat aciem seu cacumen illius cornu cōtra venena contraq; pestem remediū esse præsentissimū.

Quart

Quam ob rem quadrifur ille superiorem partem ad tres aut quatuor transversos digitos à reliquo corpore auulsi. Ob quod facinus, & ipse ciecus è consortio illo, & ne quisquam vnquam postea huius familiae in hoc sodalitiu recipiatur, grauitè & maturè sancitum. Hæc cacuminis auulsi, notabilem deformitatem pulcherrimo muneri attulit. Totum cornu ab ea parte qua fronti animalis adhaeret, vsque ad summam aciem solidum est: nullis punctis, rimis, aut scissuris hians. Paulo ampliore crassitie quam lateris ferè nostri. Sæpius enim manu dextra complexus cornu, propè totum comprehendi. A radice vsq; ad cacumen, paruis lineolis, vt solent S. Blasij candleæ incuruari, elegantissime fastigiatur discriminaturq;. Pondus cornu, supra quam quis credere aufit, insolitum: vt saepe multos mirari viderim à tantillo animali tantum onus, tamq; longam molem gestari posse. Nullum ego profusus odorem animaduerti. Color similis inueterato ebori, mediis inter album & croceum. Verum nusquam melius hunc deprehendes, quam ex segmentis quæ in myropolijs vaneunt. Illis enim nostri cornu color similis est. A quo vero huic templo donatum sit, incomperum mihi, Hucufq; Gerbelius. Alius quidam amicus meus vir fide dignus, asseruit mihi se Lutetia apud Cancellarium D. à Prato vidisse monocerotis cornu partem cubitalem, spiriter contortam, crassitudine baculi (medioeris, cuius diametèr circiter sesquidigitum extendatur) luteo colore intus foriq;, substantia solida: cuius fragmenta in vino ebullierint, quamuis vsa non essent, odore nullo.

Hæc cum legisset Io. Ferrerius Pedemontanus, ad nos scripsit, in templo S. Dionysij prope Parisios esse monocerotis cornu vnum longum sex pedes, in quo omnia quæ ex Gerbelio in Paralipomenis nostris scripta sint, conspiciantur, & pondus, & color: sed magnitudine præstare Argentoratensi, etiam concavitare ferè ad vnum pedem ab ea parte qua fronti animalis adhaeret, hoc seipsum deprehendisse in æde S. Dionysij, & cornu ipsum quandiu voluerit manibus contrèctasse. Audio superiore anno (qui fuit à natiuitate Domini 1553, quum Vercellæ à Gallis diriperentur, ex thesauro inde ablatum cornu monocerotis ingens, cuius pretium æstimaretur circiter octoginta mille ducatorum, ad regem Gallorum peruenisse.

Paulus Iæzius de monocerote affirmat, animal esse pulli equini forma, colore cinerec, iubata ceruice, hircina barba, bicubitali cornu armatam frontem præferre, quod leuore (inquit) candoreq; eburneo, & pallidis distinctum (spiris, ad obtundenda, hebetandaq; venena mirificam potestatem habere dicitur. Cornu enim immisso & per lymphas circumducto fontes expiare perhibent, vt salubriter bibat si inde virosa bestia præpotarint. Id viuo animali non detrahatur, quum vllis insidijs intercipi nequeat. Cornu tamen sponte decisum in desertis reperiri, vt in ceruis accidere videmus, qui ex senectæ vitijs renouante natura vetus cornu exuunt, venantibusque relinquunt. Hoc cornu regijs impositum mensis, toxica si qua sint epulis indita emissio flatim admirabili sudore conuiuis prodere narrat. Ex his duo vidimus bicubitalia, brachiali ferè crassitudine: primum Venetijs, quod postea Senatus Solymano Turcarum imperatori dono misit: alterum pari propè magnitudine, sed præcisa cuspidè argenteæ basi insertum: quod Clemens pontifex Massilian profectus pro insigni munere ad Franciscum regem detulit. Cæterum de vi tantæ dotis in hac animante nihil plus affirmauerim, quam quod euulgata fama credentibus suadet.

Petrus Bellonius scribit compertum sibi esse pro monocerotis cornu interdum vendi dentem animalis cuiusdam (de dent de Rohart, ego quod animal hac voce significetur non intelligo, vt neq; vllus Gallorum qui apud nos degunt) & sic quoq; adulteratum nonnunquam vendi fragmentum paruum trecentis ducatis. Quod si etiã verum cornu fuerit, non tamen illud videtur de eo animalis esse, quod veteres monocerotis nomine descriperunt, præsertim Aelianus, qui solus mirabile hanc vim contra venena & grauissimos quosdam morbos ei adscribit, is enim non album, vt nostrum videtur, hoc cornu facit, sed extrinsecus puniceum, interius album, intima & media parte nigrum. Quin tamen verè de vna aliqua fera (& illa quoq; vnicorni) nostrum quoq; sumptum sit, negari nò potest. Inueniuntur enim circiter viginti integra, & totidè forte fracta in Europa nostra, è quibus duo ostenduntur in thesauro ædis S. Marci Venetijs (alterum nuper a Venetis imperatori Turcarum dono missum audio) vtrumq; sesquicubiti longitudine, altera parte extrema crassiore, tenuiore altera, ea quæ crassior est, non excedit trium pollicum iustorum crassitiem, quæ etiam asini Indici cornu tribuitur, sed reliqua eiusdè notæ desunt. Scio etiam id quod rex Angliæ possidet in spiras retortum esse, sicut illud quod in æde S. Dionysij (prope Parisios) habetur, quo nullum manus visum arbitrantur. Et sanè nihil vnquam circa animalia maiore quam hoc cornu celebratione dignius vidi. Res natura non artis est, in qua notæ omnes quæ verum animantis cornu requirit, inueniuntur. Et quoniam aliquatenus cauum est, (vtra pedis mensuram, quæ exit à capite, & osse ab eodem nascente comprehenditur,) conijcio id nunquam decidere, vt neq; gazellæ, rupicapræ & ibicis cornua decidunt, eadem in dama, ceruo, capreolo, & camelopardali decidua. Longitudo ea vt vix procerissimus aliquis eius summitatem attingat, æquat enim septem magnos pedes. Libras tredecim cum tridente appendit: cum simpliciter manu ponderatum multò grauius appareat. Figura planè cereum (duplicatum & intortum in se) refert, ab vna parte crassior & paulatim versus mucronem se attenuans, crassissima pars manu claudi non potest, diametèr digitorum quinque est, circumferentia, si filo metiaris, dædrans cum tribus digitis. Pars quæ capiti committitur non nihil asperitatis habet: cætera politè læuitatis. Spirarum canaliculi læues & non profundi sunt, similes ferè in tortis limacū an fractibus vel periclymeni circa aliquod lignum reuolutionibus. Progrediuntur autem à dextra sinistrorsum ab initio cornu ad finem vsq;. Color non omnino albus est, longo tempore non nihil obscuratus. Cæterum ex ipso pondere facile est conijcere, animal ipsum quod tantum suo capite onus gerat, mole corporis vel grandi boue inferius esse non oportere.

Reperiuntur frequenter in Polonia cornua quædam, quæ Monocerotis esse conijciunt quidam, duplici argumento: primum quòd singula reperiri soleant, nunquam bina quod hæcenus sit auditum, quamuis aliquando eū ipso craneo & reliqui corporis ossibus inueniantur: deinde quòd vis eorum contra magnos & diffillimos morbos explorata sit, qua de re diligentissimè Antonius Schueberger olim discipulus meus, nunc magnæ doctrinæ apud Sarmatas medicus, & summus naturæ perferuator, ad me per scripsit ante quinque annos, ad cornua aliquot huiusmodi spectanda, clarissimi hoc tempore in Sarmatia medici, & mathematici nostra ætate incomparabilis Ioachimi Rærtici, summi amici mei, opera admissus. Primum istorum cornuum (inquit) vidi longitudine orgyæ mæx, colore subcinereo vel subnigro: mucrone acutissimo, terete. Diametèr circa radicem cornu sesquidradantem excedebat. Superficies erat plana, nullis spirarum versuris: substantia friabilis, figura incurua: interius colore candidissimo: qui fuscum colorem contrahit, si vinum imbiberit. Octo tales coniunctæ ei erant scissuræ (lamina) quales in maiori parte quam mitto videbis, est autem illa pars non de cornu, sed vel palati os, vel alia quæpiam vt conijcio. Inuentum est hoc cornu sub terra, nò profundius pede, loco solitario, & excelso vt hæc sunt:

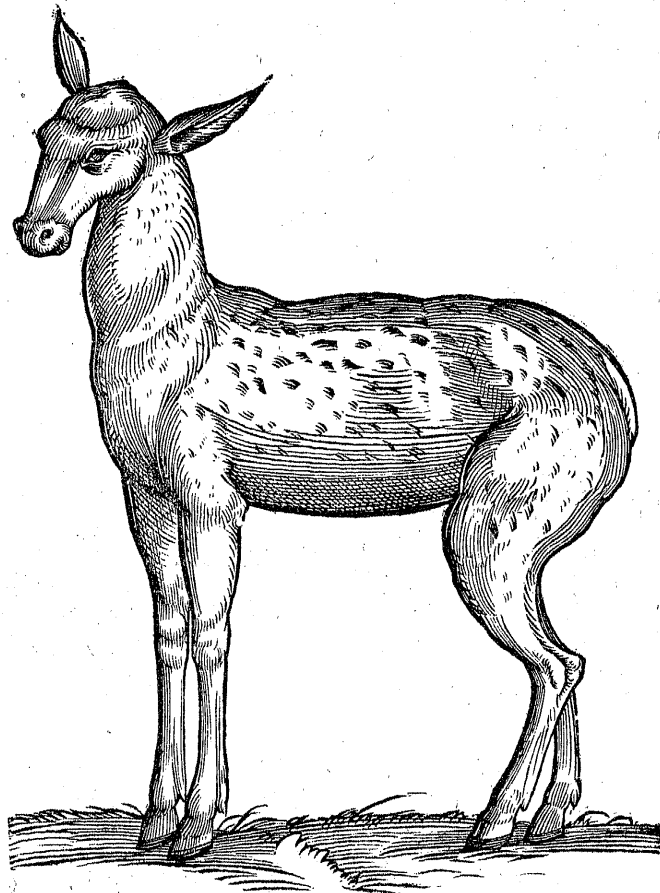
inter duos colles sito, per quem torrens fluit, à rusticis fodientibus propter iacienda adificij fundameta. Percussim quidem securi cornu, in minimas partes dissectum est: generosus autè & magnificus vir Io. Frikalz (in cuius agro duo miliaria distante Cracouia, inuentu est cornu) qua potuit diligentia ne particule disgregarentur, è terra exini curauit. A radice ad apicem vsq; totum rotundum (teres, sicut, lingue contactu adhaeret, dens tantis erat, quantum completi manus potest, suprema (vel extrinsecâ) parte osseus, intus cauus in medio albus, in fine subrufus. Inuentum est autem totum animal: & vt ex magnitudine ossium facile percipitur, maius equo fuit. Quadrupes fuisse certum est ex humerorum, tibiærum & costarum ossibus. Quòd si dens Elephantis esset hoc cornu, vt quidam suspicantur, mireris cur nunquam (quod audierim) bina reperiantur. (Sed neq; ad hoc curru sunt Elephantes, seu potius cornua vt ad semicirculum se accedant, quem nunc admodum ista.) Huius cornu vires, denario eius exhibitum cum vino aut aqua borraginis, in febribus inueteratis, tertiana trium annorum, quartana, & alijs mirabilis sum expertus. & c. vomitum nonnullis mouet, & aluum deiecit. Hæcenus de primo ex quatuor illis quæ vidi cornibus. Alterum hæc simile erat, sed minus integrum: colore foris nigerrimo, intus candidissimo, in torrente inuentum. Tertium & quartum durissima, ita vt vel saxum & ferrum eis cedere potuisse existimem, solida vsq; ad mucronem, integra tamen non vidi: sed vnus partem cubitalem, alterius sesquicubitalem: colore fusco, crassitudine eadem ferè qua præcedentia duo. Verum priora duo cum nullas habeant rimas aut scissuras, hæc habet per longitudinem instar striarum in caulibus herbarum. Horum alteri vni in agro quodam repertum est, ita prominenti, vt palum esse rustici existimarent. Horum etiam vi medica multi à febribus liberati sunt. Quòd priora minus dura fuerint, causam arditior, quoniam alterum eorum in aqua tanto tempore latuerit, alteru verò sub terra vix bene absconditum. Vidi postea quintum simile primo, nullum ex eis directum, sed omnia curua, quædam ad semicirculum ferè. Hæcenus Schnebergerus meus: qui hoc etiam addit plurima huiusmodi inueniri in Polonia, & idcirco ferè contemni. Reperta sunt autem apud nos quoq; in Heluetijs dico, mea memoria aliquot huiusmodi cornua: vnum in Arula fluuii iuxta Brugam oppidum: alterum superiore anno Basileæ in Birsâ flumine, quod ipse vidi, sed fractum, sicuti etiam tertiu apud illudstrem Cimbrorum comitem Guilielmum Vuernerum in arce prope Roteuillam, qui magno fragmento me donauit: quod quia iam diu nò reperio, furto mihi subtractum suspicor: sed aliud medio ere à chirurgo & tonsore Bullienis, qui in Birsâ dū piscatur, reperit, accepit. In torrentibus quidem & fluuijs singula reperiri minus est mirum, vbi multo tempore partes separatæ aquarū vi in loca diuersa rapiuntur. An verò in terra etiam semper singula reperiantur, considerandum est diligentius: & querendū an de eodem animal sit cornu illud maximum, quod singulare in templo maiori Argentinae ad columnam plurimis, vt apparet, annis iam pependit, videtur enim eadem planè magnitudo, crassitudo, & figura, qua Schnebergerus sua descripsit, id superius post Bonæ feros exhibuimus. Cornua singula veteres Monoceroti tantum tribuerunt, quæ alijs nominibus appellari, vt dictum est, & præterea Orgyi (ferè nostro seculo ignotæ ni fallor,) quem Aristoteles & Plinius vnicornem faciunt: Aelianus quadricornem: Oppianus non exprimit, videtur tamè bicornem facere, Symeon Sethi Capream etiam quæ Moschum gerit, monocerotem esse scribit, & c. Recentiores quidam (vt Scaliger repetit) in Aethiopia alicubi Bobus vnicum è fronte media cornu prodire tradunt, pedali maius, curuatae lupina, cuspidè retrorsum de uexaco fide m; pilo rosso vcliri. Vnde nò omnium vnicornium cornu rectum esse colligimus. Sed cur in Polonia frequentius huiusmodi cornua reperiuntur quam alibi? an inde suspicabimur, Vrorum quorundam ea fuisse? qui vt hodieq; in Sarmatia syluis sunt, ita olim in mirum longè plures fuerunt: & cum in maioribus magisq; desertis syluis viuerent, nec tam alijs venationibus occiderentur, eorum aliquos ad grandænam artem maioribus subinde cornibus insignem peruenisse verisimile est. Nos hæc alijs consideranda proponimus. Pharmacopola nusquam opinor veri Monocerotis cornua habet: sed alijs adulteratum quippiam, alijs cornu illius maximi & ignoti, de quo diximus, fragmenta: & non solum de cornu, sed etiam de ossibus capitis: quorum nonnulla temporis longinquitate ita affecta sunt, vt triplicem in eis substantiã deprehendas, suo quaque interstitio diremptam, vnam ferè corneam, & pallidam, altera albiorè, mollioremq; tertiam, lapideam, candidissimam. Audio & ex nouis insulis Monocerotis nomine cornua adferri, contra venena laudatum: quod quale sit nondum rescui, querendū autem an sit Rhinocerotis: nam & veteres & recentiores quidam hunc eū Monocerotem confundunt. Vires quidè vtriusq; cornibus propè eadè esse conijcio. Rupicapræ genus vnicorne, Polonice Skalna koza, quasi rupea capra, inuenitur in monte Carpatho, & saepe ex venatione Cracouiam in aula adfertur: vt retulit Albertus Moschenius Polonus, eximia doctrinæ iuuenis, ipsum se non semel vidisse asserens.

DE MOSCHI CAPREOLO.

Hæc icon ab Antonio Musa Brasuolo ad nos missa est, tanquam animantis è quo moschus habetur.

A. B.

MOSCHOS vel muscus, vt vulgò vocant, odor omnium suauissimus, ex tumore quodam circa umbilicum animantis cuiusdam peregrinæ emanat, hanc veteres Graeci Latiniq; ignorauerunt: descriperunt autem Arabicae linguæ medici primum: nam recentiores Graeci, vt Aëtius & Paulus Aegineta, quamuis meminerint, videntur tamen ex Arabum libris transferisse. In eius descriptione variant scriptores: sed plures vctustioresq; & fide digniores sunt, qui docent, id esse caprey huc capreoli genus faciit hoc animal: vt ex verbis singulorum iam recitandis apparebit. Caprea peregrinæ, figura, colore, cornibus, (magnitudine, Ildorus & Albertus,) ab alijs nò dissident: sed dentibus tantu caninis discrepant, quos binos & vtrius more exertos palmi longitudine gerunt, Serapio. Duos dentes albos habet, intrò reflexos tanquã duo cornua, Auicenna, Serapionis tamè interpretes albos valde & rectos esse ait. Platearum crasse puro qui albos nò dentes, sed pilos eis tribuit, de quorū colore inferius dicitur. Est hoc animal capreae simile, vniuersum armatu cornu, pte grandi corpore, Symeon Sethi, cuius plura de hoc animali & ipso moscho verba inferius recitabo: Quatum in Ruellius in volumine de plantis Aëtio attribuit, & similiter Matheolus in commentarijs in Dioscoridem. Hermolaus etiã moschum ab Aëtio describit ait, apud què ego nihil tale inuenio. Brasauolus etiã & Moschi Moschen interpretatus, nominari quidè aliquando ab Aëtio & Aëti, incta moschum aiunt, describi verò nusquã. Quam obrem aut memoria

moria lapsi sunt illi, qui ab Aëtio descriptum aiunt: aut potius Symeonis Sethi librum Aëtij authoris esse crediderunt. Ego profus Symeonis non Aëtij esse contenderim. Sed quisquis fuerit, errasse in eo mihi videtur, quod unicornem hanc animantem facit, ut & Græcè legitur, & Gyraldus, Ruellius ac Matthæolus transtulerunt. Quod si error est, ut puto, cum aliorum nemo id scripserit, ne oculati quidem authores: inde forsitan natus fuerit, quod Auicenna, ut retuli, dentes huic capræ intrò reflexos tanquã duo cornua esse scribit, quæ verba vel ab interprete vel à librario perueriti potuerunt. Gazelus moschi habet duo cornua erecta versus altum, Elluchasem. Sed neque maximum hoc animal esse, præter Symeonem, quisquam scripsit: ut hic quoque erroris suspicio sit, & pro *μυσχου δμοιοσ* *Αγορι* *δμοιοσ*, legendum *μαλιστα δμοιοσ* *δμοιοσ*, hoc est maximè simile capræ: huic enim tum aliàs tum magnitudine par aut proximum esse alij authores testantur. Moschi animal mortuum vidi Mediolani, magnitudinis, forma ac pilo, nisi quod coloris est magis glauci, capreolo simile, pilus tamen etiam crassior est pilo capreoli. Supra binos, & totidem infra dentes habet, hocq; solo differt & odore à capreolo: nam pili varietas à regione ortum. Aegypto aduehuntur, Authoris nomen excidit. Dorcas peregrina colore ceruo similis est, dorcade aut capreolo paulò maior: & non nunquam æqualis, figura quoq; similis, & vnguibus itidem multifidis, (bifidis.) Brasauolus nullum adferunt, Alex. Benedictus. Voluerunt nonnulli animal moschi diuersum à gazella esse: sed nos illis credimus qui ex peregrinis regionibus profecti gazellam appellari dicunt, Brasauolus. Animal ex quo moschus colligitur, catui (librarij forte error est, & legendum capreoli) magnitudinem habet, pilis grossis ut ceruus, pedibus quoq; vngulatis: dentes ei quatuor, bini supra & totidem infra, longitudine trium digitorum: reperitur circa provinciam Cathai, & regni Cerguth, quod Magno Cham Tartarorum regi subijcitur: moschus quidem illinc aduectus omnium præstantissimus est, Pau. Venet. Antonius Stuppa Ananæ vidit animal moschi magnitudinis & figura agni femestris, colore grisei cati, capite canino. cauda cati, pedibus agnini, nullis cornibus. Verum hæc descriptio capreolo moschi conuenire mihi non videtur. Odoratissimum moschum Venetijs vidi, subnigrum: quem mercator quidã habebat, ex provincia Cathai se attulisse asserens, iter non ineptum sibi fingens per mare Euxinum, Colchidem, Iberiam & Albaniam, vsq; ad ingressum Scythiæ: est enim regio Cathai, Scythiæ extra Imaum pars. Nec mirum videatur: quoniã eo in loco regio est à Ptolemao vndecima Asia tabula Randamar-costra nuncupata, in qua nardus abundat, & quam Sotus fluius alluit. Incolæ regionis, vbi optimus moschus nascitur, Ergimul vocitant: particularem vero urbem, Singui, Brasauol. Idè in Aegypto & pluribus Africa locis hoc animantis genus reperiri scribit. In Thebeth sunt multe ciuitates: sed moschus omnis qui circa ea loca colligitur, aueritur à ciuitate, quæ priuatim totius regionis nomine Thebeth nominatur, Serapio. In regione Tebeth inueniuntur multa animantia quæ moschum præducunt, quæ gadderi vocantur. Venantur ea canibus, abundantissimè.

moscho, Paul. Venet. Abundant etiam hæc animalia in prouincia Cantelo, Idem. In Syria quandoquæ à nostris visuntur, Alex. Benedictus. Vide etiam in G. infra, quibus ex locis aduehatur moschus. Moschus odoramentum sanies galicæ (gazellæ) inter inguina concreta, quam potius algaliã (de qua plura vide infra in fele zibethi) post pantheram: & mox in præsentis animalis historia cap. r.) dicimus quàm moschum. Moschus vero compositio ex multis potius quàm naturalis res est, cui basis animalis cuiusdam dapsico, id est cuniculo similis, sanguis est, qui ex India præcipuè Pegu prouincia ad nos tanquam pretiosissimus odor affertur, Rodericus Lusitanus sine auctore. Muscum, qui & nunc in delicatorem vsum venit, ab Hieronymo dici quandoque peregrinum murem sunt qui opinentur, Cæz. Muscus & cenanthe & peregrini muris pellicula, Hieronymus ad Demetriadem: quis autem sit peregrinus mus odorata celebratus pellicula, non video, nisi quis animal hoc intelligat, ex quo zibetum excipitur, (&c. Vide mox post pantheræ historiam.) Muscus quidem Hieronymo aliud non est quàm bryon, id est muscus arborum odoratus, (cuius Dioscorides & Plin. meminere.) Nam & Plinius eadem serè mentione de bryo & cenanthe disputat, Hermolaus. Sed Hieronymus forte per muris peregrini pelliculam, folliculum animalis moschi intellexit: nam in eo adhuc piloso moschus includi afferitq; solet, ut forte muris genus esse putarit nominis vicinitate deceptus. Mus muscus ex Aethiopia Arabiaq; venit, Volater.

Principes & alij quidam prædites viri hoc genus capreolos ex peregrino orbe aduectos in delictis habent, alantq; in Italia præsertim. Venetijs mercatores vidimus, qui Alphonso duci Ferrariæ gazellam vendere cupiebant, moschum in folliculo habentem, Brasauolus. Audio ibidem Caharinum Zenum patritium Venetum huius generis dorcadem habuisse, & reliquisse ante paucos annos hæredibus suis.

Hanc feram, dorcadem capreamue aut gazellam Indicam, peregrinam vel Orientalem appelles, aut dorcadem moschi, vel simpliciter animal moschi, parum interest. Isidorus & Albertus nescio qua ratione musquellibet nominant. Moschon Græci scribunt, *μύσχο*: Arabes mesch vel misch, vel almisch. Germani *bisem*, & animal ipsum periphrastice *bisemthier*: cæteræ gentes, Italica, Gallica, Hispanica, *musci* vel *moschi* nomen à recentioribus Latinis usurpatum retinuerunt. Falicè dici potest *capreolo delmusco*, Gallicè *chevreuldu musc*. Syluaticus & alius quidam moscum Græcè *abonasa* vel *abonisa* dici, stultissimè scripserunt: cum hoc authoris nomen sit cuius de moscho verba Serapio recitat. Itali *muscum* & *muscatum* dicunt, vulgò *muschio*. Angli *muske*: & animal *muske cattè*, id est moschi felem, quod nomen zibethi animali potius conueniret. Illyrij *pramo*, ut Germani *bisem*: quæ vox origine Hebraica mihi videtur: nam Regum 3. 10. *בשם* *bosom* exponitur aroma, suavis odor. In trilingui dictionatio Munsteri, pro Aromate scribitur etiam *בשם* *bosom*, & *בסם* *bosom*.

C.

Capræ peregrinæ agiles valde sunt, & velocissimè currunt, Brasauolus. Tantæ velocitatis ut raro viæ capiuntur, Alex. Benedictus. Herbis odoratis pascuntur, vnde etiam moscho, id est sanguinis umbilicum collectioni odor conciliatur, ex narde præcipuè, ut dicam in G. Moschus omnis funditur ab umbilico dorcadis peregrinæ: quæ cum ruit in Venerem quasi furij stimulat (*αίσρομανεί*). Gyraldus simpliciter verit, cum stimulat exagitatione. *Πάσκα δμοιοσ* *εὐθραστων*, *ἡ ἕρπασα τυχόν*, *ἡ ἰουανίαν*, *ἡ θυμὸν*, *αἰσρο* *ἀλεγειαν*, Varinus: eius intumescit umbilicus in quem crassarum sanguis partium conluit: tumq; animal ipsum pabulo & potu abstinet, humique volutatur: tum demum (hac veritate umbilicum seculento sanguine turgentem exprimit, Ruellius) projicit umbilicum sanguine plenum turbulento, qui certo quodam tempore coagulatur, bonumq; odorem obtinet, Symeon Sethi, ut Gyraldus serè & Ruellius transtulerunt. Folliculus quo continetur muscus, est umbilicus animalis, siue circa umbilicum vesica, plena sanguinis, quæ aliquandiu seruata in muscum transit, Elluchasem. Cardanius hæc vesicam infra umbilicum esse scribit: Paulus Venerus in xra umbilicum inter cutem & carnem: Isidorus in inguinè abscissum. Dorcadis peregrinæ quidam veluti abscissus in nascitur folliculi modo, cum pilis ceruinis similibus pendens, putri veluti sanguine, velt galii ceu onere, exonerante sese natura, Alex. Benedictus. Hunc vel per vim auferunt venatores capreis quouis modo captis aut interemptis, plerunq; immaturum; ideoq; minus laudabilem, ut pluribus in G. referam: vel sponte ab ipsis emissam marurumque in locis desertis colligunt, ut iam ex Serapione recitabo. In syluestribus (inquit) capreis, quæ in montibus oberrant, & liberè vagantur, concepta sanies, antequam vomica rumpatur, luapie natura ad maturationem spectat: ad quam cum ventum fuerit, fera titillantis humoris lancinatu noxio (valde pruriente) lacessita, cotibus & faxis (arboribus; Isidorus) sese longo insolaru candentibus affricat magno oblectamento, donec facta vomica emissario, tota saniei vis à ventriculo (folliculo) supra lapides effundatur: non aliter quàm abscissus pure cocto fractus dissilit, ita vtricularum maturo humore per naturam exanlat (emittit saniem,) vlcusque postmodum ducit cicatricem, rursusque ruens sanguinis imperus eò se recipit, impletque umbilicum, dum abscedens in con-similem vomicam extuberet. (Quorannis hoc fieri Ruellius scribit, sed sine auctore.) Cæterum indigenæ; qui loca vbi versantur huiusmodi feræ ad vnguem norunt, saxa facile deprehendunt, quibus sula colluuiet & candenti Sole resiccata cohæsit. (Solis enim calor ac repercussus non modo densat effusum cruorem, sed 60 odorem etiam commendat.) Hunc igitur moschum incolæ metunt, & vtricularum ferarum earum asseruant, quas venatu captauerant. Ille moschus multi venit, ac inter magnifica & regia munera censerur, Hucusque Serapio paraphrasit Ruellio. Si follicus ab animali dematur, ad moschum progignendum deinceps aptum non est. At si sponte sua exeat, in maturitate conficcando, tunc iterum atque sæpius moschum facit. Eiusmodi animalia moschum quidem maturant apud nos, si habuerint quando conuehantur: quod ratione cœli, æris & earum rerum quibus viuunt, euenire arbitror. Videtur sanè excrementitio isto humore hoc animal secundum naturam purgari, sicut multa sanguinis menstrui fluxu: neque diu viuere posse, nisi ita expurgetur. Propterea in nostro cœlo breui extrat, Brasauolus. Omnis caro huius animalis & excrementum dicitur muscus, sed multò præstantior est qui ab apostemate fluit, Isidorus & Albertus: totum quidem animal, ut in E. dicam, vesicæ illius beneficio odoratum est.

D.

Exemptis dentibus longioribus mansuescunt, Alex. Benedictus.

E.

Venantur eas canibus in provincia Tebeth, Paul. Venet. Morsu in persequentes sequunt, Alexander Benedictus. Laqueo aut sagittis eas barbari venantur, tantæ velocitatis ut raro viæ capiuntur. Idem. Venatores hanc feram cassibus aut laqueis captant: aut sagittis vel missilibus vomicæ folliculum decutiunt, Ruellius ex Serapione, sed ineptè: neque enim folliculos missilibus amputari sentit Serapio: sed feræ quovis modo iam captæ folliculum quamvis immaturum ab eis abscindi. Moschus omnem rem ad hanc usque diem cognitam magnitudine & suavitate odoris vincit & exuperat, Cardanus. Propter vesicam qua moschum infra umbilicum continet, totum animal quantum mittat iucundi odoris, vix dicere queam: tamen id quod vidi iam pridem mortuum erat: sed & folliculo illo per multos annos arcis indito, omnes quæ intus vestes seruantur, miro odore fragrant. Cardan. In maximo hodie luxu est moschi usus, circa vestes eius odore imbuedas, & suffusus, & orbiculos ad precibus numerandas: ad pilas, quas argento aurouæ includunt paulè ditiores, qui vel amant, vel aliter molles ac delicati sunt, vel suas ostentare opes volunt, vel ut autem insalubrem aut foetidum caueant, vel suos animæ aut aliunde graues halitus emendant, vel denique aduersus morbos quosdam præsertim cerebri frigidi & humidii. Hoc matronæ pertransientes procos ad Venerem inuitant: exortici vnguenti vicem reginis reddit. Animalis vitium seculo nostro placet, & in vitium vertitur. Venetis matronis non placet, quibus nec zibethi sordes, Alex. Benedictus. Qui gestat, in se non sentit, Idem. Succinum orientale (ambra) consuetudine odoris sui gratiam acquirit, cum ziberum & muscus fastidium pariant, Idem. Aëtius 16. 133. suffumigio moschato scrupulos quatuor moschi admiscet: eundem sequentibus etiam aliquot suffumigijs, & alijs, & regijs, & in ecclesia receptis admiscet: ut Nicolaus Myrepius quoque, quem Leon. Fuchsius nuper nobis Latinum dedit, in capite de suffumentis. Sed ex Aëtio vnum adscribam, è capite 134. Suffumigij regij confectio: Styraclis calamitæ libram 1. ligni aloës vnc. vi. ambra vnc. i. moschi serup. iij. misce. Alij ligni aloës vncias iij. ceteris admiscet, adduntq; succi rosarum quod sufficit. Huic simile est suffumentum Nicolai Myrepi, numero tertium, quod ad syncopem & imbecillitatem cordis infertur: & aliptæ moschatæ compositio hodièq; in usu: item galliæ muscatæ apud Mesuen inter irochisios: vbi & galliæ alyphanginæ, & sebelliæ, & magnæ siue regali, moschum admiscet. Nonnulli galliam simpliciter scribunt, alij algaliæ (vide plura in fele zibethi de algaliæ) Harum compositiones aliquot Serapio etiam præscribit, & Auicenna. Cyphi (vox est Hebraicæ originis ab vrendo, id est suffiendo vel adolendo dicta) compositionem, veteres sine moscho parant, recentiores, (ut Nicol. Myrepius) addiderunt: hinc voce corrupta Cyprias auiculas alij dixerunt, vulgarem ad suffumentum compositionem, quam alij pharmacopolæ auiculærum forma, alij aliter effingunt. Aquis odoriferis, quæ in chymistram fornacibus, aut balneo Mariæ, ut vocant, parari solent, ut aquæ rosaceæ simpliciter, pro ditioribus nonnulli moschi & camphoræ quidam adijciunt, & c. Huiusmodi sanè aliquot egregios liquores describit Andreas Farnertus libri Gallicæ æditi de humanæ naturæ decoratione, parte secunda, quæ est de ornatu muliebri: vbi & imegmatis siue saponis moschati compositionem docet, & oleorum quorundam moschatorum: Aëtius 16. 116. & deinceps vnguentum quædam sine olea moschata, id est moschum odoramentum recipientia describit. Eodem capite 116. orbiculos rotundos odoratos qui & alia quædam odorata & moschum accipiunt, parare docet: ac eisdem acu perforatos traiecit & funiculo collo neci scribit. Oleum moschatum Nic. Myrepius *Μύσχοθεν* vocat. Oleum muscelinum, quod & alijs quibusdam odoratis & moscho mixtis conficitur, in veteri ædite Nicolai reperio, & in translatione quam Nic. Alexandrini nomine Nicolaus Regiensis edidit. Moschus, galia, & similia, non debent decoqui cum alijs medicamentis: sed cum exigua parte decocti misceri, & sic reliquis affundi. Alij moschum in lana xyliina ponunt in aliquo vase, & colo insulam decoctionem paulatim sic per lanam transmittunt, Monachi in Mesuen. Sed neq; conteri debet moschus, verum in liquore rosaceo aliouè dissolutus ceteris medicamentis misceri, vel alia quadam artificiosa ratione, Idem. Seruari potest moschus in vase vitreo, denso, ac diligenter obliro cera: vel potius in vase plumbeo (quod & Alexan. Benedictus scribit) ut frigida & humida huius metalli qualitate melius seruetur. Quod in alio vase fuerit, apponantur duo vel tria plumbi frustra, ut melius conseruetur. Cauendum est autem ne quid aromaticum addatur, sic enim suum odorem amitteret. Quem si amiserit, in olla (vase vitreo aperto, Sylius) ore aperto suspendatur in cloaca, & recuperabit eum, Platearius. Odoris amissi vim in fœtoribus & latrinis (latrinis & stercoreibus, Albertus,) recuperat: contra fœtorem eluctatur, & sic quasi lustrando reuiuiscit, Isidor.

Pila moschi odore, quarum supra mentionem feci, quæ tempore pestilenti præcipue parantur, quo pacto componi debeant, plerique medici recentiores, quorum de peste scripta extant, præscribere solent. Est & compositio vna apud Alexandrum Benedictum pro confirmandis ijs qui animi deliquium patiuntur, si bene memini.

Iecore hœdino arefacto moschus adulteratur, Alex. Benedictus: Radice dicta *makir* & herba *salchtrita*, Elluchasem. Facillimè adulteratur: vnde sæpe stercus murium, & alia diuersa pro musco venduntur. Folliculis quidem integris non statim adhibenda fides: quoniam non desunt impostores, qui eos effingunt simillimos, & varijs rebus implent, vero mosco interponunt, donec eius odorem recipiant: atque sic mulierculis & viris etiam imperitis vendunt, Monachi in Mesuen. Adulteratur etiam cuiusdam auis fimo, Alex. Benedictus: Adulteratur moschus & præcipue niger, & niger ad subrufum colorem accedens, admixto pauco sanguine hircino modicè affo, vel pane affo: ita ut tres vel quatuor partes ex istis contritis ad vnam moschi admiscantur: & vix dignoscitur: sed panis affus, nimium friabilem reddit moschum. Sanguis verò hircinus cum frangitur lucidus est, & clarus interius. Quandoque venditur cum ipsis pelliculis, & adulteratur similiter, ut iam dictum est. Incisis enim pelliculis Saraceni verum moschum auferunt, & infactas adulterato rursus ita conglutinant, ut non deprehendantur. Sed moschus adulteratus cum pelle, duplus est pondere si sincero conferas Platearius. Moschus siccius à quibusdam hoc modo fit: Nucis moschatæ, macis, cinnamomi, caryo-

phyllorum,

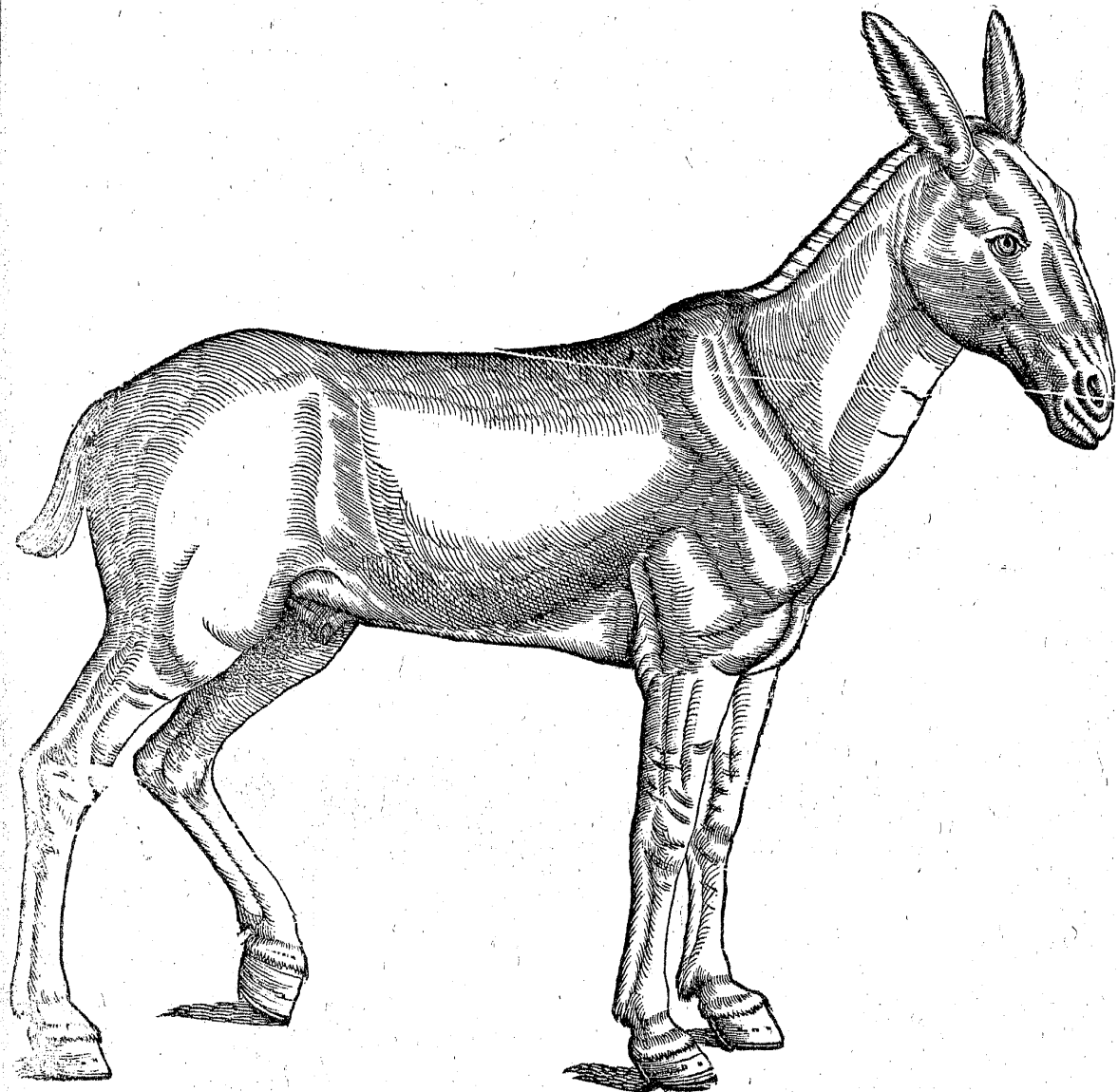
phyllorum, spicæ nardi, singulorum pugillus vnus: trita omnia diligentissimè & cribro excreta, cum sanguine columbæ recentis subiguntur, & ad Solem siccantur: mox trita aqua rosacea moschata irrigantur, septies: ita ut semper irrigata deuo siccescat. Tandem tertiam vel quartam partem veri moschi contriti admiscet, & rursus aquam rosaceam moschata inspergunt, & in aliquot partes diuisam massam (si rectè lego) pills minutis sibilis capreoli vel hædi sub cauda inuoluunt, & in vase vitreo reponunt, Authoris nomen excidit: videor autem mihi in manuscripto cuiusdam empirici libello reperisse, & sequentem quoque compositionem, quæ huiusmodi est. Benzoinum, cera candida noui examinis, caries fraxini arboris, & moschus miscentur: est autem ambra facticia, moschum vel zibetum redolens. Aliter, Syracem, ladanum & scobem ligni aloës miscet: debet autem & vtraque compositionem moschus vel zibetum addi, atque omnia cum aqua rosacea comisceri: sed facile fraus deprehenditur: nam nartia non ita celeriter ut facticia aqua mollescit, & ab eadem odore coloreq; differt. Cætera signa moschum dignoscendi syncerum eligendiq; præstantiorem, sequenti capite referam. Audio à quibusdam augeri moschum admixto semine herba, quam nostri aquilegiam, Galli angelicam vocant: quod etiam se deprehendisse amicus quidam mihi retulit, cum moscho in aqua (rosacea) resoluta, verum supernatate animaduerteret, & quod ex feminibus accesserat subsidere. Sed impostor ille rem forte non intellexit. Siquidem herba quam Galli angelicam vocant, vndiquaq; in odora est. Germanis verò dicta angelica (erudit quidam lafer Gallicum interpretatur) radice præsertim, moschi odorem præferre sæpenumero mihi visum est, tum aliàs, tum pauca eius quantitate medicamentis compositis adiecta. Moschus odore in humido crasso perennante, vniuersissimus est, Sylius. Vnicuius aures emittit, Alexander Benedictus. Muscus efficitur horribilis odoris, vici-

10

G.

Moschus in Persas primum, inde in Amanum invehitur, & in Aegyptum exinde: cum folliculis suis etiam nunc à Venetis in calcibus venundatur, qui etiam in pretio sunt, Alex. Benedictus. Indicus est melior Afro & subliuus etiam nigricanti præfertur: quanquam ex Catay præstantissimus hodie habetur, idemque niger, Sylius. Vide supra in A. Moschus (inquit Platearius) omnino niger non probatur: præfertur illi subniger. Altus est subrufus, omnino accedens ad colorem spicæ nardi, qui maxime laudatur. Huiusmodi quidam haberi autem ex capreis quæ spicam nardi depascuntur. Quare eligendus est subrufus, qui quidem vix adulterari potest: & saporis amari, qui gustatus statim odore suo cerebrum feriat: qui neque statim soluitur, nec admodum resistit: & qui non omnino clarus (splendidus) sit intrinsecus: grana lactulcula, & per totum equalia, xylocetarij instat, optima iudicantur. Quod ad regionem moschum præferunt Arabiam, vel Asiclion, (Bellunenensis legit Scinlum, à Sceni regione fortassis) deinde Iuglum, postremo Indum maritimum, Auicenna. Folliculi continentis moschum Cubit sunt subelli ex vesicula & moscho. Gegeri folliculi sunt his contrarij: qui moschus minus sabellis, minusq; aromaticus est. Sed moschus Charam medio inter prædictos loco est: quo cum scobis argenti & plumbi miscetur, ut augetur pondus. Moschus Salmiudi deterior est, quia folliculo suo exemptus in vase vitreo seruiatur, Elluchasem in Tacuinis. Sunt qui Tumbascinum anteponant (inquit Serapio) odorisque præstantiam caprearum pabulo serant acceptam, quæ nardo inibi uescantur copiosa, cæterisque odoratissimis herbis. In Sentitarum quidem agro capreæ herbas odoratas pascuntur, sed odoribus impares. Aliam quoque merendi rationem cauiant Tumbascini: hanc sanè vomicæ folliculo non eruant, & blandente coeli serenitate merum legunt. Senici verò vomicæ ventriculo expriment, & exclusa sanè adulterina permiscet, nubilo patumque ariditate caelo, & vasis vitreis recondunt, obturantq;: deinde mittunt in regiones Saracenorum & in Hamen (Amanum, Alex. Benedictus,) & Persia, & Habarac, aliasq; regiones Babylonæ, (& in Aegyptum, Alex. Benedictus,) ac si Tumbascinus esset, hæc Serapio. Præfertur moschus dorcadis, quæ depascitur vtrunque beca & spicam, & almaru, Auicenna. Quum hæc animalia procul à mari versus desertum pascuntur spica, moschus ipsorum erit suauior: cum verò prope mare sunt, pascuntur myrtha, Elluchasem. Mellior moschus fit in vrbe quadam quæ multo magis orientalis est quam Chorace, quæ dicta est Tumpata (*Ἰσπάρτα*, Ruellius prima syllaba omissa Pat. translulit: eandem Serapio Tumbasci nominat.) Colore quidem hic moschus sublauidus est: huic bonitate cedit qui ab India defertur, colore in nigriciam vergente: hoc etiam imbecillior seu deterior est qui ex Sinis (alias Dinis, *Ἰνδία*: ex Sentitarum agro, Ruellius: hanc regionem Senl vocat Serapio) habetur, Symeon Sechl. Quod ad colorem & odorem, pomalis (pomi odore fortan) citrinus laudatur, Auicenna. Citrinum Auicenna præfert, qualem nos nunquam vidimus: nam noster ferrugineus est, Brasauolus & Sylius. Muscus ferrugineus ferè est noster, non, quem Auicenna probat, citrinus, Alexandrinum vocans: est odore in opum Cyrenaicum inclinate, sed valentiore, præter summam aliam in eo fragrantiam: glebullis exiguis constat, Sylius. Syncerus niger est: conglobatus melior: solidius odorem habet, aut anguim quorundam stato tempore, aut cuiusdam auis fimo quo adulteratur: ex quo plus est, acrius nares ferit, Alex. Benedictus: lego, & quo propius est, acrius (id est minus grato odore) nares ferit: nam de zibetho quoque sic scribit, Ex proximo nares acrius ferit, & ex quo plus est, (lego, & quo propius est,) musco tamen charius comparatur: quoniam odorem qui gerit ipse non ferit. Sed hoc idem de musco quoq; scripserat, odorem eius ab eo qui gerit non sentiri. Venatores in regionibus Bereth (Tebeth) & Seni, plerumque capreis quas vel sagittis interemerint, vel aliter ceperint, folliculum adhuc immaturum abscindunt: qui moschus præcox tetro & inuauo odore displicet. Verum tantisper libero aere suspendant: dum ab aëro prius fœtore maturuerit: is hac concoctione perfecta mitam sibi conciliat suauitatem. Simile quippiam in arborum fructibus fieri consuevit, qui præcoces decerpti, tandem exuta acerbitate, & dulces & suauolentes euadunt. Sed præferri debet moschus ille, qui in folliculo suo maturescit, antequam rescindatur ab animalibus, Serapio. Folliculus moschi antequam maturuerit, graue olet. Venetis odorati volu adhaerentem adhuc animali: is omnino grauem odorem habebat, quia nondum ad maturitatem peruenerat. Quod si accidat ab animali auferri antequam abscissus concoctus sit, concoquitur quidem, sed ineptius olet, Brasauolus. Perfectus moschus non minus ad nos adfertur, sed folliculi solum vi ab animali abrepti, ex regionibus orientem & occidentem versus ad nos compor-

Nan a tantur

A.

MVLVS sumentum est, quod Hebraica lingua פֶּרֶד *pered* nominat: vnde sceminium פֶּרֶדֶת *peredeth* Regum. 3. 1. David Kimhi scribit ex sententia R. Hai, pered animal à separatione sic dici, quod non pariat. Psalmo 32. pro Hebraica voce pered, Chaldaeus habet כַּדְרָא *cadana*, Arabs بَعِيَّة *beat*: at Geneleos 36. pro semim Hebraica voce, (mulos pleriq; interpretantur,) Arabicè legimus بَعِيَّة *beiat*. Septuaginta hemionos. Ab hac voce nominatus videri potest burdo vel burdus Latine: Porphyrio equum mannum siue mannum interpretatur. Albertus Magnus videtur muli genus intelligere ex equo & natum & asina, hinnum vel hinnulum veteres vocant, vt in hinni historia statim post asinum dixi: & nonnulla dicam mox in B. רִמְיָם *remim*, Geneleos 36. Saadias & Salomon interpretantur peradim, id est mulos, similiter Steuchus & Sanctes: Hieronymus aquas calidas, alij onagros, &c. Vide supra in Asino H. h. Doctissimi quidem pleriq; mulos esse consentiunt, vt & D. Kimhi in libro radicum. רֶכֶשׁ *rekesch*, alij equos praestantes nec dum annos, aut velocissimos, alij mulos esse putant: vide in Equo A. Achastranim Esther 8. David Kimhi & alij mulos interpretantur. R. Salomon camelos veloces, Hieronymus veredarios, Septuaginta omittunt. Sed diuersa apud Hebraeos muli nomina esse minus mirum, cum praeter commune genus muli, aliud quoddam peculiare in Syria habeatur, vt dicam in B. Apud Munsterum in Lexico trilingui pro mulo scribitur *perdach*, & *perutjsh*, פֶּרֶדֶת *peredeth*. Graeci mulum *μυλον* dicunt, & alio nomine astraben, quae vox non nihil ad achastran Hebraicam vel Arabicam accedit. Hemionos quidem sem: asinum sonat, quod mulus altero tantum parente asinus sit, altero equus, in ph- 70 ribus

ribus tamen asini quam equi naturam sequi videtur. Italis, mulo. Hispanis, similiter: faemina, mula, vt Latine. Gallis *mulet*, faemina *mule*. Angli à Gallis mutuauerunt à *mule*. Germanis, *mull* vel *mulesel*. Illyrijs *mezack*. Flaudis *mull*.

B.

Sunt in Syria, quos mulos appellant, genus diuersum ab eo, quod coitu equae & asini procreatur, sed simile facie: quomodo asini syluestres, similitudine quadam nomen vrbanozum accipere: & quidem vt asini illi ferri, sic muli praestant celeritate. Procreant eiusmodi mule suo in genere: cuius rei argumento illae sunt, quae tempore Pharnace patris Pharnabazi in terram Phrygiam venerunt, quae adhuc extant: tres tamen ex nouem, quot numero olim fuisse aiunt, seruantur hoc tempore, Aristoteles. Et alibi, in terra Syria super Phoenicem mula & coeunt, & patiant omnes: sed id genus diuersum est, quanquam simile. Theophrastus vulgo parere in Cappadocia tradit, (quod in Aristotelis quoq; Mirabilibus legitur) sed esse id animal ibi sui generis, Plinius. In India equarum & asinorum greges sunt, & asinos equae facillime admittunt, & rubros mulos pariunt, ad currendum praestantissimos, Aelianus. Apud Indos Pyllos (nam sunt etiam alteri Africi) arctibus non maiores equi gignantur: asini quoq; muli, & boues minimi, Aelianus. In terra Scythica neq; asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur propter frigora, Herodotus lib. 4. Et paulo superius cum idem scripsisset, subdit: Quo magis miror cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, cum neq; locus sit frigidus, neq; vlla alia causa appareat. Aiunt Elienses ipsi ex impreccatione quadam id sibi contigisse, (idem ex Herodoto Eustathius repetit:) cumq; tempus aduentat conceptus equarum, se in loca sinitima illis educere: Ibi postquam admiserint asinos dum equae concepterint, tunc rursus eas reducere. Plura vide supra in Equo C. Mulus natura sua asinum maius quam equum refert, burdo autem contra: quomobrem mulus asini vocem reddit, burdo equi: vterq; ex dissimili natura femine generatur, ideoq; sterilis est, Albertus. Videtur autem innuere burdonem ex asina & equo gigni, (veteres hinnum vel hinnulum vocabant:) vt mulas ex equa & asino: quanquam Alunus, Burdo (inquit) vel hinnulus, Italis *mulo bastardo* (id est mulus spurius) dicitur, ex equa & asino nascens. Burdonem è genere mulorum esse Sextus Empiricus etiam manifestè inuit, eodem in capite ex mulo pariter & burdone remedia numerans: vbi & Hamelbergius burdonem hiano eundem facit in suis enarrationibus. Adde quod remedia quaedam ex burdone scripta à Sexto, alij de mulo similiter scribant. Ginnus apud Aristotelem deminuta forma equi dicitur: quos & ggenios ab Strabone nuncupati putant nonnulli, quanquam & mulorum genus sic in Liguria vocer, Celsus: Musimon, asinus, mulus, aut equus breuis, Nonius. Mulus habet quaedam asini propria, auriculas longas, vocem, cruceam in humeris, pedes exiguos, & corpus macilentum: reliqua verò vt habet equus, Liber de nat. rerum. Muli nigricant colore: cardinales in Italia cinerici ferè coloris vt audio, comparant, eosdemq; magnos & can-datos. Asinis & mulis procomij loco ad oculos defendendos aures datae sunt longiores, Xenophon. Mulo dentes mutantur, Aristoteles. Asinus & mulus dentes habent triginta sex, *μυλον* *μυλον* *μυλον*, id est itemq; ignatos vel annexos, vt Ruellius vertit, Absyrus cap. 95. Ceruix mulorum & asinorum non est erecta vt equorum, etiam si longa sit, Varinus in *Επιτομή*. In equorum & mulorum quorundam corde inuentum est os, Hierocles. Mulus & omnia solipeda felle carent, & ventrem habent simplicem, Aristoteles & Plinius. De vuluis mularum, vide in E. in causa sterilitatis earum.

C.

Equi, muli, & asini fruge herbaq; vescuntur, sed maxime potu pinguescunt, Aristoteles. Quidam praecipiant equum admissarium eodem ritu quo mulos saginandum esse, Columella. Cucumeres à mulis vt pepones à felibus maxime expectuntur, Ant. Mizaldus. Qui fiat quoddam equi dum bibunt caput aquae ad oculos vsq; immergant, muli verò & asini extrema tantum labra, Hier. Gatimbertus quaerit quaestione 45. Rhododaphnae flores & folia, mulis, asinis, & quadrupedum plurimis venena sunt Dioscorides. Muli & asini volutationi indulgent, vltra scilicet à lassitudine recreantur. Viget & equus & mulus (Aristotele teste) à dentium ortu: cumq; prodierint omnes, non facile aetatem dignoueris: quatenus tamen dignosci possit in mentione equorum explicatur. Mulae maiores & viuaciores sunt quam mares muli, Aristot. Et alibi, Serius faemina se nescit quam mas. Nonnulli faeminam profluio vrinae purgari aiunt: marem olfactu vrinae prius senescere. Et rursus, Vita mulis ad annos multotiesiam quidam vel octogesima annum potuit agere, cum templum edificaretur Athenis, de quo plura in E. Mulus asini, burdo equi vocem reddit, Albertus.

Observatum, è duobus diuersis generibus, tertij generis fieri, & neutri parentum esse similia: eaq; ipsa quae ita nata sunt, non gignere, in omni animalium genere, idcirco mulas non parere, Plin. Mulas Democritus non parere ait: nec enim similes alijs vuluis animalibus habere: itemque ex diuersis animalibus procreatas minime concipere quire, Aelianus interprete Gillio: sed non rectè fortassis ex Aristotele haec transcripta sunt, cuius mox verba recitabo. Author obscurus libri de nat. rerum, mulorum genus sterile esse ait: quoniam ex diuersa natura feminibus oriatur: frigidum enim esse asini semen, equi calidum. Aristoteles libro 2. de gener. anim. cap. vltimo, mulos tantum inter ea, quae ex diuersis specie parentibus gignantur animalia (vt sunt lupi, vulpes, canes, perdicæ & gallinae, &c. de quibus penultimo capite dixerat: Coeant animalia etiam quorum genus diuersum, quidem; sed natura non multum distat, si modo par magnitudo sit, & tempora sequent grauiditatis, &c.) sterile esse scribit. Cuius rei causa, inquit, non bene ab Empedocle & Democrito redditur. Obscurè Empedocles, planius Democritus scribit: sed neuter bene. Afferunt enim (eandem) demonstrationem aequè de omnibus, quae praeter suam cognationem coeant. Democritus meatus mulorum corruptos in vteris dicit, quoniam non ex cognatis principium eorum consistit. Sed id eum alij etiam animalibus accidat, tamen nihilominus possunt generare, vt paulo ante dictum est. Empedocles (eiusdem illam opinionem inferius ex Putarcho adferam) milturam seminum causatur, quae densa ex molli vtraq; genitura consistat: caua enim & densa coaptati vicissim, fieriq; ex js, durum ex mollibus, vt si aestano misceatur. Sed hae & ineptè & supra hominis captum dicuntur: (& quae sequuntur, quae idcirco omitto, quod partim obscura, partim logica magis quam physica sint.) Relictis igitur hisce nihilominus vniuersalibus & inanis causis: ex ijs quae in genere cum equorum tum asinorum insunt, considerando

(Cui os intrinsecus nigrum fuerit) & lingua nigricans, is consimilis (nigri) coloris sobolem haud dubie genera-
bit. Qui ex candido colore in cinereum canescunt (λευκός) quos vocant morones (μαρόνες), ij ad admixturam
non accersantur: siquidem colores nullo in pretio habiti magna ex parte redduntur soboli, Hæcenus Absyrus in
Hippiatricis capite 14. Ruellio ferè interprete: nos quidè nonnulla mutauimus Græcum codicem excusum secuti.
Agnos admixtarios (inquit idè Absyrtus) eligemus, qui cum equis educati sint. Nonnulli pulchre facientes egrestes
afinos manufaciunt: est ex illis ppagatio prolis optima, quod liberè pasci illi & non inclusi fuerint. Mitefcit sanè
maximè hoc animal, admodumq; obsequitur secundum omnia, non aliter quàm manufecti asini: nec vnquã fœci
animalia egera, vbi semel cicurata est, effertur. Iam verò fœtus ab hoc animali editi, ipsi quàm simillimi euadunt.
Porro ad mulos procreandos admixtio fieri debet paucis diebus ante solstitium æstiuum. Curandum est autem vt
asini in scen furi eleganti forma sint præditi: ralis siquidem & proles erit. Itaq; venustatis quidam studiosi, asinũ aut
equum aut alterius generis admixturam, tali amiciunt stragulo, quali fœtum volunt nasci colore tinctũ. Absyrtus:
Vide in Equo C. Multi admixtarij (inquit Columella) specie tenus mirabilissimam sœbolem forma, vel sexu pro-
generant. Nam siue parui corporis fœminas iungant, siue etiam speciosi plures mares quos fœminas, reditum pa-
tris familiæ minuunt. At quidam contempti ab aspectu, pretiosissimorum seminum fœces sunt: nonnunquã ali-
qui generositatem suam natis exhibent, sed hebetes voluptate, rarisimè sollicitantur ad venerè: huiuscemodi mar-
fœtinũ magistri sabad mouere debent generis eiusdem fœminam, quoniam similia similibus familiariora fecit na-
tura. Ita enim efficitur, vt elus obiectu, cum mas etiam superiectu eblandius est, velur incensus & obæcatus cupi-
dine, subtrahit, quàm petierat, falsiditã imponatur equæ. (Idem ex Columella Palladius repetit.) Est & alterũ ge-
nus admixtarij fœrentis in libidinẽ, quod nisi astu inhibeatur, affert regi perniciem. Nam & sepe vinculis abruptis
graudis inquietat, & cura admittitur ceruicibus dorsisq; fœminarum imprimi morsus: quod nefariat, pauli per 20
ad molam vnus amoris sequitã labore temperat, & sic veneri modestior admittitur. Nec tamen aliter admitten-
dus est etiam elementioris libidinis, quoniam multum refert naturaliter sopitum pecudis ingenii modica exerci-
tatione concuti, atq; excitari, vegetior emq; factum marem fœminæ iniungit, vt tacita quadam vi semina ipsa prin-
cipijs agilitioribus figentur, Hæc Columella. Libycorum asini maximi non equas comatas superne niunt, sed dun-
taxat tonfas: nec enim has cum ornamento sibi exhibentes harum rerum periti autem eiusmodi maritos Aelia-
nus. Igitur qualẽ de scripsi asellum, cum est à partu statim genitus, oportet matri statim subtrahi, & ignorant equæ
subijci, ea oprime tenebris fallitur. Nam obscuro loco partu eius amoto, prædictus quasi ex ea natus alitur. Cui
deinde cum decem diebus in luce equa, semper postea destinanti prebet vbera. Sic nutritus admixtarius equas dili-
genter condiscit. Interdum etiam, quamuis matris lacte sit educatus, potest à tenero conuectus equis famili-
riter earum consuetudinem appetere, Columella. Pallam asinum à partu recentem subijciunt equæ, cuius lacte 30
ampliores sunt, quod id læ quàm asinum ac alia omnia dicunt esse melius. Præterea educant cum paleis,
fœno, ordeo, Varro. Asinum ab equa, & equum ab asina arceri aiunt, nisi in infantia eius generis quod
ineant lacte hausto. Quapropter subreptos pullos in tenebris equarum vberis, asinarumque equalios admouent,
Plinius. Asinos qui equas luxerint, Aristoteles hippothelas vocat. Equa cum ex asino conceptum edidit, partum
sequenti anno vacua nutrit: id enim villus est, quàm quod quidam faciunt, vt & fœtã nihilominus admixto equo
implent, Columella. Matri supposititiæ quoq; inserunt, quo equa ad ministerium lactis cibum pullo præbere
possit. Hic ita educatus ab initio potest admitti: neq; enim cum aspernantur propter consuetudinem equinam,
Varro. Annicula mula rectè à matre repellitur, & amota montibus aut feris (asperis) locis pascitur, vt vngulas du-
ret, sitq; postea longis itineribus habilis, Columella & Palladius. Asinarum pullos equabus subrumare oportet:
sic enim & lacte fruuntur meliore, & equino generi assuescent, diligentiq; lactabuntur autem ad biennium, Ab-
40 syrtus. Asinum minore si admiseris, & ipse citius senescit, & quæ ex eo concipiuntur sunt deteriora. Qui non
habent eum asinum quem supposuerunt equæ, & asinum admixtarium habere volunt, de asinis quenq; amplissi-
mum & formosissimum quem habere possunt, eligunt: quiq; semino natus sit bono Arcadico, vt antiqui dice-
bant: vt nos experti sumus, Reatino, vbi tricenis ac quadragenis millibus H. S. admixtarij aliquot venierunt.
Quos emittis item vt equos stipulam in emendo, ac factum in accipiendo, vt dictum est in equis. Hos (ad-
mixtarios) pascimus præcipue fœno atq; ordeo, & id ante admixturam largius factum, vt cibo suffundamus vires
ad fœturam: eodem tempore quo equos adducetes, idemq; vt inquant (per) perovigas curamus, Varro. Asinum
non oportet (inquit Columella) minorem quàm trimum admitti, atq; ipsum si concedatur, vere fieri conueniet,
cum & defæcto viridi pabulo, & largo ordeo firmandus, nonnunquam etiam saluandus erit. Nec tamen teneræ
(temere, fortassis) fœminæ committetur: nam nisi prius ea marem cognouit, ad silentem admixtarium calcibus 50
proturbat, & iniuria depulsam etiam ceteris equis reddit inimicam. Id ne fiat, degener & vulgaris asellus admo-
uetur, qui sollicitè obsequia fœminæ: neq; is tamen inire sinitur. Sed, si iam est equa veneris patiens, confestim
abactio villore, pretioso mari iungitur. Locus est ad hos vsus extructus (machinam vocant rustici) qui duos pa-
rietes aduerso cliuulo inq; dicitur habet, & angusto interuallo sic inter se distantes, ne fœmina colluctari, aut ad-
mixtario ascendenti auertere se possit. Aditus est ex vtraq; parte, sed ab inferiore clavis munitus, ad quæ capistrata
lmo cliuõ constituitur equa, vt & prona mellus inuentis semina recipiat, & facilem sui tergoris ascensum ab edi-
tiori parte minori quadrupedi præbeat, Hæc Columella. Conceptum ex equo secutus asini coitus (quod & Ari-
stoteles scribit) abortu perimit: non item ex asino equi, Plin. Idem superius ex Aristotele retuli. Lactare (equam)
mulam semestre temporis spatium referunt, mox fugi non pati: vi nanq; humorem trahi, & cum dolore: equo
autem plus temporis tribuunt, Aristoteles. Cum peperit equa, mulum, aut mulam nutricantes educamus. Hic, 60
si in palustribus locis, atq; vlginis nati, habent vngulas molles. Idem si exacti sunt a stiuo tempore in montes,
quod sit in agro Reatino, durissimis vngulis sunt. In grege mulorum parando, spectanda ætas, & forma. Alterum
vt velturis sufferre labores possint, alterum vt oculos aspectu delectare queant. Hic enim binis coniunctis
omnia vehicula in vijs ducuntur. Hæc me Reatino auctore probares mi Attice, nisi tu ipse domi equarum greges
haberes, ac mulorum greges vendidisses, Varro.

Mulas septennis duntaxat generat, vt aiunt: fœmina improlis omnino est, quia perducere ad finem
quod conceperit nequeat: sed mas generare interdum potest, quoniam & calidioris naturæ quàm fœmina mas
est, & nihil corporis per coltum confert ad generationem: quod autem facit, ginnus est, quod mulus oblectus &
pumilus est, vt in porcis metachærum, Aristoteles. Et alibi, Mulus superuenire coireque incipit nullis
dentibus primis: sed septennis implere potest, etiam cum equa coniunctus innum (vno) procreauit: post deinde 70
superuenire

superuenire non solet. Et rursus hist. anim. 6. 24. Prodeunt quos ginnos vocant ex equa, cum in gerendo vtero
ægorauit, more pumilionum in ordine hominum, aut porcorum deprauatorum in genere suum, quos posthu-
mos (μετάρωρος) nuncupauit: & quidem vt pumilio, sic ginnus modum suo genitali excedit. In plurium Græcorum
est monumentis, cum equa muli coitu natum, quem vocauerint hinum, id est paruum mulum, Plinius. Hinus
vel hinus sub quo sensu accipere debeamus Varro designat: ait enim ex equis & mulis qui nascantur hinus
vocari, Nonius. De mulis pomillis siue pumillis distichon Martialis, His tibi de mulis non est metienda ruina,
Altius in terra penè sedere soles. Ferrariæ in aula principis inter peregrina animalia asellos quoq; pumilos aliant
aliquot annos audiui. Ex equo & asina geniti quamuis à patre nomen traxerint quod hinni vocantur, matri per
omnia magis similes sunt, Columella. Hinus (inquit Varro) ex equo & asina procreatus, minor est quàm mulus
corpore, plerunq; tubicundior, auribus vt equi, tubam & caudam similem asini habet: hos etiam vt equulos edu-
cant & alunt. Hoc animal, vt supra dixi, Albertus burdonem vocare videtur: scribit enim, Vt mulus sic & burdo
sterilis est: hic equum magis refert (in quo contrarius est Columellæ vel bis paulò ante recitatis) & vocem ædit
equi: ille asinum. Sed de hinno, ginnos, ac similibus vocibus, & burdone etiam, multa scripsi mus supra statim post
Asinum: vide etiam in primo capite præsentis historię. Equo & asina genitos mares hinulos antiqui vocabant:
ceteraq; mulos, quos asini & equæ generarent, Plinius. Columellæ muli nomen communius est, ad tria anima-
lia: Mula, inquit, non solum ex equa & asina & tauro, quod Gratianopoli, vt audio, reperitur, & Gallica voce iu-
mar nominatur. Sed & Phigius alibi mulam appellat, non hinulum, quæ ex equo & asina gignatur, sed effrenis (in-
quit) & tarditatis indomitę. Præter equam ab asino concendi, quàm asinam ab equo, Absyrtus.

Ad morbos particulares in equis, asinis, & mulis, sanguinis detractione vtendum est. Hippocrates in Geo-
ponicis libro 16. Medicta pro farraginem pro equis & mulis, ex Hippiatricis Græcis nobis recitata est in equo c.
Equi, muli, & oves in Scythia sæpe per summum frigus moriuntur, Dionysius Afer. In Scythia ingentem & dis-
turtam vim hyemis equi perferunt, muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt: cum tamen alibi stantes in ge-
lido equi labescant, asini verò ac muli durent, Herodotus. Cur muli & canes peste Græcos apud Troiã in festante,
piores perierint, vide in Cane c. & Infra in Mulo h. c. Medicinas huius pecoris (inquit Columella) plerunq; iam
in alijs generibus (bubus & equis) edocui: propria tamen quædam vitia mularum non omitram, quorum reme-
dia scripsi. Febrienti mulæ cruda brassica datur. Suspiriosæ sanguis detrahatur, & cum sextario vini, atq; olei
thuris semuncia, marrubij succus instar hemine mistus infunditur. Suffraginosæ ordeacea farina imponitur, mox
suppuratio ferro reclusa linamentis curatur: vel gari optimi sextarius cum libra olei per natem sinistram demittit-
tur. Admisceturq; hæc medicamentum vel quatuor ouorum albus liquor separatis vitellis. Femina secari, &
interdum ianui solent. Sanguis demissus in pedes, ita vt in equis emittitur: vel si est herba, quam veterum vocant
rustici, pro pabulo cedit. Est somniferum, cuius semen detritum, & cum vino datum prædicto vitio medetur. Ma-
cles, & langor submouetur sæpius data potione, quæ recipit semunciam tritici sulfuris, ouumq; crudum, & tritice
myrrhæ pondus denarij. Hæc tria vino admiscetur, atq; ita faucibus infunduntur. Sed & russi, (ad mulorum
tullum remedium describitur etiam in Hippiatricis Græcis ca. 22.) doloriq; ventris eadem ista æquè medentur.
Ad mæciem nulla restantium quantum Medica potest: ea herba viridis, nectarde tamen arida fœni vice signat
iumenta: verum modeste dand, ne nimio sanguine stranguletur pecus. Lactæ, & æstanti mulæ adeps in fauces de-
mittitur, merumq; in os suffunditur, Hæc Columella. Equus, mulus vel asinus fatigatus, quod in ipso statim ite-
nere reficiatur, si onere deposito in stabulo vel via loco comodo, pro arbitrio se volutare permittatur, scripsi
in Equo h. ex Rusto. Ad leucomata in equis & mulis, Hippiatrica Græca cap. 11. Ne mulorum ceruices (πεδύλλοι
40 μύλλοι) trumpanitur aut collidantur, medicamentum para ex adipis suillæ dupondio cum acetii duobus sextarijs:
hoc ad tertias decoctum colatumq; illine, Pelagionius in Hippiatr. 26. Ventris & intestinorum dolor in bubus se-
datur vsu nauticum (anserum natantium, Vegetius 3. 3.) & maxime anaris, quam si conspexerit cui intestinum do-
let, celeriter tormento liberatur. Eadem anas maiore profectu mulos & equinum genus conspectu suo sanat, Co-
lumbella. Dixerunt quidam mulos quosdam rabie correptos, mómordisse dominos suos, qui inde in maniam in-
ciderint, Auicenna. Muli arthritis vehementior est quàm equi: de qua curanda lege Absyrtum & Hieroclem in
Hippiatr. ca. 2. Mulus tantum fit μαρμαροσώτος (marmaron tuberculum est iuxta coronam, id est vngulæ exortum)
asinus raris: equus non, sed podagricus, Absyrtus in Hippiatr. cap. 53. Ad siccosos tumores & myrmeccias equorum
& mulorum in quavis corporis parte, maxime vero in cruribus & pedibus, Absyrtus ibid. 82. Cetera exequemur
in mulis, sicut in bobus & equis, vt in ipforum remedijs tradidimus, Columella. Animalia quæ frequenter coeunt,
50 breuioris sunt vitæ: inde fit vt muli equos exuperent viuendi diuturnitate, Cælius. Mulus quinquaginta annos
vixit, Eustathius.

D.

Mulus semper est cicur, Aristoteles. Equi cum suspicantur vel metuunt aliquid, manifestum est, sic vt infi-
dens cauere sibi queat: asinum verò pecus & bigenerum (vt muli) rerum conspectu consternabile nouitatisq;
verens in discrimen adfert. Absyrtus. Muli ingenium multò illiberalius, minusque benignum homini videtur
quàm equi. Mulæ calcitratus inhibetur vini crebriore potu. Plinius. Et rursus, Mulas non calcitrare cum vi-
60 num biberint, quidam scripserunt. Vt simiæ quadrupesque affuctæ vinum bibere vnguibz careant, acci-
dere quidam putant (inquit Cælius Calcagninus lib. 2. epistoliarum quæstionum) quoniam in vino sit vis
dissolutoria, & ad emollendum efficax. Hinc euenit vt qui plus nimio se vino ingurgitauerint, resolutis ner-
uis in in paralyfin facile delabantur. Sint igitur vngues vel neruorum clausulæ, vt dixit Plinius: vel caro con-
creta, & quasi in callum obdurata, vt alij putauere: vino accedente emolliri resoluque sic verisimile. Alij
humoris sanguinis, qui plurimus vino fieri solet, exundatione callosiorem contumacioremq; ac retroridam illam
partem quasi macerari videtur & emollescere, vt aqua fruges & legumina incoctis percoquantur: aceto plum-
bum in cerussam resoluatur: & ouum ita tenerescit, vt vel per anulum toto calice integro pertranseat. Ex hoc
item facile colligi potest, cur veteres existimauerint vini potu effici, vt mulæ calcitrare esse desinant. Mike-
70 sciente enim vngula, & pede quodammodo exarmato, feritas illa tollitur extunditurque: præsertim si quando
euenierit, vt calcibus imperentes solido illidant; plusque inde damni accipiant quàm afferant: quare conscie
imbecillia

Epitheta. Mulus clitellarius, clitellis aptus, apud Textorem. Mula, lutulenta biformis, Hispana, strigosa, apud eundem. Εξ Ενετων, εθεν ημιονων γενος... Homerus Iliad. β. Citat huic verbum Stephanus in Enetorum mentione...

Muli Mariani dicuntur furculæ quibus religatas sarcinas viatores gestant, (ein raefi.) à Mario inuentore dicte, qua de re Frontini verba posui in Afino n. c. & Græcas nomenclaturas adieci. Muli Mariani dici solent à C. Marij instituto, cuius milites in furca interposita tabella varicosus onera sua portare adfueverant, Festus: Erasmus sic legit, Muli Mariani dicti sunt varicosi milites, qui in furca sua onera portare consueverunt. Et alibi, Acirumnu- las Plantus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant: quarum vsum quia C. Marius retulit, muli Mariani postea appellabantur: Itaq; ærumnæ labores onerosos significant: siue à Græco sermone deducuntur nã αργεν Græcè, tollere Latine dicitur. Nouo genere prouerbij in vlu venit, vt qui tam ad imperandũ quam parendum iuxta paratus foret, quiq; non segniter mandata exequitur, mulus Marianus diceretur: nanq; Marius quacunq; militibus mandauit onera, ipse inter infimos obiuit in primis: quamuis furculas, quibus sarcinas viatores gerunt, quas Marius primus commentus fuit, mulos Marianos aliqui dictos velint. Alexander ab Alex. Plutarchus in vita Marij originem adagij bifariam refert: Cum Marius imperator milites cursu varijsq; ac longis itineribus gestandisq; oneribus exerceret, atq; illi iam adfueti non grauatim tacitiq; ea ferrent, castrensi ioco ημιονοι Μακεδονοι id est muli Mariani dicti sunt. Hinc translatum est in quosuis qui facile parere imperatis. Sunt qui diuersam adagij originem referant: Quum enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non arma modo militum, verum etiam equos, mulos, & currus Marium produxisse equum pulcherrimè ab ipso nutritum, præterea mulum habitudine corporis, mansuetudine ac robore longè cæteris antecellentem. Itaq; quum imperator Marij iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, vt ioco sola laude, qui in officio se præstaret assiduam, patientem ac industriam, mulus Marianus diceretur. Hominem spurium & non legitimo matrimonio natum Itali vulgò mulum nominant, Alunnius. Seneca in ludicris libello in Claudij Cæsarem, mulos; (ego non mulos, sed muliones reperio, vt in e. dicam) perpetuarios nominat. Festus erit, inquit Erasmus, si detorqueatur in hominem immensò studio, aut perpetuis negotijs vehementer districtum. Mulionus. ημιονοι, vt vngula mulina apud Marcellum Empiricum. Equæ apud Columellam tripartito diuiduntur: est enim (inquit) geterosa materies, quæ circo sacrisq; certaminibus equos præbetest mularis, quæ prætor sacrus sui comparatur generoso: est & vulgaris, quæ medioeres fœminas maresq; progenerat. Materiem mularem vocat, ipsam equam matrem siue matricem, ex qua muli generantur. Strabo lib. 5. de Venetis scribens, ημιονοι πατρους vocat equas illas ex quibus asini admittuntur mulos procreant, quasi dicas mularis equas. Mulio, qui mulos agit: vide infra in e. Mulomedicina, ars est veterinaria, quæ non mulis tantum sed alijs quoq; iumentis medetur, vt equis, vnde Græci hippiatricam vocat, huius artis profectores, mulomedici, veterinarij, & hippiatrici nominantur, vulgò mare schalci apud recentiores: Italicè vulgò mense schalci & manifesthalci, vt dixi pluribus in Equo c. & n. c. Mulomedici nomen apud Firmicum legitur. Equitarij qui equitibus præfunt vel curant, quibus affines vel mulomedici habentur; Calius.

Protogenes Rhodius pinxit Athenis nobilem Paralum & Hemionida, quam quidam Nausicam vocant, Plinius 25. 10. Paulianias hoc penus operis monstrari tradit Olympiæ, παρθένος θηρί ημιονών, η μηδ' εχυσαν τας ηνιαις τω δ' Αθηναίων κεινυμια τη ηε Φαλλη. Ναισικαν η νομιζουσι τω Αλλινος, Ε η ηε εστρανηαν, ε ανανει σαι θηρη στυπηλων: inde ortum vt virgines in iumentis siue mulis sedentes, hemionidas vocaret artifices, Hermolaus. At qui Nausicaa apud Homerum Odysseæ 3 non mulis, sed apenæ vehiculo quod à binis mulis trahitur, insidet.

Ημιονιον, herba quædam, Hefychius & Varinus. Asplenon siue scolopendron herbam, alio nomine hemionion vocari, apud Plinium legitur, & inter Dioscoridis nomenclaturas. Theophrasti sanè hemionos, nò alia quam asplenon Dioscoridis est: diuersa vero ab hemioniti Dioscoridis, quam Plinius etiam t. uerion (diuersum à Dioscoridis tuerico) & hemionion appellauit. De vtraque copiose dixi in Boue cap. 3 vbi de morbis bouum tractaui. Vtriq; nomen factum videtur à mulis propter sterilitatem: cum similiter caule, flore & semine careant: & asplenon insuper sterilitatem mulieribus facere cū muli licne adalligata à Dioscoride scribatur: vide in Lepore cap. 7 vbi de atocijs egi. Theophrastus tamen p. 19. hemionon si. vocari scribit, quod muli libenter ea vescantur. Nodia herba coriariorum officinis nota, ea mularis dicitur, alijsq; nominibus; non mas curat. efficacissimamq; aduersus scorpiones esse potam in vino aut posca reperio, Plinius. Nec alibi vsquam vel ipse vel alius quisquam hoc nomen vllius herbae meminit: ego tamen nihil habeo certi, coniecturam tamen meam non celabo studiosos. Nodia igitur mihi videtur quæ centinodia hodie à multis vocatur, Græcis polygonon. cum & nomen à nodis quibus referta est impositum, & remedia conueniant: nam polygonon, Dioscoride t. ste, ad vlcera maligna facit, nempe genitalium, & herpes ac eryspelata, vt nodia ad nomas, id est vlcera maligna facit. Bibitur etiã polygonon ad venenatorum morsus cum vino, Dioscoride: & Plinio proserpinaca (quam polygono eandè esse eruditi consentiunt, eximij aduersus scorpiones remedij est. Nec refert quòd Plinius eodè capite proserpinacam & polygonum quasi diuersas herbas demonstrat, & nodiã quoq; priuatim commemorat: multa enim huiusmodi apud Plinium. quæ nominibus tantum diffinit, seu re ipsa diuersa recensentur. Cæterum cur nodia mularis cognominetur, non facile dixerim, nisi eius pastu fortè muli delectantur. Coriarijs quidè in vsu fuisse etiam polygonon potest propter vim astringendi coria, vt & rhus byrsodepsicos, & nostris cortex abietis aut piceæ, alibi è quercu, vt audio. Omphacitis galla, est cauum illud è quo glans querna nascitur, quo coriarij vtuntur. Aegineta lib. 3. cap. de dytenteria. Mandragoram magi hemionon cognominarunt, vt in nomenclaturis eius apud Dioscoridem reperitur.

Ημιονιον, auis quædam, Hefychius & Varin. Muliones è culicũ genere non amplius quam vno die viuunt Plin.

b. Quid ad rem pertinent mulæ saginatæ vnius omnes coloris? Seneca epistola 88. Δοφρα iuba equorũ & mulorum. Namq; hic mundæ nitet vngula mulæ, luuenalis Satyra 7. Vngulas tantum mularum reperas, neq; illam materiam quæ nõ perroderet à veneno stygis aquæ, cum id dandum Alexandro Magno Antipater miteret, memoria dignum est, magna Aristotelis infamia excogitatum, Plinius. Idem legitimus apud Arrianum lib. 3. Alij non muli sed asini, alij equi vngulam fuisse scribunt, qua Stygis aqua ad occidendum Alexandrum allata fuit: Vide in Afino v. & in Equo n. b.

c. Odorandi

e. Odorandi sensu mulos præcellere aiunt, atq; eius beneficio derelictos alicubi vel odore solo redire in semitam: hinc etiam fieri vt facilius tabidam vim aeris concipiant & peste inficiantur: vt canes quoq; eodè sensu præstantes: quam obrem Homerus hæc animalia primum pestem sensisse ingruentem in Iliade scribit, Calius. Scholiastes Homeri canes quidem primum perijisse scribit, quod capitibus subinde ad terram inclinatis odorem trahant & inuestigent. habitum autè corruptum, qui pelis causa fit, ex terra oriri. Mulos vero, quod ex diuersis specie parentibus prognati sunt: bigenera enim omnia facilius interire. Quæ ratio mihi non admodũ probatur: nam viuacissimos iumentorum esse mulos reperio.

Θρωάγμα, η ηππων ε ημιονων Διζ, μιναττων ηχη αγγελω φουσηματι επιπιπασα, Varinus. Missa pastum mula, Horatius 1. Serm. Ημιονοι, η ησπερ: ε ημιονοι, Suidas, Varinus. Ηλιασενδυ est gradario & leniori incessu progredi, non cursu. 10 Homerus απλασθη παδρασ de mulis dixit, Varinus. Αι δ' ευ μω τερωχων, ευ η απλασθη παδρασ, Odysseæ 3. Scholia simpliciter exponunt δέσσανον: Varinus vero tum ad cursum aptas, tum ad gradarium incessum. Μοισεν δ' ελεαυ, καναχη (Δοφρα ηχη) δ' ευ ημιονοι, Αι δ' αμωτον ταυνοτο, Φωρον δ' εδ' ητα, η απτω, in vehiculo scilicet, quod απτωλε vocat, Homerus de Nausicaa. Et mox, και τας μω (mulas) σδ' αυ ποταμων απδ' δινηεντα Τρωγεν ανθρωπων μελησδ' αυ. Achilles Iliados φ. certaminis præmia equitibus proponit, primo egregiam mulierem & ingentem tripodem auritum, secundo ηππων Εξεπε, αδ' αυ ητω, ηρεφρα ημιονων κινεσσαν.

In Africa mulos vel caesos, vel siti animo deficientes, Archelaus ait, plerosq; mortuos humi iacere proiectos, sarpesq; magnam serpentium vim insuere ad eorum cadauera depascenda, Aelianus.

d. Mulus quidam (inquit Plutarchus in libro Vera animalium, &c.) eorum de numero, quibus aduehendi salis negotium dabatur, trajiciens flumen lapsus est nò sponte: sale vero liquefacto exhaustoq; surgens expeditior iam, sensit notauitq; causam: postea quoties flumen transiret, ex industria submisit meritaq; vasa, desiderans leniter ac vtrunq; in latus quantum id fieri posset nutans. Hæc vbi Thales accepit, pro sale, lana spongijq; compleri vasa clitellas imponi & agi mulum rursus iussit: ille cum de more se mergens, onus aqua subeunte vehementer grauasset, parum commodum sibi hunc dolum ratus, ita deinceps caute scitenterq; trajicere solitus est, vt nec inuito quidem contingeret onus aquæ. Eandem historiam Aelianus recenset. Ad octogesimum annum vixit mulus quidam Athenis, qui cum templum (Mineræ à Pericle in Acropoli) ædificaretur, quamuis dimissus iam munere per senectam, commeans tamen ac obiciens iumenta exhortabatur ad opus: quam obrem decreto à nemite cum arceri à frumentorum acruis sanctum est, Aristoteles. Mulum 80. annis vixisse, Atheniensium monumentis apparet: eo gauis cum templum in arce faceret, quod derelictus senecta, cadentia iumenta comitatu nifusq; exhortaretur, decretum fecere, quo caueretur ne frumentarij negociatores ab incerniculis (σπι ηπιων, Aristoteles: 30 frumentum enim in cribris aceruisq; vendendi gratia proponitur, Hermolaus) eum arcerent, Plinius. Eandem ab Aristotele mutuat historiam Aelianus quoq; & Plutarchus in libro Vera animalium, &c. recitant. Victus huic mulo in Prytanæo publicus, tanquam athleta iam ætate confecto constitutus est, Aelianus. Cæterum vbi Gaza ex Aristotele vertit, commeans ac obiciens, Græcè legitur, σιωαμπεσαν ε περσικη δ' ομω, quorum verborum vis elegantius exprimi (à Plinio) non poterat quam dicendo, nifu. Theodorus Aristotelis interpres hoc affequi nò potuit. Vide in Equo n. c. vbi de partibus currus Plutarchus sic expressit, Mulus iste vetulus κατερχομω εη: Κεραμικη και ε τας ανωρασι ζελεσι στυ ληβας κατανωη, αει σιωαμπερεφρε (vide ne legendum sit σιωημπερε) η συμπερερεφρα ζενοσδ' αυ ημελε δ' ομω ε περσικη.

e. Mulio, mulorum ductor, (vt equiso equorum,) qui mulos clitellarios, vel ad vehiculũ iunctos ducit. Mulus apud Calepinum legitur pro mulione, ex Horatij lib. 2. Serm. Audit, cum magno lateras clamore, furisq; 40 Mulius. Miluius hic legitur Acron, qui parasitus fuit. Mulionem euitantem super ipsum corpus carpentum agere præcepit, Plinius de viris ill. 7. Cocco mulio fulget incitatus, Martialis 10. 76. Apud Suetonium Incitatus equi nomen est. Nec pigri rota casta mulionis, Martialis lib. 9. Nam mihi commota iam dudũ mulio virga Innuuit, Iuuenalis Sat. 3. Voces Amphionem tragedum: iubeas Amphionis agere partes infantiorè quàm meus est mulio, Varro in Afino ad Iyram apud Nonium. Quartarios (inquit Festus) appellabant antiqui muliones merce-narios, quod quartam partem quæstus capiebant. Lucilius, Porro homines nequam malus vt quartarius cippos Colligere omnes: Crinitus 11. 10. non cippos legit, sed apros: carminis quidè antiqua ratio vtrunq; admittit. Tu qui plura loca calcasti quàm vilus mulio perpetuarius, Seneca in Iudo de morte Claudij Cæsaris. Rhenanus in Scholijs suspicatur perpetuarium dici, vel μιμητωρ, ad quartarium: vel illum qui in solidũ aut semper sit vector, aut (quod magis aridet, inquit) qui perpetua nec interrupta vocatione suos vectores aliquò perducit. Ad vehicula mulis vsi sunt antiqui, non equis: vnde muliones vehicularij, quidq; mulis quæstum faciebant, Hæc Rhenanus, Perpetuarius conductor vel colonus, qui perpetuò rem conduxit, Budæus. Mulionius, ad mulionem perti-nens. Mulioniam penulam arripuit, Cicero pro Sestio. Mulotribæ Plauto qui mulas fricant. Hermolaus. Græci mulionem, vt supra in a. dixi, απραθη λωττω vocant: mulotribam verò vel curatorem mulorum, δερεθρομον, vnde verbum δερεθρομω, Pollux. Apud Hefychium & Varinum δερεθρομω legitur, cum ei. diphthongo, δ τας ημιονος δερεθρομων. Ο δερεθρομοι εν τω ηππωνε λεγουμενω κελωνω ισανται, id est, Mulotribæ Athenis in Colono hippio versantur, Authur argumenti in Sophoclis Oedipum in Colono. Ο δερεθρομω (per ω. in antepenultima: nam δερεθρος genitium habet δερεθρος) qui mulorum curam gerit: δερεθρομω vero per omicron, qui montis, (ab δερα, δερεθρος,) Suidas. Sic & δερεθρομω, qui mulos vendit: δερεθρομω vero per omicron, in montibus versor, apud eundem. Dorsualia vocantur operimenta, quibus mulorum boumq; & equorum dorso conteguntur, Grapaldus. Claudius Cæsar, vt Suetonius scribit, nunquam carrucis minus mille fecisse iter traditur, soleis mularũ argenteis, canus natis mulionibus. De clitellis, quæ iumentorum dorsis imponuntur, vt onera sustineant, multa dixi in Afino & Equo, vtrobiq; in n. c. Mulus quidem vtroq; clitellis aptior est. Clitellarius mulus, Cicero in Topicis. Clitellæ appellantur, quibus colligata sarcinæ mulis, & id genus veterinis portantur, vt scribit Pompeius. Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt, Horatius in Sat. Muliones multos clitellarios: ego habeo homines clitellarios: magni sunt oneris: quicquid imponas, vehunt, Plautus in Mustellaria. Mulos detractis clitellis cum cohortibus alaribus, &c. Liuius 10. ab Vrbe. Muli clitellarij Græcis sunt ημιονοι ναντες, νωτοφροσι, νωτοφρα Arriano: & σωμαπηγοι, apud Suidam & Hefychium, vt supra in a. citauit in Mulis Marianis.

Νωτοφρα ο αρχισφοροι ημιονοι, οι εηλεγονται ζυγοι, Hefychius & Varinus. Νωτοσθενι dicitur, qui dorso bauiat, nò sub iugo vehit, homo, equus, asinus, Hefychius. Νωτοφρα, ο θηρι νωτα αυραν ε βασιλζων, Suidas. Σωδοφροσι θνη vel ημιονοι, qui res ad iter necessarias ferunt. Sunt ex Græcis qui angaram non pro operario tantum accipiant ac ministro, 70

A.

Mus exiguum est animal, incola domus nostræ (vt Plinius loquitur) rofor omnium rerum: vnde a sono, quem rodendo facit, Latine etiam forex vocatur, quamuis aliqui ita distinguant, vt mus domesticus sit, forex sylvestris, Sipontinus. Plinius certe foricem a mure manifeste distinguit, foricem sylvestrem faciens, & maiorem, auriculis etiam caudaq; pilosis: & vbi Aristoteles murem aruensem nominat, foricem Theodorus reddit. Quamobrem infra inter diuersos mures de forice priuatim conscribam, quantum de eo apud veteres reperio: nam recentiores varij foricem interpretantur: alij, vt dixi, murem simpliciter, communem nempe & vrbani, quem Galli adhuc vernacula lingua foricem vocant: alij illum quem hodie rattum vocamus: alij quem myzeram Germani appellant (qui certe mus araneus est) foricem esse putant. Rattum hodie dictum, id est murem maiorem, de quo infra separatim agam, obscurus quidam auctor semper intelligendum putat, quod oties muris nomine apud medicos occurrit: foricem vero murem communem minorem esse. Ego quod oties mus nominatur, nec sylvestrem, neq; rattum, id est domesticum maiorem qui rarior est, intelligo, sed minorem & frequentiore. Græci *μύς* & *καταμύδιον μύς* appellant: sed vulgus Græcorum hodie *ποντικός*. *Μυωξίς* (*μυωξία* potius) & *ποντικός Φαλέος*, Varinus, ponticos pro muribus simpliciter dicens. *Καλαλαβώτης*, animal quod alio nomine galactes vocatur: *ἡ δὲ ποντικός: ἡ ἡκονίως λεγομένη γυμφίτζα*, (mustelam hodie vulgo sic vocat Græci,) Suidas. Domesticum murem Plinius etiam diminutiua forma musculum nominat: Ruinis (inquit) imminutibus musculi præmigrant. Hebraicam vocem acbar *עכבר* Leuitici 11. Septuaginta *μύς*, id murem translulerunt, Chaldaeus acbera, Arabs phir vel phar, Persa an mus. Iudæi etiam nostri temporis murem significare aiunt, acita Munsterus verit. Arabicæ etiam Auicennæ mus far nominatur, & Saracenis hodie fara, vt alicubilegi, quæ voces eadem aut simillimæ Arabicæ in Biblijs voci phir sunt, & forte legendum phar, in medio quidem aleph scribitur. Nilis & Hebraica est, si primam syllabam auferas. Proinde nõ accedo Hieronymo, qui Elaiæ 66. myoxum, id est glirem esse putat, cum Leuitici vndecimo murem simpliciter translulerit. Sed præstat murem interpretari, quo tanquam communiore vocabulo glis etiam continetur.

Mus Italicè topo nominatur, vel foriceal' forgio orato di casa. (Sed ratti vocabulū, Germanis, Gallis, & Italis commune ad murem domesticum maiorem, vt dixi pertinet.) Hispani Latinius talpam non murem topo vocitant. Iisdem mus appellatur rat, maior vero ratōn. Gallis minor est souris, vox facta à forice: maior rat: Germanis hic, *ratz*, Anglis rat vel ratteille, *mus* Germanis, Anglis movus vel mouse, Illyrijs, Polonis, minor mys: maior sczurcz, quasi forex. Veneti maiorem panteganam appellant, quasi ponticum, à vulgari nomine Græco, alij circa Romam fourco.

B.

Mures domestici non vno omnes colore sunt, sed alij nigricant, alij ex fusco colore ad rufum aut giluum, alij ad cinereum tendunt. Est quando candidissimi reperuntur, qualem ipse vidi, non minorem tamen, sed maiorem quem rattum vocamus. Mus albus proverbialis suo loco dicitur. In murium genere albi inueniuntur, & in eorundem excrementis lapilli albi, & sunt valde multæ generationis, (salacissimi,) Albertus. Mures albi apud Allobroges reperuntur, quos etiam vesci niue credunt indigenæ, Scaliger. De murino colore, vide in a. Murium alij sunt magni, alij mediocres, alij parui, Matthæolus. Muri cor magnum, Aristoteles. Cor maximum est proportionem muribus, lepōri, pantheræ, mustelis, & omnibus timidis aut propter metum maleficis, Aristoteles & Plinius. Musculorum iecuscula bruma dicitur augeri, Cicero 2. de Diuin. Murium iecusculis fibræ ad numerum Lunæ in mense congruere dicuntur, totidemq; inueniri quorum lumen eius sit: præterea bruma in crescere, Plinius. Et lib. 2. Soricum fibras, inquit, respondere numero Lunæ ex quibus diligenter. Luna alit ostrea, & implet echinos, muribus fibras, Lucilius ex Gellio. A coitu recrescente Luna muris iecusculum mirum in modum sibi fibræ quotidie quandam progignit vsque ad plenam Lunam: deinde Luna decrescere fibræ pariter decrescunt, ac in vnum corpus extenuatæ paulatim euanescent, Aelianus. Cum Luna pascit lenos est, iecur eius creseit & diminuitur in vtroq; interlunio, Albertus. Ego semel & iterum dissecti muris iecore inspecto numerum qui cum Luna conueniret nullum inueni, & omnino falsam hanc persuasionem existimo. Plutarchus in Symposiacis 4. 5. muris aranci quoq; iecur imminui scribit *ἐν τοῖς ἀφαισμοῖς τῶν σελήνης*. Murium alij sel habent, alij non, Plinius, & Aristoteles duobus in locis. Muris vulua dum partum gerit, acetabula habet, Aristoteles.

De muribus Aegyptijs, Africanis, & alijs qui à regionibus denominantur, dicam inferius inter mures diuersos.

C.

Mures in domibus nostris habitant, vbicunq; apta suis refugijs loca caua inuenierint: aut si minus sint apta, denubus ipsi arrodunt & excauant in medijs præcipue, quæ caua relinquunt solent, inter duo cœnacula locis: in intraparticum

patietum caua, & circa tecta. *Μῦς ὀροφίαι*, vt Varinus refert ex Scholijs in Vespas Aristophanis, sunt mures qui versantur circa orophas, id est domuum tecta, & ea abrodunt. Mus domesticus in horreis & domibus habitat, niger & paruulus, Albertus. Noctu ferè discurrunt, latitant interdum quod hominem aut alia animalia eis infesta videant audiunt. Nullum aliud animal acrius asino audire ferunt, excepto mure, Suidas in Mida.

Mus panis cupidus est & eorum quæ ex frugibus ad cibum hominis fiunt. Est autem in perquirendis cibis fortissimus, eorumq; gratia se pe periclitari nõ dubitat: & vt eis potiri queat, duras solidasq; materias, quibus aditu prohibetur, multum diuq; erodendo se fatigat, Obscurus. Omne murium genus grano (frumento) & pane velicitur: præfert autè durum molli. Si multos simul caseos inuenierit, gustatis omnibus, de meliore postea comedit, Albertus. Aegyptij in suis notis mure depicto iudicium accipiunt: mus enim pane multo ac diuersi generis simul posito, optimum quæque seligens comedit (quod & Aelianus scribit,) vnde & optimi panis iudicium in muribus esse putatur, Orus, Fagi glans muribus gratissima est, & ideo animalis eius vnà prouetus, Plinius. In Arcadia scio esse spectatam suam, quæ præ pinguitudine carnis non modo surgere non posset, sed etiam vt in eius corpore forex exesa carne nidum fecisset, & peperisset mures. Varro. Sues spirantes à muribus tradit arrosas, Plinius. Mures in Paro insula ferrum exedere & conficere dicuntur: Amyntas in Terebone Babilonica scribit eodẽ cibo vti Aelianus. Gyarus insula vna Sporadam est, vbi mures ferrum erodunt, Suidas & Stephanus. In Cypro insula atent mures ferrum exedere, Aristot. in Mirabilib. Mures fabulantur Chalcedensium ferrum erodisse, Heraclides. In quadam prope Chalybes insula, superiore loco sita, aurum à muribus vorari aiunt, ideoq; in metallis eos disseari, Aristoteles in Mirabilibus sic enim lego, locus est deprauatus. Theophrastus auctor est in Gyaro insula cum (mures) incolas fugassent, ferrum quoq; rosisse eos: id quod natura quadam & ad Chalybas fecere in ferrarijs officinis. Aurarijs quidem in metallis ob hoc aluos eorum excidi, semperq; furtum id deprehendi: tantam esse dulcedinem furandi, Plinius. Marcellum multa signa perturbabant, & mures in cella Iouis aurum corroserant, Plutarchus in vita eius. Bellum sociale, cuius auctor fuit Marius, diuersa signa præcessere: Mures suspensum in templo aurum corroserant, & quibus æditur quandam casse (*αἰσῆς*) fœminam coperunt: ea ibidem quinq; enixa muscalos, tres absumpsit, Plutarchus in vita Syllæ. Antriphili hexastichon in murè qui propter scobem auri deuotam incisus est, extat Anthologij 133.

Mures etiam vulgares ruminant, non solum Pontici, Plinius & Albertus. Mures lambendo bibunt, est dentibus serratis non sicut, Aristoteles. Mures in Africa (Obscurus quidam ineptè legit, in aqua) cum biberint, moriuntur, Idem. In Africa maior pars ferarum æstate non bibunt in opia imbrum: quam ob causam, capti mures Libyci, si biberint, moriuntur, Plinius. An noxius muribus sit potus, vide in e. vbi de venenis eorum. Caniculos etiam à potu mensibus aliquot abstinere supra dixi. In Lusis Arcadiæ quodam fonte mures terrestres bibere & conuersari, Theophrastus scribit, Plin.

Mus est temperamenti admodum humidus, Obscurus. Flagranti libidine dicunt mures esse, testemq; Cratinum afferunt, dicens in Fugitiuis, poemate sic inscripto: Age nunc tibi ex æthere murinam lasciuam Xenophontis fulmine percussam: (*ὄψε νῦν σὺ δὲ αἰθέρα καὶ τὸν οὐρανὸν ἰσχυρῶς ἀπ᾽ αἰθέρος ἐνοφῶν*). Politianus in Miscellaneis 26. sic vertit, Age nunc tibi de sereno aduersus molliem muris fulgurabo Xenophontis. Volaterranus sic, Age nunc è sado flagitium muris fulgurabo Xenophontis: additq; verba esse anu cuiusdam.) Atq; fœminam quoque murem maiore Venenis rabie flagrare dicunt. Et rursus apud Epicratẽ in fabula quæ inscribitur Chorus: Postremò subijt me detestabilis lana (leno, Volaterr.) deicrans per Dianam (per puellam, per Dianam, per Persephattam, Politianus) esse vitulam, esse virginem, esse pulcherrimam domitam. At illa murina erat, (*μυωξία*, myonia: sic etiam Calius legit, & Erasimus in proverbio Mus albus: & Volaterranus vt videtur, nam similiter murinam transfert. Politianum *μυωξία* vel *μυωξία* legisse video, & magis probò: vertit enim, At illa cauis erat murinus: nimirum quod virginitate non amplius integra sed perfracta ciet, & quosuis amatores admitteret vt cauerna murium subeuntes sibi musculos: myonia quidem vocabulum talsquam legere memini.) Superiectione salacissimam eam dicere voluit, cum prorsus murinam (cauum murinum, Politianus) vocauit. Aelianus interprete Gillio. Sed Politianus hæc etiam tanquæ ex Aeliano addit: Et Philemon, Mus albus, cum quis eam, sed pudet fari. Clamauit aded statim detestanda lana, vt sæpe latere non est. In septimo Epigramaton Martialis in vulgaris codicibus legitur, Nam eum me vitam, cum me tua lumina dicis: sed enim vetustissimi quiq; sic habent. Nam eum me murem, tu cum mea lumina dicis. Videtur autè puella blandiens amatori murem eum vocare eodem intellectu quo etiam passerulum solet, quia mures quoq; perhibentur salacissimi, Politianus: cui accedit etiam Erasimus in proverbio Mus albus. Domestici mures salacissimi habentur, præsertim albi: vide infra in proverbio Muribus. Mures albi multæ valde generationis (salacissimi) sunt, Albertus. Mus in coitu complectitur cauda, Albertus. Supra cuncta est murium fœtus, haud sine eun. catione dicendus: quanquam sub auctore Aristotele & Alexandri Magni militibus: generatio eorum lambendo constare non coitu dicitur, Plin. Salis gustatu fieri prægnantes epinantur, Idem. Accedente salis vsu longè fecundiores fiunt, Aelianus. Sunt qui vehementer confirmant mures, si saltem lambant, impleri sine coitu, Aristoteles. Terræ Persicæ parte quadam mure fœmina rescissa, fœtus fœminini prægnantes comperiuntur, Idem & ex eo repetens Plinius. Murium generatio mirabilis præter cetera animalia maiorem in modum est, tum numero tum celeritate. Iam enim fœmina prægnante in vase miliario aliquando occupata, paulò post referato vase, musculi numero viginti & centum reperi sunt, Aristoteles. Ex vna genitos centum viginti tradiderunt, Plinius. De mirabili vno tempore agrestium murium redundancia, infra dicemus, vbi de muribus agrestibus priuatim agetur. Multifida, vt canis & lupus, & parua eiusdem generis, vt mures, multa pariunt, Aristoteles. Mures etiam ex terra, vel terra cœmbre nasci infra dicam in agrestium historia. Ibidem quoque narrabimus quæ loca muribus infestata sint, & quæ propter murium copiam reliquerint incolæ.

Mures qui non ex insidijs, sed sua sponte moriuntur, defluentibus membris è vita paulatim excedunt: vnde profectum id quod est in proverbio, Iuxta muris interitum, cuius Menander meminit in Thaide. Aelianus interprete Gillio: Volaterranus ex eodem sic transfert, Vita his longissima, membris paulatim deficientibus, &c. De agrestium morte infra dicam.

D.

Voluctibus hirundines sunt ladociles, è terrestribus mures, Plinius. Quædam timore non cicurantur. Ooo 4 vt mures

vt mures & lepores, quomodo enim amabis quem in sidari vitæ tuæ persuasum? At hoc sibi persuadent qui timent, Cardanus. Ruinis imminentibus muscoli præmigrant, Plinius. Vbi domus aliqua cõsensit & ruinam minatur, mures primi sentiunt, & celerrimè fugientes aliud domicilium quarunt, Aelianus in Varijs & in animalium historia. Et rursus in eadem, Quod vicinam (inquit) domum ad edendas ruinas mures & mustellæ præsentunt, idcirco eius casum & prolapsionem præuertentes, ex ipsa emigrant, quod quidem ipsum in Helice oppido vsu euenisse dicitur. Cum enim Helicenses impiam facinus in se aduersus Iones admisissent, eos nimirum in altariibus maectantes, tum sanè his propinqua ruina ex offensis portenta fuit. Nam quinque ante diebus quam Helice funditus euerteretur, qui in ea essent mures, mustellæ, serpentes, & verticillæ, cæteraquæ eiusmodi ex eo loco exierunt: quod quidem facinus Helicensibus id ipsum intuentibus, summam quidem admirationem mouebat: verumtamen quam ob rem discederent, causam conijcere nõ poterant, postea verò quàm ex vrbe hæc animalia excesserent, ex terræ motu tanta labes domorum noctu facta sunt, vt nõ modò ex hoc casu discederit vrbs, & cõciderit, atq; ex permulta tempestatis alluione funditus deleta fuerit: verum etiam cum forte decem naues Lacedæmoniorum in vrbs portu stationeq; essent, ex marinorum æstuum tempestate perierunt, Hæc Aelianus. Mus domicilium sibi parat Aristoteles. Sed tamen cogitato, mus Pusillus quàm sit sapiens bestia, ætatem qui vni cubili Nunquã eommittit suam: quod si vnum oblideatur, aliunde perfugit. Gerit, Plautus Trucul. Si quis ex muribus in aquã cadat, porrigens caudam alter hunc extrahit, ac seruat è periculo, Tzetzes. Cum mures in aquatule vas delapsi ascendere non queunt, mutuas inter se caudas mordicus tenentes, sese subtrahunt, secundum quidem primum, tertium secundus: sic enim eos mutuas inter se operas sapientissima natura ponere docuit, Aelianus. Sic lupi caudis inter se mordicus apprehensis fluuios tranant: & similiter Caspij mures, vt infra dicam in muribus diuersis.

Peruerforum morum mustellæ & mures sunt, eamq; ob causam Iudæis tum cibo tum contactu eorum interdicitum est, Aristoteles, sed per hæc animalia eiusdem ingenij homines reprehenduntur, qui scilicet timidi & ad quemuis pauidi strepitum sunt, interim verò furaces & clam insidiosj, Procopius.

Muribus maximè insidiantur feles. vnde & murilegos recentiores quidam vocantur, murileguli verò apud iureconsultos muricis & purpurarum inquisitores nuncupantur. Mustelis eadem quæ felibus natura in murium venatu, perniciosissima eis quæ mustellarum minima sunt, & simpliciter nomine generis appellantur: quonia hæc cauernas etiam subire possunt musculorum, nec egressos solum vt maiores mustellæ catiq; venantur. Videntur & mortuas mustellas horrere mures: nam caseos, si cerebrum mustellæ coagulo addatur, negant à muribus attingi, Plinius. Et alibi, Abiguntur cinere mustellæ sparso. Incolæ domorum mures cum ad cætera omnia timidi & perimbecilli habeantur, tum maximè strepitus timore afficiuntur, sed nihil peius quàm mustellæ stridentis (γαλῶν κελύφα) vocem perhorrent, Aelianus. Mustela ruta in murium venatu cum ijs dimicatione conferta vires refouet, Plinius. Eadem se præmunit contra serpentes. Vulpes callidè admodum mures captat. Eosdem in pratis anguis niger, (carbonarium Itali quidam vocant, Nicander eundem puto myargon à murium venatu) comprehendit, detorquet. Murem animalium maximè odit elephas, & si pabulum in præsepio positum attingi ab eo videre, fastidit, Plinius. Odorem muris vel maximè fugiunt elephantis: pabula etiam quæ à musculis contacta sunt, reculant, Solinus. Leo murem fugit, Rafis: fortassis autem corruptus est locus: nam Aristoteles de leone scribit, quod aliquando hyn, id est suem, non myn, id est murem timuit. Muribus accipitres vefcitur: item aues nocturnæ, vt uocatur, bubones, Mures cum voce felis aut viperæ exaudiuerunt, è nido musculos in locum alium transferunt, Aelianus. Mures etiam cum serpentibus aliquando collidunt, Ponzettus.

E.

40

Muscipula laquei genus est ad capiendos mures, Sipontinus: vt decipula laquei genus ad decipiendas capiendasq; aues. In granarijs muscipulæ disponantur ad mures capiendos, & per foramina ostij felibus introeundi potestas relinquatur, ad mures frumenta rodentes fugandos, Grapaldus ex Varrone puto. Si parit humus (in vineis) mures, minor sit vindemia, nisi totas vineas opplueris muscipulis, quod in insula Pandatharia faciunt, Varro de re rust. l. 8. Muscipulæ aliæ viuos capiunt mures: aliæ perimunt siue pondere oppressos, siue aqua suffocatos, siue aliter, vt cum valido filo ferreo in oppositum clauum adiguntur capite in foramen propter escam inserto. Aliæ verò vas aliquod subiectum habent in quod illabuntur, quod si aqua repleueris, suffocantur: secus, retinentur vini. De singulis igitur ordine dicendum: & primum de ijs quæ viuos capiunt.

Communissimum muscipulæ genus est, vas ligneum quadrangulum oblongum, quod tabulis quatuor constructitur, posterior pars filis munitur ferreis, vt & inspicere illic liceat quid capti sit, & odor escæ illa etiam ex parte à muribus hauriatur, vnde ad inquirendum aditum alliciantur: ad hæc aère peruiol longius spargitur escæ odor, & eminus etiam inuitat mures. Pars anterior hostiolum habet. filo appensum, quod cataraçta instar subito cadit cum escæ attingitur: filum autè alligatum est grui, hoc est ligno supra muscipulam transuerso sursum deorsumq; mobili, sustinente in medio columella quæ medio superioris tabulæ loco infigitur. Est & foramen in posteriore parte tabulæ superioris, cui filum ferreum mobile inseritur alteri ferro supra foramen transuerso circumuolutu. Huic inferius hamato escæ infigitur, vt lardum, vel nucleus iuglandis, vel panis: quæ modicè adolentur igne, vt longius spargant odorem. Suprema vero mobilis huius filii pars modicè inflexa vt angulus rectus fiat, & malleo dilatata, gruis extremæ parti in dimidiati cunei formam illic rescissis quàm fieri leuissime potest imponitur, vt escæ à mure contacta facilius ruat. Hæc instrumenta aliqui gemina conficiunt, hostiolis ex aduerso positis. Hoc genus instrumenti Petrus Crescent. (10. 36. vbi diuersas muscipulas describit, quas omnes nõs ordine recitabimus) muscipulas domesticas vocare videtur, quod in plerisq; domicilijs habeantur. Oppianus etiam lib. 2. de piscatione nõ aliud intelligere videtur, his versibus: Ως ἡ πάσις θολὸν ἐν ἕρπονι λήροισι μέεσιν Ἐτίσεν: ἢ δ' ἐν πάσις λόχον ἕρμαιον τῆ Γαστρὶ ἐνδον ἔλασσε. θοὸς ἢ οἱ ἀγγύθ' ὕπερθεν Κοίλον ἐπὶ μαρμαράνησιν. ἢ δ' ἄν ἐπὶ πηλῶν ἰσθμῶν. Ἐκφυγέον ἀμύωνται γλαφυρὸν σκέπασαι, ἢ φρεσὶ ἐκέρθῃ. Μάριον τε κτείνῃ τε γέλον δ' ὀρθήσεται ἀγγύθ'.

Aliud muscipulæ genus è filis ferreis in orbem ducitur, vt vas fiat rotundum partem quæ è cylindro transuersa secatur referens. In eius summo orificium ex iisdem constructitur filis, quæ in sine singula acuminata in coniformam desinunt, vt in nassis sit ad capiendos pisces. Vasi escæ aliquid imponitur. Ad latus alicubi hostiolum fit vnde mus vel suffocatus aqua, vel aliter immortuus, eximatur. Est & alius modus minores musculos capiendi: Nucleus iuglandis dimidia pars aperitur & oræ seu margini vasis alicuius, ex metallo præsertim aliquo, subijcitur, ita vt

pars

pars aperta introrsum vergat, & mus arrodere non possit nisi vas subierit: quod si fecerit, nucè dimota & vase colabente includetur. Hunc modum Crescentiensis etiam describit.

Item est alius modus, inquit Crescentius, cum vas aliquod operitur membrana, quæ in decussim (crucem) scinditur, (quidam membranam recentem ollæ obtendi volunt, & farinam inspergi, vt mures affluant accedente & postea arefactam scindit) & in medio annectitur pellis suilla. Mures autè accedentes ad chartam siue membranam, ea deflexa ruunt, charta rursus erigitur vt vna opera mures infiniti decipiantur: quod si aqua in vase fuerit, suffocantur: si minus, breui saltem fame intereunt. Fertur etiam ab expertis, quod si mures in vas sine aqua illapji diu viuere permittantur, fame nimia impulsu se mutuo tandem deuorant, fortior in becilliosem. Quod si tandiu relinquuntur, vt vnus aliquis tantum, videlicet omnium robustissimus superfit, & hic permittatur exire, quoscunq; inueniet mures deuorabit murina: iam carni affuctus, idq; facile cum illi non fugiant, Hæc ille. Ego nuper ab amico quodam accepi Senensem quemdam sacerdotem cui marsupium in cauum quoddam mures pertraxerant, captum vnum aliquandiu carnis murinis tantum aluisse, ac ita dimisisse: qui cum grassaretur in cæteros mures eosq; fugaret ad singula vbi latebant foramina pergens, sic etiam marsupij index perquirenti id singillatim sacerdoti fuit. Capiuntur etiam mures, si vasi, vnde euadere nequeant, tenuis baculus imponatur, qui in medio ita incisus sit, vt se tantum sustinere cum escæ possit: nucleus enim nucis in bacilli medio ponitur, ad quem mus accedens cum baculo fracto cadit: & si aqua fuerit, suffocatur: si minus, occiditur, Crescentiensis. Et rursus, Modus (inquit) melior cæteris ad capiendum mures tam magnos quàm paruos, est huiusmodi: Asseres duos leuigatos longitudine brachij, latitudine semissis (dimidij brachij,) ita coniunge vt digitis quatuor vel paulò minus in latitudine distent parte infima, cum duobus exiguis asseribus * in castris in vtroque capite vno, vt inferius æquales sint: sub his affige chartam * de pectore grossam massam (incisam) in medio extransuerso, sed prope mediam non affixam, & ita restrictam vt inter asseres facile eleuetur, vt si delabendo deformaretur, possit ad suã formam reduci. Cæterum prædicti duo asseres superne in capitibus coniungi debent, ac super eos exiguis asser imponi, qui in medio contineat clauum retortum ad quem suspendatur frutulum cutis suillæ: alij non suspendunt, sed in medio asserum prope chartam ponunt, sic vt vna * mastula cum cute facile reuoluatur. Hanc machinam vasi scitili aut ligno impones, vnde muribus exundi facultas non sit. Præsertim autem obrui massam frumenti vel alterius grani. Sic vna opera quotquot mures intrauerint & ad escam accesserint, delapsi capiuntur, charta semper in pristinum reuoluta locum. Alius modus: Orbis mensarius aut simile lignum rotundum in fixis vtrinque acubus vel exiguis ligellis, duobus in scidili aliquo erectis breuibus ligellis bifurcatis (vel ramulam transuersam habentibus) imponitur. Curandam autem vt pars orbis posterior, hoc est fedile versus paulò grauior sit, & fedile attingat, anterior verò circiter pollicis lati altitudinem elenetur. Tum farina aliaue escæ scidili prope orbem inspergitur, vt inuitentur mures, escæ etiam orbi alligatur anterior. Mus à scidili in orbem progressus, eo reuoluto in lebetem, qui aqua semiplenus subijci debet, delabitur, orbe mox in priorem statum redeunte, vt sæpe plurimi mures vna nocte vna eademq; opera capiuntur, omnes in lebetem delapsi. Alij pro orbe ligno machinam quantum veratilem faciunt, quales sunt puerorum apud nos rotule arundinibus aut virgis alligatæ, in cursu ad ventum veratiles. Sunt & varia muscipularum genera, vbi mures pondere obruuntur. Muscipulæ quedam sunt, inquit Crescentiensis, ex paruo ligno cauato, in quod delabitur aliud lignum paruum, sed graue & opprimens ingressos ad escam mures: annectitur enim suilla cutis ad lignum quoddam exile, quo tacto ruit moles: sed hic modus notior est quàm vt pluribus explicari mereatur. Huic affine est genus illud, quod nostri hoc modo parant: Tabulæ duæ coniunguntur pedem latæ vnum, longæ duos. Hæc posterioris ligno clauo iunguntur, qui tabulæ inferiori infigitur, superior enim eidem clauo non affigi, sed inferi tantum debet foramine suo (ampliore quàm vt motum eius impediatur) ita vt facile anterior eius pars sursum deorsumq; moueatur. Præterea inferiori tabulæ anteriori forma patibuli (duobus lignis erectis transuerso vno imposito) siue Græcæ literæ Π. infigitur, altitudinem dodrantis, latitudine quanta permittitur. Oportet autem de superiore tabula anteriori nõnihil vtrinque rescindit, vt patibulum subiens æqualiter cum infriori extendi possit. Deinde inferiori tabulæ lignum rectum & tenue secundum latitudinem (que pollicem ferè aut vnciam æquat) imponitur in medio, & postrema parte alligatur ad clauum ligneum, quo tabulæ coniunguntur. In huius medio lardum vel quæuis escæ alligatur. Debet autem anteriori ad finem vsq; tabulæ pertingere, & illic etiam crenatum esse secundum latitudinem, crenæ ad dimidiati cunei formam ductæ. In hanc enim ligno eleuato aliud superne per exiguum lignum inditur, duos ferè digitos longum, latum vno: hoc in quâ parte inferiore in crenam ligni escarij (id est continentis escam) inditur: superne vero ad oram superioris tabulæ leuiter obfirmatur, vt escæ contactu facilius ruat moles. Idè hoc ligellum (quod obfirmatorium, ad escarij differentiam nominari potest) filo annecti solet ad superiorè tabulam sub medio patibuli, atq; inde cum muscipulam erigere placet vltra patibulum traicitur. Sunt qui inferiori tabulæ circa escam clauos infigant ferreos, quorum mucronibus cadentis vi ponderis mures illiduntur. Potest etiã lapide superior tabulæ onerari, vt grauius feriat. Porrò viuos obruendæ machina maximè extemporanea hoc modo fit: Ex tenui ligno pars palmi alta & digitu ferè lata scinditur, & ab altera parte in cunei formâ secta attenuatur: hoc lignu columellæ instar erigitur, & cuneus eius inditur crenæ alterius ligni, quod huic ferè æquale vel paulò breuius sit, simile alioqui nisi quod altera crenata nõ cuneata est. Potest autè obfirmatoriu appellari: hoc enim columella & lignu escarium continentur obfirmanturq; ne ruant priusquàm mus escam attigerit. Lignu escarium dodrantale vel paulò longius esse oportet, escæ circa mediu alligata: pars eius anterior scissurâ habebit, quæ paulo post caput incipiat, & ad duos ferè cū dimidio digitos retrorsum extendatur: debet autè fieri ad angulos rectos & dimidiam ligni latitudinè auferre. His tribus lignis ita paratis, columellâ eriges, ita vt cuneus sursum spectet, cui obfirmatorij crenâ inferes, ita vt obfirmatoriu ipsum retrorsum spectet, quod escariu quoq; spectare debet: escariu anteriore angulo columellæ admouetur, ad posteriorè vero eius angulū in sine scissuræ obfirmatorij cauda, hoc est pars nõ crenata detrahatur, obfirmaturq; sed priusquàm detrahatur & obfirmes tabulæ columellæ iam sustinent obfirmatoriu impones. Sic dolo instructo mus si escam tetigerit, ruente tabula opprimetur. Eundè hunc dolu d. scribere videtur Crescentiensis, sed obscurius. His verbis: Capiuntur mures asseres quodā eleuato cadente, qui ex quadam columella eleuatus sustinetur, quadam spatula cūtem suillam habente sic præparata quod columella diuisa non aperitur, nisi cum mus cūtem tangit in spatula eleuata. Est & alius vtitus apud nos modus. In tabella pedali quinque aut sex digitos lata, circumnata foramen sit, cuius diameter digitorum sit quatuor: huic foramini subiectum inditur vas ligneum orbiculatum cauum palmi longitudine: in huius vasis latere altero, quod appellemus A. foramen paruum sit

in medio,

in medio, vbi filum escarium ē ferro inseritur, id circunvoluitur paruo filo quod transversum foramini infixum est, ita vt in muscipula primo descripta diximus: pars enim fili in sine hamata quæ longior est, introrsum pertinet, vt infigatur ei esca, pars altera breuior & in summo modicè ad angulum rectum inflexa foras spectat, vt ligello obfirmatorio imponatur: quod quidem ligellum filo percipienti ē regione escarij annexum pendet. Filum percipientis appello, quo mus inserto in vas capite & escam tangens percipitur, illiditurq; acui ferræ, quæ illic prope summitatem vasis in aduersum latus, quod B. appellabimus infigitur: ita vt mucro recta ad A. spectet. Hoc filum percipientis bene crassum est, & per totum B. latus tabellæ à principio ad finem recta descendit: mox extra tabellam in semicirculū incuruatur, cuius vertex à tabella palmo ferè recedit: & in latus A. reflexum, illic annectitur & infigitur. Sic paratam machinam cum instruere & intendere voles, ligellum obfirmatorium in latus A. detrahes & altera parte obfirmabis in marginem eiusdem lateris inferiorem, (quod vt firmius fiat, crenam illic vel scissuram aliquam in ligno facere possis) alteri vero nempe inferiori parti, summitatem fili escarij inflexam impones, & instrumētum totum in latus B. inclinabis. Eandē aut simillimam machinam Crescentiensis describit, sed obscure, verbis forte per librarios deprauatis: sunt autem hæc, Mures etiam aliter capiuntur cum in aliquo nodo canna amplā in capite sit arculus cum chordula, in qua acus magna consistit in media canna foraminis, foramen habet in medio, & cutim suillam interius cuidam virgulæ alligatam, & sic præparatam, quod cum mus per foramen cutim mordet ac mouet, arculus descendit, & acus magna perforat caput eius, eumq; retinet ne fugere possit. Sed præ cæteris ingeniosum est machinæ genus, quod subijciam. Trunculus ligni duos palmos longus, vnus latus, duos digitos crassus, in medio duobus circiter digitis excinditur pauld vltra dimidiū latitudinis suæ. Latus illud vbi scissura fit declinatus & humilior esse debet, id appellemus A. huic lateri semicirculus oblongus è ligno inflexo inditur, in foramina terebrata parte media A. lateris, ab vtraq; parte scissuræ, ita vt semicirculus ille recto & plano ad trunci basim situ sit, & instructa muscipula eidem semicirculo incumbat. Supra hunc semicirculum eiusdem figuræ tabella adaptatur ferreis mucronibus in circulo denticulata: ita vt mucrones semicirculū collabente machina ingredi possint, propemodum attingentes ipsum. Hæc tabella trunculū versus ita rescinditur, vt scissuram eius ingredi possit, vbi transtusa chorda quibus setis contexta alligetur. Chorda autem per latera trunculi perforata transtmittitur, anulus vtrinque ligneis annexa, vt ijs remitti intendiq; possit: ijs enim intentis tabella mucronata vehementius ferit murem. Supra trunculum statim retrō scissuram lignum erigitur quinque; circiter digitos altum rectumq; & mox eadem longitudine recuruum (buris instar) anterius pertingens & sursum inclinans: huic in sine filum annectitur cum ligno obfirmatorio paruo, inescatorium vero lignum imæ scissuræ alligatur. Mus escam attingens inter tabellæ corrucntis mucrones & semicirculum configitur cōstrictusq; tenetur. Vidi & aliud huic simile genus: sed desino esse longior. Est præterea alius modus, cum vs aliquod ex quo euadere non possint, ad dimidium aqua impletur, cuius superficies zea seu spelta innatante operitur, quam videns mus & non aquam, in vas descendit & suffocatur, Crescentiensis. Audio nostros aliquando paleas aquæ injicere, quod facile supernatent, & sic mures aliquando nihil suspicantes de aqua insilire: facilius autem puto ad insiliendum allicerentur, si paleis farina auenæ aliāque tosta inaspergeretur. Hoc circa muscipulas omnes quibus viuū mures capiuntur obseruandum, vt eximantur statim: nam si permixerint, mures alios dolum suspicantes difficilior allici putat: quam obrem pollutas vrina, abluere solent, aliqui etiam fumo imbuerent, tanquam vrina odor ita aboleatur.

Mures si amurcam spissam patinæ infuderis, & in domo nocte posueris, adhærebunt. Palladius 1. Si amurcam, inquit Anatolius, in æneam peluim infuderis, eamq; in media domus parte reliqueris noctu, mures congregaueris omnes, Paxamus in Geopon. Græcis 13. 4.

Mus si castratur viuus & dimitatur, fugat cæteros, Plinius lib. 30. vt Aggregator citat. Ego de foricibus tantum apud Plinium hoc scribi reperio. Si deprehensum murem vnus excoxiat capite abire permiseris, cæteri in fugā vertentur omnes, Paxamus. Mus masculus cum excoxiatur & dimitatur in domo, aut castratur, aut abscinditur cauda eius, fugat reliquos: maximè vero si excoxiatus fuerit. Fertur etiā si mus pede ligatus ad paxillum in domo retineatur, cæteros in fugam verti, Auicenna. Memini aliquando audire, si muri capto tintinnabulum alligetur, acuta dimitatur, fugaturum cæteros. Fumus foliorum taxi occidit mures, Plinius.

Aconitum (primum, quod & pardalianches) procul & è longinquo odore mures necat, vnde aliqui myoctonon appellant, Plinius. Myoctonon quidem cognominari, Dioscorides etiam & Nicander meminerunt. Recentior quidam obscurus author, hæc Plinij verba de fumo aconiti interpretari videtur: quamquam lupariæ vulgo dictæ fumum id facere scribit, quæ ad secundum aconiti genus pertinet. Ego cum nuper radicem cœrulei primum, deinde etiam pallidi aconiti ratto capto per triduum edendū obijcerem, butyro & farina, aliās caseo mixtis, atq; is multum absumeret, nec periret tamen, sed ne lædi quidem videretur, occidi iussi. In causa forte erat parum recens pollen flauū aconiti: pharmacopolæ enim non integras lupariæ radices, sed contritas ferè seruare solent. In Sabaudia quidem vidi à rusticis has radices vendi, & muribus occidendis commendari ab iisdem audiui. Nostri quoq; in Germania rhizotomi mures occidi promittunt, si lupariæ radicem tritam cum pulte ex auenæ aut frumenti farina mixtam gustauerint. Eadem ferè aconito vires staphisagria obtinet: & huius quoq; (è radice, vel semine potius) pollinem cum farina in butyro frixum mures occidere Tragus scribit. Cremato ebulum in domo tua contra mures, & effugient nec manebunt in hoc fumo, Incertus. Fugatur mures & calacantho, origano, apij semine atq; melanthio suffitis, Paxamus. Calacanthus autem (Græce καλακάνθη legitur hoc in capite, & duodecimo vbi muscas suffitu eiusdem pelli scribitur: vnde decimo autem contra culices καλακάνθη) quid sit non facile dixerim. Apud Rasum non calacanthum sed chalcanthum, id est atramentum futorium legitur: sic enim aliqui citant ex opere eius ad Almanforem: Mures (inquit) è domo chalcantho fumigata fugiunt. Calycanthemon quidè apud Dioscoridem inter clymeni & periclymeni nomenclaturas est. Fugiunt & hamatite lapide suffito, nec non myrica viridi fumigante, Paxamus. Si domum suffumigaueris vngula muli sinistra, nō remanebit in ea forex, Rasus, Albertus, Belberus. (foricem improprie dicit pro mure domestico.) Si muli vngula domus suffiatur, fugiunt ab ea mures. Rasus & Albertus. Vnguibus mulæ vel asini (adultis) mures fugantur, Vrsinus. Fumigatio cum vitreolo fugat mures, Arnoldus. Mures abiguntur cinere mustelæ vel felis diluto, & semine sparfo, vel decoctarum aqua: sed redolet: scilicet frumentum) virus animalium eorum etiam in panco: ob id felle bubulo semina attingi vtillius putant. Plinius: sed hæc ad mures agrestes magis pertinere videntur, qui quomodo fugentur suo loco infra priuatim dicemus. Asphodeli radice mures fugantur, cauerna præclusa moriuntur, Plinius. Cucumim ex quo elatricium fit, &c, multi hunc esse apud nos, qui anguinus vocatur, ab alijs erraticus, arbitrantur: quo decocto sparsa

sparsa mures de eius medicina non attingunt, Plin. Agrestis cucumeris & colocynthidis suffusio mures necat. Palladius 1. Si cerebrum mustelæ conuoluo addatur, dicunt caseos à muribus non attingi, Plinius. Frumento ne gurgulio noceat, neu mures tangant, lutum de amurca factum, palearum parum addito, finito marcescant bene, & subigito, eo granarium totum oblitum crasso luto, postea conspergito amurca bene omne quod lutaueris. Vbi aruerit, eo frumentum refrigeratum condito, Cato. Absinthium defendit pannos & pelles à muribus, Circa infans. Atramentum librarium ex diluto absinthij temperatū, literas à musculis tuetur, Plinius & Auicenna. Mulieres quædam apud nos absinthium decoquunt cum linimento illo farinaceo quo lectorum culcitrae illinunt, vt à muribus tutæ sint, Tragus.

Si vis excæcare mures, tithymallum in tenues partes incisum mistumq; cum polline & œnomelite apponito: siquidem vbi ex eo comederint occæbuntur. Antolius quidem & Tarentinus dum de horreo mentionem faciunt, eisdem medicamentis sunt vsi, Paxamus.

Veratrum album mures polenta admixtum necat, Plinius. Ex polenta veratrum, aut agrestium cucumerum semen cum veratro nigro, colocynthide & farina permixtum, mures perimit, Paxamus. Necabuntur si helleboro nigro caseum vel panem, vel adipem, vel polentam permisceas & offeras: & agrestis cucumeris & colocoynthidis suffusio sic nocebit, Palladius. Nonnulli elleborum albū & corticem cynocrambes tenuissimè comminuta cribrataq; cum farina, onis & lacte miscentes & laugantes, pastam faciunt, quam murium foraminibus inserunt, Paxamus. Auicenna etiam elleboro mures occidi scribit, & merdasengi, id est lithargyrio, vtroq; nimirum per se: vt & Rasus qui tamen utriq; firinam addit. Albertus omnia permiscet, elleborum inquam, lithargyrium & farinā. Elleborus cum melle & farina subactus, frigusq; præsertim niger, mures & rattos necat, Tragus. Tortellæ ex elleboro cum farina & aqua factæ, Circa instans. Elleborus cum polenta, vel cum sauch (sauch Arabicè polenta est) & melle, Serapio secundum Dioscoridem, & Auicenna: sed Dioscorides de chamæleonte albo hoc scribit, nō de elleboro. Chamæleon albus cum polenta subactus, & aqua oleoq; dilutus, mures, fues & canes occidit, Dioscorides: vide in Canc. Idem apud Auicennam de mezereon legitur, facili lapsu: quoniam mezereon chamæleæ non chamæleon est. Succus decoctæ radicis chamæleontis herbæ additis aqua & oleo, mures in se contrahit ac necat, ni protinus aquam sorbeant, Plinius lib. 23. Rusticos vidimus cardum varium (id est chamæleontem) vendentes, cuius puluere tum lupos tum mures necari affirmabant. Mures perimit & hyoscyami albi semen, & radix caulis, (aliās lauri,) Auicenna. Si rubi radicem butyro pani & caseo permixtam gustarint mures, exanimantur & pereunt, Paxamus. Helenij radix mures contrita dicitur necare, Plinius. Bassil alfar (id est cepa muris, quæ & cepa canina dicitur: est autem eadem quæ squilla) mures occidit, Auicenna, secundū Bellunensem & veterem glossographum. Σαββα, σαμμουα, βακαθηφ, & μωβ, Hefychius & Varinus: Confundunt autē scammoniam & scillam diuerfas plantas, non negauerim tamen scammoniam quoq; muribus venenatā esse posse: vt Auicenna mezereon, id est chamæleæ vim mures necandi attribuit, quam Dioscorides & alij chamæleonti, non infeliciter lapsus, vt videtur: nam chamæleam quoq; idem prætare crediderim. Syluestrem asparagum Græci orminum aut myacanthum vocant, Plinius: dubitauerit autē aliquis cur myacanthus, id est murina spina nominetur, aliam ne ob causam, an quod mures forte interimat: nam canes quoq; asparagi decocto perire, autore Chryippo, Plinius scribit. Theophrastus 6. 4. de hist. plant. Quædam (inquit) folium iuxta aculeum gerunt, vt tribulus, phleum, ononis, myacanthus, & alia. Gaza pro myacantho spinam murilem reddit. Videtur autem Theophrastus de ruscio intelligere: nam is quoq; myacantha cognominatur apud Dioscoridem: quamquam nō iuxta folia spinas habet ruscus, sed ipsa eius folia in aculeos desinunt. Syluestrem quidem asparagum hortensilem vidisse memini aculeatum autem proprie dictis aculeis, hoc est duris & pungentibus, nunquam. Sed asparagum syluestrem Theophrastus asparagian forte nominat lib. 6. cap. 3. de hist. plant. vbi & scorpionum describit, & ipsum vt suspicor de genere syluestris asparagi: quoniam pro folijs similiter spinas habeat, & eodem tempore floreat Marcel. Vergilius conijcit ruscum myacanthum dici, quod rusticis in Italia hanc spinam in carnario suspendant, vt tuetur à murium iniurijs pernas, & caecorum fuscillas neq; enim acuminata in cuspidem foliorum eius acumina penetrare animalia illa audent: quam ob causam, inquit, murinam spinam dictam fuisse credimus. Hetruria certe modò nō alium de facto nomine appellat, (pongi topi à pungēdis muribus, Matthæolus.) Theophrastus lib. 3. de plant. histor. centromyrrhinon id est cuspidatam myrtum vocauit, (vt Dioscorides oxymyrrinen & myrthacanthan,) Hæc Marcellus. Nostri in iupero similiter ad succidiam à muribus defendendam vtantur. An verd ruscus Theophrasto myacanthus aut centromyrrhinon dicatur, aut etiam vtriusq; his nominibus, aut myacanthus illi nō alius sit quàm asparagus syluestris, aut alia sui generis planta, cum neq; ruscus neq; asparagus spinas iuxta folia habeat, aut mutilatus forte sit codex Theophrasti. cuiusq; iudicio liberum relinquo. Aconitum myoctonon, aliqui etiā myophonon appellant: μυφνον herba quæ & aconitum, Hefychius & Varinus: sic enim lego: sed aliud etiā myophonon vel potius μυφνον est, quod & μωβ vocatur, quod in umbellis florem & fructum promat, de quo itidem in aconito dixi. Nicander in remedijs contra ixiæ venenum polium quoq; myoctonon cognominat: quod (inquit Scholiastes) nullus alius fecit, neq; enim mures occidit polium, Hæc ille. Substratum quidem vel suffitum polium serpentes abigit graui enim odore est, & amarum. Hoc sanè suspicamus quoniam muscæ suffitis quibusdam, vt absinthio, galbano, melanthio &c. abiguntur, Græci autem muscas μύσας, mures vero μύρας nominant, aliquando hæc per incuriam aut insecitiam tum authorum tum librariorum confundi: polium quidem aptum videtur quod suffitum muscas & culices depellat. Si querno cinere infasceris aditus (cana) murium, cum contingentes affidè, scabie inficiuntur & pereunt, Paxamus.

Si arsenicum citrinum cum farina subactum mus ederit, morietur Albertus. Nostri arsenicum per excellentiam misgisse, id est venenum murium appellant, quod inter alia murium venena efficacissimum ocysimumque sit accipiendum est autem non pallidum quo librarium compactores libros illinunt, vt aureo colore niteant: sed rubicundum, cuius etiam minima portio statim necat: cuius periculum ipse nuper feci in duobus muribus muscipulæ inclusis: vterq; enim minima lardi portione vorata, inuoluta in hoc veneno cōtrito, modica farina superinpersa, intra horæ spatium periit, magna ū admiratione mea: vix enim tria grana veteni singulis deuorata puto. Sic ab alijs etiam interemptos hoc veneno mures audiui. Optimum sanè fuerit venenum lardo in tenuissimas laminas secto illinere: sic enim facilius quā alio quouis modo edent. Plura de arripignero & mirifica eius in muribus lapsiq; necandis facultate recitauit in Lupo a in Aconito. Famulus meus farinam frumenti mixtam paucoribus lapsiq; necandis muribus necandis in domo proposuit: sed id forte gustatum catellus vnus è duobus domesticis

arsenico laugato muribus necandis in domo proposuit: sed id forte gustatum catellus vnus è duobus domesticis cum

cum paulo post vomitu redderet, euasit: alter vero de vomitu illo gustans, perijt, Ponzettus. Ego sanè cum vulpi quam domi alebam consiliginis semina aliquando dedissem, experiundi gratia num venenosa essent vt suspicabar, ea quoq; cum reuomisset nihil passa est. Qui venenosa apud nos muribus proponunt, pleriq; aquam etiam in vase apponunt, tanquam ijs si biberint citius morituris: sic enim venenum in venas dirigi, & inflatos mori aiunt. Ego quidem duobus illis muribus, quorum iam memini, nullum apposui potum, & intra horam vtrique perierunt, vt neq; simpliciter, neq; vt citius moriantur necessarius videatur potus. Imò verisimile est aliquos si biberint facilius vomere, atq; ita euadere: aut alia quadam ratione aqua potu veneni vim retundi. Nam & chamaeleontis herba succo additis aqua & oleo, mures in se contrahit ac necat, ni protinus aquam sorbeant, auctore Plinio. Crescentiensis etiam veneno muribus proposito aquam remoueri iubet, vt paulo post recitabo. Nec me fugit quòd Aristoteles scribit de hist. anim. 8. 28. mures Africa si biberint mori: quoniam animalibus Africanis etià ceteris insolens potus est, propter inopiam aquarum, quòd æstate illis nulli sint imbres: itaq; contra quam ceterarum regionum animalia tempore hyberno magis quam æstiuo potum quarunt. Sed forte hoc vniuersale est omnibus muribus, vt legit (Michaël) Ephesius, Niphus. Homerus certe in Batrachomyomachia murè bibentem facit. Hæc veterum inter se & recentiorum dissidia vt componantur, experientia magis quam verbis & rationibus vt oportet. Mures & lupi si ex rosagallo ederint & aquam bibere possint, non solum moriuntur, sed etiam in rabiem incidunt, quam & sui generis animalibus quæ momorderint, communicant, Cardanus de subtil. Carnem in fumata & minutam concisam cum butyro friges in sartagine refrigeratis addes dimidiam partem calcis viuæ ad læuorem trita, hoc pharmacum in tabellas aliquot distribues, & propones ea in loca vbi musculos aut rattos versari scieris: tabellis etiam singulis vasa singula cum aqua appones vt bibant & citius moriantur, Ex libro quodam manuscripto Germanico. Alii qui calcem cum farina subactam, alij aliter, rattis proponunt. Mures necat alfech, (al' alfech,) Auicenna. Bellunenensis interpretatur realgar (al' relegal) seu toxicum muris. Realgar, inquit Syluaticus, fit ex sulfure, calce viuæ, & auripigmento, & idiomate nostro vocatur scorioria: interficit scorices & omnia animalia: puluis eius extinguit vermes equorum, & fistulis medetur, & omnem malam carnem corrodit. Occiduntur mures resalgario trito & caeco aut farina mixto, quibus in cibo delectantur. Sed remouenda est aqua, cuius potu sæpe iuuantur, Crescentiensis. Ferri scobes (βήμμα) si fermeto mista loco indatur qui scatet muribus, vbi gustauerint intereunt, Paxamus. Scoriam ferri mures perimit, & crocus eius, Auicenna. Rasis scoriam ferri cum farina subigi iubet. Lithargyriū: vide supra in ellebori mentione. Crocus ferri à Bulcasi describitur, ex quo etiam Syluaticus mutatur cap. 191. Argentum viuum mures interimit, Auicenna: argentum viuum sublimatum, Serapio si. eundem Rasis. Vitrum Venetum contusum, tum cribratum aliqui cum farina & aqua subigunt, ac in butyro frictum muribus apponunt. Vidi ego uendentem trochiscos confectos cum vitro contuso & farina aucna-

tea (& forte aconiti puluere.) De muribus qui regiones aliquas magna multitudine inuasunt, & aut segetes populati sunt, aut etiam incolas expulerunt, dicam infra in historia murium agrestium.

Scythiæ magna pars tergo vulpium & murium operi incedunt, Alexander ab Alexandro. Scythæ pellibus tantum murinis ac ferinis vtuntur, Iustinus lib. 3. Sed mures quorum pelles in vsu vestium habentur, omnes syluestres sunt, & diuersorum generum, vt infra in singulorum historijs dicitur. Mures cum stridēt, & plus solito (αὐθιῶν, vide an legendum αὐθιῶν, sic melior fuerit syntaxis) tanquā saltantes discurrunt, tempestatem (χρημῶν) significant, Aratus. Vbi Theon in commentarijs, Strident autē, inquit, saltantq; mures, siue quòd aërem astringi percipiunt: siue quòd cum tenuem & infirmam habeant cutem, cum terram refrigeratam calcant, non ferentes frigus exiliunt. Et rursus, Mures interdū (inquit Aratus) pedibus versantes suum cubile, dormire appetunt cum imminet imber. Hic Scholiastes nihil adiecit, cum sententia tamen aduersa videatur superiori: quomodo enim dormituriunt imminente pluuia, si plus solito discurrunt & saliant? Mustelæ & mures stridentes vehementem præsagiunt tempestatem, Aelianus.

F.

Peruerforum morum mures & mustelæ sunt, timidi, furaces, insidiosi, vt in d. dictum est, quam obrem lex diuina tum esu tum tactu eorum Iudæis interdixit. mures quidem cuncta fœdant, malorūq; afficiunt: homini non modo perniciosi in cibo, sed nec vili prorsus vsui vtilis, Aristæas. Comedentes carnem suillam, & abominationem atq; murem, simul consumuntur, dicit Dominus, Eiaias 66. Caro muris in cibo sumpta magnam obliuionem infert & abominationē, corrumpitq; stomachum, Arnoldus de Villa noua. Dentibus muris, id est maculæ quæ sūt in facie, præcipuè infantium, propter esum panis à mure corrosi, Vetus glossemarius Auicennæ: Vide in c. circa finem. Incolæ regni Calechut mure ac piscibus Sole exustis vescuntur, Ludouicus Romanus 5. 6. Muris caro calida est, mollis & pinguis aliquantulum: & in ea virtus est expulsiva melancholiæ, Rasis & Albertus. Si comedatur mus affus, desiccatur saliuam fluentem ab ore puerorum, Idem: Vide in g. Sunt inter magos qui murem bis in mense iubeant mandi in dentium doloribus, doloresq; ita caueri, Plinius. Sed quæ remedia ex mure sumpto in cibo promittantur in c. dicam. Venisse murem ducentis nummis Cassilinum obsidente Hannibale, eumque qui vendiderat fame interisse, emptorem vixisse, annales tradunt, Idem. Murium caro vtilis est accipitri, etiam quotidie data vnà cum pilis, (iuuat n. interanea omnia) aut saltem alternis diebus: purgat pituitam & bilem: fluxiones & pituitam cohibet, lapides soluit, & coryzam imminem repellit: stomachum dissolutū corroborat: in summa, salubris est accipitri, Demetrius.

G.

Muris caro calida est & mollis, & pinguis nonnihil, & bilim atram (cuius ego nullam rationem video) expellit, Rasis & Albertus. Arundines & tela, quæque alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus, Plinius. Mus deglutus & per medium exsectus appositusque omnia quæ inhæserint corpori facile producit, Marcellus. Aduersus serpentium ictus efficaces habentur mures dissecti & impositi, quorum natura non est spernenda, præcipuè in ascensu syderum (vt diximus) cum lumine Lunæ fibrarum numero crescente ac decrescente, Plinius si bene memini. Mures, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis vtilissimè imponi in confesso est, Dioscorides. Idem ex eo repetunt, Galenus de simplici. 11. 46. Auicenna, Rasis, Albertus. Mus diuulsus scorpionis ictui imponitur, Plinius. Mus araneus si iumenta momorderit, mus recens cum sale imponitur, Plinius. Et mox, Et ipse mus araneus contra se remedio est diuulsus & impositus: Quod addo, ne quis priore etiam loco de mure araneo potius quam domestico scilicet putet. Verrucas omnium

omnium generum sanat & abolet (eradicat, Rasis & Albertus) mus diuulsus, Plinius: diuulsus atque appositus, Marcellus. Empiricum quendam apud nos nuper ad seirrhosi cululdam tumoris curationem vsu audio pinguitudine quæ destillauerat à muribus aliquot inseri inclusis simulq; affatis. Murini catuli triti in vino veteri ad crassitudinem acopi, si illinantur, palpebras gignere dicuntur, Plinius. Si inflatos infantes ederint, oris falluam exicari promittunt, Dioscorides: & post eum Auicenna, Rasis, Albertus. Sunt inter magos qui murem bis in mense iubeant mandi, vt caueantur dolores dentium, Plinius. Aqua in qua mus coctus fuerit, aduersum anginas salubriter inscio propinatur, Marcellus. Tradunt & murem cum verbenaca excoctum, si bibatur is liquor, remedio esse aduersum anginam, Plinius. Pulmonum vitijs medentur & mures, maximè Africani, detracta cute in oleo & sale decocti, atque in cibo sumpti. Eadem res & purulentis vel cruentis excretionibus medetur, Plinius. Vrina infantiam cohibetur muribus elixis in cibo datis, Plinius: Serenus quidem cinerem muris ex vino aut lacte caprino præbet, vbi vrina præter voluntatem aut nimium fluit. Podagras leniunt mures dissecti impositi, Idem.

Ambustis medetur murium cinis, (aut glirium cum oleo,) Plinius. Cupressi pilularum exustarum puluis tritus, vngularum nulli vel mule exustarum cinis, & oleum myrtinum, cinis quoque vel simus murium tritus, & cinis exusti erinacci recentis, vel simus eiusdem recens, & sandaracha: hæc omnia cum aceto, & cum pice liquida mixta & imposita, etiam fluentes capillos continent, Marcellus. Loco quem mentagra obfuderit muris exusti cinerem cum oleo apponi salubre est, Marcellus. Alopecias emendat cinis è murium capitibus caudisq; & totius muris, præcipuè si veneficio acciderit hæc in iuria, Plinius. Mures domesticos in olla exustos, tritosque atungia (oleo lauri, Rasis & Albertus) excipe, & præfrictis cum alio alopecijs in splenio impone, idq; donec capilli enascantur, quotidie repete, Archigenes apud Galenum de comp. sec. locos. Ad alopeciam, Murem combure & tere, & puluerem permisce cum melle, adipe vrsino, & voge, Galenus Parabol. 2. 86. Ea quæ sequitur compositio (inquit Cleopatra apud Galenum lib. 1. de compositione sec. loc. inter remedia ad alopeciam) omnes vi sua præcellit, faciens item ad profluuium capillorum cum oleo aut vnguento dissoluta: facit & ad rarecentes in principio capillos, & in caluiciem prolabentes: estque omnino admirabilis: Murium domesticorum vstorum, panniculi ampelini (Cornarius à regione vel loco aliquo sic dictum conijcit. Heracles quidem inter sua ad alopeciam medicamenta Cilicij panniculi meminit) vbi, dentium equinorum vstorum, adipis vrsini, medullæ ceruicis, corticis calami, singulorum partem vnā. Hæc omnia arida leuigentur, & sufficienti melle admixto, ad crassitudinem mellis redigantur, indeq; adeps & medulla liquefacta addantur, & pharmacum ipsum in æream pyxidem reponatur, ex eoque alopecia donec capillos producat defricentur. Similiter autem & profuit capilli quotidie ex eo illinantur. Murium cinis cum melle in stillatur, aut cum rosaceo decoctus aurium dolores sedat, Plinius. Murinus cinis, id est puluis exusti muris, cum melle dentibus infricatus, oris saporem commendat, (halurium scetidæ oris emendat,) Plinius & Marcellus: admiscet quidam marathri radices, Plin. Vide infra in remedijs ex capite muris vsto. Si vrina præter voluntatem vel nimium fluat, cinis prodest (hæulto nepetæ quoq; succo) ex vino muris tritus vel lacte capellæ, Serenus, Plinius aliter, Vrina infantium cohibetur muribus elixis in cibo datis. De cinere ex capitibus murium, paulo mox dicam.

Grati difficilissimè; chemosi oculorum (sic vocant rubeam carnemq; inflammationem corneæ) medentur præsentissimè acuratus detritæ murium carnes cum crudo oui lacteo, ad cerati consistentiam, & ex panno lineo impositæ, Galenus Parabol. 1. 31. Sanguis recens murinus illitus, vel ipse mus diuulsus verrucas omnium generum abolet, Plinius, Marcellus, & Auicenna. Galenus de simplici. 10. 6. au murium sanguis acrochordonas deijceret ne experiri quidem se voluisse ait, cum alia multa ad hoc vitium via probata iam cognosceret. Ad suffusionem admirabile, quod illico visum restituit: Muris sanguinem, & galli sel. & muliebri lac equis ponderibus misce, & bene subactis vtere: probatum est enim, & magnificè profuit, Galenus Parabol. 3. 16. Murina pellis cremata, ex aceto illito cinere, capitis doloribus remedio est, Plinius. Caput muris in lineo gestatum capitis dolorem sedat. Idem caput muris (scemina) Albertus) appensum epileptico curat, Rasis & Albert. Murium capita vsta cum melle inuncta alopecias curare possunt, Galenus ad P. sonem. Alopecias cinis è murium capitibus, caudisq; & totius muris emendat, præcipuè si veneficio acciderit hæc in iuria, Plinius. Alopecijs muscarum capita contrita affrica, Cleopatra apud Galenum sec. locos: Græcum exemplar μύων habet, id est murium: sed quoniam murium capita ad hunc effectum alibi semper vsta tantum adhiberi consulant auctores, muscarum vero simpliciter infricati, præstiterit μύων, id est muscarum legere cum veteri interprete. Quamquam Marcellus etiam muscarum capita vsta ad alopecias commendat, Græci nimirum codicis alicuius vitium fecerunt. Sed rursus apud Galenum sec. locos 1. 2. Cleopatra muscas in-

ollula torrefactas memorat, his verbis: μύσας ἐν πλῆθει φρύξας: miscet autem alijs medicamentis ad defluentes capillos. Et Soranus in medicamento ad alopecias habet, μύων ἀποφωσμένων ἀπὸ ἀναισθητικῆς, hoc est muscarum donec areant torrefactarum: quibus duobus in locis rectè muscas non mures accipi iudico: muscas enim torrefactas fat fuerit, quòd facile misceri possint, nec opus est prorsus adurere, ita vitres etiam amilluras: mures verò vt certi misceritq; possint, prorsus aduri oportet: nec tamen vitres amittunt, propter solutivam officinam, quæ & facultatis sine renacior est, & ἐπιπόρομα, hoc est igne & acrem vim dum vritur concepit magis quam tenuia aut mollia corpora, vt mihi quidem videtur. Aliqui alopecias cantharide trita illinant cum pice liquida, nitro preparata cute: sed cauendum ne acite exulcerent: postea ad vlcera ita facta capita murium, & sel murium, & simum cum elleboro & pipere illini iubent, Plin. Μύω ὑπόδραμα, μύων ἰσάες, hoc est, pro muscerdis totidem muscas subllitæ. Author Sectæ de neorum que Galeno adscribuntur. Atqui Galenus de comp. sec. loc. 1. 1. ad finem medicamentorum Asclepiadis aduersus alopeciam, Quamplurima, inquit, muscarum capita mox vbi capte sunt undiq; alopecie partibus affricari iubet Asclepiades, atq; id maximè vbi alopecia fuerit exulcerata. Etenim confere, inquit, muscarum sanguis (tanquam mitigans & emplasticus, vt videtur) partibus tunc per pharmaca ex nigro ac alijs composita exacerbatis, vltimum quum non mordeant hæc viderit, sed bullas etiam in eis erigent. Et quamuis Plinius non hac gratia medicamentum ex capitibus murium addat, cum & alia valde acria admiscerent, tamen non placet quòd ipsa murium capita simpliciter illini iubeat, quo modo muscarum illinantur: eum alij auctores a bullis tantum vstantur, & rectè quidem vt superius monui. Murium capitum cinis in melle mixtus & illinitus per decem dies, facit oculorum claritatem, Sextus. Murium capitum caudarumq; cinere ex melle inunctis claritatem vris restitui dicunt, murem magis gliris aut muris syluestris cinere, Plin. Capitis leporini cinis dentifricum est, adiectione nardo mulcet grauelentiam oris: aliqui murinorum capitum cinerem miscuisse malant, Plinius: Ex eodem supra scripto, non mus cinerem cum melle infricatum dentibus, oris saporem commendare, &c.

Muris cerebrum tolles & in vinum mittes, ac maceratum & tritum fronti illines, ad capitis dolorem, Marcellus. Muris cerebrum dare potui ex aqua (quod magi præcipiunt) quis possit phrenetico aut furenti, etiam si certa sit medicina? Plinius. Grauedo emendatur, si quis muris nates (vt tradunt) osculo attingat, Plinius. Et alibi, Grauedinem inuenio finiri, si quis nates murinas osculetur. In quartana adalligari iubent magi muris rostellum, auricularisq; summas roseo panno, ipsūq; dimittunt, Plin. Dentes refrigeratos sammē curans: R. murem vitium, & exemptum eius dentem appende dentibus ægrotantis: murem autem vitium occidit, Myrepsus. Muri vinenti cor exemptum & brachio mulieris suspensum, efficit vt non concipiat, Sextus. Serenus aduersus quartanam bibi iubet fibrā murini iecoris cum quatuor scrupulis vini austeri. Murem dissectans per Lunæ silentium, iecur ipsius extrahito, & assum epileptico vt comedat exhibeto, Galenus Parabil. 2. 3. Fel murium alopecij's prodesse, &c. ex Plinio retuli supra inter remedia ex capitibus murium. Sialiquod animal in aurem intrauerit, præcipuum remedium est murium fel aceto dilutum instillari, Plinius, Marcellus, & Serenus. Caudæ murium, vide in Capitibus eorum supra.

Murinum simum Varro etiam muscerdas appellat, Plinius. Marcellus quidem singulas huius simi pilulas (nam sic quoq; nominat) muscerdas appellat, vt infra patebit in remedio ad coxendices. In capitis dolore, muscerdas cum aceto & roseo temporibus & fronti illine, Archigenes apud Gal. n. 107.

Carnes replet laser & silphio cum vino & croco, aut pipere, aut murium simo & aceto, Plinius. Excrefcencia omnia spodij vice erodit ac persanar canini capitis cinis: eroduntur & murino simo, Plin. Idem simus apud Aëtium miscetur medicamentis ad impetigines. Lichenas in facie & murino simo ex aceto illinunt: sed in hac curatione prius nitro ex aceto faciem foueri præcipiunt, Plinius. Loco quem mentagra obfederit, simum murinum tritum ex aceto oportet imponi, vel muris vtili cinerem cum oleo, Marcellus. Murinum simum admixto thuris polline & sandaracha panos discutit, Plinius. De muris simo pilulas septem teres, & cum aceto fronti vel temporibus dolentibus illines, Marcellus. Intestina terrea, muscerdam, piper album & myrrham, singulorum vnciam semis, teres, & aceto subacta hemicanico illines, mirē subuenies, Nicolaus Myrepsus. Pipetis grana 21. murini simi pilulas 21. sinapis quantum tribus digitis possis tollere, teres, & aceto acri ad ceroti modum permiscebis, & ita fronti impones, & alata desuper tegetes, Marcellus. Herba strumus & stercus murinum contrita, & ex aceto fronti inlita, celeriter dolores etiam heterocranij abolet, Idem. Furfures capitis extenuabuntur si stercore murino liquefacto in aceto caput in balneo persfricaueris, Marcellus. Fimum murinum alij alijs medicamentis ad capillorum defluuia admiscetur, tum alijs, tum ad alopecias & palpebras glabras. Cleopatra apud Galenum de compos. sec. loc. medicamentis quibusdam ad alopeciam muscerdas addit. Alopecias replet murinum simum, Plinius ex Varrone. Muscerdas tritas alopecij's illine, loco prius per linteoli affricatum subruento reddito, Cleopatra 30 apud Galenum. Murinum stercus detritum cum aceto & illitum, alopecij's medetur, Dioscorides. Aclepiades apud Galenum secund. locos, & Galenus ipse in libro ad Pisonem, & Parabillium 1. 14. Stercus murinum cum aceto tritum ad alopecias vntas forma priore mirabiliter crines commodat, Marcellus. Fimum murinum tritum, cum aceto & pice liquida tritum & impositum: etiam fluentes capillos continet, Idem. Murium alui excrementa alopecias curare alij qui prodiderunt: & erat (nostro tempore) medicus quidam, qui medicamento composito utebatur ex murium simo parans, Galen. de simplici. 10. 29. Galenus scribit stercus muris alopeciam sanare, si trito admisceatur succus erucæ, & nasturtij, & cepearum vel allierum, vt cataplasma in concinnatum imponatur, Rafis & Albert. Fimum muris alopecie confert, præsertim illitum cum cepe (melle, Bellunen.) idq; magis si adustum fuerit, Auicenna. Stercus muris & thus permisce cum aceto, & fac mellis consistentiam, & vngue præfricando locum, (loco prius rubificato) Galen. Parabil. 2. 86. ad alopeciam, & Archigenes apud Galenum sec. locos. Aur veratrum album, piper, muscerdas præfrictis & conscalptis ex aceto illine. Aut muscerdas & veratrum album illinto, Idem ibid. O decum tostam & murinum simum æquali pondere ex aceto illinuntur ad alopeciam, Galen. Parab. 1. 14. Aliqua alopecias cantharide trita illinunt cum pice liquida, nitro præparata cute: sed cauendum ne alit exulcerent. Postea ad vlcera ita facta, capita murium, & fel murium, & simū cum elleboro & pipere illini iubent, Plin. Fimum muris & hirci torrentur & illinuntur ex melle palpebris glabris: Vide infra inter remedia ex simi murini cinere. Muscerdam in vmbra siccatam quam maximè nobilis quædam matrona propinat cum iure aliquo, circiter scrupulum, ad sistendum sanguinem vndecunq; fluentem, præcipue ex vtero. Alexius Pedemontanus stercoris murium triti, quantum excipi mummo carolino potest, propinat ex dimidiato calice aquæ plantaginis cum modico saccharo vel penidio, mane ieiuno, & vesperi sub somnum, aduersus sanguinis sputum: idq; paucis simis vicibus repetitum, luare promittit. Raphael medicus Lucerni mulieri non habenti lac præscripsit hoc remedium, R. Crytalli, Synapsis albi, stercoris muris, vel leporis, bibat è iure caulium vel fœniculi. Fimum murinum aqua pluuiā dilutum, mammas mulierum à partu tumefcentes reficit, Plinius & Serenus. Stercus murinum ex quecunq; liquore ignotanti colico, ne horrescat, bibendum dabis, mirum est, Marcellus. Fimum muris vehementer laxat: vnde & trutanni (sic legitur apud Vincentium Belluac.) medicina inde acunt, Liber de natur. rerum. Audio mulierculas quasdam vt alium morantem infantium & puerorum promoucant, non nihil de tritis muscerdis in puluem eis addere: apud veteres nullus muscerdæ intra corpus vsus fuit, (præterquam colicis, vt ex Marcello retuli, quibus & alia diuersa excrementa à multis dantur: & calculosis, vt mox ex Dioscoride subi-

ditur.) nec ipse equidem vtendum consulerim, cum alia honestiora medicamenta non desint. Aliqui non rectè Auicenna citant, sumptum simum muris soluere puerorum ventres: non enim sumptum sed suppositum, collyrij forma, legitur. Muscerdæ infantibus subditæ alui deletionem promouent, Dioscorides. Albertus cum sale & oleo (melle potius: nam sic & hodie quidā muscerdas, tritas puto, glandibus miscetur, præsertim mulierculæ) subigi, subdiq; scribit. Cum puero cuidam mouenda esset alius, glandem medicus quidam cum muscerdis parari iussit: videbant autem qui audierant omnes, quod cum tam multa essent quæ sedi apposita excretionem cie-

rent, ille negle&is omnibus muscerdas adhiberet. Profecto enim ne experiri quidem tale quid sine pudore licet, nisi quis hæc dicens aut faciens pro curioso homine & præstigiatore haberi vellet, Galenus de simp. 10. 28. Quanto magis igitur ridiculus fuerit ille qui etiam intra corpus muscerdas sumi consulere non erubescet? Qui muscerdam pro baluano imponunt, egregiè excernunt, Brasauolus. Remedium coxendicis mirū de experimento sic, Muscerdæ nouem trite ex vini quartario, super scabellum vel sellam laboranti potui dantur, ita vt pede vno, quem dolet, stans ad Orientem versus potionem bibat, & cum biberit salu desiliat, & ter vno pede saliat, atque hoc per triduum faciat, confestim remedio gratulabitur, Marcell. Muris simum cum thure & raulo (potum) expellit,

70 expellit, Dioscorides: Cum thure & aqua mellis potum frangit lapidem, Auicenna. Muris stercus epotium calculos vesicæ frangit, Galen. ad Pison. Murino simo contra calculos illine vntrem prodett, Plin. Qui difficultate vrinæ laborat, vtiliter infidebit decocto simi murini in aqua, Auicenna. Muris simo illito pubi cohibetur vltorum venus, Plinius. Vt factus in vtero mortuus vel etiam putrefactus egrediat: Salem Ægyptium & murium stercus & cucurbitam syluestrem sumito, & mellis semicocti quadrantem affundito, & resine drachmam vnam in melinijcto, & cucurbitam ac murium stercus, omnia probè conterito, & in glandes efformato, easq; ad vterum subdito, quandiu opportunum esse visum fuerit, Hippocrates de morbis mulieb.

70 Stercus muris, crematum præcipue, & cum melle illitum, alopecie remedium est, Auicenna. Ad caluas & glabras palpebras: Muris & hirci stercus æquali mensura tostum, & ex melle illitum; pilos renasci facit. Conducit etiam ad virilignes, Galenus Euporist. 1. 41. Palpebras gignere promittunt muscarum, simi quoq; murini cinerem æquis portionibus, vt efficiatur dimidium pondus denarij, additis duabus sextis denarij è sibi, omnia celypo illinantur, Plinius. Caus dentibus medetur (sanat & supplet, Marcellus) cinis è murino simo luditus, Plinius & Serenus. Sedis vitij's efficax est murini simi cinis, Plinius.

70 Vrina muris corrodit vsq; ad ossa, Arnoldus. In coitu vrina eius dicitur venenosa, quæ si tetigerit hominem, corrodit vsq; ad ossa, Albertus. Aliqui hoc priuatim rati vrinæ attribuunt, vt in historia eius dicam. Muris mosui medentur grossi, & allium, Dioscorides: allium, Plinius lib. 20. Mus vulnere magis quàm veneno lædit, Arnoldus. Dentibus muris (allās Barulij, id est barulios) id est macule quæ oriuntur in facie præsertim infantium, quantum ederint panem corrosam à muribus, Sylluaticus & Vetus glossographus Auicennæ.

70 H. Musculi Plinio sunt domestici minores, vt in A. dixi. Muscum odoris genus sunt qui opinentur ab Hieronymo dici quandoq; peregrinum murem: nam muscum, id est muson, murem paruum planè indicare, Cæli. Ego muson pro paruo mure nec apud auctores nec apud Grammaticos legere memini. Ipsum quidè odoris genus non muscon aut muscum, sed moschon rectè appellari, neq; ex vilo murium, sed ex capte coli genere eum provenire, iam supra in historia eius abundè docuimus. Quod si à mure diminutium formate libeat, muson potius dixerim quàm musonem. Gyllius de musculo concha mydion dixit: sic iniquiens à Grecis hodie vulgo vocari. Musonem (musonem) musonem, xij. d. Hefychius & Varinus. Musonem, musonem (musonem) musonem, Idem. Mures domestici, oi κατ' οἴκον, oi κατὰ τοὺς οἴκους, Galen & alij. Aliqui mures oxylonum scribunt: alij penanflexum, id quod ferè in soluta oratione: in carmine ferè producit, aliquando corripitur: vtroq; modo penanflexum scribi poterat, nisi fallor: nam & alias vocales circumflexas, etiam natura longas, saltè in fine dictionum, sequente alia vocali, corripit scimus: Εὐ δὲ μῦρος περιτοῖσι βεβηχίσι, Theocritus. Accusatiuum pluralem dupliciter scribi inuenio; μύρας apud Dioscoridem, μῦς apud Aristotelem & Pollucem. Ἡ δὲ τις ἐν μῦροις νῦος ποῖς, prima longa, Homerus; in Batrachomyomachia. Vbi tamen alio in loco primam datiu μῦσι corripit. Πανὴν σὺ ποῖς μῦν ἔρατ' ἔδ' ὑπαλύξαι; Ibidem. Μῦρον, ἄνος, Iliad. π. pro musculo. Σμῦς, μῦς, Hefychius & Varinus. Σμῦς, mus domesticus, Hefychius, Varin. Σμῦς, mus, Hefych. Σμῦς, epitheron Apollinis. (quasi murinum dicas:) sic enim Cretehtes vocant mures, Varinus. Murem Cretenfes smynthion sine smynthea (forte smynthion, ex Hefychio) vocant, vnde Apollini cognomen, vt Phorioni videtur post Strabonem, Hermolaus. Murem smynthium (smynthion, Vnde laterranus) Aeolus & Troiani nominant: sicut Aeschylus in Sisyphio testatur; cum ait: Sed agrestis quis est inuinitus: De Apolline smynthio, vide in h. Σμῦς, μῦς, Hefychius & Varin. Σμῦς, notum præcipuum, Varinus. Thracæ murem argilum ἀργίλον, sua lingua appellant, quo viso, ex otaculo urbem condiderunt, quam Argilum nuncupauerunt, Heraclides in Politijs. Ἀργίλον, ἡ, vrbs Thraciæ iuxta Strymonem fl. à mure sic dicta, quem Thracæ argilon vocant: nam fontibus ad iacienda fundamenta, mus primū apparuit, Stephanus. Mures in Argilla fundamentis apparuisse pugnantis, ciues præferoces & militares, haud dubio argumento præsignavit: ea enim vrbs ad Strymonem bonis auspicijs condita à muribus dicta est, Alexander ab Alexandro. Eff & Argilla vrbs Carie apud Stephan. Ἀργίλια, vicus Atticæ, Varinus. Ἀργίλον, argilla, terra alba, Idem. Λάμυς, mures, Hefychius & Varin. Ἰερός, mus, in Alexipharmacis Nicandri, vbi interpretes hircem Aetolis suem dici scribit: hircem verò pro mure accipi propter rustri similitudinem. Euditus quidam amicus noster, colludere putat hanc vocem cum Germanica ratz. Ἰερός, oxylonum, μῦς, μῦς, Hefychius & Varin.

70 Carcinus poeta fabula Myes memoratur, vbi mustela strangulat nocturnos mures. Galeomyomachiam Gregæus quidam recentior descripsit, hoc est murium & felium pugnam; (γαλλὴ etiam pro fele recentiores improprie ponunt, veteribus semper mustela significat.) In eo poemate ludico, propria quædam murium nomina scitè finguntur. Rex est Creillus, cuius filius ψυχροπέτης, & alter σπυροπέτης, filia λυχνόγλυφῆ; maiores χαρτοδράπαι. Et alij mures, τυρόλαχος, ψυχροπέτης, Κωλομυομάχος. Ceterum in Batrachomyomachia, id est Ranarum & murium pugna Homeri mus fingitur Pischarpax, patre natus Troxarte & matre Leichomye filia Pternotroctæ regis: & alij. Leichopinax, Tyroglyphus, Embasichytrus, Leichenor, Troglodytes, Artophagus, Pternoglyphus, Pternotrophagus, Cnissodictes, Sitophagus, Artepibulus, Meridarpar. Οὐλομυομάχος, μῦς, οἱ, δὲ ἀέρας, Hefych. & Varin: quod thylacum, id est saccum panarium erodit.

70 Epitheta. Breuis, Quidius 2. Fast. Exiguus, Vergil. 1. Georg. Opici, Iouenal. 3. Sat. Panidus, Serenus. Ridelus, Horat. de Arte. Rusticus & Vrbanius, Idem 2. Serm. Et præterea quorum Textor meminit, Auidus, Cautus, Improbulus, Infestus, Niger, Obscenus, Paruus, Querulus, Rodens, Timidus, Terrestris. Græca. Δειλός, in Batrachomyomachia. Παμφάνος, ἐπιπέτης, λυχνόβροχος, ἐλίγος, Antiphilus in epigrammate. Λίχνοι, Opplianus. Οἰόβιδας, qui circa tectum versatur, Antiphanes. Κατακλιθῆς. Σπυροί μῦς; Leonides in epigrammate. Φιλόλυχος, ibidem. Ἰερός λυχνόβροχος ἀνιγχοί, Nicander in Alexiph. id est περιδείχοντες, καὶ ἀνιγχοί. Μῦρος νυχίβροχος, id est nocturno vorantis, αὐ μυχίβροχος, id est in abdito vel recessibus vorantis, Nicander in Theriacis. Quin & muris epitheta sunt γλαυκός, Eustathius.

70 Caus vel cauum vel cauerna dicitur locus excavatus, in quem se recipiunt mures. Mures, cauerna radice sphodeli præclusa, moriuntur, Plin. Me sylua, cauusq;. Totus ab insidijs tenui solabitur eruo, Mus rusticus apud Horatium. Εἰν γράβωσιν ἔδρασαν. Μυοδόντις, (ποιῶ των μῦν τρώγλαις, Schollia) Nicander. Μυοπίαι, murium cauerna, Hermolitus ἰσχυλαί, Hefych. & Varin. Vitur & Aelianus hac voce: quamuis aliqui myonia non ἡγορία legunt.

70 Ppp 2

quam amplectitur Taurus: nam ad Boreum, inquit, latus transeunt semper de longitudinis latitudine aufert mare. Idem paulo mox segmentum vocat μέγρον, & γρημμην μέγρον, Cælius. Et alibi, Myuri versus dicuntur qui circa finem peccant subsistantq; (syllabam breuem pro longa habent): sic autem dici videntur quod vitiose claudant: nam μήν claudere est. Et rursus, arbitrantur nonnulli arteriarum pulsus posse myuros dici ex similitudine caudæ muris. Nam & Dionysius Afer Peloponnesum prodiit platani foliis μωροχρονι (κατά μύρον & εὐν στυμμάριον) λέγοντες κατὰ τὸν ἀκρον μέγρον, ἢ κατὰ τὸ καυλὸν & τὸ φύλλον ἕξηκταίης, Eustathius interpres, id est quod muris acutam equiparet caudam. Vel μωροχρονι τὸ μωρὸν θάλασσαν & εὐν. Sed de myuris pulsibus, eorumq; differentijs consulendi sunt medici, præcipuè Galenus.

Μωροχρονον, genus lapidis cuiusdam vills Hefychius.

Herba phœnicea appellata à Græcis, à nostris hordeum murinum, Plinius. Phœnix hæc Dioscoridi est, vbi inter nomenclaturas eius etiam loliū murinum legitur. Plinius hordeum murinum appellari ait, quod hordeaceo sit folio, & feminibus eius inter tegulas mures vescantur, Marcellus Vergilius. De myacantha, id est corruca, quæ & myon vocatur, in 2. dixi, quoniam decoctum eius mures occidere fertur: Et ibidem de myacantha, id est rutco, cuius virgis spinosis succidiam & caseorum sicellas rustici contra mures muniunt. Inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas, myrtis caucalis est: myrtis & myoperton, thlaspi: myuros Armenijs, sampsuchum: myorochon, auricula muris vel asine. Μωροχρον, herba similis auri. muris, Hefych: Galeno μωροχρον vocatur. Dioscoridi μύρον ὄστρα, alijs μύρον. Al sine in lucis nascitur, vnde nomen, quidam myosdton appellant: nam cum proreperit muscatorū aures imitatur folijs. Sed aliam docebimus esse quæ iustus myosdton vocetur. Hæc eadem erat quæ helixine, nisi minor minusq; hirsuta esset: nascitur in hortis & maxime in parietibus: cum teritur odorem cucumeris reddit, Plin. De myosota Plinij cui vim septicā & exulceraticē tribuit, dixi quædam in Lupo a. In aconito. Dioscorides primum asinem describit, quæ helixinæ simillē facit: & muris auriculis eius folia comparat, & c. deinde myosota siue muris auriculam alteram, quæ scilicet magis propriè sic vocetur. Priorem, morsum gallinæ hodie vocant: posteriorem verò aliquid esse conijciunt pulmonariæ genus sylvaticū, non maculosum (maculosum enim pulmonaria Plinij est, buglossi folio, de quo pluribus egi in Boue c.) floribus ceruleis, vernis, & c. Sunt qui & helixinem sui generis herbam myos otida, id est muris auriculam vocent, Diosc. Nostris auriculā muris, μωροχρον, aliam vocant herbam, ex lactu carum syluestriam genere, cui folia ferè oleæ peculiari modo raris & oblongis pills hirsuta sunt, vnde pilosellæ nomen apud aliquos: flos luteus, qui in pappos resoluitur, calyx nigricans: caule recto, sed aliquot circa eū flagellis (vt ita dicam) humi reptantibus, de hac multa scribunt recentiores: de antiquo nomine dubitant. Multetiam aliam eodem nomine vocant, gnaphalio vel sticadi citrinæ vulgò dictæ similem, florib. albis, alijs purpureis, alijs varijs, mollib. instar tomenti, & c. μωροχρον, bafempulm, vide in Leporea. Myagros herba ferulacea (Φεργαυόφυτον Diosc.) est, folijs similis rubeg. Plin. Pluribus describitur à Dioscoride: qui herbam bicubitalem facit, semine sænogræco simili, pingui & oleoso: quo tulo testiq; virgas circumstant, sic pro lucerna vteutes. Hanc Ruellius in Gallia vulgò notam esse scribit, camelinae aut camaminæ nomine. Seritur, inquit quamuis & suæ spontis inter segetes inueniatur: semine minuto sænogræci figura, in vtriusculis orbicularibus concepto. Hoc in atelis paulis rura flagris decurrit, & vannis ventilant, dum siltiquarū recrementa vanescant, tum tritabilibus molis subijciunt, versandoq; subinde oleum exprimunt: quo non ad lumina tantum lucernarum, sed & ciborum quoq; condimentis pauperes vtantur, magno huius olei prouentu. Mattheolus in Italia nec feri nec aliter nasci putat. Fateor & ipse ignotam mihi. Marcel. Vergil. de nominis etiam origine nihil certū, inquit, afferri posse: nam quod mures venetur & perimat, vt nomen indicare videtur, non constat. Forte mures agrestes (quos myagros dixeris, vt apud vsyagros) cum pingue & oleosum proferat semen, ea delectantur. Vide ego herbam paruis radiatā folijs, similiter vt gallon, (quod hodie sic vocant eruditi, luteis & odoratis floribus corymbis insigni) sapore ferè nitroso vel betæ, spatū ciente: in quibus semina nigra papaueris magnitudine, sed quæ nihil cum sænogræco conueniant: quæ si myagros non est, nomē aliud ignoro. Scirion, alijs tucturion, id testiculus muris, Syluaticus. De myophonō vel mophonō, dixi in Lupo a. in aconiti mentione. Prope Acheloum Aetoliæ fluuium mons est Caiydon, in quo μωροχρον herba nascitur: quod si quis oculos abluerit aqua, in quam illa iuncta fuerit, visum amittit: placata verò Diana, recuperat, vt scribit Dercyllus Aetolicorum tertio. Plutarchus in libro de flumij. Μωροχρον, genus fructus qui comeditur vt ficus, Hefych. legendum μωροχρον, quem fructum pharmacopolæ vulgò lebellen appellant. Muris vnguis, polygo, non: & muris vrina Magis, malua, vt inter nomenclaturas apud Dioc. legitur.

Ichnemum recentiores quidam vulgò murem Indicum appellari docent. Vesperillonem nostri vocitant fladermus, quasi dicas volucem murem, Galli chauuetoris, id est calou murem, & c. Est & inter pisces musculus, 50 Græci mykocetū vocant balæne dux. Sed Rondeletius diltinguit, vt balæne dux ἡ γαμῶν & ἡ γηθῆ dicatur: μωροχρον verò belua sit cetacea: Plinius confundens vtrumq; musculum transitulerit. Caprificus piscis vocatur etiam μύς, Diophilus Siphnius apud Athenæum l. 8. (nisi quis non μύς, id est murem, sed ὄστρα, id est suem legendū potius existimet.) Hermol. Mus aquatilis, hoc est testudo, Græcè μύς, ἔμυς & ἄμυς nominatur, & c. vide in Testudine. Sunt alij præterea ostreorum generis, hoc est testa silicea in testorum, μύς, bivaluis, dicti scilicet δὸν τὸ μύρον: quod testis suis ceu valuis dehiscere & rursus conuere seu claudi soleant. Gaza apud Aristotelem alicubi mitilos transfert. Horum genus vnum musco obductam hirsutamque, murem quodammodo suā hirsute refert, musculum Veneti vocant, siac à musco, siue quasi musculum. Germani quidem muschelen vocant omne genus testaceum bivalue. Myaces pisces intelliguntur murices: sed & pro conchula accipiuntur mayx, qua humores excipiuntur, Cælius. At qui proprie loquuntur ostracodermorum genus à piscibus excludunt. Tellinas, non myacas, mitulos à Romanis dici, testatus Athenæus est: nos tamen aliorum in ea re obseruationem secuti, myacas non tellinas mitulos vocauimus. Marcel. Vergil. in Diosc. 2. 5. Murices quidem ego purpuras potius quàm myaces fecerim, aut certe similia purpuris ostrea, non bivaluia, sed simplicia, in orbem te contrahentia, & quibusdam aculeis mucronata: vide in Purparatum historia. Mya genus margaritæ circa Bosporum Tracium, vniones rufas ac paruos gignens, vt ait Plin. lib. 9. De myiope insecto, cuius prima per v. diphthongum scribitur, suo loco genus. Μωροχρον, vel μωροχρον, vel μωροχρον, inter serpentes innocuas à Nicandro mem oratur, à murium venatu dictus, quos denorat. Vrias in nouo orbe vocant animal cuniculo nostro simile, Petrus Martyr. Idem alibi vrias muribus non maiores scribit. Audio hodie exiguam quadrupedem ex nouo orbe afferri, candidam, cuniculo æqualem aut minorem, specie porcelli, singulis mensibus vt cuniculi secundam, & à mercatoribus porcellum Indicum vocari, haud scio an ab vta diuersam.

Epicuri 70

Epicuri seruius nomine Mys, (Mus. Gellius 2. 18.) philosophus non incelebris fuit, Macrobius 2. 11. Mūs pugillis nomen apud Suidam & Varinum. Item viri, qui claruit argento cælando. Quis labor in phiala? docti Mūs? an ne Myronis? Martial. In scuto Mineræ Athenis Lapitharum pugnam aduersus Centauros & alia quædam Mūs quendam artificem fecisse (ποδοστας, tornasse) aiunt, Pausanias in Atticis. Non procul ab Actæphno oppido regionis olim Thebanorum, tempore Apollinis Proiect: vbi virum aliquando Europæum, nomine Myo, ablegatum à Maronio, oraculum interrogasse aiunt lingua vernacula, Pausan. in Bœoticis (ex Herodoti octauo.) Parua mihi domus est, sed ianua semper aperta, Exiguo sumptu furtilua viuo sagina, Quod mihi nomen inest, Romæ quouque consul habebat, Camerarij ænigma de mure. Myagrus nomen cælatoris seu statuarij, apud Plinium 34. 8. item musceram deus, sed in ea significatione primam syllabam v. diphthongum scribi oportet. Myscellus, Μυσκῆλλον (aliqui non rectè per λ. simplex scribunt) vir qui Crotonem condidit. Suidas bis eius meminit, posterior locus desumptus est ex commentarijs in Nubes Aristoph. Item Erasmus, in prouerbio, Donū quodcumq; dat aliquis proba. Oraculi huic dati ex Strabonis sexto Erasf meminit, sic legens: Μυσκῆλλον βροχίωον πνεύμα δὲν ἀλλὰ ματῶον, Οὐδὲλλα (aliàs κλάσματι) ἠρεσῆεν, δὲρον δ' ὄπιδι πρὸς τέρπειον. Myscellus, inquit Erasf. dictus videtur ob eratum exilitatem, quæ habebat mutinis similia, (sed ita per λ. simplex scribi deberet, & fieri potest vt carminis gratia duplicatum sit) brachynotus ob dorsum contractum.

Argilum Thraces murem vocant, quo visus conditam à se vrbem Argilum appellarunt, vt superius retuli, circa initium huius capitis. Mya & Sepia infula sunt in Ceramico sinu, Plin. 5. 31. Myanda, oppidum in continenti Ciliciæ, Plin. 5. 27. Myes, Μύες, vrbis Ionica, gentile Mysius, Stephan. Herodotus non procul initio libri sexti Mysios, Μυσιότις nominat, vbi in Vallæ translatione non rectè Myusios legimus. Myon, vrbis Locrorum in Epiro, 20 cuius ciues Myones vel Μυωνῆες, Stephan. Pausanias etiam Eliacorum 2. Myones esse scribit Phocidi vicinos, qui in Locridis continente incolunt. Myonia, vrbis Phocidis, cuius ciues similiter Myones vel Myonæ dicuntur, Idem. Myonia vrbis Phocidis supra Amphissam in continente, triginta stadjs Amphissa distat. Myonenses hi & toui Olympio scutum dedicant, Pausan. in Phocidis. Myonnesus, vrbis vel parua regio inter Teon & Lebedon, Stephan. infula non procul Epheso: Plin. 5. 31. Μύς δὲρα, primus portus Ægypti ad rubrum mare, Arrian. Meminit etiam Pilius 6. 28. Ad Mýd horum, inquit, infula est deserta, & c. Μύς, vrbis Ionici. Strabo libro 12. cuius Myusius, Steph. Mynta oppidum primo condidisse Iones narrantur, Athenis profecti, Plin. Cydrelus Atheniensis Codri filius oppidum Mynta condidit, Strabo. Meminit huius vrbis Herodotus etiam libro 1. Myntem & alia quædam oppida Xerxes Themistocli donauit, vt in eius vita Plutarchus tradit. Myuntorum belli cum Milesijs meminit Cælius 23. 1. Μύς, nomen gentis, vnde Mytia vrbis dicta, Etymologus: sed locus videtur corruptus. 30 infula murium dicta sub linea æqualinoctiali, sic dicta quod abundet muribus diuersorum generum, Theuetus.

b. Vrsorum fetus candida informisq; caro est, paulo muribus maior, Plin. Muris ὀδόντες στὴ δὴρεσις, Antiphilus in epigrammate. Homerus in Batrachomyomachia murium etiam χῆρας nominat.

c. Mus audis murem, Autho Philomela. Τελῆεν de muribus etiam dicitur, Eustathius. Μύες περιρότες, Aratus. Καὶ περιρότες κατέρεζον. Homer. de mure in Batrachomyomachia. Picharpax mus regis filius in Batrachomyomachia, nutritum se inquit Σικυρία καὶ καλῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ κεντράσων. Et mor, Οὐδὲ με λήθη. Ἄρτο περιρῶτες, νις δ' ἀπὸ δυνάμεως κατέροιο, Οὐδὲ πικρῶς ἀντιπέπλοιο, ἔχον πικρὴν σπασμῶδα, Οὐτὸ μὲν ἐκ πλεονῆς, ὡς ἡ κατὰ λυσιγέτωρα, Οὐδὲ ποδὸς νεότητι δὸν δὸν γλυκερὸν γάλακτι: Οὐ γὰρ ἔστιν ἰσχυρῶν καὶ κεντράσων: Οὐδὲ σὰς περιρῶτες, κεντράσων τὸ χρομαίγρησι. Et paulo post, nullis se herbis aut oleribus veici. Corruptionem significantes Ægyptij murem pingunt: hic enim omnia 40 degustant coquinat ac inutilla reddidit, Orus. Plautus in captiui duo, Quasi mures semper edmus alienum cibum: nos tales parafitos vocamus schmorotzer & tellerlecker. Simulachra deorum cum foris speciosa appareant, intrus continent sæpe μύρον παῖδος ἢ μύρον ἄνθρωπος ἀνθρώπων ἀνθρώπων ἀνθρώπων, Lucianus. Muscerdas prima syllaba producta debebant antiqui sterco murium, Fels. sic: & succerda (lucerdæ Hermolao) vocatur sterco suillum. Murinum si- mul Varro muscerdas appellat, Marcellus etiā pilulus, vt in c. dixi. Galenus muscerdas τὸ τῶν μύρον δὸν ποσῶν, & ἀφῶδῶν ποσῶν vocat. Aliq, Hermolao teste myocopton, & myscelerdam (lego myscledra.) Varinus etiam μωροχρον appellat scribit, videlicet neutro genere, plurali numero. Non probo quod Cælius legit myochoa, (vide supra in a.) cum myochoda vox rectè componatur à mure & verbo χῆρα, cuius præteritum medium κέρχρα, vnde & χῆρα δὸν τῶν μύρον vocant: & χῆρα δὸν τῶν μύρον, Μωροχρον, & δὸν τῶν μύρον, Hef. ex quo apud Suidam etiam sic la- gerit, non μωροχρον. Μωροχρον vel μωροχρον, scilicet ἄγγυ, muscipalam dixerim: vide in c. Μυσκῆλλον, & multi- 50 tudinis numerus myscledra, murium feculentiam dicunt, Cælius, Varinus in ἁποπρωτίσαι, & Pollux 5. 14. Proinde non placet quod alibi apud Varinum legitur μωροχρον, pro paroxytonum: & eadem vox apud Hefych. oxytona. In Lexico Græcolatino μωροχρον etiam siac auctore scribitur. Licemus, id est sterco muris Syluæ. Murinos ca- culos de murium foetu Plinius protulit.

d. Nos in partibus superioris Germaniæ murem vidimus, qui tenendo candelam ministrabat lumen comedentibus ad præceptum magistri sui, Albert. de animalib. 3. 5. 1. Itaq; non solum in quillim, sed mures migrærant, Cicero ad Attic. lib 14. Brasidas à mure motus vide in prouerbijs infra. Picharpax mus in Batrachomyomachia. Οὐδὲ δὲν ἀνθρωπῶν κατῆρε μύρον σὺμα Φεργαυῶν. Ἄλλ' ὅτι λέγουσιν ἴον ἀκρον δὴρεσιν καὶ κεντράσων, καὶ πλεονῆς λαβῆσιν, καὶ ἀπὸ τῶν ἰανεν ἀνδρῶν, Νηδυμῶν ἐκ ἀπὸ Φεργαυῶν ὑπὸ τῶν δαύνοντων μύρον. Alo elurum, qui aduersus mures foricesq; perpetuos Palladis, id est Musæ ac bibliothecæ mæx hoites excubet, Calcagninus in epistolis: plura de catorum & murium discordia vide in Caro. In Batrachomyomachia Picharpax mus circum, id est accipitrem, & γαίον, id est mustelam maxime se meture dicit: & hanc præcipuè, quod in ipsa etiam caua mures persequatur. Vicia animal est feruum in Africa interiore: à quo vulneratum mures infestant ac permungunt, Obicurus: De vnica quadrupede vide in Panthera a. Antiphili epigramma Anthologij 1. 33 legitur in murem, qui cum domi hiantem vtrei concham vi- disse, immisso rostro carnem ostrei rodere cepit: quæ præ dolore testam contrahente & occludente, mus conu- euadere nequit, sic interceptus perijt. Hinc Alcianus etiam in sua Emblemata transfudit, sub titulo, Captiuus ob gulam.

e. Muscipula, instrumentum, machina, vel laqueus quo mures capiuntur. Nec non si parit humus mures: huius minor sic videmur, nisi totas vineas opplerets muscipulis, Vnde de re rust. Μωροχρον, muscipula, Hefychius & Varino. Gelenus tres istas voces, Latinaro, Græcam, & Germanicam, Muscipula, μωροχρον, mysfall, tanquam 70 lymphonas coniungit. Μωροχρον, muscipula, Polluci & alijs. Τὸ μωροχρον τὸ ἐν τῷ μύρον τῶν κεντράσων, καὶ τῶν μύρον τῶν κεντράσων, τὸ δὲ τῶν κεντράσων.

proverbium, dicens bonos viros vel à mure morderi, malis ne draconem quidem audere dentes admoliri: hoc est, in fontibus passim noceri, propterea quòd ij impune lædi posse videantur, vtpote nò relaturi iniuriam, Eras. mox aliud similitum subiiciens, Morderit vel capra nocentem, *Καὶν ἀλλ' ἄμην ἀνδρῶν παρῶν.* Mus puerò morfo aufugit, *Μὺς δ' ἄμην παρῶν ἀπέφυγε,* cum magni à minoribus læduntur, Apostol. Mus Brasidas inrer caricas momordit, *Μὺς ἐδύξε Βρασιδίου ἐν τῷ ἀσπί:* cum monemus à paruis etià caueri oportere, Idem. Brasidas, authore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & à mure inibi forte fortuna latente morderetur: Papæ, inquit, vt nullum est animal tam pusillum, neq; tam inualidum, quod laceffitum non cupiat vleisci sese. Muris in morem: Plautus in Captiu duò. Quasi mures semper edimus alienum cibum: In parasitos dictum, quibus iucundum est aliena viuere quadra. Non conueniunt libertas & cibus alienus, quod eleganter indicat apologus de mure syluestri & domestico. Quin & Græcis prouerbiali verbo *μυρολοῖν* dicuntur, qui muris in morem cibi causa obambulant oberantq; iudicauit hoc Helychius, Eras. Nos de verbi *μυρολοῖν* significatione in a. diximus, quæ est huc illuc discurrere, aut discurrendo aliquid perquirere, cibi vero causa id fieri grammatici non addiderunt: ego quemuis curiosum hominem & temere discurrentem, non parasitam solum; *μυρολοῖν* dixerim. Metuit omnia, si vel mus obstrepat, *Ὅτι δὲ δένει πάντα καὶ ψοφῆσθαι μὺς,* refertur ab Aristotele 7. de morib. ad Nicomachum: de vehementer timidus: appellat autem hanc timiditatē *θηρώδη*, hoc est ferinam. Meminit Erasmus in prouerbio, In pulicis morsu deum inuocat.

Mons parturiebat, deinde murem prodidit, *Ὁ δὲ μὺς ἐπεὶ μὴν ἀπέπευκεν,* Senarius prouerbialis dici solitus in homines gloriosos & ostentatores, qui magnificis promissis, tum vultus vestitusq; auctoritate miram de se mouent expectationem: verum vbi ad rem ventum est, meras nugas adferunt. Vtiur hoc adagio Lucianus in libello *Quemadmodum oporteat historias conscribere.* Athenæus in lib. 14. refert quòd Tachas rex Egyptiorum 20 huiusmodi scommate tetigerit Agefilaum Lacedæmoniorum regem cum ad eum venisset, suppetias illi laturus in bello, *Ὁ δὲ μὺς ἐπεὶ, Ζεὺς δ' ἐφοβήσατο, τὸ δ' ἔτεκεν μὺν.* (Carmen videtur anapesticum.) Erat autem Agefilaus pusillo corpore. Porro dicto offensus, respondit, *Φανήσομαι σοὶ πρὸς ἡδὴ λέων.* Post euenit, vt exorta seditione apud Egyptios, cum Agefilaus non adesset regi, coactus sit ad Perfas fugere. Vtiur & Horatius in Arte poetica: Quid diu quum tanto feret hic promissor hiatus? Parturient montes, nascetur ridiculus mus. Porphyrio ex Aesopi apologo quopiam natum existimat, is fertur eiusmodi. Cum olim quidam rudis atq; agrestes homines viderent in monte terram intumescere moueriq; concurrunt vndiq; ad tam horrendum spectaculum, expectantes vt terra nouum aliquod ac magnum spectaculum egeret, monte nimirum parturiente, foreq; vt Titanes rursum erumperent, bellum cum dijs redintegraturi. Tandem vbi multum diuq; suspensis attonitisq; animis expectassent, mus prorepsit è terra, moxq; rufus omnium ingens exortus, Eras. Quanta Mus apud Pisam, *Ὅσα μὺς ἐν Πίσωι,* sub 30 audi tulit, aut simile quippiam. De ijs qui vincunt, & opratis potiuntur: sed non sine summo negotio, neq; citra magnum incommodum suum. Suidas natum ait ab athleta quodam, seu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus apud Pisam, semel duntaxat victor discessit, idq; plurimis acceptis plagis, Eras. Meminit Suid: Mus picem pulsans, *Μὺς ἀρπύγιος γδοῦμιος,* (al' γδοῦται, & sic pars senarij videtur.) Quidam (Suidas) aiunt dici solere in eos qui cum antea fuerint audaculi & confidentes, postea periculo degustato, planè (*ἀσθραῖος*) timidi videntur. Nondum satis illequet, vtrum à mure in pice deprehensio sit translata allegoria, sicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus primo libro in pice deprehensio, atq; ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino, de quo modo dictum est, vt in *πύρι* sit allusio ad nomen vrbs apud quam celebrantur certamina. *Νῦν δὲ μὺς ἔσθ' ἄμην.* *Φανήσεται θωάνυχος γδοῦμιος πύριος.* Sed quouis referas, significatur experientiam malè cessisse. Siquidem mus imperitus, si quando in picem incidit, aut perit, aut vix elucetatur, ac deinde de periculo memorem timet contingere. Er pugil ante ferox & iactabundus, simulatq; certamen Olympicum expertus est, sensiq; quanti consistit ea victoria, deinceps abstinit. Quare non intempestive dicitur in eum, quem pœnitet experimenti, aut qui rem parum feliciter tentatam, iterum aggredi refugit, Eras. *Μὺς πύριος γδοῦται, ὅτι τῶν νεωστὶ ἀπαλλοτριωμένων μετὰ κῆρος,* (*περὶ αὐτῶν κακῶς,* Hef.) *ἢ ὅσα μὺς ἐν πύρι, ὅσα μὺς τὴν Ταραντίνου κακῶς Ὀλυμπίασιν ἀπαλλοτριώσαντο;* Suidas: hinc deprauatus Helychij locus emaculari poterit.

Germanica prouertia à mure. *Der müßdrück vill alvorig vnder dem pfeffer syn.* Muscerdè semper intermisceri volunt piperi: Huic respondet quo Græci Latiniq; vtuntur, *Cochorus inter olera.* *Vfer müßdrück jagt der facht geru müß:* Qui cum felibus venatur, vt plurimum mures capit: Corrumpunt mores bonos colloquia praua. *Art last vom art nit, die katz last jrs musens nit:* Ingenium relinquere non potest, nec feles captandis abstinere musculis: Naturam expellas furca, tamen vsq; recurrit.

Apologi. Fabula rustici & vrbani muris, quam describit Horat. 2. Serm Sat. sexta, notior est quàm vt adscribi debeat. *Κοιμηθεὶς λέωντος ἀγέλης χαλκῆς. Διέδραμυ μὺς. ὁ δὲ λέων ἐθυμώθη. Φελέα δὲ χαλκῆν ἐκδοῦσε Φωλαδῶς κελῆς,* Babbrius vt Suidas citat in voce *Φελέα* *ἐκδοῦσε.* In fabulis Aesopi atq; catminibus Babbrij leo dormiens fingitur, cuius mus percurrrens ceruicem, ex somno hunc excitauit perterritum. Vulpi autem ridenti leo respondit, *Ὁ μὺν πλοῦμας πῶ δὲ ὄμην ἐκτερέπω,* Non murem timeo, sed motum exhorteo; Tzetzes 13. 490. De monte parturiente & emergente mure apologum recitauit superius inter prouertia. Fabula de fele in malterem mutata, & spona cum esset murem persequente, vide supra in Cato. *Οἱ δὲ μὺς νῦν ἀρχόνται, δεξιέμενοι τῆς ἀσπιδῆς.* (*ἦγεν αὐτοφῆς:*) loquitur autem de catto seu fele domestica, Suidas in *Σπαρτιάη:* sum ptium videtur ex apologo quodam. Apud nos prouertia le dictum est. Fele absente mures saltant, aut diem festum agunt. *Πάντως περὶ παρὰ τῶν ἡπείρων οἰαί τι χερσὶν, ἂ μὺς τὸ λέοντα τῶ μισθῷ σώσεις, ἀρχὴν τῶς δεικνύσσι,* Iulianus in epistolis.

Egressi mures de cauernis suis nisi sunt prouocare nos ad prelium, Judith 14. Sic per contemptum dicebant Assyrij de Indæis Bethulia egressis aduersus ipsos.

DE MVRIBVS DIVERSIS.

MVRIVM permulta sunt genera, Albertus. ZEGERIAE, *Ζεγερίας,* genus quoddam murium est, Helych. & Varin. In Africa tria murium genera sunt, quorum alitqui zegeries vocantur Punica lingua, quod in nostra pollet idem quod *βυνοῖς*, (Valla colles transfert,) Herodotus lib. 4.

Ῥάτοι, genus murium, Helychius & Varin. *Συάλαρες,* mures quidam quos spalacas vocamus, Scholiastes Aristophanis in Acharnensibus, sed spalax non alius est quàm aspalax, id est talpa, de qua post Suem dicitur. Norduegia pestem peculiarem habet, quam leem vel lemmer vocant patrio sermone. Hæc est bestiola quadrupes, magnitudine foricis, pelle varia: hæc per tempestates & repentinos imbres decidunt, incomptum adhuc vnde, an ex remotioribus insulis & huc vento delata; an ex nubibus feculentis temere nata deferantur. Id comptum est, statim atq; deciderunt, reperiuntur in visceribus herbæ crudæ nondum concoctæ: hæc more locustarum depascuntur omnia virentia: & quæ morsu tantum attigerint, emoriuntur virulentia: viuit hæc pestis donec non gultauerit herbam renatam. Conueniunt quoq; gregatim quasi hirundines auolaturæ, sed statò tempore aut to mouuntur acuatim cum lue terræ, ex quarum corruptione aër fit pestilens & adficit Norduegos verrigine & iætero: vel ab alijs bestijs dictis lestrat (quasi leopardis, quib. congeneres esse puto) consumuntur, vnde pinguescunt & reddunt pelles aliquanto laxiores humana mensura, Iacobus Zieglerus in Schondæ sue Scandinauicæ descriptione.

DE MAIORE DOMESTICO MURE, QVEM VVLGO RATTVM VOCANT.

A.

MVRIS genus magnum, rattum vocamus, Albertus & Liber de naturis reru. Ratti quidem vox non Germanis tantum, sed Gallis etiam, Hispanis, Italis & Anglis in vsu est. Plura de diuersis nomenclaturis huius animalis vide supra in Mure A. Soricem non esse rattum vulgò dictum, id est maiorem murem domesticum, sed omnino syluestrem, ex Plinio demonstrabimus infra, vbi de Sorice separatim agetur. Sed murem araneum quoq; à ratto differt, ex eius historia patebit: quanquam Ge. Agricola eundem esse iudicat. Colotes, *καλότης,* stello est. Albertus vbi Aristoteles asinum impugnare coloten scribit, rattum imperitè interpretatur. Sorex, *ρατξ βραχίς:* hæc tria vocabula, Latinum, Germanicum, & Græcum, in *περὶ οὐραίου* ponuntur in Lexico symphono Gelenij: Græcum forte apud recentiores vsurpatur: nam apud veteres nusquàm mihi occurrit, neq; in Lexicis. Hyrax quidem, *ὑραξ,* quo pro mure Nicander vtitur, prima syllaba omiſsa, satis cum Germanico congruit: sed & *ρίσσι* fortassis quod muris genus facit Helychius & Varinus.

B.

Rattus quadruplo ferè maior est mure: colote subniger vel fuscus, qui ventrem versus dilucior est. Capita longiusculo, cauda procerca, tenui, nuda pilis: mole corporis mustelæ magnitudinem assequitur, Ge. Agricola. Ego rattum vndiquaq; albidissimum vidi nuper apud nos captum Aprills medio, oculis rubicundis prominentibus, barba multis & oblongis pilis hirsuta. Augustæ Vindellicorum circa templum diui Huldrici rattos nullos inueniri audio. Non latet in terra veluti reliqui mures domestici, tametsi in valle Ioachimica ex proximis domicilijs in cuniculos (fodinas) ingrediatur, & in his versetur: alioqui hyberno etiam tempore in domibus nostris solent vagari, Ge. Agricola. Affirmant quidam inueniri aliquando rattum cæteris maiorem, proceriore & latiore corpore, qui à cæteris otiosus alatur. Rattorum regem, *ρατξ εν κῆνιγ* appellant. Fieri autem potest vt alitqui in senecta sic à minorib. natu alantur: nam & glites legimus fessos senecta parentes suos nutrire. Ge. Agricola rattum, vt dixi, murem araneum esse putans, sic de eo scribit: Mus araneus dictus videtur, quòd muri similis sit, & vt araneus pariete scandat, sed hoc de mure araneo veterum nemo scripsit: rattum quidem facile per parietem ascendere audio.

c. Cum lumen noctu ratto obtenditur, non fugit, acie oculorum quodammodo præstricta: mures autem fugiunt.

2. Necantur ijdem quibus mures venenis, quæ in Mure

Mure copiose nobis explicata sunt. Capluntur & mulpulis eisdem, sed triplo aut quadruplo maioribus. Acco-
nata nostra ratto me frustra dedisse, dixi in Lupo a.

6. Rattorum tota caro calidior & acrior est quam murium minorum, vt ex distictorum odore colligimus:
quare magis discutere & siccare eam verisimile est, & excrementa quoq; acriora calidioraq; esse. Medici fumo
ratti, id est muris maioris, ad alopecias vtuntur: Venenum in cauda gestare dicitur, Obscurus. Nos muscerda-
rum muris simpliciter .i. minoris domesticis ad alopecias vsum esse, copiose docuimus supra in Mure c. Ratti
cum libidine accenduntur, aded pernitiosi sunt, vt si eorum vrina partem aliquam hominis nudam attigerit,
carnes eius vsq; ad ossa putrefcere faciat, neq; cicatrix vlceri possit induci, Liber de naturis rerum. Alij, vt Arnol-
dus & Albertus, simpliciter hoc de muris vrina scribunt.

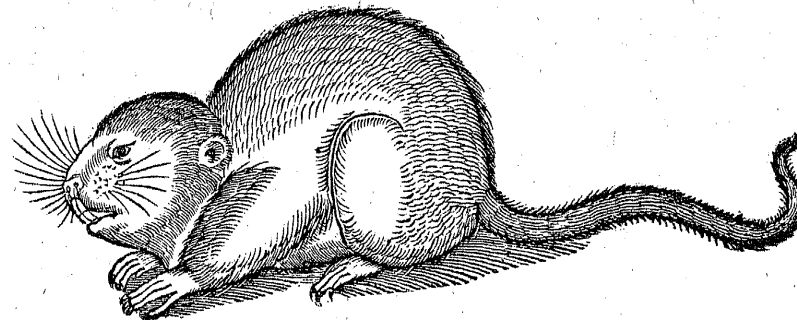
DE MURE AQUATICO.

MVRIS quoddam genus aquatile esse audio, magnitudine fere ratti terrestris, colore quodammodo
subruffo. Germani vocant *vassermus*, Angli *vwateratte*: Itali *sorgo morgange*, id est murem
mergam. Galli *tac d'ean*. Pisces venantur, vt aiunt: & aqua submersi per caua quaedam aliunde
in terram redire creduntur: quoniam aliqui sepe eam obseruassent submersos, diu expectantes
nusquam rursus emergere viderunt. Rattus alius terrestris est, alius fluminalis, Obscurus. Ego
non inueni, nec alijs aqulis magnis, sed paruis tantum, riuus & alijs versari audio. Quidam nuper in nonnullis
Gallia locis etiam in cibum admitti rattum aquaticum mihi narrauit: quod tamen verum esse affirmare non ausim.
Muris aquatici naturam ac descriptionem ab antiquis pretermittam fuisse intor: cum sit amphibium animal,
atque herbosis annuum ripis frequentissimum: id autem ab ijs factum est, vel quod eius vtilitatem illi nondum
percepissent, vel quod superfluum existimarent huiusmodi animalis genus inter aquatilia connumerare. Quan-
quam Plinius ea muri marino aut aquatico tribuat, quae certe restudini debentur. Sed hoc reuera fatendum est,
magnam esse huius cum rattis, hoc est maioribus nostris muribus similitudinem: hoc dempto tamen, quod fo-
minae tres excernendis excrementis (vrina, faecibus, foetu) meatus exteriorum distinctos pra se ferant. Proinde
mus aquaticus praeter aliorum naturam, etiam maximos amnes natando traiecit: herbam depascitur: ac si quando
ab origine sua, ac consueto domicilio recedat, iisdem frugibus vescitur quibus & caeteri mures. Proinde Nilo,
& apud Strymonem frequentissimus est: quo in loco, sub noctem, sereno tempore deambulantes permultos ex
aqua in ripam concedere, & aquatiles plantas erodere, atque audito strepitu rursus in aquas demergi multoties
conspeximus, Hae Bellonius: qui figuram etiam addidit, quam nos omisimus, quod muri maiori domestico
(ratto) vndiquaque similis videatur, nisi quod rostro est obtusiore: vt merito rattus aquaticus appellari possit:
& Germanice *Vasserratz*. Inuenio quidem ego apud veteres quoque muris aquatici vniuersi (non testudinis)
mentionem factam, vt apparet ex sequentibus. In Colusis Arcadiae fontem esse aiunt, in quo mures nascuntur
terrestres, & natant in eo vitam agentes: idem in Lampaco fieri aiunt, Aristoteles in Mirabilibus: Ego Lusis non
Colusis legerim. Lusii enim (quanquam vulgati codices duplex s. habent) vrbs est Arcadiae, teste Stephano, vbi
Melampus Proeti filius lauit & insania liberauit. In Lusis Arcadiae quodam fonte mures terrestres viuere & con-
uersari Theophrastus scribit, Plinius. Pausanias quoque Lusos vrbs in ea terra collocat, qua Polybius Lusias
in montanis agris Clitorij, Hermolous. In Casinate fluminis appellatur scaebra, frigidus, in quo, vt in Arcadiae
Strymphali, enascuntur aquatiles musculi, Plinius: videtur autem non testudinis neque concharum genus, sed
mures vniuersos intelligere. Magos qui Zoroastren sectantur, imprimis colere aiunt herinaceum, terrestrem,
maxime vero odisse mures aquaticos, (*mus euuades*) & quo quisq; plures occiderit, eo chariorem deo feliciterem-
que existimare, Plutarchus Sympoticorum quarto quaestione vltima. Et mox, Quare Iudaei etiam si exacerantur
suem, occidere debent, vt magi mures. Caeterum in Commentario de fide, magos scribit animalia qua-
dam homini damonibus esse putare, vt canes & gallinas, & terrestres echinos: mali autem aquaticos esse, *mus euuades*
euuades: lego *mus euuades mus*, ex superioribus locis. An vero aquaticos mures intelligat illos de quibus hic scribimus,
incertum est: ego testudines aquaticas potius, (nam has quoq; mures appellant,) intellexerim.

MVS PEREGRINVS.

MVSCVM, qui & nunc in delicatorem vsum venit, ab Hieronymo dici quandoque peregrinum murem
sunt qui opinentur, Caelius. Muscus, & cenanthe, & peregrini muris pellicula, Hieronymus ad De-
metriadem. Quis autem sit peregrinus mus, inquit Hermolous, odorata celebratus pellicula, non vi-
deo: nisi quis animal hoc intelligat ex quo zibetum excipitur. Atqui nos zibetti animal longe diuer-
sum a mure esse post Pantherae historiam demonstrabimus. M. hi quidem verisimile sit hoc ipsum animal ex quo
molechus odoramentum funditur, Hieronymum genus muris esse putasse, historia eius tanquam rei nouae & ex
alieno orbe aduectae nondum cognita, ad quam opinionem nominis etiam vicinitas allicere potuit. Accedit
quod in pelliculis animantis suae adferri solet. Quin & Raphael Volaterranus, vir alto qui doctus & nostri
seculi saeculi Murem illum, inquit, qui odoratus vulgo habetur, murem muscum Hieronymus in epi-
stolis vocat: & in alia epistola murem peregrinum. Apud Italos quidem hodie odoratum
quendam murem MOSCHARDINVM appellari audio: sed illum in Italia reperiri, nec
peregrinum esse. Ruellius in historia stirpium mures simpliciter matchi odore re-
crementum allquando excernere scribit.

DE MVRIBVS ACRESTIBVS.

A.

MVRES agrestes in terra habitant, duorum generum, rubetis & niger, Albertus. Effigies quam da-
mus (in fine libri) muris agrestis maioris est, qui terram fodiendo hortos & agros populatur. Eius-
dem generis alij minores sunt, domesticis similes, magis ruffi, quales me in alpidibus etiam vidisse
puto. Caeterum syluestres aut syluaticos mures, quorum generis & forex est, eos voco, qui non in
aruis & locis cultis aratis, sed in syluis habitant, de quibus infra separatim agam. Mus subterra-
neus, quem alij agrestem vocant: Seruius a Cicero nitedulam putat nominari, Ge. Agricola. Vtilla ex vepre-
culis extracta nitedula remp. conaretur arrodere, Cicero pro S. Sestio. Nitedula quidem est etiam cicindela dicta,
ex insectis, quae noctu lucet. Sape exiguus mus. Sub terra posuitq; domos, atq; horrea fecit, Vergilius in Geor-
gicis. Murem agrestem Marcellus empiricus nominat: Item Plinius, Mures agrestes (inquit) a serpentibus laesi
condrillam esse dicuntur. Palladius tum agrestes tum rusticos mures eisdem nominat. *Αρρηξιοι μύες*, mures qui
agros aut arua habitant, (quasi aruales aut aruenses dicas.) Hesychius & Varinus. *Γαζα μύες* *αργαλις* ex Aristo-
tele sorices reddit, quod non probos: forex enim syluestris non agrestis est, vt in eius historia dicam. Sorices hyeme
sepe dormientes deprehenduntur, mures agrestes non item, *Κρηνη μύες* *δρυοκαται*, Hesychius: alij interpretantur
aquamalculum vitibus noxium, Varinus. Myagros viri nomen est, vt diximus in Mure a. Item herbae compositio-
nis quidem ratio murem syluestrem in sinuat, vt syagros aprum syluestrem. Graeci agrestis syluestrisq; differentiā
non ita obseruare vt Latini videntur: nam *μύες* pro veroq; vsurpant: aliquando tamen distinguunt, agreste *μύες*
αγρ dicentes: syluestre *μύες*, siue id in syluis, siue alijs locis incutis & ab hominum conuersatione remotis sit.
Latini etiam sepe non distinguunt. *Τρυγηδεις μύες*, *δρυοκαται μύες*, Hesych. & Var. glirem intelligo, qui & syl-
uestris mus, non agrestis, dici potest. Spalacem quoq; vel aspalacem, id est talpam, *μύες* *αργαλις* *μύες* interpretan-
tur Grammatici. Germani murem illum agrestem, cuius figuram pro hoc loco in fine libri adijciemus, varijs no-
minibus appellant: vt sunt, *feldmus* (quo nomine etiam Angli vtuntur) id est mus campi: (habent & Itali quae
murem campagnolo nominant, haud scio an eundem: sed differre puto: audio enim sic dictum, campagnolum
murem, paruum & elegantem esse, cauda non glabra, sed pilosa: & aliquando cicurari. Mus agrestis, id est qui in
campis inuenitur, Marcellus:) *erdmus*, id est mus subterraneus. *Niulmus* vel *nielmus*, quod terram fodiendo pe-
dibus reiciat talparum instar: & eandem ob causam *schormus*, alijs *schoermus*, & *stosmus*, & *luckmus*. Item a lo-
co *ackermus*, cui maioris minorisque differentiam addunt, maior est, cuius imaginem dedimus. Gallicè mullo
vocari audio.

B.

30 Non multo minor est ratto, quin caudam vt ille longam habet ac crassam, Ge. Agricola. Auriculis rotundis,
capite magno rotundo nec eminente rostro, colore fusco ad latera ruffo, barba medio inter os & oculos loco ri-
gente. Minoribus agrestium breuis est cauda. Amicus quidam noster medicus perquam eruditus complures mu-
res ex putredine natos in prius differuit, & vnum rectum ac simplex eorum intestinum, non vt aliorum conuo-
lutum se deprehendisse mihi narrauit: sum sperat autem occasionem ex Bassiani Landi lib. 2. de humana historia,
vbi ille muribus ex putri materia genitis intestina recta esse scribit.

C.

Nascitur omne genus muris de terra, licet etiam ex coitu sui generis generetur. Vnde in terris Aegyptijs quan-
do pluit plurimi generantur, Albert. Iuxta Thebaidem Aegypti quum Nili cessauit inundatio, calefaciente So-
le limum ab aqua relictum, multis in locis ex terrae hiatus multitudine murium oritur, Diodorus Sic. Et mox, In The-
baidis agro certis temporibus multi ac magni generantur mures: qua ex re plurimum stupent homines, cum vi-
deant quorundam anteriorem, vsq; ad pectus pedes, murium partem animata moueri, posteriori non-
dum inchoata, sed informi. In Thebaide cum grandine pluit, mures in terra apparere audio, qui partim etiam nunc
caenum limosum, partim iam caro existunt, Aelian. De muribus qui cum pluit in Aegypto nascuntur, & in cola-
rum supplicationibus Deo factis ab agris ad montem auertuntur, Aeliani verba recitabo infra in Aegyptiorum
mentionem, vbi agam de muribus diuersis secundum regiones. In Aegypto mures de terra & imbre nascuntur, Ma-
crob. Deturgente Nilo musculi reperiuntur inchoato opere genitalis aquae terraeq; iam parte corporis viuere
tes, nouissima effigie etiam nunc terrena, Plin. Alicubi de terra mures progigni, qui mox per coitum mire exerceant,
30 Auicenna scribit, Caelius. Sunt qui asserant omne animal idē specie ex semine & ex putri materia fieri posse, tunc
999 perfectum

perfectum tum imperfectum. Quo posito, concedendum esset ex putri materia orta animalia, alia eiusdem speciei per coitum generare, & illa item alia, & sic in infinitum. Huius sententia Euripides & Aviceenna fuerunt, propter vniuersalem hominum interitum ex diluio. Alij dicunt perfecta animalia nequaquam fieri posse ex putri materia: imperfecta autem eadem specie ex putri & ex semine, vt mures qui ex putri materia orti generant mures eiusdem speciei: atq; ita senserunt Albertus & Aponensis; tanquam ex Aristotelis opinione. Verum Aristoteles ait sic (ex putri materia) nata generare quidem, sed animal specie diuersum, à quo nihil amplius gigni possit, (ne procedatur ad infinitum.) Quamobrem concedo quidem (inquit Niphus) mures produci posse ex materia putri quæ in nauibus reperitur, & copiosissime quidem, eosq; cocundo rursus alios generare, non tamen eiusdem speciei, sed alterius, & qui vltra generare nequeant. Mures ex putredine nati, generant quidem & ipsi, sed quod ex eis generatur nec mas est nec foemina: nec amplius generat, Hieronymus Gabucinus. De muribus Caspijs qui segetes succidunt, & fructus in arboribus populantur, dicam infra inter Mures diuersos secundum regiones. Mures agrestis non semper in terra latet, sed nonnunquam egreditur, est rarius, Ge Agricola. Tumulos terræ instar talpæ excitat. Corrodit, imò excist, plantq; interdum consumit radices lupuli, pastinacæ, rapæ, & reliquorum leguminum, Ge Agricola. Radicibus tantum vescuntur, nec profundos agunt cuniculos, (sed statim sub cespite ac superficie fodere pergunt, vt in ambulantes laxam suspensamq; terram & velligijs cedentem percipiant) quorum introitus si quis fossorio aperiat, mox reparant ac retegunt: quod & talpæ faciunt, sed tardius, secundo interdum vel tercio demum die. Cognito igitur mures subesse, inde quoddam foramina breui retexerint, iterum tribus aut quatuor locis aperiuntur, expectanturq; vt cum ad retegendum venerint, ligone aut fossorio in proximum post eos locum insisto vnà cum terra aut cespite eiciantur, eiectione conculcantur aut aliter occiduntur. Aliqui gramen in introitum inferunt, quod dum retrahere mus conatur, malleus ligneus in terram proximo post eum loco adigitur, vt foramine ocluso & regressu ei negato capiatur. Castanea subterraneis animalibus sicut muribus & talpis infestatur, propter quæ sæpe nouella castaneta caluescunt, Ruclius. Mures agrestes à serpentibus lasi choandrilam esse dicuntur, Plinius.

Miram percipimus ortum (inquit Aristoteles) redundantis agrestis murium generis locis enim compluribus agri tam inaudito modo oriri solent, vt parum ex vniuerso frumenti relinquatur: tam citò absumitur, vt nonnulli mediocres agricolæ, cum pridie metendum statuerint, postridie mane cum messoribus accedentes ad segetem, absumptam inueniunt totam: interitus autem minime euenit ratione: paucis enim diebus omnino abolerunt, quamquam superiore tempore homines vincere vel suffiendo, vel fues, vel laribula effoderent, admittendo, nõ possent. Quinetiam vulpes eos venantur, & cati syluestres in primis: sed tamen superare copiam, & celeritatem proventus nequeunt: nec aliud quicquam omnium vincit, nisi imbrēs: ijs enim quamprimò intereunt. Audio mustelas valde persequi mures syluestres, ita vt meatus etiam hypogeos eorum subeant, vt viuerræ cuniculorum. Myagros vel myotheras angui. mures in pratis venantur. Plinius de numero sa murium domesticorum fecunditate locutus, & quoddam sale gustato fieri prægnantes aliqui opinantur, subdit: Itaq; definit mirum esse, vnde vis tanta melle populerum murium agrestium: in quibus illud quoq; adhuc latet quoniam modo illa multitudo repente occidat. Nam nec exanimas reperiuntur, neq; extat qui murem hyme in agro effoderit. Plurimi ita ad Troadem perueniunt, & iam inde fugauerunt accolas. Proventus eorum siccitatibus tradunt: & iam obiturs vermiculum in capite gigni, Plin. Patrijs sedibus quosdam Italia: populos incurio murium agrestium expulit, (quod & Diodorus Siculus scribit lib. 4. de antiquorum gestis) atq; in fugam compulit. Quoddam sanè sic segetes & plantas, tanquam summa siccitas, aut terribilium frigus, aliaue tempestas vastarent, radices succedentes, Aelianus. Cosas Hetruriz ciuitate mures destruxere, Volaterran. Cossa oppidum est Vmbria, Plinio 5.3. Orbitellum hodie. Caleni vidimus quoddam vna nocte totum campum segetis plenum mures absumpsere, Niphus. In Hispania ingens est murium multitudo, vnde pestilentes sapenum cro secuti sunt morbi. Hoc aduersus Romanos aduenit in Cantabria, vt essent qui accepta mercede mures venarentur, & quantitate designata, salutem vix assequerentur, (vbi μωσφιντες οὐκ ἔμετρον δουλεύειν, de arboribus muribus.) Strabo lib. 3. Theophrastus auctor est in Gyaro insula cum incolæ fugissent, ferrum quoq; rosisse eos, Plin. Et alibi, M. Varro auctor est ex Gyaro Cycladum insula incolæ à muribus fugatos. Cum Palastini arcem Domini captam apud se detinerent in ciuitate Azoto, incolæ crudeli dysenteria affliti sunt, & prouinciam consurgens multitudo murium decastrabat, vt legitur Samuelis seu Regi primo: & apud Iosephum ab initio libri sexti Antiquitatum. Acolij & Troiani murium abundantia infestati, Smintheo Apollini sacrificarunt, vt in Mure supra retuli in h. Et de muribus ex Heraclæa Ponti in insula recedentibus cum vnâ sunt maturæ, & post autumnum reuertentibus, ibidem. Cum Sanacharibus Arabum Aegyptiorumq; rex Aegyptum inuaderet, Vulcanus in exercitum eius noctu vim agrestium murium immisit, qui militum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis, Herodot. lib. 2. Chalcidenses incoluerunt etiam Cleonas, Elymnio Athi montis ciuitate pulsî, vt fabulis prodium est, à muribus, qui omnia illorum bona ita deuorabant, vt neq; ferro parceret. Heraclides. Timidi sunt etiam agrestes mures, sed domesticis audaciores, Aelianus.

Mures abiguntur cinere mustelæ vel felis diluto, & semine sparso, vel decoctum aqua: sed redolet virus animalium eorum etiam in pane: ob id felle bubulo semina attingi vtilius putant, Plinius. Aduersus mures agrestes Apuleius asserit semina bubulo felle maceranda antequam spargas, Pallad. Apuleius (vt in Geopon. Græc. legitur) commendat fel bubulum, quo si tingantur semina, vt ait: non infestabuntur à muribus. Satius tamen est per dies caniculares cicuta semen cum veratro, aut agrestis cucumere, aut hyoscyamo, aut amaris amygdalis & nigro elleboro contundentes, atq; ex æquo farina miscentes, subigentesq; oleo, id ipsum cauernis agrestium murium adponere: pereunt vbi primum gustauerint. Hyoscyami albi semine simpliciter mures necari Aviceenna scribit: verisimile est autem iisdem medicamentis agrestes interire, quibus & domestici, quorum venena copiosè in Mure E. prodidimus. Nonnulli rhododaphnes folijs aditus eorum claudunt, qui ros his, dum in exitu nituntur, intereunt, Pallad. Qui ex Bithynis (inquit Apuleius) rerum experientia valent, folijs rhododaphnes meatus murium obturant, vt dum exire contendunt, ea contrectent dentes: quæ quidem vbi contigerint, percunt. Sed chartam nactus, quæ sequuntur inscribito. Adiuro vos omnes mures qui hic consistitis, ne mihi inferatis iniurijs, aut per aliam eam mihi inferri patiamini. Assigno enim vobis hunc agrum (quem tunc nominas) in quo si vos posthac deprehendero, Matrem deorum testor, singulos vestrum in septem frustra discetipam. Hæc vbi scriptis, alliga chartam ipsam loco, quem obsident mures, idq; ante Solis exortum: sic tamè vt caractères extrinsecus partent

pareant conspicui, nimirum lapidi natiuo adhærescente charta. Scripsi hæc (inquit author Geoponicorum) ne quicquam præterire videret: nec probo quidem vt fiant talia, sed potius consulo omnibus ne adiciant animum alicui horum quæ digna sunt risu. Mures rusticos, si quærneo cinere aditus eorum saturas, tactu frequenti scabie occupabit ac perimet, Palladius.

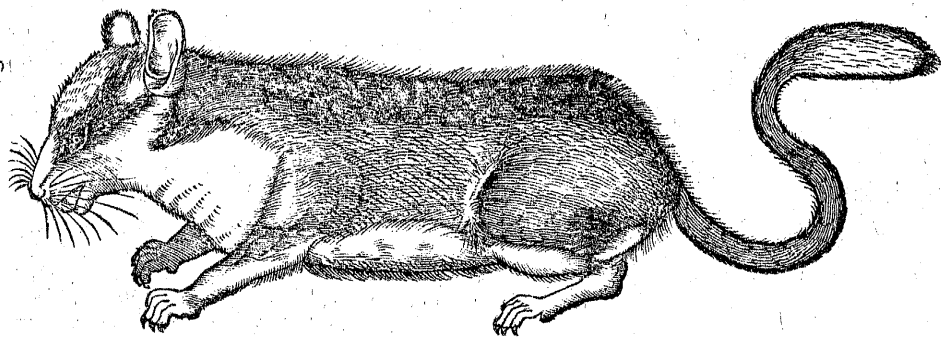
c. Muri agrestis, id est qui in campis inuenitur, combusti cinis contritus, & cum melle adsiue inlitus, aciem oculorum caligine extenuata confirmat, Marcellus.

h. Aristophanes, in Acharnensibus Atheniensium inopiam vel malitiam notans, ait eos, vbi cunq; in agrum aliquem venerint, paxillo allia effodere, vbi ἀργαίοι (ἄνθρωποι, Scholiastes) μύες.

DE MURE SYLVATICO.

SYLVESTRIS aut syluatici muris Plinius aliquoties meminit, sed in remedijs tantum. Differre autem illum ab agresti præcedenti capite diximus, quod non rura & locos cultos vt agrestis habitet, sed sylvas & nemora. Syluestrem murem Græce μῦς ἀγροῦ dixit, vt agrestem ἀργαίον. ἡ γρηθήλις, ἡ μύς, ὁ ἀγροῦ μύς: ego glirem intelligo, qui de genere murium syluestrium est. Plinius quidem ex glires & mure syluestri, etiam remedium idem facit, vt mox recitabo. Sed quoniam forex quoq; mus syluestris est, eundem esse crederem, nisi vnus Plinij locus obstarat, vbi cum muris syluestris cinerem ad claritatem oculorum commendasset, mox in eundem vsu foricis quoq; cinerem prædicat, vt inferius inter remedia ex mure syluestri recitabo. Ge Agricola magnæ doctrinæ vir, murem syluestrem interpretatur murem illum, cui nostri ab auellanis nomen imponunt: foricem verò illum facit, quem ego inferius murem araneum esse docebo. Ego muris syluestris propriè dicti genera duo esse video: Vnum, de quo Albertus scribit, Mures quoddam genus in arboribus habitat, fuscum, nigris in facie maculis: quod generali tantum nomine mus syluestris appellatur. De eodem Plinius intellexit, ni fallor, cum scribit, Fagi glans muribus gratissima est, & idè animalis eius vnâ proventus. Alterum, quod priuatim forex nominetur, quod Plinius per hyemem dormire scribit, & caudam habere villosam: cuius figurâ subijcimus. Sed vt distinctius agam quæ de mure syluestri Plinius prodidit, separatim hic adscribam, postea de Mure auellanarum etiam quæ nostri tradunt, & ipse obseruauit, ac de Sorice demum ex veteribus priuatim scripturus. Attritis medetur cinis muris syluatici cum melle, Plin. Ossibus fractis, caninum cerebrum linteolo illito superpositis lanis, quæ subinde suffundantur, ferè quatuordecim diebus solidat: nec tardus cinis syluestris muris cum melle, aut cum vernium terrenorum cinere, qui etiam ossa extrahit, Plin. Pernionibus imponitur seuum pecudum, &c. quod si putrida sint vlcera, cera addita ad cicatricem perducunt, vel gryllorum (glirium vel foricum cinis ex oleo, Marcell.) crematorum fauilla ex oleo: item muris syluatici cum melle, Idem, Murium capitum caudarumq; cinere ex melle inunctis, claritatem visus restituit dicunt: multoq; magis glires aut muris syluestris cinere, Plin.

DE MURE AVELLANARVM.

MVS auellanarum, vt nos trates vocant, eum hæseltmuis, nõ alius quam Plinij forex mihi videtur, vt præcedenti capite dixi: quoniam vero foricem alij alium faciunt, si paratim de vtroq; agere volui. Nostrorum aliqui glirem quoq; vel glires genus, (hoc est maialeculum syluestrem, pinguem & elculentum murem) auellanarum murem vocant, sed maiorem, eum q; esse hæseltmuis. Genus illud, cuius hic apposta est figura, corylinum Albert. vocat, à corylo arbusto, cuius fructus seu nuce auellanæ dicuntur, his enim præcipuè vescitur. Flandri vt audio, vocant eum sjaopratte, id est ratum dormientem, vt Angli dormus, id est dormientem murem. Galli lerot, cuius somniculosa natura etiam in proverbum eis abiit: falluntur qui glirem Gallicè lerot interpretantur, cum constet murem sic appellatum non edi: nisi forte vtrunq; genus in diuersis locis sic appellatur, propter similem dormiendi naturam.

Muris genus corylinum rubeum est, & cauda pilosa, Albert. Magnitudine corporis non differt à sciuro, verum colore qui ei fuscus est: & cauda, quam non habet villis confertam & plenam, sed ab eis nudam vt ceteri mures, Ge Agricola. At quem nostri murem auellanarum vocant, neq; rubens est, vt Albertus ait: neq; cauda glabra, vt Agricola. Ego & viuum aliquot dies nutriui, & occisum diligentius inspexi: hunc ipsum scilicet cuius iconem adieci, Magnitudo & forma ratti erat, color murinus per tergum & latera, magis rufus, præsertim in capite, auribus

culæ magnæ, glabræ, (Plinius quidem forici pilosâs tribuit,) venter candidus: & eodẽ colore crura, & cauda parte inferiore extremitatem versus, nares & pedes rubicundi, cauda tota hirsuta, (quod Albertus etiam de hoc mure, de forice Plinius scribit) & qua desinit albis densisq; villis condita. Oculi masculi, eminentes, nigerrimi, ita ut nihil ferè candidi in eis appareat, barba partim alba, partim nigra. Color niger infra supraq; aures & circa oculos, & in posteriore parte caudæ superioris. Pedum anteriorum digiti quatuor, pollex enim mutilus est, posteriorum quini. Posteriorum crurum pars auresa siue supina à suffragine per totam tibiam ad extremos vnguiculos glabra est. Olor quidem in hoc genere, & excrementa, ita se habent vt in domesticis muribus.

C.

Mus syluestris non tam in arboribus latet, quas vt sciurus scandit, quam in terra, in cuius cauernas congerit fructus: in primis verò nuces auellanas, & eas quidem optimas, quare apud Germanos ex corylo nomen inuenit. nam ei non pro cibo somnus, sed prouisum pabulum, Ge. Agricola. Mihi quidem rustici aliquot fide digni affirmarunt hunc murem à fine autumni ad veris vsque initium dormire: vnde & nomen ei apud Flandros & Anglos à dormiendi positum. Plinius etiam forici hyemem dormiendo transigi scribit.

E.

Rustici cauernas istorum murium infixis designant virgis, vt his indicibus hyemis initio effossuri vtantur, canicas enim seu cellas subterraneas satis amplas habent, vbi auellanas congerunt, omnes quidem bonas & integras, relictis vitiolis.

F.

In cibum non admitti certò scio: quamobrem errant qui eundem glirem putant.

G.

Remedia eadem ei attribuerim quæ Plinius muri syluatico, paulò ante nobis enumerata, quoniam & animal ipsam vel idem est, vel omnino cognatum.

DE MVRE NAPELLI.

Vs etiam napelli, si quis est, ad syluestres referendus videtur. Surinus, aliàs succinus, (ego vocem vttranq; deprauatam puto pro bismus) mus est paruus, antipharmacum napelli, Syluaticus & Vetus glossographus Auicennæ. Napelli enim radicebus pascitur, vt aiunt. Alij non animal, sed herbam iuxta adnasci scribunt, quæ vim illam napello contrariam possideat: cui sententia etiam ipse accesserim. nam & apud Marcellum empiricum toræ & antitoræ, hoc est napelli & antinapelli herbarum nomina legimus: & eadem hodieq; durant. Quanquam Matthæolus hunc murem sibi in altissimis montibus iuxta napellum deprehensum tradit, sed non describit. Plura lege in Lupo a. vbi de aconito & napello copiose differui.

DE SORICE.

A.

SORICEM mihi videri hoc genus muris esse, quod nostri ab auellanis nominant, superius dixi in capite de mure syluatico: quoniam & syluestris est, & cauda pilosa. & per hyemem dormit, quæ omnia forici Plinius adscribit, hoc tantum impedit, quod forici Plinius pilosâs tribuit aures: ego nostrum auellanarium, vt ita dicam, murem, glabras habere puto, sed reliquæ tres notæ maiores sunt, quàm vt vna tantilla impedire debeat. Mus exiguum est animal, incola domus nostræ, qui à sono quem rodendo facit, Latine etiam forex vocatur: quoniam aliqui ita distinguant vt mus domesticus sit, forex syluestris, Sipontinus. Itali quidem & Galli foricis nomen pro mure domestico etiamnum seruant: & forte etiam veteres aliquando sic vsi sunt. In Arcadia, inquit Varro, sus fuit adeò pinguis, vt in eius corpore forex exesa carne nidum fecerit, & pepererit mures, Soricis iccinoris fibras cum Luna augeri ac minui, ita vt numerus respondeat Plinius scribit, & alibi idẽ de mure. Item si castratus emittatur fugari cæteros, de forice Plinius, de mure Auicenna scribit. Sorex syluestris est mus, maior domestico, Fr. Alunnus. Plinianus quidẽ & propriè dictus forex, neq; minor neq; maior domesticus mus est: vtroq; enim modo aliqui interpretantur, sed fallò, vt apparet, quum notæ foricis supradictæ neutri conueniant. Muris quoddam genus rubeum est, breui cauda, acuta vocis, quod propriè forex vocatur, & est venenosum: quam ob causam non capitur à catis, Albertus: Sed hunc murem araneum esse, à nostris vulgò spuuzmus vel mizer dictum, inferius demonstrabo. Quanquam & Ge. Agricola nostrum spuuzmum murem araneum esse suspicatur, & Carolus Stephanus in Vineto murem araneum à forice non distinguit. Mus auellanarius Gaza ex Aristotele forices vertit: quod non probo, cum Plinius mures agrestes interpretetur, de quibus supra diximus. Hispani foricem, vt amicus quidam ad nos scripsit, vocant force, vel raton pequẽno: sed quærendum est an id nomen muri araneo potius conueniat. vt Illyricum etiam niemegka myls, quo foricem significari itidem ex amici cuiusdam literis accepi. Sorex Latinum est vocabulũ, eo quòd animal huiuscemodi rodat, & in modum ferræ præcidat, Isidorus. Sed coniecerit aliquis etymon esse Græcum, vt à voce σῶρξ (sic murem Nicander appellat) aspiratione in l consonantem versa, vt ab ὑῶρξ superius, &c. fiat syrax & forex. Rattum Illyrica lingua sczurek vocat quasi foricem. Caulem pro cole, sauricem pro forice dicimus, Seruius.

B.

Aures foricibus pilosæ sunt, Plinius. Soricum fibras respondere numero Lunæ exquisiuere diligentiores, Idẽ lib. 2. Idem alibi de fibris in iccore murium scribit: Vide in Mure b. Boum caudis longissimus caulis: idem scilicet est veterinis: leoni infima parte, vt bubus & forici, Plin.

Sorices

C.

Sorices & ipsos hyeme condi author est Nigidius, sicut glires, Plin. Sorex defecat, Author Philomela. Egomet meo indicio miser quasi forex perij: Verba sunt Parmenonis Terentiani in Eunucho, qui delusus à Pythia prodiderat se seni. Donatus admonet esse prouerbum in eos qui suapte voce produntur. Atq; hinc existimat ductam esse metaphoram, quòd foricum proprium sit vel stridere clarius quàm mures, vel strepere magis cū obrodunt friuola, ad quam vocem multi se extendentes, quamuis per tenebras noctis transigunt eos. Vsurpat hoc adaugium D. Aurelius Augustinus in primo de ordine lib. 9. de hystor. anim. cap. 1. vbi legitur, Πόλιμος δὲ ἔσται ὁ ἐργαθὸς τὸ δὲ ἄναρ ἁρῶν ἐστὶν τοῦ τοῦ τοῦ ἔργου, vbi Gaza hippon vertit piponem auem.

D.

Formicosam arborem sorices cauent, Plinius 10. 71. Sorices & ardeolæ inuicem foetibus insidiantur, Ibidem. Transulit autem hæc Plinius ex Aristotelis lib. 9. de hystor. anim. cap. 1. vbi legitur, Πόλιμος δὲ ἔσται ὁ ἐργαθὸς τὸ δὲ ἄναρ ἁρῶν ἐστὶν τοῦ τοῦ τοῦ ἔργου, vbi Gaza hippon vertit piponem auem.

E.

Scripserunt quidam sorices fugari, si vnus castratus emittatur, Plin. Hoc Aggregator ex Plinio citans, nō sorices sed mures ita fugari scribit, vt Auicenna quoq;, vt recitauit in Mure b. Ne sorices vel mures lædant vites, quæ secundum ædificia sunt, docet Columella libro de arborib. cap. 15. cuius verba recitabo infra in Mure araneo a.

G.

Si oculi nigri nascentium placeant, foricem prægnanti edendum exhibent, Plinius. Si prægnans artus captiu foricis edit. Dicuntur foetus nigra tiam lumina fingi, Serenus. Paraly sin cauentibus, pingua glirium decoctorum & foricum utilissima tradunt esse, Plin. Murium capitum caudarumq; cinere ex melle inunctis claritatem visus restitui dicunt: multoq; magis glires aut muris syluestris cinere: Cum Attico melle cinis & adeps foricis combus tritus lachrymosis oculis plurimum confert Plin. Glires & sorices combusti, & cinis eorum melli admixtus, si inde quotidie mane gustent, sanabunt qui claritatem oculorum desiderant, Sext. Glirium (gryllorum, Plinius: 30 quod minus placet) vel foricum cinis ex oleo impositus perionibus medetur, Marcel.

H.

Sorex in masculino genere prima producta effertur: Si prægnans artus captiu foricis edit, Serenus. Licinius imperator spadonum aulicorumq; insolentiam mirè compescuit, tineas soricesq; palatinos appellans, Egnatius ex Aurelio Victore. A forice fit soriceus & foricinus: vnde foricinos dentes dixit Plautus, Sipontinus. Soriculata vestis pretiosa, Plinio lib. 8. Calcagninus legit sunculata. Vide supra in Mure na. in murinus adiectiuo. Mus sorix si in mustum incidit, quomodo curandum sit mustum: vide supra in Mure c. Heliogabalus iubebat sibi decem milia murium exhiberi, mille mustelas, mille sorices, Lampridius. Soricum occentu dirimi auspicia, annales referros habemus, Plinius. Occentus foricis auditus Fabio Maximo dictaturam, & C. Flaminiio magistratum equitum, deponendi causam dedit, Alexand. ab Alexandro. Prouerbum, Egomet meo indicio quasi sorix perij, vide supra in c.

DE MVRE NORICO VEL CITELLO.

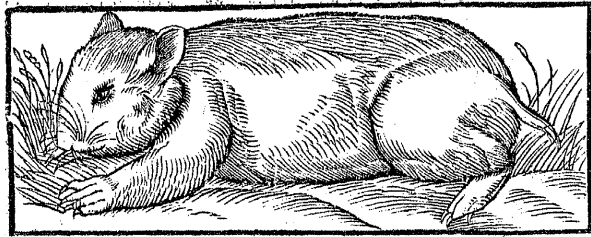

Vs Noricus (inquit Ge. Agricola) quem citellum appellant, in terræ cauernis habitat. Ei corpus vt mustela domestica, longum & tenue: cauda admodum breuis: color pilis, vt cuniculorum quorundam pilis, cinereus, sed dilutior. Sicut talpa caret auribus, sed non caret foraminibus, quibus sonum vt aus recipit. Dentes habet muris dentium similes. Ex huius etiam pellibus, quanquã non sunt pretiosa, vestes solent confici, Hæc Agricola: Interpretatur autem Germanicè pile. Mus quidam colore ferè sicut ænuculi, magnitudine mustelæ, in terra habitat in Austria, & vocatur apud nos zitel (lego zysel) aures non habet, sed tantum foramina aures, Albertus de animalibus 2. 15. Et alibi in nonum Aristotelis librum capite 34. Notum est, inquit, venantur mures, & lacertulos, & ceacoydolos. quod genus est muris zychel (lego zysel) apud nos dictum. Græcè legitur, ὑῶρξ ὁ σαύραξ ὁ φονδύλας, id est mures, lacertas, & sphondylas: Gaza verticillos interpretatur: sunt autem insecta. Citellus vox ficta est ex Germanica zysel. Aliqui dicunt zysile genus esse muris apud Vngaros, simile sciuro, in terræ cauis se condens. Hieronymus Tragus de pilosella herba sic vulgò dicta scribens citellos magnos nominat, die grossen zismelns, tanquam & minores sint huius generis. Vocant sanè murem araneum aliqui zismus: ficto ad vocem quam addit nomine. Ego eundẽ murem nostros pellifices puto vocare bilhmus: nam & Agricola citellum Germanicè interpretatur pile. De etymo mihi non constat. Aliqui eundem appellant grosse haselmus, id est maiorem murem auellanarium, quòd auellanas similiter congerat: differet autem à minore (quem supra descripsimus cum pictura) tum aliàs, tum magnitudine, tum quod in cibum venit, minor nequaquam. Bilchos mures, vt ita vocem, ex Croatia & regionibus circa Venetiam mitti audio. Ego pelles tantum vidi in pileis inde confectis, colore fusco ex cinereo ferè, peculiari quodam odore, vnde capiti quidam nocere putant. Pileum inde confectum, drachma ferè, ant in super obolo, qui aduexerat vendebat. Complures in vno cauo reperiri aiunt, circiter quadraginta interdum, cum magna auellanarum castanearumq; copia: & eam ob causam à rusticis (per hyemem puto) inquiri, vt nuces auferat magis quàm ipsorum gratia: quanquam & ipsi in cibo lauti delicatq; nec parui pretij habentur.

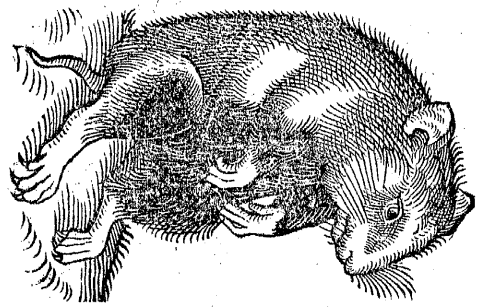
Eduntur autem tum recentes, tum in fumo siccati. Pellifices vestium margines etiam his pellibus ornant & muniunt, (quod ipsi dicunt verbraem.) constant enim pilis in se confectis & firmis. Ab antris suis infuso aliquo humore expelluntur citelli, vt criceti etiam & cuniculi, Albertus. Animal quod nos (Bohemi) zysel vocant, quo humore expelluntur citelli, vt criceti etiam & cuniculi, Albertus. Animal quod nos (Bohemi) zysel vocant, quo humore expelluntur citelli, vt criceti etiam & cuniculi, Albertus. Animal quod nos (Bohemi) zysel vocant, quo humore expelluntur citelli, vt criceti etiam & cuniculi, Albertus. Animal quod nos (Bohemi) zysel vocant, quo humore expelluntur citelli, vt criceti etiam & cuniculi, Albertus.

Præter morem murium cicuratur nonnunquam. Illud insigne habet, quod cum sit bucculis leuiter protuberantibus, dum taxat quoties inanes sunt, tamen in eas vix credibilem numerum tritici infarciat, cum in folles que spiam, atque ita in suis cuniculos commeatum in futuram hyemem congerat. Hæc ex Sigismundo Gelenio Bohemo cognouit.

DE CRICETO.

Effigies Criceti hæc sumpta est ex Germanico libro De quadrupedibus Michaelis Heri.

Alia eiusdem accuratior, quam à Io. Kentmano accepta, eo corporis habitum quo per iracundiam esse solet, aut cum se comprimit ut color eius (nam pictum cum coloribus ad vivum missi) in parte prona stipinaq; et in lateribus apparet.

CRICETVS, vt dicunt quidam, animal est paruulum, in terra habitans, capite vario, dorso rubeo, ventre candido, pilis peli tam tenaciter hæret, vt citius pellic de carne recedat, quam pilus auellatur. De antro suo non facile extrahitur, nisi aqua feruente, vel aliquo in humore infuso: & in hoc conuenit cum cuniculo & citello, de quo alibi diximus. Germanice vocatur hamster: animal est valde mordax & iracundum, Albertus lib. 22. Hanc scio an idem sit animal quod eodem libro in litera T. describit, his verbis: Træner (videtur Germanica vox) animal est paruulum, spatiosum (forte speciosum) rubei coloris, cuniculi magnitudine, mirum in modum pugna & animosum: in cuius signum ad protectionem capitis & cerebri à natura galeam ossæ accepit. Ego cricetum viuam non vidi, sed pelles olim Francordix venales, quas hamster appellabant. Effigies quam damus desumpta est ex Germanico libro de quadrupedibus Michaelis Heri: qui hoc animal ratto paulò maius esse scribit, colore castaneo aut spadiceo (Læoersarb oder brunleubi) agilitate mira. noxio morfu, ita vt homini etiam aliquando molestum sit, perquam iracundum & in vindictam præceps si quis vigeat, aut à cauerna depellere conetur. Addit, aniculas quasdam adipem eius tanquam morbis quibusdam auxiliarem colligere. Audio etiam in agris circa Argentoratum reperiri, & vocari korrsærlæ, ac si porcellos frumentarios dicas, quod cauernas in aruis frumento confitis fodiant: pinguescunt admodum, quam ob causam porcellis forte comparantur. (quanquã & alij mures vnde hyraces Oppiano dicti, suisbus rostro vel corporis forma conferuntur.) In Turingia abundant, & saepe frumentum populati in cauernas suas congerunt: magnitudine inter cuniculum & rattum: Audaces adeò vt in hominem aliquando insiliant, & dentes cum infixierunt vix remittant. In cibum non veniunt, sed pelles consuuntur ad vestimenta: sunt enim, vt Albertus inquit, pilorum tenacissimæ. Ge. Agricola in libro de animantibus subterraneis, cù viueram descripsisset, subdit: Illius generis est etiam hamster, quem quidam cricetum nominant. Etenim existit iracundus & mordax ad id, vt si eum eques incautè persequatur, soleat proflire & os equi appetere: & si prehenderit, mordicus tenere. In terræ cauernis habitat, non aliter atq; cuniculus, sed angustis: & idcirco pellic, qua parte vtrinq; coxam tegit, à pilis est nuda. Maior paulò quam domesticca mustela existit: pedes habet admodum breues. Pilis in dorso color est ferè leporis: in ventre, niger in lateribus, rufus. Sed vtrinq; latus maculis albis, tribus numero distinguitur. Suprema capitis pars, vt etiam ceruix, eundem, quem dorsum, habet colorem: tempora rutila sunt, guttur est candidum: cauda, quæ palmum longa est, similiter leporis color. Pili autem sic in hærent cuti vt ex ea difficulter euelli possint. Accutis quidem facilius à carne auellitur, quam pili ex cute radicitus extrahantur. Atque ob hanc causam & varietatem pelles eius sunt pretiosæ. Multa frumenti grana in specum congerit, & vtrinq; dentibus mandit. Quare nostri hominem voracem huius animantis nomine appellant. Ager Turingiæ eorù animalium plenus, ob copiam & bonitatem frumenti. Hucusq; Agricola. Ego inter mures potius quam mustelas numerare volui, quod cauernas subit, & frumentum in ijs colligit: qui victus murium non mustelarium est. Sed vtri generi adscribi debeat, certius etiam ex dentibus iudicabitur: qui muribus bini anterius multum prominent, mustelis ad latera tantum canini parum præsertim eminent. Criceti nomen ab Illyrica voce factum conijcio. Vocant enim Illyrij hunc murem skrzecziek, vt ex Gelenio nostro didici: qui etiam in Lexico suo Symphono, hæc vocem Illyricam, & duas Græcas, ἀρπαγίτης & κριζέτις, in periphrasi ponit. Κριζέτις quidè ab Helychio exponitur ἀρπαγίτης, id est mus agrestis. Posset etiã cricetus ἀρπαγίτης per onomatopœiam dictus esse, quod est ἀρπαγίτης ἢ ἀρπαγίτης. Hæc bestiola (inquit idem Gelenius in suis ad me literis) Græcè arctomys vocatur, non ideo quod sit peculiaris Septentrionalibus tractibus, quanquam vix alibi reperitur, aut certe infrequens est: sed quod figura ac colore vrsam referat, magni-

magnitudine forcem grandiusculum non superans: habet enim caudam peræque mutilam, & bipes incedit: interdum, præsertim commotior: prioribus vero pedibus pro manibus vtitur, & si haberet tantum virium quantum animi, vris ipsis esset truculentior: nec enim in aduersam venatoris frontem insilire tantillum animal veretur, licet nec dentibus nec unguibus admodum noxium: habitat autem in subterraneis foueis, & latet hyeme. Si quæ parua animalia audacia sunt, videtur eadem perquã calida esse: & tale animal est quod in segetibus degit, fuit unguis & varium in facie nigris maculis, quod Germanis hamster vocatur, maius ratto, minus catto, breuib. cruribus, audax & mordax valde, Albertus. Cæterum arctomys memoratur à D. Hieronymo in libro ad Suniam & Frete-lam, Psalm. 104. Omnes, inquit, chærogylios simili voce translulerunt, (pro Hebraica saphan: pro qua Hieronymus etiam Leuit. 11. & Deut. 14. chærogylium interpretatur Prover. 30. lepusculem) soli LXX. lepores interpretati sunt. Sciendum autem est animal esse non maius hericio, habens similitudinem thuris & vris: vnde & in Palestina ἀρπαγίτης dicitur. Et magna est in istis regionibus huius generis abundantia, semperq; in cauernis pettarum & terræ foueis habitare consueverunt, Hæc Hieronymus. Eruditus quidam apud nos arctomyn murem alpinum esse indicat, de quo inferius agam. De chærogylio in Cuniculo & Echino dixi. Saphan Hebræorum non alium quam cuniculum esse suo loco asserui.

HAMESTER animal est agreste (vt Ge. Fabricius in epistola ad me scripsit) sub terra habitans, apud nos non ignotum, colore vario, vt ex descriptione doctissimi viri Geor. Agricola licet cognoscere. Ventre non candido, quod initio auctore Alberto posuisti, sed potius nigerrimo. In posteriores pedes cum erigitur, colore & habitu vrsam refert. Quæ causa fortasse est, vt aliqui putarent idem hoc esse animal cum eo, quod ἀρπαγίτης vocatur in Palestina. Dentes habet in anterioris oris ima supremaq; parte binos, prominentes & acutos: malas laxas & amplas, ambas exportando importandoque replet: ambabus mandit, vnde nostris de homine vorace sermo ortus est: Er fisset vnde ein hamster, de eo qui ambabus malis expletis vorat, quo vitio Statimus seruus in Trinummo Plauti notatur. Cum terram effodit, primum anterioribus pedibus (quos talpæ similes habet breuitate, sed minus latos) eam retrahit, longius progressus, ore exportat. Cuniculos ad antrum plures agit cubiti profunditate, sed ad modum angustos, sic vt laterum pilositu redituq; atterat: antrum intus extendit ad capiendâ frumētâ. Angustia cuniculorum & multitudo, partim contra animalium insidias apta est, partim ad effugium: interior vero amplitudo, & domicilium præbet & horreum. Cuniculi etiam oblique fossi, & in alios incidentes efficiunt, vt latibulum eius, si quis perfodiat terram difficiliter inueniat. Messis tempore, grana omnis generis frumenti importat: nequè minus in colligendo industrius, quam in eligendo conseruandq; est astutus, optima enim reponit, & ne sub terra excresecntia minus durent, fibras & capillamenta granorum omnium arrodit, interdum stipulas gramenq; colligit. Congestis granis hians incubare fertur, vt auarus in dormit saccis, qui in Satyra reprehenditur. Somno pinguescit, vt glires, vt cuniculi. Terra ante cuniculos eruta, non tumuli modo assurgit, vt talparum tumuli: sed vt agger dilatatur, idq; propter cauernarum multitudinem aptius est. Ea tamen cauerna è qua plerunq; exit, semita proditur, & in aditu nihil impedimenti habet, reliquæ terra superius ingesta sunt rectiores: quas cum aperire vult, auersus egreditur. Vnum antrum mas & femella simul habitant: edito sætu pristinum relinquunt & nouum fodiunt domicilium. In masculo hoc infidelitatis inest, quod paratis intrus copijs, femellâ excludit: quæ perfidiam fraude vlciscitur: nam occipinam aliquam occupans cauernam, congestis frumentis, non sentiente masculo, ex altera parte pariter fruitur. Ad eò natura mirabiliter prospexit omnium inopia: nec aliter inter homines pleriq; quod æquitate nequeunt, fraude impetrant. Venit hoc quoq; in sermonem vulgi, vt hominè parum fidum & suorum non studiosum appellet. En vnde eruen hamster. Cantillant puellæ rusticanae de hoc carmen non illud, quod lambicis quaternarijs conatus sum exprimere.

Hamster ipse cum sit
Prudens catusq; coninge,
Stipat profundum pluribus
Per tempus antrum frugibus.
Positq; solus ut frui,
Lectis aceruis hordei
Auarus, antro credulam
Extrahit arte coniugem.
Serua, inquit, exiens foras,
Cæleserena est pluuia,
At perfidus multiplices
Opponit minus obices.
Sed seminis quis insitiam
Fucat dolis astutiam?
Nouum parans cuniculum
Furatur omne triticum.
Egens maritus perfidiam
Quærit per antra coniugem,
Ne se repellat blanditis
Demulcet inuentam semis,
Ill esse iam communia
Seruata dum sunt bona,
Rursus fruuntur mutuis
Antris, cibus, amplexibus.

Vescitur hoc animal frumento omnis generis: & si domi alatur, pane ac carnibus in agro etiã mures venatur. Cibum cum capit, in pedes priores erigitur. Pedibus prioribus caput, aures, os demulcere solet: quod & sciurus & feles, & inter amphibia castor quoq; facit. Quamuis autem corpore exiguum sit, natura tamè est pugna & temerarium. Lacesitum quidquid ore gestat, pulsatis vtroq; pede malis, subito egerit, rectâ hostem inuadens, spiritus oris & assultu proteruum ac minax. Vnde rursus nostri de eo, qui iracundus est, & ore immanitatem spirat, dicere consueverunt: Du spruest vnde ein Hamster. Nec terretur facile etiam si viribus impar ei sit, quem perit. Quam obrè alij etiam proverbio locum dedit, vt nostri hominem insanè temerarium vocent, Ein toller Hamster. Acrius resistentem, fugit fugientem cursu insequitur. Vidi ipse, cum equum assultando naribus corripuisset, non prius morsu dimisisse quam ferro occideretur. Tollitur varijs modis. Nam aut infusa calida expellitur, vel intus suffocatur, aut ligone ruetro effossus occiditur, aut à canibus, interdum à vulpe eruitur, latitatur: aut decipula pondere superius imposito opprimitur, aut viuus denique arte capitur, idque noctis tempore, cum ad prædam egredidit, interdum enim plerunq; later. Ante cauernam vrsitam, quæ (vt dixi) tritu semitæ deprehenditur, olla, quæ campi quæ planiciem, terræ infoditur. Fundo olla terra duorum digitorum altitudine inijcitur, desuper circumquaque tegens ollam imponitur lapis. Is eleuatur ligno, ad quod panis frustam infra alligatur. Inter olla & cauernæ spacium, micæ panis sparguntur, quas perse quens & in ollam insiliens, ligno cedente capitur. Capus reliquorum more animalium, cibum non attingit. Si lapis coctilis, quales sunt quibus pauimenta sternuntur aut è quibus imbrices fiunt, olla fuerit impositus, captum animal sit, nec ne, ex humore lapidis mane cognoscitur: etenim

etenim spiritus animalis in clusi & sœuientis, propter raritatem penetrans, lapidè humectat. Hamestri pellis maxime durabilis: ex ijs talare quoddam & varium pallium fit, quo in Misena & Silicia admodum honorato mulieres vtuntur, nigri rutiliq; coloris, cum latis ex lura pellibus sumbrijs. Eiusmodi pallium ferè æstimatur quindecim aut viginti aureorum Rhensium precio: nam factas è panno tres quatuorue vestes diuturnitate superat. In Turingia & Misena hoc animal frequens est, non omnibus tamen in locis: in Turingia eo abundat totus tractus Erfurdanus, & Salcensis: in Misena, Lipsensis & Pegensis ager, vberissima & fertilissima vtriusq; regionis loca. In Lusatia circa Radeburgum, è satis panici effoditur, Mulbergi ad Albim in vinetis reperitur: nam maturis quoque vis vescitur. Hamestrum nostri viuum in olla clausa cremare ad equorum medicinas solent.

DE MVRIBVS DIVERSIS SECVNDVM REGIONES, ORDINE LITERARVM.

Mures aliquoties à regionibus cognominari reperio, quod duobus modis contingit: vno, quod forma corporis non nihil euariet: altero, quod non forma, sed ingenio & muribus peculiare alicubi aliquid præter nostrarum regionum mures in se habeant. Vt cunq; est, nos omnes hic ab aliqua regione cognominatos vna alphabeti serie complectemur.

In Oriente mures magni sunt, vt Alexander scribit, vulpium magnitudine, qui & homines & alia animalia infestant, Albertus: cetera animalia perimunt: homines licet non occidant morsibus, tamen molestant, Liber de nat. rerum. Americus Vesputius scribit se in insula quadã Oceani mille leucis ab Vlybona distante mures quàm maximos inuenisse.

Aegyptijs muribus prædurus ferè vt herinaceis pilus est: sunt etiã alij, qui recti bipedes ambulant: habet enim crura posteriora longa, priora breuia, ortus eorum quoq; numerosus est, Aristoteles. Aegyptijs muribus durus pilus sicut herinacci. Idem bipedes ambulant, ceu alpini, similiterq; residunt in clunes & prioribus pedibus vt manibus vtuntur, Plinius: sed alios non eosdem esse qui bipedes ambulant, & illos quibus herinaceis similes pili sunt ex Aristotele patet: Item ex Herodoto, qui tamen nõ Aegyptios sed Africanos hos mures facit. Apud Afros seu Pœnos pastorales (inquit) in Africa Orientem versus, tria murium genera sunt, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Punica lingua, quod in nostra pollet idem quod colles, (Βεωλ.) alij echines. Plura murium genera in Cyrenaica regione sunt, alij lata fronte, alij acuta, alij herinaceorum genere pungentibus pilis, Plinius. In Cyrene diuersa tum colore tum forma murium genera nasci ferunt, ac quosdam ipsorum quemadmodum feles, ita lata facie esse: alios viperæ speciem similitudinemq; gerentes, acutas spinas habere, quos indigenæ echenatas vocant, Aelianus interprete Gillio: sed malè, vt apparet ex Aristotelis verbis, quæ in Mirabilibus sic sonat; In Cyrene autem diuersa esse murium tum forma tum colore genera: εχιδνα δὲ τῶν αὐτῶν ὡς ἄλλοι αἰ γινέσθαι, τῶν δὲ ἐξ ἡμετέρας, αὐτὸς καλεῖται ἐχιδνα (forte legendum ἐχιδνα, vt Herodotus etiam habet, à recto ἐχιδνα.) echidna quidè viperam significat, verum muribus istis nihil cum vipera commune esse, sed cum echino tantum spinas acutas, Aristotelis & Plinij verbis facile obtinetur. In Aegypto audio bipedes mures maxima magnitudine esse, & prioribus pedibus tanquam manibus vt, eosdemq; rectos duobus pedibus nitentes gradi: cum autem insequentibus vrgerent, salire, Aelianus ex Theophrasto.

Sunt & alij in Aegypto mures, qui in agros & menses grassantur: De quibus Aelianus, Primum (inquit) vt in Aegypto pluit, per paruulis guttis mures nasci solent, qui longe lateq; totis aruis vagantes, maxima calamitatis exspicaram circumrosione & succisione segetes afficiunt, & manipulorum aceruos vastantes, magnum Aegyptijs negotium exhibent: eo fit, vt iij insidias eis conentur muscipulis tendere, & sepimentis repellere, & fossas incensionibus arcere: sed mures vt minime ad muscipulas accedunt, sic cum sint ad salendum apti, & sepes transcendant, & fossas transiliunt. Aegyptij vero de spe & conatu depulsi, omni machinatione insidiarum, tanquam parum efficaci relicta, se ad suppliciter deprecandam à Deo calamitatem vertunt. Mures diuina iræ metu, in montem quem piæ aciei instructione ordinem quadrangulum conseruant: horum omnium natu minimi primo in ordine consistunt, maximi vero extremum agmen ducunt, eos qui lassitudine deficiunt, vrgerent, ac seipos sequi cogunt. Quod si ex itinere minimi natu laborantes subsistant, omnes quoque consequentes, vt est in more belli instituto que positum, insistant, & interquiescant: Simulq; se, vt primi mouere ceperunt, cæteri continuo omnes subsequuntur. Hoc idem qui Pontum incolunt mures illic agere dicunt, Hæstenus Aelianus. Cæterum in Aegypto ex terra & imbre mures nasci, pluribus authorum testimonijs comprobatum est supra in historia murium agrestium.

Africa mures cum biberint moriuntur, Aristoteles: sed forte hoc vniuersale est omnibus muribus, vt legit Ephesius, Niphus. Vide supra in Mure E. vbi de venenis ipsorum egimus. Pulmonum vitij medentur & mures, maxime Africani, detracta cute in oleo & sale decocti, atq; in cibo sumpti. Eadem res & purulentis vel cruentis excreationibus medetur, Plinius.

Africa murium diuersa sunt genera: alij bipedes, alij duris erinaceorum pilis, alij lata facie vt mustelæ. Sed hos mures alij Cyrenaicos vel Aegyptios vocant, vt superius retuli.

Alpini muris historiam infra separatim dabimus.

In Arabia mures sunt multo sordidius auctiores, quibus crura priora vel palmi (αὐθαμῆς) mensura, posteriora ad primum digiti nodum habentur, (τὸ δὲ ὀπίσθιον ὄσον ἄχρη τὴν πρῶτην καμπήν τὴν δερκτύλων: intelligo tam breuia vt nihil eorum extra corpus emineat præter quã digiti cum suo articulo, vt in aibus apodibus,) Aristoteles.

Armeniorum vestem μωρὸν fuisse dicunt, ex muribus contextam indigenis, aut eius animalis figura variè ornata, Cælius. Aggregator Plinium muris Armeni mentionem facere scribit lib. 29. mihi nihil tale apud Pliniam occurrit & forte murem Armenum alicubi pro mure araneo legit.

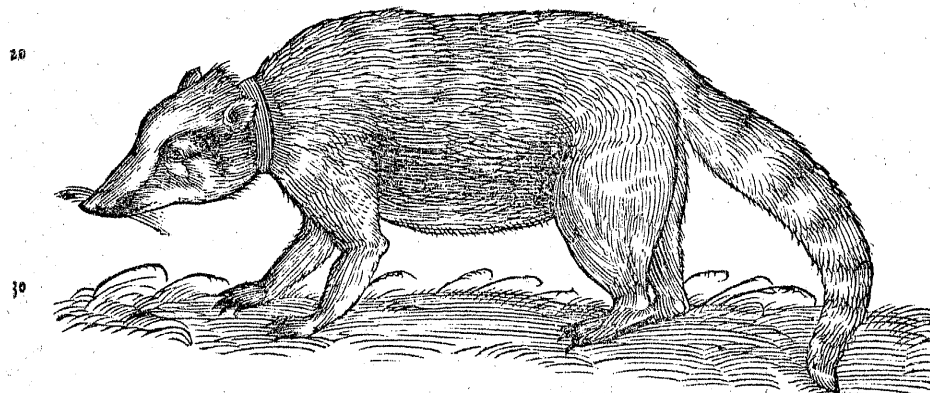
In Cappadocia genus muris nascitur, vneis appellatum, alij sciurum vocant, Varinus. Vide in Glire A.

De Caspijs muribus Aelianus scribens: Amyntas (inquit) in Mansionibus, quas sic inscripsit, in Caspiam dicit infinitam murium multitudinem accedere, eosdemq; in perennis fluiijs rapide præcipitantibus intrepidè innatare, & caudas inter se mordicus tenentes (vt de lupis similiter fertur) firmamentũ habere, eorq; firmo vinculo fluuios transmittere. Cum autem in arationes transierint, segetes succidunt, & in arbores ascendentes fructum edunt.

edunt, & ramos frangunt: Quibus Caspij vbi resistere non queunt, hoc modo infestas eorum incursiones moluntur vlcisci, vt non habentibus vncinatos vngues aibus quippiam noceant, quæ quidem ipsa tantis gregibus vt nubes esse videantur cõ aduolantes, mures sedibus pellunt, & suo proprio quodam natura munere à Caspijs famem deperunt, neq; magnitudine inferiores quàm Aegyptij ichneumones (intelligendum videtur mures Caspios ichneumonum magnitudine esse.) Itemq; agrestes sunt & acerbi, & robore dentium non aliter dissecare ac deorare possunt, quàm mures ferum in Terodone Babylonia, quorum pelles molles infitiores ad Persas vehunt, quibus vestes confuuntur, & corpus optimè fouetur, Hæc Aelianus.

Cyrenaici mures, vide superius in Aegyptijs. Mus Getulus, videtur esse de muribus Africanis, vel his quos legimus in Cyrenaica regione esse fronte lata, (Plin. τῶν αὐτῶν ὡς ἄλλοι αἰ γινέσθαι, Arist. hoc potius puto esse mures Getulos.) vel illis quos in Africa bipedes dicunt, vbi & alij zegeries (ad sciuros, ea vox alludit) dicuntur Punica lingua, quos Græcè βεωλ dixeris. Sed querendum an furones vulgò dicti huius generis sint: nam & illos ex Africa primum aduectos arbitror, quibus etiam similes mustelæ albæ, mures Pontici appellantur. Vide infra in Sciuro Getulo.

Indicus mus vel mus Pharaonis vt eruditi quidam recentiores scribunt, non alius est quàm ichneumo. Hospes quidam meus nuper Monaci in Bauaria se vidisse mihi narrabat murem peregrinum, quem Indicum appellarint qui demonstrabant, cauda oblonga & ore instar muris acuminato.

Mus Indicus alius, vt videtur, ab Ichneumone. Misit ad me aliquando Ant. Musa Brasauolus Muris Indici (sic enim appellabat) effigiem: quam ego priusquam veram à Bellonio exhibitam vidissem, Ichneumonem esse conijciebam: & rostro quidem (si barbam adimas) & auriculis ferè conuenit: sed differt cauda, qua Felis magis refert: & alijs pluribus quæ facile conferendo est obseruare. Eam, vt accipi, posui.

De Norico mure id est citello, iam supra scripsi. Mures quosdam syluestres magnitudine muris & specie mustellina, colore ceu virides, per campos vagantes, & foramina subeuntes in Pannonia conspeximus, Fr. Massarius: a quo etiam Gc. Agricola mutuatus videtur. De Ponticis & Venetis muribus in sequentibus priuatim tractabo.

DE PONTICO SEV VENETO MVRE, QVEM VVLGO VARIVM VOCANT.

Effigies huius muris à sciuro vulgari colore tantum differt. Apposimus autem sciuri figuram communem; & hic & infra in sciuro, propter illos qui colores forte adijciunt, aliter enim semel posuisse satis erat.

Mus Ponticus Aristoteli & Plinio memoratus, nomẽ à Ponto habet, quod à regionibus ad Septentrionem circa Pontum peteretur ad vsum ornatumq; vestium. Græci quidem hodie vulgò etiam domesticum murem, ponticum ineptè vocant. Pontici mures (inquit Hermolus in Corollario) alij vnus coloris sunt, alij varij. Ex hoc genere credunt esse pelles, quibus muniti vestes cõtra frigora cœpere: candidos eorum armillinos, fordidũ vulgus nominat: nã varij parte tantũ prona candicant. Venetis in dorso color, à quo dofluaria pelles vocantur: quandoq; ferrugineus deterior priore, Hæc Hermol. Varios lûdorus & Albert. hoc genus mutuũ à colore vocant, vt paulò post recitabo: Itali quidẽ etiam nunc vulgò sic nominant, vare. Nostri scab vel vech, quasi Fennicum aut Venetũ, à regionibus vnde adferuntur: alij

Vuerck, quod nomen à vario formatum videri potest, alij expresso etiam coloris nomine *grauuerck*, id est varios canos vel cinereos: alij *panden* vel *pandmiffi*, tanquam Ponticos mures: vel potius quoniam in fasciculos (quos nostri *biandi* vocant) colligati venduntur in singulos quinquaginta, pretium ferè drachmæ viginti. Hermolaus in verbis iam recitatis Venetum murem à vario, colore saltem distinguere videtur: ego discrimen nescio: sed ita Venetus, aut (vt Ge. Agricola vocat) Fennicus hodie dici videtur, vt olim Ponticus, nempè à regione cuiuscunq; coloris afferretur. Varius tamen, si totus sit albus, (venter enim omnibus albicat) dici non potest. Venetos olim ad Vistulam sedisse, & Borussia gentem fuisse legimus: inde profecto Danubio occupasse Illyriam, &c. sunt qui eos nunc Sclauos seu Vinthos & Vinthones, *Vunden* dici velint: ad sinum Venedicum habitant. Fennos Ptolemæus 3. 5. Sarmatiæ gentes dicit, sub Venedis habitantes. Volaterranus hos esse putat qui hodie Prutheni aut Litvani dicuntur. Mures Pontici albi sunt, & hyeme conduntur: hos ego ex illis auerim quos vulgò armellinos vocant, Volaterranus: Eiusdem sententiæ Ge. Agricola est, & Olaus magnus. Distinctius Hermolaus, non enim simpliciter vt illi Ponticum murem armillinū interpretatur, sed album duntaxat. armillini enim dicti semper toti sunt albi, extrema tantum cauda excepta quæ nigra est. Sed hic etiam ad mures Pontici genus referendus mihi non videtur: quum non aliud sit quàm mustela alba, quæ apud nos etiam hyeme albescit, & *hermelin* appellat. At qui mus Ponticus non mustelarum, sed murium generis est: imo sciurorum, vel ipse potius sciurus, nisi colore differret, vt ex sequentibus apparebit. Nec refert quod hyeme condi & dormire dicuntur Pontici mures, quod hermelini etiam nostri faciunt. Verisimile est enim non istos tantum mures, sed alia etiam murium genera & similia parua animalia, vbi ingens frigus & perpetua illo tempore profunda quæ niues vagari impediunt, latere prope modum omnia.

Aurigitur mus Ponticus albus colore tantum à cæteris differt, vt sit idē sciurus albus, etsi talem reperiri nondum auiderim: aut si hermelinus noster est (vel vt Itali proferunt armellinus) veterum & recentiorum ferè insitis proditur, qui mustelam murem Ponticum fecerunt. Quoniam vt lepores alpini albescunt hyeme, & state ad suum colorem redeunt: sic & mustela in regionibus montanis aut frigidis. Armillini vocantur mures alpium & Septentrionis, Hermolaus in Plinium. Plura vide in mustela.

Mus varius, quem quidam glirem vocant, Albertus. Et alibi, Glis colore varius est, in dorso griseus, in ventre albus: breuioris pili & tenerioris corij quàm animal quod verè varium vocatur. Sentit autem murem Ponticum vt è varium vocari. Varius est bestiola de genere piroli (id est sciuri) paulò amplior quàm mustela: in arboribus habitat, & fecundat. A re nomen habet, in ventre namq; candidus est, in dorso colorem habet cinereum, elegantem atq; spectabilem. Isidorus & Albertus.

Sciurus Fennicus non cauda, non figura & lineamentis totius corporis, non magnitudine, non moribus, sed solo colore differt à nostrate sciuro: nam in candido cinereus est, cumi nostras aut rutilus sit aut niger: attamen in ea Sarmatiæ parte, quam hodie Poloniam vocamus, inuenitur cui rutilus color mistus cinereo. Vtiq; (hoc est tam Fennico quàm nostrati) duo inferiores dentes sunt longi: vterque cum graditur, demissam caudam trahit quum vescitur, cibum in priores pedes, quibus vt mus vescitur, pro manibus sumit: posterioribus clunibus insistit. Vescitur vero faginis glandibus, castaneis, nucibus auellanis, pomis, & similibus fructibus. Vtiq; cum hiberno tempore latens, pro cibo somnus (vt glires) quare sciurum & glirem eundem existimauit Ge. Agricola atq; per id tempus pinguescunt. Hæc omnia Ge. Agricola. A mure Fennico, vt idem testatur, nomē habent *Fechberg* & *Schenberg*. arces puto circa Saxoniam sic dictas. Poloni murium sylvestrium, qui in pretio habentur ad vtilimenta, præsertim nobiliū, vt nuper ex indigena quodam didici, genera præcipua habent quatuor; quæ & nominibus discernunt. Popieliza, grisei coloris est. Gronosthaj, animal albissimum in fine cauda nigricat. Nouogrodela, (ab oppido quodam puto eiusdem nominis) albicat quidem, sed ita vt sit intermixtum aliquod griseum. Vuicuuorka castaneo colore claro est. Hæc genera omnia parua sunt: differunt coloribus, capitis forma: & victu, quòd alia in terra, alia in arboribus degant. Hæc Polono dictante excepi. Secundum quidem genus non aliud quàm hermelinum vulgò dictum esse apparet. Primum & tertium ad variorum suæ Ponticorum genus retulerim: nisi tertium idem sit lassicio muri, de quo inferius. Quartum genus sciurum significat.

In Lanzeruca Scandinauia sylua, quæ ad octoginta miliaria extenditur, varij, hermelini, zobelli, martes & alia diuersa animalia reperiuntur, Olaus Magnus.

Mures Pontici ruminant, licet vtrinq; dentati sint, Aristoteles. Pontici quoq; mures simili modo (vt pecora) remanunt, Plinius.

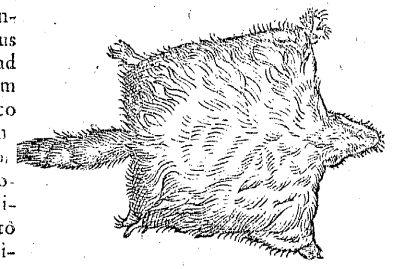
Mures hi vulgares ruminant, quamuis ex alio (quàm Pontici) genere sint, Plinius. Glires latent in ipsis arboribus pinguescuntq; per id tempus vt hemeter. itidem mus Pontici generis, (cui color albus, quod Gaza omisit,) Aristoteles: Græcè est, *λακός*. Videtur autem abiectus articulus speciem designare, aut qualemcunq; differentiam: tanquam & alterius coloris mures Ponticos reperiri dicat. Conduntur hyeme & Pontici mures, hi duntaxat albi: quorum palatum in gustu sagacissimum auctores quouam modo intellexerint, miror, Plin. Varij nidum & mores & cibum habent piroli (id est sciuri,) Albert.

Variorum è pellibus vtilis & ornatus vestitus sit, Albert. His pellibus in ornatu vestium gloriantur homines vtriusque sexus, Isidor. Pellifices ornamenta causa vestiam, quas ex alijs pellibus confecerint, oras hisce pellibus muniant. Habent & nescio quas vestes sacerdotales, qui canonici dicuntur, multis in locis ex varijs vnà cum caudis aditum dependentibus marginem confutas. Instruxit & ex muribus luxuriam suam vita: alios magnis frigoribus, alios medio anni tempore à Septentrionibus petendo. Armanus corpora, debellamus animos, Hermolaus.

ASPREOLVM in Germanicis commentarijs lego: & quid legam, nescio. Scaliger. Ego Sciurum Ponticum, suæ Varii esse conijcio. Quoniam Sigismundus Liber Baro in Commentarijs rerum Moscouitarum, vbi de pellibus diuersis de Moscouia adferri solitis mentionem facit, Sciuros Ponticos præterierit, quorum pelles inter præcipuas sunt, nisi Aspreolorum nomine eos interligamus. Aspreolorum pellicule (inquit) ex diuersis partibus adferuntur &c. ex nonnullis semper decem numero colligata, quarum in singulis fasciculis duæ sunt optimæ quas Litzschna appellant, tres aliquanto deteriores, quas Crasna vocant: quatuor, quas Pocrasna: & vltima Molóschna dicta, omnium vilissima. Harum singulæ vna aut duabus dengis emuntur. Meliores & selectas in Germaniam & aliò mercatores magno suo commodo portant. Sic ille. Aspreolus quidem nomen, ad Pirollum vel Spirotolum (sic enim barbari quidam scriptores Sciurum vocant) accedit.

Mvs

Mys Ponticus aut Scythicus, Sciurusus, alius, quem volan-tem cognominant, licebit & Sciurum latum nominare. Huius pelles quas Antonius Schnerbergerus meus è Lithuaniz Vilna ad me misit. Mitto tibi (inquit) pellem parua, superficie pilorum cinerea siue albicante: radice verò (id est, parte interiore) è fusco nigricate. Popyelycza latayacza, id est, Murem Ponticum volan-tem, à celeritate cognominant. Semper humidior apparet, non potest à pellionibus præparari. Vtuntur ad oculos dolentes ad-stergendos, vim quandam singularem ad colorum dolores ad-stergendos aut curandos ei inesse persuasi: ego in mollitiem eius puto inuitasse primum vt oculis abstergendis adhiberetur, sed cum pili non firmiter cuti hæreant, non sine periculo fieri videtur. Iuxta vel supra anteriores pedes, pilos ferè in orbem eminentes habet: alas appellant, quidam de arbore in arborem volare putant. Sic ille. Ego pelles missas cum cruda essent, & à tineis ne perirent periculum, pellifici dedi: qui eas præparauit cum aceto & succo vini, &c. vnde egregie remollita: & extensa sunt, earum nunc vtraq; longa est palmos duos (id est digitos octo) capite & cauda exceptis, latitudo eadē: vt Mus vel Sciurus quadratus vocari mereatur. Cauda quatuor aut quinque digitorum est: similis cæterorum Sciurorum caudis, densis hirsuta pilis, albo nigroq; distincta. Ventris & totius pronæ partis color candidat, pilis interius fuscis. Pilorum mollities summa est, & ad oculos aliamue partem demulcendam lenissimo ductu tanquam holerici, sed multò mollior: idonea. Auriculæ breuior rotundioresq; quàm in Sciuro. Pedes non satis apparent: Prona pars à supina distinguitur ceu linea quadam, à qua prominentes pili densiores solidioresq; sunt: & vt conijcio, ad volatum promouent: sicuti etiam ipsa corporis prætennis latitudo: vt pisces lati sua latitudine natant. Aiebat pellifex vidisse se apud Silesios vestes etiã his pelliculis (quibus nihil tenerius) præparatis subduci.

Mures in Ponto incolarum supplicationibus ad deum factis auertuntur ab agris, vt Aegyptij quoq; Aelianus. Sed aliud hoc murium genus videtur, agreste non syluestre: vt illi etiam in Heraclea in insula Ponti, de quorum religione dixi supra in Mure h.

SIMOR, *σιμωρ*, apud Parthos vocatur genus quoddam muris syluestris, *μυδς ἀγρως*, cuius pellibus vtuntur ad vestes, *πεδς χειμωνες*, Helychius & Varin.

SCYTHICVM murem cruditus quidam conijcit esse qui vulgò zobellus dicitur: quem nos mustelarum esse generis suo loco docebimus. Scythici quidem muris veterum quod sciam nemò meminit.

DE MURE ALPINO.

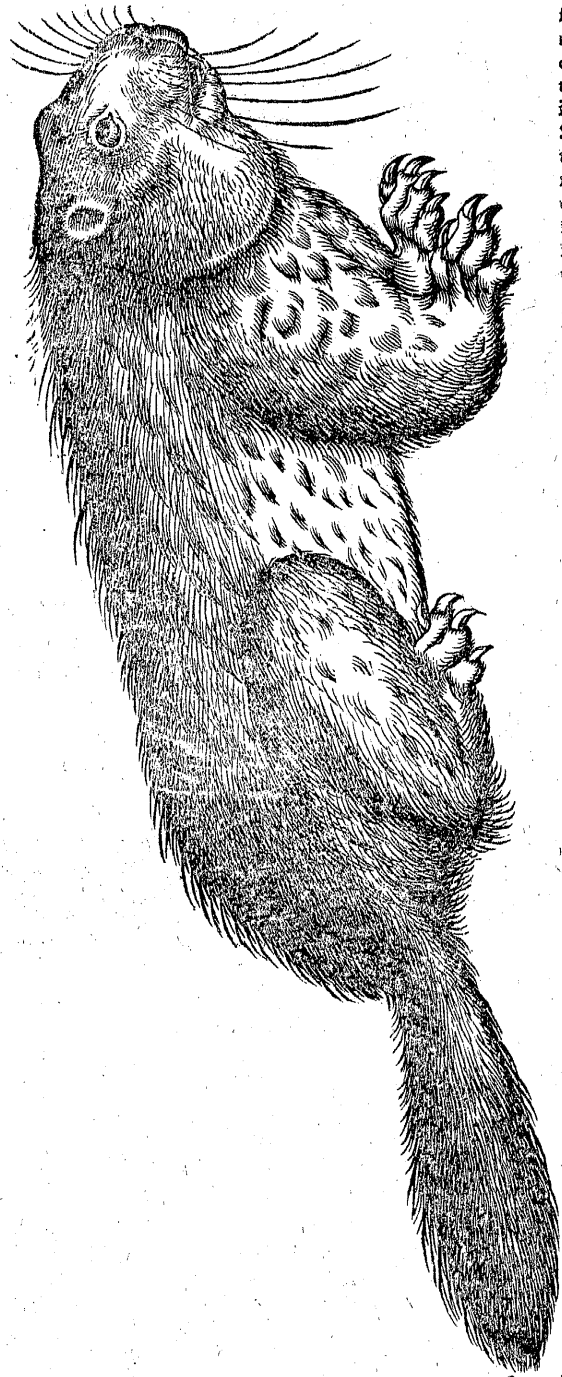
A.

MVs alpinus cognomen traxit ex alpibus in quibus nascitur. Etsi enim alia quoq; murium genera alpes gignant, hoc vnum tamen genus, non nisi in altissimis alpium, & circa ipsos vertices nascitur, vt ipse multis excellentissimis montibus peragratis animaduerti. Itali vulgò *marmont* vocant, vel (vt Hermol. scribit) *marmotam*: vt Matheolus, *marmontana*, (Galli quidē *cercopithecum* *marmot* vocant.) Rheti qui italicè loquuntur, *montanellam*: Aliqui etiã in Italia, vt audio, *varozam*. Varios quidem mures Ponticos Italici nominari supra dixi. Galli, ni fallor, *marmote*: sic enim vocare videtur Scaliger, nouo nomine *marmotam* appellans. Germani, præsertim Heluetij, corrupta à mure montano nomine *marmelthier*, alij *murmelle*: Alij ficto nomine *mistbellerie*, propter acutam & tinnulam vocem, qua caniculas etiam sic proprie dicitur, superat. Empra (Liber de naturis rerum habet Enira) vt quidam dicunt animal est paruulum in Germania: quod quidam murem montanum vocant, nec inuenitur, nisi in montibus. maximus è murium genere quos nostra producit regio, Albert. Germanicum forte fuerit, quasi Embdør, id est fœni cordi collector. Taxus animal est ferè in murium alpinorum genere, Brasauolus. Videtur autem hoc suspicatus, quoniam & in canernis agit, & valde pinguescit: sed cum neq; dormiat hyeme, neq; muris speciem referat, & ingenio & victu multum differat ab alpinis muribus, congenerem illis minimè dixerim. Grapaldus & Alunnus Itali viri non indocti, armellos vulgò dictos, mures alpinos esse putant, inde scilicet persuasi, quòd similiter hyemem somno sepulti exigant. Sed hi omnino mustelæ sunt quæ in locis aut regionibus frigidis per hyemem albescunt, vt supra in Muribus Ponticis asserui, & pluribus dicam in Mustela.

Saphan Hebraicam vocem aliàs chærogylium, aliàs leporem vel lepustulum, *ἀριστόπδα ἢ λαγυδόν*, Hieronymus & Lxx. interpretantur, alij herinaecum. Ego in Cuniculo omnino cuniculum esse docui: quamquam Hieronymus in annotationibus Psalmorum ad Suniam & Fretclam eandem vocem *ἀριστόπδα* interpretatur, animal in Palestina abundans, à similitudine muris ac vrsi nominatum. Gelenius arctomyn murem vulgò cricetum dictum, Hieronymi arctomyn esse iudicat, cui & ipse assentior, vt supra in Criceti historia dixi. Eruditus quidam apud nos, murem alpinum: qui etsi ad hæc duo animalia quandam similitudinem habet, non videtur tamen in Syria & locis calidis reperiri, quam apud nos in summis tantum montibus ijsq; frigidissimis & niuosis degat, nisi forte in Palestina, hoc est, in regionis illius montibus inuenitur. Vrsus quidem & Muri communia quedam habere videtur, tum corporis specie, tum aliàs. Græcus quidam recentior, cuius de animalibus aliquot libellum manu scriptam habeo: Arctomys (*ἄριστος*, *παροξυτόν*, inquit) vrsus custodit cæteris pascentibus: & singuli partem pabuli ad eum deferunt, at si negligentior fuerit in custodia, & (horro) aliquis subito superuenierit, *(cuius alioque aduentum ille non prodiderit voce)*, à cæteris occiditur. Sic ille. Ego hæc alpinò Muri tantum conuenire puto: non etiam Criceto. Galenus de alimentorum facultate 3. r. apud Lucanos in Italia animal reperiri ait *μυδς ἢ τριπύς*, hoc est medium quodammodo inter vrsum & suem: quo modo si rectè legitur, non aliud quàm uoles aut taxus fuerit: at si pro *μυδς* legas *μυδς*, intelligi poterit vel mus alpinus, quem apud Lucanos etiam in Apeanum iugis reperiri non dubito: vel Hieronymi arctomys. Vide quaedam supra in Melic. a. circa finem.

B.

Murem alpinum veterum nemo nec nominauit quidem, solus Plinius pauca de eo scripsit. Ego h. Heriam

storia eius adscribam, partim vt ipse obser-
 nauit cum domi alerem hoc animal, a quo etiā
 quam adieci effigies ad viuū expressa est: par-
 tim vt ab hominibus fide dignis, & montium
 incolis cognoui: partim ex Chronicis Ioan.
 Stumpfij, vnde etiam Ge. Agricola mutua-
 tum video quæ de hoc mure in suo de subter-
 raneis animantibus libello prodidit: & ex qua-
 drupedum historia Michaëlis Heri. Alpinos
 mures in Aegypto etiam reperiri ex receptio-
 ribus quidam scripsit, Plinium testem ad-
 o-
 tans. Atqui Plinij verba hæc sunt: Sunc his
 (muribus Alpinis) pares & in Aegypto simi-
 literq; residit in clunes, & binis pedibus gra-
 diūtur, prioribusq; vt manibus vtuntur. Hinc
 intelligimus non eosdem, sed similes eis, aut
 etiam magnitudine pares, in Aegypto nati.
 Muri alpino magnitudo ferè leporis est, aut
 verius inter cuniculum & leporem: fele cor-
 pulentior est, sed breuior eruribus. Species ac
 20
 figura muris, ex qua mus dicitur. Vel, vt alij
 scribūt, forma & magnitudine est magni cu-
 niculi, sed humilis & lato dorso. pilis duriori-
 bus quàm cuniculus, colore vt plurimū rus-
 so, qui in alijs clarior, in alijs obscurior & fus-
 cus est. Magnis oculis, prominentibus media
 magnitudine, Hermol. Apud Plinium sic legi-
 mus, Conduntur & Alpini mures, quibus
 magnitudo media est: ex quibus verbis nihil
 assequor certi: Ponticos enim mures tantum
 30
 ante Alpinos nominauit, nec vllos alios, in-
 ter quos & Ponticos Alpini media magnitu-
 dine esse dici possint, quamobrem legimus,
 Condūtur & Alpini, quibus magnitudo me-
 dia extat (id est prominet) oculorum: sic &
 Hermolaus legisse videtur: quanquam in ca-
 stigationibus nullam huius loci mentionem
 facit, vt neq; Gelenius. Auriculas mutilas &
 quasi decurtatas habet, (tam breues, vt vix
 40
 eminere appareant, Matthæolus. Idem caput
 leporis ei tribuit, pilū taxi, vngues satis acu-
 tos.) Prioris dentes supra infraque binos vt
 sciurus, & longos acutosq; habet, fibrinis fe-
 rè similes, subulanos. Circa nasum & labra su-
 periora nigra ei & asperè seta rigent, tanquā
 feli. Longitudo caudæ, dodrans dimidius, vt
 Stumpfius: vel vt Agricola, duo palmi & am-
 plius. Crura breuia, crassa, & villis superius
 referta: quibus & venter imus densis ac lon-
 giusculis munitur. Digni pedū vrsinis simi-
 les: vngues lōgi, nigri, quibus altè effodit ter-
 ram. Posterioribus pedibus non secus ac vr-
 sus ire solet, ac interdum ingredi bipes: quod
 & Plinius scribit, vt paulò superius recitauit.
 Dorsum præpingue habet, quā ceteræ cor-
 poris partes sint macræ, quanquam hæc verè
 nec pinguitudo nec caro dici potest: sed vt
 mamillarum caro in bubus, inter eas est me-
 dium quiddam. Crassitudine magis quàm longitudine crescunt, Matthæolus.

Marmotæ (inquit Scaliger) Melis sunt magnitudine (nostræ minores sunt, inter Leporem ferè & Cuniculum) & pi-
 lo; cauda item nulla penè. (Nostrarum cauda ad sex plerumq; digitos accedit.) Eundem quoq; ad modum crura breuia,
 aures breuissimæ, auriculis curtissimis, atq; ad aspectum nullis. Vngues longi, acuti, firmi, vnci, robusti, nigri. Inter
 Murcs quidam connumerarunt: cum quorum natura nihil habent commune, præterquam quòd, sicuti Sciuri,
 sedentes, pedibus anterioribus vtuntur ad officia manuum. At hoc etiam Leporum genus vtrunq; facit: quorum
 capita non malè suis capitibus Marmotæ quoq; referunt. Cum Glirium specie conueniunt in somno, hybernos
 enim totos menses transigunt sopore. Cum Leporum Muriūq; dentibus eorum dentes multam habent affini-
 tatem. Non nisi irritatæ fruunt, postquam cicures factæ sunt. Vnam aluimus in Taurinis mansuetā: quæ lancem
 lineamq; omnem supellectilem dentibus absuuebat. Hoc etiam domestici solent Cuniculi. Earum vox à lepori-
 na recedit in forcinam, aut potius in cercopithecinam. Hæc Scaliger. Ego cum Plinio, & Alberto, Muriū gene-
 ri adnumeravi, multas ob causas, asilipulantur & vulgaria nomina, quæ iam exposuimus.

Si quando

C.

Si quando inter se collidunt, vt catelli clamorem faciunt. Cæterum cum irascuntur, vel tempestatis muta-
 tionem denunciant, argutissimam vocem fitulæ acutæ & aures lædenti similem edunt: idq; non in montibus
 tantum, speculator præfertim, de quo mox dicemus: sed etiam cum domi aluntur apud homines. Ab hac voce
 adeò acuta & tinnula, aliqui Germanicè ficto nomine hunc murem appellant *missi bellere*, vt supra dixi. Ambulant
 aliquando bipedes, vt & Aegyptij mures, subsiduntq; in clunes, & prioribus vt manibus vtuntur, Plinius. Mures
 plinius demittit se aut saltat ab alto: ascendit etiam inter duos parietes vt purgatores caminozum: instar simia per
 gressus aliquot rectus incedit. Cibus in priores pedes sumit vt sciurus: vt idem sciurus & simia erectus vsque eo
 in clunibus residet, quoad ipsum comederit. Velicitur autem non modo fructibus, sed & alijs diuersis cibus: præ-
 20
 ferim si à teneris domesticè educetur: vt, pane, carne, piscibus, iure, pulmento: cupidè verò, lacte, butyro, cafeo.
 In alpihus cuniculis aliquando in casis vaccariorum actis, vbi lac feruatur, in ipso furto deprehenduntur. Domi
 lac edit, oris succu sonitum sicuti procellus emittit. Ossa etiam rodit: scarabeis maij deletatur. Spondylio, quæ
 herba prætenis est panaci similis, cupidè vescitur, item brassica præfertim capitata. Non bibit, puto, in montibus
 quoniam semper estate herbas recentes habet, hyeme verò dormit. Hi mures multum dormiunt: & in caueris
 suis delitescunt, quas mito artificiosè fodiant. Nam, vt Rhetus quidam mihi nuper narrauit, duo foramina domi-
 cillij sui faciunt, quæ in diuersum tendunt, quod apposita figura vtrunq; demonstrat. n. Igitur locus est, vbi ha-
 bitant, non apertas, sed monti continuas. C. foramen, iuxta quod excer-
 nunt, nec nunquam per illud vel ingredi vel egredi solent, sed tantum per
 oppositum foramen. A. Hoc idè initio hyemis obturant iuxta principium
 30
 aditus: deinde (post aliquot dies) excrementorum etiam foramen obtu-
 rant, idq; non infra sed supra excrementa. Est autem A. situm superiore
 montis loco, C. inferiore. Cubilla exstruunt fœco, stramentis, sarmentis,
 Agricola. Cum niuibz tam montes teguntur, circa diuorum Michaëlis
 aut Gallii festum, in domicilium se abdunt, & foramina, vt dixi, occludunt,
 terra tam solidè infarctā subactaq; vt facillius sit fodiendo terram integram
 ad latera, quàm illam foraminibus infarctam penetrare. (Postquam cubilla
 in specu strauerat, ipsam aditum atq; os eius sarmentis & terra obstruunt
 & obturant, Agricola.) Sicuti à ventorum vi, ab imbris, à frigore, de-
 gunt, & dormiendo ad ver vsq; perdurant sine omni cibo & potu, in glo-
 40
 bum crinacei instar conuoluti. Solent autem ferè quinq; aut septem aut
 nouem, aut vndecim, paulò plures vno in meatu cubare. Hinc factum est apud Alpinos populus proverbium
 in homine somniculosum, *Er missi syn zyt geschlossen haben vnu ein murmelthier*: hoc est, Necesse habet certam
 dormiendo tempas consumere instar muris Alpini. Dormiunt autem hyeme etiam si domi aluntur, extra zetas
 vel hypocaustra emissi: in aliquem sub scalis aliuue recessum abditi. Ego cum dormiuentem aliquando hunc
 murem initio hyemis, in vas ligneum è scandolis abiegnis concinnatū & fœno tenui plenum deposuissim, addito
 etiam quo magis à frigore tuerer operculum, post aliquot dies mortuū reperi. In causa fuit respiratio exclusa: quod
 si foraminibus aliquot operculum terebrassem, viuis hyemè exigerè potuissim. Itaq; miror cum aditus cauatorum
 suorum in montibz tam solidè arteq; occludant, qui fiat quod respiratio eis non intercipiatur. Quidam in quibus
 educati iam diu assueti non dormiunt. Conduntur hyeme Pontici mures, item Alpini. Sed hi pabulo ante in spe-
 50
 cibus conuecto, cum quidam narcent alternos marem ac fœminam supra se complexo fœce herbarū supinos, cauda
 mordicus apprehensa, inuicem detrahi ad specum: ideoq; illo tempore deritio esse dorso, Plinius. Mira verò eis
 machinatio & solertia, cum fœnum iam congesserunt. Vnus enim humi stratus erectis pedibus omnibus iacet in
 dorso, in quera tanquam in plaustrum quoddam, ceteri ea quæ congesserunt conijciunt: & sic onustum cauda
 mordicus apprehensa in specum trahunt, & quasi quodam modo inuehunt, Agricola. Eodem modo castores li-
 gna aduehere, & taxos effossam terram pro domicilij, donec satis ampla sint, euehere, apud recentiores legimus.
 Fides penes auctores esto. Hoc quidem à faceto aliquo homine de industria fictum apparet, solent hos mures
 fœnum in dorso gestare, cauda per dorsum ad os reducta & mordicus comprehensa obfirmata, pro fœne scilli-
 cet vt homines fœnum baiulant.

Emptra, hoc est mus montanus, animal est paruulum in Germania, vt quidam dicunt: huius generis mas &
 60
 fœmina simul fœnum colligunt per estatem, vnde hyeme viuant, hoc per cumulos (forte, cuniculos) in terram
 recondunt. Est autem fœmina altata & voracior fœni, mas contra parcus: quamobrem fœmina de specu ex pulsa,
 aditum obturat, & ingressu eam prohibet. Illa retro alicubi aditum occultum fodit, & fœnum contumit. Itaque
 verno tempore fœmina obesa, mas autem per quàm macilentus egreditur, Albertus. (Idem de cretaco aui equi-
 dam mihi retulit, quod vulgò sic de ipso feratur in Turingia. Ille tamen non fœnum sed frumentum colligit.) Hoc
 si verum est, emptram fœminam potius quàm Ocnia stellam, mulierè luxuriosam & mariti labore quaesita temere
 prodigentem significatuti, à pictoribus pingendam locabimus. Somno plurimum indulget: Cum vigilar vero,
 semper aliquid agit, stramina, fœnum, tallas, linteola cubili suo importans, quibus os ita complet, vt nih lam-
 plus capere possit, reliquum pedibus accipit & trahit. (Si & citelli mures bucculis tritico mire infarctis, in suos se
 70
 cuniculos recipiant.) In montibus quidem, fœnum quod in saxis mollissimum crescit collectum in caueris
 deferunt, vt hyeme mollior dormiant, Stumpfius & Agricola. In domibus etiam vbi aluntur, cubilla sua excre-
 mentis non inquinant, sed in angulum aliquem se recipiunt: vbi vesicam & alui suæ pilulas exonerent. Lingua
 etiam dentibus suis ita erodunt & excavant, vt per ea transire queant. Hoc animal dum viuat, satis grauem & ali-
 quo modo virosam (nostris dicunt *viltelen*) odorem emittit, murinum ferè, præsertim estate cum nondum pin-
 guescit, Stumpfius.

D.

Ante cuniculos suos in Sole interdum collidit, vt muselarum vel martium catullis & simul immurmurant
 aut latrant etiam instar canicularum: idem faciunt vbi inter homines educantur, Stumpfius: qui se huius generis
 murem etiam domi aluisse scribit. Cum irritatus exarsit iracundia, facillius fit cum adhuc indomitus & in-
 suetus homini est, acriter mordet, idq; dentibus anterioribus. Citar vero nonnunquam alludit, & dentibus pedi-
 70
 culos hominis captat instar simia, Idem. Est rursus, Ex feris quidem nostri orbis vix vllam reperies, quæ adeo
 R r r

mansueta & familiaris homini reddatur: sic cicurati, canes oderunt, & grauiter saepe mordent in hominum sci- licet praesentia, ubi canes se defendere non audent. Cum e cauetna montuagi egrediuntur ad pastum, ad lusum, ad congerendum foenum, ex eis vnus aliquis remanet iuxta cauetnae aditum, e sublimi aliqua specula quam potest diligentissime & longissime prospiciens. Is cum vel hominem, vel pecudem, vel feram viderit, sine mora clamat, vel latratu aedito, vel voce acutissimum fistulae sonum referente: quo audito vndique omnes ad cauetnam concurrunt, speculator postremus ingreditur, Stumpsius. Mus alpinus pro sua magnitudine robustissimus est animal: nam quidam satis robustus iuuenis cum ingredientem in suam cauetnam huic morem pede posteriore apprehendisset, nullo modo extrahere potuit. In planicie non admodum velox est, vt homo etiam currendo assequi possit, nisi preueniat in cauum aliquod subite. Cruribus & digitis est robustissimis & celeriter fodit, ita vt existimetur fodiendo etiam subterfugere hominem eius capiendi gratia fodientem.

E.

Laqueis quibusdam aut machinis ad cauetnarum aditus appositis capiuntur. Caterum cibi gratia ferè hyeme tantum dormientes effodiuntur, hinc in modam. Incolae obseruati astate cuniculos perticis iuxta infixis designant, quae per hyemem inter niues emoleant. Tum hyeme super circulis ligneis per profundas niues accedunt cum fossoribus, & niue reiecta, terraque effossa, dormientes auferunt. Obiter autem inter fodientem terram illam subactam & quasi turundum, quo os antri obstructum est, obseruant. Is enim si longior fuerit (pedum aliquid longitudine) vt penitus claudat, signum hyemis nimium durae diuturnaeque interpretantur: sin breuis, contra. Loco effosso dormientes deprehenduntur, impari plerumque numero, quinque pariter, aut septem, aut nonem, aut vndecim, pauloque plures: ita in corbes super scaeno imponuntur, portanturque; dormientes quod libuerit. Neque enim facile expergiscuntur, nisi calor Solis, ignis, aut hypocaufti eos resoluerit. Caterum diligenter obseruandum est tempus quo iam dormiant, ne ante illud fodiat: pinguis quidem sub natalem Domini reperiuntur. Danda etiam opera vt inter fodientium parum strepitus fiat, ne in calido suo loco excitentur: experire enim capi non possunt: nam vnicuique strene fodiat venator, ipsi fodiendo simul & retrocedunt, & pedibus quam effoderint terram reijciendo fossorem impediunt, Stumpsius. Voce sua acuta & fistulam, vt dixi, representante, vel se is mutationem significant, vel sibi quid aduersi accidere. Si tempestas sit aut pluuium caelum, non egrediuntur, sed in serenitate tantum. Cum pluuiam, niuem aut frigus praesentium, somnum appetunt: sin venturam & firmam serenitatem & constitutionem aeris calidam, ludis variisque actionibus occupantur, Stumpsius. Si domalantur, multum saepe damni inferunt, pannis aliisque rebus arctis, (vt sciuri & cuniculi,) Matthaeolus.

F.

Hyeme, praesertim sub natalem Domini, in latebris suis pinguisissimi effodiuntur. Occiduntur autem etiam num dormientes, cultro in iugulum adacto, vnde parum prioribus pedibus moueri incipiunt, sed expirant prius quam prorsus expergiscantur. Sanguis vase excipitur. Mus ipse in aqua feruesfactus instar porcelli depilatur, vnde caro glabra & alba apparet. Exenterato sanguis rursus infunditur, sic apparatus vel assatur, vel iure nigro conditur. Sed saltim etiam infumaturque. Infumati vero vel in iure nigro parantur, vel cum rapis aut brassica capitata coquantur, Stumpsius. (Infumari eos quidam etiam citat ex Plinij 8.37. quod ego nunquam inuenio.) Et rursus, Hi mures in Alpibus regionibus frequenter eduntur: praeplogues sunt, & pinguitudo eorum non fluxa, sed solidiuscula est, & vt ita dicam, xavda. Hunc cibum etiam puerperis commendant: & veteri viuis ac torsionibus ventris. (vt die barmuter und das grimmen, quae vocabula nostri confundunt,) prodesse aiunt, tum in cibo sumptu hoc animal, tum si adipe eius venter ac vmbilicus vngantur: somnum etiam promouere, & illitum inuare arthriticos. Caro muris montani salita magis quam recens probatur. Sal enim & nimiam eorum humiditatem exsiccat, & grauitatem odoris emendat. Sed tum recens tum salita difficillima est concoctu, stomachum grauat, & nimium calcifacit corpus, Matthaeolus.

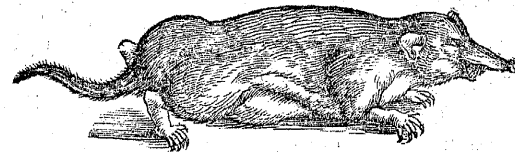
G.

Ventriculus muris Alpinus imponitur contra colicam. Adipe eius manus illitas toto die facilius aiunt tolerare frigus. Adipis parum in iure calido muris potum, partum accelerare creditur. Veterinarii quidam vngentis ad maligna equorum vlcera & quae vermes appellant, cum alijs medicamentis, quae valde siccant, aut etiam septicis sunt, huius muris adipem admiscunt. Eundem Matthaeolus molliendis neruis & articulis contractis laudari scribit. Reliqua ex eorum remedia vide in fine praecedentis capituli.

DE MURE LASSICIO

MURIS quem lassicum (lassitz Germanice) nominant, pelles in pretiosarum numero habentur, is in cinereo candidus est, nec duobus digitis crassior, Ge. Agricola. Ego, si recte memini, mustelae quoddam genus Francfordiae apud pellifices olim lassitz appellari audivi. Supra in Muribus Ponticis, nouogrodiam Polonis vocari dixi muris genus pretiosum, citius pellis albicet quidem, sed ita vt sit intermixtum aliquid griseum, id est cinereum: quaerendum an idem lassicus sit. Polonus quidam cui picturas animalium inspicendas dederam, figurae furenis adscripsit Polonicum nomen novogrodek, non recte opinor. Alius Polonus mustelam albam Polonicè lassica vocari scripsit. Sunt qui lassicum murem non aliter à mustela alba vel hermelino differre putent, nisi quod duobus ferè digitis breuior est, harnball vero Germanicè dicitur eadem ferè mensura hermelino longior.

DE MURE ARANEO.

A.

ΑΑΝΑΚΑ, ἡραγῆ, Hebraicam vocem Leuitici vndecimo, variè omnino interpretantur, reptile quod semper clamat, reptile volans, hirudinem vel sanguisugam, hercium, sibi, vt supra in Echino dixi: Septuaginta & Hieronymus mygalen, id est murè araneum. Mugali alcale est, Auicenna 4.6.5.15. Apud Arnoldum Villanouanum in libro de venenis, legitur: Mugali, schalhalli. Sed videntur haec nomina Arabes à Graeca voce deducta corrupisse, vt alia pleraque. Murem araneum mygalem & myogalen Graeci appellant, Hermodolus. Ego μυγαλίην vno tantum in loco apud solum Dioscoridem libro secundo legi: qui tamen alibi semper, vt & ceteri authores omnes tribus tantum syllabis mygalen nominat. Apud Suidam & Varinum μυγαλί oxytonum scribitur, (nec aliud addunt:) apud ceteros authores, nunc oxytonum, nunc paroxytonum, hoc rarissime, illud frequenter, scribi inuenio. Nicander propter carmen μυγαλίην dixit, prima syllaba producta. Herodotus (libro 2. de animalibus apud Aegyptios sacris) mygalas maiores (mures, lego) araneos appellat, Volaterranus. Mus araneus, quem Graeci σινυπάλην (lege, μυγαλίην) appellant, Columel. 7.15. Cur vero mygale dicatur, non vna est sententia: mihi verissima videtur Aëtij, qui mygalen magnitudine muris esse scribit, (quamuis aliquanto minor sit) colore autem galae, id est mustelae similem. Amyntas μυγαλίην (mellus μυγαλίην, vel μυγαλίην) ait ex mure & mustela nasci, vt Scholiastes Nicandri scribit: sed hoc, inquit Marcellus Vergilius, nec verum nec verisimile est: qui enim ad generationem coibunt mus & mustela: quibus non solum dissimilis penitus natura, sed naturae & exitales inimicitiae sunt. Insulse etiam Rodolphus quidam in Leuiticum, Mygale (inquit) dicitur quasi mus gulosus. Marcellus Vergilius Aëtij super hoc etymo verba non rectè transfert: neque enim eadem qua mus caudae gracilitate est mygale, sed graciliore, & (vt Aëtius scribit) breuiore: nec eadem rictus longitudine, sed multò longiore. Ge. Agricola rattum, vt vulgò dicimus, murem araneum esse suspicatus, mygalen dici putat, quod magnitudine ferè mustelina, muris autem specie sit: quam obrem Latine etiam aranei cognomen huic muri adinstructum conijcit, quod rattus vt araneus insectum parietes scandat. Sed rattum à mygale differre, facile deprehendet qui eum diligenter cum veterum descriptione, quam mox capite secundo recitabimus, contulerit. Muris genus rubeum, breui cauda, acuta vocis, propriè forex vocatur: est autem venenosum, & ideo non capitur à fellibus, Albertus. Nos omnino hunc murem nostra lingua vocamus mütz, cuius hic imaginem praeposui. Eundemque araneum esse asserimus, quem feles capiunt quidem & occidunt, sed tanquam venenosum non edunt. Albertus sane & Ge. Agricola, qui murem istum foricem esse crediderunt, vocis maxime argumento adducti videntur: quae & huic muri quo de scribimus admodum acuta est, & similiter acutam foricis veteres tribuisse videntur ex proverbio quod apud Terentium legimus, Ego meo indicio quasi forex perij. Sed meam de forice veterum sententiam copiosè supra explicauit. Carolus Stephanus etiam in Vineto foricem & murem araneum confundere videtur: nisi foricis vocabulo tanquam generali vteretur, quod ipsum quoque non videtur probandum. Mus araneus exiguum animal atque leuissimum est, quod aranei modo tenuissimum filum & gladij aciem conscendit, Sipontinus. Ego potius araneum à veneni dictum coniecerim, vt vulgò etiam araneum piscem cuius venenosae sunt spinæ, si pungant, Venetijs nominant: Et tale quid in uere videtur Syluaticus, cum scribit: Mugali, id est draco marinus, & animal venenosum pusillum muri simile: nam & araneum piscem propter venenum pungentibus spinis insitum veteres ophiu, id est serpentem nominarunt, & hodie quidam vulgò draconem vel dracenam. Vegetius 3.77. murem cezum nominat, & similiter Semonicus 47. Albertus murem cezum interpretatur talpam, vt & Hesychius in dictione Λαός, cui interpretatione subiicit, ἀσπίδα, μύς τυφλός, ἡ πύλη γῆς ὀφθαλμῶν. Sabaudi hodie murem araneum muset vel musette vocant: Galli museraim, vel muzeraigne, qua voce Rhæti etiam vtiuntur, qui loquuntur Italicè, müsseraing, Burgundi, sery. Vites quae secundum aedificia sunt (inquit Carolus Stephanus) à foricibus & muribus infestantur, interdum etiam ex quae in medijs agris. Eos autem forices vidimus rostrum acutum, exprorectum quidem admodum habentes: & pilis oblongis in morem sellam onustis, venenosos quidem eos, tum ipso morlu, tum etiam tactu: Vulgus nostrum vocat mesuraignes: quod vocabulum quiddam commune cum mure araneo videtur habere. Id vero ne in vitibus accidat (inquit Columella libro de arboribus cap. 17.) cum Luna Leonis, aut Sagittarij, aut Scorpionis vel Tauri tenet hospitium, ne cetera putentur. Hæc Carolus Stephanus: sed videri eum nobis foricem cum mure araneo confundere supra diximus. Helvetij à vicinis forte Gallis mutuati nominant mütz, quasi murè araneum: reliqua Germania spinz musz, ab acuta rostri figura: aliqui zissmusz, per onomatopoeiam à voce: sed nos supra alium ciselum siue citellum murem descripsimus, quem aliqui puto nominant grossz: smusz, id est citellum maiorem. Hollandi, vt audio, molmuis: nisi talpam potius hac voce significent, quam & Flandri mol appellant. Matthaeolus Senensis ex Dioscoride topo rago & transtulit: topo enim Italis hodie murem significat, rago araneum. A Silesijs autem Bisum mus dicitur quasi moschi mus: dicitur enim siccatu in farno moschum olet: pellis quidem parte mellis olet, vna cum pilis, sed caro etiam olet. Exeret meata quoque eius moschum olent. De musco mure dicitur etiam superius in mure peregrino. Muribus araneis abundat insula Britannia, in hodiernumque diem barbari illi voce Romana vtiuntur. Hermodolus in Plinio. Fieri quidem potest vt in nonnullis Angliæ locis muris aranei nomen idem aut simile Latino in usu sit.

fit, tranſumptum ſcilicet à Gallis, cum maxima Angliæ pars Saxonica & Gallica linguis duabus in vnam confuſis
 veatur. Ego tamen ab Anglis non aliam huius muris nomen elaturam vernaculâ diſcere potui, quam ſhrevv: vel vt
 alij ſcribunt, ſhrevv: alij erdſchrevv. id eſt murem araneum teri eſtrem. De hoc mure Guilielmi Turneri Angli
 medici verba ex epiftola ante biennium ad me data ſubſcribam: Murem araneum (inquit) puo me in
 Anglia vidiffe: is noſtrate lingua vocatur aſhrovvaut à ſhrevv: mus eſt admodum niger (apud nos quidem in
 Heluetia, ex ſuſco ſubruffus) cauda valde brevi, & roſtro admodum porrecto & acuto. Caput, quale habet ad te
 mitto (miſit autem non myzeri noſtri, quem hic depiſtum dedimus, caput, ſed alterius cuiusdam perexi-
 gui muris, dentibus non differens à reliquis muribus, cum araneus plurimum differat vt dicam in b.) vt melius
 poſſis de eo iudicare. Si cui apud nos male imprecamur, dicimus, i beſhrovve the, hoc eſt imprecor tibi murem
 araneum, ſive morſum eius, ſive aliud quodpiam ex eo malum, Hæc Turnerus. Hiſpanis hunc murem raton pe-
 10 quæno dici puo, Illyrice niem egka myls, eſt amici Hiſpanus & Bohemus ſoricem ita interpretati ſunt per epi-
 ſtolas. Polonis keret. Aliqui animalculum quod nos *voſſele* appellamus, quod omnino muſtela eſt, & à Gallis qui-
 buſdam præſertim cum albo colore eſt ermine nominatur, murem araneum eſſe putant: & Albertus mygalen
 matem muſtelæ interpretatur, qui aues in nido iacentes venetur: ſed horum error manifeſtior eſt, quam vt vel
 paucis reſutari debeat.

B.

In Italia muribus araneis venenatus eſt morſus, eoſdem vterſor Apenninâ regio non habet, Plinius. Mures
 araneos multos in Germania & tota Italia vidi, præcipue vero in Valle Anania Tridentinæ diſtioni, vbitamen
 20 venenofos non habentur, fortassis propter frigidam regionis temperiem: nam & ſcorpiones ibidem non ſunt ve-
 nenofos, cum in cæteris Italiæ locis plurimum in tuo veneno lædant, Matthæolus. Mygale chamæleonti ſimilis eſſe
 dicitur, Obſcurus. P. ecedenti capite multa diximus de huius muris corpore eiusq; partibus: hic reliqua addemus.
 Mygalen aliqui dicunt animal eſſe minus muſtela, colore ad cinereum declinante, cum ſubtilitate & tenuitate
 (dentes ei tenues Aëtius tribuit: quanquam & mus ipſe totus exillor tenuiorq; cæteris muribus eſt) Auicenna.
 Et rurſus, Mygale ſecundum aliquos formam coloremq; muris habet. Albertus tubicundum colorem muri ve-
 30 nenato tribuit. Oculis eſt parvis, Idem: quanquam autem totus hic mus parvus ſit, oculos tamen ei multo quam
 pro portione minores eſſe, ipſe etiam obſervauit, & propter hanc oculorum parvitatem viſum ei admodum hebe-
 tem eſſe putat, adeo vt veterum quidam murem cæcum appellarint, vt Veget. & Samonicus. Nicander *μυγάλην*
πυφλήν dixit. Et Plutarchus in Sympoſiacis 4. 5. Mygalen, inquit, ab Aegyptijs collatam, quod cæca ſit: tenebras
 enim antiquiores luce putant. Ibidem ſecur eius in ſilentio Lunæ minuti ab Aegyptijs creditum ſcribit: quod ali-
 40 de muris etiam & ſoricis lecore prodiderant. Roſtrum habet oblongum & acutum, Aëtius & Auicenna: talpæ
 inſtitur, Matthæolus. Ea quidem eſt roſtri eius figura, quæ apta ad fodiendum videatur. Dentes habet tenues atq;
 eos duplici ordine ſitos in vtraq; maxilla, quo ſit vt quatuor dentium ordines habeat: & in morſis ab eo vulnera
 quadrifido ordine conſpiciuntur, Aëtius. Matthæolus ex Aëtio citat, duos ordines dentium habere hunc murem,
 vnum intra alium: quod mihi non placet, Græcum exemplar inſpiciant quibus ad manum eſt. Dentium, inquit
 Auicenna, tres ſunt ordines: quorum alij ſuper alios torti ſunt reſortione parua ad ſuperiora. Cæteri quidem mu-
 res, vt & ſciti & caſtores, dentes binos anterieus oblongos habent, in ore vero interius molares in vtraq; maxilla
 quaternos ſortim, tum infra tum ſupra: vt in ſumma, dentes incifores quatuor ſunt, molares ſedecim. Sunt
 50 autem molares, vt dixi, non ſolum quaterni, in vnaquaque maxilla, ſed quatuor etiam ordinibus diſcreti, vt recte
 tetraſtichis, id eſt in quatuor diuiſis ordinibus, dicantur, ſecundum Aëtium: videlicet ipſi molares tantum infra ſu-
 praq; conſiderati. Quod ſi ab altera tantum parte, inferiore aut ſuperiore duntaxat, tum molares tum inciforios
 dentes reſpicias, tres ordines inuenies, ſecundum Auicennam: ex quibus inciforij longiores reſortiq; ſunt. Sed
 hæc interpretatio ad reliquos mures magis quam araneum pertinet. Quod Matthæolus ſcribit vnum dentium
 ordinem haberi intra alium, niſi molares multo interius quam inciforios eſſe intelligat, quid ſibi velit non alle-
 quor: ſcio piſces quosdam & ſerpentes, duos aut tres dentium verſus habere, atq; vnum intra alium, ſed in mu-
 60 rium genere nihil tale inuenias. Muri araneo brevis & gracilis eſt cauda, Albertus & Maſſarius. Mus araneus exi-
 guus eſt vltra modum, longo roſtello, oculorum acie obtuſa. Plinius Valerianus 3. 55. Hæc iam ſcripſeram, cum
 allatum mihi hunc muſculum accuratius inſpicere, & deſcribere volui. Colore igitur partim ſuſco partim rufo
 eſt, inter ſe mixtis: venter albicat: pedes poſteriores planè in poſtrema corporis parte hærent. Torus grauior
 70 olet, & vel odore venenum ſuum prodit. Caudæ breuiſſimis pilis obſtæ longitudo, digiti duo: reliqui corporis
 tres, vel infra per dimidius. Ocelli nigri & minimi ſunt, pauca maiores quam talparum, magnitudine capitis mi-
 nimæ aciculæ, vt non mirum ſit ferè cæcum eſſe hunc murem, cui poſt talpam minimi omnium in quadrupedum
 genere oculi contigerint. Et ſanè vulgò cæcum hoc animal creditur, atq; ided, vt aciculæ aiunt, oculis diuinitus
 captum, vt minus nocere ſuo morſu poſſit: quod ſi verum eſſet, miraremur ſerpentes omnes (ſola forte cæcilia
 excepta) non viſu tantum, ſed eo etiam in pleriq; acutiſſimo præditos eſſe. Dentes vt minimi ſunt, ita ſitu ſigu-
 80 raq; ab aliorum tum quadrupedum tum murium dentibus differunt, componente quodammodo ſerpentium &
 murium dentes in vnum animal natura. Anteriores bini oblongi, non vt alijs muribus ſimplices ſunt, ſed alijs bi-
 nis aut ternis denticulis enaſcentibus exaſperantur, tantillis vt niſi diligenter inſpicias non appareant. Hoc etiam
 differunt à cæteris muribus, quod bini illi oblongi non ſeparati ſunt à cæteris interioribus, ſpatio aliquo medii,
 ſed vnu omnium continuus ordo eſt. Aperi planè & acuti ſunt terræ inſtar, quidam bini alijs ternis (vt tres poſte-
 90 riores puo) cuſpidibus, tam exiguis vt ferè viſum lateant, laterentq; magis niſi extremæ partes cuſpidum qua-
 rundam ruſſo colore notarentur. Dentes circiter octo ſunt vtrinque (reliquis muribus quaterni tantum) & in-
 ſuper duo longiores ſupra, infraq; totidem, ipſi etiam vt dixi duabus vel tribus cuſpidibus ferrati, quæ niſi quis
 accuratè obſeruet dentes per ſe videri poſſunt, & omnes ex vno eſſe enati.
 Sed vt res clarior fieret, geminas icones hic adieci capitum murinorum
 cum dentibus ſuperioris maxillæ: maior communem figuram & ſitum
 dentium in omni genere murium (excepto araneo) & ſimilium declarat,
 ad cranium muris agreſtis repræſentata: minor, aranei muris dentium ſi-
 tum figuramq; vtrunque reſert.

C. Mures

C.

Mures aranei apud nos captuntur ferè circa hortos & ſtabula: hyeme quidem domos & ſtabula magis quam
 æſtate ingrediuntur. Gaudent ſanè circa ſimum bubulum verſari. Simulachra Deorum cum foris ſpecioſa appa-
 reant, intus continent ſæpe *μῦρον ἀπὸ τοῦ ἡ μύγαλιν ἐπιπλήθεινον αὐτοῖς εἶδη*, Luciantis in ſomno. Viſum eis hebe-
 tiſſimum eſſe, & ideo à nonnullis cæcos credi in p. dixi. Vox huius generis multo acutior quam alijs muribus, vnde
 aliqui ſoricem crediderunt propter prouerbium, vt in A. retuli. Per onomatopœiam etiam à voce aliqui Germa-
 nicè hunc murem *χίμυς* nominant. Putauerunt aliqui araneum murem ex mure & muſtela gigni, ridiculè qui-
 dem vt in A. dixi. Plutarchus in Sympoſiacis 4. 5. Aegyptios ait credidiſſe *τὴν μυγάλην πικρότατην ἐκ μύων πέμπτη γενεῆ*
νεμυγίας ὄσης, quorum verborum ſenſus non ſatis mihi conſtat. Mures aranei orbitam (id eſt veſtigium rotarum
 10 curruſ volutatione impreſſum) ſi tranſiere, moriuntur, Plinius. Hoc quam verum ſit, inquit Marcellus Verg.
 facile erit factò periculo cognoscere: atqui interim quodnam vulgò ſit araneo muri nomen non docet. Ferunt
 non tranſiri ab eo orbitam torpore quodam nature, Plinius. Negant tranſiri orbitam ab eo, nature quodam tor-
 pore: & ſi tranſierit, moritur; inde contra morſum eius terram ex orbita ſumendam præcipiunt, Hermodorus. At
 alij veteres præter Plinium, non ſi tranſierit, ſed ſi incidit in orbitam, hunc murem perire ſcribunt, Noui & eg-
 20 gam mygalen, inquit Nicander, in orbitis morientem: vbi Scholiaſtes, Mygale cum cæca ſit, in orbitas iuxta ro-
 tas incidens illic necatur: quaſi non per antipathiam orbitæ, vt alij ſcribunt, ſed cum inde euadere non imaret,
 aut forte non poſſit, curru aliquo ſuperueniente, pondere rotarum opprimatur. Mus araneus ſi in orbitam inci-
 derit, naturali fato illic detentus emoritur, Marcellus. Mygale valde metuit orbitas: illa paſſa enim torpēt ac tremi-
 30 ac ſi in moretur (quaſi etiam euadere poſſit, ſi velit) ſæpe etiam moritur, Philes. Si in orbita incidit, tanquam
 vinculis capitur ac moritur: quare & terra morſui quem inſiſerit hic mus inſperſa remedio eſt, Aelianus. Oca-
 lorum acie obtuſa eſt, ideo quantum exiſtimo, iners ei natura, vt non poſſit tranſire orbitam, Plinius Valeria-
 nus. Tardiores multo ſunt quam mures: hanc ob cauſam pariter & propter hebetudinem viſus, ſæpe in ſtabulis
 deprehenſi occiduntur. Mygales curſus vel inceſſus eſt in vltimo, Auicenna, vt Bellonenſis legit, ſenſu minime
 claro, videretur autem tarditatem ſignificare. Mygale animal paruum & venenofum, alliculus eſt vigoris in iuuen-
 tute, ſed continuè per ætatis incremenca torpēſcit, Albertus; proinde non mirum ſi iam ob ætatem torpidi ali-
 quando in orbitis reperiantur, nec facile inde euadant. Mygale dicitur quaſi mus gulofus, Rodolphus in Leuiti-
 cum: ſed ridiculam hanc etymologiam eſſe in A. dixi. Fraudulenta eſt, & dolo rapit quæ deuoret, idem. Audiō
 boum vngulas in ſtabulis viuencium ſæpe ab eis pertodi.

D.

Mygale animal gulofum & rapax, ſingit ſe manſuerum, ſed cum quis ei appropinquat, mordens illico venenā
 num inſundit, vt legitur in annotatis in Leuiticum, Arnoldus de Villanoua. Crudeliſt eſt animo, ſed hunc diſſi-
 mulans blanditur beſtijs, & ſi poteſt venenò interficit, Albertus; Mygalen patnalis exhorreſcit, Philes. Omne
 iumentum murem araneum (non vt Gillus verit muſtelaſam,) reformidat, Aelianus. A felibus capitur quidem
 & occiditur, ſed tanquam venenofus non editur: Catii ſi deuorat, tabe mori dicuntur.

E. F.

Vites inſeſtant ſorices & mures, &c. vt in A. retuli, ex Carolo Stephanò, qui mures araneos eſſe ſuſpicatur
 quid faciunt. Aſtutum eſt animal videtur & diſſiculter capti: plerumq; autem capitur primo frigore: tum enim
 prodians perit: præſertim ſi in orbitam incidit. Ne à felibus quidem in cæbum admittuntur, vt miteris non de-
 40 fuiſſe qui hominè vino bibendum pro remedio ſui morſus exhiberent, vt in G. dicemus.

G.

Mus araneus, qui cum in orbitam incidit moritur, vltus in cæterem redactus, & cum adipe anferina per-
 mixtus, condylomatis inſcriptus, mirum remedium adfert, Marcellus. Mus araneus pendens enecat ſic vt terram
 nec poſtea attingat, ſura neulium ſanat, ter circumdatus ei, toties expuentibus medente & eo cui medebitur, Plin.
 Mus araneus ſi in orbitam incidit, naturali fato illic detentus emoritur: hanc illic inuentum argilla; aut limteo;
 aut phœnicio inuolue, & ex eo ter circumſcribe parotidas, quæ in corpore ſubito turgebunt, mira celeritate ſa-
 nis, Marcell. Pro ſelle *μυγάλης* (mullum *μυγάλης*, id eſt muſtelæ, cuius ſel in vſu medico eſſe legitimus, mygales nuſ-
 quam: & Galeno etiã adſcripta Antibalomena *μυγάλης* habent) ſel cameli, Antibalomena apud Aeginetam. Mu-
 50 ris aranei caudæ cinis (impoſitus) prodeſt morſis à cane rabido, ita vt mus cui abſciſſa ſit cauda viuus dimittatur.
 Plin. Equo ſtrophoſo Hippocrates veterinarius per os inſundit iuber tamenta vngularum (equi) anteriorum trita
 in quatuor coryllis aquæ, *ἢ δὲ πρὸ ὀφθαλμοῦ μύγαλης λευκῆς*, hoc eſt vel aliquid terræ à mure araneo effoſſæ, vt in
 Hippiatricis legitimus. Quin & ipſe mus araneus aduerſus morſum ſuum varijs modis prodeſſe dicitur, impoſitus,
 potus, appenſus, vt in ſequentibus dicemus. Prophylacticum quidem remedium, ne mordeatur homo vel aliud
 animal, præſtantiffimum eſſet, ſi ſuperſtitioſe amuleta cæterent: recitabimus id tamen infra, vbi de morſu huius
 muris in iumentis curando agetur.

Muris aranei morſum venenatum eſſe: deq; ſignis eius & medendi ratione in genere.

66 In Italia muribus araneis venenatus eſt morſus, Plinius. Quibusdam in locis non haberi venenatum retuli
 ſupra in b. Muris aranei morſus interimere quandoq; ſolet, Galenus ad Piſonem. Ipſi quidem hi mures tam ve-
 nenati ſunt, vt ſupra dixi, vt capti etiam occiſiq; à felibus non comedantur. Cadaveribus eos veſci audio, vt non
 ſit mirum venenofam hoc alimento vim in corpus eorum diſtribui. Præcipue vero noxiuſ eſt eis morſus ſi præ-
 gnans momorderit, & ſi animal prægnans ab eo præſertim prægnante mordeatur, vt infra dicam vbi de iumentis
 ab eo demorſis agetur. Aſſeuerant aliqui demorſum non aliàs exulcerari, niſi prægnans (*ἔμνη*): Marcellus Ver-
 70 gilius non rectè legit (*ἐμνη*) mus araneus fuerit: tum enim auxilijs opus eſſe, Dioſcorides. Si prægnans momordè-
 rit, protinus diſſilit, Plin. Puſtulæ, ſi prægnans percuiſerit, nec aliter, rumpuntur (erumpunt) & vlcus malignum
 faciunt, vt Dioſcorides & Aëtius ſcripſere. Plinius non puſtulas, ſed ipſum murem araneum, ſi prægnans feriſſe-
 ſet, diſſilit protinus exiſtimauit, Hermodorus. Ego Plinium Græcis non intellexiſſe omnino erraſſe dixerim. Vide
 70 etiam infra vbi de iumentis morſis agam, verba Ariſtotelis.

Signa. Muris aranei morsum arguit, locum ambiens inflammatio, (dolor vehemens & punctura in corpore, & apprensus rubor in locis secundum dentes eius, Auicenna.) nigraque pustula dilata sanie turgens exurgit: & partes omnes vicinæ lucent, (bases seu radices fulcæ sunt, & partes proximæ, Auic.) Rupta pustula depascens vlcus, non est dissimile quod serpit, occupat, (Cum pustula finditur, egreditur caro alba colore neri, habens tunicas: & quandoque apparet in eis adustio quæ dâ: & quandoque corroditur & cadit, in dâ fluit inlito pus virulentum, deinde putrefit, & corroditur, & caro cadit. Auic.) Inlestinorum quoque tormina, difficultas urinae, & frigida aspergillus ossifusus (Vergilii vniuersi) consequuntur, (sudor frigidus corripit, Auicenna.) Dioscorides & Actuarius. Sed video Auicennam sua ferè ex Paulo Aegineta transtulisse, quare Aegineta etiam verba adscribam. Vbi mus araneus læsit, sequuntur dolores pulsantes, & in singulis dentium eius animalis ictibus rubores, (&c. vt Dioscor.) Cute pustulæ disrupta album vlcus apparet: nam & membranas neruosas deraditur: ad hæc, excidunt etiam partes de passione oborta his quæ serpunt (viceribus) simili: præterea etiam intestinorum tormina comitantur, vniuersa difficultas, & frigidi sudoris vniuersa eruptio, hæc Aegineta. Manifesta sunt muris aranei vulnera, inquit Aëtius: quadrifido enim ordine conspiciuntur. Et lauguis quidè primò puris promanant, paulò post vero saniosus. Animal enim ipsum putrefactione occidit. Conseruerunt etiam bullæ insurgere, quas si quis dirumpat, carnem subiacentem seculentam videbit, & fissuris dispartatam. Inflatio autem sequitur demorsos. Ceterum hoc animal frequentius ad testes insilire solet, (quod & Auicenna scribit,) eosque percutere, non hominis soluti, sed cuiusque etiam bruti animantis.

Curandi ratio. Mus araneus pro sua magnitudine magna etiam vulnera facit: quod si parua aliquando inbecillius imprimens fecerit, ea curata faciliora erunt. Pessimus vero morsus is est quem prægnans (idque magis etiam, si prægnans, vt supra dixi) insilierit. Morsus differentia ab inflammationis magnitudine apparet. Aëtius libro 13. cap. 14. iubet primum adhiberi communia remedia, quæ scilicet eiusdem libri capite decimo describitur, nempe vt morsus primò abluatur posca calida, deinde ab aliquo exurgatur, cuius bitula cum plurima flamma adhibeatur, loci vlcio scarificentur, &c. Iubet etiam antidotos magnas exhibere. Strato apud eundem, locum demorsum primò scarificari iubet, deinde medicamentum imponi quæ virus extrahant, acia scilicet, qualia inferiora plura recitabimus. Si locus non sit exulceratus, nec pustulæ eruperint, imponuntur acia quædam, vt pyrethrum, aut allia trita, aut sinapis, aut etiam malua: (aut ablutus tantum negligitur) si vero exulceratus sit (quod si maxime si prægnans mus fuerit) cortices granati dulcis decocti triti imponuntur, & vlcera eodem decocto, aut magis myrti, perfusa fouentur, vt Aëtius ferè & Auicenna scribunt. Quæcunque remedia ad scolopendræ morsum faciunt, hæc etiam salubriter applicantur, Aëtius & Aegineta.

Remedia topica, imponenda morsui muris aranei ordine literarum enumerata.

Abinthium bibitur cum vino contra muris aranei morsum, & draconem marinum, Dioscorid. meminit etiam Plinius lib. 27. Medetur acetum scorpionum ictibus, canis, scolopendræ, & muris aranei morsibus, & contra omnia aculeatorum venena & pruritus, Plinius. Græci medici & alij quorum scripta viderim aceto vtuntur contra huius muris morsum, non per se, sed alijs remedijs coexceptis, vt ipso mure atanco vltio, galbano, hordei cinere, sinapi trito, chrylogono. Allium ne contra araneorum murium venenatum morsum valere videretur, aconitum pardalianches debellat, & canum morsus, in quæ vulnera cum melle imponitur, Plinius. Allia contrita illinuntur, Dioscorides, & Actuarius, Aegineta, Auicenna. Morsum cum cumino integro & allio, putamine extrinsecò non abiecit: eadem etiam cum oleo trita assidue & diligenter locis circumfictis illinito, Aëtius. Allium cum ficulneis folijs cyminoque, emplatri modo imponitur, Dioscorides. Althæa, vide in Malua inferiori. Aquæ calidæ fons conducit, Dioscorides & Actuarius: vt Ruellius & Marcellus vertunt: Græce legitur ἡ δὲ αἰθέρων ἀλυσίς: sed ἡ γρηῶν pro aqua calida non accipitur: apparet deesse vocem; Aegineta, qui Dioscoridem ferè transcripsit hac in parte, ἀλυσίς habet: est autem halme muria: & Aegineta tecutus Auicenna, Fouetur (inquit) aqua salia calida, vt Bellunenensis legit. Aëtius non ἀλυσίς sed ἡ δὲ αἰθέρων legit: quæ vox acidam muria significat. Vngulæ arietinæ cinis cum melle imponitur, Plin. Sec. Plinius Valerianus manifestè exprimit imponendum esse, Plinius tacuit, & medicamento bibendo mox subiunxit. Brassicæ semen aut folia, trita cum laere & aceto mortis à mygale, vel cane etiam rabioso, vtiliter imponuntur, Geoponica. Canis fimum illinito, quod & homini & equo medetur. Hierocles in Hippiatricis. Caprificus, vide in Fico infra. Chrylogoni folia confusa & ex aceto imposita, Dioscor. Cuminum, vide in Allio supra. E nigra sicu candidi cauliculi illinuntur cum cera, Plinius. Caprifici cauliculi aut grossi quam miuutissime, ad scorpionum ictus è vino bibuntur: Lac quoque insillatur plaga: & folio imponuntur: item aduersus murem araneum, Plinius. Caprificorum grossi cum eruo & vltio contra muris aranei morsum & scolopendræ vtiliter illinuntur, Dioscor. Allium cum ficulneis folijs & cymino, Dioscorides.

Ex galbano splentum per se, vel cum aceto tritum, Dioscorides, Auicenna, Actuarius. Hordeacea farina cum aceto multo illita, Dioscorides & Actuarius. Hordei cinis illitus, Plinius. Si ruptæ sint bullæ vel vlcera oborta, acida muria proleat, & hordeum vltum tritum impone, Aëtius.

Leporis coagulatum cum aceto impositum, vt Aggregator citat ex Plinij lib. 28. Vide infra in remedijs intra corpus sumendis. Malua vel maluarum folia, Auicenna & Aëtius, Malua syluestris, Aegineta. Althæa inter maluas est, & muris aranei, Plinius. Mus araneus dissolutus & impositus, ipse sui morsus veneficia luit, Dioscorides, Actuarius, Galenus de simplicibus 11. 46. Tritum ipse & impositus ictu suum sine dolore curat, Galenus ad Pisonem. Ipse mus araneus contra se remedio est, diuulsus & impositus: nam si prægnans momorderit, proinus dissilit, (non ipse inus, vt Plinius malè ex Græcis vertit: sed vlcus tantum rempitur, vel potius erumpit, vt supra docui) optimum imponatur qui momorderit. Sed & alios ad hanc vltum feruant in oleo, aut luto circumfictos, Plinius. Muris araneum vltum cum aceto cataplasmatis vice imposito, Strato apud Aëtium. Mihi sanè multò magis probaretur acetum addidit vlti huius muris cinerem, quam ipsam per se murem dillectum tritum imponi: quando & alij quidam cineres adhibentur, vt hordei: & acetum per se tum huic tum alijs venenatis ictibus resistit, vt supra dictum est. Myrti decocto vlcera ex eius morsu vtiliter fouentur: Vide infra in Punicò malo. Tera ex orbita, Plin.

Si autem muris nocens violentia cecis

Quæ sola signant voluendis orbita plastris,

illius,

illius, mira datur vili de puluere curas

Berenus. (Alij non illini volunt, quod conuenit humidis: sed arido puluere tantum aspergi.) Mus araneus si in orbitam incidit, (vide supra in c.) tanquam venulis captus immoritur: & morsus ab eo remediò est terra ex orbita trahitur sumpta, eaq; simul vt vltus aspersum sit, statim sanatur, Aelianus & Philus. Matheolus ex Nicandro citat terram curruum rotis adhaerentem mederi morsui muris aranei, quod sibi inquit fabulosum videri. Ego huius rei mentionem apud Nicandram non reperi. Porri, Diosco. Resistunt quoque acini (agnia, Ma. cellus Vergilius corinua transferre maluit, non quidem ex Græcæ dictionis vi, sed quod hoc remedium magis conuenire videretur, & aliorum quoque; authorum consensu niteretur) dulcis Punici decocti & illiti, Dioscorides interprete Racl. Quod si exorta ab ictu vesicæ exulcerentur, mali Punici dulcis corium coctum tritum impone, vlceraque ex eodem decocto, aut magis myrti decocto perfusa foue, Aëtius. Si apostema sit, cortices granati dulcis decocti imponentur, Auicenna. Pyrethrum, Aegineta & Auicenna. Sinapi tritum cum aceto, Aegineta & Strato apud Aëtium. Talpa discerpta imponitur, Plinius Valerianus. Cætera magorum placita de talpa, suis reddemus locis: Nec quicquam probabilius inuenietur quam muris aranei morsibus aduerari eas, quoniam & terra, vt diximus, orbitis depressa aduertatur, Plinius. Trifolium bituminosum coque, & decocto calido locum demorsum foue. Nullus autem formento illo vtatur qui non patitur. Transe enim affectus in eum, vt putet se à vipera vel araneo mure commorsum, Galen. Euporist. 2. 133. Verbenaca (Aëtius addit rectam) cum propinata ex vino, tum pro cataplasmate imposita, iuuat, Aegineta & Aëtius.

Bibenda edendæue aduersus muris aranei morsum.

Prodest potum abrotoni decoctum, maxime si in vino detur, Dioscorides, Actuarius, Auicenna (qui & paulò antefica Armenum pro abrotone nominauerat inter eadem remedia,) Aegineta. Abinthium ex vino potum, Plinius & Dioscorides. Agni hæc diu coagulatum, Aegineta & Auicenna. Coagulatum agnium in vino potum, Plinius. Efficax est remedium, si miscantur, aristolochiæ corticis drachmæ quatuor, myrti drachmæ sex; Aegineta. Brassicæ foliorum atidorum farina muris aranei morsus alterutra parte exinanit, Plin. h. 20. Muris aranei & canis rabiosi morsus brassicæ & semen & trita folia sanant; melius si cum laere & aceto tritum ponantur: decoctum quoque foliorum datu bibendum, Ruellius. Capparis cortex, Aëtius. Cattanus, Auicenna. Cupressi teneræ pilulæ cum oxyelite, Aegineta: pro quo apud Auicennam non rectè legitur, Lac cum syrupo acetoso: quamuis & nux cupressi cum vino apud eundem inter remedia paulò ante legatur. Dioscorides cupressi pilulas recentes ex aceto propinat. Cyclamen cum oxyelite, Dioscorides & Auicenna. Chamæleontis radix ex vino, Dioscorides, Aegineta. Ellesiaphacus, id est salua, Aegineta. Eruca ex vino, Idem, Dioscor. Aëtius, Auicenna, Actuarius. Erucæ semen, Plinius & Auicenna. Gentianæ radix, Aëtius. Aegineta & Auicenna. Galbanum cum vino, Dioscor. Aegineta, Actuarius. Hædi agniue coagulatum, Aegineta & Auicenna. Lauri foliorum tenerorum drachmam vnâ aut duas cum vino tritas bibendas præbe. Eadem pecoribus conueniunt, Aëtius. Aliqui præ cæteris commendant succum foliorum lauri, & folia lauri humida (recentia) cum vino decocta, Auicenna. Coagulo lepotis ex aceto vtuntur contra scorpionem & murem araneum, Plinius: Aggregator hoc remedium fortis applicari scribit: Plin. non exprimit: ego in corpus sumendū putarim, vt & hædi agniue coagulatum. Labele cum vino decoctum, Auicenna. Nec deunt qui literatæ monumentis tradiderunt, tritum (ipsum murem qui momorderit cum vino exactè detritum, Aegineta) murem araneum contra suos ictus eodem modo bibi: quam historiam apud Arabos inuentam, dignam duntaxat censuimus quæ annotaretur, Dioscorides. Myrta, vide in peris in Aristolochia. Muris aranei morsus sanatur multæ catulo, vt in serpentibus dicitur, Plinius. Panacis liquor, Auicenna: numerat autem hunc liquorem inter fortiora auxilia, vt & cyclaminum, radicem gentianæ, & coagulatum agni hæc diu. Pyrethrum cum vino, Dioscor. Aegineta, Auicenna. Serpyllum cum vino, Dioscorid. Aegineta, Actuarius. Synamium cum vino, Aegineta, Auicenna. Syracum cum vino, Auicenna. Verbenaca (recta, Aëtius) cum imposita tum ex vino propinata iuuat, Aegineta.

De iumentis à mure araneo morsis.

Muris aranei morsus iumentis omnibus molestissimus est: pustulæ hoc excitantur, & periculosior quem deorsu fixerit grandia: pustulæ enim rumpuntur, ex quo interitus sequitur. (His verbis, ex quo interitus sequitur, quod respondeat in Græco nihil inuenio: sed si non grandia est, non interimit. Mygale aliquando iumenta veneno interficit, maxime equos & mulos, & præcipue equas prægnantes, Albertus. Tradunt equos & iumenta, si herbas in quibus mus araneus virus emiseric, depascantur, ita ut examari, Siphontius. Commoneum rationem medendi iumento morso à colubris, scorpis, phalangijs & muribus cæcis, describit Vegetius 3. 77. Idem 3. 82. diuersa remedia contra muris aranei morsum prauatim receperat, isdem verbis quibus Columella 6. 17. quæ recitant in Boue capite tertio, vbi de morbis bouum egi. Eadem omnino etiam Pelagonius scribit: habet tamca hæc & Vegetius quædam, quæ apud Columellam non leguntur, inferius recitanda.

Signa. Mus araneus si morsum infixit, locus tumore duro cingitur, gemitus animal exprimit partem interpellans, Absyrus. Intumescit animal totum, oculique collactymant, & exantia tumor, ac virus à ventre destillat, & pabulum respuit, Hierocles. Equus in stabulo iacens si subent in forte murem araneum prenat, mordeatur ab eo, Hippocrates in Hippiatricis. Si asina prægnans ab hoc mure mordeatur, periculum est ne moriatur, Ab yctus. Si prægnans mus fuerit qui percussit, his agnosceatur signis: Pustulæ per totum corpus exant, sed simili vt alijs ratione curabitur, Vegetius. Normanni in Gallia hunc murem admodum venenatum esse putant, na vt si equum vel bouem cubantem transilierit etiam, periculosi morbi eis causa sit, (vt circa lumbos claudum, pecus, vel quæsi immobile videatur;) nec posse curari nisi mus iterum per aduersum latus vel ponte vel coactus transiliat, quæ quidem valde superstitiosa est parsula.

Cura. Apij semen coctum in vino & oleo demittes, ac tumentem locum scalpillo discindes, quo virus emoretur, & vellicatum punctum vulnus recudescat: Si per hæc inflammatio magis exaudescat, in orbem tunc emittes ferramentis igni flagrantibus exulcerabis, hæc partis aliquid deprehendens: rectis quoque ferramentis, quo visceribus emanet, redulcerabis. Quod si pars ea per exulcerationem intumescat, hordeum tritum cum tritumque conpiscat, R. r. r.

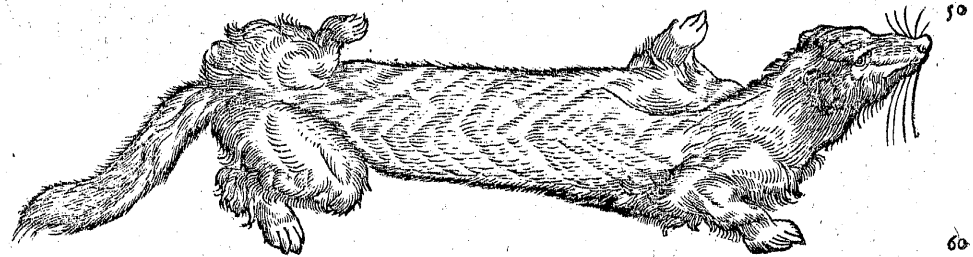
sed antea vetustam adipem iungere conuenit, Hippocrates hippiatet. Aliqui, vt Tarantinus, tradunt illa esse imponenda, suffiendumq; cornu ceruinum. Absyrtus mellus esse putauit, si lassa pars vratur simul atq; dentium inuriam sentit. Stratonicus scarificandum vulnus consulit, praesertim quod inflammatione ciagitur, & sale & aceto conspergit: postero die equum per aquam dulcem in cursum concitare, (postq; cretaq; cimolia aceto subacta lini, vulnus balnearum strigmentis nutriti, Hierocles. Aduersus muris ar. mortuum comprobatur allium tritum cum nitro: & si nitrum defuerit, cum sale & cymino permiscere, atq; ex eo puluere loca, quae morfu contracta sunt, conficere. Quod si eruperint vulnera venenata (si phlegmone rupta in vlcus abeat, Pelagonius) hordeum combustum in puluorem rediges, & diluto aceto (abluto vulnere simpliciter, Pelagon.) vulnere inspergis, & hac ratione sola curabis: (nam caeterorum auxiliorum vsu magis atq; magis gliscit vulneris iniuria.) Daturus potionem, pollinem tritici, hordeum, (anethum, Pelagon.) cedriam & vini sextarium per fauces digerens, Hac Vegetius & Pelagonius. Remedio est locum laetum aculeo compungi, brassica trita cum aceto illini, allij etiam ex aceto tritis, Absyrtus. Tritas alij spicas, salem & cuminum paribus singulis mensuris vino mistis illines. Aut intritum murem araneum cum sextatio vini faucibus infundes. Aut si illum non inuenieris, creta singulari perlines, Hippocrates. Tritigith acetabulum in vino odorato per nares indidisse proderit, (quod & Hippocrates scribit:) plagamq; canino stercore lini, quod idem hominibus salutare est, Hierocles. Terra quae eruitur ex orbita aceto subacta, illi cu auxiliio fore fertur. Locum laetum subula compungas, puluereq; qui in orbitis sub vestigio rotarum inuenitur, acri aceto per fuso linas, Hierocles. Terram orbitae vitina subactam impone, Hippocrates. Laeti foliorum tenerorum drachmam vnam aut duas cum vino tritas homini morfo bibendas praebet: eadem pecoribus & iumentis conueniunt cum aqua trita & natibus infusa: est enim praesens remedium, quare & hominibus commendatur. Aetius. Si iumenta momorderit (musatan:) mus recens cum sale imponitur, aut fel vesperilionis 20 ex aceto, Plinius: Subiungit & alia remedia, quae pro iumentis commendare videtur, sed cum alij auctores inter hominis remedia eadem posuerint, superius a nobis enumerata sunt. Estimandum sane est pleraq; eadem homini & caeteris animalibus conuenire. Ne mus araneus animal mordeat, ipsum animal (ipse mus araneus) viuum de creta circumdabitur, quae cum induruerit, suspenditur in collum, & non contingetur a morfu, certissimum est, Vegetius. Audio vaccarum vbera aliquando morfu huius bestiolae laedi: quo facto rustici axungiam marialis ruffi inungunt.

H.

a. Epitheta. Τοφλὴν τε σμερδὴν τε βροτοῖς ἐπὶ λογὴν ἀγγασιον, Μυγαλέην, Nicander. Samonicus murem cecum dixit pro mure araneo, item Vegetius, epitheto vsi loco pro priij.
 e. Cornicem occisam randa relinques donec pateat: cadauer iam foetidum expones in locum vbi mures 30 aranei sunt, & conuenient ad hanc escam consumendam omnes totius domus mures aranei: poterunt autem sic collecti vel scopis opprimi, vel aliter occidi capine: vt ex Gallo quodam homine erudito, dum haec scriberem, cognoui, qui se quidem non expertum, sed a pluribus ita se audiuisse aiebat.
 h. Murem araneum colunt Athribitz, Strabo libro 17. Mygalas & accipitres defunctos Aegyptij in urbem Burum asportant, Herodotus lib. 2. Murem araneum ab Aegyptijs coli & sacrum haberi, (ἐκτεθεικέναι) alunt quod caecus sit: nam tenebras luce antiquiores existimant: τὴν τε σμῆν ἢ ἀντὴν ἐκ μωῶν πέμπτη γενεὰ νυμνίας εἶδος. Praeterea ietur eius mlaui ἐν ποτὶ ἀφαισιμοῖς ἢ σελήνης, hoc est cum Luna obscuratur, Plutarchus in Symposiacis 47. an vero per obsecrationem, eclipsin intellexerit, id est delliquium quod non aliter fit nisi cum per diametrum Soli opposita est Luna: aut potius interlunium, id est cotum cum Sole, (cum & aliorum murium lecora pariter cum Luna crescere & decrecere auctores tradant,) in medio relinquo.

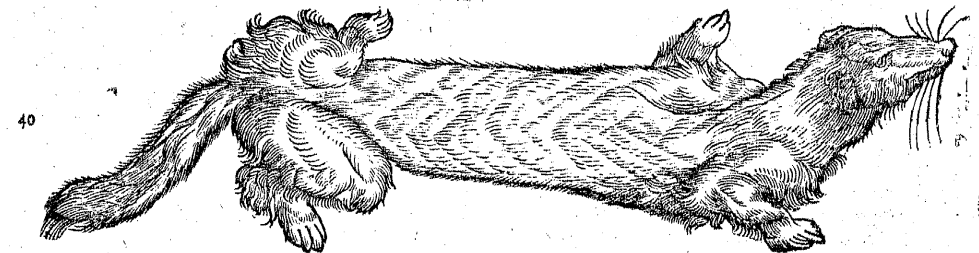
DE MVSTELA PROPRIE SIC DICTA: CUIVS HISTORIAE ETIAM ILLA ADDIDIMVS, QVAE MVSTELIS OMNIBVS, VT VIVERRAE, MARTI, &c. ex equo conueniunt.

Hac figura bis ponitur, quoniam mustela alba solo colore ab altera differt.

MVSTELARVM genera diuersa sunt, (Nos de singulis separatim dicemus: & primum de minima mustela, quae & vulgaris Plinio & domestica nominatur ab alijs: Graecis καπτιλίδιον, vt Hermolaus & alij erudit (Ge. Agricola, & Carolus Figulus qui de mustelis dialogum conscripsit) sentiunt. Mustelarum duo genera: alterum syluestre: distat magnitudine, Graeci vocant ididas. Hae autem quae in domibus nostris oberrat, &c. Plinius. Non probo quod Niphus mustelam in vrbanam & rusticam diuidit: nam domesticae mustelae non in vrbibus tantum, sed ruri etiam frequentius puto circa domos & villas reperiuntur. Sed in hoc etiam errat, quod mustelam vrbanam, vt ipse vocat, non aliam quam catum seu selem esse vult, vt & Marcellus Vergil. Quamquam vero & alia quaedam maiores mustelae saepe circa domos reperiuntur, vt domesticae dici possint, vt genus illud interdum q; nostri illud vocant, & martis genus 70 vnum,

vnum, quia tamen eadem syluestres sunt, nec semper domesticae, non proprie sic nominabuntur. Illius noster versatur circa aquas, vbi pisces captat: in syluis, vbiprehendit aues: in domibus, vbi gallinas, quare Plinius eam esse domesticam dicit, Ge. Agricola. Sed de alijs infra hic de minima tantum agemus, cuius adiecta est effigies, & absolute etiam mustela nominatur Latinis, Graecis μάλι similiter absolute. Solemus enim ferre quae vulgaris aut domestica sunt, simpliciter nominare: rarioribus vero aut syluestribus aliquid discernendi causa adijcere. חולד, cholead, Leuitici vndecimo mustela conuertitur ab omnibus interpretibus. Magistri vocant חולד chuldab, vulgo חולד חולד mustela, vt David Kimhi scribit. Chaldaeus translulit חולד chulda: Arabs حوله chulda: Perses حوله chulda: Septuaginta μάλι, Hieron. mustela. חולד, oach, Hebraica vox, vnde plurale ochim semel ponitur Esai 13. (Babylon, inquit, subuerterit, & implebunt domos eorum ochim, Mustelus cercopithecos vertit.) David Kimhi existimat animal q; 10 magistri Thalmudici חולד, nemial vocant, simile feli, vulgo dictu חולד חולד, marturo, id est martes, aut חולד חולד, furon, & חולד חולד, furon. Author Concordantiarum Hebraic. חולד, koph, interpretatur cercopithecum vel cephum: & חולד חולד, id est mustelam, vel, vt Iudaei putant, martem. Chaldaeus translulit חולד chuldab, Symmachus etiam vocem Hebraicam reliquit. Septuaginta & Theodotion חולד, id est foni: (quasi echo intelligenda sit, quae solet in magnis & desertis edificijs resonare, vt in caulis & desertis circa montes locis.) Aquila rphones, Hieronymus dracones reddit. Koh quidem lacerti genus vel chamleontem interpretatur Leuitici 11. Pro mustela apud Albertum barbara vocabula legimus his & hyzias, quae nec ipse intellexit: sed ex collatione cum textu Aristotelis hanc significationem ipse deprehendit: nam Albertus hyzum inepitissime lepore exponit, deceptus quoniam vtrinq; animal ore suo catulos saepe de loco ad locum transfert. Fethis etiam apud Albertum in Aristotelem 9. r. non alie quam gale, id est mustela esse videtur, quae aquam addit, & gale, ceu de diuersis animalibus agens. Nam 9. 6. Fey- 20 ton, in quiritingentium habet vt vulpes, (cilicet in inuadendis gallinis) & eius altera species est katiz, id est icis. Niphis, id est mustela, Syluaticus: forte niphis legendum: nam niphisza apud Graecos hodie vulgo vocatur. Ibanauge est mustela, Verus glossomartarius in Auicenna. Ibinuers, id est animal quod vocatur bellula, Syluaticus: Videtur autem bellula mustelam significare, voce ficta a Gallis vel Italis, qui belectam aut balottam pro mustela dicunt. Et alibi, Yena, id est bellula. Γαλι, Graecis veteribus semper mustelam significat, recentiores quidam Graeci pro fele, id est cato abutuntur, vt supra in Cati historia dictum est. Theodorus Gaza apud Aristotelem, interdum mustelam, interdum cattum interpretatur: nec quamobrem ita verterit satis conijcere possum, cum cattum Graeci κληρον, & Latini felle appellent, vt ipse etiam translulit, Massarius. Albertus galen aliquoties inepitissime vulpem interpretatur. Σπονδύλα, ἢ γαλι, Atticè, Helychius & Varinus. Malm per λ. simplex. Erasmus in proterbio, Spondyla fugiens pessime pedis, spondylam felem interpretatur. Est & simile huic proterbium Γαλι δριμύτητος, de acri vel 30 acido, vt Erasmus vertit, ventris flatu. Ibidem spondylen serpentis (insecti dicere debuit) genus esse ait, quod emoriens grauissimum odorem emittit. Σπογγ, animal quoddam, Helychius & Varinus: idem forte quod σπογγ, id est cochlea. Quidam nuper mustelam interpretatus est, sola (ni fallor) Germanicae vocis affinitate ductus, nam Germani mustelam vocant vvsel, Graeci hodie vulgo mustelam μφιζα dicunt: vvsel φιζα legit apud Suidam in dictione Λοισαλαβωτης.

Mustela Italicè nominatur donnola vel ballottula, Scoppa. Donnulae & alibi dannula vocabulo Auicenne interpretibus barbaris pro mustela vitur: Albertus & Niphus damula scribunt: quo vocabulo alij recentiores obiecti damam intelligunt, quae de genere capreaum vel caprarum syluestriū est. Damula siue dammula, bestiola parua est & debilis, vt scribit Isidorus, sic dicta quod de manu fugiat. Cum parit, statim deuorat secundas ante quā terram 50 attingant: & praeda est alijs animalibus, Albertus lib. 22. Videtur autem damulam, siue capreae genus siue mustelae accipias, cum alio quodam animali confundere quod secundas deuoret: harum enim neutram id facere legimus. Galeotes quidem, id est stellio cum primum suam exiit senectutem, eam deuorare dicitur: & fieri potest vt huic aliquis cum gale, id est mustela confundat, & secundas pro senectute, id est leberide reddiderit. Domesticae mustelas foinos vocamus, Cardanus Italus. Gallis mustela est belette, aliàs belotte, al' balotte. Aliqui, vt audio, circa Mera oppidum baccal nominant. Carolus Figulus mustelam Gallicè fouinum vel marturellū interpretatur: quae duo genera diuersa & syluestriū mustelarum esse, infra ostendam. Hispanis, comadrela. Rhæri qui Italicè loquantur, Latinum nomen retinent. Germanis vvsel vel vvsle. Ge. Agricola viselam dici ait ex sono quem edit. Aliqui in Heluetia hermalin vocant, alij corrupta voce balemlin: sed illae duntaxat quae totae sunt albæ, quales apud nos hyeme fiunt, sic nominari debent, vt in b. dicam. Anglis, vvsell, alij scribunt vvsell vel vvsell: alba vero mustela 60 mimer, per transpositionem literarum Gallicae vocis herminne, Illyrijs kolezaoua. Quidam hodie animal cuius figuram pro mustela dedimus non recte murem araneum esse putant: inde nimirum persuasi quod morfus eius similiter ferè noceat. Albertus etiam mustelae marem, vt galen vocari scribit, quod falsum est: mygale enim Graecis mus araneus est, siue mas siue foemina. Ichneumonem vulgo nunc murem Indicum vocant, alij damula, Niphus: sed damula siue donula Italis & recentioribus quibusdam barbaris, omnino mustela vulgaris est, non ichneumon: quod peregrinum & Aegypto peculiare animal est, &c.

B.

Mustela domestica plerumq; est in dorso & lateribus rutila, raro subfulua: in gutture semper candida: quia nonnunquam tota candida reperitur, quamquam rarus, Ge. Agricola. In nostris quidem regionibus, quae montanæ sunt, mustelas omnes citate fuscas vel si. brutilas esse audio, hyeme candidas: q; & Stumphius noster in Chronica suis annotauit. Lepores etiam, non omnes, sed alpini tantum hyeme in Heluetia albescunt. Vocantur autem armetina

armelini) *hermeli* vel *hermelin*) tum proprie cum toti candidi sunt: aliqui apud nos per eflatem quoq; cum fusci aut subrutilli sunt, ut dixi, sic nominant: quo tempore *vivisele* potius dicuntur, non quidem à colore albo, quem nati *vivisele* vocant, sed per onomatopoeiam à sono vocis. Armelini in magno numero ex regionibus Europæ ad Septentrionem sitis natiuntur, ubi maxima anni parte hyems & frigus obtinet, ætates brevissimæ sunt: quos quidem à nostris nihil differre puto, nisi quod pilus forte tenacius eorum pellicibus adhærescit, ut omnibus tempore frigido captis animalibus multò tenacior esse solet. Alba Russia sine Moscovia, qua parte Cronio mari accedit, zebellinas armelinasq; pelles nobilium ac matronarum delicias mittit, Erasmus Stella. Olaus Magnus in Lanzerocca Scandinaviæ sylva, cui longitudo ad octoginta miliaria, hoc genus mustelæ abundare scribit. Apud Tarraros tentoria regia foris pellibus leonum operiuntur: patietes verò intus obducuntur pellicibus nobilissimis armeliorum & zebellinorum: etiam si in regionibus illis hæ pelles pretiosissimæ habeantur, ut quandoq; vix pro duobus milibus Byzantium adreorum pelles pro vna tunica sufficiant, Paulus Venerus. Grapaldus & Alunnus, armelinum vulgò dicitur, murem alpinum esse putant, quod fasum esse ostendi iam supra in historia muris Alpini. Brachialis (id est iuncturæ manus) ornamentum similiter ut pars ipsa brachiale dici potest, ut ab armo armilla. Ab armillis quidè armillini vocantur mures alpium & septentrionis, quorum est candor eximius: quoniã ex his pelles ambire vestiumanicas armillæ modo confucient: nunc totis subducuntur vestibus, lectori quoq; stragulis, Hermolaus in Glossematis. Ego Plinij murem alpinum, alium esse ostendi: quod si quis armelinum etiam sic vocare volet, quoniam circa alpinas regiones maximè per hyemem albæ habentur mustelæ, illi non admodum contendero, sed mustelam alpinam vel mustelam albam discriminis causa nominare commodius esse monebo. Idem illis dicam qui armillinum murem Ponticum faciunt, quòd & ex Ponto aduehatur, & albus color ei (non omnibus tamen, sed vni duntaxat generi) ab Aristot. & Plinio tribuatur: quamvis .n. forte propter duas has causas sic nominari possit, nõ tam considerandũ est tamen quo res aliqua nomine dici possit, quam quo dicatur proprie. Sed de Ponticis murib. sententiam meam in historia ipsorum explicant. Mus Ponticus, quem hodie vocant hermelam, hyeme solum in cauis later ab orib. Est vero totus niuis instar candidus, excepta cauda digitum longa: eius .n. dimidia pars, & quidè superior, (inferior, vel extremitatem versus, ut ipse obseruauit: dorsum etiam multò candidius esse, ventrem ex albo subflauum) nigerrima. Magnitudo ei sciunt: persequitur mures & aues quibus vs. scitur. Eius pelles in pretiosarum numero habentur, Ge. Agricola. Condantur (ut Plin. scribit, inquit Olaus Magnus, qui hoc animal Murè Ponticum esse putat) in hyeme Pontici mures, & ij duntaxat albi. Atqui si hyeme perpetua clauderentur, nunquã apteretur albiore pellis huius bestiolæ, quæ estate subrufa videtur in fine Maij: quando deposita albedine proli propagandæ certis diebus operam dat inter nouas herbas, prout obiter inter equicandũ vidi apud Helingos populos Septentrionales: ita ut in congressu propter nimiam conuentionem (*multitudinem earum confusam*) in curiu locissimo cohererent, atq; dentibus striderent, tantum fortorem in magno parte syluæ diuersarum arborum relinquentes, ut vix meminerim me deteriorè sensisse vnquam. Singulo quoq; triennio ut plurimum, copia alimenti, maximo mercatorum lucro, ampliatur & extenditur earum pelles: quod hoc modo non in Noruegia solum, sed & in Hellingia & vicinis regionibus, accidit. Bestiolæ quadrupes Lemmar vel Lemmus dicitur, magnitudine Soricis, pelle varia: per tempestates & repentinos imbres è celo decidunt: incompertum vnde, an ex remotiorib. insulis, & huc vento delata, an ex nubibus feculentis natæ deferantur. Id constat, ita ut atq; deciderint, reperiri in visceribus earum herbas crudas nõndum concoctas. Hæc more Locustarum, maximo examine cadentes, omnia virentia destrunt: nam quæ vel morsu attigerint, perdunt. Vni hoc agmen, donec non gustauerit herbam renatam. Conueniunt gregatim quasi hirundines euolantur: sed stato tempore aut moriuntur acruatim cum lue terræ (ex quarũ corruptione aër fit pestilens, & affigit incolas vertigine & ictero): aut his bestijs dicitur vulgariter Lekat, vel Hermelini, (*vocabulo non tam Italico quam Gallico*) consumuntur: vnde ijdem Hermelini pinguecunt, & reddunt pelliciam mensuram longiorem. Horum pelles (ut ceteræ etiam) venduntur decadem numero, quadraginta præfertim in quolibet fasciculo: & in regiones longinquas nauigijs exportantur. Hæc Olaus: deinde venationis eorum tribus aut quatuor modis expostis, per decipulam, foueas, canes, & sagittas, subdit: Caro eorum contemnitur: pelles sola in precio est propter candidissimum colorem, in summis principum vtriusq; sexus aulis. Solent autem his pellicibus interponi raræ caudæ nigra, maximè in amplissimis vestium simbrijs, antiqua honestate seruatis. Varius, Mus est Ponticus & Sarmaticus: Hermelinus, Suericus: quem Aristoteles Murem album appellat, Scaliger. Erminium (aliàs, Ermineus, quod magis probo) quo quidam erinebinum (lego, ermelinum) vocant, animal est parvulum, figuræ mustelarum, hyeme candens niuis instar, estate fuluum ut mustela: candet tamen semper in ventre, & in extremitate caudæ nigerrimũ est. Mures & aues insequitur, & carnibus vescitur, Albertus. De genere mustelarum est, sed forma minor. Liber de natur. rerum. Carolus Figulus etiam herminas, ut Galli vulgò vocant, vel hermillas, ut Germani, mustelarum generis esse scribit, colore tantum differentes. Pirolos, id est icinrus, mutat colorem: ut & mas mustelæ qui mygale vocatur: (non rectè: mygale enim mus araneus est.) hoc autè est animal quod aues adhuc implumes venantur in nidis: simile muri, & quotannis albescit magis magisque, donec tandem assimiletur color eius color butyri, Albert. 3. 2. Gronosthajj Polonis vocari audio, muris vel mustelæ potius Septentrionalis genus, vndiq; albissimum, sed in fine caudæ nigrum: quare eundè hermelinum esse conicio: quã meam coniecturam Pictonus quidam vir doctus postea mihi confirmauit. Quamquam, alius quidam Polonus demonstratam sibi mustelam albam, sua lingua lassica mihi nominauit. Sunt qui lassicum (sic enim G. Agricola nominat, & in murium genere ponit: vide supra inter Mores) ab hermelino non aliud differre putant, nisi quòd duobus ferè digitis breuior est: ut illud genus quod *harnball* Germanicè vocant, eadè mensura longius: ut pellicibus nostri mihi narrarunt: quorum pleriq; hoc etiam affirmant, mustelæ colorem album propter ætatem, non propter frigus aut hyemem fieri: reperiri .n. eas in nostris regionibus, primo ætatis anno rufas, altero mixti coloris, tertio decaum candidas. Ruforella est animal circa aquas habitans, ut frequèter mustela maius, & pirolo (ciuro) minus. In dorso subrufum, in ventre candidum. In terra facti habitacula: & egerit sterces perquam odoriferum, molcho simile odore, sed dissimile facultate & violentia odoris. Visus hominum fugit. Vno tantum in loco alui excrementa congerit, vnde facile ab hominibus colligi potest, Isidor. Guesseles vel roserulæ (Innominatus quidam Germanicè transtulit, *Griffelle oder rosch*, quæ nomina ego hæcenus apud Germanos non audiui.) Idem addit, non maris, sed martis genus esse, quod placet) vulgò vocantur mures quidam, quorum simus habet molchi odorem: qui etiam in pelle huius muris percipitur. In dorso fuluus est, in ventre albus. In pratis habitat & iuxta riuos: & aliquando in domibus quibus contigua sunt prata herbosa, Albertus. Mustela quidem omnis, saltem si non capta sed liberè alatur, sinum allquo modo odoratum habet.

Mustela alla maior est, in ventre candida, & in dorso fulua, alla minor. Albertus. Mauritania mustelis alii felibus pares ac similes, nisi quod rufus eis eminentior & oblongior est, Strabo. Mustela quædam apud Afros nascitur in Silphio, similes Tartessij, Herodotus. Valla pro Tartessij vertit marænis, quod non probo: quamuis scio apud Aristophanem quoq; Tartessia murgæ mentionem fieri, ut Varus citat in *Targonia*, sed ibidem Tartessiam quoq; mustelam dici scribit pro magna. Est autem, inquit, Tartessus (ego semper potius s. duplici scripserim) vrbs Iberiæ iuxta Aoronem paludem. Aristophanis locus est in Rautis, ubi faniam vel dæmonem infernallem Tartessiam murenam vocat, quam prius *χρυσίου* & *κατων* *παύλαρον* vocauerat. Tartessus vrbs est extra columnas Hercules ad Oceanum, ubi Argæuthonius regnavit: habet autè mustelas maximas, Hesychius. *τάρταρος*, feles (mustela potius) Tartessij, de magnis & ridiculis dicebatur. Tartessij sunt in Ibenâ, apud quos feles maxime nasci dicuntur. Fortasse non in præ dicitur & de rapacibus. *ὠστρον* *μαλιν* *κρέα* *κλέβ* *ασον* *τάρταρον* *ἔχον* (duo habentes) *βόβα* *ἀλμυρα*, Aristophanes in Vespis. *ἡρακλειώτεροι* *τῶν* *γαλῶν*, Rapaciores felibus (mustelis.) Lacinus, Erasmus. Ego Tartessiam mustelam prouerbio vsurpata nunquam legere memini: & sic vix videretur, alio tamen sensu quam Erasmus accipiendũ videretur, non de magno & ridiculo homine: neq; enim magnam & stupidam hominem ita mustelæ magnæ conferas, ut alio magno, quo sensu alium Canthacium dicimus. In Pordoseleua via interiacet, cuius ultra cerum latus gignitur catus, (*γαλις*, id est mustela) extra alterum gigni non potest, Aristoteles. In Pordoseleua insula viam mustelæ non transeunt. Plinius: Albertus addit, & illate moriantur, similiter in Bæotiam illata fugiunt.

Mustela domestica plerumq; est in dorso & lateribus rutila, rarò subfulua: in gutture semper candida: quia nonnunquam tota candida reperitur, quamquam rarius, Ge. Agricola. De mutatione coloris eius per ætatem & hyemem; iam proximè dixi in Hermelini mentione. Figura corporis similior est martaro quàm muri, & habet anterores dentes breues, quod non habet mus, & infesta est muribus, vnde patet, quòd non sit de genere murium, Albertus. Corpus etenne & in longius ductum, Agricola: tenue & gracile instar sciuri, Stumphius. Priores dentes breues habet, non sicuti mus longos, Agricola. Mures quidam in Cyrenaica sunt *παρωπερῶσων* *ὠστρον* *μαλιν* *κρέα* *κλέβ* *ασον*, id est lura facie mustelarum instar, Aristoteles in Mirab. & Aelianus. Mustela cor magnum, Aristot. maximum proportionem, ut & reliquistimidis aut propter metum maleficis animalibus, Plinius. Mustelæ genitale osseum est, Aristoteles & Plinius. Vide infra in Vierta. Penis canibus & mustelis osse constat, Vesalius. Vulpibus tetiam osseum esse Aristoteles ait. Mustela habet caudam breuem, Agricola.

Cavernis terræ & petrarum fissuras inhabitat, Albertus. Et rursus, libro 22. In cavernis habitat galli, & ad meridicm & ad aquilonem hostia parat, ut vnde cumq; ventus veniat sit ruta contra ventum, (eo scilicet foramine obstructo.) Idem ferè de sciuris Plinius scribit. Septentrionem versus foueæ suæ ingressum facit, ut vento sibi contratio non fatigetur, Isidorus. Incolit saxa, foramina, & interdum fossilia, ubi fornum & stramentum reconditur, Stumphius. Apud nos circa domos ferè & stabula habitat: mustela, vnde & domestica dicitur: armelini verò in regionibus ad Septentrionem reperitur etiam in syluis. Mus anidus minuat, velox mustelæq; dicitur, Author Philomelæ. Germani ex sono vocis quæm edit visulam nominant, Agricola. Audio vocem eis acutam esse, & serpentium sibilò ferè similem. Mustela diutissime dormit, Liber de natur. rerum. Clibus senium finitur hyberna quæ: conditi enim & hi cubant: rufus ætate iuuenescunt, simili & mustelis quere, Plinius. Mustelas hyemem cubare, & state expergisci Aristoteles scribit, ut Perottus citat: (ego hoc nusquam apud Aristotelem reperio: statim .nim post gluces, mures Ponticos albos id facere scribit, non mustelas ut Perottus citat.) Hoc mustellis accidere (inquit Perottus) comperit est, quòd ipsi quoque cõtempserint hanc vlam vtriusq; generis mustellis, aliquando experiri unus. Mustela si nostræ domi vinit, etiã habet suas cavernas, non diu ac multum se condit: si turo, hyberno tempore in specubus latet, Agricola. Hæc dum scriberem per mediam hyemem mustelam albam in orto extra vrbe mihi visam *ἐξέβη* *μυρ* quidam mihi restitit, vnde colligo non longo tempore eas dormire, cum illa ne media quidè hyeme sono indaluerit. Rutilus alius quidam mihi affirmavit vidisse se mustelam Limagum vrbs nostræ flumen superante continatis saltibus, ita ut non quàm demersa nataret, sed subinde per superficiem saliret, quòd propter leuitatem & agilitatem huius animalculi non difficulter credo. Mustela rutilis nostris non est ingrata: deorat enim omnia genera murum: domesticos, tum maiores tum minores quos rufos vocant: item agrestes mures & talpas. Cavernas etiam labere possunt ob corporis sui gracilitatem: itaq; mures multò plures absument quam cati. Ita fit ut in Heluetia mustelæ ferè abundant, quod à rusticis & alpinis hominibus auentur, Stumphius. Gale muribus vescitur, & idè eam serpentibus qui eisdem vescuntur, pugnat, Albertus ex Aristotele. Idem libro octauo galen hoc facere scribens vulpem interpretatur. Mustela gallinis infesta est: oua earum absorbet & ipsas interficit, Albertus. Ego à rusticis audio oua tantum ab eis rapi, vel exorber, gallinis verò non noceri: quòd & Stumphius scribit. Syluestres verò mustelas, martes & illeissios à nobis dicitos, gallinas iugulare certum est. Terrestris mustela fera bestia: que in didiosissima, in defunctos homines inuadit, & nisi arceatur, eorum oculos diripit & exorbet, Aelianus: eo scilicet modo quo gallinarum oua. Prouidendum ne ad anserum cellas accedere possint mustelæ, aliæque bestie quæ nocent, Varro. In anserum sternebat cellis seruanda sunt eadem, quæ in alijs generibus pultrorum: ne coluber, ne viperæ, felesq; aut etiam mustela possit aspirare: quæ ferè pernicitas ad interfectionem proferunt reteros, Columella. Amyntas aut mygale, id est murem araneum: & mure & gale, id est mustela nasci, ut refert Scholiastes Nicandri: quod sanè ridiculum est, cum mustela omne murium genus maximè oderit ac denoret. Mustelæ autibus concipit que ore paruriat: quare est eius interdictum est Iudæis, ut hoc symboło insinueretur perniciosissimum esse: hominibus morem, ut quæ ipsi autibus acciperint, eadem verbis exaggerantes maioribus malis inuoluunt, Aelianus. Aegyptij inter cetera obicera sua symbola galen habent, id est mustelam: quam muribus concubere ferunt, ore porere: quæ imago natales sermonis ostendit, Calcaginitus ex Hieroglyph. Mustelam ore conserpere & ante pererere, Clemens papa dicit, Liber de natur. rerum. Galen id est mustelam ore parere fabulam, ut pitem quoque galeon, id est mustelam, Horus. *τῶν* *βαρβαρῶν*, id est mustela marina, è collo parit: & sic (*γαλις* *herpeton* *de* id est mustelam colliparam) Lycophron Medusam Gorgonem nominauit, eò quod etiam post accipitatum eius caput 70 Chrysaorem & Pegasus pepererit, Varus, & Iacicus Tzetzis: Lycophronis interpret.

Sunt qui coruus & ibi ore coire opinentur: inter quadrupedes etiam mustelam ore parere: atqui mustelam modo ceterarum quadrupedum vulvam habere certum est: ex qua quoniam pacto foetus ad os deveniat? sed quia mustela paruos admodum parit, ut & cetera didipedes, & saepe catulos suos ore susceptos transfert, fecit ut ita opinarentur, Aristoteles de generat. anim. 3. 6. Omno mustelarum genus in incitatum graue quiddam olet, sed maxime id quod Germani illisum appellant, Agricola & Albertus. Omnis mustelae stercus aliquantum redolet muscum, Idem. Mustela fugiens pessime pedis, Vide infra inter proverbia.

D.

Mustela quamquam exiguo corpore, prudentes, animosae & feroces sunt, Matthaeolus: quare & animalia se maiora, per astutiam & agilitatem corporis vincunt, Obscurus. Timidissima est & latebris gaudet, Textor. Mustela, mus & lacerta, in Lege prohibita ne quis edat, clandestinas insidias & furta denotant, ob naturam ipsorum timiditatem, quae vel ad quemvis strepitum expauescit, Procopius Gazzeus. Animal est subdolum, Obscurus. Rapax: unde natum proverbium, Mustela rapacior. Facile cicuratur, Albertus. Cicurare autem solent aliqui propter animum pullos praecipue nidis auferendos, ut in B. dicam. Mustela & sciuri alio dentibus tentato in posterum mordere vix audent, cicuresq; hoc modo fiunt, Cardanus.

Catulos nuper natos, quia ab hominibus & nonnullis alijs animantibus, eis periculum metuit, singulis diebus alio transfert, Agricola. Magna cura & industria foetum nutrit: & saepius de loco ad locum transfert ne inueniantur, Albertus. Mustela omnes hoc commune habent ut foetus suos de loco in locum ore transferant: sed hoc etiam canes aliquando faciunt, Perottus. Mustela etiam, ut mures, domum ruituram praesentent, paulo ante migrant, ut retull ex Aeliano in Mure D. Circa foueas suas quam sint industriae, paulo post initium praecedentis capitis dixi, Galeos (id est mustelus piscis) persequitur & alios quidem pisces, sed pastinacas praecipue, quibus nihil in mari venenatius: sicut in terra serpentes mustela, Plinius. Mustela serpentem quoque impugnat, eum praecipue qui mures venatur, videlicet ea causa, quia ipsa etiam mures persequitur, Aristoteles. Et rursus, Mustela serpens aduersarius est, quod eadem in domo versantur: victus enim ex eisdem appetatur necesse est. Mustela visa est frequenter cum serpente pugnare, Perottus. Damulam odere serpentes & fugiunt, & eius anhelitum sustinere non possunt, Auicenna puto. Sed videtur corruptus is locus vel mutilatus: non enim ipsius, sed rurae quam comederit odorem serpentes fugere alij fide digniores scripserunt. Mustela quorles dimicatura cum serpente est, rutam comedit: odor etenim eius herbae infestus serpentibus est, Aristoteles. Ruta contra serpentium ictus datur in potu vel in cibo: utpote cum mustelae dimicaturae cum his, rutam prius edendo se muniunt, Plinius: hac sumpta fidenti animo ad pugnam procedunt: oderunt enim huius herbae odorem serpentes, Aelianus. Atqui mustelam etiam rura fugari apud Auicennam legimus, lib. 3. fen. 6. tract. 3. cap. 13. (Vide in Cato E.) quod miretis cum tot anthores eandem ab ipsa ediscribant, siue ante pugnam cum serpente in eundem, siue (ut recentiores quidam malunt) iam peractam. Mustela serpentem aggressa aggressi ruta se munit: Proinde omnem medicorum aeternam rura superare dicitur: ita ut si mortuos foetus suos inueniat, per herbam naturaliter notam rediuitos faciat, Liber de nat. rerum. Albertus etiam agrestem rutam a mustela sumi ait: cum veteres simpliciter rutam dixerint: & potest sane fatua uti, cum circa domos versari soleat. Gale muribus vescitur, & serpentes eisdem vescentes impugnat: quos cum vicerit, deuorat, & postea rutam comedit pro antidoto veneni. Albertus & Isidorus. Mustela vires refouet ruta, in murium venatu, cum ijs dimicatione conferta, Plinius. Basilisco serpentium venenatissimo mustelam virus exitio est: Adeo naturae nihil placuit esse sine pari. Inijciunt eas cauernis, facile cognitio sola necant illi simul odore, moriunturq; & naturae pugnam conficiunt, Plinius & Solinus. Omne iumentum mustelam reformidat, Aelianus. Mustela prudenter capere aues videtur: iugulat enim quas ceperit, ut lupus orem, Aristotel. Gallinaceos mustela terret, Philes & Aelianus. Mures omnis generis a mustela maxime sibi meminit: nam cauernas etiam subiens eos apprehendit, ut in C. dixi. Mustela & fues discedit, Plinius: item mustela & cornix, Idem. Mustela cornicum nidus saepe diripit, Perottus. Mustelam aiunt dolose colludere lepore, quem Iudo defatigatum gutture apprehendat, & firmiter adherens comprimat, nec currentem quidem relinquens, donec lassum tandem conecet ac deuoret, Albertus. Mihi rusticus quidam affirmat visam mustelam quae leporem aure teneret. Cati, ut audio, mustelas aliquando inuadunt, sed cedunt eis, & fortiter se defendentes relinquunt. Quibus in locis mustela non sint, natura quodammodo aduersante, superius in B. dixi.

E.

Γαλεόγρα, ὄργανον ἡμισημένιον, Suidas & Varinus. Hoc est instrumenti genus quo fontes plectuntur: vel potius cauea in quam conijciuntur. Nam Varinus exponit etiam ἡμεῖον ὑποδοχὴν, hoc est locum seu vas potius, cui ferre includuntur. Pollax inter οὐδὴν, hoc est vasorum genera numerat galeagran, & hac voce usum scribit Demosthenem in oratione ad Aristogitonem. Videtur quidem proprie significare machinae vel laquei genus quo mustela, quas Graeci γαλεός & γαλεός dicunt, capiuntur: ut mysgra, muscipulam: podagra, pedicam ceruorum, &c. sed huius significationis testimonium ex authoribus non habeo. Καὶ πελοδῶντες εἰς γαλεάγραν ἐμβάδοντες πέραναι σιληῖας διεργαζόμενοι πῶσεν, ἐν δὲ ὄρωματι ἐπιπύον. Καὶ αὐτῶν, ὅ δὲ ἐν γαλεάγρασιν ἀπὸ τῶν βαλῶν ἀπέκτενον, Innominate apud Suidam. Lyfymachus rex Telephorum quod Isomma in Arfinoen reginam torfisset, ἐμὲληθῆναι ἐκβλῶσεν εἰς γαλεάγρασιν, καὶ διεν ἡμεῖα περιφερέμενον καὶ τρεφόμενον, ἔταως ἐπιπύσεν Σοφρανίην, Athenaeus libro 14. vbi & galeagra vocabulum apud Hyperiden thetorem esse scribit. Dion historicus scribit ab Caligula plures in galeagra coniectos necatosq; ut Caelius citat. Linius allicubi genus quoddam turtis galeagram nominat. Plutarchus in lib. Vtra animalium &c. caueam cui tigris inclusa erat galeagra vocat. Vltus vilis est πῆξ ἢ θυροπύργιον, καὶ γαλεάγρας, Theoph. Sal Atomoniacum frumentumq; humore aliquo diluens, circa loca quae frequentant mustela miscellam ipsam dispergit. Aut enim vbi massam eam vorauerint, interibunt, aut illinc aufugient. Fertur autem, si quis vnus tantum caudam detraxerit, exciderit ue testiculos, ipsunq; animal viuum abire permiserit, in posterum nunquam amplius accessit: si illuc mustelas, Africanus in Geopon. Mustelam fugere aiunt odorem ruta, Auicenna. Cati syluestres frumum ruta & amygdalarum amararum refugunt, Rafis: cicures quosq; ruta syluestri fugantur, ut sciippi in Cato E. Chamaleontis felle in aquam coniecto, mustelas contrahi, magi scribunt, Plinius. Fel stellionum

50

uitam

tritum in aqua mustelas congregare dicitur, Idem. In Italia quibusdam locis mustelis domesticis, ut audio, vtuntur, ut extrahant columbas & columbarijs, & alias aues ex nidis quas in parietibus habet, ut passeris, sturnos. Aues capiuntur in foraminibus columbarijs cum mustela cicurata in foramen immissa, Crescentiensis. Mustelam Metis audio Gallice vocari bacca: hanc funiculo alligatam vasculo supra perticam imponunt; eleuantq; ad animum in arboribus nidus, vnde pullos extrahunt. Mustela mare auium pullos in nidis venantur, Albertus 3. 2. Ictis etiam siue syluestris mustela, aues captat, ut in eius historia dicitur. A mustelis tutae sicut columbae, si inter eas frutex virgofus sine folijs asper, vel vetus sparteae proijciatur, qua animalia calciantur, ut eam secretò non videntibus alijs vnus attulerit, Palladius. Mustela cinis si detur in ossa gallinae pullis & columbinis, tutos esse a mustelis aiunt, Plinius. Et rursus, Gallinaceos non attingi a vulpibus, qui ceur animalis eius aridum ederint: vel si pellicula ex eo collo induta, galli inierint: Similia in felle mustela legimus. Caseos, si cerebrum mustela coagulo addatur, negat corrumpi vetustate, aut a muribus attingi, Plinius. Mures abigitur cinere mustela vel felis diluto & semine sparso, vel decoctarum aqua. Sed redolet virus animalium eorum, etiam in pane: ob id felle bubulo semina attingi vitius putant, Plinius. Mustela & mures stridentes, vehementem praesagiunt tempestatem, Aelianus.

F.

Mustela quondam Iudaeis in cibo vetita fuit: est enim animal (inquit Aristoteles) ad deturpandum omnia immundum: muribus praeterea concipit (quod supra in C. refutauimus) quae ore parturiat, qui mos hominibus perniciosissimus est, cum quae ipsi auribus accipiunt, eadem verbis exaggerantes, maioribus malis inuoluunt. Alij, ut Procopius, esu eius interdico, invidiosum, rapax & timidum ingenium symbolicè damnari putant. Sacerdotes mustelam non esunt, ut Aelianus ait, quod ore pariat, Gyrald. Corpora quae natura sunt sicca, salis confertu exarefacta, cibo sunt inepta: quidam enim leporem salire aggressus, mustelis exiccatis simile reddidit, Galenus de alij facult. 3. Exiccantur autem mustela, non ad cibum, sed ad medicamenta, ut in C. dicam.

G.

Mustela febrem curat, Vrsinus. A copon ad podagram & articulare morbum mirabile facit & ad diurnum capitis dolorem, materiam ad superficiem ducens, & ad frontem ac sinciput: Canicula paruum probè saginata viam, & mustelam viam in olei sextarios nouem, ac butyri libras tres conijcitur: atq; donec vicia fiant animalia coquite. Inde in percolatum oleum calidum pedes aut manus per totam diem imposito, Aetius 12. 43. Aliqui terram substernunt lacertae viridi excaecata, & vna in vitreo vase annulos includunt è ferro solido vel auro: cum recoctis visum lacertam apparuerit per vitrum, emissa ea, annulis contra lippitudinem vtuntur. Mustela etiam oculis punctu erutis aiunt visum reuertit, eademq; quae in lacertis & annulis faciunt, Plinius. Auicenna quaedam attribuit dannula, id est, mustela carni simpliciter, quae magis classici authores cineri mustela adscribunt: qualia sunt, arthriticis doloribus imponitur: ex vino contra comitalem vel capitis dolorem bibi. Morfui scorpionis vili ter imponitur, Albertus. Venenis resistit caro dannula sumpta, Auicenna. In cibo sumpta capite & pedibus abiectis, & sanguine illito, ad comitales & strumas laudatur, Vide infra inter remedia ex sanguine. Exulceratis strumis mustela sanguis rectè inlinitur, vel ipsa in vino decocta salubriter imponitur, Marcel. Plinius paulò aliter; Strumis exulceratis mustela sanguis, vel ipsa in vino decocta salubriter imponitur; Marcel. Plinius paulò aliter; sicut emplastrum cum cera, Theophrastus. Mustela domestica ad diuersa remedia amburi solet, & exenterata sale inueterari, & in vmbra sicari vt Dioscorides & in Theriacis Nicander scribunt. Σεκετοδεν vocem Plinius inueterare vel sale inueterare vertit: recentiores quidam exicare vel arefacere, quidam ineptius salire simpliciter: prope autem ad animalia integra quae sic reponuntur induranturq; sicca pertinet. Corpora quae natura sunt sicca, salis confertu exarefacta, cibo sunt inepta: quidam enim leporem salire aggressus, mustelis exiccatis (γαλεός σικκός) similem reddidit, Galen. 3. de alij facult. Ceterum μεφλεγεν Ruellius amburere vertit, Marcellus Verg. significantius, flammis amburere: Hermolaus Barbarus non rectè inasare. Nicander in Theriacis circumferibit, Α πωλύαις ἢ λαγύλλω Καρφοῦλες καθὸ πηθε πρὸς σελάντησιν αὐτῶν. Iubet autem hoc fieri vel in catulis mustela, vel in ipsa mustela Hoc quidem etiam in aibus, inquit Marcellus, mox mox coquendis coqui agunt, flammis vnim quas non poterunt manibus vellere minutissimas amburunt plumas. Vult sane Dioscorides, non inasari, sed integram cum sua pelle, pilis tantum adustis, seruari mustelam. Nostri μεφλεγεν dicunt ἡσπυμεν: quod quidam in subis maectatis faciunt. Graeci etiam ἀφολέν & φλογέον, ut dicam in Sue II. f. Scripserunt quidam herinacei terestris carnem desiccata prodesse elephantiacis, cachectis, &c. quae si efficere potest, facultate habuerit valenter simul digerentè deficcantemq; sicut & caro mustela arefacta, Galenus de simpl. ii. 3. Exiccata è vino pota venenis aduersatur, Auicenna. Contra toxica mustela vulgaris inueterata binis drachmis pota valet, Plinius. Preparata, (ut diximus) binis drachmis cum vino pota, aduersus omnia serpentium venena praesentaneo est remedio: toxico simili modo sumpta resistit, Dioscorides lib. 2. & Auicenna inter remedia ad sagittas Armenias. Mustela catulus preparatus, ut diximus (sale scilicet inueterata) contra omnia mala medicamenta valet, Plinius. Mustela sale inueterata inter auxiliaria morsum, quos in fluxu serpentes medicamenta est. Bibitur autem binis drachmis ex vino, preparata ut supra dictum est, Dioscorides lib. 6. Mustelam arefacta aliqui planè omnis feræ alexipharmacum esse referunt, & maxime eius ventrem, Galenus de simpl. ii. 35. Mustela, quae in domibus nostris oberrat, inueterata sale denarij pondus in cyathis tribus (vini) datur percussis (à serpentibus,) aut ventriculus coriandro factus inueteratusq; & in vino potus: & catulus mustela etiam efficacius, Plinius. Caro mustela arida si bibatur cum ruta (vino potius) contra morsum omnium animalium, Albertus. Contra phalangij morsum viles sunt mustela catuli, ut diximus (id est inueterati sale & è vino poti,) Plin. Et rursus, Muris aranei morsu sanatur mustela catulo ut in serpentibus dictum est. Mustela caro arefacta valenter simul digerit & deficcata, qua vtiq; vi comitali morbo afflicto iuuat epota, Galenus de simplic. ii. 3. (& Auicenna.) Et rursus, Arefactam ac potam legitimus prodesse comitalibus vi scilicet digerentè, ii. 35. Dioscorides sanguini eius hanc vim attribueret videtur, (Marcellus quidem interpretè expresse ad sanguinem refert remedium ad comitales apud Dioscor. Ruellius verò simpliciter vertit, ut Graeca habent, Comitalesbus etiam prodest, ut quo referas dubites) ut alij alijs mustela perditibus alijs qui integra mustela cineri, ut mox dicitur. Mustela exiccata & pota sanat epilepticos, Nic. Myrcellus.

fff De mu-

De mustela cinere multa legitimus remedia: at qui Galenus nunquam se hoc animal combussisse scribit, vt quid prestaret experiretur. Mustelæ sanguis & cinis ad elephantiâsin vtiliter illinuntur, Plinius, Sextus, Aesculapius. Elephanti morbo aduersus erit cedri de cortice succus, Mustelæ uero cinis, vel fusus sanguis ab illa, Serenus. Mustela exusta cinis & elephantis sanguis, imixtus & illitus elephanticis corporibus medetur, Marcel. Aduersus anginas, sunt qui cuiuscumque hirundinis pullum edendum cenferunt, ne toto anno metatur id malum. Strangulatos (pulos hirund.) cum sanguine comburunt in vase, & cinerem cum pane aut potu dant. Quidam & mustelæ cineres pari modo admiscentsic & ad strumæ remedia dant, & comitialibus quotidie in potu, Plin. Mustelam totâ viam in olla vltam, & cinerem eius cum melle aut terebinthina aut butyro impositum, strumas sanare affirmant, Nic. Myrpsus. Ad comitiales, Aptus mustelæ cinis est, & hirundinis vnâ, Serenus. Plinius alibi mustelæ cinerem etiam per se commendat aduersus comitiales morbos. Auicenna simpliciter mustelam de vino bibendâ prescribit ad epilepsiam & capitis dolorē. Mustelæ cinis illitus capitis doloribus remedio est, Plin. Cinei mustelæ (inquit idem) phrenetico dare potui ex aqua aliqui prodesse tradiderunt: sed quis ad hoc cogere posset furentē, etiam si certa sit medicina? Mustelæ cinis oculorū suffusionibus confert, Plin. Ad reumaticos (sive catarrhum in fauces) efficac remedij sic: Mustela die Iouis Luna vetere capta, viua in olla rudita excoquitur vt teri possit, & in puluerem redigi, qui puluis collectus ex melle & bene temperatus, ieiuno reumatico ad diem per cochlear dabitur, sed vnius ligulæ mensura, mirè proderit, Marcel. Ad parotidas Archigenes apud Galenū acris pharmaci facit mentionem ex mustela vltâ, cuius cinerem cerato irino excipi iussit. De reumatico ex hoc catarrhum in fauces paulo superius dixi. Ad strumas, Cineri mustelæ fermentis combusta miscetur axungia, Plin. Humeri doloribus tritus & cum cera permixtus subactusq; ac ceroti more impositus, mirè medetur, Plinius & Marcel. Obsecrosos si ponē locos noua vulnera carpant, Horrentū manâ curantur fronde ruborum. Et si iam veteri succedit fistula morbo, Mustelæ cinere immisso purgabitur vlcus Sanguine cum ricini, quē bos gestauerit ante, Serenus. Mustela in fictili cremata podagricis confert, cinere ex aceto illito, Dioscor. Cinerem eius cum aceto illitum podagricos arthriticosq; iuuare, tanquam vehementer valeat digerere (poros aperire, Albertus) quiddā tradiderunt, Galenus. Mustelæ viâ combusta cinis cum oleo rosaceo & aceto penna illitus podagricis prodest, Marcel. & Plinius: qui addit, vel si cera & rosaceum admisceatur. Mustelæ cinis aut cochlearum cum amylo vel tragacantho, articuloꝝ doloribus illinuntur, Plin. Auicenna mustelæ carnem simpliciter emplatri more dolentibus articulis applicari scribit.

Comitialibus prodest & cerebrū mustelæ inueteratum, potumq; Plinius: siccum potum cum aceto, Rasis. Cameli cerebrum siccum cum aceto potum, epilepticos sanat, & mustelæ similiter, Galenus ad Pisonem cap. 12. Facilius enituntur quæ ex vtriculo mustelino per genitale effluentes aquas forbuere, Plin. Equus si incidit rufibusdam exigua portione pellis mustelinæ (quâta est coronati diti nummi aurei magnitudo) intra corpus data, nescio an in portione per cornu, aut cum pabulo incisa. Alj hermelini, id est mustelæ albæ caudâ, quæ dimidia parte alba & altera nigra est, minutatim incisam equis sic affectis in pabulo offerunt. vt apud recēiores hippiatros Germanicè legitimus. Bouem si serpens aut animal venenosum læserit, mustelæ pelle locū faucium demulceto, Innomatius in libro Germanico manuscripto. Idem ferè fieri iubent aduersus morsus quos equis inflixerit: infricant enim vulnera pellem donec incalcescat, & simul antidotū aliquod intra corpus exhibent. Ego si res successerit, aut vulnus parum noxium fuisse dixerim, aut antidoto liberatū animal, aut fricitione vulneris ad calorem vsq; quid enim pellis arida iuuat? Ipsum animal potius dissectum & calidum appositum proderit, quod & in mure aranco & alijs multis fit: siue quod simile trahitur simili, siue ipsa caliditas ad se trahit: nam & alia quædā animalia si viua dissectaq; applicentur iuuant. Sanguis mustelæ si illinatur apostematū post aurem prodest, Rasis. Archigenes ad parotidas mustelæ sanguinis illinendi meminit. At vero talia (inquit Galenus) tanquā curiosa & superuacanea, & quæ magnam rei medicamentaria egestatem indicent, si per alia auxilia, citra sanguinis mustelæ adhibitionē, parotidas curare nequeat, neq; in vltam adsumpti, neq; eorum experimentum habeo: sed neq; ex amicis nostris quispiam alius vten taut. Mustelæ sanguine peruncta strumæ sanantur, Dioscorides. Mox autē subijcis Comitiales etiâ prodest, quod Marcellus Verg. ad sanguinem retulit, sed quoniam aliorū nemo idem remedium sanguini attribuit, ad ipsam potius mustelam siue vltam siue inueteratâ sale, retulerim. vtroque enim modo ad comitiales facere auctores habemus. Mustela tamen in cibo, pedibus capiteq; abiectione, ad comitiales nonnullis datur, & sanguis illinuntur, aduersus epilepsiam: eodemq; modo aduersus strumas adhibetur, Galen. Parab. 2. Must. sanguis strumis exulceratis rectè illinuntur, Plinius & Marcell. Ad faucium mala, Mustelæ sanguis inungatur & sanat, Sextus. Elephantiâcinis prodest, vt supra diximus in Cinere mustelæ. Podagras lenit cum plantagine illitus, Plin. Neros contractos remollit, & articuloꝝ dolorē soluit, Isidorus. Mustelæ ventriculus coriandro factus inueteratusq; percussus à serpente & comitialibus potu auxiliatur, Dioscorides, idem Plinius scribit, sed comitialibus mederi, omittit, librariorū opinor culpa: Alibi enim, Prodest, inquit, ad comitiales mustelæ ventriculus inueteratus cum coriandro, vt diximus. Mustelam arfactam in potu comitialibus prodest: & quidam planè omnis ferè alexipharmacum esse, scribunt: & maximè eius ventrem, Galenus.

Ad comitiales prodest & cerebrum mustelæ inueteratum potumq; & ic cur eius, Plin. Epilepticos mustelæ: iccur aridum ex aqua propinato, id facies autem cum ægrotus mox est calurus, Galenus de Parab. 2. Fel leporis simul & iocinora mustelæ commisce ad drachmas tres, castorei drachmam vnâ, myrrha drachmas quatuor, cum acet drachma ex melle aut passo bibant qui vertiginem patiuntur, sanabuntur, Sextus. Mustelæ iccur lethargicis vtilē putant, Vide mox in Testiculis. Ad arcendum conceptum, mustelæ iccur sinistro pedi alligatur, Aetius 16. 17. Mustelæ fel duntaxat contra aspidas est efficax, cætera sunt venenum, Perottus Plinium citans, sed perperam, vide infra in Mustelis syluestribus. Fel eius potum interim nisi remedia maturè adhibeantur, Rasis. Pro fele mustelæ, (mygales, id est muris aranei) Græce legitur apud Aeginetam, inter Galeni verò opera γαλή, id est mustelæ, quod probo) fel cameli substitui potest, Author Succidaneorū. Virga damulæ siccata trita & pota, morsus à serpentibus medetur, vt etiam cerui virga, Hali. Hic si quis damulam nō pro mustela, sed pro dama siue ceruini siue caprarum syluestrium generis accipere malit, non repugno. Mustelæ rusticæ siue viuerræ coles ad stranguariam & calculum celebratur, vt in ipsius historia dicitur. Mustelæ testiculi & vuluæ ad comitiales valere creduntur, Plin. Ex istis (magicis puto) cōfessa aut certe verisimilia ponemus, sicut & Icthaburgum olfactorijs excitari: inter ea fortassis mustelæ testiculis inueteratis, aut iocinere vltio, Plin. Ad arcendum conceptum, mustelæ iccur sinistro pedi alligatur, nec eiusdem animalis testes circa vmbilicum gestentur, Aetius 16. 17. Testiculi must. Mustelæ
ri alligati partus continent, Textor.

Mustelæ testiculus sinister in pelle mulæ ligatus, & potus atocion est, Kiranides. Vel testiculos eius abscinde in terleunij tempore, & viam dimitte, & da mulieri in corio mulæ, Idem. Si calcaneus mustelæ viuæ dematur. & aligeretur mulieri, non concipiet quandiu eum gestat, Alberrus. Capitis canini cinis excrecentia omnia erodit ac persanat (spodij vice: cinem mustelæ simi cinis, Plinius. Pro mustelâ, mustelæ æquale pondus, in Succidaneis Aeginetæ: sed legendum mustelam æquale pondus, (ad alopeciam opinor præcipue.)

Morsus mustelæ venenosus est, Stumpsius. In rabie non minus quàm canis rabidus lædit, Bertrutius. Vulpes etiam & mustelæ rabida sunt, Auicenna. Furo & mustela vulnere magis quàm veneno lædunt, Arnoldus. Venenatum aliquid inesse mustelis, vel ipsa odoris grauitas arguit, quæ in omni mustelarum genere tum præcipue se p. odit quam irascuntur. Mures abiguntur cinere mustelæ vel felis diluto, & semine sparso, vel decoctarum quatuor: sed redolet virus animalium eorū etiam in pano, Plinius. Aristides Locrus à Tartelia mustela morsus, iam moribundus, multò libentius se moriturū fuisse dixit, si à leone aut panthera potius quàm tam ignobili animalitate morsus fuisset, Aelianus in Varijs lib. 14.

Mustelæ morsum (inquit Auicenna 4. 6. 5. 14.) celeres dolores inferre ait, & colore fuscum aut liuidum esse, (quod & Rasis scribit.) Curatur autem cum cepis & allijs (vt stellionis etiam morsus) tum foris adhibitis, tum in cibo sumptis, merum superbibendo. Profunt & ficus imatura: cum farina erui. Theriaca etiam vtiliter emplastri modo imponitur, vt & canis rabidi morsus, sicut in libro de theriaca legitur. Allia cum folijs ficulneis & cymino trita imponuntur, Rasis. Liqueor lacteus de ficu cum eruo impositus, vt Aggregator ex Auicenna cita: item eruca in cibo si vinum odoratum superbibatur, Auicenna lib. 2. Vesperilionis fel non ad mustelæ, vt Aggregator ex Plinio citat, sed ad muris aranei morsum à Plinio commendatur. Fit aliquando vt mustela iumentum morsu fauciet, cuius dentes inficiunt animal, & moritur nisi subueniatur. Remedio est si vulnus oleo perungatur, in quo mustela suffocata computruerit, expresse validiusculè per lintea. Fricatur & locus saucius arida pelle mustelæ, vt incalcescat, & datur iumeto antidotus theriaca, Camerarius. Vide supra inter remedia ex pelle mustelæ. Vaccas à mustelis demorsas, rusticis aliqui incantationibus sanari superstitiosè credunt. Vbera vaccarū mordet mustela, quæ quàm primum in tumore fuerint, mustelina pelle perfricata sanantur, Georgius Agricola.

H.

a. Mustelam per l. simplex potius quàm duplex scripserim: nam & alia eiusdem terminationis Latina vocabula sic scribuntur, vt nitela, tutela, cautela, candela, cicindela. Custodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam. Festus. Non enim probo quod Carolus Figulus scribit mustelam dictam videri, à *μῦς* & *στῆλαι* τὸ *ἔσπελλον* id est surripio: quasi murium fur seu raptor. Addit etiam *stellen* vocem Germanicam (sed *staelen* potius scribendum est) quæ furari significat. Græco verbo *ἐλαύνω* derivatam videri. Ego potius originis Germanicæ esse dixerim. quod furta tacite & occultò fiunt: *still* enim tacitum, tranquillum, & quietum significat: inde *verstellen* quod occultò factum ablatumue est. St. apud Terentium, vox est silentium indicentis: qua ipsa aut simili Germani etiam vtuntur. Græca quidem verba *εἰλέω* & *ἔσπελλον* vbi surripere aut furari significarent, nusquam legerè memini. Mustela, quasi longior mus, Calepinus. Memini grammaticum quendam deriuare à mus & *πῆλα*, quod est longe, sed nugaces istæ derivationes non placent. *γαλή* oxytonum vel *γαλή* circumflexum, apud grammaticos & auctores inuenio: sic in alijs casibus *γαλή* vel *γαλῆς*, *γαλαί* vel *γαλαί*. Vide in Leone h. e. in *λεωνῆς* potest autem, nisi fallor, vt rursus defendi. Oxytonum, tanquam primitiuum: circumflexum, tanquam à *γαλή* deductum, qua voce Nicanter vitur: & Homerus, *Μῦς ποτε διψάλας γαλήνης κινδύων ἀλύξας*: sic & *μυγαλέων* pro mure aranco Nicanter postit. Arhorum quidem nomina aliquot à primitiuo in *εων*, contracta per h. scribuntur, vt *συνή, ἀμυγδαλή, ῥοδί* Eustathio in Dionysium *καλέα, καλή* circumflectitur, & similiter *γαλέα, γαλή*. *γαλή, τὸ ζῶον*: εἴ τι τὸ δνομα ἰσοψηφον, *δυσκο, γαλή, ἄργυ*. Varius. ἰσψηφον vocabula intelligo, quorum literæ ad numeros redactæ eandem summam perficiunt: nam & *γαλή* & *ἄργυ* computaris literis constituunt 42. pro *δρῶν* vero vt idem numerus constituat, legendum *ἄργυ*. Deinde adit, *ὅτι τὸ ἴδιον συγγενετα γαρμμάτων*, vbi erratum videtur: non enim idem sed toridem literis, tria ista vocabula constant, quæ etiam in summam numerorū collectæ, eandem efficiunt. *ὦς, μακαέλος, Οἴσι* εἰ δῶν ἰσει, *καὶ πῆλιν τετα γαλῆς*. Σὲ μῆδεν ἢ τῶν ὄθειν, *περὶ δὲ ἀνδρῶν*. Mater rustica ad filiam in Acharnensibus: Vbi Scholia, *γαλῆς* (accusatiuus pluralis circumflexus) dixit præter expectationem *ἀντὶ τὸ πείδαις ὀρμιυπταίς*, solent autem homines tempore matutino frequentius pedere, perfecta iam concoctione. Mustelæ quidem vt & felis status alui acerrimus & putidissimus est, vnde & prouerbum natum, quod inferius ponetur. *γαλή, τὸ ζῶον: καλεῖται δὲ σπέρων κέρδαι*, & *ἐλαέλας*, Suidas & Varinus. *κέρδαι* quidem pro vulpe potius accipi solet, propter eius animantis astutiam: sed mustelam quoq; astutam esse docuimus. *Γαλέλα* vocabulum alibi nusquam reperio: & vulgare nomen recētoris Græciæ esse puto. *Γαλερόν* quidē, vt & *γαυρόν*, à grammaticis exponitur, *γαῖρον, ἴδιον, σπέρων*. In Olympia imago est Thrasylbuli Iamidæ vatis Eliensis, ad cuius dexterum humerum *γαλέωτης* adreptit, Pausanias. Eliaorum 2. Cælius 13 35. galeoten ex hoc loco mustelam aut felem verit: ego stellionem esse docebo in Stellionis historia: *Καδὲ, γαλή*, Hesychius & Varinus. Albertus galen alibi vulpem, alibi hædem interpretatur, vt rursus: inepitissimè: item alibi adhuc absurdus speciem milui. A animal quod vocant habeninū, foueas habet in campis, & pugnando venatur animal dictum pelagoz, quod Auicenna videtur nominare murem cæcum quem nos talpam dicimus: & quodeunque aliud vicerit deuorat, Albertus in Aristotelis historiam 9. i. vbi nihil omnino tale apud Aristotelem reperio: coniicio autem habent num illum Alberti, vel Auicennæ potius, non aliud animal esse quàm mustelam.

Epitheta. Pauida, Introrepens, apud Textorem. Velox, Author Philomelæ. *λαυδρῆς* id est velox, apud Nicantrum.

In Apuleio (inquit Cælius) mustelatos legitimus peplos, de mustelini coloris similitudine, qui subliuidus est ac lentiginosus, cuiusmodi in vestibus comparet cruore commaculatis. Sed & nos eius coloris feritū, vt vulgo iam loquimur, rasum distrahi passim scimus. Scoppa mustelinum colorem italicè interpretatur, lentiginosus, rossaccio. Hic est verus, vicus, venterosus, senex, colore mustelino, Terentius Eunuchus. *ταλαυρὲς* equi dicitur, quorum color est *ντοεύδης*, id est aëniinus, Etymologus. Quibus dum adhuc infantes sunt profundæ ac submersæ superationes circa brachij caput fiunt. omnes galeancōnes efficiuntur, Hippocrates in libro de articulis. Galenus in Glossis, *Γαλιώγωνες* (inquit) dicuntur, qui paruum & macilentum (atrophon) brachium habent: partes autē

DE MVSTELIS SYLVESTRIBVS DIVERSIS: ET PRIMVM DE MVSTELA SYLVESTR

senus in genere, max viverra, furo, ictide.

ACTENVS de mustela domestica, & similibus quae omni mustelarum generi communia habentur. Venio ad reliquas, nempe sylvestres. Sunt enim plura earum genera, & quaedam veteribus ignota. Quamquam enim vt Graeci veteres ictidem & galen agrian, pro vno animali acceperunt: sic Latini pro eodem aliàs viuerram, aliàs mustelam sylvestrem vel rusticam dixerunt: & furorem vulgò dictum docti plerique veterum viuerram esse consentiant, (cum & nomen ferè conueniat, & vsus idè ad venatum cuniculorum: & iisdem locis aliquot vbi Graeci ictidas legimus, furones barbari interpretes reddant:) tamè ego ne quicquam confundere cuiquam videri possem, de singulis istis nominibus scorsim agam. Distincta enim, si cui libebit, coniungere: quàm confusa diiungere, multò procliuus erit.

MVSTELAE sylvestres (γαλαί οφραει, Gaza vertit, cati sylvestres) venantur mures sylvestres, Aristoteles. Papilio lucernarum luminibus aduolans inter mala medicameta numeratur, huic contrarium est secur caprinum, sicut fel (caprinum) venescijs ex mustela rustica factis. Plinius. Venescijs ex mustela sylvestri factis contrarium est ius gallinacci veteris large haustum, Idem. Mustelarum duo genera: alterum in domibus nostris oberrat, alterum sylvestre. Distant magnitudine. Graeci vocant ictidas (vide plura de ictide infra.) Harum fel contra aspides dicitur efficax, ceterò venenū, Plinius. Perotus haec verba non rectè de mustelis simpliciter legit: & pro ceterò venenam, quod de felle tantum intelligitur, legit. Cetera sunt venenum quasi mustela tota venenata essent. Iocinerum doloribus medetur mustela sylvestris in cibo sumpta, vel iocinera eiusdem vipera porcelli modo inasfata, Plinius. Marcellum Empiricum in his Plinij verbis non, viperam, sed viuerram legisse video: sic enim scribit, Viuerra tosta porcelli lactentis modo inasfata, & cibo data ieiuno, miro modo iocineroso succurrit. Sylvestris mustelata in cibo sumpta aduersus comiales efficax est, Plinius.

Theodorus Gaza ex Aristotele VIERRAM vel mustelam rusticam pro ictide Graeca voce reddere solet. Ictis genus mustela rustica, quod viuerram interpretor, magnitudine est, quàm Melitensis catellus minor, sed pilo, forma, a bedine partis inferioris, & morum astutia mustela similis, mansuecit maiorem in modum, officit alucariibus: mellis enim auida est, aues etiam petit, vt felis, genitale eius osseum est, vt antè dixi & medicameto vrinæ stillationibus esse putatur: datur per ramenta ex vino, Aristot. interprete Gaza. Alibi etià mustela simpliciter genitale osseum esse scribit. Ictidem Theodorus Latine Viuerram transtulit: nullo, vt opinor, (inquit Scaliger) alio argumeto, quàm quòd Plinius aiebat genitale esse osseum Mustelis & Viuerrae: id enim de Ictide Philosophus in secundo. Ceterum de Ictide loquens ipse Plinius, Graeca voce nominauit: neq; Viuerra naturà descripsit cum propensione ad depopulanda mella, sed ad Cuniculos tantum debellandos, & Mustelas numero plurali eum posuisset, addidit: Viuerrae, in singulari. Tum autè Viuerra non solum mel non appetit, sed oblatam & respuit & fallidit. Vna etiam eo gustato contabuit: atq; in eo fuit, vt penè moreretur. Haec ille, vt Viuerram neq; Ictidem, id est, Mustelam rusticam esse, neq; omnino Mustelarum generis, sed sui, ostenderet. Ictidem animal mellis auidum esse, & alucariibus officere, Aristoteles prodidit. Gregum quidem Viuerrae nomen nullum indicat Scaliger. At Strabo lib. 3. de Cuniculis Hispaniae loquens, & venatricibus earum Viueris, Ictides nominat, ex Africa importatas scribens: quo argumento & Mustelarum generis esse, & Ictides rectè nominari fortè aliquis asserat: sed ita vt Ictidū species non sit vna. Genitalia ossea sunt lupis, vulpibus mustelis, viuerris. vnde etià calculo humano remedia praecipua, Plinius. Canibus etiam ossea sunt, Vesalius: & fibris,

quod ipse obseruauit. Nemo autem arbitretur (inquit Albertus 2. 1. 4.) quòd quum dicimus osseam aut cartilagineam esse virgam, intelligamus veram cartilaginis essentiam, sed potius substantiam cuius durities proportione habeat ad os & cartilagineam: & quaecunque est substantia virga, oporteat quòd habeat medium in tactu vt delectationis sensui conueniat. Atqui fibris genitale, quod vidi, totum vno osse planè osseae substantiae constat: sensus verò voluptatis, neq; ad osia neque ad cartilagines pertinet, sed ad nervos, ac musculos vel tunicas quibus illi inseruntur: vt Albertus p. orsi sineptè hac de re locutus sit. Rasis interpres pro ictide furonem vertit. Furonis inquit, priapus perutilis est doliuti vsu, & stulticidii ac difficultati vsu. Miscetur autem cõtrita inde drach-

ma vna

ma vna cum modico caryophyllorū & bibitur. Ictidis genitale aiunt dissimile esse naturæ ceterorū animalium, vt quod totū ossis instar solidū sit, (& semper rigeat.) quomòdò cunq; affectū sit ipsum animal. Idè aduersus stranguriam praecipuū esse pharmacū aiunt, & propinari eius scobè (καὶ ἰσίδου θηρὸν ὑπόρου.) Aristoteles in Mirabilibus.

Magna propter venatum cuniculorum viuerris gratia est. Inijciunt eas in specus, qui sunt multiformes in terra, vnde & nomen animalia: atq; ita ciectos sapernè capiunt, Plinius. Idem hodie fit in hoc genere mustellarum: quae vulgò furones vocitant. Quare & hanc & alias ob causas, vt paulò superius dixi, viuerram à furone discrepare nò puto. Viuerras, hoc est mustelas rusticas Strabo (lib. 3. de Cuniculis Hispaniae agens) importatas ait ex Africa. Sunt qui eas Graecè ictidas appellari putent. Nunc Hispanum vulgus φαρδύρος: quoniam inijciunt eas in multiformes cuniculorum specus, Hermolaus in Plinium 8 55. φαρδύρος quidem, speluncam, lustrum vel latibulum significat, sed maiorum ferarum proprie: quare verbum φαρδύρος, de mustelis & cuniculis nò dixerim. Crapallus viuerram scribit esse pholitam: ego pholeutam ipsum scripsisse puto ex Hermolao, corrupisse autem librarios. Mihi quidem furonis vox originem Arabicam aut alterius linguae barbaram habere videtur: nam & apud Alberum fur, & alibi furiōz pro felle legitur, et si Albertus ipse hoc nò animaduertit. Syluatico helutos (corruptè vt conijcio pro xluōs) furo vel furunculus exponitur. Viuerra sub terra tanta est ferocia, vt sexcuplo ac decuplo se maiorem cuniculum superet atq; interficiat, extra latebras illam deponit ferociam, Scaliger.

Viuerra (apud Plinium vipera legitur, vt paulò ante recitauit in Mustela sylvestri) porcelli lactentis modo inasfata, & cibo data ieiuno, miro modo iocineroso succurrit, Marcellus.

FURONIS, vt hodie vocant, pictura est quam ab initio huius capituli vides. De hoc quaedam in praecedentibus (Mustela sylvestri, & Viuerra) dixi: hic reliqua addam. Furo quamquam inter sylvestres mustelas è nobis numeratur: in Anglia enim hoc genus sylvestre reperiri audio: tamen facillimè cicuratur, & domi in captis quibusdam ligneis alitur, vbi magnam aetatis partem somno cõsumit. sunt enim mustelae omnes somnulosae: sed quia temperamento sunt calido (quod apparet ex eorum agilitate, & facili exasperatione ad iram, & excrementis odoratis, &c.) citius concoquunt alimentū, vnde experrectae aliud querunt, tum die, si nihil prohibeat, tum nocte magis propter timorem Italia, Gallia & Germania hoc animal sylvestre nò habent, sed peregrinum & aduectum. Et in Gallia quidem, praecipue Narbonensi, à nobilibus ferè alitur, qui cuniculorum venationi dant operam. Vidi primum Nemausi, vbi vnam huius generis bestiolam, si bene memini, coronato venire aiebant: quae scilicet ad capiendos cuniculos bene esset instructa. In Anglia, vt audio, sylvestres capiuntur aut occiduntur, ne deorando cuniculos inopiam eorum faciant. Miror sane illuc reperiri, cum ex Africa primum, vt Strabo scribit, aduectae sint ictides, quas viuerras & furones docti interpretantur. Galli vocant furon vel furet, aliqui male proferunt fursōn & fuser. Hispani huron, vel furam. Angli feret, vel ferrette. Germani inferiores fret, qua voce voracem significari aliqui putant, ego à Gallica voce furet vel Anglica feret, per syncopen fret effecti puto. Superioribus Germanis signotum est hoc animal: rarissimè enim ad eos adfertur. Ge. Agricola Germanicè interpretatur frette: aliqui puto frettel vocant. Frettae inter galas ponuntur: sunt autem opinor illa animalia, quae Galli furones vocant, Latini viuerras. Utuntur eis pueri ad extrahendas de parietum nidis auiculas: immittuntur & in caua arborum, & inde auiculas vnguibus referunt, Carolus Figulus. Angli etiam, vt audio, in hunc vsum furones adhibent, non mustelas. Non dubito tamen quin & mustelae idem faciant, vt in ipsarum historia scripsi. Vide in Ictide ex Nicandro. Ex recentioribus. Latins, aut potius barbaris alij furum, alij furonem, alij furunculum, alij furectum nominant. Furo à furo dictus est, vnde & fur: tenebrosos enim & occultos cuniculos effodit, (subit) & eijcit praedam quam inuenit, Isidorus. Viuerra quae cuniculos ex specubus exturbat, paulò maior est mustela domestica. Colorei in albo baxeus. Audax hoc animal & truculentum, ac omni ferè animantium generi insensum atq; inimicū naturae: sanguinem earum quas inuenerit, ebibit: carnem non ferè comedit, Ge. Agricola. Subijcit autè quòd hamster etiam, quem vulgò ericetum nominant, istius sit generis: quem ego cur muribus potius quàm mustelis adnumerarim, in ipsius historia dixi. Furectus ex mustelarum genere est natura timidum animal, & quòd facile ad tractandū mansuescit: corpus totū fuluū est nisi quod circa os aliquantulū albicet: circa collū verò, & in gutture in medio ventre ochreae colorè refert. Aurea parua, oculi minuti & ardentes, pyropi splendore. Dentes in inferiore tantū maxilla duos eminentes, sed nò contiguos habet. Corpus cum tangitur, vt marte olet. Insidiatur cuniculis, alitur in domib. lacte & pane hordeaceo. In quacūq; rimā aut foramè caput inserit, reliquo corpore facile sequitur, est enim tenue & longicaulū: sed eundo tamè corpus contrahens, dorsum eleuat, dormit multū, & in somno interdum quiritatur. Haec icon ad viuū expressa est, animal ad nos allatum è Germania inferiore. Quidā obferus auctor appellat pholitam, sed quid illud sibi nomen velit, non intelligo, G. Fabric. Cuniculi capiuntur hoc modo, (vt scribit Petrus Crescentienus 10. 37.) Venator magno strepitu excitato cuniculos pauentes fugat ad suos cauos: quòd cū se receperunt ad singulos reticula extendit: & per vnū immitte furectū (vide an legi debeat furetum) què cicurem habet, propriū inimicum cuniculorū, ore eius ocluso quodā frenellō, (paruo capistrō,) ita ne os aperire ac cuniculos mordere aut comedere possit, sed ppellere tantū. At illi omnes expulsi reticulis obvolvuntur. Plura vide in Cuniculis. vbi tū alia quaedā tum Strabonis eadè de re verba recitauimus, qui galas agrias istas venatrices ex Africa aduehi scribit: quamobrè nò ineptè mustelas Africanas aliq; appellauerit. Sed de Africanis mustelis non nihil etiā supra dixi in Mustela domestica capit 2. Furunculus genus est mustellae sylvestris, quae in cauernis cuniculi capiuntur, Perotus. Furunculus putoriae (sic Galli vocant istam nostrā) valde cõsimilis est, paulò amplior quam mustela. Color ei inter albū & baxeū. Animal est animosum ac ferox. Coire dicitur, pstrati. (Albertus & alij quiddā barbari de furonū coitu scribūt, quae de xluōis id est felibus coeuntibus Aristoteles prodiderat. Ego nò prostratos vel catos vel mustelas coire puto: sed ita in vtroq; generè vt mas femina in xluōis id est eruribus in terrā demissis & ventri ferè incumbente superueniat. Vide in Cato c.) Femina cū libidine ardet, nisi maris copia deat, intumescit & moritur. Partu scœda est: nam septè vel octo foetus simul perficit. Vterū gestat diebus quadragesima. Caruli recēs nati, diebus tringinta caeci sunt. A tempore vero quòd visum accipiūt, intra quadragesimū ferè diē venari incipiūt. Auctor libri de naturerū. Quos ego vidi furones, vterque duos dōdrates lōgi erāt colore albo: sed venter, si bene memini, in mare praefertiu, pallidus erat, nimis ab vrina tinctus vt in hermelinis quoq;. Oculi planè rubebāt, crura erāt humilia: scœdina grauida perquam femineola erat, p̄s, oach, Hebraicè vocè, alij furonem vel furunculū interpretantur: alij martē: alij cephum vel ceropithecū, vt pluribus in Mustela domestica dixi capit. 1. Si caput lupi in columbario suspendatur nò accedet catus, vel furo, vel aliud columbis noxium animal, Rasis & Albert. Catus, mus, furo & mustela, laedunt plus vulnere quàm veneno. Arnold.

SIF 4

Braſauola giargam. Et forte eadem fuerit quam Marcellus Empiricus cicharbam vocat, miſcens eam alijs quibusdam medicamentis ad caput porriginoſum & vicerofum. Martanica verò an à Marte quadrupede dicatur vel aliam ob cauſam, incertus ſum. Vide nonnulla ſuper hac herba etiam in Capra a.

Martem ſylueſtrem Germani vocant, *feldmarder*, *vuldmarder*: aliqui enim ſimpliciter hoc genus in domeſticum & ſylueſtre diuidunt. Aliud eſt muſtela genus ſylueſtre (inquit Ge. Agricola, interpretatur autem Germanice *baummarder*, id eſt martem arborum) quod in arboribus vitam viuunt, quod etiam vocabulo martis appellatur. Ea muſtela ſyluas inſolenter & raro deſcrit, atque in hoc differt à ſuperiore, (domeſtica martem) & inſuper quoddam guttur eius lutei ſit coloris, & quoddam reliqui corporis pilus magis ſit obſcure fuluus. Huius duo genera quidam eſſe cenſent: vnum quod in fagis ſyluis verſatur, (noſtri vocant *buochmarder*;) alterum quod in abietibus, (*thannmarder* vel *ſiehmarder*;) atque id ſane eſt aſpectu pulchrius, Hæc ille: ſed martem à fagis cognominata, nec luteum guttur habet, nec ſylueſtris tantum eſt, ſed circa domos etiam & ſaxa verſatur, vnde eandem aliqui teſtorum alij ſaxorum martem in Germanis vocant, vt ſupra dixi: duo enim ſolum martis genera pellifices noſtri agnoſcunt. Genus illud quod in abietibus nidum ſtruit, multo eſt pulchrius quam quod in fagis: ſed miſcentur inter ſe hæc genera: & martem fagi ſerè ſequitur martem abietum, tanquam nobiliorem, vt ſæctum ex ea nobiliorem acquirat,) Albertus.

Veraq; martis genera apud Heluetios habentur, & in regionibus quiddam ac vallibus alpinis præſtantiores quam alibi. Reculit mihi aliquando ruſticus quidam, ſe initio Aprilis in præalta abiete Martem cepiſſe cum quatuor canis: & in abietibus eaſ ſciurorum inſtar nidificare. In Gallia audio martem abietum non haberi. Fagorum martem habitant in cauis fagis. Sed illarum quibus abietis cognomen addimus, multo meliores & pretioſiores ſunt pelle. (Multæ capiuntur apud Rhætos circa Curiam.)

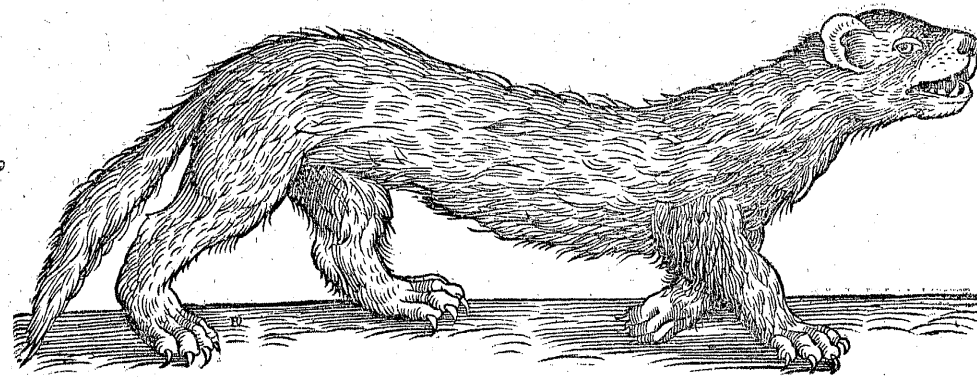
Animal ipſum exiguum eſt, vulpina ſerè forma, nigro ſciuro non multo maius: (ego tam paruum nunquam vidi.) Pellibus eius nobiles & principes veſtiuntur, Stumpſius. Ruſticus quidam narrauit mihi ſe hoc anno initio Aprilis in præalta abiete martem cepiſſe cum quatuor canis: ſolere enim hoc genus in abietibus ſciurorum inſtar nidificare. Quoduis genus martis, à tenero præcipue, cum homine nutritum, planè cicur ſit & colludendo etiam familiare, Idem. Fagorum & abietum martem, vt & zobelli, bonitate cæteris omnibus eò magis præſtant, quod plures pili candidi cum fuluis permixti fuerint, Ge. Agricola.

Sunt apud Bruſſos hodie dictos nemora plena animalculorum, quæ indigenæ gaynos, Germani *marter* appellant, Eraſmus Stella.

Hæc ſcripſeram quum in officina pellionis cuiuſdam martium pelles aliquot inſpexi. Viſæ ſunt autem mihi illæ quæ à fagis denominantur, Gallis *foinæ* (quod nomen ſimiliter forte à fago factum eſt, quam arbore ſau Gallii appellant.) magis fuſcæ maioræq; cauda & nigriore quam martem abietum, quas aliqui ſimpliciter martem vocant. Magnitudo vtriſque eadem ſerè. Sunt quidam pelles aliæ alijs latiores maioræq; aliæ anguſtiores, pro ætatis nimirum & ſexus differentia. Longitudo vtriſq; plerumque ad duos dodrantes cum duobus vel tribus digitis inſuper. Cauda martis, dodrantis cum palmo menſuram æquat: *foinæ* paulo longior & amplior eſt. Abietum martem etiam ex Polonia aliquando afferuntur, ſed fuſco ſerè colore diluto, qui non probatur: quam obrem noſtræ præferuntur, puniceo & fuſco colore mixtis inſignes,) *brunlechi*. Placet enim hic color in dorſo præcipue pellium. quarum præſtantia ex hoc ipſo, non gutturis colore magis minusve ſtauo æſtimatur. Fagorum dictæ martem frequentiores ſunt in alpium noſtrarum lateribus quæ meridiem & Italiam ſpectant, abietum raræ: in oppoſitis partibus, quæ verſus noſtras regiones & ſeptentrionem ſunt, res contra ſe habet: per pauca enim albo, plures ſtauo gutture inueniuntur. Egregia pellis eſt Marte ſtaua, id eſt abietum, emitur apud nos ſerè coronato, hoc eſt drachmis argenteis ſerè duodenis, quædam octonis: albæ vero martis pretium triplo aut quadruplo minus eſt: plerumque enim ternæ vel quaternæ drachmis octo aut paulo minoris vaneunt.

Lanzerucca ſylua eſt Scandinaviæ longitudine ad octoginta miliaria, in qua martem & zobelli, &c. abundant, Olauis Magnus. Mardures & Scismis ſic dicta animalia apud Moſchouitas abundant, Matthias à Michou. In ſyluis Lithuanicis mardures ſunt albiſſimi, Iohannes Bonar. à Balicze. Populi quidam Sarmatiæ Europæ ex ſabellis, (zobellis) ſciſmis & alijs animalibus pelles conſuunt, Idem. Hungariæ Scythicæ prope Tanais ortum incolæ duci Moſcouiæ ſabellorum ſciſmorumq; pelles pro tributo pendunt, Io. Boëmus. Circa initium lacus Podamici oppidum eſt Brigantium, (*Braegentz*) cui ſylua adiacet Brigantina, in qua martem reperiri audio noctucentes, *hechtmarder*, vel *zindmarder*: ſed noſtri pelliones nihil certi de ijs habent. De roſurella Martis genere dixi ſupra in Muſtela s. De zobello inferius dicam, poſt putorium.

DE

PUTORIUS à putore dictus eſt, quia nimum foetet, maxime cum irascitur, illud odor. Omne muſtelarum genus iracundum graue quiddam olet, ſed maxime id quod Germani *iltis* (aliqui *iltis* per e. in vltima ſcribant) appellant, Ge. Agricola. Et alibi, Cum grauius exarſerit male olet: quocirca noſtri viliffimum quoddam; ſortum & maxime foetidam pellem icctidos ſolent nominare. Exiſtimat enim muſtelam hæc ſylueſtrem Græcorum icctid eſſe, quod iſtis Græcè, Germanicè *iltis*, vna tantum lite a differant. In eadem ſententiâ eſt etiam Carol. Figulus. Ego icctidem vel commune nomen eſſe puro ad muſtelas ſylueſtres: vel ſi ad vnam ſpeciem contrahatur, viuerram. id eſt furonem vulgò dictum ſignificare, vt in Furone dictum eſt: Putorius animal eſt non ſecundum ſpeciem, ſed ſecundum genus determinatum, ſic dictum quia foetet maxime cum irascitur: & hoc eſt quod vocamus martem ſecundum omnem ſibi diuerſitatem: & muſtela eſt eiſdem generis, Albertus. Videtur autem putorium nomen generis facere, quod ſpecies diuerſas includat, vt prorsus ſit idem quod martarus, hoc eſt quæcunq; ſpecies martis: qua in re omnino eum errare dixerim: quamuis enim omnia muſtelarum genera, vt ſæpe dixi, cum irascuntur foeteant: putorio tamen ſic per excellentiâ dicto id maxime accidit. Galli ſane idem animal quod noſtri *iltis* ſua lingua *putois* (alij ſcribunt *putois*) nominant, vt ex pluribus Gallis audiui & apud Carolini. Figulum legi: S. I. bauidi *putois*. Angli ſicche, vel vt noſtri pronunciant ſicche, Illyrij vel Bohemi, tchorz: Poloni vijdra. Hunc catum fatentem vocat Scaliger, & alio nomine ſuinam, nos ſuinam diximus eſſe martem ignobiliorem.

Illeſtus noſter (inquit Ge. Agricola) aliquando maior eſt muſtela domeſtica, minor martem ſylueſtri, (Stumpſius martem corpulentior eſſe ſcribit.) Pilos habet inæquales, & non vnius coloris: etenim breues ſubſului ſunt, longi nigri, qui ſic ex multis corporis partibus eminent, vt pellis diſtincta nigris maculis eſſe videatur: circa os tamen candidus eſt, Agricola. Pellis icctidi vt iracundo obſeruaui, denſiſcula eſt, ideoq; durabilis cum veſtes ea fulciuntur, ſed quoniam ſerè pinguiſcula eſt, & grauius olet, minimi in genere muſtelarum pretij habetur, minoris etiâ quam vulpes. Plurimis odore ſuo caput offendit. Pellifices dicunt hyme captas tum putorias tum martem meliores haberi, minusq; viroſas odore, circa ver autem cum libidine pruriunt olere grauiſſime. Cauda illeſti breuior eſt quam martibus, vt pote duorum palmorum. Reliquo corpore longitudinem martium æquat, vel parum excedit: circa collum iſdem anguſtior, amplior & latior circa imum ventrem. Cauda inſuper, pectore & cruribus nigrior eſt quam martem ad latera ſtauior deniq; multo foetidior. Putorius ſicut & taxus, crura ſiniſtri lateris breuiora quam dextri habet, (hoc ego in pelle icctidi falſum deprehendi.) Ardua domorū & penetralia habitat, gallinarum ac pullorum cupidiffimus. Vt primum autem gallinam aut pullum ceperit, caput initio petit, illud odor. Illeſtus habitat in riparum cauernis vbi lura & fibri more piſces captos comedit: & verſatur in ſyluis, vbi prehendit aues: in domibus, vbi gallinas, (quare Plinius eam eſſe domeſticam dicit,) quarum ſanguinem exugit, ſed ne clamare poſſint, earum capita primò mordicus auferatq; etiam earum oua, quæ furari ſolet ac multa in vnum congerere, exorbet, Agricola. Ego apud Plinium icctidem (hanc enim icctidum. Agricola facit) domeſticam dici nuſquam reperio, Vnus tantum quod ſciam locus eſt, vbi mox poſt memoratam icctidem, domeſtica muſtela mentio ſit, ſed ita vt diſtingui clarum ſit. Putorij & martari omnium ſeribus in feſti ſunt & gallinis, quibus primò caput & cerebrum auferunt ne clamare poſſint, Albertus. Hæc mihi ſcribenti ruſticus quidam narrauit ſæpe plurimas ranas inueniri in cauis arboribus, quas interempras icctidi illuc congeſſerint. Sæpe verſantur circa ſcænilia, ſtabula & alia ædiſicia: gallinas & oua rapiunt, abundant in regionibus alpinis, Stumpſius. Videntur mediæ eſſe naturæ: inter feras & placidas animantes. Furunculus putorio ſimilis eſt, Obſcurus.

Inter eruditos ſerè hæcenus conueniebat, Martem & ſimilem ei beſtiam Putoriam, ad muſtelarum genus pertinere: id quod doctiſſimo Scaligerò non probatur. Sic enim ſcribit contra Cardanum. Muſtelam domeſticam eſſe, quæ ab omnibus hæcenus ſic vocata ſit. ſylueſtrem verò, icctidem Græcè dictam, non magnitudine aut ſpecie corporis, ſed loco tantum differre: nam & ſylueſtres Muſtelas (inquit) familiaribus ſimiles, ſicut & Mures, videmus. A Muſtelis verò differre Viuerram, quam Furonem vulgò nominant: cuius nomen Græcum non ponit: & quæ icctidem interpretantur Viuerram, reprehendit. Sicut & illos qui Putorium, *iltis* Germanicè dictum, icctidem arbitrantur ob ſimilitudinem vocabuli: hunc enim ſicut & Mardurem aquaticam (ſic Galli vocant) eſſe ex genere illorum quinque quæ ab Ariſtotele nominantur, Enydris, Caſtor, Latax, Sathyrion & Sathyrion. Deniq; Marduræ quoq; ſui generis eſſe aliam (vt diximus) aquaticam: aliam terreſtre. Terreſtrium excellentiſſima Sebellina, (inquit) dilutior & ſplendidiſſima, pilisq; raris, vt ita dicam, argentata. Noſtratis color fuluor. Tertiam vocant Calabram, colore longe minus ſtauro. Domitius Martem vult eſſe Vulpis genus quod ſit *iltis* Ariſtotelis. Audiuit à Germanis noſtratibus qui in Ruſſia ſue Rutenia fuerant, Mardures Sebellina, tribus doribus comendari pilo: rû nigritia: denſitate, prolixitate. Conueniunt hæc poſtrema duo cû Gallorū æſtimatione, de nigritia non itè: Hilariorè pilū eligunt, reſperſum ea quæ dicebamus, candidantiū raritate. Hæc Scaliger.

DE

DE MUSTELA SOBELLA, ET ALIIS QVIBVS DAM.

Mustellarum genus omnium pulcherrimum & nobilissimum est, quod Germani zobelam (zobel) vocant, Ge. Agricola. Illyrij & Poloni sobol, vel ut alij scribunt soboel. Eruditius quidam amicus noster murem Scythicum appellat: ego martem Scythicam potius vel mustelam vel scythidem Scythicam dixerim. Galli (ut audio, corrupta voce martes soublines nominant. Aliqui, praesertim Itali, in prima syllaba non o sed e. vel i. scribunt, alij a. quod non probo. Consonantem quoque initialem non z. scripserim, ut plerique, sed f. Nam Poloni, quorum regio vicina est locis illis vnde ad nos mittuntur haec pelles, sobol, ut dixi, nominant. Zobela in syluis ut martes degit: ea paulo minor, tota tamen obscure fulua, praeter guttur quod habet cinereum, Ge. Agricola. Zobela martem refert, minor quidem ea, & cruribus breuior, sed omnino martium generi adnumeranda. Pili eius quocumque manu agantur, planum & aequabilem situm obtinent, nec ut aliorum animalium pili in aduersum acti rigent. Guttur medio fere colore est inter album, quo martis domesticae, & luteum quo syluatica guttur insignitur, (sic enim legendum puto, locus est mutilus.) Caetero nihil a martis colore differt, nisi quod elegantior est. Michaël Herus. Zebellinos leuium pilorum tenui canicie probatissimos, quibus nunc principum vestis fulcitur, & delicata matronarum colla expressa viuae animantis effigie continguntur, Permiij & Pecerrij praebent, sed quos ipsi ab remotioribus etiam gentibus, quae ad Oceanum pertinent per manus traditos accipiant, Paulus Iouius in libro de legatione Moschouitarum. Hungaria Scythica non longe à Tanaï ortu extat, & Ihura hodie dicitur, duci Moschouiae tributaria. Pendit enim eius incolae pretiosas animalium pelles, scabellorum scismorumque, Ioan. Boëmus. Alba Russia siue Moscouia, qua parte Cronio mari aequedit zebellinas, armelinasque, pelles nobilium ac matronarum delicias mittit, Authoris nomen excidit. Lituania ijs tantum mercatoribus aditur, qui pelles emunt zibillinas ab Italis appellatas: his loco pecuniae qua carent (Lituanij) omnia commutant, Volaterranus. Populi quidam Sarmatiae Europaeae, ex fabellis, scismis, & alijs animalibus pelles cōsumunt, Matthias Michauanus. Iuhri duci moschouiae, pendunt pro tributo pelles scabellorum, scismorum, Idem. Lanzerucca sylua est Scandinaviae cuius longitudo ad octoginta miliaria extenditur, in ea zobelli, martes & alia animalia capiuntur, Olaus Magnus. Zebellinae pellicum omnium longè pretiosiores pulchritudine & raritate: has mittunt sub extremis septentrionibus Lapones, Cardanus. Regio quaedam Tartariae est vbi abundat parua quadam animalia, quae delicatissimas suppeditant pelles quas vulgò zebellinas vocant, Paulus Venetus 3. 47. Et alibi, Armelinarum & zebellinarum pelles apud Tartaros adeo pretiosae sunt, ut quandoque vix pro duobus milibus Byzantiorum aureorum pelles pro vna tunica sufficiant, Paulus Venetus. Marduri ac Zebelli (inquit Olaus Magnus) frigidarum regionum animalia sunt, agiles cursu, & saltu eximij. Fere enim ut Sciuri, cauda quasi pro temone vtentes, de arbore in arbore, ramos vnguibus apprehendendo saltant, morfu terribiles pro sua magnitudine. Dentes enim natura eis quasi nouaculae dedit: & vngues subtiles acutosque. Caro inutilis: pellis magno in precio est, apud remotas praecipue nationes. Earum discrimen in hoc est, quod mardurinae crassioris pili sunt: à vertice ad caudam, non autem e contra, contrectata, pulchrum ordinem habentes: non item zebellinae: nam à cauda ad verticem contrectatae, aequalem feruunt decorem, quia villiosiores sunt, & densioris pili, quae ob id citius vermibus consumuntur, quam reliquae pelles, nisi fiat in continuo motu, aut absinthij ramis interpositis conseruentur. Quod si sub dio soli siccandae exponantur, plus vno die consumuntur, quam si toto anno trita vel gestatae forent. Viuens enim bestia semper latitat in vmbroso saltu, vbi a uiculis insidiatur. Libidinosum est animal, & valde fecundum libidinis tempore. Vtriusque tamen (Marduri & Zebelli) pelles, pili tactu sunt molliores, & ingenti luxui deditorum hominum precio empta: à vermibus tandem consumuntur. Nascitur Zebellus (Zobel dicunt Germani) in extremis Moschouitarum syluis, & magno terrarum mariumque spacio deportatur ad exteros. Haec Olaus. Martium genera inter se miscentur, & Martes fagi fere sequitur Martem abietum, tanquam nobilioris, ut ex ea fetum nobiliorum acquirat, Albertus. Martes haec à nonnullis Fuina vel Foinus dicitur, Gallico Italicoque nomine, ad Latinam terminationem desexo. Pelles zobelae ut pretiosissimae sunt, ita maximè durabiles existimantur, Michaël Herus. Zobeling pelles pretij maioris sunt quam panni auro texti. Etenim comperi optimas quadraginta numero, tot enim vno fasciculo colligari & vnà vendi solent, plus quam milibus numum aureorum venisse. Mustela quidem horum trium generum (martes fagorum, martes abietum, zobela,) bonitate caeteris omnibus eò magis praestant, quo plures pili candidi cum fuluis permixti fuerint, Ge. Agricola. A pellificibus ipse audiui pelles zobelinas mediocri pretij, quae pro vna veste fulcenda sufficiant, magna ex parte non minoris quam mille aureis comparari: (aureum voco, pretium octo denariorum vel drachmarum argenti:) à principibus vero interdum multò pretiosiores haberi. Sarmaticum murem vocitat plerique zibellum, Alcianus in Emblematis: Sed nos mustelarum non murium generis esse ostendimus. Fassuron (sic peruerterunt Graecam vocem satyrium, quae Aristoteli animal quoddam amphibium significat, de quo mox post Lutram diximus) est chebalus dicitur Latine, hirsutum & nigram habens pellem pretiosam valde, qua vtitur ante pallia varia, Albertus. Niphus Alberti verbis negligentius aestimatis, satherium alterum animal amphibium apud Aristotem, cebalum (chebalum, sic vocat zobelum) ex eo facit, satyrium verò martiarum. Ego ambos errare dixerim: & sobelos non Aristoteli solum, sed scriptoribus ante Albertum, quorum ad nos libri peruenerunt, omnibus incognitos, certe non memoratos esse.

Noerza quoque mustela sic vulgo dicta (Germanicè noerz, vel ut alij scribunt nerz vel noerz) in syluis versatur, magnitudine martis, pilos habet aequales & breues, atque colore fere similes luteis pilis: sed noerzae pelles longè lutea pellibus antecellunt, atque haec etiam praestant si pili candidi cum reliquis fuerint mixti. Reperitur hoc animal in vastis & densis syluis quae sunt inter Sueuum & Vistulam, Ge. Agricola. Mihi pellifex quidam Francfordia narrauit noerzas ex Lituania haberi. Oblongae sunt, magis ruffae istis, cadè fere odoris grauitate, toto corpore concolores. Quadraginta audio plerumque vendi septem aureis Germanicis & femisse, hoc est sexaginta denarijs argenteis. Hanc aliqui latacem esse putant, quod victum ex aqua petat.

Vormela (Germanicè vormela) minor est quam viuera (id est furo,) & magis varia. Etenim praeter ventrem, qui quidem niger est, totum corpus albis, subluteis, rutilis, obscure fuluis maculis decoratur. Cauda etiam quae longa sesquipalmum, habet pilos cinereos cum candidis permixtos, sed extrema parte nigros, Ge. Agricola.

Audiui

Audiui à pellifice quodam inter peregrinas & nobiles mustelas, esse etiam quendam nomine SALAMA-NDRAM: sed certi nil habeo: si quae tamen huiusmodi reperitur, nomen ei fortassis à colorum varietate impositum fuerit, qualis in salamandra lacerto flauis nigrisque maculis distincto spectatur.

Chivrcam mittit India occidentalis è mustellino genere, quae ut simiulpa; (de qua post sumas dicam) catulos suos in crumena quadam sub ventre circumfert, Cardanus.

LARDIRONI si glires sunt, ut in Gilre mihi videti dixi, non mustelarum generi, ut Cardanus facit, sed murium potius adnumerari debent.

GENETHA etiam Cardano mustelarum generis videtur, de qua in c. litera supra hoc in libro dixi.

VNCKEN in Hungaria mustela sunt subterranæ, paulo graciliores sed longiores mustela domestica, eorum lotè murino, sed docto rubicundo: faciunt cuniculos in quibus habitant: venenati flatus sunt si quando milites in campis dormiunt, solent haec animalia in ora illorum inspicere & sic illa veneno inficiunt. Siquis etià os ad eorum foramen apponat inficitur. Aliud videtur esse hoc animal ab eo quod Vncta à quibusdam nominatur, de quo in Pantheræ historia agetur.

NEADES, VEL NEIDES, VEL NAIDES.

VPHORION in commentarijs scriptum reliquit, Samum cum olim desertissimam fuisset, tum in ea bestias feras, maxima magnitudine, nomine Neades fuisse, quarum sola voce terra discederet (abrupte peretur, Volaterran.) Indeque profectum esse id prouerbium, quod vulgò Samij dicunt; Maius in Neadum (forte, vna Neadum: nam Graecè legitur μέγαν μίαν των Νηάδων, Quid si legas, Μεγαν μίαν των Νηάδων, ut simile sit prouerbium, Muscam elephanto: Videtur & apud Suidam corruptus locus, qui sic habet: Καί τινος Σάμου δὲ Νηάδων, φασίν, ὅτι φθονοζήμιον ἦν γινώσκοντες τὴν γῆν, ἐκείνην τὴν δὲ Νηάδων, ὡς ἐν ἑσθίον, forte ὡς εὐφροσίων: & pro Νηάδων, Νηίδων.) Idemque affert, eorum omnia maxima vel sua aetate extitisse, Aelianus interprete Gillo. Prouerbium huius mentionem alibi nusquam reperio: nam neque Erasmus meminuit. Volaterranus hunc locum transferens, haec quidem vastae magnitudinis animalia prouerbio occasionem dedisse scribit, sed prouerbium ipsum non exprimit: Et Caellius 21. 48. prouerbium proferens non meminit, precedentia tantum reddens, his verbis: Samum initio fuisse desertam atque, & succreuisse in ea ferarum vim, quarum audiretur intolerandus vel barritus, quae dicerentur Νηίδες, hoc est Neides. Quin & Heraclides in Politijs, Samum insulam (inquit) olim desertam animalium quorundam quae ingentem ederet, vocem copia habitasse fertur, nomine Νηίδες.

DE ORYGE.

APRARVM syluestrium generis sunt & oryges, soli quibusdam dicti contrario pilo vestiri & ad caput verso, Plinius. Atqui Aethiopico etiam tauro, alij quam rhinoceroti, pilum in contrarium verti legimus. Oryx quid sit non est exploratum, Niphus. Idem in tertium Aristotelis librum de partibus scribens cap. 2. vnicornem hodie dictum non esse orygem aduersus Albertum asserit. Dominicus Calderinus apud Martialem, orygem pro hystrice ridiculè exponit. Ἰσχυρὸν, vocem Hebraicam Hleronymus & Septuaginta Deut. cap. 14. vbi inter cibos puros numeratur, & Esaiæ cap. 31. (Filij tui laecerunt in morte affecti sicut oryx illaqueatus.) orygem interpretantur: ego potius bouem syluestrem esse sentio, ut Dauid K. mihi exponit, &c. Vide in Babalo. Querendum an dischön potius Hebraeis oryge significet, pro qua voce aliqui vnicornem, alij pygargum reponunt: Vide in Pygargo inter Capras feras. Orygem perpetuo sistentem (alij sistentia, scilicet loca, quod magis placet, Africa generant,) Africa generat, & natura loci potu carentem, & mirabili modo ad remedia sicientiam. Namque Getuli latrones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris haustu (id est potu) vesicis, Plin. Et Gerulus oryx, Iuuenalis Sat. 11. Albertus & alij obscuri auctores, liquorem illum ad ipsos non inrelleto Plinio, in vesica eius (vriam continente) inesse putant, quam Plinius multitudinis numero vesicis dixerit. Oryx bestia est capreae magnitudinis, hircu ex parte similis, villum habens sub mento, Auctor libri de nat. rerum. Capreae similis, magnitudine hirci, barbata sub mento: in eremo versatur, & facile decipitur laqueo, Albert. Oryx (inquit Oppianus lib. 2. de venatione interprete Gillo) in syluis versatur, fetis infestissimis: colore est lacteo, excepto ore nigro, solis in facie nigricantibus genis, περιαισί, meo caphreno siue dorso post caput gemino, id est amplo & crasso, & praepingui. Cornibus excellis, in sublimè rigentibus, nigris, acutissimis, ea duritie & soliditate, ut es etiam, ferrum & saxum superent. (Eadem duritie monocerotis etiam & rhinocerotis cornua esse legimus.) Sed Graeca poetæ verba apponam, Ὁξυρὸν κέρας δὲ μετ' ἄροι ἀντέλασσον. Αἰχμῶν περικεραταῖ (αἰχμῶν, κερατῶν, ἀξείων, letales: sic πικρὸν Homerus dixit.) μέλαν ὄξυρον ἐστὶν ἄχρῳσται, καὶ χαλκῶς κῆρ κηκῆσι, σιδῆρου περὶ κροσσῶ, Πέτρῳ τ' ἀπορῶντι (lego ἀρειόπτεροι) πέφύκασι, Ἰσφροσῆς (mortem inferentes,) κενεὸς δὲ φῶσιν κερσέουσι λέγουσι. Postrema verba sunt obscura: haud scio an aliquid desit. Videtur enim dicere vultu esse poetae, caetera cornua quadrupedum caua & intania, orygis plena & solida esse: ut cerui etiam, vnicornium & rhinocerotis, quae similiter eandem ob causam aequè durissima validissimaque sunt. Caeterum animo oryx immani & crudelis est: neque enim canis latratum timet, neque april efferae sententiam feritatem, neque tauri mugitum refugit, neque pantherarum tristem vocem, neque ipsius leonis vehementem rugitum horret: neque item hominum robore mouetur, ac saepe robustum venatorem occidit. Cum autem vel aprum vel leonem vel vrsu videt, statim inclinatis cornibus in terram caput (ἀραρὴν κεφαλῆν) conseruat, ac inuadentis impetum manet, atque interficit. Inclinato enim capite oblique quodammodo & cornu protensa, sic illo irrudente in se feram excipit, ut peritus aliquis veniator diuaticatis cruribus, leonem venabulo. Facile autem in ferarum pectora, cornua orygis (incepte haec Gillius) illabuntur: vnde ille statim cruentae suum sanguinem manantem lambunt. (Interdum inter se pugnant: haec in Graeco codice excuso non leguntur: quare Gillius aut malè vertit, aut verba quaedam legit in nostris exemplaribus desiderata: sed bene quadrante omnia, etiam si non ad oryxum inter se pugnam, sed orygis & alterius feræ, vel leonis, vel vrsi, referas.) Neque vbi semel pugna incepta est, datu fugere. (Alterum ruin necesse est vincere, aut mortuum iacere, Gillius: cum Graecè nihil tale habeatur, sed ita solum ut subiecti.) Perimunt autem se inuicem riuinis caedibus. Sic strata cadauera amborum saepe agrestes homines, pastores aut aratores, magna cum admiratione reperiunt, ut Haetenus Oppianus. Idem alibi rhinocerotem, non multo oryge maiorem esse scribit: cum alij rhinocerotem

T t t elephanto

elephantos fere parem esse dicant. Et alibi a lycibus oryges infestari scribit, nimirum maioribus: quod non pugnare cum his quae paulo ante recitauimus, nempe leones, pantheras aliasque; si quis enim non refugere: quamuis enim non fugiat, mitia tamen ut dictum est caede pereunt. Matutinam non uictima praeda ferarum. Saeuus oryx, constat qui mihi morte canum, Martialis lib. 13. O. yx bifidus & unicomis est, Aristot. & Plin. Audio in Translyvania capra syluestrem unicomem reperiri, sed aliud praetera certi nihil habeo. Antonius Schaebergerus in quadam ad me epistola de unicornibus rupicapris agens inquit, Certum est minimeque dubium in Carpatho monte, versus Russiam Translyuaniamque; reperiri feras similes omnino rupicapris, excepto quod unicum cornu ex media fronte enascitur, nigrum, dorsum versus inflexum, simile omnino rupicaprarum cornibus. Haec ille. Plinius quidem capra syluestrium generis origem facit, a quo Oppiani oryx diuersus videtur tum magnitudine tum animo: cum minime timidum eum faciat ut reliqua caprarum genera sunt, sed fortissimis etiam feris se opponentem. Cornua etiam Oppianus quod sint orygi non expressit: videtur autem sentire non unum, sed duo ei cornua esse: quoniam semel atque iterum orygem in singulari numero nominans, de cornibus eius in multitudinis numero loquitur, ut. Πύξας τε περὶ χυθονίαν ἐπιβλέψαντες: quamquam ibidem orygis κερδὸν τὴν μέτωπον dicit, cum μέτωπον unum esse nemine dubitante colleret, per licentiam poeticam. In cornibus uero quoniam dubitari potest, si unicum habere sensisset, omnino id exprimeret oportebat: quod cum non faciat, cornua nec plura nec pauciora quam in cornutis animalibus quae omnes nouerant, citari uideri potest. Aelianum certe miror qui oryges quadricornes dixerit, si recte translatis Gyllius: sic enim legitur: Tigres domitas, cicures pantheras, & oryges quadricornes ad suum regem Indi afferunt: sed forsitan in India tamen eiusmodi sunt. Sic fieri potest ut magnitudine etiam secundum regiones plurimum differant. Symeon Sethi capream etiam quae moschum gerit, monocerotem esse scribit: quod si uerum est, aut ea de aut congener orygi fuerit: sed praeter Symeonem aliorum nemo hoc tradit, nec ipse auctor adfert. Apud pastores Afros praeter alias feras nascuntur oryges (δρυγες, lego δρυγες) τῶν δὲ (malim τῶν δὲ τῶν) κέραι πύξας οἱ πύξας ποδὶνται μέγα θύξας δὲ τὸ θηρίον οὐδὲ θύξας. Herodotus lib. 4. Hoc est, ex quorum cornibus cubiti sunt instrumentis musicis quae phoenices uocant: est autem hoc animal ea magnitudine qua bos. φωνίξ, σπῆρξ, λυροφονίχων, instrumenta sunt musica κροτάλια, hoc est quoru[m] fides digitis pulsantur, ut cithara, chelys, &c. Pollux l. 4. initio capitis noni. Πύξας, ut Grammatici interpretantur, brachium est citharae, sic dicta eius pars a cubiti similitudine. Quamobrem non probo Laurent. Vallam qui ex Herodoto transtulit, quibus uinales palmae pro cornibus sunt, ac si ex orygi capite aliquid instar phoenicis siue palmae, uis longitudo enascetur, ridiculo certe sensu. Cum struthiophagus Aethiopes qui Silli appellantur, bellum gerunt, orygi cornibus pro armis utentes, Strabo. Hinc cornua ista durissima & mucronata esse consueuimus, de longitudine uero non constat cum pilis lignis praefigi potuerint. Et Gellius oryx haberi laetissima (caena) ferro caeditur, luuenal. Sat. 11. Oryges apud Strabonem aliquid uocari putant marinas ortas, ut Hermolaus scribit in Castigat. in Plinium. Oryx δρυγες, animal est quadrupes dorcadi simile colore, (Albericus etiam capreae simile esse scribit,) uel genus scaphij, (forte genus instrumenti fossorij batillo similis scaphium uocatur δρυγες τὸ σκάπιον, ut δρυγες δρυγες τὸ σκάπιον nam scaphium, σκαφίον, πλυν quooq; id est uentilabrum interpretantur, cui eadem figura quae his fossorij. Recentiores aliqui scaphium lignum faciunt, cuius alia est figura, sed uisus similiter ad fodiendum. Et ride scaphium positum cum sumitur armis, luuenalis.) Item σκαφίον λαοφόρον, (lego λαοφόρον,) hoc est instrumentum lapidearum seu latomoru[m], quo scilicet lapides caeduntur, aut cauantur, aut poliuntur. (Sophocles instrumenta latyporum uocat λείαι δὲ γλαυδοίαι δὲ σφυροὶ τῶν λατόμων καλεῖται τὸ σκαφίον, Pollux.) Item genus piscis, (orca nimirum Latinis dicta, Straboni Oryx l. 3.) Helychius & Varinus. Sed δρυγες melius quam δρυγες dici uidentur: nam in obliquis quoque gamma simplex habet apud Orom, Plutarchum, & Oppianum. ut Ουμὸς δὲ αὐτὸ δρυγέων ὑπερφάλλου καὶ ἀπηνής. Oryges animalia quaedam, Suidas. Ἰνὴ, (malim γίνης, postrema pars temonis, quae iam incuruatur, & quam proximè ἐλμῶς, id est buris sequitur, cui uomer inferitur: unde αὐτὸν πύξον ἀγορεύου, cui pars illa sponte incuruata, non ex alio ligno coniuncta est, alio nomine δρυγες, Varin: nimirum a fodiendo: recipit. n. & continet haec pars burim, cui inserto uomere terra foditur. Testudines quae ad fodiendum comparantur, oryges Graecè dicuntur, Vitruuius 10. 21. Vbi Philander scholiastes, Suffossuri turres, inquit, aut moenia ut bis (Caesar agere cuniculos dicit, quos minas uocamus) utebantur testudine fronte triquetra, ut missa tela dum in angulo consistere non possunt, per latera laberentur & reicerentur: in ea machinatione comparati etiam ad fodiendum homines, unde nomen accepit: nam δρυγες fodiō significat. Orygem appellat Aegyptus feram, quam in exortu Canticulae contra stare & contueri tradit, ac uelut adorare, cum steterit, Plin. Afri Aegyptios ob hoc rident, quod orygem quo die horam, Canticula oritur uocem edere sabbentur: ipsorum quippe caprae quoties cum Sole eodem plane loco stella haec oritur, in ortu, omnes conuersas ed respicere, atque hoc lyderis eius resolutionu[m] argumentu[m] certissimu[m] esse, cumque; decretis astro nomis profus congruere, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Eadem apud Aelianu[m] paulo aliter leguntur, quare adscribam. Αἰγυπτιῶν (inquit) dicunt orygem canticulae exortu cognoscere: Libyci confidenter & fortiter asserunt, suum caprinu[m] pecus similiter eiusdem stellae exortum praesentire: itemque; pluuias praesentire, Aegyptij impurum (inquit Orus interprete partim Gyllio partim Mercero) scelestamque; notantes animum, orygem pingunt: quoniam ad ortum accedente Luna, uentis in deam oculis suspiciens, uociferatur: idque; illius oculo non amore eum facere ex eo liquet, quod prioribus pedibus terram effodit (hinc fieri potest ut a fodiendo etiam nomen apud Graecos sortitus sit. Idem & a lupi quodam genere, autem uocant, f. editari apud Oppianum legitur): & suas ipsius papillis humi uel pingens desigat (ζωογραφῶν ἐαυτὴν τὴν γῆρα: Gillius pro his uerbis reddit, caput occultat. Vide nam pro ζωογραφῶν legendu[m] sit aliud uerbum, ut ἐργασίας, aut ὀπισθοζῆσι, aut simile) quasi indignandus inuitusque; de ortu aspiciens. Idem quoque; in exortu dei, Solis inquam, efficit. (Sequentia tanquam obscura Gillius omisit.) Quapropter antiqui reges cum sibi ortum nunciaret horarum obseruator, huic insidentes animali per medium ipsum uelut gnouones quosdam, ortus rationem ac tempus accuratè certoque; cognoscebant. (Graeca sunt, Διότι οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς, τὴν ὀπισθοζῆσιν ἀντιπρὸς τὴν ἀνατολήν, ὀπισθοζῆσαντες (malim ὀπισθοζῆσαντες, id est animum & considerationem conuertentes ad hoc animal) τὴν αὖ, τὴν ζῆσιν, δὲ μὲν αὐτὴν ὡς τὸν ἰσχυρὸν, πλὴν δὲ ἀνεπαλῆς ἀνελεῖται ἐν τῷ ἰσχυρῷ.) Unde & faceretes solam hanc inter uolucres non signatam comedunt: (σὺ δὲ μὲν οὖν τῶν πτηνῶν ὡς φερόμενον ἐδίδασκε: legendu[m] forte πτηνῶν pro πτηνῶν: κτήνη enim dicuntur quadrupedes omnes quae ad cibum manufactantur, in praecipue uero etiam aliae: quamquam nonnulli κτήνη & θηρία sic distinguunt, ut haec fera, illa manufacta sint, teste Varino:) quod simul etiam quam biberit, labris turbat, lutumque; aquae committet, ac pedibus in eam puluerem contemcit, idque; ut fuerit, posteaq; aqua sit ad potum idonea. Et sane quum dea omnia quae toto orbe sunt uilia gignat, auget ac uerget, in- 70 gatus & impius in eam oryx uidebitur, Haec O rus. Apud

Apud Aegyptios qui Serapidem colunt, ex eo orygem male oderunt, quod ad Solis exortum conuersus, sicut Aegyptij fecerunt, alium deiciat, &c. Aelianus. Oryx oriente cane mirabiliter exultat, quasi tunc conualescat, Alber. Quum oritur Canticula naturaliter tripudare uideretur, corpore scilicet eius manifestè percipiente imbrem & frigus praeterisse, & inflare uapores ignei Solis, ut uelut terra floribus, haec basque; proferat & fructus. Est enim frigidus & alium impatiens, Liber de nat. rerum sine auctore. Ferae pecudes, ut capreoli damaeque; nec minus orygam certuorumque; genera, & aprorum, modo lautitij & voluptatibus dominorum seruiunt, modo quatuor ac reditibus, Columella 9. 1. Et aliquanto post, Nec uero patientibus est oryx, aut aper, aliusne quis ferus uita quadrimatum lenescere: nam uisus in hoc tempus capiunt incrementa, postea macrescunt senectute: quare dum uiriliditas pulchritudinem corporis conseruat, et emutandi sunt. Orygem quidam aetatis nostrae scriptores, sceminiuo genere non rectè efferunt: nam Plinius, Oppianus, Plutarchus, Orus, masculino tantum genere utuntur. Epitheta. Oryx Gellius, luuenalis. Saeuus, Martialis. Οὐκ ἔστιν, δρυγέων πύξας, ἀγρίοδρυμῶν, κρυερός, ὑπερφάλλου, ἀπηνής, ἀδύκτου, δαφονίης, omnia apud Oppianum. Οὐ γίνουσι, δρυγέων, σκαφίον, ligo, Suid. in σκαπῶν.

DE OUE.

MEBRAE diuersa habent nomina, quibus ouem & genus ouillum significant. זון, זון, ouis, grex ouium, indeclinabile, Geneleos 30. Inuenitur pro eodem זון, זון, P salmo 18. Scribitur etiam זון זון. Dauid Kimhi (vide eundem l. Reg. 25.) in libro Radicum rectè interpretatur pecus paruorum & caprarum, ut generis nomen ad minima pecora (id est ouillum & caprinum genus) sit, sicut בקר bakar, ad maiora: Septuaginta pro זון saepe transferunt οὐκ ἔστιν. Hieron. oues Amos 7. In principio Leuitici legitur oues & capras pecorum nomine demonstrari. Si oboleris de pecoribus זון זון, agnum uel hœdum & ouem siue capram, Geneleos 4. Chaldeus זון transfert. Vertunt enim Syri aliquoties zede in ain. (Hinc & anabula, ouis fera, id est camelopardalis.) Arabs زينة genus, Persa گوسفند gossand, 60 זון, Rachel, unde plurale rechem, R. Isaac interpretatur בשוף kebshah, id est agna, & Dauid Kimhi similiter. Est autem proprie ouis foemina, ut kebesh was a quo tamen foemininum kibshah sit. Elsas 53. legitur, Rachel neclamah, id est ouis obmutescens, Munsterus. Geneleos 31. Septuaginta pro Rachel uertunt οὐκ ἔστιν: Hieronymus oues: Chaldeus זון, Rachel, id est oues tuas: Arabs زينة akalak: Persa زينة, obmeschanthu. בשוף, kebes, cuius foemininum kebshah, agnus & agna, adhuc anabulus: nam annum egressus dicitur זון, eel, auctor Dauid Kimhi. Abraham Esra etiam docet ad maiorem esse nato, Leuitici quarto kebes legitur foeminini generis. Lxx. reddunt αἰμῶνες: item Leuitici duodecimo legitur de immolando agno (kebes) annulo: quare etiam alibi, licet non expressa uisus anni aetate, docti tamen eandem intelligunt. Leuitici 22. Chaldeus pro kebes uertit, זון, amar: Arabicus interpres זון egi: Persicus זון, barub. Kebes, inquit Munsterus, est agnus & grex agnorum, Hoseæ 4. Unde plurale kebasim Ezeç. 46. Foemininum kabfa & kibshah, ouis, agna, 2 Reg. 12. Plurale kebasoth Genes. 21. Est & בשוף, kebsh, idem quod kebes, agnus, ouis. Plurale kebasim Genes. 30. (& Deut. 14. ubi 70 lxx. uertunt οὐκ ἔστιν) & foemininum kibbah, Leuit. 5. זון, seh, ouem nostri interpretes plerumque reddiderunt: Tit 2 significat

significat autem pecora taurora, nempe oues & capras, tum feminatum mares: *רִיבָּ*, *ribba*, inquit Munsterus, est pecus, grex, aries, agnus, ouis generis communis: accipitur autem pro agnis & hœdis. Vide in Agna *רִיבָּ*, *ribba*, pluralis *רִיבָּיִם*, Abraham f. 27. Genes. 30. pecus maculosa & variam intellit. *רִיבָּ*, *ribba*, id est hircos translulerunt, ut & Hieronymus. Genes. cap. 3. omnino pro hircis accipitur. Audio quosdam alibi arietes vel totum genus ouium interpretari (quod non probat). Vide in Hircos A. Chaldeus reddit *רִיבָּ*, *ribba*, Arabs teius. Persa astarha. Taisch (inquit Munsterus) est aries, vel secundum alios hircus minor qui antecedit gregem ouium, & facile ascendit rupes & loca alta. Pec. u. 10. Pluralis est *רִיבָּיִם*, *ribbaim*, hœdi, Genes. 30. *רִיבָּ*, *ribba*, vel *רִיבָּיִם*, *ribbaim*, (plurale *ribbaim*, Esa. 40.) author concordantiarum *רִיבָּיִם*, id est agnum exponit: David K. ubi addit lactentem, qui non comedit fenum. Primo Regum cap. 7. *רִיבָּיִם*, *ribbaim*, Lxx. vertunt *ἀρνία*, *arnia*, Hieron. & Iosephus agni lactentem: alii non recte pugnem transerunt. Epiphanius author est astronomos Hebræos ea voce denominasse arietem in circulo figurato. Magistri (inquit Munsterus) pro signo arietis cœlestis capiunt. *רִיבָּיִם*, *ribbaim*, D. K. ubi & R. Salomon interpretantur ex sententia R. Akiba, qui testatur se profectum in Arabiâ, audiuisse quod *רִיבָּיִם*, *ribbaim*, numum vel potius denarium & siclum vocant *רִיבָּיִם*, *ribbaim*. Onkelus autem Chaldeus interpres Gene. 33. transtulit *רִיבָּיִם*, *ribbaim*. Septuaginta Gen. 33. & Job. 42. *ἀρνίους*. Hieron. agnus & ouis: Abraham Esra, agnus vel ouis parua. Videtur autem docti à nostræ religionis hominibus agnam interpretari. Author concordantiarum, moneta quedam: Aug. Steachus, denarius vel obolus: Nicolaus Lyranus, obolus. Aldan, id est ouium, in vitro; sexu, Bellunen- sis. Videtur autem dan à Syris dictum pro *ovon* Hebraico, *ovon* mutato in *daleb*. Oves hodie à Saracenis ganeme dici legere memini. *Gariet*, id est pecora, Syriacus. Hara gariet, id est sterces pecorum, idem. Alliat, id est caudarum ouium, Bellunen- sis. Ovis Græcis est *οἴον*, *oion*, & his veteribus: hodie vuldō *οἴον*, *oion*. Vide in n. a. Latine etiam pecus pecudis per excel- entiam pro oue frequenter Plinius vritur: & Italis hodieq; *pecora* dicitur. Gallicè *brebis*. 26 Hispanis *ovina*. Germanis, *schaff*. Anglis, *sheep*. Illyrijs *ovucæ* vel *shep*.

B.

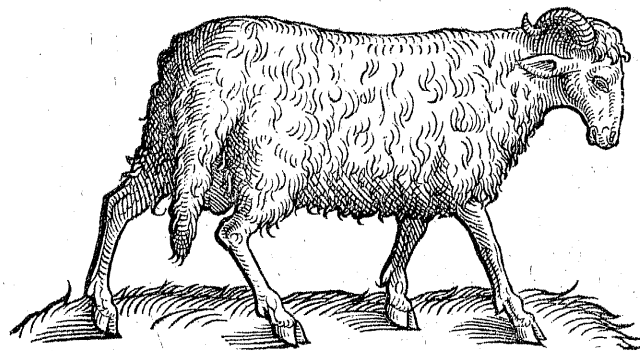
Pherecydes Gades Erythiam (aliqui insulam Gadibus proximam faciunt, sicut vnius stadji discernente) videtur appellasse: ubi tanta pabuli lætitia perhibetur, quod pascuntium ibi pecudum lac serum non efficit, casumq; multam immiscens aquam conficitur: tantum exuberat pingue. Tricesimo die animal suffocatur, nisi aliquid cruoris exhauriat. Herba verò quam pascuntur oues, sicca quidem est, sed incredibile gignit aruinam. Quibus ex rebus fabulam de Geryonis armentis coniecta esse, coniecturas faciunt, Strabo lib. 3. & Eustathius in Dionysii Afrum. Oves in Ægypto maiores quam in Græcia sunt, Aristot. Oves Pyrrhicæ in Epiro proveniunt, egregia magnitu- dine, à Pyrrho rege sua cognominatæ, Aristot. Apud Indos Pyllos (nam sunt etiam alij in Africa) oues magnitu- dine non superant agnos nostros, Aelianus. Aristoteles in libris de agriculturâ scripsit, minutissimas esse oues in Chio pabuli inopia, casum tamen ex eis laudatissimum, Volaterranus ex Aeliano. Hispania nigri velleris præci- puas habet, Potentia iuxta Alpes canit Asia rutili, quas Erythras vocant, item Brætica: Canisum fulvi: Tarentum & suæ pulliginis. Istriæ Liburniæq; pilo propter quam lanæ, pexis aliena vestibus & quam sola ors scutulato textu commendat in Lusitania: Similis circa Picensis provincie Narbonensis: Similis & in Ægypto, ex qua vestis detrita usu tingitur, rufosq; quo durat. Est & hircæ filo crasso in tapetis antiquissima gratia: nam certe picensis vsus Homerus author est. Aliter hæc Galli pingunt, atque Parthorum gentes, Plin. Et rursus, Lana autem laudatissima Apulia, & quæ in Italia Græci pecora appellatur, alibi Italica. Tertium h. c. u. Milesiæ oues obtinent. Apulæ breves villos, nec nisi penulis celebres. Circa Tarentum Canisumq; summam nobilitatem habent. In Asia vero eodem genere Laodiceæ. Aiba circum pædibus nulla præfertur, nec libra centenos numos ad hoc qui excessit vlla. Genes. eximij Milesias, Calabrias Apulæq; nostri existimabant, earumq; optimas Tarentinas. Nunc Gallicæ pretiosiores habentur, earumq; præcipue Alpinæ: item quæ circa Parmam & Mutinâ macris stabulantur campis, Columella Helueticæ cum alibi tum in summis eivâ alpibus oues alit, idq; altius quam capras: capræ enim frutices sequuntur, qui excelsis cacaminibus defunt. Oves quosdam ex inferiore Germania nostri *Fleming* nuncupant, id est Flan- dricas, quæ mollem & crispam gerunt lanam. Oves pellis propter lanæ bonitatem, ut sunt Tarentinæ & Alpi- nes, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici rectè possit, vel lauari, ac parari, Varro. Lana quæ non mollis sed hirta fuerit, tolox vocatur, ut & ipsum pecus, quod passim pascitur non rectum. Pascali pecore, ac montano hircos atq; seloce, Lucilius. Ego ab lana solocia ad puram data, Tutinnius. Tarentinas oues & nubes di- cunt, quæ sunt tarentinæ, à tereno, quod est Sardinorum lingua molle: unde Tereutios quoq; d. & o. putat Varro. Hinc molle Tarentum dixit Horatius, Fabonius apud Macrobium 3. 18. *Τέρεια* Græci vocant *τὴν ἀπὸ λῶν*, id est tere- nera & mollis, Varro. Oves Tarentinæ vocantur etiam Græcæ, & rectæ, quod sub tecto maiore ex parte aleren- tur, (ut colonicæ quæ hirtæ sunt, in agro) vel quod propter velleis pretium pellibus integerentur: quare & pel- litæ & hircæ Varro dicitur, item Atianæ: nam ut locis aut aliter etiam differant, mollitie tamen velleis conue- niunt. Oulam summa genera duo, tectum & colonicum: illud mollius, hoc in pascuo delicatius, quippe cum tectum rubis vescatur. Experimenta eis ex Arabicis præcipua, Plin. De his plura dicam capite s. ex Columella. Athenæus lib. 12. oues ex Mileto & Attica, tanquam præcipuas commendat. G. d. lonetica regio vocatur post Halyos ostia vsq; ad Armeniam, tota campestris: oues habet molles pellis & lanæ, quod in tota Cappadocia atq; Ponto perrarum est, Strabo lib. 12. Buthqubania regio Scoria, tum ceterarum pecudum, tum omnium multitudine fecunda est: unde & vicinas regiones lana superat, Hector Boethius. Quillum pecus in Æthiopia lanæ inops, piis camelorum hirsutum est, Aelianus. Sed de lanarum dfferentia dicetur pluribus in E. & c. Abydenas oues nullas videri abas, sed nigras omnes ferunt, Aelianus. Eralibi, Aristot. filius Nicomachus in Budianorum regione ait albam ouera nullam nasci, sed nigras omnes esse. Videndum ne pro Budiani legendum sit Abydeni, vel contra. Oppianus 2. de venatione, tradit, in Gortynide & rufas & quadricornes esse oues, Aelianus. In insulis fortunatis maris rubri, *τὴν βοσκήματα λευκά μὲν ἐστὶν ἀντινα, ἡ δὲ τοῦ θηλειῶν ἐπιφύεται κίβδη*, Agatharcides. In Bœotia amnis Melas potatus, oues nigras facit: Cephus ex eodem lacu profluens, albastrucos nigras Penius, rufasq; iuxta Ilum Xanthus, unde & nomen amni, Plin. Oves in Ponto sine felle esse dicuntur, in Naxo autem felle duplici: Vide ita r. vbi de felle. Oves Indiæ & capras ad maximorum magnitudinē asinorum audio accedere. Quatuor scetus cum plerumq; pariant, tres verò cum minimis, nunquam minus tribus tum oues tum capræ. Caudæ ouilicæ longitudo ad pedes vsq; pertinet: idcirco eas pastores ouibus matricibus abscedunt, quæ tum sic facilius incantur, tum ex earum adipe oleum exprimitur. Arietum

Arietum quoq; dissecant caudas: catenasq; deinde sectio coniunctissime committitur, elcatriels vt ne tenue quid- dem vestigium appareat, Aelianus. In Syria oues sunt cauda lata ad cubiti mensuram, Aristoteles. Syriæ cubitales ouium caudæ, plurimumq; in ea parte laniçij, Plinius. Cretas ait apud Indos ouilla: caudæ latitudinem cubita- lem esse, Aelianus. Præditas esse oues Arabiæ caudis infolitis & diuersis Herodotus scribit: earum sanè duo ge- nera ponit, (quæ nusquam alibi videntur) vnum dicit caudas maxima magnitudine habere, vt dimittenti non tri- bus breuioribus sint cubitis, quæ si trahantur, omnino ad terram atteruntur, & exulcerantur. At pastores ad fabri- lem artem instituti, plostella fabricant, ad quæ quidem ipsa alligatæ caudæ nitantur & sustinentur, quo fit, vt à vul- neratione defendantur. Alterum caudarum genus dicit esse cubitali latitudine, Aelianus ex Herodoti. 3. Quæ ad Oceanum pars respicit supra felicem Arabiam posita, pecoribus, bubus, & ouibus magnas pinguesq; caudas 10 habentibus abundat. Diodorus Siculus. Oves in callidis & siccis regionibus caudas multò latiores habent, lanam verò duriorē: in frigidis verò & salis & humidis, lana eis mollior, caudæ angustior, Albertus. Idem alibi scribit se vidisse plures oues, quarum caudæ lanæ fuerint palmum (dodrantem) & amplius.

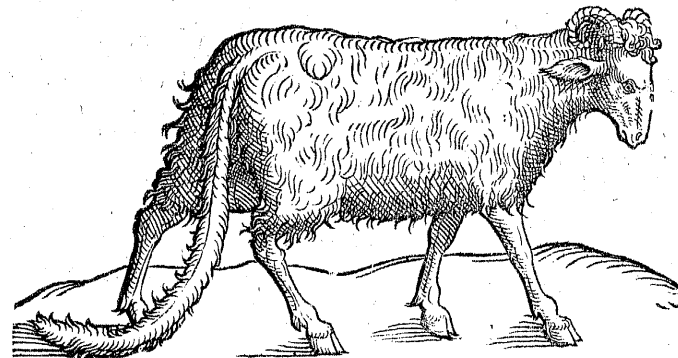
Ovis Arabica (inquit Io. Caius Anglus, qui etiam icones duas, quas subiicimus, misit) pauld maior est vul- gari, eodem tamen quo illa vellere, figura corporis, & colore. Tantum tibiæ & prima facies ruffescunt modicè: cauda lata est in summo cubitum vnum, paulum modò in descensu se coarctans leniter, quousq; tandem desinat in eam figuram, qua est allatum ouium cauda. Vescitur herba, carne, pisce, pane, caseo, & quibusvis, id docente fame in naue, cum aduecta ad nos est in Britanniam. Herodotus in Thalesa scribit, non alibi visum hoc, aliudq; genus *μακρόκερον* (quod hic vna subiicimus) quam in Arabia. Hæc dum scriberem, vtr quidam fide dignus mihi reulit, visam sibi Francfordiæ olim hulus generis ouem cauda lata, non vt hinc pingitur: sed simpliciter marsupij 20 seu peræ aliculus instar latam, ita vt non attenuaretur deorsum: siue natura ea talis fuerit, siue aliter. Iohannes Leo Africanus hoc genus Africæ attribuit. Hæc arietibus (inquit) nullum ab alijs discrimen est, præterquam in cauda, quam latissimam circumferunt: quæ cuiq; quò optimior est, eò crassior obtrigit, ad eò vt nonnullis libras X. aut XX. pendat, cum sua sponte impingantur. Verum in Ægypto plurimi farciendis veruecibus intenti, fur- fure hordeòq; saginant: quibus ad eò crassescit cauda, vt seiplos dimouere non possint: itaq; qui eorum curam gerunt, caudam exiguis vehiculis alligantes, gradum promouere faciunt. Vidi in Afiota Ægypti ad Nilum ciuitate, centum & quinquaginta passuum milibus ab Alcairo sita, huiusmodi caudam libras octoginta ponderate, alijs se vidisse affirmantibus quæ semiducenas (sic habet codex impressus) libras expendissent. Omnia itaq; horum animalium pinguedo in cauda consistit: nec vquam nisi Tuncti & in Ægypto reperiuntur.

Apud Garamantas ouillum pecus carne & lacte alitur, Aelianus, De ouibus in Ægypto. Africa, & Mague- 30 sia bis anno parientibus, & in Vmbria ter, dicam in c.

Ovis Arabica, cognomine Græco *μακρόκερον*, hoc est, lata cauda.

Ovis Arabica altera, Græco cognomine *μακρόκερον*.

Ves feræ reperiuntur, Aristoteles. Dionysius Afer *δὴν ἀγροδύλους* vocat oues non feræ, sed in agris pas- centes & manentes sub dio. Oves quas pascimus ortæ sunt ab ouibus feris, sic capræ quas allimus à ca- pris feris, Varro. Et alibi, Etiam nunc in locis multis genera pecudum ferarum sunt aliquot, vt in Phry- glia ex ouibus, vbi greges videntur complures. Cum in municipium Gaditanum ex vicino Africæ mōri coloris syluestres ac feræ arietes, sicut aliæ bestie munerarijs deportarentur, patris meus quosdam mæcatus in 0

egros transiit, & mansuetos tectis ouibus admittit, Columella. Videntur aqrem arietes istiusmodi fuisse, cum & feros & hirtos fuisse, & colore cum ouibus non de recta se legamus, quæ tria etiam masculini conueniunt. Oues feræ non multo quidem nostris ouibus domesticis maiores, sed certè ad currendum velociores, & ad pugnam fortiores, tum retortis cornibus, tum infestis & robustis frontibus armatae, sepe in in syluis suillum pecus (oues aduertiunt, aptos impetuofos) ad terram abijciunt, & posternunt: Inerdu imperio facto inter se pugnant, Neq; ubi semel pugna commissa est, fas putant fugere, imo frontibus confertis, alterutrum est necesse aut victoriam referre, aut stratum iacere mortuum, Gillus ex Opiano. Quintus Faluis leporarium dicitur habere in quo preter cetera animalia inclusa sunt oues feræ, Varro. Montes esse aiunt intimis regionibus Indiae, ubi quæ apud nos bestie domesticæ sunt, feras aiunt esse, vt oues, capras, boues, Aelianus. Ad arietes agrestes, prouerbum: vide supra in prouerbio In capras feras. Ius in oue fero, describitur Apicio 8. 4. Πρὸς τὴν ἀγρίαν, id est oues agrestes cū senuerint, 10 nutriuntur à sua prole, Tzetzes. Camelopardalin Aethiopes nabim vocant, animal aspectu magis quam feritate conspicuum: quare etiam ouis feræ nomen inuenit, Plin. A vocenabis Albertus & alij videntur anabula vocem detorisse, pro eodem animali: quanquæ etiam defenderit aliquis, quoniam ana 227 ouem significat. (Chaldæicè vt reor,) anabula posse ouem feram significare, vt turebalah (similiter Chaldæicè) bouem feram. Alberto quidem ana longè aliud est animal, de quo verba eius supra statim post hyænae historiam inter animantes hyænae congeneres reitatur. Extat Gordiani sylua memorabilis, in qua pica etiam nunc continentur tum alia diuersa animalia, tum oues feræ centum: quæ omnia populo rapienda concesserat die muneris quod sextum aedebat, Iul. Capitolinus.

De musimone, qui genus ouis syluestris est, & ouibus Creticis, dicam infra mox post Agnum. Videri potest & subus, 200, ad syluestre ouium genus pertinere: nam Oppianus cum de ouibus Creticis egisset, quas colore 20 flauo vel purpurascete esse scribit, quadricornes, non lana sed villo ferè caprino tectas, subiungit: Quinetiam subus colore flauescit splendido, sed non eque villis hirtus est, & duo tantū valida cornua supra latam gerit frontē. Idem amphibus est, & pisces deuorat, qui quidem ipsum natantem miro quodam siue odoris siue alto desiderio allecti gregatim sequuntur: vt copiosius referam infra statim post simias. Eiusdem generis colon 20 etiam dixerim, vt Strabo vocat quadrupedem apud Scythas & Sarmatas inter arietem & ceruum, velociore, corpore albicante, &c. vt supra in Coli historia dixi. Hodie snac (vel vt alij scribunt snak vel sniak) appellari puto apud Moschonitas, candida est & sine lana: de quo hic adijctam verba Matthæ & Michou, quæ in Coli historia omisi. Apud Tartaros (inquit) reperiuntur cerui, damæ doræ, & snak. Id animal est magnitudine ouis, in terris alijs non visum, lana griseum, duobus paruis cornibus præditum, cursu velocissimum. Carnes eius suauissimæ. Horum animalium grex cum alicubi inter gramina in campo conspicitur, imperator Tartarorum cum equitibus suis cum circumdat, 30 in altissimis gramenibus deltescentem. Et cum equites tympana incipiunt sonare, snacæ tanquæ metu percussæ rapidissime huic illuc ab vna parte circumstantium ad alteram procurant, id q; toties donec præ lassitudine deficiant: & ita ab irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur, Hæc ille. Attribuit autem ei lanam, improprie fortassis: lanis enim carere hoc animal audio, vt musimones etiam & oues Crete: item colorem griseum, ego candidū esse audio: sed fieri potest vt inter vtrunq; medius sit griseus enim siue cinereus aut canus, ad album accedit. Ceterum capi eas hoc modo, dum tympanis teritur curtu subinde reciprocò lassantur, verisimillius mihi sit, quam vt quidam referunt, defatigari eas ad tympana saltando.

Color albus in ouibus cum sit optimus, tum etiam est vtilissimus, quod ex eo plurimi fiunt, neq; hic ex alio. Sunt etiam suapte natura precio commendabiles pullus atq; fulcus, quos præbent in Italia Pollentia, in Bætica 40 Corduba. Nec minus Asia rutilos, quos vocant epudæ. Sed & alias varietates in hoc pecoris genere docuit vsus exprimere. Nam cum in municipium Gaditanum ex vicinis Africæ miri coloris syluestres ac feræ arietes, sicut aliq; bestie muneratij deportarentur, patrus meus quosdam mercatus in agros transiit, & mansuetos tectis ouibus admittit. Ex primis hirtos, sed patris coloris agnos ediderunt, qui deinde & ipsi Tarentinis ouibus impositi, tenentis velleris arietes progenerauerunt. Ex his rursus quicquid conceptum est, maternam molliciem, paternam & auitum retulit colorem. Hoc modo Columella dicebat, qualemcunq; speciem, quæ fuerit in bestijs, per nepotum gradus mitigata feritate, redijisse. Ad propositū reuertar. Ergo duo genera sunt ouillū pecoris, molle, & hirtutum. Sed in vtroq; vel emendo plura communia, quædam tamen sunt propria generosi, quæ obseruari conueniat. Communia in emendis gregibus ferè illa, si candore lanæ maxime placet, nunquam candidissimos mares legeris, quoniam ex albo sepe fulcūs editur partus: ex erythro (erythro, vt superius) vel pullo nunquam generatur albus, Columella. Oues in totas mercaberis: variam & canam comam improbabilis, quod sit incerti coloris, Idem. Oues nisi lanatas emi non oportebit quod melius vnitas coloris appareat, Idem. Oues primum oportet bonas emere: quæ sita ætate, si neq; vetula sunt, neq; meræ agnæ, quod alteræ iam nondum, alteræ iam non possunt dare fructum: sed ea melior ætas quam sequitur spes, quàm ea quam mors. De forma, ouem esse oportet corpore amplo, quæ lana multa sit, & molli, villis altis, & densis toto corpore, maxime circum ceruicem & collum: ventrem quoq; vt habeat pilosum: (Eadem Florentinus scribit in Geop.) itaq; quæ id non haberent, maiores nostri apicas (forte quasi ἀπίκας, à priuatione lanæ) appellabant, ac reijciebant: esse oportet cruribus humilibus, caudis obstruere, vt sint in Italia prolixis, in Syria breuibus, Varro & Crescentienis. In ipsa oue setis generositatis ostenditur breuitate crurū, ventris vestitu: quibus nudus esset apicas vocabant damnabantq; Plin. Fœmina post bimatum maritati debet: iuuenis habetur quinquennis: fatiscit post annum septimum. Maiorem trima, dente minacem, sterilem repudiabis, Eliges bimam, vasti corporis, ceruice proluxa, proluxi villi, nec asperi, lanosi & ampliteri: nam vitandus est glaber & exiguus, Columella. Fœmipa debet bima submitti, quæ vsq; in quinquentium fœturæ necessaria est, anno septimo deficit. (Sed de ætate ouium, vide plura in c.) Eligenda est vasti corporis, & proluxi velleris ac mollissimi, lanosi, & magni vteri, Palladius. Lana sit multa, mollis, nec coloribus varijs distincta: oculi magni, cura proluxa, & cauda similiter. Tales enim sunt præstantiores ad agnorum educationem, Florentinus. Oues nec vetulæ sint, nec meræ agnæ. Ea quidem ætas melior est quam sequitur spes, quàm ea quam mors. Probantur etiam ex proge, si agnos solent procreare formosos, Crescentienis.

Sunt quæ mollem quidem habeant pilum, sed mitius tenuem, vt lepores contra quam oues, Aristot. Et rursus, Oues frigidi tractus contra quam homines afficiuntur. Scythæ n. molli sunt pilo: at oues Sauromaticæ duro. Timida animalia ferè molles pilos habent, vt ceruus, lepus & oues, Idē. Optimæ oues sunt quæ tenuè fundantq; 70 possident

possident lanam: quæ enim incrispantur lanigine, ex quidem natura languidæ habentur, Florentinus interpret. Andrea Lacuna. Græcè legitur ἡ οὐα δὲ εἰσι πρὸς τὰς, πρὸς τὸν ἑλαίον ἡ οὐα ἡ οὐα ἡ οὐα: τὸ δὲ πρὸς τὸν ἑλαίον πρὸς τὸν ἑλαίον πρὸς τὸν ἑλαίον. Ego sic verterim, maxime probantur oues, quibus rectæ & extensæ sunt lanae: nam crispas (lanas) facilius natura corrumpi affirmant. Si quis non lanas, sed oues ipsas quarum crispæ sunt lanæ citius corrumpi afferat, huic non aliter responderim, quàm expectare me sententiam opilionis, aut hominis qui oues possederit vel curat. Sues hybernium pilum non amittunt, cum ceteræ quadrupedes magis obnoxiam frigori cutim habent, & pill refrigerati deflaunt: sus verò calidissimus est, & pilos habet pingui infixos, &c. Oues etiam ac homines propter suum pilum de densitate tum copiam, non ita affici pulsu febris possunt: non enim altius refrigerationi subire licet, vt possit vel humorem gelare, vel calorem concoquendo tenocare, Aristoteles problem. 10. 23. Et sequenti problemate causam querit, Cur ouibus expilatis mollior pillas subnascatur, homini durior. Et deinceps. Cur ouium pillo duriores sint quo prolixiores: hominum contra molliores quo prolixiores. De lanarū differentijs, secundum regiones præcipue, nonnulla attuli superius. Infirmissimum pecori caput, Plin. Ovis cerebrum squalidius est, id est minus pingue, Aristot. Cornua tenuiora fœminis plerumq; sunt, vt in pecore, multis ouium nulla, nec ceruarum, Plin. In Africa arietes statim cornigeri generantur, nec solum mares, vt Homerus scribit, sed etiam fœminæ. Contra in Ponto per prouinciam Scythicam nullis cornua enascuntur, Aristot. Agni cur in Libya statim cornua nascantur, vt Homerus etiam Olysiæ quarto testatur, supra in Boue h. b. ex Herodoto rationem reddidimus. Albertus testatur se vidisse arietem quatuor magna cornua in capite gestantem, & duo longa in cruribus capris similia. In Africa cornuta sunt præter morem aliarum regionum, Munsterus. Ego non aliud differre Anglicarum ouium cornua à cæteris audio, nisi quod ferè magna sunt, & in vna pecude aliquando quaternaria aut etiam sena reperiuntur. Oculi bouum nigri sunt, ouium aquini, Aristot. de generat. 5. 1. Cæteris animantibus cum careant manibus, despiciant profus in latera necesse est: itaq; plus eorum oculi distant inter sese, & maxime ouium ed quod maxime prono capite ingrediuntur.

Bones & oues & alia simplicis ingenij (εὐγενῆ) animalia, oculos habent magis patulos, (παρὰ τὸ ἴσθδοξεν) maligna vero & insidiosa, contra, Adamantinus. Dentes continuos possidet bos, ouis, Plinius. Et alibi, Continui aut vtraq; parte oris sunt, vt equo: aut superiore primores non sunt, vt bubus, ouibus, omnibusq; quæ ruminant. Maxis plures quam fœminis dentes in homine, pecude, caprisue. Qui pauciores sunt dentes quàm arietis, Aristot. Bidentes qui estant ob eam causam oues à Vergilio dictas, quod duos dentes habeant, pessimè ac vitiosè intelligunt. Nam nec duos dentes habent, & hoc quidem & genus monstri est, & melius intelligi potest, si biennis dixerit autoritate Pomponij in Atrellana. Mars tibi voueo facturum, si vnquam redierit (rediero. Macrobius, 30 bidentes verre. Laberius paupertate, Vitus hac nocte bidentes propter viam facere: & Nigidius Figulus dicit bidental, quod bimæ pecudes immolentur, Nonius Marcellus. Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hostijs sacrificaretur, Festus. Bidentes sunt oues duos dentes longiores cæteris habentes, Idem. Apud Macrobius etiam 7. 9. videtur grammaticus, qui oues bidentes dici docuerat, quod duos tantū dentes haberent. Atqui hoc, inquit Auienus, vel nunquam contingere: vel si contingat, ostentum esse, & factis placulis procurandum. Tum Serulius citato Pomponij ex Atrellanis versu, in quo verrem bidentem legimus, ostendit, non propriū hoc epitheton esse ouis. Et Nigidius (inquit) in libro de exis, bidentes appellari ait non oues solas, sed omnes bestias binas. Et in commentarijs ad ius pontificum pertinentibus, legi bidentes primò dictas, d. litera ex superfluo (vt sæpe affolet) interiecta, sicut pro tre, reamare, rearguere, dicitur redire, redamare, redarguere. Ergo bidentes primum dictæ sunt, quasi biennes. Quumuis Higinus qui ius pontificum non ignorauit, bidentes appellari scripsit hostias, quæ per quatem duos dentes altiores haberent, per quos ex minore in maiorem transcendisse constaret quatem, Hæc Macrobius. Vide etiam Gellium lib. 16. Dentes ouium (inquit Petrus Crescentienis) mutantur post annum vnum & dimidium, nempe duo anteriores: & postea per sex menses mutantur duo proximi, deinde cæteri: ita quod tribus annis vel ad summum quatuor eijciuntur (omnes.) Sunt autem iunioribus dentes inæquales: in statu, æquales: ætate prouectis, discalantur (sic loquitur.) minuuntur & corrumpuntur. Duidens hosti, bidens, Festus. Ambidens siue bideos ouis appellabatur, quæ superioribus & inferioribus est dentibus, Idē. Ouis multiplice ventrem habet, (vt cætera ruminantia,) Aristot. 3. de partib. anim. A ventriculo lactes sunt in homine & oue, per quas labitur cibus, in cæteris ille, à quibus capaciore intestina ad aluum, Plinius. Testes pecori armentoq; ad crura decidit, Idem.

Ouibus mammae inter femina binæ, papillæq; binæ, Aristot. Oues caprarq; in feminibus mammas habent 50 binas, Plinius. Ouium & caprarum pars maxima habet fel, & quidem terris quibusdam adeo largè, vt exuperantia prodigij loco habeatur, vt in Naxo. Sed alijs quibusdam locis omnino carent, vt apud Chalcidem Euboteâ parte quadam agri, Aristoteli: de partibus libro 4. cap. 2. In icore est fel, non omnibus datum animalibus: in Euboteâ Chalcide nullum pecori: in Naxo præ grande geminumq; vt prodigij loco vtrunq; habeatur aduenis, Plin. 11. 37. Oues in Ponto sine felle esse dicunt: contra in Naxo insula duplici felle prædita esse, Aelianus. Ab stochium Ponticum appellatur à Ponto, vbi pecora pinguescunt illo, & ob id sine felle reperiuntur, Plinius. In regionibus perfrigidis cum niue & hyeme vehementi anni tempus infestum est, felle expers est ouillum pecus: intra enim ouilla compulsum, nouo pabulo non vitur. Deinde inuente vere, cum ad pastiones proficiscitur, felle impletur, quod ipsum Scythicis ouibus vsu maxime cœnitiæ tolerare aiunt, Aelianus. Asia regio Scepsis appellatur, in qua lienes minimos esse pecori tradunt, & inde ad lienes inuenta remedia, Plinius ni fallor. Ouium cæterarumq; quadrupedum renes equabiles sunt, non sicut bouum qui tanquam ex multis exiguis renibus compositi videntur. Densus item senum circa renes nascitur ouibus quàm cæteris animalibus, Aristot. Cuius caudæ vulpibus & lupis villosus est, vt ouibus quibus procerior, Plinius. De latu & longu ouium caudis in diuersis regionibus iam supra dixi. Ouis mirificè pinguis donata est regi Gallorum in oppido quodam Picardie anno 1547. cuius tera vngula è duabus, nempe interior in vtroq; pede, ad octo circiter digitos excreuerat, extrema parte sursum recurua instat cornu rupicaprae, vt oculatus quidam testis mihi narrauit.

In quibusdam Heluetiorum montibus oues per summa caemina pascuntur, cum capræ morentur inferius, 70 vbi reperiunt frutices, qui cacuminibus desunt. Oues etiam somniant, Aristot. Preter hominē famulare pecora, Tit 4 capras

capras, &c. Plinius. Balare, factitium verbum est, proprium oulum. Oves dicimus balare, utique à sono ipso vocis, Festus. Exsacrificabat hostijs balantibus, Cicero 1. de divin. Jam ne balare quidem aut hinnie fortiter diceremus, nisi iudicio vetustatis niterentur, Quintilian. Tactaque fumanti pulvere balat ouis, Ovidius 4. Pastor. Grex balantum, Vergil. 1. Georg. Quoniam satis balasti d' Faulste noster, Cossinius apud Varronem de re rustic. Non ineptè autem balasse dicit Faustulum, qui tractauerat & docuerat de ouibus, quarum proprium est balare. Agni balant, Aelius Spartianus. Balitare, frequentatiuum. Pastor harum dormit, quum ex eunt. Sic à pecu balantes. Quasius matris multis balatibus agnus, Vergil. 9. Aeneid. Aegri balatus, Ouid. 7. Metamorph. Tener balatus ibidem, id est exiguus, qualis est agni adhuc tenelli. Tremens, Stat. 10. Thebaid. Pecorum balatu sonant ripæ, Vergil. 4. Georg. Gustatum à pecore caprisq; pulegium, balatum concitat: vnde quidam Græciliatas mutantes blechon vocauerunt, Plinius. Theophrasto pulegium βαλλω dicitur. Γλιχωνα, id est pulegium, inquit Dioscorides, aliqui βαλλωνα vocarunt: quoniam gustatum à pecore cum floret pulegium, Ελιχων, id est balatum in eis quàm primum excitat. Βαλλωνα dicitur, balare. Plura vide in n. c. Quorum vox mollis & remissa est, (μαλακή, άπυθη) mites sunt, sicut oues, Aristoteles in Physiol. Ouibus propria sunt voces ad Venereum coitum, Aristoteles.

Non multò aliter tuendum est pecus caprinum in pastu atq; ouillum, quod tamen habet sua propria quedam, Varro. Oves radicibus herbas carpunt, & arbores destrunt, & plurimis plantis motus earum est exitialis, Albertus. Pascua ad Solis occasum spectantia profunt: itinera & labores extenuant, Aristoteles. Oves & capre herba vescuntur: pascere oues sedula atq; stabiles solent. Capræ loca crebrò permutant, summaq; tantum contingunt, Idem. Ouibus frondem viridem vsq; dum habeatis, præbeto. Vbi semenium facturus eris, ibi oues delegato, & frondem vsq; ad pabula matura dato, Cato cap. 30. De cibo ouium vide etiam quedam in Ariete c. Oves licet in pascuis vberibus lanam acquirant molliorem secundum rationem pascuorum: tamen quia oues sunt animalia humidit temperamenti, meliorem lanam & molliorem faciunt ex pascuis tenuibus & salis, quàm ex vberibus & dulcibus, & melius conualecunt in salis & tenuibus pascuis, Albertus. Locis aridis pastus melius conualescunt, & in locis palustribus morbidæ efficiuntur, Idem. De genere pabuli (inquit Columella) vt & ante diximus, & nunc eorù, quæ omiffa sunt, meminimus, iucundissimas herbas esse, quæ aratro proficissis aruis nascuntur, deinde quæ pratis vligine carentibus, palustres, syluestresq; minime idoneas haberi: nec tamen vlla sunt tam blanda pabula, aut etiam pascua, quorum gratia non exolescat vsu continuo, nisi pecudum fastidio pastor occurrerit præbito sale, quod velut ad pabuli condimentum per cstatem canalibus ligneis impositum cum è pastu redierint oues, lambunt, atq; eo sapore cupidinem bibendi, pascendiq; concipiunt: at contra penuriam hyemis succurrunt obiectis intra tectum per præsepia cibis: aluntur autem commodissime repositis vimeis, vel ex fraxino 30 frondibus, vel autumnali feno, quod cordum vocatur: nam id mollius, & ob hoc iucundius est, quàm maturrum: cyris quoq; & fatua vicia pulcherrimè pascuntur: necessaria tamen, vbi cetera defecerunt, etiam ex leguminibus palea: nam per se ordeum, vel fresa cum suis valvulis faba, vel cicercula sumptuosior est, quàm vt suberbis exiguò pretio possit præberi: sed si vtilitas permittit, haud dubie sunt optima, Columella. Pecori saltem obijcere, Græci ἀλιζου dicitur, Gaza ex Aristotele vertit salte. Quare pastores ouibus saltem obijciant, Pluribus quærit de causis nat. problemate 3. Sal etiam coitum mouet, debetq; eis dari ante & post coitum, vt inferius dicitur. Vide nonnihil de sale etiam in 2. Cogit aliquot corbularum vuarum, & frondem iucundissimam immitrat ouibus, Nonius Marc. ex Varronis de re rust. lib. 1. Optimat pecus olea, oleaster, aphaca, palea, herba: quæ omnia efficaciora sunt ex salugine resperfa: pinguescunt & hæc plenius præfatigata inedia triduo, Aristot. Aphace propter onem ferit, Athenæus lib. 9. Alexander Myndius dicit oues in Ponto amarissimo absinthio pingues fieri, Aelianus. Absinthium Ponticum appellatur à Ponto, vbi pecora pinguescunt illo, & ob id sine felle reperuntur, Plinius. Absinthium marinum impinguat pecudes, Serapio secundum Dioscoridem: sed nostri Dioscoridis codices nihil eiusmodi habent. Ouibus fabæ largius datæ, copiam efficiunt lactis, Aristoteles: Vide inferius vbi de lacte dicitur, hoc in capite. Fabæ siliquæ caulesq; gratissimi sunt pabulo pecori, Plinius. Cytisum in agro esse quàm plurimum refert: quod bubus & omni generi pecudum vtilissimum est: quod ex eo cito pinguescit, & lactis plurimum præbet ouibus, Columella. Frutex est cytisus (de quo plura leges in Boue. c.) ab Aristomacho Atheniensis miris laudibus prædicatus pabulo ouium, aridus verò etiam suum, Plinius. Omnia pecora cytisum depasta lac multum habebunt, & simul embryon enutrient, Africanus. Luxuria segetum castigatur deute pecoris in herba duntaxat, & depasta quidem vel sæpius nullam in spica iniuriam sentiunt. Retonsarum verò etiam semel, omnino certum est granum longius fieri, sed inane cassumq;, ac fatum non nasci. Babylone 50 tamén bis fecant, tertio depascunt, alioqui folia tantum fierent, Plinius. Et alibi, Sant genera terræ quarum vberitas peditari segetem in herba cogat. Eadem nihilominus & depascuntur. Quæ depasta sunt, sarculo iterum excitari necessarium. Oves pellitæ (quæ propter lanæ bonitatem sub tecto ferè aluntur) quæcumq; iubentur vescuntur: vt folia ficulnea, & palea, & vinacea, futures obijciuntur modicè, ne parum aut nimium latrentur: vtrumque enim ad corpus alendum inimicum: at maximè amicam cytisum & medica: nam & pingues facit facillimè, & gignit lac, Varro. Si ex captarum vel ouium grege quæpiam eryngiū herbam ore sumperit, illam primò dicunt, ac mox reliquum gregem, tandiu à progrediendo subsistere, quoad de eius ore herbam pastor detraherit, vt retuli in Capra c. Lalerpitium & circumfodi solitum prodidère: nec purgari pecora, sed egra sanari, aut protinus mori, quod in paucis accidere. Persico silphio prior opinio congruit, Plinius. Et rursus, Lalerpitio vesci pecora solita primoq; purgari, mox pinguescere, carne mirabilem in modum iucunda. Et alibi, Laler multum annis in Cyrenaica prouincia non inuenitur: quoniam publicani, qui pascua conducunt, maus ita lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabula. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo: oue cum comederit dormiente protinus, capra stentante. In India, & maxime in Prastori regione, liquido melle pluit: quod in herbas, ac palustrum arundinum comas decidens, mirificas passionis ouillo & bubulo pecori præstat: quod quidem ipsum à pastoribus ed, vbi dulcis plus rosis de cælo delapsus est, agitur: & sic illis passionibus tanquam epulis iucunde accipitur, pastoresq; vicissim prolixo epulo compensat: nam ex pecore suauissimum lac exprimunt, neq; sicut Græci faciunt, mel miscere & temperare habent necesse, Aelianus. In nostris regionibus, mel istud acereum (quod Græci æromeli & drosomeli vocant, Hebræi mannam, nostri bimelburg) bubus, si forte in herbis comederint mense Mato, valde noxium est. Ad Garamantas ouillum pecus carne & lacte alitur, Aelianus. In locis quibusdam Africa, præsertim Aethiopiæ vicinis, oues carne & lacte nutriuntur, Strabo. Apollonium 70 circa

circa Indiam attingisse ferunt etiam Pegadem Oritarum regionem: vbi pecudes sunt pisciuoræ, eacomedentes quæ minime naturæ suæ conueniunt. Pastores enim piscibus illas alere consueverunt, sicut in Caria siculis easdem pascunt. Indi enim Carmani cognominati, misè piscosum mare accolunt, Philostratus. Circa Calimos vicum Indiæ maritimam, Nearchus refert ouium carnes piscem respicere, vt autem marinarum: piscibus enim vescuntur, quòd regio gramen non ferat, Arrianus in Indiciis. Et rursus nò multo post, Apud Ichthyophagos præsa non sunt, neq; gramen nascitur: quamobrem pecora etiam ipsorum piscibus sicis vescuntur. Oves Lydiæ & Macedonica ex piscibus pinguescere dicuntur, Aelianus. Ennius cum dicit, Propter stagna vbi lanigerum genus piscibus pascitur, esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quos oues confectatè edunt, Fest. In prouincia Aden, qui, boues, camel, & oues vescuntur piscibus, quorù ingens illic copia, & libentius quidem sicis quàm recentibus: nam propter immentum calorem herbis & frugibus carent, Paulus Vener. De plantis quæ in cibo sumptæ noxiæ aut venosæ sunt ouibus, dicam infra vbi de morbis earum: Et quedam de cibis earù, etiam capite quinto. Arabes dicunt ouium in grege apud se musica plus sanè quàm cibo pinguescere, Aelian. Musicis sonis delectatæ melius pascuntur, Albert. Oves ruminant, vt quæ superiore dentium ordine careant, Aristot. Prouidentum est in hoc genere vt pabuli vberitate saturentur, & longè pascantur à sentibus quæ etiam lanam diminuunt, & corpus incidunt, Crescentien. Pinguescit potissimum ouis ex potu: quamobrem estate selem dare die quinto soliti sunt, singulis centenis singulos modios: sic enim pecus in colame, atq; pinguis redditur. Frequens igitur salis vsus eò pertinet, quoad & paleis copiam salis admiscant, vt sitibunda plus aquæ hauriant: & autumò cucurbitam sale contractam afferunt: quod lac etiam auget: & agitæ quoq; meridie, plus postmeridianis bibunt: factis (post partum, Albert.) distenta vbera pendunt, quibus salis abunde est, Aristot. Rasis & Albert. Apud Retim 70 tamen locus mutilus est.

At cui lactis amor cytisum lotosq; frequentes Ipse manu, falsasq; ferat præsepibus herbas.

Hinc & amant fluuios magis: & magis vbera tendunt. Et salis occultum referunt in lacte saporem, Vergil. Pecus potu pinguescit, ideo sal illis aptissimus, Plin. Oves sale delectantur, quòd is in cibo potionis desiderium moueat, Aelian. Aqua ouibus autumno commodior aquilonia quàm austriua est, Aristot. Aquam multam & turbulentam bibentes obefiores plerumq; fiunt, Albert. Ex Anglo quodam accepi non sitire ouem nisi viderit aqua: ea autem visa etiam non sitentem bibere: hoc an in Anglia (quæ ouibus abundat) magis quàm alibi accidat, nondum explorauit. In Hispania audio vellerà ouium eo nobiliora fieri, quo minus biberint oues. Rore cæli in Anglia sitim sedant, greges, ab omni alto potu accerunt, quòd aqua ibi ouibus sit exitialis, Cardan. Sui per aestatem sitis 30 maximè est infesta: quare non vt capellam, vel ouem, sic & hoc animal bis ad aquam duci præcipimus, &c. Columella. Plura de potu ouium quere infra in 2. In Cephalonia insula, eum omnia vbiq; pecora haustu aquæ quotidie recreantur, in ea pecudes maiore ex parte anni ore aperto ex alto ventos recipientes, sitim suam sedant, Valerius Max. 6. Theophrastus tradit, in Macedonia qui candida sibi nasci pecora velint, ad Aliacmonè ducere: qui nigra aut fusca, ad Axium, Plin. Confluentem candidi coloris efficiunt Crathis fl. emittit. Nam ouillum & bubulū pecus, & omnis grex quadrupes, sicut Theophrastus ait, ex eo bibens, de nigro rufus & albus fit, Aelian. Eudicus in Hæliarotide (Vetus lectio, Hælia, quæ vox nusquam reperitur. Hermolaus Hæliam mauult legere, quæ pars fuit Thessaliæ, Ptolemæo, Strabon, cæteris. Homero autem & Thucydidi oppidum in Eubœa. Stephanus & in Acarnania urbem huius nominis tradit) fontes quos tradit esse, Ceronem, ex quo bibentes oues nigras fieri. Mellan, ex quo albas: ex vtroq; autem variat. Theophr. in Thurijs Crathim candorem facere, Sybarim nigritiam hibus ad 40 pecoribus, Plin. De Crathide & Sybari fluuijs, vide Proptuarium nostrum, & Hermolaum in Plinium 31 2. Oves flauas reddere Scamander amnis creditur: quamobrem Xanthum pro Scamandro nuncupari ab Homero autumant. Et in Antandris quoq; duo sunt fluuij, quorum alter candorem, alter nigritiam pecoribus facit, Aristot. Ad diuersam portionem colorum mutationem oues faciunt, quod quidem ipsum ex vi & natura amium vsu eis euenire eo anni tempore, cum incurrunt, solet. Itaq; ex albis commutatio in nigras fit, contraq; ex nigris in albas conuertuntur. Hæc autem cum ad Antandrum amnem accidunt, tum ad Thraciæ fluuium, cuius nomen Thracæ accolæ tibi dicunt, tum vero ad Trolam Scamander ex aqua sua potantes oues flauas efficiunt: ex eo factum est, vt huiusmodi initio Scamander nominaretur, deinde aliud nomen aduentitium ouium color Xanthum imposuerit, Aelian. Varro opinatur duo in Bœotia esse flumina, natura licet separati, miraculo tamen non discrepante: quorù alterum si ouillum pecus debibat, pullum fieri coloris, quem in dnerit, (videretur locus corruptus: legi potest, pullum fieri colorem vellerum.) Alterius haustu quæcumq; vellerum fusca sunt, in candidum verti, Solin. cap. 13. Potus etiam facit, vt mares aut feminae gignantur, vt infra dicemus. Nota est historia Iacobi nepotis Abrahami: qui cum impetrasset à socero suo Labano, vt pecora omnia varia & maculosa ouilli caprigeniq; generis sibi haberet, virgas populi, coryli & castaneæ, decorticatas, vt Munsterus vertit, (non quòd cortices omnino eis detraxerit, sed ita vt pars aliqua eorum delibraretur, altera relicta, quòd apparet colorù varietas, Munsterus.) in aquas & canales, vnde pecori bibendum erat imposuit, ita vt inter bibendas eas aspicerent, quo factò mox maribus admixtis, factus maculosi concipiebantur. Hos in lucem æditos, separatis omnibus qui maculosi non essent, in conspectum ouium matricum sub conceptum agebat, vt ad illa similitè ijs quos ante se conspexissent maculosos edebant factus.

Capris & ouibus cur plurimum sit lactis pro portione sui corporis, inquit Aristot. Problematum 10. 6. vide 60 in Capra c. Inter omnia animalia ouis diu lac præbet (respectu suæ magnitudinis, Albert.) habet enim lac per octo menses, Aristot. & Albert. vide infra in 2. Saillum & ouillum lac sero reddendo inepta sunt, Aristot. Salis vsu lac augeri, & autumno esu cucurbitæ sale contactæ, supra dixi in mentione potus ouiu: item cytisum, cum de cibis earù dicerem. Ouibus fabæ largius datæ copiam efficiunt lactis, Aristot. interprete Gaza: sed Græcè sic legitur: Πολύ φαλα πωρήσασθαι τῶν βλαίων, πρὸς φερόμενον δὲ: hoc est, Lac copiosum reddit fabarum etiam parua copia in pabulo. Herba lanaria ouibus ieiuna data, lactis abundantiam facit, Plin. Galariade (lego, Galactite) lapide trito cum sale mista aqua, oliuæ (ouium) circumspargantur vbera, Albert. Cum sale mista aqua oriente Sole purgato ouilli aspergantur oues, & targebunt lacte, Obscur. Oves crassiores reddunt vitam quàm sui sexus mates, Aristot. Menses ouil & capræ tempore coeundi indicantur: quòd idem post coitum etiam fit ad tempus, mox desistit, donec parturiant: tum de nouo indicatur: quare pastores proximum esse partum intelligunt. A partu autem 70 purgatio sequitur abunde: primum leuiter cruenta; postmodum valde, Aristot.

Oues & caprae anniculae coeunt, atque utrum ferunt: sed caprae potius mares quoque in ijs ipsis generibus eodem illo tempore inveniunt: sed proles differt, quatenus praestantior ea est, quam senescentes mares & feminae procreant, Aristot. Ovis debet bima submitti, quae usque ad quinquennium foeturae necessaria est, anno septimo deficit, Crescentienf. Arietes & oves foetae, (matrices) ad prolem probari debent cum in tertio anno consistunt, Florentin. Curandae est, ne minori quadrima, neve ei quae excessit annos octo, proles submitatur: neutra enim etas ad educandum est idonea: tum etiam quod ex veteri materia nascitur, plerumque congeneratum patris senium refert: nam vel sterile vel imbecillum est, Columella. Oves parere usque ad annum octavum possunt: & si bene curentur, vel in vicedecim facultas parendi protrahitur, (quod tempus ut plurimum ferè est tota vita ovis in quibusdam camè terris marinis, ubi sicca & salta habent pascua, vivunt per viginti annos & pariunt, Albert.) & quidè fieri potest, ut etiam per totam ferè vitam coeant, tum mares quam feminae, Aristot. Et rursus, Coeunt tam oves quam caprae, quando lo viunt. Oves & caprae terno aut quaretno coitu implentur, Aristot. Intra quartum coitum, Plin. Ovis decem vel duodecim annis vivit, & parit octo annis, Albert. Generatio bimis vtrinque (ouibus & arietibus) ad novenos annos, quibusdam & ad denos. Primi parisi minores foetus. Coitus omnibus ad Arcturi occasum, quod est à tertio idus Malas ad Aquile occasum, id est xij. calend. Augusti, Plin. Ovis pecori ab Arcturi occasu usque ad aquile occasum, Varro. Anima capris quam ouibus ardentior, calidioresque concubitus, Plin. In grege ouium si maiores natu tempellunt libidine incitantur, annum esse felice gregi pastores confirmant: sed si minores, infelicem, Aristot. Si minores natu prius coierint, pestem anno illo futuram portendunt: si maiores natu tardius ad coitum moveantur, idem praesagiunt, Albert. Quae aquam salisculam bibunt, maturius coeunt: nec solum ante coitum, sed etiam ad coitum salientium est (sal eis praebendum) atque etiam verno tempore, Aristot. Capra ovis similis est multis nominibus: inquit quippe iisdem temporibus. Quinq; mensibus ingrauescit foetu, perinde ut oves, (idem Plinius scribit.) Geminos etiam parit ut plurimum, Florentin. Ovis & capra ventre ferunt quinq; menses, Varro & Florentin. Ovis praegnans est diebus centum quinque: itaque sic partus exitu autumni, cum aer est modice temperatus, ac primitus oritur herba imbribus primoribus euocata. Quam diu admissura sit eadem aqua ut oportet, quod commutatio & lanam facit variam, & utrumque corrumpit. Cum omnes conceperunt, rursus arietes fecerendi. Ita factis praegnantibus, quod sunt molesti, obfunt: neque pati oportet minores, quam trimas saliri, quod neque; natum ex his idoneum est, nec non ipsae sunt etiam deteriores. Minores, quam trimas, deterrent à fallendo si cellis è tunco, aliaue quare, quam alligant ad naturam. Commodius servabitur, si secretas pascunt, Vatro. Pinguedo nimia impedit quod minus concipiant oves, Albert. Sunt in equorum itemque ovium genere quae nullam faciunt prolem: sed multorum genus totum sterile est, Aristot. De ovium conceptu non nihil etiam dicitur in Ariete c. Cur oves ad Agenoris locum abigentes Argivi, ut ibidem inveniatur efficiant? An quia Agenor vir summa industria in ouibus tractandis fuit & praegeris rebus plurimos possedit greges, Plutarchus in Graecanic. Arietis dextro teste praelligato oves (feminas) tantum gligui quidam scripserunt, Plin. Non procul à Patrensium ciuitate fluuius est Milichus, & post illum alius nomine Charadrus: ex hoc pecora tempore veris bibentia, ut plurimum mares parere aiunt. Quam ob causam pastores in diuersam à flumine partem ea abigunt, (pecora cetera, ut oves & capras,) bubus tantum exceptis: tauri enim eis ad sacrificia & labores vacis utiliores sunt. Inter reliqua vero pecora feminae maribus praefereuntur, Pausanias in Achaicis. Mares aut feminae generantur vitum aquarum, tum admissariorum. Nam & aquae faciunt, ut feminae mares ne concipiantur: ad haec aquilonis flatus mares potius concipiuntur, autri feminae. Vis tanta est aquilonis, ut vel ea quae non nisi feminas pariant, immutet ad proles masculae procreationem. Spectare ad aquilonem oportet cum coeunt feminae: quae mane inhi solent, marem, si sero diei admiseris, non patiuntur, Aristot. Aquilonis flatus mares concipiunt, autri feminas, Plin. Ac si res ferat ut plurimi mares progereandi sint, Aristot. vit callidifimus rerum naturae, praecipit admissurae tempore obseruare sicis diebus septentrionales, ut contra ventum gregem pascamus, & cum spectans admittatur pecus: at si feminae generandae sunt, autrius flatus captare, ut eade ratione matrices inueniant. (Idem ex Columella Palladius reperit, nec aliter Aelian.) Nam illud quod priore libro docuimus, ut admissurij dexter, vel etiam sinister vinculo testicularum obligetur, in magnis gregibus operosum est, Columella. Si à coitu imber accessit, abortum infert, Aristoteles. Oves si grauidae glandem copiosius ederint, abortum faciunt, ut fues etiam. Ouis tamen constantius hoc glandibus editis accidit, Aristot. Docent pastores suas oves gregari, facta strepitu: nam si cum tonuerit aliqua relinquatur, quae non concurrerit, abortum, si est grauida, facit: unde fit, ut si quem domi strepitum moueris, omnes concurrant, propter consuetudinem, Idem. Tonitrus solitarius ouibus abortus infertur: remedium est congregare eas ut coitu iuuentur, Plin. & Albert. Candidi, nigri ut efficiuntur foetus, si sub lingua arietis venae nigrae aut candidae habentur: cuius enim coloris sunt venae eiusdem & vellus est: variam etiam, si plures venarum colores sunt, Aristot. & Albert. Ovis aperto ore si inuenis nigricantem linguam, nigri emittet foetum: si in albam, candidum: si distinctam coloribus, partus similiter variabit, Democrit. Ferunt quinq; mensibus, tum oves tum caprae. Vnde fit ut locis nonnullis, quibus caeli clementia & paulull copia est, bis pariant, Aristot. Gerunt partum diebus centum quinque: postea concepti inuuldi. Cordos vocabant antiqui post id tempus natos. Arietes primū vetustiores feminas inveniunt: nonnullas, minus persequuntur. Pariunt, ut dixi, iuniores pauciora quam vetustiores, Aristoteles. Pariunt maximā ex parte singulos, sed aliquando & binos & ternos, & quaternos, Idem. Pariunt geminos, tum pabuli beneficio, tum si pater aut mater vltim eam geminandi per naturam obrineat, Aristoteles. Oves in Orchadibus pene omnes geminos, imo trigeminos plerumque parit, Boethius. Oves in Magnesia & Africa pariunt bis, Aristot. Problematum. 10. 46. Apud Vmbrosos alunt pecora (τα βοσκόμενα) ter anno parere, Idem in Mirabilibus. Et rursus in eodem libro. Apud Illyrios ferunt pecora, (τα βοσκόμενα) capras & oves intelligo bis anno parere: & quidè plerumque geminos: multa vero etiam ternos aut quaternos hodos parere: quandoque etiam quinos & plures: item lactis sesquicongiū in die ab eis emulgeri. Aegyptus tam abunde herbida est, ut bis anno oves ex sese pariant, bisque tondentur, Aelianus. In terris calidis & humidis bis concipiunt, sicut in Mesopotamia, Albert. Oves nimium obesae difficulter pariunt: quaedam in ipso partu moriuntur antequam absoluant. Canes, ut reliquae paruae quadrupedes monstrantur frequentius quam maiores, Aristot. problematum 10. 60. Et alibi, Caprae & oves, (ut & reliqua secundiora & multi parua animalia) partus interdum monstruosos edunt. Ovis à partu cur non sauiat, Aristot. inquit problematum. 10. 37. Mithononum (sunt autem veluti oves quaedam syluestres, de quibus prius dicam post Agnum) è genere & ouibus natos prius Vmbrosos vocauerunt, Plin. Mithonon ex capra & ariete nascitur, & cinitus ex oue & hircu, Albert. 22. in dictione Ibrida. Apud Rhetos Heluetijs confederatos locis alpinis, audio aliquando nasci capras potenter

posteriore parte, antequam oves vel arietes: sed viuere non posse, & paulo post partum mori: arietes enim cum senescunt validos & libidinosos fieri, & capras aliquando superuenire. Ex ouibus & arietum ferorum coitu foetum conceptum paternum colorem retulisse, eumque similiter durasse per sobolem & nepotes deinceps: lanam vero in primo quidem foetu hirtam, sed in nepotibus & deinceps mollem fuisse, in a. retuli ex Columella. Oves à partu usque ad octiduum. Albertus legit usque ad octiduum: vertit enim, Ante partum: sed utroque tempore dari conuenit: salta fruenter, vbera magis lacte distenta demittunt, Aristot. Partus vero incipientis pecoris non secus quam obstericum more custodiri debet, neque enim aliter hoc animal, quam muliebris sexus enititur, sapienterque etiam quanto est omnis rationis ignarum, laborat in partu: quare veterinarum medicinae prudens esse debet pecoris magister, ut si res exigat, vel integrum conceptum, eam transuersus haeret locis genitalibus, extra hat: vel ferro diuisum intra to matris perniciem partum educat, quod Graeci vocant *επιτομή* (forte, *επιτομή*.) Columel.

Cubaat oves capraeque vniuersae per cognationem, Aristot. Et rursus, Cubaat difficiliter oves, quam caprae: magis enim caprae quiescunt, acceduntque ad hominem familiariter. Ouis semen (id est genus) tardius est, quo haec sunt placidiores: contra caprae mobilis, Varro. Vita ouibus ad denos annos, sed magna ex parte ad pauciores, Aristot. Oves Aethiopiae vel ad duodecim & tredecim annos vitam agunt: caprae etiam ad decem & vndecim, Aristot. Plinius capras tantum in Aethiopia usque ad annos vndecim viuere scribit, nulla ouium mentione. Alia quaedam de ouium vita & etate, & in qua sint eligendae, dixi superius in B. In quibusdam terris magnis, in quibus sicca & salta habent pascua, vivunt per viginti annos & pariunt, Albertus sine auctore: nisi forte tale quid apud Auicennam legitur. De mutatione dentium, & etatis per eam cognitione, dictum est in B. Oves in bono statu manent usque ad octo annos, & quaedam usque ad decem, si copiose pascantur, sed quae famem patiuntur, necessarid cito senescunt, Crescent.

De sanitate sunt multa, sed ea in libro scripta magister pecoris habet, & quae opus ad medendum secum portat. Varro. Quod ad cibum & potum pertinet, tum aliis tum ad sanitatem, superius dictum est. Mox etiam inferius venena earum enumerabo. Equi muli & oves in Scythia, saepe praefrigore moriuntur, Dionys. Afer. Caprae frigoris impatientiores sunt quam oves, Aristot. Potè inter ipsas oves frigoris patientiores sunt, quibus cauda amplior, quam quibus porrectior, & glabrae exaltiores, quam vestitiores: crispae etiam algoris impatientes sunt, Idem. Et alibi, Inducunt pastores ouem validiorem, cum hyberis temporibus, pruinam, quam susceperit, seruat: nam quibus vltium minus, parū praefusa imbecillitate conhyberantes, discuntur (uo motu quantum susceperint, Albert. longè aliter sine vertice, sine peruerit, his verbis: Oves excutientes à caudis glaciem, ferociores sunt & melius ac diutius durant: non excutientes autem cito moriuntur. Valent melius oves quam caprae: sed robustiores caprae quam oves sunt, Aristot. Sanitas & infirmitas ouium (inquit Crescent.) certis signis cognoscitur: nam si aperiantur earum oculi, & vena sint rubicunda & subtiles, sanae sunt: Si autem vel rubicunda & crassa apparuerint, infirmae. Item si manu apprehensa in scchina prope anchas (in spina dorsi prope coxendices) comprimantur, nec fluctuant, sanae & validae sunt: si vero fluctuant, infirmae. Item si capite in pelle colli & ante tractae vix trahi possunt, sunt sanae & robustae: si facile sequuntur, infirmae. Item sanae per viam animosam incedunt: imbecilles molestius, & capite inclinato.

Oves ne seabrae fiant, nec rictis infestentur, & lanæ plus ut habeant, quid agendum docebo infra in scabiel ipsarum mentione. Maro sciens lauari ouem, aut lanæ purgandae, aut scabiel curandae gratia, pronunciauit tunc ouem per seitas licere mersari, si hoc remedij causa fieret. Balantumque gregem statio mentare salubri. Adijciendo .n. salubri, ostendit auertendi morbi gratia tantum modo, non etiam ob luctu purgandae lanæ causa fieri concessam. Macrobius Saturn. 1. 16. Ouis illi pecus quamuis mollior sit, ut ait prudensissimè Celsus, valerudinis tutissimè est, milimeque pestilentia laborat, Colu. In Anglia cum estates pluuiae sunt, & cum pascuntur in locis vliginosis, & cum lingunt mane rorem (non omnis ros, sed cito quoad tempore, Maio praecipue pecori noxius est: ros è in Anglia ouibus pro potu esse supra dixi) putrescunt & contabescunt eis visceres, ut audio. Aylson si circa stabula plantetur gregibus ouium & caprarum salubre esse perhibent, Plutar. 3. Symposiacôn. De alylo vide supra in Cane c. Inter medicamenta intra corpus sumenda ab ijs quos canis rabidus mordit. De ventriculo ciconie vel arietis, ouibus, salubri, lege inferius in peste ouium. Pastores & opilionis absinthij flores aridos contritas, cum tale ouibus ac bubus praebent, quotidiana experientia edocti, omne genus interiores morbos absinthio curati, dolores fedari, & excrementa purgari, Tragus. Medetur ouium morbis decoctæ radicis centauree succus, Plin. Cani nonnunquam offeres decoctum hederæ: quo exhibitio saltem per septem dies, seruabis canis in coluuntate: nam ouem quoque, pascus hederæ seruatur, Blondus. Hyphear ad saguanda pecora visco vtilius. Vicia modo purgat primo, dein ea pinguis facit, quae suffocere purgationi. Quibus sit aliqua tabes inter, negant durare. Ea medendi ratio æstatis quadiagenis diebus, Plin. Hex fructus aliquando quaternos habet, binos proprios, glandem & granū quoddam puuicem: & binos alienos, viscosi atque hyphear, hoc à meridie, illud à septentrione. Aliqui vitcum stelin & hyphear non aliter d'ferre putant, nisi quod in diuersis arboribus nascuntur, alij vero d'ferre aiunt, eum & fructus edunt diuersos, & in eadem arbore aliquando pars vna stelin, altera vitcum vel hyphear proferat. Idem de canis 2. 33. Stelis vocabulum est Euboeisium, hyphear Ateadū, viscum commune, Ibid. Ouis vitile adiantū circa ouia earum feritur, Diosc. Pecori vtilissimos esse aiunt adiantū ramulos in cibo, Plin. Asplenos herba consumit splenē pecorum, ut copiose dictum est in Boue. Caprino pecori eadem remedia conueniant quae ouillo, Columella. Nunc quae madmodū vitij, aut morbo laborantibus subueniendum sit, praecipimus, quamquam pars haec exordij penè tota iam exhausta sit, cum de medicina maioris pecoris priore libro d'sputauerimus, quia cum sit ferè eadem corporum natura iuniorum, maiorumque quadrupedum, pauca paruaque morborum & remediorum differentiae possunt inueniri: quae tamen quantalacumque sint, non obmittentur à nobis, Idem.

Vendere oportet armenta reijcular, (id est duplici in secunda syllaba) oues reijcular, Cato. Reijcular Nonius (id est simplici) interperat arate aut morbo graues, citans illud Varro ex libro de libris edoc. Et ut in grege oplilio oues minus idoneas remouere solent, quas reijcular appellat. Cuius lanæ ouis pessionibus pecudum mouetur, Plinius ut Aggregator citat. Febres accidunt ouibus, quae cognosci & curari possunt, ut dictum est de febribus in tractatu bouum, Crescentienfis.

Quin etiam imā dolor balantum lapsus ad ossa Cum surit, atque erunt depasit arida fibris: Profuit incensos estus auertit: & vitos Ima ferre peas labentes saepe in venam, Vergilius in Geor. (Prudenter Vergilius, inquit Columella, ouibus febricitantibus conuicta de talo vel inter duas vngulas sanguinem emitti oportere. Nos etiam sub oculis & de auribus sanguinem deitabimus.) Mox z. Cuiam

Quam proculant molli succedere sapiens umbra
Extremamq; sequi, aut medio procumbere campo
Continuo ferro culpam compescit: prius quam

Videris, aut summas carpentem ignavum herbas,
Pascens, & seras solam decedere nocti,
Dira per incautum serpent contagia vulgus.

Agni febricitantes quomodo sint curandi, in Agni historia prosequar. Quibus egris & gregario alioquo morbo infestis, lac caprinum aqua permixtum bibendum dabis, Obscurus Videtur autem hic potus in febrilibus tum alijs tum pestilentibus conuenire: nam & agni febrilibus lac maternum pari mensura celestis aqua miscetur, si caprinum per corniculum infunditur, teste Columella. Nec capræ nec oues peste inficiuntur, si ex ciconia ventriculo aqua intrito, singulis cochleare vnum infunderis; Quintilij. Aduersus morbum ouibus letalem, Ventrem arietis cum vino coques & aqua dilues, dabisq; ouibus in potu, Rafis & Albert. Si agrotat vniuersum pecus, vt & ante præcepimus, & nunc (quod remur esse maxime salutare) iterum adseueramus in hoc casu, quod est remedium presentissimum: pabula muremus, & aquationes totius regionis, & alium queramus statum cœli: curemusq; si ex calore, & æstu concepta pestis inuasit, vt opaca rura, si inuasit frigore, vt elegantur aprica, sed modicæ ac sine festinatione persequi pecus oportebit, ne imbescillitas eius longis itineribus aggrauetur, nec tamen in totum pigre ac fegniter agere. Nam quemadmodum festas morbo pecudes vehementer agitare, & extendere non conuenit, ita conducit mediocriter exercere, & quasi torpentes excitare, nec pati veterno consensescere, atq; extinguat. Cum deinde grex ad locum fuerit perductus in lactinas colonis distribuatur, nam particulam facilius quam vniuersus conualescit, siue quia ipsius morbi halitus minor est in exiguo numero, seu quia expeditius cura maior adhibetur paucioribus, Columella. Prospicite maxime in ipso principio conuenit, ne in morbum pestilentem incidant oues. Vere igitur aduentante, eleliphacum montanum præsumq; herbas contundes, & per dies quatuordecim in potu eis temperabis: idem & autumno diebus totidem faciendum. Quod si iam eas occupauerit morbus, eisdem remedijs vt conueniet: iuuat etiam ex cytho pabulum, arundinisq; durissimæ radices teneræ madefactas, atq; in affectâ partem admota, (vt And. à Lacuna vertit: sed melius Cornarius, arundinis durissimæ radices teneræ in potu maceratae. Græcè enim non πόντος sed πόντος legendum.) Oportet autem infestas in aliam regionem transferre, ne contagione sua sanas etiam vitent: quin & ipsæ dum alia aqua spirituque alio fruuntur, roborantur & conualescunt. Africanas in Geoponicis Græcis.

Arenesq; sonant ripa collesq; sepini
In stabulis, turpi dilapsa cadauera tabo,
Nam neq; erat corvis usus: nec viscer a quisquam
Nec tondere quidem morbo, illumq; peresa
Verum etiam inuisos si quis tenarat amictus,
Membra sequebatur: nec longo deinde moranti

Balata pecorum, & crebris mugitibus amnes,
Iamq; cateruatis dat stragem: atq; aggerat ipsi
Donec humo tegere, ac foueis abscondere discunt,
Aut undis abolere potest, aut vincere flamma.
Veller a, nec telus possunt attingere puras.
Ardentes papula, atq; immundus olentia sudor
Tempore, contactos artus facer ignis edebat,

Vergil. in Georg. Seneca ab initio libri sexti Naturalium questionum, Pompeios celebrem Campaniæ vrbem Regulo & Verginio consulibus, de sedisse terræ motu, & quidem diebus hyperbæ, scribit, &c. Et in eodem libro cap. 27. Aiuat (inquit) sexcentarum ouium gregem exanimatum in Pompeianæ regionis motu. Nec est quare hoc putes ouibus illis timore accidisse. Diximus solere post magnos terrarum motus pestilentiam fieri. Multa enim mortifera (tum aër, tum aqua) in alto latent. Quæ cum extra superficiem terræ erumpunt suo halitu & vapore, facilius pecora sentiunt, in quæ pestilentia incidere solet, quo auidiora vitæ, & aperto cœlo plurimū viuunt, & aquis, quarum maxima in pestilentia culpa est. Oues vero mollioris naturæ quo propiora terris ferunt capita, corruptas esse non miror, cum afflatum aëris circa ipsam humū exceperint. Nocuissent ille & hominibus maior exisset, sed illum copia aëris synceri extinxit, antequam vt ab homine posset trahi surgeret. Hæc Seneca. Oues si ab ardente Sole labefactentur, cadantq; affidue nec edant, agrestis betæ (lapathi nimirum) succus eis infundendi debet: cogen dæ sunt etiam ipsas betas comedere, Anatol. Si ob pastum insalubriorē venter eis tumeat, sanguinis detractione curabis illas, tondens scilicet eas venas, quæ supra labrum, & quæ sub cauda circa sedem sunt. Infundere etiam conuenit sesquihemina humani lotij. Quod si vermes (σκώληκες) vna cum herbis vorauerint, idem faciendum est, Anatolius. Idem aut similis morbus est, quo (vt Gallus quidam non inadoctus hæc mihi scribenti retulit) oues dicuntur venenum in pastu cum herbis sumpsisse: quod fieri aiunt cum aër crassus, lentus, & noxius cum rore concretus in herbas decumbit, qualis etiam plantis & arboribus sæpe exitialis est. Ouis inde statim valde inflatis, pastores summas aurículas abscedunt vt sanguis emanet, & baculis percussunt latera. Alij aquæ permiscunt in olam, & ori aperto infundunt: aut, si desit aqua, vrinæ permiscunt, quam in vas aliquod aut etiam calcem emiserint. Sic oues statim melius habere aiunt. Miles quidam narrauit nobis vifam sibi esse ouem quæ in stabulo incidit cum vacca rabiosa cornu eam in petijisset, Rufius. Si oues æstuant bibent, & sic refrigerata fuerint, tum aliâs tum circa omentū præcipue, vt lanij nostri referunt, auriculæ eis dimidia ferè parte abscedunt: quod si sanguis è vulnere manet, bene habet: sin minus, macantur. Bilis æstiuo tempore nõ minima perniciosa portione depellitur humana veteris vrinæ, quæ ipsa remedio est etiam pecori arcuato, Columella. Si hirudinem hauserint, acetum acre & calidum, aut oleum est infundendum, Anatolius. Si vermes (σκώληκες) cum herbis deglutiuerint, quomodo curandæ sint paulò superius dictum est.

Si qua reptilium bestiarum momorderit percussitue, melanthium ex vino illi offerendum est: ac breuiter ea omnia faciendâ adhibendaq; sunt, quæ cumq; in historia horum aliorumq; animalium tradidimus, Anatolius. Vere moriuntur pastæ tore melleo (de quo supra etiam dixi, noxium esse ouibus, vt bubus quoq;) Autumno autem si artibus nimis impleantur, & postea statim bibant, diruptis visceribus (intestinis) moriuntur, Albert. Aconito neq; pecus (ouis) neq; vllum animal pascitur, Theoph. Oues necat nerton (id est rhododendri), Dioscorid. Pecus & capræ si aquam bibent, in qua folia rhododendri maduerint, mori dicuntur, Plinius. Oues & capras perdunt euonymus & conyza, vide in Capra c. Sabina capris & ouibus venenū est, Plin. lib. 16. Est etiam grauis perniciosa herba sanguinaria, (Sanguinaria herba Colomella aut pilosella est vulgo dicta, vide Ruellii: aut numularia, cui apud Gallos ab exitio ouium nomen) quam si pasta est ouis, toto ventre distenditur contrahiturq; & spumam quandam tenuem terri odoris expuit. Celeriter sanguinem mitti oportet sub cauda, in ea parte quæ proxima est clunibus, nec minus in labro superiore vena soluenda est, Columella. Easdem venas soluituber Anatolius, si ob pastum insalubriorem veter eis tumeat: & verisimile est ipsam ex Colomella transfuisse, quæ verò sanguinaria esset herba non cognouisse, ac ideo quod de ea priuatim dictum erat communius protulisse. Ego sanguinariam herbam dici nullâ noui, præter polygonum Græcorum, cui tamen vim venenatam nemo attribuit. Sed

Sed ouibus venenum esse potest, non item aliis animalibus, ascripta nimirum alio intumescente. (Atqui in Geoponicis Græcis polygonon herbam arietibus dari legimus, ut valentiores fiant ad coitum.) Qua sola facultate alia etiam astringens herbula binis & rotundis ferè nuni instar folijs humi reptans, pulegio non dissimilis, locis opacis, ut circa saxpes & alibi, præfertim & humidis, Fuchsius numulariam vocat (expressa voce Germanica *psennigkyn*, Angli eodem sensu dicunt penigras) ouibus exitio esse creditur. Itaque à Gallis per circumscriptionem vocatur herba oues necans *l'herbe qui tue les brebis*. At homini innoxia, & per sæpe salutaris est. Ego teneram verno sæpe ex aceto sale & oleo comedi. Herba in odora est, flos pallidus graviter odoratus, ranunculi ferè floris effigie: nostri serpentinam (*naterkraut*) nominant, quod serpentes vulnerati aut etiam aliqua parte disseci, hæc herba sibi mederi ut partes separatæ coallescant, à vulgo fertur. Mirum quod anagallidem foeminam pecora vitant: at si decepta similitudine, (foemina ad mare anagallidem, degustare, statim eam quæ asyla vocatur, in remedio quærun: ea à nostris ferus oculus nuncupatur, Plin. Anagallis quidem herbula nitroso, acri & infuau sapore est, ferè quo betæ radice cruda: sed cum eodem tum mas tam foemina sapore & facultate sit, cur illum gustent hanc auerterunt, equidem miror. Cæterum asyla herbæ hoc uno in loco, quod sciam, Plinius meminit, nec vel ipse alibi, vel aliorum quisquam. Duua (ut mihi hæc scribenti Gallus quidam dictavit) herba vocatur Gallis, in Normannia præcipue, similis lapatho (vel gentianæ majori) sed angustioribus folijs & semper erectis, verno medio ferè rubente, causticis: nascitur iuxta aquas. Hanc si comederint oues, innascuntur eis in iecore animalia quædam parua, nigra, quæ similitur duvæ vocantur & morbus itidem duua, incurabilis: itaq; mox macanda & comedenda sunt animalia. Herba quoniam hyems erat demonstrari mihi non potuit: quærent diligentiores nium aliqua hydrolapathi species sit, aut potius plantago aquatica, cui folia semper eriguntur: quamuis neutra causifica est, & forsitan qui hæc mihi dictavit hanc ei facultatem esse falsò credidit. Lanij nostri mihi affirmant sæpe in iecore ouium hirudines reperiri, folliculis quibusdam inclusas, longitudine sesquidigiti, latitudine ad longitudinem ferè dimidia, prætenues: id vitium contrahi potu aquæ palustris: in ventriculo nunquam ulla hirudines reperiri. Nascitur inter frumenta herba alba panico similis, occupans arua, pecori quoque mortifera, Plin. Vide in Boue C. in aconiti mentione Fracta pecudum non aliter quam hominum crura sanantur involuta lanis oleo atque vino infuscatis, & mox circumdatis feralis colligata, Columella. Si pediculi ricini molestant ouem, radix sphendami (id est aceris) tundenda & in aqua elixanda est. Vbi autem à capite usque ad extremam spinæ partem, lanam totoderis, (ἀναστρίψας, Cornarius reddit diuulseris,) tepidam ipsam aquam infundito, donec penetret vniuersum corpus. Nonnulli in tali quoque affectu (ut in scabie) cedria tantum vtuntur. Alijs etiam in vsu est radix mandragoræ. (οἱ ἤ μανδραγόρου ρίζαν ποιοῦν καὶ ὑποκρίσειν.) Cauendum autem est ne gustetur (à pecore) est enim periculosa: alij cyperi radices coquant, eoque decocto oues abluunt, Diophanes. Atqui Plinius pediculos in ouibus gigni negat, his verbis: In ouibus & in capris ricini solum gignuntur, pediculi & pulices nulli. Et alibi, Pilos habentium asinum tantum immunem pediculis credunt, & oues. Gigni quidem pediculos in lanis interemptarum à lupis ouium, dicemus in D. Scabiem ouium contagiosam Galli vocant *letar*. Oues ne scabrae fiant, Amurcam puram, & aquam ubi lupinus deferberit, & fecem de vino bono inter se pariter omnia sumito, & bene commisceto. Postea cum detonderis oues, vngito totas: finito biduum aut triduum confident: deinde in mari lauito, si aquam marinam non habebis, facito aquam salfam, ea lauito. Si hæc sic feceris, non scabrae fient, & lanæ plus, & meliorem habebunt, & ricini non erunt molesti. Eodem modo in omnes quadrupedes vitor si scabrae erunt, Cato cap. 96. Oues frequentius quam ullum aliud animal infestantur scabie, quam facit macies, ut maciem exiguas cibi. Huic morbo nisi occurratur, vnicæ totum pecus coinquabit. Nam oues contagione vexantur, Tector. Præterit oues aliquando in scabiem & podagram incidunt, teste Vergilio. De tonsura ouium primum animaduerte antequam incipiam facere, num scabiem aut ulcera habent, ut, si opus est, antequam tondentur, Varro. Oues lauari solent vel lanæ purgandæ, vel scabiei curandæ causa, vt superioribus ex Macrobio recitauit. Quæ inter tondendum excitantur vulnera, picis liquida inungere conuenit, vt vniuersum corpus oleo cum vino, aut costorum succo lupinorum amarorum. Sed multò præstantius facit ex vini amurcæque portionibus paribus, aut ex oleo & vino albo ceræ & adipi (σύντα, seuo) misist, inungere. Hoc si quidem efficit lanam innocuam (ἐλευν βλαβερὴν ἢ ποτὴν) scabiei resistit, vlceraque prohibet ne fiant, Didymus. Vide etiam infra in E. ubi de tonsura ouium, quomodo iam tona illinenda sint ne scabrae fiant, ex Columella præcipue. Scabie igitur oues nunquam infestantur, si eis quæ prædicta sunt, qui piam oues tona inunxerit: Sin autem ob negligentiam tuam, scabie tuæ foedentur oues, eas curabis hoc modo: Amurcæ sine sale, aquæ in qua amari lupini maduerint, fecisque vini albi, singulorum æquas portiones in vase aliquo miscens, & calcificans, ouem inde perungito, eamque sic in unam & alteram diem relinquito. Tertia vero die, marina aqua aut muria calida lauanda est: ac post id, aqua potabili. Quidam cupressi sphaerulas aqua maceratas affundunt. Alii ex sulfure, cypero, cœrua atque butyro misist, scabras oues inungunt. Sunt qui ex luto orto ab urina quam asinus in via excreuit, illinant oues. Nonnulli autem rectius facientes, non prius admouent aliquod remedium dictorum, quam totoderint partem scabidam, eamque lotio antiquo pertuderint. In Arabia porro vel sola cedria inunctione scabiem discutunt, ut in camelis & elephantis quoque. Scabiem ouium compescet, si lotio præluens, sulfure atque oleo inunxeris, Diophanes. Oues (inquit Columella) frequentius, quam ullum aliud animal infestantur scabie, quæ ferè nascitur, sicut noster memorat poeta: *Cum frigidus imber Altius ad vium perdidit, & horrida cano Bruma gelu.* Vel post tonsuram, si remedium prædicti medicaminis non adhibeas, si æstiuum sudorem mari, vel flumine non abluas, si tonsum gregem patiaris syluestribus rubis, ac spinis fauciari: si stabulo vrasis, in quo mula, aut equi, aut asini steterunt: præcipue tamen exiguas cibi maciem, macies autem scabiem facit. Hæc ubi cepit irreperere, sic intelligitur: vitiosum locum pecudes, aut morsu calcunt, aut cornu, vel ungula tidunt, aut arbori adfricant parietibus detergent: quod ubi aliquam facientem videris, comprehendere oportebit, & lanam diducere: nam subest aspera cutis, & velut quædam prurigo, cui primo quoque tempore occurrendum est, ne totam progeniem coinquinet, & quidem celeriter, cum & alia pecora, tum præcipue oues contagione vexentur. Sunt autem complura medicamina, quæ idcirco enumerabimus, non quia cunctis uti necesse sit, sed quoniam nonnullis regionibus quædam reperiri nequeunt, ex pluribus aliquod inuentum remedio sit. Facit autem commodè primum ea compositio, quam paulo ante demonstravimus. si ad fecem, & amurcam, succumque decocti lupini miscas portione æqua detritum album elleborum: potest etiam scabieciem tollere succus viridis cicuræ: quæ verno tempore, cum jam caulem nec adhuc femina facit, decisa contunditur, atque expressus humor

magnam positam: (eadem & in chordis ratio fuerit) rumpi tamen vel proorsu obmutescere quis credat? Ceteri pellem ouillam lupinæ coniunctam absumi citius non mirum est, ut neque anseris pennas prius quam aquila, si conuixeris. Sicciorum enim animalium partes etiam sicciores minusque excrementitiae sunt, & eandem ob causam diuturniores. Sunt autem syluestria mansuetis sicciora, tum exercitii tum pabuli ratione plures & exercitiorum amplius, & pabulo tum sicciorum tum minus copioso fruuntur. Et anseris quidem pennas plumas ab una aquilina adiecta consumptas, expertum se profitetur Albertus. Sed si natura citius pereunt anserinæ, non verè nec propriè ab aquilinis consumi dicentur. Experiri poterunt curiosi, sepositis anserinis pennis aliis per se, aliis cum aquilina adiuncta, ut videant pariter ne, an hæc vel illæ priores intereant. Idem cum ouilla & lupina pellibus experiri licebit. Apibus inimicæ & oues, difficile se à lanis earum explicantibus, Plinius.

E.

Quadrupedum syluestrium quas utilitatis causa deprehensas homines incluserunt, ut mansuescerent, primas non sine causa putant oues assumptas, & propter utilitatem & propter placiditatem: maximè enim hæc natura quieta, & aptissima ad vitam hominum. Ad cibum enim lac, & caseum adhibitum, ad corpus vestitum & pelles attulerunt, Varro. Vtilis est ouis lana, corio, lacte, carne, visceribus, (intestinis) fimo in quo quiescit, Albert. Nostri vulgò quosdam versus recitant, quorum sensus est, illum qui oues & apes possideat vel mediocri diligentia adhibita, facile ditescere. *Hab' syhe vnd schaaß, vnd lig vnd schlaaf. Schlaaf aber nit zulang, Das dir nit der gewinn Zer gang.* Pallio.

Ergo omni studio glaciem, ventosq, niales, Quominus est illi morte mortalis egestas, Auertes: victumq, ferens, & virgea letus, Pabula: nec tota claudes familia bruma. At vero Zephyris cum leta vocantibus aestas, In saltus vtrumq, gregem (oues & Capras) atque in Luciferi primo cum sydere frigida vira

Carpatius odum mane nouum, dū gramina canent: Et ros in tenera pecori gratissimus verba est. Inde, ubi quarta stium cæli collegerit hora, Et cantu querule rumpent arbuta cicada: Ad puteos, aut alta greges ad stagna iubeto, Currentem lignis potare canalibus vndam, Aestibus aut mediis umbrifolam exquirere valem, Sicubi magna Iouis antiquo robore quercus Illicibus crebris sacra nemus accubet umbra. Tum tenues dare rursus aquas: & pascera rursus Solis ad occasum: cum frigidus aëra vesper Temperat: & saltus reficit iam rosida luna: Littoraq, halcyones resonant, & acanthida dum,

Vergil. 3. Georg. (Vergilius lib. 3. Georgicorum mane pasci præcipit oues secundum morem suæ provincie: nam in aliquibus locis morbum contrahunt, nisi iam siccato rore pascantur, Seruius.) Et rursus.

Si tibi lanitium curæ, primum aspera sylua, Lappæq, tribulig, absint: fuge pabula leta,

Continuoque greges, villis lege mollibus albos, (& arietem tum corpore, tum lingua palatoque candidum.) Primum providendum, ut totum annum rectè pascantur intus & foris, Varro. Pascua ouillo generi utilia sunt, quæ vel in noualibus, vel in pratis siccioribus excitantur. Palustria verò noxia sunt, syluestria damnosa lanatis, Pallad. Sequeris autem noualia non solum herbida, sed quæ plerumque vidua sunt spinis, utamurque sæpius autoritate diuini carminis: Si tibi lanitium curæ est, primum aspera sylua, Lappæq, tribulique absint. Quoniam ea res, ut ait idem, scabras oues reddit, cum tonsis illotus adhæsit. Sudor: & hirsuti sequeuntur corpora vopres: tum etiam quotidie minuitur lana, quæ quanto prolixior in pecore concrefcit, tanto magis obnoxia est rubis, quibus velut hamis inuincata à pasceniūm tergoribus auellitur: molle vero pecus etiam velamen, quo protegitur, amittit, atque id non paruo sumptu reparata, Columella. Hoc pecus quamuis mollissimum, valetudinis tutissimæ est, minimeque pestilentia laborat. Verum tamen eligendum est ad naturam loci: quod semper obseruari non solum in hoc, sed etiam in tota ruris disciplina Vergilius præcipit, cum ait: Nec vero terræ ferre omnes omnia possunt. Pinguis, & campestris situs proceras oues tolerat, gracilis & collinus quadratas: syluestris & montosus exiguas: pratis planisque noualibus tectum pecus commodissime pascitur. Idque non solum generibus, sed etiam coloribus plurimum refert, Idem. Aestare oues sub dio nutriuntur stabulanturque. Cæterum inualefcere Sole in umbram solum subducendæ: alioqui nequaquam. Maximè si quidem læduntur frigore, Florentin. Per totam æstatem (inquit Crescentia.) aurora surgente festinanter mulgeantur, ne solitum pastum perdant: & cum dies incaluerit, sic ducantur, ut calor Solis aut ventus vrens non possit eis nocere. Cæterum vesperi tam diu foris sint, donec recuperet pastum quem perdidit in die. Cum redierint, semper curandum ne sint calidæ cum in ouilla includuntur. Quod si magnus feruor fuerit, cant in proxima pascua, ne si longius abierint non possint recurrere ad umbracula: nec pastores sinant eas importunè aggregari cum cælum fervet: quin semper moderatè dispergant. Cum adducuntur calidæ, non mulgeantur, (donec refrigerentur mediocriter.) Cum aurora apparuerit, mox agniculi ducantur ex umbraculis, ubi sollicitè custodiantur. Cum viderint mane telas araneas in oneratas aqua, non permittant pascere. Si feruor fuerit & pluuia ceciderit, non sinantur iacere, sed ad altiora ducantur, ubi expositæ sint vento, semperque moucantur. Cauendæ autem sunt ab herbis, quibus permixta est arena. Mensibus Aprili, Maio, Iunio & Julio non sunt permittendæ multum pasci, ut peritus quidam pastor monet, ne nimium impinguentur: sed in se Septembri, Octobri & Nouembri post mediam tertiam sunt tota die dimittendæ in pascuis, ut impinguentur quantum poterunt, Hucusque Crescentien. Non eadem loca æstiuæ & hyberna idonea omnibus ad pascendum. Itaque greges ouium longe abiguntur ex Apulia in Samnium æstiuatum, atque ad publicanum profitentur, ne si inscriptum pecus paverint, lege censoria committant mulietos, & à campestri, æstate exiguntur in Gurgures altos montes, Varro. Et rursus, Greges in Apulia (in solitudine & salubris pascetes, hybernis & æstiuis pascuis longè separatis) æstate prima luce exeunt in pastum, propterea quod tunc herba rosida meridianam, quæ est aridior, iucunditate præstat. Sole exorto puro propellunt, ut redintegrandes rursus ad pastum alacriores faciant. Circiter meridianos æstus, dum deferescunt, sub umbriferas rupes & arbores patulas subiiciunt, quoad refrigerato aëre vespertino, rursus pascunt ad Solis occasum. Ita pascere pecus oportet, ut aduerso (aeris) Sole agat: caput enim ouis molle maximè est. Infirmisimum pecori caput: quam obrem auersum à Sole pasci cogendum, Plin. Ab occasu paruo in teruallo in terposito ad bibendum appellant, & rursus pascunt quoad contenebrauit: iterum enim tunc iucunditas in herba redintegruit: hæc ab Vergiliarum exortu ad æquinoctium autumnale maxime obseruant. Quibus in locis melle sunt factæ, interest utile (teneantur in stipulis, quod est utile, &c. Crescent.) duplici de causa, quod & caduca spica saturantur, & obtritris stramentis (& stercorationem faciunt in annum sequentem, & legetes meliores, Crescent.) & stercorationem faciunt in annum segetes meliores. Reliquæ passionis hyberno ac

verno tempore hoc mutant, quod pruina iam exhalata propellunt in pabulum, & pascunt diem totum, ac meridiano tempore semel agere potum satis habet, Hactenus Varro. Salis crebra conspersio, inquit Pallad. vel pascuis mista, vel canalibus frequenter oblata, debet pecoris leuare fastidium. (De salis vsu supra etiam dixi in C. in cibi ac potus ouium mentione, & inter tuendæ sanitatis præcepta.) Nam per hyemem, si penuria est, scænum, (si penuria est fœni vel paleæ, vicia vel facilior victus, &c. Crescent.) vel palea, vel vicia, vel facilior victus vni seruatis frondibus præbeatur, aut fraxini. Aestiuis mensibus pascantur sub lucis initio, cum graminis teneri suauitatem foris mistura commendat. Quarta hora calefcete potus puri fluminis, aut putei præbeatur, aut fontis. Medios solis calores vallis, aut arbor vmbrosa declinet. Deinde ubi flexo jam die ardor infringitur, & solum primo imbre vespertini foris humescit, gregem reuocemus ad pascua. Sed canicularibus & æstiuis diebus ita pascendæ sunt oues, ut capita gregis semper auertantur à solis obiectu. Hyeme autem vel verè, nisi resolutis gelicidiis ad pascua prodire nõ debent: nam pruinosæ herba huic generi morbos creabit: ac tunc (al. tantum) semel ad aquam sufficit. De temporibus pascendi & ad aquam ducendi per æstatem non aliter sentio, quàm ut prodidit Maro, Luciferi primo cū sydere, (&c. ut superius recitauit.) Deinde circa quartam diei horam & cum æstus viget, ad puteos, stagna, vallas aut aliam vmbra perducemus greges. Rursus deinde iam mitigato vapore compellantur ad aquam, etiam per æstatem id faciendum, & iterum ad pascua producendum ad occasum Solis. Sed obseruandum est sydus æstatis per eversum caniculari, vt antequam meridiem grex in occidentem spectans agatur, & in eam partem progrediatur, post meridiem in orientem: siquidem plurimum refert, ut pasceniūm capita sint auersa iobuerla soli, qui plerumque nocet animalibus oriente prædicto sydere. Hyeme & vere matutinis temporibus intra septa continentur, dum dies aruis gelicidia detrahat: nam pruinosæ ijs diebus herba pecudi grauedinem creat, ventremque proluit: quare etiam frigidis, humidisque temporibus anni semel tantum ei potestas aque faciendæ est, Columella. Omni pecudi larga præbenda sunt alimenta. Nam vel exiguis numerus, cum pabulo satiat, plus domino reddit, quàm maximus grex, si ferat penuriam, Idem. De cibis & passione ouium dixi etiam nonnulla Capite tertio, primum in mentione cibi ac potus earum, deinde inter præcepta tuendæ sanitatis. Oves nutrire conuenit ex cytho, herba Medica, aut scæno græco, aut bromo (id est aëna), nec non ex culmis achyris, id est paleis, qui sunt folliculi granorum leguminum atque hordei. Quæ quidem multo præstantiora redduntur, si in arcepiæ respersantur saluagine. Ex ficibus etiam grossi (δλωδοι) decedentes, atque arida folia oues commodissimè nutriunt. Sunt autem ducendæ ad pastum, æstate quidem prius quàm Sol exoritur, rore adhuc non resoluta. (in τὸ ὄρος Διγλαυδίας.) Oportet etiam prospicere ut oues semper Solem habeant à cauda: utque earum impar sit numerus, eeu quod habeat quandam vim naturalem ad incolumitatem atque salutem gregis, Florentinus. Capræ, oues & inueniæ lapibus arceri debent à vitibus, quibus plurimum nocent pascendo & mordendo, teste Vergilio. Apibus statio querenda est, quod neque sit ventis aditus, neque oues hædicque petulci floribus insultent, Idem. Matrices oues postquam pepererint quomodo sint tractandæ, vide in agno E.

Græcas oues, sicut Asianas, vel Tarentinas moris est potius stabulo nutrire, quàm campo, & pertuis tabulis, solum, in quo clauduntur, in sternere: ut sic tuta cubilia, propter iniuriam pretiosi vellere, humor reddat elabens. Sed tribus per annum totum, diebus aprico die lotas oues vngere oleo oportebit, & vino. Propter serpentes, qui plerumque sub præsepibus latent, cedrum, vel galbanum, vel mulieris capillos, aut ceruina cornua, frequenter vramus, Palladius & Crescent. Græcum pecus, inquit Columella, quod plerique Tarentinum vocant, nisi cum domini præsentia est, vix expedit haberi: siquidem & curam & cibum maiorem desiderat: nam cum sit vniuersum genus lanigerum cæteris pecudibus mollius, tum ex omnibus Tarentinum est mollissimum, quod nullam domini aut magistrorum in eriam sustinet, multoq; minus auariciam, nec æstus nec frigoris patiens. Raro foris, plerumque domi alitur, & est auidissimum cibi, cui si detrahitur fraude villici, clades sequitur gregem. Singula capita per hyemem rectè pascuntur ad præsepia tribus ordeis, vel frefæ cum suis valuntis fabæ, aut cicercula: quatuor sextariis, ita ut & aridam frondem præbeat, aut siccam vel viridem medicam, cythidumne, tum etiam fœni septenari pondi, aut leguminum paleas ad fatim. Minimus agnis vendundis in hac pecude, nec ullus lactis reditus haberi potest: nam & qui summoueri debent, paucissimos post dies quàm editi sunt, in maturi ferè macantur, orbæque natis suis matres alienæ soboli præbent ubera: quippe singuli agni binis nutricibus summittuntur, nec quicquam subtrahi summis expedit, quo saturior lactis agnus celeriter confirmetur, & parta nutrici consociata minus laborat in educatione fœtus sui: quam ob causam diligentia cura seruandum est, ut & suis quotidie matribus, & alienis non amantibus, agni subrumantur. Plures autem in eiusmodi gregibus, quàm in hirsitis masculos enutrire oportet: nam prius quàm fœminas inire possint mares castrati, cum bimatum expleuerint, cneantur: & pelles eorum propter pulchritudinem lanæ maiore pretio, quàm alia vellera mæcantibus, traduntur. Liberis autem campis, & omni furculo, ruboq; vacantibus ouem Græcam pascere meminimus, ne, ut supra dixi, & lana carpatur & tegumen: nec tamen ea minus sedulam curam foris, quia non quotidie procedit in pascua, sed maiorem domesticam postulat: nam sæpius detergenda, & refrigeranda est: sæpius eius lana diducenda, vinoque & oleo insuccanda: nonnunquam & tota est eluenda, si diei permittit apricitas: idque ter anno fieri fat est: stabula vero frequenter querrenda & purganda, humorque omnis urinæ deuerrendus est, qui commodissimè siccatur perforatis tabulis, quibus ouilla consteruntur, ut grex supercubet: nec tantū eceno, aut stercore, sed exitiosis quoq; serpentibus, tectis liberantur, quod ut fiat,

Disce & odoratam stabulis incendere cedrum, Sæpe sub immotis præsepibus aut mala tactu Aut recto affuetus coluber.

Quare ut idem iubet: Cape saxa manu, cape robora pastor. Tollentemque minas, & sibila colla tumentem Deijce. Vel ne istud cum periculo facere necesse sit, muliebres capillos, aut ceruina sæpius vre cornua: quorum odor maximè non patitur stabulis prædictam pestem consistere, Hactenus Columella. Ne bestia nocentes prorepant ad oues, sicutum in stabulis moliri conuenit: nempe ex capillis mulierum, aut galbano, aut cornu ceruino, aut capillis vnguibus, aut pills, bitumine & casia, aut conyza, aut alio denique graueolentium, siue per se, siue cum alijs pluribus confuso. Ad gregis autem stratum, vtiendum est calaminta, alphodeloque aut pulegio, aut polio, aut conyza, aut abrotano: hæc siquidem fugant bestias, Florentin.

De stabulis Tarentinarum siue tectarum ouium, & serpentibus bestiisque venenatis arcendis ab eis iam proximè dictum est.

Incipiens stabulis edico in mollibus herbam

*Carpere oues, dum mox fronsa reducitur aetas: Et multa duram stipula, silicūque maniplo
Sternere subter humum: glacies ne frigida ladat Mollis pecus: scabiemq; ferat, cuiusque podagry;*

Vergilius 3. Georg. Humilia oportet facere stabula, sed in longitudine potius, quam in latitudine porre-
cta, ut simul hyeme calida sint, nec angustia fetus oblidant, ea poni debent contra medium diem: namque id
pecus, quamvis ex omnibus animalibus vetustissimum, (lego, vestitissimum,) frigidus tamen impatientissimum
est, nec minus aestiu vaporis: itaque cohors clausa sublimi macerie præponi vestibulo debet, ut sit in eam tu-
rus exitus aestiuandi: deturque opera; ne quis humor subsistat, vt semper quam aridissimis filicibus, vel culmis
stabula confrata sint, quo purius & mollius incubent foetæ: sint quala mundissima, ne qua earum valetudo,
quæ præcipue custodienda est, infestetur vligine, Columella. Stabula idoneo loco ut sint, ne ventosa, quæ spe-
ctent magis ad orientem, quam ad meridianum tempus: ubi stent, solum oportet esse eruderatum, virgultis
aut paleis aut aliis straminibus stratum, Crescentensis, & proclium, ut euerri facile possit, ac fieri purum: non
enim solum ea vligo lanam corrumpit ouium, sed etiam ungulas, ac eas scabras fieri cogit. Cumque aliquot
dies ita steterint, subijcere oportet virgulta, (alia virgulta vel paleas, Crescent.) & alia, quo mollius requiescant,
purioresque sint: libentius enim ita pascuntur. Faciendum quoque septa secreta ab aliis, quo enitentes se-
cludere possit, item quo corpore ægro: hæc magis ad villaticos greges animaduertenda. Contra illa, in saltibus
quæ pascuntur & à tectis absunt longe, (nam in his quæ pascuntur in saltibus, custodes secum portant crates, &c.
Crescent.) portant secum crates, aut retia, quibus cohortes in solitudine faciant, cæteraque utensilia. Longè
enim & latè in diuersis locis pasci solent, ut multa milia absint sæpe hybernæ pastiones ab aliis. Ego verò scio,
inquam: nam mihi greges in Apulia hybernabant, qui in Reatinis montibus aestiuabant. Cum inter hæc bina
loca, ut iugum continet scirpiculos, sic colles publicæ distantes pastiones, Varro. Ouium stabula satis ampla
& lata esse debent, *πὸν στρωμὴν πλεονηθὲν μὲν ἂν πλεονηθῆναι εἶναι δεῖ.* curandumque vt calida & sicca permanent.
Pauimentum oportet decliue sit, lapidibusque stratum & complanatum. Ad partem eius accliuorem præ-
sepia sunt collocanda, supra quæ etiam perticæ (*κλίμακες*) infigendæ sunt, vt oues dum pascuntur superflire
prohibeantur, Florentinus.

Caprinum & ouillum sterco scdulo conseruato, Cato *Γόνυθ' ἄρδ' ἀναστῆναι τῶν θρημμάτων δὲ θ' καὶ ἄ-
στῆς.* Theophrastus in Epistolis, Fimum aliqui ex columbariis præferunt: proximum deinde caprarum est, ab
hoc ouium, deinde bouum, nouissimum iumentorum, Plinius. Cassius secundum post columbarium sterco, scri-
bit esse hominis: tertio caprinum, & ouillum & asininum, &c. Varro. Acerimus hominis fimum est, & optimus
secundum aliquos, deinde suum, caprarum, ouium, bouum, postremò asinorum, (*δύων.* Gæza vertit iumentor-
um.) Theophrastus. Ouillum quidam caprino præferunt, omnibus verò asininum, Idem. Stercus asinorum
primum est maximè hortis, deinde ouillum & caprinum, & iumentorum, Pallad. Ad cultum hortorum opti-
mum sterco est asini, quia nimium herbarum creat: proximum vel armenti, vel ouium, si sit anno maceratum,
Columella libro vndecimo. In terra arenosa sterco ouillo aut caprino vtatur: In argillosa verò bubulo, in
Geopon. Iustum est singulas vhes fimi denario ire, in singulas pecudes minores: in maiores, denas: nisi contin-
gat hoc, malè subtrauisse pecori colonum appareat. Sunt qui optimè stercore putent, sub dio retibus inclusa
pecorum mansione, Plinius. Ysali (arbores) sterco ouillum tantum non exigunt quidem, sed libenter assument,
vel si cineris pulueres misceantur, Palladius. Ouillo fimo ad asparagos vti Cato (capite 161.) nominatim iubet,
quoniam aliud herbasceret, (herbas crearet.) Idem. E segete euellito ebulum, cicutam, & circum salicta herbam
auctam vluamque: ea subfurno ouibus, frondemque putridam. Vbi saturus eris frumentum, oues ibi delceta-
to, Plinius 17.9. ex Catone.

In emptionibus iure vtimur eo, quod lex præscripsit: in ea enim alij plura, alij pauciora excipiunt: quidam
enim pretio facto in singulas oues, ut agni chordi duo pro vna oue annumerentur, etsi cui vetustate dentes ab-
sunt, item binæ pro singulis, ut prodant: de reliquo antiqua ferè formula vtuntur, cum emptor dixit: Tanti sunt
mihi emptæ? & ille respondet, Sunt: & exprompsit numos. Emptor stipulatur prisca formula: Sic illasce oues,
qua de re agitur, sanas recte esse, vti pecus ouillum, quod recte sanum est extra lusciam, surdam, minam, id est ven-
ere glabro: neque de pecore morbofo esse, habereque recte licere: hæc si recte fieri spondes? nec cum id factum
est, tamen grex dominum non mutet, nisi sit as adnumeratum. Nec non emptor potest ex empto venditorem
damnare, si non tradat, cum is non soluerit numos: ut ille emptorem simili iudicio, si non reddidit pretium, Var-
ro. Et rursum, Relinquitur de numero, quem faciunt alij maiorem, alij minorem: nulli enim huius moduli natu-
rales, illud ferè omnes in Epeiro facimus, ne minus habeamus in centenas oues hirtas singulos homines, in
pellitas binos. De numero pastorum alij angustius, alij laxius constituere solent. Ego in octogenas hirtas oues
singulos pastores constitui, Atticus in centenas. In gregibus ouium, sed magnos quos miliarios faciunt quidam,
facilius de summa hominum detrahare possunt, quam de minoribus, ut sunt Attici. Tremellius. Septingeniij e-
nim mei, ut opinor, tu octingenarios habuisti. Nec tamen non ut nos arietum decimam partem, Varro. Qui se-
quitur gregem circumspicitus, ac vigilans (id quod omnibus, & omnium quadrupedum custodibus præcipitur)
magna clementia moderetur: Idemque duci propior quam domino, & in cogendis, recipiendisque ouibus ad-
clanatione, ac baculo minetur: nec vnquam telum emittat in eas: neque ab his longius recedat: nec aut recti-
bet, aut confidat: nam nisi procedit, stare debet: quoniam grex quidem custodis officium, sublimem cellissimam
que oculorum veluti speculam, desiderat, ut neque tardiores & grauidas, dum cunctantur, neque agiles &
foetas, dum procurant, separari à cæteris sinat, ne sur aut bestia hallucinantem pastorem decipiat, Columel. Nu-
merus caprini gregis minor esse debet quam ouilli, quod capræ lasciuæ & quæ dispergunt se: contra quod oues se
congregant, & condensant in locum unum. Itaque in agro Gallico greges plures potius faciunt, quam magnos,
quod in magnis citò existunt pestilentia, Varro. Et alibi, Canis ita custos est pecoris, ut eius quod eo comite in-
diget ad se defendendum: in quo genere sunt maximè oues, deinde capræ. Has enim lupus captare solet, cui op-
ponimus canes defensores. Ouium, caprarum & equorum pastores, genitalia earum tempore coitus, delibutis
multo salis & nitro manibus, perfricant: vnde iis vehementior coitus appetitio exoritur, & mares sustinent. Alij
alijs mordicantibus pharmacis ea perungunt, vt pipere vel nitro, vel vrticæ fructu, Aelian. Post facturam longin-
quæ regionis pascua petiturus opilio ferè omnem sobolem pastioni reseruet suburbana: villicus enim teneros
agnos, dum adhuc herbæ sunt expertes lanio tradit, quoniam & paruo sumptu deuchantur, iis summetis, fru-
ctus lactis ex matribus non minor percipitur. Summitti tamen etiam in vicina vrbs quandoque oportebit.
Nam

Nam vernaculum pecus peregrino longe est vtilius. Nec committi debet, ut totus grex effectus senectute
dominum deficiat: cum præsertim boni pastoris vel prima cura sit annis omnibus in demortuarum vitio-
farumque ouium locum totidem, vel etiam plura capita substituere: quoniam sæpe frigidum atque hyemis sæ-
uitia pastorem decipit, & eas oues interimit, quas ille tempore autumnus ratus adhuc esse tolerabiles, non sum-
mouerat: quo magis etiam propter hos casus, nisi validissima, quæ non comprehendatur hyeme, nouaque pro-
genie repletur numerus, Columella. Curandum est ut mortuarum vel vitiofarum numerus nouella sobole
reparetur. Autumno debiles quæque pretio mutantur, ne eas imbecillas hybernæ frigus abstumat, Pallad.
Oues vt sequantur, earum aures lana obturato, Florentin. Antiphanes in Aestria apud Athenæum quen-
dam præ auaritia illas tantum oues macrare scribit, ex quibus nullus amplius fructus, vellorum, castei, agnorum,
ad eum perueniret.

Tonsura vocatur cum oues & capras detondent aut vellunt, Varro. Aegyptus tam abunde herbida est, ut
bis anno oues ex sese pariant, bisque tondeantur, Aelian. Mense Aprili locis calidis tondeantur oues, Pallad. Lo-
cis temperatis mense Maio celebranda est ouium tonsura, Idem. Et alibi, Iunio mense oues in frigida regione
tondemus. Tondendarum ouium tempus est in Julio, T extor. Tonsuræ certum tempus anni per omnes re-
giones seruari non potest, quoniam nec ubique tardè nec celeriter æstas ingruit: & est modus optimus confide-
rare tempore, quibus ouis, neque frigus, si lanam detraheris, neque æstas si non dum detonderis, sentiat. Ven-
tum ea quando eunti detonsa fuerit, vngi debet tali medicamine: succus excocti lupini, veterisque vini fex, &
amurea pari mensura miscentur, coque liquamine tonsa ouis imbuitur, atque ubi per triduum delibuto tergo
medicamina perbiberit, quarto die si est in viciniâ maris, ad litus deducta merfatur: si minus est, cœlestis aqua,
sub dio salib. in hunc vsum durata paulum decoquitur: (aqua cœlestis cum sale paululum decocta sub dio debe-
bit pecorum tonsa & vncta membra diluere, Pallad.) eaque grex perluitur: hoc modo curatum pecus anno sca-
bit fieri non posse Celsus affirmat: nec dubium est, quin etiam ob eam rem lana quoque mollior atque
prolixior renascatur, Columella & Pallad. Vide etiam supra de inungendis ouibus tonsis ex Didymo, Capite ter-
tio in mentione scabiei ouium: sic enim cauetur quo minus scabrae fiant. De tonsura ouium primum animadu-
uerto ante quam incipiant facere, num scabiem, aut vlcera habeant, ut, si opus est, ante curentur quam tondean-
tur. Tonsuræ tempus inter æquinoctium vernalium, & solstitium cum sudare cœperint oues: à quo sudore recens
lana tonsa succida est appellata. Tonsas recentes eodem die perungunt oleo & vino, non nemo admista cera alba,
& adipe suillo. Et si ea tecta solet esse, quam habuit pellem iniectam, eam intrinsecus eadem re perungunt & te-
gant rursum. Siqua in tonsura plagam accepit, eum locum obliniunt pice liquida. Oues hirtas tondeat circiter or-
deaceam mensem, in aliis locis ante scenificia. Quidam has in anno bis tondeat, ut in Hispania citeriore, ac se-
mestres faciunt tonsuras: duplicem impendunt operam, quod sic plus putant fieri lanæ, quo nomine quidam bis
fecant prata. Diligentiores tegetibus subiectis oues tondere solent ne flocci intereant. Dies ad eam rem su-
muntur sereni, & iis id faciunt ferè à quarta ad decimam horam, quoniam sole calidior tonsa, ex sudore eius lana
fit mollior, & ponderosior, & colore meliore. Quam demptam & conglobatam alij vellera, alij velumina appel-
lant: ex quorum vocabulo animaduerti licet, prius lanæ vulturam quam tonsuram inuentam. (Oues non ubique
tondentur: duras quibusdam in locis vellendi mos, Plin.) Qui etiam nunc vellunt, ante triduo icuias habent,
quo languida minus radices lanæ retinet. Omnino tonsores in Italia primum venisse ex Sicilia dicuntur post
Romam cõditam anno quadringentesimo quinquagesimo quarto, vt scriptum in publico Ardeæ in literis extat,
coque adduxisse Publium Ticinium Menam. Olim tonsores non fuisse adsignificat antiquorum statua, quod
pluræque habent capillum, & barbam magnam, Varro. Palatini collis Romæ altera pars Velleia appellata fuit à
vellenda lana, ante Hetruscum tonsuram incolis monstratam, Cato in libro originum. Nec frigidum adhuc, nec
iam aestiuo tempore, sed medio vere oues tondeat sunt. Curandum autem est vt post horam dici primam ab-
sterse oues, exiccatoque vapore illo quem noctu lana extraxerat, præcipue ad Solem tondeantur. Nam quum
ouis quæ tondeatur tunc fudet, facile colligitur sudor ex lana, (*ἀναλαμψάνε τῶν ἰδρῶν ἐκ τῶν βελῶν.*) lanaque ipsa e-
uadit tum nitidior tum mollior, Didymus.

Fructum ouis è lana ad vestimentum ministrat, Var. Quadrupedibus pili senectute crassescunt, lanæque rarefcunt,
Plin. Lanæ molles & crispæ præferuntur, Albert. Arietis lanam sequitur quicquid ex eo generatur, Idem. De arie-
te eligendo, infra dicitur in historia eius cap. 2. De Tarentino siue tecto pecore, quod lanarum tantum gratia nu-
trit, superius hoc in capite dictum est. Quibus pascuis lana melior molliorq; fiat, explicauimus supra partim hoc
ipso in capite, partim tertio. Cur ouium expilatis mollior pilus subnascitur, homini durior? Aristot. Problem. 10.
24. Cur ouium pili eò duriores sunt quo prolixiores, hominum contra? Ibidem sequenti statim Problemate. Pa-
bulo sterilia subtilitatem lanæ augent, Cardanus: ideoq; Anglica lana (inquit) nunc, ut olim Milesia, celebratur.
Nec mirum, cum nullum animal venenatum mittat Anglia, & sine luporum metu, (nulli enim in Anglia hodie
lupi reperiuntur,) pecus vagetur. Rore cœli sitim sedant greges, ab omni alio potu arcentur, quod aqua ibi ouib⁹
sunt exitiales. Cur velles ouis à lupo laceratæ tabidum & pediculosum sit, vide supra in D. & in Lupo. D. Lanæ His-
pania nigri vellere præcipuas habet, Pollentia iuxta Alpes: Vnde apud Martialem lanæ Pollentina. Non tantum
pullo lugentes vellere lanas. Canusium rutili, quas erythras vocant. Canusina ruffæ dictæ à Martiale: Roma ma-
gis fuscis, vestitur Gallia ruffis. Et Canusinatum Syrum dicit, pro Canusina veste ornato, ut Canusinatus nostro
Syrus asserere videt. Ouem Canusinam, pro lana pretiosa dixit Iuuenal. Saty. 6. Fuluas habet Tarenti, & suæ pulli-
ginis. Histria Liburniaq; pilo propior quam lanæ, pexis aliena vestibus, & quam sola ars scutulato textu commē-
dat in Lusitania. Scutulatum verrò textum eiusmodi ferè est, quale cernitur in araneorum telis. Quanta arte celat
pedicas, scutulato rete, ad capiendas muscas circa grassantes, Plinius 11. 23. Idem libro 17. de emplastratione arbo-
rum loquens scutulatum vocat corticem ad effigiem parui scuti eximendam ab arbore, in cuius locum cortex alius
cum germine reponitur. Ad vero molliis erat lanæ in agro Mutinensi, cuius meminit Strabo in quinto: Lanam
mollem (inquit) Mutinensis ager, eaq; regio quæ ad fluuium Scutanam pertinet, fert omnium longè optimam &
hirtam (*περὶ χεῖρας*) vti Ligustica & Mediolanensis, (Insubrum regio,) ex qua bona pars Italiae seruitiorum (*πε-
πλεονηθὲν οὐκ ἐπὶ τῶν ἰταλιωτῶν*) vestitur. Mediocre autem ea quæ circa Patanium, ex qua pretiosissima tapeta & gau-
sapinae sunt. Est & hirta pilo crasso, in tapetis antiquissima gratia, (& hoc stragula vestis genus vtrinque villos emi-
nentes habet, vel saltem ex altera parte, Bayfius. Feltrias ut hodie à Feltrio vrbe mercatorum vulgus appellat, an-
tiquis non defuisse existimo: vestes scilicet non textas, non confutas, sed lana igne adacta compactas, quales nunc
Nam

adductarum aliunde. Ouilla caro à quibusdam (Anglis præcipue) salitur, & infumatur, ut audio, uno die tantum cum sale relicta in vasis. Ius in oui fero ferueas: Piper, ligusticum, cuminum, mentham siccam, thymum, silphi: suffundes vinum: adicias damascena macerata: mel, vinum, liquamen, acetum, passum ad colorem, oleum: agitabis falciculo origani & menta sicca. Et rursus, Ius frigidum in oui fero: Piper, ligusticum, thymum, cuminum frictum, nucleos tofos: mel, acetum, liquamen & oleum: piper aspergis, Apicius 8.4. Brassicæ folia vel cymæ si coquantur cum ouilla carne pinguius optimum reddi aiunt. Cur oues à lupis dilaniatæ carnem quidem suauiore, lanam autem tabidam flaccidamq; habeant, dictum est in Lupo D. ex Plutarcho. Armum ouillum elixum & refrigeratum aliqui hoc iure perfundunt: Petroselinum (sic vulgò apium vocant) minutatim incisum contundunt in pila & aceto affuso per horam relinquunt, exprimunt per linteum, zingibere & pipere condiunt: sic perfusum armum frigidum apponunt. Ex ouis pulmone minutatim fit, non item aliarum pecudum, apud nostros: 19 ut ex eiusdem iecore tomi quadrati, qui omento circunvoluti, additis & herbis odoratis aliquando, verubus ligneis transfixi in craticula assantur. Sunt qui in fartagine frigunt: nam apud Athenæum libr. 3. legitur περιποιησι ήπιπρω αειλημυθια. Idem Alexidis versum citat, 1'ενον η πέπον εγκεκαλυμθον. Iecur ouis integrum aliqui diligenter cum medulla panis contundunt, & per linteum vel cilicium transmittunt, deinde aromatibus ad saporem coloremq; commendandum insperis, modicè terrefaciunt, & turbos in iure carniū elixos ac modicè butyro frictos imponunt. Intestina ouium (Schaafveuch: nam kuyten de bobus propriè dicitur, de vitulis Kraef) in qua elixa à vulgo comeduntur. Μυελον ονν εδισονε, η η ονν πονου δημιν, Homerus Iliados 2.

Ex ouillo pecore casei lactisque abundantia non solum agrestes saturat, sed etiam elegantium mensas in-cundis & numerosis dapibus exornat. Quibusdam verò nationibus frumenti experibus vitum commodat, ex quo Nomadum Getarumq; plurimi γαλακτοπιτευ dicuntur, Columella. Quod præstat? Capræ. Post? Ouis. Inde 29 Bovis, Baptista Fiera de lacte. Lac nigrarū ouium melius est, in capris vero contra, Albertus. Lac ouillum nutri-mentum est satis salubre: eò melius, quò recentius fuerit: & eò plus nutriens, quò spissius, Crescentien. Et rursus, Lac & caseus ex vaccis non tam conueniunt esui humano quàm ex ouibus. Ouium lac dulce crassum (περην: quædam exemplaria non rectè habent περιχυν) & præpingue est, non usque adeò (ut caprinum) utile stomacho, Dioscorid. Idem lac bubulum asininū & equinum magis aluum emollire scribit quàm ouillum, quod hoc crassius sit. Pinguisimum lac est bubulum: ouillum verò ac caprinum, habent quidem & ipsa pinguedinis quippiam, sed multò minus, asininum vero huius succi minime particeps est, Galen. Caprino lacte crassius ouinum est, sed eius frequens vsus cuti vitiligines albas inducit, Authoris nomen excidit. Lac muliebri temperatissimum est, mox caprillum, hinc asininum ouillumque, postremò vaccinum, Aegineta. Lac omnium rerum, quas cibi causa capimus, liquentium maximè alibile, & id ouillum, inde caprinum, Varro. Stomacho accommodatissimum capri- 39 num, quoniam fronde magis quàm herba vescuntur: bubulum medicatius: ouillum dulcius & magis alit, sto-macho minus vitile, quoniam est pinguius, Plin. Erythea insula est vel eadem quæ Gades, vel proxima freto unius stadii discernente. Ea pabuli ubertate ita gliscit, ut ouium lac in ea serum non habeat, & insuper ad conficiendum caseum multam aquam admisceri oporteat propter pinguitudinem. Quin & intra dies triginta suffocari illic pec- 40 cæ dicunt, nisi aliquid sanguinis detrahatur, Eustathius in Dionysium Afrum (ex Strabonis tertio.) E lacte pin-guisimo probatum fit butyrum, quale ouillum est, Dioscorides. Pinguisimum est lac bubulum: ouillum verò ac caprinum, habent quidem & ipsa pinguedinis quippiam, sed multò minus, Galen. Butyrum à boue nominat-ur, è cuius lacte copiosissimum confit, ut miretur Dioscoridem Galenus, quod ex caprino & ouillo confici lacte dixerit: ex caprino tamen fieri solere testis est Plinius, Hermolaius. Butyrum plurimum fit è bubulo lacte, & inde nomen: pinguisimum ex ouibus, Plin. Caseus numerosior est Apennino. Cebanum hic è Liguria mittit, ouium 40 maximè lactis, Plinius. Casei bubuli maximi cibi sunt, & qui difficillimè transeant sumpti. Secundo ouilli: mini-mi cibi, & qui facillime deiciantur, caprini, Varro. Caseus Siculus fit ouillo & caprino lacte permixto, &c. vt in Capra capite quinto. Caseus ouillus eò melior quo recentior fuerit: tanto peior, quo vetustior & durior. Impro-batur etiam nimis salus, & qui vel nimium viscosus vel aridus & friabilis est, ut ait Rafis: latidatur inter vtrunque medijs, Crescentien. Et rursus, Lac & caseus ex vaccis non tam conueniunt esui humano quàm ex ouibus. Casei aridi ouilli proximi anni frustra ampla facito, & in picato vase composito: tum optimi generis musto adimpleto, ita ut superueniat, & sit ius aliquantò copiosius quàm caseus. Nam caseus combibit, & fit vitiosus, nisi mustum semper supernatet. Vas autem, cum impleueris, statim gybfabis: deinde post dies viginti licebit aperiri, & uti qua- 40 voles adhibita conditura: est autem etiam per se non iniucundus, Columella 12.42.

G.

Verberum vulnera atq; vibices pellibus ouium recentibus impostis obliterantur, Plin. Pellis ouina recens detracta (adhuc calens) circumposita iis qui quocunq; modo fuerint verberati, omnium luculentissimè adiuuat, ad eò ut dic ac nocte vna illos curet: concoquit enim & digerit quæ sub cute sanguinem habent, (vibices, livores, sigillata.) Galenus de simplicib. 11.16. Rafis, Albert. Vide in ariete G. ab initio. Cutis pedum & rostrorum bouis & ouis igni lento diu coquantur, donec veluti coagulum remittat: id exemptum siccatumque in aere perflatili, ad hernias commendatur, Sylius. De remedijs ex pilis, lanis seu vellibus ouium, vide infra, post Oesypum. Ad comitiales morbos magnificè laudatur & sanguis pecudum potus, Plinius. Si vteros purgare voles, primum quidem ordeum oleo imbutum in pruinis suffire oportet. Postridie vero carnem ouillam coquere, cum ordi 69 decocto sub dio per noctem exposito. Sit autem decoctum ordi congi mensura, & valde ipsas coquito. Vbi verò coctæ fuerint, leuiter tepidas edat, & iusculum forbeat. Postridie autem thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito, Hippocrates de nat. mul. Carnes pecudis combustæ ex aqua cæteris verendorum vitijs (de fornicationibus & verrucis eorum prius dixerat) medentur, Plin. Si (infi-cto alicui morfu vel ictu venenato) neque qui exugat, neque cucurbitula est, sorbere oportet ius asferi-num, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere, Cels. Seuum ouillum quomodo curetur, in hircino ex Diosco-ride præscripi. Nominatur autem seuum ouium aliquando simpliciter, de quo priore loco, agemus: aliquando ex renibus, vel omento. Seuo ouillo ad ignem liquato linteum intinge, & parti adustæ impone, curabitur, Inno-mia. Cicatrices ad colorem reducit pecudum pulmo, præcipue ex ariete, seuum ex nitro, Plin. Paniculas aper-rit seuum pecudis cum sale tosto positum, Marcel. Seuum ouium vetus cum cinere è capillis mulierum furunculis 79 mederi

mederi dicitur, Plin. Cantharides illitas licheni prodesse non dubium est, cum succo taminæ vna & seuo ouis vel capræ, Plin. Vnguium scabricem tollit pecudum seuum, Idem. Malandriæ & frigore adustis partibus prodest cuiuslibet pecudis seuum cum alumine tritum vel excoctum, & ceroti modo impositum. Marcel. Pernionibus quo-que imponitur seuum pecudum cum alumine, Plin. Articulis luxatis præsentancum est & seuum pecudis (cuius-cunq; Marcel.) cum cinere è capillo mulierum, Plin. Ad oculorum varia vitia, caprinum, ouillumue adipem ca-rida aqua madentem imposito, Galenus Euporist. 3. 12. Seuum ouium decoctum & cum vino austero depotum, tussi medetur, Marcel. Absyrus hippiatrus in tussi equorum etiam utitur, ut in ceruino seuo diximus. Dyfentericos recreat seuum ouium decoctum in vino austero: hoc & ileo medetur, & tussi veteri, Plin. Seuum ouilli de-coctum in vino austero, & calidum potui coeliaco datum, manifesto remedio erit, Marcel. Hircinus adeps, ut qui 70 validissimè discutiat, podagricis auxiliatur, cum fimo capræ & croco impositus: huic proportione respondet ou-illum, Dioscor. Pinguitudinem exteriorem (inter carnem & cutim) inter posteriora crura, priuatim ad morbos quosdam requiri audio. Seuum pecudis à renibus vultum, admixto pumicis cinere & sale, rectissimè dolentibus & tumentibus veteris imponitur, Marcel. Seuum ex omento pecudis, præcipue à renibus, admixto cinere pu-micis & sale, cæteris verendorum vitijs (de fornicationibus & verrucis prius dixerat) medetur, Plin. Seuum ex o-mento pecudum illitum, sanguinem narium sistit, Plinius & Marcellus. Medicamenta quædam cum adipe anse-rino vel ouillo &c. bibenda consulit mulieribus abortui obnoxii Hippo. in lib. de sterilib. Ouilla medulla quin-to loco post ceruinam, vitulinam, taurinam & caprinam laudatur, Dioscorid. Iecur ouium nyctalopas sanat: de-cocto quoque eius oculos abluere suadent, & medulla dolores tumoresque illinunt, Plin.

Ouicula aut capræ cornu tusum, & ordeum tostum ac frictum, oleo subigito ac suffito, Hippocrates de mor- 70 bis mulieb. in capite quod continet medicamenta quæ secundas educunt & menses detrahunt, &c. Cornibus ou-illis crematis & ex vino in pila detritis dextro cornu dextrum pedem inungito, & sinistro sinistrum, & dolores podagricos mitigabis, Trallianus. Cerebro ouis inuncti oculi aquam patientes iuuat, Rafis & Albert. Ad den-titionem cerebrum pecoris utilissimum est, Plinius: & Galenus in libro de theriaca ad Pisonem cap. 12. sed mel ius aditici, ita vehementer profuturum dentitionibus pueris. Ad dentitionem, Magnificè iuuat & ouis cerebrū gingiuis illitum, Plin. Cicatrices ad colorem reducit pecudum pulmo, præcipue ex ariete, Plin. Liuentia & suggi-lata pulmones arietum pecudumque in tenues confecti membranas, calidi impositi extenuant, Idem. Pulmo ou-illum quàm recentissimum, protinus dum adhuc tepet, appositus, continuè discutit & expurgat liuores, Marcell. Ebrietatem arcet pecudum affusum pulmo præsumptus, Plin. Phreneticis prodesse videtur pulmo pecudum calidus circa caput alligatus, Idem. Conuenit hinc calidis pecudum pulmonibus aptè Tempora languentis medica redi- 70 mire corona, Serenus ad phrenesin. Lethargicis pulmonem pecudis calidum circa caput adalligari putant utile, Plin. Pulmo pecudis, id est ouis, dyfentericos recreat, decoctus cum lini semine, ita ut & caro manducetur & aqua illa potetur, Marcel. Pecudum Pulmones (calidi recentes Marcellus) podagras leniunt, Plin. Iecur ouium ny-ctalopas sanat, efficacius quidem fulvæ ouis: decocto quoque eius oculos abluere suadent, Plin. Iecur ouillum, id est ouis candida discotum, cum aqua madefactum contritumque & oculis superpositum, nyctalopas purgat, Marcel. Si paricis inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius, ad dies quatuor: & vinum bibat vetus, Hippocrates de nat. mul. Ouillo felli Dioscorides taurinum præfert. Domestiarum suum bile vtuntur quidam ad ulcera aurium, medicamento utique non reprobo, (& tu quoque ubi compositorum nihil adfuerit, vitior: sunt enim innumera:) sed pro affectus magnitudine alia etiam atque alia alterius animalis bilis potest congruere. Nam ubi vlcus diuturnum fuerit, multamque saniem pusque conti- 70 neat, etiam sicciorem bilem præferes, puta ouium, quæ paulo est acrior nulla, Galen. Aures purgat fel pecudis cum melle, Plin. Fel ouillum multo mixtum si clysterio addideris, & inde auriculas intrigaueris, expurgatis vlc-eribus certissimè sanitatem consequeris. Idem fel cum lacte mulieris instillatum, etiam ruptas interius auriculas certissimè sanat, Marcel. Ouis fel auri cum oleo communi aut amygdalino infundito, Nic. myrephus ad dolores aurium a crassis ac lentis humoribus. Ruptis, conuulsis fel ouium cum lacte mulierum prodesse dicunt, Plin. Cancer vel carnis corrosio si inungatur felle ouis, manifestè iuuat, Rafis & Albert. Porriginis, (pruriginis, Marcel.) colluntur felle ouillo cum creta cimolia illita capiti donec inarescat, Plin. mirum est, Marcel. Fel pecu- 70 dum cum melle, præcipue agninum, ad comitiales morbos laudatur, Plin. Pecudis lien recens magicis præcep-tis super dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medatur, lienem se remedium facere. Post hæc iubent eum in pariete dormitorij eius tectòue includi, & obsignari annulo, terque nouies carmen dici, Plinius. 70 Lien pecudis tostus & in vino tritus, (potusque) ilico resilit, Idem. Et alibi, Tormina sanat lien ouium tostus, atque è vino potus. Articulorum fracturis cinis feminum (femorum, Marcel.) pecudis peculiari-ter medetur: efficacius cum cera, Plinius & Marcel. Idem medicamentum fit ex maxillis simul istis, cornu-que ceruino & cera mollita rosaceo, Plin. Dyfentericos recreant femina pecudum decocta cum lini semine aqua pota, Idem. Pro equo ob viam & lassitudinem astuante: Seuum caprinum, acronaria ouilla, cum co-riandro & anetho vetere, & coriandro recenti diligenter trito, in pitifanæ cremorem admiscebis, & perco-latum dabis per triduum, Hierocles in Hippiatricis 64. Ad dealbandos dentes aliaque eorum vitia sanan-da ouillo talo isto vtitor, Galenus Euporiston 2. 12. Vescam caprinam aut ouillam vitam ex posca biben-dam præbeto his qui se in somno permingunt, Galenus de comp. sec. loc. In muliebribus malis membra- 70 nâ à partu ouium proficiant, sicut in capris retulimus, Plin. Contra venena omnia valet lac ouium calidum præ-terquam iis qui buprestin aut aconitum biberint, Plin. Alica peculiariter longo morbo ad habitudinem redactis subuenit, ternis eius cyathis in sextarium aquæ sensim decoctis, donec omnis aqua consumatur. Postea sextario lactis ouilli aut caprini addito per continuos dies, mox adiecto melle. Talis sorbitionis genere emédantur synte-xes, Plin. Cõtra quartanas quidam deuari iubent hirundinum simi drachmam unam in lactis caprini vel ouilli vel passii cyathis tribus ante accessiones, Plin. Tonsillas & fauces lactis ouilli gargarizatio adiuuat, Idem. Lac ca-prinum vel bubulum vel ouillum, recens mustum dum calet, vel etiam calefactum gargarizatum, tonsillarum dolores & tumores citò sanat, Marcel. Medicamenta quædam ad phthisin ex lacte bubulo vel ouillo pro-pinantur. Ouilli lactis sextario si quis adiciat cnicii purgati denarios quatuor, & discoctum ita ebibat, molliet ventrem, Marcel. Aron interancis exulceratis ex lacte ouillo bibendum datur: Ad tussim in citare co-ctum ex oleo: Alij coctum in lacte ut decoctum biberetur, Plin. Alii exulceratos fluores & tencinos, ouillum 70 bubulumue aut caprinum lac sistit, ignitis calculis decoctum, Dioscorides. Lac ouile, quod candentibus glareæ lapidibus

lapidibus in ipsum lac demersis excoquatur, dysenterico potui cum ipsis lapidibus datum efficaciter prodest, Marcel. Si torminosi vel cœliaci propter frequentes deſurrectiones viribus deficientur, dandum erit eis lac caprinum aut ovillum tepidum per se, vel etiam decoctum cum butyro, Idem. Infunditur quoque lac contra rosiones ad medicamentis factas, & si vrit dysenteria, decoctum cum marinis lapillis, aut cum tritana hordeacea: item ad rosiones intestinorum, bubulum aut ovillum vtilius, Plin. Asininum lac intestinorum vlcerebus & teneſmo prodest ut & ouium lac, sed minus, Obscurus. Satyrii duo genera, &c. prioris radix in lacte ouis colonicæ data, nervos intendit: eadem ex aqua, remittit, Plinius. Vt facies splendida fiat, bonum est ouillo aut caprino lacte cam lavare, Fumerius. Serum lactis ouilli ventrem movet & bilem expurgat, Crescentius. Reduuias & quæ in digitis nascuntur pterygia, tollunt canini capitis cinis, aut vulua decocta in oleo, superillito butyro ouillo cum melle, Plinius. Inula in oleo discocta & contrita, & cum butyro ouillo & melle imposta: Eadem ratione curantur & tubera, sed hoc vitii emplastri panno inlini debet, Marcel. Vtula vetus cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ouillum & mcl, ad ulcera sananda valet, Plinius. Casus ouillus vetus dysentericos recreat, Plinius. Casus ouillus vetustus in cibo sumptus, vel rasus & cum vino potus, cœliaco medetur, Marcellus.

Medicus quidam medicamentorum peritus in Mysia Helleſponti, ouium utebatur stercore ad acrochordonas & myrmecias & thymos & furunculos duos, quos claus nominant, aceto videlicet diluens. Quin & vlcerum ambuſta ad cicatricem illo ducebat, nempe stercus hoc cerato rosacco commiscens. Sed & caprino stercore ambustos similiter curabat, parum eius cerato (rosaceo) longè copiosiori admiscens, Galenus. Fimum ouillum ex aceto illitum sanat epinyctidas, clavos, penſiles verrucas, thymos, & ambuſta igni, rosacco cerato exceptum, Dioscorides: & eadem ferè Rafis & Albertus: cum aceto (inquinum) illitum, verrucas tollit, & variolas quæ nominantur aslaræ: & cum cerato rosaceo, ambuſta. Stercus ouis cum melle impostum medetur verrucis leuibibus (aliàs, lentibus verrucis) & carnem excreſcentem (quæ dicitur a cturo, Rafis: forte acrochordon) abolet, item formicam, Rafis & Albertus. Fimus ouillus recens manibus subactus & emplastri more adpositus, deterget verrucas, Marcellus. Ambuſtis medetur fimum ouium cum cera commixtum, Plinius. Clausos pedum sanat fimum ouium impostum, Idem & Marcellus. Item verrucas omnium generum, Plinius. Fimum pecudum incipientibus carbunculis occurrit, Plin. Ex oleo tritum instar cataplastmatis impones ad vulnera recentia gladio aut ligno illata, Galenus Euporist. lib. 2. 8.

Aur si conclusum seruauit tibi vulnum, Stercus ouis placida junges, adipemq, vetustos,

Pandere que poterunt huleus, patuloque mederi, Serenus cap. 43. cum proximè de luxatis scripſisset, Eumelus si detorta sit iumentum ceruix, fimum ouillum cum vino vetere & oleo misceri iubet, eoque calido sæpe perfricari cervicem, In Hippiatricis cap. 25. Contra omnium phalangiorum morsus remedio est pecudum fimi cinis illitus ex aceto, Plinius. Et alibi, Aduersus serpentium ictus efficax habetur, fimum pecudis recens in vino decoctum illitum que. Si equus vngulam pertulerit, ouinum stercus cum aceto permiscebis & impones: quanquam alii caprinum efficacius credant, Vegetius. Magna vis & in cinere pecudum fimi ad carcinoma addito nitro, aut cinere ex ossibus feminum hgniorum, præcipuè in his vlcerebus quæ cicatricem non trahunt. Fimo quoque ipſo ouium sub testa calefacto & subacto tumor vulnerum sedatur, fistula purgantur sananturque, item epinyctides, Plinius. Alopecias repleret fimi pecudum cinis cum oleo cyprino & melle, Idem. Expleri alopecias non caprinum sed etiam ouillo fimo, Græci quidam scripserunt, ut Paulus Aegineta lib. 2. Abscessus (tardo, Rafis) oborto in radice auris prodest emplastrum de stercore ouis cum pinguedine anseris aut galline. Rafis & Albertus. Tumidis mulierum uberibus fimum ouillum calidum impone, Obscurus. Stercus ouis potum pondere drachmæ (duarum vnciarum, Albertus) cum decocto caprifolii (cum decoctione vel cum oxymilite, Rafis) valet contra iterum Ad coli dolorem remedium physicum sic: Stercus ouis montanæ mense Septembri deficiente Luna pridie inclusæ mane excipies, & Sole durabis atque in puluerem rediges, & habebis in vase vitreo sive stagneo (stanneo cum usus exegerit coclear plenum colico ex aqua calida, si febricitauerit: si syncerus erit, cum vino per triduum dabis, Marcellus. Si splen exterius inungatur stercore ouillo uſto (Albertus addit, ex aceto) immittitur eius incrementum, Rafis. Ad calculum: Ibis libram unam, stercoris ouilli recentis P. I. I. axungie veteris P. I. I. hæc omnia contrita pariter miscebis, & in lana succida renibus adpones emplastri modo, statim proderit, Marcellus. Podagras lenit fimum pecudum quod liquidum reddat, Plinius. In muliebribus malis membranæ à partu ouium proficiunt: fimum quoque pecudum eodem usus habet, Plini. Vrina ouis rubæ aut nigræ perutilis est hydropi, (hydropi carnosio, Rafis) prodest etiam mixta cum melle hydropi, Albertus: Sed Rafis aliter, Stercus etiam potum cum melle confert hydropi. Morbo resistunt regio sordes aurium aut mammarum pecudis denarii pondere cum myrrhæ momento, & vini cyathis duobus, Plinius. Furunculis mederi dicuntur sordes ex pecudum auriculis, Idem. Vt mulier sterilis concipiat, *Aur ouis instabulis fractus cum ruminat herbas,*

Pendentem spumam molli delucet ab ore, Atque illam memmi misto potare salerno, Serenus.

Sudor equi calefactus cum aceto conuenit epilepsia, & exhibetur aduersus morsus venenosos: & ad hoc valet sudor ouium, Syluaticus capite 330. ex Serapione.

Tondentur oues quo tempore inter æquinoctium vernum & solstitium sudare cœperint: à quo sudore recens lana tonſa succida est appellata, Varro. Lanam succidam Græci rhyparan, Ionia sypen, alii cœyperam (ἐλασπυρον, non ὄσωνται ut quidam codices habent) hoc est fordidam & cum cœypo suo nominant, Hermolaus. Hippocrates lanas succidas etiam ἐλασπυρῶν vocat, & ἐλασπυρῶν. nam & pinsos vox cœpsi ac sordium significacionem habet, Cornarius. Tauf, id est lana succida, Syluaticus. Et alibi, Aufa Arabica, id est sudor ouium inter coxas, nimirum sordes ipsæ lanarum & cœypus. Laadatissima omnis è collo: natione verò Galatica, Tarentina, Attica, Milæſia, Plinius. Noſtri lana fordidam ex nigris præcipuè ouibus vtuntur. Lanis succidis omnibus vsus medicatus, Plinius. Idem de ouis collo adtonſam laudat in epistola apud Marcellum empir. Succidæ lanæ, molles & è collo feminibusque laudatissimæ habentur. Subueniunt inter iniçia vulneribus, percussis, deſquamatis, (thlasinata & apofymata vocat Dioscorides) liuidis, ossibus fractis, aceto, oleo aut vino imbutæ: siquidem facile succos combibunt quibus immerguntur: (Embregmata & embrochas Græci vocant, cum lintea, stupe aut lana aliquo liquore succove madidæ imponuntur.) Et ob pecudum sordem, sic enim cœypum vocant, emollit. Capitis, stomachi, aliarumque partium doloribus, cum aceto & rosaceo efficaciter imponuntur, Dioscorides. Vinum quod succida nollet Lana pati, Aquinas in Satyra. Lana succida aptè excipit irrigationes, (embrochas) quæ adhibentur contulis aut quomodoocunque percussis, ut quæ utilitatem ex illis proficiscentem promoveat, idque

idque propter cœypum: Lota verò nec amplius cœypum habens, materia tantum est idonea excipiendis liquoribus (siue liquidis medicamentis) quæ irrigantur, (Πνεύματι) Galenus. Lota est vice linamenti carpti, Sylius. Succidam imponunt & deſquamatis, percussis, liuidis, contulis, collisis, contritis, deiectis: capitis & aliis doloribus: stomachi inflationi ex aceto & rosaceo, Plinius (vt & Dioscorides.) Præterque cultum & tutelam contra frigora, succidæ plurima præstant remedia ex oleo vinoque aut aceto, prout quæque vlcere mulceri morderique opus sit, & astringi laxariue, luxatis membris, dolentibusque neruis impositæ, & crebro suffusæ. Quidam etiam salem admiscunt luxatis. Alij cum lana rutam tritam adipemque imponunt. Item contulis tumentibusque, Plinius. Et rursus, At canis rabiosi morsibus inculcata lana succ. post diem septimum soluitur. Reduuias sanat ex aqua frigida. Ex oleo calido humidis adposita medetur, Marcellus. Quin & vlcerebus vetustis imponitur cum melle: Vulnera ex vino, vel aceto, vel aqua frigida & oleo sanat Plinius. Dioscorides vulneribus inter iniçia subuenire scribit. Vulneribus quibuscunque, Succida cum tepido necetur lana Lyæo, Serenus. Ossibus fractis, Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis, Lintea deinde superque inductas necere lanas, Idem: Intellego autem lanas succ. quas fractis ossibus auxiliari Dioscorides quoque docet. Medicinas ex velleribus arietis, in historia eius priuatim recenset. Lana succ. venas verticis vel temporum Pœni pastorales in quadrimis filijs inurunt, vt in Hircini lotij remedijs docui ex Herodoto. Si talum aut vngulam bouis vomer læserit, picem duram & axungiam cum sulfure, & lana succida in volutam candente ferro supra vulnus inurito, Columcl. Lana succida prodest phreneticis suffitæ, Plinius. Ad phrenesin, calidi pecudis pulmones circumponantur: Illotis etiam lanis suffire memento, Serenus. Columbæ, &c. præsertim masculæ sanguis ex vena sub ala oculis cruore suffusus eximie prodest. Superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamque succidam ex oleo aut vino, Plin. Lanæ habent & cum ouis societas simul fronti impositæ contra epiphoras: non opus est eas in hoc vsu radícula esse curatas: neque aliud quàm candidum ex ouo infundi ac pollinem thuris, Plin. Lanam succidam in aceto seruetur, expremitoque humorem in aurem, deinde foramen summum lana succida integito, Galenus Euporist. 2. 4. ad dolores aurium paulatim ingruentes. Sanguinem in naribus sistit cum oleo rosaceo, & alio modo inçita auribus obturatis ipsissus, Plinius. Lana succida conijcitur in nares cum oleo rosaceo, & auriculæ de lana succida obturantur, & ita sanguis profluens continetur, Marcel. Ad sanguinem è naribus sistendum, Lana madens oleo sed nondum lauta rosato, Hæc datur in nares vel claudit densus aures, Seren. Lana succida ex oue foemina decerpta atque intorta, madefactaque rosa liquida, sanguinis abundantiam reprimit, Marcel. Lana succida ex ariete sanguinem sistit, articulos extremorum præligans, Plin. Halitus oris gratiores facere traditur, confricatis dentibus atque gingiuis admixto melle, Plin. Lana succida melle illita dentes perfrecti miro modo candorem maximum consequuntur, Marcel. Lanam succidam linteo illigatam torreto, adieçta deinde tertia salis portione, terito omnia simul, & perfricato hoc puluere dentes: à dolore præferuat, Galen. Euporist. 1. 65. Lana succida nitro, sulfure, oleo, aceto, pice liquida feruentibus tinçta, quàm calidissima imposita bis die, lumborum dolores sedat, Plinius. Ouis stercus & alia quædam cum lana succida admouentur aduersus calculum, ut supra dictum est in remedijs ex stercore. Verendorum cæteris vitiijs (de formationibus & verrucis prius dixerat) medetur lana succ. ex aqua frigida, Plin. Lanam ouillum nigram testiculis tumentibus prodesse vulgò ferunt. Mulierum purgacionem adiuuat fel taurinum lana succida adpositum: Olympias Thebana addidit hysopum. lege cœypum) & nitrum, Plin. Succida lana malos remoratur subdita cursus (id est mensis Plinius de cœypo scribit, vt inferius recitabo.) Mundæ autem & carptæ, in sicili crudo, cæterorum more, vtuntur. Nec secus fimbriati marinarum purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemque modo vrunt. Alij in sicili oris patuli, verucula inter se distantia componunt, & conceptas carminatæque lanas oleo ita suffusas, vt ne stillare quidem possint, assulis tædæ subieçtis, & eidem lanisque permutatis interstratis, leuiter succedunt, & vſas tollant: quod si è tædæ pax, pinguitudo vlla profluxit, collecta reconditur. Lanatur ad oculorum medicamenta: cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & confidere patiuntur: idque sæpius, mutantæ aquam donec linguam adstringat, nec mordeat, Dioscorides. Lana vſta vim habet acrem pariter & calidam, vnà cum partium tenuitate. Itaque molles nimiumque humidas vlcerebus carnes celerrimè eliquat. Inditur & in medicamenta deſiccatoria. Vritur eam tanquam alia plurima, ollam implens nouam, quam tegat operculum multis foraminibus pertusum, Galen. Cinis lanæ succidæ illinitur attitis, vulneratis, ambuſtis: & in oculorum medicamenta additur: item in fistulas auresque suppuratas. Ad hæc detonſam eam, alij vero euulsam decisis summis partibus siccant, carpuntque, & in sicili crudo componunt, æ melle perfundunt vtuntur. Alij hastulis tædæ subieçtis & subinde interstratis, oleo asperſam accendunt: cineremque in labellis aqua addita confricant manu, & confidere patiuntur, idque sæpius mutantæ aquam donec linguam astringat leniter, nec mordeat. Tum cinerem reponunt, Vis eius septica (smectica potius) est, efficacissimæque genas purgat, Plin. Vulneribus quibuscunque, Succida cum tepido necetur lana Lyæo, Ambulæque cinis complebit vulneris ora, Serenus. Combustis igni: Aut tu succosæ cinerem perducito lanæ, Idem. Lanam ouiculæ inter femora velles & combures, & in aceto intingues, & super tempora caput dolentis ligabis, Marcel. Ad spirandi difficultatem, Ouium pilos qui circa anum sunt vſtos ac tritos in dulci vino propinato, Galenus Euporist. 2. 23. Vellerum cinis genitalium vitiijs medetur, Plinius. Cinis lanæ ouis, passionibus pecudum medetur, Idem vt Aggregator citat.

Sordes lanis inhærentes dici cœypum, cum Dioscoride Plinius scribit, velut οὐδὲ βύπην. Apud Galenum Therapeutices quartodecimo, legimus ἀπλοπὴν ἐλασπυρῶν, id est illotam lanam nuncupari ὄσωνται (alibi ὄσωνται) quam lectionem comprobat Suidas quoque, malunt tamen alij ὄσωνται scribere, Cælius. Ianus Cornarius in commentarijs suis in secundum Galeni de compoſ. medic. sec. locos multis veterum Græcorum Latinorumque locis recitatis, hysopum pro cœypo passim legi ostendit: qui error ita inualuit, vt iam aliquot seculis recentiores, & indocti hodieque, pro cœypo hysopum humidam scribant, distinguendi gratia ab herba hysopo. Cœypus &

Σ. Σηκός, οἰονεὶ ἴσχυος πρὸς ἀνδρῶν ἔκαστον αὐτῶν τὰ θρόνημα (α). Et alibi, Σηκός, καὶ εἰς τὸν ἐν οἷς βοσκήματα ἴσανται. Σηκός οὖν ποῖτα vocat Odyssæe q. stabularium, qui vertit & expurgat stabulum. Sunt enim σηκός (inquit Scholiastes) mandra, id est stabula & loca ubi capræ & oves includuntur. Florentinus etiam ouile σηκός nominat. Θήλειαι δ' ἐμέμη- κεν ἀνήμελα κτλ. καὶ εἰ σηκός. Οὐδ' ἔστιν ἄλλο σφαιροειδές. Homerus Odyssæe de ouibus: vbi σηκός etiam pro ouili ponit. Ἦν τε μῆλα ἔκαστον ἐν βίβλιν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νομῆος, Apollonius 4. Argon. Ἰδὼς, τὰς ἑπὶ μῆλων οἰκίας, Hesychius, Varinus. Σηκός, ἡ οἰκία τῶν οὐκιστῶν, Eustathius.

Publicola in ea lege qua animaduertit in eos qui minus consulibus paruissent, ad eod popularis fuit, ut pro plebe magis quam pro patribus lata videretur: quinque enim boum & duarum ouium pretium multa fuit: erat vero pretium ouis oboli decem, bouis autem centum. Cum enim nondum numerorum usus ad Romanos per id temporis frequens esset, pecudibus & iumentis plectebantur fontes. Ex quo inualuit ut patrimonialia à pecudi- bus vsque in hanc diem peculia dicantur: in vetustissimis quoque nummis bouis aut pecudis aut suis signum in- cifum apparet, Plutarch. in Public. Multatio olim non nisi ouium bouumque impendio dicebatur: non omit- tenda priscarum legum beneuolentia. Cautum quippe est, ne bouem priusquam ouem nominaret qui iudice- ret multam, Plin. Multa quæ suprema appellatur (inquit Gel. II. I.) vtpote qua nulla maior instituta fuit, in sin- gulos dies duorum ouium, triginta boum: pro copia scilicet boum, proque ouium penturia. Sed quum eiusmodi multa pecoris armentique à magistratibus dicta erat, adigebantur boues ouesque impendio parui, aliàs maioris: ea que res faciebat inæqualem multæ punitionem. Idcirco postea lege Ateria constituti sunt in oues singulos a- ris deni, in boues æris centeni: minima autem multa est ouis vnus. Nunc quoque quando à magistratibus pop- Romani more maiorum multa dicitur, vel minima vel suprema, obseruari solet vt eorum genere virili appellen- tur: ac nisi in eo genere diceretur, negauerunt iustam videri multam. Varronis verba quibus minima multa dicebatur à prætoribus sunt hæc: Quando citatus neque respondit neque excusatus est, ego ei vnium ouem multa dico. Ouibus duabus multabantur apud antiquos (inquit Fest.) minoribus criminibus: in maioribus autem bu- bus, nec vltra hunc numerum excedebat multatio: quæ postquam ære signato vti ciuitas cepit, pecoraque multitia aut incuria corrumpantur, vnde etiam peculatus crimen vsurpari ceptum est, facta est æstimatio pec- oralis multa, & boues centenis assibus, oues denis æstimatæ. Inde suprema multa, id est maxima, appellatur, tria millia æris: item viceffis minoribus delictis. Et rursus, Peculatus furtum publicum dici ceptum est à pecore, quia ab eo initium eius fraudis esse cepit. Si quidem ante æs aut argentum signatum, ob delicta pœna grauissima erat duarum ouium & triginta boum. Ea lege sanxere T. Menenius Lanatus & P. Septius Capitolinus consules. Quæ pecudes postquam ære signato vti cepit pop. Romanus Tarpeia lege cautum est, vt bos centussis, ouis de- cussis æstimarentur, Hucusque Festus. Multa etiam nunc ex veteri instituto bobus & ouibus dicitur, Var- ro. Apud Lusitanos, teste Polybio, vt citat Athenæus initio libri 8. ouis quondam duabus drachmis vanibat. Troglodytis vxores communes sunt, nisi quæ tyranorum sunt: nam qui tyranni vxorem corruperit, ouem mul- tatur, Strabo. Cappadoces Persis quotannis pendunt præter cætera, ouium quinquaginta millia, Medi duplum ferè, Strabo.

Μάλων οὖν ἐπὶ τῷ καλῶν γλάγῳ, ἢ μέλι σμυλῶν, Theocritus in epitaphio Bionis. Τὰ τῶν περὶ θάλασσαν ἔ- θνητα ὑπὸ τῷ γλάγῳ μέλι μοι ἀφ' ἡμῶν ἔσθαι, καὶ κισσῶν (cissybia vocat multa) οὖν οἶδα πῶς ἠπαρήμην, In epistolis Theophylacti. Οὐδ' ἔστιν ἄλλο σφαιροειδές, Homerus. Cynocephali alunt ouillum & caprinum pecus, atque lac bibunt, Aelianus.

Blattæ (erucæ potius), quas pascurides quasi porricidas Græci vocant, vt Diophanes scriptum reliquit, hortis solent nocere: ergo ventriculum ouis statim occidit non elotum, sed sordibus suis plenum, spatio quo ab- undant, non alit sed superficie tenus debetis operire. Post bidum reperies animalia ipsa congesta ventrem hunc replere. hoc cum iterum vel tertio feceris, genus omne quod nocet extingues, Ruellius. Hirundo ex ouium tergis floccos lanarum euellit, indeque suis pullis nidum quàm mollissimè subfermit, Aelianus.

h. Crisamis quidam Còus plurima possidebat pecora: & cum anguilla quædam quotannis superueniens præstantissimam ouem ei abriperet, obseruatam tandem occidit. Et cum illa in somnio apparet Crisamidem vt ab eo sepeliretur moneeret, re neglecta cum tota familia periit, Hesychius, & Suidas apud quem Crisamis per s. duplex scribitur. Pan munere niueo lanæ captam te Luna sefellit, Vergilius. Mutat fabulam, inquit Seruius. nam non Pan sed Endymion amasse dicitur Lunam, qui spretus pauit pecora candidissima, & sic eam in suos il- lexit amplexus. Pan Mercurij filius (inquit Probus) quum Lunam concupisset, & haberet optimum pecus, postente ea partem pecoris pro concubitu, dicitur pollicitus, & duas partes fecisse gregem, quarum alteram candidiorem sed lanæ crassioris, Lunam doceptam candidiore, deterius pecus abduxisse, ut poëta significat.

De oue in Coinsula quæ leonem peperit, dictum est in Leone H. C. Festis diebus oues purgandæ la- næ gratia lauari non licet, licet autem si curacione scabies ablucenda sit: quam obrem Vergilius non simpli- citer festis diebus oues fluuio mercare concessum scripsit, sed fluuio salubri, Macrobius. Pastores ouilia, oues & pecudes purgabant fumo ex sulphure, rosamarinumque ac herbam sabina & laurum cremabant, Gyraldus. Et alibi, Syntagmate 17. Si oues, inquit, lustrarentur, alia à supradictis ratio fuit: nam pastor summo diluculo aqua oues inspergebat, & sulphure herbaque sabina & lauro igne succensis, circum circa ouilia suffibat, cumque sacro carmine milio & libo cum lacte & sapa Pali deæ sacra faciebat. Hoc suffimento pecora piari, & morbos depelli & tabem putabant. Vergilius (in Bucolicis) cum loqueretur de filio Pollionis, id quod ad principem suum specta- ret, adiecit: Ipse sed in pratis arces iam suaue rubenti Murice, iam croceo mutabit vellera luto. Traditur autem in libro Hetruscorum, si hoc animal insolito colore faceret indutum, portendi imperat ori rerum omnium felici- tatem. Est super hoc liber Tarquinij transcriptus ex ostentario Thufco: ibi reperitur, Purpureo auræque colore ouis ariæ sue si aspergetur, principi ordinis & generis summa cum felicitate largitatem auget, genus propaginem- que propagat in claritate, latioreque efficit. Huiusmodi igitur statum imperatori in transitu vaticinatur, Ma- crobius. De oue quæ lupum occidit, vide in Lupo h. Oracula captantes in ouium pellibus dormiebant, Ouidius in fastis.

Magna & pecori gratia, vel in placamentis deorum, vel in vsu vellorum, Plinius. Hecatombe, inquit lul. Capitolinus, tale sacrificium est: centum aræ uno in loco cespitiæ extruuntur, & ad eas centum 70 fues,

fues, centum oues mactantur. Perfina boum, equorum ouiumque greges, & aliorum omne genus anima- lium in locum quendam saltuosum vel nemorosum è regione (eis τὴν περὶ αὐτῶν ἀγρὰν) præmisit: patim ut de uno quoque genere hecatombe ad sacrificium fieret, partim vt inde epulæ populo exhiberentur, Heliodorus lib. 10. Exsufficit hostiis balantibus, Cicero de diuin. Pecudem spondere facello Balantum, Iuuenalis Sat. 8. Iosias rex immolauit boum chiliades XII. & ouium chiliades XXXVIII. Suidas. Oues & arietes Agyptij non immolat, sed capras, alij contra, vide in Capra H. h. Victimæ antiquis hæ frequentes fuere, ouis, sus, bos, capra, gallina & an- ser: quas cum immolabant, nisi puræ integræque fuissent, & lectæ ad rem diuinam, minus proficere putabant. fuit quidem priscis opinio, vt ex hædis potius, vt ex hædis fierent, quàm ex cæteris: quia hæ mites & cicures essent: ideo etiam ouilli pecoris hostiam maximam, non ab amplitudine, sed quia animi esse placidioris viderent, 70 pontifices dixerunt. Sunt qui scribant, (vt Suidas in voce Θύων) sex tantum ista iam enumerata animalium gene- ra in sacrificiis veteres adhibuisse: quorum sententiam nos nec approbamus, nec refellimus: nam apud auctores plura inuenimus, sed variis in locis & ritibus, Gyraldus. Ambigua oues in sacris quæ dicerentur, Bebius Macer, qui Fastos dierum scripsit, ostendit: ait enim, Iunoni eas quæ geminas parerent, oues sacrificari cum duobus a- gnis altrifsecus alligatis: & has ambiguas vocatas, quasi ex vtraque parte agnos habentes: quam sententiam est secutus Plac. Fulgentius ad Chalcidium. Varro tamen abigenam bouem dictam ait, quam circum altæ hostiæ cõ- stituerentur, Gyral. Oues lectæ dicuntur, quæ ad sacrificandum exceptæ sunt, vt porci eximij, & boues egregij vel eximij. Mactant lectas de more bidentes, Vergil. *Εντομα*, pecora quæ defunctis sacrificantur, quod ceruix eorum incidatur: quæ vero diis coelestibus sacrificantur, illorum ceruix (*ἀνακλάττω*) sursum torquetur. Vel *έντομα* sunt pecora (*περὶ αὐτῶν*, oues) castrata: huiusmodi enim pecudes (oues & alias) mortuis sacrificabant, vtpote steriles 80 sterilibus: dijs vero non castratas, sed integras & testibus præditas: *Καί μιν κινδύνοντας ὑπὸ πνέφρας έντομα μῆλα. Καὶ ἡ γυνὴ έντομα μῆλα*, Etymologus & Varin. *Τὰ δ' έντομα τέτα θύματα ἔσθαι, ἄσπρα, ἄσπρια, ἀλβιλάρα, ἰνῆ, &c.* Pollux. Obseruant periti sacrorum, & cum his grammatici, quod sterilibus pecudibus & iuuenis Diti sacra fieri sunt so- lita, Gyrald. Maximam hostiam ouilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidio- re, Fest. Ceruaria ouis dicitur quæ pro cerua immolabatur, Idem. In hostijs cam dicebant aruigem, quæ cornuæ habet: quoniam is cui oui mari testiculi dempti, & idè vt natura versa veruex declinatur, Gyrald. Syntagmate 17. ex Varrone de lingua Latina. aries quidem olim ares & aruigus dicebatur, vt Varro ait. *Δεξίμηλον θύων εἰσὶ βω- μῆ, δὲ δὲ δέξιστος, τὸ θύμενον μῆλα*. Etymologus & Varin. Hic quidem *δεξίμηλον* etiam interpretatur *ἐπιπέδος* ἢ *ἰσπεδός* Fest. Dicuntur & *δεξίμηλοι* ἰσπεδοί, apud eundem. *Μηλοσφαγίαι*, pro θύων, pecora immolare potius. *Μη- λοσφαγίαι* τε *εἰς θύοις* ἐπ' ἰσπεδοίς, Aristophanes in auibus. *Μηλοσφαγίαι* sacrificia fuere ab ouibus iugulandis nun- cupata, Gyraldus post Hesychium. Clitus dum sacrificia perageret, à rege vocatus, omisis iis regem adiit. Tres il- lum oues ex immolandis hostijs consequuntur. Quod prodigium conspicius Alexander, accitis ariolis Aristan- dro & Cleomanti Spartano aperit. His dira portendi affirmantibus, illicet pro Clito instaurari sacrificium iussit, &c. Plutarchus in Alexandro: subiicit autem historiam Cliti ab Alexandro occisi cum statim post sacrificium non perlitatum, vino largius hausto multa in Alexandrum nimis licenter dixisset. Pausanias in Arcadicis Cleomo- broto Lacedæmoniorum regi in Leuctris Bœotijs signum huiusmodi accidisse scribit: Solebant Lacedæmo- niorum reges pecora secum educere in bellum, vt diis ante prælia litarent: præbant autem capræ duces itineris ante oues: quas (capras) pastores cataades (*καταάδας*) appellant. Lupi tunc impetu in gregem facto, illæsis ou- ibus in solas capras graffati sunt. Ouem aliqui, alij bouem victoriam potiti immolare consueverunt, Valturius 12. 2. Interea dum lanatas, tornumque iuuenum More Numæ cædit Iouis ante altaria, Iuuenalis Sat. 8. Kal. Febr. Io- 70 ui Tonantii bidentis victima fiebat: idibus vero Ianuarij, veruex. Legi etiam qui flaminis vxorem scribat, omnibus nundinis Ioui arietem mactasse, Gyrald. Bidentes oues quæ dicerentur, vide supra in v. Idalis ouis dicebatur, quæ omnibus idibus Ioui mactabatur, Fest. Sunt qui existunt idus ab oue iduli dictas, quam hoc nomine vo- cant Thufci, & omnibus idibus ouis immolatur à flamine, Macrobo. Idibus alba Ioui grandior agna cadit, Oui- dius. Cum Samijsaurum furto sublatum ouis inuenisset, Mandrabulus Iunoni ouem consecrauit, vt Aelianus scribit, Gyrald. Niueam Reginæ ducimus agnam, Iuuenal. Apud Thufas in Aegypto, ubi Venus cornuta colebatur, vacca illi immolabatur, & in Nitriotica præfectura ouis, Gyrald. Plutoni de nigra pecude rem diuinam faciebat, Gyrald. Interea nigras pecudes promittite Diti, Tibullus. Velleris atri agnam, Verg. Et 3. Aen. Nigram hymeii pecudem, Zephyris felicibus albam. Et 4. Georg. Et nigram mactabis ouem, defunctæ Eurydicæ. Et 5. Aen. Huc (ad campum Elysiu) casta Sibylla Nigrarum multe pecudum te fan- 70 guine ducet. Et 6. Aen. de expiando in sepulto, Duc nigras pecudes, ea prima piacula sunt. Et in carmine de- uotionis vrbium & exercituum, legimus: Ouibus atri tribus. Nigram pecus Plutoni immolabatur per similitu- dinem, vt alia quædam victima alijs dijs vel per similitudinem, vel per contrarietatem, Seruius. Vacca sterilis im- molatur propriè (*πῶς καὶ τὸ οἰκείον*, lego *οἰκείως*) inferis (dijs) propter sterilitatem: sic & ouis non solum nigra, (*δὲ μέλας*) sed nigerrima, propter tenebras infernales, Varin. in *Στέρεθ. Οἶσε πῶς ἀπὸ ἔργου λάβειν, ἢ πῶς ἢ μέλαιναν* ἢ τε καὶ ἡλίω. Διὸς ἡμεῖς οἰσπεθὸν ἀπὸν. Menelaus Iliad. γ. Vbi Scholia, Soli tanquam mari & splendido deo, agnū album immolari conueniebat. Terræ verò, agnam fœminam & nigram. Nos vero, inquit Menelaus, alium ag- num immolabimus Ioui, (nimirum xenio) cum & ipsi in Troia peregrini essent. Meminit etiam Varinus in *Αρπ. Nestor Iliados κ. explorator adituro Troianorum castra, promittit à singulis optimatibus Græcis singula dona danda, nempe ouem nigram & grauidam, δὲν μέλαιναν ὄνηλον ὑποπύλλον*: vbi Scholia, Nigram, quia nocte i- 80 bat: grauidam vero per symbolum boni omnis, vt fructuosum ei iter foret. Rubigo deo vel Robigini deæ, ad ar- cendam ex segetibus rubiginem, veteres mense Aprilis extis canis & ouis sacrificabant, vt Ouidius in Fastis scribit, Gyrald. Paci Aristophanes victimam facit ex oue, vt superius in a. retuli. *Επιβοιον* appellabant sacrificij genus, ubi post bouem Minervæ sacrificatum, Pandryso ouis sacrificabatur, vt scripsi in Boue h. *Βεπρωρον*, genus sacrificij ex centum ouibus & boue vno: vide supra ibidem. Lustrari exercitum, nisi fues, oue & tauris, qui puri essent, non erat fas, &c. Vide in Sue h. in sacrificio Martis ex fue. De solitaurilib. vbi immolabantur, taurus, verres & ouis vel potius aries, dicam in Ariete. *Τελθία ἡ καταρῶν ζώων, δὲν περὶ βότων καὶ ταύρων, ἢ ταύρων καὶ αἰγῶν καὶ περὶ βότων, ἢ κείπης καὶ κειμῶν καὶ τρώγης γνομένης οὐσίας*, Eustathius. Apollonia, quæ in sinu Ionico est, sacras Soli oues fuisse, Græci scri- bunt, quæ interdum fluumum pascerebant. Noctu quæ stabulantes in antro quodam, ab vrbe non procul custodirent delecti viri, diuitiis & genere inter populares splendidissimi, singulis annis stuguli. 70 Quod ex oraculo quodam Apolloniæ oues eas permagni facerent. Proinde Euenio (vt fertur) vaticino vigi- lias edor-

lias edormiente, contrucidatis ouium plerisque (sexaginta, Herodotus) lupis grassantibus, publico Apolloniatarum decreto, quim se is minus tueri quiuisset, est exoculatus, Caelius ex Herodoti nono; vbi hæc historia copiosius describitur. Solis oues in Sicilia pascebat Phaethusa iunior filia Solis, boues vero Latipetie, ut canit Apollonius libro quarto Argon. Mala aurea Hesperidum, ouesne an poma fuerint, require supra in a. Samij ouem venerantur: quoniam aurum eis furto sublatum ouis inuenit: quare Mandrabulus Samius Iunoni ouem consecrauit, Aelian. Saitæ & Thebani ouem colunt, Strabo lib. 17. Deus animalia quædam, quæ colit & veneratur Aegyptus, vt boues & oues, in cibo Iudæis permittit, ut superstitionem istam contemnere discerent: Et rursus interdixit iis, quibus Aegyptii nimium gulosè vescuntur, vt carne fuilla; Procopius. Aegyptij bouem & ouem propter vtilitatem & fructum coluerunt, Plutarch. in libro de Iside. Lanatis animalibus abstinet omnis Mensa, Iuuenalis Sat. 15. de Aegypto. Soli Aegyptiorum Lycopolitæ ouem edunt, quod à lupò etiam, quem deum existimant, deuoetur, Plutarch. in libro de Iside.

PROVERBIA.

Diogenes Cynicus opulentum quendam, cæterum indoctum, ouem aureo vellere dixit *οὐλοῦν χρυσοῦν*. Erasmus. M. Sillanum, vt tradit historicus Dion, Caligula vocare solebat *χρυσὸν οὐλοῦν*, Cælius. Videntur autem alluisse ad arietem quo vectus est Phrixus; cuius vellus aureum factum fabulantur. Extat huius argumenti etiam Alciati emblema, inscriptum, Diues indoctus:

Tranat aquas refidens pretioso in vellere Phrixus, Et fluiam impavidus per mare scandit ouem. Eoquid id est? Vir sensu hebeti, sed diuise gazas, Coniugis aut serui quem regit arbitrium.

Sed de hoc ariete eiusque vellere, plura in Ariete h. afferemus. Ouis cultrum; *ὄϊς τὴν μάχαιραν*, subaudi reperit: In eos dicitur, qui ipsi reperiunt quo pereant: (*ὀπί τῶν ἀλλοστραλῶς σφίον αὐτοῖς χρυσοῦν*. Suid. forte addendum *τῶ ἀρημάχῳ*.) Quidam pro oue capram efferunt. Vide, Capra gladium, inter prouerbia ex capra. Prius lupus ouem ducat vxorem, *Προικεν λυκοῦ οὐν ὑμῶν*: Vide supra in prouerbiis à lupo sumptis. Item illa ibidem, Ouem lupo committere (vnde factum nomen proprium *ὀϊλοῦν*.) Ouem lupis relinquere: Nunc & oues vitro fugiat lupus. Custos ouium præclarus, lupus, Cicero. Ouium mores, *Προβάτων ἦθος*: In stupidos ac stolidos iaci solitum. Aristophanes in Pluto, *ἄλλὰ οὐ προβάτων βίον λέγεις*, Ouicula mihi vitam prædicat. (Quam vero simplex, stolidum & iners ouis ingenium fit, in D. explicauimus.) Et in Vespitaxans vecordiam populi Atheniensis, oues illos vocat, *Ἐπιλησσοῦσιν οὐλοῦσιν ἄνθρωποι*. Plautus in Bacchidibus, Quis has oues adegit? in fenes stultos. Huc respiciens Origenes enarrans Leuiticum, ouis immolationem interpretatur affectuum stultorum & irrationalium correctionem, Erasim. *Προβάτων βίον ἔστι τῶν μωρῶν καὶ ἀνοήτων. τὰ δὲ προβάτα ἔδεν ἐργάζεσθαι καὶ ἔτι ἔτι ἄδρανές*, Suidas & Scholia in Plutum Aristophanis. Ouium nulla utilitas si pastor absit, *Προβάτων* (si addas *ἦθος*, erit *senarius*) *ἔδεν ὄφελος εἶναι ὁ ποιμὴν ἀπῆ*. Admonet adagium *ἀναρχίαν* rem esse omnium perniciosissimam. Nihil rectè faciunt ministri, nisi ad sit herus. Inuites discipuli, quoties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis autoritate gubernetur, Erasmus. Huc spectat illud in Sacris, Terra commouebitur, eritque tanquam dama agitata, & ouis quam nemo colligit, *Ἐσαῖα 13*. In trabunt ad vos lupi rapaces in ouium vestitu, Actorum 20. Vide supra in Lupo post prouerbia profana. Videt lupum venientem, & deseritis ouibus fugit; lupus autem rapit ac dispergit oues, Ioannis 10. Germanorum prouerbia: *Die nacht sind alle schaaß schwaartz*, Oues noctu nigrae sunt omnes: Sublata lucerna nihil interest inter mulieres. *Der voolff isst auch vvollem geztelt schaaß*, Lupus ouem quamuis numeratam deuorat: Non curat numerum lupus.

Apologi. Ouis alens catulum lupi: Vide in Lupo prouerbiū, Lupi catulos ale. Lupus cum Pastores in tugurio ouem edentes vidisset, propius accedens dixit: Atqui ego si idem facerem, quantum ciceretis tumultum? Aefopus in Symposio Plutarchi, in Pittacum qui quamuis legem tulisset aduersus ebrios, ebrietatis tamen vitium ipse non declinabat.

DE ARIETE.

A.

ARIES dux est ouium, non castratus: nam cui adempti sunt testiculi, veruex vocatur, de quo dicemus mox post Arietem. Isidorus & alij recentiores veruecem cum ariete imperite confundunt. *אריל* *ail* & *eel*, scribitur etiam *איל* *eel* sine *iod*, Genesios 15, vbi Septuaginta vertunt *καλός*, Chaldaus *אריל* *akerim*, arietes: Arabes *كباش* *kabsh*. (*כבשה* Hebraeis, *Kabsh*, cum aspiratione in fine, ouem vel agnam significat.) Persa *نر* *nerameish*, *نر* *Kar*, plurale *Karim*, (quæ vox etiam Græcis pro oue accipitur: vide supra in Oue a.) David *Kimhi* exponit *Keber*, id est agnum: item *eelim* & *athudim*, id est arietes & hircos. Tropo etiam arietes dicuntur machinæ bellicæ Pfalm. 37. ubi Hieronymus monoceros reddidit, Septuaginta *ἄψωφῖος*. Abraham quidam agnos, quidam valles, Deuteronomij 32. Arabes vertit *בארת*, *baraph*, (Leuitici vnde decimo Persica translatio pro oue habet, *barah*.) Persa *פארבהן* *pharbehān*, Septuaginta *δελφῶν*, Hieronymus agnorum. Plura vide supra in Oue A. Lesan alhamel, id est lingua arietis, & est plantago, Andr. Bellunen. Vetus quidam glossographus habet, Afel alkame pro lingua arietis, corruptis opinor vocibus. Maraches, id est fel veruecis, Syluat. Arietis hodie vulgo in Græcia nominatur *καίριον*: Italicè montone vel ariete: Gallicè *belier*, vel *ran*: 60 (Illyrij quidem veruecem vocant *beran*) Hispanicè *carnero*: Germanicè *vvider*, est quidam *hāmel* interpretantur, nos *hāmmel* vocamus veruecem. (Bellunenensis lesan alhamel interpretatur linguam arietis apud Auicennā.) Sed vocabulum *vvider* à multis communiter vsurpatur pro oue mare siue castrato siue non castrato, quamobrè differentie causa aliqui non castratum nuncupant *hodervvider*: castratum vero *heilvvider*. In Heluetia quidam arietem *ramchen*, veruecem *vvider*. Anglicè *ram*, vel *tup*.

B.

De arietibus Tarentinis vide supra vbi de ouibus Tarentinis dictum est capite quinto. Oues & arietes magni sunt apud Indos: horum caudis amputatis oleum exprimunt, vt dixi in Oue B. In Tartaria regione Camandu (in Scythia, Gillius) arietes non minores asinis sunt, cauda tam longa & lata, ut triginta librarum pondus æquent: pulcherrimi, pingues, & in cibo optimi, Paulus Venetus 1.22. Vartomannus 2.5. scribit in ædibus regis A-

librum fuisse præpinguem veruecem, cuius cauda ad eò obesa fuerit vt libras quadraginta appenderet. Et eiusdem libri cap. 9. Prope Reame (inquit) vrbem Arabiae felices, veruecem genera reperiuntur quorum caudam animaduerti pondo esse librarum quadraginta quatuor. Carent cornibus, adeoque sunt obesi ac pingues, vt vix incedere possint. Et capite penultimo, Circa Zeilam vrbem Aethiopiae verueces nonnulli ponderosissimas trahunt caudas, vt pote pondo sedecim librarum. His caput ac collum nigricant, cætera albi sunt. Sunt item verueces profus albicantes, quorum cauda cubitalis est longitudinis, modo elaboratæ vitis: pascaria vt bubus à mento pendent, quæ humum propè verrunt. Et 6.7. Circa Tarnafari vrbem Indiae tanta est pecudum copia, vt duodeni verueces singulo aureo vaneant. Conspiciuntur illic rursus verueces alij, cornua haud ab similia damis habentes, nostris longè maiores ferociioresque. Caudæ veruecum in peregrinis quibusdam regionibus tantæ sunt, quantum nullus apud nos veruex. Contingit hoc, quia humidissimum est hoc animal, & inter quadrupedia frigidum. Cumque cætera ossa extendi nequeant, ne pinguedine propria obruatur animal totum humorem in caudam transmittit, sitque carne & pinguedine immensa extensis etiam ossibus ac nervis non parum, quæ humida natura velut & pisces semper incremento apta sunt. Allie est cauda arietum præpinguis, ita ut quandoque circiter denas libras appendat, Bellunenensis. Coraxorum lanitium omnium pulcherrimum est, vnde admiffarii arietes talento emuntur, Strabo libro lib. 3. *Ουίβας*, arietes syluestris, vel asinus, *κλυμαξ*. Suidas & Varin. De cornibus & aliis aliquot partibus arietis & electione eius dicitur sequenti capite. Arietes statim cornuti: vide supra in Oue B. Obscurus quidam citat tanquam ex Aristotele hæc verba: In Libya citò apparent cornua in capitibus arietum: & secūdum Homerum, arietum etiam femine cornuta sunt. Sed apparet pro ceruis falso interpretem translulisse arietes, ex Hebraica scilicet vel Arabica lingua: nam *cel* vel *ail* arietem significat, *aial* ceruum: scribitur utraque vox iisdem literis *איל*, vt nisi puncta accesserint non sit discernere præterquam ex sensu. In Septentrione alicubi arietes mutili sunt, Obscurus. Arieti cornua in modum circuli replicata, Idem. Conuoluta in anfractum cornua arietum generi ceu cellus natura dedit, Plin. Apud Rhætos (ut ex amici cuiusdam literis nuper accipi) arietes procreantæ ætatis, puta sex aut octo annorum, ad priora cornua producunt alia veluti ad nata parua, bina vel terna vel etiam plura. Idem scribit in Italia genus quoddam arietum esse, quod natura & ab ineunte ætate quaterna aut sena aliquando gerat: sed hos imbelles esse, tenui ac in firmo corpore, lana inutili. Rhæticis vero, quos dixi, minora illa cornua non ante quintum aut sextum annum adnasci, primis interim semper proficientibus robore & crassitie: eosdem robustos ac feroces esse, & à pastoribus aliquando ad pugnam hostiliter concurrentes inequitari. Verueces quatuor cornibus insignes vidimus, Cardan.

C.

Blaterat hinc aries, & pia balat ouis, Author Philomela. Emiffarius equus, aries, & huiusmodi, qui emiffus sit in solitudinem, vel qui ad generandam sobolem emittitur, Valla in Raudensem. Legitur hæc vox in Biblijs: sed Latinus admiffarium dixerit, pro eo qui ad sobolem generandam feminis admittitur. Quos arietes submittere volunt, potissimum eligunt ex matribus, quæ geminos parere solent, Varro. Et rursus, in primis videndum, vt boni deminis pecus habeas, id ferè ex duabus rebus potest animaduerti, ex forma, & ex progenie. Ex forma, si arietes sint fronte lana vestiti bene, in tortis carnibus pronis ad rostrum, raui oculis, lana operis, auribus amplis, pectore & scapulis & clunibus latis, cauda lata, & longa: animaduertendum quoque lingua ne nigra, aut varia sit, quod ferè qui talem habent, nigros, aut varios procreant agnos. Ex progenie autem animaduertitur, si agnos procreant formosos. Non solum ea ratio est, inquit Columella, probandi arietis, si vellere candido vestitur, sed etiam si palatum, atque lingua concolor lanæ est. Nam cum hæ corporis partes nigrae aut maculosæ sunt, pulla vel etiam varia nascitur proles: idque inter cætera eximic talibus numeris significauit: idemque, qui supra.

Illum autem, quamuis aries sit candidus ipse, Nigra subest vdo tantum cui lingua palato, Reice, ne maculis infuscet vellera pullis, Nascuntur. Vna eademque ratio est in Erythraeis, (erythris, id est trutis, vt ipse exponit 7.2.) & nigris arietibus, quorum similiter (vt iam dixi) neutra pars esse debet discolor lanæ, (discolor lana potius, vel discoloris lanæ,) multoque minus ipsa vniuersitas tergoris maculis variet: ideo nisi lanatas oues emi non oportet, quo melius vnitas coloris appareat: quæ nisi præcipua est in arietibus, paternæ notæ plerumque natis inhærent. Habitus autem maxime probatur, cum est altus atque procerus, ventre promisso, atque lanato, cauda longissima (& lata, Crescentien,) densisque vellens, fronte lata, testibus amplis, in tortis cornibus, curtis cornibus, pronis ad rostrum, lana operis auribus, amplo pectore, scapulis & clunibus latis, vellens depressi: non quia magis hic sit vtilis (nam est melior mutilus aries) sed quia minime nocent. Intorta potius quam surrecta & patula cornua: quibusdam tamen regionibus, ubi coeli status vuidus, ventosusque est, capros, & arietes optauerimus vel amplissimis cornibus, quod ea porrecta, altaque maximam partem capitis à tempestate defendant. Itaque si plerumque est atrocior hyems, hoc genus eligemus: si clementior, mutilum probabimus marem: quoniam est illud incommodum in cornuto, quod cum sentiat se velut quodam natura loco capitis armatum, frequenter in pugnam procurrat, & fit in foeminas quoque procacior. Nam riualem (quamuis solus admiffuræ non sufficit) violentissime persequitur. Nec ab alio tempellium patitur iniri gregem, nisi cum est fatigatus libidine: mutilus autem, cum se tanquam exarmatum intelligat, nec ad rixam promptus est, & in Venere mitior, hæc Columella. Sed quomodo arietis petulei seuitiam pastores repellant, dicam in D. Mense Iulio, inquit Palladius, arietes candidissimi eligendi & admittendi sunt, mollibus lanis: in quibus non solum corporis cadior considerandus est, sed etiam lingua, quæ si maculis fuscabitur, varietatem reddit in sobole. De albo plerumque nascitur coloris alterius: de fuscis nunquam (sicut Columella dicit) potest albus creari. Eligemus arietem altum, (& vt Columella,) ventre promisso & lanis candidis testeo: ætatis primæ, qui tamen vsque in octo annos potest vtiliter inire. Arietes (inquit Florentinus) esse debent bene compacti, aspectu pulchri, splendicantes (*χαροστες*, vide in Leone B. qualis hic color sit) oculis, fronte hirsuta, venustis cornibus sed exiguis armati, auribus lana defa intestis, lato dorso, testiculis magnis, colore vndiquaque vno. Pro diuersitate coloris venarum sub arietis lingua, agnos etiam colore variare aiunt: alij ad colores venarum sub lingua ouis hoc referunt, vt dixi in Oue C. Arietis lanam sequitur tota generatio ipsius, Albertus. Arietum maximè spectantur ora: quia cuius coloris sub lingua habere venas, eius & lanitium est in foetu, variumque si plures fuere: & mutatio aquarum potusque variat, Plinius. Hinc est nimirum quod Didymus scribit, Vult arietes perpetuo aqua eadem vti, non peregrina & aliena.

Arietes per dimidium annum dicitur dormire super latere vno, & per dimidium super altero, Albertus. Sex 70 hybernos menses in læuum latus iaccens quietem capit: contraque ab æquinoctio verno in dextrum incumbit:

G.

Remedia quaedam ex veruece retuli in Ariete G. Ad spasmum, Capite castratino cum pedibus siue truncu-
lis & intestinis, & hordeo, in aqua decoctis balneum parabis, cui infideat aget: pingua enim & humectantia o-
mnia prosant. Leonellus Fauentinus. Ius pingue veruecis ventrem emollire constat, si integra bibatur libra, vel
duae etiam successiuè, Braffauolus.

H.

Apud Festum in Solitaurilium mentione verbices pro verueces corruptè legi conijcio. Semimaris ouis vi-
scera, Ouid. i. Fast. *Verueces*, aries castratus, *verueces*, (sic enim legendum,) Hesychius, Varius. Veruecem ho-
minem amentem vocauit Plautus in Merc. Ego ex hac statua veruecea volo Erogitare, meò minore quid sit fa-
ctum filio, Plautus Capt. id est, ex seruo, qui veluti imago veruecis est, hoc est sine ratione & prudentia non aliter
quam veruec. Aut bouem, aut ouè, aut veruecem habet signum, Varro de pop. Rom. vita apud Nonium. Verue-
cum in patria, crassoque sub aère nasci, Iuuenal. Sat. 10. Kal. Febr. Ioui Tonanti bidens victima fiebat: idibus verò
Ianuarij, veruec, Gyraldus. Ambegni bos & veruec appellabatur, cum ad eorum vtraque latera agni in sacrificiis
ducebantur, Festus. Quod genus sacrificium lari veruecibus fiebat, Cicero 2. de Leg. Emblemata Alciati, loquitur
autem Mediolanum ciuitas:

*Bituricis veruec, Hecus dat sacula signum.
Quam Mediolanum sacra dixere puella
Culta Minerva fuit, nunc est ubi numine Tecla
Laniger huic signum suus est, animalq, biforme,*

*His populis patrie debita origo meae est.
Terram: nam verus hoc Gallica lingua sonat.
Mutato matris virginis ante domum.
Acribus hinc seris lanitio inde leui.*

DE AGNO.

A.

AGNVS anniculus Hebraeis est *אֵשֶׁת קֵבֶשׂ* *Kebo*, & per metathesin *אֵשֶׁת קֵבֶשׂ* *Kesib*: Vide in oue A. *אֵשֶׁת*, *sheh*,
grex, aries, agnus, ouis. Inuenitur autem aliquando masculinum, ut *אֵשֶׁת תַּמִּים*, *sheh tamim*, agnus
in teger, Exodi 12. aliquando foemininum, ut *אֵשֶׁת פְּשֻׁוּאָה*, *sheh peshua*, grex dispersus Hieremie 50.
Significat autem agnum ouinum, & caprinum, id est hœdum. Muniterus. Nostri interpretes pro
sheh plerunq; reddunt ouem: significat autem pecus paruum, vt ouem vel capram, in vitroque sexu,
אֵשֶׁת קֵבֶשׂ, vide in Ariete A. *אֵשֶׁת קֵבֶשׂ*, *gedis*, David Kimhi putat tam ex ouium quam ex caprarum genere dici hœdum &
agnum, propterea quòd saepe adiungitur vox haisim, id est caprarum. R. Abraham solis capris nomen attribuit,
ut solet etiam Arabica lingua: vide in Hœdo A. Geneleos 31. pro eo quod nos posuimus, (inquit Hieronymus)
mutauit mercedem meam decem vicibus, LXX. interpretes posuerunt decem agnis, nescio qua opinione du-
cti, quum verbum Hebraicum monim, numerum magis quam agnos sonet. Atqui ego conijcio in translatione
LXX. interpretum non *אֵשֶׁת קֵבֶשׂ* legendum, vt vulgati codices habent, sed *אֵשֶׁת קֵבֶשׂ*, hoc est decem minis:
mana enim, vnde plurale manim, minam vel libram Hebraeis significat. Graeci agnum *ἀγνός* vocant, & *ἀγνός*, à
genitio *ἀγνός*, nam rectus non est in vsu: item *ἀγνός*. Vide infra in H. a. *ἀγνός*, *ἀγνός*, *ἀγνός*, Hesyeh. Varin.
Graecis etiam hodie vulgò *ἀγνός* dicitur. Italis agna & agno, & diminutiuum agnello. Hispanis cordero, Gallis
agneau, diminutiuum agnelct. Germanis *lamb*, *lamblein*. Anglis primo anno à lambe, secundo à hogg.

B.

In Africa arietes statim cornigeri generantur, nec solum mares, vt Homerus scribit, sed etiam foeminae, A-
ristot. Huius rei rationem reddidimus in Boue H. b. ex Herodoto. Vide etiam in Oue B. Lactes dicuntur intelli-
na. Titinius Pfallia, Ferricula, cerebellum, lactes agninas, Nonius: Citatur etiam à Prisciano. Canem fugitivu
agninis lactibus alligare, vide infra inter prouercbia.

C.

Agni balant. Acl. Spartianus. Ouis primiparis minores foetus, Plinius. Agni verno tempore nati, maiores,
robustiores, & pinguiores sunt quam autumnò vel hyeme, vt quidam citant ex Aristotele & Auicenna. Coeunt
oues à tertio idus Maias, ad xiiij. calendas Augusti. Gerut partu diebus CL. Postea cocepti inualidi. Cordos vocabat
antiqui post id tempus: forte simpliciter, post tempus, legendum, vt etiam Varro habet) natos. Multi hybernos 50
agnos praefertunt vernis: quoniam magis interstit ante solstitium quam ante brumam firmos esse, solumque hoc
animal vtiliter bruma nasci, Plinius. Agnus quo tempore anni commodissimè nascatur, plura diximus in Oue C.
Quae nata sunt matura & chorda, vt pure & molliter stent, videndum, & ne obterantur. Dicuntur agni chordi,
qui post tempus nascuntur, & remanserunt in voluis intimis: (quas) vocant *χορδοί*, à quo chordi appellati. Var-
ro. Agnus (inquit Columella) cum est editus, erigi debet, atque vberibus admoueri, tum etiam eius diductum os
pressis humectari papillis, vt condiscat maternum trahere alimentum: sed prius quam hoc fiat, exiguum emul-
gendum est, quod pastores colostram vocant: ea nisi aliquatenus emittitur, nocet agno: qui biduo quo natus est,
cum matre clauditur, ut & ea partum suum foueat, & ille matrem agnoscere condiscat. Mox deinde quandiu non
lasciuit, obscuro & calido septo custodiatur: postea luxuriantem virgea cum comparibus area claudi oportebit,
ne velut puerili nimia exultatione macecat: cauendumque est, vt tenerior separatur à validioribus, quia robu-
stius angit imbecillum. (Ita secliso paruulorum grege, matricem mittantur in pascua, Pallad.) fatique est mane
prius quam grex procedat in pascua: deinde etiam crepusculo redeuntibus saturis ouibus admiscere agnos: qui
cum firmi esse coeperint, pascendi sunt intra stabulum cytiso, vel Medica, tum etiam fursibus, aut si permittit
annona, farina ordeii vel crui: deinde vbi conualuerint, circa meridiem pratis, aut noualibus villa contiguus ma-
tres admouenda sunt, & à septo emittendi agni, vt condiscant foris pasci, Hæc ille & Palladius. Mense nouembri
agnorum prima generatio est, Palladius. Plura vide mox in E. ex Varrone. De pastu agnorum dixi etiam nonni-
hil in Oue E. ex Crescentiensis. Ad conficiendum caseum aliqui addunt pro coagulo de fici ramo lac & acetum.
Quam ob causam apud diuæ Rumiae sacellum à pastoribus satam sicum non negarim: ibi enim solent sacrificare
lacte pro vino, & pro lactentibus: mammae enim rumis, siue rumæ, vt ante dicebant, à rumi: & inde dicuntur sub-
rumi (*seugerling*) agni lactentes, à lacte, Varro. Dicuntur & hœdi subrumari, cum ad mammam admouentur, &c.
apud

apud Festum. Ferè ad quatuor menses à mamma non disjunguntur agni, Varro. Agni Tarentini quorum deli-
cata & pretiosa lana est, quomodo nutriendi, vide in Oue E. De castratione agni lege supra in Veruece. Agni
morbo non laborabunt, si hederam in pastu appones curriculo septem dierum, Democritus. Agnis quoque suc-
currendum est vel febricitantibus, vel ægritudine alia affectis: qui vbi morbo laborant, admitti ad matres non
debent, ne in eas perniciosam transferant. Itaque separatim mulgendæ sunt oues, & celestis aqua pari mensura la-
cti miscenda est, atque ea potio febricitantibus danda: multi lacte caprino iisdem medentur, quod per cornicu-
lum infunditur faucibus, Columella. Et rursus, Est etiam mentigo, quam pastores osiginem vocant, mortifera
lactentibus. Ea plerunq; fit, si per imprudenciam pastoris emissi agni, vel etiam hœdi roscidas herbas depaue-
rint, quod minime committi oportet. Sed cum id factum est, velut ignis sacer os atque labra foedis vlceribus ob-
sident. Remedio sunt hyssopus, & sal aquis ponderibus contrita. Nam eà mistura palatum atque linguam totum-
que os perficitur. Mox vlcera lauantur aceto, & tunc pice liquida, cum adipe stillo perlinuntur. Quibusdam
placet æruginis tertiam partem duabus veteris axungie portionibus commiscere, tepefactoque vti medicamine.
Nonnulli folia cupressi trita miscunt aquæ, & ita per vlcera, atque palatum. Mentigo in agnis & hœdis id ferè
malum esse videtur, quod in hominibus mentagram appellant. Vtriusque vocabuli etymon à mento: quoniam
ab ea parte ferè oriebatur: foedisque vlceribus mentum, os, labra, obsidebat, Phil. Beroaldus. Videtur sanè vt me-
tigo menti malum, sic oris ostigo dictum. Agnos pediculis aliquando infestari scribit Crescentien.

D.

Agni simul vt sunt in lucem suscepti, circum matres statim erratico saltu concurrere, & domesticum inci-
piunt ab alieno internoscere: cum homo parentes suos ferè admodum agnoscere incipiat, Aelianus. Præterea te-
neri tremulis in vocibus hœdi Corniferas norunt matres, agniq; petulci, Lucretius. Agnus simplicissimus,
cum à matre quandoque aberrat, frequenter eam balatu absentem excitat, multisque licet versetur in millibus
ouium, recognoscit vocem parentis, & festinat ad eam. Nam quamvis cibi & potus desiderio teneatur, transcur-
rit tamen aliena vberalicer humore lactis grauida exundent: soliusque materni lactis fontes requirit, Ambro-
sius. Latini agnum ab agnoscendo putant dictum: eò quòd præ cæteris animalibus matrem suam noscat, ad eò
quòd si in magno grege errauit, statim balatu vocem noscat parentis, Isidorus & Albert. Ouis agnum suum odo-
re posteriorum noscit, & cum lactet agnus caudam velocissimè agit, Albertus. Mirum est & tamen verum, fidi-
bus lupi agninas malè obstrere: quamquam hoc idem contingat neruis ferè omnibus diuersorum animaliu,
vt canis & agni, Cardan. Vide supra in Oue D.

E.

In nutricatu cum parere coeperint: iniiciunt in ea stabula, quæ habent ad eam rem seclusa: ibique nata re-
centia ad ignem prope ponunt: & quoad conualuerint, biduum aut triduum retinent, dum agnoscant matrem
agni, & pabulo se saturent. Deinde dum matres cum grege in pastum produunt, retinent agnos: qui cum redu-
cti sunt ad vespertum, aluntur lacte: & rursus discernuntur, ne noctu à matribus conculantur. Hoc idem faciunt
mane ante quam matres in pabulum exeant, vt agni saturi fiant lacte. Circiter decem dies cum præterierint, pa-
los affigunt, & ad eos alligant libro, aut qua alia re leui distantes, ne toto die cursantes inter se teneri delibent ali-
quid membrorum. Si ad matris mammam non accedit, admouere oportet, & labra agni vngere butyro, aut adipe
suillo, & olfacere labra lacte. Diebus post paucis obijcere his viciam mollitam, aut herbam teneram arte-
quam exeant in pastum, & cum reuerterent. Et sic nutricantur, quoad facti sunt quadrimestres. Interea matres
eorum his temporibus non mulgent quidam (per duos menses, ex Didymo,) qui melius omnino perpetuo,
quòd & lana plus ferunt, & agnos plures. Cum depulsi sunt agni à matribus, adhibenda diligentia est, ne desy-
erio senescant: itaque deliniendum in nutricatu pabuli bonitate, & à frigore & aestu ne quid laborent, curandi ma-
Cum obliuione iam lactis non desiderant matrem, tum denique compellendum in gregem ouium, Varro &
mutuatus ab eo Crescent. Plura vide supra in C. & quaedam de agnis lactandis in Oue E. Partus ipsos vbi lacte fue-
rint expleti, separatim seruare oportet. Conculantur enim vna relictis cum matribus. Ante duos menses lac
emulgendum non est: melius autem erit si nunquam. Sic quippe agni corpulentiores euadent. Cæterum foetus ex
primiparis ouibus nutrire operæ pretium est, cum sint infirmiores quam vt durent diutius. Didymus. Agnis ædi-
tis singula septimana per mensem sal dari debet, & in posterum decimo quinto semper die. Quando autem separa-
rantur à matribus, mox tridentur propter pediculos, (oues quidem pediculis carere Aristot. & Plinius prodide-
runt:) vel quia melius crescant, & vnaquaque hebdomade sal eis obijciatur. Circa natiuitatem Domini iunguntur
cum matribus, vt de agnis Palladius scribit, Crescentien. Sectarius veruec, qui gregem agnorum præcedens
ducit, Fest. Vide in Veruece A. Quod ad fructum ex agnis percipiendum, leges quaedam ex Catone in Oue E.
Bini agni vnus ouis (cum venduntur) numerum obtinent, Varro. Rheno proprie ouium pellis est, vel agnina
potius, vt dixi in Capra E. Pelles & lanæ agnorum sunt optimæ, atque ad operimentum humani corporis aptio-
res quam matrum, Crescent. Indumentum ex pellibus agninais corroborat corpora iuuenum, Filius Zor apud
R. Mosen. Plura vide infra in G. Agninae pelles, quas pellifices nostri ad vestimenta parant, magna ex parte de-
sumptæ sunt ab ouibus quæ vel in partu vel proximis post diebus moriuntur. Nam intra paucos dies lanæ eis
molliores fiunt & ineptæ pellificibus. Pelles quæ ex foetu sumuntur, cum oues grauidæ mactantur, vulgò *vesch-nd-
ling* vocantur, ac si dicas excoriatitas. Adferuntur ad nos ex longinquis regionibus: pulcherrimæ quidem, crispæ,
60 prælo compressæ & maioris præcij ex Italia: parte vltra Romam, Apulia præsertim. Elegantes & nigrae pelles ex
Provincia seu Narbonensi Gallia & Hispania (vbi & monopolia haberi audio, ita vt certi quidam loci suum ha-
beant mercatorem, cui soli pelles vendi omnes oporteat) ferè mittuntur, iam ad vsum paratæ: sunt autem pin-
guificalæ. Candidæ vero apud nos parantur, & ex nostris regionibus habentur. Lactis duobus congijs addunt
coagulum magnitudine oleæ, vt coeat: quod melius leporinum & hœdinum quam agninum, Var. Maio mense
caseum coagulabimus syncero lacte, coagulibus vel agni vel hœdi, Palladius. Tempore futuri prognosticon ab
agnis, vide in Oue E.

F.

Agnorum caro satis est conueniens, cum de lacte remoti fuerint, Crescentiensis. Agnina humiditatis plus
70 habet quam caliditatis: veruecina verò temperata est, Platina. Ex pedibus animalibus suilla caro probatissi-
mu;

mus cibus est, deinde hœdina, mox vitulina: agnina vero humida, tum lentorem mucoremque in se habere cœ-
 scitur, Galenus in lib. de cibis boni & mali succi. Agni carnem habent humidissimam ac pituitosam: ouium vero
 excrementosior est ac succi deterioris, Idem 3, de alim. facult. Et in libro de attenuante victus ratione, Agnorum
 eius propter insignem humiditatem est fugiendus. Carnes quadrupedum recens in lucem æditarum, omnes mu-
 cola habentur, ac præcipue quæ suapte natura humidiores sunt carne, vt agni & sues, Galen. in lib. de mali & boni
 succi cibus. Vide quædam superius in Oue & in Ariete F. Agnorum carnes modicè calidæ sunt, humidamque ha-
 bent superfluitatem: atque ideo ab ijs læduntur qui humidioris sunt temperaturæ: qui verò sicciotus, iuuantur:
 quanto autem iunior agnū fuerit, tantò difficilior eius caro concoquitur, magisque humida est: quanto vero
 maior, tantò melius concoquitur, & eò minus est humida. Sic & in cæteris animalibus contingit; quo iuniora
 sunt, eò humidior quam maiorum est corū caro, Symeon Sethi. Agnus lactens similiter ferè viscosus est vt porci
 syluestres porci (lactentes potius), quòd nuper ab vtero prodierit, & ex lacte quo aluntur humiditatem sequatur;
 quã obrè caro eius nõ laudatur, vt quæ concoctu difficilis sit, & lubricitate sua de ventriculo (citò) descēdat. Anni
 culivero (vide supra in Veruce F. ex Bapt. Fiera) mediocrem habent temperiē inter lactentium humiditatem, &
 iuuenum siccitatem: quam obrem præferuntur, quòd faciliores concoctu sint, & sanguinem gignant melio-
 rem, Isaac in diætiis particularib. Agnina robustis & sanis hominibus in cibo vtilis est, infirmis inutilis: quia etiã
 in ventriculo facile descendat, viscoso tamen quem gignit humore, partibus nimis tenaciter inhæret, Liber de
 nat. rerum, Suillæ & agninae carnes difficiliores concoctu sunt, & facile corrumpuntur propter pinguitudinem,
 caprina non item, Athenæus. Priamus apud Homerum filijs suis exprobrat, (tanquam nimium gulosis,) quòd
 in cibo agnos & hœdos illicite & præter morem gentis (τὰ μὴ νενομισμένα) consumant, iam inquit, ἄρνων ἢ ἑ-
 ἑλφον θηήματα ἀρπακτῆρες. Philochorus quidem tradit agnū in tonsum ne quis in cibo sumeret Athenis
 quondam interdictum fuisse, cum ouium penuria futura metueretur, Athenæus libro primo. Et libro nono,
 Antiqua lex erat, vt inquit Androtion, ἡ θηρονομία (θηρονομία, θήματα. Varinus) ἐνεκα τῆς ἐκαστῆς θρομμάτων, ne ma-
 ctaretur ouis quæ nondum tonsa esset, vel nondum peperisset. Edebant sanè veteres animalia iam adulta, porci
 vero porcellos etiam lactentes, σάβλους σίνας. Nunc quoque Mineræ sacerdotem nec agnam mactare, nec ca-
 scum gustare aiunt. Proxagoras pro epilepticis celebrat carnem agninam siue hœdinam &c. Cœl. Aurelianus.
 Hœdi vtrumlibet cocti, (assī aut elixi,) suaves & salubres sunt: coxæ tamen assæ meliores habentur. Eadem
 & de agni coctura, Platina. In agnum vel hœdum varios apparatus ex Apicio recitauit in Hœdo F. item in ieci-
 nora eorum, & pulmones, & copadia, Ibidem. Veteres aliquando in magnificis conuiujs tum alia animalia in-
 tegra assabant, tum boues, ceruos, agnos, Athenæus lib. 4. Apud eundem inter delicatiores conuiuij cuiusdam ci-
 bos numerantur etiam κροσσὶ ἀρνῶν, id est agnorum capita. Balthsar qui artem magicam Germanicè condi-
 dit, ex pulmonibus agninis farcimina vel Istita parat, hunc ferè in modū: Pulmonibus iam crassiusculè concisis
 omentum addit, & minutius concidit: oua admiscet, & modicum cremæ lactis, & sanguinis agnini modicum, &
 pro condimento aromata & uvas passas: hanc miscelam intestinis agni aut ventriculo infarcit, aut intestinis de
 vitulo, vel tenuioribus de boue, nec admodum replet, elixat, &c.

G.

Ad morsus venenatos, optimè auxiliatur, si statim post cucurbitas plagæ imponantur animalia parua dis-
 cerpta & adhuc intus calentia, velut sunt gallinæ, hœdi, agni, porcellis. Venenum enim exugit, & dolores leni-
 unt, Aëtius. Idem ferè Celsus scribit, vt recitauit in Hœdo, initio capituli 7. Experieris verum remedium si agnum
 can didissimū capitis decoxeris: atque inde caput eius, quem canum esse nolis, vngi præceperis, Marcellus. Sanguis
 hœdini recens antequam coaguletur yncia cum aceto mixta & triduo pota, vomitui sanguinis confert: &
 similiter sanguis agni, Auicenna. Galenus de simplicib. lib. 10. de hœdino tantum sanguine hoc remedium à Xe-
 nocrate scriptum refert. Ibidem, Agninum sanguinem (inquit) aliqui epilepsiam curare prodiderunt, quod mi-
 hi experiri non placuit. Quod si quis periculum facere voluerit, sat scio reprehensum in ab eo qui talia scripse-
 runt. Omnia enim remedia quæ in potu epilepticos iuuant, vim incidendi habent, quæ agnino sanguini nulla
 inest. Sanguis agni cum vino epilepsiam sanat, Auicenna. Vt mulier concipiat. Dorcadis, hœdi, leporis coagulum
 & fel, cum agnino sanguine & adipe, medullaque ceruina, nardino & rosaceo oleo commisce, & post purgati-
 onem subdito, (vtero prius purgato,) Aëtius.

Igni sacro medetur senectus serpentium ex aqua illita à balineo cum bitumine & feno agnino, Plinius.
 De suillo & agnino (Ruellius apud Dioscoridem non ἀρνῶν, id est agninum, legit: sed ἀρνέφον, id est vrinum,
 quod magis probò) adipe curando Dioscoridis verba in Sue recitabo. Medulla agni ad ignem liquefacta, cum
 oleo nucum & sachare albo, destillata super sabathum (zambac purum, Rasis) & sic epota, dissoluit calculum
 vesicæ, & confert mingenti sanguinem (Rasis addit, crematione virgæ,) & ad dolores virgæ, vesicæ, renum, Al-
 bertus. Dysenterico si frigoris sensus adsit, pellem agninam leuem liquida pice imbuito, calefactamque aluo
 imponito, Aëtius. Si virgini menses maturi non procedunt, & vterus mouetur, &c. pelles agnigas calidas ad vte-
 rum apponere oportet, &c. Hippocr. in lib. de superfecet. Vestis ex pelibus agninis corroborat corpora inue-
 num, Filius Zor apud R. Mosen. Pelles agnorum magis calefaciunt quam hœdinæ magisque conferunt dorso &
 renibus. Elluchasem in Tacuinis. Officulo quod sit in dextro latere ranae rubetæ, adalligato in pellicula agnina
 recentis, quartanas aliasque febres sanari aiunt, Plinius. Cinis ex ossibus agnorum rectè adhibetur vlcerebus, quæ
 non trahunt cicatricem, Marcellus. Magna vis & in cinere pecudum fimi ad carcinomata adyto nitro, aut cine-
 re ex ossibus fœminum agnorum, præcipue in his vlcerebus quæ cicatricem non trahunt, Plinius. Ossium a-
 gni puluis dicitur recentia vulnera consolidare. Saraceni secum ad prælia ferunt. Attritrus calciamentorum agni
 pulmo sanare creditur, Galenus & Plinius: Impositus contractos à calciamentis atritrus ad inflammatione
 tuetur, Dioscorides. Agninus pulmo vel arictinus vritur, & cinis eius cum oleo imponitur, vel ipse cru-
 dus admotus pernioium vlcerebus vtiliter alligatur, Marcellus. Coagulum agninum aduersus omnia ma-
 la medicamenta pollet, Plinius. Contra venena omnia valet coagulum pecoris, Idem. Hœdi, agni, hiq-
 nulli, &c. coagula similes naturas fortiuntur: contra aconiti potum in vino, & concretum lac in aceto,
 conuenienter assumuntur, Dioscorides. A venenosis morbis omnibus sanat, Auicenna. Contra pa-
 stinacam, & omnium marinorum ictus vel morsus coagulum leporis, vel hœdi, vel agni drachmæ pon-
 dere ex vino sumitur, Plinius. Muris aranei morsus sanatur coagulo agnino in vino pota, Idem. Infantibus 79
 qui la-

Quilacte concreto vexantur, præsidio est agninum coagulum ex aqua potum: Aut si vitium coagulato lacte ac-
 triderit, discutitur coagulo ex aceto dato, Plinius. Sanguinem sistit in naribus coagulum ex aqua maximè agni-
 num subditum vel infusum, etiam si alia non profint, Plinius. Ex aqua subactum & infusum naribus fluentibus
 mirè prodest, Marcellus. Vide nonnulla supra in Hœdo G. vbi de hœdino coagulo. Comitialibus morbis vtile
 tradunt fel peodum cum melle, præcipue agninum, Plinius & Samonicus. Si felle agnino inungantur loca can-
 cro affecta, manifestè prodest, Albertus. Si quis agnum recens natum confestim manibus diuellat, lienem que
 eius vbi extraxerit calidum super lienem dolentis imponat, ac fascia liget, & dicat ad siduè remedio lienis facio:
 postero die sublatum de corpore eius pariet cubiculi in quo lienosus dormire solitus est, luto prius inlito vt hæ-
 rere possit imponat, atque ipsum lutum viginti septem signaculis signet ad singula dicens lienem remedium facio:
 hoc tale remedium si ter fecerit, in omne tempus lienosum quamuis infirmum & periculatentem sanabit, Mar-
 cellus. Vt lanugo tardior sit pubescentium, mangones illinunt sanguinem è testiculis agnorum qui castrantur:
 qui euulsis pilis illitus & contra virus proficit, Plinius. In vesicæ doloribus (stranguriosis, Marcellus) decoctum
 agnorum pedum bibisse prodest, Plinius. Vuæ & faucium dolori simus agnorum, priusquam herbam gustent
 in vmbra arefactus & confrictus, atque emplastri more adpositus medetur, Marcellus.

H.

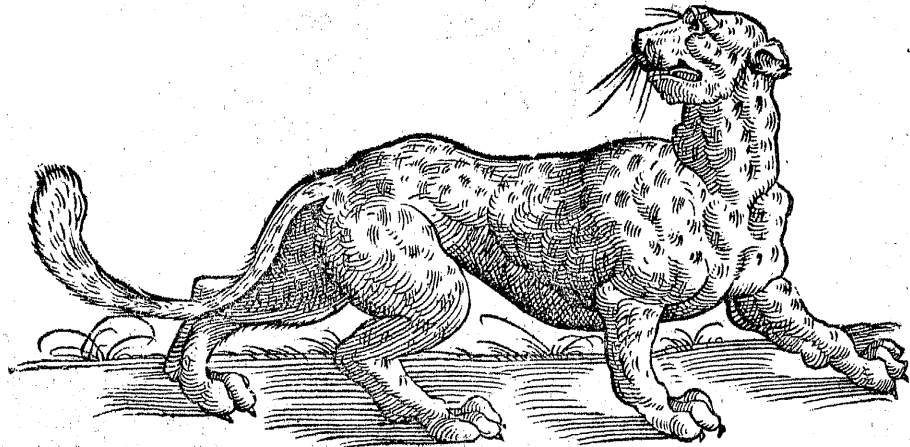
a. Agnus, à nonnullis cum aspiratione scribitur, hagnus: sed vsus iam obtinuit, vt priore modo scribatur.
 Agnus dicitur à Græco ἀγνος, (melius ἀγρός cum aspiratione: vnde nimirum etiam Latine aliqui agnum aspi-
 rant,) quod significat castum, eò quòd sit hostia pura & immolationi apta, Festus. Sed alibi apud eundem sic le-
 gitur. Agnus ex Græco ἀγνός deductur, quòd nomen apud maiores communis erat generis. Varro agnum di-
 ctum putat, quod agnatus sit pecori ouillo. Agnus à Græco vocabulo dicitur quasi pius, (ἀγνόν piūm interpre-
 tatur, cum potius castum significet.) nam inter omnia terræ animalia maximè inuenitur innocens & mansue-
 tus: nullum enim lædit dente, aut cornu, aut vngue, Isidorus. Et alibi, Latini agnum putant dictum, quòd agno-
 scat matrem suam præ cæteris animalibus, adeo vt et si in magno grege errauerit, statim balatu vocem noscat pa-
 rentis: Vide supra in D. Auillas agnas recentis partus dicimus, Festus. forte quasi ouillas, forma diminutiva. Bel-
 lum indifferenter posuit authoritas veterum. Quo quidem agno, sat scio, magis nufquam curiosam esse vllam
 belluam, Plautus Aulul. citante Nonio. Dic igitur me tuum passer culum, gallinam, coturnicem, Agnellum, hœ-
 dillum, Plautus in Asin.

ἄγρος, τὰ τῆς ἀγροῦ ἄγρος, Pollux. Oves in tenera ætate ἀγρὸς & ἀγνοὶ dicuntur, Varinus in Τροάδι. Ἄγρος
 ἀγροῦ, Varinus: Hefychius addit ἀγροῦ. Apud Aratum legimus ἀγροῖσι in datiuo plurali: & de iisdem in re-
 cto ἀγροὶ. Οἷοτε δ' ἀγνὸν (ἀγρὸν, vt Scholia habent in duali numero) ἔπερον λυδῶν, ἐπέριον ἢ μέλαιναν, ἢ τε καὶ ἡλίου,
 Homerus Iliados γ. vnde communis esse generis hanc vocem apparet. A voce ἀγρῶ, ἀγρῶ (de qua paulo in-
 ferius,) casus eius obliqui sunt, per syncopen: rectus singularis non inuenitur. Actates sunt tres, ἀγρὸς, ἀρνὸς,
 ἀρνέος, Suidas: Ego ἀρνός pro genitiuo accipio: rectus enim (vt dixi) non est in vsu. Ister in dictionibus Atti-
 cis scribit primæ ætatis vocabulum esse ἀγρῶ, deinde ἀγρῶν, deinde ἀρνέων, denique λειπαγρῶν, Suid. & Va-
 rinus. Nuper natum μοσχόν dixerit (μοσχόνα, Suidas, malim μοσχόν. Istro in Atticis dictionibus μοσχός est a-
 rietis trimum, Hefychius ἀρνέων, arietem trimum interpretatur:) anniculum verò ἀγρῶ, id est agnum. ἀγρῶν, vel
 ἀρνῶν: deinde ἀρνῶν, (lego ἀρνέων,) qui & ἀρνῶν à poetis vocatur, Pollux. Sed est quando hæc discretio non fer-
 uatur. Ἀρνέων νεογνῶν ἀγρῶ δὲ πρῶτον τελεῖται, Oppianus lib. 4. de venat. Ἀρνέος, vt Varinus & Etymologus referunt,
 dictus est quasi ἀγρῶν, id est infirmus: ἀγρῶν enim robor sonat: vel à vocè ἀγρῶ, quæ primam & teneram a-
 gni lanam significat: vt sit ἀγρῶς, ὁ ἐστὲρ ἀγρῶν, ἢ νηπίων τελεῖται. Apud Suidam cum aspiratione scribitur ἀγρῶς
 (quod non probò): & Atticè ἀγρῶς, & fœmininum ἀγρῶ. Oppianus syluestrium etiam caprarum (ἀγρῶν) ἔφατο,
 ἀγρῶν vocat. Aristophanes in Auitibus ἀγρῶν καμήλης per iocum protulit. Ἀγρῶς, ὁ ἀγρῶς, Varinus: Malim
 oxytonum, vt Etymologus habet, diminutiuum esse scribens. Καμῶτας ἀγρῶν ἔφατο Μάδων τὸν ἀγρῶν, Theoc. Idyl.
 5. Rachel nomen proprium mulieris, exponitur ἀγρῶς ἢ πριμαίνουσα, Varinus. Est autem vox Hebraica: alij agnā
 alij ouem interpretantur, vt dixi in oue A. Ἀγρῶς, ὁ πατριδὸς καὶ ὁ ἀγρῶς, Suidas: vide Etymologum. Ἀγρῶς qui-
 dem aries est, non agnus: quanquam pro agno Didymus posuerit: Vide in Ariete a. Aries mediæ ætatis ἀγρῶς
 vocatur: alij agnum anniculum ἀγρῶν vocant, Suidas & Varinus ex scholijs in Aristophanem. Ἀγρῶς, ἀγρῶν.
 οἱ ἀγρῶς, Hefych. Varin. Ἀγρῶν, μακρῶν: id est lanam, aut ouem nuper natam, Hefych. Ἀγρῶδες, virgines aut o-
 ues, Hefych. Varin. Ἀγρῶδες, οἱ ἀγρῶν, Κιθιλωτικῶν, κρυμῶς ἢ οἱ ἀγρῶν ἀγρῶν, ἢ πρῶτος, Varinus: ἀγρῶς, ἀγρῶς,
 Suidas. Ἀγρῶν, ἀγρῶν, Hefych. Varinus. Homerus ouium & caprarum ætates discriminans, adultas, ἀγρῶν
 vocat: mediæ ætatis, μεσῆτας (μεσῆστας, vide in Capra a,) & ἑσπῆας, adhuc teneros, Varinus & Pollux. Μεσῆ-
 σται, τὸ ὑπερνα ἀγρῶν, Suidas. Ο πρῶ καὶ ἡ πρῶ, agnus & agna, Varinus in Ἀγρῶ, Πλῆρες, ἀγρῶς: Πλῆρες ἀγρῶν, ἀρνῶν,
 Galenus in Glossis. Πλῆρες, ἀγρῶν, ἀγρῶν, Hefych. Varin. Ἐπὶ πλῆρεσιν ἔσταν, apud suas oues, Apollonius 4. Argo-
 naut. Agni non solum πλῆρες dicuntur, sed etiam ἀγρῶς, vnde ἀγρῶς per syncopen: hinc ἀγρῶν ἀγρῶν: opilio, Va-
 rinus. Πλῆρες, ἀγρῶν, οἷα (lego οἷες vel οἷς,) Hefych. Ἀγρῶς pro ἀγρῶν, vel pro ἀγρῶν per metaplasmum, Ety-
 mologus. Ἀγρῶν secundum veteres non fit à recto monosyllabo: sed ab ἀγρῶ, ἀγρῶ, &c. per syncopen. Deri-
 uatur autem ἀγρῶ τὸν ἀγρῶν, hoc est à voto, quoniam in votis & præcationibus adhibebatur hoc animal sacrifi-
 cijs: vel aliter, quoniam pecorum possessio præcis omnibus valde exoptata & in votis erat, Varinus. Ἄγρος, ἀγρῶς,
 Hefychius, Varin. Doricum videtur pro πλῆρες. Πλῆρες ἀγρῶν, Κύντασι, Idem. Περὶ τῶν οἰσ τετρα, vel nuper nata,
 vel annicula, vel quæ primum coire incipit, Hefych. Varin. Πηγῶν, agni anniculi, Idem. Varinus etiam alibi
 ex aristophane graminatico, caprilli pecoris nomina pro ætate diuersa enumerans: ἐσπῆες etiam, inquit, in æta-
 te quadam dicuntur, & θηή περὶ τῶν ἀγρῶν, οἰσ τετρα mensium, Hefych. Varin. Βασίχοι, agni, Idem. Μέλαινα,
 ἀγρῶς, Idem. Ορῶσι, agni qui postremi nascuntur, Hefych. Varin. nimirum qui Latinis chordi dicuntur. ἀγρῶν
 οἰ, agni, Idem. ἀγρῶν agnum esse dicit Aristoteles, Plutarch. problem. Græc. 14. Apud Hefychium & Vari-
 num vox eadem oxytona scribitur, & per η. in penultima. Φαίκαλον, τὸ ἀγρῶν, Suidas: Hefychius fœtum & in-
 fantem interpretatur. Βανεία, τὰ ἀγρῶν, καὶ ἑάνν, μα τὸ αὐτὸ, Hef. Var. Βανεία, (apud Var. penultima est per ἰότα)
 τὰ ἀγρῶν κρέα, Idem.

70 Epitheta. Hirtus, Columella 7. Hornus, id est huius anni, Propertius 4. Eleg. Imbecillus & immaturus, Colu-

etiam superantia: præterea caudas in terram vsque promissas habentes, Idem Boëthius. Germani *herd gregem* pecorum vocant, & *hirc* pastorem, & forsitam oues quoque Hebridum incolæ proxima Germanis (nifallor) lingua vtentes, eadem origine hierth nominant, cui etiam Græcum nomen *λερεια* colludit. Sunt & aliæ oues fera, vt supra in Oue B. retuli: & quædam earum non lana, sed pilo duriore induta, vt colos, id est animal finiaty vel finak vulgò dictum à Moschouitis. In Aethiopia oues non lana sed pilis camelorum hirsutæ sunt, Aelianus. Sunt & Creticæ oues quædam sylvestres circa Gortynium Crete agrum, quibus pro lana caprinus ferè villus est, hirtus & asper, colore flauus vel purpurascens, cornibus quaternis: *λαρχη περιφρασα δ' οπι χροδς ερεφδ- νορτη*. His & subus colore similis est, non lana, cornibus tantum binis, amphibius. Aliæ etiam oues & capræ sylvestres reperiuntur, domesticis paulò maiores, cursu perniciter, pugnaces, cornibus intortis. Ouium quidem vis præcipua in frontibus, itaque sæpe apros prosternunt, sæpe & inter se concurrunt tanta pertinacia, vt neutra cedat, donec aut vicerit, aut mortua relinquatur, Oppianus lib. 2. de venat. *Ονεϊβας*, asinus vel aries sylvestris, Suidas & Varin.

DE PANTHERA SEV PARDALI, PARDO, LEOPARDO.

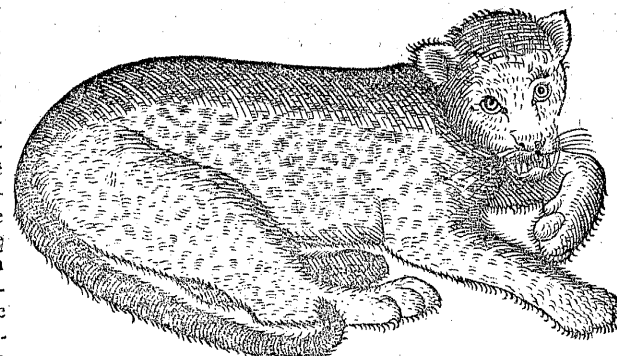

A.

PANTHERA à Plinio & alijs scriptoribus Latinis dicta, quanquam originis Græcæ vocabulum, vt in progressu etiam dicemus, apud Græcos tamen non panthera, sed pardalis vel pordalis dicitur. Alius vero est Græcorum panther, masculini tantum generis: qui lupis adnumeratur: alij enim hunc cernarium lupum esse volunt, qui vulgò lynx nominatur: alij canarium, vt Theodorus & Niphus ex Aristotele vertunt, quem Græci etiam nunc pantherem vulgò appellant, Arabes lupum Armenium, Turcæ cicalum, animal vile, minus lupo, & cætera longè degenerans, & c. idè animal pantherion, & lycopantheros nominatur, vt copiosè scripti supra inter feras lupo congeneres. Panthera etiam varia nominatur Latine, nimirum propter pellem maculosam. Nunc varias, & pardos, qui mares sunt appellati in eo omni genere, creberimo in Africa Syriaque. Quidam ab ijs pantheras solo candore discernunt, nec adhuc aliam differentiam inueni, Plinius 8. 1. Pantheræ, quæ & variæ seu Africanæ dicuntur Suetonio in Gordianis, Egnatius. Varias quidem à macularum varietate dici manifestum est. Senatusconsultum fuit vetus, ne liceret Africanas in Italiam aduchere, Plinius: proximè autem de Pantheris dixerat. Et mox subiungit: Primus autem Scaurus ædilitate sua varias cl. vniuersas misit, & c. Si à Libya Luca boues dictæ essent fortasse, pantheræ quoque & leones non Africanæ bestie dicerentur, sed Luca, Varro. Hermolaus etiam in Plinium 8. 19. ex Oppiano quædam de thoe transferens pardum & pantheram pro eodem accipit. Philostratus leonam ex pardali mare concipere scribit, Plinius & alij ex pardo: vide plura in C. inferius. Qui Græca hæcenus transfulerunt tum sacra tum profana, pleriq; pardalin, pardum reddunt: ego de mare tantum sic verterim: pro femina pantheram, & similiter vbi sexus non exprimitur. Sed neque accusam cum qui Græcam vocem pardalin relinquat, vitandæ scilicet homonymiæ causa. Pardus quidem Græcè nusquam legitur: nec apud Latinum putò vetustiorum Luciano & Plinio. Leopardus etiam recentius est vocabulum. Ipse quidem his omnibus vocabulis animal vnum significari puto. Nam si sexus tantum differentia sit inter pardum & pantheram, aut etiam coloris, quod tamen incertum est, & dubitabatur. Plinius: genere siue specie differre existimari non debent. Oppianus Pantheram in maiorem & minorem discernit, vt dicam in B. Leopardus quidem propriè dici debebat animal ex leonis leonæque cum panthera pardone coitu natum, vt infra capite tertio prosequar: sed obtinuit consuetudo, vt leopardus simpliciter pro panthera ponatur: vnde & vulgares linguæ sua mutuatur nomina, peregrinum animal omnes vno ferè peregrino nomine vocitantes. Itali leopardò. Galli leopard vel lyopard. Germani similiter, vel *leppard* vel *lespad*: (nam quod quidam scribunt *pantherbier*, à recentioribus quibusdam fictum puto, eundem pantheræ leopardum esse nescientibus. Hispani, leon pardal, vel leopardò potius, vt Itali quoque. Angli, lybarde, vel leopard. Illyrij lewhart. Græci pro mare pordalis scribunt, *πρδδελος*, per o. pro femina vero pardalis, *πρδδελος*, per a. vt Grammatici annotant: sed video apud auctores, (Philostratum, Oppianum,) hanc differentiam non obseruari, nisi quis culpam in librarios reiecerit. Pardalin Hebræi namer vocant, *נמר*, & sic vbiq; vertere solent L. X. X. Hierony-
mus

mus pardum. Tribuit autem sacra scriptura huic animali celeritatem, ferociam singularem & maculas: quæ omnia probè conueniunt pantheræ. Auicenna etiam aliquoties in aconiti mentione namer protulit, vbi Græci pardalin habent, vetus interpres leopardum reddidit: vt non sit dubitandum quin rectè sic transferatur in sacris literis. Accedit quòd grammatici Hebræorum bestiam maculosam esse scribunt. Habitat lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, Esaiæ 11. vbi Chaldaeus interpres pro namer habet *נמר* nimra. Danielis septimò nominatur namer in visione quatuor bestiarum de maria ascendentium. Sic & d. Ioannes Apocalypicos 13. vidit bestiam de maria ascendentem decem cornibus insignem, similem *πρδδελος*, Erasmus vertit pardo. Pardus (namer) vigilat super ciuitatem eorum, vt omnem inde egredientem discerpat, Hieremæ 5. Leuiore pardis (nemerim) equi eius, Abacuc 1. Factus sum eis sicut leo, & sicut pardus qui directus est ad viam, (Hieronymus vertit in via Assyria,) Osee 13. Hic pro leone Hebraicè legitur schachal, (Hieronymus & alij leonam interpretantur. Septuaginta pantherem, *πρδδελος*, à recto *πρδδελος*: pantherem autem à panthera diuersum esse superius monui. Munsterus in Lexico trilingui pro panthera & *πρδδελος* eandem vocem Hebraicis quoque literis scribit, quod Iudæorum in sua lingua imperitiam arguit.) Sed de voce schachal pluribus dixi in Leone, & inter cætera non esse, vt cuidam videtur, leopardum: pro pardo autem (Osee 13.) Hebraicè legitur namer (quamuis libri quidam excusi perperam namer, habent:) in Græca translatione pardalis. Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus maculas suas, & vos poteritis benefacere cum didiceritis malum, Hierem. 13. Coronaberis de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum, Canticorum 4. (Mons leopardorum distat à Tripoli per duas leucas, rotundus & altus, vna leuca à Libano distans, Brocardus in descriptione Terræ sanctæ.) Immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet eos, Ecclesiastici 2. Alpheth, vel alphcil, (vt Rafis habet: vt Albertus, alphec: vt Auicenna, alfhed,) generatur ex leone & leopardo (id est panthera, vel pardali,) vt multus ex equa & asino. Cicuratur autem aliquando, & venationi aduocatur vt canis. Cum autem errat in venatione, (aberrat, frustratur, & non assequitur prædam,) retrogreditur iratus, Rafis. Aliquando cicuratum hoc animal, ducitur ad venandum, & nisi admodum blandiatur ei venator, retrocedit & occidit homines & canes: lupos etiam libenter interficit, Albertus. Bellunenſis alfhed leopardum interpretatur, & minorem esse ait quàm alnemer, vt sit pardalis minor: vide in B. Leopardos quidem etiam hodie in aulis principum, alios maiores, alios minores haberi audio. Aconitum pardalianches interimit alfhed & alnemer, Auicenna: Vetus interpres transtulit leopardos & lynces. Leopardum quidem hodie vulgè dictum, in principum & regum aulis, similiter ad venationes institui, & nisi intra paucos saltus feram assequatur à venatore dimissus, vehementer iracundum redire legimus. Pardus sit quidem cicur, sed nunquam prorsus suam feritatem exiit. Nam cum à venatore dimittitur, nisi quarto aut quinto saltu feram assequatur, ferociter iratus subsistit: & nisi statim furenti venator bestiam aliquam obtulerit, cuius sanguine placetur, in ipsum venatorem vel in quoslibet obuios irruit. Aliter enim quàm sanguine placari non potest. Quamobrem venatores curant vt semper agnos vel alia animalia secum habeant, Liber de natur. rerum. Alphec animal est perquam ferox & noxium: multi in Italia, Gallia & Germania leunzam (vnziam) vocant, Albertus. VNCTA (inquit Isidorus) est animal fauissimum, non altius cane, sed longius corpore, canibus valde infensum: prædam non edit, nisi in sublimi: & sæpe cum ad arborem venit, à summo ramo suspensam vorat. Cum libidine feruens aliquem fauciauerit, mures ad faucium conueniunt, & permungunt, ille moritur. Vnde quidam ab ea vulneratus, nauigio in mare vectus est, ne infestaretur à muribus: qui hominem quaerentes cum ad littus maris venissent, subsisterunt. Fel eius mortiferum est, (hoc alij de leopardi seu pantheræ felle scribunt, solius opinor inter quadrupedes: quamuis inter cætera etiam animalia, nullis quàm serpentibus fel venenatum esse legere memini: mustelæ sylvestris tantum fel venenatum esse apud Plinium legimus.) Hæc ille. Addunt alij, nasci hoc animal in Africa interiore. Italicè lonza (quod nomen fortassis à lynce factum fuerit: & inde per amphæresin, vnctia, ab imperitis) scribitur. Aliqui (nostra ætate) leonam interpretantur, alij pardum, alij pantheram, teste Fr. Arlunno. Est & LAVANVM apud recentiores animal, vicini saltem nominis occasione hic memorandum. Hoc crudelissimum esse scribunt, nullam ab eo tutam esse bestiam, leones quoque terrere: suo tantum generi parcere, in cætera grassari, illa præcipuè quæ fortiora sunt & vim alijs inferunt, hominem imprimis odisse, Liber de natur. rerum, & Albertus, qui etiam Solinum citat, apud quem ego nihil tale reperio. Vnctia effigiem hinc exhibitam Io. Caius (qui & alias multas rarissimorum animalium icones descriptionesque mihi communicauit, eo nomine de hac parte naturæ & eius studiosis optime meritus) ex Anglia ad me misit cum hac descriptione. Vnctia (inquit) fera est fauissima, canis villatici magnitudine, facie & aure leonina: corpore, cauda, pede & vngue felis, aspectu truci: dentem robusto & acuto, vt vel ligna diuidat: vngue ita pollet, vt eodem contra nitentes in aduersum retineat: colore per summa corporis pallescentis ochre, per ima cineris, asperso vndique macula nigra & frequenti, cauda reliquo corpore aliquanto obscuriori & grandiori macula. Auris intus pallet sine nigro, foris nigricat sine pallore, si vniam flauam & obscuram maculam è medio eximas. Ea è duplici pelle (ea videlicet quæ è regione exteriori maxillæ assurgit, & quæ à summo capite conuenit) in summa aure cocunte, constituta est, facileque in sicco capite (quale domi meæ habeo) & videri & separari eadem possunt.

Vnctia effigies

Reliquum caput totum est maculosum frequentissima macula nigra, (vt & reliquum corpus,) nisi ea parte quæ inter nasum & oculum est, qua nullæ sunt, nisi vtrinque duæ, & paræ: quemadmodum & cætera omnes in extremis

extremis & imis partibus, reliquis sunt minores: macula in summis quidem crurum partibus & in cauda, nigriores sunt & singulares, per latera vero compositae, quasi singulae maculae ex quatuor fierent. Ordo nullus est in maculis, nisi in labro superiori, ubi ordines quinque sunt. In primo & superiori, duae discretae: in secundo, sex coniunctae, ut linea esse videantur. Hi duo ordines liberi sunt, nec inter se commisti. In tertio ordine, octo coniunctae sunt, sed cum quarto ubi finit commiscetur. Quartus & quintus in suo principio (quod ad nasum habent) tenui admodum discrimine separati, statim se committunt, & vna decurrunt per totum superius labrum, faciuntque non maculam per totum id, sed latam lineam. In mortuo animali ita se habeat maculae, propter cutis (puto) contractionem. In vivo maculae istae in suis quaque ordinibus videntur separatae. In ipso medio inter hos vtrinque ordines, aliae minores sunt exacte per quincuncem dispositae. Sed in imo labro maculae, etsi magnitudinem, non tamen ordinem seruant. Nasus nigrescit, linea per longitudinem perque summam tantum superficiem inducta leniter. Oculi glauci sunt. Dentes illi anteriores hinc inde sex sunt, humanis non absimiles, nisi quod ex his, qui in medio collocantur, minores: qui per extrema, maiores sunt, ut & superiores imis. His vtrinque dens grandis, acutus, atque longus est, in ima maxilla ceteris iunctus, in superiori, tanto spacio disunctus, quanto dens inferior capi possit. Hi labris velantur in vivo animali, sed in mortuo non item, reductis praesentibus labris. Grandis ille dens, longus est digitos Romanos duos, in ambitu ad radicem non nisi digitis duobus cum semisse comprehensus. Denti inest cavitatis quaedam exilis per totam longitudinem, quae tamen non apparet nisi rumpatur dens. Inferior maxilla durum os est & rigidum, tres dentes habens magnitudine inaequales, ut & superior, quatuor. Caua etiam ea est intus per longitudinem. Inter magnam dentem & maxillam primum inferioris maxillae, spaciū est vnus digiti vacuum, a quo positus statim est primus, ceteris duobus minor: huic contiguus alius est grandior: & post hunc tertius etiam, secundo maior. In summa maxilla, in medio illo spacio (quod digiti vnus Romani esse dixi) inter dentem grandem & primum maxillarem, dens est exiguus admodum & inferioris, demittens se tantum leniter e maxilla, nullo inferiore, qui illi respondeat, existente. Dimidiati digiti post eum spacio, secundus est, cui iunctus tertius est, & post hunc quartus. Inter se ita superiores & inferiores maxillares morfu committuntur, ut peccinatum coeant. Duo priores in inferiori, & secundus & tertius in superiori maxilla dentes, eius sunt figurae, cuius est iris in summo diademate coronatorum aurocorum regis Angliae atq; Franciae. Eius etiam figurae tertius est in inferiori, & quartus in superiori, nisi quod interior vtrinque ala, quae gulae propior est, natura demitur. His coniuncti nulli erant alij in vtraque maxilla. An post interuallum vnus digiti, finita dentium serie, relictum integrum, alij erant inserti, nescio. Illud scio, non nisi post id spatij amputatas maxillas, quasi studio monstrandi dentes id esset factum, indicioque nullos superfuisset. Viuit ex carne: foemina mare crudelior est & minor. Vtrinque sexus vna, ad nos ex Mauritania est aduecta naue. Nascuntur in Libya. Si quod illis coeundi statum tempus est, hic mensis Iunius est: nam hoc mas foemina superuenit. Leones cicurari possunt, id quod ex hoc intelligo, quod in vrbe Londino, & in arce Londinensi Leones custodum suorum oscula excipiunt, contactum admittunt, & colludunt. Ipse vidi: ista animalia, tam ferocia sunt, ut custos cum primo vellet de loco in locum mouere, cogebatur fuste in caput acto (ut aiunt) semimortua reddere, atque ita in capsa lignea ad hoc facta, & respirationis gratia perforata reponere, atque transportare. Post horam reuiuiscabant tamen haec, ut cati, non nisi extremis iniurijs obnoxia morti. Itidem fecit custos cum e capsa exemit. Tam vero notas rationes inueniunt reponendi & eximendi, trahendo ea in capsam fune, & eam promouendo. Aiunt haec animalia saepe eam Leone contendere. Paruum canem non laedunt, nisi fumes vrgeat: magnum vel fatiat lacerant. Iratum, vocem ad irati canis, r. litem geminant, sed quam quiuis canis maiorem, ex amplo pectore & arteria ductam: qualemque canis villaticus redderet, si in cupa grandiori inclusus, ad iram stimularetur. Quod scribunt esse canem longius, id mihi non videtur: nam sunt apud nos multi canes villatici, qui longitudine aequit: pecuario tamen & maior est & longior, ut & villaticus humilior. Vanum est: quem Vncia vulnerauerit, eum murium concursu permictum interire. Nam nos vidimus duos custodes ab vna Vncia vulneratos, nec tamen mures accurrerunt, nec perminxerunt, neque ex vulnere grauius quid est insecutum, quam si ex sano cane, aut incisione leui vulnus esset. Quem ferit, caput petit si possit, idque aut ex insidijs, si imparem se putet: aut simulata benevolentia. Ita enim canem villaticum (sic M. Varro & Columella eum nominant, quem hodie Molosium vocant: cuius generis praecipui pugnacesque apud nos sunt in Britannia, ut si vspiam terrarum, adeo ut ne cum vrsu quidem certare singulari certamine vereantur) dudum interfecit in romissum: primo enim conspectu, cauda in motu applaudebat: mox se prosternebat tanquam supplex, tum appropinquabat velut ludibunda, exprobrato pede vno, ut feles solent cum ludere gestiunt: tandem ubi securum putabat canem, ac de vita parum sollicitum, naeta opportunitate, impetu insultabat, ac morfu iugulum petijt, nec nisi mortuum dimisit: a morte, vngue lacerando, pectus aperuit, & cor eduxit, primumque vorauit, crudeli more. Hucusque Caius. De morfu leopardij, (alnerer & alfred,) ex genere leonis, & vulnere vnguium eorum, Auicenna 4. 6. 4. 10. Sed vt magis satisfaciam omnibus, neque res diuersas confundere cuiquam videat, priuatim primum quae de pardo scripta reperio, referam omnia: deinde quae de leopardio: nisi vbi ex Graeco pardalis, vel Hebraico aut Arabico namer, aliqui pardum aut leopardum transtulerunt: ea enim ad pantheram seu pardalim pertinere certissimum est.

PARDVM Plinius a panthera, vt superius recitauit, sexu tantum differre putat, sed dubitat. Supra dixeram pardi nomen Latinis tantum vsitatum esse, Graecis non item: sed nunc in commentarijs in Plutum Aristophanis locus occurrit, ubi interpres enarrans vim verbi ἀπὸ πάρδου, id est crepitum alui emisit, sic scribit: ἄλλο τὸ ὄνομα τῆς πάρδαλις ἐστὶν ἐκ τῆς λέξεως πάρδου. Verum apparet grammaticum istum recentiorum esse, nec inter classicos adnumerandum auctores. Apud Aristotelem historiae anim. 2. 11. legimus τὸ πάρδαλιον. Theodorus pardos transtulit. Scribit autem Aristoteles chamaeleonem habere pellem pullidam nigris distinctam maculis vt pardalia. Nec alibi vsquam haec vox vel apud ipsum, vel alios quod sciam reperitur: nec Gazopardum alibi conuertit. Heliogabalus ebrios amicos plerumque claudibat, & subitō nocte leones, & leopardos, & vrsos, exarmatos immittebat, ita vt expergefcti in cubiculo eodem leones, vrsos, pardos cum luce, vel quod est grauius nocte inuenirent, ex quo plerique exanimati sunt, Lampridius. Videri autem potest eosdem posteriore loco pardos dicere, quos prius leopardos dixerat. In his syluestribus (locis Hyrcaniae) & pardi sunt, secundum a pantheris genus, notis satis, nec latius exequendi: quorum adulterinis coitibus degenerantur partus leoniarum, & leones quidem procreant, sed ignobiles, Solinus. Pardus secundum post pantheram est genus, varium ac velocissimum, & praecipue ad sanguinem: saltu enim ad mortem ruit. Ex adulterio pardi & leaenae leopardus nascitur,

nascitur, & tertiam originem efficit, Isidorus. Leones quos creant pardi in plebe remanent, iubarum inopes, Solinus & Plinius. Pardus est bestia torua, & acuto nimis impetu, corpusque moribus animum conueniens habet: colore varium, saltu potius quam cursu praedam insequitur. In Africa propter inopiam aquae congregantur diuersae ferae ad amnes ibique leaenae bestiis varijs (id est pantheris) miscentur: & inde pardi procreari dicuntur, Basilus vt citatur in libro de nat. rerum. Odore pardi coitum sentit in adultera leo, totaque vi confurgit in poenam. Idcirco aut flumine abluatur, aut longius comitatur, Plinius. Philostratus libro secundo de vita Apoll. pardales, ἡλιόγαλας nominat, ex quibus leaenae concipiunt, & maculosos pariant catulos: cum Plinius iubis tantum differre scribat, quod ijs careant, & ignobiles sint. Sed quaerendum est, an vt leaena ex pardo concipit, & corpore sibi similem gignit, animo dissimilem: sic etiam pardalis seu panthera ex leone concipiat, & maculosum gignat foetum. Vt duorum sint generum leopardi: Sicut & mulus alius ex asino & equa nascitur, alius ex equo & asina qui hinnus vocatur. Omnia sane bigenera plus a matre accipere videntur, praesertim quod ad magnitudinem & formam corporis. Grammaticus quidam in Promptuario leopardum interpretatur animal ex leone & panthera natum, vel ex pardo & leaena, nigris maculis leoninam pellem distinguuntibus, sine iuba: sed auctorem non adfert. Vide in Leone C. Pardi, vt quidam dicunt, ex pantheris aliquoties & canibus procreantur, Albert. Leporarios magnos, quos veltres quidam vocant, aliqui nasci aiunt ex coitu leopardi cum cane, Albert. ἄλλο τὸ πῦρον quidam in Lexico Graecolat. interpretatur animal ex pardo & lupo natum. Leonibus ac pardis, omnibusque generis eius, etiam felibus, imbricate asperitatis lingua est, ac lima similis: attenuansque lambendo cutem hominis. Quae causa etiam mansuetata, vbi ad vicinum sanguinem peruenit, salua, inuitat ad rabiem, Plin. Et alibi, Mitrum pardos, pantheras, leones, & similia condito in corporis vaginas unguium mucrone ne refringatur hebetetur ingredi, auerisque falcibus currere, nec nisi appetendo protendere. Pardi in Africa condensa arborum insidunt, occultati que earum ramis, in praetereuntia insiliunt, atque e volucrum sede (exde, codices minus emendati,) grassantur, Plinius. Scribit sane de pardali quoque Orus, eam prorsus insidiosam esse, celeritatem suam abscondere, & ex abdito inuadere animalia. Aliquoties inter frondes & fruteta latens in aues grassatur, suae velocitati confidens, Albertus. Pompeij Magni primum ludi ostenderunt chaum, effigie lupi, pardorum maculis, Galli rhapsium vocabant, Plinius. Panthera curit amans, pardus hians velis, Auctor Philomela. Pardi fel venenosus esse Cardanus scribit, alij omnes leopardi: sed Arabicè nemer legitur: quare ad pantheram differo. Pardi epitheta, celer, fulmineus, sublimis, viridis, apud Lucanum, Claudianum, Iuuenalem. Hippardium fera quaedam cornuta ab equo nominata, iubata, apud Aristophanem, nihil quod memoretur cum pardo commune habet. Picto quod iuga delicata collo Pardus sustinet, Martialis. Haec sunt quae de pardo priuatim scripta reperio: videntur autem eadem omnia de panthera etiam verè dici posse: quam obrem in illa etiam pleraque repetentur, sed pardi nomine expresso.

De LEOPARDO non nihil in praecedentibus iam dixi. Volui autem hoc loco de eo etiam priuatim agere, quoniam apud recentiores tantum hoc nomen reperio, nec apud vllum qui vixerit ante Iulij Capitolini, aut Ael. Spartiani seculum. Recentiores quidam, vt Bellunenſis, minorem tantum pantheram leopardum vocant, vt in B. referam: alij maiorem: quidam non pantheram, sed ex pardo & leaena natum animal. Pardalis, id est leopardus, Syluaticus. Leopardio Italicè, pardus Latinè, Arlunnus. Et alibi, Pardo Italis, (forte apud poetas Italicos tantum,) Latinè pardus vel leopardus, Leopardum quidam putat eandem esse bestiam cum pardo. Albertus. Caros syluestres etſi Angli quoque habent, vt nos, tamen leopardum etiam catum montanum vocant, vt audio. Leopardus ex leaena & pardo natus colere est subrufo, maculis per totum corpus nigris: foemina mare fortior est, Albertus & Liber de nat. rerum. Leop. similis est leoni capite & membrorum forma, minor tamen, nec adeo robustus, Physiologus. Pellis leopardi nuper a me considerata huiusmodi erat: Longitudo pellis simul & caudae, quanta hominis mediocris cum sesquidodrante: Cauda per se, dodrantes tres cum dimidio. Pellis latitudo circa medium, dodrantes tres Color ferè flauus dilutus, maculis rotundis nigris distinctus. Pili breues & lanuginosi. Praetium vnus, coronati, id est denarij aurei quinque aut sex, plus minus, pro pellium differentia, & regionum longinquitate. Leopardi rictant, Ael. Spartianus. Animal est vehementer iracundum: & cum morbo laborat, sanguinem capri syluestris requirit: aliquando & simum hominis pro remedio. Camphora gaudet, & arborem eius custodit ne quis inuadat, Albertus. Pantheram sane & ipsam odoratam esse, & aromatibus oblectari Philostratus & alij scribunt. Quam obrem non mirum est si allium detestetur, vt Caelius ex Ambrosio repetit: Nam si tibi parietes, inquit, litu allij in feceris, exilit protinus nec resistit, Vide infra in D. ad finem. Leop. ita cicuratur, vt tanquam canis venatori inseruiat, Physiologus. Quod si dimissus non tertio quartove saltu praeda potiat, indiguatur adeo vt nisi sanguine placetur, aliquando in venatorem insiliat, Albertus. Audio principes quosdam & reges cum venatum exeunt, leopardum a tergo secum in equo vehere, & in ceruum aut aliam quae se obtulerit feram immittere, Eadem supra de pardo & al. h. ed. scripsimus. Magnus Chaim Tartarorum venationi saepe operam dat, & equo insidens ducit secum leopardum domesticum, quem in ceruos & damas prouocat, Paulus Venetus 1. 65. Et alibi, Rex tartarorum habet cicures leopardos, qui mirum in modum venationi inseruiunt, multasque capiunt bestias.

Leones in delicijs atq; item leopardos habuisse narratur Heliogabalus, exarmatos cicuresque: quos ita insituerat mansuetarij, vt ad mensas secundas iussi accubarent ex inopinato, nemine conscio exarmatas esse feras, Caelius ex Lampridio, cuius verba in Pardo ia recitauit. Fuerunt sub Gordiano Romae camelopardali decè, leopardi mansueti triginta, &c. Iul. Capitolinus. Giraffe, leones, leopardi, in prouincia Abassiae nascuntur, Paulus Venetus 3. 45. In regno circa Melacha urbem e regione Sumatrae insulae, per multi leopardi reperiantur, Vartomanus. A Syria Romam vsque cum bestijs depugno per terram & mare die ac nocte vincunt cum decem leopardis, hoc est cum militari custodia, qui ex beneficijs peiores fiunt, Ignatius in epistola ad Romanos.

LEFRAT dicta bestia in Scandinauia, deuorat animalcula muribus similia, quae lemmer vocant, & eo cibo pinguescit: pellis eius aliquanto laxior fit humana mensura, Zieglerus in Schondia, vt pluribus recitauit supra in Muribus diuersis. Olaus hanc bestiam Lekat vocat, & interpretatur Hermelinum, de quo antea in mure pontico & in mustela. Vox quide Lefrad accedere videtur ad nomen Germanicum Lepart.

B.

70 Panthera in Asia sunt, in Europa autem nulla, Aristoteles. Panthera in Africa Syriaque abundant. Plinius. Si lucam

Si lucam bonum Latini sic appellasset in Libya, fortasse panthera quoque & leones, non Africanæ bellæ dice-
rentur, sed lucæ, Varrò de ling. Lat. Mauritania alit leones, pardales, & alias feras diuersas, Strabo. Ultra Catada-
pa Nilii procedens Apollonius & comites, videntur leones & pantheras, Philostratus. Vltimum extremæ Arabiæ
promontorium à Dirra vsque ad Austri cornu, fert pardales fortissimas, παρδάλεις ἀλλήλους, Strabo lib. 16. Post
Barygazam continens ad Austrum pertingens Dachinabades vocatur: quæ supra hanc est mediterranea regio
ad Orientem, montes magnos continet, & omnigena ferarum genera, pardales, tigres, &c. Arrianus in Periplo
rubri maris. Leones, lupi, pardales abundant circa Arabiam, Agatharudes. In parte Syriæ contermina, leones &
pardales multò plures maioresque reperiuntur, quàm in Libya, Diodorus. Pantheræ capiuntur in Pamphylia
parte quæ aromata profert, Philostratus in vita Apoll. Lyciæ & Carie pardalis, nec animosa est, neque valde valet
falu, nisi cum est vulnerata: tum spiculis resistit, neque ferro facile cedit, Gyllius ex Aeliano. Eundem locum
multò aliter transfert Volaterranus, his verbis: In Caria & Libya (lego Lycia) prælongi admodum pardi sunt,
ac animo imbelles, minimum saltu agiles, pelle adè dura vt ferro non cedat. Vter vero melius iudicabunt qui
Græca viderint Pantheræ numerosæ sunt in Hyrcania, Solinus. In itinere quod dextra Gangem, sinistra verò Hy-
phasin fluuios habet, descendenti Apollonio leones ac pantheræ occurrerunt, Philostratus. Pantheras cicures ad
suum regem Indi afferunt, Aelian. Leopardi degunt in syluis Barbariæ, Leo Africanus.

Alnemer est animal minus lynce, id est lupo ceruario, leopardo simile figura & colore, sed aliquanto maius,
pedibus quoque & vnguibz maioribus & acutioribus: oculis obscuris & terribilibz, vt ipse vidi. Idem leopar-
do fortius, ferocius & audacius est. Inuadit enim & dilaniat homines. Cæterum leopardo Arabicè nominatur
alfhed, Bellunensis. Hinc coniecturam facio alnemer pantheram Oppiani maiorem esse, alfhed autem mino-
rem: quauquam Nicander de acônito in Theriacis scribens, pardalianches vocari ait, quòd à pastoribus pro ve-
neno mortifero obijciatur *ἤμερος πτερόεις* (id est magnis feris, quasi pardales omnes magnæ sint, *ἤμερος ἐν κνήμῃσι*
φαιλάρατος ἐν βήσῃσι). Est autem Phalæra vnum ex cacuminibus Idæ montis. Pardalium duplex genus est, in-
quit Oppianus: sunt enim aliæ maiores & dorso ampliores: aliæ vero minores, sed robore (*μύθη*) non infe-
riores. Eandem coloris varij & figuræ corporis speciem similitudinemque ambæ, præter caudam, gerunt: nam
maioribus minor est cauda, minoribus vero maior. Vtrisque solida sunt femora, corpus oblongum, oculi splen-
didi: quorum pupillæ sub glaucis fulgent palpebris, glaucæ etiam ipsæ & interius rubicundæ, ardentibus similes,
ignitæ: dentes pallidi, *ἰσπακίσι*, id est venenosi: pellis varia, color splendidus, æreus, crebris oculis (id est maculis)
nigricantibus, Hæc Oppianus. Ante annos aliquot Francfordiæ memini videre venales quasdam pelles peregrina-
nas, maculosas, angustas, quinque aut sex digitos latas, bene longas: cauda ferè magnitudine & figura vt felium,
circulis nigris distincta: pelles singulas quinque drachmis argenteis indicabant: coniungebantur autem viginti
in fascem vnum. Animal ipsum *leppari* vocabant, hoc est leopardum. In hoc genere (pardorum) est qui cogno-
minatur bitis, haud alijs absimilis, præterquæ quòd cauda carere dicitur: is si à muliere aspiciatur, extemplo eam
in morbum deducit, Volaterranus ex Aeliano. Inter omnia animalia (inquit Aristoteles in Physiognomicis) leo
perfectissimam matris ideam præ se fert, &c. Pardalis vero inter ea quæ fortia esse videntur, scemineam magis for-
mam exprimit, (*ἢ ἢ πέρδελος θηλυμορφώτερον*, Adamant.) cruribus tantum exceptis, quibus maximè (ad inua-
dendum cætera aut se defendendum) vtitur, & fertiter agit. Habet enim faciem paruam, os magnum, oculos
paruos, albicantes, *ἐπιλάκκεις*) modicè cauos, & ferè planos, (*ἐργαίλας, αὐτὸν ἢ πεπλομαίους*. Iego *ἰπποκλι-
περος*: locus videtur deprauatus:) frontem oblongam, aures versus rotundas magis quàm planas, (*ἰσπασπ
πρὸς ἡμῖν ἔστειρον*, *πρὸς τὸ ἄρ. πρὸς ἡμῖν ἔστειρον ἢ πρὸς ἡμῖν ἔστειρον*. Vetus interpres vertit: frontem longam, aures rotundas
magis quàm planas.) Collum valde longum & tenue. Pectus non bene costatum, (*ἀπλάρον*, paruis collis præ-
didium:) dorsum longum, clunics carnosas & femora. Partes vero circa illa (*λαγάνες*) & ventrem magis planas,
(*μαλά*, id est nec protuberantes, nec cauas: nam qui *εὐχωνοί* sunt, & cinctu gracili, eam partem cauam habent.)
Colorem varium. Corpus vero totum inarticulatum, & asymmetrum. Hæc Aristoteles. Omnia ferè seu ani-
malia feli similia sunt, pantheræ, lyncei, pardi: commune enim est vnguium magnitudo & robur, pellis distincta,
versicolor ac pulchra: caput rotundum, facies breuis, cauda prolixa, agilitas corporis, feritas, & cibus qui venatione
acquiritur, Cardanus. Pardalin Perfæ (inquit Scaliger) Barbutæ vocant: Leænx similem pilo rufæ, maculis
oblongis picto, nigris ex transfuso. Faciem habet subrubram, nigris variam maculis, & candidis: ventrem al-
bum, caudam Leonis. Sunt & quædam dorso minùs fuluo, & maculis minùs vegetis. Oculos eis glaucos esse scit,
qui vidi, vt nos. Animalia quædam colore varia sunt, id què dupliciter: aut enim genere, vt panthera, pardo: aut
non genere toto, sed parte, vt boues & capræ interdum variæ generantur, Aristoteles. Panthera & tigris macula-
rum varietate propè solæ bestiarum spectantur, cæteris vnus ac suus cuiusque generis color est, Plinius. Et alibi,
Pantheris in candido breues macularum oculi. Et rursus, Quidam à pardis pantheras solo candore discernunt.
Numerosæ sunt in Hyrcania, minutis orbiculis superpictæ: ita vt oculatis ex fuluo circulis, vel cærulea, vel alba
distinguantur tergi suppellex, Solinus. Pardi virides, Claud. 3. Paneg. Picto quòd iuga delicata collo Pardus sustinet,
Martialis. Chamæleo pellem habet pallidam nigro distinctam vt *πεπιδάλο*, Aristot. Gaza transfert, vt pardis.
Panthera est animal varium & valde speciosum, Liber de nat. rerum. Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut
pardus (namer) maculas suas, & vos poteritis bene facere eum didiceritis malum, Hierem. 13. Panthera vnde-
quaque varia est (quare etiam varia Latine vocatur) maculis orbiculatis ad modum oculorum ex fuluo colore
interdum ad album interdum ad cæruleum vergentibus, Albertus. Equi orynges dicti, (sive à montibus, sive ab
impetu ad libidinem,) alij pellem maculis oblongis variam habent, tigrum instar, alij vero rotundis vt panthe-
ra, Oppianus. Sed suauius dicam Græcè, *Τοι δ' αὖ ἐν τρυχάλοισι πεπιδάλομα ἀπὸ αὐτῶν τῶν Σφραγισσῶν πικρῶν, ἡμῖνα
πρὸς ἀλλήλους*. Chaus animal, quod Galli raphium vocant, lupi effigie pardorum maculis, Plinius. De pardali dice-
ris, habere eam corpus *κατασκευασμένον, κροκοειδές, ἐν πρὸς σπῆν, ἐν γέρων, ἡμεῖς, πολυειδές, ὕψρον, ἰσλακίον, πολυμυ-
φον*. Pollux. Pausanias in Arcadiis scribit se inter cætera fabulosa audiuisse etiam gryphes punctis vt pantheras
varium habere corpus. Terram Eremborum (id est Troglodytarum vel Saracenorum in Libya) comparant
πεπιδάλο, id est pelli pantheræ. *Ἡ δὲ δειψή τε καὶ ἀγλήρωσα τέτυκται, τῇ καὶ τῶν κωνίη καὶ τῶν σπῆν φολίθεον*, Dio-
nysius Afer. Hanc autem regionis illius varietatem accidere propter Solis aduersionem Eustathius addit. *Τῶν λα-
στῶν κῖν ὄρασι πεπιδάλο*, Agathias in epigramm. Sunt qui tradunt in armo dextro, Albertus) ijs similem Lunæ
est: maculam, crescentem in orbem, & cauantem pari modo cornua, Plinius. Ferunt odore earum mirè sollicitari
quadrupes cunctas, sed capitis toruitate terri: quamobrem occultato eo, reliqua dulcedine inuitas cor-
ripiunt,

ripiunt, Plinius. Tradunt Persicum smaragdī genus visum implere, quem non admittant, felium pantherarum-
que oculis similes: nanque & illos radiare, nec perspicī: eisdem in sole hebetari, vmbri refulgere, & longius
quàm cæteros nitere, Idem. Panthera dentes habet ferratos, Aristoteles & Aelianus. *Καρκαροὶ δὲ, ἢ ὅτι σφοδρῶς
καὶ ἐναγῆ ἀσπῶντες αὐτὸν ἀσπῶντες ἔχουσιν*, vt leo, canis, pardalis, Scholia in Aristophanis equites. Pardis lingua est im-
bricata asperitatis, ac limæ similis, vt superius in Pardo scripsi. Panthera quaternas mammæ ventre medio ge-
runt, Aristot. & Plinius. Pantheræ cor maximum est proportione, vt & reliquis timidis, aut propter metum ma-
lescīs, Idem. Multiplici pedum fissura est, Aristot. Pedes priores quinque distinctos digitos habet, posteriores qua-
ternis: parua quidem inter quadrupes digitatas, posteriores etiam quinque digitos obtinent, Idem. Condito
pantheræ, & similia, in corporis vaginas vnguium mucrone, ne refringatur hebeteturque, ingrediuntur, aurisq;
falculis currunt, nec nisi appetendo protendant, Plin. Cauda leoni infima parte setosa est, vt bubus & forici: pan-
theris non item, Idem. Os amplum & rescissum habent, leo, canis & feher, quem nos dicimus leopardum, Al-
bertus de animal. 2. 1. 4. Ego pro feher legerim f hed: sic enim leopardum Arabicè vocari, ex Bellunensi superius
docui: al quidem syllaba præfixa, articuli tantum vicem obtinet. Fœmina crebrius inuenitur, Volaterranus: ni-
mirum quòd non sibi tantum, sed etiam catulis de victu prospiciens, latius vagatur.

C.

Panther caurit amans, pardus hian do felit, Author Philomela. Leopardi rictant, Acl. Spartianus. *ἡ οὐκ αὐτῶν
vox leonis est, & aliorum quæ vocabulum suæ voci proprium non habent, vt vrsi, pardalis, pantheris, Varinus &
Pollux. Oryges non metuit canis latratum, Ἰσραηλίων δὲ ἢ γῆραι ἀμειδίω πεφρασῶν*. Oppianus. Ferarum aliæ
montanis, aliæ palustribus locis gaudet: *τῆ δὲ πρὸς ἰσθμῶν τε καὶ ὕδατος, ὡς αὐτὸν ἀλλῶς*. Vnde Homerus (Iliad. φ.)
Ἡὺ τὴν περὶ θρῆλις εἰσι βαθείης ἐκὺν δόχθιο. Pollux. Ida mons Troiæ est, & accipitur pro quouis monte, vt Achelous
pro quauis aqua. Iones vero nemus seu sylvam, idam vocitant, & interdum Attici quoque, Varinus. *Πύλοχ*,
locus montanus est, sic dictus quòd ligna habeat: vel simpliciter locus fraticibus & arboribus confectus. Fe-
deoz (lego f hed, aut f hedos vt f hedot numero plurali) qui sunt leopardi, inueniuntur plerumque apud fluuios in
locis constitit arboribus, & maximè iuxta arbores camphoræ, Albertus lib. 8. Alnemer habitat sub arboribus
Camphoræ, quæ secundum aliquos magna arbor est, Auienna. Pardales vino delectantur, Oppiano teste: vnde
forsan poëtæ fabulantur eas olim mulieres Bacchi nutrices fuisse. Vide infra in h. Quamobrem vino inebriatæ
etiam capiuntur, vt dicam in E. Panthera aliquando nimium se replet cibo, vt & alia acutorum vnguium quòd
acrius esuriant: sic repleta in latibulum se recipiens diu dormit. Albert. Veneno acônito carnibus inperfo à ve-
natoribus extinguitur, nisi sterces humanum inuenerit, quo deuorato sibi medetur, vt pluribus referam capite
quinto. Leopardus cum ægrotat, sanguinem capri syluestris requirit, & stercore hominis pro remedio vtitur, Al-
bert. Pardi in Africa insidunt condensa arborum, occultatiq; earum ramis in prætereuntia desiliunt, atque è
volucrum sede grassantur, Plinius. Pardalis cursus celeritate cum alia pleraque, tum maximè simias assequitur,
Aelianus. At alibi non celeritate, sed astu mox recitando, simiam ab ea comprehendi ait: Philes simpliciter si-
miam ab ea captari scribit, Plutarchus odore illectam sponte accedere & capi. Quamobrem in Mauritania par-
dalis (inquit Aelianus) cum robore sint & viribus præstantes, non cursu quo maxime valent, simias persequi
aggrediuntur: causa est, quoniam non longe ante hanc excurrentes sese tradunt: sed & vt mox non videntur, in
fugam se conferentes, in arbores altas ascendunt, & illius impetum declinantes, illic confident. Veruntamen par-
dalis ad hanc rationem simia dolosior, insidias molitur, & dolos necit. Vbi enim simiarum multitudo manet, eò
profecta, ad terram se sub arbore abijcit, & ventre proiecto humi, sic iacet, tibus vt admodum remisse porrigat,
oculos claudat, spiritu compresso sese ab anhelando contineat, & vero mortua videtur. Illa vero hostem ex alto
despicientes, mortuam suspicantur, & facillime credunt id quod vehementer optant, nondum tamen descende-
re audent. At experimenti causa vnâ ex ipsis, quam audaciorem putant, ad examinandum pardalis affectum
præmittunt: hæc quidem non omnino sibi præsidens descendit, sed timide & pedetentim primo decurrit, post
metu repressa reuertitur. Tum vero iterum descendit, & cum proxime ad pardalim accessit, regreditur rursus.
Tum tertio descendit, & illius oculos speculatur, spiritum ducat necne periclitatur. Illa autem immotam se for-
tissime præstans, paulatim huic animos addit. Et iam cum hanc permanere constanter sine damno circum illam
sublimiores ex superiori loco simiæ speculantur, fiduciam, & spiritum colligentes, ex arboribus frequentissimè
decurrunt, & circum eam concurrentes, saltant, simul & supra ipsam grandientes insultant: & in illius contume-
liam saltationem simicam saltantes, multifariam ei illudunt, & gaudium quod de hac ipsa tanquam mortua im-
mortaliter pergaudens, testantur. Illa autem omnia sustinens, simul ac illa ipsas insultando, & illudendo defatiga-
tas esse intelligit, ex inopinato exsilens, earum partem vnguibz lacerat, partem dentibus distrahit, atque opi-
mum, & adipale ex hostibus prandium sibi abunde comparat: & tanquam Vlysses ancillarum contumelias &
procorum, sic diu multumque harum insultationes perpetitur, vt hostes vicisci queat, Hæctenus Aelianus. Vide
etiam infra in proverbio, Pardi mortem adsimulat Caucasus mons (inquit Philostratus libro 2. de vira Apol.)
principium est Tauri, qui per Armeniam, Ciliciam & Pamphyliam vsque & Mycalen procedit, &c. Quòd au-
tem nostra ex parte appellatus Taurus per Armeniam protendatur, quod quodam tempore creditum non est,
testantur pantheræ, quas in Pamphylia parte quæ aromata profert, captas esse comperimus. Tales enim feræ a-
romatibus gaudet, & ex longinquo odorem sequentis trahuntur, & ex Armenia per montes profectæ ad flo-
racis lachrymam feruntur, quoticens venti ab ea parte flant, & arbores liquore turgent. Accepi etiam in Pamphy-
lia pantheram captam fuisse, aureum torquem circa collum habentem Armenijs literis huiusmodi inscriptum,
Rex Arfaces deo Nisæ. (Græci codices non habent inscriptionem nec Armenicam nec Græcam.) Regnabat
autem temporibus illis in Armenia Arfaces. Is vt opinor feram videns eximia præ cæteris magnitudine, eam
Baccho sacrauit. Bacchus enim Nisæus à Nisæ quæ in India est nuncupatur, non ab Indis solum, sed ab omni-
bus gentibus quæ Orientem spectant, illa vero quam dixi fera aliquadiu cū hominibus est versata, atrechari de-
mulcerique manibus patiens. Adueniente autem vere, vbi Veneris eam cupido stimulauit, maris desiderio tra-
ctam in montes fecerit, eodem quod gercbat ornamento insignis. Et postea capta est in inferiore Tauri parte,
aromatum odore, vt diximus, allecta, Hæc Philostratus. Leopardi amant arbores camphoræ, & ne quis
eas inuadat custodiunt, Albertus. Admirabilem quandam (inquit Aelianus) odoris suauitatem olet par-
dalis,

alis, quam bene olendi præstantiam diuino munere donatam, cum sibi propriam planè tenet, tum vero cætera animalia hanc eius vim præclare sentiunt. Hæc autem hoc modo venationem capit: Cum horum quæ ad victum opus sunt eget, se vel in loca arboribus constita, vel folijs vestita; ita occultat, vt inuentu difficilis tantum respiciat: hinc nudi, dorcades, capræ syluestres, atque alia eiusmodi animalia quadam suaui odoris illecebra attrahuntur, & proximè accedunt. Illa tum quàm mox de latæbra exiliens, ad prædam se rumpit, atque eam comprehendit, (ex latebris proflit atque inuolat, Volaterranus.) Pantheram se abscondentem venari ferunt, propterea quod suo odore belluas delectari intelligat: propius enim ita accedunt, quas corripit, Aristot. Tradunt odore pantherarum & contemplatione armenta mirè affici, atque vbi eas persentiscant, properatè conuenire, nec terri nisi sola oris toruitate: quam ob causam pantheræ absconditis capitibus, quæ corporis reliqua sunt, spectanda præbent, vt pecuarios greges stupidos in obtutu populentur Secura vastatione, Solinus. Ferunt odore (apud Volaterranum non rectè legitur colore) earum mirè sollicitari quadrupes cunctas, sed capitis toruitate terri. Quamobrem occultato eo, reliqua dulcedine inuitatas corripunt, Plinius. Ad pardalim pleraque vel sponte adcurrere, odore allecta, simiam cumprimis, narrant, Plutarchus. Hinc aliqui pantheram dictam volunt, quod omne genus ferarum alliciat & capet. Isidorus tamen alia quædam nugatur. Panther (inquit: pantherem cum panthera confundens) dictus est, siue quod omnium animalium sit amicus (imò inimicus) excepto dracone, siue quia sui generis societate gaudet: & ad eandem similitudinem quicquid accipit & reddit: pân enim omne dicitur, Hæc ille tum ridiculè tum obscurè. Animalium nullum odoratum, nisi si de pantheris quod dictum esse credimus, Plinius. Aristoteles problematum 13. 4. causam quærit cur animantium nullum suauiter oleat, excepta panthera: quæ etiam ipsa, inquit, non nisi bestijs ita olet: ferunt enim suauem illis olentiam ab hac respirari. Sed nihil adfert aliud quod ad pantheræ historiam pertineat. Pardalim cæteris animalibus suauiter olere quidam affirmant: & venari in senecta nimirum bestias alliciendo gratia sui odoris: at nobis nullam odoris affert suauitatem: forte quod olfactum homines habeant omnium fermè deterrimum. Itaque multi odores suauitatesque eorum, vel grauitates, nimirum latere hominem possunt, &c. Theophrastus de causis 6. 5. Et rursus 6. 2. 6. Animal nullum penitus odoratum est, nisi quis pardalim dixerit sensui belluarum bene olere. Albertus falsum esse putat cætera animalia pantheræ odore delectari: quoniam in opere philosophi de sensu & sensili legatur cætera (præter hominem) animalia odoribus nec suauiter nec molestè affici. Odores quidem certos animalia quædam sectari aut fugere, constat: sed fortassis hoc circa cibum solum, cum ex odore quid ipsorum naturæ conueniat aut aduersetur percipiant: vt ea fortassis tantum bene oleant eis, & longè etiam ad ea pelliciantur, quæ in cibum eis venire possunt, non vt meram odoris gratiam capiant. Sed in præsentia hac de re nihil statuo. Mares in omnigenere fortiores, (magis animosi, Aristot.) præterquam in pantheris & vrsis, Plinius. Semiramis Assyria non si quædo leonem cepisset aut pardalim similem ue feram interfecisset, sed si leonem esset naçta, in eo sibi placuisse fertur, Alianus in Varijs. Απρονος ζων φουσι, Scholiastes in Alexipharmaca Nicandri: qui cum scripsisset pardalim frequenti assultu excrementum hominis in arbore suspensum (id enim pro remedio petit aconito cum carnibus deuorato,) petere, subiicit, hoc animal natura infirmum esse: hoc est citò fatigari & exhauriri: nimirum quod in primò impetus quantumcumque virium habet & omnem sui roboris contentionem infumat. Pardus celer, Lucanus libro 6. Leuiorè id est celeriores) pardis (nemerim) equi eius, Abacuc primo. Suem & aprum dices σιθηγγανωδης, leonem εφραμωδης, pardalim παροδης, id est saltare, Pollux. Idem alibi pardalim corpus habere scribit, υρεδον, υεβλιητον, παροδης, αλπηδον, ευπυλεις, hoc est agile & saltibus aptum. Cæcos gignunt canes, lupi, pantheræ, thodes, Plinius. Author libri de nat. rerum, pantheram semel tantum parere scribit. Nam cum in sibi placuisse inquit, coaluere catuli, maturisque ad nascendum viribus pollent, oderunt temporis moras. Itaque oneratam fetibus vuluam, tanquam obstantem partui, vnguibus lacerant. Vnde illa partum effundit, seu potius dimittit, dolore cogentem. Ita postea corruptis & cicatricosis sedibus, genitale semen infusum non hæret acceptum, sed irritum resilit. Nam, teste Plinio, animalia quorum acuti sunt vngues, frequenter parere nequeunt: viciantur enim intrinsecus se mouentibus catulis, Hæc ille. Leenam quoque eandem ob causam semel tantum parere, vulgi quondam opinio fuit, quam refellimus in Leone C. Pantheram dicunt parui esse partus, & pauci & difficilis, propter vngues longos & acutos, quibus catuli frequenter vterum matris lædunt, Albertus. Panthera tempore libidinis admodum vocalis est, & ad vocem eius alia eiusdem aut vicini generis animalia conueniunt, Albertus. Leenas cum pardis coire, vnde leones gignantur ignobiles, nec iubati, (aut, vt Philostratus refert, foetus maculosi,) pluribus dixi supra in Leopardi mentione priuatim: & in Leone C. ex Philostrato & alijs. Pardus in Africa abundat, vbi propter aquæ penuriam multa animalia conueniunt ad amnes, & ibi leonæ à pardis adulteratæ generant leones, sed ignobiles, Albertus. Est quando lupi cum pantheris coeunt, vnde gignantur thodes: bigenere animal, quod pelle (scilicet maculosa) pantheram refert, facie autem patrem, Oppianus 3. de venatione. Sed de thode varias authorum sententias in historia eius statim post lupum exhibui.

D.

Leopardi gregatim conuersari solent, Albertus. Panther (abutilur hoc nomine pro panthera) sui generis societate gaudet, Isidorus. Pardalis inter animalia illa quæ fortitudine prædita videntur, magis ingenium muliebre refert, vt corpore etiam formam muliebre, vt in B. dixi ex Aristotele. Leo cõtra, viri, tum ingenium tum corporis speciem. Animo sanè pardalis est pusillo, (μικρον, nisi legendum μαρον, id est improbo: sed vetus interpret legit pusillo:) furtiuò & vt paucis dicam doloso, Aristot. Pantheræ cor maximum est proportionè, vt & reliquis timidus aut propter metum maleficus, Aristot. & Plinius. Pantheræ ingenium molle est, (αβρον, effeminatum,) iracundum, insidiosum & fraudulentum (λογητικον η αβθηβυλον,) timidum simul & audax. His moribus corporis etiam forma respondet, Adamantius. Namer, id est, pardalis in sacris libris tanquam ferocissimum & crudelissimum animai cum lupo ac leone memoratur, vt citauit A. Fulminei pardi, Claudianus 8. Paneg. Sapientes Aegyptiorum designaturi hominem qui scelestum suum ac malignum occultet animam, ne à suis noscatur, pardalin pingunt, Hæc siquidem clanculum alia persequitur animantia, nec finit impetum ac pernicitatem suam innotescere, (μη συγχορησει πινιδιαν ορμηλω αφιεναι,) qua in illis persequendis vitur, Orus. Quomodo latitans, aut capite saltem occultato, (cum reliquū corpus nihil præ se terribile ferat,) allectas ad se propius sui odoris suauitate ferat deuoret, iam supra capite tertio docui: Et ibidè quàm mirabili astutia se mortuam simulans, simias captet: qua de

qua de re vide etiam infra prouerbum, Pardi mortem adsimulat. Panthera perpetuò fera est, Aristoteles. Atqui Albertus & alij recentiores facile cicurari scribunt, præsertim ad venationis vsum, vt supra in Leopardi mentione dixi capite primo: & infra capite quinto pluribus dicitur. Sed vt cunq;ue cicur, nunquam prorsus deponit feritatem, & sæpe ad ingenium redit. Leonibus ac pardis, omnibusque generis eius, etiam felibus, imbricata asperitatis lingua est, ac lima similis, attenuansque lambendo cutem hominis. Quæ causa etiam mansuetacta, vbi ad vicinum sanguinem peruenit falua, inuitat ad rabiem, Plinius. Picto quod iuga delicata collo Pardus sustinet, Martialis. Leones, pantheræ & tigrides, foetus suos vehementer amant, & pro ipsis contra venatores pugnando, quæuis tela & mortem quoque contemunt, Oppianus lib. 3. de venatione, vbi etiam de ipsis de ipsis de lyncibus scribit, quod cum ad latibula sua reuerse catulos sibi ablatos reperiunt, magno & miserabili eos vlulatu plangent. De panthera tradit Demetrius physicus, iacentem in media via hominis desiderio, repente apparuisse patri cuiusdam Philini asectatoris sapientia: illum pauore coepisse egredi, feram vero circumuolutari non dubiè blandientem, sese conficiantem morore, qui etiam in panthera intelligi posset. Fceta erat, catulis procul in foueam delapsis. Primum ergo miserationis fuit non expauescere, proximum ei curam intendere: secutusque qua trahebat vestem vnguim leni iniecit, vt causam doloris intellexit, simulque salutis suæ mercedem, exemit catulos: eaque cum ipsis prosequeretur, non hoc iam solum contubernalem attingere voluisse, sed illo relicto, alterum sumpsisse. Homines autem suos intimos & pernecessarios non modo produunt, sed sæpe etiam in fratres & parentes multa perfidiose faciunt & improbe & malitiose, Aelianus. Androclis ferui historiam, qui fugitiuus in Africa à leone nutritus fertur toto triennio, deinde captus & feris Romæ obiectus, inter quas fortuito idem leo captus erat, ab eodem agnitus & contra patheram defensus est, in Leone retuli cap. quarto.

Panther (abutilur hoc nomine pro panthera) omnium animalium amicus est, excepto dracone Isidorus absque auctore. Ego Pantheram omnibus inimicam dixerim. Leopardi degunt in Syluis Barbariæ, neque homini, cum robusti sunt & crudelès, nocent: nisi alicui (quod raro contingit) in angusto calle obuij, illi aut cedere non possunt, aut redarguantur, fastidioque afficiantur. In huic enim irruentes vnguibus vultum comprehendunt, tantumque carnis auferunt, quantum prendunt: & plerumque cerebrum homini perfringunt. Gregem inquadere non solent: canibus alioqui infestissim, quos occidunt ac dehorant, Leo Africanus. Panthera dicitur infesta esse draconis, & draconem ea visa ad cauernas refugere, Albertus. Alfhed (id est leopardus minor) lupos libenter interficit, Albertus. Leopardus desideratur à lupis cum offendiunt ipsum, & sequuntur eum: sed lupus vnus non potest Leopardum vincere, plures simul vincunt: etsi verò velocissimè fugiat, tamen citò vincitur in cursu, Aelianus. Vt vulpes aues venatur somno simulato, sic pardus sumas mortuum se simulans, Incertus. Leo & leopardus inimici, Auccenne interpret, vbi Aristoteles habet οωδης, qui non Leopardus siue panthera, sed panther potius est de quo supra. Ante paucos annos statim post mortem Galliarum regis Francisci leopardos audio, marem & foeminam, siue dimissos negligentia aut malignitate custodis, siue per vim è cauea egressos, in syluas aufugisse, & circa Aureliam plurimos homines laniasse, & sponfam aliquando ad nuptias ducendam in vico rapuisse, & inuenta mulierum cadauera parum illi mamillas tantum deuorassent. Hyæna pardalim odit, Aelianus. Hyæna pantheris præcipuè terrore effradantur, vt ne conentur quidem resistere: & aliquid de corio earum habentem non appeti: mirumque dictu, si pelles vtriusque contrariæ suspendantur, decidere pilos pantheræ, Plinius. Superiore ab inferiore victum significare volentes Aegyptij, duas pelles pingunt, hyæna vnâ, alteram pardalis: hæ enim pelles si simul ponantur, pardalis quidem pilos abijcit, hyæna vero non, Orus. Mygale, id est mus araneus, pantheras terret, Philus. Gallinacè iure perunctos pantheræ leonæque non attingunt, præcipuè si & allium fuerit incoctum, Plinius. Leopardus viso hominis craneo, fugit, Aesculapius. Leopardum auiunt terreri arbore quæ vocatur Leopardi arbor, Rafis.

E.

Leopardus cicuratus & ad venationem dimissus, nisi tertio quartouè saltu præda potiat, succenset aedè vt nisi sanguine placetur, in venatorem insiliat, Albertus. Plura vide supra in A. in Pardo, Leopardo & Alfhed. Ego dum hæc scriberem accipi à quodam oculato teste, in aula regis Galliarum, leopardos duorum generum ali, magnitudine tantum differentes: maiores vituli corpulentia esse, humiliores, oblongiores: alteros minores, ad canis molem accedere. Et vnum ex minoribus, aliquando ad spectaculum regi exhibendum à bestiario aut venatore equo insidente à tergo super stragulo aut puluino vehi alligatum catena: & lepore obiecto dimitti, quem ille saltibus aliquot bene magnis assequutus iugulet. Venator leopardum recepturus, accedit auersus & frustum carnis retro inter crura protensum porrigit, ne si faciem obuertet ab eo inuaderetur: & rursus loro alligatum manu demulcet ac reducit ad equum: ille in sedem suam facile resilit. Idem narravit, taurò aliquando & leone simul emissis, leonem placidiorem nihil in taurum fuisse molitum, ac sponte ad caueam suam regressum: deinde duos leopardos eductos, statim viso tauto in eum insilisse: quem & iugulassent, nisi bestiarij funibus alligatis ad catenas eorum, quibus teneri solent, eos retraxissent. Senatusconsultum fuit vetus ne liceret Africanas (pantheras intelligo, de quibus & proximè dixerat. Vide in A.) in Italiam aduchere. Contra hoc tulit ad populum Cn. Aufidius tribunus plebis, permisitque Circensium gratia importare. Primus autem Scaurus adilitate sua varias cl. vniuersas misit, deinde Pompeius Magnus quadringentas decem, diuus Augustus quadringentas viginti, Plinius. Picto quod iuga delicata collo Pardus sustinet, Martialis.

Aconitum primum alio nomine pardalianches à strangulandis pantheris vocatur, vt Dioscorides, Plinius & alij tra-

alij tradiderunt. De herba ipsa copiose discriui in Lupo a. & eam esse ostendi, quæ hodie paucissimis locis cogitur, in montibus Sabaudia & Gallia Italia versus tora vocatur, &c. Hic plura adijciam, non ad herba historiam, sed panthera, quæ radice eius trita & in carnibus obiecta extinguitur: quod siues etiam, & lupi & bestia omnes Dioscoride teste patiuntur, Tangunt (id est aspergunt) carnes aconito, necantque gustatu earum pantheras, nisi hoc fiet repleturas illos sitis. Ob id quidam pardalianches appellauere. At illas statim liberari morte, excrementorum hominis gustu demonstratum, Plinius. Panthera cum venenum pardalianches ederet, quo leones etiam intereunt, stercus hominis querit: eo enim ipso iuuatur: quocirca venatores stercus ibi propinquum suspendunt ex arbore aliqua in vase, ne procul bellua abeat, petens suum medicamentum: itaque insiliens ibidem, & spe capiendi perseverans, in se efferenda emoritur, Aristot. Pantheras perfricata carne aconito (polline eius nimirum) barbari venantur. Occupat illico fauces earum angor, quare pardalianches id venenum appellauere quidam. At fera contra hæc excrementis hominis sibi medetur: & aliàs tam auida eorum, vt à pastoribus ex industria in aliquo vase suspensa altius, quam vt queat saltu contingere, iaculando se appetendoque deficiat, & postremo expiret: alioquin viuacitatis adeo lentas, vt eiectionis interaneis diu pugnet, Plinius. Hyrcani pantheras frequentius veneno, quam ferro necant. Aconito carnes illinunt, atque ita per compita spargunt semitarum. Quæ ubi esse sunt, fauces earum angina obsidentur, (&c. vt Plinius,) Solinus. Auditum est pantheras quæ in Barbaria venata carne caperentur, remedium quoddam (excrementum hominis forte nominare noluit) habere, quo vt essent vsæ, non morentur, Cicero de nat. deorum. Panthera & pardus Arabice legi puto, alncimer & alf hed, hoc est leopardus maior & minor: sic enim in aconiti mentione apud Auicennam in Bellunenſis additione legitur (memini) deuorato veneno, stercus hominis querunt, quo gustato euadunt, Auicenna. Pardalin (inquit Pollux) tum alijs modis capiunt, tum aconito pharmaco cibus (græcis. Dioscorides & alij melius; carnibus) admixto: vnde fera ventris profuſio exhauritur, & sæpe viua capitur. Pardalis intelligens aconitum sibi venenum esse: non prius degustat quam excrementum hominis, vt pote antipharicum prope se viderit: quamobrem pastores excrementum in arborem ea altitudine suspendunt, ad quam pardalis peruenire saltu non possit. Hoc viso fera tanquam præſente remedio, aconitum edit: deinde medicamentum petens, crebris tandem assultibus defessa, aut moritur, aut à pastoribus interimitur, Scholiastes Nicandri. Sed ridiculus est aconitum à panthera ediscribens, non carnes aconito imbutas: & cum plurimum rationis ei tribuat, vt quæ & venenum & remedium suum agnoscat: rursus omnem ei rationem aufert, quæ venenum sciens ac prudens deuoret. Leones, lynces, pardales, pantheres, vrsi, capiuntur aconitico veneno ad eum admixto cibum quo quodque eorum delectatur, &c. aut foucis, vt pluribus retuli ex Xenophonte in Leone E. Aristoteles in Mirabilibus non pardalianches, sed pardalion (περδάλιον) hoc venenum nominat, cuius verba recitauit in Lupo a. Est & apocynon venenosa herba, quam similiter pardalianches appellari in nomenclaturis apud Dioscoridem legitur. Necantur apocyno canes, lupi, vulpes, panthera, & omnes quadrupedes: Vide in Cane C. Herba quæ leopardi herba dicitur, leopardus terretur: & herba quæ leopardum strangulans dicitur, interficitur. Rasis vt quidam citat: Est autem posterior herba, non alia quam aconitum primum: prior quæ sit, non facile dixerim: nam præter alium herbam quæ leopardu aduersetur non legimus. Pisces quidam nigri venenati in Armenia reperiuntur: quos contritos in ouium aut caprarum discissum latus abdunt: quod cum pardalis, leo aut lupus gustarit, continuo moritur, Aelianus. Si venator res sit cum alia fera quam apro, venabulum tenere oportet pedibus non tantum diuaticatis, quantum in pugna aduersus apum: nam fera quadam, vt panthera & leones, cursu ad venatorem vsque delatæ, cum prope sunt, insiliunt. Dirigendus est autem ictus ad pectus & cor, tanquam vulnere in illis eo in loco maxime letali futuro, Pollux. Vbi proficiscens ad aquam ex spelunca pardalis, venatores tritam viam obseruauerunt, ibidem rotundam & altam scrobem (minorem multo quam pro leone capiendõ) faciunt, in cuius medio columham ligneam (non lapideam vt pro leone) deſigunt: ex ea catellum (non agnum vt pro leone, aut hœdum) suspendunt, cuius testiculos tenuibus vinculis constringunt. Is vinculorum dolore pressus gemit, & latrans suo sono pardalium ad se commouet. Hæc non mediocri voluptate gestiens, illuc se magnis saltibus incitat, & nullum dolium esse existimans, in posita insidias incidit, Oppianus libro 4. de venatione. Eundem capiendi modum lib. 3. de piscibus describit, pro similitudine adhibens, quod admones etiam dicti pisces similiter capiuntur in massas lecti, in quibus paruos pisciculos natantes viderint, &c. Sed versus poetæ adſcribam, vt res tota clarior fiat.

Ὅς δὲ τις ἐν ἔνδρασιον ἐρέσει ὄρειον
 Δήσκιμος σφίγγαν δὲ μήδεα, & δὲ δὲ μύσην
 Ἐρχεται, ἀμφὶ δὲ οἱ σενεταὶ δὲ οὐ. ἢ δὲ αἰετα
 Μακρομύθη. τὸν αὖ δὲ ἕρε, καὶ ἕδορε. ἢ μὲν ἔπειτα
 Ἐλάττω πρὸς τὸν αἰετα, μέλει δὲ οἱ σενεταὶ δὲ αἰετος,

Ὁ γὰρ πύργου ἦταιεν, ἀπὸ λυαῖ δὲ ἔνδοσι δὲ σερμαῖ
 Ἡ χηρὴ δὲ θυμωγὰ δὲ δὲ σὸς ἐσθὲ τὸν ἰσθμὸν
 Περδάλιος ἰάνθη τε καὶ ἕδορε, ἢ χυθὲ αὐτῆς
 Τὸ δὲ ἀνωρπιζέει κρυπτός δὲ οὐ. ἢ δὲ ἐν ἕδορε
 Ἀλλὰ φάθου, τῆ δὲ ἕρε, ἕδορε δὲ οἱ σενεταὶ δὲ αἰετος,

Idem alibi contra feras diuersas, equos etiam colore diuersos venatori eligendos consiluit: contra vrsos, glaucos: contra apros, fuluos aut ignis colore: contra pantheras, λευκούς, id est rufos aut puniceos. Pardales cum Mauri venantur, eiusmodi insidias collocant, vt intra ædificaciuſculam lapidibus quam primo struxerint, putrescentis iam carnis frustum ex longiore funiculo appendant: deinde ex arundinibus ianuam raris structura imponant, per eas vt foetida carnis odor emanet, & longe lateque vegetur. Hunc inclusum foetorem feræ bestia sentiunt: nam quodammodo tetris odoribus delectantur. Itaque huius cibi appetitione, huc illuc circumferuntur, & tanquam quadam amatoriâ illecebra attractæ, & incidunt in laqueos, & infelici esca conſtrictæ tenentur, Aelianus interprete Gillio. Volaterranus eundem locum paludè aliter & breuius vertit, hoc modo: Capiuntur pardales in Mauritania loco lapide subſtrato, laqueis præparatis, carneque apposita: ad cuius odorem per conualles subiectas delatum flitibus ventorum festinantes, in insidias incidunt. Monticolæ Constantinae religionis in Africa equiſtrem venationem aduersus Leopardos instruunt, exitus viarum occultentes. Leopardus autem hac illac fugiens, dum via equitibus obſeſta se nequaquam euasurum perspicit, in crebros flexus gyras confodiendum se præbet. At si Leopardum effugere contingat, qui incautus eam partem obseruauit, conuiuium ceteris venatoribus, recepta cecepta consuetudine, præparare tenetur, 10. Leo Africanus.

Leopardus diligit vinum & inebriatus capitur, Rasis & Albertus. Oppianus modum etiam quo inebrietur elegantissimè describit: Vbi primum (inquit) in Libya paruū fontè animaduertent, non copiosum nec longè emanantè, sed intra se consistētè, & sub arenam subeuntè, vnde pardales prima luce bibere soleat, eò venatores noctu amphoras

21

amphoras permultas (viginti) suavis vini plenas afferunt, quod iam vndecim annos in dolijs bene conditum consistit. Ac nimirum posteaquam hoc idem in fontem infuderunt, inde non procul sedent stragulis lecti: nam nulla alia re se occultare possunt, neque enim sane lapidum; neque arborum tegmenta inueniuntur: ibi enim sola terrarum ab arboribus nuda ex omni parte ad videndum patent. Ex autem ardentè sitientes & grauem sitim depellere cupientes, ad nigrum iam fontem accedunt, & simul vt vini, cuius studiò sunt, potione sitim expleuerunt, statim primo saltatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur. Itaque arcè & grauitè dormitantes, nullo negotio comprehenduntur.

Leopardorum pelles ad nos etiam adferuntur, quanquam rarius: frequentius in Galliam. Pellem vidi venalem tribus vel quatuor aureis Gallicis: sunt qui præstantiores aureis sex vel septem indicent. Maurorum pedes leonum & pardalium pelles induunt, & dormituri subſternunt, Strabo. Pastores homines qui loca inter Caucasum montem & fluuium Cophena tenent, Apollonio cum socijs transeunti leonum ac pantherarum carnes, & earundem ferarum pelles à carnibus nuperrimè directas donabant, Philostratus. Plura de pantherinis pelibus, vide infra in e.

F.

Agriophagi populi in Aethiopia (occidentem versus, Solinus) pantherarum & leonum carnibus vescuntur, Plinius 6.30. Inde nimirum & nominati sunt, quod bestias edant agrias, id est feras. Pantheris vesci videntur etiam qui inter Caucasum montem & fluuium Cophena habitant: lege Philostrati verba in fine præcedentis capituli. Pardales & pantheres edunt aliqui. Galenus de alimentorum facultate 3.1. cum proxime dixisset aliquos etiam asinis & camelis vesci, homines scilicet tum animò tum corpore ἐνὸς αἵματος καὶ κεραιώδεις. Caro leopardi calida est & sicca, Rasis & Albertus.

G.

Tradiderunt aliqui, si corium leopardi (altamur, lego alnemer) subſternatur, non accedere serpentes, aut si stragulum inde fiat: sed eius qui hoc retulit nulla est autoritas, Auicenna. Quomodo pantherarum & leonum pingui curari oporteat, ex Dioscoride & Plinio præscriptum in Tauro. Leoninus adeps calidissimus & siccissimus est, &c. proximis ei pardinus, pardino vrsinus, Syluius ex secundo Galeni ad Glauconem. Pinguedo leopardi crassa est & acris: subtilitas eius apparet in his qui patiuntur pulsuum temporum & reuolutionem capitis (vertiginem), si odor eius inter assandum recipiatur, Rasis. Albertus aliter: Vitilis est paralyticis, & pulsuum cordis patientibus, & reuolutionem, si odor eius inter assandum recipiatur. Seuum leopardi mistum cum oleo laurino, si cum eo inungatur scabiosus, cuius scabies scindit cutem, (quæ nominatur artrath, Rasis. Impetigines intelligo, quas Galli dardres appellant.) confert, Albertus: faciei tumores farmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, Leonis videlicet, aut pantheræ aut vrsi, Arætas ad Elephantiasen. Ad alopecias conuenit etiam pardalis adeps, Galenus 2.77. Sanguis leop. vitilis est tumori venarum (venarum crurium, Rasis) varices puto intelligens, si eo calido confricentur, Idem. Caro leop. calida & sicca est, Idem. Cerebrum eius mistum cum aqua cruceæ & modico zambac, potum mitigat dolorem vteri, Rasis. Albertus aliter: Cerebrum eius cum succo erucæ, genitalibus viri illitum, confirmat coitus facultatem: medulla vero pota vteri dolores tollit.

Leopardi fel potum (intra corpus sumptum) euenſtigio interficit, Bertrutius: qui etiam de leonis felle idem scribit, necio quam vere, cum authorem non habeat. Plinius etiam mustelæ syluestris fel venenosum esse scribit. Leopardi quidem felli (aut etiam pardi, vt Cardanus scribit) vim istam letalem Arabes tantum attribuunt. Recentiores quidam obscuro idem de felle vncie scribunt: ego vnciam, vt supra dixi, pantheram siue leop. esse cõijcio. Qui biberit fel leop. (alnemer) euomit bilem viridem aut pallidam, & naribus percipit odorem aloës (& ore saporem aloës, Matthæol.) & incidit in ictus maximum periculo mortis: quod si tres horas superauerit, melius speratur. Procurandus igitur maturè est vomitus, tum danda antidotus ei peculiaris, quæ recipit, Terræ Lemniæ, bacarum lauriana partem i. coagulæ capreoli partes iij. seminis rutæ & myrrha, ana partem semis: excipiantur melle: dosis est magnitudo nucis: & mox iterum euomat, & fiat balneum ex aqua in qua res odoratae sunt decoctæ, Auicenna 4.6.2.13. Inducit hoc venenum omnis symptomata quæ napellus & morsus viperæ, & iisdem remedijs curatur, Matthæolus ex Aponensî. Leopardus animal est calidissimum, quod vel ex maculis nigris & velocissimo eius motu est conijcere: itaque fel etiam eius suo calore vrit humores, & intra sex horas interficit. Adhærendo musculis ventriculi facit spasmodum. Scythæ sagittas eo inficiunt vt celerius interficiant, Ferdinandus à Ponzetto. Idem antidotum eandem quam Auicenna præscribit: Mihi tamen, inquit, videtur, potius esse propinanda antipharimaca frigida corroborantia, & vtendum balneo aquæ odoriferæ, denique eodem modo curandum quo venenum napelli. Lapis quem linguam serpentis vocant, sudore suo arguit fel leopardi, viperam, napellum, Matthæolus ex Aponensî. Leopardi fel recens sumptum, letiferum est venenum, siccatum vero vehementiam illam amittit, (Albertus hæc deprauauit:) aurei pondere sumptum, necat eodem die. Nuper cum rex euidam ex sui regni principibus huius felis recentis drachmæ (vnciæ, Albertus: non rectè) pondus propinasset ex vino pu. (puro.) postremo cum dormire cepisset mortuus est, Rasis citans Aristotelem, apud quem nihil tale legi certum est. Idem fel pondere dauic (paruò pondere, Albertus: Bellunenſis danich scribit, quæ sit sexta pars drachmæ) sumptum cum cypho aquæ decoctionis caryophyllorum, (cum aqua simpliciter, Albertus,) prohibet generationem & inducit sterilitatem, Rasis.

Testiculus leop. dexter à muliere etiam provecctæ ætatis sumptus, menstruam purgationem desitam ei restituit: & si pergat edere, sæpius purgabitur: quod si libeat sistere, propinabis ei semen psyllij recentis, Rasis & Albertus.

Remedia ad morsus leonum pantherarum & vrsorum, ex Aëtij 13.3. vide in Leone G. Bestiæ rapaces, vt leopardus (alnemer) & alf hed, non tam innoxie sunt morſu quam canes & homines: sed dentes eorum & vngues non proſus vacant veneno: quare danda est opera vt curentur imprimis cum attractione, quanquam leui: deinde vulnus sanetur, Auicenna.

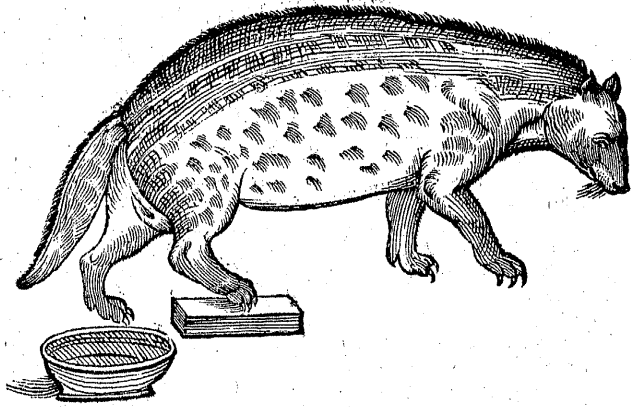
H.

Ferarum vocabula quædam peregrina sunt, vt panthera, leo, vtraque; Græca, Varro. Περδάλιος mas vocatur, Α.Α.Α. 3. Σ.Π. 8.

quæ mirabili astutia se mortuam fingens simias captet. Pardaleam gestare proverbio dici potest vir varius, animo inconstans & fraudulentus, (Vide paulò ante in c.) Varinus. Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus (namer) maculas suas, & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum, Hieremias 13. Habitat lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, Esaias 11. Apologus qui refertur à Plutarcho in Moralibus, interprete Erasmo in proverbio, Multa novit vulpes, verum echinus vnum magnum: Cum aliquando pardus vulpem præ se contemneret, quòd ipse pellem haberet omnigenis colorum maculis variegatam: respondit vulpes, sibi id decoris in animo esse, quòd illi esset in cute. Nequè verò paulò satius esse, ingenio præditum esse vasro, quàm cutè versicolore.

DE FELE ZIBETHI.

Hanc iconem doctus & nobilis vir Petrus Merbelius Mediolani ad vivum depingendam nobis curavit.

FELIUM Zibethi hoc loco collocaui, quòd in præcedentibus semel ac iterum statim post pantheram de ea me diciturum promiserim. Nam cum Venetis essem ante annos aliquot, à doctissimo viro Petro Gillio audiueram, hoc animal pantheram aut pantheræ genus sibi videri. Quòd ille fortassis idò credidit, quoniam solas animalium pantheras odoratas esse apud veteres legitur: nec alia ferè hodie odorata reperiuntur præter zibethi & moschi animalia: sed quòd moschum fert, capreolum esse constat. At qui de pantheris veteres docent, non simpliciter, nec homini eas bene olere, vt zibethi feles olet: sed animalibus cæteris: quanquam illud etiam dubitandum mihi videtur, nec vno modo. Primum enim vtrum omne animalium genus ad se alluciant, vt vulgò ferebatur olim, non constat: deinde, vt alluciant, odorisne àn alia quapiam gratia id contingat, merito dubitatur. Iam corporis quoque figura, nihil ad pantheras: nec amplius puto cum illis commune habet, quàm feles aut noctua cum Minerua: præter pellem forsitàn maculas, sed diuerso modo, & vngues acutos qui vaginis conduntur. Sui igitur generis hoc animal esto: quò autem loco collocetur non admodum refert: neque enim anxie aut exquisitè de ordinis ratione cuiquam responderim, Ego hoc animal Venetis vidi apud quendam qui odoramenti ex eo colligendi gratia id alebat: sed describere corporis formam neglexi: quam obrem alienis tantum verbis mihi vtendum erit. Natura zibethium finxit feli per similem, sed maiorem, animal quòd Hispania mittit, dentibus armatum & ferum valde, quòd nulla temporis longitudine mutescat, pilo asperiore, ore oblongo, vt taxo animali: in huius tam masculi quàm foemina genitalibus folliculū genuit, è quo semen argenteo cochleari excipitur, adeò odoris fragrantis, vt vel grana tria, pondus librarum plurimum cuiusque arboris odoratissimæ vincant, Cardanus. Longitudo huius animalis, (vt oculatus quidam testis ad me scripsit, à fronte vsque ad initium caudæ, brachium integrum hominis æquat. Crurum altitudo vsque ad pedes, trientem brachij. Magnitudo ferè vulpem excedit. Color ferè lupinus est, maculis passim nigris interceptis, per summum dorsum obscure fuluo colore mixtus. Maxillæ inferius albæ sunt, & pili barbæ albi. Pedes nigri sunt. Lætera ventrem versus albicant, ita vt color albus eò sincerior sit, quo ventri imo propior. Hæc ille. Vir quidam bonus & eruditus hoc animal certo anni tempore in calefcere, & seipsum corrumpere, (inire,) atque ita liquorem illum, ceu genitale excrementum emittere, mihi narrauit. Zibethi animal quòd equidem sciam non nouit antiquitas: id in felium genere habetur, lingua tamen non aspera vt cæteris felibus: feli ferè simile, pilo duriore, etiam odorato: barbas habet, & oculos noctu lucentes. Odoramentum ex eo colligitur, foemina intra genitale & alium, mari intra genitale membrum & testes, oriculario veluti instrumento offeo. Est autem excrementitius quidam lentor, primo butyri colore, qui mox liuidus redditur, singulis diebus drachmæ pondere. Carnibus duntaxat vescitur crudis, in syluis murescitur. Vix mansuefcit mas. Feri odoris atque ingrati est ipse liquor, ex quo plus præsertim cum propius iusto naribus subijcitur. Leui tactu manus & faciem matronarum odore commendat, cornu assertatur. Vncia octonis aureis permittatur, nec vlla res in maiori ætate nostra pretio fuit. Adulteratur felle bubulò ac styraceliquida elota, vel melle Cretico, Alexander Benedictus de curandis singillatim morbis, 13. 26. Idem in libro de peste, Vnguentis ætas nostra non vitur, alioqui in omni genere luxuriæ antiquitatis æmula: quæ zibethum animalis cati magnitudine excrementitium ex naturalibus habet humorem, ac moschum suauius spirantem. Illud ex proximo nares acris ferit, & ex quo plus est (lego, & quòd propius est, eò scilicet acris & minus grato odore nares ferit. Mucho tamen charius comparatur: etenim odoranti rem qui

rem qui gerit ipse non sentit: (hoc idem alibi de moscho scripserat.) Ab ijs qui impendio non parcunt, additur etiam pilis siue pomis vulgò dictis, quæ odoris gratia gestantur. Et alibi, Succinum orientale, id est ambræ) consuetudine odoris sui gratiam acquirit, cum zibethum & moschus fastidium pariant. Et rursum, Moschus Venetis matronis non placet, quibus nec zibethi fordes. Procurator (consulem vocant) mercium Florentinorum Alexandria, ciuettam habebat adeò cicurem, vt ludens cum hominibus nasos, auriculas & labia eorum leuiter & sine vlla noxa morsu perfringeret: nutrita enim erat mox à natiuitate vberibus mulieris. Res certè mira & rara, bestiam tam feram & difficilem cicuratu, adeò mansuefcere. Hanc veteres hyenam appellauerunt, quòd facile ipsorum verbis probauerim: & si nunquam obseruauerint tanti odoris excrementum ab ea reddi: nam de pantheræ tantum specie odorata mentionem fecerunt. Ita quidem de hyena scribunt authores, tanquam de bestia Africana syluestri, vnde conijcio ciuettam Arabico nomine sic dictâ, eo tempore caueis inclusam non fuisse. Hodie verò cum cicuretur, non parum ex ea lucri ad suos nutritores redit. Corpore est compacto in se instar melis aut taxi, sed corpulentior. Et quoniam meatum alium præter naturalem (genitalium) habet, multi lecta hyenæ historia, taxum esse arbitrati sunt. Sed taxus præcis & Aristoteli trochus est. Ciuetta pilos nigros in collo superius gerit, & per totam spinam dorsu, quos per iracundiam, non aliter quàm fetas suas porcus, erigit: vnde factum est vt glanis etiam præcis alio nomine hyena diceretur. Rostrium ei acutius quàm feli, barbaturum similiter. Oculi splendent & rubent: maculæ duæ nigræ sub oculis sunt: auriculæ rotundæ, vt in taxo ferè. Corpus albicat maculis atris distinctum: crura etiam eius & pedes nigri coloris sunt vt in ichneumone. Cauda longa est, supernè nigra, maculis quibusdam albis infernè. Corpore est agili: viuunt carne. Hanc ciuettæ descriptionem qui cum hyena veterum contulerit, eandem esse animaduertet, Hæc Bellonius. Mihi quidem hyena potius videtur animal quòd aliquibus papio dicitur, vt supra dictum est in Lupo aureo. Feram quandam animantem zibethum recentiores Græci nominant peregrino sermone. Ea autem feli, qui veteribus ædificiorum ruinis oberrat, non abfimilis est: è cuius natura fordes manat odoratissima, quæ solet præcipuè purgari, quum pars ea hac scatet vligine tum vase vitreo vel alio recipitur. Si cauernulæ vmbilici ad moueatur, tradunt conuersum in alterutram partem vterum in suam resillire sedem: aut si sursum versus impulsus opprimat, subdito eo deuocari: tam amans huius odoramenti vulua, vt ad id vnde cunq; admodum irreat. Nonnulli è recentioribus Græcis hoc animalis genus zapetion appellant: vulgus nostrum hodie ciuettam nominat. Quanquam celebratum Græcis recentioribus medicamentum, quòd ex animalis moscho, agallocho, & ambare constat, officinæ galiam moschatam malunt appellare, barbari sonc moschatum, Ruellius de stirpibus 1. 27. ex quo Matthæolus etiam in Italicis suis in Dioscoridem commentarijs mutuatus est. Algalia compositio est moschata, de qua in Moschi caprea dixi, capite quinto: eam nonnulli Gallicè ciuettam nominant. Peregrini muris pellicula, nominatur ab Hieronymo ad Demetriadem: quis autem peregrinus iste mus sit, inquit Hermolaus in Dioscor. non video, nisi quis animal hoc intelligat ex quo zibethum, siue (vt recentiores Græci vocant) zapetion excipitur: quanquam & compositio nis quoddam genus est zapetion ex animalis musco, agallocho & orientali succino: hæc ipsa cõpositio etiam net vocari solet à Græcis quibusdam, sed vox est Arabica. lo. Agricola Ammonius scribit Othonem Henricum Bauariæ ducem, gazellam habuisse, quam magnis impensis assecutus saccharo potissimum aluerit, neque cornutam neque dentibus prominentibus, paulò maiorem cato, nigro & albo ferè colore vndique insignem: atqui gazella capreolus est, cui nihil commune cum zibethi fele: imposuit ei puto, quòd vtrunque animal (capreolus inquam moschi & felis zibethi) peregrinum est, & odoribus nobile. In Pego vrbe India inueniuntur felis, qui vnguentum illud fragrantissimum gignunt, quòd vulgò zibellum (zibethum) dicitur. Veneunt autem felis terni aut quaterni singulo aureo, Ludouicus Romanus. Alibi etiam has felis reperiri scribit circa Tarnasari vrbe India. Idem regem loghæ peregrinam per Indiam religionis causa, inter alia animalia gibellos (catos zibethi) secum ducere scribit. Paulus Venetus 1. 62. animal moschi haberi scribit, pulchrum, magnitudine cati, &c. sed hæc magnitudo ferè zibethi conuenit: quanquam maior est cato, aut etiam vulpe: nam moschi animal capreolus est, cuius magnitudinem omnes norunt. Ambram factitiam quæ moschum vel cibetum redoleat, descripsi in Moschi caprea E. Zibethi (inquit Scalliger) yocatur odoramentum quoddam pingue, crassum, nigri saponis facie: quòd sudor est animalis, & strigmentum quoddam non semen, vt quidam putant, nec humor exactus è loculis genitalibus: extergitur autem cochleario argenteo æreote, aut quòd nonnulli magis probant, corneo: neq; uerum est, quòd aliqui aiunt, nullo vnquam tempore mitscere. Tres Romæ vidimus apud Cardinalem Galeottū. Vnum Mantuæ. Romanenses illos pipionum carne ad succi pronentum ali videbamus: nō nisi irritatis peti atq; distingui: quoniam & plus materiæ ciceretur, & odoratus esset virus illud. Tantumq; abest vt essent implacabiles, vt vnus eorum humeris gestari se pateretur. Ab Alexandria aduectos illos aiebant Cardinali: neque enim in Hispania gignuntur, vt aliqui fortè putant. Ladanum & Zibet maximè sunt affinia. Collectum Ladanum (quippe è Creta quàm recentissimum allatum habuimus) tam malè olet, quàm Zibeth, cum detergitur. Tempore & arte purificatum deponit virus, & fit suauis: sic & Zibeth.

Alteræ icon Felis Zibethi accuratè expressâ à doctissimo diligentissimoq; viro Io. Caio ex Anglia ad me missâ. Hanc

Hanc iconem quam iam damus, post superiora scripta misit ad me vir doctissimus Ioh. Caius cum his verbis Nuper fortuna mihi Zibetum animal ex Africa obtulit. Id curiosius ad viuum atque diligentius depictum ad te mitto, vt non sit ouum ouo similis. Id sele quouis maius est. & taxo pauld minus, facie acuta vt taxi aut martis, aure breui obtusa & orbiculari, intus pallida, foris nigra, nisi in marginibus, vbi pallefcit. Oculo cœruleo & cœlesti, crure & pede nigro, explanatoque magis quam feli: vngue item nigro, nec in pede abdito, nec ita aduncò vt feli, dente magis quam vngue timendum. Totum est maculosum. Etenim nasus illi niger est: ima pars maxillæ superioris pallefcit, media nigrescit: inde ad verticem in elino colore est. Inferior maxilla nigra est tota. Setæ in labro superiori albæ sunt in pallida cute, vt & pauld supra oculum duæ aliæ albæ, in cute nigra. Guttur nigrescit. Paulo infra supraque aurem lineæ tres nigræ oriuntur, quarum prima, restâ descendit ad guttur: secunda, oblique defertur ad mediam colli longitudinem: tertia obliquè item ad arrium ferè pertinet. Pauld infra id loci, contrario ducto, aliæ lineæ exorsæ, semicirculari penè modo ascendunt ad spinam per arrium, idque per arrium tantum regionem. Nam cæterum corpus macularum lineas (scu ordines) abruptas aut continuas, per corporis longitudinem dispositas, aut productas habet. Etenim quæ per spinam tenditur vna, longa est & continua, ab armis incipiens: secunda vna item, sed abrupta vt & tertia. Quarta & quæ deinceps sunt, maculæ discretæ sunt, sed ita vt in longitudinem porrigitur earum positio. Cauda illi ex dimidio priori maculata, ex posteriori nigra ex toto est. Pilus per faciem, tibiam, atque pedem, mollis est & sessilis: per reliquum corpus, profundus, rigidus, & erectus. Maculæ penitus descendunt, non per summa tantum incumbunt. Lingua non scabra, sed læuis est. Sub cauda meatus est, vt cæteris animalibus, per quem alui excrementum egerit. Pauld inferius, ciuetæ receptaculum est. Pari post spacio pudendum masculinum est, in corpore abdito. Iratum, vocem edit irati canis r. litteram geminantis. Aliter affectum, fells, cum adhuc sit iuuenis, sed submissam. Longum est zibetum à capite ad caudâ, pedem vnum, palmos tres, & digitum vnum Romanum. Crassum, sub ventre maxime, quâ maximum est, pedem vnum, palmos duos, & digitos tres Romanos. Mansuetum animal hoc nostrum est, & tractabile. Veniebatur libris octo nostratibus, hoc est coronatis Gallicis viginti quatuor, aut florensis rhenensibus quadraginta octo. Hæc omnia Caius. Tua Zibethici Cati imago (inquit Io. Kentmannus ad me) non probè expressa est: ea quam mitto, (miste autem illi quam à Jo. Catio accepi vniuersam similem) accuratè depicta est ad huius generis animal viuum, quod illustrissimus Saxoniarum dux elector Io. Fridericus septuaginta taleris (valeri precium est circiter denarios argenteos octo cum dimidio) emptum habuit, anno Domini 1545. Animal est mundiciæ studiosum: locus in quo degit, eueri debet quotidie, & vasa elui: longum erat vnam com munem, dentibus instar Canis armati. Succus odoratus quo turget, bis in septimana ei demebatur: secus enim affricando se ad quæuis proxima, cum exprimebat. Cibi avidissimû & vorax est: consumebat enim quotidie oua elixa dura numero quindecim, singula decorticata singulis buccis: aut carnis libras (16. nunciarum nimirum) duas, aut pipiones duos, aut duos gallinaceos pullos. Omnem eius cibum in aquam imponebat minister. Postea cum is princeps athenico cui dam hanc felem donasset, negligentius tractata breui interiit. Quanquam autem sumptuosa sit eius nutritio, pretio succi qui ex eo colligitur, sumptus pensatur non sine lucro. Hæc ille. Zibethi feles, (inquit Io. Leo Africanus) naturæ syluaticæ sunt, atque in Aethiopiæ syluis reperiuntur. Mercatores catulos saltem comparant: quos lacte, fursure & carne nutrites in canis alunt: excrementum verò bis vel ter singulis diebus excipiunt, quod quidem animalculi sudor est: nam virgula crebris ictibus percussum frequenter per caueam agitur donec erumpat sudor: quem sub coxis, brachis, collo & cauda excipiunt: quod quidem excrementum vulgò Zibethum dicitur. Zibetti liquorem, vmbilico impostum vteri strangulationibus mirum in modum mederi, alijque multis remedijs pollere aiunt. Valet etiam ad colicam, lentis mole illitus vmbilico loto prius vino calido: quod si tantillû peni illinatur & vir congregiatur cum muliere, magnam mulieri excitat voluptatem: vterum purgat: foecundam facit: matricis ori illitus partum faciliat. Odor eius in mulieribus excitat Venerem. Permodice illitus purgat cerebrum & cor: nam quibus infirmum est cerebrum, non bene ferunt odorem eius.

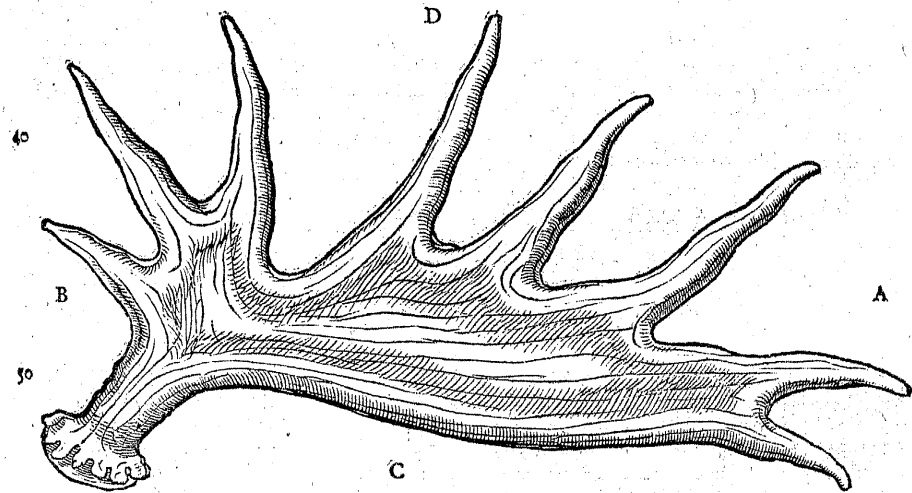
DE POEPHAGO.

POEPHAGVS animal dictum videtur quasi ποιφάγος, quod herba & gramine pascatur, nimirum vt equus, cuius magnitudinem duplo excedit. Ποιφάγον ἴππεον, πὸ ποίῳ βοτάνῃσιν ἐσθίων, Varinus. Ποιφάγος, βοτάνοφάγος. Hæc. Indicum animal poephagus, duplo quam equus maior, spississima cauda & nigerrima præditus est: humani pili subtilitatem eius setæ vincunt. Per magni eas idcirco Indiarum mulieres æstimant, quod eis ipsis crines suos pulcherrime implicant & denunciant. Ad bina cubita singula ipsius setæ longitudine procedunt: ex vna radice triginta simul exoriuntur. Omnium animalium timidissimum est: nam si à quopiam se inspectum sentit, euefligio quanta potest maxima celeritate sese in fugam properat conijcere, in quam magis studiosè quam celeriter se impellit. Quod si quum insequentibus canibus & equis ad currendum promptissimis vrgetur, intelligat se appropinquare vt comprehendatur, prius occultata cauda contra stans, venatores intuetur, simul & ex magno timore colligit se, & quadam fiducia nititur, neque enim iam cauda abdita se vilius precij putat amplius visum iri: quod præclare scit in causa caudam esse quam obrem tantopere appetatur. Veruntamen interea quispiam præstanti telo illum ferit, & ab occiso caudam præmium prædæ abscindit: & pelle, quæ vilis est, ex toto corpore detracta, cadauer abijcit, quod eiusmodi carniem vsum nullum Indi habent, Acliarus. Volaterranus aliter transfuit. Animal, inquit, timidum est, & obuios quosque animi magis anxietate quam pedum celeritate fugiens, præcisâ sibi sponte cauda, ob quam se peti præflagire videtur. Nicolaus Venetus comes, extremæ Asiæ prouinciâ quandam Macinum nominat, inter Indiæ montes & Cathaium sitam, (Sericam intelligere videtur:) in hac regione qua ad Cathaium vergit, boues albos nigrosque gigni scribit, equina cauda, sed pilosiore, ad pedes vsq; præotela: pilos caudæ subtilissimos, in modû plumæ volatilis, magno in pretio esse, quos equites in cacumine lancearû suspēdentes egregiæ nobilitatis insigne ducunt, Aeneas Syluius capite decimo de Asia. Hæc bellua aut ipse poephagus est, aut certe cû eius historia cõiungi meretur. PROTOGEVSTÆ Indica quædam animalia feruntur, gustatus vi præcipua: quorum meminit Cælius Rhodiginus, nescio iam ex quo Græco scriptore. Memini in dictionario aliquo me legisse, sed præterea nihil, ne cuius generis animalia quidem sint.

DE RANGIFERO.

Figuram hanc ex tabula Septentrionalium regionum Olai Magni mutuari sumus. Cornua quidem eius ficta esse apparet ex male intellectis Alberti verbis triplicem cornuum eius ordinem esse.

RANGIFER animal, vt Albertus Magnus & alij quidam eum secuti vocant, in remotissimis ad Septentrionem Scandinauia regionibus inuenitur, præsertim apud Lappos populos quorum lingua reen vocatur: vnde facta Germanis vocabula, alijs aliter scribentibus rein, reynor, rainger, reinfchie. Gallis, rangier, vel ranglier. Latinis recentioribus, rangifer, raingus. Hanc veteres Græci & Latini an cognouerint incertum est. Amicus quidam nofter Plinius machlin esse conijcit: sed machlin & alendam mihi videri, in Alces historia ostendi. Fieri autem potest vt Plinius diuerfas existimaret, quod nomina fortè diuersa à peregrinis hominibus audiuisset. Ge. Agricola vir doctrina & iudicio summus, tarandum, reen interpretatur. Ego quæ veteres de tarando scripserunt in Boum syluestrium historia recitauit: vbi & meam de eodem sententiam, aut dubitationes potius attuli. Lappi siue Lappones quorum loco vtuntur animalibus, quæ raingi suo sermone vocant: quibus magnitudo & color asini, (pilus propè asini, hirsutus, Munsterus) vngulæ bifidæ, forma atque cornua ceruorum: sed cornua lanugine quadam cooperuntur: eadem humiliora (tenuiora & longiora, Munsterus) & ramis rarioribus quam ceruina sunt, vt ipi vidimus. Animalia ipsa tantæ sunt velocitatis, vt spatio duodecim (viginti quatuor, Munsterus. Vide infra circa finem huius animalis historiae) horarum, vehiculum CL. millia passuum, id est triginta miliaria Germanica proripiant. In progressu eorum lento vel celeri, ex tibiarum articulorum agitatione ad instar nucum collisionis crepitus auditur, Damianus à Goës. Rangiferi cicures multò maiores sunt ceruis, & gregatim pascuntur, Olaus Magnus.

Rangifer in Septentrione versus polum Arcticum generatur, & in regionibus Noruegiæ ac Sueciæ, & alijs quæ sunt minoris latitudinis. Dicitur autem rangifer, quasi ramifer. Speciem enim cerui præsentat, sed maior est corpore, robore insignis, & ad fugam celerrimus. Tres ordines cornuum gerit in capite, ita vt in singulis bina sint cornua, & caput eius virgultis (aliâs, virgulis) circumpositum videatur. Ex his duo cæteris maiora sunt, in loco cornuum cerui, quæ ad perfectam magnitudinem augentur, ad eò vt quinque cubitorum mensuram aliquando attingant, & ramis conspiciantur viginti quinque: (idem de ramorum numero huius ferae, Rob. Stephanus scribit in Observationibus suis venaticis circa finem Dictionarij Gallicolatini.) Duo etiam in medio capitis, lata vt damarum habentur, mutilis & breuibus ramis mucronata. Denique alia in fronte, antrorsum versa, ossibus similia, quibus in pugna potissimum vtitur, (nimirum vt cerui suis adminiculis, id est infimis ramis) Albertus. Est in Polonia vastissimis saltibus celebre animal, tenschieron ab incolis appellatum, nusquam ab vilo auctore descriptum, quod magnitudine exæquat ceruum, cornibus præarduis armatum, quorum vtrunque in fastigio tridentem, hoc est triplicem verticem ostentat. Huiusmodi fera pro splendido munere Saxoniarum, Turingiarum & Misniæ principi Georgio missa est: anno salutis trigesimo primo supra sesquimillesimum, Io. Agricola Ammonius. De Rangifero etiam accipiendum puto, quod Io. Boëmus scribit, in Polonia equum syluestrem ceruino cornu

cornu reperiri. Et sanè posset hippocampus dici, non minus quam alcen Albertus sic vocat: sed alius Solini hippocampus est, ut in Alce docui. Animalis huius historiam, inquit Zieglerus, putarim veteres quoque agnouisse; sed obscura & dubia quasi fama exceptam: siquidem aiunt Scythas quosdam equitare ceruos. In Scythia natio quædam ferorim hominum est, quæ ex feritate ceruos in eam mansuetudinem traduxit, ut in cicibus illis tanquam equis insideat, Aelianus. Vltra Catadupa Nilii procedens Apollonius & socij, reppererunt feras quasdam ex boue & ceruo compositas, Philostratus. In Orientalibus Asiæ prouincijs (Scythiam & Tartariam versus) Medietæ habitant, homines syluestres, qui carnibus animalium quæ venando ceperint vescuntur, maxime ceruorum, quorum magnam habent copiam, & ad hoc cures faciunt, ut illis tanquam equis, vel asinis insideant, M. Paulus Venetus l. 6r. Alibi etiam legitur ceruos cures equitari in Oedor regione Asiæ ad Oceanum Septentrionalem. Quod si quis rangiferum etiam, ceruum Scyticum appellarit, meo quidem iudicio non ineptè faciet. Est bos in Hercynia sylua cerui figura, cuius à media fronte inter aures vnum cornu existit excelsum, magisque directum his, quæ nobis nota sunt cornibus: ab eius summo sicut palmæ ramique latè diffunduntur, eadem est fœminæ marisque natura, eadem forma magnitudoque cornuum, Cæsar lib. 6. de bello Gallico: Gillius hoc loco non re- etè legit, Est bison in Hercynia sylua, &c. Ego plane rangiferum à Cæsare descriptum puto, qui cum cerui quidem cornua gerat, sed corpulentia excedat, boui ab eo comparari potuit: accedit quod etiam cicuratus mulgetur. Sed & Solinus, Tarando (quem rangiferum nostrum esse cum Ge. Agricola libenter credimus,) inquit, magnitudo quæ boui, caput maius ceruino, ite ab simile i cornua ramosa, vngula bifida, &c. Sunt autem rangiferi quoque cornua lata, & ex latitudine in mucronem aliquot tanquam digitata. Illud quidem cornu quod depic- tum tanquam manus aut alas in diuersum abeuntes bifurcatur: quarum altera duplò ferè maior, ramulos seu mucro- nos quinque emittit: altera, tres. Latitudo cornu, qualatissimum est, à C. ad D. digitorum est duodecim, mucro longissimus, quatuor palmorum: breuissimus, sesquipalmi. Longitudo secundum latitudinem accepta, hoc est ab A. ad B. quatuor dodrantum, ut ipse manibus tractando mensurauit. Sunt sanè alces etiam cornua lata, ut damarum vel caprearum potius quas platycerotas vocant, & in digitos aliquot finduntur: sed rangiferi cornua me- lius comparaueris ceruinis, ut Albertus & alij fecerunt. Quam obrem ceruos etiam palmatos, ut Capitolinus no- minat, eosdem rangiferis esse suspicor, ut pluribus dixi in Ceruo B. et si illic dubitarem, posset ne dorcas platycer- os, quam vulgo damam vocant, cerui palmati nomine intelligi. Illud etiam ceruorum genus, quod aliqui vocant brandibitz, Ge. Agricola triagelaphum interpretatur, cornua in summo latiuscula & tanquam è palmis digitata habet. Rangifer, inquit Bellunen- sis, cornua duo extrema habet ut ceruus, sed maiora & logiora, ut pote cubito- rum quinque, ramos augens ad numerum quandoque quindocim. Alia duo in medio capitis habet, ferè ut cor- nua damæ lata; ramis exiguis & breuibus circumstantibus: præter hæc alia duo frontem spectant, non cornibus, sed ossibus scapularum familia.

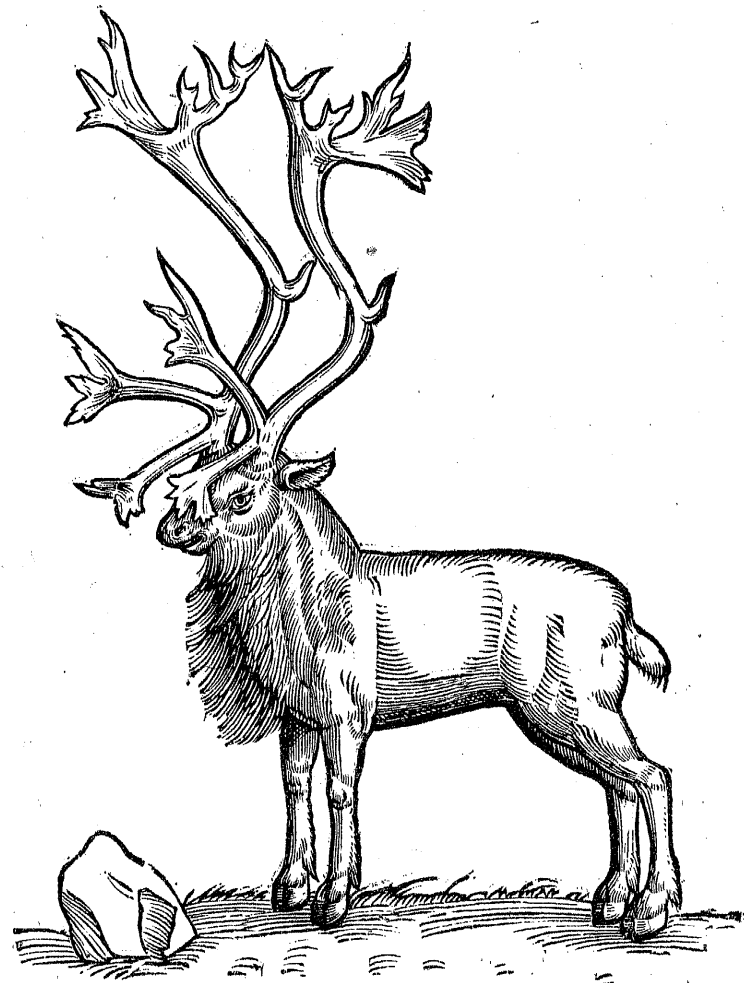
Rangiferi equis celerius per niuem currunt in locis quibusdam Scandinauia: vbi & metallis præfecti qua- dringentos aut quingentos rangiferos alere solent, ad vehicula, currus, traheas, & equitandi vsum. Quinetiam mulgentur, & omne genus lactarij operis ex ipsorum lacte conficitur, Olaus magnus. Tengillus Scricfinnorum in Scandinauia rex equitatum habet rangiferis insidentem, & vincit tamen (aliquando) Helsinglandiæ regem Argrimum, cuius equites equis vtuntur, Idem. Quam obrem miror quod Munsterus scribit: Hoc animal equi- tem dorso non fert, sed antilena imposta iungitur vehiculo. Rangiferi circiter triginta miliaria vno die emittuntur, trahentes etiam traheas valde obustas, Olaus. Par ferè etiam alces celeritas prædicatur. Sed dies æstiu- in regionibus illis longissimi sunt, ita ut circa solstitium nulla propemodum nox sit. Rangiferorum neruis vtuntur ad arcus, & alicubi vbi clausi carent ad nauium tabulas compingendas, Olaus.

TARANDI SEV RANGIFERI EF-
FIGIES VERA.

Quæ sequuntur ex Gesneri appendice in librum de animalibus quadrupedibus & ex Iconum libro desumpta atque huc translata sunt.

TARANDI eiusque cornuum falsam imaginem, Tabulæ regionum Septentrionalium Olai Ma- gni imitatione decepti, posuimus in libro de historia quadrupedum viuiparorum, pagina 950. ran- giferi nomine: dubitabam enim adhuc an tarandus idem rangifero esset, quod doctissimo viro Ge. Agricola videtur: cui ego nunc magis assentior, etsi tum quoque non omnino negauit, sed du- bitatione aliqua motus, quæ de tarando veteres scripsere, in boum syluestrium histotia conscripsi, pagina 156. & rursus seorsim quæ de rangifero recentiores, pag. 950. quo loco (sequente mox pagina) positum à nobis cornu, tarandi siue rangiferi non esse nunc certò scio: tum enim dubitabam. Cuius verò animantis id sit, nisi alces est (quanquam differt ab eo cornu alces, quod alijs ab amico quodam ad me missum in Alces historia posui) ignorare me ingenue fateor. Id verò quod in præsentia damus animal, à Cl. V. Valentino Grauiò ad nos missum, tarandum siue rangiferum ad viuum expressum esse non dubito: nam cornuum quoque omnino si- militudinem effigiem doctissimus vir Benedictus Martinus Bernensis, qualia Bernæ in curia spectantur, nuper misit. His addam quæ de hoc animante Ge. Fabricius ad me scripsit. Tarandus (inquit) quem populi Septentrionales sua lingua Rehenfchier nominant, formam cerui habet, sed corpus robustius: colorem secundum anni tempus mutat, etiam pro locorum in quibus vixit, varietate, ut auctor Admirandorum scribit, siue Aristoteles ille sit, seu Trophilus. Arborum autem & locorum, & rerum quas attigerit vniuersarum, colorem imitari, nobis adhuc compertum non est. Eum autem quod anni temporibus mutat, inde colligitur, quod alij colore asini, alij cerui esse dicant. Pectus torosum, & villis albis prominentibusque densum atque rigidum, crura pilosa, bifida conca- uaque vngula, & mobiles, in cursu enim eas explicat. Ipse ad celeritatem expeditissimus: ita ut & summas niues calceret, non impressis altè vestigijs, & pernicitate insidiantia in vallibus animalia effugiat. Cornua gestat præalta, quæ statim à fronte ramis duobus latis mucronantur quasi in digitos: in medio ramulus veluti internodium in- teriectus, inde rursus in ramos latus, digitorum expanforum specie mucronatos excunt. Cornua sunt alba, ve- nulisque

mulisque longis distincta, differunt ab alces cornibus altitudine, à cerui latitudine: ab vtrisque colore & ramorū multitudine: quamuis aliter scribat Zieglerus Landauus. Currendo ea in tergum demittit: nam stanti frontem penè inferiores rami tegunt. His inferioribus concreta frigoribus flumina, ad potum capiendum rampere fer- tur. Sylvarum fructibus, & arborum musco vescitur. Latibula fruit in montibus Septentrionalibus, & in Mosi- bergum, aliosque montes Noruegiæ intensioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad vsus domesti- cos: nam ad conficienda itinera, domatur à cursoribus: ad opera rustica, ab agricolis. Insestatur ad prædam è multis animantibus: caro enim tarandi è ferinis illorum locorum optima & delicatissima. Inprimis autem infe- stos habet lupum, gulonem, & quod propter horrorem vlulatus, vulgò Felde/schrey, ab Olao propter feritatem Grimkiau appellatur. Hoc animal ad prædam exit gregatim, lupo minus, maius vulpe, pilis nigris, maxime ferum, & tarando præ ceteris inimicum. Sigismundus Liber, qui de rebus Moscouiticis scripsit, ait apud Lappos ceruo- rum esse greges, ut apud nos bouum, qui Noruegiarum lingua, Rhen vocentur, nostratibusque ceruis esse ali- quanto maiores: ijs Lappos vti equorum iumentorumque vice, hoc modo. Vehiculo in scaphæ piscatoriæ for- mam factò, ceruus iungunt: in quo homo, ne citatiore animalis cursu excidat, pedibus alligatur. Lorum quo id gubernat, sinistra tenet, dextra baculum, quo vehiculi, si quam forte in partem plus æquo vergat, casum euersio- nemue sustinet. Tali curriculo se viginti miliaria vno die confecisse ait, ceruumque dimissum, ad consueta sta- bulam nullo duce rediisse. In hanc ferè sententiam ille. Animal hoc natura congregabile & societatis est amans: nam armenta mille tarandorum in vastis illis syluis simul conspici ferunt. Quod fieri posse etiam vox Psalmi quinquagesimi testatur, in quo Asaph ore loquitur Deus: Omnes bestie terræ meæ sunt, & armenta montium, in quibus numero millenario congregantur. Fœmellæ in hoc genere ramis carent, & lactis abundantia gentem alunt. Tarandos in Noruegia reperiri mercatores asserunt: in Suecia superiore, Olaus Magnus: in Lapponia, Sigismundus Liber: in Polonia interdum, Agricola Ammonius. Superioribus annis binus, cum frenis, sellis, & phaleris Augustam Vindelicorum dicuntur adducti. Hæc diuersis temporibus, ex Alenpeiorum Fribergensium (qui illis in locis negotiantur) relatione, & ex adductis auctoribus, scripsit ad me vir humanitate & inte- gritate præstantissimus Valentinus Grauius, qui quoniam Reipub. negotijs atque Principis: occupatus est, per me tibi significari voluit: idem etiam picturam ad te mitit. Ex Antonij Schnerbergeri Tigurini, doctissimi in Polonia medici

medici ad meliteris: Ex magnifico quodam viro, qui olim legatione ad regem Saccæ functus est, & Moscoviâ quodam de Rangifero hæc cognoui: animal esse gemino cornu, ceruini instar, si d magis ramoso, (*ramos intelligit mucrone: ramorum proprie dicitur: nam ramos ipsos rarios quam ceruus habet,*) ramis introrsum conuersis, maiores candidiore, fragili & cauernoso: in rupibus Lapporum degere: non feræ, sed placidæ naturæ: mulgeri: triginta aut amplius militaria vno die conficere: pabulum cum eo vehi non opus esse, quod sub niue quærat radices quibus vescatur: & maiori ex parte musco piccastri, quam *Ferben* Germani dicunt) viuat. Ungulam bifulcam habere, acutam & validam ac si ferrea esset: ideoque in glacie velocissimum esse: liberè ad pastum dimitti ac facillimè reduci. Moscoviita addebat in magnis campis circiter centum aut ducentos greges integros Rangiferorum reperiri: gramine saltem vesci: eandemque rationem ipsis vtendi aduicturam exponebat, cuius vir illustris Sigifmundus Liber Baro in *Herbesheim* meminit in Commentarijs Moschouiticarum rerum. Pellem eius ostendebat vndique albam, nisi quoddam parum in dorso glauca erat. In oppido Bietz ecclesiastes quidam idemque medicus, narrauit mihi in *Mosouia* Rangiferos ad quadraginta tantum adhuc superesse: eosque ita cicures, vt inter alia armenta pascantur. Hæc ille. Sunt qui Ceruo minorem esse dicant Rangiferum, & Asello conferant: vehiculi quod trahit fundum triangulum & carinatum fabricari solere, vt ita commodius sit ad fulcandum iter: non ferre calorem: in Bohemiam adductum viuere non potuisse. Lappum qui adduxerat sub finem Decembris nuntiam se maiorem cœli caloris vim sensisse testatur. Cornua huius quadrupedis Bernæ in curia visuntur: non ferè Augustæ in ædibus amplissimi viri Ge. Fuggeri vidimus. Rursus D. Antonius Schnerbergerus de eodem animante in altera epistola sic ad me scribit: Colorem aleis habet, pedes aliquantulum albicant, circa podicem item maculam albam habet, sicuti etiam circa ventrem. Pedem rotundiorum quam ceruus habet, magisque siue altius diuisum: quare interdum vngulæ vna pars in saxo fixa eminet, altera in plano siue terra: estque in superiori parte vngulæ vbi diuidi incipit membrana interposita, quo facilius ab inuicem absque incommoditate distendantur: Est autem bifida. Animal est caloris impatientissimum: Rex Suetiæ habebat decem, quibus præfererat Lappam, quæ illos semper in montes vbi frigidior aura, educabat, sed tamen durare nequiuertunt. Interdum gregatim in Suetiam ex Laponia veniunt, vbi admodum à Lupis infestantur, quibus in ordinem reducti cornua opponunt, sicque se defendunt, aliàs maximum damnum accipiunt. Animal quidem ferum sed tamen facile mansuescit: interdum quasi auxilium ab homine petere videtur. Os haud dissimile vacæ habet, sed tenuius, magnitudine non superat ceruâ. Cornua mihi non minora quàm ceruâ habere (vt Cardanus scribit) videtur sed potè latiores & tenuiora. Lappi omnes suas vestes ex pell: rangiferi conficiunt, quæ præ cæteris calida est. Pilos extra vertunt corium verò leganter parant. Eandem gressum perpetuo seruat siue locus montosus siue planus sit, ac versus quamcumque plagam eum mane direxeris, tota die ad illam ibit etiam si aliquando propter montes aut fluuuium circumuehendum sit.

DE RHINOCEROTE.

Pictura hæc Alberti Dureri est qua clarissimus ille pictor (cuius etiam libri de pictura extant) Rhinocerotem Emanueli Lusitania regi anno salutis 1515. à Cambai e India regione Plysbonam allatum, per pulchre expressit. Rhinocerotus, id est naricornis, nuper pictam vdimus imaginem, referentem ex hoc genere animal, quod per hæc tempora Lusitano regi ex India allatum est, Aug. Iustmannus hæc ipsam indubie, quam hic damus, imaginem intelligens.

RHINOCEROS elephanto similis est, cornu in nare habet. vnde nomen, Dion. Eminent enim ei vni. un d. summo naso cornu, vt in progressu pluribus dicemus. Quamuis autem & alia quedam singulis animalia cornibus conspiciantur, vt oryx, onager siue asinus Indicus: cæteris tamen à media fronte, huic vni è naribus prominet. Et cum vnicornium maximus hic sit, monocerotis, id est vnicornis nomen, apud recentiores præsertim & imperitos, per excellentiam aliquando sortitur. Et si vero reprehendi non potest, qui pro rhinocero vnicornem dixerit, vt qui speciei nomen generis tribuit: quamquam id aliquando ignorantia signum est, aliquando errandi causa alijs: omnino tamen reprehendendus est, qui pro monocero rhinocerotem dixerit: siue monocerotem vt genus accipias, quod fieri quidem potest, vtitatum tamen non est: siue certam animantis speciem, quam in monocero descripsimus. Quamobrem errant & alij multi recentiores, Isidorus, Albertus, & eos secuti, & nostro seculo eruditi quidam medici, Cardanus & alij: qui & nomina confundunt, & medicas vires rhinocerotis cornu adscribunt, quæ monocerotis siue asini Indici propriæ sunt. Vide plura supra in Monocero A. Pausanias in Bæoticis, tauros esse scribit in Aethiopia, qui rhinoceros vocentur, à naso cornuto. In Eliacis quoque de elephanto scribens, tauros Aethiopicos in naso cornu habere testatur. Quamobrem non probo Angeli Politiani iudicium qui vt Donitium reprehenderet Martialis interpretem, nomen quidem commune, animalia diuersa facit. Sed tauros Aethiopicos Pausania veros rhinoceros esse, à Plinij ac Aeliani tauris Aethiopicis diuersos, contra Politianum in bubus feris ostendi. Elephantes nascuntur, vt Iphicrates scribit, apud Hesperios Aethiopes: & qui rhizes (*ῥίζες*) vocantur, forma tauris persimiles: vita verò, magnitudine, & pugnandi viribus elephantis referunt, Strab. Aethiopici quidem isti tauri, alij quàm rhinoceros videntur. Rhinocerotem quidam esse aiunt bouem Aegyptium, (lego, Aethiopicum) & istus Indorū lingua hoc animal sandabenam et vocat. *ῥαῖν* reem, vocat Hebraicè in Biblijs interpretes aliàs vnicornem, aliàs rhinocerotem transferunt: Apud Munsterū etiā rimma legitur, in Lexico trilingui, Chaldaicè. *Id-m* *ῥ* karas vel karaf. h. (quæ vox in Biblijs non reperitur: alludit autè ad cartazonū, hoc est monocerotem, vt Aelianus appellat. vnicornem interpretatur. Quod si vocis reem vel rimna & karas coniunxeris, vox fiet similis Græcæ rhinoceros, vt suspicemur vel Græcos Hebraicas voces duas composuisse, vel Hebræos Græcam vnam in duas secuisse. Sed de Hebraicis istis vocabulis plura leges supra in Monocero A. vbi etiam conijcere me dixi vtroque eorum monocerotem potius quàm rhinocerotem significari: rem tamen in medio reliqui. Asinus Indicus vngulam vnam & solidam habet, cornu quoque vnū: hic à quibusdam vocatur rhinoceros siue vnicornis: sed potius est animal quod quidam Arabicè vocant archa, & est rhinoceros, cornu in nare vnico, vngula sicut bouis bifulca, & habet duo chahab in pedibus sicut cætera bifulca, Albertus de animalib. 2. 13. Et rufus lib. 12. Asinus Indicus inquit,

inquit, habet vnicornem cornu: & animal quod quidam veterum archos, quasi principem, vocauerunt: nos vnicornem Latine, rhinocerotem Græci vocant. Huius cornu maximum est, & solidum sicut ceruinum: quod pedes decem, vt ipse mensuravi, longitudine excedit: & diameter eius in radice sesquipalmum, (sesquidodrantem intelligo,) superabat. Hæc ille. Ineptè autem facit, primum quoddam asinum Indicum ex Aristotele scribens solipedem esse, mox rhinocerotem animal bifulcum interpretatur: deinde, quod rhinocerotem & vnicornem confundit: tertio, quoddam archa vel archos Arabicum nomen faciens libro secundo, (corruptum forte à voce karas,) duodecimo principem interpretatur ac si Græca esset. Sed & proceritas ista cornu, decem pedes excedens, rhinoceroti puto non conuenit, sed monoceroti cartazono: nam Oppianus rhinocerotis cornu paruum (hoc est breue. Gillius quoque paruum transfert) esse scribit: *ῥαῖνον δὲ ὑπερὸ ἀρχῆς ῥινόσ* *ἄντι τῆς κέρας αἰνόν, ἀπὸ γὰρ ῥαῖνον ἀρχιον ἀρχ.* Quod si quis verbum *ῥαῖνον* non ad cornu quantitatem, sed ad loci distantiam referat, hoc sensu: paulò supra extorem nasum crudele & acutissimum cornu oritur: nos tamen ex ipsa picturæ quam ad viuum dedimus, proreptione, cornu breue esse conuincemus: nam cum supra nares incipiat, & multò infra aures desinat, longum esse non potest. Aristotelem nusquam huius animalis meminisse miror, quod si ipsi notum fuisset, omnino hifloriam eius orygi & asino Indico iungere debebat, vbi vnicornium naturam contempletur lib. 3. cap. 2. de partibus animalium.

B.

Rhinoceros non multo oryge maior est, Oppianus. Elephanto parem longitudine Plinius facit: alij vel pa-
rem vel paulo longiorem, humiliorem tamen, & breuioribus cruribus. Elephantis longitudine propè par est
breuior cruribus, Plin. & Solinus Aelianus pugnare quidem ipsum aduersus elephantem scribit, fiducia cornu
fui: cætera non ci paria cum elephanto: nam hic (inquit) & procerissimus est, & fortissimus. Sed Strabonis ex
libro 16. descriptionem recitabo. Hæc regio, (inquit, Indis puto contermina) rhinoceros fert, qui (vt Arte-
midorus ait) longitudine parum ab elephantis exceduntur, quod Alexandria vidisse affirmat se, ferè etiam
quantum ad altitudinem. (Græcè sic legitur in vulgatis codicibus: Οὔτοι ἢ μικρὸν ὑπερέπευτε ἢ ἐλεφάντων οἱ ἰνα-
κίρωτες, ἴσασθε Ἀρτεμίδου ἔστι φησὶν, ὅτι σείσθαι τῶν κινήσει. καὶ περὶ ἐπιφανείας Φησί τις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅτι ἀξεδόν τι δὸς τῶν ἰ-
ψείων, ὅτι γὰρ ἢ ἀφ' ἡμῶν ἐρεθίζονται, &c.) Eius autem quem nos vidimus color, non buxo, sed elephanti similis erat: 10
magnitudo vero tauri, forma apro proxima, præsertim quantum ad rictum, præter nasum, qui cornu quoddam
est recuruum, (σὺνδρ.) omni ossè durius, eo pro armis vtuntur, quemadmodum aper dentibus. Habet etiam
duo cingula (τύλαι) tanquam draconum volumina, à dorso vsque ad ventrem circumeuntia, alterum iubam
(λόφος) versus, alterum ad lumbum. Nos hæc de eo dicimus, quia nobis visus est, Hæc Strabo. Color ei buxeus,
Plinius, Diodorus, & Solinus. Eius frons leuiter rufa est, & dorsum maculis purpureis distinguitur, Gillius ex Op-
piano, cuius hæc verba, Ἡλέμαι δ' ἐλάτης ἐστὶ καὶ κρόκοιο μετώπις καὶ νῶτος. ἡ δ' ἀμύνει ἐπιτέμματα ποδῶν: ego sic
verterim, Frons pulchris ornata pilis, igemque dorsum, flavo spectantur colore, quem crebra puncta leuiter pur-
purei coloris distinguunt: quanquam illud ἡλέμαι, id est, leuiter, ad vtrumque potius colorem referat, ex verborum
constructione manifestum non est: Pellis eius ea existit firmitate, vt ægῶ iaculo penetrari queat, Aelianus. Idem
æstantur qui nostro sæculo belluam in Lusitania viderunt: pellem enim habere prædensam aiunt, ceu crustis
quibusdam squamatis compactam, colore & figura testam referre testudinis. Plinius buxeum colorem, alij mur-
rinum, vel qualis in buxi cortice est, ei attribuunt. In ludis Pompeij Magni exhibitus est rhinoceros, vnius in na-
re cornu, qualis sæpe visus, Plinius. In naribus cornu vnicum & repandum (id est, modicè reflexum,) Solinus.
Breue id esse, superius in A. docui. Acutum est ensis instar, & aded validum, vt quicquid impetierit aut ventilet
aut perforet, & ferrum etiam & saxa transgat, Oppianus, Aelianus. Simum est forma, durumque instar ferri,
Diodorus Siculus. Tertullianus in libro aduersus Praxeam tertio vtrumque illa enarrans de vetere instrumento,
Deuteronomij 33.) Tauri decer eius: cornua unicornis (reem, rhinocerotis Munsterus) cornua eius: in eis na-
tiones ventilabit ad summum vsque terræ: Non vtiue, inquit, rhinoceros destinabatur unicornis, nec Mino-
taurus bicornis, & quæ sequuntur. Non placet Eucherius, qui rhinocerotum feram gemina in naribus
cornua gestare scribit. Quanquam enim gemina in hac animante cornua spectantur, vnum in nare, vt diximus, 30
quod grandius: alterum superius, paruam admodum, & inutile, cum eo vti bellua non possit, vt in pictura appa-
ret: quare vix cornu etiam nominatur: vt non sit reprehendendus, qui ab altero mediocriter magno & vtili v-
nicornem hanc belluam esse dixerit. Rhinocerotum in summo naso cornu singulare est, & aliud supra ipsum non
magnum, (aliqui hæc citantes, de suo addunt, sed validissimum: nam Græci codices non habent) in capite nul-
lum vnquam, Pausanias in Bæoticis, Hos Martialis versus lib. 1. Nanq; grauem cornu gemino sic extulit vsrum,
Iactat vt impostas taurus in astra pilas, Domitius ita enarrat. Gemino (inquit) cornu, forti & vehementi. Ver-
gilius, Gemino dentalia dorso: vel quoniam rhinoceros habet duo cornua, vt apud Pausaniam solum legi. Ta-
xat hanc interpretationem Politianus, quæ mihi sanè proba videtur, & picturæ, quam dedimus, consentanea: &
Pausanias auctoritate nititur: ipse Politianus aliam coactam, & ineptam, vt ego iudico, affert. vsrum (inquit)
videlicet à rhinocerote cornu illo vnico elatum, eiecctatumque, sentit grauem gemino cornu, hoc est grauem 40
tauro futurum, cui sunt cornua gemina. Conueniebant sanè gemina huic belluæ cornua, cum bisulcum sit. So-
lipedæ enim omnia cornibus carent præter asinum Indicum, qui vnicum tantum gerit, Aristotele teste. Itaque
Eucherium dicemus, non in numero errasse, sed in loco, quod in naribus vtrumque haberi scribat.

C.

Coitus auerfus elephantis, camelis, rhinocerotum, leoni, &c. quibus auersa genitalia, Plinius & Solinus. Sexus
discrimen rhinoceros non habent, sed omnes eius generis mares apparent, femine nunquam, neque constat de
generatione ipsorum, Oppianus.

D.

Contra elephantum pugnaturus cornu laxis exacuit & limat: mox eo cuspidato elephanti crura toto rictu
subiens, alium petit, quam scit esse molliorem & suis ictibus peruiam, eamque discerpit, Plinius, Solinus, Aelia-
nus, & Diodorus Sic. Vincitur & sanguine suo exanguis procumbit elephas. Pugna eis pro passionibus, quibus
tuendis multi mori dicuntur. Quod si ventrem non præoccuparit rhinoceros, sed in aliam elephanti partem ab-
errarit, proboscide feritur ac dentibus laniatur: quorum vis vtiunque firmissimam illius cutim & vel iaculo dif-
ficilem penetrat, Aelianus. Veram hanc inter hæc belluas discordiam esse, compertum est etiam Vlyssonem, cum
elephas rhinocerotem illum, cuius hæc pictura est, productum fugit, vt mercatores testantur, qui etiam ingenio
callidum, alacre, velox & agile hoc animal esse aiunt.

E.

Isidorus author est, quosdam qui de animalibus scripserint (quorum nomina exprimit) non alio modo capi
rhinocerotem asserere, quam puella virgine proposita, &c. vt in Monocerote E. retuli. Sed ille hoc animal cum
monocerote confundit: vt alij etiam ex recentioribus, qui rhinocerotum cornu à media fronte prominere, capti-
que eum præ indignatione & furore mori falsissimè scribunt. Monocerotum enim ista omnia, non rhinocerotum, at-
tribuantur à Græcis authoribus, quanquam illis etiam recentibus. Sub Gordiano Romæ monocerotem vnum
fuisse Iulius Capitolinus scripsit.

G.

Recentiores quidam tum medici tum alij, rhinocerotum cornu ad medicamenta non rectè requirunt: decepti
nimirum

H.

hæmum ab Isidoro, Alberto, ac similibus, qui rhinocerotem cum monocerote confundunt, vt dixi in A. Vete-
rum quidem nemo ex rhinocerote quicquam inter remedia ponit: monocerotis vero vel asini onagriue Indici
cornu, contra venena & alios quosdam affectus miram habere facultatem Græci recentiores prodiderunt, vt in
Monocerote docui.

a. Rhinoceros Græcis duobus modis inflectitur, communiter, crescentibus obliquis, ἰνονέωσσι & ἰνονέωσ-
σι. Atticè vero non crescentibus, ἰνόνεωσι: sic Pausanias, Ταύρος Ἀθηναίων ἐστὶ τῶν συμμέθενων ὀνομάζεται ἰνόνε-
ως. Michaël Heirus nomen Germanicum ei finxit *helfantennmeister*, hoc est victor vel dominus elephanti. *Vsur-*
patur etiam pro genere vasis oleum guttatim fundente lauandis se in balineo. Martialis lib. 14. de gutto cor-
neo: Gestauit modo fronte me iuencus, Verum rhinocerotam me putabis. Et mox ibidem sub Rhinocerotis in-
scriptione, inter vasa: Nuper in Aufonia domini spectatus arena Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat. Iuuenalis
Sat. 14. Exitus hic est Tongilli, magno cum rhinocerote lauari Qui solet. Apparet sanè vasi nomen à figura im-
positum, à qua Lucilius etiam in Satyris rhinocerotem vocauit hominem cui dentes prominabant, sursum scilicet
vt apro. Brunci (aliàs Bronci, vide in Cane celere) sunt productio ore dentibus prominentibus, Bruncus
(bronus) nouit lanus dente aduerso (Hermolaus vocem, aduerso, reliquit) eminulo, hic est rhinoceros, Lu-
cilius apud Nonium. Sunt qui rhinocerotum nomine in Aethiopia proprii generis aues intelligant, Cælius ex He-
fychio & Varino. Rhinocerotia cornua grammatici quidam dixere nescio quo autore freti.

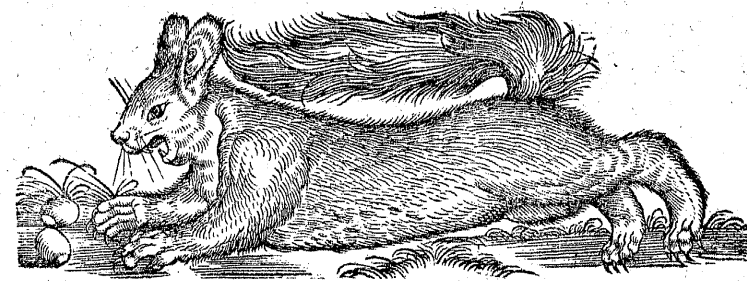
b. In Rhaptis emporio iuxta mare rubrum, plurimum est ebur, item rhinoceros. Arrianus in Periplo. Intel-
ligit autem forte cornu tantum rhinocerotum nomine, vt & elephantem pro ebone Græci dicunt per synecdo-
chen. Dic mihi quæ superis sint acceptissima dona? Principium nasi rhinocerotum amat, Aenigma Francisci
Nigri in nostri. Hellogabalus rhinocerotem Romæ habuit, Lampridius.

c. Rhinocerotem Pompeius Magnus in spectaculis Romæ primus ostendit, Plinius, Solinus, Seneca. Atqui
Dion historicus, Augusto de Cleopatra triumphante, hippopotamum & rhinocerotam primum visos Romæ scri-
bit, Cælius. Edita munera in quibus tigrides & rhinoceros, &c. exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio. Rhino-
ceros apud Martialem lib. 1. in spectaculis Domitiani Cæsaris exhibitus, taurum cornu suo in aëra sublimem re-
iecit, & rursus etiam vsrum. O quam terribilis exarsit pronus in iram, Quantus erat cornu, cui pila taurus erat.
Hunc locum exposui in Tauro Hæ. Lycion (sucum medicatum) Indi in vtribus camelorum aut rhinocero-
tum mittunt, Plinius.

h. Nasutos homines, & qui doctè nouerint alios, irridere, Martialis libro 1. rhinocerotum nasum habere dicit,
his versus: Maiores nusquam rhoronchi, iuuenesque senesque Et pueri nasum rhinocerotum habent. Nasum e-
nim per se quoque subdole irrisioni datus est: sed hanc partem rhinoceros & maximam habet, & cornu repa-
ndum insignem, quare ab eo potius quàm vllò alio animali, ad proverbialem hunc sensum assumpta est. Naso su-
spendis aduoco, Horatius in Serm. Rides ait & nimis vncis Naribus indulges, Persius.

RHINOCEPHALVS ceruicem habet equinam cum vnico corpore: flammæ ore eructat, quibus homi-
nes pereunt, Physiologus author obscure. Certe compositio ipsa vocabuli perabsurda est, quasi nasus pro capite
vllit animantium: ego hoc animal simile authori qui de eo prodidit esse puto, hoc est omnibus obscurum &
ignotum, quod in rerum natura non extet.

DE SCIRO.

A.

SCIROVS Græcum nomen est animalculo datum à cauda, qua supra dorsum reflexa se tegit & in-
umbrat, ita vt quum sub dio est cauda illi pro tecto sit, vt pedes hominibus illis quos sciapodes fa-
bulosè nominant. Græci veteres nusquam eius meminērunt, sed primus quod sciam Oppianus qui
Antonini Cæsaris tempore vixit, sciturum nominauit. Latini nomen non habent, sed Græco vtun-
tur, à quo aliarum etiam gentium aliquot deducta sunt nomina, etsi quadam admodum detorta
sint, vt originem vix agnoscas. Gallicum est *escurieu* vel *escureau* (solent enim & aliàs Latinis quibusdam e. lite-
ram præponere, vt esperit, pro spiritu.) Germanicum à Gallico factum, *eychorn*, vel *eichorn*: alijs *eychhorn*, *eichherm-*
lin, ac si *hermelinum*, id est mustelam quercuum vel arborum dicerent: nos masculino genere proferimus, ali-
qui neutro *das eychorn*. Anglicum, *squyrell*. Italicum *schiriuolo*. Sciri in murium genere, schirati vulgò dicti,
Maffarius Venetus. Hispanicum, *hårda* vel *esquilo*: aliqui non rectè comadreia interpretantur, quæ vox propriè
mustelam significat. Illyricum *ვევერკა*: Poloni enim (id est Ponticos mures, vt ego interpretor) Germanicè
ab eis sub variorum nomine comprehendunt. Varios enim (id est Ponticos mures, vt ego interpretor) Germanicè
etiam *ვევერკ* nonnulli appellant, alij *veeh*, aut *sech*: ex quib. nominib. quasi compositum videtur *wewerka*. Recè-
tiores quidam qui Latine ineptius scripserunt, *pirolum* & *spiriolum* (forte quasi spurium pro scירו) vocitant.

Ineptè Belluacensis, Scurulus à currendo dictus est. Pirolus, inquit Albertus, à vario non differt præterquam regione in qua nascitur, variante secundum eam colore: nam qui in Germania rubet cum adoleuit, intra primum autem ætatis annum niger est: in Polonia griseum (id est cinereum) rutilo admixtum habet: in Tuscia vero (Russia) totus cinereus redditur. Quod ad corporis lineamenta, magnitudinem, mores & victum, nihil planè pirolus à vario differt, Albertus & Ge. Agricola. Quamobrem qui voluerit varij historiam inter mures à nobis descriptam, cum hac coniungat: nos quæ illic dicta sunt hic non repetemus. Sciurus, animal quod alio nomine καμυλίσκος & πωργος vocatur, Helychius & Varinus. Ολγος vel ελεος, glis est, non sciurus, etsi grammatici quidam Græci sciurum interpretentur. Sciurum autem à glire diuersum esse in Gliris historia docui. Νηξίς, mus qui in Cappadocia nascitur, quem sciurum aliqui vocant, Varinus: Vide in Glire. Iudæi quidam apud Germanos coach interpretantur sciurum.

B.

Pirolus paulò maior est vel corpulentior quàm mustela, nō tamen longior, Albertus. Color ei rutilus, sed venter candidus, Obscurus. Rutili & nigri plurimi sunt in Heluetia, & abunde capiuntur, autumno præcipuè, Stumpfius. Albertus quidem, vt præcedenti capite dixi, intra primum ætatis annum nigros esse putat, deinde rutilos fieri. Pilo sunt nigro & interim ferrugineo, Massarius. Speriolus primò in dorso niger est, postea processu ætatis rubescit, & tandem quidam eorum ferè cani redduntur iam prouecta ætate, Albertus 3. 2. 2. Nigros sciuros in Frantonia ruffis frequentiores esse aiunt. Pirolis, vt reliquis etiam muribus, duo inferiores dentes longi sunt, Albertus & Agricola. Villosior eis cauda pro umbra & tegmento est, Plinius & Massarius. Cauda eis villosa, longa, & propè ad reliqui corporis magnitudinem. Veras glires & sciuros cæcum intestinum tantum habere scimus, vt magnitudini ventriculi eorum facile respondeat: atque idem in sectione fecibus turgidum reperitur, Vesalius. Genitale osseum habent, vt audio.

C.

Animalium quædam vt manibus vtuntur priorum ministerio pedum, sedentq; ad os illis adiuuentia cibos, vt sciuri, Plinius. Quum vescuntur pedibus anterioribus, sicut cætera quoque murium genera, cibum quasi manibus capiunt & ori imponunt, Albertus & Ge. Agricola. Posterioribus clunibus insident. Edunt autem nuces, (amygdalas quidem audissimè, vidi & lactucis vescentem) pomas, & huiusmodi, Albertus: Vide in Mure Pontico. Viuit nucibus, & dulcibus cibis (fructibus) delectatur, Obscurus. Cibum edentes tenent, non digitis, sed posteriore parte, carnosâ, bifida. Aestate cibum congerit, vnde per hyemem viuat, Idem. Somnus eis pro cibo cum hyberno tempore latent, Ge. Agricola. Plinius quidem cum de sciuris scripsisset, mox subdit, non de sciuris, sed in vniuersum: Alijs igitur prouisum in hyemem pabulum, alijs pro cibo somnus. Inquieti sunt valde, Albertus: & miræ agilitatis. In arboribus habitant, nidificant & foetum fouent. Facile autem transiliunt de ramo ad ramum, & aliquando de arbore ad arborem, cauda ferè tanquam ala vtenes, (caudam interim mouentes, ac si ea se gubernent, Albertus,) Obscurus. Cauda sua conspecta ad saltum incitantur, Idem. Cum mouentur, (gradiuntur,) caudam demissam post se trahunt: cum vero sedent, super dorsum erigunt, Albertus. Voce quadam ore clauso fecum immurmurant, præsertim cum indignantur, similiter vt Martes.

D.

Nidum in arboribus construunt, Albertus. Præuidet tempestatem: obturatisque qua spiraturus est ventus cauernis, ex alia parte aperiunt fores, Plinius. Albertus idem ferè d gale, id est mustela scribit: In cauernis (inquit) habitat, ad meridiem pariter & ad aquilonem apertis, vt vnde cunq; ventus veniat, tuta ab eo sit. Si quando gratia pastus aquam transire cupit sciurus, lignum (vel corticem) leuissimum aquæ imponit, eiq; insidens cauda erecta vclificans flante vento transuehitur, Authot lib. de nat. rerum. Fluuium trajcit vtenis assere vel cortice pro naue & cauda pro vclo, Vincen. Belluac. Olaus Magnus idem testatur in descriptione Scandinauia, tanquam illic peculiariter id faciant sciuri. Quidam sic eos trajcere aiunt gestantes interim cibum etiam ore, vt conum abietis. Sciurus ea est solertia, vt in maximis Solis feruoribus ad frangendum calorem erecta cauda & patula sese ita opacet, quemadmodum pauones erecta se cauda adumbant, Gillius ex Oppiano. Domestice aliquando aluntur, & ita cicurantur vt hominem non refugiant, sed sponte accedant, & à pedibus ad caput ascendant, & qua possunt in vestimenta perrepant: liberè etiam vagantes extra domum subinde redeant. Non propriè tamen cicures appellari possunt, sed semiferi, vt & cuniculi, semper sunt. Mustelæ & sciuri alio dentibus tentato, in posterum mordere vix audent, cicuresque hoc modo fiunt, Cardanus. Pelles eius in nullo ferè vsu, nisi quodd pellifices aliquando cum pellibus pedum vulpinorum eas confarcinant. Fertur tamen eas multò magis calefacere corpus hominis quàm cæteras pelles. Cauda utilis est ad penicillos.

E.

Caro sciuri dulcis & bona est, Albertus. Suavis & salubris est, ægrotis etiam & imbecillibus: sed nigri rutilis præferuntur, Stumpfius. Videtur sanè hæc eorum aut cuniculorum carni rectè comparari posse, quod similiter tenera & suavis sit.

G.

Mirabiliter facit in excellentiaurium dolore sciuri adeps in strigili tepefactus instillatus, Archigenes apud Galenum, Remedia ex eo forsan eadem quæ ex glire aut mure esse possunt.

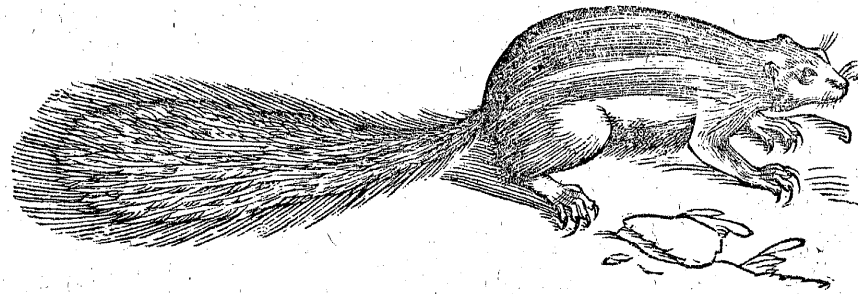
H.

a. Epitheta. Cui comparatus indecens erat pauo, Inamabilis sciurus & frequens phœnix, Martialis lib. 5. de Erotione puella. Λειτω καὶ λασιον γλῶσσοι ἀπολαύσιο σκίσει, Oppianus

D E 70

DE SCIVRO GETVLO.

Lineæ caudæ pictor non expressit corporis lineis respondentes.

SCIVRVS Getulus (inquit Io. Caius, qui hanc eius iconem misit) coloris est mixti ex rufo & nigro. Eum ab armis ad caudam per latera albæ fuscæque lineæ, alternatim certis distinctæ in terualis, decentissimè depingunt. Idem aliquibus fit in colore ex albo & nigro, respondentibus etiam in cauda lineis: nisi si quando expansa cauda propter pilorum raritatem eadem disparcant. Venter illi cœruleum colorem imitatur in albo positum. Paulò minor is est vulgari Sciuro: nec aures extantes habet, vt ille: sed depressas magis & ferè capiti æquas, orbiculares, & per cutis superficiem deductas in longum. Caput, Ranæ ferè est. Cætera similis vulgari Sciuro. Nam figura corporis eadem, eadem natura pilorum, mos idem, & viuendi ratio. Cauda se contegit more cæterorum Sciurorum. Hæc Caius. Et rursus in alia epistola: Sciurum Getulum ad vinum depinxi. Nam è Getuli (quam hodie vocant Barbariam) à mercatore quoddam aliquot vini ad nos allati sunt, vtriusque, quem dixi, coloris. Eos ad delicias viuos alimus, & extra omnem controuersiam Sciuri sunt. Nam (vt dixi) & mores, & magnitudo, & viuendi genus, & vox, & agilitas, & vsus caudæ, & erecta infessio quando est, & cætera respondent: etsi ego depingendum curauim extenta cauda, nec corpus adumbraretur, caudaque, qualis esset & colore & figura, ostenderetur. Hic nimirum ex Aegyptiorum seu Africanorum Muriū genere est. In Africa (inquit Herodotus) tria Muriū genera sunt: quorū alij bipedes vocantur: alij Zegeries Punica lingua, quod in nostra pollet idem q; colles, (βελί), alij Echines, &c. Plura leges supra, capite De Muriū diuersis secundū regiones. Echines quidā dicuntur pilos duros sicut Heriæacei habere. Zegeries nomen ad Sciuros alludit. Bipedes dicti feruntur (similiter vt Sciuri) priorib; pedib; pro manibus vti: & cum vrgentur, salire.

DE SIMIA.

A.

SIMIA dicuntur, vt grammatici annotant, quod simæ sint & naribus depressis, vel quasi mimæ & imitatrices. Simiæ (Simus, potius nomen Græcum, id est pressis naribus: vnde simias dicimus eò quod huiusmodi sint, & facie fœda, Isidorus Græcè μιμίσιον dicitur, non simia: simus vero adiectiuū, pro depresso, (peculiariter autem de naribus dicitur) vocabulum est Græcum, μιμῆ. Legitur etiam simius masculino genere, sed apud poetās, Horatiū, Martialem, Claudianum: quamuis simiolus diminutiuum apud Ciceronem habetur. Hebraei simiā koph, קוף, appellant, vt David Kimhi & alij eruditi exponunt: vnde plurale kophim 3. Reg. 10. Chalda; kophin reddit, Septuaginta μιμίσιον, Hieronymus simias. Hinc forte Græci cepi vel cephi, quæ simia caudata est, nomen mutuati sunt. Semamit שממית, Proverbiorum 30. vt D. Kimhi annotauit, ex sententia Rabi Ionæ, Arabicè vocatur تارانتولا cataph, vulgò autem تارانتولا (tarantulam puto intelligens, id est phalangium: nam & ipse David Kimhi تارانتولا, id est araneam esse putat, pro qua in Thalmud etiam vsupatur.) Chaldaus vertit אקמתא akmata. Iudæi multi araneam intelligunt, & inter cæteros R. Leui. Alij vero בגיאת bogia, id est simiam, vt koph, id est simiā, vt Abraham & R. Emanuel. Commentarius etiam kabuenaki, simiam potius quàm araneam accipiendam putat. Rabi Isaac reptile volans interpretatur: aliqui vermem pluuialem, (lumbriculum.) Hieronymus stellationem. LXX. ταραντούλα Tarantulam hodieque in Italia vocant tum phalangij, id est aranci quoddam genus venenosam, tum stellationem lacerto simile n.

Bbb 4

milem, quem Graeci ascalabotem vocant. Samada, id est simia, Syluaticus. Maionio, id est simia, Idem: cercopithecum Itali hodie gatto maffone vocant. Simia quidem apud Graecos recentiores μίμων vocatur, ab imitatione scilicet. Mauris Bugia. Hispanis hodie móna, vel ximio. Itali nomen seruant, aliqui bertucciam vocant. Gallis finge. Germani, aff. Flandri simia vel schemmel. Angli, ape. Illyrij, opicze. Graeci recentiores μιμων, & ἀρρηγίζωνες, (apud Varinum tamen legitur ἀρρηγίζωνες, in ἀρρηγίζωνες) vt Lycophronis Scholiafies scribit, Πιμω, μίμων, Suid. item in Πιμω.

B.

Simias fert Libya, Strabo libro 17. ex Pofidonio. Alibi etiam Mauritaniam simias alere scribit. Apud Zy-gantes Africæ populos pafioribus vicinis simiæ affatim in montibus degunt, Herodotus. Omne latifundium quod inter Aegyptum, Aethiopiam Libyamque diffunditur, quacunquæ lucis opacum est, variunt impleuit simiarum genus, Solinus. Refert Pofidonius, se cum ex Gadibus in Italiam nauigaret, in Libyæ oram delatum esse, ac syluam quandam secus mare vidisse simijs plenam, quarum aliæ super arboribus, aliæ in terra sederent, nonnullæ catulos haberent, & vera dependentia: rississe itaque cum eas vberibus graues cerneret, nonnullas etiam caluas, nonnullas herniosas: & alia quædam huiusmodi detrimenta præferentes, Strabo lib. 17. Caucafi etiam quæ in rubrum mare porrigitur simijs abundat, quæ piper colligunt, vt in D. referam ex Philostrato. Apud Indos pulchræ & magnæ admodum simiæ sunt, Arrianus. In India, Clitarchus tradit, simiarum genus varium & multiplex oriri, tantamque earum in montibus multitudinem esse, vt vel Alexandrum magnis copijs septem sæ frequentes perterrefecerint, quod arbitraretur se sibi insidiantem exercitum videre. Nam cum Alexandro se ostenderunt casu, excelsæ & recto corpore erant, Aelianus. Bafman regnum (in Tartaria) abundat diuersis simijs, magnis & paruis, hominibus simillimis, M. Paul. Venetus. Plinius in India scribit Orfeos venari simias (toto corpore) candentes. Strabo Prasios, non Orfeos, esse tradit, qui cercopithecus albos captant. Orfeos tamen sine Orfi- os in India videtur Plinius agnoscere: si modò rectè castigatus est à nobis locus libro 6. cap. 20. Hermolaus. Indi ad reges suum afferunt simias nonnullas albas, alias nigras: nam rufas ideo in vrbe non adducunt, quod Venetis libidine inflammantur in muliebrem sexum, Aelianus. In Troglodytica iubatæ sunt Leonum modo, maxi- mi Veruecis proceritate. Et rursus: Simiarum genera quædam viriditate conspicua sunt: aliarum color luteus, Scaliger.

Simia homini foris fecus quidem similis est, in nullo autem interiorum, & minus quidem quàm vlla be- stia, Albertus & eum secuti. Atqui Galenus viscera etiam & interiora cætera simiam homini simillima habere scribit, vt inferius recitabo: item Plinius. Nutrimentum magis mouetur antrosum quàm retrorsum, propter calorem cordis & hepatis: quamobrem in equis multis motus nutrimenti eleuatiorem partem anteriorem quàm posteriorem facit: & animal scraph Arabice dictum, multò altius est ante quàm retro, ita vt ferè erectæ sta- turæ esse videatur. In his autem simijs quæ expressius referunt hominem, tantum potest hic nutrimenti motus, vt aliquando hominis instar erigantur, Albertus. Simia condensa est villo, Obcurus. (Inquit Arist.) tam parte sui corporis prona pilosa est, vt pote quadrupes, quàm supina, vt speciem gerens hominis: qui contra, atque quadrupes, obtinet pilum, vt dictum iam est. Sed crassiore pilo simiæ vestiuntur, longè que hirtiores parte vtraque sunt. Conueniunt cum homine plurimum sua facie, quippe quæ nares, aures, dentes, tam primo- res, quàm maxillares hominis more habeant. Cilium etiam cum cæteris quadrupes non in vtraque palpebra habeant, simiæ habent, quanquam prætenue ac prolixius, potissimum in inferiore. Cætera enim quadrupes inferioribus caret cilijs. Habent simiæ in pectore binas mammaram papillas: & brachia hominis modo, sed hirtiuscula, quæ & ipsa, & pedes vt homo inflectunt, hoc est, ita vt circumferentiæ membrorum vtrorūque ob- uerfae inter se adducantur. Ad hæc manus, digitos, vngues homini similes, verum omnia rudiora, effertioraq;. Pedes sui generis habent: sunt enim velut manus masculula, & digitis vt manus constant medio longiore. Ves- tigiū etiam manui simile est, nisi quod in longum se porrigat, & volam referens redat ad postrema. Callosus hoc altera sui parte extrema est, & calcem inepte atque exiliter imitatur. Pedum officium duplex est: ijs enim & vt pedibus, & vt manibus vtuntur, inflectuntque eosdem perinde ac manus. Lacertos & femora habent breuia proportionē cubitorum & tibiarum. Umbilicum qui emineat, nullum habent: sed durum quiddam contine- tur loco umbilici. Partem corporis superiorem multo maiorem habent, quàm inferiorem, videlicet more qua- drupedum: quinarij enim ferè ad ternarium ratione constant. Degenerant ergo, tum ea de causa, tum etiam quod pedes manibus habeant similes, & quasi ex manu pedeque constitutos. Calcis enim postremum ad pedem reliquæ autem particulæ ad manum facile referuntur: digitum nanque volæ speciem gerunt. Degunt plus tempo- ris pronæ quadrupedum more, quàm erectæ. Carènt natibus, vt pote quadrupes. Priuatæ cauda sunt, vt pote bipedes. Exigua enim omnino cauda inest, quatenus nota solum habeatur. Genitale enim feminae mulieris est: mari potius canis, quam hominis, hæc Aristoteles, & Albertus ferè eadem omnia de animalibus 2. 1. 4. Simia quod forma ambigua sit, vt & in neutro & in vtroque genere sit constituenda, ideo nec caudam habet, neque nates: videlicet, vt bipes, cauda vacat: vt quadrupes, natibus, Aristotel. de partibus 4. 10. Aliter Albertus, Simia habet nates latas, & locum in eis quasi paratum ad sedendum. Pilosa est, in facie tamen minus, Idem. Poli- tianus in epistolis aduersus solius Ciceronis imitatores scribens, Mihi (inquit) longè honestior tauri facies, aut i- tem leonis, quàm simiæ videtur, quæ tamen homini similior est. Simiarum genera perfectam hominis simula- tionem continent, facie, narib; auri- bus, palpebris, quas solæ quadrupedi & in inferiore habent gena, iam mam- mas in pectore, & brachia, & crura in contrarium similiter flexa: in manibus vngues, digitos, longioremque medium. Pedibus paulum differunt. Sunt enim vt manus prælongi, sed vestigiū palmæ simile faciunt. Pollex quoque his & articuli vt homini: ac præter genitale tantum, & hoc in maribus, viscera etiam interiora omnia ad exemplar, Plin.

Natura simiæ ridiculo animali, & animam habenti ridiculam, corporis quoque constructionem ridi- culam dedit, Galen. Simia inter vniuersa animantium genera, tum visceribus, tum musculis, tum arte- rijs, tum neruis (quoniam & ossium forma,) homini est simillima. Nam ob illorum naturam binis cruribus incedit, prioribusque artibus vt manibus vtitur. Et pectoris os omnium quadrupedum latissimum ha- bet, clauiculas humanis similes, faciem rotundam, collum longum, Galen: de anatom. admin. 12. Præ- flat vt exercitatus se in corporum dissectionibus, simiarum homini quam simillimarum artus dissectet: si- in ea non detur, aliquam ei proximam deligat: aut si nulla omnino simia reperitur, cynocephalum, 70 vel sa-

Vel scityrum, vel lynsem, In eodem opere. Et libri sexti capite primo, Simia (inquit) homini simillima est illa, cui neque facies oblonga neque canini dentes magni, (cui nec oblonge maxillæ, nec canini dentes magni, In eodem opere 1. 2.) Etenim hæc pariter aut augetur aut minuitur (id est, vt eò similior homini sit simia, quò minus longam habuerit faciem, minusque magnos dentes caninos, & contra:) quemadmodum rectus incessus, cur- sus velocitas, magnus in manu digitus, temporum musculus: & pilorum iuxta duritiem molliemque, longitu- dinem & breuitatem differentia. Verum ex his enumeratis quodlibet contemplatus, alia quoque poteris co- gnoscere: quippe vniuersa hæc simul tum in cresunt tum minuuntur. Si quandoque simiam conspexeris ere- ctam currentem, statim ex longinquo hanc similem homini existere cognosces: ac poteris omnia in ea esse, quæ ante paulum enumeravi, prædicere: faciem rotundam, dentes caninos exiguos, maiorem manus digitum non adeò exiguum vt in alijs simijs: rursus pedis digitos minores quàm quos reliquæ simiæ obtinent, temporum mus- culos exiguos, sicut etiam eos qui ex femore ad tibiam pertinent, haud in longum procedentes: ad hæc os coc- cygis appellati, minutum: minimeque hirsutum esse hanc simiam, & pilos habere haud admodum duos vel pro- lixos. Ita si quid ex relatis secus habeat, alia quoque different. Iam nonnullæ ex ipsis proximè cynocephalos spe- cie accedunt, adeò vt etiam lati ossis mucronem (coccyga nuncupauit) longum repræsentent: quædam ad cau- dam vsque: atque hæc inter simias hirtiores sunt: pilo vestiuntur duro rectoque: & aspectu sunt effertiores: ac in vera simia etiam hic timidus est. Et sanè temporalis musculus in veris simijs plurimum attollitur: ibi autem ces- sat, vbi futura coronalis habetur, vt in hominibus est cernere. Simili modo dentes magni quidem omnes, sed ca- nini magis conspicui: quemadmodum & maxilla longa: & pollicem in manu omnes simiæ quæ cynocephalos imitantur, exigui in admodum habent. Tales musculos quoque qui ex femore in tibiam descendunt, longissimè expanfos obtinent: atque ideo colligatum, vt ita dixerim, totum poplitem: cuius causa crura perfectè extendere, ac probe ijs consistere nequeunt: quare nec erectæ incedere vel currere velociter possunt. Neque igitur maio- rem in pede digitum habent grandem, hominum modo: neque alios exiguos, sed omnes ex æquo magnos: is minor cæteris est quem homo habet maximum. Porro caudæ initium quoddam ipsis inest: Et huiusmodi si- miæ toto corpore cynocephalos referunt, hæc Galenus. Et rursus libro 1. cap. 2. Simiæ (inquit) quæ cynocephalos imitantur, rostro longiore sunt, & dentes caninos habent prominentiores. Hæc etiam vix binis cruribus con- sistunt erectæ, tantum abest vt ambulare vel currere possint. Itaque simiæ vel maximè homini similes, exiguo ali- quo intervallo perfectam illius rectitudinem non assequuntur. Nam & femoris caput obliquius quodam modo cum acetabulo coxæ committitur: & quidam ex musculis qui in tibiam descendunt, vterius progrediuntur, quæ ambo rectitudinem impediunt, offenduntque: quemadmodum & pedes ipsi calce magis angusta con- stant: digitis autem insigni spatio inuicem discretis: sed hæc parua sunt, eoque simia paululum à rectitudine dif- cedit: qua vero cynocephalos referunt, quoniam amplius hæc, idque manifestè iam ab humana specie degen- rant, euidentem quoque ossium dissimilitudinem sortitæ sunt, hæc omnia Galenus in Opere de anatomicis ad- ministracionibus. Οσοι τὴν ἀξίαν ἐξέσθην ἐχέουσι, ἀξίαν: οσοι δὲ σαρκώδη τινα, μαλακὰ. οσοι δὲ ἔχουσιν ἐλίγην σφραγί- δων, οσοι μὲν ὑποκαταπέταστα (siccam vel defecatam, Vetus interpres: qui præ τὴν εἰς etiam non rectè peccen vertit: lego τὴν εἰς, id est nates:) κακώδη, ἀναφέρεται ἐπὶ τῶν τῆν εἰς, Adamantius hunc locum sic habet: Ἐξ ἧς πηχέα γυναι- κῶν, ἐξ ἧς δὲ ἀνδρῶν, λέγει δὲ ἐλίγην σφραγίδα, βινά, ὡς περὶ ἐπιτεταγῶν πινέου καὶ ἀνδρῶν. τοιαύτη δὲ καὶ τῶν τῆν εἰς. Clu- nas simias à clunibus tritis dictas existimant, Pompeius lib. 3. Maligni habentur quorum cani sunt oculi, quæ ijs simijs, Aristoteles & Adamantius. Quibus parui oculi, vt simijs, pusillo sunt animo, Aristoteles: malignos, (κακο- πῆχους,) Adamantius. Qui paruas habent aures, simijs ingenio respondent, τῆν εἰς, Aristot. Adamantius malignos & fraudulētos esse ait, κακώδη, καὶ πινέου. Simis naribus homines libidinosi ferè iudicantur: simiæ autem etiam simiæ sunt, vnde quidam nominatas existimant: constat vero eas libidinosi esse, & quædam adeò vt mulieres etiam appetant. Quibus labra sunt crassa, & superius vltra inferius eminet, stulti iudicantur, à simili a- sinorum & simiarum specie, Aristot. Iam visum est cor simij maris, habens duo acumina, quod pro miraculo vel monstro habendum est, Albert. Simia mamillas vt mulier in pectore habet: eoque manus dedit ei natura, qui- bus ad pectus potest eleuare partum sicut mulier: cætera autem animalia inferius habent mamillas, vt à suis toe- tibus attingi possint, Albertus. Dorsum paruum, quale est felis & simiæ, hominem pusillanimum arguit, Aristo- teles. Adamantius quoque dorsum latum & solidum, viri fortis & animosi signum esse ait: contrarium verò, contra. Simijs vngues imbricati, Plinius, Simiæ & quadrupes afflucte vinam bibere vnguis caret, vt dicam in C. Que animal generant, genua ante se flectunt, & suffraginum artus in auersum. Homini genua & cubita contraria: item vris & simiarum generi, ob id minimè perniciosus, Plinius. Caudæ præter hominem ac simias o- mnibus ferè animalibus, Plinius. Simia calcaneum habet in pedibus, & propter hoc erigitur vt homo, stat, & cur- rit quandoque, sed hoc non potest nisi modicè, Author de nat. rerum.

Venarum in brachijs diuisio in simijs non secus quàm in homine per omnia apparet, Galenus in libro de venarum & art. dissect. ca. 4. Pollicem simiæ etiam habent, sed breuem, gracilem, curuum, & omnino ridiculum. Sed & tota manus simiæ humanam ridiculè & ineptè imitatur, Galen. de vsu partium 2. 22. Musculi qui ex poste- rioribus partibus cruris proueniunt, ad medium ferè tibie, aut paulò supra id in simijs implantati, musculis ante- rioribus eorum (crus) extendentibus renitentes, & crus retrorsum contrahentes, genu exactè extendi non per- mittunt, Galenus in eodem opere circa finem libri 3. Et mox. Omnium enim ossium crurum syntaxim eiusmo- di cum habeat simia, quæ eam rectè stare non permittat, maximè ridiculos retrorsum musculos constructioni aduersantes sortita est. Atque igitur puerorum ludicro velut claudo subsultans, neque exactè, neque tutò stare rectè potest. Sed vt homo deridens & subsannans alium hominem claudum, stat, & ambulat, & currit claudicans: ita & simia vtitur cruribus. Simiæ pes (inquit idem de anatom. admin. 2. 15.) hæc parte ab humano discrepat, (tendine quodam qui ad tarsum reflectitur ex superioribus partibus ad inferiores productus) quod etiam natu- ra digitorum huic animali dissimilis sit humanis. Illi siquidem multò minores, quàm qui in manu existunt: hi vero maiores etiam ijs in quos manus est discreta: quales repentibus quoque animantibus plurimum fissi, tum inuicem distantes adstant, quorum beneficio ex facili sublimia conscendit simia: quemadmodum mustela, mu- res, viuerra: & id genus alia. Hunc igitur tendinem, vt dixi, in pede humano haud est reperire, &c. De musculo e- tiam reperto sub axilla simiæ scribit quædam 1. 5. de anatom. admin.

Simias ab homine in pluribus differre quam putauit Galenus, Andr. Vesalius docet in Volumine suo de fa- 70 brica corporis humani: nempe in musculis thoracis & brachiū mouentibus: item in ijs qui cubitū & femur agūt ab eo

ab eo differre, & manus interna fabrica: In musculis pedis digitorum motoribus, & pedes mouentibus & scapulas: In tendine pedi subnato: Item colo & mesenterio: & pulmonis lobo quinto venam cauam sustinente, quo homines carent. Passim etiam demonstrat simiarum sectionis peritorem fuisse Galenum quam hominum: & simiarum sectione delusum, aliorum Anatomicorum placita vera sepe euertere aggressum. De simiarum ossibus sacro & coccygis: Omentum earum inter homines & canes mediam rationem sortiri, Quare apud Vesalium ex Indice.

C.

Simia in montium caernis & foraminibus habitant, Philostratus. In rupibus vel arboribus, Albertus. Nucibus & pomis in cibo delectantur: sed reperto in eis amaro cortice, totum abijciunt, Obscurus. Vermes (pediculos) in capitibus & vellis colligunt & comedunt, Albertus. Vinum etiam bibunt, & inebriatae aliquando capiuntur, vt Athanasius refert. Simias quadrupesque quibus digiti sunt, negant crescere affuetas meri potu, Plinius. Huius rei causam inquit Caelius Calcagninus Epistolicarum quaestionum lib. 2. ad Thomam Calcag. nepotem. Omnis foemina inter quadrupes vrinam retro reddit, nisi forte erecta incedat aliqua duobus pedibus, vt Auicenna dicit de quodam genere simiarum: quarum foeminas cum erectae aut sedentes vrinam erant, certum est antrosum ab eis emitti vt a mulieribus, Albertus. Aegyptij hominem sua dedecora occultantem insinuantes, simiam miagentem pingunt: haec enim vrinam a se redditam occultit, Orus. Indi simias rufas in vrbes non adducunt, quod Veneris libidine inflammatae, in muliebrem sexum furentes sint: ac si quando deprehendant, eas tanquam adulteros odio persequentes interficiunt, Aelianus. Catulos paritunt geminos, quorum alterum amant, alterum oderunt, vt dicam in D. Paritunt quandoque in domibus vbi aluntur, & patris suos ostendunt hominibus quasi pulchros, Albertus ex Plinio. Simia animal mobile & in quietum est, morfu ferax, & praeter ceteris animalibus exquisito valet gustu, Obscurus. De incessu eius erecta & cursu, dixim' quaedam supra in B.

D.

Simiarum generi praecipua erga foetum affectio. Gestant catulos: quos mansuefacta intra domos peperere, omnibus demonstrant, tractarique gaudent, similes gratulationem intelligentis. Itaque magna ex parte complectendo necant, Plinius & Albertus. Immoderate foetus amant, adeo vt catulos facilius amittant quos impendio diligunt & ante se gestant, quoniam neglecti pone (id est post, a tergo matris) matrem semper haerent, Solinas. Duos foetus plerumque parit: ex quibus chariorem magis complectitur & gestat: minus charus dorso matris infidit, Albertus. Ex geminis catulis alterum amant, alterum oderunt, vt dicitur in A. *Αὐτίς δ' ἀγαλίσσασιν τὸν βρεφὲς (pro 30 κτείνουσι) τὸν ἴδιον*, Oppianus: id est, propriae autem matris vnus perit catulus, arctius scilicet compressus. Aegyptij vt patrem significant qui inuiso filio hereditatem reliquit, simiam cum catulo eius retro (in tergo) pingunt: parit enim simia geminos: vnum amore, alterum odio prosequitur. Quem igitur amat ante se gestans interimit: quem vero odit post se (in tergo) habet, ac illum reliquum nutrit, Orus. Vide mox in E. in venatione simia. Sine cauda (inquit Scaliger) Simias plures vidimus, quantum puer est annorum octo. Marem quoque ac foemina cum prole. Filiolus si quid videretur desiderare: manu, pugnoque foemina a marito, tanquam male tractationis ream, etiam addita vultus acerbitate, castigari, nempe supercilio, rictu, murmure, irati patris, atque reprehensoris mariti animum praese ferre. Multa leguntur in libris itinerarijs: sic enim inscribuntur. In India mediterranea ingentes corpore, audacia ciuiles, vltro citroque non solum per agros, sed etiam per oppida in mercatibus, sine maleficio aut offensione ciuium commeari.

Simias facillime mansuefieri, & in aedibus diuitum ludicri ac ridiculi spectaculi gratia catenis alligatas nutrir, notum est omnibus.

Luna caua tristes esse, quibus in eo genere cauda sit, nouam exultatione adorare, (nanque defectum syderum & cetera paent quadrupes,) Mutianus tradit, Plinius. Solinus tamen de simijs, non caudatis, sed simpliciter, Exultant (inquit) noua Luna, tristes sunt cornuto & cauo sydere. Simiae facies turpiter hominem assimulat, tristis, fraudulenta, Gillius. Diuitibus in delicijs sunt, omnium ferere imitantes. Puffilli eas animi esse, malignas, stolidas, & eodem ingenio praeditos censerit homines, qui oculos, aures, labra aut dorsum eis similia habent, ex Aristotele & Adamantio in B. diximus. Simia quemuis ludum docetur, natum ad imitationem animal: sed mala potius quam bona in homine imitatur. Ferocitatem quidem obliuiscitur, sed nunquam adeo mansuescit, quin facile semper fiat rabida, (ad impetuofam iram prona.) Delectatur ludendo cum pueris & canibus: sed pueros (infantes) non custoditos aliquando strangulat, vel ab alto praecipitat; Autho de nat. rerum: & Albertus. *Πρὸς τὴν ἀπὸ φαίνουσι τὸ βωμολοχικὸν καὶ ἐθρονικόν*, Adamantius: hoc est, Simiae ingenium scurrile & simulatione in signe est. Simia cicur dominum suum agnoscit etiam post multos annos reuertentem, Alexander. In iurijs longo tempore meminit, & simulationem diu exercet in eum a quo laesa fuerit, Albertus & alij. Natura simiae ridiculo animali & animam habenti ridiculam, corporis quoque constructionem ridiculam dedit, Galenus. Simia maxime delectatur ludis, vnde factum apud Graecos verbum *ἀγασθῆναι, ἀγασθῆσαι*, Suidas & Varinus. Pulchra semper apud pueros est simia, vt ait veterum quidam, nos admonens ludicrum esse ridiculum puerorum hoc animal illudentium. Omnes enim humanos actus imitari dum satagit, & frustratur in ipsis, & ridiculum se exhibet. An non vidisti simiam fistula canere, saltare, scribere, & alia agere vniuersa conantem, quae homo pulchre perficit? Galen. de vsu part. 2. 22. Simia actuosum animal, & ad omnia imitanda habile, omne quod corpore agitur, si doceatur, praecclare discit, & id ipsum actione representat: ac si saltare doceatur, saltationem assequitur: si ad tibiam canere, canit. Ego auriga munus obire vidi, habenas nimirum vel abducendi, vel remittendi, & flagello simul vtendi: breui, si quis ad alia quapiam instituat, non fallit docentem: adeo varium natura animal est, & multiplex, vt ad omnem actionem sese verset, Aelianus. Et rursus, Cum ceteris in rebus omnium bestiarum simia peruersissima est, tum peruersior in ijs, in quibus hominem imitari conatur. Cum enim nutricem ex emnenti loco perspexisset puerum infantem in pelui lauare, & fascias in orbem contrahere, & in arcum ad aquae expressionem contorque, atque quo reliquisset loco puerum obseruasset, simul & circa eum ipsum a custodibus magnam intropexisset solitudinem: fenestella quae tum pateret in domum intravit ad puerum, quem similiter vt fecerat a nutrice viderat, ex lecto sublatum integumentis nudauit, & aquam, succensis carbonibus, calciscentem, in miserum infantem infudit, atque interfecit. Mutianus & latrunculis lussisset cera simias tradit, nu-

ut, necesse visu distinguere, Plin. Callidus emissas eludere simius hastas. Martial. Cauasi pars (inquit Philostratus de vita Apol. lib. 3.) quae in rubrum mare porrigitur, tum alia aromata, tum piperis arbores profert. Nascuntur illae in extremis praeputis quae locis, homini inaccessis: vbi simiarum populus montis caernas & omnia foramina incolit. Eas autem maxime faciunt Indi, quoniam piperis (vt sic dicam) vindemiatrix sunt: quapropter & armis & canibus leones & ceteras feras ab ipsis arcent. Insidiatur autem simia leo agrotus, medicinae causa, (vide paulo post) & cum iam senex feras assequi alias non potest, pastus cibique gratia. Sed Indi simias non negligunt, & se beneficia ab ipsis capere arbitantes leones arcent. Quod autem ad piperis collectionem attinet, sic se habet. Accedentes Indi ad arbores quae in parte montis infima nascuntur, fructusque ab illis decerpentes, paruas quasdam sub arboribus areas faciunt, vbi piper congerunt, quasi casu illic ipsum projicientes, cum rem neglectam & minimi ab hominibus existimatam: circumstantes vero atque in auis abdita simia, talia desuper aspicientes vbi nox aduenit, Indorum opus imitantes auiferos arborum ramulos, (*βοσποχῆς*) in areas quas diximus conferunt. Indi autem vbi dies illuxit piperis accruos asportant, quos nihil laborantes sed dormientes acquifcunt, Haec Philostratus.

Vt leo inter bestias terrestres, sic in mari delphinus imperat. Ambo senectute tabescunt: & cum sunt in agitudine, illi terrestris simia, huic marina medetur, Aelian. Aegroti leoni nulla potest alia medicina adhiberi: sed si comedat simiam, id ei morbi remedium est, Idem in Varijs. Hoc & Philostratus scribit, vt paulo ante retuli. Cum supra quam ferre queat cibo se compleuit leo, aut quiete & inedia se exhaurit, aut simiam natius vorat, illiusque adeo carnibus ventrem mollium extenuat, Aelianus. Hominem aegrotum ac seipsum curantem significantes Aegyptij leonem pingunt simiam vorantem: hic enim febricitans vorata simia conualecit, Orus. Aegritudine salidij tantum sentit leo, in qua medetur ei contumelia, in rabiem agente annexarum lasciuia simiarum. Gustatus deinde sanguis simiae, non canis vt Physiologus habet) in remedio est, Plinius. Quam mirabili astutia pardalis se mortuam fingens, simias capet, vide in Pardali capite 3. ex Aeliano: vnde & proverbium natum, Pardi mortem adsimulat. Ad pardum plerumque vel sponte adcurrere, odore allecta, simiam comprimis, narrant, Plutarch. at Aelianus pardalin cursu celeritate simias assequi scribit. Cati etiam in Aegypto simias venantur, vt in Cato dixi ad finem capitis quarti. Inter mamonetum (id est cercopithecum) & simiam odium est implacabile, bellumque frequens: & licet viribus impares sint mamoneti, astutia tamen & animositate pugnandi simijs praefertur, Hidorus Ephorinus in Colloquijs Erasmi in dialogo de amicitia, postquam multa de animalium inter se naturali vel consensu vel pugna dixisset, subdit: Addam quod non legi, sed his oculis conspexi. Simius supra modum horret testudinem. Huius rei quidam dedit nobis specimen Romae, Patero suo in verticem imposuit testudinem, & pileo contexit: dein producit ad simium. Illico simius gaudens insilijt in humeros pueri venaturus pediculos, sublato pileo reperit testudinem. Mirum erat spectaculum quanto cum horrore resillierit bestia, quam expauerit, quam timide respexerit an sequeretur testudo. Additum est aliud specimen: alligauimus testudinem catenae a qua reuinctus erat simius, vt effugere non posset, quin saltem aspiceret: incredibile dictu quanto opere furit cruciatus: tantum non metu exanimabatur, interdum auersus posterioribus pedibus depellere tentauit haerentem bestiam. Tandem quicquid erat in aluo aut vesica oneris, reiecit. Sequuta est ex pauore fbris, vt nobis fuerit solendum a catena, & aqua vino temperata refocillandus, Haec ille. Ego vero simiam non testudines sed limaces, metuere audio: quae si circumponantur ei, comprimere se, & praeter metu contingere non audent: vt errant Erasmas vulgari hodie multis errore testudinem pro limace dicentibus. Et paulo post in eodem dialogo: Thomas Morus (inquit Ioannes interloquutor in Anglia alebat domi simium praegrandum: tum forte, quod reuolueret a vulnere solutus obambulare sinebatur. In extremo horti erant inclusi cuniculi, quibus insidiabatur mustella. Id simius procul quietus & ociosus spectabat, donec videret cuniculis nihil esse periculi. Ceterum postquam mustella lib. castalet caucam a muro reuulsam, iamque periculum esset, ne cuniculi a tergo nudati praedae essent hosti, accurrit simius, & consensa trabe quadam, caucam retraxit in locum pristinum, tanta arte, vt homo non posset de xterius. Ex quo perspicuum, hoc animantium genus simijs esse clarum. Ipsi cuniculi non intelligebant suum periculum, sed hostem suum per cancellos osculabantur. Simius opitulatus est perilitanti simplicitati. Tum Ephorinus, Omnibus (inquit) catulis minoribus delectantur simij: gaudentque fouere sinu & complecti: sed pius ille simius dignus erat aliquo pietatis praemio.

E.

Simia & elephas vino inebriantur: illa quidem etiam inebriatae capiuntur, Athenaeus libro 10. Mira solertia visco inungi, laqueisque calcari imitatione venantium traduntur, Plinius, vt Romana exemplaria habent. Hermolaeus magis probat Venetas, in quibus legitur, Visco inungi laqueos, calcarique venantium imitatione. Scio & intingere sibi oculos inquit solere simias, atque inde capi facile, vt inquit Strabo: sed illud non tam solertiae quam stultitiae tribuendum erat, Haec ille. Ego Romanam lectionem malim: nam quod in Venetis legitur, apud nullum alium authorem reperitur. Vulgus simiarum passim videmus non sine ingenio emulandi, quod facilius in manus veniunt. Nam dum auidè venantium gestus affertant, relicta consulto visci vnguilla, quod mendacio factum vident, oculos suos oblinunt. Ita visu obducto prouum est eas corripit, Solinus. In montana regione Indiae genus simiarum frequens & praegrande reperitur, inquit Diodorus Siculus libro 17. quae cum valido corpore & animi sagacitate praesent, haud facile per vim comprehendendi possunt. Igitur est venatorum turba quispiam melle sibi oculos perungit, alius belluis haec omnia videntibus) calciamenta sibi induit, alij specula capitibus applicant. Calciamentis innectuntur laquei, atque ita ea descendentes relinquunt. Pro melle viscum supponunt, & speculis adijciunt funes, (*διαισθησῶν*) Simia post venatorum abitum conatur melle viscum, facere & ipse, sed frustra. Cilia enim visco agglutinantur, pedesque laqueis impediti, & corae, quae viderant, facere & ipse, sed frustra. Inter Hyaspem & Acelinen in India sylvia est prope Emodos montes, in qua maximam ingentium cercopithecorum multitudinem esse dicunt, adeo vt cum Macedones aliquando in collibus quibusdam apertis vident in aciem instructos (nam id animal ad humanum hostes irruerint: sed vnum [*ἀνθρωποειδῶν*] non minus quam elephantes,) castra putarint, & in eos tanquam hostes irruerint: sed cum a Taxilo, qui cum Alexandro erat, rem agnouissent, cessarunt. Hoc animal duobus capitur modis: na cum imitationis studiosum sit, & in arbores fugiat, venatores cum eos in arboribus insidere animaduertunt, catinum a qua plenum in conspectu ponunt, oculos sibi ex ea ablucantes, postea visco pro aqua posito abeunt, ex longinquo insidiantes. Cum

e. Simonides apud Stobæum in fermone quo mulieres vituperantur, pro diuersis ingenijs alias ex alijs animalibus natas fingens: Ea vero, inquit, quæ ex simia nascitur, omnium pessima est: turpi facie, omnibus ridicula, breui ceruice, natibus depressis. Ingenio quoque simiam refert, à latitia & risu aliena: in neminem benefica: hoc vnum meditat, quomodo in igne aliquod malum facinus edat. Aliqui homines vocem edunt similem simiæ, vel virfo vel cani &c. hinc quisque iudicandus est eiusdem animalis ingenium referre, Adamantius.

d. Epictetus dixit, Adulatoris minas & simiæ iras eodem loco habendas: aut si Græcè mauis, Πιθήκη δούλω & κέλευθον ἀπὸ πηδῶν ἰεσίων.

e. Si supponatur capiti dormientis cor simiæ, videbit in somnijs res terribiles, Rasis.

h. Cæsarem cum peregrinos quosdam Romæ locupletes homines canum & simiarum catulos circumferentes gremio, eisquæ deditos intueretur, interrogasse ferunt, nunquid apud illos mulieres liberos parerent, Plutarchus ab initio vitæ Periclis. Simia quàm rex Molossorum in delicijs habebat, & fortè ipsa, & cætera quæ emant ad sortem parata disturbauit, & aliud aliò dissipauit, Cicero 1. de diuin. Cercopes in simiis mutati, Ouidius Metam. 14. Vide supra in a. Simia Mineræ olim facta erat, Fr. Arlunus sine auctore. Dianæ Coloënæ templum fuit in Sardiana regione prope Coloën lacum, in cuius celebritate simiæ saltare ferebantur, qua in re suam non vult fidem Strabo astringere, Gyraldus. Nero Claudius aliquando somnauit asturionem, quo maximè latebatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinnitus ædere canoros, Suetonius.

P R O V E R B I A.

Afinus inter simias, vbi stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos. Simile est illud Germanorum, Ein eule unter einem hauffen krehen: id est, Noctua inter cornices, vbi stupidior aliquis in homines petulantibus ac diacaces incidit. Extat apud A. Gellium 2. 23. apud quem Menander comicus maritum de vxoris iniuria querentem inducit, his verbis: Οὐδὲν ἐν πηθήκησιν πικρὸν λέγειν θέλω, ἀλλὸν ἄνθρωπον. Id est, Afinus inter simias, vulgò quodam sanè istud. Constat autem simiam animal esse petulantissimum, aded vt non vereatur etiam leonem per lasciuiam agitare, natibus illius affixa, Erasmus. Simia barbata, (non placet quòd addit Erasmus, seu caudata.) Aristophanes in Acharnensibus, οὐ πηθήκη δὲ πύργων ἔχουσα. Interpretes admouit allusum esse ad illud Archiloehium, τοὺς θεοὺς πηθήκησιν πύργων ἔχουσα. id est, Talem d simia caudam (tales natè potius, vel clunè) habens. Dicit solitum de ridiculis. Regulus Rufficus Stoicorum simium dixit, contumeliæ gratia, vt refert Plinius in epistolis, opinor quod barba & pallio Stoicum ageret verius quàm moribus. Idem Aristophanes alio quodam loco quosdā δημοσθητικὰς appellat, quasi populi simias. Est autem hoc animal natura γελοιοποιόν, nec in alium vsum videtur natum, quom nec valeat ad esum vt oues, nec ad ædium custodiam vt canes, nec ad onera gestanda vt equi. Athenæus libro 14. narrat Anacharsim philosophum genere Scytham, quem in conuiuium inducerentur homines ad risum mouendum edoceri, solum omnium non risisse. Tandem quum inducerentur simiæ, cepit ridere. Rogatus causam: Hæc (inquit) natura sunt γελοιοποιοί, illi fingunt, Erasmus. Vrbis nostra repleta est παρὰ βωμολόχων δημοσθητικῶν Ἐξαπτοάντων δὲ ἰθὺς ἀεὶ, Aristoph. in Ranis. Scholiastæ δημοσθητικὸς interpretatur, πρὸ πανηγύρεος πᾶσι δὲ ἀθροιστικῶν δὲ ζῴων δὲ πηθήκησιν: ἢ πρὸ δὲ θύμῶν καὶ λαοκοπιῶν καὶ πείθεισιν. Hercules & simia, Ηρακλῆος καὶ πηθήκησιν, de minimè congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecessit. Nota est fabula de fratribus Perperis, quos Hercules comprehensos à claua suspendit: eos ferunt verfos in simios, Erasmus. Quos ego non pluris facio quàm, vt dici solet, simias, Dion Prutenis in libro de Troia non capta. Est enim simia planè ridiculum & vulgò contemptum animal, Eras. Simiarum pulcherrima deformis est, τῶν πηθήκων δὲ μορφῶν παρὰ τὸν γελοιοποιόν ἐστὶ: (vel vt citatur à Platone, Πηθήκων δὲ καὶ δόλων ἀποβλέπεισιν ἀλλοφρονεῖσιν, ἀμάρτυροι,) rectè dicitur de his quæ ipso genere sunt vitiosa, neque prorsus conferenda cum vel extremis eorum quæ sunt in honestorum ordine. Veluti si quis dicat lenonem integerrimum esse periturum, aut honestissimum histrionem in famam, aut optimum Meuij carmen malum esse. Citatur à Platone, & ad Heraclitum auctorem refertur, Erasmus. Simia in pelle leonis tractum & demutatam à fabula qua afinus in pelle leonis deprehensus fingitur. τὸ σῶσον ἄρα ἐν ἐλευθέρῳ με, ὑπὸ τῆς λεοντῆς ἡλωθὶ ἐν πλαι πηθήκων πελασέων. Lucianus in Philosopho. Huic simile est illud, Simia in purpura, Πιθήκησιν ἐν πορφύρῃ: quod (inquit Erasmus) in varios vsus potest adhiberi: nempe, vel in hos, qui tamen isti magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint ex ipso vultu moribusque cognoscitur: vel in hos quibus dignitas in decora additur: vel quoties rei per se fcedæ, ascititia peregrinaque ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum quàm simia vestita purpurea veste? Atque id tamen non rarò fieri videmus apud istos qui simias habent in delicijs, vt quàm maximè possunt, ad humanum morem ornent ac vestiant, aliquoties & purpura: quòd parum attetos aut imperitos fallant, proque homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. Quàm multos id genus simios videre est in principum aulis, quibus si purpuram, si torquem, si gemmas detrahas, meros cerdones deprehendes. Lepidius erit si longius transferatur, velut in eos qui barba pallioque simulant sanctimoniam, Hæc Erasmus. Meminit adagij Suidas. Iulianum imperatorem, loquacem talpam, & purpuratam simiam quidam appellabant, Animi. Marcellinus.

Simia fucata, (vel potius cerussata, id est cerussa illita candoris comparandi gratia, & rogas ac formæ vitia occultandi, quæ vox apud Martialem & Cicero nem legitur) de deformi anu, fucata tamen, & meretricijs culta leoninij. Πύργων πηθήκων ἀνάπλευσις ἡμιμυθία, ἢ γέρας ἀνεστηκίαι αὐτῶν γὰρ ἔνεκεν: Aristophanes in Ecclesiastis. Potest & ad rem accommodari, veluti si quis turpem causam, orationis phaleris adornet, vt honesta videatur, Erasmus. Simia simia est, etiam si aurca gestet insignia, πηθήκησιν ὀπίσθησιν καὶν χεῖρας ἔχει ἀμύθοι: responder illi, Simia purpurata, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium. Citatur adagium à Luciano in oratione contra eruditum. Natum videtur à simijs illis Aegyptijs saltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologū in hunc modū: Rex quidam Aegyptius simias aliquot instituit, vt saltandi ratione perficerent. Quæ illæ protinus edocæ, saltare cœperunt, in signibus indutæ purpuri ac personatæ. Multoq; ià tempore maiorem in modum placebat spectaculum, donec è spectatōribus facetus quispiam, nuces, quas clanculum in sinu gestabat, in medium abiecit. Ibi simiæ, simul atq; nuces vidissent, oblitæ choreæ, id esse cœperunt quod ante fuerant:

faciant: contritisque personis, dilaceratis vestibus, pro nucibus inter se depugnabant, non sine maximo spectatorum risu, Erasmus. Eundem apologum paulò aliter recitat Tzetzes Chiliadè 4. historia II. In eandem sententiam Germani, Die sau ist ein sau, vnd bleibt ein sau. VVem man einer sau auch ein gulden stuck anzug, so legt sie sich doch mit in dreck. Anus simia (Simia vetula) lerò quidem capitur, sed tamen aliquando capitur, Γέρον πηθήκησιν ἀλλοιωτεται μέγιστον (λεόντι, Suid.) δὲ ἀλλοιωτεται: Vbi versutus aliquis qui diu eluserit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quisque veris rationibus agat, si velit esse tutus, ne fidat callidis quidem sed inhonestis consilijs, Erasmus. (Suidas simpliciter exponit θῆνη δὲ ἀρυστομασάντων, malim δὲ λέγειν ἀρυστομασάντων.) Idem prouerbium alibi ab Erasmo refertur, hoc modo: Simia non capitur laqueo, Ο πηθήκησιν οὐχὶ ἀλλοιωτεται ἐρῶχων: in callidos tergiuerfactores dici solitum, qui coargui non queunt. Id olim dictum est in Heracliden, qui per imprudentiam perperam citat ex Dionysio quod erat apud Sophoclem. Missum est exemplar, vt ibi inspecto carmine agnosceret suū errorem. Hic quoque tergiuerfacti, nec lapsum agnoscenti, dicentique casu fieri posse vt in diuersis poetis verus consentiant, scripsit quispiam simiam hanc capillaqueo. Author Diogenes Laërtius. Carmen Græcum sic habet. Γέρον πηθήκησιν ὄνυχ ἀλλοιωτεται πύργῳ: ἀλλοιωτεται μέγιστον ἔχῃ χεῖρας δὲ ἀλλοιωτεται. Sic Itali, Passaro vecchio non tra fe in gaio. Tragica simia: Vide supra in a. inter deriuata.

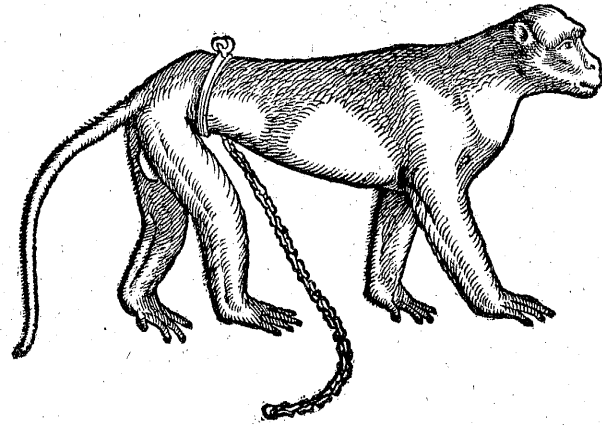
Simia cum turpissimæ bestia vocentur ab Ennio, credunt tamen suos catulos esse omnium formosissimos, id quod peris que nostrum qui scribimus euenit, Grapaldus Simiam in naufragio conspicatus quispiam periclitantem, & hominem esseratus, manu data seruauit e mari. Cum vero interrogaret cuius esset, simia Atheniensem se respondit. Ille iterum, An Piræ cum nostit: (est autem Piræus portus in Attica.) Simia, optime se nosti dixit, & filios eius omnes, coniugem atque amicos. Tum ille indignatus, magis impulit eam vt suffocaretur, Tzetzes Chiliadè 4. historia II. Καρδίου πηθήκησιν Φησὶν ἁπλῶς ἔρῃσιν, Ἐμοὶ πύργῳ τ' ἐστὶ καὶ πὲρ πύργῳ, Babrius apud Suidam.

DE SIMIIS DIVERSIS.

SIMIARVM genus omnino multiplex est: hoc quidem omnibus commune, humani corporis speciem aliquo modo referre, posterioribus cruribus erigi, ad omnia dociles & imitatrices esse. Dif ferunt autem inter se, cauda & barba, quòd aliæ habeant, aliæ careant. (Simiarum genera hominis figuræ proxima, caudis inter se distinguuntur, Plinius.) Deinde magnitudine, colore. Item faciei figura, qua vel hominem, vel canem, vel porcum representant. Primæ simpliciter simia dicuntur, alteræ cynocephali, tertiæ *CHOROPITHECI*, id est simiæ porcaria, vt Gaza apud Aristotelem vertit: Qui vno tantum in loco hoc animal nominat, chamaeleontem scribens rostrum ei simillimum habere. Differunt autem inter se simiæ, non solum ut nominibus distinctæ sunt, vt simpliciter dicitur simia, de quibus iam scripsimus: cercopitheci, cepi, callitriches, cynocephali, satyri, sphinges, de quibus deinceps scribam: sed etiam quæ vnus sunt generis & nomen commune habent, non omnes sunt similes: nam ex simpliciter dicitur simia, aliæ sua facie hominem, aliæ canem magis referunt, &c. vt supra ex Galeno exposui in Simia B. Sunt & cynocephalorum diuerfa genera, nec vnum genus caudatarum. Recentiores simiarum generi animalia quædam non rectè adscribunt, vt Albertus chimæram, quæ non reuera animal, sed poetarum figmentum est: de quo pluribus egi in Capra. Idem de animalibus 7. 1. 6. *PYGMEOS* genus quoddam simiarum esse putat, non homines, sed homini figura tantum & statura erecta similes, & actionibus tum alijs tum pugna aduersus grues, quasi ex deliberatione, vt Niphus inquit. Circa paludes supra Aegyptum vnde Nilus profluit, Pygmæi pugnare dicuntur cum gruibus: non enim id fabula est: sed certe genus tum hominum, tum etiam equorum pusillum, vt dicitur, est, deguntque in cauernis, Aristot. de hist. anim. 8. 12. Vbi Niphus, Pygmæi (inquit) homines non sunt: Primò quia non habent rationis vsus perfectum: deinde quia nec verecundiam, nec honestatem, nec iustitiam reipub. exercent. Sed quia in multis imitantur homines, aded vt loqui possint, ideo creduntur homines: non sunt autem, quia locutionem imperfectam habent. Ad hæc non videntur homines esse, cum careant religione: est enim religio, vt Platoni placet, propria homini, & soli & omni homini conueniens, Hecille. Sunt quidem in genere simiarum nonnullæ canina specie & paruis hominibus similes, vt dicam in cynocephalis H. sunt & satyri, & alia simiarum genera, humana ferè forma. Vitæ etiam longitudo, anni circiter octo, vt Albertus refert, & corporis proceritas, Pygmæos simijs potius quàm hominibus coniungit. Sed veterum nullus aliter de pygmæis scripsit, quàm homiunciones esse, &c. neque recentiores quiquam aliud præterquam ex veterum scriptis de eis cognouerunt. Pygmæorum & pugnæ ipsorum cum gruibus meminit Homerus Iliados tertio: cuius versus Strabo etiam citat libro 1. Pygmæos meridianam oram Oceani incolere scribens. Idem libro 2. asserit scriptores rerum Indicarum, præsertim Deimachum & Megasthenem tum alia falsa prodidisse, tum quæ de Pygmæis ante ipsos Homerus fabulatus erat. Et libro 15. ex Onesicrito: Homines in India (inquit) quosdam trium, quosdam quinque dodrantum esse ait, quorum nonnulli naso careant, solis spirandi foraminibus facie supra os insigni. Cum illis quorum proceritas, nam ibi nidificare grues, nec alibi earum oua nidosque reperiri. Sæpe etiam gruem cadere quæ æneum spiculum habeat, quo scilicet in pugna vulnerata fuit. Item libro 17. In locis quibusdam, vbi calor (aut frigus) excedit, pecora parua sunt: vt oues, capræ, & boues. Canes quoque pusilli, asperi tamen & pugnaces. Et fortassis ab alio nimalium istorum paruitate, homines quoque Pygmæi confecti sunt: neque enim fide dignus quisquam ceu testis oculatus eorum meminit. Pygmæorum & latranium (ὄλακταίνων: hos alij cynocephalos vocant) gentes in Æthiopia pariter & India reperiantur, Philostratus. Πυγμαῖος, πυγμαῖος: est autem gens ante Aegyptum pusillorum hominum, Varinus. Vide Πυγμαῖος apud eundem.

Raphæa Volaterranum mantichoram quoque & crocutam simiarum genera esse putat, nullo auctore, nullis argumētis: quanquam Albertus quoque alicubi maricomorion (corrupto vocabulo mantichoræ) simiarum generis esse scribit. Ego sententiam meam de duabus istis bestiis, statim post Hyænam supra exposui.

DE CERCOPITHECO.

A.

CERCOPITHECUS vocabulum Græcum, Latinè ad verbum simiam caudatam sonat: cercos enim caudam significat. Callidus emissas eludere simias hastas, Si mihi cauda foret cercopithecus eram, Martialis. Quamuis autem & aliæ quædam caudate sint, præter eam cuius iconem posuimus: huic tamen priuatim hoc nomen contigit, quod cæteræ minus communes sint. Zijm, צימ, vocem Hebraicam interpretes variè reddunt, vt in Onocentauri historia dixi: aliqui cercopithecus, vel catus marinus, vel catus feros exponunt, (alij martes aut vierras. &c.) Ibidem dixi de Hebraica voce צימ, quam similiter aliqui catus syluestres interpretantur. Tuk, טוק, Dauid Kimhi iuxta Thargum tauas טאוס, vulgariter paon, id est pauo, פאו, אפא. Aliqui animal vulgo dictum צימ צימ meimon, vel gatto mamone. Regum 3. 0. Chaldaeus vertit tauasin: R. Salomon & Leui & Hieronymus; pau (tauas quidem Chaldaica vox ad Græcam τῆμις, id est tauo, alludit.) LXX. λίθων περιπατών. sed placet simias transferri: nam Iosephus quoque τῆμις interpretatur. Koph, קופ, plurale kophim. Reg. 3. 10. Dauid Kimhi simias interpretatur, vt LXX. quoque & Hieronymus. Chaldaeus Hebraicam vocem relinquit. Græci quidem cepum peculiare genus simiæ nominant, (de quo post cercopithecum statim dicam,) mutuati forte id nomen ab Hebraeis. Sunt qui oach, אכ, cercopithecum vel cepum esse putent, (Babel subuertetur, & cubantur ibi bestia horrendæ, [zijm:] & implebunt domos eorum cercopithecii [ochim,] Elia: 13. interprete Munstero:) alij aliter. Vide supra in Mustafa Maionio, id est simia, Syluaticus: videtur autem vox corrupta, & mamonus vel marmonus aut simile quid legendum: sic enim f. r. è hodie cercopithecum Itali vocant: quæ voces fortè detorta sunt à Græca μῆμιον: qua tamen pro simia simpliciter Græci vulgò vtuntur. De voce κερκωψ, dixi in Simia A. Simiarum genus quoddam componi videtur ex Simia & cato agresti, simiæ admodum simile, duabus nigris maculis in maxillis insignit: sed caudam habet oblongam grisei coloris, & in extremo nigram: hoc aliqui sphingem appellant, alij cythosicam, Albertus. Apparet autem eum de cercopithecò loqui, vnde & corruptum cythosicæ nomen conijcio. De sphingæ diuerso genere, dicam infra. Idem Albertus de anim. 2. 1. 4. bis aut ter kybor vocari scribit simiæ genus cauda præditum, est autem id quod Aristoteles cebum vocat, alij cepum, caudatum quidem, sed à cercopithecò (cuius Aristoteles nusquam meminit) diuersum. Cercopithecus Italis est gatto maimone, Gallis marmot, forte quasi marmona, id est maris simia: móna enim Hispanis simiam sonat: (at marmontana Italis mus alpinus est.) Germanis merkatz, id est catus marinus: marina enim vel transmarina ferè vocamus, quæcunque nobis peregrina sunt. Illyrijs similiter, morška koczka. Anglis marmoset. Cati quidem nomen adiectum puto à cauda, qua simiæ simpliciter dictæ carent. Mammonetus (aliàs Mamonetus per m. simplex.) est animal simia minus, Itali spinga (sphingem) vocant: quod in nostris etiam regionibus haberi & ali potest, Ildorus & Albertus. Cercopithecus Celtæ vocant ἰστρονίς, Helych. Varin.

B.

Aethiopia generat cercopithecus nigris capitibus, pilo asinino, & dissimiles cæteris voce, Plinius. De Præfianis vide inferius ad finem historia de Cercopithecò. India sylua supra Emodos montes abundat ingentibus cercopithecis, Strabo lib. 15. Et alibi, Oniscritus scribit in India cercopithecus esse, qui per præcipitia vadentes, petras contra insequentes deuoluunt, Strabo. Ex quibusdam regionibus Noui Orbis cercopithecii pulcherrimi aduehantur, vt Petrus Martyr scribit. Non procul ab Aden vrbe Arabia editissimus mons est qui cercopithecis abundat, Ludouicus Rom. 2. 13. Et alibi, Rex Iogæ in India cum peregrinatur religionis gratia, cercopithecus compluribus secum ducit. Et 5. 21. Regio Calechut mittit cercopithecus, vendunturque singulis solidis, id est quaternis cassis: tot enim solidum efficiunt: sunt autem cercopithecii isti cultoribus. in opibus præsertim, magno oneri: quippe qui iuglandium (palmarum genus esse puto, Gillius arborum nomen omittit) arbores conscendunt, & liquorem illum, vnde vinum exprimi diximus, effundunt, euertuntque vasa quibus liquor excipitur. Angli cercopithecum, vt dixi, marmoset vocant: est autem alius maior, alius minor. Et rursus munkai iisdem ap- pellant,

pellant, aliud cercopithecorum genus barbatur, minus priore: idque similiter in maius & minus diuiditur: ita vt quatuor cercopithecorum genera sint, magnitudine differentia: quorum minimum instar sciuri ferè est. Et quoniam miris gestulationibus, & vocis vt audio mutationibus diuersis cercopithecii, præsertim minores vtuntur, monachum vel alium histrionice concionantem Angli vulgò munkay cognominant. Cercopithecii caudas habent: hæc sola discretio est inter prius dictas, Solinus. Simias caudatas ab hominibus differre in neruorum serie: De lumborum vertebriis in eis & processibus earundem; Item quod careant tertio musculo digitorum manus mouentium, And. Vcâlius in Fabrica corp. hum. Locos ex Indice requires. Mamonetus minor est simia, in dorso fuscus, in ventre candidus: caudam habet longam & villosam, collum æque crassum ac caput: quamobrem illibus (ventre) non collo alligatur, ne laqueus possit elabi. Caput habet rotundum, & faciem prorsus humanæ similem habet, nigram & sine pilis à collo vsque supra frontem. Nasus ei non continuus ori vt in simia, sed certo interuallo discretus, vt in homine, Ildorus & Albertus. Cercopithecus habet testiculos carulei ferè ac viridis coloris: Vnde quædam muliercula aliquando huius bestia testiculos conspiciens, quàm bellos (inquit) & quantos Turcos in isto animante video: Lapidem illum seu gemmâ viridem designans: quibus verbis omnibus astantibus risum mouit, Iustinus Goblerus.

C.

Aethiopia generat cercopithecus, dissimiles cæteris voce, &c. Plinius. Cercopithecus desiderio carnis comedendæ correptos, caudam sibi prærodere videmus. Animal est corpore prorsus agili. Simiarum (inquit Io. Leo Africanus) variae sunt species, quarum quæ caudam gerunt, Monæ (Hispanico vel Africano vocabulo) dicuntur: aliæ verò Babuini. Reperiuntur in Mauritania syluis Bugiæ & Constantina montibus. Humanam faciem non pedibus modò & manibus, sed vultu etiam referunt, admirando ingenio astutiaque à natura dotata. Herbis & grano nutriuntur, & spicas pasturæ magno comitatu incedunt. Earum vna ad limites capi excubans, si percepto agricola clamorem ediderit, reliquæ in fugam maximis saltibus in proximas arbores insilientes aguntur. Fæminæ catulos humeris gestant, cum quibus pariter ex arbore in aliam desiliunt. Quæ ex ijs edoctæ sunt, res patrant incredibiles: verum iracundæ sunt & crudeles, tamen si facillè placentur.

D.

Ludicrum & actionum hominis æmulum, Mich. Herus. Industriæ & sagacitatis inter bruta quidam primas partes canibus tribuunt, alij elephantis, alij cercopithecis, Cardanus. Quibus in simiarum genere cauda sit, Luna cauda tristes esse aiunt, nouam exultatione adorare, Plinius. Inter mamonetos & simias odium est implacabile bellumque frequens: illi quamuis imparès viribus, astutia tamen & animositate bellandi simijs præferunt, Ildorus & Albertus. Cercopithecii crocodilos intueri tantopere perhorrent, vt ne longinquum quidem crocodiliinæ pellis conspectum ferre possint: ac nimirum potius per ignes & aquas effugiant. Quod quidem ipsum cum experirer, & ex altissima fenestella conditum crocodilum his longo interuallo distantibus ostenderem, cum clamore, & alui deiectione, & tremore, & si vinculis constricti tenebantur, per obiectos ignes & aquas euadere furenter conabantur, Gillius.

E.

Cercopithecii quomodo capiantur, in Simia E. ex Strabone retuli. Calecutensibus nocent, liquore ex quo vinum illi conficiunt in arboribus effuso, & vasis euerfis, vt in A. dixi. Pelles minoribus cercopithecis detractas spadicæ colore, si bene memini, à pellionibus ad vestimenta parari audiui.

H.

Quid dubitatis vtrum nunc sitis cercopithecii, An colabra, an belluz? Varro Eudæmonibus citante Nonio. Cercopes, (Κερκοπις,) genus simiarum, Etymologus. Cercopithecum Panerotem feneratorum, & vrbani rusticisque prædijs locupletatum, Cl. Nero Cæsar propè regio extulit funere, Suetonius. Effigies sacri nitet aurea cercopithecii, Iuuenalis Sat. 15. de animalibus, quæ in Aegypto coluntur. Arabes ad Memnonium Cercopithecum celo dicarunt, illius opem in rebus afflictis implorantes, Gyraldus. CORCHOLIPIS, genus simiæ vltima parte caudæ villosa, Festus. An κερκοπιπής, ζῴον τὸ ἐπιπέσειν τὴν κέρκον; an potius κερκοπιπής.

DE CEPO.

CE P O S, Κερκοπις, genus simiæ caudatæ nomen tulit à colorum varietate, (à corporis & ætatis decore, Diodorus Sic.) qua similiter insignis spectatur, vt hortus floribus diuersis consitus, vt inferius ex Aeliano recitabo. Apud Aristotelem κερκοπις per β. scribitur. Gaza cebum transfert: aliqui etiam cepum per α. diphthongum scribunt, alij cephum: alij etiam ineptius, vt cepphum vel celphum: quidam Latinè Ortum transferunt. κερκοπις κερκοπιπής κερκοπις. Helychius & Varinus: ego non κερκοπις sed κερκοπις legendum puto, hoc sensu: Ceblon esse simiarum generis siue cynocephalum siue cepum: nam inter cete, id est belluas marinas, ceblon nusquam legimus. Hebræi quidem koph appellat, vt dixi in cercopithecò A. à qua voce Græcos cepum vel cebum denominasse aliquis conijciat.

Cebus simia gerens caudam est, Aristotel. (Albertus, vel Auicenna potius, pro cebo transfert kybor.) Et rursus, Cebi omnes caudam habent. Partes vero interiores humanis similes, genera hæc (simiarum) omnia continent. Et alibi, Sunt quæ natura accipite partim hominem, partim quadrupedem imitentur, velut simiæ, cebi, cynocephali. Ex his Aristotelis verbis cebum à cercopithecò dicto, id est simpliciter caudata simia non est distinguere, præsertim cum neque cebi alibi meminerit: cercopithecii vero nusquam. Strabo, Acliaus, & Plinius distinguunt, vt verbis eorum iam recitandis apparebit.

Pompeij Magni primum ludii ostenderunt chaum: Iidem ex Aethiopia, quos vocant cephos, quorum pedes posteriores

posterioribus pedibus humanis & crucibus: priores manibus fuere similes: hoc animal postea Roma non vidit; Plinius. Idem ferè ex eo Solinus repetit, apud quem non cephus sed celphus scribitur. Seneca etiam cephum à Pompeio Magno in spectaculis Romæ primum ostensum refert.

Cepus faciem habet satyro similem, cætera inter canem atque vrsum: in Aethiopia nascitur, Strabo libro 17. Et rursus, Cepum colunt Babylonij qui sunt iuxta Memphim. Sunt & Prasiæ simiæ caudatæ & facie satyris similes, de quibus infra ex Aeliano: vt congeneres existimari possint.

In extrema Arabia cepus reperitur, cui facies leonis, corpus reliquum panthere, magnitudo dorcædis, id est caprea, Strabo lib. 16. & Diodorus Siculus: qui tamen non in Arabia, sed in Aethiopia cepum reperiri scribit. Terrenum quoddam animal Pythagoras scribit secundum mare rubrum procreari, & cepum; hoc est hortum, appositè iccirco nominari, quod tanquam hortus varijs coloribus distinguatur. Cum est confirmata ætate, pari magnitudine est cum Erythriensibus canibus. Iam porrò huius colorum varietatem, sicut ille scribit, animus nobis est explicare. Eius caput & posticæ partes ad caudam vsque prorsus valde igneo colore sunt, tum aurei quidam pili disseminati spectantur, tum album rostrum, inde ad collum aureæ vittæ pertinent: Colli inferiores partes ad pectus, & anteriores pedes omnino albi: mammarum duæ manum implentes cæruleo colore videntur: venter candidus: pedes posteriores nigri sunt, rostri forma cynocephalo rectè comparari potest, Aelianus. Textor nescio quo interprete eundem locum multò aliter, (inceptè opinor. Græca enim non vidi) translatum recitat: Ortus (inquit) reperitur circa Erythrum mare, colore vario, magnitudine canis, &c. De cane Erythriensi non meminisse alibi quicquam legere. Videtur autem Cæpus, Strabonis præsertim & Aeliani, tum ab Aristotelis Cebo, id est Cercopitheco differre, tum ad Cynocephalos referri debere: sed nihil pronuncio. Nam & authores inter se non satis conueniunt: & natura sæpe eum iudens inter duo genera medium aliquid producit. Hoc saltem dixerim, Simias caudatas alias concolores esse: alias verò varias, & his Cæpi nomen melius conuenire: præsertim si *κεφάλαιον* *παρικλιν* deriuus. Cercopithecorum (inquit Scaliger) tanta varietas est, vt memoriam confundat. Catos Mimonos, appellamus subuirides, malignos. Hos vidimus sibipis caudarum exedere extremas partes. Hoc, aiebant, ab ijs solis committi, qui gustassent aliquando carnes. Alibi dicuntur esse alicubi. Nos nigros cum maculis albis vidimus, sono vocis grauiore: croceos, fuluos, furuos, paruos, magnos, mediocres: agiles omnes, atque maleficos. Imitatores maximi, ingeniosissimi que omnium ijs, qui bene olent. Habemus Cercopithecum seu Mimonetum (inquit Io. Caius Anglus in epistola ad me) colore dorso & lateris viridi, frequentii infero hinc inde pilo melino: ventre, mento, & barba quam habet Turcicam candidis: facie & tibijs nigris, naso albo: ex minore eius animalis genere est, magnitudine videlicet Cuniculi. Si placet, eius imaginem mittam: quanquam opus non est. Nam, moribus, corporis figura & lineamentis, per omnia similis est cæteris Cercopithecis. Sic ille: hunc quidem meritò, propter colorum varietatem, Cepum appellaueris.

Cephrenem Aegyptiorum regem Herodotus lib. 2. memorat, Diodorus Cepum vocat.

DE CALLITRICHE SIMIA CAVDATA BARBATAQUE.

CALLITRICHEs toto penè aspectu differunt (à cæteris simijs): barba est in facie, cauda latè supra priori parte. Hoc animal negatur viuere in alio quam Aethiopia: quo gignitur cælo, Plinius. Callitriches, inquit Hermolaus, à barbitio dictæ sunt, quod Græci *καλλιτριχες* vocant. Callitriches toto penè aspectu à cæteris simijs differunt. In facie barba est, lata cauda: has capere non est arduum, sed proferre rarum: neque enim viuunt in altero quam in Aethiopia hoc est suo solo, Solinus. Sunt & Indicæ (simiæ) toto corpore candidæ, barbatae, caudis latis, quas sagittis venantur Indi & cum cicurantur in omnem ludum sunt habiles, ac si non nisi ad ludum sint creatæ, Albertus. Et alibi, Sunt & aliæ simiæ facie valde gratæ & blandæ, & cæteris simijs dissimiles: barbatae, caudis longis, quæ Aethiopicæ dicuntur, & extra Aethiopiæ delatæ parum viuunt, Albertus. Adueritur in Germaniam aliquando cercopitheci parui (*kleine meerkatzen*) barba caput totum ambiens, callitriches fortè aut congeneres. Chartolipis (si rectè legitur) genus simiæ, quæ vltimam partem caudæ villosam habet, Festus. Vide ne eadem callitrix sit (sic enim proferendum in recto casu singulari cum t aspirato, in obliquis non item) cuius caudam priori partem, id est vltimam Plinius latè diffundi scribit. Simia barbata, *Πηλοει* *πρωγων* *εχιδνα*, apud Aristophanem in Acharensibus, prouerbialiter dictum in hominem ridiculum, Erasmus. Vide supra inter prouerbia facta à simia.

DE SIMIIS SIVE CERCOPITHECIS PRAESIANIS ET ALIIS MAGNIS, CAVDATIS.

IN Prasiæ Indorum regione Megasthenes simias scribit, maximis canibus non inferiores esse magnitudine, quinque cubitorum (sic & Volaterranus transtulit: & præterea comam eis humanam esse) caudam habere, tum ex earum fronte comas propendere, easdemque barbam pronittere: tum facie alba esse, & vero corpus nigrum spectari, neque malitia cæteris simijs ingenta, sed mansuetudine & humanitate imbutas esse, Aelianus. Sed audiamus Strabonem quoque, à quo ille mutuatus videtur: interest enim non nihil. Megasthenes author est (inquit Strabo libro 15.) apud Prasios gigni cercopithecos maximis canibus maiores, & totos albos præter faciem, quæ nigra est, apud alios vero e contra: caudæ longitudine supra duos cubitos, præterea mitissimos, & circa adortus (*δυναστες*) & furta non malignos. Orseos Indorum gentem venari simias candentes, apud Plinium legitur: Strabo Prasios non Orseos esse tradit qui cercopithecos albos capiant, Hermolaus. Rursus easdem simias Aelianus his verbis describit: In Prasijs Indis simiarum genus esse ferunt, humanis sensibus, & magnitudine Hyrcanorum canum: tum earum comam esse naturalem, artificio tamen veritatis imperito elaboratam videri, tum barbam ipsarum speciem satyricæ similitudinemque

simemque gerere, caudamque leoninæ similem spectari: reliquo corpore albas, capite & extremâ cauda flauas esse. Neque vero quod viuendi ratione & genere ipso syluestres sint (montanis enim rebus & agrestibus pascuntur) propterea feras esse: imò natura cicures, ad suburbium Latagis vrbs frequentes proficiscuntur, quibus comam oryzæ rex comedendam obijcit, ac quotidie cibaria eis proijciuntur: expletæ in domesticas sedes cum magna moderatione redire, neque obuuium quicquam lædere dicuntur, Hæc Aelianus. Nos supra cepum quoque caudatum esse retulimus, & faciem satyro similem habere: quare eundem Prasiæ simijs affinem esse probabile fuerit. Huc pertinet etiam ille cercopithecus, quem Pet. Martyr libro quarto Oceanæ decadis tertiæ his verbis describit. Animalia nutrirî in ora Caria eadem quæ alibi diximus: sed vnum reperere naturæ longè dissona. Id est grandi cercopitheco par, cauda longiore procioreque: cauda suspensus, & vim terque quaterque sese deuoluens capiendo, ex ramo inflit in ramum, & ex arbore sese proijcit in arborem, ac si volitaret. Arcuarius è nostris vnum sagitta confixit. Vulneratus sese deijcit cercopithecus, hostem vulneratorem rabidus adortur. Stricto ense agit in pecus venator: lacertum cercopitheco abscidit, cepitque mancum ferociter renitentem. Ad classem perductus, mansucuit inter homines parumper. Dum sic ferreis vincitum catenis seruarent, è littoris trahunt paludibus aprum venatores alij. Cercopitheco aper & ipse ferox ostenditur: setas excutit vterque: in aprum cercopithecus furibundus salit, cauda circumligat aprum: cum seruato à venatore victore suo lacerto, guttur apro prendit, & reluctantem suffocauit, Hæc ille.

Est & formæ raræ cercopithecus, magnitudine & forma hominis: cruribus siquidè, virili membro, facie, dicas hominem agrestem, quia totus est pilo oblitus: nullum animal perseuerat plus stando illo, homine solo excepto: amat pueros & mulieres, non secus ac homines sãe regionis, conaturque cum vincula effugerit palam cum his concumbere, quod nos vidimus. Cæterum animal tamen ferum est, sed talis industria, vt homines aliquos minus ingenio valere dicas, non quidem è nostris sed barbaris, qui inclementes cæli regiones habitant, velut Aethiopes Numidæque quidam & Lapones, Cardanus: Nos infra satyrorum etiam & quos pilosos vocant recentiores, similem tum formam tum libidinem commemoramus. Eiusdem generis fuerit simia ista cuius imaginem hic adiecimus, ex Germanico quodam libro descriptionis Terræ sanctæ mutuati.

DE CYNOCEPHALO.

A.

CYNOCEPHALI & ipsi sunt è numero simiarum, Aristot. Plinius, Solinus & alij. Nomen ex eo trahunt quod canino præditi sunt capite, cætera membra humana habent, Aelianus. Gaza apud Aristotelem canicipites transtulit. Quidam Gallicè, Germanicè, & Illyricè interpretantur babion. Babuino (Italicè) species simiæ, sed minor, (Aristoteles cynocephalum simia maiorem esse scribit: sed dici potest, multa cynocephalorum genera esse, Arriano teste,) Alunus. Anglicè babòs. Atqui Pappo quibusdam dictus, mihi potius hyrcæna esse videtur: Vide in Hyrcæna.

B.

Regio quam Aratores in Libya occidentem versus habitant, montana valde ac nemorosa est. Itaque reperitur in ea tum aliæ feræ tum cynocephali, tum æcephali, Herodotus lib. 4. Vide in Hæc Cynocephali in Aethiopia partibus frequentissimi sunt, Solinus. Circa solitudinem reperitur animal corpore hominis, capite canino, piscationis peritissimum: toto enim die immoratum aqua fundo, tandem cum magna piscium copia emergit, Presto Ioannes (vt vulgò vocant, id est Rex Aethiopia), in epistola Hebraica ad pontificem Romanum. Atqui Orus in Hieroglyph. cynocephalum à piscibus abhorre scribit: sed diuersa cynocephalorum genera sunt. Extrema Arabia regio à Dira vsque ad Austrum cornu, in vltimo sui promontorio, præter cæteras feras producit sphingæ, cynocephalos, ceptos, Strabo lib. 16. Post Barygaram continens ad Austrum pertingens Dachinabades vocatur: supra quam mediterranea regio ad Orientem montes magnos continet, & plurimas feras, tigres, crocutas, & cynocephalorum plurima genera, Arriano in Periplus rubri maris.

Cynocephali capite sunt canino, cætera membra hominis habent, Aelianus. Galenus in Anatomicis administrationibus, Præstat (inquit) simiarum hominam quam simillimarum artus dissecare, cum te in exemplo exercere institues: sicut ea non detur, aliquam ei proximam deligito: aut si nulla omnino simia reperitur, cynocephalum, vel satyrum, vel lyncem. Appollonius inter Gangem & Hyphasim fluuios ad mare descendens, cum alias feras tum simiarum genus vidit, longè diuersum ab his quas apud piperis arbores viderat (de quibus dixi supra in Simia D. simpliciter enim simias esse scribit Philostratus.) Erant enim nigra villosaque, specie canina, paruis hominibus similes, Philostratus. Sunt quæ naturâ ancipite, partim hominem, partim quadrupedem imitentur, velut simiæ, cebi, cynocephali, Aristoteles. Et rursus, Cynocephalus (Caniceps, Gaza) eadem forma qua simia est, sed maior, (Babuino species simiæ, sed minor, Arlunus) validiorque & facie caninæ similior, vnde & nomen accepit: ad hæc moribus ferocioribus est, & dente robustiore caninoque propiore. Facie similis est cani, sed totum reliquum corpus canino maius & validius habet: dentes etiâ vt canis habet, sed fortiores & longiores, Albertus. Corporis forma homini per similes est, Diodor. Sic. Cepus rostrum habet cynocephalo simile, Aelianus: atqui Strabo & Diodorus faciem leonis cepo tribuunt, quæ cynocephalo & cani non conuenit. Sed Strabo alibi faciem eius satyro similem esse ait, quæ melius conuenit. Cynocephali supercilij aspectus; horrido ac

truci sunt, Diodorus sic. Circuncisi gignuntur, Orus. Feminis sua natura accidit, vt palam expositam extra corpus vuluam per omnem vitam ferant, Diodorus Sic. Plura de quibusdam cynocephali partibus ex Galeno recitauit supra in Simia B.

C.

In aequinoctijs duodecies per diem, semel scilicet singulis horis, tum mingunt, tum latrant, (κροῖζόν.) Orus. Vocem imitantur humanam, Diodorus Sic. Indiciu sermonem intelligunt: nihil tamen loquuntur, sed v. lulant, Aelianus. Si esculenta testaceis inuolucris clausa reperiant, cuiusmodi sunt amygdala, glades, nucces, excernunt praclare, intelligentes in tima quidem esculenta esse, extrema vero rejici oportere. Vini item potione vt ino recusant: atque etiam carnis vel elixis, vel assis exsaturantur, & his quidem recte & suauiter apparatus, magna delectatione afficiuntur: Contra ex non accuratè elixis valde offenduntur, Aelianus. Et rursus, Ferina vescuntur, quam quidem quia velocissimi sunt, ideo facile comprehendunt, & captas bestias interficiunt, non tamen eas igne, sed ad asatulum solem membratim concisas coquunt. Alunt etiam ouillum & caprinum pecus, atque lac bibunt. Aegyptiorum sapientes sacrificium designant, cynocephalum pingunt: quod is natura ab usu piscium abhorreat (hic Græcè additur, ἀπὸ τῆς ἰχθυοφαγίας ἀγορῆ, quæ verba nullum sensum constituunt. Mercurius vertit: quem tamen si piscibus interim vesci contingat, segne tamen & torpori deditum animal non est, sicut & exterminat [extra Aegyptum] sacerdotes. Sed si natura abhorret, quomodo interdum edit? & verbum ἰχθυοφάγῳ, non edere pisces, sed capere significat. Nos supra in B. ex epistola Hebraica regis Aethiopia, cynocephalos piscatores insignes esse recitauimus.) Adde quod circuncisus gignitur, quam quidem circuncisionem summo curant ac peragunt studio sacerdotes, Orus. Eundem sedentem pingunt aequinoctia significantes. Duobus enim anni aequinoctijs, duodecies in die per singulas nimirum horas vrinam reddit, idem que & noctu facit. Vnde non immerito suis hydrologijs Aegyptij cynocephalum sedentem in sculpunt, è cuius membro aqua defluit: idque propterea quod duodecim, vt iam dixi, in quas aequinoctij tempore dies ac noctes ex æquo diuiduntur, horas significat. Caterum ne foramen illud, per quod in horologium aqua profluit & excernitur, aut latius sit, aut rursus arctius (hoc enim modo tardius aqua profunderetur, illo celerius quam par foret) quicquid pilorum est, ad eandem vsque abradentes, (τὰς τῆς ἐξουσίας τῆς ἀφαιρέσεως. Mercurius videtur legisse κείροντες. Bernardini Vicentini translatio clarior est, Extréma ipsius depilata cauda, ad huius crassitudinem ferream fistulam in hunc vsu parant. Notandum autem ἐξουσία hic pro membro virili accipi. Ego Græca sic legerim, ἐν ἡμῶν τῶν ἀφαιρέσεως τῆς ἀφαιρέσεως. hoc est cauda ad cutim vsque rasa,) pro huius crassitudine ferream quandam fistulam in vsu iam dictu fabricantur. Et hoc quidem non temere faciunt, tum quod vrinam reddit, vt dictum est: tum quod solus etiam ex omnibus animantibus, aequinoctio duodecies in die per singulas horas latrat (κροῖζόν, clamat.) Idem. Quodam tempore Trifinegillus cum esset in Aegypto, factum quoddam animal Serapi dedicatum, quod in toto die duodecies vrinam fecisset, pari semper interposito tempore, per duodecim horas diem dimensum esse coniecit, & exinde hic horarum numerus custoditur, Victorinus in Rhetoricis Ciceronis. Libidinosi cynocephali, vt hirci ad res veneras ardent: hos enim cum mulieribus venereo complexu iungi ferunt illos libidinis furore in virginis insanire, & vim inferre, Aelian. Violenti ad saltum, feri inorsu, Solinus. Cynocephali pictura Aegyptijs nationem quoque significat: quoniam cætera animalia natatione vsa, sordibus inquinantur, (nimirum per terram se volutando aquam egressa:) solus autem cynocephalus nando peruenit quo liberit, nec vllis sordibus conspurcatur, Orus. Eodem picto terrarum orbem intelligunt, quoniam septuaginta duas iniquant iam olim habitati orbis regiones (climata) fuisse. Caterum cynocephali si diligenter in sacris nutriantur & curentur, non sicut cætera animalia vno die emoriantur, sic & ipsos emoriantur: sed eorum partem aliquam singulis diebus emorientem ac tabescentem a sacerdotibus humari, reliquo interim corpore in sua natura persistente, idque per septuaginta duos dies, quibus demum expletis prorfus intereat, Idem.

D.

Effetior (quam simijs) cynocephalis natura est, Plinius & Albertus. Feri sunt morsu, nunquam ita mansueti vt non sint magis rabidi, Solinus. Et si facie canes referant, mores tamen eorum sunt valde graues & duri, eod quod feroces sunt & mordaces, Albertus. Cynoceph. animal omnino ferum est atque indomitum, ratione carens, Diodorus Siculus. Supra quam cætera animantia iracundus est, & ad indignationem procliuus: quare Aegyptij, cynocephalo picto iram designant, Orus. Aemuli sunt humani gestus, & si infanti admoueris, vbera ei mulgenda præbent, Volaterranus ex Aeliano: Sed Gillius aliter transtulit, hoc modo: Si eorum catulos etiam nunc per paruulos ad mulieris vbera admoceas, tanquam pueruli lac exsugunt. Alunt ouillum & caprinum pecus atque lac bibunt, Aelianus. Veste indui mirifice gaudent, Idem. Et rursus, Ferarum pellibus induuntur, & iustitiae retinentes, lædunt neminem: cum que Indici sermonis intelligentes sint, tamen nihil loquuntur, sed vllulant. Ad humanum accedunt ingenium, non minus quam elephantès, Strabo libro 15. Cynocephali pictura Aegyptijs literas denotat. Est enim apud Aegyptios genus quoddam (σὺν ἑσπέρῳ) cynocephalorum qui literas norunt. Quapropter vbi primum in sacram ædem ductus fuerit cynocephalus, tabellam ei sacerdos apponit & stilum (ἑσπέρῳ) ac atramentum: nimirum vt periculum faciat sine ex eo cynocephalorum genere qui literarum gnari sunt: pingit itaque in ea tabella literas. Præterea hoc animal Mercurio dicatum est, qui literarum omnium particeps est, Orus. Bene sanè animalia discere ita percepi: Regnantibus Ptolomæis cynocephalos Aegyptij literas legere, & saltare, (talia ferè etiam de simijs scripsi ex Galeno in Simia D.) & ad tibiam canere, & pulsare citharam docebant. Tum vero vnusquispiam cynocephalorum mercedem horum nomine sic seite tanquam periti pecuniarum coactores exigebat, & id quod dabatur in marsypium, (in phacion quod capitis gestamen est, Calius hæc eadem transferens 25. 28.) quod forebat appensum, congregabat, Aelian. Aegyptij pro Luna cynocephalum pingunt: propterea quod animal hoc consensum quandam quo ad Lunam cum Sole coitum afficitur habet. Vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congregandis expertum ininis permanet, tum mas quidem cynocephalus nec quoquam intuetur, nec vescitur: sed demisso in terram vultu, Lunæ tanquã rapta vicè dolere & indignè ferre videtur. Fœmina vero præterquam quod nufquam oculos contorquet, eadèq; cū mare patitur, in super & è genitali vase sanguinem mittit. Ideoq; ad hæc vsq; tempora in sacris

in sacris cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit, Orus. Et paulo post, Lunam autem orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt stantem, manusque in cælum tollentem, ac regium in sine capite gestantem. Hanc autem figuram vlturpant, quod hoc habitu videatur cynocephalus deæ congratulari, quod ambo (Sol & Luna) luminis participes sint.

C.

Nomades ex Aethiopia numero, cynocephalorum lacte viuunt, Plinius & Solinus. Gens Menifminorum, animalium quæ cynocephalos vocamus lacte viuunt, quorum armenta pascit maribus interemptis, præterquam sobolis causa, Plinius.

H.

Κεβλο, κινωκέφαλο, κηρο, (lego κηρο.) Hesyeh. Varin. Cynocephalus adiectiuum, canino capite præditus. Cleon apud Aristophanem in Equitibus cynocephalos cognominatur, hoc est, proterus, impudens, rapax, ἰπυλός, ἀνοειδής, ἀνοειδής, ἰπυλός: quod animal (canis scilicet potius quam cynocephalus) etiam tale sit, Scholia & Varinus Cynocephali cognomentum, quod quum alijs tum vero Pericli adhæsisse legimus, non ferè aliud quam impudentiam & rapacitatem signat, Calius: sed Pericles schenocephalus potius quam cynocephalus dictus est, & c. vide supra in Cane a.

Icon. Aegyptij cynocephalum pingunt ad diuersas res significandas, vt passim supra tertio & quarto capitibus exposui.

Cynocephali genitura aut capilli Magis, anethum, vt inter Dioscoridis nomenclaturas legimus.

Cynocephali sunt qui in Mappa mundi canini homines vocantur, Albertus. Pygmaeorum & latrantium (ὑλακτῆριον, hos alij cynocephalos vocant) gentes in Aethiopia pariter & India reperiuntur, Philostratus. Regio quam Aratores in Libya occidentem versus habitant, montana valde ac nemorosa est: itaque reperiuntur in ea tum alia fera, tum cynocephali, id est capita canina habentes, tum acephali, id est non habentes capita, sed in pectoribus oculos, vt ab Afris memoratur, nec non viri foeminaeque agrestes, Herodotus libro 4. quasi vero cynocephali etiam homines quidam sint, nec potius simiarum genus, quod quoniam erigi facile potest, erectum etiam, vt hodie in tabulis Geographorum, sic olim etiam pictores pinxisse verisimile est, atque inde in vulgus imperitum, tanquam tales quidam homines viuerent, opinionem fluxisse: In qua & Aelianus fuisse videtur: nam cum cynocephalos simias alibi descripsisset, rursus de cynoprofopis hominibus, id est canina facie præditis, sic scribit: Post vastam Aegypti solitudinem, quam omnem septem diebus transiri ferunt, secundum viam quæ ad Aethiopia pertinet, Cynoprofopi homines habitantes, ex venatu dorcadum & bubalorum viuunt: nigro aspectu, capite & dentibus caninis præditi sunt, quæ eorum similitudo cum canibus effect, vt hic ipsorum mentionem interposuerim. Vocis quidem expertes sunt, sed strident acutè: infra barbam mentum possident, sic promissum, vt serpentium simile id esse videtur: (circa labra more draconis pubescentes, Volaterranus:) eorum manus robustis vnguibus, & acutis armantur, similiterque toto pectore, vt capite ipso hirsuti habentur, atque etiam pedum celeritate & valent: & capti difficilia non ignorant loca ea esse vbi aquæ existant, petiti ad aquas confugiunt, propterea venatu difficiles, Volaterranus: Hæc Aelianus. Philes non cynoprofopos sed cynocephalos homines vocat, scribens de eis tum horum quædam, ex Aeliano iam recitata: tum alia quæ supra de cynocephalis simijs scripsimus: vnde apparet non aliud animal cynocephalum simiam, aliud cynocephalum seu cynoprofopum hominem eum existimasse, sed vnum omnino, quæ nostra etiam sententia est. Noui quoddam (inquit) canina specie hominum genus, quod non loquitur, sed vllulat, (ὠνεργός,) quouis cane velocius, feras venatur, & carnis viuunt, quas dissecare (vnguibus) & ad Solem torere solet, Pellibus vero detractis vlltutur. Hominum nulli nocet, Indorum linguam intelligit, & boues lactis causa mansuetè pascit. In multis (India) montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus vclari, pro voce latratum ædere, vnguibus armatum venatu & aucupio vesci, Horum supra CXX. M. fuisse prodente se, Ctesias scribit, Plinius 7. 2. Et paulo post, Choromandarum gentem vocat Tauron syluestrem, sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Plura de cynocephalis hominibus vide in Cane a. inter propria locorum & pop.

NO STRA atate (inquit author libri de nat. rerum) allata est regi Franciæ bestia, ad magnitudinem canis. Caput quidem non multum distabat à capite canis: cætera corporis membra, vt homo prorfus habebat. Crura quidem non multum distabat à capite canis: cætera corporis membra, vt homo prorfus habebat. Crura quidem nuda, vt homo, manusque & brachia, collum album ac nudum habebat. Carnibus coctis vescitur, Ita decenter & modestè manibus capiebat cibum, & ori suo inferebat, vt nullus dubitaret quin humanum modum in talibus haberet. Erectum vt homo stabat, sedebat vt homo. Puellis & fœminis libentissimè iungebatur. Et in sexu viri & fœminæ discretione habebat. Genitale membrum vltra quàm corporis quantitas exigebat habebat magnam. Furis agitatum hoc animal crudelissime mouebatur, & in homines sæuebat. Caterum cum placatum esset in star hominis mitissime & decentissime se gerebat, & mulcebatur alloquijs, & colludentibus applaudebat, Hæc ille.

Cynocephalorum aquatio, locus in extrema Arabia Austrum versus, Strabo.

Cynocephali cur in sacris (in templis) nutriantur, leges in D. Hermopolitani cynocephalum colunt, Strabo. Cynocephalum Mercurio sacrum esse, dixi in D. item Serapidi, in C. Terullianus & diuus Augustinus, videntur cynocephalum pro Anubi deo ponere, quod scilicet capite sit canino: non enim pro cynocephalo ferro animali & indomito, ab ipsis desumitur, Gyraldus.

Figura hæc quam damus Simiæ cuiusdam est ad viuum expressæ, quæ in Phœnicibus dicitur inueniri. Tartarum vulgò dictam Ego (inquit ex Cynocephalorum genere esse arbitror, quod vel ex pudendo natura circuncisus (nam Cynocephalum circuncisum gigni author est Orus) animaduerti potest. Magnitudo est vt canis leporarij. Bipes plerunquè obambulat, & vocem penè articulatam habet. Videtur & hoc conuenire, quod legimus Cynocephalos Simijs maiores esse, minus erectos: rostro longiore, ferè canino. Caudas quidem alia etiam Simiarum genera habent. Simiæ quoddam genus (inquit Bellenius)

nus) Galli Tartaretum vel Tartarinum, & in alijs locis Magot nominant: videtur autem eadem esse quae ab alijs populis Maimon appellatur, & Aristoteli Simia porcaria. Sunt tamen qui Tartaretum Simiam ab illa quae Magot vel Maimon dicitur, diuersam esse defendant. Cynocephalum vnum barbarum vidimus (inquit Scaliger) secundum aspectu, nigrum, maleficum, moribus infamem. Magot genus illud maximum Galli vocant. In aula Regis vnius fuit, qui diu bipes deambulabat, amictus sagulo militaris, ensiculo accinctus. In sella iustus, continuit sese pernox, aut per diu publico spectaculo: ita vt non deessent, qui homuncionem putarent verum. Quarendum an Cephus, de quo mox in Cercopitheco dicemus, cum Cynocephalis potius quam Cercopithecis censeretur. Cynocephalus foemina vterum perpetuo extra corpus gerit, vt scripsimus supra in Simiulpa: nescio an mas quoque suum genitale, ita semper, vt hic pingitur, exerat. Cynocephali vocis expertes strident acutum. Descendit autem eis barba sub mento (καὶ τὴν ὑποχέλυτον ἔχει) vt Draconibus hac in parte conferri possint. Edunt autem tum alias animantes, tum homines, prout contigerit, Graecus quidam innominatus. Agatharchides eos ex Troglodytica vel Aethiopia mitti scribit: corpore hominem deformem, facie Canem referre: vocem edere mygmi instar, (μυγμὴ καὶ ἀπὸ πλάσιον. Grammatici μυγμὴν interpretantur suspirium aut Muris sonum. Eustathius à verbo μυγμὴν deriuat, id autem litteram sonare interpretatur, vel clausis labijs per nares sonum quempiam edere:) ferum omnino animal & quod mansueti fieri nequeat: vultum à supercilijs & oculis praefertim austerum ostendens.

DE SATYRO.

A.
VEM ADMODVM cynocephali simiae occasionem fabulae dederunt, vt homines quidam tales putarentur: sic satyri rarij etiam & maioris admirationis simiarum genus, daemones quidam crediti sunt (ab aliquibus etiam homines, vt dicam in B. quibus poetae & simij eorum pictores, plastaque caprinos pedes & cornua affinxerunt, vt admirationem ac superstitionem augerent: nam in satyris simijs nihil tale spectatur. Quamquam fieri potest, vt daemones tali quadam specie hominum conspectui aliquando se ingererent, vt onocentauri quoque & dyocentauri, alijsque diuersis figuris. Potest hoc etiam fieri vt daemones non à simijs satyris, sed simiae ipsae quod expressam daemorum figuram aliquo modo referrent à daemonebus denominatae sint. Sunt sane nonnulla tum satyris simijs, tum daemonebus satyris communia, forma similis humanae, corpus erectum, pilis hirtum, versari in locis desertis, & libido in mulieres, quae alicuius simiae capiuntur, sed satyri praecipue: vnde καὶ τὴν αἰδέλιον. (ac si Sathyros diceretur: vt ab ἀλμυροίμοις) hoc est à membro virili (vt veteres Graeci appellarunt) dictos aliqui coniungunt. Certum est daemones praestigiosam suam libidinem, aut libidinis potius imaginationem in homines aliquando exercere, vnde faunorum genus incubi & succubi dicti. Sed forte ab Hebraeis potius satyri nomen descendit: nam in veteri Testamento פרוצ, fair, legimus, vt Efaiz 34. & multitudinis numero seirim, Efaiz 13. Hebraei monstra quaedam deserti interpretantur, nostri pilosos aut faunos pilosos. Nominantur autem simul etiam ijm & zijm, & ipsae bestiae syluestres, aut daemones quidam potius: siue reuera illi in solitudine degant, siue quod mentes humanae per solitudines accedente quodam horrore ipsae sibi talia finxerint, vt melancholici & somniantes terrificis saepe spectris ludificantur. Scir Hebraica vox, hirsutum etiam seu pilosum adiectiue significat: & hircum, cum additur issim, id est caprarum. Leuitici 17. Chaldaeus pro seirim reddit schedin, id est malos daemones. Arabs, lescathin, id est fatanis. Persa, deuan. Persicae voci finitima est Illyrica, Δολοίμοι. Sic enim legimus apud Hef. & Varinum: Δολοίμοι οἱ αἰετοὶ καὶ τὸν Ἰλλυριοῖς. item, Δολοίμοι οἱ αἰετοὶ καὶ τὸν Ἰλλυριοῖς. Est & Germanica vox non remota, teufel, quasi Αβελι. hoc est daemones. Σαυῶδες, σαυῶδες. Amerias Silenos ita vocari ait à Macedonibus. Sed de satyris daemonebus plura dicam in H.

B.
 Satyri de hominibus nihil aliud praefertunt quam figuram, Solinus cap. 34. de intimis gentibus Libyae agens. Satyrus praeter effigiem nihil humani, Mela. Satyri habitant Satyridas dictas Oceani insulas, quibus iuxta coxas enascuntur caudae, non multo minores equinis, vt ait Euphemus Car, qui se in Italiam nauigantem vi tempellatum in Oceanum raptum scribit, &c. Pausanias, (reliqua lege infra in H.) Videtur autem, vt & Solinus supra, non de satyris tanquam simijs, nec tanquam daemonebus, sed hominibus loqui. Esse autem tales quosdam homines credere, puerorum & anicularum est. Sic etiam Plinius 7.2. de monstris hominibus loquens: Sunt & Satyri sub solanis Indorum montibus (Cartadulorum dicitur regio) perniciosissimum animal, tum quadrupes, tum recte currentes humana effigie, propter velocitatem nisi senes aut aegri non capiuntur. Prouincia Comari habet simias hominis effigiem exprimentes, Paulus Venetus. Sunt & quas vocant satyros (inter simias) facie admodum grata, gesticulatis motibus inquietae, Solinus. Cepus faciem habet satyro similem, caetera inter canem atque

atque vrsu: in Aethiopia nascitur, Strabo lib. 17. Simiarum genus in Praijs Indis esse ferunt, barba satyrorum instar, & cauda leonis insignes, &c. Aelianus. Praestat simiarum homini quam simillarum artus dissectare, cum te in exemplo exercere instituas: sin ea non detur, aliquam ei proximam deligito: aut si nulla omnino simia reperitur, cynocephalum, vel satyrum, vel lyncem. Galenus in anatom. admin. Plinius, vt iam recitabo, satyrorum manus appellat.

C.

Condit in thesauros maxillarum cibum sphingiorum & satyrorum genus: mox inde sensim ad mandendum manibus exprimit: & quod formicis in annum solenne est, his in dies vel horas, Plinius. Satyri inter simias gesticulatis motibus inquieti sunt, Solinus.

D.

Efferatior (quam simijs) cynocephalis natura, sicut mitissima satyris & sphingibus, Plinius. Sna sponte praedia, non aliena institutione apud Indos valent, elephas, psittacus, sphinges, & nuncupati satyri, Aelianus.

H.

Σατυροί, μορφα ἀπειροί, Hef. Var. Qui cum Dionysio per tripudia & festos lusos pleraque terrarum obiere, nunc satyros nuncupant, quandoque & tityros, puto de cantuum lasciuia, quae περιποιεῖται dicunt, quibus id genus duci magna parte animaduertitur. Satyros autem Σατὶ ἢ Σατυροί, (quidam verit, ab oris rictu: σατυροί, ἢ σατῶν, καὶ ἢ χόρσων, Varinus:) vocitatos opinantur. Nam Sillani (lego, Sileni) appellantur ἢ ἢ σατῶν. Sillon autem morsum cum lasu vocant ingrato infestioque, Caelius ex tertio Variorum Aelliani: sed ipse authorem non citat. Scribit Nican dri interpres, quos ipsi satyros dicimus, ab antiquis Silenos nuncupari consueisse, Caelius. Τίτυρος, σατυροί, καὶ λαοί, Hef. & Varin. Τίτυρος, μὴ σατυροί, ἢ αἰδέ: καὶ λαοί, Eidem. Ministri & affeclae Dionysij putabantur, Sileni, Satyri, Bacchae, Nymphae, Tityri, &c. Strabo lib. 10. Itaque pingitur aliquando Bacchus in curru pampineo, &c. quem propter Silenus astat afello vectus, & Bacchae & Satyri thyrsos ac ferulas vibrantes, Gyraldus. Satyri etiam Tragi, id est hirci vocabantur, inde quod aures haberent hircinas, Hefych. Varin. Terrestris dij fuere, Satyri, Satyrici, (Paniscum & Satyricum, Pána & Satyrum paruos, Cicero primo Diuin. nominat) Syluani, Sileni, Ephialtae, & Hyphialtae, hoc est Incubi & Succubi: publica hos persuasio, vt Macrobius ait, opinatur quiescentes inuadere, & pondere suo pressos ac sentientes grauare. Medici vero morbum esse aiunt, qui quiescentes inuadit & premit (ἢ φάλαγγας inuadere & infulire est.) Themison pnigaliōna & pnigmona à suffocando vocat. De hoc morbo plura leges apud Caelium Aurelianum, qui latine incubonem vocari ait: & apud Scribonium, Gyraldus. Nostri hunc morbum vocant schrettele, quo in somnis affecti vehementer quidem & supra quam dici possit, angere & comprimi sibi videntur, clamare vero & opem implorare non possunt. Ferè autem accidit cum redundans caput infestat euaporatio, ex voracitate & cruditate: & ijs sapius quibus comitialis morbus adest, aut adfuturus est: itaque naturales causas hoc malum habet, & quibuslibet hominibus incubus iste accidit. (Saxones alp vocitant: & belemniten lapidem, composito ex ephialte & sagitta vocabulo, alpschete vel alpschops, potumque contra eiusmodi noctis ludibria & suppressiones valere dicunt, vt Ge. Agricola prodidit.) Alij vero incubi sunt mulieribus, succubi viris, non morbi, sed daemones, qui vel corpus aliquod sibi assumperunt, vel miserorum mentes inanibus spectris ludificantur. Hoc non patiuntur, nisi homines planè impij, qui Deo opt. max. relicto spretoque, daemonebus se addicunt & deuouent. Satyri dicti sunt, vt Macrobius docet, veluti Sathuni, (sathuri vel sathyri, vt in A. scripsi) quod sint in libidinem proni, καὶ τὸν ἰσχυρὸν quod membrum virile declarat. Hos petulosos (inquit Gyraldus) in libidinem fuisse, etiam D. Hieronymus in Pauli Thebaei vita testatur, & Eusebius in 3. praepar. Euang. eos omnem veneream virtutem ostendere ait. Satyros ait Phurnutus symbolum esse ἐπιθυμίας, id est mentis excessus: dictos vero Σατὶ ἢ σατυροί, id est quod ora aperiant: hos & Σαυροί. Scirtos, Σατὶ ἢ σαυροί, hoc est à saliendo nominauit. Idem & μεθιδίας, Σατὶ ἢ σαυροί, (σεθιδίας forte, Σατὶ ἢ σαυροί: est neutrum in Lexico inuenio: in quibus ἢ σαυροί σαυροί legitur: vide supra in A.) quod est furere & sauire, appellauit: vnde & saurus apud nos deduci potest, Hec Gyraldus. Δολοίμοι, οἱ σατυροί, Hefychius. Κίρα, σατυροί, ἢ ἐν τῷ σατυροί, ἢ γυμνασίῳ καὶ τῷ ἰσχυρῷ, καὶ τῷ σατυροί, καὶ τῷ σατυροί, &c. Hef. & Varinus.

Recentiores Graecorum medici genitalis πρῶτον intelligunt satyriasm (σατυρισμὸς, ἢ σατυρομαστὶς) quod malum, Galeno in Diffinitionibus tradente, obtingit, muton carrecto intentoque, nec non particulis adiacentibus, cum seminis quandoque voluptaria profusione, quandoque vero & mentis consternatione ac distentione neruorum, Caelius. Et alibi, Satyriasis à Paulo esse traditur αἰδοίσατος, id est pudendorum subsultatio, quae vaforum spermaticorum consequatur inflammationem. Id verò ni sedetur malum, in vaforum eorundem mox praecipitatur πρῶτον, (resolutionem.) Esse vero affectionem raram quae & mulieribus contingat. Et rursus 30. 14. Veretri inflationem nomine cuiusdam daemone sponfarum depicti nuncupauerunt, id est satyriasm, vt interpretantur nonnulli: satyriasmum & priapismum enuntiat Galenus. Satyriasmos tubercula intelligit Hippocrates pteolog, cuius visuntur modi sub ipsas satyrorum aures: ea & thères vocantur aut phères, (Ἰγές, Φήρες, vel Αττιδὸς Φήρες, καὶ τῶν Φήρες pro Φήρες Aelicum est:) vt commeminit Galenus (in Glossis,) Caelius. Σατυρομαστὶς, oblongae prominentiae adenum, id est glandularum circa (περὶ, alibi ὑπὸ) aures: vel membri genitalis intentiones, ibidem. Satyria morbus est, in quo praerabundantia fluxionis aut flatus crudi in partes faciei decumbentis, facies animalis diuersi & satyri apparet, Aristoteles de generat. 4. 3. Elephatiasis à quibusdam satyriasis dicitur, propterea quod mala faciei sic affectis cum rubore attonantur, & musculis maxillaribus veluti conuulsionem patientibus, mentum ipsum dilatatur, quemadmodum etiam ridentibus euenire solet, similitudine quadam ad picturas satyrorum: quin & alacritas vehemens ad coitum ipsis adest, quemadmodum & de satyris fertur, Aetius 13. 120. Elephantem in morbum, cum incipit, satyriasm non vocant: quoniam satyris similes fiunt vultu: aliqui vero que in temporibus sunt ossae eminentiae, sic vocant: in alijs partibus quoque tales ossium fiunt eminentiae, easque vocant aliqui exostoses: vt naturales quoque pudendorum distentiones non desistentes satyriasmum aliqui vocant, aliqui vero priapismum, Galenus de tumoribus praeter naturam, cap. 15. A Satyris (inquit Gyraldus,) poëmaticis genus varium & maledicum, & petulans denominatum est, archae comediae caractere compositum. Olim haec ex varijs poëmatibus constabat: quo genere apud Latinos scripserunt, Pacuius, Ennius, & Varro Me-nippeas.

runt: nam per montes iter conficere affucti sunt. Contra eos qui se insequuntur pugnant, de summis montibus saxa deuoluentes. Ex ijs nonnulla, sed agerrime tandem, aut ægrotantes, aut grauidæ comprehenduntur. Illæ quidem propter morbum: hæ vero ob grauiditatem, Aelianus. Sed feras toto corpore hirtas esse, caudis equinis, & propter celeritatem non nisi morbo aut senectâ graues capij alij authores satyris ipsis attribuerunt.

In Syluis Saxoniz versus Daciam, in deserto murice (nemore) cuiusdam, capta sunt parum ante hæc tempora duo monstra pilosa, scilicet in omnibus habentia figuram hominis: & femina quidem mortua fuit moribus canum & vulneribus venatorum. Masculus autem captus est domesticus, & didicit ire super pedes erectus: & didicit loqui impetfecte valde & non multa verba, & habuit vocem exilem sicut capreolus, & rationem nullam habuit, de secessu & egestione & alijs talibus vercundabatur, multum autem appetijt coire cum mulieribus: & has publice qualescunque essent tempore libidinis opprimere tentauit, Albertus. Et rursus libro 22. in Catalogo quadrupedum, de Confusa bestia scribens, citatis Solini verbis: quæ apud Solinum non de Confusa (corruptum enim hoc nomen est) sed cepto seu celpho simiarum generis habentur: Hanc, inquit, temporibus nostris vidimus in syluis Sclauiz (supra legitur Saxoniz, forte pro Sclauonia) deprehensam, marem & feminam, vt in precedentibus diximus, locum iam recitatum intelligens: & procedente tempore voces quasdam expressit. Est autem hoc animal de genere simiarum. Rursus eodem libro, Pilosus, inquit, animal est compositum ex homine superioris, & capra inferioris. cornutum in fronte: simiarum generis, sed valde monstrum: aliquoties erectum incedit & mansuescit. In desertis Aethiopiæ habitare ferunt: & aliquando captum & mortuum sale conditum Alexandriam missum, inde Constantinopolim delatum. Ex quibus verbis omnino apparet pilosum Alberto & recentioribus, nihil aliud quam satyrum esse.

Satyrorum historia subiicienda duxi monstrum istud, cuius effigiem apposui. ~~quæ enim euenit conditio~~ Georgius Fabricius ex Misnia Germaniz ad nos misit, & simul descriptionem, his verbis: Quadrupes illud captum est in ditone episcopi Salceburgensis, in saltu quem Hanesbergium vocant. Colore fuit giluo in flatum declinante. Feritatis in solite: hominum enim aspectum fugit, seque in tenebras, vbi potuit, abdidit. Tandem cum ad cibum capiendum neque cogi neque allici posset, paucos post dies est extinctum. Pedes posteriores prioribus dissimiles, & multo longiores fuerunt. Reliqua facile ex icone intelliguntur. Captum est anno salutis tricesimo primo supra mille quingentos.

DE BELLVIS humanæ formæ in Noruegia, quarum historia si vera est, Satyrorum historia subiungi potest.

NUNC imponendus esset his quæ de regni Scotici descriptione memorauimus, nisi vnus rei nouitas properantem remoraretur calamus: quam nuper accepimus referentibus probissimis viris ab Iacobo quarto Scotorum rege ad Galliarum regem oratoribus missis quorum facile princeps Iacobus Ogiluius gymnasijs Aberdonensis gratissimus alumnus. Hi ascenso mari repente exorta procellosa tempestate per transfuersum in Noruegiam pulsi, quum in litus egressi essent, non ita longè in montibus, homines vt apparebat villosos ac quales vulgo pingunt syluestres appellatos discurrere videntes, portento constiterunt attoniti. Mox ab incolis edocti sunt, belluas eas esse humana effigie mutas, verum homines insigni persequentes odio. Cæterum per lucem adeo metuentes vt nec in aspectum quidem hominis subire audeant: per noctem autem grassantes, villas gregatim inuadere, nisi eas differrentes canes arceant, ad quorum

quorum latratum statim effugiunt. Quod si per noctem canis absit, effractis foribus, ædes irruentes, cum tenebræ reuerentiam humani oris occultent, quicquid in ea est occidere ac deuorare. Sunt enim tam immani corporis robore, vt medio cruris magnitudinis arbores manibus euellant radicibus: quibus amulsi ramis, inter se depugnant. Qua re exterriti legati, factis per noctem ingentibus ignibus, ac vigilijs dispositis, vbi nulla accepta noxa illuxisset, postridie immania linquentes litora, cursum vnde disiecti erant lati reperierunt, Hector Boethius.

DE ÆGOPITHECO SEV PANE.

VS æquinoctiali ad Orientem & Meridiem est qui dicitur ÆGOPITHECVS, simia quedam. Plurima enim sunt simiarum genera, ARCTOPITHECI scilicet, LEONTOPIITHECI, & CYNOCEPHALI, & aliæ alijs multarum animantium speciebus, simiarum forma permixta. Quarum permixta etiam ad nos perlatæ, hoc manifestò declarant. Ex quibus etiam est is qui dicitur PAN, capite, vultu, & cornibus capram referens, & ab ilibus item deorsum versus caprinis pedibus insistentem, ventre autem, pectore & manibus mera simia: qualem Indorum Rex Constantio misit. Quod sanè animal ad tempus aliquod, quum ferretur in cauea propter ferocitatem inclusum, vixit. Vbi verò mortuum est, aromatibus condierunt exenteratum, qui ferebant, & in solita formæ ostentandæ gratia Constantinopolim feruatum pertulerunt. Videntur autem mihi animal hoc olim vidisse Græci, & insolentia aspectus exterriti deum sibi constituisse: quum solenne hoc illis esset, vt quæ fidem excellerent, ea in Deos referrent. Id quod in SATYRO quoq; ab eis est factum, qui & ipse simia est, facie rubra, ad motum facilis, & caudam habens, Nicephorus Callip.

DE SPHINGE SIMIARVM GENERIS.

SPHINGES fuscopilo, mammis in pectore geminis, Aethiopia generat, multa que alia monstro similia, Plin. Inter simias habentur & sphinges, villosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis obliuionem, Solin. In promontorio quodam extremæ Arabia, quod situm est inter Diram & Aufri cornu, leonès formicæ dicti reperiuntur, & sphinges & alia feræ, vt scribit Strab. lib. 16. Efferati (quàm simijs) cynocephalis natura, sicut mitissima satyris & sphingibus, Plin. Condit in thesauros maxillarum cibum sphingiorum & satyrorum genus, mox inde sensum ad mandendum manibus exprimit: & quod formicis in annum solenne est, his in dies vel horas, Idem. Sphinges & apud Troglodytas, Aethiopes que nascuntur, forma hæud ei dissimili qua pinguntur, sed paulò pinguiores. Naturam habent mansuetam, pluribus exercitijs disciplinisque aptam, Diodorus Sic. lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis. Sphinges (inquit Albertus) necita sunt feræ vt domari non possint: necita mansuetæ vt nocentibus non nocent: non lædunt enim illos à quibus non læduntur. Cercopithecum simiam idem à quibusdam sphingem appellari scribit: sed ineptè. Sua sponte prudentia valent in India, elephantus, psittacus, sphinges, & nuncupati satyri, Aelian.

Quin & SPHINX ex genere simiarum est: cuius reliquum corpus vt aliarum simiarum hirsutum est, pectus autem ad collum vsque glabrum. Mammæ porò mulieris habet, totumque corpus, qua nudum est, rubra quadam & tenuis milij specie eminentia in orbem circumdat, & multum decoris atque gratiæ color, qui in mediò humanus est, conciliat: facies plusculum rotunda & acuta est, & ad muliebrem inclinans formam. Vox itidem profusa humana, sed non articulata, celeriter cum quadam quasi indignatione & dolore obscurum quiddam vociferanti similis: grauior autem est & molestior, si ea acuatur. Ipsum porò animal ferum admodum est, astutum & maleuolum, neque adeò facile domatur. Hoc antiquitus mihi videtur Thebas Bœotiz esse apportatum: & quum fortè in quosdam, qui ad spectaculum eius confluxerant, inluisset, & vultus eorum vnguibus deformasset, non ferentem Oedipum ciuium suorum contumeliam, feram interemisse, & nomen inde illustre retulisse. Cæterum fabulæ Oedipo fortitudinis laudem adornantes, alas beluæ isti affingunt, quod celeriter in obuios inuolaret. Eadem illi pectus mulieris & corpus leonis accommodant, illud propter nuditatis commoditatem & muliebris formæ similitudinem, hoc propter ferocitatem, & quod plurimum quatuor insulat pedibus. Sermonem quoq; ei figmentum tribuit, quod vox eius humanæ conformis esset: tribuit & ænigmata, quod ob scura & non intellecta vociferaretur. Neque hoc mirum est, nam & multa alia Græci fabulis fingendis mutare consueverunt, Nicephorus Callistus.

De Sphinge fabulosa.

Simulachra quedam sunt rerum in natura non extantium, vt Tritones, Sphinges, Centauri, Suidas. Hydra peperit Chimæram, Chimæra Sphingem ex Ortho, & Nemæam leonem, Hesiodus in Theogon. Sphinga fabulantur filiam Chimære ac Orthi, qui fuit Geryonis canis, vt in Theogonia cecinit Hesiodus, Cælius. Recentior quidam Grammaticus Sphingis patrem facit, non Orthum, sed Orcum. Tradunt & de his fabulæ, Sphinga triforme monstrum, cuius pars vna volucris, altera leonis, virginis tertia, vt quidam citat ex Plinio. Terruit Antoniam volucris, leo, virgo, triformis Spinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella, Ausonius in giphio Ternarij, Sphinx, monstrum apud Thebas, cuius caput & manus puellæ, corpus canis, alæ auis, vox hominis, vngues leonis, cauda draconis, Grammaticus quidam. Aegyptij biforem tantum fixerunt ex virgine & leone corpore composito, Aeliano teste. *Βίβας*, Sphingis, Helych. Varin. Sphinx, animal monstrum, *αὐδρακίον*, id est homini simile, vt Græci fabulantur, Varinus. *Φίνα* & *δολύς*, Sphingem perniciosam. Est autem ea Chimære & Typhonis filia: à qua Phicion etiam (mons) in quo habitabat, denominatur. Lycus in libro de Thebanis à Bæocho eam missam scribit. Dicebant autem Bœoti *Φίνα* pro Sphinge, Varinus. Sphingem ferunt corpus canis habuisse, caput & faciem puellæ, alæ vero auium, atque hominis vocem: Et in Sphincio monte sedentem ænigma vniciuque ex ciuibus proposuisse: soluere nescientem interemisse: cum vero id Oedipus soluisset, sese ipsam ex monte deiecit. Sed veritas sic se habet. Cadmus cum mulierem Amazonida cui Sphinx erat nomen, secum haberet,

heret Thebas peruenit, cumque Draconem interfecisset, huius ipsius regnum occupauit. Post hæc & Draconis
 fororem, cui Harmonia erat nomen, cepit. Intelligens autem Sphinx quod Cadmus aliam duxisset uxorem, ac
 sibi persuadens multos eius se abeuntem secuturos esse, quam plurimas diuitias rapiens, secumque celerem can-
 nem ducens quem Cadmus habebat, cum his omnibus in Sphiacium montem nuncupatum peruenit, & exin-
 de Cadmo bellum inferbat: & incursionibus quotidie factis plures homines interimebat. Vocant autem The-
 bani incursionem ipsas ænigmata. Hoc ciues passim diuulgabant, in hunc modum dicentes: Argiua Sphinx nos
 ænigma quoddam proponens diripit. Quoniam autem modo ænigma faciat, inuenire nemo nostrum potest.
 Publico itaque edicto nunciari Cadmus iussit, Sphingem interficienti cuiunque ditissimum præmium esse pro-
 positum. Ad quam cum Oedipus Corinthius accessisset, cum equo veloci, quem secum habebat, vnâ cum The-
 banis quibusdam nocturno tempore montem versus accedens, Sphingem de medio sustulit. Hæc Palæphatus.
 Oedipus Laij Thebarum regis filius in monte quodam expositus, & à Melcebo ruffico inuentus ac educatus, cū
 iam adoleuisset latrocinij operam dabat. quo tempore Sphinx etiam deformis & belluina naturæ mulier latro-
 cinando viuabat. Viro enim amisso manum collegit predonum, & locum natura munitum occupauit, ubi tran-
 euntes occidebat. Huic Oedipus audaci consilio tanquam socius prædæ se coniungit, & opportuno tempore
 obseruato, ipsam ac socios hasta interimit. Quo intellecto Thebani regem ipsum appellant: & Laium regem
 bello eos ad orientem occidunt. Regina Iocaste Oedipo, quem filium suum esse nesciebat, nubit, &c. Suidas. Vi-
 de Sophoclis Tragediam quæ Oedipus Tyrannus inscribitur. A Thebano agro (inquit Pausanias in Bœoti-
 cis) Sphingem aiunt progredi solitam, quum, vt homines à se raptos perderet, quæstiones eis proponebat ob-
 scuras. Dicunt nonnulli nauali eam potentia instructam latrocinij exercere causa oberasse, & ad mare circa
 Anhedonem appulisse. Hoc autem monte occupato, rapinis fuisse intentam, donec Oedipus eam confecerit
 (ἐπέλευσεν) obrutam exercitus multitudine, quem Corintho eduxerat. Dicitur item Laij fuisse notha filia, & edo-
 cta à Laio per beneuolentiam, quod Cadmo datum erat oraculum Delphicum. Prinsquam autem reges fierent,
 scire aliud nihil oportebat, quam oraculum, (Ἰσθίου οὐδὲ ἴσθιν οὐδὲ Βουσιλέας ἐδίδεν αὐτὸ οὐδὲ μαντολόμα.) Quotiesi-
 taque de regno quis litem Sphingi intenderat, (nam & Laio ex pellicibus liberos fuisse procreatos aiunt, & ora-
 culum Delphicum ad Epicaestum solummodo & Epicaestæ filios spectabat:) hac Sphingem aiunt aduersus fra-
 tres vsam esse fraude, vt ex Laij stirpe si essent procreati, quod datum fuerat Cadmo oraculum, proferrent. Qui
 responderere non poterant, eos morte multabat, vt qui immcritò & de genere disceptaret & imperio. Oedipus
 vero in somnis oraculum edoctus, Sphingem accessit, Hæctenus Pausanias, Loeschero fere interprete. Sphingis
 speciem fuisse aiunt, anterius leoninam, à tergo humanam: vnguibus gryphis, alis aquilæ, & alijs modis mon-
 strosam. Reuera autem mulier hæc prædo (λυσελί) fuit ad Moabem regionem Africa, & Phicion montem, quæ
 prætereuntes occidebat, nisi quis propositum ab ea ænigma solueret, quod erat huiusmodi. Ἐστὶ δὲ τῶν θηρῶν γῆς, ἡσθ
 περὶ αὐτὴν, ἡ μίαν μορφήν, καὶ τετραπὴν ἀλ. ἀστέρι θ βολῶν μόνον, δὸς θηρῶν γῆς. Ἐστὶ τὸ γέννηται ἀνὰ τὴν ἀλβέρω, καὶ ἡ
 τῶν πλείων σὺν περὶ αὐτὴν ποταμῶν, Ἐστὶ τὸ γῆς ἡσθ ἀστέρι ποταμῶν πέλει αὐτῆς. Scholiastes Lycophronis. Dicta
 Sphinx quod cogeret transeuntes consistere, quibus ænigma proponebat, quidnam id esset in orbe terrarum,
 quod quaternis primis pedibus inambularet, inde duobus, postremò tribus, quod nescientes soluere, vubatos
 in rupem agebat præcipites. Oedipus illac iter habens ænigma diluit, hominem esse dicens, qui in infantia mani-
 bus & pedibus nitens quadrupes, in iuuentute pedibus tantum & bipes, in senectute vero baculo vtens tripes est.
 Tunc Sphinx se de saxo præcipitem dedit. Inde origo huius adagij apud Terentium, Daus sum, non Oedipus:
 id est, serui officio, non quæstionibus soluendis aptus sum, (vide plura apud Erasimum in proverbijs,) Gram-
 maticus quidam. Eos qui propositum à se ænigma soluere non possent, alis & vnguibus ad se in rupem trahe-
 bat, &c. Lactantius in primis Thebaid. Michael PSELLUS Sphingem superiore corporis parte ad vmbilicum vsq;
 virginem, deinceps bestiam, &c. à poetis consuetam scribit: pluribus idem allegoriam interpretatur, de diuersis
 scilicet in homine facultatibus, ex quibus homo componitur, mentes, ratione, opinione, phantasia & sensibus vt-
 tens, inter rationale & rationis expert animal ferè mediis. Σφ. γῆς περὶ αὐτὴν περὶ αὐτὴν ποταμῶν, ἡσθ πλείων
 ποταμῶν ἐστὶν ἀνιγνόμενον. ἡσθ καὶ ἀστέρι Σφ. γῆς, ἀπὸ αὐτῆς Σφ. γῆς μὲν πῦθ ἀπὸ αὐτῆς ἡσθ πλείων ποταμῶν, ἡσθ
 Suidas ex innominato. Sphingem alatum tum pingunt tum fingunt omnes qui in ea arte, quæ actione manuum
 habet cū actione (scientia vel contemplatione) coniunctam, operam ponunt, Aclianus. In Libya sunt feræ facie
 muliebri, inna parte serpentes, alas non habent quemadmodum Sphinges, neque loquuntur vt illæ, Dion in hi-
 storia Libyca, vt in Lamie historia retuli. Sphingis pedes leonini erant, Scholiastes in Aristoph. Picati appellantur
 quidam quorum pedes formati sunt in speciem sphingum, quod eas Dorij Sphincas (Φίνας vel Φίνας, vt cō-
 jicio) vocant, Festus. Sphinx cum homini offertur, si illum (illam) præsentiat, seruatur: si vero bestia prius ho-
 minem senserit, perditur homo, Quidam in Onomastico sine auctore.

Sphinx dicta videtur à stringendo, (σπίν & σφίγγει) vt scribit Hermolaus: Vel quod cogeret transeuntes
 consistere, dum ænigma eis proponeret: vel quod homines suis quæstionibus ita stringeret, vt se expedire non
 possent: vel quasi omnium mentes suis propositionibus ligaret. Recentiores aliquot Sphingem per γ. scribunt,
 non rectè. Τῶν σφίγγων ἀνὰ σφίγγος σφίγγων καλῶσι, Plato in Cratylo. Σπίνκα, canem, aut Sphinx, Hef. Varin. Σισ-
 τῶν ἰσθίος ἀστέρι, σφίγγος. Idem. Si Sphingos iniquæ Callidus ambages te præmōnstrant, Statius i. Thebaid. Ἐπὶ αὐ-
 τῶν ἀλβῶν, vide superius. Σφίγγα ἀσπιδόμορος, (hoc est infelicem & quæ malo tempore Thebanis apparuit, Schol.)
 Aristophanes in Ranis. Σφ. γῆς καὶ λαυρῆς, (σπινθῆς, ἀπὸ σπίν φόνος ἢ τὸ ἀνιγνόμενον) γῆς ἐπιμυμήδων, Lycophron.
 Σπινθῆς, ἀστέρι, σφίγγος, id est Sphingis difficilis, propter ænigmata: vel sanguinaria. Ὅσθ' ἐξέλευσας ἀσπιδόμορος
 καὶ λαυρῆς. Σπινθῆς ἀστέρι ἀσπιδόμορος, ἢ παρὰ τὸ σφίγγος. Suidas ex Sophoclis Oedipo tyr. Πικιλῶδες, Sphinx, Varin. Sphin-
 gem Sophocles rhapsodum vocat, Cælius. Fuere item scortilla quæ sphinges nuncupantur: nam & molles
 (σφίγγες) cinædi, molles, Hef. Varin.) sphinctæ appellantur, quod prodit Suidas, Cælius. Megaricæ sphinges, Me-
 γαρικῶν σφίγγες: ita scorta quædam vulgus olim appellabat (Hefychius metretices quasdam à Gallia sic vocatas
 scribit) siue quod vulgò molles sphinctæ σφίγγες dicuntur apud Græcos: siue quod apud Megarense
 nutrix spinx appelletur, siue quod Megarensum mores improbi scitique, & populari notitia, quondam notati
 fuerint. Vnde Aristophanes in Vespis risum Megaricum, de quo dictum est alibi, taxat. Suidas refert & hunc ver-
 ficulum, sed tacito (vt solet) authoris nomine, Ἀπὸ ἔσθιν ἡμῶν Μεγαρεμὴ τις μηχαρή. Rifum seu iocum Megari-
 cum intelligit mollitiam Megarensum. Refertur à Diogeniano (& Suida,) Erasimus. Megaricæ sphinges,
 metretices: 70

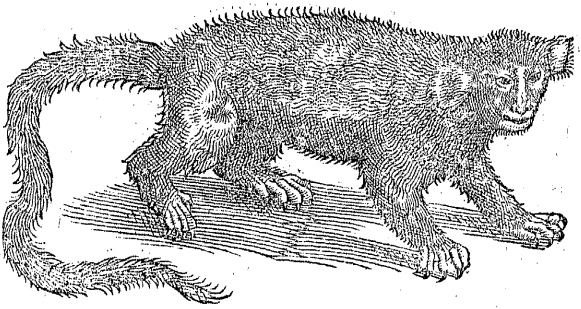
meretices: vnde forsitan molles etiam σφίγγες nominati sunt, Suidas & Varinus. Vocabulum quidem σφίγγος
 magis probàrim cum gamma scribi quàm sine eo: vtroque enim modo reperitur, vt iam citauit.

Icon. Sphingem Aegyptij qui sculpturam exercent, & Thebanæ fabulæ, biforem nobis repræsentant, ex
 corpore virginis & leonis cum grauitate & compositione ipsam architectantes, Aclianus. Aegyptijs symbolum
 roboris cum intelligentia coniuncti erat Sphynx, corpus quidem totum Leonis habens, faciem verò hominis,
 Clemens lib. 5. Strom. Scyles Scytarum rex in Borythenitarum vrbe ædes magnificas habebat, circum quas è lapide
 candido sphinges & grypes stabant, Herodotus libro 4. Athenis in Arce, in templo quod Parthenona vocant,
 tum aliæ quædam de generatione Mineruæ effigies habentur, tum Neptuni cum Minerua contentio de terra.
 Simulachrum ipsum (Mineruæ) ex ebore & auro factum est, & in medio galæa Sphingis imago expressa, Pausa-
 nias. Pyramides tres sunt inter Memphim & Delta oppida, vico appposito quem vocant Busirin. Ante has est
 sphinx, vel magis miranda, qua syluestria sunt accolentium. Amasin regem putant in ea conditum, & voluit in-
 uentam videri. Est autem saxo naturali elaborata, & lubrica. Capitis monstri ambitus per frontem centum duos
 pedes colligit, longitudinem pedum CXLII. est, altitudo à ventre ad summum apicem in capite LXII. Plinius
 36. 12. Per totam longitudinem (templi Heliopolitani in Aegypto) protinus ex vtraque latitudinis parte sunt
 positæ lapideæ sphinges, vigenis cubitis, vel paulò pluribus inter se distantes: & alter sphingum ordo est à dextra,
 alter à sinistra. Post sphinges est vestibulum ingens, procedenti vterius aliud vestibulum, postea aliud: & neque
 vestibulorum, neque sphingū distinctus est numerus, Strabo libro 17. Aegyptij ante templa (in propyleis) Sphin-
 gem astituebant, quo argumento indicarent, theologiam ipsorum sapientiam obscuriorem, fabulisque ita sæ-
 pe conuelatam, vt veritatis vestigia vix interlucere, Cælius Rhodig. & Calcagninus ex Plutarcho de Iside. A-
 massis rex Aegypti vestibulum Mineruæ fecit in Sai, opus admirandum, ubi etiam ingentes colossos & immanes
 androsphingas posuit, Herodotus lib 2. Signis quæ vocantur Corinthia, plerique in tantum capiuntur, vt secum
 circumferant, sicut Hortensius orator sphingem Verri reo ablatam. Propter quam Cicero illo iudicio in alter-
 catione negotii ei se ænigmata intelligere, respondit debere, quoniam sphingem domi haberet, Plinius. Octa-
 uius Augustus in diplomatis libellisque & epistolis fingendis, initio sphinge vsus est, mox imagine Magni A-
 lexandri, nouissimè sua, Suetonius.

Acliani emblema in submouendam ignorantiam, per dialogisumum.
 Quod monstrum id? Sphinx est. Cur candida virginis ora, Et volucrum pennas, cur a leonis habet?
 Hanc faciem assumptis rerum ignorantia: tanti Scilicet est triplex causa & origo mali.
 Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas, Sunt & quos faciunt corda superba rudes.
 At quibus est notum, quid Delphica litera possit, Præcipitis monstri guttura dira secant,
 Næque vir ipse, bipes, & tripes, & quadrupes idem est, Primæq; prudentis laurea, nosse virum,
 Hæc ille per virgineam partem voluptatem intelligens: per crura leonis, superbiæ: per alas, leuitatem. Est &
 Sphinx fabula veteris cuiusdam poetæ, Aeschylus ni fallor.

DE GALEOPITHECO QUI SAGOIN
 à Bresiliensibus nominatur.

ANIMALIS quod Sagoin
 vulgò appellant (nomine for-
 san Bresilia in colis visitato, vn-
 de nuper aduectum est) ico-
 nem perpulchre & accuratè expressam,
 Petrus Coudenbicius doctissimus ce-
 leberimusque Antuerpiæ pharmaco-
 pœus mihi communicauit. Sagoini a-
 nimalis (inquit in epistola) imaginem
 mitto ad viuum delineatam secundum
 omnes dimensiones. (Pictura quam misit
 magnitudo, vniique triplè ferè ad nostram
 erat: an verò animal ipsum quam pictura
 exprimitur maius non sit, ignoro.) Viuidū
 admodum erat, agile ac timidum. Pilis erat mollibus admodum. Vuis passis vescitur Sole siccat, & pane albo
 modico. Coronatis hic quinquaginta diuenditum est, aduectum ex Bresilia: forsitan ex Simia parua & Mustela
 procreatum: miscetur enim ibi varia animalia, propter regionis caliditatem. Nusquam de eo quicquam legi.
 Sicille: nos eius verbis & specie ipsa animalis inuitati, Galeopithecum nominabimus.

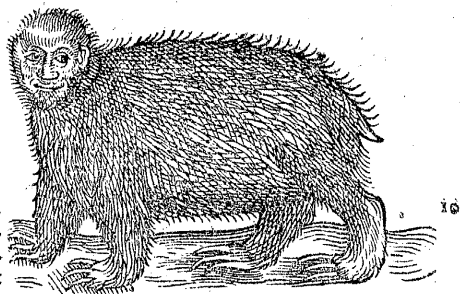

At Iohannes Caius Anglus hanc iconem quam dedimus: parum respondere animali viuo, in quadam ad me
 epistola scripsit: Animal autem sic describit, Sagoina animal est paruum, foris magnitudine, aut non multo su-
 pra modum pusilli cuniculi, aut arctomyos iunioris (vtriusque magnitudinis vnum vidi) colore griseo, barba
 fulsa & obscure cinerea, cauda foris operta pilo, pedibus sciuri, facie cepti seu fatyri penè, aure orbiculari, paten-
 te & humili, veltita pilo intus nigro, foris candido, & moribus caudatæ simiæ. Mulieribus nostris in delicijs est:
 viuunt pane, pomis, vuis passis, sicibus, atque pyris. Hæc ille. Cercopithecum minimum, quem Galli vocat Sagoin
 Sciuro non grandiorum, & frigoris impatientissimum habeo, &c. Iacobus Dalechampius. Sunt qui Sagoin
 barbatum, sine cauda, colore cinereo, non maiorem pugno esse dicant.

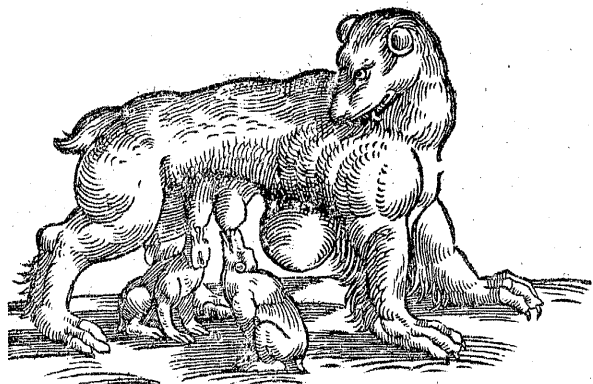
DE ARCTOPITHECO qui haüt ab Americis vocatur.

IN America (inquit Andreas Theuetus) reperitur animal corpore supra modum deformi: incolæ no-
 minant Haüt vel Haüti, magnitudine Cercopitheci Africani (quem Galli vulgò Guenon appellant)
 fatis magni. Ventre ad terram valde demisso, capite & facie ferè infantis, vt appositæ pictura ad viuum
 Dddd 3 facta

facta ostendit. Captum quoque suspirare dolentis infantis instar solet. Pellis ei cinerea, & parvi Virum odo villosa. Pedibus terni ungues haerent, quatuor digitos longi, similes magnis Cyprinorum spinis: quibus per arbores reptant. In his enim frequentius quam homini degit. Cauda tres digitos longa, paucis & raris pilis. Hominis viui carnem nunquam gustare visum est: quanquam incolae aliquando longo tempore (absque alio cibo) ipsum retinuerint, experiri gratia. Galli quidam aliquando per syluam deambulantes duo huius generis animalia in excelsa arboris cacuminae, ictu scopeti deiecerunt: ex quibus alterum valde laesum fuit: alterum attonitum duxerat, & mihi donatum. quod cum ad dies fere viginti se seruarem, cibo & potu omni abstinuit, in eodem semper statu: & tandem a Canibus nostris occisum est. Putant aliqui hoc animal viuere ex folijs arboris cuiusdam, quam vernaculorum lingua Amahut vocant. ea praeter ceteris excellentissima est, folijs perexiguis ac teneris, in hac quoniam ut plurimum degit hoc animal, ab eius nomine Haüt appellatum est. Si mansuehat, hominem deamat: & in humeros eius ascendere subinde cupit: quod fere nequeunt incolae nudi: cum ungues eius peracuti sint, & longiores quam leonibus aut ullius alterius ferae nobis cognitae. Toto hoc tempore quo ipsam sub dio retinui, quamuis multoties plueret, à pluuijs nunquam madefactum est. Haec ille. Nos Arctopitheci nomen huic animali ponemus: nam Papius dicitur vulgò, hoc est Dabha Syrorum (quem olim Arctopithecum posse dici suspicabar) Hyana nunc mihi videtur.

DE SIMIVULPA. SIC ENIM FINGO
NOMEN NE SIT ANONYMOS HÆC BESTIA
cuius imaginem addidi, qualis in tabulis Geographicis depingi solet.

I qui nostra memoria Payram regionem lustrarunt, bestiam dicunt se vidisse quadrupedem, ex anteriore parte vulpem, ex posteriore simiam: praeterquam quod humanis pedibus sit, & nocturne auribus: & subter communem ventrem, instar marsupij alium ventrem gerat, in quem tam diu eius catuli occultantur, dum tutò exire, & sine parentis tuitione cibaria inquirere possunt: ac nimirum non ex eo receptaculo prodeunt, nisi cum lac sugunt, Gillius: Transcripsit autem, ut apparet, ex Vincentiani Pinzoni Navigatione. Portentosum hoc animal, ut in eadem legimus, cum catulis tribus Sibiliam delatum est, & ex Sibiliam Illiberim, id est Granatam, in gratiam regum. Catuli licet in itinere perierint, conspecti tamen sunt à compluribus qui huius rei testes fuerunt. Petrus Martyr etiam Occanae Decadis primae libro 9. Arbores ibi (in Pariana regione, inquit) tantas esse alunt, ut pleraque sedecim hominum manu iunctorum in gyrum vix lacertis concludi queant. Inter eas arbores monstruosum illud animal vulpino rostro, cercopitheci cauda, vesperilionis auribus, manibus humanis, pedibus simiam æmulans: quod natos iam filios aliò gestat, quocumque proficiscatur, vtero exteriore in modum magnæ crumenæ, repletum est. Id animal licet mortuum ipse vidi, conuolui, crumenamque illam nouum vterum, nouam naturam remedium, quod à venatoribus aut alijs à ceteris violentis & rapacibus animalibus natos liberet, illos secum asportando, admiratus sum. Experimento esse compertum auit, eo semper vtero crumenali animal catulos secum portare, nec illos inde vnquam emittere, nisi aut recreandi aut lactandi gratia, donec sibi victum per se quaerere didicerint. Cum catulis animal ipsum deprehenderant: sed in nauibus catuli intra paucos dies perierunt, mater per aliquot menses superfuit: sed & ipsa tandem tantam aëris & ciborum mutationem ferre nequiuit, Haec ille.

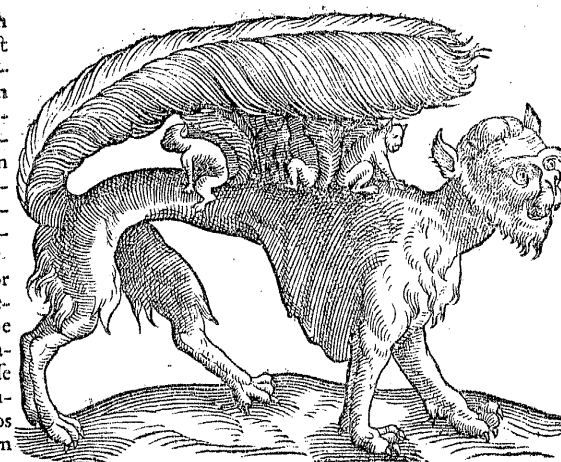
Cardanus in opere De subtilitate hoc animal Aethiopiā mittere scribit. Mittit & India occidentalis, inquit) Chiurcam è mustelino genere, quæ eodem modo filios secum fert. Et rursus in opere De rerum varietate: Chiurcam (inquit) seu Chuçam noua Hispania mittit: ea minor Vulpe est, collo oblongo, pedibus breuibus, capite vulpino, colore cinereo, velocissimè currebat, cum septem filios in crumena deferret. Videtur autem hoc animal medium esse inter Leporem ac Vulpem: sed alterius generis ab utroque, ob crumenam. Chiurca (inquit Scaliger) Vierræ facie ac magnitudine est, capite vulpino: sub terra habitat: fecundissima est: duodenos parit exiguos. Cauda ei tenuis, penè glabra. Ipsa pilo atro. Catulos in bursa sub alio obtenta secum fert. In America vulgò

vulgò vocatur Seruoy (inquit Io. Stadenius Hombergensis, qui Americam à se visam describit: ipse ut duplici Germanicis literis *Servoy* scribit) magnitudine Felis animal, & cauda eiusdem: pilis alijs ex albo fuscis, alijs ex nigro. Catulos parit quinos aut senos. Locum in ventre ad sex digitos fere scissum gerit: & intra scissuram illam mamillas habet: eidemque inclusos catulos circumfert. Sed forsitan idem animal fuerit Alopecopithecus & Chiurca, et si pro diuersis à Cardano & Scaligero memorentur: cum vtrumque capite sit vulpino, & in alui seu burfa suos catulos gestet: hæc enim vtrique conueniunt: cætera quæ in alterutro describendo addunt, saltem non aduersantur. Itaque animal vnum esse suspicabor, donec aliquis certiora docuerit. Hoc forte interest, quod Alopecopithecus lactandi gratia catulos è bursa sua emittit: & icon (si quid ei credendum) burfam illam anteriori ventris loco, mamillas posterius ostendit. Chiurca verò mamillas intra burfam (quamuis non burfam sed scissuram in ventre esse scribit Stadenius) habet. Coniicio & Cynocephalis cognatum esse: quoniam Agatharchides auctor est Cynocephalum foeminam vterum per omnem vitam extra corpus gestare. P. Rembus historiae Veneræ lib. 6. vbi de nouis insulis scribit, Animal (inquit) ex syluæ nutriunt cuniculi magnitudine, gallinis infestissimum: cuius quidem foemina loculum habet è pelle vtero adnexum, quasi vterum alterum, fecundum vberibus, in quo catulos secum gestat, emittitque cum vult. Itaque cum animal noxium videt, si venatores adesse intelligit, loculo illos recipit, & inclusos fugiens aufert, idque tam diu facit, quoad catuli per se, & quæ sibi vsui ad vitum sunt, quærere & vitam tueri possunt. Haec ille.

Hæc bestia ficto nomine simiulpa, aut simia vulpina, Latine: *θημιελωπινη* vel *αλωπεγοθημη*. Græcè dici poterit. Germanus *fuchsaff*. Inter pisces quidem de glauco mare legitur quod fetus suos, cum eis metuit, deuoret ac rursus incolumes emittat, ut Aelianus refert.

DE FERA QVADAM NOVI ORBIS QVÆ
SV VOCATVR.

Novi Orbis regionem quandam Gigantes dicit (lingua ipsorum Patagones incolunt: & quoniam caelo non admodum calido fruuntur, vestiunt se pellibus animalis illius, quam Su appellat, id est, aquam ab eo nimirum, quod magna ex parte circa fluuios degat. Est autem omnino rapax hæc fera, & formæ monstruosæ, qualem hic exhibeo. Cum à venatoribus vteretur, sua pellicula gratia, catulos suos in dorsum admissos cauda ampla longaque tegit, & fuga elabitur. Itaque dolo scrobe effossa, & frondibus obiecta, vnà cum catulis capitur. Cum autem ita inclusam se videt, rabie quadam suos catulos obruncat & occidit: & clamore horribili ipsos etiam venatores territ: à quibus tandem sagittis confossa excoriatur, Andreas Thevetus cap. 36. Descriptionis America.

DE SVBO.

Svbos (Συβο) russo colore, & robustis cornibus geminis armatus, in vtraque sede viuunt. Cum in mari natat, cum permultis piscium grege consequens osculatur, quod ex illius conspectu summa voluptate afficiatur: sed præcipuo quodam studio circum ipsum versantur pagri, oculatae, acus muli, astaci: Denique omne piscium genus circa subum versari gaudet, atque ordine iter faciens, à tergo dextra & sinistra eidem comitatur: sed sceleratus ille externam amicitiam contemnens, marinos socios exedit & conficit. Hi vero tametsi ob oculos versantem mortem vident, tamen interfectorem suum neque oderunt, neque relinquunt. Sed scelerate sube & fraudulente, non impune innocentis pisces occideris, nam ipsi tibi perniciem piscatores molientur. Gillius ex Oppiani de venatione secundo. Videri autem potest ad syluestre ouium genus (ut & musmon vel musso Sardiniae) hoc animal ferri posse, nam statim ante historiam eius Oppianus de ouibus feris Creticis egit, quas colore flauo vel purpurascente esse scribit, quadricornes, non lana, sed villo ferè caprino tectas. Et mox addit, Quinetiam subus colore flauo cæcit splendido, sed non æquè villis hirsutus est, & duo tantum valida cornua supra latam gerit frontem. Quod si non congeneres bestias istas existimasset, conferre inter se atque distinguere opus non fuisset. Sed coniectura hæc nuda est: nam certi nihil habeo, cum nullus omnium excepto Oppiano (quod sciam) auctorum huius animalis meminerit. Et si Io. Bodinus nuper oppianum de venatione interpretatus, subum Aristoteli (Oppiano dicere debuit) eundem esse scripsit, qui Plinio sit sterciferos, nescio quam rectè.

& arictibus castratis in Syria: Veneti pinguedinem illam vulgò nominant lardo, Andreas Bellun. Vocant sanè lardum Latinè etiam, sed imperitè, recentiores quidam, non in sue solutis, sed alijs etiam pinguibus animalibus, vt in cle, mure alpino, hominè, &c. Axungia adeps suillus in uerteratus aut cum sale, aut syncerus: Vide plura in G. Agatharchides ait fues in Aethiopia cornutos esse, Apud Aelianum: Plinius apros in India. Suis cerebrum pinguiusculum est, Aristot. Decrescente Luna magis eis minuitur quàm vlli animanti, Obscurus. Oculi suis caui profundique sunt, vt sine vitæ periculo eximi non possint: quare vel altero tantum priuati, extinguuntur, Obscurus: Vide inter mörbos in C. Quibus supercilia nasam versus deorsum nutant, ad tempora verò retrahuntur, stolidi sunt, argumto suum, Aristoteles in Physiognom. Vbi Græcè legitur *οἱ τῆς ἐφ' ἑκατέρου ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸν ἄνω ὀφθαλμοῦ ἀναστρέφονται ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἰσχυρὰς ὀφθαλμοὺς*. Quem locum Adamantius sic expressit. *Οὐκ ἔστι δὲ φῦλον τῶν πρὸς τὴν νύκτα καὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν ἄνω ὀφθαλμὸν χροῖαι, τῆς δὲ ἄνω εἰς τὸν ἑσπέραν*. Parua frontis homines imperiti sunt, vt fues, Aristot. Frons angusta non minimum signum est imperitiæ, Adamantius. Qui extremam nasi partem crassam habent, insensati iudicantur à simili suum naso, Aristot. *ῥῖνὸς τὸ ἀκρον τοῦ πρὸς τὸν ἄνω ὀφθαλμὸν καὶ τὸν ἑσπέραν ὀφθαλμὸν ἴσους καὶ ἰσχυρὰς*. Adamantius. Labra herbas ruentibus limumque lata, vt suum generi, Plinius. *Ὁς τὸν χροῖαν ἰσχυρὰν, σιλῆρα δὲ τὸν κωμῶδον ἴσους ἔχουσιν, οἱ ἔσται ἰσχυρὸς, ἀκροῦς*. (ignobiles, vetus interpretes,) *ἀναφραγῆται ἡ δὲ ὄψις*. Aristoteles in Physiognomicis: sed huc locum tum deprauatum tum mutilum esse ex Adamantio apparet, cuius hæc sunt verba: Quibus labia iuxta caninos dentes eleuantur. (*κροῦ φῶται*.) illi canes vt ore, sic ingenio referunt, homines maligni, contumeliosi, clamosi, conuiciatores. Quibus verò os totum valde porrigitur, & labia sunt crassa, rotunda & foras versa, suis illi mores & ingenii referunt. *ῥύγχος*. id est rostrum Græci de canibus & suis dicunt. Suis rostrum latum est, vt facilius infodiat: nam radicem appetens est, Aristot. de partibus. Quædam rostri latitudo est apta ad fodienda mollia: nam porci propter radices quas effodiunt, habent os latum anterius: in cuius medio inter nares est additamentum quasi acutum habens angulum, quo terram fodit & cauat, Albert. Dentes exerti apro, hippopotamo, elephanto, Plinius. Hippopotamis suisbusque ex inferiori mala dentes prorumpunt exerti, quos *καυλίσματα* appellant, Cælius: Vbi notandum quòd frequentius animalia quibus huiusmodi dentes sunt *καυλίσματα* nominantur: aliquando tamen, sed rarè, etiam dentes ipsi adiectiuè sic dicuntur, nam Herodotus crocodilum habere scribit *δὲ δὲ ἰσχυρὰ καὶ καυλίσματα*, Cælius tamen de dentibus substantiuè posuit. A per dentes habet exertos, quibus fues feminae caret, Aristot. Et alibi, Suis dentes exerti ad auxilium & robur dati sunt: fues autem feminae mordent, vt que careant dente exerto. Quemadmodum duobus dentibus apri, sic elephanti armantur, sed situ contrario: illis enim in sublime feruntur, his deorsum retorquentur, Gillius. Exertos apri dentes, Plinius dentium ficas nominat. Suisbus feminis pauciores sunt dentes quàm maribus, Aristot. Suisbus dentes nunquam decidunt, Plin. Sus dentes non amittit, Aristot. & Albert. 3° nullum prorsus amittit, Aristot. *λαφίαν* vocamus fetas in ceruice rigentes, Florentin. *λαφίαν* de sue proprie dicitur, vt iuba de equo & leone, Varin. Qui collo sunt nimium crasso, iracundi, improbi & imperiti habentur, à suum natura, (*υἰδῆς*.) Adamant. *Κίλκωτες* vocantur coria duriora circa ceruicem suam & botum, è quibus nunc etiam dictos collabos, (*καλλῶτες*.) faciebant, Varin. Plura alibi in Boue attuli. Collapsa est quod vulgo vocant callosum, τὸ καλλῶτον, Florentinus: nominat autem hanc partem statim post *λαφίαν*, tanquam proximam: & in sue eligenda, vt multa (magna & crassa) sit requirit. Magis calleo quàm aprugnum callum callet, Plautus Persa. Grammatici callum interpretantur cutem labore vel opere densiorem factam, cuiusmodi sit in suis rostro, ceruice bouis, animalium plantis pedum. Sues quoniam hebetiore sensu sunt, inarticuliora corda habent, Aristot. 3. 4. de partib. Genus quoddam ceruorum fel in auribus habere existimatur. In auriculis etiam suis inuenitur humor quidam felli similis, minus tamen liquidus, sed proximus densitate sua humori splenis. Petimina in humeris iumentorum vlcera & vulgus appellat, & Lucillus meminit, cum ait: Vt petimen naso aut lumbos ceruicibus tangat. Eo nomine & inter duos armos suis quod est, aut pectus appellari solitum testatur Næuius in descriptione suilla, cum ait: Petimine piscino qui meruerat, Fess. Petalo, perna, glandium, sumen, abdomen, sinciput, clidium, & alia quædam suis partes in cibo commendatæ, dicuntur in F. Suillus venter (ventriculus) amplior est flexuosusque, vt diutius concoquat: habent autem omnia ferè vtrinque dentata ventriculum aut sullo aut canino similem, Aristot. Et rursus, Sui ventriculus est amplius, cum paucioribus & læuibus crustis. Nostri ventre ruminantium vocant *huch*: suis vero & aliorum non ruminantium, *maquen*. In iecinibus aprorum inueniuntur lapilli, aut duritie lapillis similes, candidi, sicuti in vulgari sue, Plin. Spectile, caro quædam exos infra vmbilicum: vide in F. Quæ numerofo fecunda partu, & quibus digiti in pedibus, hæc plures habent mammas toto ventre duplici ordine, vt fues: generosæ duodenas, vulgares binis minus: similiter canes, Plinius & Aristot. Apro testes non absoluti sunt, Aristot. Sues habent testes ad nexos, Plin. & ad sedem sessiles, Aristot. Castorem Sostriatus scribit inueniri in desertis Scythiæ, & testiculos habere latos apri instar, *ὡς καπρῶν*, Scholiastes Nicandri. Polimenta testiculi porcorum dicuntur cum castrantur: à politione vestimentorum, quod similiter vt illa curantur, Fess. Polimenta porcina Plautus dixit. Sus femina, genitale ea continet parte, qua peccoris vbera habentur: & cum per libidinem turget, ac prurit ad coitum, sursum tantisper hoc retrahit, veritque foras, vt inde mari coitus sit facilior: rescissum id longe prodaetius, & dehiscens amplius est, Aristot. Et alibi, Apria (*καπρία*) etiam scropharum castratur, &c. Adhæret autem apria vuluæ, vt ipse Aristoteles scribit, inter femina, quæ maribus testes maxime continentur. Vide in E. vbi de castratione. Alibi humorem è vulua destillantem post conceptum, apriam nominat, vt in C. referam. Aro & longano porci, nominantur à Vegetio 1. 56. Vngulas animalium solidas Græci *ἀπλάς* vocant, vt inuicentorum: bifulcas seu bifidas, vt suum, *χρηλας*. Aliquando tamen, poetæ præsertim, hoc 60 discrimen negligunt: apud Aristophanem sanè *ἀπλάς χρηλας* legimus, & alibi *χρηλας ἀπλάς*. Sues in Illyrico quibusdam locis solidas habent vngulas, Plin. Sues solipedes (*μῶνυχες*) gignuntur in Illyria, Pæonia, & alibi, Aristot. Idem in Mirabilibus, fues solipedes reperiri scribit apud Emathiotas. Est autem Emathia Macedonia, vel pars eius. Mihi etiam amicus quidam narrauit fues solipedes sua memoria in Anglia repertos. Albertus eiusmodi in maritimis locis Flandria reperiri testatur.

Sus talo caret probiore, cum inter solipedes & bifulcos ambiguus sit, Aristot. Sues ex vtroque genere (solip. & bifulc.) existimantur: idè feci corum tali, Plinius. Sues intorquent caudam, Plinius. Et alibi, Caudæ nudæ sunt hirtis, vt apris.

C.

Sus omne vnguentum (odoratum, præsertim amaracinum,) tanquam venenum fugit & timet: nam omne vnguentum, teste Lucretio, setigeris subus acre venenum est. Plurimum dormit, præcipue astate, quum humiditas eius calore resoluitur, Albertus. Vox. Porcelli grunniunt, Ael. Spartianus. Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis, Iuuenalis Sat. 15. Aut grunnitum, quam iugulatur, fues, Cicero 5. Tusc. Et piscis qui aper vocatur in Acheloo amne grunnitum habet, Plinius. Grunnientem aspexi scropham, Laberius Sedigito, vt Nonius citat: sicut & illud Varronis Aboriginibus, Grunnit lepido lacte satur mola mactatus porcus, si recte sic legitur. Veteres aliqui, pro grunnire posuerunt verbum grundire, si modò proba hæc lectio est apud Nonium. Grundire (inquit) proprium est suum, vt Laberius dicit: Grundientem aspexi scropham: (sed alibi in eodem Laberij testimonio, vt iam recitauimus grunnientem, legitur.) Et Claud. lib. 16. Agni grundibant dixit: & Grundibat grauius pecus suillum: (sic enim quidam legunt.) Etiam hominum esse grunditum Cæcilius Ebrijs designauit. Hæc Nonius. Grunnitus sui terribilis: præcipue autem vno percusso ceteri grunniunt, & quasi condolentes concurrunt: sed statim obliiti sui planctus, ad lutum vel ad cibum redeunt, Obscurus. Græca vocabula super suis voce ad Philologiam differo. In Macedonia apri (sues Aelianus) muti esse traduntur, Plinius. Cur fues, cum sursum videre coguntur, sillent? Quoniam genus id animalium vnum semper prouum in terram est, cibi auidum & rebus gaudens fædis ac fordidis, idcirco subita mutatione conspectus stupefcit, lucisque copia percussum vocem emittere nullam potest. Sunt tamen qui asperam huius animalis arteriam comprimere per angustiam velint, eum in sublime erigunt, Aphrodisiensis problematum 1. 140. Sus animal est calidi temperamenti, Theophrastus. Cur fues hybernium pilum amittere non solent, cum ceteræ quadrupedes (vt canes & boves) solent? An quod sus calidissimus omnium est, partique calenti corporis eius pili adhærent, quippe cum pingue tale esse necesse sit. Ceteris itaque, vel quia humor refrigerat, pili desuunt, vel quia suus calor alimentum concoquere non potest, vel quia bene alimentum concoquitur: nam etsi quando causa cur desuunt sit, tamen pinguedo vetare potest, Aristoteles problem. 10. 23. Scrofæ lac crassissimum est, Aristoteles: & sero reddendo ineptum, vt ouillum quoque. Pinguissimum est omnium, vt ad concretionem coagulo non indigeat, ac perquam modicum feri excernat, decoctumque ocyssime coaguletur. Ideo neque facile secedit, neque ventriculo congruit, sed nauicam gustantibus excitat, Aëtius 2. 85. Scrofæ præpingues, penuriam lactis sentiunt.

Vicus. Suis minime herbæ frugumue appetens est, sed radicem maxime ex omnibus animalibus, quoniam rictu aptissimo ad id negotij est, Aristoteles. Et alibi, Suis rostrum latum est vt facilius infodiat: nam radicem appetens est. Labra herbas ruentibus limumque lata, vt suum generi, Plinius. Vide supra in B. Pascere gregatim pro ætate velle videtur, Aristot. Glandes suauiter quidem à suisbus comeduntur, sed carnem humidam faciunt si solè dantur: & si grauidæ glandem copiosius ederint, abortum faciunt, vt oues: quibus constantius hoc glandibus editatis accidit, Aristot. Nouembri mense glandis legenda ac seruanda cura nos excitet, quod opus femineis ac puerilibus operis celebrabitur facile more baccharum, Palladius. Italia nemora tantum habent glandium, vt educandis hinc porcorum gregibus maxima ex parte Romanus alatur populus, Authoris nomen non memini. Glans fæca suam hilarem facit, carnem coctibilem ac leuem & vilem stomacho: iligna suam angustam, nitidam, strigulam, ponderosam: querna diffusam & grauissimam, & ipsa glandium æque dulcissima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram. Iligna tentari fues, nisi paulatim detur: hanc nouissimam cadere: fungosam carnem fieri esculo, robore, subere, Plinius. Et rursus, Haliphleo inter glandes raris glans, & cum tulit amara, quam præter fues nullum attingat animal, ac ne ea quidem si aliud pabulum habeant. Et alibi cum præstantiora quædam castaneorum genera recensuisset, subdit: Cetera suum pabulo gignuntur, scrupulosa: corticis intra nucleos quoque ruminatio: ruminatioem hic impropiè dixit: neque enim ruminant fues.) Palmarum fructus hi demum seruantur, qui nascuntur in salis atque laticulis, vt in Iudæa & Cyrenaica Africa. Non item in Aegypto, Cypro, Syria, & Seleucia Assyriæ. Quamobrem fues & reliqua animalia ex his saginantur, Plin. Aluntur fues omni cibatu & radicibus, Plinius. Omnem porro situm ruris (inquit Columella) pecus hoc vsurpat: nam & montibus, & campis commode pascitur, melius tamen palustribus agris, quàm sitientibus. Nemora sunt conuenientissima, quæ vestiantur quercu, subere, fago, ceris ilicibus, oleastris, tamaricibus, coryli, pomiferisque syluestribus, vt sunt albæ spinæ, Græcæ siliquæ, iuniperus, lotos, pinus, cornus, arbutus, prunus, & palurus, atque achrades pyri. Hæc enim diuersis temporibus mitefcunt, ac penè toto anno gregem saturant. At vbi penuria est arborum, terrenum pabulum confectabimur, & sicco limosum præferemus, vt paludem rimentur, effodiantque lumbricos, atque in luto volutentur, quod est huic pecori gratissimum: quin etiam vt aquis abuti possint: nanque & id fecisse maxime per astatem profuit, & dulcissimum radulas aquatilis syluæ, tanquam scirpi iuniceque, & degeneris arundinis, quam vulgus cannam vocat: nam quidem cultus ager optimas reddit fues, cum est graminosus, & pluribus generibus pomorum consitus, vt per anni diuersa tempora, mala, pruna, pyrum, multiformes nuces, ac ficum præbeat, nec tamen propter hæc parceret horreis: nam sæpe de manu dandum est, cum foris deficit pabulum, propter quod plurima glans vel cisternis in aquam, vel fumo tabulatis recondenda est. Fabæ quoque, & similibus leguminum, cum vilitas permittit, facienda est potestas: Et vtique vere, dum adhuc lactant (lactent, Pallad.) Viridia pabula suisbus plerumque nocent: itaque mane priusquam procedant in pascua, conditiuis cibis sustinendæ sunt, ne immaturis herbis citetur alius: eoq; vitio pecus emacietur, Hæctenus Columella. Genus hoc omnibus locis haberi potest, melius tamen agris palustribus quam siccis, præcipue vbi arborum fructuosarum sylua suppetit, quæ subinde maturis fructibus alterna per annum mutatione succurrat. Maxime locis graminosis, & cannarum vel iunci radice nutriuntur. Sed deficientibus alimentis per hyemem, non nunquam præbenda sunt pabula glandis, castaneæ, vel frugum vilia excrementa cæterarum, verno magis cum lactent (videtur addendum, & in cibo sumunt, vel tale quid: Vide paulò ante in fine verborum Columellæ) nouella virentia, quæ porcis solent nocere, Pallad. In pastu locus huic pecori aptus vliginosus, quòd delectatur non solum aqua, sed etiam luto: itaque ob eam rem aiunt lupos cum sint nati fues trahere vsque ad aquam, quòd dentes feruorem carnis ferre nequeant, Varro. Hoc pecus alitur maxime glande, deinde faba, & ordeo, & cætero frumento: Quæ res non modo pinguitudinem efficiunt, sed etiam carnis iucundum saporem, Varro. Si fundas ministrat, dari solent vinacea ac scapi ex visis. Idem. Fraxini fructu fues pinguefcunt, canes vero dolore vertebrae coxarum inde sibi contrahunt, Aelian. hoc enim sentire videtur Gillius in 70 terpes cuius obscura hoc in loco translatio est. Frutex cytifus ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus prædicatus

catus est pabulo quum, aridus vero etiam suum Plin. In Salamine si sus figetem herbescentem fuerit depastus, eius dentes lege Salaminiotum exteruntur, Aelian. Tiphia grandines tollit, & in cibatu utilis est, Aristot. (Tiphia Tragus 2.20. ex coniectura interpretatur *weissen wesssen, oder wesssen kolben*, hoc est triticum peregrinum, &c.) Ordinem crudum verri coocuiti dandum est: foetus autem scrofos elixum, Aristot. Bulbi quoddam genus in Bavaria suillum vocant, quoniam a suis appetitur, flore rubente vel purpureo, simili floribus lilij conuallium vulgo dicti: describitur ab Hier. Trago Tomo 2. cap. 9. Appetunt & alias radices diuersas, (vt quas Itali dulcichinos vocant, vicia syluestris genus quoddam: quod Fuchsius & Tragus non recte apion Dioscoridis faciunt. Germani appellant *erbsen & subrot*, hoc est nucem terra, & panem porcinum: quamuis recentiores quidam cyclaminum quoque Latine panem porcinum nuncupant, temere vt pato: licet enim a figura panis dici possit, a suis tamen minime appeti crediderim, quod nimium medicamento & ingrato sapore, & animalibus quibusdam venenum sit.) & inter alias radicem rapi vel vt vulgo vocant rapunculi syluatici, quod violarum fere folia habet, acutiora, radicem candidam, dulcem, non sine lacte: nostri vocant *büchpick*, quod in nemoribus fagorum fere nascatur. Asplenos, vel vt alij vocant splenion, consumit splenem suum, qui radicem eius edunt, vt copiose dictum est in Boue C. vbi de morbis bouum egimus. Hyofcyamo deuorato insanunt: Vide infra in Morbis eorum. Ede porcus fere omnes cibos quibus reliqua animalia vtuntur, ita quod ne porci quidem carnibus abstineat, licet non interficiat eum: & hoc expertus sum, quod porci auidissime ederunt baccones (lardum) & alias carnes porcinas, Albertus. Scio fues domesticos occisorum a latronibus hominum cadauera in syluis relicta aliquando vorare. Suillum pecus tantopere explendo abdomini deditum est, vt ne proprijs quidem suis foetibus parcat, neque hcluationem suam ab humano corpore abstineat, Aelianus. Sues comesse foetus non est prodigium, Plin. Illud autem, quod pertinet ad religionem patris familiaris, non reticendum putau: sunt quaedam scrofae, quae mandunt foetus suos: quod cum fit, non habetur prodigium: nam fues ex omnibus pecudibus impatientissime famis sunt, ita vt aliquando si indigeant pabuli, non tantum alienam (siliceat) sobolem, sed etiam suam consumant, Columella. Audio sane scrofas quaedam natura sua tam improbas esse, vt suos ipsae porcellos deuorare soleant, non aliter quam gallinae quaedam quae pepererint oua. Sues vorant limaces, Aristot. Sui serpens aduerfatur, quia deuoratur ab ea. Idem. Talis & tanta vis veneni (salamandra) a suis manditur, Plin. Et alibi, Apros in Pamphylia & Ciliciae montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur: nec est intellectus vllus in odore vel sapore. Idem fieri audio si ranam rubetam ederint. Si quando salamandram comederit sus, ipse extra periculum est: eos autem qui suis carnibus vescantur, interimit, Aelianus. Cum cicuta homo biberit, ei sanguis quasi conglaciatur, & catenus concretionem spissus fit, vt inde moriatur. Suillum vero pecus, huius saturitate se licet compleuerit, tantum abest eius veneno tollatur, hac vt maxime pinguescat. Aelian. Sturnos etiam cicuta nutrir legimus. Circa Scytharum & Medorum dictam Thraciae regionem, locus est viginti fere stadiorum spacio, qui hordeum producit quo homines vescuntur, equi vero & boues & caetera animalia abstinent: imò fues etiam & canes excrementa hominum qui mazam aut panem ex hordeo illo comederint, auersantur, tanquam mortis periculo, Aristoteles in Mirabilib. Solent nostri carnem quam fumo indurare voluerint, dies aliquot copioso sale aspersam in vase aliquo relinquere: in cuius fundo partim liquefcente sale, partim saniam remittente carne, ius colligitur, cuius gustu gallinaceum genus mori putant aliqui: suis etiam nocere, si copiosius eis detur: quam obrem modicum ad reliquam potionem affundunt. Sus crebro potum desydrat, aetate potissimum, Florentin. Scrofae bis die vt bibant, curant, lactis causa, Varro. Cum omni quadrupedi per aetatem sitis sit infesta, tum suillo maxime est inimica, quare non vt capellam, vel ouem, sic & hoc animal bis ad aquam duci praecipimus: sed, si fieri potest, iuxta flumen, aut stagnum per ortum canalicula detineri, quia cum sit astuosissimum, non est contentum potione aquae, nisi obefam illuuiem, atque distantiam pabulis aluum demerferit ac refrigerarit: nec vlla re magis gaudet, quam riuus atque conuoluo lacu volutari. Quod si locorum situs repugnat, ne ita fieri possit, puteis extracta & large canalibus immissa praebenda sunt pocula, quibus nisi affatim satientur, pulmonariae sunt, Columella. Suillum pecus in luto se volutans & aquam turbidam bibens pinguescere audio, Aelian. Sues inebriantur vinacis saturati, Athenaeus. Item face vini in colluuiem eorum mixta. Perisique animalium est pinguitudo sine sensu: quam causam fues spirantes a muribus tradunt arrosas, Quin & L. Apronij consularis viri filio detractos adipes, leuatumque corpus immobili onere, Plin. Vere sus vsque adeo pinguitudine crescere solet, vt se ipsa stans sustinere non possit, neque progredi vsquam: itaque eas si quis quod trahere velit, in plostrum imponit. In Hispania vltiore in Lusitania cum sus esset occisus, Atilius Hispaniensis minime mendax, & multarum rerum peritus in doctrina dicebat, Lucio Volumnio senatori missam ossulam cum duabus costis quae penderet III. & XX. pondo, eiusque suis a cute ad os pedem: & III. digitos fuisse. Cui ego: Non minus res admiranda, quam quae nunc est dicta, in Arcadia scio esse spectatam suem, quae pra pinguitudine carnis non modo surgere non posset, sed etiam vt in eius corpore forex exefa carne nidum fecisset, & peperisset mures. Hoc etiam in iuuenca factum accepi, Varro. Crescentensis ex eodem sic habet, In Lusitania fertur sus esse occisus, qui fuit xiiij. pondo, id est quingentis septuaginta quinque libris: eiusque suis a cute ad os pedem & tres digitos fuisse, id est lardum cum carne vno pede & tribus digitis crassum. Audio etiam nostra memoria Basilea porcum ab oleario (sic voco illum qui oleum e iuglandibus exprimit) faginatum, pinguitudine tantum profecisse, vt excavaata a muribus foramina in corpore eius reperta sint. Pinguescunt sexaginta diebus, sed magis tridui inedia faginationem orsa, Plin. Sex diebus sensibilibus pinguescit, Albert. legendum sexaginta, non sex, cum Plinio & Aristotele. Nam & nostri tribus fere mensibus sui faginando opus esse aiunt. Angli aliquando per integrum annum faginant porcum, cuius pinguis solidius & lautius fieri voluerint, vt dicam in F. Sus facillime omnium ad quoduis pabulum affuecit, & celerime quoque in pinguedinem proficit, pro sui corporis magnitudine: sexaginta enim diebus pinguescit: quantum autem profecerit, ij cognoscunt, quibus ea res curae est, vbi ieiunium ad faginam confluxerint: pinguescit fame praefatigatus triduo: & caetera quoque omnia fere melius praefatigata fame pinguescunt: faginant a triduo iam qui fues obefant. Thraeces per faginam, cum primo die potum praehucrint, post interposito vno die praebent, tum duobus, deinde triduo, atque ita subinde augendo numerum vsque in septimum, curant, Aristot. Nostri haec circa potum non ita obseruant: sed post cibos quosdam, vt fabas & pisca, potum eis vilem esse putant: post autem non item, ne liquidior reddita mox per aluum dilabatur. Pinguescit hoc animal hordeo, milio, sicu, glande, piro, cucumere. Sed maxime tum hoc, tum caetera, quibus venter calidus est, quiete, immotioneque pinguescunt: caeterum fues pinguioribus redduntur, etiam cum in luto se volutant, Aristot. Et rursus, sed praecipue alunt

alunt & opimant fues & cicer: cibis denique non simplex, sed varius fagina optima est: gaudent enim fues pabuli mutatione, quemadmodum & caetera animalia: tum etiam fieri aiunt cibi varietate, vt partim inflectur, partim impleatur carne, partim opimetur. Intellego suillum pecus sese in luto volutans, ac turbidam aquam bibens, cum pingue euadere, tum cibis qui vehementer insent & explant, delectari: tum etiam quietem & suile tenebris oppletum appetere, Aelian. Tum pistores scrospasci qui alunt fursure fues, Plautus in Capt. Porcos aliqui farina & fabis faginant, vt in Elfatia Germaniae: multum enim & cito inde proficit pecus: alij (puto) farina hordeacea cum lacte a quo butyrum extractum est. Sues in alpibus qui sero lactis faginantur, carnem meliorem & albiorem habent vt audio, quam qui glandibus pascuntur. Sed est quando nimium repleti sero, & ventre distenti periclitantur, nisi mox aluus fluat, ij praefertim porci qui ita pasci non fuerint affueti. Nutritur hoc animal praecipue glandibus, faginatque tritico fursure, araeque reiectamentis, ac denique ipso frumento: hordeum autem praeter hoc quod pinguefacit, etiam vt partus facilis sit ipsum animal reddit optimè perspirabile, Florentin. in Geopon. 19.6. Andrea a Lacuna interprete. Graecus codex sic habet, *Αἰ γὰρ κρέματι τρεῖς πῶλαιεν, καὶ ἑκατὸ πῶλον ἄνθρωποι ἐν ἀλγεῶσιν ποιῶσι τὸ ζῶον*. Cornarius vertit, Hordeum autem supra hoc quod pinguefacit, etiam ad generationem indifferens animal facit, nullo sensu. Andreas a Lacuna sensum quidem aliquem exprimit, sed ineptum: neque enim faginantur fues vt facilius pariant, cum contrarium potius accidat, & lactis etiam penuria laborent quae pinguioribus sunt. Ego pro *ἄνθρωποι* lego *πόδες*, hoc est gustum & saporem: hoc sensu, faginat hordeo fues, non solum pingues, sed etiam melioris saporis in cibo fieri, vt *ἰσχυροτέρων* verbum interpretetur praeflare & excellere: *ἀλγεῶσιν* enim excellens est: nec refert non vstitutum esse hoc verbum, cum non pauca huiusmodi in Geoponicis reperiantur vt pote a recentioribus Graecis conscripta aut certe collecta. Confirmat sententiam nostram Varro, his verbis: Hoc pecus alitur maxime glande, deinde faba & ordeo, & caetero frumento: quae res non modo pinguitudinem efficiunt, sed etiam carnis iucundum saporem. In regionibus quae cereuisiam bibunt, hordeo pro cereuisia coquenda inacerato in aqua, optimè faginantur. Nostri auenam, secale, & glandes eis obiciunt. Pistores ac molitores fursure pascunt. Tum pistores scrospasci qui alunt fursure fues, Plaut. Capt. Olearij reliquijs iuglandium expresse ab eis oleo maxime pingues reddunt. Non aliunde magis quam loti palustris radice fues crassescunt, Plin. Et alibi, Filicis vtriusque radice fues pinguescunt. Reliqui ad faginationem pertinentes cibi, dicti sunt superius inter cibos simpliciter. Scrofa nimium pinguis parum lactis habet, & porcellos alere non potest. Tam fues, quam caetera animalia omnia solent, cum lactantur, extenuari, Aristot. Sexta pars ponderis quantum ponderarit viuus (sus faginatus) absumitur occiso in pilos, sanguinem, & reliqua id genus, (excrementa.) Aristot. M. Varro principatum dat ad agros lactificandos turdorum simo ex auarijs: quod etiam pabulo bouum suumque magnificat, neque alio cibo celerius pinguescere asseuerat, Plin. Sus in regionibus calidis propter viscosi motum humidum, maior & obefior euadit quam in frigidis, Albert. Frisij qui maritimam Germaniae oram habitant, boues & porcos vno eodemque cibo faginant: boui enim ad praesepe ligato hordeum cum suis folliculis siue glutinis praebet: id bos dentibus non comminans, deglutit, & ex molliore tantum eius parte, quae emolliri in ventriculo eius potuit, nutrimentum capit: reliquum cum stercore reddit. Porcus igitur caudae bonis alligatus, vt aiunt, hordei grana cum stercore emissa mandit atque pinguescit, Albert. Sues vtriusque sexus castrati, celerius pinguescunt. De castratione vero eorum cap. quinto dicam.

In luto volutatio suillo generi grata, Plin. Haec eorum requies est, vt lauatio homini, Varro. Sus nulla re magis gaudet quam riuus atque conuoluo lacu volutari, vt superius in mentione potus recitauit ex Colum. Volutatione in luto pinguescit, Arist. Ephefius Heraclitus ait fues caeno, cohoitales aues puluere vel cinere lauari, Columel. Cur stercoreibus fues gaudeant? Medici rationem reddunt, quod iecur habeant maximum, quae quidem sedes cupiditatis siue libidinis est. Aristoteles vero quoniam naribus crassis interceptisque sunt, idcirco vim hebetem olfactandi habere, itaque foetorem acquirere percipere scripsit, (*ὅτι πικρὸν ἔχει τὸν ὄσφρα, καὶ ἰσχυρὸν τὸν ὄσφρα, καὶ ἰσχυρὸν τὸν ὄσφρα, καὶ ἰσχυρὸν τὸν ὄσφρα*). Alex. Aphrodisiensis Problem. 1. 136.

Mares non vltra trimatum generant, Plin. Apro ad tricennium probitas coeundi edurat: vetustioribus proles deterior gignitur: nullus enim praeterca profecit ei accedit, nulla virtum recreatio: solet inire pabulo satiat, & cum alteram non subegerit, vel intus breuior agitur, & foetus corpore minore creatur, Aristot. Verres octo mensium incipit salire, permanetque vt id rectè facere possit, vsque ad quartum annum, deinde castratur, faginatque quoad perueniat ad lanium, Varro. Ad foeturam verres duobus mensibus ante fecerendi. Prodest apro coeundi hordeum apponere pabulo: quod idem & scrofae foetaz commodum est, sed elixum, Aristot. Verres vniuerso sus sufficit vel decem suis implendis, Florentin. Verrem subantis audita voce, nisi admittatur, cibum non capere aiunt, vsque in maciem, Plin. Homerus non ignorans vt sus videns foeminam sese extenuet, & carnes atterat, facit mares separatim a foeminis cubare, Aelian. Locus Homeri est Odyf. 2. circa initium. Verres propter copiosum humorem multum ac diu coit, quoniam calidus non est, Alber. Maribus in coitu plurima est asperitas: tunc inter se dimicant in durantes attritu arborum costas, Text. de suis simpliciter: cum Plinij de feris tantum suis haec verba sint. Equos & canes & fues in initum matutinum appetere, foeminas autem post meridiem blandiri, diligentiores tradunt, Plin. Mas si pinguet, inire omnibus anni temporibus potest, nec solum in terdium, sed etiam noctu, aut certe matutino potissimum tempore: senescens autem minus subinde agit, vt dictum est: saepe qui vel per aetatem, vel per infirmitatem suae naturae nequeant expedite coire, quum foemina impotens sustinenti maris sessa clunes demittat, cubantes vna cum foemina coeunt, Aristot. Foeminae senectute sessa cubantes coeunt, Plin. Aegyptij suem (*πῶλον*) animal profanum existimant: videtur enim praecipue iniri decrescente Luna, Plutarch. in lib. de Iside. Sues saepius coeunt pariuntque propter teporem & pabuli vbertatem, vt alia etiam animalia quae cum homine viuunt, Aristot. Sues agr. stes semel (anno) coeunt, domestici saepe: nimirum propter pabulam, calorem atque laborem: quippe cum Venus comes fatitatis sit, &c. Aristot. probl. 1. 10. 46. Plutarchus etiam causarum naturalium quaestione 21. inquit cur scrophaz siue domesticaz porca, & sapius, & alij atque alij anni partibus foetaz sint, cum fues ferz omnes & semel tantum quotannis, & propè circa idem tempus, nimirum cum aetas appropinquat, pariant: Vnde Apud quendam legatur, *Μηκέτι, νυκτὸς ἔειν, ἔκειν πάλιν ἀφροτέρη σὺς*: hoc est, Non amplius plure nocte qua pepererit porca agrestis. Reijcit autem causam similiter vt Aristoteles in alim. nam & laborem: quod domesticis alimentum abunde semper suppetat, nec vt feraz id inquirere, ac saepe sibi metueret cogantur: sed neque adeo laborent, cum a subulcis parum separentur: agrestes vero passim per montes vagantur, vnde nutrimentum omnem corpus consumitur. Aut forte, inquit, domestici

fibus porcos finunt cum matribus: sed eos, cum iam pasci possunt fecerunt. Vbi fues pepererint, porcellos vna cum matribus relinquentes bimestre, eos postea fecerunt, matresque denuo supponunt: vt ex toto anno, octo quidem menses digerantur in ipsam impregnationem, quatuor vero, in educationem emissorum in lucem, Florentin. Vbi facultas est transigendi, venditis qui subinde nati sunt, celerior matribus foetura reparatur, Pallad. Hybridam ex sue domestica & apro natum suam appellant aliqui. Vide plura in apro C.

Morbi suum, Aconitum enecat pantheras, fues, lupos, bestiasque omnes in carnibus obiectum, Dioscorides: sed apparet eum de suis feris loqui: feris enim tantum aconitum & alia venena obiectum venatores: quamquam domesticis quoque, vt quibuscumque alijs animalibus letale est aconitum. Syanchus, Συαγγα, radix qua fues a venatoribus capiuntur, Hefych. & Varin. Videtur autem non alia hanc radicem quam aconiti esse, cum & radix similiter vsurpetur, & strangulando, (vnde & aconito pardalianchi cognomen,) similiter quod ex vocabili compositione apparet, mortem inferat. Sues necat chamæleon albus, radice scilicet cum polenta & hydrelæo subacta, Dioscor. vide in Cane C. Succus radicis chamæleonis candidi occidit canes fuesque in polenta: addita aqua & oleo contrahit in se mures ac necat, ni protinus aquam sorbeant, Plinius. Elleboro nigro equi, bœnes, fues necantur: itaque cauent id, cum candido vsuantur, Plinius. Sues cum imprudenter hyofcyamum comederint, et si ægerime afficiuntur, (resoluntur & conuelluntur, Hermolaus) tamen reptantes sese ad aquas trahunt: quo profecti, caneros legunt, & deuorant, eorumque cibo ad incolumitatem restituntur, Aelianus. Hyofcyamo potu fues insanire, vnde ἰσοκυαμῶν pro insanire & delirare, Pherecrates Κορυναῖος, Varinus. Ἰσοκυαμῶν, καὶ τὸ πῶς, Hefychius. Hyofcyamus quidem Latine ad verbum fabam suillam sonat quoniam fues, ut Aelianus refert, pastu eius conuelluntur presenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint, Marcellus Vergilius. Sed nos alia de hyofcyamo Aeliani verba interprete Gillio, proxime recitaueramus: quæ magis probo, quoniam & Hermolaus similiter legit Corollario 682. Χαίρα ἀβλαστον, legitur inter nomenclaturas Xanthij herbæ apud Dioscoridem, sic dictum, vt ipse conijcio, non quod choeros, id est porcôs, sed quod choerades siue serophulas tollat: nam & contra tumores, Dioscoride teste, vituliter emplatri modo imponitur. Herba quam nostri anserinum pedem a foliorum figura nominant, quam Hieronymus Tragus Tomi primi de plantis cap. 101. inter solana describit, (& à Germanis nonnullis à suum pernicie schvveinstodi, & seuwplag appellari scribit,) suis si forte ederint venenosa esse creditur, idque non raris experimentis constare ait. Eadem forte chenopus Plinij fuerit, cuius ille semel tantum meminit in 8. quoniam & nomen conuenit, & vis forsitan venenata: huius enim & rumicis flores apes non attingunt, vt Plin. scribit: quamuis inde non sequitur vel homini vel sui venenatum esse, vt neque rumex est. Ego coniecturam tantum affero. Quin & serophularia maior, foetida herba, vrticæ ferè folijs, &c. (nostri vocant brinnvurtz, id est herbam spadicæam, à colore: vel schvveintze nachtschatt, id est solanum nigrum, improprie tamen) sullo generi exitio esse fertur. Eupatorio aquatico, (vt pharmanopolæ quidam vocant; Ruellius hydropiper, nostri ceruinum trifolium, &c.) hirundinaria, quam aliqui asclepiadem putant: & arcio, id est personata seu lappa maiore, tum fues tum pecudes omnes abstinerè audio.

Si quæ reptilium bestiarum fues momorderit, ipsam remedijs dictis in læsis pecoribus, (bub. ouib. capris) curabuntur, Didymus. Nihil æquè aduersari serpentibus quam caneros, fuesque percussas hoc pabulo sibi mederi, (Thrasyllus author est,) Plin. Sues à scorpionibus in Scythia interimuntur: quanquam cæteros virulentos ictus minimè sentiunt: & nigri eorum potissimum pereunt: quisque tamen celerrimè interit, si ictus adierit aquam, Aristot. Scorpiones in Scythia interimunt etiam fues, alioquin viuatores contra venena talia, Plin. Sues ægre fert hyemem, facileque à frigore labefactatur: quocirca ipsis extruunt haras, ex quibus hyeme non educuntur prius quam glacies (pruina) prorsus discussa fuerit, Florentin. Χαλαζα, morbus quidam suum; Hefych. & Varin. Latine grandinem vocant recentiores, vocem Græcam interpretati: reperuntur enim in carne suis gradinofæ grana quædam alba & rotunda, grandini similia, & similiter sparsa, magnitudine lentis. Vnum ex omnibus quæ nouimus animalibus, sus grandinem concipit, Aristot. (Atqui gallinæ etiam præsertim albæ, sapius grandinofæ apud nos reperiuntur.) Hinc & verbum χαλαζῶν factum, id est grandine laborare, vt ὀσπρίων, ὀσπρίων. Scholiastes in Pacem Aristoph. Suis plerumque est grandinosa caro: quo sanè argumento, chalaros dicit fues Græcorum natio: quia in mortuorū carnibus visatur χαλαζα, id est grandio: sed in viuentibus lateus graffatur morbus; Cælius. Χαλαζῶν χαλαροῦ ἐστιν, est autem hic morbus pecorum, (ἢ περιμύστων: suum melius dixisset) qui in viuentibus latet, apparet autem in dissectis, grandine carnibus eorum permixta & inharrente, Varin: qui & hoc Aristophanis citat, Σκεψόμεθ' εἰ χαλαζῶν. Eadem ferè Suidas: qui tamen χαλαζῶν verbum apud Aristophanem non simpliciter χαλαροῦ ἐστιν exponit, sed addit ἢ περιμύστων, vt pœta improprio & obsceno sensu hoc verbo sitivus: nec rectè aut proprie porcus grandinosus Græcè χαλαροῦ dicitur, contra Cælium & Varinum: quanquam suis grandinosi caro χαλαροῦ sit, id est laxa & mollis: & vt Aristoteles inquit, ὕδαλιαν: & grandinosos fues fieri dicit qui ὕδαλιαν sunt. Χαλαζα πῶς πῶν (lego ἢ) χόριων, Suid. Nostri hunc morbum vocant finnis alij pfin non. Angli mesell, quo nomine etiam pustulas (morbillos) puerorum vocant, à simili ferè figura coloreque: quam non in tra carnem sed in superficie cutis nascantur, &c. Itali gremm. Sued. Sic affectum nostri finnis, Angli meselled, Galli leprosum aut surfume, quod super lingua grandines quasi femina quædam sparsa appareant. Itali gremignos: Aristoteles χαλαζῶν & χαλαζῶντι. Lanij nostri vulgò dicunt suem nullum esse, qui non vt minimum tria grandinis grana habeat: sed ea nisi abundant non obesse: quod si in lingua vel vnicum appareat, vndiquaque grandinosos esse pronunciant qui fues publicè vendendos apud nos (ore diducto per insertum bacillum seu paxillum: quod coquos in mortuis suis facere apud Suidam legitur: nostri antequam emanant viuos sic inspiciendos curant) & in Gallia, & alijs etiam plerisque regionibus puto inspiciunt: est quando abundans quidem, nec vllum tamen in lingua indicium apparet. Elephantiacis venulæ sub lingua varicozæ fiunt ac nigrescunt: quod signum est etiam viscera ipsa in simili constitutione esse, qualis in porcis quibusdam circa interna videtur, quæ grandinis nomine insignitur, Aëtius. Grandinosi fiunt fues, (inquit Aristoteles,) quorum crura & collum & arui carne constant humidior, quibus partibus vel grandines plurimæ innascuntur: caro dulcior est si grandines habet patcas: sed si multas, humida valde, & insipida est. Facile qui grandent cognoscuntur: parte enim lingue inferiore grandines habentur, & si fetam dorso euellas, criorem in radice pili cuiuslibet videris. Pedibus etiam posterioribus constare non possunt, qui grandent: carent grandine cum adhuc lactent: tolluntur grandinos tipha, quæ vel in cibatu vtilis est, Hæc Aristoteles 8. 21. interprete Gaza: quem locum 70

Alberus

Alberus ex Auicenna, in eptè vt solet reddit his verbis: Porcietiam mollis carnis qui sunt castrati contingunt pustula in crure & collo & sæpe sunt istæ pustulæ sub lingua & sub axillis: & vocantur leprosi tales porci, &c. conuenit autem cisin cibo cicer & fues: Hæc Aristoteles non aduersus grandinem, sed simpliciter vt obestentur suis dari iubet. Index suis inualidæ, crur in radice setæ dorso euulsc, caput obliquum in incessu, Plin. Qui emunt fues, ex fetis à eerruce auulsis illos discernunt: nam si infectas eas cruore videant, id est circa radicem crassiusculam habentes saniam) ægrotare eos aiunt: su autem puras, bene se habere, Florentinus in Geopon. 19. 6. & 7. Atqui Aristoteles hoc ex fetis indicium de grandine sola scribit, non etiam alijs morbis: & similiter hodie multi suam grandinosum iudicant illum, cuius extracta setæ crassum humorem in radice retinent, & cauda teres fuerit: latam enim bonæ valetudinis signum faciunt. Sunt qui dies aliquot (circiter quatuordecim) porcis antequam macentur cineris non nihil in colluuiem eorum admisceant, præsertim de ligno nucis, vt eo remedio grandines abigant: alij eodem tempore, vel alijs etiam, lentis pugillum semper adijciunt. Sic affectos fues nostri non edunt, nec publicè vendi licet, vt neque Galli: pauperes tamen edunt quia paruo emuntur: obesse negant, nisi nimium grandinosa fuerit caro: ego ceu prorsus insalubrem & pessimi succi omnino relinquendam consulo. Χαλαζα, χαλαροῦ, grandio, collectio est sub cute buboni ac Aegyptiæ faba similis, vt inquit Pol-lux, dolorem si tangatur afferens. Dicuntur & in oculo grandines, cum segnis humor circa palpebras coierit, sed ita, vt id tuberculum digito huc & illuc impelli possit, Niphus. Vt ne porci ægrotent, Rhamni radicem tritam, in aquam vbi se proluit fues, proiecto, Galen. libro tertio de parabilib. cap. 101. Carnem Caballinam decoctam potu suum morbis mederi reperimus, Plin. Rubeta decocta & in aqua potu data, suum morbis medetur, vel cuiuscumque ranæ cinis. Idem. Sues non ægrotabunt, si nouem caneros fluuiales eis comedendos porrexeris, Didymus. Caneris quidem edendis ipsos sibi contra hyofcyamum & ictus scorpionum mederi in precedentibus dictum est. Druidæ Gallorum famulum herbam nominauere nascentem in humidis: & hanc sinistra manu legi à ieiunio contra morbos suum bouum que iusere, nec respicere legentem, nec alibi quam in canali depenere, ibique conterere poturis, Plinius lib. 24. Lappa canaria medetur suis effossa sine ferro, & addita in colluuiem poturis, vel ex lacte & vino. Quidam adijciunt & fodientem dicere oportere: Hæc est herba argemon, quam Minerua reperit, Suisbus huius remedium, Qui de illa gullaucrit, Plinius. Hæc an eadem sit cum argemone Ruellius dubitat. Pastores quidam hodie trichomane vtuntur pro suisbus ægris, & mirifice prædicant, Hier. Tragus. Vtuntur & carduo benedicto, vt vulgò nominant, & radice generis illius gentiana: quam nostri cruciatam à foraminum aut scætionum sponte nascentium in ca situ appellant: & radice herbæ quam vulgò ceruinam nigram vocitant, est autem genus felis vt conijcio.

Solet etiam (inquit Columella) vniuersum pecus ægrotare ita, vt emaciatur, nec cibos capiat, productumque in pascua medio campo procumbat, & quodam veterno presum somnos æstiuo sub sole capter, quod cum facit, totus grex tectro clauditur stabulo, atque vno die abstinetur potione, & pabulo: posttridie radix anguine cucumeris trita, & commista cum aqua datur sitientibus: quam cum pecudes biberunt, nausea correptæ vomitant, atque expurgantur, omnique bile depulsa cicercula, vel faba, dura miria conspersa, deinde (sicut hominibus) aqua calida potanda permittitur. Sues si affligantur incerto morbo, tota die & nocte includere oportet, nihilque interim nec cibi nec potus apponere, sed radices agrestis cucumeris comminutas, per diem ac noctem aquæ insundentes, aquam ipsam in potu eis posttridie offeremus: Ex qua quidem bibentes largius morbi causam paulò post vomitu reddunt, Didymus. Apud nos aliqui nescio ad quos morbos, fortè ipsis etiam incognitos, præsertim subitos, porcorum vel aures vulnerant, vel caudas abscondunt: nam venæ scætionis in hoc pecore nostri, quod sciam, non vtuntur. Canes, boues, fues, capræ, serpentes & bestia: alia cum impendentem pestem, tum verò terræ motum, & cæli salubritatem, & frugum fertilitatem præsentiant, Aelianus. Democritus phycus aphodeli radicis parum maceratæ singulis suisbus nutrimento iubet misceri tres minas: sic siquidem ante dies septem sanitatis firmitudinem ait fues recuperaturos, Didymus. Sues pestilentis affectu non corripuntur, aut correpti restituentur facile, si aphodeli radices in eam quam bibunt aquam inieceris, aut etiam vbi crebro lauauerit, Florentinus. Audio suisbus in pestilentis affectu, multos circa collum duos tumores (tubercula) oborti. Quare agros T assis anhela fues, ac faucibus angit obesis, (tempore pestis,) Verg. Polydium aliqui suū cibo contra pestilentem luem admiscant, Hieron. Tragus. Idem solani genus syluaticum baccis nigris ceruū magnitudine (aliqui Germanorum vocant porcorum herbam, alij baccas somni (suorvut, schlaffveere) aduersus periculosos (contagiosos) subitos & calidos suum morbos, quales per medios æstatis feruores accidunt, plurimum commendari ait, folijs scilicet in cibo datis: eamque ob causam vbi sponte nascens haberi non potest, à plerisque in hortis plantari: quod vero idem satiuam solanum esse asserunt, non assentior. Si pestis in suillum gregem inuasit, limacum spolia (cremata, vt aliqui volunt trita) in potu dabis, vt etiam bubus. Vel Saracenicam herbam (heidisch vwindkraut: sic nostri pleriq; vocant, quam Galli & Itali, coslum hortensum: reliqui vero Germani, chirurgi præsertim virgam auream Itolorum) aridam tritam in cibo. Aut lactucam (lattich, malim attich, id est ebulum) feridam in aqua elixam & minutatim incisam, ac rursus cum decocto suo iniectam, in colluuiem porcorum admiscebis, Hæc reperi in manuscripto quodam libro Germanico. Cauendum est ne ad præsepia bouum sus aut gallina perrepat: nam hoc quod decidit immistum pabulo, bubus affert necem: & id præcipue quod egerit sus ægra pestilentiam facere valet, Columella. Sues parari & emi solent sic: Illasce fues sanas esse, habereque recte licere, noxijque præstare, neque de pecore morbofo esse, spondènt? Quidam adijciunt perfunctas esse à febri, & à foria, Varro. Febritantium signa sunt, cum obstipæ fues transuersa capita ferunt, ac per pascua subito cum paululum procurrerunt, consistunt, & vertigine correptæ concidunt. Earum notanda sunt capita. quam in partem proclinentur, vt ex aduersa parte de auricula sanguinem mittamus. Item sub cauda duobus digitis clunibus intermissis venam feriamus, quæ est in eo loco satis ampla, eamque sarmento prius oportet verberari, deinde ab ictu virgæ tumentem ferro rescindi, detractoque sanguine colligari saligneo libro, vel etiã vlmco. Quod cum fecerimus, vno aut altero die sub tectro pecudem continebimus, & aquam modicè calidam quantam volent, farinaque ordeaceæ singulos sextarios præbebimus, Columella. Febrientibus ex cauda sanguis, est detrahendus, Idem. Cum à magno feruore in frigidam incumbunt, præsertim si non statim cogantur pergere in via, sed alibi consistere aut quiescere permittantur, membris omnibus conuelluntur, fiuntque spasmodici (spanaderig, atque ita aliquando percunt, nisi maturius recalescant. Vituli quidem sic affecti non euadunt. Infestantur & pediculis fues, ita vt cutis aliquando plurimum erodatur: tolluntur locis

illitis crema lactis, butyro, & sale multo, simul ad vnguenti modū decoctis: alij partes lotas purgatasq; fece vini liquida inungunt. Sus multum dormit, præcipue æstate, & tunc nisi frequenter excitetur, lethargo captus moritur, Albertus. Accidit eis etiam dolor capitis & grauitas, (aut scotomia, Albertus. *νεφροσπ*, lego *νεφροσ*, vel *νεφροσπ*, [Albertus habet *scarcyn*], de quo morbo plura dixi in Boue C. Gaza strumam interpretatur, nescio quàm recte. mihi non placet: nam & alui profluuium in suisbus eodem vocabulo significatur, vt infra dicam) quo plurimi laborare solēt: remediū est, vino adhibito naribus, eoq; ipso dilutis, sed difficulter eo quoq; periculo subtrahitur: biduo enim aut quatruiduo interitus obuenit, Aristot. Albertus hunc ex Aristotele locum reddens, Hoc morbo, inquit, moritur maior pars suum, propter collectos multos humores frigidos in capite, sed remediū quod apud Aristotelem huic morbo adscribitur, perperam refert ad profluuium alui. In hoc morbo vt in bracho quoque, auriculæ suum flaccidæ & deiectæ sunt, Idem. Suidas in *λεπθοια* hunc morbum *νεφροσπ* appellat, & febriū interpretatur cum capitis dolore: signum esse auriculas demissas, & oculos deiectos: remediū *γυμναστικόν*, Sunt qui cardui genus, quod vulgo carlinam (*aberuurtze*) vocitant, sic affectis dari consulant, (radicem videlicet in cibo minutatim incisam,) tanquam nihil hic morbus à pessilentia suum differat. Suem altero oculo amisso breui extingui magna ex parte nonnulli existimant, Aristoteles & Plin. Quadrupedum sues tribus morbi generibus laborant, quorum vnum raucedo vocatur, quo maximè fauces maxillæq; inflammantur, (ibi quidem propriè mihi videtur branchus vocari, alijs in locis impropriè, phlegmone potius in genere dicenda) sed idem malum, vel qualibet alia corporis parte contrahi potest. Iam enim plerunq; in pedem, aliàs in aurem decumbit. Putrescit protinus membrum, & vlcus serpit, donec ad pulmonem deueniat, quo tacto mors sequitur. crefcit hoc vitium celeriter, nec potest sus quicquam edere cum ita ægrotat, etiam si quantumlibet sit morbi incrementū, (*ὁ οὐδὲν ἐσθίει, ἔσται ἀρθεύου τοῦ πρὸς τὸ, καὶ ὀνομαζοῦ. potest autem καὶ ἰσθίει vel ad ἰσθίει referri, vel ad πρὸς, vt Gaza retulit.*) curatur à porcarijs, cum malū incipere senserint, haud modo quàm tota parte abscessa qua cæperit, Aristotel. interprete Gaza. vocat autem hanc alio morbum Græce *βρογχον*: & eo affici, *βρογχον*. Raucedo (*βρογχον*) potissimum eo anno, quo montes abunde tulerint, & pinguisimi sint. Iunat mora celsi dedisse in cibatu (quæ & homini contra anginam profunt, vt in medicamento diamoron, Niphus) & balneum multum & calidum, & venæ sub lingua sitæ cultello adacto sanguinem detraxisse, Aristot. *βρογχον*, *ὡς ἐστὶ τὸ πρὸς ἐν τῷ σπλάγχθον γινώσκουσιν τὸν βρογχον* (legerim, *κατὰ τὸν βρογχον*) *ἔσται ὁ μάλα δεινὸς φθίσις*, Hesyech. & Varin. hoc est, Branchus morbus est circa fauces quo sues maximè intereunt. bronchia quidem medicis vocatur singuli arteriæ asperæ cartilaginei circuli. *βρογχον*, *ὡς βρογχον*, *ὡς βρογχον*, *ὡς βρογχον*, Var. *βρογχον*, morbus suum, Suidas. Idem in voce *ἀσθμα*, *βρογχον*, scribit esse morbum in parte aliqua corporis porcini, *νεφροσπ* vero febriū (id est totius corporis) cum capitis dolore. Branchus aliquando dilatatur sub gutture, & incidunt in synanchen: & tunc multum moent pedes, & moriuntur intra tres dies, Albertus: &c. vt Aristoteles. Strumosis sub lingua sanguis mittendus est, qui cum profluxerit, sale trito cum farina triticea confricari totum os conueniet. Quidam præsentius putant esse remediū, cum per cornu singulis ternos cyathos gari demittunt: deinde fissas tales ferularum lineo funiculo religant: & ita collo suspendunt, vt strumæ ferulis contingantur, Columella. Non facile autem dixerim, crauranne an branchon Aristoteles, strumam appellet in suisbus. Crauram enim strumam Gaza interpretatur: sed remediū sanguinis sub lingua detrahendi branchon conuenit: quod si quis neutrum horum strumam esse contendat, doceat meliora. Autoritate Plinij nonnulli asserunt strumam esse scrophulam, in qua concretæ quædam & puræ (forte, purulentæ) & sanguinæ quasi glandulæ oriuntur, Niphus. Suillum genus morbis obnoxium est, anginæ maximè & strumæ, Plin. Guttur homini tantum & suisbus intumescit, aquarum quæ potantur plerunq; vitio, Idem. Angina sub faucibus apostema est, quod suisbus maximè accidit, Syllaticus. Sues moriuntur angina acerrimè, Plautus in Trinummo. Noltri sideritiū illam quæ est latissimo folio, scopas regias vocant: medetur anginis suum, Plin. Herba impia vocatur incana, rorismarinari aspectu, &c. Aliqui sic appellatam, quod nullum animal eam attingat, existimare: hæc inter duos lapides trita feruet, præcipuo aduersus anginas succo, lacte & vino admixto: mirumque traditur, nunquam ab eo morbo tentari qui gustauerint: itaque & suisbus dari: quæque medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interimi, Plinius & Hermolaus Corollario 767. vbi antipatrem vulgò dictam herbam (filium ante patrem, vel Christophorianam, & oculum consulis,) ab impia Plinij diuersam esse docet, nec aliud. Herba trinitatis vulgò dicta, à triplici florum colore, qui violas Martias reliqua specie omnino referunt, *freisamkrut* vtilis est suisbus angina, id est calido gutturis abscessu laborantibus. Habet sanè hæc herba violæ Martiæ vires, quod ex gustu saporeque conijcio, quamuis odore caret: commendantur autem etiam violæ flores, aut quod in eis purpureum est, ad anginas à Dioscoride. Tonsillæ in homine, in sue glandulæ, Plin. Si tonsillis (paristhijis) infestentur sues, sanguis ex humeris detrahatur, Didymus. Tubercula quædam faucibus & gutturi porcorum innascuntur, quas Angli (vt audio) sua lingua *kyrnel* nominant, quod malum ad anginam referendum puto. Nam quæ extrinsecus in collo nascuntur tubercula, & matura pus aut sanie emittunt, eū vel à sue attrita, vel à porcario secta fuerint, periculo vacat, & cherades vel scrophulæ, ni fallor, appellari possunt. Morbus quæ nostris *ranzen* appellat, Itali quidam (vt audio) sidor, non contagiosus quidem, sed admodum periculosus est suisbus: mors enim ferè intra biduum sequitur: quare vulgus imprecando etiam homini huius morbi nomen vsurpat, cum nihil quod sciam simile in hominem cadat. Nascitur hoc malum in inferiore oris faulli parte, in ipsa (puto) maxilla eo spatio quod inter anteriores & posteriores dentes est: induratur enim pars illa cornu intar, absque vilo tumore, colore albicat: inter hunc scirrhum & carnem sanam acus cum filo inserto, traicitur ore distento per immixtum baculum: sic cleuatus filo scirrhus ferro rescinditur, atque ita curantur plerique: nisi ferè forte sectio adhibeatur. Sunt qui radicem gentianæ illius generis quod à dissectæ radicis figura cruciatam nostri vocitant, (vt supra dixi, & pluribus in Boue C.) aduersus hunc morbum pabulo aut potioni admixtam præbent, quare & à morbi illius auxilio *ranzenkrut* appellant nonnulli. Sed nostri ferè omnes, præsertim periti lanij, sectione potius tanquam certiore præsidio vtuntur. Accidere hoc eis aiunt si colluies nimis calida detur: quod & aliàs noxium esse audio, arteria aspera (nostrates vocant *de vvesel verstrupf*) inde ascripta, & exulceratis nonnunquam vel aliter læsis intestinis. Sues qui rangam (vt Germanico nomini terminationem Latinam addam) patitur, cibo & potu abstinet (quod Aristoteles etiam *ἀσθμα βρογχον* scribit) ac vertigine laborat. Est præterea malum quod in superiore oris parte (in palato) intra dentes, sed iuxta eos nascitur, durities quædam quæ spatium non maius vngue humanæ occupat, hanc ferro resoluunt lanij, & vt possunt rescant: vocant autem *die sesen*. Eiusdem nominis morbus, re

bus re tamen vt puto diuersus non nihil, in equi etiam palato nascitur, vt inter equorum morbos scripsi. Hinc (tempore pestis) canibus blandis rabies venit, & quatit agros. Tuffis anhela sues, ac faucibus angie obsecis, Vergilius. Radix herbæ consiliginis, quam nuper inuentam diximus, suum quidem & pecoris omnis remediū præfens est pulmonum vitio, vel traiecta tantum in auricula. Bibi debet ex aqua, haberique in ore assidue sub lingua: superficies eius herbæ an fit in aliquo vsu, adhuc incertum est, Plinius. Sues nisi potu affatim satientur, pulmonaria fiunt: isque morbus optime sanatur auriculis inserta consiligine (quod in ouibus etiam pulmonarijs fieri iubet:) de qua radícula diligenter ac sæpius iam locuti sumus, Columella. Idem facit radix hellebori nigri per auriculam bouis aut suis traiecta, itemque ad alios vsus, saltem extra corpus. Intra corpus enim consiliginem dare non ausim, quamuis medicus non indoctus atatis nostræ pulmonarijs etiam hominibus intra corpus sumentem dam consulit, nec tamen vel autoritate vel experimento vilo id confirmat. Sed plura de hac herba scripsi in Boue C. & in Lupo a in aconiti mentione. Lanij nostri rarum esse suem aiunt, qui non aliquo vel hepatis, vel pulmonis, vel alio vitio laboret: reperiri enim in pulmone aliquando alba quædam tubercula, magnitudine dimidiatæ iuglandis: & pulmonem aliquando costis sine membrana saccingenti adherere (quod bubus etiam accidere audio, vulgò vocat *angheffr*.) In hepate vero viticæ quasdam aqua plenas (*ὁ δὲ τὸν οὐδὲν, vassergallen, vasservlaterm*), conspicit. Nauseantibus salutaris habetur eburnea scobis sali fricta & fabæ minutæ fressæ commixta, sciunisque prius quam in pascua prodant obiecta, Columella. Animal hoc voracissimum natura exiit, quare potissimum splene laborat: danda est autem bibenda aqua, in qua myricina: prunæ extinctæ sint. Hominibus vinum loco aquæ in isdem prunis insulum opitulatur, Didymus ex Democrito. Solet etiam vitiosi splenis dolor eas infestare, quod accidit, cum siccitas magna prouenit, & vt Bucolicon loquitur poema. Strata iacent passim sua quæque sub arbore poma. Nam pecus insatiabile est: sues enim, dum dulcedinem pabuli consecantur, supra modum æstate splenis incremento laborant. Cui succurritur, si fabricentur canales ex tamaricibus, & rusco, & epleantur aqua: & deinde stentibus admoueantur. Quippe ligni succus medicabilis, epotus intestinum tumorem compescit, Columella. Ad eò mirabilem myricæ antipathiam cõtra alienem faciunt, vt asserunt, si ex ea aluicis factis bibant sues, sine liene inueniri: & ideo homini quoque splenetico cibum potamque dant in vasis ex ea factis, Plinius & Constantinus monachus. Apud nos tam parua crefcit myrica, vt rarò stipis eius ad digitum crassitudine duplus sit: quamobrem nec alui inde fieri possunt suisbus, nec vasa homini: pocula tamen ex pluribus paruis taleis hærente adhuc cortice, ambiente supra infraque ligneo circulo parantur, vt vegetes seu vasa vinnaria ex pluribus ligneis asseribus fieri solent. Ad suum vero medicinam, decoctum eius in potu datur. Tamaricis radicem vel folia trita ex acetò bibat, qui de splene laborat, cuius vsum si experiri vuleris, da porco edendam: per dies nouem, cum cum occides sine splene inuenies, Marcel. A splene etiam herba consumit splenem suum: Vide in Boue C. Alui profluuium (quod similiter vt capitis dolorem & grauitatem strumam, *νεφροσπ*, nominant, vt supra dictum est: Suidas *νεφροσπ*) suisbus irremediabile incidit, Aristot. Aliqui sutes empturi perfundas esse à febris & à foria stipulantur, Varro. Vno tempore herbæ nouellæ & immaturæ porcis aluum citant, vnde emaciuntur, Columella. Porci quidam in alpbis sero lactis non assueti, si nimium biberint, rumpi aliquando periclitantur, nisi aluus maturè fluat. Sui dysuria vel ischuria laboranti quidam grana lathyridis aliquot præbent, vt audio.

Plurimis vita ad annos quindecim: aliquibus etiam propè ad videnos, Aristot. Vita ad quindecim annos, quibusdam & videnos: verum efferantur, Plin.

D.

Sus animal est impurum & vorax, *μακάρον καὶ γαστρεμάχον*: quare eos etiam qui partes corporis eis similes habent, naturam quoque eis non dissimilem habere conijcimus, Adamant. Qui porco similem habent frontem, supercilia, labra, os, vel collum, homines iudicantur inepti, stolidi, improbi, iracundi, *μακάρον, ἀσθητός, σκαυός, ἀσπρόσθητος*, denique *ὄσπρις*, vt in B. recitauimus. Sui animam pro sale datam vulgò fertur: vide in fra ab initio capitis sexti. Sues quoniam hebetiore sensu sunt, inarticulata corda habent, Aristot. 3. 4. de part. anim. Sunt qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisque corporum magis aut minus bruta esse, vt ostrea & testudinis: boum tergora, fetas suum obflare tenuitati imbecantis spiritus, nec purum liquidumque transmitti, Plinius. Animalium hoc maxime brutum, animamque ei pro sale datam non illepide existimabatur. Compertum agnita voce suarj furto abactis, merfo nauigio inclinatione lateris vnus remeasle. Quin & in orbe forum nundinarium domosque petere discunt, Plin. Porcularis vocem suillum pecus sic agnoscit, vt etiam si ab eo procul seductio fuerit, appellentem intelligat, cui quidem rei testimonio est id quod proxime sequitur. Cum maris prædones ad Tyrrenam terram piraticam nauem appulissent, ex hara permultos sues furto abactos imposuerunt in nauim, quam soluentes ad nauigandum incubuerunt. Subulci præsentibus piratis silentium tenebant, suesque eatenus abduci quiescebant, quoad ex portu latrones se eripissent, & à terra soluisent. Tum vero suisbus audiri solita suarj quam maxime poterant exclamantes, eos retro versus ad se reuocabant. Porci primum vt sub latum clamorem pastorum exaudierunt, statim se in alterum nauis latus compellent, eam euerterunt: malefici piratæ naufragio quam mox funditus perierunt, sues ad suos enatarunt, Aelianus. Sus animal impurum, cæno, & lacunis maximè gaudet: vt tam crassi & hebetes ei sensus quam ingenium existimetur. Primus scrofa fetus prima vbera fugit & deinceps cæteri sui quisque gradu & ordine. Io. Tzetzes, & alij, vt in C. recitauit. vbi hoc etiam diximus à serosis nonnullis suos porcellos deuorari. Pascere gregatim pro arate velle videntur, Aristoteles. Sui grunnitus terribilis: præcipue autem vno percusso cæteri grunniunt, & quasi condolentes accurrunt: sed mox oblitici sui planctus ad cænum cibumque redeunt, Obscurus. Nostri sic concurrantes inter se sues, vt viribus coniunctis mutua ferant auxilia, ad vim vel arcendam vel inferendam homini aut alteri animanti dicunt *rûchlen*, alij *revvlen*. Sues aiunt si capite ad cælum verso portaueris, non grunnire, Ant. Mizaldus. Verres vnus in grege porcorum alijs pugna deuictis imperat, & gregem sibi deditum habet. Hoc dissidij & pugnæ tempore, vel aliter etiam libidine ardentibus non tutum est accedere: neque enim homini, neque pecoribus parcunt: præcipue vero albus vel libidus indutos infestant, Mich. Herus. Sues Belgici proceritate, robore & celeritate præstant, ad eò vt infucto cuiuspiam accedenti, non minus quam luporum periculorum ingruat, 70 Strabo. Sui & crocodilo natura eam conciliauit amicitiam, vt impune sues circa Nili ripas obuerfentur, neque à

crocodilis offensam vllam patiantur, Calcagnin. Sui serpens aduersatur, quia deuoratur ab ea, Aristot. Muste-
 la & sues dissident, Plin. Sus (id est sues aliquot coniuicti, Ephesus) etiam lupo obistere repugnareq; potest,
 Aristot. Lupos aiunt cum sint nati sues, trahere vsque ad aquam, quod dentes feruorem carnis ferre nequeant,
 Varro; intelligendum sues a lupis deuorari, non contra. Minimo suis stridore terrentur elephantes, Plin. Ele-
 phas exhorreuit porcelli recens nati vocem, Zoroastres in Geopon. Elephanti ex animalibus maxime exhor-
 rent hircum, cerasten, (arictem intelligo,) & porcum: quibus sane machinamentis Romani elephantos Pyrthi
 regis primum vertentes, victoria sunt potiti, Volaterran. Vide plura in Elephanto D. Iam visus est leo, qui cum
 suem aggredere, vt fetis horrentem aspexit, fugeret, Aristot. Lupus aliquando capram aut suem auricula mor-
 dicus apprehendit & aliquo secum deducit, vbi commodè & secure denoret, vt pluribus retuli in Lupo D.
 Porcos sequi eos a quibus cerebrum corui acceperint in ossa, quidam scripserunt, Plinius & Sextus, vt Aggre-
 gator citat. Vide infra in Hd. Nigidius fugere tota die canes conspectum eius qui è sue ricinum eucllerit, scriptu
 reliquit, Plin.

E.

Subulcus debet consuefacere, omnia vt faciant ad buccinam. Primo etiam in cluserunt, cum buccinatum est,
 aperiant, vt exire possint in eum locum, vbi ordeum solum in longitudine sit. Sic enim minus deperit, quam si id
 in acenuo positum est, & plures facilius accedunt: ideo ad xii. conuenire dicuntur, (ideoq; ad buccinam conue-
 nire dicuntur, Crescent.) vt syluestri loco dispersi ne dispereant, Varro. Custos porcorum (inquit Columella)
 sit vigilans, impiger, industrius, nauus. Omnium, quas pascit, & matricum, & iuniorum meminisse debet, vt v-
 niuscuiusque partum confideret. Semper obseruet enitentem: claudatq; vt in hara factum edat. Tum denotet
 protinus quotque & quales sint nati, & curet maxime ne quis sub nutrice aliena educatur: nam facillime porci, si
 euaserint haram, miscent se, & scrofa cum decubuit, æque alieno ac suo præbet vbera. Itaque porculatoris maxi-
 mum officium est, vt vnamquamque cum sua prole claudat, qui si memoria deficitur, quo minus agnoscat cul-
 que progeniem, picæ liquida eandem notam scrofae & porcis imponat, & siue per literas, siue per alias formas v-
 numquenq; factum cum matre distinguat: nam in maiore numero diuersis notis opus est, ne confundatur me-
 moria custodis. Attamen quia id facere gregibus amplius videtur operosum, commodissimum est haras ita fabri-
 care, vt limen earum in tantam altitudinem confurgat, quantum possit nutrix euadere, lactens autem supergredi
 non possit. Sic nec alienus irrepit, & in cubili suam quisque matrem nidus expectat, qui tamen non debet octo
 capitum numerum excedere. Non quin ignorem fecunditatem scrofarum maioris esse numeri, sed quia celer-
 rime fatiscit, quæ plures educat. Atque eæ quibus partus summittitur, cocto sunt ordeo sustinenda, ne ad maciem
 summam perducantur, & ex ea ad aliquam perniciem. Diligens autè porculator frequenter suile conuerrat, & fa-
 pius haras: nam quamuis prædictum animal in pabulationem spurcè versetur, mundissimum tamen cubile desi-
 derat. Hic ferè cultus est suilli pecoris recte valentis. Et rursus, Nec vt ceteri greges vniuersi claudi debent, sed per
 porticus haræ faciendæ sunt, quibus aut à partu aut etiam prægnates includantur: nam præcipue sues cateratim
 atque inconditæ, cum sint pariter incluse, super alias aliæ cubant & foetus elidunt. Quare, vt dixi, in partu
 bus haræ construendæ sunt in altitudinem pedum quatuor, ne sus transilire septa queat: nam contegi non debet,
 vt à superiore parte custos numerum porcorum recenseat, & si quem decumbens mater oppresserit, cubati sub-
 trahat. Hæc Columella. Neq; gregatim claudendæ sunt porcæ: motu aliarum pecudum, sed haras sub porticibus
 faciemus, quibus mater vnaqueque claudatur, & alumnus gregem tutior ipsa defendat à frigore. Quæ haræ à
 superiori parte detectæ sint, vt libere numerum pastor exploret, & oppressis à matre foetibus sæpe subueniat sub-
 trahendo, Palladius. Scrofam in sua quanq; hara suos vt alat oportet porcos, quoniam alienos aspernatur, & ideo
 si conturbati sunt in foetura, sit deterius, Varro. Singulæ ex parturientibus suis peculiari in hara sunt
 includendæ, ne scilicet diuersi partus mutuo inter se miscantur; sed matres agnoscant prolem, porcelli-
 que similiter affuecant suis matribus: quippe si confundantur, haud amplius eos ipsæ scrofae discernent.
 Commodius autem est si singulæ proprios foetus nutriant, Florentinus. Haram facere oportet circiter trium
 pedum altam, & latam amplius paulo, ea altitudine abs terra, ne dum exilire velit prægnans, abortet. Altitudinis
 modus sit, vt subulcus facile despiciat, ne quis porcellus à matre opprimatur, & vt facile purgare possit cu-
 bile. In haris ostium esse oportet, & limen inferius altum palmipedale (id est, pede & palmo, Crescent.) ne porci
 ex hara, cum mater prodit, transilire possint. Quotiescunque haras subulcus purgat, toties in singulas arenam in-
 ijcere oportet, aut quid aliud, quod exugat humorem, Varro. Cum peperit, largiore cibatu sustentare oportet,
 quo facilius lac suppeditare possit in quibus hordei circiter binas libras aqua madefactas dare solent, & hoc quo-
 que conduplicate, vt sit mane, & vesperi, si alia, quæ obiciant, nō habuerint. Idem. Et rursus, A partu decem
 diebus proximis non producant ex haris matrem præterquam potum. Præteritis decem diebus sinunt exire pas-
 sum in propinquum locum villa, vt crebro reditu lacte alere possit porcos. Cum creuerunt, cupiunt sequi ma-
 trem, tum domi secerant à matribus, ac seorsum pascunt, vt desiderium ferre possint parentis, quod decem die-
 bus assequuntur. Passum exigunt æstate mane, & ante quam æstus incipiat, subigunt in vmbrosam locum, ma-
 xime vbi aqua sit. Post meridiem rursus lenito feruore pascunt. Hyberno tempore non prius exigunt passum,
 quam pruina euauit ac colliquefacta est glacies, (quod & Florentinus scribit. De numero in centum sues, de-
 cem verres satis esse putant. Quidam etiam hinc demunt. Greges maiores iniquabiles habent. Sed ego modicum
 puto centenarium. Aliquot maiores faciunt, ita vt ter quinquagenos habeant porcos in grege, alij duplicant, alij
 etiam maiorem faciunt. Minor grex, quam maior minus sumptuosus, quod comites subulcus pauciores quarit.
 Itaque gregis numerum pastor ab sua utilitate constituit, non vt quot verres habeat, id enim à natura sumendum:
 hæc hic, Hæc omnia Varro. Agricultura ab initio sui studiosus, nec de pecore suillo mihi minor cura est, quam
 vobis magnis pecuarijs. Cui enim ea res non est communis? Quis enim nostrum fundum colit, quin sues habeat:
 & qui non audierit patres nostros dicere, ignauium, & sumptuosum esse, qui succidiam in carnario suspenderit
 potius ab lanario, quam ex domestico fundo? Tremellius Scrofa apud Varronem.

Sues terram nostro fodiant, nostri dicunt *melens*, & sic fodiendo propter radices multum nocent agris. *Amel-*
reus su, sus alienam segetem depascens, cui domini agri dentes elidebant, secundum Cypriam legem vt aiunt.
 quam poenam etiam Vlyssius apud Homerum minatur, tanquam ob simile delictum, vt qui messem suam ex
 epulis procorum ei depasceret, Varinus. *Amelens* apud eundem sus syluestris exponitur. Sues admittunt agri-
 colæ in

colæ in agros & segetem, vt latibula effodiant, Aristoteles. In porcis etiam illud est commodum, quod immissi
 vineis necdum turgentibus, vel exacta vindemia gramine percuto diligentiam fossoris imitantur, Palladius:
 gramen persequendo vertunt solum, postea relicta (reliqua) fossoris diligentia mutantur, Crescentensis. Vulgo
 eredeatur à Nili in Aegypto euagantis decessu serere solitos, mox sues impellere vestigijs semina deprimentes:
 & in madido solo credo antiquitus factitatum, Plinius. Eudoxus ideo inquit Aegyptios ab immolando suis se
 sustinere, quod posteaquam sementem fecerunt, eorum greges ad proterendam & conculcandam frumentorū
 sationem, atque depellendam in altiore terram & humidiorē inducere soleant, vt hac quasi occasione terra
 obducta ne ab auiibus semina exhauriantur, Aelianus. Sed aliter Calcagninus in Aegyptiacis, Postquam Nilus
 (inquit) restagnare desierit, & in alnum fuerit reuocatus, suum opera ad proficiendos subigendosque agros v-
 tuntur, in quos semina iaciantur. Quomodo Megareses in prælio aduersus Antipatrum, suis pice oblitis in-
 centis que in elephantos eius immisit eos perturbant, & dixi in Elephanto D.

Maialis est porcus siue verres castratus, Antiphani apud Athenæum *κατὰ τὴν ἐπιπέδα*, id est aper siue verres
 castratus, quia quidem periphrasi reliquæ etiam linguæ mihi cognitæ omnes vtuntur, sed Germani proprium ha-
 bent *ein barg* vel *batz*. Porcastrus, id est porcus castus, Sylaeticus: maialem intelligo. Porci nefrendes vel nep-
 res vocabantur castrati, quasi sine renibus, Fulgentius ad Chalcidum. Græci quidem renes *νεφροί* vocant: sed
 Varro porcos nefrendes vocari ait, qui non amplius lactent, necdum tamen fabam frondere possunt. Festus arie-
 tes nefrendes dicit, qui dentibus frondere nondum possunt. Aper (Verres) iracundus & rudis est, nec disciplinam
 vllam admittit, & quamuis castratur nihilo melior euadit, Isidorus. Verres, iuuenos, arietes, hætos deferecente
 Luna castrato, Plinius: Atqui Hesiodus in Diebus octauo die mensis Lunaris verrem & bouem castrari iubet.

Aper qua ætate castratur non refert: cætera nisi nouella castratur, intereunt, Aristot. Castrationis in hoc peo-
 re duo tempora seruantur, veris, & autumnii: & eius administrandæ duplex ratio. Prima illa quam iam tradidi-
 mus: cum duobus vulneribus impressis per vnamquamque plagam singuli exprimuntur testiculi. Altera est spe-
 ciosior, sed magis periculosa, quam tamen non omittam: cum virilem partem vnam ferro resectam detraxeris,
 per impressum vulnus scapellum inferito, & mediam quasi cutem, quæ interuenit duobus membris genitili-
 bus, resecto: atque vncis digitis alterum quoque testiculum educito, sic fiet vna cicatrix adhibitis cæteris re-
 medijs, quæ prius docuimus, Columella. Et rursus, Mares vel cum primum in eunt semestres, aut cum sæpius pro-
 generantur, trimi aut quadrimi castrantur, vt possint pinguescere. Castrantur verres commodissime anniculi,
 vtique ne minores, quam semestres, quo facto nomen mutant, atque è verribus dicuntur maiales. Varr. Et rur-
 sus, Verres rectè inire potest vsque ad quartum annum, deinde castratur, signaturque quoad perueniat ad lanuā.

Polimenta testiculi porcorum dicuntur, cum castrantur, a politione vestimentorum, quod similiter vt illa cu-
 rantur, Festus. Castratur & foemina sus, etiam quæ sæpius iam peperit, & à nostris vocatur *ein galt*. Foemina
 quoque vuluæ ferro exulcerantur, & cicatricibus clauduntur, ac sint genitales. Quod facile (facere) non intelli-
 go quæ ratio compellat, nisi penuria cibi: nam vbi est vbertas pabuli, submittere prolem semper expedit. Colu-
 mella. Apria etiam scrophæ castratur, ne præterea coitum appetat, sed breui tempore oboletur. Castratur autem
 cum biduo ieiunarit, suspensa pernis prioribus, recisa cute inter femina, quæ maribus testes maxime continentur:
 hæc enim parte adheret vuluis apria dicta, cuius exigua parte abscissa, conseruiant. Aristoteles. Lanij nostri por-
 cis foemina iunioribus vuluam totam (*die gantze burde*) excindunt: vetulis vero apriam tantum: sic enim in-
 terpretor quod ipsi vocant *die korn oder barkorn*, hoc est grana vel genitalia grana, quæ plura simul conjuncta esse
 aiunt, humore genitili grauida: quamuis non eodem loco quo apriam Aristoteles sic esse ferant, sed in dextro
 latere os sacrum versus. Castratur foemina sic quoque vti camelis, post bidui inedia, suspensa pernis priorib;
 vulua recisa, celerius ita pinguescunt, Plin. *Ἐν Γαλιναίᾳ τῆς οὐδὲς οὐροφωτῆρας γαλινοῦς φασὶ μετὰ τῆς οὐροφωτῆρας ἔσθαι μῆλα*, Soranus. Græci quando volunt impinguare scrophas, extrahunt eis matrices, Abyzozar.

Phorine, *φορῖνη*, dicitur suilla pellis: hæc optima est pro calciamentis, Crescentensis. Nostri futores, vt
 audio, non vtuntur, quod breui mollis & flaccida fiat, & humorem transmittat, (*si vult bald fleischig vnd blutt.*)
 Ehippiarij puto lora inde conficiunt, & helijs superinducunt. Hinc & libris operimenta adduntur, multo diu-
 turniora quam ouilla aut vitulina: firmior enim superficies est, nec ita facile deteritur. Ex corij segmentis deco-
 ctis glutinum fit, quod quidam tauro colle præferunt: ad cuius vocis similitudinem chærococollam dixeris. Ad pro-
 sillus optimus est pro calciamentis conferuandis, Crescentien. Nostri vmbilicum cum sua pinguitudine pro
 calcis in unguentis seruant. Succinum rude primum nascitur & corticosum, deinde in coctum adipe lactentis

suis expolitur ad quem videmus nitorem, Solinus cap. 23. De axungia vsibus scribetur in G. Sanguinem suillum
 aliqui miscunt medicamentis quæ iniiciuntur in aquam pro piscibus capiendis. Venatores quidam vt lupos aut
 vulpes capient, ex iecore suillo asfo & in frustra dissecto quæ melle tingantur, escam parant, & calceos pingui suilla
 tosta illinunt, selem mortuum post se trahentes, &c. vide in Cato E. Sanguis è naribus trahitur graminis semine,
 noto pucri remedio, aut satis suillis, Alex. Benedictus. Acerrimus hominis fimus est, vt & Chartodras omnium
 optimum eum esse asseruat, secundum suillum, tertium caprarum, &c. Theophrastus. Aliqui (ad stercoreandū)
 præferunt hominum fimum, &c. proximè spurcitias suum laudant, Columella solus quamnat: alij cuiuscunque
 quadrupedis ex cytho, Plinius. Et alibi. Vrit vineas suillum fimum, nisi quinqueennio interposito, præterquam si
 riguis diluatur. Stercus afinorum primum est, maxime hortis: deinde ouillum, & caprinum, & inuentorum:
 porcinum vero pessimum, cineres optimi, Pallad. Lactucarum amplitudinem quidam augent, recisis cum ad se-
 mipedem excreuerint, fimoque suillo recenti illitis, Plin. In arborum genere stercoreibus nonnullis ex validio-
 rum numero vti consueuerunt, potissimè cum fructus emollire, immutareque volunt, ceu suillo. quo puniceæ
 dulcescant & nucleo vacuæ reddantur, & amygdalæ c: amaræ in dulces transcant, Theophrastus de hist. 3. 12. Ma-
 lus arbor quæ iam vermes habet, curabitur suillo stercore per hominis vrinam succulento reddito, radicibus af-
 fuso, Anatolius in Geopon. Si mala punicea acida nascantur, ablaqueatis radicibus fimum suillum adhibent: eo
 anno vinolenta, proximo dulcia futura, Plinius. Malum puniceum si acidum aut minus dulcem fructum feret,
 stercore suillo & humano vrinaque veteri radices rigato. Ea res & fertilem arborem reddit, & primis annis fru-
 ctum vinosum, & post quinque annium dulcem & apyreum facit, Author medetur aliqui ex Geopon 6. Ego
 ab homine non indocto feniculum dulce futurum audiui, si terra circa radicem effusa fimum bubulum repo-
 natur. Columbino ac suillo fimo plagis quoque arborum medeantur, Plinius. Ad latus ouilas quæ fructum non

afferunt: Sed & sine ab laqueatione adiunãda est amurca infusa cū suilla vel nostra vrina veteri, Columella 5. 9.

Ad pomorum siue malorum radicem locium suillum aut sterus addere oportet, ut stabilia mala fiant, Catō. In quo quidem loco sues stabulabunt, eodem equos nequaquam deducemus, neque propē consistere patiemur. Inimica enim omnia suilla equino generi, grunniunt, foetor, halitus. Camerarius. Quod egerit sus ægra, si in praesepia boum inciderit, pestilentiam facere valet, Columella. Sed plura in Bouis & equi historia diximus quam noxiū eius hoc excrementum sit. Cauendum ne anferes hœdinos porcinose pilos deuorent: exolunt enim eos si vorauerint, Anatolius. Quomodo foucis capiantur tum alia feræ, tum canes ac porci intrantes & dissipantes vineas, Crescentienfis docet 10. 43. *Τες εν τῶν ἀρέμασι φαινόμενοι νεξ Φυγῶν διδρασκασιν*, Aelianus de animal. lib. 7. cap. 8. Id est, Sues in aruis apparentes, pluuiam fugiendam monent. Sed Gillius eo in loco legit, *Μῦα εν τῶν ἀρέμασιν*. hoc est, Muscæ in aromatis. Apud Theophrastum quidem nihil tale reperio. Sues diutius in cœno immorantes, *Φορῶν ἐπιμαρμαίνουσι*, tempestatem (*χειμῶνα*) significant, Aratus. Imminentem enim tempestatem cum præstant, audius saturari quærunt priuquam ineludantur, Scholiastes qui *Φορῶν* cœnum interpreta- tur: vide paulo post. Sues & capræ præter morem libidinosæ, (& maturius,) tempestatem magnam futuram significant: sin tardiores fuerint ad coitum, satis moderatum anni tempus futurum expectatur, Aratus vt retulit in Oue cap. quinto. Porci alienos sibi manipulos fœni lacerantes, tempestatem, præsertim pluuiam significant, Plinius: videtur autem ex Arato vel alio Græco authore *Φορῶν* vocem fœni manipulos reddidisse. Et sanè Hefychius *Φορῶν* interpretatur fœnamenta, paleas, quifquillas, & fœni manipulum quem ventus circa terram iactet, vt inde etiam nomen factum sit *σορὸν ἀρέματι καὶ φέρεσθαι ὑπὸ ἀνέμου*, item *Φουζανώδη σφραγῶν, βίβρορον, ἀκκαθρο, σικω* (addendum, *χορτάσθην*, vel *σφραγῶσθην*, &c. Vide Suidam:) id est varia purgamenta, cœnum, quifquillas. Varius præterea *χορῶν, ἢ φουζανώδης πλεγμα ἐν τῷ σὸν καὶ χυμῶν ἐμβάδουσι, ἢ τῶν ἐν φουζανῶν σφραγῶν*, hoc est, fisci seu quali genus, vel floream. Arati interpretis, vt dixi, nihil quàm cœnum interpretatur in hoc prognostico Apud aratum vocem *φορῶν*, ego cum Plinio fœni manipulos interpretari malim. *Μαργαίνεν* vox idem est quod *μαίνασθαι, βελῆεν*, quæ voces de lasciuia etiam & contumeliosis ludis vsurpantur. Habent autem peccora quoque exultantia & indecora lasciuia ludentia eandem significationem, vt Plinius eodem in loco scribit. Atqui sues ita lasciuire, & obuium quodque rostro arripere interdum, & iactare, vulgò notum est. Accedit quod apud Aelianum interprete Gillio sic legimus: Sues iactatis manipulis infanientes, ventum aut imbrem imminere significare, Democritus ait. Verum hoc Græcè non inuenio, in codicibus nostris, eo in loco vbi Gillius posuit.

F.

Sui animam pro sale datam non illepidè existimabatur, Plin. Sus, inquit Cicero, quid habet præter escam: cui quidem ne putresceret, animam ipsam pro sale datam dicit esse Chrypsippus: quæ pecude, quod erat ad vescendum hominibus apta, nihil genuit natura fecundius, Gillius. Etenim omnium rerum quas & creat natura & tuetur, quæ aut sine animo sunt, aut non multo secus earum summum bonum in corpore est, vt non in se ite illud dictum videatur in suem, animam illi pecudi datum pro sale, ne putresceret. Sænt autem bestia, in quibus est aliquid simile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis, in quibus non corporum solum vt in fuis, sed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus, Cicero libro 5. de finibus. Græci porcum à natura donatum dicunt ad epulandum: itaque suis animam datam pro sale, qui seruare escam, Varro. In lege Mosis legitur. 11. & Deuter. 14. suilla prohibetur: quia nec ruminat sus & victu impurius est. Animalia quædam quæ diuino cultu profequeretur Aegyptus, vt ouem & bouem, Deus pura in cibo haberi voluit, vt contemnere ea dicerent Iudæi: illa vero quæ Aegyptij audius lucrabantur, prohibuit, vt suillam, quam in solitudine etiam desyderabant Iudæi, Procopius. Moses prohibuit in cibo sumere *χορῶν*, quod id animal significat *Φιλήθρον* καὶ ἀκάθαρτον ἐπιθῆναι τῶν Φῶν καὶ ἀφροδίτων λίχων καὶ μεμελοσθηδύλων ἀνηλασασιν ἀεὶ νηστῶσιν: *υλινύ τε καὶ ἐν βορβόρῳ κερμῆλυ, εἰς σφραγῶν καὶ ἀπὸ κλειαν ταινιοθῆλυ*, Clemens in strim. Comedentes carnem suillam & ius (animalium) abominabilium habentes in uasis suis: qui dicunt, mane apud te, & ne accefferis ad me, quoniam sanctior te sum: illi (suscitant) fumum in furore meo, Esaiæ 65. Muntero interprete. Dominus iudicabit, &c. edentes suillam, & abominationem atque murem, Esa. 66. Eleazarus vnus ex principibus scribarum, iam nonagenarius aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare, sed ille mori potius quàm hoc exemplum violatæ legis in se committere, sustinuit, Machab. 2. 6. Contigit autem septem fratres vnà cum matre apprehensos compelli à rege (Antiocho Epiphane) edere carnes porcinas flagris & tauris cruciatis, &c. Ibid. 2. 7. Heliogabalus abstinebat subus, vt mos est Phœnicibus, Herodianus. Mulieres Barcæ in Africa non modo gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent, Herodotus lib. 4. Aegyptij quoque suem non gustant, Ibidem. Vide plura infra in h. Arabes Scenitæ carnis suillis prorsus abstinent: sanè hoc animalis genus si inuectum illò fuerit, moritur illico, Solin. ni fallor. Arabas nouimus camelorum lacte vesci, à carnis suillis vero abstinere imprimis, copia vel raritatis vt trunque ratione, Cælius. Apud Indos nullum suem neque ferum neque cicurem nasci Ctesias Cnidius ait, & suilli generis vsu Indos à se detestari, & tantopere ab eo vescendo, quàm ab humanis carnis abhorre, Aelian. Porcinæ (*χορῶν*) carnes prauæ sunt, quum fuerint crudiores aut ambustæ. Magis autem cholera generant & turbationem faciunt. Suillæ (*υεία*) autem optimæ sunt omnium carniū. Sed præstant etiam ex his quæ non vehementer pingues sunt, neque tenues, neque veteris victimæ (*ιερῶν*) ætatem habent. Edere vero ipsas oportet absq; pelle, & subfrigidas, Hippocrates in libro de victu ratione in morbis acutis. Vbi Galenus in cōmentarijs: Porcum (*χορῶν*, inquit) priuatim nominabant veteres, valde paruum adhuc. Et sic accepit Homerus: *Ἐθῆρε 60* *νῦν οἱ χῆνῆ, πῆ τε θλιμῶσσι πῆσσι χοίρε, ἀντὶρ σιάλυς γὰ σίας μνηστῆρες ἐδύσαν*. Atqui nescio quomodo porci sues fialos, id est *παρὸ σὸν τῶν ἐπίης*, plus quàm adultos (*πελῆεις* intelligo in vigore ætatis) comedent, tanquam nullis planè iudicij homines ad dignoscendum suauiora & concoctu faciliora cibaria: quod similiter de ventribus caprinis dixerim, quos sanguine & adipe repletos edebant, quo vix difficiliorem concoctu cibum reperias. Facillima sanè concoctu & suauissima caro est suis ætate medij, quæ sanguinem quoque probum generat: pessima vero tum vetuli nimium, tum nuperime nati. Si quidem sus omnium ferè terrestrium animalium, quæ in hominis cibum veniunt, humidissima carne est: quam obrem nuper geniti porcelli caro immodicè humida cum sit, plurimam pituitam gignit: idque multò magis si crudiuscula (non satis cocta ad ignem) fuerit. Eandem ob causam Hippocrates suis carnem nimium pinguem magis improbat quàm mediocriter corpulentæ suis, humiditatem eius non probans: propter quam omnis sanè pinguedo minus bene tum concoquetur tum nutriet quàm de co- 70 dem

dem animante caro. Sed ambustæ quoque (porcinæ carnes) inter assandum, ad concoctionem & boni succi generationem non idoneæ sunt, & propter acquiritam acrimoniam cholera siue bilem procreant. Commune enim hoc vitium biliosorum cibariorum est, cum humida & acria fuerint. Corruptantur enim hæc (omnia) similiter, & cum acredine sua vasorum ad ventriculum pertingentium ora mordicent, vt humores ex toto corpore in ventrem deriuantur, efficiunt. Caterum pellem non edi iubet, quod carne concoctu difficilior sit, vt pote frigidior. Porro cum suillas etiam (vt caprinæ ante) frigidiusculas edi vult, carnem nullam calidam probare videtur, putans scilicet eas & facilius inflammari (*ναυσωδῆσθαι*) & magis inflare, quàm si frigidiuscula fuerint. Atqui ipse in carnis caprinis, & si quæ alia natura calide sunt, rationem istam admitto: in illis vero quæ calefaciendo & refrigerando temperatæ sunt, simpliciter & absque distinctione alteras alteris præferri non approbo, Hucusque Galen. Hippocrates in lib. de internis affectionibus in primo splenis morbo obsonium dat carnem suillam in lenticula cocta tritam. In epilepsia imperant abstinentiam carnis & magis porcinæ vel bubulæ vel caprinæ, Cælius Aurelianus. Proxagoras pro epilepticis celebrat carnem agninam siue hœdinam atque porcinam & catulorum, Idem. *χορῶν* porcus est adhuc tener, delphax vero adultus, alij contra volunt, Hermol. Omnium ciborum (inquit Galen. de alim. fac. 3. 1.) suam caro potentissimè nutrit. Cuius rei athleta certissimum tibi præbet indicium. Si enim paribus exercitationibus parem molem alterius cibi pridie totum diem comederint, postero die statim sentient sese redditos imbecilliores. Quod si pluribus deinceps diebus id fecerint, non imbecilliores modo, verum etiam alimenti penuria macilentiores palàm conspiciuntur. Idem etiam de eo quod dicimus, potes in pueris, qui in palæstra sese exercent, experiri, & in alijs, qui quamlibet actionem fortem ac vehementem (cuiusmodi est fodientium) obeunt. Et mox, Caterum quantum carnes bubulæ totius suæ substantiæ crassitie suillam superant, tanto suillæ bubulæ lentore antecedunt. Caterum ex suum carnis, hominibus quidem ætate florentibus, fortibus & quise multum exercent, suum ætate florentium carnes ad coquendum sunt præstantiores: alijs vero suum adhuc incrementum. Porro quem admodum ex suis qui ætate sunt florenti, ijs iuuenibus qui bono corporis sunt habitu, conueniunt: sic & boum, qui nondum florentem ætatem attigerunt. Bos enim temperamento est quàm suum multò sicciore: quem admodum & vir ætate florens quàm puer. Et paulò post, Capra temperamento mias quàm bos est sicca, si tamen homini & sui comparetur, multum superat. Suillæ autem carnis similitudinem cum humana ex eo poteris intelligere, quod quidam carnes humanas pro suillis sine vlla in gustu vel olfactu suspitione comederunt: id enim ab improbis hospitibus & alijs quibusdam factum fuisse iam compertum est. Merito igitur porcelli alimentum nobis præbent, tanto magis suis excrementolius, quanto ipsi sunt humidiores: merito minus etiam nutriunt. Nam alimentum humidius, vt distribuitur, ita etiam discutitur celerius. Et rursum, Sues quanquam temperamento sunt humidi, cum tamen iam senuerint, carnem habent nonnunquam siccam ac concoctu difficiliori, hæc omnia Galen. de alim. fac. 3. 1. Ex pedesribus animalibus suilla caro probatissimus cibus est, deinde hœdina, mox vitulina, Galen. in lib. de cibis boni & mali succi. Alica sicuti & suilla caro, si exactè in ventriculo concoquantur, tum in sanguinem in iocinore conuertantur, probatissimos humores gignunt, sed glutinosi aliquid in se habent, ob idque in ijs iecur obstruunt, & renes, quibus hæc à natura adstrictos meatus habent, &c. Ibidem. Apri suis domesticis in cibo sunt anteposendi, vt omnia quæ exercentur ijs quæ sunt otiosa: & quæ cibis siccoribus, ijs quæ humidioribus vtuntur: denique quæ purum ac tenuem aërem inspirant, ijs quæ contrarium sunt preferenda. Sium quidem domesticorum caro, omnium aliorum ciborum firmissimè nutrit: multum enim in se ipsa habet lentorem, tum propter vitam desidiosam, tum propter cibi humidioris affluentiam. Verum ab his prorsus abstinebit, cui propositum erit victu extenuante vti. Quod vero ad reliquas carnes attinet, non quibusuis simpliciter vescetur, sed si multum sese exerceat, licebit ei & auribus & rostris, & pedibus suillis vesci, ventre præterea & matrice, si modo ea elixa bellè fuerint, Galen. de attenuante victu 6. Et rursum cap. 10. Qui attenuante victu vti volet, poterit nonnunquam etiam prædictis (vt cetaccis piscib.) crassioris succi cibarijs vesci, si ex aceto aut oxymelite fuerint præparata, tum alijs etiam plurimis eorum quæ succo omni exhauriri queunt. Quin & suilla ipsa exueta tud vescetur, quæ vtique etiam esset vitanda, vt quæ succum crassum ac lentum generet. Omnium quas nouimus ciborum maximè nutriens suilla caro est, sed non æque vt prædicta (piscis saxatiles, alæ testesque gallinacci, &c.) concoctu facilis est. Præterea glutinum succum crassumque generat. Alioqui nec alio esse habitu potest quod in summo sit nutriens: quippe adhærere id debet, & firmiter affigi, non autem præ tenuitate dissuere, Galen. 7. Methodi medendi. Carnes suillæ, & quæcunque lentos ac crassos humores habent, longo tempore faciunt ex toto corpore transpirationem. Olera vero & pisces saxatiles, & quæcunque tenuem habent humorem distribuendum, celerius quidem distribuuntur & opponuntur, stabilem vero naturam non habent, sed facile distillantur, Galen. aphorism. 2. 18. Extremas quadrupedum partes edunt homines, pedes, rostra, auriculas: quas magna ex parte aqua elixas cum aceto & garo, interdum & cum sinapi, aliqui vero etiam cum oleo & garo, vino quoque affuso, comedunt: quidam cum oleribus siue aqua elixas, siue in ollis conditas. Porcini quidem pedes, prifanz inter coquendum iniecti, tum illam meliorem reddunt, tum ipsi molliores sunt, coque aptiores tum ore manditum concoqui in ventriculo, Galen. de facult. alim. 3. 3. Et paulò inferius, Præstant suilli pedes rostro, illud auribus: aures enim sola cartilagine & cute constant, quare perparum alunt. Inter domesticas quadrupedes (inquit Cælius) leuissima suilla est: & ex eodem sue vngulæ, rostrum, aures, cerebellum, aliquantò quàm cetera membra leuiora sunt, ad eò vt in media materia poni possint: & eadem cum trunculis vuluisque inter res leues, boni succi & stomacho idoneas numerat. Suilla tam recens quàm salita, est gustu titillat, perniciofa tamen omnino est ac mali succi, vt ais Cælius, Platina. Porcellorum carnes mucosæ & nimis humidæ esse, in Vitulo etiam ab initio capitis fecti, vt ais Cælius, Platina. Caro suis tum cicuris, tum domesticis, vt fertur, cito concoquitur & descendit, multum alit: sed succum gignit crassum & viscosum, Auicenna. Caro apri secundum Christianos inter ferinas optima est: nempe leuior quàm suis cicuris, & validi multique nutrimenti: citò concoquitur, præcipue autem hyeme conuenit, Idem. Porcellorum caro parum nutrit, quod facile resoluatur & admodum humida sit, Idem. Galen. lib. 8. de fanitatis ratione, suillam carnem ceteris laudabiliorem facit. Auicenna capite de sanguine, humanum suillum que sanguinem, in omnibus exactam habere similitudinem scribit: & similiter carnem: ad eò vt impuriores quidam pro suilla humanam distrahere ausi sint: quod facinus diu perrexit impunitum, donec digiti hominis intermixti forte conspecti, ad supplicij diritatem, etiam si feram, auctores protraxere: id quod decimo (cap. 2.) Simplicis medicinz affatim exposuit Galenus. Auerois quinto Colliget, ex Auicennæ placitis porcinam

porcinam carnem ceteris preferendam omnibus statuit, v. luti hominibus natura cognatiorem: quod (inquit) esse ita experimento plane discimus, Caelius. Suum qui delphaces, hoc est porculi nuper nati, qui & λευκοί (lactentes porci) vulgo dicuntur, humidi sunt, & superfluitatum abundanties, nec boni succi, quare haud bonum est eis uti: quemadmodum nec vetustis suibus, quippe quibus malus insit succus. Aprorum vero caro melior est quam suum domesticorum, quod tanta non sint superfluitate praediti, nec glutinosum gignat humorem. Quae vero inter hos αὐτῶν dicuntur, hoc est, ut docti quidam putant, calli aprugni, difficulter concoquantur & perficiuntur, atque ab his ideo abstinendum, Symeon Sethi. Et alibi, Suilla caro boni succi est & facilis concoctionis cum porcus annalis est, propter similitudinem quam cum humano corpore habet. Quidam enim famis necessitate carnes humanas gustauere, quas suilla similes gustu esse prodiderunt. Alit vero magis omnibus alijs cibarijs. Querent fortasse aliqui, quoniam pacto suilla magis alit, & pra alijs temperata vel mediocri sit, cum hoc semper animal in coeno & sordibus volutetur & nutriatur: quam dubitationem quidam soluentes, aiunt, quod nisi valde bene temperatum foret suis corpus, nunquam malum nutrimentum in bonam carnem verteret. Quemadmodum enim in hominibus qui corpore bene temperato sunt & sano, rebus mali succi & alimentis non multum laeduntur: quoniam natura cum tempore quod noxium est in bonum succum vertit, sic & in noxijs animalibus. Qui ergo humidi sunt ventriculi, suillam non bene concoquant, sed obarspiciuntur, superuacaneamque & superfluam humiditatem, glutinosamque humorem actutum gignunt. At si probe concoquantur, bonum & boni succi alimentum facit, praesertim si porcus caricis alatur: vt enim aiunt, is apprimè suauis & boni succi alimentum facit, Haec tenet Symeon Sethi. Suem suauiores (habere) carnes iam dudum creditum est, Alianus. Suillam carnem quoquo modo coxeris, in salubrem inuenies, Platina. Suille & agninae carnes cum in corporibus in cocta manent facillimè corruptuntur propter pinguitudinem: caprinae non item, Athenaeus. Suilla nisi vinum bibatur deterior est ouilla, addito autem vino alimenti simul & medicamenti rationem habet, humectando corpus, vt legitur in Carmine Salernitano: vbi Arnoldus, Hoc maxime intelligendum est de porcellis assis, vel apris optimè praeparatis nam suilla salis vbi Sole sume excicata, siue cum vino siue absque vino sumatur, minime debet praeferi ouilla. In eodem Carmine legitur, Illa porcorum bona sunt, mala sunt reliquorum. Arnoldus illa interpretatur omnia siue intestina. Sed pauca intestina (inquit) comedimus, nisi quae replent sanguine, vel quae sunt animalium praepinguum, vt porcina. Solus autem porcorum sanguis, propter similitudinem eius cum temperamento humano intestinis immitti solet ad cibum: & porci facilius obescantur quam vllum aliud animal: quam obrem suis potius quam alia intestina eliguntur.

Sus tibi cenoso sit cana domesticus ore,
 Ille licet currat de vertice montis, aquose
 Hunc feritas asinusq, domant, & inania saxa,
 Grata ferat nobis mensa hyemalis aprum.
 Carnis erit, pluri sed tamen apta cibo est.
 Post melius positarum ficitat, sapit, Baptista Piera.

Bianiti pugili cum natura vorax esset, contigit vt in affectiones cholericas, bilis sursum ac deorsum exeuntis, deliberetur, ex carnis esu: maxime vero ex porcinis carnis crudioribus, & ex ebrietate vini odorati, &c. Hippocrates 5. Epidemiorum. Scrophia cum peperit macilentior fit, & carnem magis lentam minusque sapidam habet. Aliqui talpa caput praecidunt, & cum terra à talpis excitata usum digerunt in passillos pyxide stannea, & vtuntur ad omnia quae intumescunt, & quae apostemata vocant, quaeque in ceruice sunt, (vt strumas, tonsillas,) vesicaeque suilla tunc vetant, Plinius. Ad arquatos: Herba rubia vtere in quotidiano victu absque carne suilla, Galenus Euporiston 2. 39. Mulier cui vlcera sunt vterus, abstineat carnis porcinis, bubulis, & caprinis, edat autem panes, Hippocrates. de morbis mulieb. Suilla ventrem viscoso humore suo humectat, & vrinam mouet, Isaac. Mihi quidem cum lentum crassumque succum reddat, vrinam mouendam nequaquam idonea videtur. Porcelli lactentes (inquit Isaac apud Vincentium Bell.) facile in malos humores vertuntur, & in putredinem, praecipue in ventriculo prauis humoribus imbuto: fortibus vero ventriculis vitiles sunt, cum bene concoquantur: secus enim phlegma viscosum gignunt, & nascentes inde morbos, podagram, lilium dolorem, calculos renum, paralyfin, & similes pro temperamenti & naturis edentium. Adulti sues, meliores sunt, praesertim castrati: vetuli vero pessimi, vt pote frigidi, & carnis dura, lignae, insipidae: quibus assueti incidunt in melancholiam & diurnas febres, vt quartanam. Raro vrendum domestico sues: praesertim autem partes extremas, vt pedes, & pernae, quae semper mouentur. Qui ederint, post cibum exercitari debent: quietè autem viuentibus cauenda sunt silyuetria multo magis quam domestica, Haec ille. Suilla omnis tum cicuristum feri suis, astate damnatur: nec probatur donec magnum frigus ingruat, circa brumam, id est, solstitium hyemale. Per astatem enim immodicè somno deditum est hoc animal, Mich. Herus. Sus nimium somno obnoxius per astatem, nisi frequenter exciteretur, lethargum incurrit & moritur aliquando: quare tum temporis, caro eius insalubris est, propter humiditatem à calore resolutam, Albertus & Liber de nat. rerum. Idem aprugnam difficiliorem concoctu esse scribit quam domesticis suis, eamque ob causam otiosis hominibus minus conuenire: quod ego non probarem. Aliqui in cibo noxiam esse aiunt porcama, si macretur mox postquam cum verre coierit. De grandinosis suibus, quos aliqui edunt cum non omnino abundant, supra capite tertio dixi.

Aurelianus porcinam carnem populo Rom. distribuit, quae hodieque diuiditur, Vopiscus. Iste tibi facit bona Saturnalia porcus, inter spumantes ilice pastus aprus, Martialis lib. 14. Helioabalus habuit istam consuetudinem, vt vna die non nisi de phasianis tantum ederet: item alia die de pullis, alia de porcis, Lampridius. Athenaeus lib. 12. sues ex Sicilia tanquam praecipuas laudat. Idem Antiphanius verus citat de epulis Cyclopijs, in quibus apponebantur, αὐτῶν ἐκτομίας, ὅς ἐστι πομίας, ἢ φαζ, id est, maialis, sus non castratus, & porcellus. Carnem suis nondum vetuli minutatim concissam, cum lardo testellatim inciso, & columbis, perdicibus aut alijs, &c. aliqui passillo vulgo dicto inclusam coquant. Porcus Troianus: Gule veteres architecti (inquit Erasmus in Chiliad.) & hoc comimenti sunt, vt bos aut camelus totus apponeretur, differtus intus varijs animantium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum est, quod ita varias animantium species vtero tegetet, quemadmodum Durius equus textit armatos viros. Macrobius libro Saturnalium tertio (cap. 3.) refert Cincium in oratione qua suavit legem Fanniam de moderandis sumptibus, obiecit suo feculo, quod porcum Troianum mensis inferebant. Conueniet in opipara conuiuia, aut in hominem varijs delicijs expletum, Erasmus. Huc respexisse videtur coquus ille apud Diphilum, cuius haec verba Athenaeus citat: Ἦν δ' αὖτ' ἔπειτα γοεῖν ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς ἀποβῆναι τὸν πορκεῖον. Callum aprugnum & porcus Troianus sumptuaria lege prohibebantur, Volaterranus. Post haec inferitur discus (πινυζ) argentus, non modica crassitudine inauratus, 70 tantus

tantus vt porcum assum eumque praegrandem caperet, qui supinus in eo positus erat, eminente ventre varijs bonis referto. Inerant enim simul assa, turdi, vuluæ, ficedulae plurimae, oua superinfusa, ostrea, peccines: quae adhuc feruida singulis conuiujs vna cum orbibus distribuabantur, Hippolochus in epistola ad Lyceum de Carani conuiuio apud Athenaeum lib. 4. Idem Athenaeus lib. 9. in Dipnosophilatarum conuiuio, Allatus est nobis (inquit) etiam porcus (delphax) dimidia parte diligenter assus (νεγριβαλλέος, tostus ξηρός, καπνός,) & dimidia tanquam ex aqua molliter (πικρῶς, tenerè) elixus: mira etiam coqui industria ita paratus, vt qua parte iugulatus esset, & quomodo varijs delicijs refertus eius ventrici, non appareret. Inerant enim turdi, & alia auiculae, & fumarum porcinorum vuluarumque partes: item ventriculi gallinacci cum vuluis, & isicia, (hoc est τὰ ἐν σπέρματι εἰς λεπτὰ κατὰ κωνίτιον, ἢ μετὰ πεπερασμένον συμπλασθέντα, Carnes minutatim concisae, & cum granis pipris conditae. Isicij vocabulum quamuis Atticum non est, tamen recentiores quidam Graeci, vt Paxamus, vtuntur Πεπερασμένον piperis grana accipio, vt arcuthidas iuniperi.) Deinde post digressionem ad artem coquorum, post titulum, Περὶ ἡμῶν πρὸς ἡμῶν φθῆσιν καὶ ἀσφάκτου γελῶντος χόρην, hoc est, De porco semiaffo, semiclixo, non iugulato & faretto: Porcus (inquit coquus) sub humero paruo, vulnere macellatus est: deinde copioso sanguine euacuato, intestina omnia vna cum apharesi (quam & exaresin vocant, vt Dionysius Comicus) exemi (hoc verbum Athenaeus non habet, sed addendum videtur: & postquam vino saepius ac diligenter colluis, à pedibus suspendi, & rursus vino perfusum elixauit cum multo pipere, tum praedictas delicias (χαυμάτια, nempe auiculas, sumech, vitellos) per os ventri intrusas, copioso & optimo iure perfudi, & dimidiam porci partem multa polenta (farina ex horde) vino oloquo subacta circumaque repleui, & in cibarium subiecta area mensa impositui, curaque ea moderatione assandam, vt neque adureretur, nec auferretur cruda: nam cum pellis iam aridiuscula (νεγριβαλλέος) appareret, reliqua etiam satis iam tosta esse (ἡλῆσθαι, malin ἠπῆσθαι) conieci, & polenta remota vobis apposui, Haec ille. Ceterum quid sibi velit vox apharesis siue exaresis, non reperio: hoc manifestum est, aliquid in ventre porci, quod vna cum intestinis eximebatur, vnde nomen inditum, sic dictum fuisse, omentum fortassis, aut mesenterium. Quanquam & inde dici potuit, quod lanij forte has partes ceu parandi exenterandique mercedem sibi auferrent & exciperent, vt piscatores apud nos in piscibus praeparandis faciunt. Sic & apharesmata dicuntur, partes quae à vicinis auferrebant (sacerdotes qui eas macellabant, vt in Sacris literis legimus,) pectus, brachium dextrum & fibra iecoris, vt Varinus scribit. Cum hoc porcello Athenaei communia quaedam habet porcellus hortulanus Apicij, qui inferus inter ceteros Apicij porcellos describitur. In Lusitania, vt Polybius lib. 3. 4. author est, sua aetate tanta rerum vilitas erat, vt & cetera minimo plane pretio venirent, & ὅς δὲ σπέρμα, centum librarum pondere, quinque drachmis, Athenaeus ab initio libri 8. vbi illud obseruandum, vocem ἡσπῆσαν (si rectè legitur) in recto singulari positam videri, & obesum aut saginatum significare. Porcelli lactei vel lactentes potius dicuntur, γαλακθῆλαι, qui nuper nati solo adhuc materno lacte aluntur. Lacte mero pastum pigrae mihi matris alumnus Ponat, & Aetolo de sue diues edat, Martialis. Et alibi, Nondumque victa (concocta) lactem faba porcum, libro quinto in epigrammate ad Bassum: sed qui fabas etiam edit, non solo lacte alitur. Pherecrates & Alcaeus ὡς γαλακθῆλαιν dixerunt & χόρην γαλακθῆλαιν Heniochus & Crates, citante Athenaeo. Κομῆτος γε μὴν ἰσχυρῶς κισσοῦ ἐστὶ γαλακθῆλαιν, Antiphane apud eundem. Porcellus nostro etiam suo saepiusculè solidus assatur, Mich. Humelbergius. Viperæ (viuerra, Marcellus) porcelli modo inassata: iocinerum doloribus medetur, Plin.

In porcellum (verba sunt Apicij 8. 7.) farilem duobus generibus: (qui duobus modis atque locis facitur: scilicet sub cute & in ventre, sicut & pulli nostro suo farciri solent, Humelbergius.) Curas, à gutture exenteras, à ceruice ceruas antequam praedures, subaperis auiculum sub cutem, mittes impensam Tarentinam in vesicam bubulam, & fistulam auicularij (qui auario praest) rostro (collo) vesicae alligabis, per quam exprimes in aurem quantum ceperit, postea charta praecudes & infiblabis: & praeparabis aliam impensam, sic facies. Teres piper, ligusticum, organum, laferis radicem modicum: suffundes liquamen: adijcies cerebella cocta, oua cruda, alicam coctam, ius de suo sibi, ferueat: cum ferbuerit, auicellas, nucleos, piper integrum: liquamine temperas: imple porcellam, charta obturas & fiblas, mittes in furnum: cum coctus fuerit, exornas, perfunges, & inferes. Aliter porcellum, sale, cumini, laferis. Porcellus liquaminatus: De porcello eijcis vtriculum, (ventriculum,) ita ne aliqua pulpa in eo remaneat. Teres piper, ligusticum, organum: suffundes liquamen: adijcies vnum cerebellum, oua duo mices in se, porcellum praeduratum imple, fiblabis, in sportella feruenti olla submittis, cocto fiblas tolles, vt ius ex ipso manare possit, pipere aspersum inferes. In porcellum elixum farilem: De porcello vtriculum eijcies, praeduras. Teres piper, ligusticum, organum: suffundes liquamen: cerebella cocta quod satis sit, similiter oua dissolues: liquamine temperabis: farcina cocta integra praecides, sed ante porcellum praeduratum liquamine delauas, deinde imple, infiblas, in sportella feruenti olla submittes, coctum spongizas, sine pipere inferes. Porcellus assus tractomelitus: Porcellum curatum à gutture exenteras, siccas. Teres pipris vnciam, mel, vinum: impones vt ferueat, tractam siccatam confringes, & partibus cacabo permisces: agitabis furculo lauri viridis: tandiu coques donec lenis fiat & impinguet: hac impensa porcellum imple, furclas, obturas charta, in furnum mittes, exornas, & inferes. In porcellum lacte pastum elixum calidum siue frigidum iure crudo, Apiciano: Adijcies in mortarium piper, ligusticum, coriandri semen, mentham, rutam, fricabis: suffundes liquamen: adijcies mel, vinum: & liquamine porcellum elixum feruentem sabano mundo siccatum praefundes & inferes. Porcellus Vitellianus: Porcellum ornas quasi aprum: sale asperges: in furno assas: adijcies in mortarium piper, ligusticum: suffundes liquamen: vino & passo temperabis: in cacabo cum oleo pusillum ferueat, & porcellum assum iure asperges ita vt sub cute eius recipiat. Porcellus Flaccianus: Porcellum ornas in modum apri, sale asperges, & in furnum mittes: dum coquitur, adijcies in mortarium piper, ligusticum, careum, apij semen, laferis radicem, rutam viridem, fricabis: suffundes liquamen: vino & passo temperabis: in cacabo cum oleo modicum ferueat, amylo obligas, porcellum coctum ab ossibus tanges: apij semen teres ita vt fiat puluis, asperges & inferes. Porcellus laureatus: Porcellum ex ossas quasi cœnogaratum, ornas, praeduras, laurum viridem in medio franges, satis in furno assas: & mittes in mortarij piper, ligusticum, careum, apij semen, laferis radicem, baccas lauri, fricabis: suffundes liquamen: vino & passo temperabis: adijcies in cacabo olei modicum vt ferueat, obligas, porcellum lauro eximes, & ius ab ossibus tages, & inferes. Porcellus Frontonianus: Porcellum ex ossas, praeduras, ornas: adijcies in cacabum liquamen, vinum: obligas fasciculum porri, anethi: media coctura mittes defrutum: coctum lauas & ficum mittes: piper asperges, & inferes. Porcellus cœnogaratus: Porcellum praeduras, ornas, adijcies in cacabum oleum, 70 liquamen, vinum, aquam: obligas fasciculum porri, coriandri: media coctura colorabis defruto: adijcies in mortarium

mortarium piper, lignificum, careum, origanum, apij semen, laferis radicem, fricabis : suffundes liquamen, ius de suo sibi : vino & passio temperabis : exinamics in cacabum : facias vt ferueat : cum ferbuerit, amylo obligas : porcellum compositum in patina perfundes : piper asperges, & inferes. Porcellus Celsianus : Ornas, infundes piper, ruta, cepa à saturcia, succo suo : & oua infundes per auriculā : & ex pipere, liquamine, vino modico in acetabulum temperas & fumes. In porcellum affum : Teres piper, ruta, saturciam, cepam, ouorum coctorum media : liquamen, vinum, oleum, condimentum : bulliat conditura : porcellum in boletari perfundes & inferes. In porcellum hortulanum, (hoc est, oleribus factum, Humelbergius. Meo quidem iudicio non fallitur qui pro hortulano Troianum dixerit :) Porcellus hortulanus exoffatur per galam in modum vt ris, mittitur in eo pullus ificia, tus particulatim concisus, turdi, ficculz, ificia de pulpa sua, (forte suis,) Lucanica, dagyli exoffati, fabriles bulbi, cochlear exempta, malua, beta, porri, apium, coliculi elixi, coriandrum, piper integrum, nuclei : oua quindecim superinfunduntur : liquamen, piperatum, oua mittantur tria : & confutur, & præduratur, in furno affatur. Deinde à dorso scinditur, & iure hoc perfunditur : piper teritur, ruta : liquamen, passum, mel, oleum modicum, cum bullierit, amyllum mittitur : (Habet quædam cum hortulano isto Apicij porcello communia, ille Athenæi quem Dipnosophilis apposuit supra recitauit in Porci Troiani mentione.) Ius frigidum in porcellum elixum ita facies : Teres piper, careum, anethum, origanum modicè, nucleos pineos : suffundes acetum, liquamen, carynum, mel, sinape factum : super sillabis oleum : piper asperges & inferes. Porcellum traganum sic facies : Exoffas porcellum, & aptabis sicut cenogaratum, & ad fumum suspendas & appendeas, & quantum appendeas tantum salis in ollam mittes, & elixas ut coquatur, & ficcum in lance inferes, salso recente. In porcello lactente : Piperis vnciam, vini heminam, olei optimi acetabulum maius, liquaminis minus, Hucufque Apicij.

De porcello affo. Porcellum adhuc lactentem (inquit Platina 6. 15.) iugulato, villosque culthro omnino acuto abradito. Per spinam deinde scindito, eximitoque quicquid in ventre habet : iecuscula eius cū larido, alio, cumq; odoriferis herbis minutim concidito tritum caseum, oua agitata, tunsum piper, crocum in pulcrem redactum, cum superioribus bene misceto : in porcellumq; omnino ita inuersum, vt quod intus erat, foris sit, indito : ac claudito, ne excidat. Coqui in uero, aut super craticulam lento igne non incommodè potest, vt omnia pariter esui bona sint. Dum coquitur, aceto, pipere, croco, simul mixtis cum saluie aut rosmarini aut lauri ramulculis sæpe aspergenda est. Idem etiam fieri ex anate, anate, grue, capo, pullastra, potest. Malè hoc & parum alit, tardè concoquitur : stomacho, capiti, oculis atque hepatis nocet. Obstructiones facit, calculum creat, pituitam auget. Eubulus poeta apud Athenæum inter cæteros delicatos cibos nominat *ἡγεῖα δὲ λαρῖον*.

Lardum, vt grammatici quidam deriuant, dicitur quasi latè aridum, (largè aridum, Hermolauus ex Macrobio :) est autem caro suilla quoquo modo salsa, siue (vt alijs placet) id pingue quod est in sue, Pingua cur illis gustantur larda calendis? Ouidius 6. Fast. Plinius dixit, lardum pingue hoc vntum, quasi & macrum dici possit. Et pallens faba cum rubente lardo, Martialis lib. 5. Graue lardum, Statius 4. Sylu. Et natalitium cognatis ponere lardum, Iuuenalis Sat. II. Plautus in Capt. laridum dixit, his verbis : Quanta pernis pestis veniet, quanta labe larido? Vncta fatis pingui ponentur oluscula lardo, Horat. Seru. 2. 6. Vt luctaretur lardum & carnaria furtim, Lucilius. Lardum lurcabat lubens, Pomponius Syris apud Nonium. Lardus porcorum optimus est in condendis omnibus cibis, Crescentienfis. Nostri lardo olerum ferè minutalia & rapa condunt, siue decoquendo simul lardi offas, siue in minimas testellas præsertim butyro frictas incisum inspergendo. Turunda etiam, vt sic vocem, oblonga, exiles quadrata, in acum ligneam (ex fruticis quem fusariam vocant, aliqui euonymon putant, præcipue ligno) decussatim sectam à posteriori parte inferuntur, vt ea per carnes quasuis traiecta, lardum in eis relinquant, idque simul affetur : quod cum alijs saporem carniū, commendat, tum in parum pinguius præsertim auiibus ferè necessarium videtur. Adipem suis carne multo in salubriorem esse, supra verbis Galeni recitauimus. Ius lardarium apud Scoppam Italum Grammaticum legi. Habent & Germani in vsu panis offas in aqua coctas cum lardo copioso dissecto & cepis. *Specksuppen*. Inferiores Germani lardum coctum seruant, & frigidum edunt : quidam etiam crudum. Liquamen est pinguedo animalium ad ignem liquefacta, & in vsum coquinarium seruata ad condiciendos cibos. Liquamen ex adipe porci atque anserum hoc modo fit : Concisum minutim ad carbones ignitos in cacabo pones, ne si ad flammam suspenderit, fumum concipiat : tantumque salis indes, quantum satis esse putabis. Liquefactum, antequam refrixit, in ollam repositoriam colabis : reponesque ad vsum, vt vbi voles, eo vti liceat. Fit item liquamen ex anserino & gallinaceo adipe, Platina 2. 21. Et præcedenti capite, Colliguntur multa ad pulmentaria ex porco nuper caeso, vt ad eps. Pauperes apud nos ex adipe abdominali suilli (*schmar* vocant) adhuc recenti (aliter enim virus respicit) liquamen faciunt, quo olei aut butyri loco vtuntur. Pernas & lardum conficimus, non solum decembri mense, sed omnibus quos hyemalis algor affringit, Palladius. Laridi coctura : Tectum aqua cum multo anetho coques, olei modicum distillabis & modicum salis, Apicij. Angli brân appellant lardum non quòd uis, sed è verre faginato ferè per anni spacium, quò toto tempore, non molliter, nec in stramentis, sed tantum in tabulis ligneis cubare ei permittitur, vt lardum induretur, & solidescat : huius materiam lardum seruant in aceto ex cereuisia facto : potest autem diu seruari : mensis apponunt cum iure in quo coctum est, condito agrestium pomorum succo (loco omphacij) & paucò sale : cibus habetur nobilis & pretiosus, quem locupletes tantum inter se dono mittunt.

Suilla caro ita aliquando paratur, vt suis feri videatur, vt dictum est supra inter Apicij porcellos : & dicitur infra in proterbio Suilla caro est. Suillarum carniū ius decoctum opitulatur contra buprestin, Galenus lib. 2. de antidotis. De sue partes quædam ferè assantur à lautioribus, vt spatula siue armus, (*luffen* :) coxa, (*yshem* :) costæ, in pectore, (*brustrippe* :) eadem ad spinam dorsi superius, (*rambraten* :) & reliquæ costæ, in compellerum. Apicij 4. 3. in minutalia aliquot addi iubet spatulam porcina coctam & testellatim concisam. Varro scribit L. Volumio senatori missam ossulam suillam cum duabus costis, quæ penderet xxiij. pondo. Ossula ab ossa minima suilla, ab eo quod infesta caro, vt in carmine Saliorum est, quod in extis dicitur nunc iustitia, Varro de ling. Lat. Penem antiqui codam vocabant, à qua antiquitate etiam nunc ossa porcina cum cauda in cænis puris ossa penita vocatur, Fest. Et rursus, Penitam ossam Nauius appellat ab segmen carnis cum coda : antiqui enim ossam vocant ab seiffam globi forma, vt manu glomeratam pulsi. Nostri ex cauda cum alijs partibus extremis gelu in patina, vt vocat, parare solent. Caryophyllatæ seu benedictæ vulgo dictæ succo trículos suillos macerant & ad vsum aliquod tempus seruant, Ruellius. Quomodo caro suilla frustatim concisa, in aqua salsa seu muria multo tempore recens seruari possit. Baltasar Cellarius in libro suo de arte coquinaria docet : Primum, adornatum suem in mensa poni

boni præcipit, copiosa niue vndiquaque circumdatum, donec caro duriuscula & solida appareat, quod ferè per noctem vnam fit : deinde carnem in tomos oblongos dissectam in vas larignum cum multo sale alternis componi iubet per dies octo, tabella imposto lapide onerata : postea aquam fontanam cum multo sale nouis scopis diu agitata donec lentescat, superinfundit, vt duobus digitis aqua excedat, & onerata ad vsum seruari. *ἡγεῖα, πέρμαχ* & *ἐν πλάτῳ ἡγεῖα ἰορδίων*. Hef. & Varinus : sed idem Varinus *πέρμαχ* de piscibus tantum proprie dicit docet : quare *ἡγεῖα* etiam de piscibus solum dicitur. Succidia à sue nominatur cuius caro est, Hermolauus. Succidia, (inquit grammaticus quidam recentior) est tergium, siue massa carnis porcina salita, quæ quoties opus est succiditur : continet autem pernam, petasomem & lardum. Nonius succidiam pro lardo exponit. Varro lib. 4. de ling. Latin. non à succidendo, sed à suisbus cædendis (siue cædendis, quod non placet, nec est in nostris codicibus Varronis) dictam putat : nam id pecus primum occidere cæperunt domini, & vt id seruarent, salire. Iam hoc tum ipsi agricolæ succidiam alteram appellat, id est, vt ait Nonius, successionem necessariam. Patres nostri dixerunt ignauum & sumptuosum esse, qui succidiam in carnario suspenderit potius ab laniario, quam ex domestico fundo, Varro. Succidias Galli optimas & maximas facere consueuerunt. Oprimarum signum, quod etiam nunc quotannis à Gallia apportantur Romam perna, toinacina, & taniacæ, & petasiones (malim petasones. Vocabula toinacina & taniacæ alibi nusquam reperio : de tomaculis inferius dicam.) De magnitudine Gallicarum succidiarum Cato scribit his verbis : In Italia in scrobes terna atque quaterna millia aulia succidia, Idem. Porcos succidiam eos apud Apicium legimus. Suum obforum ac etate florentium carnes, ad salendum sunt apposita, vt quæ vtriusque excessus sint expertes, annosorum videlicet siccitatis, & nouellorum porcellorum immo dicæ humiditatis. Quemadmodum enim corpora sicca, salita, corijs euadunt similia : sic contra quæ immo dica humiditate dilfluunt, salis commercio contabescunt, Galenus de alimentorum facultatibus. 3. 40. Ad annum vbi venerit porcus, salitura non incongruit : pridie quam occidatur portione prohibere oportet, quo sit eius caro siccior : deinde diligenter salire, ne frascet, & vitium sapiat. nèc tinea & vermibus lædatur. Dum saluram facis, in fundo dolij aut feriae saleem seruato : frustra deinde ponito, cutis deorsum spectet. Tam diu caro in dolijs remaneat, quoad saleem conceperit : (nostri ferè quatuordecim dies relinquant, & his amplius si sues annos fuerint, vsque ad viginti.) In carnario deinde, quo fumus penetret, suspendatur. Hinc fumes lardum pro tempore, hinc pernam, hinc petasomem, hinc fumen, hinc glandium, Platina. Omne pecus (inquit Columella) & præcipue suem pridie quam occidatur, portione prohiberi oportet, quo sit caro siccior. Nam si liberit, plus humoris salura habebit. Ergo siccitatem cum occideris, bene exollato. Nam ea res minus vitiosa, & magis durabilem saluram facit : deinde cum exollaueris, cocto sale, nec nimium minuto, sed suspensa mola intracto diligenter salito, & maxime in eas partes, quibus ossa relicta sunt, largum sale in farcito, compositisq; supra tabulatum tergoribus, aut frustis vasta pondera imposito, vt exanietur. Tertio die pondera remoueto & manibus diligenter saluram fricato, eamque cum voles reponere, minuto & trito sale aspergito, atq; ita reponito : nec deseras eius quoti die saluram fricare, donec matura sit. Quod si serenitas fuerit ijs diebus, quibus perficatur caro, patieris eam sale conspersam esse nonem diebus : at si nubilum aut pluuia, vndecima vel duodecima die ad lacum saluram deferri oportebit, & sale prius excuti, deinde aqua dulci diligenter perlui : necubi sal inhæreat, & paululū assecatam in carnario suspendi, quo modicus fumus perueniat, qui si quid humoris adhuc continetur, siccare eum possit. Hæc salura luna decrecente maxime per brumam, sed etiam mense Februario ante Idus commode fiet. Est & alia salura, quæ etiam locis calidis omni tempore anni potest vsurpari, quæ talis est : Cum ab aqua pridie sues prohibiti sunt, postero die maçantur, & vel aqua candente, vel ex tenuibus lignis flammula facta glabratur (nam vtroque modo pilli detrahuntur) caro in libraria frustra conciditur : deinde in seriam subternitur sal coctum, sed modicè (vt supra diximus) in fractum : deinde ossula carnis spissè componuntur, & alternis sal ingeritur : sed cum saluces feræ peruentum est, sale reliqua pars repletur, & impositis ponderibus in vas comprimitur : eaque caro semper conseruatur, & tanquam salamentum in muria sua permanet, Hactenus Columel. Carnem salitam larido intertextam, in testellas concides : concisam, in sartagine non admodum frigens : frictam, aceto, saccharo, cinnamo, petroselino minutim conciso asperges. Idem etiam fieri de perna ac sumine potest. Sed hæc succo citri vel malarancij suffundendi amant. Clamat in hanc opinionem Bibulus, & sine acredine, (intinctum acetosum intelligo,) quo vehementior excutetur fitis, hæc deuoranda affirmat, Platina. Et alibi, Non fumen admodum pingue, sed rubrum coquatur eo modo quo perna, (cuius coctio inferius recitabitur,) sed melius aliquantulum. Hanc quoq; cocturam vult lingua : quanto pinguior, tanto melior est. Eadem ferè & de reliqua succidia ratio. Galli Belgæ carnibus multifariam, præsertim suillis, & recentibus & salitis vtuntur, Strab. Venter suis saliscus vocatur, Volaterran. Non lucanica, non graues salisci, Martialis. Et alibi, Et lucanica ventre cum salisco. Lucanicam dicunt, quod milites à Lucanis didicerunt, vt quod à Falcijs saliscum ventrem, Varro de ling. Latin. Filia Picenæ venio Lucanica porca, Pultibus hinc niueis grata corona datur, Martialis. Grammatici farciminis genus interpretantur, à Lucanis primum inuentum, (*brat vntst*). Si voles bonas lucanicas, carnem macram simul & pinguem ex sue concidito, ablatis omnibus fibris ac nervis. Quod si caro decem librarum fuerit, salis libram vnam, fœniculi bene mundi vncias duas, totidem pipere semituntia admisceto, confricatoque per diem hæc in mensula finito : Sequenti, in intestinum bene mundum inijcito, & sic ad fumum suspendito, Platina. De lucanicis parandis lege etiam Apicium 2. 4. Qui venit botulus mediæ tibi tempore brumæ, Saturni septem venerat ante dies, Martialis. Botulus autem siue botellus diminutiuum farciminis genus est è carne suilla, à botolis, id est frustulis carnis, vt quidam putant, appellatus, (propter connexionem à bolis, Fescus.) Fiebat ex oui vitellis coctis, nucleis pincis concisus, cepa, porro, iure crudo, concisus : addebat piper & liquamen & vinum, sicq; farcium intestinum coquebatur, Apicij 2. 3. idq; farciminis genus in Saturnalibus præcipue celebrabatur. Et pultem niueam premens botellus, Martialis lib. 5. Intestina sanguine facta nostri vocant *ros vntst*, *blur vntst*, ex his quod crassius est, & apicem quandam adhaerentem habet, (vnde & apexabo Latine vocatur, Varrone teste) præter sanguinem, cerebro etiam & lardo conciso farcitur, & aromatibus quandoque conditur, *veckerling*. Ventriculus etiam suis vel in oblongas particulas factus, vel minutatim concisus, vna cum carne similiter lecta concisæ crastioribus intestinis infarcitur, cum sale, carco, & pipere, *schubling* vel *magenvntst*. Ificium, farciminis genus, Volaterranus. Scoppa Italice tomacellam interpretatur, vt & tomaculum, de quo infra dicemus in iecoris mentione. Idem alibi tuccetum, tomacellam interpretatur : ego apud Arnobium tuccetum lego, libro septimo contra gentes, vbi ille : Tuccetum (inquit) in exiguis aruina est miculas, & illa minutim infecta de more. Videtur

vt sanguinem fermentem statim in fauces eius infundas, Pelagonius. Porcelli lactentis ventriculo, id est aqua-
culo exempto, quod in interiore cute luteum adhæret lanæ coniuges, madefactaque ea illum humorem auricu-
læ inferes, cuius è dieria parte dens dolebit, certissimo remedio statim subuenies, Marcellus. Porcelli sanguis, vi-
de inferius in sanguine suis.

Remedia ex lue, verre, seropha: & obiter quædam ex A P R O, masculis literis scripto semper eius nomi-
ne, vt Lector ab apro huc remissus facilius inueniret. Suillarum carniū ius decoctum opitulatur contra bupre-
sin, Galenus lib. 2. de antidotis. Pharmacum Galeni ad podagram, quod omnibus ferè corporibus congruit: Ca-
sus bubulus vetustissimus, ad eò vt ob acrimoniam edi non possit, cum porcinae carnis inueteratae ac fassæ deco-
cto teritur, & probè emollitus ad durities artuum imponitur, Aët. 12. 43. (& pluribus lib. 2. cap. 100.) Vbi etiam
alia duo medicamenta ad podagram statim subijcit, quorum primum præter alia pernam porcinae recipit, alte-
rum vero pernae veteris porcinae iusculum. Indi elephantorum quos ceperint vulnera, aqua primum tepida col-
luunt: deinde si profunda sint, butyro vngunt: postea inflammationem leniunt, suillam carnem recentem san-
guine madentem & calidam admouentes, Aelia. Vulneribus elephantum butyrum auxiliatur, ferrum enim ex-
trahit: vlcera suillis carnis fount, Strab. Suillam fassam crematam causticam fieri nuper quidam mi-
hi affirmabat: quod cum experiret fassum deprehendi, gustu indicante non causticam, sed simpliciter ad excrã-
di idoneam esse ita crematam. Contra hæmophysi remedium *ευστία λαοδου χοιρίων κρεών*, Suidas. Sanguis su-
illus humidus est, & minus calidus, humano maximè temperie similis (vt dictum est in F.) Itaque quisquis san-
guinem humanum morbo alicui vtilem esse ait, in suillo primum id comprobet: ac si non eandem, saltem simi-
lem actionem ostendat. Nam etsi aliquatenus inferior sit humano sanguine (hoc & Auicenna ex Galeno repe-
tit) saltem assimile quippiam efficiet, quo cognito, ab humano pleniorẽ fore vtilitatem sperabimus. Nam
si ne paulum quidem promissis respondeat, non erit cur in humano experiri oporteat, Galeni de simpl. 10. 2.
Eumelus equo refrigerato sanguinem porcinae calidum cum vino infundi iubet. In libro quodam Germa-
nico manuscripto medicamentum inueni huiusmodi: Verrem castratum pills omnibus ruffis præditum & o-
ptimæ valetudinis iugulato sanguinem olla recens exceptum, bacillo de iunipero rubra diu agitato, & agitan-
do collectum sanguinis grumum eijcitur. Tum ramenta eiusdem iuniperi injicies, & baccas de iunipero rubra
diu agitato, & agitando collectum sanguinis grumum eijcitur: Tum ramenta eiusdem iuniperi injicies, & baccas
de iunipero rubra similiter circiter viginti quinque. His addes parum agrimonie, (id est eupatorij veterum,) ite
rutæ, ph., scabiosa, veronica vulgò dicta, pimpinellæ, cichorij, pulegij, lingulorum manipulum. Quod si sangui-
nis mensura sextarios tres excedit, adjicies theriacæ vncias duas: si minor fuerit, pro portione sanguinis theria-
cæ modum minues. (Sed omnia præparata esse debent, vt sanguini adhuc à sue calenti imponantur.) Permixtis
omnibus, liquorem stillaticium elicito, quem diligenter seruatum in vitreo vase dies octo infolabis, quod semel
quotannis facies: durat enim circiter viginti annos. Hunc liquorem experientia constat egregie prodesse aduer-
sus pestem, apostematam capitis & laterum seu costarum, iecoris & pulmonis morbos, lienis inflationem, sangui-
nem corruptum, febrem, tumores, cordis tremorem, hydropem, calores præter naturam, malos humores, & im-
primis venena & pestilentem febrem. Bibet autem æger quocumque ex prædictis morbis correptus, ligulæ men-
suram, vel quatuor aut quinque guttas, & vt insuper fudet curabit. Aliqui liquore vi ignis extracto ex sanguine
malis aduersus pestem vtuntur. Cum porcus iugulabitur, is qui verrucas habebit, sanguinem eius subiecta ea cor-
poris parte suscipiat, dum adhuc calidus exiit, & mox vbi siccatum fuerit, statim abluit: citum remedium expe-
rietur. Mulier sanè remedium de serosæ sanguine faciat, Marcellus. Verendorum carbunculis cerebrum A P R I
vel suis, sanguisque medetur, Plinius. Vbera circumlita sanguine foeminae suis, minus crescent, Plinius. Porcellum
dissicans cruore mammas obline, amplius non augetur, Galenus Euporist. 2. 29.

De adipe suillo: Serenus etiam seuum suillum dixit, vt Græci *σεως χοιρίων*: & recentiores *ἀδύρρον* ad imi-
tationẽ Latinæ vocis axungia. Marcellus axungiam suillam aliquando nominat, ac si aliorum quoque animalū
axungia dicatur, quod apud veteres non reperio: nam nostro seculo qui minus Latinè scribunt, axungiam vo-
cant pingue quod inter cutem & carnem solidius concreuit, in sue, homine, mele, glire, mure montano, &c.
Lardum vel lardum Latini carnem suillam appellant, non solam, sed vnã cum pingui suo, inde lardum pingue
apud Plinium & alios legimus: & lardum cum pingui suo, apud Marcellum: aliquando pro pingui solo, vnde
Marcellus, lardum quod inter cutem & carnem macram est. Plura de lardo dixi in F. Sed quia videntur scripto-
res lardum & axungiam, siue adipem suillum, interdum indifferenter accipere, aut saltem easdem vires tribuere,
nos quoque non distinguemus loco, recitando de eis autorum verba: hunc solum ordinem secuturi, vt primò a-
gamus de remedijs eorum quum foris applicantur, secundo loco quum intra corpus sumuntur. Adipem & seuū
& pingue medici ferè confundunt, cum veteres, tum noui. Sed seuum propriè ruminantia habent, cætera adipe.
Vtrumque in sine carnis est, vtrumque concreuit ac gelaicit, & fragile est si refrixerit: pingue inter carnem cu-
temque est, succo liquidum, qui non gelatur, Hermolaus Corollario 286. Et mox Corol. 287. Adeps suillus (in-
quit) vnguent, teste Palladio (Serenus etiam vnguent pro axungia dixit) & axungia Latinè dicitur: & Græci quo-
que vsurpant, sed oxyngion ferè appellant, tracta origine ab axibus curruum perungendis: quanquam est vbi
Plinius acetifecem oxyngion interpretatus esse videatur. Et nos fortasse quibusdam locis autoritatem summi
viri nostro iudicio prætulimus. Alioqui Paulus Aegineta oxyngion pro axungia clarissimè videtur intellexisse, in
emplastro cui Phœnicite nomen est. Axungie nomen ad alia quoque pingua transferri, sed rarè comperi, Ha-
ctenus Hermolaus. A butyro proxima in communibus adipis laus est, sed maxime suilli, apud antiquos etiam
religiosi. Certe nouæ nuptæ intrantes etiamnum solenne habent postes eo attingere. Inueteratur duobus mo-
dis, aut cum sale, aut syncerus: tanto vtilior quanto sit vetustior. Axungiam etiam Græci appellauere in volumi-
nibus suis. Neque est occulta virium causa, quoniam id animal herbarum radicibus vescitur. Itaque etiam simo
innumeri vsus. Quam obrem non de alia loquimur sue, multò efficaciorẽ foemina, & quæ non peperit. Multò ve-
ro præstantior in A P R I S est, Plin. Nostri pharmacopolæ ad vnguenta quædam paranda, porcellum masculum
lactentem castrant, eiusque pinguedinem auferunt, illam maximè quæ in ventre intra carnem circa peritonæ ũ
habetur, perique de porcello ruffo malunt. Vocant autem axungiam vulgò *schmar*, Galli oing quasi vnguent.
Colligebatur etiam à renibus, vt infra dicam. Alapis, id est axungia porcina, Syluaticus. Antiqui axungia maximè
axibus vehiculorum perungendis ad faciliorem circumactum rotarum utebantur, vnde nomen, Plinius. No-
strates pro axungia seuum, butyrum, præsertim quod inutilè alioqui & rancidum fuerit, & butyri fecem ac resinã
abietis

abietis aut pini ad vsu rotarum permiscet, quæ quidem compositio illita scabiẽ quoque in homine & ser-
piginẽ emendat. Syncerus axungiam Plinius vocat, Serenus simplicem, quæ non est fassa: de qua semper in-
telligendum puto, vbi aliud non exprimitur. Salsæ vsus non est, nisi ad ea quæ purganda sint, aut quæ non sint
exulcerata, Plinius. Græci fassam *σεως χοιρίων τελεχρον* vel *ηλισμρον* vocant, vel *μεδ' αλων τελεχρον*, nam
alioqui *τελεχρον* aliquando simpliciter inueteratum significare Cornarius docet: & apud Dioscoridem
ab initio capitis de adipibus inuenio, *σεως διχα αλων τελεχρον*, id est sine sale inueteratus adeps. Et per se
axungiam medicantiqui maximè probabant renibus detractam, & exemptis venis aqua cœlesti fricabant cre-
bro, decoquebantque fictili nouo sapius, tum demum asseruantes, Plinius. Suillus adeps & vrsinus (*ἀρνεον*, vt
Ruellius legit: meus Dioscorides Græcus *ἀρνεον* habet, id est agninus, vt Marcellus etiam & Hermolaus ver-
terunt: sed melius forte Ruellius, quoniam in sine capitis 79. legimus *υειον* & *ἀρνεον*, & de probatio, id est ouil-
lo curando alibi [cap. 276.] agitur: & Marcellus etiam in annotationibus magis probat vt *ἀρνεον* legatur) hoc
curantur modo: Recens, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cœlesti & quam frigidissi-
ma, exemptis tunicis, diligentissime manibus conficitur, & exprimendo ferè sicatur, subindeque noua aqua
abluitur: cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur, & subditis leuibis prunis spatha mo-
uetur: eliquaturque, collo transfunditur in aquam: vbi verò refrigit, & guttatim aquam omnem excludit, in præ-
lotum fictile demittitur, & infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò facilius faeculentum virus
pellum ea: postea in pilam spongia madefactam transfunditur. Vbi coire cepit, residens in imo sordes eximi-
tur: tertio citra aquam eliquatur, repurgatusque, fictili bene operculato, perquam frigidis locis reponitur, Dio-
scorides interprete Ruellio. Caprinus adeps suillo calidior est. Hoc semper meminisse oportet, pro animalium
temperatura semper existere differentias eius quæ in illis est pinguedinis, aut adipis. Igitur cum suis omnibus pro-
pè quadrupedibus in caliditate ac siccitate inferior sit, pinguedinem quoque minus habet calidam, magisque
humidam, Galenus de simplic. 11. 4. Et mox, Pinguedo suis vt ad nos quidem largius humectare potest, sed non
æquè excalescere vt oleum: verum pinguedinis suum talis est caliditas, qualis spectatur in nobis. Porro taurorum
adeps suillo multò calidior est & siccior. Quod Dioscorides non rectè dixerit caprinum adipem adstringentio-
rem esse suillo, in caprino iam reprehendi Galeni verbis vsus. Vfus axungia est ad mollienda, excalescenda, dis-
cutienda, purgandaque, Plinius. Et rursus, Conuenit fassam magis emollire, excalescere, discutere, vtilioreque
esse vino lotam. E sue vetustissimus quisque adeps sale conditus excalescit & emollis elotus vino pleuritidis pro-
dest: cinere aut calce exceptus, inflammationibus, fistulis ac tumoribus succurrit, Dioscor. Adipis suilli & vulpi-
ni eandem esse facultatem in Succidaneis Aeginetæ legitur: ego sæpe quidem indifferenter vsurpari posse con-
cesserim, semper & absolutè non item: vulpinus enim tum calidior suillo est, tum minus humidus. Cinis vitium
cum axungia veterè contra tumores proficit: scorpionum & canum plagis cum oleo perlanat, Plin. Castor mar-
rubium, præsertim candidum, tunc cum axungia veteri vulneribus à cane factis illini iubet, Idem. Spuma ni-
tri canum moribus ex asinino aut suillo adipe medetur, Dioscorid. lib. 5. sed hic adeps suillus materiam potissimè
vicem explere videtur: vt in omnibus illis vnguentis quæ argento vino axungia mixto, &c. aduersus Gallicum
morbum paulò ante nostram memoriam parari cœperunt. Defenderit tamen aliquis, peculiarem quandam ax-
ungia etiam per se aduersus hanc lueni esse facultatem, qua scilicet, vt Plinius scribit, genibus etiam adalliga-
ta reddit ori saporem, vt expui videatur. In rigore ceruicis poplites axungia illini Serenus iubet. Nicolaus Myre-
psus etiam inter vnguenta duobus vltimis ad scabiẽ inscriptis argentum viuum addit, vltimo & antepenulti-
mo etiam suillum adipem. Item sectione 47. quæ tota est de medicamentis aduersus scabiẽ, Vnguento vltimo
miscet adipem porcinae, hydrargyrum, oleum laurinum & succum fumarie, hoc palmas manuum & plantas
validè perficari iubet ter die, sic malum per vrinam abiturum. Vnde apparet vñctiones vulgò vsitatas contra
Gallicum morbum antiquiores esse quàm plerique putant. Lardum coctum cum pingui suo appositumque,
potenter omnia expellit, quæ corpori inhaerent, si illic alligetur, Marcellus. Adeps suillus cum butyro & rosa-
ceo, vulneratis cerebri membranis infillatur, Gal. lib. 2. v. 707. Ad vulnus incurabile in quauis corporis parte:
Buglosson herbam euellit, & succifas radices curiosè lotas in pila conterito, suillam axungiam adjicito, ac bene
emollens vulneri imposito, Galenus Euporist. 3. 160. Nervus vulneratis prodest, Terræ limbricos indere tritos,
Queis vetus & ranis sociari axungia debet, Serenus. Fracta ossa lardum elixum atque circumligatum mira cele-
ritate solidat, Plinius. Si cui fortè lapis teneros violauerit artus, Necesse adipes vetulos, & tritam chamæciston, Se-
renus: videtur autem suis adipem intelligere, nam & sterces luteæ porcæ ad idem prodesse mox subiungit. Axun-
gia panis illinitur cum calce: item furunculis duritiæ que mammarum. Rupta, & conuulsa, & spasinata, & luxata
sanat. Clauos & rimas callique vitia, cum elleboro albo, Plinius. Vtilissimum contra inflammationes vlcerum a-
dipe verrino (axungiam) confici, & inungi putant vtile: ijsque quæ serpant illinire cum resina, Idem. Axungia
est lue quæ non peperit aptissime vtuntur ad cutem mulieres: contra scabiẽ verò admixto iumentorum seuo
pro parte tertia, & pice, pariterque subferuefactis, Plinius. Cicatrices concolores facit cerusa admixta, vel argenti
spuma: at cum sulphure vnguentum scabricias emendat, Idem. Glans intrita durities quas cacœthes vocant, cum
fassa axungia sanat, Idem. Lac ficulnum cum axungia verrucas tollit, Plinius. Ruta emendat vitiligines, strumas
& similia cum strychno & adipe suillo ac taurino seuo, Idem. Parotidas sanat axungia, ammixta farina fassam en-
tariae testæ: quò genere proficit & ad strumas: pruritus & papulas in balneo perunctis tollit, Idem. Parthenium
illinitur strumis cum axungia inueterata, Plinius. Idem alibi lapatham syluestre ad strumas cum axungia effica-
cissimum esse tradit. Suillus adeps ambustis igne medetur, Dioscor. abscessibus & ambustis, Auicenna. Syncera
axungia medetur ambustis vel niue: pernioibus autem cum hordei cinere & galla pari modo, Plinius. Et alibi,
Vlcerebus ex ambusto cum candido ouorum tostum hordeum & suillo adipe, mire prodest. Combustis igni,
Ordea vel franges (forte, friges) atque oui candida iunges. Adsit adeps porcæ, (mira est nam forma medelæ,)
Iunge chelidoniae, ac sic line vulnera fucis. Quodque recens vsit glaciæ, axungia simplex Mulcet. & ex facili
grata est medicamine cura. Serenus. Syncera axungia prodest confricatis membris: itinereque lassitudines &
fatigationes leuat, Plinius. Cinere de capillis muliebribus in testa crematis, addito adipe suillo, emendari aiunt
sacrum ignem, sanguinem sili illico, & fornicaciones corporum, Idem. Perniones facit, A P R I m m vcl suillū
fel: cum adipe pulmo impositus, Plinius. Virides brassicarum caules vnã cum radicibus suis cremati, lateris diu-
tinos dolores impositi sanant, Dioscorides. Inter medicamenta quibus suffitus vterus clausus aperitur, numerat.
Hippocrates lib. de superferetatione fibri testem, asini masculi sterces, adipem suillum. In pecorum etiam reme-
dijs mul-

dijis multiplex axungia vsus est. Præfractis cornibus boum linteola sale atque aceto & oleo imbuta superponuntur, ligatque per triduum eadem infunduntur: quarto demum axungia pari pondere cum pice liquida, & cortice pineo leuigatoque imponitur, &c. Columella. Si talum aut vngulam bouis vomer læserit, picem duram & axungiam cum sulfure & lana succida in uolutam candente ferro supra vulnus inurito, Idem. Boum attritis vngulis cornua vngendo aruina, medentur agricolæ, Plinius. Canum aures à muscis exulcerantur: in quæ vlcera coctam picem liquidam cum suillo adipe stillari conueniet: hoc eodem medicamine contacti ricini decidunt, Columella. Ad mentiginem in agnis vel hœdis, quibusdam placet æruginis tertiam partem duabus veteris axungia portionibus commiscere, tepe factoque vti medicamine, Idem. Ad scabiem equi hycemalem, & in cruribus, rappas vocant: Axungiam igne liquatam infundes in frigidam: & rursus exemptæ subactæque, admiscebis sulphur quàm tenuissime derasum, & iterum subiges, & inunges: tertio die crustulas scabiei perfricando aperies, & quotidie inungere perges, Manuscriptus quidam liber Germanicus. Adeps porcine cum oleo vino & velle &c. infunditur equo opisthotonico vel tetanico, Vegetius. Quidam cum suppurationem in bubus inusserant, vrina veteri eluunt, atque ita æquis ponderibus incocta pice liquida cum veteri axungia linunt, Columella. Sanguis demissus in pedes bouum, nisi emittatur, saniem creabit. Locus primo ferro circuncisus & expurgatus, deinde pannis aceto & sale & oleo madentibus inculcatis, mox axungia veteri & seuo hircino pari pondere decoctis, ad sanitatem perducitur, Idem. Hæc de brutorum remedijs per axungiam. Fabulium siliquarum, cinis ad coxendices, & ad neruorum veteres dolores, cum adipis suilli vetustate prodest, Plinius. Medicorum aliqui axungia admixto anferis adipe taurorumque seuo & œlypo ad podagras vti iubent: si verò permanet dolor, cum cera, myrto, resina, pice, Idem. Et rursus, Axungia podagricis prodest mixto oleo veteri, contrito vnâ sarcophago lapide, & quinque folio tufo in vino: vel cum calce, vel cum cinere. Facit & peculiare emplastrum 85. pond. C. spuma argenteæ mixtis: (quod ita ferè est, vt axungia ponderis sint partes sex, lithargyrij septem.) Adeps suilla cuti aqua & cumino subacta, podagricis opitulatur, Sym. Sethi. Medetur axungia & capillo fluenti: & vlcibus in capite mulierum, cum gallæ parte quarta: & infumata pilis oculorum, Plinius. Axungia porcina infusa apud Aeginetam medicamentis ad alopeciam miscetur. Ruborum rosa alopecias cum axungia emendat, Plinius. Lingua (aliàs Lingulaca) herba, nascitur circa fontes: radix eius combusta & trita cum adipe suis, adijciunt vt nigra sit & sterilis (aliàs, vt nigra sit & nunquam pepererit,) alopecias emendat vnguentum in Sole, Idem. Alopecias replet hippocampinus cinis nitro & adipe suillo mixtus, aut sycerus ex aceto, Idem. Scrofina adipe recenti si quis contritos (contrita) angulos oculorum, interius exteriusque inunxerit, vermiculos qui noxij sunt oculis potenter educit, Marcellus. Axungia infumata (in fumo suspensa) pilis oculorum (desluentibus nimirum, vt & alopecias,) medetur, Plinius. Ad aurium dolorem quæ pus emittent, lardum vetustissimū teres in mortario, & succum illum lana delicata collectum in auriculam inamittes, & subinde aqua calida fovebis, & iterum succum illum infundes, mira velocitate sanabis, Marcellus. Si maior sit dolor aut grauitas aurium, lardum pingue instillant, Plinius. Ad acerbos dolores aurium: Subactum olco adipem (seuo, cum asterisco appposito, qui locum deprauatum vel mutilum indicat: deest enim animalis nomen, suis vt porci, aut vulpis:) infundito: & spongia locum occludito: bene facit & ad neruorum morbos ex vulpino adipe atque suillo (se, vox corrupta, pro qua interpret legit vels) æqua portione mixtis remedium, Galenus Parabillum 2. 4. Pingue laridi (laridum) quod inter cutem & carnem macram est, si parotidibus adponatur, & illic ligetur, cito sanabuntur, Marcellus. Axungia (veteris, Marcell.) sanat parotidas ammixta farina falfamentariæ testæ, (cum testa valis falfamentarij,) subacta & adposita, Plinius & Marcellus. Si deritis cum axungia veteri parotidas sanat, Plinius. Adipem anserinum, gallinacum, suillum, vulpinum, auricularibus medicamentis admiscet Nic. Myrpeffus. Si quod tuberculum in collo nascatur, vinum & lardum simul in olla calefacies, & subinde gargarizabis, Obscur. In rigore ceruicis, Geminus mulebebitur vnguine poples. Hinc longum pariter neruos medicina sequetur, Serenus. Vnguen axungiam significare supra diximus. Penetrare autem huius illitionis vim ad ceruicem minus mirum, cum Plinius scribat axungiam genibus adalligatam reddere ori saporem, & expui videri: cuius vero rei gratia id fiat non expressit: alibi quidem axungiam genibus dolentibus cum genista imponi prodidit. E sue vetustus vino elotus adeps pleuriticis prodest, Dioscorid. Rutæ ad eò peculiaris in testibus effectus est, vt syluestri ruta cum axungia veteri illitis ramices sanari prædant, Plinius. Axungia antiqui maxime axibus vehicularum perungendis ad faciliorem circumactum rotarum vtebantur, vnde & nomen: sic quoque vtili medicina cum illa ferrugine rotarum ad sedis vitia virilitatisque, Idem. Genista tusa cum axungia genua dolentia sanat, Plinius. Suillus adeps contra vuluæ & sedis vitia idoneus est, Dioscor. Batyrum, adipis anserinus, virulinus, porcine apud Galenum lib. 9. v. 177. miscentur medicinis ad sedem. Syn-cera (id est non salsa: adipis enim salis vtero non conueniunt, Dioscoride teste) axungia partus in abortum vergentes nutrit, collyrij modo subdita, Idem. Peristereon apposita in adipe suillo recenti, strangulatum à vuluis mensumque difficultatem emendat, Plinius. Si dolor & vlcera in matrice sint, spongia aut mollis lana in calidam intincta locos expurgabis, &c. postea resina & adipe suillo mixtis simul illinito sepe interdiu ac noctu, Hippoc. lib. 1. de morbis mulieribus. Et paulò post, Si vero vehementer exulcerati fuerint loci, &c. collutis eis purgatisque resnam ac mel & pinguedinem suillam illinito. In libro etiam de natura mulierum ad nescio quos veteri affectus, (neque enim satis exprimitur:) capræ cornu, & gallam, & adipem suillum ac cedriam stillari iubet. Lardum minutum concisum & contusum in mortario lapideo in pastam destilla in alembico vitreo: hæc aqua alba capillos nitidos & flauos reddet: faciem quoque decorabit, And. Furnerius. Vinum falfum cum adipe suillo recente contra hyoscyanum bibitur, Dioscorid. Lardum eiusque decocti potum his qui bupreslin hauserint auxiliatur, Plinius. His qui argentum viuum biberint lardum remedio est, Idem. Phthificis medetur macræ suis feminae herbis pasta lardum, Plinius. Ad phthisin, Proderit & veteris seui pila sumpta suilla, Serenus. Axungia suilla vetustæ vnciæ tres ex vini vetustissimi cotyla vna decoctæ, potui phthificis datæ potenter remediatur, Marcellus. Axungia datur etiam phthificis vnciatim, cum vini veteris hemina decocta, donec tres vnciæ è toto residant: alij & mellis exiguum adijciunt, Plinius. Et rursus, Axungia vetus etiam phthisin in pilulis sumpta sanat, quæ sine sale inueterata est. Omnino enim non nisi ad ea quæ purganda sint, aut quæ non sint exulcerata, salsa petitur. Quidam quadrantes axungia & mulli in vini cyathis tribus decoquant contra phthisis, quintoque die picem liquidam in o-uo sumi iubent, circumligatis lateribus, & pectoribus, & scapulis eorum qui phthisin sentiunt. Tantaque est vis, vt genibus etiam adalligata, redeat in os vapor, eamque expuere videantur. Et alibi, Ad tuffim veterem recens axungia decoquitur quadrantis pondere in vini cyathis tribus addito melle. Cœliaci dantur lutea ouorum trium (cum)

(cum) lardi veteris & mellis quadrantibus, vini veteris cyathis tribus, trita ad crassitudinem mellis, & cum opus sit auellanae nucis magnitudine ex aqua pota, Plinius. Equo tussienti offas è suillo adipe butyro & melle illitas, per os inferre, Hippocrates in Hippiatr. Offa de adipe suillo veteri vino veteri madefactas equo ob viam aut cursum exsultanti (causonem patienti) per os dabis, Hierocles. Axungia pars vna tribus partibus hyllopi penassa, in fauces vitulorum demissa, lumbricos pellit Columel.

Si lingua & fauces morbo epidemio nigrescant, (quem nostri à colore vocant die brune,) linguam suberrimè perfricari pollicentur interiore parte pellis laridi, sic extrahi nimum calorem. Eam pellem si postea canis obiectam deuorauerit, ægrotabit aut forte morietur, si valde infectus fuerit homo cuius defricata est lingua. Si opus videbitur, duabus aut pluribus huiusmodi pelliculis deinceps linguam ægri perfricandam curabimus, Obscurus.

Lupino adipe vel medulla suum fricari oculos contra lippitudines præcipiunt, Plin. Coitus stimulant medullæ suum haustæ, Idem.

In ambullis prodest fetarum ex suis vel penicillis te & orijs cinis cum adipe tritus, Plin. Peniculi cinis sistit sanguinem vulneris nimum fluentem, Serenus. Ad proidentem sedem: Sedi vino prius ablutæ picem aridam tritam, vel fetas porcinas vsas & tritas apponito, Actius 14. 6.

Fractis ossibus præsentancus maxillarum A P R I cinis vel suis, Plinius. Vlcerà (in tibijs cruribusque) quæ serpant maxillarum A P R I vel suum cinis sanat, Idem. Ossa ex maxillis A P R I vel suis domestici vruntur, vlcerasque perniciofa crurum illo cinere asperguntur, Marcel.

Contra serpentes laudatur A P R I adeps cum melle resinaque: simili modo verrinum iecur exemptis duntaxat fibris quatuor obolorum pondere, vel cerebrum in vino potum, Plin. Contra carbunculos suis femina: cerebrum tostum illitumque proficit, Idem. Verendorum carbunculis cerebrum A P R I vel suis sanguine medetur, Idem. Verris cerebrum coctum & cum melle adpositum carbunculos in vetero efficaciter sanat, Marcellus. Aut teneris cerebrum gingiuus illine porci, Serenus ad infantes dentientes. Officula in capite porci duo naturaliter forata inueniuntur, id est vnum in dextra parte, & aliud in sinistra, quæ reperta & reposita, & cum opus fuerit licio suspensa, medallam capiti prout inuenta sunt præstant: id est dextrum dexteræ parti, & sinistrum sinistra: sed præter te & ægrum officula tertius non contingat, quæ ad hanc necessitatem colligi diligenter & seruari debent, Marcellus. Auriculæ porcine os perforatum collo alligatum à tussi futura custodit, Galen. Euporist. 2. 47.

In suillo ventre gubius recens decoquitur adalui deiectionem: Vide in Gobio ex Dioscoride.

Ebricitatem arceat pulmo A P R I aut suis affusus, ieiuni cibo sumptus, eo die, Plinius. Suillus & agninus pulmo impositus attritus à calciamentis contractos, ab inflammatione tuentur, Dioscorid. calciamentorum attritus sanare creduntur, Galenus, Sym. Sethi & Hali. Clausos & rimas callique vitia pulmo A P R I N V S aut suillus sanat, Plinius. Perniones vsinus adeps rimasque pedum omnes sarciat, &c. item A P R I N V M vel suillum fel: cum adipe pulmo impositus, Idem.

Suis iecur cum vino sumptum venenatorum morsibus medetur, Symeon Sethi. Contra serpentes auxiliatur verrinum iecur (inueteratum cum ruta potum ex vino, vt A P R I quoque) exemptis duntaxat fibris quatuor obolorum pondere, Plinius. Vitia quæ in verendis serpunt, iecur suis vel A P R I combustum maxime iuniperi ligno & arhenico sanat, Plinius. Aluum sistit suillum iecur affum: vel A P R I N V M ex vino potum citra sale recensque, Idem. Iecur verrinum recens combustum contritumque ad summam leuitatem, cum vino, sed sine sale potui datum, efficaciter supprimit nimum deiectionem, Marcel. De lapillis qui in iecore suis reperiuntur, vide in Apro G.

Dioscorides vbi de felle in genere tractat, taurinum suillo efficacius esse scribit. Suillum fel (inquit Galenus de simplic. 10. 12.) minime vehemens est, ita vt vlcibus etiam non intolerabile sit: & sanè magis aquosum quàm vllum aliud videtur, præterquam syluestrium suum & montanorum: quorum vt caro tota calidior sicciorque est, (quàm vulgarium,) sic etiam fel. Pro felle suillo, fel perdicis, Antibalomena apud Aeginetam. Infirmitus: humidus, Hali) est cæteris, Auicenna. Maturat & venenosus morsibus prodest, & prauos humores soluit, Hali. Articularum attritis fel A P R O R V M vel suum linteo calefacto impositum prodest, Plinius. Vetustam porriginem mirè adimes, si herbæ cyclamidis succo sulphuris aliquantum miscueris & fel serofinum, atque inde caput in balneo bene perfricabis, Marcellus. Ad euillos palpebrarum pilos, ne renascantur: Suis masculi fel & adipem eiusdem, in fictile nouum densissimum leuigatissimumque conijcito, atque aceti acerrimi & olei alini (amygdalium interpretantur) vtriusque trientem infundito, densiorique linteo circumligato, & finito vsque ad dies septem, deinde effundens in mortarium tundito, & habebis tanquam aurum, quod etiam toti corpori conferet, pro psilothro, vel ne pilli euilli renascantur, Aëtius 7. 67. Paños & Apoflemata in quacunque parte discutit fel vsinum suum verrinum, Plinius. Fel porcinum desiccatum in furno, ponatur tantum quantum tenet carbonculus super ipsam, si adheret apoflemati, attrahit apoflema cum tota radice sua, & curabitur æger, Arnoldeus in breuiario. Ad agilopas, Fel porcinum sicca & appone, Galenus Euporist. 2. 106. Suillum fel contra aurium vlceras, reliquaque omnia, magno vsu asumitur, Dioscorid. Suillo felle aliqui vruntur ad vlcera aurium non improbando remedio, quo tu quoque veteris vbi nullum compositum adfuerit: sunt enim innumera. Cæterum pro affectionis magnitudine aliud etiam alterius animantis fel conuenire poterit. Nam cum vlcus & diuturnum fuerit, & saniem ac pus multum habuerit, aliud etiam magis exiccans fel tolerabit, quale est ouium paulo acris suillo, eoque magis caprinum, cui ferè simile est vsinum & bubulum, Galenus de simplic. 10. 12. Aurium dolori & vitijs medetur fel A P R I vel suis, vel bubulum cum oleo cicino & rosaceo æquis portionibus, Plinius. Ad aures quæ grauitate dolent & vetera vulnera intrinsecus habent, mellis optimi vnâ partem, aceti acerrimi duas partes confusas decoques feruoribus tribus, & longius ea ab igne remouebis, donec commotus feruor conquiescat: tum nitrum addes eo vsque donec ex vapore cognofcas nitrum refulsisse, & iterum leni igne recoques, ne efferveat: tunc addes fel hircinum, vel aprugnum, vel verrinum aut porcinum, dummodo non de serofa, & commouebis & iterum concoques, ne tepescas, & inde quantum satis est auribus infunde, Marcellus. Verrinum fel in mali punice cute sicca tepescatum, infusumque, purulentas auriculas expurgat, Marcellus. Suis manufacti fel pari mellis ad carbonis cocti portione admissum tepidum infunde, Galenus Euporist. 3. 3. Porcæ fel quæ non dum peperit cum mellis æquo pondere ad aurium vitia laudatur, Alexander Benedictus. Lienem sedat fel A P R I vel suis potum, Plinius. Fel suis arcafactam mariscis seu hemorrhagij medetur, (αἱμορραγίαν ἰστέου, forte legendum αἱμορραγίαν) Symeon Sethi Gyraldo interprete. Perniones A P R I N V M vel suillum fel sanat, Plinius. Ad grappas, quæ

quae sunt fissurae quadam in pedibus equorum, aliqui fel maialis cum tribus ouorum vitellis miscent & superillis...

Cicet vrinam vesica suis, si terram non attigerit, imposita pubi, Plinius. Vesica verrina cocta vel vsta comedenda...

Contra comitiale morbum dantur suum testiculi inueterati tritique in suis lacte, praecedente vini abstinentia...

Sicca lippitudo lumbulis suum tosis atque contritis & impositis tollitur, Plin. Ad tussientes addidit: Pernam contundens & instar farinae in locum affectum spargens...

Suis talus comburitur, dum e nigro albescat: qui tritus & potus inflationibus coli, longiq; torminibus medetur...

Ossa ex vngulis suum combusta, dentifricij vsum praebent: item ossa ex acetabulis pernarum circa quae coxendices vertuntur...

Lacte suis potio cum mulso adiuuantur partus mulierum: per se vero potum, deficientia vbera puerperarum replet...

Non est occulta virum axungiae causa: quoniam id animal herbarum radicibus vescitur: itaque etiam fimo innumeri vsum, Plin.

pens momorderit, melanthij acetabulum, & quod medici vocant smyrnium, conterito in vini veteris hemina: id per naves indito...

Aduersus panos & apostemata in quacunq; parte, vrinam suam in lana imposita medetur, Plin. Remedium ad achoras, id est, vlcera manantia capitis...

H.

a. Sus quin a Graeco οὐς oriatur, nemo dubitat. Isidorus tamen parum idoneus scriptor dictam ait suem, quod pasca subigat...

vt supra diximus: & piscis genus anguilla simile Athenæo libro. 8. quod libro septimo congrum interpretatur. Oppianus lib. 3. de venatione mullos pisces subterrenis comparat duplici nomine: primum quod admodum voraces sint, vt qui fecunda etiam quæuis, & naufragorum cadauera deuorent: deinde quod ad lautitiam cibi ita præferantur reliquis piscibus, vt pecoribus suis. Marinum animal quoddam informe est, corio quasi fuillo, pedibus loracis, sine dentibus, paruis oculis, sub ventre duo foramina habet iuxta caudam: cauda prælonga, brachij mensura latiore, quam mensuram longitudine & latitudine implent singulæ auriculæ: corio crassiore quàm digitus sit, forsan è polyporum genere, Cardanus. *Χοιρῶν* conchæ quædam marinæ sunt, labris vt ita dicam denticulatis, læues admodum & splendidas, à quadam oris fuilli opinor specie, quam parte sui dehiscente quodam modo referunt, sic appellatæ: has hodieque porcellanas vocant: sunt autem diuersæ, magnitudine scilicet & colore differentes. Helychius chærinæ non recte interpretatur calculos marinos: neque enim calculi sunt, sed calculorum vicem in suffragijs implebant: minimum & album earum genus nostri inepte vocant *mürseim*, id est lapillos matrici viles: nam quod figura matricem quodammodo referat, superfluitosæ quædam mulierculæ corpori appensas vteri morbis salutare mentiantur. Est & gemma porcellana hodie vulgo ab Italis dicta, forsan à simili nitore læuoreque porcellanæ conchæ. Scoppa murrham gemmam, agatham vulgò dictam vel porcellanam interpretatur Georgius Agricola murrhinam non murrham vocat, & interpretatur Chalcædonium, vt & onychen: his enim duobus nominibus rem eandem Plinio designari: onyx quidem etiamnum nomen apud multos retinet, *onyxchel*. Cardanus libro quinto de subtilitate, myrrhina vasa ea esse affirmat, que hodie porcellanæ dicantur, ex Oriente mitti, nec gemmas sed figlina esse, ex argilla tenuissima, densa, leui ac pingui: cuiusmodi in Italia quoque fiunt, sed nullo odore, & pallidiora quàm quæ Oriens mittit: folijs ac imaginibus placere: purpuræ colorem abesse, nimirum ob temporum & opificij varietatem. *Τετραπόδοι* vel *Χοιροί* dicuntur serpentes quidam in Scholijs Nicandri, à quorum morfu scilicet capilli defluunt. Altamuga, id est porcus luti, bestiola multipeda acuti veneni, Syluaticus: Videtur non alia quàm scolopendra esse, fortè quod pilis ceu setis rigeat, vt erucæ maiores. A felli etiam insectorum generis à colore dicti, ab alijs multipedæ, vel multipedes a felli, à nonnullis hodie porcelli nominantur, ni fallor, à corporis scilicet figura.

Propria hominum. Scipio Suario cognominabatur propter similitudine suarj cuiusdam negotiatoris. Plinius. Hermolaus legendum conijcit, Scipio Sciratio cognominabatur propter similitudinem ferui cuiusdam negotiatoris. Auus meus (inquit Tremellius Scrofa apud Varronem) primum appellatus est Scrofa, qui quæstor cum esset, Licinio Nerua prætor, in Macedonia prouincia relictus, qui præfesset exercitui, dum prætor rediret, hostes arbitrati occasione se habere victoriam, impressionem facere cœperunt in castra. Auus, cum hortaretur milites, vt caperent arma, ac exirent contra, dixit celeriter se illos (vt scrofa porcos) disiecturum: idque fecit: nam eo prælio hostes ita fudit ac fugauit, vt eò Nerua prætor imperator sit appellatus, & auus cognomen inuenit, vt diceretur Scrofa. Sed aliter Macrobius Saturnaliorum libro 1. circa finem cap. sexti: Tremellius, inquit, cum familia atque liberis in villa erat: ferui eius cum de vicino scropha erraret, surreptam conficiunt. Vicinus aduocatis testibus omnia circumuenit, ne quæ hæc efferrî possit, si que ad dominum appellat restitui sibi pecudæ. Tremellius qui ex villico rem comperisset, scrophæ cadaver sub centonibus collocat, super quos vxor cubabat. Questionem vicino permittit. Cum ventum est ad cubiculum verba iurationis concipit, nullam esse in villa sua scropham, nisi illam, inquit, quæ in centonibus iacet, lectulum monstrat. Ea facetissima iuratio, Tremellio Scrophæ cognomen dedit. Sergius, qui prius Os porci vocabatur, ex pontificibus primus fuit qui proprium demutauit nomen: quod mox obleruatum ad nos vsque perdurat, Cælius. Porcelli grammatici in suasorij orationibus Seneca meminit. Idem est puto qui aliquando ad Tiberium Cæsarem verbo haud Latino vsum dixit: Tu Romanorum hominibus, ò Cæsar, *πλιττειαν* dare potes, verbis non potes. Porcellius poëta Neapolitanus scripsit res Frederici ducis Vrbin. A minore pecore nomina habemus, Porcius, Quinius, Caprius, Varro. Suillus, Porcius, Bubulcus, Caprius, nomina fuerunt veterum Romanorum, Plutarchus in vita Publicolæ. Porcius cognomen fuit Catonis Censorini. Porcia lex, vt Cicero in quadam oratione innuit: & leges item aliæ fuerunt, quibus exilium damnatis permittebatur, Cælius. Latio Portius grauis fuit orator, vt ex Seneca refert Cælius, 11. 1. & 11. 13. Verres nomen viri Romani prætoris in Sicilia, contra quem repetundarum reum à Siculis Cicero orationes habuit quæ Verrinæ appellantur. Chærilus, *Χοιρῶν*, Atheniensis Tragicus poëta, & alius Samius: vide Suidam. Athenæus libro 8. Chærilum poëtam inter helluones & gulosos homines numerat. Sydræ Spartani statuarij meminit Pausanias in Eliacis. & Sybotæ filij Dotadæ in Messeniis. Tibia vsum Hyagnium primum volunt, & Cælius 9. 3. Hyas, filius Atlantis & Aethræ, cuius meminit Ouidius 5. Pastorum, à quo Hyades sorores aliqui dicunt putant. Atheniensis quidam è Melite vico (tribus Oeneidis) *Καπετῶν* & *Συδῶν*, id est Verres & Sus cognominabatur, vt Virgili quoque, à corporis hirsutie: aut fortè quod molas possideret, in quibus alebat suos, Hel. Varin. Gryllus, Xenophontis Socratici filius, Suidas. Germani etiam nomen viri ab apro fecerunt. *Aeberhart*, ac si Caprosthenum dicas: aprum autem vocant non ferum modo, sed frequentius cicurem, id est, verrem. Porcia nomen mulieris Romanæ: fuerunt autem duæ, maior & minor. Porcia minor cum laudaretur apud eam quædam bene morata, quæ secundum habebat virum, respondit: Felix & pudica matrona nunquam præter semel nupsit. Bouina Porcilla aua Pij (imperatoris puto.) Chærilæ dicta fuit vxor Euripidis. *Χοιρῶν* ἢ *Εκαβῶν*, Suidas. Callistò meretrix cognomine ὄν, memoratur Athenæo lib. 13.

Populorum & locorum. Cliftheæ tribus Dorienfium diuersis nominibus notauit: nam præter tribum suam, cui Archæ nomen erat, reliquas ludibrio habitas ex brutis appellauit. Quippe Hyatas, id est, Suales aliquibus Onceas, hoc est Afinales: reliquis Chæreatas, hoc est Porcales nomina indidit, Alexander ab Alex. Hyæa, *Ταία*, vrbs Locrorum Ozolorum, gentile Hyæus, Stephanus ex Thucyd. lib. 3. Hyamea, vrbs Mefenes, vna ex quinque, Idem. Hyamion, vrbs Troiana, Idem. Hyampolis, vrbs Phœciis, Stephanus. Et valles Lebaeda tuas, & Hyampolin acri Summissam scopulo, Statius lib. 7. Theb. Meminit Herodotus, & Homerus, & Plinius lib. 4. ca. 7. bis. Vbi relicto Abis oppido viam rectam Opântem versus fueris ingressus, Hyampolis te excipiet. Ipsum autem hominum nomen arguit, qua nam origine hi sunt orti, aut vnde egressi in hanc regionem peruenierint. Qui enim Cadmum eiusque exercitum Thebis fugiebant, Hyantes in hunc se locum contulerunt. Veterum memoria Hyantium ciuitas à finitimis vocabatur: temporis autem progressu vsus obtinuit, vt Hyampolis diceretur, & C. Pausanias in Phœciis. Hyantum meminit Plinius 4. 7. Exul Hyantæos inuenit regna per agros, Statius. Cæpella Hyantius ore, Ouidius lib. 3. Metam. nominat autem Actæonem, iuuenem Hyantium. Et alibi, Hyantæa Aganippe.

Aganippe. Apollonius libro 3. Onchestum vrbsm Neptuno in Bœotia dicatam, vt apud Homerum legitur & Plinium, Hyantium vocauit: nam & Bœoti fues ab illiberalitate morum dicuntur, vnde nomen Hyantibus. Vide plura infra in prouerbio Bœotia fies. Varinus Hyampolin triplicem memorat, Hermolaus. Hyantes populi circa Alalcomeniam, dicuntur etiam Hyantij & Hyantini, Stephanus. Sunt qui Hyantes Bœotia populos faciant, quorum vrbs Hyantia dicitur, incolæ Hyantiæ. Hyantia Stephano vrbs Locrorum est. Hyapea, vrbs Phœcidis ab Hyape dicta, (*Ἰσθμὸς Ἰσθμίου*) Stephanus. Hyope, *Ἰσθμίου*, vrbs Matienorum, Stephanus. Hyops, vrbs in Iberia Cheronnensi non procul Lefyro fluuii, Idem. Oafis, ciuitas Aegypti, que & Hyafis, Stephanus. Hyi Asia populi prætenduntur supra Elymida, quam Perfidii in ora iunximus, Plinius. Hylia vel Hylia, vrbs Bœotia, (apud Suidam quoque,) colonia Hyreorum, cuius meminit Thucyd. lib. 3. Et alia regia sedes Parthorum. Item vicus Argius Thucydidi, Characi verò ciuitas: & Arcadia vrbs, Stephanus. Hylia nominantur loca multa, in Bœotia, Arcadia, & alibi, ex Thucydide, Pherecyde, Artemidoro. In Argolide autem sunt hæc quas hic (apud Plinium 4. 5.) legimus, ex Pausania, & Strabone: qui Hylia celebrem Argolica locum facit, Hermolaus. Hylia ciuitatis meminit Pausanias in Arcadicis. Syrbotæ, (alijs Sybotæ) populi secundum flumen Astacum ad Septentrionem vergentes, Plinius 6. 30. collocat autem eos in Aethiopia, & octonum cubitorum staturam eis tribui scribit. Sybota, in insula quædam & portus, Stephanus. Sus fluuius siue torrens est circa Olympum, Pausanias in Bœoticis. Hyóessa fons quidam apud Sophoclem nominatur: de quo vide plura in Tauro H. inter propria, in Tauri fluuij mentione. Hyomemnia, festum quoddam Argis, Helychius & Varinus. Capria lacus: vide in Apro H. inter propria. Chærades, vrbs Mosynæcorum, gentile *Χαιρῶν*, Stephanus. Legimus & scopulos quosdam marinos circa Hellepontum sic nominari: sed supra inter deriuata quosuis scopulos marinos, qui vel latent, vel paululum eminent, sic appellari docuimus. Infulas in Alexandria Aegypti Pharon & Chærades appellatas sciunt omnes, Hermolaus in Plinium 32. 11.

b. Chalaftra vrbs & lacus est Macedonia, vnde Chalaftræi fues dicti, & Chalaftræum nitrum, Helychius. Circa Hierosolyma sunt porci miræ magnitudinis, dentibus cubitalibus, Physiologus. *Φορῶν* pellis fuilla Hippocrati in libro de ratione victus acutorum, vt Galenus exponit. *Φορῶν*, ἢ *πρὸς οὐρίαις πρὸς ἑμῶν*, Helychius. Varinus scribit humanam quoque pellem aliquando phorincn dici. *Κόμωψ*, ἢ *νῦν* ἢ *Φορῶν*, ἢ *ἡ* *Ἰσθμίου* *ἢ* *Ἰσθμίου* *ἢ* *Ἰσθμίου*, Helychius. Carnem fuillam Græci vocant *κρέας σπένον* vel *ὑέον*, non *ὑέον*, quamuis id Varinus scribat in voce *μετέχου*: vide supra inter deriuata à fies, in a. Setæ à subis dicuntur, vnde & futores quod ex fetis suant, Ifidorus. Aciei frontem in angustum desinentem, caput porci simplicitas militaris appellat, Ammianus Marcellinus. Cuneus dicitur multitudo pedum, quæ ab iungens cum acie primo angustior deinde latior procedit, & aduersariorum ordines rumpit, quia à pluribus in vnum locum tela mittuntur: quam rem milites nominant caput porcinum, Vegetius 3. 19. Oculi porci naturale signentium habent, ita vt in terram necessitate semper intendant, Physiologus. Elephantorum promutis intus concava fuilli libri similitudinem quandam gerit, Aelianus. Delphinis lingua breuis atque lata, haud differens fuillæ, Plinius. Mars tibi voueo facturum, si vnquam redierit, bidenti verre, Pomponius in Attellana citante Festo. Bidentes non oues solum, sed omnes bestias bimas olim appellabant, quia neque maiores aut minores licet hostias dare, Macrobius: de bidenti pecore, & quod de ouibus ferè semper dicitur, vide in Boue H. vbi de sacrificijs ex eo. Nefrendes, adhuc lactentes porculi, quod nondum aliquid frendant, id est comminuant dentibus: hinc & faba freca quæ molita est, Ifidorus. Plura de hac voce diximus supra in E. Chamæleonti eminet rostrum, vt in paruo, haud absimile fuillo, Plinius. Rostrum suis proprie Græci *ῥύγχος* vocant, vnde diminutium *ῥύγχον* in Acharnensibus Aristophanis. Pihareb, (alias algorab, *ῥύγχος*) id est rostrum porcinum, Arabicè vocatur *os acromij*, id est summus humerus, quem scapulæ processum Galenus *ῥομφαλῶς* nominauit, Vesalius: sed oreb Hebraicè coruum sonat: itaque rostrum coruinum, non porcinum ab eo verti oportebat, vt Galenus etiam Græcè à corui similitudine nomen indidit. Alius in homine infima parte similis est fuillæ, Plinius. Ventres elephantu quatuor, cætera subis similia, Idem. Exta elephantu fuillæ proxima, sed maiora, Aristot. *Ἰσθμίου*, ἢ *Ἰσθμίου*, ἢ *Ἰσθμίου*, Pollux: hoc est, abdomen, mamillæ, summa porci. *Ἡ δὲ ἰσθμίου ἢ ἰσθμίου ἢ ἰσθμίου*, Aristoph. Apud Athenæum. Candidus effœta tremebundior vberè porce, Columella de cucumere. *ῥύγχος*, ἢ *πρὸς οὐρίαις πρὸς ἑμῶν*, Helychius, Varinus. Supernati dicuntur quibus femina sunt succisa in modum fuillarum pernarum. Ennius, Hispernas succidit iniqua superbia Pœni, Festus. Talis suum discordiam quandam inesse traditur, Plinius ni fallor. *Ὀπλάς*, de sue dixit Aristophanes & Simonides: & Hefiodus *βόδις ὀπλάς* & *ἰσθμίου ἢ ἰσθμίου*, contraria acceptione, quàm Grammatici docent vsurpanda. *Ἐρῶν* & alia significat, & *πῆρ* *σύν* *ἑμῶν*, Helychius & Varinus, sensu mihi obscuro.

Germani propria quædam de suum partibus vocabula vsurpant: nominant enim pernas, *leuff* oder *hammen* summum rostrum, *schmorren* vel *riffel*.

c. Vox Sordida sus pascens ruris per gramina grunnit, Author Philomelæ. Quiritat verres, Idem. Minimo suis stridore terrentur elephantæ, Plinius 8. 9. *Γῶν*, vox est suis, Tzetzes. Apud Suidam *γῶν* circumflexum scribitur, quod non placet. *Καὶ πᾶσι* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, Aristoph. in Pluto, vbi Scholiastes *γῶν* exponit, *βρεχῶν*, id est, minimum, vel sordes vnguium. (*ἰσθμίου* ἢ *ἰσθμίου* ἢ *ἰσθμίου*, *Γῶν* *βῶν*, *γῶν*, Varinus:) aliqui verò (inquit) deducunt hanc voculam à gryllimo, id est grunntu suum: aut genus est parui numismatis: *γῶν* enim paruum aliquid & minimum significat, vnde *γῶν* dicta parua vascula: & *γῶν* *πῶν*, pro qua voce veteres *ῥύγχος* (*ἢ* *ἰσθμίου*) & *γῶν* *πῶν* (hic locus apud Suidam mutilatus est) dixerunt. Hinc est quod aliquem *ῥῶν* *γῶν* *πῶν*, id est ne gry quidem loqui dicimus, pro eo quod est ne minimum quidem aut quoduis verbum. Eadem apud Varinum legimus: & apud Suidam, qui præterea addit, parcemiam esse *πῶν* *γῶν* *πῶν*, ἢ *μικρὸν* *ῥῶν* *πῶν*. Ne gry quidem loquitur, hyperbole prouerbialis, pro eo quod est ne tantulum quidem: nam gry minimum quiddam, aut sordes vnguium significat, aut vocem fuillam, quam ædere solēt ij qui grauantur sermone respondere, *ἰσθμίου* (*ἢ* *ἰσθμίου*) Erasmus. Lege apud eundem prouerbium Dionis gry. Hinc facta sunt verba *γῶν* *πῶν* & *γῶν* *πῶν*, & porcus ipse gryllus dictus. *Ἄλλω* *φῶν* *ῥῶν* *πῶν* *ἢ* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, Aristophanes in Pluto: vbi Scholiastes ait *γῶν* proprie de porcellorum voce dici. *Γῶν* *πῶν* ἢ *γῶν* *πῶν* *ἢ* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*; Aristophanes in eadem fabula. *Ὀὐδὲ* *μὲν* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, Philostratus in vita Apollonij, id est, Haudquaquam locutus est, neque adduci potuit vt vel hisceret, vt citat Erasmus. *Γῶν* *πῶν*, ἢ *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, Suidas. *Γῶν* *πῶν* loqui, clamare, Idem. *Γῶν* *πῶν*, ἢ *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, vnde *πῶν* *ἢ* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, Varinus: id est lugere, & voce nimis obscura vel summissa loqui vt intelligi non possit, mussitare. *Ἐπὶ* *ῥῶν* *πῶν* (lego *γῶν* *πῶν* per v.) *ἢ* *ἰσθμίου* *ἢ* *ἰσθμίου*, Alceus

ὁ δὲ ἑπιπέλων ἀνημοσίως ἀφ' ἑσπέρης. Hefych.& Varinus.Latinè porcum piaculum dicas. Catharmata dicebantur & homines quidam viles & obscuro Athenis,piaculares Latinè dici possunt, qui in hoc alebantur, vt peffis aut alterius calamitatis tempore immolarentur pro salute publica: Qui mos Romæ etiam receptus fuit, Varinus.Porcus vel agnus ad expiationem vtuntur,Hefychius in Ἀφροδίτῃ. Solitaurilla hostiarum trium diuersi generis immolationem significant,tauri,arietis,verris: quod omnes eæ solidi integrique sint corporis, (non calibrati, vt verueces,maiales.) Quidam dixerunt omnium trium vocabula confusa, suis,ouis,tauri,ita vt vno modo (vna voce) appellarentur vniuersa, Festus.Plura de hoc sacrificio,& eodem aut simili quod Græci tritryn vel triada vocant,leges in Boue,in Tauro,in Ariete.Populus Romanus cum Iustratur, Solitaurilibus circumaguntur verres,aries,taurus.Initiandi confueuerunt immolare porcum: vide infra in prouerbio, Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.Sus in sponsalibus sacrificabatur: hinc clarior esse potest sensus prouerbij, Ἀπόλλων ὄρε, καὶ τάλαντον, καὶ γὰρ γαίμῃ. Iam quibus dijs ex sue sacra fierent deinceps dicendum:& primo loco quibus dijs, quibus deabus secundo.In Creta sacrum creditur animal hoc suillum, quoniam nascenti Ioui sus mammam submisserit, ac grysmo, id est grunnitu, pueri vagitum audiri vetuerit, Cælius ex Athenæi nono: qui pluribus, Quamobrem, inquit, omnes suem colunt, & carnibus abstinent.Præsijs vero (Præsius, per se duplex, aut etiam simplex, vrbis Cretæ, Stephanus) etiam sacrificant de sue, & perfectum hoc sacrificium existimant. Ἰωὶ δὲ ἑπιπέλων καὶ ἑπιπέλων ἀφ' ἑσπέρης, Theocritus Idyl. 31. In Mysia Abreani Iouis templum fuit: in quo sues comesse aut macstasse scelus erat: idem & apud Phœnicas, quibus per omne tempus, vt Iudæis etiam, suisibus abstinerere per leges cautum fuerat, Gyraldus. Reges Spartanorum cum primum in eam assumpti sunt dignitatem, priuilegio honoris præcipui, Iouis cælestis & Lacedæmonij sacerdotio funguntur: quibus ex omni sacrosanctum foetu porcus debebatur, vt si dijs immolare vellent, nunquam victima deesset, Alexander ab Alex. Ioui de tauro non immolabatur, nisi cum triumphi nomine de sue vel tauro fiebat: vbi non tantum Ioui, sed alijs etiam deis qui bello præerant sacrificabatur, Seruius. Tauro, verre, ariete Ioui immolari non licet, Atteius Capito. Vocabant autem Solitauria sacrificium his tribus hostijs coniunctis, vt paulo ante dixi. Tauri & καὶ σπέρη, id est verres, Neptuno sacri habentur, vt pote animalia impetiosa, Proclus in Hesiodi Dies. Galli Cisalpini verrem Marti dicabant, Gyraldus. Mars tibi voueo facturum, si vnquam rediero, bidenti verre, Pomponius in Attellana apud Macrobius & Nonium. Diophantus Lacedæmonius qui de sacris deorum scripsit, ait apud Athenas Marti solere sacrificari sacrum quod ἐκαστη-φύλακα appellabatur: si quis enim centum hostes interfecisset, Marti de homine sacrificabat apud insulam Lemnum, quod sacrificatum est à duobus Cretensibus, & vno Loco: sed posteaquam hoc Atheniensibus displicuit, coeperunt afferre porcum castratum, quem nephrendem vocabant, quasi sine renibus, Fulgentius ad Chalcidium. Iustrari exercitum nisi sue, oue & tauris, qui puri essent non erat fas: qui postquam ter circum iustratus acies ducti erant, præcedente pompa & gressu composito, Marti immolabatur, Alexander ab Alex. Hoc genus sacrificij Solitaurilia dixerit, de quo superius. Porci Baccho immolabantur: vide infra in Luna sacrificio ex sue. Immolet æquis Hic porcum laribus, Horatius Sermonum 2.3. loquitur de eo qui iam ab infania resipuisse videretur. Diximus autem superius porcum contra infaniam immolari solitum: vnde prouerbum, Immola porcum, in hominem insanum. Cædere Syluano porcum, quadrante lauari, Iuuenalis. Tellurem porco, Syluanum lacte piabant, Horatius. Obseruatum est, Numam regem statuisse, ne ex re animalata res sacra Termino fieret: id quod pluribus Plutarchus scribit, & ante eum Dionysius Halicarn. Ouidius tamen illi agnam & porcum in secundo Fastorum immolari prodidit. Gyraldus. Initijs (initiationibus, Gyraldus) Cereris porci immolantur, Varro. Porci Cereri & Baccho immolabantur, vt pote deorum illorum muneribus noxij, Scholia in Ranas Aristophanis. Eandem ob causam caper etiam priuatim Baccho macstatur. Atheniensis in mysterijs iure optimo sues immolant, propter perniciem quam segetibus moluntur. Nam ex spicis sæpe alias exinaniunt, alias quæ nondum ad maturitatem peruenierunt valant, alias effodiunt, Aelianus. Prima Ceres auidæ gaudia est sanguine porca, Vita suas merita cæde nocentis opes. Nam fata vere nouo teneris lactentia succis Eruta setigeræ comperit ore suis, Ouidius i. Fastorum. Et alibi, Prima putatur Hostia sus meruisse mori, (aliàs necem,) quia femina pando Erucit rostro, spemque interceperit anni. Mensè Aprili cum lampadibus & tædis accensis, sacerdotes in vestibus albis macstata porca sacrum Cereri peragebant. Sanè porcum vilem admodum apud Platonem Socrates victimam facere videtur, in libro de Legibus, (imò libro 2. de repub.) In arcanis, inquit, audiendæ sunt eiusmodi fabulæ à quàm paucissimis, qui quidem non porcum, sed pretiosam quandam raramque victimam sacrificauerint. Idem & Proclus repetit, Gyraldus. Atqui Plato porcum vilem victimam facit, non simpliciter nec ad alias victimas comparatione, sed respiciens ad animum eiusque affectus, quos ab homine sapiente huiusmodi fabulas rectè audituro sacrificari oportet. Phurnutus scribit Cereri sacrificium de sue prægantem factum, propter terræ fertilitatem conceptumque facilem, Idem. Vide infra in Telluri sacrificio ex sue. Δέλφωνα ποί, ἐλθεσσι οἱς φύλακα. Epicharmus. Χοίρειον μυστηριῶν, (non μυστηριακῶν vt apud Suidam legitur,) Aristophanes in Acharnensibus: eod quod Cereri immolentur in Mysterijs: sic enim facta eius vocabant. Quod si sus femina, & ea secundum Phurnutum etiam prægnans Cereri immolabatur, miretur aliquis cur χοίρειον, id est, porcellos Aristophanes dixerit: sed eo in loco poeta locatur, partim de suisibus partim de puellis cuiusdam pauperis filibus loquens. Eodem in loco χοίρειος μυστικῆς legitur. Sed nequeo latius huius Pherephatæ (Proserpinæ) sacra enarrare, quas illam, rapinam Edonæ, (id est, Proserpinæ,) terræ hiatum, sues Eubolei, (Eubulij, Plutonis,) quas eodem hiatu simul & duas deas absorptas, fuisse aiunt: vnde Megarenses in Theophrastijs sues immittunt, Eusebius citante Gyraldo. Porcam auream & argenteam dici ait Capito Atteius, quæ etsi numero hostiarum non sit, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi sacrificio Cereali, Festus. Præcidaneam porcã dicebant, quam immolare erant soliti antea, quam nouam frugem inciderent, Festus. Præcidaneam agna vocabatur, quæ ante alio cædebat: quia mos erat eius id facere prius quàm nouas fruges gustarent, Festus. Præcidaneum est præcidendum, Varro de vita pop. Rom. lib. 3. Quod humatus (inquit) non sit, hæredi porca præcidanea suscipienda, Telluri & Cereri, aliter familia pura non est, Nonius. Porca præcidanea quomodo fiat Cereri priusquam messem facias, Cato cap. 13. 4. Ambaruale sacrum nisi de porca fecunda & grauida, aut vitula, fieri non confuevit. Est autem sacrum ambaruale, cum arua & segetes solenni victima iustrantur: eam victimam maturis frugibus ter circum arua ducere conuenit, omnesque post eam clamantes sequi: ex quibus vnus querna ornatus fronde, cum solenni saltatu

saltatu composito carmine Cereri decantabat laudes: ac postquam lacte, vino & feno libassent, antequam fruges metere, porcã Cereri immolabant, quæ præcidanea dicta est, Alexander ab Alex. Præsa (Præsa) porca dicitur, vt ait Veranius, quæ familia purgandæ causa Cereri immolabatur, quod pars quædam eius sacrificij fit in compositu mortui eius, cuius funus influitur, Festus: si recte legitur Præsa (potius quàm Præcidanea) nam Gyraldus quoque dubitat, qui Syntagmate 17. de dijs, plura de Præcidaneis hostijs scribit. Proserpinæ sterilis victimam attributa fuit, quia nec ipsa vnquam peperit. Macrobius ex sententia Cor. porca. Vt Gyraldus habet: (ego apud Macrobius non reperit.) Quidam super hoc & illud Martialis in sexto interpretantur, Exoluit votis hæc te sibi virgine porca. Vergilius tam en & Prudentius sterili vacca eam placari cecinerunt, Gyraldus. Innoni porcã vel agnã in omnibus Kal. regina sacrorum, id est regis sacrorum vxor immolabat, Gyraldus. Aegyptijs, quibus persuasissimum est, sues Soli & Lunæ inimicissimos esse, semel tantum cum festos dies agitant, eos Lunæ singulis annis, aliàs vero nunquam, nec huic ipsi, nec cuiquam alij deorum sacrificant: idque propterea faciunt, quia ex ætã dos & detestabiles ducunt, Aelianus. Alijs dijs immolare sues (inquit Herodotus lib. 2.) ius Aegyptijs non est, præterquam Lunæ tantum & Libero: nisi per tempus plenilunij, quo sues immolant, ac suilla carne vescuntur. Ideoque alijs diebus festis sues reformidant, cum in isto macstent: Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, sed eandem intellectam mihi magis decorum est in eis ferre. Sacrificium autem de suisibus Lunæ hunc in modum fit: Immolata sue, extremam eius caudam, & licnem, & omenta simul componunt, & adipe qui circa alium pcedis existat, ea operiunt, ac deinde igni admouent: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustant. Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatum, assimulatos quosdam sues coquunt, quos immolent Baccho quoque in eius festo. Singuli in cenam porcum pro foribus macstant, redduntque subulco qui illum tradit, Hæc ille. Porci Cereri & Baccho immolabantur, vt qui deorum istorum muneribus noceant, Scholia in Ranas Aristoph. hoc nomine caper etiam Baccho priuatim victima fit. Maia, quæ Mercurij mater fuisse perhibetur, Romani mensè Maio suem prægnantem immolabant, Gyraldus. Horatius secundo Epist. Tellurem porco placari solitam canit: quo loco Porphyrio ait porcum pro porca positum. Quin & Ouidius ait, Placentur frugum matres, Tellusque, Ceresque, Farre suo, grauidæ visceribusque suis. Si quando terra mota esset, rituales Hetruscorum libri sue foeta ostentum procurare solebant: & Arnobius ridens sacrificia, ita scribit in septimo: Telluri, inquit, matri scrophæ ingens immolatur foeta. Quod humatus non sit, hæredi porca præcidanea suscipienda, Telluri & Cereri, aliter familia pura non est, Varro de vita pop. Rom. apud Nonium. Deorum matri nullum sacrum nisi de porca fieri permissum quidam prodidit. In sacris deæ Phrygiæ, quæ Matuta & mater deum dicta est, cui Galli exceti membra fecabant, eymbala pulsantes: porcã tanquam impuram hostiam Rhomani non admiscere, Alexander ab Alex. Veneri suem immolauit, Ἀφροδίτην ἡν πέφυκεν, dici solitum vbi quis munus offert minimè gratum. Inuisus enim Veneri sus propter Adonidem illius amicum apri dente peremptum. Aut contra, cum quis alium in gratiam alterius lædit: quemadmodum caper macstatur Libero, non quia gratus, sed quia nocuit, Erasmus. Proditum est in Thestalia Veneris (Castnicus, vt addit Alexander ab Alex.) sanum fuisse, & aliud in Sida Pamphylia, & in Aspendo, & Argis, in celebritate quæ Hysteria dicebatur, in quibus præter instituta more scque aliorum sues macstare licebat, cum in cæteris nullo modo fas esset, Gyraldus. Ἐν τῷ συκατονίῃσι Διονυσίῳ ἡλιδόντι, Dionysius Afer de Aspendo: vbi Eustathius in Scholijs, Aspendus (inquit) Pamphylia vrbis est, vbi mos obtinuit sues Veneri immolari, cum id initio fecisset Mopsus quidã: q. animal quoduis primo in regione obtinuit immolaturum se cum vouisset, suem cepit & immolauit. Quamuis sus inuisus Veneri dicitur, sues tamen legitur etiam apud Græcos Veneri immolatos, vt est apud Athenæum comprobatum ex Antiphonis, Callimachi vel Zenodoti scriptis. Idem præterea Athenæus ait, ab Argiuis suem Veneri sacrificari, cuius sacrificij celebritas à suisibus ὄσθηται nunc cupabatur, Gyraldus Ἐπί τῃ καὶ ἀκαροκλίον ὄσον Ἀφροδίτην γελῶν ἀργείῃ. ἐν τῇ Κύπρῳ δὲ τῷ φληνδῆϊ ἦ ἕσσι δὲ παρὰ τῷ ἄστῳ καταφρονεῖν ἀπέχεσθαι τὸ ζῶον, σπῆ δὲ βίης λυάγνασεν, Antiphanes poeta apud Athenæum lib. 3. Καὶ λυιστὶ ἐστὶ χοίρειον Ἀφροδίτῃ θύειν. Aristophanes in Acharnensibus: vbi Scholia, Multi Græcorum Veneri porcos non immolant, vt quæ propter necem Adonidis eos detestetur: sed poeta ludit per, χοίρειον intelligens pudendum puellæ: quæ pro porcello à patre paupere vendebatur, vt diximus supra in a. videtur autem pars Venerea suem, à qua denominatur, quodammodo aptam Veneris sacrificio reddere: hinc & τοιοστωλεῖν verbum de ijs, quæ corpore quæstum faciunt. Eandem forte ob causam, nuptiarum initio (vt Varro scribit) antiqui reges, ac sublimes viri in Hetruria in coniunctione nuptiali, noua nupta & nouus maritus primum porcũ immolant. Prisci quoque Latini (inquit) & etiam Græci in Italia idem factitasse videntur. Suillum genus iniustum Veneri prodidit poetæ, ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat dea: quidam autem quod immundissimi suat sues ex omni mansuetio pecore, & ardentissima libidinis: ita vt opprobrium mulieribus inde tractum dicatur, cum subare & subire dicuntur, Festus.

PROVERBIA.

Porcellus Acarnanius, χοίρειον Ἀκαρνάνιον: in mollem & amabilem atque in delicijs habitum dicebatur. Lucianus in dialogis meretricijs, λέγει μοί Φασί Χαίρειας, καὶ χοίρειον Ἀκαρνάνιον. Allusum opinor (inquit Eras.) ad porcellum quem inducit Aristophanes in Acharnensibus, symbolum eorum membrorum, quibus obscœne voluptates peraguntur. Sus acinos dependes, Ἀπειρίτης χοίρειος γυγάρου. Lues quod admisisisti, reddes quod abstulisti, non sine scœnore. Quadrabit, vbi pusillum commodi magno dependitur malo. Natum apparet à rustico quopiam, qui verbis hinc comminatus sit sui pascenti racemos, Erasmus Tappius huic prouerbio adiungit eiusdem sententiæ Germanicum, Du vovst es noch mit der huir bezalen. Scrophæ facundior alba, Iuuenalis: de prodigiosa fecunditate: vide supra in C. Nihil cum amaracino sui, Aul. Gellius lib. vltimo. hoc est stolidis vel optima putent displicent que. Erat autem amaracinum vnguentum nobile & imprimis odoratum. At suicum nihil immundius sit, nihil fordium amantius: Quamobrem dixit Vergilius, Immundi meminerere sues. Præterea Flaccus, Vel amica luto sus. Et, Lutulenta ruit sus.) nihil profecto minus conuenit rostro suo illo, quàm deliciae vnguentariae: quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime verò inter vnguentã, peculiari quadã natura proprietate amaracinum inimicum est suo illo generi, ita vt illis venenai insar sit, siquidem credimus

untur. Apri fel non habeñt, Plinius. Habent os ad modum scuti, quod venabulis & machæzæ opponunt, Liber de nat. rerum. Apud Gallos qui scitè & venatoriè de apris loquuntur, propria quadam vocabula usurpant: nam dentes exertos, vocant armès aut limès, aut defenès. & oppositos eis superiores, quorum vñs tantum est ad acuendum exertos, grecz: pectus, le bourelhier: vestigium siue solum, la sole du pied: excrementa, laisses. Idem ursi, apri, & aliarum mordacium bestiarum caput hure nominant.

C.

Ferarum aliæ montanæ vt plurimum sunt, vt leones: aliæ palustres (id est, circa paludes,) vt fues, Pollux. Scythis & Sarmatis venationes sunt, intra paludes quidem ceruorum aprorumque, in campis autem onagrorum & caprearum, Strabo. Lustra significant lamas (lama, aquæ collectio est, Idem alibi) lutofas, quæ sunt in syluis aprorum cubilia, Festus. 'Ευωαίς μὲν πρὸς τὴν πύλινον ἐν βένθρῳ κρημνῶν, "Εξοχα δ' ἐν τῷ δέντρῳ πολλή τε καὶ ἡρώδης, Oppianus de apro: id est, in remotis & profundis præcipitum locorum recessibus versari solet. Volutabrum apri Galli nominant le sueil du sanglier. Vocem fues feræ similem mansuetis ædunt: sed fœmina vocalior est, mas raro vocem emittit, Aristot. Frenet agrestis aper, Author Philomelæ. Aper frendens, Ouidius de Arte am. Silius leonem frendentem dixit. Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu, Vultur odoratu præcellit, vno tactu, Incertus. Proprium aprorum generi est, quod & porcorum esse dicitur, concitari ad rabiem vno stridente, Albertus. Oryges non metuunt canis latratum, Οὐ σὺν δὲ ἀρχαίῳ πρὸς σκοπέλοισι φωνήματα, Oppianus. Aper calidæ & igneæ naturæ est, Plutarchus. Dentibus eius canes aduri, & pilos eisdem admotos (dum recens interfecta fera adhuc spirat) contrahi tanquam ab igne, in v. dictum est. Aper cunctas bestias præcedit auditu à dextris, Liber de nat. rerum. Aper domesticus magis immoratur foetidis syluestris, Albertus. Apri inueniuntur aliquando inter filicum folia, quæ ipsi sibi collegerint & fortè substrauerint, vt audio. Galli sangliers afouches vocitant apros, cum scrobes fodiunt, & filicum asparagorumque radices in terra rimantur. Genus quoddam farris, quo nostri in aqua cocto leguminum modo vescuntur, acutis & asperis hordei instar armatum arstis, rustici accolæ syluarum in Germania ferunt, quod huic generi minus quàm cæteris propter acutas aristas apri noceant, vt annotauit Tragus Tomo 2. historiae plantarum cap. 20. Apros in Pamphylia & Ciliciæ montuosus, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, nec est intellectus vllus in odore vel sapore, Plinius: Vide supra in Sue C. Aper syluaticus gregatim incedit nec alios quàm de sua progenie porcos secum vesci patitur, Albertus. Lumbricis siue intestinis terræ rostro effossis vescuntur apri, quod Galli dicunt vermeiller. Idem manius appellant loca vbi fagorum & quercuum glandibus vescuntur. Spuma tenax in currentibus equis vel ira percitis apris circa os generatur: in his propter calorem, in illis tum eandem ob causam, tum propter motus vehementiam, Galenus in aphorismos Hippocraticis 2. 43. Suum agrestium lachryma cur dulcis, ceruorum autem salua & improba sit; scripti in Ceruo C. ex Plutarchi de causis naturalibus problema 20. vnde Cælius etiam traustulit 12. 5. Ipsi apro tam gravis sua vrina est, vt nisi egesta fugæ non sufficiat, ac velut deuinctus opprimatur: exuri illa tradunt eos, Plinius. Apri circa Cal. Decembris subantes fues sectari solent, indeq; callum obducere venabulo quoque refractarium, Budæus. Sues agrestes semel anno coeunt, domestici sæpe, Aristoteles: Vide supra in Sue mansueti C. Sues feræ principio hyemis coeunt, vere pariunt, petentes maxime inuia, prærupta, angusta, & opaca: mas cum fœminis conuersari dies triginta magna ex parte solet. Numerus partus, & tempus ferendi idem, atque in vrbani suis est, Aristot. Sues feræ semel anno gignunt. Maribus in coitu plurima asperitas. Tunc inter se dimicant, indurantes attritu arborum costas, lutoque se tergorantes: fœmina in partu asperiores, & ferè similiter in omni genere bestiarum. Apri maribus non nisi anniculis generatio, Plinius. Tempore libidinis fues feri acerrime sæuiunt, quanquam per id tempus imbecilles ex coitu reddantur: dimicant inter se mirum in modum armantes sese, & cutem quàm crassissimam præparantes, indurantesq; attritu arborum: sæpe etiam luto obducto, ac reficcato, tergus inuictum contra ictus efficiunt: pugnant ad o. acri certamine, grege relicto, vt se penumero mortem vt que aduersarius obeat, Aristoteles. Per syluas tum sæuus aper, tum pessima tigris, Vergilius in Georg. de vi amoris. Et mox, Ipse ruit, dentesque Sabellicus exacuit sus: Et pedibus subigit terram, fricat arbore costas: Atque hinc atque illinc humeros ad vulnera durat. Ad Veneris libidinem inflammatisissimus est, ceruicis fetis sic inhorrescit, vt cristæ galearum esse videantur: spumas fundit ab ore, magno stridore dentium concepat, efferefcem spiritum anhelat, coeundi furore ardet, quod si fœmina cum sic libidine furem patienter manet, omnem illius bilem extinxit, & libidinem sedauit: Sin autem coitum refugit, is confestim feruidis stimulis incitatus, aut ipsam vi expugnatam inuit, aut mortuam in terram dentibus abiecit, Gillius ex Oppiano. Quæ ex feris mitigentur, non concipere tradunt, vt anseres: apros verò tardè, & ceruos: nec nisi ab infantia educatos. In nullo genere æque (ac in fuillo) facilis mistura cum fero: qualiter natos antiqui hybridas vocabant, ceu semiferos, ad homines quoque, vt in C. Antonium Ciceronis in consulatu collegam, appellatione translata, Plinius. Themastri Epicadi ex gente Parthica hybridæ, Suctonius in Aug. Hybrida quo pacto sit Persius vltus, opinor, Horatius 1. Serm. Hybris etiam canis vocatur, qui imparibus parentibus natus est, inquit Porphyrio, hoc est ex venatico & gregario. Inflexionem apparet esse duplicem, nempe hybris hybridis, in tertia, more Græcorum: vel hybrida, hybridæ, in prima: nomen factum apparet παρα τὴν ὕβριν, forte quod per contumeliam in aliquos iactaretur: vel quod καθ' ὕβριν aut ἐξ ὕβριος, nempe adulterio nati, hybrides dicerentur, siue spurij, siue ex diuersarum gentium parentibus homines: aut aliæ feræ, ex parentibus seu specie seu genere differentibus: 60 specie dico, vt sus ex mansueti & fero: genere vt canis ex cane & leone, &c. Cicur sus, ex apro & scropha domestica, Festus. Nulli dentes exerti, quibus ferrati: rarò fœminæ, & tamen sine vsu: itaque cum apri percutiant fœminæ fues mordent.

Aconitum & syanchi radix fues feros occidunt: vide in Sue C. ab initio de morbis eorum. Cum per imprudentiam hyofcyamum comederunt, statim attrahunt posteriora, dimissè ita sese gerentes. Deinde licet contracti tamen ad aquas perueniunt, & ibi collectos caneros epulantur promptissimè, qui morbi remedium eis præstant, Aelianus. Edera apri in morbis sibi medentur, & caneros vescendo maxime mari eiectos, Plinius. Nec verò patiendus est oryx aut aper, aliisue quis ferus vltra quadrimatium (in vivario) senescere: nam vsque in hoc tempus capiunt incrementa, postea macescunt senectute: quare dum viridis ætas puichritudinem corporis conseruat ære mutandi sunt, Columella.

D.

Sues syluestres animosè, perueices, & brutæ omnino sunt, Aristoteles. Et alibi, Apri animosè, iracundi, furibundique sunt: sanguis enim eorum fibris refertior est. Adamantius ἀργὴν ἀπὸ τῶν ἰππῶν, id est iram subitam eis tribuit. Leo & aper animalia fortissima sunt & pilum gerunt durissimum, Aristoteles in Physiogn. A per nullius disciplinæ capax est, semper ferus ac ferox, Liber de nat. rerum. Apri & Cerui quomodo musica illecti capiuntur, vide in Ceruo E. Apud Varonem 3. 14. legimus in leporario quodam Varronis in Tusculano, ad buccinam inflatam certo tempore apros & capreas conuenisse ad pabulum. Aprum habet Regulus Saluimontis ingenti magnitudinæ: qui cum hero & Canibus ad cornuum concentum exit in venationem: certatq; cum cursoribus Leporarijs ad prædaram adeptiones: Scaliger. Parcat purpureis aper capistris, Martialis libro 1. in spectaculo cuiusdam descriptione. Sues feri sapiunt vestigia palude confundere, vrina fugam lenare, Plinius: Vide etiam superius in C. de vrina. Aper syluestris hoc proprium habet quod ad pabulum secum non admittit porcos qui ex eo nati non sunt: sed si iungantur cum eo contendit cum eis, vt obseruati in apro quem cicurauit, Albertus. Mas tempore libidinis sæuit, fœmina à partu, vt & cætera ferè omnia animalia, vt in C. dictum est. Nec enim latere te debet. (inquit Cyaxares ad Cyrum libro 4. de institutione Cyri apud Xenophontem,) non maiorem tibi esse cupiditatem hostium vxores atq; liberos capiendi, quàm illis seruandi. Cogitandum præterea tibi est, fues, si multæ etiam sint, fugere, vbi videant venatorem, vna cum natis. Sed vbi quis venatur quenquam ex earum natis, non amplius fugere, ne si vna sit quidem, sed ruere aduersus capere molientem. Proprium aprorum generi est, quod & porcorum esse dicitur, concitari ad rabiem vno stridente: & tunc periculofum est incidere in gregem eorum, præcipue candida veste indutum, & maxime si fœminæ libidine ardeant, (vel potius, si maiores libidine stimulentur, aut fœminæ perpererint,) Albertus. Inter se concertantes apri, cum viderint lupos, quasi confederati se iuuant mutuo, & concurrunt ad vocem clamantis quotquot audierint: & hoc conuenit multis animalibus, Idem. Lupus quomodo rapuerit & vorarit aprum paruum, vide in Lupo D. ex Alberto. Apri dentes acunt ad luctum, Plutarchus. Lapidibus dentes exacuunt Homero teste, Aelianus. Et alibi, Aprum dentibus in aliquem inuadit, dentes exacuere ferunt: cui rei testimonio est Homerus cum ait, Album acuens dentem. In arboribus exacuunt limantq; cornua elephantis, & saxo rhinocerotis, & vtroq; apri dentium scias, Plinius. Sues feros urfus aggreditur, si clam repenteq; poterit agere, Aristoteles. Vulcanus in scuto Hercules varias expressit imagines, vt canit Hæliodorus: & inter cætera apros leonesq; acriter & fortiter vtrinq; pugnant, ita vt neutra pars cederet, & caderent vtrinq; mortui, cæteri tamen magis ad pugnam excitabantur. Si velis ne in te aper graffetur, canerorum brachia illa denticulata tecum appensa circumfer, Didymus.

E.

Apri apud nos ferè media hyeme capiuntur. Fusca & villosa veste vtendum est ad apri venatum, maiorum instituto, Budæus. Oppianus in venatione aduersus apros, equis vt iubet fulvis siue ignis colore. Cerui & apri quomodo capiuntur, podagra instrumento in Ceruo docui ex Polluce. Fouca capitur multitudo aprorum (inquit Petrus Crescent. 10. 33.) hoc modo. In loco vbi multi versantur apri, agellus conficitur melica, quam aliqui saginam vocant: circa agellum construitur valida & alta sæpes ex viminibus arborum: & vna in parte relinquitur apertus introitus, è regione sæpis depressæ, extra quam fouea sit satis profunda. Melica iam matura multum apri per locum apertum intrabunt. Tum venator accedat quando cunque volet, etiam incermis: & in loco introitus stando clamet, & quouis modo tumultum & strepitum excitet. Sic apri perterriti, cum via euadendi nulla pateat, nisi per locum sæpis depressum, inde profiliunt omnes foras, & in foueam incidunt. Circa Romanos agros & in syluis suburbanis, insidiatores iaculis, noctu, siue machina ferrea igni crepitante transigunt tam capreas, quàm ceruos, vrsos & apros lucente Luna, Blondus. Pifces quidam nigri venenati in Armenia reperuntur: horum farina ficus conspergunt, quas in ea loca quæ maxime abundant feris, disseminant. Bestiæ primum vt eas attigerunt, statim moriuntur: atque ea fraude apri, feræ capræ, cerui, & vrsi necantur, vt pote animalia sicuè & farinarum audissima. Aconito, & syancho dicto veneno tum mansueti tum feri fues pereunt, vt dixi in Sue C. Apros non solum natura obdurata pelle pilisque hirsutis vestiunt, verum etiam ipsi luto se quodammodo loriant, ne telis facile lædi possint: vnde euenit aliquando, vt nisi letale vulnus acceperit aper, venatorem conculcat si ipsum ferire nequiverit. At si fœmina fuerit, cum careat dentibus exertis, conculcatum venatorem prostratumque lacerat, Belisarius. Vide plura supra in C. Aper in lanceam seu venabulum sponte incurrit, & nisi letaliter vulneretur, venatorem prostermit, nisi in terram humi cadens iaceat, vel retro arborem vel superius in arborem se recipiens euadat: quia culmis recuruis sursum tantum secare, dorsum non potest, sed iacentem humo conculcat: fœmina vero culmos non habens, dentibus lacerat, Albertus. Sus ferus (vt scribit author libri de nat. rerum) si mane antequam reddat onus vesicæ, à venatoribus petatur, facile fatigatur. Sin autem vel ante, vel in ipsa venatione reddat vrinam, difficilis erit captus. Sed quamuis lassus non cedit: sed in posterioribus subsistit, & atrocitate rigida lassitudinem dissimulat, duellum offerens venatori: non fr. rre tamen nec inuadere solet hominem, nisi prius ab eo vulneratus. Cæterum venatori cauendum est: nam nisi primo ictu letale vulnus inter armum & laterum costas adegerit, de vita periclitabitur: nisi fortè aut proximam arborem conscenderit, aut in humiliori loco soli planicium amplexus totis membris se premat: non poterit nimis fera recuruis dentibus suis nisi elatum & erectum attingere. Sus linebit tamen pedum eius conculcationem, donec sic iacenti socij opem ferant, Hæc ille. Ipsi apro tam grauis sua vrina est, vt nisi egesta fugæ non sufficiat, ac velut deuinctus opprimatur: exuri illa tradunt eos, Plinius. Solet aper quum è sylua egreditur, ventum ab omni parte excipere & odorari, num quid ei aduersum seu expectandum sit, quod Galli dicunt prende le uent de toutes pars. Nempe fues syluaticos in montibus sectaris venabulo, aut ceruos, Varro in Astuo ad lyram apud Nonium. Est autem venabulum telum venationi aptum, latum longaque acie, cornibus hinc & inde extantibus, quod Pollux περιελάον vocat: id cum descripsisset libro quinto circa finem capitis tertij, quale contra cæteras feras quæ cominus pugnant parari oporteret: sequenti mox capite. Aduersus apros verò (inquit) circa finem colli (καλῶς, sic vocat ὁ ἀργύχης τὸ πρὸ τῆς ἐύλων) supra alas (pteryges: sic vocat lanceæ partes secantes quæ vtrinque dilatantur,) vtrinque emicant cornua, (κυνώδοντες,) quæ inter fabricandum ex collo producta sint, è ferre solido: ne dum aper præ iracundia in venatorum magna vi fertur, per ipsum hastile ad eum perueniat, sed obstaculis illis prohibeatur. Cæterum venabulo hunc in modum vtetur venator: Pedem sinistram præ- 07 tendet, dextrum silet posterius, eo ferè intervallo quo vti luctantes solent. Latus quod prominat (sinistram) pedem

pedem versus antrorsum protendat: Manus sinistra medio venabulo subiiciatur, ut ictum dirigat: dextra vero posteriori contrario situ venabulo fortiter apprehenso ictum quam validissime potest impellat. Visus in feram fixus & acriter intentus sit. Et si aper fuerit, vulnus vel in medium inter supercilia locum, vel in armum adigat: utrunque enim letale est. Quod si maxillas etiam attigerit, efficiet quo minus ut possit dentibus exercis. Sue insiliente, retrocedet & simul enseni disstringet. Illud cavendum, ne vis violento capitis motu, & vehementi lanceam impulsu, & impetu saltus venabulum elidat, & venatorem comminus inuadat, quo facto, in terram ille pronus incumbat oportet, & ad solum se comprimens stirpes aut cespites tenaciter apprehendat: sic enim sito corpori nihil suis dentibus fera nocere, nec infra ipsum subijcere potest: sed ambiens calcet, femina etiam mordet. Hucusque Pollux. Canibus capiuntur apri ac lupi, sed cum auxilio venatorum: nam raro soli eos aggredi audent, nisi mastini fortissimi & audaces fuerint. Sed pro capiendis apris requiruntur pili fortes (venabula valida) circa ferrum prominentibus crucis instar. hoc est, transfuersis obstruculis, (ea quidam ridicule nominant, sufficit: quod ferrum eoque in corpus adigi satis sit, cum non possit ulterius.) Hos venatores quum aprum vident indignabundum accedere, in terram obfirmant, & cum accesserit vulnérant, prohibentibus ne ipsos irruat obstruculis. Paruus interim catulus ad hoc instructus per viam it, & sic à canibus & sociis venationis occiditur, Crescentiensis 10.29. Robusti canes venatici tum contra alias feras tum contra apros immittuntur, vt in Canum historia prosequutus sum. De his Oppianus, Tauros (inquit) & leones inuadunt, καὶ σίαις ὑβελήσας ἐπαίξοντες δλεσσα. Actoli canes celeres & sagaces, venantur apros, vt in canibus ex Gratio retuli. Galli sub nomine leporariorum, snarios etiam luparioque canes comprehendunt. Budæus. Canes mastini, quos Galli vocant Alans vautre, id est Alanos veliros, vt recentiores aliqui vocant, (vt Fr. Alumnus), capitibus & auriculis magnis, labris crassis, aduersus vrfos & apros emittuntur. Apri in syluis sæpe dentibus canes occiderunt, Varro. Aper cum exitè cubili vel lustrò suo canibus visis vocem aduersus eos emittit, quod Galli dicunt rendre les abbais. Apri & cerui apud Tyrrenos cum retibus & canibus musicæ adiumento capiuntur, vt in Ceruo recitavi ex Aeliano. Venator (inquit Xenophon) in apros canes comparet Indicis, Cretensibus, Locrensibus, Lacæniis: sagenas, iacula, venabula, tendiculas, ἀγρὸς, αἰσιννα, παρὰ βίλια, ποδοσφάβια. Primum igitur canes hoc ex genere esse oportet, minimè vulgares, vt paratæ sint cum fera pugnare. Sagenas autem eodem lino quo leporum, (iusserat autem supra leporum sagenas ex tenuissimo lino Phasiano vel Carthaginensi conficis, filis no- uem) filis quinque & quadraginta, & chordulis tribus: ita vt vnaqueque chordula (πὸνθ) filis quindecim constet, & longitudo sit à fastigio macularum (ἀμμάων) decem. Laqueorum (βρόχων) autem alitudo cubitalis. Plagæ dimidio crassiores sagenis, (ὁ δὲ περὶ δρομοὶ ἡμίλιος ποὶ ἑ ἀρκύναν πύχνης) extremaque earum per annulos exeant: sufficiens verò quindecim. Iacula varia sint, quæ lanceas habeant satis amplas & leuigatas, hastiliaque (ἡβήσους) e valida, ἔχοντα τὰς λόγχας ἐπιλατῆς καὶ ἔνκράτος. Ilego ξυρῆες ex Polluce: id est, quæ lanceas habeant bene latas, & nouacula instar acutas. In lexico Græcolatino ξυρῆος exponitur læuigatus. At venabula primum lanceas habeant longitudine πεντεπάλαισες, id est quinque palmorum, & in medio fistulæ dentes, (ἡβήσους) validos fabricatos, & hastilia cornea (ex corno arbore) crassitudine hastæ. Tendiculæ seu pedicæ tales sunt, quales pro ceruis fiunt. Sed venationis comitès adfint: fera enim à multis vix capi potest. Quo- modo autem singulis quibuscunque vti conueniat, ostendam. Primum igitur cum ad locum venerint, vbi aprum esse conijciunt, canum gregem subducere oportet, & soluta vna ex Lacænis, reprimens alias cum cane circumeat. Cum vestigia deprehenderit indagando, sequatur deinceps quo tenor duxerit. Sed venatoribus etiam multa iudicia aprum prodent, in mollibus locis vestigia, in sylvosis ramorum fragmenta, vbi arbores fuerint dentium vulnera. Canis verò vt plurimum ad sylvosa indagando perueniet, quod in his locis fera plerumque recumbit: nam hyeme minus frigida sunt, minus calida æstate. Cum ad cubile peruenierit, latrat: ille verò vt plurimum surgere non solet. Sumat igitur canem, & ipsam cum aliis omnino procul à cubili religet, & sagenas ad diuortia (ἐρμεις, δὴσσημα) paulò post vertit loca quæ facile adiri non possunt) tendat, laqueos iniiciens ad sylvæ truncos bicapites, (ἐπιβάλλοντα περὶ βελήσας ἐπὶ ἀποκαλιδομάτα καὶ ὄλης διμυα.) Ipsius autem sagenæ longo producto sinu tibicines (ἀντηβήσας) intrinsecus faciat, subiectis vtrinq; ramis, vt in sinum per laqueos splendor lucis (ἀντιγὰ καὶ φλογος. codices quidam corrupte habent, ἀντιγὰ) profusus insillat, & accurrenti feræ pars interior perquam lucidissima sit. Plagam (αεβρόμον) ab arbore valida religet, non à stipite, (καὶ ἀντιβήσας, non à virga aut frutice: βράχοι sunt fasciculi lignorum, aut virgæ tamaricis: vel planta spinosa sæpibus apta, [rhamnus nimirum,] Helychius, Varinus. βράχου, σκόλοῦ ὁ ἀκακιδίτης, Varinus.) stipites enim nudis in locis inveniuntur, (συνίχοντες γὰρ ἐν τοῖς ψιλῶς αἰ βράχοι.) Vtrinq; verò arborum ramis claudat ea etiam quæ facile adiri non possunt, (τὰ δύσομοι.) vt in retia cursum nusquam declinans intendat. Retibus tensis, ad canes redeant, omnesque soluant, & iaculis venabulisque sumptis procedant. Canes aliquis hortetur qui peritissimus sit, reliqui deinceps ordine sequantur, magnis intervallis alius ab alio distantes, vt feræ discessus latè satis pateat. Nam si aper in confertos incidit, periculum est ne faucientur: nam in quencunq; irruerit, per iracundiam lædit. Porro canes cum iam cubili propius fuerint, incitentur & immittantur à venatore: excitatus ille confurget, & quæcunq; canis à fronte se illi opposuerit, eam reiciet. (ἀναψήσας) Irruet autem cursu (spòte in retia:) sin minus, necesse est persequi. Quod si præceps fuerit locus, in quo cum sagenæ detinent, statim exurget: si plangus, ab initio stabit ibidem inhærens: incumbent tum verò canes. Simul etiam venatores oportet intentos in eum (cautè, ne canes feriant) tela conijcere, & circumuenientes à tergo & eminus lapides mittere, donec retibus se ingerens plagam eorum intenderit. Tum eorum qui adsunt peritissimus & robustissimus, venabulo progressus à fronte percutiat. Quod si peritus ictusque telis, non satis se retibus ingesserit, sed in accedentem se eduertat & insitet occurtus, (ἀλλ' ἐπὶ τὸν εἰσέχον πεδὸς καὶ προσόντα περὶ δρομὸν ποδὸν ἔχοντες) necesse est sumpto venabulo accedere. Id tenendum est manu laua anterius, dextra posteriori: illa enim dirigit ictum, hæc virget & impellit. Pedes autem manus sequantur, lauus læuam, dexter dexteram. Itaque accedens venabulum objiciat, eruribus non multò maiore spatio diuertatis, quam fieri à luctatoribus solet, ἡ ἀρεπικόν, Ilego ἡ ἐν πέλῃ, ex Polluce:) sinistro latere interim ad manum sinistram conuerso. Diligenter autem feræ oculos inspicat, capitis illius motum obseruans, & venabulum porrigat protius, ne aper capite rotato de manibus execciat. Venabulo enim interdum cum impetu eliso in venatorem pergit. Hoc si cui contigerit, pronus in ora cadat oportet, & virgulta inferiora (καὶ ὄλης κατωθεν) comprehendat: nam si hoc modo inhærens procubuerit, fera præ incurritate (ἀλλ' ἐπὶ τὸν εἰσέχον πεδὸς καὶ προσόντα) dentium, corpus adipisci non potest.

test: erectum verò aut stantem fauciari necesse est: quamobrem aper venatoris corpus attollere tentat: quod si nequiverit, obambulans proterit. Huius autem rei liberatio vna tantum superest: cum in hac angustia deprehensus fuerit, tum ex comitibus aliquis cum venabulo accedens, suem irriter, immisso similis, non tamen immittet ne iacentem feriat. Hæc aper vbi animaduenerit, omisso eo quem premebat, contra irritantem præira & furore conuertitur. Tum ille celeriter exiliat, memor cum venabulo exurgendum esse: nam nisi vincenti silus honesta non est: & rursus inuadat sicut antea, ferrumque inter scapulas dirigat, qua parte iugulum est, (ἡ ἐσοφάγγη. Pollux videtur legisse, ἡ μεσοφάγγη, quod placet: hoc sensu, ferrum inter scapulas, aut medio inter supercilia loco adigat:) & obnixus venabulo acriter incumbat. Saucius aper furcens progreditur, & nisi lanceæ dentalia (κνωδόντες) prohiberent, per hastile se trudens ad eum veniret qui venabulum tenet. Est enim fera adeo feruida, vt canum pilos quos dentibus forte perstrinxerit, ambarat: & pili recens occisi dentibus admoti contrahantur, (vt in B. diximus.) Cæterum si femina in retia incidit, cauebit venator ne impulsus cadat: quod si contigerit, proteratur necesse est ac mordeatur. Non est igitur sponte cadendum: si quis verò inuitus ceciderit, ei non aliter surgendum est quam sub masculo. Cum verò surrexit, venabulo percutiat oportet, quoad eum occiderit. Porro capiuntur hoc etiam modo: Retia illis in transitu saltuum (νοσσην) ponuntur, ad nemora, ad valles, ad cliuos, (τρυγῆα.) Inscutiones verò (εἰσοβολαί, venatorum scilicet in hæc loca cum tumultu irruentium, vt suem excitent, sunt in agros, in paludes, in aquas. Qui iussus est, retia cum venabulo seruat: alij canes agunt, optima quæque locorum scrutantes: & cum primum inuentus fuerit, agitur. Vbi iam in captes incidit, retium cuius accedat sumpto venabulo, & vtatur quemadmodum diximus: si non incidit, insequi oportet. Capitur etiam dum medio æstu premitur canibus. Nam licet viribus præset, præ nimio tamen anhelitu fatiscit. Pereunt autem multæ in eiusmodi venatione canes: quin etiam venatores ipsi periclitantur. Cæterum vbi cursu fatigatum petere coguntur, siue in aqua, siue in rupis secessu fuerit siue ex opaco exire noluerit: vbi necete illum, nec aliquid quicquam prohibet cominus cum appropinquante congregi: nihilominus adire oportet, vt magnitudo animi cuius gratia hi labores suscipiuntur, declaretur. Vtendum est autem venabulo, & corpore ita composito, vt dictum est: nam ita etiam si quid aduersi acciderit, non in ipsum aut inscitiam eius culpa reijciatur. Ponuntur verò ipsis tendiculæ, (ποδοσφάβια,) in eisdem locis sicut & ceruis. Obseruationes eadem sunt, & cursus, (καὶ ἐπιβήσας, insecutiones) & aditus, & vsus venabuli. Porro catulos catum capi vix contingit: neque enim ab eis discedunt, donec adoleuerint: & cum eos canes inuenierint, vel aliquid ipsi præfenserint, statim se abdunt in sylvas, & sequuntur eos vbi cunq; fuerint parentes vtrique: quo tempore sauiiores sunt, & pro illis acris quam pro seipsis pugnant: Hæc omnia Xenophon in Libro de venatione, ex Omniboni Leonicensi interpretatione per nos emendata. Germani circa aprorum venationem propria quædam vocabula & locutiones proprias habent: vt sunt, Man macht ein bag, bindt seiler an, stellt garn und vveertlicher. Die suv vvirt geheze, lossit, nimpt ein seil, bat scharpsse vvaassen, frist oder erschlecht viel hünd oder lit, vvirt gestochen. Vivaria aprorum cæterorumque sylvæstrum, primum togati generis inuenit Fuluius Hirpinus, qui in Tarkinienus feras pascere instituit: nec diu imitatores desinere L. Lucullus & Q. Hortensius, Plinius. In leporario pater tuus Axi præterquam lepufculum è venatione vidit nunquam: neque enim erat magnum id septum, quod nunc vt habeant multos apros ac capras, (capreas,) complura iugera maceris concludunt. Non tum (inquit) cum emissi fundum Thufculanum à M. Pifone in leporario apri fuerunt multi, Varro. Et alibi, Leporarij species duæ sunt, in altera est aper, caprea, lepus: in altera apes, cocleæ, glires. Et rursus, Apros quidem habere posse in leporario, nec magno negotio tibi est, captiuos & cicures qui ibi nati sunt, & pingues solere fieri, scis inquam Axi. Nam quem fundum (in fundo, quem) in Thufculano emit hic Varro à M. Pifone, vidisti ad buccinam inflatam certo tempore apros & capreas conuenire ad pabulum, cum è superiore loco è palestra effunderetur apris glans, &c. vt in Lepore scripsi. Extat Gordiani sylvæ memorabilis picta in domo rostrata Cn. Pompeij, in qua picta etiam nunc continentur, apri 150. ibices 200. &c. hæc autem omnia populo rapienda concessit die muneris quod sextum ædebat, Capitolinus in Gordiano 1. Plutarchus in Commentario de causis naturalibus, versus hunc eum proverbio iactatum citat, Μηκέτι νυκτός ὄψιν, ἤνεν τένη ἀροστέρων σῆς. hoc est, Non pluet post noctem, quia sus agreffis pepererit. Sues cicures latipariunt ac diuersis temporibus, feræ non nisi semel, idque iisdem ferme diebus, nimirum in eunte æstate. Vnde negant fore pluuiam posteaquam sus agreffis pepererit, nimirum exactis iam mensibus pluuijs. Per iocum vsu pari poterit, si dicamus, res fore tranquilliores posteaquam morosus ac rixosus quispiam animo suo morem gessit, Erasmus.

F.

Suis caro viscosa est & frigida, & maximè cum vicinior est lacti: feri tamen minus quam manfacti. Caro porci tum feri tum cicuris, facile concoquitur & cito descendit, multum nutrit, & succum gignit crassum ac viscosum, Auicenna. Plura leges in Sue F. non procul initio ex Galeno & alijs. Caro aprina leuis concoctio- nis, meliorque domestica: item valentissimi generis & plurimi alimenti, authore Celso. Hippocrates ait, Caro suis sylvatici siccat, corroborat, & mouet. Tympanici ex carnibus moderatè comedant, & eas potius quæ non sunt pingues, præcipuè ferinas, vt ceruis, apri & capræ, Trallianus. In omni sacro igne neque leuibis & glutinosi cibi, neque salis & acris vtendum est, sed his quæ inter vtumque sunt, qualis est panis sine fermento, piscis, hœdus, aues, ex ceptoque apro omnis fere venatio, Celsus. Galatæ aprorum contactu abstinent, 60 Pausanias. Primum Romanorum P. Seruilius Rullus, pater eius Rullij, qui consulatu Ciceronis legem agrariam promulgauit, aprum solidum epulis apposuit, (vt mox ex Plinio recitabo.) Ad quod respiciens Iuuenalis, & sua notans tempora, exclamat: Quanta est gula, quæ sibi totos Ponit apros, animal propter conuiuia natum, Grapaldus. Num plaris nunc tu è villa illic natos verres lanio vendis, quam hîc apros milliarios (alij miliarios scribunt per l. simplex) emis? Varro. Apri milliarij dicebantur mille librarum, quos solebant in cœnis apponere Romani, Ge. Alexandrinus & Crinices. Apud Athenæum aper Dipnosophistis apponitur. Menfæ apud Indos imponuntur integri leones, & capræ, & apri, Philostratus lib. 2. Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus illis nullus erat: sed credo, hæc mente, quod hospes Tardius adueniens, vitatum commodius, quam Integrum edax dominus consumeret, Horat. 2. Serm. Rancorem grammatici odoris grauitatem interpretantur, quæ ex vetustate ac corruptione nascitur: & rancidum, quod rancore putidum est.

ad vindictam eorum qui eis obveniunt currentes. Adusta itaque corpora crustam quandam iuxta vulnerum labia inducunt. Quare suppuratorium & non adglutinatum in curationis modum in eis adhibere oportet, Aetius 13. 4. Vlcibus rheumaticis, id est fluidis non calida sed frigida tam astate quam hyeme adhiberi debet. Facile enim inter venandum equus ab apro interno poplitis sinu, aut interiori crure vulnus accipit: quod in vlcus rheumaticum degenerat, ac tumor sequitur: huic frigida adhibenda est, & curatio instituenda inungendo medicamentum quod atramento futuro constat, diachalcanthes vocant. Aut canis caput exempta lingua crematur, & restitutum in pulcrem superinducitur cataplasmatibus instat, (κατάπλασταιν. nisi legas κατάπασσαιν, quod inspergere sonat,) Absyrtus in Hippiat. cap. 111.

H.

a. Aper dicitur quod in asperis locis, senticetis & montibus insonis versatur, vt refert Varro libro quarto de lingua Lat. nisi à Græcis quod hi καπεσι. Sed forte à dentium etiam aut animi asperitate sic dici potuit. Apri maribus, inquit Plinius, in coitu asperitas plurima. Ego tamen à Græca voce capros potius per aphæresin primam literam sic dictum reor. Aper à ferocitate vocatus est: ablata f. litera & p. subrogata: vnde & apud Græcos fragros (lego, syagros) id est ferus, dicitur: omne enim quod ferum est & immite, abusuue agreste vocamus, Isidorus. Scitiger epitheton, à Martiali pro apro absolute ponitur. Καπεσι pro καπεσι propter carmen, apud Homerum Iliad. μ. καπεσι καὶ κάπαισι, à σπρος θήλειαν συνδραμεν δὲ ἀμύθου. Recentiores syagron dicunt, vt onagron, Varinus in Ἀρεόπρω. Σύνταξι. non dicendum est: nam veteres duobus vocabulis semper συνάριον proferunt, vt & Homerus, Varinus. Plura vide supra in A. Ἐν οὐκίω καὶ σὺν ἀρίαι μέγα λάχου, id est magna portio apri, Suidas ex in-nominato. Σύνος ἀρίαι συνάριαι, Hefych. Σύνταξι. ὡς ἀρίαι, Varinus. Ἀρεόπρω σὺς, apud poetas. Ἀρεόπρω πε σίας, Orpheus in Argonauticis. Σὺς ἀρίαι, Oppianus. Σὺς καὶ σὺς, δὲ καὶ καπεσι καὶ καπεσι, καὶ χαλιλάδης, δὲ ἀρίαι. Varinus: quasi καπεσι semper de mansuetio dicatur, quod et si vt plurimum fit, non tamen perpetuum est: nam Hipponax ἀρίαι καπεσι dixit. Δημόδοκος δὲ ἀρίαι καπεσι, Varinus. Δημόδοκος σὺς quidem pro mansuetio segetes depascente à poeta vsurpatur, vt pluribus dixi in Sue E. Agriophiros (lego agriochiros,) id est porcus syluestris, Syllaticus. Sic & dclphax cum plerunque & proprie de sine mansuetio dicatur, Anaxilas tamen poeta de syluestri dixit, his verbis: Τὴν μὲν δρενὴν ὑμῶν ποιησὶ δὲ λφάκας ἀλιεῖστας, τὴν δὲ πᾶνθηρας, vt Athenæus citat. Aprios & leones per excellentiam antiqui vocabant ἄριαι, Varinus. Aprum à quo Adonis occisus est, Theocritus Idyl. 9. ἴωδ & ἄριαι nominat. Μονίαι, sus ferus, qui solitarius est, & non degit gregatim. Diuus Cyrillus in prophetam Ocam scribens, asinum interpretatur: aliqui magnam feram, quæ propter ferociam (καὶ δέντιον) solitaria pascatur, Hefychius & Varinus. Sunt qui monolycum interpretantur, &c. Cælius: vide supra in A. Μονίαι, ἀρίαι, καπεσι, καπεσι, καπεσι, Suidas. Μονολόφους, μονόδ. ἀ. π. ἀρίαι, Hefychius. Ἀρεόπρω, aper apud Italos, Hef. Varin. Ἐδὴ δὲ ἐν ἀντρον ἀρεόπρω, Aeschylus. Et Sciras Comicus Tarentinus. Ἐν δὲ ἔτε πικρῶν ἀρίαι νεῖσε ν. β. π. Ὅτι ἀρεόπρω νεμύμω καπεσι ζεταυ. Nihil mirum autem quod Aeschylus qui in Sicilia moratus est, multas voces Siculas vsurparit, Athenæus lib. 9. Κάλκω, σύνταξι, Varinus: Suidas addit, καὶ ὁ πικρῶ. Σύνταξι, καπεσι, Hef. Μολόφους ἀρίαι ὑμῶν τὰ νεῖσε λένονται, ὅθεν καὶ μολόφους σὺς, Eustathius, Suet Germani voce eommuni ἰχθυον appellat: & suem ferum, ein voild schvoun: pruitatim tamen aliquando fœminam ita nominant: vt aprum, ein voilden aber, id est verrem syluaticum. Ceterum qui lautè & v. natoric loquuntur propria quædam vocabula vsurpant. Porcellum enim syluestrem vocitant ein frißling. (Hælietij quidam veruecem ita nominant. iam bimum, ein becker: adultum aut vetulum, ein horend schvoun, hoc est suem fœcantem, quod grandæ gerat dentium scias ad fœcandum aptas. Scropham syluestrem, siue porcorum sylustrium matrem, ein leen oder buch. Epitheta, quorum ea quæ sine authoris nomine sunt, apud Textorem inuenimus. Acer, Vergil. Aeg. 10. Agrestis. Arcas. Arcadius. Atalantæus. Conturbator, Martialis. Cruentus, Claudianus. Dentatus. Durus, Propert. libro secundo. Erymanthæus vel Erymanthius. Ferox. Feruidus. Ferus. Fortis. Friendens, Ouid. 1. de Arte. Fulmineus, Statius 2. Achil. Fulmineo spumantis apri sum dente perempta, Martialis de cane Lydia. Fuluus, Horatius 2. de Arte. Furens. Glandilegus. Thufca glandis aper populator, & ilice multa Impiger. Actolæ fama secunda fera, Martial. Hirtatus. Hirtus, Ouidius 1. de Arte. Horridus. Hispidus, Seneca in Agam. Armis hispidus, Am. Marcellinus. Mænalus. Marfus. Meleagræus. Minax. Nemoriuagus, Catullus in Aty. Quadrupes. Dentisque Sabellius exacuit sus, Verg. in Ge. Sæuiens. Sæuus, Verg. 3. Georg. Sanguineus. Qui Diomedes metuendus scitiger agris, Martialis. Vulnera fecissent, nisi scitiger inter opacas Nec iaculis isset, nec equo loca peruia syluas, Ouid. 8. Metamorph. Scetofus, Vergil. 7. Aegl. Spumans Vergil. 1. Aeneid. Martial. lib. 14. Fulmineo spumantis apri sum dente perempta, Martial. Spumeus Spumiger. Strictus. Syluiuagus. Sordidus. Tegæus Terribilis. Thufcus, Martialis. Et aiibi, Thufca glandis aper populator. Timendus dente, Ouidius 4. epist. Foraus, Ouid. 2. de Arte. Truculentus. Trux, Ouid. 11. Metamor. Valtator, 9. Metam. Violentus, 8. Metam. Vmber, Horatius. Vulnificus, Ouid. 8. Metam. Ἀκαμας, & Ἀργόδοκος, Homero: vide supra in Sue a. inter Epitheta. Σύνος ἀρίαι, q. u. id est apros impetuosos, Oppianus. Τὴν μὲν δρενὴν ὑμῶν ποιησὶ δὲ λφάκας ἀλιεῖστας, τὴν δὲ πᾶνθηρας, Anaxilas apud Athenæum, Καπεσι ἐνοαλι καὶ μὲν ἔξω καὶ ἐν θήρεσσιν, Oppianus. Θωνίαι, in epigram. Καμαγήτης, aper syluestris Gaza interpretet, Quidam in Lexico Græcolat. Οὐτε σὺς καπεσι δλοόφρου, Homerus Iliad. ρ. Ορμητις ὑδς, Pindarus: id est, suis in montibus nutriti à verbo καπεσι quod est nutrire. Θῆρ σπηφάγω, Homero. Σύνος ἀρίαι, Oppianus. Ἦ σὺ Σαυλοδόντα, Oppianus. Καυλοδόντα, καυλοδοκίμους ἔχων τὴν δόντα, ἐξ ἔχων (extra alios dentes aut os, Hefychi.) ἢ δὲ Χηροδόντα σὺν δόντα, Varinus: aliqui ἀμφόδοκον, id est vtriuque dentatum interpretantur, Hefychi. Καπεσι καὶ Χαλιλάδης καὶ Χαυλοδοκίμους ἀρίαι, Varinus in Σιδ. Ὄρσην δὲ πικρῶν καὶ καπεσι δρενὴν ποιησὶ δὲ λφάκας ἀλιεῖστας, Homerus Iliad. 9. Ἐν δὲ σὺν ἀρίαι καὶ Χαλιλάδης ἐσται. Hefiodus in Aspide. Et mox, ἀμφόδοκον Χαλιλάδης πει σὺς, Χαροπὸν τε λένοντες. Plura epitheta Græca ex Polluce adferam in d. & c.

Aprus, a dicitur: sic dici debet secundum analogiam, vt à caper vel capra caprinus: antiqui tamen, vt apparet ex vetustis codicibus, per quintam vocalem in secunda, & per g. in tertia scribunt aprugnus: quo vitur Plinius callum aprugnum & lumbum aprugnum dicendo. Quo dixi vt nunciaret, fatin' ea tenes? s. o. Magis callo quam aprugnum callum callet, Plautus Perf. Festiue sic responderet, ludens homonymia huius dictionis callo quæ & scire & callosam esse significat, Συθρα, qui apros venantur, Varinus in Σιδ. Συθρα, fabula Stethochori. Syagros, morbus quidam apicularum, Varinus. Syagria leguntur apud Lynceum, Cælius: (ex Athenæi

Athenæi nono: συνάριαι, intellige κρεα.) Καπεσι, pudendum virile, Suidas. καπεσι, verò muliebre, vt dictum est in Sue a. Καπεσι, carnes quadam prominentes in natura cameli quas excidunt, Suidas: vide in Camelo E. In suisbus fœminis pars quæ excinditur vulvæ adhærens, apria nominatur. Λαίσι, καπεσι, λαίσι, Varinus, lego, λαίσι, vna dictione: videtur enim λαίσι in compositione augere; vt λαίσι & λαίσι, Λαίσι, Leucadij, Hefychius: vt λαίσι, forte à capri, id est membri genitalis magnitudine dicatur, vt λαίσι, etiam. Λαίσι, κινάσι, λαίσι, Hefychius: nimirum à λαίσι particula augente, & πεισι. quanquam & λαίσι, apud eundem exponitur κινάσι, πεισι, λαίσι, λαίσι, λαίσι, Idem. Est autem λαίσι, elegans, iucundus, facetus, temerarius, loquax: quæ scilicet amatorij & libidinoso conueniunt. Καπεσι, ἀφροδισίας, Varinus. Καπεσι, ἢ καπεσι, ὡς πεισι, Idem. ὡς πεισι, πεισι, καπεσι, καπεσι, Hermippus apud Pollucem 8. 3. ο. ὡς καπεσι, καπεσι, πεισι, καπεσι, Ibidem. Καπεσι, Venerem appetere, vide supra in C. Καπεσι, genus saltationis inarmis, Varinus. Καπεσι, ὡς πεισι, verbum legitur apud Sciram Comicum, his versibus: Ἐν δὲ ἔτε πικρῶν ἀρίαι νεῖσε ἐσται, οὐτ' ἀρεόπρω νεμύμω καπεσι ζεταυ, Athenæo citante. Capridij callopatira apud Athenæum legisse videmur: est autem, capridium, à capro deminutum, quo nomine aprum intelligimus, Cælius.

Icones. Aquilam Romanis legionibus C. Marius in secundo consulatu suo proprie dicitur. Erat & antea prima cum quatuor alijs: lupi, Minotauri, equi, aprique singulos ordines anteabant. Paucis ante annis sola in aciem portari cœpta erat, reliqua in castris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit, Plinius. Festus non aprum, sed porcum simpliciter fuisse scribit, his verbis: Porci effigies inter militaria signa quantum locum obtinebat: quia confecto bello, inter quos pax fieret, cœlæ porca fœdus firmare solebant. Vulcanus in scuto Herculis varias expressit imagines, Ἐν δὲ σὺν ἀρίαι καὶ Χαλιλάδης ἐσται, ἢ δὲ λένοντες Ἐσ σφείας δρενὴν ὑμῶν, καπεσι τ' ἰερῶν τε, &c. Hefiodus in Aspide. Aper aureus ore humano, vide infra in hex Plutarcho.

Plantæ. Chulnion, eryngium, vt legitur inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas: forte quod apri radicibus eius vt pote dulcibus delectentur. Est enim genus eryngij, quod frequens in Galliæ Narbonensis littore deprehendimus, dulci & odorata radice, odore saporeque pastinacæ. In meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem palmæ syagri, præximamque margaridæ. Vna earum arbor in Chora esse traditur, vna & syagrorum: mirum de ea acceptimus, cum Phœnice aue, quæ putatur ex huius palmæ argumento nomen accepisse, iterum mori ac renasci ex seipia: erat quæ hæc proderem fertilis. Ipsum pomum grande, durum, horridum, & à cæteris generibus distans sapore ferino, quem fermè in apris nouimus, euidentissimeque, causa est nominis, Plinius. Animalia. Est & piscis quos, id est aper, & capricus: vide in Sue a. Capron aliqui phagrum piscem nominant, Varinus: nimirum quod spinæ in dorso ei vt setæ fuilla rigeant, nam & λαίσι Numenius cognominat. Syagrides, pisces quidam Epicharmo, Athenæus.

Propria. Diocletiani dictum fertur, Ego apros occido, sed pulpamento alter vescitur: quod inde est natum. Agenti in Gallia Diocletiano dicebat Dryas (Dryas mulier vetula, Pomponius Lætus: videtur autem Dryas de fœmina sacerdotis vel saga dici, vt Druida de viro:) Nimum Diocletianæ auarus, nimum parens es. Cui per iocum es, Tunc ero largus, quod Imperator fuero. At Dryas: Noli Diocletianiciocari: nam imperator eris, quum aprum occideris. Ex eo venationibus deditus apros forte oblatos enixius occidebat, dicti euentum expectans: quo est frustratus, donec præfectum prætorij Aprum (Arium Aprum) peremit, Cælius. Est & Syagros viri nomen, vt Ουαρου. Σύνταξι, qui habet Athenæi codex impressus, legendum Σύνταξι) Herodoto libro 7. nomen est cuiusdam Lacœnis, (vt ad Gelonem Syracusanum legatus venit, vt auxilium ab eo contra Medos peteret. Fuit item Syagros Aetolorum dux. Syagros apud Sophoclem in Amatoribus Achillis, nomen est canis, sic dicti quod venaretur apros, Athenæus li. 9. Aprus, ἀπεσι, vrbs Thraciæ Steph. Scythia (Europæa) præter municipia vrbibus nitet duabus, Apris & Perintho, quam Heracleam posteritas dixit. Rhodopa huic annexa, &c. Marcellinus libro 27. Apros colonia à Philippis abest clxxxviii. M. pass. Plinius. 4. 11. in Thraciæ descriptione. Vallis quædam in Liguria vulgò Porcifera dicitur, nimirum ab apris sex porcis feris. Syagria regio Ciliciæ prope Adum & Laërtem gentile Συναγριδίας, Stephanus. Syagros, promontorium totius orbis maximum, in Arabia thurifera, Arrianus. Messenij & Lacedæmonij tertiam pugnam ad Apri sepulchrum instituant. Locus hic (Apri simulachrum) ad Stenyclerum Messeniæ situs est. Hercules enim ibi ad dissectum aprum liberis Nelei iusiurandum dedisse, & accepisse ab eis perhibent, Pausanias in Messenicis. Caprææ populii, vbi Apamia condita est à Seleuco rege, interierunt, Isidoro teste apud Plinium. Caprææ, vel Capriæ, vel Capriæ, καπεσι, infula Italiæ, ultra Surrentum Campaniæ vrbein circiter octo millia passuum, proxima Neapoli, Tiberij principis arce nobilis, & coturnicum multitudine. Caper fluius Laodicæam Cariæ vrbein cum Lyco & Afopo amibus alluit, Strabò lib. 12. & Plinius 5. 29. In ora octauæ regionis Italiæ, Ariminum colonia, cum amibus Arimino & Aprusa, Plin. 3. 15. Capria, lacus ingens in Pamphylia, vt meminit Strab. lib. 14.

b. Πάριος mons Atticæ aprorum & vrforum venationem præbet, Pausanias. Hippopotamis & apris dentes exertos inferior maxilla profert, Pausanias. Hippopotamo cauda & dentes aprorum, adunci, sed minus notij, Plinius. Apri Calydonij dentium exertorum alter longitudine dimidiæ vlnæ spectatur, Pausanias. Ἐσ μὲν θηροδόντ' ἔλασεν σὺς λαίσι δὲ δέντη, Odyf. τ. de Vlyffe. Eale Acthiopica fera, maxillas habet apri, Idem. Monocerotem Indi venantur, cauda aprò similem. Idem & Aelianus. Aprorum pernas nostri vocant, lenff oder hammen.

c. Aprorum lustra, Budæus Græcè ζύλοχοι. Ex thynnij piscibus maximi, similiter vt suos soli & separatim natant: alij more luporum bini proficiscuntur, alij vt capræ gregatim, Aelianus. De robore & iracundia apri ad pugnam, adferam nonnulla mox in d. & c. Ἐπίσι δὲ ἀνὰ πεισι, βαθύνει τῶν ἰγῶν τὴν γλῶσσαν, κέρη τὸ λήγαι, κέρη τὸ δέντη) τὰ δέντρα, θύρα σὺν δέντρας, φελέει τὴν λαφῶν, λεχρίοις παρέλεψε ποῖς θυμῶσι. πύρρῳ δὲ σπαστέστῳ, πύρρῳ ἐν τῶν δόφθαλμῶν ἀφίησι, ποῖς δέντρον ἀνὰ πεισι, τῶ σπρος ἀπὸ ἡλίου καὶ μωτῶ ἴδδόντων ἀπὸ λεί, κέρη τὸν ποῖς δέντρον, ἀνοίγων, ἀνοίρων, γῆρας ἀφῶς αὐτῶ ποῖς χαυλοδοκίμους καπεσι, Pollux. Καπεσι ἔπει ἐν κενήσι μακρῶν, Odyf. τ. de apro.

d. Ἰδριμθῦν δὲ ἀρ ἐνὶ σερμαχίσι σὺν εἰκῆσι ἀλλίω, Homerus, intolerabilem apri ad pugnam impetum denotans, Varinus in Παροδοκίμω. Οὐτ' ἔν παροδοκίμω ποῖσον μὲν καπεσι, ἔπει λένοντες, Οὐτε σὺς καπεσι δλοόφρου, ὡς τε μέγιστος θυμῶς ἐνὶ πύρρῳ ἀνὰ πεισι ἐλεμεσάνει, (ἐν πεισι τῶν βλεπόντων,) Homerus Iliad. ρ. quantum Panthi filij suis viribus nimium freti superbiunt. Ἐπείθῃ μὲν, διυ σέργασι, ἀμπεσι, σπαστέστῳ, Pollux de apro. Plura leges in c.

e. Spumantem aprum ex equo lacessere, irruentemque vltro eundem mucrone conficere, Budæus. Aut spumantis apri cursum clamore prementem, Verg. 1. Aen. Thufca glandis aper populator, & ilice multa Impiger, Actolæ fama secunda fera, quem meus intravit splendeti cuspide culter, Præda iaces nostris inuidiosa focis,

reliquis in hortis imperatoris in Bacchi templo est suspensus, longitudine dimidia omnino vnam adaquans, (Anaximander & Anaxagoras & Anaximenes & Anaximenes & Anaximenes.) Et mox, In templo Tegeatarum donaria praesantissima sunt, pellis apri Calydonij, quae temporis diurnitate computruit, & pilis omnino est nudata, &c. Haec omnia Pausanias.

Adrastrus natione Phryx, regij generis, quum fratrem imprudens interemisset, Sardis ad Croesum confugit, & ex prius cum eo habitavit. Per hoc idem tempus apud Olympum Myfias, aper eximia magnitudinis (ενος υβρα ροφια) extitit, qui ex hoc monte progressus Myforum rura peruastabat. Ad hunc conficiendum incola à Croeso petunt ut Atyn filium cum venatoribus, aliquot mittat. Ille quod in somnis vidisset filium ferrea cuspidem periturum, metuens ei mittere noluit, sed alios venatores absque eo. Persuafus tamen, mittit: & salutem eius Adrastrum commendat. Vbi igitur ad feram peruentum est, Adrastrus vibrato in aprum iaculo, non illum, sed Croesi filium vulneratum imprudens occidit: quare tantum indoluit, ut quamuis re cognita ignosceret ei Croesus, sese super bustum filij eius transfoderit, ut copiose scribit Herodotus lib. 1. Scribitur autem Απες per τ. simplex: nam alius fuit Απης Phryx ab apro occisus, ut inferius referam. Βηρβιον nomen est ciuitatis: nam cum apud Noricos populos aper diuinitus immisus regionem vastaret, & omnes eum perempturi nihil proficerent, vnus quidam suum inuersum in humeros assumpsit, ut potest etiam de Calydonia sue fabulantur: (nempe quod à Diana immisus agros vastauerit, non quod aliquis eum in humeros assumpsit.) Quod videntes Norici acclamarunt ver nacula lingua, Βηρβιες. (Vir vnus, Latinae voces sunt, non Norica, id est Germanica,) vnde ciuitati nomen impositum Βηρβιον, Suidas. Suem alatum Clazomenis exortum fuisse auditum est, qui Clazomenios agros vastaret. Quod quidem ipsum in Clazomeniorum finibus Artemon confirmavit accidisse: vnde illic locus decantatus, Sus alatus nominatur. Id quod si cuiquam fabula videatur, & ego hoc idem non ignorem, tamen de animali dictum facile patior, Aelianus. Inter Casareae discrimina sua Diana, Fixisset grauidam cum leuis hasta suem, Exiliijt partus miseræ de vulnere matris. O Lucina ferax, hoc peperisse fuit? Martialis in libro Spectaculorum.

Ancaeus Agapenoris pater ab apro Calydonio interfectus est, ut supra in huius apri mentione retuli. Carmon quidam cum in Timolo monte venaretur, ab apro percussus interiit, Plutarchus de fluuijs in Paetolo. Atz duo fuerunt, alter Syrus, alter Arcas, quorum vterque ab apro interemptus traditur, Plutarchus ab initio vite Ser torij. Attes (Αττης) quidam Phryx cum pasceret pecora, & matrem deorum siue Rheam hymnis celebraret, amatus est ab ea, & in honore habitus cum frequenter ei apparet. Quod aegre ferens Iupiter, Atten interfecit, non palam ob reuerentiam matris, sed apro immisso. Rhea post luctum, cadaver sepelijt, & Phryges eundem quotannis verno tempore lugent, Scholiafles Nicandri, Plura de hoc Atte in Achaicis scribit Pausanias. Hunc tamen Catullus non Atten, sed Atyn vocat, prima breui, & in secunda per ypsilon. Idmonem Argonautam aper occidit, Orpheus. Sus Veneri inuisus est propter Adonin ab apro occisum: vide in Sue h. in sacrificio Veneris ex sue. Aper ob Adonidis eadem vincus ab Amoribus Veneri adducitur apud Theocritum Idyllio 29. Mars siue in aprum mutatus, siue aprum contra Adonin excitans, illum occidisse fertur, Ilaacius Tzetzes. Macrobius libro 1. Saturnaliorum Adonin non alium quam Solem esse docens, Ab apro autem (inquit) tradunt interemptum Adonin, hyemis imaginem in hoc animali fingentes: quod aper hispidus & asper gaudet locis humidis & lutosi, pruinaque coniectis, proprieque hyemali fructu pascitur glande. Ergo hyems veluti vulnus est Solis, quae & lucem eius nobis minuit & calorem, quod vtrunque animantibus accidit morte.

Caico Musiae fluuii mons Teuthras adiacet, à Teuthrante Myforum rege dictus. Hic cum aliquando venationis gratia Thrafillum montem conscendisset, aprum ingentem repertum cum satellitibus persecutus est. Aper ceu supplex in Orthosiae Dianae templum confugit. Et cum venatores quoque ingrederentur, alta & humana voce exclamauit, Parce o rex pecudi deae: sed Teuthras nihil commotus, eum interemit. Hanc regis improbitatem dea inique ferens, apro vitam restituit: & regem impetigine atque infania affecti: cuius ille mali pudore in montium iugis remansit. Hac re cognita Lysippe mater, in syluam ad ipsum progressa est cum Polydo vate Cyranii filio, à quo instructa deam boum sacrificijs (Βυσυριας) placuit: vnde cum filium sanæ menti restitutum recepisset, Dianae Orthosiae fanum construxit: & aureum aprum ore humano insignem (αεπιμυω ανθρωπιου) consari curauit, Plutarchus in libro de fluuijs. Aprum etiam in malum augurium retulit Melampus: destructionem enim eorum, quae agenda instituit aliquis iter faciens, cum obuius fuerit, praesagit, Niphus.

Olympiae in curia simulachrum est Iouis Horcij, à iuramento sic dicti. Is vtraque manu fulmen tenet. Apud hunc moris est athletas, & patres eorum & fratres, gymnastas item, per aprum dissectum iurare (Απρι καπτε κατμουσθη ποιων) nullo se in Olympiorum certamine vltros esse dolo malo, &c. Caeterum in quem vsuum post athletarum iuramentum conuertant aprum, non in mentem venit interrogare. Quoniam antiquioribus seculis vsitatum fuit in sacrificijs, ut quaecunque in iureiurando adhibuerant homines, eorum profusus esu abstinerent. Id quod Homerus vel potissimum significat. Aprum certe, per cuius dissectas carnes Agamemnon iurauit, rem se cum Briseide non habuisse, per praenem scripsit in mare abiectum: Η καὶ κατὸ σφαιραγία καὶ σφρον τῶμα νελέη χαλκῶ. Τὸν μὲν Τελαχύθιου πολλῆς ἀλδὲ ἐς μέγα λάτρηαι Νίψ' ἔθηθησσε, βίβαν ἰχθύσι. Pausanias Eliacorum primo. Idem in Messenicis scribit, locum in Messenia esse qui Apri sepulchrum nominetur, quod Hercules illic ad dissectum aprum liberis Nelei iusturandum dedisse, & accepisse ab eis perhibetur. Galatae qui Pefinuntem incolunt, aprorum contactu abstinent, nimirum quod Attes, quem colunt, ab apro occisus feratur: quanquam ipsi aliam deo fabulam narrent, Pausanias in Achaicis. Καπεσονη, πελειάδης, Varinus. Σπιδὸς τε καὶ σπλάγγχνοσιν ἀρβιας γοίρας, Hippoanax apud Athenæum. Parrhasij in Arcadia Apollini Epicurio, id est auxiliari, aprum sacrificabant, Gyraldus. Diana in Samo καπεσφάγθω cognominabatur, Varinus: nimirum quod apri ei immolarentur. Τετραμύθη καπεσφασσι καὶ ἀκίης ἐλαφροσσι, Homerus Odyssæe tertio de Diana, propter studium eius circa venationem. Laphriae Dianae apud Patrenses magno in araigne excitato, apros ceruos, & alias feras vias iniiciunt, Pausan. in Achaicis.

PROVERBIA.

In saltu vno duos apros capere, est eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Casina, Jam ego vno in saltu lepidè apros capiam duos, Erasmus. Dubium non est, (inquit idem Chiltiadis tertiae centuria sexta,) 7º quum

quum ad prouerbiorum classem pertineat quod est apud Maronem in carmine Bucolico: Eheu quid volui mihi, floribus aultrum Perdurus, & liquidis immisi fontibus apros: Vbi quis optat nocitura: nam ventus floribus inimicissimus, praecipue auster, ob violentiam. Et rursus Chiltiadis quarta centuria 2. idem repetens, in eum quadrare ait, qui sibi accessit optatue perniciem allatura. Siquidem apri (inquit) non tantum bibunt de fonte impressis pedibus, verum etiam volutant sese. Suem iritat, Τυδεωες, in auidum rixarum dicebatur. Sus enim agrestis prouocatus recta petit eum, à quo prouocatus est. Sic enim narrant venandi periti: si quis suem lancea protensa prouocarit, etiam si iam ille sequebatur alium quempiam, illico vertere cursum, & in prouocatorem tendere, ne cuspidem vitata, Erasimus. Sus agrestis vbi pepererit non pluct: Vide supra circa finem capituli quinti. Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum; Qui variare cupit rem prodigialiter vnam, Horatius de Arte.

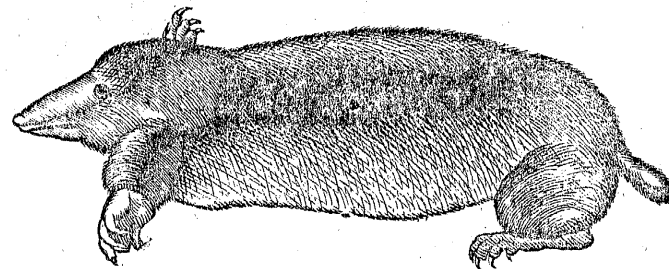
Emblema Alciati, quod inscripsit, Ex damno alterius, alterius vitilitas.

Dum cauis vnerent in mutua vulnera telis, Accurrit vultur spectatum, & prandia captat.

Vngue leana ferax, dente timendus aper, Gloria victoris, prada futura sua est.

DE TALPA.

A.

ALPAM aliqui murium generi adnumerant, quod ipse non probo: neque enim aliud muribus simile habet praeter magnitudinem: quae & ipsa tamen in muribus variat. Murium sanè genus omnne, anteriores binos dentes oblongos & curuos habet, talpa non item. Albertus talpam aliter murum terrenum vel cecum appellari scribit. Sed mures terreni, qui fruges & herbarum radices in aruis & hortis populantur, alij diuersorum sunt generum, ut homonymiae cauendae causa, idem nomen talpis communicari non placeat. Cecus verò mus, idem qui araneus proprie cognominatur, ut suo loco diximus. תרבותי תרבותי, voce Hebraicam Deute. 14. alij aliter interpretantur: Dauid Kimhi autem, quae caeteras suo conspectu obstupesciat, R. Salomon cuetam, ut Galli vocant, id est noctuam. Leuitici vndecimo Chaldaeus transfert ברתא, bueta, vel bota, id est cygnum. Arabs بقرقوش, schabin. Perla nomen Hebraicum retinuit Septuaginta & Hieronymus ibi. Et Deuteronomij 14. porphyriorem. R. Salomon autem similem muri, Gallicè dictam chaulue souris, id est vespertilionem. Et rursus Leuitici 11. (vbi legitur: Stello, lacerta & talpa, hec omnia immunda, Munstero interprete,) Dauid Kimhi reptile interpretatur, R. Salomon טלפא, talpam. Chaldaeus aschuta. Arabs بقرقوش, ambara. Perla גורבא דדאך, an gurbah dedach. Septuaginta aspalacen, Hieronymus talpam. In die proijciat homo aureos & argenteos deos, in fossuras talparum & vespertilionum, Esaiæ 2. Munstero interprete. Hieronymus vertit, Projiciat homo idola, vsque ut adoraret talpas & vespertilioes. Septuaginta, σεσομυειν τῶν ματαῖοι καὶ τῶν νυκτεροῖ. Verba Hebraica sunt לחפר פרות ולעטלפים, lachepor perot velaat alephim. Aliqui priores duas voces coniungunt & pro vna legunt lacheporperot, ceu compositam dictionem. Dauid Kimhi in libro Radicum & in Commentarijs quoque, docet quosdam existimare sic dici autem quae fodiat פרוח phiroth, id est foueas: quosdam reptile à fodiendo dictum. Ipse voces duas esse putat, & interpretatur, ad fodiendum fossas, ut in Thalmud aliquando פרוח pro פרוח. Abraham Esra vnam dictionem facit, cheporperot, quae significetur auis noctu volans, interdiu se occultans, ut vespertilio: vel, ut alij dicunt, auis quae noctua vocatur. Chaldaeus transfert abominationes aut idola, (secutus nimirum Septuaginta, ut saepe facit, qui מוטתא verterunt:) vnde Indae quidam suspicantur idola formae illarum, auium aut reptilium eos adorauisse. Symmachus in fructuosa, Aquila בורקא, (quam vocem videtur, pro fossis accipere: nam verbum בורקא foderet est.) Theodotion Hebraicum reliquit. Docti hodie omnino talpas esse putant, à fodiendo sic dictas. Syluaticus barbaras voces irbea & lagocecos, pro talpa interpretatur, ut guzden Vetus glossographus Anicenna. Animal vocatum habeium foueas in campis habet, & pugnando venatur animal dictum pelagoz, quod Auicenna videtur vocare murem caecum, quem nos talpam nominamus. Vtrumlibet vicerit, denorat alterum, Albertus in Aristotelem 5. 1. vbi nihil omnino tale apud Aristotlem reperio. Talpa Graece ἀσπίδα vocatur: aut etiam τρυλάξ, sed rarius. Recentiores quidam, Volaterranus & alij, Graece blaetam κατὸ τὸ βλαθίον, id est à nocendo dicti, sicut suspicantur. Blatta enim non blaeta scribendum: quae dictio Latina, non Graeca, insecti quoddam genus, non talpam significat. Ex eodem errore natum puto quod scribit Volaterranus, talpas frumentum in arca populari,

pulari, quod blattæ ac gurguliones, insectorum scarabeorumque genera faciunt. Ineptissime etiam Albertus talpam Græcè colty, vel (vt alibi legitur) koky appellari scribit: quam vocem cum ab Auicenna sumpsisse puto, vt fortè Persica sit. Talpa apud Italos nomen Latinum retinuit. Hispanicè, tópo, qua voce Itali murem nuncupant. Gallicè, taulpe. Germanicè *mulverf*, vel vt Saxones scribunt *molvurff*, quod a terram rostro fodiat & reijciat. Helueticj frequentius vocant *schar* vel *scharmus*, vt excitatum ab eis terræ cumulum *scharhufen*: à verbo *scharven*, quod manibus aut pedibus radere & fodere significat: vnde & agrestes mures qui terram fodiunt vt radices deuorent, *schormüß* appellantur. Flandri & Hollandi talpam vocant *mol* vel *moknuff*: Angli molle, prima syllaba tantum Germanicæ vocis *mulverf* vel *molvurff*, vt videtur, vsurpata. Sed Angli etiam want appellant. Illyrij kriticze.

B.

10

Terræ Bœotiarum in Orchomenio agro talpæ habentur multæ: at in Lebadico vicino (in Coronea; vt legimus in Mirabilibus Aristot.) nullæ sunt, neque si aliunde portatæ eò fuerint, volunt infodere, (sed moriuntur,) Aristoteles & Aelianus. In Bœotia Lebadia illatæ solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota arua subruunt talpæ, Plinius. Talpæ coloris sunt nigri, (cinerei, Cardanus) pili mollis, breuis & densi, Albertus. Pilos habent nigrore splendido insignes, qui catulis earum sunt albi, Georg. Agricola. Talpam albicantem attulit mihi quidam (in fine Octobris) modico ruffo admixto, per ventrem mediam plufculo: plurimo inter crura anteriora, & in collo. Non autem videtur catulus fuisse, cum longus esset duos palmos inter caput & caudam.

Aegyptij vt hominem cæcum significant, talpam pingunt: hæc enim neque oculos habet, neque aliter videt, Orus. Aut oculis capti fodere cubilia talpæ, Vergil. Georg. vbi Scruius, Oculis capti, id est oculis debiles: quum enim cæcæ nascantur, quomodo capti oculis? Quid talpam, num desyderare lumen putas? Cicero 4. Acad. Talpa priuata est visus, (Hesy chius oculis,) Suidas. Oculos non habet, lidem in *Τυφλόπερ*. Talpa cæcior, *Τυφλόπερ* & *άσπράλα*. Prouerbiū in eos qui supra modum cæcutiunt, aut qui minimè iudicant. Nam iocundior fiet metaphora, si quidem ad animum transferatur, Erasmus. Meminerunt prouerbij Suidas & Hesy chius. Stesimbrotus ait eas à Terra excæcatas esse quoniam fruges perdant, Suidas. Talpam modo quodam oculos habere dixim, cum tamen omnino habere negem: quippe cum omnino quidem nec videat, nec perspicuos habeat oculos. Verum si quis prætentam membranam detrahit, locus oculorum apparet, & pars nigra eorumdem: situs denique, & descriptio eadem, quam legitimam conspiciui oculi obtinent, vt pote cum obducta cute oculi pressi, confusi, oblique essent, dum crearentur, Aristoteles. Et alibi, Generi talparum visus deest: non enim oculos in aperto id habet: cute tamen detracta, quæ crassiuscula obtenta sedem luminum opacat, oculi intus lac

cessitū imperfectique videntur, sed ita, vt partes easdem habeant omnes, quibus oculi integri constant. Habent enim nigricantem illum orbiculum, & quod intra eum continetur, quam vocant pupillam, atque etiam portionem albidæ ambitionem: sed non tam liquidò, quàm oculi conspecti & eminentes: nec in partem exteriorem apparere hæc possunt, propter cutis obductæ corpulentiam, vt pote cum natura inter generandum lædatur, atque ita opus inchoatum relinquatur: pertinent enim à cerebro, qua cum neruo coniungitur, meatus duo neruosi validi ad ipsas oculorum sedes, qui in dentes superiores finiunt, hæc Aristoteles. Quadrupedum talpis visus non est. Oculorum effigies inest, si quis prætentam detrahat membranam, Plinius. Talpa dicta est, eò quod perpetua cæcitate tenebris damnata sit: est enim absque oculis, Isidorus. Talpa loca oculorum habet, non oculos: nam pellem in loco oculorum non habet pilosam, Albertus. Et rursus 1. 2. 3. Talpa (inquit) priuata est oculis, vt videtur: nihil enim omnino videt, & errat incedens quum de terra egreditur: sed hoc experimento cognoui, quod

pellis in loco oculorum plana est, & tenuis, alba, sine pilis, & proflus solida, vt ne vestigium quidem diuisionis appareat: hanc cum cautè incidissem, nihil omnino inueni nigredinis aut materiæ oculorum, sed carnem deprehendi illic humidiorē quàm alibi: erat autem recens capta talpa, & adhuc palpitabat. Sed nil mirum talpam oculis carere, quum extra terram nec victum querere nec aliter versari soleat: vcnatur enim in terra lumbricos, vbi oculi ei forent inutiles. Pellem verò oculorum loco, tenuem, planam & glabram obtinet, vt tenui ad eam luminis reflexione facta, hoc saltem percipiat sub terræ an supra eam sit. Nam supra terram nisi ad vnam alteramque ad summum horam viuere nequit, hæc ille. Mihi quidem aliquoties inspicienti, talparum ocelli liquidò apparuerunt: prominent enim extra cutim veluti puncta nigra, magnitudine seminis milij vel papaueris, neruo affixa. Hæc cum digito chartæ apprimerem, nigro humore eam infecerunt. Quin & eruditus quidam amicus noster, in talpa grauida dissecta fetus aliquot se reperisse mihi narrauit, maifestulis capitibus, in quibus iam etiam oculi apparent. Auriculis caret, Albertus. Rostrium habet *άσπερ γαλήνη*, id est tanquam mustelæ, Suidas & Hesy chius in *Τυφλόπερ*: lego, *άσπερ γαλήνη*. id est tanquam muris aranei: omnino enim simile est: aut, si mauiis, suillo rostro, vt magnis parua conferantur. Dentes etiam non vt cæteri mures, sed muris aranei dentibus ferè similes habet, præsertim inferiores: binos enim antèrius coniunctos & oblongos non habet: sed vt canes vel mustelæ vtrunque ad latera singulos habet eminentes, non in vtraque tamen vt illi, sed superiore tantum maxilla: posteriores siue interiores multis cuspidibus vt in mure araneo exasperatos: vt merito *μαρμαριτες*, id est pessi-

mos & valde noxios eam dentes habere Suidas & Hesy ch. in voce *Τυφλόπερ* scripserint. *Χαυλιδόντια* sunt, quæ dentes habent extra os prominentes, *άσπερ φερεός*, vt elephas, sus, talpa, Varinus in *Καρρηαρόδρον*. sed sui ab inferiore mandibula sursum tendunt, elephanto & talpæ à superiore deorsum. Lingua est tanta, quantam inferioris meatus capere potest. Collum inter crura anteriora breuissimum, & propè nullum. Pulmones multæ sunt fibræ separatae, quæ nullo communi inter se principio coherent. Siti sunt illi cum corde quod amplectuntur, multò inferius quàm quis putaret, ventrem versus. Fel est subfluuum. Pedes vrsini similes, Hesy ch. & Suidas. Dignitatis quibus terram fodit, omnino acutus vnguiculis armatur, Ge. Agricola. Crura ei breuissima & vngues acuti: digiti quinque ante, & quatuor postèrius, Albertus: sed falsus est: nam in postèrioribus quoque pedibus digiti quinque sunt, quorum minimus ita spectat introrsum, vt negligentius inspicientem lateat. Vola seu palma anteriorum pedum bene clata est, & manum refert, cauo etiam per medium relicto si modicè comprimatur. Vngues in eisdem robusti, & maiores longiores latioresque quàm in vlla animante pro sui corporis modo. Hoc etiam eisdem cruribus peculiare, quod anteriorem duntaxat partem habeant, vtilibus constantem geminis, quæ statim in armum siue os humeri inferuntur: sic enim fortius fodit: (ad quod illud etiam facit, quod pedes eorumque digiti non deorsum sed ad latera spectant.) Postèriora vero crura, vtrunque partem, vt murium

crura

crura habent, sed pars quæ infra genu est, offic vno constat, quod paulò infra genu bifurcatur. Cauda breuis & hirsuta est.

C.

De cæcitate talpæ, præcedenti capite diximus. Liquidius (quàm homo) audiunt talpæ obrutæ terra, tam denso atque surdo naturæ clemento. Præterea voce omnium in sublimē tendente, sermonem exaudiunt: & si deijs loquere, intelligere etiam dicuntur & profugere, Plinius. Auditus eis acior sub terra, quàm supra, Mich. Herus. Talpa acrius auditu est: & ideo longè in terra trahentes (sc mouentes) vermes audit. Verum hoc non ex auditu præstantia contingit, sed potius ex commotæ terræ continuitate. Nam si oblongus meatus sub terra excauetur, in quem aliquis vocem emittat, aut loquatur, longè auditur: sicut & ille qui loquens per hastas & ligna caua quam vis longa auditur. Et hanc ob causam talpa vndiq; circa se oblongos meatus fodit, Albertus. Homo nullius iudicij, sed tamen impendio verbosus, loquax talpa dictus est populari conuitio, Quod primum dictum est in Iulianum Capellam, posteaquam venerat in publicum odium. Nam talpæ nostri vt cæci sunt, ita sunt æquè muti. Refert Ammianus libro 17. Erasmus. Crura habet breuia, quare tardè graditur. Cum iniuriam sibi in dorso fieri sentit, mox se resupinat, & pedibus rostroq; defendit. Terram in aruis, magis verò in pratis & hortis passim egerit, Ge. Agricola. Talpa domicilium sibi parat, Aristot. Terram pedibus effodere, rostro rejicere videtur, vnde nomen Germanicum *mulverf*. Adeò autem hoc opus celeriter & amplè explet, vt qui viderint primò de fossam (à) talpa humum, multum admirentur, Cardanus. Nullum animal sanguine præditum

(& viuiparum,) sub terra perpetuò viuens præter talpam est inventum, Cardanus. Audio talpas omnes mense Iunio apud nos latibulis suis aliquando egredi, ideoq; facilius eo mense capi. Vita talpæ super (extra) terram, non durat nisi fortè ad vnam aut alteram ad summum horam, Albertus. Theophrastus tradit in Paphlagonia effodi piscis gratissimos cibis, &c. quicquid est, hoc certe minus admirabile talparum facit vita subterranei animalis, Plinius. Talpæ cum terram per cauernulas subeât, sub terra spirandi facultas eis non admittitur: Et forsitan cuniculorum suorum aditus terra obrutos, idcirco rursus aperiunt, ne respiratio necessaria eis intercipiatur: quanquam aliquando in secundum aut tertium diem id facere differunt. In cibo lumbricos appetunt: quamobrem amant loca stercozata, & sterquilinijs hortorumque arcis proxima. Agunt autem cuniculos suos multò altius quàm subterranei mures. Lumbrici cum talpas sibi imminere senserint, ad soli superficiem fugiunt. Vermibus viuunt, in fame etiam terra, Author libri de nat: rerum. Albertus lumbricis eas vesci scribit, & in fameradicibus herbarum. præcipuè frugum. Oppianus talpam *πινοφάρον*, id est herbiuoram vocat, & *λάβρον* *άσπης*, id est voracem. Theophrastus lib. 7. cap. 11. scribit gladioli radices multas reperiri (ei) *σπαλοσπίς*; vt pote dulces, & quæ ab hoc animali appetantur. Gaza vertit multas scolopendras circa eas reperiri: quod equidem non probo, sed potius legerim, *σπαλοσπίς* (i. primam per α) *σπαλον* autem Atticè talpa est: & terræ cumulos à talpis excitatos, vt à formicis *μυρμιρίας*, acceperim: quanquam & Robertus Constantinus in suo lexico Gazæ sententiam sequitur: atqui scolopendræ infirmiores sunt, quàm vt vel terram effodere, vbi hæradices nascuntur, possint, vel ad sua domicilia illas pertrahere. Talpæ vtrumque possunt: nec solis vermibus, sed etiam herbis & radicibus eas victitare constat. Semper terram fodit, & humum egerit, & radices subter frugibus comedit, Isidorus. Expertus sum (inquit Albert.) quòd talpa delectatur bufonibus & ranis in cibo. Et aliquando deprehendi bufonem magnum, quem talpa sub terra pede mordicus apprehensum retinebat: & bufono fugiens iam toto corpore extra cuniculum educto, altam vocem ædebat propter morsum talpæ. Sed ranas etiam bufonesque talpam mortuam edere expertus sum. Creatur talpa ex terra simul ac pluuia, Rodolphus quidam: de terra pluuijs madida & putrescente, Albertus. Hinc puto Oppianus talparum *άπύχθονα φάλα* dixit.

D.

Mustela in agris & pratis mures & talpas capit: quas in cuniculos etiam persequitur, & celeriter conficit. Felis quoque capiunt quidem talpas & perimunt, sed non edunt, vt audio. Voce omnium in sublimē tendente, talpæ tamen sub terra sermonem exaudiunt: & si de his loquere, intelligere etiam dicuntur & profugere, Plinius. Cum talpa quadam in vas incidisset, è quo euadere non poterat, altera terram iniiciens ei opem tulit, vt referam sequenti capite, verbis Gillij.

E.

Talpæ omnes mense Iunio latibulis suis aliquando egredi dicuntur, ideoque facilius eo mense capi. Qui dubitant talpa ne an mus subterraneus cuniculos foderit, terra eos obrunt: quod si statim rursus aperti inueniantur, murem esse intelligunt: quamuis enim talpa quoque eos rursus aperiat, aliquando tamen in secundum aut tertium diem differt. Vtrique similiter capiuntur: obseruatur enim quando ad aperiendum accedant, deprehensiq; ligone statim post ipsos in terram adactò eijciuntur. Sunt qui decipulas quasdam similiter ad vtrofque parent: machinis quibusdam, quorum ferrei mucrones sunt oblongi, per transversum in tabulam ligneam deinceps infixi, ferè quini, lapide ponderoso oneratis, ita instructis, vt cum mus ad aperiendum cuniculum accesserit, & impositum illic paruū lignum attigerit, machina ruens dentibus suis talpam perforat: aliqui filum ferreum mucronatum baculo insigunt, quem terræ insertum flectunt, & ita instruant, vt cum talpa in aditum sui caui venerit, filo feriente traiciatur. Talpas Græci hoc genere persequuntur: Nucem perforari iubent: vel aliquod pomi genus soliditatis eiusdem. Ibi paleas, & ceram (cedriam, Paxamus) cum sulfure sufficiens includi. Tunc omnes paruulos aditus, & reliqua spiramenta talparum diligenter obstrui, vñ foramen, quod amplum sit referuari, in cuius aditu nucem intus incensam, sic poni, vt ab vna parte flatus possit accipere, quos ab alia parte diffundat, sic impletis fumo cuniculis talpas vel fugere protinus, vel necari, Pallad. Eadè omnino Græcè leguntur in Geoponicis, authore Paxamo. In forata nucē, *καρμύνη*, (inquit) aut iam aliud simile

vas

Vas angustum, paleas fulsque & ex cedri lachryma quantum satis est inserito, &c. vt ita fumus omnis illapsus talpam suffocet. In hunc modum talparum omnium aditus, (Φωλεές, τρυμυλλιάς,) circumueniens atque idem faciens, omnes exterminabis. Aliud eiusdem Paxami, Veratrum album & corticem cynocrambes (aconitum subliturere possumus) trita & cribrata, cum farina & ouis ex lacte subigens, in offas (μαζές) rediges, quas cuniculis talparum impones. Multi & formicas & talpas amurca necant, Plinius. Si talpas à vinea, agrò vel hortò deturbare voles, vnam cum accenso sulphure in ollam conijcere debes, nam omnes alia ibi conuenient, Ant. Mizaldus. Cum ad comprehendendas talpas fictile vas angustis faucibus in scrobem de industria factum demississem, earum quæ vna in hoc ipsum incidisset, & exitus non ei pateret, quod sursum versus propter decliuitatem adrepere non posset, altera ei opem & salutem tulit, terramque effosam in vas tandiu coniecit, quoad exaggeratione facta, altera exire potuerit, Gill.

E pellibus talparum cubicularia vidimus stragula: adeò ne religio quidem à portentis summouet delicias, Plinius. Ex earum pellibus etiam pileolos fieri Ge. Agricola scribit. Ego crumenas aliquando ex eisdem confutas vidi: oblectat enim densa pilorum mollicies, & color ex atro splendens, quo sericum villosum refertur. Cumulos à talpis excitatos in pratis hortisque disijcere oportet, idque potissimum descendente Luna, à cancro scilicet ad capricornum, præsertim cum in aliquo signo sicco fuerit. Sunt qui eò vtilius hoc fieri putant, quò minor Luna fuerit, non pluuio, sed sicco cælo, Obscurus. Superstitiosum: Si falcem, qua scenum fecatur, in natali Domini in prato acuas, talpæ omnes quotquot sonum audierint, è prato diffugient, Obscurus. M. Varro author est, à cuniculis suffosum in Hispania oppidum, à talpis in Thessalia, Plinius. Talpæ, si plus solito in terram operentur in minutis partibus fractam, pluuiam indicant, Incertus.

G.

Magi de talpis multa vana prodiderunt: nec quicquam probabilius inuenietur quàm muris aranei moribus aduersari eas, quoniam & terra, vt diximus, orbitis depressa aduersatur, Plinius. Mor sui muris aranei talpa discepta imponitur, Plinius Valerianus. Sorices magni, id est talpæ, si imponantur, ictui scorpion, sanant, Hali. Talpam super glandulas ligato, destruit, Sextus. Pilulas ex talpis cum melle subactas, (diebus nouem deuoratas,) Arnoldus à bocio & serophulis liberare putat, Oliuarius. Talpæ comestæ epilepsia conferunt, Arnoldus in Antidotario. Vt pili desiliant, nec renascantur: Talpam in aqua tandiu macerari relinques donec pills nudetur, hac aqua locum pilosum illines: (& postea ablues lixiuio, & linteo perfricabis: & si pili redituri videantur, bis aut ter repetas): hoc aliqui se expertos scribunt, Andr. Furnerius. Vt pili renascantur & talpam, combure eam totam cum pelle & puluis iste misceatur cum melle in formam vnguenti: Valet sine dubio, Obscurus. Vt pili in equis renascantur: Talpa coquatur in oleo donec dissoluatur & consumatur caro: hoc oleo locum pluries inunges, bis saltem die, Rufius. Vt pili equorum nigri mutentur in albos: Talpam in aqua salsa vel lixiuio per triduum coques: & cum aqua vel lixiuio consumptum fuerit, nouam aquam vel lixiuio addes: quo facto, aqua illa aliquantum calida locum madefacito. Pili nigri mox desiliant, & subnascantur albi, Rufius. Aliter, Talpam in olla noua discoques diutissime, & supernatante pinguedine collecta locum in equo illines, Obscurus. Aliter, Talpam in aqua coques donec dissoluatur: & sic triduo relinques: deinde illines locum, in quo pilos albos nasci volueris, prius derasum, Obscurus. Nugantur quidam, si quis talpam manu dextra teneat donec expiret, singularem in illa manu facultatem futuram sedandis mammarum muliebrium doloribus. Talpæ vstæ cinis cum albumine oui loco leproso illitus, plurimum valere dicitur, Albertus & alius obscurus. Talpæ cinis ex oleo vel melle illitus, cutim leprosam emendat, Iacobus Oliuarius. Strumis talpæ cinerem ex melle illinire suadet, Plinius & Marcellus. Fertur etiam quod cinis talpæ contra fistulam valeat, nempe ad eius putredinem consumendam. Obscurus apud Vincentium. In fistula lachrymali puluere talpæ vstæ in potu dato curatus est Iohannes à Werlin consul Gedanensis. Ad dentes mobiles: Talpæ cinerem mixtum cum melle superfricato, dentes confirmat, Sextus. Sanguis talpæ occisi capiti glabro illitus, pilos restituit, Albertus & alius quidam obscurus. Ad paronychiam: Talpæ sanguinem chartæ instillatum superilligato, Innominatus. Magi tradunt lymphatos sanguinis talpæ aspersu respicere, Plinius. Ad strumas: Aliqui talpæ caput præcisum, & cum terra à talpis excitata tusum digerunt in pastillos pyxide stannea, & utuntur ad omnia quæ intumescunt, & quæ apostemata vocant, quæq; in ceruice sunt, vesicæque suilla tunc vetant, Plinius. Talparum capita recisa cum terra sua contunduntur, & pro emplastro adponuntur strumis, vtiliter profunt, ob id quod pastilli inde facti in pyxide stannea reponi debent, vt præsto sint cum opus est, Marcellus. Dente talpæ vivæ exempto, sanari dentium dolores adalligato magi affirmant, Plinius.

Arnoldus putat cor talpæ novem dies comestum, liberare à bocio & serophulis, Iacobus Oliuarius. Ad strumas: Aliqui iecur talpæ contritum inter manus illinunt, & triduo non abluunt, Plinius. Iecur eius inter manus tritum adpositum, plurimum prodest, Marcellus. Dextrum quoque pedem eius remedio esse strumis affirmant, Plinius. Axungia talpæ extrahit fetum, Theophrastus.

H.

a. Talpæ oculis capti, Vergil. i. Georg. vbi Seruius, Mutauit (inquit) genus: nam hæc talpa dicitur: sicut & de damis fecit. Fiunt & circa genus figuræ in nominibus: nam & oculis capti talpæ, & timidi damæ dicuntur à Virgilio: sed subest ratio: quia sexus vterque altero significatur: ita enim mares esse talpas damasq; quàm feminas, certum est, Quintilianus 9. 3. Talpa dicta est, eò quod perpetua cæcitate tenebris damnata sit: quam Græci afflata (lege, aspalacæ) vocant, Isidorus. Aspialis, (lego, aspalax, id est talpa, Syluaticus. Scribitur & asphalax, nimirum Atticè. Παλαξ τὸ πῶς γίνεται ἀσπάλαις, vnde asphalax, abundante alpha, & tenui in oppositam sibi densam conuersa, Varinus. Ἀσπάλαις, τὸ πῶς γίνεται ἀσπάλαις, vt ait Theophrastus, Io. Bodinus. Aristophanes in Acharnensibus Bæotos ceu rudes admodum homines notans, Bæotum quandam inducit in foro vendentem lepores, vulpes, scalopes, ἀσπάλαις, (Scholiastes mures interpretatur qui alio nomine spalaces dicantur, id est talpas,) quasi Bæoti hæc animalia in cibo non aspernentur. Σπάλαις pro ἀσπάλαις Atticum est, Nicod. Σπάλαις, ἀσπάλαις, ἀσπάλαις, ζῶν γεωργικὸν πικρὸν, Hefych. Δῶς, ἀσπάλαις, μὲς πικρὸς ὁ πῶς γίνεται ἀσπάλαις, Hefych. quidam Latine etiam murem araneum, murem cæcum appellant. Ἰνδύρα, talpa, Hefych. Varin. Σιφνός, talpam nisi fallor significat Lycophroni, Varinus. Σιφνὸν terram interpretantur, & Σιφνὸν euacuare: vt talpa σιφνός dicatur, tanquam subterraneum animal, vel quod terram sœdiendo vacuet. Ἰλιόχα, id est talpa, Syluaticus.

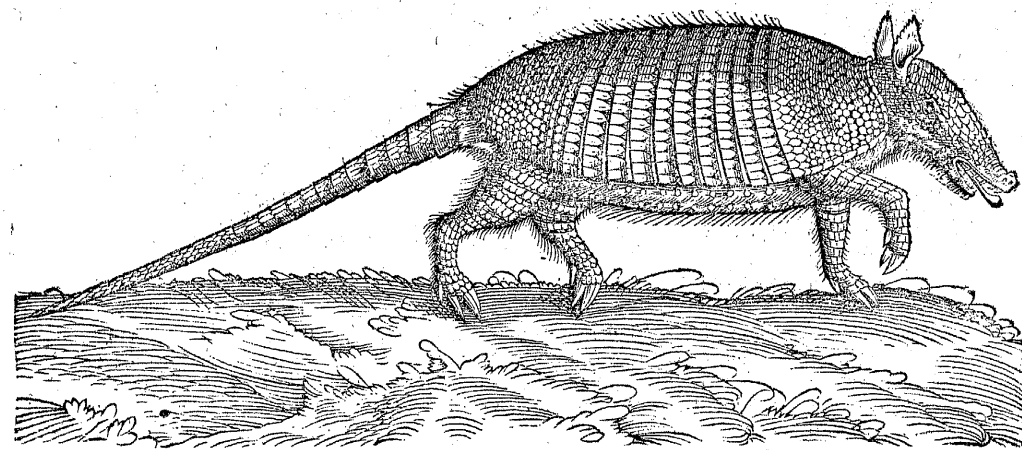
Syluaticus. Orthoponticos, id est talpa, Idem. Epitheta: Oculis captus, obrutus, captus lumine, apud Textorem. Παιφύλαξ, λαβύλα, ἐδιδόξ, ἀλάς, ἀντοχθῶν, Oppiano. Σπάλαις, morbus, æcitas, ἡ πῶς γίνεται ἀσπάλαις τήρωσι, Varinus. Manardus in epistolis inter recentiora morborum nomina, testudinem & talpam (tumores, nimirum ab horum animalium crasso, lato & infirmi corpore sic dictos) ponit. Testudinem (inquit) vocant tumorem mollem, vel non valde durum, satis autem magnum, in quo pinguis materia, tunica quadam obiecta continetur, quæ caluarie ita hæret, vt ipsam plerumque vitiet. Hanc non est dubium de numero esse abscissum, & sub meliceride vel atheromate contineri videtur autem meliceris potius quàm atharoma. Cæterum talpæ ab istis non magno opere distant, nisi quòd quum albam materiam contineant, ad atharomata potius quàm melicerides referuntur, Hæc Manardus. Sed videtur etiam author libri tertij de Parabilibus, (qui Galeno adscribitur,) capite 163. per ἀσπάλαις, interpretes talpas reddit, abscissum genus intelligere, diuersum tamen à superiore, & ad fistulas referendum propter foramina. Elues eas (inquit) primum multo, deinde fel bubulum inijecto, & leporis simum, aut quod ex sapone confectum est: aut rutæ succum in foramina instillato, aut aristolochiam tritam cū aceto subigens, in foramina infarcito. Est & herba spalax, vel vt Gazareddi aspalax: de qua Theophrastus 1. 11. historiae plantarum, Herbaceorum etiam (inquit) pleraque radices habent grandes & carnosas, vt aspalax (ἀσπάλαις) crocum, perdicium. Sed nec ipse alibi, nec alius quisquam quod sciam huius herbe ineminit. Astragalus herba crassos carnososq; aliquid nodos in radicibus habet, & quærendum an ita melius quàm aspalax legatur.

c. Formicæ Indicæ, quemadmodum talpæ, sic ad cauernarum fauces terram exaggerant Aelianus.
c. Τὴν ἴσην πῶς ἀσπάλαις λέγουσι; φοβερὸν δὲ τὸ γεωργικὸν κακόν, καὶ ἀνοστασιγώνισον τὸ πικρὸν, Ruficus quidam in epistolis Simocati. Armo talpæ contacta semina vberiora esse quidam putant, Plinius.

h. Phineum excæcatum & in talpam mutatum, Oppianus canit circa finem lib. 2. de venatione. Ouidius tamen in Metamorphosi ipsum & socios in saxa conuersos scribit. Talparum è pellibus cubicularia vidimus stragula: adeò ne religio quidem à portentis summouet delicias. Nam religionis capax dicitur animal, Plinius. Et alibi, Peculiare vanitatis Magorum sit argumentum, quòd animalium cunctorum talpas maximè mirantur, tot modis à rerum natura damnatas cæcitate perpetua, tenebris etiamnum alijs defossas, sepultisque fimiles. Nullis æquè credunt extis. Nullum religionis capacius iudicant animal: vt si quis cor eius recens palpitansque deuoraret, diuinationis & rerum efficiendarum euentus promittant. Veteribus monumentis traditur, gallinaceorum fibræ maximè dijs gratas videri, sicut talparum (viscera) Magi verissima dicunt, illisque haud secus quam solenni victima pulcherrimè litari: hæc enim sunt exta argutissima, in quibus diuina mens inesse creditur, Alexander ab Alex. 5. 2. Et paulò post, Apud Magos talparum exta & ranarum, euentus fortunatos, nonnunquam magis casus prædicere crediderunt. Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipua aliqua eorū parte deuorata, animas illorum præsentem habent, vt corde coruorum, ἀσπάλαις id est talparum & accipitrum, caq; Dei instar futurorum præcias. Porphyrius lib. 2. de abstinento ab animatis. Vide in Bubone h. Neptuno multus in locis ἀσπάλαις, lego ἀσπάλαις, id est talpas sacrificant, & Phurnutus scribit: ratione nominis duntaxat, vt videtur, quod ipse ἀσπάλαις, id est tuitò & firmiter terræ fundamenta & ædificia consistere faciat, vnde & Asphalius cognominatus est, Gyraldus. Franciscus Alunnus talpam Furijs infernalibus sacram esse scribit: authorem verò non adfert.

Proverbia, Talpa cæcior, & Talpa loquax, explicata sunt supra capite tertio. Talpa Coronæam Ἀσπάλαις εἰς Κορώνειαν. Vbi quid præbetur quod odit is qui accipit: Est enim Coronæa Bæotia ciuitas quæ talpam non gignit: & si aliunde inferatur, emoritur, Erasimus.

DE TATO.

Arvs quadrupes peregrina. Cum iter facerem per Turchiam (inquit) Belloinus apud agyrtas & vagos pharmacopolas inueni animal quòd vulgò nomen Tatu, (Tato Scaliger: quòd è Guinea & Orbe nouo adfertur: cuius mentio nulla apud veteres. Facile autem in longinquas regiones transferretur: quoniam natura munitum est duro cortice, & testa squamata veluti loricatedum, (testis scutulatis loricatedum ad ventrem vsque, Scaliger:) & quia facile potest caro eius intrinsecus eximi absque villa noxa naturæ eius figuræ. Videtur autem esse Herinacæ species Brasiliæ insulæ: retrahit enim se intra corticem suum, vt intra spinas Herinaccus. Magnitudine non excedit Porcellum mediocrem

animal perniciosissimum, pelle maculosa, colore cinereo. Huius generis fera Romæ in Theatro exhibitæ sunt cur- rum trahentes agente auriga, mirabili spectaculo: & talis currus (Tigris iunctus regiæ sponfam venit: Hæc ille. De tigride cicure quæ ferum leonem laceravit, Martialis carmen extat in libro Spectaculorum epigrammate 18. Tigris in Hyrcania virgine inedia Oxum & Maxeram amnes aliquoties natatu superantes, improvisâ finitima populantur, Am. Marcellinus.

Cibi causa omne animalium genus, quadrupedes præsertim mausculas, inuadit. Elephantum ab ea facile superari, & mulum vel pede apprehensum trahi, (à maiore scilicet & propriè dicta tigris,) paulò ante recitauit. Cervos, boues & oues inuadit. Ambrosius. Tigris cicure obiecto hœdo, quo eum familiariter diu versata erat, biduum totum abstulit: tertio die cum esuriens aliud postulare, selem datù discerpit, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Per syluatum (tempore libidinis) sæuus aper, tum pessima tigris, Heu malè tum Libyæ solis erratur in agris, Vergil. in Georg. Coitus auerfus elephantis, camelis, tigris, &c. quibus auerfa genitalia, Plinius & Solinus. Tigris multos parit catulos, Albert. Tigris cursu est similis Zephyro genitor: et si fabulosum videatur feris ventum misceri: falsò enim creditur omne tigrum genus fœmineum esse, nec coire cum vilo mare: capitur enim non nunquam mas, etsi rarius, vt qui visis venatoribus catulos deserere, & fuga sibi consulere soleat, manente cum eis matre, Oppianus. Ex tigride & cane Indicos canes gigni confirmant: verum nõ statim, sed tertio coitus primo enim belluinos adhuc catulos procreari aiunt: alligantur canes locis desertis & nisi bellua incensa libidine sit, sepe lacerantur, Aristoteles. Idem alibi canes Indicos generari scribit ex canè & fera quadã simili, cu in gis πνός κωνώδης, nomine nõ expresso, Plinius Hyrcanos canes ex tigris nasci scribit, vt dixi in Canibus robustis.

D.

Tigris bellua est aspera, sæua, indomita, rabida: his enim epithetis eam poetæ cognominant. Tigres leonesq; nunquam feritatem exuunt, aliquando submitunt, & cum minimè expectaueris, exasperatur toruitas mitigata, Seneca in epistolis. Leonibus manus magister inserit, osculatur tigrim suus custos, Ibidem citante Crinito. Indi ad suum regè afferunt tigres domitos, cicures pantheras, &c. Aelianus. Plutarchus (in libro Vtra animalium, &c.) scribit hœdum quo cum tigridi viuendi consuetudo fuisset, cum deuorandum fuisset, cum deuorandum huic quidam obiectissent, eiusmodi feram, quamuis alterius cibi nulla facultas esset, ab edendo non modò se sustentasse toto biduo, verum etiam vt alium cibum petere intelligeretur, caueam (galeagram) qua contineretur, distraxisset, & dirupisset. Eandem historiam de pardali, quæ hœdum secum nutritum attingere noluerit, ex Aeliano retuli in Panthera d. Tigris animal est asperissimum, & in comparabili rabe seuiens, præcipuè quando raptis catulis insequitur venatores, Physiologus. Leones, pantheræ & tigrides, fœtus suos vehementer amant, & pro ipsis contra venatores pugnando, quæuis tela & mortem quoq; contemnunt, Oppianus lib. 3. de venatione. De iisdem & lyncibus ibidem scribit, quod cum ad latibula sua reuerfa catulos sibi ablatos non reperiunt, magno & miserabili eos vulatu plangant. Tigris mas raro capitur: nam visis venatoribus relictis catulis in fugam se conijcit: fœmina verò cum catulis manet, & animo moesta à lætis venatoribus irretita capitur, Oppianus. Plura adferemus mox sequenti capite. Tigris etiam (similia proximè de elephanto dixerat) feris cæteris truculenta, atq; ipsa elephantum quoque spernens vestigia, homine viso transferre dicitur protinus catulos, Plin.

Quæ animalia tigris inuadat, laniet, aut suffocet, præcedenti capite dixi: videtur enim cibi dumtaxat gratia, quæcumq; consequi potest, interimere.

Tigrem dicunt si tympanorum sono obstrepatur, insanire atq; furere, seseq; discerpere & lacrare, Aelian. 46

E.

Tigris viuus capi adhuc non potuit, Varro de lingua Lat. Iuxta Gangen Indiæ fluiuium buglossio similis herba nascitur, cuius succum expressum Indi seruant, & intempesta nocte latibulis tigrum aspergunt, vnde illæ sic afficiuntur, vt cum progredi nequeant, immoriantur, (αἰ γὰρ τῆς τῶν δυνάμεων ἐπιχρηστικῆς πρῶτης, καὶ ἐπιχρηστικῆς δυνάμεως, ἐπιχρηστικῆς) vt Callisthenes prodit tertio de venatione, Plutarchus in libro de fluuijs. Tigrin Hyrcani & Indi ferunt, animal velocitatis tremendæ, & maxime cognitæ dum capitur. Totus enim foccus, qui semper numerosus est, ab insidiante rapitur equo quàm maxime pernici, atq; in recentem subinde transfertur. At vbi vacuum cubile reperit fœta (maribus enim cura non est sobolis) fertur præceps odore vestigans. Raptor appropinquante fremitu, abijcit vnum ex catulis. Tollit illa mortu, & pondere etiam ocyor acta remeat, iterumq; consequitur & subinde, donec in nauem egresso irrita feritas sæuit in littore, Plin. Tigrum potentia (velocitatis) maximè probatur, cum maternis curis incitantur, cum catulorum insistant raptoribus. Succedant sibi equites licet, & astu quamtolibet amoliri prædam velint, nisi in præsidio maria fuerint, frustra est ausum omne. Notantur frequentissimè, si quando latrones (venatores) suis asportatis catulis renauigantes vident, in littore irrita rabie se dare præcipites, velut propriam tarditatem volutaria castigantes ruina: quanquam de fœtu vniuerso vix vnus queat subtrahi, Solinus. Ad naues vsq; procedere tigrim ferunt catulorum repetundorù gratia, illisq; receptis cum gaudio abire, quod si ablatis catulis abeuntes naues aspiciat, in cœtam in littore vulare, (vide etiam supra in D.) quandoq; etiam ob doloris magnitudinem mori, Philostrat. lib. 2. de vita Apollonij. Mas raro capitur: nam venatoribus confectis, catulos deserit & fugit: fœmina verò cum eis manens, irretita à venatoribus capitur, Oppianus: 69 Venatores quidam sphaeras vitreas catulorù quos rapuerint insequentibus matribus obijciunt, quas illæ intuentes, imagine quam ipsæ reddunt decipiuntur, vt catulos subesse putent, idq; eo magis, quod sphaera moueatur, ceu viuum in se animal continens. Sed cum tigris sphaeram pedibus confringit, vt catulo potiat, delusam se videns pergit insequi. Illi alias subinde sphaeras obijciunt, deluduntq; , donec ad ciuitates vel naues euadant, Albertus. Darienem insulam noui Orbis in Oceano Occidentali, quæ octo ferè dierum nauigatione ab Hispaniola distat, infestam anno superiore (circa annum Domini 1514.) aiunt, ita vt integro semestri tempore, nox nulla indemonis abierit, quin vel iuuenca aut equa, canis aut porcus, intra vici ipsius vias interimereur. Armæta grecosq; iam assequuntur, imò & minimè tutò referunt, domo exisse quenquam eo tempore, quando præcipue catulos alebat: tunc nanq; adoriebatur & homines, fame virgente catulorum, si homines prius occurrissent quàm brutum animal. Necessitate cogente tandè ars inuenta est, qua tanti sanguinis pœnas lucret: exploratis angustijs semitarum, 70 quibus

quibus è cauernarum latebris ad prædam noctu prodire solebat, iter scissum est. Excavatam scrobem cratibus & egesta terra, parte superuacua dispersa, strauerunt. Veniens in cantus, mas quidem erat, tigris decidit in foueam; & sudibus acutis in scrobis fundo fixis inhæsit. Rancatu suo vniuersam obtundebat viciniam, & montes illo stridore reboabant. Saxis ingentibus è fossæ supercilij in eum sudibus infixum deiecit, peremptus est. In mille assulas & mille frustula, fixa à dextra, directas hastas & ab alto iaculatas dirumpebat. Semianimis & exanguis formidine replebat intuentes. Ioannes quidam Ledema Hispanensis, de tigride illo se comèdisse fastus est, bouina carne nihilò deteriore esse mihi retulit. Vnde tigridem esse dicat interrogati, qui nunquam tigridem viderunt: respondent, à maculis, à feritate, à dexteritate, à lignisq; alijs ab authoribus datis tigrim arbitrari. Cum & pardos & pantheras maculatos ex ipsis pleriq; se vidisse prædicent. Tigride mare perempto, montes versus vestigia illius secuti, antrum coniugale ipsius domicilium adeunt, duos, absente genitrice, catulos vberibus adhuc matris indigos auferunt. Mutato consilio, quo grandiusculus effectos in Hispaniam post hæc mitterent, ferreis catenis diligenter in colla compositis, ad maternum antrum paruulos reportant lactandos. Post paucos inde dies regressi ad speluncam, catenis nil suo loco mutatis, vacuam reperere speluncam. Putant à matre in frustra præ rabie dilaceratos, ablatosq; ne quisquam eis frueretur. Assueuerant nanq; solui è catenis nullo pacto potuisse viuos. Pellis perempti tigridis ad Hispaniolam, siccis herbis & culmo facta, missa est ad Admirantum & primores. Qui à tigride incommoda passi sunt, & qui pellem eius tractarunt, hæc mihi discuerunt, quæ dant accipimus. Petrus Martyr Oceanæ Decadis 3 lib. 2.

Diuus Augustus Q. Tuberone, Fabio Maximo cons. quarto nonas Maij, theatri Marcelli dedicatione, tigrin primus omnium Romæ ostendit in cauea mansuetam: diuus verò Claudius simul quatuor, Plin. Inter munerata Augusto missa ab Indis, tigris Romæ visæ fuere primo, vt author est Dion. Cælius. Fuerit sub Gordiano Romæ tigris decem. leones mansueti sexaginta, &c. Iul. Capitolinus. Heliogabalus portentosi ingenij imperator, leones & tigres ad curram iunxit, Cybelem se & Liberum patrem vocitans, Textor ex Lampridio. Meminit etiam Crinitus 16. 10. Pictò quòd iuga delicata collo Pardus sustinet, improbq; tigres Indulgent patientiam flagello, Martialis in libro Spectaculorum epigrammate 148. Romæ in triumpho Aureliani fuerunt tigrides quatuor, camelopardali, alces, Vopiscus. Edita munerata in quibus præter alia diuersa ex toto orbe terrarum, tigrides exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio.

F.

Mensa apud Indos imponuntur leones, apri, & tigrum cluncs. Cæteris enim animalis huius partibus vesci Indi prohibentur, Philostratus lib. 2. de vita Apollon. Qui in Dariente insula tigrinam carnem gustauit, bubulà nihilò deteriore esse retulit, vt præcedenti capite recitauit.

H. a.

a. Tigris ab alijs aliter scribitur, inflexione etiam & genere non isdem vtuntur authores. Tigris, cum animal significat: τῆγρις verò cum fluuium, Suidas, sed hanc distinctionem non video obseruari. Tigris ὑψηλῆτος Φλεττυς. Dionysius Afer de fluuijs. Tigris idta habet in vitima (inquit Eustathius Dionysij Scholiastes,) quod inflexio indicat, genitiuus enim Tigris est apud Aristotelem & Dionysium: vt ὄφις, ὄφις, vt genitiuus Atticus in de flat τῆγρεως. Arrianus tamen per d. inflectit, Tigris, vt etiam author fabulæ Susannæ, Damascenus vt in scriptio præ se fert. Sic & à vocabulo Apis gignendi casum alij Ἀπίδῳ faciunt, alij Ἀπίως. Sunt qui scribant τῆγρις, τῆγρις, vt nomina in vs Iambica. Apud Iulianum quidem & Arrianum de gestis Alexandri, reperitur etiam τῆγρις, de fluuijs, per p. ab initio. Est & Paphlagoniæ fluuius Tigris, τῆγρις, τῆγρις. Xenophonti. Hæc Eustathius: possunt autem omnia sic accipi, vt tam de animalis quàm de fluuijs intelligantur. τῆγρις tantum per p. ad fluuium propriè pertinere videtur. Ego in Arriani Indicis inuenio τῆγρις, τῆγρις, τῆγρις, de animal. Græci authores, quos ego viderim, omnes sine delta inflectunt. Latini verò aliquot cum delta, præsertim recentiores. Tigrides enim legitur apud Solinum, Capitolinum, & authorem Philomela: Tigridum, apud Am. Marcellinum: Tigridibus, apud Capitolinum. Ocyor tigride. Lucanus lib. 5. Tigrin, tigrim, & tigrim, apud veteres Latinos reperio, omnia in accusandi casu. Legimus & in plurali numero apud classicos authores, Plinium, Senecam, &c. tigres, tigrum, tigribus. Tu (alloquitur testudinem instrumentum musicum) potes tigris, comitesq; sylvas Ducere, Horatius Carminum 3. 11. Idem in libro de Arte, primam huius vocis corripuit, Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones, de Orpheo. Tigris qui est leo, qui viuus capi adhuc non potuit, Varro genere masculino. Plinius & alij Latini omnes, ni fallor, fœminino genere efferunt. Græci verò pleriq; in masculino. Pausanias, Oppianus, Strabo: qui τῆγρις μαρτυρῆτος dixit. Plutarchus vero in libro Vtra animalium, &c. fœmininum fecit.

Alseba Arabicè est nomen commune ad omnia quadrupedum genera, quæ dentibus & vnguib; suis aggrediuntur homines mordendo & lacrando, & quandoq; mortem inferendo, vt leo, lupus, tigris, & similia, Bellu-nentis. Verus Auicennæ interpres lupos vertere solet. A fluuijs dicor, fluuius vel dicitur ex me, Iunctaq; sum vento, vento velocior ipso, Et mihi dat ventus natos, nec quæro maritos, Camerarius in Exercitijs rhetoricis, est autem ænigma de tigris.

Epitheta. Armenia tigres, Vergilius 5. Aegloga. Atqui non ego te tigris vt aspera, Getulusue leo frangere persequor, Horatius i. Carm. Atra, Vergil. 4. Georg. Gangetica Ouidius 6. Metam. Hyrcanæq; admorunt vbera tigres, Virg. 4. Aeneid. in sauum & crudelem. Improbæ, Martialis. Indomita, Author Philomela: Maculosa, Ouidius 11. Metamorphoseos. Tum pessima tigris, Virg. Georg. 3. At rabida tigres absunt, & feraleonù Semina, Vergilius de Italia. Quis scit an hæc seuas insula tigres habet? Ouidius episto. 10. Tibi dant variæ pectora tigres, Seneca in Hippolyto. Virgata, ibidem. Et præterea apud Textorum, Tigres acerba, Afræ, aspera, atide, capistræ, Caspiæ carchæsiæ, Caucasæ, concitæ, dentata, effera, fera, furibunda, immanes, Indæ, Martiæ, Parthi-cæ, pedestrenuæ, rabiola, rapida, rigida, sæua, truces, spumantes, valida, violenta:

Tῆγρις ἀκαλῶσα, Oppianus. Tῆγρις ἀκαλῶσα καὶ κραιπνὴ ζεφύροιο φρόβλη, Idem. Et alibi, Διθαίμα γὰρ κεν ἴδαις παλαιοῖς καλὸν ἀνθρώπων, de tigride mare.

Tigrinus, adiectiuum. Mensa tigrinæ Plinio dicuntur, vt supra retuli: quæ oblongo venarum discursu sunt, 70

tales apud nos ex acere & fraxino fiunt, & vt resplendant flauo pigmento (vernice vulgus vocat) illinuntur.

Tigris nomen est nauis Massici apud Vergilium libro decimo Aeneidos.

Hippotigris animal celebratum inuenias in Antonino Caracalla ex Dionis Nicæi historia, Cælius.

Tigris viri nomē in epigrammate quod Suidas citat in dictione Βολις: Τίγρης, μὴ πικρῶν ἐφείς Βόλον. ἐν δ' αἰλίαις Κλίμαξ. ἐν Ἰησοῦ Δάμης ἐρημονόμοις. Tigris Quidio inter canes Alcæonis numeratur. Nominibus canes non longissimis appellandi sunt, quo celerius quisq; vocatus exaudiat, nec tamen breuioribus quàm quæ duabus syllabis enuncientur, vt sunt Scylax, Ferox: aut femina, Lupa, Cerua, Tigris, Varro. Tigra rex fuit Armeniæ maioris quem primò Lucullus, deinde Pompeius Magnus vicit. Est & fluuij nomen.

Tigris appellatur ingens fluuius, propter velocitatem, qui instar bestiarum nimia pernicitate decurrit. Hic de paradiso exiens, iuxta Scripturæ fidem, pergensq; contra Assyrios, post multos circuitus (Iosepho teste) in mare rubrum defluit. Plura leges in Onomastico. De descriptione & inflexione huius vocabuli atuli quædam superius ab initio huius capitis. Quæq; caput rapido tollit cum Tigride magnus Euphrates, Lucanus. Τίγρης, fluuius Persiarum, & fluuij sonitus, ἠὲ Ἑσυχίους. Tigris rapidissimus fluuiorum est, vt nullus ei pernicitate conferri possit: quam obrem Tigris vocatur, quod iaculum vel sagittam velocitate æquet. Medi enim sagittam tigrin vocant, Sic & Acis Siciiliæ fluuius apud Theocritum dictus videtur, quod αἰλίαι id est spiculo vel telo celeritas eius compareretur. Aliqui tamen malunt à tigris fera nominatū hunc fluuium. Fabulantur enim quod cum Sylax (Σόλαξ, apud Plutarchum de fluuijs) hic annis vocaretur, hoc est ἡ ἄνω Φεργίς, (nimirum à præcipiti & pronolapsu, quo in Araxem & Arfacidem paludem deuoluitur,) postea tigris appellatus sit, hanc ob causam. Bacchus ab irata Iunone ad insaniam redactus cum passim temere vagaretur ad hoc flumen peruenit, & cum de traiectu anxius hæreret, miseratus eum pater Iupiter, tigrin feram mittit, qua vectus ille traiecit, vnde fluuius nomen impositum. Sed etiam citra fabulam à feræ huius summa & incomparabili pernicitate nomen ei aptè imponi potuit. Hic fluuius intelligitur etiam in dolo illo oraculo quod Iuliano redditum est, promittens in signa quædam facinora agenda πικρὰ Ἰησοῦ πικρῶν, ἢ ἢ τῶ Ἰησοῦ πικρῶν Τίγρης. Eustathius in Dionysium Afrum scribens. Addit & Arriani ex opere de gestis Alexandri verba: Euphrates & Tigris, (Τίγρης, aliàs Τίγρης) fluuij, mediam inter se Assyriam includunt. Vnde & Mesopotamia ab incolis Tigres vocatur (ipsa potius regio sic vocatur, vt & Dionysius poeta canit.) & humilior est Euphrate. Sed aliam cur Tigris sic dictus sit fabulam Hermesianax affert: Dionysius (inquit) cum Alpheisbæam nympham ad amorem suum nec donis nec precibus pellicere posset, in tigrin feram mutatus, metu consternatus per fluuium transfuxit, & Medum filium ex ea genuit, qui iam adultus in rei memoriâ fluuium appellauit Tigrin, Plutarchus in libro de fluuijs. Tigrin aiunt prope hostia quibus in mare se exonerat, Pasitigrin vocari, quasi non amplius simplicem sed ἡ ἄνω Φεργίς, propter multos in se receptos amnes, Eustathius in Dionysium. De se Arabicè est fluuius in Mesopotamia, iuxta quem erat ciuitas Niniue, & apud Latinos Tigris nominatur, &c. Bellunensis in glossis in Auicennam. Tigris minor & Delas fluuij, Apameam Mesenorum ciuitatem circumdant, Stephanus. Tigris Xenophonti Paphlagoniæ fluuius est triplethros, hoc est trium iugerum latitudine. Herodotus etiam scribit non vnum solum esse tigrin, sed alterum etiam & tertium, qui nec idem sint, nec ex eodem fluunt, sed nomen tantum commune habent, Eustathius. Tigra Ptolemæo 2. 6. oppidum est Mediæ in mediterraneis. τῆς γαυρῆς ἐστίν, ἢ apud Stephanum & Strabonem, vrbs est iuxta Armeniam, quasi Tigra ni ciuitas: nam Parthis certa ciuitas est. Inhabitauit autem eam Tigra rex Armeniæ.

b. In rubri maris insula esse fruticem baculis tantum idoneæ crassitudinis, varium tigrinum maculis, ponderosum, & cum in spissiora decidit vitri modo fragilem, Alexandri Magni comites prodiderunt, Plinius. In Tulo Arabiæ insula ex arbore quadam baculos faciunt pulchros & varios instar pellis tigridis, & τῆς γαυρῆς. Theophrast, 46 5. 6. de hist.

c. Cum Maximinus omnia in viribus suis ita poneret, quasi non posset occidi, quidam in theatro præsentem illo dicitur versus Græcos dixisse, quorum hæc erat Latina sententia: Qui ab vno non potest occidi, à multis occiditur. Tigris fortis est & occiditur, &c. Iulius Capitolinus. Turrigeros elephantorū miramur humeros, tigrinum rapinas, &c. Plin. Tigris vt auditis diuersa valle duorū Extimulata fame mugitibus armentorum, Nescit vtro potius ruat, & ruere ardet vtroq;. Sic dubius Persens dextra læuæ feratur, Ouidius 5. Metam. Veluti Gangetica ceruæ Lactentem foetum per syluas tigris opacas, &c. Idem 6. Metam.

d. Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam, Tum ferrū & scopulos gestare in corde fatebor, Medea apud Ouidium 7. Metam. Syluestres homines Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus, Dictus lob hoc lenire tigris, rapidosq; leones, Horatius de Arte. Tigridis exuuiæ per dorsum à vertice pendent, Virgil. Aeneid. 11.

h. Bacchus in curru, quem summum texerat vis, Tigribus adiunctis aurea lora dabat, Ouidius 1. de Arte. Hac (virtute) te merentē Bacche pater tuæ Vexere tigris, indocili iugum Collo trahentes, Horatius Carm. 3. 3. Sed de tigribus alijsq; feris maculosis Baccho sacris, plura dixi in Panthera h. Helioabalus tigris iunxit, Liberum sese vocans, Lampridius.

Poëtis quidem omnia licent, sed cum aliqua verisimilitudine, non vt Serpentes auiibus gementur, tigribus agni, Horatius de Arte.

Protei conformatio in diuersa corpora, imaginum falsarum rationem continet quibus deludimur. Est qui explese iram, crudelitatis conceptaculum, inter optata maximè opinatur, tunc in tigridem demutatio recognoscitur, &c. Cælius.

DE

60

VRSVS Hebræis est דוב, communis generis, plurale דובים, dubim. Primo Regum cap. 17. Arabice legitur dubbe, (quo nomine Saracenos etiâ hodie vti quidâ prodidit,) Chaldaice דוב, duba. Aldub vrsus est, Bellunensis. Δοβελ, vrsus Chaldaicis, Hefych. Varin. Auicennæ vetus interpres alicubi adib, id est, lupum cum aldub, id est vrsu confundit: Vide in Lupo A. Adracès, id est testiculi vrsi, Syluaticus. Maraëtis, id est fel vrsi. Idem, videtur autem nomen ineptè compositum, ex diuersis linguis, nempe à marah quod fel Hebræis, & arctos, αἰγῶν, quod Græcis vrsu sonat. Itali hoc animal vocant orso: Galli, ours. Hispani similiter Italici orso: alij tamen sine r. orso vel orso proferunt. Germani beer, vel (vt alij scribunt) beer. Angli similiter beer vel bear. Illyrica lingua variat: nam Bohemi nedved appellant: Poloni vneuer, per anadiplosin (vt apparet) Germanici vocabuli.

B.

Vrsos multos regiones frigidæ gignunt, & quidem fuscis aut nigris, quorū duo sunt genera: magni & parui, hi facilius arbores scandunt, & in tantam magnitudinem, in quantam illi nunquâ crescunt, &c. Agricola. Paruum vrsorum genus audio ab Heluetijs nostris vocari seinbaeren, id est saxatiles aut saxorum incolas vrsos. Maiores, in quibusdam Germaniæ locis, haupibaeren, quasi capitales vrsos. Vrsus alius vulgò notus est, & alius aquaticus colore albo, qui sub aqua venatur vt lutra & castor, Albertus. Sunt quædam genera vrsorum alborum & canum & luponum, & similia quorundam animalium amphibia, quæ tam in aqua quàm in terra versantur, Idem. In Oceani insulis ad Septentrionem, diuersis locis, Islandiæ præcipue, magni & sæui vrsi albi reperiuntur, qui manibus suis glaciem frangunt, & è foraminibus extractos pisces deuorant, vt Olaus Magnus annotauit. Vrsi circa mare glaciale reperiuntur albi vnguibus nigris, vt plurimum in mari degentes, nisi tempestas cogat exire: Reduxi binas eiusmodi pelles, Sigismundus liber Baro in Herbestein. Sed de vrsis albis plura adferam paulò post. Abundant vrsi in alpinis Heluetiæ regionibus, magni, valdi, & præ cæteris animosi, ita vt robustos etiam equos & boues la-nient, quam obrem ab incolis magno studio capiuntur, Stumpfius.

Formicæ nimitū abundant in occidentalis Indiæ partibus nonnullis. Ibi gignitur animal quod vocant VRSVM FORMICARIUM, quod lingua eas rapiat depascaturq; atque sic regionis iacturæ prouisum est, cum ad nullum alium vsu hoc animal paratum videatur, neque enim ferum est, nec mordax: dictumq; potius vrsus à similitudine corporis, quàm à robore vel feritate, hoc linguæ humore discutit ac disijcit solidissimas formicarum domos, inde etiam his disiectis linguæ hærentes ad se trahit ac deuorat, Cardanus. Vrsus & Picus formicis vescuntur, Scaliger.

Elephanti si à Libya dicti essent Lucæ boues, fortasse pantheræ quoq; & leones non Africanæ bestiarum dicerentur, sed Lucæ. Sin ab Lucanis, vrsi cur potius Lucani quàm Lucæ dicti? Varro de lingua Latina. Etrursus, Vrsi

Kkkk 3 Lucania

Vrsæ Veneris libidine flagrant, & noctes diesq; ad coitum inflammatisimæ maritos appetunt. Et quoniam fe-
 ræ grauidæ maribus non miscentur, præter lyncem & leporem, vrsæ ne diutius maritis careant, vt ad Venerē ma-
 turius redire possint, priusquam certum pariendi tempus venerit, ventrem elidunt, & partum violenter edunt: iæ
 mox à recenti partu simul & alendæ proli, & explendæ libidinis, (vt cuniculi quoq;) dant operam, Oppianus: ex
 quo Gillius perperam transtulit vrsas etiam grauidas coire. Tempore non alio (quàm libidinis) catulorum ob-
 lita læna. Sæuior errauit campis: nec funera vulgò. Tam multa informes vrsi stragemq; dedere, Vergilius. Vrsi,
 lupi, leo nes acrius libidinis tempore in eos qui accesserint, sæuiunt, inter se tamen minus hæc dimicant: videlicet
 ob eam rem, quia nullum ex ijs gregale est, Aristoteles, De Philippo Cosleo Constantienium sacris præfecto, in-
 genuarum artium perstudioso, qui hoc ipsum se ex bono autore cognitū habere, mihi valde affirmavit: vrsum
 accepi ex montibus Allobrogum puellam in speluncâ rapuisse, eandemq; venereo complexu & osculatione pro-
 secutum fuisse atq; ex pomis agrestibus, quæ permulta quotidie in speluncam inferret maturiora, studiose dele-
 gisse, eidemq; edenda amatorie dedisse, ac nimirum cum ad cibi inquisitionem proficisceretur, ingenti faxo spe-
 luncam, ne puella exire posset, occlusisse. Cum autem post longam inquisitionem parentes vrsinum latibulum
 præterirent, suam peradolescens animaduertisse, faxoq; agre depulso, eam recepisse, Gillius. Vrsorum coitus
 hyemis initio, Plinius. Desiderium Veneris hyems suscitât, Solinus. Coit vrsæ mense Februario, parit eo tem-
 pore quo latet, Aristot. Vrsi coeunt, non superuenientes, sed humistrati, Aristot. Coeunt non itidem (eodem
 modo) quo quadrupedes, sed apti amplexibus mutuis, velut humanis coniugationibus copulatur, Solinus: am-
 bo cubantes complexiq;, Plinius: & alibi, humanitus frati. Quadrupedum vrsæ demissis cruribus, quemadmo-
 dum cætera quæ pedibus in nitendo exercent Venerem, ad mota parte maris supina ad dorsum feminae coeunt,
 Aristot. Coeunt vrsi vt homines, sicut & simiæ, Albertus. Secreti honore reuerentur mares grauidas, Solinus,
 Grauidam capi vrsam difficile est, Aristot. grauidæ enim (vt mox dicitur) latent. Fert vterum dies triginta, Ari-
 stoteles & Solinus. Volaterranus non rectè transtulit ex Aeliano vrsam post mensem tertium parere, neq; enim
 tandiu vteru gestat: sed tanto tempore exacto, è latibulo in quo peperit plerunq; prodire solet, vt inferius quoq;
 dicitur. Coeunt hyemis initio, deinde secedunt in specus vbi pariunt tricesimo die, Plin. Qui curam habet vr-
 sorum qui Bernæ aluntur: eferbat mihi, sed coitum committere vrsos, marem & feminae dies diem D. Johan-
 nis Baptiste parere autem semper circiter calendas Ianuarias: foetus magnitudinis esse ratti: cum quædam vrsæ ali-
 quando ferius nempe octo dies post calendas Ianuarias peperisset, foetus non superuixisse. Cum coeunt, multo
 tempore simul in coitu manere, & ita se macerare, vt ex corpulentis omnino macri reddantur. Parit vnum
 tum etiam duos, sed plurimum quinq;, Aristot. Cæcos parit catulos, Idem, quod & venatores nostri affir-
 mant. Pariunt plurimum quaternos, Plinius: Idem alibi vt plurimum quinos eas parere ait. Quædam catulos in-
 articulatos propemodum pariunt, vt vulpes, vrsæ, læna, & alia nonnulla: sed omnia ferè cæcos, Aristot. Quadru-
 pedum pleraq; perfectos ædunt partus, pauca inchoatos, vt lænæ, vrsæ & vulpes. Informia etiam magis quàm
 supradicta vrsæ pariunt, rarumq; est videre parientes. Postea lambendo calefaciunt foetus omnia ea & figurant,
 Plinius. Vrsæ foetum minimum pro sui corporis magnitudine ædit: quippe quæ minorem catto, maiorem mure
 parere solet, nudum item, & cæcum, & cruribus propemodum membrisq; alijs plurimis indiseretum & rudem,
 coit mense Februario, parit eo tempore quo latet, Aristot. Lucinæ illis properatius tempus est, quippe vterum
 trigessimus dies liberat: vnde euenit, vt præcipitata foecunditas, informes creet partus. Carnes pauxillulas ædunt,
 quibus color candidus, oculi nulli, nulli pili, & de festina immaturitate tantum rudis sanies, exceptis vnguium li-
 neamentis. Has lambendo sensum figurant, & interdum ad pectora fouent, vt ad siduo incubatu calfactæ anima-
 lem trahant spiritum, Solinus & Plinius. Vrsæ partum ab initio prorsus informem esse, vt ne agnoscere quidè pos-
 sit, deinde à matre lingua fingi, & sinu gremioq; foueri, Aelianus quoq; annotauit.

*Nec catulus partu quem reddidit vrsæ cecis, Sed male vna caro est, lambendo mater in artus
 Fingit, & in formam, quam capit ipsa reducit.* Ouidius vltimo Metam.

Carnem parit *ἀσπιον, ἀναθρον*, Oppianus, hanc lingua ceu manu vtens figurat, Galenus ad Pisonem. *Ἡ ἀσπίς*
πίσι μὲν σπέρμα, καὶ ἄρσι δὲ ἀρσίοι πρὸ ἰσθμίου τῷ σπέρματι, ἢ πρὸς εἶδος ζῶος τὸ μέλη τυπῶσι, Pollux. Aegyptij hominem pri-
 mo deformem natum, qui postea formosior euaserit, significare volentes, vrsam prægnantem pingit: hæc nanq;
 sanguinem primum condensatum & concretum parit, huc postea proprijs fouens formoribus efformat, linguaq;
 lambens perficit, Orus. Vrsus dicitur quasi orsus, scilicet in ventre, & extra completur, quoniam præmaturum
 partum mater lingendo informat, Liber de nat. rerum. Non quicquam rarius homines quàm parientem videre
 vrsam, Plin. Foetuum vrsæ membra videntur imperfecta propter immodicum humorè: quamobrem vrsæ eos diu
 lambit & fouet, Albertus. Idem de animalib. 7. 33. Animalia quædam (inquit) in antris circa sinem quietis suæ
 pariunt: propter quod etiam ignoratur locus partus vrsorum. Concipiens enim vrsæ ex coitu, propter frigidita-
 tem temperamenti, & pituitosi humoris copiam, non posset semen in vtero formare perfecte, nisi expectaret ab-
 stinentiæ tempus: præcipue cum eadem frigiditate & humoris copia, ad eò constringantur meatus per quos pare-
 re debet, quòd illo tempore vix posset, itaq; tempore latibuli sui emittit, (parit,) quum recens expergisicetur. Et
 quanquam hoc tempus expectarit, adhuc tamen informem ferè partum ædit, ita vt aliqui poetarum putauerint,
 nihil quàm carnis frustum ab ea pari, idq; postea spiritu & lingua eius formari in animalis figuram, quod tamen
 minime verum est, Hæc Albertus. Vrsam non parere foetum prorsus informem, quem postea lambendo figu-
 ret atq; perficiat, argumento est foetus ex vtero matris in venatione captæ excisus in Polonia: quem Georgius
 Ioachimus Rheticus, medicus doctissimus, & mathematicorum nostri seculi facile princeps, è Cracouia dono ad
 me misit. Is paulo longior digito est, pollicis crassitudine, corpore pulchrè articulado distinctoq; perfecte, nisi
 quod posteriora crura imperfecta adhuc retrò extendantur à corporis trunco recta ferè: anteriora verò perfecta
 sunt, ita vt manus etiam in palmam seu volam, digitos ac vngues distinguantur: thoracis etiam costæ conspicuæ
 sunt: oculi aures & dentes nondum. Vrsæ à suis catulis vehementer ferocunt, vt canes à catellis, Aristot. Hystrix
 hybernis se mensibus condit, quæ natura multis, & ante omnia vrsis, Plinius & Aristot, sed vtrum propter frigus
 an alia de causa condantur, ambigitur, Arist. Hyeme tempore frigido & humido latet vrsæ, & tunc parit propter
 caloris in ea augmentum, Albertus. Hyberno tempore (inquit Aelianus) parit, cū peperit, latibulis se tegit: nam
 frigoris vim reformidat, & veris aduentum manet, nec ante treis menses catulos in lucem profert. Cum autem se
 habitu corporis opimo sentit, (hoc enim ipsum morbi loco ducit,) latibulum, quod Græci *φωλὴν* appellant, ex-
 petit. (Vnde affectus quo latendi tenetur desiderio, *φωλὴν* Græce nominatur.) In antrum *νῖδ* recto moru sui cor-
 poris,

poris, sed supina ingreditur, & dorsū sui tractu repit, venatoribus vt vestigia sua obliteret: Ibiq; postquam est in-
 gressa, se quieti dans, habitum corporis extenuat per quadraginta dies: è quibus quidem quatuordecim immobi-
 lis manet, reliquis alijs mouetur, tantum solò lingendo dextero pede se sustentat, eiq; intestinum eatenus adduci-
 tur, vt propemodum cohareat. Quod quidem ipsum ea sentiens, aron herbam agrestem edit, (vt pluribus dicam
 paulò post.) Hæc Aelianus: Cuius ex hoc loco verba Græca recitat Cælius 25. 27. Apud Theocrisum *φωλὰδες*
ἀρσίοι, vrsæ dicuntur *ἐμφωλῶσαι*, id est in latibula se condentes. Cal. Vrsus veterno què vocant appetente, prius-
 quam planè torpet grauisq; & stupidus iacet, locum repurgat antea: ac subiturus specum, per reliqua quidè gres-
 su quantum id fieri potest suspèso maxime & leui, summis tantum nixus vestigijs incedit: postremò per terga vo-
 lutatus promouet corpus agitq; in lustrum, Plutarchus in libro Vtra animaliu, &c. Mares (inquit Plinius) qua-
 dragenis diebus latent, feminae quaternis mensibus. Specus si non habuere, ramorum fruticumq; congerie ædi-
 ficant, impenetrabiles imbribus, molliq; fronde cõstratos. Primis diebus bis septenis tam graui somno premun-
 tur, vt ne vulneribus quidem excitari queant. (quod & Solinus ex Plinio repetit.) Tunc mirum in modum veter-
 no pinguescunt. Illi sunt adipis medicaminibus apti, contraq; defluuium capilli tenaces. Ab ijs diebus residunt,
 ac priorum pedum sicuta viuunt. Foetus rigentes apprimendo pectori fouent, non alio in cubitu quàm oia volu-
 cres. Mirum dictu, credit Theophrastus per id tempus coctas quoq; vrsorum carnes, si asseruentur, in crescere: ci-
 bi tunc nulla argumenta, nec nisi humoris minimum in aluo inueniri: sanguinis exiguas circa corda tantum gut-
 tas, reliquò corpori nihil inesse. Procedunt vere, sed mares præpingues: cuius rei causa non prompta est: quippe
 nec somno quidè sagnatis præter quatuordecim dies, vt diximus, Hæc Plin. Vrsus per hyemem inopia cibi suos
 pedes lambendo *ἀρσίοι*. Ioannes Tzetzes in Hesiodum. Cum conditi sunt, pinguescunt vrsi per id tempus, tum
 mares, tum feminae vehementer, (hoc & alibi ab eo repetitur,) vt mouere sese facile nequeant, parit etiã femi-
 na eo tempore, & tandiu latet quoad tempus sit vt suos catulos in apertum producat, quod verno tempore mense
 à bruma tertio facit. Sed quod minimum, dies circiter quadraginta latet: ex quibus bis septem ita sopitur, vt se ni-
 hilo moueat: reliquis postea pluribus latet quidè, sed mouetur, & surgit, Aristoteles. Et alibi, Cum prolem enu-
 trierit, exit à mense iam veris tertio: hoc est, (inquit Albertus,) post initium Maij qui est tertius mensis veris. Ex
 latibulis rursus prodeunt vere, mares valde pingues, feminae non item, quòd pepererint eo tempore, Ge. Agri-
 cola. Secreti honore reuerentur mares grauidas, & in ijsdem licet foueis, partitis tamen per serobes secubationi-
 bus diuiduntur, Solin. Et rursus, Interea cibo nullus, Timent hyemem & frigus vrsi vt unq; hirsuti, & abdūt
 se in satis amplum specum: nec vllò interea cibo vtentes, manus pedesq; lambūt ac veluti fugunt, vt per hyemem
 sub scopulis latitantes polyphi suos cirros arrodunt, Oppianus lib. 2. de piscat. Vrsus non sine murmure pedes su-
 git, tanquam alimenti quippiam inde percipiat, Alexander. Vrsi quidem manum in cibo etiam homini suauis-
 simam esse, dicemus infra capit. 6. Enixæ quaternis latent mensibus, mox egressæ in diem liberum, tantam præ-
 tiuntur insolentiam lucis, vt putes obstitas cæcitate, Solin. Foetū grauida vrsæ, vel à nemine, vel à paucissimis ca-
 pta est, tempore sui latibuli hoc animal nihil edere certum est: quippe quod neq; exeat, & captum ventre in testi-
 num latebram egressum primum herbarum arum dictam degustare, vt adductum propè cohareat. Itaq; vr-
 eunt herbam quandam aron nomine laxandis intestinis alioquin concretis deuorant, circa furculos cum den-
 tiunt prædomantes ora, Plin. Solent aron herbam comedere cum è latibulo egrediuntur, vt dictum est: ligna etiã
 manducant, quasi dentiant, Aristoteles. Albertus hunc locum inepte transtulit, his verbis: Cum agrotant, her-
 bas edunt, præcipue draconitium ad acuendos dentes. Ari herba natura ventosa intestinum vrsorum diducit &
 dilatat, eidemq; facultatem receptandi affert. Cum autem cibus sese rursus refecerit, formicas excedens facile exi-
 nanitur, Aelianus.

Vrsus post incubatum diutinum lustrò exiens, syluestri aro vescitur, aluum constrictam hæcenus acrimonia
 eius ciente. Idem, cum ccepit nausea, myrmeciam adiens, assidensq; linguam humore dulci fluentem exerta in le-
 uiter tandiu tenet, dum scaterre formicis videat, eas deglutiit postea, vehementerq; iuuatur, Plutarchus. Vide su-
 perius inter morbos vrsi. Cum animalia de antris, vbi latuerant, egrediuntur, præcipue requirunt ad cibū ea, quæ
 aliquam habent acridinem, vt appetitum cibi excitent, qualis est herba cuculi quam quidam alleuia vocat, & al-
 lus & iarus pes, (aron, què vulgò pes vituli.) has enim herbas egrediens comedit vrsus, Albert. 7. 3. 2. Est autè her-
 ba quam primo loco nominat, oxyx Plinij, ternis folijs, sapore acido: altera, dracunculus, calidissima & acerrima
 planta: & eiusdem omnino facultatis tertia, nempe aron. In alpihus Helueticis aiunt quendam vaccarium, (sive
 lactarium appellare maus, qui in alpihus æstare vaccas mulget, & opera lactaria cõficiat,) à monte descendente,
 & amplam cucumam, (in qua lac ad caseos decoquunt,) gestantem eminus vidisse vrsum, qui radicem quandam
 atq; inde tanto somni desiderio affectum, vt continere se non potuerit quin ibidem in via cubans somno frueret-
 ur, capite cucuma intacto vt esset tutior à frigore: erat enim initium hyemis atq; ita totam hyemem dormiendo
 exegisse illæsum, proximo demum vere experectum. Hoc & si fabulosum, vt apparet, quoniam tamen vulgò
 fertur, omittere nolui.

D.

Oppianus vrsorum appellat *ἀρλερόν κέαρ, αἰόλον ἦτος*. Gillius vrsos astutos, cædis audios, perniciosos, perfidos
 & fraudulentos esse scribit. Maligni certe natura sunt ad eò, vt ne longo quidem tempore mansuetis creden-
 dum sit, vt paulò inferius dicitur. *ἀρτεὺς ὀμὸφρων, ἀρλιαν, σκακία*, hoc est, Vrsus natura sæuus, astutus & improbus
 est, Adamantius. Feritate cæteras belluas superant, Philostratus. Quamobrem tyranni morte multatos homi-
 nes vrsis, vt pantheris & leonibus dilaniandos obijcunt, vt in E. referemus. Poetæ vrsos sæuos & truces cognomi-
 nant. In certaminibus spectaculorum vrsi mappa prætorantur, vt Seneca refert in libro de ira. Vrsi Perfici vltra
 omnem rabiem sæuiunt, Ammianus Marcellinus. Numidici vrsi forma cæteris præstant, rabie duntaxat, & vil-
 lis profundioribus, Solin. Quid nisi pondus iners. Itolideq; ferocia mentis? Ouidius in Halæut de vrso. Fœmi-
 nes. Mares in omni genere fortiores, præterquam in pantheris & vrsis, Plin. Quam cautè in latibulum, suspensis
 primum vestigijs accedens, respiciata irrepit, vt fallat venatores, præcedenti capite dixi.
 Vrsi cadavera sui generis sepe liunt, Tzetzes. Apud Rhoxolanos inueniuntur plerique mansueti, Textor;

Quòd freno Libyci domantur vrsi, Martialis. Capti aliquando mansuetiunt, & varijs ludis ac gestulationibus
 se exer-

948

De Quadrupedibus.

Valdenses & alij alpium incolæ nominant, ut pluribus differui in Lupo. Hic quæ super eadem herba, & occiso sagitta in de infecta vrsio amicus quidam nuper ad me scripsit, adijciam, his verbis: Valdensis quidam mihi affirmavit toram herbam quandam à suis vocari, ex cuius radice aliquandiu seruata loco humido & contusa succus exprimitur, quo sagittæ vnguntur. Quam verò promptum & præsens venenû herba illi insit, ex eo cognosces quod mihi narravit. Quum (inquit) aliquando auunculus meus procul sagitta huiusmodi succo infecta leuiter vrsium eumq; vastum attigisset, cœpit vrsus magno impetu per syluâ ferri, & huc illuc discurrere, ita ut auunculû meum valde perterrefaceret. Itaq; locum æditum conscendit, ad quem vrsio non patebat via, hinc quum illum spectaret, vidit tandem longis decursis spatij concidentem & vitam exhalantem: quum nimirum venenû illud peruasisset cor, quod ita esse occiso iam vrsio deprehendit. Faba lupina seu marcellium datum in adipe necat canes, lupos, vulpes & vrsos, Arnoldus de Villa noua: videtur autem translatus hic locus ex Dioscoride, qui apocynon scribit in adipe occidere canes, lupos, vulpes & pantheras. Sed marcellium non aliud quàm cõsiliuin esse puto, quàm hodie Sabaudi marseure vocant: quæ longè alia quàm apocynon est, cui Dioscorides folia hederæ tribuit, &c. Pisces quidam nigri venenati in Armenia reperiuntur: horum farina ficus conspergunt, quas ea in loca quæ maximè abundant feris disseminant: bestia primùm ut eas attigerunt, statim moriuntur, atq; ea fraude apri, cerui, vrsi, &c. necantur, Aelianus.

Spectacula. Annalibus notatum est M. Pisonem, (M. Pisonis nomen Solinus omittit, Messala tantum eos hoc factum memòrans) M. Messala cõs. ad 14. Calend. Octob. Domitium Aenobarbum ædilem curulem vrsos Numidicos centum, & totidem venatores Aethiops in Circo dedisse, Plin. miratur autem adiectum Numidicos fuisse, cum in Africa (inquit) vrsos non gigni cõfiteretur, quæ de re plura scripsi supra in B. Nuper inuentum vrsorum in harena & leonum ora aspergere chalcantho, tantaq; est vis in astringendo, ut non queant mordere, Plin. Taurum color rubicundus excitat, vrsos leonesq; mappa proritat, Seneca lib. 3. de ira.

Præcepit sanguinè duna seruat vrsus arena
Splendida iam lecto cessant venabula ferro,
Deprendat vacuo venator in aere prædam,
Implicatam vrsio perdidit ille fugam.
Nec volet excussa lancea torta manum.
Si captare feræ auspicio arte placet.

Martialis in libro Spectaculorum. Canis Indicus Alexandro donatus, ceruum, aprum & vrsum dimissos, tanquam se indignos contempnit: in solum vero leonem insurrexit, ut in Cane robusto dixi ex Aeliano. Inualidissimum vrsio caput: ideo saepe in harena colapho inflicto exanimantur, Plin. Cassiodorus Variarum lib. 5. edita circa belluas spectacula describens: Primus (inquit) fragili ligno confusus currit ad ora belluarum, & illud quod cupit euadere, magno impetu videtur oppetere, (appetere,) pariq; se cursu festinat prædator & præda: nec aliter tutus esse potest nisi huic quam vitare cupit occurrerit. Tunc in aere saltu corporis eleuato, quasi vestes leuissimæ, supinata membra iaciuntur, & quidam arcus corporeus supra belluam libratus, dum moras discedendi facit, sub ipso velocitas ferina discedit. Sic accidit, ut ille magis possit mitior videri, qui probatur illudi. Alter angulis in quadrifaria mundi distributione compositis, rotabili velocitate præsumens, non discedendo fugit, nõ se longius faciendo discedit, sequitur insequentem, poplitibus se reddens proximum, ut ora vitet vrsorum, &c. ut citat Gul. Philander Vitruuium illustrans. Apros & vrsos in viuario quodam prope Ctesiphontem in Asia fuisse, quos milites Romani venatorij lanceis & missilibus multitudine confoderint, Ammianus Marcellinus scribit. Valentinianus imperator cum duas haberet vrsas hominum ambestrices, Micam auream & Innocentiam, cura agebat enixa ut earum caveas prope cubiculum suum locaret, custodesq; adderet fidos visuros sollicitè ne quo ea superarum deberetur (locus est obscurus, deprauatus vt conijcio) lucrificus calor. Innocentiam deniq; post multas quas eius lanari cadauerum uiderat sepulturas, vt bene meritam in syluas abire dimisit innoxia, Am. Marcellin. lib. 29. Volucra (voluox) animal teneros adhuc pampinos prærodit & vuas: quod ne fiat, falces quibus vincam putaueris peracta putatione sanguine vrsio linito, Columella libro de arboribus, & similiter Plin. Contra grandinem multa dicuntur. Noctua pennis patentibus extensa suffigitur: vel ferramenta sepo vnguntur vrsio. Aliqui vrsi adipem cum oleo tufum referunt, & falces hoc, cum putaturi sunt, vngunt. Sed hoc in occulto debet esse remedium, vt nullus putator intelligat: cuius vis tanta esse perhibetur, vt neq; gelu, neq; nebula, neq; alio malo possit noceri, inter est etiam vt res profanata non valeat, Palladius. Si sanguis vel pinguedo vrsi in scrobe vel vase sub lecto ponatur, conueniunt eò pulices & moriuntur, Arnoldus de Villan. Αρκῆ Polluci, pellis vrsi. Herodotus Megarensis tibicen, cubabat in pelle vrsina, λεοντινῆ ἐπιθεβληνη. Lappones populi ad vltimum Septentrionem, hyeme vestiuntur pellibus integris phocarum siue vrsorum artificiosè elaboratis, easq; astringunt supra caput, foliq; oculi patent. corpore reliquo toti contacti sunt, & quasi in culeum insuti: hinc per assis creditum quod sint corpore hirsuto brutorum instar, Munsterus. Maurorum pedites leonum & pardalium & vrsorum pelles induunt, & dormientes substernunt, Strabo.

F.

Sunt qui & vrsis, & ijs adhuc deterioribus, leonibus ac pardis vescantur, semel aut bis elixantes, Galen. de alim. fac. 3. 1. Caro vrsi frigida est, mucosa, difficilis cõcoctu, illaudata, Rafis. Isaac perquam viscosam esse scribit, concoctu difficilem, pessimi nutrimenti; medicinæ magis quàm nutritioni aptam. Tardè concoquitur, spleni atque hepati obest: multa recrementa generat, appetentiã tollit ac fastidio edentes afficit, Platina. Vrsina caro multum impinguat, sanguinem crassum & viscosum gignit, Arnold. de villa noua. Sunt qui vrsinam carnẽ ex pastillo comedant, Idem. Caro vrsi cocta, tempore quo latitant vrsi, in vasis vbi asseruatur crescit, vt Theophrastus credit, Plinius, vide supra in B. in mentione adipis vrsi. Vrsi manus, id est pedes anteriores inter estandum esse prædulces insigniq; suauitate traditur: quoniam (vt Plutarchus placet) partes bene concoquentes, carnem reddant suauiore, concoquit autem præcipuè omne quod distillat, id verò est quod mouetur, quodq; exercetur: sicuti vrsus partem hanc agit plurimum, tum in cessus ratione, tum apprehensionis, Celsus ex Plutarcho de causis nat. quæstione 22. Vrsina quanquam insalubris, hodie tamè apud Germanos in pretio habetur: sed manus præcipuè, quas vel principes viti appetit, Mich. Herus. Vrsi pedes anteriores falsos & in camino siccatos qui ederunt, optimum & suauissimum esse cibum mihi retulerunt, nec amplius se mirari quod eos per hyemem inter latendum fugant.

G.

Panos & apostemata in quacunq; parte sanguis vrsinus discutit, Plin. Galeni sententiam de caprini, hircini, & vrsini sanguinis ad abscessus concoquendos curioso vsu, in taurino supra recitavi. Sanguis vrsi prodest pilis qui in oculis nascuntur, cum loco depilato illinitur, Rafis.

Vrsus

Vrsus cum per hyemem latet valde pinguefcit: illi sunt adipēs apti medicaminibus, Plinius, Conditum in vasa hunc adipem, eodem tempore quo latant vrsi, crescere, supra in B. retuli. Pro adipe vulpis, adipe vrsi veterum, vt legimus in Secidaneis Aeginetæ adscriptis. Adeps vrsinus quomodo curetur ex Dioscoride recitavi in Sue G. quamuis Græcus euulgatus codex noster Dioscoridis, non ἀρκῆος, id est vrsinum, sed ἀρνῆος, id est agninum habet, quod non placet: nam & Ruellius vrsinum vertit: & paulò post eodem in libro apud Dioscoridem in sine capitis de adipe odoribus imbuendo, codex noster ἀρκῆος, id est vrsinum habet, similiter mentionem eius cum sullo coniungens vt & supra. Adde quod eo in loco de adipe agnino curando Dioscoridem agere non opus sit, cum sequenti mox capite de ouillo agat, sub quo agninus continetur. Leoninus adeps calidissimus & siccissimus est, &c. Pardinus ei proximus, pardino vrsinus, taurinus vrsino vicinus, Iacob. Syluius. Recentiores quidam medici, vrsi adipem alijs quibusdam miscet medicamentis, ad inungendum loca conuulsa vel resoluta. Miscetur & acopo ex vulpe in oleo decocta apud Nicolaum. Vrsi adeps liuores & maculas extirpat, Marcellus. Ambustus prodest vrsinus adeps cum liij radicibus, Plinius. Idem alibi, Adustis, vel combustis aqua feruenti (inquit) adipe vrsi cum cera vtendum putant. Obscurus quidam scriptor hoc adipe durorum tumores molliuit, & ad supputationem quæ opus est duci, putat. Lumborum dolores, & quæcunque alia molle opus sit, vrsino adipe perfricari conuenit, Plinius. Igni sacro illinitur vrsi. adeps, maximè qui est ad renes, Plinius. Vrsinus maximè aut vulpinus adeps, vel si isti haberi non possunt, taurinus cum fermento cinere emollitus, & cum lixiuo coctus probe attenuat eminentes tumores, hoc enim modo etiam sapo præparatur, quem in vsum conuertete oportet, si vrsinus aut vulpinus adeps non adsit, Archigenes apud Aëtium in curatione elephantis. Vlcera sanant in tibijs cruribusq; adeps vrsinus admixta rubrica, Plinius. Sed aliter Marcellus empiricus: Vlceribus crurum & tibia rum 2. o medetur adeps vrsi cum herba rubricata trita: cum hæc ergo in vnam corpus subacta coierint, imposita velut emplastrum, conligantur vt diu maneant. Vlceribus omnibus pedum in qualibet parte, adeps vrsina addito alumine medetur, Idem. Perniones vrsi adeps, rimasq; pedum omnes sarciat, efficacius alumine addito, Plinius. Dioscorides quoque pernioles cum subuenire scribit. Splenis asini leuissimus puluis cum seuo vrsino & oleo ad mellis crassitudinem redactus & illitus, supercillijs pilos restituit, Rafis. Vrsinum adipem constat raptos vitio alopeciz capillos restituere, Dioscor. & Auicenna. Hunc adipem alopecijs congruere quidam ante nos verè scripserunt: sed nos alla magis probata pharmaca contra hunc affectum habemus, Galenus. Leporis exustum caput & cum adipe vrsino aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur, Dioscorides & Auicenna. Galenus lib. 11. de simpl. medicum quendam in nominatum eodem hoc pharmaco vsum scribit. Murem vsum & tritum cum adipe vrsino & melle subiges, & alopecias inunges, Galenus Euporist. 2. 86. Et paulò mox, Cum folijs ficus fricta

30 diligenter, deinde vngue cum adipe vrsino. Apud Galenum secundum loc. Cleopatrz quædam compositio est laudatissima, aduersus alopecias & profuulium capillorum, cui adeps vrsinus additur: Item alla Heraclidæ. Herinaceorum marinorum cinerem, vt ibidem docetur, alij aqua excipiunt, alij, quod melius est, adipe vrsino ad eundem affectum. Vide supra in Echino G. Vrsi adeps & fel cum modico pipere alopecijs illita, pilos inducant, Rafis. Roboris pilulæ, (quæ gallas simulant,) cum adipe vrsino trita, alopecias emendant & capillo replent, Plinius, Marcellus, & Samonicus. Rosa syluestris cum adipe vrsino alopecias mirificè emendat, Plinius. Calami radices vitas cum apido vrsi. excipit atque impone, Crito apud Galenum. Vitium capitis in quo sunt alopecias, prius raditur, post illic cepa acerrima perfricatur: deinde hordeum combustum & in puluerem redactum cum vrsina adipe permixtum, superimponitur, Marcellus. Adeps vrsina cum fungis qui in lychno lucernæ conerescunt subacta, (vide mox ex Plinio,) & alopecijs perurbatione imposita, pristino decori caput reuocato crine restituit, Idem. Vrsinus adeps cum ladano & vino veterè mixtus, capillos fluentes continet & conspissat, Sextus. Ad capillos decedentes confirmandos, adipem vrsi cum ladano miscbis, & caput, vel loca defluentium capillorum perunges, Marcellus. Capilli defluua vrsi. admixto ladano & adianto continet, alopeciasq; emendat, & raritatem supercilliorum cum fungis lucernarum, (vide paulò ante ex Marcello,) ac fuligine quæ est in rostris earum, potrigini cum vino prodest, Plin. Lacertæ vt docuimus combustæ, cum radice recentis harundinis minutatim fistæ: ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluua continent. Efficacius virides lacertæ omnia eadem præstant: etiamnum vrsinus admixto sale, & adipe vrsino & cepa trita, Plinius. Miscetur & alijs medicamentis quæ vel continere capillos, vel locis etiam caluis restituere pollicentur, vt illi quod ex leporum ventribus, &c. Andromachus composuit, apud Galenum de comp. sec. locos, lib. 1. in sine capitis 2. Faciei tumores barmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, Leonis videlicet, aut pantheræ, aut vrsi, Aretæus ad Elephantiasin. Adeps vrsi pari pondere cum seuo taurino & cera permixta atq; adposita, parotidibus mirum remedium est, Marcellus: comprimit parotidas: sed addunt quidam hypocistidem, Plinius. Ad faucium dolorem: Præterea fauces extrinsecus vngere prodest. Vrsino & tauri seuo, cerisq; remissis, Omnia quæ geminis æquabis lancibus ante, Serenus. Cervicium dolores butyro aut (& Marcel.) adipe vrsino perfricantur, Plinius. Vrsi adeps commendatur contra flatus quos phlegma crudum excitat, & in dorsi dolore, (ad lumborum dolores, Plinius.) Rafis. Gladioli radix contusa cum scilicet viuo & adipe vrsi. lumbis dolentibus imposita plurimum prodest, Marcellus. Articulationibus morbis & podagricis plurimè cum oleo veterè vrticæ semina, aut folia, cum vrsino adipe trita imponunt, Plinius. Adeps vrsi: cum seuo taurino & cera pari pondere decoquantur, eoq; ceroto podagria contacta lenitur, Marcellus: addunt quidam hypocistidem & gallam, Plinius.

60 Heraclides apud Galenum pilos vrsi combustos, & adipem vrsi alijs quibusdam ad inueteratas alopecias medicamentis miscet. Est & Sorani medicamentum apud eundem ad alopecias, huiusmodi, Foliorum ac radicis calami vstorum, pilorum vrsi, (addendum videtur, vstorum) adianti, adipis vrsini, picis liquida, pilorum caprarum vstorum, cedriæ, omnium octo par pondus accipe, liquidaq; cum aridis committe, & præfrictis adhibe. Vrsi pellis vtiliter substernitur morsis à cane rabido, vt & phox, Aëtius.

Vrsorum cerebro veneficium esse Hispaniæ credunt, occisorumq; in spectaculis capita creuant, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plinius. Rafis quidem & Albertus cerebrum leonis intra corpus sumptum amentiam inducere tradiderunt, Cati cerebrum similiter venenosum esse, scriptum in Cato G.

Oculus vrsi dexter siccat & appensus pueris, amollitur ab eis timores quibus in somnis vexantur, Rafis. Oculos vrsi eratos si sinistro hominis adiutorio (brachio) alligaris, febri eius quartanâ mitigabis, Ac seculapius.

70 Suillus & agninus vrsinusq; pulmo impositus, attritus à calciamentis contractos ab inflammatione tuesur, Dioscorides

scorides sanare creditur, Galenus lib. xi. de simpl. Sed Galenus suilli tantum & agni pulmonis mentionem facit, vni nullam: quamobrem conicio apud Dioscoridem quoq; illam superfluum esse: potuit autem in textum irreperere verbum ἀρνίος, id est vrsinus, quod aliquis forte in marginibus tanquam diuersam lectionem notauerat: facillime enim pro ἀρνίος legitur ἀρνίος, vel contra, vt supra quoq; diximus in principio medicaminum ex adipe vrsi. Et sane ridiculum foret pro pede quem calcus læsisset, tam longè remedium querere, ab vrsio inquam: agninus verò & suillus pulmo, quoties libuerit haberi possunt.

Fel vrsinum cum vesica sua ab hepate separatum, suspendi & siccat debet: per duos annos seruat, Physiologus. Dioscorides vrsino taurinum præfert: eadem enim sed inefficacius præstat. Caprino felli consimile ferè est vrsinum & bubulum, efficacius eis taurinum, Galenus. Si frigore ita occupetur corpus, vt vix medicamentis cedat, fel vrsinum tepesfacta dilue lymphâ, Proderit hoc potus, Serenus. Fellis vrsi mystra duo cum aqua cyathis duobus, morsus à cane rabido quidam per triduum ieiunio offerant, & in magna admiratione habent, Damocartes apud Galenum de antidotis libro 2. Fel vrsinum siue verrinum panos & apostemata in quacunq; parte discutit, Plinius. Carcinomata quæ serpunt circa vlcera fel vrsinum bene adponitur, Marcellus: Sed aliter Plinius, Carcinomata (inquit) curat coagulatum leporis, &c. gangrenas vrsinum fel pena illitum. Fel vrsinum leprosum admodum sanat, si eo assidue perlinantur, Marcellus. Sepum & fel vrsi cum modico pipere, si alopecia illinantur, pilos restitunt, Rafis. Articulorum vitijs (doloribus, Marcellus) fel vrsinum vtilissimum esse tradunt, Plinius. Priuatum in elegmate comitales adiuuat, Dioscorides. Fel vrsinum cum aqua calida sumptum caducos sanat, Sextus. Ab Arnolfo de Villan. etiam ad epilepsiam commendatur. Calidum est & siccum, contra epilepsiam & paralytiam vtile, Physiologus. Felle vrsino circumlini suffusiones prodest, Plinius. Fel vrsinum atq; hyanc cum melle optimo mixtum & diu coagulatum, caligines eximit, si assidue inde oculi suffundantur aut superlinantur, Marcellus. Ad exesos dentes: Fel vrsi impositum illico dolorem leuat: curat autem etiam quoquo modo illinatur, Galenus Euporist. 2. 12. Omnem oculorum obscuritatem, incipientem q; (in suffusione curat fel vrsinum cum aqua duplo, Idem Euporist. 1. 44. Fel vrsi ad aures putulentas, præscribitur apud Nic. Myrepsum. Ad spirituosos sanandos fel vrsinum aqua (calida, Sextus) dilutum bibendum optimè datur: intra paucos enim dies potenter medetur, Marcellus. Fel vrsinum in aqua laxat meatus spirandi, Plinius. Fel vrsi potum pondere sex granorum danic cum melle & aqua calida, valet contra asthma, Rafis. Tussim sanat vrsini fel admixto melle, Plinius. Antidotus ex felle vrsino ad induratas hepatis affectiones, describitur apud Galenum de compos. sec. locos 8. 8. Ad morbum regium: Vrsini fellis quantum Græcam fabam æquat exhibeto, deinde aquam superbibito, Galenus Euporist. 2. 29. Ad ictericos, Fellis vrsini cyathum bibendum dato, Idem ex Archigene 2. 107. Pessus ad conceptum promouendum: Leonis aut vrsi aut hyanc, vel saltem taurini fellis vesicam euacuato: & 3. 3. Ibidem vngenti nardini, irini, rosacei, mellis, partes æquas iniijcto, cum q; omnia simul super calido cinere vniueris, seruat & vtere post mensium purgationem ante concubitum, Aëtius 16. 34. Qui ligarit fel vrsi super femur dextrum, coibit quoties voluerit, & non nocebit ei, Rafis. Sedis vitijs præclare prodest fel vrsinum cum adipe: quidam adijciunt spumam argenti actus, Plinius. Fel vrsi potum pondere sex granorum danic cum melle & aqua calida, asthma & hæmorrhoides remouet, Rafis.

Comitali morbo testes vrsinos edisse prodest, Plinius. Suffimentum ad epilepticos expertum, recipit hirci & vrsi & lupi testium, sanguinis hirundinis, & lapidis in eius ventriculo reperi, asterij in mari inuenti, (stellam marinam intelligo,) anethi, ana 3, ij. aliorum purgatorum, eorum ceruini & caprini, ana 3, i. &c. Est autem ordine secundum inter suffimenta apud Nicolaum Myrepsum. Dolor aurium sedatur canino lacte & vrsino, si recens instillerit, Marcellus.

Ne abortiat grauida: Pro amuleto ex collo suspende vngulam (vnguam) vrsi, quam gesserit ad tempus pariendi. Hoc remedium pro secrete habuit Helideus de Paduanis.

De moribus leonum, pantherarum & vrsorum, eorumq; remedijs, Aërij verba recitauit supra in Leone c.

H.

A. Vrsus dicitur quasi ortus, scilicet in ventre, & extra completus, &c. Isidorus, vt in c. recitauit. Vrsulus, diminutiuum, vt grammatici annotant: item vrsellus, Obscurus. Ἀρμπος, πρὸς τὸ ἀρμὰ τὸ ἐπικρατὶ, ἀρμπος ἢ πλεονασμῶς τῆς ἄρμπος, τὸ ἐπικρατὶ ἐκαστῶ ζωῶν: aiunt enim vrsum hycem sine vilo externo alimento transigere, Etymologus. Ἀρμπος, βοήθειαι, καὶ τὸ ζωῶν, Hesychius & Varinus. Olee 13. LXX. interpretes pro Hebraica voce dob, conuertuntur ἀρμπος: hinc & ἀρμειον, vrsinum. Sed apud veteres Græcos semper τ. adiectum reperio. Theophrastus, Pausanias, Plutarchus & Pollux vt fœminino genere proferunt, non solum de fœmina loquentes, sed de vrsio simpliciter: & haud scio an quisquam idoneus author masculinum fecerit. Κυρῶπις, vel vt alij proferunt κυρῶπις, ἀρμπος, Hesychi. Varinus. Κυρῶπις ἀρμπος, Macedonibus. Idem. Δασυλάς, ἀρμπος, etymologus: vrsus sic dicitur à villosa hirsutitie. Δασυλάς, αὐ δασείσαι, Varinus. Significandus Galenus in Lexico suo symphono, Græcam, Germanicam, & Polonicam voces, Βαρδς, ber, vrsus, tanquam eiusdem significationis coniungit. Varinus Βερδὸν interpretatur δασυ, id est hirsutum: substantiuè quidem pro vrsio positum nusquam reperio. Μονίδς, vrsus solitarius, Etymologus: alij monion aprum, alij lupum solitarium interpretantur, alij asinum, vt dixi in Asino a. Ἀσπουρῶπις, vrsia parua, Varinus: de sydere intelligo.

Valentinianus imperator duas habebat vrsas, Micam anream, & Innocentiam, vt supra in E. retuli.

Epitheta. Tulicet Aemonios includas sentibus vrsos, Gratius. Armati vngulibus vrsi, Ouidius 10. Metam. 60. Fœdas Lucanis prouoluit vrsus ab antris, Ouid in Halieut. Informes, Verg. 3. Georg. Squis inter se conuenit vrsis, Iuuenalis Sat. 15. Truces, Valerius 2. Argon. Turpes, Ouid 3. Trist. Stacius 6. Theb. Vespertinus circumgemit vrsus ouile, Horat. Epod. Villosa catalos in summis montibus vrsi, Ouid. 13. Metam. Sunt & alia apud Textorem, nempe: Atrox, audax, Calydonius, crudus, deformis, Erymanthius, ferox, grauis, Libycus, (vide in B.) minax, Numida, Numidicus. Offusus, præceps, rabidus, rigidus, rapax, terribilis, tritius, trux. Ἀρμπος δὲ ἀργυράδες, Φόνιον γένος ἀσιόβηλον, Oppianus. Ἀρμπος χαρμπίσσαι, Idem. Ἡ κερειῶν ἀρμπίων ἀλὼν θεοῖς, Idem. Ἀρμπος βλασασεῖς, πολυμυρῶδες, δηρὸν πικρῆ, Oppianus. Ὁ λίνος, ἀβύσσος ὡς ἀνὴρ ἀρεῖα Φωλαδὸς ἀρμπος, Theocritus Idyl. 1. Ἀρμπος ἰμὸ φωνῶν, δαλλὰς, σπαιῶ, Adamantius.

Vrsia vocatur sydus cœlestis, figura & situ stellarum septem plaustro simile: quatuor enim ex eis rotarum, tres equorum loco sunt: vnde antiqui Græcorum hãmamax, hoc est plaustrum dixerunt, vt & Germani hodie. Latini Septentrio-

Septentriones appellant, à septem stellis à quibus quasi iuncti triones, hoc est boues, figurantur. Sunt autem duæ Vrsi, maior & minor, quas Græci ἀρμπος nominant. Vrsam maiorem (inquit Higinus) Hæliodius ait esse Calisto (mellus per duplex lambda, vt Græci scribunt, Καλλιτώ), nomine, Lycaonis filiam, eius qui in Arcadia regnauit: eamq; 12. id. id. venat ens, inductam ad Dianam se applicuisse: à qua non mediocriter esse dilectam, propter vrsusq; consimilem naturam: Postea autem ab Ioue compressam, vrsitam Dianæ suam dicere sequentem, quod diutius celare non potuit. Nam iam vtero ingrauescente, prope dlem partus in flumine corpus exercitatione defessum cum recrearet, à Diana cognita est non obseruasse virginitatem: quamobrem à dea in vrsæ speciem conuerfa est. In ea figura corporis Arcada procreauit. Sed vt ait Amphiscomediarum scriptor, Iupiter simulatus effigiem Dianæ, cum virginem venantem vt adiutans persequeretur, amotam à conspectu cæterarum compressit: quæ rogata à Diana quid ei accidisset quoddam grandi vtero videretur, id illius peccato euensisse dixit. Itaq; propter eius responsum in vrsam eam Dianâ conuertit. Quæ cum in sylua vt fera vagaretur, à quibusdam Aercolorum capta, ad Lycaonem pro munere in Arcadiam cum filio est deducta. Ibi igitur inficia legis in Iouis Lycæi templum se coniecit: quam confestim est filius secutus. Itaq; cum eos Arcades insecuti interficere conarentur, Iupiter memor peccati, èreptam Calisto cum filio inter sidera collocauit, eamq; Arcetum, filium autem Arctophylaca nominauit. Nonnulli etiam dixerunt, (vt Scholiastes Homeri etiam refert Iliad. signa ex Callimachò) cum Calisto ab Ioue esset compressa, Iunonem indignatam in vrsam eam conuertisse: quam Dianæ venanti obuiam factam, ab ea interceptam, & postea cognitam inter sidera locatam, &c. Hæc Higinus. Hanc Callistis metamorphosin in vrsam Ouid. lib. 2. Metam. describit. Callisto Lycaonis filia fuit, quam (vt Græci referunt) Iupiter compressit. Iuno deprehensam mutauit in vrsam: & Diana in Iunonis gratiam sagittis confect. Iupiter verò

missio Mercurio filium quem vtero gestabat Callisto seruari sibi iussit. Ipsam vero Callisto in sidus, quod Vrsia maior vocatur, conuertit: cuius etiam Homerus Odyss. a. meminit vbi Vlystem à nympha Calypso soluentem faciit: Πληγιάδα τ' ἐσπάρω, καὶ ὅψε δ' ἴδοντο βωώσση, ἄρκτον δ' ἦν καὶ ἀμύζαν ἐπιλήσση καλέσση. (Eisdem versus legimus Iliad. Σ. & præterea, Ἡ τ' ἀντιπύ σφθεται, καὶ τ' Ὀχλοῦν δοκέει. Οἷν δ' ἀμυρόδ' ἐστὶ λαστῆρ Ὀκεανῶ.) Sed fieri potest vt sidus illud hoc nomen in honorem tantum Callistis accepit: nam sepulchrum eius Arcades ostendunt, Pausanias in Arcadicis. Arcas (vt Istrus inquit) natus est ex Ioue & Themiste (lego, Callisto,) sic dicitur propter matris mutationem in arcton, id est vrsam: quo tempore etiam sidus cœlestis, quod Hãmamax prius dicebatur, Vrsia dici coepit, Stephanus in Arcas: est autem locus corruptus. Sed de Lycaonis filia Callisto in vrsam conuerfa, plura dici possunt in Lupo a. inter propria vrsorum. Fabulam de Callistis mutatione Palæphatus inde natam coniecit, quod hæc montes habitans ab vrsâ fortè in venatione consumpta sit: & qui in venatione cum ea erant, non illam amplius

ex vrsæ cubili egredientem, sed solam vrsam videntes, quod Callisto puella vrsâ facta esset dicitur. Est & alterum sidus superiorem proximum, figura consimile, Vrsam minorem vocant: de qua plura leges apud Higinum, vbi etiâ de maiore Vrsâ, quomodo ab alijs plaustri nomen accepit à septem stellis, ab alijs Vrsæ pluribus stellis ad vnam effigiem computatis, copiosius scribit, &c. Item de Arctophylace sine Boote apud eundem. Nos de Cynosura, id est, minore Vrsâ non nihil attulimus in Canea. Helice (sic quoque maiorem Vrsam vocant) & Cynosura, in Cælo dicuntur geminæ Vrsæ: quarum alteram (Cynosuram) Iouis nutricem fuisse perhibent; alij ambas. Sunt qui Cynosuram eius nutricem, Helicen verò amorem eius faciant, Pollux. Cynosura; id est Vrsâ minor, sic nominatur, quod caudam instar canis reflexam habeat: cuius Homerus non meminit vt pote posterior inuentæ à Thalete Milesio, Scholiastes Homeri. Nicander in Alexipharmacis arcton omphalocœstan vocant: interpres τρωφῶν, exponit, veluti dicas nutritiam: sunt qui Creticam exponant: nam Omphalocœs Crete locus est, Cælius.

Sed fortè sic dicitur quod eo situ in cælo sit Vrsâ sidus, quod vmbilicus in animante, videlicet medio. Arctos cœlestes scribit Theon appellat, διονεὶ ἀρμπος καὶ φάλας τῶ κροῖου: quia summæ sunt, ac cœli velut capita. Peculiaris autem Cynosuram dici ex caudæ imagine, quoniam canis caudam habeat. Helicen verò διὰ τὸ ἐλάσσεισθαι, quia inuoluta sit cauda: vel per exochen quandam quoddam cælo trahatur, Cælius. Ἀσπερῶπις, vrsâ parua, Hef. Vat. Arcturus vocatur splendida quædam stella, in zona Arctophylacis, quod iuxta caudam vrsæ sita sit sic appellata: vnde integrum etiam sidus Bootes eodem nomine appellatur, Suidas & Varinus. Ἀρμπος τῶ πῶπις, locus Septentrio-nalis, in quo septem stelle videntur, Varinus. Hinc & circulus Arcticus dicitur, & qui ab ea cœli plagâ exoritur ventus ἀρμπος, Pollux. Valtius tamen in voce Ἀρμπος hunc ventum sine τ. euphoniæ gratia aparcian dicit ait, & ἀρμπος πρὸν, citatis istis senarijs: Καλὴ μὴν πελάζει καὶ κατὰ πύργῳ πρῶ. Ἀρμπος (Ἀρμπος potius) ὡς νάνησση ἀσπερῶπις μολῶν.

Vrsinus, adiectiuum. Ἀρμειον κεφαλῆ, caput vrsi: & ἀρμειος κείας, vrsina caro, cum diphthongo: ἀρμειον verò per idta, sufficiens, vtile, Suidas & Varinus. Ἀρμπί, pellis vrsi, Varinus: apud Hesychium acuitur vlcina. Virgines ἀρμπίνοθαι (decimari interpretatur Gyraldus) Atheniensis populus dicebat. Pollux. Id verbum signat, (inquit Cælius,) Dianæ prius quam tempus apperit nuptiarum, virgines consecrari initiariæ. Quod Lyfias scribit in oratione pro Phrynichi filia, si tam è eius illa prodij officina. Decrèto nãq; sancti Athenensium erat, ne qua viro puella traderetur, εἰ μὴ ἀρμπίσειε τῆ θεῶ, id est nisi sacra obijisset Dianæ: quod mense Ianuario fieri consueisse indicat Libanius in oratione quam de Dianæ laudibus dixit. Induebantur autè veste quam crocòtam nominant, nec declino ætatis anno grandiores, nec quinto inferiores. His autem placari credebatu Dianâ, quæ causa etiam odii indignationem concepsit videbatur. Ferunt quomodoq; vrsam feram in Attica (ἐν τῷ δήμῳ Φλαυθῶν, forte Βεσσυρῶν, vt in sequentibus,) ita cicurem factam, vt homines nihil auerfaretur omnino, sed compatceretur, multaq;

licentia huc illuc, nemine impedimentum inferente, peruagarètur. Contigit puellam quandam lasciuia scule cum bellua colludere: quæ irritata, puellâ facto impetu profecit. At fratres rem intuiti, ac commoti ætius, vrsam iaculis impetâ necarunt. Ex qua causa pestilens morbus latius per regionem grassari coepit. Conuictis oraculis, respondit deus, mali non defuturum finem, si virginum nonnullas compellerent (ἀνὴρ vel ἄλλος ad dandam videtur) ἢ πλάσθησθαι ἀρμπος ἀρμπίσειν, id est vrsæ peremptæ honori Dianæ dicari. (Gyraldus exponit, si virgines aliquas Dianæ mactarent, p vrsâ. Nam & puellæ sic vocabantur arcti, id est vrsæ, quod peripionè docuit Euripides in fabula Hypsipyle: & in Lemnijs Aristophanes ac Lyfistrate, Huculq; Cælius. Ἀρμπίσαι, τὸ καλῆς ὀνόμας ἀρμπος γάμιον (σὺν γάμιον) τοὺς παρθένους τῆ Ἀρτέμιδι τῆ Μενυχίης ἢ τῆ Φαυραγίης, (lego, Βραυραγίης,) Suidas & Varinus. Ἀρμπίσαι, ἢ ἀρμπεινοῦ μὲν παρθένων πελατῆ, Hesychius, Varinus. Ἐν Βραυραγίῳ ἀρμπεινοῦ μὲν γυναικῶς τῆ Ἀρτέμιδι ἐδρατὴν ἐπέλεν, &c. Suidas, nam quæ sequuntur apud illum, iam proxime interprete Cælio recitauit, quanquam is authorem non citat.

Ἄρμπος, ἰερῆ (lego ἰέρεια, hoc est mulier sacerdos) ἢ Ἀρτέμιδος, Hesychius. Ἐναρμπίσειν (si rectè legitur) Φορέει, κροῖος, Hefychius.

Hefychius, Varinus. Atheniensis cum in Dianæ Munychiæ templo vrsam deæ sacram interfecissent, fames facta est: qua tum demum eos liberatum in prædixit oraculū. cum eorū quispam deę fillam sacrificasset: id quod Embarus ea conditione pollicitus est, si sacerdotum in sua familia perpetuè permansisset, & gentilitium fieret: quod cum annuissent, exornatam fillam immolauit: qua ex re factum in eos est prouerbū, qui infantiæ vecordes sunt, *Εμβάρως είμι*, id est, Embarus sum: plura in prouerbis Erasimus. Ab hoc factō, scribit Harpocration, mos inoleuit, vt inde virgines Dianæ Munychiæ & Brauronis consecrarentur ante nuptias, *ἀργυραι*, id est vrsæ vocatæ: à quibus & verbum quoq; deductum *ἀργυραι*, quod *δευατοδίν*, id est declinare significat. Plura de hac vrsâ in templo Dianæ intercepta, deq; Embaro, vide supra in Capta h. vbi de sacrificijs, ex Varino in *Σύφορος Θεσσαλων*. Piscatores nostri instrumentis quibusdam vtuntur, retibus in coli formam contextis, ligneo circulo superius ambiente os apertum: quæ nescio qua de causa vrsos appellant, *bären*: sunt autem diuersa, alia *storbären*, quibus turbatos in ripis pisciculos aut cancores excipiunt: alia nassis vimineis similia in profundum demittuntur, *seizbären*, *seuzgarn*.

Berna Heluetiæ clarissima ciuitas vrsos publice alit: eosdem pro insignio habet, quatuor pedibus insistentes, & nomen quoq; ciuitatis ab vrsō factum videtur etymo Germanico. Cæterum Sangallenses & Abbatiscellenenses Heluetiæ populi vrsō erecto pro insigni vtuntur.

Est & syluestre allium, quod vrsinum vocant, odore molli, capite prætenui, folijs grandibus, Plinius. Arcturus, genus herbæ, Hefychius, Varinus. Arction vel arcturus herba memoratur à Plinio 27. 5. & à Dioscoride: creditur autem esse quæ vulgò lappa minor, (quamuis xanthion etiam à quibusdam lappa minor exponitur) vocatur. Maior verò lappa siue bardana vulgò dicta, arcion siue prosoption, id est personata Dioscoridis existimatur: Plinius (vt ipse deprehendit) lappam boariam nuncupat. Arcophthalmus, chryfogonum: arcopus, catanancearctus dendron, sambucus, vt inter nomenclaturas apud Dioscoridem legimus. De pane vrsi, & vna vrsi, scriptum est supra in c. Branca vrsina vulgò appellata apud Gallos & Italos, (de qua lege Syluaticum cap. 87.) veterum acanthus est. Ea verò quam Germani quidam medici, Fuchsius & alij, brancam vrsinam vocitant *bärenapen*, vel *bärslap*, (alij *bärenbruch*: alij *vyngrün*, quod vino pedulo silici circumuoluta iniecta, m edert credatur: sed vinum cum fecibus prius perturbandum est, & baculo filio, vt fieri solet, agitandum.) quod hirsutem vrsinā quodammodo refert, aut etiam pedis digitorum figuram extremis ramulis ferè ternis: repit circa laxa, quibus minimis fibris adhæret, folijs ferè abletis teneris, conferctis, &c. vide Hieronymum Tragam Tomo 2. cap. 189.

Nascitur apud Lucanos animal quoddam medlum inter vrsū & suem, Galenus: vide supra in Melc A. *Αρκυμυδ*, animal D. Hieronymo memoratum, quasi murem vrsinum dicas: de quo pluribus scripsi in Criceto mure. 30 Aldabha (id est hyæna) est animal notum in Syria, colore vrsi, Andr. Bellunen. Dalac, fera similis vrsō, Syluaticus. Est & vrsâ marina, cancorum generis, sine chellis, à magno & informi corpore dicta, Aristoteli & Athenæo.

Vrsulus nomen proprium viri apud Am. Marcellinum lib. 16. & Vrsicinius apud eundem lib. 15. Vrsidius, vir apud Iuuenalem Satyr. 6. Vrsus quidam ceu vir sanctus apud Heluetios Solodorense colitur. Vrsinus monachus scripsi opus insigne de non rebaptizandis hæreticis, &c. Gennadius. In sanctorū catalogis legimus etiam Vrsicini cuiusdam, & Vrsatij confessoris nomen. Nobilis quædam familia apud Gallos originem suam à nescio quo Vrsone deriuat: quem in solitudine vrsâ quædam annis aliquot nutruerit. Vrsō quidam scriptor obscurus de somnijs & de vris quædam ædidisse fertur. Vrsula, nomen sanctæ cuiusdam virginis. Atheniensis quidam è Melite vico (tribus Oeneidis) *κάρπυς* vel *πύς*, id est sus, & arctos, id est vrsus cognominabatur, propter corporis hirsutiem, Hef. Var. in *Μελιτεύς*. Arcefiades, *Ἀρκεσιάδης*, Laërtes Arcefsij filius. Nam mihi Laërtes pater est: Arcefsius illi, Iupiter huic, &c. Vlysses apud Ouidium contra Alacem loquens. Dicitur est autem Arcefsius quoddam arco siue arctō, id est, vrsâ lactatus sit, vt fabulantur. Vera autem historia refert, Cephalum Deionei vel Deionis filium ex Arctō vxore Arcefsium genuisse, Varinus. Cephalo de liberis quærenti, deus responsum reddidisse fertur, vt cuiusq; primum obuiam factus esset, ei misceretur. Illum verò cum in Arcon mulierem incidisset, filium ex ea sustulisse, qui deriuato à matre nomine Arcefsius dictus sit, Heraclides in politijs. Est autem impressi codicis locus corruptus, vt suspicor, huiusmodi. *Τὸν δὲ περὶ τὴν χεῖρ ἀρκεῖα, καὶ τὴν ποταμὸν τὸ γεννησάμην, γυναικίαι, ἐξ ἧς ἡ Ἀρκεσίον Φερωνίωτος ἀνομοσθησάμενος λέγειται.* Ipse quomodo legerim, ex translatione apparet. Arctinus Milesius poëta, discipulus Homeri, &c. Suidas. *Ἀρκεσίον οἰωνοῦ* & Arctum Hesiodus inter centauros nominat in Apide. Habent & Germani viri proprium nomen ab vrsō sumptum, *Bernhart*, ac si Arctōsthenem dicas.

Arcturus, flumini Scythiæ Phasis postea dictus, Plutarchus in libro de fluuijs. Vrsâ, flumini apud Heluetios, vulgò *die vrsi*. *Ἀρκύων ὄρος*, id est Vrsarum mons, Cyzico imminet, sic dictus à Iouis nutricibus, (Helice & Cynofura puto) quas illic in vrsâ migrasse tradunt, Stephanus (ni fallor) alicubi. Vrsarum mons nominatus est, à nutricibus Bacchi illic in vrsâ conuersis: Vel quod locus venationi apras feras contineat, ab vrsâ fera: Vel propter altitudinem, quòd vertice suo ad Arctos sydera appropinquare videatur: habitabant autem in eo agrestes quidam gigantes, *ἀργεῖοι πνευ γηγενέες*, Varius (ex Scholijs in primum Argonauticorum Apollonij ad numerum 35. vbi additur hunc montem situm esse iuxta Cherronnesum in Propontide: legitur autem *ἀργεῖον* per o. partum, apud Varinum, Apollonium & Scholiasten, perperam apud omnes. In Propontide est insula Cyzicus cum vrbe, cuius pars iacet in plauicis, pars secus montem, qui Vrsarum mons (*ἀρκύων ὄρος*) appellatur, Strabo lib. 12. *Ἀρκίου ὄρος τὸ Ἀρκύων, ἑπ' ἀνομιμον*, Pollux: hoc est, Arctōus mons ab vrsō dictus est. Arctanes, gens Epirotica, Stephanus. Arconēsus, *Ἀρκονήσου*, insula Cariz, Stephanus: Meminit etiam Strabo. Plinius insulam vnam ex desertis circa Cherronnesum esse scribit. Cæterum Cyzicus olim *Ἀρκύων ὄρος* & *Ἀρκονήσου* dicebatur, Stephanus. Vrsâ Baluia, Piconorum vrbs Ptolemæo 3. 1. hodie Vrsbâ.

b. Parnes mons Articus aprorum & vrsorum venationem præbet, Pausan. Apud Aratores Afros ad Occidentem reperiuntur leones, vrsi, elephantes, Herodorus lib. 2. Cepsus faciem habet satyro similem, cætera inter canem atq; vrsū, Strabo. Tarando villus magnitudine vrsorum, Plinius & Aelian. *Σκύλος*, pellis vrsina, vel ouilla, aut alterius animalis, Hefych. & Varin. Harpyiæ in Thracia habent aures vrsinas, vulturum corpora, Varinus in Scylla. Os vrsi, *σῆμα* & *χάριμα* vocat Plutarchus, & pedes anteriores *χειρὸς*, id est manus. Talpa pedes habet vrsi, Suidas & Hef. Bestia quâ vidi similis erat pardo, & pedes similes vrsi, Ioannis Apoc. 13. Bestia alia similis vrsō, Danielis 7. Galli caput vrsi & aliarum mordacium ferarū hure nominant: & vrsæ mamillas, *poupes*, vel *tettes*: 70 vrsinum

vrsinum simūm, vt aprī quoq; & lupi, laiffes, Rob. Stephanus. Pellem vrsi, qui propriè apud nos loquuntur vocant *ein bür*: & eandem excoriari dicunt, *geschunden vverden*.

c. Vrsâ suos fœcus lambit, donec perfici & vocem ædere inciunt, *Ἐίστικε κινυθρῶμασιν ἀναλίσσει τὸν θρῶμασιν*, Oppianus. Cum tubam venatorum exaudierit vrsâ, è cubili prodians, *Ὁρῶ λάληκε θροῦσας, καὶ ἀπὸ δέδοραε λαυσοῦ*, Idem. Vociferatur (Rugieinus, Hieronymus) nos omnes quasi vrsi, & meditatur quasi columbæ, *Ελαίε 59*. hoc est, vltimus & geminus. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcauit vultum suum tanquam vrsus, Ecclesiastici 27. Vrsi quidem oculos hebetari, cum recens è latibulo prodierint, in c. retuli. Patras cœnabat otia Villi & agnini, tribus vrsis quod satis esset, Horatius 1. epist. Vrsâ prægnans à Gallis peculiari & venatoria locutione dicitur *vue ourle preigne*. *Ἀρκυῖλοι* dicuntur catuli vrsorum, Pollux: apud Varinū *ἀρκυῖλοι* legitur, quod minus placet. Cyclops apud Theocritum Galatæ se nutrire canit *Ἰνδεια νεβροῦς, καὶ σὺ σὺ μιν οἰσ. πρὸς αἰσῶρας ἀρκυῖων*. Inueni geminos, qui tecum ludere possunt, inter se similes, vix vt dignoscere possis, Villosæ catulos in summis montibus vrsæ, Polyphemus Galatæ canens Ouidij Metam. 13. Legitur ano 1274. Nicolai tertij Pontificis scortum vrsam peperisse, non quidem ex animalis congressu, sed propter imaginationem: concubuerat enim cum sanctissimo patre in aula in qua vrsatum saltationes atq; varia eius animalis exercitia depicta erant. Vnde Pontifex cum spem filij concepisset, frustratus pro filio vrsam accepit: commotus igitur itacundia & pudore, omnem vrsarum picturam continuo delendam curauit, Sebast. Frank.

d. Occurrat eis quasi vrsus orbatus, & lacerabo obstinatum cor eorum, Osee 13. Præstat occurrere vrsō orbato (raptis catulis) quàm fatuo (obstinato) in stultitia sua, Prouerb. 17. Tu nosti patrem tuum & vrsos qui cum eo sunt fortissimos & amaro animo, veluti si vrsâ raptis oculis in saltu sæuiat, 2. Regum 17. Sunt autem verba 20 Chusai ad Absalonem de Dauide.

e. Ferunt difficiles partus statim solui, in quo sit gruida, transfuderit lapide: vel missili ex his, quæ tria animalia singulis ictibus interfecerint, hominem, aprum, vrsam, Plinius. Taisalorum gentem turpem ac obsecræ vix flagitijs ita accepimus mersam, vt apud eos nefandi concubitus fœdere copulenter maribus puberes. Horum si quis iam adultus aprum exceperit solus, vel interemerit vrsam immanem, colluione liberatur incesti, Marcellinus libro tricesimo primo. Certè fuit, ac velut vrsas, Obiectos caueat valuit si frangeret clathros, Horatius de Arte ad finem. Hellogabalus ebrios amicos plerunq; clauderat, & subito nocte leones, & leopardos, & vrsos, exarmatos immittebat, ita vt expergefacti in cubiculo eodem, leones, vrsos, pardos cum luce, vel quod est grauis nocte inuenirent, ex quo pleriq; exanimati sunt, Lampridius. Vitoldus Lituaniæ princeps subditis suis ad eò metendū fuit, vrsi in laqueo se suspendere, parere potius quàm in eius indignationem incidere voluerint: detrectantes imperium, in futos vrsina pelle viuentibus vrsis (quos eam ob causam nutrieat) dilanandos obiectauit, eru delibusq; alijs affecti supplicijs, Aeneas Syluius. Alexander Pheræus, similiter vrsorum pellibus inuolutos homines dabat conficiendos feris, Textor. Mauri leonum, pardorum & vrsorum tergoribus velantur, & dormientes subternunt, Strabo. Ancæus Arcas humeris nunquam circumiecit chænam, *Ἀρκὸς ἀρκυῖου λαίον στένοισ ἀμπαχῶ ἐπὶ δέξιμα*, Orpheus in Argonauticis. Callisto vrsinam pellem pro stragulo gestat, Pausanias.

g. Si vrsi seu liquefacto inungatur facies hominis, intelliget & discernet quicquid audit ac legit, Rasis.

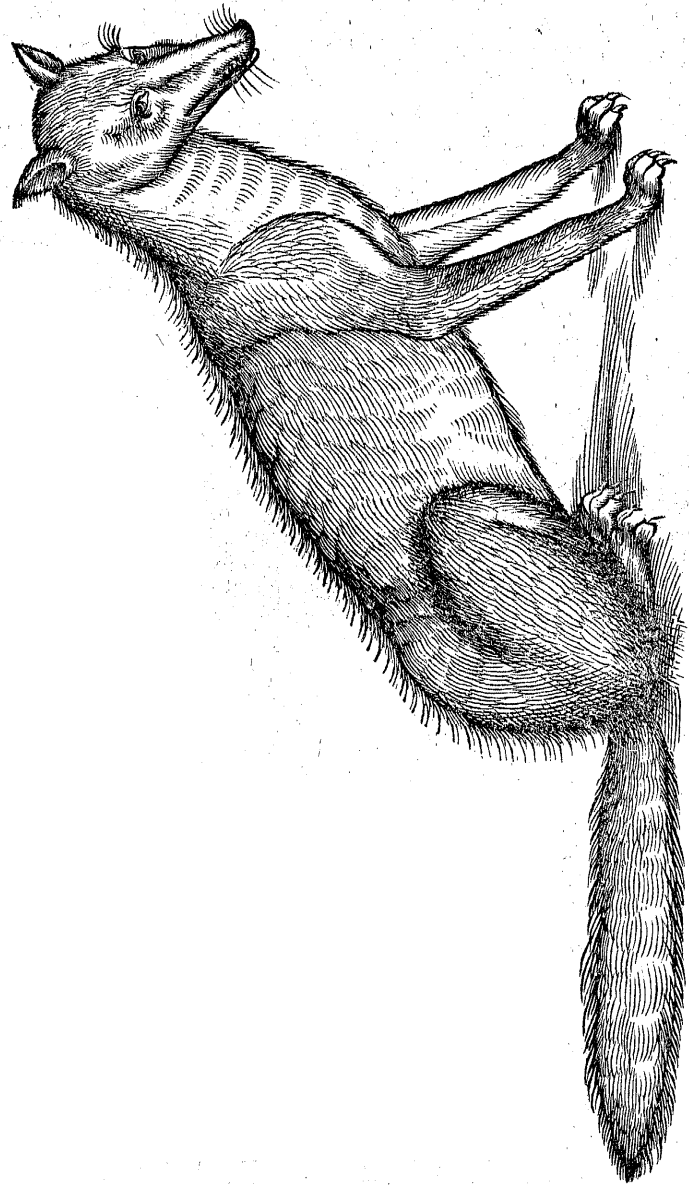
h. Hellogabalus inter diuersas sortes habuit & vrsos decem, & decem gryllos, Lampridius. Perseus rex capream & vrsam amabat, Tzetzes. Demetrius Moschouitarum legatus Romam missus, multo auditorum risu, vt erat ingenio comi & faceto, proximis annis vicinæ suæ agricolam, retulit, quærendi mellis causa in prægrandem canam arborem superne desilisse, eumq; profundo mellis gurgite peccore tenuis fuisse haustum, ac bido vicam solo melle sustinuisse: quum vox opem implorantis in ea sylvarum solitudine ad viatorum aures penetrare nequiuisset: ad extremum verò desperata salute mirabili casu, ingentis vrsæ beneficio inde extractam euasisse, quum forte etus belluæ, ad edenda mella more humano se demittentis, renēs manibus comprehendisset, & eam subito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipso, tum multo clamore concitasset, Paulus Iouius. Pascebam (inquit David 1. Regum 17.) patris mei gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebat eos, & percutiebam eruebamq; ab ore eorum, & interficiebam ipsos. David cum leonibus lusit quasi cum agnis, & vrsos similiter vt agnos tractauit, Ecclesiastici 47. Cum Heliseus propheta ascenderet in Bethel, parui pueri de ciuitate egressi, illud ebant ei, dicentes: Ascende calue, ascende calue. Is verò maledixit eis in nomine Domini: egressi q; sunt duo vrsi de saltu, & lacerauerunt ex eis quadragintaduos pueros, Regum 4. 2. Non enim 50 non poterat omnipotens manus tua immittere illis multitudinem vrsorum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas & ignotas bestias, Sapientia 11. Sanctus Florentius vrsū habuit, Textor. Legimus fuisse vrsam quampiam feritate conspicuam, magnitudine inusitata, quæ visentibus modo horrorem incuteret. Eam verò vir hic (Pythagoras) accersitam demulctamq; apud se aluit. Mox dimissurus, veluti concepsit verbis, inreuerando (vt sic dicam) adegit, nulli animantium cunctarum damno oblatione futuram. Abiens illa in syluas se coniecit suas, summaq; fide, quod inter homines quoq; perrarum est, in quod adinrata recesserat, præstitit, Cælius. Paris infans expositus ab vrsâ lactatus fertur, Varius: sic & Arcefsius Laërtes pater, vt scripsi supra inter nomina vrsorum ab vrsō sumpta. Et ecce de proximo specu vastum attollens caput funesta proserpit vrsâ, quam simul conspexi, paulus & repentina facie conterritus, totum corporis pondus in postremos poplites recollo, ardua q; ceruice sublimiter eleuata, lorum quo tenebar rumpo, meq; protinus pernicifugæ committo, summo studio fugiens immanem vrsam, Apuleius sub persona asini auri.

De Callistis filia Lycaonis in vrsam mutatione, lege supra in a. vbi de Vrsâ sydera dictum est. Iphigeniam immolandam in ceruam, alij in taurum, alij in vrsum mutatâ ferunt, Varius in *Νεοπύλεμ*, vt pluribus in Taurō retuli. Arcton oros, id est Vrsarum mons, Cyzico imminet, sic dictus à Iouis nutricibus (Helice & Cynofura puto) quas illic in vrsâ migrasse tradunt. Periclymenus Nelei fuit filius, frater Nestoris: cui à Nepruno auo concessum vt posset in quas vellet se transformare figuras, vt in vrsum, formicam, apem, &c.: vide Onomasticon nostrum.

Vrsos qui sacri, vt lupos quoque, Ægyptij eo loci sepellunt, vbi iacentes inueniunt, Herodotus libro secundo. De interfecta vrsâ Dianæ Munychiæ sacra, plura dixi in a. inter deriuata, in verbo *ἀγροδίν*. Laphria Dianæ apud Patrenses magno in ara igne excitato, apros, ceruos, dorcades, alij luporum aut vrsorum catulos, viuentes iniij-

PROVERBIA. Vrsus cum adfit vestigia quæris, ἄρκεται παράσης παύχρη ζητείς, de ijs dicitur, qui timiditate præ-
 sens negotium declinant, atq; ad alias nugas dilabuntur. Translatum à formidolosis venatoribus qui se dissimu-
 lant sensisse vrsus, & vestigia persequi fingunt quo absint à periculo, Eras. Meminit Suidas, & interpretatur, ἄρκεται
 τὴν παράσης ζητεῖν ἐπιδοπιεῖ μύθων. Fumantem nasum vrsi ne tentaueris: vide supra in D. Ex facis. Leo rugiens &
 vrsus (ad prædam) excurrans, est princeps impius populo pauperi, Prouerb. 28. Habitat lupus cum agno, &
 pardus cum hædo accubabit: Vitulus & vrsus pascunt, simul requiescunt catuli eorum, Esa. 11. Factus est mihi vr-
 sus insidians, & leo in latibulis, Hier. Thren. 3. Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, Amos 5.
 Germani si quem de paupertate, aut auaritia & parcitate notauerint, manum ab eo fugi dicunt sicut ab vrso: Er
 fugt den taapen vrie ein bär. Ἄρκος φιλεῖν ἀνθρώπων ἐκτόπως ἦν γὰρ. Ἐπὶ ὕστερον ἐρροθεῖσα αὐτῆς ἐν παραβύσσῳ, ἀνήτη ἐν ἀπικρούφῳ.
 Suidas.

DE VULPE.

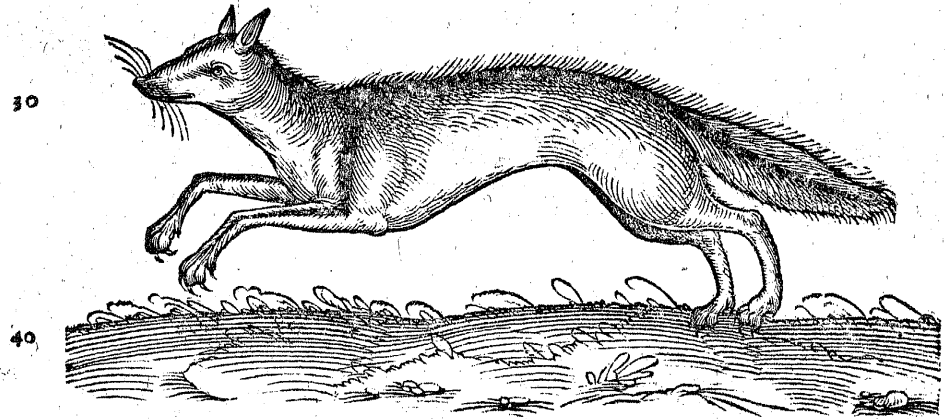
VULPES Hebraice חַיָּוִת *chual* nominatur, Chaldaice חַיָּוִת *thaal*. Nam Psalmō 63, pro *chualim*,
 id est vulpes numero multitudinis. Chaldaeus reddit *thaalata*. Arabs *ḥayyūthaleb*. Lxx. ἀλώπεκων.
 Hieronymus vulpium. Thaleb, id est vulpes, Auicennalib. 2. & Syluaticus cap. 673. Idem alibi
 chabel & calcail vulpem interpretatur, corruptis, vt videtur, vocibus pro thaleb. Chos alcalip, 70
 (lego

(lego althaleb) id est, testicell' vulpis, saryion. Idem. Galcis, id est vulpes, Syluaticus: voce, vt conijcio deprauiata
 à γαλή: quam Albertus aliquoties vulpem interpretatur, cum omnino multetam significet. Apud Græcos veteres
 ἀλώπηξ dicitur, hodie ἀλώπη. Italice, volpe. Gallice, regnard, cuius diminutuum regnardcau. Hispanice, rā, ó a,
 à rapiendo nimitum. Germanice, *fuchs*. Flandrice, vos. Anglice, foxe. Hyrice, ἡσκά.

B.

Alpinæ regiones Helueticorum plurim' habent vulpes: vbi mercatores coemptas earum pèlles in alijs ré-
 giones diuendunt, Scumpsius. Amyntas in Mursionibus, quas sic inscripsit, eam ait Caspiarum vulpium esse
 multitudinem, vt non modo agrestia stabula adeant, sed vrbes quoq; ingrediantur: nihil tamen nocentes, neque
 rapientes, sed ita cicures Caspijs tanquam canculæ adalantur. Aelianus. Vulpes in Sardinia noxiæ sunt: occidunt
 enim arletem etiam fortissimam, capram, & vitulum adhuc tenerum, M. interus. Lipos, vulpes, aliq; quadru-
 pe sum noxia, Creticus ager nasquam educat. Solinus & Plinius. Bissara, Βασσαρά, genus vulpis, Varius: ilj
 vulpem simpliciter interpretantur: vide in Philologia a. Vulpes in Ægypto minores quàm in Græcia sunt, Ari-
 stoteles. Vulpi magnitudo eadem quæ canum mediocri domus custodi. Albertus. Villos habet vrbes & atro, lí-
 dorus. Qui corporis colore admodum ruffo sunt, (συρροὶ ἄγροι,) astuti (πανόρροι) ludicantur; à similitudine
 vulpium, Aristoteles in physiognom. Vulpi color sæpe rutilus, priori tamen parte canescens, G. Agricola. &
 Albertus: raro candidus, rarius niger, Agricola. Vulpes audia in Hispania omnino abas repetitici, & à me ca-
 dinauræ locis, vt Olaus Magnus annotaur.

Figura hac est vulpis crucigera.

Sunt in Septentrionalibus syluis (inquit Olaus Magnus) Vulpes nigrae candidæ, ruberæ, crucigeræ in dorso,
 aliaq; cæteroleo colore asperæ: omnes quidem ex quo malignæ atq; astutæ. Nigræ pelles preciosiores cæteris
 æstimantur: quia Moschouitarum ptincipes frequentius his vtuntur: deinde crucigeræ, hoc est, quæ nigrae cruci
 dorso tenus à natura signantur, propter maiorem ornatum & pelliam magnitudinem: quam non nisi in matu-
 riore ætate Vulpes consequitur. Hæ etiam pelles, vt nigrae, propter commercia Moscourarum, Russorum &
 Tartarorum, magno in precio sunt. Candidæ, minoris æstimantur, & quæ coloris cærulei sunt, propter earum
 copiam, & quod pilos facilius amittant. Nigrae aliquando adulterantur, atro colore fumo picearum tædarum
 inducto. Ruberæ Vulpes omnium frequentissima vbiq; reperuntur. Germani Vulpes quædam villo den-
 tate & nigricante, à colore *Brandfuchsi* nominant: nothi *Kolerle*: sunt autem minoris pretij, & magnitudine etiam
 v. plurimum minores.

Vulpium (vt scripsit Georgius Fabricius ad me) magna sunt in coloribus differentiæ. Vnum genus notifi-
 simum, quod in regionibus frigidis nobilitas coloratur: nam in ijs, quæ ad meridiem & occasum pertinent, plagis,
 colore est cinereo, & quasi lupino, & pilos si rax habet, vt in Italia & Hispania. Hoc genus apud nos duobus no-
 minibus, propter gutturis varietatem, distinguitur: nam *Köler* appellantur, quibus guttur quasi carbonum pul-
 uere conspersum, in albo videlicet nigricans. Rursum *Buckfuchse*, qui candido sunt gutture, quod quo magis
 candet, eo est pretiosius. Alterum genus est, primo simile, sed nota insigni differens: nam ab ore per caput, ter-
 gum, cau lam re&ta nigri coloris linea ducit: it: tum per restiquum corpus & pedes anteriores, transuersa: ita vt
 vtraque crucis exprimat similitudinem, vnde & nomen illis est *Kreutzfuchse*, quali crucigeræ. Guttur hoc genus
 nigriore est, & ex alijs ad nos importatur regionibus. Tertium genus est, quod colorem isatidis vel gnadi, aut
 cæli sereni refert, *Blauvufchse*, qui color & equis nomen indidit, *Blauvufchammel*: sed is color in vulpibus multo
 diluitor. Vulpes pili rutili capiuntur apud nos, *Brandfuchse*: candidi, vt & cerui & vrsi candidi, in Suetia & Nor-
 uegia, licet rarius: nigri, in Vuolocha, vt auctor est Sigismundus Liber. Crucigeræ vulpis picturam, beneficium
 Valentini Gauij, viri tul amantissimi accitior, qui etiam bonam huius descriptionis partem soggessit, Hæc ille.

Vulpium pelles nigerimæ, nuper à mercatoribus in Galliam allatæ sunt, ed vsum vestium non vulgarem,
 sed alia re admirabiles. Quippe rariissimæ, & quasi ordine dispositis pilis candidis, singulatis variæ, Sca-
 70 ligeræ.

Ad Vulpes in Moscovia capiuntur vulpes nigrae & coloris cinericeae nigrae quidem in Vlyug provincia abundant, Sigismundus Liber.

Mosconis rarissimas & delicatissimas in usum pileorum nigras vulpes prolicat, quarum aliquando pretium, cum pulchritudine sunt, viginti & triginta florenos excedit, Io. Bonat liber Baro. Circa montana Helvetiae, vt audio, vulpes extensis maiores ac meliores habentur.

Serpentes, simiae & vulpeculae, & quaecumque mala machinantur, exilibus (angustis) sunt oculis, λεπτον ὀφθαλμοῦν: ones autem & boues, & huiusmodi simplicis ingenij, aspectu amplo, Adamantius. Teutones cum bonum & generosum equum depingunt, diuersorum animantium virtutes in eo coniungunt, & ex alijs quidem animalibus alias ei attribunt, ex vulpe vero aures breues, caudam longam, gressum lenem: alij, bonos oculos, & caudam pilosam. Vulpi (mari) genitale osseum est, Aristoteles, Plinius. Albert. Cauda magna & villosa, Albertus. 10 Boum caudis longissimus caulis, & c. vulpibus & lupis villosus, Pin.

C.

Vulpes animal est calidum: nam & mortui pellis calefacit, Albertus. Mihi quidem dubium non est, quin calidit temperamenti hoc animal sit, cum canum & mustelarum maiorum naturam referat, & odorem grauem exhalet: adipem etiam eius calcare constat, & oleum in quo vulpes tota decocta fuerit.

Gannire proprie de voce vulpium dicitur, auctore Donato: sed transfertur etiam ad homines, & vsurpatur pro eo quod est obstreperare, & veluti vapulantis vocem emitere. Quid ille gannit? quid vult? Terentius Adel. 20 Hinc gannitus. Namque haec (Nereis) in eodem spectata littore est, cutus morientis etiam gannitum tristem accole audiuere longè. Gannit (Gannit, codices impressi) odiosus omni toti familiae, Plautus vt citat Varro de lingua Lat. Fallax vulpecula gannit, Author Philomela. Pates vltulare lupos, gannit fagaces Vulpeculas, Mantuanus. Latrando & vltulando vulpes canem imitatur, cum irascitur aut dolet: alia verò gannit, & immurmurat blandè, vt cum petit aliquid, si domi alatur. Latrat vt canes, (vt catuli canum, secundum alios) & gannit in fame, Albertus. In fame praè angustia latratus eorum imitari dicitur, Constantinus. De minoribus feris, vt sunt vulpes, thodes & lupi, ὄλεπτες & ὀρέσθαι, id est latrare & vltulare dicitur, Pollux. Varinus tamen ὀρέσθαι de lupis, canibus & leonibus in fame vltulantibus, dici scribit: & de alijs quae proprium suae vocis vocabulum non habent. Nostri etiam vulpem latrare dicunt: der fuchs bilt, trabi, rayet. Ceruum alunt sibi timere à gannitu vulpium, Albertus. Vulpes animal solerti auditu, in Thracia amnes gelatos lacusque non nisi ad pastus itura redituraque transit: obseruatum eam aure ad glaciem apposita coniectare crassitudinem gelu, Plinius. Nugantur quidam è vulgò tam acutè audire vulpem, vt nescio quam herbam crescentem percipiat.

Vulpes, lutra melis subeunt caernas: sed egrediuntur ad pastum capeffendum, etiam hyberno tempore, Ge. Agricola. Cauernarum suarum, Oppiano teste, plura facit foramina & multifores aditus, Ἐπιπύλους δὲ ζωσσε δόμους, τρυφῆς τε καὶ κλάσας. Τηρόν ὄντι ὀφθηλίων, vt minus facile à venatoribus illaqueari possit. Melis foueam occupat, aluo in eam exonerata, vt dicam in D. Aristomenes Messenius à Lacedaemonijs captus, per cauernam latomia-ram euasit, angustos vulpium aditus secutus, Plinius. Ego cum domi aliquando vulpem alerem, saepius obseruauit iacentem in ventre pedibus posterioribus rectà retro extensis, ac si homo in ventre iaceret, quod & cuniculi faciunt: facile autem est conijcere eas huic extensioni apta crura ideo à natura accepisse, vt facilius per angustos & oblongos terrae meatus penetrare eis liceat.

Lepores & vulpes per aestatem noctu progrediantur, Tardius, Vulpes & capreoli etiam nocte cibum quaerunt, Cardanus. Vulpis oculi noctu splendent: vt scripsi in libello de Lunarijs.

Vulpes animal ferè omnium est. Syluestres mures venatur, Aristoteles. Sunt qui mures à cauis spiritu à vulpibus extrahi & deuorari affirmant. Vulpes edit carnes, & muribus sicut catus insidiatur: cuniculos etiam & lepores capit, rapitque gallinas, Albertus. Nec vulpes nec aliud animal gallinas continget, si gallinis sub ala ruta syluestris suspendatur: & multò magis si vulpis aut felis fel cibo admixtum exhibueris, vt etiam Democritus confirmat, Cornarius in Geopon. lib. 14. Andreas à Lacuna in Graeco codice excuso, & suo manuscripto, hac legi negat: Inferius tamen capite de turribus eadem ponit, ὀφθηλίων eo in loco non gallinas, sed aues simpliciter exponens. Gallinaceos autem non attingi à vulpibus, qui lecur vulpis aridum ederint: vel si pellicula ex eo collo inducta, galli inierint: similia in felle mustelae legitur, Plinius. Per hyemem esuriens, si vna in vitibus non inueniat, aues & catulos leporum astatè capit, Oppianus. Vide plura mox in D. qua astutia animalia quaedam capiat. Paucis vna cura debetur, vt incubantes per agrum saeminas, quae hoc passim faciunt, à vulpe custodias, Palladius. In Asia multis locis vinum sine iugo ministrat vinea, quae saepe vulpibus & hominibus sit communis, Varro. Apud Theocritum Idyllio primo puer quidam vineam custodit, Ἀμφὶ δὲ μιν ἀπὸ ἀλώπεκος: αἰ μὲν ὄν ἄρχουσι. Φοιτῆ, σινομήλιαν τῶν τεύχεσσι: αἰ δὲ τῆν πηροῦν. Πάντα δόλον τέχνησιν. Tam facile vinces quam vulpes pyrum comest, Plautus in Mustellaria: de re factu proclui, quod nihil negotij fit vulpi dentatissima pyrum edere, Erasmus. Vulpes necant amygdalae amarae, item apocynon: Vide plura in E.

Animal est foetidum, etiam à posteriori parte (praesertim) imminente mortis periculo, Liber de nat. rerum. Ore & ano foetet, Albert. Hic olidam clamorosus ages in retia vulpem, Martialis.

Vulpes superueniens coit, Arist. Atqui recentiores aliqui obscuro auctore ex Aristotele citant haec verba, 60 Vulpes coit ad terram proiecta, (in quibus verbis vulpem eos pro se seu cato posuisse conijcio.) Vulpes eo eunt in latera proiectae, matremque foemina amplexa, Plinius.

Quadrupedes (vulpes) pleraque perfectos edunt partus, paucae inchoatos: in quo sunt generè leaenae, vrsae, & vulpes, Plin. Multifidae quae pariunt imperfecta, omnes multiparae sunt: quo fit vt partum adhuc recentem alere possint, auctum iam adeptumque magnitudinem nequeant: quaedam enim ex ijs catulos inarticulatos prope modum pariunt, vt vulpes, vrsa, leaena, & alia nonnulla: sed omnia ferè caecos: vt ea quae modo dixi, atque etiam canis, lupus, thos, Aristot. Et alibi, Vulpes, inquit, parit caecos, vt vrsa, atque etiam infirmiores: parturientis ita fecerit, vt raro grauidè capiat. Cum partum adiderit, lingua lambendo refouet & concoquit: parit cum plurimos quatuor. De leonis partu singulari, vulpis multiplici, apologum Aesopi in Leone c. recitanti ex Caesio. Vulpium catulos saepe rapiunt milui, vultures, aquile, Mich. Herus.

Coeunt

Coeunt animalia etiam, quorum genus diuersum quidem, sed natura non multum distat, si modo par magnitudo sit, & tempora aequant grauiditatis: raro id fit, sed tamen fieri & in canibus, & in vulpibus, & in lupis certum est, Aristot. Ex vulpe & cane Laconici canes gignuntur, Idem. Et alibi, Ex vulpe & cane primi foetus communi generis vtriusque specie generantur: sed tempore procedente diuersi ex diuersis proueniunt, demum forma foeminae (scilicet primae genitricis suae) instituti euadent. Laconicos canes è vulpibus & canibus primum natos & alopecidas dicitos alunt, Pollux. Vide in Canibus mixtis. Eisdem aliqui cynalopeas vocant. Ἐθνοῖς ἀλωπεκίδης, Hesych. Varin. Papio (id est, hyæna) animal videtur ex lupo & vulpe compositum, Albertus. Vulpes coit cum martorello Saluedensibus.

10 Vulpes agra refinam pineam vorat, vnde & valetudinem recuperat, & vita fruitur longiore, Albertus & Liber de nat. rerum. Vulpes & mustelas rabiem incurere dicunt, Auicenna. Caetera (praeter canem) animalia, vt lupi, vulpes, &c. rabie afficiuntur aetate potius quam hyeme, Ponzetus. Vulpes rabiens eadem incommoda infert quae canis rabidus, Albertus. Quemadmodum quaedam plantae humoris proprii penuria tabescunt, quaedam alieno suffocantur: ita & capilli iuocorum paucitate corrumpi solent: ac humidi quidem paucitate caluities, prauitate verò alopecia & ophiales generantur, aegritudines nihil specie, sed figura tantum ac nomine differentes: ophiales enim in parte quam obidet capitis, formam serpentis describit: alopecia autem sic appellatur, quod id morbi genus in vulpibus frequentissimum esse tradatur, Aëtius. Alopecia, vitium est quo capitis & barbae pili defluunt, per metaphoram à vulpe, quae vbi intixerit, locum sterilem facit, ita vt herba illic nasci non possit, & si quae nata erat illam exiccat, Varin. Ἀλωπεκία, (lego Ἀλωπεκία,) morbus capiti: scribitur 20 etiam per diphthongum (ei scilicet in penultima,) Varinus. Ἀλωπεκία (malim ἰδία vel ei in penultima) φιλώσις περιχῶν ἀπερθεσίσις, ἡ δὲ καλεῖται φιλώσις, Pollux. Eundem morbum inuenio alopecia in dicti, Caesii. Alopecia vulpium ferè morbus est, quoties in humano capite areas & glabretae capillus deciduas facit, Hermolaus. Vulpi caput (iccur, Mich. Herus) aliquando nimium incalcescit, praesertim aetate, & curatur sanguine ad superficiem fluente & vlcerante pellem: quare pili tum temporis defluunt, Albert: & pelles captarum aetate inutilia habentur, Mich. Herus. Alfasafes est animal generis ceccarum (id est ricinorum) quod canibus, bobus & vulpibus adhærens sanguinem ab eis exugit, Andr. Bellunen. Vulpes facis iustam aetatem consequitur, Stumpfius.

D.

Vulpes astutae, maliciose & callidae sunt, Aristot. Homines colore admodum ruffo maligni (πονηροί) iudicantur, argumento vulpium, Idem in Physiognom. Adamantius vulpis ingenium dolosum esse inquit. Animal est odio dignum propter rapinam, despectum propter infirmitatem, incautum suae salutis dum insidiatur alienae, Ambrosius in Hexaemeron. Mihi quidem eodem fermè ingenio videntur praeditae vulpes, & mustelae, praesertim maiores, vt martes, istis, &c. Prouerbia aliquot à vulpis calliditate nata. Vulpe pellace benignior, Vulpes annofa haud capitur laqueo, Vulpes non iterum capitur laqueo, Vulpinari cum vulpe, Vulpina pyllis asuenda si leonina non sufficit, referam in h. inter prouerbia. Οὐροῖς ἀπέναντι ἀλωπεκίων ἵκελοι, Pindarus in Pythijs: hoc est, Vulpium planè moribus similes. Est & marina vulpes, piscis sic dictus quod d similitur vt terrena fraudulenta & solers sit animal. Vulpinus, id est astutus animus ne quid molitur mali, Plautus. Fraus quasi vulpecula, vis leonis videtur, Cicero i. de Nat. Complures apologi ex vulpis calliditate conficti, Aesopi & aliorum nomine leguntur. Scripti sunt libri duo lingua Saxonica de vulpe Reineca, vt auctor appellauit, ingeniosum admodum & praclarum figmentum, in quo artes aliciae multiplices, & fraudulentorum hominum actiones astute sunt expressae fabulis animantium. Vulpes autem improbissima, nulli verè amica & ex animo beneuola, omnibus humana & affabilis, cum omnes fallat & euerstat, primum tamen locum dignitatis atque bonorum obtinet Georg. Fabricius. Astutam vapido seruus sub pectore vulpem, Persius Sat. 5.

Vulpes Caspia tam numerosae sunt, vt non modo agrestia stabula adeant, sed vrbes quoque ingrediantur: nihil tamen nocentes, neque rapientes, sed ita cicures Caspijs tanquam caniculae adulantur, Amyntas apud Aelianum.

50 Vulpes in Arabia (inquit Scalliger.) & Syriae Palaestina, pilo foedo, audacia insigni, vespere mutuis vltulatus quasi signo dato ad nocturnam conditam praedam conuenire. Gregatim praedari. Omnia surripere, etiam calcamenta, atque in sua iustria comportare. Ergo incolae, incolarumque monitu viatores, auditis earum gannitibus, colligere vasa ex agris ac locis apertis. Nihil enim tutum esse. Haec cum ex quodam Regulo accepissem: vna, qui in eodem fuerat comitatu, negabat esse Vulpes: sed Lupos esse haud magno corpore: neque foedo pilo, sed colore luteo nitido. Haec ille. Nos haec animalia nec Vulpes, neque Lupos, sed Hyænas esse supra ostendimus.

Intimas cauernas, quae multos habeant exitus (ἐπιπύλους δόμους) procul inter se distantes incolit, ne citè cum exitum vnaque positus venatorum insidijs comprehendantur, Gillius ex Oppiano.

60 Habitat in foueis, quas ipsa tamen non parat, sed à taxo, id est mele effossas dolo occupat. Illo enim absente, aditum suo excremento inquinat. Reuerfus ille, foedi odoris impatiens, foueam suam deserit, quam mox vulpes inhabitat, Isidorus. Saepe in melium cauernis vulpes effossa comprehenditur, Alber.

Lupus contactu scillae conuellitur: vnde etiam vulpes propter lupos latebris suis scillas apponunt, Zoroastres in Geopon. lib. 15. Gillius aliter vertit, nempe vulpes in luporum cubilia folia squilla imponere, quod non probò: non enim tam studioso lupo nocendi, quam suos tuendi catulos vulpes est: & cum à lupo occidatur, non est verisimile eam sponte ad cubile eius accedere. Turtur in nido suo, ponit folia squilla, ne lupo pullos eius incurset, Ambrosius turturi hoc adscribens, quod Zoroastres vulpi, non aetè vt videtur: lupum enim vulpibus insidiari constat, turturi aut caeteris aibus non item.

Vulpes pulicibus infestata, stipulam (manipulum) foeni quod inuenit mollissimum, aut pilos ore continens, paulatim à posteriori parte in aquam se mergit: cauda primum immissa, deinde reliquo corpore, vt pulices aquam

aquam fugientes ad caput ascendunt, quod & ipsum postremo paulatim immergit, ita ut pulcres in stipulam aut villum quem oret tenet, colligantur: quo tandem in aquam proiecto fugit, Albertus auctorem citans Iorach. In Thracia locis rigentibus & vulpes, animal aliòquin solerri auditu, amnes gelatos lacusq; non nisi ad pastus iturè redituraeque transeunt. Obstratum, eam aure ad glaciem apposita, coniectare crassitudinem gelo, Plinius. Thracas congelatum flumen molientes transmittere, vulpem, Plutarchi (in libro Vtra animalium &c.) testimonio, præmittunt, glaciè indicem, quantum firmitatis habeat: ea enim pederentim & moderate gradlens, aurem admouet: ac si ex strepitu confluentem non multo infra ferri sentit, statim coniectura affequitur, frigidibus fluitum non bene penitus congelasse, sed tenuem & infirmam glaciem existere, itaq; regreditur: sin subterlabens aqua non admurmurationem facit, confidenter transit. Quod quidem ipsum non acrem bestia sensum dicimus esse: sed ex sensu ratiocinationem. Sic enim vulpes colligit, ipsum strepere motu præditum est, quod autem motum habet non gelu constringitur. Itemq;: Quod aqua non glaciat liquidum est, quod autem liquidum, facile concedit, Gillius. Eadem alibi Aelianus scribit, ut Gillius vertit. Aure prius ad ripam humi adposita, ferentatem itineris explorat, Volaterranus ex eodem.

Vulpes in omnes hostes suos infestissima est: neq; modò contra canes, sed & cum feris robustioribus, & cum venatoribus (canibus venaticis, Oppianus) molitur pugnare. Neq; solis bestiis terrenis, sed etiam aquaticibus, & volatilibus mille insidias comparat, Gillius.

Vulpem bestiam improbam poëtae & fraudulentam appellare solent. Sedet improbus erinaceus terrestris & infidiosus: nam ut vulpem is vel audierit, vel viderit, os contrahit, pedesq; comprimit, & se totum in globosam formam concludit: illa autem cum hunc sic in arctum contractum comprehendere non quit, in eius os vrinam reddit: hic vel ex contractione, vel ex vulpis fraude spiritu intercluso suffocatur, Aelianus. Et alibi, Vulpes fraudulentum animal, insidias hoc pacto in erinaceos terrenos molitur, ut cum eos rectos, quod à morfu vulpinum imperum spinis prohibent, expugnat non queat, ipsos summa cautione oris leniter & caute primum euerrens, supinos constituat, deinde & laceret, & quæ antea essent formidabiles, exedat, conficiatq;. Vide plura supra in Echino h. in proverbio, Multa nouit vulpes, sed echinus vnum magnum. Anates feræ lacus nostri noctu sepe tranfluant ad vicinum fluuium, tanquam tutiores illic à vulpibus & lutris, vt audio.

Vulpes cum dolosa sit, aliquando cum lepore (vel cuniculo, Ge. Agricola) se velle ludere simulat, & (incantum) apprehensum deuorat: quamobrem vulpem conspectam non minus quam canem fugiunt, Albertus. Quæ admodum à vulpibus lepores noctu continua persecutione defatigati, & subinde à quiete, quam vbi aliquantisper cursu præuenire appetunt, exturbati, tandem capiuntur, ex Aeliano recitauit in Lepore v. Lepores frequentiores sunt in insulis, quod ibi vt plurimum nec vulpes sunt, à quibus ipsi cum catulis occiduntur: nec aquilæ, quæ montes magnos sæpius quam paruos frequentant: nam parui plerunq; in insulis sunt, Xenophon. Mures etiam in aruis & pratis à vulpibus astute capiuntur.

Cum autem greges subuolantes videt, humi strata iacet, simul & oculos claudit, & rostrum in terram deponit, & animam continet, & prorsus vel dormientis, vel potius extinctæ speciem similitudinemq; gerit. Cum autem eam sic ad terram abiectam aues despiciunt, mortuam arbitrantur, gregatim delabuntur, in eaq; scissantes tanquam illudunt: at vulpes eas ad rostrum appropinquantes ore hiante atq; imminente, deuorat, Gillius ex Oppiani de piscibus lib. 2. vbi ille ranam quoq; piscatricem simili ferè actu pisciculos captare dixerat. In fame aliquando insidiosè mortuam se simulans lupina iacet, spiritu compresso exertaq; lingua: quo viso aues tanquam ad cadaver accedunt, & incautè corripuntur. (sic & pardus simias mortuum se hagens, caprat) Albertus, Constantinus, Ge. Agricola. Eadem scribit Mich. Herus, sed addit vulpem priusquam ita se respiciet, in argilla rubrà volitari iniquitatq;, vt vulnerata & sanguine cruenta appareat, & quod vbi ita iacentem viderint corui, cornices, & aliæ aues præsertim rapaces, gaudentur, vna saltem ex eis. Mustela aues iugulat vt lupus oues, & pugnat cum serpente, illo præcipuè qui mures venatur, Aristor. de hist. anim. 9. 6. Albertus imperitè eo in loco galenè interpretatur vulpem, & eadem de vulpe scribit. Er rursus alibi de mustela syluestris genere, quod vulgò putorium, nostri illiusum vocant, scribens: Non comedit (inquit) de gallinis, nisi prius omnes aut multas iugulauerit, cuius ingenij etiam vulpes est, & animal quod dicitur feyton, (id est mustela.) Vulpes communis est hostis pauonum, columbarum, & omnium ferè auium, Stumpsius. In ea maxime nocet hominibus, quod caput anseres, anates, gallinas, in quo tamen eam parcere dicunt domui viciniori iuxta quam versatur, Idem. Gallinas noctu clam ingressa in casas, prehendit & asportat, Georgius Agricola. In Ponto sic oridas venatur, vt & sese auertens, & in terram abiciens, tanquam auis collum, sic caudam extendat: ex autem hæc insidiarum in tractu seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt: illa vero se vertens nullo negotio capit, Aelianus interprete Gillio. Sed aliter ex eodem Volaterranus transtulit, non rectè vt conijcio, adseribam tamen, Orides (inquit) in flaminibus (περὶ τῶν ἰσθμῶν) legit pro Ἰσθμῶν) decipit, sese vni ex eis fessè ad similians, ille superuolant, vulpes conuersa statim inuolat. Tum vero secundum fluuiorum ripas gradlens, paruulos pisciculos callide exceptat: nam caudam in aquam deijcit, in quam innantes densis pilis comprehenduntur, quod quidem ipsum vulpes sentiens, caudam ex aqua remouet, & repente se in aridum subducens eam excutit, pisciculi excidunt, atq; ab ea deuorantur, Aelianus interprete Gillio & Volaterrano. Vulpes in exuperantiam inflatæ tum malitiæ, tum fraudis progreditur nihil vt non malitiose, & dolose agat: Cum enim vesparium refertum esse animaduertit, retrorsum eò accedit, atq; tota à vespeto auersa, ab aculeorum sanè vulneribus declinans, in cellas vesparias immissa hirsuta cauda, eademq; bene pilosa, vespas concutit. Cum autem vespertini circumuestitum spissis pilis caudam impetentium referta est, tum eam ipsam vel ad arborem, vel ad parietem ad maceriemue allidit: Itaq; multa caudæ attritione his extinctis, in reliquos inuadit, perindeq; eas vt primas interimit: lamq; reliquas cæteras ab aculeis intelligens inopes esse, os in vesparium abiciens, id ipsum vorat, Aelianus interprete Gillio. Transtulit eadem aliter Volaterranus his verbis: Vespertinum quandoq; multitudine vexata, sese in cauum condit, extante cauda: circa quam vt illas certatim occupatas, villosq; densò implicitas animaduertit, egreditur,

egreditur, atq; ad murum siue arborem perficando obterit, extinctasque depascitur. Quibus verò astutis vtatur cum in venatione vrgeret à canibus, sequenti capite explicabimus.

Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis, cum vulpibus pugnatè certare audio, Gillius. Vulpem inuadit circus accipiter, quia carne viuat, Aristor. Vulpes hostis est circi, Philes. Vulpi inimicus est æsalò: ferit enim pilosq; eius euellit, occiditq; catulos: vncis nanq; vnguib; est. Vulpi amicus coruus est: pugnat enim cum æsalone: vnde fit, vt huic cum ab illo percutitur, auxilietur, Aristoteles & Aelianus. Aefalon vocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli in festantur à vulpibus. Inimicè hæc catulos eius ipsamq; vellit: quod vbi viderint corui, contra auxiliantur, velut aduersus communem hostem, Plinius. Quamuis autem diximus coruum esse amicum vulpis, & comorari eos, tamen hæc non est vera amicitia: nam vulpes (aliquando) insidiatur præde coruorum: vnde fabula illa Apuleij celebratur de vulpe blandiente coruo, & ad cantum inuitante: illo vero canente, offam carnis ab ore eius elapsam vulpes rapuit. Auicenna etiam scribit, se vidisse à rege Efcony de regione quæ vocatur Via, coruum & vulpem in vnam causam coniunctos fortiter pugnasse: ita vt à vulpe morsum corui caput sanguinem emiserit: & coruus vnguib; labia vulpis aded constringeret, vt hircere nequirit, validè eam interim rostro feriens, Albertus.

Πλάταρος ἐν Πυθίῳ Καρμίνῃ 4. de laudibus Melissi: quem laudat tanquam hominem leoni fortitudine similem, calliditate vulpi: quæ aquilæ etiam aduersus se impetum & strepitum aëre se respiciens sæpius irritu fecit. Vel sic, Audacia Melissum leoni, vafricie vulpi comparat: quæ irruentem in se aquilam supina excipit, pedibus tum se defendens tum illam qua potest lanians. Videtur autem inuere hominis in lucta scientiam, qui iacens etiam & supinus, volutatione & agilitate aduersarium vicerit, Scholia. In regionibus quibusdam ad Septentrionem remotis aquila parit & incubat in pelle quam vulpi aut lepori detraxerit, vt scribit Olaus Magnus.

Vulpes ardeolam nocte inuadit, Aristor. Amici pauones & columbæ, turturæ & pittaci, merulæ & turdi, corni & ardeolæ, contra vulpium genus communibus inimicitijs, Plinius.

Vultur quoq; vulpem deprehendit, Obscurus, quidam Aristotelem citans. Vulpes inimicè sunt miluæ, Textor: fortè quia vtriq; rapiunt gallinas, Stumpsius. Vulpes & Nillangues dissident, Plinius. Vulpes lupus inuadit: nutritur enim carnibus, Aristor. Vulpes etiam cum serpente amicè viuat: ambo enim cauernis gaudent Aristor. Quid faciendum vt gallinacè à vulpibus non attingantur, in c. iam dictum est.

30

E.

Canes non assuecunt agitare vulpes: id enim non mediocre vitium fuerit, & cum oportet, nunquam prestò adfuit: sed in diuersos saltus educto, vt & canes venandi, & ipse regionis peritus euadas, Xenophon: iudicat autem leporum capturam venatico studio quàm vulpium digniorem.

Hic olim clamorosus ages in reia vulpem, Martialis. Lepus & vulpes canum metu exhorrescunt, atq; interdum vel sola canis latrans denunciantione ex loco vndiq; septo, vepribus ex dumetis vestito excitantur, Aelianus. Vulpes vsq; aded versuta est, vt nullis dolis, laqueis, aut retibus facile capiatur: sua enim astutia tum aliis euadere, tum reia & laqueos morsu abscindere solet. Quamobrem canes in eam multi pariter immitendi sunt: quamuis ne illi quidem eam absq; sanguine, vtcunq; validi, domare possint, Oppianus. Velocibus canibus capiuntur vulpes vtcunq; in fuga sagaces, Crescentienfis. Animaduerendum est si vulpes à canibus agitentur, vt ventus à venatoribus inspicatur: quam vento (contrario) quasi impelli ad cursum vulpes videantur: quo fiet vt nec calliditate astute, nec pernicitate euadere à canum moribus quin capiuntur discerpanturq; possint. Si vero capreae ceruicæ fuerint, ad venti (secundum) statum canes collocandi sunt, Belisarius. Canem insectantem vulpes cauda hæc & illac per ipsius rictum ducta, eludit, Albertus & Ge. Agricola. Hinc verbum νεβριωμένην ductum quidam putant, pro eo quod est illudere, adulando decipere, vt pluribus dixit Simia a. Vrgentibus à tergo canibus caudas suas lotio perfundunt, hisq; insectantium propius canum ora diuerberant: qua molestia affecti canes insectari desistunt, Textor. Oppianus vulpem ceu bestiam bene dentatam, contra feras se maiores & canes venaticos etiam pugnare scribit. Iucundum aliquando sui speculaculum præbet in procerâ arbore deprehensa. In ea enim (inquit Blondus) tanquam in arce oppugnati solet: cum neq; ignem timeat, nisi pars proxima ardeat: plerunq; etiam acutas cuspides non fugiat, & perfodi potius sustineat quàm in turbam canum descendere. Tandem verò descendere coacta, impetu quodam instar fulguris deijci solet in numerosam canum cohortem, vt sagacissimos lancet, & à præstantioribus dilaceretur, Hæc ille. Circa vulpium venationem suis ac proprijs locutionibus venatores nostri vtuntur, quales sunt: *Em garn vwindt gestelle, Der fuchs vwindt von dem strick mit den hunden gehetzt, in das garn gehetzt, er schlägt oder von den hunden erwürgt.* Canes quidam exigui apud nos *lochhündle* vocantur, id est cauernarum caniculæ: subeunt enim vulpium ac meliorum cauernas, & moribus ad exitum cogunt. Canis vulpem in locum subterraneum secuta, in Orchomenis Bœotia, cum latrandò ingentem fonitum excitasset, venatores aditum effracto ingressi, locum queadam per foramina illustrari, & nescio quæ intus latentia viderunt, ac in vrbem regressi magistratui nunciauerunt, Aristoteles in Mirabilibus. Lupi & vulpes dentibus lacrant castes, vt non item, Plutarchus de causis naturalibus 28.

60

Et laqueo vulpes, & decipe cæcæ foinas, Calentius. Laqueis capiuntur vulpes & lepores cum per aliqua foramina introire solent in loca clausa, quod ducibus fit modis. Vno, cum laqueus annectitur ad aliquam petricam plicatam, & aded validam vt feram collo captam in altum eleuet ac suspendat. Altero, cum prope laqueum est fortis canolus stringens laqueum ferè, caput impediens etiam ne ipsa laqueum rodere possit, Crescentienfis 10. 31. Vulpes cauernæ suæ complures facit aditus inter se distantes, *μη μιν ἰσχυροὺς ἀνίχτες. Ἄμφι βύρη λαχόμενες τῶν βροχιδίων ἀγνοῦται*, Oppianus. Pedicæ siue laquei genus quo lupi vulpes & melis capiuntur, Galli hauserped nominant. Audio qualdam pedicis captas, crus itretitum aut vi extrahere, aut morsu sibi amputare, & ita rripedes euadere. Reti quod arolum vulgò vocant, capiuntur vulpes, si gallina noctu ponatur in medio: debet autem validius fieri pro vulpibus & aquilis, quàm alijs auibus, Crescentienfis 10. 22. Sagaciores oportet esse venatores in decipiendis vulpibus quàm cæteris animalibus: quoniam facillimè præcipiantur, & cursu præstant

70

præstant canibus venaticis. Occulta itaq; conficiuntur vincula in sepibus & dumetis, quæ transgredi solent vulpes, præcipue dum pullos gallinaceos requirunt: his enim detinentur: sed ipsæ se extricant, nisi velox castos ad fuerit, ut primum aliquam comprehensam animaduertit, Blondus. Parantur & decipulæ quædam aut machinæ, aut inter cæteras genus quoddam arcus quod Germani appellant *fuchsbogen* oder *selbsgeßchoss*, hoc est arcum automaton: qui à fera contactus, sagittam ei immittit. Decipulis aut foueis capta, spiritum continet, & mortuam te simulat, si forte sic minus curata effugere possit, Mich. Herus. Vulpes & lupi præcipue capiuntur quadam tela ferrea, quæ circa se multos habet ramplones acutos: & ipsi habent circa se annulum prope se vbi annexi voluuntur, ad quem annectitur frustum carnis, &c. Crescentienfis 10. 32. ut recitauit in Lupo E. Er rursus 10. 35. Vulpes (inquit) in caueis (foueis) suis capiuntur hoc modo. Venator habeat alueare apum, sed longius & angustius, quod ab vno capite paucis filis ferreis claudatur, ab altero habeat hostiolum internum ex parte superiori præparatum, ut possit intus elcuari superius ita ne foras exeat: hostiolum hoc descendens superius eleuatum, permanet cum virgula parua. Hoc instrumentum ponitur in fouea vulpis, cum præcitur ipsam in ea esse. Ponitur autem hostioli pars in parte intrinseca foueæ, cæteri q; aditus foueæ, qui plures esse solent, diligenter claudantur. Itaq; vulpes exitura, in alueare intrat, non metuens filis exilibus se impediendam: sicq; virgulam secum trahit, & hostiolum cadens eam concludit: quæ retro cedens magis claudit ac firmat. Venator autem quodcumq; veniens, (quo potest modo vel interficit sic captam vulpem:) vel si liberit eum alueari supra puteum aut vas aliquod profundum portans, aperto hostiolo immittit, Hæcille. Pro lupis, vulpibus, leporibus, & cæteris feris ac canibus, & porcis intrantibus & vastantibus vineas, fouea quomodo fiat pluribus describit Crescentienfis 10. 33. Lepores & vulpes quomodo Indi venentur, lege in Aquila E. ex Aeliano. Quomodo lupi & vulpes alliciantur à venatore catum mortuum post se trahente, &c. cum comite venationis qui feram si quæ iam intra teli iactam accesserit, fecerat, dixi in Caro E. item in Lupo.

Vulpes autem si ederint amygdalas amaras, nec contingat è vicino aquam lambere, mori, Plinius. Vulpes si cum aliquo (cibo) amygdalas am. ederint, enecantur, Dioscorides & Auicenna, & Serapio. Marcellus Vergilius historiam scribit felis, quæ post aliquot amygdalas am. deuoratas, intra horam perierit. De muribus etiam ferunt, post arsenicum & alia quædam venena, nisi superberint, certius morituras, alij negant: vide in Mure E. Vulpes accipimus amaris amygdalis estatis interire: nos vulpeculam aloë cum carnibus deuorata, vidimus extinctam, Seallger. Apocynon in adipe canes, lupos, vulpes & pant heras necat, Dioscorides. Vide plura in Cane C. Faba lupina seu marcillum datum in adipe, necat canes, lupos, vulpes & vrsos, Arnoldus: apparet autem eum Dioscoridis de apocyno verba mutuatum, (ut dixi in vrso E.) quamuis marcillum videtur ea esse herba, quæ à Sabaudis hodie marcieure nominatur, quæ veterum consilio est, alia quàm apocynon, ipsa quoq; venenata: de qua plaribus egi in Boue C. Huius herbæ semina aliquando vulpi, quam domialebam, cum carne & caseo mixta dedi, quæ cum post horam ferè vomitu reiecit, illæa mansit. Aconitum luparium, quod nostri radicem lupi nuncupant, omne animal occidit, ut multis docui in Lupo A. vel, ut Rhazus quidam mihi asseruit, feras illas peculiariter: quæ cæcæ nascuntur, ut vulpes, lupos, vrsos, canes. De catapotijs siue pilulis venenatis, quibus lupi & vulpes interimuntur, copiose scripsi in Lupo A. aconiti lycocotoni occasione.

Nec vulpes nec aliud animal gallinas continget, si sub alaruta syluestris eis appendatur: & multò magis, si vulpis aut felis fel cibo ammixtum exhibueris, ut Democritus confirmat, Geoponica Græca lib. 14.

Vulpina pellis, *αλωπηκη* Polluci, vox circumflexa: Suidæ oxytona, in *Ανι λεοντι*, &c. Venatores vulpem expectant propter pellem, non propter carnes quæ sunt in viles, Isidorus. Animal est calidum: nam & mortui pellis calefacit, Albertus. Calidior est aliorum animalium pellibus vulpina, Blondus (ex Auicenna:) pilis enim munitur densis, mollibus, & oblongis. Præferri audio & maioris esse pretij, ex catulis vulpium in Gallia: quod an verum sit dubito: apud nos enim catuli & omnes minores natu vulpes, ut & ætate captæ, idèo contemnuntur, quòd pili è pellibus earum facilius desuunt. Sunt enim eis pelles tenuiores, ita vt radices pilorum ab interiori parte appareant, (quod vitulum nostri vocant *dur chbârg*,) vnde pili facile excidunt. Dorsum quidem suos tenacius retinet. Xenophon Anabases septimo Thracas scribit, hyeme sæuore alopecidibus, id est pellibus vulpinis caput præmunire ac aures, Cælius: hinc est fortè quòd Grammaticis quibusdam alopecia (malum alopecis) pericéphala, id est pileus exponitur. Fiant autem ex his pellibus pilei etiam apud nostrates, & quòd q; ex difficilis secundum longitudinem vulpium caudis, rursusq; confutis. Ventris etiam & laterum pelles duplo maioris pretij ferè habentur quàm è dorso, quòd & colore magis placeant, & molliores leuiorèq; sint, & si minus temporis durent. Vulpes per ætatem frequenter morbo ab eis nominato alopecia laborant, hoc est pilorum desuio: quam obrem pelles eo tempore captarum non solum inutiles, sed etiam noxiæ aliquando sunt. Biffari (fibri) pelles multum calefaciunt, sed vulpinæ magis, Elluchasem in Tacuinis. Viles existimantur arthritici frigidæ, podagræ, & frigidis fluxionibus: quam obrem aliqui etiam tibialia siue caligas inde parari curant podagricis, Mich. Herus. Scythiæ magna pars tergoribus vulpium & murium operi incedunt, Alexander ab Alex. Ad podagram: Phocæ, leonis, lupi aut vulpis corium si quis elaboret, & calceos gesser, pedes non dolebit, Galenus Euporist. 3. 248. vide in C.

F.

Vulpem insequuntur venatores propter pellem: non propter carnes, quæ sunt inutiles, Isidorus. Sarmatis, Vandalis, ac innumeris alijs equorum & vulpium carnes solatio sunt, Cælius. Canum & vulpium carnem nunquam equidem gustauit, nec sanè gustare nunquam sul adactus, neq; in Asia, neq; in Græcia, neq; in Italia: alunt tamen hanc quoq; mandi: coniectare autem possum vim ei inesse carni leporum similem. Nam canis & vulpes, vt summam dicam, temperamento sunt sicco, Galenus de attenuante victu. Vulpium carnes autumni tempore etiam qui apud nos sunt venatores edunt: tum enim ex vult pinguescunt, Idè 1. 3. de alim. facult. *Καλιμαν Πέγα Χαννας, λωγους, αλωπηκας*, Bæotus quidam apud Aristophanem in Acharnensibus: videtur autem poëta irridere Bæotos 70. tanquam

tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quàm lepores & anseres in delitijs haberent. Mnestmachus apud Athenæum lib. 9. nominat carnes esculentas diuersorum animalium, anseris, porci, bouis, agni, &c. picæ, perdicis, *αλωπηκας*, id est vulpeculæ: nam si edenæ sint vulpes, etate minores, seu teneriores & minus graueolentes, præferentur. Caro vulpis calida est, viscosa, difficilis concoctæ, prauis succi: melior tamen est autumnò, (hoc est minus mala, quòd tum fructus arborum diuersos & vias comedunt, vnde pinguiorè redduntur,) Rasis. Aëtius scribit carnes vulpinas, leporinas, & ericij, naturæ humanæ esse dissimiles, & alimentæ efficere pessima: cuius argumentum sit odor fœdus, vt Io. Agricola Ammonius citat: Atqui Antonius Gazius in Corona florida verba hæc de nutrimento leporinæ & vulpinæ carnis ex Isaac citat. Vulpes etate florentes, bene habitas, vnatu multo fatigatas, si oleo incoquimus, multo melius digerentur, Syluius.

G.

Podagris magnificant vulpem decoctam viam, donec ossa tantum restent, Plinius. Vulpem ex aqua coquit donec mollescat, & ex aqua percolata pedes ad siduè foueto, quo factò doloribus facile careri hoc remedio quidam frequenter experti sunt, Marcellus. Ad morbum articulosum: Vulpis viua in amplo vase decocta donec ossa relinquat, mire sanat, si sæpius in aquam in vase quis descenderit. Idem præstat oleum vbi decocta fuerit. Si quis hoc aut illo modo vult, vtatur, Sextus. Cæteri de vulpibus (inquit Galenus de simplicibus 11. 47.) quæ totæ in oleo coquantur, (nam sic quidam curant arthriticos, partim viuas vulpes in lebetem ingentè iniicientes, partim etiã mortuas,) silius dicere mihi necesse est: quandoquidem pleròq; viæ sunt principio planè morbo hoc liberasse,

verum post multum temporis non ita profuisse. Siquidem illos malè repetijt, quanquam non ita vehemè quàm antea. Sanè oleum in quo cocta vulpes est, non est potentior in digerendo facultatis, quàm in quo hæc: nam quæ si similiter in oleo lixetur, redditur oleum longè potentissimè in digerendo facultatis. Porro frequenter dictum est, talibus medicamentis inesse potentiam eorum quæ in alto continentur corpore; in extimam eitem extrahendi, ac eo nomine quandoq; sedandi dolores: non enim perpetuò hoc ad ea sequitur, cum ij duntaxat dolores ab eiusmodi medicamentis sedentur, quorum causa est humor in alto contentus, dolorem ciens aut substantiæ crassitie, aut refrigeratione, aut vehemèti acrimonia, aut etiam spiritus flatuosus exitum non habens. Itaq; qui vti sunt vulpibus, & ipsi oleum digesterum efficebant: atq; inde impletis eo aluelis totos arthriticos in eos imponèbāt, multo ibi tempore immorari præcipientes: vnde fiebat vt non tantum qui circa articulos sunt tumores, euacuarentur, sed etiam vniuersum corpus. Itaq; cum corpus illis antea plenitudine affectum fuisset, mirum nõ erat per euacuationem consecutum commodum, nempe cum & nihil amplius in affectas partes influeret, corpore vniuerso iam euacuato, & qui continebantur humores discuterentur. Cæterum quemadmodum antea cum corpus noxa vacaret, praua victus ratio morbum inuexit: eundè in modum, aut etiam amplius, à simili diæta par est rursus illos similiter afficiendos in articulis quibus iam laborauerunt, Hucusq; Galenus, ex quo Aëtius quoq; repetijt 12. 44. Si vulpes coquantur in aqua, hoc decocto vtilissimè embrochantur (fouentur immissi) articuli dolentes. Similiter iuuat oleum, in quo viua (aut etiam decollata) discoquitur, quod & efficacius est. Est autem aliquando immorandum, potissimum post euacuationem siue purgationem: ne forte facultate sua attrahendi res soluendiq; humores ad articulos attrahat: & quando euacuatur corpus post illud, nihil attrahitur ad articulos: quod si redeat morbus, erit leuis, Auicenna. Olei vulpis discoctæ, vtile est nodis & tumoribus arthriticis, Haly. Podagricis & neruis patientibus ob nimiam humiditatem prodest, Rasis. Infusum folio arthritidem recentè infidentis & balneantis in eo pellic, ventrè leuat & mitigat, Idem. Vulpes decollata tota decoquatur in caeabo ac eo eum corio suo non fissa, donec dissoluatur huic decocto infideat cui nerui dolent aut artus ex pituita, Idè. Vulpi integræ exenteratæ in cucuma affunde aquæ fontanæ & aquæ marinæ, vtriusq; sextarios duos (atqui non potest præscribi certa mensura: plus minus enim addetur, vt vulpes magna vel parua fuerit: annosa etiam cũ diutius coquenda sit antequam dissoluatur, plus aque subinde affundi postulat:) olei antiqui clari sextarios duos (alias libras tres, vncias nouem.) Decoque lento igne cum salis vncijs tribus, donec aquæ consumantur. Deinde pone in vase: & adijce herbæ anethi & alhasech (thymum exponunt) ana libram 1. & affunde aquam dulcem, in qua decoctæ sint iam dictæ herbæ, vtriusq; manipulus. Decoque sicut prius, vsq; ad aquæ consumptionem, & administram: est enim mirabile. Aliquando etiam præter oleum discoquitur (donec artus omnes laxentur & dissoluantur) vulpes in aqua fontana & aqua falsa, vtraq; copiosa, adiectis eisdem herbis, ad vsum balnei: quod & ipsum efficax est, Mesue.

Vulpes cum pelle, exenterata, in aliquot partes concidi potest, vt melius in vase ad decoquendum aptetur, & antequam immittatur oleum, si immittendum erit, diligenter prius auferenda est spuma, Monachi in Mesue: Recentiores non vt Mesue scribere videtur, duas decoctiones faciunt, sed vnam tantum; in prima statim anethi & thymi ana libram. 1. adijciantes: & cum satis decocta fuerit vulpes, colant & fortiter exprimunt, vt elias, vel quini prælo. Leporis decocti podagricis & arthriticis, similiter prodesse vt vulpis, author est Auicenna. Quin & herinacei terrestris viui incocti, ipsum discussorium reddunt, Aëtius post mentionem olei in qua vulpes discocta est. Vulpem exenteratam & excoriatâ fractis ossibus, in aqua mensura quæ sufficiat coquit donec caro ab ossibus separetur: hoc decocto embrocheur nucha & membrum paralyticum: hoc enim prodesse medici omnes comprobant, Leonellus Fauentinus. Aduersus leporis marini venenū laudatur vulpis caro inasata, Matthiolus.

Vnguentum admodum bonum ad neruorum incontinentiam, podagricos, arthriticos, omnemq; neruorum affectum & eorundem siccatem: Accipe vulpem viuam, & conijce cũ ipsa in lebetem olei libras viginti: & adijce seminis anethi, ammeos, stichadis, carnabadij, fenigræci, & apij, singulorum vncias duas. Hæc decoque in oleo eum viua vulpe, donec vniuersa eius caro fuerit dissoluta: dein colato oleum, inq; aliud vas trajiceitò, & de eo accipe libras quatuor: atq; in lebetem conijce, additis, cinnamomi vncia semis, spicæ exagijs duobus, & iterum probe seruefacito, ac oleum quod relictum fuerit colato iterum, inq; lebetem conijceitò: & cum eo olei nardini & laurini, singulorum vncias duas. Adipis leonini, struthio cameli, albi, (vide ne taxum, id est melem intelligat,) anatis, anseris, tauri, vrsi, suis, gallinæ, singulorum selquunciam. Butyri veteris vncias tres. Terebinthinæ, selquunciam Medullæ ceruinæ, drachmam vnam. Galbani, vncias duas. Opopanacis, castorij, ammoniaci, styracis, calamitis, bdellij, singulorum vncias duas. Calami odorati, vncias duas. Myrrhæ, exagiatia. Sagapeni, medullæ ossis asini, nepos, (vt in C. vox Fuchisio interpreti obscura: ego legerim *σεατ* vel *μυελις*: alioqui enim quid de cato accipienda sit, non constat: est autem adeps cati præsertim syluestris, in vsu ad prædictas affectiones,) cati, singulorū sel-

quunciam

quunciam

Mala medicamenta inferri negant posse, aut certe nocere, stella marina vulpino sanguine illita, & affixa limini superiori, aut clauo arce ianua, Plin. Bassareus Bacchus dicitur, & Bassarides Bacchas, siue a genere vestis talaris, quam Thracas bassaram vocant, siue a vulpibus, quarum pellibus Baccha succingebantur, vt & lyncum pantlierarumq; pellibus: vulpes inde Thracas bassares dicunt, Gyraldus. In pelle quam lepori aut vulpi detraxerit genus quoddam aquila in locis quibusdam Scandinauia ad Septentrionem remotis, qua incubat. In Turcia audio qui concionem negligunt cogi per ciuitate trahere caudas vulpinas aliquot colligatas, & a pueris interim luto impeti.

F. Alexandrum Alopes & Priami filium a vulpe nutritum, in Varijs Aeliani legimus: quod ex eo Caelius etiam repetit: Græcè legitur ab vrsa.

h. Samson iratus Philistæis accepit trecentas vulpes & caudas earum inter se iunxit, & faces in medio ligauit, quas igne succendens discurre re permisit. Illæ verò statim segetes Philistæorum ingressæ sunt: quibus succensis & comportatæ iam fruges, & adhuc stantes in stipula concremata sunt, ad eò vt vineas quoq; & oliueta flamma consumeret, vt legimus iudicum 15. Aristomenes Messenijs a Lacedæmonijs captus, per cauernam latomiaru eua sit, angustos vulpium aditus secutus, Plin. Sed latius in Messenicis prosequitur Pausanias: Lacedæmonij (inquit) Aristomenem in prælio captum cū alijs quinquaginta ex militibus eius in Ceadam abijciunt. Precipitant eò quos ob maxima flagitia plectunt. Alij itaq; ex Messenijs deiectione continud perierunt: Aristomeni verò quidam aiunt aquilam auem volatu se submisisse, alisq; eum sustinuisse donec ad finem deferretur illæ sus. Hic tertio die strepitu percepto, vulpem cadauera arrodere animaduertit, & currentem secutus, cum in loca esset ventum transitu valde difficilia, ab ea est auulsus: serò autem cauernam quandam deprehendit vulpeculæ ad suffugiendum aptam, & per eam luminis splendorem vidit, ac via manibus latiore reddita euasit. Hanc historiam pauld aliter Polyænus describit Stratagematum lib. 2. Procridis siue Cephalis canis, fuit eius naturæ, vt vitari non posset, vbi insequeretur: sicuti Teumessia vulpes fuisse narratur incomprehensibilis. Quæ ratio (ne incuitabilem canem vulpes effugeret, aut vulpem incomprehensibilem canis caperet) vtrumq; deformauit in lapidem: Lege plura in Canis celeris historia circa finem. Vulpeculam Teumessiam, vt damnum inferret Thebanis, à Baccho ex indignatione esse eductam narrat: & capiendâ cum iam esset à cane, quem Procridis Erechthei filia Diana dono dederat, in lapidem vnâ cum cane transmutatam, Pausanias in Bœoticis.

Vulpes foeta occurrens in via infortunatum iter præfagit, Alexander ab Alex. Impios paræ recinentis omen Ducat, & prægnans canis, aut ab agro Raua decurrens lupa Lanuino, Foetâq; vulpes, Horatius Carm. 3. 27.

Equitia singulis annis duodecimo (decimoquarto, Gyraldus) calend. Maias in Circo maximo celebrant, qui dies Cerealibus incurrebat in quibus post equos, vulpes stipulis alligatæ, accensa flamma, cursitabant. Alexander ab Alex. Quidius quarto Fastorum die quarto post Idus Aprilis Hyades oriri scribit, & tertio post Hyades remotas die Equitia celebrari, & eodem die vulpis pellem aduri: fabulam addit, fuisse in rure Peligno pauperis colonis filium annorum duodecim, qui vulpem ceperit quæ multas gallinas abstulerat: Captiuam stipula foenoque inuoluit, & ignes admouet, vrentes effugit illa manus. Qua fugit, incendit vestitos messibus agros, Damno sive vire ignibus aura dabat. Factum abijt, monumenta manent: nam dicere certam Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat. Vtq; luat poenas genus hoc Cerealibus ardet, Quoq; modo segetes perdidit, illa perit.

Quod si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis mulos, canes, vulpes, &c. Arnobius contra gentes.

PROVERBIA.

Archilochi vulpes, de valde astuto & malitiam suam egregie dissimulante, vt sunt Qui Curios simulant, & Bachanaliam viuunt, prouerbialiter dici posse videtur. Nam apud Platonem libro de repub. Scurio in persona Glauconis sic legimus: Ea quæ dicta sunt (de iniustitiâ apud homines commodis, & facili peccatorum apud deos expiatione) mihi quidem, si iustus sum, non tamen appaream, nihil prodesse dicunt, labores autem & poenas certas esse: Iniusto verò opinionem iustitiæ assequuto, vita diuina adesse dicitur. Nonne igitur postquâ existimatio hæc iustitiæ, vt sapientes tradunt, veritatem cogit ac violat, & ad beatitudinem est præcipua. (hoc est beatiore efficit apud homines, quàm vera iustitia quæ non appareat) ad eam omnino tendendum est? Induere itaque imaginem oportet iustitiæ, & quandam præ se ferre virtutis adumbrationem, à tergo verò illam sapietis Archilochi vulpem astutam ac variam trahere, (Πρόθυρα μὲν ἔσχημα κύνων πρὸ ἐναντίου, οὐκ ἔστιν ἄλλοθεν ὄψιν ἔχοντα, πρὸς τὸ ἄρξαι λέγει ἀλώπηξ, ἐπιτόν ἐξ ἄποθεν κερδαλέων ἐπιπίπτει.) Sensus est, Virtutis speciem diuiti & felici futuro præ ferendam esse, astutiam verò & improbitatem posterius occultandam. Erasmus in prouerbio, Benignior pellace vulpe, Platonis verba imperite conuertit, nos Marsilij translatione posuimus. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Bassilius, cum aliâs, tum in libello ad nepotes suos, & Philostratus in Imaginibus. Multi sunt apologi de vulpis astutia, ex his quis sit Archilochi non satis liquet, Erasmus. Huc certe facit apologus ille, quem nostri pictores aliquando representant, de vulpe hominis religiosi habitu sumpto & concionante, & collectos ad concionem anferes gallinasq; inuadente.

Benignior pellace vulpe, ὦ πρόθυρα μὲν ἔσχημα κύνων ἀλώπηξ: de eo qui commodi sui causa simulat beneuolentiam, Erasmus. Vulpes bouem agit, Ἀλώπηξ ἢ βὲν ἐλάυνει: cum res absurdè geritur, nihil enim vulpi cum agriculture, veluti si quis poëta de rebus sacris concionetur, aut leno tractet rem publicam. Liecbit & ad eum torqueret, qui non ex animo, sed aliò spectans, fingit sese qui ppiam velle facere, Erasmus. Suidas interpretatur ἄλλ' ἢ μὴ ἔργον ἰσοθευόντων.

In canis podicem ac trimum vulpium inspicere, Ἐκ κύνος πρυμνὸν ὄρεον ἔργων ἀλώπηκων: in cæcutientes aut hippientes: vel de rebus paruis atq; angustis inutiliter anxios & sollicitos: Vide in prouerbij à cane sumptis. Annofa vulpes haud capitur laqueo, Ἐρῶν ἀλώπηξ ἔχ' ἀλίσκομαι πρὸς ἀγῆν: senarius prouerbialis dicendus in eum, qui longa arte multaq; rerum experientia callidior est, quàm vt arte dolisq; capi queat, Erasmus. Suidas interpretatur similiter, ἄλλ' ἢ δὲ δόξ' ἔργων ἀλώπηξ ἔχ' ἀλίσκομαι πρὸς ἀγῆν, id est, At non iterum vulpes laqueis, subaudiendum capitur. Qui sapit, ἢ ἄλλο πρὸς τὸ αὐτὸν πρὸς ἀγῆν ἔστιν, id est, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere. In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum, Ἀλώπηξ δὲ ἀφ' οὐραίου πρὸς ἀγῆν, ἄλλο πρὸς τὸ αὐτὸν πρὸς ἀγῆν, Erasmus. Eadem sententia est Germanicorū, Er ist vnol mehr vor dem garn geuolst. Er hat das garn geuolst. Vulpes haud corrumpitur muneribus. Suidas huius adagij Cratinum citat auctore. De callidis ac versutis, quos haud facile

facile sit obiecto munusculo, aut assentatiuncula, pollicitisue fallere. Larus enim & aliæ quædam aues circa captantur, vulpes non item, Erasmus. Locus Suidæ corruptus videtur, Ἐρῶν ἔσ' ἀλώπηξ αὐτὸν ἀλλοδοκεῖται, ex Cratino: hexametrum erit si tollas negationem. Carmen quidem Solonis, Ἐρῶν ἔσ' ἀλώπηξ αὐτὸν ἀλλοδοκεῖται, recitauit supra in d. Cauda de vulpe testatur, Ἐρῶν ἔσ' ἀλώπηξ μαρτυρεῖ: in eos dici solitum; qui pusilla in re cuiusmodi sint declarant. Est autem vulpi cauda pro corpore maior ac pilosior, vt non sit facile celare: alioqui canis videri possit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiusmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggressu igni, in exitu vulpes comperiuntur, Erasmus. Vbi quem admittit noxa mulctari leuius animaduertimus, vulpis cauda contrepum fuisse dicitare consueuimus, Cælius. Est & Germanis eadem locutio vltata. Κνωπὸς ἀριστοφάνη, impudens simul & astutus. canina impudentia, & vulpina astutia coniunctis, vt in Cane alicubi diximus. Vulpi esurienti somnus obrepat, Πενώσαν ἀλώπηκα ὑπνὸν ἐπέρχεται, vbi quis inopia cibi dormit. Neq; perperam dicitur & in illos qui dissimulant, conuientiq; ad quædam, vt per occasionem aliquid commodi ferant: siquidē vulpes vrgente fame somnum adsimulat, vt illeceas aues capiat deuoretq;. Fit autē hoc phÿsica quadam ratione, vt famem ac sitim extinguat somnus. Adagium recensuit Diogenianus, Erasmus. De prudentibus etiam dici solet illud, Ἀλώπηξ οὐ λαλεῖ: id est, Vulpes non garrit: prudentes enim diligentissimè cauent, ne quid præter rem aut parū commodū loquantur, Cælius Calcagninus. Iungere vulpes, Ἐρῶν ἔσ' ἀλώπηξ: de re palam absurda. Qui Bauium nō odit, amat tua carmina Mauis, Atq; idem iungat vulpes, & mulgeat hircos, Vergilius in Palæmone. Est enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum, Erasmus.

Congregare cum leonibus vulpes, apud Martialem, est res impares dissimilesq; permiscere. Vulpes dolis nititur, leo viribus fidit, Erasmus. Vbi leonis pellis deficit, vulpina infuenda est. Suetonius. Lyfander Lacedæmonius cū ei vitio verteretur à nonnullis, quòd fraude fibinde agere videretur: Quòd (inquit) leonis peruenire pellis non potest, vulpinam assuuisse haud dequerit, Cælius (ex Lyfandro Plutarchi.) Vide in Leone. Ἄν ἢ λεωντὴ μὴ ἐξικνεῖται, τὴν ἀλώπηκα προσοφίον, (malim προσοφίον, secundum Suidam & Apostolium,) Zenodotus. Huius affinis est (inquit Erasmus) quod apud Plutarchum in vita Syllæ Carbo dixisse memoratur: Quum enim Syllâ non solum aperto Marte, sed dolis bellum gereret, ait οὐκ ἀλώπηξ ἐ λείονι πολέμων ἐν τῇ Σύλλῃ ἡ ψυχὴ καὶ οὐκ ἔστιν ἔσθ' ἀλώπηξ ἢ ἀνὴρ μακάριον, id est, quòd bellum gerens cum vulpe ac leone, quorum vtrumque habitaret in animo Syllæ, à vulpe vehementius angeretur. Multa nouit vulpes, sed echinus vnum magnum, Πολλὰ οὐδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχμῶν ἐν μέγαν: Vide supra in prouerbij ab Echino quadrupede sumptis. Tam facile vinces quàm vulpes pyrum comest; Plautus in Mustellaria: de re factu procliu, quòd nihil negotij sit vulpi dentatissima pyrum edere, Erasmus. Domileones, in pugna vulpes: Apud Aristophanem in Pace Chori hæc verba sunt, Πολλὰ ἔδ' ὀλίγῃ μὴ ἠδύκοσαν ὄντες οὐκ ἔστιν ἄλλο πρὸς τὸ ἄρξαι λέγει, Ἐν μακρῇ δ' ἀλώπηξ. Est autē scomma in Lacones. Scholiastes monet parcemiam esse, contortam primum in Lacones re male gesta in Asia his verbis, Οὐκ ἔστιν ἄλλο πρὸς τὸ ἄρξαι λέγει, Ἐν μακρῇ δ' ἀλώπηξ, Plutarchus in comparatione Syllæ & Lyfandri, refert hanc sententiam tanquam vulgò iactatam in principes, Ἀλλ' εἰ δὲ τις ἀλλοδοκεῖται, καὶ τὸ πρὸς τὸ ἄρξαι λέγει, Ἐν μακρῇ δ' ἀλώπηξ, id est, Imò si quis illud effugerat illud quòd vulgò circumfertur. Domileones, sed foris vulpeculæ. Conueniet in eos qui præposterè se gerunt: ibi feroces, vbi nihil erat opus: ibi fugaces, vbi res poscebat virum: aut qui in suos sæui, non itidem audēt aduersus inimicos: quòd Ciceroni obiicit Salustius; videlicet quòd contumeliosus in amicos, supplex inimicis. Aut in illos, qui simulata mansuetudine perueniūt ad tyrannidem, Erasmus. Pulchrè fallit vulpem, Παλδὲν καλῶς ἢ ἀλώπηξ, Suidas recēset duntaxat, nec explicat. Apparet dictum in eum qui dolis captaret astutus, cuiq; frustra tenditur in insidiâ: nam παλδὲν est arte ille stare. Vnde & columbæ ex oculata, quas aucupes in reti ponūt, quòd subsultantes, reliquas deceptas alliciant, παλδὲν τρωῖαι dicuntur. Et qui feris tendunt castes, παλδὲν τρωῖαι vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile est. Erasmus. Vulpinari cum vulpe, Ἀλώπηξ κίχην πρὸς ἔτερον ἀλώπηξ: senarius prouerbialis, cum astutis astutis agito. Οὐκ ἔστιν ἀλώπηξ κίχην, Aristophanes in Vespis, Οὐδ' ἀμφοτέρωσι γέροντι φίλον. (Scholiastes exponit πρὸς ἀλλήλων, καὶ καλῶς ὄντων,) Erasmus. Apostolus interpretatur de ijs qui sui similes decipere conātur: Vulpinari, mendacijs ac fraudibus vera pervertere siue effugere, Tractum ab intortu vulpium cūrsu. Varro Mysterij; Vulpinare modò, & concursa, qualibet erras, Ex Nonio. Varro quidem ita pro ἀλώπηξ κίχην vulpinari dixit, vt Horatius iuuenari pro νεανίχην, Erasmus. Ἀλώπηξ κίχην, ἀπὸ τῆς ἡεφύχης, ἢ τῆς ἐξ ἀπὸ τῆς ἐγγυερῶντων, Suidas. Eundem sensum habet Germanicum illud, Ἐμὴ μὴ σὺς fuchs mit fuchs fahen: hoc est, Vulpes vulpe capienda est. Κερδοὶ σιωπῶντες κερδοσιμῶν πρὸς δόξα, id est, Si cum vulpe verleris, fraudes & mores vulpines in manus, Suidas in Ἀλώπηξ ἢ βουῖ.

Germanis peculiaria quædam à vulpe adagia vsurpatur, qualia sunt: Dummsst fuchs vnd haassstym: Vulpem simul ac leporem esse oportet: hoc est pro re nata mutandum ingenium. Polypi mentem obtine. Der fuchs kan sein iuck nit lassen: hoc est, Vulpes dolos suos relinquere non potest, Natiuos mores occultare difficile.

Quali vulpes in desertis (bacherath) fuerunt propheta tui d' Israèl, Ezechielis 13. Vbi Munsterus, Comparantur (inquit) falsi propheta vulpibus subdolis, quæ per lacertas saxes intrant in vineas aut agros, vt vinas & segetes depascant: & intelliguntur hic per charaboth, loca sapium dirupta, per quæ bestijs patet locus intrandi. Si ascenderit vulpes, transiliet murum eorū lapideum, Neemia 4. de Iudæis mœnia Hierosolymorū reparantibus.

Fortè per angustam tenuis vulpecula rimam. Reperat in cameram frumenti, pastaq; rursus Ire foras pleno tendebat corpore frustra. Cui mustella procul, Si vis (ait) effugere isthmic.

Macra cauum replet arctum, quem macra subisti.

Horatius epist. 1. 7. Apologum de vulpe detrectante ad leonem, qui morbum simulabat, in specum ingredi, recitauit in Leone h. ex Philostrato & Horatio. Item alium de leonis, asini & vulpis societate, in eodem in prouerbio Leonina societas. Et rursus alium de vulpe multiplicem partum iactante, cui leona respondit, Se vnum quidem parere sed leonem, (quod in prouerbium abijt,) in Leone c. ex Cælio. De Archilochi vulpe, & de vulpe concionante apologum, superius inter prouerbia ab initio scripsi. De astutia vulpis apologum ex Plutarcho, inter vulpem, & pardum, recitauit in Panthera h. Est & alius inter vulpem & felem, apud Erasmus in prouerbio, Multa nouit vulpes. Κερδοὶ πρὸς ἀγῆν φησὶν ἡ δόξα ἐπὶ πρὸς ἀγῆν, Babrius apud Suidam.

Mentem, non formam plus pollere. Ingressa vulpes in Choragi periculum, Fabi è expolitum inuenit humanum caput, Sic eleganter fabricatum, vi spiritus Solum desisti, cæteris vniueret. Id illa cum sumpsisset in manus, ait: Hoc quale caput est, sed cerebrum non habet. Alciatus in Emblematis.